12. 32. H. 13

PRACTICA MAIOR

IO. MICHAELIS SAVONAROLAE PATAVINI

PHILOSOPHI AC MEDICI COELEBERRIMI

IN QVA

Morbos omnes, quibus ſingulę humani corporis partes afficiuntur, ea diligentia,& arte pertractat, eaq; auxiliorum varietate & abundantia curare docet, vt.ijs, qui medicam artem exercent, & ſumme conducat, & ſtudioſiſsime expetenda videatur.

INDEX *autem copioſius rerum omnium quæ toto opere tractantur acceßit nunc primum & conflatus & æditus.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS APVD IVNTAS
M D LIX.

37

Digitized by Google

SIGISMVNDO POLCASTRO VIRO INGENIOSISSIMO AMICO OPTIMO

IO. MICHAEL SAVONAROLA. S. D.

GRAVE ONVS non minuſque laborioſum opus aggredi me ſentio mi Sigiſmunde, cum de eis rebus a me agendum ſit, quæ, a maioribus noſtris ſemper magnæ, ac etiam per difficiles intellectu fuere. Nam ſi hæ res eo ordine a me recitatę fuerint, neque gratum quicquàm, ſed deteſtandum magis facile diiudicabitur, ꝙ ſi alium modum poſuero (vt futurum ſpero) ſiue quicquam noui addidero, aut arrogantiæ, aut temeritati fortaſſe mihi aſcribetur. Verum cum varia hominum ingeñia contempler, vt aliquibus clarius, aliquibus ornatius de obſcuris rebus conceptam mentem a Deo optimo datum ſit aperire, arbitrabor non ita facile improperandum eſſe, ſi & ab alijs dicta vario recitentur ordine, præſertim cum bona mente id actum eſſe videbitur. Cum itaque ad te aliquid gratiſsimum ſcribere ſæpenumero mecum cogitauerim mi Polcaſtre, quod & ętati noſtræ foret aptiſſimum, poſt laborioſa theoricæ ſtudia tua in quibus non paruam tuæ ætatis partem conſumpſiſti: arbitratus ſum aliqua tibi aggregare practicabilia, nõ minus opere, quàm dictu difficilia, quibus & mens tua admodum ſic feſſa, opus ipſum practicum tam perdifficile abſque magno, & laborioſo ſtudio conſequi poſſit. Omnes tamen quibus bona mens eſt, æquo animo quęſo, ne putent me doctorum hominum numero ſic velle aggregari, ſed ſciant a me id actum eſſe, vt tibi amico complaceam. Nempe id etiam agere curaui, vt in poſterum mihiipſi non parum ſatisfacerem, vt ex hoc ipſo volumine in occurrentibus caſibus a multorum librorum reuolutione deſiſterem, vt quod magno in tempore adipiſci ſolebam, in paululo cõſequerer. Nanque ſi exquiſite, vt in alijs ſoles, ipſum volumen reuolues, tibi exiſtimo ſatisfactum eſſe debere, & pauco quidem eius loco id ante oculos habebis, quod niſi longo ſtudio in alijs codicibus non inuenies. Et ſi ipſius concatenationem remiſsioneſque perſcrutaberis, te ita copioſum in remedijs facies, vt nunquam tibi in remediando deficere ſentias. Habes enim modum, quo & antidota ipſa componere ſcias, habes & antidota ſimplicia innumerabilia fere. Quis ergo te vt abundantem facias denegabit? Addo quòd ex compoſitis expertiſsima plura conſcripſi, quia non raro inuenies ægritudines ipſas variari complicarique, et antidota ipſa variare medicum oportet, nec vno poteſt in omni eius tempore remedio eſſe contentus, ideoque cõponere & de nouo ſępe conficere neceſſarium collige. Quapropter in Simplicibus ita te repletum faciam, vt ex compoſitorum multitudine tuo exigẽti propoſito ſatisfacere poſſis. Sed antequam operi noſtro initium faciam, duo arbitratus ſum ad te ſcribere, quorum alterum opportunum, alterum neceſſarium in præſentiarum duxi. Primum itaque conſtitui, nõ paucis dotibus moribuſque medicum ornatum eſſe debere, quibus velut ſanctimoniale exẽplar apud vulgus eſſe videatur: nec illud fieri poſſe arbitror, niſi ſeniles mores accõmodatoſquè ſibi faciat. Senilis itaque facies ſit, ſenilis toga, grauis ſenilisque inceſſus, pudicus oculus, pudica lingua, pudica mens, diuinorum cultor, atque hominum amator: nõ ſit pauperum ſpretor, ſed eis, ea qua poteſt diligentia ſuccurrat. Illis autem non tantum lucro, quantum charitate ſatisfactum eſſe putet: ſicque confidendum de ſe facit, quæ quantum in curandis ægris, quantumue in congregandis opibus operetur facile cognouiſti. Cætera quippe his annecti oportere intelligas, ſine quibus perfectus medicus eſſe nõ poteſt, quorum alterum natura, reliquum vero præſtat exercitium. Natura quidem ſolertem, memorioſum, prudentemque eſſe medicum oportet, vt tantarum rerum quas cum decet paruo in tempore prouidere, diligens ſit examinator, ſicque innumerabilium contingentiarum humanorum corporum rectus ordinator, & audita viſaque firme ſuæ commendet memoriæ. Plerunque id inueni, vt præſtantius iuuamentum quàm ars natura ipſa monſtrauerit, pluresque natura prudentes, ſcientia quidem faciles plus profeciſſe his, qui multis literis abſque prudentia affluxere. Exercitium autem ſcientifica ratione munitum in eam medicum ducit experientiam, qua ornatum atque doctum eſſe decet. Sic itaque eligatur medicus qui ſciẽtia, exercitio, ſolertia, memoria, atquè prudentia ornatus ſit: & qui cunctis in operibus ſuis Deum inuocat, timet atque veneratur, & ſuæ conſcientiæ obtemperat, Poſtremò ad id venio, quod in præſentiarum neceſſarium duxi, ſcilicet ad voluminis huius conſtitutum ordinem in paucis deſcribens, ſed primum tamẽ dixero, quòd ſi in eo quicquam boni inuenies, Deo optimo mecum gratias age: ſi falſum quid, quod minime futurum ſpero, diminutum ineptumue, id paruitati ingenij mei & non malæ menti adſcribas. Reor equidem hoc meo opere corporibus humanis iuniores practici plus proficere poſſe, quàm his Dialecticis argumẽtationibus, quibus in platearum angulis vane ſe populo oſtentant. Non enim ea argumenta deteſtor, ſed non parua eos pœna dignos facio, qui nomen medici ſortiri cupiunt, & in his longam barbam protrahere geſtiunt. Accipe igitur mi Sigiſmunde ſuauiſſime ex his vigilijs, quas in amicorum beniuolentia conſumpſi, hoc opus, quod tibi gratiſsimum ſentio eſſe debere. Sed prius ſcito, ꝙ quæ in hoc volumine a me congregata ſunt, ex ductu mei Auicennæ, aliorumque plurium fidedignorum, codicibus excerpſi. Impauidus itaque Auicennam allegabis ſub eadem rubrica, quem in mea ſic poſitum inuenies. Vale.

INDEX CAPITVM

OMNIVM EORVM QVAE IN HAC IO.

Michaelis Sauonarolę practica continentur.

TRACTATVS primus qui eſt de modo proceſſus artificialis medici in medēdo, in quinq; diuiditur capitula. fol. 1.

Capitulum primum in quo ponuntur ſigna complexionum omnium tam naturalium quàm prȩternaturalium, per quȩ habebitur modus inueſtigādi cauſas ægritudinis in generali. fol. 1.

Capitulum ſecūdum eſt de modo proceſſus in inueſtigādo cauſas morborum magis in ſpeciali. fol. 2.

Capitulum tertium eſt de modo proceſſus in curandis ægritudinibus quo ad diætam adminiſtrandam, & ad ipſas medicinas exhibendas cum quibuſdam canonibus medico neceſſarijs: ex quib⁹ clare atq; perpulchre elicitur modus ponendi caſum medicinalem in terminis ſuis. Colligitur etiam modus ordinarius ex ſimplicibus datis compoſitam ædere medicinam. 4

Capitulum quartum de exhibitione medicinarum et hora ſua, in quo multi morales ponuntur canones. Ponunturq; & de doſibus medicinarum ſolutiuarum, & alteratiuarum multa pulchra etiā medico ipſo omnino ſcitu neceſſaria. Ponituro; modus eleuandi medicinam in ſuo gradu ſuo. 12

Capitulum quintum continet aliqua ex ſignis prognoſticis, quȩ ad generalem de omni morbo prognoſticationem multum cōferre videbuntur, nam de ſpecialibus prognoſticis in ſexto dicetur tractatu. 16

TRactatus ſecūdus de ſex rebus non naturalibus nouem continens capitula. 17

CAPITVLVM primum eſt de quinq; rebus non naturalibus, ſcilicet de aere, ſomno & vigilia, quiete & motu: vbi de exercitio, & balneis naturalibus multa pulchra ponuntur. De repletione, & inanitione, vbi & de coitu multa. De accidentibus animȩ vltimo. 17

CAPITVLVM ſecūdum de cibis temperatis, cuius rubricæ ſunt octo. 20

De cibo in generali. 20 — De ouo. 21
De oleo & oliuis. 21 — De citro. 21
De lente. 21 — De farre. 21
De aſparagis. 21 — De lupulo. 21

CAPITVLVM tertium de cibis calidis in primo, ſiue humidi ſiue ſicci fuerint, cuius rubricæ ſunt viginti quatuor. 21

De frumento. 21 — De caſeo. 22
De furfure. 21 — De caſtanea. 23
De nenulis. 21 — De ficu. 23
De riſo. 21 — De faſeolis. 23
De caule. 21 — De iuiubis. 23
De cicere. 22 — De lupinis. 23
De amygdalis. 22 — De moris. 23
De auellana. [illegible] — De pomis. [illegible]
De apio. 22 — De rapis. 23
De boragine & buglosſo. 22 — De tri. 24
De blito. 22 — De vuis. 24
De batiſa. 22 — De zucchаro. 24

CAPITVLVM quartum de cibis calidis in ſecundo, & de his quȩ cum via cibariorum veniunt aromatica, cuius rubricæ ſunt.10. 25

De aniſo. 25 — De enula. 26
De artemiſia. 25 — De eruca. 26
De dactylis. 25 — De phiſticis ſeu piſtacijs 26
De melle. 25 — De pineis. 26
De mentha. [illegible] — De [illegible] 26
De nuce. [illegible] — De [illegible] 26
De paſtinaca. 26 — De petroſellino. 27

CAPITVLVM quintum de calidis i tertio, cuius rubricæ ſunt decem & quatuor. 27

De allio. 27 — De ſinapi. 27
De anetho. 27 — De pipere. 27
De cepis & ſcalumnia. 27 — De garyophyllo. 27
De porro. 27 — De maiorana. 28
De raphano. [illegible] — De cinnamomo. 28
De ruta. [illegible] — De zinzibere. 29
De rore marino. [illegible] — De croco. 29

CAPITVLVM ſextum de frigidis in primo, cuius rubricæ ſunt decem & quinq;. 28

De amylo. 28 — De melica. 29
De cydonijs ſeu cotonijs. 28 — De neſpilis. 29
De endiuia. 28 — De hordeoleo. 29
De ſabis. 28 — De robilijs, vel piſis. 30
De granatis. 28 — De ſpinachijs. 30
De carubijs. 28 — De tribulis. 30
De myrto. 29 — De ceraſis. 30

CAPITVLVM ſeptimum de frigidis in ſecundo, cuius rubricæ ſunt decem & octo. 29

De blito. [illegible] — [illegible] nica. 30
De cucurbita. [illegible] — De [illegible] 30
De lactuca. [illegible] — De lymonibus. 30
De melonibus. [illegible] — De [illegible] 30
De cucumeribus & anguria. [illegible] — De tuberibus. [illegible]
De prunis. 30 — De fungis. 31
De chryſomillis. 30 — De portulaca. 31
De perſicis. 30 — De piſcibus. 31
De milio & panico. [illegible] — De cancris. 31
De oſtrachis. 31

CAPITVLVM octauū de carnibus, cuius rubricæ ſunt vna & quinquaginta. 31

De carnibus in generali. [illegible] — De porco. 33
De gallis & gallinis. 32 — De capreolo. 33
De gallinis. 32 — De lepore. 33
De pullis. 32 — De ceruo. 33
De gallis & caponibus. 32 — De caſeo cricioq;. 33
De ſylueſtribus gallinis. 32 — De cerebro & medulla. 33
De columbis. 32 — De oculo, neruo, & aure. 33
De anatibus. 32 — De gutture. 33
De anſere. 32 — De lingua. 33
De grue. 32 — De ala. 33
De pauone. 32 — De collo. 33
De perdice & frāculinis. 32 — De vberibus. 33
De faſiano. 32 — De pulmone. 33
De coturnice. 32 — De corde. 33
De turture. 32 — De ſtomacho. 33
De qualea. 32 — De hepate. 33
De turdo merula. 32 — De ſplene. 34
De paſſere. 32 — De renibus. 34
De auibus paruis. 32 — De teſticulis. [illegible]
De [illegible] 32 — De inteſtinis. 34
De aquaticis auibus. 32 — De pedibus. 34
De hœdo. 32 — De cauda. 34
De ouina carne & agnina. 32 — De cute. [illegible]
De caſtratis. 32 — De adipe & pinguedine. 34
De vitulo. 32 — De modo incidendi animalibus in menſa. 34
De carne bouina. 33

Graduando autem omnes prædictarum rubricarum carnes reducuntur ad rubricas vndecim, quarum.

Prima

Prima De temperatis aut a temperamento modicum diſtantibus. vt ſunt.
Caro pulli.
Vitulli.
Perdicis.
Faſiani.
Coturnicis.
Caprioli.
Pedes vitulorum.
Lingua.
Rubrica ſecunda de calidis in primo. vt
Caro hœdi.
Gallinæ.
Turdorum.
Merulorum.
Aues minutæ.
Agni.
Arietis.
Ouis.
Porci.
Cauda.
Rubrica tertia de calidis in ſecundo.
Caro columbi.
Anatis.
Anſeris.
Pauonis.
Turturis.
Qualearum.
Adeps.
Alaudæ.
Auium aquaticarum.
Leporis.
Hepar.
Splen.
Teſticuli.
Pinguedo.
rica. 4. de frigidis in primo.
Caro gruis.
Oculi.
Auris.
Vberum.
Pulmonis.
Cordis.
rica. 5. de frigidis in ſecũdo.
Caro inteſtinorum.
Cutis.
Cerebrum.
rica. 6. de humidis in primo.
Gallinæ.
Arietis.
Ouis.
Porci.
Oculi.
Vberum.
Pulmo.
Caudæ.
rica. 7. de humidis ĩ ſecũdo.
Caro columborum.
Anſerum.
Pauonis.
Qualearum.
Agni.
Cerebri.
Hepatis.
Teſticulorum.
Adeps.
Pinguedo.
Rubrica. 8. de humidis in tertio.
Anatis maxime lacunalis.
Rubrica. 9. de ſiccis ĩ primo.
Merulorum.
Turdorum.
Capreolorum.
Auris.
Auium minutarum.
Cordis.
Rubrica decima de ſiccis in ſecundo.
Gruis.
Turturis.
Alaudę.
Auium aquaticarum.
Leporis.
Splenis.
Inteſtinorum.
Cutis.
Rubrica vndecima de ſiccis in tertio.
Caro paſſerum.
Capitulum nonum de liquoribus & his quę in vſum potus veniũt, vt ſunt, Lac, Vinum, Agreſtum, Acetum, & Aqua. Cuius rubricę ſunt quinq;. 36
De lacte. 36
De vino. 36
De agreſto. 37
De aceto. 37
De aqua. 37
TRactatus tertius de cibis compoſitis, cuius capitula ſunt vndecim. 37
Capitulum primum eſt de ſimplicibus tẽperatis, et in duabus qualitatibus diſtẽperatis in vnaquaq; ægritudine valentibus, cuius rubricæ ſunt vigintitres. 37
Capitulum ſecundũ de cibis ſimplicibus conuenientibus ſanguineis, cuius rubricę ſunt decem & octo. 37
Capitulum tertium de cibis ſimplicibus conuenientibus cholericis, cuius rubricæ ſunt duæ. 38
Capitulum quartum de cibis ſimplicibus cõuenientibus phlegmaticis, cuius rubricę ſunt quindecim. 38
Capitulum quintum de cibis ſimplicibus cõuenientibus melancholicis, cuius rubricę ſunt decem & nouem. 39
Capitulum ſextum de cibis cõpoſitis in ægritudine ſanguinea valentibus, cuius rubricę ſunt viginti[illegible] [illegible]
Capitulum ſeptimum de cibis compoſitis in ægritudine cholerica conferentibus, cuius rubricę ſunt vigintitres. 42
Capitulum octauũ de cibis cõpoſitis & potibus in ægritudine phlegmatica valentibus, cuius rubricę ſunt viginti ſex. 43
Capitulum nonũ de cibis compoſitis in ęgritudine melãcholica valentibus, cuius rubricę ſunt decẽ & octo. 44
Capitulum decimum de cibis cõpoſitis in ægritudinibus compoſitis, cuius rubrica eſt vna. 44
Capitulum vndecimum de quibuſdam declarationibus cum ſuis exemplis quorundam attributorum cibis ipſis ſimplicibus & compoſitis, prouenientium a virtutibus ſecundis ipſorum, & partim a primis, ex quarum notitia medicus iuuenis in actu practico non paruam adipiſcetur vtilitatẽ: cuius rubricę ſunt decẽ & tres. 44
Prima De cibis citę digeſtionis. 44
2 De cibis tardæ digeſtibilibus. 45
3 De cibis bonos humores generantibus. 45
4 De cibis malos humores generantibus. 45
5 De cibis qui cito corrumpuntur. 45
6 De cibis difficile corruptibilibus. 45
7 De cibis cito corpus exeuntibus. 45
8 De cibis tarde corpus exeuntibus. 45
9 De cibis inflatiuis. 45
10 De cibis extenuantibus. 45
11 De cibis nutrientibus parum. 45
12 De cibis multum nutrientibus. 45
13 De cibis impinguantibus. 45
TRactatus quartus de ſimplicibus, & cõpoſitis cum ſuis virtutibus ſecundis, tertijs, & quartis viualibus magis, cuius erunt triginta tria capitula. 45
Primum De medicinis attractiuis. 45
2 De medicinis aperitiuis. 45
3 De oppilatiuis. 45
4 De conſtrictiuis. 45
5 De mollificatiuis. 45
6 De induratiuis. 45
7 De mundificatiuis & abſterſiuis & lauatiuis. 45
8 De generantibus carnem. 45
9 De coroſiuis. 45
10 De vlcerantibus & excoriantibus. 45
11 De aduſtiuis & cauſticis. 45
12 De cicatrizantibus & conſolidantibus. 46
13 De conglutinantibus. 46
14 De attenuatiuis & ſubtiliantibus. 46
15 De inciſiuis. 46
16 De rarificatiuis, reſolutiuis, diſſolutiuis. 46
17 De diaphoreticis, & reſolutiuis. 46
18 De repercuſsiuis. 46
19 De carminantibus, & ventoſitatem frangentibus. 46
20 De digeſtiuis & maturatiuis ad extra applicandis. 46
21 De mordicatiuis. 46
22 De rubrificatiuis. 46
23 De confortatiuis. 46
24 De lenitiuis ſiue planatiuis. 46
25 De lubrificatiuis. 46
26 De mitigantibus dolorem & narcoticis. 46
27 De pernicioſis. 46
28 De venenoſis. 46
29 De bezoardicis. 46
Capitulum. xxx. De digeſtiuis ad intra applicatis, cuius rubricę ſunt. 31. 47
Prima De digeſtione quid ſit. 47
2 De digeſtiuis ſimplicibus choleræ naturalis. 47
3 De digeſtiuis ſimplicibus phlegmatis naturalis. 47
4 De digeſtiuis ſimplicibus melãcholię naturalis. 47
5 De ſyrupis viualibus tam ſimplicibus quàm compoſitis. 47
6 De digeſtiuis compoſitis choleræ naturalis. 47

7 De digeſtiuis compoſitis phlegmatis naturalis. 47
8 De digeſtiuis compoſitis melancholię naturalis. 47
9 De diuiſione cholerę non naturalis in ſpecies ſuas. 47
10 De digeſtiuis choleræ citrinę. 47
11 De digeſtiuis choleræ vitellinę. 47
12 De digeſtiuis choleræ aduſtæ. 47
13 De digeſtiuis choleræ praſsinę. 47
14 De digeſtiuis zinariæ, & praſsinę non veræ. 47
15 De diuiſione phlegmatis nõ naturalis in ſpẽs ſuas. 47
16 De digeſtiuis dulcis inſipidi & aquoſi. 47
17 De digeſtiuis mucillaginoſi, vitrei, & crudi. 48
18 De digeſtiuis pontici, acetoſi, & acris. 48
19 De digeſtiuis ſalſi phlegmatis. 48
20 De diuiſione melię non naturalis in ſpecies ſuas. 48
21 De digeſtiuis melancholię genitę per aduſtionẽ choleræ rubeæ. 48
22 De digeſtiuis melancholiæ per aduſtionẽ melancholiæ ſubtilis, & groſſæ genitæ. 48
23 De digeſtiuis melancholiæ cholericæ. 48
24 De digeſtiuis melancholiæ phlegmaticæ. 48
25 De digeſtiuis melancholię melancholicę. 48
26 De digeſtiuis melancholicæ ſanguineæ. 48
27 De adminiſtrandis ſyrupis canon. 48
28 De his qui non poſſunt accipere ſyrupos canon. 48
29 De aquis vſualibus temperatis. 48
30 De aquis calidis vſualibus. 48
31 De aquis frigidis vſualibus. 48
CAP. XXXI. De ſolutiuis, cuius rubricę ſunt. 20. 48
Prima De ſimplicibus ſolutiuis principaliter choleram euacuantibus. 48
2 De ſimplicibus ſolutiuis principaliter phlegma euacuantibus. 48
3 De ſimplicibus ſolutiuis melancholiã euacuantibꝰ. 48
4 De ſimplicibus ſanguinem principaliter euacuantibus, vel mundificantibus. 48
5 De ſolutiuis compoſitis cõmuniter vſitatis cum nominibus autorum. 48
6 De ſolutiuis compoſitis cholerę naturalis. 49
7 De ſolutiuis compoſitis choleram euacuantibus non naturalem, & primo euacuantibus citrinam. 49
8 De euacuantibus vitellinam. 49
9 De euacuantibus aduſtam. 49
10 De euacuantibus praſsinam. 49
11 De ſolutiuis phlegmatis nõ naturalis: & primo de ſolutiuis dulcis, inſipidi, & aquoſi. 49
12 De ſolutiuis vitrei, mucillaginoſi, & crudi. 49
13 De ſolutiuis pontici, acetoſi, & acris. 49
14 De ſolutiuis ſalſi. 49
15 De ſolutiuis melancholię non naturalis, & primo eius quæ eſt per aduſtionem choleræ rubeæ. 49
16 De ſolutiuis melancholiæ genitæ per aduſtionem melancholiæ ſubtilis, aut groſſæ. 49
17 De ſolutiuis melancholiæ cholericæ. 49
18 De ſolutiuis melancholiæ phlegmaticæ. 49
19 De ſolutiuis melancholiæ melancholicę. 49
20 De ſolutiuis melancholiæ ſanguineæ. 49
CAP. XXXII. De digeſtiuis appropriatis diſcraſiæ mẽbri cuiuslibet tam calidæ quàm frigidæ, cuius rubricę ſunt. 18. 49
Prima De digeſtiuis capiti, & ſuis membris conferẽtibus in diſcraſia frigida. 49
2 De digeſtiuis in diſcraſia calida capitis. 49
3 De digeſtiuis in diſcraſia calida pulmonis. 49
4 De digeſtiuis in diſcraſia frigida pulmonis. 49
5 De digeſtiuis in diſcraſia frigida ſtomachi. 49
6 De digeſtiuis ſtomachi in diſcraſia calida. 49
7 De digeſtiuis inteſtinorum in omni cauſa. 50
8 De digeſtiuis cordis in vtraq; diſcraſia. 50
9 De digeſtiuis hepatis in diſcraſia calida. 50
10 De digeſtiuis hepatis in diſcraſia frigida. 50
11 De digeſtiuis ſplenis in vtraq; diſcraſia. 50
12 De digeſtiuis in vtraq; diſcraſia renum. 50
13 De digeſtiuis veſicæ in vtraq; diſcraſia. 50
14 De digeſtiuis matricis in diſcraſia frigida. 50
15 De digeſtiuis matricis in calida. 50
16 De digeſtiuis in dolore iuncturarum in frigida. 50
17 De digeſtiuis iuncturarum in calida. 50
18 De digeſtiuis in cutis infectione. 50
CAP. XXXIII. De euacuatiuis appropriatis cuilibet membro diſcraſiato, cuius rubricę ſunt. 21. 50
Prima De ſolutiuis in diſpoſitione capitis & membrorũ ſuorum calida. 50
2 De ſolutiuis in diſcraſia frigida capitis. 50
3 De ſolutiuis in diſpoſitione pectoris & pulmonis calida. 50
4 De ſolutiuis in diſcraſia frigida pulmonis. 50
5 De ſolutiuis in diſpoſitione ſtomachi calida. 50
6 De ſolutiuis in diſcraſia frigida ſtomachi. 50
7 De ſolutiuis in diſpoſitione inteſtinorum qualibet. 50
8 De ſolutiuis in diſpoſitione cordis calida. 50
9 De ſolutiuis in diſcraſia frigida cordis. 50
10 De ſolutiuis in diſpoſitione hepatis calida. 50
11 De ſolutiuis in diſcraſia frigida hepatis. 50
12 De ſolutiuis in diſpoſitione ſplenis calida. 50
13 De ſolutiuis in diſcraſia frigida ſplenis. 50
14 De ſolutiuis in diſpoſitione renum calida. 50
15 De ſolutiuis in diſpoſitione renum frigida. 50
16 De ſolutiuis in diſpoſitione veſicę vtraq;. 50
17 De ſolutiuis in diſpoſitione matricis calida. 50
18 De ſolutiuis in diſpoſitione matricis frigida. 50
19 De ſolutiuis in diſpoſitionibus iuncturarum calida. 50
20 De ſolutiuis in diſpoſitione iuncturarum frigida. 51
21 De ſolutiuis in diſpoſitione infectionis cutis. 51
CAP. XXXIIII. De cõfortatiuis appropriatis cuilibet membro diſcraſiato, cuius rubricæ ſunt. 20. 51
Prima De confortantibus caput in diſcraſia calida. 51
2 De confortantibus caput in diſcraſia frigida. 51
3 De confortantibus pulmonem, & pectus in diſcraſia calida. 51
4 De confortantibus pulmonem in diſcraſia frigida. 51
5 De confortantibus ſtomachum in diſcraſia calida. 51
6 De confortantibus ſtomachum in diſcraſia frigida. 51
7 De confortantibus inteſtina in diſcraſia calida. 51
8 De confortantibus inteſtina in diſcraſia frigida. 51
9 De confortantibus cor in diſcraſia calida. 51
10 De confortantibus cor in diſcraſia frigida. 51
11 De confortantibus hepar in vtraq; diſcraſia. 51
12 De confortantibus ſplenem in vtraq; diſcraſia. 51
13 De confortantibus renes in vtraq; diſcraſia. 51
14 De confortantibus veſicam in vtraq; diſcraſia. 51
15 De confortantibus matricem in diſcraſia calida. 51
16 De confortantibus matricem in diſcraſia frigida. 51
17 De confortantibus iuncturas in diſcraſia calida. 51
18 De confortantibus iuncturas in diſcraſia frigida. 51
19 De confortantibus in infectione cutis. 51
20 De rectificãtibus acuitatem & malitiã laxatiuorũ. 51
TRactatus quintus de ſimplicibus, & cõpoſitis quibus in ſuis antidotarijs medici in medendo vtuntur, cuius quatuor ſunt capitula. 51
CAPITVLVM primũ. De ſimplicibus medicinis ſumptis ex plantis, cuius decem ſunt rubricæ. 51
Prima De ſeminibus. 51 — 6 De corticibus. 51
2 De fructibus. 51 — 7 De radicibus. 51
3 De floribus. 51 — 8 De ſuccis. 51
4 De folijs. 51 — 9 De gummis. 51
5 De lignis. 51 — 10 De oſsibus. 51
CAP. II. De his quæ ex animalibus ſumuntur, vt ſunt carnes, eorum ſuperfluitates. Adipes eorum, & huiuſmodi. Vide ibi multa ac quaſi omnia. 51
CAP. III. De his quæ a mineralibus ſumuntur, cuius

quatuor

Digitized by Google

quatuor ſunt rubricæ. 51
Prima De metallis. 51
2 De lapidibus. 51
3 De ſumptis a venis terræ. 51
4 De ſalibus. 51
CAPI. IIII. De compoſitis quibus vtuntur medici, in quo quatuor ponuntur intentiones, quas perficit medicus cũ talibus, aut ad extra, aut ad ĩtra applicatis, vt ſunt Confectiones, Trochiſci, Electaria, Vnguenta, & huiuſmodi, ita ꝙ ad plenũ ibi habes. vide ibi, cuius rubricę ſunt. 25. 52
TRactatus ſextus erit de omnibꝰ ægritudinibus particularibus membrorum noſtri corporis, a capite vſq; ad pedes, cuius vigintiduo ſunt capitula. 52
CAPITVLVM primum eſt de diſpoſitionibus capitis, in ſe viginti rubricas continens. 52
Prima De dolore capitis tam per eſſentiam quàm per cõmunitatem. 52
2 De hemicrania. 58
3 De dolore capitis ex caſu & percuſsione. 58
4 De phreneſi, & charabito. 58
5 De ſibare. 59
6 De lethargia. 59
7 De diminutione memoriæ. 61
8 De ſubeth. 61
9 De vigilia ſuperflua. 62
10 De apoplexia. 63
11 De melancholia. 63
12 De mania. 65
13 De cutubuth. 66
14 De iliſci ſiue hereos. 66
15 De amentia & corruptione imaginationis. 66
16 De ꝑmixtione ſenſus ſiue rõnis, & de alienatione. 67
17 De vertigine, & ſcotomia. 67
18 De alue, & palpitatione. 68
19 De incubo. 68
20 De epilepſia. 68
DVBIA de dolore capitis. 70
Vtrum in dolore capitis competat phlebotomia. 70
Vtrum lac ſit applicãdum dolore capitis exiſtente a cauſa calida. 71
Vtrum acetum competat in omni dolore capitis. 71
DVBIA de phreneſi. 71
Vtrum in omni phreneſi competat phlebotomia. 71
Vtrum competat vinum. 71
Vtrum competat aqua frigida. 71
Vtrum competat applicatio catulorum columboꝝ. 71
DVBIA de lethargia. 71
Vtrum in ea ſemper competat phlebotomia. 71
Vtrum parte poſteriori capitis repercuſsiua ſint applicanda. 71
DVBIA de apoplexia. 71
Vtrum medicamina fortia competant in principio apoplexiæ. 71
DVBIA de melancholia. 72
Vtrum melancholia fiat a melancholia aduſta, an non. 72
Vtrum in omni melancholia competat phlebotomia. 72
Vtrum ſanguine in principio apparente claro debeat ſtatim reſtringi. 72
Vtrum coitus conferat in melancholia. 72
Vtrum balneum conferat in ea. 72
DVBIVM de cutubuth. 72
Vtrum cutubuth eueniat magis in februario. 72
DVBIVM de ſtoliditate, & amentia. 72
Vtrum ſtoliditas, & amentia fiant a cauſa calida. 72
DVBIA de epilepſia. 72
Vtrum in ea auferatur ſenſus & motus ex toto. 72
Vtrum balneum conueniat in ea. 72
CAPITVLVM ſecũdum de diſpoſitionibus neruorum continens rubricas ſeptem. 73
Prima De paralyſi. 73
2 De ſpaſmo. 75
3 De tremore. 76
3 De tetano. 76
4 De tortura. 76
5 De ſaltu. 77
6 De ſtupore. 77
DVBIA de paralyſi. 77
Vtrum in omni paralyſi ſit ablatio ſenſus & motus. 77
Vtrum vinum competat in paralyſi. 77
Vtrum ſit properandum cum fortibus medicinis in principio paralyſis. 77
Vtrum oxymel competat in paralyſi. 77
Vtrũ oculus partis paralyticatę minoretẽ vel alteretur. 77
DVBIVM de ſpaſmo. 77
Vtrum ſpaſmus de inanitione ſit curabilis. 77
DVBIA de tortura. 77
Vtrum remedium locale ſit applicandum parti ſanæ vel parti tortę. 77
CAPITVLVM tertium de diſpoſitionibus oculorum, continens rubricas 36. 78
Prima De anatomia oculi, deſcriptione, ac complexione eius, & de conſerentibus, & nocentibus ei. 78
2 De ophthalmia. 79
3 De dolore oculorum. 80
4 De vngula. 80
5 De ſebel. 81
6 De tarſati. i. macula rubea. 81
7 De tumore coniunctiuę. 81
8 De duritie coniunctiuæ. 81
9 De cadentibus ſub coniunctiua. 81
10 De fiſtula lachrymali. 81
11 De lachrymis & fluxu earum immoderato. 81
12 De paſsionibus corneę, & primo de veſicis. 82
13 De exituris, ſiue vlceribus corneę. 82
14 De rupturis corneę, & exitu vueę. 82
15 De albugine in cornea ſiue nebula & cicatrice. 82
16 De ſanie poſt corneam. 83
17 De paſsionibus vuæ, dilatione pupillæ, conſtrictione eius. 83
18 De diſpõne oculi quo ad totũ eius, primo de exitu. 84
19 De profunditate oculorum. 84
20 De paſsionibus palpebrarum. 84
21 De pediculis palpebrarum. 84
22 De ſylach. 84
23 De geſſe. 84
24 De inuiſcatione palpebrarum. 84
25 De inuerſatione palpebrarum ſiue ſeparatione earum abinuicem. 84
26 De hordeolo. 85
27 De ſcabie, & pruritu palpebrarum. 85
28 De caſu pilorum palpebrarum. 85
29 De pilis inuerſis & additis palpebrarum. 85
30 De diſpoſitionibus operationũ oculorum, & primo de debilitate viſus. 85
31 De nyctilopa, ſeu de his qui poſt ſolis occaſum nihil aut parum vident. 87
32 De haliabar. i. de non videntibus in die. 87
33 De corrupta operatione viſus, & primo de imaginibus. 87
34 De ablata operatione viſus. 87
35 De cataracta. 87
36 De gutta ſerena. 88
DVBIA de vomitu. 88
Vtrum vomitus conferat in paſsionibus oculorum. 88
Vtrum in omni ophthalmia competat phlebotomia. 89
DVBIVM de lachrymis. 89
Vtrum lachrymæ natiuæ recipiant curam. 89
DVBIA de pupilla. 89
Vtrum dilatatio pupillæ facta a caſu & percuſsione recipiat curam. 89
Vtrum conſtrictio pupillæ fiat a ſiccitate. 89
DVBIVM de breuitate viſus. 89

Vtrum

Vtrum faba,& lens competant in debilitate viſus. 89
DVBIVM de nyctilopa. 89
Vtrum in nyctilopa ſit primo minuendũ ex cephalica. 89
DVBIVM de cataracta. 89
Vtrum cataracta generet̃ inter cryſtalloidem,& vueã. 89
CAPITVLVM quartum de diſpoſitione aurium,continens rubricas ſeptem. 90
Prima De anatomia,& cõplexione,& deſcriptione auris, ac de conferentibus,& nocentibus auditui. 90
2 De diminutione auditus. 90
3 De ſurditate. 90
4 De tinnitu,& ſibilo,& ſonitu. 91
5 De dolore auris & exitu ſaniei. 91
6 De his q̃ aures intrãt,& in eis oppilationẽ faciunt. 93
7 De ſanguine egrediente per aures. 94
DVBIA in morbis aurium. 94
Vtrum in omni dolore auris cõpetat phlebotomia. 94
Vtrum repercuſsiua competant in paſsionibus auriũ. 94
Vtrum materia ſurditatis poſsit trãſire ad inteſtina. 94
CAPITVLVM quintum de diſpoſitionibus naſi, continens rubricas duodecim. 94
Prima De anatomia naſi, complexione, ac deſcriptione eius,ac de iuuantibus,& nocentibus ei. 94
2 De diminutiõe,ablatione & corruptione odorat⁹. 94
3 De fluxu ſanguinis narium. 95
4 De prouocantibus fluxum ſang.narium. 96
5 De catarrho & coryza. 96
6 De fœtore narium. 98
7 De vlceribus naſi. 98
8 De apoſtematibus narium. 99
9 De oppilatione in chaialim. 99
10 De polypo,& hęmorrhoidibus,& cancro naſi. 99
11 De ſternutatione. 100
12 De pruritu naſi. 100
DVBIA in fluxu ſang.narium. 100
Vtrum in omni fluxu ſanguinis narium competat phlebotomia &c. 100
Vtrum ex eadem parte vel non. 100
DVBIA de catarrho. 101
Vtrũ corpora calida ſint magis diſpoſita catarrho quàm frigida. 101
Vtrum in catarrho competat phlebotomia. 101
Vtrum in catarrho competat vinum. 101
De cauterio in catarrho. 101
De ſomno meridiano in catarrho. 101
De temporibus aptis ad generationem catarrhi. 101
De præſeruatione ſuſpecti ad catarrhum. 101
Quod materia fœtoris nariũ communicatur pectori. 101
CAPITVLVM ſextum de diſpoſitiõibus oris,& linguę, continens rubricas quindecim. 102
Prima De ore, & lingua, & anatomia, & de vtilitatibus eorum. 102
2 De diminutione,ablatione,& corruptiõe guſtus. 102
3 De mollificatione & grauitate linguę, & deſtructione introitus in ſermonem. 102
4 De ſpaſmo linguę. 103
5 De magnitudine & breuitate linguę. 103
6 De multitudine ſputi,& curſus eius in ſomno. 103
7 De abſciſione dolorum horribilium ex comeſtis. 103
8 De ſputo ſanguinis ex ore. 103
9 De apoſtematibus linguæ. 103
10 De ranula ſub lingua. 104
11 De aduſtione linguæ. 104
12 De ſciſſuris in lingua. 104
13 De bothor in ore & lingua. 104
14 De alcola & vlceribus malignis. 104
15 De fœtore oris. 105
DVBIA de morbis linguæ. 106
Vtrum læſo neruo quolibet veniente ad linguam ipſa lingua lædatur. 106
Vtrum in apatibus linguę competant repercuſsiua. 106
Vtrum ſenes fiant trauli ab humiditate ſicut infantes. 106
Propter quid in febribus continuis phlegmaticis non eſt fœtor continuus oris cum ſint ex putredine. 106
Propter quid allia, & cepę ſint mali odoris, piper & zinziber boni,cum ſint omnia calida in quarto. 106
CAPITVLVM ſeptimum de diſpoſitionibus dentium, continens rubricas octo. 106
Prima De anatomia, deſcriptione ac complexione dentium,& de præſeruatione,ac conſeruatione, & cura vniuerſali eorum. 106
2 De difficili dentium emiſsione ſiue ortu. 107
3 De dolore dentium. 107
4 De corroſione dentium & perforatione. 110
5 De vermibus dentium. 110
6 De dentibus commotis. 110
7 De congelatione dentium. 110
8 De alteratione coloris dentium. 110
DVBIA circa morbos dentium. 111
Vtrum dentes ſentiant,& propter quid in omni ætate nõ generantur, & propter quid non reſtaurantur dentes fracti,& propter quid dens fractus ſm totam ſuperficiẽ non creſcit. 111
Dentes continue creſcunt,& non alia oſſa. 112
Vtrum dentes magis lædantur a calido q̃ a frigido. 112
Vtrum dentes poſsint apoſtemari cum ſint oſſa. 112
Vtrũ ſpolium ſerpentis cõferat in paſsionibus dentiũ. 112
Quomodo portulaca cõferat in congelatione dentiũ. 112
Quomodo phlebotomia cõpetat ĩ catarrho ad dẽtes. 112
Quomodo gallę conueniant in paſsionibus dentium. 112
Quomodo dentes ſint membra ſpermatica. 112
Qũo apri habeant dentes magnos,cum ſint humidi. 112
CAPITVLVM octauum de diſpoſitionibus gingiuarũ & labiorum,continens rubricas vndecim. 112
Prima De anatomia,deſcriptione,ac complexione labiorum,& gingiuarum. 112
2 De apoſtematibus gingiuarum. 112
3 De vlceribus gingiuarum. 112
4 De mollificatione gingiuæ. 113
5 De diminutione gingiuarũ,& earum augmento. 113
6 De gingiua ſanguinea. 113
7 De fiſſura gingiuarum. 113
8 De fiſſuris labiorum. 113
9 De tumoribus labioꝝ,& eorum apoſtematibus. 114
10 De vlceribus labiorum. 114
11 De tremore labiorum. 114
DVBIA de morbis gingiuarum. 114
Vtrum adipes conueniant in ſciſſuris labiorum. 114
Quare ſciſſuræ labiorum in febre ſint bonum ſignum, & non ſciſſuræ linguæ. 114
De ſanguine draconis,
Vtrum ſanguis draconis ſit carnis generatiuus. 114
De cauterio,
Vtrum cauterium præſtantius ſit de cupro, vel argento, vel auro. 114
CAPITVLVM nonum de diſpoſitionibus gutturis, cõtinens rubricas ſex. 114
Prima De anatomia, deſcriptione, & cõplexione amygdalarum,& vuæ. 114
2 De ſtrangulatione ex cibo,& ſimili re contingẽte. 114
3 De retentione ſpinæ,& huiuſmodi in gutture. 114
4 De ſanguiſugis quæ os ingrediuntur. 115
5 De ſuffocatione,& ſquinantia. 115
6 De ægritudinibus vuæ, & apoſtematibus amygdalarum gutturis. 115
DVBIA de morbis gutturis. 118
Vtrum in principio ſquinãtiæ cõpetant repercuſsiua. 118
Vtrum ſquinantia ſm plurimum fiat a phlegmate. 118
Vtrum ſquinãtia poſsit a materia melãcholica cauſari. 118
Vtrum in ſquinantia competat ſubſcannatio. 118

Vtrum

Vtrum in omni ſquinantia competat phlebotomia. 118
Vtrum phlebotomia debeat fieri ex eadem vel contraria parte. 118
Vtrum pharmacia debeat pręcedere phlebotomiam. 118
Vtrum ventoſa debeat ſubito ſuper collum, vel nucham poni. 118
Poſt hæc & quædam notanda. 118
CAPITVLVM decimum de diſpoſitionibus pectoris, & pulmonis, cuius rubricæ ſunt ſexdecim. 118
Prima De anatomia pectoris, & pulmonis. 118
2 De anhelitu, & eius conſtrictione, & difficultate. 119
3 De aſthmate. 119
4 De tuſſi. 121
5 De voce. 124
6 De raucedine vocis, & aſperitate. 124
7 De voce breui. 124
8 De voce groſſa. 124
9 De ſubtili voce. 124
10 De voce tenebroſa & turbida. 124
11 De voce trepida. 124
12 De ſputo ſanguinis ſiue hemoptoica paſsione. 124
13 De pleuriſi. 127
14 De peripneumonia. 131
15 De empyemate. 131
16 De phthiſi. 132
DVBIA circa morbos pectoris. [illegible]
Vtrum omne aſthma ſit ægritudo pulmonaris. 135
Vtrum in aſthmate cōpetat vinum in magna q̄titate. 135
Vtrum in aſthmate ſit vtendum prouocatiuis. 135
Vtrū in aſthmate medicinę ſolutiuę debeāt eſſe fortes. 135
Vtrum in aſthmate competat arſenicum. 135
DVBIA de voce. 135
Vtrum ſomnus ſit cauſa ſubtilitatis vocis. 135
Vtrum coitus faciat vocem ſubtilem. 136
Vtrum lamina plumbea conferat in voce tremula. 136
DVBIA de ſputo ſanguinis. 136
Vtrū exitus ſanguinis a pectore ſit minoris timoris quàm a pulmone. 136
Vtrum ſolutio continuitatis ſit difficilior in pulmone q̄ in pectore. 136
Vtrum venæ pulmonis facilius conſolidentur q̄ arteriæ eiuſdem. 136
Vtrum ſanguinem eſſe ſpumoſum ſit efficax ſignum q̄ ſit a pulmone. 136
Vtrum centaurea conferat in ſputo ſanguinis. 136
Vtrum tri conferant in ſputo ſanguinis. 136
Vtrū ameos, ſpica, aniſum & huiuſmodi conferant in ſputo ſanguinis ex apertione orificiorum venarum. 136
Vtrum mulieri hemoptoicæ ex retentione menſtruorum competant prouocantia menſtrua per ſuperius. 136
Vtrum ſputum nigrum de ſpiritualibus veniens ſit mortale. 136
DVBIA de pleuriſi. 137
Vtrum in omni pleuriſi ſit febris. 137
Vtrum pleuriſis fiat raro a phlegmate. 137
Vtrum ſit deterior pleuriſis ſiniſtri q̄ dextri lateris. 137
Vtrum in pleuriſi dextræ partis competat phlebotomia ſaphenæ eiuſdem lateris vel oppoſiti. 137
Vtrum in principio pleuriſis cōpetant repercuſsiua. 137
DVBIA de peripneumonia. 137
Vtrum peripneumonia cholerica ſit verior quàm phlegmatica. 137
Vtrum peripneumonia cholerica ſit deterior q̄ phlegmatica. 137
DVBIA de phthiſi. 137
Vtrum phthiſis accidat magis a .18. anno vſq; ad .35. 137
Vtrum lac competat phthiſicis. 137
CAPITVLVM vndecimum de diſpoſitionibus cordis, continens rubricas quinque. 138
Prima De deſcriptione, cōplexione, & anatomia cordis, & de diſpoſitionibus complexionalibus eius conſideratis a medico. 138
2 De tremore cordis. 139
3 De ſyncopi. 140
4 De caſu virtutis ſubito. 142
5 De apoſtematibus cordis. 142
DVBIA de morbis cordis. 142
Vtrum liceat phlebotomia ducere ad ſyncopim. 142
Vtrum in ſyncopi competat vomitus. 142
Vtrum in ſyncopi penetratiua, et ſpiritus nutritiua, vt vinum, debeant præcedere ſtyptica, aut econtra. 142
Vtrum vigilia competat in ſyncopi. 142
Vtrum vinum competat in ſyncopi. 142
CAPITVLVM duodecimum de mamillis, et diſpoſitionibus earum, continens rubricas ſex. 142
Prima De deſcriptione, anatomia, & complexione mamillarum. 142
2 De exuberatione lactis & eius diminutione. 142
3 De caſeatione lactis. 143
4 De putrefactione et cōgelatione lactis in mamilla. 143
5 De apoſtematibus mamillarum. 144
6 De magnitudine mamillarū, & corroſione earum. 144
DVBIA de morbis mamillarum. 144
Vtrum mamillæ nutriantur lacte. 144
Vtrum lac generetur a frigido. 144
Vtrum fœniculus, anethu, & ſimilia multiplicent lac. 144
Propter quid mamillę in homine ſunt in pectore, & in cęteris animalibus inter crura. 145
Propter quid mamillæ mediocres videantur meliores in generatione lactis. 145
Propter quid mulieres per duos dies, aut tres poſt partū non habent bonum lac. 145
Propter quid ante ſeptem menſes lac inutile, tunc iam ſit vtile. 145
CAPITVLVM decimumtertiū de diſpoſitionibus ſtomachi, continens rubricas .32. 145
Prima De deſcriptione, cōplexione, & anatomia ſtomachi, & partium eius. 145
2 De ęgritudinibus meri, & primo de difficultate trāſglutiendi. 145
3 De vlceribus meri. 145
4 De apoſtematibus meri. 145
5 De diſpoſitionibus ſtomachi, & primo de canonibus vniuerſalibus, & de iuuantibus, & nocentibus ipſi ſtomacho. 146
6 De mala complexione frigida ſtomachi materiali & immateriali. 147
7 De mala complexione calida ſtomachi materiali & immateriali. 148
8 De cura malę complexionis ſiccæ ſtomachi. 149
9 De cura malę complexionis humidę ſtomachi. 149
10 De nimia ſtomachi ſenſibilitate. 149
11 De regimine eius cuius ſtomachus eſt paruus. 149
12 De dolore ſtomachi. 149
13 De debilitate ſtomachi. 150
14 De nauſeatiua ſatietate. 151
15 De debilitate & deſtructione appetitus ad cibum. 151
16 De corruptione appetitus. 153
17 De appetitu canino. 153
18 De bulimo. 154
19 De fame ſyncopali. 154
20 De ſiti. 154
21 De nocumento digeſtionis, & primo de corruptione eius. 156
22 De debilitate digeſtionis. 157
23 De tarditate deſcenſus cibi a ſtomacho, & velocitate. 157
24 De duritie ſtomachi quæ non eſt apoſtema. 158
25 De eructatione. 158
26 De apoſtemate ſtomachi quod nondum peruenit ad exituram.

exituram. 158
27 De dubellati. 160
28 De vlceribus ſtomachi & bothor. 160
29 De ruptura ſtomachi. 160
30 De inflatione, rugitu, gurgulatione, & tortione. 161
31 De vomitu, ſubuerſione, abominatione, faſtidio, nauſea, & conturbatione. 161
32 De ſingultu. 164
DVBIA de morbis meri & ſtomachi. 165
Vtrum in meri ſint villi tranſuerſales. 165
DVBIA de ſtomacho. 165
Vtrũ acetoſatio cibi poſsit in ſtomacho frigido fieri. 165
Vtrum humectatio ſtomachi, & hectici nõ poſsit fieri niſi cum humectatione corporis. 165
Vtrum aloes competat in materia viſcoſa. 165
Vtrum hiera cum melle ſit magis ſolutiua q̃ ſine eo. 165
Vtrum herba abſynthij ſtomacho magis conferat q̃ ſuccus eius. 166
Vtrum grana pini noceant ſtomacho. 166
Vtrum homo poſsit viuere pluribus diebus ſine cibo. 166
Vtrum vinum in appetitus canini cura debeat dari ante cibum vel poſt ipſum. 166
Vtrum exiſtẽte fluxu cum appetitu canino competat vinum aliquod. 166
Vtrum ſiccitas & humiditas poſsint lædere digeſtionem abſq; qualitatum actiuarum exceſſu. 166
Vtrũ ſit aliquod tẽpus menſurans cibũ in ſtomacho. 166
Vtrum myrabolani citrini conferant in principio apoſtematum calidorum ſtomachi. 166
Vtrum phlegma, & ſanguis poſsint facere vomitum. 166
Quatuor notabilia ſuper quatuor rubricis, videlicet. De difficultate tranſglutiẽdi. De bulimo. De debilitate appetitus, & de ſiti. 166
CAPITVLVM decimumquartũ de diſpoſitionibus hepatis, continens rubricas. 13. 167
Prima De anatomia, deſcriptione, & complexione hepatis, & de canonibus vniuerſalibus in curãdo ipſum, & de iuuantibus, & nocentibus ei. 167
2 De mala cõplexione calida & frigida hepatis & materiali. 168
3 De paruitate hepatis. 169
4 De debilitate hepatis. 169
5 De oppilatione hepatis. 170
6 De dolore hepatis & eius inflatione. 172
7 De apoſtematibus hepatis, vlceribus, & ſciſſuris etiã a caſu & percuſsione. 172
8 De cachexia. 175
9 De hydrope. 176
10 De aſclite ſeu aſcite. 177
11 De hypoſarcha. 180
12 De tympanite. 180
13 De doloribus hypochondriorum. 181
DVBIA morborum hepatis. 181
Vtrum nutrimentum viſcoſum noceat hepati. 181
Vtrum hepati ſupercalefacto poſsit ceruſſa conuenienter applicari. 181
Vtrũ aqua hordei cõpetat in apoſtematibus hepatis. 181
Vtrum apoſtema in gibbo ſit deterius q̃ in concauo. 181
Vtrum apoſtema panniculi vel quod eſt in venis hepatis ſit prauioris febris. 182
Vtrum fluxus ventris in apate hepatis ſit mortalis. 181
Vtrum in apoſtematibus calidis hepatis ſtypticiora competant q̃ in apoſtematibus calidis ſtomachi. 181
Vtrum in apoſtemate ſanguineo competat phlebotomia pedis magis q̃ brachij. 182
Vtrum cachexia præcedat omnẽ ſpeciem hypropiſis. 182
Vtrum vna ſpecies hydro. ſit deterior alia. 182
Vtrum lac competat in aſclite. 182
CAPITVLVM decimumquintũ de diſpoſitionibus fellis & ſplenis, continens rubricas nouem. 182
Prima De deſcriptione, complexione, & anatomia tam fellis q̃ ſplenis. 183
2 De icteritia citrina. 183
3 De icteritia nigra. 183
4 De mala complexione ſplenis. 186
5 De apoſtematibus ſplenis. 187
6 De oppilatione ſplenis & eius duritie. 188
7 De dolore ſplenis. 189
8 De ventoſitate & inflatione ſplenis. 189
9 De debilitate ſplenis. 189
DVBIA de morbis ſplenis. 189
Vtrum ventoſatio ſuper ſplenem conferat in icteritia. 189
Vtrum lac competat in duritie ſplenis. 189
Vtrum materia exiſtente in ſplene conueniens ſit deriuare ipſam per vias vrinæ. 189
CAPITVLVM decimumſextum de ęgritudinibus inteſtinorum, continens rubricas vigintitres. 189
Prima De diuiſione fluxuum omnium modorum, & de ſignis prognoſticis eorum in vniuerſali. 189
2 De fluxu cerebrali. 190
3 De fluxu ſtomachali, puta de lienteria. 190
4 De fluxu hepatico. 191
5 De fluxu ſplenetico. 193
6 De diarrhœa, fluxu inteſtinali humoroſo abſq; excoriatione. 193
7 De fluxu ſanguinis non excoriatiuo, altero ab hepatico. 194
8 De dyſenteria hepatica. 195
9 De dyſenteria inteſtinali. 195
10 De teneſmo. 200
11 De fluxu ex aſſumpta medicina contingente. 203
12 De fluxu liquefactiuo. 204
13 De fluxu critico. 204
14 De fluxu ſtercoroſo. 204
15 De fluxu ex ſpiſsitudine cutis prouenientе. 204
16 De fluxu oppilatiuo. 205
17 De cholerica paſsione. 205
18 De doloribus inteſtinorum. 206
19 De punctione inteſtinorum. 206
20 De rugitu, & egreſsiõe vẽtoſitatis abſq; volũtate. 206
21 De colica. 206
22 De ileo. 212
23 De vermibus. 212
DVBIA omnium fluxuum ventris. 215
Vtrum fluxus ventris curet apoſtema pectoris. 215
Vtrũ fluxus in principio morbi factus ſit cohibendus. 215
Vtrũ dyſenteria ſanguinea ſit deterioris curationis quàm cholerica. 215
Vtrum in dyſenteria hepatica competant ſtyptica. 215
DVBIA de colica. 215
Vtrum in colica competant narcotica. 215
Vtrum philonium ſit calidum vel frigidum. 216
DVBIA de ileos. 216
Vtrum ileos cauſatus ex ſtrãguria curetur ex febre ſuperueniente. 216
DVBIA de vermibus. 216
Vtrum in colon, & monoculo tãtũ generent vermes. 216
CAPITVLVM decimumſeptimum de diſpoſitionibus ani, continens rubricas. 13. 216
Prima De deſcriptione, anatomia ani, & de ægritudinibus ipſi euenientibus. 216
2 De hęmorrhoidibus. 216
3 De tumore ſiue earũ inflatione, ſiue de ipſis cęcis. 217
4 De cura earum cum ſunt conſtrictæ. 218
5 De nimio fluxu earum. 218
6 De cura doloris earum. 219
7 De his quæ hęmorrhoidas exiccant. 219
8 De apoſtematibus ani. 219
9 De rhagadijs ani. 219
10 De mollificatione ani. 220

11 De

11 De egreſsione ani. 220
12 De pruritu ani. 220
13 De fiſtulis ani. 220
DVBIA de hęmorrhoidibus. 221
Vtrum hęmorrhoides ſint res naturales. 221
CAPITVLVM decimumoctauũ de diſpoſitionibus renum, continens rubricas nouem. 221
Prima De deſcriptione, anatomia, & complexione renũ, & de canonibus vniuerſalibus in cura eorum, & de iuuantibus & nocẽtibus eis, & de ſignis complexionum eorum. 221
2 De debilitate renum. 221
3 De oppilatione renum. 223
4 De ventoſitate renum. 223
5 De dolore renum. 223
6 De lapide renum. 225
7 De apoſtematibus renum. 228
8 De vlceribus renum. 230
9 De ſcabie renum, & meatuum eorum. 231
DVBIA de paſsionibus renum. 231
Vtrum diuretica competant in paſsionibus renum. 231
CAPITVLVM decimumnonum de diſpoſitionibus veſicæ, continens rubricas viginti. 232
Prima De deſcriptione, anatomia, & complexione veſicæ, ac eius communitate cũ membris regalibus. 232
2 De lapide veſicæ. 232
3 De apoſtematibus veſicæ. 234
4 De vlceribus veſicæ. 235
5 De ſcabie veſicæ. 235
6 De coagulatione ſanguinis in veſica. 235
7 De dislocatione veſicæ & eius mollificatione. 236
8 De dolore veſicæ. 236
9 De debilitate veſicæ. 236
10 De ventoſitate veſicæ. 236
11 De ardore vrinæ. 236
12 De paucitate vrinæ. 237
13 De difficultate vrinę & retentione eius. 237
14 De diſtillatione vrinę. 238
15 De exitu inuoluntario vrinæ. 239
16 De mingentibus in lecto. 239
17 De diabete. 239
18 De multitudine vrinę. 240
19 De mictu ſanguinis puri, & non puri. 241
20 De mictu ſanici. 241
DVBIA affectuum veſicæ. 241
Vtrum ſanguis per rupturam venæ ſupra renes exiſtentis egrediens euacuari poſsit per vias vrinæ. 241
Vtrum ex ruptura venæ accidat mictus ſanguinis. 241
CAPITVLVM vigeſimum de diſpoſitionibus mẽbrorum generationis in viris, cõtinens rubricas trigintaquatuor. 241
Prima De deſcriptione, anatomia, & complexione teſticulorum, vaſorum ſeminalium, virgæ. 242
2 De mala complexione teſtium. 243
3 De doloribus teſticulorum. 243
4 De magnitudine & paruitate teſtium. 243
5 De apoſtematibus teſticulorum. 243
6 De varicibus oſchei, & eius duritie. 244
7 De mollificatione oſchei. 244
8 De ramice, & ruptura. 244
9 De corrugatione teſticulorum. 244
10 De vlceribus teſticulorum. 244
11 De tenſione accidente in vaſis ſpermaticis, & eorum mollificatione, ſpaſmo & tetano. 244
12 De ſpermate & eius diſpoſitionibus, & eis quę ipſum multiplicant & diminuunt. 244
13 De cura multiplicationis ſpermatis. 245
14 De gonorrhœa, & pollutione. 245
15 De virga & eius mala complexione. 247
16 De magnitudine & paruitate virgæ. 247
17 De dolore virgæ. 247
18 De apoſtematibus virgę extrinſecis. 247
19 De apoſtematibus virgæ intrinſecis. 247
20 De vlceribus virgæ. 247
21 De cancro in virga. 248
22 De rhagadĳs virgę. 248
23 De verrucis eius. 248
24 De bothor ſimili moro, & carne addita ſuper iſtas partes. 248
25 De pruritu ſiue frictione in virga. 248
26 De immoderata erectione virgæ ſatyrialis, aut priapiſmus dicta. 248
27 De impotentia erectionis virgæ. 249
28 De coitu & attendendis in eo. 249
29 De multitudine deſiderĳ. 249
30 De iuuamentis & nocumentis coitus. 250
31 De regimine eius qui lęditur ex plurimo vſu coitus, & illius qui nocetur ex dimiſsione ipſius. 250
32 De diminutione coitus, & eius ablatione. 250
33 De his qui in fine coitus ilico egerunt. 250
34 De hermaphrodito. 252
DVBIA vaſorum ſpermaticorum in viris. 252
Vtrum deſiderium coitus ſit a corde. 252
De gonorrhœa notabile. 252
De pollutione notabile. 252
De apoſtematibus virgæ notabile. 252
Vtrum coitus iuuamentum aliquod præſtet in ægritudinibus melancholicis, vel phlegmaticis. 252
CAPITVLVM vigeſimumprimum de membris generationis in fœmellis, continens rubricas. 42. 252
Prima De deſcriptione, anatomia, & cõplexione matricis, ac de eius colligantia cum reliquis membris. 252
2 De ſignis complexionis matricis. 253
3 De mala complexione matricis. 253
4 De dolore matricis. 253
5 De mala cõpoſitione matricis, & eius oppilatiõe. 253
6 De menſtruis & retentione eorum. 255
7 De fluxu menſtruorum non naturali. 256
8 De fuxu aliarũ humiditatũ a ſanguine menſtruo. 257
9 De clauſura oris matricis. 258
10 De apoſtematibus matricis. 258
11 De apoſtemate frigido matricis. 259
12 De apoſtemate duro matricis. 259
13 De cancro in matrice. 259
14 [illegible] eius. 259
15 De fiſtulis matricis. 260
16 De rhagadĳs matricis. 260
17 De pruritu, & priapiſmo matricis. 260
18 De hęmorrhoidibus matricis. 260
19 De inflatione matricis & cognitione eius. 260
20 De augmẽto matricis, exitu eius et cõuerſione ipſius: & eſt ſm medicos præcipitatio matricis. 261
21 De ꝑſocatione matricis, & aqua cõgregata in ea. 262
22 De imprægnatione, ſiue embryonis generatione. 262
23 De ingenĳs, & alĳs ad imprægnationẽ facientibus. 264
24 De ſterilitate & cauſis imprægnationem difficultantibus. 265
25 De ſuperimprægnatione, cauſis gemellorum, & maſculorum. 268
26 De agendis vt maſculus generetur. 268
27 De mola. 268
28 De regimine prægnantium & earum appetitu. 269
29 De cura accidentium prægnantibus euenire conſuetorum. 270
30 De cõſeruatione embryonis, & cautela aborſus. 270
31 De aborſu & cauſis eius. 270
32 De difficultate partus, & ingenĳs habendis in partu, & ante partum obſeruandis. 271
33 De retentione ſecundinæ. 273

34 De

34 De regimine multitudinis ſanguinis poſt partum. 273
35 De regimine paucitatis eius. 273
36 De regimine febrium earum. 273
37 De inflatione ventris eius. 273
38 De regimine doloris matricis. 273
39 De regimine vlcerum. 273
40 De nauſea & ſyncopi eius. 273
41 De regimine fœtus mortui. 274
42 De regimine enixæ. 274
DVBIA membrorum generationis mulierum. 274
Vtrum in cauſa ſterilitatis propter nimiam pinguedinem debeat bibi vinum. 274
Vtrum in regimine prægnantiũ debeat bibi vinum ſubtile antiquum. 274
In qua quadratura magis menſtruantur mulieres. 274
Vtrum mulier plures fœtus q̃ ſeptem parere poſsit. 274
Vtrum diuretica competat in cura apoſtematum calidorum matricis. 274
Vtrum in actuali prouocatione debeamus incipere cum rebus odoriferis calidis. 274
Vtrum vomitus competat in præfocatione. 274
CAPITVLVM vigeſimumſecũdum de diſpoſitionibus apparentibus in extremitate membrorum exteriorum, continens rubricas ſexdecim. 275
Prima De ruptura, & quæ ſimilantur ei. 275
2 De augmento vmbilici. 276
3 De gibboſitate. 277
4 De varicibus. 277
5 De elephantia. 278
6 De doloribus iuncturarum. 278
7 De præſeruatione ab incurſu doloris iuncturarũ. 279
8 De cura doloris iuncturarum in vniuerſali. 281
9 De dolore dorſi. 286
10 De podagra. 287
11 De iſchiatica, & dolore anchæ. 288
12 De cauterijs & modo applicandi in paſsionibus iuncturarum. 289
13 De bothor nominatis. 290
14 De dolore calcanei. 290
15 De debilitate pedum. 290
16 De diſpoſitionibus vnguium. 290
DVBIA de morbis partium extremarum. 290
Vtrum dolores iuncturarum ſint paſsio hereditaria. 290
Vtrum in iſchiatica ſit maior dolor q̃ in podagra. 290
Vtrum dolor iuncturarum a cauſa calida ſit deterior. 290
Vtrum iſchiatica dextri lateris ſit deterior. 290
Vtrum patientes iſchiaticã ſint in generãdo impediti. 290
Vtrum ſtãte peccato in ſanguine, vel in eius prædominio in cura iuncturarum debeat fieri phlebotomia de codẽ vel de contrario latere. 290
Vtrum materia exiſtente phlegmatica competat phlebotomia. 291
Vtrum phlebotomandus in iſchiatico debeat ſtare duobus diebus ieiunus anteq̃ phlebotometur. 291
Vtrum in dolore iuncturarum medicina competat vomitiua. 291
Vtrum in cura eius competat medicina fortis. 291
Vtrum oxymel competat in digerendo materias iuncturarum. 291
Vtrum acetum conferat in emplaſtris & vnguentis. 291
Vtrum in eis medicinæ ſolutiuæ debeant dari ſero, vel mane. 291
Vtrum in cura eorum competat vinum. 291
Vtrum vinũ ſubtile ſit magis euitandum, an groſſum. 291

Et ſic terminatur tabula ſexti tractatus, & per conſequens totius voluminis noſtri.

INDEX LOCVPLETISSIMVS,

omnium rerum, quę in Practicam Maiorem Sauonarolę tractantur, & quę viſa ſunt adnotatione digna.

ABOMINATIO quid ſit. 161.2.C. cauſæ. 4.G
ABORSVS ſi fiat, quo pacto videri poſſit, an ſit completus fœtus. 263.2.A
Aborſus cum ſit ante 30 dies, maſculus nõ apparet completus. 263.2.A.4.G
Aborſus periculum quando ſit. 270.3.F
Aborſus cauſæ ſex, & qua arte illi ſubueniatur. 270.3.F
aborſus item cauſæ. 271.1.A
Aborſum inducentia ſimplicia. 271.2.A
Aborſus dolores cur ſint vehementiores, quàm partus. folio. 271.2.A
Aborſus ſigna demonſtrantia. 271.2.B. prognoſtica. D
Aborſus aphoriſmi Hipp. 274.4.F
Abrotonum puluinari ſuppoſitum coitum incitat, bibitum cohibet. 251.4.G
ABSTERSIVA & lauatiua ſimplicia. 45.4.E
ABSTINENTIA eſt ſumma medicinarum. 280.1.D
ABSYNTHIO in ſunt duę partes. 166.1.A
Abſynthij herba num magis, quàm ſuccus, ſtomacho cõferat. 166.1.A
ACACIA fit ex prunis paruis ſylueſtribus. folio. 30.2.A
ACCIDENTIA curantur curata ægritudine, regulariter, ſed coacte aliquando incumbitur accidẽtibus. folio. 6.4.H
Accidentia animi quanti facienda. 10.2.D
Accidentiũ animę ordines quinq; ex motu cordis. 20.3.E
ACETI complexio ab Authoribus non eſt determinate poſita, & quid de ea Author cenſeat. 36.1.C
Acetum quo modo arte fiat. 36.1.D
Acetum quale eligendum, & facultates eiuſdem. 36.1.D
Acetum in vnguentis & alijs quare ponatur, & qua portione. 55.4.E
Acetum ne omni dolori capitis conueniat. 71.1.B
Aceti quantitas in capitis dolore adhibenda ex quinque deprehenditur. 71.1.C.D
Acetum omnibus membris commune. 107.1.B
Acetum in omni fluxu rheumatico ſuſpectum. 109.2.B
Acetum in tuſsi ſuſpectum. 126.2.C.D
Acetum calidę complexionis vbi Ariſt. ponat. 165.1.A
Acetũ ſi quis vult ex vino facere, accipiat debile. 165.3.F
Acetum conuenit in ſplenis medicamentis. 186.3.H
Acorus proprie remouet palpitationem. 68.2.A
Acorus propria medicina linguæ mollificationi & paralyſi. 103.1.B
ADAMAS geſtatus fœtum conſeruat. folio. 270.4.H
ADEPS & pinguedo in cibo quas habeat qualitates, electio, & facultates. 34.1.C
Adeps gallinæ &c. cur laudetur in labijs vlceratis, cũ humida putrefactiua non conueniant vlceribus. 114.2.B
Adeps porcinus & caprinus quo differant. 199.1.D
ADOLESCENTES cur plures & magis æquabiles habeant humiditates ad coitum, q̃ pueri, cum tamen vtriſq; ſit calor æqualis. 252.2.D
ADVSTIVA ſimplicia. 45.4.H
AEGROTIS quantum obſit motus, cum ſunt debiles, exẽplis probat. 13.1.A.B
Aegrotis debilitatis & pueris vermes patientibus exhibent Furlani lac muliebre, & q̃ bene ſuccedat. 34.4.G
Aegrotantibus calida ęgritudine, frigida cibi ſimplices tẽperati qui conueniant. 36.4.G
Aegrotantibus ægritudine ſanguinea qui ſimplices cibi conueniant. 37.2.B
Aegrotantibus cholerica ægritudine qui ſimplices cibi conueniant. 38.3.E
Aegrotantibus phlegmatica ægritudine qui ſimplices cibi conueniant. 38.3.F
Aegrotãtibus ægritudine melancholica qui ſimplices cibi conueniant. 39.3.E
Aegrotantibus ægritudine cholerica qui cibi compoſiti conueniant. 42.3.G
Aegrotantibus phlegmatica ægritudine qui cibi compoſiti conueniant. 43.2.C
Aegrotantibus phlegmatica ægritudine ſpecierum compoſitio conueniens. 44.7.A. ſalſamentum, alliata, ſapor myrtinus. B. artocrea. D
Aegrotantibus ægritudine melancholica qui cibi conueniant. 44.2.C
Aegrotantibus ægritudine compoſita quàm cibi exhibendi. 44.4.F
Aegrotantibus melancholica ægritudine cõuenientes ſapores, & lunelli. 44.3.G
Aegroti quare habeant quãdoq; multa excrementa, licet parum comedant. 172.2.C
Aegritudinis locus oſtendit, q̃ digeſtiua medicinę ſint ex vſu, Tũ per quã viam trãſire opus ſit medicinam. 6.4.F
Aegritudinis tempora, & maxime vniuerſalia, cur conſideranda. 6.4.G
Aegritudo ignorata quare naturæ dimittenda. 7.1.B
Aegritudinis eſſentia cauſisq; ignoratis quo pacto ratione progredi non liceat. 7.2.A
Aegritudinis particularis poſitę I terminis exẽplũ. 7.4.E
Aegritudine in omni quot rerum habenda ratio. 7.2.C
Aegritudo cum habet ea, quę contraria poſcunt auxilia, quantum ſit attendendum. 7.1.D
Aegritudinis communis poſitę in terminis, exemplum. folio. 7.3.F
Aegritudinibus ſui, & gradus aſsignantur, vt medicinis, & quomodo. 9.1.D
Aegritudines cur valeat timor ſanare. 20.3.H
Aegritudines frigidę communiter ſunt longę. 43.3.F.4.F
Aegritudo potius producenda, q̃ perdendus ęger. 47.3.H
Aegritudo omnis materialis maxime iuuatur euacuationibus. 139.4.H
Aegritudines in membris principalibus confirmatæ curantur raro. 171.1.C
AEQVALITAS vel diuerſitas penes quę attẽdatur. folio. 11.2.C
Aeſtas quid ſit & eius morbi. 18.1.C
Aeſtas eſt totum tempus calidum. 18.1.A
Aeſtas confert iuuenibus & ſenibus. 18.1.D
Aeſtuaria quæ & quomodo paralyticis cõferãt. 74.4.E.F
Aer quanti faciendus, & quas ob cauſas. 7.1.A. tum quæ ex illo neglecto detrimenta. B
Aeris humidi ſigna, & ſicci. 18.3.E
AER quid ſit, & quæ illius vtilitates. 17.4.F
Aer quas mutationes recipiat. 17.4.G
Aer mutationes recipit nunc remiſſe, nunc intenſe ratione actionis aſtrorum cum Sole continente. 17.4.H
Aer accidentaliter humana corpora exiccat. 17.4.G
Aeris q̃ magna habenda ſit ratio, qui eſt quandoq; arte immutandus & quare. 18.2.A.3.F
Aer temperatus quis ſit. 18.2.B
Aer complexionum varietatẽ admittit ſicut humanum corpus. 18.2.B

Aeris groſsi & turbidi ſigna. 18.2.B
Aeris calidi ſigna. 18.2.C
Aer diſtẽperatus eſt tot modis, quot corpus huma. 18.2.C
Aer recipit etiam mutationem ex ortu & occaſu ſtellarum, ventis, terrarum ſitu, & fumoſitatibus vaporoſis. folio. 18.1.D.3.F
Aeris frigidi ſigna. 18.2.D
Aer diſtemperatur præter naturã in ſubſtantia & in qualitatibus. 18.3.E
Aer ſępius eſt cauſa fluxus. 194.4.G
AGARICVS eſt medicina propria pectori. 134.1.C
AGNVS caſtus, vide Vitex.
AGRESTI complexio. 35.4.H. eius differentiæ & electio. 36.1.A
ALBVGO oculorum quid ſit, vnde fiat, & eius differentiæ. 82.4.G
Albugo a nebula quid differat. 82.4.H
Albuginis cauſæ. 63.1.A
Albugini mirabile eſt ſtercus hirundinis. 83.2.A
Albuginis curatio. 83.1.C
Albuginem quomodo chirurgi curent. 83.2.C
Albugini conferentia inter quę ſecretum. 83.1.D.2.A
Albuginis ſigna demonſtratiua. 83.1.B. prognoſtica. C & prius. A
Albumen oui mirabile eſt aurium dolori a ſanguine aut alio humore ſanguini admixto. 92.1.C
ALCOLA, ideſt puſtulæ paruę, oris, & linguę earum differentiæ, ſigna, & curatio. 124.4.F

ALCOHOL CONFERENS

Alcola. 105.1.C
Gingiuis vlceratis. 106.1.B.112.4.H.113.2.A
cruentis. 3.F.G
Lachrymali fiſtulæ. 81.3.G
Lachrymarum fluxui. 82.1.D
Linguæ apoſtematibus. 104.1.A
Naſi polypo. 99.4.E
Oculorum albugini. 83.2.A
cataractæ. 88.2.D
cicatrici. 83.2.D
debilitati. 86.3.F.4.E
Odoratui læſo. 95.1.D
Palpebrarum craſsitiei. 84.4.E.F
Papillę dilatatę. 83.4.F
Sanguinis ſputo. 127.2.B
Sebel. 81.1.B
Vuæ caſui. 117.2.B.C
ALÆ auium mire conualeſcentibus proſunt. 33.4.E
Alę auium quæ potiores ſint, & earum qualitates. 33.4.E
ALIHAR ſeu algiehar, vide non Videntes in die.
ALLIVM, eius ſpecies, & qualitates. 27.1.B. electio, vires, & varia correctio. C.D
Allium crudum bezoar fungorum. 31.2.A
Allium quo pacto in colica ſumendum. 210.2.C
Alliata phlegmaticis ægrotis conueniens. 4.1.B
Allia & cępę cur ſętant, piper vero & ſinapis non, cũ tamen ſit idem caliditatis gradus. 106.3.E
ALOE abluta plus cõfortat, nõ abluta plus pur. 148.1.D
Aloe in materia viſcoſa, & quæ eſt in capite, an conueniat. 165.3.G
Aloe quantũ ſtomacho cõferat & aliis membris. 156.4.H
Aloe hepati aduerſa. 177.3.E
Aloe cur cõueniat icteritiæ, cũ ſit hepati inimica. 184.4.E
ALTERON forti cõtrario vna vice nõ eſt faciẽda. 6.1.B
ALVE, vide Palpitatio.
Alui profluuium, vide Diarrhęa.
Alui excrementa quibus cauſis ſicca reddantur. 211.3.F
ALVICISAR, vuę dilatatio. 83.3.F
AMENTIA & ſtoliditas, et imaginationis corruptio quid ſit, earum cauſæ & differentiæ 66.4.G.H.67.1.A
Amentię ſigna & curatiui canones. 67.1.A.B
Amentia vtrum caliditate fiat. 72.3.E
Amentiæ aphoriſmi ex Hipp. 72.4.H
AMYGDALA, eius differentiæ & qualitates. 22.2.E
Amygdalæ facultates, & eius præparatio. 22.2.F
Amygdalę dulcis viridis vſus cur laudabilis. 22.2.G
Amygdalę quid ſint, & quos vſus præſtent. 114.3.H
Amygdalarum curatio ſimilis eſt curõni vuuæ. 117.4.F
Amygdalarum apoſtemata quẽ exitum ſortiant. 117.4.G
Amygdalę qñ nam ſint pcidendę, & quando nõ. 117.4.H tum qua arte, & quibus cautionibus. 118.1.A
AMYLVM fieri poteſt ex hordeo & farre, & tunc optime conuenit febrientibus. 28.2.D
Amylum, & eius qualitates ac vires. 28.2.D
Amyli nocumentum quomodo remoueatur. 28.2.D
ANASARCA quid ſit, cauſę, ſigna, & curatio. 180.1.A.B.C
Anaſarca quo medicamento ſępe curatus. 180.2.C
Anaſarcę phlebotomia nũ conueniat, & qñ. 180.2.D
Anaſarca quo pacto balneo vtatur. 180.3.F
ANATOMIA capitis. 52.4.H
ANCHA, vide Sciatica.
ANETHVM, eiꝰ qualitates, vires, & correctio. 27.2.A.B
Anethi ſemẽ magna quãtitate ſumptũ interficit. 150.1.D
ANGINA, vide Squinantia.
ANGVILLÆ qñ vitandæ, & quę eligendæ. 31.3.G
Anguillæ, earum qualitates, vires, & correctio. 31.3.G
ANGVRIA, vide Bateca.
ANGVSTIÆ, quæ gaudio contraria eſt, origo & dãna. folio. 20.3.G
ANHELITVS quid ſit, & eius inſtrumenta. 119.2.A
Anhelitus conſtrictio, & difficultas, quibus cauſis fiant. folio. 119.4.B.C
Anhelitus difficultas & aſthma morbi ſunt chro. 119.4.H
Anhelitũ facilẽ reddẽtia ſimplicia & cõpoſita. 120.4.F.G
Anhelitus conſtricti aphoriſmus Hipp. 137.4.H
ANO quæ nam ęgritudines fiant. 216.4.G
Ani ægritudines cur ſint curatu difficiles. 216.4.G
Ani apoſtematum differentiæ. 219.2.B
Ani apoſtematis calidi ſigna, & curatio. 219.2.B.C
Ani apatis ex cauſa frigida, ſigna. 219.2.C. curatio. 3.G
Ani apoſtemata vt plurimum cholerica. 219.2.B
Ani fiſtula quid ſit, cauſæ, & differentiæ. 220.3.G
Ani fiſtulę vt plurimũ ex infirmi neglıgẽtia fiũt. 220.3.H
Ani fiſtulæ ſigna, & curatio. 220.3.H
Ani fiſtularum penetrantium plures medendi rationes. folio. 220.4.G.H.221.1.A
Ani deſcriptio & anatome. 216.4.F
Ani mollificatio quid ſit, cauſæ, & curatio. 220.1.B
Ani exitus cauſæ, & curatio. 220.2.A.B
Ani exitus curatio eſt pene impoſsibilis, ſi ſit vetuſtus. folio. 220.2.B
Ani rhagadiæ qd ſint, cauſæ, ſigna & curõ. 219.3.H.4.E.F
Ani pruritus cauſę & curatio. 220.3.E
ANIMA hominis eſt ſanguis. 163.3.F
ANIMALIVM partes qualitates habeant & facultates. folio. 33.1.E
Animalium anteriora leuiora & calidiora ſecundum Raſim, aliis paribus. 34.1.B
Animalia quomodo ab inciſoribus diuiſum in mẽſa ſint incidenda, multi canones. 34.1.D
Animalium poſteriora in cibo deteſtãtur Hebræi. 34.1.D
Animalium partes in cibo quorum nam ſint eligibiliores. 34.2.G
Animalis venenoſi ſuperfluitas nulla eſt venenũ. 112.2.A
Animalia paruum habentia cor quare ſint timida. 138.3.F
Animalia quædam cur hyeme non comedant. 151.3.H
Animalia maſcula vt gignantur, qua arte paſtores vtant. folio. 266.3.A
ANISVM, eius complexio, electio, & vires. 25.1.C
ANNI tempora æqualia faciunt Aſtronomi. 18.1.D

Anni

Anni tempora variantur ex varietate locorum. 18.1.B
Anni tempora quatuor, quomodo diſtinguantur, tũ quæ illis variationes contingant. 18.1.A
ANODINA ſunt in triplici differentia. 216.1.B
APERITIVA ſimplicia, & ſpecies eorum. 45.2.D. Eadem ſunt etiam diſgregatiua. 3.E
Aperientia & diuretica cur non conueniant in principio curæ catarrhi. 96.3.G
APHTHÆ, vide Alcola.
APIVM domeſticũ, eius qualitates & facultates. 22.3.F
Apio quare veris tempore abſtinendum. 22.3.G
Apium cur non conueniat lactantibus & prægnantibus. ſolio. 38.4.G
APOPLEXIÆ ſigna demonſtratiua. 63.2.A
prognoſtica. B.C
Apoplexiæ diuerſæ diuerſa curatio. 63.2.C.D
Apoplexia quid ſit, vnde fiat, & quot modis. 63.1.A.B
Apoplexiæ cauſæ. 63.1.C
Apoplexia quibus differat ab epilepſia. 63.1.D
Apoplexiæ qui ſint obnoxij. 63.2.A
Apoplexia quo differat a ſubeth. 63.2.A
Apoplexiæ verum conueniant in principio medicinæ fortes. 71.4.G
Apoplexiæ aphoriſmi ex Hipp. 72.4.G
Apoplexia & ſyncope quo differant. 140.3.E
APOPLECTICVS quando nam ſit ſepeliendus. 63.2.C 72.1.A
Apoplecticus a mortuo quibus diſcernatur. 63.4.E
Apoplectico quæ phlebotomia conueniat. 63.2.D
APOSTEMA aurium differt ab apoſtemate aliarum partium in duobus. 92.3.G
Apoſtemati aurium calido cur pure repercutiẽtia & maturantia non ſint adhibenda. 92.3.G.H
Apoſtema ad auris radicẽ, ſi fit per criſim cum ſignis bonis, ſperari poteſt bonum, ſi contra periculoſum eſt & frequenter mortale. 93.2.B
Apoſtema dupliciter generari contingit, Et eſt apoſtema duplex. 112.1.C
Apoſtema dupliciter generatur. 112.1.C.E
Apoſtema hepatis & muſculorum ventris quibus diſtinguatur. 172.3.F.174.4.H
Apoſtema durum, quieſcens & confirmatum incurabile. ſolio. 173.1.A
Apoſtematis principium duplex. 173.4.E
Apoſtematis meſeraicarum curatio. 174.4.H
APPETITVS cur fortior hyeme, & in ſeptẽtrionalibus. ſolio. 151.4.E
Appetitus ꝑtinet ad os ſtomachi, digeſtio ad ſũn. 151.3.E
Appetitus deſtructi cauſę plurimę. 151.3.E
Appetitus tripliciter læditur. 151.3.E
Appetitus cibi & potus cur cadat in algoratis. 151.4.E
Appetitũ malum cur habeãt multum dormiẽtes. 151.4.E
Appetitus cur fiat frigido magis, calido autẽ remittatur. ſolio. 151.3.E.F
Appetitus cur deſtruatur aliquando humore melancholico, cum illo ſoleat excitari. 151.4.F
Appetitus cur pręgnantibus a principio deſtruaẗ. 151.4.G
Appetitus cur aliquando frigida pota excitetur. 151.4.H
& quando abſtinendum. 152.2.D
Appetitu cur careant aliqui, dũ comedere incipiunt, qui tamen poſtea excitatur. 151.4.H
Appetitus cur plus cadat in ſtatu morborum. 151.3.H
Appetitus cur excitetur febricitantibus ſumpto pane infuſo in frigida. 151.4.H
Appetitum excitantia calida, & frigida, Tum & deijcientia. 152.2.B
Appetitu carent conualeſcẽtes duabus cauſis, & quibus inuicem diſcernantur. 152.1.A
Appetitus deſtructi ſigna demonſtratiua. 152.1.B
prognoſtica. 2.A.&.1.A
Appetitus debilis cauſæ eędẽ ſunt, quæ & deſtructi, paruitate tantum differentes. 152.1.B
Appetitus deſtructio facta frigiditate cur ſit deterior, q̃ caliditate facta. 152.1.B
Appetitus deſtructi curõ multiplex ꝑ cauſa mul. 152.2.B
Appetitus deſtructi accidẽtibus quæ ſubueniant. 152.2.D
Appetitui deſtructo ob frigiditatẽ, cõferẽtia. 152.3.F.4.E
Appetitui corrupto & debili cur maxime cõferat deglutitio remediorum facta paulatim. 152.2.C
Appetitus corruptio quid ſit, & q̃bus fiat cauſis. 153.1.A
Appetitui corrupto vtil. 153.2.A.B. Calida.3.E. Frigida.F
Appetitum caninum cõiter vomitus conſequiẗ. 153.2.A
Appetitum corruptum habẽtes, appetunt contraria humori peccanti. 153.1.B.2.C
Appetitus corruptio & mulierib[9] accidit, & vi. 153.1.B.C
Appetitus corrupti curatio pro cauſis eius. 153.1.D
Appetitum intenſum facit ſtomachus frigidus. 153.4.E
Appetitus caninus quid ſit, & quibus fiat cauſis. 153.3.G
Appetitum quando nam inducat catarrhus. 153.4.E
Appetitum caninũ faciunt generales cauſę tres, frigiditas exprimẽs, caliditas reſoluẽs, & inanitio conſu. 153.4.H
Appetitus canini ſigna pro cauſis varijs. 153.4.H
prognoſtica. 154.1.B
Appetitus canini curõ multiplex pro multiplici. 154.1.B
Appetitus canini ex caliditate purgans medicamentum debet eſſe lene. 154.1.C
Appetitui canino conferentia. 154.1.D
Appetitus notabiliter lęſus aut ablatus ĩ morbis chronicis malus, q͞a arguitur mala cõplexio ęquata. 166.4.H
Appetitum lædentia & iuuantia. 270.1.B
AQVA cur poſt vinum potanda. 35.4.G
Aqua frigida, vide etiam Frigida.
Aqua frigida pota & vomita quãtũ cõferat ſtoma. 151.1.C
Aquę frigidę potus cui colicę conueniat. 211.1.C
Aqua frigida cur minus per ſe ſitum ſedet, quã aceto aut vino commixta. 167.1.A
Aqua multa ſubito & velociter pota hydropẽ fa. 167.4.G
Aqua potabilis cuius ſit complexionis, in quæ diuerſę authorum ſententiæ. 36.2.A
Aqua potabilis quot habere debeat conditiones, vt ſit optima. 36.2.C.D
Aqua putealis bona melior fluminea, optima fon. 36.3.F
Aquę læuitas quomodo cognoſcatur. Auic. 36.3.F
Aqua cocta corpori præſtat ſalutẽ, & multum medetur. Dioſ. 36.3.F
Aqua ciſternę vt alijs præſtet. 36.3.G
Aqua nõ nutrit, cũ nullum ſimplex nutriat, Tũ quę commoda afferat. 36.3.G. Quos iuuet, & quibus obſit. H
Aqua bona nullo modo melius, q̃ experimento. 36.3.G
Aquę, quæ ſunt in vſu, temperatę, calidę, frigidæ. 48.3.G
Aqua pluuia in medicamentis magis laudatur, quia magis penetrat. 122.1.C
Aquę aſperſio qua ratione ſingultui conferat. 164.4.F
Aqua calida ſitim ſępe ſedat. 155.3.F
Aqua calida catarrhos maturat. 101.2.D
Aqua calida hordeata catarrho calido cõuenit, calida ſaccharata vel liquiritiata frigido. 101.2.D
Aquę ſalſę potus nocumenta. 155.1.A
Aqua hordei quo pacto fiat. 13.1.D
Aqua hordei quo pacto fiat, & eius vires. 29.1.C
Aqua hordei non zuccharata bonum eſt lauatiuum, brodium pulli. 13.1.D
Aqua hordei eſt duplex. 181.3.H
Aqua hordei excorticati & nõ excorticati diſcri. 198.4.F
Aqua hordei nũ hepatis apatibus conueniat. 181.3.G
Aqua mellis potentior ad humectum, q̃ hordei. 130.1.A
Aqua carnis ſublimata quibus modis fiat, & eius cõplexio. 42.3.F. Quantum iuuet ægrotos. 42.4.G
Aqua cochlearũ deſtillata bona phthiſicis. 135.1.A
Aqua fructuum multi pro decoctionibus vtuntur. 42.2.B
Aqua vrticę cũ liquiritia a renũ lapide præſeruat. 216.3.F

Aqua leporis valet in lapide renum & veſicę. 227.3.F
Aqua exiccatiua bona & experta. 248.1.D
Aqua fortis mirabiliter dẽtes diſcalciat & rodit carnem. folio. 110.1.A
Aqua in aſcite quot modis per inciſionẽ educat. 179.2.A
Aqua maris iuuat loco balnei. 177.2.C
ARANCIA [illegible] vires. 30.4.E.F
Aranciorum ſuccus datur phlebotomandis ad reprimendam choleram. 30.4.F
ARISTOTELIS remedia ad viſus debilitatẽ. 86.1.A
ARMENVM lutum mirabile eſt in prohibẽdo catarrhum. 120.4.E
ARMILLINI vide Chryſomilla.
ARNOGLOSSÆ ſuccus quantum conſerat ad mẽſtrua ſiſtenda. 257.3.F

AROMATA BONA ſuper ferculis.

IN { Debilitate viſu. 86.4.H
Cataracta. 88.2.C }
ARQVATVS vide Icteritia citrina.
ARSENICVM ne in aſthmate conueniat. 135.4.G
Arſenici aqua omnia metalla corrodit. 248.2.D
ARTEMISIÆ vires. 25.2.A
Artemiſia, Arabibus Berengeſiſ, & eius qualitates, & facultates. 25.1.D
Artemiſiam quomodo vocent, & vtanẽ mulieres. 25.1.D
ARTERIÆ venalis ortus. 119.1.B
Arteria aſpera, vide Trachea.
Articulorum dolor, vide Iuncturarum.
ARTOCREA ſeu torta docetur, cholericis ægrotis apta. folio. 43.1.B
Artocrea conueniens phlegmaticis ægrotis. 44.1.D
ASCLITES vide Aſcites.
ASCITES quo pacto generetur. 177.4.E
Aſcites quid ſit, & quibus cauſis fiat. 177.3.H
Aſcitæ ſigna demõſtrãtia. 177.4.G. Prognoſtica. 178.1.A
Aſcitæ curatio pro ſuis cauſis. 178.1.A
Aſcites quot ſecetur modis ad aquam educendã. 179.2.A
Aſcitis quare viſus debilitetur. 222.2.A
Aſcitę vtiles carnes ſerpentum, quibus aliqui gallinas nutriunt. 178.2.B
Aſcites quibus ſeruatis, ſectione ſit curandus. 179.1.D
Aſcites ſit aliquando caliditate, ſed mediate. 182.2.D
Aſcitæ conſerentia. 178.2.D. Nocentia. 3.E. Reſoluentia. 179.4.G
Aſcites difficillime curatur. 178.3.F
Aſcitę laborans mulier caſu curata. 179.3.F
Aſcitę nũ lac conueniat. 182.3.F
Aſcites aliquot annis mulier caſu curata. 179.3.F
Aſcitæ materiam purgantia. 178.3.G
Aſcitæ quando nam ſint adhibenda cauteria. 179.3.G
Aſcites quidam ſectione necatus. 179.3.G
Aſcites ſolis radĳs vt curetur. 179.3.H
ASINI vrina bona in fœtore naris. 98.3.F
ASPARAGVS, & eius facultates. 21.1.D
ASSA medicamentum eſt aptiſsimum amygdalarum affectibus. 118.1.A
ASTHMA quid ſit & eius cauſæ. 119.2.D.3.H
Aſthma morbus eſt acutus penes paroxyſmos, cæterum eſt morbus longus. 119.3.G.4.H
Aſthma eſt ægritudo ſenibus ſamiliaris, & non ſanatur in eis. 119.4.G
Aſthma facit ſomnus diurnus. 120.1.C
Aſthmatis ſpecies tres ab Aui. ponuntur. 119.3.F. Quibus inquit, quartam aliqui addunt. G
Aſthma tripliciter capitur, Item quoddam verũ, quoddam non verum. 135.3.G
Aſthma ne omne ſit ægritudo pulmonaris, 135.3.G
Et curatius in mulieribus ſanetur. H
Aſthma in reſupinatione augetur, ſedendo & ſtando minuitur. 119.4.H
Aſthma, & anhelitus difficultas, morbi ſunt chronici. folio. 119.4.H
Aſthmatis cauſę ad triplex genꝰ reduci poſſunt. 119.3.E.F
Aſthmaticorum pulſus vtplurimũ eſt tremulus. 119.4.F
Aſthmatis diuerſa curatio pro diuerſis cauſis. 120.1.A
Aſthmate in curando medicamenta iteranda, Tum vero mutanda, & quare. 120.2.B.121.3.E
Aſthmatis ſigna demõſtratiua pro diuerſis cauſis. 119.3.H prognoſtica. 4.G
Aſthmate in curando magna varietas modi proceſſus. folio. 121.3.E
Aſthmati ſingulare eſt oleum laurinum. 121.1.B
Aſthmati ne prouocatiua conueniant. 135.4.E
Aſthmati a bile aqua fructuum cõuenientiſsima. 121.2.A
Aſthmati ſi iuncta ſit febris, moderanda medic. 121.2.C
Aſthmati ex cholera quæ conueniant ſimplicia, & compoſita. 121.1.D. Decocta. 2.A
Aſthmati nũ conueniat arſenicum. 135.4.G
Aſthmatis in materia digerenda, ſex præcepta ſeruanda ſunt. 120.2.A.B
Aſthmatis in materia purganda quinq; notentur. 120.3.E
Aſthmaticis quando exhibenda narcotica & cum quibus. 120.2.B.4.E
Aſthmaticis quæ dormiendi ratio potior. 120.1.C.D
Aſthmaticis vtilia decocta. 120.2.D
Aſthmaticis pulmones ĩ cibo mirabiles et p̃cipue. 120.1.B
Aſthmaticis qui cibi potuſq; conueniant. 120.1.B. Quæ medicamenta & ſimplicia, tum compoſita. D.2.C.D Quæ purgantia. 3.F
Aſthmaticis facilem anhelitum reddentia ſimplicia & compoſita. 120.4.F.G
Aſthmaticis qñ & quibus vomitus iniungendus. 120.3.G Tum quare vitandus. H
Aſthmaticis vtilia olea, cerata, emplaſtra. 121.1.B
Aſthmatis & tuſsis aphoriſmus Hipp. 137.4.H
Aſthmaticis medicinæ ſolutiuæ nũ fortes exhibẽ. 135.4.G
Aſthmatis in paroxyſmo curando ſex canones ſeruandi. folio. 121.2.C
Aſthmaticorum ĩ remedĳs cur vitet arſenicum Author. folio. 120.4.H
Aſthmaticis laudatum ſulphur, & qua ratione. 121.1.A
Aſthmatico quæ nam vini quantitas ſit danda. 135.3.H
ATTENVANTIA & ſubtiliantia ſimplicia. 46.1.C
ATTRACTIO omnis, non ſit, niſi per calorẽ. 45.2.C

ATTRACTIONES

IN { Capitis dolore a bile. 55.3.H. a phlegmate. 56.3.H
a melancholia. 57.2.B
Odoratu læſo. 95.C.D }
Attractiua, & eorum ſpecies. 45.2.C.D
AVCVPES cur rapaces aues aeri nocturno exponant. 153.4.E
AVDIATVR cur aliquibus vox ſubmiſſa, nõ autem elata, aliquibus contra. 90.2.B.C
AVDITVS diminuti ſigna multa pro multis cauſis. 90.1.D prognoſtica. 2.D
Auditus ablatio qua ex cauſa fiat. 90.4.H
Auditus corruptus, vide Aurium ſonitus.
Auditus diminutio quid ſit, & eius cauſæ. 90.1.C.D
Auditus diminuti curatio varia pro cauſis varĳs. 90.2.D
Auditus debilis cauſæ, tinnitus, & ſurditatis ſunt eædem, ſed differunt pro magis & minus. 90.4.H
Auditus ne corrumpatur, curandum in adminiſtrandis fortibus medicamentis. 94.2.D
Auditum iuuantia. 90.1.B.4.E.F
AVELLANÆ duplex differentia, eius qualitates, & electio. 22.2.G.H
Auellanę facultates, & alia ipſiꝰ differẽtia duplex. 22.2.H

Auellanarum correctio. 22.3.E
Auellanæ vt corrigantur. 39.2.A
AVERROI parua adhibẽda eſt in re medica fides, nempe non experto, vt ipſe de ſe ait. 142.2.C
Auicenna cum Raſi conciliatur in dictis de remotione cataractæ. 69.3.H
Auicenna a Galeno diſſentit. 31.1.B
Auicennę & Serapionis conciliatio. 62.1.B
Auicennam praxim etiam exercuiſſe. 83.2.B
Auicennę & Alexandri contradictio tollitur in eructatione. 158.1.C
Auicennæ locus corrigitur. 181.3.H
Auicennæ & Auerrois cum Iſaac de amygdalarum qualitate conciliatio. 22.2.E
Auicennæ non aſſentit Author in cancri, qui in naſo fit, diſtinctione. 99.2.D
Auicennæ locus corruptus de cicere. 22.1.H
Auicennæ & Iſaac de Apio conciliatio. 22.3.F.H
Auicennæ guloſitas. 32.2.A
Auicennæ & Haly conciliatio in ſpaſmo. 75.1.D
Auicennæ opinio aliquibus non recepta de verme capitis. 53.1.D
Auicennæ locus declaratus de neruis auditus. 94.3.E
AVICVLÆ de Cypro ad odoramenta. 56.3.G
AVRES quæ ingrediantur, & quæ poſsint in ea dolorem inducere. 93.3.H
Aures quæ ingreſſa ſunt, vt remoueãtur, ratio multiplex, pro re ingreſſa multiplici. 93.4.E
Aures ingredientium ſigna. 93.3.H. Prognoſtica. 4.E
Aures cur antractuoſæ ſint. 94.2.D
Auris quid ſit & eius anatome. 90.1.A
Auri vtilis vaporatio. 90.4.E
Auribus fomenta vtilia. 90.3.H
Auribus conferentia. 90.1.B. & 91.2.D. Nocentia. C. Vide etiam Auditus.
Auribus ſunt incidendę extremitates, ſi edantur. 11.3.G
Aurium vermes necantia. 90.4.F
Auriũ ſonitus quid ſit, eius cauſæ, & differẽtiæ. 91.1.C.D
Aurium ſonitus curatio pro cauſis eius. 91.2.C
Auriũ ſonitus ſigna demonſtratiua multa pro multis cauſis. 91.1.D. Prognoſtica. 2.C
Aurium ſonitui vtilia. 91.3.E.F
Aurium dolor quid ſit, vnde fiat, & eius differẽtię. 91.3.G
Aurium doloris ſigna indicantia multa pro multis cauſis vnde oritur. 91.3.H. Prognoſtica. 4.G
Aurium dolori a ſanguine, aut humore alio ſanguini admixto album oui mirabile. 92.1.C
Aurium dolor acutiſsimus in iuuenibus eſt mortalis in ſeptima, quandoq; autem ſtatim interimit. 91.4.H
Aurium dolor quam ſit exitialis. 91.4.H
Auriũ doloris pro diuerſis cauſis curatio diuerſa. 92.1.A
Aurium apoſtemati calido cur pure repercutiẽtia & maturantia non ſint adhibenda. 92.3.G.H
Aurium apoſtema differt ab aliarum partium apoſtemate in duobus. 92.3.G
Aurium dolori vtilia pro diuerſis eius cauſis. 92.1.C & paſsim vſq; ad. 94.
Auris dolor in omni ex bile nũ plebotomia conueniat. folio. 94.2.C
Aurium vermibus pro vtile calamentum & oleander. folio. 94.1.A
Auris ſanguine manans quibus ex cauſis manet, ſigna, & curatio. 94.1.D.2.A.B
Aurium in affectibus vtrum repercuſsiua conueniant. folio. 94.2.D
Aurium inſtillationes, vide inſtillationes in aures.
Aurium affectorum Hipp. aphoriſmi. 94.3.F
AVREVS quod pondus ſignificet. 16.3.H
Aurum in diſtillationibus ſeu ſublimationibus aquę carnis quid conferat. 41.3.G
AVRIGO, vide icteritia citrina.
AVTVMNVS malus pueris & debilibus, bonus ſenibus excepto eius fine. 18.1.C
Autumnus quid ſit, & eius morbi. 18.1.C
AXVNGIÆ tres ſpaſmo vtiles. 75.3.G

BALBVTIENTES qui dicantur, & eorum ſpecies. 102.3.E
BALBORVM aphoriſmus Hippoc. folio. 106.3.F

BALNEA CONFERENTIA

Anaſarcæ. 180.3.F
Ani apoſtemati ex cauſa frigida. 219.3.H
  mollificationi. 220.1.C
  exitui. 2.C
Cachexiæ. 175.3.H
Colicæ. 211.1.A.2.A
Conceptioni. 264.4.H.267.2.A.D.3.F.G
Diabeti. 240.3.F
Fluxui ex epoto pharmaco. 203.2.A.C
Fœtui mortuo educendo. 274.1.D
Herniæ. 276.1.B
Icteritiæ. 184.4.F.185.3.G
Iuncturarum doloribus. 285.4.E
Matricis fluxui humiditatum. 258.1.B
  apoſtemati cal. 259.2.A. Duro. 3.F
Partui difficili. 272.1.A.4.G
Phthiſicis. 135.2.A
Menſtruis prouocandis. 255.4.H
  ſupprimendis. 257.1.D
Renum dolori. 224.4.E
  calculo. 227.2.C.4.G
Spaſmo. 75.4.F
Splem male affecto. 187.1.C
Vermibus. 214.3.H
Veſicæ lapidi. 233.2.A.4.H
  apoſtemati. 234.4.H.235.1.B.C

Balnei ferrei iuuamenta. 19.3.A
Balnei ignei iuuamenta, & nocumenta. 19.2.B
Balnei aerei iuuamenta & nocumenta. 19.2.B
Balnei ęrei iuuamenta. 19.3.B
Balnei aluminoſi iuuamenta. 10.3.B
Balnei æneri iuuamenta. 19.3.B
Balnei cineritij vſus idem cum ſalſo. 19.3.B
Balnei aquæ dulcis iuuamenta & nocumenta. 19.2.C
Balnei aquæ ſulphureæ iuuamenta. 10.2.D
Balnei aquæ nitroſæ & ſalſæ iuuamenta. 19.2.D
Balnei aquæ ſalſę iuuamenta & nocumenta. 19.2.D
Balneo quo pacto ſit vtẽdũ in ſtomacho ſiccitate ægroto. folio. 149.1.D
Balneo vtendi ratio in anaſarca. 180.3.F
Balneum quid ſit. 19.1.D. eius ſpecies. 2.A
Balneum quibus arte paretur, ſi deſit naturale. 177.2.C
Balneum ſimplex in notis nobis partibus non reperitur. folio. 19.3.C
Balneum ne melancholiæ conferat. 72.2.C.D
Balneum cibum indigeſtum digerit, & humorẽ crudum maturat. 152.3.H
BASIS in medicinis quid ſibi velit. 10.1.B
BATECÆ ſiue anguriæ facultates. 20.4.H
BEDEREN regni eſt meliſſa Auicen. folio. 27.1.A
BERBENA in potu data non permittit virgam erigi per 7 dies. 249.1.D
BEZOARDICA medicina quæ ſit. 46.4.H
BLITIS quomodo paranda. 29.1.G
Blitis, eius qualitates, & facultates. folio. 29.1.F
BLITON, eius qualitates, & vires, & correctio. 22.4.E

BOLVS armenus putrefactioni reſiſtit. folio. 270.2.C
BORAGO, eius qualitates, electio, & vires. 22.3.H
BOTHOR, id eſt apoſtemata parua, oris & linguę quibus fiat ex cauſis, & curō in lactēte, & adulto. 104.3.G
Bothor curatio eſt eadem, quæ varicum. 290.2.C
BREGMA quid ſignificet. 70.2.D
BRODETVM ſeu ſotritum vt fiat. 42.1.D
BRODII vnctuoſitas quomodo remoueatur. 43.3.G
Brodium quid & eius complexio. 42.1.D
Brodium pulli eſt frigidum. 42.1.D
BVLIMVS quid ſit, & cauſæ ipſius. 154.2.C
Bulimi ſigna. 154.2.D
Bulimi pro ſuis cauſis, & eius accidentium curō. 154.3.F
Bulimo quare plus conueniant ſubtiles cibi, licet craſsi plus ſedent famem. 167.1.A
BVRIS quid ſit. 275.4.E
BVSIRI apud Aui. eſt taſſus barbaſſus. 199.1.E
BVTYRVM feruiſinum ſoluit ventrem. 22.4.G
Butyri effectus eſt ſicut olei. 22.4.F
Butyrum cur ſtomacho noceat. 22.4.F. Eius correctio. G
Butyrum, eius qualitates, differentiæ, & electio. 22.4.E. Eiuſdem facultates. F

CACHEXIA quid ſit, & quibus cauſis fiat. folio. 175.2.B
Cachexia pręuia eſt hydropi pſertim hypoſarcæ. 175.2.C
Cachexia cur inducat colorem album & tumorem in palpebris. 175.2.C.D
Cachexię ex cauſis potiſsimis ē hepatis frigiditas 175.2.D
Cachexiæ ſigna. 175.2.D. Prognoſticum. 3.F
Cachectica mulier facta ex vſu aromatum validiorum. folio. 176.3.F
Cachexiæ vtilia ſimplicia & compoſita. 175.4.H
Cachexiæ q̄ ſit vtilis ſyrupus de abſinthio. 175.4.H
Cachexiæ & hydropis ſigna per magis & minus differunt. 176.4.F
Cachexia nū precedat omnem hydropis ſpeciē. 182.1.C
CALAMENTVM pro vtile in vermibus, qui ſit in aure. 94.1.A
CALCANEVS porci aduſtus ſtomachi inflationi vtilis. 161.1.C
Calcanei dolor quo pacto curetur. 209.2.C. Calculus renum, vide lapis.
CALIDA in tertio. 14. tractatus. 27.B
CALIDVM dupliciter poteſt intelligi in apoſtemate. folio. 79.1.B.C
Calidum ad intra prouocatum ſe ipſum conſumit & reſoluit. 142.3.G
Caliditas eſt duplex. 165.3.E
Caliditas hepatis nimia, ipſum ob nimiam reſolutionem infrigidat. 169.3.D.4.H
CALOR præternaturalis menſurādus eſt menſura naturali, vbi famoſos viros deceptos inquit. 17.2.A
CALLOS aufert cępa cū adipe gallinę ipoſita. 27.2.C
Callum fiſtulæ lachrymalis remouentia. 81.4.F
CAMPHORÆ ineſt ꝓprietas vomitus calidi & nauſeæ prohibendæ, niſi odit æger. 163.1.C
CANCRI parui marini, dicti gābaruſoli quod præſtet nutrimentum. 31.4.F
Cancri, eorum qualitates, & quibus conueniant. 31.4.F
Cancri ſunt cibus beatus phthiſicis, & quo pacto parandi. 133.3.E 134.2.D.4.E
CANCER naſi quid ſit, & vnde fiat. 99.2.D. Signa. 3.E. Curatio. 4.H
Cancro gingiuarum vtilia. 113.2.A.B
Cancer mammillarum quo pacto curandus. 144.3.E
Cancer virgę viriliſ vt curetur. 248.2.B
CANTHARIDES nū adhibendæ in renum calculis. 227.2.D
CANIS rabidi morſui vtile emplaſtrum. 31.4.G
Canis rabidi morſus ſitim inducit. 155.1.B
CANINVM appetitum quod curat vinum, dandum ne ſit ſtomacho ieiuno, an a cibo. 166.2.B
Canino appetitu cum fluxu exiſtente an aliquod vinum conueniat. 166.2.C
CANINVS ſanguis aſperſus omnia maleficia deſtruit. folio. 267.2.D
CANON in cibis dandis memoria tenendus. 40.2.B
Canon in adminiſtrandis ſyrupis. 48.3.F
Canon pro illis, qui non poſſunt capere ſyrupum. 48.3.F
Canon in gargariſmate ſeruandus. 55. 2. B. in ſternutatorijs alius. C
Canon in doloris capitis curatione ſeruandus. 56.1.B
Canones pro inciſoribus nobilium in menſa. 34.1.D
Canon obſeruandus in omnibus diſpoſitionibus neruorum. 188.1.B
Canones decem generales in hepate curando. 167.3.F Item alij. 168.1.C. Item alij. 169.2.A
CAPITIS anatomia. 52.4.H
Capitis doloris cauſę multæ. 53.1.C
Capitis dolor multis curatus ſola caputei aut bireti dimiſsione. 53.2.C
Capitis doloris per proprietatem diuiſio. 53. 1. C. Per cōmunitatem. 3.G.4.E
Capitis dolor a qua parte aut humore naſcatur, ſigna plurima. 53.3.H
Capitis dolor conſenſu ſplenis, fit miſſa prius melancholia ad ventriculum. 53.4.H
Capitis doloris ſigna prognoſtica. 54.2.A
Capitis dolor, primo non debet curari ſedātibus aut narcoticis, niſi augeat neceſsitas. 54.2.C
Capitis doloris curandi canones generales. 54.2.C
Capitis dolore alteram partem occupāte a contraria illi educendus ſanguis in principio, poſt principium vero ab eadem. 54.4.E
Capitis dolor ſolo ſanguine fit raro. 54.4.E
Capitis doloris a ſanguine curatiui canones. 54.3.G a ſanguine alijs humoribus mixto. 4.F
Capitis doloris per eſſentiam, a cholera, curatio. 54.4.H a phlegmate. 55.4. H. a melancholia. 57.1. A. a cauſa diuerſa primitiua. 3.G. Per communitatem multiplicē curatio multiplex. 57.3.H. a caſu & ꝑcuſsione. 58.2.A
a Capite bilem educentia ſimplicia & compo. 55.2.A Phlegma. 56.1.D. Melancholiam. 57.1.C
Capitis in dolore digeſtiua poſt cœnam exhibenda. 55.1.B
a Capite materiam cōtentam, emplaſtra etiā optime digerunt. 55.1.B
Capitis in dolore quādo nam ſufficiat euacuatio per ſternutamenta & caputpurgia tantum. 55.3.G
Capitis doloris in curatione canon ſeruandus. 56.1.B
Capitis in dolore a melancholia, cauteria vbi ſint facienda, & qua ratione. 57.2.D
Capitis doloris per eſſentiā, ſine materia, curatio. 57.3.E
Capiti membra quæ communicent. 57.4.E
Capitis dolori per communitatem a ſtomacho q̄ conſerat citonium. 57.3.F
Capiti prohibet vapores caulis. 57.3.G
Capitis in dolore vomitus quando conueniat. 58.1.B
Capitis dolori an phlebotomia conueniat. 72.1.A
Capitis dolori ex cauſa frigida lac ne ſit adhibēdū. 72.1.A
Capitis ne dolori omni acetum conueniat. 72.1.B
Capitis dolore declinante quibus nam ſit vtendū. 71.1.D
Capitis de dolore, aphoriſmi Hipp. 72.4.E.F
Capitis operiendi ratio quibus ſit difficilis. 96.4.G
Caput alterantia. 49. 3.H. Purgantia. 50.3.E. Confortantia. 51.1.B
Caput multis iuuenibus ſui temporis quare eſſet rarum & doloribus obnoxium. 53.2.F

Caput alterantia tres conditiones debẽt habere. 54.2.D
Caput ſua proprietate reſpicientia ſimplicia. 55.1.A
Caput, vires aliorum dirigentia medicamenta, ſimplicia & cõpoſita frigida. 55.1.A. Calida. 56.1.A. in mania melancholica. 57.1.A
Caput radendum, antequam remedia adhibeãtur. 57.3.E
Caput ne petant vapores prohibentia. 57.4.F
Caput ne a membro mandante recipiat, quibus confortetur. 58.1.A
Caput cur non debeat oleo tangi. 98.1.B
CAPVTPVRGIORVM gargariſmatum, vnguentorum, & C. quæ quantitas adhibenda. 13.3.E
Caputpurgium ſi ardorem generet, quid agendũ. 94.4.H

CAPVTPVRGIA

IN
Capitis dolore a bile. 55.2.C a phlegmate. 56.2.B
a melancholia. 57.1.D
Dentium dolore. 108.4.H
Epilepſia. 70.1.E
Narium ſętore. 98.3.F
Paralyſi. 74.2.A
Tortura. 76.2.D

CAPPARIS radicis vtilitates. 25.2.C.D
Cappares, eorum qualitates, electio, & facultates. 25.2.A
Capparum correctio, & vtendi ratio varia. 25.2.B.C.D
Caprarum ſtercus quale ſit bonum aſcitę. 179.4.E
CAPRÆ hepar nõ vidẽtib⁹ de nocte mire cõfert. 34.1.A
CARDIACA vnde fiat. 136.3.G
Cardiaca paſsio, vide cordis tremor.
CARENVM vinum vt fiat, eius qualitates & facultates. 35.4.H
CARMINANTIA & frangentia vẽtoſitatem ſimplicia & compoſita. 46.2.C
CARMINIBVS coitus interceptus qbus iuuet. 252.1.C
CARNEM generantia & conſolidantia in fiſtula lachrymali. 81.3.F.G
Carnem generantia ſimplicia. 45.4.F
Carnes, inter reliqua cibaria abſolute plus nutriunt, ſi digeruntur. 31.4.G
Carnes domeſticę & earum qualitates. 31.4.H. earundẽ diuerſę differentię. 32.1. A.B.C
Carnis vituli & vitulę, lactantis & non lactantis inter ſe collatio. 31.1.C
Carnes perdicum quare dicat Auic. eſſe pauci ſanguinis, cum dicantur multi nutrimenti. 126.3.D
Carnes ericii phthiſicis vtiles. 134.4.E
Carnis vaccinę & vitulinę, tum vaccinæ & bouinæ inter ſe collatio. 31.1.D
Carnium diuerſæ differentię. 31.4.H
Carnium nutrimentum frixura imminuit. 251.2.A
Carnis a qua ſublimata quibus modis fiat, & eius complexio 41.3.F. Quantum ægrotos iuuet. 42.4.G
Caro caſtratina maſculina, cuius ſit bonitatis præ aliis. ſolio. 32.1.A
Caro, quæ circa oſſa, melior, & dexteræ partis leuior, ſed ſiniſtrę eſt melior. 32.1.A
Caro maſculina quã ſit fœminina melior. 32.1.A
Caro animalium domeſticorum quæ ſit melior. 32.1.A.B
Caro gallinarum, & eius qualitates. 32.2.A
Caro porcina, eius qualitates, & differentiæ ex ætate, ac facultates. 33.2.A.B. Electio. B.
Caro lactea quomodo intelligatur. 32.1.B
Caro pullorum gallinaceorum, pullarum, et gallorũ quas habeat qualitates & vires. 32.2.B
Caro gallorum & caponum quã ſit probata. 32.2.B
Caro gallinarum ſylueſtrium appropinquat complexioni perdicis. 32.2.C
Caro columborum & eius qualitates, qui ſint eligendi, & vt corrigendi. 32.2.C
Caro anatis quod habeat temperamentum, & quod det nutrimentum, & electio. 32.2.D
Caro anſerum, eius qualitates, & vires. 32.2.D
Caro pauonum qualis, electio, & correctio. 32.3.E
Caro gruis quarum ſit qualitatum & nutrimenti, electio, & correctio. 32.3.E
Caro turdorum & merularum qualis, electio, & correctio. 32.4.E
Caro qualearum qualis, & eius vires. 32.4.E
Caro qualearum præparat corpora ad febres, & auget eas. 32.4.E
Caro perdicum & francolinorum qualis & eorum electio. 32.3.F
Caro auium minutorum quæ ſit potior. 32.4.F
Caro auium paruarum qualis, & electio. 32.4.F
Caro laudularum qualis, & earum electio. 32.4.F
Caro paſſerum mouet luxuriam. 32.4.F
Caro paſſerum qualis. 32.4.F
Caro faſianorum qualis, electio, & quare ſani iis vti non debeant. 32.3.G
Caro coturnicis qualis ſit, & electio. 32.3.G
Caro auium aquaticarum mala, & quarum ſit qualitatum. 32.4.G
Caro turturum acuit ingenium. 32.3.H
Caro turturum qualis, electio, & earum facultates. 32.3.H
Caro capreti quare ruſticis & multum laborantibus nõ conueniat. 32.4.H
Caro capreti qualis, electio, & quibus conueniat. 32.4.H
Caro hircorum & caprarum quam ſit mala. 32.4.H
Caro agnorum, ouium, & arietum qualis, & eius facultates. 33.1.A
Caro caſtratorum qualis, & eorum electio. 33.1.B
Caro caſtratorum omni ætati conuenit, omni tempore, et in omni regione. 33.1.B
Caro porcina inter omnes cibos maxime nutrit. 33.2.B
Caro vitulorum eius cõplexio, electio, & facultas. 33.1.C
Caro capreoli Hippocratis authoritate ponitur ab Iſaac nutribilior cæteris carnibus ſylueſtribus, quod de porco dici ſolet, & quo modo conciliet Author. 33.2.C
Caro capreoli, eius complexio & electio. 33.2.C
Caro boum, eius qualitates, & facultates, tum etiam vaccarum. 33.1.D
Caro leporis, eius qualitates, electio, facultates & correctio. 33.2.D
Caro cerui qualis. 33.2.D
Caro vulpis qualis. 33.2.D
Caro ericii & eius qualitates. 33.2.D
Caro Taſſi, eiuſq; qualitates. 33.2.D
Caro porcina ſylueſtris quanto ſit domeſtica potior, & quibus conueniat. 33.2.D
Caro lupi qualis. 33.2.D
Caro omnis eſſe temperata videtur. 37.2.D
Caro, quæ elixatur, multum alteratur ad calidum aut frigidum, ſi calida aut frigida ſimul coquantur. 14.4.E
Caro aſſata, & aliis modis cocta quid præſtet pro diuerſitate coctionis edentibus. 34.3.H.4.E
Caro ericii bona ictericię. 184.3.F
Caro ericii vrinam retinet. 239.2.A
CAROS, vide Subeth.
CARTAMVS marinus dicitur Venetiis herba ſancti Petri. 234.1.D
CASEVS, eiuſque differentiæ multæ. 22.4.G
Caſeus vetus ſalitus quarum ſit qualitatum, & facultatum, & quare vitandus. 22.4.H
Caſeus recens non ſalitus & ſalitus quas habeat qualitates & vires. 22.4.H
Caſeus proſit ne, an obſit ſanis corporibus. 23.1.B
Caſeus pecorinus ſit ne melior caprino et vaccino. 23.1.C
Caſeus melior, qui conſtat ex duabus partibus lactis ouini & vna vaccini. 23.3.E
Caſeus quis ſit cauſa generandi lapidis. 30.2.A
Caſeus vetus quam ſit dyſenterię bonus. 199.1.C
Caſei differentiæ ex ætate, & eius electio. 23.1.A
Caſei pecorini & vaccini de qualitatibus ſuppoſitiones & con-

& concluſiones. 23.2.A.B.D
Caſeo vtentes quibus morbis obnoxii. 23.1.B.C
Caſeum a putredine tuetur ſuccus menthę. 26.2.A
Caſſia cur ſtomacho noceat. 190.3.E
Caſtanearum, eius qualitatum diuerſa opinio, & conciliatio. 23.3.F
Caſtaneę vtilitates & nocumenta. 23.3.F.G
Caſtaneæ nocumenta quo pacto remoueantur, & eam parandi plures rationes. 23.3.G
Caſtitati ſeruandæ remedium. 222.3.G
Caſtoreum mirabile in ſingultu, Auic. 164.4.G
Caſtoreum colicę pręſtat mirabile auxilium. 210.2.A
Caſus medicinalis poſitus in terminis quid ſit, & quo pacto ponatur. 7.1.D

CATAPLASMA VTILE

- Hęmorrhoidum fluxui nimio. 218.4.G
- Saniei inducendę. 174.4.E
- Sciaticæ. 289.1.A

CATAPVTIA, viſuale ſolutiuum ruſticorum, qua doſi ſumatur. 14.3.G
CATARACTA quid ſit, & eius cauſæ. 87.4.H
Cataracta quot modis diuerſificetur. 88.1.A.B.C
Cataracta quæ ſit curabilis, quę non. 88.1.B.C
Cataracta confirmata & non confirmata quibus ſignis cognoſcatur. 88.1.D
Cataracta confirmata inſtrumento tantū curatur. 88.1.D
Cataracta quo anni tempore extrahenda. 88.3.E
quo rerum ordine. F
Cataracta quibus non ſit extrahenda. 88.4.F
Cataracta vbi nam ſita ſit. 89.2.C
Cataracta quando eſt poſt corneam, cur non appareat albedo, niſi quantum eſt foramen pupillę. 89.3.F
Cataracta quomodo poſsit deponi, qū exeat albugineus, cum ſit inter corneam & vueam. 89.3.H
Cataracta in loco luminoſo cur minor appareat. 89.3.H
Cataractæ curatio non confirmatæ. 88.2.B. cōfirmatę. 3.E
CATARRHI cauſæ. 96.3.F.G.4.E.F
Catarrhi tempora quatuor. 96.3.H
Catarrhi curatiui canones pro cauſis ipſius. 97.1.B
Catarrhi in curatione cur in principio non conueniant diuretica & aperitiua. 96.3.G
Catarrhi in curatione quibus caſibus non ſit expectanda digeſtio. 97.3.E
Catarrhi ſigna demonſtratiua pro eius cauſis. 96.4.G
Prognoſtica. H 97.1.B
Catarrhi aqua calida matureſcunt. 101.2.D
Catarrhi materia diuertitur poſitis pedibus in aqua calida, quia fit diuerſio. 162.4.G
Catarrho obnoxijs ſaluia in vino vitanda. 26.4.H
Catarrho vtilia & contraria. 97.1.C. Vtilia. 2.A.4.E.G 98.1.B.C
Catarrho qñ conueniant gargariſmata, qñ non. 97.3.F
Catarrho iam maturo ſublime iuuamentum ſternutatio. ſolio. 97.3.F
Catarrho frig. nigella mirabilis. 97.4.H
in Catarrho ſtomachus eſt maxime ſuſpectus. 96.1.A
Catarrho quæ nam magis ſint obnoxia corpora, calida ne, an frigida. 101.1.A
Catarrho verum vinum vel aqua conueniat. 101.2.B
Catarrho an phlebotomia conueniat. 101.1.C
Catarrho calido conuenit aqua calida hordeata, frigido calida zuccharata vel liquiritiata. 101.2.D
Catarrho ne conueniat ſomnus diurnus. 101.3.F
Catarrho obnoxij duplici via poſſunt preſeruari. 101.3.G
Catarrho quare adhibenda narcotica. 120.2.B. Cum quibus. 4.E
Catarrhus vnde dicatur, eius ſpecies, & vnde fiat. 96.3.E
ſpecies accidentales. G
Catarrhus quo pacto generetur. 96.3.G
Catarrhus qū ſit magni momenti malum. 96.3.H
Catarrhus quando nam multiplicetur. 97.1.A
Catarrhus quando nam exigat phlebotomiam. 97.2.D
Catarrhus quandoq; curatur mutatione regionis. 97.4.C
Catarrhus calidus frigido magis periculoſus. 101.1.B
Catarrhus tribus in caſibus exigit phlebotomiā. 101.1.D
Catarrhus qui nam hac anni parte vel illa multiplicetur. ſolio. 101.3.G
Catarrhus eſt curandus ante, qū ægritudines ab illo inductę, exceptis duobus caſibus. 120.3.H
Catarrhus plerunq; cauſa eſt phthiſis. 134.1.A
Catarrhus quando nam ſit cauſa famis. 153.4.E
Catarrhus quibus ſiſtatur. 190.2.D
Catarrhum cur venatores incurrant. 96.4.F
Catarrhum qui incurrant. 96.4.E.97.1.B
Catarrhum quam multa mala ſequantur. 96.4.H.98.1.D
Catarrhum ſilentia cur ſint ſuſpecta. 97.4.E
CAVDÆ in cibo qualitates, & facultates. 34.1.C
CAVLIS qualitates, & electio, tum nocumēta & correctio, & vires eiuſdem. 21.4.H.& 22.1.E
Caulis prohibet a capite vapores. 57.3.G
CAVSA coniuncta quæ. 54.3.E
CAVSTICA ſimplicia. 45.4.H

CAVTERIA VBI ET QVO pacto facienda.

IN

- Amygdalis canceratis. 117.4.H
- Ani fiſtula. 220.4.F
- Appetitu canino. 154.2.A
- Aſcite. 179.2.C.3.H
- Aſthmate. 121.3.E
- Auris oppilatione. 94.2.D
- Capitis dolore. 57.2.D
- Cataracta. 88.4.E
- Catarrho. 97.3.G.H
- Cutubuth. 66.2.A
- Dentium dolore. 109.1.A.B
- Empyemate. 132.1.D
- Epilepſia. 70.2.D
- Gingiuarum vlceribus. 113.1.B.C
  - cancro. D
- Hæmorrhoidibus. 218.2.A.B
- Hernia. 276.1.D.4.E
- Incubo. 68.3.E
- Iuncturarum doloribus. 265.2.D.290.1.A
- Labiorum ſciſſuris. 114.1.B
- Lachrymali fiſtula. 81.4.E.F
- Lachrymarum fluxu. 82.2.A
- Linguæ mollificatione. 102.4.H
  - ligamento breui. 103.1.D
  - eius & oris vlceribus malignis. 105.2.C
- Mammillarum apoſtematibus. 144.2.C
- Matricis oppilatione. 253.3.H
- Melancholia. 65.2.A
- Narium fœtore. 98.3.E
- Naſi vlcere. 99.1.D
  - polypo. 4.F.G
- Palpebrarum pilis inuerſis. 85.3.E
- Pupillæ dilatatione. 84.1.A
- Renum frigiditate. 222.4.F
  - præſeruatione a dolore. 224.2.B
- Sciatica. 290.1.A
- Senſus permixtione. 67.3.E
- Surditate. 91.1.B
- Tortura. 76.2.D
- Tuſsi catarrhali. 122.2.D
- Varicibus. 278.2.A
- Vertigine. 67.4.H
- Viſus debilitate. 87.1.A
- Vrinæ ſuppreſsione. 238.4.E
- Vuæ caſu. 117.2.C.3.H

Cauteria potentialia in fiſtula lachrymali. 81.4.F
Cauteria quando nam ſint hydropi adhibenda. 179.3.G
Cauterij finis qui ſit. 224.2.D

Cauterij quæ nam ſit operatio. 289.4.H
Cauterij in iuncturarum doloribus vtilitates. 290.1.B
Cauterij duplex inſtrumentum, actuale & potẽ. 290.1.D
Cauterium potentiale in naſi polypo. 99.4.E.G.H
Cauterium quas ob cauſas fiat. 101.2.D
Cauterium quandoq; iuuat leproſos. 101.3.E
Cauterium eſt vltimum r.medium, quando ſcilicet alia non contulerint. 101.3.E
Cauteriũ quibus diſpõnibus cõpetat, quibus nõ. 101.3.F
Cauterium ex qua materia fiat præſtantius. 114.2.D
Cauterium de auro cur debeat eſſe in locis faciei. 114.3.E
Cauterium quæ nam tencant apertum. 290.2.B
Cauterium quot ſeruatis ſit faciendum. 290.1.D

CAECITVDO nocturna, vide Nyctilopa.

Cæcitudo diurna, vide non Videntes in die.

COENANTI plus cibi ſumendum, q̃ prandenti, niſi catarrhus, oculi, aut aliud prohibeat. 166.3.G

CENTAVREA nũ ſputo ſanguinis conferat. 136.3.E
Centaurea duplex. 136.3.E
Centaurea cum alijs ſtypticis ſècurius exhibetur. 136.3.G

CEPHALAGIÆ curatio, quæ ſoda barbaris. 52.4.H

CÆPA, eius ſpecies, qualitates, & electio. 27.2.B eiuſdem vires, & correctio. C
Cępę & allia cur mali ſint odoris, piper vero & ſinapis non, cum tamen idem ſit caliditatis gradus. 106.3.E
Cępe extra admotum vlcerat, intra ſumptum non vlcerat. 135.4.H

CERASA, eorum complexio, ſpecies, & vires. 29.3.E
Cerata acetoſa vt præparentur ægrotis. 38.1.D

CERVSSA ne poſsit hepati ſupercalefacto cũ alijs adhiberi. 181.3.F

CERATA calida & frig. 52.2.D

CERATA

IN
- Aſthmate. 121.1.B
- Capitis dolore ex phlegmate. 56.4.F
- Diabete. 240.3.H
- Hæmorrhoidibus. 217.4.H
- Liene, ne ad ſtomachũ melancholiã mittat. 163.2.B
- Matricis vlceribus. 260.1.B
- Paralyſi. 74.3.E
- Pleuritide. 130.3.F
- Renum caliditate. 222.3.F
- Sanguinis ſputo. 127.1.C
- Stomachi frigiditate. 148.2.C
- debilitate. 151.2.A
- Teſticulorum magnitudine. 243.3.H
- Tortura. 76.3.E
- Vomitu. 162.4.H
- Vuæ caſu. 117.2.C

Cerata conſtrictiua. 52.1.F

CEREBRVM debet comedi ante oẽm cibum. 33.3.E
Cerebrum animalium, eius complexio, electio, & nocumentorum correctio. 33.3.E
Cerebrum leporinum dentitioni confert. 33.3.F
Cerebrum leporis eſum, vtile eſt tremori. 76.4.H
Cerebrum quibus cum partibus habeat colligan. 53.1.B
Cerebri complexio quæ. 53.1.B
Cerebrum cur in renum paſsione lædatur. 221.2.D
Cerebri læſi ſignum quando ſit vomitus. 161.4.E

CERMISONVS Authoris pater. 47.3.H
Cermiſonus dixit obtigiſſe ſibi plures, q̃ centum, maniacos, & tres vel quatuor tãtum perfecte curatos. 66.1.B
Cermiſonus ordinem rationalem in conſilijs tenendum adinuenit. 7.4.G
Cermiſonus quam tulerit opem Marchioniſſę de Mãtua, nõ valenti quicq̃ deglutire ob excoriatũ meri. 146.3.E

CHAIASIM vel chaiſim pars ſuperior naſi. 99.2.B

CHARABITVS, vide Phreneſis.

CHARVBIÆ ſeu charobę, earum qualitates, electio, & correctio. 28.4.H

CHELIDONIA frangit dentem in proceſſu. 108.2.A

CHOLERAM naturalem ſoluentia, quæ ſunt in vſu. 49.1.B. Non naturalem & primo citrinam. C. Vitellinam. D. Aduſtam & praſsinam. 2.A
Cholerę vitellinę locus. 47.3.E
Cholera zinaria cur non faciat febrem. 47.4.F
Choleram ſimplicia ſoluentia, quæ ſunt in vſu. 48.3.H
Cholera praſsina cur rariſsime inueniatur. 49.2.A
Cholera praſsina generatur magis in ſtomacho. 161.3.E
Cholera non ſemper argui debet ex viridi colore. 162.1.A

CHOLERICA paſsio qđ ſit, & quibꝰ fiat cauſis. 205.2.A
Cholerica paſsio q̃ ſit periculoſa ægritudo. 205.2.B.C
Cholericę paſsionis ſigna, & curatio pro ſuis. 205.2.C.D
Cholericæ paſsionis accidentia, & quibus ipſis ſuccurratur. 205.4.F
Choleræ digeſtiua, vide Digeſtiua.

CHRYSOMILLA, qualitates eorum, electio, & facultates. 30.2.B.C
Chryſomilla magis, q̃ pſica, ſtomacho conueniũt. 30.2.C
Chryſomillorum vſus & correctio. 30.2.C
Chyſtis fellis, vide Fellis veſica.

CIBI etiam poſſunt ad gradus reduci, vt medicinæ. 15.2.B
Cibi ſimplices temperati qui conueniant ægrotis calida ægritudine vel frigida. 36.4.G
Cibi ſimplices, qui conueniant ægritudine ſanguinea ęgrotantibus. 37.2.B
Cibi ſimplices, qui conueniant ægrotis cholerica ægritudine. 38.3.E
Cibi ſimplices conuenientes ægrotis phlegmatica ægritudine. 38.3.F
Cibi ſimplices conuenientes ægrotis melancholica ægritudine. 39.3.E
Cibis in dandis canon memoria tenendus. 40.2.B
Cibi compoſiti in ęgritudine ſanguinea valentes. 40.2.C
Cibi compoſiti conuenientes ægrotis cholerica ægritudine. 42.3.G
Cibi compoſiti conuenientes ægrotis phlegmatica ægritudine. 43.2.C
Cibi cõuenientes ęgrotis melãcholica ęgritudine. 44.2.C
Cibi compoſiti in ægritudinibus compoſitis. 44.4.F
Cibi qui cito digerantur. 44.4.G
Cibi qui difficulter digerantur, Tum qui gignant bonos humores & malos. 45.1.A
Cibi & facile corruptibiles, & difficulter. 45.1.B.C
Cibi qui impinguent. 45.2.B
Cibi qui cito corpus egrediantur, & qui tarde. 45.1.C
Cibi qui inflent, tum qui extenuent. 45.1.C.D
Cibi partim nutrientes qui ſint. 45.1.D. Qui multum. 2.A
Cibi indigeſtio radix eſt ferè omnium ęgritudinũ. 151.1.A
Cibi acor dicitur a multis ardor ſtomachi. 165.3.G
Cibi craſsi & tenues non coquuntur ſimul in ſtomacho, neq; ſicut in lebete, inuicem conuoluuntur. 166.4.E
Cibi ſumendi eſt duplex hora. 166.3.G
Cibi deſcenſus tardus aut velox ex ventriculo, vide Digeſtio tarda, aut velox.
Cibus exhibendus eſt in tempore particulari, quãdo maior eſt quies. Tum quibus de cauſis, cum maior eſt anguſtia, exhibendus. 5.3.F
Cibus quid ſit. 20.4.E. Eius diuiſio in medicinalem & cibalem. F
Cibus temperatus qui intelligendus. 20.4.G
Cibus quare ingrediatur viam anhelitus, cũ quis comedit, & ſimul ridet, aut loquitur. 114.4.F
Cibus cur aliqñ facilius deglutiatur, q̃ potus. 145.2.C
Cibus e ſtomacho poſt quotam horam deſcẽdat. 157.3.G
Cibus poſsit ne in ſtomacho frigido aceſcere. 165.2.D
Cibus in ſtomacho quomodo aceſcat. 165.3.E
Cibus in ſtomacho num certo aliquo tempore contineatur. 166.3.G

Cibus in cœna maior, quã in prandio. 166.3.G
Cibus quibus cauſis citius aut ſerius ſtomachum egrediatur. 166.3.H
Cibus quo pacto paulatim ſtomachum egrediat. 166.3.H
CICATRIZANTIA & conſolidantia ſimp. 46.1.A
CICATRICES vix poſſunt minui, ne dum remoueri, & quam ob rem. 83.2.C
Cicatricum oculi remedia. 83.2.D
Cicatrices corneę cur albę appareant ex Concil. 83.2.D
CICERIS albi qualitates, quale det nutrimentum, & quomodo præparetur. 22.1.F
Cicer triplex, & quod ſit melius. 22.1.G
Cicer album & nigrum quibus conueniat. 22.1.G
Ciceris aquæ facultates. 22.1.H
Cicer triplex. 39.1.A
Ciceris nigri decoctum vt ſit diureticum. 227.2.D
Cicer album excorticatum confert phthiſicis, & nutrit plus omni alia re. 134.4.E
CONCEPTIONIS aphoriſmi Hippoc. folio. 274.4.H
CIMICES interficit lupinorum aqua. 24.1.B
Cimicum vtilitas in educendo calculo e virga. 228.1.B
CINIS leporis quantũ cõferat renũ lapidibus. 227.3.E
CINNAMOMVM, & eius qualitates. 28.1.B eius electio, ſigna bonitatis & vires. C.D
Cinnamomi loco ponitur duplum cubebarum. 28.1.B
CITONIVM quo præparetur, & eius vires. 28.3.E
Citonium quàm conferat dolori capitis per communitatem a ſtomacho. 57.3.F
Citonium, & eius differentiæ. 28.2.D. eius qualitates & electio. 3.E
CITRVM quarum ſit qualitatum. 21.3.E
Citrum & partes eius quas vires habeant, tum quo pacto illis vtendum. 21.3.F
Citri cortex prohibet tineas, & rectificat aerem, & tuetur a peſte. 21.3 F
CITRVLLI facultates. 29.4.H
CLAVVS, dolor capitis qui dicatur. folio. 53.2.A
CLYSTERES qua ratione admittantur, & quibus inſtrumẽtis. 209.3.E.F
Clyſteres quales eſſe debeant in renum lapide. 226.4.E

CLYSTERES

IN
- Apoplexia. 63.3.E
- Articulorum doloribus. 281.1.D.284.4.E
- Capitis dolore ex bile. 55.3.E. ex phlegmate. 56.2.D ex melancholia. 57.2.A
- Coitu diminuto aut ablato. 252.1.A
- Colica. 209.2.C.210.1.B.C.211.1.D.3.F.4.F.212.1.C
- Conceptione iuuanda. 267.3.G
- Diarrhæa phlegmatica. 193.4.G.H.194.2.A
- Dyſenteria. 198.4.F.199.3.F.200.1.B.C
- Epilepſia. 69.2.C.4.H
- Fœtu retinendo. 270.4.F.G
- Fluxu ſanguineo non excoriatiuo. 195.1.D
- Hydrope. 179.4.G
- Ictericia nigra. 186.2.B
- Lethargo. 60.2.A.B
- Menſtruis ſiſtendis. 257.3.G
- Paralyſi. 73.4.H
- Phrenitide. 59.2.C
- Podagra. 288.1.A
- Renum caliditate. 222.2.E
  - dolore. 224.3.E.F.H.4.H
  - lapide. 226.4.E.F.227.2.B
  - apoſtemate. 229.1.C.2.C.4.F.230.2.B
- Teneſmo. 201.4.H.202.2.D
- Tympanite. 181.1.C
- Vermibus. 214.1.B.4.H.215.1.A
- Veſicæ apoſtemate. 234.4.F
- Vrinæ multitudine. 240.4.H

Clyſter cur immittendus lauatiuus poſtridie a medicina ſumpta, præſertim ſi fuit ſcammonea. 13.2.A
Clyſtere in immittendo quæ ſeruanda. 13.2.D
Clyſtere eiecto quanto poſt ſit edendum. 13.3.E
Clyſteris quæ quantitas eſſe debeat. 14.2.D
Clyſter nullus eſt medicis communis. 52.3.F
Clyſteres adhibiti infantibus vnius anni, & minoris ætatis. 69.2.C
Clyſter quo inſtrumento in matricẽ mittatur. 259.1.D
COAGVLVM leporis cohibet ventrem ſtatim. 199.1.C
Coagulum omne ſanguinis ſputo vtile. 126.2.C
COCHLEÆ, vide Limacię.
COCLEAR eſt.3.iiij.vel circa. 270.1 A
COGITATIVÆ corruptio, vide Senſus permixtio.
COITVS quid ſit, & eius iuuamenta ac nocumenta. folio. 20.1.B.C
Coitus quibus conueniat corporibus & quibus noceat. 20.2.B
Coitus tempus particulare impoſsibile eſt partiri in dies aut ſeptimanas. 20.2.C
Coitus forma quæ nam debeat eſſe. 20.2.C
Coitus quibus ætatibus competat magis. 20.2.C
Coitus hora vniuerſalis & particularis. 20.1.D.2.A
Coitus in melancholicis valere videtur. 66.4.G
Coitus cum menſtruatis quare vitandus. 69.1.C
Coitus ne melancholicis conferat. 72.2.C
Coitus num ſit cauſa vocis ſubtilis. 136.1.A
Coitus poſt cibum corrumpit digeſtionem. 156.3.E
Coitus cur debilitetur ex renum debilitate. 222.2.A
Coitus tria requirit. 248.3.H
Coitus quid ſit & quas habeat conditiones. 249.3.G
Coitus multi deſiderium vnde fiat, & curatio. 249.4.H
Coitus iuuamenta & nocumenta. 250.1.B
Coitus quibus nam ſit vitandus. 250.1.C
Coitus plurimo vſu qui lædit, quo pacto ſe regat. 250.1.D Quo pacto etiam, qui læditur eo dimiſſo. 2.B
Coitus diminuti & ablati cauſæ. 250.2.D
Coitus diminutus & ablatus non differũt ſpeci. 250.2.D
Coitus diminuti & ablati curã pro ſuis cauſis. 250.4.H
Coitus diminuti & ablati ſigna diuerſa pro diuerſis cauſis. 250.3.H. prognoſtica. 4.H
Coitum mouentia ſimplicia. 251.2.C. ſimplicia & compoſita. 3.E
Coitus cum virgine, multum debilitat. 251.3.E
Coitum incitat abrotonum puluinari ſuppoſitum, & potum cohibet. 251.4.G
Coitus deſiderium eſt duplex. 252.2.B
Coitus deſiderium an ſit a corde. 252.2.B
Coitum maleficijs impeditum iuuantia. 252.1.C
Coitũ cur ſola mulier appetat poſt conceptionẽ. 252.2.C
Coitu peracto cur egerant aliqui, & curatio. 252.1.D
Coitus num iuuet in ægritudinibus melancholicis, aut phlegmaticis. 252.3.F
Coitus qua ratione fiat generationi opportunus. 264.3.F
Coitus hora quæ nam eſſe debeat. 264.4.F
Coitus frequens forte eſt cauſa ſterilitatis. 265.2.D

COLAMENTVM BONVM
- Stomacho. 152.4.H
- Cholericę paſsionis accidentibus. 205.4.G

COLCOTAR, id eſt vitriolum. 244.2.D
COLICI cur ſitiant. 155.1.C
Colicę in principio valde calida adhibita quare ſint ſuſpecta. 160.4.H.161.1 C
Colicę cur diaphœnicon conueniat. 155.4.H
Colica quid ſit, & quibus cauſis fiat. 206.3.G.H
Colica quos nam inuadat. 207.2.A
Colica quare difficulter a renum dolore diſtin. 207.2.A
Colici doloris differentiæ multæ. 207.1.B
Colicam quæ nam inducant. 207.2.B
Colica quæ ſit deterior. 207.2.A

Colicus

Colicus dolor & iliacus cur in colo & ileo fiant. 207.1.C
Colicus dolor cur aliquando remedijs adhibitis intendatur. 207.1.D
Colica ad quos morbos permutetur. 207.1.D.208.3.E
Colicę conferentia. 207.2.D
Colicę ſigna pro diuerſis ipſius cauſis. 207.3.F.4.H
prognoſtica. 208.2.D
Colicam quæ ſymptomata ſequantur. 207.3.G
Colica laborantium cur ſit vrina rubea. 207.3.G
Colicus dolor a renali quibus diſtinguatur. 207.3.H
Colicam nõ oriri a ſiniſtro latere non eſt verum. 207.3.H
Colica qua arte pręſeruatiua arceatur. 208.4.E
Colica in curanda generales canones. 208.3.F
Colicæ curatio pro cauſis ipſius. 208.4.G
Colicę materia quibus medicamentis ſit euacuanda, & quibus animaduerſis. 209.4.E.210.3.F.4.G
Colicæ materia, non eſt expectandum, dum concoquatur. 209.4.G
Colicę mirabile remedium panis porcinus, caſtoreum, & alia multa. 210.2.A.B.C.D
Colicę q̃ conferat allium, & eo vtendi ratio. 210.2.C
Colicę materiam purgantia, quę ſunt in vſu. 210.3.F
Colicę medela ſolennis eſt terbentina. 210.3.G
Colica laborans quibus animaduerſis balneo credendus. folio. 211.1.A
Colicę quando nam conferat frigidę potus. 211.1.C
Colicam facere pepones. 211.1.C
Colicæ diuerſæ ſigna quare ſint diligenter perpendenda. folio. 211.2.C
Colicę phlebotomia aliquando quid pręſtet. 212.2.A
Colica quãdoq; fieri poſſet a ſanguine coagulato. 212.2.A
Colica ab Ileo quibus differat. 212.2.B
Colica permutatur ad iliacam, raro autẽ econtra. 212.2.C
Colicam mitigantia. 212.2.D
Colicę num conueniant narcotica. 215.4.H
Colica in vẽtoſa cur ſint multũ vitãda narcotica. 216.1.C
COLLA animalium qualia in cibo ſint. 33.4.E
Collo repercuſsiua nunq̃ ad extra admouenda. 116.4.G
COLLYRIVM mirabile ad viſus debilitatem. 86.4.F

COLLYRIA BONA

Cataractæ. 88.2.C
Cornę veſicę ſeu puſtulis. 82.2.C
exiturę. 3.F
albugini. 83.1.D
Fiſtulę lachrymali. 81.3.G
Lachrymarum fluxui. 82.2.A
Nyctilopis. 87.2.A.B
Oculorum dolori. 80.4.G
cicatricibus. 83.2.D
exitui. 84.2.B
Ophthalmię. 80.1.A
Palpebrarum ſcabiei. 85.2.A.B.C
Pupillę dilatatę. 83.4.F. conſtrictæ 84.1.C
Viſui debili. 86.7.B.3.E.4.E

COLOR viridis non ſemper arguit choleram. 162.1.A
Colores, qui malas hepatis temperies comitãtur. 169.3.E
COLVMELLA, vide Vua.
COMEDENTES cur riſu aut ſermone debeãt abſtinere. 114.4.F
COMPLEXIO mala ſeu repletio non omnis ſuo medicatur contrario. 5.1.B
Complexio naturalis totius aut mẽbri patientis nota eſſe debet quod declarat exemplis. 6.1.D
Complexio cõpoſiti eſt duplex, occulta, & quę ex mixtis conſurgit, & quomodo indagetur. 11.2.A
Complexiones naturales ſunt tales in primo, ſecũdo, &c. ſicut medicinæ. & eodem pacto complexiones pręternaturales. 11.1.C
Complexio naturalis ſemper in memoria tenenda. 11.1.D
Complexioni cuiq; quale conueniat exercitium. 18.4.F
Complexio in rebus laudandis ſemper attendenda, quoniam ex eis graduatur. 29.3.H
COMPOSITIONIS malę quatuor genera. 4.2.A
Compoſitio medicinarum difficilis. 12.2.A
COMMVNITAS, qua, verbi gratia, dicitur caput dolere per communitatem, duplex eſt. 57.3.H
CONDITA calida & frigida, quę ſunt in vſu. 52.2.A
CONCEPTIO, vide etiam Sterilitas.
Conceptio, generatio, & impręgnatio quid ſit. 262.4.G
Conceptio quas conditiones requirat, & quo pacto fiat. folio. 262.4.H.263.1.A
Conceptioni quantũ conferat cœleſtis influxus. 263.1.A
Cõceptionis ſigna ſunt pene eadẽ, quæ & molæ. 264.2.A
Conceptio an ſit facta, quibus experimẽtis cognoſcatur. folio. 264.2.A
Conceptio cur cito in puellis fiat. 264.2.B
Conceptionis ſigna. 263.4.G. prognoſtica. 264.2.B
Conceptio puellę, non adhuc agentis decimum quintum annum, vitę affert diſcrimen ob paruitatem matricis. folio. 264.2.C
Conceptionem impedientia. 264.2.D.265.2.C.4.F
Cõceptioni quo pacto ſe vir & mulier pręparẽt. 264.2.D
Conceptio facta ex centenario, Authoris ętate. 264.3.E
Conceptioni opportunus coitus qua ratione fiat. 264.3.F
Conceptionem iuuantia ex parte coitus. 264.3.F
ex parte ſimplicium & compoſit. 4.G
Conceptio ante quàm naſcalibus iuuetur, purganda humiditatibus matrix. 265.1.C
Conceptioni vtile omne coagulum. 265.1.D
Conceptio vt fiat etiam a ſterili. 265.1.D
Conceptionis caſus quidam rari. 265.4.H
Conceptio requirit maris & fœminę conuenientiam naturalem, quæ forte cognitu eſt impoſsibilis. 266.3.E
Conceptio quãdoq; faſcinationibus impeditur. 267.2.C
Conceptioni pęonię ſuccus eſt mirabilis. 267.3.E
Conceptioni aduerſa maleficia quo pacto deſtruantur. ſolio. 267.2.D
Conceptionem iuuantia. 267.2.D.3.E
Conceptioni vtilia, quæ in vuluam mittuntur, quando maxime opportune mittantur. 267.3.B
Conceptioni mulier quo pacto pręparetur iuxta aliquos. 267.3.F. iuxta Arnaldum. 4.F. iuxta Thadeum. H. iuxta mulierem quandam. 268.1.B
Conceptioni præparant aliqui etiam virum. 268.1.B
Conceptioni vt fiant apti & vir & mulier, quę ſint attendenda. 268.1.A
Conceptionem a mola, ſigna diſtinguentia. 269.1.D
CONCHILIA & oſtrea magis idonea medicinæ, quàm cibo. 31.4.G
Conchilia & oſtrea cuius ſint nutrimenti, & eorum electio. 31.4.G
CONCILIATOR olim alexandri problemata in latinũ vertit. 83.2.D
CONCOCTIO, vide Digeſtio.
Concoctioni quę caliditas proſit. 40.4.F
CONIVNCTIVÆ tumor, & durities vt curenſ. 81.2.A
ſuper illam cadentia vt extrahantur. B
Coniunctiuę vlcera ſunt rubea, cornęę alba. 82.2.D
Confectionum, electariorum, &c. quæ portio danda, latius inquiritur. 14.1.B
Confectiones calidæ & frigidæ, quæ ſunt in vſu. 52.1.B

CONFECTIONES BONAE

Capitis dolori ex bile. 55.4.F. ex phlegmate. 56.4.H
ex melancholia. 57.2.D
Diarrhæę phlegmaticæ. 104.1.A
Dyſenteriæ. 200.1.A.B Epilepſię. 69.4.H
Memorię diminutę. 61.1.B Paralyſi. 74.3.F.G
Prægnantis regimini. 270.1.A
Renũ caliditati. 222.3.E Sterilitati. 267.4.E
Stomachi ventoſitati. 161.2.A
Teneſino. 202.3.F Tremori. 76.4.G
Vermibus. 214.3.E

Confectiones

Confectiones conſtrictiuæ. 52.3.G
CONFORTANTIA ſimplicia & compoſita, eorumq́ differentiæ. 46.3.G
Confortantia caput.51.1.B. Vide caput alterantia, & ſic alia membra ſuis locis.
Confortatiua medicina nouem modis dicitur. 52.3.H
CONSILIA quem ordinem requirantur. 37.2.A
CONSOLIDANTIA & cicatrizantia ſimplicia et compoſita. 46.1.A
Conſolidantia & generãtia carnem in fiſtula lachrymali. folio. 81.3.F.G
CONSVMATVM quibus modis fiat. 41.4.F. eiuſdem complexio.G
CONSTRICTIVA ſimplicia, & corũ differentię.45.3.G
CONTVSVM ſeu piſtatum quid ſit & quàm varie paretur. 41.2.D
Contuſum de piſcibus medicus quidam dabat piſcatori. folio. 41.3.E
CONTVRBATIO vẽtriculi quid ſit.161.2.C. cauſę.4.G
CONVVLSIO, vide Spaſmus.
COR quid ſit, & eius anatome. 138.2.C
Cor declinat ad ſiniſtram, vt elõgetur ab hepate. 138.4.G
Cor eſt primũ quod viuit, et vltimũ, quod moriť.138.2.D
Cor eſt theſaurus & minera vitę. 139.3.F
Cor quibus reficiatur. 140.1.A
Cor quare ſit homini maius, q̃ alicui animali quantitatis eiuſdem. 138.3.F
Cor quare ſit paruum. 138.3.F
Cor paruum habentia animalia cur ſint timida. 138.3.F
Cor ambiente aquoſitate conſumpta qui morbi fiant. folio. 138.3.G
Cordis animaliũ in cibo qualitates. 33.4.G. eius electio, facultas, & correctio.H
Cordis mala cõplexio frigida cur ſit ſuſpectior q̃ calida. 138.4.H. & ſicca, q̃ humida. 139.1.A
Cordis affectus, circa quos medicus verſať, ſunt quatuor, pro magis & minus differentes. 138.4.H.139.1.A
Cordis tremor quid ſit, vnde, & quo pacto fiat. 139.1.A
Cordis tremoris ſigna demonſtratiua pro cauſis ipſius. 139.2.A.B. prognoſtica. 3.E
Cordis tremor quibus cauſis fiat. 139.1.B.C
Cordis tremoris curatio. 139.3.F.H.140.1.D
Cordis ad affectus curandos, duodecim canones vniuerſales. 139.3.F.G
Cordialia calida, frigida, & temperata, ſimplicia & compoſita.139.4.G.H. alia. 140.1.A.B
Cordis apoſtemata cuius ſint momenti, & quibus poſsit illis ſubueniri. 142.C
Cordis tremoris aphoriſmus Hipp. 142.4.E
Cor alterãtia.50.1.B. purgantia.3.H. confortãtia. 51.2.A
Cor confortantia, medicamentis ſunt miſcenda. 57.1.C
Cor lęſo gutture cur lędatur. 118.3.G
CORNEÆ puſtula, vide Corneę veſica.
Corneę veſica quid ſit, & eius curatio. 82.2.B
Corneę exitura q̃d ſit, vnde fiat, & ſpecies eius.82.2.C.D
Cornea multis credita habere maculam habet cicatricẽ. 82.2.D. tum quis committatur error. 3.E
Corneę vlcera alba ſunt, coniunctiuę rubea. 82.2.D
Corneæ exituræ & vlceris curatio diuerſa pro diuerſis cauſis. 82.3.E
Corneę rupturę curatio. 82.4.F
Corneę ſanies quibus remoueatur. 83.3.E. quibus item a chirurgis.F
CORPORA quę nam catarrho magis ſint obnoxia, calida ne, an frigida. 101.1.A
Corporis habitus malus, vide Cachexia.
CORROSIVA ſimplicia, tum quid differant ab vlceratiuis & aduſtiuis. 45.4.G
CORRVPTIO tanto eſt deterior, quanto res corrupta erat temperatior. 252.2.C
CORTICES, qui ſunt in vſu. 51.3.H
CRETICORVM dierum numerus in patientibus incipit a commotione doloris. 274.2.C
CROCVS, & eius qualitates.28.2.A.electio & vires.B
Crocus bibitus cũ vino inebriat, & inducit roona. 28.2.B
Croci proprietas eſt, vt lętificando occidat, ſumptus pondere 3.in. 28.2.B
Croci loco quę compoſitio adhiberi poſsit. 28.2.C
Crocus quantum præſtet ad facilem partum. 28.2.C
Crocus poni non debet in emplaſtris capitis. 28.2.C
Crocus facit ſodam. 56.1.C
COSTARVM numerus & differentia. folio. 118.4.H
CVRATIO omnis vnde ſumatur. 216.1.B
CVRA regulari a facili eſt procedendum ad fortius, niſi coacta contra ſit faciendum. 7.1.B
Cucurbitulę ſunt vicarię phlebotomię. 54.4.H
Cucurbitula cum ſcarificatione, nuchę affixa, obliuionẽ inducit. 60.2.C
Cucurbitulę partibus mandantibus admouendæ in melancholia. 65.2.A
Cucurbitulę nuchę appoſitę obliuionẽ inducũt A.62.2.B
Cucurbitulę ſpleni affixę nũ cõferãt icteritię nigrę.189.3.F
Cucurbitulę a ſanguiſugis quo differant. 217.4.G

CVCVRBITVLAE

IN
Amygdalarũ affectibus.117.4.G. Angina.116.1.B.D
Ani apoſtemate. 219.2.C
exitu eius. 220.2.B.C
Aſthmate. 121.1.C.2.D
Capitis dolore ex bile.55.3.E. ex phlegmate.56.2.G
Cataracta. 88.3.H. Colica. 210.4.E.211.4.F
Diabete.240.3.G. Dorſi dolore.286.4.G.287.1.B
Dyſenteria.199.3.G. Elephantiaſi. 278.3.E
Epilepſia. 70.1.D
Fluxu ſanguineo non excoriatiuo. 195.1.B
Fluxu ex pharmaco aſſumpto. 203.2.D
Hemorrhoidum fluxu. 218.3.G
Iuncturarũ dolore.283.4.E. Lactis carentia.143.2.B
exuberantia. 3.F
Lethargia. 60.2.C
Linguę magnitudine. 103.2.C
apoſtematibus. 4.F
eius & oris apoſt. paruis. 104.3.H.4.B
puſtulis paruis eorundem. 105.1.B
Matricis præcipitatione. 261.3.E
præfocatione. 262.2.B.3.E.H
Menſtruorum prouocatione. 255.2.A
ſuppreſsione. 257.1.A
fluxu in prægnantibus. 270.2.D
Oculi exitu.84.2.B. Ophthalmia. 79.3.G
Paralyſi. 74.3.H
Peripneumonia. 131.3.F
Pleuritide. 129.2.D.3.E
Renum lapide. 237.2.C
apoſtemate. 22.1.B
ſcabie. 231.4.E
Sanguinis narium fluxu. 95.4.H
Sciatica. 289.3.G
Spaſmo. 7.3.E
Splenis inflatione. 189.2.E
fluxu. 192.1.D
Sputo ſanguinis. 126.3.F.127.1.D
Stomachi affectibus. 147.2.B.C
ægritudine materiali per conſenſum. 148.1.D
dolore. 150.2.D.3.F.G
apoſtemate. 159.1.C
Tremore. 76.4.F
Virgæ virilis pruritu. 248.3.F
Vomitu prohibendo. 163.1.D
ſanguinis vomitu. 3.G
Vuę caſu. 117.1.C.D

CVCVRBITA, eius qualitates & electio. 29.3.G
Cucurbita mala eſt in morbis inteſtinorum. 211.1.B
Cucurbita conuertitur in humorem in ſtomacho inuentum. 29.3.H
Cucurbitę qbus conueniat, & eius facultates. 29.3.H.4.E
CVCVMER, & eius qualitates ac vires. 29.4.H
Cucumeris aſinini ſuccus quo pacto præparetur. 178.4.E
CVTIS in cibo qualitates, facultates, & correctio. 34.1.C
Cutem interficientes humores, alterantia. 50.2.D
purgantia. 51.1.A. confortantia. 2.D
Cutubuth quid ſit. 115.1.D
Cutubuth patientes cur flagellandi. 66.2.A
Cutubuth qua ratione generetur. 66.3.A
Cutubuth ſpecies melancholiæ quid ſit, & vnde dicatur. 66.1.B
Cutubuth ſigna demonſtratiua. 66.1.C
Cutubuth a melancholia quid differat. 66.2.C
Cutubuth vocauit Raſis birſen melancholicam. 66.1.D
Cutubuth curatio pro diuerſis cauſis. 66.1.D
Cutubuth cauſæ. 66.2.D
Cutubuth ſigna, et quo pacto medicus ex pulſo hũc morbum dignouerit. 66.3.F. ſigna prognoſtica. G
Cutubuth curatio. 66.3.G
Cutubuth, cur dicatur ab Auic. fieri Februario mẽſe, cum morbi melancholici vere fiant. 72.2.D
CVPETVM quid differat ab artocrea. 41.1.C
CVZEZ verus eſt tetanus. 76.1.C
CYCLAMINI ſuccus colicę mirabile remediũ. 210.2.A
Cyclaminus quàm conferat durato ſpleni. 188.1.C

DACTYLI, eorum qualitates ac diuerſitates ratione loci. 25.1.D. eorundem electio, facultates, & correctio. 3.E
Decocta ſoluentia in mania vſurpanda. 65.4.E

DECOCTA VTILIA

in
Appetitus corrupti accidentibus. 152.2.D
Aſthmaticis. 120.2.D
Hepate obſtructo. 171.2.C
Ictericia. 185.4.E.F
Menſtruis prouocandis. 255.4.F. 256.2.A
ſiſtendis. 257.3.G
Mingentibus in lecto. 239.4.E
Pleuritide. 130.3.E
Renum frigiditate. 222.3.H
dolore. 224.4.F
apoſtemate. 230.1.D
vlcere. 231.2.C
Sciatica. 289.1.C.4.F
Tuſsi. 122.1.C.D
tuſsi calidę & hum. cum materia. 3.F.G
Vermibus. 214.2.D
Veſicę lapide. 233.2.B
Vomitu ex debilitata contentiua. 163.4.E
Vrinę multitudine. 241.1.A

DEGLVTITIO cur ſit vomitu facilior. 145.4.E
Deglutitionis difficilis cauſę. 145.4.E
Deglutitionis difficilis ſigna pro ſuis cauſis. 145.4.F
Deglutitiõis difficilis curatiui canones vniuerſales quę. 145.4.G. particulares pro ipſius cauſis. H
Deglutitionis deſcriptio, & quot modis lędatur. 145.3.H
Deglutitioni difficili conferentia. 146.1.A.B
DENOMINATIO ſit a prędominante. 11.2.C
DENTES quid ſint, eorumq; iuuamenta. 106.4.F
Denti corroſo quomodo ferro ſit medendum. 10.2.B
Dentium ortum facilem reddentia. 22.4.G
Dentitioni cõfert cerebrum leporinum, & plus eo lac caninum. 33.3.F
Dentes ſuperiores cur, ſi eximantur, maiorem inducant dolorem. 106.4.E
Dentes ſuperiores cur plures habeant radices. 106.4.E
Dentes quare nunc pauciores naſcantur. 106.4.E
Dentes cur perditi regenerentur. 106.4.F
Dentes ſunt oſſa, quibus tamẽ proprietatibus ab oſsibus differant. 106.4.F
Dentium numerus, & nomina. 106.3.G.H
Dentium anatome ſeu hiſtoria. 106.3.G
Dentes quibus iuuentur, & prǽſeruentur. 106.4.G
Dentes non videntur habere eandem materiam cum oſsibus. 106.4.G
Dentes lædentia. 106.4.G.H. 107.1.A
Dentium ægritudines cur vt plurimum a ſtomacho proueniant. 107.1.B
Dentes infrigidantia, tum calefacientia. 107.2.B
Dentium frictioni quę ligna ſint bona. 107.1.C
Dentes iuuantia. 107.1.C.2.A. 108.2.A.B.3.E.F.4.F. 109.3.E.F. 110.1.D
DENTIFRICIA compoſita duo. 107.2.C. alia. 108.4.H 109.2.C. 110.3.H. 111.1.A
Dentes quibus conſeruentur. 107.1.D
Dentibus medicinæ valde calidæ aut frigidæ actu aut potentia, cur non ſint adhibendę. 107.2.D
Dentes qua arte curentur. 107.2.D
Dentiũ dolor quid ſit, eius differentię, & cauſæ. 107.4.E.F
Dentium ortus difficilis cauſæ, & curatio. 107.3.F
Dentium dolor in prægnantibus vnde fiat. 107.4.H
Dens dolore affectus qua arte diſcernatur. 107.4.H
Dentium dolor quibus fiat ex cauſis, ſigna demonſtratiua. 108.1.A. curatio. C
Dentium in dolore melilotum efficaciſsimum. 108.2.B
Dentis in dolore peucedanum in eius corroſione poſitum ſtatim ſanat. 108.2.B
Dentis dolor, quando fit ex dolore gingiuæ, cur remoueatur dente exempto. 108.1.C
Dentium in dolore valet ſandaracha plus omni alia re. 108.2.C
Dentium dolori collutiones non proſunt, in longo ſpatio in ore teneantur. 108.4.E
Dentium doloris ſtupefactiuum domeſticum, authori expertum. 108.3.F. 109.1.D
Dentium ſtupori cum calida conferant, quo pacto conferat portulaca. 112.2.A
Dentes cur creſcant aliis oſsibus nõ creſcentibus. 112.1.B
Dentes frigidis ne an calidis lædantur. 112.1.B
Dentes an apoſtema patiantur, cum ſint oſſa. 112.1.C
Dentes magnos cur habeant apri, cum ſint animalia humida. 112.2.C
Dentes membra dicuntur ſpermatica, ſed non vere dicũtur & membra officialia. 112.2.C
Dentium aphoriſmi Hipp. 112.2.D
Dentes num ſentiant arguitur q non, quoniam nulla oſſa ſentiunt dentes ſunt oſſa, ergo &c. 111.1.B
Dente qui dolor percipitur eſt in neruis gingiuarum, quibus dentes eis alligantur, nam frequenter extracto dẽte remanet dolor. 111.1.B
Dentes cur quibuſdam prægnantibus aliquando oriantur. 111.2.B
Dentes vnum vel duos ſenibus multis oriri. 111.2.B
Dentes ſeni eſſe regeneratos. 111.2.B
Dentes cur in omni ætate non generentur. 111.2.B
Dentes cur non a principio oriantur. 111.2.C
Dentes anteriores quare ſint poſterioribus ſubtiliores. 111.2.C

Dens vnus quare amittatur quibuſdam mulieribus pro vnoquoq; filio concepto, vnus item & viris, difficulter cauſa conijcitur. 111.2.C
Dentes cur non omnes ſimul generentur. 111.1.D
Dentes cur poſsint regenerari. 111.1.D
Dens fractus iuxta ſuperficiē totam, vt ſi ſit dimidiatus, cur non creſcat. Item cur creſcat fractus iuxta partem aliquam. 111.2.D.112.1.A
Dentes fracti cur non inſtaurentur, cum perditi inſtaurentur. 111.2.C.D.4.H
Dentes fracti non creſcunt, cur autem vngues? 111.3.E 112.1.A
Dentem fractum cur non inſtauret natura, aut eius loco aliquid non reponat. 111.3.E.4.F.G
Dentes ſentiunt per accidens. 111.3.F. ſentiunt per ſe.H
Dentes ſentire intelligitur dupliciter. 111.3.F
Dentes, dicti baſtardi, cur producantur. 111.4.H
Dentes aqua forti mirabiliter diſcalciantur. 110.1.A
Dentes euphorbio extrahi. 110.1.A
Denti commoto vtilis puluis. 106.1.B
Dentium corroſionis cauſæ, & curatio. 110.1.B.C
Dentium vermes vnde fiant, ſignum, & curatio. 110.2.C
Dentium corroſio quibus prohibeatur, ne augeſcat. 110.1.D.2.A.B
Dentes quibus de cauſis commoueantur, & curatio. folio. 110.2.D.3.E.F
Dentium ſtupor ſeu congelatio quibus cauſis fiat, & quibus auxilijs remoueatur. 110.4.F
Dentes commoti quomodo ligamentis ſtabiliantur. 110.4.E
Dentium color quibus alteretur cauſis, & quibus remedijs curetur. 110.4.G.H
Dentes dolentes quibus impleantur, Tum quibus cauterizentur. 109.1.A.B
Dentium in dolore aliqui narcotica bibenda exhibent. 109.2.A
Dentibus, materia calida exiſtente in fluxu, curāte phlebotomiam ſtyptica adhibenda. 112.2.B
Dentibus dolentibus ſtupefacientia vtilia. 109.1.C
Dentium in dolore linimēta opiata cęteris ſecurius adhibentur. 109.2.A
Dente exempto quę facere oporteat. 109.4.G
Dentis eradicatio periculoſa, ſi dolor eſt inueteratus. 109.3.H
Dentes eradicari non debent niſi quinq; ſeruatis. 109.3.H
Dentes vt facile eximantur, auxilia. 129.4.H
DIABETES quid ſit, & quibus cauſis fiat. 239.4.G
Diabetes quæ alia nomina habeat. 239.4.H
Diabetes eſt proportionalis lienteriæ ſtomachi. 239.4.H
Diabeticus minxit libras 24 in die naturali. 240.1.A
Diabeti conferentia. 240.2.A.B
Diabetis ſigna demonſtrantia. 240.1.B. prognoſtica.C
Diabetes niſi cito curetur, quæ pericula immineant. folio. 240.1.D
Diabetis curatio. 240.1.D. a cauſa frigida. 3.G
Diabetes quæ habeat ſymptomata, & quo modo ſubueniatur. 240.3.H
DIAPHRAGMA cur dicatur phrenum. 118.4.G
Diaphragmatis anatome. 118.4.G
Diaphragma cur ſit altius in parte anteriori, quàm poſteriori. 118.4.G
DIAPHORETICA & reſolutiua ſimplicia. 46.2.A
DIAPHRAGMATIS læſio quare in ore ſtomachi ſentiatur. 145.2.C
DIAPHOENICON cur in colica conueniat. 165.4.H
DIAZINGIBER catarrho frig. vtile. 98.1.B
DIARRHOEA quibus cauſis fiat. 193.2.A
Diarrhoeę ſigna. 193.2.C. prognoſtica. 3.F.194.3.E
Diarrhoea in curāda quatuor canones vniuerſales. 193.3.F
Diarrhoeę curatio varia pro varijs cauſis. 193.3.F
Diarrhoeę phlegmaticę vtilia. 194.1.A
Diarrhoeę quo dierum termino iuxta varietatem humorum vlceratio ſuperueniat. 194.3.E
DIÆTÆ ſiue regiminis commoda enumerantur. 5.1.B
Diætæ in cibo & potu plures canones. 5.2.B
Dięta eſt debita adminiſtratio ſex rerum non naturalium corpori humano applicandarum in debitis, quantitate, qualitate, tempore, & ordine. 5.1.D
Diæta in ſex reb. non naturalib. debet tendere ad contrarium ægrit. 5.1.D
Diæta prius in alijs quinq;, demum in cibo & potu inſtituenda. 5.1.D
Diæta in chronicis plenior eſt ī principio inſtituēda. 5.4.F
Diæta inſtituenda in ordine ad ſtatum. 5.4.F
Diæta in acutis in principio attenuanda. 5.4.G
DIGESTIO quid ſit & quibus modis fiat. 47.1.A
Digeſtio læditur tripliciter. 156.1.A
DIGESTIVA & maturatiua ſimplicia. 46.2.D
Digeſtiua ſimplicia cholere naturalis. 47.1.B compoſita. 2.A
Digeſtiua ſimplicia phlegmatis naturalis. 47.1.C compoſita. 2.B
Digeſtiua ſimplicia melancholiæ naturalis. 47.1.D compoſita. 2.C
Digeſtiua cholerę in ſuas ſpecies diuiſæ, & primo citrinæ. 47.2.D. vitellinę. 3.E. aduſtę. F. praſinę. H. zinarię omnium peſsimę. 4.E
Digeſtiua phlegmatis non naturalis in ſuas ſpecies diuiſi, & primo dulcis inſipidi & aquoſi. 47.4.G.H. mucilaginoſi vitrei & crudi. 48.1.A. pontici acetoſi & acris. B. ſalſi. B.C
Digeſtiua melancholiæ non naturalis in ſuas ſpecies diuiſæ, & primo eius, quæ per admixtionem cholerę eſt genita. 48.1.D. genitę per aduſtionem ipſius. 2.A cholericę. B. phlegmaticę. C. melancholicę. D. ſanguineæ. 3.B
Digeſtiua appropriata cuiuis naturali dyſcraſię membri cuiuſq;, & primo capitis. 49.3.H. vide Caput alterantia, & ſic alia membra ſuis locis.
Digeſtiua poſt cœnam exhibenda ſunt in capitis dolore. 55.1.B
Digeſtiua infrigidantia in pleuritide debent habere duas conditiones, prima, quòd cum eis ponantur reſpicientia pectus, vt aqua hordei cum decoctione iuiubarū, capill. ven. & huiuſmodi ſecunda quòd talia non ſint ſimplicia. 120.F.G
Digeſtionis lęſio fundo ſtomachi contingit, & vnde fiat. 156.1.A
Digeſtio læſa diuerſarum eſt cauſa ęgritudinum. 156.1.B
Digeſtionis corruptio quid ſit. 156.1.B. quib⁹ cauſis fiat. C
Digeſtionis debilis cauſæ ſunt eędem cum cauſis corruptionis. 156.3.E.157.1.B
Digeſtio lęditur humido tribus modis, at duobus tantum caliditate. 156.1.C
Digeſtionis corruptę ſigna pro cauſis ipſius. 156.3.F prognoſtica. G
Digeſtionis debilitas quid ſit, & quibus cauſis fiat. 157.1.B
Digeſtionis debilis ſigna indicantia. 157.1.D prognoſtica. 2.D
Digeſtio ſtomachi imperfecta perfici nequit hepate. 157.2.D
Digeſtionis debilis curatio pro cauſis eius. 157.3.E
Digeſtioni tardæ vtilia. 157.4.G. tardę & citę. H. 158.1.A
Digeſtio tarda quid ſit, cauſæ, & curatio. 157.3.G.H
Digeſtionis properatę curatio. 157.4.H
Digeſtio diminuta eſt duplex, quædam eſt, quæ eſt pars perfectæ

perfectę digeſtionis quędam quę nō eſt pars ipſius, ſed facta per impotentiā calidi naturalis reſoluti vincenti accidentali. 165.3.F
Digeſtio poſsit ne lædi ſiccitate & humiditate abſq; exceſſu qualitatum actiuarum. 166.3.E
Digeſtio imperfecta quę eſt pars perfectę præcedit omnē imperfectam digeſtionem. 165.3.F
Digeſtionis primę & ſecundæ ſuperfluitates magis vigēt in vigilia, tertiæ in ſomno. 252.2.D
DIGITI parui ſunt ſignum hepatis parui. 169.2.C
DIVERSIO non eſt facienda per duas diametros. 285.2.C
DIVRETICVM quid ſit. 231.4.F
Diuretica ſunt in melancholia ſuſpecta. 65.2.D
Diuretica & aperitiua cur non conueniant in principio curæ catarrhi. 96.3.G
Diureticis quo modo vtendum, & quę illa ſint. 179.1 C
Diuretica vtrum competant in paſsionibus renū. 231.4.E
Diuretica quo tempore exhiberi oporteat. 232.1.B
DOCTRINA per exempla breuis & efficax. folio. 61.2.A
DOLOR capitis, vide Capitis dolor.
Dolorem mitigantia cum ſuis differentijs. 46.4.F
Doloris capitis cura, qui barbaris dicitur ſoda, cephalalgia Græcis. 52.4.H
Dolor cum ſit cauſa frigida nō ſolum qualitate ſed quantitate peccantē non iuuatur adhibitis calidis, imo augetur. 53.3.E
Dolor humores exacuit. 107.3.G
Dolor omnis euaporatione reſoluitur, niſi obſtet repletio. 128.4.H
Dolorem ſedantia in triplici differentia. 282.3.E
DORMIENTIBVS plura operimenta neceſſaria. folio. 10.1.B
DORSI dolor quid ſit. 286.2.D
Dorſi in dolore, oleo liliorum ineſt proprietas mirabilis. 287.2.A
Dorſi dolor quibus cauſis fiat. 286.3.E. ſigna. F. curō. 4.E
Dorſi in dolore curando vetularum verba. 286.3.H
DOSIS medicinarum, vide ſub nomine Medicinæ aut ſolutiui.
DVBELLATI, vide Stomachi apoſtema, quod ſuppuratur.

DVBIA SCITV DIGNA.

DVBITATVR
Abſynthij herba vtrum magis quàm ſuccus ſtomacho conferat. 166.1.A
Acetum ne omni dolori capitis conueniat. 71.1.B
Adoleſcentes quare plures & magis æquabiles habeāt ad coitum humiditates, q̄ pueri, cum tamen vtriſq; ſit calor æqualis. 252.2.D
Albedo non appareat quare, niſi quantum eſt foramen pupillę, qn̄ materia cataractę eſt poſt corneā. 89.3.F
Aloe vtrum in materia viſcoſa & quæ eſt in capite, cōueniat. 165.3.G
Amentia vtrum fiat caliditate. 72.3.E
Apoplexiæ an fortia medicamenta cōueniant in principio. 71.4.G
Aſcitæ, vtrum lac conueniat. 182.3.F
Aſthma omne vtrum ſit ægritudo pulmonaris. 135.3.G & cur citius in mulieribus ſanetur. H
in Aſthmate vtrum prouocatiuis vtendum. 135.4.E
in Aſthmate, vtrum medicinæ ſolutiuæ debeant eſſe fortes. 135.4.G
Aſthmati vtrum competat arſenicum. 135.4.G
Aſthmatico quæ vini quantitas ſit danda. 135.3.H
Auris dolori omni ex bile vtrum phlebotomia conueniat. 94.2.C
Aurium affectibus vtrum repercuſsiua conueniant. folio. 94.2.D
in Capitis dolore an phlebotomia conueniat. 70.4.E
in Capitis dolore a cauſa frigida ne ſit lac adhibendum. 71.1.A
Capitis ne omni dolori acutum conueniat. 71.1.B
Caſeus vtrum ſanis corporibus conferat an noceat. 23.1.B
Caſeus an pecorinus ſit melior caprino & vaccino nec ne. 23.1.C
Cataractæ locus vbi nam ſit. 89.2.C
Cataracta quare in loco luminoſo minor appareat. 89.3.H
Cataracta quomodo poſsit deponi cū ſit inter corneā & vueam, quum exeat albugineus. 89.3.H
Cauterium ex qua materia ſit præſtantius. 114.2.D
Cibus vtrum poſsit in ſtomacho frigido aceſcere. 165.2.D
Cibus in ſtomacho vtrum certo quodam tēpore maneat. 166.3.G
Cachexia vtrum procedat omnem ſpeciem hydropis. 182.1.C
in Cerebro quomodo poſsit aduri melācholia cum id ſit ſuæ complexioni contrarium. 72.2.B
Coitus vtrum in melancholia conferat. 77.2.C vtrum & balneum. C.D
Coitus deſiderium vtrum ſit a corde. 252.2.B
Coitus vtrū iuuet in morbis melancholicis, aut phlegmaticis. 252.3.F
Colicæ vtrum narcotica conueniant. 215.4.H
Corpora vtra nā magis obnoxia ſint catarrho. 101.1.A
Cutubuth cur dicatur ab Aui. fieri menſe februarij, cū melancholici morbi vere fiant. 72.2.D
D. Dentes vtrum ſentiant. 111.1.B
Dentes fracti quare non inſtaurentur, cum inſtaurentur perditi. 111.2.C.D.4.H
Dens fractus cur iuxta ſuperficiei totam vt ſi ſit dimidiatus non creſcat. Item cur fractus iuxta partē aliquam creſcat. 111.2.D.112.1.A
Dens fractus cur non inflametur natura, aut loco eius aliquid non reponatur, vt facere ſolita eſt in alijs. folio. 111.3.E.4.F.G
Dentium affectibus cur ſpolium ſerpentis conferat, cū videat eſſe quid venenoſum. 112.2.A
Dentes vtrum pati poſsint apoſtema cum ſint oſſa. 112.1.C
Digeſtio vtrū lædi poſsit ſiccitate & humiditate abſq; exceſſu qualitatum actiuarum. 166.3.E
Diuretica vtrum competant in paſsionibus renum. 231.4.E
Dyſenteria a ſanguine vtrum difficilius curetur quàm a cholera. 215.3.F
Dyſenteriæ hepaticæ, vtrū ſtiptica conueniāt. 215.4.F
Electaria ſolutiua quo nam gradu ſolutiuorum ſint locanda. 16.2.B
in Epilepſia vtrum ſenſus & motus ex toto auferatur. 72.3.E.F. vtrum conueniat balneum. G
Fluxus vtrum in principio morbi ſit cohibendus. 215.2.D
Fœniculum, anethum & ſemen porri cum menſtrua prouocent, quare lac generent &c. 144.4.H
Fœtor continuus quare non ſit in febre continua. 106.2.D
Fœtus vtrum plures quàm ſeptem poſsit parere mulier. 274.3.F
Hęmorrhoides vtrum ſint res naturales. 221.2.B
Hepati vtrum noceat nutrimentum viſcoſum. 181.3.E
Hepatis apoſtema vtrum ſit deterius in gibbo an in concauo. 181.4.E

DVBITATVR

Hepati ſupercalefacto vtrum ceruſſa cum alijs poſsit adhiberi. 181.3.F
Hepatis apoſtema in panniculo vtrum ſit deterius ſebris q̃ in venis eius. 181.4.F
Hepatis in apoſtemate vtrum fluxus ventris ſit mortalis. 181.4.F
Hepatis apoſtematibus vtrum aqua hordeacea conueniat. 181.3.G
Hepatis in apoſtematibus calidis vtrum ſtypticiora conueniant, quàm in apoſtematibus calidis ſtomachi. 181.4.H
Hepatis in apoſtemate ſanguineo, vtrũ phlebotomia pedis magis q̃ brachij, conueniat. 182.1.A
Hiera vtrum ſoluat magis cum melle quàm ſine melle. 165.4.E
Homo vtrum poſsit viuere pluribus diebus ſine cibo. 166.1.D
Humectatio ſtomachi & hectici vtrum non poſsit fieri niſi cum humectatione corporis. 165.3.G
Icteritiæ vtrum conferant cucurbitulæ ſpleni affixæ. 189.3.F
Ileos ex ſtrãguria, vtrũ febre ſuperueniente curet. 216.
Iuncturarum dolor a cauſa calida vtrum ſit deterior. 290.4.E
Iuncturarum dolores, vtrum ſint paſsio hereditaria. 290.3.G
Iuncturarum in curatione, vtrum ſanguis ſit educẽdus ex eodem latere, ſanguine ſcilicet peccante. 290.4.G
Iuncturarũ in dolore, an vinum ſit cõcedendũ. 291.2.A
Iũcturarum dolori ex phlegmate vtrum phlebotomia conueniat. 291.1.B
Iuncturarum in dolore, vtrũ vinum craſſum an ſubtile ſit vitandum magis. 291.2.B
Iuncturarum dolori, vtrum medicamentum cõueniat vomitiuum. 291.1.C
Iuncturarum dolore in curando, vtrum purgantia dari debeant ſero aut mane. 291.1.D
Iuncturarum in materia digerenda vtrum oxymel cõueniat. 291.1.D
Iuncturis in curandis, vtrum acetum in emplaſtris & vnguentis conferat. 291.1.D
Iuncturarum in curatione, vtrum medicamentũ forte requiratur. 291.1.E
Labiorum ſciſſuræ, vlcera, vel puſtulæ quare ſ febribus bonæ criſis ſint ſigna, linguæ vero ſunt mala. 114.2.B
Lac ne ſit in capitis dolore ex ſe frigida cauſa adhibendum. 71.1.A
Lachrimæ natiuæ vtrum curam admittant. 89.1.C
Letargiæ an ſemper phlebotomia conueniat. 71.3.G
an repercuſsiua parti poſteriori admouenda. 4.E.F
Mammillæ vtrum lacte nutriantur. 144.4.E
Materia compoſita quo pacto per ſigna noſcatur, qualis vt plurimum peccat cum ſigna poſita ſint materiæ ſimplicis. 2.3.F
Materia inducens ſurditatem quo pacto poſsit perduci ad inteſtina. 94.2.E
Matricis ſ̃ffocationi vtrũ vomitus conueniat. 274.4.E
in Matricis præfocatione præſente vtrum incipiẽdum ſit ab odoriferis calidis. 274.3.G
Matricis apoſtematibus vtrũ curatione diuretica conueniant. 274.3.G
Melancholia orta ex humore melancholico aduſto aut non aduſto ex verbis Auic. 72.1.B
Melãcholia, quomodo poſsit aduri in cerebro, cum id ſit ſuæ complexioni contrarium. 72.2.B
Melancholiæ omni vtrum phlebotomia conueniat. 72.1.C. item ſi clarus exierit, vtrum ſit ſupprimendus. 2.A
Melancholiæ vtrum coitus conferat. 72.2.C

D.

Menſtrua qua lunæ quadratura magis moueantur & quare. 274.3.E
Meri vtrum habeat villos tranſuerſales. 165.2.B
Myrobalani citrini conferant in principio apoſtematũ ſtomachi calidorum. 166.4.F
Narcotica vtrum in colica conueniant. 215.4.G
in Oculorum affectibus vtrũ vomitus cõferat. 88.4.H
Ophthalmiæ omni an phlebotomia conueniat. 89.1.B
in Paralyſi omni an ſenſus & motus auferatur. 77.3.F
an vinum conueniat, & an a principio fortibus ſit vtendum. G. an oximel cõueniat, & vter oculus minoretur. 4.E
Pectoris apoſtema vtrum fluxu vẽtris curetur. 215.2.B
Peponis ſeu melonis an poſt eſum vinum ſit bibendũ, quale & quantum. 30.1.A
Peripneumonia vtrum ſit verior, cholerica an phlegmatica. 137.2.D. vtra deterior. 3.F
Philonium vtrum ſit calidum. 216.1.D
Phlebotomia an in capitis dolore conueniat. 70.4.E
Phlebotomia an in omni phreneſi conueniat. 71.2.A
an vinum an frigida aqua. D. an columborum, catulorumq́ applicatio. 3.F
Phlebotomia, an ſemper letargiæ conueniat. 71.3.G
an repercuſsiua parti poſteriori admouenda. 4.E.F
Phlebotomia vtrũ ſemper in letargia competat. 71.3.G
Phlebotomia vtrũ omni melancholiæ cõueniat. 72.1.C
item ſi clarus exierit, vtrum ſit ſupprimendus. 2.A
Phlebotomia vtrum in omni ophthalmia conueniat. 89.1.B
Phlebotomia vtrum conueniat in omni auris dolore ex bile. 94.2.C
Phlebotomia vtrum in omni fluxu ſanguinis narium conueniat. 100.2.D. cum a quo latere. 3.E.4.E.F
Phlebotomia an in Catarrho conueniat. 101.1.C
Phlebotomia vtrũ omni ſquinantiæ cõueniat. 118.2.C
Phlebotomia, vtrum in ſquinantia facienda ſit ex eadem, an ex oppoſita dolori parte. 118.2.D
Phlebotomia vtrũ poſsit duci vſq; ad ſyncopẽ. 142.1.D
Phreneſi an omni phlebotomia conueniat. 71.2.A
an vinum, an frigida aqua. D. an columborum, catulorumq́ applicatio. 3.F
Phthiſis vtrum magis accidat a. 18. anno vſque ad 35. 137.3.G
a Phthiſi an infantes citius ſaneſcant, cum humiditatibus ſint pleni. 137.3.H
Phthiſicis vtrum lac conueniat. 137.3.H. tum pro varia intentione lac varium ſummendum. 4.E
Pleuritis vtrum ſit raro a phlegmate. 137.1.A
Pleuritis in ſiniſtra vtrum ſit deterior & idem et de peripneumonia. 137.1.B
Pleuritidis vtrum in principio competant repercuſſiua. 137.2.B
Pleuritis ſi ſit in parte dextra vtrum phlebotomia ſaphenæ plus conferat q̃ in eadem. 137.1.B.C
Pleuritide omni vtrum febris ſit. 137.1.A
Polẽta milij eſa ſine lacte, ſed cum caſeo an ſit ſuper ea bibendum vinum an aqua. 30.3.H. & comeſta cum lacte ſit bibendum vinum an aqua. 30.3.H
Prægnantibus vtrum conueniat vinum ſubtile antiquum. 274.3.E
Pulmonis ſoluta continuitas cur difficilius ſanetur q̃ pectoris. 136.1.B
Pupillæ dilatatio a caſu vel percuſsione an ſit curabilis. 89.1.D. vtrum conſtrictio ſit a ſiccitate. 2.B
Rapa aſſa an eliſa vtro modo ſit melior. 24.2.D
Repercuſsiua vtrum conueniant apoſtematibus calidis linguæ. 106.2.D
Sal quo pacto reddat cibos magis aptos digeſtioni, cũ partes multas habeat terreſtres. 26.3.H

Sal

DVBITATVR

Sal quomodo panem reddat leuiorem cum ſit grauis Ariſt. 40.4.F
Sanguis draconis quomodo carnem gignat, cum ſit frigidus & ſiccus, quãdo gignentia carnem calida ſunt & ſicca. 114.2.C
Sanguis cur minus timendus, qui exit ex pectore, quã qui ex pulmone. 136.1.B
Sanguis ſpumoſus num efficax ſignum ſit exire a pulmone. 136.1.D
Sanguis pectoris quomodo poſsit extra pelli per pulmones, cum coaguletur. 136.2.D
Sanguinẽ, quare neceſſe ſit in lac cõuerti ad fœtum nutriendum, cum tamen illud ſit neceſſe rurſus in ſanguinem verti. 144.4.G
Sanguis exiens ex vena chylis, aut ex alia ſupra renes, quo pacto per vrinę vias euacuetur. 241.4.E
Sciatica vtrum maiorem afferat dolorem quàm podagra. 290.4.B
Sciatica dextri lateris, vtrum ſit deterior. 290.4.F
Sciatica, quare impediat generationem. 290.4.G
Sciaticus vtrum phlebotomandus biduum debeat ieiunare antea. 291.1.B
Senes cur non ſint trauli vt pueri cum multam habeãt humiditatem. 106.2.D
in Nyctilopa vtrum phlebotomia primo ſit ex cephalica facienda. 89.2.C
Solutiuum in ſubſtantia detur puta drachma vna, quãtum dari oporteat infuſum aut decoctum. 15.4.E
Spaſmus de inanitione vtrum ſit curabilis. 77.4.E
Splenis materia vtrũ p vrinę vias ſit deriuãda. 189.3.G
Splenis in duritie quare Auicenna damnet lac omne, propter lac camelarum &c. 189.3.G
Sputo ſanguinis vtrum centaurea conferat. 136.3.E
Sputum nigrum de ſpiritalibus veniẽs vtrum ſit mortale. 136.4.G
Sputo ſanguinis ex apertura orificiorum venę, vtrum ameos, ſpica & huiuſmodi vtrum conferant. cum ſint aperitiua. 136.3.H
Sputa prouocantia per os vtrum conueniant viduę annorum 35. æmoptoicę factę ob menſtruorum carentiam. 136.3.H
Squinantiæ vtrum conueniat ſubſcannatio. 118.2.A
Squinantiæ vtrum in principio conueniant repercuſſiua. 118.1.B
Squinantia vtrum vt plurimũ fiat a phlegmate. 118.1.B vtrum item fieri poſsit a melancholia. D
in Squinantia vtrum purgatio debeat præcedere phlebotomiam. 118.3.E
in Squinantia vtrũ collo, vel nuchę ſubito debeat affigi cucurbitula. 118.3.F
Sterili ex nimia pinguedine vtrum vinum album congruat. 274.2.D
Stomacho vtrum obſint grana pini. 166.1.C
Subeth ex phlegmate an admotio ſartaginis ignitę cõueniat ſicuti apoplexiæ. 62.2.C
Syncopę vtrum vomitus conueniat. 142.2.B vtrum vigilia. D vtrum vinum. 3.H
in Syncope penetratiua & ſpiritus nutritiua, vtrũ debeant pręcedere ſtyptica. 142.2.D
in Tortura, an locale auxilium ſit adhibendum parti forte an ſane. 77.4.F.G
Tubera cuius temperamenti ſint. 30.4.H quo gradu ſint frigida. 32.1.B
Vena ſanguinis rupta vtrum accidat mictus. 241.4.G
Vermes vtrum in colon & monoculo tantum generentur. 216.2.B
Vinum, quod curat appetitum caninum vtrum ieiuno ſtomacho, an a cibo dari debeat. 166.2.B
Vinum aliquod, vtrum competat exiſtente fluxu cum appetitu canino. 166.2.C
Viſus debilitati vtrum faba & lens conueniat.
Vngues fracti quare creſcant & non dentes. 111.3.E 112.1.A
Voci tremulę vtrum conferat lamina plumbea, pectori impoſita. 136.1.A
Vocis ſubtilis cauſa vtrum ſit ſomnus. 135.4.H vtrum item coitus. 136.1.A
Vomitus vtrum in oculorũ affectibus conferat. 88.4.H
Vomitum vtrum poſsint facere phlegma & ſanguis. 166.4.G. item cum ſanguinis plus, & phlegmatis ſit in ſtomacho, quare vomitus nõ ſit ſemper ſanguineus aut phlegmaticus. H
Vua an edenda ſit ante cibum an a cibo. 24.3.H
Vulnus quod difficilius curatur venarum & arteriarum pulmonis, an ſubſtantiæ eius. 136.1.C

DYSENTERIA hepatica quid ſit, & quibus differat ab inteſtinali. 195.2.D. quibus item a ſtomachali. 3.E
Dyſenterię hepaticę ſigna & curatio. 195.3.E.H
Dyſenteriæ hepaticę ſingulare remedium lignum aloes. folio. 195.4.E
Dyſenteria hepatica dupliciter accipitur. 195.3.F
Dyſenteriæ hepaticę curatio. 195.3.H
Dyſenteria hepatica vbi abundet. 195.4.H
Dyſenteria hepatica cur breuibus tractata fuerit ab authoribus. 195.4.H
Dyſenteria quæ a felle nigro incepit, quare mortalis. folio. 183.2.A
Dyſenteria inteſtinalis quid ſit & inteſtinorum numerus. 195.4.H. 196.1.A
Dyſenteria in curãda canones generales ſeruãdi. 196.1.D
Dyſenteria laborantibus quàm ſit lethale ſurgere ad egerendum. 196.2.D
Dyſenteriam fieri bile æruginoſa aut praſsina nõ aſſentit Author. 196.4.E
Dyſenteria eſt triplex. 196.4.E
Dyſenteriæ febris ſuperueniens quare ſit periculoſa. folio. 196.4.F
Dyſenteriæ plerunque ſuperuenit febris, & quas ob cauſas. 196.4.F
Dyſenteria quid ſit rurſum, & quibus cauſis fiat. 196.4.G
Dyſenteria & febris ſi coniungantur, quæ ratio ſit medicamenta commiſcendi. 196.4.G
Dyſenteriæ ſi febris ſit coniuncta, vtri incumbendum prius. 196.4.G
Dyſentericorum vrinę diiudicatio. 197.1.B
Dyſenteriæ cauſæ, an accidenti, prius ſit medendum. folio. 197.2.B
Dyſenteria in curanda, quæ aliqui dixerint eſſe attendenda. 197.2.B
Dyſenteriæ ſigna demonſtratiua pro ſuis cauſis. 197.2.C prognoſtica. 1.A.B.2.A.3.F
Dyſenterię temporum dignoſcendorum ratio multiplex. folio. 197.3.D
Dyſenteria quæ ſit curabilis, quę non. 197.3.E
Dyſenteria eſt contagioſa. 197.3.G
Dyſenteriæ curatio, in qua quindecim canones ſeruandi. folio. 197.3.H
Dyſenteriæ cp̃ conueniat rhabarbarum. 198.2.A.C.D
Dyſenteria medicamentis purgantibus quo pacto curanda. 198.2.D.3.E.F
Dyſenteriæ in principio cur ſtyptica vitãda. 198.3.E.4.G
Dyſenteria in curanda medicorum error. 198.4.G
Dyſenterico fluxui quis ſit terminus ꝑfiniendus. 198.4.H
Dyſenteriæ quàm ſit vtilis caſeus vetus, tam & leporis coagulum. 199.1.C
Dyſenteria a cholera praſsina aut æruginoſa ſi fiat, quare cor confortantia adhibenda. 199.3.E
Dyſentericis ſi dare opiata oporteat, qbus tamen non ſint danda. 199.2.F
Dyſenteriæ conferentia ſimplicia frigida, & compoſita. 199.1.A.B. calida. B.C. alia. 3.G

Dyſentericis diuitibus vtile electarium. 199.4.G
Dyſenteriæ vlcus ſi ſit antiquum, magnum, & profundũ, qua arte ſit curandum. 200.2.B
Dyſenteriæ ſæpe iungitur teneſmus. 200.4.F
Dyſenteria ex aduſtione choleræ amaræ cur ſit deterior apud Auic. quam ex nigræ. 215.4.E
Dyſenteria a ſanguine nũ difficilius curetur, quàm a cholera. 215.3.F
Dyſenteriæ hepaticæ num ſtyptica conueniant. 215.4.F
Dyſenteria quæ nam difficilius curetur. 215.3.G
DYSVRIA qd differat ab vrinę deſtillatione. 238.4.H

ECLEGMA

IN
Phthiſi. 135.2.D
Pleuritide. 131.1.B
Tuſsi frigida & hum. 122.4.E.F.G
frigida. 123.1.A.B
Voce ablata. 123.4.E
rauca. 124.2.B

ELECTARIA calida & frigida, quæ ſunt in vſu. 52.1.C
Electarium philonium calidum ne ſit, an frigidum. 52.1.C
Electaria conſtrictiua. 52.3.G

ELECTARIA

IN
Appetitu corrupto. 153.3.F
Articulorum doloribus. 281.1.B. ſolutiuũ. 283.1.C
Aſcite. 178.4.H
Capitis dolore a bile. 55.4.F
Cataracta. 88.2.D
Catarrho cal. & frig. 98.1.C
Coitu diminuto & ablato. 251.4.E.F.H
Colica. 208.4.F
Digeſtione læſa. 156.4.H.157.3.G
Dyſenteria. 199.4.E.F
Epilepſia. 70.3.F
Fluxu ſplenetico. 193.1.D
Fętu conſeruando. 270.2.B
Gonorrhęa. 246.3.F
Hepatis obſtructione. 171.3.G
ſanie eius inducenda. 174.4.E
percuſsione. 175.1.D
Hernia. 276.2.C
Linguę mollificatione. 103.1.B
Melancholia. 56.1.A
Memoria diminuta. 61.1.C.D
Oris fœtore a ſtomacho. 106.2.B
Phthiſi. 135.7.C
Renum caliditate. 222.3.E
frigiditate. 4.E
lapide. 228.2.A
Sanguinis ſputo. 126.1.B.2.C
Singultu ex ventoſitate. 164.4.H
ex mordicatione. 165.2.A
Spermate generando. 245.1.D
Sterilitate ex humiditate ſuperflua. 267.1.D.3.H.4.E.F
Tortura. 76.4.G
Ventris dolore in pręgnantibus. 270.2.B
Vermibus. 214.3.E
Veſicę vlcere. 235.3.G
Viſus debilitate. 86.1.D.4.G
Voce rauca. 124.2.D

ELEPHANTIASIS quid ſit, & vnde fiat. 278.2.B
Elephantiaſis varia nomina. 278.2.C
Elephantiaſis ſigna pro cauſis, & curatio. 278.2.C.D
Elephantiaſis ꝙ ſit curatu difficilis. 278.2.D
Elephantiaſi vtilia. 278.3.F
EMBRIO, vide & Fœtus. Embrio qd ſit. 262.4.G. quo pacto fiat. 263.1.B. quo numero dierum. D.2.C
Embryones ſex mulier quædam emiſit. 268.1.D

EMBROCHAE

IN
Auditu læſo. 96.1.D
Capitis dolore a bile. 55.3.H. a phlegmate. 56.3.H
a melancholia. 57.2.B
Dentium ortu difficili. 107.3.H
Paralyſi. 74.2.B.C
Phreneſi. 50.4.E
Pleuritide. 130.3.E
Podagra frig. 288.2.A
Stomacho male affecto. 148.2.D
apoſtemate eius. 150.1.B
Subeth a phlegmate. 62.2.B
Syncope. 141.4.F
Vermibus. 214.3.G
Vrinæ difficultate. 238.2.B

EMBROCHATIO, quæ ſit in cõi vſu, nulla eſt. 52.3.E
Embrochationes. 52.3.E
EMOPTOICA paſsio, vide Sanguinis ſputum.
EMPLASTRIS vnguentis &c. quãdo & quomodo vtendum. 13.3.H
Emplaſtra calida & frig. 52.2.D

EMPLASTRA CONFERENTIA

Amygdalarum affectibus. 117.4.G
Anginæ. 116.4.G
Ani apoſtemati. 210.3.E
Apoplexiæ. 63.3.G
Aſcitæ. 179.4.E.H
Aſthmati. 131.1.C
Auditui diminuto. 90.4.E
Aurium tinnitui. 91.3.E
dolori. 92.1.C.2.A.3.F.4.G.93.2.A
Capitis dolori phlegmatico. 56.1.C
Colicæ. 209.2.C.210.4.H.211.4.H.212.1.D
Dentium dolori omni. 110.1.B
Digeſtionis tarditati, & velocitati. 157.4.H
Dyſenteriæ. 199.2.C.3.B
Elephantiaſi. 278.3.E.G.H
Fiſtulę lachrymali. 81.3.B
Gibboſitati. 277.3.E.F.G
Hepatis caliditati. 168.4.E
frigiditati. 169.1.C
debilitati. 170.1.D
obſtructioni. 171.2.D
apoſtemati phlegmatico. 174.1.A
apoſtemati maturando. 2.D. conſolidando. 3.H
apoſtemati ipſius, meſeraicarum, & muſculorum ventris reſoluendo. 175.1.A
cachexiæ ipſius. 4.H
eidem in tympanite. 181.2.A
Hæmorrhoidibus. 217.4.H
fluxui earum nimio. 218.4.G
dolori. 219.1.B
Hemicraneæ. 58.1.D
Herniæ. 276.2.A.277.1.C
Iuncturarum doloribus. 282.3.H.4.G.283.1.A.D 286.1.A
lapideitati. 286.2.C
Lactis defectui. 243.2.B
exuberantiæ. 3.F
coagulationi in mammis. 4.E.244.1.A
eidẽ ne fiat ſanies, aut apoſtema, & vt oppilationes aperiantur. 243.4.G.H.244.1.A
Lethargiæ. 60.3.G.H
Lieni, ne ſtomacho mittat melancholiam. 162.2.C
Lienteriæ. 191.3.E
Mammarum apoſtematibus. 244.2.B.D
magnitudini. 3.H
Matricis apoſtemati calido. 258.4.G.259.1.A

Memoriæ diminutæ. 61.1.B
Menſtruis non naturalibus. 257.1.D
Meri apoſtematibus. 146.3.G.H
Oculorum dolori. 80.3.H
maculę rubeę. 81.1.D
Oculi exitui. 84.2.C
profunditati.D
Paralyſi ex caſu. 74.4.H
Pedum inflationi in pręgnantibus. 270.3.E
Peripneumonię. 132.1.B
Phthiſi. 135.1.D
Pleuritidi. 130.1.G.3.F
Podagræ calidæ.288.1.D. frigidę. 2.B.D
Pollutioni. 246.4.G
Priapiſmo. 249.1.C
Pupillæ dilatatæ. 83.4.H
Renum caliditati. 222.3.F
frigiditati. 4.F
dolori. 225.2.C
lapidi. 227.4.G
apoſtemati. 229.2.B.4.E
Sanguinis narium fluxui. 96.2.A
Sanguinis ſputo. 127.1.C.D
Sciaticę.289.1.A.C.D.3.E. veſicans. 290.2.B
Spaſmo ex punctura.75.4.H. eidem opiata. 76.1.A
Stomachi duritiei. 158.1.A
apoſtemati. 159.1.B.2.D.3.E.4.F.G.H.160.1.A
vt ſuppuretur.C
vlceri. 160.3.F
frigiditati,& hum.& lienteriæ. 191.3.E
Subeth a mala complexione. 62.1.D
Teneſmo. 202.1.B
Teſticulorum magnitudini. 243.3.H
apoſtemati. 244.1.D.2.A.C.D
Tuſsi. 122.3.E
Vermibus. 214.3.G
Emplaſtra conſtrictiua. 52.3.F
Emplaſtra etiam materiam in capite optime digerunt. folio. 55.1.B.56.1.C
EMPYEMA quid ſit,& vnde fiat. 131.3.G
Empyematis cauſæ. 131.4.E
Empyematis dolor cur periculoſior in iuuenibus,q̃ in decrepitis,empyema vero i decrepitis piculoſius. 131.4.F
Empyema aliquãdo terminatur per vias vrinę aut ſeceſſus. 131.4.F
Empyematis locus quibus ſignis dignoſcatur. 131.4.F
ſigna item demonſtratiua & prognoſtica.G
Empyemate affecti, quomodo ſit cauendum, ne pro tuſſientibus curentur. 131.4.G.H
Empyematis purgatio quando ſperanda, quando malus exitus timendus. 131.4.G
Empyema & phthiſis ſanioſo ſputo non ſemper ſignificantur. 131.3.H
Empyemati quando ſuccedat phthiſis. 132.2.A
Empyema ne vulneri ſuccedat, quo pacto prohibẽdum. folio. 132.2.A
Empyematis purgatio q̃ ſit properanda. 132.1.B
Empyemati vtilia. 132.1.B.C
Empyema quando & quomodo cauterizandum, aut incidendum. 132.1.D
Empyematis curatio. 131.4.G. ex catarrho & ex cauſa extrinſeca. 132.1.D
Empyicus a phthiſico quibus differat. 132.3.H
Empyematis aphoriſmi ex Hipp. 138.1.D
ENDIVIA ei9 differẽtiæ,et qualitates.28.3.F.G electio & vires.G
Endiuia confert hepati calefacto qualitatẽ manifeſta & occulta. 167.3.H
ENIXÆ regimen. 274.2.B
ENVLA, eius ſpecies duæ,& qualitates. 25.3.F
eius electio & vires.G.H
Enulatum vinum vt fiat. 25.3.G
Enulæ præparandæ ratio. 25.3.A
EPIGLOTTIS anatome. 123.2.D
EPILEPSIA quid ſit,& quibus de cauſis fiat. 68.3.E.F
Epilepſia fit tribus ex cauſis,ait Viaticus. 68.4.E
Epilepſiæ ſimpliciter ſigna demõſtratiua, tum iuxta corporis partes,atq; humores, vnde illa fit. 68.4.E.F
prognoſtica. 69.1.B.C
Epilepſiam patiuntur plurimę oues,Auic. 68.3.F
Epilepſia quo differat ab apoplexia, quo item a vertigine. 68.3.G
Epilepſiæ cauſæ. 68.3.H
Epilepſiæ diſcrimina ex Lunę ætatibus. 69.1.A
Epilepſia ætati tenerę plurimum accidit. 69.1.D
Epilepſiam mouentia ſeu facientia. 69.1.D.2.A
Epilepſię infantium & tenerę ętatis curatio. 69.1.D.2.B
Ætatum aliarũ.3.G. eius,quę fit per cõitatem. 70.2.B
Epilepſiæ cõferentia plurima.69.2.D.3.E.F.& H.70.2.A
3.E.F.G
Epilepſia vtrum ſenſu & motu ex toto priuet. 72.3.E.F
an illi balneum conueniat.G
Epilepſię ſyrupi conuenientes.69.4.E.F.G. ſolutiua.H
Epilepſię aphoriſmi ex Hipp. 73.1.A
EPILEPTICVS curatus ne ſit,vt diſcernatur. 69.1.C
Epilepticus q̃ difficulter curetur. 69.1.D
Epileptici ſexies ſunt in anno purgandi. 70.1.A
Epilepticus vt ſurgat ſtatim,& etiam curetur, ſecretum. ſolio. 70.2.A
Epilepticam vnam ex cauſa particulari, quã habebat in crure,curauit Author. 70.3.H
EPITHEMATA in
Capitis dolore ex bile.55.4.E.ex phlegmate. 56.4.F
ex melancholia. 57.2.C
Gonorrhæa. 246.2.D
Hepatis caliditate. 168.4.E
frigiditate. 169.1.C
apoſtemate cal. 173.3.E
Luncturarum doloribus. 281.4.H.283.1.B
Lacte coagulato. 144.2.A
Liene,ne ſtomacho mittat melancholiam. 165.2.B
inflato. 189.2.C
Mammillarum apoſtematibus. 144.1.D
Partu difficili. 272.4.H
Phreneſi. 59.2.D
Podagra frig. 288.2.B
Renum caliditate. 222.3.G
dolore. 224.3.G
apoſtemate. 229.2.B
Sanguinis narium fluxu. 96.1.C.D
Sciatica. 289.1.A.4.F
Stomacho laborante. 148.2.D.157.1.A
apoſtemate eius. 159.1.B
Vermibus. 215.1.D
Veſicæ apoſtemate. 234.4.E
Vnguibus affectis. 290.3.F
Vomitu. 162.4.H
ERICII caro vrinam retinet. 239.2.A
ERROR in cibo & potu & aliis ſex rationibus non naturalibus plus nocet, q̃ medicamenta iuuent. 5.1.C
ERVCA conuenit frigidis, nocet calidis præſertim ſola comeſa. 25.4.E
Eruca,eius ſpecies,electio,vires,& correctio. 25.4.E
ERVCTATIONIS ſigna pro ſuis cauſis. 158.2.A
prognoſtica.C
Eructatio eſt ſtomacho, ſicut tuſsis pectori, & ſternutamentum cerebro. 158.1.B
Eructatio quid ſit,& quibus fiat cauſis. 158.1.B.D
Eructatio alia acetoſa,alia fumoſa.158.1.C. alię differen.D
Eructatio quando ſit bona,quando mala. 158.2.C

Eructatio qualis ex quo humore fiat. 158.2.C
Eructatio eſt quædam particularis criſis. 158.2.C
Eructationis curatio. 158.2.D
Eructationi vtilia. 158.3.E
Eructationis cura pendet ex cura ſingultu. 158.3.F
Eructatio aliquãdo eſt amara propter humiditatẽ phlegmaticam in fumum reſolutam. 158.3.F
EVACVANDVM non eſt pilula ſola. 6.3.G
Euacuandum non expectata digeſtione in principio vniuerſali, quibus ex cauſis. 6.4.G
Euacuationes fortes non ſunt faciendæ in fortibus temporib. 7.1.C
Euacuatio conſertim facta vt igni comparetur. 56.1.C
EVAPORATORIA, vide Suffumigia.
Euaporatoria in pleuritide qua arte adhibenda. 129.1.B
Euaporatio omnem dolorem reſoluit, cum non obſtat repletio. 128.4.H
EVPHORBII proprietas dentes & oſſa eradicandi. ſolio. 110.1.A
EXCORIANTIA & vlcerãtia ſimplicia. 45.4.H
EXCREMENTA quare infirmi quãdoq; multa habeãt, licet parum comedant. 172.2.C
Excrementa alui quibus cauſis ſicca fiant. 211.3.F
Excrementa primę & ſecundæ digeſtionis magis vigent in vigilia, tertiæ in ſomno. 252.2.D
EXEMPLVM ponendi caſum medicinalem in terminis. 7.1.D
Exemplorum efficax eſt & breuis doctrina. 272.4.G
EXERCITII ſex iuuamenta. 18.4.E
Exercitiũ propriũ ſibi, habet quiſq; ratione viriũ. 18.4.F
Exercitij definitio, Fu'tij. 18.4.F
Exercitium propriũ ſibi, habet quęlibet cõplexio. 18.4.F
Exercitium quid ſit, & eius diuiſiones multæ. 18.3.G
Exercitium fieri debet expulſis ſuperfluitatibus. 18.4.H
Exercitij hora quæ nam debeat eſſe. 18.4.H. hora & locus. 19.1.A
Exercitium diuiſſum inducit hecticam. 151.4.G
EXITVRA quid proprie ſignificet. 172.2.B
EXPVLSIVA virtus humiditate iuuatur. 49.4.G
EXPERTA potius ſectanda, q̃ noua cõponenda. 82.2.A

FABA adimit gallinis generationem ouorum. 28.4.E
Faba a gurgulionib. perforata credita eſt melior, & quare. 28.4.F
Faba, eius qualitates, & electio. 28.3.H
Fabę vires & præparatio. 28.3.H.4.E
Faba & lens an in viſus debilitate conueniant. 89.2.B
FAMES ingens, vide Bulimus.
Famis toleratio replet ſtomachũ malis humoribus Auic. ſolio. 142.4.G
Fames ſyncopalis quid ſit, cauſa, ſigna, & curatio. 154.4.E
Fames quando nam fiat catarrho. 153.4.E
FAR cuius ſit qualitatis, cuius nutrimenti, & quomodo corrigatur. 21.3.G
FARINÆ flos eſt ſimila. 40.3.F
FASEOLI, eorum ſpecies & qualitates. 23.4.F
Faſeolorum electio, & eorum correctio. 23.4.G
eorundem vires. H
FASCINATIONES ſeu maleficia cõceptioni aduerſantia quo pacto deſtruantur. 267.2.D
FASTIDIVM quid ſit. 161.2.C. 157.1.B. cauſę. 4.G
FEBRIS cur non fiat cholera zinaria. 47.4.F
Febris cur ſtatim fiat, ſi guttur patiatur apoſtema vel modicum notabile. 118.3.G
Febricitãtibus cur reddeat appetitus ſumpto pane in frigida infuſo. 151.4.H
Febribus quibuſdam laborantes cur ſitis interimat, q̃uis tamen bibant. 155.1.B
Febrienti quot horis ante paroxiſmum exhibẽdus ſit cibus. 157.4.H
Febris vt eſt cordis paſsio, ita hydrops hepatis. 170.1.B
Febris dupliciter dicitur aut maior aut minor. 181.4.F
Febris dyſenteriæ ſuperueniẽs quare periculoſa. 196.4.E
Febris & dyſenteria ſi coniungantur, ratio triplex eſt medicamenta commiſcendi. 196.4.G
Febres puerperarum quo pacto regendę. 273.4.
FOECES ſiccæ quibus cauſis fiant. 211.3.F
FEL omne viſum clarificat. 86.2.B
Fellis veſicæ deſcriptio & anatome. 182.4.G
Fellis veſica quas patiatur ægritudines. 183.4.E
FOEMINAS cur gignant, qui timent multitudinem filiorum. 249.4.E
Fœminę quando nam maſculinę gignãtur, & maſculi fœminini. 268.2.G
Fœminarum ſigna. 268.3.G. maſculorum. F
FOENICVLVS, ſpecies eius, qualitates ac vires. 25.4.F.G
Fœniculus quare putetur oculis conferre. 25.4.G
FOETOREM oris ex cępis & allijs remouet ruta manſa. 27.3.H
Fœtor cur non ſit continuus in continua febre. 106.2.D
Fœtor in febribus putridis cur ſit ſignũ mortale. 106.3.E
FOETVS mas perficit in vtero citius, q̃ fœmina, extra vterum contra. 263.2.A
Fœtus quot numero dierum ſentiat. 263.2.A
Fœtus maſculus non apparet completus cum ſit aborſus ante 30 dies. 263.2.A.4.G
Fœtus quo ordine vi planetarum perficiatur. 263.2.C
Fœtus qua ratione in ſeptimo menſe egrediatur. 263.3.E
Fœtus octimeſtris cur vt plurimum intereat. 263.3.E
Fœtus tempus recalcitrationis æquatur tempori formationis & motus. 263.3.E
Fœtus ad quę loca ſuas ſuperfluitates expurget. 263.4.E
Fœtus quot tunicis inuoluatur. 263.3.F. quomodo nutriatur & reſpiret. H
Fœtus, tempus motus duplum eſt ad tempus informationis, tempus vero ortus triplum eſt ad tempus motus. 263.4.B
Fœtus ſ Appulia quibus cũ aĩantibus ſimulędaẽ. 269.2.G
Fœtus bonus & bonorum morũ naſcitur ex bono nutrimento, niſi menſtruorum obſtet malignitas. 269.4.E
Fœtus quo pacto conſeruetur in vtero. 270.3.E
quibus auxilijs. 4.H
Fœtus vt conſeruetur, quãdo ſit neceſſaria phlebotomia. folio. 270.3.G.H
Fœtui continendo vtilia. 270.4.G.H
Fœtum conſeruat geſtatus adamas. 270.4.H
Fœtus an ſit in vtero mortuus q̃ ſigna oſtendant. 271.2.C
Fœtus mortui regimen. 274.1.A
Fœtus in vtero mortui ſigna. 274.1.A
Fœtus moritur, ſi laborat mulier in partu vltra vel circa quartum diem. 274.1.A
Fœtus mortuus celeriter ante, quàm venter inſletur, eſt educendus. 274.2.A
Fœtus mortuus quo pacto per chirurgiam extrahendus. ſolio. 274.2.A
Fœtum mortuum quæ nam ex vtero deijciant. 274.2.B
Fœtus plures ſeptem num parere poſsit mulier. 274.3.F
FICVS ſiccæ vſus quæ mala afferat. 23.4.E. & quo pacto ea vitentur. F
Ficus humida matura, eius qualitates, & electio. 23.3.G
ficus ſicca. H
Ficus humidę nocumenta, & q̃uo remoueantur. 23.3.H
Ficus nutribilior cęteris fructibus. 23.3.H
Ficus ſiccę vtilitates, & vires. 23.3.H
Ficus ſiccæ, medicina renum & veſicæ. 39.1.C
FISTVLÆ lachrymalis curatio, recentis. 81.2.B
antiquæ non vera curatio. 3.E. vera curatio. H

Fiſtula-

Fiſtula lachrymalis quid ſit, vnde fiat, & eius differentiæ. 81.2.B.C
Fiſtulæ lachrymalis curō, recētis, tū antiquę. 81.2.B.3.E.F
Fiſtulæ lachrymali conferentia. 81.2.D.3.E.F.G
Fiſtulæ lachrymalis callum remouentia. 81.4.F
Fiſtulæ lachrymalis curatio, quæ rationalis eſt, cur male a quibuſdam non vera dicatur. 81.3.G
Fiſtula lachrymalis quãdo nam expoſcat cauteriū. 81.3.H
Fiſtulæ lachrymali vtile remedium. 220.4.F
FLATVS fit paruo calore, vel frigiditate. 160.4.E
Flatus a corde in coitu effectiue venit, & non materialiter. 252.2.B
Flatus frangentia & carminantia ſimplicia & compoſita. 46.2.C
FLORES, qui in vſu ſunt. 51.3.H
FLVXVS hepaticus, vide etiam Dyſenteria hepatica.
Fluxus hepaticus quare per periodos fiat. 221.2.A
Fluxus dyſentericus, vide Dyſenteria.
Fluxus inteſtinalis, vide Diarrhæa.
Fluxus menſtruorum, vide Menſtrua.
Fluxus cholericus, vide Cholerica paſsio.
Fluxus ventris in pleuritide cur nūc bonus ſit, nunc perniciosus. 128.2.C.130.2.A
Fluxus fluxu, vomitus vomitu curatur. 141.3.G
Fluxu cum appetitu canino exiſtente an vinum aliquod conueniat. 166.2.C
Fuxus ventris num in ap̄ate hepatis ſit mortalis. 181.4.F
Fluxuum materiæ quibus corporis partibus mittantur, & illorum diuerſa nomina. 189.4.G
Fluxuum in vniuerſum ſigna prognoſtica. 189.4.H
Fluxus cerebralis quid ſit, ſigna, & curatio. 190.1.D
Fluxus ſtomachalis quare lenitas & lubricitas dicatur. 190.3.E. vide alia in Lienteria.
Fluxus hepatic⁹ alter chyloſus, alter non chyloſus. 191.3.E
Fluxu de hepatico quare ſollicitum eſſe oporteat. 191.3.F
Fluxus hepaticus cur ſic vocetur, cum fiat vitio meſeraicarum. 191.3.F
Fluxus hepatici chyloſi cauſæ. 191.3.F.G
Fluxus hepatici non chyloſi magna diuerſitas. 191.3.H
Fluxus hepatici non chyloſi differentiæ plurimę. 191.3.H cauſæ illarum. 4.E.F
Fluxus ſanguinis puri ab hepate q̄bus fiat cauſis. 191.4.H
Fluxus hepatic⁹ ſanguineus q̄bus ſoleat accidere. 192.1.D
Fluxus hepatici ſigna multa pro multis eius differentijs. 191.4.H.192.1.A. prognoſtica. 192.3.E
Fluxus hepatici cura multiplex, p̄ cauſa multipli. 192.3.F
Fluxu in hepatico regulę generales obſeruandæ. 192.3.G
Fluxus hepatici cauſæ, ſigna, & curatio. 193.2.B.C
Fluxui ſplenetico qñ ſit neceſſaria phlebotomia. 193.1.C
Fluxu in omni duæ ſunt habendę intentiones, altera ad cauſam, altera ad fluxum. 193.1.F
Fluxus ſanguinei non excoriatiui, alterius ab hepatico, cauſę, ſigna, & varia curatio. 194.3.E.F
Fluxus ſanguineus ex apertura venarum inteſtinorū propere curandus. 194.4.G
Fluxus cauſa ſæpe eſt aer. 194.4.G
Fluxum ſanguinis non excoriatiuum patientibus quantum obſit ſurgere ad egerendum. 195.1.A
Fluxus medicamento aſſumpto quot cauſis ſuccedat. 202.4.F.G
Fluxus medicamento epoto ſuccedens qua ratione curetur. 202.4.H
Fluxum ex epoto pharmaco ſiſtentia, ſimplicia & compoſita plurima. 203.3.F
Fluxus liquefactiuus quid ſit, cauſa, ſigna, et curō. 204.3.F
Fluxus creticus qua ratione curandus. 204.4.F
Fluxus ſtercoroſus quid ſit, cauſæ, & curatio. 204.4.G
Fluxus ex cutis denſitate qua ratione curetur. 204.4.H
Fluxus oppilatiui ſigna, & curatio. 205.1.A.B
Fluxus ventris num curet pectoris apoſtema. 215.1.B
Fluxus in morbi principio num ſit cohibendus. 215.2.D
Fluxus aphoriſmi Hipp. 216.3.E
Fluxus non excoriatiuus & hęmorrhoidalis quibus diſtinguantur. 217.2.C
Fluxus humiditatum e matrice quid differat a menſtruis. 257.4.F
Fluxus humiditatum e matrice cur conceptum impediat. 257.4.G
Fluxus humiditatum e matrice quibus cauſis fiat, ſigna, & curatio. 257.4.G.H
FOLIA & herbæ, quæ in vſu ſunt. 51.3.H

FOMENTA VTILIA

Colicæ. 209.2.B
Conceptioni. 264.4.H
Dyſenteriæ. 199.2.B
Hæmorrhoidum fluxui nimio. 218.4.H
Hepati debili. 170.1.D
Herniæ. 277.1.C
Iuncturarum doloribus. 285.4.H
Partus difficultati. 272.1.B
Pleuritidi. 129.1.B.130.3.E
Sciaticæ. 289.3.F
Stomacho inflato. 161.1.D
ne admittat melancholiam. 163.2.C
Teneſmo. 201.4.H
Teſticulorum apoſtemati duro. 244.3.E

FRANCISCI beati præceptum ad venerem compeſcendam. 245.2.D
FRAXINVS proprietatem mirabilē habet contra ſplenis duritiem & renum lapidem. 152.4.F
Frictio quid ſit. 19.1.B. & eius ſpecies quinq;. C

FRICTIONES VBI ET QVOMODO faciendæ.

IN
Amygdalarum affectibus. 117.4.F
Appetitu deſtructo. 152.3.G
Capitis dolore a bile. 55.2.D. a phlegmate. 56.1.C
Catarrho. 97.3.G
Dentium præſeruatione. 107.1.C
ortu difficili. 3.H
dolore. 108.4.H
Digeſtione tarda. 157.4.G
Epilepſia. 70.1.D
Fluxu ex pharmacho purgante poto. 203.2.B
ex cutis ſpiſsitudine. 204.4.H
oppilatiuo. 205.1.C
Hæmorrhoidibus. 217.4.H
Lingua mol ificata. 103.1.A
ranula eius. 104.1.D
Matricis præfocatione. 262.2.B
Renum lapide. 226.4.E.227.1.C
Sanguinis ſputo. 126.2.B.3.F
Stomachi ægritudine per conſenſum. 148.2.A
Syncope. 141.1.B. Teſticulorum paruitate. 243.4.F
Tortura. 70.2.C

Frictiones non ſunt faciendę in membro debili, ſolito pati dolorem notabilem. 285.2.C
FRIGIDA in primo 15 ponuntur. fo. 28. &c.
Frigida 18 in ſecundo, tractantur pagina. 29. &c.
Frigiditas an opus naturę ingrediatur. 151.2.A. cur pertineat ad appetitum, qui caliditate remittitur. 3.E.F
Frigida cur quandoq; excitetur appetitus. 151.4.H
& quando ea abſtinendum. 152.2.D
FRIXVRA minuit nutrimentum. 251.2.A
FRVCTVS omnes febricitantibus nocēt, Aui. 38.1.B
Fructus, quorum in medicina vſus. 51.3.G
FRVMENTI farina cur calidior frumento. 21.4.E
Frumēti qualitates, electio, p̄paratio, & vires. 21.3.H.4.E
Frumenti viſcoſitas eſt duplex. 181.3.E
FVNGI quæ mala afferant, & eorum correctio. 31.2.A
Fungorum bezoar allium crudum. 31.2.A

Fungi

Pungi ſrigidi ſunt & humidi vſq; ad tertium. 31.1.A.D
Fungorum nocumentis quę opem ferant. 31.2.B
Fungorum veneno ſitas quomodo deprehendatur. 31.1.D
quomodo item bonitas. 2.A
Fungi, eorum qualitates & ſpecies. 31.1.D
FVRFVRIS ad ciendam aluum ſorbitio, & alia vtilis præparatio. 21.4.F
Furfur cuius ſit qualitatis. 21.3.F
FVROR, vide Mania.
Furor ex amore, vide Iliſci. 66.2.B

GALANGA & eius confectio inflationi ſtomachi vtilis valde. 161.1.C
GALBATA paſsio quę nã dicatur. 53.2.A
GALENVS diuerſus ab aliĳs de caſtratorum carne. 33.1.B
Galeno non aſſentiũt aliq in reductione ſpaſmi etc. 75.1.C
Galeni inſomnium de phlebotomia in peripneumoniacis. 133.1.A
Galenus deceptus in iudicio lapidis. 226.2.B
GALLÆ vſus diſcrimina. 112.2.C
Gallinę etiam caſtrantur. 33.1.B
Gallinæ ſyluestres appropinquant complexioni perdicis. 32.2.C
GALLIA prohibet putrefactionem dentium. 110.2.B
GALLI ius quo pacto paretur. 211.3.F
Galli decrepiti decoctum aſthmaticis vtile. 120.2.D
GAMBARVSOLI, i. parui cancri, quàm ſint boni edendo. 31.4.F
GARAB, vide Fiſtula lachrymalis.
GARGARISMATA in catarrho quando conueniant, quando non. 97.3.F

GARGARISMATA

IN
- Angina. 116.2.C.3.E.H.4.E
- Capitis dolore a bile. 55.2.B a phlegmate. 56.2.A
  - a melancholia. 57.1.D
- Catarrho cal. 97.4.E. frig. G
- Dentium dolore. 108.4.G
- Epilepſia. 70.3.E
- Linguę mollificatione. 103.1.A
- Sanguiſuga deuorata. 115.1.C
- Subeth a phlegmate. 62.2.B
- Voce rauca. 124.2.B
  - aſpera. 4.E

Gargariſmata quam ob rem fiant. 97.3.G
GARYOPHYLLI vſus & vires. 27.4.H
Garyophyllon, eius complexio & electio. 87.4.H
Garyophyllus ponitur a quibuſdã inter fœtorem oris inducentia, quod non probatur. 105.4.F
GAVDIVM quare ſyncopen poſsit & mortem inducere. 20.3.E
Gaudium inducat medicus per ea, quæ grata eſſe cognouit. 20.3.F
Gaudĳ iuuamenta & nocumenta, tum quibus rebus inducatur. 20.3.F
GELATINAE quouis tempore cõficiendæ ratio. 41.4.H
GELADORCIVM vtile ſtomacho. 152.4.H
GEMINI quare fiant. 268.1.D
Geminorum ſigna demonſtratiua. 268.3.E
GENITVRA, ſperma, ſemen, quo differant. 243.1.A
GENERATIO in hominibus quibus inſtrumentis, & quo ordine fiat. 242.4.G.H
Generatio impeditur nõ tantum mala complexione naturali exceſsiua teſticulorum, verum etiam accidentali. 243.2.A
Generationi qui nam ſint inepti. 244.4.F
Generatio, conceptio, & imprægnatio, quid ſit. 262.4.G
vide & Conceptio.
Generatio cur impediatur laborãtibus ſciatica. 290.4.G
GENTILIS mixtio in epilepſia adhibenda. 69.4.H
GERMANI cur multum bibant. 155.1.B
Germani cur leproſi multi. 186.2.D.3.F
Germani quare mares gignant, orientales fœminas, ſic & meridionales. 268.2.B.C
GERSE, i. difficultas claudendi palpebras vnde fiat & curatio. 84.4.F
GIBBOSITAS qd ſit, & ei⁹ ſpecies. 277.1.C
Gibboſitas maxime accidit pueris, & quam ob cauſam. 277.2.C
Gibboſitas confirmata non curatur. 277.2.C
Gibboſitatis cauſę. 277.1.D. ſigna. 2.A. curatio. C
Gibboſitati vtilis hiſſopus. 277.3.E
GINGIVÆ quid ſint, & earum vſus. 112.F.G
Gingiuis conferens puluis. 106.1.B
Gingiuis apoſtematis vtiles collutiones. 112.4.E
vlceratis. H
Gingiuarum affectibus quæ calida reſolutiua conferant. 112.4.F
Gingiuarũ apoſtematis cauſę, ſigna, & curatio. 112.3.G.H
Gingiuarum mollificatio quid ſit, & curatio eius. 113.2.B
Gingiuis cancrenoſis quando ſit adhibendum cauterium. 113.1.D
Gingiuarum diminutionis & augmenti curatio. 113.2.D
Gingiuarum ſanguine manantium cauſę, & curõ. 113.3.E
Gingiuarum fiſſura. 113.3.G
Gingiuarum vlcera quibus fiant cauſis, eorum differentiæ & curatio. 112.4.G.H
GLANDES vide Suppoſitoria.
GONORRHOEA quib⁹ cauſis fiat.
Gonorrhœa & pollutio quid differant. 245.4.E
Gonorrhœę ſigna demonſtrantia. 245.4.H
prognoſtica. 246.1.B
Gonorrhœa quare ſit diligenter curãda. 245.4.G. 246.3.F
Gonorrhœę curatio pro ſuis cauſis. 246.1.B
Gonorrhœę vtilia ſimplicia & compoſita. 246.3.F.G
Gonorrhœa cuius paſsio ſit virtutis. 252.2.D
GORDONIVS non potuit quenquam ab epilepſia curare. 69.1.D
GRADVS medicinę compoſitę quo pacto ſciatur. 11.4.D
GRANATVM, eius ſpecies, & qualitates. 28.4.F
Granati facultates, electio, & correctio. 28.4.G
Granata dulcia obſunt ſebrientibus acute. 37.4.H
GVLA vide Meri.
Guloſi cur qũq; in lecto mingant. 240.4.F
GVMMI, quæ ſunt in vſu. 51.4.F
GVRGVLATIONIS cauſa. 160.3.H. 161.1.A, curõ. D
GVSTVS diminutus, corruptus, & ablatus qd ſint, cauſæ, ſigna, & curatio. 102.1.D.2.A.B.C
GVTTVRIS in cibo qualitates. 83.3.G
Guttur quas partes comprehendat. 114.3.H
Gutturi hęrentes ſpinę aut huiuſmodi qua arte educendę. 114.4.H
Gutturi hęrens bibita cum aqua ſanguiſuga, qua ratione remoueatur. 11.1.B
Gutturi affecto & ſi eſt ſingulare remedium lac, tamen, ſi adeſt febris, verendum, ne putreſcat. 118.3.G
Gutturis in omni magno apoſtemate cur oculi & lingua lædantur. 118.3.G
Gutture patiẽte vel modicum notabile apoſtema cur febris ſtatim ſequatur. 118.3.G
GVTTA quid ſit. 278.4.G
Gutta ſerena quid ſit, & vt curetur. 88.4.G

HABITVDO mala, vide Cachexia.
HARENAM fieri prohibet vrtica comeſta. 223.4.H
HEBREI deteſtãtur animaliũ poſteriora. 34.1.D
HECTICA & phthiſis quo pacto fiat, & quę requirantur. 132.2.D
HECTICVS factus ex ficuum ſiccarum vſu. 23.4.E
Hectici & proximi morti cur facilius cibum, q̃ potũ degluciant. 145.2.C
Hectica fit exercitio dimiſſo. 151.4.G
Hectici cur non ſpaſmum patiantur. 164.2.B
Hectici, & ſtomachi, humectatio num fieri nequeat niſi cum corporis humectatione. 165.3.G
HEMICRANIÆ remedium mulieris ab Auicen. poſitum. 58.2.A
Hemicranea quæ dicatur. 53.2.A
Hemicrania quid ſit, & eius diuerſa curatio pro diu rſa cauſa. 58.1.B
Hemicrania cur dicatur ambulator. 58.1.C
HÆMORRHOIDAS aufert anethi ſemen combuſtum & emplaſtratum. 27.2.B
Hæmorrhoidibus confert oleum ex nucleis chryſomillorum, Auer. 30.2.C
Hęmorrhoid s vtiles fluxui ſanguinis narium. 96.1.A
Hæmorrhois naſi quid ſit, & vnde fiat. 99.2.C. ſigna. 3.E curatio. 4.H
Hæmorrhoides quid ſint, & earum vtilitas. 216.4.G.H
Hæmorrhoides a quibus ægritudinibus p̃ſeruẽt. 216.4.H
Hæmorrhoidum differentiæ. 217.1.A
Hæmorrhoidum diuerſæ nomenclaturæ. 217.1.A.2.A
Hæmorrhoides quæ nam ſint ſalubres cenſendę. 217.1.B
Hæmorrhoides multum patiuntur Ferrarienſes. 217.1.C
Hæmorrhoides quibus fiant cauſis. 217.1.C
Hæmorrhoidibus qui nam ſint obnoxĳ. 217.1.C
Hæmorrhoides raro a phlegmate fluunt. 217.2.C
Hæmorrhoides vbi & quando multiplicentur. 217.1.D
Hæmorrhoidum ſigna demonſtrantia. 271.1.D prognoſtica. 2.D
Hæmorrhoid s cur ſint curatu difficiles. 217.2.D
Hæmorrhoidalis fluxus aliquando videtur dyſentericus. 217.2.D
Hæmorrhoides aliquando videntur dyſenteria. 217.2.D quibus diſtinguantur, ſupra. C
Hæmorrhoides vt curentur, quæ ſint prius animaduertenda. 217.2.D
Hæmorrhoidibus quę ſolutiua conueniant. 217.4.E
Hæmorrhoidarum tumor quibus cauſis fiat, et curõ. 217.3.F
Hæmorrhoidibus conferentia. 217.3.H
Hæmorrhoides vt cadant. 218.2.A
Hæmorrhoidarum tumefactarum curatio. 218.1.B
Hæmorrhoides conſtrictæ qua arte aperiantur. 218.2.C
Hæmorrhoides conſtrictę quę mala inferant. 218.2.C
Hæmorrhoidũ fluxus nimius quibus cauſis fiat. 218.2.D ſigna, & curatio. 3.E.F
Hæmorrhoidum nimio fluxui vtilia. 218.4.E.F
Hæmorrhoidibus fluentibus fumigationes ne ſint calidæ. 218.4.G
Hæmorrhoides quo pacto aperiantur. 217.4.G.218.1.A
Hæmorrhoidum ſanguinem prouocant eadem, quæ & menſtrua. 218.4.H
Hæmorrhoidas exiccantia ſint mixta cum mollientibus. 219.2.A
Hæmorrhoidum dolori conferentia. 219.1.B
Hæmorrhoidas exiccantia. 219.1.D
Hæmorrhoidas tribus de cauſis hebræi patiũtur. 221.2.A
Hæmoid s quare per p riodos ſanguinẽ emittãt. 221.2.A
Hæmorrhoides vtrum ſint res naturalis. 221.2.B
Hæmorrhoidum aphoriſmi Hipp. 221.2.C
Hæmorrhoides cur conferant phreneticis. 221.1.D
HEPATIS complexio in cibo, electio, facultates, & correctio. 33.4.H
Hepar capræ non videntibus de nocte mire cõfert. 34.1.A
Hepar alterantia. 50.1.C. purgãtia. 4.E. confortãtia. 51.2.B
Hepar exceſsiue calidum habentes cur vt plurimum habeant ſtomachum frigidum. 147.2.C.157.D
Hepar & pulmonem aperientia aperiunt & ſplenem, niſi eius oppilatio ſit magna. 152.4.F
Hepatis caliditas cur inferat ſitim maiorem, quàm pulmonis. 155.1.D
Hepatis deſcriptio, eius anatome, & tẽperamẽtũ. 167.1.B
Hepar in homine maius, q̃ in cęteris animalibus eiuſdem quantitatis. 167.2.B. & quare. C
Hepar in mortuo cur plus ſub coſtis collocetur. 167.2.C
Hepar eſt minera virtutis naturalis. 167.2.C
Hepar monſtroſe in ſiniſtro repertum aliquando, lien in dextro. 167.2.C
Hepar vt bene curetur, decem canones ſeruandi. 167.3.F item alĳ. 168.1.C. item alĳ. 169.2.A
Hepati qualia medicamenta conueniant. 167.3.F
Hepati quæ noceant. 167.4.F. quę item proſint. 168.1.A
Hepar eſt membrum facile alterabile. 167.4.F
Hepar humorum fons. 167.3.G
Hepate affecto quo tempore medicamenta ſint exhibenda. 167.3.G
Hepate inflammato aqua ſine vino ne detur. 167.4.G
Hepate affecto ſunt vitanda viſcoſa & dulcia. 167.4.G
Hepati calefacto confert endiuia qualitate manifeſta & occulta. 167.3.H
Hepatis calidi ſigna. 168.2.A. frigidi. B. ſicci, & humidi. C. prognoſtica. D
Hepati frigido vtiles valde phiſtici. 168.1.B
Hepatis diſpoſitionem vt plurimũ indicat color. 168.1.C
Hepatis malæ complexionis cauſæ. 168.1.D
Hepatis calidi cum materia curatio. 168.2.D. frigidi. 4.H cal. & ſic. cal. & hum. Frig. & hum. Frig. & ſic. C.D
Hepati quando conueniant limaciæ. 168.3.B
Hepati in adhibendis opiatis, aut frigidis ſtypticis, quæ ratio habenda. 168.4.F
Hepati inflammato medicina ſingularis. 168.4.F
Hepate affecto qñ nam phlebotomia conueniat. 168.3.G
Hepatis complexione calida antiquata quid ſeruandum. 168.4.G
Hepati conferentia frigida ſimplicia. 168.3.H. compoſita. 4.E.F.G. calida ſimplicia & compoſita. 169.1.A.B
Hepatis accidentia. 168.4.H
Hepar facile oppilationem incurrit, ideo aperientibus vtendum. 169.1.A
Hepar paruum quę mala ſequantur. 169.2.B
Hepatis parui pręcipuũ ſignũ breuitas digitorũ. 169.2.C
Hepatis parui ſigna, & curatio. 169.2.C
Hepatis debilitas duobus modis cõſiderari põt. 169.2.D
Hepatis debilis cauſę. 169.2.D
Hepatis nimia caliditas ipſum ob nimiam reſolutionem infrigidat. 169.3.D.4.H
Hepatis malas tẽperaturas qui colores ſequũtur. 169.3.E
Hepatis affectus quo pacto indicent egeſtiones. 169.4.E
Hepatis debilitas totalis aggregat debilitatem omnium virtutum eius. 169.3.G
Hepatis quęuis virtus qua lædatur qualitate, & iuuetur. 169.3.G
Hepar tribuit colorem humoribus, qui deinde cutem colorant. 169.3.G. vbi tria conſideranda. G.H
Hepatis affectus immediatius color corporis indicat, ſtomachi mediatius. 169.3.G
Hepatis debilis ſigna demonſtratiua pro cauſis diuerſis. 169.3.G. prognoſtica. 4.G
Hepatis debilis curatio. 169.4.H
Hepatis oppilatio quid ſit, vñ fiat, & qbus locis. 170.2.B
Hepatis debilis curatio ſimilis eſt curationi ſtomachi debilis. 170.1.C

Hepati debili ſimplicia vtilia.170.1.C. compoſita.D

Hepatis in omni oppilatione commune ſignū eſt corporis extenuatio. 170.2.C

Hepatis oppilationis cauſæ. 170.2.D

Hepatis oppilatio triplex. 170.2.D

Hepatis oppilatio extrinſeca fit ratione meſeraicarū obſtructarum, vnde fluxus hepaticus. 170.3.F

Hepatis oppilati ſigna demonſtratiua pro varijs cauſis. 170.3.G. prognoſtica.H

Hepatis oppilati ſigna principalia quatuor. 170.4.G

Hepatis oppilati curatiui canones octo vniuerſales. 170.4.H.171.1.A

Hepatis oppilatio mater eſt omnium fere ipſius ægritudinum. 170.4.H

Hepati oppilato ſimplicia vtilia, & compoſita, purgantia & non purgantia. 171.A.B.C.3.H

Hepatis in omni oppilatione antiqua conuenit phlebotomia ſaluatellę. 171.1.C

Hepatis tripliciter oppilati curatio. 171.1.D

Hepatis oppilati cauſa ignota temperatis vtendū.171.3.E

Hepar, ſplen, renes qua de cauſa obſtruantur, & cuius ſit obſtructio periculoſior. 171.4.F.G

Hepatis qua parte obſtructa quę medicamenta ſint adhibenda. 171.3.G.H

Hepatis dolor quid ſit, & vnde fiat. 171.4.G

Hepati obſtructo q̄ ſit vtilis ſpica. 171.3.H

Hepatis doloris ſigna pro ſuis cauſis. 171.4.H prognoſtica. 172.1.A

Hepati dolenti vtilia. 172.1.B

Hepatis doloris curatio pro ſuis cauſis. 172.1.B

Hepatis apoſtema quid ſit, & q̄bus cauſis fiat. 172.2.A.B

Hepatis apoſtema rariſsime in toto eius ſubſtantia accidit, cumq; accidit, interficit. 172.2.B

Hepatis inflatio quid ſit, cauſæ, & curatio. 172.2.C.D

Hepatis inflati curatio ſimilis eſt curationi hepatis oppilati. 172.1.D

Hepatis velaminum apoſtema vtplurimum eſt ventoſum. 172.2.D

Hepatis apoſtema quibus locis fiat. 172.2.D. quo pacto terminetur. 3.E

Hepatis apoſtematum ſigna pro ſuis cauſis. 172.3.E prognoſtica. 4.G

Hepatis & muſculorum ventris apoſtema quibus diſtinguatur. 172.3.F.174.4.H

Hepatis apoſtema quibus differat a pleuritide. 172.4.F

Hepatis ap̄atis magni & calidi ſymptomata. 172.4.F

Hepatis apoſtema num ſit curabile, qua ratione diſcernendum. 173.1.A

Hepatis apoſtematis ſanguinei curatio.173.2.A. cholerici.3.G. phlegmatici.4.F. melancholici. 174.1.B. ſuppurati. 2.B

Hepatis in apoſtemate curando canones generales nouem. 173.1.B

Hepatis apoſtema phlegmaticum, ni cito curetur, confirmatur. 174.1.A

Hepar qua ratione hoc vel illo humore citius apoſtemetur. 174.1.D.2.A

Hepatis apoſtema maturātia.174.2.D. quando ſint adhibenda.3.E. rumpentia.F. materiam educentia. 4.F

Hepatis apoſtemata raro ſuppurantur, vt mundificentur cum ſalute infirmi. 174.3.E

Hepatis apoſtemati ſanies quanta ſit ſolertia educenda. 174.4.E

Hepatis apoſtemate ſuppurato ſi pus ad ventrem deferatur, qua inciſione vtendum. 174.4.E

Hepatis apoſtema ſuppuratum quæ indicent. 174.3.F

Hepatis duritiei vtilia. 174.4.F

Hepatis materias educit lupi iecur. 174.4.F.178.4.G

Hepatis apoſtema reſoluentia. 175.1.A

Hepatis ſciſſura eſt inciſio magna incurabilis, Tum parua qua arte curetur. 175.1.A

Hepatis apoſtema ex ventoſitate vt curetur. 175.1.B

Hepatis apoſtema ex percuſsione vel caſu, pennulę e ſuo loco remotio, ſanguinis emanatio, eiuſdem aggregatio, tum contuſio ſola, qua arte curanda. 175.1.C

Hepatis frigiditas eſt ex potiſsimis cachexię cau. 175.2.D

Hepatis digeſtiua a quibus partibus detrimentum patiatur. 176.1.B

Hepar participatione doloris inteſtinorum quantum debilitetur. 176.2.D

Hepati quę membra in gibbo, quę in cōcauo afferant detrimentum. 176.2.D

Hepati eſt aduerſa aloe. 177.3.E

Hepati limacię vtiles. 179.4.H

Hepar num lædatur viſcoſo nutrimento. 181.3.E

Hepatis apoſtema vtrum deterius in gibba parte, an in concaua. 181.4.E

Hepati ſupercalefacto poſsit ne ceruſſa cum alijs adhiberi. 181.3.F

Hepatis in apoſtemate fluxus ventris num ſit mortalis. 181.4.F

Hepatis apoſtema vtrum prauioris febris, in panniculo, an in venis eius. 181.4.F

Hepatis apoſtematibus nū aqua hordei cōueniat.181.3.G

Hepar velociter reſpondet duritiei. 181.4.H

Hepatis in apoſtematibus calidis num ſtypticiora conueniant, q̄ in apoſt.cal.ſtomachi. 181.4.H

Hepatis in apoſtemate ſanguineo, num phlebotomia pedis magis, q̄ brachij conueniat. 182.1.A

Hepatis & eius affectuum aphoriſmi Hipp. 182.3.H

Hepati quare paulatim medicamenta adhibēda. 185.1.D

Hepati propria medicina eſt rhabarbarum, lapis lazuli & armenus ſpleni. 186.3.G

Hepati qua arte ſtyptica adhibenda. 195.4.F

Hepar & ſtomachus cur ſemper ſtypticis egeant. 215.4.G

HERBÆ & folia, quę ſunt in vſu. 51.3.H

Herba.S.Petri dicit Venetijs cartamus marinus. 234.1.D

HÆREOS vide Iliſci.

HERMAPHRODITI qui ſint, & quo pacto poſsint curari. 252.2.A

Hermaphroditus menſtruis caret. 254.1.B

HERNIA quid ſit, eius noſa & ſpecies varię. 275.2.B.C

Hernia quibus cauſis fiat. 275.2.C

Hernię qui ſint obnoxij. 275.2.D

Hernię ſigna p̄gnoſtica.275.3.E. demonſtratiua pro cauſis varijs.G

Herniam multi curaſſe ſe putant, cum mollificationē curarint. 275.3.E

Hernia quando dicatur inueterata. 275.3.E

Hernia a mollificatione quibus diſtinguatur. 275.3.E.4.E

Hernia quibus cauſis in hac aut illa ętate fiat. 275.3.F

Hernia quo pacto curetur.275.4.F.ferro candēti. 276.1.D chirurgia. 3.G.4.G.277.1.A

Hernię qualia ſolutiua conueniant. 276.1.A

Hernię vtilia multa. 276.2.A

Hernię cur caute gummi adhibenda. 276.3.G

HIERAE ſimplicis doſis quomodo inquirenda. 14.3.H

Hiera ſtomacho conuenientiſsima in ęgritudine materiali, nocet in calida & ſicca immateriali. 148.1.B. cur autem ſine melle exhibenda.D

Hiera cum melle purget ne magis, q̄ ſine melle. 165.4.E

Hierā quare Auicēnas daret in forma trochiſcor. 166.1.A

HIRCI hepar vtile nyctilopis. 87.2.A

HIRVNDINIS ſtercus mirabile in albugine. 83.2.A

HOMO quare habeat maius cor, q̄ aliquod animal eiuſdem quantitatis. 138.3.F

Homo quidam decem dies comedere non deſiderauit. 166.2.A

Homo poſsit ne viuere plures dies ſine cibo. 166.1.D

HONORES mutare ſolent mores. 66.4.E

HORDEVM, eius qualitates, facultates, & elc.29.1.B

Hordei quo pacto iuſcula fiant, & far ex eodem. 19.1.C
Hordei aqua quo pacto fiat, & eius vires. 19.1.C
Hordeum qua arte excorticetur. 19.1.D
HORDEOLVM quid ſit, vnde fiat, & curatio. 85.1.A.B
Hordei excorticati & non excorticati decoctum quo diſferat. 194.4.F
HVLCERANTIA & excorianti a ſimplicia. 45.4.H
Hulcera coniunctiuę ſunt rubea, corneę alba. 82.2.D
Hulcera in hydrope non curantur. 177.1.B
Hulcus eſt cum ſit ſanies, plaga cum ſolum adeſt ſanguis. 230.3.B
Hulcerationem prohibentia. 259.1.C
HVMORES qua diei parte moueantur. 2.4.F
Humores groſsi mouentur in nocte magis, ſicut ſubtiles in die. 2.4.G
Humor vnus rariſsime vna medicina educit, ſed hic humor magis, quam ille. 48.4.E
Humorum qua quiſq; capitis parte dominetur. 53.3.H
Humor frigidus ſua quantitate poteſt etiam dici acutus. 118.1.D
Humorum fons eſt hepar. 167.3.G
HVMIDITAS eſt duplex, ſic & ſiccitas. 166.3.E
Humiditas iuuat expulſiuam. 49.4.G
Humiditas eſt mater putredinis. Ariſt. 47.3.G
HYDROPS fit quandoq; veloci & ſubito aquę potu. 167.4.G
Hydrops quid ſit, vnde fiat, & eius ſpecies. 176.1.A.B
Hydrops eſt paſsio hepatis, ſicut febris eſt paſsio cordis. 176.1.B
Hydrops fieri ne cauſa calida poſsit. 176.1.C
Hydropis cauſę. 176.1.D
Hydrops fit quandoq; ſaluo hepate inteſtinorum dolore. 176.2.D
Hydrops quis peior. 176.3.E.H
Hydropis omnis quare commune ſignum ſit tumor pedum. 176.4.E
Hydropes cur torqueat ſitis. 155.1.C
Hydropes cur ſitiant. 176.4.E
Hydropis ſigna demonſtratiua multa pro multis cauſis. 176.4.E. prognoſtica. 177.1.A
Hydropis & phrenetici vrinę color decipit. 176.4.E
Hydropis periculum ex vſu calidorum reſoluentium. 176.3.F
Hydropis ſigna & cachexię per magis & minus differunt. 176.4.F
Hydrops ſi melancholię superuenerit, eam curat. 177.1.C
Hydrops a complexione calida vix aut nunquam curatur. 177.1.C
Hydropis curatio vniuerſalis. 177.1.D
Hydropis omnis canon communis. 177.2.D
Hydropi in dandis pharmacis quos canones ſeruandi. 177.3.E
Hydropi quando conueniat phlebotomia. 177.3.F
Hydropi in exhibendis diureticis qui canones ſeruandi. 177.3.F
Hydropi num conueniat phlebotomia. 178.3.F
Hydropes quare purgent aliqui prouocantibus cum ſoluentibus. 178.4.F
Hydropica mulier caſu curata. 179.3.F
Hydropi quando ſint adhibenda cauteria, & cui hydropi. 179.3.G
Hydropis quę nam ſit deterior ſpecies. 182.1.A
Hydrops quandoq; caliditate ſit ſed mediate. 182.2.B
Hydropis ſpecies omnes num cachexia pręcedat. 182.1.C
Hydropis quę ſpecies fiat hac vel illa debilitata digeſtiua. 182.1.D
Hydropis aphoriſmi Hipp. 182.3.H
Hydropem & molam ſigna diſtinguentia. 269.2.C
HYEMS eſt totum tempus frigidum. 18.1.A
Hyems confert ętati medię, nocet ſenibus. 18.1.D
Hyems quid ſit, & eius ęgritudines. 18.1.D
HYOSCYAMVS hominem interficit. 34.1.D
HYPOSARCHA, vide Anaſarca.
HYPOCHONDRIORVM & myrach aphoriſmus Hippoc. 167.1.D
Hypochondriorum dolores quibus cauſis fiant, & quando. 181.2.C
Hypochondria tenduntur maxime in febribus peſtilentialibus. 181.3.D
Hypochondriorum varij dolores quas criſes indicent. 181.2.D
Hypochondriorum aphoriſmi Hipp. 182.4.E

IACVR phthiſicis bonũ. 135.2.D
IASPIS ſanguinis vomitui vtilis. 163.3.H
ICTERITIA citrina quid ſit, vnde dicatur, & ſpecies eius. 183.2.B
Icteritia alba cur non fiat. 183.2.B
Icteritię bilis cur febrem non accendat. 183.2.D
Icteritia citrina quibus cauſis fiat. 183.3.E
ad tres reducuntur. 4.H
Icteritia quare fiat in febribus. 183.3.G
Icteritię ſigna diuerſa pro cauſarum diuerſitate. 183.4.H
prognoſtica. 184.2.C
Icteritia facta ratione criſis quando ſit bona vel mala. 184.2.C.D
Icteritię citrinę curatio multiplex pro eius cauſa multiplici. 184.3.E
Icteritię cur aloe conueniat, cum ſit hepati inimica. 184.4.E
Icteritię vtilis caro ericij. 184.3.F
Icteritię quare phlebotomia conueniat. 184.3.G
Icteritię a mala compoſitione medicamen. 184.4.H
Icteritię cur conferat vomitus. 185.2.A
Icteritię, quas curandas non debet medicus ſuſcipere, niſi cum prędictione. 185.2.C
Icteritię medicamenta vtilia. 185.2.D.3.E
Icterici quibus abluendi ſint, & ſuffumigandi. 185.3.F.H
Icteritia nigra quibus cauſis fiat. 185.4.F.G
ad tres reducuntur. 186.1.A
Ictericos iuuat citrina intueri. 185.4.F
Ictericus quo pacto balneo vtatur. 185.4.G
Icteritię infrigidantia vtilia. 184.3.H. calefacientia. 185.1.A
Icteritia nigra dupliciter poteſt contingere. 185.4.H
Icteritia nigra fit aliquando ab hepate, ſed citrina nunquã fit a ſplene. 186.1.B
Icteritię nigrę ſigna demõſtrãtia. 186.1.B. prognoſtica. D
Icteritia nigra vt plurimum per ſe incipit, licet aliquando citrinę ſuccedat. 186.1.B
Icteritię nigrę curatio. 186.1.D
Icteritia nigra in curanda canones generales. 186.3.G.H
Icteritię aphoriſmi Hipp. 189.4.E
Icteritię nigrę num conferant cucurbitulę ſpleni affixę. 189.3.F
IECTIGATIO, vide Saltus. Iectigatio vnde fiat. 138.3.G
IGNIS combuſtione excitari prohibet veſicas ſal cum oleo impoſitus. 26.4.G
ILEOS quid ſit & quibus cauſis fiat. 212.1.A
Ileos contagioſus eſt morbus. 212.2.B
Ileos a colica quibus differat. 212.2.B
Ileos raro permutatur ad colicam, econtra vero vt plurimum. 212.2.C
Ileos dicitur miſerere, ab eleo graco verbo. 212.2.C
Ileo laborantes & per os ſtercus emittentes ſanati aliqui. 212.2.D
Ilei ſigna demonſtrantia. 212.2.D. prognoſtica. 3.E

Ileo conferentia. 212.4.E
Ileos quibus animaduerſis, & qua ratione pro cauſarum diuerſitate curetur. 212.3.F
Ileos q̃ ſit ſæuus morbus. 212.3.G
Ileos ex ſtranguria num febre ſuperueniente curetur. 216.2.A
Ilei aphoriſmi Hipp. 216.4.E
ILIACA vide Ileos.
ILIACVS dolor & colicus cur ſ colo & ileo fiat. 197.1.C
ILISCI quid ſit, & vnde fiat. 66.2.B
IMAGINATIO nō ſolum proprium, ſed & alienum corp⁹ valet immutare. 20.3.H
Imaginationis corruptio quid ſit, eius cauſæ & curatio. 61.3.G
Imaginatio bona quibus fiat. 64.1.C
Imaginationis læſio triplex vnde fiat, & curatio. 67.1.C
Imaginatio eſt principium ad cataractam. 88.1.A
IMPRÆGNATIONIS ſignum efficax. 153.1.B
Imprægnatio, conceptio, & generatio quid ſint. 262.4.G vide & Conceptio.
INANITIONIS & repletionis nocumenta. 20.1.B
INCARNANTIA medicamenta. 219.4.G
INCISORIBVS in menſa nobilium dantur regulæ. 34.1.D
INCISIVA ſimplicia ſunt, quæ ſubtilitate ſui penetrãt in illud q̄ eſt inter duas ſuperficies ſcilicet humoris viſcoſi, & ſuperficiem in qua eſt inuiſcatus, & remouet ipſum ab ea. 46.1.D
INCVBVS quid ſit, & eius cauſæ. 68.2.B
Incubus præcedit epilepſiam, aut apoplexiam, aut maniam. 68.2.B
Incubi ſigna prognoſtica. 68.1.C
Incubi curatio. 68.2.D
Incubo conferentia. 68.2.D
INDVRANTIA ſimplicia. 45.4.E
INFLATIO myrachia quæ dicatur. 160.4.G
Inflationis deſcriptio. 160.3.H. cauſæ.4.F. ſigna. 161.1.A curatio.B
INGENIVM acuit caro turturum. 32.3.H
INSANIA vide Mania.

INSTILLATIONES AVRIBVS & naribus.

IN
- Amygdalarum affectibus. 117.4.G
- Aurium ſonitu. 91.3.E.F
  - dolore. 92.1.C.2.B.3.F.4.E.F
  - vermibus. 94.1.A.B
  - ſanguine manante. 2.B
- Capitis dolore a bile. 55.4.E. a phlegmate. 56.4.G
  - a melancholia. 57.2.C
- Dentium dolore. 109.1.A
- Narium fœtore. 98.3.G.H
  - polypo. 99.4.E
- Surditate. 91.1.A
- Veſicę vlcere. 235.3.F

INSTAVRATIONI partis perditę duo præcipue requiruntur. 111.4.F
INTEMPERIEI, exempli gratia, calidæ cur ſimilia & diſſimilia pariter obſint, ſi plenitudo adſit. 90.2.A
INTENTIONES ſex cōſiderandę in compoſitione medicinę virtute prius conſiderata. 9.1.C.2.D
INTESTINORVM in cibo qualitates, electio, & facultas. 34.1.B
Inteſtina facta ſunt ex ſubſtantia ſtomachi. 50.1.A
Inteſtina in dyſcraſia frigida cur maiori caliditate indigeant, q̃ ſtomachus. 50.1.A
Inteſtina quæ alterent. 50.1.A. quæ purgent. 3.H quæ confortent. 51.1.D
Inteſtinorum numerus & anatome. 196.1.A
Inteſtinorum dolor & ſuæ ſpecies. 206.1.A
Inteſtinorum punctio quid ſit, quid & tortura. 206.1.A
Inteſtinorum paſsio myrachia quid ſit, quid & rugitus. 206.1.B
Inteſtinorum punctioni vtiles pulueres. 206.2.B
Inteſtinorum punctio quibus cauſis fiat, ſigna, & varia curatio. 206.1.C.D
Inteſtinorum rugitus cauſæ, quomodo fiat, & curatio. 206.3.E.F
Inteſtinorum malis aduerſa cucurbita. 211.1.B
Inteſtinorum doloris aphoriſmi Hipp. 116.3.H
IRAE quæ ſint accidentia, & quæ illam damna ſequantur. 20.4.G
IRIDIS virium diuerſitas pro diuerſitate loci, vbi prouenit. 128.3.H
ISCHIAS, vide Sciatica.
IVDAEI quas ob cauſas ſint obnoxij hæmorrhoidibus. 221.2.A
IVDICIA ſumpta ex parte regiminis ſunt proportionalia ſumptis ex parte medicinarum. 5.4.G
IVIVBÆ, earum qualitates, & facultates. 23.4.H
earundem electio, correctio, & vires. 14.1.A
IVNCTVRA eſt connexio oſsium cum ligamentis, venis arterijs, muſculis, neruis, & cordis circumuoluta. 278.3.H
Iunctura ſi dolorem ſentit, eſt in cauſa muſculus, neruus, aut corda. 278.4.E
Iuncturę dolor eſt triſtis ſenſatio, proueniens a mala complexione, vel ſolutione continuitatis mediante muſculo, neruo, vel corda in ea facta. 278.4.F
Iuncturas alterantia. 50.2.C. purgantia. 4.H confortantia. 51.2.D
Iuncturarum dolor quid ſit, & eius differentiæ. 278.4.E aliæ item.G. aliæ.H
Iuncturarum doloris cauſæ. 278.4.H
Iuncturarum a doloribus qua ratione quis ſe pręſeruet regimine. 279.3.H. medicamentis. 280.2.A
Iuncturæ quare doloribus obnoxiæ. 279.3.E
Iuncturarum dolores frequenter cauſa ſunt longæ vitæ, breuis vero, ſi curentur. 279.3.F
Iuncturarum dolores quo tempore anni fiant. 279.3.F
Iuncturarum doloris cauſæ ex Ioannitio. 279.1.G
Iuncturarum a doloribus præſeruationi quis debeat eſſe intentus, & q̃ difficulter curentur. 279.3.G
Iuncturarum dolorem patientes quantum vino abſtinere oporteat, & ſi nequeunt, quale conueniat. 280.1.A.B
Iuncturas confortantia. 280.2.C
Iuncturarum doloris ſigna pro varijs cauſis. 281.2.D prognoſtica. 4.G.&.H
Iuncturarum dolores quam facile aut difficulter curentur. 281.4.H
Iuncturarũ doloris curatio in vniuerſali. 281.4.H.282.1.B
Iuncturas dolentibus aduerſa. 282.1.C vtilia. 3.H.284.4.E
Iuncturas dolentibus an ſit prohibendum vinũ. 282.1.D
Iuncturarum dolorem ſedantia in triplici differentia. 282.3.E
Iuncturarum dolori tribus ſeruatis narcotica adhibenda. 282.4.F. quando. 283.3.E
Iuncturarum dolori aqua frigida, & calybeata quantum conferat. 282.4.F
Iuncturarum dolori num conueniat phlebotomia & quæ. 284.2.A.B
Iuncturarum doloribus quo ordine remedia adhibenda. 282.3.G.4.E
Iuncturarum dolori narcoticorum adhibendorum exempla. 283.1.A
Iuncturarum in dolore quibus animaduerſis medicamẽta ſoluentia exhibenda. 283.3.F.G.284.1.D.C
Iuncturarum dolentium materia qua ratione digerenda. 283.4.G

Iuncturarum dolori accidentia, quę ſuperueniunt, & quibus ſuccurratur. 286.1.C
Iuncturarum in dolore quando ſit mors expectanda, aut paralyſis. 286.2.D
Iuncturarum dolor facile a principio curatur, ſi autē confirmetur, non curatur. 287.2.D
Iuncturarum dolores qui curentur facilius, & frequētius redeant. 288.3.F.G
Iuncturarum inter dolores cur ſit maximus ſciatica. 288.3.G
Iuncturarum dolores habent quatuor tempora. 288.3.H
Iuncturarum dolores cur medicamentis non remoueantur. 290.1.A
Iuncturarum doloribus ſi cauterium adhibeatur, ſeptem conſideranda. 290.1.A. tum quas afferat vtilitates. B.
Iuncturarum dolor a cauſa calida nū ſit deterior. 290.4.E
Iuncturarum dolor nunq̃, vel rariſsime eſt ab humore frigido puro, vel calido. 290.4.E
Iuncturarū dolores ſint ne hæreditarius morbus. 290.3.G
Iuncturis in curandis num ex eodem latere ſanguis educendus, ſi in cauſa ſit ſanguis. 290.4.H
Iuncturarum in dolore an ſit vinum cōcedendū. 291.2.A
Iuncturarum dolori ex phlegmate, nū phlebotomia conueniat. 291.1.B
Iuncturarum in dolore vinum craſſum, an ſubtile, ſit vitandum magis. 291.2.B
Iuncturis in curandis num validum requiratur medicamentum. 291.1.C
Iuncturarum dolori num medicamētum vomitiuum cōueniat. 291.1.C
Iuncturarum doloris aphoriſmi Hipp. 291.2.C
Iuncturarum in dolore curando an purgātia dari debeāt ſero, an mane. 291.4.D
Iuncturis in curandis num conferat acetum in emplaſtris & vnguentis. 291.1.D
Iuncturarum in materia digerenda num conueniat oxymel. 291.1.D
IVS pulli, vide Brodium.
IVVENI cauſonizanti imbecilliora frigida effectiue, conueniunt, q̃ ſenſi. 6.2.B

LABIA quid ſint, et eius anatome. 112.2.D.3.F
Labiorum in cibo qualitates. 33.3.G
Labium inferius tremens prænunciat vomitum. 112.3.F
Labiorū fiſſurę quibus cauſis fiant. 113.3.H
earum differentiæ, ſigna, & curatio. 4.E.F
Labiorum, vlceribus & tremori quo pacto medendum. 114.2.A
Labiorum fiſſuræ natiuæ in duobus quo pacto curatæ. 114.1.B.C
Labiorum in vlceribus quomodo adeps gallinę &c. laudetur, quando humida putrefactiua non conueniant vlceribus. 114.2.B
Labiorum ſciſſuræ, vlcera, vel puſtulæ quare in febribus bonę criſis ſint ſigna, linguę vero ſint mala. 114.2.B
Labijs fiſsis vtile, imperiti cuiuſdam vnguentum. 114.1.C
Labiorum tumores & apoſtemata quo pacto curentur. 114.1.D
LAC coagulatur, ſi vinum ſuperbibatur. 30.4.E
Lac, eius differentiæ, & temperatura, in qua ſunt Authores diſcordes. 34.4.F
Lac muliebre exhibēt Furlani ægrotis debilitatis, & pueris vermes patientibus, & q̃ bene ſuccedat. 34.4.G
Lac humanum quale. 34.4.G
Lac caprinum quale. 34.4.H
Lac ne corrumpatur, cautela. 35.1.A
Lac ne coaguletur in ſtomacho. 35.1.B
Lac eſt propria medicina venę inſtrumentorum vlceribus. 35.1.C
Lac acetoſum, quale, & eius facultates. 35.1.C.D
Lac quomodo acetoſum fiat. 35.1.D
Lac vt fiat, quale exigit morbus, paſtu ſtudendum. 35.1.D
Lac ne ſit adhibendum in capitis dolore ex frigida cauſa. 71.1.A
Lac canis & capræ linguæ aduſtioni perutile. 104.2.C
Lac & ſi eſt ſingulare in affecto gutture, tamen, ſi adeſt febris, timenda putrefactio eius & nocumentum. 118.3.G
Lac acetoſum, in quo extinctus calybs, aut ferrum, magnę efficaciæ in ſanguinis ſputo. 125.4.G
Lac quantum phthiſicos iuuet. 133.2.D. tum vero quando illud non admittat Author. 4.H. 135.3.F. itē. 114.2.C
Lac acetoſum quando conueniat. 134.2.D
Lac ne phthiſicis conueniat. 137.3.H. tum vero pro diuerſis ſcopis quo lacte vtendum. 4.E
Lac phthiſicis conuenit quinque conditionibus ſeruatis. 137.4.F. eius vtilitates. G
Lac acetoſum poteſt dari phthiſicis febrientibus valde. 137.4.G
Lac non eſt dandum frequenter, nec conuenit cum eſt febris putrida. 137.4.H
Lac multiplicant ea, quæ & ſperma, excepto agno caſto. 143.1.C. ſic & minuunt. 2.D
Lac & ſanguinem augentes cibi, ſimplicia, & compoſita. 143.1.C.D. lac minuentia. 2.D.3.E.F.G
Lac phthiſicis conueniens triplex, & quæ eſt in eo exhibendo ſeruanda. 134.2.C
Lac aliquando eſt in mamillis infantium, quod nō eſt verum lac. 143.2.D
Lac quare minuatur vehementer humidis. 143.2.D
Lac in mammis coagulatum quę diſſoluant tum ſimplicia, tum compoſita. 143.4.E.F
Lac coagulatum cum incipit diſſolui, cito educendum, & quo pacto. 143.4.F
Lac in mammis frigido coagulatum curant calida, & econtra. 143.3.H
Lac num frigido generetur. 144.4.F
Lac coagulatum in mammis quæ mala ſequantur. 143.4.F
Lac quare neceſſe ſit fieri ex ſanguine ad nutrimentum fœtus, cum tamen neceſſe ſit illud rurſus fieri ſanguinem. 144.4.G
Lac quare generent fœniculus, anethum, & ſemen porri, cum menſtrua prouocent, &c. 144.4.H
Lac quare nō habeant bonum mulieres per duos aut tres a partu dies. 145.1.B
Lac quare ante ſeptem menſes in mulieribus inutile ſit, poſt autem fiat vtile. 145.1.C
Lac in affecto meri, in quo extincti lapides, maxime conuenit, quoties ſint extinguēdi, & cur illud calidū temperatum ſit exhibendum. 166.4.H
Lac num conueniat aſcitę. 182.3.F
Lac omne in ſplenis duritię quare videatur Aui. damnare, præter lac camelarum, &c. 189.3.G
Lac præſertim non coctum cholericis eſt venenū. 207.2.B
Lac groſſum in infantib⁹ cauſa lapidis eſſe poteſt. 226.1.A
Lachrymalis fiſtula, vide Fiſtula lachrymalis.
Lactis electio. 35.1.A
Lactis facultates. 35.1.B.C
Lactis in exhibēdo phthiſicis quę ſint ſeruāda. 134.2.C.D
quæ ſint illi miſcenda. 3.E
Lactis cum butyro, & ſine, vis diuerſa. 134.3.E
Lacti diuerſę vires dandę pabulorum diuerſitate. 137.4.F
Lactis exuberantia; & diminutio quid ſit, & vnde fiat. 142.4.H
Lactus diminuti cauſæ. 143.1.A. exuberantis. 2.C
Lactus diminuti ſigna demonſtratiua. 143.1.B
Lactis diminuti curatio pro cauſis ſuis. 143.1.C. lactis exuberantis. 2.C
Lactis generationem prohibet terbētina mammis impoſita in principio partus, ac ſiquid adeſt, exiccat. 143.3.E
Lactis ſaniationem in mammis prohibētia. 143.4.F.&.H

Lactis caſeatio ſeu coagulatio in mammillis quibus cauſis fiat,& curatio. 143.3.H.& 4.H
Lactis in mammillis putrefactio quo pacto curanda. 143.4.H.144.1.A
Lactis in generatione cur videantur pręſtare mammillæ mediocres. 145.1.B
LACTVCA, eius qualitates,electio,& facultates. 29.4.E
Lactuca quomodo corrigatur,& inducat ſomnũ. 29.4.F
LACHRIMA mori quomodo extrahatur. 24.1.D
Lachrymarum fluxus quid ſit,& vnde fiat. 81.4.G
Lachrymarum fluxus variæ cauſæ. 81.4.H
Lachrymarum vię diuerſę. 82.1.A
Lachrymę cur facile ſenibus fluant. 82.1.A
Lachrymę in dextro oculo cur magis appareant. 82.1.A
Lachrymarum fluxus ſigna demonſtratiua. 82.1.A prognoſtica.B
Lachrymę inuolũtarię in acuta febre cur ſint malę. 82.1.B
Lachrymarum fluxus curatio. 82.1.C
Lachrymarum fluxui vtilia. 82.1.D
Lachrymas conſtringentia. 82.1.D
Lachrymę natiuę an curam admittant. 89.1.C
LAPIDEM frangunt tribuli. 29.2.B
Lapides,qui ſunt medicis vſui. 51.4.H
Lapis lazulus quam præſtet ad pilos generandos. 84.4.F
Lapis Æmatites mirabile in ſputo ſanguinis cum ſucco plantaginis. 126.1.A
Lapides ad nucis quantitatem per anum egreſsi. 206.4.H
Lapis renum quid ſit,quo pacto,& vnde fiat. 225.3.F.G
Lapidis renum cauſæ. 225.4.E
Lapide cur laborent ſeniores. 225.4.F
Lapis in pluribus alijs locis,q̃ renibus & veſica, generari poteſt. 225.4.G
Lapis in pulmone genitus viſus Galeno. 225.4.H
Lapis gigni poteſt in infantibus ex lacte craſſo. 226.1.A
Lapis in pueris duplici cauſa generatur. 226.1.A
Lapis quibus ætatibus gignatur,aut nõ gignatur, & quare.226.1.A. quibus habitudinibus.C. quo ſexu.D
Lapidis curatio non æque promittenda. 226.2.A
Lapidem qui nam raro incurrant. 226.2.A
Lapis renum & veſicę ex hæreditate gignitur. 226.2.A
Lapidis renum ſigna.226.2.B. prognoſtica. 3.E
Lapidis in iudicio deceptus Gal. 226.2.B
Lapide cur raro mulieres laborent. 226.2.D
Lapidem quæ vrina ſignificet. 226.2.D
Lapidis renum & veſicę diſcrimina. 226.2.D
Lapide renum quo pacto quis poſsit præſeruari. 226.3.E
Lapis renum per inciſionem vnde educatur. 226.3.G
Lapidis renũ curatio.226.3.G. curõ particularis.227.2.B
Lapidem renum frangentia qualia eſſe oporteat. 226.4.G
Lapidem renum eadem, quæ & a dolore, præſeruant. 226.3.H
Lapidem renum & veſicæ frãgit a proprietate cinis ſcorpionis,& caudę tremulæ. 226.4.H
Lapidem veſicæ frangentia frangunt & renum, at non conuertitur. 226.4.H
Lapidem renum frangentia.227.1.A.2.D.compoſita.3.G
Lapidi renum q̃ ſit vtilis theriaca noua. 227.2.A
Lapidem renum frangẽtia quibus animaduerſis componere oporteat. 227.2.B
Lapidem quę ſymptomata ſequãtur, & quo pacto ſubueniatur. 227.1.D
Lapidi renum an ſint adhibendę cantharides. 227.2.D
Lapidi renum quantum conferat leporis cinis. 227.3.E
Lapidis renum curatio pro loco eius.227.4.G. pro motu & ætate.228.1.C. ex apoſtemate.D
Lapidi e virga educendo q̃tum conferãt cimices. 228.1.B
Lapide virgam non egrediente quo pacto ipſa ſcindenda. 228.1.C
Lapis in viris cur difficilius e veſica egrediatur. 232.2.B
Lapis in veſica vnde generetur. 232.2.D
Lapis in veſica iiſdem cauſis gignitur, quibus & in renibus. 232.2.D
Lapidem in veſica quæ ætas, ſexus, habitudo patiatur. 232.3.E
Lapis in veſica quibus cauſis fiat. 232.3.F
Lapis veſicę in qua corporis habitudine fiat, & qua ætate. 232.4.G
Lapis veſicę generatur magis in ſeptẽptrionalibus regionibus. 232.4.G
Lapidis veſicæ ſigna demonſtrantia. 232.3.H prognoſtica. 4.G
Lapide veſicę quo pacto quis præſeruetur. 232.4.H
Lapis veſicæ medicamenta exigit fortiora, quàm renum. 232.4.H
Lapidis veſicæ curatio per medicamenta. 233.1.A. per chirurgiam.3.F. in fœmina. 4.F
Lapidẽ veſicæ frangentia ſimplicia & cõpoſita. 233.1.B.C
Lapis veſicæ num curari poſsit, quo pacto diſcernendum. 233.3.E
Lapide in veſicę quam ſit periculoſa inciſio. 233.3.G in pueris præſertim & ſenibus. 233.4.F
Lapidum renum & veſicę aphoriſmi Hipp. 242.1.D
LAVATIVVS clyſter cur immittendus poſtridie a ſumpta medicina, præſertim ſi fuit ſcãmonea. 13.2.A
Lauatiuum an zuccharum admittat. 13.2.A
Lauatiuum quàm mox ſumendum ſumpta medicina, & cibus. 13.2.B.C
Lauatiuum qua nam ſumpta medicina ſit exhibendum, & quibus de cauſis. 13.1.C
Lauatiuum bonum eſt aqua hordei non zuccharata, brodium pulli. 13.1.D
Lauatiua & abſterſiua ſimplicia. 45.4.E
LAZARI reſurrectio cur miraculoſa. 72.1.A
LENS, eius vires,& quo pacto coquenda. 21.1.C eius qualitates.D
LENIENTIA ſeu planantia ſimplicia. 46.3.H
LEPORIS carnes in appetitu corrupto habent proprietatem. 153.2.B
Leporis aqua valet in lapide renum & veſicę. 227.3.F
Leporis cinis quantum cõferat renum lapidibus. 227.3.E
Leproſi quandoq; cauterio iuuantur. 101.3.E
Lepram prohibens medicamentum. 64.4.F
LEPROSI cur ſint multi germani. 186.2.D.3.E
LETHARGIA quid ſit,& vnde dicatur. 59.4.G
Lethargia eſt paſsio puppis cerebri, phreneſis prę. 59.4.G
Lethargię cauſæ. 59.4.H
Lethargiæ differentiæ. 59.4.H
Lethargia a quo humore naſcatur, ſigna. 60.1.A
Lethargia vera a non vera quid differat.60.1.B. quid differat etiam a Charabito, præfocatione, apopl. epil. ſyncopi.
Lethargia quo loco fiat, ſigna. 60.1.C
Lethargiæ futurę ſigna, tum ſalus ne, an mors ſecutura. 60.1.D
Lethargiæ curatio. 60.1.D
Lethargiam Raſis vocat congelationem. 60.3.F
Lethargiæ, medicinæ fortes adhibentur propter tres cauſas. 71.4.A
Lethargiæ num ſemper phlebotomia conueniat. 71.3.G num repercuſsiua parti poſteriori admouenda. 4.E.F
LEVCO phlegmatias, vide Anaſarca.
LIBIDINEM mirabiliter extinguentia. 246.3.E
LIEN vide Splen.
Lien aliquando in dextro monſtroſe repertus, Hepar in ſiniſtro. 167.2.C
LIENTERIA, vide etiam Fluxus ſtomachalis.
Lienteria quid ſit,& eius cauſę. 190.3.E.F
Lienteria quo differat a fluxu cerebrali & hepatico. 190.4.B
Lienteriæ ſigna pro ſuis cauſis. 190.4.E prognoſtica.F 191.C

Lienterię

Lienteriæ curatio varia pro eius cauſis varijs. 190.4.G
Lienteria principaliter ſtomacho attribuitur. 190.3.H
Lienteriæ vtilia. 191.1.C
LIGNA, quorum eſt in medicina vſus. 51.3.H
LIGATIONES membrorum cur longius manere non oporteat. 55.2.D

LIGAMENTA

IN
- Aſthmate. 121.2.D.126.3.F
- Capitis dolore ex bile.55.2.D.ex phlegmate.56.2.D
- Matricis præfocatione. 262.2.B
- Sanguinis fluxu ex naribus. 96.1.A
- Vomitu. 162.4.G
- Vomitu ſanguinis. 163.3.G

LIMONES, eorum qualitates & vires. 30.4.G
LIMACIÆ & ranæ phthiſicis vtiles,& quare. 134.4.F
quę ſint eligendę,& quomodo præparandę.G.H
Limacijs gallinę & anates cito impinguantur. 134.4.F
Limaciarum aqua vtilis phthiſicis quomodo fiat. 135.1.A
Limaciæ quando nam hepati conueniant. 168.3.E
Limaciæ vtiles hepati. 179.4.H
LINGVÆ in cibo qualitates. 33.3.H
Linguę deſcriptio, vſus,& anatome. 102.1.B
Linguam magnam valde aut paruam habentes loqui nõ poſſunt. 102.1.C
Lingua tripliciter in ſermone impeditur. 102.2.D.3.E
Linguę mollificatio quid ſit,& eius cauſę. 102.2.D
Linguę mollificatę diuerſa ſigna ꝓ cauſis diuerſis. 102.3.F
prognoſtica.G. curatio.H
Lingua in mollificata quis ordo remediorum ſeruandus. 102.4.F
Linguę mollificatę ſimplicia conferentia & compoſita. 102.4.F.G.103.A.B
Linguę puſtula nigra in acutis febribus ſignum mortale. 102.3.H.104.3.H
Linguę mollificationi & paralyſi propria medicina acorus. 103.1.B
Linguæ magnitudo quid ſit, quibus fiat ex cauſis, & quo pacto curetur.103.2.B. breuitas eiuſdem. 3.E
Linguæ breuis ligamenti ſignum. 103.1.C
Linguę ſpaſmi curatio. 103.1.D
Linguę aꝑata quibus de cauſis fiant,& curatio. 103.4.E
Linguę ranula quid ſit, cauſa,& curatio. 104.1.A.B
Linguæ ranula qua ratione ſecetur. 104.2.A.B
Linguæ in ranula quod periculum immineat. 104.2.B
Linguæ aduſtioni lac canis & capræ perutile. 104.2.C
Linguæ aduſtionis cauſæ,& curatio. 104.2.C.D
Linguæ ſciſſuræ quibus fiant cauſis,& curõ. 104.2.D.3.E
Linguæ & oris alcola, ideſt puſtulę paruę, quibus cauſis fiant, earum differentiæ, ſigna,& curatio. 104.4.E
Linguæ & oris bothor, ideſt apoſtemata parua, qbus cauſis fiant,& curatio in lactente,& adulto. 104.3.G
Linguæ & oris vlcera maligna, in febribus peſtilentibus, & pluuijs, multiplicantur. 104.4.G
Linguæ & oris vlcerum malignorum curatio. 105.2.A
Linguæ apoſtematibus calidis num repercuſsiua conueniant. 106.2.D
Linguę puſtulæ duarum ſpecierum cuius ſint momenti. 106.3.F
Lingua & oculi cur in omni magno gutturis apoſtemate lædantur. 118.3.G

LINIMENTA

IN
- Alcola. 105.1.C.D
- Auditu diminuto. 90.4.F
- Capitis dolore ex bile.55.4.F. ex phlegmate.56.4.E ex melancholia. 57.3.C
- Coitu diminuto aut ablato. 252.1.A
- Dentium ortu difficili. 107.3.H
  dolore. 108.3.G.4.G.109.3.F
  eradicatione facili reddenda. 4.H
- Gingiuarum vlceribus. 113.2.C.D
  mollificatione. .2.C
- Hæmorrhoidibus exiccandis. 219.2.A
- Hemicranea. 58.1.D
- Iuncturarum dolore. 280.2.C.283.1.A.2.A.283.4.H
- Lacte in mammis coagulato. 143.4.E
- Lethargia. 60.3.E
- Linguę ſciſſuris. 104.2.F
- Memoria diminuta. 61.1.B
- Menſtruis ſiſtendis. 257.3.G
- Narium apoſtemate. 99.2.A
- Pleuritide. 130.3.F
- Sanguinis narium fluxu. 96.1.C.D
- Sciatica. 289.1.A
- Teneſmo. 201.3.F.202.1.A
- Teſticulorum apoſtemate duro. 244.2.D

LIPOTHYMIA & ſyncope quibus differãt. 140.2.C
LIPPITVDO, vide Ophthalmia.
LIQVIRITIA pulmonem confortat, lenit cannam, & iuuat cum alijs ad emittendum ſputum, ſic & paſſulę. 120.4.G
LITHIASI, vide Lapis renum.
Lithiaſis aliquibus dicitur veſicę lapis. 225.3.H

LOOCH calida & frigida. 52.2.B

LOTIONES

IN
- Articulorum dolore. 280.2.D
- Capitis dolore a cholera.55.3.E. a phlegmate.56.2.D a melancholia. 57.1.D
- Dyſenteria. 199.2.A
- Ictericia. 185.3.F

LVBRICANTIA ſimplicia. 46.4.E

Lumbricorum remediũ, quorundam modernorũ. 27.2.D
LVNELLI apti ægrotis ægritudine melancholica. 44.3.G
LVPVLVS, eiuſq; qualitates.21.3.G. eius item facultates & quomodo corrigatur.H
LVPINVS, eius qualitates, quomodo dulcoretur, & electio. 24.1.A.B
Lupinorum vires,& quomodo corrigantur. 24.1.B
LVPI hepar ſiccum cum vino, hepatis materias educit. 174.4.F.178.4.G
LVTVM armenum vtile in cura catarrhi. 120.4.E

LYCINIA, vide Suppoſitoria.

MAIORANA eius qualitates, ac vires. 28.1.A
MALEFICIA coitũ impedientia quibus deſtruantur. 252.1.C
Maleficia ſeu faſcinationes conceptionem impedientes quibus remoueantur. 267.2.D
MAMMILLA quid ſit, eiuſq; anatome. 142.4.F
Mammillas quidã dixerunt non eſſe veras in hominibus, ſicut neq; in mulieribus teſticuli. 142.4.G
Mammillarum coagulatus ſanguis qua ratione diſſoluatur. 143.4.H
Mammillarum apoſtematum cauſæ,& curõ. 144.1.B.2.B
Mammillarum cancer quo pacto curandus. 144.3.E
Mammillarum tumoribus, apoſtematibus, & vlcerationibus conferentia. 144.3.E
Mammillę verum lacte nutriantur. 144.4.E
Mammillarum magnitudini quare,& qua ratione medendum. 144.3.F
Mammillarum pili vt remoueantur. 144.3.F
Mammillarum magnitudini medetur veſpertilionum oleum,& alia. 144.3.G.H
Mammillarum corroſioni medentia. 144.3.H
Mammillæ cur in homine ſint in pectore, alijs inter crura. 145.1.B

Mammillæ mediocres cur videantur meliores in lacte generando. 145.1.B
Mammillarum & lactis aphoriſmi Hipp. 145.1.D
MANIA qd ſit, vnde fiat, & eius ſpecies duę. 64.2.C.D
Manię caninę qui ſint obnoxij. 65.2.D
Maniæ cauſæ, & quid differat a melancholia. 65.3.E
Maniæ ſigna indicantia & prognoſtica. 65.3.F
Manię curatiui canones. 65.3.G
Manię curatio pro eius cauſis. 65.4.H
Manię ex retentione ſpermatis conferentia. 66.1.A.B
Manię aphoriſmi ex Hipp. 72.4.H
MANIACI cuiuſdam hiſtoria. 65.4.H
Maniacos plures centum curauit Cermiſonus, ſed tres tantum aut quatuor perfecte. 66.1.B
MARMACORA apud Aui. eſt ſaluia. 27.1.A
MARASMVS vnde contingat. 138.3.G
MASCVLI quas ob cauſas gignantur. 268.2.A
Maſculos qua arte genuit quidam ſolitus antea fœminas gignere. 268.2.B
Maſculos quare gignant germani, orientales vero & meridionales fœminas. 268.B.C
Maſculi quando nam fœminini gignantur, fœminæ vero maſculinę. 268.2.C
Maſculi quoto die a menſtruis concipiantur. 268.2.D
Maſculorum ſigna. 268.3.F. Fœminarum. G
Maſculus vt generetur quę ſint agenda. 268.3.H
MASTICHES manſę vtilitates. 145.2.A

MASTICATORIA IN

- Capitis dolore ex phlegmate. 56.2.C
- Dentium dolore. 108.4.G
- Epilepſia. 70.3.E
- Paralyſi. 84.2.B
- Subeth ex phlegmate. 62.2.B
- Tortura. 76.2.D

MATERIA, vna euacuatione non eſt euacuanda niſi ſit multa, aut furioſa, aut pauca admodum. 6.1.B
Materia digerenda eſt propria digeſtione ante euacuationem. 6.4.G
Materia exiſtente multa & groſſa in principio cur fortia ſubtiliantia & aperientia non ſint exhibenda. 9.2.A
Materiæ coctio quibus in morbis non debeat expectari. 209.4.G
MATRICEM mundificat & confortat mirabiliter maiorana. 28.1.A
Matricem alterantia. 50.2.B. purgantia. 4.H. confortantia. 51.2.C
Matricis præfocationi vtile remedium. 66.1.A
Matricis deſcriptio & anatome. 252.3.H
Matricis malę complexionis ſpecies, ſigna, & curatio. 253.2.A.B
Matrix laborans quot accidentium ſit cauſa ob ſuam cũ alijs membris colligantiam. 253.1.B
Matricem iuuantia. 253.2.C. lędentia. D
Matricis variarum complexionum ſigna. 253.1.D
Matricis dolores vnde fiant, & quę illi membra communicent. 253.3.E
Matricis oppilationum differentiæ, cauſæ, ſigna, & curatio. 253.3.F.G.H
Matricẽ & eius venas confortantia & ſtypticãtia. 257.1.B
Matricis apoſtema quibus cauſis fiat. 258.2.C
Matricis clauſura quibus fiat cauſis. 258.1.D. curatio. 2.A
Matricis apoſtema ꝗ oporteat celeriter curare. 258.2.D
Matricis apoſtematis ſigna. 258.2.D. prognoſtica. 3.H
Matricis apoſtematis accidẽtibus quibus auxilijs ſuccurrendum. 259.2.A
Matrix eſt frigidę complexionis. 259.2.A
Matricis frigido apoſtemati vtilia. 259.2.C. duro. 3.E
Matrici clyſterem inijciendo aptum inſtrumentum quale eſſe oporteat. 259.1.D
Matricis apoſtematis tempora. 259.1.D
Matricis cancri ſigna. 259.3.G
Matricis vlcera corroſionis aut putrefactiõis quibus cauſis fiant. 259.4.G. curatio. H
Matricis cancer a corroſione quid differat. 259.4.G
Matricis apoſtematis calidi curatio. 258.3.H
frigidi. 259.2.C. duri. 3.E
Matricis cãcer vñ fiat, & qua curõne curetur. 259.3.H. 4.E
Matricis fiſtularum diuerſę differentiæ. 260.2.A
Matricis fiſtulę vnde fiant. 260.1.D. Signa & curõ. 2.A
Matricis vlcerum differentiæ. 260.1.B
Matricis rhagadiarum cauſę, ſigna, & curatio. 260.2.C
Matricis caro addita, ſeu ſulphur, dicuntur quibuſdã rhagadiarum eminentiæ. 260.3.F
Matricis pruritus cauſę, & curatio. 260.3.F. priapiſmi. G
Matricis inflationis cauſæ, ſigna, & curatio. 260.4.F.G
Matricis hæmorrhoidum cauſę & curatio. 260.3.H
incidendarum ratio. 4.E
Matricis diuerſi motus quę habeant nomina. 261.1.A
Matricis præcipitationis cauſę. 261.1.B. ſigna. D. curõ. 2.A
Matrix aceto & acetoſis læditur. 261.2.B
Matricis ventriculi quaſi animati ex Plat. 261.1.C
Matrix ex ſua proprietate ad odoriſera mouetur, & fœtida fugit. 261.2.D
Matricis præcipitationem quę conſequantur accidentia. 261.3.G
Matricis præcipitationi vtilia. 261.3.H
Matricis præfocatio quid ſit, & vnde fiat. 261.3.H
Matricis præfocationis cauſæ. 261.4.G
Matricis præfocationis ſigna pro ſuis cauſis. 261.4.H
prognoſtica. 262.1.C
Matricis ꝑfocationis curatio. 262.1.2. in ꝑgnantibus. 3.C
Matricis præfocationi num vomitus conueniat. 274.4.E
Matricis præfocationi tempus proportionatum eſt autumnus. 261.4.F
Matricis ꝑfocatio vtplurimum habet periodos. 261.4.F
Matricis præfocatio quę ſit deterior. 261.4.F
Matricis præfocatio quibus mulieribus accidat. 261.4.F
Matricis in præfocatione præſente num ſit inchoandum ab odoriferis calidis. 274.3.G
Matricis præfocatio quibus cum morbis conueniat, cum ab eiſdem quibus diſcrepet. 262.1.B
Matricis præfocatio ad quos morbos vertatur. 262.1.D
Matricis præfocatione ſi qua mortua dicatur, ſeruanda eadem, quę in apoplecticis. 262.1.D.4.E
Matris præfocationi vtilia. 262.1.D.3.H
Matricis aqua, aut molle apoſtema, vt curandũ. 262.4.F
Matris quo pacto ad conceptionem præparetur. 264.4.E
Matricis motus in conceptione. 262.4.G
Matrici vtilia ad fœtum conſeruandum. 270.4.G.H
Matricis os aperientia & lenientia. 273.2.H
Matricis dolor & vlcera in puerperis quo pacto regenda. 273.4.H
Matrix mulieri vere diuiſa eſt in duas partes, alijs vero iuxta numerum mammillarum. 274.3.F
Matricis apoſtematibus caudis curandis num diuretica conueniant. 274.3.G
MATVRATIVA & digeſtiua ſimplicia. 46.2.D
Maturantia pure et repercutientia cur non ſint auriũ apoſtemati calido adhibenda. 92.3.G.H
MEDIASTINI anatome. 119.4.F

MEDICAMENTA PVRGANTIA conuenientia.

- Aſcitę. 178.3.G.4.H
- Capitis bili educendę. 55.2.A. phlegmati. 56.1.D
- melancholiæ. 57.1.C
- Cordis tremori. 130.1.B
- Diarrhæę phlegmaticæ. 194.1.C.2.C
- Dyſenteriæ. 198.2.D.3.E
- Epilepſię. 69.4.H
- Hepatis oppilationi. 171.2.C
- Hypoſarcę. 180.2.C

Iuncturarum doloribus. 285.1.A.B
Maniæ. 65.4.E
Melancholiæ. 64.4.F.G
Ophthalmiæ. 79.4.E
Paralyſi. 74.1.B.C
Phreneſi. 59.2.A
Pleuritidi. 129.4.E.F.G
Siti. 152.2.C.D
Vertigini. 68.1.B
Veſicę vlceribus. 235.2.C
Viſus debilitati. 86.1.D

MEDICAMENTA compoſita, quę ſunt in vſu. 48.4.H
Medicamenta compoſita cur plures reſpiciant humores. 49.1.B
Medicamenta qualia eligi oporteat in eductione choleræ praſsinę. 49.2.B
Medicamenta ſolutiua diuerſorum humorum cur miſceantur. 49.1.C
Medicamentum debilius potentiori additum ipſum debilitat. 49.2.C
Medicamenta rara ſunt, quę cum educāt choleram citrinam, vitellinam etiam non educant. & rariſsima, quæ, cum educant choleram, phlegma etiam non educant. folio. 49.1.D
Medicamenta ſolutiua aggreganda quo pacto ſint iuxta humores in morbo aggregatos. 49.2.D
Medicamenta frigidam materiam educentia cur debeāt mixta eſſe ſoluentibus choleram. 51.1.A
Medicamentorum malitiam rectificantia. 51.3.E
Medicamenta ſimplicia, quibus medici cōmuniter vtuntur, & eorum partitio. 51.3.F
Medicamenta ſimp. quę ſumuntur ex animalibus. 51.4.F
Medicamenta ſimplicia, quę ſumuntur ex plantis. 51.3.G
Medicamenta ſimp. quę ſumuntur ex mineris, & ſpecies eorum. 51.4.G
Medicamenta compoſita, quibus medici vtuntur. 52.1.A
Medicamentis compoſitis quare medici vtantur. 52.1.A
Medicamentū dicitur confortatiuum nouē modis. 52.3.H
Medicamenta ſimplicia frigida, ad caput dirigentia aliorum vires. 55.1.A. calida. 56.1.A. in materia melancholica. 57.1.A
Medicamenta, quę membris applicantur principalibus, non debent eſſe vehementer frigida aut calida. 55.1.B
Medicamentis purgantibus lenientia ſunt miſcenda, & quę cor confortent. 57.1.C
Medicamenta ſolutiua liquida citius operantur. 65.4.B
Medicamenta fortia num apoplexię in principio conueniant. 71.4.G
Medicamentum locale in tortura ſit ne adhibendum parti ſortę an ſanę. 77.4.F.G
Medicamenta fortia vtrum in paralyſi ſint adhibenda a principio. 77.3.G
Medicamentorum promiſſa magna, operationes paruę. 88.4.G
Medicamenta naſi vlceribus qualia adhibenda. 98.4.G
Medicamenta humida cum non iuuant, non nocent, ſicca vero, ſi nocēt, nocēt magnifice, quia indurāt. 129.1.B
Medicamentum magis dicitur ſolutiuum, & minus, multipliciter. 165.4.F
Medicamenta quo pacto miſcenda ſint, cum febris & dyſenteria copulantur. 196.4.G
Medicamenta compoſita magna, qua ſint quātitate exhibenda. 199.4.H
Medicamento purgante poto damna illata qua arte auxilijs remoueantur. 202.4.H.203.1.A
Medicamenta incarnantia. 219.4.G
Medicamenta lapidem renum frangentia componenti quot ſit conſideranda. 229.1.B
Medicamenta prohibentia a repellentibus quo differant. 283.1.C
Medicamento ſumpto quam ſit differenda cibi aſſumptio. 284.3.G
Medicamentorum reſoluentium multę & varię operationes. 285.3.G

MEDICINÆ quare in aurora ſumantur. 12.2.D. & aliæ ſuper hoc ſententiæ. 3.E
Medicina acuta non eſt exhibenda membro acuti ſenſus. 6.1.C
Medicinę ſubſtantia, ſpecies, qualitas, & quantitas conſideranda. 6.3.F
Medicinę calidę vehementer reſoluentes, aut frigidæ vt opiatæ, aut venenoſę cur multum fugiendę. 6.3.F
Medicinę raræ, quantitas maior, ꝙ̄ denſę, dari poteſt. 6.3.F
Medicinę fortitudo aut debilitas conijcitur ex ægritudinibus proportionatis & diſproportionatis. 6.4.F
Medicinę quantitas gradualis vt ſit attendenda. 6.3.H
Medicina eligenda, quę vſq; ad quartam qualitatem contraria ſit qualitati ægritudinis. 6.3.H
Medicina quomodo danda conſideratis ijs, quę conſentiunt & diſſentiunt. 6.4.H
Medicina forti abſtinendū toto morbo ignorato. 7.1.B
Medicina quomodo varianda, ſi ſolita non conferat, & quare. 7.1.C
Medicinalis caſus poſitus in terminis. 7.1.D
Medicinarum aliæ tres aliæ quatuor habent virtutes, tum quę illæ ſint. 8.4.F
Medicinæ artis maius ſecretum eſt ſcire caſum medicinalem in ſuis terminis ponere. 7.4.H
Medicinæ ex parte qualitatum primarum in quadruplici ſunt differentia, & quare. 8.4.H
Medicina talis in primo gradu poteſt producere effectū, ac ſi eſſet in ſecundo, ſi augeatur quantitas. 9.1.B
Medicinarum gradui cuiq; dantur tres manſiones. 9.1.B
Medicinarum manſionibus conciliari authores in gradibus diſſentientes. 9.1.B
Medicinarum gradus ſollicite diſcendi. 9.1.C
Medicinam componenti ſex intentiones conſiderandæ poſt virtutem. 9.1.C.2.D
Medicinam applicanti conſideranda eſt membri ſubſtantia, qualitas, virtus, &c. cui illa applicantur. 9.2.C
Medicinæ ſemper pręferendę, quę a pluribus laudantur Authorib. 9.3.C
Medicinę compoſitę tanto potiores, quanto ex paucioribus conſtant, & quare. 9.3.C.10.2.A
Medicina tantum debet in gradu augeri, quātum pręternaturalis diſpoſitio ſupra naturalem augetur. 9.1.D
Medicinam fortem quomodo intelligat. 9.2.D
Medicinæ quot de cauſis inuicem miſceantur. 9.3.F
Medicinæ veterum ſectandę potius, quam nouę componendæ. 9.3.H
Medicinæ conueniēter componi nequeunt, niſi a proportione cadente inter ſimplicia, quæ eſt triplex. 9.4.H
Medicinę cur plus de vno ſimplici, ꝙ̄ de alio recipiāt, plures cauſæ. 10.1.A
Medicinę plures, cal. vel frig. eiuſdem gradus, quare in eodem compoſito ponantur. 10.3.A
Medicinarum baſis quid ſit. 10.1.B
Medicina ſimplex obtinet extremum perfectionis. 10.2.B
Medicinę proportionari debent in quātitate, viribus &c. ſicut ꝓportionantur intētiones in mēte medici. 10.1.C
Medicina per aliam remittitur & intenditur dupliciter. 10.3.D
Medicina plus calida remittitur ſi minus calida miſceaẗ, modo ſit debita quantitas vtriuſq;. 10.3.D. eadem ratio eſt in ſecunda, tertia, & quarta virtute. 11.1.A
Medicinę compoſitę gradus quo pacto ſciatur. 11.4.D
Medicinarum proportio ad baſim quibus regulis ſtatuatur. 11.4.A. ſed vere eā ſtatuere cur non ſit poſsibile. B
Medicinarum, quę compoſitionem ingrediuntur, quantitas ponderis certa ſcientia nequit inueniri. 11.4.C
Medicinę tam alteratiuę, ꝙ̄ ſolutiuę, quę ſunt inter ſecundum & tertium gradum, ſunt ſicut temperamentum in medio

in medio extremorum. 11.3.D
Medicinarum compoſitio difficilis. 12.2.A
Medicinis in exhibendis qualitas & quantitas præcipue conſideranda. 12.2.B
Medicinis ſumptis quàm mox cibus ſumendus. 12.3.F
Medicinę quibus in aquis calefaciendę. 12.3.F.
Medicinæ an ſint exhibendę ijs horis, quę humorib. aſsignantur. 12.4.F
Medicinæ vt ſint guſtui delectabiles, ſtudendum. 12.3.G modo illarum virtus notabiliter non minuatur. H
Medicinę ne vomitum cieant, quibus rebus fiat. 12.4.G
Medicina ſumpta quid patienti agendum. 12.4.G
Medicinę actionem cur lumen impediat. 12.4.H
Medicina debili ſumpta cur clauſis ſpeculis in cubiculo manendum. 12.4.H
Medicina ſumpta an motus conducat. 13.1.A
Medicina ſumpta quàm mox ſumendum lauatiuum, & cibus. 13.2.B.C
Medicina qua nam ſumpta lauatiuum ſit exhibendum, & quibus de cauſis. 13.1.C
Medicinarum ætas conſideranda eſt maxime, quę tamen negligi conſueuit. 13.3.G
Medicinę quantitas triplex eſt conſideranda. 13.3.H
Medicinis extrinſecis quæ ſit vtendi ratio. 13.3.H
Medicinarum ſimplicium ſolutiuarum quę doſis eſſe debeat. 14.3.E. compoſitarum. H
Medicinarũ doſis quare noſtris tẽporib. minuẽda. 15.2.A
Medicinę ſcammoneatę quibus cauſis euitandę. 15.1.C
Medicinę acuendę quę ratio habenda. 15.2.C
Medicinę conſolandę diuerſa ratio. 15.2.C
Medicinę additur alia quatuor de cauſis, & quo pacto illæ conſiderentur. 15.2.C
Medicinę quibus cauſis debiliores fiant. 15.1.D
Medicinę corrigendę quę ratio habeatur. 15.3.E
Medicinarum infundendarum aut decoquendarum quęnam eſſe debeat doſis proportio ad eaſdem in ſubſtantia datas. 15.4.E.16.2.C
Medicinarum in decoctione, & infuſione, quę ſint attendenda. 15.4.H.16.1.D
Medicinę, ratione dẽſitatis aut raritatis, ad gradus redigi poſſunt. 16.1.A
Medicina infuſa dari debet, ſi quæritur ventris ſolutio; in ſubſtantia autem, ſi ſtypticitas quæritur poſt ſolutionem. 16.2.B
Medicinarum infuſio a decoctione an differat. 16.1.C
Medicinarum infuſionibus quare vtãtur medici moderni potius, quàm decoctionib. 16.2.C
Medicinę ſolutiuę primi gradus cum ſuis doſibus. 16.2.D
Medicinę ſolutiuę ſecũdi gradus cum ſuis doſibus. 16.3.E tertij gradus & quarti. F
Medicina temperata & cibus quę intelligantur. 20.4.F
Medicina maturatiua oportet, ſit proportionalis calori naturali corporis. 46.2.D
Medicina pernicioſa quę ſit. 46.4.H
Medicina pernicioſa. 46.4.H
Medicina venenoſa quę ſit. 46.4.H
Medicina bezoardica quæ ſit. 46.4.H
Medicina nulla ſanguinem prima intentione educit, & quando illum ſecundario educat. 48.4.E
Medicina, quæ vnum euacuet humorem, rariſsima eſt, ſed medicina quidem vna vnum pręcipue humorem euacuat ante alios. 48.4.E
Medicina olim inuenta, quę pręcipue ſanguinem educebat. 48.4.G
Medicina magno in periculo verſatur. 211.2.C
Medicinę articulus, in quo non eſt dubitandum. 227.1.C
Medicinarum ſumma eſt abſtinentia. 280.1.D
MEDICI officium ad ęgrotum ingredientis. 1.2.A
Medico ad ægrotum ingreſſo quid agendum. 2.2.C
Medicus etiam ſomnia debet inquirere. 2.4.G
Medicum quid facere oporteat circa ægrotum. 3.2.A
Medicus quo pacto ſe gerere debeat in prognoſticatione. 3.2.D
Medicus ab ęgroto digreſſus quid facere debeat. 3.3.E
Medicus inſtituat diætã quaſi temperatam, aut conſuetã, ſi bona eſt, niſi eſt primo cognita morbi eſſentia. 3.3.G
Medicus cognoſcat membrorum communitatem ex anatomia. 4.3.E
Medicus iuuenis receptis ſtudere debet & ad apothecam portare. 10.4.C
Medicus in condendis receptis duodecim debet attendere. 11.3.D
Medicum noſſe ſemper oportet quantitatem ſpecierum compoſitorum. 12.4.F
Medicum oportet conferre iuuamentum nocumento, & eligere aut vitare, quod eſt maius. 29.3.F
Medicus cognoſcere debet vinorum differentias. 35.4.B
Medicus quantum debeat cibis ſtudere, qui ægrotis ſint grati. 43.2.B
Medicus debet adiuuare naturã, nõ impedire. Aui. 93.1.B
Medicus quo pacto cauere debeat, ne in puris phlegmatiſq; iudicio fallatur, ne item in empyici & phthiſici. ſolio. 131.3.H.4.G
Medicus quo pacto caueat, ne tuſsim curet, cum adſit empyema. 131.4.G.H
Medici quo pacto decipiantur in curatione phthiſicorum. 132.4.F
Medicus caueat ĩ prognoſticatione phthiſicorum. 133.1.B
Medicus expertus hepaticum & ſtomachicum ſolo colore cognoſcit. 191.4.H
Medici imperitia in cura dyſenterię notatur. 198.4.G
Medicorum tubę mulieres. 252.3.H
Medicus inuitus ſuſcipiat ſterilitatis curationẽ. 266.2.D
MEDVLLA oſsium, eius qualitates, electio, facultates, & nocumentorum correctio. 33.3.F
Medullę ſpinalis qualitates. 33.3.F
MEL apum, eius complexio & electio. 25.4.H
Mel quam diuerſitatem recipiat ex parte temporis nutrimenti apum, & pręparationis. 26.1.A
Mel ſylueſtre ex floribus caſtanearum. 26.1.B
Mellis correctio eſt, vt ſpuma remoueatur. 26.1.B
Mellis facultates. 26.1.C
Mellis aqua facta ad alembicum quàm pulchros reddat capillos. 26.1.C
Melle albo in ægritudinibus frigidis vtendum, ſubrubeo in calidis. 26.1.C
Mel frigidis & humidis maxime conuenit. 26.1.C
Mel eſt vehiculum medicinarum pectoralium. 26.1.C
Mel roſatum communiter factum eſt calidum. 152.2.A
Mel eſt medicinarum pectoralium vehiculum optimum. 133.3.E. alię laudes. 134.1.D.135.3.F
MELANCHOLIA digeſtiua, vide Digeſtiua.
Melancholiam ſimplicia ſoluentia, quę ſunt in vſu. 48.4.E
Melancholiam non naturalem ſoluentia, & primo factam per aduſtionem cholerę rubeę, tum melancholię ſubtilis, & groſſę. 49.3.E. ſoluentia melancholiam cholericam, phlegmaticã. 49.3.F. melancholicã, ſanguineã. G
Melancholia ſanguinea frequẽter tota educitur per phlebotomiam. 49.3.G
Melãcholica in ęgritudine capitis iterãda remedia. 57.2.C
Melancholiæ deſcriptiones, tũ quid differat a permixtione ſenſus, amentia, ſtoliditate, & mania. 63.4.F.G
Melancholiæ cauſæ. 63.4.H
Melancholiæ qui ſint obnoxij. 64.1.B
Melancholiæ differentiæ multæ. 64.1.C
Melancholicus vt plurimum eſt ſpleneticus. 64.2.C
Melancholiæ tempora, quæ ſigna indicent. 64.1.D. quo humore fiat. 2.A. tũ ſigna eius, quę fit per cõitatem. B
Melancholiæ ſigna prognoſtica. 64.2.D
Melancholiæ curatiui canones. 64.2.D. eius, quę fit per communitatem. 65.2.C
Melancholicis apta ſolutiua quædam. 64.4.F.G

Melancholico quę phlebotomia conueniat, tum quibus animaduerſionibus. 64.3.G.H
Melancholicis quàm ſępe exhibenda medicamenta ſoluentia. 64.4.G
Melancholicos quæ lætificent. 65.1.A.B
Melancholiæ ſpecies cutubuth. 66.1.B
Melancholicis ꝙ ablutio maxime conferat. 65.2.B.67.1.B
Melancholicis non ſunt tuta diuretica. 65.2.B
Melancholicus vulnerauit ſibi caput, & ſanus ſuit, ꝙ diu vulnus fuit apertum. 65.2.B
Melancholię ſpecies Iliſci. 66.2.B
Melancholico ſi ſanguis clarus exierit, an ſupprimi debeat. 72.2.A
Melancholia num fiat ex humore melãcholico aduſto, aut non aduſto, dubitatur ex Aui. verbis. 72.1.B
Melancholia quo pacto poſsit in cerebro aduri, quod eſt eius complexioni contrarium. 72.2.B
Melancholiæ ne omni, phlebotomia conueniat. 72.1.C
Melãcholico ne coitus conferat, An itẽ balneũ. 72.2.C.D
Melancholię aphoriſmi ex Hipp. 72.4.G
Melancholia curatur, ſi hydrops ſuperuenerit. 177.1.C
MELICA, eius qualitates & vires. 19.1.A
MELILOTVM in dentis dolore efficaciſsimum. 108.2.B
MELLISSA Aui. bederenzegni. 27.1.A
MELO ſiue pepo, eius complexio, ſpecies, & facultates. 29.4.F
MELONVM nocumentum qua ratione vitetur. 29.4.G
Melonum ſeminum vires. 29.4.G
Melones quare ante cibum comedendi. 29.4.G
Melone eſo vinum ne, quale, & quãtum bibendũ. 30.1.A
MEMBRI principalis diſpoſitionem inquirens, ab illo exorta contempletur. 4.4.H
Membrorum ſitus cognitio quantum conferat. 6.2.C
Membrorum propinquitas aut longinquitas attendenda. 6.2.D
Membra longinqua euacuantes debemus augere medicamenti quantitatem, Tum miſcere aliquid ei dirigens ad illa. 6.3.E
Membro cõpacto, fortius poteſt dari medicamentũ. 6.3.F
Membrum omne ſibi ſimile confortat. 34.3.B
Membrum omne confortat ſibi ſimile aliud membrum. 147.1.B
Membra omnia habent virtutem appetitiuam naturalẽ, ſtomachus inſuper animalem. 167.1.A
Membrorum principalium ægritudines confirmatę raro curantur. 171.1.C
Membrum quodlibet aliud ſibi ſimile a proprietate confortat. 223.1.A
MEMORIÆ diminutio quid ſit, & eius cauſæ. 60.4.E
Memoriæ diminutio qua de cauſa fiat, ſigna. 60.4.E
Memoriæ diminutæ curatio. 60.4.F
Memoriæ diminutę prognoſtica. 60.4.F
Memoriæ diminutionis ex apoſtemate curatio. 61.1.D
Memoria quo pacto artificio corroboretur. 61.2.A
Memoriam firmat borago. 22.4.E
MEMORATIVA virtus lædi poteſt per intenſionem, quod negarunt multi. 66.2.C
MENSTRVA, vide etiam Fluxus humiditatum.
Menſtrua quid ſint, & quas habeant proprietates, & vſus. 254.1.C
Menſtrua quare appellentur flores. 254.1.C
Menſtrua in humana tantum ſpecie ſunt. 254.1.D
Menſtrua quando naturaliter & non naturaliter ſupprimantur. 254.3.E
Menſtrua quibus de cauſis ſupprimantur. 254.3.E
Menſtruorum tempore & virginibus multis, & corruptis cur magnus accidat dolor. 254.4.E
Menſtruorum ſuppreſſorum varia ſigna pro varijs cauſis. 254.3.H. prognoſtica. 254.4.G
Menſtruorum retentionis curatio. 254.4.H
Menſtruatarum coitus quare vitandus. 69.1.C
Menſtruo e ſanguine fiunt quatuor tempore impregnationis. 111.1.D
Menſtrui corruptio minus eſt mala, ꝗ ſpermatis. 252.2.C
Menſtrua quare fiant mulieribus, & qua ætate. 253.4.H qua deſinant. 254.1.A
Menſtrua cito apparentia indicãt vitę breuitatẽ. 254.1.C
Menſtrua retenta quot ſint cauſa malorum. 254.2.A.4.E
Menſtrua naturalia qua Luna fiant, & quo dierum circuitu. 254.1.B
Menſtrua diuerſa ętate Lunę mulieribus fluũt, vt ſunt illæ diuerſę ætatis. 254.1.B
Menſtruis caret hermaphroditus. 254.1.B
Menſtrua prouocantia. 255.1.A
Menſtruorum vicaria phlebotomia. 255.2.A
Menſtruis in prouocandis quę phlebotomię, & cucurbitulę conueniant. 255.2.A.B.C
Menſtrua magis prouocanſ phlebotomia iterata. 255.2.C
Menſtruis in prouocandis digeſtiones vt plurimum præponendę ſunt phlebotomię. 255.2.C
Menſtruis prouocandis non ſemper conuenit phlebotomia. 255.2.C
Menſtrua prouocantia dum adhibentur, qui canones ſeruandi. 255.1.D
Menſtruis in prouocãdis quid pſtet phlebotomia. 255.2.D
Menſtruis in prouocandis, quę dantur per os, debent eſſe liquida. 255.4.G
Menſtruorum ad prouocationem decem & octo auxiliorum genera. 255.3.H
Menſtrua non naturalia quæ ſint, & quæ ex illis damna ſequantur. 256.2.B
Menſtruorum non naturalium cauſę. 256.1.B
Menſtruorum in prouocatione ꝙ ſit perpẽdenda neceſsitas phlebotomię, et cucurbitularũ ſcarificatarũ. 256.1.D
Menſtrua prouocat aloes vſus. 256.1.D
Menſtrua non naturalia ex mala complexione, & apertione oris venarũ eius diu durat, & male curaẽ. 256.3.E
Menſtrua non naturalia qualia ſint in principio, medio, & fine. 256.3.E
Menſtrua non naturalia quare raro medici curẽt. 256.4.E
Menſtruorum non naturalium curatio. 256.4.E.257.1.D
Menſtrua naturalia quot dies fluant. 256.4.E
Menſtruorum naturalium ſigna quę ſint, tum non naturalium. 256.3.F
Menſtruis ſiſtendis vtilia. 257.1.B. alia item multa. 1.D
Menſtruis ſiſtendis Cermiſoni ſecretum. 257.1.C
Menſtrua fluentia retinet ſpica. 257.1.D
Mẽſtrua ſiſtẽtibus cur etiã calida ſint admiſcẽda. 257.4.E
Menſtruo ſanguini an ſit alius humor mixtus, quo pacto cognoſcatur. 257.4.F
Menſtrua quo dierum numero finiant. 268.1.C
Menſtrua qua Lunę quadratura moueantur, & quare. 274.3.E
Menſtruorum aphoriſmi Hipp. 274.4.F
MENTHA in bello cur prohibeatur. 26.2.A
Mentha, eius qualitates, electio ac vires. 26.1.D
MERI quid ſit & eius anatome. 145.2.B
Meri affectio cur ſint admouenda collo medicamenta & alij vniuerſales curatiui canones. 145.4.G
Meri vlcera quibus cauſis fiant. 146.2.B
Meri vlcerum curatio pro cauſis eorum. 146.2.C
Meri vlcerũ ſigna demonſtratiua, & prognoſtica. 146.2.C
Meri apata quibus cauſis fiant, ſigna, & curã. 146.3.F.G
Meri vtrum habeat villos tranſuerſales. 165.2.B
Meri affecto conuenit maxime lac, in quo extincti lapides, quoties extinguendi, & illud cur calidum temperatum ſit exhibendum. 166.4.H
Meri & ſtomachi aphoriſmi Hipp. 167.1.B
MESERAICARVM apoſtematis curatio. 174.4.H
METALLA, quibus medici vtuntur. 51.4.H
MILIVM, eius qualitates, & quot modis in cibum præparetur. 30.3.F

Milium

Millium cum lacte eſum dat bonum nutrimentum. 30.3.F
MINERALIBVS & vegetabilibus mirandæ inſunt virtutes. 133.2.B
MINGENTIVM in lecto cauſæ, ſigna, & curō. 239.3.E.F
Mingentes in lecto, ſi adulti ſint, difficulter curanť. 239.3.F
Mingant in lecto quare quandoq; guloſi. 240.4.F
MITIGANTIA ſimplicia, & eorū differentię. 46.4.F
MOLA altera vera, altera non vera, & eius deſcriptio. 268.4.G.H
Molę ſigna ſunt eadem, quę & concepti fœtus. 268.4.H
Mola quo pacto generetur. 269.1.A
Molę ſpecies ſigna diſtinguentia. 269.2.C
Molam & hydropem ſigna diſtinguentia. 269.2.C
Molam a conceptione ſigna diſtinguentia. 269.1.D
Molę curatio. 269.2.D
Mola aliquando extenditur ad annos quinq;, aliquando vſq; ad finem vitę. 268.4.H
MOLLIENTIA ſimplicia, quę ſunt etiam relaxantia. 45.3.H
Mollificatſuum in tortura ex ſpaſmo. 76.3.E
MORBI longitudo & breuitas quinque deprehenditur. 5.3.G
Morbi qui catarrhum ſequantur. 96.4.H
Morborum omnium fortaſſe eſt cauſa ſtomachi debilitas. 150.4.G
Morbus hæreditarius dupliciter. 290.3.G
Morbi qui nam ſint hæreditarij. 290.3.H
MORDICATIVA ſimplicia. 46.3.E
MORVM dulce & acetoſum, eorum facultates, & electio. 24.1.B.C
Morum cōcedendum ante cibū, & eius correctio. 24.1.D
Morum ſylueſtre, & eius qualitates. 24.1.D
Mori vires, & lachryma ex eo quomodo extrahať. 24.1.D
MOTVS quantum ægrotis debilitatis obſit, exemplis probatur. 13.1.A.B
MVCILAGO pſyllij & citoniorum quare iungatur cum maturātibus & rumpentibus, cū ſit frigida & humida. 118.3.G
MVLIER an ſit grauida, ſignum efficax. 153.1.B
Mulier prægnans, vide etiam Conceptio.
Mulier prægnantium regimen. 269.4.E
Mulieris prægnantis vrina qualis. 264.1.C
Mulieres prægnantes quæ ſymptomata infeſtent, & quo pacto ſuccurratur. 270.2.A.B
Mulieres prægnantes cur ſæpe querantur de vrinæ ſtillicidio. 238.4.G
Mulieribus prægnantibus cur appetitus deſtruatur, in principio. 151.4.G
Mulieres prægnantes in Appulia quę animantia vna cum fœtu ędant. 269.1.C
Mulier prægnans per nares emiſit in diebus 12 plus q̃ 16 libras ſanguinis, & tamen fœtus euaſit. 271.1.B
Mulieribus prægnantibus quibus nam conueniat phlebotomia. 270.G.H
Mulieres prægnantes cur ex retentione menſtruorum nō lædantur. 268.1.A
Mulier prægnans, cum ageret annum nonum. 254.1.A
Mulieri, cui appetitus eſt corruptus, num danda ſint ea, quæ appetit. 153.1.C.2.D
Mulieres cur habeant menſtrua, vide Menſtrua.
Mulieribus quouſq; indulgendum. 13.2.A
Mulieres quare per duos aut tres a partu dies non habeāt bonum lac. 145.1.B
Mulieres quare ante ſeptimū menſem lac inutile habeāt, poſt autem vtile. 145.1.C
Mulieres præfocatę cur ſentiant læſionem diaphragmatis in ore ſtomachi. 145.2.C
Mulier quædam anus ſeptem vixit annos ſine cibo. Alia 40 dies. 166.2.A. quidam religioſus ſumpta euchariſtia dies 20.B
Mulier facta cachectica ex vſu aromatum fortiorū. 176.3.F
Mulier multis annis hydrops caſu curata. 179.3.F
Mulieres cur raro lapide laborent. 226.1.D
Mulier eſt domus cuſtodia. 252.2.B
Mulieres quare ex retento ſpermate ſęuiora ſymptomata patiantur, q̃ viri. 252.2.B
Mulieres medicorum tubę. 252.3.H
Mulierum vrinę cur vt plurimum ſint turbidę. 253.1.A
Mulier diuerſa ętate Lunę phlebotomanda, pro ætatis ſuę diuerſitate. 254.1.B
Mulier calida, cum ſeneſcit, cur magis luxurioſa. 254.4.F
Mulier quo pacto ab aliquibus conceptioni præparetur. 267.3.F. ab Arnaldo. 4.F. a Thadeo. H. a quadā muliere. 268.1.B
Mulieres quando nam concipere incipiant. Tum quando deſinant. 254.1.A
Mulier poſt conceptionem quare ſola coitum appetat. 252.2.C
Mulier num conceperit, quibus experimentis cognoſcatur. 264.2.A
Mulier quædam retulit concepiſſe ſe, ſine vllo tamen ſui ſeminis emiſſi ſenſu. 264.1.A.265.4.F
Mulier qua ratione poſſit grauida fieri. 264.2.D
Mulier & vir quam diu fœcundi. 264.2.D
Mulier qualis quali viro iūgi debeat, vt cōcipiat. 265.2.C
Mulier, quę grauida fit & parit, magis eſt ſana, ſed magis debilis, & citius fit anus. 265.4.H
Mulieres aliæ alia ętate concipiunt. 266.1.C
Mulier ſit ne ſterilis an fœcunda, qbus dignoſcať. 266.2.C
Mulier poſt coitum quę debeat ſeruare. 267.2.C
Mulier ſuper fœtantes quales ſint. 268.1.D
Mulier ſex embryones emiſit. 268.1.D
Mulier quę nam ſit maſculorū magis generatiua. 268.4.F
Mulieres quibus cauſis fœtum non contineant, tum quibus auxilijs ſuccurratur. 270.3.F.271.1.A
Mulier cur vehementioribus affligatur doloribus in aborſu, q̃ in partu. 271.2.A
Mulieris aborſum facturę ſigna. 271.2.B. prognoſtica. D
Mulieri an ſit in vtero fœtus mortuus, quibus deprehendatur ſignis. 271.2.C
Mulier valde extenuata quare abortiat. 271.1.D
Mulieres quare abortiant, ſi fuerit hyems auſtrina, & ver boreale. 271.1.D
Mulier quibus cauſis pariat difficulter. 271.2.D
vide etiam Partus.
Mulieres primo parientes cur maiores habeant dolores. 271.3.E
Mulier duodecimo anno rariſsime parit. 271.4.E
Mulieres paruę ne nubant viris magnis. 271.3.F
Mulier pinguis parit difficilius, q̃ extenuata. 271.4.G
Mulierę difficulter parturiente q̃ ſit diuerſa ratio obſtetricis agendorum. 272.2.C
Mulierę parturiente quę ſint obſtetrici facienda. 272.1.D
Mulier ſi laborat in partu vltra vel circa quartum diem, fœtus vt plurimum moritur. 274.1.A
Mulieris enixę regimen. 274.2.B
Mulieri, ſi vtero mortuus ſit fœtus, qua arte medendum. 274.1.A
Mulieres reſpicientes aphoriſ. ex Hip. 274.4.E
Mulier poſsit ne parere fœtus plures, q̃ ſeptem. 274.3.F
Mulier. vetularum verba ad dorſi dolorem curandum. 286.3.H
Mulieres cur raro podagra aut ſciatica laborent. 290.4.G
MVMIA ſanguinem mortuum reſoluit. 175.1.C
MVNDIFICATIVA, abſterſiua, & lauatiua ſimplicia. 45.4.E
MVSCVLORVM ſub diaphragmate apparens apoſtema quo pacto curetur. 174.4.H
Muſculorum ventris apoſtema reſoluentia. 175.1.A
MYRACHIA ſtatio quæ dicať. 160.4.G
Myrach & hypochondriorum aphoriſmus Hip. 167.1.D

MYROBALANI citrini num conferant in principio apoſtematum calidorum ſtomachi. 166.4.F
Myrobalani medicina fortis Auic. 166.4.G
MYRTVS, eius qualitates, & vires. 29.1.A
Myrti granorum completorum ſuccus tuſsim ſedat & pectus ac pulmonem confortat mirabiliter. 122.3.E

NARCOTICA vide etiam Opiata.
Narcotica quare in catarrho adhibenda. 120.2.B. cum quibus. 4.E
Narcotica in ſputo ſanguinis vtilia. 126.1.B.C.2.D
Narcotica quibus inter ſe gradibus diſtinguātur. 150.1.D
Narcotica in fluxu ſanguineo non excoriatiuo aliquando neceſſaria, ſed caute adhibenda. 195.2.C
Narcotica qua ſint hora exhibenda. 204.2.A
Narcoticorū de vſu in fluxibus exacta tractatio. 204.1.B
Narcotica ꝙ̄ frequenter exhibenda. 204.2.B
Narcotica qualibus corporibus danda & non danda. 204.2.B
Narcotica quando nam conueniant. 204.1.C
Narcoticorum quantitas exhibenda. 204.2.C
Narcotica quare exhibenda ante aduentum acci dentis. 204.2.C
Narcotica quibus corporis partibus obſint. 204.2.C
Narcotica quibus corrigantur. 204.1.D
Narcotica quæ afferant nocumenta. 204.1.D
Narcotica qua ſubſtantia, & quo loco melius adhibeantur. 204.2.D
Narcoticorum bezoar quæ ſint. 209.1.B.C
Narcotica quando & quæ in colica adhibenda. 212.1.C
Narcotica num colicę conueniant. 215.4.H
Narcotica ſimplicia deteriora compoſitis. 216.1.A
Narcotico dato, alia hora dandum, quod cauſam euacuet. 216.1.C
Narcotica multum vitanda in colica ventoſa. 216.1.C
NARIVM in cibo qualitates. 33.3.G
Narium ſanguis ex venis an ex arterijs fluat, quibus dignoſcatur. 59.3.E
Narium ſanguinis fluxus quibus ex cauſis fiat. 95.2.B.C eius differentiæ. D
Narium in fluxu ſanguinis quæ quātitas mulieri cuidam prægnanti exierit, & tñ vixit & ipſa & fœtus. 95.2.D
Narium in fluxu ſanguinis, quæ quantitas aliquando exire ſoleat, Tum quantus ſanguis poſsit ab homine exire citra mortem. 95.2.C
Narium ſanguinis fluxus ſigna multiplicia pro multiplicibus cauſis. 95.3.E. prognoſtica. H
Narium ſanguinis fluxus curatio multiplex pro cauſa multiplici. 95.4.F
Narium ſanguinis fluxu q̄ magis lædantur. 95.3.E
Narium ſanguinis fluxui hæmorrhoides vtiles. 96.1.A
Narium ſanguinis fluxui cur non conueniant medicamēta cauterizantia. 96.1.B
Narium ſanguinis fluxui medelę vtiles multæ, & differētiæ earum. 96.2.B.C
Naribus ſanguinem prouocantia. 96.2.D
Narium apoſtemata vt curentur. 99.2.A
Narium fœtor quid ſit, & eius cauſæ. 98.2.A
Narium fœtoris ſigna pro ipſius cauſis. 98.2.B prognoſtica. D
Narium fœtoris curatio varia pro varia cauſa, & eſt curatio vera. 98.2.D. non vera. 3.H
Narium fœtori vtilia. 98.3.F
Narium ſanguinis fluxu in omni num phlebotomia conueniat. 100.2.D. tum a quo latere. 3.E.4.E.F
Narium affectuum aphoriſmi Hipp. 101.3.H
Narium fœtor fieri poteſt aliquādo materia fœtida in cerebro exiſtente. 201.3.H

NASVS quid ſit, eius anatome, & vſus. 94.3.G
Naſo conferentia multa. 94.3.H
Naſus quibus iungendus ante forte caput purgiū. 94.4.H
Naſi vlcus, eius differentiæ, & curatio. 98.4.F
Naſi vlceribus medicamenta quæ oporteat adhibere. 98.4.G
Naſi vlceribus vtilia. 99.1.A.C
Naſi partis ſuperioris oppilatio quibus fiat cauſis, & vt curetur. 99.2.B
Naſi pars ſuperior chaiaſim vel chaiſim. 99.2.B
Naſi hæmorrhoides quę facile curentur, quæ difficulter. 99.3.E
Naſi polypus oppilat aliquando eius foramina, aliquādo peruenit vſq; ad vuulam. 99.3.E
Naſi polypus, hæmorrhoides, & cancer, quid ſint, vnde fiant, & in quo differant. 99.2.C.D. ſigna demonſtratiua & prognoſtica. 3.E.F
Naſi polypo vtilia. 99.4.E.F
Naſi polypus quando poſsit curari, aut non. 99.3.F
Naſi polypus vt vi extrahatur, & cauterizetur. 99.4.F.G
Naſi polypi, hæmorrhoidum, & cācri curatio potius pertinet ad Chirurgum, quàm phyſ. Et quando nam recidiuent. 99.3.G
Naſi polypi curatio. 99.3.G. hæmorrhoidarum. 4.H cancri. H
Naſi hæmorrhoides & cancer quando naſcantur. 99.3.F
Naſi cancer non curatur, & maxime vbi radicitus euelli non poteſt. 99.3.G
Naſi cancer, cum non poſsit curari, quo pacto tractandus. 100.1.A
Naſi pruritus quibus ex cauſis fiat, & vnde curatio petenda. 100.2.C
NASTVRCII ſemen quàm ſit efficax in fluxu ventris cohibendo. 203.3.G

NASCALIA VTILIA
Aborſui vitando. 270.4.G
Conceptioni dignoſcendæ. 264.2.B
Conceptioni. 265.1.A.B.D. 267.1.D.2.A.3.F.G 4.G.H
Iuncturarum dolori. 285.1.C
Matricis frigiditati. 253.2.C
apoſtemati calido. 259.2.B
præfocationi. 262.2.C.3.E
Menſtruis prouocandis. 256.1.A.B.D.2.A
ſiſtendis. 257.3.E.F.4.E
Molę educendæ. 269.3.H
Partui difficili. 272.1.B.273.1.C.D.3.G
Ventri inflato in puerperis. 273.4.G
Naſcalia quando & quomodo ſint adhibenda. 256.1.A
Naſcalia quare non ſint immittenda virginibus. 256.1.B
NATVRA non deficit in neceſſarijs, neq; abundat in ſuperfluis. 111.1.D
Naturæ virtus diſcretiua quo pacto operetur. 227.1.C
Naturæ opus an ingrediatur frigiditas. 151.2.A
NATVRALE poteſt capi dupliciter. 221.3.B
NAVSEA, vide Satietas nauſeatiua.
Nauſeę & ſyncopę in enixa qūo ſubueniendum. 273.4.H
NEBVLA vide Albugo. Nebulæ ſiue ſcaletę ſolutiuę. 285.2.A
Nebularum diuerſa præparatio, tum quibus conueniant, quibus non. 21.4.G
NERVVS quid ſit. 73.1.D
Neruorum in cibo qualitates. 33.3.G
Neruorum paria ſeptem, quę a vētriculo cerebri anteriore naſcuntur. 53.1.A. alij nerui. B
Neruorum morbis frigidis mirabile ſtœchas. 73.4.F
Neruos cōtortātia ſimplicia, olea, cōfectiones &c. 74.4.G
Nerui reuerſiui quo pacto voci pręſint formandę. 123.2.C
NESPILLA, eorum qualitates, & facultates. 29.1.B
NIGELLA in catarrho frig. mirabilis. 97.4.H

Nothi

NOTHI cur magis referant patres putatiuos, q̃ veros. 268.4.E
non Videntes in die qua ex cauſa id patiantur, & curatio. 87.2.B.C
NVCHA quid ſit, eius anatomia, & complexio. 73.1.C
Nucha eſt cerebro frigidior. 61.1.B
NVGÆ ſubtilium ſpeculationum fugiendę. 21.1.C
NVTRIMENTVM carniũ minuit frixura. 251.2.A
Nutrimentum piſcoſum num noceat hepati. 181.3.E
NVX, eius cõplexio, recentis & ſiccæ, & electio. 26.2.A
Nux cum melle nutrita quas habeat facultates. 26.2.A
Nucis vires. 26.2.B.C
Nucis nocumenta & correctio. 26.2.B
Nux cum ficubus edenda. 39.1.D
NYCTILOPA quid ſit, vnde fiat, & eius differentiæ. 87.1.B
Nyctilopis vtilia. 87.2.A
Nyctilopa quibus accidat. 87.1.B
Nyctilopę cauſæ. 87.1.C
Nyctilope nũ primo ſit phlebotomãda cephalica. 89.2.C
Nyctilopę ſigna, & curatio. 87.1.C.D

OBLIVIO inducitur cucurbitula cum ſcarificatione, nuchæ affixa. 60.2.C
OBSTRVENTIA ſimplicia. 45.3.F
OCVLORVM albugo, vide Albugo.
Oculorum ſpiritus, vide Spiritus viſiuos.
Oculorum vngula, vide Vngula.
Oculorum macula rubea, vide Tarſati.
Oculorum pruritui certum remedium. 25.4.G
Oculus habet cum cerebro & partibus eius colligantiam. 78.2.C
Oculi anatome. 78.2.D. deſcriptio. 3.F
Oculis quot medicamentorum differentiæ conueniant. 78.3.H
Oculis quæ conferunt, ſimplicia & compoſita plurima. 78.4.E.F.G. quę nocent. G.H. & 79.1.A. quæ viſum acuunt. 78.4.H
Oculis mederi aggrediẽtes quæ nã in primis animaduertere oporteat. 78.3.G
Oculorum dolor quid ſit, & eius varia curatio pro varia cauſa. 80.3.H
Oculo nihil immittendum, niſi præcedat mollificatiuum. 83.2.A
Oculi cicatricum remedia. 83.2.D
Oculi exitus ſigna, & curatio. 84.2.A.B
Oculi exitus ſeu expreſsio quid ſit & vnde fiat. 84.1.D
Oculi profunditas, ſeu imminutio oculi, & curã. 84.2.C
Oculorum affectibus an vomitus conferat. 88.4.H
Oculorum affectuum Aphoriſmi Hipp. 89.4.F
Oculi & lingua cur in omni magno gutturis apoſtemate lædantur. 118.3.G
Oculorum in cibo qualitates, & correctio. 31.3.G
ODORAMENTORVN vſus qs debeat eſſe. ſolio. 56.3.G
ODORIFERVM VTILE
Capitis dolori ex bile. 55.3.G. ex phlegmate. 56.3.F
Catarrho cal. 97.4.F. frigido. H
Epilepſiæ. 70.3.E
Melancholiæ. 64.4.H
Sterilitati. 267.4.G
Subeth a complexione mala. 62.1.D
Odorifera cur mulieribus vitanda. 56.3.H
ODORATVS tripliciter vt lædatur. 94.4.E
Odoratus tripliciter læſi cauſæ. 94.4.F
Odoratus ſigna plura pro pluribus cauſis, prognoſtica. G 94.4.F
Odoratus læſi curatio pro læſionis cauſis. 94.4.H
Odoratui vtilia plurima. 94.3.H. 95.1.A.C.2.A
ODORVM horribilium curatio. 103.4.E
OESOPHAGVS vide Meri.
OMPHACIVM vide Agreſtum
ORDO in conſilijs ſeruandus. 37.2.A
ORIS deſcriptio, & eius vſus multiplex. 102.1.A
Oris & linguæ alcola, ideſt puſtulæ paruę, quibus cauſis fiant, earum differentiæ, ſigna, & curatio. 104.4.F
Oris & linguę bothor, id eſt apoſtemata parua, qbus cauſis gignantur, & curatio in lactente, & adulto. 104.3.G
Oris & linguę vlcera maligna, in febribus peſtilẽtibus & pluuijs multiplicantur. 104.4.G
Oris & linguę vlcerum malignorum curatio. 105.2.A
Oris fœtor quo pacto, & quibus cauſis fiat. 105.2.D
Oris fœtor q̃re poti⁹ ex phlegmatis putredine fiat. 105.3.E
Oris fœtori vtilia ſimplicia & compoſita. 105.3.G.4.G 106.1.A.B.C.2.A.B
Oris fœtoris ſigna pro cauſis varijs, & curatio. 105.3.F.G
Oris vlcerum aphoriſmus Hipp. 106.3.F
Oris fœtorem facere putatur a quibuſdam garyophyllus, quod non probatur. &c. 105.4.F
OLERA frigida omnia abluendo ventoſitatem acquirunt. 29.4.F
OLEAGINOSA & vnctuoſa extra adhibita obſtruunt. ſolio. 181.2.B
OLEVM, eius differentiæ, & vires. 21.1.A
Oliuę conditæ, & earum vires. 21.1.B
Oleum piſtachiorum cum quibus coitum iuuet. 25.4.H
Oleum cinnamomi quid præſtet. 28.1.D
Oleum ſublime contra vermes. 30.4.F
Olea calida & frigida, quę ſunt in vſu. 52.2.C
Olea conſtrictiua. 52.3.F
Oleum laurinum aſthmati eſt ſingulare. 121.1.B
Oleo cur caput tangi non debeat. 98.1.B
OLEANDER mirabilis ad vermes aurium. 94.1.A
OPPILATIVA ſimplicia. 45.3.F
OPHTHALMIA, quę vera eſt, quid ſit, & vnde fiat. 79.1.B. quid item non vera. C. & alię diuiſiones. C.D
Ophthalmiæ ſigna demonſtratiua pro diuerſitate cauſarum ipſius. 79.2.A. prognoſtica. C
Ophthalmiæ tempora quatuor diſcernantur. 79.2.C
Ophthalmiæ cauſæ. 79.1.D
Ophthalmia in calidis regionibus cur abundet, contra in frigidis. 79.2.D
Ophthalmia ſtantibus cur accidat, & oculos magnos habentibus. 79.2.D
Ophthalmię curã multiplex pro cauſa multiplici. 79.3.E
Ophthalmia in cholerica, vbi cõiungitur fluxus rheumatis, a diureticis abſtinendum. 79.3.F
Ophthalmiæ localia cum adhibentur, quæ ſeruari oporteat. 79.4.F.G
Ophthalmię medicamenta localia. 80.1.A
Ophthalmię omni, an phlebotomia conueniat. 89.1.B
OPII correctiua. 199.3.F
Opium, in quantum amarum, calidum. 231.4.G
Opium prohibet naſci pilos. 85.3.F
Opiatum in ſpaſmo ex punctura, cum tribus cautionibus. 76.1.A
Opiatorum vſu ne fiat ſtupor, cautio. 55.4.G
Opiata ſecurius applicantur exterius, q̃ interius. 62.4.F
OS aut ſpina gutturi hęrẽs qua arte remoueaẽ. 114.4.H
Oſſa, quæ ſunt in vſu. 51.4.F
Oſſeum vide Scortum.
Oſſa, pili, & vngues non ſentiunt. 111.1.B
OSTREA & conchilia cuius ſint nutrimẽti, & eorum electio. 31.4.G

Oſtrea

Oſtrea & cõchilia magis idonea medicinę, q̃ cibo. 31.4.G
OVA gallinę cuius ſint qualitatis. 21.2.A
Oua ſex habent conſiderationes. 21.2.A
Ouorum vires quædam. 21.2.D
Oua recentia cur meliora, & ędita a nouilunio ad pleni-lunium. 21.2.B
Oua parua lõga, tũ decocta in aqua quare meliora. 21.2.C
Oua cur maxime nutriant. 21.2.D
Oua gallata quare ſint præferenda. 21.2.D
Oua quorum animalium præſtent bonitate. 21.2.B
Oues quo pacto ſui pulmonis hulcera curent. 133.2.B
Ouum doloris capitis ſpecies quod nam ſit. 53.2.A
OXYMEL a paralyſi conueniat. 77.4.E

PALMOS, vide Saltus.
PALPEBRARVM affectus quot ſint. ſolio. 84.2.D
Palpebrarum & ſuperciliorum pediculi vnde fiant, ſigna, & curatio. 84.3.E
Palpebrarum clauſio difficilis qua ex cauſa oriatur, & curatio. 84.4.F
Palpebrarum craſsities, ſeu ſilach, vnde fiat, & curatio. 84.3.G. curatio chronicę.H
Palpebrarum inuiſcatio quid ſit. 84.4.G
Palpebrarum inuerſatio quid ſit, vnde fiat, ſpecies eius, & curatio. 84.4.H
Palpebrarum ſcabies & pruritus quid ſit, vnde fiat, eius ſpecies, & curatio. 85.1.B.C. curatio antiquę. 2.B
Palpebrę pilorum caſus, vide Palpebrarum craſsities. 85.2.C
Palpebrarum ſcabies cum antiquatur, vix curam recipit. 85.1.D
Palpebrarum pili inuerſi qua ex cauſa fiant, & curatio. 85.2.C.D. pili additi. 3.F
Palpebrarum pili inuerſi quo pacto chirurgia curandi. 85.3.E
PALPITATIONIS curatio. 68.2.A.B
Palpitationi conferentia. 68.2.A.B
Palpitatio, ſeu alue, quę eſt vertigo minor, quid ſit, quid differat a maiore, & vnde fiat. 68.1.D
PANIS non bene fermentatus quare grauior. 26.4.F
Panis ſalitus digeſtu facilior. 26.3.H.4.E
Panis propter furfur quid præſtet. 40.4.E
Panis eſt vt ſubiectum & materia prima aliorum ciborum. 40.1.F
Panis multę differentiæ, electio, & facultates. 40.3.F
Panis q̃uo ſale reddatur leuior, cum ſit grauis. 40.4.F
Panis calidus quę damna afferat. 40.4.G
Panis quę afferat detrimenta, & correctio. 40.4.H
Panis quare vulgo dicatur peſsima repletio. 41.1.A
Panata, eius complexio, & diuerſæ præparandi rationes. 41.1.A.B.C
Panis ſpeltę phthiſicis eſt vtilis, & quare. 133.3.G
Panis aſſatus reddit vinum ſtypticum. 141.3.E
PANICVM quo pacto præparatum cõferat fluxui cholerico & dyſenterico, & aſperitati pectoris. 30.3.G
Panicum, eius qualitates, & quot modis præparetur in cibum. 30.3.G.H
Panicum quomodo valeat ad tuſsim. 30.3.H
PAPAVERIS ſemine quo pacto lac minuatur, & augeatur. 143.3.E
PAPILLARVM vlceribus & pilis conferentia. 144.3.F
PARALYSIS cur poſsit fieri in dextra parte & non ſiniſtra, & econtra. 53.1.B
Paralyſis cauſæ. 73.2.B
Paralyſis communiter accepta quid ſit. 73.1.D. proprie accepta. 3.A
Paralyſis a ſtupore & tremore quid differat. 73.1.D
Paralyſis varia ſigna pro cauſis varijs. 73.1.D. ſigna prognoſtica. 3.E.F
Paralyſis quibus morbis ſuccedere ſoleat. 73.3.F
Paralyſi conferentes ſyrupi. 73.4.G
Paralyſi optima iridis radix, Optimum & euphorbium in fœce vini aut olei bullitum. 74.3.F. caſtoreum.G
Paralyſis curatio. 73.3.G. eius, quę fit ex caſu & percuſſione, & reliquis cauſis. 74.4.H
Paralyſi ne conueniat oxymel. 77.4.E
Paralyſis quid differat a ſpaſmo. 77.3.F
Paralyſi ſ curãda nũ a principio fortib9 ſit vtẽdũ. 77.3.G
Paralyſi confert vinum ſaluiatum. 77.3.G
PARALYTICIS vter oculus minoretur. 77.4.E
Paralyticis quomodo febris prouocetur. 75.1.A.4.F
Paralyticis ne vinum conueniat. 77.3.G
PARTVM facilem reddit ſternutatio. 100.1.C
Partus facilis ſigna. 271.3.G
Partus difficilis quibus fiat cauſis. 271.2.D
Partus naturalis quis ſit, & non naturalis. 271.3.E.G
Partus qua ratione facilis reddatur. 271.4.G
PARTVRIENTIS quę debeat eſſe victus rõ. 272.1.C
Parturientium difficulter q̃ multiplex ſit ratio obſtetrici agendorum. 272.2.C
Partu proximo quę ſint agenda obſtetrici. 272.1.D
Partum facilem quę præſtent ſimplicia, tũ 16 genera auxiliorum. 271.4.F
Partus propinqui ſigna, & difficilis. 271.4.F. prognoſtica.G. ſigna item propinqui. 272.1.C
Parturientem quæ ſymptomata ſequantur, tum qua arte ſingulis ſubueniatur. 273.2.A
Partus difficilis aphoriſ. Hipp. 274.4.G
PASSIO galeata quę nam dicatur. 53.2.A
PASSVLARVM ſpecies, qualitates, & electio. 24.4.E.F earundem vires.F.G
Paſſularum nocumentum, et correctio. 24.4.G
Paſſulæ pro vario ſcopo varia adminiſtratio. 24.4.G.H
Paſſulis vtendi rationes. 24.4.H
Paſſularum virtus. 192.4.F.195.4.G
PISCES eorum qualitates, & electio. 31.2.C
PASTINACA, eius ſpecies, qualitates, & electio. 26.2.C eiuſdem nocumenta, & correctio.C.D
Paſtinacę vires. 26.2.D
Paſtinachę ſemen forte remedium in paruulis ad vrinam. 39.4.G
PASTORES cur ſint pingues. 30.3.G
Paſtores qua arte vtantur, vt maſcula animalia gignantur. 268.2.A
POEONIAE ſuccus conceptioni mirabilis. 267.3.B
Pœoniæ grana ſunt de maxime conferentibus incubo. 68.2.B
PECTINATIONIS vtilitas. 86.1.A
Pectinationes capitis in dolore capitis a phlegmate vt fieri debeant. 55.4.H
PECTVS quid ſit, eiuſq; anatome. 118.3.H
Pectoris oſſa. 118.4.H
Pectoris ſanies aut ſanguis qua rõne extra feratur. 119.1.C
Pectoris complexio. 119.1.D
Pectoris materię difficulter medicamento purgante educuntur. 120.3.F
Pectoris vlcera facilius curantur. 132.3.H
Pectus a ſanie mundantia & exiccantia. 134.2.B
Pectoris materiæ per ſputum magis ſpecifice euacuantur. 134.1.C
Pectori proprium medicamentum eſt agaricus. 134.1.C
Pectoris ſoluta continuitas cur facilius ſanetur. 136.1.B
Pectoris ſanguis quomodo poſsit extra per pulmonem pelli, cum interea coaguletur. 136.2.D
Pectoris apoſtema num fluxu ventris curetur. 215.2.B
PEDVM in cibo qualitates, electio, & correctio. 34.1.B
Pedes in aqua calida poſiti diuertũt, q a attrahũt. 162.4.G

Pedum debilitas quibus cauſis fiat, & qua ratione curetur. 290.2.D
PEDICVLI palpebrarum & ſuperciliorum, vide Palpebrarum.
PEPO, vide melo.
Pepones colicam facere. 211.1.C
PERIPNEVMONIA quid ſit, & vnde fiat. 131.1.D
Peripneumonia vnde dicatur, & quibus fiat ex cauſis. 131.2.A.B
Peripneumonia vera eſt ex phlegmate, non vera autem ex cholera. 131.2.B
Peripneumonia ne ſuppuretur, q̃ſi ſit curandum. 131.3.E
Peripneumonia alijs ſuccedens morbis 12 die vtplurimũ interficit. 131.2.B
Peripneumoniæ ſigna demonſtratiua. 131.2.C
prognoſtica. D
Peripneumonia cur rariſsime humore melancholico fiat. 131.1.D
Peripneumoniæ non confert fluxus ſanguinis narium, ſicut pleuritidi. 131.2.D
Peripneumonia fortioribus indiget, q̃ pleuritis. 131.3.E
Peripneumonia terminatur, vt pleuritis. 131.3.E
Peripneumoniæ curatio, quę quidem curatur, ſicut pleuritis. 131.3.E
Peripneumoniæ quæ phlebotomia vtilis. 132.1.A
Peripneumoniæ maturatio quando cognoſcatur eſſe neceſſaria. 132.1.B
Peripneumoniæ calor naturalis conſiderandus, & iuxta illius intenſum aut remiſſum gradum reliqua moderanda. 132.1.B
Peripneumonię rupto apoſtemati cur non neceſſario phthiſis ſuccedat. 132.2.D
Peripneumonia in ſiniſtra num ſit deterior. 137.1.B
Peripneumonia vera ſit verior, cholerica, an phlegmatica. 137.2.D. vtra deterior. 3.F
Peripneumoniæ & pleuritidis aphoriſmi ex Hip. 138.1.C
PERNICIOSA ſimplicia quid ſint. 46.4.H
PERSICA, eorũ differẽtiæ, qualitates, electio. 30.2.C.D
Perſica ſtomachum confortant. 30.3.E
Perſicorum vires. 30.3.E
Perſica quæ nam ſint meliora, quæ exoſſantur, an quæ non. 30.3.E
Perſica quando edenda, & quomodo corrigenda. 30.3.E
Perſica ſicca difficulter digeruntur, licet ſtomachum cõfortent. 30.3.B
PESSVS ſeu peſſaria, vide Naſcalia.
PETROSELINVS, & eius qualitates. 27.1.A
eiuſdem & radicis vires, & correctio. B
PEVCEDANVM in dentis dolore poſitum in corroſione eius ſtatim ſanat. 108.2.B
PHILONIVM calidum ne ſit, an frigidum. 52.1.D
Philonium perſicum in ſputo ſanguinis commendatur. 126.2.A
Philonij perſici deſcriptio & iuuamenta. 127.2.B
Philonium ſecundum vtrãq; deſcriptionem qua ſit exhibendum quantitate. 199.4.H
Philonium an ſit calidum. 216.1.D
Philonium eſt duplex. 224.4.G
PHISTICI, vide Piſtachia.
Phiſtici hepati frigido valde vtiles. 168.1.B
PHLEBOTOMIA quibus cauſis fiat, & quanta, & quo ſitu corporis ægroti. 15.3.G
Phlebotomia in contraria parte dolori capitis faciẽda in principio, poſt principium in eadem. 54.4.E
Phlebotomia eſt communis humoris euacuatio. 54.4.F
Phlebotomię loco quę ſint agenda. 59.1.C
Phlebotomia vtrum in capitis dolore conueniat. 70.4.E
Phlebotomia vt plurimum in principio cõuenit in phreneſi ratione phreneſis, quinque ſeruatis conditionibus. 71.2.B.C
Phlebotomia in melãcholia ſi fiat, & ſanguis clarus fluat, an ſit ſupprimendus. 72.2.A
Phlebotomia quando non ſit facienda. 72.1.C
Phlebotomia ex ſe videtur contraria neruis. 74.2.A
Phlebotomia vtrum conueniat ophthalmię omni. 89.1.B
Phlebotomia num primo ſit ex cephalica facienda in nyctilopa. 89.2.C

PHLEBOTOMIA QVAE EX VENA facienda.

IN
Aborſu vitando. 270.3.G
Angina. 116.1.A
Ani apoſtemate calido. 219.2.D. frigido. 3.G
Ani exitu. 220.2.B
Apoplexiá. 63.2.D
Appetitu canino. 154.2.A
Articulorum dolore. 280.3.H. 281.3.G. 283.3.E 284.2.A. 285.2.C
Aſthmate. 121.1.C
Aurium dolore. 92.3.H
Cachexia. 175.4.E
Colica. 211.2.C.4.F
Cordis apoſtemate. 142.1.C. tremore. 139.3.F
Dentium dolore. 108.2.D
Diarrhæa. 194.2.C
Dorſi dolore. 280.4.G. 287.1.D
Dyſenteria. 198.2.A.& B
Elephantiaſi. 278.3.E
Epilepſia. 70.1.B.C
Febribus puerperarum. 273.4.F
Fluxu ex cutis denſitate. 205.1.A
Gibboſitate. 277.2.D
Gingiuarum apoſtemate. 112.3.H
Gonorrhæa. 246.1.C
Hepatis oppilatione. 171.3.E.F
apoſtemate ſanguineo. 173.2.B.C.3.F. 182.1.A
cholerico. 173.3.G. 174.4.H. phlegmatico. 173.4.F. 174.1.B. ex caſu. 175.1.C
Hæmorrhoidibus. 217.4.E. 218.1.B
earum nimio fluxu. 3.G.4.H
Hydrope. 177.3.F
Hypoſarca. 180.2.B.D
Ictericia citrina. 184.3.G.4.G. nigra. 186.2.A
Iliaca. 212.3.H
Iuncturarum doloribus. 283.2.C. 290.4.H
Lactis exuberantia. 143.3.F
Lachrymarum fluxu. 82.1.C
Linguę magnitudine. 103.2.C
apoſtemate. 103.4.F
ranula. 104.1.C
eiuſdem & oris apoſtematibus paruis. 3.H
Mammillarum apoſtematibus. 144.2.D
magnitudine earum. 3.G
Matricis apoſtemate. 258.4.E
cancro. 259.4.F
hulcere. 260.1.A
rhagadijs. 2.C
pruritu & priapiſmo. 3.G
præcipitatione. 261.2.B.C
præfocatione. 262.2.D
Melancholia. 64.3.G.H
Menſtruis prouocandis. 255.2.A.B.C
ſiſtendis. 256.4.H. 257.1.A.D
Mola. 269.3.F
Muliere hæmoptoica ex menſtruorum carentia &c. 136.4.F
Narium fœtore. 98.3.E Naſi hulcere. 98.4.G
Nyctilopa. 87.1.D
Ophthalmia. 79.3.F
Palpebrarum craſsitie. 84.4.E
ſcabie. 85.1.D
Peripneumonia. 131.3.E. 132.1.A.D.2.A

Phreneſi.

Phreneſi.59.1.B. quibus cautionibus.C
Phthiſi. 134.1.B
Pleuritide. 129.2.A.3.E.4.H
Pupillę dilatatione. 83.4.E
Renum oppilationę. 223.1.D
præſeruatione ab eorum dolore. 224.1.C
dolore eorundem. 225.1.A.C.2.D
apoſtematibus. 229.1.A
hulceribus. 231.1.D
ſcabiei. 4.E
Sanguine ex aure manante. 94.2.D
Sanguineo fluxu non excoriatiuo. 194.4.F.195.1.A
Sanguinis fluxu ex naribus. 95.4.G.H.100.4.H
Sanguinis nimio fluxu in puerperis. 274.1.C
Sanguinis ſputo. 126.2.B.3.E.127.1.D
Sanguinis mictu. 241.2.C.3.E.F
Sciatica. 288.4.F.289.1.D.290.4.H
Spleni male affecto. 186.4.E.187.1.B.C
obſtructo.189.4.F. debilitato. 189.3.E
Sputi multitudine. 101.3.G
Sterilitati ex humiditate ſuperflua. 267.1.D
Stomachi affectibus. 147.2.B.C
complexione eius mala cum materia. 148.1.D
dolore, concluſiones octo. 150.2.B.& D
apoſtemate. 159.1.C.D.3.H
Stupore. 77.2.A
Subeth a ſanguine. 62.1.D
Syncope. 141.2.C
Teneſmo. 201.1.D.4.F
Teſticulorum apoſtematibus. 244.1.B
vulneribus. 3.H
Tuſſi. 122.3.F
Varicibus. 277.4.H.278.1.C.2.A
Vertigine. 68.1.A
Veſicę apoſtematibus. 234.3.F.4.G
Virgę virilis apoſtematibus. 247.3.F
Viſu debili ex multis ſpiritibus. 86.3.H
corrupto. 87.4.E
Vomitu. 162.4.G.163.1.B.D.3.G
Vrinę difficultate. 238.1.B.C
Vuę caſu. 117.1.C
Phlebotomia num conueniat in omni auris dolore ex bile. 94.2.C
Phlebotomia quibus caſibus catarrho conueniat. 97.2.D
Phlebotomia num in omni fluxu ſanguinis narium cōueniat. 100.2.D. tum a quo latere. 3.E.4.E.F
Phlebotomia in fluxu ſanguinis narium quando nam ſit ignominioſa. 100.3.G
Phlebotomia num in catarrho conueniat. 101.1.C
Phlebotomia in catarrho tribus caſibus eſt neceſſaria. 101.1.D
Phlebotomia cur ſuſpecta in patientibus anginam, ſi ex illa in ſyncopen cadant. 116.1.A
Phlebotomia vtrum omni ſquinantię conueniat. 118.2.C
Phlebotomia vtrum ex eadē, an ex oppoſita dolori parte in ſquinantia facienda. 118.2.D
Phlebotomia in ſanguinis fluxu qua rōne iterāda. 125.3.G
Phlebotomia ſaphenę vtrum plus cōferat in parte oppoſita, q̄ in eadem, ſi pleuritis ſit in parte dextra. 137.1.C
Plebotomia ſit ne vſq; ad ſyncopen facienda. 142.1.D
Phlebotomia inferioris labij ſępe cōfert in affectibus ſtomachi ob colligantiam. 147.2.C
Phlebotomia qn̄ nam hepati affecto conueniat. 168.3.G
Phlebotomia eſt euacuatio vniuerſalis, humorum reſpiciens multitudinem. 168.3.H
Phlebotomia ſaluatellę competit in omni oppilatione antiqua hepatis. 171.1.C
Phlebotomia plurima ſplenem apoſtemat. 187.3.G
Phlebotomia venarum poſt aures ſterilitatis eſt cauſa. 245.3.E
Phlebotomare ſuper euacuationem ſanguinis periculoſum. 255.3.E
Phlebotomia num podagrę conueniat, Authorum ſententiæ. 288.1.B
PHLEGMA ſimplicia ſoluentia, quę ſunt in vſu. 48.3.H
Phlegma non naturale ſoluētia, quæ ſunt in vſu, & primo dulcis, inſipidi, & aquoſi. vitrei, mucilaginoſi, & crudi. 49.2.B. pontici, acetoſi, & acris.C. ſalſi.D
Phlegma magis abundat in inteſtinis, q̄ in venis ſuperfluat. 221.1.D
PHRENESIS vera & non vera. 58.2.D
Phreneſis, ſiue charabiti, ſiue ſirſen quid ſit, & eius curatio. 58.2.D
Phreneſis qua capitis apoſtemata parte fiat, ſigna. 58.4.E prognoſtica.G
Phreneſis cauſæ. 58.3.F
Phreneſis quo humore fiat, ſigna. 58.4.F
Phreneſis ſigna. 58.3.G
Phreneſis curatio. 59.1.A. cholericæ ſanguineæ. B. cholericæ.D. non verę. 3.H
Phreneſim patienti quo loco vena ſecanda. 59.1.B & quibus cautionibus.C
Phreneſis triplex. 59.3.F
Phreneticis male in principio applicant̃ animātia. 59.3.F
Phreneſis eſt paſsio propre cerebri, ſicut puppis lethargia. 59.4.G
Phreneſi ne omni, phlebotomia conueniat. 71.2.A
Phreneſi ne in omni phlebotomia conueniat. 71.2.A an vinum, an frigida aqua.D. an catuli & columbi recte applicentur. 3.F
PHRENETICIS cur conſerant hæmorrhoides. 221.1.D
Phrenetici & hydropis vrinę color fallit. 176.4.E
PHTHISICIS mirabiliter confert pulmo vulpis. 33.4.G
Phthiſis aphoriſmi ex Hipp. 131.2.A
Phthiſis & empyema non ſemper ſanioſo ſputo ſignificantur. 131.3.H
Phthiſis qñ pleuritidi & empyemati ſuccedat. 132.2.A.B
Phthiſis quid ſit, accepta quatuor modis. 131.2.B.C
Phthiſi ſubiecti qui ſunt, quibus cognoſcantur notis. 132.2.C
Phthiſis cur non neceſſario ſequatur peripneumonię ruptum apoſtema. 132.2.D
Phthiſis & hectica quo pacto fiat, & quæ requirantur. 132.2.D
Phthiſicos, qui tamen veri phthiſici non ſunt, quo pacto plures annos viuere contingat. 132.3.E
Phthiſis cholericos & melancholicos cito interficit, tarde phlegmaticos & ſanguineos. 132.3.F
Phthiſis cur a 18 anno ad 35 ſoleat inuadere. 132.3.F
Phthiſis quandoq; a iuuentute ad ſenectutem protenditur. 132.3.F
Phthiſis, quę veriſsima eſt cauſæ. 132.4.F
Phthiſis qua ætate facilius curetur. 132.3.G
Phthiſim qui incurrant, et in quibus illa occultet̃. 132.3.G
Phthiſis, & præcipue veræ demōſtratiua ſigna pro diuerſitate locorum, a quibus exoritur. 132.4.G prognoſtica. 133.A
Phthiſis ex hulcere pulmonis cur difficilius curet̃, quàm ex hulcere pectoris. 132.3.H. tum hulcerum pulmonis differentiæ. 4.E
Phthiſicis lac quando non conueniat. 133.4.H
Phthiſicus ab empyico quibus differat. 132.3.H
Phthiſicorum ſputi aſſati odor debet eſſe, veluti carnium aſſatarum. 133.1.A
Phthiſis e ſputo ſignificatio. 133.1.A
Phthiſici mortis propinquæ ſigna. 133.1.B
Phthiſici pereunt, cum ab arboribus folia cadunt. 133.1.B
Phthiſis curatio vera. 133.1.B. 2.C. ex hulcere cannę pulmonis, tum ex catarrho. 135.3.E. curatio blanditiua.F
Phthiſis quę nam non poſsit curari, & quæ difficulter. 133.1.B.C. tum qua de cauſa id fiat.C.D

Phthiſicis vtilia. 133.2.D.3.E.G.4.E.134.1.B.D.2.B.3.F.4.E.F.135.1.A.2.B.C
Phthiſicis lac quantum conferat.133.2.D. tum vero quãdo illud nõ admittat Author.4.H.eius facultates item, & quod ſit melius. 134.2.C
Phthiſis plerunq; oritur ex catarrho. 134.1.A
Phthiſicis quę aeris permutatio conueniat. 133.3.F
Phthiſicorum cibus tres habeat conditiones. 133.3.G
Phthiſicis quare non ſint exhibenda, quę lubricant ventrem, aut ſoluunt. 133.4.G.134.1.C
Phthiſicis quando conueniat phlebotomia. 134.1.B
Phthiſicis lacte in exhibẽdo quę ſint ſeruanda.134.2.C.D quæ ſint illi miſcenda. 3.E
Phthiſicorum virtus quibus iuuetur, Tũ quibus quiſpiã a phthiſi præſeruetur. 134.4.E.F.135.1.C
Phthiſicis gallinacei pulli ranis & cochleis alendi, ſi illę gi ſe non placent. 134.4.F.H
Phthiſicis ranę & cochleę q̃ ſint vtiles, & quare. Quæ ſint eligendæ, & quomodo præparandę. 134.4.F.G.H
Phthiſicis in curandis nunc mundificatiua nunc conſolidatiua adhibenda, ſed nunquam omittenda reſumptiua, & quare. 134.3.H
Phthiſicorum reſtauratiua. 135.1.C
Phthiſicis ne conueniat lac.137.3.H. tum vero pro intentione diuerſa quo lacte vtendum. 4.E
Phthiſicis conuenit lac quinque conditionibus ſeruatis. 137.4.F. eius vtilitates. G
Phthiſis vtrum magis accidat a 18 anno vſq; ad 35.137.3.G
Phthiſicis valde febrientibus dari poſſe lac acetoſum. 137.4.G
Phthiſi num citius liberentur infantes, cũ redundent humiditatibus. 137.3.H

PICA vide Appetitus corruptio.

PILORVM generationi vtilia. 84.4.E
Pilorum ortum prohibentia. 85.2.D
Pili non naſcuntur in loco, qui opiatur. 85.3.F
Pili, oſſa, & vngues non ſentiunt. 111.1.B

PILVLAE VTILES

Alcola. 105.1.C
Articulorum doloribus. 281.1.D.283.3.G.285.1.D
Aſcitæ. 178.4.G
Aſthmati. 120.4.H
Catarrho cal.97.4.E.F. frig.G. 101.3.G.H
Coitui diminuto & ablato. 251.4.H
Colicę. 212.1.C
Dentium dolori. 109.2.B
Dyſenteriæ. 199.3.H
Epilepſiæ. 70.3.E
Fluxui ex pharmaco. 204.3.E
Fœtui mortuo deijciendo. 274.1.C
Hernię. 276.2.B.C
Hypoſarcæ. 180.2.B
Ictericiæ. 185.3.F
Iuncturarum doloribus. 280.4.F.G
Linguæ mollificationi. 103.1.D
ſiccitati ex febribus acutis. C
Matricis præfocationi. 262.4.E
Menſtruis prouocandis. 256.1.D
ſiſtendis. 257.3.E.H
Meri hulceribus. 146.2.D
Oris fœtori. 106.1.D
Paralyſi. 74.1.B
Partui difficili. 273.1.B.C
Phthiſi. 135.3.E
Veneno omni. 141.4.E
Veſicę lapidi. 233.2.C
hulceri. 235.4.E
Vrinę difficultati. 238.2.A
multitudini. 240.4.H
Semini minuendo. 245.2.C
Surditati. 90.4.H
Sciaticę. 289.1.B.C
Scrofulis delendis. 188.1.B
Singultui ex mordicatione. 165.2.A
Siti præternaturali. 155.3.H
ex venenatorum morſu. 4.H
Sterilitati medicandę. 267.4.E.G
Stomachi læſioni. 156.4.H
inflationi. 161.1.C
Tremori. 76.4.G
Tuſsi.122.2.C. frigidę & humidæ. 4.F
Tympanitę. 181.1.C
Vermibus. 214.3.F.4.H
Voci ablatæ. 123.4.E
raucæ. 124.2.B.3.F

Pilula vna cur non ſit euacuandum. 6.3.G
Pilularum aliæ cum cuſtodia, aliæ ſine cuſtodia dicuntur. 13.1.E. & quando exhibendę. F
Pilulę exhibendę nõ exiccatę, aut nimis molles, ſed cum digitis cedunt, & quare. 13.3.F
Pilulæ conſtrictiuæ. 52.3.G
Pilulæ omni veneno conferentes. 141.4.E
PIMPINELLA dicitur per nares humiditatem educere. 62.2.B
PINEÆ, earum ſpecies, qualitates, & electio, nocumẽta item & correctio.26.3.E. earundem vires. E.F
PINEOLI vt præparentur. 39.1.D
PINI grana num ſtomacho obſint. 166.1.C
Pini grana quo pacto præparentur. 166.1.D
PINGVEDO & adeps in cibo quas habeat qualitates, eius electio & facultates. 34.1.C
Pinguedo eſa facile in choleram tranſit. 34.1.C
PIPER, eius differentiæ, & electio.27.4.F. eius qualitates & vires. G
Piper album ſtomacho magis conuenit, q̃ nigrũ. 27.4.G
Piper, ſi multum ſumitur, ſoluit ventrem. 27.4.G
PIRA, eorum qualitates & ſpecies. 29.2.C
Pira ſunt fungorum bezoar, præcipue ſyluestria. 29.2.D
Pirorum electio, vires, & vtendi modus. 29.2.D
PISORVM correctio & vires. 29.2.A
Piſa, aliter robiliæ, eorum qualitates & electio. 29.1.D
PISCIVM marinorum differentiæ, & electio iuxta Auicennam.31.2.D. iuxta Gale. 3.B
Piſces antiqui non ſunt meliores non antiquis, vt dicitur. 31.3.E
Piſcium ſalitorum qualitas & electio. 31.3.E
Piſces etiam ex loco & cibo capiunt differentiam bonitatis aut malitiæ. 31.4.E
Piſces frixi ſanis ſunt meliores, conualeſcentibus elixi. Gal. 31.4.E
Piſcium aquarum dulcium electio. 31.3.F
Piſcium vſus, quinq; dantur regulę. 31.3.G.H
Piſces quo pacto præparati conualeſcentibus idonei ſint. 31.3.H
Piſces antequã ponãtur in aquam, debet ſeruere, prgſertim recentes. 31.3.H
Piſces recentes cur maiorem ſitim inducant, quàm ſalſi. 105.4.E
PISTACHIA calidis non conueniunt. 25.4.G
Piſtachia, eorum qualitates, electio & vires. 25.4.G
Piſtachiorum oleum cum quibus coitum iuuet. 25.4.H
PISTATVM ſeu contuſum quid ſit, & quot modis paretur. 41.2.D
PLANETAE quo ordine fœtum ĩ vtero perficiant. 263.2.C
PLANTAGINIS ſemen mirabile in ſputo ſanguinis. 125.4.G
PHLEGMATIS digeſtiua, vide Digeſtiua.
PLVMBI laminę quo pacto ĩ pollutione & gonorrhea parandæ infundendę, & admouendę. 246.4.H

Pleuriticus

PLEVRITICVS in diebus 14 mundificetur, ſupuraſ, qui niſi diebus 40 curetur, in phthiſim cadit. 128.2.D
PLEVRITICVS niſi poteſt phlebotomari, quę ſint agenda. 129.2.D
Pleuriticus ſi phlebotomatur & euacuatur, nec tñ accidentia quieſcunt, prohibitio collectionis eſt difficilis, & non eſt iteranda phlebotomia. 129.2.C
Pleuritico quando ſint adhibendę cucurbitulę. 129.2.D
Pleuriticis cur danda cum timore multo ſolutiua, & qualia danda. 129.4.E.F
Pleuritico ſputum facile reddentia. 129.4.H.130.1.A
Pleuriticus quando purgandus non expectata digeſtione. 129.4.H
Pleuriſis, vide Pleuritis.
Pleurę anatome. 119.4.F
Pleuritis quid ſit, vnde fiat & dicatur, & duę eius ſpecies. 127.2.C.D
Pleuritis veriſsima quę dicatur aliquibus. 127.2.D.3.F
Pleuritis quo tempore multiplicetur. 127.3.G
Pleuritis habet ſimilitudinem cum apoſtemate hepatis, & quomodo diſcernendum. 127.4.G
Pleuritis per accidens fit phlegmate & melancholia. 127.2.D
Pleuritis quatuor modis terminatur. 127.4.F
Pleuritis anno ſalutis 1440 Pataui, Teruiſii, & Venetiis contagioſa. 128.3.E.129.2.B
Pleuritis in latere ſiniſtro deterior, & rarius fit in dextro. 128.2.B
Pleuritis raro ante diem 14 ſuppuratur, tum ſigna ſuppurationis. 128.2.D.3.E
Pleuriticis aqua veri frigoris interdicatur duobus exceptis caſibus. 128.4.E.F
Pleuriticis ſomnus ſuper latere affecto multiplicat ſputum. 128.4.G
Pleuritis quo pacto prius cura tentatiua curãda. 128.4.H
Pleuritis quare prius humidis curanda. 129.1.A
Pleuriticis quando ſit in principio adhibenda phlebotomia, quando clyſteres. 129.2.A
Pleuritis maturanda & non ducenda ad ſaniem. 129.1.D
Pleuritis ſuppurata quam ſtudioſe ſit abſtergenda, Tum quibus viis pus ſoleat purgari; Et quibus abſtergatur. 130.4.E.F
Pleuritis ſicut frequentius ex bile fit, ita peripneumonia ex phlegmate. 131.2.A
Pleuritis in quot morbos permutetur. 131.1.C.132.2.A
Pleuritis num ſit raro a phlegmate. 137.1.A
Pleuritis in ſiniſtra num ſit deterior. 137.1.B
Pleuritis quare in decrepitis mortalis. 122.1.B
Pleuritis quibus maturetur. 130.2.D. rumpatur. 3.G
Pleuritis & catarrhus per renes aliquando expurgantur. 221.3.F
Pluritidis curatio. 128.3.F. curatio item, cum ſuppuratio timetur. 130.2.C
Pleuritidi ex phlegmate quæ phlebotomia conueniat. 129.4.H
Pleritidis dięta Antiquorum. 128.3.G. modernorum. H diæta item. 130.2.C.4.G
Pleuritidis ĩ principio num cõpetant repcuſsiua. 137.2.B
Pleuritidem ſuppuratam phthiſis vt plurimum ſequitur. 127.4.F
Pleuritidi cur non adhibeantur ad extra aut ad intra maturantia. 127.4.F
Pleuritidis qñ ſit expectanda ſuppuratio. 130.2.B.3.G
Pleuritidis ſuppuratę medicamenta tres habeant conditiones. 130.4.G
Pleuritidis tempora quibus diſtinguantur. 127.3.G.H
Pleuritidis cauſę extrinſecę. 127.3.G. eiuſdem iterum cauſæ. 4.H
Pleuritidis ſigna demõſtrantia. 127.4.H. nõ verę. 128.1.B pgnoſtica ſalutis. C. malitię ęgritudinis vel mortis. 2.A
Pleuritidi fluxus ventris ſuperueniens qua ratione nunc bonus, nunc pernicioſus. 128.2.B.130.2.A
Pleuritides fuere anno ſalutis 1452, in quarum principio ſuperueniebat ſubetia. 128.1.C
Pleuritici vrina, qñ eſt bona, cur non ſit certum ſalutis ſignum, ſicuti eſt mortis, quando eſt mala. 128.2.D
Pleuritis exhibeatur aqua calida hyeme, æſtate quaſi tepida. 128.4.E
Pleuritidis in phlebotomia ſi ſanguis ſit niger, aut mutetur color, ex apoſtemate materia educitur. 129.2.A
Pleuritidi ex oppoſito latere phlebotomia quando nam conueniat. 129.2.A.B.3.E
Pleuritidi apta fomenta. 129.1.B
Pleuritidi qua arte ſint euaporatoria adhibenda. 129.1.B
Pleuritidis materia num ſit furioſa cõſiderandum, & qd tunc in phlebotomia decernendum. 129.2.B
Pleuritidis digeſtiua infrigidantia duas habeant conditiones. 129.3.F
Pleuritidi bona digeſtiua p humorũ varietate. 129.3.F.G
Pleuritidis digeſtiuis, & lenitiuis, abſterſiua miſcenda. 129.3.E.F.130.1.D
Pleuritidi emplaſtra maturãtia q̃ caute adhiben. 129.1.D
Pleuritidi in principio cur ficus non conueniant. 130.1.A
Pleuritidi conueniunt, quæ & tuſsi calidę. 130.1.B
Pleuritidis ſymptomata quæ ſint, & quibus auxiliis ſubueniatur. 130.1.D
Pleuritidis apoſtema quando ſit ferro aperiendum, Tum qñ ſperanda aut deſperanda ægroti ſalus. 130.3.H.4.H
Pleuritidis hulcus in primis conſolidat lac, tum quibus paſcere animal oporteat. 131.1.A
Pleuritidis apa quę incarnent & conſolident. 131.1.A.B
Pleuritidis vlcere in conſolidando ſacchari roſacei laudes. 131.1.B
Pleuritidi quando ſuccedat phthiſis. 132.2.A
Pleuritide in omni num ſit febris. 137.1.A
Pleuritide in parte dextra exiſtente vtrum plus conferat phlebotomia ſaphenę ĩ parte oppoſita, q̃ ĩ eadẽ. 137.1.C
Pleuritidis & peripneumoniæ aphoriſmi ex Hip. 138.1.C
PODAGRA, vide etiam Iuncturarum dolor. Podagra cur multum capiãtur ruſtici ditati. 279.1.B
Podagræ qui ſint obnoxii. 279.3.E
Podagra eſt morbus hęreditarius. 281.4.G
Podagræ & ſciaticæ curatio quare aliquando perducat corpus ad perniciem. 281.4.H
Podagra cur ſæpius fiat, q̃ dolor ſciaticus. 287.2.B
Podagræ aphoriſmi Hipp. 291.3.B
Podagra quibus fiat cauſis, ſigna, & curatio vniuerſalis. 287.2.B.C. particularis. 3.H
Podagra veris & æſtatis non pertranſit 40 dies, autũni & hyemis magis diuturna, & curatu difficilior. 287.2.D
Podagra quid ſit, & eius diuerſa nomina. 287.2.B
Podagræ num phlebotomia conueniat, Authorum opiniones. 288.1.B
Podagræ calidæ conferentia. 288.1.B. frigidæ. 2.A
Podagra aut ſciatica cur raro laborent mulieres. 290.4.G
Podagricis vtilę elogium. 281.2.C
Podagrici hora doloris quibus debeant ſyrupis abſtinere. 287.4.H
POLYPVS naſi quid ſit, vnde fiat & dicatur, ſigna, & curatio. 99.2.C
POLLVTIO & gonorrhœa quid differant. 245.4.E
Pollutionis cauſæ, & curatio. 246.3.H.4.F
Pollutioni qui ſint obnoxii. 246.3.H
Pollutioni & gonorrhœę remedium a multis commẽdatum. 246.4.H
POMVM odoratum, vide Odoriferum.
Poma, eorum qualitates, & facultates. 24.2.A. eorundem electio, vtendi ratio, & vires. B
Poma acetoſa ſtyptica & pontica, eorum qualitates, & vires. 24.2.B
Pomorũ ſyrupus confert fluxui, & cholericæ. 24.2.B

PORCI calcaneꝰ aduſtus ſtomachi inflationi vtil. 161.1.C
PORTVLACA, eius qualitas, electio, & vires. 31.2.B
Portulaca delet per proprietatem deſideriũ coitus. 31.2.C
Portulaca mirabilis in ſputo ſanguinis. 135.4.G
Portulaca q̃ ſit vtilis lacti in mammis coagulato. 143.3.H
PORRVM, eius qualitates, ſpecies, vires, & correctio. 27.2.C.D

POTIONES

IN
- Fœtu mortuo educendo. 274.2.A
- Gonorrhæa. 246.2.D
- Icteritia citrina. 185.3.E.4.E
- Menſtruorum fluxu. 257.2.D.4.E
- Partu difficili. 273.1.D.3.G
- Sciatica. 289.1.B

POTIO inſtituenda eſt quatuor conſideratis. 5.4.H
Porus cur aliquã difficilius deglutiatur, q̃ cibus. 145.2.C
PRAEGNATIO vide Conceptio. Prægnantes q̃ ſymptomata patiãtur, & quo pacto ſubueniat. 270.2.A.B
Prægnantium regimen. 269.4.E. quando appetitus læditur. 270.1.B. corrumpitur. C
Prægnantibus num conueniat vinum ſubtile antiquum. 274.3.E
Prægnantium aphoriſmi Hipp. 274.4.F
PRÆFOCATIONIS ſeu ſtrangulationis cauſæ. 115.2.A
Præfocatæ mulieris ſalus ex ſputo fruſti denſi, globoſi, fere vt lapis, ad quantitatem dactyli. 115.4.H
PRIAPISMVS quanti ſit faciendus. 248.4.G
Priapiſmi cauſæ. 248.3.H.4.E. ſigna & curatio. H
Priapiſmus magis accidit pueris, ſatyriaſis ſenibꝰ. 248.3.H
PROGNOSTICA ſigna, vide Signa prognoſtica.
Prognoſticum ante quàm proferatur, ſignorum perſeuerãtio expectanda. 17.2.A
Prognoſticando tardum eſſe cur oporteat. 16.4.E
PROPORTIO cadens inter ſimplicia eſt triplex. 9.4.H
Proportio medicinarum ad baſim quibus regulis ſtatuatur. 11.4.A. cum tamen impoſsibile ſit illam ſtatuere, & quare. B
PROVOCANTIA num aſthmati conueniant. 135.4.E
Prouocantia ſumpta per os num cõpetant viduę 35 annorũ, ęmoptoicę factę ob menſtruorũ carentiã &c. 135.3.H
PRVNA ſaccharo roſ. corriguntur. 30.2.A
Pruna in ſtomacho corrumpuntur, ſed minus ſicca, quæ ad alterandum potius dantur, quam nutriendum, & quid tunc medicus debeat conſiderare. 30.2.A
Prunis eſis, nobilibus conuenit vinum dulce, cęteris melicratum. 30.2.A
Pruna parua ſylueſtria ſtringunt ventrem, & ex eis fit acacia. 30.2.A
Pruna qua arte, ſolutiua producantur. 30.2.B
Prunorum decoctũ, ita vt ſit ſpiſſum, ſoluit, pond. libræ. 1. idem præſtat ſuccus. 30.2.B
Pruna, eorum differentiæ, qualitates, & electio. 30.1.C
Prunorum vſus non ſemper eſt laudandus, vt fit a medicis communiter. 30.1.D
Pruna ſtomacho cholerico conueniunt ad ſubducendam choleram. 30.1.D
Pruna omnia ſoluunt, & humida magis, q̃ ſicca &c. licet Dioſcorides dicat damaſcena ſtringere. 30.1.D
Prunorum facultates. 30.1.D.2.A
Pruna vel vua qua ratione fiant ſolutiua. 285.2.C
PRVRITVS naſi quibus ex cauſis fiat, & vnde eius curatio petenda. 100.2.C
PSILLIVM non eſt cõterendum vbi infrigidatione eſt opus, nam parte intrinſeca calfacit. 55.4.G
PTISANA quo pacto fiat. 41.2.B.42.3.H Ptiſana quãtũ iuuet phthiſi. 133.2.D
PVELLAE cur frequẽtius pueris in lecto mingant. 232.3.E
Puellę cur cito concipiant. 204.2.B
Puella prægnans, non nata adhuc annos quindecim in vitę eſt diſcrimine ob paruitatem matricis. 264.3.C
PVERI cur ſint trauli & non ſenes. 106.2.D
PVERPERA quo pacto regenda. 274.2.B
PVLMO quid ſit, & eius anatome. 119.1.A
Pulmonis in cibo complexio, de qua diſcordant Authores, electio & facultates. 31.4.F.G
Pulmo vulpis phthiſicis mirabiliter confert. 31.4.G
Pulmones in cibo mirabiles aſthmaticis, & proprie vulpis. 120.1.B.4.H
Pulmonem confortat liquiritia. 120.4.G
Pulmo vulpis magni eſt iuuamenti in tuſsi. 122.3.E
Pulmonis vlcerum differentiæ, tum quę facilius aut difficilius curentur. 132.4.E
Pulmonis vlcera non ita facile curantur, vt pectoris, propter ſex cauſas. 132.3.H
Pulmonis ſui vlcera oues quo pacto curent. 133.2.B
Pulmonis vlcera, ſint, quę curent, vt oues oſtendunt, verum ignorantur. 133.2.B
Pulmonis vlcera qbus cauſis nequeant cõſolidari. 133.1.D
Pulmonis vlcera quę conſolident. 134.3.F
Pulmone exiens ſanguis cur ſit neceſſario ſpumoſus, ex alijs autem locis non neceſſario. 136.2.A
Pulmonis ſoluta continuitas cur difficilius ſanetur, quàm pectoris. 136.1.B
Pulmonis ſanguis cur tendat ad albedinem. 136.2.B
Pulmonis ex ſubſtantia raro ſanguis exit, quin exeat etiã ex vena eius, & quibus cognoſcatur. 136.2.B
Pulmone exiens ſanguis, & ex alijs partibus, quibus diſtinguatur. 136.2.B
Pulmonis vulnus quod nam difficilius curetur, venarum & arteriarum ipſius, an carnoſę ſubſtantiæ. 136.1.C
Pulmone exire ſanguinem num certum indicium ſit, ſi ſit ſpumoſus. 136.1.D
Pulmonem alterantia. 49.4.G. purgantia. 50.2.E
confortantia. 51.1.C
Pulmonem & hepar aperientia aperiunt & ſplenem, niſi ſit oppilatio magna. 152.4.F
Pulmonis caliditas cur ſtatim afferat maiorẽ quàm hepatis. 155.1.D

PVLVIS VTILIS

- Ani procidentiæ. 220.2.D
- Articulorum doloribus. 281.2.A
- Conceptioni. 265.1.A.267.4.F
- Fluxui ex pharmaco. 203.3.H
- Fœtui mortuo educendo. 274.1.D
- Gonorrhœę. 246.2.C
- Hęmorrhoidum nimio fluxui. 218.4.F
  - dolori. 219.1.B
  - exiccationi. D
- Hepati percuſſo. 175.1.D
- Hernię. 276.2.C.D Ileo. 212.4.F
- Inteſtinorum punctioni. 206.2.B
- Menſtruis prouocandis. 255.4.G
  - ſiſtendis. 257.3.B
- Mingentibus in lecto. 219.4.E.F
- Partui difficili. 273.3.G Pollutioni. 246.4.G
- Renum calculo. 227.4.H
- Spermati minuendo. 245.3.C
- Teneſmo. 201.2.D
- Vermibus. 214.3.H
- Veſicæ lapidi. 231.2.C
- Virgę virilis vlceribus. 248.1.B
  - cancro. 2.C
- Vrinę multitudini. 241.1.A

PVLVIS SEV TRITVRA, BONA

- Appetitui corrupto. 153.3.F
- Colicę, ad pręſeruationem. 208.4.G
- Eructationi. 158.3.E
- Oris fœtori. 106.2.C
- Stomacho vlcerato. 160.2.F

Puluis,

Puluis, vide etiam Alcohol.
Pulueres dium non ſunt in oculo tenendi. 83.1.D
PVPILLÆ dilatatio, vide Vuę dilatatio.
Pupillę constrictio vnde fiat, & differentiæ eius. 84.1.A.B
Pupillę constrictionis curatio duplex pro duplici cauſa. 84.1.B.C
Pupillę dilatatio a caſu vel percuſsione num poſsit curari. 89.1.D. constrictio an ſit a ſiccitate. 2.B
PVRVLENTVM ſputum a phlegmatico tribus differt. 131.3.H
PVS a phlegmate tribus differt. 131.3.H
Pus, quod fundum petit, non ſemper ſignificat empyema neq; etiam phthiſim. 131.3.H
PVSTVLÆ tunicę corneę, vide Corneę veſica.
Puſtulę in lingua duarum ſpecierum cuius ſint momenti. 106.3.F
Puſtulę quibus rebus excitentur. 290.2.B
PVTREDINIS mater eſt humiditas. Ariſt. 47.3.G
Putredo duplex, altera per ebullitionem, altera per corruptionem. 106.3.B
PYLORVM aperiri peracta cibi coctione quo pacto intelligendum. 106.4.B

QVALITATES paſsiuę cur paruum inducant dolorem. 107.4.F
QVARTANA & alij morbi cur timore poſsint ſanari. 20.3.H
Quartanę conferens ſolutiuum compoſitum. 64.4.G
Quartanarios infra menſem quo quidam curarit. 71.2.D
QVÆSTIO. Calidum in primo additum calido in ſecundo, tertio, aut quarto, ſuppoſita debita quantitate, vſq; ad quantum remittatur. 10.4.B
QVIES quid præſtet. 19.1.A
Quies, ſiue dimiſſum exercitium hecticam ſolet inducere. 19.1.A

RADICES quibus medici vtuntur. 51.4.E
RAMEX, vide Hernia.
RANVLA linguę, vide Linguę ranula.
Ranę & limaciæ phthiſicis vtiles, & quare. 134.4.F. quę ſint eligendę, & quomodo præparandę. G.H
RAPA, eius qualitates, electio, & facultates, & quomodo corrigatur. 24.2.C. eiuſdem vires. D
Rapæ ſpecies, dicta nauoni. 24.2.D
Rapa quo pacto melior, aſſa an elixa. 24.2.D
RAPHANVS ante an poſt cibū comedendus. 27.3.F
Raphanus & eius ſpecies. 27.2.D. eiuſdem complexio, electio, & vires. 3.E
Raphani præparandi ratio & eius vires. 27.3.F
RAVCEDO, vide Vocis raucedo.
REMEDIA experta ſectanda. 82.2.A
RECEPTÆ in apothecis ordinatę vt plurimum ſunt caſuales. 10.3.C
Receptis in componendis duodecim cōſideranda. 11.2.D
RECIDIVÆ ſignum. 122.1.B
Recidiua timenda eſt, cum in cōualeſcentibus cibus aceſcit. 156.3.E
REGIMEN, vide Diæta.
REGIONIS mutatio quandoq; multum cōfert in cura catarrhi. 97.1.C
REGVLÆ vide Canones.
Regulę pro inciſoribus nobilium in menſa. 34.1.D
RELIGIOSI quare pingueſcant. 21.1.B
RENVM deſcriptio, et anatome. 221.2.D
Renum lapis, vide Lapis renum.
Renum in cibo complexio, electio, & correctio. 34.1.A
Renes alterātia. 50.2.A. purgātia. 4.F.G. cōfortātia. 51.2.C
Renalis dolor a colico quibus diſtinguatur. 207.3.H
Renum in paſsione cur cerebrum lædatur. 221.2.D
Renibus male affectis quare ſubito ſuccurrendū. 221.3.F
Renes male affecti vt curentur, vniuerſales canones. 221.3.F.G
Renum caliditatis ſigna, & frigiditatis. 221.4.F.G
Ren dexter cur ſit altior, ſiniſter inferior. 221.3.E
Renum debilitas q̄ ſit curatu difficilis. 222.1.A
Renū debilitatis curatio varia pro cauſis varijs. 222.2.B
Renum debilitas quibus cauſis fiat. 221.4.H
Renes cur ſint debiles ſaltatoribus & huiuſmodi. 222.1.C
Renum debilitate cur debilitetur coitus. 222.2.A
Renum debilitatis ſigna. 222.1.D. prognoſtica. 2.A
Renibus quæ ſolutiua conueniant. 222.2.B
Renibus laborantibus quare non ſint exhibenda fortia ſolutiua. 222.2.B
Renes patiūtur in multis communitate cerebri. 222.1.C
Renes calefacientia. 222.2.C. infrigidantia. D
Renibus calidis quantum lamina plumbea conferat, & quo pacto paranda. 222.3.G
Renum frigiditati vtile cauterium. 222.4.F
Renes dilatantia. 222.4.H
Renum debilitati quantū conferat lac ouinum. 223.1.A
Renibus male affectis q̄ ſint vtiles renes. 223.1.A
Renum oppilationis cauſæ, ſigna, & curatio. 223.1.B.C
Renum ventoſitatis ſigna, cauſa, & curatio. 223.2.B
Renum dolor quibus cauſis fiat. 223.2.C
Renes debilitat nimius vſus diureticorum. 224.1.D
Renum in oppilatione cur ſint caute adhibenda diuretica. 223.1.D
Renum doloris ſigna. 223.2.D. prognoſtica. 3.F
Renes a proprietate iuuantia. 224.2.A
Renibus quę ſolutiua conueniant. 224.1.B
Renum a dolore qua ratione quis præſeruetur ſex rerum non naturalium regimine. 223.3.G. medicamentorum. 224.1.B
Renum vlcerum differentiæ. 230.3.E
Renes qua ratione curentur. 224.2.C
Renes ſtyptica requirunt. 225.1.D
Renes ſunt parui ſenſus. 228.3.H
Renum apoſtema quid ſit, cauſæ, & differentię. 228.2.B
Renum apoſtemata facile in lapidem vertuntur. 228.2.C
Renum in apoſtematibus quę ſint notanda 228.2.D
Renum apoſtemata q̄ ſint magni momenti. 228.3.E
Renum apoſtematum calidorum curatio pro ipſorum tēporibus. 228.4.H
Renum apoſtematis ſigna pro cauſis eius & differentijs. 228.3.F. prognoſtica. 4.E
Renum apoſtematibus qualia medicamenta, & clyſteres conueniant. 229.1.B
Renum in apoſtematibus calidis quales clyſteres conueniant. 229.2.C
Renum in apoſtematibus quæ aqua conueniat. 229.1.D
Renum apoſtemata conſequitur dolor & ventris ſtypticitas, & quo pacto ſuccurratur. 230.2.B
Renibus cū admouentur epithemata frigida, quare ſpondilia ſint vitanda. 229.2.B
Renibus pilus rubeus aliquando innaſcitur. 228.3.E
Renum vlcus quid ſit, & cauſę eius. 230.2.D
Renum vlcera minus mala ſunt, q̄ veſicę, vritidum, & venarum emulgentium. 230.3.E
Renum vlcerum ſigna pro varijs cauſis & differentijs. 230.3.F. prognoſtica. 4.F
Renū & veſicæ vlcera qua ratione diſtinguantur. 230.3.G
Renum vlcerum curatio. 230.4.G
Renum vlceribus quæ ſolutiua conueniant. 231.1.C
Renum vlceribus q̄ conferat vomitus. 231.1.C
Renum vlceribus vtilia. 231.1.D
Renum cum vlcere raro eſt febris. 231.3.F
Renum eorumq; meatuum ſcabiei ſigna, & curā. 231.1.D
Renum affectibus num conueniant diuretica. 231.4.E

Renum male affectorum aphoriſmi Hipp. 242.2.B
Renum & veſicæ aphoriſmi Hipp. 232.1.C
Renes, ſplen, hepar qua de cauſa obſtruantur, & cuius ſit obſtructio periculoſior. 171.4.F.G
Renum lapidibus & ſplenis duritiei mirabilis eſt fraxinus. 152.4.F
Renes humidorum vſu debilitantur. 240.4.E
RESOLVTIVA & diaphoretica ſimplicia. 46.2.A
REPERCVSSIVA ſimplicia. 46.2.B
Repercuſsiua an ſint poſteriori capitis parti admouenda in lethargia. 71.4.E.F
Repercuſsiua num conueniant in aurium affectibus. 94.1.D
Repercuſsiua ne conueniant linguę apoſtematibus calidis. 106.2.D
Repercutientia pure & maturantia cur non ſint aurium apoſtemati calido adhibenda. 92.3.G.H
Repercuſsiua nunq̃ collo ad extra applicanda. 116.4.G
Repercuſsiua ne conueniant ſquinantiæ in principio. 118.1.B
Repercuſsiua num competant in principio pleuritidis. 137.2.B
RESOLVENTIVM multæ & variæ operationes. 285.3.G
REPLETIONIS & inanitionis nocumenta. 20.1.B
RHAGADIAE vide etiam in dictione Ani aut Matricis, & virgæ.
Rhagadiæ ani, vide Ani rhagadiæ.
Rhagadias inducunt euphorbiũ & nigella in peſsis adhibita. 256.2.A
Rhagadiæ & verrucæ in virga virili quomodo curentur. 248.2.D
RHABARBARVM cum ſucco plãtaginis vel portulacę mirabile in ſputo ſanguinis. 126.1.A
RHEVMA, vide Catarrhus.
RISI qualitates, & modus illud præparandi, vt corrigatur. 21.4.G. eiuſdem facultates. H
Riſu aut ſermone cur debeant abſtinere comedentes. 114.4.F
ROB vini vt fiat, ei⁹ qualitates & facultates. 35.4.H
Rob calida & frigida. 52.2.C
ROBILIÆ, vide Piſa.
ROS prohibet ſuccorum coagulationem. 36.1.B
ROSÆ qua arte fiant huius aut illius coloris. 285.2.C
ROSMARINI vires. 27.4.E
Roſmarini flos dicitur anthos. 27.3.H
Roſmarinus & eius complexio. 27.3.H
RVBIFICATIVA ſimplicia, & qd differant a cauſticis. 46.3.F
RVGITVS cauſæ. 160.4.H. ſigna. 161.1.A. curatio. D
RVPTVRA, vide Hernia.
RVTÆ vires. 27.3.H
Ruta, eiusq; ſpecies, & diuerſitates ex tempore, cõplexio & electio. 27.3.G
Ruta ſylueſtris q̃ ſit in epilepſia efficax. 70.1.A
Ruta in calidis ſemen exiccat, auget in frigidis. 246.2.C
Ruta maxime in epilepſia laudatur. 69.2.D

SACCHARVM an ſit in lauatiuo ponendum. 13.2.A
Saccharum tabarzet eſt trium coctionum. 121.1.D
Saccharum, eius diuerſitates, & qualitates, quarum varia opinio. 24.4.H
Sacchari electio, vires, nocumenta, & correctio. 25.1.B
Saccharum rubeum ſoluit ventrem, & colicę cõfert cum oleo amygdalino. 25.1.B
Saccharum roſaceum q̃ ſit mirabile phthiſicis. 133.3.E
laudes eiuſdem, & ſumendi ratio. 134.3.G

SACCVLI in
Capitis dolore ex bile. 55.4.F. ex phlegmate. 56.4.G ex melancholia. 57.1.C
Catarrho cerebrali. 190.2.D
Diarrhœa phlegmatica. 193.4.H
Dorſi dolore. 286.4.F. 287.1.B
Fluxu ſanguineo non excoriatiuo. 195.2.A
Pleuritide. 129.1.C.D
Stomacho male affecto. 148.2.D
Vermibus. 215.1.D
Sacculus nullus eſt communis, in vſu. 52.3.F
SAL cõmunis, eius ſpecies, qualitates, & electio. 26.3.F
Salem cur piſtores in pane non ponant. 26.4.E
Sal quare corpora a putredine tueatur. 26.4.F
Salis nocumenta, & correctio. 26.4.F
Sal quo pacto, cum multas habeat partes terreſtres, facilioris tamen digeſtionis cibos reddat. 26.3.H
Sal ponitur vt ſtimulus i medicinis, & quid pſtet. 26.3.H
Sal ex qbus partib⁹ conſtet, & ci⁹ virtutes. 26.3.G.H.4.G
Sales vtiles medicis. 51.4.H
SALSAMENTVM phlegmaticis ægrotis aptũ. 44.1.B
SALVIA, eius ſpecies, & qualitates. 26.4.G. eiuſdem electio & vires. H
Saluia, in vino cur vitanda catarrhum patiẽtibus. 26.4.H
Saluia dicitur Auicennę marmacora. 27.1.A
Saluia cito inebriat in vino poſita. 38.3.G
SALTVS quid ſit & vnde fiat. 77.2.B. cauſæ ipſius. C
Saltus ſigna demonſtratiua. 77.2.C. prognoſtica. D
Saltus quid differat a iectigatione. 77.2.D
Saltus curatio. 77.2.D.3.E
Saltui proprie conuenit caſtoreum cum ſambuco. 77.3.E
SANDARACHA eſt ex maxime corroborantibus vocem. 134.2.B
Sandaracha in dolore dentis valet plus q̃ alia re. 108.2.G
SANGVIS eſt anima hominis. 163.3.F
Sanguis eſt ſpirituum materia. 86.G.H
Sanguis eſt frenum cholerę. 14.4.G. 101.1.C
Sanguinis detractio, vide Phlebotomia.
Sanguinem primo nulla medicina educit, & quãdo illum ſecundo educat. 48.4.E
Sanguis phlebotomia facilius, q̃ alia arte, educit. 48.4.G
Sanguinis medicina eductiua olim cognita. 48.4.G
Sanguinem quę clarificent ſimplicia. 48.4.H
Sanguis in melancholia ſi clarus exierit, an ſit ſupprimendus. 72.2.A
Sanguis draconis quomodo carnem gignat, cum ſit frigidus & ſiccus, quando gignentia carnem calida ſunt & ſicca. 114.2.C
Sanguis iuuat ad digeſtionem phlegmatis. 101.1.C
Sanguinis quę quantitas aliquãdo exeat in fluxu ſanguinis narium, Item quę quantitas poſsit ab homine exire citra mortem. 95.2.C
Sanguis quantus exierit ex cuiuſdam prægnãtis naribus, ſuperuixit tamen & ipſa & fœtus. 95.2.D
Sanguinis ex venis & arterijs exeuntis diſcrimina. 95.3.E
Sanguinem e naribus quę prouocent. 96.2.D
Sanguinis in fluxu narium quando nam ſit ignominioſa phlebotomia. 100.3.G
Sanguinis fluxus ex naribus aphoriſmi Hipp. 101.4.G
Sanguinis fluxus ex naribus, vide Nariũ ſanguinis fluxus.
Sanguinis ſputum ex ore quibus curetur. 103.4.E
Sanguinis ſputum quot cauſis fiat, & quot locis egrediatur. 124.4.H. 125.1.A. cauſæ rurſus. D
Sanguinis ſputum ex pectore velocius curatur, q̃ ex pulmone. 125.1.A. 126.3.G
Sanguinis ſputi ſeu fluxus ſigna multa pro multis cauſis. 125.2.B. prognoſtica. D
Sanguinis ſputi a pulmonis ſubſtantia curatio. 125.4.B ex catarrho. 126.2.D. ex venę fractura, & alijs cauſis. folio. 3.G.4.E.&.127.1.B
Sanguinis ſputum quæ mala minetur. 125.3.F.4.E

Sanguinis ſputi præuiſiui canones. 125.3.F
Sanguinis ſputum eſt vnũ de malis accidentibus. 125.3.F
Sanguinis ſputum quibus, & quando accidat. 125.3.F
Sanguinis in ſputo mirabilis eſt portulaca, & ſemen plantaginis. 125.4.G
Sanguinis in ſputo cum adhibentur conſolidantia, miſcẽda ſunt, & quę deferant illa ad affectam partẽ. 125.4.H
Sanguinis ſputo cibi & medicamenta vtilia. 125.4.F.G.H 126.1.A.2.B.C.D.127.1.A.D.2.A.B
Sanguinis ſputo proprium eſt auxilium ſaccharum roſaceum vnius anni. Tum alia iuuamẽti mirabilis. 126.1.A
Sanguinis in ſputo philonium perſicum commendatur. 126.2.A
Sanguinis in ſputo a catarrho, quãdo a principio phlebotomia diuerſiua conueniat, quando non. 126.3.E
Sanguinis i ſputo, ſi adueerit tuſsis moleſta & magna, ſtypticis fructibus abſtinendum. 126.3.E
Sanguinis ſputum longi temporis cum febre vlcerationẽ pulmonis ſignificat. 127.1.C
Sanguinis ſputo vtile eſt omne coagulum. 126.2.C
Sanguinis ſputo num conferat centaurea. 136.3.E
Sanguinis ſputo ex apertura orificiorũ venę, nũ conferat ameos, ſpica, & hmõi, cum ſint aperitiua. 136.3.H
Sanguinis ſputi aphoriſmi Hipp. 138.1.A
Sanguinis exitus quare non ſit ſemper timendus, ſic & ſputum. 125.1.C
Sanguinis in fluxu qua ratione phlebotomia iteranda. 125.3.G
Sanguinem congelatum educentia. 126.2.C.127.1.A
Sanguinem congelatum diſſoluens medicamen. 146.1.D
Sanguis in mammillis coagulatus qua ratione diſſoluatur. 143.4.H
Sanguinem congelatum liquantia. 163.4.H
Sanguinis in ſtomacho congelati curatio. 163.4.H
Sanguinis in veſica coagulati cauſæ, ſigna, & curatio. 235.4.H.236.1.A
Sanguis niger i pleuritide, aut mutatio coloris ſui indicat ex apoſtemate materiam educi. 129.2.A
Sanguis, qui exit ex pectore, cur timendus minus, q̃ qui ex pulmone. 136.1.B
Sanguis pectoris quomodo poſsit extra pelli per pulmonem, cum interim coaguletur. 136.2.D
Sanguis e pulmone cur neceſſario ſit ſpumoſus, ex alĳs autem locis non neceſſario. 136.2.A
Sanguis e pulmone cur tendat ad albedinem. 136.2.B
Sanguis ſpumoſus e pulmone, & alĳs partibus, quibus diſcernatur. 136.2.B
Sanguis ſpumoſus num ſit efficax ſignum eſſe a pulmone. 136.1.D
Sanguis raro exit ex ſubſtantia pulmonis, quin exeat etiã ex vena eius, & quibus cognoſcatur. 136.2.B
Sanguinem multiplicantia & lac. 143.1.C
Sanguinem quare ſit neceſſe in lac conuerti ad nutrimentum fœtus, cum illud neceſſe ſit rurſus conuerti in ſanguinem. 144.4.G
Sanguinis qualitates in eo, cuius eſt igneus ſtomachus. 148.3.H
Sanguinis vomitus quibus cauſis fiat. 161.3.E.F
Sanguinis fruſtum vomuit Petrus Maurocenus Venetus. 161.3.H
Sanguinem mortuum mumia reſoluit. 175.1.C
Sanguinis fluxus ab hepate quibus cauſis fiat. 191.4.H
Sanguinis fluxus ab hepate & inteſtinis quo diſtinguatur. 192.1.D
Sanguinei fluxus non excoriatiui, alterius ab hepatico, cauſæ, ſigna, & varia curatio. 194.3.E.F
Sanguini e vulua fluenti vtile ſuppoſitorium. 202.1.B
Sanguinis mictio puri aut nõ puri qua parte male affecta fiat, & quibus cauſis. 241.1.A.B
Sanguinis mictionis curatio pro ſuis cauſis. 241.2.B
Sanguinis mictionis ſigna pro cauſis ipſius. 241.1.D
prognoſtica. 2.B
Sanguinis mictus quibus cauſis fiat. 241.4.G. eius qui eſt ſimilis loturæ carnis. H
Sanguinis mictus num accidat ex vena rupta. 241.4.G
Sanguinis mictus aphoriſmi Hipp. 242.2.B
Sanguis e vena chylis exiens, aut alia ſupra renes quo pacto per vrinę vias euacuetur. 241.4.E
Sanguis hirci quo pacto fieri debeat. 224.2.E.227.3.F
Sanguinem educit lens ſylueſtris. 255.1.B
Sanguis caninus omnia maleficia deſtruit. 267.2.D
Sanguinis plus quàm 16 librę exiere e naribus prægnanti, numero dierum 12, nec tamen paſſus eſt quicquàm fœtus. 271.1.B
Sanguinis fluxus nimius poſt partum quo pacto regendus. 273.4.E. paucus. F
Sanguinis fluxus in puerperis quot duret dies. 274.2.B
SANGVISVGÆ a cucurbitulis quo differant. 217.4.G
Sanguiſugæ cũ aqua ſimul epotę ſigna & curatio. 315.1.B
SANIES, vide Pus.
Sanies vnde generetur. 46.3.E
Sanies poſt corneam quibus remoueatur. 83.3.E. quo pacto & a chirurgis. F
Sanies aut ſanguis quo pacto e pectore exeant. 119.1.C
Sanies apoſtemati hepatis quanta ſit ſolertia educenda. 174.4.E
Saniei mictio qua parte læſa fiat, & curatio. 241.3.H
Saniei mictus aphoriſmi Hipp. 242.2.B
SANORVM ſtomacho ſi conferunt ſtyptica, cur non itẽ ſtomacho ægrotorum. 149.3.F
SAPOR myrtinus phlegmaticis ægrotis conueniens. 44.1.B
SAPA, renum & veſicæ medicina. 99.4.B
Sapores apti ægrotis ægritudine melancholica. 44.1.G
SATIETAS nauſeatiua quid ſit, cauſæ, ſigna, & curatio. 151.2.B.C.D
SATYRIASIS, vide Priapiſmus.
SCABIES palpebrarum & pruritus quid ſit, vñ fiat, eius ſpecies, & curatio. 85.1.B.C
SCALVMNIÆ ſimiles cępis. 27.2.C
SCAMMONEATÆ medicinę quare euitandę. 15.1.C
Scammonea ſtomacho inimica, vnde in eius affectibus cauenda. 152.2.D
SCIATICA, vide etiam Iuncturarum dolor.
Sciatica eſt dolor maior podagra, & alĳs doloribus iuncturarum. 281.4.G
Sciaticę & podagræ curatio cur quandoq; ducat corpus ad perniciem. 281.4.H
Sciatica & anchę dolor quid ſint, & quibus differant. 288.2.D.3.E
Sciatica & anchæ dolor quibus cauſis fiant. 288.3.E.F
Sciatica eſt maximus inter dolores iuncturum. 288.3.G
Sciaticę cauſę cur difficilius inueſtigentur. 288.3.H
Sciaticę curatio. 288.3.H
Sciaticę non conueniunt repercuſsiua. 288.4.H
Sciaticę q̃ phlebotomia conueniat, & q̃ñ. 289.1.D.2.A.B
Sciaticę remedĳs acetum miſcendum. 289.1.B
Sciaticę vtilia. 289.2.C
Sciaticę in dolore mitigando magis caute procedendum, q̃ in quouis alio iuncturarum dolore. 289.4.G
Sciaticę in adhibendo cauterio ſeptem conſideranda. 290.1.A
Sciatica quale requirat cauterium. 290.2.A
Sciatica num maiorem faciat dolorem, quàm podagra. 290.4.E
Sciatica dextri lateris vtrum ſit deterior. 290.4.F
Sciatica aut podagra cur raro laborẽt mulieres. 290.4.G
Sciatica laborãtes cur reddanť generatiõi inepti. 290.4.G
Sciaticus phlebotomandus vtrum biduum antea debeat ieiunus tranſigere. 291.1.B
Sciaticę aphoriſmi Hipp. 291.4.E
SCINCHI q̃ pars præſtet ad coitum mouendũ. 251.4.H

Scorpionum

SCORPIONVM cinis quomodo fiat. 227.3.B
SCORTI apoſtema frigidum quare in ſiniſtro latere fiat. 244.3.E
Scorti varices inuolutę & vento plenę, & aliquãdo induratę quo pacto curentur. 244.3.E
Scorti mollificati curatio. 244.3.F
Scrotum vide Scortum.
SCOTOMIA, vide Vertigo.
SCROFVLIS delendis bonum medicamen. 188.1.B
Scrophus quid ab Antiquis nominetur. 212.2.C
SEBEL quid ſit, vnde fiat, & eius curatio. 81.1.A.B
Sebel conferentia. 81.1.B
SECVNDAS & ſuperfluitates retentas impellit ſternutatio. 100.1.C
SECVNDINA cur ſic dicatur. 263.3.F. & eius deſcriptio.G
Secundarum retentarũ cauſæ, ſigna, & curatio. 273.2.B.C
Secundę retentę cito ſunt extrahendę. 273.2.C.3.G
Secundas educentia. 273.3.E.F
Secundæ leuiter manu extrahendæ. 273.3.H
Secundinę aphoriſ. Hipp. 275.1.B
SEMEN quandoq; contrariam habet complexionem ei, cuius eſt ſemen, & ideo etiam contrariam proprietatem. 29.3.H
Semina, quæ in vſu ſunt medicorum. 51.3.G
Semina frigida maiora & minora. 171.2.A
Semina frigida maiora, in quantum habent & caliditatẽ, vrinam mouent. 231.4.F
Semina frigida maiora quando nam ſint danda cum corticibus. 231.4.G
Semen, genitura, ſperma, quid differant. 243.1.A
Semen quale eſſe oportet, vt ſit generationi aptũ. 265.2.G
SENI cauſonizanti potentiora frigida effectiue, cõueniunt, q̃ iuueni. 6.2.B
SENES quare non ſint trauli, vt pueri, cum multam habeant humiditatem. 106.2.D
SENSVS permixtio & alienatio vnde fiat. 67.1.D
tum quarum conſenſu partium. 2.A
Senſus permixtio & alienatio quo humore fiat & cõſentiente parte, Signa indicantia. 67.2.A. prognoſtica.B
Senſus permixtionis & alienationis curatiui canones. 67.2.B.C
Senſus permixtioni quantum conferat vitis albę radix. 67.3.E
Senſus permixtionis aphoriſmus ex Hipp. 73.1.A
Senſus & motus num in omni paralyſi auferatur. 77.3.F
Senſus in ſtomacho ablatus cur poſsit eſſe ſignum mortale, & non ſic in alijs membris. 167.2.A
Senſus fit per medium bonę complexionis. 187.4.E
SERAPIONIS & Auicennę conciliatio. 62.1.B
SERMONE aut riſu cur debeant abſtinere comedentes. 114.4.F
SERPENTVM carnes aſcitę vtiles, aut gallinę illis nutritæ. 178.2.B
SESSIO, vide Balneum.
Seſsiones, vide Balnea.
SETONES in burſis teſticulorũ in hydrope. 179.3.H
SIBARE quid ſit, & quid differat a Charabito, & eius curatio. 59.4.E
SICCITAS putredinem prohibet. 47.3.G
Siccitas eſt duplex, ſic & humiditas. 166.3.E

SIEF

IN
Ani fiſtula. 220.4.F
Auris dolore. 93.2.A
Corneę ſanie. 83.3.E
Oculorum dolore. 80.3.H
macula rubea. 81.1.D
Palpebrarum ſcabie. 85.2.A
pilis inuerſis.D
Viſu debili. 86.2.B

SIGNA ægritudinum vniuerſalia, alia ſumpta a cauſibus, alia ab operationibus, alia a ſubſtantialiter inhærentibus. 1.1.C
Signum aliud immediatum et eſt demonſtratiuum, aliud mediatum, & eſt prognoſticum. 1.3.E
Signa frigiditatis a phlegmate. 1.4.E
Signum conſideratur quadrifariam ratione ſuę eſſentiæ, ſui ſignificati, ratione mouẽdi. 1.3.F. ratione tẽporis.H
Signum eſt ſenſibile, quod oblatum ſenſui aliquid in intellectu relinquit. 1.3.E
Signa vniuerſalia læſę ſanitatis. 1.3.H
Signa frigiditatis a melancholia. 1.4.H
Signa oppilationis. 2.2.A
Signa complexionis calidę a ſanguine. 2.1.B
Signa complexionis calidę & humidę. 2.2.C. calidæ & ſiccæ & Frigidę & humidę. 2.2.D. frigidę & ſiccę. 2.3.E
Signa ventoſitatis. 2.2.B
Signa repletionis ſecundum virtutem, Et ſecundum vaſa. 2.2.B
Signa complexionis calidę a cholera. 2.1.D
Signa ſuſcipiunt intenſionem & remiſsionem. 2.4.B
Signum vnum prauum vincit aliquando plurima laudabilia, & econtra. 2.3.H
Signa febris materialis. 2.4.H
Signa febris interpolatę. 3.1.A
Signa communia febris tertianę interpolatę. 3.1.B
Signa communia febris quotidianę interpolatę, Et quartanæ. 3.1.C
Signa communia febris continuę. 3.1.D
Signa ſtomachi phlegmatici. 3.4.B
Signa ſtomachi cholerici. 3.4.H
Signa ſtomachi melancholici. 4.1.B
Signa ſtomachi ſanguinei. 4.1.C
Signum a iuuantibus & nocentibus quo pacto intelligendum. 4.1.D
Signa ſtomachi viarum intercluſarum. 4.3.E
Signa ſtomachi malę diſpoſitionis per cõmunitatẽ. 4.4.F
Signa ſtomachi continuitatis ſolutę. 4.3.G
Signa ſtomachi apoſtemati. 4.3.H
Signa prognoſtica ſumuntur aut ex parte virtutis, aut ægritudinis, aut vtriuſq;. 16.4.F
Signa morbi longitudinis aut breuitatis vnde ſumantur. 16.4.G
Signa prognoſtica difficultatis aut facilitatis curæ vnde ſumantur. 16.4.H
Signa prognoſtica maiorum ægritudinum ex minoribus vnde ſumantur. 17.1.A
Signa prognoſtica mala vnde ſumantur. 17.2.B
Signa prognoſtica ſalutis vnde ſumantur. 17.1.C
Signa prognoſtica quædam, non communia. 17.3.F
SILACH, vide Palpebrarum craſsities.
SILER montanum animalibus omnibus prodeſt ad concipiendum. 265.1.D
SIMILA eſt flos farinę. 40.3.F
SIMIÆ cur putentur loqui non poſſe. 102.3.G
SIMPLICIA, vide Medicamenta ſimplicia.
Simplicia ſolutiua, vide Solutiua ſimplicia.
Simplicia calida, quæ potius medicinæ, quàm cibi, vim habent. 27.4.F
Simplicia pernicioſa. 46.4.H
SINAPIS, eius complexio & facultates. 27.4.E
correctio & vires.F
SINGVLTVS quid ſit, & quo pacto fiat. 164.1.B.C
Singultus a ſpaſmo quibus differat. 164.1.B.C
Singultus cauſæ. 164.1.D
Singultus ſigna pro ſuis cauſis. 164.2.D. prognoſtica. 3.F
Singultus materiam excutit ſternutatio. 164.4.E
Singultui qua ratione conferat aquę aſperſio. 164.4.F
Singultus varia curatio pro varijs cauſis. 164.3.G
Singultui vtilia. 164.4.F.G.H. 165.1.A.D
Singultus aphoriſmi Hipp. 167.2.A
SIRSEN, vide Phreneſis.

Sitim

SITIM ſedat chryſomillorum infuſio. 30.2.C
Sitim maiorem quare recentes piſces inducant, quàm ſalſi. 105.4.E
Sitis non naturalis quid ſit,& cauſæ eius. 154.4.G.H
Sitis vt fiat, nõ eſt ſemper neceſſaria ea humidi roridi cõſumptio, quę requiritur ad faciendam ſitim. 154.4.H
Sitis inducitur morſu rabidi canis. 155.1.B
Sitis cur fiat in ijs, qui ad patibulum ducuntur. 155.1.B
Sitis cur aliquos febrientes,& ſi bibant, ad mortem tamẽ producat. 155.1.B
Sitis poſt purgationẽ eſt factę opationis ſignũ. 155.1.B.2.C
Sitis ſigna plura ꝓ pluribꝰ cauſis. 155.1.2. prognoſtica. 2.B
Sitis quę ſit deterior. 155.2.B
Sitis cur hydropes torqueat. 155.1.C
Sitis cur colicos dolores comitetur. 155.1.C
Sitim maiorem cur inducat pulmonis caliditas, quàm hepatis. 155.1.D
Sitiens valde quidam Patauus bibulus hauſta vini fiala cur interierit. 155.3.E
Sitienti valde quę ſit ſeruanda ratio in potu aquę. 155.3.E
Siti ex morſu venenoſorum conferentia. 155.4.H
Sitis cur magis ſedetur aqua frigida vino aut aceto commixta, quàm ſola. 167.1.A
Sitis aphoriſmi Hipp. 167.1.C
SITVS membrorum cognitio quantum conferat. 5.2.C
SORBA eorum qualitates & vires. 30.4.G
Sorba ſunt magis medicina quàm cibus. 30.4.G
SODA vide Capitis dolor.
Sodę curatio. 52.4.H
SOFRITVM ſeu brodetum vt fiat. 42.1.D
SOLVTIVORVM ſimplicium quam doſim eſſe oporteat. 14.3.E. compoſitorum. H
Solutiua primi gradus cum ſuis doſibus. 16.2.D
Soluit ventrem lupulinagria cum peniidijs. 31.3.H
Solutiua ſimplicia, quę ſunt in vſu, Choleræ & Phlegmatis. 48.3.H. melancholiæ. 4.B
Solutiua compoſita, quę in vſu ſunt. 48.4.E
Solutiua in dyſcraſia calida capitis. 50.3.E. vide Caput alterantia,& ſic alia membra ſuis locis.
Solutiuis admiſcenda eſſe, quę illa dirigant ad affectas partes. 51.1.B
Solutiua ſecundi gradus cum ſuis doſibus. 16.3.E. tertij gradus & quarti. F
Solutiuorum malitiam rectificantia. 91.3.E
Soluere ſuper ſolutionem timoroſum. 255.3.E
SOMNIA etiam medico indaganda. 1.4.G
Somni iuuamenta. 19.4.A
Somni quadruplex differentia. 19.4.B. tum cuiuſq; iuuamenta & nocumenta. C
Somnus qd ſit. 19.3.C. eius cauſa,& triplex eius diuiſio. D
Somnus corpore reſupino quot malorum ſit cauſa, & quare. 19.4.D
Somnum corpore reſupino, & ore aperto, quare debiles ſoleant incurrere. 20.1.A
Somnus diurnus an in catarrho conueniat. 101.3.F
Somnus diurnus facit aſthma. 120.1.C
Somnus num ſit cauſa vocis ſubtilis. 135.4.H
Somnus eſt vna ex cauſis, quæ dolorem ſedant. 204.2.B
Somnus in omni fluxu quã ſit vtilis. 205.3.F
Somnus ſit ex triſtitia de præteritis. 62.1.A
Somnum quæ concilient ſimplicia & compoſita multa. 62.4.F
SPASMVS quid ſit, & quibus fiat, 75.1.B.C
Spaſmum ſigna indicantia pro cauſis, vnde oritur. 75.2.B. prognoſtica. C
Spaſmus vt plurimum pueris accidit. 75.1.C
Spaſmus non proportionatus ad materiam. 75.1.C
Spaſmi cauſæ & eius ſpecies. 75.1.D
Spaſmi curõ multiplex pro eius cauſa multiplici. 75.2.D
Spaſmi cura non patitur dilationem. 75.4.E
Spaſmo balnea vtilia. 75.4.F
Spaſmo vtiles axingiæ tres. 75.3.G
Spaſmo vtile mollitium. 75.3.G
Spaſmus de inanitione an ſit curabilis. 77.4.F
Spaſmi aphoriſmi ex Hipp. 78.1.C
Spaſmi linguę curatio. 103.1.D
Spaſmus an ſingultus quibus differant. 164.1.B.C
Spaſmum cur hectici non patiantur. 164.2.B
Spaſmus membrorum ſpermatis eſt ſolutiuus, muſculi vero ani eſt retentiuus. 244.4.H
SPECIERVM compoſitio pro gelaticio ad vſum phlegmatica ægritudine ægrotantium. 44.1.A
SPERMA vbi generetur ex ſententia Ariſ. 242.3.H
Spermatica vaſa ſunt duplicia,& eorũ anatome. 242.3.H
Sperma, genitura,& ſemen, quo differant. 243.1.A
Spermatica vaſa quos morbos patiantur, & vnde eorum curatio habenda. 244.4.E
Spermatis eſſentia,& eius differentiæ. 244.4.F
Sperma qui nam habeant generationi vtile, & quibus de cauſis. 244.4.F
Sperma quibus cauſis multiplicetur. 244.4.G
Sperma multiplicantia. 245.1.A.B. minuẽtia. 2.B. 246.3.E
Spermatis exuberantis curatio. 245.1.A.3.F.G
Sperma minuentia frigida in omni ætate valent, & complexione omni, non autem calida. 245.2.D
Spermatis quatuor cauſæ. 245.2.D
Spermati multi ſigna pro diuerſis cauſis. 245.3.G
Sperma cur in epilepſia emittatur, retineãtur autem fœces & vrina. 245.4.G
Spermatis multi curatio varia pro varijs cauſis. 245.3.H
Spermatis acumen mitigantia. 246.2.A
Sperma a corde dirigitur. Ariſt. 250.3.G
Sperma retentum cur ſęuiora ſymptomata mulieribus afferat, quã viris. 252.2.B
Spermatis corruptio deterior, quã menſtrui. 252.2.C
Spermatis aphoriſmus Hipp. 252.3.G
Spermate retento num viris, vt mulieribus, ſęua accidẽtia fiant. 262.1.A
Sperma viri vt varie in matricem cadit, varius etiam gignitur fœtus. 268.2.C
Sperma viri a dextro, an a ſiniſtro teſte cadat, quibus deprendatur. 268.2.C
SPICA catarrho frig. ſublimis. 97.4.H
Spicę puluis bibitus cum vrina capræ hepatis materiam educit. 174.4.F
SPINACHIA in ſpinachia, eorum qualitates ac vires,& quo pacto parentur. 29.2.A
SPINA aut os gutturi hærẽs qua arte remoueat. 114.4.H
SPIRITVS viſiuos groſſos ſubtiliantia & oculum confortantia. 86.3.E. ſubtiles incraſſantia. F
Spiritus eſt vapor ſanguinis temperatus. 86.3.G
Spiritus viſiuos multiplicantia. 86.3.G. multiplicatos diminuentia. H
SPLENIS duritiei quantum cõferat capparum radix. pota. 25.2.C
Splenis in cibo complexio, facultates,& electio. 34.1.A
Splenem alterantia, 50.1.D. purgantia. 4.F. confortantia. 51.2.B
Spleni mirabilis ſyrupus. 188.4.B
Splenis duritiei mirabiliter fraxinus prodeſt, & renum lapidibus. 52.4.F
Splenem aperiunt hepar aperientia & pulmonẽ, niſi magna ſit eius oppilatio. 152.4.F
Splen, renes, hepar qua de cauſa obſtruantur, & cuius ſit obſtructio periculoſior. 171.4.F.G
Splenis duritiei vtilia. 174.4.F
Splen quare non fuit poſitus vbi etiam eſt veſica fellis. 182.4.H
Splen tumidus cur ſit cauſa, vt corpus areſcat. 183.2.A
Splenis deſcriptio, anatome, & complexio. 183.1.B
Splene ſuo munere nõ fungẽte quot mala ſequan. 183.1.D

Splen quare apoſtemetur, & ſanies augeatur. 185.1.D
Spleni nocentia.186.2.C.D. conferentia. 3.E
Splenis mala complexio quibus fiat cauſis. 186.4.E
Splenis malę cõplexionis ſigna pro cauſis ipſius. 186.4.F prognoſtica.G
Spleni ꝓpria medicina lapis lazuli & armenus, ſicut hepati rhabarbarum. 186.3.G
Splenis ægritudines quibus contingant. 186.4.G
Splen eſt membrum facile diſſolubile. 186.1.H
Splenis medicamenta cur acetum exquirant. 186.3.H
Splenis malę cõplexionis curatio pro ſuis cauſis. 186.4.H
Splenis apoſtematum quatuor figuræ. 187.2.A
Splenis apoſtematum ſigna pro eorum cauſis. 187.2.C prognoſtica. 3.F
Splenis apoſtema qd ſit, quale, & cauſæ eius. 187.1.D.2.B
Splenis apoſtema raro eſt cum febre, contra vero hepatis. 187.1.D
Splen ꝙ ſit curatu difficilis. 187.4.E
Splen magnus cur maciem primo inducat. 187.4.E
Splenis durities an ſit confirmata, vt diſcernatur. 187.4.E
Splenetici non fiunt, qui crebro coryza laborant. 187.3.F
Splen quando ſit incurabilis. 187.3.F
Splenis affectus inueteratus, qui annum eſt prætergreſſus. 187.1.F
Splenis apoſtema ante ꝙ curetur, qui ſint ſeruandi canones.187.4.F. & quomodo curetur.H
Splenem apoſtemat phlebotomia plurima. 187.3.G
Splenem durum & obſtructum mollientia, reſoluentia, et aperientia. 187.4.H.188.1.A.4.H.189.1.B
Splenis apoſtema ſi non curetur, ſed dureſcat, quo pacto medendum. 187.4.H
Splenis apoſtema ſi ſuppuretur, curatio. 188.2.A
Splenis apoſtema frigidum vt curandum. 188.2.B
Splen frequenter nõ patitur, quin & hepar patiat. 188.2.B
Splenis durities eſt accidens oppilationis. 188.2.C
Spleni duro ꝙ ſit vtilis cyclaminus. 188.1.C
Splenis oppilatio & durities quid ſit, cauſæ, & ſigna. 188.2.C.D
Splenis inter oppilationem & apoſtema quæ ſit differentia. 188.2.D
Splenis oppilationũ eadem cura eſt, quę hepatis. 188.3.E
Splenis obſtructi & duri curatiui canones vniuerſales. 188.4.E. particulares.H
Splenis dolor quomodo curetur. 189.1.C
Splenis inflatio quid ſit, cauſæ, & curatio. 189.1.D
Splenis debilitas, cauſæ, ſigna, & curatio. 189.2.D
Spleneticorum aphoriſmi Hipp. 189.4.F
Splenis materia num ſit per vrinæ vias deriuãda. 189.3.G
Spleni inflato vtilia. 189.2.G
Splenis indurite cur Aui. damnet lac omne præterquàm camelarum, &c. 189.3.G
SPVRII. cur magis ſint ſimiles hi, qui ſunt putatiui patres. 268.4.E
SPVTVM ſanguinis ex ore quibus curetur. 103.4.E
Sputi multitudo in ſomno quibus de cauſis fiat, & curatio. 103.3.F.G
Sputum craſſum & viſcoſum in tuſsi, eam ex coryza vel catarrho fieri ſignificat. 121.4.G
Sputum viride ſignificat congelationem & aduſtionem vehementem. 128.2.A
Sputi boni vel mali iudicia. 128.1.C.2.A
Sputum facile in pleuritide reddentia. 129.4.H.130.1.A
Sputi diuerſa ſignificatio i empyemate & phthiſi. 131.3.H 4.G.133.1.A
Sputum phlegmaticum a purulento tribus dignoſcitur. 131.2.H
Sputum purulentum nõ ſemper ſignificat empyema nec phthiſim. 131.3.H
Sputum nigrum de ſpiritualibus veniens num ſit mortale.136.4.G. & quare.H
Sputum a ſpiritualibus veniens tres habere oportet conditiones. 136.4.G
SQVINANTIA quid ſit, cauſa eius, & differentiæ, plures a nomine & a loco.115.2.C. alię cauſæ. 3.E
Squinantia quando multiplicetur. 115.1.F
Squinantia tripliciter poteſt terminari. 115.2.F
Squinantiæ vulgares appellationes. 115.3.F
Squinantia ad quas partes permutetur. 115.3.F
Squinantiæ cauſæ, & ſigna demonſtratiua. 115.3.H prognoſtica. 4.F
Squinantiæ curatio. 115.4.H. ſanguineę. 116.2.B. cholericę.3.E. phlegmaticę.H. melancholicę. 4.F
Squinantia laborantibus quando non ſit tuta phlebotomia. 116.1.A
Squinantiæ tempora quo pacto dignoſcantur. 116.1.C
Squinantiæ remedium a multis laudatum, ſtercus canis album. 116.2.D
Squinantiam ſuppuratam aperientia. 116.2.E
Squinantiæ deſperatę qua arte ſuccurrendum. 116.4.H
Squinantiæ mirabile remedium. 116.4.H
Squinantiæ in curatione quæ ſint eodem die properanda. 117.2.A
Squinantię emplaſtrum mirabile. 117.4.H
Squinantiæ ne conueniat ſubſcannatio. 118.2.A
Squinantiæ in principio repercuſsiua ne cõueniãt. 118.1.B
Squinantia vtrum vt plurimum a phlegmate fiat. 118.1.B vtrum item fieri poſsit a melancholia.D
Squinantia in deſperata quo pacto ſubſcannatio facienda. 118.2.B
Squinantia ne in omni, phlebotomia conueniat. 118.2.C
Squinantiæ num ex eadem, an ex oppoſita dolori parte, phlebotomia conueniat. 118.2.D
Squinantia affectu purgandi ne ſint prius, ꝙ phlebotomandi. 118.3.E
Squinantia correptis vtrũ ſubito, collo vel nuchę debeat affigi cucurbitula. 118.3.F
Squinantiæ aphoriſmi Hipp. 118.3.H
STERCVS hirundinis mirabile in albugine. 63.2.A
Stercus canis albũ in angina laudatum a multis. 116.2.D
Stercus per os emittentes ſanati aliqui. 212.2.D
STERILITAS, vide etiam Conceptio.
Sterilitati duplex remedium. 25.2.A
Sterilitatem inducit phlebotomia venarum poſt aures. 245.1.E
Sterilitas eſt duplex. 265.2.B
Sterilitatis cauſæ ex parte viri.265.2.C. mulieris. 3.G errorum impedientium. 4.F
Sterilitatis forte eſt cauſa nimius coitus. 265.2.D
Sterilitatis ſigna ex parte viri.265.4.H. mulieris.266.1.C per experimenta.2.C. ſigna prognoſtica.D
Sterili ex nimia pinguedine num vinum album conueniat. 274.2.D
STERNVTATIO quid ſit, & qbus fiat ex cauſis.100.1.B
Sternutatio quo pacto ſit vtilis in purgatione auris. 93.2.B
Sternutatio ſublime eſt catarrhi auxilium poſt maturationem. 97.3.F
Sternutationis ſigna prognoſtica. 100.2.A
Sternutationis iuuamenta.100.1.B. nocumenta.C
Sternutationis curatio. 100.2.C
Sternutationē mouentia.100.1.D. prohibentia. 2.B
Sternutatio laudabilis quę nam ſit. 100.1.D

STERNVTATORIA

IN { Capitis dolore a bile.55.2.C. a phlegmate, 56.2.B
a melancholia. 57.1.D
Epilepſia. 7...E
Icteritia. 85.3.H.4.E
Matricis præfocatione. 262.2.D
Menſtruis prouocandis. 256.1.C }

Sternutare non valens æger ſternutatorijs adhibitis cenſendus eſt obliquus. 160.1.D
Sternutamentum eſt cerebro, ſicut eructatio ſtomacho, & tuſſis pectori. 158.1.B
Sternutatio excutit materiam facientem ſingultũ. 164.4.B
Sternutationis aphoriſmi Hipp. 101.4.H
STINCHI quę pars ſit bona ad coitum. 251.4.H
STOLIDITAS, vide Amentia.
STOMACHI appetitus, vide Appetitus.
Stomachi cõplexionis malę indagatio gratia exẽpli. 3.3.H
Stomachi compoſitionis malę quatuor genera. 4.2.A
Stomachũ euacuãtes paucis indigemus digeſtiuis. 6.2.D
Stomachum euacuantes non debemus miſcere directiua, vt in alijs. 6.2.D
Stomachi aſaljum in cibo qualitates, & facultates. 33.4.H
Stomachi tardorum cur in cibo ſint periculoſi. 34.2.D
Stomachum alterantia. 49.4.H. purgantia. 50.3.G confortantia. 51.1.C
Stomachus in catarrho maxime ſuſpectus. 98.1.A
Stomachi anatome & deſcriptio. 145.2.B.D
Stomachi os alterare aut confortare valentes cur admoueant remedia duodecimo & decimotertio ſpondyli. 145.2.C
Stomachi complexio frigida & ſicca. 145.3.E
Stomachi nobilitas, & quantum ſit eius cõſeruationi ſtudendum. 145.4.F
Stomachum confortantia calida. 146.4.G. frigida. H cõfortantia alia. 147.1.A.B. confortantia item calida. 148.2.B.3.G. frigida. 4.F. humida. 149.1.B
Stomachi euacuatio per vomitum, & iteratio, laudatur. 147.1.A.148.1.A.C
Stomachi dolori q̃ conferant cutes interioſeę ſtomachorum gallinarum, & quomodo parandę. 147.2.B
Stomachum quę phlebotomia, & cucurbitulę, reſpiciant. 147.2.B
Stomachi vtilitatem reſpicientes canones vigintiquatuor, maxime neceſſarij. 147.1.C
Stomachum cur vt plurimum frigidum habeant, quibus eſt hepar exceſſiue calidum. 147.2.C.157.D
Stomachum lædentia plurima. 147.2.D
Stomachi frigidi cum materia, & ſine, & ex cõſenſu, ſigna indicantia pro cauſis eius. 147.4.H. calidi. 148.3.G.H 4.H. ſicci. 149.1.A. humidi. 2.A
Stomachi frigidi cauſę. 147.3.H. calidi. 148.3.G. ſicci. 149.1.A. humidi. 2.A
Stomachus quot modis materias in ſe habeat. 147.4.H
Stomachi frigidi cum materia curatio. 147.4.H. facti ex conſenſu. 148.1.D. ſine materia. 3.F. calidi cum materia. G. ſine. 4.H. ſicci ſine materia. 149.1.A. cum materia. B. humidi cum materia. 2.B
Stomacho cur valida purgantia non cõueniant. 147.4.A 148.1.A
Stomacho nihil magis cõfert, q̃ hiera, prẽſertim ſi eſt materialis ægritudo, ſi calida & ſicca immaterialis, nocet. 148.1.B. cur autem ſine melle exhibenda. D
Stomachi materiã digerentia, & purgantia. 148.1.B.4.E.F
Stomachi materia quo ſit ducenda. 148.1.C
Stomachus rectificatur, cum vrina. 148.1.C
Stomacho ex conſenſu male affecto, magis ſtyptica ſunt admouenda. 148.2.D
Stomacho dum vnguenta aut emplaſtra frigida adhibentur, quę cauenda. 148.4.G.H
Stomachus tribus inſtrumẽtis pcipue humectat. 149.1.B
Stomachi ſiccitas eſt ſimilis hecticę. 149.1.B
Stomachus non poteſt humectari, niſi totum corpus humectetur. 149.1.B
Stomacho ſiccitate affecto quod lac cõueniat. 149.1.B.D
Stomachus eſt lacuna phlegmatis. 149.2.B
Stomachi mala complexio humida cęteris facilius curatur. 149.2.B
Stomacho humido tarde ſunt adhibẽda ſtyptica. 149.2.C
Stomachi nimię ſenſibilitatis cauſæ, & curatio. 149.2.C
Stomacho ſiccitate laborante quę ratio ſit balneo vtendi. 149.1.D
Stomachum paruum habentibus quod regimen ſit vtile. 149.2.D
Stomachi parui ſigna, & curatio. 149.3.E
Stomachi dolor ex potu frigidę cur quandoq; interimat. 149.4.E
Stomachi dolor quid ſit & cauſę ipſius. 149.3.F
Stomachi dolor dicitur a Gal. dolor prẽcordiorũ, A viatico anguſtia & tortura. 149.3.G
Stomachi dolor, modi aliqui, quibus excitatur, & quare. 149.3.G.H.4.E.F
Stomachi doloris ſigna demonſtratiua pro cauſis ipſius. 149.4.G. prognoſtica.H 150.1.A.&.B
Stomachi dolore vehementi q̃nq; patiens moritur. 150.1.B
Stomachi dolor in prægnantibus multiplicatur. 150.1.B
Stomachus ſi valde dolet, dolori prius, q̃ cauſę ſuccurrendum, ſi leuiter, contra, ſi medio modo, vtriq; incumbendum. 150.1.B
Stomachi in dolore octo de phlebotomia concluſiones. 150.2.B
Stomachi dolor quibus auxilijs mitigetur. 150.1.C
Stomachi doloris curatio vniuerſalis. 150.1.B. particularis multiplex pro cauſa multiplici. 2.D
Stomachi in dolore ex mala complexione ſimplici quid ſit agendum. 150.4.F
Stomachi debilitas quid ſit, & cauſę eius. 150.4.F.G
Stomachi debilitas quę nam ſit deterior. 150.4.G
Stomachi debilitas cauſa ægritudinum corporis. 150.4.G
Stomachi debilis ſigna demonſtratiua. 150.4.H prognoſtica. 151.1.A
Stomacho debili vtilia. 150.4.H.151.1.C.D
Stomachi debilis curatio pro cauſis ſuis. 151.1.B
Stomacho debili calida & ſtyptica ſemper adhibentes damnat Auicenna. 151.1.B
Stomachi nauſeatiua ſatietas quid ſit, cauſę, ſigna, & curatio. 151.2.B.C.D
Stomacho quãtũ cõferat frigida pota, & euomita. 151.1.C
Stomachi læſis virtutibus, quid cuiq; proſit. 151.1.D
Stomachi os appetit, fundum digerit. 151.3.E
Stomachus frigidus intenſi eſt appetitus. 153.4.E
Stomachi in malis qualitatibus remouendis ſi exhibẽtur facile penetrantia, cum ſtypticis miſceatur. 155.2.D
Stomacho ſi debent adhiberi calida multũ, quo loco ſint adhibenda. 156.1.A
Stomachum alterantia calida & frigida. 156.4.F
Stomachum confortantia. 156.4.G
Stomachus quod non bene digerit, hepar non poteſt bene digerere. 157.2.D
Stomachus quot horis cibum contineat. 157.3.G
Stomachi duri curatio. 158.1.A.
Stomachi apoſtema frigidum cur raro fiat incipiendo, ſed ſuccedendo, calidum contra. 158.4.B.
Stomacho apa phlegmaticum cur raro accidat. 158.4.E
Stomachi apoſtematum ſigna pro varijs cauſis. 158.4.F prognoſtica.H
Stomachi apoſtema, maxime ſtudẽdum eſt, vt prohibeatur, & præcipue ne ſupputetur. 158.4.F
Stomachi apa quas eius partes occupet, & cauſę. 158.3.G
Stomachi apoſtema frigidum fit ex cõgeſtione paulatim facta. 158.3.H
Stomachi apatis curõ varia pro varijs eius cauſis. 158.4.H
Stomachi in apoſtemate cur valida purgantia vitanda, & quę ſint lenia adhibenda. 159.2.A.3.H
Stomacho apoſtemate vtilia. 159.1.B.2.C.D.3.F.4.E
Stomachi apoſtematis ſymptomata. 159.2.B
Stomacho in apoſtemato reſolutiua a ſtypticis ne ſeparentur. 159.4.H
Stomachi apoſtemata dura fere ſemper ſuccedunt calidis apoſtematibus, non frigidis phlegmaticis. 159.4.H

Stomachi apoſtematis, quod ſuppuratur, ſigna, & curatio. 160.1.A.B
Stomachi apoſtemate ſuppurato potius mors timenda, quàm ſperanda ſalus. 160.1.B
Stomachi oris apoſtema alijs eſt periculoſius cęteris partibus. 160.1.D
Stomachi apoſtema ſuppurari indicat præcipue hepatis tremor. 160.1.C
Stomachi apoſtema maturantia. 160.1.C. ſaniem educẽtia & conſolidantia. D
Stomachi vulnerum, hulcerum, & bothor cauſę, ſigna, & curatio. 160.2.A.B.C. bothor curatio. 3.G
Stomachi ruptura non curatur, niſi fuerit parua. 160.3.G
Stomachi inflationis, rugitus, gurgulationis, & tortionis deſcriptio. 160.3.H.4.E. cauſę.F. ſigna. 161.1.A. curõ.B
Stomachi vomitus, ſubuerſio, abominatio, faſtidiũ, nauſea, & conturbatio quid ſit. 161.2.B. cauſę. D. 4.G. ſigna. H
Stomachus quibus prohibeatur recipere influentem materiam. 162.4.H.163.1.B.C.2.B
Stomachus dicitur frigidus dupliciter. 165.2.D
Stomachi humectatio, & hectici an non poſsit fieri niſi cũ humectatione corporis. 165.3.G
Stomacho conferat ne magis abſynthij herba, quàm ſuccus. 166.1.A
Stomacho an obſint grana pini. 166.1.C
Stomachi in principio apoſtematum calidorũ num myrobalani citrini conueniant. 166.4.F
Stomachus an cibum certo aliquo tempore contineat. 166.3.G
Stomachi apoſtemata raro ſunt furioſa. 166.4.G
Stomachus quo ſanguine nutriatur. 167.1.A
Stomachi ſenſus ablatus cur poſsit eſſe ſignum mortale, & non ſic in alijs membris. 167.1.A
Stomachi & meri aphoriſmi Hipp. 167.1.B
Stomachi doloris aphoriſmus Hipp. 167.1.C
Stomachi duritiei vtilia. 174.4.F
Stomacho cur noceat caſsia. 190.3.E
Stomachus calefit calefactis extremis, ſic & frigeſcit illis frigefactis. 191.2.A
Stomacho ſi in licteria medicamenta admouentur, quæ ſint habendę cautiones. 191.1.B.D
STRANGVRIA, vide Vrinę difficultas, & vrinę deſtillatio.
STRANGVLATIONI ex cibo vel huiuſmodi qua arte ſuccurratur. 114.4.G
Strangulationis cauſæ. 115.2.A
STVPEFACIENTIA, vide Opiata.
STVPOR ne fiat opiatorum vſu, cautio. 55.4.G
Stupor quid ſit, & cauſæ ipſius. 77.1.A
Stuporis curatio. 77.1.A
Stuporis ſigna demonſtratiua, & diſtinguentia ab affinibus morbis. 77.1.C. prognoſtica. D
STYPTICA debilitantibus membri alicuius virtutem commiſcenda. 6.1.C
SVBETH aſſahari quid ſit apud Aui. 59.4.H
SVBETH Subeth quibus cauſis fiat. 61.4.E.H
Subeth quo humore fiat, & cuius communitate partis. 61.4.F
Subeth ſigna indicantia. 61.4.F. prognoſtica. G.H
Subeth a præfocatione, apoplexia, ſyncope, & lethargia, quid differat. 61.4.G
Subeth quid ſit, quid Græcis dicitur caros. 61.3.H
Subeth ex diuerſis cauſis orti curationes diuerſę. 62.1.A
Subeth eſt quaſi apoplexia diminuta. 62.2.C
Subeth ex phlegmate nũ conueniat admota ſartago ignita, ſicuti apoplexiæ. 62.2.C
Subeth aphoriſmus Hipp. 72.4.F
SVBSCANNATIONEM quę pericula ſequanť. 118.2.A
Subſcannatio in ſquinantia deſperata quo pacto ſacienda. 118.2.B
Subſcannatio an ſquinantię conueniat. 118.2.A
SVBTILIANTIA & attenuantia ſimplicia. 46.1.C
SVBVERSIONIS cauſæ. 161.4.G
SVCCI, qui ſunt in vſu. 51.4.E
SVDOR quibus prouocetur. 179.1.B.185.3.F
SVFFOCATIONIS cauſæ. 115.2.A

SVFFVMIGIA CONFERENTIA

Ani procidentiæ. 220.2.D.3.E
Auditui diminuto. 90.4.E
Aurium tinnitui. 91.3.E
dolori. 92.2.C.D.4.F
Capitis dolori ex bile. 55.3.F. ex phlegmate. 56.3.F
ex melancholia. 57.2.A
Catarrho cal. 97.4.F. frigido. H
Conceptioni. 264.4.G.H.265.1.C.D.267.4.G.H
Dentium dolori. 108.4.H
corroſioni. 110.2.B
Fœtui mortuo deijciendo. 274.1.B.C.D
Icteritiæ. 185.3.G
Iuncturarum tophis. 280.2.B.C
Matricis pruritui & priapiſmo. 260.3.G
præcipitationi. 262.2.C
Menſtruis prouocandis. 255.4.G
retinendis. 257.1.C.3.G
Odoratui læſo. 95.1.C
Palpebrarum pediculis. 84.3.F
Partui difficili. 273.1.A.C.3.G
Podagræ frig. 288.2.B
Surditati. 91.1.B
Teneſmo. 201.2.D
Tuſsi calidę. 123.1.A. frigidæ. B.C
Vermibus. 214.3.H.215.1.B
Voci raucæ. 124.2.C

SVFFVMIGIA. 52.3.E
Suffumigium nullum eſt commune medentibus. 52.3.F
Suffumigia poſſunt fieri humida, & ſicca, & quo pacto. 92.2.C.D
Suffumigia in pleuritide qua arte adhibenda. 129.1.B
SVFFVF non ſunt in vſu. 52.2.B
Suffuf, vide Puluis.
Suffuf impinguatiuum & expertum in phthiſi. 135.2.B
SVFFVSIO, vide Cataracta.
SVLPHVRE quidam in aſthmate vtuntur, & eſt laudatum. 122.1.A
SVPERCILIORVM pediculi, vide Palpebrarum.
SVPERFOETATIO quo pacto fiat. 268.1.C
SVPERIMPRÆGNATIO, vide Superfœtatio.
SVPPVRATIO, vide Empyema.

SVPPOSITORIA IN

Capitis dolore ex bile. 55.3.E. ex phlegmate. 56.2.D
ex melancholia. 57.2.A
Coitu diminuto & ablato. 252.1.A
Colica. 210.2.D.212.1.C
Epilepſia. 69.2.C
Hæmorrhoidibus. 218.1.A
dolori earum. 219.1.B
Ileo. 212.4.F
Teneſmo. 201.3.G.4.H.202.1.B.2.B.C.D.3.E.4.F
Vermibus. 215.1.B
Vide etiam Naſcalia.

SVRDITAS, vide Auditus ablatio.
Surditatis materia quo pacto poſsit ferri ad inteſtina. 94.3.E
SYMPTOMATI propriæ & per ſe non debetur curatio. 141.1.A
SYNANCHE, vide Squinantia.
SYNCOPE dupliciter capiť, qq ſit, & vñ fiat. 140.2.C.D
aliæ differentiæ. 4.F
Syncope quibus prohibenda. 59.1.D
Syncope & lipothymia quibus differant. 140.2.C

Syncopen deſcribentes quo differãt Gal.& Aui. 140.2.D
Syncope & apoplexia quo differant. 140.3.E
Syncopes cauſæ. 140.3.E.F
Syncope quos apprehendat. 140.4.F
Syncope quando ſubito interimat. 140.4.F
Syncopen qui ferant facilius aut difficilius, & qua anni parte. 140.4.F
Syncopes ſigna demonſtratiua pro ſuis cauſis. 140.4.G prognoſtica.H 141.1.C
Syncopes curatio pro varietate cauſarum eius. 140.4.H 141.1.A
Syncope cibi & alia conferentia. 141.2.A.B.D.3.F.4.F
Syncopen patientibus non debent exhiberi, niſi deſiderata cibaria, Contra ſi ſit illa ex humore in ore ſtomachi exiſtente. 141.3.E
Syncope quæ requirat. 141.4.H
Syncope, quę accidit in fluxu ventris, & colica paſsione, aquę dulcis balneum confert. 141.4.H. abſtinere autẽ cur conſulat. 142.1.A
Syncope & caſus virtutis ſubito quibus differãt. 142.1.A
Syncope nũ conueniat vomitus.142.2.B. num vigilia.D num vinum. 3.H
Syncope nũ penetratiua, & ſpiritus nutritiua ſint prius, q̃ ſtyptica, adhibenda. 142.2.D
Syncopes aphoriſmus Hip. 142.4.E
Syncope actu, vinum Saracenis conceditur, vt medicina, cum lege interdicatur. 142.3.H
Syncope & nauſeę enixarum qũo ſubueniatur. 273.4.H
Syncope ne inuadat, remedium. 276.4.F
SYPHAC quid ſit. 275.2.B
Syphac in oculo quid ſit. 89.2.D
SYRINGA duplex. 238.3.G
Syringa ex qua materia fiat, tum ex qua fiat potior. 238.3.F
Syringandi quę ſit ratio ſeruanda. 238.3.F
SYRVPI, aut quę loco ſyruporum ſumuntur, calida exhibeantur non tepida. 12.2.C. & qua hora exhibenda. 2.D
Syrupi quando ſint iulepizandi, aut non. 12.4.B
Syruporum quę quantitas danda ſit, diuerſę ſententiæ. 13.4.E
Syrupi cum aquis, oportet, ſeruẽt, vt fortius agãt. 11.4.G
Syrupis cur aquę miſceantur. 13.4.E. & quando maiore aut minore quantitate. G.H
Syrupos conſtantes requirunt craſſę materiæ. 13.4.F
Syrupis ſi non commiſcere aquam Meſuęs videtur, quid dicendum. 13.4.H
Syrupi breues, completę ſunt decoctionis, & per annum reſeruantur, longi autem per breue tempus. 13.4.H

SYRVPI CONFERENTES

Aſcitæ. 178.2.C
Catarrho calido. 97.2.B
Colicæ. 210.3.H
Conceptioni. 267.3.F
Epilepſię pro diuerſis cauſis. 69.4.E
Fluxui ſanguineo non excoriatiuo. 195.1.C
Hepatis obſtructioni. 171.2.D
Herniæ. 276.2.A
Icteritiæ. 185.4.E
Iuncturarum dolori, ſolutiuus. 280.4.F.&.H.284.1.B.C
Matricis præcipitationi. 261.3.F
Menſtruis prouocandis. 255.4.E
Molæ. 269.3.F
Ophthalmiæ. 79.3.E
Paralyſi. 73.4.F.G
Phthiſi. 134.1.B.135.1.B.2.C
Pleuritidi. 129.3.F.H.130.3.E
Podagræ. 287.4.G
Renum dolori. 225.1.B
calculo. 227.3.H
Sanguinis ſputo. 126.1.C.D
Siti præternaturali. 155.3.F
Spleni obſtructo & duro. 188.3 H.4.E
Tremori. 76.4.G
Veſicę apoſtemati. 234.3.H
hulceri. 235.4.E
ardori. 237.1.B
Vomitui. 164.1.A
Vide etiam Digeſtiua.
Syrupi maior quantitas cõiter debet eſſe, q̃ aquę. 14.1.A
Syrupi vſuales tam ſimplices q̃ compoſiti. 47.1.D humores ſimplices raro in morbis peccant. 47.2.D
Syrupus de epithymo a ſyrupo de fumoterræ quid differat. 48.2.D
Syrupis in adminiſtrandis canon. 48.3.F
Syrupum capere non valentibus canon. 48.3.F
Syrupi poſſunt fieri ſolutiui. 49.1.A
Syrupus de limonibus q̃ ſit receptus, & q̃ ſit recipiendus. 50.1.B
Syrupi conſtrictiui. 52.3.G
Syrupus ſtœchadis mirabilis in omni ægritudine frigida neruorum. 73.4.F

TARFATI quid ſit, eius cauſæ, & curatio. 81.1.C.D
Tarfati conferentia. 81.1.D
TEMPVS alterum particulare alterum vniuerſale. 5.3.F
TENESMVS quid ſit, & quo pacto fiat. 200.3.G
Teneſmus ſępe dyſenteriæ iungitur. 200.4.F
Teneſmus verus quot cauſis fiat. 200.4.F.G
Teneſmi ſigna indicantia pro cauſis varijs. 200.4.H prognoſtica. 201.1.B
Teneſmus curatur eadem curõne, qua dyſenteria. 201.1.B
Teneſmi curatio varia pro varietate cauſarum. 201.1.C
Teneſmi hulcerati cura eſt eadem cũ cura hulcerationis inteſtinorum. 202.1.D
Teneſmi remedia efficacia. 202.4.F
Teneſmus duplex, verus & non verus. 200.4.E
TERBENTINA mammis impoſita in principio partus lac prohibet, & ſi quid adeſt, exiccat. 143.3.E
Terbentina ſolennis eſt medela in colica. 210.3.G
TERRARVM venę quę vtilia medicis pſtent. 51.4.H
TESTICVLORVM apoſtematibus & tumorib. ex faba expertum emplaſtrum. 28.4.E
Teſticulorum in cibo cõplexio, electio, & facultas. 34.1.B
Teſticulorum maris deſcriptio & anatome. 242.3.F
Teſticulorum mala complexio naturalis exceſsiua generationem impedit, ita & accidentalis. 243.2.A
Teſticulorum malę cõplexionis ſpecies, & cauſę. 243.1.B
Teſticulorum malæ complexionis ſigna pro eius cauſis. 243.1.C. curatio. 2.B
Teſticulorum doloris cauſæ & ſigna. 243.2.D. curatio.3.E
Teſticulorum apoſtemata qua parte fiant, & quibus cauſis. 243.4.F
Teſticulorum apoſtematum ſigna pro eorum differentijs & cauſis. 243.4.G
Teſticulorum magnitudinis & paruitatis cauſæ, & curatio. 243.3.G.H
Teſticulorum apoſtematum curatio multiplex pro cauſa multiplici, & eorum temporibus. 244.1.A. per chirurgum. 2.A.C
Teſticulorum apoſtemata frigida non raro ſequuntur hydropem, aut cachexiam. 244.2.C
Teſticulorum vulneribus caſtratio quandoq; eſt neceſſaria. 244.4.E
Teſticulorũ vulnera quibus cauſis fiant, & curõ. 244.3.G
Teſticulorum corrugationis cauſæ & curatio. 244.3.G
Teſticulorum vulnera, quare propere curanda. 244.3.G
Teſticulorum apoſtemata cur a febre non ſint in museia, cum ſint a corde remoti. 252.3.E

Teſticulorum apoſtema per viam congeſtionis, aut deriuationis, quo humore fiat. 252.3.E
TETANVS quid ſit, & quid differat à ſpaſmo. 76.1.B
Tetani curatio. 76.1.C
Tetani aphoriſmi ex Hipp. 78.1.C

THERIACA ſumpta & mox edendū. 12.3.F
Theriacę, quę ſunt ī vſu. 52.2.A
Theriaca magna Andromachi ante ſex menſes eſt ſtupefactiua. 52.2.A
Theriaca noua quantum conferat calculis renū. 227.2.A

TIMOR cur morbos poſsit expellere. 20.3.H
Timoris damna & iuuamenta. 20.3.H

TONSILLAE vide Amygdalæ.

TORTA, vide Artocrea.
TORTVRA quid ſit, & vnde fiat. 76.1.B
Torturæ conferentia quædam. 76.2.C.D
Torturæ in curatione, in quo multi errent. 76.2.C
Torturę ſigna demonſtratiua, & prognoſtica. 76.1.D
eiuſdem ex varia cauſa ſigna diſtinctiua. 2.A
Torturæ curatio varia pro varia cauſa. 76.2.D
Torturæ ex ſpaſmo vtile mollificatiuum. 76.3.E
Torturę in curatione ſit ne adhibendum locale parti tortę, an ſanę. 77.4.F.G
Tortura capitur communiter, & proprie. 77.4.G
Torturę aphoriſmus ex Hipp. 78.2.B
TORTIONIS ſtomachi deſcriptio. 160.4.E. cauſæ & ſigna. 161.1.A. curatio. D
TRACHEÆ inciſio, vide Subſcannatio.
Trachea magnam habet colligantiam cum muſculis oculorum & linguæ. 118.3.G
Trachęę ſitus & officium. 119.1.B.C
TRAVLI & ſcindentes qui dicantur. 102.3.E
TRAGEA viſui debili vtilis. 86.2.A
Tragea ſolutiua in dolore iuncturarum ex cauſa calida. 285.1.B
TRANSGLVTIENDI difficultatis aphoriſmi Hip. 167.1.C
TREMOR quid ſit, vnde fiat & differētiæ eius. 76.3.F
Tremor vnde fiat. 138.3.G
Tremoris cauſæ. 76.3.H
Tremoris ſigna prognoſtica. 76.4.E
Tremori vtilia multa. 76.4.E
Tremoris pro diuerſitate cauſarum diuerſa cura. 76.4.E
Tremor dicitur parua paralyſis. 76.3.G
TRI, ſeu vermicelli, eorum qualitates, vires, & correctio. 24.3.E
Tri num ſanguinis ſputo conferat. 136.3.G
TRIBVLI, eorum qualitates ac vires. 29.2.B
TRIFERÆ, quæ ſunt in vſu. 52.2.A
TRIFOLIVM eſt ſpecies apij. 82.3.G

TROCHISCI VTILES

Aurium oppilationi ex humore viſcoſo. 94.1.C
Articulorum doloribus. 281.2.B
Conceptioni. 264.4.H
Dentibus, vt facile extrahantur. 110.1.A
colori eorum alterato. 111.1.A
Diabetę. 240.3.B
Diarrhœę. 194.1.D
Dyſenteriæ hepaticę. 195.4.F
Dyſenteriæ 200.2.C
Gingiuarum diminutioni. 113.2.D
cruori. 3.F
Fluxui ex pharmaco ſumpto. 203.4.F.204.3.E
Hęmorrhoidum nimio fluxui. 218.4.E
Hepati oppilato. 171.3.G
percuſſo. 175.1.D
Hypoſarcę. 180.2.C
Menſtruorum prouocationi. 255.4.G.A
Naſi polypo. 99.4.F
Oris fœtori ab hulcere. 106.1.B
Pleuritidi. 130.1.B.D.3.E.131.1.B
Raucedini. 124.3.G
Renum hulceribus. 231.3.E
Sanguiſugæ deuoratę. 115.1.C
Singultui ex mordicatione. 165.1.D
Sputo ſanguinis. 126.1.A.127.1.A.B.D.2.A
Teneſmo. 202.3.F
Virgæ virilis hulceribus. 248.1.C.2.A
Vomitui ex debilitata contentiua. 163.4.E
Vrinæ deſtillationi. 239.2.A
multitudini. 241.1.A

TROCHISCI ex cinnamomo ſtomacho frigido vtiles. 28.1.D
Trochiſci calidi & frigidi. 52.2.B
Trochiſci conſtrictiui. 52.3.G
Trochiſci in ſputo ſanguinis mirabiles. 126.1.A

TVBERA & eorum qualitates. 30.4.H
Tuberum electio, correctio, & præparandi rationes. 31.1.B.C

TVRDORVM ventriculi cur in cibo ſint periculoſi. 34.2.D
TVSSIS quid ſit, & eius cauſæ. 121.3.F
Tuſsi ſigna demonſtratiua pro eius cauſis. 121.4.E prognoſtica. H
Tuſsis eſt pectori, ſicut ſternutatio capiti. 121.3.F
Tuſsim quę mala poſsint ſequi, & quid Alexander in tuſſiente viderit, & Paulus. 121.3.G.H.4.H
Tuſsis ſicca quando fiat. 121.3.H
Tuſsis in pueris quare non ita periculoſa vt in adultis, & ſi eſt ſęua. 122.1.A
Tuſsis quando indicet recidiuam. 122.1.B
Tuſsis ex mala complexione curatio. 122.1.B. ex eadem cum materia. 2.A
Tuſsis frigidę, & calidę, ſine materia, curatio. 122.1.B calidę & ſic. cum materia. 2.A. calidę & hum. 3.F. frigidæ & hum. 3.G. frigidę & ſic. 4.H. tuſsis infantium. 123.1.D. tuſsis ex male affecto pulmone, & partibus vicinis. 2.A
Tuſsi frigidę conferentia ſimplicia & compoſita. 122.1.C calidę. D. calidę & ſic. cum materia. 2.B.C. frigidę & humidę. 4.F. rurſus tuſsi calidę. 122.4.H. frigi. 123.1.A Humidæ, & ſiccæ. C
Tuſsim ſedat, & confortat pectus & pulmonem, ſuccus granorum myrti completorum. 122.3.E
Tuſsis materias reſoluentia adhibenda tantum ſunt poſt euacuationes. 122.4.E
Tuſsi ſedandę medicamentum Tabit Regis, cui nullum par. 122.4.G
Tuſsis in pueris vt plurimum eſt frigida. 123.1.D
Tuſsis & aſthmatis aphoriſmus Hipp. 137.4.H
Tuſsis eſt pectori, ſicut eructatio ſtomacho, & ſternutamentum cerebro. 158.2.B
TVTIA quo pacto præparetur. 82.2.C

TYMPANITI vtile electarium. 161.1.A
Tympanites habet ventoſitatem cum aqua. 180.4.E
Tympanites quo pacto generetur. 180.3.G. & qn̄ vere. H
Tympanitę non inflatur pedes, vt alijs. 180.4.F
Tympanites quid ſit, cauſæ, ſigna, & curatio. 180.3.G.H
Tympanites quibus ſimplicibus ex proprietate curetur. 181.2.C
Tympanitę num phlebotomia conueniat. 181.1.B

V APORATIONES vide Suffumigia.
VARICES ſolent appellari paſsio vitis. 277.4.E
Varicum cauſę, ſigna, & curatio. 277.4.E.F curatio per chirurgiam. 278.1.D
Varices quid ſint, & qui ſint illis obnoxij. 277.3.H

Vbera

VBERA animalium in cibo qualia ſint, eorum facultates, & electio. 33.4.E
VEGETABILIBVS & mineralibus ꝗ̃ mirãdę inſint virtutes. 133.2.B
VENATORES cur catarrhum incurrant. 96.4.F
VENÆ terrarum quę vtilia medicis præſtent. 91.4.H
Venę arterialis ortus. 119.1.B
Vena tribus de cauſis rumpitur. 125.1.B. tum quę alię cauſæ concurrant. C
Vena pectoris frangitur ex frigoris intenſione, nõ ſic pulmonis, niſi raro. 126.4.H
Venę chilis anatome. 167.2.D
Venarum hepatis aperturę nomina. 194.3.F
VENEREM, vide Coitum.
Venenis omnibus medicamen, nux eſa cum ruta & ficubus. &c. 26.2.B
VENENOSA ſimplicia quid ſint. 46.4.H
Venenum vbi reſeruetur ĩ venenoſis animalibus. 112.2.A
Veneno omni conferentes pilulę. 141.4.E
VENETIIS multiplicantur putridę febres quotamnis ob eſum cucumerum. 29.4.H
VENTRES, vide Stomachi.
VENTRICVLVS, vide Stomachus.
VENTRIS ſolutio ſi quęritur, infuſa dari debet medicina, ſi ſtypticitas poſt ſolutionem, dari debet in ſubſtantia. 16.2.B
Ventrem facit detumeſcere paſtinaca, earum quę pręgnãtes apparent. 26.2.D
Ventris fluxus infantibus dentientibus duplici de cauſa contingit. 107.3.G
Ventrem ſtatim cohibet leporis coagulum. 199.1.C
Ventris inflatio in puerperis quo pacto regatur. 273.4.G
VENTOSÆ, vide Cucurbitulę.
VENTORVM complexio. 18.3.F
VENTOSITATEM frangentia & carminantia ſimplicia & compoſita. 46.2.C
Ventoſitas fit calore pauco, vel frigiditate. 160.4.E
Ventoſitas in coitu a corde venit effectiue, & non materialiter. 252.2.B
VER duobus modis poteſt conſiderari. 17.4.H. quid ſit & quando incipiat, & eius morbi. 18.1.B
Veris morbi quibus artib. vitentur. 18.1.B
Ver conuenit pueris. 18.1.C
VERMICELLI ſeu Tri, eorum qualitates, vires, & correctio. 24.3.E
VERMIBVS expertum remedium. 25.3.H
Vermes patientibus pueris exhibent Furlani lac muliebre, & ꝗ̃ bene ſuccedat. 34.4.G
Vermes aurium quę necent. 90.4.F
Vermes in modũ pilę cõglobari qñq; emittanť. 206.4.H
Vermes quibus cauſis fiant. 212.1.C
Vermibus quare frequenter infantes laborent, & pueri. 212.1.D
Vermes quo humore generentur. 212.4.G
Vermium quatuor ſpecies, & quare illę ſint diuerſarum formarum. 212.4.H
Vermes quare varios habeant colores. 212.4.H
Vermes, qui ſint deteriores. 213.1.B.3.E
Vermes quibus cibis multiplicentur. 213.1.D
Vermibus laborantes cur nocte labia humecta habeant, die vero ſicca. 213.1.D
Vermium ſigna communia, & propria. 213.1.D
prognoſtica. 2.D
Vermium curatio. 213.3.F
Vermibus laborãtes quo pacto lacte poto iuuenť. 213.4.G
Vermes habentibus cur non oporteat deficere nutrimentum. 213.3.H
Vermes habẽtib9 cur mala accidat ſymptomata. 213.3.H
Vermes interficientia tantum, quando nam ſint adhibenda. 214.1.A
Vermibus maxime aduerſum, ſtercus murium. 214.2.A
Vermes longos interficientia. 214.2.A. aſcandes. B. cucurbitinos. 4.E. paruos. 215.1.A
Vermes habentibus qui clyſteres conueniant. 214.1.B
Vermes habentibus cur amara ſuperius danda ſint, dulcia inferius. 214.2.B.C
Vermes interficientium medicamentorum differentię. 214.1.C.D
Vermes habentibus, a principio materia phlegmatica educenda. 214.1.E
Vermes expellentia ſunt in duplici differentia. 214.4.F.G
Vermes expellentia ſimplicia & compoſita. 214.4.G.H
Vermes quę inferant ſymptomata, & quo pacto ſuccurratur. 215.1.C
Vermibus obnoxĳ non eodem remedio ſemper vtantur. 215.1.D.2.B
Vermibus obnoxĳ qua ratione pręſeruentur. 215.1.D
Vermes vtrum in colon & monoculo tantum generentur. 216.2.B
Vermes in ſtomacho generari, raro ab authoribus dictum. 216.2.C
Vermes qua ętate plus aut minus generentur. 216.2.D
Vermes quare in nuper natis non generentur. 216.2.D
VERRVCÆ, & rhagadię in virga virili quo pacto curentur. 248.2.D
VERTIGO & ſcotomia quid ſint, quibus differant, & vnde fiant. 67.3.E.F
Vertiginis cauſæ. 67.3.G
Vertigo & ſcotomia præuiæ ſunt ad epilepſiam. 67.4.G
Vertigo quo differat ab epilepſia. 67.3.H
Vertiginem ſigna indicãtia, tum qua ex cauſa fiat. 67.3.H
prognoſtica. 4.G
Vertiginis pro diuerſis cauſis diuerſa curatio. 67.4.H
Vertigo minor dicitur, alue ſeu palpitatio, & quid differat a maiore. 68.1.D
Vertigo tortis eſt ſimilis epilepſiæ. 68.3.G
VESICÆ lapis, vide Lapis veſicæ.
Veſicam alterantia. 50.2.B. purgantia. 4.G. confortantia. 51.2.C
Veſica corneæ, & eius curatio. 82.2.B
Veſicatoria in hydrope. 179.3.H
Veſicę & renum hulcera qua ratione diſtinguanť. 230.3.G
Veſicę deſcriptio, & anatome. 232.2.A
Veſicæ & renum aphoriſmi Hipp. 232.1.C
Veſicę cum membris nobilibus colligantia. 232.2.C
Veſicæ inciſionem in lapide extrahendo quę ſymptomata ſequantur, & quomodo ſubueniatur. 233.4.H

SIMPL. ET COMP. MED. CONF.

Veſicę apoſtemati. 234.3.H.4.E.G.H.235.1.C
hulceri. 235.3.H
lapidi. 233.2.D
Virgæ virilis dolori. 247.2.D
apoſtemati. 3.G.H
hulceri. 248.1.C
Vnguibus male affectis. 290.3.F
Voci raucæ. 124.2.C
Vrinę difficultati. 238.2.B
Vuę caſui. 117.2.D

Veſicæ inciſionem, ſigna bona aut mala, quę ſolent comitari. 234.1.B.C
Veſicæ apoſtemata quibus cauſis fiant. 234.2.B
Veſicæ lapidẽ frangentia ſimplicia & cõpoſita. 234.1.C.D
Veſicę apoſtematum ſigna indicantia. 234.2.C
prognoſtica. 3.E
Veſicæ apẽata dura vt plurimũ calidis ſuccedunt. 234.2.D
Veſicę apoſtematum curatio pro ſuis temporibus, calidĩ. 234.3.F. frigidi. 235.1.B
Veſicę hulcera quare cito curanda. 235.2.B
Veſicę hulceribus apta ſolutiua. 235.2.C
Veſicę hulcus quid ſit, cauſæ, ſigna, & curõ. 237.1.D.2.A
Veſicę hulceribus vtilia. 235.4.F

Veſicę ſcabiei cauſæ, ſigna, curatio. 235.4.G
Veſicę ſanguinis coagulati cauſæ, ſigna, & curatio. 235.4.H.236.1.A
Veſicæ diſlocatio quid ſit, cauſę, ſigna, & curõ. 236.1.C.D
Veſicę dolorem quando mors ſequatur. 236.2.C
Veſicę dolor quibus differat a renum dolore. 236.2.C curatio.D
Veſicę debilitatis cauſę & ſpecies. 236.3.E
Veſicę ventoſitas vnde fiat, & curatio. 236.3.F
Veſicę ardoris cauſæ, ſigna, & pro diuerſis cauſis curatio. 236.3.H
Veſicę ardoris acuitatem remittentia. 237.1.B
Veſicę malorum aphoriſmi Hipp. 242.2.D
VESICATORIA quibus rebus fiant. 290.2.B
VESPERTILIONVM oleum mammillarum magnitudini medetur. 144.3.G
VETVLA de nocte incedens quid ſit. 68.2.D
VIGILIA ſuperflua qd ſit, & eius cauſa. 62.2.D curatio, & cauſæ. 3.E
Vigiliæ ſuperfluæ curatio. 62.4.E
Vigilię ſuperfluę ſigna demonſtrantia. 62.3.G prognoſtica.H
Vigiliam ſuperfluam quę damna ſequantur. 62.3.H
Vigiliæ ſuperfluę conueniens Hipp. aphoriſmus. 72.4.G
Vigiliæ iuuamenta & nocumenta. 20.1.A
Vigilias inducit caro leporis. 83.2.D
VINVM lapſus, vide Virtutis caſus.
Vinum ne, quale, & quantum bibendum ſit pepone eſo. 30.1.A
Vinum praua humida in extrema corporis facit penetrare. 30.1.B
Vinum poſt lac ſumptum ipſum coagulat. 20.4.E
Vinum cuius ſit temperamenti. 35.2.A.B
Vinorũ qualitates ſunt medico cognitu neceſſarię. 35.2.B
Vina quo pacto ex ætate & alijs rebus multis recipiant diuerſitatem. 35.2.C.D.3.E.F
Vinum multæ differentiæ. 35.1.D
Vinum quibus ætatibus quomodo bibendum. 35.2.D
Vinum quale eligendum. 35.3.F
Vinum quæ afferat nocumenta. 35.3.G.H. quę item iuuamenta. H.&.4.E.F.G
Vino epoto cur aqua potanda. 35.4.G
Vinum carenũ vt fiat, eius qualitates & facultates. 35.4.H
Vini rob vt fiat, eius qualitates & facultates. 35.4.H
Vinum coctum vt fiat. 35.4.H
Vinum ne magis acorem contrahat, imo, quem cõtraxit, amittat. 36.2.A
Vinum ne in paralyſi conueniat. 77.3.G
Vinum ſaluiatum vt fiat. 77.3.G
Vinum an aqua in catarrho conueniat. 101.2.B
Vinum dulce minus grauat caput. 101.2.D
Vinum nigrum ad quę conferat. 104.1.A
Vinum redditur ſtypticum pane aſſato. 141.3.E
Vini veteris potus quę inferat damna. 155.1.A
Vinum ſtypticũ, aut dulce, natura, aut arte factũ. 205.4.F
Vinum conceditur Saracenis in ſyncope actu, vt medicina, cum lege interdicatur. 142.3.H
Vinum qua ratione ſolutiuum fiat. 285.2.B
VIR qualis quali mulieri debeat copulari ad prolem faciendam. 265.2.C
Vir & mulier quãm diu fœcundi. 264.2.D
Vir fœcundus fuit Authoris tempore, in anno centeſimo. 264.3.E
Vir quis ſit magis maſculorum generatiuus. 268.4.F
VIRGÆ, membri ſcilicet virilis, deſcriptio. 242.4.E
Virgę non valentis erigi iuueni cuidam, quo pacto fuerit cauſa deprehenſa. 242.4.
Virga virilis parua quę damna apparet. 247.2.A
Virgę virilis hulcera qbus cauſis fiant, & curõ. 247.4.F.H intrinſecorum. 248.2.A
Virgę virilis deſcriptio & anatome. 247.1.B
Virga virilis parua quibus auxilijs maior reddat. 247.2.B
Virgæ virilis doloris cauſæ, & curatio. 247.2.C.D
Virgę virilis malę cõplexiones quo pacto curent. 247.1.D
Virga virilis eſt membrum facile putreſcibile. 247.3.E
Virgæ virilis apoſtemata extrinſeca quo pacto curentur. 247.3.E. intrinſeca. 4.E
Virga virilis, neceſſe eſt, aliquando abſcindatur. 247.4.G
Virgę virilis hulcera cur fiant mala ambulatiua. 247.4.G
Virgæ virilis in apoſtemate quare putrefactiua vitanda. 247.3.H
Virgę virilis cancer quo pacto curetur. 248.2.B
Virgę virilis hulceri exiccando aqua bona & probata. 248.1.D
Virgę virilis rhagadiarum, & verrucarũ curatio. 248.2.D
Virgæ virilis bothor, morum, caro addita quo pacto curanda. 248.3.E
Virgę virilis pruritus quibus fiat cauſis, ſigna, & curatio. 248.3.E.F
Virgę virilis immoderata erectio eſt duplex. 248.3.H
Vide Priapiſmus.
Virgę erigendę impotentia quibus cauſis fiat. 249.2.A ſigna.D. cura. 3.F
Virgę apoſtematibus cur repercuſsiua cõueniant, licet ſit in loco emunctorio membri principalis. 252.3.E
Virgę virilis aphoriſmus Hipp. 252.3.G
VIRGINES cur primo I coitu ſanguinẽ emittãt. 253.1.A
VIRILE membrum, vide Virga virilis.
VIRIDITAS non ſemper arguit choleram. 162.1.A
VIRTVS ante omnia conſideranda, & vnde eius fortitudo ſumenda, & debilitas. 5.2.A
Virtutis fortitudo cognita ad quę iuuet. 5.2.B
Virtus totius & particularium membrorum in euacuatione attendenda. 6.1.A
Virtus conſideranda non tantum patientis membri, ſed etiam colligati. 6.1.C
Virtus nulla re ęque reficitur, vt ſublimato ex carne. 141.2.A
Virtutis caſus ſubito & ſyncope quibus differãt. 142.1.A
Virtutis caſus ſubito quid ſit, cauſa, & curatio. 142.1.A.B
Virtus attractiua per ſe non confortatur ſtypticis, ſed per accidens. 167.1.A
Virtus appetitiua naturalis oſbus membris ineſt. 167.1.A
Virtus diſcretiua quo pacto operetur. 227.1.C
VISCOSITAS frumenti duplex. 281.3.E
VISIO, vide Viſus.
Viſum iuuantia plurima. 78.4.E. vide etiam in dictione Oculus.
Viſus debilitas quid ſit & eius cauſæ multæ. 85.3.G
Viſus debilis ſigna demonſtratiua diuerſa, pro diuerſis cauſis. 85.4.G.H
Viſus debilis curatio multiplex pro cauſis multis. 86.1.A
Viſus debilitati, Ariſtotelis remedia. 86.1.A
Viſui vtilia plurima. 86.1.A.3.E.4.E.87.1.A
Viſui debili mirabile collyrium. 86.4.F
Viſus corruptus quid ſit, & eius cauſæ. 87.2.D
Viſus corrupti ſigna varia pro varijs cauſis. 87.3.F prognoſtica.G
Viſus ablatus quot cauſis auferatur. 87.4.G
Viſus corrupti curatio varia pro cauſis varijs. 87.3.H
Viſus cur debilitetur aſcitis. 222.2.A
VITELLVS oui quo pacto in ægritudinibus conueniat. 21.2.D
VITEX eſt ex ijs, quę multiplicant lac, & minuunt ſperma. 143.1.C
VITIS albę radix quantum permixtioni ſenſus conferat. 67.3.E
VLCVS vide Hulcus.
Vlcera virgæ mundat & conſolidat cinis cucurbitæ ſiccę. 29.4.E
Vlcera in duplici ſunt differentia. 146.2.B
VLTRAMONTANI cur multum bibant. 155.1.B

VMBILICI augmentum quibus cauſis fiat. 276.4.H. ſigna & curatio. 277.1.A

Vmbilicus editi fœtus quo pacto ab obſtetrice curandus. 277.1.B

Vmbilico infantium exeunti vtilia. 277.1.C

VNCTIONES ET VNGVENTA

Ani apoſtemate. 219.2.B
- mollificatione. 220.1.D
- prurituu. 3.F

Angina. 116.4.G

Aſthmate. 121.1.B

Auditu diminuto. 90.4.F

Auris dolore. 92.2.A.3.E.4.G.93.1.D

Capitis dolore a bile. 55.4.E. a phlegmate. 56.4.E
- a melancholia. 57.2.B

Carne gignenda. 219.4.G.H

Coitu diminuto ſeu ablato. 252.1.A

Colica. 209.2.C.210.4.G.H

Conceptione iuuanda. 265.1.C.267.3.H

Diabete. 240.3.H.4.E

Diarrhœa culpa hepatis. 194.1.D

Elephantiaſi. 278.3.G

Fœtu mortuo educendo. 274.1.D

Gonorrhœa. 246.2.B

Hæmorrhoidum dolore. 219.1.B.C

Hepatis apoſtemate reſoluendo, meſeraicarum, & muſculorum ventris. 175.1.A

Iũcturarum doloribus. 281.1.A.B.285.4.H.286.1.D

Labiorum fiſſuris. 113.4.G.H.114.1.A.C

Lactis carentia. 142.2.B

Liene, ne melancholiam mittat ſtomacho. 163.2.B

Matricis apoſtemate duro. 259.1.G.4.F
- rhagadijs. 260.3.E

Menſtruis prouocandis. 216.1.C

Menſtruorum fluxu in prægnantibus. 270.3.E

Naſi hulcere. 99.1.C

Palpebrarum pediculis. 84.2.F
- craſsitie. 4.F
- clauſione difficili. G
- pilis additis. 85.3.F

Paralyſi. 74.2.C

Pleuritide. 120.1.B

Podagra frig. 288.1.C.D

Priapiſmo. 249.1.D

Renum caliditate. 222.3.F
- frigiditate. 4.F
- dolore. 224.1.H.4.F

Sanguinis ſputo. 120.2.A

Sciatica. 289.2.C.D.3.F.4.F.G

Spaſmo. 75.4.G

Splenis duritie & oppilatione. 160.1.A.C
- debilitate. 180.3.E

Stomachi frigiditate. 148.2.C
- calidit. 4.G
- ſiccit. 149.2.A
- apoſtemate ſuppurando. 160.1.C
- inflatione. 161.2.E

Syncope. 141.2.H

Teneſmo. 201.3.E.F.202.1.C.2.B

Teſticulorum apoſtemate duro. 244.3.E

Tuſsi. 122.3.E

Vermibus. 214.1.F

Veſicę apoſtemate. 234.4.G
- hulcere. 235.3.H

Virgę virilis hulceribus. 248.1.B
- rhagadijs. 2.D
- pruritu. 3.G

Voce rauca. 124.2.C

Vomitu. 162.4.H

Vomitu prohibendo. 163.1.C

Vrinę difficultate. 238.2.C

VNGVIS oculorum, vide Vngula.

Vngues, oſſa, & pili non ſentiunt. 111.1.B

Vngues fracti creſcunt, cur non & dentes? 111.3.E.112.1.A

Vnguibus quot mala contingant, & curatio. 290.3.E

VNGVENTA calida & frigida, quę ſunt in vſu. 52.2.D

Vnguenta conſtrictiua. 52.3.F

VNGVLA quid ſit, & vnde fiat. 80.4.E

Vngulę curatio diuerſa pro diuerſitate cauſę. 80.4.F

VOX quid ſit, quomodo formetur, & partium anatome, quibus illa formatur. 123.2.B.C

Voci formandę quo pacto proſint nerui reuerſiui. 123.2.C

Vocem faciunt tria. 123.3.E

Voci ablatę conferentia. 123.4.E.F

Vox tripliciter læditur. 123.3.F

Vocis ablatio quid ſit, & quibus cauſis fiat. 123.3.F.G curatio. H

Vocis corruptio quibus cauſis fiat. 123.3.G

Vocis raucę & aſperę quę ſit cauſarũ diuerſitas. 123.4.G.H

Vocis raucedo quid ſit, & quibus cauſis fiat. 123.4.G.H 124.1.A

Vox ſi lædatur ex mala complexione humida, cur ſit properanda curatio. 123.3.H

Vocis raucę ſigna pro cauſis eius. 124.1.B. prognoſtica. C

Vocem maxime corroborat ſandaracha. 124.2.B

Voci raucę vtilia. 124.2.B.D.3.E.F

Vocis raucedo quando multiplicetur. 124.1.C

Vocis raucedo quę curabilis, quæ non. 124.1.C

Vocis raucę curatio varia pro varijs cauſis. 124.1.D ex ſiccitate. 2.D. ex forti clamore. 3.E. ex frigore. F. ex alijs cauſis. 124.3.G

Vocis breuis, & groſſę, & ſubtilis, et tenebroſę, & trepidę, cauſæ & curationes. 124.4.E.F

Vocis aſperę cauſę & curatio. 124.3.H

Vocis ſubtilitas num ſomno fiat. 135.4.H. num item coitu. 136.1.A

Voci tremulę num conferat lamina plumbea, pectori impoſita &c. 136.1.A

Vocis aphoriſmi Hipp. 138.1.A

VOLVVLVS, vide Ileos.

VOMITIVVM CONFERENS

Appetitui corrupto. 153.1.D

Aſthmati. 120.3.H

Colico dolori. 210.4.F

Diabetę. 240.3.H

Iuncturarum dolori. 283.3.H.284.4.G

Stomachi intemperiei cum materia. 148.1.A

Vertigini. 68.1.B

Vomitus quibus artibus prohibeatur ſumpto medicamento. 12.4.G

Vomitorium commune. 52.3.E

Vomitus in dolore capitis quando conueniat. 58.1.B

Vomitus an conferat in oculorum affectibus. 88.4.H

Vomitus futuri ſignum inferioris labij tremor. 112.3.F

Vomitus in ſtrangulatione ex cibo aut huiuſmodi, quid præſtare poſsit, & quomodo prouocandus. 114.4.G

Vomitus aſthmaticis qñ & quibus mandandus. 120.3.G tum quare vitandus. H

Vomitus vomitu, fluxus fluxu curatur. 141.3.G

Vomitus cur ſit difficilior deglutitione. 145.4.E

Vomitus deſcriptio. 161.2.B. cauſę. D

Vomitus ſanguinis qbus fiat cauſis. 161.3.E. ſigna. 162.1.C

Vomitus quando ſit lęſi cerebri ſignum. 161.4.E

Vomitus ſigna indicantia pro varijs cauſis. 161.4.H prognoſtica. 162.2.A

Vomitus quibus morbis conferat. 162.2.B

Vomitus ſi fieri debet, quot nam ſint cõſiderãda. 162.2.C

Vomitus curatio. 162.2.C.3.F.G. phlegmatici. 4.F. cholerici. 163.1.A. melancholici. D. facti ex corruptione cibi, Et ſanioſi. 2.D. propter medicamentum, Et ſanguinei. 3.E.F. ex conſenſu, Ex debilitate cõtentiuę. H

Vomitiua leuia. 162.2.D. fortia. 3.E

Vomitum

Vomitũ fieri ſingulis mẽſibus Hippocrates iubet. 162.3.E
Vomitus canones ſex ſeruandi. 162.3.F
Vomitus vtilitates & detrimenta. 162.3.E.F
Vomitus calidus iuuatur infrigidatis extremis, quia ſcilicet infrigidant. 162.4.G
Vomitum quę fieri prohibeant. 163.1.C.3.E
Vomitui conferentia. 163.3.E.4.E.H.164.1.A
Vomitus repreſſus cui ſit lethale. 163.3.F
Vomitus accidentia quę, & quomodo corrigẽda. 163.4.F
Vomitus nũ fieri poſsit phlegmate & ſanguine. 166.4.G item, cũ plus ſanguinis & phlegmatis ſit in ſtomacho, quare non ſit ſemper vomitus ſanguineus aut plegmaticus. H
Vomitus aphoriſmi Hipp. 167.1.D
Vomitus cur icteritiæ ex oppilatione bonus. 185.2.A
Vomitum cohibentia. 270.2.C
Vomitus ne matricis præfocationi conueniat. 274.4.E

VRINAE inſtrumentorum hulceribus propria medicina eſt lac. 35.1.C
Vrinę per vias educentia. 52.1.F
Vrina aſini bona in fœtore naris. 98.3.F
Vrina quibus in morbis certam habeat ſignificationem, vel bona illa ſit vel mala, & quibus incertam. 128.2.D
Vrinę vſus in cachexia. 175.4.H
Vrinę color in hydrope & phrenefi fallit. 176.4.E
Vrinam prouocantibus quomodo vtendum, & quæ ſint. 179.1.C
Vrina hominis mirabilis in icteritia nigra. 186.3.F
Vrinę nigrę a ſplene & renibus diſcrimen. 187.3.H
Vrina ſplenetici ſplenetico vtilis. 188.4.H
Vrinę dyſentericorum diiudicatio. 197.1.B
Vrina quare aliquando ſit, vt lotura carnis. 221.3.F
Vrina ſanguinea multis fit, q plurimũ equitarũt. 222.1.B
Vrinę pinguis examen, ſit ne pinguedo a renibus, an a membris. 228.3.E
Vrina pauca quot redditur cauſis, & curatio. 237.1.C
Vrinę difficultatis differentię. 237.2.C
Vrinã per accidẽs multiplicat borealis cõſtitutio. 237.2.A
Vrinę difficultas & retentio quot cauſis fiat. 237.2.B.3.G
Vrinę difficultatis ſigna pro ſuis cauſis. 237.3.H prognoſtica. 4.H
Vrinę difficultates quæ nam ſint curatu faciles, quæ non. 237.4.H
Vrinę difficultatis curatio pro eius cauſis. 237.4.H
Vrina ſuppreſſa quot dies poſsit quis viuere. 237.4.H
Vrinę retentę quod periculum immineat, ni cito ſuccurratur. 238.4.E
Vrina in retenta quid ſit in deſperata ſalute præſtandum. 238.4.E
Vrinę in difficultate qua quis rõne ſit ſyringãdus. 238.3.F
Vrinę deſtillatio quid ſit, & quibus cauſis fiat. 238.4.F
Vrinam prouocantia. 238.3.G
Vrinę deſtillatio cur ſępe accidat pręgnantibus. 238.4.G
Vrinę deſtillationis ſigna pro diuerſitate cauſarũ. 238.4.H 239.1.A. prognoſtica. B
Vrinę deſtillationis curatio pro eius cauſis. 239.1.B
Vrinę exitus inuoluntarius quibus fiat cauſis, & curatio. 239.2.B.C
Vrinam retinentia. 239.1.D
Vrinę multitudo quo differat a diabete, quare fiat, & curatio. 240.4.F.G
Vrinam minuentia. 240.4.G.H
Vrinę malorum aphoriſmi Hipp. 242.2.D
Vrinę mulierum cur vt plurimum ſint turbidę. 253.1.A
Vrina prægnantium qualis ſit quouis prægnationis tempore. 264.1.C
VRTICA comeſta pręſeruat ab harena. 223.4.H
Vrtica, & eius aqua, a renum lapide præſeruat. 226.3.F
Vrticę ſemen aſthmaticis vtile. 120.2.C

VVA paſſula, vide in Paſſula.
Vua omnes fructus pcedit bonitate excepta ficu, ſed nocet veſicę. 24.4.E
Vuę acerbę ſuccus ex Dioſcoride. 24.4.E
Vua, eius ſpecies, & qualitates. 24.3.F
Vua ſi comedatur, cum depoſita eſt a vite, quæ afferat mala. 24.4.G
Vuę maturæ electio, & eius facultates. 24.3.G
Vua ante cibum an poſt ſit edenda. 24.4.H
Vuarum ex vinaceis farina ſtomacho & cholericę egeſtioni vtilia. 24.2.H
Vuę quatuor ſubſtantiæ & earum qualitates. 24.3.H
Vua recenter collecta quid differat ab alia. 40.1.C
Vua qua ratione fiat ſolutiua. 285.2.C
VVEÆ dilatatio quid ſit, & vnde fiat. 83.3.F
Vueę exitus curatio. 82.4.F
Vueę dilatatę curõ multiplex pro cauſa multiplici. 83.4.E
Vueę dilatatio quę nam ſit incurabilis. 83.3.G
Vueę dilatatio aliquando eſt naturalis. 83.3.G
Vueę dilatatę ſigna demõſtratiua pro ipſius cauſis. 83.3.H prognoſtica. 83.4.E. ſupra. 3.G
Vuea alterius oculi dilatata, alterius etiam dilatationem minatur. 83.4.H
Vua carentes cur fiant phthiſici, cur & ſine voce. 114.4.E
Vua ſeu vuula quid ſit, & quos vſus præſtet. 114.4.E
Vuę caſus quid ſit, cauſę, ſigna, & curatio pro cauſis ipſius. 117.1.A.B
Vuę caſus quando ſit cum febre, quando non. 117.1.B
Vua prolapſa niſi medicamentis attollitur, & dolor augetur, maturanda. 117.2.D
Vua prolapſa quando nam ſit præcidenda. 117.2.D.3.F præciſam autem quę pericula & damna ſequantur. 3.E
Vua quibus cautionibus præcidenda. 117.4.E
Vua vulnerata vt ſit curanda. 117.4.F
Vuam habẽs biſurcatam Authori viſus, quidam cui erat vox valde ſonora & amena. 117.4.F
Vua prolapſa quibus modis præcidatur. 117.3.G
Vua quibus adhibitis cadat. 117.3.H
VVLPIS pulmo phthiſicis mirabiliter prodeſt. 33.4.G
Vulpis pulmo aſthmaticis in cibo mirabilis. 120.1.B.4.H
Vulpis pulmo maxime vtilis phthiſicis. 133.4.E

ZINZIBER, eius qualitates ac vires. 28.2.A
Zinziberis conditi vſu abſtineãt, quibus eſt calidum hepar. 28.2.A

INDICIS FINIS.

PRACTICA IOANNIS MICHAELIS SAVONAROLÆ PATAVINI Medici ac Philoſophi celeberrimi, in ſex Tractatus diuiſa.

TRACTATVS PRIMVS de modo proceſſus artificialis medici in medendo, in quinq; diuiſus capitula.

De ſignis complexionum omniũ tam naturalium, quàm præter naturalium: per quæ habebitur modus inueſtigandi cauſas ægritudinis in generali. *Cap. I.*

CVM OPORTEAT Medicum rationalem in curandis ægritudinibus prius cauſam amplecti: neque ipſa cognoſci habeat niſi per ea, quæ nobis notoria ſunt: qualia ſunt ſigna ſenſui & iudicio manifeſta: quę nobis principium artis, & ſciẽtię faciunt vt infra. Hinc arbitratus ſum prius de ſignis eã tradere notitiam: vt per ea ſic cauſa innoteſcat: ꝙ valeat medicus rationabili proceſſu ægritudines curare. Nam techni tertio, cuiuſq; ægritudinis cauſa prius reĳcienda eſt, ad eamq; deinceps iam factam ægritudinẽ inſiſtendum. Sunt itaq; ſigna ipſa nobis ſuis cauſis notiora: & via nobis innata eſt in cognoſcẽdo à notioribus nobis ad notiora naturæ, primo phyſicorum. Erit itaq; ſermo noſter in hoc primo capitulo de ſignis ipſis, & in vniuerſali multum: vt per ipſa vniuerſalia facilius ad particularium notitiam deueniatur. Nam de particularibus duce Deo, & demonſtratiuis, & prognoſticis, ſuis dicetur rubricis. Et hæc quidem ſigna vniuerſalia pro nunc diſtinguantur in ea, quæ ſunt talia ſumpta à caſibus, operationibus: & à ſubſtantialiter inhęrentibus ſumpta, collocando ſignum ſumptum ex pulſu, ſub ſignis ſumptis à ſubſtantialiter inhærẽtibus: & ſi ſit ſignum ſumptum ab operationibus: hoc ideo quoniam pulſus eſt preco, qui non mentitur. Ideoq; videtur non parum attinere ſignis neceſſariæ veritatis: qualia ſunt, quę à ſubſtantialiter inhærentibus ſumpta ſunt. Inter hæc & primo occurrentia ſunt vrina, de qua vulgus non paruam fiduciam habet: licet iudicium ab ea ſumptum non ſit multũ efficax, propter multas conditiones, quæ in ea obſeruari debent: imo q̃ plures rudes de ea ſic opinantur: vt per eam proceſſus omnis, etiam ex parte cauſarum primitiuarum, ſumptus à perito medico etiam pronuntiari poſsit. Tu itaq; circa eius notitiam ex parte ſuæ ſubſtantiæ, quantitatis, coloris, contentorum: & huiuſmodi te ſtudioſum reddas, vt & tibi, & vulgo ſatisfacias. Nec hoc loco expectes: vt de ea aliquid dicam: cum pręſupponam te operari volentem in hoc meo volumine de ea apud te non mediocrem habere notitiam, ꝙ ſi ampliſsimam cupis: relege quæ à me in tractatu de ea aggregata fuere. Exeuntiaq;: ex quibus ambobus tibi aperietur via in cognoſcẽdo nedum morbum: ſed cauſam eius: ſi cõditionibus ſuis obſeruandis contemplabũtur: de quibus imbutus debet eſſe medicus operator, anteq̃ ad actum medicationis ſe ponat: nec circa ipſa moram contrahere pigeat medicũ: ſed ſcientifice præuiſus diligenter eorum cõditiones examinet: cum ex ipſis non fœtidum: ſed fœtorem omnem caſſans aurum colligat.

Ordo toti preis.

Medici officiũ, primo ad ægrotãtes igreſſu.

Vocatus itaq; medicus, ea benignitate fretus: qua medici eſſe debent ante introitum cameræ ægrotantis, exeuntia omnia exportari ab aſtantibus iubeat. Deinde vrinam debite conſideret: in memoria habens, quæ obſeruari debẽt in iudicĳs vrinæ ab Auicen. poſita ſecunda primi de vrina. Poſtremo exeuntia alia: vt egeſtiones, ſputum, menſtruum ſanguinem optime ſpeculetur: ad conditiones in eis attendẽdas proprĳs capitulis poſitas animaduertens q̃ maxime: & quicquid hæc omnia ſibi demonſtrauerint, memoriæ firmiter cõmendet: vt quod ex eis comprehenſum habuerit: ſit ei, vt clauis ad aperiẽdam ianuam: qua valeat facilius cauſam ægritudinis comprehendere. Et ne ex primo aduẽtu atq; reuerentia medici æger ipſe alteretur: & in omnibus medico reſpondens fatigetur: congruum iudicaui: vt medicus ipſe anteq̃ ægrotantis cameram intret: ſe cum aſtantibus informet de complexione, ætate, habitudine, conſuetudine præcipue, quæ cum reprehenſibilis ſit in pluribus, ab ægris ipſis maxime occultatur. Amplius de repletione accidẽtibusq; non minus informetur: vt ea ornate & prudenter infirmo narret: ac ſi eorũ vaticinator fieret: vt ex hoc infirmus de ipſo fiduciam capiat: quæ multum in curandis ægris ſentitur conferre: vt primo prognoſticorum. C commẽto ſecundo. & ſexto naturaliũ parte quarta. quarto capitulo. plus valet confidentia infirmi de medico, q̃ medicus cum ſuis inſtrumentis. Verum ſi ægri debilitas maxima foret: de ipſis accidentibus ſe cum aſtãtibus efficaciter informet: vt ſupra, ꝙ ſi non ab ægro ipſo ab aſtantibus in eius præſentia ſe informet. Quãtum vero horum informatio in cognoſcendo ægritudinis cauſam faciat, ex dictis facile comprehenditur. His itaq; peractis graui inceſſu, modeſta, hilariq; facie, medicus ægrotantis cameram ingrediatur. Cumq; præſentes & ægrũ ſalutauerit: in honorabili loco ſe ponat ad ſedẽdum: cum in reſidere, & quietari anima ſapiens, & prudẽs fiat, ſeptimo phyſicorum: cæterosq; ſedere iubeat: vt ex hoc eius verba auctoritate magis luceant. Incipiatq; in nomine Ieſu: ſine cuius lumine nihil videri cognoſciq; poteſt: hoc ordine ęgrum, vel aſtantes, grauibus, vel moroſis verbis alloqui. Nam cum valida atq; ſerioſa informatione ęgrotãtis medicus in cauſam ægritudinis facile deueniet, D propter quod infantibus, & pueris non æque bene medetur, vt in ætate prouectis. Nam cũ plerunq; primitiuæ cauſæ magis notæ antecedentes moueant, prima quarti quinto capitulo. facilius in ipſius cauſam ægritudinis perueniemus. Patienter itaque audito ægro, & ipſo continue narrante, complicare debet medicus omnia, quæ vidit, audiuitq; ab aſtantibus, cum narratis ab ægrotante ipſo, ꝙ ſi omnia ſimul, aut fortiora frigiditatem arguent, morbum ipſum à materia frigida, & à mala complexione frigida fieri veriſimili coniectura putandum eſt. Et ſic eo modo de calida, humida, ſicca, æſtimandum eſt. Et vt tibi ſit facile hoc colligere, diſcas modum numerãdi ſuper manibus arithmeticorum vulgarium: etiam tunc ſuper vna manu pones. exempli gratia. calida vt ſuper dextra: frigida ſuper ſiniſtra.

Signorum nõ nulla ſcitu digna.

ET PRO NOTITIA ampliori de ſignis quædam hic de ipſis annotabo excepta à Cõciliatore noſtro. differẽ-

tia.78. quæ ad habendam de eis amplam ſcientiam tibi non parum proficient.

Primum itaq; ſtatue: quod ſignum eſt ſenſibile: quod ſenſui ſe offerens in intellectu aliquid derelinquens eſt. Ex ſenſationibus nãq; multis contingit memoria: ex qua elicitur experimentum, & ex eo tãdem vniuerſale: quod eſt principium artis, & ſcientiæ, ſecundo poſteriorum: et proœmio metaphyſicæ.

Ex quibus colligitur, q; ſignum eſt duplex. primũ quidem immediatum: vt illud quod ſenſui immediate ſe repræſentat: & tale dicitur demonſtratiuũ. Aliud mediatum, cũ quo primum non ſemper exiſtit: ſed ab eo originẽ trahit prognoſticũ dictum quod in diffinitione clauditur, cum dicitur: in intellectu &c. Et hic non diſtinguo inter ſignum & ſignificationẽ: quamuis tertio prognoſticorum. commento. 41. videbatur inter ea differentia duplex eſſe: nam ſignificatio eſt neceſſariorum: ſignum vero eſt eorum, quæ ſunt ſm plurimum. Item ſignificatio eſt ratione comprehenſa: ſignum vero experimento.

Signum nanq; multipliciter variatur: nã aliquando cõſideratur ratione ſuæ eſſentiæ. Et ſic quoddã eſt qualitas mutata: vt citrinitas in icteritia. Quoddã actio læſa: vt debilitas digeſtiuæ, oppilatio pori, & huiuſmodi. Quæ tripliciter lædi poteſt leuiter. ſ. mediocriter: vel oĩno tollitur. Reliquum eſt exiẽs mutatũ quod ſignificatur, qñq; quantitate, vt in lienteria: quandoq; qualitate, vt in vrina nigra: quandoq; vtroq; modo, vt in fluxu ſanguinis.

Secundo conſideratur ratione ſignificati, vt ſignorum aliud ſanum, aliud ęgrum, aliud neutrum. Quoddam eſt familiare incipiens cum morbo: aliud ſuperueniens morbo. Quoddam eſt ſignum digeſtionis: quoddam contrarium digeſtioni: quoddã indigeſtionis. Quoddã creticũ. Quoddam ſalutis. Quoddam mortis.

Tertio cõſideratur ratione mouẽdi: & hoc tripliciter. Aut vt refertur ad virtutem animalẽ: & hoc dupliciter. Aut quantum ad motiuã: & ſignum aliud ſumitur à motu: vt à reuolutione, æſtuatione: & aliud à quiete, vt in apoplexia & epilepſia, ſyncopi. Aut à virtute appręhenſiua, & hoc dupliciter: aut exteriori, aut interiori. Si ab exteriori, & hoc dupliciter: aut quantũ ad ſenſibilia cõmunia quinq;, vt ſunt motus, quies, magnitudo, numerus, figura. Aut quo ad ſenſibilia propria quinq; ſenſib⁹ deſeruientia: vt ex parte actus calidũ & frigidum. Auditus, vt tinnitus, ſibilus, & huiuſmodi. Guſtus, amarum, dulce. Viſus, vt in icteritia. Odoratus, vt in polypo. Ab interiori, vt ſignũ denotans regitiuã actionem vel mentẽ. Et hoc tripliciter: vt imaginatio ſiue phãtaſia, cogitatio, & memoria: nam aliqñ vna vel duę corrũpuntur reliqua manente. vt tertio de accidenti, & quarto interiorum de Texillo medico: vt infra ſexto tractatu. Et ita ſignorum quoddã ſumitur à ſubſtantialiter inhęrentibus, quod eſt neceſſariæ veritatis. Aliud ab operõnibus ſeu effectibus propinquũ ei, & apparẽtis veritatis. Quoddã à caſibus, quod aliqñ fallit: ſed in pluribus eſt verum: de quibus omnibus exempla infra ponentur.

Quarto conſideratur ratione temporis: quia quoddã rememoratiuũ, cuius non multa exiſtit vtilitas. Quoddam demonſtratiuũ, quod confert tñ infirmo. Quoddã prognoſticũ, quod medico & infirmo eſt vtile. Infirmo quidẽ, quia per ipſum ſcitur qualiter regẽdus eſt: medico quidem quantũ ex parte honoris et vtilitatis: nam poterit ſic cũ infirmo de pretio cõuenire: quod apud me ignominioſum, & pręſumptuoſum facio: & tu ab hoc omnino abſtine: noliq; quod tuum non eſt, promittere.

Sed anteq̃ ponãtur ſigna particularia particulariũ humorum: vt habeatur ſignorum amplior doctrina, præmittenda ſunt in generali ſigna ſignificãtia lęſionẽ membrorum, vel totius abſolute. Et ſunt ab exeũtibus multitudo ſuperfluitatũ omnium: ſicut ſudoris, vrinæ, & egeſtionũ, ſputi &c. A qualitate mutata: cuius extenſio, venarum inflatio, totius corporis rubor, tumor membrorum

B maxime faciei. Ab actione læſa grauitas, pigritia, in moribus intellectiuis ſenſuum hebetudo: debilitas viſus, auditus grauitas, ſomniare ſe mouere nõ poſſe, aut nõ poſſe loqui, graue onus portare, pulſus magnus & plenus, aſpiratio magna, alices, oſcitationes, deſiderij paucitas.

Et quia ſignorum ſignificantium frigiditatem: vt pręſentis intentionis eſt: quædã ſunt quæ ſignificant frigiditatem à materia phlegmatica pendentem: quædã à materia melancholica. Hinc prius ſigna frigiditatem à materia phlegmatica pendentem ſignificantia diſcurramus: cum ſecundum plurimum ægritudines materiales frigidæ hoc tempore à materia phlegmatica pendeant. dein ceps ſigna ſignificantia frigiditatem à materia melancholica pendentem cõtemplemur. Et eo modo de ſignis caliditatem ſignificantibus.

Secũdo proſequendo incipiemus à ſignis ſignificantibus frigiditatẽ à materia phlegmatica pendentẽ eo ordine, vt ſupra. Et primo à ſignis ſumptis ab exeuntibus: vt

F quia vrina eſt alba: diſcolorata, palearis, ſeu ſubcitrina. Egeſtiones phlegmaticę albę, viſcoſæ, ſeu mucoſę, aquoſę, & huiuſmodi ſputum viſcoſum aquoſum, ſeu alio modo phlegmaticũ. Multiplicatio ſaliuæ nõ amaræ, ſed põticæ, multitudo ſuperfluitatis egrediẽtis per nares & palatum. A qualitate mutata frigiditas percepta: color albus in corpore. ſuperfluens albedo linguę: mollities eius ſuperflua, ſqualiditas corporis, tumor faciei cũ mollitie. Ab actione læſa, paucitas ſitis: niſi vbi phlegma ſalſum fuerit. Debilitas digeſtiuę etiã in temporę ſanitatis, oxyremia ſomnus multus, & ſubet, pigritia: ocioſitas: membroꝝ laxitas, ponderoſitas oculorum, obliuio, dolor in poſteriori parte capitis, vertigo, ſcothomia, caſus appetitus: appetitus acutoꝝ & acrium: nauſea, eructatio: dolor grauatiuus: frigiditas in capite, et in ſtomacho percepta: & eius notabilis læſio: nã & ſi phlegma nõ habeat receptaculum, plus tñ in ſtomacho, q̃ in alio membro reperitur, vt decima tertia tertij. de ęgritudinibus ſtomachi, &

G Meſue de appropriatis. tertio capitulo, A ſubſtãtialiter vel quaſi ſubſtantialiter inhærentibus: vt in tactu mollities, leuitas pulſus, qui tarditati & raritati attinet: ampli⁹ ætas vt ſenectus: cõſuetudo incurrẽdi ægritudines frigidas: phlegmaticas: regimen pręteritũ humorũ phlegmaticorum multiplicatiuũ: quia cibarijs phlegmaticis, potu phlegmatico, quiete ſuperflua vſus fuerit. Item ſuperfluitas comeſtionis: vnde per viã indigeſtionis humores crudos phlegmaticos multiplicauerit. Similiter ſi exercitium immoderatũ fuerit: vt in generali ſupra aperiebatur. Similiter regio, tempus anni, & hora præſens: vt ſi pręſentes dies multũ humidi & frigidi fuerint. Ars: quia piſcator. Debet & vltimo ſicut curioſus medicus: vt docet Ariſto. in de ſomno, et vigilia, ſomnia inueſtigare: nã apparẽtia in ſomno phlegmatica: aquæ, & niues pluuia: & huiuſmodi frigiditatem: & maxime phlegmaticã nobis demonſtrant.

Somnis à medico inueſtigandis.

Signa ſignificantia frigiditatem à materia melancholica pendentem ſunt. primo ab exeũtibus initiãdo: vt

H vrina nigra: ſeu fuſca: aut cũ aliquali rubedine ad obſcuritatem tendens: ſeu declinans viriditas eius: & aliquando eſt liuida clara: & quandoq; liuida ſpiſſa: quandoq; alba & ſubtilis: nigredo egeſtionũ ſeu fuſcedo: paucitas ſputi: acredo eius: eructationes acetoſæ: & ſi aliquo modo exiuit ſanguis niger, & coagulatus.

A qualitate mutata: vt nigredo ſeu color fuſcus, ſeu brunus in corpore ſuperflue apparens. Similiter in oculis: & maxime ſub palpebra inferiori oculorũ: & lympitudo in eis. Corporis piloſitas, morfea nigra: & eſt fortiſſimum ſignum: vt Auer. quarto col. Ab actione læſa: vt in capite grauitas: ſed parua & magis in ſiniſtra. Ardor ſeu incendium oris ſtomachi: deſiderium corruptum: & aliquando caninum: & ſi erit ſignum phlegmaticum vigilię multę: ſolitudo multa, lęſio ſeu ægritudo ſplenis, vt dolor grauitas & durities, & huiuſmodi: taciturnitas,

cogitationes multæ, fletus vel voluntas flẽdi, fixio aſpectus, paucitas ſomni: pigritia: rugitus: tenſio hypocondriorum: acredo oris, interdum acetoſitas.

A ſubſtantialiter vel quaſi ſubſtantialiter inhærentibus: vt paruitas pulſus cũ duritie aliquali, corporis ipſius extenuatio ſeu macies etiã naturalis. Quibus ſupercopulentur ſigna ſumpta à cõplexione, ętate, & huiuſmodi: vt ſupra. vt quia eius cõplexio frigida eſt & ſicca: aut calida & ſicca: quia rariſsime phlegmatici & ſanguinei ex hoc humore ægritudines incurrunt. Similiter cõſuetudo cadendi in ægritudines melancholicas: & eſt quaſi efficax ſignũ. Regimen præteritum huius humoris multiplicatiuum: vt ſupra. Ars quia ſtudioſus multum: ſom nia ſint terrorẽ inferentia: apparitio tenebrarum: rerũ nigrarum cruciantiũ & huiuſmodi: quæ terrorẽ ſeu timorem ex ſe corporibus ingerunt. Regionẽ, tempus anni, horum & ſimilia, vt ſupra, poſtponere non velis.

Signa quæ malam complexionem calidam à materia ſanguinea pendẽtem oſtendunt: ſunt. Ab exeuntibus initium faciẽs vt ſupra vrina rubea groſſa, aut rubea obſcura: aut rubea roſea: et quia ſanguis in venis cõtinetur: nec extra à natura in inteſtinis tranſmittitur: ſicut ad renes, ꝑ quos aquoſitas vrinalis pertranſit, hinc egeſtiones: ſicut vrina ſuper dominium ſanguinis nõ ſignificant, quod licet ita ſit: peccante tñ ſanguine aliquãdo egeſtiones ſanguinolentæ apparent. Sputum dulce: & aliqñ ſanguini miſtum exitus ſanguinis per nares: & aliquando à gingiuis: aut per alia loca per quę facilius fluit: vt per mẽſtrua, hæmorrhoidas, ſudor fœtidus: ſicut hirci: & etiã multus & ſuperfluus: etiã puſtulæ ſanguineæ & in toto corpore apparentes. A qualitate mutata: rubedo in toto aut in oculis: & maxime in venis eorum: ipſarumq; repletio bothor in ore apparens ad ememul. i. carbunculi. Ab actione læſa grauitas in origine oculorum & capitis et temporum pulſatio: alices: oſcitationes. nauſea: dormitatio multa & profunda: ſenſum turbatio: tarditas in cogitando: laſsitudo membrorum abſq; præcedenti labore. A ſubſtantialiter vel quaſi ſubſtantialiter inhęrentibus: pulſus magnitudo: velocitas: & frequentia: repletio vaſorũ: ſiue ſint venæ ſiue arteriæ: & ſi fuerit vſus phlebotomia: ſi ſentit pruritum in loco phlebotomato. Et his, vt dictum eſt, copulentur quæ à complexione, ætate &c. ſumũtur: vt complexio eius calida, & humida: regimẽ præteritum multiplicatiuum ſanguinis, & conſuetudo incurrendi ſimilem ægritudinẽ: & quia conſuetus eſt phlebotomari: & longum eſt tempus à minutione. Ars quia gaudioſa arte fruitur: vt quia hiſtrio: cantor: pulſator: & huiuſmodi. Similiter & ſomnia: quia videt res rubeas: ſanguinem à corpore fluere: natare in ſanguine & huiuſmodi. Vnde ad ſolatium tuum recito quod ſcribitur quarto col. Quidam in dolio ſanguine pleno ſe balneare ſomniabat, in quo etiam plura alia ſanguinis ſigna manifeſta erãt. vnde Gale. phlebotomari eum præcepit: & medici alñ de ſecta Architratis pręceperunt ne phlebotomaretur, & iniũxerunt ei exercitium: & quando hoc facere cœpit: humores diſſoluti diſcurrerunt per corpus: et mortuus eſt: ecce mi Sigiſmunde.

Signa ſignificantia choleram rubeam. Ab exeũtibus incipiens ſunt vrina rufa: citrangularis, ignea, crocea: & vniuerſaliter illa in qua eſt color zaffarano attinens. Egeſtiones tinctæ, croceæ, mordicatiuæ, ſputum amarum, vomitus cholericus & viridis, amarus vel croceus: humiditas narium: oculorũ: oris: acuta cholerica & pauca: auriũ multa. A qualitate mutata: vt citrinitas faciei, & corporis: citrinitas oculorum: ſicut accidit in initio icteritię, oris amaricatio, linguæ ſiccitas & ipſius aſperitas, nariũ ariditas. Ab actione læſa: ſicut ſitis multa, inquietudo, dolor in parte dextra frontis & vehementia lucis nocet: & qñq; eſt fames ſyncopalis, & aliqñ in aſſumptione cibi accidit vomitus: & ſitis ſedatur per frigidũ, & non per calidũ, vt in phlegmate ſalſo: et ſi fuerit inuiſcata ĩ fundo A ſtomachi, facit nauſeam continuam: debilitas appetitus, delectari vento & rebus frigidis, nauſea, horripilatio ad modum puncturæ acuum, furor, mordicatio vehemens in exitu fœcum, ſimiliter & vrinæ. A ſubſtantialiter vel quaſi ſubſtantialiter inhærentibus: duricies in tactu mẽbrorum cũ quadam caloris acuitate: pulſus velocitas cũ duritie & tenſione. Amplius addere debemus his: vt ſupra quæ per medicum ipſum notata fuerunt: vt ætatem: quia iuuenilem ætatẽ, quia calidam & ſiccam. Regimen quia multiplicatiuum choleræ. artem, quia faber. Conſuetudinem cadendi in ægritudines cholericas. Tempus anni: quia æſtas. ſomnia: quia videt ignes: vexilla citrina: calores baleni: aut ſolis facientes rixas: cõtumelias: et huiuſmodi: & aliquando ſomniauit ſe volare.

Signa oppilationem ſignificantia ſunt extenſio cũ qua non ſunt ſigna repletionis: grauitas maxima cũ eſt repletio in magnis canalibus: ſicut in apoſtemate: tunc nanq; maior fit grauitas, q̃ ſit in apoſtemate: ſi vero adeſt febris B mutatio coloris: licet in minoribus canalibus ſit oppilatio: quoniam ſanguis ad membra non peruenit propter oppilationem.

Signa vẽtoſitatum: quoniam ventoſitas multam facit diſtenſionem per motum, cognoſcitur per vagationem: per rugitum: per ſonitum: quando percutitur. per tactũ: quoniam leuis lædit: & nihil ſubeſſe ſentitur.

Signa repletionis ſm virtutem ſignificantia ſunt pigritia ad motũ, & grauitas, deſiderĳ paucitas, ſine venarum plenitudine, et pulſus, ſine inflatione corporis: ſine groſsitie vrinæ, neq; adeſt laſsitudo niſi poſt motum.

Signa repletionem ſm vaſa ſignificantia ſunt pigritia, membrorum grauitas, venarum & faciei inflatio, pulſus plenus, vrina groſſa, deſiderĳ paucitas, ſenſuum obtuſio, laxitudo quaſi continua, laborioſus & grauis ſomnus ſubeth, vel quaſi ſubethicus. Et pro his omnibus, quę dicta ſunt notandum primo, ꝙ hæc dicũtur ſigna vniuerſalia, quãuis ſint ſatis propria: quia plurima quę dicta ſunt de C cholera, poſſunt inueniri materia peccãte exiſtente ſanguinea aut phlegmatica: vt ſitis multa in phlegmate ſalſo, velocitas pulſus in ſanguinea &c. Secũdo notandũ ꝙ completiorẽ huius rei doctrinam oportet cõmendare memoriæ efficaciter ſi qua cõplexionum naturalium totius, & membroꝝ particulariũ poſita à Gal. ſecũdo techni, & ab Auer. quarto col. & ab Auic. ſecũda primi. Et tibi pro nunc ſufficiet: ſi breuiſsime de ſignis complexionum totius ſic aliqua ſigna conſcribam.

Signa calidę, & humidę cõplexionis ſunt ſeptẽ. Primũ perceptio caliditatis cũ humiditate. Secundũ carnoſitas ſanguinea cũ latitudine venarum, arteriarum & totius. Tertiũ capilli rufi, & eoꝝ multitudo. Quartũ color permiſtus ex albo & rubeo. Quintũ facile læditur à calido, & humido. Sextum ſomni multitudo: res ſanguini attinentes ſomniare: magnitudo pulſus: & plenitudo eius, bonæ digeſtiones, ex facili cauſa ridens. Septimũ multitudo ſuperfluitatum, vt egeſtionum, vrinæ, & ſudoris, & facile in fluxum ſanguinis incurrit.

D Signa cõplexionis calidæ, & ſiccę, ſimiliter ſunt ſeptẽ. Primũ perceptio caliditatis cum aſperitate, & duritie. Secundum macies corporis, ventris ſtrictura, longitudo corporis, niſi paruitas acciderit, cauſa defectus materiæ ſpermaticæ nutrimenti: vel ex ſiccitate matricis. Tertium capillorum criſpitudo, & multitudo, & nigredo. Quartum color brunus ſeu rufus. Quintũ facile à calidis paſsibile. Sextum vigilia multa: ſenſus perfecti, ingenioſus, multum rixabilis, audax, velocitas pulſus, & fortitudo, vox acuta, loquela multa, ſomniare res citrinas, igneas. Septimum exeuntia citrina fœtida &c.

Signa frigidæ & humidæ complexionis ſunt ſeptem. Primũ percipitur frigiditas & humiditas. Secũdũ pinguedo fluida cũ ſtrictura venarum, & corporis paruitate. Tertium multitudo capillorũ cum planitie & albedine. Quartum quia color eius albus, aut plumbeus.

Quintum quia læditur à frigidis, & humidis. Sextum ſuperfluitas ſomni:& ſomniat res ſimiles aquæ, pigritia, tarditas, hebetudo, intellectus, puſillanimus, pulſus tardus, & paruus, digeſtio debilis. Septimũ multitudo, & groſsitudo ſuperfluitatum ex parte ſputi egeſtionum vrinæ & ſudoris.

Signa frigidæ & ſiccæ cõplexionis ſunt ſeptem. Primũ perceptio frigiditatis cum quadã duritie: quãuis per viam indigeſtionis ſentiatur quædã mollities. Secundũ paucitas pilorũ, & planities capillorũ, & corporis color brunus. Tertiũ corpus paruum macrũ. Quartũ quia color corporis eſt fuſcus. Quintũ quia faciliter ex frigidis læditur. Sextum quia multum vigilatiui ſomniãtes res timoroſas, malitia intellectus fixi in opinione, malitia digeſtiõis, puſillanimus, parui pulſus & duri, timoroſus, triſtis, raro ridens, corpore non proſperoſus. Septimũ quia ſuperfluitates in eo multiplicãtur etiam per viã indigeſtionis. Et in ſumma omnes operationes in eo debiles ſunt reſpectu temperati:& quanto debiliores, tãto ab eo ſunt plus diſtantes. De ſignis ipſis complexionũ tales communiter verſus ponuntur.

Sangui. Largus, amãs, hilaris, ridẽs, rubeiq; coloris.
Cantans, carnoſus, ſatis audax atq; benignus.

Chol. Hirſutus, fallax, iraſcens, prodigus, audax.
Aſtutus, gracilisq;, cutis croceiq; coloris.

Phleg. Hic ſomnolẽtus, piger, in ſputamine multus.
Eſt hebes huic ſenſus, pinguis facies, color albus.

Melanch. Inuidus & triſtis, cupiens, dextraq; tenaci.
Non expers fraudis, timidus, luteiq; coloris.

Obiectio. Sed dubitabit aliquis:& rationabiliter, ſigna quæ poſita ſunt, ſunt ſigna demõſtrantia materiã ſimplicem tãtum: ſed cum in corpore humano non ſic peccet materia ſimplex, ſed ſm plurimũ compoſita, quomodo ergo per hæc ſigna veniam in materiæ compoſitæ verã notitiam.

Diſſolutio. Pro iſto dicendũ præmittendo ꝙ, ſicut dictum eſt, ſignorum quædam ſumpta ſunt à ſubſtãtialiter, vel quaſi ſubſtãtialiter inhærẽtibus: quędam ab actione læſa: quædam à qualitate mutata: quædã ab exeũte mutato. Et cõſequẽter imaginor ꝙ ſigna ſumpta à ſubſtantialiter &c. ſunt fortiora & efficaciora, deinde deſcẽdendo minus efficacia ſunt ſumpta ab actione læſa: deinde his debiliora ſunt ſumpta à qualitate mutata, minime vero efficacia ab exeũte mutato. Cũ ergo plurima ſigna habeamus materiã ſimplicem ſignificãtia: debemus adinuicẽ aggregare & numerare. Verbi gratia, octo ſunt ſigna choleræ: et ſex phlegmatis: quo facto debemus ipſa adinuicẽ proportionare, & videre, quæ obtinent proportionem maioris inæqualitatis ſupra reliqua, quod facile comprehẽdes: ſi eorũm fortitudinẽ & efficaciã menti habueris. Nã ſi illa octo ſunt ſumpta à qualitate mutata: & exeũte mutato: & reliqua ſex ab actione læſa cũ efficaciora ſint illa ſex, arguendũ eſt materiã peccantem à prędominio choleram. Et vt huiuſmodi efficaciæ, & fortitudinis ſignorũ certam regulã habeas, imaginari velis hæc ſigna per gradus ſignari poſſe, ſicut ſimplicia, & medicinæ compoſitę ſignantur, vt infra dicemus. Ita ꝙ ſigna ſumpta ab exeũte mutato ſunt in primo gradu. Talia ſumpta à qualitate mutata in ſecũdo. Ab actione læſa in tertio. A ſubſtantialiter &c. in quarto:& ſic, quæ ſunt in quarto talia alijs paribus ſunt fortiora his, quæ in tertio, & quæ in tertio his quæ in ſecũdo, ſeruata ſemper veriſimili paritate. Et ita de ſignis proportionaliter dicendũ exiſtimo ſaltem: vt ipſorum fortitudinis aut efficaciæ coniecturalis: quædam aut veriſimilis doctrina habeatur.

Penultimo ſciẽdum, ꝙ vnum ſignum prauum vincit aliquando plurima laudabilia: aliquando vnum laudabile multa praua: vt primo de criſi:& tertio prognoſticorum: vt virtus, conſtantia eiuſq; oppoſitum. & 10. Almanſo. Cum vnoquoq; ſigno ponendũ eſt verbum, quod denotat quãtitatem fortitudinis illius: quod enim eſt debilius ſignum dicitur non bonũ, quod fortius malũ, quod fortiſsimum mortale aut multum mortale: ſimiliter ſuo modo de ſignis laudatis:& tu conſidera. Item ꝙ ſigna poſita ſuſcipiunt intenſionem & remiſsionem & mediocritatem ſm humorum peccantium qualitatem intenſiorem & remiſsiorem: ſicq; de quantitate ſuo modo dicendum. Ex quibus omnibus habeatur primo modus inueſtigãdi cauſam ægritudinis materialis de qua eſt ſermo magis in præſenti. In generali multum, quia. ſ. an ſit à cauſa calida aut frigida. Secundo in ſpeciali magis, quod eſt minus generale: an. ſ. illa cauſa calida ſit cholerica aut ſanguinea. Similiter ſi frigida: an ſit phlegmatica, an melancholica. Et ſi ſit compoſita, an phlegmatica vincat, aut cholerica:& ſic oſtendũtur ægritudines materiales, quia per hæc quæ dicentur de ægritudine materiali quantum ad eius cauſæ inueſtigationem, & quantum ad eius curam et modum procedendi in ea facile ex tuo optimo ingenio poteris perſcrutari, quæ in ęgritudine immateriali conſideranda erunt.

F Vltimo notandum ad habendã perfectiorẽ doctrinã per ſigna de his quatuor humoribus, qui humores mouẽtur in diuerſis horis rõne radicis ſuperioris, & inferioris. Sãguis mouetur de mane ſequẽs motũ Solis ratione conformitatis cũ ipſe eſt in oriente: ratione autem radicis inferioris: quoniã natura generauit de nocte ſanguinẽ multum, natura. n. ſagax mouet ipſum iſta hora: vt eum à ſupfluitatibus purget:& à fumoſitatibus nõ alteretur. Cholera autem mouetur in tertijs ſequens quadram Solis calidam, & ſiccã ratione conformitatis, & ratione inferioris, vt ſanguinem non inficiat. Melãcholia poſt nonas ſequens quadrã, frigidam, & ſiccam:& ratione inferioris, vt ſanguis ratione motus euacuetur & purgetur à ſuperfluitatibus melancholicis. Phlegma autẽ in veſperis ſequens quadrans, frigidam, & humidam: ratione inferioris, vt ſanguis remaneat purus & mundus: nam phlegma ex motu purgatur à ſuperfluitatibus: quibus manẽtibus ſanguis inficitur, quod de alijs ſimiliter intelligendum eſt. Et ſcias ꝙ humores groſsi mouẽtur magis de nocte: quia calor eſt tunc fortior, & fortiori motore indiget: ſubtiles vero de die &c. ratione cõformitatis.

Homores qua dici hora moueãtur.

De modo proceſſus in iueſtigando cauſas morborum in ſpeciali. Cap. II.

QVoniam ægritudinum quædam à medicis vniuerſales ſeu cõmunes nominãtur: vt febris: quędam particulares: vt particularium membrorum diſpoſitiones, vt mala ſtomachi diſpoſitio, dolor capitis, & huiuſmodi. Et cum vniuerſalia priora ſint, hinc de ipſis incipiemus earum cauſas inueſtigando. Sed vt ex his, quę collegi, vt cupio, doctior efficiaris: hic pręmittam ſigna quædã ipſum morbum communẽ, veluti febrem, manifeſtantia: deinde ad proceſſum rationatiuũ in præcedenti capitulo poſitũ deſcendam ponendo ſigna ſignificãtia ipſum in ſpeciali: quia tertianariũ: quartanarium: quotidianum, & huiuſmodi.

Signa ſignificantia febrẽ materialem:& ipſam præcedentia ſunt. Ab exeuntibus inchoando: vrinæ mutatio in colore, odore, ſubſtãtia & quãtitate. Similiter in egeſtionibus mutatio, ſudor ſiue humectatio apparẽs in euacuatione primi periodi. A qualitate mutata, citrinitas, palledo, fuſcedo, aut rubedo corporis. Ab actione læſa, vt almeliletu, quę quidẽ eſt diſpoſitio cui admiſcetur caliditas, quæ non peruenit ad hoc, vt ſit febris, & aſſociatur ei laſsitudo corporis, & pigritia, alices, oſcitationes, cõmotio ſomni & vigiliæ, cõſtrictio anhelitus in expellẽdo aerem, tẽſio venarum hypocondriorũ, dolor capitis, aut eius grauitas, pulſatio capitis, nauſea. A ſubſtãntialiter inhærentibus: mala cõplexio calida, mordicatiua ex tactu percepta: in pulſu velocitas & frequentia, & in principio ſaltem magnitudo:& ſi prolongatur augmentum. Et ſi fiat additio in pulſu eſt ſatis efficax ſignum, ꝙ ſit de numero materialium. Deſcẽdendo autem ad inueſtigationem cauſæ earũ in ſpeciali præmitto ſigna in ſpeciali.

ex quibus

ex quibus cauſæ fient nobis notæ. Præmittēdo primo ꝙ febrium quædam ſunt continuæ, quædam interpolatæ.

Signa autē interpolatarum ſunt. Ab exeuntibus: quia plurimum cum ſudore, & humoroſitate dimittunt ſeu eradicantur. A qualitate mutata, quia in principio corpus palleſcit: & in extremitatibus frigiditas percipitur, deinde ſuperueniēte augmēto corpus ſupercaleſit: & corpus pallediné amittit. Ab actione læſa, quia incipiunt cū rigore aut horripilatione, aut rigore puro & ſuperuenit ſitis, dolor capitis et huiuſmodi. A ſubſtantialiter vel quaſi ſubſtantialiter inhærentibus, quia in principio pulſus ſubmergitur & paruiſit: deinde expāditur & magnificatur cū velocitate & frequentia. In continuis autē ſm plurimum & raro in paucioribus, diuerſitates iſtæ non cōprehenduntur, quæ ſunt ex parte rigoris, horripilationis, & huiuſmodi. vnde cōtinua non dimittit, aut non ſeparatur. Et ex cōtinuitate & interpolatione ipſarum arguimus: licet argumentū non ſit efficax: ſed eſt verū ſm plurimū: & non in paucioribus: locū materiæ ægritudi- B nis licet in genere ſatis: vt ſi eſt cōtinua materia eſt iuuenis, ſi interpolata extra venas. Interpolatarū autem deſcendendo ad ſpecialia magis, quædā ſunt tertianæ, quędam quartanæ, & quędā quotidianę: aut quę currūt curſu harū, vt quintanæ, ſextanæ &c. Et pro dictis ſciendū, ꝙ cholera rubea facit tertianā, melancholia quartanam, phlegma quotidianam ſeu amphimerinam.

Signa tertianæ cōia interpolatæ ſunt rigor ſeu horripilatio, motus tertianarius, caliditas acuta mordicatiua: & ſi eſt pura, non pertranſit ſpatium. 12. horarum multum quibus iungam ſigna choleræ: & habebis ſignoꝝ tertianæ ſatis cōpletam notitiam, & ſi choleræ plures ſint ſpecies: prima primi, de humoribus: tñ illa hic non addo: cū ex te per ea, quæ poſita ſunt, facile cōprehendes. vnde ipſum capitulū de humoribus memoriæ tuæ bene cōmendes. ꝙ ſi feceris ſigna ſpecialia humoꝝ ſpecialium, vt choleræ, zinariæ, praſsinæ, phlegmatis ſalſi, acetoſi, & huiuſmodi, ſimiliter ſpecierum melancholiæ ſtatim cogno- C ſces. Et ſcito ꝙ materia eſt phlegmatica: et ꝙ quinq; ſunt ſpecies phlegmatis vel ſex: ſtatim quęrēdo ſi ſalſedinem ſentit, & ſanguinis ſigna videris, vt ſitim ex communicatione &c. comprehendes phlegma peccās fore ſalſum: quod de omnibus aliꝗs arbitrandum eſt. Non enim quæro omnia ſingularia ponere: ſed ſolum ea cōmunia, quæ ad ſingulariter in propriꝗs capitulis quęrenda vos perducant ſcribere inſtitui. Patieris ergo hoc paruo & generali proceſſu animum contentum fore.

Signa vero phlegmaticę ſunt, quia acceſsio eius eſt in omni die leuis caliditas reſpectu caliditatis cōtinuæ ſentitur in ea frigus quaſi purū in extremitatibus: & eſt ſpatiꝗ, quaſi decē & octo horarū, & aliqñ pluriū. Itaq; quod dictum eſt de ſignis tertianæ intelligēdum eſt ſuo modo in phlegmatica: & ſimiliter in ſequentibus.

Signa vero quartanæ ſunt rigor fortis & prolixus motus de quarto in quartum, caliditas nō multum acuta, & eſt ſpatiꝗ. 14. horarum: & ſimiliter de quintana et ſextana D dicendum, quoniam eadem materia in ſpecie fuit.

Signa vero continuarū ſunt inſeparabilitas earum: nec in eis reperiuntur diuerſitas &c. vt ſupra. Item continuarum quædā fiunt à ſanguine in venis putrefacto vel non putrefacto, quædā ab humoribus aliꝗs in venis putrefactis: & quæ ſunt ab aliꝗs humoribus à ſanguine vocantur continuæ proportionales, quia proportionem & æqualitatem ſeruant in motu ſuo: excepto cauſone quę vocatur concluſa, quia eius tēpora ſunt ſimul clauſa. Horum autē ſignorum notitiā omnium ex his, quæ de ſanguine dicta ſunt facillime habebis. Et quia ephimera rariſsime, vel quaſi, nunq̄ ad manus medici peruenit anteq̄ ad putridā tranſeat: hæc de ea ſubſilui. Et quia hectica raro fit incipiendo, & eſt morbus dās inducias: vnde eius cauſam & curam ſatis commode ſtudere poteris, hic eam cū ephimera prętermiſi. & ſic tantū de morbis materialibus vni- A uerſalibus habuiſti. Et ſi diligenter ſtudebis, quæ dicta ſunt et dicentur, nō paruam de eis habebis notitiā. Vlterius notandū ꝙ febres putridæ ſępe cōplicantur et faciūt vnam febrem apparenter aut ſaltem vnam per compoſitionem: vt eſt hęmitriteus. Cuius ſigna per complicationem ſignorum adinuicem habere poteris.

ET SI MEMOR es eorum quę ſcripſimus, medicus vſq; modo ſuper ſcamnum infirmi ſedens: facie oculiſq; in terra fixis attentus ſigna omnia, & quæ vidit & audiuit adinuicem cōplicabit. Poſt hoc grauiter ſurgere debet: & præcipere vt infirmus brachium porrigat: & eius motum notet: vt ex hoc partē tenoris virtutis cōprehendat, & manū infirmi leuiter teneat in manu ſua in ſuſpēſo, & cum alia manu primo tangat brachiū vt ex iſto tactu acuitatem caloris febrilis comprehendat: nam calor qui eſt de humoribus putridis, horribilis eſt, & acuti tactus pungitiuus. primo apho. com. 41. Deinde cum maxima attentione eo, aliꝗſq; ſilentibus, vt infra vltimo capi- B tulo. quatuor digitis vt ſentiat lōgitudinem pulſus arteriam leuiter comprimat: & ſic paulatim deſcendat cum digitis arteriam amplius & leuiter comprimendo. nā ex hoc comprehendet fortitudinem virtutis vitalis, qm̄ ſi pulſationes fortes erunt, & in digitos fortiter imprimat arteria, quadā coniectura ex hoc cōcludet fortitudinem pulſus: licet ipſa penes aliud habeat attendi: licet quidam penes ipſas fortes pulſationes dicant pulſus fortitudinem attendi debere. Et ſimiliter etiā ſucceſsiue digitos eleuet, vt ipſius altitudinem magnitudinemq́; comprehendat: teneatq; tantum digitos ſuper arteriā: vt. 12. pulſationes ad minus enumeret: vt Aui. docet & Raſ. 19. continen. de iudiciꝗs pulſuū. Alex. & Cermiſonus: vſq; ad. 24. nam ex hoc comprehēdet debilitatis aut fortitudinis virtutis partem non paruam. nam ſi pulſationes ordinatæ erunt & vniformes, arguenda eſt quantum eſt ex hoc conſtantia virtutis: & ſi inordinatæ & difformes, debilitas. Tāgat itaq; primo arteriam dextri brachiꝗ. Secundo ſini- C ſtri: vt earum tactu comprehendat diuerſitatem in virtute, & declinationem materiæ: nā ſi declinabit ad ſiniſtrū, erit pulſus ſiniſter magis diuerſus aliꝗs paribus. vnde ex hoc comprehenderur etiā locus eius: & de conſiderandis circa virtutem dicetur in. 3. ſequenti capitulo. Deinde ægro præcipiet vt ſe extendat ita vt caput pedibus nō ſit eleuatius: & leuiter tangat ventrē inferiorem & ſuperiorem: & eius diſpoſitionem notet. Similiter & hypocondria leuiter tangendo comprimat, vt ſi in eis eſt durities, dolor aut huiuſmodi: nam ſi in eis fuerit repletio, arguet ex hoc repletionem quo ad certa ſeu vaſa communia. Similiter ex hoc tactu locū ægritudinis fortaſſe inueniet: vbi. n. dolor, illic ægritudo: apho. quarto maiorq; ex hoc confidentia infirmi & aſtantium de ipſo conſequetur. Quæ & ſi valet dictū eſt. Quibus executis ſubito verſus ægrum proferat verba futuræ ſalutis: & in eius præſentia aperte vt in vltimo capitulo ægritudinem facilem faciat: & ei ſpondeat ſe ſolicitum eſſe, & fieri circa ſalutem D eius: & ſi tibi videbitur, interpone nouum aliquod ſolatioſum: vt infra vltimo capitulo. quo infirmus aliqualiter gaudium aut ſolatiū capiat: & vt aſtantes tui magnā benignitatem prædicēt: ſed horum omnium moderationem tuę prudentię maxime relinquo. Vltimo in receſſu infirmo dicat, vt omnipotētem Ieſum: in cuius manibus ſumus nos omnes: & à quo ſanitas ipſa dependet, ſuppliciter exoret: vt ei gratiam concedat: vt in ſui nomine atq; auxilio valeat per ipſum à pręſenti morbo liberari. Cum quibus verbis aut ſimilibus ab ægro vel aſtantibus licētiam capiat. Et quia mos eſt aſtantiū parentum vel amicorum ſtatim poſt exitum medicum de ſalute aut morte interrogare. Ideo te præuiſum facio: vt in prognoſticis tardus ſis: & menti habeas quod ſcribitur à Gale. in ſuo paſsionario de ſymptomatibus febrium. Non mediocriter laborat, neq; periclitatur, qui febribus, et ſymptomate aliquo affligitur ſiue conſumitur: cum vna res ex his

tantum per ſe ſic aſsidua ſufficiat extinguere hominem.
Promptitudo autẽ ad prognoſticandum eſt ſignũ igno-
rantis, et temerarij. Caue igitur ne prognoſticũ tuum in-
caute, & prꝺſumptuoſe deponas: ſed ſemper rõnibus plu
ribus motus: vt in capitulo de prognoſticationibus dice-
tur. Parentibus autem ſemper grauẽ atq; grauiorem fa-
cies ex duobus. primo vt ex hoc maior honor accidat. ſe-
cundo vt aſtantes ꝺgro ſoliciti magis ſiant: nam ſtudium
ſeu aſtantium ſolicitudo, nõ parũ ad ꝺgri ſalutem cõferre
arbitror: ſed omnia moderate, vt infamiam nõ acquiras:
quia omnes caſus, mortales aut periculoſos facias. Scito
tñ ꝙ difficile eſt tenere medium, & ideo prudentẽ natu-
ra oportet eſſe medicum. in proœmio. 7. aph. Cũ ab eis
diſceſſerit, colligat medicus ſigna quꝺ audiuit et notauit:
& ex eis primo quantũ ad morbum communẽ: quia de
particulari poſt: & inueniet morbi cõmunis, ſeu vniuer-
ſalis, cauſas fore. Primo materiã calidam, ſanguineã, vel
cholericam. Secundo frigidam phlegmaticam vel me-
lancholicam. Tertio ad ſpeciẽ ægritudinis deſcendens
ipſam eſſe tertianam, quartanam, vel quotidianã, & hu-
iuſmodi. Et ſic in fine habebit exempli gratia, quod hæc
eſt febris tertiana cuius materia eſt calida cholerica. Sed
cũ cholera ſit pura vel non pura: cuius impuritatem oſtẽ-
dit prolixitas ſpatij eius vltra. 12. horas multũ: vt dictum
eſt. Et tunc oportet vt attẽtus ſit circa ſigna dicta ſupra:
nam ſi cum ſignis choleræ comprehendet ſigna phlegma
tis, tunc arguet choleram eſſe vitellinam: ſi ſigna melan-
choliæ, eam eſſe aduſtam &c. Et ſuo modo dicatur de cõ
plicatione aliorum ſignorum adinuicẽ, de alijs ſpeciebus
ipſoꝝ humorum: propter quod, vt dictum eſt, mandetur
memoriæ capitulum de humoribus. Ex quibus patet, ꝙ
hac via veniemus in notitiã eſſentiæ & eſſe ægritudinũ
vniuerſalium: & loci ſaltem in generali quantum ad hoc
ꝙ eſt eſſe ad intra, vel extra venas: & per cõſimilia in no-
titiam particularium: vt ſtatim exemplificabitur. Sed
ſtatim diceres, nõne ante receſſum à domo infirmi debet
medicus diætam ordinare? Pro iſto dicendum ꝙ ſic, hoc
autem non feci vt non ponerem capitulum in capitulo.
vnde totum quod dicetur in ſequẽti capitulo, erit de or-
dinatione diætæ, quam debet aſtantibus aut ipſi infirmo
ante eius receſſum ordinare. Verum ſi dubitaret ſic pri-
ma fronte de eſſentia ꝺgritudinis, aut eius cauſa quod fre
quenter medicis & bene famoſis occurrit: debet ordina-
re diætam quaſi tẽperatam, aut conſuetã ſi non ſit omni-
no contraria aut nociua. deinde cum recedit, ipſam aſtã-
tibus, aut infirmo narret ſtudioſe.

DESCENDENDO autem ad inueſtigationem cau-
ſæ & eſſentiæ morborum particularium, eundem ordi-
nem quem ſupra poſui, obſeruari arbitratus ſum. Sed vt
res ipſa facilior & efficacior reddatur, inſcribetur modus
quo diſpoſitionis particularis cõiter occurrentis maxi-
me ex diſpoſitionibus ſtomachi cauſæ & eſſentia inueſti
gari habeant: cũ breue & efficax ſit iter per exempla. Se-
neca epiſtolarũ ſexta. Incipiamus itaq; inueſtigare cau-
ſas malꝺ diſpoſitionis ſtomachi: et dicamus, ꝙ cuiuslibet
talis cauſa eſt, aut mala complexio, aut mala cõpoſitio,
aut ſolutio continuitatis, aut quædam harum, aut omnia
ſimul. Si mala complexio, aut eſt cũ materia aut ſine. Si
ſine materia, aut eſt calida, frigida, humida, vel ſicca, &
hoc inueſtigari poterit per ſigna, quæ dicẽtur de mala cõ
plexione tali cum materia: vt ergo breuiloquus efficiar,
patieris vſq; quo illa ſigna deſcribam. Accedit itaq; me-
dicus ad Sortem infirmum de mala diſpoſitione ſtoma-
chi ſe conquerentẽ: cuius diſpoſitionis cauſam inuenire
cupiens ordine procedat: vt dictũ eſt. Et quia ſtomachus
eſt ſicut receptaculum phlegmatis, vt ſupra, arbitrandũ
eſt ipſam ab eo magis pendere. Sed ad hoc certius cogno
ſcendum, diſcurrat per ſigna ipſa, quæ cauſam phlegma-
ticam oſtendunt. Et ideo per ordinem primo inſtitui po
nere ſigna ſignificantia dominium phlegmatis in ſtoma
cho, deinde choleræ, deinde melancholiæ, vltimo ſangui-
E nis. Sed ſemper menti habeantur ſigna, quæ in generali
ſupra poſita ſunt: & omnia illa generalia ſeruentur de cõ
plexione, regione, cõſuetudine & habitudine præcipue:
quia inter cætera multum adiuuat.

Incipiã itaq; à ſignis ipſum phlegma ſignificãtibus, &
primo à ſigno vniuerſali ſumpto à nocẽtibus & iuuanti-
bus, quod ſane intelligi habet vt infra: nã ſi cum alijs iũ-
getur, nõ paruã fidem faciet. Deinde ad ſigna magis ſpe-
cialia deſcendã. Et primo ab exeuntibus mutatis: vt qa
ſputum phlegmaticum eſt, & tunc per ſpecies phlegma-
tis diſcurrat: aut qa ſalſum, acetoſum, dulce, inſipidũ &c.
Et ſimiliter ex modo ſubſtãtiæ, vt quia viſcoſum, tenue.
Similiter egeſtiones phlegmaticæ, quæ magis ſuper di-
ſpoſitionẽ ſtomachi ſignificãt, ꝙ̃ vrina. Vrina phlegma-
tica cum ampullis magnis in eius circulo. Vomitus phle
gmaticus: eructatio phlegmatica, quia habens ſaporem
phlegmatis, quia acetoſa: inſipida: acris. Ventoſitas egre
diens per inferius: et eius ſubſtantia ſi eſt groſſa aut ſubti
F lis, quod ſonitu cõprehẽdetur. A qualitate mutata, quia
manifeſtam frigiditatem in ſtomacho ſentit, et color lin-
guæ ad aliqualem albedinem vergit: & eſt leuis & mol-
lis. Et licet color faciei plũbeus ſit cõis omni ſtomacho:
tñ in phlegmate debet ad albedinẽ remiſſam tendere. In
cholera ad citrinitatem. Et ſuo modo de melancholia &
ſanguine dicendum. Ab actione læſa, vt quia eius princi
palis operatio læditur, vt digeſtio cõmunis: licet iſtud ſit
ſignum valde cõe: cũ omnis immoderata diſcraſia deij-
ciat actum propriæ virtutis parte aph. com. 2. Item cum
ipſa digeſtio tribus perficiatur, attractiua, expulſiua, re-
tentiua, debet conſiderare ex parte cuius læſus eſt ſtoma
chus: vt ſi cibus tardiꝰ expellitur ſolito, aut velocius &c.
Et conſimiliter de alijs membris reſpectu omniũ ſuarum
virtutum: vt remedia conueniẽtius applicare ſciat. Sin-
gultus in quo non ſemper ſentitur mordicatio atq; ſitis.
Et ſitis paucitas eſt ſignũ per ſe phlegmatis, & maxime
non ſalſi, phlegma autẽ ſalſum ſitim facit, quæ potu aquꝺ
G calidæ ſedatur. appetitus calidoꝝ & exiccãtium. Item &
incidentium, quia diſtemperantiæ in ventre ꝺgritudina-
les contraria concupiſcunt. ſecundo techni. Intẽſio appe
titus ad cibum dato, ꝙ à melãcholia etiã contingere poſ-
ſit. Item nauſea perſeuerans cum qua non ſentitur mor-
dicatio: & eſt etiam ſignũ, ꝙ phlegma eſt imbibitum. Itẽ
grauitas in ſtomacho abſq; mordicatione vel acetoſita-
te percepta. Et ex his ſignis percipiũtur quæ à ſubſtãtiali
ter inhærentibus: vel quaſi ſubſtantialiter inhærentibus
ſumi poſſunt. Et ſi menti habes, quæ dicta ſunt in primo
capitulo. de ſignis phlegmatis, & alioꝝ humorum cũ po
ſitis & ponendis, inuenies cauſam cuiuslibet ꝺgritudinis
ſtomachi materialis & immaterialis. Et ſi ſimilem pro-
ceſſum in diſpõnibus aliorum membrorũ ſuo modo ſer-
uabis, omnium ꝺgritudinum ſuarum cauſas inuenies: in-
telligendo ſemper ſub actione læſa, læſionem in virtuti-
bus & operationibus. Prꝺterea ſcias, ꝙ ſicut virtutes ſto
machi quibuſdam qualitatibus iuuantur, vt dicetur. ita
H quibuſdam nocentur, & ſic de virtutibus aliorum mem-
brorum contingit. Ex quibus patet, ꝙ ſi diligenter obſer
uabuntur, quæ dicta ſunt et dicentur: facile in cauſam cu
iuslibet diſpoſitionis particularis membri deueniemus.
Pro quo menti habeas, ꝙ omnibus virtutibus ſtomachi
caliditas iuuamentum præſtat. vnde digeſtiua perficitur
calido & ſicco, & ſic ſuo modo expulſiua & retentiua: vt
prima primi de virtutibus. tertio capitulo. & proportio-
naliter omnium membroꝝ virtutes conſiderare debes.

Signa ſignificantia materiã cholericam eius: præmiſ-
ſo ſemper ſigno generali ſumpto à iuuantibus & nocen-
tibus ſunt. Ab exeuntibus ſputum citrinum amarũ, &
per ſpecies choleræ diſcurrẽdum eſt: vt de phlegmate di-
cebatur, egeſtiones cholericæ: vrina cholerica: vt ſupra:
vomitus cholericus, cuius color maxime conſiderandus
eſt: vt choleræ ſpecies magis innoteſcant, quod de phle-
gmate, et alijs humoribus etiã ſubaudiẽdũ eſt. eructatio
fumoſa:

ſumoſa: & maxime quãdo non comeditur cibus velocis conuerſionis in fumum: vt vitelli ouorum frixi in patella, raphanus & huiuſmodi priuatio ventoſitatis. A qualitate mutata, quia ſentit caliditatẽ ſeu ardorem in ſtomacho, inflãmatio cum mordicatione percepta: et ſi eſt cum leuitate, tunc materia eſt ſubtilis pauca, & ſi eſt cũ grauitate, materia eſt groſſa multa. Color linguæ ad citrinum tendens, & eſt ſicca & ſupra. color faciei plũbinus, ad citrinitatem tñ vergẽs, oris amaricatio & ſic de alĳs: vt ſupra in primo capitulo. Ab actione læſa quia eius principalis actio læditur. Vñ ſcias ꝙ choleræ nõ ineſt proprietas prohibẽdi digeſtionem ſicut phlegmati: nec facit cruditatem ſicut phlegma: ſed aliqñ eam bene corrumpit. Singultus in quo ſentitur mordicatio. Multitudo ſitis, & maxime qñ cum ea eſt nauſea, augmẽtum ex potu aquæ calidæ: & extinctio ex potu frigidæ, appetitus infrigidãtium, & humectãtium, diminutio ipſius, nauſea perſeuerans, cum qua ſentitur mordicatio, tremor labĳ: dato ꝙ hoc eſt ſignum vomitus abſolute, ſed Auer. ipſum ponit pro proprio quarto col. capitulo de ęgritudinibus quæ ſtomacho accidunt. Et ſi cum ſtomachus eſt vacuus ſuperuenit tremor cordis, ſyncopis. æſtuatio aut ſoda, eſt ſignum ꝙ in ſtomacho eſt cholera veniens ad os ſtomachi: licet ex melancholia ad ipſum profluxa idem contingere poſſet: ſed tu reliqua ſigna conſidera.

Signa ſignificantia melãcholiam in ſtomacho ſunt ab exeũtibus ſputũ nigrum, fuſcũ, brunum ſeu obſcurũ, geſtiones malancholicæ, vrina melancholiã ſignificans, vt ſupra, vomitus melãcholicus, eructatio acida. A qualitate mutata, quia frigiditatem ſentit in eo. Color linguæ niger ſiue fuſcus, aut huiuſmodi: ſapor ĩ ore acris perceptus ſiue acidus, & interdũ acetoſus, lingua ſicca & arida, color faciei plumbinus ad fuſcedinẽ tendens, & ſic de alĳs; vt in primo capitulo. Ab actiõe lęſa. læſio in virtute principali & materiæ melancholicæ, proprium eſt prohibẽdi digeſtionem, & corrumpendi ſimul. ideoqꝫ appetitũ mutat: etiam multiplicatur in eo inflatio & rugitus, acetoſatio ciborum cum grauitate percepta in ore ſtomachi eſt ſignum præſentiæ melancholiæ in ſtomacho, maxime quando à ſplene ad ſtomachum tranſmittitur.

De ſignis ſanguinis tm̃ dicẽdum ꝙ cum ſanguis extra venas effunditur: ſtatim corrumpitur, & ad naturã alterius humoris vel ſaniei tranſmutatur. aph. ſexta. aph. ſecũdo. Ideoqꝫ ſic eius ſigna ab auctoribus non ponuntur ſicut cæteroꝝ humorum: per ordinem tamen ſigna poni poſſunt, quæ ſimul cum his, quæ poſita ſunt de ſanguine in primo capitulo copulari debent: ſicut de ſignis cæterorum humoꝝ intelligendum eſt. Ab exeuntibus: vt quia ſputũ, vrina, egeſtiones, vomitus, ſanguinea ſint. A qualitate mutata caliditas in ſtomacho percepta non mordicans: neqꝫ multũ æſtuoſa. Similiter ex tactu linguæ vehementis rubedinis & aſperitatis, & etiã eſt ſignum apatis eius ſaniei, ſapor dulcis in ore perceptus, color plũbinus ad rubedinẽ tendens, et ſic de alĳs in primo capitulo. Ab actione læſa, quia læſio in principali virtute, non tñ tanta quanta in alĳs cęteris ſemper paribus. De ſignis à ſubſtantialiter inhęrentibus: vel quaſi ſubſtãtialiter pro his, & alĳs dicatur, ꝙ illa quæ dicta ſunt in primo capitulo de vnoquoqꝫ humore his locis afferenda ſunt. Et finẽ de ſignis malæ diſpoſitionis ſtomachi faciens de ipſis ſignis memoriæ commendanda annnotabo, quæ vniuerſalia ſunt in ſignis diſpoſitionũ quorumcunqꝫ membrorum. Primum ne error accidat ꝙ ſignũ à iuuantibus, & nocẽtibus ſumptum debet ſane intelligi. vnde pro hoc ad hunc locum affero dictũ Aui. tertia tertĳ. de ſignificationibus diſpoſitionis ſtomachi: vbi inquit. Sæpe. n. accidit error cauſa dimiſsionis eius cũ non attenditur: et eſt ꝙ res infrigidantes multoties frãgunt ebullitiones humoris ſubtilis, aquoſi, humidi, aut ſalſedinẽ humoris phlegmatici: et æſtimatur, quia cum eis iam peruenit iuuamentũ, ꝙ illic ſit caliditas: & res calefacientes multoties expellunt hu-

A morem calidũ, & reſoluunt eum: & æſtimatur quia cum eis iam accidit iuuamentũ, ꝙ illic ſit frigiditas. vñ oportet ꝙ cum his cõſiderentur reliquæ ſignificationes ſm ꝙ quodlibet ſignũ reperiatur in ſignis choleræ & phlegmatis &c. & ex hoc habeatur commune multum. tamen ſi cum alĳs partibus & proprĳs coniungitur, efficitur proprium verum & efficax. Ex quibus omnibus habetur à qua cauſa materiali etiam ſaltem ſimplici ipſa mala ſtomachi diſpoſitio pendeat. De compoſitis autem modis habes: vt ſupra in fine primi capituli.

Si autem in hoc cauſa fuerit mala cõpoſitio præter naturã debes hac via procedere: malæ compoſitionis ęgritudines quatuor comprehendũtur generibus. Quędam ſunt creaturæ. Quædam quantitatis. Quædam numeri. Quædam ſitus. vt tertio techni. & ſecunda primi. tertio capitulo. Sub genere creaturæ comprehenduntur ęgritudo figuræ: & hoc facili ſenſu percipitur: vt cum figura mẽbri à ſuo curſu naturali mutatur: & ex hoc in ſuo mo-
B tu, & operatione nocumentum prouenit: vt ſi quod eſt rectum fieret curuum: & ſi aliquod in ſui figura nimium dilataretur, ſicut pupilla: & ſic de alĳs modis figuræ. ꝙ ſi cauſa fuerit primitiua, nota erit ex narratione infirmi vel aſtantium. Si autẽ cauſa fuerit corporea vel antecedens, ex ſignis etiam cõprehendens ſi in eis ſpeculaberis. Secundo ſub hoc comprehenditur ægritudo viæ, quę ponitur tripliciter contingere, quia aut mẽbrum multum dilatatur: ſicut vena qñ varicatur. Aut nimis cõſtringitur: vt cum conſtringitur via attrahendi aerem, quia trachea arteria: Aut quia oppilatur: vt cum inteſtina opinãtur in colica vel iliaca, vel meſeraicę. Tertio comprehenditur ægritudo receptaculorũ, quæ quadrupliciter contingere poteſt, quia receptacula fiũt maiora, vt cum dilatatur teſticulorum folliculus, aut conſtringitur: ſicut ventriculi cerebri in epilepſia, aut implẽtur, vt in apoplexia: aut euacuantur & deſerũtur, ſicut accidit ex magno gaudio euacuatio ſanguinis & ſpirituum ventriculoꝝ cordis: & eſt
C perniciosum. Quarto continetur ægritudo ſuperficiei: vt ꝙ lene eſſe debet, efficitur aſperũ: ſicut accidit tracheæ arteriæ ex deſcenſu humiditatis à cerebro. Ex parte quãtitatis, quia membrum minuitur, vt corpus ex phthiſi, & hectica, & huiuſmodi: aut magnificatur, vt in elephãtia. Ex parte numeri, quia additur numerus maior, ꝙ̃ eſſe debet: vt in ſex digitis: aut lapis veſicæ. Aut minuitur cũ deficit numerus: vt cum aliquis digitus abſcinditur. Ex parte ſitus accipiendo ſitum pro colligantia, & loco primo, quia mẽbrum eſt extra ſitum & locũ ſuum: ſicut in dislocatione membri. Secundo quia membrum prohibetur à debita operatione propter colligãtiam quam habet cum alio: vt videre ab oculo propter mollificationẽ & laxationem palpebræ. Hæc generalia de mala compoſitione cuiuslibet membri addidi, quia dato ꝙ exemplificatum ſit de ſtomacho, volo tamẽ per hoc exemplum, vt de mala cõpoſitione cuiuslibet alterius membri quomodo procedendum ſit intelligas: nam alicui membro
D poſſunt quandoqꝫ omnes ſpecies contingere, qñqꝫ non: vt ex teipſo facile quandoqꝫ comprehendes. Sed modo ad propoſitum huiuſmodi malæ cõpoſitionis ſtomachi cauſam per ſigna facile comprehendes: nam quæ eſt primitiua ex parte figurę habetur relatu patientis aut aſtantium. Sed antecedens ex ſignis poſitis ſupra.

Conſimiliter dicendũ de ea, quæ ex parte viæ. vñ hoc modo procedendum eſt: ſi ſtomachus patitur ęgritudinẽ in via, quod poteſt eſſe tripliciter. aut quia multũ dilatatur, aut conſtringitur, aut oppilatur. duo prima mẽbra relinquantur tanqꝫ rariſsime contingentia, & ſtemus in tertio, quod frequentiſsime euenit: & conſiderabimus loca omnia in quibus poſsit oppilatio contingere: & tũc cum via ſit inter hepar & ſtomachũ, inter ipſum & inteſtina. inter ipſum & ſplenẽ, inter ipſum & cerebrum, patet qa quadrupliciter põt ſibi oppilatio cõtingere. Vnde nota dictũ Auic. ſecunda primi capitulo de accidẽtibus & ſi-

gnificationibus.vbi inquit. oportet illũ qui ægritudines vult cognoſcere occultas.puta anatomię notitiã adeptus ſit. Et infra.ſcias prẹterea ꝙ medico qui vult ęgritudines regere quę in membris exiſtũt occultis,neceſſaria eſt anatomia. Et ſecunda primi de differentia inter ægritudines proprias:& cum cõitate. Semita vero ſe obſeruandi ab errore eſt:vt medicus membrorum noſcat communitatem,quod quidẽ erit ex ſcientia ſua in anatomia. Et ideo Auic.in tertio præmittebat anatomiam membrorũ particularium,quare ſi cauſas ægritudinũ membrorum occultorũ cognoſcere volueris, oportet vt in anatomia nõ parũ ſtudeas,quod ſi feceris, ſpero ex his quæ dicta ſunt, & tuo optimo ingenio,ꝙ ſigna per te ſine libro inuenies. Sequendo propoſitum has oppilationes, quæ ſunt cauſa malæ diſponis ſtomachi, volo per ſigna inueſtigare.hoc modo procedam.Nam ſi clauſa eſt via inter ſtomachum & hepar,tunc parua pars chyli debet trãſire ad hepar:& ex conſequenti magis cum fęcibus:vnde fęces debẽt eſſe multum humidæ & chyloſæ:& multæ in quantitate reſpectu cibi, quia pauciores eſſe deberent ſi hepar debitã quantitatem chyli ad ſe traheret, quia multa humiditas in ſtomacho remanet, nõ debet ſitire. Item quia paucus inde generatur ſanguis,debet color corporis alterari: cũ ex ſanguine non viuificetur:& quaſi corpus fit cacochymum:& ratio omnium iſtoꝝ promptiſsima eſt. Similiter ſi fuerit clauſa inter ſtomachũ & inteſtina: tunc retinebuntur fęces:& alĳ humores:et ex conſequenti cauſabitur colica,iliaca vel eoꝝ accidentia: & ſic de alĳs, quæ poſſunt ex retentione taliũ corpori cõtingere:& hoc modo diſcurrendo alias oppilationes per ſigna ſua inuenies: vt ſcito ꝙ ſtomachus ſenſum à cerebro recipit:cum ergo inter ipſum & cerebrum cadit oppilatio,ſtomachus ſenſum appetitus amittit:vt patet in algoratis:& ſi modum huic proportionalem ſeruaueris, in diſpoſitionibus aliorum membrorum ſuarum ægritudinum cauſas vtiq; inuenies. De ægritudine receptaculorũ & ſuperficiei non procedo,quoniam ex his quæ poſita ſunt: ex te quidem agendum cognoſces:adde cum breuiloquus ſemper eſſe intendam. Quid autem ex parte quãtitatis numeri ſitus dicendum ſit:facile patet nam hęc ſenſu comprehenduntur. Sed de colligantia pro nunc dicatur,ꝙ ſub ægritudine vix ſemper comprehendi poteſt.

Si à ſolutione continuitatis:tunc ſi cauſa eſt extrinſeca & primitiua,nota eſt. Si intrinſeca, cũ talis non potuerit eſſe niſi humor acutꝰ corroſiuus, vt phlegma ſalſum à capite ad ſtomachum vel aliud veniens:vel humor cholericus &c. tunc habebis inueſtigare hanc cauſam per ſigna quæ comprehendes:vt ſi abundauerit phlegma ſalſum à capite,ſi cholera &c. vnde ſi vlcus aut vulnus in ſtomacho erit ſtatim ex potu aceti:aut à ſumptione alicuius alterius rei acræ vel acutæ:vt ſynapi, & huiuſmodi ſentiet & dolorem & mordicationem ſicut ſi proĳcitur acetum ſuper vlcera aut plagas exterioris membri, & intenſius cũ interior tunica ſtomachi ſit neruoſa:& maxime ſenſibilis. nam de interioribus per exteriora iudicandum.

Si ab his omnibus ſimul:tunc cauſabitur apoſtema:& ſignum apoſtematis ſtomachi,& aliorum cõmune eſt,ꝙ in loco continue ſentitur dolor:& prolõgatus eſt:& potius augmentatur q̃ diminuatur. Item durities & tumefactio loci propter humorum aggregationem. Et forma apoſtematis ſtomachi ſequitur formam ipſius: maxime quando eſt in parte inferiori. Item per colligantiam dolor in medio ſpathularum ſeu humerorum circa.xi.vel. xĳ.ſpondyles & hoc quando eſt in parte ſuperiori:& qñ in inferiori inferius magis:& à qua cauſa pendeat apoſtema illud an à phlegmatica,an à ſanguinea ex ſignis ſupra poſitis comprehẽdes. Et hunc ordinem ſeruare debes in inueſtigando cauſas cuiuſq; diſpoſitionis membrorum particularium:vt ſupra.

Et vt huius capituli epilogum habeas,dico ꝙ ad inueſtigandum cauſam & eſſentiã malę diſpoſitionis cuiusli-
E bet membri hoc ordine procedendum eſt: quia aut talis pendet à mala complexione:vel mala qualitate aut mala compoſitione:aut à ſolutione continuitatis aut ab his ſimul. Si à mala cõplexione vel qualitate:aut eſt ſine materia aut cum materia. Si ſine cognoſcetur per ea quæ dicentur de mala complexione ſine materia. Si cum materia:aut à mala complexione calida cholerica ſimplici:aut frigida ſimplici &c.ſi primũ ſigna habuiſti:& tu per illa diſcurrre:& ſimiliter de frigida &c. Si à compoſita adinuicem ſigna cõpoſitione:& potentioribus da victoriam. Si à mala cõpoſitione,tunc conſiderãdæ ſunt ſpecies malæ cõpoſitionis:& per eas diſcurre, in quas tale membrũ cadere poteſt. nõ.n.quodlibet in quodlibet &c.vt patet & ſigna habes & modũ vt ſupra. Si à ſolutione cõtinuitatis,modũ habes procedendi etc. Et ſimiliter ſi ab omnibus ſimul. Hæc tamẽ omnia maxime dicta ſunt de diſpoſitione per eſſentiam. Sed quia etiam ſtomachus:ſicut & cætera mẽbra pati poteſt per colligantiam:ſubiungenda
F eſt alternatiua alia:vt cũ dicitur patitur à mala cõplexione ſimiliter compoſitione &c. Et hoc dupliciter aut per eſſentiã aut per communitatem:tunc,vt dictũ eſt, oportet vt medicus bene in anatomia peritus mẽti habeat membrorum colligantiam:vt in propoſito de ſtomacho, quia colligãtiam habet cum corde,cerebro,hepate,ſplene, inteſtinis &c.& tunc cũ à cerebro catarrhũ recipiat:ab hepate choleram ſm plurimũ,à ſplene melancholiã,ab inteſtinis fumos putridos ſtomacho vehemẽter nocentes:& per cõpaſsionem & colligãtiam ab eis lædatur, vt in tremore cordis,oportet vt talium membrorum diſpoſitionem cognoſcat, & ipſam ſolicite inueſtigetur.

Sed vt te ſcientiorem faciam, ponã aliqua ſigna in generali per quæ cognoſci habet ægritudinẽ per cõitatem cauſari. Primũ ꝙ mala diſpõ ſi eſt per colligantiã prius facta eſt in alio mẽbro, vt verbi gratia, prius paſſum eſt cerebrum. Secundũ ꝙ mala diſpoſitio nõ eſt manſiua & permanens, & videtur mutari ex mutatione facta in
G alio mẽbro: ſicut patet in dolore capitis à ſtomacho per colligantiam pendente. Vnde cũ diſpoſitio manſiua permanet,arguendũ eſt illam per eſſentiam,& non per colligantiam. Sed notandum ꝙ medicus debet ſubtiliter inueſtigare de diſpõnibus membrorum,quę poſſunt aliud membrum per colligantiam lædere. Vnde dicunt qñq; ægrotantes ſe in alĳs læſionẽ non ſenſiſſe neq; ſentire,qui tũ cum diligẽter examinantur, aliud cõfitentur:& ſuę diſpoſitionis cauſam magis & melius exprimunt. Tertiũ ſi infirmus in duobus læſionẽ ſentit,& vna recedit et altera remanet:illa q̃ remanet,dicẽda eſt prĩcipalis. verbi gratia,vt ſi quis patitur dolorẽ capitis, & malã ſtomachi diſpoſitionẽ:tũc ſi dolor capitis receſſerit mala ſtomachi diſpoſitione remanente.tunc dolor eſt talis per cõitatem.

Vltimo pro complemẽto capituli ſtudioſe memoriæ commendes hunc canonem. Cum deuenis ad inueſtigationem alicuius diſpoſitionis membri principalis, debes per orta ab eo diſcurrere,quoniam læſio ipſius in illis no-
H bis magis manifeſtatur: nam orta ſunt nobis principaliter magis manifeſta. & ideo cũ in eis comprehendimus læſionem,ſignum erit ꝙ læſio in principali eſt: & faciliter diſpoſitionis ortorum cauſam inueſtigabimus per ſigna dicta, ex quibus patebit etiã cauſa in principali. Vt verbi gratia,cum læſionem ortorum à cerebro,vt oculorum,nuchæ,naſi,& huiuſmodi. nõ à cauſa primitiua venientem cognouimus:arguendũ in cerebro lęſionem fore:et ex eadẽ cauſa quam ſigna diſpoſitionum ortoꝝ nobis manifeſtant. Et ſuo modo procede etiã per membra colligata membro in quo eſt lęſio principalis,vt infra. Et hæc de inueſtigatione cauſarum morborum tam vniuerſalium quam particularium ſic in generali tibi ſufficiant. Nam ex his cum tuo ſtudio ad ſingularia, Ieſu cõcedente,peruenies. Ex quibus omnibus patebit tibi locus ęgritudinis. Et ſic per ea,quæ dicta ſunt comprehẽdiſti cauſam & locum ægritudinis.

De modo

De modo proceſſus in curãdis ægritudinibus quo ad dię tam et medicinas exhibendas. Cum quibuſdam canonibus medico neceſſarijs: ex quibus clare elicitur modus ponendi caſum in terminis. Colligitur etiam modus ex ſimplicibus compoſitam edere medicinam. Cap. III.

POſt inueſtigationẽ cauſæ & eſſentiæ ægritudinis agendum eſt de eius cura, quã plurimi facile enunciãt habita atq; cognita cauſa, quos empiricos magis q̃ ſcientificos nominari arbitror. Mihi nanq; ſemper difficillimum cognoui adhuc cognita cauſa. Eorũ nanq; alterum dicere: alterum facere mihi viſum eſt. Quantum vero inter hoc interſit facile eſt iudicare. Sed ſpero ex dicendis rem ipſam à legentibus ita difficilem, ita dilucidari: vt non ſuperuacua viſa ſit iſta ſententia. Precor itaq;: & vt æquum eſt: oro omnium gratiarum largitorem bonum Ieſum, vt mei facilis ingenioli minimam fauillam ſic accendat, vt mihi, tibi, alijsq; in maximum ignem cõ B uertat: nobisq; ad timoroſum medendi modum via ampliſsime pateat. Veni igitur ſancte ſpiritus: & tuo ſanctiſsimo igne cor meum tua maxima bonitate illumina. Res.n. medicationis ex tribus cõpleri videtur: vt quarta primi in principio. regimine. ſ. potione: & chirurgia. Sed hoc loco chirurgiã non amplectimur, niſi pro quanto cauſæ vniuerſales etiam eidem cõferre videntur, ſumptæ ex parte regiminis & potionis.

DICAMVS itaq; incipientes à diæta ſiue regimine, q in cura ægritudinis, maxime eſt attendendũ regimen in ſex rebus nõ naturalibus, quia ex ſola regiminis bonitate interdum curantur ęgritudines: vt quarta primi. primo ca. in fine. vbi inquit. Amplius ſcire debes q nõ omnis repletio, neq; omnis complexionis malitia, ſuo medicatur cõtrario ex euacuatione et oppoſitione. immo multoties ſufficit regiminis bonitas: & hęc cura eſt omnibus alijs melior, dicente Damaſceno aph. ſuorum. 98. Si poterit medicus medicari cum diæta ſine potione, proſperam C inueniet. Quantam autem vtilitatem afferat debitũ regimen in curandis ægritudinibus, declarant periodi ęgritudinum, quales ſunt podagra, aſthma, vertigo, hemicranea: & huiuſmodi: nam ex debito regimine alleuiãtur & tardantur: ex indebito vero contraria. hoc idem declarãt periodi: atque paroxiſmi febrium. vt patet per experientiam. Vnde in ſumma, omnes medicinæ authores conueniũt, q plus nocet error in cibo & potu & alijs ſex rebus non naturalibus, q̃ ſit iuuamentum medicinarum: & eſt ſententia Serapionis quinto practicæ ſecundo cap. & poteſt eſſe ratio talis, quia comeſta & bibita &c. corpori omni die applicantur & ſumuntur, & ſic continue agunt diſtemperando ſi ſunt indebita. medicinæ autem non ſic ſemper aſſumuntur ſeu applicantur: & ſi adhuc aſſumerentur: non eſt tñ in eis tantum de virtute iuuatiua, quæ ſtet cum operatione regiminis nociui. Regimen itaq; nõ eſt negligendum: ſed infirmus etiã hoc modo iuuãdum. D Regimen autem ſiue diæta eſt debita adminiſtratio ſex rerum non naturalium, corpori humano applicãdarum in debitis: quantitate: qualitate: tempore & ordine.

Vbi aduertendũ: & eſt canon generalis q regimen in his omnibus debet tẽdere ad contrarium ægritudinis: cũ omnis ægritudo ſuo medicetur contrario: vt Aui. allegato cap. & tertio techni. Vt verbi gratia, aer in phlegmatica debet tendere ad calidum & ſiccum: plus & minus ſm exigentiam cauſæ. Et conſimiliter de alijs dicendum. Et iſte canon ſufficiat in præſenti de his, quę intelligi habent circa illas quinq; res non naturales.

Et quia aliæ quinq; res à cibo & potu vocantur magis cões, magisq; neceſſarię. hinc debet medicus quãtum ad quinq; diętam prius ordinare: et vltimo de cibo & potu. Ex quo inferri põt q in conficiendis conſilijs prius agẽdum eſt de illis: vltimo de cibo & potu. Circa quem cibum & potum canones quidem attendendi ſunt. Et ho- A rum alij ex parte qualitatis, alij ex parte quantitatis, alij ex parte ſubſtantiæ, alij ex parte ordinis: ſimiliter cætera ex parte tẽporis vniuerſalis & particularis. Antea nota q anteq̃ ad hos canones deuenias, in memoria hũc canonem vniuerſalem ſemper habeas: & eſt q in oĩbus prius cõſideranda eſt virtus. vt. 10. therapeuticæ. & quarto de ingenio primo ca. & quarta primi. et prima quarti. oĩum enim natura operatrix: tertio techni. Et hic eſt canõ currens dñarum. vnde medicos hos ſpernẽtes aut poſtponẽtes, ignaros publice enũtia, quorum īfamiã fugere ſtudeas.

Fortitudo aũt virtutis cõprehenditur vt infra de pronoſticis ex fortitudine vitalis et naturalis, operationibus non multum mutatis ab eo quod conſueti ſunt.

Debilitas vero quæ eſt duplex, naturalis. ſ. & accidẽtalis cõprehenditur. Et primo naturalis per res præcedentes inanientes, vt ſuperflua abſtinentia, ſuperflua euacuatio, & huiuſmodi, quæ ſanguinẽ & ſpiritus habẽt minuere: conſumere & reſoluere: nam ſicut ſanguis & ſpiritus, B quantitas conueniens ad fortitudinẽ virtutis faciunt: ita eorum diminutio ad debilitatem. Secundum ſignũ eſt venarum inanitio. Tertium demacratio corporis. Accidentalis vero comprehenditur ex repletione humorum, quantitate, qualitate, aut vtroq; modo peccantiũ: cuius repletionis ſigna iam poſita ſunt in cap. primo. Et valet notitia fortitudinis aut debilitatis virtutis mediæ ad tria principaliter. primo ad debite. ſ. ordinandã diætam. Secundo ad euacuandam: aut per phlebotomiam: aut per ſolutiuam. vnde Aui. decima tertij de cura pleureſis, debilitas virtutis non eſt illa, quę poſsit tolerare phlebotomiam aut ſolutionem ventris.

Et ſequendo ꝓpoſitũ ex parte qualitatis plures ſumũtur canones. Primus eſt ſumptꝰ ex pte qualitatis primę vt quia calida, frigida &c. nam ęgritudini ex cauſa calida cõueniunt cibi frigidi. ex parte qualitatis ſecundæ: vt reſolutiuus, aperitiuus, oppilatiuus &c. Nam ſi cũ ægritudine ex cauſa calida fuerit oppilatio, ſicut in icteritia citri C na, non debet dari cibus frigidus oppilatiuus, ſicut panis mileatius, ſed debet dari talis aperitiuus: & ſi non inueniretur corrigatur eius malitia: vt docebitur infra de compoſitione medicinarum per ſuum contrariũ. vt per deoppilatiuum. Quare oportet medicũ ſemper diſcurrere per areolas ſimpliciũ. Similiter. Et propter tertiam qualitatẽ: vt dato q cibus ſit frigidus de oppilatiuus: tñ per qualitatem materiã fortaſſe nocebit hepati. Eodẽ modo de virtute quarta, quia aliqñ aliqs cibus habet à forma ſpecifica ſiue per quartã virtutem aliquod determinatũ nocumentum, per quod plus nocebit q̃ iuuabit ex parte aliorum trium ſimul. Iſta igitur oportet medicum cõſiderare. quæ ſi diligenter inſpiciuntur: non parua ſunt.

Secundus canon ſumptus ex parte qualitatis cibi: vt nutribilitas dicatur cibi qualitas eſt, q cibi qualitas eſt menſuranda hoc modo, quia aliqñ augenda, aliquando diminuenda. Vt verbi gratia, aliquando oportet dare cibum multæ nutribilitatis: ſicut virtute exiſtẽte multum D debili, oua ſorbilia, teſticuli gallorũ nondum coeũtium: aliquando cibum paucæ virtutis: vt cũ appetitus fuerit intenſus, & membra repleta fuerint. Tertius canon: vt penetrabilitas ſe tenet ex parte qualitatis, q eius penetrabilitas facilis aut difficilis conſideranda eſt. verbi gratia, cum volumus cito ſuccurrere virtuti per cibum aut potum facilis penetrationis, dabimus cibum aut vinũ multum liquidum.

Quartus eſt facilis reſolutio aut difficilis, cõſiderandũ eſt vt etiam reſolubilitas ſe tenet ex parte qualitatis: nam cum volumus corpus forti exercitio exponere, debemus eum nutrire cibis, difficilis reſolutionis: vt carnibus bouinis, pane mileacio, & huiuſmodi. Similiter ſi corpus habet diſpoſitionẽ, vt cibaria in fumum cõuertat: debemus ei exhibere quæ difficilis ſunt reſolutionis.

Ex parte quantitatis ſimiliter attendendũ eſt: vt ſi debitæ quantitatis quam aliqñ augere, aliquando minuere

oportet

oportet ſm debilitatem aut fortitudinem virtutis totius & ſtomachi, ſimiliter ſm varietatem contingentiarum, quæ occurrere poſſunt, quæ quaſi infinitę ſunt. Alius canon eſt cōmunis qualitati & quantitati. Quia aliquando oportet augere quantitatem & minuere qualitatē ſimpliciter appetitu exiſtente intenſo, & ſtāte repletione totius debemus augere quantitatem, & minuere qualitatem: ſtante autem fortitudine virtutis in principio febris acutæ, debemus minuere vtrunque.

Ex parte ſubſtantiæ canon circa groſsitiem & ſubtilitatem: nā qui faciliter incurrunt oppilationes, ſe à groſsis cibis abſtineant. Item ſi in præſenti oppilationē patiuntur, vt à carne porcina, vaccina & huiuſmodi. & oppilati vtantur ſubtiliantibus & aperitiuis: vt fœniculo. petroſillino &c. hæc tamen cum cautela.

Ex parte ordinis canon, quia cibus groſſus & tardæ digeſtionis debet ſequi cibū ſubtilē & facilem digeſtionē.

Sed anteq̄ ponantur canones de tempore, ſciendum q̄ duplex eſt tēpus. vt ſecunda primi. particulare & vniuerſale. Particulare: vt tempus particularis paroxiſmi. Vniuerſale, vt tēpus vnum ex quatuor totius ægritudinis: nā quælibet ægritudo quatuor habet tēpora. vt prima aph. & ſecunda primi. & prima quarti. tertio cap. principium augmentum, ſtatum, & declinationem. Et pro tempore particulari ponitur huiuſmodi canō, q̄ ſm plurimum & raro in paucioribus debet infirmus cibari in tempore minoris afflictionis, quia tunc virtus minus à morbo occupata melius cibum cōprehendit. Et dicitur ſm plurimū & raro in paucioribus, qm̄ aliqū maiori exiſtēte afflictione debet cibus exhiberi, vt cum ſtatus eſt cū tanta vehementia accidentium: vt virtutem proſternant. nam accidentibus proſternentibus virtutem, illico cibus dandus: vt prima aph. com. 9. & quarta primi. primo cap. in fine. Et cum illi qui habet cōplexionem calidam & ſiccā, accidit fames: adueniunt cum ea vigilię, & labor animalis, & labor corporeus: & feſtinat ad ipſum febris ephimera cū oppilatione quadam, q̄ ſi non ſuccurratur & cibetur: ſtatim feſtinabit ad ipſum febris putrida. Item ſtante forti mordicatione in ore ſtomachi à cholera vel eius vaporibus, ſtatim debet exhiberi cibus illius vel illorum repreſſiuus, vt multus potus aquæ frigidæ, aut buccellæ panis in vino granatorum infuſæ.

Ex parte temporis vniuerſalis plures canones ponendi ſunt, ſed ante eorum perſcrutationem debet inueſtigari ſi ægritudo eſt acuta, chronica vel media ſiue tropica, quoniam in chronicis minus reſpectu ſanitatis & magis q̄ in acutis: in medijs vero medio modo. Item ſi eſt ſimplex vel compoſita, quoniam ſimplici ſimplex, compoſitæ compoſita debetur medicina.

Signa aūt longitudinis & breuitatis morbi ex quinque ſumuntur. Primū ſumitur ab extrinſeco, vt aere, regione, regimine, infirmi habitudine, & huiuſmodi. vt verbi gratia, in aere calido, in regione calida, & regimine calido quia humorū calidorum multiplicatiuo & huiuſmodi. ægritudo breuis. Si in contrarijs, quia humorū groſſorum multiplicatiuo regimine: aere frigido, longa. Iuxta illud ſenis noſtri Hip. Aeſtas omnes morbos abbreuiat, hyems vero prolongat. Secundum ſumitur ex parte ſignorꝫ talium ab exeūtibus mutatis ac operōnibus ſumptis. Vt in qua ægritudine pulſus velox erit: & in vrina cito ſigna apparuerint digōnis, ægritudo erit breuis, q̄ ſi pulſus erit tardus & ī vrina tarde apparuerint ſigna digeſtiōis, erit lōga, & hoc pͥcipue qn̄ ſigna ſic pſeuerauerint.

Tertium ſumitur paroxiſmo, qm̄ ſi ægritudo habuerit paroxiſmos plures et pluries incipiant affligere patiētem in eadem hora ægritudo erit longa, ſignificant. n. groſsitiem & inobedientiā materiæ, vt quarta aph. commento illius. Quibuſcunque ægritudinibus exacerbatione fiunt.

Quartum ſumitur ex ſpecie ægritudinis. vt verbi gratia, ſquinātia, apoplexia, & huiuſmodi ex natura ſunt breues: quartana, & huiuſmodi ſunt morbi longi.

E Quintū ſumitur ab horis pronoſticis. vt verbi gratia, inceptio apparitionis digōnis vel cōtrarij. digeſtionis in quarta die: vt ſi apparuerit nubes alba aut rubea in vrina ſignificabit ſtatū in ſeptima eſſe bonum, q̄ ſi fuerit nigra vel viridis, ſignificabit ſtatum in ſeptima eſſe malum: vt quarta apho. commento illius. Si à febre habito.

Secundo idē iudicatur ex parte fortitudinis vel debilitatis virtutis in die indicatiua. Vt verbi gratia. ſi virtus in quarta incipit fortificari ſupra morbū, ſignificat q̄ in ſeptima terminabitur ad bonū. ſi debilitari ad malū: ſicque de alijs diebus reſpectu ſuorꝫ indicatorum dicendum.

Tertio ex parte debilitatis motus vel fortitudinis naturæ ſupra materiam morbi in die indicatiua, vt quod ſi in quarta apparuerit modicus ſudor vel modicus fluxus ventris, & huiuſmodi apparuerint ſigna digeſtionis, erit in ſeptima ſtatus bonus, q̄ ſi non præceſſerint ſigna digeſtionis, aut q̄ talis fluxus fiet nō in die cretica, erit ad malum. Et pro complemēto horum recurre infra ad ea, quæ

F de his ſcripta ſunt in. 5. cap. huius tracta.

Quo viſo ponitur hic primus canō. q̄ diæta in omni tali ægritudine debet ordinari in ordine ad ſtatū ſiue criſim quæ in ſtatu eſt ſiue fit, qm̄ cum ſtatus ſiue criſis longinquus fuerit, ſicut in chronicis accidit, debemus diætā ingroſſare, vt virtus ſufficiat vſque ad ſtatum. Si vero ſtatus ſiue criſis propinquus fuerit, debemus minuere: & tanto plus quāto propīquior: medijs vero medio modo. Et eſt canon Aui. quarta primi: & Halyab. 3. practi. de regimine febricitantium: vbi comparat medicum peregrināti: virtutem expenſæ ſuæ burſæ, & ægritudinem viæ. Et licet iſte canō ſit poſitiue ſcriptus: habet tū in ſe ſcropuloſitatem, quam hic adducere ſuperuacuum iudicaui, cū totus poſitiuus in tractatu iſto eſſe intelligā. hoc tamen per ſequentes canones magis declarabimus.

Secundus q̄ in principio ęgritudinum chronicarū debemus groſsius dię̄tare cū morbus ſit debilis & quietus, et virtus adhuc ſatis fortis, et ſic debet fortificari ex cibo:

G nam ſuperueniēte augmento oportet cibum minuere cū ægritudo augeſ: & virtus ſit facta fortis ex ea, quod exhibitum eſt ei in principio. Vn̄ minorationē cibi in augmēto morbi melius tolerabit, in quo tempore poterit virtus magis & melius circa morbum occupari: ſed cum ſtatus venerit, debemus amplius minuere: ſeu attenuare: & hoc ſecundum plurimum vt ſupra.

Tertius in acutis in principio debemus ſubtiliare multum: et tāto plus quanto ſtatus ſeu criſis propinquior expectatur: & continue plus aut minus ſubtiliare ſm ꝓpinquitatem vel diſtantiam ſtatus ſiue criſis. In medijs vero medio modo. Quæ omnia vt dictū eſt intelligi debēt cōſtante virtute. Vltimus canon pro nūc & vniuerſalis eſt q̄ iudicia ſumpta ex parte regiminis ſunt proportionalia iudicijs ſumptis ex parte medicinarū. Vnde ex his, quæ de medicinis dicētur poterit canō de diæta fabricari. Satis hæc pauca & vniuerſalia tibi ſufficiant de his, quæ circa diætam nam ex tuo ſtudio aforiſtico: & alibi facto ad

H plurium ampliſsimam notitiam facile peruenies.

SEQVENDO ſecundum quo. ſ. ægritudines curātur aduertendū per potionē in propoſito debemus intelligere oē illud quod ingreditur corpus: vt eſt eius alteratiuū ſiue diſpoſitionis pręternaturā in eo exiſtentis remotiuū. Vnde notandū q̄ quidam canones qui ponuntur de huiuſmodi potione etiam audiēdi ſunt à dn̄o chirurgico: nā & ei magnā vtilitatem afferent, qm̄ quædam quæ dicentur, de alteratiuis intrinſecis, de extrinſecis etiā intelligi debent. Et anteq̄ ad exhibitionē potionis peruenias: poſt notitiam virtutis eſſentiæ cauſæ et loci ægritudinis: ſcire debes q̄ quædam conſideranda ſunt, quorum quædam ſe tenent ex parte corporis, quædam ex parte medicinæ, quædam ex parte ægritudinis, quædam ex parte earum, quæ cōſentiunt vel diſſentiunt ipſi potioni. Ex parte corporis: vt virtus totius aut membri patientis: ſimiliter natura totius vel membri patientis ſitus membri: & locus & compoſitio.

& compoſitio. Ex parte medicinæ, ſubſtantia, qualitas, ſpecies & quantitas. Ex parte ægritudinis locus, quantitas, tempus & accidentia. Ex parte eorum, quæ conſentiunt vel diſſentiunt: vt ętas, ſexus, conditio. De his autem & de iam dictis tales dantur verſus.

Ars, ætas, regio, virtus, complexio, forma.
Mors, & ſymptoma, repletio, tempus, & aer.

Et iuxta hæc ponantur canones ſibi deſeruientes.

Primus igitur canon ex parte virtutis eſt, ꝙ virtus totius & mēbri à medico maxime conſideranda eſt. Qm̄ ſi corpus debile fuerit, aut ipſum mēbrum nō debet regulariter operās exhibere fortes medicinas abſolute ſiue alteratiuas, ſiue euacuatiuas, cū tales virtutem extinguāt.

Secundus loquendo de virtute membrorum particularium, incipiendo à principalibus, quæ membra principalia non ſunt regulariter medicanda medicinis fortibus in quibus eſt aliquid timoroſum: nam cum nocumētum principali communicatum ſtatim toti communicetur: & maxime ſi cordi toti ſtatim nocumentum ſequeretur, dicitur regulariter, quia aliquando coacte mēbro principali medicamen forte & timoroſum applicamus: vt ſecūda tertij. de cura tremoris calidi prouenientis à caliditate propter dubietatem futuri apoſtematis. docet. n. Auic. applicare opium & mandragoræ ſemen.

Tertius, & eſt ſicut correlariū præcedentis, ꝙ totum euacuandum à membro principali ſaltem notabili quātitate: nō debet regulariter operando in vna vice euacuari & ſimiliter ipſum alterās vel indiſponens non debet per vnum alterans forte contrariū, vt infrigidans aut calefaciens in vnica applicatione remoueri. Et dicitur regulariter &c. qa materia exiſtente multa, de cuius multitudine dubitaremus: aut furioſa debemus in vna vice euacuare & ſuo modo de alterātibus dicatur. Dicit̄ notabilis quātitas: quia poſſet eſſe ita pauca: vt per debile medicamēt & abſq; multa ſpirituū reſolutiōe tota materia eūaretur.

Quartus: ſi applicamus mēbro principali aliquid vel aliqua quę habēt virtutē debilitare eius: vt cū hepati applicamus emplaſtra reſoluētia materiam in ipſo contentam, quæ rarefaciēdo ipſius ſubſtantiam ipſum debilitāt cū his debemus commiſcere ſtyptica boni odoris hepati conferētia: vt ſpicam, ſpodiū, & huiuſmodi, & debēt ſtyptica poni in parua quantitate: ne reſoluentiū & rarificātium virtutem ſeu operationem impediāt. Quod de alijs membris etiam non principalibus eſt intelligendum.

Quintus, ꝙ non ſolum oportet conſiderare virtutē patientis mēbri, ſed etiā ſui colligati, vt verbi gratia, ſtante febre intenſa, & adhuc ex materia cholerica, ſtomacho q eſt membrum cordi alligatum exiſtēte valde debili alijs nō contrariantibus: non debet exhiberi aqua vehemētis frigoris. Sextus: ſub virtute comprehendēdo acuitatem ſenſus mēbri, vel hebetudinem eius, quod membro acuti ſenſus nō debet medicina acuta exhiberi: vt habēti inteſtina ſenſibilia valde, quia forte à natura multū diſcooperta, vt mezereon, tithymallus, & elleborus, & huiuſmodi. Item in enematibus non multum ſalis ponere. habenti vero inteſtina hebetata multū pinguoſa: in quibus virtus ſenſitiua eſt ſubmerſa & ſopita, q̄ acuta ſunt exhiberi poſſunt alijs non contradicentibus.

Ex parte naturæ, & primo cōplexionalis. Primus canon ꝙ medicus debet omnino notitiam habere complexionis naturalis totius, aut mēbri patientis: nā hoc multum aperit mentē medici in actu practico. Verbi gratia, ſcito ꝙ Sor. cuius complexio naturalis ſit frigida, patitur morbum calidū: arguit ſtatim medicus morbum diſproportionalē ex conſequenti factū ex forti cauſa: et ipſum à complexione naturali multū elongatum. Vñ concludit ęgere forti infrigidatiuo. Et per forte in propoſito intelligo potens. Effectiue. Et quia non paruus ſpeculator exiſtis: & vt tuū ingenium exerceā: de hac materia ponā caſum in terminis. Ponatur ꝙ Sor. phlegmaticus acquirat vnum gradum caloris pręter naturā ſupra complexionē

A eius naturalem: & Plato cholericus mediū &c. tunc dico ꝙ intenſiora frigida cōpetunt Platoni q̄ Sorti, quia latitudo cholericitatis reſiſtens infrigidātibus in Platone eſt maior, vt patet q̄ in Sorte. Secūdo dico ꝙ potentiora infrigidantia competunt Sorti, eo ꝙ illa quæ induxerunt gradum caliditatis, in eo potētiora fueruut q̄ illa, quæ induxerunt medium in Platone. cum ergo cauſa fuerit potentior & ex conſequenti agens debet eſſe potentius. Itē quia plus de caliditate eſt abijciendū à Sorte: vt ad ſuam naturalē complexionem redeat, q̄ à Platone. Conſimiliter dicendum foret, ſi ad eundē gradum vel ſimilem ſm tactum ambo perducerētur. Si vero æque proportionaliter diſtarent à ſuis naturalibus cōplexionibus per calidū ęque proportionaliter frigida effectiue cōpeterent. Quę omnia intelligi habent indicatione ſumpta & diſpoſitione præter naturā, quia indicatione ſumpta virtute ſecus eſt: vt patet in iuuene & ſene caſonizātibus. Sed pro ampliori canonis notitia ſciendū, ꝙ remiſsiora frigida qñq;

B efficiuntur intenſioribus potentiora effectiue: & hoc per frequētationē applicationis remiſsioris: vt verbi gratia, in caſu noſtro dabo Platoni cholerico, quæ erunt calida in ſecundo aut tertio: vt portulaca, camphora, papauer, & huiuſmodi. Sorti phlegmatico, endiuiā, & huiuſmodi. ſed Platoni magis in magna quātitate & vnica approximatione vel duabus, Sorti aūt in parua, & continuabo ipſa per hebdomadā: vnde illum vel conſimilē effectum inducent. talia in primo in vna hebdomada quē vel qualem, talis in ſecūdo vel tertio, in vno vel duobus diebus, vt dictū fuit. Sed Platoni in magna quantitate, quia alijs paribus non debent in tanta quantitate alterātia frigida exhiberi phlegmatico ſicut cholerico, quoniam virtus phlegmatici debilior eſt valde: nec eius calor pateretur tantā frigidorum approximationem: ſicut calor cholerici: nam ex hoc forte extingueretur,

Ex his infertur, ꝙ iuuene & ſene cauſonizantibus potentiora frigida effectiue competūt ſeni, q̄ iuueni. Et hu-

C iuſmodi canon totus intelligi habet de medicinis, aut de rebus alterantibus: vt ſic: nam de euacuantibus non intelligitur cum euacuantia agant à forma quæ non eſt ex primis. Quantum vero eleuari debent in gradu alterantia &c. conſiſtit in æſtimatiua artificialis medici qui æſtimat quantum cōplexio elōgata eſt &c. vnde exercitatū: & natura prudentem oportet eſſe medicum. 8. practicæ.

De natura vero cōpoſitionali et vnitate nihil pro pręſenti: niſi quod ſcriptum fuit ſupra, ſecundo capitulo.

Ex parte ſitus membri ponatur huiuſmodi canon. Medicus ſitum mēbri maxime attendere debet: nam ex ſitu cognoſcet per quam viam materia erit euacuāda: verbi gratia, ſi erit in gibbo hepatis per vias vrinæ. ſi in cōcauo per inteſtina, quoniam concauum ſitum ſuum habet propinquum inteſtinis, quæ ſunt viæ expulſionis. Vnde prima apho. Vndecunq; natura reperit inde ducere per conuenientia loca: et verificatur exemplum materia non exiſtente multum groſſa inepta per vias vrinæ euacuari

D & ſimiliter non exiſtente læſione in inteſtinis &c. vnde Gal. tertio therapeu. docet materiam à parte gibbi hepatis per ſeceſſum euacuari.

Ex parte loci mēbri ponuntur canones, ꝙ locus membri in curatione attendendus eſt, vt lōginquitas aut, eius propinquitas: nam ex hoc ꝙ ſcio ipſum eſſe propinquū. arguo ex hoc ꝙ medicinę mēbro propinquo proportionatæ nō debent commiſceri aliquid quod eam ad ipſum perducat ſeu dirigat. vt verbi gratia, cum ſtomachus ſit membrū propinquum medicinæ ſibi conuenienti, non debet &c. cum medicina ſtatim ex re ad ipſa veniat.

Ex quo inferri pōt in practica. ꝙ dū intendimus euacuare ſtomachum nō debemus commiſcere directiuum medicinę ad ipſum: ſicut cū à capite eūamus directiuū ſolutiui ad caput: vt ſtœchados et huiuſmodi cōmiſcemus.

Infertur ſecundo ꝙ nō ita digeſtiuis: & tot indigemus in eūando materiā ſtomachi: ſicut aliorum membrorū.

Si vero

Si vero fuerit longinquū, duo ſunt tunc canones attēdendi. Primus vt in medicina fiat augmentū, quod non fieret ipſo exiſtente propinquo: et cauſa, qm̄ medicina ad ipſum mēbrum non pōt peruenire niſi per plures trāſmutationes & plurima interualla: in quo tp̄e medio de virtute medicinę nō parum reſoluitur. Vt verbi gratia, in fractura venæ pulmonis dabo trochiſcos de carabe cū aqua plātaginis aut portulacæ: iſta tn̄ prius in ſtomacho actuabuntur. deinde trāſibunt ad hepar. deinde ab hepate ꝑ venas & alia loca ſenſui non bene manifeſta ad pulmonem: vnde in his locis multū de virtute reſoluitur: quare oportet augere, quod non fieret ſi eſſet propinquum.

Secundus, ꝙ cum tali medicina debet admiſceri, quod eſt dirigēs aut faciens penetrare ipſam ad illud mēbrum longinquum. Vt verbi gratia, crocū cum medicinis cordialibus: acetum in emplaſtris, quorum virtutem quærimus profundari: ſicut in ſciatica &c. hic canon quaſi continue in practica currit.

Ex parte compoſitionis canon, ꝙ in membro cōpacto fortior poteſt medicina adminiſtrari, quia virtus fortior propter vnionē maiorem partiū: vnde Meſ. primo vniuerſalium. cap. 2. In mēbro raro et molli conuenit mollis medicina: quia in eo virtus de facili reſoluitur.

Ex parte vero medicinæ conſideranda ſunt ſubſtātia, ſpecies, qualitas, & quantitas. Ex parte ſubſtātiæ: primo quia loquēdo ad intentionem medicorum raritas & dēſitas ſe tenent ex parte ſubſtātiæ: nam denſa eſt alijs paribus rara potētior: cum potentia rei penes multitudinem formæ attendi habeat, & ideo plus de rara, q̄ de denſa alijs paribus exhibendum eſt, de his ſpecialibus infra.

Ex parte ſpeciei ponitur canon: ꝙ medicinæ calidę vehementer reſoluētes ſimiliter vehemēter infrigidātes: vt medicinæ opiatæ venenoſæ ſunt á prudēti medico multum fugiendæ. patet, qm̄ tales ſunt virtutum oīum multum proſtratiuæ, aut ipſas reſoluēdo, vt tales in quarto, aut ipſarū ſpiritus congelādo: vt opiatæ. de quibus Meſ. de conſolatione medicinarum diſtinctione tertia. 3. cap. Compingere aūt ſtupefacere eſt vltimum ad quod intēdis: & maxime qn̄ omnia alia non cōtulerunt: & tūc quoque ſuper narcoticū eſt præſumendū. Aut aliter ſpiritus corrūpendo ſeu extinguēdo: vt venenoſæ. Ex quibus infertur, ꝙ á medicinis ſcamoneatis debet ſe medicus inquantum poteſt abſtinere: de quo infra. 4. cap. Infertur ſecūdo ꝙ non recte operātur medici qui cum vna pilula euacuare intendunt materias quaſcūq;: quia cum quinq; aut ſeptē euacuare debēt qm̄ illud facere nō poſſunt: niſi illa pilula ſit tota ſcamonea, ſal gēma, aut huiuſmodi, quę ſunt venenoſa &c. Vnde á veteribus noſtris nō inuenies doſim pilularū quibus vtendū eſt, minorem. 3. 5. qui modernioribus in actu practico meo facili iudicio ꝑſpicaciores fuere. immo cōis doſis eſt. 3. i. robuſtiora fuerunt ſuo tempore corpora humana: & non ita delicata.

Ex parte qualitatis prior canō. ꝙ medicina eligēda eſt quæ ſua qualitate contrarietur qualitati ægritudinis, oīs enim ægritudo ſuo medicatur cōtrario, vt ſupra. Et per qualitatem in propoſito non ſolū intelligo primam qualitatem ſed ſecūdam, tertiam, & quartam. Vt verbi gratia, ex parte qualitatis primæ, quia ſi ægritudo calida fuerit, eligantur frigida ex parte qualitatis ſecundæ: vt ſi fuerit oppilatiua, vel ex oppilatione, eligatur deoppilatiua: ex parte tertię. ſi in pectore eligatur agaricus, aut alia medicina pectoralis ſibi cōtraria: vt hyſſopus: liquiritię &c: Ex parte quartæ: vt ſi fuerit phlegmatica eligatur turbith: ſi cholerica, rhabarbarum, & de his qualitatibus ſeu virtutibus infra.

Ex parte quantitatis notandum ꝙ eius quātitas eſt duplex: vna gradualis, alia ponderalis. exemplum primi, vt talis in primo, ſecundo, tertio, vel quarto, exemplum ſecundi, vt vnius vnciæ vel. 3. Canon. ꝙ in eligendo quantitatem gradualē medicinæ debet medicus habere reſpectum ad quantitatem gradualem morbi, & ad naturam

E totius & membri patiētis, & ad ea, quæ huic cōſentiunt, vel diſſentiunt: vt ætas, cōplexio, regio &c. vt ſupra. verbi gratia, debet medicus artificioſa cōiecturatione cognoſcere quanta eſt menſura gradualis ægritudinis: vt ſi cōiecturabit, ꝙ ſit vt duo debet eligere medicinā ſibi contrariam: vt duo. & forti fortem, debili, debilē. & hoc ſi virtus totius & mēbri tolerat. Aetas &c. nam aliqn̄ ætas & virtus non cōſentiunt: vt ſupra de ſene cauſonizante. Sis tn̄ memor canonis Auic. quarta primi. 2. ca. ꝙ caliditas alijs paribus eſt acutior in ſui actione q̄ frigiditas: ideo oportet augere quantitatē frigiditatis ſi cætera conſentiunt cū volumus per ipſam caliditati reſiſtere. De quātitate ponderali tantū pro nunc dicatur, ꝙ etiam ipſa conſideranda eſt in relatione eorum, quæ dicta ſunt: nam de tali particularius infra. 4. cap.

Ex parte ægritudinis primo de loco canō eſt, ꝙ ex notitia loci ęgritudinis eligit medicus medicinas directiuas medicinarum quibus indiget. verbi gratia, ſcito ꝙ ægri-
F tudo eſt in vijs vrinæ, eliget diureticas, ꝙ ſi eſt in pulmone, pectorales & conſimiliter de alijs.

Secūdus. Ex notitia loci ſcitur per quam viam debet tranſire medicina: vt ſi ægritudo fuerit in inteſtinis inferioribus debet medicina imponi per inferius, imponēdo clyſterem ſicut in colica. ſi in ſuperioribus, per ſuperiora: vt per os, vt in iliaca. Ex parte quantitatis, vt iam dictū eſt, quia forti fortem &c. Vbi notandū, ꝙ ex proportionatis & diſproportionatis ægritudinibus ſciet medicus ſe debere eligere medicinā fortem aut debilem: nā cum ægritudo fuerit proportionalis, eliget medicinam debiliorem reſpectu eius, q̄ ſi foret diſproportionalis: qm̄ proportionalis alijs paribus eſt debilior: cum á debiliori cauſa fiat, ſecunda primi de ſignis complexionum.

Ex parte temporis canon. ꝙ ægritudinum tempora et maxime vniuerſalia ſunt á medico multū conſideranda, qm̄ alia debentur in principio, alia in augmento, alia in ſtatu, alia in declinatione. Et huic canoni magis obediūt
G dn̄i chirurgici q̄ phyſici: & bene docti frequēter nō bene aduertunt, vt non mirandum, ſi eis non ſuccedit. Iuxta quem ponuntur alij. Primus ꝙ in principipio vniuerſalis morbi materia exiſtēte furioſa aut multa, de cuiꝰ multitudine timeamus: aut cuius digō non expectatur: vt in ſynocha: debet medicus non expectata digōne euacuare.

Secundus. ꝙ conſtante virtute debet materia exiſtēte furioſa: aut cuius digeſtionem non expectamus á principio eradicatiuę euacuare.

Tertius exiſtente materia multa de cuius multitudine timemus, debet in principio minoratiuę euacuare.

Quartus. His non obſtātibus caſibus debet medicus ante euacuationem propriam digeſtionem materiei facere: & dicit notanter propriam, quia euacuationem materierum cōium cum clyſtere aut medicina lenitiua ſemper pōt pręmittere, & meo iudicio debet: vt prima quarti de cura putri. in generali ſatis ad principium. Ex parte accidentiū dicendum, ꝙ ſicut vmbra ſequitur corpus:
H ita accidentia ægritudinē. & Gal. tertio de accidēti. hinc curata ægritudine curātur facile accidentia, & curę ipſorum deſeruiunt etiā iam dicti canones: vnde aliqn̄ oportet prius accidētibus inſtare q̄ morbo: ſed hoc eſt coacte & non regulariter. 7. col. de cura ſynocharum. Ex parte eorum, quæ conſentiunt et diſſentiunt ponatur canon, ꝙ in exhibitione medicinarum debet medicus ad illa, quæ dicta ſunt diligenter attendere. vt ad aerem, ætatem &c. Verbi gratia, ſi ægritudo eſt calida, & indiget medicina frigida, vt dictum eſt: cum autem aer ſit calidus fouens ægritudinem, hinc frigidiori medicina indiget q̄ ſi frigidus foret. ſimiliter econtra. Itē quia aer factus ſaltē valde calidus trahit materiā de centro ad circūferentiam. et medicina ſolutiua oppoſitum agit. propter quod in eius operatione multū debilitatur: & virtus proſternitur ex hoc inordinato & contrario motu: hinc ipſa dari non debet: dicente Hip. quarta aphor. quinto aph. ſub cane &c. & ſi

opus

opus eſt dare, detur aere exiſtente minus calido, vt de nocte: aut aliter alteretur ex arte. Conſimiliter ex parte ætatis &c. quia ętas pueritiæ, ſimiliter ſenectutis fortē nō patitur medicinā, iuuētus vero fortius. Ex parte cōſuetudinis: quia cōſuetus debilis fortiorem tolerabit medicinā ꝗ fortis inſuetus: & per alia hoc modo diſcurras.

Et notes, ꝙ inter hæc oīa dignior eſt cōſideratio aeris. Primo quia aer ſic in noſtra nō habetur poteſtate vt cætera. 9. therapeu. 2. cap. Secundo quia ſine aere ægritudo ſolui non poteſt: vt allegato ca. vnde videmus plurimos in aere vno exiſtētes non potentes ex ægritudine conualeſcere: qui cum ad aliū ſe transferunt, ſtatim liberantur. Vnde plurimi medici, qui ęgros ſuos ad aliū aerem trāsferre præceperunt maximum honorem ex hoc cōſecuti ſunt: & ſimiliter qui de aere non curarūt in verecūdia inciderunt. nam nobilitatē aeris in cura ægritudinū extollit Gal. allegato loco: & Auic. quarta primi primo cap. Et ſicut dicimus de mutatione aeris: ita de mutatiōe terrarum & formæ: nā præcipitur patiēti torturam, vt ſpeculum chalybeum intueatur, vt laboret in rectificatione eius ex mutatione facta de forma in formā: & æſtimo, ꝙ cum ęgrotantes non obediunt medicis in his, quæ ponūtur ex parte aeris & aliarū ſex rerum nō naturalium, ipſi ſanitatē non æque cito attingunt: vt ex dictis patere poteſt: & fortaſsis ob harū rerum negligentiā non raro cōmoriuntur. Studeas ergo vt in his ægrotātes tui tibi pareant. Alios canon. generales ſuſcipe. Primus ex toto ignorato morbo nō debet medicus cum forti medicamine operari: ſed ipſum magis naturæ dimittere: nā probabile eſt, ꝙ hoc contingat ex debilitate morbi quē in paucis natura manifeſtabit: natura nanque non ęget auxilio medici niſi cū magnificato morbo nequit dominari. interiorum primo. Secūdus ꝙ regulariter operādo ſemper à facili ad fortius eſt procedendū: vt primo deutur digeſtiua leuia, ſecundo fortiora. Similiter de alteratiuis aliȷs euacuatiuis intelligendū. Et dicitur regulariter: quia coacte aliqñ oportet à fortiori medicina incipere. vt verbi gratia qñ morbus non daret inducias: vt qñ timeremus materiā fieri furioſam, aut vehemētes febres, aut dolores expediremus ex indicȷs: aut per inducias timeremus de caſu virtutis. Tertius ſi ex recta operōne comprehēderis non ſequi iuuamentū: debes ad illā medicinam conſimilis virtutis te trāsferre. Vt verbi gratia, vbi ponebas chamęmillā: & recte operaberis, pone melilotū, quia aut propter aſſuefactionē, aut forte à forma ſpecifica iuuamētum non ſequitur. Ex quo ſoluitur queſtio: vt infra: quare plures medicinæ eiuſdē gradus virtutis quātitatis ponuntur in eadē recepta. Quartus ꝙ in fortibus temporibus regulariter non debent fieri fortes eūones: vt ſolutio vētris, vomitus, operatio venæ: vt in hyeme, ęſtate &c. & huiuſmodi canonis cauſa et intellectus ex dictis patet.

Quintus & vltimus & de hoc magis infra, ꝙ ſummo ſtudio attendendū eſt, qñ in eadem ægritudine coniunguntur duo, quæ requirunt contraria remedia adhiberi: vt verbi gratia, in forti dolore colico ex materia frigida: nam ratione materiæ debentur calida: ſed ratione accidētis frigida ſtupefaciētia. Vnde in hoc caſu debet attendi ad id quod magis ſuſpectum eſt: altero tñ non neglecto. Vnde prima quarti de cura putridarum in generali. Et oportet vt obſeruetur res magis timoroſa de vna duarum rerum &c.

Sequitur de caſu in terminis.

Ex qvibvs omnibus patet ſpeculāti modus ponēdi caſum medicinalem in terminis ſuis: & vt inueniāt faciliter hoc iuuenes, quod eſt primū, & maxime conſiderandum in omni cura, ponam ipſius caſus deſcriptionem cum ſua declaratione vſqꝫ ad exēplorum additionē: ſubiungens ad ingeniorū apertionem modum exemplarē in conſilȷs proſequendū. Caſus in terminis ſm medicum eſt manifeſtatio diſpoſitionis nō naturalis corporis humani quo ad eſſentiā & cauſas eius cum apertione earū

A rerum quarum notitia medico ante actualē medicationem eſt neceſſaria. Nemo quippe in re medicationis recte progredietur niſi eſſentiam ægritudinis eiuſqꝫ cauſas primum aperte cognouerit: nam & princeps noſter ſua ſingulari doctrina ſic admonuit: vt non niſi cognita ægritudine ad eū medicationis actū feſtinemus. Inquit. Cum ignoras ægritudinē, ſubtilia regimē: vt ex hoc ægritudo ipſa manifeſtetur. Quis. n. non niſi mentis inſanæ aduerſus ignotam hoſs diſpōnem antidotabit caſu quidē à fortuna nonne operabitur. Expectatur fortaſsis in tanto: timoroſoqꝫ opere fortuita ac caſualis operatio. Quid. n. inter terrena homine dignius, ſi in operādis: recuperādisqꝫ domibus aliȷsqꝫ artificialibus cōe ingenium ſingulareqꝫ ſtudium adhibemus: vt certa ac recta operōne procedamus, quid in recuperāda hominum ſanitate faciemus in qua felicitatem humanā non pauci philoſophi poſuere? Intelligatur quātū ocȷ dedit Euclides: vt artificialia ipſo non dico coniecturatiua ac vera ſeu firma demonſtratio **B** ne perficerentur. Non poteſt. n. vera diſpōnis huiuſmodi haberi notitia: neqꝫ rei alterius, niſi vt ſuarum cauſarū cognitio prius habeatur. Quod aperte ſummus Ariſtot. ſuorum phyſicorꝫ procemio declarauit. Conantur veri authores ex multiplici ſignorꝫ poſitione & eſſentiæ diſpoſitionis in verā notitiam prius diſcipulos ducere: poſt quod & cauſas multiplices immediate demōſtrāt. Sicqꝫ eſſentiæ ægritudinis & eius cauſarꝫ notitiam ante actualē medicationē eſt neceſſaria. Ex quibus caſus principaliter conſtituitur. Cūqꝫ proceſſu naturali res medicationis canonibus euacuetur: non paruam recipientibus varietatē ex ægritudinibus ipſius rerūqꝫ naturaliū: pluriumqꝫ eis annexarum: cæterorumqꝫ diſpoſitione diuerſa ob ꝗ in aliȷs aliter, in cæteriſqꝫ ſuo ordine congruenti procedere oportet. Non immerito ergo dixi in caſu ipſo eas res aperiendas eſſe. Iuris etenim cōſulti ex facti narratione: circunſtantiarumqꝫ neceſſariarum ipſum in terminis figurāt: neqꝫ medico arbitrabar fore neceſſarium in caſus ſui **C** poſitione diſpoſitionis eſſentiā & eius cauſas circūſtantes et neceſſarias res de quibus poſt manifeſte aperire intendimus: nam eorum neceſsitatem ex his, quæ dicentur quiſqꝫ peritus facile intelliget.

Sunt. n. res ab ægritudine ſumptæ, qualitas, quātitas, locus, tempus, accidentia. Ex parte rerum naturalium complexio, virtus totius, & particulæ patientis. His vero neceſſario annectūtur ætas, ars, ſexus, regio, & forma, ſiue habitudo, conſuetudo, repletio, tempus & aer.

Qualitatem aūt ęgritudinis neceſſario cognoſci oportet: cū calidis frigida, frigidis calida annullentur: & acuta in canonibus ſuis à chronica ꝗ maxime diuerſificatur.

Quantitaſqꝫ non minus cognoſci habet: nam forti fortes, debili debiles medicinę dētur. Addo gradualē mēſuram quā hoc loco ſub quātitate collocaui. etenim gradualem eius receſſum corporis humani reſpectu ſcire oportet regulariter, qm̄ talibus in ſecūdo debentur talia in ſecundo, & vltra ſicqꝫ de aliȷs. Amplius qm̄ proportionalitate **D** & diſproportionalitate fortis aut debilis debet eligi medicina. Quantumqꝫ loci notitia ad curā faciat: quiſqꝫ naturæ ſcit operator. Quis. n. ambigit materiæ vȷs ductuum propinquę faciliorē deberi medicinā ꝗ ei, quæ in vȷs remotis iacet. Item & perſæpe medicina vniuerſalis particulari eget, quæ eā ad particulam patiētem dirigat. Alia quoqꝫ debentur in ſtatu, aliaqꝫ in declinatione, cęteriſqꝫ temporibus ſuo modo iudicandū. Accidētia quoqꝫ ignorare non oportet: cum perſæpe curā de ſeipſis prius vocent. vt Aui. 7. ca. Complexio nāqꝫ prius notari debet in huius rei teſtimonium præter authorum ſententiam vulgatam: & non immerito noſtram adduco.

Quid de virtute dicemus, quę in oībus prius eſt conſideranda? eſt etenim olum operatrix natura: quam non tantū totius, ſed & particulæ patientis, dico quammaxime colendā eſſe. Propter quod etiā ſenſibilitatē particulæ, vt inteſtinorū, aut eorum obtuſitatem pp pharmaca

ipſa conſiderare oportet. quis.n. hęſitat non eandem, eodemq; modo omni poſſe ætati competere.

Artemq; conſiderare velis: cum à laborioſa & à forti medicina abſtinere nos moneat.

Regionem vero iam annotabis neceſſario: nã meridionalis debiliorẽ: & ſeptentrionalis fortiorem petit medicinam. Habitudo quoque neceſſario conſideretur: debilis nãq; in membris ſpermaticis graciles: ſpiritibusq; ſuis facillime reſolubiles non eã pati poſſunt alterationem ſiue euacuationẽ, quam carne compacti membris robuſti, & ſpiritibus non niſi difficulter reſolubiles.

Poſſunt nãq; & aſſueti medicaminibus inaſſuetis alijs paribus fortiora pati medicamina: et repleta corpora vacuis plura ſuſtinere poſſe. Et nemo dubitat alia in æſtate, alia ĩ hyeme deberi medicamina: nã & qñ in æſtate abſtinere præcipit Hip. cũ caniculam nominat. Sicq; cũ aeris fuerit diſtemperantia maior aut minor aliter in exhibendis alterantibus. His omnibus ſextum addere iudico qui ſemper in principio caſus expreſſe ponẽdus eſt. Et vt hoc facilius memoriæ commendetur hos addidi verſus.

Aetas poſt ſexum, virtus, complexio, forma,
Ars, mos, repletio, ſic regio, tempus & aer.
Eſſe aſaint cauſæ, qualis, quantusq; locusq;.
Tempus, ſymptomata morbi. hæc caſumq; figurant.

His itaq; facile inducitur. ꝙ eſſentia & cauſæ diſpõnis non naturalis in caſus manifeſtatione neceſſario aperiũtur. Ex quibus omnibus caſus ipſe perfecte integratur.

Et vt facile atque efficacius, quæ poſita ſunt apud iuuenes intelligãtur ex duobus exemplis aperiam.

Primum quidẽ de ægritudine cõi faciam. Alterum de particulari membro caſum in terminis figurabo.

Exemplum de primo, ſeu de ægritudine cõi. Accedit comes ad principẽ dicens. dñe princeps Aui. Ego comes xxv. annorꝫ virtute totius fortis, quo. ſ. ad mẽbra vitalia naturalia, & aĩalia cordis calidi, & non multũ: & conſimiliter cerebri, ſtomachi frigidi & hepatis calidi vltra naturale principium: et amplius calefacti pręter naturaliter ex cauſis quæ dicẽtur cum inteſtinorum ſenſibilitate obtuſa habitudine carnoſa ac in ſpermaticis mediocris: cõplexione cholericus cũ participatione aliquali phlegmatis, venationibus quotidianis, & equeſtribus deditus. dubito ſatis regimine rectus quo ad horas cibi et potus: licet in qualitate & quãtitate horum exceſsiue multis humoribus repletus: medicaminũ aſſumptionibus conſuetus ob ventris ſtypticitatem naturalem vrina groſſa tendẽte ad rubeum. Regione meridionalis. Iam in tpe veris & aeris in moderata caliditate patior febrẽ, quæ eſt tertiana non pura: non tñ à pura multum diſtãs. etenim durat horis. x. & ſex: tñ vehementis exiſtit inflãmationis: cuius fortitudinẽ ſiue acuitatem non veram: non multum pertimeſco cum ſit talis in ſecũdo mei reſpectu: & eius materia coniuncta in locis, quæ ſunt ante hepar extra venas continetur, & nũc eſt principium augmẽti eius. Eſt.n. cũ dolore capitis ſiti intẽſa: & nauſea cũ hepatis inflammatione: vt dictum eſt. Cuius cauſa ex ſignis cõprehenſa & maxime coniuncta eſt materia putrida: extra venas miſta cum cholera naturali & phlegmate modicũ viſcoſo: ſiue putrida fuligo ab eo eleuata. Antecedẽs vero materia nõ putrida apta tranſire in putridã: in venis aut ſtomacho collocata. Primitiua vero inordinatũ regimen, quod feci ex vſu rerum calidarum calefacientium et deſiccantium ex parte quaſi omnium ſex rerum nõ naturalium. Modo ſuper his ſalubre peto conſilium verum &c.

Ex his colligantur primo eſſentia ægritudinis, cũ dicitur febris: & cauſa eius formalis, cũ dicitur tertiana non pura: materialis, cũ dicitur materia miſta: efficiẽs & propinqua, cum dicitur coniuncta: remota, cum dicitur primitiua &c. De finali non ſe intromittit medicus: niſi pro quanto conatur remouere eã: cum finis eius ſit diſpoſitionis præter naturam conſumptio &c.

Et ſic apparet notitia diſpõnis quantum ad eius eſſen-E tiam & ad cauſas phyſicas & medicinales: patet ſecundo principaliter eius notitia quantum ad alias res, quæ per ea completa habenda ſunt neceſſariæ.

Exemplum de particulari morbo. accedit Iuſtinus ad principem dicens. Dñe princeps Auic. ego Iuſtinus. 40. annorum virtute totius ſatis fortis. ſ. quo ad vitalem animalem & naturalẽ: cordis parumper calidi, cerebri humidi, in caliditate mediocris, ſtomachi declinantis ad latus frigidũ, & parũ hepatis calidi, in primo renum calidorꝫ in principio ſecundi: & debilitatorũ accidentaliter ob debilitatem expulſiuæ coitus ſuperfluitate, & artis exercitio vehementi: necnõ ex eorum caliditate ſuperflua attractiua multũ vigoratur, cum ſatis remiſſa inteſtinorꝫ ſenſibilitate, habitudine carnoſus, & in ſpermaticis, robuſtus, cõplexione ſanguineus cũ participatione phlegmatis, arte fabrili, multũ repletus, medicaminibus non conſuetus: ſed bene huic morbo ventre naturaliter ſatis lubricus, ſocietatibus & bibitionibus deditus, regione ſeptẽ-F trionalis: iam in tẽpore autumni aeris immoderata frigiditate. Patior dolorem, qui eſt renalis cũ punctura acuta quæ ſentitur deſcẽdere verſus pectinem: dolorem etiã in eodem loco communicato cum frequenti vomitu materiæ miſtæ ex phlegmate viſcoſo, multaq; cholera vitellina pauca: & eſt dolor intenſus valde verſus quartum ſe extendens gradũ mei reſpectu: cuius acuitate & magnitudine lapidem pertimeſco per poros vritides deſcendẽtem: dubitans: ne inde ſequatur viarum aut veſicæ excoriatio, & eſt cum frequenti & pauco mictu: ſiue dyſſuria: vrina tenui valde. Cuius cauſa coniuncta eſt arenula: vel lapis iam factus, remota vero & primitiua inordinatũ regimen ex parte ſex rerũ non naturalium: pp quod multiplicatæ ſunt materiæ groſſæ viſcoſæ, quę per aſſationem in lapidem ſunt conuerſæ à caliditate renum exceſsiua. Antecedens vero ſiue materialis eſt phlegma ipſum crudũ: vel mucilago à ſtomacho vel ab hepate ad renes tranſmiſſum ex inordinato regimine genitum. Modo ſuper G his peto veſtrum ſalubre conſilium.

Ad quae reſpondet princeps, primo ponendo canones curationis: deinde antidota quibus ipſi canones cõplentur. Tertio ſubiungit canones cõpoſitiuos ſiue magiſtrales. Quarto ad latus inſcribẽdo ex oppoſito canonum cõpoſitiuorum ſiue magiſtraliũ ponit canones vſuales.

Ex quibus apparet primo ꝙ actus medicationis ex tribus tñ conſiſtit. ſ. ex caſus ipſius poſitione. Notitia canonum. Et antidotum canonibus deſeruientium. Et hoc eſt ꝙ pater noſter Cermiſonus ſæpe inquiebat, dũ aſſerebat tria ante actualem medicationem noſcere oportere.

Patet ſecundo quis modus & ordo rõnalis valde tenẽdus eſt in ſcribẽdis conſilijs. Quem Cermiſonus ipſe ſuo mathematico atq; phiſico ingenio Italos medicos illuminando adinuenit.

Et vt facilius iuuenes comprehẽdant, quæ dicta ſunt ſatis tñ meo iudicio aperta, vnicum exẽplar deſcribam conſilium iuxta caſum primum poſitũ eis deſeruiens, & H hoc ſi primum iſtud ordinauero, quod maius ſecretũ artis medicinę eſt ſcire caſum medicinalem in ſuis terminis ponere: ex quo canones, vt patuit, faciliter eliciunť: vnde cum libri authorũ antidotis ipſis ſimplicibus & compoſitis morbis omnibus appropriatis pleni ſint: facile ægritudines ipſe ſic notæ curabuntur.

Ex quibus inferendum eſt: ꝙ deridẽdi ſunt hi, qui appropriata tãtum ſequuntur tanquã artis ſtrictiora ipſum ſcilicet caſum negligentes. Primus. Ordinetur diæta ſex rerum iam dictarum in oppoſitum cauſæ morbi ipſius in qualitate, quantitate, tempore, & hora. Secundus. Euacuentur materiæ communes in membris naturalibus cõtentæ: & aliquantulũ proprie propter propinquitatẽ earũ vijs ductus & repletionẽ: quã ex inordinato regimine incurſus eſt. Tertius. Leniatur venter cõtinue cũ clyſteribus lenitiuis, infrigidatiuis, abſterſiuis, & materię phlegmatis aliqualiter eductiuis. Quart⁹, fiat phlebotomia,

ex vena

ex vena hepatica cum abſtractione ſex, ℥. ſanguinis: vel circa. Quintus: digerātur materiæ propriȩ primo digeſtiuis leuibus ad hoc appropriatis. Sextus, euacuētur dictȩ materiȩ cū euacuatiuis leuibus pharmacijs appropriatis aut vomitu. ſi is facile fieri potuerit: qm̄ eſt ex rebus magis iuuātibus inter eūatiões: & maxime poſt cibū ſtatim & hoc in caſu noſtro. Septimus, cōfortetur hepar cū frigidis & aliqualiter ſtypticis à proprietate & à qualitate manifeſta hepati huic cōferētibus. Octauus. defendatur cerebrū ne vapores eleuatos recipiat: & ab eis offendatur: vt inde dolor mitigetur aut tollatur. Nonus. Exhibeantur ſitim mitigātia ac extinguētia. Decimus. digerantur ſecundo materiæ cum digeſtiuis fortioribus.

Vndecimus, Euacuētur dictȩ materiȩ cū pharmacijs fortioribus aliqualiter mordicatiuis pp ſuorum inteſtinorum obtuſitatē. nam cum febris ipſa trāſeat ex ſui natura terminum tertiæ puræ: & ingrediatur ſpacium operis tropicarum nō eſt veriſimile ipſam materiam eradicari poſſe in vna euacuatione minoratiua, attēta ex caſu repletione quā aſſerit ſe incurſum. Duodecimus. Exhibeātur poſtremo ad intra & ad extra cōfortantia hepar: & deoppilantia & reſoluētia reſiduum materierū in eo, aut locis propinquis derelictarū. Iam reſtat dicere quo modo complentur dicti canones: & primo qūo completur primus. declinet diæta primo ad frigidum & humidum: cum qua ponitur odor rei calefaciētis: nam cum ſit cholericus et exercitio multum deditus, indicatione etiā ſumpta à febre ipſa: & à cauſa: cū cholera ipſa in caſu nō commiſceatur multū phlegmatis attēta ætate competūt frigida & humida: cū quibus propter phlegma addatur odor rei calidæ. Et qm̄ ægritudo eſt talis in ſecūdo competunt frigida, & humida in eo: in manſione tamē altiori. vt verbi gratia, ȩgritudo eſt in prima ſecundi frigida erunt in ſecunda ſecundi. Et nota huiuſmodi: q̄ vſq; modo ab aliquo authore non inueni rem cibalem frigidam tranſire ſm gradum, de calida autē ſic vſq; ad quartum: quod credo contigiſſe ex amicabilitate caliditatis humanæ complexioni maiori ipſa frigiditate. Exemplū, & procedam eo ordine quo procedi debet: non tn̄ multiplicādo: ſed de ſingulo ſingulum ponam exemplum: ne ipſius exempli naturam excedere videar.

De aere: aer declinet ad frigidum & humidū, & ſatis notabiliter propter eius immoderatā caliditatem quam actu habet: ipſe nāq; plus operatur in corpus humanum alijs paribus, q̄ cibus ipſe: propter continuā eius actionē in ipſum. Sternantur itaq; frondes frigidæ per cameram, aqua cū aceto ſpargatur, & huiuſmodi. De cibo: & licet panis hordei ſua manifeſta qualitate videatur maxime conferre: tn̄ quia difficilius pane frumenti digeritur: nec eſt naturæ ita familiaris ſpecialiter apud nos nō ita videtur conferre: ſicut panis de ſimila frumenti qui tēperatæ exiſtit complexionis: ſi bene conſideretur: & eſt naturæ humanæ magis cōformis: tum pp vſum eius: tū propter occultam proprietatem ab authoribus in eo inuenta. De ferculis dentur blites, lactuca cum pauco ſaluiæ: & decoquantur in brodio pulli macri, nam & brodium carnis non videtur competere, ipſum tn̄ ſic alteratum confert: quia natura noſtra carnium eſui eſt conſueta.

De carnibus. Carnes ſunt complexionis tēperatȩ, aut ad calidum declinant: licet aliqui carnem gruis frigidam poſuerunt, ideo eligantur temperatȩ: & in earū decoctione altereretur cū blite, viola, lactuca, & huiuſmodi: tn̄ credo ex frigiditate aquæ ſola ipſas multū remitti in decoctione: & ſunt pullus, perdix, faſianus, vitulus. Itē gelaticia &c. ex carnibus facta. De piſcibus, piſces competunt petroſi, trutæ, temali, iazaroli &c. & elexi ſunt aſſis hoc in caſu conuenientiores. De ouis. Qua altera poſſunt cōferre maxime tempore neceſſitatis confortationis virtutis. Alterentur hoc modo. Frangantur oua in aqua endiuiæ, & in ea dimittātur quatuor horis: deinde in aqua feruenti ſubito proijciantur: & ſubito extrahantur ne dure-

A ſcant. De caſeo. Cōpetit caſeus recenter factus ſine ſale, in modica tn̄ quantitate. De fructibus. Competunt granata, pruna damaſcena, arancia, & huiuſmodi.

De ſaporibus, ex lactuca & endiuia: & petroſelino cū aceto competit aqua hordei cum pauco zuchari duarū coctarū: aut aqua ſimplex cocta cū ſyrupo acetoſo: nō dixi aquam hordei: qm̄ aggregare eam cum ſyrupo acetoſo eſt illaudabile. Aui. prima quarti. de aqua hordei.

De ſomno & vigilia. Somnus ſit æqualis vigiliæ. verbi gratia. dormiat à prima hora noctis: vſq; ad vnā horā diei. & in die non dormiat, qm̄ ſomnus diurnus inducit febres, ſitim, & dolorē capitis. De motu & quiete, quies proportionaliter ſit motu longior: nec forti exercitio exponatur: ſed leui: & horis debitis. Item fiant frictiones extremorum. nam ipſe tenent locum exercitij.

De inanitione & repletione, non repleatur: ſed omni die habeat vētris beneficiū natura vel arte: & vtatur enematibus ſiue clyſteribus de quibus infra. Hæc ſunt in pposito multum vtilia: & Aui. gratiſsima. Et quia coitus
B ſub inanitione cōtinetur ab eo abſtineat. De accidentibus animæ. non iraſcatur neq; turbetur: ſed pro poſſe lætetur: & in his moderetur: nam multū animi accidentia faciunt ad curā impediendā et expediendam: iuxta illud Hipp. ſecūda apho. Cōfortari mente &c. continue. n. corpori aſsiſtunt: non tn̄ tantū faciunt quantū aer, ipſa. n. ſpiritualiter tm̄: aer vero ſpiritualiter & materialiter. Poſt poſitionē rerum quo ad qualitatē quibus in dieta vti debet, conuenit vt de eis quo ad quantitatē, tēpus, & horā aliqd dicatur. De q̄titate & tēpore dieta. in hac ægritudine conſideretur longinquitas ſtatus: quemadmodum in alijs conuenit ægritudinibus: & cū ſatis longinquus videatur, licet non multū, qm̄ expectatur in. 18. vel. 20. die. hinc in principio & augmento, pcedatur cū ſatis groſſa diæta reſpectu eius, quod fieret in tertiana pura, vnde ſi in pura dabis lib. in hac dabis lib. &. ℥. & hoc in diſcretione medici ſit derelictū. Cum aūt appropinquat ſtatus
C ſubtilia modicū. in declinatione vero iterū ingroſſa reſpectu eius, quod in ſtatu. Ex quibus patet qūo ſe debet habere in temporibus huiſmodi febris.

De hora detur cibus ſaltem quinq; horis ante aduentū paroxyſmi. Ex quibus patet cōplementum primi canonis exemplare. Pro ſecundo canone. lenitiuum et aliqualiter minoratiuum materierum cōmunium et propriarum. ℞. caſiæ fiſtu. nouiter extractæ & electæ. ℥. i. ß. electarij de ſucco roſarum: deſcriptione Meſue. ʒ. i. extrahatur caſia cum aqua abſinthij & endiuiæ. ana partibus æqualibus. Hoc lenitiuum præcedens aſſumat in mane per vnā horam ante diem calidum & non tepidum: vt communiter exhibent aſtātes in die quietis. Poſt eius aſſumptionem ſtet dormiens ſi poteſt in lecto per horam vel circa. deinde ſurgat: et aliquando cameram aliqualiter perambulet vſque ad horas quatuor poſt aſſumptionem clauſis feneſtris. & tunc prandeat: & ea die ſe à ſomno abſtineat: niſi ſe multum debilitatum ſenſerit ex euacuatione.
D quod futurum non credo.

Pro tertio cano. clyſter lenitiuus, infrigidatiuus: abſterſiuus & materiæ phlegmatis aliqualiter eductiu9. ℞. blitis matrū viol. maluȩ. aā. M. i. furfurū frumenti quartam partē. M. i. carthami. ℥. ß. olei viol. ℥. iij. ſalis cōis ſiue panis drach. ß. carthamus prius cōtundatur, & cū cæteris ponatur ad bulliendū in aqua ſufficientis q̄titatis: et bulliant vſq; ad conſumptionē tertiæ partis, deinde colētur: & fiat expreſsio ex eis, & de dicta colatura accipiatur metreta: ſiue lib. i. deinde addatur ſal & oleū: & calidum imponatur, ſemper eſt bonum vt in clyſteri aliquid remaneat ad euitandū ingreſſum aeris. Hoc clyſteri vtatur alternis diebus ī die quietis mane. Poſt cuius aſſumptionē ſtet ſupra lectum iacens ſuper vētrem. Et cum ſic ſteterit per quartam horæ emittat ipſum: & cum pannis leuiter calidis fricētur venter et ilia ſuauiter. Et poſt eius emiſsionem ſtet per mediam horam anteq̄ aſſumat cibū

vt vapores,

vt vapores, omnes ſint ſedati, & virtus ex euacuatione aliqualiter debilitata reſtauretur.

Pro quarto canone fiat phlebotomia vſq; ad extractionem ſex. ℥. ſanguinis ex vena hepatica facta euacuatione lenitiua in die quietis ſequentis præpoſito enemate per tres horas, vel circa fiat talis phlebotomia. Quia ſi timetur de ſyncopi ſtet iacens ſupine & ti it preuſtio cum arãtijs, granatis, & huiuſmodi, vt cõiter fit. Et poſt ſanguinis extractionẽ ſtet ſic ſupinus per mediam horam: quoniam ſyncopis accidit magis poſt venæ clauſionem.

Pro. 5. canon. digeſtiuum leuematerię cholericę naturalis cum aliquali admiſtione phlegmatis. ℞. ſyrupi acetoſi ſimpl. ℥. ß. viol. ℥. i. aquarum endiuiæ. ℥. ij. fœniculi. ℥. i. miſce. Iſtud digeſtiuum aſſumat. v. diebus cõtinuatiuis calidũ & non tepidũ hora vna vel duabus ante diẽ ſaltẽ poſt cœnam per horas. 8. & dormiat ad libitum &c.

Pro ſexto can. minoratiuum facile appropriatum materiæ dictæ. ℞. caſiæ fiſtulæ nouiter extractę. ℥. i. electuarij de ſucco ro. deſcriptione Nicolai. ʒ. ij. extrahatur caſia cum aqua endiuiæ & abſinthij ana quantum ſufficit: vt ſit potabilis: & ſcito ꝙ aliqualiter aucta eſt doſis electuarij propter inteſtinorum obtuſionem. Poſt aſſumptionẽ digeſtiui accipiat hoc ſolutiuum calidum: vt ſupra de lenitiuo. Et cum eduxerit bis vel ter: hoc eſt per tres horas poſt eius aſſumptionem bibat vnum cyathum aquæ hordei non zucharatæ calidum, deinde per horam poſt aſſumat prandium. Poſſet dari manna: rheubarbarum, electuarium de pſillio & huiuſmodi, ſed hæc ſunt poſita gratia exempli.

Pro ſeptimo confortatiuum hepatis, & ſuæ caliditatis remiſsiuum. ℞. aquarum endiuiæ. ℥. iiij. roſatæ. ℥. ij. ſpecierum ſandalini, ceroti. ʒ. ij. miſce: accipiatur pecia linea duplicata lata & longa ſm ſemiſſem & infundatur in dictis aquis, deinde exprimatur & tepefiat: vel ſic frigida hepati apponatur & renouetur pluries ante aſſumptionem cibi mane & ſero. Poteſt ſimiliter fieri vnguentum, emplaſtrum, vel cerotum &c.

Pro octauo defenſiuũ ne cerebrũ recipiat vapores &c. ℞. ſucci ſolathri. ℥. iij. albumina ouorũ numero quatuor, aquæ ro. ℥. ſex. aceti. ℥. ij. ß. miſce: & agitentur albumina fortiter, deinde ſimul cum reliquis miſceantur forti commiſtione. Poſt iſtas euacuationes &c. fiat cũ pecia linea circa frontem & tempora, vt de pecia ponenda ſuper hepar dictum eſt: & hoc infeſtãte dolore. Et licet frictiones ad diuerſum in hoc caſu conferrent: tamen de eis ſatis ſit dictum de exercitio.

Pro nono canone cõiter mitigant ſitim zucharum Cãdiæ retentum in ore: pruna, arancia &c. valent ſemina citoniorũ, maraſca ſicca poſita in aqua &c. ſed vt dictum eſt hic ſunt gratia exempli poſita.

Pro decimo canone digeſtiuum fortius materiæ iam dictæ. ℞. ſyrupi de nenufare. ℥. ij. oxyzacharæ. ℥. ß. aquarum acetoſę violatæ, betonicæ: ana. ℥. i. miſce. Et licet iulepizatum ſit delectabilius vſui: tamen non iulepizatum eſt potentius. Vbi tñ requiritur penetratio per eum conuenit: vt iulepizetur: quod nõ eſt in caſu noſtro &c. Aſſumat hoc digeſtiuum his modis quibus dictum eſt de digeſtiuo leui ſuperius poſito, ita ꝙ poſt aſſumptũ minoratiuum ſtet tribus diebus abſq; aſſumptione alicuius medicinæ: ſed poſt in quarto die incipiat aſſumere hoc digeſtiuum: & continuet quinq; diebus vt ſupra.

Pro vndecimo canone euacuatiuum eradicatiuũ materiæ dictæ. ℞. mannæ electæ. ʒ. ß. rhabar. ʒ. ij. aliter electarij. ſucci ro. ny. ʒ. ß. ſpice. gra. ſex. infundatur rhabar. & ſpica prius in vino aromatico lymphato cum modico aquæ endiuiæ & ſtent infuſione per horas ſex ad minus: deinde fiat eorum expreſsio fortis: cum aqua expreſsione diſſoluatur manna: & totum coletur. Deinde calefiat & propinetur poſt aſſumptionem digeſtiui ſuperius poſiti. Aſſumat hoc ſolutiuum calidũ: vt ſupra cum ordinibus & alijs requiſitis: vt ſupra de alijs dictum eſt.

E Pro duodecimo & vltimo confortatium hepatis de oppilatiuum: & caliditatis remiſsiuum &c. ℞. trochiſcorum de rhabarbaro de diarhodon. ana. ʒ. i. ex his fiant pilulæ cum ſyrupo de endiuia. de his pilulis accipiat omni die poſt aſſumptionem dictarum medicinarum quinque pro vice mane cũ ſurgit. poſt quas ſtet horis duabus antequã comedat: & continuet vſq; ad finem ęgritudinis: ꝙ ſi ægritudo non recederet: vt ſperatur: oportet redire ad digeſtiua euacuatiua &c. ſm ordinem datum: ſicut dictũ eſt in principio. Non multiplicaui exempla, nam de digeſtiuis euacuatiuis confortatiuis &c. plurima poni deberent ex parte confectionum, vnctionum &c. ſed ſolũ ſic ieiune tranſiui: tantum exemplis intendens ſatisfacere.

Poſtremo notandum ꝙ quia morbus & virtus nõ raro varietatem recipiunt nõ ſolum gradualem, ſed & formalem: tum ex influxu temporum, tum ex parte virtutum, tum ex parte temporum medicinalium in fine cuiuſlibet cõſilij, quod de foris mittitur: addi debet ꝙ dicta

F in conſilio tractentur, & moderentur conſilio dominorũ medicorum aſtantium: vt conſcientię primo, deinde honori eorum ſatisfaciat.

Et ex his omnibus patet quis modus ſeruãdus in cura cuiuſlibet ęgritudinis: & ex cõſequenti in cõſilijs ſcribẽdis &c. Pro quibus omnibus Deo ſemper gratias ago.

De compoſitione medicinarum.

SED ANTEQVAM ponatur modus rei medicationis per potionem: pręmittendum vt tactum eſt: ꝙ virtutes medicinarum à quibuſdam ponuntur tres: à quibuſdã quatuor. Et primi de tertia & quarta vnam faciunt: vt Auer. 5. col. vl. ca.

Sed ad clariorem doctrinam alios ſequendo, dicẽdum ꝙ virtutes ſeu qualitates medicinarũ ſunt quatuor: nam hic virtutem accipio: vt eſt de prædicamento qualitatis, & eſt naturalis potẽtia qua ipſa medicina corpori humano interius vel exterius applicata ipſum habet imutare. *Virtutes ſeu qualitates medicinarum.*

Dicitur itaq; virtus prima medicinæ naturalis potentia

G qua habet ob aliquam qualitatem ex primis corpus humanum immutare: vt calefacere: infrigidare: humectare, & exiccare.

Secunda virtus eſt naturalis potẽtia qua habet in corpus humanum inducere effectũ à quo denominatur: licet ſit in vigore qualitatum primarũ vt ſunt effectus ad primos primarum cõſequẽtes: vt reſoluere, aperire, attrahere, cõſtringere, oppilare, vlcerare, cõſolidare, huiuſmodi.

Tertia virtus eſt potentia naturalis, qua medicina magis vnum membrum ꝗ aliud, aut vnum locum magis, ꝗ alium reſpicit: & in eo aliud ꝗ in alio operatur: vt dactylus reſpicit pulmonem magis ꝗ hepar. ſimiliter agaricus magis reſpicit pectus & colocyntis caput magis, ꝗ aliud membrum: & conſimilis de pluribus alijs.

Quarta virtus eſt potentia naturalis qua effectum per formam occultam ſiue ſpecificã in toto producit: vt virtus qua medicina eſt ſolutiua & humorum aliter reductiua aut veneni quomodocũq; expulſiua: vt virtus qua me

H dicina eſt ſolutiua ventris: vomitiua: prouocatiua vrinæ: ſudoris, & veneni bezoar. *Albezahar & eſt proprie lapis q vulgo dicitur lachryma cerui, tamẽ qñq; vt et etiam hic ꝑ quocunq; quod reſiſtit venenis accipitur.*

Vlterius notandum, ꝙ medicinæ ex parte qualitatũ primarum reperiuntur in quadruplici differentia. Quædam. n. dicuntur tales in primo. Quædam dicuntur tales in ſecundo. Quędam in tertio. Quędam in quarto: vt calidum in primo, ſecundo, tertio, vel quarto. frigidum in primo, ſecundo, tertio, vel quarto. conſimiliter de humidis & ſiccis dicẽdum. Et cauſa omnium horum eſt: quia omnis medicina talis corpori humano occurrens in debita quantitate: aut ipſum non alterat: ſic ꝙ nec ipſum calefacit, aut infrigidat &c. ſed ipſum conſeruat in ſua cõplexione, aut ipſum alterat. Si primum, medicina eſt temperata: vt capillus veneris, citrum, et huiuſmodi. Si alterat, aut alterat occulte, quia non manifeſte abſq; ratiocinio: vel manifeſte. Si primum, eſt primus gradus. Et dicitur nõ manifeſte &c. quia dato quod caliditas primi gradus

trahat

trahat hominem extra latitudinem ſanitatis: vt tenuit A
Gentilis: non tamen ſic trahit: vt illa caliditas vel frigidi-
tas abſq; diſcurſu percipiatur: vt quia video ex calore in-
ducto vrinam tinctiorem, pulſum velociorem, ipſum ſiti
culoſum. & in hoc gradu caliditatis reponuntur abſyn-
thium, chamomilla, & huiuſmodi. Si manifeſte alterat
hoc tripliciter: vel cum tendentia ad corruptionem, vel
non, vel medio modo. Si primum, eſt quartus gradus ca
liditatis in quo gradu ponitur ſcamonea, euphorbium.
Si vero non cum tendentia &c. ſic eſt ſecundus gradus in
quo gradu caliditatis reponitur cinnamomum. Si me-
dio modo. ſic eſt tertius gradus in quo reponitur gario-
phylus. De quibus dari ſolent hi verſus.

Primus dicatur in quo ſenſus non dominatur.
Senſibus æquato gaudet natura ſecundo.
Tertius excedit, ſed cum tolerantia lædit.
Deſtructor ſenſus neſcit procedere quartus.

Circa quos notandum primo ꝙ effectus tertij triplica-
tur ſuper effectum primi. & ita quartus quadruplicatur B
cæteris ſemper paribus.

Secundo ꝙ medicina talis in ſecundo in debita quanti
tate talem effectum producit: quæ ſi adminiſtraretur in
maiori quantitate intenſiorem effectum produceret vt
infra de quantitate dicetur. Ex quo inferri poteſt ꝙ talis
in primo per augmentum in quantitate poſſet produce-
re effectum talis in ſecundo: & ſic de hoc infra.

Tertio ꝙ authores noſtri his gradibus aſsignauerunt
manſiones: ita ꝙ cuilibet eorum correſpondent tres man
ſiones: prima, ſecunda, tertia: quas Gal. tertio techni per
numeros declarauit. Vnde dicimus hæc medicina eſt ca-
lida in prima manſione primi, in ſecunda. aut in tertia. &
conſimiliter de alijs.

Quarto ꝙ aliquando reperitur diuerſitas in graduatio
ne medicinarum inter authores noſtros: quia aliquando
vnus ponet. exẽpli gratia, cepe calidũ in tertio: vt Auicẽ.
in tertio canon. Galen. vero in quarto vt infra de ſimplici
medicina. Vnde hoc caſu debet hoc modo conciliari per C
manſiones: quia Auic. poſuit ipſum in fine tertię manſio-
nis tertij gradus. Gal. in principio primæ manſionis quar
ti: & iſta abinuicem modicum diſtant. famoſiori tamen
ſemper adhæreas. Eſto igitur ſolicitus ad ſciendum medi
cinarum gradus, & manſiones graduum: quoniam aliter
recta medicinarum compoſitio fieri non poteſt: vt ex ſe-
quentibus apparebit magis. Scias enim ꝙ dicta diſcordia
facit ad notitiam manſionis ſimplicis.

Medicũ circa medicinarũ grad⁹, & māſiões graduũ ſollicitũ volumus.

QVIBVS habitis cum his quæ dicta ſunt in præſenti
capitulo, cum ad compoſitionem medicinę venire cupiet
incipiens ab alteratiuis debet medicus in mente ſua recol
ligere intentiones omnes quæ ſibi videntur neceſſario cõ
ſiderandæ in remotione talis vel talis ægritudinis. habi-
to tamen primo reſpectu ad virtutem: cuius ſubſtantiam
nunc ſupponamus conſtantẽ. Et prima ſumitur à quan
titate ægritudinis in ſe. Secunda à mãteria ægritudinis, vt
qualitate, quantitate, ſubſtantia. Tertia à loco. Quarta à
tempore. Quinta à natura membri: & ipſius colligantia. D
Sexta ab his quæ conſentiunt vel diſſentiunt.

Et propter primam intentionem debet medicus in mẽ
te ſuam cum artificioſa cõiecturatione, vt ſupra, ſibi hoc
primum ſtatuere, ꝙ medicina tota conficienda debet ele
uari in gradu tantum ſecundum ꝙ præternaturalis diſpo
ſitio ſupra naturalem eleuetur: vt ſi præternaturalis eleua
tur per duos gradus, & medicina per duos gradus. Item
ſi ægritudo eſt fortis, & medicina debet eſſe fortis, ſi debi
lis debilis. & ſemper proportionabiliter: & de hoc infra.
Et hoc aduerte ꝙ ſicut huiuſmodi aſsignantur gradus in
medicinis alteratiuis & ſolutiuis vt infra: ita ægritudini-
bus gradus aſsignantur: vt dicatur ꝙ illa ægritudo eſt in
primo gradu quando inducit mala accidentia non notabi
liter perceptibilia, ſiue notabiliter lædentia: vt eſt ephime
ra, aut tertiana pura leuis. Illa vero in ſecũdo gradu quæ
inducit accidentia mala notabiliter lædentia: vt eſt tertia-
na duplex. Illa autem in tertio, quæ inducit accidentia
mala multum notabiliter lædentia: vt tertiana continua.
Illa vero in. 4. quæ inducit accidentia mala vehementer
& notabiliter valde lædentia apta in breui corpus corrũ-
pere: vt eſt cauſon forte. Et conſimiliter poſſunt aſsignari
manſiones &c. vt de alteratiuis dictum eſt. Conſidera.

Propter ſecundam intentionem eligit medicinam con
trariæ qualitatis: quãtum ad primam qualitatem. primo
quia calidam frigidam &c. Secundo propter quantitatẽ
eligit ipſam talem quantum ad qualitatem & virtutem
ſecundam: vt quia reſolutiuã &c. Similiter propter ſub-
ſtantiam eligit medicinam talẽ ſecundæ virtutis: vt ſubti
liatiuam inciſiuam: vt ſi eſt groſſa ſubtiliantem: ſi viſcoſa
incidentem: & ſimiliter magis & minus ſubtiliatiuam: &
ſic de alijs ſecundum multitudinem & groſsitiem maiorẽ
& minorem ipſius materiei: nam materia exiſtente mul-
ta & groſſa in principio non debent exhiberi fortia ſubti
liatiua & apertiua: nam ſic partes calidæ ſubtiles euacua
rentur ſiue reſoluerentur: & remanentes ineptiores fierẽt
euacuatiõi ſiue reſolutioni: qa partes calidæ reſolutę &c.
iuuabant etiam reſolutioni groſſarum ſeu earum euacua-
tioni. Vnde Aui. prima quarti. de cura putridarum in ge
nerali prohibet in principio nimium apertiua exhiberi.
Oportet ergo in recte operãdo medicum de facilioribus
ad faciliora tranſire: vt Cermoſinus noſter, & Meſue de
appropriatis. ca. de ſoda frigida. ſed homines noſtri tem-
poris non patiuntur: & totum in eorum caput reuertitur:
ſed in hoc conſcientia non ſpernatur.

Erratũ noſtri tpis.

Propter tertiam eligit medicinam talem quantum ad
tertiam virtutem: vt quia ægritudo eſt in pulmone aut in
ſtomacho, aut alio loco elegit medicinam pectoralem uel
ſtomachalem. Item ex hoc comprehendit per quã viam
medicina exhiberi debet: vt in præcedenti cap.

Propter quartam moderat medicinam electã propter
intentionem ſumptam à qualitate materiæ morbi: vt qa
in principio non debet eſſe ita calida & frigida cõmiſcen-
do eam cum alia quæ eius caliditatem, aut eius frigidita-
tem remittat.

Propter quintam eligit medicinam. vt verbi gratia, qa
membrum cui debet applicari eſt raræ ſubſtantiæ & diſ-
ſolubilis quæ prohibet eius diſſolutionem ex applicatio-
ne medicinæ vehementer calidæ: vt commiſcendo ſtypti
ca. Nam cum hepati volumus applicare calida reſoluen-
tia materiam in eo contentam debemus cum his commi-
ſcere ſtyptica ipſum confortantia: & eius reſolutionem
prohibentia: vt ſpicam, ſpodium & huiuſmodi. Item cũ
membrum eſt debile, aut frigidum non debemus applica
re vehementia calida, aut frigida, quoniam virtutes ex-
terminantur.

Propter membrum colligatum deſpicit medicus qñq;
medicinam quæ conueniens eſſet multum illi morbo. vt
verbi gratia, in febre tertiana pura rõne caumatis cordis
competeret potus plurimæ aquæ frigidæ qui prohibetur
propter debilitatem multam ſtomachi cordi alligati.

Propter vltimam intentionem eligit medicus doſim
medicinæ aliam & aliam: vt maiorem in iuuentute ſimi-
liter fortiorem: minorẽ in pueritia, ſimiliter & debiliorẽ.
Similiter reſpectu regiminis temporis &c. vt in hyeme
fortiorem debiliorem in æſtate. Et ſuo modo de alijs di-
cendum.

Et ſicut dictum eſt de alteratiuis: ita de ſolutiuis dicen-
dum. Vnde primo debet eſſe medicus cõmenſurans quã
titatem ægritudinis. ꝙ ſi fortis fuerit, cum forti medicina
ſolutiua eſt aggredienda. vt verbi gratia, quia eſt furioſa:
ſtatim debet cum eradicatiuo procedere. Nõ. n. intelligo
medicinam fortem ſolutiuã: quia etiam furioſa: ſed quia
materiam ſubito extirpat: aut apta eſt extirpare ſeu vin-
cere: ſicut Platonem dicimus Sorte fortiorẽ: immo in ma
teria venenoſa debemus cauere à medicinis venenoſis:
ſed de hoc infra magis. Debet ſecũdo cõſiderari qualitas,
quãtitas, ſubſtãtia. Qualitas ſi eſt calida, cholerica, eligit

Medicina fortis ſolutiõis q.

medicinam euacuatiuam, vel euacuantem choleram. Si phlegmatica: euacuantem phlegma & huiuſmodi.

Quantitas quoniam ſi fuerit multa: de cuius multitudine timeamus: ſtatim à principio fortiter euacuamus: ſi nõ multa &c. digerimus prius: deinde euacuamus.

Subſtantia: vt quia ſi groſſa: viſcoſa &c. eligit quæ materiam educit groſſam: vt pilulas de ſarcocolla &c.

Similiter locum vt in capite & fuerit phlegma eligit colocyntida quę à proprietate à capite euacuat.

Tempus vt cum ægritudo fuerit in principio non cõpetunt fortia tantum, ſicut in ſtatu aut declinatione: quãdo ſcilicet materia eſt bene digeſta.

Natura membri vt ſi fuerit principale non debemus euacuare in vna vice &c. vt ſupra,

Similiter ſi in ſtomacho. Primo q̃a ſtomachus eſt mẽbrum debile. Secundo quia ſtatim medicina attingit materiam non debet dari fortis: immo nec à proprietate eligentẽ: vt per talẽ eligatur talis laborioſe ſoluens: & eſt canon Auic. decimatertia tertij de cura apãtis ſtomachi.

Similiter à colligato: quia cum comprehendit materiã euacuãdam eſſe in gibbo hepatis & gibbus colligatus eſt vijs vrinæ quæ ſunt loca euacuationis exhibet diuretica: & ſi in concauo educentia per inteſtina: vt ſupra.

Similiter ex parte eorum quæ conſentiunt &c. quia in ætate pueritiæ datur minor quantitas &c. Et ſimiliter de alijs dicendum.

Medicinę cur inuicem miſceãtur.

ANTEQVAM autem tractetur modus compoſitionis medicinarum adinuicem ponendæ ſunt cauſæ: quare medicinæ adinuicẽ componi habeant ex quibus patebit: quare hæc vel illa medicina cõpoſitionem ingrediatur.

Prima cauſa eſt: quoniã in vna medicina ſimplici oẽs intentiones quæ in mente medici conſurgunt per eã ſimplicem compleri non poſſunt: quãdoq; enim intentiones ſunt cõtrariæ: vt quia ægritudines ſunt contrariæ: aut q̃a accidens vertens ad ſe curã contrariatur morbo aut cauſæ eius. Exemplum primi: vt ſiquis pateretur ęgritudinẽ frigidam ſtomachi & calidam hepatis. Exemplum ſecundi, ſicut in colica fortiſsima ſupra. Sed ſi cum ſimplici cõpleri poſſent: non eligat ſuper illam medicinam cõpoſitam: vt. 2. can. &. 5. primo capit. Ex quo infertur ꝙ alijs paribus: quãto compoſitę medicinæ ſunt ex paucioribus ſimplicibus: tanto commodiores & iuuantiores. nam q̃ñ tot adinuicẽ componuntur, indigent q̃nq; fermẽtatione: & eis fortaſſe acquiritur contraria operatio ei quod intẽditur: ſicut in theriaca eſt videre: nã primo ſtupefacit: & cum fermẽtationem receperit, calefacit. Deinde poſt talẽ fermentationem inuenitur in ea forma vna quę nõ reſultat merito ſuorum miſcibilium, hoc eſt quãtum ex parte formarum manifeſtarum ipſorum ſimplicium: vt de viribus cordis. cap. de medicinis cordialibus compoſitis. nec huiuſmodi cauſa inueniri poteſt alia quam quod facit experiẽtia. Vnde Auic. 5. can. capi. 1. Propter quod melior eſt experta non experta. Vnde iuxta hoc habe. ꝙ quãdo eandem medicinam in eadem diſpoſitione à pluribus authoribus collaudatam inuenies: illã ſummę colerę debes: & pro experta habeatur: & ſit ſicut regula. Ex q̃bus infertur ꝙ veriſimile exiſtit: ꝙ inartificioſe componunt qui in omnia ſua recepta multa & multa ſimplicia ſemper ad inuicem aggregant: & magis veritas correlarij ex ſequentibus apparebit. Infertur tertio: ꝙ multo eligibilius eſt receptis patris noſtrorum adhærere: quia eas experti ſunt q̃ ipſas de nouo condere. Vnde te vt in confectione receptarũ minime glorieris hortor vt moderni: ſed de antiquis magis quam de te confidere.

Regula.

Erratum in medicinalium miſtione.

receptis (ꝙ aiunt) antiquorũ ſumẽdũ primo.

Secunda cauſa: quoniam aliquãdo ęgemus aliqua medicina quam volumus membro adhærere aut ad interiora penetrare: & talis per ſe non eſt ſufficiens: vt cũ ſit ſicca dura, vt corallus: eam cum cera quę facit ipſam adhærere commiſcemus. Item cum ea acetum: vt cum eo ad profundiora penetret. Similiter cum emplaſtris factis ex radicibus: vt diſtendãtur melius radices, & adhæreant, & ad

E profunda penetrẽt, ponimus pinguedines, oleum, acetũ.

Tertia cauſa: quia aliquando ęgemus aliqua medicina violenta: vt ſcamonea: & ea ſola vti nõ poſſumus. Vnde admiſcemus ei quæ malitiam ſuam tollant & corrigant. vide Meſue de ſcamonea & alijs medicinis laborioſe ſoluentibus. vbi clara & pulchra exẽpla inuenies. Et ſicut de violentis dictum eſt, ita de opiatis intelligendum: nam cum opio caſtoreum, cum hyoſcyamo allium, cepe, ſemen raphani: cum corticibus mandragoræ, abſinthium ſinapi &c.

Quarta cauſa: quia aliquando volumus: vt medicina operetur effectus cõtrarios: vt ꝙ reſoluat & ſtypticet ſiue repercutiat. ſic admiſcemus calida reſoluentia: & frigida ſtyptica: vt in augmento apoſtematum ponimus chamomillam, abſinthium, vt reſoluãt: roſas, & ſandalos, vt ſtypticent & repercutiant.

Quinta: quando per medicinam intendimus expellere venena multa indifferenter calida, frigida &c. & eis
F indifferenter reſiſtat: vnde eam cum diuerſis medicinis componimus: & hæc fuit cauſa compoſitionis theriacę.

Sexta: quia aliquando ægemus medicina calida in tertio: & ad propoſitum noſtrum eam non inuenimus. vnde commiſcemus calida in primo cum calidis in quarto: & ſic habetur talis in tertio: ſed de hoc infra magis in ſpeciali.

Septima: quia aliquando intendimus: vt medicina tardet in loco: aut prohibeatur eius reſolutio: cum per multas digeſtiones tranſire debeat. vnde ei cõmiſcemus quæ faciant eam tardare: & prohibeant eius citam reſolutionem. verbi gratia. cum medicina quam volo tardare in hepate cõmiſcemus ſemen raphani: quoniam ſemen trahit ad contrarium medicinam hepatis: quia raphanus reſpicit ſtomachum, vel os eius. vnde in hac diuerſione titubat medicina: & moram in membro contrahit. Exemplum ſecundi: quia cum per multas digeſtiones medicina tranſire habeat: & ex hoc de eius reſolutione dubitem,
G pono cum ea quæ eius reſolutionem prohibeant: propter quam cauſam opium ponitur in theriaca quinto canone, primo capitulo.

Octaua fuit medicinarum conſeruatio: nam quædam humida ſunt quæ ratione ſuæ humiditatis cito putreſiũt, niſi cum alijs commiſceantur. verbi gratia. zinziber, myrabolani, chebuli virides, & huiuſmodi quæ conſeruari non poſſunt niſi cum ſyrupis & alijs commiſceantur. Et ſimiliter plurima alia cum melle cõponuntur: vt diutius conſeruari poſſint.

Nona: quia aliquando vna medicina indiget confortãte, aut acuente, aut dirigente ad membrum à quo volumus euacuare: vel quod intendimus alterare, ſeu confortare. Propter primum cum turbith cõmiſcemus zinziber. & dicitur eius calcar: ſimiliter ſal gemma cum agarico: propter ſecundum ſtœcadas commiſcemus cum his cum quibus quærimus à capite euacuare: & proportionabiliter de alijs habentibus reſpectum ad alia membra.

H Vbi tamen notandum ꝙ huiuſmodi compoſitio non poteſt conuenienter fieri niſi à proportione cadente inter ſimplicia: quæ proportio eſt duplex. Quędam formæ abſolutæ: cum dicimus, ſcamonea nocet cordi, flammat, aperit orificia venarum &c. & tunc opponitur ei ambra quę cor confortat, cryſtallus qui infrigidat, gallæ quæ conſtringunt. Alia eſt formæ ſpecificæ: vnde propter primũ ponimus cum ea ſpicam. propter ſecundum, cãphoram, propter tertium, dragaganthum vel maſtichen. Et hæc ſecunda proportio inuenta eſt experientia & philoſophorum reuelatione: & de hac non oportet prolixare. ſtare enim debemus authorum authoritati ſoli. Et iſtã proportionem poſſumus per areolas Auic. & aliorum venari: & hæc eſt vera & opportuna compoſitio ad quã pauci reſpiciunt. Ideoq; compoſitiones nouę non ſunt antiquis adæquandæ. Fac ergo vt probatos & veteres ſequaris. Tertia eſt ꝓportio q̃titatis de qua infra ſuo loco dicetur.

Simpliciũ cognitio, admodum medico neceſſaria.

Ex quibus infertur: ꝙ oportet bonum compoſitorem bonum eſſe ſimpliciſtam: & non paruam habere de ſecunda proportione notitiam: & tu ad hoc conſidera.

Sed ſtatim dices. habeo ex dictis cauſis compoſitiones quare & ſimplicia compoſitum ingrediuntur: ſed cur de vno plus q̃ de alio ponatur: dic obſecro huius cauſam.

Secundo quare aliquãdo plures medicinas calidas aut frigidas eiuſdem gradus & quantitatis in eodem compoſito ponimus. cũ videatur vna ſufficere. vt verbi gratia. ℞. cinnamomi: galangę, ana. ʒ. v. ſimiliter chamomillæ: meliloti. ana. M. i.

Ad primum dicendum ꝙ aſsignare cauſam quare præciſe tantum de vna medicina ponitur in compoſito & nõ plus eſt impoſsibile: nam cum medicus nõ poſsit habere punctualem notitiam de ęgritudine quantum ad eius menſurã præciſam: ſic nec cauſam aſsignare poterit quare tm̃ pręciſe &c. ſed ſicut cõiectura artificiali de menſura ęgritudinis notitiam habet, ſic coniectura artificiali cauſam reddet quare plus de vno &c, & ſecundum hunc modum plures cauſæ aſsignari poſſunt.

Prima ſumitur ex parte indigentiæ maioris aut minoris ipſius medicinæ: nam de illa plus in compoſito ponendum: cuius indigẽtia eſt maior: & hęc eſt quæ principali intentioni medici ſecundũ plurimum correſpondet. Et à medicis baſis dici conſueuit. vnde baſis non eſt aliud quã medicina ſimplex vel cõpoſita, per quam primo & principaliter & magis perficitur intentio compoſitoris: vnde ſicut linea ſiue coſta ſuper quam erigitur figura dicitẽ baſis. ita & medicina quæ primo cadit in mente medici cũ qua primo complet intentionem ſuã dicitur baſis: ſuper quam erigitur totum: quia medicina compoſita: & ſicut deficiente baſi deficit figura: ita & deficiẽte medicina quę eſt baſis, deficit medicina cõpoſita totalr̃ & effectu ſuo.

Baſis quid in cõpõne medicamentorum.

Ex quibus infert. primo ꝙ aliȷs paribus plus de medicina quæ eſt baſis: debet poni in recepta, quã de aliqua alia. & maxime qñ baſis non eſt multi nocumẽti vel periculi: quare oportet eo caſu vt adiuuans baſim ſit maioris quãtitatis: vt patet in compoſitione theriacæ: nam baſis in ea eſt trochiſci de viperis qui ſunt alicuius & ſatis magni periculi: quia pur non ſunt bene ſecuri: ſicut ſunt trochiſci de ſquilla: quare de trochiſcis de viperis ponitur quantitas. 24. aureorum: & de trochiſcis de ſquilla. 48. Et ſimiliter vbi ſcamonea eſt baſis propter eius nocumenta, & periculum de adiuuantibus ponitur plus &c.

Infertur ſecundo, ꝙ non debeamus confidere de theriaca quæ apud nos fit propter defectum bonæ baſis.

Infertur tertio. cum ſolutiua ſaltem laborioſa ſunt multorum nocumẽtorũ: & periculoſa quæ ingrediunt̃, ꝓ baſi de ipſis debet poni minor q̃titas q̃ de adiuuantibus &c.

Infertur quarto ꝙ de alteratiuis tm̃ & ſolutiuis benedictis eſt econtra: & tu conſidera. Et conſimiliter vbi minor indigentia: minus &c. proportionabiliter. Vnde pro regula tenendum ꝙ ſicut intentiones in mente medici ad inuicem proportionantur ſiue comparantur, ſic & medicinæ eis deſeruientes in quantitate & virtutibus ac aliȷs proportionari ſiue comparari debent.

Regula.

Secunda cauſa ſumitur à fortitudine ſiue debilitate medicinę. Vnde quia eſt debilis virtutis augemus eius quãtitatem: vt quantitate ſuppleat loco debilitatis: & de hoc infra. Vnde quia roſa debilis eſt virtutis, eius quantitatẽ in compoſitis multiplicamus.

Tertia ſumitur à ſubſtantia medicinę: vt quia denſior, rarior: nam minus de denſa aliȷs paribus, & plus de rara apponendum eſt: & cauſa patet ex dictis.

Quarta ſumitur à furioſitate, vehemẽtia, benignitate, remiſsione medicinæ: vnde de furioſa minus: vt de ſcamonea. de vehemẽti minus: vt de euphorbio, de benigna plꝰ ut de mãna. de remiſsiori plꝰ: ut de chamomilla: roſis &c. Et hęc cauſa quarta aliquãlr̃ ſub ſecũda cõprehẽdi poteſt.

Quinta propter ſimilitudinem plurium in forma: quã plures comparticipationem vocant: vt quia plura calida

A ponũtur. verbi gratia, in vna recepta ſtomachali ponentẽ abſynthium, mẽta, gariophyli, maſtiche: lignũ aloes &c. tunc in hoc caſu debet poni modicum de vnoquoqꝫ: qm̃ iſta multum multiplicata calefaciunt multũ: & ſi fuerint notabilis quantitatis calefacient vltra ſecundum: qm̃, vt dictum eſt, augmentum quantitatis facit ad augmẽtum, & intenſionẽ effectus. Vnde iterũ ſi patieris admoneo: vt in multiplicatione tot ſimpliciũ non delecteris: & audi obſecro Auic. in principio. 2. & 5. can. primo capitulo circa finem. vbi inquit. Et paruum medicinarum melius eſt plurimo earũ in intentione vna: & dixit in intẽtione vna quia vt dictum eſt propter diuerſitatem intẽtionum quæ per vnam ſolum compleri non poſſunt. Sed tamen ex his collige: quia paucitas ſibi placet. Quantum enim in pluribus: & quare in oĩbus intentionibus ſimplicem ſyrupum acetoſum Auic. collaudat. Quantumve aquam hordei. Quantumqꝫ magiſter Hippo. ſuo de regimine acutorũ. ptiſanam hordeaceam. Quantum Gal. melicratum. Quãtum ve confectionẽ de manna: vt infra. Paucis ergo ſi potes contentus ſis obſecro.

Paucitas in medicamẽtorũ cõpoſitione ſectãda.

B Vnde imaginor latitudinẽ pfectionis medicinarum tam ſimplicium q̃ compoſitarum eſſe vniformiter difformem: & ꝙ medicina ſimplex obtineat extremum perfectionis: cum Auic. dicat altero loco. Et non eliges aliquam ſuper eam, & conſequẽter ſicut in latitudine entium illud eſt perfectius quod magis participat ſimilitudinem primæ cauſæ. ſic illa medicina ſuppleat aliȷs paribus eſt pfectior: q̃ magis appropinquat medicinæ ſimplici &c. & hęc talis eſt q̃ eſt minus cõpoſita ſemꝑ aliȷs paribus. Exẽpla patent, vt infra, quãto magis ſimplicitate participat, tanto melius: & tu ad hoc conſidera.

Medicamẽta pfectiſsima quę.

Sexta cauſa: quòd propter multa iuuamenta multiplicatur medicinæ quantitas in compoſito. verbi gratia, agaricus eſt multorum iuuamentorum, propter quod Democritus vocauit eum medicinã familię. ideo eius quãtitas in compoſito multiplicatur. Similiter ecõtra propter paucitatem iuuamentorũ minoratur medicinę quãtitas.

Agaricus familiæ medicina.

C Et hoc totũ intelligi habet reſpectu eius qđ eſt eſſe multorum aut paucorum iuuamentorũ, paucũ de ea in medicinis cõpoſitis ponitur, niſi ea principaliter deſeruiret intẽtioni principali, vt ſupra.

Septima cauſa: & fuit canon poſitus ſupra, qꝛ per ſitũ & diſtãtiam mẽbri oportet medicinas in quãtitate augere, vt ſupra exemplificabitur de medicinis pulmonis quę ad ipſum per viam ſtomachi tranſeunt. & dicitur per viã ſtomachi, qꝛ non ſic oportet multiplicare medicinas quæ ad ipſum per tracheã arteriã tranſeunt, qm̃ tales per hanc viam non tot tranſmutationes & alteratiões recipiunt.

Octaua cauſa augmẽti q̃titatis medicinę in compoſito eſt ſublimitas, & notabilitas effectus, ſicut abſynthiũ in paſsionibus ſtomachi, & ſtœchas in paſsionibus cerebri. Econtra minuuntur &c.

Nona cauſa, quia quando in vna medicina eſt aliquod iuuamentum, & illud idem reperitur in alia quæ ponitur in eodem compoſito, & illa alia propter aliam cauſam ponit,

D tunc eius quantitas diminui debet. vt verbi gratia, in eodem compoſito ponitur galanga, & cinnamomum cum ſint in iuuamẽto vnꝫ conuenientes ſtomacho, licet non ſint oĩo eiuſdẽ virtutis, hinc earũ quãtitas non debet multiplicari, ſed minui, nã galanga, ponitẽ vt reaggreget partes ſtomachi, cinnamomum, vt ſubtiliet, & aperiat.

Decima cauſa: quia quando in medicina eadem reperitur nocumentũ mixtum cum iuuamẽto, tunc poni debet de ea parua quantitas. verbi gratia, ſemen raphani nocet ſtomacho, & intendimus per ipſum inducere vomitum, de eo debemus dare modicam quantitatem.

Vndecima cauſa: qñ in medicina compoſita ſunt aliæ medicinę quæ deſeruiunt virtuti aliarum, & ipſa medicina de qua ſermo eſt vtilior operationi, & correctiua malitiarum multarum aliarũ medicinarum in cõpoſito poſitarum: debet eius quãtitas multiplicari & augeri. Nam videmus ꝙ in confectione pilularum confectarum ab au-

thoribus noſtris raro ponuntur correctiua aliorum ſolutiuorum: ſed in fine dicunt aloe ad pondus omniũ: & cauſa: quoniam aloe eſt omnium aliarum medicinarum corrector bonus, vt Meſue capitulo de aloe, & hęc correctio non poteſt fieri ſolum per remittentia & debilitantia, ſed oportet vt ſit prohibentia nocumẽta, quæ prohibitio nõ videtur poſſe fieri niſi ab ęquali in virtute: quare oportet vt additio fiat ſecundum eandem quantitatem, ideo dicebatur ad pondus omnium, ſed de hoc infra in quarto capitulo. Et pro iſto vide etiam correlaria quæ poſita ſunt infra in fine tractatus quarti.

Aloe oĩum medicamẽtorũ correctior.

Ex quo patet reſpõſio ad primum, quare ſcilicet plus, quare minus, & cõſimiliter patere poteſt reſponſio, quare æqualiter, quia ſicut ex maiori &c. plus, ex minori minus, ſic ex æquali æqualiter.

Ad ſecundum patet ex dictis quid dicendum: nam dato ꝙ aliquę medicinę ſint ęqualis virtutis quo ad aliquas qualitates, vt quo ad primas vel ſecundas, non tamẽ quo ad tertias aut quartas ſiue occultas ſimiles ſunt. Viſum eſt enim interdum chamomillam in mẽbrum operari, & non melilotum, quandoq; econtra, & ideo medicus hoc ignorans, vt conſequatur effectum quem intendit, ponit vtrunq; ſcilicet chamomillam & melilotum. Et conſimiliter de alijs dicendũ, licet quandoq; cauſa, quare chamomilla in membrum nõ agit, melilotum autem ſic, ſit alia quam quæ dicta eſt à virtute occulta, & eſt conſuetudo applicationis chamomillæ & non meliloti. Vnde ab eo quod conſuetũ eſt natura non patiẽ. Propter quod Auic. quarta primi. primo capitu. docet huiuſmodi medicinas, vt chamomillam, & melilotum: & ſic alternatim ſupra membrum poni debere.

Natura à cõſuetis nõ patitur.

Ex quibus ſic adinuicẽ collectis habetur primo, quare fuit cõpoſitio medicinarũ inuicem neceſſaria. Secundo, quare ſimplicia in compoſitis ponuntur. Tertio, quare plus de vna q̃ de alia, quare minus, quare æqualiter

Ex quo patere poteſt modus compoſitiõis aliqualiter receptarum, qui quanquam difficilis ſit à ſapientibus facile comprehendi poteſt.

Ex quibus non vereor inferre ꝙ receptæ in apothecis ordinatæ ſunt ſecundũ plurimum caſuales, & vt ꝓprius loquar fortunales, qm̃ ęgris non raro fortunam prębent.

Receptæ apud ſeplaſiarios excogitatæ, magna ex parte caſuales.

Infertur ſecundo, ꝙ non debent iuuenes medici vereundari ſtudere receptas in eorum ſtudijs, & eas ſic confectas in apotheca portare. Debent enim dominorũ legiſtarum grauiſsimos mores ſequi, qui in qualibet minima petitione prius libros conſulti, & non aliter reſpondent, & clientulis in ſcriptis, vt collegerunt conſilia exhibent, magiſq; cum de precioſiori re ſe interponant.

Legiſtarũ mos, à iunioribus ꝓſertim medicis taſeſtandus.

Et pro complemento eorum quæ dicta ſunt & dicenſ, notandum pro regula, & facit ad declarationem Gal. de cauſis componendis, ꝙ aliquando vna medicina per aliã remittitur in gradu ſuo, & conſimiliter intenditur: quę remiſsio & intenſio poteſt dupliciter contingere. Vno modo per admiſtionem ſui contrarij in forma, ſicut cum cõponimus calidum cum frigido. Secundo per admiſtionẽ ſibi ſimilis in forma, vt cum calidum remiſsius additur calido intenſius, ſicut cum aqua tepida cum feruenti miſcetur, & eodem modo de intenſione dicendũ. Vnde hic non diſputatiue procedẽs, ſed mere poſitiue tibi inſcribã quæ veriora credo, nam in hac parte illi venerandæ opinioni quam approbat maximus medicinæ illuminator Petrus Paduanenſis noſter adhæreo, quæ dictis authorũ magis conſona videtur præſertim Gal. 10. therapeu. Et ex principijs philoſophiæ ſuppono, & ex Auic. quinto canone. primo capitulo. & ex Auer. quinto colliget. ꝙ cum medicina minus calida additur medicinæ magis calidæ, ꝙ magis calida remittatur, & ſecundum ꝙ maior eſt diſtantia, ſecundum hoc maior eſt remiſsio, nam minus tale dicitur participatione contrarij, & experientia etiã ad hoc facit. vt de aqua tepida &c.

Regula.

Nota tamen ꝙ hæc commiſtio ſiue ſocietas debet fieri

A & intelligi cum debita quantitate vtriuſq;, nam ſi vinum debile in media vel ęquali quantitate cum forti vel potẽti commiſcetur ipſum remittit. ſi vero in minima quantitate vel debili addatur forti ipſum non permutabit á ſua fortitudine, quoniam propter paruitatem ſuæ quãtitatis non habet proportionem actionis reſpectu illius, tamen ſi commiſcemus piper & crocum in æquali quãtitate, remittitur caliditas piperis. vt verbi gratia, ad ſecundum: & croci caliditas ad ſecundum eleuatur. Similiter ſi quantitas croci ſuperabit quantitatem piperis, tunc trahet notabiliter croci caliditas piper fortaſſe ad finẽ primi, ſicut ſi quantitas piperis ſuperaret quãtitatem croci &c. abſq; proportione, tunc trahet virtutẽ croci ad tertium. Quantitas autem per practicos conſiderata eſt æqualis ponderis aut modicum excedentis, aut dupli ci, aut medians. In iſtis enim ſtat proportio actionis & paſsionis, ſed de hac quantitate magis in ſequenti capitulo.

Sed quæres. ſi calida in primo additur calidæ in ſecun-

B do, aut tertio, aut quarto ſuppoſita debita quãtitate vſq; ad quantum fiet hæc remiſsio?

Pro iſto dicendum, ꝙ etſi in hoc varię opiniones inueniantur: tamen adhæreas, vt ſupra memorando quod dictum eſt, ꝙ quilibet gradus tres habet manſiones. Vnde eſtimo ꝙ ſi calidum in prima manſione primi addatur calido in prima manſione ſecundi, trahet ipſum ad primum & vſq; ad ſecundam manſionem primi: ſi tamen idẽ addetur calido in tertia manſione ſecundi non trahet ipſum præciſe ad primam: ſed ipſum remittet infra ſuam latitudinem & vſq; ad primam manſionem ſecundi. Similiter ſi talis adderetur tali in ſecunda manſione ſecundi trahet ipſam ad finem tertiæ manſionis primi. Conſimiliter dicendũ. ſi talis in primo additur tali in tertio, quia aut trahet ad ſecundum, aut remittit infra latitudinem tertij, vt dę tali in primo reſpectu talis in ſecundo dictũ eſt. Similiter ſi talis in primo addetur, tali in quarto, trahet ad tertium, aut remittet &c. vt de alijs dictum eſt.

C Sed ſtatim dicet aliquis contra, tunc ſequitur ꝙ patiẽti cauſonidem conueniret mel, qm̃ eſt tale in ſecundo, & cauſon tale in quarto, ſed tale in ſecundo additum tali in quarto ipſum remittit. ex dictis ergo conſequens falſum, qm̃ tale ex exhibitione mellis multum læderetur.

Secundo ſequeretur ꝙ medicina calida in primo, & frigida in primo erunt eiuſdem cõplexionis, probatur cõſequentia: qm̃ calida in primo remittit calidam in tertio ad ſecundum. & frigida in primo etiam pręciſe ad ſecũdum remittit, vt ex dictis ſequitur. igitur &c.

Pro his dicendum ad primum ꝙ licet aliqua ægritudini opponanẽ gradualiter, & ex hoc ægritudini eſſent conuenientia, tñ propter aliud eis annexum vel adiunctũ prohibentur, ſicut de fructibus patet, qui licet ſint frigidi, & humidi, tamen propter velocitatem ſuæ putrefactionis vel corruptionis in febribus putridis prohibentur, vt prima quarti. de cura putridarum in generali. Ad propoſitum licet mel eſſet remiſsiuum feruoris cauſonis ratione

D menſuræ gradualis, tamen quia ei coniuncta eſt dulcedo, ratione cuius eſt inflammatiuũ in choleram conuerſiuũ opilatiuum &c. hinc prohibetur. Vnde ex eadem cauſa prohibentur dulcia frigida, nam cum melli occurret: ita exuberans calor ſtatim ille remitteretur, ſed poſtmodum inflammaretur inflammatione nocente, & eſt proportionale, ſicut de lignis viridibus igni vehementi expoſitis.

Pro ſecundo dicendum negando ſequelam. Et conſequenter dico, ꝙ ſi caliditas primi gradus remittit caliditatem in tertio, vſq; ad ſecundum, hoc erit in tertia manſione ſecundi, quia ſemper plus.

Sed ſtatim fortius arguitur. danda eſt ex dictis aliqua caliditas primi quæ poteſt remittere caliditatem ſecundi vſq; ad primum primi, ſed plus non poteſt remittere frigiditas primi caliditatem ſecundi. ergo &c.

Pro iſto credo dicendũ, ꝙ vbi cætera forent paria, hoc non contingit, quia caliditas primi hoc non poſſet facere

niſi

niſi haberet quantitatem incomparabiliter excedentem quãtitatem ſecundi. Quod ſi etiam poneretur de frigida, tunc illa trahet calidam in ſecundo vſqꝫ ad tertiam vel ſecundam manſionem frigiditatis primi, & tu conſidera.

Regula.

Hæc ergo ſint tibi pro regula: ꝙ minus calidum remittit &c. vt dictum eſt. Et ſicut de his dictum eſt, quantum ad virtutes primas ipſarum, ita intelligendum eſt pariformiter de ipſis quantum ad virtutes ſecũdas, tertias, quartas. Vt cũ medicina minus aperitiua additur magis aperitiuæ ipſam remittit, & magis talis addita minus tali ipſam intẽdit. Similiter ſi medicina minus ſolutiua, vt quæ in ſecundo gradu additur magis ſolutiuę, vt quę in quarto ipſam minus ſolutiuam reddit, vt in ſequenti capitulo apparebit. Et poſſet regulæ cauſa talis aſsignari. Vna medicinarum quæ ſunt contrariarum virtutum non remittit alteram niſi ſecundum ꝙ habet de qualitate contraria, quia frigida non remittit calidam, niſi per frigiditatem. Similiter vna medicinarum quæ ſunt in vno gradu, non remittit alteram, niſi quia in ea inuenitur qualitas contraria, & ſecundum ꝙ maior & minor, ſecundum hoc magis & minus remittit. vnde calida in primo remittit calidam in tertio per frigiditatem quę eſt in ea, & plus quam calida in ſecundo, quia in ea quæ eſt calida in primo maior eſt frigiditas. Et cõſimiliter de alijs virtutibus ſuo modo dicendum. Sed contra fundamentum regulæ arguitur. ſumatur vnum corpus cuius caliditas ſit in tertio, & frigiditas in primo, & ſit exempli gratia gariophylus. Sumatur aliqd cuius caliditas & frigiditas ſint ęquales, ita ꝙ habeat duos gradus caliditatis, & duos frigiditatis, & ſic exempli gratia zuccharum. Et tunc arguitur. magis eſt proportio actionis calidi in duobus gradibus ad frigidum in vno, quam ſit calidi in tertio ad frigidum in duobus, ſed in gariophylo eſt frigiditas vnius gradus quæ contra operatur caliditati zucchari duorum graduum, & in eodem eſt caliditas trium graduum quæ cõtraoperatur frigiditati zucchari duorum graduum, ergo debite approximatis gariophylo, & zuccharo caliditas zucchari remittet frigiditatem gariophyli propter maiorem proportionem, & ſic remiſſe calidum intendet intenſius calidum & non remittet. Et tu conſidera ad hoc qui in ſpeculationibus ſubtilibus te gloriaris. Sed obſecro te vt in his aereis nugis ægregium tuum ſtudium nõ diſpenſes.

Nugæ aereæ vitãdę.

HABITA itaqꝫ cauſa neceſsitatis cõpoſitionis medicinarum, & cognito quare diuerſæ medicinæ compoſitionem ingrediuntur, & quare plus de vna quam de alia. cõſequens eſt, vt ponatur modus quomodo, complere medicus ſciat ipſas adinuicem artificioſe coniungere, vt habeatur integer modus componendi receptas.

Pro quo dicendum, ꝙ ſicut medicinæ dicuntur tales in primo, ſecundo &c. ſic & naturales complexiones dicuntur tales in primo ſecũdo &c. Vt verbi gratia. phlegmaticus in primo, cholericus in ſecundo, tertio &c. & ſicut naturales dicuntur tales, ita præternaturales, vt verbi gratia, in medicina dicitur potentialiter ꝙ Sortes acquirat gradum vt vnum, ſeu gradum in primo caliditatis præter naturam ſuper complexionem ſuam naturalem, vel gradum vt duo ſiue in ſecundo. vnde oportet cõpoſitor primo medicinas quas eligit, ſecundum intentiones ſumptas à qualitate & quantitate morbi, ab ipſiſqꝫ medicinis, vt dictum eſt per ordinem ſcribere vt vnam ſub alia, vt primo caliditas. ſecundo frigiditas. tertio humiditas. quarto ſiccitas. Similiter radices cum radicibus, flores cum floribus, herbas cum herbis. Et conſimiliter de alijs hoc modo ſimilibus. Quo facto debet in mente diſponere: vt totum compoſitum ſic in ſua complexione eleuetur: vt qualitati & quãtitati graduali ęgritudinis contrarietur. Vt verbi gratia, morbus eſt calidus vt duo. compoſitum debet eſſe frigidum vt duo ſaltem effectiue, vt ſupra. Sed hic opus eſt vt diligenter ſtudeas, an curatio fiat per æqualia in gradu. Et complexionem

A

naturalem ſemper in memoria tene quæ te cogit ad eligẽdum, & magis. aut minus calida, aut frigida &c.

Et pro inueniendo hanc complexionem compoſiti eſt ſciendum, ꝙ complexio compoſiti eſt duplex. Vna occulta, ſicut in theriaca conſurgens merito miſtionis de qua debemus ſtare teſtimonio authorum, & de hac nõ eſt ſermo ad præſens. Alia quæ ex miſcibilibus conſurgit. de qua ſermo noſter erit. Hanc itaqꝫ ſequendo dicendum ꝙ medicinæ ſimplices compoſitum ingrediẽtes: aut ſunt eiuſdem complexionis, aut diuerſæ. ſi eiuſdem hoc dupliciter, quia vel eiuſdem gradus vel non. Si eiuſdem complexionis, tunc complexio eſt nota, quia compoſitum reſultans ex his eſt eiuſdem complexionis. ſi ſint eiuſdem complexionis & gradus, & tunc totum ſimiliter erit eiuſdem complexionis & gradus, vt ſi confectio fieret ex cinnamomo, galanga, & maſtiche quę ſunt calida in ſecũdo, totum erit tale in ſecundo.

Sed forte quæreret aliquis nunquid hoc tale compoſitum

B

ſit tale in ſecundo. Recip. galange, cinnamomi, maſtiches ana drach. i. & videtur ꝙ ſic ex dictis, ꝙ tamen patet ꝙ ſi hoc totum aſſumetur à Sorte, ipſum vltra ſecundum calefaceret.

Pro iſto dicendum, ꝙ quantitas per accidens eſt cauſa intenſioris effectus, vt & infra dicetur: & conſequenter conceditur, ꝙ ſi totum illud daretur Sorti ipſum calefaceret vltra ſecundum. Sed quod dictum eſt, debet intelligi cũ quantitate proportionata, vt infra. Vnde pro nunc dicemus ꝙ quantitas proportionata medicinis talibus in ſecundo eſt drach. ß. cum qua producunt actuate effectũ in ſecundo, & ideo de illo compoſito debet dari drach. ß. & non plus. Hoc tamen poſitum eſt gratia exempli, ſed de hoc clarius infra.

Si autem ſunt eiuſdem complexionis & non gradus, vt crocus, & piper, tunc oportet conſiderare reſiſtentias, & actiones graduum adinuicem, nam medicina minus calida addita magis calidæ eam remittit. Et quomodo

C

fiat hæc remiſsio habes ex regula poſita ſupra, & vſqꝫ ad quem gradum, & illam hic memora.

Aequalitas vel diuerſitas penes q̃ attendať.

Si vero ſint contrariarum complexionũ, tunc vel ſunt æqualia vel diuerſa. Et æqualitas vel diuerſitas attendit in propoſito penes hæc quatuor numerum. ſcilicet quantitatem ſubſtantiam & gradum, tunc ex his reſultat medicina inter illa. Si vero ſunt æqualia in gradu non in quantitate, vt ſit cõpoſitum ex frigido in tertio. ʒ. ij. & ex calido in tertio. ʒ. i. tunc compoſitum declinabit ad calidum in maiori quanto alijs paribus virtus actionis fortior eſt, & plus perdurat. Si vero ſint diuerſorum graduũ, & vna habeat exceſſum in gradu ſuper aliam, tunc à prædominante debet fieri denominatio, vt ſi ſit calida in ſecundo: cũ frigida in primo poſita paritate in quantitate &c. vt ſupra, non tñ tale erit calidum in ſecundo, ſed ſecundũ reſiſtentiam denominandũ eſt vt in regula poſita, & eſt canon Auer. quinto col. penul. capitulo. Similiter ſi fuerint plures numero &c. à prædominante &c. ſemper alijs pa-

denoĩatio à p̃dominãte fieri debet.

D

ribus in quãtitate &c. vt ſupra denſitatem, raritatem ſubſtantiæ ſemper attẽdas, nam q̃nqꝫ ad actiones faciunt, vt bene cognoſcis. Et pro his tenenda eſt hæc regula ꝙ hęc miſtio talium fiat ſecundum quãtitatem proportionatã. non dico in pondere: ſed proportiõe. verbi gratia. chamomillæ. ʒ. i. minus calefacit q̃ piperis. ʒ. i. Sumatur igitur quantitas cũ quibus ſaluentur operationes eorũ, vt infra, Et quod dictũ eſt de alteratiuis intelligať de ſolutiuis. Ex quibus patet intelligenti quæ ſit miſti medicinalis cõplexio manifeſta. Et de gradibus oppoſitorũ ſtatim dicetur.

Regula.

Ex omnibus concludendo inuenio ꝙ. 12. ſunt à cõpoſitore receptarũ conſideranda. Primum eſt baſis ad quã cæteræ attributionem habere debẽt, vt cõtenta in aliqua ſcientia ad ſubiectum ſuum, quia ſcilicet debent eſſe aut adiuuantia, aut remouentia nocumentum, aut deportantia &c. vt dictum eſt. Secundum eſt ordo, vt ꝙ cum venis ad compoſitionem receptę debes omnia per ordinem

A receptarũ cõpoſitore conſiderãda.

ſcribere, & vnumquodq; cum ſuo genere. verbi gratia. primo ſcribendo calida ingredientia per ſe. ſimiliter frigida per ſe. Item flores ſub floribus, herbas ſub herbis, radices ſub radicibus, & ſic de alijs. nam ex ordine facilius ad inuentionem complexionis compoſiti deuenimus.

Tertium, numerus, quia numerentur ſimplicia, quia verbi gratia ſunt ſex, decem &c.

Quartum, virtus, & hoc quantum ad omnes virtutes quatuor. Ad primam, quia calida frigida &c. Ad ſecundam, quia reſolutiua aperitiua &c. Ad tertiam: quia reſpicientia caput ſtomachum &c. Ad quartam, quia eductiua cholerę phlegmatis &c. Quintum, gradus, vt quia in quo gradu in qua manſione, nam ſecũdum varios gradus, variasq; manſiones variantur quãtitates medicinę, vt de ea quæ in quarto gradu & tertia mãſione minus poni debet, quàm de ea quæ in quarto & prima manſione. & de hoc infra ſuo loco dicetur. Sextum, quantitas debita & proportionata, vt quantitas cum qua ſeruatur operatio ſimplicis. verbi gratia. plus calefacit. ʒ.i. piperis: quàm. ʒ. ß. chamomillę. Et ad hanc quantitatem multum debet attendere medicus: vt infra clare oſtendetur. Et ſub hac includitur ſubſtantia medicinæ, vt patet intuenti, nam rarũ & denſum ſunt quantitatis ſpecies. Septimum proportio, vt quia ſimplicia debẽt adinuicem proportionari, & quo ad virtutes oẽs quatuor, vt dictum eſt, & quo etiam ad eorum quantitatem & cum quibus ſaluantur earum operationes, & ita vt intentioni medici ſatisfiat. Verbi gratia, quia oportet vt ita proportionentur q; totum ſit tale in ſecundo vel tertio aperitiuum in eo, aut plus, aut minus, & ita per alias ſpecies diſcurrẽdo. Octauum, nocumenta ſimplicium. Nonum iuuamẽtum eorum quæ duo cognoſcuntur diſcurrẽdo per areolas Auic. Serapionem & alios ſimpliciſtas.

Decimum, remouentia nocumentum, & hoc fit inueniendo medicinas conſolantes, & bonificantes dicta ſimplicia diſcurrendo per authores vt ſupra. Vbi notãdum & memoriæ commendandum, q; ſicut nocumenta quæ exeunt à medicinis ſecundum virtutem primam remouẽtur per iuuamenta quæ exeunt ab eis ſecundum virtutẽ primam. ita nocumenta quę exeunt à medicinis per alias virtutes, vt ſecundam, tertiam, quartam remouentur ab eis ſecũdum virtutes ſecundas, tertias, aut quartas, vnde vt dictum eſt, & dicetur in ſequenti capitulo, & ſi ſcãmonea noceat nimium aperiendo, tale tamen nocumentum non conuenienter remouebitur p galangam, ſed per dragaganthum aut maſtichen. In hoc tamẽ oportet ſtare experiẽtiæ authorum vt ſupra, nam ponitur caſtoreum eſſe remiſsiuum ſtupefactionis opij, & non ſic aliud calidum in quarto, propter quod oportet ſemper compoſitorem per areolas ſimplicium diſcurrere. Vndecimũ, & ſi ſub nono comprehendi poſsit, eſt, quia aliquando medicina eſt tardæ operationis & obtuſæ, vnde oportet adhærere ei acuens, vt ſal gẽma, diagridium & huiuſmodi, vt agarico addimus ſal gemma, turbith, zinzi. &c. Duodecimũ & ſi ſub quarto cõprehendatur eſt, qa oportet eligere medicinam deferentem totum medicamen ad locum ægritudinis, vt & clarius infra. Et vt hæc duodecim memoriæ facilius commendes. hos verſus ſuſcipe.

Bas, ordo, numerus, virtus, gradusq;. deinde
Debite ſit quanta, proportio, noceat, atq;
Et iuuat, & quanta ſolathri ſit acuentis.
Et deferentis doſis quam iungere debes.

Nota deinde: q; tã alteratiua q̃ ſolutiua quæ ſunt inter ſm gradum & tertium ſunt quaſi ſicut temperamentũ in medio extremorũ, vnde credo q; ſm plurimũ medicinæ alteratiuæ ab authoribus noſtris eleuantur vſq; ad illum gradum. Aliquando tñ cum ægritudo ſit fortior oportet trãſire vſq; ad tertium & ad quartum, ſed illa nõ fiunt abſq; timore. Similiter de ſolutiuis dicendũ, ꝓpter quod tales in ſecundo, & inter ſecundum & tertium dicuntur benedictæ, vt infra. cæteræ autem laborioſæ.

A SED RESTAT hic declarare doſes & proportiones earum adinuicem de medicinis quæ ponuntur cum baſi: quoniam ſolum de eis in generali actum eſt.

doſis, & proportiones medicamẽtorum cũ Baſi.
Regula.

Vbi nota q; Ioãnes de Sancto Amando poſuit tres tales regulas. Prima q; iuuantiũ ad baſim debet eſſe proportio ſubdupla. verbi gratia, baſis ĩ vna recepta eſt turbith, de quo ponitur drach. i. de zinzibere debet poni drach. ß. dicit Raſim hoc voluiſſe. Oppoſitum facit Raſis. 10. Almanſoris. capitulo de feb. phlegmatica, & tu ibi. Item Auic. de feb. phlegmatica qui tñ poſuit de vno quãtum de alio. Et idem de cura ſcrophularum, moderauit tamẽ ſeipſum, quia dixit hanc non habere veritatem, niſi in medicinis mediocriter talibus in grauitate & leuitate, q; ſi poneretur aloe, pro baſi, & colocyntis pro adiuuante nõ debet poni ſubduplum de colocyntide. Conſimiliter ſi colocyntis pro baſi & lapis lazuli pro adiuuante, nõ debet poni ſubduplum de lapide &c.

Secunda regula q; correctiuæ ad baſim debet eſſe B proportio æqualis, & hoc vbi baſis nõ ſit correcta, nam alia quantitas correctiui debetur ſcamoneę, & alia diagridio, vt patet. Hæc etiam non eſt vera, quia cum corrigimus ſcamoneam per myrabolanos, plus de myrabolanis ponitur, & patet per Meſ. & alios. Item ſtat q; maiori quanto ſit maior virtus &c.

Tertia regula eſt deferentibus quæ non habent limitatam proportionem &c. ſed plus & minus ponitur ſecundum loci propinquitatem & remotionem, vt ſupra.

Sed propter hæc & cõſimilia ſcito, q; nullibi reperitur regula de his, eo q; impoſsibile eſt eam dare, nam oportet variare in his doſibus ſecundum varias contingentias, & intentiones conſurgentes in mente medici: quæ ſumunt ex regulis habitis de cauſis cõpoſitionis medicinarũ &c. Hęc enim proportio earum adinuicem eſt coniecturalis, quoniã certa qualitas rei nec ſcribi poteſt, nec lingua explicari, vel proferri. tertio de ingenio ſanitatis. Fundant igitur medici in cõpoſitione ſua iudicia extimatiua ſuper C illas regulas, & ſuper indicationes ſumptas à complexione, ætate &c. de quibus ſupra actum eſt, ex quibus ſe determinant. Verbi gratia, dicunt de hac medicina quæ eſt baſis, volo ponere tantum, de hac alia tantum, iuxta regulas & indicationes habitas & collectas, habito reſpectu ad virtutem, ad poſſe medicinarum inter ſe, ad corporum diſpoſitionem: & ad conſimilia: vt tempus anni, conſuetudinem, ætatem, & huiuſmodi quæ magnam poſſunt recipere, & de facto recipiũt varietatem. hinc varia faciunt iudicia, quæ tamen omnia vera eſſe poſſunt in diuerſis diſpoſitionibus, propter quod reperimus authores noſtros diuerſificare pondera medicinarum nõ ſolum in diuerſis receptis, ſed etiam in eadem, vt in deſcriptione theriacæ eſt videre, & in ſumma nemo expectet vnquam poſſe inuenire alicubi certam regulam & ſcientiã de quantitate ponderum, medicinarum: quę compoſitionem ingrediũtur, nam de his quæ cõtingunt variari, & poſsibile eſt aliter ſe habere non eſt ſcientia certa, vt primo poſteriorũ. D quarto capitulo. Patieris itaq; ſi pro nunc de quantitate medicinarum magis in particulari locutus non fuero, nã ad plenum ſcribam quod ſentio vltra dimidium ſequentis cap. de quantitate medicinæ.

Pōdus medicamentorũ cōpōnē ingredientiũ certam nō ſuſcipit regulam.

Et vt tibi amplius ſatisfaciã, vt promiſſum eſt de gradibus medicinarum ſic compoſitarum aliqua vtilia, & breuia tibi conſcribam, quę pro nũc ex doctrina Alchindi ſic facile collegi. Vnde cum peruenias ad volendũ ſcire in quo gradu eſt medicina cõpoſita. debes prĩo ipſam in ſua ſimplicia reſoluere ponendo, vt dictum eſt, calida cum calidis, & frigida cum frigidis, humida cum humidis, ſicca cum ſiccis hoc modo tibi ponendo exemplum. Recip. liquiritiæ raſæ & mundæ drach. i. quæ eſt calida in primo, humida in primo: gariophyllorum electorũ. ʒ. ij. qui ſunt calidi in tertio, & ſicci in tertio, ſemen lactucæ drach. ij. quæ ſunt frigida & humida in ſecũdo, opij. drac. i. quod eſt frigidum in quarto, & ſiccum in quarto.

Debes

Debes ſecundo ſtatuere pro fundamẽto tibi ꝙ proportio talis in primo ad contrarium ſuum, quod eſt in eo eſt proportio dupla. ita quod tale in primo, quia calidum habet duas partes caliditatis, & vnam frigiditatis. vt verbi gratia, caliditas in primo chamomillæ ad frigiditatẽ quæ eſt in dicta chamomilla eſt proportio dupla, eius vero qđ eſt tale in tertio octupla, & quod eſt tale in quarto decupla. ita ꝙ ſemper creſcit proportio ad duplũ. Hoc fundamentum non aliter hic probo, quoniam magna indiget ꝑſcrutatione, quam volo theoricis nunc relinquere.

Quibus peractis talem ſtatue figuram quadrangularẽ ponendo ſex frigida in vno angulo, calida in alio, ſicca in alio, humida in alio. vt verbi gratia.

calida	frigida
liquiritia	ſemen lactucæ
gariophyli	opium
humida	ſicca
liquiritia	gariophyli
ſemen lactucæ	opium

calida	frigida	humida	ſicca
2	1	2	1
8	1	4	1
1	4	1	8
1	16	1	16
12	22	8	26

Hoc facto, quia iuxta doctrinam liquiritia eſt calida in primo: proportio caliditatis eius ad ſuã frigiditatem eſt dupla, & ideo propter liquiritiam pone in loco calidorũ ij. & in loco frigidorum pone. i. Similiter quia gariophyllus eſt talis in tertio, eius caliditas eſt octupla ad ſuam frigiditatem, & ideo in loco calidorum propter gariophyllum pone. viij. & in loco calidorum pone. i. Deinde te ad frigida conuerte. Semen lactucæ frigidum in ſecũdo habet proportionem quadruplam ad ſuam caliditatem: & ideo pone in loco frigidorum quatuor, & in loco calidorum. i. Similiter quia opium eſt frigidũ in quarto ad ſuã caliditatem, eſt proportio decima ſextupla. ideo pone in loco calidorum propter opium. i. & frigidorum decẽ & ſex. Deinde aggrega & ſumma: & vide in qua proportione ſe habent calida cum frigidis & econtra: nam frigida ſunt. 22. & calida. 12. modo per regulam quando aliqua ſe habent in proportione dupla ad alia, illa dicuntur talia in primo: & quando proportio non eſt præciſe dupla: ſed quaſi circa vel modicum diſtans ab ea, dicuntur talia circa finem primi. modo patet ꝙ cum frigida ad calida in dicta recepta ſit proportio quaſi dupla: quia modicum minus, tũc tota illa medicina erit frigida in primo circa finẽ primi. Conſimiliter dicatur de humidis & ſiccis, nam liquiritia eſt humida in primo, & ideo in loco humidorum pone. ij. & in loco ſiccorum pone. i. Semen lactucæ humidum in ſecũdo, & ideo ad ſuam ſiccitatẽ proportio quadruplam, & ideo in loco humidorũ pone quatuor, & ſiccorum. i. Gariophylus ſiccus in tertio, & ideo ad ſuã humiditatem eſt proportio octupla ſecundum regulam datam, & ideo in loco ſiccorum pone octo, & humidorum. i. Opium eſt ſiccũ in quarto, eſt ergo proportio ad ſuam humiditatem decima ſextupla, & ideo in illo ſiccorum pone decem & ſex, & humidorum. i. Et ſi bene cõputabis, octo erunt partes humidæ, & ſiccæ vigintiſex, modo proportio vigintiſex ad octo eſt plus quam tripla attinens aliquid de quadrupla, & ideo medicina dicta eſt ſicca in primo ſecundi. Erit itaqꝫ talis medicina frigida in fine primi. & ſicca in primo ſecundi.

Et conſimiliter dicẽdum ꝙ ſi tales partes, vt calidæ ad frigidas habebunt ſe in proportione quadrupla, erit talis medicina in ſecundo gradu, ꝙ ſi non erit præciſe quadrupla, ſed inter duplum & quadruplum, erit talis medicina circa finem ſecundi, & ſi tales vincentes & victæ ſe habẽt in proportione octupla, talis erit talis in tertio gradu, ꝙ ſi non erit pręciſe octupla, ſed inter quadruplam & octuplã talis eſt circa finem tertij. Similiter ſi ſe habebunt in proportione decima ſextupla erit in quarto gradu, ꝙ ſi inter decimam ſextuplam & octuplam, erit in fine tertiĩ.

Inueſtigare etiam in qua manſione ipſa ſit, difficile eſt & longum. Volo tamẽ tibi hæc modica ſufficere. Et vtinam poſsis talem coniecturatiuam doctrinam de mãſionibus tuarum receptarũ habere, & bene tibi ſemper ſufficiet. Vide ergo quomodo bene operãtur qui longas receptas componunt, quomodo bene examinant ac examinare poſſunt: & ideo ſtude. Et hæc ſunt quæ de cõpoſitione receptarum meo exiguo ingenio venatus ſum.

Ex quibus infertur ꝙ difficillimũ eſt in actu practico ſimplicia adinuicem artificioſe coniungere: quam ſententiam ſpero non ſpernes, vt ſupra. Taceant igitur begani, qui hanc ſacratiſsimam ac difficillimam ſcientiã facilem enuntiant: & qui cognita cauſa ægritudinis ſe poſſe faciliter mederi exiſtimant.

De exhibitione medicinarum & hora ſua: & de doſibus medicinarũ multa pulchra: & de modo eleuandi medicinam ipſam in gradu ſuo.

Cap. IIII.

Conſequens eſt vt modum adminiſtrationis medicinarum & horam ſuam aliquibus canonibus etiam ornemus.

Pro quo ſciendum, ꝙ in exhibitiõe medicinarum duo ſunt maxime conſideranda. Primo qualitas, per qualitatem intelligendo formã in earum exhibitione ſeu applicatione ſeruandã. Secundũ quantitas, per quantitatẽ intelligendo ponderalem quantitatem, nam de quãtitate graduali dictum eſt. Qualitas vero in medicinis ſimiliter hora attenditur diuerſimode ſecundum earum diuerſitatem, nam earum quędã adminiſtrantur per interius, quędam exterius corpori applicantur. Item illarum quę per interius &c. quædã digeſtiue, quædam ſolutiue. Exẽplũ primi: vt ſyrupi, decoctiones, aut alia huiuſmodi loco ſyruporum exhibita. Exemplum ſecundi, vt ſolutiua liquida, aut electaria ſolutiua. aut confectiones ſolutiuę &c. & quod dicetur de digeſtiuis, poteſt etiam intelligi de omnibus alijs attractiuis, cõfortatiuis &c. licet de theriaca plures aliter ſentiant, vt dicetur.

In exhibitioné medicinaru, quę ꝯſiderada.

Syrupus nanqꝫ, aut quæ loco ſyruporum adminiſtrantur, debent exhiberi calidi & non tepidi. dicẽte Galen. 8. therapeu. Tepida quoque exoluunt robur virtutis. Tepida nanque laxando os ſtomachi nauſeam ſiue vomitum inducũt: & modus calefaciẽdi ſecurus eſt in cacabo aquæ poſito ad ignem ponatur cyathus in quo eſt ſyrupus, ſicut ponitur vinum in aqua veri frigoris tempore æſtus, & dimittatur quouſqꝫ aqua eſt calefacta vltra tepiditatẽ notabiliter, & tunc extrahatur. Deinde cũ aliquo inſtrumento miſceatur, vt groſſum cum ſubtili permiſceatur, ita vt habilius potetur. Poſtremo patiẽti in nomine Ieſu exhibeatur. ꝙ ſi ſenſerit odorem aut ſaporem horridum, obturet nares, aut repleat bõbace, muſcato, aut alio odorifero, & iſta tibi auxiliabuntur, vt infra apparebit. Maſticet poſt eius aſſumptionem pirum vel pomum, vuas, grana granati, aut huiuſmodi, zucchari &c. Deinde in lecto quieſcat, & dormiat: & ſi ſoluerit duabus, tribus, aut quatuor horis.

Syrupi calidi, & nõ tepidi exhibẽdi.

Hora autem conſuetudinaria eſt talia aſſumere in Aurora hora vna cum dimidia, aut duabus horis ante diem. Cauſa huius eſt: quia tunc communiter, & de communi vſu celebratę ſunt digeſtiões omnes. Vnde natura circa digeſtiones non occupata eſt ex ſomno ciboqꝫ fortificata. melius digeſtiuum comprehendit & actuat. At quod cõcurrit ꝙ ex ſomno poſtea facto magis inde natura fortificata facit, vt dictum eſt. Item ſpiritus ex tenebris noctis ſtant interius debite cõcluſi, quod etiam ad fortifica-

In Aurora cur medicaméta poti' exhibeant.

tionem virtutis, & ad digeſtiui actuationem meliorem conferre ſentitur. Et dictũ fuit conſuetudinaria, quia aliquando non inconuenit aliis horis huiuſmodi ſyrupum exhibere, nam oportet medicum conſiderare horas digeſtionis cibi poſt eius aſſumptionem. Quidam non dubitant poſt aſſumptum cibum per horas ſex digeſtiuum dare, quidam octauam horam poſt conuenientẽ enuntiant, ſed coacte aliquãdo immediate poſt ſeptimam licet exhibere, aliquando tranſire ſecundũ digeſtionum tarditatẽ, quorum ſententiæ adhęreo. Et pro iſta opinione videtur ſententia Meſ. in ſuo de apoſtematibus hepatis, de ægritudinibus hepatis ad finem, vbi inquit. Syrupus ex inuẽtione noſtra &c. Et parum poſt ſubdit. Detur de mane ante lucem: & emittat ſuperfluitates primæ & ſecundæ digeſtionis, ſi poſsibile eſt, vt inueniat naturam exoneratam & excitatam. De digeſtiuo in dolore capitis exhibẽdo poſt cœnã, infra de cura doloris capitis. Et ſicut dictũ eſt de hora digeſtiuorum, ita intelligas de hora aliorum alteratiuorum confortantium &c. per os aſſumptorum.

Sed notandum ꝙ medicus in ſic calefaciendo, vt dictũ eſt debet conſiderare intentionem ſecundum quam exhibetur digeſtiuum, quoniã ſi intentio fuerit ad ſtypticandum: ſicut cum exhibemus ſyrupum myrtinũ & huiuſmodi, tũc fiat eorum calefactio in aqua ciſternę, calybeata, aut decoctione rerum ſtypticantium. Et conſimiliter de aliis ſuo modo dicendum. Poſt autem horum aſſumptionem debet aſſumens ſtare quatuor horis ante cibi aſſumptionem vel tribus ad minus. Et dictum fuit licet de theriaca &c. nam placuit pluribus propter hominum ingluuiem accepta theriaca concedere cibum per quatuor horas, quibus non alludo ſaltem regulariter operando, nam ſi recte inſpiciantur mirabiles effectus theriacæ, inter alios inuenimus quo modo ipſa per omnia loca digeſtionis pertranſit, quare oportuit addere opium. vt quinto canone. primo capitulo. in quibus locis habet virtutes confortare, ſuperflua reſoluere & exterminare. Vnde cum in tam paruo tempore per iſta loca veriſimiliter nõ pertranſeat, nec in eo ſuos, & tales effectus producat, congruum eſt tempus maius adhibere poſt eius aſſumptionem. Vnde multis viſum eſt, vt tale ſpatium ſit octo horarum, vel circa, & hoc regulariter operãdo. Ad quod confirmandum facit, quia natura hoc tempore à cibo nõ diuertitur quo theriaca ducitur. Omnium enim natura operatrix: medicus vero miniſter. tertio techni. & prima quarti. de cura pu. in generali. Et hanc tanquam magis veriſimilem pace aliorum collaudo.

Natura operatur.

Regula.

Sed antequam de ſolutiuis quicquam dicatur, pręmittenda eſt regula vna, quæ colligitur quinto canone. primo capitulo, ꝙ medicus debet ſtudere quantum ei poſsibile ſit, vt medicinæ ſolutiuæ ſint guſtui placidæ & delectabiles, & maxime hoc tempore propter nimiam hominum guloſitatem, nimiumq; & vehementer adauctam. propter quod authores noſtri commiſcent zucharũ, mel, & huiuſmodi: & ſi cum aliis poſſunt fieri delectabiliores fiant, quoniam aliquando dulcia diſplicent, & acetoſa, & acria delectant, nam ex hoc accidit vt melius actuentur, cum ſtomachus eas melius comprehendat. Iuxta illud Hip. aph. ſecunda. Parum deterior potus, aut cibus &c. Item cũ ſunt horridę, ſtatim à ſtomacho vel natura extra pellũtur, nec medicus nec infirmus inde effectum quem quærebat, conſequitur. Ex quo infertur deteſtabilis modus Empiricorum, qui ſuccos amariſsimos nõ aliter pręparatos ægrotantibus exhibent.

Nota tñ ꝙ in hoc medicus diligens eſſe debet, ne ex commiſtione rei medicinam guſtui delectabilem facientis eius virtutem minuat notabiliter ſaltẽ: aut aliter præparãdo. Ex quo infertur, ꝙ male operantur medici, qui ſemper ſyrupos faciunt iulepizare: vt viſui & guſtui magis delectẽt. Nã vbi materia ſit ſubtilis & facile digeſtibilis, poteſt ſyrupus iulepizari, vbi vero ſit groſſa difficulter digeſtibilis, non debet iulepizari, nã ex iulepizatione

Erratum in ſyrupos iulepizando.

E rareſcit ſyrupus, & de eius potentia vel virtute multum amittitur, potentia enim rei habet attendi penes multitudinem formæ. Item aliqñ quæritur operatio ſyrupi propter partes terreas & ſtypticas, vt in fluxibus vẽtris, quę in colatorio ſecundum magnam earũ partem remanent.

Ex quo infertur ꝙ nũꝗ vel rariſsime in materia phlegmatica vel melancholica ſyrupi debent iulepizari.

Infertur ſecũdo ꝙ in cholerica aliquando poſſunt, aliquando non, vt in tertiana pura: ſic in non pura ſiue nota non. Et ad regulam moderni ſcientifici aſpicientes circa hanc medicinarum dulcorationem, diligentiam maiorẽ habuerunt. ponunt in vna lib. mellis cocti & diſpumati. ℥. ii. ſpecierum. vbi antiqui conſueuerunt ponere. ℥. iii. in lib. vero zuchari ponunt drach. iiij. vel ad plus ſex. vbi patres noſtri ponebant octo vel plus.

Sed ſcias ꝙ ſicut minus ponitur de ſpeciebus in cõpoſito, ita oportet doſim compoſiti plus augere, & econtra, vbi plus minorare. Et ideo oportet medicum ſemper ha-

F bere notitiam quãtitatis ſpecierum compoſitorũ. Vnde cum primum ad aliquam apothecã peruenit in qua practicare ſperat, debet excutere modos compoſitionis medicaminum, nam diuerſi diuerſa agunt, ad quod pauci reſpiciunt, quos non velis imitari. Et quod dictũ eſt de ſolutiuis, intelligatur etiam de alteratiuis &c. Expedito de digeſtiuis et alteratiuis ſic ſatis ĩ generali, de ſolutiuis cõſequẽter agendũ eſt. Et dicitur primo, ꝙ ſolutiua debent calefieri, & ea hora exhiberi, vt dictum eſt de digeſtiuis.

Sed hic cadit locus ſpeculationis, propter id quod dictum fuit ſupra in fine primi &c. de horis humorum, & eſt, nunquid medicinæ ſolutiuæ debent exhiberi horis humoribus aſsignatis. verbi gratia. nunquid ſolutiuum choleræ debeat exhiberi in tertiis, melancholiæ in nonis vel parum poſt. phlegmatis poſt veſperas vel ante, & tu ad hoc conſidera. Item præcipue ſeruetur regula in ſolutiuis: vt dictum eſt.

G Item quia propter horribilitatem ſolutiuorum frequẽter accidit vomitus, vt ſupra iam debet medicus ordinare, vt aſtantes poſt aſſumptionem ſolutiui dent parum aquæ frigidæ qua colluat eius os. Item ꝙ de ea deglutiat circa duo vel tria cochlearia ad remittendũ ſenſationem oris ſtomachi, quodq; ſi de vomitu inde dubitatur: faciẽ infirmi frequenter aqua frigida madefaciant, aut ſuper vmbilicum ventoſam ponant, quam vna hora vel plus ſtare permittant. Item datur pirum coctum, & huiuſmodi ſtypticũ delectabile, vt agreſta, granatũ, & huiuſmodi. Item frictiones tibiarum, pedum etiam conferunt. Item quia ex odore ſolutiui frequenter cerebrum alteratur, & alterationem per neruos reuerſiuos oris ſtomachi communicant, vnde nauſea ſeu vomitus conſurgit, hinc debet medicus ordinare ſolutiuum vt ſit odoriferum, aut tempore aſſumptionis rem odoriferam, vt bombacẽ muſcatam &c. vt ſupra. Aſſumpto autem pharmaco debet patiens quietus in lecto iacere, & ſi fuerit debilis tam ſuper pharmacum forte ꝗ debile debet dormire, ſed minus

H ſuper debile, quoniam citius actuabitur, ꝙ ſi fuerit fortis ſuper debile dormire non debet, aut parum: & ſuper forte dormire debet, vt expediens fuerit, plus ſcilicet, & minus ſm maiorem aut minorem pharmaci fortitudinem. Item notandum ꝙ poſt aſſumptionem debilis, debet patiens ſtare in camera feneſtris clauſis vſquequo compleatur operatio medicinæ. Et cauſa, quoniam medicina ex præſentia luminis in ſua operatione impeditur & debilitatur. Vnde cum medicina ſit debilis operationis, paruũ impedimentum ei ſuperueniens, eius operationem ſatis notabiliter impedit, & diminuit. Medicinæ nanq; proprium eſt trahere à circunferentia ad centrũ, aeris autem luminoſi ecõtra. Ex quo patet error medicorum qui permittunt, & conſentiunt accipientes pharmaca ſolutiua domum egredi, & per ciuitatem, & aerem luminoſum libere perambulare. Vlterius pro regula habeatur aphor. xv. ſectionis. iiij. Hippoc. Cum volueris, magis ducere elleborum,

Luminis pſentia medicamina impediri.

Erratũ non nullorũ medicorum.

Regula.

elleborum, moue corpus. Moueatur itaque infirmus per cameram molli, & habili paſſu, ita vt ex eo non debilitetur, aut alio modo alteretur. Et hoc veritatem continet præcipue in corporibus non multum debilibus, multum autem debilibus motus vehementiſsime nocet. Vnde intelligendum ꝙ ex motu aliquæ materiæ quiete agitantur, & mouentur vehementi, & multo, & putrido fumo cor petunt, quare inde mors non raro conſequitur. Et vidi meo tempore dominas duas, quæ erant valde debiles, &, vt exiſtimo, vixiſſent fortaſſe tribus aut quatuor diebus, quæ propter motum, & agitationem in ſyncopim ceciderunt, & in paucis horis poſt mortuæ ſunt. Et hanc ſententiā etiam collegi ſecunda quarti. de ſpeciebus mortis. inquit. in declinatione totali non moritur aliquis niſi propter laborioſas cauſas deforis, quæ ſuperueniunt infirmo cū eſt debilis, ſicut motus, aut eleuatio &c. et exponitur eleuatio ad ſellā. Vnde hoc loco tibi narrabo quid in egregia domina olim conſorte Blaſij de Meliaria ciuis noſtri multis ciuibus exiſtentibus aperte contigit. dum per duos ex ſolennibus noſtris medicis viſitaretur, ſemel cum eorum altero famoſiori ad eam viſitandam intraui cameram, eaq; viſa ac pulſu conſiderato per ipſum debilem, ſed non ex toto deſperatam enūciauit, eamq; adhuc bene victuram aperte ſatis pronuntiabat, ſed cum de vrina videnda inſtaret, ſubleuauerunt eam aſtantes, & vt mingeret adhortabantur. Quo facto, & vrina viſa cameram ingrediebantur, & eam continuo hortabantur. Ego autem his diebus à patre meo Iacobo Forliuienſi de lachrymis inuoluntarijs lectionē Hipp. habueram. Cumq; ipſas ab oculis fluere percepiſſem: memor eorum, quæ audiueram, pluribus ex his ciuibus eam ea nocte morituram prognoſticatus ſum. ſicque in quarta vel quinta hora noctis in domino dormiuit. Huius autem repentinæ mortis cauſam exiſtimo motum, & agitationē fuiſſe.

Agitatio debilium corporum fugienda.

Fugias ergo corporū tam debilium agitationem, & precipias aſcellam commodiſsimam fieri, aut ſaltē in pannis non ſe mouendo egerāt, quod magis laudo, vnde fortaſſe inaduertētia multorum facit quamplurimos hoc modo extingui, qui à morte euaderēt, quod tibi probare habitis, quæ dicta ſunt non exiſtimo difficile.

Regula.

Vlterius pro regula habeatur ꝙ poſt medicinam ſolutiuam primi aut ſecundi gradus, niſi cum ea miſceatur, quę tertij aut quarti nunquam eſt lauatiuum exhibendum. Dicitur niſi &c. quia poſt earum aſſumptionem ſuo tempore exhibendū eſt, vt ſtatim dicetur. Et cauſa regulæ eſt, quoniam lauatiuum facit medicinam citius lubricare à corpore, & ſic eius operationem impedit, quæ non niſi in multo tempore completur. Poſt autem aſſumptionem medicinæ tertij aut quarti gradus debet lauatiuum exhiberi calidū & non tepidum, vt ſupra ab. ℥. tribus vſq; ad octo. Deinde per horam mediam vel circa debet patiens comedere. Et cauſa aſſumptionis lauatiui eſt quoniam ipſum habet lauare & mundare ſtomachum, & inteſtina à reliquijs humorum, quæ in eis remanſerunt. Secundo habet remittere malam qualitatem vt acutam caliditatem, ſimiliter & ſiccitatem à pharmaco in eis derelictam. Ex quibus infertur ꝙ aqua hordei nō zucharata eſt conueniens lauatiuum cum à natura non ita retineatur ſicut brodium pulli. Item magis infrigidatiuum magis humectatiuum.

Hordei coctio qualis.

Et debet fieri decoctio hordei vſq; ad crepaturā: & hoc, vt humiditas medullaris per quam etiam agere debet, egrediatur: ne inflammationem inducat: vnde cum quęris eius fortem abſterſionem ipſum excortica vſq; ad excuſsionem tenuium corticum. Cum vero humectationem magis vſq; ad excuſsionem corticum tam exteriorum ꝗ interiorum, iuxta doctrinam Meſ. de phthiſana. Ex quo apparet ipſum ſemper excorticari debere, quod multi non præcipiunt. Et colligitur hæc ſentētia à Meſ. capitulo de phthiſana. Placet tamen dominabus brodiū pulli cum zucharo, quia virtuti plus ſemper intendunt. vt ſupra, quibus, vt potes ſemper complacere ſtudeas.

Mulierculis quádoq; complacēdum.

A Semper enim de tenore virtutis cum medicinis contendunt. propter quod inoleuit magis vſus dandi brodium pulli. Hortor tamen, vt cum cōſcientia placeas, & vt earum volatilem infamiam fugere, vt potes curare velis. Sed tamen audi hoc loco Albuc. de turbith loquentem, ait. Doſis noui eſt à. ʒ. i. vſq; ad. ʒij. cum magna cuſtodia, & ex veteri plus, & non detur ſolum, ſed poſt ipſum ſumatur brodium pingue ex pinguedinibus ſubtilibus, & tu conſidera. Potes tamen, ſi tibi videtur, hoc modo mediare, vt in brodio pulli hordeū decoquatur, & vtriuſq; intentio habeatur. Sed de zucharo tantum dico. ꝙ cum quæris lauationem fortem, & reſpectum non habes ad virtutem, nec ad delectabilem, & gratuitam aſſumptionem, nō debet in lauatiuo poni, quia ex ipſo fit lauatiuū naturæ multum amicum, & retinetur in poris & venis & non operatur vt debet. Et ſis memor facere fieri ſequēti die clyſterem lauatiuum ex aqua hordei, præcipue ſi medicina ſit ſcamonea, nam in rugis inteſtini groſsi remanent partes quædam acutæ, quæ ſtimulant virtutem

B expulſiuam, & inducunt tenaſmonem. Et ſi quæratur quot horis debet patiens ſtare poſt aſſumptionem ſolutiui anteꝗ lauatiuum accipiat. Dicendum ꝙ tale tempus præfixum aſsignari firma ratione non poteſt, ſed à medicis rationabiliter operantibus quadam artificioſa coniecturatione ęſtimatur quatuor horarum cum dimidia vel circa, nam cum pharmacū tale habeat à membris remotis ducere ad ſtomachum & loca expulſionis materiam in eis peccantem, videtur ꝙ hæc operatio in pauciori tēpore rationabiliter perfici non poſsit, & hoc experientia ſm plurimum nobis comprobat. Ex quibus infertur ꝙ poſt aſſumptionē medicinæ tertij aut quarti gradus debet patiens ſtare quinq; horis vel circa anteꝗ comedat. Notandum tamen ꝙ medicinæ tales aliquando dantur in ſubſtantia, aliquando dantur in infuſionem, & cū illæ quæ dantur in infuſione citius compleant actiones ſuas his, quę in ſubſtantia, citius etiam cibari debet infirmus,

C & ſm hæc & ſimilia varietur tempus, ſimiliter & hora. Poteſt tamen quaſi pro regula poni, ꝓ ſi contingat infirmum habere tres vel quatuor aſcellationes ante dictum tempus, ꝙ ante illud patiens &c. Tu tamen conſidera in hoc quantitatem peccantis materię, & quantitatem materiæ emiſſæ, & tenoris virtutis non ſis oblitus. Poſt vero medicinas primi aut ſecundi gradus, vt manna, caſia, & huiuſmodi debet ægrotans cibari per quatuor horas, & cauſa quoniam huiuſmodi medicinæ non habent ducere à locis remotis valde, ſed ſolum materias, quæ ſunt in vijs ductuum quibus ſua ſubſtantia occurrunt. Prętetera ſi longo tempore retinentur, cum aptæ ſint in nutrimentum conuerti, in ſubſtantiam corporis conuertūtur earum multæ partes. propter quod earum operatio diminuitur valde. Tale nanq; tempus & artificioſa coniecturatione, et experientia inuentum eſt quatuor horaꝝ poſt ipſam aſſumptionem, vt dictum eſt.

Regula.

Clyſterum forma.

D Et quia clyſteres ſaltem ſolutiui quodammodo inter pharmaca nominari poſſunt. hinc de eorum forma conſequenter agendum. debet enim clyſter calidus imponi ieiuno ſtomacho de mane aut ſero, prout medico videbitur expedire, cuius caliditas non ſit acuta propter ſenſibilitatem inteſtinorum, & cognoſcitur eius tempus ex ductu digiti per ipſum. Poſt autē eius aſſumptionem debet patiens ſtare pedibus eleuatis aliqualiter, & paulatine ſe de latere in latus vertere, ita ꝙ cū ſteterit ſuper vno per certum ſpatium temporis paulatine ſe ad aliud voluat, & hoc maxime vbi quæritur euacuatio communis, & ſimiliter iuuamentum commune. & à partibus ſuperioribus. in quo caſu ſtet patiens ſupinus: & ſi paſſus fuerit in latere dextro longiori tempore ſtet ſuper illo. Similiter ſi in ſiniſtro ſuper ſiniſtro, & hoc conſtante virtute. Vnde notandum, quod colligitur ex Auic. ſextadecima tertij. de cura cholericæ, ꝙ cum imponitur clyſter debet medicus conſiderare locum ægritudinis, vt ꝙ ſi fuerit in

renibus,

tenibus, ſtet patiens ſuper renes, dum ſibi imponitur, ſi in inteſtinis, ſtet patiens ſupinus: ſi in dextro, ſuper dextrũ: ſi in ſiniſtro, ſuper ſiniſtrum, & horum videtur cauſa, ꝙ per talem decubitum liquor ad locum ægritudinis facilius peruenit. vnde effectus melior conſequitur. Qui modus & ſi vſitatus non ſit, eo tamen vtor cum maxime rationabilis atq; vtilior videatur. Poſtea vero cũ emiſſus eſt clyſter, ſtet patiens mediam horam vel circa ante cibi aſſumptionem: & ſi ſtabit per horam melius, nam antequam ſedati ſint vapores ſparſi per corpus, & virtus vigorata ex exitu fęcum & humorum cum quibus &c. aliqui ſpiritus & humores boni egreſsi ſunt, pertranſit rationabiliter ſpatium tale, æſtimatiuum tamen, non demonſtratiuum.

Pilularũ in exhibitiõe cõſideratio.

De pilulis autem dicendum: ꝙ quædam nominantur cum cuſtodia: & ſunt illæ quæ confectę ſunt ex medicinis laborioſe ſoluentibus: de quibus per ordinem dicendum, ſicut de medicinis talibus, vt ſupra. Quædam dicuntur tales ſine cuſtodia quæ ſunt ex medicinis benedictis confectæ, & tales poſſunt omni hora aſſumi, ſiue poſt, ſiue ante cibum per horam vel duas vel dimidiam, vt libet. Vnde pilulæ tales, vt de hiera ſimplici in paſsiõibus capitis poſt cœnam exhiberi poſſunt, vnde Damaſcenus. 19. apho. Medicinarum quædam quæ dantur, & maxime quæ faciunt in ſummo capitis poſt cœnã, maxime quando itur dormitum dandæ ſunt, vt natura ad interiora intenta ab altiſsimis membris attrahẽdo ſenſus alleuiet, & apho. 59. Cum quis voluerit purgare caput, aut cerebrum, aut inſtrumenta ſenſuum pilulis maioribus & poſt cœnam, & eundo dromitum datis faciendum eſt. Nota tamen ꝙ hic eſt locus ſpeculationis, ſed non poſſum hic tecum diſputare cum me ſolum politiuũ expreſſerim. nimium enim prolongaretur tractatus noſter, quem vt abbreuiem maxime ſtudeo, ſed ages, vt alĳ prudenti diſcretione multa corporibus accommodant. Poſt hæc notes Auic. quarta primi. capitulo de eo quod alibi inquirendũ eſt. inquit. Pilulæ præterea ad bibendum dandæ non ſunt poſtquã exiccatæ fuerunt & factę vt lapides, neq; etiam cum ſunt molles ne penetrent & retineant, ſed ſint quomodo exiccari inceperint, & quæ digitis cedant ſi comprimantur. Cum autem exiccatæ ſunt ab eis reſoluta eſt virtus ſm magnam partem. vnde nihil vel quaſi nihil operantur, & ſimiliter virtus eas actuare non debite poteſt: vnde neq; infirmi neq; medici conſequũtur quod intendunt. Et ita de alĳs medicinis cõtingit quę in apothecis veteraſcunt. Quis enim ad hæc omnia aduertit. Vix ex mille millibus vnus. Notandũ tamen hac parte, quod Damaſcenus ſcribit apho. 62. Pilulæ veteres ſiccæ prius ꝗ̃ dentur humectandæ per noctem ex aqua calida ſunt. Ex quibus patet ꝙ ætas medicinæ à medico maxime conſideranda eſt, ad quam pauci reſpiciunt: & tu ipſam non negligas. Et hæc de his quę per os aut inferius ad infra ſumuntur tibi. ſic in generali ſufficiant.

Regula.

De his vero quæ ad extra applicantur, vt emplaſtra, vnguenta, ſacculi, epithemata, embrochæ, caputpurgia, & huiuſmodi. Dicendum eſt, ſit vt regula, ꝙ omnia iſta regulariter operando debent ieiuno ſtomacho, & emiſsis ſuperfluitatibus cõmunibus corpori exhiberi, & ſemper cum hoc conſideretur tempus actiõis eorum. Et dixi regulariter, quia aliquando applicamus ſacculos mitigatiuos. carminatiuos &c. poſt cibi aſſumptionẽ &c. & omni hora, vt in forti dolore. Item talia calida ſm exigentiã, & non frigida applicari debent. Et licet quæ dicta ſunt, locum habeant quaſi ſemper, quandoq; tamen inunctiones, ſyrupicas aſſumptiones ordinamus poſt cibum fieri quæ ſunt ſomni prouocatiuæ &c. nam de omnibus particulariter ſcribere eſſet nimiũ prolixare tractatum, quod quantum, poſſum fugio.

DE QVANTITATE autem medicinæ dicendum, ꝙ triplex eſt quantitas conſideranda. Prima alteratiuorũ ſeu digeſtiuorum per ſe. Secunda ſolutiuorum. Tertia conſolantium medicinas ſolutiuas, & acuentiũ eas. ipſa-

E rumq; virtutem ad membra alia, & alia perducentium.

Syruporũ quantitaſq; varia.

Incipiendo à digeſtiuis: quia à ſyrupis magnam diuerſitatem reperio inter practicantes Paduę & Venetĳs: nã Paduę datur. ℥. i. ß. ſyrupi cum. ℥. iĳ. aquę. Venetĳs vero dantur. ℥. iĳ. ſyrupi cum. ℥. i. ß. aquæ. Variatur tamẽ hic modus: ſed in hoc ſaltem defecerunt à Patauinis: ꝙ plus de ſyrupo ꝗ̃ de aqua exhibent. Et exiſtimant fortaſſe Patauini ꝙ ſi ſyrupus ſolus dari poſſet, non eſſet neceſſaria cõiunctio aquæ: ſed quia conuenienter potari non poteſt, hinc cũ ſyrupis aquam cõmiſcent, & duplum aquę: quia exiſtimant propter raritatem aquę ipſam duplicatã ęque potentem cum ſyrupo effici.

Aqua cur ſyrupis miſceatur.

Amplius vt aquæ ducant ſyrupos ad loca ægritudinum, quia interdum ſyrupi non reſpiciũt loca ſeu membra corporis ſicuti aqua. vt verbi gratia, acetoſus ſimplex, qui non reſpicit locum ſeu membrum, & cum eo cõmiſcetur aqua ſaluiæ: vt ad caput virtus eius dirigatur, & iterum, quia ex tali cõmiſtione penetrabiliores fiunt. Veneti vero dicunt, ꝙ ex coniunctio F ne tam paucæ aquę, quia ex ſubduplo ad ſyrupum poteſt ſyrupus conuenienter potari, & ex hoc fit habilis potus, & illa aqua in tanta doſi ſufficit ad dirigendum ſyrupum ad locum ęgritudinis. Sed licet ratione efficaci neutrum reprobari poſſet, pace tamen ſua nulli harum in omnibus aſſentio. Nec me præſumptio mouet, q^d auertat bonus Ieſus, ſed perſuaſione quadam moueor de qua aliquid ſupra. Cum enim ex miſtione dupla aquæ ſyrupus reddatur multum ſubtilis rarus, hinc efficitur paſsibilior & reſolubilior. Ex qbus ſequitur ipſum citius actuari, & eius operationem ex conſequenti citius perficere, & ergo ſtante materia groſſa & indigeſtibili non poterit ipſam niſi in longo tempore digerere, & ex conſequenti tardabitur ſanitas, quod ab omni medico fugiendum eſt. vnde ſimiles materiæ requirunt ad earum digeſtionem ſyrupos conſtantes, qui poſſunt in ſua actiõe longo tempore durare. puta ſi materia digerenda erit in ſtomacho, & in locis ſtomacho propinquis, quomodo per talem ſyrupum digeG retur, cum ex ſua ſubtilitate &c. quaſi ſtatim ab ipſo lubricabit & egredietur? Conſimiliter ad Venetos, ſaluo ſemper iudicio meliori, pace ſua me conuerto, nam aliqñ indigemus ſyrup. ſubtili. immo iulepizato, & hoc cũ volumus ipſum faciliter, & cito penetrare, ſicut materia exiſtente ſubtili. & in locis remotis. Vnde duplum aquę vel plus cõmiſcendũ eſt. Sic ergo patet qũo aliqñ minus, aliqñ plus de aqua eſt cum ſyrupo cõmiſcendum. Hanc tñ doſim determinatam aſsignare eſt impoſsibile. Vnde oportet aliquando augmentare doſim: & cum ad ægritudinem quę eſt in membris remotis digeſtiuum habeat, & per multas tranſmutationes peruenire, vt in canonibus vniuerſalibus dictũ fuit, & aliquãdo minuere, vnde hoc remanet in optima, & ſcientifica penna medici, propter quod bene dictum fuit. Natura prudentem oportet medicum eſſe: & ꝙ vt credo in omni cõmiſtione ſyrupi cũ aquis debet fieri aliqualis eorum adinuicem ebullitio, vt per talem melior fiat eorum miſtio: & ſic fortius vnita: H fortius & melius operantur. Nota etiam ꝙ ad bene iulepizandum ſyrupum debet eſſe aquarum ad ſyrupũ proportio dupla ſexquialtera vel circa. Et quod dictum eſt debet intelligi de ſyrupis qui habent completã decoctionem, qui vſui per annum reſeruantur, & vocãtur ſyrupi breues, nam ſyrupi longi qui reſeruantur ſolum ad tẽpus paruum vt octo dierum vel infra. qui talem decoctionẽ non recipiunt ſine aquæ cõmiſtione exhibentur.

Syrupi breues qui.

Et ſi dicatur ſicut iam inſtabat quidã. Meſ. ſyrupos ordinauit, & cum eis aquam non cõmiſcet. Item in multis locis ordinat ſyrupos in diuerſis paſsionibus, vt apparet diſcurrendo per ſuum de appropriatis, & tamen non cõmiſcet eos aquis, quare vos &c. Pro iſto dicendum ꝙ fortaſſe Meſue intelligit de ſyrupis longis & non breuibus, quos nos oportet elongare, vt potu ſint habiles. Aliter ꝙ eius intentio eſt, vt cum eis cõmiſceatur aqua vel aliquod tale, & ſi non ſemper hoc dicit dat intelligi per ea quæ dixit

in alĳs

in aliꝭs locis,vbi in ægritudinibus aquam vel aliquod ta-
le ſyrupis commiſceer. verbi gratia,in capitulo ſyrupi ace
toſi ſimplicis dixit. doſ.eſt ab.ʒ.i.vſque ad quatuor cum
aqua frigida. Item de ſyrupo acetoſo diarhodon. Ex qui
bus patet ex eius intentione ſyrupis aquam commiſceri
debere. Secundo ꝙ maior cõmuniter debet eſſe quanti-
tas ſyrupi ꝗ aquæ, vt Veneti:nam totius aggregatiui do
ſis debet eſſe. ℥.iiij.cũ.ß.vel quinq; ad plus. Ponitur ergo
aqua ſolum,vt apparet,vt ſyrupum habilẽ potui reddat.
Vnde videmus Nicolaum & cęteros in ſuis antidotarijs
dicere.detur ab.℥.ij.vel.iij.cum aqua tepida in vino vel
lacte,vt ſolum res ipſa potui habilis fiat: & facilius pene-
tret. Secundo notandum ꝙ de aqua & lacte &c.quę cũ
ſyrupis cõmiſcentur ponitᷓ doſis in determinata ab aucto
ribus:& hoc quia relinquitur vt ſupra diſcretiõi medici:
quia ſm aliã,& aliã indigentiã oportet aliter & aliter va-
riare:& facit ꝓ opiniõe media inter Patauos et Venetos.

De quantitate autem aliorum alteratiuorum,vt cõfe-
ctionum electariorum:& huiuſmodi. Dicendum ꝙ vſq; nunc non inueni artificialẽ regulã à doctoribus meis,ſed
quid cõmunis practicantium vſus agat tibi referam. De-
inde ſubiungam in modum regulę ꝙ in facili tamen arti-
ficio cõtexui eum quicquid in me eſt ſemper tuũ faciam.
Conſuetum eſt.n.dare de confectione ſolida in qua ſunt.
ʒ.vi.pro lib.zucchari vſq; ad.ʒ.iij.& q̃nq; vſq; ad.iiij.ſal-
tem confectiones nõ tranſeunt tertium gradum,ſed ſunt
ſecũdi gradus aut mediæ inter ſecundũ & tertiũ. Et quid
agendũ ſi erunt tertij aut quarti gradus,videbitur. Se ad-
huc quidam guloſitati hoĩum magis ꝗ vtilitati indulgen
tes hanc doſim obſeruant. Et ſi pro lib.zucchari nõ ponã
tur niſi.ʒ.iiij.de electariorum doſi.maxime de mellinis in
uenio,ꝙ datur à.℥.ß.vſq; ad.℥.& ſi electariorum nõ tran
ſit gradum tertium dantur de eo.ʒ.ij.vſq; ad.℥.& inueni
tur doſis in pluribus à.ʒ.i.ß.vſq; ad.iij.ſed ſemper quid in
hoc agis memor q̃d dictum fuit ſupra,ꝙ in vna lib.zuc-
chari ponuntur.ʒ.vi.ſpecierum in vna mellis.℥.ij.quod
ſi ſic eſt,tunc in vna.℥.zucchari cõfectionis erit media.ʒ. ſpecierum, in vna mellis.ʒ.i.Ex quibus infertur ꝙ in tri-
bus.ʒ.confectionis ſolidæ erunt grana.xi.vel circa ſpecie
rum,nam eadem eſt proportio totius ad totum & partis
ad partẽ in tribus vero electarij mellini erunt grana.xxx.
vel circa ſpecierũ. Hic modus & ſi ſit à patribus noſtris,
& vſq; ad noſtram ſeruatus ætatem, tamen vt res de qua
ſermo clarius luceſcat, contra ipſum dupliciter inſtabo.
Primo quia potentiora ſunt valde & acutiora,& non mi
nus alterantia quæ ſunt in quarto gradu calida, & ſoluti-
ua:naturæq; humanæ à tota ſpecie corruptiua ꝗ quę ſunt
in ſecũdo vel tertio gradu calida, & naturæ humanę ami
ca:ſed doſis primorũ quæ ſunt in quarto eſt à granis qnq;
vſq; ad.vij.vt patet in ſcamonea. ergo & illorũ doſis de-
bet magis eleuari. Confirmatur:quia multorum altera-
tiuorum & ſolutiuorum,quæ venenoſitate participant.
doſis eſt à.ʒ.i.vſq; ad.ʒ.i.ß.vel duas,vt in elleboro,tur-
bith,agarico &c.ergo alterantium,confortantium doſes
vltra iam dictas eleuari debent,patet conſequentia,quia
doſes non diminuũtur niſi propter vehementiã aut acui-
tatem,aut aliquod huiuſmodi. Secundo videtur,ꝙ non
ſit paruus error,ꝙ doſes electariorum de melle ſunt maio
res ꝗ illæ dẽ zuccharo alijs paribus: quoniam mel eſt cali
dum,& ſiccum in ſecundo.ergo ſaltem vbi ſpecies calidę
ſint augmentabitur caliditas, & ſi non tranſcendent ſm
gradum vbi zuccharum remittet &c.vt ſupra,quoniam
eſt temperatum,& cũ hoc erit proportio maioris inęqua
litatis zucchari ad ſuas ſpecies. Si ergo calefacere quæri-
mus cum confectione zucchari vſq; ad ſecũdum cũ.ʒ.iij.
calefaciemus vltra ſecundum cum.ʒ.tribus electarij de
melle ex eiſdem confecti. Ex quibus ſequi videtur doſes
electariorum de melle minores eſſe debere doſibus confe
ctionum ex zuccharo confectarum. Et quãuis antiquis
patribus ſemper adhærere intendam, quia magis exper-
tis, tamen quid ex eis,quæ didici apud me fabricauerim

A tibi aliter tranſcribã. Ego vero in hac parte accipio quod
de ſolutiuis dicetur,ꝙ ſolutiuorũ quędam ſunt in primo,
ſecundo,tertio,quarto &c. & ſicut in ſolutiuis primi gra
dus doſis per duos terminos aſsignatur, & conſimiliter
ſecũdi,tertij,quarti.ſic alteratiui doſes aſsignabo ꝑ duos
terminos.vz.maiorem & minorem. Termini maior.ſ.&
minor ſolutiuorũ in primo:vt diceť ſunt à.ʒ.i.vſq; ad.iij.
vel.iiij.& quandoq; vſq; ad.vi. Solutiuorum in ſecundo
à.ʒ.ß.vſque ad.ij. Tertij à.ʒ.ß.vſq; ad.ij.vel.iij. Quarti à
granis quinq; vſq; ad decem,& quinq; vel decem & ſex.
Conſimiliter in propoſito dicendum videtur, ſed pręmit
tendum prius,ꝙ per iſtas doſes medicinę ſolutiuę in vna
aſſumptione, & breui ſpatio ſuum ſortiũtur effectum.&
hoc medicus intendit.Sed cum alterantia,& confortan-
tia exhibet,non quærit, vt in tota eorum acceptione cõ-
pleatur quod quæritur,quoniam id habiliter fieri nõ poſ
ſet, vt intelligenti patet. Quærit igitur per plures vices
aliquid conſequi,quare doſis eorum minoranda eſt,nam
B medicina debilis conſequitur effectum in multo tempo-
re,quem fortis in paruo,vt ſupra.Credo igitur adhæren-
do patribus antiquis,quibus plus fidei in hac parte ꝗ mo
dernis adhibendum eſt,ꝙ medicinarum ſimplicium ſiue
compoſitarum quæ tales ſunt in primo. doſis debet eſſe
à.℈.i.vſq; ad.ʒ.i.ß.& incipio à.℈.vt includatur oĩs ætas:
& hoc de empta quantitate zucchari:quæ compoſitionẽ
ingreditur. Vnde Nicolaus in confectione illa de zuccha
ro,cuius initium diaſatyrion optimũ ponit in vnaquaq;
lib.zucchari.ʒ.xxx.ſpecierum vel circa:& tamen illa vi-
detur declinare ad latus ſecundi. Eorum vero quæ in ſe-
cundo cum effectus ſecũdi ſit duplus ad effectum primi,
vt quinto col'.vltimo capitulo.doſis erit ſubdupla.vt.℈.
ß.ad.℈.ij.vel.ij.ß.& vſq; ad.iij.vnde te conſiderare opor
tet manſiones graduum, vt ſupra,quia.℈.ij.erunt doſis
primæ manſionis ſecundi.&.℈.ij.ß.ſecundæ ſecundi &c.
Illorũ vero,quę in tertio à granis qnq; vſq; ad.℈.i.vel.ß,
vel circa.De his vero quæ in quarto dicendum, vt infra
C de ſolutiuis,& ſupra de manſionibus:ꝙ in his maxime at
tendere oportet manſiones propter vehementiã,& acui-
tatem ipſorum.nam eorum quæ ſunt in tertia manſione
doſis eſt à grano vno vſq; ad.x. Quæ vero in primá man
ſione à granis duobus vſq; ad decem & ſex. Quæ vero in
ſecũda à gra.i.ß.vſq; ad.xij.vel.xiij.vnde ſicut maſiones
graduum magis eleuantur,ita doſes earum magis depri-
mi debent. Variantur itaq; doſes iam dictæ inter illos ter
minos ſm varietatem ętatis,complexionis,regionis &c.
quæ ſupra notata fuerunt in duobus verſiculis: ad quæ
omnia medicus debet diligẽter attendere. Vnde propter
hoc auctores ſæpe doſes confectionum in antidotarijs nõ
ponunt,relinquentes eam in perita medicorum diſcretio
ne. De doſibus autem confectionum de melle per quas
calefacere intendimus,credo dicendum ꝙ ipſæ alijs pari-
bus minores eſſe debent iam aſsignatis, & cauſa iam di-
cta eſt. Sed quia ipſas ſpecies in tanta quantitate cũ zuc
charo cõmode,& ita guloſe cõmiſceri non poſſunt, ſicut
D cum melle.credo ꝙ inductum eſt guloſitati hominum,
attendentes plus de ſpeciebus cum melle ꝗ cum zuccha-
ro cõmiſceri, ad quod cõcurrit ꝙ mel in ſua dulcedine in
minori quantitate ſpecierũ horribilitatem magis obtene
brat. Et ne mea dicta ita difformia videantur, reſpice
Nicolaum in cõfectione cuius initiũ.Confectio zinzibe-
ris:& inuenies ꝙ pro lib.zucchari ponit quaſi.ʒ.xi.ſpecie
rũ.vbi ponimus ſex ad plus,& cõius quatuor vt delecta-
biliores exiſtãt. Et quidã adulatores medici hodierno tẽ- Medici adu
pore intantum,vt gulæ hoĩum deſeruiant, proceſſerunt, latores qui.
& cõfectiones faciunt fieri cũ decoctione ſpecierũ ſolum
vt albæ remaneant & viſu placidę,vt iulepizantes ſyru-
pum in oĩ diſpoſitione &c.vt ſupra.Sed in hac parte & in
alijs obſecro, vt patronum noſtrum Cermiſonẽ cõſulas.
quicqd in re ipſa dicat ſibi credas. De quãtitate clyſteris
dicendũ ꝙ eius doſis eſt ab.℥.iiij.vſq; ad lib.potuiſſet tñ
inter ſolutiua collocari,ſed nõ raro ſunt pure alterantia.

De

De caputpurgijs, gargariſmatibus, vnguentis, emplaſtris, & huiuſmodi, vt ſupra, dicendum: ꝙ eorum quantitas ponderalis remanet in peritia medici, ꝙ ſecũdum imminentem neceſsitatem ipſa in tanta vel tanta quãtitate corpori applicat: eorum nanq; quantitas ponderalis certis terminis limitari nõ poteſt, vt patet intuenti. Sed de vnguẽto & emplaſtro dicatur. emplaſtrum groſſum, vnguentum vero ſubtile.

De quantitate ſolutiuorum dicendum vt ſupra, quędã in primo, quędam in ſecundo, quædam in tertio, quędam in quarto, quod de omnibus ſimplicibus & compoſitis intelligendum eſt. Doſis ſolutiuorum in primo gradu incipiant ab. ℥.i. Et quia vt ſupra effectus ſecundi duplus eſt ad effectum primi doſis ſecundi incipiet ab. ℥.ß. tertij á. ʒ. quarti á. ℈. vel granis: & additur ly granis propter ea quæ ſunt in vltima mãſione quarti: cuiuſmodi eſt ſcamonea, mezereon &c. Et horum exempla ponantur, quoniã in tali re nimium clari eſſe nõ poſſumus. Doſis medicinarum ſolutiuarum primi gradus eſt ab. ℥.i. vſq; ad ſex. vt ſy. ro. mellis roſ. colati, aquę lactis, & huiuſmodi, vt infra ad plenum. Vnde ſcias ꝙ ab inde ſupra aſcendet ad ſecundum gradum, ita ꝙ ſolutiuum primi per augmentũ quãtitatis poteſt fieri ſolutiuum ſecundi, vt ſupra &c. Doſis vero medicinarum ſecundi gradus doſis eſt ab. ℥.ß. vſq; ad duas, huiuſmodi ſunt manna, caſia &c. Doſis medicinarum tertij gradus eſt. á. ʒ. vna vſq; ad. ʒ. iij. vt agarici, turbith &c. Et nota ꝙ quidam ponunt rhabarbarum, myrobalanos ſolutiua tertij. Ego vero conſiderans bonitatem & excellentiam rhabarbari, & nullam malitiam, ita vt concedatur omni tẽpore, omni ætati, immo & pręgnantibus adeo bene dictum eſt, nõ dubitaui ipſum inter ſolutiua ſecũdi collocare. Prima eius doſis eſt ab. ℥.ß. vt Meſ. ſecundo capitulo. quam doſim ſolutiuam tertij attingere non videntur. Conſimiliter de myrobalanis citrinis, & aloe dicẽdum. Et ne videar ab alijs multum euiare, dicendum arbitror talia eſſe in vltima manſione ſecundi gradus, & ſi ab alijs ponuntur tertij. hoc eſt intelligendum in prima manſione tertij, quæ duæ manſiões ſi recte conſiderentur á ſe inuicem non multũ diſtant. Vnde exiſtimo talia ſolutiua media inter ſecundum & tertium, ꝙ̃ in aliquo eorum ſi quod medium tale imaginari poteſt. de quibus modis ſupra. De ſolutiuis quarti gradus dicẽdum, ſicut de alteratiuis in quarto dicebatur, nam doſis eorũ quæ in prima manſione quarti eſt á. ℈.ß. vſq; ad. ʒ.i. & huiuſmodi ſunt ſynapis, catapucia, cucumer aſininus & huiuſmodi, vt infra. Eorum vero quæ in vltima manſione ſunt doſis eſt á granis. iij. vſque ad. xij. & ſecundum quoſdam vſq; ad. xv. & hoc in regiõe noſtra. Eorũ vero qui in ſecunda medio modo inter hæc, & tu cõſidera. Notandum tñ de catapucia ꝙ ĩtelligi debet de puluere eius, quia de herba comedi poteſt vſq; ad. ℥.i. & in via cibi. & eſt vſuale ſolutiuum ruſticorum, & eorum quæ ſua natura participant, & ab his te conſulo omnino abſtineas.

Et ſi iſta memoriæ trades facile peruenies in notitiã doſis cuiuſcũq; compoſiti ſolutiui, quia aut tale compoſitũ ingreditur vnum ſimplex ſolutiuum aut plura. Si vnum ſolum, vt in hiera ſimplici, tunc de ea detur tanta quantitas, ꝙ in illa ſit doſis aloe conueniens. verbi gratia. dabuntur. ʒ. vi. quia in. ʒ. vi. ſunt ſolum. ʒ. ij. aloes, quæ ſunt eius conueniens doſis, vt infra, nam ſi conficitur hięra cũ melle, ita ꝙ eius medietas ſit mel, & altera ſpecies. patet ꝙ cũ in ea aloe ponatur ad duplum aliarum ſpecierũ. patet ꝙ in quacunq; parte totius erit eadem proportio, quę in toto. Vbi ergo reperietur vna. ʒ. aliarum ſpecierũ, reperientur. ij. aloes. in ſex ergo. ʒ. iij. ſunt mel. aliæ tres ſunt vna aliarum ſpecierum, &. ij. aloes. igitur &c.

Si vero compoſitum ſit ex pluribus ſolutiuis eiuſdem ordinis, vt ſcamonea, mezereon &c. detur de eo tanta quãtitas, vt in eo reperiatur doſis proportionata ſolutiuis illius gradus, ac ſi foret vnum ſimplex tantum. Non. n. plurificantur ſolutiua eiuſdem ordinis, vt pluríficẽtur doſes,

E ſed propter alias cauſas: vt ſupra. Si vero fuerit ex pluribus diuerſorum ordinum: vt verbi gratia. ℞. ſtœcados, epithymi, hierępicrę, ana. ʒ.i. myrobalanorũ, ſcamoneę, ana. ʒ.ß. Tunc primum quod debet conſiderari eſt quantitas compoſiti. Et patet ꝙ huiuſmodi totius eſt. ℥.i. Secundum eſt ordo illorum ſimplicium quãtum ad fortitudinem, & debilitatem eorum in ſe: & quantum ad ea quę debilitant, & iuuant: ſiue acuunt eorum operationes. verbi gratia. ſcamonea ẽ fortis hiera myrobalani, & iſta ſunt debilia, epithymus & ſtœcas adhuc ſunt debiliora. Tertium eſt proportio ſolutiuorum adinuicem quæ licet poſſet attendi penes numerum & quantitatem, tamen hic attendi habet penes gradum ſuæ virtutis, & ab iſto debet fieri denominatio cum alijs ſit excellentior. ſeptimo therapeu. circa finem. modo ad propoſitum in hoc compoſito reperitur ſcamonea, quæ ſecundum gradũ ſuæ virtutis alia ſolutiua in eo poſita excedit, & quãtitas eius eſt octaua pars. modo patet ꝙ in. ʒ. iiij. huius cõpoſiti cadũt. xxx.
F grana ſcamoneæ, & hæc videtur doſis erronea, cum doſis ſcamoneæ ſit vſque ad. xv. vel. xvi. grana ad plus. Debes deinde conſiderare, vt dictum eſt, iuuantia & debilitantia, vnde ſicut dictum eſt ſupra de alteratiuis, ſicut remiſſum additum intenſo ipſum remittit. ita pariformiter ſolutiuum remiſſum additum intenſiori ipſum remittit, & talis in tali gradu, tale in tali gradu vſq; ad talem gradũ. modo ad propoſitum ſcamoneæ additur æqualis quantitas myrobalanorum, quæ ſunt in gradu ſecundo ſaltem citrini. poſtea additur hiera, & alia ſolutiua ſecundi gradus aut primi quæ ſunt in duplo maioris quantitatis quã ſcamonea, quare pro certo trahitur ad gradum debiliorẽ, & per conſequens efficietur ſecundi aut tertij. Vnde doſis eius conueniens erit. ʒ. ij. vel. iij. Sed oportet vt cũ regula de alteratiuis poſita conſideres vſq; ad quem gradum poteſt ſcamonea in hoc caſu debilitari, & tunc præciſam doſim ex dictis habebis, & tu conſidera. Et iuxta hoc notandum, ꝙ maxime dictæ regulæ attenduntur qñ ſoluti-
G ua primi aut ſecundi cum his quę in quarto cõmiſcentur, nam ſi ea quæ tertij cõmiſcentur cum his, quæ quarti cũ non magnam diſtantiam habeant, exiſtimandũ ꝙ ea quę quarti modicum remittũtur, diſtantia. n. maior & minor eſt cauſa maioris aut minoris remiſsionis, vt ſupra. Et ꝙ hic modus poſitus de remiſsione ſolutiuorum per cõpoſitionem debilis cum forti ſit verus, probari poteſt per modum operandi Gal. in ſuo de ſimplici medicina, cõfirmatum per Meſ. in ſuo antidotario tertiæ partis. diſtinctionis primæ. illa parte. Cõfectio de manna inuentione Gal. nam in lib. vna mannę ponit. ℥.i. ſcamonęę. Deinde poſt parum ſubdit. Doſis eius eſt. ℥.ß. & ſi recte computatur in. ℥.ß. huiuſmodi compoſiti cadunt. xx. grana ſcamoneæ vel circa. modo patet ꝙ. xx. grana ſcamonęę tranſcendũt limites conuenientes doſi eius. non ergo aliter & conueniẽter dari poſſe huiuſmodi compoſiti. ℥.ß. niſi ſcamonea in virtute eius debilitaretur per mannam, quæ eſt medicina ſolutiua remiſsior, vt talis in ſecundo, & maioris quã-
H titatis valde ſimiliter: quia etiam tale compoſitum ingreditur in magna quantitate ſuccus roſa. qui eſt ſolutiuum primi: & adhuc eſt remiſsius quam ſolutiuum ſecundi, quare, æſtimandum ipſam debilitari vſq; ad finem ſecundi. aut ad primũ tertij, vt ex dictis aperte ſequi videtur.
Quidam tamen huic quod dictum eſt non attendentes, non credentes ꝙ per additionem medicinæ ſolutiuæ additæ ſolutiuæ medicinæ fortis virtutis debeat doſis fortioris diminui, dixerunt ꝙ litera corrupta eſt: vt vbi dicitur. ℥.i. ſcamoneæ, dicũt ꝙ litera debet eſſe ſic. ℥.ß. ſcam. Vnde dubitauerũt dare de illa confectione. ℥.ß. Vbi poſita ſit in lib. mannæ. ℥.i. ſcamoneæ, ſed bene conſiderẽt, ꝙ illa confectione ponitur æqualis quantitas ſolutiui primi gradus cum manna quæ habet ipſum remittere, nam ſicut alteratiui ad alteratiuum, ita ſolutiui ad ſolutiuum. Vnde ſequendo opinionem poſitam remittitur manna vſq; ad finem primi, & ſolutiuum primi addito ei quod

quarto

quarto trahit ipſum ad finem ſecundi, vel ad principium tertij, vt de alteratiuis dictum eſt. Hæc tamen firmari demonſtratione non poſſunt, ſed quadam veriſimili coniecturatione concedi habẽt. Vnde Gentilis propter id q̄d dictum eſt magis laudauit literam quæ dicit. ʒ.i. q̃ illam quæ. ʒ.ſ. & abſolute aſſeruit ipſam eſſe ſolutiuã ſecundi. Vnde dixit ꝙ merito Gal. eam appellauit medicinã benedictã, eamq; pluribus dotibus inſignijt. Vnde & Meſ. allegato loco eſt nobilis operatiõis & bonæ, facilem ſolutionem reddit, & educit choleram ſine moleſtia: quibus verbis innuere videtur: vt ſit talis in ſecũdo. Ex quibus infertur: ꝙ hæc medicina. ℞. mannæ. ʒ.i.ſ. electarij de zuccharo. Nic. deſcriptione. ʒ.i.ſ. eſt magis benedicta, minuſq; timoroſa valde q̃ confectio Gal. iam poſita. Nã in tota iſta quantitate quæ dari debet in vnica vice ſunt circa grana. xi. ſcamoneæ. vbi in. ʒ.ij. confectionis Gale. ſunt grana decem & quinq;, quæ ſunt conueniens doſis. vt Auic. prima tertij. de cura maniæ lupinæ. Et cum ſcamonea magis correcta ſit in aſsignata medicina, & plura valde ponantur, quæ eius malitiam tollunt, ipſiuſq; virtutem & acuitatem remittunt. ſequitur ꝙ multo plus debet eſſe debilitata q̃ ea cõfectione Gal. Amplius, quoniã in medicina aſsignata ponitur ſolutiuum primi gradus, vt ſuccus ro. qui quaſi ſe habet in eadem proportione ad ſcamoneam in qua ſe habet idem ſuccus ad ſcamoneã in in confectione Gal. & cum hoc ſolutiuũ ſecundi, vt manna ſe habet incomparabiliter in maiori proportione ad ſcamoneam in medicina dicta, q̃ in ea quæ Gal. aut. ʒ.ij. eius ſequiť, ꝙ talis medicina inter medicinas ſecundi gradus, & benedictas collocari habet. adde cum in doſi etiã debitos limites nõ tranſcendit. Ex quibus infertur ꝙ talis medicina materia exiſtente furioſa aut venenoſa, vt in peſtilentia &c. ſecure dari poſſet, quod tamẽ à multis redarguitur, cum venenoſitatem. ſca. timeant. Ego autem rationi magis q̃ opinioni adhærens exiſtimo iſtam medicinam ſecure poſſe exhiberi, vt ſupra, nec venenoſitatem medicinæ optime correctæ ſic timere debemus. Vnde Marſilius de cura feb. peſtilentialis concedit poſſe exhiberi electarium de zuccharo. deſcriptione Meſ. cuius cõpoſitionem ingreditur ſcamonea. Et Gentilis dicit ſe vidiſſe plures medicos profeciſſe tempore peſtis cum medicinis ſcamoneatis q̃ non ſcamoneatis. Præterea venenũ eſt medicina veneni: vt in theriaca. Amplius ſcamonea valet ad expellendum venenum præſertim ſcorpionis bibita & linita, vt ſecũdo canone proprio capitulo. In hac tamen re conſilium meum quidem eſt, vt ſi cum magis benedictis operari poſſumus. id indubie agemus, & medicinas ſcamoneatas euitemus inquãtum poſſumus propter nocumenta ſcamoneæ, & ſi in correctione emendentur, nam quod natura ingenitum & infixum eſt non arte vincitur, ſed lenitur: vt Seneca epiſtolarum ſecũda. Item quia apothecarij frequenter in talium correctione diligẽtem curam non adhibent pericula ex hoc caſura inaduertentes, Vnde medicis infamia, ægris vero quod deterius eſt mors inde cõſequitur. Et hæc pauca quæ etſi ſint pertinentia, vt patet, noſtro tamen propoſito neceſſaria non erant, pace aliorum adijcere volui, vt ſocio noſtro aliquid ſit lętitiæ. Ex quibus infertur primo: ꝙ ſolutiuum tertij poſſet fieri tale ſecundi, vt patet intelligenti.

Natura ingenitũ & ĩfixũ nõ arte vincitur ſed leniť.

Sed ad completiorem doctrinam de doſibus medicinarum habendam, ſciendum ꝙ medicinæ redduntur debilioris virtutis ex permutatione regionũ, vt tertio techni. cõmẽto nono & quarta primi. nono capitulo, inquit. ſcamonea nanq; in his qui in frigidis morantur regionibus non operatur niſi debiliter, niſi magna inde detur quantitas, ſicut eſt mos in terris Turcarum. Item propter indebitam cuſtodiam earum ab apothecarijs: vt cum non retinent eas: vt debent, nam aliquando debet medicina conſeruari clauſa ne abaere &c. Item in tali re ipſius cõſeruatiua. vt verbi gratia. debet rhabarbarum conſeruari clauſum ſubmerſum in pulio aut milio, & dimittitur diſcoopertum non ſubmerſum, vnde eius virtus amittitur.

Regiones medicamẽtorum vim ĩmutare.

A Similiter propter ętatẽ vt ſupra, quia medicina eſt antiqua. Item ex modo ſubſtantiæ de nouo acquiſitæ, vt cũ ſolutiuũ eſt durius debito, vt ſupra de pilulis. Conſimiliter conſiderare oportet difficultatẽ eductionis humoris, vt q̄a groſsi, viſcoſi &c. in eleuando doſim medicinarũ.

Sed aduertẽdum eſt ꝙ cum per bonas complexiones: & bonitatem humoris ſtet fortitudo virtutis humanorũ corporum. ſi humores innaturales, & mali multiplicantur pro certo deſunt virtutes, ſed deficiente virtute alijs paribus debet doſis ſolutiuorum minorari. ergo in modernis corporibus doſes eorũ minorari debent, tenet conſequentia, quia moderna corpora malo vtuntur regimine, propter quod mali, & innaturales humores multiplicantur. vnde auctores noſtri aſsignauerunt latitudinem doſium medicinarum per tres terminos minorem, maiorem, & medium, quare debilibus minorem doſim, fortioribus maiorem, medijs vero mediam. Similiter diuerſificando eas per alias medicationes, nam minus de ea exhibetur cum acuitur per aliã, & magis ſi nõ acuitur. Item notandum ꝙ medicinæ cum diu ſteterunt ſunt fermentatæ ſimul & impreſsio ſolutiuorum, tũc eſt debilior, ſed recenter factę habent de virtute ſolutiui multũ. Ex quo infertur ꝙ tales in quarto ſunt in pilulis meliores, q̄a plus fermentatæ, ideo ſecuriores. Item medicinæ primi aut ſecundi gradus debent dari recentes &c. quis ad hęc oĩa.

In noſtri tẽporis corporib' doſ cur minuẽda.

B

Iuxta quæ notes ſicut dictum eſt de alteratiuis & ſolutiuis: vt ꝙ ſunt alteratiua ſiue ſolutiua in primo, ſecundo, tertio, & quarto gradu. Ita de cibis opinari poteſt, vt ꝙ quidam primi, quidam ſecundi, quidam tertij, quidam quarti. Verbi gratia. dicemus ꝙ cibi temperati ſunt primi gradus, vt carnes, hœdi, perdicis, caponi, panis frumẽti purus. Secundi, carnes cõmunes. Tertij carnes groſſæ, & non proportionatę corpori, aut cibaria ſalſa, acetoſa, lubricantia quarti. Et notitia horum pendet ex ſufficiẽtia graduũ ſuperius poſita: ꝙ ſi magis noſce laboras ſimplicia legito. de quibus infra in ſequenti tractatu.

C

EXPEDITIS de quãtitate alterantiũ ſolutiuorũ &c. Reſtat vltimo de quantitate acuentium conſolantiũ ſiue deferentiũ medicinas ad determinata loca quicq; dicere.

Pro quo ſciendum: ꝙ medicinæ ſaltem ſolutiuæ altera additur medicina, altera quatuor cauſarum, aut vt acuat, aut vt conſoletur, aut vt malitiam corrigat, aut vt eã deferat: vt ſupra. Si autem additur, vt acuat, ducat, vel conſoletur, nõ eſt opportunũ, vt tale ſit quale cui fit additio, nam medicinæ ſolutiuæ quæ acuuntur, vt plurimum acutæ ſunt. Addere autem in acutis cauendum eſt. vt Meſ. de conſolatione in canonibus. Omnis medicina laxatiua quanto temperamẽto vicinior, tanto incolumior. Debemus ergo ipſas in tanta doſi ponere, ꝙ ad doſim medicinæ laxatiuæ conuenienter veniant. Vnde de conſolantibus inuenio ꝙ diuerſimode auctores noſtri poſuerunt diuerſas quantitates. Nam aliquando ponunt tertiam partem, ita vt ſolutiui ad conſolantia ſit proportio dupla, vt verbi gratia. aloes. ʒ.ij. conſolantium. ʒ.i. vt patet in hiera Gal. ſeptimo therapeuticæ. ſecũdo capitulo. Et per Meſ. auctoritate filij zoar. capitulo de turbith. De acuẽtibus vero inuenio ꝙ aliquando ponitur æqualis quantitas, quandoq; quarta pars. Exemplum primi. ℞. agarici, ſal gemmæ, ana. ʒ.i. fiant trochiſci cum ſecaniabin. Et hanc deſcriptionem ponit Meſ. capitulo de agarico: auctoritate Dioſcoridis. Exemplũ ſecũdi. ℞. agarici. ʒ.i.ſ. ſal gẽmæ. ʒ.ſ. & hanc inuenies allegato loco: auctoritate Halyab. & quia iſta acuentia ſunt multũ ſuſpecta, & pręcipue acuitas. ſal gẽmæ. hinc exiſtimo tutius fore minuere quantitatem quantum eſt poſsibile. Et dicitur quantũ eſt poſsibile, quoniam aliquando propter debilitatem, & tarditatem ſuæ operationis oportet augere doſim acuentis, & aliquando erit medicina ſolutiua ſatis fortis, & tardę operationis, & nollemus ipſam velocitare, & tũc minuemus. Item aliquando fortificare purgationem ſiue euacuationẽ,

Addere in acutis cauẽdum.

D

cuationem, & tunc erit etiam opportunum augere, & cõſimiliter aliter variare ſecundũ varias intentiones. Vnde finaliter, vt inuenio exiſtimo dicendum ꝙ conueniens ꝓportio ſolutiui ad acuens erit proportio decupla, vt dicamus. ℞. agarici. ʒ. i. ſal gemmę grana ſex: & hac vtuntur plures moderni conſiderantes debilitatem, & hominum nimiam ſenſibilitatem, hoc tamẽ variari poteſt & debet, vt dictum eſt. De producentibus dicendum ſicut de cõſolantibus. Verum, vt ex dictis apparet in fine præcedentis capituli non habet certa regula, vnde hæc variari poſſunt ſecundum magis & minus, vt varię habentur intentiones. Tu tamen te ſuper dictis auctorum conformẽ facias. Si vero fit additio vt malitiam corrigat, cum hæc correctio non poſsit fieri ſolum per remittentia, & debilitantia, ſed per prohibentia, quæ prohibitio non videtur poſſe fieri niſi ab æquali in virtute, ideo oportet vt additio fiat ſecundum eandem quantitatem. vt verbi gratia, granis ſeptem ſcamoneæ addemus ſeptem grana maſtiches aut dragaganthi. Vnde Meſ. docet ꝙ colocyntis detur cum ęquali quantitate ladani: quia ladanum à proprietate reſiſtit nocumẽtis colocyntidos. Item poteſt alia ratio aſsignari: quia proprietas effectus à forma ſpecifica non poſſunt impediri niſi à contraria diſpoſitione quę ſit æqualis virtutis: & hoc vtplurimum ſtat cum æqualitate quãtitatis. Pro his tamen vltimo notandũ, ꝙ hoc quod dictum eſt intelligitur quando medicinæ acutæ non aſſociãtur cum his quę reprimunt complexionem earũ, quoniam quãdo cum his aſſociantur, vt ſi cum ſcamonea ponantur ſucci frigidi, cãphora, & huiuſmodi: tũc non eget maſtichę æqualis quantitatis, cum formæ ſpecificæ non agant niſi mediãtibus ſuis complexionibus, vt Auerrois ſecundo phyſicorum, nam magnes nõ attrahit ſi cũ allio fricetur nec charabæ niſi calefiat. Si igitur det medicina ſimplex ſine his, debet tunc poni ęqualis quãtitas, & non aliter. Sed fuerũt hęc moderata in fine ꝓcedentis capituli.

Phlebotomię ſpeculatio.

ET CVM PHLEBOTOMIA inter euacuantia numerari habeat cũ ſit euacuatio vniuerſalis. quarta primi capitulo de phlebotomia. Hinc congruum videbatur de quantitate eius dicendum. Verum cum copioſiorem tractatum de phlebotomia Auic. ſcripſit allegato loco te ad ipſum perlegendum merito remitto. Tamen vt à me hac parte ex toto vacuus non recedas, facias ꝙ phlebotomia ſit aut ratione euentationis, aut gratia diuerſionis, aut ꝗ per eam euacuatio intenditur. De ea autem quæ gratia diuerſionis ſit, dari non poteſt certa quantitas, nam aliquãdo fortis, & multa diuerſio eſt neceſſaria, aliquando pauca, & debilis, & tunc oportet augere & diminuere ſecundum inſtãtes neceſsitates, vnde relinquitur in medici periti diſcretione. Si gratia euentationis, tunc in iuuene forti, & carnoſo quantitas erit vſq; ad. ℥. v. & hanc quantitatem aliorum aliarumq; ætatum opera. Si gratia euacuationis, tunc in tali iuuene quantitas erit communis vſq; ad. ℥. x. Hanc tamen pertranſire licet, vt ſi talis ſynocham inſtatiuam pateretur, vnde & plus & minus euacuare oportet de ſanguine, immo & aliquãdo vſq; ad ſyncopim, & hoc ſecundum imminentem neceſsitatem, quæ omnia medicorum diſcretioni, vt ſupra relinquuntur. Et ſi bene conſideres, multa ſunt in peritia medici repoſita. Item notes dictum: & quaſi præceptum principis. quarta primi: capitulo de phlebotomia apud principium. Phlebotomãdus pręterea ſupinus iacens phlebotometur: quoniam hoc eſt conueniens ad hoc: vt ipſius conſeruetur virtus: & ne ei ſuperueniat ſyncopis quam plurimi incurrunt. Vnde miror ꝙ hic canon tam vtilis à partibus noſtris non cõtinue ſeruetur, ipſum quoq; tanꝗ̃ vltimum ſerua.

Multa in peritia medici repoſita.

SED CIRCA DICTA cadunt tria dubia.

Primum ſi datur de aliquo ſolutiuo in ſubſtantia, ʒ. i. quantum de eo debet dari in infuſione vel decoctione, vt patet duplum, triplum, & huiuſmodi.

Secundum, in quo gradu ſolutiuorum poni debent electaria ſolutiua ab auctoribus cõmuniter poſita & vſita- E ta, vt ſunt diaphœnicon, electarium de zuccharo, electarium hamech indum: & huiuſmodi.

Tertium, ſi poni debet differentia inter infuſionem, & decoctionem.

AD HAEC SATISFACIENS pro poſſe, dico ad primum, ꝙ ab auctoribus vſq; nunc nil notũ inueni: ſed quæ venando cœperim ad te ſyncere tranſmitto. Meſ. capitulo de turbith inquit. Doſis eius contriti eſt à. ʒ. i. vſq; ad duas: & decocti à. ʒ. ij. vſq; ad. iiij. Serapio ſm Halyab. capitulo de turbith: contriti à. ʒ. i. vſq; ad. ij. in decoctionibus vero vſq; ad. iiij. & Dionyſius in decoctione vſq; ad quatuor. Ex quibus patet ꝙ duplicatur doſis in decoctione ſaltẽ turbith. Meſ. vero capitulo de ſena inquit. Doſ infuſi ab aur. iij. vſq; ad. ℥. i. Serap. ſm Habix. capitulo de ſena ſicca. ʒ. i. in decoctione. ʒ. v. Et Alman. octauo tractatu de ſena à. ʒ. iiij. vſq; ad ſeptem in decoctione, & in diuiſionibus minorẽ doſim adhuc ponens dixit à. ʒ. iiij. vſq; ad ſex. Halyabbas vero ſecundo practicæ. capitulo de folijs. potio triti. ʒ. ij. in decoctione vero à. ʒ. v. vſq; ad. vij. Ex quibus habes ꝙ triti doſis eſt. ʒ. i. vel tres, & ſine dubio datur corporibus mediocribus vſq; ad tres. ʒ. & vſq; ad. iiij. Vnde hic variam proportionem comprehendis doſis. ſ. in decoctione ad doſen in puluere, & primo ſm Meſ. qm̃ exiſtimo ꝙ cum dixit ab aureis. iij. quia tunc tetigit maiorem doſim ſecũdum ipſum ipſius contriti quã minorem doſim fecit in decoctione. Vnde ſicut loquitur præciſe de myrobalanis citrinis conſtituens maiorem doſim contriti minorẽ in decoctiõe. Et poteſt hoc eſſe quaſi ſicut regula, & ſic ſecundum ipſum eſt proportio dupla ſuperbipartiens tertias, & hoc aureum in propoſito intelligendo. ʒ. ſed de hoc infra. Secundum Halyab. eſt proportio quintupla, quæ eſt maior. Secundũ vero Almanſorem eſt dupla. aut dupla ſexquitertia. Similiter ſm. Halyab. De rhabarbaro inuenio à Meſ. ſic. potio contriti. ʒ. i. vſq; ad. iiij. infuſi ad. x. Ecce quomodo hic eſt maior proportio, ꝗ dupla ſexquialtera quàm aliqua ex dictis.

Aure⁹ apud Meſ. ẽ pondus. i. ʒ. cũ dimidia.

Regula.

F

G De myrobalanis inuenio ſic Meſ. citrinorum tritorum à. ʒ. ij. vſq; ad quinq;. infuſorũ vero à. v. vſq; ad. x. Emblicorum ab aur. i. vſq; ad. iij. infuſorũ ab aur. iij. vſq; ad ſex. Et hic cadit proportio dupla. vt de turbith dicebatur. Meſ. de agarico inquit. Contriti. à. ʒ. i. vſq; ad. ij. in decoctione vſq; ad quinq;: & eſt dupla ſexquialtera, vt de rhabarbaro dictum fuit. Meſ. de aloe. ab aur. v. vſq; ad. ij. in infuſiõibus vſq; ad. iij. & hæc eſt ſexquialtera, & in diuerſis diuerſa inuenies. Ex quibus inferri poteſt ꝙ adhuc ab auctoribus noſtris nulla efficax regula compoſita fuit. Infertur ſecundo ꝙ ſi aliqua ab eis potuiſſet dari cognita fuiſſet. Infertur tertio. ꝙ nulla certa dari poteſt, quoniã & illam antiquiores noſtri nobis in his perſpi caciores cognouiſſent: ex qbus poſſet dici ad dubium.

Verum quia ex hoc non habetur quod quæritur, hinc quid in re iſta perſcrutatus fuerim, vt menti tuæ melius ſatisfaciam, ſic pace aliorum reſerabo. Accipio enim, qđ ſcribitur à Meſ. quem in toto ſequaris conſulo. De conſolatione medicinarum. capitulo primo. ſummæ ſecundę inquit. Omnia enim quorum virtus facile reſoluitur aut ſunt debilis texturæ aut virtutem poſitam habent in ſupficie, debili coctione indigent. ſuperflua enim coctio reſoluit virtutem: & ſunt huiuſmodi: viola, capillus veneris, epithymum. Et parum infra in eodem. Decoctio quidẽ impetuoſa inflãmatiua reſoluit virtutẽ medicinæ. Quare tua intereſt decoquere cõmenſurando calorẽ, & proportionando illum ſubſtãtijs rerum, & virtutibus debilibus, & fortibus. Ex qbus colligitur primo ꝙ vario modo variæ medicinæ decoqui debent. Secundo quia decoctio reſoluit virtutem medicinæ. Tertio, quia in huiuſmodi decoctionibus attendenda eſt ſubſtantia medicinę. Propter quæ exiſtimo dicendum, ꝙ medicinæ, quæ ſunt ſolidæ ſubſtantiæ & ſatis denſæ alijs paribus minus de virtute per decoctionẽ amittunt. Quæ vero ſunt raræ texturę, & non ſolidæ plus alijs partibus. Quæ autem mediocres

Meſues in ſequendus.

H

medio

medio modo. Exẽplum primi, vt myrobalani,turbith. Exemplum ſecundi,vt capillus veneris,thymus:epithymus. Exemplum tertÿ,vt agaricus,rhabarbarum: & huiuſmodi. Ita ꝙ imaginor tres modos gradus.& ꝙ quilibet gradus habet manſiones, vt ſupra. Et in primo pono myrobalanos &c.in tertio capillum veneris &c. in ſecundo agaricum &c. Et per hoc poteris reducere medicinas alias ad has earum ſoliditatem aut texturæ raritatẽ &c. diligenter cõſiderans. Modo ad propoſitum rediens dico.ꝙ proportio medicinæ,quæ eſt talis in primo gradu, in decoctione debet eſſe dupla ad ipſam in puluere vel cõtrariam, vt de turbith, & myrobalanis exemplificatum fuit,& cauſa huius alia reddi nõ poteſt, niſi quia antiqui patres noſtri,qui his ſimilibus diligentiſſimam curã adhibuerunt,& experientia docti inuenerunt,ꝙ in decoctione conuenienti talium medicinarum per partes ſubtiles agentium medietas virtutis earum reſoluitur: cuius opinionis fuerunt Meſue,& alÿ vt ſupra. Si vero fuerit raræ ſubſtantiæ &c.ita vt virtus faciliter exhalet nec decoctionẽ bene toleret,vt quæ in tertio gradu talis,tunc erit proportio eius in decoctione ad ipſam contritam,vel in puluere plus q̃ dupla,vt dupla ſexquialtera vel circa. Vnde Meſ.de epithymo inquit.Potio in decoctione à.ʒ.v.vſq; ad.xx.& pulueris à.ʒ.iÿ.vſq; ad ſeptem. Si autẽ mediocris fuerit ſubſtantiæ,vt quæ in ſecundo gradu talis inueniatur proportio media,vel circa, vt de aloe exemplificabatur. Et licet hæc variare aliquando contingat,non tamen credo ab eis multum eſſe elongandum. Vnde te cõſiderare oportet vltra diuerſitatem denſitatis, & raritatis medicinæ locum virtutis medicinę ſaltem per partes ſubtiles agentis, vt patet.ſ.ſi ſit poſita in ſuperficie,an in centro,& huiuſmodi,propter quod rhabarbarum in decoctione ad ipſum contritum eſt maior proportio q̃ agarici decocti ad ipſum contritum,quia dato ꝙ agaricus ſit rarioris ſubſtantiæ q̃ rhabarbarum, ratione cuius debet eſſe minor proportio, & agat per partes ſubtiles igneas, & quæ ſint in ſuperficie,tamen non tantũ de virtute agarici reſoluitur alÿs paribus.Et cauſa,quoniã partes igneę per quas agit rhabarbarum ſunt in ſuperficie magis, & in centro minus profundatæ. Ad quod concurrit ꝙ partes calidæ rhabarbari ſunt magis igneę, & ex conſequenti citius reſolubiles. Agarici vero magis aereæ interius magis profundatæ:vnde rhabarbarum ponitur calidum, & ſiccum in ſecundo. Et ſic per graduationes ipſorum cognoſces in alÿs ſuo modo quod dictum eſt de partibus aereis,& igneis fundatis aut non fundatis &c. de quibus ſimiliter opinandum.

Sed ſtatim quæres tu declaraſti proportionem,quę eſt medicinæ in decoctione ad ipſam in ſubſtantia,nunquid ſit eadem ipſius infuſæ ad ſeipſam in ſubſtantia.

Pro iſto dico ꝙ reperio in pluribus locis ſic decoctionis vel infuſionis.ita ꝙ non videtur ab his poni differentia inter decoctionem,& infuſionem, quãtum eſt ex hoc ꝙ plus aut minus amittatur de virtute medicinę per vnã quam per aliã. Inde in Serapione ſm Hebẽ Meſues myrobalanorum citrinorum infuſio,vel decoctio.Et Serap. ſeptimo practicæ, nigrorũ infuſio vel decoctio,& Meſ. de abſynthio decocti aut infuſi potio.Et cauſa potuit fortaſſe eſſe hæc,quoniam ſic per decoctionem partes ſubtiles exhalant,& debilitatur medicina, ſicut per infuſionẽ medicina debilitatur, per infuſionem ſaltem notabilem & conuenientem,quæ eſſe debet ſaltem.12.horarum vel circa, quia partes actuales frigidæ eius in quo medicina infunditur exterminant calidas partes ſubtiles aereas,vel igneas medicinæ. Secundo cum ſolũ partes ſubtiles medicinæ remaneant in infuſione ſequeſtratæ à terreis,à quibus potentiam aſſumebant,vt ſupra. hinc virtus medicinæ multum debilitaẽ. propter quod fortaſſe vt dictũ eſt, tm̄ hoc modo de virtute medicinæ amittitur, quãtum ꝑ decoctionẽ. Fortaſſe cupis ſcire quid in re ſentiã. Ego vero patribus meis veteribus,quos obſecro imitari velis

A ſemper adhærẽs,hoc loco nõ aliter ſentio, cũ ab eis argumẽtum nõ concipiam, quo alteri parti adhęrere poſsim.

Sed vt ad ſpeculationẽ te moueam,q̃ maxime congratularis, quæritur propter quid partes zucchari in decoctione temperata ſic ſe defendunt, ꝙ donec aliquid ſit de aqua in qua ſit decoctio nihil de zucharo,vel de partibus eius conſumitur,vt experti apothecarÿ teſtantur,et tñ de turbith,& de alÿs ſolutiuis ſolidioris ſubſtantiæ per decoctionẽ temperatam partes reſoluuntur & cõſumunẽ &c. Secundo quare partes ſolutiui ſubtiles remanẽtes in decoctione non ſunt potentiores his,quæ in infuſione remanent cum ſint fundatę in partibus terreis denſioribus. Et tu conſidera. Nam & ſi hæc poſitiua ſint,tñ poſui vt ſpeculeris circa modum ſubſtantiæ medicinarũ, & qualiter partes earum ad ſeinuicem habent, vt ſubtiles cũ groſsibus. Et ſi in ſuperficie an in centro. Hoc enim bonus practicus conſiderare debet. Et ſic patet ad primum.

AD SECVNDVM dicitur ꝙ ex doſibus vſualibus ha
B betur reſponſio, nam electaria ſolutiua,quorum doſis eſt vſq; ad.℥.ſ.poſſunt poni inter ſecundum & tertium, vel ſaltem in principio tertÿ. ita ꝙ ſint ſicut temperata inter ſolutiua,& ponuntur ſicut temperamẽtum in medio, nã ſunt media inter debilia,& fortia ſolutiua, cuiuſmodi eſt electarium de fenichia,id eſt de dactylis, & eſt diaphœnicon. Electarium hamech indum &c:Quæ vero hunc terminum tranſcẽdunt, & dantur de eis.ʒ.vi.& vſq; ad.℥.i. ſunt in ſecundo collocanda,vt diacatholicum,diaſenę,& huiuſmodi. Et patet per hoc quid de alÿs dicendum diligenter ſpeculanti. Sed iuxta hæc nota ꝙ cum quęrimus ſolutionem ventris,& eius lubricitatem per medicinam agentẽ per partes ſubtiles, debemus eam dare in infuſiõe vel decoctione. Si autem poſt ſolutionem quærimus ſtypticitatem,debet dari in ſubſtantia. Et hic canon habeẽ à Meſ.capitulo de rhabarbaro. Et ſi quæratur,quare moderni plus multo vtuntur infuſionibus q̃ decoctionibus, Credo dicẽdum ꝙ propter duo,quia habilius ſit infuſio,
C quæ vt dictum eſt. videtur eſſe æqualis decoctioni &c. Secundo non ſic quilibet ſcit leuem,& temperatam decoctionem facere. Vnde medici apothecariorum errorem timentes præeligunt infuſionem. Vltimo, quia dictum eſt de doſi minori,maiori,& media,& infra diceẽ & exẽplificatum eſt de extremis,& ſtatim etiam exemplificabitur de medÿs,vt habita notitia extremorũ habeas & medÿ,debes hoc loco adducere regulam tuam ad inueniendum medium in latitudine vniformiter difformi. Nam coniunctis extremis reſultat totũ,cuius medietas eſt medium inter illa, vt patet intuenti &c. Ex quo patet latitudinem doſium eſſe vniformiter difformem.

Medici noſtri tpis cur magis vtantur infuſionibus, q. decoctionibꝰ.

ET QVIA MODVS de ſolutiuis poſitus, & ſi ſit ab auctoribus vſus,tamen non omnibus notus. nec practicatus, vt in eo te clariorem reddam. hic ab ordine quo dictum eſt plurimum exempla ſubſcribam, vt & promiſsioni ſatisfaciam.

Solutiua primi gradus cum ſuis doſibus. Succus roſa
D rum,cuius doſ ab.℥.i.vſq; ad duas. Succus violæ,cuius doſis ab.℥.i.vſque ad duas. Aqua lactis ab.℥.vÿ.vſq; ad viÿ. Aqua expreſsionis cucurbitæ elixæ,ſiue frixæ ſemper hæc cum zucchario dulcorata ab.℥.iiÿ. vſq; ad.vi. Aqua granatorum cum ſuis pulpis cõtritorum ab.℥.iiÿ. vſque ad.vi. Aqua fructuum deſcriptione Meſ.ab.℥.ÿ. vſque ad.iiÿ. Aqua decoctionis capilli veneris ab.℥.iiÿ. vſq; ad lib. Pulueris euaporatorÿ à.ʒ.ÿ.vſq; ad.iÿ. Ius galli decrepiti vſq; ad lib.ÿ. Aqua expreſsionis prunorum vſq; ad lib. Stœchadis ab.ʒ.v.vſq; ad.vÿ. Thamarindorum aquę ab.℥.vſq; ad.v. Volubilis.potio decoctiõis magnæ:& eſt lupulus ab.℥.i. vſq; ad.iiÿ. Et ſicut dictum eſt iſte gradus, vt cæteri habent manſiones.Nam ſi bene nouimus ea,quę dicta ſunt in prima manſione primi,erit ius galli decrepiti: quia de eo datur maior doſis, propter quod etiam à ſecundo gradu magis delongatur. In tertia vero manſione erit ſuccus roſarum. Secundo

ſuccus

ſuccus violarum, quia eorum vt patet inter hęc minor eſt doſ. Medię vero quia ſecundæ: erit aqua fructuum: & huiuſmodi, quia inter hæc eius doſis eſt ſicut media, & illa quorum doſis eſt vſq; ad.v. Quorum vero doſis ſunt vſq; ad.vi.vij.viij. plus ſapiunt naturam primæ. Vnde vt de alteratiuis dictum eſt, ita de ſolutiuis, quia quædam plus ad latus ſecundæ. Et ſimiliter ſecundi tertiæ, & ſimiliter tertij &c. Quod dictum eſt de gradu primo, & ſuis manſionibus ſolutiuorum, intelligendum eſt pariformiter de ſecundo, tertio, & quarto, de quibus ſeriatim.

Solutiua ſecũdi gradus cum ſuis doſibus. Cartamus, cuius doſis eſt ab.ʒ.iiij.vſq; ad.v. Caſia fiſtula ab.℥.i.ad ij. Centaurea à.ʒ.tribus vſq; ad.℥.i.ſ. Succus fumiterræ ab.℥.i.vſq; ad.ij. Puluis epithymi à.ʒ.iij.vſque ad ſeptem. Mãna ab.℥.i.vſq; ad.ij. Myrobalani citrini.à.ʒ.ij.vſq; ad ſex. Rhabarbari contriti à.ʒ.i.vſq; ad.iij. Senæ decoctio à.ʒ.iij.vſq; ad.℥.& plus valet eius decoctio ꝙ ſi ſubſtantia detur.

Solutiua tertij gradus cum ſuis doſibus. Agaricus cuius doſis à.ʒ.i.vſq; ad.ʒ.contriti. Aloe ab aur.ſ.vſque ad.ʒ. Ariſtolochia à.ʒ.i.vſq; ad aureum vnum. Aſarũ ab aur.i.vſq; ad.iij. Hermodactyli ab aur.i.vſq; ad.ij. Lapis armeni loti à.ʒ.i.vſq; ad.ij. Et dicitur loti: quia nõ lotus magis tendit ad latus quarti: vnde ſupra aliquod ſolutiuum in ſubſtãtia eſt in tertio gradu quod in decoctione eſt in ſecundo vt patet. Mezereon à.ʒ.ſ.vſq; ad.i.& vt patet eſt in tertia mãſione tertij. Opopanax: cuius doſis eſt à.ʒ.i.vſq; ad.ij. Cyclamini ab aureo vno vſque ad iij.& vt patet eſt in prima manſione tertij. Polypodiũ, eius decoctio eſt à.ʒ.ij.vſq; ad aur.iij. Pſyliũ à.ʒ.i.vſq; ad.iiij. Sarcocolla à.ʒ.i.vſq; ad.ij. Turbith à.ʒ.i.vſq; ad ij. Ireos à.ʒ.i.vſq; ad.ij.

Solutiua quarti gradus cum ſuis doſibus. Catapucia cuius doſis ſm modernos eſt à granis eius.iij.vſque ad.v. & ſi ſtomachus eſt fortis, da integra. ſi debilis da cõtrita. Herba autem recens non eſt ita fortis, vnde & ruſtici, & qui ſapiunt eorum naturam, aliquando mediam paropſidem, & vltra catapuciæ comedunt vt aſcellent, & quinquies vel ſepties, vt retulerunt eorum ventres ferreos ſoluit. Vidi quoſdam etiam delicatos & hoc modo. & etiã in ſalatutio vti, qui ex ea iuuamentum ſe aſſerunt conſecutos eſſe, quia quod intendebant, quia ſolutionem ventris conſecuti ſunt, ſed tales non cõſiderant eius nocumẽta quando non aliter ꝙ aſſumunt præparata eſt, nec ea ſic vti velis. Colocynthis à kirat ſex: vſq; ad.x. Cucumer aſininus à granis.x, vſq; ad.ʒ.ſ. Elleborus niger à kirat ſex.vſque ad.℈.ij.vel.iij. Puluis corticis radicis æſulæ à kirat.ij. vſq; ad ſeptem: & hac herba, vt de catapucia dictum eſt. vidi quoſdam in ſalatutio vti vt beneficiũ ventris haberẽt. Euphorbium à kirat.i.vſq; ad.iij. Cherua à granis.v.vſq; ad.vij. Serapinum à.ʒ.ſ.vſque ad aur.i. Scamonea à granis.v.vſq; ad.xij.& ſecundum quoſdam vſq; ad.xv.& de alijs per te hoc modo ordinare poteris.

Kirat granibus, eſt pond. triũ granorũ.

Et quia de aureo facta eſt mentio de quo non parua diuerſitas apud auctores inuenitur: vt tecum omnia cõmunicem quæ transfudi hoc loco ſuſcipe. Communiter tenetur ꝙ aureus in medicinis debilibus ſit põdus.ʒ.i.ſ.in fortibus.ʒ.i. Simon Ianuenſis. aur. eſt pondus.ʒ.i.ſ. Auellana tantundem quod addidi, quia frequenter in antidotarijs inuenies ad quantitatem auellanæ. Mundinus. in medicinis magnis, vt theriaca &c. eſt pondus.i.ʒ. Et conſimiliter haberet dicere de hiera. & poſſet eius opinio cõfirmari per hoc, quia nono allegato capitulo de dolore, & apoſtemate ſtomachi poſt deſcriptionem hierę dicit: cuius doſis eſt ab aureis duobus vſq; ad.ʒ.ij.& ly vſque addatur termino maiori, ſequitur ꝙ.ʒ.eſt maior aureo &c. Sed quidam modernorum, quos non pauci ſequuntur. aureũ pro.ʒ.&.ʒ.pro aureo enuntiant. Ex quibus omnibus comprehendere potes facilitatem, & difficultatem in recte medendo corporibus humanis, nam huic arti ętatem ſufficere non ſentio. iuxta illud Hippo. Vita breuis.

Aureus quid.

E ars vero longa, quare ſophiſticas quæſtiones, & enigmata aerea fugito, & his & ſimilibus ſtudium tuum applica. ſi boni medici nomen ſortiri concupiſcis, & hæc de quantitate medicinæ ſufficiant.

De modo proceſſus in prognoſticando: & de ſignis prognoſticis in generali. Cap. V.

QVoniam ex prognoſticis non ſolum gloriam, verum & ſæpe infamiam adipiſcimur. Cupiens tuæ gloriæ continuo fauere, volui hic addere capitulum quo te prętuiſum reddam, ne ex tuo prognoſtico in vulgi detractionẽ peruenias. Primũ etenim eſt in quo te hortor, vt in prognoſticis tardus habearis, nam rem ipſam ſemper mature delibera, vt ſcio facies, nã ſicut prudentis eſt examinare res mature ne facili concludatur in falſa, & labatur. ſic prudentis medici eſt prognoſticum maturare, ne facili inaduertentia in falſum iudiciũ corruat, infinita.n. ſunt quæ poſſunt faciliter medicum in ꝓgnoſticãdo decipere, ut ex dictis facile cõphendi poteſt.

F Conſiderata itaq; hac in parte, aut ſunt ſumpta ex parte virtutis, aut ex parte ægritudinis, aut ex parte vtriuſq; ſimul. Si parte virtutis, cum triplex ſit virtus, vitalis ſcilicet à qua ſpiritus omnes procedunt. animalis & naturalis. debes has ſimul conſiderare, & adinuicem proportionare, ꝙ ſi videris ipſas ſimul deficere, poteris indubiæ malum, & mortem prognoſticare. Si alteram tantum, vt vitalem cum aliarum principium ſit, & fundamentum. prima primi de virtutibus. primo capitulo. adhuc malũ prognoſticatus eris. Si vero animalem tantum, & tunc non debes deſperare. Si naturalem debes diligenter conſiderare: quoniam & ipſa multum ſuſpecta eſt, tamẽ prius conſideranda eſt vitalis: deinde naturalis. vltimo animalis, quæ minus ſuſpecta videtur. Plus enim ad eſſe, & viuere facere videtur naturalis ꝙ animalis. Sis ergo ſemp memor vt omnes has hoc modo conſideres, vt cognito tenore virtutum, poſsis prognoſticum deponere. Si ex

Virtus triplex.

G parte ægritudinis, tunc vel hoc erit prognoſticando de longitudine, & breuitate eius, aut quia hæc parua ęgritudo inueniatur futura magna. Aut de difficultate, & facilitate curæ eius, aut quia ſalubris, aut mortalis, aut ſuper ægritudinem ſuperuenientem prognoſticari ſuper ægritudine præſenti.

Signa per quæ comprehenditur longitudo aut breuitas ægritudinis in vniuerſali ſunt ſigna ſumpta à materia morbi. à virtute, & ab alijs extrinſecis. A materia morbi, quia groſſa, viſcoſa, multa, quieta, frigida, aut profundatur longe in loco, aut diuerſæ ſubſtantiæ, & huiuſmodi quæ veloci reſolutioni contrariantur. A virtute, quia virtus debilis in comparatione ad materiam ęgritudinis, quia non potens ipſam non niſi longo tempore ſuperare.

Ab extrinſecis, quia tempus eſt diſproportionatũ aut proportionatum ſeu fouens. vt.ii. aphoriſ. xxv. æſtiuæ quartanæ magna ex parte breues, autũnales vero longæ, & maxime quæ hyeme attingunt. Conſuetudo aut in-

H conſuetudo cadendi in ſimilem ægritudinẽ, & ſic de alijs, vt ſupra. Et deſcendendo ad particularia magis, vt ad febrem, & præcipue in qua reperitur diuerſitas temporis ſunt longitudo, & breuitas paroxyſmi. Anticipatio, & poſtpoſitio, fortitudo & debilitas, & modus ęgritudinis, longitudo accidentium, fortitudo eorum, tempus declinatiõis paroxyſmi longius priori, vel breuius. Et an poſt paroxyſmum remaneat mundificatus vel circũuolutus. Et pro his recurre ſupra. vbi de hoc in tertio capitulo.

Signa per quæ cognoſcimus difficultatem aut facilitatem curæ eius ſunt ſigna per quæ comprehendimus ęgritudinem eſſe proportionalem, & diſproportionalem, & hoc ſtatim in principio attendere debes, nam ex proportionalitate arguitur facilitas curæ. Et ex diſproportionalitate contrarium, vt prima aphoriſ.14.& ipſam periculoſiorem fore.

Signa autem per quæ prognoſticatur paruã ægritudinẽ fortiorẽ

fortiorem fieri debere per ordinem ponētur. Tu tamen in omnibus ſingularia ſigna non expectes, nam ex his ad particularia magis teipſum transferas, de quibus in ſuis rubricis infra in ſexto. Patieris ergo ſi vniuerſalia quædā certo ordine monſtrabo per quæ vniuerſalem notitiā habebis.

Incipiens itaq; à capite, & à ſignis ſumptis ab operationibus. ſaltus faciei perſeuerans torturam oris. incubus perſeuerans epilepſiam denuntiat. triſtitia perſeuerās ſine manifeſta cauſa melancholiam denuntiat. Apparitio muſcarum, & capillorū ante oculos niſi ſtomachus fuerit in cauſa curſum aquæ ad oculum pronuntiat. Rheumata continua & ſine interpolatione faciūt timorem phthiſis, & maxime ſi ſalſa fuerint. Fortis ſyncopis, & crebra ſine manifeſta occaſione mortem nuntiant. Repletio ſuperflua perſeuerans ſputū ſanguinis minatur apoplexiam, mortem ſubitam. Stupefactio, & relaxatio motuum apoplexiā ſignificat. Grauitas lacerti dextri vſq; ad hypochōdria ægritudinem hepatis ſignificat. Laxitas & membrorum contractio ſine cauſa manifeſta cū caſu appetitus febrē nuntiat.

B Priuatio appetitus cum ſyncopi cholericam ſignificat. Grauitas & extenſio, quæ eſt ſub renibus, & ventre ſignificat ægritudinem renum, pruritus in ano perſeuerans hęmorrhoidas denūtiat niſi in inteſtinis ſint vermes innati. dolor capiti fixus & perſeuerans, vt ſoda, denuntiat futuram catarrhactam, aut pupillæ dilatationem. A qualitate mutata. Rubedo oculorū, & venarum, quæ ſunt in eis cū fluxu lachrymarum, & fuga à lumine cum forti dolore capitis denuntiat apoſtema calidum cerebri. Squaliditas faciei & tumor palpebrarum, & digitorum manuum, & pedum hypoſarcam denuntiant. Fætor ſtercoris ſignificat ſuper nauſeam. Fætor vrinæ febrem & putrefactionem. Morphea, & fortis rubedo faciei cū ſtrictura anhelitus, & vocis læſione lepram ſignificant. Ab exeunte mutato ſudor multus perſeuerans ſignificat repletionē. Stercus multum tinctum timorē ictericiæ ſignificat. Vrina vitiua perſeuerans vlcerationem in virga, & veſica ſignificat. C Stercus aduſtum in orificio ani vlcerationem inteſtinorum ſignificat. Multitudo puſtulæ in corpore apoſtema magnū ſignificat. Multa noda apparentia faciunt timere de nodo magno. Et vniuerſaliter dico, q̄ quando permutatur aliquid ex conſuetis ſignificat ægritudinē futuram, ſicut appetitus ſuperfluus, aut diminutus, aut augmentum, aut diminutio in ſuperfluitatibus, aut multus ſomnus, aut paucus, aut alia accidentia præter iſta.

[Permuta]tio ex con[su]etis ægri[tu]dinem fu[t]uram por[t]endit.

De ſignis autem ſalubribus, & malis in ægritudine apparentibus tibi quædam & principaliora eo ordine quo ſupra velut exemplaria ponam. Sat enim eſt ſi cū his paucis ad ea plurima Hippocratis, Auicennæ, Auerrois, aliorumq; in hac parte ſcribentium copioſe te inuitauero.

De ſignis bonis incipiens à ſubſtantialiter inhærentibus, vt contemperantia æqualis in toto, pulſus bonitas, & fortitudo, per quem etiam compręhēditur virtutis robur, anhelitus temperatus, figura faciei ſimilis figuræ ſani exiſtenti. venter tractabilis nō durus neq; apoſtemoſus mediocriter ſe habens. D Ab operationibus caliditas ſenſus, bonitas, decubitus motus, bonitas appetitus, & huiuſmodi. A qualitate mutata, vt quia color faciei ſimilis eſt colori ſuſpſius ſani. Ab exeunte mutato ſtercus ęquale inter groſsitiem, & ſubtilitatē coloris aurei, & huiuſmodi. Vrina citrina in fundo habens hypoſtaſim albam, continuam, ſuſpenſam, & huiuſmodi. ſputum album medium inter groſſum & ſubtile, malo carēs odore, vnde ſputum, quod facile expuitur in peripneumonia, & pleureſi, ſalutē ſignificat, & per maiorem aut minorem elongationem ſignorum ab his, quæ videbis in ægritudine comprehendes diſpoſitionem corporis magis aut minus à ſanitate eſſe elongatam. Similiter, vt magis me extendam in ęgritudinibus acutis ſiue febribus, ſudor in die cretico in calore temperatus in toto corpore æqualiter exiſtens malo carens odore, ſalutem ſignificat. Fluxus ſanguinis narium in febribus ſanguineis, in apoſtemate cerebri, & inteſtinorū

A in die cretica ſalutem ſignificat. Sed pro his, & dicendis nota q̄ ſæpe replicatum eſt perſeuerans, quia antequā prognoſticū deponatur debet eorum perſeuerātia expectari. Pro quo ſciendum q̄ calor præter naturā menſuratur menſura caloris naturalis, vt quia cum calor naturalis deficit, ita & præternaturalis, nam ex inaduertentia ad hoc plurimi famoſi viri meo tempore decepti remanſerunt, quia cū perceperunt tarditatē in pulſu, enuntiauerunt neceſsitatē eſſe diminutam, ſimiliter & febrem, & aſtantibus ſpem ſalutis prębuere, & ſequenti die vel circa ægrotans moriebatur, talis autē tarditas ab vltima debilitate virtutis, & nō à diminuta neceſsitate proueniebat. Et ſi per ſigna bona, quæ dicta ſunt, mala faciliter cognoſci poſſunt, tamen ex prognoſtico infamiā quis facile incurrere poteſt, vt te ab hoc periculo tuear ſi valeam in eis aliquantulum me extendere non dubitabo.

Erratū non nullorum.

Signa mala ſunt, vt dixi diſtemperantia in toto, pulſus malus, per quem comprehēditur debilitas à forma ſeu figura faciei nō ſimili &c. B Et vt Hippocra. veſtigia ſequar, facies tornatilis, atq; naſus acutus, oculi concaui, tempora plana, aures pēdentes, cutis faciei tēſa, & huiuſmodi. Quæ omnia intelligi habent merito ægritudinis quoniam hæc aliquando poſt fortem euacuationem, aut multam, & ſuperfluam vigiliā contingere poſſunt. Ab operationibus, vt turbatio ſenſuum, & huiuſmodi vt ſupra. Item quando oculi lumen effugiunt, & inuoluntarie lachrymant malū, & ſi veloces fuerint, & rubicūdi, & vnus altero minor apparuerit, ſignum mortis. Quando labra aſtringuntur ſpaſmum cerebri annuntiare videntur, & quando infirmus à capite vſq; ad pedes lecti ſe iactauerit mortale, & vniuerſaliter cum infirmus non ſteterit ad modum ſani, malum. Et quando infirmus ſe adhęreret capiendo ſeu ſuſtentādo ſe vbiq;, & colligit paleas, vel feſtucas, ſignum mortis proximę. Et quando anhelitus aliquando fortis, & aliquando occultus fuerit interſectus vel interciſus, malum. Somnus cum læſionem, vel dolorē inducit, malum. C Item ſomnus in ſenibus ſuperfluus malus, & in quibuſdam mortalis, & vigiliæ, in iuuene, malę. malus motus. malus appetit⁹ &c. A qualitate mutata quādo album oculi rubeum fuerit, & ipſius venæ nigræ fuerint, aut obſcuræ, ſignū mortis proculdubio, & maxime in acutis, quia nigredo extinctionē caloris naturalis ſignificat. Et albi rubedo repletionē cerebri ex humoribus inflammatis, propter quod eminentia oculi in ægritudinibus acutis malum ſignum eſt, niſi ophthalmia aut vomitus in cauſa fuerit. Color faciei viridis vel obſcurus, & oculi quaſi cineritij in ægritudinibus acutis mortē prognoſticatur. Quando ſupercilium, aut labium, aut naſus, colorē luteum habent obſcurum, mortis ſignū. Frigiditas extremitatum in acutis mala. Quando digiti & vngues ad obſcuritatē, & viriditatē ſunt decliues, ſtante pulſu debili, mors vicina eſt: q̄ ſi nigredo fuerit in die cretico cum fortitudine pulſus, ſalutē ſignificat. Ab exeuntibus qñ puſtulæ botorales in lingua apparent cum frigiditate extremitatū, propinqua eſt mors, quod eſt, quia D ſignificat in cerebro aut ſtomacho apoſtema malum. Et quando in carne apparent puſtulæ ad ſimilitudinem granorum milij, ſignū malum, quia ſignificat q̄ materia pauca digeſtionem non recipit. Stercus viride nigrum fœtens, & cum pinguedine in febribus acutis ſignificat mortem, quia nigredo aduſtionem vltimam, pinguedo membrorum liquefactionem, fœtens corruptionem humorum ſignificat. Et quando in carne apparent primo puſtulæ rubeæ, deinde ad nigredinem, & viriditatem conuertuntur. ſignum malum. Et ſi in acutis ægritudinibus apparent in ſuperficie minimæ puſtulæ, vt dictum, eſt ad ſimilitudinē granorum milij, ſignum malum. Stercus albū liquidum, quia chiloſum in acutis malum. album ſtercus ictericiam ſignificat. Vrina nigra ſimiliter. ſimiliter hypoſtaſis in acutis mortē. Vrina ſubtilis aquoſa in pueris perſeuerans malum, quoniam in eis debet eſſe groſſa. Vrina aquoſa in acutis mortem. Vrina turbida quando non clareſcit mala.

Vrina furfurea, & laminoſa in acutis febribus mala, ſi vitio renum aut veſicæ non affuerit, quia liquefactionem ſignificat. Signa quæ ſumũtur ab ægritudine ſuperueniẽte ſunt, ſi ſuperueniens ſit contraria cauſis antecedentis, aut quia moueat cauſam ęgritudinis præhabitę ad partem diuerſam. Exemplum primi, vt febris ſpaſmo repletionali ſuperueniens. Exemplum ſecundi, vt cum cauſoni ſuper ueniat rigor, & quando varices ſuperueniunt podagricis arthreticis ęgritudinibus renum, fluxus hęmorrhoidarum melancholiam patientibus, & huiuſmodi, & tunc ſunt ſignum ſalutis. Et quia has res ſubtiliter perſcrutaberis, vt ſpero à teipſo multa inuenies, & tu conſidera. Similiter ſi ægritudo ſuperueniens fuerit fortior pręcedenti, aut in nobiliori loco, ſignum malum, ſicut ſi in ſquinantia in quarto die humor ad pulmonem deſcendit patiens in ſeptimo morietur. Et ſimiliter omnis ægritudo ſignificans ægritudinem, vel fortitudinem cauſæ efficientis ægritudinẽ mala eſt, ſicut repletio rheumatum in capite phthiſicorũ mala eſt, & ſingultus in ægritudinibus acutis, quia ſpaſmum ſignificat. Ex quibus omnibus patere poſſunt ſigna ex parte vtriuſq; ſumpta. F

Sed vltra hæc ſigna ab auctoribus communiter tacta, addo quædam non communia.

Signa nonnulla, vulgata nequaq.

Primum. ſi lac mulieris dimiſſum ſuper vrinam infirmi natabit viuet. Si vero demerſerit morietur.

Secundum. ſi vrina infirmi ſuper vrticas recentes proijciatur, & ſic ſteterit per vnam diem, & vrticæ non mortificentur ſignum ſalutis. Si vero mortificabuntur mortem ſignificabunt.

Tertium. ſi detur cani paſta, qua calida exiſtente aſtringantur pedes, facies, mamillæ, inguina, & manus infirmi ſi eam comederit euadet, ſi non, morietur.

Quartum ſi detur infirmo metridatum & prouocet ſudorem, ſalutem ſignificat, ſi non prouocabit, mortem.

Et vt ex his habeas ordinatum epilogum, qui forte tibi gratus erit, ſic collige, & per ſigna diſcurras à capite faciẽs initium. Primo conſidera diſpoſitionem faciei, vt ſi ſimilis ſit ſibi ſano, an non, oculos, palpebras oculorum, nares, tempora, maxillas, labia, aures, & reliquas faciei partes, vt ſupra. deinde linguam, ſi arida, nigra, limoſa &c. dentes ſimiliter ſi limoſi. Vltimo de toto capite ſi dolet, in qua parte, & his quæ videntur in capite fieri, vel ab ipſo prouenire, vt ſomnus, vigilia &c. motus, phãtaſia, cogitatio, vt quales phantaſias, quales cogitationes. nũquid ſit mente alienus, & huiuſmodi. Deſcende deinde ad pectus, vt conſiderando anhelitum, pulſum. Item tangas pectus. ſi calor eſt acutus, igneus, pũgitiuus, vel ſuauis. ſi tuſsim habet. ſi ſcreat, aut non. ſimiliter ſi dolet, & in qua parte. Et ſic diſcurrendo per illa, quæ ipſi ſic contingere poſſunt, & ab ipſo prouenire, vt de omnibus membris alijs facere debes. Deinde ad ſtomachum deſcendens, primo quæras de appetitu, ſi ſanus, aut corruptus, aut alio modo læſus. ſi vomitum nauſeam. ſi dolorẽ, tenſionem, tumorem patiatur. ſi eructationẽ acidam, fumoſam, acetoſam, acrem, inſipidam, putridam, & huiuſmodi, vt ſupra. Deinde ad hypochondria. ſi in dextro aut ſiniſtro grauitatem, tenſionem, duritiem, dolorem, vel tumorem ſenſerit. Conſimiliter de ventre, an tumorem circa vmbilicum, an dolorẽ, vel ſupra, vel infra, vel ad latus eius nominando diſpoſitiones ventri communes. Cum quibus ſi adiunges ſigna ſumpta ab egeſtionibus, vt vrina, & alijs ſupra per ordinem in primo capitulo poteris ſecure determinationem ęgritudinum ad bonũ, vel ad malum prognoſticum deponere. Et hæc de prognoſticis ſufficiant, quæ gratia exempli, & ad perfectionẽ tractatus ſic inducta ſunt. Et ſi hæc pauca menti mandabis, facilius in pelago ſignorum prognoſticorum enatare poteris.

Finis primi libri Sauonarolæ.

TRACTATVS SECVNDVS de ſex rebus non naturalibus, nouem continens capitula.

De quinq; rebus non naturalibus, ſcilicet de aere: ſomno, & vigilia: motu, & quiete, vbi de exercitio, & balneis naturalibus aliqua pulchra. De manitione, & repletione, vbi & de coitu multa: & de accidentibus animæ vltimo. Cap. I.

CVM dictum ſit in præcedẽti tractatu curam phyſicam fieri diæta, & potione, intelligendo per diætam debitam ſex rerum non naturalium adminiſtrationem in qualitate, quantitate, tempore, & ordine vt ſupra. Et per potionem medicinarum ipſarum debitam corpori approximationem. Hinc de ipſis omnibus ſex rebus non naturalibus prius arbitratus ſum in vniuerſali quicquam dicere. Deinde per modum antidotarij de medicinis ipſis ſingularibus, & communiter à capite vſq; ad pedes in ægritudinibus communibus, & particularibus valẽtibus quædam recolligere, vt per hæc pauca, & abſq; ſtudio magno ægrotantibus, Deo auxiliante ſuccurrere valeamus.

Diæta quid hic ſibi velit.

AB AERE igitur initium faciẽs dico vna cum Auic. prima primi. doct. ſecunda, capitulo de elementis, & aer eſt corpus ſimplex natura calidum & humidum, in generatis præſtans iuuamentum, vt rarificentur, & ſubtilientur, & alleuiẽtur, & ad ſuperiora eleuẽtur. Cuius locus naturalis eſt, vt ſit ſuper aquam, & infra ignem, & eſt eius leuitas cõparatiua. Et dicitẽ natura calidus & humidus, quia accidentaliter corpora humana exiccat. Vnde Aui. ſecũda primi doct. ſecunda tertio cap. & Gal. iij. techni. & Auer. ſecundo col. vltimo cap. Aer in omni ſua diſpoſitione corpora noſtra exiccat propter virtutẽ ſolis & ſtellarũ, quod ſubſtantifice maxime intelligi habet, & hęc eſt vna de cauſis aduentus mortis naturalis, vt Auicen. prima primi capitulo de ætatibus. Ex quo infertur primo. q; pro aliquo tempore aer humana corpora exiccat. pro quo etiã ab eodem humectantur. Infertur ſecundo, q; ab aere ipſo humanum corpus varias recipit mutationes. Vbi notandum q; aeri accidũt mutationes naturales, & mutationes curſum egredientes naturalem ei contrariæ. Sunt naturales mutationes temporales quas aer acquirit merito peragrationis ſolis in circulo ſignorum, in alio enim tempore ad aliam conuertitur complexionem, vt Auicen. ſecunda primi, doctrina ſecunda capitulo ſecundo. Nam in æſtate cõplexiones calidæ & ſiccæ: in hyeme frigidæ & humidæ. in autũno frigidæ & ſiccæ: in vere temperatę. Nota tamen has cõplexiones graduari ſm intenſum & remiſſum, ſm q; cum ſole dominatur influentia aſtri, vel aſtrorum aerem in ſua complexione remittentium, aut intẽdentium, ſicut ſi cum ſole in æſtate dominaretur influxus Martis non aliunde remiſſus, aer in caliditate plus ſolito intenderetur, ſi uero Saturni remitteretur. Et conſimiliter de alijs ſuo modo dicendum. Sed ſtatim diceret aliquis. ver eſt complexionis calidæ, & humidæ. ergo. aſſumptum eſt Hippocra. in libello de humana natura. & Galeni octauo de ingenio. & Ariſtotelis quarta problematũ, & in libello de ſex principijs, inquit. Sanguinei in vere deterius ſpeculãtur, quod euenit, quia ſimile iunctum ſimili facit ipſum furere. Sanguinei calidi ſunt & humidi. igitur. Pro his dicendum, q; ver poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo, vt eſt vnũ de quatuor temporibus contra alia diſtinctum. Secundo modo, vt ad humanum corpus in ſua complexione comparatur. Primo modo eſt complexionis calidæ, & humidæ cum aeri proportionetur cum temperamento tamen.

Aer qd ſit & ei⁹ in generatis iuuamentum.

G

Mortis naturalis ſumma cauſa.

H

Sile iunctũ ſili, facit ipſum furere.

Secundo modo eſt contemperamentum, nam ratione actionis quam facit in corpore humano magis eſt ei cæteris paribus proportionatum, ita ꝙ hæc contemperantia non in æqualitate qualitatum conſiſtit, & etiã proportionabiliter, vt de ſanguine dicendũ. Vt enim ad alios humores comparatur, calidæ, & humidæ cõplexionis habetur. Prout autem ad corpus refertur temperatus, quia magis proportionatus, & à natura magis dilectus, & ei amicus & filius, vt Iſaac quinto feb. & elementorum primo.

Aſtronomi ac medici varij admodũ circa tẽporũ ſpeculationem. Aeſtas qd.

Et quia de his temporibus aſtronomi, & medici diuerſimode ſentiunt, hinc ſequendo medicos quid dici habeat aduertendum quòd æſtas ab Auicenna ſecunda primi, doctrina ſecunda, tertio capitulo, ſic deſcribitur. Aeſtas eſt totum tempus calidum, & hyems ſibi oppoſitum eſt tempus totum frigidum, & quod eſt inter hæc eſt ver, & autumnus. Ex quibus infertur primo, quòd hæc tempora non ſunt æqualia. Infertur ſecundo, quòd hyems eſt aliquando maior æſtate, aliquãdo econtra, ut notat experientia. Infertur tertio, quòd ver, & autũnus ſunt tempora eis adhuc minora. Infertur quarto, quòd cõſimiliter ver eſt aliquando autumno maior, aliquando minor, vt patet intelligẽti.

Tẽpoꝝ varietas iuxta loca.

Variãtur etiam hæc tempora ſm varietatem locorum, nam in aliquo loco æſtas eſt longior hyeme valde, aliquando econtra. & tu conſidera. Sed vt de his clarior habeatur doctrina, dicamus cum Auicenna allegato loco, quòd ver eſt tempus in quo arbores incipiunt frondeſcere, et niues de montibus cadere, neq; tunc multis egemus coopertmentis propter frigus, neq; paucis propter æſtum.

Ver qd ac eius initiũ.

Et exiſtimatur quod incipiat quãdo ſol eſt in medio thauri circa principium Aprilis, & principium Maij, in quo tempore multiplicatur ſanguis & ſpiritus, multiplicantur quoq; & ægritudines ſanguinolentæ, propter quod nulla eſt res, quæ ita nos tueatur ab ægritudinibus veris quàm phlebotomia, diminutio comedendi, & augmentum bibendi, vt ſecunda primi, doctrina ſecunda, quinto capitulo. Ver præterea eſt pueris cõueniens, & eis quæ ſunt circa ipſos, ubi ſupra, allegato capitulo.

Autũnus qd.

Autumnus vero eſt tempus mutationis coloris foliorum, & principium caſus eorum, & in quo fontes minorãtur, & aquæ ductus. In quo tempore cholera multiplicatur nigra, quoniam æſtas adurit humores, & autumnus facit ex eis cinerem. Multiplicantur itaq; ægritudines hoc tempore melancholicæ, vt quartanæ, aut quæ ex cholera generantur aduſta, vt ſcabies, impetigines, cancri, & huiuſmodi. Autumnus præterea malus pueris, & debilibus, vt. x. aphoriſ. ſect. iij. Autumnus tabidis malus. eſt tamen eius principium ſenibus aliquo modo conueniens, licet eius finis eos impediat maximo impedimento. Auicenna allegato loco.

Aeſtas qd.

Aeſtas vero eſt tempus calidum valde, in quo ſolia redduntur perfecta, & in cuius fine incipiunt dealbari, & fructus plurimi matureſcunt, neq; pannis egemus frigore, ſed propter calorem eorum depoſitione, in quo cholera augmentatur rubea, licet in eius fine cholera nigra augeatur. Multiplicantur nanq; hoc tempore ægritudines cholericæ, vt tertianę, cauſon, et corporis extenuatio, heriſipilla, dolores aurium, ophthalmię & huiuſmodi. In æſtate pręterea iuuenes, et ſenes, & qui eis aſsimilãtur ſunt fortiores. vt Auic. allegato loco.

Hyems qd

Hyems eſt tẽpus huic omnino oppoſitum, ut ex dictis manifeſtum, in quo phlegma augmẽtatur. In ipſo quoq; phlegmaticæ ægritudines multiplicantur, vt apoplexia, epilepſia, catarrhi, phlegmaticę febres, dolores capitis chronici, & hypoſtaſes vrinarum plus quàm in æſtate multiplicantur.

Senibus hyems contraria.

Senibus vero nocet hyems, & eis ſimiliter qui eis ſimiles exiſtunt, ſed medijs iuuamentũ pręſtat, vt Auic. ſecunda primi, allegato loco.

Veris initium ſecũdũ Aſtronomos.

Aſtronomi vero hæc tempora æqualia faciunt vnicuiq; eorum tres menſes aſsignãtes, incipientes ver ab ingreſſu ſolis in arietem, quibus plurimi medicorum applaudunt.

Pręter autem has mutationes, recipit etiã aer alias quatuor, vt ex ortu, & occaſu ſtellarum. Ventorum impetu. Terrarũ ſitu. Et fumoſitatibus vaporoſis, quas medicus, A & merito conſiderare debet, nam ſicut temporum mutationes cauſæ ſunt ægritudinum inductiuæ, vt Hippocra. primo aphoriſ. ſect. iij. & prima problematum Ariſt. problemate primo. ita ſunt ſanitatum effectiuæ, vt Hippo. & Ariſtote. allegatis locis. & Auicenna quarta primi, primo capitulo. Propter quod medici negligentes aeris conſiderationem, ipſius rectificationem, & bonificationem non raro quod nolunt cõſequuntur. Studeant ergo in hoc principaliter, vt aer eis auxilietur ad inducẽdam ſanitatem, & remouendam ægritudinem ſiue naturaliter ſiue artificialiter, vt cum frigidis infrigidando, & calidis calefaciẽdo, & ſic de alijs, vt infra.

Aeris ſ. tũ naturali vel artificiali à medico ĩ inducẽda ſanitate ſtudendũ.

Vnde Auer. ſeptimo col. primo capitulo. Quando aer contrarius eſt ægritudini, tunc bonum eſt infirmo, & gaudium medico. Et ſi aer per ſe talis non exiſtit, tunc artificialiter medicus facere debet. Non enim minorem in corporibus humanis mutationem efficit ipſo cibo aut potu. Vnde Gal. tertio Techni. Quando vero diſtemperatum fuerit continens, id eſt aer, intantum B contemperantiam oportet minui aliorum inquantum eucraſia ipſius corrupta eſt. Aer nanq; cum ſuis qualitatibus actualibus ſibiq; ex multitudine planetarũ impreſsis immediate, & continue cor attingit, ſpiritum, & calorem totius cõmunem, à quibus ſanitas ipſa principaliter dependet, & ex quorum alteratione mutatur. Sit itaq; medicus aeris primo diligentiſsimus perſcrutator: vt in pręcedenti tractatu dicebatur.

Εὐκρασία, i. tẽperies. Aeris medicus primũ ſit diligẽtiſſimus ſcrutator.

Aer pręterea, quemadmodum humanum corpus, complexionatur, nam quidam temperatus, quidam diſtemperatus. Temperatus eſt aer non ingroſſatus neq; turbidus propter vapores, delectabilis odoris, vel ſaltem nõ extranei, quo nec ſudant corpora, nec frigeſcunt, velocis mutationis ad caliditatẽ, & frigiditatem, in ſolis ortu, & occaſu confortans virtutem, & obtemperans complexionẽ corporum, mundificans humores, clarificans ſpiritus, & meliorãs digeſtionem. Et groſsitiei & turbedinis eius ſignũ, ꝙ ſtellæ minutæ parum apparẽt, & ꝙ ſplendor, qui ex eis C eſt ſimiliter ex planetis remiſſus comprehẽditur, vt ſecunda primi doctrina ſecunda, ſexto capitulo.

De diſtemperantia dici poterit ſicut de diſtemperantia humani corporis, vt prima primi, cap. de cõplexionibus, vt ꝙ quædam eſt ſimplex, compoſita quædam, quarum quælibet in quatuor membra partitur, vt dicẽdo, diſtemperantiarum ſimplicium quædam calida tantum, quædã frigida tantum, quædam humida tantum, quædam ſicca tantum. Conſimiliter compoſitarum adinuicem compoſſibilium, quædam calida, & humida, quædam calida, & ſicca. Quæ diſtemperantiæ compoſitæ naturales quatuor correſpondent iam dictis mutationibus temporaneis. Poteſt enim labi aer ad vnam qualitatem tantum quemadmodum & corpus temperatum. Eius nanq; lapſus ad has qualitates per ſigna à medico comprehenditur, incipiens à caliditate dicendum. Signa aeris calidi. Aer calidus diſſoluit & laxat, & ſi fortiter calefit iuncturas laxat, humores reſoluit, in ſiti augmentum præſtat, reſoluit ſpiritum, D & deijcit virtutem, digeſtionem prohibet propter hoc, ꝙ calorem occultum innatum reſoluit, qui eſt inſtrumẽtum naturæ, colorem efficit citrinum, propterea ꝙ humores reſoluit ſanguineos colorem rubificantes, & choleram alios facit ſuperare humores. Cor calefacit calore nõ innato, facit humores fluere, & ipſos putrefacit, et defert eos ad concauitatem, & membra debilia, & corporibus ſanis nõ eſt bonus, ipſe quoq; multum efficit ſudorem, & vrinam minuit, confert tamen hydropicis, paralyticis, alcuzez frigidis, ſpaſmo humido, torturæ humidę, vt Auicen. ſecunda primi doctrina. 2. 9. capitulo. Signa aeris frigidi. Aer frigidus conſtringit, & digeſtionem fortiorem reddit, & vrinam efficit multam, quia humores conſtringit, & in ſudorem paruum reſoluuntur, egeſtionẽ minuit. Vnde. lxxxiij. aphoriſ. ſect. iiij. Mictio noctu plurima facta, paruam ſignificat deiectionem, & hoc cum fortis nõ fuerit frigiditas. Hæc nanq; mortificans eſt, catarrhum facit, debilitat

neruos, & tracheam arteriam magno lędit impedimēto: & ad vltimum magis eſt ſanis conueniens q̃ aer multę caliditatis, vt Auicen. allegato loco. Signa aeris humidi. Aer humidus cutem lenit ſeu mollem facit, & poros dimittit apertos, corpus humectat, colorem efficit bonum, ſed ad putrefactionem, & ad ægritudines humidas præparat, vt ſecunda primi, allegato loco. Signa aeris ſicci. Aer ſiccus cutem exiccat, & corpus denigrat, et humido omni eſt contrarius. Ex quibus ſatis aperte comprehēditur aeris diſtemperantiarum compoſitarum ſatis particularis notitia. Diſtemperatur quoq; aer pręter naturam, vt ſupra, ex cuius diſtemperantia corporibus diuerſæ accidunt ęgritudines tam in ſubſtantia eius q̃ in qualitatibus. Exemplum primi, vt cum aer efficitur epidemicus ex miſtione vaporum corrumpentium aerem inſpiratum reſolutorū ex paludibus, lacubus circumiacentibus ciuitatibus, vel cadaueribus, vel quolibet aliter merito radicis inferioris ſiue ſuperioris. Exemplum ſecundi, vt cum tempora anni ſuam non ſeruauerint naturam, vt cum hyems fuerit calida, & non pluuioſa, ęſtas vero econuerſo. Aut ex ortu, & occaſu magnarum ſtellarum elongatione, & propinquatione ipſarum ad ſolem. Aut cauſa ventorū quatuor principalium, vt meridionalis, cuius complexio calida, & humida exiſtit. Septentrionalis frigida, & ſicca. Orientalis temperatæ caliditatis. Occidentalis quaſi temperatæ caliditatis, licet videatur ad frigiditatem tendere. Aut ex ſitu terrarum. nam terrarum altarum, aer, & aqua ſunt clari, & colores incolarum pulchri, imarum econtra. Ex quibus omnibus inferri poteſt, quòd aeris conſideratio eſt à medico in cura morborum pręponenda. Studeant itaq; vt ſupra, ꝙ aer primo ægritudini contrarietur, omnis nanq; ægritudo ſuo curatur contrario, vt tertio Techni. & pluries in præcedenti tractatu.

Ventorum qualitas.

Oīs ægritudo ſuo curatur ꝯtrario.

De secvnda re non naturali ſcilicet de motu, & quiete, licet motus in plus ſe habeat, quàm exercitium, & exercitium non ſit proprie res non naturalis, tamen per motum intelligimus in propoſito exercitium, vt ſenſus rubricę ſit, De motu id eſt de exercitio & quiete, id eſt ceſſatione ab exercitio. Vtrumq; enim ſanitatis eſt effectiuum, & cum ſuperfluit, ægritudinem aptum eſt inducere. & eſt ſermo de exercitio, vt per ipſum tantum eius iuuamenta quæruntur, & non vt eſt occupatio alicuius humanarum operationum.

Exercitiū quid.

Dicamus igitur cum Auicen. tertia primi capitulo de exercitio. Exercitium eſt motus voluntarius propter quē anhelitus magnus, & frequens eſt neceſſarius. Quod principali diuiſione diuiditur in temperatum & diſtemperatum. Temperatum eſt motus temperatus quo corpus perducitur ad principium laſsitudinis cum frequentia anhelitus, & ſudore fluente in ſudare conſuetis, & quo color corporis rubricari incipit, & venæ ingroſſari. Ex quo patet, quid ſit diſtemperatum. Item diuiditur quoniam quoddam eſt vniuerſale, quoddam particulare. Exemplum primi, vt exercitium quo totum corpus exercitatur, vt ludus pilæ abſq; inſtrumento aliquo, aut luctatio ſeu ſaltatio. Exemplum ſecundi, vt videre oculi, cantare pectoris, & cannæ, & ſic de alijs. Et licet talia, iuxta deſcriptionem nō ſint proprie exercitia, tamen quia per ipſa membra particularia effectus principales exercitij conſequuntur, hinc in numero exercitiorū reponūtur. Ex quo amplius, quoddam eſt multum ſeu diuturnum, quoddam paucum ſiue breue, quoddam forte, quoddam debile, quoddam uelox, quoddam tardum, quoddam ex horum aliquibus compoſitū, & inter hæc extrema reperitur æquale. Item quoddā nobilium, quoddam ruſticorum. Exemplum primi, vt equitatio, iacere cum arcu, ſcrimire, cum pila ludere, ſaltare & huiuſmodi. Exemplum ſecundi, vt ligonizare, dolabrare, ligna incidere, fodere cum ligone & huiuſmodi. Ad quæ omnia debet medicus cōſiderare, vt corporibus conuenientia exercitia ſciat proportionare, quibus ſanitatem inducere cupit.

E Ex exercitio iuuamenta plura conſequitur corpus.

Exercitij q̃ plurima iuuamenta.

Primum iuuamentum exercitij, quoniam eſt ſuperfluitatum ex digeſtionibus relictarū conſumptiuum, quo corpus ab ęgritudinib⁹ ex ipſis aptis prouenire manifeſte defendit. Nam ſi corpus in omnib⁹ regimine debito vtatur, eſt exercitium aptū ipſum ab ægritudinibus præſeruare, ita vt non ſit opus medicina ſolutiua, á qua inquātum poteſt debet medicus abſtinere, cum quælibet talis naturam frangat purget & inueteret, vt Auicen. tertia primi capitulo de exercitio. Secundum iuuamentū, quia per ipſum prohibetur oppilatio materialis cū prohibeat materiam congregari. Tertium quoniam calorem naturalem viuificat, & acuit ex motu, cuius eſt calefacere, & ipſum renouat, ita vt corpori leuitatem præſtet. Quartum quia per ipſum ſuperfluitates, & alia ad ſua loca perducit. Quintum quia iuncturas, & chordas duras efficit, quamobrem operationes efficere poſſunt, & à paſsionibus ſecuræ fiūt. Sextum quia confortando virtutes membra apta reddit,
F vt nutrimentū ſuſcipiant. Propter quæ bene dicebat Fultius deſcribendo exercitium. Exercitium eſt humanæ vitæ cōſeruatio, caloris naturalis lima, & exercitatio, ſuperfluitatum conſumptio, virtutum roboratio, temporis lucrum, ocio inimicū, iuuentutis debitū, ſenectutis gaudiū. Ille ergo ſolus ab exercitio ſe abſtineat, qui ſanitatis gaudio vult carere. Vnuſquiſq; homo præterea ſm ſe habet exercitium, debilis debile, fortis forte, in cuna reuolui pueris, & conualeſcentibus, & illis debilitatis, qui ſe mouere non poſſunt, maxime eſt competēs exercitium, & ſuo modo fortioribus fortiora. De exercitio complexionum tantum dicendum ꝙ magis calefactiuum, et reſolutiuum debet eſſe exercitium corporis phlegmatici reſpectu proprij temperamenti, & non abſolute alijs paribus q̃ cholerici. Patet quia pluris, & difficilioris reſolutionis in phlegmatico multiplicātur ſuperfluitates. Similiter calor phlegmatici minus eſt inflammabilis. Econtra in cholerico ſunt ſuperfluitates pauciores membrorum, & ſpiritus inflammatiuæ,
G igitur minus calefactiuum, & reſolutiuum ſibi competit exercitium. Et pro illo videtur Auicen. tertia primi, doctrina quarta, primo capitulo cum dixit. Habentium complexionem calidam exercitium eſt alleuiandū. Et infra parum. Ab omni re calefaciente prohibeātur. Ex quibus ſequit primo, ꝙ ſanguineus exercitio medio inter exercitium cholerici, & phlegmatici debet exercitari. Infertur ſecundo, attenta debilitate virtutis id eſt ꝙ debilioribus debiliora competunt exercitia, ꝙ melancholici alijs paribus minus calefactiuo, & reſolutiuo horum exercitio ſunt exercitandi. Sciendum tamen ꝙ exercitium, phlegmatici efficitur magis calefactiuū propter ipſum eſſe longius vnde longiori exercitio debet exercitari phlegmaticus alijs paribus, q̃ ſanguineus, aut cholericus. Placuit tamen Pluſq̄ cōmentatori & Dyno, vt magis reſolutiuum ſit exercitium phlegmatici q̄ cholerici, ſed non magis calefactiuum. nam calidiora calidioribus &c. Et conſequenter negant conſequentiam principalem, & dicunt quòd
H bene ſequitur, ergo magis reſolutiuum. & tu conſidera. Præterea, Ieſcire conuenit, quod cum exercitiuum inuentum ſit ad ſuperfluitatum conſumptionem, hora eius humano corpori conueniens eſt poſt digeſtionis cōplementum. hoc quoq; in conſuetis bis regulariter cibari, bis in die fieri debet, ante ſcilicet aſſumptionem prādij & cęnæ. Aliter & aliud in diuerſis ſm periti medici diſcretionem. Factum nanq; ante digeſtionis complementum eſt cauſa, vt membra cibum indigeſtum ad ſe trahant: & quòd virtus retentiua membrorum noceatur, ſimiliter & digeſtiua, quæ quiete perficitur, & ꝙ inde ægritudines multæ generari valeant. Similiter poſt cibum immediate, niſi cibus propter dilatationē ſtomachi nataret in orificio eius, & tunc vtendum eſt exercitio moderato ad hoc, vt cibus deſcēdens reſideat in fundo ſtomachi. Studeat nanq; exercitandus, vt antequam exercitium inchoet, vt ſuperfluitates ab interioribus expellantur inteſtinis, & veſica, vt ſu-

Exercitij probella finituo.

Hora exercitij.

per

per remanens natura exercitio potẽs reddatur. Hora prę terea in ſuis temporibus moderatior eligatur, vt in æſtate de mane, in hyeme iuxta meridiem. In vere & autũno medio modo. Item in loco vmbroſo in loco magis calido, aut ſole percuſſo, aut in domibus vel templis. vel aliter ſecundum medici periti iudicium. Ex quibus patet primo, ꝙ cõplexio exercitiȷ̃ eſt calida & ſicca, quapropter debet medicus ſtudere, vt ęgritudini contrarietur. Infertur ſecundo ꝙ diuerſa corpora diuerſarumq; ætatũ ſunt diuerſis exercitijs exponenda. tu conſidera.

Quietis cõſideratio.

De quiete tantum dicatur quòd cum quies, ut ſupra exercitio contrarietur, eſt effectuum contrariorum productiua. Eſt enim quies cõtrariæ cõplexionis, propter quod infrigidat, cum non viuificet calorem, & humectat, quia ſuperfluitates non reſoluit, carnoſitas phlegmatica corpori acquiritur, turpitudo effigiei, quod manifeſte declarat carceratorum facies, quoniam propter priuationem exercitiȷ̃ eorum facies cazaraticæ fiunt ſeu citrinæ, & eorũ color non eſt purus, ipſorum operationes lęſæ ſunt. Et hæc non ſolum homini accidit, verum & alijs animalibus contingit, ſicut volucribus in caueis detentis. vt Auer. ſexto colon. primo capitulo. Et conſimiliter de multis alijs dicendum, quæ prouenire poſſunt ex læſione digeſtiuæ virtutis. & tu conſidera. Vnde quies ſiue ceſſatio ab exercitio eſt cauſa, vt frequenter hectica corpori ſuperueniat. vnde Auicen. tertia primi capitulo de exercitio. Exercitium autem relinquens, hecticam frequenter incurrit, quoniam membrorum debilitantur virtutes, propterea ꝙ motum dimittunt, qui innatum in eis defert ſpiritum, qui vitæ cuiuſq; membri exiſtit inſtrumentum.

SED QVONIAM quandoq; per exercitium non omnino reſoluũtur ſuperfluitates omnes ſaltem ſubcutaneæ, quæ fricatione conſumuntur, hinc conſequenter agere de ipſa arbitratus ſui, cum & inter parua exercitia collocari poſſit, nam ad exercitium ita ſe videtur habere, vt ſternutatio ad epilepſiam. Eſt itaq; fricatio ductio manus, aut cum panno, vel ſibi proportionabili ſuper membrum vel membra, qua quæritur ſuperfluitatum in muſculis retentarum reſolutio, ex eo quòd per exercitium non euacuatur, vt euaporet, & non accidat fatigatio, & hoc vocatur requieſcere faciens, aut vaporum ſeu humiditatum diuerſio, aut ipſarum attractio, ſicut per fricationem ſanguis cuti attrahitur, vt docet Auic. quarta primi. de ſanguiſugis. Ex quibus patet quòd nõ omnis fricatio eſt diuerſiua, ſed aliqua attractiua.

Frictiõis vſus ac ſpẽs.

Pro quibus ſciẽdum, ꝙ ſpecies fricationis ſunt quinq;, quædam eſt aſpera, quædam mollis, quædam attractiua, quædam diuerſiua, quædam reſolutiua. Aſpera eſt, quæ pannis aſperis perficitur, & hanc conſequitur velox attractio ſanguinis ad exteriora. Mollis, quæ fit palma manus, aut pannis lenibus, quę ſanguinem coniungit, & ipſum in membro continet. Vnde hæc ſi vniuerſalis erit ad corpus nutricationẽ conferre non parum videtur. Attractiua eſt qua quæritur humoris ad locum attractio, & hæc indifferenter poteſt eſſe aſpera mollis ſiue fortis aut debilis. Similiter de diuerſiua aut reſolutiua dicendum. Ex quibus apparet quare præcipiuntur fortes fricationes ęgrotantibus fieri. nam quandoq; vnus ex his effectibus quæritur, quandoq; duo, quandoq; plures, vt exempli gratia in febricitante, diuerſio vaporum à membro principali, attractio ſanguinis ad membrum, vt melius nutriatur, reſolutio ſuperfluitatum in muſculis retentarũ &c. & quod ex fricatione quæritur eſt corporum rarorum inſpiſſatio, & mollium induratio, & ſpiſſorum rarificatio, & durorum mollificatio, ut tertia primi de fricatione. Ex quibus omnibꝰ patet quomodo fricatio pars altera exercitiȷ̃ exiſtit.

Balnei ſpeculatio.

SED QVONIAM ex eadem radice balneum non minus fricatione altera pars videtur eſſe exercitiȷ̃. Hinc pro completiori doctrina de exercitio alio de balneo dicere inſtitui. Pro quo nota ꝙ balneum eſt corpus ſubtile, vel liquidum corpori circunferentialiter occurrens actualiter

A ipſius immutatiuum. Conciliator differentia 120. & deriuatur à valantione græce, quod latine eſt idem quod immuto, & dicitur ſubtile propter aereum vel igneum. Dicitur liquidũ propter aliquod, quod prius dicitur lauacrũ. Dicitur corpori &c. propter illa quæ ſolum parti corporis occurrunt, vt ſuffumigationes &c. Dicitur actualiter propter ea quæ virtualiter operantur, & nõ ſunt balneũ. Balneum quoq; multas recipit diuiſiones, quia quoddam igneum, vt quod furni, ſeu fornacis, ſeu ęſtuariȷ̃ ſicci, & eſt calidæ & ſiccæ cõplexionis. Quoddam aereum, vt quod æſtuariȷ̃ humidi, & eſt calidæ, & humidæ complexionis. Quoddam aqueum, & hoc eſt duplex. nam quoddam eſt ex aqua dulci tantum ſeu ex aqua dulci, in qua res diuerſarum complexionum bullitæ ſeu poſitæ ſunt, quoddam ex aqua ſalſa ſeu nitroſa ſulphurea, vel aluminoſa etc. De quibus per ordinem aliquid dicendum tangendo ſex eorum vtilitates & nocumenta.

Vel malumꝰ παρὰ τ. τάς βαλάνους ἐάνειν. Balanos nãque ſuccedere veteribus moris erat.

B Balnei autem ignei quo raro auctores vtũtur iuuamentum eſt calefactio, & exiccatio quapropter hydropici, & proprie hypoſartici ponuntur in furno poſt extractionem panis vt reſoluatur, & exiccetur aquoſitas in ventre contenta. vt Auicen. quartadecima tertiȷ̃ de cura aſclitis. Similiter iuuat æſtuarium ſiccum, quod in propoſito balneum vocamus, dummodo fiat cũ lignis bonis nõ putridis &c. & locus teneatur mundus nõ fętens, & ꝙ aer debite innouetur & magis in regionibus frigidis dum quærimus moderatam reſolutionem & exiccationem. Nocet aũt habentibus paſsiones acutas calidas &c. vt facile patet intuenti.

Balnei ignei rari vſus.

Balneum vero aereum multa habet iuuamenta quando eſt diſponens corpus ad ſudorem, vt exercitium poros aperit, ſuperfluitates à corpore educit, ventoſitates diſſoluit ſeu reſoluit, paralyſi, & quartanæ confert iuuamẽtum maximũ, & maxime vniuerſali purgatione præcedente. Nocet autem repletis valde faciens oppilationẽ, & humores indigeſtos per corpus fluere. vnde periculum incurſuũ febrium & apoſtematum.

Aereũ balneum.

C Balneum vero aqueum ex aqua dulci tantum maxime ſi ſit temperatæ caliditatis calorem naturalem confortat, præternaturalem remittit, corpus & membra humectat, ſuperfluitates temperate reſoluit, nutrimentum ad membra nutrienda trahit, quapropter hecticis maxime conuenit, & febrientibus febre ephemera, dolores mitigat, vrinam prouocat, ſorditiem corporis, & pruritum remouet, catarrhum digerit, & ventris digeſtionem procurat, & ſi in eo decoctæ, vel poſitæ fuerint aliæ res, vt chamomilla, abſinthium, parietaria & huiuſmodi cõſequitur, vt ſupra hæc iuuamenta, quæ ex ipſis conſequi poteſt humanũ corpus. Quod etiã de aereo à tali aqueo conſurgente intelligi debet. Nocumenta ſunt, quoniam ſuperfluitates ad membra debilia tranſmittit, corporis laſsitudinem efficit maxime quando eſt exceſsiuæ caliditatis, aut corpus in eo longam cõtrahit moram, vnde & ſic caliditatem naturalem debilitat, & ſit eius introitus ante cibi aſſumptionem.

Aqueum.

D Balneum vero ex aqua non dulci multas habet differentias, quia quoddam eſt ex aqua ſalſa, quoddam ex nitroſa: quoddam ex ſulphurea, quoddam ex ferrea, quoddam ex ærea: quoddam ex cineritia: quoddã ex aluminoſa: quoddam ex his pluribus aut paucioribus compoſitum.

Balneum vero ex aqua ſalſa hęc habet iuuamenta, quia complexionẽ calefacit, & proprie matricis, veſicæ, & inteſtinorũ, quapropter balneum ex aqua ſalſa confert patientibus colon, ſed eſt repletiuum capitis, quapropter abſtineat ſe à balneatione capitis, qui in eo, ſed balneauerit.

Salſum.

Balneum vero nitroſum & ſalſum, capiti, & pectori auxilium prębet, quæ cõſueuerunt materias recipere ſeu materia repleri, & confert ſtomacho humido, & habentibus inflationem, & hydropiſim. Ex quo infertur ꝙ talibus cõferunt balnea de ſancta Helena de Padua. Ad quæ vadãt etiam debiles in membris propter frigiditatem, & humiditatem, & valent de menſe Maiȷ̃ vſq; ad Septembrem.

Nitroſum, ac ſalſum.

Balneum ſulphureum habet hęc iuuamenta, mũdificat

Sulphureũ.

 neruos,

nervos,& omnes dolores mitigat neruorum, ſpaſmũ atq; tetanum de repletione mundat, ſuperficiem corporis à ſcabie,& bothor,& vlceribꝰ, morpheas,& albaras reſoluit, ſuperfluitatem à iuncturis, ſplenem groſſum mundificat: ſuperfluitates matricis exiccat: ſed ſtomachum laxat, & deſideriũ deijcit. Ex quo infertur ꝙ in his diſpoſitionibus maxime confert balneum de Petriolo in comitatu Senarum, ad quod itur de menſe Septembris vſq; ad menſem Februarij. Infertur ſecundo ꝙ balnea de Monte Grotto in comitatu Paduano ſunt in his paſsionibus etiam vtilia cũ ſint in vltimum ſulphurea.

Ferreum.

Balneum vero ferreum hæc habet iuuamẽta, quia ſplenem,& ſtomachũ iuuat, quale eſt balneum quod eſt prope Bullicanum in comitatu Viterbij, ad quod vadunt omnes habentes debilitatem in membris naturalibus, ſtomacho, ſplene, hepate, inteſtinis,& renibus &c. ac etiam habentes aſthma,& pulmones debiles, & itur ad illa balnea in quarta parte anni.

Aereum.

Balneum æreũ hæc habet iuuamẽta, quia valet in ęgritudinibus quæ ſunt ex humiditate & frigiditate, in doloribus articulorũ & podagræ,& cõfert laxitati, aſthmati, ægritudinibus renum,& fracturæ,& reſtaurationem fortem efficit.& confert carbunculis.

Aeneum.

Balneum vero æneum ori ſtomachi, vuluę, oculo laxo, & humiditatibus auris confert. Et de talibus balneis vſq; modo notitiam non habui, nec ſcio ꝙ in Italia ſit aliquod tale, quare non exemplificaui.

Ciner itiũ.

De cineritio dicendum ſicut de ſalſo nitroſo.

Aluminoſum.

Balneum aũt aluminoſum habet hæc iuuamẽta, cõfert nimię egreſsioni ſanguinis ꝑ hæmorrhoidas,& mẽſtruis albis,& rubeis, vomitui, nauſeæ, cachexiæ, multo ſudori, paſsionibus neruorum,& matricẽ ad conceptionẽ diſponit, oppilationibus ſplenis, & hepatis,& venarum calculoſis,& doloribus iliorũ,& catharrhoſis: præmiſſa tamen ſemper debita purgatione. Ex quibus infertur ꝙ balnea dalla Poretta in comitatu Bononię ſunt in his paſsionibus maxime conuenientia, ad quæ itur de menſe Auguſti.

Vltimo ſciendum ꝙ in partibus iſtis iam dictis non reperitur balneum aliquod ſimplex, ſed quodlibet eſt compoſitum, vt quoddam eſt ſulphureum,& aluminoſum, ut illa de Monte grotto de Padua. Quoddam eſt ſalſum nitroſum ſulphureum, vt illa de ſancta Helena de Padua. Et aliquod eſt ferreum, & aluminoſum, & partim æneum, vt balneum ſanctæ Mariæ in Lagino in Romandiola, quod uocatur balneum Dominarũ. et cõſimiliter de alijs. Vnde ſicut diuerſimode compoſita ſunt, ita diuerſa iuuamenta ſortiuntur. Et hæc de balneo curſim ſufficiant,& ex conſequenti de exercitio.

Somnus & vigilia.

De tertia re non naturali.ſ. de ſomno,& vigilia, cum ſomnus quieti & vigilia exercitio proportionetur, Hic de ipſis conſequenter agere arbitratus ſum.

Somnꝰ qd ſ vniuerſũ.

Eſt itaq; ſomnus & maxime vniuerſalis, vt Auic. prima tertij. cap. de ſubeth, reditus ſpiritus animalis ab inſtrumẽtis ſenſuũ & motus ad principium cum quo priuantur ipſorum inſtrumẽta ab exitu operationis in ipſis, niſi quæ neceſſaria ſunt ad hoc vt vita ꝑmaneat, et illa ſunt ſicut inſtrumenta anhelitus. Fit autem ſomnus eo ꝙ vapores à cibis,& potibus reſoluti,& alijs humiditatibus pręexiſtẽtibus admiſti petunt cerebrum,& inuenientes ipſum frigidum,& denſum cõgelantur,& inſpiſſantur velut vapores ab aqua inferius eleuati ad partem ſuperiorem, et graues facti deſcendentes oppilant meatus ſenſitiuos membrorum, vt ſpiritus ad cerebrum à ſuis retrahantur inſtrumentis, vt in cor tandem deſcẽdant, oppilatur quoq; medius vẽtriculus cerebri circa vermẽ in eius apice exiſtẽtem, intantum vt ſpiritus à primo vẽtriculo nequeat in poſtremũ tranſire aut econtra. vnde tunc animal ſenſu priuatur motu. Propter quod Auer. in de ſomno,& vigilia dixit, ſomnum ſore impotentiam ſenſuum.

Somni partitio.

Et dicebatur etiam maxime vniuerſalis, quia particularis eſt triplex, naturalis, pręter naturã, & inter hos medius. Naturalis eſt duplex. quidam naturalis ſic abſolute dictus, qui eſt reditus ſpiritus vitalis ad interiora vt cibus digeratur &c. vt ſupra. Alter non abſolute naturalis, qui eſt reditus ſpiritus ex inſtrumentis ad ſuũ principium propter ſuperfluitatem reſolutionis ipſius, vt ſomnus ex nimio labore proueniens. Pręternaturalis vero eſt reditus ſpiritus propter cauſam inſtrumẽta humectantem,& ſubſtantiam ipſius perturbantem,& oppilantem, & ſubſtãtiam neruorum & maxime oculorum laxantem, velut accidit ebrijs & ſtomacho nimiũ repletis. Eſt & tertius medius fere qui eſt reditus ſpiritus animalis ab inſtrumentis propter cauſam infrigidantem cõtrariam ſubſtantię ſpiritus, aut ab exteriori frigiditate, aut à medicinis infrigidantibus vt ſunt opiatę &c.

Iuuamenta ſomni.

Iuuamenta ſomnum ſequentia ſunt, quia omnes operationes naturales fortes efficit, virtutem animalem conſortat, oẽs modos laſsitudinis remouet. Propter quod Auer. in de ſomno & vigilia dixit, ꝙ eſt ligamentum virtutum confortatioq; earum, fortes retinet euacuationes, iuuat ad expellendum corporis ſuperfluitates. propterea quia calorem interius dolores ſedat,& digeſtionem maxime procurat, ſuccurrit debilitati, quæ ex fatigatiõe & coitu, aut ira, aut reliquis ab inteſtinis prouenit. Somnus propterea tẽperatus cum inuenit ęqualitatem humorum in qualitate & quãtitate, eſt humectans,& calefaciẽs & eſt res magis proficiens ſenibus, quoniã humiditatem in eis conſeruat. Et propter hoc dicebat Gal. de ſimplici medicina. Comedo quaq; nocte olera ex lactucis facta quidem, eo ꝙ dormire faciunt, aliquid addens ex aromatibus ad emendandam earum frigiditatẽ. Et dixit ꝙ nunc ſum indigẽs ſomno cum ſim ſenex, & confert mihi humiditas quam ſomnus facit. Et hoc quidem regimen conueniens eſt ei cui rebellat ſomnus. Somnus præterea melior eſt qui ſit poſtq̃ cibus ad fundum ſtomachi deſcẽdit, ꝙ ſi tardauerit deſcendere parumper incedere debet. Somnus nanq; quadrupliciter variatur. Primo nanq; ex parte temporis. ſecundo ex quantitate & qualitate materierũ. tertio ex parte horę. quarto ex parte figuræ ſeu formæ. Ex quantitate temporis, qm̃ ſi ſit prolixus, & maxime in die, virtutes animales concitat & diſſoluit, vias laxat, corpus refrigerat & humectat, phlegma augmentat, calorem debilitat, naturalem colorem corporis corrumpit, motus hebetat. Si autẽ fuerit minore tempore ſufficienti factus mollis naturæ cõſurgit imbecillitas, infirmitas digeſtionis, corporis ſiccitas, calor diſſoluitur ex acuto. Moderato autem tẽpore factus cibos digerit, corpus ingroſſat, laborem diſſoluit, naturã confortat, vt ſupra. Ex parte quantitatis & qualitatis materiæ ſimiliter ſomnus tripliciter variatur, quoniã aut ſit corpore repleto cibis multis frigidis viſcoſis difficilis digeſtionis &c.& tunc ſomnus ſuper hoc ſtatim occurrens calorem ſuffocat naturalem, facitq; in his ebullitionẽ, & ipſos diſpargit,& ipſos regurgitando ſuper calorẽ ipſum ſuffocat,& extinguit, velut ſolet cõtingere à ſomno ſ principio febris phlegmaticæ [illegible]to. Si vero corpus fuerit vacuũ omnino,& ipſius cibaria fuerint prius ſubtilia, & inflammabilia, calor naturalis conuerſus ad humiditates ex illis genitas exurit,& conſumit illas, corpuſq; debilitat & exiccat omnino. Propter quod Auic. tertia primi. cap. de ſomno & vigilia dixit. Amplius ſuper vacuitatem dormire eſt malum, & virtutem deijciens. Si vero in indiſpoſitione inter hæc media aduenit, ex eo proueniẽt quæ dicta ſunt ex ſomno moderato tempore facto.

Dormire quando.

Ex parte horæ, quia nocturnus ſemper alijs paribus melior eſt diurno, vnde in die dormire eſt malum, generat enim ęgritudines humectantes,& reumatiſmos, & corrumpit calorẽ, grauat ſplenẽ,& laxat neruos,& efficit pigritiã, & debilitat deſideriũ,& generat apoſtemata,& febres frequẽter, et quod maxime nocet in eo eſt cũ ſit eius ſubita interruptio. Ex parte formę ſeu figurę eſt, vt ſupra dextrũ incipiat latus, & deinde ad ſiniſtrum reuoluatur, ꝙ ſi eius initium ſuper ventrem fuerit auxiliabitur potẽter digeſtioni. Reſupine autem dormire, corpus præparat ad malas ægritudines,

ſicut

ſicut apoplexiam, incubum, phreneſim, quoniã ſuperfluitates ad poſteriora declinare facit & retinētur, & per ſuos non incedunt cannales, ſicut per nares, palatum & huiuſmodi. Et hunc ſitũ conſueuerũt incurrere debiles, propter debilitatem muſculorum ſuorum, & membrorum. vnde vnum latus alterum ſuſtinere non poteſt, immo cito reſupini voluuntur, q̄m dorſum latere fortius exiſtit, & propter ſimilem cauſam aperto ore dormiũt, nanq; debilitas muſculorũ, qui mandibulas cõſtringunt, eſt cauſa huius.

Vigilia. Quid autem de vigilia dicendum ſatis patere poteſt intelligenti ea, quæ de ſomno dicta ſunt, cum vigilia ſomno contrarietur, nam ſicut ſomnus humectat, ita vigilia exiccat corporis humiditatem, quare in purgatione reumatũ vigilia præcipitur. ipſa tamen moderate facta virtutẽ confortat, calorem acuit, appetitum excitat &c. Si autẽ ſuperfluerit complexionem cerebri corrumpit ipſum nimium exiccando, & debilitat ipſum. & cõmiſcet rationẽ, & adurit, humores, & ęgritudines facit acutas. Et quia in vigilia calor ad extra conuertit, in ſomno vero ad intra, propter quod membra exterius frigida in ſomno remanent, q̃ in vigilia, hinc cooperimẽta plura in ſomno q̃ in vigilia ſunt neceſſaria. Et hæc de ſomno & vigilia.

Coopimenta cur magis in ſomno, q̄m in vigilia neceſſaria.

Inanitio ac repletio.

De qvarta re non naturali. ſ. de inanitione & repletione ſequitur. Et licet de dictis in præcedẽti tractatu liqueat quid de inanitione, & repletione dicẽdum ſit, tamẽ hoc loco tantum dicatur, q̄ cum vtraq; ſuperfluerit, ægritudinem inducit, corpus laxat, & oẽs virtutes debilitat. Quapropter debet medicus de his ſolicite conſiderare, vt debitam euacuationem corpori concedat, & à repletione præcipue contrariarum ſe abſtineat.

Coit⁹ quid ac eius iuuamenta.

Et quia coitus ſub inanitione comprehenditur. vt Halyab. & Ioannitius, quo cõiter homines abutuntur, hinc de eo particularius dicere ſatis perutile iudicaui. Nam & q̄m in cura ægritudinũ confert, vt vigeſimotertio de iuuamentis eius eſt, nanq; coitus applicatio maris & feminę in mẽbris generationis, qua ſuperfluum expellitur quãtum ad finẽ ſpeciei, vel indiuidui ordinata: vt differentia. 124.

Cuius iuuamenta ſunt, ſi debite corpori adminiſtretur. reddit hominem alacriorem, audaciorẽ, vt in equis eſt videre, minus iraſcibilẽ, minuſq; cogitãtem, ingenioſiorem, moribus grauiorem, corpore leuiorem, melius dormientem, calorẽ excitat naturalem, ac eius firmat virtutes, confert melancholiæ, ac renum doloribus, & quandoq; teſticulorũ, & ægritudinibus phlegmaticis, dummodo caliditas fuerit ſufficienter fortis, vt Ioannitius & Hippo. ſexto epidemiarum. præſeruat etiã ab apoſtemantibus inguinũ, & partium genitalium, & fumũ reuocat caput petentem, quapropter quandoq; confert in dolore capitis, tollit tenebroſitatem viſus, vertiginem, grauitatem capitis proprie cũ ſperma fuerit coarctatũ coitus omiſsione. Nocumenta quoq; ipſius quãplurima exiſtunt tam animæ q̃ corporis, cum indebite fuerit expletus, vitã abbreuiat, ſenectutem accelerare facit, intellectum, ſenſum, & vniuerſaliter omnes vires debilitat ac corrumpit, ſimiliter ſpiritum, & calorẽ ipſorum, & neruos motiuos diſſoluit, & articulos, & proprie anchas, & vniuerſaliter membra, greſſus, oculos, cerebrum, nucham, & ſtomachũ præcipue debilitat, omnemq; prauam diſpoſitionem corpori acquirit, & ad ſummũ totam animam diſsipat, et corrumpit, quę omnia maxime etiam inducit, quando quis grandi cum delectatione ipſo vſus fuerit, cum inde maior quantitas humidi emittatur, & ſpiritualis calidi, & plurima alia quæ ab Auic. colliguntur. 20. tertij. cap. de nocumentis coitus.

Et q̄m ſermo huius rei non paucos delectabit, non paucíſq; proficiet opinatus ſum de re ipſa hoc ordine diſſerere, vt primo eius conueniens hora exprimatur. Deinde cui cõplexioni habitudini atq; ętati magis aut minus noceat.

Hora coit⁹. Hora coitus duplex exiſtit: vniuerſalis. ſ. & particularis, hic per horã tempus intelligẽdo. Vniuerſale aũt tempus eſt tẽpus totius anni, quod in quatuor quadras diuiditur. In cuius prima quadra. ſ. vere magis cõuenit, deinde hyeme, æſtate minus, minime vero autumno. Et temporibus quibus graues, & peſtilentes imminẽt morbi, iuxta illud. Sanus in autumno ſuus paratus cumnus.

A

De tempore particulari quod duplex cõſideratur. Primum quod cõſiderat de coitu ordinato in conſeruatione ſpeciei. Alter quod conſiderat de coitu ordinato in ſalutẽ indiuidui. Primum autẽ eſt tempus quo digeſtio ciborũ eſt non in vẽtre celebrata, & ante ſomnum, vt eo repleto, dormiatur & quieſcat. Hoc enim tempus optimũ eſt prolificationi, quia cũ dormit mulier, ſperma maris firmatur in matrice, ſpiritus etiam gignitiuus cum materia ſpermatis hac viget hora indigeſtione non crudus nec ſupfluе inanitus. Particulare vero eſt tẽpus quo facta eſt ſuperfluitatũ euacuatio, quod erit celebrata digeſtione perfecta in ventre, & plus q̃ dimidia in hepate, ita vt fiat in expãſione iam nutrimentum digeſtione tertia: & hoc diuerſificatur in hominibus: vt Auic. 20. tertij de horis coitus, ſitque tempus tale in quo corpus fuerit omniũ circũſtantiarum medium, neq; repletum, neq; euacuatum, nõ calefactum, non infrigidatum, humectatum, aut exiccatum, & vniuerſaliter vt poſsibile fuerit quo corpori totius occurrit mediocritas. Corpora quibus cõuenit coitus ſunt calida & humida, q̄ iuuãtur ex coitu moderate, minime vero aliorum diſtemperatorum comparatione nocẽtur. Et dicitur diſtemperatorum, quia fortaſsis alijs paribus plus temperato. Viſus tamen eſt Conciliator differentia. 124. abſolute dicere temperatum plus alijs paribus calido & humido ex coitu noceri quæ opinio firmari poſſet, cum tali ſuperfluitate plus alijs paribus abundet ſanguineus temperato. Sed circa hoc ſpeculator conſideret. Deinde cholerica, deinceps phlegmatica. Minime vero ex coitu melancholica alleuiatur, immo nocetur q̃ maxime. Vnde quarto alimentorũ. A coitu corpora habentes ſicca, vt ab inimico interficiente ſibi cauere debẽt. Competit & minus nocet habitudini carnoſæ, minus vero macræ extenuatæ, minime vero ſqualidæ, & his vltimis magis nocet. In ætatibus vero maxime conuenit iuxta adoleſcentiæ finem cum corporis augmentum incępit deſinere, & antea parum, ac in iuuentute, minus in ſenio primo, minime in poſtremo. Vnde & iuuenes, & ſenes audiant Auic. tertio animalium inquit q̄m de homine ſperma exit multum diſcoloratur, & debilitatur ſuum corpus magis q̃ ſi quadrageſies exiret de corpore ſuo ſanguis tantus, quia res eſt habilitata, vt tranſeat in membra. Vnde primo de generatione animalium. Modicíſsimo abſcedente ſpermate fit diſſolutio manifeſta. Vltimo de eius forma aliquid dicendum, vt inſpectis vitalibus animæ & corporis, debet vir cũ muliere coire moroſe, honeſte, & forma naturali. Nam quidã ribaldones faciunt ſe ab eorum vxoribus equitari, qui frequenter bene puniuntur, nam illa forma peſsima eſt, & ex illa quis plurima periculoſa poteſt incurrere nocumenta. vt 20. tertij de nocumentis coitus. Ex quibus infertur q̄ impoſsibile eſt partiri tempus particulare coitus per numerum dierũ aut ſeptimanarũ, oportet enim hoc iudiciũ ſumere à rebus naturalibus & non naturalibus, & aliũ, & alium terminũ aſſignat alteri, & alteri cõplexioni ætati & habitudini &c.

B

C

Ribaldões in coitu q.

D

Accĩtia aĩ.

De qvinta re non naturali ſequitur ſcilicet de accidentibus animæ, in quibus vtinam tantum valerent obedire ægrotantes, vt in cæteris non naturalibus rebus. Plurimi enim ex ingẽtibus animæ accidentibus, vt videbitur commoriuntur, & multorum cauſa ſunt interitus, quæ & medicos frequenter latent cũ ſigna niſi relatione infirmorum manifeſta non habeant. Multorumq; morborum cauſa ſalutis frequentíſsime reperiuntur vt in quartana fortis timor. 18. continentis. Ideoq; debet vt poteſt medicus ea ſic ſuo poſſe deponere, vt infirmis ſalus fiat, nec ea nullo modo prætermittere. Vnde tertio techni.

Abſtinere vero manifeſtum eſt, q̄m ab intemperantia omnium harum animæ paſsionũ, irę, triſtitię, furoris, inuidiæ, timoris, & ſolicitudinis. Exterminãt enim hæc, & immutant corpora ab ea, quæ ſm naturam, conſiſtentia &c.

Vbi apparet manifeſte horum intemperentiam eſſe ſanitatis remotiuam, & moderātiam ſanitatis effectiuam. Et tertia primi doct. quarta. quarto cap. In temperamento igitur morum cuſtodia ſanitatis animæ & corporis ſimul conſiſtit. Et horum omnino cauſa eſt motus ſpirituum ab intra, vel ab extra. Quòd ſi fuerit ordinatus, & cōmenſuratus gaudium ſalutiferum, et huiuſmodi producet, ſi inordinatus, & ſubitus gaudij pernicioſi cauſa eſſe poterit. Vnde ſuperfluus, & inordinatus motus ſpirituum ad exteriora in gaudio, quoniam interiora remanēt ſpiritibus depauperata, & ſpiritus in exterioribus reſoluuntur, eſt cauſa ſyncopis, aut mortis: vt ſecunda primi doctrina ſecunda, quartodecimo capitulo. Vnde pro his aduertendum quod ſcribitur ab Albuca. de Baldach in ſuo tacuino, ꝙ quinq; ſunt ordines accidentium animæ. ſ. ira, gaudium, verecūdia, anguſtia & timor. Et cauſa in hoc, quia cor, aut mouetur verſus partē pectoris, aut verſus partē dorſi, aut vtrobiq;. & in quolibet iſtorum duorum modorum mouetur cor vel impetuoſe & repente: uel paulatim, & ſucceſsiue. Si impetuoſe verſus pectus operatur iram. ſi paulatim, gaudium. ſi impetuoſe uerſus dorſum, timorem operatur. ſi paulatim, anguſtiam, & ſi vtrobiq;, verecundiam, & triſtitiam, & hæc vocantur accidentia animalia, licet ſint vitalia cauſa deferentis, qui ſunt ſenſus, & cogitatio, ſenſus videlicet deferunt delectantiam & nō delectantiam, & cogitatio ēt eodē modo. Et anguſtiæ ſunt ꝑter naturā, & triſtitia de rebus cōpoſitis ex ſpe, & deſperatione.

Gaudium.

Et ſeipſum amplius declarans, & à gaudio initium faciens dixit. Gaudiū impinguat corpora macilenta, & gracilia propter afflictiones adæquando humores, & trahendo calorem naturalem exterius. Verum cum repente accidit quandoq; interimit, vt ſupra. Et fit Gaudium huiuſmodi diuerſimode, cantilenis, ſono, coreis, coragijs, præſentatione æris, gemmarum & huiſumodi. Vnde oportet medicum in hoc prudentem fore vt cognoſcat mores, & conſuetudines ægrotantis, & ꝙ caute inueſtiget ab ipſo vel ab aſtantibus quod cuperet, & in quo gauderet. vnde interdum viſu pulchrarum dominarum multum gaudēt infirmi præcipue qui conſueuerunt philocari, ſtudeat igit̄ in hoc, vt cum oportuerit gaudium pro poſſe inducat.

Anguſtiæ.

Anguſtia enim gaudio cōtraria eſt, quæ ita rebus diſplicibilibus aut tedioſis induci ſicut gaudiū placibilib⁹ &c. & eſt nociua multum corporibus frigidis & ſiccis & corpora macrefacit. Quæ ſi continua fuerit interimet, niſi vtatur bona dięta, & animam regat bono regimine.

Verecūdia.

In verecundia mouetur calor naturalis intra fugiendo ab eo quod verecundiam induxit, propter quod color corporis fit pallidus, deinde per cogitationem mouetur calor exterius, & efficitur color ipſius rubeus, & ſiłr in triſtitia.

Triſtitia.
Ira.

In ira mouentur calor & ſanguis ad exteriora, quapropter color corpis fit rubeus, venas replet, ſudores prouocat, & qñq; propter motū cholerę color efficitur citrinus. Accidit ex ea tremor & anxietas & feb. niſi diſcretio naturalis expellat vel refrenet ipſam.

Timor.

Timor vero eſt his contrarius, eo ꝙ calor reuocatur ad intra, de quo poſsibile eſt vt interimat maxime timentes ex re modica & ſuſpicantes ſuſpicationibus mendacibus, vnde plurimi mortui ſunt. Similiter quoq; plurimi ex magno timore ab ægritudinibus curati ſunt, vt de quartana ſupra. 18. continētis. Cuius cauſa eſſe poteſt, quia fortem, & ſubitum motum ſpirituum ad interiora in timore vehementi, ſequitur ſanguis & humores alij, quos accidit ad loca expulſiōis dirigi, & ſic morbū remoueri. et tu cōſidera.

Cur timore ęgritudineſ qnq; ſoluantur.

Præter has autem affectiones animales iam dictas aliæ ſunt multæ, ſicut imaginationes, quæ non minus ſunt ſanitatis, aut ægritudinis factiuę. Aui. ī quarta ſexti naturaliū. 4. cap. poſuit intētione propria ꝙ anima humana propter fortem imaginationem non ſolum propriū corpus ſufficit immutare, ſed etiam alienū, ita vt fortis imaginatio vnius ſufficit alienum corpus ſanum ægrum facere & econtra, quod pluribus ſignis & rationibus comprobat. & tu illa

Imaginationis vis, ac robur.

E loca cōſidera. Eandem ſententiam ponit ſecūdā primi, doctrina ſecunda. 14. ca. vbi inquit. Illi qui ſapientiā diligunt non negant eas quemadmodum negant rem quæ eſſe non poteſt. Ex quibus omnibus habentur iuuamenta & nocumenta quæ ex accidentibus animæ cōſurgere poſſunt quę medicus ſua diſcretione in curādis ægris debite & ſuo modo gubernet. Et hæc de accidentibus animæ.

De cibis temperatis cuius rubricæ ſunt octo. Cap. II.

De cibo in generali. Rubrica. 1.

Cib⁹ qd, ac eius ſectio.

Cibus vt colligi poteſt ex Auic. 2. primi de eo quod comeditur & bibitur, eſt corpus paſsibile à cibato cuius eſt reſtaurare quod ex eo diſſolutum fuit primo, & augere calorem innatum, propterea quia in ſanguine facit augmentum. 2. & operari ſuis qualitatibus, quę remanſerunt in ipſo. 3. Vel ſic. Cibus eſt omne quod ingrediens corpus humanum eſt in eo à materia operatiuum, F quia taliter à calore noſtri corporis paſsibile & tranſmutabile, vt eius materia præexiſtentē formā perdat, & formā mēbri, aut ſpiritus, aut alterius humiditatis noſtri corporis recipiat. Vnde. 5. col. cibus eſt illud quod ponitur naturales partes cibati, & hæc pars eſt in ſpecie partis diſſolutæ. Et diuiditur cibus in cibum cibalem, & cibum medicinalem. Cibus medicinalis eſt cuius eſt trāſmutari in corpus & alterare corpus notabiliter, licet magis tranſmutetur ꝗ̄ alteretur. Cibus cibalis eſt, cuius eſt ita tranſmutari ꝙ nō alteretur notabiliter. Exemplum primi, vt lactuca, olera, allia, & fructus. Exemplum ſecundi, vt panis, caro, vinum &c. Et de his omnibus per ordinem proſequendū cum ſuis gradibus, & præcipue de vſualibus & ſimplicibus, & compoſitis. Vnde memorādo dictum Auic. prima primi de complexionibus. Debes autem ſcire vltra hoc quod ſciuiſti, ꝙ cū dicimus de medicina ꝙ eſt temperata, nolumus dicere ꝙ eſt temperata certe, quoniam illud impoſsibile &c. Et parū infra. Sed volumus ꝙ cum propter G calorē naturalem qui eſt in corpore humano patietur qualitatem eſt efficere quæ hominis æqualitatē non ſupergreditur in aliqua duarum extremitatum excedentium. Nō ergo in ipſo operabitur effectus æqualitatem excedentiū. Conſideratione igitur ſuæ operationis in corpore humano eſt æqualis. Nam proportionabiliter omnino de cibo dicēdum. Ex quibus patet, quid per cibum temperatum, quid per ſimilem, diſsimilem ſeu diſtemperatum intelligere debeamus. Dicit̄ enim ſimilis homini, qa talis eſt in potentia paſsiua, qualis eſt calor membroꝝ naturalis in potentia paſsiua. Ex quib⁹ infertur primo ꝙ talis ſimilitudo eſt virtualis & non formalis. Infertur ſecundo ꝙ cibus dicitur temperatus nō in relatione ad vnicum determinatū membrum, ſed in ordine ad habitudinem totius, vt cibū illum dicimus temperatum, nō ex quo reſtaurata ſit pars proportionalis, aut ſimilis diſſolutis in ſtomacho, vel corde, ſed quia in corpore temperato ex eo aptus eſt conuerti & in chylum temperatum, ſanguinē temperatum, humi- H ditates temperatas, & tandem in partes omnium mēbrorum tēperatas. In ſanguine enim tēperato in hepate genito ex chylo temperato ſunt partes omnib⁹ membris temperatis ſimiles potentialiter, ex quibus omnia membra tēperata reſtaurantur. Ex quibus patet ꝙ cibus dicitur temperatus reſpectu habitudinis totius et non alicuius partis, vnde aliquis cibus eſt ſtomacho temperatus, qui eſt toti diſtēperatus, & hæc ratione probari poſſent. ſed ea ſpeculanti relinquo. Item nunquid cibus temperatus ſit talis reſpectu cuiuſcunq; diſtemperati. Item quāta ſit quantitas debentis calefacere in primo & de ſecundo & tertio tu cōſidera. Item nota hoc argumentum, nō minus diſtat complexio cholerici à cōplexione phlegmatici, ꝗ̄ complexio cordis à complexione ſtomachi, ꝗ̄ ea quæcunq; ſunt temperata reſpectu cholerici ſunt tēperata reſpectu phlegmatici. ergo quæcunq; ſunt tēperata reſpectu cordis ſunt temperata &c. & ſic cibus temperatus reſpectu vnius mēbri

Per medici nā tēperatā quid intelligendum.

Cib⁹ cur tēperatus dicatur.

erit

erit temperatus reſpectu cuiuslibet. & tu conſidera. Et ſicut de temperatis dictum eſt, ita de diſtemperatis conſimiliter dicendum. Sequendo igitur propoſitum primo ponendi ſunt cibi ſimplices temperati, deinde ſibi ſimplices diſtemperati, quibus cõiter vtimur qui non ſunt carnes, quia de illis infra ſpecialiter dicetur. Et vltimo de compoſitis cum ſua graduatione apponendo etiã cum oportuerit correctiua ipſorum, quia remouentia nocumentum, & ſæpe interponendo quibus ægritudinibus competunt.

De oleo ex oliuis. Rubrica. 2.

OLEVM oliuæ conuenientis naturæ & nouum, quia non antiquum. Et dicitur conuenientis naturæ, quia factũ ex oliuis immaturis frigidæ & ſiccæ complexionis exiſtit in primo. Placuit tamen quibuſdam vt oleũ de oliuis maturis ad humiditatem aliqualiter tendat. Et dicitur non antiquum, quia vetus calidum eſt & reſolutiuum, & melius eſt lotum q̃ non lotum. Et Auic. Oleum quidem ſanis melius eſt oleum omphacinum, idem Serapio. Et cauſa videtur, quia ſua ſtypticitate ſtomachum confortat, et eſt ſicut vniuerſale bezoar venenorum ebibitorum, quia cum de eo potatur & aſsidue quãtitas notabilis. vt. ʒ. vi. vel circa facit ea vomitu de corpore egredi. Et Auer. 5. col. oleum impinguat & augmentat ſubſtantiam hepatis, & generaliter eſt conueniens homini multum ſm ſubſtantiam ſuam propterea cum eo decoquuntur carnes, de quo infra. Ex quo patet, quare religioſi vtentes oleo & nõ carnibus pinguefcunt, ad quod etiam cõcurrit multus & aſsiduus vſus ouorum. nam oua in oleo cocta, noua, tremula multũ pinguefaciunt. vt idem Auer. Et apud nos talia appellant piſcis ouorum, ponuntur. n. vitella ouorũ in patella cũ oleo donec ad aliqualẽ ſpiſsitudinẽ veniant vel tenuẽ, & qm̃ ex oliuis fit, ſuntq; in vſu multũ, hinc de eis aliqua dicamus.

Religioſi cur pigues.

Oliuæ autem ante completam maturationem in aqua nutritæ, & à ſapore ſuo amaro purgatæ, cum ſic ſalitæ fuerint & debite, licet ſint grauis digeſtionis, ſtomachum tamen & appetitum confortant & excitant. Et Auic. Groſſæ earum ſalitæ ſubleuant appetitum, & confortant ſtomachum & generant humorem ſtypticum. Et Tacuinus. Sunt propinquæ vt ex eis generetur humor cholericus & inde accidat fluxus.

De lente. Rubrica. 3.

LENS eligibilior eſt alba & lata & quæ aquam non denigrat, & vſus eius continuus inducit viſus tenebroſitatem, & eſt duræ digeſtionis, mala ſtomacho, & præcipue quando coquitur cũ cortice ſuo, et facit videre ſomnia mala, et nocet neruis, & pulmoni, et diſpoſitionibus melãcholicis, vt quartanę, lepræ, &c. & decoctio eius cum hordeo, ſiue bleta, vel ſpinachijs, ſiue atriplicibus facit vt ſit conueniens nutrimentum, debet. n. decoqui bis, & ſit eius decoctio plurima proiecta prima aqua. Et melior eſt cum oleo q̃ cum carnibus, & cum ea non commiſceat aliquod dulce, qm̃ inducit hepatis oppilationem, & prima aqua in qua decoquitur eſt ſolutiua. ſecunda vero ſtyptica. Vnde Hip. 6. epedemiarum. Lens componitur ex ſubſtantia quę diſtringit ventrem & ex ſubſtãtia quę laxat, & melius eſt ꝙ excorticetur, cum ſit non tantum ſtyptica, & eſt ſanguinis inſpiſſatiua, propter quod conuenit in ægritudinibus ſanguineis cholericis, vt variolis, & morbillis, &c. & minorat menſtrua, & vrinam, quare in fluxu menſtruorum, & vrinæ conuenit, & ſi cum ea ponetur acetum plus infrigidabit, et ſtypticabit, declinat autem ad ſiccum ſecundo, licet in actiuis ſit temperata.

De ſparago, vel aſparago. Rubri. 4.

SPARAGVS Albucaſof de Baldach & Serapion. Inter olera multum nutrit, & maxime hortulanus quia humidior eſt ſylueſtri, & qui inter lapides oritur, eius tñ nutrimentum paucum eſt & nõ boni chimi. Et leui decoctione decoctus naturam mollificat & vrinã prouocat, & eſt ſatis cõueniens ſtomacho, ualet in oppilationibus ſplenis, & hepatis & renis & icteritia, & eius decoctio in doloribus dorſi & ſciæ. Et eius vſus aſsiduus nauſeam inducit.

A Et meliores ſunt conditi cum aceto & oleo, vt Gale. de alimentis dixit.

De ouis. Rubrica. 5.

OVVM GALLINAE ſm Auicen. temperatæ exiſtit complexionis, licet albumen ad frigiditatem, & vitellum ad caliditatem tendat, & ambo humida ſunt, dixit tamen Serapio. ꝙ eſt parum frigidius temperato corpore. ipſum nanq; infrigidat infrigidatione temperata & deſiccat ſine mordicatione, & huius viri opinionem magis laudauit Conciliator in annexo differentiæ. 172. quia conſiderauit quãtitatem frigidorũ. ſ. albuminis teſtę panniculorũ &c. quæ in quãtitate excedunt vitellũ quod ponit temperatũ.

Ouum nanq; multiplicem recipit cõſiderationem. Primo ex generatione. 2. ex ætate. 3. ex tempore. 4. ex quãtitate. 5. ex pręparatione. 6. ex ſubſtantia. Ex generatione melius eſt gallinaceum non gallinaceo genitũ ex gallina temperate carnoſa iuuene. Et quia cõiter vtimur ouis gallinarum & non alijs, de ipſis ſit principaliter ſermo, ſed etiam

Oui multiplex cõſideratio.

B quæ dicentur de alijs ſuo modo intelligenda ſunt cum alia ſapiant naturam eorum. Sed vt habeatur plenior notitia ſciendum ꝙ poſt oua gallinacea laudantur oua perdicis. Poſt illa oua anſerum, quę multum dant nutrimentum, et plus q̃ gallinacia, ſed ad digerendũ ſunt duriora, quare pro ruſticis ſunt optima. Poſt hæc oua ſtrucconis ſunt in odore grauia & dura digeſtioni. Vnde nõ deſino mirari cur Dux Mediolanenſis ſenior eis ita vteretur. In generatione autẽ ouorum deteriora ſunt q̃ pauonum, quia ſunt indigeſtibilia & complexioni humanæ contraria. Ex ætate, quia noua recentia meliora, quia eorum calor naturalis fortis eſt, et calorem naturalem cõfortant. antiqua peſsima. media media modo, & plus & minus ſm elongationem maiorem & minorem à nouis. Ex tempore, vt genita in nouilunio vſq; ad plenilunium alijs ſunt meliora, eo ꝙ humectantur, & replentur bona humiditate, quæ vero econtra contrario modo ſe habent. Ex parte quãtitatis, quia paruula longa, vnde quia paruula habet ꝙ ex animali iuuene

C & pingui, quia alijs paribus iuniora et pinguia pariũt minora, & ex longitudine arguitur fortitudo caloris, & ideo talia bene nutriunt, & calorem naturalem maxime cõfortant. vnde multum adhęreo his verſibus.

Regula presbyteri iubet hoc pro lege teneri.
Quod bona ſunt oua paruula longa noua.

Presbyterorũ regula.

Quidam tñ conantur defendere ꝙ maiora ſunt meliora ſed non video ſic expreſſam rationem. Ex præparatione quia decocta in aqua ſorbilia, & tremula ſunt cæteris meliora, aſſata in cinere ſunt groſsioris chimi, & tardę tranſitionis, & ex cinere & igne amittũt humiditatem naturalẽ quæ eis reſeruatur ſi in aqua coquantur. Frixa vero in patella peſsimũ habent nutrimentum, & multũ alteratur eorum complexio, & in fumoſitates & humores cholericos malos cito conuertuntur. Dura vero difficulter digeruntur & tarde tranſeunt, licet plus nutriant ſm Almanſo.

Ex parte ſubſtantiæ, quia ſubtiliora ſunt gallata nõ gallatis propter ſpermatis ſubſtantiam & eius calorẽ, & ideo

D facilius digeſtibiliora, vt dictũ eſt. vnde alijs paribus eligibiliora. Oua nanq; ſunt maxime nutriẽtia, vt quarta primi primo cap. qm̃ ſm ſe tota in ſubſtantiam conuertũtur, & parum ſuperfluum ab eis reſecatur. Conueniũt in omni ægritudine & maxime ſubueniunt debilibus.

Sed notandum ꝙ quia vitellum ad caliditatẽ declinat, & ex modo ſuæ ſubſtãtiæ eſt facile inflammabile, hinc in febribus & in ægritudinibus calidis prohibetur. Sed exiſtimo ꝙ ſi alterãtur vt conſuetũ eſt ſecure dari poſſunt, vt ꝙ per horas ſex vel circa infundantur in aqua frigida. Valent in fluxu ventris maxime ſi in aceto coquãtur, & ſi fiat epithema ex albumine prohibet corruptionem colorisã ſole et remouet eũ. Vnde prima tertij de cura ſode. Et pone cibum ipſorum qui habeat infrigidationem, humectationem, & ſubtiliationem, vt ſunt vitella oui. & cõſidera.

Ouorũ præparatio, ſeu alteratio.

De citro. Rubrica. 6.

CITRVM & ſi non ſit apud omnes in vſu, tñ apud nobiles

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTOR. EMANUELE

biles hodierno tẽpore cum cibariꝭ & aſſatis comediſ, quare de eo aliquid dicendum eſt, immo Serapio quantum ad totam ſubſtãtiam ipſum enumerat inter ſimplicia temperata. nam ipſum eſt compoſitum ex triplici parte, corticali ſcilicet, quę pomi calida in primo. & carnea quę cũ cortice tenetur, & hanc aſſerunt quidam frigidam, nonnulli calidam. Quam etiam calidam exiſtimo ſaltem in primo, qm̄ ſapore dulcis cum quadam aromaticitate. Ex parte. 3. quæ dicitur acetoſa in qua ſunt grana ſeu ſemina eius quæ ab hominibus frigida & ſicca ponitur in. 3. de qua fit ſyrupus de acetoſitate citri contra inflammationes febrium. Vnde ex frigidis cũ calidis ſic iunctis componitur mediũ, ſcilicet temperatum &c. quare ipſum poteſt dici temperatum. Verum ſi ponderantur partes corticales & carneę ipſæ vincunt in maſſa acetoſas, quare dicere ipſum declinare ad latus caliditatis nõ eſt inconueniens magnum. Sed ego vereor inter authores me ponere qui voluerunt eum ſm totam ſuam ſubſtãtiam graduare. nam ſtatim deſcendunt ad graduandum ipſum ſm partes eius, non ſm totum. vt Auic. &c. De cortice eius fit ſyrupus ſtomachũ vehementer confortans. Caro eius qua vtuntur nobiles eſt guſtui delectabilis. eſt mala ſtomacho, inflatiua, tardę digeſtiõis, & facit vtentes ea poſsidere colicã. Remouetur eius nocumentum ſi cum almuri hoc eſt cum ſalſamento ex dulci et acetoſo cõfecto comedatur. Item cum melle nutrita eſt ſanior niſi in plurima. Et oportet quidem vt citrum comedatur ſingulare ꝙ nõ miſceať cibo ante ſe nec poſt ſe. Aui. cortex tñ eius iuuat ad digeſtionẽ qñ commiſcetur cibis, ſicut ſemina eius, ipſe tñ non digeritur propter ſui duritiẽ. Acetoſitas eius valet ad faciendum appetitum maxime in ſtomacho calido & ſedat vomitũ cholericum. Cortex citri cum ponitur in pannis prohibet eos à corruptiõe tinearum. Similiter eius odor rectificat aerem et peſtilentiam.

Citri cortex ꝓhibet veſtes à [redacted] tione.

De farre. Rubrica. 7.

Far est temperatum, cuius nutrimentum eſt medium inter nutrimentum hordei & frumenti, & ſimiliter quantũ ad qualitates alteratiuas, plus tñ nutrit q̃ hordeũ. Nutrimentum vero eius eſt viſcoſum, & remoueť hoc nocumẽtum ſi cũ zucchare præparetur. De eo pauca ſcribo quia minima inueni. nã non video authores de eo longam facere mentionẽ, licet moderni medici eo multum vtãtur.

Fortis præparatio.

De lupulo. Rubrica. 8.

Lupulus & ſi magis ſit medicina cibalis q̃ cibus, quia tamen plurimi eo vtuntur loco ſparagorum cum eiſ carent, & in ferculo etiam, hinc de eo aliquid dicere arbitratus ſum, & ſi pauca de eo inueniam. Ioannes. n. Meſ. de conſolatione medicinarum eum ponit eſſe ſpeciem volubilis, eſt æqualis declinans tñ ad frigiditatẽ. Sed aduertendum ꝙ leblebi eſt lupulus, vt exponit Gentilis de cura putridę in generali, prima quarti. de quo dicit Habẽ. meſuai. ꝙ eſt calidus in medio primi gradus, & ſiccus in principio eiuſdem. Alcanzi vero eum pronuntiauit frigidum. et Habi. ſimiliter, nõ credo tamẽ inter hos uiros eſſe ſenſibilem differentiam, ſed tu conſidera vt de ſimilibus ſæpe dictum fuit. Purgat choleram citrinam, & ideo mundificat ſanguinem ab ea, & etiam purgat choleram aduſtam, prouocat vrinam, eſt inflatiuus. Remouetur nocumentum cum decoquitur & elixatur præcipue cum ſteterit in infuſione in aqua caſei, & tunc ſi recipiatur de illa aqua vſq; ad. ℥. x. cum penidiꝭ ſoluit ventrem.

Lupuli præparatio.

De cibis calidis in primo, ſiue humidi ſiue ſicci fuerint cuius rubricæ ſunt viginti quatuor. Cap. III.

De frumento vel tritico. Rubrica. 1.

FRumentum calidum in primo, temperatũ in humiditate & ſiccitate, & melius eſt nouũ bene maturũ, plenũ ſiue ponderoſum, coloris aurei. Et dicitur nouum &c. ad differentiam veteris quod. xiiij. menſium & vltra, quia de eo naturalis caliditas & humiditas conſumpta eſt, quapropter redditur ſiccum, parui nutrimenti ad digerendum durum. Et per nouum intelligo quod eſt triũ menſiũ ad minus, et. xij. ad plus, quia quod eſt vnius menſis vel circa, quia nondum humiditatem accidentalem à terra acquiſitam depoſuit, eſt inflatiuum, durę digeſtionis ventoſitatem, & rugitum in ventre faciens. Et quod in terra non valloſa, in pingui ſeu craſſa naſcitur pinguius, ponderoſius, & nutribilius, quod vero in macra macrius, & minus nutriens, & eſt nutribilius omnibus aliꝭ granis, & ſanguis ex eo generatus eſt temperatior ſanguine, qui ex aliꝭ granis generatur, & hoc eſt propter ſimilitudinem ipſius ad corpus humanum. Et elixatum inflatiuum eſt difficilis digeſtionis, ſi tñ digeritur nutrimẽtum eius plurimũ exiſtit. Et Auer. 5. col. Frumẽtum coctum cum aqua eſt groſſum, viſcoſum, oppilatiuuum, durũ digeri plus alia re & eſt valde malum. Farina frumenti quæ recens eſt calidior eſt frumento, & eius caliditas ad principium ſecundi peruenit, uel ſaltẽ ad finem primi propter caliditatẽ quam in mola acquiſiuit, & ſicca in fine primi propter eandem cauſam. Antiqua vero minus calefacit & plus exiccat. Media vero medio modo ſe habet. Ex quo infertur ꝙ panis de farina tali eſt corpori magis conueniens.

Farina recẽs calidior tritico.

De furfure. Rubrica. 2.

Furfur calidæ complexionis, minus tamẽ medulla frumenti & eſt calidum & ſiccum in primo. & eius ſorbitio lenit ventrem maxime cũ zucharo rubeo, vt. ℞. pugillos. ij. furfuris & aſpergãtur aqua, ita vt furfur ſit bene humectatum, & permittatur ſtare. viij. horis vel circa, deinde exprimatur, de qua expreſſa accipiatur quãtitas vnius mediocris paraſpidis, cui infundatur. ℥. ß. zuchari rubei, deinde calefiat & bibatur. Et ſi furfur ponatur in lacte, inde nutriatur, deinde exprimatur et coletur & decoquatur, vt fiat iuſculum, eſt cibus valde nutritiuus, pectora & pulmonẽ à viſcoſis humoribus purgat, & eſt optimus cibus pro pauperibus hæc patientibus.

De nebulis. Rubrica. 3.

Et quia nebulæ ex farina fiunt frumenti, hinc de eis conueniens hoc loco fuit dicere. Diuerſificantur in earum factione, quia quædam fiunt cum zucharo, quædam ſine. Quædam cũ zucharo & aniſo. Sine zucharo ſunt malę præcipue pueris, ſunt enim materia vermiũ, cum zucharo minus malæ, ſunt. n. correctę à viſcoſitate propter zucharum, & ab inflatione propter aniſum. Conualeſcentibus pluribus non potentibus comedere & omnino appetitu carentibus proficiunt miro modo. Vnde interdum concedendę ſunt vt virtus ex aliquo aliquãdo refocilletur. Ego nanq; in fluxu ventris conceſsi præparatas cum aqua roſ. & puluere corallorum & margaritarum.

De riſo. Rubrica. 4.

Risi vel riſum calidum in primo, ſiccum in ſecundo, multum prebens nutrimentum, ad quandam declinãs ſiccitatem. Et quia corpori aliqua infert nocumenta, maxime quia ventrem valde conſtringit, hinc habeo modum corrigendi eius nocumenta & modum ipſius præparationis, & eſt vſus eius etiam in ſanis. Infundatur riſum per noctem in aqua furfuris, deinde exprimať fortiter vt partes corticales in quibus conſiſtit ſtypticitas magis in ſtypticitate diminuãtur, deinde in lacte amygdalarũ decoquatur quouſq; diſſoluatur & fiat chiſt, & cum zucharo comedatur. Et dicitur in lacte amygdalarum, quia in lacte ouino decoctum eſt oppilatiuum. Lac. n. amygdalarum ſm authores, eius ſtypticitatem remouet. Eſt tñ non facilis digeſtionis propter quod non conuenit niſi ſtomachus fuerit fortis virtutis ad cibos. Valet in vlceribus & punctionibus inteſtinorum vt dyſenteria, & aliꝭ ẽt fluxibus, vt diarrhæa. Et vſtulatum magis conſtringit & non infuſum, vt ſupra. Et ſimiliter valet ſi ex eo clyſtere fiat. Conſimiliter ſi cum carnibus pinguibus decoquatur multum nutrimentum dat. Propter quod dixit Gal. ꝙ addit in ſpermate, & eius vſus vrinam, fæces, & ventoſitatem minorat.

De caulibus. Rubrica. 5.

Caulis calidus eſt in primo ſiccus in ſecundo, &

meliores, & ſtomacho minus nociuæ ſunt ſummitates, & magis prouocatiuæ. Et meliores ſunt hyemales, nam qui æſtate oriuntur ſunt mali ſtomacho, & acutioris ſaporis. Et humidius eſt corpus folijs. Sũt parui nutrimẽti, ſed ſtomacho non multum conuenientes, & eius vſus eſt tardæ digeſtionis. Et ſanguis ex eo genitus malus eſt, quia turbidus & melancholicus. Et cum bulliuntur bullitione leui & comeduntur, laxant ventrem & prouocant vrinam, & maxime aqua decoctionis caulium non lotorum cũ oleo & ſale. Et cum bulliunt bullitione multa, & ſi bis proijciatur aqua retinent ventrem. Remouetur autem multum et diminuitur eorum nocumentum ſi decoquantur cum carne pingui maxime pecudum, aut porcina, aut gallinis pinguibus abiecta prima aqua, aut oleo, et ſale. Et ſunt ciminum, allium, coriandrum, & aniſum ſicut ipſorum theriaca.

Vocem clarificant, quia deſiccant humiditates capitis, & alleuiant linguam grauatam phlegmate. Conferũt tuſsi antiquæ, prouocant vrinam, & menſtrua. Et ſemen eius occidit lumbricos, & ſedat ebrietatem, inducit tenebroſitatem oculorum maxime ſiccæ complexionis, facit videre ſomnia mala. Et in fine omnibus vuluæ doloribus ſm medicinam conuenit. Et caulibus ineſt proprietas prohibendi eleuationem vaporum ad caput, prima tertij. de cura doloris capitis ex ebrietate.

Braſsicę vis contra ebrietatem.

De cicere. Rubrica. 6.

Cicer album calidum eſt & ſiccum in primo. & pręcipue medij temporis, aut antiquum. Et dico medij temporis aut antiquum, quia credo ꝙ nouum ſit humidum. Vnde Serap. dixit ipſum fore humidum, quod de nouo cũ credo intellexiſſe. Idem Iſaac humidum in medio primi. Eſt multum nutritiuum, & nutrimentum eius non eſt bonum, & fortius eſt nutrimento fabarum, non facile digeſtibile, maxime quando comeditur cũ cortice ſuo vt moris eſt. Debet enim decoqui vſque quo veniat ad certam ſpiſsitudinem mediam inter tenuem & iunctam, deinde colari, & ſic abiectis corticibus facilius digeritur.

Conuenit in ægritudinibus phlegmaticis maxime vbi non fuerit vehementia febris. Nutrit multum pulmonem maxime abiecto cortice plus ꝙ alia res, & ideo fiunt ſorbitiões ex eo. Cõuenit hydropicis, ſpleneticis, hepaticis &c. ſed magis nigrum. Eſt inflatiuum et uentoſitatem faciens, quæ inflatio pipere remouetur, aut alio ſimili ventoſitatẽ carminante. Et licet tam nigrum ꝙ albũ ſit lactis augmentatiuum, & ſpermatis, ſicq; vrinæ prouocatiuum, Placuit Iſaac in his tribus virtutibus laudare nigrum plus ꝙ albũ propter dulcedinem albi & ipſius ſaporoſitatem maiorẽ, nigrum tñ eſt albo fortius, & rubeo, vnde rubeum eſt medium inter hæc. Et hoc forte medium voluit laudare Aui. quod eſt cæteris melius, & digeſtibilius: & nõ ſit multum antiquum neq; multum nouum. et prouocat vrinam cum ſubſtantia ſua dulci, & ſoluit cum ſubſtantia ſua nitroſa. Vnde dixerunt antiqui ꝙ in ſuperficie corticis eorum eſt humiditas baurachia cum caliditate ſubtili quę tollitur in ebullitione. Et eſt alia humiditas ꝗ ſedet in intrinſeco corpore eorum, & eſt dulcis nutritiua multum ſed inflatiua. Si ergo coxeris lib. i. cicerum conſeruantium adhuc nitroſitatem ſuam cum lib. xx. aquæ tũc erit eorum aqua potus medicinalis abſterſiuus, aperitiuus oppilationũ, ſanatiuus præcordiorum nutritiuorum, & viarum vrinæ, frangitiuus lapidis in eis. Et ſi vlteriorem recipit decoctionem vſquequo veniat ad ſubſtãtiam ſpiſſam mediam inter tenuẽ & iunctam, vt ſupra eſt cibus bonus phlegmaticis ægritudinibus vt ſupra, verum dari debet colatum.

Piper flatũ diſcutere.

Et vltimo notandum ꝙ Auic. dicit. 2. can. proprio ca. ꝙ non comedatur in principio cibi, neq; in fine, ſed in medio eius. Et hoc dictũ non videtur in ſe habere rationem, & ideo credo literam corruptam. Et ꝙ Auic. voluerit laudare cicer medij tẽporis reſpectu antiqui & noui, aut cicer quod eſt rubeũ, quia hoc eſt mediũ, ut dictũ eſt. conſidera.

Auic. litera corrupta.

De amygdala. Rubrica. 7.

Amygdala ad pręſens ſic diſtinguatur, quia quędã eſt dulcis, quædam amara. Dulcis eſt duplex, quædam matura, quædam viridis non matura. Dulcis matura eſt calida & humida in primo, & in prima mãſione primi. Et dr̃ in prima manſione primi, quia Auic. placuit vt ipſa dicatᷓ ad æqualitatem tẽdere. Et idem Auer. c. col. Iſaac vero vt ſit calida & humida in medio primi. cui nõ parum authoritatis adhibendum, cum de his non paruam ſollicitudinẽ habuerit. Volẽs igitur inter hos viros mediare, et quodammodo ipſos aliqualiter recõciliare dicebam in prima manſione primi, quia illa mãſio videtur ſapere quodammodo naturam vtriuſq; temperati. ſ. & medij primi gradus. Pręterea. Ita parua diſtantia vr̃ eſſe inter temperatum, & tale in prima manſione primi, vt quibus temperamentum debetur, poſsit & tale in prima manſione primi conuenĩeter exhiberi. Et ſimiliter dicatur de tali in medio primi reſpectu talis in prima primi. Et ego video ſatis ex his hos uiros reconciliatos, nec hoc miretur proteruus, quia non multũ proficiet: & huius ſententiæ fuit Serap. cum dixit authoritate Gal. Virtus eius prima eſt temperata cum caliditate, et authoritate Archigenis et Sindazar, ſunt calidi et humidi in primo. Et amygdala noua bonum prębet nutrimentum, licet paruum, & oleum eius leuius eſt corpore ipſius. Augmentat ſperma, & ſubſtantiam cerebri, facit ſuauiter dormire, mundificat vias vrinæ, & eius acuitatem, & ardorem remittit. Et vſr̃ eius vſus corpus impinguat. Confert tuſsi antiquæ, aſthmati, pleureſi, et ſputo ſanguinis. Similiter earum oleum & ſiccæ ſunt non facilis digeſtionis & difficilius nucibus digeruntur, ſed nuces facilius in cholerã conuertuntur, ad quod concurrit eius oleoginoſitas. Hæc autem duo nocumenta remouentur per impoſitionẽ earum in aqua calida, in qua dum ſteterint per duas horas vel ad minus per vnam cortices abijciantur. deinde cum panno mundo leuiter exprimantur. & ſic remouetur eius cortex primo, rõne cuius erant duræ digeſtionis ſm maiorem partem: ſecũdo oleoginoſitas eius, quæ in aqua remanet, propter quod tutius in ægritudinibus poterunt adminiſtrari. ſi tñ per noctem ſic emundatæ in aqua teneantur cõuenientiores erunt. Comedantur autem cũ zucchara aut melle, quia facilius digeruntur, & à ſtomacho citius egrediuntur. Dulces virides ante formationem corticis interioris ſunt teneriores, & laudabiliores propter earum aquoſitatem, quæ cum comeduntur gingiuas confortant, & calorem ſtomachi refrigerant. De amaris autem, quia non dantur loco cibi, ſed loco medicinæ hinc de eis nihil ad preſens, & conſimiliter de antiquis rancidis.

Auicẽnæ & Auer. atq; Iſaac conciliatio.

Amygdalarum ꝑ ræparatio.

De auellana. Rubrica. 8.

Auellana reperitur dupliciter, humida ſcilicet, q̃ recens, & ſicca ſiccę complexionis. vt vr̃ innuere Auic. ad caliditatem quandam & paruam ſiccitatem declinat. Ita vt videatur poſſe dici ꝙ calida ſit & ſicca in primo. licet quidam eam exiſtiment calidam in ſecundo & humidam in primo. Et licet ita ſit ꝙ calidæ & ſiccæ complexionis exiſtat, nõ tñ priuatur humiditate extranea, qua redditur ventoſitatum factiua vt infra. Vnde credo ꝙ recẽs ſit declinans ad caliditatem & humiditatem, propter quod eſt ſtomacho nociua, & facilius digeritur. Præterea. Quia dulcior & ſapidior melius à virtute ſtomachi amplexatur & melior ex ea eſt domeſtica, & quæ citius enucleatur. Et dicit Auic. authoritate Hippo. ꝙ ipſa in cerebro facit augmentum. & Dioſco. ꝙ corpori ſano pinguedinem affert. Et. 14. tertij. de rebus conuenientibus hepati dicit, ꝙ auellanæ conferunt omnibus hepaticis, qñ non ſunt vehementis caliditatis, & ſunt aperitiuæ: & earũ chimus eſt bonus. In auellana vero eſt ſubſtantia frigida terrea plus ꝙ in nucibus, ꝓp quod difficilioris ſunt digeſtionis & tardioris.

Sed diceres qũo ſunt boni chimi, et impinguatiuę, & cerebro ita augmentum facientes ſi ſunt tardæ et difficilis digeſtionis. Pro iſto dicendum ꝙ auellana humida, ſiue recens aut ſicca adhuc in duplici reperitur differentia, quia quædam ſylueſtris, quædã domeſtica. Domeſtica eſt longior, ſubtilior, corticẽ ſubtiliorẽ habens, leuior, & ſaporoſior.

ſior. Syluestris rotunda, breuis, inſipida, corticem durio- rem habens, terrea, grauis. Ad propoſitum de primis intel lexit Auic. 14. tertij. & Dioſ. & Hip. de cæteris. Aui. ſecun- do can. & Serapio tranſeat pro nunc iſta ſolutio. Eſt mala ſtomacho et difficilis digeſtionis, vt dictum eſt. Sed huius cauſæ maxima pars eſt cortex eius, à quo ſi mundetur, fa- cilius valde digeritur, multiplicat vētoſitatem, & hoc no- cumentum per vſtulationem ab ea remouetur, ex ea gene ratur cholera, minus tñ ꝙ̃ ex nucibus, qm̃ non eſt cum dul cedine ſua tanta participās vnctuoſitate. pp quod nō con- uenit in ægritudinibus cholericis, ſed in phlegmaticis ma- gis non exiſtente febre. Credo tñ ſi excorticētur eo modo quo dictum eſt de amygdalis non inconueniēter eas exhi- beri in febre phlegmatica. ſed tu conſidera.

Auellanæ loco aux. Auellana excorticata vt dictum eſt piſtatur, & cū aqua mellis, vel melle eſui exhibita tuſsim curat antiquam, quę ſi ſola comedatur & cum cortice tuſsim prouocat. Et ſi co meditur cum rutha & ficubus valet contra venenum, ita vt etiam contra aerem peſtiferum & venenoſum. & mo- derni hoc medicamine vtuntur ponentes loco auellanę nu cem, vt infra de nuce dicetur.

De apio. Rubrica. 9.

ET LICET apij ſex ponantur ſpecies ab authoribus noſtris, tamē ad præſens ſermo tm̃ erit de apio domeſtico. quod in vſu cibariorum hominibus conuenit, & eſt alijs ſpeciebus melius. Et tale ponitur calidum in primo, ſiccū in ſecūdo. Iſaac tamen ipſum ad tertiū gradum caliditatis eleuauit. Eſt conueniens hepati, et ſpleni, aperiendo eorū oppilationes, & eructuationem mouet pp ſuam reſolutio nem. Et ſubſtantia radicis eius non eſt velocis digeſtionis & eſt ſtomacho magis conueniens alijs ſpeciebus, & eius radix fortior ſemine, & ſemē fortius folijs. Vnde etiam ex hoc conciliari poſſunt Iſaac & Auic. vt ꝙ Auicenna de fo- lijs, Iſaac de radice intellexit. ſed credo ꝙ Aui. ēt de radice intelligat. & tu cōſidera. Eſt ſubtiliatiuum, inciſiuum, ape ritiuum, vrinę, & mēſtruorum, & libidinis prouocatiuū, propter quod malum eſt prægnātibus, & lactātibus. vnde eis prohibetur, quia incitat nutrices ad coitum, & lac earū abſcindit & corrumpit. odorem oris efficit bonum, quare patientes fœtorem oris cū principes alloqui volunt ipſum maſticent. Et eſt ex eis quæ temperant frigiditatem lactu- carū, licet magis in hoc vtamur petroſellino. ex quo poſt purgat renes, veſicam, & matricem. Et ineſt proprietas ſe mini apij montani, vt ventrem in colica laxet. Inducit epi lepſiam, & aggregat ſeu coadunat humores membrorum totius ad ſtomachum propter quod redditur nauſeatiuū, & vomitum faciens. quare eius vſus in cibarijs non eſt lau dandus, & commiſtio lactucæ cum eo remouet magnam partem ſui nocumenti. Et ſcias ꝙ non debet comedi tem pore quo mouētur animalia uenenoſa, tempore, ſcilicet ue ris, quia aperit vias & iuuat ad tranſeūdum, valet interius venenū in ægritudinibus phlegmaticis. Et ſcito ꝙ triſo- lium eſt ſpecies apij. Controuerſia autem quæ videtur in- ter Auic. & Iſaac, videtur ſic ſuperficietenus ipſum Iſaac commouere cum dicit. Apium quod naſcit in loco humi- do aquoſo eſſe domeſticum & digeſtibile, minuſq; ſtypti cum, & cæteris minus calidum. De quo fortaſſe loqueba- tur Auic. Et tu hæc & ſimilia ſemper conſidera. non enim in actu phyſico hæc paruam faciunt diuerſitatem.

Auic. & Iſaac cōciliati.

Apij vim in frementia.

De boragine vel bugloſſo. Rub. 10.

BORAGO calidæ & humidæ cōplexionis in primo, & in prima manſione ſaltem ſm caliditatem, licet ſm humi- ditatem videatur eſſe in tertia. Eligibilior eſt cocta non cocta. Et vtilis eſt cum commiſcetur cum lactuca contem perando eius frigiditatē, & generādo bonum ſanguinem.

Valet in ægritudinibus melancholicis lætificando cor. vnde lætificat melancholicos abſq; cauſa ſi commiſcetur cū uino quod eis in potu tribuitur. Solet enim de ea dici. Agit borago gaudia. Borago cōfert cardiacis, ſyncopizan tibus, triſtibus. Confert etiam in ægritudinibus cordis ca- lidis ſi cum ea commiſcetur lutum armenū, & zuccharū.

Borago gaudia facit.

E Et æſtimauerunt multi eius vſum multum conferre ad fir mandum memoriam.

De bliti. Rubrica. 11.

BLITON calidæ & ſiccæ complexionis. valet in ape- riendo oppilationes hepatis maxime ſi ſit de groſsis hu- moribus ſed eſt laudabilis nutrimenti, & parui vt cætera olera & ſtomacho nocens propter humiditatem multipli cem accidentalem. Remouetur aūt eius nocumētum ſi in aqua coquantur, & condiantur cum aceto & oleo ompha cino, aut oleo cōi, aut amygdalino & ſale. & Hippo. Apo- zima blitonis ſolutiuum eſt, corpus eius conſtipatiuum.

De butyro. Rubrica. 12.

BVTYRVM calidum, & humidum in primo. & gra- dus humiditatis altior eſt gradu caliditatis. Melius ex eo eſt ouinum. Reperitur butyrum in multiplici differen- tia, qm̃ aliud crudum, aliud coctum, aliud recens, aliud an tiquum. Natura cocti eſt ſicut natura crudi recētis. verum tñ eſt calidius propter ſalis admiſtionem. Recens vero eli- F gibilius & minus calidū ꝙ̃ antiquum, nullum tñ ipſorum primum gradum tranſcendit. & quanto plus antiquatur tanto calidius efficitur & magis mundificatiuum, & recēs quanto recentius tāto plus nutritiuum. Et eius effect⁹ eſt ſicut effectus olei recētis, & ſiſr veteris in caliditate, modo autem in ſiccitate. Et plurimi hominū eo loco olei vtūtur.

Butyrum quoq; corpus nutrit et impinguat. Et confert tuſsiētibus ex cauſa frigida proprie cū amygdalis & zuc- charo eſt mundificatiuum & maturatiuum, propter quod cōuenit in pleuriſi, & peripleumonia. veruntñ cum eſt ſo- lum eius mundificatio minor eſt maturatione. verum cū zuccharo admiſtū, aut melle econtrario facit, ꝓpter quod ſic admiſtum ſcreatum reddit facile. Butyrum ſtomacho nocet, quia villos ſtomachi mollificat, & relaxat, & non aſſuetis nauſeam facit, vt cætera vnctuoſa.

Butyrū loco olei.

Vnctuoſa nauſeam parere.

Præterea, quia aereum eſt natat ſuper cibum in ſtoma- cho ſicut oleum ſuper aquam. quare cibis groſsitatem tri- buit & viſcoſitatem, propter quod difficilius digeruntur, G & cibos digeri incipiētes lubricat, & deponit à ſtomacho poſtꝙ̃ coctionis tēpus non compleuerint. Remouetur aūt nocumentum eius ſi cum eo commiſcētur ſtyptica & ſto- machum confortantia. Eſt maturatiuum et reſolutiuum apoſtematū, maxime in corporibus teneris, & medijs. in duris autem aliqualem operationem inducit, vt. 5. col.

Eius vſus ſoluit ventrem. Et butyrum Teruiſinum no- ſco cuius vſus ſoluit ventrē, & rationabiliter cū ſit leniſica tiuum. & eius potus eſt theriaca omnibus venenis. & cū linitur ex eo caro gingiuarū infantium admiſto melle fit facilis ortus dentium non minus ꝙ̃ cum cerebro ædi, vel leporis, licet fortius inter hæc lac canis.

Butyrū teruiſinū quid poſsit.

Dentes facilis ortus facientia.

De caſeo. Rubrica. 13.

CASEVS multas habet differētias, quoniā quidam re cens, quidam antiquus, quidam medius. Item recentiū, quidam ſalitus, quidam nō ſalitus. Item quidam ex oue, quidam ex vacca, quidam ex capra, quidam ex alio anima li. ſed de hoc in fine capituli. Recens non ſalitus frigidæ H & humidæ complexionis exiſtit in tertio. vt Aui. placuit. Iſaac ipſum ſcripſit quaſi vicinum primo. & ſi ipſum in ſecūdo poneremus non eſſet error. Hic autem cæteris me- lior habetur, eſt ſtomacho bonus, vel ſaltem nō nociuus, nutritiuus, impinguatiuus, facile ad mēbra tranſiens, ven trem mollificans mollificatione temperata.

Caſeus recens ſalitus cum æqualitate, propter ſalis ad- miſtionem ad aliqualem caliditatē tendere videtur. & hic ſtomacho fortaſsis priori nō minus gratus exiſtit, & iuua- menta habet vt primus, licet non ita efficacia. Et dr̃ cum æqualitate, quoniam ſi fuerit notabiliter ſalitus eſt mino- ris nutrimēti, malus ſtomacho, quia mordicatiuus, & eſt macrefactiuus, & maxime qui fit ex lacte vaccino.

Caſeus vetus ſalitus calidæ & ſiccæ complexionis, ab- ſterſiuus, mundificatiuus, humoris cholerici multiplicati uus, & ad digerēdum grauis. vnde Iſaac, Caſeus vetus ca- uendus eſt, quia non eſt bonus ad nutriendum, nec ad bo- num

A num ſauguinem generandum. ſed eſt cauſa generandi lapidem in renibus, & ueſica, quia habet ſecum materiam lapidis & agens iuuans ad petrificādum, quia caliditatem conſurgētem ex ſale & coagulo. Et de tali dixit Raſis, ꝙ in modica quantitate ſumptus poſt cibum irritat appetitum, & ſtomachum corroborat, præcipue poſt cibos ventoſos & pingues. & de tali fortaſſe loquitur verſus.

Caſeus eſt ſanus quem dat auara manus.

Medius vero medio modo ſe habet inter hæc extrema. Et diuerſificatur ſm ꝙ participat magis, aut minus extremis. & eligatur ille qui non extenditur, vt viſcum, neq; eſt cito frangibilis declinans ad dulcedinem & ſuauitatem & qualitatem in ſale, qm̄ talis non remanet in viſceribus plurimum. & hic competit omni ætati, tempori, regioni &c. debetq; habere conditiones in verſiculo notatas.

Caſeus non albus, non argus, ſed magdalenus.

De iuuamentis autē et nocumentis eius ſubſcribo vſq; quo complebit diſputatio de eo, quæ mouetur pp varias authoritates, quæ de eo inueniuntur. B Et quia ſępe medici in conuiuiis de ipſo poſtulantur. Eſt dubitatio talis, utrum caſeus ſanis corporibus conferat an noceat. Et ꝙ noceat arguitur authoritate Hipp. & Gal. 4. regiminis acutorum in fine. ubi aſſerit caſeum eſſe generatiuum uentoſitatum, oppilatiuum, & quod acceſsionem cibariorū facit, & humores crudos generat &c. & Iſaac in dięctis particularibus circa finem. Caſeus inquit vſr peſsimus, ſtomachi grauatiuus, digeſtioni difficilis. & 2. can. vt ſupra. Generat lapidē in renibus. Et Gale. in libello de euchimia & cacochimia, ſunt caſei oēs groſſorum humorum generatiui. Et 3. de alimētis. c. de caſeo. Et omnium caſeorum cōis accuſatio eſt humorum cacochymiā generare. Ad oppoſitum eſt Aui. 2. can. & Serap. de ſimplicibus. & Raſis. 3. Almanſoris. & Iſaac de dietis. Omnes enim hi caſeum laudant vt ſupra.

Caſei vſus continuus malus.

Pro his breuiter dicendum ꝙ continuus vſus caſei malus eſt, & ab authoribus blaſphematus maxime in nō conſuetis. Nā in his qui aſſueti ſunt, vt ſclauones etc. ſecus eſt, C & hoc voluerunt authores dum caſeum non laudauerunt. Caſeus aūt interdum & in modica quātitate ſumptus laudatur vt obſeruetur conſuetudo. Itē propter delectationē cibariorum cum quibus commiſcetur, vt ſunt laganæ, artocreæ & huiuſmodi. Item p̄p cibi compreſsionem poſt alia fercula laudatur. Et pp hanc vltimam cauſam eū maxime laudauit Raſ. 3. Alman. vt ſupra. Et in ſumma nocet aſſuetis, nec eo pueri nutriri debent, & ſi eo continue vtuntur inducit oppilationem viſcerum, ſe. putridas, hydropiſim, ap̄ata. generat aūt lapidem in renibus & dolorem iliacum, & cholericam poſsidere facit. & ſi fuerit multum ſalitus interdū in corporibus diſpoſitis veſicę excoriationem inducit, & quod deterius eſt ex ſe infirmitates conſurgunt ex vſu eius continuo. Sed vltimo reſtat difficultas, quam ab authoribus non inuenio diſcuſſam, an. ſ. pecorinus ſit melior caprino. ſ. & vaccino, aut econtra. Nam ab Aui. in ſuis areolis conſueuit dici. Et eligatur, & hanc electionem de caſeo tacuit.

Caſei electio qualis.

D Sed quod ouinus ſit melior arguitur, quia ille caſeus eſt melior, qui cæteris paribus ex lacte fit meliori. ſed lac ouinū eſt melius. ergo. maior ex ſe vr̄ nota. & eſt Auer. 5. col. c. de lacte. minor probatur, quia lac naturam & complexionē animalis cuius eſt imitatur, et Iſaac de dięctis capit. de lacte. ergo qualis eſt proportio naturarum & complexionum animaliū inter ſe, talis debet eſſe naturę et complexionis lactis earundem. ergo ſicut complexio ouis eſt melior complexione capræ & vaccæ, quia ca. & hu. capra & vacca frigida et ſicca. ita complexio lactis ouis complexione lactis capręvaccæ &c. Et confirmatur ex practica & vſu cōi, qm̄ plus cæteris caſeus laudatur ouinus. Itē Iſaac de dięctis. Lac ouium laudabiliſsimum. Sed ꝙ caprinus ſit melior arguitur vt ſupra, quia ex lacte fit meliori. nam lac caprinū ab omnibus authoribus temperatū ſcribitur in ſecūdo can. c. de lacte. temperatum autem cęteris videtur melius. igitur &c. Item oēs plus lac caprinū ouino cōmendant, vt eſt cōi conſuetudine inductum, quam

Lac naturā & tempera mētū cuius ē aialis imitatur.

non ſine ratione ſic ab omnibus firmari arbitrandum eſt.

Sed ꝙ vaccinus melior ſit arguit̃, quia in vaccino plus reperitur de butyroſitate q̄ in ouino. ſed butyroſitas ipſa cum ſit calidæ & humidæ complexionis, remittit frigiditatem et ſiccitatem partis caſealis. ergo vbi plus erit de butyroſitate, facit vt pars caſealis minus à cōplexione hominis ſiſtet, & per cōſequens talis caſeus naturę humanę erit conuenientior. Item lac vaccinum eſt ouino nutribilius, ergo et caſeus. conſequentia vr̄ tenere ex hoc, quia qualis eſt habitudo lactis ad lac &c. & aſſumptum eſt authorum de lacte loquentium. Et tūc vltra nutribilior. ergo melior. patet conſequentia, cum alimentum ad finē nutricationis inuentum ſit. Pro reſponſione ad dubium, & eius declaratione præmittantur primo quædā ſuppoſitiones. ſecundo concluſiones. Prima ſuppoſitio. Aliis paribus caſeus ouinus vaccino eſt terreſtrior, patet ſuppoſitio ex Iſaac de dięctis vniuerſalibus. c. de lacte. Secunda ꝙ melioris odoris eſt lac ouis lacte vaccino, licet lac ouium ſit grauioris odoris lacte vaccino. Suppoſitio experientia nota eſt.

Alimētum nutritionis gratia inuē tum.

Tertia. dulcioris & ſuauioris guſtus aliis paribus eſt ouinus vaccino. Quarta. minus viſcoſus eſt ouinus vaccino. hæ ſuppoſitiones patent experientia.

Prima concluſio. aliis paribus minus malus eſt ouinus vaccino. & ſi licet dicere ſalubrior eſt vaccino. patet concluſio ex ſuppoſitis, & ex argumentis ad oppoſitum. eſt. n. melioris odoris, ſaporis, guſtus, magis proportionatus lactus ex lacte, cuius complexio eſt melior complexione lactis ex quo fit. vaccinus non frangibilis, non viſcoſus. ergo &c. concluſio eſt nota cum antecedēte intelligenti. Pręterea lac vaccinum generat groſsiorem ſanguinē ouino. ergo ſic et caſeus. patet conſequētia, quia qualis eſt proportio lactis ad lac in generando ſanguinem, talis erit caſei ad caſeum. & aſſumptum probatur, quia ex ſanguine groſsiori generatur. Pro iſto vr̄ ſententia Auic. ſecundo can. vbi inquit cap. de caſeo. Melius eſt medius inter illum qui extenditur vt viſcus, & frangibile, ambo enim ſunt mali, & qui eſt priuatus ſapore, et decliuis ad dulcedinem, & ſuauitatem æqualis in ſale. talis. n. ouinus reſpectu vaccini et caprini, quia vaccinus viſcoſus & caprinus frangibilis. ouinus vero multū ſalitus qualis eſt caſeus marſalinus de romandiola, aut teſtinatiuus. Et ſi arguitur contra. ouinus eſt terreſtrior vaccino. ergo difficilius digeſtibilis, & per conſequens non ita bonus, Pro iſto dicendum dupſr, primo negando conſequentiam, et cauſa quia vaccino eſt tanto plus viſcoſior, quæ viſcoſitas non minus vr̄ impedire digeſtionem ipſa terreſtreitate. Secūdo. ſi de vtroq; comedatur proportionabile digeſtioni melius nutrimētum generabitur de ouino. et hoc forte ſubintellexit, cū dicebatur aliis paribus. Et ſi arguitur lac ouinum eſt caſeatius, ergo terreſtrius, & tunc vltra. ergo groſsius. & vltra, ergo groſſiorem ſan. generabit. Pro iſto dicendum ꝙ lac ouinum. dr̄ terreſtrius vaccino qualitatiue, non quantitatiue, & eſt modus loquēdi antiquus, & eſt idem dicere, ꝙ illud groſſum terreſtre quod eſt in ouino eſt magis terreum groſſo terreſtri quod eſt in vaccino. ſed groſſum terreſtre vaccinum eſt intēſius, quia maior eſt eius latitudo. i. multitudo plus eſt de groſſo terreo in uaccino. Et licet iſta reſponſio ſit à quibuſdam laudata, tamen contra ipſam arguitur ſic. Illud quod reddit ouinum ſubtilius eſt aquoſitas. Iſaac de dięctis capi. de lacte. ſed in factione caſei illa ſeparatur, ergo remanēs debet eſſe groſsius. Reſpōſio patet intelligēti.

Antiqu⁹ loquendi modus.

Secunda concluſio eſt quaſi ſicut correlaria præcedentis. Melior ē ouinus maſculinus, ſiue vernalis aliis paribus ouino facto. probatur concluſio. qm̄ lac vernale cæteris melius eſt & temperatius, vt infra dicetur cap. de lacte.

Tertia concluſio. Licet ita ſit vt præcedentes ponunt concluſiones magis nutritiuus eſt vaccinus ouino, patet concluſio, quia butyroſior eſt vaccinus, & butyroſitas caſei eſt illud in caſeo quod magis nutrit, cum ſit calidæ & humidæ complexionis, complexioni humanæ magis proportionatum. igitur &c.

Guloſorū ꝯpoſitio.

Quarta concluſio, & eſt guloſorum, & ab eis habui ꝙ caſeus compoſitus ex duabus partibus lactis ouini, & tertia vaccini eſt guſtui delectabilior, & ab eis ſanior reputatur, quæ concluſio etiam firmari ratione poſſet, quia talis eſt facilius digeſtibilis, & magis nutritiuus. igitur &c. ſaltem cum ſale confectus aliis paribus.

Quinta concluſio. Et licet lac caprinum dicatur temperatum, eius tñ caſeus oībus his eſt deterior. prima pars cõcluſionis declarabitur cap. de lacte. in quo oſtẽdetur qualiter dicatur temperatū. ſecūda pars patet, quia ſtatim exiccatur, & terreſtrificat, & efficitur valde frangibilis, & poroſus vt notat experiẽtia mali odoris, & grauioris guſtus.

Sexta concluſio ponitur probabilis. ꝙ caſeus caprinus vnius diei ſanior eſt caſeo vnius diei alterius lactis. patet concluſio cum habet cõditiones quas debet habere bonus caſeus. & tu hæc cõſidera. Ad rationes ſuperius adductas patet quid ſit dicendum. Et hæc ſic rimata de caſeo, & cū aliorum ſupportatione ſic conſcripta maneant.

De caſtanea. Rubrica. 14.

INVENIO diuerſitatem ab authoribus in graduando caſtaneam. Auer. 5. col. ponit eam frigidam. Idem videt ſentire Serapio cap. de glande. Iſaac tñ cui non parum curæ fuit in inueſtigando ſimplicium digitalium complexionem poſuit eam; calidæ & ſiccæ complexionis in medio primi. Et ſigna caloris earum ſunt dulcedo & ſaporoſitas. Vnde & Auic. cap. de glande inquit. In caſtanea aūt eſt parum caliditatis pp ſui dulcedinem. Hos aūt conciliare valemus, vt ſupra in primo tractatu. & poſſumus eam ponere in fine primę manſionis primi. & ſic in ea erit parum caliditatis, modo Aui. Et hic gradus ita remiſſus eſt, vt quaſi videaẽ frigiditas. ꝙ ſit ſicca in ſecundo concordant in hoc fere oẽs authores. Eſt difficilis digeſtionis, corpori tñ in quo digeritur fortiſsimum, & ſolidum dat nutrimentum apud aūt nos laudabile nutrimentum præbet, multiplicat in corporibus noſtris inflationes & humores phlegmaticos indigeſtos, & facit ſodam. Dixit Aui. de eis allegato loco, ꝙ earum nutrimẽtum fortaſsis porcis laudatur. Remouetur earum nocumentum cum aſſantur, quia earum corpus rarificatur, et humiditas ſuperflua aquoſa remouetur, ſed ſtypticiores fiunt. Melius aūt decoquunẽ in aqua, quia earum complexio temperatur ex aquæ mollitie, & humiditate, & ſic ſunt ſatis boni chymi generatiuæ. Cholerici vero cum zuccharo, & phlegmatici cum melle comedāt. Et inter cætera eſt caſtanea ieiuni inteſtini maxime cõfortatiua. Et cataplaſma factum ex eis cū farina hordei & vino mamillarum tumori potenter auxiliatur.

Aui. & Iſa. ac ꝯciliatio

Caſtaneę aſſatę cur meliores.

De ficubus. Rubrica. 15.

FICVS humida matura calidæ complexionis eſt in primo, & humida circa finem ipſius, aut humida in ſecundo, aut temperata, et hoc ſm participationem minoris aut maioris aqueitatis, ſiue humiditatis. & eligatur alba montana propter ipſius ſubtilitatem & temperantiam caliditatis ipſius, deinde rubea, deinde nigra. & quæ maturior exiſtit melior habeatur. Et hæc eſt de qua dixit Auic. & quæ eſt vehementis maturationis propinqua eſt ad hoc vt non noceat. & exiſtimo vt hæc ſit ficus, quæ tenet medium inter humidum & ſiccum, & apud nos vocatur ficus paſſa, humida ſtomacho nocet, & maxime qñ cum corticibus comeditur, & eſt inflatiua, & oppilatiua, & fluxus ventris inductiua. Remouetur aūt nocumentum, quod ex ipſarū magna miſtione conſequitur ex potu aquæ frigidæ, quæ ipſas de ventre lubricare facit. ꝙ ſi vinum biberetur faceret eas per venas & membra penetrare. Et licet ficus ſicca ſm quoſdam primum gradum caliditatis trāſeat, tñ nõ multum. vnde Auic. ponit eā in fine primi. ideo de ipſa hic ne ēt in capitulis multiplicem. Siccæ itaq; cõplexionis eſt in fine primi, aut in principio ſecundi calidæ. & eius ſiccitas in primo. et eſt ficus nutribilior cęteris fructibus. & eſt bona ſtomacho. vnde Auic. eius iuuamẽtum cum ieiuniū adeſt eſt mirabile in aperiendo vias cibi, & proprie cum nuce & amygdala. ſit tñ ipſius nutrimentum plus cum nu-

Aqua frigida cur poſt ficuū comeſtionem.

E ce & amygdala, mundificat pectus, pulchrum efficit colorem, & aperit oppilationes hepatis & ſplenis, & qñ comeditur cum ſale mundificat ſuperfluitates ſtomachi. Cõfert renibus, & veſicæ, vrinam prouocādo. Et licet nutrimentum eius non ſit in robore carnis & granorum, eſt tū vehementioris roboris oīum fructuum. Et oēs ipſarum modi expellunt ſuperfluitates ad cutim. propter quod vſus earū pediculos, ſordes, febres, ſudores, ſcabies & huiuſmodi talia facit. Et Paduæ meis diebus puer quidam annorum. x. vel circa cum latenter ficus ſiccas dñi ſui comediſſet lib. xl. hecticus factus eſt. Conuenit aſperitati gutturis, & cannæ pulmonis. Et vlr ſpecies ficus ſunt inconuenientes curſui humorum, ſeu materierum ad ſtomachum, & ſunt ſiccæ facilr in humores cholericos aptæ conuerti. & ſi ſuperfluos humores in ſtomacho inueniat dura fit ad digerendum, ad corruptionemq; mutatur, & inflammationē & ventoſitatē generat, & peſsimum ſanguinem, & talis ſanguis facile corrumpitur, & generat ſcabies & huiuſmodi.

Ficus hecticā parere.

F quapropter ante cibi alterius aſſumptionem aſſumatur.

Et qui eius nocumenta vitare cupit ieiunus accipiat, & poſt comedat calamẽtum, aut piper, aut zinziber, aut hyſſopum & huiuſmodi. Et qui ex ea nutrimentum expectat cum nuce, aut amygdala, vt ſupra comedat. Et ſi decoquatur cum vino, & ex eo fiat clyſtere, valet ad dolorem ventris qui ex groſsis accidit humoribus.

De faſeolis. Rubrica. 16.

DE FASEOLIS reperiuntur rubei & albi. Rubei vt videtur ſentire Aui. calidi ſunt & ſicci, & calidiores albis. Et huic ſcientiæ quantum ad hoc ꝙ ſunt calidi alludit Serap. & Iſaac. Poſuerunt itaq; faſeolos Serap. & Iſaac, qbus hac parte maxime credendum, calidos in primo gradu, & humidos in eodem, vnde Sera. authoritate Habẽ meſuay. Signum ſuæ humiditatis eſt ꝙ inflant cito & generant humores phlegmaticos groſſos. Et Iſaac teſtatur hoc ꝙ ſunt humidi, quia non poſſunt vt cętera grana perfecte deſiccari, et niſi deſiccentur non multū temporis ſeruari poſſunt.

G Dixit tñ Auic. vt ſupra. Et apud me ſubſtantia eorum eſt ſicca in qua eſt humiditas ſuperflua & humoris phlegmatici generatiua. Quidam annuntiauerūt abſolute ipſos frigidos & allegant Auic. & volentes hanc conditionem diſſoluere dixerunt ꝙ intelligendum eſt de albis.

Eligantur rubei non corroſi. inflatiui ſunt, minus tñ ꝙ̃ faba, & humorum frigidorum, groſſiorum, & phlegmaticorum generatiui, & nocēt ſtomacho, & humidiores ſunt albi & grauiores digeſtioni. & humorum phlegmaticorū magis multiplicatiui, & ſtomacho magis nocentes, & qui ex eis recentes ſunt adhuc eis ſunt deteriores, & faciunt videre ſomnia mala, & inducunt ſcotomiam.

Remouetur nocumentum eorū ſi primo elixati, & abiecta prima aqua excorticentur. deinde comedātur cum aceto ſale pipere & origano, et poſt bibatur vinum purum aliqualiter groſſum aut gropellum clarum non minus groſſum. Remouetur etiā eorum nocumentum ſi comedātur cum ſynapi, ſilr cum pipere & cimino, ſilr cum oleo multo & ſynapi. ſed recẽtes debent comedi cum ſale pipere &

Faſeolos comedēdi modus.

H origano. Et multi ſunt q eos nutriunt prius in aceto, deinde eos coquunt vt ſupra. & tales ſunt minoris humiditatis valde, ſed efficiuntur digeſtioni duriores, valent pectori & pulmoni. Et de proprietate eorum eſt vrinam & menſtrua prouocare, & maxime rubeorum. vnde vis eorum cum oleo de neriden in quantitate. ℥. iij. mẽſtrua prouocat qñ cum eis decoquitur artemiſia. et Iſaac. Volēs menſtrua prouocare de brodio ipſorum. ℥. accipiat. iij. & olei nardini. ℈. v. galbani. ʒ. ß. illudq; calidum bibat.

De iuiubis. Rubrica. 17.

IVIVBAE ſaltem maturæ, vt Iſaac placuit calidæ ſunt & humidæ in primo, licet Auic. poſuerit eas frigidas in eo & temperatas in paſsiuis, & credo ipſas calidas eſſe cum plurimi authorum in hoc cõueniant, vt patet ex Serap. capitulo de iuiubis. Et hoc ēt aliqualr cōfirmat dulcedo earum, vnde eas exiſtimo calidas in prima manſione primi.

& dixit

A

& dixit de eis Gal. in libro de dięta, ꝙ earum nutrimentū parum eſt, & duræ ſunt digeſtionis. & ideo ſtomacho nociuæ ſunt & generant phlegma & ſanguinem phlegmaticum & inflammationem. Eligantur maiores nō corroſę & bene maturæ. Remouetur earum nocumentum ſi cum paſſulis enucleatis comedantur. Conferūt acuitati ſanguinis calidi proprie qñ ſunt immaturæ & ponticæ. Sed decoctio maturarum pectoris & pulmonis lenit aſperitatem. Audi tñ quod dicit Aui. authoritate Gal. Non reperi iuiubas in conſeruanda ſanitate, & remouenda ægritudine aliquid operātes, ſed reperi eas difficilis digeſtionis & pauci nutrimenti. Et quidā exiſtimauerunt ꝙ conferunt dolori renū & ueſicę. Et ꝙ ſint vrinę et menſtruorū prouocatiuę. Poſtremo ſciendum ꝙ nonnulli eas temperatas poſuerūt.

De lupino. Rubrica. 18.

LVPINVS & ſi magis medicinę q̃ eſui conueniat quia tamen apud nos comeditur de ipſo aliquid dicere inſtitui. Ponitur ab Auicen. calidus & ſiccus in primo vbi Iſaac & Serapio ipſum in ſecundo ponunt, & credendum vt ſupra ꝙ ſit in fine primi quaſi ad principium ſecūdi. Remouetur ab eo amaritudo per infuſionem eius in aqua multoties ſicut de oliuis, quæ aqua cimices interficit. Et eligantur albi, & ponderoſi, & ſylueſtres fortiores ſunt in opera medicinali. difficulter digerūtur, et maxime dulcorati. et humores crudos in venis generāt. Remouetur eorū nocumentum ſi dulcorati cum aceto ſale & pipere comedantur. Item dicit Auic. ꝙ aperiunt oppilationes hepatis, & ſplenis proprie qñ coquuntur cum aceto, melle, rutha, & pipere. et ſubdit, Et qui amaritudinem non habet ſedat nauſeā, diſrumpit appetitū. Et ex farina eius fit emplaſtrum pueris patientibus vermes, & eſt expertum. Item lupinus decoctus & ſuper vulnere poſitus extrahit aſcarides, & potatus cum aceto & melle doloribus mulierum confert.

Cimices interficit lupinoꝝ aqua.

Lupinos comedendi modus.

De moris. Rubrica. 19.

MORVM dulce calidum & humidum in primo: acetoſum vero ad frigiditatem & humiditatem decliue, eſt malum ſtomacho, & facile in eo corrumpitur, præcipue dulce qñ inuenit ſtomachum humoribus plenum, & corruptio eorum eſt mala & multum nociua, & qñ non corrumpiẗ non nocet. vnde acetoſum ſtomacho cholerico nō nocet, & dulce eſt minoris et deterioris nutrimēti q̃ ficus, & magis ſanguinem deſtruens & deterius ſtomacho. in reliquis vero diſpoſitionibus Auicen. dixit ficui aſsimilatur. Et dixit Gal. & quod cōuenit ex comeſtione ipſorum corpori, eſt nutrimētum paucum ſicut & cibo melonum, niſi quia mora nō ſunt ita nociua ſtomacho, nec ita prouocantia vomitum ſicut melones. & dixit in lib. de chymis, Mora qñ deſcendunt anteq̃ corrumpantur non inferunt nocumentum, niſi de ipſis nimium ſumatur. Eligātur magna, & nigra, & oēs ſpecies eorum comedātur ante cibum, ſtomacho exiſtente mundo à ſuperfluitate, & tunc faciunt appetere cibum & faciunt ipſum lubricum, & extrahunt eū velociter, & omnino deſcenſus eius ex ſtomacho fit velociter. ſed eius deſcenſus ex inteſtinis eſt tardus. vnde Gale. in lib. de cibis, Mora quando comeduntur ante cibum & inueniunt ſtomachum purum, egrediuntur à ſtomacho cito, et properare faciunt exitum aliorum ciborum, ſed poſt cibum vbi in ſtomacho ſunt humores frigidi accelerant ad corruptionem, & corruptio eorum eſt nociua. Remouetur autem eorum nocumentum ſi prius q̃ comedantur infundantur in aqua, & lauentur. valet in apoſtematibus gutturis ſaltem in principio, et extrahitur tempore meſsis lachryma, quia foditur circa radicem mori, & fiunt in radice ſciſſurę & dimittitur ſic per diem et noctem. mane vero inuenitur ſuper locū ſciſſum lachryma coagulata, quæ adminiſtratur in dolore dentium, reſoluit apoſtemata, & ſolutiuum eſt ventris. De ſylueſtri & ſi non venit in vſu cibariorum, communiter tamē dicitur de eo ꝙ eſt fri. & ſic. in principio ſecundi vel in fine primi ſtypticum magis q̃ dulce, aut acetoſum domeſticum, ex quo etiam domeſtico fit diamoron quo vtimur in gargariſmatibus.

C

[illegible]

Mori lachrymā extrahēdi modus.

De pomis. Rubrica. 20.

POMORVM non aranciorum, quia de his infra, alia dulcia & matura aut immatura, & alia acetoſa, alia ſtyptica, alia pontica. De iuuamentis vērō dicēdum ꝙ mala ſunt ad frigiditatem & humiditatem declinantia, & inflatiua, & humorum crudorum & phlegmaticorum generatiua, & de facili putreſcibilia, ita vt facile in humores putridos conuertantur. & de his & ſimilibus præcipue verificatur textus Auic. prima quarti de cura pu. et oēs fructus nocēt febricitanti cum ebullitione, & corruptione ſua in ſtomacho. De pomis dulcibus & maturis dicēdum ipſa ad primam manſionem primi caliditatis declinare, licet in humiditate eā aliqualr̃ tranſeat, cuiuſmodi meo iudicio ſunt in partibus noſtris poma muſica dactylina, & fortaſſe calamana, apiola ēt meo viſu his addenda ſunt. Placuit tamē quibuſdam vt pro parte vr̃ ſentire Auic. ꝙ talia ad temperamentum in caliditate declinēt, & talia abſolute protulit Theodoſius. Eligant dulcia & comedantur abiectis corticibus, & meliora ſunt cocta non coctis, & decoquantur ſiue aſſentur in paſta, & comedātur cum zuccharo, aut cū zuccharo ro. & tunc cōfortant ſtomachum debilitatum, & prouocant appetitum, & confortant cor, & ſilr̃ eorum odor, & confortant digeſtionem, & lętificāt animum, delent ſyncopim, & maxime qñ maſticantur infuſa in aqua roſ. & eorum ſyrupus confert fluxui & cholericæ. & dulcia qñ iſto modo inueniūt humorem groſſum qñq; deponunt ipſum cum egeſtione, & ſi eſt vacuus retinēt. eorum digeſtio non eſt multum facilis, ſed ex abiectione corticū, & eorum coctione ſimul cū mixtione zucchari fit eorum digeſtio facilis, & vſus eorum præcipue vernalium inducit dolorem & neruorum malam diſpoſitionem.

B

Poma edendi modus.

Acetoſa vero ſtyptica & pontica ad fri. & hu. declināt, et in eis eſt inflatio, et ſunt generatiua humorum phlegmaticorum & præcipue putreſcibilia, & generant fe. proprietate ſui humoris et ſui cruditate. Confortant ſtomachum, maxime ſtyptica, & ſi acetoſa valēt cōtra cholericas ægritudines. et licet de his dici debuerat in cap. de fructis, tamē vt non multiplicentur capitula de his tantum ſufficiat.

De rapa. Rubrica. 21.

RAPA domeſtica, quia de ſylueſtri non eſt ſermo in pręſenti calida eſt in fine primi verſus ſecundum, et humida in eo. eligantur dulciores et minus durę. eſt multum nutritiua. & hoc bene ſciunt ruſtici, qui animalia ſua ex rapis cito pinguefaciunt. ſed mollem & inflatam generāt carnē propter ſui ventoſitatem & inflationem. Vnde Gal. 2. lib. alimentorum. Et rapa per aquam elixatur, non minus aliqua homogenearum plantarum nutrit. & Iſaac, Plus cęteris herbis nutrit, & quia eſt inflatiua & ventoſitatum factiua & multum præbet nutrimentum, hinc coitum excitat, ſeu incitat, & ſperma augmentat, eſt difficilis digeſtionis, & difficilius digeritur radix folijs eius. & quæ eſt non bene cocta difficillime digeritur, & generat inflationē & oppilationem in venis. Remouetur autem nocumentū eius ſi bis in aqua elixetur, & proijciatur aqua & tertio cū pinguiſsimis carnibus coquatur, & ſic præſtabit laudabile & quaſi temperatum nutrimentum ſaltem medium inter bonum & malum. & rapa quidem diuretica eſt tam ex parte radicis q̃ ex parte foliorum. Vnde Dioſ. Cima eius elixata & comeſta diuretica eſt, eadem quoq; virtus in eius ſemine exiſtit. Et quidam opinati ſunt vt in meditullio foliorū eius ſit virtus diuretica multum fortis quorum opinioni vr̃ aſſentire Dioſ. Et qñ foditur rapa vna interius & poniẗ in cauatura illa cera liquida cum oleo ro. & ponitur ſuper calidos cineres, & calefit, multum confert ſciſſuris vlceroſis, quæ fiunt à frigore tempore hyemalis. Similiter ſciſſuris, quæ accidūt pueris paruis ex aduſtione vrinæ, & acuit viſum comeſtio eius. vt dixit Auenzoar, ita magnus medicus & Auer. 5. col. Scias vltimo ꝙ eſt alia ſpecies, quæ minor eſt & vocatur nauoni, ſiue nauon, eſt minoris nutrimenti quam rapa. Sed quæret rationabiliter aliquis quæ melior exiſtit, an rapa elixata, an aſſata. Pro iſto dicēdum

D

Rapa vt coquenda.

vt notat Conciliator.xx.problem. problemate.v.ꝙ ſicut corpora lapſa debent regi per contraria ita cibaria condimentis oppoſitis, et contrarijs actionibus gubernari, vt calida frigidis frigida calidis, & conſiſr de humidis eſt dicendum. Ex quo patet ꝙ cum rapæ humidæ ſint, meliores erunt aſſæ ꝙ elixæ. Pro iſto videtur ſententia Auic.tertia primi, de regimine eius quod comeditur, & bibitur. nam quæ humida ſunt non oportet amplius humectare, & quę ſicca non amplius exiccare, cum ſimile additum ſimili diſtemperet & corrumpat. Hæc tamen vlteriori indagatione indigerent, ſed præſens opus non expoſtulat.

De tri. Rubrica. 22.

TRI EST ſicut corrigiæ rotundæ longæ factum ex azimo, quod coquitur cum carnibus et aliquando ſine carnibus, et vocatur à quibuſdã, ut in marchia tria, à quibuſdam vermecelli, à quibuſdam oriti, & quibuſdam minotellę. Natura ca.eſt & hu.humiditas eius ſuperflua exiſtit. eſt tardę digeſtionis & deſcẽſionis à ſtomacho & maxime azimum, ſed fermẽtatum melius, & tale elixatur, & coctũ cum carnibus, & abiecta prima aqua, & tunc eſt plurimi nutrimenti, & ſi comedatur cum penidijs, aut zuccha. confert pulmoni & pectori propter tuſsim & ſputum & lenit ventrem conſtipatum. Remouetur eius nocumentum ſecundum plurimum ſi poſt ipſum bibatur vinum antiquũ bonum, & ſi cum eo ponatur oleum amygdalarum & parum piperis.

De vua. Rubrica. 23.

VVARVM alia acerba, alia perfecte matura, & dulcis, alia muzza, id eſt medij ſaporis. Acerba frigida eſt & humida intelligendo per acerbam illam quæ non eſt quaſi dulcis, ſed in qua tamẽ proceſsit digeſtio complete, quoniam agreſta in qua digeſtio non proceſsit complete, vt eſt agreſta, ſeu agreſtum, eſt frigidior valde, & forte vſq; ad tertium gradum, vt voluit Iſaac & ſicca in ſecundo. Perfecte matura calida eſt in primo, & humida in ſecundo, vel circa licet cortex eius frigidus ſit, & ſic quanto dulcior tanto calidior. Quidam tamen ponũt dulcem bene maturam temperatam. Muza vero medio modo ſe habet.

Sequẽdo de perfecte matura, de qua ſermo videtur, eſt principalius dicendum, ꝙ eligi debet alba alijs paribus in dulcedine ſubtilitate & humiditate. deinde rubea. tertia nigra. Et melior ex ea eſt quæ eſt ſubtiliũ corticum & modicum aquoſa, & quæ poſt eius collectionem ſuſpenſa ſtetit tribus, aut quatuor dieb[9], ita vt eius cortex detumeſcat & eſt boni nutrimenti, impinguat corpus, & ipſum confortat, & aſsimilatur eius nutrimẽtum nutrimento ficuũ, & ſi ſtomachus vacuus ſit bene digeritur & laudabilem ſanguinem facit. confert pectori & pulmoni.

Vua vero cum depoſita eſt à vite, ſi comedatur eſt inflatiua, ventris ſolutiua, & ſi ſtomachum inuenit repletum humoribus conuertitur in malos humores, & rugitum facit, & fumum nociuum plurimum creat. & quando vua non digeritur, eius nutrimentum crudum eſt, et nutrimentum vuæ cum ſua diſpoſitione plus eſt nutrimento ſucci eius. ſed ſuccus eius eſt velocioris penetrationis & deſcenſionis. & quæ habet corticem groſſum vt ſunt apud nos variationes, magis difficile digeritur ſi cum eorum cortice comedaſ. Et vua dulcis nocet hepati & ſpleni oppilando &c. Preterea ſciendum ꝙ in vua reperiuntur quatuor ſubſtantiæ, cortex, granum, carnoſitas, & aquoſitas. vnde carnoſitas & aquoſitas ſunt eiuſdem complexionis. Cortex vero & granum vuæ frigida ſunt & ſicca à virtute digeſtiua non patiuntur, & experientia notat. vt enim comeduntur extra geruntur. Si tamen ex granis eius fiat farina granis aſſumptis ſtomachum confortant, & cholericam ſtringunt egeſtionem. Sed quæreret rationabiliter aliqs, an ante cibum, vel poſt cibum aſſumi debeat.

Vuæ ſubſtãtiæ.4.

Pro iſto dicendum ꝙ vua dicta vt ſupra, quæ ſtetit ſuſpenſa vt ſupra debet ſumi ante cibum, eo ꝙ ſtomachum confortat &c. & quia longinqua eſt ab inflatione, & ſtrictitate, & ab alijs nocumentis. Sed vua quæ ſtatim depoſita eſt &c. debet poſt cibum comedi, quoniam ante cibum aſſumpta impedit digeſtionem, & nocet ſtomacho eo modo quo infra de raphano. Poſtremo ſciendum ꝙ vua ab authoribus noſtris plus laudatur cæteris fructibus excepta ficu. Et dixit Auic. Omnis vua nocet veſicæ, quoniam cauendum eſt eam concedere in diſpoſitionibus eius, vt quidam faciunt. Et Dioſco. præcepit ſuccum vuæ acerbæ ante dies caniculares ad ſolem poni donec inſpiſſetur vt mel, & ex iſto facere clyſterem in vulneribus inteſtinorũ & in fluxu humorum ex vulua diuturno.

Sed quia paſſula eſt ſpecies vuæ hinc in eodem capitulo de eo conſequenter agendum. Paſſula triplex reperitur. Eſt enim quædam carnoſa multorum paruorum granorum. Eſt & alia parua non ita carnoſa, & magnorum granorum in comparatione ad carnem. Eſt & alia abſq; granis ſiue arillis, magna carnoſa & multum dulcis calidæ eſt & humidæ in primo complexionis. Parua autem & multorum granorum ſeu magnorum minus calida maiori ſtypticitate participans. Media vero medio modo inter has. Et hæc fortaſſe eſt illa quam Raſis temperatam dixit.

Eligatur carnoſa rotunda paruę dulcedinis. & dixit Haběi Meſue. Et beſcha meliores ex eis ſunt pingues ſubtilis corticis & parui grani, eſt multum nutritiua & confortat ſtomachum, & magis illa quæ eſt minor, & magis ſtyptica plus granis abundans, ratione quorum illud operatur. Et multo plus nutrit carnoſa non carnoſa alijs paribus. confortat etiam hepar non oppilando vt dactyli. Vnde Auicen. xvij. tertij. de cura fluxus hepatici. Et iam laudatę fuerunt paſſæ pingues in hoc capitulo, ita ꝙ quidam æſtimauerunt quod ipſę ſanant fluxum lotiuum difficilem. Et nos experti ſumus illud, fuit res nõ longinqua ab eo quod dixerunt. Et ego vidi experientiam in Baptiſta Galeazij, quem his paſſulis curaui. Cermiſonus noſter confortans renes & veſicam. vnde Auer. quinto col. Paſſæ proſunt hepati à tota ſubſtantia, & conferunt renibus & veſicæ. & Auicen. Paſſa amica eſt ſtomacho & hepati. Et Galen. in de alimentis. Paſſæ ſunt meliores ſtomacho ficubus.

Et eſt notandum ꝙ paſſæ aliquando adminiſtrantur cũ granis ſuis, & aliquando abiectis granis. Vbi enim quærit ſtipticatio & membri confortatio ſicut in diſpoſitionibus ſtomachi & fluxu hepatis debilitatione renum aut veſicę, tunc debet cum granis adminiſtrari. Vbi vero quærimus æquationem humorum, & confortationem virtutis & nõ ſtypticationem in mẽbro ſicut in paſsionibus pulmonis, pectoris, vt in tuſsi & huiuſmodi, debet tunc abſq; granulis adminiſtrari. Nocumentum ex eis eſt aduſtio ſanguinis. Et remouetur ſi cum eis comedantur citrulli recentes. Et vua paſſa confert doloribus renum & veſicæ, & doloribus inteſtinorum. vnde Iſaac, Si malos in ſtomacho inuenerit humores temperat & mitigat morſionem præſertim ſi carnoſa ſit & corticis tenuis. Exiguorum autem oſſium mundificat renes & veſicam & ventrem laxat.

Paſſulaꝝ adminiſtratio

Et eſt notandum ꝙ vbi eſt oppilatio, aut in hepate, aut renibus, aut veſica &c. debent adminiſtrari abiectis arillis, ſiue nucleis, & illę quæ naturaliter carent nucleis ſunt alijs dulcibus ſubtiliores, habitantes in oriente diligũt eas plus alijs, et miſcẽt eas cum zuccharo et nucibus amygdalis vel auellanis. Nos autem paſſulis cum amygdalis vtimur. ſi eſt nutrimentũ bonum cum quo commiſcetur zuccharum, vt in ſplendidis conuiuijs adhuc præſtantius.

Arilli idem qd nuclei.

De zuccharo, vel ſaccharo. Rub. 24.

DISTINGVITVR zuccharum ratione ætatis & ratione præparationis, ratione cuius exiſtimo ipſum in complexione variari. quoddam eſt vnius coctionis, aliud duarum, aliud trium coctionum. Zucchari complexio à diuerſis diuerſa habetur. Vnde quidã ut Tacuinus de Baldach, ſiue Albucaſis ipſum temperatum pronũtiauit. quidam vt Auicen. Haben Meſue & cæteri ipſum calidum in primo, & in fine humidũ in medio eius eſſe dixerũt. Nonnulli calidum in ſecundo illud ponere non dubitauerunt. Et omnium horum opiniones veras eſſe exiſtimo. Vnde

zuccharũ nouum antequam ad ſoliditatem aliquã educatur remanens.ſ.ſub forma pulueris, quod appellaẽ zuccharũ rubeum, eſt calidæ cõplexionis vſq; ad ſecundum. Zuccharum vero nouũ ad ſoliditatem reductum p vnã decoctionem calidæ complexionis exiſtit in fine primi. Reductum vero ad ſoliditatem, per duas calidũ in medio primi. Reductum vero per tertiam, & appellaẽ zuccharũ trium coctionum temperatę complexionis exiſtit, & tale eſt zuccharꝫ taberzet. Et hanc ſententiam viſus eſt velle Aui.2.can.proprio cap. de zuccharo, dum dixit zuccharũ taberzet frigidius.i.minus calidũ, cũ zuccharꝫ vſiter calidum ponat. per coctiones itaq; partes ſubtiles igneæ zucchari cõſumuntur, & quanto plus coquitur tãto, &c. & ideo per trinam decoctionẽ ad temperiem reduci vr. De antiquo dicendum q̇ ſine dubio quanto magis antiquatur tãto magis exiccatur, ita, vt ſiccum dici debeat cõparatione noui, vt Auic. & Serap. De eius vero caliditate ſimiliter dicendum q̇ variatur licet nõ multum a caliditate. Eligatur album clarum trium coctionum, vt eſt taberzet, quod ſic nominatur, aut a loco, aut quia in loco tali ſic trina decoctione decoquitur. Cõfert ſtomacho, in quo non generatur cholera propter facilitatem cõuerſionis eius in choleram. Abſtergit ſtomachum & mũdificat eum a phlegmatę, et proprie antiquum, et nutrimentum eius maius eſt nutrimẽto mellis. eſt lenificatiuum, vẽtris abſterſiuum. lauatiuum, lenit pectus & aſperitatem eiuſ remouet. Confert doloribus veſicæ, & renum, abſtergit obſcuritatem viſus. & eſt oppilatiuum aperitiuum.

Nocumẽtum autem eius eſt, q̇ ſitim facit, minorem tñ q̃ mel & in choleram conuertitur. Remouetur ſi comedatur cum granatis muzis, et ſi decoquatur, ita vt ab eo ſpuma remoueatur. Soluit ventrem quod eſt ſub forma pulueris proprie, vt zuccharum rubeum. Et ipſum cũ oleo amygdalino confert colicæ.

De cibis calidis in ſecundo, & de his, quæ cum vſu cibariorum veniunt aromatica, cuius rubricæ ſunt.xvi. *Cap. IIII.*

De aniſo. Rub. 1.

ANiſum ab Aui. authoritate Gal. ponitur calidę cõplexionis in ſecundo, ſiccæ in tertio, licet Sera. ipſum ponat calidum in tertio & ſiccum in eodem, propter quod tenendum eſt, vt ſupra q̇ ſit tale inter ſecũdum & tertium vel quaſi. vnde & Auer.5.col. videtur adhęrere opinioni Serap. propter acuitatem ſaporis, &c.

Eligaẽ recens habens grana groſſa plena & penetroſa, & quod portatur ex inſula Cretẽſi alijs oĩbus eſt melius. licet Aui. Romanũ videatur plus laudare. Cõfert oppilatiõi ſplenis, & hepatis gñatę ex humiditatibus, carminat ventoſitatẽ, ſedat dolores, ꝓuocat vrinã, & mẽſtrua. mũdat matricẽ a fluxu humiditatũ albaꝝ, eſt motiuũ coitus. apit oppilatiões renũ, et veſicę et matricis, eſt et aqua eiꝰ decoctionis ſudoris prouocatiua maxime cũ calida bibitur, et ſi decoquaẽ in vino fortius cõfortat ſtomachũ frigidum, maxime in quo ventoſitates multiplicantur.

De artemiſia. Rubrica. 2.

Artemiſia idem quod apud arabas berẽgeſiſ.

INVENIO eam apud Dioſc. apud Cermiſo. & ſm Simonẽ Ianuenſem, & ſm Auic. ſub vocabulo berengeſiſ. & licet Auicẽ. exponat berengeſiſ, quod eſt abrotanũ, tñ cum de abrotano ſpeciale capitulum fecerit dicit berẽgeſiſ eſſe artemiſiam. Et Dioſc. ponit eam calidã & ſiccam in tertio. Aui. vero ponit calidam & humidam in primo. Cermiſo. calidam & ſiccam in ſecundo. quod credo verius. Appoſui.n.eam hic cum ſit herba, quæ dicatur aliarum herbarum mater. Et multi eam matricariam vocãt. præcipue dñæ, quibus ipſa eſt theſaurus. & ex qua cũ caſeo, ouis, &c. faciunt tortellos tpe feſtiuitatis ſanctæ Mariæ. Vnde & quædam dñæ eã herbam ſanctæ Mariæ vocant. Eligantur folia eius viridia magis q̃ ſicca. Eſt aperitiua, ſubtiliatiua, conuenit in via cibi dñabus pinguibus, & nõ macilentis, ſed in via medicinæ conuenit omnibus

Artemiſia herbarũ mater.

A mulieribus, quæ a matrice vexãtur, vt dñæ. eſt ſtomachi confortatiua, & præcordia ſanat. valet contra ſterilitatẽ ex humiditate prouenientẽ, nam ſi ex ſiccitate obeſſet ſanis. ſed hoc comprehendi poteſt ex complexione eius mulieris ſi ſit pinguis, aut macilenta. Item accipiatur puluis artemiſiæ, biſtortæ, nucis muſcatę, ana & cõficiatur cum melle, aut ſyru. ſimplici & detur i vino albo ſero & mane cũ decoct. artemiſię. Item accipiat patiens fumum colophoniæ ſup carbones poſitæ deinde calefiat artemiſia ſup teſtã, et calefacta ponatur ſuper lapidem molarem & deſuper ſedeat infirma, probatum eſt. frangit lapidem in renibus, et prouocat menſtrua ſedendo in eius decoctione.

De capparibus. Rub. 3.

CAPPARES CALIDI ſunt, & ſicci in ſecundo ſm Auicen. licet aliqui, vt Dioſco. traxerunt eos ad tertium. Confirmat autem opinionem Auicen. Iſaac dicens. Hoc teſtatur eorum amaritudo, & acumen. Eligantur Alexandrini. Sunt inciſiui, & mundificatiui ſtomachi a ſu-

B perfluis humoribus, et maxime phlegmaticis groſsis, aperitiui oppilationum hepatis et ſplenis, et remouent ſplenis duritiem, & vt dixit Galen. conterunt ſpleni plus omni alia re, ſiue medicina, quæ ponitur exterius in emplaſtris. & etiam quando interius aſſumitur cum aceto, & melle poſtquam deſiccatur, & teritur. Sunt mali nutrimenti, nam ſanguinem melancholicum multiplicant, & humores cholericos generant.

Sple. ſupramodũ iuuãtia.

Remoueẽ eoꝝ nocumentũ ſi prius cum aqua tepida, et ſale a ſorde mundentur, deinde exiccenẽ et cõdiantur cũ aceto et oleo. Cõſueuerunt ẽt hoc mõ ꝓparari, & mũdificari. in aqua feruenti ponantur, et deinde extrahãtur integri. deinde præparentur cũ oleo et aceto. hoc.n. modo ꝓparati eſui ſunt delectabiliores, ſed non ſunt ita faciles digeri a ſtomacho et alijs membris ita cõuenientes. Ipſi igitur præparati, vt prius ſunt appetitus prouocatiui, & laxatiui ventris, et qui timent acetum comedant cum vino ſubtili albo et bono, aut cũ aceto paſſulato q̇ ſic fit. Reci.

Cappares eſui, vt ꝓparentur.

C paſſularum electarum, vt ſupra. ℥.iij. aceti lib.1. bulliant vſq; ad conſumptionem tertię partis. Quidam delectãtur eos comedere cum carnibus. ſed tales eos ſic comedãt cũ coriandro, quoniam coriandrum, vt ponunt authores remouet omne nocumentum capparorum. ſed nutrimentum eorum hoc modo eſt plus q̃ nutrimentum ipſorum primo modo pręparatorum. Sunt tamen in via medicinę vtiliores, q̃ in via cibi. & capparus non ablutus qñ comeditur laxat ventrẽ, licet etiam ablutus expellit phlegma groſſum per ſeceſſum, ſed debilius. & ſumitur de radice eius in potu. ℥.ij. omni die vſq; ad tres dies reſoluit duritiẽ ſplenis, et extenuat ipſum, prouocat vrinam & educit ęgritudines ſanguinolentas. Et dixit Dioſc. Si ille qui habet dolorem in dente momorderit radicem eius cum dẽte dolẽte ſedatur dolor. ſimiliter collutio oris facta ex decoctione cappari i aceto. Et qñ teruntẽ folia & radix eius et fit inde emplaſtrum ſuper ſcrophulas, et aꝑata dura reſoluit ea. Et dixit Sera. Ego quidem reſolui duritiem ſcro-

Coriandrũ noxã capparorũ intrenat.

Dentiũ dolorem ſedãtia.

D phularꝫ aliq̃ñ in paucis diebus cum folijs cappari ſol. Et nota dictum Habẽ meſuai. Illi qui condiuntur cum ſale faciunt operationem ſupra. niſi quia ſunt mali ſtomachi malitia tñ pauca. Et ſi condiãtur cum aceto prouocãt appetitum, qñ acetum prohibet nocumentum eorum a ſtomacho. Cortex radicis capparis maſticatus extrahit, et purgat humiditates phlegmaticas a capite. Et, vt dixit Auic. eorum vſus interficit vermes in ventre.

De dactylis. Rubrica. 4.

DACTYLI ponuntur calidi, & humidi in.2.gradu. Cermiſo. tñ ipſos calidos in primo, & ſiccos in eodẽ pronuntiauit. Et diuerſificari dicuntur ſm diuerſitatẽ regionum in quibus naſcuntur. Nam eorum aliqui in regione naſcuntur calida, et hi ſunt cæteris dulciores, et magis viſcoſi, et in caliditate fortaſsis altiores. Alij in regione naſcũtur frigida, et hi ſunt minus calidi crudi, põtici, & ſicci reſpectu primorum. Nonnulli in regione harum me-

dia naſcuntur, et tales licet in perfecta maturitate exiſtãt, tñ eis tãta eſt ſiccitas, vt maturitate ſeruari nequeãt. abũdant. n. quadã humiditate ſuperflua, qua corpora replent multis, & crudis humoribus. Eligantur minores minus dulces de regione media, & perfecta maturi. & ſi quæraſ eorum maior caliditas & ſiccitas, eligantur antiqui, noui vero vbi econtra. Difficilis ſunt digeſtionis, ſanguinis groſsi generatiui. ficubus tñ ſiccis ſunt digeſtibiliores. & vſus eorum hepatis & ſplenis groſsitiem & cõſtipationẽ ſiue oppilationem facit. Nocent gingiuis, dẽtibus, gutturi, & voci, & frequẽter dolorẽ in ore ſtomachi adducũt. & ſm Serapionẽ facile in cholerã cõuertuntur, pp quod mali ſunt ſtomachis calidis a complexionibus calidis. Iuuant habentes oppilationem pulmonis & nocumentũ in eo, maxime ſi cum pineis mundatis comedãtur. & hoc p quartam virtutẽ, vt ſupra in primo tractatu. Et ſimiliter his qui non ſunt calidæ complexiõis, ſed tñ fortis virtutis qui quærũt impinguari. Et dixit de eis. Auic. tertia primi de regimine eius quod comedit & bibitur. q dactyli ſunt

F in numero fructuum magis ſimilium nutrimento nr̃o, & pcipue in locis ĩ quibus naſcunſ. Remoueſ pars maxima nocumẽti eorum ſi cum papauere comedanſ, & amygdalæ ẽt in hoc proprietatẽ habere videẽtur. Oſſa eorum trita poſitaq; ſuper vmbilico puerorum ſtringunt eorum fluxum, & ipſa aſſata valent multũ in egreſsione & eminẽtia oculi, vt Aui. 13. tertij de cura exitus oculorum.

De enula, ſeu inula. Rubrica. 5.

ENVLAE duplex maneries reperitur. hortulana, ſ. domeſtica, qua ſęp vtimur. & alia, quæ campana dr̃, & eſt reſpectu alterius ſylueſtris, & in medicina fortioris efficaciæ, & habet folia magna ſuper terram expanſa. Ponitur ab Aui. præcipue, & ab alijs doctoribus calida & ſicca in ſecũdo gradu. Cermiſonus tñ poſuit eam calidã in tertio, & humidam in primo, & forte hoc dixit pp illud quod dixit Dioſc. authoritate tñ aliorum qui eã zinz. de ſceni vocãt. Aui locut⁹ eſt de ſylueſtri, q̃ abſq; dubio calidior eſt.

G dixit tñ Aui. q habet humiditatem ſuperfluã. & ideo nõ calefacit corpus ſtatim cũ ei occurrit. Eligatur hortulana & pręcipue radix eius, quia ipſa eſt, q̃ eſt nobilis cib⁹: & melior eſt parua alijs parib⁹ magna. & ſit boni odoris & exiccata melior eſt humida. eſt. n. pectoralis & in hoc multum ab authoribus noſtris laudatur. Et cõſulunt, vt cum electarijs mundificantibus pectus cõmiſceatur. ipſa enim cum melle deglutita maxime iuuat ad excreãdũ humiditates pectoris groſſas & viſcoſas. & poſuit eã Auic. cordialẽ. & dixit Humaim ex verbo Hipp. Enula aufert irã & triſtitiam, & fortificat os ſtomachi. Et dixit Dioſc. qñ radix eius cõmiſcetur cũ reb. eſt bona ſtomacho, neſcio an a proprietate, an q a in ſe ſit difficilis digõnis, quod magis credo. eſt mihi inimica, quia. ſ. eam male digerere valeo. vñ magnã partem groſſam terreſtrẽ in ea inuenio. facit ſodam, verum exterius embrochata capiti curat hemicraniam. Fit ex enula vinum. Vt accipiatur radicũ enulæ faſciculum vnum & minutim incidantur, & ponatur

Vinum ex enula quõ.

H in dolio muſti, ita vt totum ad inuicẽ bulliat, & poſt tres mẽſes ſit vſus vini, mirabiliter mundificat pectus, etiam pulmonem, & eſt ſententia Hipp. quam maxime cõmẽdat Gal. Auic. & alij. Succus eius cũ melle bibitus interficit vermes. Hoc expertum eſt. Et cum folia eius coquunſ cũ vino & pcipue cocto, & fit ex eis inde emplaſtrũ, maxime confert doloribus ſcię. De campana eſt verſus talis. Enula campana, reddit præcordia ſana.

Et conuenientior modus pręparationis eius eſt, vt exiſtimo, vt prius ſub cinerib⁹ aſſetur. deinde ponaſ in aqua feruenti ad ignem & ſtet per certum ſpatium, vt bñ mũdificetur. deinde exprimaſ fortiter, vt recedat ab ea humiditas illa ſupflua, q̃ corpori nocet, vt ſupra. deinde bñ piſtetur, & ea vtatur vt libet. aut cum ouo, aut caſeo, aut in artocrea, &c. Eſt eius vſus cõis, & eſt eius vſus vtilis valde dñabus, quæ in menſtruis ſuis non debite purgantur. Soluit etiam ventrem & vrinam prouocat.

E De eruca. Rubrica. 6.

ERVCA domeſtica & hortulana, de qua ad pñs calida in primo, & ſicca, in primo eſt ſicca, & ipſa humida eſt humida in primo. Eligatur hortulana. Et cocta eſt aperitiua, et facit abũdare lac, et eſt faciẽs digerere cibũ, et qñ de ea cocta multũ comeditur incitat libidinẽ. Et de proprietate eius eſt facere erectionẽ virgæ, ſed ſola comeſta facit dolorẽ capitis, & pcipue hemicraniã ventoſitatẽ & inflationẽ facit. & ideo Gal. de differẽtijs fe. eã ponit in numero malorum ciborum. Remoueſ aũt eius nocumẽtũ ſi cũ lactuca, aut endiuia, portulaca, aut ſcariola comedatur, & aceto. vnde melior eſt cũ lactucis. Hæc herba comeſta ſalubris. ſuccus erucę recẽtis qñ miſceſ cũ felle bouino cicatrices vlceris ex ea liuitas delet. Et ſemẽ eius cũ vino tritum maxime valet in apatibus peſtiferis. & fortius eſt ſylueſtris ſemẽ. quare ĩ emplaſtris ponẽdũ. cõuenit frigidis natura. et ſanguinei et cholerici ab ea et vſu ei⁹ ſe abſtineãt. ſaltẽ eã ſolã comedẽdo. Inueniſ inter Dioſ. & Hipp. cõtẽ-

F tio de eruca ſeu curuca. dixit Dioſco. eã vrinã prouocare. quod Hippo. abſolute negauit. cuius ſententiam plurimi medicorum ſecuti ſunt.

De fœniculo. Rubrica. 7.

FOENICVLVS domeſticus calidus eſt et ſiccus in ſecundo. & Iſaac dixit ipſum calidum in medio ſecundi, & ſiccum in medio primi. Sylueſtris, vt ponit Auicen. eſt dignus tertio gradu. et authoritate Gal. dixit Serap. eum in tertio gradu collocari debere. Eligatur hortulanus & domeſticus plenus & ponderoſus. Eſt tardæ digeſtionis. & eius nutrimentum eſt malum, ſed tamen cum datur cum aqua frigida cõfert nauſeę & inflationi ſtomachi. Aperit oppilationes hepatis, renum & veſicæ. lapidẽ frangit & proprie ſylueſtris. vrinã & menſtrua prouocat. et humidus hortulan⁹ comeſtus facit abũdare lac & acuit viſum in omnem modum adminiſtrationis eius. Vnde Aui. authoritate Democriti dixit, q venenoſi vermes paſcunt ſemen fœniculi recentis, vt eorum viſus cõfortetur. et vipe-

G ræ & ſerpẽtes, qui ſteterunt in cauernis cum egrediũtur per hyemem fricant oculos ſuos ſuper ipſum, vt confortentur & illuminentur eorum oculi. Et ideo putarunt authores eius vſum maxime conuenire in reparatione oculorum ſenũ. Vtantur eo & radice ſua dominę, quę à menſtruis ſuis non debite purganſ. vnde radix eius ſuppoſita menſtrua educit. ſi tamen in parua quantitate vtaſ cum alijs bonis cibis non videtur facere nocumentũ ſed iuuamentum. Poſtremo habendum eſt quod dicit Circainſtans experimentũ optimum & certum ad oculorũ pruritum. Conficiatur modicum aloes optimi in ſucco fœniculi, & ponatur in vaſe æneo ad ſolẽ per. xx. dies deinde in oculo ponatur ad modum collyrij.

Fœniculũ cur oculis prodeſſe dicatur.

De phiſticis, ſiue piſtachijs. Rub. 8.

PHISTICI calidi & ſicci ſunt in ſecundo, licet in eis ſit humiditas plurima. & dicit Aui. Dicitur q ſunt vehementioris caliditatis, q̃ nux & amygdala. & fuit opinio Archigenis, eos tamẽ humidos abſolute protulit. Circa-

H inſtans, cui non tantum fidei adhibeo quantũ Iſaac. Non nulli eos temperatos vel quaſi temperatos eſſe dixerunt.

Eliganſ noui, pleni, boni ſaporis dixit Dioſ. q ſunt ſtomachi maxime iuuatiui, & Gal. illud noluit affirmare & dixit eos nec iuuamẽtũ, nec nocumentũ facere ſtõ. Dixit tñ ſi aſſenſ ſtõ iuuamẽtũ pſtãt. A quibus abſtineãt calidã habẽtes cõplexionẽ. Et dixit Aui. prohibent nauſeam, & ſubuerſionẽ ſtomachi, & os eius cõfortant. bonum comedentibus pſtant nutrimentum. hñt tñ in ſe aliquid amaritudinis, et ponticitatis. vnde ſunt etiam hepatis cõfortatiui, pectus & pulmonem mundificant. Et oleum confectũ ex eis tritis addito puluere nucis indicæ, & ſumptum in modica quantitate, & melle ſufficientis quantitatis optime coitum confortant.

De melle. Rubrica. 9.

MEL apum calidæ & ſiccæ complexionis exiſtit in ſecundo. Eligatur id quod eſt verę dulcedinis declinans

ad aliqualem acredinem & rubeitatem. & eſt, vt palea in colore quod non eſt ſubtile & viſcoſum neq; nimis liquidũ. ſed vt dicit Gal. 7. de ingenio ſanitatis, quod eſt odoriferum clariſsimum & a viſu penetrabile ſaporis aliquãti acuminis, & delectabiliſsimum in guſtu. & cum diſtillatur coniunctim deſcẽdit ſine ſui ſeparatione. Nam ſi nõ ſit continuum, aut eſt groſsius, q̃ oportet, aut ſubtilius, aut diſsimile p partes. i. ꝙ quædã partes apum groſſæ, & quædam ſubtiles. Mel autẽ quod eſt groſsius, q̃ oportet eſt propter nimiæ ceræ multitudinem. Quod autem ſubtilius eſt q̃ oportet, eſt propter tarditatem, aut pp indigeſtionem, ideo oportet, vt ſit inter hæc mediocre, vt dictũ eſt. Et dixit Dioſc. Signum bonitatis eius eſt odor bon9, ſapor dulcis, color ſubrubeus. Et quãdo miſeris in eo digitum adhæret digito, & venit cum eo. Et recipit diuerſitatem in bonitate et malitia ex parte temporis nutrimẽti apũ & præparationis. Ex parte temporis, quia melius eſt vernale. æſtiuũ vero melius eſt. autumnale & hyemale omnibus deterius. Ex parte nutrimenti apum, quia factum ab apibus paſcentibus bonos flores, vt eſt flos amygdalę cęteris temperatius exiſtit. Ex hyſſopo, vero calamẽtho, abſinthio, euparorio et huiuſmodi herbis calidis aromaticis calidius eſt, & ægritudinib9 frigidis, vt eſt epilepſia, paralyſis, &c. magis eſt conueniens. Fit etiam mel apum ſylueſtre ex floribus caſtanearũ. & idem eſt ſubamarũ nõ ita bonum ſaltem in cibis condiendis. Ex parte pręparationis, quia quoddam eſt coctum, quoddam crudum, & crudum ventoſitatem, et inflationem generat, et pectoris aſperitatẽ augmentat propter ſui acumẽ a natura apum acquiſitum. Coctum vero et cum aqua, & ſine aqua ab his nocumentis remouetur. ideo, vt p̃ſtantius eligatur, & eſt tanq̃ aurum, cõmendãdum memorię vt ſemper ſpuma remoueatur, quia ipſa nõ abiecta inflat et facit tuſsim. et ſic habetur remotio nocumentorum eius. Eſt abſterſiuum, aperitiuum, corpus mũdat & purgat, & expellit humiditates a profundo corporis, & prohibet putrefactionẽ, et corruptionem carnis, & linimẽtum eius interficit pediculos, et lendines, abſtergit tenebroſitatẽ oculorũ ſi fit ex eo collyrium per. xx. dies. et aqua eius facit appetere cibum et confortat ſtomachum. Et valet in paſsionibus pectoris, ita vt ſit vehiculum aliarũ pectoraliũ. Frigidis, et humidis natura maxime conuenit pręcipue in ſenioribus, cito in ſanguinem in eis cõuertitur. & ſimiliter ægritudinibus frig. & hu. vt paralyſi, &c. calidis cholericis maxime conueniens. Et dixit Circainſtans, ꝙ mel album debet vti in ægritudinibus frigidis, ſubrubeũ in calidis. Et ſciendum ꝙ coctum non mouet ventrem, immo qñq; ſtringit phlegmaticos & eſt plurimi nutrimenti, nõ coctum autem ecõtra. Poſtremo habeatur hoc iocoſum de melle et verum ꝙ aqua ei9 facta ad alembicũ et quater alembicata dummodo fuerit mel primo coctum facit capillos pulcherrimos, & interficit lendines & pediculos. Res pueris optima & dominabus placidiſsima.

Mel eſt vehiculũ aliarũ medicinarũ pectoralium.

Capillorũ ſummũ auxilium.

De mentha, &c. Rub. 10.

MENTHA calidæ & ſiccæ complexionis exiſtit in ſecundo & in fine. vt etiã voluit Habẽ meſuai. licet ad tertiam traxerit. & licet ſicca ſit tamen in ea eſt ſuperflua humiditas, et tanto plus quanto in loco humidiori naſcitur. Sunt eius plures ſpecies. ſed inter alias eligatur hortulana quæ in viſum noſtrum ſæpe venit. Eſt ſtomachi confortatiua, & ipſum calefacit, & ſedat nauſeam, & maxime phlegmaticã & ſingultũ, & digerere facit. prohibet vomitum phlegmaticum et ſanguineum. Vnde de ea dicitur. Nunquam fuit lenta, ſtomacho ſuccurrere mentha. Et dixit Serapio ꝙ ipſa cum aliĳs comeſta eſt bona ſtomacho, prouocat appetitum proſtratum propter ſuam odorabilitatem, et aufert faſtidium. et prohibet coagulationẽ lactis. vnde cataplaſma factum ex ea ſuper tumorem mãmillarum ex coagulatione lactis genitum ſtatim diſſoluit ipſum, & prohibet coagulationẽ et caſeationem lactis in ſtomacho ſi cum lacte ipſo comeditur, & coitum inci-

A tat maxime hortulana. vñ ſecundo problemate. propter hoc prohibeť ne mentha comedatur, aut ſemen in bello, quia propter vſum coitus corpora redduntur frigidiora, aut minus animoſa. Vltimo pro habentibus maximam quantitatem caſei habeatur, ꝙ ſi caſeus liniatur ſucco mẽthæ a putrefactione præſeruatur.

Mẽtha coitui maxime inuiſa.

De nuce. Rubrica. 11.

ET LICET de nuce. 8. ponantur ſpecies, ſermo tamẽ ad præſens eſt tantum de nuce, quæ in vſu venit. & eſt nota. Cuius complexio eſt calida ad tertium & ſicca in primo, quod maxime credo verum de non recenti. Recentis vero cõplexio, vt ipſe exiſtimo eſt ad intra ſecũdũ. in ipſa tñ eſt humiditas groſſa, quæ deletur cũ antiquať. Eligať nutrita & recens mundata a corticibus ſuis, et quę velociter enucleatur, eſt. n. ſtomacho minus nociua. et eſt dulcior, & guſtui delectabilior. Et nux quidẽ cũ melle nutrita et præparata cõfert ſtomacho frigido & renibus frigidis et ſoluit, et ſi cum ficubus comedatur laudabilẽ gene-B rat ſanguinem, ſtuporem dentium remouet. Nuces ſunt grauis digeſtionis, nociuæ ſtomacho, generant cholerã, et ideo inconuenientes ſunt ſtomacho calido. nocent pectori, et tuſsientibus, per maxime inducunt dolorem capitis, grauant linguam, et faciunt in ea puſtulas & in ore, remouetur aũt hoc nocumẽtũ ſi cũ ſale, aut amygdalis, aut ſemine papaueris albi comedanť. Remouetur aũt earũ nocumentum ſi prius mũdatæ ponãtur in aqua calida p noctem, vt recipiant humiditates aquæ et fiant, vt virides. vñ & oleaginitas earũ remouetur ſicut de pineis dicetur. Dixit tñ Auer. 5. col. ꝙ tpe magni frigoris, non ſunt nociuæ. et vſus earũ multus inducit vermes paruos qui in recto naſcuntur inteſtino. Et dixit Aui. c. proprio ꝙ comeſta cum ficubus, & rutha eſt medicamen oĩbus venenis. Vnde et moderni quidam hoc cibo vtuntur tpe peſtis. & ipſum permaxime cõmendant. Et Iſidorus lib. 17. de nuce dixit ad propoſitum, ꝙ tantã vim habet, vt ſi ponatur cũ frigidis et aliĳs venenoſis quicquid ĩ eis violẽtũ eſt ef-C fundit rapit et extinguit. Et poſſet eſſe rerũ dictarum proportio hoc mõ. Reci. ruthæ folia. 20. caricarũ nu. ĳ. nucẽ i. quæ et ſi comedatur ante medicinã mortiferã eſt theriaca optima cõtra ipſam. Et eſt res valde vtilis pro dñis, et pro his qui timent intoxicari. Cõſimiliter valebit, ſi contra aſſumptũ toxicũ ſumať. Et cortex eius qñ aduritur, & miſceť cũ vino et oleo, et liniunť inde capita puerorũ facit capillos pulchros et bonos, et facit oriri pilos ĩ alopicia.

Nuces comedendi modus.

venenis nuces reſiſtere.

Capillos fouentia.

De paſtinaca. Rubrica. 12.

PVSTINACAE duæ ſunt maneries. alia domeſtica. alia ſylueſtris. Et domeſtica alia alba, alia rubea. Similiter quoq; et ſylueſtris idem. Eligatur domeſtica rubea dulcis, et hyemalis, quæ nõ ſtetit longo tpe in terra. cuius cõplexio eſt calida in ſecundo, & humida in primo. Syلueſtris tñ cõplexio magis ad ſiccitatem vertitur, et ad gradum intenſiorem, licet non tranſcendit ſecundũ. Eſt difficilis digeſtionis, duri et groſsi nutrimenti maxime, q̃ humida et recens eſt. groſſa. ſ. quæ ſtetit longo tempore ſub D terra eſt inflatiua, et mali et corrupti ſanguinis generatiua, et coitum cõmouet. Remouetur autem nocumentũ eius ſi bis elixetur, et proiectis aquis tertia coquatur cum lactuca, coriãdro, cępis, oleo bono, et omphacino, aceto, pipere, ſapa, et ſinapi, eſt menſtruorum prouocatiua, et facit detumeſcere ventrem dñarum, quę aliqñ apparent prægnantes, et hoc notetur, quia hic caſus nõ raro venit, prouocat vrinã, et proprie ſemẽ eius, et maxĩe ſylueſtris plus oĩ alia re, vnde pueris ſufficit decoctio ſeminis eius, aut radicis in qua eſt ẽt virtus, vrinæ, et menſtruorũ prouocatiua, et valet decoctio eius ad lumborũ, hepatis, & ſplenis tumorem. Et quidam dicunt ꝙ fricata ſuper dolẽtem dentem dolorem aufert, et decoctio eius in lacte multum valet in aſthmate. Et eſt remediũ pro pauperibus et ruſticis. Et ſcito ꝙ in omni re fortioris eſt operationis ſylueſtris domeſtica, licet domeſtica in nutrimento eſt magis conueniens.

De pineis. Rubrica. 1.

ARBORIS pini reperiť maſculus & fœmina, & eſt fœmina maior maſculo, & eſt illa, q̃ fructũ facit bonũ. Sunt vũ calidæ & ſiccę, & etiã eſt calida in. 2. ſicca in. 1. & maſculus calidior. Eligantur pineę ex fœmina pini productę non inueteratæ. Difficilis ſunt digeſtionis, & ſunt mordicatiuæ ſtomachi, & hñt in ſe acuitatẽ, propter quod tuſſientibus nocent niſi p̃parenť, vt infra, dant groſſum nutrimentum, & ad diſſoluendum difficile. Remouetur nocumentum eorum ſi prius in aqua calida infundantur. vñ Serap. ſic recedit acuitas & punctio, quæ in eis eſt, & elõganť a mordicatione, & tunc ſunt quaſi mediæ inter qualitatem calidam & frigidam, & inter ſubſtantiã aquoſam & terreã. Similiter recedit ab eis oleaginitas qua redduntur inflãmabiles, & ſic præparatæ, aut in electarijs, aut ĩ cibus laudabile dant corpori nutrimẽtũ. Et cõfirmat Iſaac. Cõferũt tuſsiẽtibus, maxime a cauſa frigida, & educũt ſaniẽ de profundo pectoris, & dolorẽ in eo mitigant, et ſi cũ ſeminibus cucumeris datæ fuerint renum ardorem vrinã prouocando auferunt, & qñ cum ſapa præparantur, mundificant veſicam a ſanie, & lapidem frangũt, præcipue in pueris. Et debito modo corpori debili, aut hectico exhibitæ fortitudinem præſtant, & ſanguinem augmentant, & calefacti comedant eas cũ zuccharo, & infrigidati cũ melle poſtq̃ infuſæ fuerunt in aqua.

De ſale. Rubrica. 14.

LICET ſalis multiplices ſpecies ſint, tñ de ſale cõi, ſiue de ſale panis ad p̃ſens noſter ſermo fiat. Et eſt duplex. Vnus marinus, alius mineralis ſiue metallinus, & vterq; ponitur ab authoribus calidæ, & ſiccæ complexionis in ſecundo: licet Iſaac eũ minus calidũ expreſsit. Eligať ſm Dioſc. mineralis boni, & clari coloris non habẽs lapides, & cuius partes ſunt æquales, & hic fortior eſt marino, licet hoc Ga. negauerit qui dixit eorum acuitatem eẽ ęqualem. Dixit tamen Dioſc. & confirmat Meſ. cui hac in parte fidem non paruam adhibeo, & ipſum ſalem mineralẽ eſſe fortius exiſtimo, & potentius ſaltem ad operationes, quę ſunt incidere, exiccare, putrefactionẽ prohibere, &c. de quibus infra. & ratione horum dico ipſum potius elegi debere, ſed ratione qua virtutes naturales confortant, vt quia appetitiuam, digeſtiuam, &c. præſtantiorem eſſe exiſtimo ſalem marinũ. Et ex hoc eligatur albus clarus, æqualis in partibus ſuis factus in radio ſolis æſtiuo tempore. Sal autem componitur ex partibus terreis aduſtis & amaris, et aqueis ſapore carentibus, quare cũ plus partes terræ dominantur tanto ſal amarior, & eſt vnũ de ſignis bonitatis ſalis. ſ. priuatio amaritudinis. Eſt autem ſal liquefactiuus medius ſubtiliatiuus, reſolutiuus ventoſitatum, propter quod ponitur in ſacculis carminantibus. Et aduſtus, vel vſtulatus, eſt maioris reſolutionis, & exiccationis, ſolutiuus, conſtrictiuus, præſeruatiuus a putrefactione, exiccatiuus, mordicatiuus, & interdum ad vomitũ p̃parans. Vbi ſciendũ, quia dicebať q̧ eſt ſolutiuus, q̧ non eſt proprie radix in re medicinæ, ſed eſt ſicut ſtimulus, propter quod ponitur in clyſterijs, collyrijs, pilulis, et alijs medicinis, vt eas in educendo confortet, & etiam, vt educat humores groſſos, viſcoſos, & hoc facit liquefaciẽdo quod ex humiditatibus venit, & poſt illud ſtringit vẽtrem. Thomaſinus noſter accipiebat medium manipulũ ſalis, & inuoluebat lino in modum ſuppoſitorij, & ex eo habebat ſedes plures ex groſsis humoribus phlegmaticis quos proprie educit. Et ſal eſt confortans appetitum, & virtutem digeſtiuã, & facit cibos faciliter digeri, propter quod ponitur in eis. vnde Ariſt. de ſenſu & ſenſato. Sal facit cibum ad fundum ſtomachi cito deſcendere: & p̃pter hanc ẽt cauſam admonet. 21. problematum. proble. 5. vt in pane ponatur, quia ex eo redditur ſaporoſior & guſtui delectabilior, & digeſtioni facilior. Sed diceret aliquis cõtra, ſal habet in ſe multas partes terreas per quas valet facere cibum cui admiſcetur magis terreſtrem, vt exempli gratia panis, et ex cõſequenti redderetur difficilior digeſtio. igitur, &c. & motum eſt dubium propter auaros qui non permittunt in pane ſalem poni cũ dicunt ipſum fruſtra in eo poſitum eſſe. Soluit Conciliator ex ſententia Ori. quia ſal ſui caliditate & ſiccitate habet reſoluere, & deſiccare illa quibus admiſceť, vnde cũ humido aqueo, exempli gratia, panis admiſceť ipſum reſoluit & exiccat ratione cuius panis reddebatur grauior, & ponderoſior. Ex quo patet, q̧ panis ſic ſalitus leuior eſt, & digeſtioni paratior quantum eſt ex parte ſalis, licet etiam ad hoc cõcurrat confortatio virtutis digeſtiuæ per ipſum ſalem facta, & q̧ ita ſit, vt reſponſio dicit habere poſſumus ſigna duo. Primum quia panis ſic ſalitus quanto plus inueteraſcit, tanto leuior efficitur, quod non eſt ex alio, niſi ex cõſumptione humiditatis, ratione cuius panis reddebať põderoſior. Secundum quia piſtores falſi hoc ſcientes ſalem in pane non ponunt, nec ſufficienter decoquunt, vt põdera a præſide conſtituta adæquent. nam cognoſcunt humiditatem in pane cauſam eſſe ponderoſitatis quã igne minime cõſumere volunt. Tertium poteſt addi, & ſi in. 2. videatur veri, ſed ad clariorem notitiæ euidentiam ponetur, & eſt, quia panis nõ bene fermẽtatus eſt alijs paribus grauior, et huius cauſa nulla alia eſt, niſi quia partes humidæ, aqueę non ſufficienter a fermento fuerunt reſolutę, q̃ erat cauſa grauitatis panis. Et ex dictis haberi poteſt cauſa quare ſal corpora à putrefactiõe præſeruat, & eſt cauſa ſæpe quæſita, ſui enim ſiccitate cõſumit humidum ſuperfluum ebullire aptum ac putreſcere a calido continentis ſubintrando, & ſic denudando partem ab illo humido facit corpora longe tẽpore eſſe incorrupta, ſicut aloe, myrrha, balſamus, &c. Amplius ſui ſtypticitate cõſtringit poros, & meatus corporum, quæ ſaluãtur, ita q̧ neq; calidũ eorum innatum poteſt exire, neq; calidum cõtinentis extraneum poteſt ſubintrare, propter quod talia tẽpore longiſsimo permanent imputrida. nocet cerebro, & viſui ad intra ſumptum. Remouetur eius nocumẽtum ſi lauatur aut torrefiat, aut ſi comedatur cum aliquo remittẽte eius acuitatem, vt eſt ſiſamum proprie, aut ſemen papaueris, ſtringit gingiuam mollificatam, ſed magis ſal gemmę, & quando commiſcetur cum oleo, & ponitur ſuper cõbuſtionem ignis non ſinit locum veſicari. Et coctũ cũ oleo, & pauca terebinthina ponitur ſuper puncturam nerui cęcam, & prohibet ab eo ſpaſmum.

Ga. ab alijs diſſenſio.

Salis bonitas q̃.

Sal in pane ponendũ.

Auaros deteſtatur.

Piſtores notantur.

Sal cur a putrefactione præſeruat.

Salis vim ĩfrenantia.

Cõbuſtionis nõ cõtẽnendum remedium

De ſaluia. Rubrica. 15.

ET LICET ſaluia reperiatur ſylueſtris & domeſtica, de vtraq; tamen erit ſermo noſter. Diuerſimode enim graduantur. Nam Serap. authoritate Gal. dicit ſecundũ vnũ textum q̧ eſt calida caliditate modica, & alius dicit caliditate manifeſta, & eſt parum ſtyptica. Auicẽ. vero dicit authoritate Damaſce. q̧ eſt calida in tertio, & ſic. in ſecũdo. nam, vt dicit calidior eſt & fortior maiorana. Credo tamen cum ſit multum ſtomachalis q̧ eius caliditas non tranſcendat ſecundum gradum. vnde Serap. numerat eã in latitudine medicinarum calidarũ in ſecundo gradu. & ſic plus adhæreo Gal. q̃ Damaſc. in hac p̃te. Circainſtãs eam in primo gradu collocauit, & ſiccam in ſecũdo dixit.

Eligatur hortulana bene culta, & in loco non nimium humido nata boni ſaporis. Eſt reſolutiua ventoſitatum, & phlegmaticarum oppilationum apertiua, cõfortat ſtomachum maxime, & exiccat humiditatem eius, cõfortat inteſtina debilia, p̃pter quod eius vſus confert his, qui ex frigiditate inteſtinorũ ventoſitates multiplicant. Inebriat velociter cum ponitur in vino, propter quod caueant ſibi qui catarrhum patiuntur ab impoſitione eius in vino, vt ſtomachum confortent, ne ex vna parte iuuamentum ſentiant, & ex alia ſibi nocumentum augmentẽt. Et appoſui hoc propter multos, qui ſic delectantur ab impoſitione eius in vino cum prandent, aut cęnant, eſt tamẽ capitalis cum ponitur in embrochis & ſacculis ad reſoluendũ materias phlegmaticas frigidas. Decoctio eius cum ſuis ramulis zuccharo dulcorata quando bibitur vrinã & menſtrua prouocat, & fœtum educit, ſimiliter ſedat pruritum

Gal. magis probatur.

Saluia caueatur in vino.

A genitalium virorum & mulierū. & eius vſus in ſalſamentis optimus eſt, & trita poſita ſup morſus venenoſos optime cōfert. & ſimiliter ſuper vulnera recentia retinet fluxum ſanguinis. Et eſt vltimo notandum ꝙ Auic. fecit capitulum de marmacora: et eſt ſaluia ſi bene inſpiciatur capitulum illud. licet Simon Ianuen. videaᷓ dicere ꝙ marmacora ſit meliſſa, nam Auicē. fecit capitulum de meliſſa ſub hoc vocabulo bederenzegni, & eſt vocabulum arabicum, & ponitur a Simone ꝙ eſt meliſſa. ſimiliter a Serap. Veruntamē eſt eliphaeos græce, ſaluia latinæ, & in hoc vocabulo imitatus eſt arabs græcum, & hoc vocabulo ſcripſit etiam Serap. ſaluiam.

Marmacora qd apud Auic.

Bederenzegni idē qđ meliſſa.

De petroſellino. Rubrica. 16.

PETROSELLINVS calidus eſt & ſiccus in. 3. vt placuit Serap. verum non graduatur ab Auic. & Iſaac ponit ipſum in fine tertij. Circainſtans vero ponit in. 2. cali. & ſic. & credo eſſe verius præcipue intelligendo de hortulano qui multam habet humiditatem obtundentem caliditatem eius. Et fortaſsis authores illi de ſylueſtri, aut mōtano intellexerunt. Et ſi bene conſideretur mens Aui. in ca. de apio. nō videtur eum eleuare multum in gradu cū videatur ipſum ponere ex ſpeciebꝰ apij. Eſt diureticus diſſoluens ventoſitatem, & herba eius cum alijs cibis poſita digeſtionem confortat. Radix tamen eius eſt difficilis digeſtionis. Et remouetur eius nocumentum ſi bene coquatur. valet etiam in prouocatione menſtruorū, & in cibis patientium colicam.

De calidis in tertio, cuius rubricæ ſunt. xiiij. Cap. V.

De allio. Rubrica. 1.

ALlium enim eſt duplex. ſ. domeſticū & ſylueſtre. Domeſtici complexio ab Auic. ponitur calida & ſicca in. 3. vſqꝫ ad. 4. & intelligo per ly vſqꝫ, &c. ꝙ ſit in tertia manſione tertij, quæ ad quartum terminatur, ita ꝙ ly vſqꝫ teneaᷓ excluſiue. multi tamen poſuerunt ipſum cal. in. 4. quod intelligi debet de pria manſione quarti, qui terminatur ad tertiam tertij. credentes recens eſſe minus calidum non recenti, & hoc modo poſſunt conciliari hi qui videntur adinuicem aduerſari. De ſylueſtri autem de quo non eſt præſens ſermo, tantum credo dicendum ꝙ ſit abſolute tale in quarto. Eligatur illud ex domeſtico, quod eſt minus acutum. Eſt inciſiuū, ventoſitatū carminatiuū plus omnia alia medicina, quæ ventoſitatem reſoluat ſm ꝙ Serap. poſuit, aperit oppilationes, prouocat vrinam vocem clarificat, cōfert tuſsi ex frigiditate, interficit vermes, et proprie cucurbitinos, pp quod pueris interdum datur, confert dolori ſtomachi, et inteſtinorum ex frigiditate, eſt praui, & parui nutrimēti, debilitat viſum, et nocet capiti, cholericis et naturaliter calidis. Remouetur ab eo nocumentum ſi comedatur cum acetoſis, & oleribus, vt ſi ante comeſtionem in aceto infundatur per tempus. Similiter ſi bis elixetur, deinde condiatur cū aceto & ſale, & ſi comedatur a frigidis & humidis confert, et vrinam prouocat et ventrē humectat. vnde Auic. proprio ca. docet facere enema ex decoctione eius in ſciatica, & ipſum multum laudat. & ſubiungit, Quoniam ſolutione educit ſanguinem, & humorem cholericū. Et decoctio eius cum olibano cōfert multum dolori dentium, et ſuppoſitum prouocat menſtrua, et extrahit ſecundinā, & dixit Habē meſuai, ꝙ proprietas eius eſt ꝙ abſcindit ſitim quæ eſt ex phlegmate ſalſo quod generatur in ſtomacho pp reſolutionem, & deſiccationem eius in eo, & valet cōtra multa genera venenorum, morſus ſerpentum & hmōi, & aerem peſtiferū. Vnde Gal. 12. therapeu. dixit. et ego demū theriacam ruſticorum nolem hanc eſcam. Et Iſaac in fine cap. dixit. Et allia quidē proſunt his q ſunt veneno infecti, & frigidas paſsiones hñtibus, ſicut theriaca magna, mundificat, et incarnat vulnera. Et dixit Gale. Et vt valet ad vulnera fraudulenta ſi ponitur recens ſup ea, aut ſi deſiccatur & puluerizatur ſuper ea. Et expellit ſanguiſugas vndecunqꝫ adhæſerint.

Alliū, vt eo medendū.

Secundinā extrahēns.

Ruſticorū theriaca.

De anetho. Rubrica. 2.

ANETHI complexio diuerſificatur. Auic. ponit ipm ca. inter ſecundum & tertium gradum. Gale. vero vſqꝫ ad 3. Idem Habē Meſuai, & Oribaſius. quibus tribus vt ꝗtimo magis credendum eſt: quoniā experimentatores fuere. Et ipſorum ſententiæ alludit Serap. ponens ipſum cal. vſqꝫ ad finem tertij. Sed vnum quæro ꝙ cum reperiaᷓ viride et recens & ſiccum ſit calidius humido, et humidum ſit eligibilius ſicco, ꝙ Auic. tanquam de eligibiliori locutus eſt. & de hu. Gal. vero & cæteri de eo quod eſt magis in vſu ꝙ̄ ſiccū. Et ſic conciliari poſſunt hi viri. Siccum eſt in ſecundo. Semen eſt magis in vſu. radix ſecūdario. tertio herba eius. Debet colligi in vere. Eſt maturatiuū humorum frigidorum, ſedatiuum dolorum a cauſa frigida venientium, carminatiuum ventoſitatū, et eſt apertiuū. Remouet ſingultū ex inanitione cibi in ſtomacho factū, ſed generaliter ſemen eius ſtomacho nocet.

B Remouetur eius nocumentū ſi cum limonibus comeditur, & ſorbitiones ex eo factæ lac multiplicant. Et ſimiliter ſemen eius poſitum in polentis lac multiplicat. & ſeſſio eius in aqua decoctionis eius hęmorrhoidibus cōfert: & ſi comburitur eius ſemen, et ex eo fiat emplaſtrū ſuper hęmorrhoides aufert eas.

De cępa & ſcalumnia. Rub. 3.

EX CAEPIS reperiᷓ diuerſitas ex pte coloris, formæ, et præparationis. Nam eorum quædam rubea, quædā alba, quædam rotunda, quædam oblonga, quædam cruda, quædam cocta. Conueniunt quaſi omnes authores ꝙ ſit cali. et ſic. in tertio: licet in ea ſit humiditas ſuperflua. Dico quaſi, quia quidam non dubitauerūt eam ponere cal. in prio, qui longinqui ſunt, vt exiſtimo à veritate. et Gal. poſuit eā cal. in quarto, quod forte de ſicca longa rub. cōtrariauit, quæ eſt fortior, et poteſt conciliari, vt ſupra. Et ex eo melius eſt album, rotundum, coctum, ſiue aſſatum. Eſt ſubtiliatiuum, inciſiuum, abſterſiuum, fortiter apertiuū, et inflatiuū. Et crudū nō generat nutrimētū de quo

C ſit curandū, eſt tñ ſtomachi debilis cōfortatiuum, licet ſit difficilis digeſtionis, et ſpecialiter ſylueſtre, et facit appetitū. Eſt eligibilius ſi bis decoquaᷓ, et vſus eius facit ſubet, et nocet intellectui, obtenebrat viſum mirabiliter: ideo vulgares dicunt, Tu me ha ſtrucca la cepolla in locchio. Minoraᷓ nocumētū eius ſi cū aceto colluiᷓ, aut decoquiᷓ. et ſimiliter ſi aſſumaᷓ cū lacte. Et qñ admiſcetur cum adipe gallinæ, & ſuper callos apponitur aufert eos. Et quando emplaſtratur cum ſale & ruta ſuper locū morſus a cane rabido confert valde. Scalumniæ ſunt quaſi in virtute ſimiles cępis, & mulieres noſtræ vtūtur eis dando pueris contra vermes. Non ſunt ergo pueris dādæ in magna quantitate, ſed paucæ et interuallatim.

Callos auferentia.

De porro. Rubrica. 4.

PORRVM domeſticum quo in via cibi vtimur. cali. eſt et ſic. in tertio. et eo fortius eſt ſylueſtre. Eſt inflatiuū, malum ſtomacho, difficilis digeſtionis, & illaudabilem humorem generat, facit capitis dolorem, obtenebrat vi-

D ſum, & intellectum. Remouetur nocumentum eius cum aceto et oleo ſi cum eis præparetur. Et ſimiliter ſi bis elixetur, deinde cum bonis carnibus pinguibus addita radice fœnicu. vel petroſ. Quidam eo vtuntur ante cibum cum ſale & eo caſu confert purgando ſtomachum a groſſis humoribus, & viſcoſis, prouocat appetitum, & ventrem ſoluit, et fuit cibus Thadei de Florentia medicinæ maximi illuſtratoris. Et ipſum cum melle ſumptum clarificat vocem purgando cannam a groſsis humoribus, et ſuffumigatio facta ex ſemine eius cum alchitram ſiue cū gummi cedri facit exire vermes de dente. Quidā moderni ſuperponunt pueris porros non tranſplātatos ſuper ſtomachum ipſorum, & dicunt mirabiliter cōferre in expellendo lumbricos.

De raphano. Rubrica. 5.

RAPHANVS eſt duplex, ſylueſtris de quo non eſt ſermo, & domeſticus, qui eſt in vſu comeſtionis, de quo

ad præſens. Cuius complexio, vt aſſerunt Iſaac Serap. et Gale. cal. in tertio. ſicca in ſecūdo. quibus hac parte adhęreo, licet Auicē. dicat ipſum ſeu lignum eius cal. in primo & humidum: & ſemen cal. in tertio. Et non eſt dubium quin ſemē eius calidius eſt corpore eius. Vnde credo corpus ponendū eſſe in prima manſione tertij. ſemen in tertia tertij. Et eligatur raphanus elixatus. eſt enim magis tēperatus, & maiores alijs paribus ſunt minoribus meliores, vt patet. 20. proble. proble. ſecūdo. Eſt malus ſtomacho faciēs eructuationē, difficilis digeſtionis, & poſt cibū lenit vētrem, & facit cibū penetrare, & ante cibum facit natare cibum, & non quieſcit, & non permittit ipſum deſcendere ad fundum ſtomachi. & ideo impedit digeſtionem & propter hoc etiam facilem efficit vomitum, & ꝓprie cortex eius. Nocet capiti, dentib⁹, & palato, & viſui ſaltem multum comeſtus, licet aqua eius in oculo deſtillata ipſum mūdificet, & abſtergat. Si vero coquitur cōfert tuſsi antiquæ & humoribus aggregatis ĩ pectore, & ipſe confert præfocationi accidēti ex fungis mortiferis.

Auicen. ab alijs diſſentit.

Raphani ꝑparatio.

Comedat̃ nutritus in aqua, ita vt proijciatur aqua bis, deinde præparetur cum aceto & oleo & ſale, & ſcindatur valde ſubtiliter ĩ fruſta ſubtilia, vt digōni ſit paratior. Et folia eius vernalia quando elixantur comeduntur cū aceto, oleo, & ſale nutriunt plus ꝙ̃ radix. Et raphanus multiplicat lac, & auget ſperma, & miſtus cum farina lolij facit naſci pilos in alopetia, & ei⁹ aqua bibita prouocat mēſtrua, & vrinam, & lapidem in renibus frangit. Et ſemen eius bibitum valet contra venena, vt theriaca, et valet cōtra morſum ſcorpionis, vt qui comederit raphanū a ſcorpione non ſentit nocumentū. Et in aqua eius viſa eſt hæc experientia, vt proiecta ſuper ſcorpionē redditus eſt ſcorpio immobilis, & tumefactus intantum, vt crepatus ſit. Vnde & Auic. dicit ꝙ fructum eius ſuper ſcorpionē poſitum interficit ipſum. Poſtremo ex omnibus hr̃, ꝙ in via cibi conuenientius eſt comedere eum poſt cibum ꝙ̃ ante, nam ſic comeſtus minorem agit ventoſitatem ſuperius aſcendentem, & cum ſua grauitate deſcendit inferius, & deponit cibum in loco coctionis, & melius digeritur, & virtutem magis confortat. vbi ante cibum aſſumptus inducit maxima nocumenta.

Pilos augeſcentia.

venenis mixtū immo-dū raphan⁹ medetur.

De ruta. Rubrica. 6.

ET LICET ruta non ſit cibus vſualis, plurimi tamen ea in cibis vtuntur, quare de ea aliquid dicere inſtitui.

Ruta domeſtica diuerſificatur ex tempore. nam recens & humida min⁹ calida ponit̃, & ſicca ꝙ̃ ſicca & antiqua: humidæ & recentis cōplexio cal. eſt in ſecundo Auic. cæteriq; ꝙ̃ plures authores, Iſaac, Circa inſtās, Ga. & cæteri omnes abſolute pronuntiauerūt calidam & ſic. in tertio: quod maxime exiſtimādum eſt ipſos intellexiſſe de ſicca & antiqua: & in hoc conuenit ſententia Auic. cum eis.

Et ex ea melior eſt quæ orit̃ apud ficum, eſt inciſiua, reſolutiua, carminatiua valde, & confortatiua ſtomachi, & facit appetitū cibi, ſedat ſingultum phlegmaticū. Et eius folia recenta in vino tēpore meſsis, confortant ſtomachū frigidū, & aufert fętorem ſiue odorem cęparū, & alliorū maſticata. Et nota pro bibulis, qui prudentes & tēperati haberi volūt ĩ populo ſuo inordinato appetitui ſtudētes. Viſum corroborat, & inter cętera potēter valet ad epilepſiam puerorū ſi cū ſucco eius nares eorū intingant̃. Aui. prima tertij de cura ei⁹. & forti⁹ iſto ſi puluis pęonię bulliat̃ in ſucco eius, & cū vino detur patienti, aut liniantur nares, &c. Item ex ea cū nucibus & ficu fit compoſitū ſiue antidotum in peſtilentia. Non pono remotionem nocumenti, quia non inuenio nocumētum manifeſtū in ea ſaltem dum accipitur in via cibi vel in cibis.

Fœtorē infrenantia.

De roſmarino. Rubrica. 7.

ROSMARINVS eſt herba qua ruſtici corpora leporū implent, vt ſint melioris odoris, & ne fœteāt. Calidus eſt & ſiccus vſq; ad tertium: quidam tamen non determinăt eius gradum. credo ꝙ ſit talis infra tertium. Et flos eius dicitur anthos ex quo fit electarium ſiue confectio, quæ dicitur anthos quam ponit Nicolaus, quæ valet macilēcis, cardiacis, & miro modo lętificat hominem. Herba eius eſt in vſu. Eſt calefactiu⁹, reſolutiuus, ſubtiliatiuus, & ex conſequenti ventoſitates expellit, & aperit oppilationes hepatis, ſplenis, & inteſtinorum, confert cerebro ex cauſa frigida debilitata. ſcilicet recepto fumo ex decoctione eius cum vino, nec eſt in vſu eius nocumentum apparēs. dico in vſu eius moderato, & quibus conuenit. nam calidis cholericis eſt aptus nocere, vbi frigidis aptus eſt conferre, & tu in his ſemper conſidera.

De ſinapi. Rubrica. 8.

SINAPIS eſt granum calidum & ſiccū in quarto gradu, licet Aui. dicat vſq; ad quartum quod poteſt teneri incluſiue & excluſiue, ſed credo teneri debere incluſiue, vt eius via non diſſonet a ſententia Iſaac, & aliorum. nā ſemper debet quæri authorum conciliatio, vt quam meli⁹ fieri poteſt. Et ex eo melius eſt recens hortulanum, & ad rubedinem declinans. Eſt ſplenis extenuatiuum, & ſtomachi, exiccat humiditates capitis, lędit tamen cerebrum.

Auctorũ cōciliatio ſp̄ quærenda.

Cuius nocumētū remouetur ſi cū ea miſceatur acetū, aut amygdalę. et ſi ſumitur de ea parū, prouocat vrinam, ſi multū laxat vētrē. Cataplaſma ex eo, vel herba eius factū ſoluit ſtranguriam, & dyſuriā, & maſticatio multum valet his qui linguā hn̄t ingroſſatā ex mala humiditate, & maxime præcedēte bona purgatione. Similiter valebit in ſciatica cataplaſma ex eo factū. nota tñ ſemꝑ ꝙ vniuerſalia debent præcedere particularia.

Sinapis vĩ infrenātia.

Vſia debēt ꝑcedere ꝑti cularia.

Sequitur de quibuſdā calidis, ꝗ magis vim hn̄t medicinæ, quā cibi, imo cibi nihil, ſed ſunt ciboꝝ condimēta, vt ſunt piper, garyophyllon, cinnamomū, maiorana, zinziber, &c. de quibus breuiter pertranſibo de eis ſolū tāgēs, quæ neceſſaria erunt ad vſum, & condimentum.

De pipere. Rubrica. 9.

PIPER reperitur in multiplici differentia, quoddā nigrum, quoddam album, quoddam longum. horum tamē in vſu magis eſt nigrum. Sed nota, ꝙ album eſt magis cōueniens ſtomacho, & ipſum magis confortat, vt Auicen. Piper autem nigrum eſt fortius albo. medicinæ autē ſtomaticæ ſiue res ſtomachum cōfortantes alijs paribus nō debent multum in gradu eleuari. Omnes nāq; cōueniūt piper eſſe cali. & ſic. vſq; ad quartum: quod ly vſq; a quibuſdam tenetur excluſiue, a quibuſdā incluſiue. Ego vero credo album eſſe tale infra. 3. Nigrum vero ad. 4. tendere, ꝑꝑ quod album amplius laudatur, ſed quia nigrū ſine proportione hr̃ ĩ maiori copia & meliori foro, hinc de eo plus vtimur non attendentes multum ſanitati, ſed auaritiæ & guloſitati. Eſt calefactiuum & vrinæ prouocatiuū. ſi de eo multum ſumitur ventris ſolutiuum. ſi de eo parū, vt prima probl. probl. 10. eſt ſtomachi confortatiuū pręcipue frigidi, & facit appetitum. eſt. n. ſanis conueniens, & confert ægritudinibus neruorum ſm̄ oēm eius adminiſtrationem, & mundificat hepar, ventrem, & pulmonē, vt dixit Serap. propter quas proprietates fortaſsis Theutonici eo vtuntur in condimentis.

De garyophyllo. Rubrica. 10.

GARYOPHYLLON graduatur ab Aui. calidus & ſic. in. 3. quidam in. 2. debet intelligi verſus. 3. Vel aliter, quoniam quidam eſt optimus, & talis calidior, quidā non ita bonus, et talis in. 2. graduabitur. & hoc patet ex decoctione ipſorum. nam qui ſunt meliores ſunt acutiores.

Eligātur autem qui in ſuperficie habēt aliqualem planiciem, nam per hoc arguitur ipſos ſubtilē habere humiditatem qui ſunt tuberoſi aliquātulum, & qui ſunt acuti ſaporis, & quāto acutiores alijs parib⁹ meliores. & quorum color ad aliquantulum ruborem vergat.

Stomachi, & hepatis ſunt cōfortatiui, & cōfert dolori ſtomachi vinū decoctionis eorū ex cauſa frigida aut vētoſitate prouenienti, odorem oris bonum reddit, & cibaria guloſis gratiora reddit, aut puluis eius poſitus in cōdimentis, aut corpus totum poſitum in corporibus auiū, & aliorum animalium, ita vt nō ſolū ex ipſis ſtomachus

confortetur,

confortetur, ſed cerebrum ex odore eius &c. vt patet. valet in ſuffocatione matricis puluis eius bibitus cum vino odorifero calido. Item tale vinũ odore ſui confert pręcipitationi eiuſdem, propter quod illud multum venerantur mulieres, & vſum eorum habent. In eis non eſt nocumentum apparens.

De maiorana. Rubrica. 11.

MAIORANA ab Auic. & Gal. ponitur cal. & ſic. in 3. Circa inſtans & cæteri dicunt eam calidã in 2. quorũ diuerſitas tolli poteſt, & ad conſilium reduci cum ſicca & humi. nã ſicca calidior eſt vt ſupra in reliquis cõſimilibus dictũ fuit. Eſt reſolutiua, ſubtiliatiua, &c. cõfortat omnia viſcera, & præcipue caput. vnde vt credo propter eius bonũ odorẽ à quibuſdam diligitur. Et fomentatio cũ ea facta matricẽ mundificat, & cõfortat mirabiliter. & eius ſuperfluitates conſumit, & in initio pręfocationis potenter valet, propter quæ exiſtimandum eſt mulieres eã tantũ diligere, licet domicellæ & philocaptæ ex alia cauſa eã diligant, & propterea ſerta ex ea faciunt ſibi, vt cauſam legitimã habeant eundi ad feneſtras, vbi a procis videri poſſint in quibus cõmuniter eam tenẽt: aut gratia ſpatiandi.

De cinnamomo. Rubrica. 12.

CVM CINNAMOMVM multum in vſu ſiue condimento cibariorum conueniat, ſtomachoque præ cæteris maxime confert, hinc in hac parte non eſt prætermittendum, ſed de eo dicendum quantus fructus ex eius vſu humano corpori accidat. Inuenio duos textus Auic. de eius graduatione. Vnus ponit ipſum calidum & ſiccum in tertio, & huic applaudit Iſaac de diętis particularibus, proprio ca. Alius calidum in ſecũdo, ſiccum in tertio, & huic adhęret Auer. 5. col. de cannella ſiue cinnamomo. Gal. vero viſum eſt, vt ponit Serap. eum trahere ad tertiũ gradũ caliditatis. Sed cum conſidero ea quæ maxime ſtomacho conferunt pręcipue aromatica, inuenio ea non trãſcendere ad 3. gradũ. & ſi tranſeunt non exeunt primã manſionem tertij. Vnde cum illa quæ ſunt cal. in tertio notabiliter corpus humanũ alterent, vt ſupra. primo trac. Et non ſic confortent, & præcipue ſtomachum, hinc credo textũ Auicen. cui applaudit Auer. eſſe magis verũ. Eligatur nouum nigrum cineritium cum rubore quod eſt ſubtile leue, & rami eius ſunt ſpiſſi adinuicem leues & pleni nodis odorẽ habentes bonũ, & eius odor debet declinare ad odorem rutæ & cordumeni. Et duo ſunt ſigna bonitatis eius. Primum quia ſuo odore vincit odorem aliorũ, quę ſunt circa ipſum. Secundum, quia quando maſticatur, et guſtatur ſubito replet fauces ſuo odore magno. Dixit Galen. in libro de cibis. Cinnamomum aromatizat ſtomachum, propter quod cinna. & alia ſtomatica debent cum eo aromatizari. Confert frigiditati eius, & frigiditati hepatis, facit ſomnũ, aperit oppilationes, puocat menſtrua, abſtergit obſcuritatẽ viſus, & deſiccat humiditates, quæ ſunt in capite, & ſtomacho. Et de proprietate eius eſt, ꝙ vſus comeſtionis eius confert obſcuritati viſus, quæ accidit ab humiditate etiam ſi cum pane comedatur. Conueniunt aũt auctores omnes in magna laudatione cinnamomi in diſpoſitionibus ſtomachi, et maxime frigidis. Confert et frigiditati inteſtinoꝝ, et expellit vẽtoſitates ab eis, & confert doloribus renũ, et vrinã prouocat. Auic. in de viribus cordis dixit, ꝙ ineſt ei proprietas theriacæ. Et propter multa quæ viderat Marſilius parauus ſcripta ab auctoribus de cinnamomo dixit, ꝙ in omni diſpoſitione ſtomachi nõ erat prætermittendũ cinnamomũ. Dixit Auic. oleũ eius mirabilẽ proprietatẽ habet in tremore, & qñ fit linimẽtũ ex eo et melle, delet maculã lacteã oculi, et lentigines faciei, et quando teritur cinnamomũ, et ex eo, et vino odorifero fiunt trochiſci, et deſiccantur in vmbra, ſeruatur eius virtus vſq; ad. xv. annos, et vſus horum trochiſcorum maxime confortat ſtomachum frigidum. Et ſi non habetur cinnamomum ponatur loco eius duplum cubebarũ, et hoc additum eſt, quia aliquando repertũ eſt marchiã noſtram. x. annis continuis carere cinnamomo,

Cinnamomum aromatizat ſtomachũ.

Lentigines delentur.

Cinnamomi loco ponaẽ cubebe.

A

De zinzibere. Rubrica. 13.

ZINZIBER calidum eſt in tertio, ſiccum in ſecundo. nã habet in ſe quandam humiditatem ſuperfluam, et maxime recens, et cum antiquatur efficitur magis ſiccum et minus calidum. Eſt calefactiuum, reſolutiuũ, inciſiuum, ſtomachi confortatiuum, et maxime frigidi, et conſumit ſuperfluitates in eo exiſtentes. et ideo habentes ſtomachũ frigidũ aut humi. eo condito libenter vtunẽ. à cuius vſu abſtineat qui hepar calidũ habet, rõne cuius caliditatis ſtomachus reddiẽ frigidus, et quaſi cõmuniter in omnibus inueni, et rationabiliter inueniri debet. poniẽ in condimentis, et ſaporibus, et in eo inuenio nocumentũ.

De croco. Rubrica. 14.

CROCVS qui etiã in condimentis cibariorũ ſæpe venit, à diuerſis diuerſimode graduatur. Auic. eũ ponit calidũ in ſecundo, ſiccum in primo. et in hoc conuenit cũ Gale. Iſaac. ipſum cal. et ſiccũ in primo abſolute protulit. nõ nulli vero temperatũ. Credo aũt, vt ex effectibus apparet

B

ipſum cal. et ipſius fortaſſis caliditas eſt circa finẽ primi, aut principiũ ſecundi, vt inter hos tantos viros mediẽ aut ad conciliũ reducã. Eligitur nouus, cuius color tendat ad albedinem, longus, non frãgibilis, plenus, qui quãdo fricatur cito tingit manus, acuti odoris. Eſt maturatiuus, ſtypticus, reſolutiuus, & ſecundũ Gale. viſcera confortat, & oppilationes hepatis aperit, & cuius potus clarificat colorẽ, & eſt cordis, & inſtrumentorũ anhelitus confortatiuus. Et licet ſtomachũ cõfortet propter id quod eſt in ipſo caliditatis & ſtypticitatis, tamen facit nauſeam, et deijcit appetitũ, propterea qa oppoſitus eſt acetoſitati, q̃ eſt in ſtomacho ex qua eſt appetitus. Vſus tñ eius facit dolorẽ capitis, et inducit ſomnũ, & obtenebrat ſenſus. Et cũ bibitur cũ vino inebriat, ita vt roona pducat, vt dicit Auicen. & eſt roona cũ quis ſine cauſa ridet. Et dixit Conſtantinus proprietas croci eſt ꝙ lętificat adeo, ꝙ occidit nimietas eius, quãtitas eius ad hoc eſt. 3. ij. ad hãc ſententiã poſuit Auicen. excitat coitum, vrinam, et menſtrua prouocat, & partum facilẽ facit. Vnde Raſ. fuit mulier quædã

C

quæ pluribus diebus laborabat in partu, & dedi ſibi in potu. 3. ß. croci, & pepit ſtatim, & expertus fui hoc ſæpe, & ſic fuit ita, & eſt hoc remediũ cõe in Italia apud dominas, & apud medicorũ maiorẽ partẽ. Dixerunt auctores ꝙ ſi accipiatur. 3. coſti. &. 3. corticis caſiæ ligneæ, & quarta pars 3. i. de ſpica, & totũ adinuicẽ ponaẽ ꝙ tm̃ valet ſicut. 3. i. croci. Et ex dictis apparet quare cõmuniter in emplaſtris ponitur. in emplaſtris tamen capitis poni non debet.

Croci doſis

Partus optimum auxilium.

Croci loco quid adhibeatur.

De frigidis in primo, cuius rubricæ ſunt. 15. Cap. VI.

ET ſi aqua ſit primum frigidorum, quia tamẽ de ipſis inſtitui ſcribere ſecundum ordinem graduũ, et ipſa ſit talis in quarto, hinc de ea poſt amplius, quia de cibis prius, et de potu poſterius dicendum, et ipſa inter potus numeretur hinc etc.

De amylo. Rubrica. 1.

AMYLVM quia ſic nominari, et proferri debet, licet

D

aliqui amydũ pronuntient: eſt medicina cibalis magis ꝙ cibus. de eo tñ aliquid dicaẽ, cũ plurimi eo loco cibi vtantur, vt iuſculis eius. Frigidũ eſt et ſic. in primo. Duræ eſt digeſtionis aliqualis, et ſi bene à ſtomacho digeritur. nã malũ generat ſanguinẽ, et ſi cum ſimila, vel flore frumenti coquẽ generat ſanguinẽ tẽperatũ, et bene nutrit. Et pt fieri amylũ ex hordeo, vel farre, et tunc optime conuenit febrientibus acute. Decoquitur cũ plurima aqua addito modico zuccharo, et fiãt iuſcula clara, et ſic remouebitur nocumentũ eius. Valet remouendo aſperitatẽ pulmonis, et cannæ, et iuſcula eius valent in abſcindendo ſanguinẽ à pectore, maxime ſi dentur cũ zuccharo vnius anni, et cõſolidat vlcera pectoris et pulmonis, et tales pulmonatici vtuntur, et aliquando cum lacte decoquunt.

De citonijs ſeu cotoneis. Rubrica. 2.

CITONIA reperiuntur in duplici differentia, quędam ex eis dicuntur poma, et quędã pira. Poma ſunt mi-

nus ſicca,ſed in actiuis nõ multum excedunt pira,nec excedũtur ab eis,vt exiſtimo, quia tñ pira ſunt magis terrea,& poma magis aerea, hinc dicere poma minusq́; frigida nõ imputabiť morſu digna. Sunt frigida in primo,ſic. in ſecundo,licet Iſaac dicat ea eſſe frigida in medio ſecundi.& dulciora ex eis ſunt min⁹ frigida & minus ſtyptica. Eligantur matura & groſſa.ex eis cõueniẽtiora ſunt aſſata,quæ hoc modo pręparantur. Concauentur & extrahãtur ſemina,& impleãtur melle,vel zuccharo rub. deinde cooperiantur,& liniantur paſta,vel argilla,& ſub cineribus decoquanť. Et moderni plures citonio concauato in eius cõcauitate ponunt zuccharum tabarzeth coquendo ſub cineribus. Vtuntur in fluxu vẽtris,et in hoc caſu eligi liuseſt zuccharũ,licet aliud eſui ſit delectabilius. Eſt ſtomachi cõfortatiuum, & confortat appetitum deiectum, & mortuũ reducit,duræ eſt digeſtionis. Remouetur eius nocumẽtum ſi cũ zuccharo,vel melle decoquatur,vt ſupra,aut elixetur,plurimus tamẽ eius vſus generat dolorẽ neruorũ cholericũ,& poſt cibum aſſumptum ſoluit,& ſi multum de ea aſſumitur, facit cibum deſcendere indigeſtum,ante cibum vero ſtringit, & tollit vomitum choleræ,non corrumpitur faciliter in ſtomachis ęgrorũ,quanto magis in ſtomachis ſanorum.

Cotoneorũ pręparatio.

De endiuia. Rubrica. 3.

ENDIVIA eſt dupliciter,ſylueſtris,& domeſtica, domeſtica recens frigida eſt & hu.in primo. Et dicitur notãter recẽs,quia ſicca.eſt ſicca,vt Auic.2. can.ex quo apparet ꝙ aliqñ ex tẽpore variatur rerũ cõplexio in paſsiuis, quod de actiuis concludi poſſet, & ſimiliter ex loco. nam hortulana & culta,humidior q̃ non hortulana, & nõ culta orta in loco arido. Exiſtimo tñ quomodocunq; ipſam neq; in actiuis, neq; in paſsiuis tranſcendere primũ gradum,licet aliqui trahant eam ad principiũ ſecundi,ſed inter finem primi gradus,& principium ſecundi, non inuenio ſenſibilem differentiã. Sylueſtris autẽ frigida & ſic. eſt in eodem gradu,ſed remiſsius tamen, & quæ ex ea eſt amarior,eſt minus frigida,vt.14.tertij,de rebus conferẽtibus hepati.quamuis quidam dicant, ꝙ quæ vehemẽter eſt amara eſt calida, quam opinionem ſecutus eſt Guil. placentinus in ſuis ſimpľ. & Haly ſecũdo techni.& apud nos dř roſtrum porcinum,in Tuſcia & in Lombardia radichio,atque in foro Iulij, talis eſt aperitiua, & aliquali participat ſtypticitate. Eligatur ſylueſtris magis, & maxime calida,& eſt hepatis confortatiua & ſtomachi, quęcunque dyſcraſia fuerit,et aperit oppilationes hepatis,et maxime,quæ eſt magis amara. Nec in ea eſt nocumentũ ſicut in reliquis oleribus frigidis, & quando comeditur cum aceto ſicut communiter fit, ſtringat ventrem, & tamen quando coquitur ſiue ſylueſtris ſiue domeſtica confert debilitati ſtomachi.Serap̃. Et,quæ ex ea eſt amarior deteriorem ſanguinem generat. Et emplaſtrum factum ex ipſa & radice eius confert morſibus venenoſis ſcorpionum & huiuſmodi.

Endiuia ſylueſtris roſtru dř porcinu, vel radichio.

De faba. Rubrica. 4.

FABA eſt frigida & ſic. in primo, ita enumerat illam Serap.inter illa huius grad⁹,licet Aui.& Gal.ponat eã ꝓximã eſſe æqualitati,ſed quæ ex ea ſicca eſt, ſiccæ cõplexionis exiſtit,quę vero viridis humida humidæ. Eligatur groſſa alba nõ recens,quæ à gurgulionibus nõ perforatur,nam recens eſt inflatiua magis. Eſt abſterſiua, & ideo decoctio eius purgat pãnũ ab oculo. Eſt inflatiua vẽtoſa difficilis digeſtionis, & maxime cũ cortice comeſta, & quę frixa eſt,tardius digeritur,ſed paucioris exiſtit inflationis. Remouetur eius nocumentum ſi abſq; cortice comedať, & decoquatur bis abiecta prima aqua vſq; ad ſpiſsitudinem pultis cum ſaluia,pipere, origano,ſale,aut oleo, &c. & prius ſteterit in aqua notabili tẽpore infuſa. & ipſa ſic decocta apud Lombardos dicitur pachiarina. Confert pectori,& pulmoni,& ſputo ſanguinis ſic pręparata,& bonum dat nutrimentũ ſm Gal. & Hip. faba autem diu agitata donec ad ſpiſsitudinẽ venerit,& magnũ,

Faba vt comedenda.

E vt eſt faba dicta faua menada facilioris eſt digeſtionis ea, quæ eſt cum corticibus,& difficilioris ea,quę eſt decocta ſine cortice,vt dictum. Si tamen de ea aſſumitur à ſtomacho forti,& moderata quantitate bonũ,& ſolidum dabit nutrimentum,& maxime cũ oleo oliuæ comeſta,aut brodio carnium pinguiũ,& intellige ꝙ ſit bene agitata & ducta,vt inde ſit facta lenis & alba, vt faciũt ſolẽnes religioſi.facit ſodam,& nocet his qui ſunt conſueti habere eã.et facit videre ſomnia mala, & cõfert dyſenteriæ ſi concedatur decocta,aut frixa cũ aceto, aut prius decocta cũ aqua & aceto,deinde frixa.eſt autem cibus optimus dyſentericis ruſticis & patauis. Et ex ea ſic cocta & fracta cum vino,& agitata,&c.fit optimũ, & expertũ emplaſtrũ apoſtematibus,& tumoribus teſticulorum, & ego plures cũ eo ſanaui. Sed nota, ꝙ in calidis cũ frigidis applica, & in frigidis cum calidis,& ſimiliter in tumoribus mãmillarũ, & maxime qñ lac erit caſeatum. Et docet mulieres nõ dare fabam gallinis ſuis,quia abſcondit generationem ouorum,& qui vſi fuerunt ea efficiũtur timidi, & cogitatiui,

Gallinis faba minime danda.

F propter quod pataui,&c. Cortex autẽ fabę nunq̃ digeritur,ſicut nec botrum vuę. Poſtremo aduerte ad id quod vulgares & matronę dicunt, & de hoc ſe habere experiẽtiã,vt ꝙ ea, quę à gurgulionibus perforata eſt ſit melior contra Auic.& auctores medicinæ. Credo dicendum ꝙ ea,quę à gurgulionibus,&c.ſit facilius decoquibilis,qm talis eſt humidior,cũ ex eius humiditate ſuperflua,& nõ bene regulata generentur gurgulionen. Vnde arguũt vulgares citius decoquitur.ergo melior,quę conſequẽtia nõ valet,quę autem ſicca eſt nõ perforata difficilius,vel tardius decoquitur, ipſa tamẽ cum humiditate ſuperflua ſit magis munda melior exiſtit,ideo conſidera,& quia Patauus ſum tm̃ de faba motus ſum ſcribere.

Sauonarola homo Patauus.

De granatis. Rubrica. 5.

REPERIVNTVR granata dulcia,muza, & acetoſa. Dulcia & ſi à quibuſdam ponantur æqua in actiuis, Credo,vt placuit Auic.ipſa declinare ad latus frigiditatis, &

G humiditatis ſaltem in prima manſione primi,& ſi ſint cito inflammabilia. Vnde Auenzoar cito in choleram conuertuntur. Acetoſa vero frigida, & ſicca vſq; ad ſecũdũ. Muza ſiue medij ſaporis medio modo ſe habẽt inter hęc. Acetoſa præcipue reprimunt choleram, & multos curãt cum exhibitione bucellæ panis infuſę in ſucco eorum ante exhibitionem cibi, quibus poſt aſſumptum cibũ contingebat vomitus ad choleram in ſtomachis eorũ exiſtentem ſtimulantem ſtomachũ. Omnia ſtypticitate participant,licet dulcia minus,ſed dulcia ſunt ſtomacho conuenientiora & acetoſa minus. Muza vero medio modo. vnde ex eis vinum eſt melius,et grana eorum ſtomacho nocent. Febrientibus cõuenientiora ſunt muza,dulcia vero mala acutas feb.habentibus,& ipſa ſunt pectoralia. Remouetur eius nocumentum cũ caſeo mellino,aut diacitonitẽ. Et dixit Auic.tertia quarti de cura prunæ ſiue carbũculi & ignis perſici. Et de medicinis bonis in hac hora, & poſt ipſam eſt,vt ſumantur granata acetoſa, & fundãtur

H retro quater in aceto donec humectentur, deinde terãtur & ponantur ſuper pannis,& adminiſtrẽtur, ipſum enim conueniens eſt in omni hora, & eradicat hanc ęgritudinẽ in principio,et ſtatu.

De charubijs. Rubrica. 6.

CHARVBIAE ſiue charobæ fructus apud nos nõ bene notus frigidæ ſunt & ſic.complexionis. Auer.& archadius,licet aliqui,vt Ieſus eas dixerit calidas eẽ, et licet nõ expreſſerint gradum,tamen cũ Ieſus eas calidas,&c.credo non multum eas eleuari debere,ſed in primo gradu frigiditatis,et ſic.poni. Habẽt ſaporem dulcem cum aliquali ſtypticitate,et maxime ſiccę. Ex eis meliores ſunt ſtomacho ſiccæ,tardæ ſunt digeſtionis. Remouetur earum nocumentum ſi cum penidijs comeduntur. Iſaac auctoritate Gal.dixit. Vtinam non ducerentur ad nos de hieroſolymitanis,quia earum nocumentũ eſt nobis apparẽs magis,q̃ in locis vnde apportãtur,eo ꝙ recentes faciunt fluxum,

ſum,& quando deſſecantur ſtringũt, quoniam deperditur humiditas earum,& ſubſtantia remanet terreſtris.

De myrto. Rubrica. 7.

SPECIES myrti, & ſi ſunt in vſu, quia mittuntur in ſaporibus &c. tamen habent vim magis medicinæ de eo parum eſt frigidæ & ſic. complexionis in primo, ſiccitas eſt maior frigiditate, ſunt ſtomachi confortatiuæ, & præcipue calidi, ſed inter cætera prohibent fluxum humiditatum ad ſtomachum, & maxime grana earum. quidam tamen trahunt ipſas ad ſecundum. ex granis earum cum vino cocto fit ſapor bonus.

De melica. Rubrica. 8.

MELICA eſt granum ex quo fit panis minus nutriẽs quàm aliquis alius ex quocũq; alio grano fiat. Frigidum & ſic. in primo Gal. difficilis digeſtionis, ſtringit ventrẽ. & ideo in dyſenteria facimus ex ipſo ſacculum quem ventri, & ano calefactum ſuperponimus, & vrinã prouocat.

De neſpillis. Rubrica. 9.

NESPILLA fri. & ſic. eſt in primo gradu. Iſaac. Confortat ſtomachum maxime calidum, modicum nutrimẽtum præbet & groſſum. Et melius eſt eam aſſumere ante cibum, poſt cibum vero quandoq; conferunt ad robur ſtomachi & ventris. Gale. in libro de euchimia. Sunt duræ digeſtionis, q; ſi comedi voluerint in ſtomachi confortatione aſſumantur in pauca quantitate.

De hordeo. Rubrica. 10.

HORDEVM ponitur ab Auic. frigidum & ſic. in primo, licet aliqui illud in ſecundo, vel ad ſecundum trahãt. Circa inſtans & cæteri. Eſt abſterſiuum, & mundificatiuum, aperitiuum, abſterſiuum quidem cum fuerit excorticatum à cortice exteriori, et eo ſic vtimur, cuius excorticationẽ facilem docebo in fine capituli. Ex eo fit aqua iuſcula et far, vt dicetur. Eligatur album, et mundũ, et ſubtile, medium inter antiquum, et nouum, non corruptum, perfectum, et maturitate ſua non pulueri admiſtũ, quod ſteterit in aere libero. Nutritiuum eſt, ſed minus frumento, et aqua eius eſt nutribilior ſanich ipſius, et ambo frangunt acuitatem humorum. Aqua eius fit accipiendo de eo excorticato partem. 1. et aquæ partes. 20. decoquendo cum facilitate vſq; ad conſumptionẽ medietatis aut duarum partium ſemper abijciendo ſpumam, et decoquatur ſine fumo in olla munda. et ſic decoquẽdo exiſtimo, q; remouetur nocumentum eius de quo dicit Auic. q; nocet ſtomacho. Aqua eius eſt inflatiua, quæ omnia credo verificari de aqua ipſius non excorticati, et non multum decocti. Iuſcula fiunt ex farina eius, et aqua ſemper agitãdo, et ducendo leuiter ne ex fumo contagium recipiat. Far eius fit ex eo mundato, et groſſo modo confracto in olla, vel etiam cum mola, et cum aqua decoquitur, et fit cibus optimus febricitantibus, et maxime ex apoſtemate in ſpiritualibus, et in pleureſi etc. Et in calidis feb. aqua eius multum valet. laudat Auic. eo q; eſt infrigidatiua, et humectatiua etc. et in frigidis vero cum apio et fœniculo, et quod eſt coctum cum ficubus, et melle trito valet in febribus phlegmaticis. Modus excorticandi ipſum facilis eſt, vt prius in ſole, et melius in furno extracto pane deliccetur. deinde balneetur optime, et ſic balneatũ ponatur in pixidem magnam. deinde cum piſtello ligneo magno, et groſſo piſtetur leuiter. deinde exufflentur cortices, et ſic vſquequo fuerit excorticatum bene. ſi cum pecia fricetur fortiter optime excoriabitur.

Hordei aqua vt inſtituenda.

Far ex hordeo quõ.

Hordeũ, vt excorticeẽ.

De piſis. Rubrica. 11.

ROBILIAE ſm vulgare noſtrũ piſa ab auctoribus dictę. Meſ. et Sera. etc. ab Auic. vero dicitur meiſce. Sunt ſm Iſaac frigidæ in primo: mediæ vero inter ſiccitatem, et hu. et ſm Serap. ſunt ſiccitati quàm humiditati magis propinquæ, et eſt maxime verũ de non excorticatis, quoniam in cortice eius eſt ponticitas. Eligantur recentes, et magnę, ſunt inflatiuę, ſed minus faba. A qua vt dixit Ga. in tota ſua ſubſtantia non remouetur præterquàm in duobus, quia non ſunt inflatiuæ, vt fabæ, ſecundo ſunt tardioris deſcenſionis à ſtomacho. generant chymum laudabilem, et laudabiliorem ſi decoquuntur cum oleo amygdalino. Verumtamen nocumentum eorum remouetur ſi cũ eis decoquatur parum carthami. Nota tamen q; textus Auic. ſic iacet, vt reperio, et non eſt in ipſo tarditas digeſtionis fabaꝝ, quod videſ contradicere textui Gale. paucum dat nutrimentum, et multam habet ſubſtantiam, ſicut cætera legumina. Eſt cibus qui cõuenit febrientibus, vt Baldach. Conferũt dyſentericis ſi abiecta prima aqua decoquantur, et acetoſentur cum granatis acetoſis.

De ſpanachijs, vel ſpinachijs. Rub. 12.

SPINACHIA frig. et hu. eſt in fine primi. quidam trahunt eam ad ſm: nec inter hos magna exiſtit diſtãtia. Eſt lenitiua, lauatiua, abſterſiua, & vincens choleram, & brodium earum fortaſsis refugit ſtomachus, quare ſine brodio comedatur, vt etiam placuit Gale. Decoquitur prius lota cum aqua, & modico olei in patella: & eſt cibus conueniens ſanis, & confert pectori, & pulmoni, & maxime ſi coquantur cum oleo amygdalino, aut ſiſamino, & eſſet cibus plectoricorum. dum decoquantur in aqua eſt melioris nutrimenti q̃ blitis vel gryſolocanna.

Spanachia vt eſui apta.

De tribulis. Rubrica. 13.

TRIVLI dicti ab auctoribus tribuli, & maxime fluuiales. de quibus eſt ſermo, ſunt frig. & hu. licet aliqui dicant ipſos declinare ad ca. propter dulcedinem, quę eſt in eis, & de eorum gradu proportionabiliter dicendo, vt de charubijs. Sunt multi nutrimenti. Et quidam ex eis faciunt panes tempore neceſsitatis. difficulter digeruntur, & videntur habere ſimilitudinem non paruam cum caſtaneis, & Paduæ nominantur caſtaneæ marcheſanæ. Naſcuntur ibi in foſſato magno ſanctę Iuſtinæ: & plurimi in eis delectantur. Conferunt renibus, & ſtranguriæ, & frangunt lapidem in renibus & veſica.

Lapidẽ frangentia.

De piris. Rubrica. 14.

PIRA & ſaltem domeſtica, de quibus principaliter eſt ſermo abſolute pronuntianda ſunt frigida & ſic. ſed eorũ quoddam magis appropinquat temperamento in actiuis, quoddam magis diſtat declinantia plus ad actus frigiditatis. Exemplum primi, vt ſunt muſcatella, iaccola, ſementina. Et poſt iſta pira dicta ſancti Nicolai. pira de Pola ſeracena. Exemplum ſecundi: vt ſunt pira Nicolai, & multa alia, quæ non participant dulcedine multa, ſed habent dulcedinem remiſſam cum ponticitate admiſtam. Et de his omnibus apud nos reperiũtur in magna copia. Ex quibus inferre poſſumus q; muſcatella & huiuſmodi ſunt cal. in primo. reliqua vero in ſecundo. dicit tñ Auic. q; in partibus ſuis reperiuntur, pira magnæ capacitatis, et rotunda multum ſubtilis corticis boni coloris quaſi pini, & boni ſaporis, ita vt videanẽ ſicut aqua zucchari cõgelata, & cũ cadũt ab arbore ſuper terrã deſtruũtur, & q; iſta ſunt in quibus nõ eſt nocumẽtũ apparẽs de ſpeciebus pirorum. Iſta aũt nobis poſſunt eſſe ſicut metrum & menſura in iudicando de bonitate pirorũ. Eligantur bene matura, & non laudo maturationem eorũ in paleis, ſicut cõmuniter fit, nam illa maturatio videtur mihi non maturatio, ſed eorum ad putrefactionem pręparatio. Sunt ſtomachi confortatiua, & quæ ex eis ſunt propinqua tẽperamẽto, vt ſupra, ſunt boni chymi, et laudabilius prębẽt nutrimentum pomis. Dicitur q; de proprietate ipſorum eſt facere vermes, colicam, quod maxime intelligẽdum eſt de crudis & põticis, & ieiuno ſtomacho ſumptis, & ideo decoquantur, & ſint dulcia, & maxime cũ aniſo & zuccharo, aut aniſo confecto comedantur, aut cũ pauco pipere, cinnamomo, zinzibere, aut ligno aloe, ſic. n. remoueẽ eorum nocumentum, decoquantur cum fungis, & maxime ſylueſtria, licet domeſtica etiã ad hoc valeant, & ſunt bezoar eorum, comedantur poſt cibũ, & non ieiuno ſtomacho, quoniam ſic comeſta non nocẽt. Dioſc. & ſemina interficiunt vermes. De ſylueſtribus, quia in vſu cibariorum non veniunt dictum eſt. ſunt tamen magis ſtyptica, & frigida domeſticis.

Pirorũ electio.

Pirorum eſus.

De ceraſis.

De ceraſis. Rubrica. 19.

NON INVENIO expreſſam graduationem ceraſorũ, ſed ipſa pono frig. & hu. ſaltem in primo, & magis frigida q̃ hu. Iſaac. caꝑ. de prunis dicit. idem dicẽdum de ceraſis: quod de prunis. Gale. vero in libro de cibis dicit. ꝙ idem eſt dicendum de ceraſis quod de moris. Sed nota, ꝙ reperiũtur dulcia: acetoſa ſiue acria & pontica. Dulcia dicuntur proprie ceraſa. Acria vero bifurcantur, quoniã eorum quædam dicuntur maraſcæ, quædã verlæ. Dulcia cito deſcendunt de ſtomacho, & iuuamẽtum, quod ei inferunt eſt paucũ. ſunt. n. cito putreſcibilia, & molliũt vẽtrem, ideo vulgares tempore ceraſorum multũ de eis comedunt, aſſerentes ipſa eſſe optima medicina ad ſubductionem ventris. Et male opinantur, quoniam nocumentum eſt maius iuuamẽto. ſunt. n. multũ, & faciliter putreſcibilia. Et acetoſa, quæ dicuntur verlæ ſtyptica ſunt, & magis cũ ſint ſicca, & ſimul pontica, ſed minus acetoſis. vnde in ſe. bene conueniunt maxime, & eo mõ quo conſueuerunt dari infuſa in aqua, &c. In feb. aũt phlegmaticis cõueniũt magis acetoſa. Eſt. n. in eis virtus inciſiua cõferens, ſed vt dictum eſt in pręcedẽti ca. medicus ſemper debet comparare iuuamentum nocumento, & quod pręſtãtius eſt eligere. Dicunt vulgares ꝙ ceraſa ſunt inimica medicis, quia ſoluunt, &c. relinquo de moro acetoſo ſylueſtri, quia dictum eſt ſupra de moro dulci.

Iuuamentũ nocumẽto ſemper cõparandum.

Ceraſa inimica medicis.

De frigidis in ſecundo cuius rubricæ ſunt. 18. Cap. VII.

De bliti. Rubrica. 1.

BLitis apud Auic. dicta ſicla nota eſt, & reperitur alba viridis trahens ad nigredinem, & nigra eſt minus hu. & minus ſtyptica. fri. eſt & hu. in ſecũdo: vt Gal. licet Iſaac trahat ipſam ad tertiam, quod intelligi debet de prima manſione tertij. Aui. vero medians dixit ipſam eſſe compoſitarum virtutum, non nulli eam pronuntiauerunt calidam, vt Oribaſius & Ioan. Eſt abſterſiua propter virtutem baurachiam, quę in ea eſt ſubtiliatiua, lenitiua, aperitiua. Eſt nociua ſtomacho ꝓpter bauracitatem, mordacitatem, & propter hoc etiam eſt mali chymi, & pauci nutrimenti ſicut cætera olera. Dixit tamen Iſaac ꝙ laudabilem generat chymum, quod intelligi debet de ipſa correcta, vt ꝙ abijciatur prima aqua, & præparetur cum aceto, aut ſinapi, aut muſci: aut alijs ſpeciebus communibus in vſu cibariorum, vſus tamen eſt malus. Et ex ſucco eius cum melle communiter fit caput purgium in educendo ſuperfluitates à capite, quia atriplex quaſi propinqua eſt bliti: & ſic ab Auicen. ponitur cap. de ipſa non facio mentionem, quoniam in vſu cibariorum non venit.

Olera pauci nutrimẽti exiſtunt.

De cucurbita. Rubrica. 2.

CVCVRBITAE frig. & hu. ſunt in ſecundo. Eligantur recentes & virides, ſunt infrigidatiuæ, humectatiuæ, laxant ventrem, & non prouocant vrinam. baldach. de quo mirabitur quis forte, cum earum ſemina ſint vrinæ prouocatiua. Nec mirandum. quoniam ſemen ſæpe contrariæ eſt complexionis ab eo, cuius eſt ſemẽ, vt ſupra de citro, et ex cõſequenti contrariæ proprietatis & virtutis. nam pira vermes generant, et ſemen eorũ interficit eos, vt ſupra. De cucurbita cõueniunt oẽs ꝙ ipſa conuertiſ in eum humorẽ quẽ in ſtomacho inuenit, et ex ipſa generatur humor bonus, vel ſm ꝙ ei aſſociatur alter, aut alter cibus, vt ſi cum ſynapi comeditur malus inde humor generatur, ſi cum citonijs, aut agreſta, aut vino granatorũ cõmiſcebitur, inde bonus humor generabitur, & pręcipue in ſtomacho calido. Semꝑ aduertatur ad cõplexiones cũ laudatur res, q̃m per eas graduatur, & non ita conuenit maxime cũ ſimplex datur, vt medicinæ cibalis, & pauci nutrimenti, ſicut cætera olera, ſed maioris exiſtit cũ elixatur, & velociter deſcendit de ſtomacho ſi non corrumpiſ ante digeſtionẽ propter aliquã cauſam, vniuerſaliter cucurbitæ ſunt malæ quibus dominaſ phlegma, aut melancholia, & bonę ſunt cholericis, & maxime in ęſtate cũ modicum elixantur, et decoquuntur in ſartagine, & ſuꝑ ipſam funditur agreſta, vt communiter fit. Conueniunt itaq; habentibus humores calidos in ſtomacho, & de proprietatibus earum eſt inducere colicam. dixit Gal. Sicut cucurbita eſt minoris malitię q̃ ceteri fructus æſtiui quãdo bene digeritur, ita ſi non digeritur, & non deſcendit à ſtomacho cito corruptio eius eſt mala valde, ideoq; bene ſani, & mundi ſtomachorum calidorum aut non frigidorum eis vti poſſunt ſecure in moderata quantitate plus alijs &c. Experimentum optimũ, & probatum, cinis cucurbitæ ſiccæ, & combuſtæ puluerizatæ ſuper vlcera virgæ putrida mundificat, & conſolidat perfecte.

Semen ſæpe cõtrariæ eſt complexiõis ab eo cuius eſt ſemen.

Vlcera virgę perfecte ſolidantur.

De lactuca. Rubrica. 3.

LACTVCA frig. eſt & hu. in ſecundo. Eligatur ampla, & citrina, & quæ lacte caret. Eſt facilis digeſtionis, & confert ſtomacho maxime calido, & maxime hortulana de qua eſt ſermo, quia de ſylueſtri ad præſens non curo vnde aſſumpta cum aceto facit appetitum, ſed ea meliorem, quæ recipit decoctionem aliqualem, non abluta melior eſt abluta. ablutio. n. addit inflationem, ſicut in omnibus oleribus frigidis. Remouetur nocumentum eius ſi cum ea comedatur apium, vel petroſelinus, facit ſomnũ, & maxime ſemina eius, & etiam herba. Vnde Gal. nõ inueniens remedium ſuæ magnæ vigiliæ comedebat lactucas in ferculo cum modico piperis, & parum poſt reſtitutus eſt ſomno, & hoc remedium multum magnificat, vt ſupra in præcedenti tractatu.

Ablutio in oleribus frigidis vitanda.

De melone. Rubrica. 4.

MELO ſiue pepo fri. & hu. cõplexionis vſq; ad ſecundum, & dulcis minoris eſt frigiditatis, immo quidã dulcem calidæ exiſtimant complexionis. Eſt abſterſiuus, & prouocatiuus, minus tamen q̃ bateca, & cucumer tardæ eſt digeſtionis. melior tamen eſt bateca, nec ita faciliter corrumpitur. nam bateca in eum humorem conuertitur, quem in ſtomacho inuenit, ſed ad phlegma eſt decliuior, & ſi non digeritur cito ad naturam conuertitur venenoſam, quare cum ſentitur eius indigeſtio euomatur. debẽt tamen pepones comedi ante cibum alium. nam ſi poſt cibum comeduntur faciũt cibum indigeſtum ex ſtomacho lubricare, & rugitum, & ventoſitatem generant. volẽtes itaq; eos ſine nocumento comedere ante omnẽ cibum comedant ſtomacho exiſtente vacuo ab humoribus. & vt remoueatur nocumentũ ipſorum comedantur cum ſeminibus, & matre ſeminum eorũ, quæ cum carne eorũ cum modico zucha. aut penidiarum. Verũ autem poſt eorum aſſumptionem ſit bibendum. dicetur in fine capituli. Nocumentum ꝙ multus, et continuus vſus eorum, vt cõmuniter fit, inducit homines ad colicã caueant ergo, qui hoc peccato intincti ſunt. Semina eorum valent in mundificando renes, & in frangendo lapidem in eis.

Melopepones vt come dendi.

Lapidẽ frangentia.

De cucumeribus, & citrullo, & anguria. Rub. 5.

DE CVCVMERE dicit Gale. ꝙ eſt ſubſtantiæ groſſæ, & duræ digeſtionis malum generat chymum, paratũ corrumpi, & fieri materia febrium putridarum malarũ, quãuis pepo magis ſit corruptiuus, & virtus eius eſt ſicut peponis, ſed eſt frigidior, & humidior ad intus ſecundũ gradũ. Ex quibus fortaſſe colligi poteſt cauſa, quare Venetijs omni anno tot multiplicantur febres putridæ. nam vſus multus, & continuus cucumerum non ſolum à pauperibus, verum & à diuitibus, & nobilibus factus cauſa eſt earum, ad quod concurrit vſus multus, & aſſiduus aliorum fructuum. Eſt abſterſiuus, prouocatiuus, non tamen ſicut melo: &c. Dioſ. tamen dixit de eo, ꝙ eſt bonus ſtomacho. hoc idẽ Aui. proprio. c. credo ipſos intelligere ipſum eſſe bonum in via medicinæ alterando ſtomachum calidũ. Nam ſubdit Auic. & ipſe raro digeritur bene, ſed intelligit de eo in via cibi, quia vt ſic eſt ſtomacho valde malus. De citrullo idem dicatur quod de cucumere. nam eſt tardioris digeſtionis, & facilius diſcurrit in venas crudus, & febres magis chronicas facit. De bateca ſiue anguria

Venetijs ſemper omni anno febres putridæ.

ria idem dicatur: quia ipſa eſt frigida & hu. plus, q̃ pepo, ad intra tamen ſecundũ gradum, & quæ ex ea eſt dulcior minus frigida, & eſt magis abſterſiua melone. Mouetur hic dubium à multis expectatum. vtrũ poſt pepones debet vinum ſumi: & quale et quantum. Auicen. tertia primi. c. de regi. aquæ & vini. Super cibum mali chymi, bibere vinum dum comeditur, aut ante, aut poſtq̃ digeritur eſt malum, quoniam facit malum chymũ in extrema corporis penetrare, & ſimiliter ſuper fructus, & proprie melones. Ad oppoſitum. fama communis non omnino deperditur quã populi famant. Et hæc ſeptimo. ipſa. n. conſequitur impetus cœleſtes. Famoſum enim eſt & proprie apud nos Patauos cum aliquod vinum eſt potentius, & aromaticum id bonum pro peponibus exiſtere. Reſpondetur præmittendo, ꝙ vinum aſſumptum poſt eſum peponum, aut ſumitur via alimenti, aut gratia corrigendi malitiam peponis aſſumpti. Secundo præmitto, ꝙ aut ſitis poſt ipſum aſſumptum eſt valida et fortis, aut debilis & remiſſa. Iuxta hoc ponantur concluſiones. Prima ꝙ ſi ſitis fuerit valida, & fortis, ſuper peponem aſſumptum eſt bibendum. hęc concluſio eſt de mente Raſ. quarto Almanſ. et Gal. in libello de maraſmo. Secunda concluſio. ſi ſitis fuerit remiſſa & debilis, & vinum bibatur gratia corrigendi, &c. tunc ſuper ipſum eſt bibendum vinum potẽs & aromaticum, & in parua quantitate. Et hæc concluſio eſt Iſaac in libro ſuo de diętis. & Gal. ſecundo regi. acutorum, & Auic. tertia primi. allegato ca. Tertia concluſio. ſi vinum bibatur alitionis gratia ſuper peponem non potandum, & præcipue in quantitate magna. Praua. n. humida in extrema corporis penetrare facit. hoc voluit Auicen. in auctoritate ante oppoſitum deducta. Et ſi dicatur, videmus quotidie oppoſitum: vt ꝙ non patiuntur qui bibunt vina potentia in magna quantitate poſt pepones. Dicendum ꝙ ſi non patiantur in præſenti, lęduntur deinde in poſterum ex aggregatione paulatine facta humorum, &c. vt Gale. alimentorum primo. Quarta concluſio, et eſt in Auic. alle. ca. ſuper peponem bibere. ij. vel. iij. brielas. briela eſt nomen menſuræ vnde bria. i. menſura, briela eſt parua menſura. q. d. Aui. ij. vel. iij. briela. i. duos vel tres paruos hauſtus non nocet ei qui conſueuit. Cõſuetudo nanq; eſt res potentiſsima in conſeruanda ſanitate. ſecundo in regi. acutorum.

Vinum ne poſt pepones.

Briela nomen mẽſuræ.

De prunis. Rubrica. 6.

PRVNA reperiuntur in multiplici differentia. Eorum quædam alba, quædam citrina, quædam rubea, quædam nigra. omnia nanque frigidę et hu. cõplexionis, ſed ex eis, quę dulciora ſunt ad intra primum gradum ponunt frig. quæ autem minus dulcia, & aquoſa magis ad ſecundum perueniunt gradum. Muza vero ex eis medio modo ſe habent, inter hæc omnia ſunt magis hu. q̃ fri. Et ex iſto colligitur quædam apparens controuerſia inter auctores de graduatione ipſorum. & tu conſidera. De electione ipſorum ab auctoribus eligũtur damaſcena, ſed talia nõ habemus hic apud nos, ſed loco ipſorum eligimus nigra, quæ naſcũtur de menſe Auguſti, & dicuntur auſtana, & talia reperiuntur parua & magna. Nam magna rotunda, & magis carnoſa, & parui oſsis ex his ſunt eligibiliora, deteriora omniũ ſunt alia magis, tu tamen per te habita notitia extremorum notitiam de medijs iudica. Sunt infrigidatiua & humectatiua, grauãt ſtomachum præcipue alba, & omnia ipſum mollificant, & penitus ſtomacho non conueniunt niſi illi in quo eſt multa cholera citrina, et eſt cõplexione fortis. Ex quo ſequitur ꝙ nõ ſemper laudandus eſt vſus eorum, vt communiter a quibuſdam medicis fit. nam in corpore cholerico multiplicante choleram in ęſtate in ſtomacho eius competere poſſunt, & cõceduntur ad ſubductionẽ cholerę a ventre. Nota tamen ꝙ omnia ſoluunt, & humida magis, q̃ ſicca, & dulciora magis quám acria, & muza, & magis magna, q̃ parua, licet Dioſ. dixerit ꝙ damaſcena ſtringant, quem erraſſe expreſsit Gal. & Meſ. videtur idem implicite dicere. Sed aduertendum ꝙ

Dioſco. erratũ.

A reperiuntur pruna parua ſylueſtria naſcentia in fratigeris ſiue ceſis, quę dicuntur apud nos brugnoli, & iſta ſine dubio ventrem manifeſte ſtringunt, & ex eis fit acharia, & de ipſis non ſum locutus principaliter, quoniam non veniunt in vſum cibarij, ſed medicinæ. Remouetur nocumentum eorum cum zuccharo roſ. de ipſis dicit Gale. in libro alimentorum. Ex iſto autem fructu corpus recipit pauciſsimum nutrimentum. Vtilis ad infrigidare, humectare, ſubducunt ventrem mediocriter. Item dicit ꝙ confert ſubductioni ventris ſi poſt oblationem eorum ſuperbibat vinũ ſtando per certũ ſpatiũ temporis, deinde prãdere. Poſt aſſumptionem eorum nobilibus cõuenit vinũ dulce, cæteris melicratũ. Vtimur eis ſiccis infuſis in aqua in feb. Scito tamen ꝙ licet vtraq; in ſtomacho corrũpantur, ſicca tamen minus corrũpuntur, & humida putrefactioni ſunt parata, ſed quando aſſumuntur ſicca dãtur ad alterandum non ad nutriendum. Et tũc oportet medicũ comprehendere quid inde magis ſequat, iuuamentũ, aut B nocumentum reſpiciendo quantitatem eorum aſſumptorum, licet eo caſu ſolus videatur ſuccus deglutiri. Poſtremo notandum ꝙ pruna poſſunt ad ſolatium fieri ſolutiua multũ hoc modo, perforet arbor in duobus, vel tribus locis, ita ꝙ vnum foramen diſtet ab alio per ſpatium vnius palmi, deinde impleant foramina ſcammonea, & luto ſiue argilla cooperiant, et inde fiunt fructus ſolutiui, & hoc maxime faciũt iamení. Item ſcito ꝙ ſi decoquantur pruna in aqua vſq; ad ſpiſsitudinem, & detur de ea aqua aratori lib. i. cũ zuccharo ſoluit. ego autem dedi ſuccũ ipſorũ cum zuccharo, & ſucceſsit.

Acharia ex quibus confecta.

Pruna quomodo ſolutiua fiant.

De chryſomillis. Rubrica. 7.

CHRYSOMILLA ſeu griſolima, et noſtro vulgari armilini, Sunt frig. & hu. in ſecũdo. meliora ſunt minora ex eis, & in montibus nata, generãt phlegma groſſum viſcoſum in concauitate hepatis, et venarum, quare ex eis feb. diuturnæ fiũt. Sunt vomitus prouocatiua, et infrigidãt ſtomachum vehementer, et facile corrumpuntur, et corũ C corpus vniuerſaliter malum eſt, ſed horum infuſio ſedat ſitum. et couenientiora ſunt ſtomacho, q̃ perſica. Comedantur ante cibum ſtomacho inanito, quia poſt cibũ exiſtente pleno natant in ſuperiori parte, & in aciditatẽ putredinemq; cito conuertuntur, et poſt eorum aſſumptionem accipiatur aniſum, maſtix, vel vinum vetus, vel odoriferum nouum, et valet cõtra choleram, ſicut thamarindi, et ſibi ſimilia, et infuſio ſiccorum confert febribus acutis. Et oleũ ex nucleis eius valet hæmorrhoidibus, & expertum eſt Auer. Sunt naturę perſicorum, ſed non habẽt omnem proprietatem eorum.

De perſicis. Rubrica. 8.

PERSICA reperiuntur multifaria. nam ex eis ſunt q̃dam quorum caro ab oſſe non ſeparatur, quædam quorũ ſic. Item quædã dulcia, quædam muza ad acredinem, vel remiſſam acetoſitatem declinantia. Item quædam, quæ dicunt perſica citonia, quædam, quæ dici debẽt, aut poſſunt perſica poma. Item quędam dicũtur, & ſunt perſica D ſanguinaria. Item quædam nux perſica, et q̃dam antiperſica, et ſunt griſolima de quib⁹ ſupra. Et horũ oſum quędam ſicca, q̃dam hu. ſiue recentia. Omnia ſunt fri. & hu. vſq; ad ſecundũ. verumtamen recipiunt intenſionem, et remiſsionem intra hũc gradũ, nam dulcia cæteris paribus ſunt minus frigida, acria vel acetoſa magis fri. muza vero medio modo ſe habẽtia. Eligant magis dulcia odorifera. Et quoniam ſunt nociua propter eorũ humiditatem putreſcibilem de facili, hinc forte exiſtimo citonia eligibiliora q̃ poma alijs paribus. Citonia dico perſica, &c. Sanguinaria vero ſunt multũ putreſcibilia. Nux perſica vero digeſtioni difficiliora, et vt exiſtimo cæteris frigidiora. ſunt. n. magis ad ponticitatem et acredinẽ, vt ſupra tẽdentia. Omnia tamẽ ſtypticitate participant, licet remiſſa, ſed nux perſica magis, et perſica citonia plus pomis, & ſicca plus humidis. Et licet ſint cito putreſcibilia, quod declarat velox putrefactio, quę eis ad extra contingit, tamẽ

ſtomachũ

ſtomachum confortant, et mouent appetitum ad cibum. Et meliora & digeſtibiliora ſunt ea ex quibus egrediũtur oſſa. Baldach, ſed ſapidiora ſunt illa à quorum carne oſſa non ſeparãtur ſemper aliĳs paribus. Ex quibus patet ſolutio ad quæſtionẽ moueri ſolitam à nobilibus, quæ meliora ſunt an ea quorũ caro, &c. Et ſic arguitur ſapor melior inſequitur meliorem pepanſim.i.digeſtionem, ſed vbi eſt melior digeſtio aliĳs paribus hoc digeſtibilius videtur. igitur. conſidera tu. Nota tamen ꝙ quæ ab oſsibus ſeparanẽ ſunt minus humida humiditate ſuperflua. ideo, &c. Sicca autem difficulter digerũtur, & nõ ſunt boni nutrimenti, ſed tamen multum ſtomachũ cõfortant, & maxime ſi cũ

Perſica q̃n comedẽda.

melle decocta fuerint. Et non debent pſica comedi poſt cibum, ſed ante, quia corrumpuntur & corrumpũt cibum. Et debet cum eis ad remouẽdum nocumentum eorũ bibi vinum vetus odoriferũ, aut in eo infundi, vt fit cõmuniter. Et de eis dicit Auer. quito coll. ꝙ habẽt mirabilem proprietatem reſiſtendi fętori à ſtomacho prouenienti, et

F odor eorũ valet contra cardiacam paſsionẽ, & eſt cordialis. Scito poſtremo tu, qui eis libẽter vteris, ꝙ poſt ſpatiũ aſſumptionis eorꝫ ſatis longũ vnius, vel duorꝫ mẽſiũ, &c. faciunt feb. longas. Oleum ipſorũ valet in doloribus aurium in cauſa caſ. & fri. vt dicit Auic.

De milio. Rubrica. 9.

MILIVM granum ſatis notum fri. & ſic. complexionis vſq; ad ſecundum Et eſt granum ſtypticũ, & exiccatiuum ſine mordicatione. Eſt tardę digeſtionis, & in ſua ſubſtãtia, & ĩ pane eſt ſanguinis pauci generatiuus, & cũ hoc regulariter generat ſanguinẽ malum, quare ab eo abſtineant, qui debilium ſunt ſtomachorum, ſua tamen ſtypticitate videtur ſtomachum confortare, & ex eo fit polẽta, & ſimiliter fit ex eo fracto & excorticato, ſicut fit de panico cib⁹ polẽta, aut naturã ſapit miliĳ. Et ſi in decoctione aliqualem recipiat caliditatem, tamen ab aqua recipit frigiditatem fortaſſe ampliorẽ, et eſt difficilis digeſtionis, tamen ſi comedatur cũ lacte, & bene digeratur dat bonũ

G & ſolidum nutrimentũ. Et datur cibus ex grano eius excuſſo cum lacte, aut cum aqua furfuris, & oleo amygdalino recẽti. Ex iſto apparet, quare paſtores ſunt ita pingues

Paſtores cur pigues.

& pinguedine ſolida. Fit etiam ex eo panis, & ipſe minus nutrit pane, qui cõmuniter fit ex aliĳs granis. Dico cõmuniter, quia ẽt interdum fit panis de panico, qui eſt minoris nutrimenti. Auic. Et panicũ ipſum eſt ſpecies generis, ſicut & milium. Aui. ſed eſt magis frigidũ & conſtrictiuum. vnde cæteris dicitur habere ſimilitudinem. Nam quinto coll. cũ dixit de milio ſubdit. et hoc idem facit panicum. Idem Iſaac. Et multum quidem decoctũ cum rebus dulcibus, vt cum lacte. & maxime chalibeato cõfert fluxui cholerico, & dyſenterico, & cũ zucchare, & lacte amygdalarꝫ, & oleo amygdalino, et butyro cõfert aſperi

Panicũ, vt pręparet.

tati pectoris. Gal. Panicũ cõſueuit multipliciter præparari et aſſumi, q̃nq; pręparatur cum carnibus pinguibus, vt anatibus pinguibus, quãdoq; cũ lacte, & q̃nq; cũ aqua ſola, & bibitur quando ſic præparatum eſt cum vino, cũ

H carne pingui coctum boni laudabilis, & plurimi nutrimẽti exiſtit, ſiccitatem ſuam amittit, et ſtypticitatẽ pp mollitiem, & lubricitatem pinguedinis. Coctum cum lacte eſt laudabilis nutrimenti, cum vino vero bibitum cum

Mediolanẽſium medicorum opinio.

ex ſe ſolum aqua decoctum eſt ſtomachum mundificat, & ventrem ſoluit per accidens. Dicunt Mediolanenſes, quòd eſt refrigeratiuum, &c. & verum dicunt. Cęteri vero quòd ſumptum cum vino calefacit, & eſt verum hoc modo ſi aſſumitur calidum cum vino ſatis potẽti. ipſum nanq; multum retinet caliditatem vini propter eius terreſtreitatem. Et ideo patientes tuſsim ex frigore eo cũ vino calido vtũtur, & bene quãdo ex ſola complexione frigida dependet.

Sed vltimo reſtant' dubia duo de milio. primũ an ſuper polentam comeſtam ſine lacte, ſed cum caſeo ſit bibeudũ vinum aut aqua. Secundũ an ſuper ipſam cum lacte comeſtam ſit bibendum vinũ aut aqua. Ad primũ dicitur

B ꝙ ſumatur vinum in pauca quantitate cum corrigat malitiam polentę ex parte qualitatum primarum & ſecũdarũ, cum viſcoſitatẽ tollat aliqualiter, propter quod poſt ipſam bibendum eſt vinum. Dico ſecũdo, ꝙ cõſuetis audacius, & plus dandum vinum eſt, &c. vt ſupra de peponibus. Ad ſecundũ dicitur ꝙ melius eſt bibere aquã. vinum.n. vſr aſſumptum poſt lac bibitum ipſum coagulat & corrũpit. qnto de ingenio ſanitatis. Et ideo phthiſici, qui aſſumunt lac poſt ipſum aſſumptum vinũ non potẽt.

Vinum cõſuetis audacius dãdũ.

De arancĳs. Rubrica. 10.

IN ARANCIIS duplex reperiẽ natura. vna, quæ corticis, & alia, quæ carnoſitatis. Corticis complexio eſt ca. & ſic. in ſecundo, acetoſitas eius eſt frig. & hu. in eodem, ſed intenſiorem gradum obtinet, vt experientia docet. Ideoq; cum acetoſitas ſit in quanto maior cortice & intẽſioris gradus frigiditatis, q̃ ſit cortex caliditatis exiſtimo dicẽdũ ipſas poſſe dici frigidas & hu. in principio primi. Eligané ponderoſa magis, & minus acetoſa, & iuxta vul

F gares minus acria. nã illa, quæ ad dulcedinem trahũt minus ſtomachum lædunt & ſunt minus frigida. Odor eorꝫ confortat cerebrum, & cor. Et cortex eius ſi ſit difficilis digeſtionis, tñ confert ſtomacho frigido & maxime cõfectus, & adiuuat ad digeſtionẽ. Caro eius confert ſtomacho calido & cholerico, et nocet frigido multum, vt experientia notat. Reprimit cholerã, & ipſius acuitatẽ extinguit. Ideo cum phlebotomatur quis, & dubiũ ſit de motu choleræ debet exhiberi ante phlebotomiam acetoſitas eius. Interficit vermes maxime, ppter amaritudinẽ corticis, & ſeminum eius. et ideo quidam concauant aranciũ, & replent eum oleo abſinthĳ, & aloe puluere garyophyllorum, & hæc omnia faciunt ad ignem bullire in arãcio. deinde exprimunt totũ, & faciunt inde oleũ, quod ſublime habetur contra vermes.

De limonibus. Rubrica. 11.

QVID DE limonibus dicam, cum de eis non legerim adhuc apud aliquem famoſum auctorem præterq̃ apud

G Auic. prima quarti ca. de cura feb. acutarum circa mediũ capituli. vbi ſic dicit: & aqua agreſtę, & aqua mori de ſceni, & aqua acetoſitatis limi non ſalſi, & omnes per limũ exponunt limonem. nã ex ſentẽtia Aui. eius acetoſitas debet eſſe fri. & credo nõ minus ea, quæ arancĳ, & ſi minus non multum. nã cõuenit in fe. acutis, vt patet. ad quod tacit experientia, quia videmus eorũ acetoſitatẽ ledere ſtomachum frigidũ, & iuuare calidum. Cortex vero eius eſt paucæ caliditatis, vt exiſtimo. itaq; totum abſolute dicẽdum eſt fri. & hu. vſq; ad ſecundũ. eius cortex eſt difficilis digeſtionis, & vtilis in ſaporibus, et guſtui multum delectabile. datur cũ aſſato et bene habito reſpectu ad aſſatum, vt aſſatum eſt.

De ſorbis. Rubrica. 12.

NVNC DE SORBIS et ſorbellis dicã. Et ſi aliqui eas comedant, tamen ſunt magis medicina, q̃ cibus. & ideo de eis hoc dicaẽ ꝙ ſunt fri. et ſic. et ſiccitas in eis eſt maior frigiditate earum. et ideo ſunt multum ſtypticę. Et ex eis

H fit electarium de ſorbis multũ cõmendatum a Meſ. & hodierno die vſitatum eſt à medicis in dyſenterĳs, exiſtimo ſiccitatem ad tertium peruenire. frigiditatem vero ſtare infra ſecundũ. Sunt tardæ digeſtionis, confortant ſtomachũ ſua ſtypticitate, & dicuntur arabice zaror.i. faciens appetitũ. Alia litera habet zarinæ. Aui. reprimit cholerã rubeam, et ſtringit ventrem plus omni alio fructu.

De tutuberibus. Rubrica. 13.

DE TVTVBERIBVS ſiue tartufulis nondum inueni complexionem determinatam. nam cũ oriantur in locis aridis, & ſiccis, et multum terrenis, videtur ꝙ debent eſſe ſicca, et terrea frigida, cum locus, et locatũ debeant eſſe ſimilia. Item ponunt multi ea fri. et hu. vt Ieſus zarauius Baldach ſub vocabulo chemi, vel cheme. ex alia parte videtur calida, quoniam vbi naſcitur non poteſt ſtare, vel durare nix, quod nõ videtur niſi ab eorum caliditate prouenire. Itẽ prope ipſam nõ ponitur herba, ego autem

Locus & locatum ſimilia.

credo

credo ꝙ ſint frig. complexionis & hu. in primo: quia ſunt de natura, vel ſpecie fungorum, qui hu. ſunt & fri. vſq; ad tertium. ſecundo, quia omnes auctores cõueniũt, ꝙ ipſorum nocumentum remouetur præparando ea cum rebus notabiliter calidis, vt pipere, &c. quod nõ ex alia cauſa facimus niſi, vt exceſſum eorum in ſuis malis qualitatibus remoueat: vt de aliĳs ſupra, quod fit cum his, quę ſunt cõtraria. Item dicit Auicen. ꝙ in eis eſt ſubtilitas, & acreitas pauca. Item dicit ex eis timetur paralyſis, & apoplexia, et faciunt colicam. ergo ex effectibus ſuis arguemus ipſa fri. & hu. Sed ad rationem de niue dicẽdũ ꝙ hoc prouenit ex parte diſpoſitionis terræ vbi naſcuntur. nam eſt terra arenoſa, & ſicca valde. & ideo ab ea ſorbetur nix, ſicut videmus de terra ſicca ſorbẽte aquã reſpectu humidæ, & propter hanc eandem cauſam non naſcitur ibi herba cum locus ille ſit nimis calidus, et cõgruo nutrimẽto carẽs. Hęc materia habet multa argumẽta ſeu habere poſſet, quę recuſo, quũ eſſet prolixare, & quaſi egredi propoſitum noſtrum. Sed quæreret aliquis in quo gradu ſunt fri. Dicendum puto ꝙ cum plus ab auctoribus laudenť ꝗ fungi, ꝙ ipſa non debent in ſuis qualitatibus tm̃ excedere, vt fungi. & ideo credo ipſa collocanda eſſe inter fri. & hu. in ſecundo, & ſunt minus hu. ꝗ fri. Nã dixit Aui. Sunt ex ſubſtantia terrea & aquea nimis, & iſta ſentẽtia eſt viſa meo iudicio grata Ieſu & Azarauĳ, vt in Baldach in ca. de oleribus. Dixit Gal. ꝙ ſi miſcenť ſpecies calidæ cum eis efficiuntur ca. ſi frigidæ frigida. Et ſubdit ꝙ ſanguis generatus ex eis eſt groſsior temperato. Ex quibus verbis videretur concludi, ꝙ eſſent temperata, aut à temperamẽto minus diſtantia. Aui. dicit Gal. dixiſſe ea non eſſe mali chymi, et ipſe non cõſentit in hac parte ſibi. Ego autem adhęreo pronũc rõnibus à dictis auctoribus allegatis, et Auic. magis ꝗ Gal. & pcat Gal. & cõſidera. Eliganť magna rotũda alba nata in loco arenoſo, & in quibus non eſt odor malus. Sunt tardę digeſtionis impedientia ſeu grauantia ſtomachum groſsi chymi. Remouetur nocumentum eorum ſi prius excorticantur, & ſcindantur cum cultello, & elixentur & ꝑparentur. deinde ſiue decoquantur cũ oleo, ſale, pipere, aut aliĳs ſpeciebus odoriferis, vt fit de fungis, aut decoqui poſſunt in vino cum his ſpeciebus, & generabitur inde nutrimentum groſſum non malum. vnde vinũ purum eſt eis theriaca. Quidam decoquunt ea ſub cineribus, & pręparant cum oleo ſale & pipere. Quidã condiũt cum carnibus pinguibus, & eſt laudabile cum ſpeciebus. De eorum nocumentis dictum eſt, nam vltra colicam inducunt ſtranguriam. ideo nobiles, qui in eis delectantur, quia ſunt res rara, ideo cara, deberent nõ vti, ſed eis abuti cum in eis nullum reperiatur iuuamẽtũ, et propter ipſos me in eis tantum extendi. nam ad malum finem vtuntur. timeant Deum, &c.

Ga. ab Aui cõ. reijciť.

De fungis. Rubrica. 14.

COMPATIENS guloſis, qui Adæ comparandi ſunt, cum ex vno bolo ſe periculo mortis exponunt de fungis quædam tangam vtilia valde. nam eorum natura frig. & hu. vſq; ad tertium, & qui ex eis venenoſi ſunt, amplius fri. & hu. ita vt quidam trahant ipſos ad quartũ. vnde dicunt ex hoc ipſos interficere. Reperiũtur venenoſi, & nõ venenoſi. Et prius de venenoſis & malis dicendũ. Et primo notandũ ſignum per quod comprehenditur ipſos malos & putridos, ac vt ita dicam venenoſos eſſe. nam in ſuperficie malorum reperitur humiditas viſcoſa multũ, & cũ frangitur fungus malus, et permittitur modicum ſtare ſtatim comprehenditur ꝙ incipit putrefieri ſiue corrumpi. Item tales ſunt multũ molles, & viſcoſi, & humidi valde et groſsi. Item ex loco ortus ipſorũ acquirunt malitiã, et venenoſitatem, vt ſi ſub arbore nati, quæ proprietatẽ habet, vt corrumpat fungos, qui ſub ea nati ſunt, vt eſt oliua. Item ſi apud ferrum æruginoſum, vnde frequenter in cãpis, aut quia fuerit fimus ex equo, aut ex vaccis, aut ex cultellis ruſticorum iacet ferrum æruginoſum. Item quia ſunt nati apud parietes putridos, aut prope cauernas ſer- A pẽtũ, aut quia nati ſunt apud herbas venenoſas, vt tithymallus, & apud alias res putridas. Nõnulli, vt dictum eſt ſunt à tota ſpecie venenoſi, albi, rubei, dicti boleti, aut pſorati dicti ſpõgię, qa ſpõgiæ ſimilantur, quorũ oĩum bonitas ex ſignis comprehenditur contrariĳs dictis, vt ꝙ ſint nati extra illa loca dicta, vt ꝙ ſint ſolidi non multum humidi, & cũ franguntur non cito corrũpunť, &c. Et oĩum minus fri. ſunt boleti, & meliores ſunt ſic. ꝗ hu. recentes. Sunt difficilis digõnis, et quaſi ſemꝑ integri emittunť, faciunt ſtrãguriã, colicã, ſyncopim, et frequenter mortem. Remoueť nocumẽtũ eoꝝ ſi prius elixanť bis, et cũ eis bulliãt pira ſic. vel hu. & maxime ſylueſtria, vel buccella panis cũ modico calamẽthi, deinde ꝑparẽtur cũ oleo ſale, et ſpeciebus optimis, et ſuperbibať vinũ bonũ purũ, & potens in parua quantitate, ne multũ faciat chymũ malũ ex eis generatũ in extremas partes corporis penetrare, & bezoar poſt comeſtionẽ ipſoꝝ eſt alleũ crudum. Et ſi cõtingit aliquẽ aſſumpſiſſe fungos malos cũ ex eis ſentiat nocumentũ quod eſt eis propriũ ſentiat ei peruenire præfocationẽ & ſtomachi anguſtiam, ſtranguriã, &c. tunc ĩmediate faciat vomitum cum oxymelle aqua, et calamẽtho ſiue pulegio. Item faciat in modum loch ex ſtercore gallinæ, melle, & aceto compoſitum. de quo ſumat. Itẽ propinandum eſt vinum in quo bullitũ ſit piper nigrum. Item clyſterizetur ex aqua melle, & ſale, et fomenteť femur cũ oleo nardino. Multos modos præparationis ipſorũ haberẽ quos taceo, quoniam diligens hominum vitam conſulo, vt omnino dim[illegible]tur cum in eis nullum prorſus iuuamentum re[illegible]atur, et tanto vt comprehẽditur ex eorum vſu p[illegible]iculo exponuntur.

De portulaca. Rubrica. 15.

PORTVLACA frig. eſt in tertio. hu. in ſecundo. nonnulli in primo. Eligatur, quę eſt foliorum latorum tẽdẽs ad acetoſitatẽ. Et ſuccus eius eſt in ea vtilis operationis. In via cibi paucum dat nutrimentũ et laudabile, quia fri. & hu. viſcoſum, et debilitat appetitum. Sed in via medici- C næ cõfert ſtomacho calido, & prohibet vomitum cholericum, et inflãmationi hepatis, confert ſputo ſang. maxime propter eius ſtypticitatem & viſcoſitatem. Et ſi aſſeť portulaca, valet in ſolutione dyſenterica, et ſimiliter clyſtere ex ea factum, vel ſucco eius, delet per proprietatem deſiderium coitus. & ideo eo vtantur religioſi. Et ſi maſticeť, aut fricentur ex ea dentes, remouet ſtuporem eorum.

De piſcibus. Rubrica. 16.

PISCES reperiuntur in multiplici differentia, qm̃ quidam ſunt maritimi, quidã non maritimi, ſed ex aquis dulcibus. Vniuerſaliter recentes non ſaliti fri. ſunt et hu. vſq; ad ſecundum. Dicitur vſq; ad ſecundum, quia aliqui ſunt in vltima manſione primi, vel in prima ſecundi, ſed marini minus fri. & minus hu. & paucarum ſpinarum. Fluuiales vero econtra. ſunt. n. omnes phlegmatici, et ſpecialiter aquoſi generatiui incõuenientes frigidis corporibꝰ humidis natura, & mollificant neruos. Eligantur aliĳs paribus maritimi. ſunt. n. meliores. ſunt. n. minus fri. & hu. & D viſcoſi. de quibus prius. Maritimorum quidam magni, quidam parui, quidam ſaliti, quidam non ſaliti. Et ex ſalitis quidam recẽter ſaliti, quidam in quibus proceſsit iam tempus multum. De quibus maritimis dixit Aui. ꝙ ſunt optimi, et ſubtilis carnis pręcipue cum eoꝝ habitatio ſit in littoribꝰ, petroſis, aut arenoſis, vt ſolis rubei, rubei varioli, oratę, paſſeres, arbores, menolę in ſuis tẽporibꝰ, &c. Ceuoli quoq; in ſuo tempore dant bonum nutrimẽtum, ſunt tamen difficilis digeſtionis. Et quoniam prima differentia eſt de magnis et paruis, audi quid ſcribit Aui. Meliores piſces ſunt illi, qui nõ ſunt magni valde, neq; habẽt carnem duram, neq; ſiccam, et in quibus non eſt pinguedo, ita ꝙ quaſi frangantur, neq; mucilago, et in quibus nõ eſt malus ſapor, vel odor, in quibꝰ etiam eſt ſapor ſuauis, et qui ſunt pingues ſuperfluam nõ habentes pinguedinẽ neq; groſſam, vt ſepum, et quibus nõ cito aduenit fe. cũ ab aqua ſeparanť. Hęc enim videtur regula ad diſcernen-

dum

Notæ piſcium laudabilium.

dum bonos a non ita bonis. Ga. tamen de diæta ſubtiliatiua dixit. Quicunq; piſces mollem, & frangibilem habent carnem ſunt alijs meliores. Et ſubdit ꝙ hæ ſunt duæ veræ cognitiões de cuiuslibet animalis carne. ſ. mollities, et frãgibilitas. Et maior cuius caro eſt mollis melior. minor vero cuius caro dura eſt melior. Sed diceret aliquis. fama quam oēs famant non ex toto perit ethicorꝫ ſeptimo, ipſa enim cœleſtes impetus ſequitur. ſed fama eſt, ꝙ meliores ſunt piſces antiqui, qui cõmuniter maiores ſunt non antiquis. ergo, &c. Pro iſto credo dicendum, ꝙ illud dictum abſolute non eſt verum, ſed intelligitur meliores. i. guſtui delectabiliores, cum quo ſtat ꝙ nõ ſunt meliores, quia ſaniores, imo minores viuentes in eadem ſpecie ſunt ſaniores, vt temali parui minuti ſaniores ipſis magnis. De ſaltis dicendũ, ꝙ ipſi ſunt ca. & ſic. in primo. & quanto plus creſcunt antiquantur, tãto plus creſcunt in ambabus qualitatibus, et meliores ſunt recenter ſalti, et ſunt grauis digeſtionis, et faciũt ſitim, vt ſturiones ſalti, morona, tonina, & huiuſmodi. De piſcibus aquarum dulcium eligantur parui petroſi ſubtilis corij, & plurimi cum inueniunt textus auctorum dicẽtium, piſces parui petroſi exponũt vt marſiones. Credo ꝙ auctores de marſionibus non intelligunt cum dicunt piſces paruí, et cauſa eſt, qm̃ marſiones carent duabus conditionibus in bonitate piſciũ requiſitis. Prima ꝙ non debent eſſe mucilaginoſi. vt Auic. ſupra. ſecunda debent eſſe multi exercitij, vt infra, vt in regulis ipſorum, marſiones autem non ſunt multi exercitñ, ſed in locis petroſis ſub petra iacent. Sed temali parui, & tenchę paruę, quę apud nos dicti iaceoli ſunt ſine mucilagine ſunt maximi exercitij, optimi ſaporis, & odoris, ita ꝙ credo text. de illis verificari vel exponi debere. Apud nos reperiuntur plures ſpecies piſciũ cõmendatorꝫ, vt temali, lucij de aquis currentibus, carpiones, lampredę. Vituperantur ſqualitię, et pręcipue valloſę, & ſimiliter lucij valloſi, ſed tamen magna eſt differẽtia inter valles, qm̃ aliquę ſunt multum cęnoſæ aliquę à cęno magis mundatę, in vallibus magis cęnoſis vituperantur magis. De anguillis vero ſpecialiter dicam, quoniam eſt cibus guloſorum, guſtui amenus, & ſuauis. Vnde de abbate guloſo dicit verſus. Gaudeant anguillę, quia mortuus eſt abbas ille. Oribaſius auctoritate Dioſ. dicit ꝙ anguillæ ſunt multi nutrimenti, lubrificantes ventrem, mundificantes cannam pulmonis, & vocem clarificãtes. Et remouetur omne nocumentum earum ſi cum bono vino, & optimis ſpeciebus præparentur, dũmodo recipiant aliqualem ebullitionem in aqua, quę proijciatur. Itẽ comeſtio alliorum, vel earum præparatio cum allio. Non ſunt ergo ita eijciẽdę ſicut quidã dicunt, timendę tamen ſunt tempore ſuſpecto, vt tempore Maij. Et eligendæ ſunt, quę ſunt ex aquis mundis, claris, currentibus, & bonis, quæ ſint purgatæ, vt ꝙ ſteterint captæ in viuario, &c.

Abbatũ guloſitas.

Anguillæ, vt eſui accõmodæ.

Regulæ.

De piſcibus dant canones ſiue regulę. Prima ꝙ à lacte piſcium omnino cauendum eſt, cum ſit facile putreſcibile, & reliquum cibum corrumpat. Raſ. Secũda abſtinendum eſt omnino à piſcibus aſſatis, & infrigidatis, qui in loco ſteterunt humoroſo. Tertia ꝙ poſt aſſationẽ eorum non ſunt multa inuolutione inuoluendi, et ſuffocandi, ꝙ nõ poſsit aliq̃liter vapor ex eis exire. Solent. n. vt ex ſecundo praua accidẽtia generari, & ſicut ex quibuſdam reb9 venenoſitatem habẽtibus. Quarta, vt ſaniores ſint debent decoqui in aqua. nam in aqua remanent viſcoſitates, & eorum ſuperfluitates, & pręparentur cũ ſale & aceto, & erunt eo caſu conualeſcentibus idonei. Decoctio nãq; eorum cum aqua aceto, & bonis ſpeciebus optima. Et nota ꝙ pri9 aqua debet feruere antequã imponant piſces, & maxime cum decoquuntur recentes. Quidam ꝓſumpſerunt differentiæ. ꝙ meliores ſunt aſsi, q̃; elixati. & ante eorum aſſationem debent præſaliri per ſpatiũ vnius horę, deinde inuolui in herbis odoriferis, & bonis, vt petroſelino, mẽtha, ſaluia, roſmarino, &c. Quinta ꝙ meliores ſunt frixi q̃; aſſati. Gal. tertio alimen. Ex quibus patet

E ſolutio qua q̃rebat, qui ſunt meliores an elixi, an aſsi, an frixi. Gal. vero al. lo. videtur differentia, ꝙ frixi ſanis ſunt meliores. conualeſcentibus vero elixi. Poſtremo ad cõplementum notitiæ bonitatis ipſorum, ſcito ꝙ ex loco, cibo, &c. bonitatem capiũt, aut malitiam. Ex loco, qm̃ qui morantur in locis petroſis, arenoſis, aquis dulcibus, currentibus, quæ nõ ſolũ limoſæ lacunales, campeſtres, neq; de lacunis paruis, quæ flumina nõ imbibunt, & in quib9 non ſunt fontes ſunt meliores, & qui moranĩ in aquis diſcoopertis flatui ventorum, & qui moranĩ in aquis multarum agitationum & vndarum, et qui morãtur in littoribus petroſis, præcipue ſunt alijs meliores. Ex cibis q cibantur bonis herbis, & radicibus plantarũ ſunt meliores eis, qui cibantur ſordibus, quæ proijciuntur in ciuitatib9 ad locum infuſionum. Et qui cibantur herbis malis, dato ꝙ ſint ſapidiores. Ex quibus patet ꝙ piſces, qui capiũtur in canalibus venetis, vel iuxta ſunt tales quales, &c. Item piſces, qui paſcuntur in oris fluuiorum recedentiũ de mari, & venientium ad mare ad loca fluuiorum, vt ſunt ſturiones,
F &c. ſunt boni. Hæc ubi breuiter de piſcibus.

De cancris. Rubrica. 17.

CANCRORVM complexionem nõ inuenio ab auctoribus determinatam, ſed quia videĩ eſſe de ſpecie piſciũ, & qm̃ inducunt ſomnum, & vehementer exiſtimo ipſos fri. & hu. & amplius humidos. nam credo ipſos fri. in primo. hu. in ſecundo. Quidam tñ protulerunt eos ca. qm̃ in eorum decoctione efficiuntur rubei quibus hac in parte non conſentio. difficilis ſunt digeſtionis, & ſi bene digerſitur plurimi ſunt nutrimẽti. Aui. & de fluuialibus loquor. Conueniunt phthiſicis, & maxime decocti cum lacte aſinæ vbi ſe. putrida non fuerit. Et ſimiliter decocti cũ aqua hordei decoquantur cum robilijs ſiue meiſce. comedãtur cum aceto, ſpeciebus, & ſale. De marinis dicti gãbaruſoli ſiue parui cancri. Gal. nocẽt ſtõ & maxime neruoſitati eius propter nitroſitatem, quę eſt in eis ſunt difficilis digeſtionis, et ſolutiui propter ſalſedinẽ, &c. de cæteris vero
G marinis quid dicendũ ſit, ſicut de piſcibus dictũ eſt, ꝙ maritimi ſunt minus frigidi. ita de cancris, ꝓportionabiliter, vt ꝙ maritimi ſunt reſpectu illorꝫ de aqua dulci minus fri. & minus hu. ſunt tñ difficilis digeſtionis, piſtetur cancer & miſceatur cũ fermẽto in modũ emplaſtri, & ſuperponatur morſuræ canis rabidi mirabiliter confert.

De oſtreis. Rubrica. 18.

VNIVERSALITER oſtreæ & conchilia ſunt difficilis digeſtionis, & neruoſitati ſtomachi nociua, et ſunt vẽtoſa. De eorꝫ cõplexione non inueni, ſed credo de ipſis dicendum, vt de piſcibus. Eligantur, quę ad albedinem trahunt, & quę ad nigredinem minus bonę. Vtuntur hoies multi eis ad ſaturandum gulã et luxuriam, et male. De eis ab auctoribus non inueni vſq; modo ꝙ faciant multũ in via cibi, ſed plus in via medicinæ. nam ex eis plurima fiũt experimenta in vlceribus, vt patet per Sera. in ſuo de ſimplici. proprijs. Decoquuntur qñq; ſuper prunas, qñq; in aqua dulci & melius, & eorum completa decoctione co-
H gnoſcitur, qñ aperiuntur. Et de his hęc pauca cum modicis valeant ſpecialiter in via cibi.

De carnibus, cuius rub. ſunt. xv. Cap. VIII.

De carnibus in generali. Rub. 1.

PRimo dicendum eſt de ipſis in generali. ſecundo in ſpeciali diſcurrendo per omnes ſpecies animalium, de quorum carnibus veſcitur humanum genus. Carnium quædam domeſticæ, quædam ſylueſtres, & tam domeſticarum, quàm ſylueſtrium quædam ſalię, quædam non ſalię. de domeſticis primo agendum. Abſolute domeſticæ ſunt minus cal. & minus ſic. & melius dant nutrimentũ, & ſunt facilioris digeſtionis & per cõparationem ad ſylueſtres ſunt tẽperatæ. verum Iſaac exceptuat capreolinas, nam ipſas maxime laudat. Carnes abſolute inter cætera cibaria vehementius nutriunt tertio Alman. Idem Auicen. idem Gal. ſubdens quando digeruntur,

geruntur, q̃m in quibuſdam ſtomachis non bene digerũtur carnes. Et ex omnibus laudabilior eſt, quæ circa oſſa exiſtit, & caro dextrę partis leuior eſt: ſed, quæ eſt ſiniſtrę eſt melior. Et ſubdiuiditur caro domeſtica. nam quędam maſculina, quædam fœminina, quædam caſtratorũ. Maſculina cæteris paribus calidior, minus humida, laudabilior, facilioris digeſtionis, ipſa nanq; plus humanæ, appropinquat complexioni. fœminina vero minoris eſt caliditatis naturalis, & minoris humiditatis naturalis, licet ſit accidentalis, & indigeſtę humiditatis magis abũdãs, propter quod indigeſtibilior redditur. Caſtratina maſculina inter has media exiſtit. nam ex parte caſtraturæ fœminæ magis videtur vicina, ſed propter calorem & complexionem ſuã naturalem magis maſculinæ appropinquat. quare redditur temperatior, & dicitur maſculina, quia etiam animalia fœminina caſtrantur, vt ſues, canes, gallinæ. Et debẽt hæc omnia intelligi facta comparatione ſemper in his, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei. Ex quibus infertur ꝙ caro bouis caſtrati melior eſt non caſtrati. Infertur ſecundo, ꝙ caro caponum iuuenum eſt melior, q̃ gallinarum iuuenum, aut gallorum iuuenum ſemper cæteris paribus. Infertur tertio ꝙ febrientibus competũt magis gallinę iuuenes caſtratę. Nec miretur quiſquã de caſtratura gallinarum. nam de eis habeo in domo, & ſine dubio caro earũ eſt albior & mollior & frãgibilior, & ſtatim cum ſunt decoctę ſunt teneræ & eſui delectabiliſsimæ, remq; iſtã, vt expertã ſcribo. Item amplius caro domeſtica recipit diuiſionẽ, quia adoleſcẽs, iuuenis, & decrepita, adoleſcens & præcipue quadrupeda, aut eſt lactea, aut nõ lactea. Lactea calidior eſt & humidior aliĳs paribus, ſed non lactea minoris eſt humiditatis, & eſt in via nutrimenti conueniẽtior, & digõnis velocioris. Prima enim eſt natiuitati ſuæ magis propinqua, in qua ſanguis magis dominatur. ſecũda vero plus a natiuitate diſtat, & propter hãc cauſam eſt ſiccior, & calidior. Sed diceret aliquis. caro lactea plus a vulgo, & guloſis laudatur, &c. Pro iſto dicẽdum ꝙ dictũ eſt de carne lactea ſic eſt intelligendũ, ꝙ caro, quæ eſt media inter lacteam propinquam natiuitati & iuuenũ, quę eſt remota à natiuitate, eſt cęteris melior abſolute, & talis eſt media per participationẽ, & hanc vulgus lacteã appellat, ſed medici ipſam nõ lacteam dicunt, intelligentes ſolum lacteam, quę eſt propinqua partui, vel natiuitati. Vulgus vero omne animal viuens ex lacte ſolo non comedẽs herbã, vel fœnum, ſiue ſit propinquũ partui ſiue iuuenis, vel remotũ, lacteam appellant. Decrepita omni deterior, vt decrepita inter ætates fri. & ſic. & inſipida melancholicũ præſtans ſanguinem. Adhæreamus illi medię per participationem, quę eſt adoleſcens. Vnde tertio alimentorum. omnis caro creſcẽs eſt melior prouecta & antiqua. Subdiuiditur adhuc, quia alia eſt auium, alia quadrupedũ. Abſolute auium calidior eſt & ſiccior & leuior: vt infra dicetur. Item alia exercitatur, alia non. Galen. de ſubtiliatiua diæta. Animalia exercitata non exercitatis ſunt meliora, & quæ ſiccioribus cibis vtuntur eis, quę humidioribus. Etiam diuiditur in pinguem, macram, & mediã. Pinguis velocius digeritur, generat ſanguinẽ humidiſsimũ, multam faciens ſuperfluitatem, pauci nutrimẽti, & ventrem lenit, & multum pinguis appetitũ deĳcit. Macra ſine pinguedine generatiua eſt ſanguinis ſicci, paucas faciẽs ſuperfluitates, maioris tñ eſt nutrimenti cum digeritur. Media vero temperatum generat ſanguinem, & bonum. tertio Almanſ. Ex quibus patet quid dicendũ de ſylueſtribus, ſunt enim calidiores, ſicciores, indigeſtibiliores, et illaudabile præſtant nutrimentum. Iſaac tñ, vt ſupra maxime capreolinas cõmẽdauit. de quibus infra ſuo loco dicẽdũ. De ſalitis dicendum, ꝙ meliores ſunt aliĳs paribus, q̃ ſunt de propinquo ſalitæ. Sed vniuerſaliter ſm auctores carũ nutrimentum eſt malum, & præcipue vetuſtarũ, & efficiuntur calidiores & ſicciores.

Caro ꝓbatiſsima q.

Gallinæ caſtratæ.

De auibus, et primo de gallis & gallinis. Rub. 2.

De gallinis domeſticis, pullis, caponib⁹, gallis & gal-

A linis ſylueſtribus, cum dictum ſit de carne, vel carnibus in vniuerſali. non curo cum medicina non ſit ſubiecta grãmaticæ. Conſequenter agendum de eis in ſpeciali, initium faciens à gallinis & ſequacibus nobis magis familiaribus & communibus magis, & conſequenter de omnibus auibus inuſualibus.

Medicina non eſt ſubiecta Grammaticæ.

Gallinarum. Rubrica. 3.

Caro gallinarum iuuenum eſt cali. & hu. licet parũ. Vnde Gale. dicit ꝙ eſt tẽperata, quia nec conuertibilis ad choleram, nec ad phlegma. verum ipſa pulchrum efficit colorem, & ideo mulieres eam diligunt. Decrepitarum vero caro frigi. eſt & ſicc. ad digerendum dura. ſic & caponum, & gallorum decrepitorum. Audi guloſitatem Auicen. tertia primi de regimine eius quod comeditur & bibitur. Ex gallinis, quæ aſſantur meliores ſunt, quæ in ventre agni, aut hædi aſſantur. earum enim humiditates conſeruantur.

Auic. guloſitas noua.

Pullorum. Rubrica. 4.

B Pullorum caro eſt temperata ad humiditatẽ declinans reſpectu cõplexiõis humanæ, ſunt facilis digõnis, ſanguinem laudabilem generãt, appetitum cõfortãt, oĩbus complexionibus fere cõuenientes. Et ex eis ſunt meliores, qui ſunt in temperata pinguedine incipientes cantare, qui nondum coire incęperunt. Eorum ius humores æquat & ventrem ſoluit. Aui. in ſecundo. ſextadecima tertĳ. in cura cholericæ inter lenitiua ventris frigida, & plus q̃ ius gallinarum, et gallinarum ius eſt magis nutritiuũ.

Pullæ. Rubrica. 5.

Pullarum vero caro minus cal. eſt magis hu. non ſic ſanis conuenit, ſed diſcraſiatis quibuſdam plus. ſed earum iuuenum, quæ nondum oua pariunt caro mediocriter pinguis bona & temperata. Auic.

Galli. Capones. Rub. 6.

Caro vero gallorum iuuenũ caſtratorũ, vel caponũ in tẽperata pinguedine in campis altis habitantiũ eſt oĩb⁹ aliĳs melior, vt in ſubſtãtia & qualitatibus, & ex cõſequẽ
C ti nutribilior, quare i via ſanitatis oĩbus præferẽda. Iſaac, Ioannes Meſ. qui addit ꝙ ſunt meliores & leuiores.

Sylueſtres gallinæ. Rubrica. 7.

De ſyluestribus vero, quę dicũtur gallinę deſertæ ſcito ꝙ appropinquãt complexioni perdicis, & eſt multum ſicca, & ideo eſt multum conſtrictiua.

Columbi. Rubrica. 8.

Caro columbarum iuuenum ca. eſt vſq; ad ſecũdũ. & hu. plus. generat ſanguinem de facili inflãmabilẽ, propter quod febricitantibus & calidis naturaliter non cõuenit. Veterũ vero ca. eſt ſiccior groſſę ſubſtãtiæ & mali nutrimenti. Et ex iuuenibus meliores qui incipiunt ſibi nutrimẽtũ acquirere proximi inceptioni ſui primi volatus, & aſſati nocent cerebro & oculis, & ſanguis eorũ eſt velocis corruptionis, & generant ęgritudines ſanguineas. Remouetur eorum nocumentum cũ aceto, & coriãdro quãdo cum eis pręparantur, & tu conſidera.

Anas. Rubrica. 9.

D Caro anatis eſt calidior omnium auium domeſticarum carne, & Aui. eam graduat in ſecundo, quod debet intelligi in fine. ſecundi. Dicit enim ꝙ calefacit infrigidatum & calefactum facit poſsidere ſe. Eſt grauis digeſtionis, & generat plures ſuperfluitates, & faſtidiũ plurimũ, dat nutrimentũ, non tñ plus nutrit q̃ gallina. Eligantur iuuenes. iuuantur ſi ante earum interfectionẽ inſufflent, et aſſentur & inungantur cum oleo, & cõdiantur cũ bonis ſpeciebus, vt cum zinzi. ruſticorum, & ſcito ꝙ inter aues lacunales ſunt humidiores. Hippo.

Anſeres. Rubrica. 10.

Anſerum caro ca. multum & minus ea, quæ anatum, ſed humidior eſt inter carnes domeſticarum auiũ. Eſt groſſæ ſubſtãtiæ, tardæ, et difficilis digõnis, et ꝓp humiditatem earum ſuperfluam ſunt ſe. generatiuæ. Mitigatur nocumentum earum, vt de anatibus dictum eſt, & eligantur iuuenes.

Grus.

Grus. Rubrica. 11.

GRVIS caro a Theodoſio ponitur frig. Ioannes vero eam ca. ponit. exiſtimo ipſam plus ad frigidum declinare eſt enim groſſæ ſubſtantiæ, dura ad digerendum, & mali ſanguinis generatiua. Vnde in ſumma eam exiſtimo frigidam & ſiccam, plus tamẽ ſiccam q̃ frigidam. eligãtur iuuenes, & cum falcone captę, et ſimilibus. Remouetur earum nocumentum ſi ſtabunt ante earum decoctionem ſuſpenſæ cum lapillis, vt ſtatim de pauone dicetur, & ſi fuerint cum bonis ſpeciebus conditæ, & poſt earum comeſtionem vinum bonum odoriferum.

Pauones. Rubrica. 12.

PAVONVM carnes ca. ſunt & hu. circa ſecũdũ. Eligantur iuuenes. Sunt difficilis digeſtionis et multi ſanguinis generatiuæ, et magis q ex eis antiqui ſunt, ſunt multũ odoriferæ. Remouetur de eorum nocumento multum ſi ſuſpendantur per collum, & ad pedes eorum ligẽtur lapides, et ſic teneãtur per vnam diem, et noctem, aut p duas, & quidam tenent eos ſuſpenſos ſine põdere. x. dies. eſt cibus malus eis, qui vtuntur quiete, et bonus qui vtuntur exercitio. Præparentur vt de grue, & poſt ipſorum comeſtionem bibatur vinum bonum.

Perdices. Francolini. Rub. 13.

CARO de perdice & francolina apud nobiles precioſę ſunt, & eſt temperata in actiuis declinans ad quandam ſic. Eligantur iuuenes, & pingues, vt pernicones cõpleti & facti magni, nã, quæ eſt antiqua durioris eſt digeſtiõis, & non multum boni nutrimenti. Iuuenis vero multũ nutrit. in omni modo ſuæ præparationis eſt bona, & tã aſſa, q̃ elixa proprietatẽ habet conſtringendi, & multi aſſerũt eum cibum cardinalium. Credo francolinum nõ multũ à pdice diſtare. Viſi ſunt mihi eiuſdẽ saporis & quaſi odoris, leuiores tamen calidiores, & ſic. perdicibus ſunt. nam magis ſylueſtres & in locis altis & montibus degunt, & cariores ſunt nobis, & rariores.

Faſianus. Rubrica. 14.

CARO faſiani eſt temperata, ſana, multum nutritiua. Eligatur iuuenis pinguis, eſt maxime conueniens cõualeſcentibus, et extenuatis multum confert. Nocumẽtum facit his, q forti exercitio vtunť, vt ſũt portatores & hmõi. Audi de his tribus Baldach. ſtarnę, faſiani, perdices ſunt in natura propinqui, & ſm ordinem ſe habent in temperantia & ſubtilitate. Nã ſtarnę principaliter, faſiani cõſequẽter, vltimo perdices propter deſiccationem ipſarum, et hi ſunt cibi quibus non debent vti ſani, vt ſuperueniente ægritudine aliquid vltra conſuetudinem comedant.

Coturnix. Rubrica. 15.

CARO coturnicis etiam ponitur temperata, licet Ruſus eam ca. pronuntiauerit. Eligatur iuuenis, pinguis, eſt generatiua boni ſanguinis & paucæ ſuperfluitatis, eſt cõualeſcentibus debilibus & ſanis multum conueniens.

Turtures. Rubrica. 16.

TVRTVRVM carnes ca. ſunt vſq; ad ſecũdum. et ſic. licet habeant humiditatem quandam ſuperfluam & indigeſtam. Eligantur iuuenes & pingues. Ga. dant bonũ nutrimentum, ſed antiquæ groſſum, difficilis digeſtionis, & ſanguinis melancholici generatiuæ, quare cum pertranſeunt annum non comedantur. Nõ debet comedi prima die interfectionis ſuæ. Vnde Galen. de diæta ſubtiliſsima. Perdix autem, & turtur neq; ſumme duras carnes habẽt, neq; digeſtibiles, neq; cacochymas, ſed duriores earum vna die cuſtoditis mortuis tranſcendunt faciliter, & fiũt fragiles, & inculpabiles omnino, et quia benignum exhibẽt corpori nutrimentum, et viſcoſum, et in medio groſſitiei, et ſubtilitatis exiſtunt, puto ſanis cibum conuenire. Acuũt ingenium a proprietate. Auer. 7. & Auicẽ. quartadecima tertiĳ de cura malæ cõplexionis hepatis. Et ex carnibus piſcium paruorum decoctorũ reſtringit. 1. cum aceto, oleo, & ſale, aut cum aceto & almuſes, & cõgelant frigida et carnibus ſubtilibus. ſ. carnibus hædi, & auium leuis digeſtionis, ſicut eſt caro perdicis, & turturũ nõ ſup

Ingenium acuentia.

E ſiue pinguium cum pomis præparantur. Nota cõtrarios, qui tantum deteſtantur carnes turturum. verum pinguedo mediocris multum præparat ad facilitatẽ digeſtionis.

Qualea. Rub. 17.

CARO de qualeis cali. in fine primi, & verius, vt puto vſq; ad ſecundum, et multæ humiditatis. et ideo cito corrumpuntur, vt patet, tam temperatis, q̃ diſtẽperatis incõueniens cibus difficilis digeſtionis, & præparat corpora ad feb. et auget eas.

Turdi. Merulæ. Rubrica. 18.

TVRDORVM & merularum carnes ſunt cali. & ſic. in fine primi vſq; ad primum ſecundi. Ita dixit Ieſus. Eligantur pingues et capti cũ laqueo ſiue retibus. Baldach. Quibuſdam placuit q meliores ſunt qui cũ aue capiũtur. Sunt difficilis digeſtionis. Remouetur nocumentũ ſi brodĳs humidis decoquãtur, et meruli ſunt turdis meliores, grauis odoris, & quidam eos odiunt, quoniam comedũt vermes & locuſtas.

F Paſſeres. Rubrica. 19.

CARO de paſſeribus ca. vſq; ad tertium. & ſic. quaſi in eodem, duræ digeſtionis, inconueniens cibus corporibus tẽperatis, de quibus Auic. Omnes paſſeres malę ſunt, commouent luxuriam.

Aues paruæ. Rubrica. 20.

AVIVM paruarum aliarum carnes declinant ad caliditatem & ſic. ſed plus ad ſiccitatem. Eligantur pingues. eſt caro laudabilis multum laudabile præſtat nutrimẽtũ. Facile digeruntur, et conualeſcentibus ſana.

Laudula. Rubrica. 21.

CARNES laudulę ca. et ſic. complexiõis exiſtũt, ſed eſt caro magis ſicca, et exiſtimo ipſam puenire ad ſecũdũ gra. in ca. et ſic. ad finẽ eius. Vnde Gal. de ipſa dixit q vẽtrem ſtringit, et brodium eius vẽtrẽ laxat. Eligãtur iuuenes, pingues. difficilis ſunt digeſtõnis, et ad adducendum idem eſt ad id quod dixit Gal. de minutis auibus, quę quãto maiori participant rubedine et nigredine, tãto melior

G eſt earum caro, et ſanguini melãcholico propinquior, cuius ſignum eſt q illi qui multum vtuntur eis fiunt meliores, & graues in moribus. Et quidã recitat ſe hoc vidiſſe in experientia in aquis degentibus.

Aquaticæ aues. Rubrica. 22.

DE AVIBVS in aquis degentibus. caro earũ eſt mala & quæ eſt deterioris odoris eſt deterior. Et multarum ſuperfluitatum generatiua. Earum complexionem non inuenio nec in particulari de eis, ſed exiſtimandũ eſt ipſas calidæ & ſiccæ complexionis exiſtere, vt de anatibus, dictum eſt. nam ſicciores vidẽtur eſſe anatibus, vt ſupra de anatibus auctoritate Hippoc.

De quadrupedibus. Hędus. Rub. 23.

DE animaliũ quadrupedũ carne, et prĩo de carnibus hędinis. de dño capreto exordiar cũ multũ ac plurimũ inter cęteras carnes comedať. Eſt itaq; detẽperata caro nullã habens malitiæ admiſtionẽ. Raſis. Eligať lactãs, & partui nõ multũ propinquus, & rubeorum ad nigredinẽ tẽden-

H tiũ, et pinguium, nã macri multũ recedũt ab eorum bonitate. et decocta, & infrigidata eſt melior ac ſapidior. Sanguinis boni eſt generatiua, de qua Auer. 5. coll. Melior caro ex ambulantibus eſt caro hædi. ipſa. n. in qualitatibus, & ſubſtãtia eſt tẽperata. Ex quo infertur q ruſticis, & multum laborantibus eſt incõueniens, cũ eis non prębeat nutrimẽtũ, ſed in fumum a fortibus eorum ſtomachis, et cibis groſſæ ſubſtantiæ conſuetis reſoluitur. Eſt ergo delicatorum proprius cibus, eſt enim facilis digõnis. & elixa eſt melior aſſata, imo quidam ponunt aſſatam nocere ſtomacho. Baldach. Scito tñ q cum caprina caro naturaliter ſicca ſit q temperatior videtur eſſe ea, quæ hędæ, q̃ hędi cũ in ſui natura a ſiccitate ſit remotior, & hanc ſentẽtiã præſertim laudauit Iſaac. Hircorum vero caprarum, & præcipue ſenum caro peſsima eſt, ſanguinem malum, & melancholicũ generat, & difficilis digeſtionis eſt, quare omnino remouenda eſt, nullo modo permittenda.

De carne ouina, & agnorum. Rub. 24.

DE CARNIBVS in ſpecie ouina reperiunt agnus ouis, aries caſtratus. Agni lactantis caro humidiſsima eſt, & vt exiſtimo cali. in primo, & licet guſtui ſit delectabilis, tamen multi phlegmatis, & viſcoſi eſt generatiua, eſtq; indigeſtibilis, & ſua lubricitate cito de ſtomacho deſcendit indigeſta præcipue in habentibus ſtomachum humidum. Vnde Iſaac dicit q Gale. vituperauit agnos lactantes, & oues niſi comedens ſiccæ fuerit complexionis. Non lactantis vero caro minus humida, minus viſcoſa, minuſq; mala. vnde Auer. auctoritate Raſis ipſam ſ bonitate ponit apud carnem hædulorum. Ouium caro, & præcipue decrepitarum eſt ſuperflua, & mala mali humoris generatiua. Et dixit decrepita, quia iuuenis bidens laudatur à Gal. Iſaac, & hæc videtur ſententia Auic. in ſuperficie verborum ſecundo cano. cap. de carne in principio. eſt calida & humida, nimis ita vt ad ſiccitatem tendat. Arietum vero caro mala tam iuuenum q decrepitorum. Arietina decrepita minus mala, cali. tamen & humi. complexionis exiſtit, & vt exiſtimo in primo.

Caſtrati. Rubrica. 25.

CASTRATORVM carnes, & maxime annuales pingues mediocris pinguedinis quæ ſic eligi debent. in omnibus qualitatibus temperatæ ponuntur cōplexionis à quibuſdā, verum Ioannitius ipſas ponit calidas, & humidas, in primo, quę ſententia magis à modernis commendatur. Sunt enim conuenientes omni ætati regioni &c. & in omni tempore, & præcipue ſecundum primam ſententiam. Eligantur vt dictum eſt annuales conuenienter pingues, qui nutriti ſint in bono aere in locis altis, vbi depaſti ſint herbas bonas, odoriferas. nam Auerrois poſt hædinas laudat has, & dicit quòd hæc eſt opinio maioris partis medicorum præter Gale. qui abominatur carnes arietum, & videtur ſibi quòd caro vitulorum ſit melioris nutrimenti arietina.

Gal. opinio ab aliis diuerſa.

De bouina. Vitulus. Rubrica. 26.

DE CARNE in ſpecie bouina reperiūtur vitulus, bos, & vacca. Vitulus temperatæ complexionis exiſtit, & ſi declinat, ad cali. & humi. declinat. Eligatur aliquātulum à partu remotus, vt duorum menſium vel circa, & ſit pinguis, & facilis digeſtionis, & bonum generat ſanguinem, bonumq; nutrimentum. Vnde Auerrois quinto coll. Carnes vitulinæ ſunt bonæ carnes, propterea quia non habēt illam viſcoſitatem, frigiditatem, & ſiccitatem, quam habent bouinæ veteres, & ſunt magis odoriferæ aliis carnibus, & quantum eſt in hoc ſunt meliores hædinis, quia in hędinis manifeſtat quædam mucilago quando decoquuntur, ſed hędinę ſunt meliores, quia generāt meliores humores, & ſcito q ſunt minus nauſeatiuæ carnibus gallinarū, & multarum aliarum, propter quę omnia ego audax ſum in dando eas infirmis. Non lactantis vero caro eſt minus humida, eſt tamen facilis digeſtionis bonū generans chymum. Vitulæ vero aliis paribus caro eſt in qualitatib⁹ actiuis temperamento magis propinqua. ad humidū vero magis declinat, ad quod ſexus eam trahit, & vt exiſtimo meliores vituli carne. Bouis iuuenis carnes, & ſecundū vulgarem noſtrum manzinæ dictæ, à vitulis diſtant in qualitate paſsiua, ita vt ſiccæ ponantur & cal. licet in caliditate non ſint æquales, tamē parum diſtant. Vnde de eis eadem vertitur quęſtio quæ eſt de calore iuuenis, & pueri, prima primi capitulo de complexionibus ętatum. Sunt non multum facilis digeſtionis, & ſi bonum dant nutrimentum ad melancholicū tendunt. Sunt enim carnes robuſtis corporibus, & multum ſe exercitantibus cōuenientes, & delicatis etiam, ſed conſuetis & fortis hyſtimbre permaxime cū ſteterunt mortuæ diebus duobus ad minus præcipue tempore frigido. De vacca iuuene dicendum eſt per frigidū & humidū à vitulis recedere. Vnde Auicēna dicit carnem vaccæ eſſe ſicciorem carne caprina, quod maxime de antiqua intelligendum puto. De vacca antiqua, & boue antiquo dicendum carnes eorum ad frigidum & ſiccum decli-

A nare, & ratione ſexus vaccinas eſſe frigidiores, & bouinas eſſe ſicciores. malum & melancholicū generant ſanguinē Vnde Gal. ſi comedētes fuerint ſiccæ cōplexionis de facili à melancholicis ægritudinibus capiuntur. caueant ergo.

De porcis. Rubrica. 27.

SVNT PORCI domeſtici & ſylueſtres & tam domeſticorum quàm ſylueſtrium quidam ſunt adoleſcentes, quidam iuuenes, quidam ſenes, vel decrepiti. Abſolute carnes porcinæ cali. & humi. ſunt, licet antiqui & decrepiti ex eis recedant per frigidum & ſiccum, hoc eſt per minus humidum, & vt exiſtimo ſunt cali. in primo & humi. in primo vſq; ad ſecundum ſm ætates, & dicetur. nam lactans qui intelligiť talis vſq; ad vij. hebdomadas vel circa eſt cæteris humidior, & vſq; ad ſecundum. in malos humores & putreſcibiles cito conuertitur propter ſuam ſuperfluam humiditatem. & ideo à Chriſtianis inductū eſt conſimiles porcos aſſatos in furno præparari, vt exiccentur à ſuperflua humiditate. habentibus tamen forte ſtomachū,

B & ſiccæ complexionis conuenire poterunt, eo q plurimū habent nutrimentum. Non lactans vero. vi. vel. vij. menſium lactāte melior, & minus humi. etiam propter caſtraturam in caliditate remittitur. laudabilem ſanguinem generat, licet viſcoſum, & plurimum dat nutrimentum. Eligatur iuuenis vnius anni vel circa, cæteris enim melior exiſtit, eſt multum nutritiua. Vnde ſeptimo therapeu. Nutribiliſsimum vero omnium, quę nouimus eſt caro porcina. & de ſubtiliſsima diæta. Nutribiliſsimæ ſunt omnium ciborum, licet in ſeipſis quid, viſcoſum habeant. Sunt difficilis digeſtionis, faciliores tamen ſunt ſylueſtres aliis paribus. Vnde Aui. Chriſtiani vero dicunt & qui eos imitantur q melior caro ſylueſtris eſt caro porci ſylueſtris, nam cum hoc q eſt leuior carne domeſtici, & fortis nutrimenti plurimi, & velocis digeſtionis, & eſt melior q̄ eſſe poteſt in hyeme. Cōueniunt maxime ſtomachis fortibus & pueris, qui ſunt fortis hyſtimbre cum plurimo egeant nutrimento. Decrepitorum vero carnes duræ lignęę & humoris melacholici generatiuæ, & dubitatur ne ex earum vſu

C feb. quartanæ generentur, Iſaac.

Capreolus. Rubrica. 28.

CARO capreolina ponitur temperatæ cōplexionis cōmuniter in ſubſtantia & qualitatibus ſuis, credo tñ ipſam ad ſiccum declinare. Eligatur iuuenis. & capreoli decrepiti, vt cęterorū non laudatur. melancholicum præbet nutrimentū, facile digeritur. Vnde Iſaac auctoritate Hippo. Caro capreolina inter cęteras carnes ſylueſtres proprietatem habet q ipſa eſt ſaporoſior & nutribilior, videtur tñ aliqua repugnantia in dictis hic, & ante de porco. Sed credo dicendum q caro porcina plus nutrit in quanto, ſed capreoli nutribilior, quia facilius apta cæteris ſylueſtribus quadrupedibus in nutrimentum conuerti. & tu cōſidera.

Lepus. Rubrica. 29.

CARO leporina eſt melācholiæ magis generatiua aliis. Raſis. Auic. aūt eam pronuntiauit calidam & ſiccā. Ieſus idem. Vnde ponuntur à quibuſdam ca. & ſic. ac ſecūdum

D Baldach. Eligantur iuuenes & adoleſcentes, & captę per venatores præſtant iuuamentum his, qui ſunt ſuperati pinguedine, non ſunt difficilis digeſtionis, & licet ſapidiores ſint aſſatę, ſaniores tamen ſunt elixæ. Inducūt vigilias, ſtringunt ventrē, & ideo dyſentericis conferūt, vrinā prouocant, ideo patientibus ſtranguriam valent. Remouetur nocumentum ſi cum bonis ſpeciebus condiantur, aliter in ſanis, aliter in ægris moderandum eſt. & tu conſidera.

Ceruus. Rubrica. 30.

Caro cerui eſt dura, difficilis digeſtionis, melancholici ſanguinis generatiua. Lupi & vulpis, quæ quaſi in virtute, & complexione carni leporinæ aſsimilatur, & caninæ. Gal. de ſubtiliſsima diæta. Equina aſinina hominibus aſininis danda eſt.

Taſſus. Ericius. Rubrica. 31.

De Taſſo credo dicendum quòd ſatis complexioni porci ſimilatur, ſed humidior exiſtit. Et de ericio quaſi idem

de quibus non multum curaui cum ad vſum humanũ non veniant, licet quibuſdam in ægritudinibus conueniant, de quibus adhuc poſtea dicetur.

De partibus animaliũ. Cerebrum & medulla. Rub. 32.

DE PARTIBVS animalium de quibus ſupra tam interioribus, ꝙ exterioribus, & in iſto eodem capitulo annotabo, quædam curioſa, & vtilia pro his, qui incidendo nobilibus in menſa ſeruiunt. Sed prius de membris dicendũ initiũ faciẽs de cerebro & medulla et huiuſmodi. Dicetur de cerebro vt eſt cibus & non membrũ. Eſt fri. & hu. complexionis, ita vt quidam eum trahant ad ſecundum. Eligantur membra volatilium & proprie montanorũ. Et ex quadrupedibus cerebrũ arietis, hędi, & vituli. eſt nauſeatiuum, delet appetitum, eſt tardæ digeſtionis, & in ſumma nocet ſtomacho. Remouetur nocumentum ſi bonis condiatur ſpeciebus, & proprie ſtomachalibus, & origanũ, piper, aut ſal eſt condimentũ eius, & debet comedi ante omnem cibũ. ſed quãdo bene digeritur notabile dat corpori nutrimentum, Gal. Cerebrum autem leporinum eſt optima medicina, vt dentes infantes leuiter emittant fricando gingiuas, licet lac canis pręualeat. Et quoniam ipſum eſt ſicut medulla capitis Conciliator. conſequenter dicẽdum de medulla. eſt enim quaſi temperata. vnde Raſis inter caliditatem & frigiditatem temperamento vicina exiſtit. Eligatur quæ in oſsibus exiſtit, & vitulina cęteris nobilior. quæ vero eſt in ſpinali, ſic ſe habet, vt quæ eſt cerebro propinqua dicta nuca eſt cerebro ſimilis. Quæ vero in extremitate ſpinæ magis ſicca. media vero medio modo. de ea dixit Gal. tertio alimentorum, ꝙ ſi bene digeratur alimentum dat corpori non paucum. eſt ſtomachi conturbatiua, & appetitum delet, vt Auic. Remouetur nocumentum ſi cum pipere, & ſpeciebus, aut ſale comedatur: in me expertus ſum, & in aliĳs pluribus ſi ex ea modicum comedatur calida, & cum ſale confortat ſtomachum, & prouocat appetitum, vnde credo dictum Auicen. intelligi debere ſi ſola & in quantitate comedatur.

Oculi nerui, & aures. Rubrica. 33.

DE OCVLIS dicẽdum vt de cerebro. nam aliter complexionatur membrum vt eſt membrum, & aliter vt eſt cibus. Oculi enim ſunt compoſiti ex humoribus, tunicis, & pinguedine. Vnde oculi pingues de animali pingui ponuntur frigi. & humi. & exiſtimo in primo. Macri vero & ſicci ex animali ſicco, & macro ſunt fri. & ſicci. Iſaac, ſunt tamen graues ad digerẽdum, & viſcoſum dant nutrimentum, & hoc propter pinguedinem eis admiſtam, ad quod concurrũt muſculi ex quibus componuntur. Remouetur eorum nocumentum ſi cum aceto, pipere, zinzi. & ſimilibus comedantur. Nerui eiuſdem ſunt cõplexionis, duræ digeſtionis, parum dant nutrimentum, & viſcoſum. Sed auribus extremitates ſunt incidendæ.

Guttur. Rubrica. 34.

DE GVTTVRE dicendum ꝙ eſt cartilaginoſum frig. & ſic. de labĳs quaſi idem quod naribus, & auribus, ſunt tamen naribus meliora, & credo ꝙ ut ſunt partes viuentis corporis ſunt complexionis cal. cum ſint carnea multum, vt infra tractatu ſexto, capitulo octauo.

Lingua. Rubrica. 35.

ET SI LINGVA componitur ex venis, neruis, & lacertis, tamen eius caro eſt laxa, humida, ita ꝙ eius nutrimentum eſt humidum, Auicen. dixit tamen Iſaac ꝙ eius nutrimentum eſt medium inter durum, & molle, ꝙ ſi comedatur cum lacte, vel lacerto ſibi iuncto laudabilior, & digeſtioni magis conueniens. Linguarum carnes ſunt tẽperatæ, quarum nutrimentum eſt mediocre in quãtitate. verba ſunt Ruſi & Ioannis. Exiſtimo ipſam calidã & humidam, plus tamen humidam & digeſtioni ſit aliqualiter grauis. nam cum decocta eſt, duræ, & ſatis ſolidæ ſubſtantiæ eſt, & cum hoc ex neruis, venis, componitur &c. quæ ſunt digeſtioni grauia.

Alæ. Rubrica. 36.

ALAE auium bonarum, & præcipue cõpletarum ſunt E laudabiliores, vt ſunt gallinarum, caponum, perdicum, faſianorum, & melius dant nutrimentum, & eſt temperatius alimento aliarum partium. Graduantur autem ſecundum gradum animalium. mire cõualeſcentibus proſunt, quia debilis ſunt caliditatis præcipue gallinarum, & velocis digeſtionis. Dicendum eſt completarum, quia pullorũ coxæ ſunt alis meliores cum nondum eorum alæ fuerunt exercitio expolitæ, vnde quãto ala magis exercitatur aliĳs paribus, melior exiſtit, & alæ paruarum auiũ & pinguiũ ſunt meliores.

Collum. Rubrica. 37.

COLLA autem ſunt duræ digeſtionis, & quanto aues plus procedunt in ætate tanto duriora, & tardiora ad digerendum, ſapida tamen ſunt.

Vbera. Rubrica. 38.

VBERVM carnes ſunt ſimiles carnibus glandoſis, & complexio earum eſt hu. & declinãs ad frigiditatem, ſunt boni ſaporis & dulcis, & ex eis generatur ſanguis bonus, F & multum nutriunt, licet tardæ digerãtur. Eligantur de animalibus iuuenibus & temperatis. & mamillarum in quibus eſt lac, nutrimentum eſt groſsius.

Pulmo. Rubrica. 39.

PVLMO vt cibus eſt fri. & hu. complexionis, ꝙ ſit humidę cõueniunt auctores, ꝙ autem ſit frigidæ diſcordant. Nam Ioannes & Rufus enuntiauerũt ipſum calidum. Raſis ipſum frigidum poſuit. Auicenna dixit ipſum præbere nutrimentum phlegmaticum. Idem Iſaac. Vnde credo ipſum ponendum frigidum eſſe, vt placuit Raſi. De eius complexione apud auctores medicinæ multũ deprimuntur ſpecialiter ſupra prima primi. ca. de complexionibus membrorum, & eſt quæſtio de eo, vt membrum eſt, & ex illis dictis poteſt trahi ſententia hic poſita ſi bene conſiderentur. Vnde credo ipſum poni debere fri. & hu. in primo. Eligãtur ex animalibus iuuenibus temperatis, aut temperamento vicinis, & etiam calidis pinguibus, aut arietis iuuenis pinguis, vituli, porci domeſtici, hædi &c. eſt facilis G digeſtionis, & cito de ſtomacho deſcendit propter raritatem, & leuitatem ſuæ ſubſtantiæ, ſed cæterorum membrorum comparatione minus nutrit. vnde pinguedine grauati comedant &c. confert, & phlegmatis dat nutrimentum, vt ſupra, & vẽtrem ſtringit. Pulmo vulpis phthiſicis mirabiliter confert.

Cor. Rubrica. 40.

COR graduari poteſt dupliciter, vt membrum, & vt cibus, vt membrum, quia conſideratum eſt ſic formaliter ſecundum modum loquendi Thadei, calidum eſt & ſiccũ. Vt cibus hoc eſt materialiter, & ſecundum materiam & partes cõponentes &c. frig. eſt & ſic. Inuenio tamen Ioannem, & Rufum ponere ipſum ca. & hu. quod credo intelligi debere de ipſo quãtum ad effectum, quia productiuũ eſt ſpiritus, qui ca. & hu. complexionis exiſtit, tamen gloſſæ non debent placere, quæ de ipſo pertractãt. vt cibus eſt graduari debet fri. & ſic. complexionis cum ſit arterioſum neruoſum ſatis, quæ omnia fri. ſunt, & paucæ carnis. Eliga- H tur ex iuuenibus animalibus & pinguibus. difficilis eſt digeſtionis, & parum nutrit, tamen ſi bene digeritur ſatis de nutrimento prębet Gal. Si accipiatur cum ſale, pipere, cimino. Remouetur nocumentum eius ſi poſt eius comeſtionem accipiatur conditum.

Stomachus. Rubrica. 41.

STOMACHI complexio fri. & ſic. ponitur præcipue quantum ad tunicam interiorem, nam exterior plus carni ſimilatur. duræ eſt digeſtionis, & pauci nutrimenti.

Hepar. Rubrica. 42.

HEPAR ca. eſt & hu. vſq; ad ſecundum, & vt credo calidius eſt quod eſt ex animali calidiori, membra autem animalium aſsimilantur animalibus, quorum ſunt membra. Eligatur hepar anſerum, anatum pinguium, deinde gallinarum pinguiũ, deinde porcorũ, deinde animaliũ lactantiũ. eſt difficilis digeſtionis, groſſum prębens ſanguinẽ. Remouet nocumentũ ſi decoquit in oleo cũ ſale ſuperpoſito,

quod

quod ſi tunc digeretur laudabilem ſanguinē dabit. Hepar capræ non videntibus de nocte mire confert.

Splen. Rubrica. 43.

SPLEN complexio.ponitur ca.& ſic.vſq; ad ſecundū. Ego vero idem quod de corde credo, nam eſt multū arterioſum. Item conueniunt omnes ꝙ difficilis ſit, & tardæ digeſtionis,& ꝙ ſanguinem generet melancholicum,quę videntur in eo arguere magis dominium terræ. Eligantur de animalibus pinguibus,& humidis,& teneribus permaxime ſplen porci,quia hoc eſt melius.

Renes. Rubrica. 44.

RENES ſunt in complexione ca.et ſic. licet Aui. dicat ꝙ ſint æquales ad ſiccitatem tendentes. Eligantur renes hędi lactātis. difficilis ſunt digeſtionis,mali ſaporis,& parui nutrimenti,& humor ex eis genitus malus. Remouetur eorum nocumentum ſi cum ſale,& aceto præparentur.

Teſticuli. Rubrica. 45.

TESTICVLORVM complexio ca. eſt & hu. vſq; ad ſecundum. Eligantur ex gallis pinguibus, & maxime qui nondum coierunt,nam iſti optimi ſunt,& facilis digeſtionis,& bonum dant nutrimentum. Cæterorum vero difficilis digeſtionis, & maxime, qui ſunt de animalibus magnis,nec in eis eſt bonitas ſicut in carne mamillarum.

Inteſtina. Rubrica. 46.

Pinguia ſūt difficilis digeſtionis.

INTESTINA frigi. ſunt & ſic. in ſecundo. Eligantur ex animali pingui,pinguia ſunt difficilis digeſtiōis,& groſſum dant nutrimentum,& paucum & malum. relinquenda ſunt guloſis,qui cum eis, & vino dulci ſolatiantur.

Pedes. Rubrica. 47.

PEDES temperati ſunt in caliditate. Eligantur anteriores,& ex eis meliores ſunt agnorum,ſunt difficilis digeſtionis non multum,tamen generant humorem viſcoſum non groſſum & laudabilem. Remouetur eorum nocumentum ſi decoquātur vſq; ad diſſolutionem, & præparentur cum aceto,& croco. Nota tamen ſecundum Raſim anteriora leuiora,& calidiora alijs paribus.

Cauda. Rubrica. 48.

CAVDA ca.complexionis eſt ſatis conuenientis nutrimenti propter ſui motum continuum,faſtidium tamen facit ſi de ea multū aſſumitur,et eſt ſtomacho nocens. Raſis. Et choleram rubeam generat.

Cutis. Rubrica. 49.

CVTIS fri.eſt & ſic.in ſecundo, tamen generat ſanguinem in quo multa eſt viſcoſitas, & ideo oppilationem facit,remouetur nocumentum ſi cum ſpeciebus,& aceto,et perfecta decoctione coquatur.

Adeps & pinguedo. Rubrica. 50.

ADEPS & pinguedo ca. exiſtunt & hu. vſq; ad ſecundum. Eligantur de animali temperato, laxant ſtomachū, & nauſeam inducunt, & pinguedo faciliter in choleram conuertitur, ſunt tamen vtilia ad præparationem carniū, ſi tamen ſolæ comeduntur generant phlegma & oppilationes,& corrumpunt cibū facientes ipſum leuigare. Aui. Chriſtiani pinguedine,ſiue adipe porci ad vſum in præparandis ferculis præ cæteris vtuntur.

De modo incidendi nobilibus in menſa. Rub. 51.

IAM reſtat de modo incidendi pro nobilibus pro complemento capituli, vt pollicitus fui quædam curioſa annotare,pro incidentibus nobilibus. Sciant itaq; primo inciſores carnium coram nobilibus,ꝙ caro melior,& digeſtibilior eſt illa quæ eſt circa os. Secundo ꝙ dextrę partis caro leuior eſt ac melior ſiniſtræ. Tertio ꝙ anterior alijs paribus eſt leuior & calidior,& ſm hæbreos eligibilior,nam poſteriora animalium ex lege ſua condemnantur. Ex quo infertur ꝙ debent incidere dominabus de parte dextera anteriori. Viris autem & congruentius de anteriori, & ſiniſtra cum ſint dominabus calidiores. Quarto inchoando ab auibus, & ſm ordinem ſupra poſitum debent incidere inchoando ab alis gallinarum, caponum, perdicum, faſianorum,& hmōi incidendo minutim ſatis. Itē ex gallinis ſi in eis hepata exiſtant, debēt anteponere ſcindēdo in

Aduertant inciſores.

Poſteriora aialiū apud hebreos deteſtata.

A duas vel in tres partes ſm quantitatem hepatis. Vbi notandū eſt & pro ſequentibus,ꝙ curioſus inciſor debet ſemper ſic diuidere membra animalis, vt non ſit opus ꝙ dñs, vel dñi eius pro incidendo cultello vtatur. nam ſic faciendo induit officiū ſerui eius. Ex quo infertur ꝙ male operantur, qui columbos ſolum diuidunt in quatuor partes. de quibus infra. Deinde finitis alis procedat ad pulpas, & poſteriora pectoralia, & vltimo ad coxas, & ad dorſum. De alis pullorum ſecus eſt. nam eligibiliores ſunt coxæ à quibus inchoandum eſt. deinde ad alas procedendum, & vltimo ad pectora, & ad dorſum. De alis aliarum auium dicetur ſuo loco. Errāt exiſtimo, qui columbos iuuenes, ſicut pipiones in ſeruiendo in menſa in quatuor partes tantummodo diuidūt. nam ſic diuidendo oportet dñm induere habitū ſerui,& manus deturpare, cum ſic niſi diuidanť minime honeſte comedi poſsint,quod turpe eſt. nā ibi eſt ſeruus vt in omnibus ſeruiat,& dñs manus à gladio omnino retrahat. Debet ergo demembrari, vt pulli, & coxæ

B prius debent ſcindi minutim ꝙ̄ magis curioſe fieri poſsit, & præſentari. Et de reliquis, vt de pullo. Anatū vero, & anſerū prius debent pectoralia eleuari, & incidi. nam ducatur gladius inchoando à furcula pectoris adhærendo ipſum oſsi quod ē in medio pectoris vſq; ad coxas,& ex alia parte inchoandum ab oſſe alæ, vſq; ad iā dictum locum,et ſic extrahetur faciliter tota caro pectus cooperiens,deinde procedatur,& ad alas vltimo ad coxas,& dorſalia, & ſi in eis hepata inueniantur,ante ponātur,& incidantur vt patet,nā inter omnia hepata ſunt meliora. ſint enim boli ita parui,vt domini vel dominæ non fiant difformes ſm genas in eorum comeſtione. Vbi pro regula habenda eſt,ꝙ tolerabilius eſt peccare in paruitate boli ꝙ̄ in eius magnitudine. Vnde in ſumma tres habeātur canones generales. Canones.

Primus ꝙ inciſor cui datum eſt officiū gladij ita incidat, vt ipſius gladij omnem effectum penitus faciat,nā ob hoc datus eſt gladius. Et ſi cōtingat in hoc deuiare,ita vt opus ſit dominum cum gladio incidere ſequuntur duo inconue-

C nientia. Primum dominus induit habitum ſerui. ſecundum quod ignominioſum eſt domicello, nam ex hoc videtur ꝙ non complete ſatisfecerit. Ex quibus ſequitur,ꝙ errant domicelli qui bolos artoclearum magnos faciunt, nam cōmenſuratos ſcindere debent, vt patet. Secundus ꝙ bolos domicellus ita cōmēſuratos faciat, vt ori ſint proportionati. Ex quo ſequiť ꝙ alios bolos dominabus, alios viris, alios nobilibus pueris domicellus incidere debet. Vnde viris maiores, dominabus minores, pueris nobiliū medios inter hos. Tertius ꝙ domicellus nunꝙ̄ debet incidere dominabus bolos oſſeatos, quia ex eorū comeſtione deformes,& non curioſa videntur. nam honeſta comeſtio plus in muliere laudatur. nam qui honeſte comedit videtur ac ſi eſſet domina in eius comeſtione, & ecōtra cum turpis,et indecora eſt,in muliere damnatur,hominibꝰ vero audacius dandi ſunt plus. De grue vero,& pauone dicendum eſt,vt de anſere, ſecus tamen eſt de eorum hepatibus,nā illa non commēdantur ab auctoribus. De turtu-

D re vero dicendum, vt de columbis, & pullis quantum ad earum demembrationem,ſed in cæteris debet prius domicellus alas ponere. Deinde coxas, pectoralia, deinde dorſalia, deinde in plures partes honeſtas, ꝙ̄ ab ore honeſte tractari poſſunt, quod de pullis, & columbis intelligendum eſt. Quales etiam demembrētur, & extrema oſſuoſa abijciantur, deinde ex alis fiant tres boli vſq; ad quatuor,& de coxis.ij.vel.iij. Pectoralia vero diuidanť, & ſimiliter dorſalia ſm canones. Turdi, & meruli ſic incidantur & demembrenť. turdus in quatuor partes, ſcilicet in alas duas, & coxas duas,deinde ducatur gladius per medium, & diuidantur dorſalia à pectoralibus, & ſic fiant parui boli. Sunt quidam qui delectantur in eſu ſtomachorum ſuorū, quoniam in eis reperiuntur quandoq; iuniperi, ſed tamen eſt periculoſum,quoniam turdi comedunt hyoſcyamū,et in quantitate,quę hominem interficit,ideo &c. Et de lauda dicendum vt de turdis. De auibus minutis dicendum

Hyoſcyamū hoiem interficere.

ꝙ in quatuor partes tantum diuidendæ ſunt, quoniam oſſa ſunt valde tenera, & cum carne comeduntur, diuidantur in modum crucis ducendo gladium per longum. deinde ex tranſuerſo.

Canon. De animalibus quadrupedibus ſeruando ordinem poſitum ſupra. Et ſit in omnibus canon primus generalis, ꝙ ſemper fiat inciſio ſm tranſuerſum, et non ſm longum carnis. Secundus ꝙ caro muſculoſa ſemper cum cætera deſunt vltimo incidantur. De capreto incidatur pectus. Itē quod eſt inter coxas apud renes, & illa quæ eſt coſtis adhærens. Renes vero capreti, & maxime lactātis ſuper omnes à medicis laudantur, quare ob ſuam prærogatiuam incidi debent, & nobilibus anteponi. Item quia omne membrū ſibi ſimile confortat, cum nobiles ocio dediti plus luxuriæ intendant quàm laborantes &c. hinc de ipſis comedere debent, oculi etiam eius ante ponantur. De agno dicendum quod de capreto. De ariete vero dicitur, ꝙ pectus lumbi circa ſpinam, & caro pectus cooperiens incidi debet. Iſta autem quæ eſt apud renes eorum minime, & incidatur ſemper ex eo caro, quæ ſit pinguedini propinqua, & ſemper de anteriori iuxta canonem antepoſitum permaxime de ipſo. nam pars poſterior eius eſt grauioris odoris.

De vitulo uero incidatur pectus, & quæ eſt coxi annexa, & lumbaris pars eius, & de parte poſteriori, quæ ſit pinguedini propinqua, ſiue adhærēs, ꝙ ſi vitula fuerit poſſunt & debent ante poni, ſed deinceps reſeruabo de mēbris animalis vſq; ad finem. De porco dicēdum, quòd incidi debet ſecundum eius pectus, & ſecūdum partes pectori adiacentes, quæ in vulgari noſtro dicitur pancia, & lumbi eius, qui dorſo adiacent, & ex aſſato partes fæmorales verſus panciam ſicut fit de paruo capreto. De leporina coxarum, quæ in medio iacent, & lumbi per totum. vltimo partes poſteriores. De capreolina quaſi idem iudicium. Ex quibus patere poteſt modus ſe habendi in ſcindendo in reliquis omnibus carnibus.

Reſtat quicquàm de partibus animalium dicere, quæ per domicellos nobilibus debent ante poni. Ex cerebris. cerebrum arietis, hædi, vituli, præparatio dicta eſt. Ex medulla ea, quæ vituli, & bouis, & maxime iuuenis. Ex oculis, oculi hædorum, & agnorum. Ex auribus porcinæ, & extremitates. Ex linguis agni, hædi, porci, vituli, bouis, arietis, & ſimilium, quæ in plures partes diuidi debent, & incidi cum muſculis ſuis, quoniam ſapidior exiſtit. De collis, collum gallinæ diuiſum in plures partes, & ſimiliter collum pulli elixi. De vberibus. vbera vitulæ, ex quibus fit aſſatum. deinde aſſatum pro poteſtate cū ſunt elixa. deinde ſupra prunas decoquuntur amplius.

De pulmone, pulmo arietis, hedi, vituli, & porci, habent enim ſupra alios prærogatiuam. debet ergo hoc domicellus nobilibus dare, vt in arte ſua videatur induſtrioſior.

Ex hepatibus, hepar anatis, deinde anſeris hæc prærogatiuam habent ſupra alia. deinde gallinarum pinguium. deinde porcorum. Ex ſplene, ſplen porci ita dicat domicellus medicos dicere. De renibus dictum eſt. De teſtibus gallorum pinguium, qui nondum coire inceperunt. Ex inteſtinis, inteſtinum rectum, dictum inteſtinum nobile, inteſtinū monoculum. Ex pedibus anteriores agnorum, vitulorum &c. Ex caudis, cauda arietis, & vituli in partes multas diuiſa. Ex cutibus, cutis gallinarum, caponum, anſerum, porci & huiuſmodi. Adeps vero, & pinguedo ſolæ reijciantur, aut cū alijs carnibus incidi debent.

Et de his hæc pauca, quæ plus gratia ſolatij, & curioſitatis quàm neceſsitatis appoſui.

Sed poſtremo duxi neceſſarium de certis præparationibus carnium quicquàm dicere. De aſſatura carnis ſuper prunas ſcito, quòd multum nutrit, & corpus roborat, tardæ tamen digeſtionis eſt, ita vt vix tota digeratur, vnde ſolum fortibus ſtomachis danda eſt, nec poſt eam eſt alius aſſumendus cibus, & poſt eius aſſumptionem parum bibendum eſt. Caro autem, quæ cum pinguedine frixa eſt, eſt faciens faſtidium, & de ſtomacho tarde deſcendit, nu-

E trit tamen potenter, & eſt leuior ea, quæ ſuper prunas aſſatur, illa tamen, quæ cum oleo frigitur leuior atq; digeſtibilior eſt. Caro vero, quæ in veru coquitur groſſa eſt, & multum dat nutrimentum, neq; bene digeritur niſi cum ſtomachum inuenerit robuſtum atq; calidum, in ſumma eſt difficilis digeſtionis reſpectu eius, quæ elixatur. Elixa autem alijs paribus facilioris eſt digeſtionis. Et eſt aduertendum, quòd caro multum alteratur ex decoctione eius cum aqua, cum qua ſi quid frigidi ponitur redditur frigida, ſi calidi calida, & huiuſmodi. pro quo vide Raſis tertio Almanſoris capitulum. x. De piſcibus vero dicendum iuxta canones poſitos de carnibus, quòd ita anteponi debent, quòd boli eorum ſint commenſurati, quod de caſeo, lacticinijs, quod ſi qui delectarentur inciſione piſciū, tunc fiant boli minuti, vt ſpinæ minutæ fiant ne ex eorum longitudine ſubſequatur retētio earum in partibus gutturis, vt pluribus iam euenit.

F *De liquoribus, & his quæ in vſum potus veniunt, vt ſunt lac, uinum, agreſtum, acetum, aqua, cuius rubricæ ſunt. v. Cap. IX.*

De lacte. Rubrica. i.

CVm autem lac ſit per participationē medium inter cibum, & potum, cum de cibo dictum ſit antequā de potu aliquid dicatur de ipſo prius agendum eſt.

Ex lacte reperitur lac dulce naturaliter tale, & lac acetoſum artificialiter tale. de quo mentionem facio cum ad vſum, & commodum infirmorū ſæpe veniat. Lac dulce diuiditur in humanum, caprinum, vaccinum, aſininum. nam hæc ad vſum chriſtianorum veniunt tantum, quare de cæteris superſedeo, vt de equino, camellino &c. De lactis dulcis complexione inuenio auctores inter ſe diſcordes. nam Raſis eum declinare ad frigidum & humidum dixit. licet eum annuntiauerit ſic abſolute temperatum. Iſaac vero ipſum ca. & hu. in primo enuntiauit cum ſit na-
G turæ ſanguinis valde propinquum, immo eſt ſanguis biſcoctus, licet aliqualem alterationem recipiat in mamillis Gale. vero & Dioſcor. Iſaac videntur magis applaudere Auic. vero eius complexionem tacuit, licet de caprino dixerit eſſe temperatū, quod credo debere intelligi, vt infra. Hæc eſt diſputatio mihi ardua, nec inter hos tantos viros præſumo me ad conciliandum interponere, conuenire tamen videntur omnes, ꝙ ſit temperatum, & aliqui ꝙ declinet &c. vbi eſt poſtponenda diſcordia. De humano credo dicendum, ꝙ ſit ca. & hu. cum ſit complexioni humanæ proportionatiſsimū. nam cōſeruatio fit per ſimilia. tertio techni. & tertia primi. de quo dicam quid in foro iulij vidi, & eſt apud Furlanos conſuetum. nam ſiue fe. adſit ſiue nō, ſemper cum vident virtute debilitatum etiā in pueris patientibus vermes, exhibent lac muliebre, & bene ſuccedit. nam plures ibi ægrotantes, quibus à me datum fuit lac humanum optime conualuerunt, de quo quidem lacte forte intellexerunt auctores cum enuntiauerunt ipſum ca.
H & hu. debet etenim lac diuerſificari in cōplexione ſm animalium diuerſas complexiones. De caprino vero dicendum, ꝙ cum ſit ex animali quod ad frigiditatem declinat, ꝙ ipſum poteſt frigidum pronuntiari. Nam quinto therapeu. lac vniuerſaliter fri. eſt & hu. & Raſ. ad fri. & hu. declinat, quod maxime intelligendum eſt de lacte quod communiter eſt in vſu, cuiuſmodi eſt caprinum, & vaccinum.

Cōſeruatio p ſimilia.

Præterea Auic. Et propter declinationē ſuā ad frigus aliquod nocet phlegmaticis, et ideo credo pronuntiandū fri. & hu. in primo. Et eſt olim vulgata ſententia ꝙ frig. ſit & hu. complexionis, quæ non ſine rationabili cauſa inducta eſt. Et ſi obijcitur, quia Auic. dicit, ꝙ caprinū eſt temperatum. Dicendum ꝙ illud debet intelligi quantū ad temperamentum ex parte ſubſtantiæ, quia ibi mentionem facit de groſsitie, & ſubtilitate lactis. Et ſubdit ꝙ caprinum eſt temperatum. Poſt vero facit de lacte mentionē quantum ad complexionem, ita ꝙ quæ dixit intelligēda ſunt de compo-

compoſitione. Scito tamen q aliter complexionatur lac dum eſt recenter mulctum, & aliter dum ſtetit mulctũ ſiue mulſum. nam cũ ſtetit plus infrigidatur. Eligatur humanum ex vbere aut ſicut mulgetur, quod de quolibet alio intelligendum eſt. nam cito ab aere alteratur, & hoc quia habet partes ſuas butyroſam, caſealẽ, & aquoſam adinuicem non magis cõmiſtione connexas vt vinum & huiuſmodi. Scito tamen q de aquoſa quidam faciunt duas partes, ſeroſam acutam, & aquoſam frigidam aquam, ita vt ipſum maſſæ ſanguineæ proportionatum ſit. Pluſq; commentator ſecundo tech. Cautela enim in prohibitione corruptionis eius eſt. vt enim mulgetur lac in paropſide, aut vitro, quod ſic actu ſtans in aqua calida non multum, vt caliditas aquæ conſeruet caliditatem lactis, & prohibeat eius cõmiſtionem, quæ ex illa caliditate conſeruatur. Item ſit remotum à partu per. xiiij. dies. alia litera habet per. xl. dies. cum plus frigidis adhibẽdum eſt. Et inter cætera tempora laudabilius eſt, quod eſt in medio veris vſq; ad finem mediæ æſtatis, & ipſi proximum. Poſt humanum vero in bonitate laudari videtur caprinum, quoniam medium eſt inter groſſum & ſubtile. Auer. tamen poſt humanum laudat aſininum, quod eſt valde ſubtile, ſed caprinum præponit vaccino, & ouino, ſed quod de aſinino dicit credo intelligendum magis in via medicinæ cibalis. Caprinum vero magis nutritiuum, & humano vſui magis domeſticum, atq; conſuetum, deinde ouinum, vltimo vaccinum. Eſt enim cæteris groſſius nec ſtomacho ita conueniens. Nocet febricitantibus valde, & vt dicitur valde phthiſicis febricitantibus confert auctoritate Senis aphoriſ. v. Item in ſtomacho faciliter coagulatur, quare cum eo miſcetur

Lac vt commedatur.

zuccharũ prohibens eius coagulationem. Item ſi ſumitur cum paſſulis ſiue nucleis emẽdatur: potans enim lac ſuper eius aſſumptionẽ nil recipiat, & quieſcere debet ne ex motu corrumpatur, & ſuper ipſum non dormiat. Ex quibus infertur q vinum nõ debet lacti admiſceri, vt cõmuniter ſit, nam ipſum alterat vt apparet ad ſenſum, et ipſum coagulat, & penetrare facit indigeſtum, eſtq; cibus conſiſtentibus, & ſeni maxime proportionatus, cõſumptis, et phthiſicis, vbi multa vero affuerit fe. vt ſupra, & de quo infra in capitulo de cura phthiſis, & hecticæ. colorem corporis efficit bonum maxime cum zuccharo bibitum, & multum nutrit, & impinguat propter ſimilationem ad lac, & ideo

Paſtores cur pigues.

paſtores ſunt pingues. Confert tuſsientibus tuſsi ſiccæ, & eſt medicina magis pectoralis q̃ ſtomachalis. nõ facit oppilationem meſeraicarum, dolorem, inflationem, et torſionem in ſtomacho, & eſt medicina propria vlceribus inſtrumentorum vrinæ. Et hęc pluſq; noſtro propoſito neceſſaria dicta duxi ſuper de bonitate, & malitia lactis dulcis. De complexione acetoſi dico q ipſum eſt fri. & ſic. vt placuit Iſaac. Rurſus vero Gal. & Dioſ. frig. & hu. quibus magis aſſentio ex effectu ſuo propter quem magis laudatur. Vnde Auicen. Et lac acetoſum frequenter expellit te. hecticas, laudatur etiã in extinguendo ſitim, eſt tardę digeſtionis, & ſtomachum grauat, & eſt humoris crudi generatiuum, & ideo ſi datur hectico, & nõ ſperatur eius digeſtio bona plus nocebit, nam nil videtur corpori deterius q̃ lac

Lactis vt aceſcat, præparatio.

malũ. Acetoſatur autẽ lac hoc modo. extrahatur ex eo butyrum & dimittatur nocte vna in aere tẽperato, mane autem agitetur vehemẽter, & excludatẽ ſpuma eius. eſt enim ſedatiuum vehementiæ caloris. Meſ. de phthiſi. Vltimo eſt ſciẽdum q lac recipit varietatẽ etiam in complexione, & varietatem nutrimenti. & ideo medici cum volunt lac exhibere in via medicinæ, magis paſcunt animalia herbis propoſito ſuo congruentibus.

De vino. Rubrica. 2.

REPERITVR vinum de quo eſt ſermo in duplici differentia. nam aliud eſt non coctum, aliud coctum dictum

Sapa quod.

Sapa vel rob vini. Non coctum vero variatur ex ætate, ſubſtantia, virtute, loco, colore, & ſapore. Ex parte ætatis quoddam nouum, quod vocatur muſtum, aliud antiquum ſiue vetus, aliud medium inter hæc. Et antequam

A procedatur ad alias differentias eſt inueſtiganda complexio vini, quam complexionem oportet variare ſecundum complexionem varietatum differẽtiarum iam dictarum, & ſi non ſecundum omnem ſaltem ſecundum aliquam, vt patebit. Vinũ complexione vniuerſaliter calida & ſicca vſq; ad ſecundum, ita enuntiauerunt Hippocrates, Galenus, & Dioſcorides, quod dictum debet intelligi de vino medio, ſiue mediæ potentiæ. Et hoc forte intellexit Serap. dum dixit nouum ca. in primo, vetus in tertio, medium inter hæc in ſecundo. Nam reperiuntur vina in eorum potentia, & ſaltem apud nos multum variata, quędam enim ſunt debilia multum, vt ea quæ de plebe facci, quæ ſunt vina quaſi aquæ propinqua. Alia potentia multum, vt montana, cuiuſmodi ſunt illa, quæ naſcuntur in monte richo ar quadæ. Nonnulla inter hæc mediocria, quæ in planitie, & apud montes, & diſtant, vt in citadella, & in locis petroſis aridis naſcuntur, vt ea quæ ſuper campanea Teruiſina, Paduana, Furlana. Prima vt exiſtimo ſunt talia in primo, et

B variantur in manſionibus primi. quoniã quæ ſunt aliqualiter ex eis vigoroſiora in tertia ponuntur mãſione primi, quæ autem multũ debilia in prima manſione ſunt ponenda, & temperamẽto vicina, media autem in medio ſituanda ſunt. Et quæ dicta ſunt de iſtis intelligantur de aliis. Vnde vina montana ſunt in tertio gradu talia, & vt credo ex eis potentiora in ſecunda mãſione eiuſdem gradus. minus vero potentia in prima. ſed orientalia potentiora, vt maluaticum, gręcum, & huiuſmodi, in tertia manſione eiuſdẽ gradus collocanda. exiſtimo etiam apud nos reperiri vina quæ maluatico non ſunt debiliora. Vnde oportet q peritia medici ſuppleat. nam licet dicatur, Male ſedet in iuuene vina cognoſcere. dictum tamen hoc debet intelligi excepto medico, qui de uinis ad ſalutẽ hominũ debet eſſe bonus cognitor, cũ vinum ſit homini cõmodiſsimum, & ſalutiferum, vt infra. Mediorũ vero regula ex dictis haberi poteſt. Sed aduertendum q vina etiam ex ætate recipiũt fortitudinem & debilitatem. nam quę ſunt noua, & vt ita

Medico vina cognitu admodũ neceſſaria.

C dicam infantia aliis paribus ſunt debiliora, quæ autem ſeniora fortia. Iuuenilia medio modo ſe habẽt. Item, q ſicut eſt de complexionibus, ita eſt de vino. nã ſicut melancholicus citius ſeneſcit ſanguineo, & phlegmatico, cholerico aliis paribus, ita de vinis dicẽdum, nam aliud altero citius ſeneſcit. Quę. n. vina ſunt noua vſq; ad duos annos, vetera in ſeptimo, media in quarto, quinto, & iſtud voluit Iſaac, quod maxime intelligendum eſt de vinis potentibus valde tranſmarinis, vt eſt gręcum, maroa, cretenſe &c. Ex quibus apparet q de vino non potuit dari vel poni certus gradus omnibus conueniens, ſed data eſt regula, & menſura per quam diſcretus medicus ipſum faciliter inueſtigabit. De ætate autem vinorum noſtrorum dicendũ, q dupliciter noua vſq; ad duos vel tres mẽſes, antiqua dum veniunt ad. xij. & ipſum pertranſeunt, media vero in medio tempore. & Auic. tertia primi de regimine aquæ, & vini dixit de ætatibus noſtris habendo reſpectũ ad vinum. Dare vinum pueris ad bibendum eſt ſicut addere ignem igni

D in lignis debilibus. ſenibus vero quantum poſſunt tolerare da. iuuenibus autem temperate. Sumit etiam diuerſitatem ex parte ſubſtantiæ, quoniã aliud groſſum, aliud ſubtile, aliud mediocre. Groſſum vero duræ eſt digeſtionis, oppilatiuum. ſubtile vero econtra. mediũ vero medio modo ſe habens. Ex virtute autem dictum eſt. nam potentius calidius, & ſiccius aliis paribus. Ex parte vero loci. nam quoddam naſcitur in montibus. aliud in planitie. reliquũ in regione media. Quod vero in montibus naſcitur calidius eſt & ſiccius. quod in planitie debilius. quod vero in regione media, medium eſt & potentius, & debilius ſm q participat de extremis. Ex parte autem coloris ſimiliter triplicem diuiſionẽ recipit. Nam quoddã nigrum, quoddam album, quoddã medium. Medium vero diſtinguitur in citrinum, aureum, rubeum, clarũ, dictum aurelium ſiue citriſiolum, rubeum obſcurum. Vinum album etiã diſtingui debet. nã aliud eſt natura tale ex vuis albis. quoddam

Vinum ex vuis nigris arte albũ.

vero album factũ ex vuis nigris artificialiter, vt quod eſt colatum,& nõ bullitum cum racemis. Album ſubtile eſt & alijs paribus paucioris caliditatis,& quanto magis appropinquat colori aquæ tanto eſt minus calidum, ideoq; corpori dat minus nutrimentum, Hæc Gal. Colatum vero alijs paribus minus potens non colato ex eiſdem vuis. Sed eſt aduertendum propter ſophiſtas, ꝙ vina magis potentia, ut gropella baſsiani, durant aliquãdo per .x. aut .xij. annos quæ in poſtremis efficiũtur alba ac ſi eſſet aqua. de quibus non verificaretur dictum ſupra. nam talia dici habent nigra dum cõplexionantur, & vt nigra complexionari,& ſi per ætatem facta ſunt cana. Nigrum vero alijs paribus potentius, ſtypticum, oppilatiuum, difficilius digeritur, et corpus magis impinguat, ꝓpter quod vina gropella baſsiani,& pręcipue dulcia multum impinguant cũ ſint nigra, groſſa & dulcia, multum de nutrimẽto dantia. Medium vero modo ſe habet. Ex quibus apparet ꝙ vinũ ceraſolum citrinum aureum quod habet colorem ceraſi ſiue aurelũ, vel cilolum ſunt cæteris paribus eligibiliora.

F

Ex parte ſaporis quoddam dulce, quoddam auſterum, quoddam medium, quoddã ponticum. Dulce calidius, auſterum debilius, mediũ medio modo, ponticum vero debile. Ex parte odoris. nam quoddã odoriferum cum delectatione, quoddam omnino carens odore,& etiam quoddam habens odorem, ſed non multũ delectabilem. primũ calidius eſt & ſubtilius. Carẽs vero odore aqueũ,& omni bona caret caliditate quale eſt vinum ſalicum de plebe ſacci,& pro parte magna Ferrarienſe. Reliquum uero mediũ & plus & minus calidi participat ſm diſtantiam eius ab extremis. Eligatur citrinũ odoriferum, ita placuit Hipp. Gal.& Dioſ.& audi Auic. tertia primi, de regimine aquæ & vini. Eligatur quod eſt medium inter vetuſtatẽ, & nouitatem,& quod eſt clarum, quod ad rubedinẽ trahit, bonum habens odorem, æqualis ſaporis, & quod nõ eſt acre neq; dulce, quod credo tale eſſe vinum gręcũ ſiue ceraſolum ſiue aurelũ, cui aſſentit Baldach & addit. Et bene lymphatũ, quæ lymphatio maior aut minor eſt in peritia medici ponenda, & eſt gloſſula contra bibulos. Nota tamen ꝙ aurelum de Padua communiter nõ eſt tale. nam ipſum eſt planenſe,& carens odore & caliditate. Nam ſi verificatur dictum Auic. maxime verificari habet de vino aurelo quod eſt medium, & natum in media regione inter montanum & planenſe. nam planenſe non ſuſtinet lymphationem & hoc cõmuniter. Credo etiam has contradictiones iam dictas ſaltem nõ minus vigere in trebianis ꝗ in aurelis cõmuniter inuentis, immo cõmuniter in trebianis plures & potentiores reperiũtur. & ideo me intelligis bibule.

Gloſſula cõtra bibulos

G

De nocumentis vini dicendum,& primo in generali, ꝙ ipſum immoderate ſumptum aut inebriando aut non, multa mala cõmittit. nam ſi inebriat animam rationalem de eius propria ſede deponit, & beſtiã facit ſymeam. ſ. leonẽ aut porcum, vt tres tangam inebriatorum gradus, ſi vero non inebriat paralyſim, epilepſiam, apople. cæteraſq; neruoſas inducit ægritudines, & cerebrum maxime perturbat,& lędit, oculiſq; vehementiſsime nocet, de quibus nõ curauit Theutonicus, cũ dixit. Satis vidi ſed nõ ſatis bibi. Specialia vero vini nocumenta ſcienda ſunt. nam vinum nouũ hepar maxime lędit,& ad hepaticã perducit dyſenteriam,& eſt ventoſum, inflatiuum, difficilis digeſtionis, inducens ſomnia mala, & in choleram conuertitur. Antiquum vero calefacit, faciens dolorem capitis, ſtomacho nocet præcipue ſi ex eo multum ſumatur. Et Auicen. Pauci eſt nutrimenti, & eſt quaſi medicina. De albo Gale. de euchimia. Eſt aquoſum, ſubtile, & paucißimi nutrimẽti. Nigrum vero groſſum malum, ſtomacho inflatiuum. Dulce groſſum, & ſpecialiter nouum inflatiuum, ventoſum, tardę reſolutionis,& ſtypticum, alijs paribus minus inebriat.

Vini nocumenta.

H

Apophthecma germanicum.

De iuuamentis vini, dicendum primo, vt Baldach placuit, ꝙ quinq; ſunt iuuamenta ex parte corporis ſumpta,& quinq; ex parte animæ. Ex parte corporis quidem digeſtionem efficit meliorem, vrinam prouocat, pulchrum reddit colorem, odorem bonum facit, roborat coitum. Ex parte vero animæ animã lætificat, bene ſperare facit, corpori audaciam præſtat, pulchrificat corporis diſpoſitiones, audaciam compeſcit. In eccleſiaſtico vero habetur. Vinum in iocunditate cauſatum eſt. & ibidem etiã. Exultatio aĩæ,& cordis, vinum moderate potatũ ſanitas eſt animæ & corporis. Et Auer. 5. col. Vinum natationem cibi in ſtomacho necat, ventoſitates reſoluit, vrinã prouocat & ſudorem, aĩam lętificat,& iuuat naturã ad expellendum ſuperfluitates. Et Auic. prima quarti. de cura phlegmaticę. Et vinum ſubtile confert eis cum ſubtilitate ſua, quia conſortat calorem naturalem, prouocat,& ſudorem facit. Et ſecũda primi de pulſu qui prouenit ex cibo & potu circa medium capituli. Cum ipſum conſideratum fuerit, vt fortitudinem efficit alia habebit indicia, qm̃ ſua eſſentia debiles efficit ſanos, propterea ꝙ velociter præbet augmẽtum in ſubſtantia ſpiritus. nam Gal. ſecũda apho. in commento illius. Facilius eſt impleri &c. Omniũ velocitatem & ſubito nutrimentum eſt vinum. Et .7. apho. in commento illius. Halycæ, id eſt anxitudo, oſcitatio & c.

Vini iuuamenta.

E

Vinũ ſanitas aĩæ & corporis.

F

Vinum temperatum totum corpus temperat calefacit membra penetrans, humores temperatos faciens,& calorem naturalem excitans, & eum in ſuis eſt adiuuans actionibus,& vocat vinum temperatum quod eſt lymphatũ, vt ſupra. Iſaac vero, vinum dat corpori nutrimentum bonum, ſanitatem reddit,& cuſtodit, iuuat digeſtionem nõ ſolum ſtomachi, ſed & hepatis & aliorum membrorum.

In ſpeciali ẽt vinum laudari poteſt. Vinũ album ſubtile eſt bonum ſtomacho, et conuenit vſus eius in ſanitate, magis ex ægritudine,& eſt propinquius ad molliendum ventrem ꝗ rubeum nigrum Serap. vero Auic. album, ſubtile calefactũ eſt melius. non enim dolorem capitis efficit, ſed fortaſſe humectat. Vinum aũt groſſum dulce eſt melius ei qui vult pinguis eſſe & fortis, caueat tñ ab oppilatione ei⁹ & vinum vetus rubeum eſt melius complexionem frigidam habenti & phlegmaticam. Serapio uero, quia vinum rubeum eſt medium inter album & nigrum, virtus eſt media inter virtutes illarum. Et ſubdit ꝙ vinum ſubtile ſtypticum eſt bonum ſtomacho, quia nõ auget carnem ſicut groſſum. Et vinum qñ eſt purum ſine admiſtione alicuius rei,& eſt in eo ſtypticitas eſt calidum velociter penetrans in toto corpore, corroborat appetitum & ſtomachum, & nutrit corpus,& facit dormire,& auget in fortitudine corpus,& meliorat colorem. Vltimo aduertendum dictum eiuſdem quando potatur vinum purum poſt ipſum debet potari aqua ad ſedandam fortitudinem eius,& abſcindendam virtutẽ nociuam eius. Et hanc regulam ſciuit Theutonicus noſter, qui ſic faciebat nolens iniuriã facere vino.

G

Aq̃ cur poſt vinũ potanda.

Et non miretur quis ſi tantũ de vino ſcripſi, nam & quia patauus,& quia plurimi vinum vituperant, eius nobilitates annotaui, vt ſuæ malitię comparentur. Siquis tñ cupit excellẽtiores uirtutes plures ẽt de vino ſcire, legat Iſaac de diętis, ca. proprio de vino. ſed hæc ſcire plus ꝗ noſtro propoſito ſatisfacere. De vino cocto dicẽdum breuiter ꝙ reperiĩ rob vini & carenũ. Rob vini dicitur qñ decoctio fit vſq; ad compoſitionẽ medietatis,& dicitur vinũ coctum. Carenum vero quia tertia parte carens: & ẽt dicitur vinũ coctum. Aliqñ ita decoquitur vt ad ſpiſsitudinem veniat mellis,& tunc ſm quoſdam proprie dicitur rob vini & in vulgari literaliter dicitur ſapa,& ita à quibuſdã literaliter vocatur. Calidum eſt,& ſic. in ſecundo, & vt exiſtimo. tñ & ſi per decoctionem caliditatem recipit, ẽt de eius naturali calore reſoluitur. Duræ eſt digeſtionis, inflatiuũ, multum nutrit,& eſt congruum patientibus in pectore, et pulmone,& vulneratis in renibus & veſica. eſt enim mundificatiuum, cõſolidatiuum. Et quidã ex chirurgicis eo vtuntur in emplaſtris ad ſedandos dolores. & ego iam expert⁹ ſum experientia communiter dicta, & ſi ſic eſt doloris ſedatiuum eſt appropinquans gradui primo.

H

Rob vini quid.

De agreſto. Rubrica. 3.

AGRESTI complexio frigi. vſq; ad ſecundum, ſic. in primo.

primo. Ita videt̃ placuiſſe Iſaac. Sed eſt aduertẽdum ꝙ triplicter variatur, & hoc cõiter. nam quoddam eſt factũ ex vuis domeſticis à maturitate diſtantibus & multũ. quoddam ex vuis domeſticis à maturitate non multum diſtantibus. tertiũ ex vuis ſylueſtribus dictis lambruſcæ. Quod autem eſt factum ex lambruſca credo frigidius & ſiccius. Quod autẽ ex vuis à maturitate multũ diſtantibus minus frigidum. Quia aũt ex vuis maturitati propinquis mediũ inter hęc. Notandum tñ ꝙ ẽt variatur gradus complexionalis ſm ꝙ agreſta eſt ex alijs & alijs vuis. nã facta ex vuis montanis ex quibus fiunt vina potentia credo dicendum minus frigidum, & proportionaliter dicẽdum ſuo modo.

De electione vero dico ꝙ abſolute eligendum eſt quod eſt ex vuis optimis, licet aliqui plus commendent ex lambruſca. nam cum ſit ſtomachale debet eligi quod ſtomacho minus noceat, tamen cum quæritur infrigidatio frigidum magis eligatur. Cum vero minor infrigidatio minus frigidũ, quodq́ de ſimilibus ad ſimilia procedendum eſt. Audiatur hic ſermo Dioſc. Oportet ꝙ exprimatur ſuccus ex vua non matura anteq̃ aſcendat ſtella canis, & ponatur in ſole vaſe cooperto cum panno, & dimittatur donec coaguletur totum, & miſceatur illud quod coagulatur cum eo quod non coagulatur, & de nocte ponat̃ vas ſub tecto; quia ros prohibet coagulationem cuiuslibet ſucci. Et melior ex eo eſt qui eſt citrinus declinãs ad rubedinem & eſt frãgibilis & ſtypticus forti ſtypticitate & mordet linguã. Et ſunt qui decoquunt ſuccum iſtum et conficiunt cũ melle vel vino dulci, confortat ſtomachum debilem tactum calem ex inflammatione, vnde à quibuſdam multũ commendatur in ægritudinibus epidemialib⁹. Valet ſolutioni ventris ex cauſa calida, abſcindit ſitim & inflammationẽ & appetitũ mouet, ſyncopim tollit, & prægnantibus ſubuenit. Et hæc de agreſtis.

Ros coagulatioñe cuiuſcũq. ſucci ꝓhibet.

Acetum. Rubrica. 4.

De aceto vero vini, quia de iſto ſermo eſt dicitur ꝙ eius complexio non ſic abſolute & determinate poſita fuit ab authoribus. Nã quibuſdam viſum eſt calidum cũ ſupra terram proiectum ebulliat. Quidam dixerunt ꝙ eſt actu frigidum & potentia calidum. Auic. vero placuit ꝙ in eo ſit frigiditas vincens dato ꝙ in eo ſit caliditas. & in hac parte ſecut⁹ eſt Gal. & Dioſc. ſed de gradu aceti dixit Baldach ꝙ ipſum eſt fri. in primo, ſic. in ſecundo, & hanc ſniam commendauit Conciliator dña de ſyrupo acetoſo. Marſilius Patauus in eadẽ quæſtione ſup ca. de cura putridarũ in generali, videtur extendere frigiditatẽ & ſiccitatẽ eius vſq; ad tertium ſi bene inſpiciatur. Ego aũt credo ꝙ de aceto oporteat loqui vt de vino, nam acetũ nouum magis fri. q̃ antiquum, ſubtile minus, q̃ groſſum, turbidũ, ex vino potentiori minus fri. & c. ſemper alijs paribus. Vnde acetum ex vino maluatico gropello & c. minus frigidum. Quod aũt eſt ex vino debiliori alijs parib⁹ magis fri. quod eſt ex medio medium. Vnde ſciendum ꝙ ſi vinũ planem ſe fortiter acetet vt ſit acetum, & non vinum acetoſum ꝙ vt credo pronuntiandum eſt ipſum eſſe frigidius. nam in eo partes aqueæ magis vincunt. Vnde Gal. Quando igit̃ vinũ conuertitur in acetũ infrigidantur partes vinoſæ ipſius vini & ſupercaleſit ſuperfluitas aquoſa quæ eſt in eo ꝑ putrefactionẽ quam acquirit acetũ. Ex quibus apparet modus faciendi de vino acetũ. Vnde credo ꝙ poſitio lapidum ignitorum in vino ſit cauſa vt vinum in acetum conuertatur ſicut plures dicũt ſe experimẽtatos fuiſſe, de qua re notãdam experientiam habui. Eligatur ex vino & ſm intentionem ex potentiori aut debiliori. Fit tñ acetum elegans ſi ſuper dolium aceti vini optimi ponatur tẽpore vindemiarum ſitula vna & media muſti boni cum ſtatim ex vuis exprimitur, eſt enim forte, dulce. Eſt fortiter exiccatiuum. Confert ſtomacho calido, & hu. mouet appetitum digerit phlegma, & prodeſt cholericis, nocet melancholicis, nocet neruis, & matrici mulierũ, & ægritudinibus neruorum & abſcindit ſanguinẽ vndecunq; fluat. Et mire valet ſi ex eo & aqua fiat leuis garganzatio in principio deſcenſus humiditatis à capite ad pectus. Et qm̃ dictum eſt de aceto addo his ad curioſitatẽ quæ didici à Baldach ne vinum procedat ad vlteriorẽ acetoſitatem, immo quam acquiſiuit amittat, extrahatur vinũ tale de vaſe in quo eſt clarum & in alio vaſe boni odoris ſaporisq; trãſmittatur. & cũ eo ponatur fęx optimi vini in quantitate diſcretioni rationali viſa, deinde totum miſceatur, & ſic permittatur ſtare donec clarueriт, paſſulæ diſſolutæ, cicer tritũ, myrt⁹, quodlibet iſtorum idem facit. Hæc de aceto & longum.

Acetũ arte q̃uo paret.

Vinum ne aceſcat.

Aqua. Rubrica. 5.

Vltimo pertractetur de aqua cũ inter potus hominibus conuenientes vilior ſit, & ſecundum canonem theutonicalem nullo modo conferens. Abſit ab humano pectore potus aquæ. Et quoniam aqua reperitur multiplex vt ſalſa, ſulphurea, dulcis & c. hinc ſolum de ea dulci quæ in vſum potãdi hominibus venit. nam de alijs dictum eſt ſupra cap. de exercitio. Aquę complexio ab authoribus variata eſt cum de ipſis complexione quo ad qualitates ſuas apud philoſophos varia & inter ſe diſſonantia dicta ſunt. Nam quidam philoſophi poſuerunt terram frigidiorem aqua, quidam econtra, & ſimiliter decertauerũt de humiditate eius reſpectu humiditatis aquæ & aeris. Sed ſupponendo viam quam credo veram & medicorum cõmodis magis vtilem q̃: intenſio & remiſsio habeat fieri per maiorem commiſtionem, aut minorem cum ſuo contrario, dico ꝙ aqua debet poni fri. & hu. vſq; ad quartum cũ ſit quid ſimplex, aut ſimplicitati multum & multum propinquãs. nam & ſi commiſcetur terra & terra ſit frigidior habetur etiam intẽtum. Et dicatur ꝙ remittetur eius frigiditas ad intra quartum gradum, vt trahendo ipſam verſus primam manſionem quarti. Dicendum igitur ꝙ ipſa ſit fri. & hu. in quarto, cum quo etiam poteſt ſtare ꝙ terra ſit frigidior & aer hu. vt patet intelligẽti. Ipſa nanq; à medicis ponitur ſtupefactiuum domeſticum, vt Auicen. ſeptima tertij. cap. de medicinis ſtupefactiuis.

Germanorum regula.

Et antequam ponatur electio eius ponendæ ſunt conditiones quas debet habere aqua bona, ex quibus comprehendetur quæ eligi debeat aut non.

Prima cõditio eſt ꝙ ipſa debet eſſe ex ſubtilioribus vaporibus generata, propter quod magis laudatur aqua pluuiæ, & ſi citius alterationem recipiat, quod eſt quia ſubtilior & magis poſsibilis, & magis aerea, & qa eſt ex diuerſis aquis compoſita. & hanc ſententiam ponit Hippoc. in ſuo de aere & aqua quæ in æſtate cadit.

Aquæ conditiones.

Secunda conditio ꝙ ipſa debet eſſe aqua quæ motu nõ careat Hippo. quare ſtantes vituperantur.

Tertia ꝙ debet eſſe in ſuo pondere læuis & quæ læuior alijs paribus melior, & hanc conditionem ſolam attẽdunt vulgares alias poſtponendo, & ex hac ſola de bonitate aquæ confidentes.

Quarta ꝙ debet eſſe ſubtilis, clara, limpida, hæc enim eſt quæ cito digeritur.

Quinta, quod debet carere ſapore & odore extraneo, et omni colore. vulgares enim aquã dulcem appellant omni ſapore carentem.

Sexta, ꝙ cito debet caleſieri, & cito infrigidari, & ĩ hoc oſtendit̃ lęuitas et ſubtilitas eius. Et ideo quinta apho. 27. Aqua quæ calet, & cito refrigeratur læuiſsima eſt.

Septima conditio, ꝙ debet eſſe in hyeme calida, & in æſtate frigida, & in hoc ſignificatur fortitudo naturalis caloris qui in hyeme conſtrictus eſt in ea, & in æſtate nõ permittit extraneum intrare calorem.

Octaua quæ ſumitur ex parte loci, vt ſit aqua fontis terræ liberæ, cuius territoriũ ſit in monte eleuato, non tamen multum, vt Hippo. allegato loco.

Nona ꝙ ſit fons currens. nam ex curſu eius nobilitatem & bonitatem acquirit.

Decima ꝙ ſit eius origo tendens à meridie verſus ſeptẽtrionem, aut ab occidente verſus orientem.

Vndecima, ꝙ fons ſit remotus à ſui origine. nam in tranſitu depuratur & ſubtiliatur.

Duodecima ꝙ ſit ventis & ſoli expoſita, & diſcooperta. Decimatertia, ꝙ aluei fundus per quam currit aqua nõ ſit omnino petroſus, ſed ſit mixtus ex petra & luto mũdo. nã abſolute melior, & eligibilior quæ erit per alueum cenoſum & mũdum à ſorde, ꝗ̃ quæ, per petroſum. debet enim lutum eſſe non fœtidum, neq; lacunoſum, ſed mundum. et has ſententias ponit Auicen. de diſpoſitionibus aquarum.

Ex quibus infert primo, ꝙ lacunales, & paludales ſunt malę, patet. Infertur ſecũdo ꝙ paludales ſunt deteriores, nam ſol reſoluit partes ſubtiles paludarum magis et remanent groſſæ. Infertur tertio ꝙ fluuiales diſtantes ab ortu ſuo fluentes per alueum mundum &c. vt dictum eſt ſunt putealibus eligibiliores. patet quoniam plures cõditiones bonæ inueniuntur in fluuialibus ꝗ̃ in putealibus, vt patet diſcurrẽti per illas. xiij. Infertur quarto ꝙ aqua pluuialis eſt cæteris eligibilior, quę paulatim cadit & cũ tonitruis. Nam motus nubium ipſam ſubtiliat. patet quoniam ipſa habet de conditionibus dictis quę ſunt digniores. Et hanc ſententiam volunt authores noſtri & ſpecialiter Senex allegato loco. Sed iſta non vtimur quoniam eam nõ ſic ſemper habemus nec in vaſis mundis cõmuniter collocatur. Sed vtimur puteali, fontea, & fluminea. De quibus dicendum ꝙ inter has bona eſt putealis, melior fluminea, optima fontis, attentis conditionibus de ipſis poſitis.

Notandum dictum Auicen. allegato loco per quod nos docet cognoſcere leuitatẽ in aqua dicit ꝙ in diuerſis aquis infundantur duo panni linei eiuſdem ponderis, deinde bene exprimantur & vltimo perfecte exiccẽtur, deinde ponderentur. & illa aqua cuius pannus erit leuior melior erit.

Ex quibus omnibus patet ꝙ aqua eligenda pro vſu noſtro debet eſſe clara, dulcis ad ſenſum datũ, ſubtilis, leuis, non magnæ frigiditatis, in continuo, vel in quaſi cõtinuo motu, quæ cito infrigidetur, & cito calefiat quæ ab extraneis ſit ſufficienter purgata. Et ex vſu huius aquæ moderato corpus nullum inde ſentiet nocumentum præſertim ſi decocta fuerit, de qua decocta dixit Dioſco. ꝙ corpori pręſtat ſalutẽ & multum medetur. Ex iſtis infertur ꝙ inter aquas vſuales valde bona eſt aqua ciſternæ de qua frequẽter & quaſi continue hauritur vt ſunt multæ Venetijs. patet correlariũ, quia eſt aqua pluuialis optime purgata mediantibus ſpongijs quotidie & quaſi cõtinue mouetur, & non eſt magnæ frigiditatis & eſt leuiſsima, & cito infrigidatur, & cito caleſit, & quod melius eſt videtur corporibus Venetorum magnum præſtare iuuamentum, & non nocumẽtum ex vſu eius. Vnde Gal. Aqua bona nullo modo melius ꝗ̃ experimento cognoſcitur, & licet aqua corpori ex ſe nutrimentum nõ præſtet, cum nullum ſimplex nutriat, tamen in alimentis iuuamẽtum maximum facit. vnde nobis eſt maxime neceſſaria. nam ad liquefaciẽdum nutriens, ad ſubtiliandum, & ad faciendum ipſum penetrare eam creauit altiſsimus. Rectificat enim eius ſubſtantiam, & ſine ipſa non poteſt fieri bene complementum rei nutrienti, ipſa nanq; eſt cauſa præparationis ciborum & potuum. Et Raſis tertio Almanſoris. Aqua conſeruat humores in corpore. quæ cibum ſubtilians penetrare facit. Cõfortat omnes virtutes in omnibus operationibus ſuis, quando ſunt cum æqualitate, ſcilicet attractiuam, digeſtiuam, retẽtiuam, & expulſiuam, ſed cum multiplicatur potus ipſius facit tremorem, ſtuporem, & obliuionem. Confert calidis & ſic. Nocet habentibus oppilationes, apoſtemata in viſceribus, nocet pectori, & ſtomacho frigido. Et ſi de aqua ipſa plura ſcire quis cupiuerit legat Auicen. tertia primi allegato loco. Et hæc de ipſa, vt propoſito noſtro competit in præſenti ſufficiãt. Et in his terminatur ſententia ſecundi tractatus, pro quo & alijs multis Deo trino & vno, glorioſiſsimæq; virgini matri ſuæ Mariæ gratias do infinitas, quæ mihi in ſequẽtibus auxilietur prout immenſa clementia ſua conſueuit. Amen.

Nullũ ſimplex nutrit.

TRACTATVS TERTIVS

in quo ponitur modus componendi cibaria in vnaquaq; ægritudine valentia, continens capitula vndecim.

De ſimplicibus temperatis, & in duabus qualitatibus diſtemperatis vnaquaq; in ægritudine ualentibus, cuius Rubricæ ſunt 23. Cap. I.

Intentio auctoris. Rubrica. 1.

ET QVONIAM intentio eſt nouos cõponere cibos quibus ægris ipſis appetitu communiter carentibus ſuccurrere valeat medicus, hinc ſubſcribam tabulam de ipſis ſimplicibus prius cũ ſuis iuuamentis, & nocumẽtis eorum complexiones in paucis aperiẽdo, vt notitiam eorum ſic habitam facilius componere ſciamus cognoſcamuſq; cui aut quali ægritudini cibi ex ipſis compoſiti conueniãt aut diſconueniant, remotionem nocumentorum in præſentiarum non in totum omittens. Et erit hæc tabula multum deſeruiens in componendis conſilijs ſaltem ad ſciendum in ſex rebus non naturalibus ſpecialiter de cibo et potu, & habita ſic notitia de eis facile cõponere ſcies eleuando cibos ipſos ſic compoſitos in gradu, vt res ipſa exiget. & hoc ſi memoriæ commendabis quæ ſcripta ſunt ſupra in primo tractatu, tertio capitulo de componendis medicinis, & de modo inueſtigandi in quo gradu ſit ipſa medicina cõpoſita, quod credo perpulchre declinatũ fuiſſe. & tu ibi conſidera. Ordinẽ tamen his omnibus imponam, vt de ipſo ſtatim facilius, & ordinatius, quæ quæruntur inueniantur. In primo itaq; loco ponã temperata, quæ cũ pauca ſint, non eo ordine quo cætera plurima inſcribam.

Temperata vſualia.

DE TEMPERATIS vſualibus in ægritudine calida ſiue frigida valentibus.

Far. Rubrica. 2.

FAR temperatum, nutrimẽtum eius viſcoſum, remouetur ſi cum zuccharo præparatur.

Oua. Rubrica. 3.

OVVM gallinę, albumen ſcilicet cum vitello. Eligantur recentia, ſorbilia, ſunt maxime nutritiua, & debilibus mire ſubueniũt. Cocta in cinere ſunt groſsioris nutrimenti, & tardioris digeſtionis. In patella cocta malum habent nutrimẽtum, & in fumoſitates, & in cholericos humores conuertuntur. ſuntq; inflammatiua, quam inflammationem remouet ex detentione eorum prius in aqua frigida, & ex poſitione eorum in aqua endiuię. Vnde & ſic febricitantibus debilibus dari poſſunt. Hæc de ouis.

Lens. Rubrica. 4.

LENS alba inducit viſus tenebroſitatem, duræ digeſtionis, & ex conſequenti mala ſtomacho, nocet pulmoni, diſpoſitionibus melancholicis. Vnde ſanguinem inſpiſſat, & ideo in ægritudinibus cholericis confert, morbillis, ſcilicet & variolis, minorat menſtrua & vrinam. Remouetur nocumentũ ſi bis vel ter decoquatur, & abijciat cortex, aut decoquatur cũ bliti, aut ſpinachia, & commiſtio dulcis cum ea oppilat hepar.

Lens vt coquendo.

Lupulus. Rubrica. 5.

LVPVLVS mundificat ſanguinem à cholera. eſt inflatiuus, & decoctio eius remouet tale nocumẽtum, & tu ad rubricam propriam.

Sparagus. Rubrica. 6.

SPARAGVS multum nutrit, & humidior eſt hortulanus, ſed non eſt boni chymi, duræ eſt digeſtionis, tamen ſatis conuenit ſtomacho, & leui decoctione decoctus mollificat naturam, & vrinam prouocat.

Oleum

Oleum oliuæ. Rubrica. 7.

Olevm oliuæ conuenienter maturũ, nouum, & melius lotum, omphacinum ſanis melius Auicen. & Serap. impinguat, & corporis ſubſtantiam augmentat, lędit pectus, & non locum per maxime. & hæc de illo.

Citrum. Rubrica. 8.

Citrvm quantum ad totam ſubſtantiam temperatum, & ſic non venit in vſu cibariorum ſed ſm partem carnoſam magis, quæ eſt guſtui, & olfactui delectabilis. mala ſtomacho, duræ digeſtionis & tardæ, inflatiua, et ea vtens colicam incurrit. Remouetur nocumentum ſi cum ſalſamento, & dulci, & acetoio conficitur. item & cum melle.

Zuccharum. Rubrica. 9.

Zvccharvm taberzet cõfert ſtomacho ſi in eo cholera non generatur. eſt abſterſiuum, ſtomachum mundificat à phlegmate, & proprie vetus, & eius nutrimentum maius nutrimento mellis, lenit ventrem, lenit pectus, & eius aſperitatem remouet, cõfert veſicæ, & renibus, eſt oppilatiuum. remouetur nocumentum ſi cum granatis muzis comeditur.

Sequitur de carnibus temperatis.

Pulli. Rubrica. 10.

Pvlli laudabilem ſanguinem generant, bonum dãt nutrimentum, conferunt ſtomacho, & meliores, qui ſunt in pinguedine temperati, qui nondum coire cæperunt, ſed bene cantare, & eorum ius humores æquat.

Capones. Rubrica. 11.

Caro caponum in tẽperata pinguedine eſt temperamento propinqua. Similiter gallinarũ caſtratarum, & maxime iuuenũ, ſunt tamen laudabilis chymi, & exiſtimo ẽt ipſas aliqualiter alterare vt infra de diſtẽperata erit vtile.

Perdix. Rubrica. 12.

Perdix & maxime iuuenis, & pinguis boni nutrimenti, antiqua durioris eſt digeſtionis, & non multi boni nutrimenti. ad ſiccitatem declinat, propter quod datur in fluxibus & eſt cordialis.

Gallina deſerti. Rubrica. 13.

Gallina deſerti eſt proxima perdici ſed magis ſtyptica, duræ eſt digeſtionis.

Faſianus. Rubrica. 14.

Fasianvs pinguis, iuuenis multum nutrit, & extenuatis, & debilibus conuenit, bonus ſtomacho, & conuenit omnibus præterquam his, qui forti vtuntur exercitio.

Coturnix. Rubrica. 15.

Cotvrnix eſt ſicut faſiani. Eligat ut de ea dictũ eſt.

Hædus. Rubrica. 16.

Hædvs ſit pinguis quia macer multum recedit à ſua bonitate, eſt boni ſanguinis generatiuus, facilis digeſtionis, & elixus melior, vt dictum eſt.

Vitulus. Rubrica. 17.

Acetum cũ vitulo.

Vitvlvs pinguis facilis digeſtionis, & bonum dat nutrimentum, aliquam & non multam habet viſcoſitatẽ, quam acetum remouet.

Capreolus. Rubrica. 18.

Capreolina caro iuuenis facilis digeſtionis, ſaporoſior & laudabilior cæteris ſyluestribus, antiqua non laudatur, & nutrimentum præbet melancholicum.

Aues minutæ. Rubrica. 19.

Aves minutæ, & ſi ad calidum declinare videantur, tamen propter ſuam excellentiam in bonitate, vt infra de diſcraſia frigida & humida laudantur.

Lingua. Rubrica. 20.

Caro linguæ laxa eſt & humidum præbet nutrimentum, & cũ eius lacerto comeſta digeſtioni eſt facilior abſolute, quia in decoctione multum denſatur. Credo q̃ duræ ſit digeſtionis.

Pedes. Rubrica. 21.

Pedes eligãtur anteriores. Meliores ſunt agnorum, difficilis digeſtionis non multum tamen humorem generant viſcoſum. Remouetur nocumentum ſi decoquantur vſq; ad diſſolutionem et pręparentur cum aceto, & croco.

A Rubrica. 22.

Expeditis temperatis ad diſtemperata ſimplicia venio. de quibus ordine de quo ſtatim ſerioſe ſic conſcribam, verum quia panis eſt ſicut materia prima ciborum, vt infra, hinc dato q̃ ſit quid compoſitum ſemper de eo mentionem faciam in principio tabulæ. Et pro complemento intẽtionis tuæ in conſulendo in principio rememorabo, ut ad alias quinq; res nõ naturales reuidẽdas te transferas. de quibus in principio ſecundi tractatus.

Panis materia prima ciborum.

Ordo obſeruandus in conſilijs. Rub. 23.

Memorare aliarum quinq; rerũ non naturalium, de quibus in principio ſecundi tractatus. & primo nominantur loco. poſt quem ponantur cibi, & potus hoc ordine qui ſequitur. De pane. De herbis ex quibus fiunt ſalatutia. De carnibus & partibus animalium. De piſcibus. De cancris & oſtrachis. De herbis ex quibus fiunt fercula. De granis ex quibus fiunt fercula. De radicibus quæ veniunt in vſum cibi. De oleo, pinguedine, & butyro ex
B quibus fercula condiuntur. De ouis. De leguminibus. De fructibus. De lacte. De caſeo. De melle, & Sapa ex quibus fiunt geladorcia. De aliquibus aromatibus, quæ ſunt in vſu nedum condiendis ſaporibus, ſed in ferculis geladoricio & huiuſmodi. vt ſunt piper, zinzi. garyoph. cinnamomum, crocus, coriãdrum. De modo præparationis ciborum. De vino. De aqua. De aceto. De agreſto.

De cibis conuenientibus ſanguineis, cuius Rubricæ ſunt. 18. Cap. II.

Dicemus de cibis ſimplicib⁹ in diſcraſia ſanguinea valẽtibus merito ſuarum qualitatum licet ex alia cauſa alioqui non conueniant, vt dicetur.

De pane. Rubrica. 1.

Panis de ſimila qui temperatus eſt ex bono frumento bene cocto, & bene fermentatus non azimus, & huiuſmodi ad minus vnius diei multum nutritiuus, facilis dige
C ſtionis, facilis deſcenſus, Iſaac auctoritate Hippo. & velociter impinguat. Aui. Et maxime ex frumẽto nouo. Eſt oppilatiuus, inflatiuus, factiuus lapidis, doloris articulorũ, & maxime azimus, ſed bene coctus hæc nocumẽta facilia habet Auer. Quæ remouentur ex fermento, & ſale, & cũ modico aniſi, ſed in caſu noſtro melius, ut cũ eo ſemina ponantur frigida maiora & integra, non ergo plurimo eius vtatur, hæc de pane fermentato frumenti.

Panis de ſpelta fri. & hu. complexionis exiſtit. quapropter directiuus cõuenire videtur. ſed eſt digeſtionis, & eſt viſcoſus, rugitus, & inflationes generans, & paucũ dat nutrimentum, prouocat vrinam & renes mundificat, & pectus à ſuperfluitatibus viſcoſis, quia eſt multum furfuracius, & ideo phthiſicis datˀ, ſi remoueantur furfures ab eius farina, & bene fermentetur, & ſi cũ eo aliquid zucchari apponatur remouebitur multum de ſuis nocumentis.

De pane hordei, milij, panici, aut caſtanearũ nihil, quoniam non eſt in vſu pro infirmis. ergo &c.

D De herbis pro inſalatutio. Rub. 2.

Iam restat ſecundo de herbis. herbę enim ex quibus fiunt ſalatutia, ſunt lactuca, endiuia hortulana, ſylueſtris, portulaca. Et melior coctæ cum aceto non multum vinoſo, de quibus infertur ſtatim.

De carnibus. Rubrica. 3.

Conseqventer de carnibus conuenientibus, & primo de bipedibus. Conueniunt temperatæ bipedes iam dictæ, & magis ſi alteratæ comeduntur, vt in decoctione earum ponatur ex frigidis, vt lactuca, endiuia, & huiuſmodi de quibus ſtatim. Item cum eis comedendo vinum granatorum, acetũ nõ vinoſum, agreſtę & huiuſmodi. dũmodo aliter non noceant. De quadrupedibus vero idẽ dicaẽ.

Ex diſtemperatis talibus, ſcilicet quadrupedibus nõ inueni aliquam, nam caro omnis uidetur eſſe temperata, aut ad calidum declinare, excepta carne gruis, de qua dicitur q̃ eſt frigida, vt de ea ſupra,

De partibus animalium. Cerebrum. Rub. 4.

DE PARTIBVS animalium ratione frigiditatis conueniunt. cerebrum quod fri. complexionis exiſtit, & hu. verum eſt nauſeatiuum, defens, appetitum, tardę digeſtionis, nocens ſtomacho. Cuius correctio fit cum aromatibus, vt pipere, origano, & huiuſmodi. vt ſupra de eo, & ideo non conuenit.

Medulla & ſi ponitur à Raſi temperata, tamen quia ſimilis in ſuis diſpoſitionibus eſt, ideo & ipſa omittatur.

Oculi maxime animalis pinguis, vt ſunt vituli, arietis, agni, hędi cōplexionis fri. & hu. ſunt, dantes nutrimētum viſcoſum, & ſtomachū conturbātes, neq; niſi pipere & ſimilibus remouētur eorū nocumenta, quare nō conueniūt.

Et licet auris, quia fri. & ſic. conueniret, & tamen cutanea & cartilaginoſa exiſtit duræ digeſtionis omittatur.

Cor in via cibi tale exiſtit, vt auris, & duræ digeſtionis omittatur.

Vbera licet tarde digerantur de eis dari poteſt in caſu. F Et eligantur ex alalibus temperatis, de quibus actū eſt. generant. n. ſanguinem bonū, & bonum dant nutrimētum.

Pulmo, vt cibus fri. & hu. complexionis in primo, facilis digeſtionis, cito de ſtomacho deſcendit. phlegmaticis dat nutrimentum. Ex animalibus temperatis eligatur. pulmo vulpis phthiſicis mirabiliter confert.

Inteſtina fri. in ſecundo ſunt difficilis digeſtionis etiam groſſum dant nutrimentum, & malum, ideo omittantur.

Cutis fri. in ſecundo, frigi. generat ſanguinem. ſed viſcoſum, & oppilationem facit, ideo omittatur.

Cauda non cōuenit quia ca. eſt, neq; hepar propter eandem cauſam.

De lingua actum eſt in de temperatis.

De piſcibus. Rubrica. 5.

IAM conſequenter de piſcibus reſtat dicendum. Piſces non ſaliti, qui vniuerſaliter ſunt fri. et hu. & minus maritimi parui laudati qui habitant in littoribus petroſis aut arenoſis, vt ſunt rumbi, paſſeres, foliæ, vanoli, oratæ, merulæ, arbores, anguiſugulę, ſunt. n. ſubtilis carnis et ſatis facilis digeſtionis. Et ex aquis currentibus eligantur parui petroſi, tencæ, lucij, temali, vituperantur anguillę & tincę valloſæ. Et qa multi ſunt canones circa piſces lege eos ſupra vbi de ipſis. Quod piſces comedi poſſunt cum aceto non vinoſo, & modico zucchari.

Piſces vt comedendi.

Et exiſtimo cancros fri. et hu. & amplius hu. ſunt difficilis digeſtionis, & multum vaporatiui, & ſi fortis ſit ſtomachus de eis concedi poteſt cum aceto & ſale. Maritimi vero parui nocent ſtomacho ſua nitroſitate.

De oſtrachis, & conchilibus dico q; difficilis ſunt digeſtionis. Nocent ſtomacho & ſunt ventoſæ multū, ideo exiſtimo volentes vti ampliori coitu in eis delectari.

Coitum fomentia.

De oleribus pro ferculis, Endiuia. Rub. 6.

SEQVITVR de herbis ſiue oleribus conuenientibus ex quibus fęrcula fiunt. Endiuia domeſtica quia hortulana fri. & hu. aperitiua, & aliquali participat ſtypticitate, confortat ſtomachū calidum et magis ſylueſtris, quę á quibuſdā ponitur ca. quod nō credo. aperit oppilationes hepatis, et ipſum confortat in omni eius diſcraſia. Auic. in ea & maxime in ſylueſtri non eſt nocumentū apparens ſicut in reliquis oleribus. Dicūt quidā q; pectus lædit. qđ credo cōtingere ex ei⁹ ſtypticitate, ſed tale ē paruū nocumentū.

Spinachia fri. & hu. in fine primi, lenitiua, lauatiua, abſterſiua, & eſt melioris nutrimenti q̄ blitis, & vincit choleram, & valet in pleureſi & maxime cholerica, decoquaẗ prius in aqua bene lota, & gratior eſt abſq; brodio ipſi ſtomacho. Haben meſuay. cōfert dolori pectoris, & pulmonis accidenti cauſa ſaguinis.

Blitis fri. & hu. in ſecundo, abſterſiua, ſubtiliatiua, lenitiua, aperitiua, lędit ſtomachū propter bauracitatē mordicantem, ideo mali chymi, & pauci nutrimēti. Remouetur eius nocumentum ſi prius bulliat in aqua quę proijciatur, deinde coquatur & ſuperponaẗ aliquid zucchari, et in fanis condiatur cum almuri, aut aromatibus communibus.

Blitis vt coquenda.

E De attriplice nihil niſi vt de blite, tamen apud nos non venit in vſum cibariorum.

Lactuca fri. & hu. in ſecundo, facilis digeſtionis, confert ſtomacho, & maxime calefacto, melior non abluta, abluta enim magis omnibus oleribus inducit inflationem, melior decocta.

Portulaca fri. & humi. in ſecundo, & quædam fri. in tertio. Eligatur foliorū latorum, dat paucum nutrimentū fri. viſcoſum, debilitat appetitū, confert tamē ſtomacho calido, & in quo eſt cholera, & cōfert inflāmationi hepatis, & in ſputo ſanguinis, dura ē ad digerendū, ideoq; decoquaẗ.

Cucurbita fri. & hu. in ſecūdo. infrigidat et humectat. conuertitur faciliter ad naturam humoris quem in ſtomacho inuenit. verum comeſtio agreſtę cum ea facit, vt inde bonus humor generetur, & pręcipue in ſtomacho calido, pauci nutrimenti, & maioris cum elixatur.

De granis pro færculis. Far frumenti. Rub. 7.

DE GRANIS ex quibus fęrcula fiunt. & primo de farre frumenti. vnde far frumenti de quo in de temperatis ſupra, q; ſi cum eo aliquid tale, vt agreſtę, vinum granatorū, aut aliquod tale ponitur ſi aliud nō obſtabit melius. Item far ſpeltæ dummodo bene decoquatur & cum zuccharo.

Hordeum excorticatum bene decoctum, eſt. n. abſterſiuum, mundificatiuū, aperitiuum, dat nutrimentū nō multum. Iuſcula eius com zuccharo ſunt in caſu cōuenientia.

Faba hu. et ſi ſit ratione ſuarum qualitatum conueniēs, eſt tamen inconueniens maxime cum cortice comeſta, qa inflatiua, ventoſa, difficilis digeſtionis, tamen brodiū eius dari poterit maxime quādo fuerit abiecta prima aqua moderate tamen ſicca excorticatur bene decocta nō multum ſpiſſa, in pauca quantitate dari poterit.

Panicum fri. in ſecundo habet ſtypticitatem, quę remouebitur ſi cū carnibus pinguibus decoquatur, & ideo dari poterit in caſu, ſed nō ſit ſpiſſum, ſed rarum. de panico fracto excorticato idem ſequitur.

Amilum fri. & ſic. in primo. Iuſcula tamen ex eo facta G cum modico farinæ frumenti, & zuccharo conueniunt, et laudabilem ſanguinem generant.

Robilię dictę mes fri. in primo, & medię inter ſic. & hu. ſi decoquantur abiecta prima aqua acetoſentur cum granatis acetoſis, conferunt febricitantibus Baldach. Sequiẗ de radicibus de quibus nulla eſt noſtro propoſito conueniens. ſed de eis infra de diſcraſia fri. & humi.

De vnctuoſis. Oleum omphacinum. Rub. 8.

SEQVITVR ergo de oleo. Oleum omphacinum fri. eſt complexionis, & ſtomachum confortat, & melius eſt lotum. ſicq; ſua prohibetur inflammatio, & detur in modica quantitate.

Sequitur de adipe, pinguedine, & butyro. Butyrum nō conuenit, de quo in diſcraſia frigida. Adeps aut pinguedo non conueniunt, de quo in diſcraſia frigida.

Ouum. Rubrica. 9.

SEQVITVR de ouis de quibus dictum eſt in de temperatis, quæ non debent dari in caſu iſto, niſi alterata et de H bili exiſtente virtute, & detur vitellus cum albumine.

Agrumina. Rubrica. 10.

DE AGRVMINIBVS nulla conueniunt, de quibus in diſcraſia fri. & humi.

De fructibus. Granata. Rubrica. 11.

SEQVITVR de fructibus cōuenientibus ratione qualitatum contrariarū. & primo de granatis. Granata dulcia fri. & hu. in primo, & ſi á quibuſdā ad caliditatem declinare videntur conferunt ratione ſuarum qualitatum, et quia ſtomacho ſunt grata, tamen cito in choleram conuertuntur, ſed acetoſa ſunt choleram reprimentia, ſed ſtomacho non ita conueniētia, & maxime frigido & febriētibus conferunt multum, & ſtomacho inflāmato, ſed dulcia nocent fe. habentibus acutas, dicit Auicen.

Granata dulcia febriētib⁹ nociua.

Morum acetoſum, domeſticum fri. in primo, declinans ad humiditatem, confert ægritudinibus cholericis, & ſanguineis, & non videtur nocere ſi de eo pauca quantitas ſumatur,

matur, & eius comeſtio debet eſſe ante alios cibos, quoniã poſt cibum accelerat cibum ad corruptionem.

Pepo dulcis fri. & hu. ad ſecundum, abſterſiuus, vrinæ puocatiuus, tardæ digeſtionis, & in via cibi nocet ſtomacho, ſed in via medicinæ pro quanto eſt alteratiuus, & maxime ſtomacho exiſtẽte calido prodeſt ei, debet aſſumi ante omnem cibum. Et ſi latius ſcire cupis de eo vide ſupra de eo, itaq; conſidera ſi de eo aliquid dari poterit.

Batheca frigidior & humidior pepone intra tamen ſm. Eſt magis abſterſiua, faciliter in ſtomacho corrumpitur, & ad phlegma decliuis, conuertitur faciliter in eum humorem quem inuenit, vt de cucurbita, & ſi nõ digeritur in venenoſam conuertitur ſubſtantiam, non ergo danda.

Cucumer aliqualiter pepone frigidior, duræ ẽ digeſtionis, malum generat chymum & paratũ corrumpi, & paratus eſt fieri materia malarũ putridarum. ergo abſtinendũ.

De citrullo idem quod de cucumere, ſemina tamen harum in via cibi condiendo fercula cum eis, ac ordinando panatam cum eis ſunt maxime in caſu noſtro conferentia.

Pruna fri. & hu. ad ſecundum & præcipue aquoſa. nam ex eis dulciora ſunt ad intra primum. grauãt ſtomachum, & vermes generant, conueniunt damaſcena ſiue augustana maxime ei qui habet choleram in ſtomacho, ſed de eis vide ſupra, quia late de eis ſcripſi. Sicca in ratione cibi retenta non videntur multum nocere, ſed prodeſſe magis in febribus ſanguineis, & cholericis.

Poma dulcia bene matura, & aromatica à Theodoſio pronuntiantur æqualis complexionis in actiuis, & cocta in paſta cum zucchiro cõfortant ſtomachum, ſunt facilis digeſtionis, et nõ generant malum humorẽ. Et quia Auic. videtur dicere omnes fructus nocent febricitantibus, vide de pomis ſupra ad plenum. & in caſu noſtro, vt opinor dari poſſunt cum moderamine.

Fruct⁹ oẽs febricitantib⁹ nocere.

Pira dulcia odorifera matura fri. & ſic. in primo. Confortant ſtomachũ, & ſunt boni chymi, maxime cocta, vnde per decoctionem tollitur nocumentum eorum de quo dicitur quòd faciunt venire cholicam. Dentur cum pauco zuccharo & moderate.

Perſica fri. & humi. ad ſecundũ licet ſtomachum cõfortent ſunt putreſcentia faciliter in ſtomacho. non ergo dentur niſi prius ſufficienter præparentur.

Citonia fri. & ſic. in ſecundo, duræ ſunt digeſtionis, & maxime cruda, confortant ſtomachum, decocta meliora, & cum zuccharo detur pauca quantitas. nam appetitum reducunt mortuum, & in caſu offerri poſſunt.

Arancia fri. & humi. in primo, vſq; ad ſecundum, lędũt ſtomachum frigi. ſed conferunt calido cholerico, & acuitatem humorum reprimunt, dari poſſunt in caſu & pręcipue ſuccus eius & carnoſitas.

Limones fri. & hu. ſunt vt arancia, & nõ ſalſi pręcipue. de quibus dic cum arancijs.

Sorbæ ſunt magis in vſu via medicinæ, tamen ſunt confortantes ſtomachũ ſua ſtypticitate quæ maior eſt ſua frigiditate, ſunt tardę digeſtionis, ſed appetitum prouocant, non eſt de eis multum curandum.

Neſpilia fri. & ſic. in primo. Confortant ſtomachũ maxime calidũ. duræ ſunt digeſtionis, dẽtur in parua q̃titate.

Griſolima fri. & hu. in ſecundo, phlegma generant groſſum, viſcoſum in concauitate hepatis, & venarum, quare ex eis febres diuturnæ fiunt, plurimaq; alia faciunt nocumenta, vt ſupra. Ergo non danda.

Cerasa non inueni graduata, ſed ſaltem in primo fri. & hu. Verum ſunt faciliter & cito putrefacientia, acetoſa vero dicta in vulgari noſtro verlæ ſiue maraſchę exiccata, & in aqua deinde infuſa dari cõſueuerunt in febrib⁹ aduſtis, & ſapor ex ſucco eorum factus cõueniet in caſu noſtro, niſi ſtomachus ſit ita frigidus.

Maraſchæ vt comedẽdæ.

Tubera & ſi de eorum cõplexione adhuc dubitent medici, pono ea pro nunc fri. & hu. vide de eis ſupra. Sunt durę digeſtionis, grauant ſtomachum, ſunt mali chymi inflatiua, ideoq; relinquantur.

A Fungi ponuntur frigi. et hu. ad tertium, ſunt difficilis digeſtionis, et quaſi ſemper ſicut maſticantur emittuntur, et plurima habent nocumenta, ideo omittãtur, & multa inutilia vide ſupra de eis.

Charubiæ non multum eleuantur in frigiditate & ſic. Sunt tardæ digeſtionis, confortant ſtomachum, & earum nocumentũ remouetur ſi cũ penidijs comedantur nõ multum cõueniunt, ſed in excitatione appetitus, aliquid, et nõ multum nocebunt.

Myrtus fri. & ſic. in primo venit in vſum per ſuccum eius etiam quia ponitur in ventribus auium cum aſſantur vel elixantur, confortat ſtomachum & maxime calidum.

Berberis fri. & ſic. in ſecundo. confortat ſtomachum calidum & hepar. tollit ſitim, & reprimit choleram, & in caſu iuuat, vt de myrto dictum eſt.

De lacte & lacticinijs. Rubrica. 12.

Lac humanum ca. & hu. cõplexionis ſi venit in vſum datur phthiſicis & hecticis. Lac brutale pro nunc ponetur B fri. & hu. complexionis de qua complexione eſt dubitatio et vide de eo ſupra quod cum ſteterit multum plus infrigidatur. non concedatur febrientibus putrida forti. ſ. febre, ſed phthiſicis & hecticis dari poteſt. Lac acetoſum conſimiliter conuenit, & maxime eſt ſtomachi grauatiuum, tardæ digeſtionis vide de eius acetoſitate ſupra de eo.

Caſeus recens non ſalitus; fri. & hu. complexionis vſq; ad tertium, vt Aui. licet Iſaac ad primũ. vide de eo, eſt ſtomacho ſatis conueniens, nutritiuus, impinguatiuus, et facile ad membra tranſiens qui in caſu concedi poteſt & moderate. Caſeus ſalitus ad caliditatẽ declinat, & ideo de eo hic nihil. De melle & ſapa nihil ad præſens, quoniam calida ſunt & ſicca.

De aromatibus. Coriandrum. Rub. 13.

De aromatibus nihil, excepto coriãdro, de quo dicitur q̃ fri. eſt in primo. ſic. in ſecundo. Confortat ſtomachum calefactũ, licet tardæ ſit digeſtionis. reſoluit ventoſitates in eo exiſtentes, et retinet cibum in ſtomacho. vnde dari poteſt in caſu, & in ſubſtantia præparatum, & in C puluere condimentis loco ſpecierum poſitum.

De ſaporibus, & geladorcio infra de compoſitio. Rubrica. 14.

De praeparatione ciborũ dico q̃ elixa magis conueniunt aſſatis in caſu.

De vino. Rubrica. 15.

Vinum vniuerſaliter calidum, ideoq; competere nõ videtur, ſed magis potus aquæ de quo ſtatim. Tu tamen bene conſuetudinẽ conſidera, quæ altera eſt natura, & virtutis tenorem. in quibus caſibus dari poteſt pauciferũ bonæ vel medietatis, quia nouum eſt inflatiuum, & difficilis digeſtionis. Aurelium vel ad citrinitatem declinans non dulce &c. de quo vino ad plenum habes ſupra de eo. & ibi de vino granatorum confert.

Cõſuetudo altera natura.

De aqua. Rubrica. 16.

Aqua fri. et hu. ad quartum. eſt enim ex ſtupefactiuis domeſticis. ſeptima tertij de medicinis ſtupefactiuis, nocet ſtomacho, & maxime frigido pectori, & habentibus D apoſtemata in viſceribus, & oppilationes, confert tamen calidis & ſiccis. Et decocta cũ zuccharo in caſu noſtro potent dari ſi aliud nõ obſtabit. De ipſa uide quę ſcripta ſunt ſupra de ea & pulchra. eligantur ciſternæ. Aqua hordei de qua in ſequenti tractatu confert. vide infra.

De aceto. Rubrica. 17.

Acetum fri. in primo. ſiccum in ſecũdo, confert ſtomacho calido & humido, & mouet appetitũ, prodeſt ſanguineis, & cholericis, ac phlegmaticis, nocet melancholicis, matrici, & ægritudinibus neruorum, & ſit non vinoſum, & confert in caſu noſtro.

De agreſto. Rubrica. 18.

Agreſtum ſiue agreſte frigi. & ſic. in ſecũdo. Confortat ſtomachum debilitatum ex inflãmatione, valet vomitui cholerico, excitat appetitum, deijcit ſitim, & inflammationem, & in caſu noſtro conuenit.

De

De cibis ſimplicibus valentibus cholericis, cuius rubricæ ſunt duæ. Cap. III.

SEquitur de ſimplicibus diſtemperatis valentibus in diſcraſia calida & ſicca merito ſuarum qualitatum, & ſi quandoq; ex alia cauſa aliqua eorum diſconueniant, vt inferius de eis eo ordine quo de præcedentibus dictum eſt. Memorare aliarum quinq; rerum non naturaliũ ut in præcedenti ordine ſcriptum eſt.

Panis. Rubrica. 1.

Regula. PANIS ita dicatur de eo vt in diſcraſia calida & humida dictum eſt. Verum hũc canonem hic nota q̃ intenſiora frigida alĳs paribus competunt in cholerica alĳs, & etiam in ſanguinea oportet variare ſm intenſionem, & remiſsionem caliditatem ipſius ſanguinis.

Rubrica. II.

DE HERBIS ex quibus fit ſalatutium vt in præcedenti ordine dicatur. De carnibus tã in bipedibus q̃ in quadrupedibus, idẽ vt ſupra. De cãcris. De oſtrachis idem. De herbis. De granis ex quibus ſęrcula fiunt. De radicibus quæ veniunt in vſum cibi idem. De oleo, pinguedine, et butyro ex quibus ſęrcula fiunt idem. De ouis dictũ eſt in diſtẽperatis. De agruminibus. De fructibus. De lacte, & conuenit acetoſum in caſu. De caſeo. De melle. De vino cocto idem. De aromatibus. De coriandro. De modo pręparationis ciborum, elixa meliora alĳs paribus. Sapores & geladorcia ex rebus frigidis conueniũt, & de ipſis infra de cõpoſitis. De vino minus adhuc competit in hoc caſu. De aqua. De aceto. De agreſto idem.

De cibis ſimplicibus conuenientibus phlegmaticis, cuius rubricæ ſunt. 15. Cap. IIII.

DE ſimplicibus autem diſtemperatis valentibus in diſcraſia fri. & hu. merito ſuarum qualitatum dicendum, & ſi quando ex alia cauſa aliqua eorum diſconueniunt vt inferius de eis eo ordine quo de præcedentibus. Memorare aliarum. v. rerum non naturalium, vt ſupra de diſcraſia cali. & humi. & ea vt decet tuo accõmoda propoſito.

De pane. Rubrica. 1.

PANIS de ſimila conuenit vt in diſcraſia ſanguinea dictum eſt, & maxime cum aliquibus ſeminibus aniſi ſi febris non fuerit multum intẽſa. de quo pane vide quid de eo dicitur infra de cibis compoſitis.

De herbis pro ſalatucio. Mentha. Rub. 2.

HERBAE ex quibus ſalatucia fieri poſſunt ſunt mentha quæ ca. & ſic. in ſecundo eſt. confortat ſtomachum, & maxime phlegmatis, prohibet vomitum, digeſtionẽ procurat. Eligatur hortulana. decoquatur, nam cruda vt cętera talia digeſtioni ita non eſt proportionata, cõmiſceatur cum lactuca, endiuia & huiuſmodi propter caliditatẽ præter naturam & confert in caſu noſtro.

Saluia. ca. in primo. ſic. in ſecundo. ſtomachum confortat, & humiditates eius exiccat & cerebrum, ventoſitates reſoluit, oppilationes aperit, inteſtina cõfortat debilia, inebriat velociter cum in vino ponitur. Et ideo aduerte propter facientes vinum ſaluiatum etiam in vſu catarri decoquatur, & cum lactuca & endiuia aut huiuſmodi commiſceatur propter caliditatem pręter naturam, et tuum ſemper eſt moderare.

Saluia cũ vino inebriat

Borago ca. & hu. complexionis in primo. cõmiſceatur cũ lactuca & ſua humiditate cõtra operatur ſiccitati pręter naturali, confortat cor, & in eius paſsionibus multum confert & in caſu noſtro cocta.

Cappares cal. & ſic. in ſecundo. Eligantur alexandrini. ſunt inciſiui, mũdificatiui ſuperfluitatum, ſtomachi oppilationum aperitiui, diuretici hepatis, & ſplenis conuenientes. ſunt tamen mali nutrimenti, & ſanguinis melancholici generatiui. Remouetur eorum nocumentum ſi cũ aceto, & oleo cõdiantur, & bene decoqui debẽt quia digeſtionẽ aliqualiter grauãt, cõueniunt in caſu nr̃o loco ſalatucĳ.

De carnibus. Rubrica. 3.

CONVENIVNT ex bipedibus, & quadrupedibꝰ temperatis de quibus actum eſt in de temperatis.

De turdis & merulis qui cali. & ſic. ſunt in primo dicatur q̃ ſunt difficilis digeſtiõis, & meruli difficilioris q̃ turdi. Remouetur eorum nocumentũ ſi cum brodĳs pinguibus coquantur. Eligant̃ pingues et cũ nycticorace capti.

Aues minutę uidẽtur declinare ad latus caliditatis, ſunt tñ laudabilis nutrimenti, & facilis digeſtionis, & ſanis, & infirmis conferunt. Eligantur pingues, & cũ aue captæ.

Turtures cali. & ſic. ad ſecũdum. habent humiditatem ſuperfluam. Sunt difficilis digeſtionis, & malũ dant nutrimentũ, & ideo omittantur. vnde de eis ſupra ad longum.

Alauda. ca. & ſic. ad ſecũdum ſunt difficilis digeſtionis omittãtur, & ſpecialiter à nobilibus. pro ruſticis & habentibus ſtomachũ fortem aliter. & dentur tunc alaudę elixę.

Aquaticę aues ca. & ſic. caro earum mala, & multarum ſuperfluitatum generatiua. omittantur ergo.

Lepus ca. & ſic. ad ſecundũ Baldach. elixæ ſunt ſatis digeſtibiles. Eligãtur iuuenes & pingues per venatores capti, & dari poterunt in caſu noſtro.

Paſſeres cal. & ſic. ad tertium. duræ ſunt digeſtionis. de quibus Aui. Omnes paſſeres malæ ſunt, omittantur.

Splen. ca et ſic. complexionis ad ſecundũ omittatur, difficilis digeſtionis, & malum dat nutrimentum.

De piſcibus. Rubrica. 4.

PISCES non conueniunt recentes niſi vt appetitum excitent, etiam ſi alterentur, vt infra de compoſitis.

Saliti vero ratione qualitatum ſic. Item de his aliquid dare dũmodo ſint ex laudatis non inconueniret. tu itaque ſemper modera.

Cancri & conchilia, & huiuſmodi non conueniunt, de quibus in diſtemperantia ca. & hu.

De Herbis pro færculo. Rubrica. 5.

PETROSELLINVS ca. & ſic. in ſecundo vſq; ad tertium, cum alĳs comeſtis, & maxime herba eius digeſtionem confortat. Radix eius difficilis digeſtionis. Remouetur eius nocumentum per bonam & longam decoctionẽ diureticus eſt diſſoluens ventoſitatem.

Blitones cali. & ſic. complexionis in primo. Nocent ſtomacho propter ſuam humiditatem ſuperfluam. Remouetur nocumentũ ſi decoquantur bene abiecta prima aqua, & ſi cum aceto & oleo omphacino præparentur, et conuenirent in caſu noſtro.

Apiũ ca. & ſic. in ſecundo nõ conſueuit venire in vſum cibariorum niſi in ſalatucio. eſt aperitiuum, & conuenit ſpleni & hepati, prouocat menſtrua, & incitat libidinem propter quod lactantibus et pręgnantibus inconueniens. in caſu noſtro folia eius cum lactuca dari poſſunt.

Caulis ca. in primo. ſic. in ſecundo, & ſtomacho minus nociuæ ſunt ſummitates, et meliores hyemales, tardę digeſtionis, & curſus tardioris, pauci nutrimenti. Remouetur nocumẽtum ſi cum pinguibus carnibus gallinaceis decoquantur abiecta prima aqua, & brodium tale dari poterit in caſu noſtro. ergo &c.

Maiorana ca. & ſic. in tertio non venit in vſum cibarĳ niſi gratia odoris, cum alĳs cõmiſcetur, cõfortat omnia viſcera, & præcipue caput, & in caſu noſtro dari poterit.

Artemiſia non venit in vſum cibarĳ niſi in limealis ca. & ſic. in ſecundo eſt ſtomachi confortatiua, in caſu noſtro concedi poterit.

Eruca ca. in ſecundo & hu. in primo. non venit in vſum cõmuniter, niſi in ſalatucĳs cum lactuca, & eſt cum eo ſalubris. ſola tamen capiti nocet. ergo &c.

Rutha ca. & ſic. in ſecundo hu. et ſic. in tertio. confortat ſtomachum & appetitum, ſedat ſingultum phlegmaticũ, & dari poteſt cum alĳs in caſu noſtro. ergo &c.

Roſmarinus cali. & ſic. vſq; ad tertium. In vſum venit cum alĳs propter ſuum odorem, & ruſtici corpora leporum implẽt ut ſint odorifera. Eſt calefactiuus. reſolutiuus. ſubtiliatiuus. aperit oppilationes hepatis, ſplenis, & inteſtinorum.

ſtinorum.cōfortat caput maxime ex cauſa frigida,conue-nit cum aliĳs in caſu noſtro.

De granis pro ferculis. Rubrica. 6.

CICER ALBVM ca.& ſic.in primo & maxime ſiccū nā recens difficilis digeſtionis,& maxime cū cortice,inflatiuum, ventoſitatem faciens. ſed abiectis corticibus pulmonem nutrit,& conuenit hydropicis,hepaticis, & ſpleneticis. Nigrum fortius eo, ſed rubeum inter hæc mediū, vrinæ prouocatiuum.deoppilatiuum, & eius decoctio lapidem frangit,valet in caſu noſtro in via cibi.

Rizum ca.in primo.& ſic.in ſecundo multū pr̨ebet nutrimentum. Corriguntur nocumēta eius vt ſupra de eo,et dari poterit in caſu noſtro.

De radicibus.Enula. Rubrica. 7.

ENVLA ca.& ſic. in ſecundo. Radix eius bene decoquatur & minutim incidatur.& cum vino cocta dari poterit.eſt multum pectoralis.eligatur parua.

Raphanus ca.in.iĳ.ſic.in.ĳ.difficilis digeſtionis faciēs eructuationē.nocet capiti, & viſui multum comeſtus,nō det in caſu.lege de eo ſupra.ſanis ſatis vtilis vt ibi patebit.

De vnctuoſis.Oleum. Rubrica. 8.

OLEVM conuenit omphacinum maxime ſi timetur de inflammatione propter caliditatē præternaturā quod ſi non ex oliuis maturis dari poterit in modica quantitate, qui ſcilicet ſit boni odoris, ſaporis, non vetus &c.

Adeps ca.& hu.complexionis vſq; ad ſecundū.eligatur de animali tēperato,laxat ſtomachū.nauſeam facit.omittatur quia multa facit nocumēta,vt ſupra de ea,& nullum iuuamentum niſi ad gulæ æternitatem.

De butyro dictū eſt in diſcraſia fri.et ſic.et tu cōſidera.

De ouis dictum eſt in de temperatis.

De agruminibus.Allium. Rub. 9.

ALLIVM domeſticū cali.& ſic.in tertio vſq; ad quartum ratione qualitatum ſuarum reſpectu materiæ conueniret,ſed quādo ex eo timetur inflammatio,etiā quia pauci & praui eſt nutrimenti non conuenit in caſu. eſt tamen inciſiuum,ſubtiliatiuum, vētoſitatum carminatiuū,plus oī alia re aperit oppilationes.prouocat vrinā, ita q; ſi eius nō timetur inflāmatio,concedi poteſt.l̨edit tamen caput.

C̨epe ca.& ſic.in tertio. Et ex eo melius albū.eſt ſubtiliatiuum,inciſiuum, prouocatiuum appetitus, eſt tamen difficilis digeſtionis. Minoratur nocumentum eius cum aceto comeſtum quantitate moderata. Idem dicatur de ſcalumnĳs,ſiue bulbo.

Porrum ca.& ſic.in tertio, inflammatiuum malum ſtomacho.difficilis digeſtionis, & illaudabilem generat humorem.facit capitis dolorem,non detur.

De fructibus.Ficus. Rubrica. 10.

FICVS ſicca ca.& ſic.in fine primi. Sunt bonæ ſtomacho, & in ieiunio eſt mirabilis ad aperiendum viam cibi. Auic.et cum amygdala comeſta mundificat pectus. Aperit oppilationes hepatis, ſplenis,& ſtomachi ſuperfluitates mūdificat,eſt medicina renū & veſic̨.ſunt aliqualiter difficilis digeſtionis, & ideo eligantur corticū ſubtilium.

Lupinus ca.& ſic.complexionis inflatiuus eſt difficilis digeſtionis,omittatur.

Pineoli ſunt cali.in ſecundo. ſic.in primo.ſunt difficilis digeſtionis, mordificatiui parietū ſtomachi, groſſum dāt nutrimentum,& ad diſſoluēdum difficile.prius infundantur in aqua calida, deinde exiccentur, & ſic eorum nocumenta remouētur,& laudabile dant corpori nutrimentū & in caſu conferunt. Pineoli vt comedēdi.

Nux ca.in ſecundo.ſic.in primo. Difficilis digeſtionis, nocet ſtomacho,et choleram generat.ideoq; ſtomacho calido nocet,ſed ſi cum ficubus comedatur laudabilē generat ſanguinem.nocet pectori,et ſi cum ſale aut amygdalis comedatur,remouetur nocumentum eius, itaq; in caſu in parua quantitate,& non vtendo &c.dari poterit. Nux cū ficub⁹ comedendę.

Caſtanea ca.& ſic.in primo.difficilis digeſtionis,multiplicat inflationem,et humores phlegmaticos indigeſtos facit,maxime in delicatis,omittatur.

A Auellana ad caliditatem quandam & paruam humiditatem declinat,ſicca ad ſiccitatē.& eſt humida,aperitiua, boni chymi,hepati confert, & hūida ſtomacho minus nocet,& difficilis eſt digeſtionis & ventoſitatē multiplicat. Remouetur nocumentum ſi mundetur,& vſtuletur.choleram generat.ideoq; in parua quantitate interdum concedi poterit,& tu ſemper modera.

Phiſtici ca.& ſic.in ſecundo. vehementioris caliditatis q̄; nux & amygdala,ſtomatici,& bonū pr̨ſtāt nutrimentum.ſunt et hepatici,pulmonem mūdificant, ideoq; in caſu concedi poſſent.

De lacticinĳs. Rubrica. 11.

DE LACTE actum eſt de diſcraſia calida & humidā.

Caſeus ſalitus cali.& ſic.in tertio maxime vetus. Audi Iſaac.cauēdus eſt quia nō eſt bonus ad nutriendū,neq; ad bonū ſanguinem generandū,ſed eſt cauſa generandi lapidem in renibus,& veſica. Caſeus tñ dulcis dictus, & modicū ſalitus ad caliditatē declinat,& ſiccus multū ad ſiccitatem. De ipſo datus poſt cibū,& in modica quātitate,dicit Raſis q; ſtōm corroborat, & etiam in caſu dari poſsit. B

De melle. Rubrica. 12.

MEL cali.& ſic.in ſecundo, crudum ventoſitatem,& inflationē generat,et coctū ab his remouetur nocumētis. Valet in paralyſi, epilepſia, & hmōi.& in caſu conuenit.

De ſapa. Rubrica. 13.

IAM conſequenter de ſapa. Vnde vinum coctum ca. & ſic.in ſecundo duræ digeſtionis,inflatiuum, multū nutrit.& eſt renum & veſicæ medicina. verum quia in ſaporibus & geladorcio de eo modicum ponitur, in caſu concedi poterit ſi inflatio aut aliquid tale nō obſtabit,quia tā mel q̄ ſapa veniūt in vſum ſaporū inſtitui de ſynapi quod ſic in vſum noſtrum venit cum eis dicere.

De aromatibus. Rubrica. 14.

SINAPIS ca.& ſic.vſq; ad quartum,exiccat humiditates ſtomachi,et eſt ſplenis extenuatiuū.l̨edit cerebrum, ſed admiſtio amygdalarum cum eo id remouet,& in caſu dari poterit ſi non erit obſiſtens. C

ANISVM ca.in ſecundo ſic.in tertio, confert oppilationibus hepatis, & ſplenis.carminat ventoſitates, ſedat dolores,prouocat & mūdificat oppilationes renum & veſicæ,confortat ſtomachum frigidum in quo multiplicantur ventoſitates.confert in caſu.

Fœniculus ca.& ſic.in ſecūdo, tardæ eſt digeſtionis,& eſt eius nutrimentū malum,aperit oppilationes hepatis et renū.lapidem frangit.datur cū aliĳs in pauca quātitate, & nō nocebit multum. & dari poterit.Itē & eius decoctio ſi inflammatio, aut aliquod tale nō prohibuerit.conſidera.

Cinnamomum calidū & ſiccum ad tertium præ cæteris ſtomachum magis confortat & præcipue frigidum, & ideo aromatizētur ex eo cibaria ſi nō fuerit caliditas obſiſtens,aperit oppilationes, expellit ventoſitates, & multa alia facit iuuamenta. Valet in caſu noſtro. Cinnamomo cibaria aromatizāda.

De pipere tantum dicatur,q; ca.eſt & ſic.in tertio tendens ad quartum. Auic.ſcilicet de ipſo vide ſupra. Albū plus cæteris ſtomachum confortat, & eſt digeſtiuum,& longum facit cibum facile deſcendere. Valet in caſu ſi non obſtabit mala complexio calida. D

Garyophylli cali.& ſic.ad tertium, confortant ſtomachum & hepar,& dolori ſtomachi valent ex ventoſitatibus. Vnde de eis ſupra multa pulchra conueniunt ſi non obſtabit mala caliditas.

Zinziber cali.in tertio ſic.in ſecundo. reſolutiuum, & ſtomachi confortatiuum,non inuenio nocumentum.confert niſi obſtet caliditas mala,aut aliquod tale,& ideo modera & tu conſidera.

Crocus ca.in ſecūdo.ſic.in primo. cōfortat ſtomachū, & appetitum deĳcit,& nauſeam facit.& ideo de eo modica ponitur quantitas.confert in caſu, niſi ſit vt ſupra.vide de eo ſupra multa & iuuamenta & nocumenta, & tu ibi conſidera. Sequitur de modo præparationis ciborum & ſimiliter q; aſſata ſunt aliĳs paribus meliora.

De

De potu. Rubrica. 15.

SEQVITVR de vino. vnde de eo dictum eſt ſuperius quoniam ca. eſt & ſic. videtur competere in caſu, ſed conſidera malam complexionem & huiuſmodi. & tu vide de eo ſupra & conſidera, vtrum pauciferũ potens aut mediocre conferat in caſu. De aqua. De aceto. De agreſto vide de dyſcraſia calida humida.

De cibis ſimplicibus ualentibus melancholicis, cuius rubricæ ſunt. 19. Cap. V.

DIcamus de ſimplicibus diſtemperatis valentibus in dyſcraſia frigida & ſicca merito ſuarum qualitatum. & ſi quandoq; ex aliqua alia cauſa nõ conueniunt vt infra de eis eo ordine quo de præcedentibus dictum eſt. Memorare aliarum quinq; rerum naturalium. vt in præcedenti ordine ſcriptum eſt.

Panis. Rubrica. 1.

PANIS de ſimilia conuenit. de quo ſupra in dyſcraſia calida & humida.

Borago. Rubrica. 2.

SEQVITVR de herbis ex quibus fiunt ſalatucia. Borago cum qua commiſceantur lactuca & alia dicta de dyſcraſia frigida & humida de quibus ſupra.

De carnibus. Rubrica. 3.

CARNES temperatæ, & de eis iam actum eſt & conueniunt in caſu noſtro.

Gallina ca. eſt & hu. & parum & maxime iuuenis, quia decrepita ad fri. & ſic. videtur declinare. dicit Gal. neq; eſt conuertibilis in choleram neq; in phlegma, bonum efficit ſanguinem, & colorem, propter quod mulieres eam diligunt, facile ſatis digeritur. *Gallinæ fœmellis grata.*

Aries ca. & hu. complexionis vt exiſtimo in primo. intelligo per arietem caſtratum, & non multonem ſic dictũ apud nos, quoniam illorum caro tam iuuenum q̃ decrepitorum mala eſt. Aries iuuenis mediocris pinguedinis optima eſt omni ætati, & omni complexioni. vnde plures eas temperatas poſuerunt. Et quidam vt Auer. parum diſtare à carnibus hædi dixit. conuenit in caſu.

Porcus ca. & hu. complexionis in primo et magis hu. q̃ ca. multũ nutrit. vt. 7. therapeu. Nutribiliſsimũ uero omnium q̃ nouimus ē caro porcina. eſt tñ viſcoſa, difficilis digeſtionis, & ſylueſtris, facilioris. conuenit fortibus ſtomachis, & pueris qui fortis hyſtimbrie. Antiqua vero mala, & humorum melancholicorum generatiua. nõ conuenit.

Caro agni lactantis ca. in primo. & hu. in ſecundo, multi phlegmatis viſcoſi generatiua, indigeſtibilis, & cito ſua lubricitate ante eius digeſtionē à ſtomacho deſcendit, pręcipue in habentibus ſtomachũ humidum. Caro uero agni non lactãtis minus ca. et Auer. auctoritate Raſis ipſam ponit in bonitate apud carnem hędorum. non detur.

Caro ouis decrepitæ eſt mala, mali humoris generatiua, ca. & hu. minus q̃ agnellina, ita vt ad ſiccitatem tēdat. Bidētis vero caro ab Iſaac laudatur, et ita in ſuperficie ipſe Auic. non detur, & tu conſidera.

Caro columborum ca. & hu. ad ſecundum, difficilis digeſtionis, ſanguinem generat aptũ faciliter inflãmari, propter quod febricitantibus non conuenit, & aſſati nocēt cerebro, & oculis etiam. non conuenit.

Anatum caro calidior eſt oĩ carne auium domeſticarũ. vnde talis in ſecũdo. maxime nocet febricitãtibus, grauis eſt digeſtionis, generat faſtidium & ſuperfluitates plures, plurimum tñ dat nutrimētum cũ bene digeritur, & eſt inter aues lacunales humidior omni Hippoc. non conuenit.

Pauones ca. & hu. difficilis digeſtionis, melãcholici ſanguinis generatiui, & ſunt quietis & ocioſis malus cibus, ruſticis vero & his qui vtuntur forti exercitio conueniens ſatis, & præcipue iuuenis. non conuenit.

Caro qualearum ca. et hu. vſq; ad ſecundũ multum hu. tam temperatis q̃ intemperatis cibus etiã conueniens, difficilis digeſtionis, & corpus pręparat ad febrē, auget eas. non conuenit.

E Caro oculorum de aĩali pingui fri. & hu. complexionis & ex ſicco ſicut grues ſunt ad digerendũ, et viſcoſum dãs nutrimentum, & ergo non conueniunt.

Caro caudæ cali. eſt complexionis, & ſatis conuenientis nutrimenti propter motum ſuum continuũ, ſtomacho nocet, & faſtidium facit ſi de ea multoties comedatur, & choleram generat rubeam, non conuenit niſi moderate, et tu conſidera.

Hepar ca. & hu. complexionis ad ſecũdum, difficilis digeſtionis, groſſum dãs ſanguinem, & ſi digeritur bene, laudabilem ſanguinem facit. non conuenit niſi gratia procurandi appetitum & in pauca quantitate.

Teſticulorum caro ca. & hu. & quæ eſt ex animalibus magnis difficilis eſt digeſtionis, ſed gallorum nondũ coeuntium bona, & bonum dat nutrimentum. conuenit.

Pro prędictis notãdus eſt iſte canon. nam licet dictũ ſit non conuenire &c. modera tñ tu, & in ſingulis conſidera. *Canon.*

Rubrica. 4.

F SEQVITVR de piſcibus de quibus dictum eſt in dyſcraſia frigida & humida.

De oleribus pro ferculis. Borago. Rub. 5.

BORAGO ca. & hu. complexionis in prima manſione primi, ſaltē quo ad caliditatem, eſt magis hu. q̃. ca. bonum generat ſanguinem. valet in ægritudinibus melãcholicis, confert cardiacis, ſyncopi, & valet ad firmandum memoriam vſus eius, & tu conſidera. conuenit.

Rapa ca. & hu. in primo multũ nutritiua. Vnde Iſaac, plus cęteris herbis nutrit. difficilis eſt digeſtionis, & maxime radix, folĳs ſuis coitum excitat, & ſperma auget, inflationem & ventoſitatem generat, & eorum nocumentorũ remotio quęratur ſupra ſecũdo tractatu. conuenit, et quæ dicta ſunt in dyſcraſia frigida, & humida moderando ea tuo propoſito.

Tri. Rubrica. 6.

TRI ca. & hu. ſuperfluę tardæ digeſtiõis, & deſcēſionis à ſtomacho, & maxime azimum, fermentatũ melius pręparatum, vt de eo in pręcedenti tractatu, cõfert pulmoni, G pectori, & tuſsi, & conſumptis, et maxime cum zuccharo aut cum penidĳs ſumptum, & ventrem lenit. conuenit.

De granis pro ferculis. Faſeoli. Rub. 7.

SEQVITVR de granis & primo de faſeolis. Vnde faſeoli calidi & humidi in primo, inflant & ſtomacho nocent, et magis qui ſunt ex eis albi humorum groſſorum generatiui phlegmaticorum, inducunt ſcotomiam, & ſomnia mala faciunt, & deteriores ſunt recentes, conferunt pectori & pulmoni, & prouocant vrinã & menſtrua, & maxime rubei, & pręcipue eorum decoctio cum oleo de neridem, & artemiſia. non conueniunt.

Paſtinacha. Rubrica. 8.

PASTINACHA ca. in ſecundo hu. in primo, difficilis eſt digeſtionis, duri & groſsi nutrimenti, inflatiua. corrupti & mali ſanguinis prouocatiua, coitum excitat, menſtrua prouocat & vrinam, & maxime ſemen eius eſt forte remedium in paruulis. non conuenit.

H De Vnctuoſis. De oleo iam dictum eſt in de temperatis. Rubrica. 9.

DE ADIPE et pinguedine ſequit. Vnde magis adeps & pinguedo cali. et humi. cõplexionis. laxant ſtomachũ & nauſeam inducunt, & pinguedo faciliter in choleram conuertitur, & comeſtæ ſolæ phlegma, & oppilationem faciunt, & corrumpunt cibum facientes ipſum leuigare. non conueniunt.

Butyrum cali. in primo humi. in eodem, corpus nutrit, & impinguat, cõfert tuſsientibus ex cauſa frigida et ſicca, & proprie cum amygdalis, & zuccharo, ſcreatum reddit facile, ſic admiſtum eſt inflatiuum. villos ſtomachi mollificat, & relaxat, et non aſſuetis nauſeam facit, vt cętera vnctuoſa. natat ſuper cibum in ſtomacho, facit cibum difficilius digeri. lubricat eũ de ſtomacho antequam coctionis repletum tempus ſit. non conuenit niſi in aſſuetis & cum moderamine. conſidera.

Rubrica.

Rubrica. 10.

OVA competunt, de eis ſupra in de temperatis.

Rubrica. 11.

AGRVMINA non conueniunt.

De fructibus. Ficus. Rubrica. 12.

SEQVITVR de fructibus. Vnde ficus hu. & cali. in
primo nocet ſtomacho & maxime cum corticibus come-
ſta eſt inflatiua, & dolorem ventris inducens, oppilatiua,
factiua fluxus ventris, & eſt conferens renibus, & veſicæ.
non conuenit.

Iuiubæ ca. & hu. in primo. duræ digeſtionis, & ideo ſto
macho nocent, generant phlegma et ſanguinem phlegma
ticum. ſunt inflatiuę. & Auic. auctoritate Gale. non reperi
ri iuiubas in conſeruanda ſanitate, & remouenda ęgritudi
ne aliquid operantes, ſed reperiri eas difficilis digeſtionis
& pauci nutrimenti. Et decoctio maturarum aſperitatem
pectoris lenit, & pulmonē. Sunt ſm quoſdā vrinę & men-
ſtruorum prouocatiuæ. non conueniunt in caſu noſtro.

B Pomum dulce ca. & hu. in primo et ſpecialiter maturū.
immaturū vero ad fri. & hu. declinat, & eſt malorū humo
rum generatiuum, facile putreſcibile, & fortaſſe hoc blaſ-
phemant medici. Maturum vero coctum abiectis cortici-
bus pauco zucchari ro. cōfortat ſtomachum, debilitatum
appetitum prouocat, & confortat cor, & digeſtionem. de
let ſyncopim, nō ſit difficilis digeſtionis. Sed nota quòd
vſus vernalium inducit neruorum dolorem, & malam di-
ſpoſitionem. poteſt dari de eo aliquid aliquando.

Morum dulce ca. & hu. in primo. Eſt malum ſtoma-
cho & facile in eo corrumpitur & eius corruptio mala eſt
& multum nociua, non conuenit.

Amygdalæ dulces maturæ ca. ſunt & hu. in primo. Et
remotis corticibus minus difficiles fiunt digeſtioni, bonū
prębent nutrimentum licet paruū, & augmētant ſperma,
& ſubſtantiā cerebri. Faciunt ſuauiter dormire, ſunt enim
euaporatiuæ, & mundificāt vias vrinæ, & eius acuitatem
& ardorem remittunt. corpus impinguant, cōferunt tuſsi
C antiquæ, aſthmati, pleureſi, & ſputo ſanguinis, ſed ex qui-
bus cauſis conſidera. Et in choleram cito conuertuntur.

Auellana ca. & hu. in primo, & maxime recens, genera
tiua eſt choleræ, inflationum, ventoſitatum, & maxime in
ventre inferiori. facit ſodam licet in cerebro augmentum
præſtet, tardæ eſt digeſtionis & maxime ſic. & vomitum
excitat, non conuenit.

Vua matura ca. in primo hu. in ſecundo. Melior alba
ſubtilium corticum, vt de ea in præcedenti tractatu. Boni
eſt nutrimenti, corpus impinguat & ipſum confortat. In
ſtomacho vacuo & forti bene digeritur, & ſanguinem lau
dabilem facit, pectori, & pulmoni confert. & quæ eſt à vi
te immediate collecta inflat corpus, ventrem laxat, rugitū
facit & fumū nociuū plurimū creat, & ſi ſtomachū inue-
nit repletum conuertitur in malos humores. Et vua dul-
cis nocet hepati, & ſpleni oppilādo, & quæ eſt duorū cor-
ticum difficilius digeritur. pōt de prima dari. tu cōſidera.

Dactyli dulces cali. ſunt & hu. ad ſecūdum. Difficilis
D ſunt digeſtionis, ſanguinis groſsi generatiui. nocent gingi
uis, dentibus, gutturi, & voci. Iuuant in remouendo oppi-
lationem pulmonis, & eius nocumentum, & maxime per
quartam virtutem. non conueniunt.

De lacte & lacticinijs. Lac. Rub. 13.

LAC humanum ca. & hu. complexione propinquum
naturæ humanæ. ſenibus, conſumptis, phthiſicis non mul
tum febrientibus maxime conueniens, colorem efficit bo
nū, nutrit, et impinguat. confert tuſsientibus tuſsi ſicca, et
magis iuuat pect⁹, q̄ ſtōm, et de ipſo magis īfra in de cibis
fri. & hu. dari poterit. & de ipō ſupra ī dyſcraſia ca. & ſic.

Caſeus dulcis parum ſalitus poſt cibum, vt ſupra de dy
ſcraſia frigida & humida.

Mel. Rubrica. 14.

DE MELLE & ſapa in via ſaporis, & modica quan-
titate niſi obſtat inflatio cōcedi poterit maxime ſi fiet con
tra operantia aliqualis, vt infra de compoſitis.

A Zuccharum. Rubrica. 15.

ZVCCHARVM duarum coctionum ca. eſt in primo
et hu. in eodem. Confert ſtomacho in quo non generatur
cholera propter facilitatem conuerſionis eius in eam. &
ſtomachum mundificat, & abſtergit à phlegmate & pro-
prie antiquum. Lenit ventrem & pectoris aſperitatem re-
mouet. Confert doloribus renum & veſicę. Abſtergit ob-
ſcuritatem viſus. aperit oppilationes. Sitim cauſat, & in
choleram cito conuertitur. & conuenit.

Rubrica. 16.

SEQVITVR de aromatibus de quibus actum eſt in
dyſcraſia frigi. & humi. videntur etiam in condimentis
poſſe dari ſi non obſtabit inflammatio, ſcilicet Cinnamo-
mum, zinziber, piper, garyophyllis.

Rubrica. 17.

SEQVITVR de præparatione ciborum. Dicatur q̄
elixa ſunt alijs paribus meliora.

Rubrica. 18.

B DE VINO cōfert aurelium, vel citrinum pauciferum.
& conſidera.

Aqua zuccharata, aut cū dactylis cocta cōfert. cōſidera.

Acetum non videtur conferre in via cibi, ſed vt inciſi-
uum, ſubtiliatiuum, aperitiuum, ſic vt infra de ſyru. ace-
toſo ſimplici.

Agreſta de quo ſupra in dyſcraſia ca. & hu. non videtur
directe conferre, ſed gratia excitandi appetitum in modi-
ca quantitate concedi poterit & moderate.

Canon notandus. Rubrica. 19.

ET PRO HIS nota canonem generalem, quia licet di Canon.
ctum ſit non confert, non conuenit, tamen aliquando de
tali re dari poterit ratione actus ſui optimi effectus. Vt
quia dato q̄ multa inducat accidentia mala, tamen illud
quod quęritur ſuperabit ex parte ſui iuuamēti omnia illa,
vt verbi gratia. cicer mala plurima inducit vt inflationē,
& huiuſmodi, vt patet de eo, tamen quia per ipſum quęro
frangere lapidem &c. hinc dabo conſiderans per hoc ſolū
C iuuamentū ſuperare omnia alia nocumenta, & ideo in om
nibus talibus te modera. Præterea, aliquando ex magno
appetitu infirmi corrigitur malitia, iuxta illud Senis no-
ſtri aphoriſ. xxxviij. ſect. ij. Parum deterior potus aut ci-
bus &c. in omnibus ergo his prudentia tua vtere.

De cibis compoſitis in ægritudine ſanguinea valentibus, Et de potu, Cuius rubricæ ſunt. 26. Cap. VI.

Intentio auctoris. Rubrica. 1.

DIcturus de cibis ipſis compoſitis in ægritudinibus
valentibus, & modo ſuo initiū faciā à cibis ſangui
neis, vt infra addendo etiā & potū in hac ęgritudi
ne conuenientē. Poſita ergo graduatiōe ciborū ſimpliciū
quo ad eorū ſimplices & compoſitas qualitates, qua faci-
li cognoſcitur quibus conueniant, & diſconueniant ægri-
tudinibus. Compoſitorum duxi gradus inuenire, ac etiam
D de nouo nouos componere per quos ægris ſuccurrere va-
leamus cum ab appetitu eorum ceciderint. Intendens vl-
tra vſuales iam omnibus ægris ex ſolo nomine abomino-
ſo delectabiles valde, ægriſque vtillimos deſcribere. Et
ſicut quatuor ſunt humores ex quibus omnis pụenit ęgri-
tudo ſanguinea, cholerica, phlegmatica, melācholica, aut
ex his quomodolibet compoſita, ſic ponentur ſecundum
ordinem. Primo, cibi compoſiti ſanguinei. Secundo,
cibi compoſiti cholerici. Tertio, phlegmatici. Quar-
to melancholici. Intelligendo ſemper ſanguineos, quia va
lentes in ęgritudine ſanguinea. cholericos, quia in choleri
ca. & ſic de alijs. Et quoniam ægritudo compoſita com-
poſitos cibos requirit &c. & de eis eſſet nimis prolixum,
nec etiam commode, & bene fieri poſſet, quia ſecundum
maiorem aut minorem miſtionem humorum adinuicem,
et diſtantiam maiorem, & minorem vnius ab altero, opor
tet variam & variam compoſitionē facere. Hinc de com-
poſitis

poſitis ſolum humoribus quatuor proportionatis fiet ſermo noſter. Nam habita notitia iſtorum cum eo quod dictum eſt de ſimplicibus facile poſsit vnuſquiſq; in nouam & neceſſariam compoſitionem pro compoſita ægritudine peruenire. Eſt itaque primo de cibis compoſitis valentibus in ægritudinibus ſanguineis dicendum quòd ſanguinei dicuntur, quia in ægritudine ſanguinea ſunt valentes, dato, quod ex ſe ſint phlegmatici, aut melãcholici aut his proportionati, quod de omnibus alijs eſt conſimiliter intelligendum. Poſtremo tamen ſciendum quòd licet de compoſitis ſit ſermo principalis, tamẽ ad ſimplicia etiam condeſcendam, vt facilius quod quæritur inueniatur. Itẽ memorare eius quod ſcriptum eſt ſupra in primo tractatu circa finem tertij capituli, vbi habetur modus graduandi medicinas compoſitas, quod de cibis compoſitis tuo adapta propoſito. Et antequàm deſcendam ad dicẽdum de ipſis videtur congruum atque rationabile, vt de pane ipſo aliquid dicatur cum ipſe ſit ſicut ſubiectum, & materia prima aliorum ciborum. Non enim videtur vulgo ꝙ ſine pane quis debite nutriri poſsit tanta ei delectatiõ panis. vnde Baldach. Noſter panis eſt temperatæ caliditatis, cuius eſt deſiderium recipere omnes ſapores cõuenientes cuilibet complexioni.

Panis ẽ ſicuti ſubiectũ, & materia prima aliorũ ciborũ.

De pane. Rubrica. 2.

PANIS nanq; eſt cibus compoſitus ex farina, aqua, ſale, & fermento, qui multiplicem recipit varietatem. Primo nanq; ex diuerſitate grani, quoniam quidam eſt ex frumento. quidam ex hordeo. quidam ex ſpelta. quidã ex milio. quidam ex panico. quidam ex melica. quidam ex ſiligine. Item ex parte compoſitionis. nã quidam factus eſt ex flore farinæ ſolum loquendo ſpecialiter de facto ex farina frumenti ſolum qui flos dicitur ſimila. quidam ex furfure ſolum, qui dicitur furfuraceus. quidam ex farina et furfure plurimo, & dicitur opirus ſecundum Auicen. ſecundo canon. licet Gal. ad Glauconem, capitulo de apoſtematibus dicat, ꝙ opirus eſt panis, qui non eſt multũ candidus neq; multum furfuris habens. Cornelius vero celſus, panis inquit farinę de qua nil detractũ eſt quem gręci hytopiron vocant ſecundum plurimũ videtur opirus, qui fit ex pauco furfure, & multa farina, & ẽ panis quo Chriſtiani communiter vtuntur & pręcipue Italici. Et ita conſimiliter diſtingui poteſt de facto ex alijs granis de quibus actum eſt. Ex parte coctionis etiã recipit diuerſitatem. vt quia quidam biſcoctus. quidam ſimpliciter coctus dicitur. quidã azimus. quidam coctus in furno & dicitur panis coctus in furno ab auctoribus. quidam coctus in teſtis et dicitur panis de gnaſtellis & eſt panis factus ex farina, furfure plurimo ſimul, & eſt panis quem ruſtici ſuis dant carnibus, & pluribus alijs, & varijs denominationibus dicitur, quas tanquàm non multum fructuoſas non exequor. Ex parte temporis, vt quidam eſt recens & calidus actu. quidam recens actu frigidus, & dicitur recens, quia eſt vnius diei, & vſq; ad duos. quidam non recens ſed durus, antiquus. Ex parte quantitatis, quia quidam magnus, quidam paruus, quidam mediocris, & horum omnium quidam eſt multũ fermentatus, quidam non multum ſed mediocriter. Et proſequendo de pane frumenti ſpecialiter quinque habeo expedire. primum eſt eius electio. ſecundum eius complexio. tertium iuuamenta. quartum nocumẽta. quintum remouentia nocumentum. Eligatur panis ſemel coctus ex frumento electo, vt ſupra capitulo de frumento, qui ſit de ſimila, ſiue de flore farinæ mediocriter fermentatus & nõ multum ſalitus, moderate coctus in furno commenſurate vnius diei, vſque ad duos, mediocris quantitatis non actu calidus, ſed frigidus. Et dicitur ſemel coctus, quia ſi biſcoctus durior digeſtioni, & ventrem maxime ſtringit propter quod in dyſenterijs, & fluxibus fit ex eo panata et vocatur tortelle de ſceni. Dicitur de ſimila quia cęteris nutribilior & digeſtioni ſatis obediẽs. Auerrois autem quinto coll. de cibis & medicinis i particulari dixit ꝙ panis à quo non multum furfuris eſt remotũ quem latini groſſum vo-

Opirus panis qui.

E cant, eſt cæteris melior, & velocius digeritur quàm adarmaca, & adarmaca ſequitur illum de ſimila in omnibus ſuis diſpoſitionibus. Auicen. ſecundo canone, capitulo de pane, in quo Auicen. ſuper cæteros eligit illum de ſimila. Experiẽtia enim videtur eſſe pro Auicen. panis tamen eſt bene abſterſiuus, & mundificatiuus ſtomachi ab humiditatibus phlegmaticis propter furfur. & ventris ſubductiuus, & ideo aliqui eo vtuntur ante menſam comedẽdo de eo duos vel tres bolos, vel ſic. Dicitur mediocriter fermentatus, nam habens parũ fermenti eſt nutribilior. Auicen. & Auer. quinto coll. allegato loco, & ſit fermentatus competenter. præterea habens multum fermẽti malum habet ſaporem, & faſtidioſum, vt notat experientia, quare infirmis pręcipue non eſt talis concedendus. Et ſi cõtra hos viros dicat Raſis tertio Almanſoris capitulo de his quę fiũt ex tritico, & hordeo, ꝙ melior eſt qui eſt ex multo frumento. & Gale. idem de alimentis. Dicitur ſalitus, nam ex ſale duo recipit iuuamenta. Primum eſt ꝙ eſt leuior. Secun-

F dum quòd à ſtomacho gratius recipitur propter quod & facilius digerit. Sed diceret aliquis rationabiliter, ſal additus pani videtur ipſum grauifacere cum ſit quid graue, & ipſo pane grauius, & eſt problema Ariſt. ſecundo problematum. Pro iſto dicendum ꝙ ſua caliditate, & ſiccitate conſumit, & reſoluit multũ de partibus aqueis ipſius panis, quæ ipſum grauefaciebant. & ideo vendentes panẽ ad pondus non in eo ponunt ſalẽ. Dicitur coctus in furno, quia melius ſic decoquit ꝙ̃ alio modo. Et dicit vnius diei, quia durus & ſiccus amiſit humiditatẽ. Vnde humiditatẽ ſtomachi deſiccat, & ventrem conſtipat. Dicitur mediocris quantitatis, quia magnus non bene coquitur, & paruus nimium aſſatur ſiue deſiccatur. Dicitur non actu calidus, quia calor igneus infunditur ſtomacho, et ipſum corrumpit, & redditur difficilior ad digerendum, & ita dixit Auenzoar. Et ſubdit quòd multi errant credentes ꝙ omnis caliditas iuuet ad digerendum, cibus enim digeritur à caliditate membrorum naturali. vnde prohibet comede-

Concoctio aquę calidi tate iuuet.

G re panem, qui non pertranſiuit diem, dicit quòd corrumpitur ergo panis inquantũ panis. Raſis vero & cęteri addunt vſque ad duos. Auicenna vero inquit. Panis calidus non comedatur, quia non eſt apud naturam bene receptibilis, ſitim facit in ſua caliditate, & natat propter ſui humiditatem vaporoſam, & ſatiat velociter propter illud, & eſt velocis digeſtionis, & tardę deſcenſionis. Complexio panis ab Aui. nõ ponitur, & vſq; nunc nõ legi ab auctore aliquo, niſi à Baldach, vt ſupra, qui eũ ponit tẽperatę caliditatis, cui ego aſſentio, cũ ſit auctor auctẽticus, qui de his curã habuit. Et idẽ expreſſe uidetur dicere Auer. 5. coll. ſecũdo capitulo. Pręterea ego video ex comeſtione panis facta & ſatis notabili homines non calefieri notabiliter. Item propter mordicationẽ credo ꝙ frigiditas aquæ conſimiliter contra operatur caliditati farinæ, ſalis, et fermenti. eſt itaque temperatæ caliditatis pronuntiandus. Iuuamenta eius. nam eſt materia aliorum ciborum, vt ſupra, et hominibus multum proportionatus & optimus. Vnde

H Auerrois. 5. coll. allegato loco. Concordati ſunt medici ꝙ melior ex cibis terræ, naſcentibus naturalibus hominibus qui ſtant in quinto climate aut quarto eſt triticum artificialiter pręparatum. Et parum infra. Et poſt bonitatem cibi excepto pane eſt panata. & eſt multũ nutritiuus, et ſpecialiter de ſimila factus, & eſt bonæ digeſtionis, & facilis deſcenſionis ſecũdum Hippocratem. auctoritate Iſaac. & Auicenna, qui eſt ex frumento nouo velociter impinguat corpus humanum. Nocumenta. inuenio tot nocumenta ei aſcripta, ſed inter cętera eſt oppilatiuus, ventoſus, tardę digeſtionis, & factiuus lapidum, & doloris articulorum, & pręcipue azimus, & non bene coctus Raſ. ſed bene coctus, & fermentatus hęc nocumenta facilia habet. Remouetur primum ex fermento & ſale. Secundum, ſi cum eo ponitur fœniculus, aut aniſum. Tertium, ſi fiat ex ſimila. Quartum, ſi comedatur vt laudat Auerrois. de ipſo vero cõiter dicitur. Omnis repletio mala, panis vero peſsima.

Vulgatũ de panis repletione.

hanc

hanc ſic formatam authoritatem nullibi inueni, & multos doctores petíj qui etiã ſe non vidiſſe dixerunt. Verũ Auicẽ. tertia primi, cap. de regimine comeſtionis inquit. Scire debes, ꝙ panis nocumentũ cũ non digerit eſt multum. Carnis vero impedimentũ, cum nõ digeritur eſt minus hoc. à qua authoritate forte traxerunt iam dictam authoritatem. De pane aũt hordei & ſimiliter de ſpelta dicitur, ꝙ ipſe ſequitur naturam ſuorum granorum, ex quibus conficitur. panis tñ de hordeo, & de ſpelta eſt magis in vſu cęteris, excepto de frumẽto, & p̃cipue in phthiſica paſsione, vt ſuo diceť manifeſte loco, vt patebit.

De panata. Rubrica. 3.

PANATA eſt cibus cõpoſitus ex aqua ſimplici, & pane factus per decoctionem vnius cum alio. Quæ in cõplexione, etſi à qbuſdam ponitur tẽperata, tñ ponenda eſt frigidæ & humidæ cõplexionis in primo. ita viſus eſt velle Auer. quinto coll. de cibis & medicinis in particulari. nã ſi conſimiliter frigiditas aquę, & caliditas panis, & caliditas quam acquirit quis ex decoctione vtriuſq; veriſimile habebitur dictũ Auer. Ex quo infertur primo ꝙ panata ex brodio pulli, aut pullæ cõfecta eſt in ſanguinea ęgritudine cõueniens. patet. nam aqua ex carne pulli nullã recipit caliditatem, aut ſi aliquam paucam, nec ipſum niſi ad tẽperamentum trahet, ſed temperata etiã in ipſa ægritudine ſanguinea conuenit. Infertur ſecũdo ꝙ ſi cum panata ex aqua ſimplici & pane cõmiſcebitur ouum cum eius albumine, ita vt ex forti agitatione earũ adinuicem fiat fortis cõmiſtio ꝙ erit cibus etiam in ipſa ægritudine conueniens. patet. nam ouum ſic agitatum &c. tẽperatæ exiſtit cõplexionis, & frigiditas aquæ cõtra operabitur eius accidentali inflãmationi. igitur &c. Infertur tertio, ꝙ panata ex brodio pulli, & ex ouo ſic agitata confecta poteſt etiam in ipſa ægritudine conuenire. patet correlariũ intelligenti. Iſta tñ moderanda ſunt ſecundum tenorem virtutis. nam vbi virtus declinat debet ouum ſecuriter adminiſtrari. vbi vero non ſuperſiſtendum eſt. Conciliator differentia. clxxij. & ſic ſequẽtia moderentur. Item ſi ouum in aqua frigida teneatur infuſum per ſpatium trium horarum, deinde cum aqua eadem fiat agitatio fortis, & in vltimo decoctionis panatæ cõmiſceatur cum ea erit conueniens. Aliquando conſuetum eſt talem oui infuſionẽ fieri cum aqua endiuiæ, aut roſaceæ ſm aliam & aliam medici intẽtionem & curioſitatem. multa quidem à medicis fiũt ad artis curioſitatem. Infertur quarto ꝙ panata cũ brodio gallinæ, aut caponis confecta non eſt in hac ægritudine multum conueniens. patet. quoniam hæc reſpectu dictarum cali. exiſtit cõplexionis vt patet. Infertur quinto ꝙ panata confecta ex lacte amygdalarum non eſt etiam multũ in hac ægritudine conueniens, licet aliqui ea vtantur. nam vt patet ad caliditatem videtur declinare. & additum eſt licet multum in vtroq; correlario, quoniam videtur etiam ipſam conuenienter poſſe exhiberi & maxime addito vino granatorum, vel aliquo acetoſo. quod intelligas etiam de panata ex ſeminibus communibus confecta. conſidera. Infertur ſexto ꝙ panata ex lacte ſeminũ maiorum frigidorum confecta, & cum aqua ſimplici, aut cum brodio pulli, vel pullæ hac in ægritudine eſt conueniens valde. correlariũ patet ex dictis. Infertur ſeptimo, ꝙ panata in lacte acetoſo eſt conueniens. patet correlariũ conſideranti quæ dicta ſunt de lacte acetoſo. Aduertendum vltimo ꝙ quidam idem reputant panatam per decoctionem factã vt ſupra, & panem infuſum in brodio tantum. Credo etenim panatam calidiorem. nam per decoctionem acquirit caliditatem, verũtamen non magna eſt inter ea diſtantia gradualis, quam medicus ex ſenſu poſſit faciliter comprehendere, ſed ex parte facilis, aut facilioris digeſtionis apparens eſt diſtantia. nam panata facilior digeſtioni multum. Panis nanq; minor quantitas ingreditur panatam. ſecundo & ipſe ex decoctione &c. Et hęc de panata in generali & in ſpeciali. Nã ex his patet quid dicendum de vnaquaq; alia. Et pro his omnibus audi

Medici ad artis curioſitaté multa faciunt.

A Auerroem quinto coll. allegato capitulo. dũ dixit. Et poſt bonitatem cibi excepto pane eſt panata. Et parum infra. Maxime cõuenit ægris ex ægritudine calida. Et propter emulos hunc canonem appono ꝙ ſemper in dicta panata debet eſſe aduertentia ꝙ ſemper declinet ad frigus quanto plus poteſt addendo aut ſuccũ granatorum, aut aranciorum, aut agreſtam, aut faciendo bullire cum eo olera frigida de quibus infra. Item incidatur caro pulli, vel alia minutim valde, deide poſita buccella panis in parapſide ſuperponitur caro ſic minuta, ac ſi ſuperponeretur caſeus gratuſatus. deinde ponatur ſecũda buccella, & iterum ſuperponatur caro, & ſic fiat vſq; ad paropſidis repletionẽ volitam. Vltimo brodium ſuper dictum panem & carnem fundatur. deinde cooperiatur paropſis, eſt enim minus faſtidioſus. nam carnes ſic comederentur abſque faſtidio.

Regula.

De ptiſana. Rubrica. 4.

APVD authores noſtros reperiuntur hæc nomina D chiſt hordei, ptiſana, ſauic. quæ à quibuſdam tanquam ſynonyma reputantur, à nonnullis inter ſe differẽtia eſt, ad præſens autem non intendo hæc diſcurrere, ſed quæ p̃poſito pertinent tantummodo aperire. Per ptiſanam autem intelligo iuſcula hordei, quæ fiunt ex decoctione farinæ hordei à turſure ſuo mundatæ cum aqua, brodio pulli & huiuſmodi, vt ſupra de panata. nam de aqua hordei quæ eſt ex decoctione grani cum aqua quam antiqui ptiſanam vocauernut, vt allegat Meſ. de appropriatis, capitulo de pleureſi dicetur dum de potu pertractabitur. Eſt itaque ptiſana hordei cibus confectus per decoctionem cum aqua ſimplici, aut brodio carnium, aut ex farina hordei à cortice furfuris mundata donec ad diſpoſitionem mediocrem perueniat, & debet ita continue agitari totum adinuicem, lento igne, & baculus duci verſus fundum vaſ. vt fiat aſsidua eleuatio cõpoſiti ne ſuper fundo comburatur, quoniam ſi non adhibetur diligẽs ſtudium ſtatim iuſcula habent odorem fumi, & infirmis efficiuntur C diſplicida ſiue diſplicibilia. & debent bene decoqui, vt per decoctionem omnis ab ea remoueatur inflatio, & omne eius nocumentum. & ſi tolerat infirmus, quia dulcia non diſpliceant addatur zuccharum, quod remouet nocumentum viſcoſitatis, aut manus chriſti perlatum ſi quæritur infrigidatio maior, & confortatio maior. hæc nanq; iuſcula ſunt in ipſa ægritudine ſanguinea maxime conuenientia. ſunt in frigidis magis aut minus ſecundum ꝙ cõmiſcetur cum frigidiori aut minus frigido liquore, & ſimiliter magis & minus humida, aut in paſsiuis tẽperata. nam forte ipſa ex aqua ſimplici confecta ſunt in paſſiuis temperata, vt quia ſiccitati farinæ eius humiditas aquæ contra operabitur. conſidera. ptiſana ex hordeo, ex brodio pulli, & ex brodio gallinæ, etiam videtur hac in ægritudine conuenienter dari poſſe. patet ex his quæ dicta ſunt de hordeo, pullo &c. vt ſupra de panata.

Priſana quid.

De contuſo. Rubrica. 5.

CONTVSVM ſiue piſtatum eſt cibus compoſitus ex B brodio, & ſubſtantia carnium, quod multipliciter fieri poteſt. Primo quidem modo, quoniam acceptis carnibus, & bene in mortario contuſis & piſtatis, fit deinde cum brodio carnium ipſarum commiſtio vſq; ad liquiditatem. deinde coletur totum per tamiſium, & igni in vaſe reponitur ad calefaciendum, & vt aliqualem decoctionem recipiat, & cum eo cõmuniter miſcetur zuccharũ, aut manus chriſti perlatum, aut confectio triaſandalina, & iſte eſt cõmunis modus faciendi ipſum. Secũdo modo fit & elegantius, quoniã accipiuntur carnes bene contuſæ & piſtatæ, vt patet. deinde cum modico molle panis infuſi prius in brodio, & amygdalis mundatis & bene piſtatis & aliquantulo vini granatorum, & aquæ roſ. fit cõmiſtio aliqualiter ſolida. deinde cum brodio pulli diſtẽperatur ad liquiditatem, quæ modica videtur, prout etiã infirmo fuerit magis gratũ. & vltimo additur zuccharũ, aut triaſandalũ, aut manus chriſti perlatum triaſandalina-

tum, ſecundum ꝙ maior quæritur extinctio. Et dicitur plus vel minus additur de vino granatorum, aquæ roſa. brodio pulli. hæc autem ſunt in moderatione manus periti medici. Vbi tamen eſt aduertendum ꝙ carnes ex quibus debet fieri contuſum hac in ęgritudine conuenientes debent eſſe temperatæ, aut ad frigidū declinantes, quę ex tabula ſatis nota ſunt. Iſte tamen cibus eſt multum nutritiuus. vnde oportet tenorem virtutis multum conſiderare, ac etiam conſuetudinem. vnde corpora hodierni temporis facta ſunt minus delicata, & debilia ab eo qđ prius erant. & ideo citius cōueniunt medici hodierni temporis ad exhibitionem conſimilis cibi multum nutritiui ꝙ faciebant antiqui. Et propter conſuetudinē dabat ſolacioſus medicus Bononienſis cuidam piſcatori ægrotanti cōtuſum de piſcibus. iuxta illud Senis. xvij. aphoriſ. i. ſect. Condonandum aliquid conſuetudini. Et ꝙ iſte cibus dari poſsit in ægritudine ſanguinea ſatis patet intelligēti ex his quæ dicta ſunt. Vnde oportet alterare res huiuſmodi compoſiti cum vino granatorum, aqua roſ. multum de ipſis ponendo, aut modicum ſimiliter de brodio, ita vt reducatur totum ad frigiditatem, aut ad temperamentum, & eſt ſicut de ſyru. aceto. Et quoniam eſt conſuetū dare maiori exiſtente debilitate aquam carnis, quæ vim compoſiti cibi habet. hinc de ipſa quicq̃ dicendū in vnaquaq; ægritudine datur, & dari poteſt ſm ꝙ ipſa aliter, & aliter fit & alteratur, & tu conſidera.

De aqua carnis. Rubrica. 6.

SEQVITVR de aqua carnis, & de brodio cōſumato. Aqua enim carnis dupliciter fit. Vno modo per ſublimationem carnis ad alembicum. Secūdo per decoctionem eius in duplici vaſe. Exemplum primi dimembretur pullus magnus, vel pulla in quatuor partes abiectis viſceribus, deinde ponatur in alembico ad diſtillandum continuato igne ſuaui. Sed anteq̃ vlterius procedaṫ inueſtigāda eſt ipſius aquę complexio, & nocumenta quibus cum antidotis occurrere debemus. De cōplexione eius dicendum puto ꝙ ipſa ſit eiuſdem complexionis cuius eſt caro eius, et cum hoc per ſublimationem caliditatem acquirat intenſiorem caliditate carnis ipſius. nam partes igneæ, & aereæ eleuantur, & à terreſtribus ſeparātur, quibus prius cōmiſtæ erant forti commiſtione, quæ remittebant calidas. & ideo concludo ipſam aquam eſſe calidiorem, & inflāmabiliorem carne ipſius. Quamobrem conſueui, & ita credo agendum cum ipſa ponere res, quæ, & caliditatem tollant & nocumētum. nam quia datur cum quæritur velox reſtauratio propter vehementē virtutis debilitatem, ego cum ea ad eleuandum pono roſas recentes, aut ſiccas in aqua roſ. prius infuſas, & puluerem coriādrorum pręparatorum, & margaritarum. nam ſic virtutē animalem, naturalem, & vitalem cōfortat caliditatē remittit, & inflāmationem. Et nōnulli ad artis decorem ponunt ſimul quantitatem ducatorum vſq; ad. xxv. & plus, qui tamen in nullo deterioranṫ aut in valde modico, et quia in nullo quaſi deteriorantur credo ꝙ modicum faciant. vnde ego ob eandem intentionē facio minutim diuidendo, aut conterere folia auri puri. xviij. vel circa, & ſuper ipſas carnis partes ponere. Et quod dictum eſt de carne pulli, vel pullæ intelligatur ꝙ ita de carne vituli &c. fieri poteſt, hæc enim aqua, vt patet ægritudinibus ſanguineis conuenire videtur. guſtu autē fit delectabilior ſi roſæ prius infundantur in vino granatorū acetoſorum. & eſt coloris vini, aut ſi non habetur vinum in agreſto. Cum hac autē aqua aliquando ponitur zuccharū, aliquando manus chriſti perlatum, aut triaſandalum &c. vt ſupra in præcedenti capitulo. Exemplum ſecundi. accipiaṫ caro pulli, vel alia, & diuidatur in fruſta ita parua ꝙ intrare poſsint orificium fialæ magnæ, deinde fruſta illa portantur per filū ſicut ſit de pater noſter. deinde ponatur caro ſic infilata in fiala, & pars fili ſit duplicata, vt ſic forte cū extrahitur remaneat ligatum ad collum fialę, deinde os fialæ cum paſta, & pecia ita obturetur, vt nullo modo poſsit aliquid exhalare.

E deinde cū lignis ligetur fiala, vt ſtet in medio cacabi, vel lebetis magni, ita vt ſit eleuata à fundo, ita tamen ꝙ aqua quæ in vaſe ponetur veniat ad medium colli fialæ, vel circa, & in prædicta aqua ponatur quantitas quæ videbitur furfurum, ita vt aqua cooperiatur & ponatur ad ignē & bulliant vſq; ad tres horas, vel circa. Et depoſito lebete, & infrigidata aqua accipiatur fiala extra, extrahantur cū filo carnis fruſta, & in fundo reperietur aqua. hæc tamen aqua eſt inflammabilior, & odore grauior, guſtui magis abominabilis. fit enim gratia neceſsitatis, nam prima delectabilior multum, & poteſt ita alterari vt pręcedens, & ſi in maiori vaſe ſi quis habuerit. Sed quæ dicta ſunt de vaſe, gratia exēpli dicebantur. De eius vero cōplexione patet quid dicendum per ea, quæ dicuntur de præcedenti. & tu conſidera.

De conſumato & gelatina. Rubrica. 9.

DE CONSVMATO vero dicendum ꝙ dupliciter fit. vno modo communiter. Alio modo non ſic cōmuniter.

F Exemplum primi accipiatur pullus magnus, vel paruus, & ponatur in vaſe magno in quo tātum ponitur de aqua ꝙ pullus poſsit bullire vſq; ad completam decoctionem & ſeparationem carnis ab oſſe, abſq; hoc ꝙ aliquid aquæ de nouo addatur, vel ſit neceſſarium addere remanente notabili quātitate ipſius brodij. deinde accipitur caro, & fit expreſsio eius fortiſsima, deinde permittitur bullire brodium illud per notabile ſpatium vſq; ad ſpiſsitudinē, remouetur ab igne, & vſui reſeruetur. tale enim brodiū cum infrigidatum eſt congelatur ſicut gelu gelatine ſiue geladoren, & tunc de brodio ito cōgelato accipitur quātitas coclearis vnius, vel duorum, & ponitur ad ignem, liquefit & calefactum cum zuccharo, aut manus chriſti perlato &c. vt ſupra infirmis datur. Exemplum ſecūdi. facta decoctione vſq; ad oſsium ſeparationem. vt patet de primo per omnia, tūc accipiatur pullus, & dimembretur & membra fortiter confundantur cum dorſo cultelli magni & reponantur ad bulliendum, ita vt brodium recipiat ſpiſsitudinem, deinde extrahātur membra illa per

G totum, & fortiſsime exprimantur ſuper vaſe. deinde iterum ponatur brodium ad ignem, vt bulliat, & permittatur bullire aliqualiter, deinde remoueatur & fiat vt dictū eſt de primo. de quo dabitur ægrotantibus, vt de primo dictum eſt. De complexione eius dicendum ꝙ cum fiat fortis cōmiſtio partium aquarum cum partibus carneis, ꝙ veriſimile eſt ꝙ illæ aquę dummodo remittant carneas. dato etiam ꝙ carnęę in earum caliditate iuuamentū recipiant à caliditate ignea, & ideo non bene credo multum eleuari in complexione ſupra gradum carnis, cuius eſt brodium & fortaſsis non eleuatur, quia quantum de caliditate recipit ab igne tantum de frigiditate recipit ab aqua. Sed ſi in ægritudine ſanguinea dabitur propter debilitatem virtutis, quia infirmo aliquid conuenienter dari nō poſsit ad maiorem cautelam, ponitur in vaſe ſimul cum pullo ad ebulliendum infrigidans aliquod, vt lactuca, endiuia, ſandali, viola, blitꝰ, ſemina frigida maiora,

H portulaca, aut aliquod tale proportionabile, deinde exhibeatur cum zuccharo, triaſandalis, manus chriſti perlato vt patet, & ſic ĩ ęgritudine ſanguinea cōueniet. Hoc itaq; cōſumatū nō eſt ita faciliter inflāmabile, ſicut aqua ſublimationis, & ſolidius dat nutrimentū, et credo plus placet Cermiſono, & ſic mihi cuius veſtigia vt potero ſequar. Et ex iſto mō extrahi poteſt modus faciēdi geladorcium, & omni tempore quātumcunq; calido, quod ſtatim cum erit infrigidatum, erit & congelatū, & modus ponitur ad ſolatium, & ad curioſitatē artis. Accipiantur vinum, acetum, aqua, & ſal in quantitate debita quę ſufficiant decoctioni carnium, quas congelare volueris, et vltra tantum ꝙ facta earum decoctiōe perfecta remaneat de brodio in ſatis notabili quantitate. vnde decoctis carnibus ex qbus gelatinam ſiue Geladorciū facere volueris, carnes ipſe extra cōſeruentur, & tunc in brodio illo ſeu ſapore ponatur fruſtum magnum carnis vt. quarti hędi, vel aliquod tale

Gelatina vt quouis tpe cōficiatur.

ſm

ſm quantitatem ſaporis & permittatur q̃ fiat ebullitio vlterior vſq; ad integram carnis additæ diſfactionẽ, ſiue diſſolutionem. deinde caro ſic diſſoluta fortiſſime exprimatur, deinde permittatur brodium bullire modicum, et additis vltimo ſpeciebus infundat dictũ brodiũ ſuper carnes extra reſeruatas & in vaſis ordinatas. Et vt hoc credatur eſt argumentũ de brodio conſumato q̃ ſtatim ipſum refrigefactũ congelatur. Notandum tñ q̃ ſi caro addita, & diſſoluta aliqualiter piſtetur etiã iterum in ſapore bulliat, vt ſupra de brodio conſumato, erit efficacius. Poteſt itaq; fieri geladorcium conueniens in ægritudine ſanguinea attentis gradibus eorum quę ingrediuntur, vt ſupra. Nota tñ q̃ ſemper quanto plus poteris pone neruos aut pedes agni, arietis, hędi, vituli, & huiuſmodi, aut aures vituli, & alterius animalis, quia iſta faciunt ad congelationem efficacem in quocũq; tempore. Item ad idem valet ad riſum bullitum in peciola in dicto brodio.

De brodio. Rubrica. 8.

BRODIVM vero non cõſumatum ſiue ſimplex eſt cibus factus per decoctionem temperatam, & conſuetam carnium cum aqua. hoc enim brodium graduatur ſecundum gradum carnium ex quibus fit. nam ſi ex frigidis frigidum erit, & tale cõuenit in ægritudine ſanguinea. Si ex tẽperatis adhuc erit frigidum, qm̃ frigiditas aquæ eſt potentior in denominando q̃ ſit caliditas ex igne acquiſita, quare brodium pulli eſt frigi. Vnde Auic. 16. tertij de cura colicæ, ex retentione fęcum numerat inter lenitiua frigida brodium pulli, & alia litera galli. Si vero ex calidis in primo fiet temperatum. Si vero ex calidis in ſecundo calidum. Si ex tertio plus, & conſidera.

De brodeto ſofriti. Rubrica. 9.

BRODETVM ſiue ſm alios ſofritum eſt cibus cõpoſitus ex vitello oui & vino, ita cõmuniter fit, & quidam addunt aromata, & quidã Furlani & Theutonici addunt butyrum. eſt enim cibus quo multum vtuntur dominæ, & ſpecialiter Furlanæ, & in omni ægritudine vbi vident virtutis debilitatem, & meo iudicio male, nam in feb. aut ægritudine ſanguinea de qua eſt ſermo præſens nõ videtur conuenire. eſt enim fe. ac malæ cõplexionis calidæ factiuum. Quibus etiam dum apud eas fui redargutionem feci. Et reſponderũt, febris, & ægritudo bene recedent ſi fortis fiat virtus. q̃a morbus fortificatur. Brodetum aũt in ægritudine iſta conueniens eſt, vt accipiatur brodium carnium temperatarũ, & ſuperponatur vinum granatorum, aut agreſtę, & miſceantur, & bulliãt adinuicem, deinde in vltimo addatur vitellum oui bene conquaſſatum cũ puluere coriandrorũ præparatorũ, & modico zucchari, & triaſandalorum, manus chriſti perlati &c. nam vinũ granatorum, aut agreſte addatur in quantitate medici diſcreti viſa, poteſt. n. fieri frigidius, & minus frigidum.

De herbis. Rubrica. 10.

HERBETAE in hac ægritudine conueniẽtes hoc modo fiant. Accipiantur lactuca, endiuia, ſpinachia, & lauentur & minutim incidantur, et in brodio pulli vel ſimplici aqua decoquantur. deinde adminiſtrentur & non ponantur in parapſide de folijs multum. Item ex eiſdem poſſent fieri herbetæ minutius prioribus piſtatæ, & fiunt denſiores, ſed non fiant niſi virtute & ſtomacho exiſtente forti. ex altero ipſarum tantũ poſſunt fieri herbetæ vt de omnibus ſimul dictum eſt. Et gradus cibi ex gradibus componentiũ eſt manifeſtus. Et quod dictũ eſt de his intelligat etiã de portulaca ex qua fit cibus cũ brodio, vt dictũ eſt.

Cucurbita. Rubrica. 11.

MVNDANTVR & eligantur cucurbitæ, & elixatæ contunduntur, deinde reponuntur ad ebulliendum, et cũ agreſto decoquũtur, & vt fiat færculum delectabilius ponatur modicum panis, qui ſteterit infuſus in aqua recenti, & ſi virtus debilis fuerit non inconuenienter ponеretur ouum, vt patet, pręparatum, ideo hic cibus conueniẽtior erit ſi dabitur poſt euacuationem factam, & tu hæc omnia conſidera.

A Lentes. Rubrica. 12.

DECOQVATVR lens electa, vt ſupra proprio capitulo, ter, vt quia bulliat bis, & ſemp abijciatur aqua, deinde tertio in brodio pulli, vel aqua ſimplici decoquatur, & præparetur cum modico aceti vel vino granatorum, & propinetur cum pane infuſo in ipſo brodio &c.

De panico. Rubrica. 13.

DECOQVATVR panicum excorticatum cũ brodio pulli vel aqua ſimplici, & adminiſtretur etiam cum lacte amygdalarum addito vino granatorum. Idem intelligatur de milio excorticato. & tu bene conſidera.

Far. Rubrica. 14.

DECOQVATVR far cum lacte amygdalarũ, & addatur vinum granatorum, & zuccharum optimum. iſte eſt cibus multum nutritiuus.

Faba. Rubrica. 15.

ETIAM faba à cortice mũdata decocta abiecta tamẽ prima aqua vſq; ad ſpiſsitudinem aliqualem in hac ægri-D tudine dari poteſt ſi virtus aliqualiter fortis fuerit. Decoquitur in brodio pulli, aut aqua ſimplici. & ſi tolerat infirmus addatur aliquid vini granatorum aut ſucci arancij, aut limonis.

Oleum. Rubrica. 16.

DE OLEO vero patebit in ſequenti. Et quoniã hæc ægritudo cito aut terminatur aut in aliam alterius humoris ęgritudinem conuertitur hinc ſuperſedeo à multitudine fęrculorum.

Lac. Rubrica. 17.

LAC non competit niſi acetoſetur, vt infra. ſimiliter niſi alteretur, & ſtante debilitate virtutis magna.

Caſeus. Rubrica. 18.

CASEVS ſalitus mediocriter non conuenit vel plus q̃ mediocriter & maxime antiquus. recens vero nõ ſalitus conuenienter exhiberi poterit. quæ oĩa etiã in ſequenti calida cholerica intelligenda erunt. & conſidera.

Carnes. Rubrica. 19.

C ET LICET carnes non conuenirent hac in ægritudine, tamen propter conſuetudinem in naturã conuerſam, & hominum huius temporis guloſitatem, oportet ea adminiſtrare. nam ſtatim cum ſubtrahuntur infirmi videntur deficere, & etiam medici infamiam incurrunt, & tu hæc bene cõſidera. Carnes conuenientes ſunt carnes tẽperatę & fri. de quibus habetur in tabula ſupra de ſimplicibus, ſed conſiderentur nocumenta earum ſi quę ſunt, & corrigant, vt ſupra de proprijs capitulis, & eligantur elixæ ſupra aſſatas. & tu conſidera.

Piſces. Rubrica. 20.

DE PISCIBVS dicendum q̃ petroſi, & laudati ex aquis dulcibus & mundis conueniunt etiam cum saporibus, vt infra de calida cholerica. & ſic tu conſidera.

Gelaticium. Rubrica. 21.

ITEM conuenit geladoricum factum ex dictis carnibus, cumq; aceto, aqua, vino paucifero, & ſpeciebus, quę ſunt coriandrorum præparatorum, & ſandalorum ru. Itẽ B poteſt fieri cum vino granatorũ aqua & dictis ſpeciebus addito modico zucchari. Item pedes vituli anteriores optime decocti & in aceto præparati ſunt cibus cõueniẽtiſsimus & tu hæc bene conſidera.

Salata. Rubrica. 22.

SALATVTIVM ex lactuca & modico boraginis prius bullita in aceto &c. quandoq; de endiuia.

Sapores. Rubrica. 23.

SAPOR ex agreſto, ex vino granatorũ, ex vino berberis, ex aceto ſolo. Item accipiatur ſuccus myrti infuſi in aqua roſata, & parum de amygdalis mundatis. oĩa piſtentur, & incorporentur adinuicem. deinde cum aqua roſ. reducatur totum ad liquiditatem saporibus cõuenientẽ. Et vltimo addatur pulueris coriandrorũ partes duæ, florum lambruſcæ pars vna, cinnamomi pars media. Ita q̃ in ſumma ponantur in parua quantitate, & ſi videat infirmo nimis acre addatur zucchari modicũ, & ſi myrtus

haberi non poteſt recens, ponatur ſiccus in aqua roſ. vt humectẽtur. vel aliter fiat cum vino granatorum, aut ſucco aranciorũ, aut lymonum, mororum, aut prunorum, & ſi ſint exiccata humectentur & piſtentur & ſuccus extrahatur. Item competit diamaraſcon ex ſucco maraſcorum factum inſpiſſato aut ad ignem, aut ſolem additis ſpeciebus, vt hic ante de ſapore myrtino. Et poteſt diligens ingenium ex datis varios ſapores componere.

Salcidium. Rubrica. 24.

ITEM fiat ſalcidium ex folijs petroſelini, endiuię, ſaluiæ, lactucæ cũ modico aceti, zinzib. parte vna, puluere corian. præparatorum partibus tribus.

Fructus. Rubrica. 25.

FRVCTVS conuenientes ſunt frigidi, acetoſi, arancium, pruna acetoſa, maraſca, limones, granata, berberis, myrtus & cæteri multi frigidi: de quibus in tabula. vide eam, & ad propria capitula recurras.

Potus. Rubrica. 26.

DE POTV dicendum ꝙ ſi non ſit quod prohibeat detur aqua veri frigoris, & eſt conuenientiſsimus potus. Aqua hordei excorticati, cuius proportio aquę ad ipſum eſt vigintupla. Aqua ſimplex decocta, aqua hordei cum ſucco arancij, & modico zucchari optimi, aut cum ſucco lymonũ, aut aqua cocta cũ vino granatorũ. Oxyzaccara cum aqua veri frigoris: aut decocta &c. Sed tñ ſi eſt debilis conſuetus antiquus, cum rariſsime hęc ægritudo antiquis accidat, detur vinũ pauciferum lymphatũ. ꝙ ſi eſt iuuenis, & præcipue parauus detur vinum pauciferum, & magis lymphatum, multum ſunt attendendæ res, quæ annectuntur ſeptẽ rebus naturalibus in regimine vitæ infirmorũ in prima aphoriſ. cõmento ſecundo. Et notandũ ꝙ non poſui graduationẽ ciborũ & aliorum quæ ſequuntur herbetas, qa mihi viſum eſt ex dictis manifeſtũ eſſe. Poſtremo tñ aduertendum, ꝙ quæ ponentur de cibis in cholerica ęgritudine valẽtibus etiam videntur conferre in ſanguine. nec videntur differre niſi ſm intenſum & remiſſum, quoniam ſequentia debent eſſe frigidiora.

De cibis compoſitis & potu in ægritudine cholerica valentibus, cuius Rubricæ ſunt. xxiij. Cap. VII.

De panata. Rubrica. 1.

PAnata ex aqua ſimplici & pane confecta. panata ex brodio pulli cum agreſto cum vino granatorum. Panata ex brodio pulli & vino granatorũ aut agreſto addito ouo agitato, vt patet de panata in ægritudine ſanguinea, & pręcipue ſtante debilitate virtutis. Panata ex amygdalarũ lacte confecta cum vino granatorũ agreſto & huiuſmodi aliquo acetoſo. Item panata ex ſeminibus cõibus frigidis maioribus cum vino granatorum & huiuſmodi aliquo acetoſo. Item de panata legatur ſupra in principio capituli præcedentis vbi plura de panata cõſiderari poterunt etiam vltra hæc eminẽte debilitate virtutis, & conuenit panata ex lacte acetoſo.

Ptiſana. Rubrica. 2.

PTISANA hordei eſt colata, & non colata, nõ colata vero maioris eſt nutrimenti. Et licet dictũ ſit de ptiſana ſupra vt eſt conuertibilis cũ iuſculis, tñ adhuc hoc nomẽ extẽdere poſſumus ad granũ hordei excorticati, & decocti, vt accipiaẗ hordeum excorticatũ, et decoquatur ſicut fit de farre vſq; ad ſpiſsitudinem, & cũ aqua ſimplici, & brodio pulli, & fiat infuſio eius in aqua frigida anteq̃ ponaẗ ad ignẽ per ſpatium quatuor horarum, & abiecta illa prima aqua in alia ſufficiẽte q̃titate decoquaẗ vſquequo deueniat ad ſpiſsitudinem aliqualẽ, & poteſt reddi frigidius ex pmiſtione rerum frigidarum acetoſarum, & non acetoſarũ, vt herbarũ &c. cum eo vel in eius decoctione.

Item alij aliter ptiſanã ordinant, vt Meſ. de appropriatis proprio capitulo ex arte ſecunda. ℞. hordei excorti-

E caci circiter lib. i. & frica illud cum panno aſpero vſq; ad ſeparationem corticum intrinſecorum oino & laua illud lauatiõibus pluribus cũ aqua calida deinde pone in olla, & fundas ſup ipſum aquæ circiter, libras. viij. deinde bulliat cũ facilitate ebullitiõe vna, & proijciatur ab eo aqua illa: deide pone ſup ipſum aquæ calidę circiter libras. xx. deide cola, & pone in vaſe vitreo. Hæc aũt ptiſana ſitim, & aſperitatem ſedat. inflammationem extinguit. pectus, pulmonem, & guttur lenit. ventrẽ lubricitat. præcordia humectat. ſputum facilitat. Quæ ſi vlteriorem recipit decoctionem & ſuperaddaẗ aquæ librę. xx. efficitur cibus & potus, quã quibuſdam colatã, quibuſdam non colatã Hippo. dari præcipit ſm neceſsitatis exigentiam, & qñq; vlteriorem recipit decoctionẽ vſquequo habeat mediocritatẽ inter iunctũ & liquidũ. & eſt cibus laudabilis habens bonitates ſolennes. Ptiſana aũt de qua ſermo factus eſt dięta ſubtilis & groſſa ſaltẽ reſpectiue acutis eſt maxime conueniẽs, vt prima apho. primo & tertio regimine

Ptiſana vt cõficiẽda.

F acutorũ. tantæ auctoritatis fecit eã Hippo. vt ipſa non timeat ventum neq; pluuiã. alterari autẽ poteſt cũ frigidis & frigidioribus, vt patet intelligenti, & tu conſidera.

Ptiſana ventũ nec pluuiam curat.

De contuſo. Rubrica. 3.

DE CONTVSO autem ſiue piſtato dari poteſt hac in ægritudine. ita tñ vt alteretur plus & minus ſm maiorem aut minorem inflãmationem vt patet.

De conſumato. Rubrica. 4.

AQVA carnis ſiue de brodio conſumato patet quid dicendum. nam ſtante debilitate virtutis, ita vt infirmus aliquid recipere non poſsit & inflãmatione exiſtente, tũc adminiſtretur conſumatum, aut aqua carnis alterata, vt ſupra cũ rebus frigidis acetoſis aut herbis ſed plus & minus ſm intenſionem & remiſsionem inflãmationis.

De brodio. Rubrica. 5.

DE NON conſumato vero dicendum, vt ſupra, ita vt ſemper medicus ſit attentus ad extinctionem. multis vero non placet in ægritudinibus calidis, ac etiam exiſtẽ-
G te fe. aqua carnis ſublimata, etiã ſi fuerit alterata propter facilem eius inflãmationem. Ego vero in ea iuuamẽtum magnum inueni & præcipue cum infirmi quaſi aliud recipere non potuerunt.

De brodeto. Rubrica. 6.

DE BRODETO vero vbi adſit cõſuetudo & virtutis debilitas daẗ ex vino granatorũ, & brodio carniũ temperatarũ facto, vt ſupra. inflãmatiõi & extinctioni ſit medicus attẽtus, ſtomachi tñ ſemp conſideret diſpoſitionẽ.

De herbis. Rubrica. 7.

HERBETAE vt ſupra ſunt cõuenientes, & miſtæ in brodio carnium temperatarum aut cum brodio aliarũ carnium dũmodo ſint alteratæ, vt patet, cum his frigidis, de quibus ſupra.

Lens. Rubrica. 8.

LENS vt ſupra præparata conuenit.

Milium. Rubrica. 9.

MILIVM Panicum excorticata vt ſupra cõueniunt.

H Far. Rubrica. 10.

FAR vt ſupra pręparatum conuenit.

Faba. Rubrica. 11.

FABA etiam vt ſupra conſtante virtute conuenit.

Amylum. Rubrica. 12.

IVSCVLA ex amylo facta, vt ſupra de amylo, & maxime ſi amylum factũ ſit ex farre, aut ex hordeo. Si vero ex frumento vt cõmunius ſit alteretur cum aliquo frigido quod cum eo decoquatur, vt ſupra. Item ſi ſit fortis inflammatio accipiatur panis lotus in aqua veri frigoris, & ſuperponatur zuccharũ, & eo vtatur. eſt enim cibus ſitis & famis extinctiuus, & guſtui delectabilis.

Laganæ. Rubrica. 13.

LAGANAE ſubtiliter factæ, recentes, & etiã antiquæ ſed recentes conuenientiores, ſi non multum timetur oppilatio & ſtomachi debilitas, quæ ſint decoctæ in brodio alterato, vt ſupra.

Rauioli. Rubrica. 14.

LVNELLI vel rauioli ex herbetis frigidis iam dictis, ex caſeo recenti, albumine ouorum, paſſulis, pulpis perdicum, pullorum, aut aliarum carnium tēperatarū, & poſſent fieri ſine coopertorio paſtiliaco in forma gnochetorum, aut alio nomine graſſorum addito modico panis.

Carnes. Rubrica. 15.

CARNES vt dictum eſt non ſic competerent, quia tamen vt patet & propter parentes clamantes, & magis ꝓpter conſuetam & innatam hominum ingluuiem, & guloſitatē oportet adminiſtrare, Carnes cōuenientes ſunt omnes temperatæ, aut frigidæ, de quibus ſupra. ſed ſemꝑ totius virtutē & ſtomachi conſiderare oportet. Eligantur elixæ vt ſupra. Conuenit geladorcium, vt patet, pedes vitulorum in aceto, vt ſupra.

Torta. Rubrica. 16.

ITEM poteſt fieri artocrea ſiue torta, vt verbi gratiā ex pullis, perdice, aut alia carne temperata, cum agreſto, aut vino granatorum, albumine ouorum, amygdalis, paſ B ſulis, vt ſupra. ℞. perdicē vnam prius elixatam, aut pullum vnum diuidatur in fruſta notabilis quātitatis ſm ꝙ cōmuniter fit. deinde facto folio paſtiliceo, vt fit ex ipſo cooperiatur fundus ſartaginis. Quo facto accipiant̄ herbæ, vt portulaca, endiuia, lactuca aut alia frigida, vt ſupra, & minutim incidant̄, & ex eis folium paſtitiū cooperiatur, ſuper quo ponant̄ paſſulę, & amygdalæ minutim inciſæ ad libitū. deinde ſuperponant̄ & extendātur ordinate fruſta carnea. ſuꝑ quæ iterū ſuperponant̄ paſſulæ & amygdalę inciſę, & deinde ſuperponant̄ herbæ vt prius factum eſt. Vltimo addat̄ ſapor, vt. ℞. brodij in quo elixata eſt perdix, aut pullus quantum videt̄ neceſſariū, & in eo infundatur agreſtum, aut vinum granatorū, ita vt totum reddat̄ acre acredine teporoſa. deinde accipiantur albumina ouorum tria, aut quatuor ſm ꝙ videt̄ expedire, & totum agitetur adinuicem fortiter, & fiat eorū bona cōmiſtio. Vltimo addant̄ ſpecies. ℞. pulueris coriandrorum pręparatorū partes duas, florum lambruſcę par C tem. i. cinnamomi partem. ſ. & oīa ſic adinuicem agitata fundantur ſuper dictas carnes. Vltimo ponit̄ aliud foliū paſtiliceū ſubtile valde, & ſuperponitur tegula calida, et decoquitur. Quidam enim ſuperponūt in tali caſu oſbus ſeruatis folium paſtiliceū, & vocant illud non artocreā, ſed cupetum, & fiat ſi eſt neceſſarium cū oleo crudo, ſiue omphacino. Et poteſt fieri artocrea ex herbis frigidis prius elixatis, deinde piſtatis minutim, vt cōiter fit addito caſeo recenti, lacte acetoſo cū modico panis gratuſati, albumine ouorum, ſpeciebus, vt ſupra paſſulis &c. & in ſartagine ponatur oleum omphacinū ne cōburatur &c. Hæc etiam conueniunt in ſanguinea.

Piſces. Rubrica. 17.

PISCES conueniunt de aquis dulcibus laudati, vt trutæ, temali, lucij & huiuſmodi, cum ſaporibus, vt cum aceto acreſto, & ſpeciebus de quibus in artocrea.

Lac. Rubrica. 18.

DE LACTE caſeo, ouis, dicendum eſt, vt in de ſan- D guineis.

Oleum. Rubrica. 19.

DE OLEO dicendū ꝙ cōpetere poteſt omphacinū, ſed ſi inde timeat̄ eius īflāmabilitas, det̄ ī modica ꝗtitate.

Salatucium. Rubrica. 20.

SALATVCIVM eſt lactuca, portulaca &c. vt ſupra & tu conſidera.

Sapor. Rubrica. 21.

SAPOR ex agreſto, & vino granatorum, & vino, vel ſucco berberis, & aceto ſolo. Itē ſapor, vt ſupra ex ſucco myrti, & aliorum fructuum vt ſupra. poteſt nanq; multipliciter variari, vt patet conſideranti. Fiat enim etiam ſine pane infuſo ſi timetur, eſt enim vtroq; modo guſtui delectabilis. & tu conſidera.

Fructus. Rubrica. 22.

FRVCTVS omnis prius dictus eſt conueniens. No- A tandum tamē ꝙ perſica ſicca etiam conuenirent, ſed quia dura ad digerendū, & ipſa ſicca ſpecialiter, hinc &c. Ipſa tamen poſſunt per os ſic maſticata duci, & poſtea expui. ipſa multum os ſtomachi confortant, & ſecurius accipiūtur ꝗ̄ humida. & tu conſidera.

Potus. Rubrica. 23.

POTVS conueniens eſt aqua veri frigoris ſi non obſtat aliqua ex cōditionibus poſitis ab Auic. prima quarti de cura putridarum in generali, vt ꝙ ſtomachus ſit debilis, aut frigidus, & ſimiliter hepar ſit debile, & frigidum, apoſtema in viſceribus, dolor viſcerum, complexio pauci ſan. caliditas eius innata debilis, non conſuetus potādi. Et ſimiliter conueniunt potus alij omnes poſiti ſupra. Itē ſyr. acetoſus ſimplex in quo ſit parum zucchari cū aqua ſimplici decocta & non hordeata. propter quod legatur Auic. prima quarti de aqua hordei. Itē oxyzacara, iulep viol. iulep roſ. cōmiſcēdo ſemper cū aqua ſimplici decocta. Item cōpetūt lac acetoſum de quo ſupra cap. de lacte: B exponitur modus acetoſandi. Item vinū paucifferum vt ſupra lymphatum &c. inſpiciendo ſemper virtutē & conſuetudinem. Poſtremo ſciendū ꝙ ea quæ poſita ſunt hic de ægritudine cholerica debent iungi cum his, quæ dictæ ſunt ſupra de ſanguinea: & habebitur ad plenū noticia eorum, quæ quæri debent in his ægritudinibus. Vnde ꝑſpicax practicus faciet, & componet varia cibaria varios ſapores ſaluti hominum maxime conferentia. nam ad hoc debet medicus maxime conari cum ſuper cibos cōſuetos infirmi hodie multum nauſeēt, & nedum ſuper cibos, ſed etiam ſuper nomina ciborum ſicut ſuper nomina medicinarum vt patet experimentantibus.

Medicꝰ circa cibos q̄d debeat conari.

De cibis compoſitis, & potibus in ægritudine phlegmatica valentibus, cuius rubricæ ſunt. xxvi. *Cap. VIII.*

Intentio auctoris. Rubrica. 1.

C VNde phlegmatis ſpecies ſunt plures, prima primi de humoribus. et prima quarti de fe. phlegmatica. & adinuicem diuerſificantur. & ideo in diuerſis diuerſa cōpetunt cibaria, ſed quia hic locutus ſum de humoribus ipſis, vt eorum naturalem complexionem ſeruant; hinc de cibis compoſitis loquor, vt ſunt phlegmatici, aut materię phlegmaticæ, vt eſt frigidum & humidū conuenientes ad ſenſum datum, & præternaturaliter fuerit alteratiuus. de cibis vero aliarum ſpecierū, phlegmatis, vt eſt ſalſum, acetoſum &c. dicetur in ca. proprio, in quo declarabitur modus cōponendi cibaria diuerſa in diuerſis humorum ſpeciebus tam de phlegmate ꝗ̄ cholera.

IN AEGRITVDINE itaq; phlegmatica ex phlegmate naturali cōpetunt panata in brodio pulli, aut aliarum carniū tēperatarum, aut à tēperamento modicū diſtantiū ſine aliqua alteratione niſi timeret̄ inflāmatio, in quo caſu poteſt alterari brodiū vt patet ſed longe minus. Vnde D notandū in pręcedētibus, qa intentio cauſæ, ſiue intentio habita ad materiā non diuerſificabat̄ ab intentione malæ cōplexionis. nam & mala complexio ipſa & materia ſunt calida dicebat, repetēdo ꝙ inflāmatio aduertenda erat. in caſu aūt præſenti intentio ad materiā eſt in exhibendo calida, licet intentio ad malā cōplexionem ſit in exhibendo frigida. & ideo licet brodium & huiuſmodi, quæ caliditate participant rōne materiæ ſunt conuenientia, tm̄ quia intentio ad malam cōplexionem eſt contraria, oportet medicum brodia & huiuſmodi calida, quæ etiā vnctuoſitate faciliter inflammabili participant aliqualiter alterare. minus vero ꝗ̄ in pręcedentibus. nā in pręcedentibus ambæ intentiones extinctionem expectabant.

Panata. Rubrica. 2.

PANATA ex brodio pulli cum ouo agitato, vt ſupra cum &c. conuenit & præcipue vbi eſt virtutis debilitas. Similiter cum aqua ſimplici, oui cum albumine, & mo-

dico panis de qua ſupra panata in brodio caponis & galli-
næ moderentur omnia vt ſupra. Conuenit & maxime cū ſeminibus frigidis communibus, ſecurius dari poterit. in hac ægritudine ponatur cum lacte amygdalæ.

Ptiſana. Rubrica. 3.

CONVENIT ptiſana hordei ex decoctione gallinæ, vel caponis confecta cum aliquanto zucchari & modico cinnamomi ad tollendam primo viſcoſitatem cū zuccha ro, & oppilationem cum cinnamomo de eo modicum po nendo, quia timetur mala complexio calida. credo tamē ꝙ ratione proprietatis, & conuenientiæ maioris frumen ti ad hominem ptiſana frumentacea poſſet cōuenientius dari moderando, tamen ſi tibi videtur, vt ſupra. & tu hęc bene conſidera.

Contuſum. Rubrica. 4.

CONVENIT contuſum ſiue piſtatū ex carnibus con uenientibus ægritudini frigidæ, quæ ſunt temperatæ, aut ad calidum declinantes de quibus ſupra. Pro quibus & ſequentibus aduertendum ne in ſermonem prolonger, ꝙ ſemper dictas carnes, & dicendas ſeu nominandas debet ſemper medicus conſiderare nocumentum ex parte alio rum. vt verbi. g. dato ꝙ conueniant ex parte qualitatum primarū, vt qa ſint calidæ, aut temperatę, tamen ex parte ſubſtantiæ nō conueniunt, quia groſſæ, difficilis digeſtio nis, oppilatiuę. Conſiderandum vlterius ꝙ iſte eſt cibus multum nutritiuus, vt ſupra, quo cōmuniter vtūtur me dici, qui magis eſt conueniens in ægritudinibus frigidis ꝗ calidis. nam ęgritudines frigidæ cōmuniter ſunt longę, vel ſaltem reſpectu cal. & ideo ne infirmus deficiat in via debet medicus replere marſupium eius &c. modus conſi ciendi dictus eſt ſupra. & tu ibi recurras.

Frigidæ ęgritudines vt plurimū longę.

Brodium. Rubrica. 5.

BRODIVM non conſumatū, neq; vnctuoſum multū ex decoctione carnium tēperatarum, & calidarum cōue nientium eſt in ęgritudine phlegmatica cōueniens. patet ex dictis ſupra tertia de cananiſper. confert ſaltem in via nutrimenti, ac etiam aliquando erit contrarius. cauſę aūt malæ complexiom &c. vt ſupra graduatur dicitur nō vn ctuoſum: quia propter illud redditur inflammabile. Vbi notandum ꝙ iſte eſt modus facilis ad remouēdum brodij vnctuoſitatem, nam cum decoctum eſt brodium remo ueatur ab igne, & dimittaſ tepefieri, & tunc natabit pin guedo in ſupficie quā cū cocleari faciliter remouebis.

Brodetum. Rubrica. 6.

DICTVM eſt ꝙ brodetum abſolute in ęgritudine ca. non conuenit, quia timetur eius augmentum, & ex cōſe quenti in phlegmatica vbi eſt mala cōplexio ca. timebiſ eius augmētū, quare nec in ipſa cōueniet. Si tñ vellemus poſſemus ordinare brodetū etiā cōueniens. vt verbi gra tia ex decoctione caponis cū vino granatorū, & ouo agi tato vt ſupra addito puluere coriandrorum, cinnamomi ana. & pręcipue dabitur vbi eſt virtutis debilitas. Brode tum tñ, de quo ſupra eſt res multū nutriens & impingua tiua. & ideo dominę quę pinguedinē quęrūt, vt pulchrio res reddanſ ipſum pr̨ç alijs cibis diligunt. & hæc eſt vna ex cauſis principalibus quare dominæ Furlanę ſunt ſm plurimum pingues, qm̄ eo multum vtuntur, & ſępe.

Brodetum mulierib. accommo dum.

Herbæ. Rubrica. 7.

HERBETAE in hac ægritudine cōuenientes ſunt fę niculus, petroſ. borago, caulis, blitones, mentha, ſaluia, & rutha. Vnde ex his decoctis in brodio carniū tēperata rum, aut ad frigidum vel calidum parūper declinātium, poteſt fieri fęrculum cōueniens. nam primo ex ipſis dua bus vel tribus vel aliter tm̄ in ſcindendo minutim, vt cō muniter fit aliquādo ponendo de eis in parua quātitate, vt brodium ſaporem tm̄ capiat. Vbi aduertendum ꝙ fo lia cōmuniter ab ęgris male digeruntur. & ideo pręcipiat medicus ꝙ pauca folia aut nulla accipiat, non. n. poteſt ea bene maſticare. Item caules decocti cum oleo omphaci no cum modico ſalis in aqua veri frigoris, aut in brodio pulli conueniunt. Item poſſunt adinuicem miſceri cū fri-

E gidis dictis, vt accipiēdo blites, folia fœniculi, boraginis, adinuicem piſtatæ, & ex ipſis piſtatis cum brodio pulli, aut vituli &c. alterando plus, & minus. vt videtur diſcre to medico.

Item ex radicibus petroſ. prius bullitis, & quaſi deco ctis. deinde minutim & valde minutim inciſis cum pau co panis gratuſati & ouo alterato, vt ſupra, fit fęrculū cō ueniens & delectabile. Videat tamē medicus vt ſupra ne nocumentum ſequatur. hoc dico propter edaces dentes, quia eſt apertiuus cibus, & caſeus eſt oppilatiuus circa quem vellet militare graue digeſtionis. & tu conſidera. Vnde medicorum non deficiat exſenſatio multa circa ægros. & ſpero cum ſatis conuenienti diſcretione cū hoc cibo in appetitum reſuſcitabunt Dei auxilio.

Lens. Rubrica. 8.

LENS vero non videtur competere in hac ægritudi ne, tamen ſi tandem eſt appetitus ad eam excorticetur, & decoquatur cum his quæ remouent nocumentum eius, vt ſupra ca. proprio.

F Vbi notandum ꝙ ægritudines frigidæ ſunt cōmuniter longę. & ideo oportet medicū ſtudere, vt aliqñ appetitui complaceat, vt excitetur & conſeruet. nam & ſi res, quæ conceditur non ſit ex toto conueniens, tamen quia virtus illam maximo cum deſiderio amplectutur, malitiam cor rigit, & maius ſequitur iuuamentum, iuxta illud Senis, Parum deterior &c. qui canon eſt multū conſiderādus. Poteſt dari brodium carnium cōuenientium, de quibus ſupra, in quibus decoctæ ſint rapæ cum modis & ordine vt ſupra de rapis. ſubſtantia vero eius quātum conueniat apparet ex his quę ſcripta ſunt capitulo proprio. comeda tur parum de eis memoresq; ſumus canonis antepoſiti. et tu conſidera.

Canon.

Far. Rubrica. 9.

DARI poteſt far cū brodio pulli, faſiani, perdicis &c. cū lacte amygdalarum etiam &c. & tu hæc conſidera.

Panicum. Rubrica. 10.

G PANICVM excorticatum cum brodio gallinæ, capo nis &c. cum lacte amygda. hæc tñ omnia moderāda ſunt nec frequentanda, ſed raro in modica etiam quantitate exhibenda, vt virtuti appetēti ſatisfiat, iuxta canonē &c. etiam frigiditas & ſiccitas panici ex caliditate & humidi tate gallinæ, caponis &c. æquabitur.

Cicer. Rubrica. 11.

CICER RVBEVS conuenit in hac ægritudine ſaltē brodium eius in quo decoctæ ſint carnes temperatæ, aut parumper ca. conuenientes. Si tamen foret fortis inflāma tio, ita vt timeatur caliditas ciceris, fiat decoctio cū endi uia, aut lactuca &c. ꝙ ſi non fuerit inflāmatio fortis, & apertio viarū vrinaliū amplius quæratur, decoquant cū cicere radices fœniculi, aut petroſellini. & tu cōſidera.

Riſum. Rubrica. 12.

RISVM præparatum vt ſupra proprio ca. & ſi eius corrigantur nocumenta, tamen cū difficile ſit digeſtioni, non exhibeatur niſi virtus ad digerendum fuerit fortis.

H quo caſu de eo cum lacte amygdalarū dari poterit ponen do modicū de ſubſtantia eius. & ſi etiam cū brodio pulli, aut caponis, aut faſiani coctū. & tu hic bene conſidera.

Lac. Rubrica. 13.

LAC CASEVS non conueniunt, & maxime lac non acetoſum.

Oua. Rubrica. 14.

OVA VERO ſorbilia prius alterata ꝑ infuſionē eorū in aqua roſ. aut vioſ. aut veri frigoris &c. dari poſſunt.

Oleum. Rubrica. 15.

OLEVM vero conuenientius eſt in hac ęgritudine ꝗ in alia, ita ꝙ cōcedi poteſt etiam oleum oliuę cōueniēter maturæ, eius tñ inflāmatio bene conſideretur, vt ſupra.

Carnes. Rubrica. 16.

CARNES vero conuenientes ſunt carnes temperatę, & etiam ad calidum, aut ad calidum & ſiccum declinantes vt leporinæ, laudæ &c. Semper tamen adhibenda eſt ad-

uertentia

uenientia ad malam complexionem. & ideo hæc dicta, & ſequentia diſcretione moderent, & conuenientiores ſunt aſſatæ ſi cætera conſentiunt.

Piſces. Rubrica. 17.

PISCES non conueniunt ſaltē de aquis dulcibus, de marinis vero concedi poſſunt, & præcipue de cōmendatis, vt ſunt triglię, aureę, arbores, anguillulæ &c. ſpecialiter cum ſalſamento ex folijs petroſellini, & zinzibere, pauco aceto confectis.

Gelaticium. Rubrica. 18.

GELADORCIUM ex carnibus conuenientibus factum cum aceto & vino non vinoſo, & ſpeciebus hic ordinatis addito pauco croci. Species aut aromata. ℞. cinnamomi. ʒ. i. pul. coriandrorum præparatorum, florum lambruſcæ, ana. ʒ. i. ſ. corallorum rubeorum. ʒ. ij. zinzib. ʒ. i. garyophyllorum. ʒ. ſ. & tu conſidera.

Salſamentum. Rubrica. 19.

DE SALCIDIO etiam hoc loco dari poteſt, vt oliuę ſalitę, & cum moderamine vt cætera. & ſalcidium ex folijs ſaluiæ, lactucæ ana, cum modico aceti & modico zinzibere. Item piſtetur allium in mortario ligneo, deinde abijciatur totum, deinde accipiatur medulla panis infuſi in aqua, & ponatur in dicto mortario ligneo cū quantitate ſufficiente amygdalarum mundatarum, & totū piſtetur adinuicem, demum diſtēperetur cū brodio pulli, fit ſic alliata guſtui delectabilis. de qua dari poteſt cū carnibus intingendo parumper carnes in ea ad inuitandū & conſeruandum appetitum, vel diſtēperetur cū aqua roſ. vino granatorum vel agreſto ſi timetur inflāmatio.

Alliata q̃ optima.

Sapor. Rubrica. 20.

ITEM SAPOR myrtinus. ℞. ſucci myrti, panis prius infuſi in aqua ro. amygdalarum mundatarum, piſtentur piſtanda & oīa ſimul miſceantur, deinde cum vino granato dulcorato diſtemperetur & aromatizetur ex his. ℞. garyophyllorum, cinnamomi, ana. ʒ. ſ. pul. coriandrorum præparatorum, lambruſcę, corallorum rub. ana. ℈. i. Item ex ſuccis alijs, vt patet de calidis. & tu ſpeculare, qui in huiuſmodi ſaporibus delectaris. hæc &c.

Salata. Rubrica. 21.

ITEM SALATA ex herbis, vt ex boragine, ſaluia, mentha, erucho, addita lactuca, decoctis vel bullitis cum aceto paſſulatu, vt ponēdo. ʒ. i. in lib. i. aceti faciendo bullire vſq; ad conſumptionem quartæ partis, deinde coletur, & fiat fortis expreſſio, & vſui reſeruetur. Et cappares conditi cum aceto etiam paſſulato, ſed bulliāt cappares. quod dico, quia aliqui eos præparant ſolum ſuper eos fundendo aquam feruētem. & ſic præparati non ſunt ita digeſtibiles. conſidera.

Cappares coquēdi.

Rauioli. Rubrica. 22.

RAVIOLI fieri poſſunt ex folijs petroſellini, ſaluia, mētha, fœniculo &c. Cum caſeo modico & vitellis ouorum, ſi adeſt virtutis debilitas. ſi non ex albumine cū carne perdicum pullarum caponum &c. cum paſſulis & ſpeciebus, de quibus in ſapore myrtino addito modico panis. Et fiet hoc modo ſine teſta paſticea decoquendo in brodio bulliente ſicut fit de graſionibus, aut ſm modum noſtrum de gnochetis. Et ſm hunc modum proportionabiliter ex rebus frigidis poſſunt fieri competētes in cauſa calida. & tu conſidera.

Torta. Rubrica. 23.

ARTOCREA fiat ex folijs petroſellini, ſaluiæ, lactucæ, endiuiæ, lacte acetoſo, albumine ouorum, caſeo recēti parum ſalito, paſſulis, & modico panis. hæc omnia ſic moderentur, vt graduētur totum ſm q; exigit ęgritudo, quæ eſt aut magis, aut minus frigida. Item poteſt fieri copetum, vt tenet de caſ. cholerica cum herbis huic ęgritudini conuenientibus. & agreſtum quod ponetur dulcoretur cum vino cocto & ponantur ſpecies, de quibus hic ante in ſapore myrtino.

Fructus. Rubrica. 24.

FRUCTUS conuenientes ſunt, ficus ſiccæ, pingues, A ſubtilium corticū ante cibum ſumptæ duæ vſq; ad tres. & prius digitis bene ducātur. tres vel quatuor auellanas ſiccas poteſt comedere. Item nucem vnam. Item phiſtici conueniunt, pineoli, amygdalæ, ſed prius infundantur in aqua calida, & parūper dimittanī, deinde extrahātur, & exiccentur, quod de pineolis & amygdalis intellige.

Vua. Rubrica. 25.

VVA MATVRA bene, quæ aliquibus diebus ſtetit ſuſpenſa. Item paſſula, dactyli &c. quæ dicta ſunt ſemper intelligantur moderate. & ſimiliter de ſequētibus. Ex frigidis fructibus vero non conueniunt, niſi qui aliquando piro cocto cum aniſo confecto vti poterint.

Potus. Rubrica. 26.

POTVS etiam varietur ſm ætates & cōplexiones, & conſuetudinem. Nam pueris conuenit aqua cocta cū zuccharo roſ. zuccharata, aut aqua hordei zuccharata cum zuccharo rubeo. Iuuenibus vero conſimiliter. Senibus primis poteſt dari vinum lymphatū, aut ex ſe debile, ſiue B pauciferū. Vltimis vero minus lymphatū. Calidis cōplexione plus de aqua. Frigidis vero minus, cōſimiliter multum aſſuetis tm̄ minus. Vnde ſis memor dicti Auic. allegati ſupra de peponibus. & ſit vinum album ſubtile declinans ad acre. Vnde Auic. de cura phlegmaticæ. Et vinum ſubtile confert eis, licet etiam aureliū conferat, albū tñ eſt eligibilius. Nec quiſq; miretur ſi de frigida fermonem prolongauerim, qm̄ vtplurimū ægritudines ex cauſa frigida proueniunt, & maxime prolongantur, ideo de eis proportionalis ſermo eſſe debuit amplior, in longitudine viq; copioſus debet hō eſſe ob pecuniam, ne in ea deficiat, iuxta ſententiam Haliabatis tertio practicę &c. vt ſupra. & ſic eſt finis huius capituli.

De cibis compoſitis, & potu in ægritudine melancholica valentibus, cuius rubricæ ſunt. xviij. Cap. IX.

C SCito q; melancholia diuerſificatur in cholericam, ſanguineam, phlegmaticā, melancholicam, ſm cuius diuerſitatem oportet & cibaria, & potus diuerſimode graduare. & de iſto in cañ. habetur infra. quo docebitur modus in his & ſimilibus tenendus. nunc autem exequar de ipſa vt ſupra.

Panata. Rubrica. 1.

PANATA ptiſana, contuſum, brodium conſummatum, non conſummatum, & brodetum. oīa hęc conferūt in hac ęgritudine, in nullo alio videnī differentiā habere niſi q; in phlegmatica debēt declinare ad latus ſiccitatis. & in melancholica ad latus humiditatis. Dictum eſt in nullo alio loquendo large intelligendo quo ad qualitates primas, licet in eis etiā dicatur interuenire differētia gradualis, cū phlegma ſit frigidius melācholia. & conſidera.

Phlegma frigidi⁹ melancholia.

Herbæ. Rubrica. 2.

BORAGO eſt herba maxime conueniens, quę poteſt præparari, vt ſupra, & cōuenīunt ſpinachiæ cū boragine. D Itē in pceſſu fœnicu. petroſel. cū lactucis, aut ſpinachijs, vt ponendo duas partes ſpinachiarum. Euitētur caules.

Rapæ. Rubrica. 3.

CONVENIVNT rapæ, vt patet in phlegmatica, & adhuc magis in iſta.

Far. Rubrica. 4.

CONVENIT far cum lacte amygdalarum, & etiam cum brodio pulli, ac aliarum carnium temperatarum.

Cicer. Rubrica. 5.

IN PROCESSV dari poſſet cicer rubeus, vbi cum eo decoquatur lactuca, aut ſpinachia, & maxime brodium eius, ſed non eſt eo multum vtendum.

Lac. Rubrica. 6.

LAC & caſeus ſaltem ſalitus, vel multum, vel mediocriter non conueniunt.

Oua. Rubrica. 7.

OVA ſorbilia alterata, vt patet conueniunt.

Oleum. Rubrica. 8.

OLEVM vero oliuę conuenienter maturum bene cõuenit, adminiſtretur in parua quãtitate, qa hercle timẽda eſt eius inflãmatio, propter malam cõplexionẽ calidam.

Carnes. Rubrica. 9.

CONVENIVNT carnes temperatæ, & ad caliditatẽ, & humiditatem declinantes, quæ verò ad ſiccum declinant, & melancholicum generant humorem, vt leporinę euitandæ ſunt niſi eſſent propinquę valde natiuitati, quæ merito ætatis eſſent humidæ. de quibus tñ in quantitate modica & raro ſumendum. Aduertendum tamen eſt ea non ſupra poſitus, vt vltra qualitates primas docetur cõuenientia, aut diſconuenientia ex parte ſubſtãtiæ &c. Et ex his conuenientiores ſunt elixæ aſſatis.

Piſces. Rubrica. 10.

EX PISCIBVS petrini commendati etiam ex aquis dulcibus, vt ſupra elixi, vel leuiter frixi conditi cũ ſucco pomorum dulcium, aut vino cocto cum modico agreſti & ſpeciebus de quibus in de phlegmatica ægritudine.

Gelaticium. Rubrica. 11.

FIAT Geladorcium ex vino paucifero, vt dictum eſt in de phlegmatica cum pauco aceto, additis ſpeciebus, vt ibi tam ex carnibus q̃ ex piſcibus. Et dictũ eſt cum pauco aceti. nam licet acetum ratione ſimilitudinis ſuæ complexionis ad melancholiam non videatur competere, tñ multa habet alia iuuamenta, propter quę in hac ægritudine competit. Meſ. in ſuo grabadin de ſyrupo acetoſo.

Salcidium. Rubrica. 12.

EX HERBIS dictis poteſt fieri ſalcidium cum aceto paſſulato, vt ſupra. verum ſalcidia, non ita videntur competere in hac quemadmodum in phlegmatica. Fiat etiã & petroſellino, ſpinachia, aut lactuca partibus ęqualibus cum aceto paſſulato, & etiã cum zuccharo dulcorato.

Sapor. Rubrica. 13.

EX AMYGDALIS, phiſticis, aut pineolis fiat ſapor hoc modo. ℞. amygdalas mũdas, panem infuſum prius in brodio pulli, modicum carnis. oĩa bene piſtenẽ per ſe, deinde adinuicem incorporenẽ. deinde cum vino granatorum, aut agreſto per zuccharum dulcoratũ diſtemperentur & fiat inde ſapor. conſimiliter de phiſticis, pineolis &c. Quod ſi magis humidũ voluerimus diſtẽperentur oĩa cum zuccharo, ſucco pomorum dulcium. primus tñ guſtui magis gratus. ſecundus vero videẽ conueniẽtior. Item ex ſucco pomorum dulcium cũ amygdalis tm̃, aut cum pineolis tm̃ addito modico panis. primus tñ nutribilior. vnde oportet eſſe attentus nutricator in hac ægritudine, quia quaſi ſemper eſt diuturna, vt prius bene dixi. Nutriendũ attente in melancholia.

Lunelli. Rubrica.

PRO LVNELLIS dicitur q̃ fiant ex herbis conuenientibus cum caſeo recenti non ſalito vitellis ouorum prius in aqua veri frigoris infuſorũ. paſſulis, & modico panis, ſiue paſta vt ſupra. Vt. ℞. boraginem, ſpinachias, aut lactucam ana. aut folia petroſellini, & lactucam ana. carnes conuenientes &c. caſeum recentem in modica quãtitate, & panem in modica quãtitate, vitellorum quorũ ad ſufficientiam. paſſulis &c. additis ſpeciebus de quibus ſupra in ſapore myrtino in de phlegmatica ægritudine.

Cupetum. Rubrica. 15.

CVPETVM poteſt fieri ex carnibus conueniẽtibus cum herbis valentibus in hac ægritudine, vt dulcorando agreſtum cum vino cocto, aut plurimo zuccharo ſuperponendo ſpecies de quibus in ſyrupis myrtinis, & cũ albedine, & vitello ouorum ſimul, & modus faciendi poſitus eſt ſupra de cholerica diſcraſia; & quia caſeus ſaltem ſale participans, & lac acetoſum, & non acetoſum ſit in ægritudine ſuſpecta hinc de artocrea alia q̃ de cupeto dicta, quod idem eſt ſuperſedeo. & tu conſidera.

Fructus. Rubrica. 16.

FRVCTVS conueniẽtes ſunt calidi & humidi, & etiã temperati. Vnde vua bene matura, quæ ſtetit etiam ſuſpẽſa vt ſupra. Morum dulce. Poma dulcia, apia, muſcata, da

E ctylina, & huiuſmodi, quæ dari debent cocta leuiter ſub prunis, vt coctionem reſolutis partibus aqueis remoueatur aptitudo ebullitionis & putredinis. Et ex frigidis cõueniunt pira decocta, & poma, ſed prius & poma & pira pungantur cũ cuſpide cultelli anteq̃ ponantur ſuper prunas vt liberius egrediatur eorum humiditas. Quidam tñ aſſant ea in paſta, vt Auic. ſecundo cañ. capitulo de pomis. & tu conſidera. Item cõueniunt pruna damaſcena, maxime exiſtente ſtypticitate naturæ. Item perſica exiccata & depilata infuſa in vino granatorum muzorum. Pira vt decoquátur.

Aqua. Rubrica. 17.

CONVENIT aqua zuccharata cũ zuccharo rubeo, aut aqua hordei cum zuccharo rubeo zuccharata. Et credo q̃ aqua mellis hoc in caſu cõpeteret, ita vt ſit proportio aquæ ad mel decupla.

Vinum Rubrica. 18.

VINVM competit pauciferũ non ſtypticum, aut ponticum, poteſt tñ ad acre declinare, ſed magis laudo vinũ

F album, quod ſit carens acredine, & ad dulce, vel ſaltem ad medium ſaporem declinans. q̃ ſi fuerit vinum potens lymphetur, & in exhibitione vini conſideretur conſuetudo vt ſupra. Vnde audi Marſiliũ Patauum de cura quartanę. Et ſi montano vti ſolitus fuerit patiens lymphetur bene cũ aqua cocta ſimplici fluuiali, aut aqua hordei, aut aqua zuccharata pauci zucchari. Et noteẽ canon hic de potu, & potus non detur multum actu frigidus. Regula.

De cibis compoſitis in ægritudinibus compoſitis valentibus, cuius rubrica eſt vna. Cap. X.

MEmores eſſe debemus canonis poſiti ſupra primo tractatu, & primo capitulo circa finem. per quem docemur cognoſcere dominium humoris ſupra alium humorem qñ in eadem ægritudine ſunt humores diuerſi coniuncti. Nam ex illo colligiẽ modus proportionabilis tenendus in cõfectione ciborũ cõpoſitorum. Nã

G ſicut humor ſupra humorẽ dominatur, ita & res conuenientes illi humori debẽt in cõpoſito dominari ſupra res correſpondentes humori ſuo dominanti. Velle nanq; particulariter de ipſis oĩbus ſcribere eſt ſicut ꝓcedere in infinitum, ꝓpter multiplices ac varias, & vt ita dicam, quaſi infinitas humorũ adinuicẽ coniunctiões. Satis enim apertus videtur eſſe volenti ad hoc faciliter ſpeculi modus de conficiendis cibis cõpoſitis in ęgritudinibus compoſitis.

Poſtremo ſciendum q̃ licet quæ dicta ſunt principaliter ſint poſita ꝓpter ęgritudines materiales, tñ ex ipſis habetur doctrina, & facile de ęgritudinibus Imaterialibus. Speculetur itaq; practicus in occurrentibus ſibi ex via data qua faciliter cõponet. Vltimo inſcribã vnum reſtauratiuum quod habet vim cibi & ponam ipſum temperatum, vt poſſit quiſq; eum faciliter à temperamento remouere, ſm rei exiſtentiam. reſtauratiuum eſt hoc. ℞.

H *De quibuſdam declarationibus cum ſuis exẽplis quorundam attributorum cibis ipſis ſimplicibus, & compoſitis, prouenientium à uirtutibus ſecundis ipſorum, et partim à primis. ex quarum notitia medicus iuuenis in actu practico non paruam adipiſcetur vtilitatem; vt verbi gratia, quid dicitur facile & quid tarde digeſtibile, quia à ſtomacho cito exeunt, & qui ventoſi & huiuſmodi, ut infra, cuius rubricæ ſunt. xiij.* Cap. XI.

De cibis citæ digeſtionis. Rub. I.

CIbi autem digeſtibiles ſunt, qui teneram habẽt ſubſtantiam, & faciliter ad diſſoluendum, vt ſunt hæc, Pulli, perdices, oua, panis de ſimila bene coctus, & fermentatus. Piſces petroſi. Et in exemplis huiuſmodi nõ multiplico, quia in proprijs capitulis de ipſis facta eſt ſpecialis mentio, & præcipue quãtum ad hoc q̃ cibus eſt faciliter vel difficulter digeſtibilis.

De cibis

De cibis difficilis digeſtionis. Rub. 2.

TARDE DIGESTIBILES ſunt qui durã aut viſcoſam habent ſubſtãtiam & difficile diſſolubilẽ. Vt ſunt fabæ ſpecialiter cum cortice. Panis azimus. Citonia. Caules. Rapa. Lenticula. Faſeoli. Caſeus vetus. Inteſtina.

De cibis humores generantibus. Rub. 3.

BONOS HVMORES generant cibi temperati in cõplexione, & qui ſubſtantiam habent mediocrem, non tñ ita teneram, vt facile corrumpantur, neq; ita duram vt repugnent digeſtioni, vt ſunt, Panis bene fermẽtatus, & bene coctus. Granum fractum, ſimila, pthiſana, pineę, phiſtici, riſum, lactuca, borago, oua ſorbilia, piſces petroſi, piſces pelagi, lac caprinum mox mulctum, caro porcina ſylueſtris iuuenis, arietina vnius anni, hędulina, vitulina, hepar porci, pulli, perdices, faſiani, alæ gallinarum.

De cibis malos humores generantibus. Rub. 4.

MALOS HVMORES generantes, Sunt cibi diſtemperati in caliditate & ſiccitate, vt ſunt allium, porrum. In humiditate vt cucumeres, fungi. Vel in humiditate & frigiditate, vt poma non matura. Et cibi qui viſcoſam nimis habent ſubſtantiam, vt caro porcellina domeſtica, & infans, vt ſupra ꝓprio capitulo. Aut valde duram, vt bouina. Aut facile conuertibilem, vt chryſomilla, lenticula, milium, faſeoli, pira immatura, charubię recentes, nuces, auellana, panis non bene fermentatus, non bene coctus. Faba. Cucurbita, rapa, baucia, blitis. Caules, cæpæ, caro pomi citri, mel in calidis corporibus. Raphanus, perſica, citonia, meſpilla, dactylus, cappares, caro agnellina, leporina, cerebrum. Piſces aquarum ſtantium, & turbidarũ, anates, turtures, grues, pauones, paſſeres. Inteſtina, ſtomachus, caſeus ſalitus, pulli columborum.

De cibis facile corruptibilibus. Rub. 5.

FACILE corruptibiles ſunt, q nimis humidi, & ſubtilis ſunt ſubſtantiæ velociter ex ſtomacho egredientes, vt ſunt hæc, Melones, caro pinguis, lac, cerebrum, medulla ſpinalis, medulla omnium oſsium, vua matura, ficus, mora celſi, citonia, perſica, pinguedõ.

De cibis difficulter corruptibilibus. Rub. 6.

CIBI DIFFICVLTER corruptibiles ſunt q ſubſtãtiam habent durã & ſiccam, vt ſunt cancri, caro vaccina.

De cibis cito corpus exeuntibus. Rub, 7.

EXEVNT CITO à corpore ꝓpter leuitatẽ, & raritatem ſubſtantiæ. emolliunt enim villos ſtomachi, & lubricant indigeſta, interdũ exeunt propter ſui acumen, quia mordent ſtomachum, & inteſtina, vt ſunt hęc. Vua. Oua Attriplex. Spinachia. Mora celſi. Oliua condita. Caro pinguis.

De cibis tardæ corpus exeuntibus. Rub. 8.

TARDE exeuntes ſunt prædictis oppoſiti, vt pira imatura, glandes. Dactyli. Cucumeres. Fabæ, caro bouina, caro pinguis, ſplen.

De cibis inflatiuis. Rubrica. 9.

INFLATIVI ſunt cibi dulces, et grana indigeſtibilia, & cibi qui plus diſſoluũt quàm reſoluant cum inueniunt phlegma aggregatum in ſtomacho, vt ſunt. Caſtaneæ, vinum dulce, muſtum, rapa, faſeoli, lenticula, vua cum cortice comeſta, mel, porrum, raphanus, fabæ. Et alliũ quandoq;, vt quando comedit in modica quantitate, & ipſum pro tunc inueniens magnam phlegmatis quantitatem in ſtomacho plus diſſoluit q̃ reſoluat, & maxime ſæpe ex eius comeſtione occidit. & hæc conſidera.

De cibis extenuantibus. Rubrica. 10.

ET EXTENVANT valde quę caliditate non multa, ſed ſubtilitate multa participant. Vt Apium. Petroſelinum. Rutha. Anethum. Mel diſpumatum.

De cibis parum nutrientibus. Rubrica. 11.

CIBI PARVM nutrientes ſunt qui facile à membris diſſoluuntur, ex quibus liquidi & ſubtiles generantur humores, & qui acutas & nimium violentas habent qualitates, & duram valde ſubſtantiam, aut valde raram, vt ſunt mora celſi matura, pruna, mala granata, iuiubę, atri-

A plex, blitis, ſpinachia, allia, nares, guttur, aures, oliuæ, neſpilla, pulmo, ſtomachus, inteſtina, caſeus vetus.

De cibis multum nutrientibus. Rubrica. 12.

MVLTVM nutriens ſunt qui tẽperati exiſtentes multum morantur in membris, & ab eis difficile ſeparantur, vt ſunt triticum conditionatum vt ſupra. Et etiam cibi diſtemperati, & qui ex animalibus recipiuntur ſi bene digeruntur, vt caro bouina, riſum, caſtaneę, auellanæ, rapa, caſeus recens, oua vt ſupra, cancri, granũ fractum, & maxime in lacte coctum, caro porcina, hepar, teſticuli, lac caprinum. Omnes cibi dulces, qui groſſos gignũt humores, vt dactyli, muza, vuæ dulces, vinum dulce rubeum, & groſſum, & præcipue ſi bene digeritur, vinum dulce album.

De cibis impinguantibus. Rubrica. 13.

IMPINGVANT cibi qui bonum & laudabilem ſanguinem generant, aut moderate groſſum, & multum nutrientes. ad hoc tantum præcipua ſunt lac caprinum. Ri-

B ſum, triticum, ficus bene matura, vuæ bene maturæ dulces. Oua ſorbilia. Panis triticeus, & bene factus, carnes laudulæ oſsibus vicinæ, caro agnellina, vinum dulce, vt ſupra. Et hæc pauca tibi ſufficiant ad ſatisfactionem rubricæ. de qua ſupra.

TRACTATVS QVARTVS.

TRactatus quartus, in quo ponentur ſimplicia & compoſita cum ſuis virtutibus ſecundis, tertĳs & quartis. & in vniuerſali magis familiaria & vſualia, vt eſt neceſſe operationibus medicorum: De ipſis nanq; quo ad eorum virtutes primas in ſpeciali magis, & etiam tertias vel quartas in particularibus dicetur capitulis infra.

DE ATTRACTIVIS.

C Capitulum. Primum.

ATTRACTIVA neceſſe eſt eſſe calida in complexione & leuigatoria in ſubſtantia, vt ſui calore & ſubtilitate ſubſtãtiæ facilius penetret eorum virtus ad rem attrabibilem, ſiue exterius applicentur ad extrahendum lignum, ferrũ, vel humores infixos, ſiue interius. Vnde Auicen. ſecundo cañ. quarto capitulo. Attractiua vero eſt illa cuius proprietas eſt, vt moueat humiditatem ad locum cui obuiat; & illud eſt propter caliditatem & ſubtilitatem ſuam, vt caſtoreum. Quædam tamen dicuntur talia proprietate, vt magnes. de quibus oibus ſublimis philoſophus Auer. quinto colſ. de medicinarum natura attractiuarũ dixit. Et generaliter omnis attractio quomodocũq; fiat non fit

D niſi per calorem. Et exemplificando de primis. Serapinum. Aſſa fœtida. Maiorana. Apium. Pirethrum, Petroleum. Sulphur. Armoniacũ. Lilium. Ariſtolochia, diptamus, ciclamen. Et quædam dicuntur attractiua cum putrefactione, vt cancer piſtatus. Omne ſtercus viſtum, fermentum. Sanguiſugæ etiam attractiuæ ſunt. Attractiua à proprietate ſunt hæc. Vt magnes attrahit ferrum. Rhabarbarum choleram. Turbith phlegma vt infra, charabæ paleam, lacerta ranunculas, ſiue ranas paruas, quæ ſuper arbores inueniuntur, ſpinam, ſiue feſtucam, & ſimiliter iam alia.

Attractio nō fit niſi ꝑ calorem.

De aperitiuis. *Cap. II.*

APeritiua eſt cuius eſt proprietas, vt moueat materiam exiſtentem inter concauitates meatuum ad exteriora, vt remanere faciant concauitatem meatuum apertam. Aperiunt ita attractiua ſua caliditate &

ſubtilitate

ſubtilitate ſubtiliando, vel attenuando humorem, vt petroſellinus. Abſterſiua, lauatiua, inciſiua, incidēdo humores groſſos, mundificatiua mundificando ſorditiem vulnerum. Item aperitiuorum quędam aperiunt vias intus & extra, vt quę viſcoſitatem, & amaritudinem habēt vt amygdalæ amaræ. Quædam tantum intus aperiunt propter amplitudinem interiorum viarum. non autem exterius propter viarum anguſtiam, ſicut ea quæ ponticitatē habent annexam, vt abſinthium. Scito ꝙ omne acutum eſt aperitiuum, & omne amarum ſubtile, & omne liquidum eſt aperitiuum cum ad caliditatē declinat, & omnę ſubtile acetoſum eſt aperitiuum. Poſtremo ſciendum ꝙ horum quædam habent vim aperitiuam fortem, & hæc valent ad fortem oppilationem ſplenis, vt ſcolopendria. Quædam debilioris ſunt virtutis, & hæc valent in debilibus oppilationibus, vt eſt ſemen vrticæ. Sunt itaꝗ hęc acorus, anethum, abrotanū, carthamus, cappares, cicer, cinnamomum, endiuia, eruca, maiorana, matricaria, porrum, ſparagus, vrtica, bethonica, butyrum, chamomilla, funiculus, gummi albotin, camedreos, camepitheos, lupinus, mel, oleum anethi, praſsiū, hypericon, ireos. Et hæc ſunt etiam diſgregatiua.

De oppilatiuis. *Cap. III.*

OPpilatiua ſunt quæ retinentur propter ſui ſpiſsitudinem & ſiccitatem, aut propter ſuam cōglutinationem in tranſitu. quapropter faciunt venire in eo oppilationē. Et ſunt cibi groſsi, terreſtres aut viſcoſos generantes humores. Et ſunt hęc. Panis azimus. Oleū dulce, vinum dulce groſſum, lac, caſeus, caro porci, rapa, granum fractum, dactylus, pinguedo omnis carens acuitate, cutis, ficus humida, aquæ valde frigidæ, tri.

De conſtrictiuis. *Cap. IIII*

COnſtrictiua ſunt quę faciūt venire in partibus mēbri motum currentis ad aggregationem, vt inſpiſſentur in ſuo ſitu & oppilētur meatus. Et talia ſunt frigida à ſubſtantia. ſua enim frigiditate partes coadunāt, & ſua groſsitudine penetrare prohibētur, vt galla. Et horum quædam ſunt conſtrictiua ventris, quæ præcipue valent in cōſtrictione ſanguinis vndecunꝗ fluat. Et ſunt corallus, bolus armenus, terra ſigillata, hypocyſtidos, hyacintus, ematites, plantago, gummi arabici, atramentum vſtum, mumia, virga paſtoris, ſtercus aſininum, pili leporis vſti, gypſum, karabę, poma cypreſsi, achacia, myrtus, galla, ſumach, ſuccus ſalicis, dragaganthon. Balauſtia, alumen, thucia, portulaca, antimonium. Et ex conſtringentibus ſunt quædam quæ conſolidando & carnem generando conſtringunt, vt ſunt thus, ariſtolochia &c. de quibus infra. Ex conſtringentibus ſunt hæc. Citonia, cornę ſeu cornula, ſorba, mora celſi, coagulum leporis, caſeus antiquus, amylum, rizum, maſtyx, plantago, pira immatura, neſpilla, lac coctum, milium, glans, faba, roſa, dragaganthum, gummi arabicum. Et breuiter aggregādo hæc omnia ſimul ſunt conſtringentia fluxum ſanguinem ventris.

De mollificatiuis. *Cap. V.*

MOllificatiua ſunt quæ ponunt eſſentiam mēbrorū habentium ſpiſſos poros leuiorem caliditate, & humiditate ſua. & accidit vt ex hoc pori fiant latiores, & expulſio ſuperfluitatum, quæ in eis continentur facilior, ſicut emplaſtrum de ſemine lini. Sunt enim talia quę neꝗ fortiter exiccant, qa ſi vehemēter calefacerēt potius indurarent, & ſimiliter ſi fortiter exiccarēt. Et ſunt hæc althęa, armoniacū, axungia, butyrū, fœnugręcū, ficus, gūmi arabici, malua, medulla oſsium, oleum cōe, & amurca eius, terebinthina, viſcus, violæ, adeps porci antiqua valde, bleta, chamomilla, cera, dialthęa Nico. liliꝭ radix & oleum, ladanum, maſtix, ſemen lini, ſepum, ſtercus bouis comedentis herbam, hyſſopus humida, & ſunt etiam relaxatiua.

E *De induratiuis.* *Cap. VI.*

INduratiua & ſunt quæ congelant membra, aut cōglutināt materiam, & ſunt frigida valde, aut frigida & ca. Et ſunt hæc. Pſillium, ſolathrum, ſemperuiuum, lenticula aquæ, hyoſcyamus, portulaca, myrtus, aqua frigida, accacil, auricula muris, plantago, hypericon.

De mundificatiuis, abſterſiuis, et lauatiuis. *Ca. VII.*

ABſtergunt & mundificant illa quæ mouent humiditates viſcoſas, et cōgelatas orificiꝭ pororū in ſuꝑficie mēbri, ita vt elōgent eas ab eo ſicut aqua mellis. Et horum operatio ꝑficitur, aut diſſoluendo, vt calamenthum, aut mundificādo, vt caſsiafiſtula, abrotanum, ariſtolochia, bleta, carthamus, centaurea, cinis, elleborus vterꝗ, eupatoriū, fabę decoctio, lac, liliꝭ flos & radix, plātago Meſ. aqua eius, parietaria, ſal armoniacū, ſtercus caprę, ſpongia, taſſus barbaſus, vernix, vrina, vrtica, zuc-
F charum roſa. aloe, attriplex, bethonica, butyrum, caulis, ciceris albi decoctio, cucumer aſininus, fęx vini vſti, fęx aceti, fici lac, folia, furfur, melonū ſemina, hordeū & aqua eius, pumex, ſapa, ſerpentaria, ſyrupus acetoſus de radicibus, terebinthina, hypericon, ireos, zuccharum.

De generantibus carnem. *Cap. VIII.*

GEnerant carnē illa quę vulneribus ꝑmutant ſanguinem ſupuenientē vulneri in carnē, propterea quia æquant cōplexionem eius, & coagulant ipſum cū exiccatiōe. Et talia ſunt quę mūdificant tēperate & ſine mordificatione, vt ſunt ariſtolochia, ireos, ceruſa, plumbum, allium, vt Serap. ſm Galenum, orobum, lithargyrium, myrrha, mel, aloe.

De corroſiuis. *Cap. IX.*

COrroſiua dicuntur quorū ꝓprietas eſt, vt cōſequa-
G tur ex eis vlceratio & reſolutio, quæ de ſubſtantia carnis minuat. Sicut flos ęris. Differunt ab vlceratiuis, & ab aduſtiuis, de qbus infra, in duobus. Primo in cōplexione. Secundo in modo ſubſtātię. In cōplexione qdem, quia corroſiua calida ſunt & ſicca cū caliditate ſubſtantiæ, & ideo ponunt ſuꝑ malam carnē, quę quia mollis, et humida eſt facile corroditur. Sed vlceratiua neceſſe eſt eſſe aliquantulū calidiora & ſicciora & ſubtiliora, quę cutē vlcerent, & carnē. Vſtiua vero ſunt calidiora valde, vt cito ꝑforent. Sunt. n. groſſę ſubſtantiæ, vt diutius morando carnē colliquēt ſicut ignis flāma, ſed ignis flamma magis inflāmat. Et ſunt hęc. Aqua cineris, ficus, calx viua, ęs vſtū, flos ęris, auripigmentū, arſenicū, elleborus, ſal armoū. ſal gēma, ziniar, ſal, ſpuma nitri, ſepię os, tartarū.

De vlcerantibus & excoriantibus. *Cap. X.*

VLcerantia & excoriantia ſunt, quæ conſumunt, & reſoluunt humiditates cōicantes inter partes cutis, & attrahunt materiā malam ad eā, ita vt ꝑueniat
H vlcus ſicut cantharides. Et ſunt hęc. Argentū ſublimatum, ariſtolochia, calamenthū, euphorbiū, fęx vini, lacticinia, porrum ſylueſtre, ſinapis, vitis alba, ſapo, vrtica, allium, apiū ſylueſtre, calcis aqua, chelodonia, cātharides, emplaſtrū Andromaci, Meſ. i antidotis, mezereon, ſqlla.

De aduſtiuis cauſticis. *Cad. XI.*

ADuſtiua cauſtica dicunt, quæ habent reſoluere illud ſubtile quod eſt in humoribus & mēbris, & faciunt remanere cinereitatē corꝑ, vt euphorbium, & talia cōiter ſunt groſſæ ſubſtantiæ, & ſcindunt corpus, & liquefaciunt, & deſtruunt quod inueniunt ſicut facit ignis, & inducunt ſæpe eſcharam ſicut fit à cauterio. Et ſunt hęc, allium tritum, piper nigrum, calx viua, ſynapis, arſenicum, calcanthos, chelidonia, naſturcium, pſilliꝭ medulla, tithymallus, vitriolum, argentum viuum, cinis fo-

horum

liorum fici, ſapo. apium, riſus, cantharides, cepæ, quilliticum, æs, lapis lazuli, ſal, ſtercus columbi, & talia ſunt cauſtica, etiam cum putrefactione.

De cicatrizantibus, et conſolidantibus. *Cap. XII.*

Cicatrizantia ſiue conſolidantia ſunt quæ exiccant, & inſpiſſant humiditatem ſtantē inter duas ſuperficies vulneris propinquas, ita vt conuertatur ad cōglutinationem & viſcoſitatem, & adhæret vna alteri. Sicut ſanguis draconis. Vel ſicut ſunt quę ſua virtute aggregant carnem, & reſtringunt, & augent, & ſiccāt in vlceribus, quæ ſunt in corpore quouſque faciunt eam mutari in cutem, quia cutis eſt caro indurata, & iſta ſunt ſtyptica, quæ ſine mordicatione deſiccant, quod ſi mordicatione pauca deſiccant ſufficiunt cicatricem inducere.

Et ſunt hæc. Antimonium, catimia, cornua cōbuſta, æs vſtum, lotum, gallæ, limaciæ combuſtæ, myrrha, plumbum vſtum, lithargyrum, aloe, balauſtia, calx abluta, ga non abluta nō faceret, diachylon Nicolai, granati, cortex ficus, pumex vſtus.

De conglutinantibus. *Cap. XIII.*

Ignis in re lubrica, conglutinatur.

Conglutinantia ſunt ſicca in quibus eſt humiditas pauca, viſcoſa, quę adhęret ſuper orificia, & oppilat ea, & tenet currentem. Omne enim currens lubricum cum in ipſo operatur ignis, fit conglutinatiuum, oppilatiuum, retentiuum. Et breuiter conglutinat viſcoſitatē, vel mundificando vlcera, & reparando carnem, vel conſtringendo labia diſtantia membrorum abinuicem ſolutorum. Et ſunt aloe. amylum, balauſtia, bolus armenus, caſtaneæ fructus, & folia, dragaganthum, ebulus, ematites, gypſum, myrrha, maſtix, millefolium, quercus, roſa, ſanguis draconis, ſarcocolla, thus, hypericon, ireos, antimoniū, aſpaltū, barba hirci, cortex thuris, cauda equina, cypreſſus, diachylon Nicolai, gūmi arab. gūmi ceraſorū, glans, lithargyrum, lutum ſigillatum, papyrus vſta, pix, plantago, plumbum vſtum, vnguentū ceraſeos, vnguentum baſilicon Meſue in antidotis.

De attenuatiuis, & ſubtiliantibus. *Cap. XIIII.*

Attenuant & diſſoluunt quæ ſuo calore & ſubtilitate ſubſtantiæ ſeparant partes rei in quam agūt ſuo calore, & ad naturam vaporis conuertunt, & præcipue in humano corpore. Et Auic. Subtiliatiua eſt cuius proprietas eſt, vt ponat eſſentiam humoris ſubtiliorem cum caliditate temperata ſicut hyſſopus, halaſce, & chamomilla. Et ſunt etiam hæc. Acetum, acorus, alliū, abrotanum, apium, artemiſia, cyminum, eupatorium, enula, fermentum, ficus, gallanga, origanum, porrum, pulegiū, paſtinaca, raphanus, ſerpillus, ſauina, zapharanus, vrtica, hypericon, hyſſopus, abſinthium, calamenthum, calamus aromaticus, camepitheos, centaurea, cepę, cinnamomum. & eſt vltimum in ſubtiliatione Auic. garyophylli, laurus, marubiū, maiorana, maluauiſcus, malua, mentha, meliſſa, roſmarinus rutha.

De incíſiuis. *Cap. XV.*

Inciſiua ſunt quæ ſubtilitate ſui penetrant, in illud quod eſt inter duas ſuperficies. ſ. humoris viſcoſi, & ſuperficiem in qua eſt inuiſcatus, & remouet ipſum ab ea, & propter hoc aduenit partibus eius ſuperficies diuerſæ operationis, propterea quod ſeparat eas, quare fit facilis expulſio earum, ſicut ſinapis, & oxymel. huiuſmodi enim ſunt omnia acetoſa, & præcipue acetum factum ex vino forti. Ipſum namque ſua ſubtilitate operatur in partes propinquas & remotas: cæteri vero liquores acetoſi cum tanta careāt ſubtilitate, ſolū in propinquas partes operantur. Et ſunt hæc, baurach, bethonica, capparus, cepæ, daucus, ficus, laurus, mel, petroſellinum, porum, roſmarinus, vitis alba,

A ba, acetum, abrotanum, been, camedreos, cyminum, eupatorium, nigella, nitrum, oxymel, rutha, ſyrupus acetoſus, ſquilla.

De rarefactiuis, reſolutiuis, diſſolutiuis: *Cap. XVI.*

Arefactiua, reſolutiua, & diſſolutiua, ſunt quæ ſua caliditate non ſuperflua poros cutis aperiunt, & ſui ſubtilitate ſubſtantiæ in eos penetrant, & in materiam groſſam ſubintrant. Et ſunt hæc, abſinthium, cepæ, althæa, abrotanum, vitriolum, roſmarinus, chamomilla, radix ſambuci, radix cucume. aſinini, coſtus, et multa ſuprapoſita.

De diaphoreticis & reſolutiuis. *Cap. XVII.*

Diaphoretica & reſolutiua ſunt quæ ſua calida virtute per poros apertos humores in fumum extēnuatos euaporare faciunt. Et ſunt hæc, aniſum, rutha, aſſa, galbanum, ſal, ficus ſiccę, maiorana, praſsium,
B ſauina, ariſtolochia, radix aſfodeli, radix cucumeris agreſtis, raphanus, rutha, pyrethrum, nitrum, bryonia, oleū vetus, ſemen vrticæ, menthaſtrum, mel, cepæ, raphanus, ſtercus, petroſellinum, abrotanum.

De repercuſsiuis. *Cap. XVIII.*

Est repercuſsiuum cuius proprietas eſt propter frigiditatem ſuam vt in membro faciat peruenire frigus & inſpiſſentur eo, & conſtringantur pori eius, & frangatur caliditas eius attractiua, & congeletur illud quod ad ipſum currit, & inſpiſſet ipſum, & prohibeat mēbrum à receptiōe ipſius ſicut ſolathrum in apoſtematibus. Et ſunt hæc, cymolea, roſa, galla, glādes, hyoſcyamus, achacia, plantago, myrtus, virga paſtoris, papauer, plūbum, memitæ, ſemperuiua, hypociſtidos, corallus, hepatica, vermicularis, portulaca.

C *De carminatiuis & ventoſitatem frangentibus.* *Cap. XIX*

Carminatiua & ventoſitatem frangentia ſunt, quæ faciunt eſſentiam ventoſitatis ſubtilem aereā propter caliditatem & exiccationem ſuam, quæ reſoluitur, & fugatur ab eo in quo retēta erat ſicut ſemen vrticæ. Et ſunt hęc, acorus, allium, anethum, aniſum, aromaticum, garyophyllatum. Meſ. Electarium de baccis lauri, fœniculus, furfur frumenti, maratrum. mytridatum, nigella, nux muſcata, origanum, panicum calidum appoſitum, piper, raphanus, roſmarinus, theriaca magna, zuccharum, cyminum, cinnamomum, cyperi, diagalanga, diaciminum, Meſ. enula, galanga, iuniperus, ius galli decrepiti, leuiſticum, oleum laurinum, oleum ruthaceum, oleum anethinū, pilulæ de galanga. Serapio. xvij. antido, rutha, ſyrupus de praſsio, fricatio, zinziber conditum.

De digeſtiuis & maturatiuis. *Cap. XX.*

D Maturatiua ſunt quæ calefaciendo cum æqualitate acquirunt humorum digeſtionem. nam in eis eſt virtus contractiua retinens humorem vſquequo digeratur & non vt reſoluatur laborioſe, & ſeparetur humidum eius à ſicco ſicut facit aduſtio. Hanc vero æqualitatem expono proportionabilitatem. nam Serapio in ſermone de maturatiua inquit. Oportet vt medicina maturatiua ſit proportionalis calori naturali corporis, ita quod ſi calor naturalis corporis ſit amplior medicina quæ debetur illi. oportet quod ſit calor in illo maior quam in alio corpore, & oportet, quod ſit quantitas conditionis caliditatis ſuæ ſupra æqualitatem ſecundum quantitatem additionis caliditatis illius corporis ſuper corpus æquale. Et infert ſi poſsibile eſt, quod manus non ſeparetur ab applicatione continua mēbri, in quo eſt neceſſaria generatio ſaniei, vel aliquid aliud membrum applicaretur ei citius generaretur ſanies in eo quam alio modo. Vel ſic maturatiua dicuntur quę huiuſmodi acquirunt

acquirunt digeſtionem. Et talia ſunt in quibus eſt calor
temperamento caloris naturalis vicinus. Et loquendo de
Saniei ortus. his, quæ humorem perducunt in quibus eſt viſcoſitas po
ros claudęns, quæ tñ calorem naturalem confortant. Sa-
nies aũt fit non ſolum à calore accidentali vt reliqua quæ
putreſiunt, ſed à naturali & accidẽtali ſimul ideoq; ſanies
mẽbris radicalibus aſsimilatur. Et ſunt hæc, althęa, ane-
thum, cępę liliorum alborũ, chamomilla, caulis, cera, cin
namomũ, crocus, aqua tepida cum oleo embrocata, endi
uia, faba, fœnugręcum, ficus, frumentum, grana pini, lini
ſemen, oleum temperatę caliditatis linitum, paſſulæ, pix,
pinguedo, reſina, ſaluia, ſarcocolla, hyſſopus humida, me
lilotum, matricaria, ſordicies balnei, terebinthina.

De mordicatiuis. *Cap. XXI.*

MOrdicatiua ſunt in quibus eſt qualitas penetrati-
ua ſubtilis valde faciens prouenire in concauitate
ſeparationẽ plurimi numeri inordinati ſitus par-
uæ quantitatis, quare vnaquęq; earum nõ ſentitur ſingu
F lariter, ſed ſentitur totum quaſi dolor vnus, ſicut empla-
ſtrum de ſinapi cum aceto & acetum ipſum. Et ſunt, apiũ
raninum, allium, arſenicum, nitrum, porrum, raphanus,
ſal, ſinapis, cępę, fel, folia & lac ficus. Pini granum. et ideo
ponitur in infuſione aquæ calidæ.

De rubificatiuis. *Cap. XXII.*

RVbificatiua ſunt quæ calefaciunt mẽbrum cui ob-
uiant fortiter, & ita vt ad ipſum vehementi attra-
ctione ſanguinem trahant prouenientes ad eius ex
teriora, & rubefaciant ipſum. Et medicinæ rubificantes
efficiunt operationem cauterizatione propinquam. Et
ſunt hæc, allium, apium, arſenicum, calcanthum, calx, ci-
cuta, fęx aceti vſta, gummi, ruthę, ęs, napellus, ſulphur,
ſquilla, ſtercus columbi, titimallus, vrtica, aqua cineris
ficus, argentum viuum, auripigmentum, cantharides, cę
pæ, euphorbium, naſturcium, pirethrum, pſiliĳ medulla,
G ſinapis, ſal, ſapo, vitriolum, vitis alba. Iſta tamen etiam
videntur cauſtica tamen differunt, quoniam vſquequo
non ſcindunt &c. dicuntur rubificatiua. cum vero per-
tranſeunt & excoriant, & eſcharam faciunt ſortiuntur
nomen cauſtici.

De confortatiuis. *Cap. XXIII.*

COnfortatiua dicuntur quæ temperant eſſentiam
membri, & cõplexionem eius donec prohibeatur
recipere ſuperfluitates ad ipſum effuſas & impedi-
mẽta. Aut propter proprietatem quæ eſt in ea ſicut terra
ſigillata & theriaca. Aut propter æqualitatem cõplexio-
nis ſuæ, quare infrigidat illud quod eſt calidius, & calefa
cit quod eſt frigidius ſm q; viſum eſt Gale. de oleo roſ.
Et ſunt, abſinthium, acetum ſquilliticum, aloe, aqua ro.
balauſtia, calamus aromaticus, capillus ve. caſtanea, aro-
maticum roſ. deſcriptione Gabrielis, cinnamomum, cro
cus, diambra, diacitonitẽ, maſtix, mẽtha, mel roſ. pinus,
H zuccharum roſ. roſa, roſata nouella, hypociſtidos, cerrus
arbor, folia, glandis et cortex, galla, gallia incõbuſta, alias
incompoſita, garyophyli, granatum, myrtus, olibanum,
oua, rhabarbarum, vua, vinum.

De lenitiuis ſiue planatiuis. *Cap. XXIIII.*

PLanatiua ſiue lenitiua ſunt, quæ ſunt viſcoſa & dila
tantur ſuper ſuperficiem membri dilatatione planę
ſuperficiei & fit manifeſtum illius corporis per eã
planum recte aſperitatis, aut currit ad ipſum humiditatẽ
dilatata hac extenſione. Et ſunt hæc, althęa, amylũ, armo
niacum, arundo zucchari, citoniorũ ſemina, galbanum,
glutẽ albotin, grana pini, lini ſemen, manna, medulla ani-
malis, oleum, perſica, pſilium, violæ, hydromel, bdelliũ,
butyrum, caſsiafiſt. caulis, fœnugręcũ, ficus, granata dul-
cia, liquiritia, lupulus, malua, ſebeſten, ſiſamum, ſicla, ſor
dicies parietum balnei, ſpinachia, zuccharum.

E *De lubrificatiuis.* *Cap. XXV.*

LVbrificatiua dicũtur, quæ humectant ſuperficiem
corporis obuiantia meatui & retentis in ipſo, ita vt
remoueat ipſum ab eo, & faciat partes eius ſubtilio
ris curſus propter leuitatem earum acquiſitam per admi
ſsionem eius, deinde moueantur à loco ſuo grauitate ſua
materiali, & virtute expulſiua ſicut pruna. Vnde lenitiua
quæ habent virtutem expulſiuam videntur lubrificatiua.
ſicut caſsiafiſt. mucilago pſiliĳ, viola, aqua lactis, volubi-
lis, ſpinachia, tamarindi, ius gallinarum, & gallorum.

De mitigantibus dolorem & narcoti-
cis. *Cap. XXVI.*

MItigantia dolorem ſunt in duplici differentia. Nã
eorum quædam ſunt vere mitigantia, vt chamo-
milla. Quædam non vere vt opium & ſtupefacti-
ua. Vere mitigantia ſunt quæ aut habent complexionem
F ſimilem complexioni naturali corporis in quo eſt dolor,
per quorum approximationem complexio naturalis cor
poris confortatur, ita vt rem contrariam impreſſam ex-
cutiat. aut ſunt calida in primo, aut calidiora, ita vt diſſol
uant frigidos humores, & ipſos penetrent, eorum com-
plexionem frigidam & ſubſtãtiam remouendo, ſiue ſint
groſsi & viſcoſi, ſiue ventoſitas groſſa ab eis proueniens,
quæ in membris clauſa ſit. Aut ſunt frigida quæ eodem
modo, vt de calidis dictum eſt malam remouent com-
plexionem calidam. Exemplum primi, vt in dolore ſto-
machi appoſitio volę manus eiuſdem. Exemplum ſe-
cundi, chamomilla, oleum anethinum, ſemen lini, althęa,
lana ſuccida, medulla omnis. Oleum chamomillinum,
vitellum oui, agaricus, rutha, calamenthum, baccæ lauri,
nigella, thus, pirethrum, euphorbium, ſulphur, piper, bal
ſamus, ſerapinum, roſa, viola, filix, memite, ſemperuiua,
portulaca, lactuca, vmbilicus veneris, aqua roſ. ſuccus,
vuarum agreſtium, vnguẽtum populeon, albumen oui,
G melilotum, oleum oliuæ maturæ, butyrum, fœnugræ-
cum, ſquinanthum, terebinthina, abſinthium. Exem-
plum de calidioribus, ſambucus, leuiſticum, maiorana,
petroſellinum, allia, carui, ſinapis, naſturcium, caſto-
reum, ſtercus columbi, opopanacum. Exemplum de
frigidis, ceruſſa, nenuph. ſolathrum, virga paſtoris, fo-
lia vitis, hepatica, acetoſa, oleum viol. oleum omphaci-
num, oleum ro. ſpinachia, ſandali. Frigida vero narco-
tica, quæ ſunt non vere dolorem mitigantia, ſunt illa ex
quorum infrigidatione quam in membro faciunt proue-
nit vt ponant ſubſtantiam ſpiritus deferentis ad ipſum
virtutem motus & ſenſus frigidam in complexione ſua,
& groſſam in ſubſtantia ſua, quare non vtuntur eo vir-
tutes animales, & etiam reſoluitur complexio membri
propter illud, & non recipit impreſsionem virtutum
animalium. Et ſunt opium, hyoſcyamus, mandrago-
ra, papauer & præcipue nigrum, ficus, lupi, fungi, & in-
ter debilia numerantur, viola, ſolathrum, ſemperuiua,
H lactuca, nenuphar. Et hæc ſunt ſomnum non verum in-
ducentia.

De perniciosis. *Cap. XXVII.*

MEdicina pernicioſa eſt, quæ conuertit complexio-
nem ad corruptionem ſuperfluam corrumpẽtem
ſicut euphorbium, opium &c.

De venenoſis. *Cap. XXVIII.*

MEdicina venenoſa eſt, quæ corrumpit complexio
nem non cum contrarietate tñ, ſed cum proprie-
tate, quæ eſt ipſa ſicut napellus &c.

De medicinis bezoardicis. *Cap. XXIX.*

MEdicina theriacalis, & bezoardica eſt medicina
cuius proprietas eſt vt cõſeruet ſanitatẽ, & virtu
tẽ in ſpiritu, vt eis expellat veneni nocumẽtũ à ſe.

A

De digeſtiuis tam ſimplicibus quàm compoſitis vſualibus in ægritudinibus materierum peccantium, cuius Rubricæ ſunt. xxxi. Cap. XXX.

Quid eſt digeſtio. Rubrica. 1.

NVnc autẽ loquor de digeſtiuis ſimplicibus, & cõpoſitis materierum peccantium in ægritudinibus. vſualibus & domeſticis, quę quidẽ dicuntur talia, quia ſunt præparatiua materierũ talium ad expulſionẽ. Eſt enim digeſtio hic ſumpta ad mentem medicorũ præparatio humoris ad expulſionem, vt prima quarti de cura putri. in generali. Hęc aũt præparatio eſt in ſubſtantia, aut in qualitate humoris principaliter. In ſubſtantia quidem ſi eſt groſſus ſubtiliatio, ſi ſubtilis ingroſſatio, ſi viſcoſus incitio, & cõſimiliter de alijs. In qualitate vero, vt ſi eſt calidus infrigidatio, ſi frigidus calefactio, ſi humidus &c. Sunt nanq; ex humoribus quatuor tm̃ tres, qui digeſtionem ſm̃ ſeipſos tm̃ recipiunt, phlegma. ſ. cholera B & melancholia. Sanguis aũt ſm̃ ſe digeſtionẽ non recipit cum ſit ſemper ad exitum præparatus, vt patet intelligẽti, & eſt expreſſa ſententia Aui. prima quarti. allegato loco, vbi inquit. Et ſcias ꝙ phlebotomia qñ eſt intentio ſanguinis non eſt de genere eius in quo expectatur digeſtio expectatione, quæ eſt in ſolutiuis, & nõ expectatur digeſtio niſi in humoribus alijs de quorum digeſtiuis ſuo ordine dicetur. Nam primo ponẽtur digeſtiua ipſorum humorum vt naturales dicuntur. deinde ipſorum vt innaturales, aut non naturales appellantur.

Digeſtiua ſimplicia choleræ naturalis. Rub. 2.

DIGESTIVA cholerę naturalis, ſimplicia vſualia & domeſtica ſunt, Viola, roſa, lactuca, endiuia, portulaca, ſandali oẽs, ſpodium, camphora, hyoſcyamus, hepatica, capillus ve. acetum, aqua veri frigoris, ribes, ſuccus aranciorum, ſuccus limonum, ſuccus citri, & ſimiliter agreſti, malua, iuiubę, ſebeſten, ſemina quatuor maiora, infrigidãtia, vt melonum, cucurbitę, citrullorum, & cucumerum. C Semina etiã minora infrigidantia, vt portulacę, endiuiæ, ſcariolæ, & lactucæ, granata & ſuccus eius, & præcipue acetoſa, & muza, & papauer, lenticula, aquæ nenuf. acetoſa, anguria, ſiue bateca, ſpinachia, ceraſa, lupulus, hordeum, ſolatrum, poma acetoſa.

Digeſtiua ſimplicia phlegmatis naturalis. Rub. 3.

DIGESTIVA phlegmatis naturalis ſimplicia ſunt hęc, pulegiũ, calamentũ, maiorana, ſaluia, mentha, ſaturegia, piper, zinziber, radices quinq;, à qbus denominãtur ſyrupi de quinq; radicibus, fœniculi, apij, petroſellini, ſparagi, bruſci, ſemen aniſi, fœniculi ſiue maratri, ſquilla, acetum, mel, cinnamomum, daucus, ſquipantũ, ficus ſicca, eupatorium, galanga, porrum, raphanus, rutha, ſal, origanum, ſerpillus, hyſſopus, ſtœcados, piretrum, alliũ, bethonica, camedreos, camepitheos, cappares, & breuiter oẽs medicinę calidæ & ſiccæ videntur eſſe vt ſupra phlegmatis digeſtiuæ, & tu hæc bene conſidera.

D Digeſtiua ſimplicia melãcholię naturalis. Rub. 4.

DIGESTIVA melancholię naturalis ſimplicia, bugloſſa, bora. epithymũ, radices & flores eorũ, epithymũ, tamariſcus, ſcolopendria, gramen, cuſcute, aſſarũ, acorus, ſicla, cicorea, roſmarinus, pimpinella, poma dulcia, vua bene matura, vinum dulce album, thymus, cappares, balneum dulce, polypodium, & ſi ſit eius euacuatiuum, ſpica, agnus caſtus, dactylus, amygdalæ amaræ, lupulus, fumus terræ, amygdalæ, rapa.

Syrupi vſuales, tam ſimplices quã cõpoſiti. Rub. 5.

ANTEQVAM DE digeſtiuis compoſitis dicam, ea prius inſcribam digeſtiua ſiue ſyrupos, quibus medici cõmuniter vtuntur apponendo authorũ nomina, ea vel eos laudantium, & hæc bene conſidera. Iuleb roſ. Meſ. iuleb viol'. Meſ. Syrupus de byzantijs Meſ. Syrupus acetoſus ſimplex Meſ. Syrupus acetoſus cõpoſitus Meſ. Syrupus de radicibus Meſ. Syrupus violatus Meſ. Syrupus de portulacis Meſ. Syrupus de eupatorio Meſ. Syrupus de ſticados Meſ. Syrupus de epithymo Meſ. Syrupus de miua citoniorum Meſ. Acetum ſquilliticum Meſ. Oxyzaccara Nico. Oxymel ſquilliticum Meſ. Oxymel ſimplex Nico. Oxymel compoſitum Nico. Syrupus de nenuphare Nico. Syrupus de pomis Meſ. Syrupus de corticibus citri Meſ. Syrupus de acetoſitate citri Meſ. Syrupus de calamento Meſ. Aqua mellis Meſ. Syrupus de mẽtha Meſ. Syrupus de abſinthio Meſ. Syrupus de fumoterrę maior Meſ. Syrupus de ligritia Meſ. Syrupus de hyſſopo Meſ. Syrupus de praſsio Meſ. Syrupus de thymo Meſ. Syrupus de ribes Meſ. Syrupus de limonibus Meſ. Syrupus de agreſto Meſ. Syrupus roſatus Nico. Syrupus de myrto Nicolai.

Digeſtiua cõpoſita cholerę naturalis. Rub. 6.

SEQVVNTVR digeſtiua cõpoſita choleræ naturalis vt ſupra vſualia, iulep roſ. iulep viol'. ſyrupus de pomis acetoſis, ſyrupus de acetoſitate citri, ſyrupus nenupharinus, aqua ſimplex cũ ſucco granatorũ & pauco zucchari, aqua endiuię, aqua viol'. ſyrupus acetoſus ſimplex, ſyrupus viol'. ſyrupus roſ. Oxyzaccara, ſyrupus de agreſta, aqua ordei cum ſucco limonum, aut aranciorũ & pauco zucchari in modũ iulep, aqua acetoſæ, aut alterius aqua ex aquis conuenientibus, de qbus infra cũ aliquo acetoſo, vt vino granatorũ, ſucco limonũ, aut arãciorũ, aut acetoſitate citri cũ pauco zucchari optimo. Scito etiã pro ſequẽtibus ꝙ cholera naturalis cęteris innaturalibus, quę cõiter apparẽt calidior exiſtit, vt ſeptimo colliget de ingenio ſanatiuo ſynocharũ, & Cõciliator differẽtia nonageſima quare intentionibus frigidis indiget. Et quare dicaĩ quæ cõiter apparent videbitur de zinaria.

Digeſtiua cõpoſita phlegmatis naturalis. Rub. 7.

DIGESTIVA cõpoſita phlegmatis naturalis vſualis. Oxymel ſimplex, oxymel cõpoſitũ, oxymel ſquilliticũ, acetoſus ſimplex, acetoſus cõpoſitus, ſyrupus de eupatorio, ſyrupus de ſtœcados, ſyrupus de qnq; radicibus, ſiue ſyrupus de radicibus. Mel roſ. colatũ, aqua mellis, ſyrupus de praſsio, & ꝓprie ad viſcoſos, quorũ ſeparatio eſt difficilis, aqua mellis cũ pauco aceti pro pauperibus. Et ſi quæritur deoppilatio fiat decoctio eius cum radicibus fœniculi, apij, aut alterius apertiui.

Digeſtiua cõpoſita melancholię naturalis. Rub. 8.

DIGESTIVA melancholię naturalis cõpoſita vſualia ſunt hæc. Syrupus de epithymo. Syrupus de fumo terræ vterq;, maior ſcilicet & minor. Mel ro. Syrupus acetoſus ſimplex, licet aliqui ratione aceti minime cõferre dicunt, quibus non conſentit Meſ. de ſyrupo acetoſo. Et Auer. ſeptimo colliget, de cura feb. melancholicę inquit, illud aũt in quo plus indigemus in hac febre eſt aperire, incidere, & ſubtiliare. iulep violatum maxime vbi eſt materia multum aduſta, aqua boraginis, cuſcute, fumiterrę & ſimiles cum zuccharo, aut cum iulep violarum iulepizata &c. & hæc bene conſidera.

Digeſtio cholerę nõ naturalis in ſpecies. Rub. 9.

ET QVONIAM raro immo rariſsime in corpore humano peccant humores ſimplices, vt primo Pronoſtic. cõmen. 20. hinc ſubſequens eſt agere de digeſtiuis materierum cõpoſitarum ſeruando ordinem vt ſupra. Et cum de cholera dictum ſit prius hinc agendum eſt de digeſtiuis eiuſdem vt innaturalis dicitur quæ ſic ab Aui. prima primi. ca. de digeſtiuis, diſtinguiĩ. Nam quædã dicitur citrina, quædã vitellina, quędã aduſta, quędã praſsina, q̃dã zinaria, hę ſunt ſpecies cõiter notatæ. De cholera vero ex cõmixtione melancholię, cum ipſa dicetur infra.

Humores ſiplices raro ĩ corpore humano peccare. Cholerę nõ natural' bel la partitio.

Digeſtiua cholerę citrinæ. Rub. 10.

DIGESTIVA itaq; choleræ citrinę debent eſſe infrigidatiua & humectatiua, minus tñ humectatiua q̃ infrigidatiua. Et cauſa qm̃ cholera citrina generaĩ ex cõmixtione phlegmatis tenuis & aquoſi cũ cholera ipſa. Exempli gratia. Iulep violati partem vnã, roſ. partes. v. Item ſyrupus acetoſus ſimplex. Item oxyzaccara cũ aqua hordei,

vel

vel aqua decocta. Item ex aquis herbarum ſimplicium conuenientium, de quibus infra cum zuccharo, vino granatorum iulepizando, aut aliter præparando. Itē oxymel ſimplex. Item iulep violatum cū melle roſ. colato. Item ex Auic. prima quarti de cura tertianæ, ſyrupus acetoſus ſimplex cū melle colato quod ſit ſubduplū ad acetoſum. Diuerſitates tñ iſtorum ſyruporum debent intelligi ſecūdum diuerſitatem proportionum materierum cholericarum ad materias phlegmaticas aquoſas, ſiue ſubtiles. Et tu ex datis & dicendis facile conſidera.

Digeſtiua cholerae vitellinae. Rubrica. 11.

DIGESTIVA vitellinæ debēt eſſe frigida aut tēperata ſubtiliatiua aperitiua, inciſiua, & ad humidum parum per declinare, vel ſaltem in humiditate tēperata. Et cauſa qm̄ vitellina generatur ex admixtione cholerę cū phlegmate groſſo viſcoſo, cuius generatio ſm̄ Auicē. eſt magis in hepate, licet Iſaac in diętis vniuerſalibus quarto cap. dicat hanc in ſtomacho magis reperiri. Exēpli gratia. Syrupus de bizantijs cū aceto. Syrupus acetoſus de duabus radicibus. Syrupus acetoſus ſimplex cum melle roſato colato. Syrupus de calamento cum iulep violato, vel ſyrupo acetoſo ſimplici. Item aquæ diſtillationis herbarum ſimplicium de qbus infra cōmiſcendo eas ſecundum proportionem extimatiuam humorū ipſorum adinuicē, ſcilicet cholerę & phlegmatis. Si vero fuerit vitellina per aduſtionem phlegmatis, quam plures vocant vitellinā. Gal. de qua ipſe ſecundo naturalium virtutum, vltimo cap. Tunc digeſtiua debēt eſſe frigidiora & humidiora dictis, & cognoſcitur vna ab alia, quia hæc habet citrinitatē cū tendentia ad igneum rubeum. prima vero tendit ad albedinem propter phlegma in quo non fuit aduſtio.

Vitellinæ choleræ locus.

Digeſtiua cholerae aduſtę. Rubrica. 12.

DIGESTIVA aduſtæ debent eſſe frigida & humida magis & minus ſecundum aduſtionem maiorem vel minorem. Et cauſa qm̄ talis fit per aduſtionem cholerę naturalis quæ in aduſtione incineratur. Exempli gratia. Iulep violatum. ſyrupus de pomis acetoſis Meſ. Oxyzacchara cum aqua decocta. ſyrupus viol. ſyrupus nenupharinus. Aqua ordei cum zuccharo. Et digeſtiua omnia, vel quaſi omnia quæ ſupra de digeſtiuis compoſitis choleræ addendo ſemper ſi oportet quæ humectent, vt aqua, vel aliquod tale. Pro quo aduertendum, quod & ſi ſyru. de epithymo, & de fumoterræ ſint ad ſiccum tendentes, qui in digerenda hac cholera cōmuniter exhibentur, tñ dantur non tm̄ ad digerendum quantum etiam ad ipſam expellendam. Et ideo dixit Meſ. ſyru. de epithymo choleram nigram & humores aduſtos cum virtute expellens. In receptis autem ipſorum ponantur myrobalani, &c. ſolutiua, vt patet. Conferunt etiam propter proprietatem ſimplicium. à quibus principaliter denominantur. Item dantur vt per ipſos & conſimiles prohibeatur vlterior putrefactio. nā ſicut humiditas eſt mater putrefactionis. quarto Metheororū. ita ſiccitas, phibet putrefactionē.

Humiditas putrefactionis mater.

Digeſtiua cholerae praſinæ. Rubrica. 13.

DIGESTIVA praſinæ debent eſſe frigida & potentiora q̄ digeſtiua choleræ aduſtę, quoniam talis fit etiam per aduſtionem vitellinę & ex conſequenti denſior eſt & magis reſiſtens infrigidationi quàm aduſta. Ex quibus infertur primo q̄ ſyrupi in tali caſu non debent iulepizari ſed in ſua groſſa ſubſtantia permanere. Infertur ſecūdo quod plus de ſyrupo q̄ de aqua debet exhiberi, tamen talia choleræ digeſtiua debent ad humidum declinare, cum talis cholera ſit groſſa, & humiditate participet. Nam vt expertus ſui melius eſt extinctioni in hoc caſu ſemper attendere. nam eligibilius eſt vt prolongetur ægritudo q̄ q̄ perdatur infirmus, & ſic ſemper operatus eſt pater noſter Cermiſonus, & eſt ſententia Auer. ſeptimo colſ. allegato ca. vbi inquit. Et melius eſt vt conuertas talē feb. ad lentam longam, quæ curari poſſit, q̄ æger ſubito moriatur. nam error qui fuit in alteratione complexionis febris facilior eſt q̄ mors. Tamen quis verſutus inſtabit, ꝓpter

Aegritudo producēdo potius, q̄ æger perdatur.

Cermiſon' noſtri authoris pater.

E quod ad euitandam omnem controuerſiam eſt cōmiſcēdus ſyrupus acetoſus ſimplex cum alijs infrigidatiuis. Vt verbi gratia. ſyrupus viol. cum ſyrupo acetoſo ſimplici & iulep viol. cum eodē, aut nenupharinus cum eodem, aut de acetoſitate citri cum eodem. addēdo etiam ſpecies fridıdas, vt ſandalos & huiuſmodi. Nam ſyrupus acetoſus ſimplex eſt aperitiuus, ſubtiliatiuus, inciſiuus. Et poſſet diligens inueſtigator etiam addere ex alijs ſyrupis aperitiuis, de quibus dictum eſt, ſecundum quod diſcretioni eius videbitur, quare cōſideretur. nam ex ſucco limonū, aranciorum granatorum & aqua vt ſupra de cholera poteſt fieri extinctiuum. & hæc bene conſidera.

De cholera zinaria. Rubrica. 14.

DE ZINARIA & praſina non vere dicatur quod vt colligitur ſeptimo colliget, allegato loco, & à Conciliatore dicta differentia, Ipſa tantæ eſt malignitatis vt ipſa digeſtionem non expectet, ſed mox à natura ipſa percepto ſuo nocumento vomitu & quomodolibet aliter expellitur. Vnde Auicen. prima primi de humoribus. Et hæc eſt

F peior & magis pernicioſa, & dicit quod eſt de ſubſtantia venenorum. Ab hac autem cholera nō fit fe. propter eius malignitatem, nam ante eius putredinem hominem interimit. Et plures extimauerunt etiam febrem praſinam non poſſe contingere propter eandem cauſam. Vnde Cōciliator allegata differentia recitat ſe vidiſſe ſemel tātum vnam febrem de praſina quæ interfecit habentem in ſeptima. Et ponit eius accidentia. Ex quibus colligo quod non frequenter apparent iſtæ materiæ, licet quidam moderni practici aliter iudicent. nam omni die quaſi apparent choleræ virides cum tendentia ad fuſcum quas praſinas vocant. quæ vt credo non ſunt ſemper veræ praſinæ, ſed ſunt virides factæ per admixtionem melancholiæ cum cholera citrina. Cuius ſignum, quoniam tales ſunt liquidæ currentes, & non groſſæ. Nam ex admixtione nigri cum citrino generatur viridis, vt patet ex admixtione indici cum auripigmento vt faciunt pictores. Et iſta

G eſt de qua dixit Conciliator quod aliqñ euomebat. & ex iſta febre fiunt longæ propter melancholiam ſecum admixtam, & talis indiget digeſtiuis mixtis, vt patet. Poſſumus tamen imaginari quatuor gradus praſinæ veræ & conſequenter quod in primo gradu exiſtens aut ſecundo vere poteſt febrem cauſare, licet raro contingat. In tertio vero & quarto nequaquam. Et hoc pro concordia authorum. Sed de his infra de febribus cholericis.

Digeſtio phlegmatis non naturalis in ſpecies. Rubrica. 15.

PHLEGMA diuiditur prima primi de humoribus in mucillaginoſum, crudum, aqueum, gypſum, ſalſum, acetoſum, ponticum, dulce, acre, vitreum. Sed prima quarti de febre phlegmatica, phlegma putridū ad quatuor ſpecies tantum reducit. vbi inquit. Et phlegma quidem putridum quandoq; eſt vitreum, quandoq; acetoſum, quandoq; dulce, quādoq; ſalſum, crudum & mucillaginoſum ſub vitreo comprehendens. Aqueū & inſipidum ſub dul-

Phlegmatis pulchra partitio.

H ci. Ponticum vero & acre ſub acetoſo. Gypſeum non facit febrem, ideo digeſtione non indiget. verba ſunt Gentilis allegato loco. Demum itaq; ordinē illorum quatuor proſequar eorum ponens digeſtiua.

Digeſtiua phlegmatis dulcis inſipidi & aquoſi. Rubrica. 16.

DE DIGESTIVIS dulcis & inſipidi & aquoſi. Vnde phlegma eſt dulce, aut ſecundum ſe, aut quia ei admiſcetur res extranea dulcis, vt ſanguis, qualitercūq; ſit eius digeſtiuum debet eſſe medium, vel quaſi medium in actiuis declinādo potius ad latus caliditatis & ſiccum in paſſiuis, & ideo commiſcenda ſunt digeſtiua choleræ cum digeſtiuis phlegmatis hoc eſt calida cum frigidis vel temperatis. Vt exempli gratia. Mel roſ. colatum acetoſum ſecundum q̄ videtur expedire ſecundum maiorem vel minorem phlegmatis commixtionem. Et conſimiliter ſuo modo de aquis dicendum, quæ cum ipſis ſyrupis cōmiſcebuntur.

ſcebũtur. de quibus infra. Item cõpetit oxymel ſimplex, mel roſ. Item oxyzaccara cum aqua mellis exhibita. Itẽ ſyrupus acetoſus ſimplex cum aqua ſeminum, aut alia calida appropriata. Item tranſire poſſumus circa ſtatum ægritudinis ad ſyrupum acetoſum de duabus radicibus. Item ſi fortioribus egemus tranſeamus ad ſyrupũ acetoſum de quinq; radicibus addendo aquas calidas vel frigidas vt videtur expedire. Et tu hæc conſidera.

Digeſtiua mucillaginoſi vitrei & crudi. Rub. 17.

DE DIGESTIVIS mucillaginoſi vitrei et crudi. Debent horum phlegmatum digeſtiua eſſe calida ſicca, ſubtiliatiua, inciſiua, diuretica. Auicẽ. prima quarti. de cura phlegmaticarũ. Cuiuſmodi ſunt. Mel roſ. colatũ cũ ſyru. acetoſus de duabus radicibus, aut ſyrupus acetoſus de quinq; radicibus, aut ſyrupus de eupatorio cum ſyrupo acetoſo ſimplici, aut oxymel compoſitũ, aut ſyru. de praſſio aliqualiter acetoſatus, aut ſyrupus de ſtœcados cũ modico acetoſi, addẽdo omnibus aquas harum intentionũ. de quibus infra.

Digeſtiua pontici, acetoſi, & acris. Rub. 18.

DE DIGESTIVIS pontici, acetoſi, & acris. Debẽt etiam digeſtiua iſtorum ad caliditatem & ſiccitatem declinare, vt dictum eſt, ſed debent eſſe minus calida cũ vitreũ ſit frigidus pontico acri & acetoſo, & hic loquor de pontico & acetoſo, vt ſunt talia p ſe & non per admiſtionem choleræ nigræ cum eis. nam de ipſis vt ſic dicetur in cañ. de digeſtiuis melancholiæ. Exempli gratia. oxymel ſimplex cum aqua mellis. Oxymel cõpoſitum cum aqua fœniculi, ſaluiæ & huiuſmodi. Acetoſus cõpoſitus duarũ radicum cum aqua fœniculi. Mel roſ. colatum cũ ſyrupo acetoſo ſimplici. Syrupus de eupatorio cũ acetoſo ſimplici. Aqua ciſternæ zuccharata decocta.

Digeſtiua phlegmatis ſalſi. Rub. 19.

DE DIGESTIVIS ſalſis. Variatẽ enim phlegma ſalſum ex varia cõiunctione choleræ cum phlegmate, aliqñ enim cõmiſcetur cholera cum phlegmate groſſo, aliquãdo cum ſubtili aquoſo, & tale eſt phlegma ſalſum notũ. De quo dicẽdum, ꝙ eius digeſtiuum in actiuis debet eſſe temperatum, aut declinare ad frigidum ſi fuerit multum ſalſum, & ſimiliter in paſsiuis temperatum, aut aliqualiter ad latus humiditatis, aut aliqñ ad latus ſiccitatis. Verbi gratia. ſyrupus acetoſus ſimplex cum melle ro. & aqua aut zucchari. Similiter ſyrupus de endiuia cum aqua eius, aut aqua zucchari. Item ſyrupus de acetoſitate citri. Oxyzaccara cum aquis appropriatis frigidis. Item in proceſſu ſyrupus de bizantijs. Multa conſimilia exempla poteſt per ſe diligens perſcrutator ex habitis ponere. Qñ autem phlegma eſt groſſum, tunc oportet ꝙ digeſtiuum ſit ſubtiliatiuum, vt verbi gratia. acetoſus ſimplex, oxymel ſimplex & huiuſmodi. ita ꝙ oportet variare in his ſecundum variam proportionem humorum adinuicem vt ſupra. Et hæc bene conſidera.

Digeſtio melancholiæ non naturalis in ſpecies. Rubrica. 20.

Melancholiæ ſectio.

MELANCHOLIA non naturalis, vt choleræ ab Aui. prima primi. de humoribus eſt ſexcuplex. Vna quidem eſt talis per aduſtionem choleræ rub. alia per aduſtionem melancholiæ ſubtilis, alia groſſæ, alia quia commiſcetur phlegma cum ea, alia quia cum ea commiſcetur cholera rubea, alia quia cum ea commiſcetur ſanguis, & talis appellatur melancholia ſanguinea. Et ab æ ſic ſuo modo à dominatione humoris, qui cum ea commiſcetur, & tu conſidera.

Digeſtiua melancholiæ per aduſtionem, choleræ genitæ. Rubrica. 21.

DE DIGESTIVIS melancholiæ genitæ per aduſtionem choleræ. Iſta enim debent eſſe in actiuis temperata aut ad frigidum tendentia, & minus, aut magis frigida ſecundum maiorem aut minorem aduſtionem, & in paſsiuis humida cõſimiliter magis aut minus. Exẽpli gratia. ſyrup. roſ. cum melle roſa. aut ſyrupus nenupharinus, aut

A de acetoſitate citri, maxime quando ex ipſa melancholia cordi infertur nocumentum. Cum aquis cordialibus frigidis, aut acetoſis, de quibus infra. Item ſyrupus acetoſus de pomis Meſuæ, & breuiter infrigidantia dicta de digeſtiuis ſalſi phlegmatis, & de digeſtiuis choleræ ſupra. Et dentur omnia hæc cũ aquis appropriatis, remittentibus, intendentibus nunc caliditatem, nunc frigiditatem, nunc alias qualitates, vt opus erit. de qbus infra. Et nota ꝙ vbi cum hoc quęrimus inducere ſomnũ oportet dare ſyrupũ de papauere cũ aqua violarum, aut nenupharis &c.

Digeſtiua melancholiæ pe raduſtionem ipſius factæ. Rubrica. 22.

DE DIGESTIVIS melancholiæ per aduſtionẽ melancholiæ ſubtilis & groſſæ. Et qm̃ tam aduſtionem ſubtilis ꝗ groſſæ ſequitur incineratio, & maior in ſubtili, & terreſtrificatio maior in groſſo, hinc indigeſtiua melancholiæ talis per aduſtionem ſubtilis debent eſſe frigidiora & humidiora, & eligantur frigidiora & humidiora ex

B dictis digeſtiuis tam de phlegmate ſalſo ꝗ de cholera, qm̃ quęcunq; de melancholia tali per aduſtionem choleræ rubeæ, & pro digeſtiuis. reliqua minus frigida & humida. Et exempla patent pluries ex dictis. aquæ autem additæ faciunt frigiditatem digeſtiuorum intendi & remitti ſecundum earum frigiditatem maiorem aut minorem, & tu conſidera.

Digeſtiua melancholiæ cholericæ. Rub. 23.

DE DIGESTIVIS melancholiæ cholericæ. Debent enim talia digeſtiua eſſe media in actiuis, aut ad frigidum declinare ne in calore ſuperfluentia intenſionem, aut aduſtionem gignant in cholera. In paſsiuis vero declinare debent ad humidum, vt caloris incẽdium remittatur, & ſic prohibeatur vlterior actio, & ex conſequenti mala & nõ naturalis ſiccitas abijciatur. Verbi gratia. Syrupus viol. ſyrupus de endiuia, ſyrupus de pomis, ſyrupus de acetoſitate citri, & maxime quando talis cordi nocumentum infert. aqua hordei cum zuccharo, & ſucco limonum, aran

C ciorum. Syrupus de epithymo, pro quo conſidera quę dicta ſunt de digeſtiuis choleræ aduſtæ, & plurima ibidem poſita ad hoc cap. reducantur. & tu conſidera.

Digeſtiua melancholiæ phlegmaticę. Ru. 24.

DE DIGESTIVIS melancholiæ phlegmaticæ. In his digeſtiuis oportet multa cõſiderare. Primo ne ſint multum calida. ne ſubtile reſoluatur & augeatur melancholia & genita ingroſſetur. Secundo per eandẽ cauſam vitentur exiccantia multum. Tertio non ſint multum prouocantia ſaltem in principio, vt oxymel cõpoſitum, & ſyrupus de epithymo, ne per ipſa agitetur materia, & ad vias ſtrictas perducta conſequatur oppilatio & etiam educto ſubtili remaneat groſſum. Debent itaq; ad calidum parũper declinare, & in paſsiuis debent eſſe tẽperata, vel ad humidum, vel ſiccum parũper tendere. Exempli gratia. Oxymel cum aqua fumiterrę, & aqua ſimplici decocta. Syrupus acetoſus ſimplex cum melle roſa. colato, aqua endiuiæ, fumiterræ. Item oxymel compoſitum

D apparentibus ſignis digeſtionis. Item ſyrupus poſitus à Meſuę. in cura ſodæ ex aggregatione phlegmatis, & melancholię cuius initium meſarugiæ. Item ſyrupus de fumoterrę cum aqua bugloſſæ, boraginis, endiuię & ſimiliter. Item ſyrupus de epithymo. Eſt tñ notanda differẽtia inter ſyrupum de epithymo & ſyrupum de fumoterræ quantum ad hoc, quia de fumoterræ eſt leuior, & minus ſolutiuus, & cõuenientior membris calidioribus. De epithymo vero eſt magis aperitiuus, & materierũ phlegmaticarum plus eductiuis. Syrupũ epithymi à fumoterræ diſtare.

Digeſtiua melãcholię melancholicę. Ru. 25.

DE DIGESTIVIS melancholiæ melancholicæ. Vnde digeſtiua huiuſmodi melancholiæ ſint tẽperata in actiuis, vel parumper ad calidum declinent. in paſsiuis vero ad humidum ſint tendentia. Et cauſa ex prædictis ſatis facile intelligi poteſt. Verbi gratia. mel ro. colatum cum ſyrupo, aut iulep. vio. aut ſyrupus de endiuia cũ aquis conuenientibus,

uenientibus,vt eſt bugloſſæ,boraginis, fumiterræ, epithymi,aut decoctio bugloſſę, florum boraginis cū paſſulis,& melle dulcorata.Item verbi gratia.digeſtiuum fortius tranſeatur ad ſy.de epithymo cū aqua decocta dulcorata cū zuccharo,aut cum aqua boraginis vel bugloſſæ. Et talia multa fabricari poſſunt ex datis.

Digeſtiua melancholiæ ſanguineæ. Rub. 26.

De digestivis melancholiæ ſanguineę,& pro huiuſmodi digeſtiuis recurrat ad digeſtiua cholerica remittēdo ea in frigiditate & humiditate. nam ſicut cholera eſt ſanguine calidior, ita frigidioribus indiget,& cum ipſa ſit ſicca valde,& ſanguis non, hinc humidioribus, Sanguinea autem melancholia & huiuſmodi indiget,ne vlterius in exiccatione procedatur. Iſta autem materia ſæpe ex facta phlebotomia euacuatur,ita vt paucis egeat digeſtiuis.& tu conſidera.

Canon in adminiſtrandis ſyrupis. Rub. 27.

Et pro complemento eorum quę dicta ſunt de digeſtiuis notandū ꝙ cū digeſtio debeatur cauſę antecedenti,etiā coniunctę,vt oēs volunt authores,digeſtiuū materię calidæ in die quietis debet eſſe minus frigidum, & in die motus magis frigidum.Ecōtra vero in materia frigida, qm̄ in die quietis debet eſſe calidius & in die motus minus calidū.hoc tñ cōiter non obſeruat̄.nam canonice operando ſic fieri debet vt patet intelligenti. Et hæc de digeſtiuis cōpoſitis vſualibus dicta ſufficiant.

Canon pro illis qui non poſſunt accipere ſyrupum. Rubrica. 28.

Postremo aduertendum ꝙ ſi quis talia digeſtiua accipere nō poſſet debet curioſus medicus ex aquis de quibus ſupra ſtatim facere digeſtiua ipſa adinuicem miſcēdo vt expediens erit,ꝓpoſito ſuo addendo zuccharū & aliud dulce,acetoſa,vt vinū granatorū. Et ſciendū ꝙ radix digeſtiuorū in materia calida ſunt ſemina quatuor frigida maiora,& minora.de quibus ſupra de digeſtiuis choleræ naturalis, & infra de ſeminibus. Radix vero digeſtiuorū in materia frigida,et ſpecialiter phlegmatica ſunt radices quinq̃, petroſelini,apiꝫ,fœniculi,ſparagi,& bruſci.

De aquis vſualibus temperatis. Rub. 29.

Aquæ vſuales de quibus eſt facta mentio ſupra,& primo de temperatis,aqua capilli veneris, aqua altheæ, aqua ſparagorum, aqua lupulorum, aqua chamomillæ, aqua graminis,aqua liquiritiæ,aqua bugloſſæ.

Aquæ vſuales calidæ. Rubrica. 30.

Sequitur de aquis calidis. Aqua abſinthiꝫ,roſmarini,bethonicæ,euphragiæ,ruthę,eupatoriꝫ,meliſſæ,maioranæ,mēthæ,ſauinæ,hyſſopi,ſcabioſę,ſaxifragię,aqua vitis,fumiterræ, fœniculi, boraginis,chelidoniæ,enulæ, ſcolopendriæ,lauri,praſsiꝫ raphani,ſaluiæ, Apiꝫ,berbenę, cuſcutæ,parietarię,acori,aqua mel.cocta, ſiue cum diſtillatione.

Aquæ frigidæ vſuales. Rubrica. 31.

Sequitur de aquis frigidis aqua roſ. cucurbitæ, endiuiæ,nenupharis, portulacæ, plantaginis,aqua ſolatri,violarum,acetoſæ,angurię,hordei,hepaticæ.

De ſolutiuis vſualibus. Cap. XXXI.

Sequitur de ſolutiuis tam ſimplicibus ꝙ̃ compoſitis vſualibus de quibus proportionabiliter dicetur, vt de digeſtiuis dictum eſt.

Simplicia choleræ euacuatiua. Rubrica. 1.

Simplicia vſualia choleræ principaliter euacuatiua ſunt ſcamonea,rhabarbarum,aloe, abſinthium,viola,caſsia,manna,capillus veneris,lupulus,myrobalani citrini, fumiterræ, aqua caſei,ſuccus roſarum,tamarindi, pruna,pſillium volubile.

Simplicia phlegmatis euacuatiua. Rub. 11.

Simplicia vſualia phlegmatis principaliter euacuatiua, Kebuli,emblici,bellirici, ſalgēma,ſpecies ſalis, ſerua,hyſſopus ſicca,thimus,cucumer aſininus,hermodactyli,zinziber,aqua caulium,zuccharū rubeum,centaurea,ſambucus,anacardus,ſerapinum, collocynthida, turbith,ſtœcados,ireos,ſarcocolla,been, euphorbiū,ſqilla,aſſarum, polium,vrtica,agaricus,carthamus, opopanacum,lacticinia,vt eſula,ſerpentaria, arthanita,ius gallorum decrepitorum.

E

Simplicia melancholię euacuatiua. Rub. 3.

Simplicia vſualia cholerę nigræ principaliter euacuatiua,ſunt epithymum,polypodium, myrobalani nigri, lapis lazuli,ſenę,cuſcute,Circumſtans.elleborus niger.Et dictum eſt principaliter,qm̄ vt ſcriptum eſt rariſſime inuenitur in corpore humano peccatum in vno ſolo humore, & conſimiliter rariſsima,immo quaſi nulla eſt medicina ſolutiua,quæ tātum vnum humorem euacuet, immo quę euacuāt choleram etiam euacuant phlegma, vt ſupra diſcurrendo de ipſis in libris authorū. Et ſuadet hoc experientia. Vna tamen medicina principaliter magis euacuat vnum humorem ꝙ̃ alium,vt exemplificatum eſt,& eſt ſententia Meſuę in ſuo de conſolatione medicinarum.cap.ſecundo.vt patet.

Medicina nulla ē, aut rariſſima vnius tm̄ humoris euacuatiua.

F

Simplicia ſanguinis eductiua vel ipſius clarificatiua. Rubrica. 4.

De solutivis ſanguinis. Vnde ſanguinis nulla eſt medicina,quæ de prima intentione ſit eductiua.Vnde Meſue de conſolatione allegato capitulo inqt.Nulli enim medicinarum proprium eſt de prima intentione ꝙ ſit ſanguinis eductiua. Cuſtodit enim eū natura vſq̃ in poſtremum,nec deſerit niſi coacta.Et dicitur de prima intentione,quia ſecundario & non proprie,vel de ſecunda intentione,vt ita loquar poteſt medicina ſanguinem educere. Et hoc contingit in tribus caſibus. Primus quando medicina eſt de habentibus excoriare tunicas venarum, vt cucumer aſininus,euphorbiū,mezereon,ſcamonea &c. Secundus quando medicina habet de proprietate aperire orificia venarum apertione ſanguinem fluere faciente, vt aloe malus. Tertius quando medicina eſt effrenitās vt ſcamonea & quęlibet alia medicina vltima. Hāc

G

ſententiam cōmendauerunt cōiter antiqui noſtri.Et dicitur cōmuniter,quia Galenus de ſimplici me.quarto capitulo,recitat ſuo tempore inuentam eſſe à caſu medicinā de prima intentione ſanguinis eductiuā. Et Conciliator noſter differentia.146.idem confirmare videtur cum dicat Paduæ etiam ſuo tempore fuiſſe cognitā.pro quibus facit textus Auicennæ ſecundo canon.capitulo de lente. vbi in fine dicit.lētem ſyluestrem ſoluere ſanguinem. Et ſecundo canone capitulo de volubili. Et eſt quædā ſpecies volubilis mala quæ ſolutione educit ſanguinē. Quid dicam neſcio,miror ꝙ Galenus qui ſe de multis gloriauit noluerit ex notitia nobis exhibita de hac herba etiā gloriam conſequi, & conſimiliter Conciliator noſter poterat,non fecerūt.nec debebāt dubitare,qm̄ ex notitia plurium aliorū ſimplicium poteſt medicus hominem interficere,& ſubito & ad tp̄s,vt patet venenorū ſpecies diſcurrenti. Sequar ergo cōmunem ſcholā medicorum in hac parte,cum ſanguis per phlebotomiā facilius educatur ꝙ̃

Medicina ſanguīs primū eductiua,olim inuenta.

H

per medicinā. natura nanq̃ in ſuperfluis non abundat. Dicitur tñ ꝙ quædā medicinæ ſunt ſanguinem mundificantes, quia clarificantes,vt lupulus,tamarindi,capillus ve.aqua lactis,ſuccus roſ.caſia,māna,fumus terræ,aloe, aqua fructuum Meſ.ſeptimo antidotariꝫ, cuſcuta, lapis lazuli,rhabarbarum,roſa &c.& hoc de ꝑ accidens,quia educunt materiā cōmuniter ſaguinem inficientem.

Sanguinis eductio per phlebotomiam facilior,ꝙ̃ p medicamina.

Solutiua compoſita communiter vſitata. Rubrica. 5.

Sed antequam inſcribā ſolutiua compoſita humoribus appropriata prius recitabo indifferēter ſolutiua compoſita authorum nomina apponendo, quibus communiter moderni, & antiqui vſi ſunt,& etiam vſque ad hanc ætatem,& ſunt hæc. Hiera pigra Gale. Meſuæ,hiera hermetis Meſuæ, electarium indum magnum Meſuæ, confectio amech Meſuæ, benedicta Nico. electarium de ſucco roſarū Nico.diaſene Nico.diaprunis Nico.blanca

Nico.

Nico. ſtomatichum laxatiuum Nico. catarticum imperiale Nico. hieralogodion Nico. diarob magiſtrale, diaſinicon; ſiue confectio de dactylis Meſuæ, electarium de pſillio Meſuæ, electarium eleſcof Meſuæ, confectio electarij diacitoniton ſiue diacitoniten ſolutiuum Meſuæ, diaturbith magiſtrale, catholicon Nicolai oxymel iuliani Nico. ſecaniabin educens phlegma Meſuæ, ſecaniabin educens melancholiam Meſuæ. Poſſunt & omnes ſyrupi fieri ſolutiui addendo eis ſolutiua, & tu conſidera. Pilulæ de hiera ſimplici Meſuæ, pilulæ de hiera compoſita Nico. pilulæ aureæ Nico. pilulæ cochiæ, pilulę de ſarcocolla Nico. pilulæ de ſerapino, pilulæ de euphorbio, pilulæ de eupatorio, pilulæ de rhabarbaro, pilulæ de lapide lazuli, pilulæ de hermodactylis maiores, pilulæ fœtidæ maiores, pilulæ cochiæ Almanſoris in vſu, pilulæ aleſanginæ, pilulę aggregatiuæ maiores, pilulæ indæ, pilulæ lucis maiores, pilulæ de agarico. Omnes hæ ſecundum Meſue. Pilulæ ſine quibus eſſe nolo Nico. pilulæ aſſaieret Auicen. pilulæ de fumoterræ Nicolai.

Syrupi quõ & ipſi ſolutiui.

Solutiua choleræ naturalis. Rubrica. 6.

SOLVTIVA choleræ naturalis vſualia ſunt electariũ de ſucco roſarum. Diaprunis & huiuſmodi. Vbi aduertendum quòd licet inter omnia cõpoſita hæc duo videantur ſolum choleram educere, non tamen ſic ipſam educũt, quin etiam phlegma purgent, vt patet ex eorum deſcriptionibus. nam ſemper inuenio compoſita ſolutiua educere plures humores ſimul, ſed de vno plus & principaliter, de alio vero minus & ſecundario. Et hoc credo auctores feciſſe, quia in corpore ſemper plures peccãt humores, & non vnus ſolus vt patet. Et ideò cum vocantur ſolutiua choleræ, vel alterius humoris debet intelligi ꝙ illa principaliter & magis &c. vt hiera pigra Gal. Electariũ de pſillio, pilulæ aleſanginæ, pilulæ de hiera ſimplici, pilulæ aureæ, pilulæ de rhabarbaro.

Solutiua choleræ citrinæ. Rubrica. 7.

SOLVTIVA choleræ non naturalis ſecundum ordinẽ digeſtiuorum. Et primo de ſolutiuis citrinæ. Pro his & ſequentibus dicendum eſt, quòd ſicut efficitur non naturalis per admiſtionem alterius humoris ſecũm, ita & ſolutiuum eius debet amplecti vtrumq; humorem. Vnde hoc in caſu reperitur bene ſimplex habens vtramq; virtutem, ſed pro maiori parte dantur compoſita, quæ ſunt harum virtutum, & ideo numerabuntur inter compoſita etiam ſimplicia, quæ omnia intelligi debent de omnibus alijs humoribus. Eductiua itaq; talis humoris ſunt aloe, myrobalani, rhabarbarum, caſia fiſtu. & ſpecialiter cũ turbith, pruna, pſiliũ, volubilis, cucumer aſininus, hierapigra ſimplex. Electarium de pſilio, pilulæ de hiera ſimplici, pilulæ aureæ, pilulæ aggregatiuę maiores, tamarindi, manna, ſuccus roſa, viol. abſinthium, eupatorium, ſcammonea, ireos centaureæ, diacitoniten ſolutiuum. Electarium de ſucco roſa. diaprunis cum ſcammonea. Et vt dictũ eſt, quia hic humor eſt compoſitus, poſſumus componere compoſitã adinuicem, vt verbi gratia, electarium de ſucco roſa. ʒ. ij. ß. diaſiniconis. ʒ. i. & ſic accipiendo eductiua phlegmatis, & miſcendo cum eductiuis choleræ ſm proportionem ipſius ad phlegma vt dictum eſt. Et hoc ſit canon etiam pro ſequentibus. Et tu hęc ſingula bene conſidera.

Solutiua choleræ vitellinę. Rubrica. 8.

SOLVTIVA vitellinæ vſualia ſunt rhabarbarum, capillus veneris, aſſarum, cucumer aſininus, electarium eleſcof. Diacitoniten turbithata, diaprunis, ſcãmonea, catarthicum imperiale, pilulę aureę, pilulę de eupatorio, caſſia vigorata cum turbith, manna cum turbith, cum diaſinicone, hierapigra ſimplex, hiera compoſita. Electarium de ſucco ro. pilulę de hiera ſimplici, pilulę de hiera compoſita, pilulę de rhabarbaro, pilulę aggregatiuę maiores. Et nota quód rarę ſunt medicinę educentes choleram citrinam, quę etiam non educãt vitellinam, & rariſsimę ſunt, quę educant choleram, quę etiam non educant phlegma, maxime eſt verum de compoſitis, quia rariſsime ab auctoribus & practicantibus inuẽta eſt cholera peccare ſine phlegmate.

Cholera ſine phlegmate raro peccat.

Solutiua cholerę aduſtę. Rubrica. 9.

SOLVTIVA cholerę aduſtę ſunt hęc quę ſequuntur. Myrobalani nigri, aqua lactis, fumuſterrę, volubilis, electarium amech, pilulę de fumoterrę, ſene, pilulæ indę, agaricus, caſſia vigorata cum ſene, vel fumoterrę, diaſene &c. cum canone memorato prius.

Solutiua cholerę praſsinę. Rubrica. 10.

SOLVTIVA cholerę praſsinæ. vnde dictum eſt ſupra de digeſtiuis eius, hęc cholera, vt exiſtimo rariſsime inuenitur, vt febrem aut longam ęgritudinem faciat propter eius malignitatẽ, ita vt expectetur auxiliũ artis, ſed mox vomitu, aut ſeceſſu percepto tanto nocumento ab ipſa natura euacuatur, quare pauca dicenda ſunt de euacuatiuis eius. Attamen tantum dicatur ꝙ euacuantia vitellinam cum iſta fiat ex eius aduſtione, etiam euacuant praſsinam. Sed eſt aduertendum cum iſta dicatur eſſe de genere venenoſorum, ꝙ eligi debent euacuantia cordialia ex ſui proprietate, aut facta talia per artem, verbi gratia, rhabarbarum eſt cordiale, & ipſius eductiuum. Manna cũ agarico cõfortato cum cordialibus frigidis. Et ſic de alijs ſolutiuis in feb. peſtilentiali ex materia cholerica cõuenientibus. de quibus domino concedente dicetur ad plenum. Quid autem dicendum ſit de ęruginoſa patet.

Solutiua compoſita phlegmatis dulcis. Rub. 11.

SOLVTIVA phlegmatis non naturalis. Et primo de ſolutiuis dulcis inſipidi, & aquoſi, vt myrobalani kebuli, emblici, bellirici, turbith, pilulę cochię, pilulę de ſerapino ad paralyſim. Meſ. alſebram, eſula benedicta, ſerpentaria, pilulę aleſanginę, pilulę aſayeret. Et indifferenter omnia leuia ſolutiua ſimplicia & compoſita phlegmatis ſunt dulcis inſipidi & aquoſi eductiua.

Solutiua phlegmatis vitrei &c. Rubrica. 12.

DE SOLVTIVIS vitrei mucilaginoſi & crudi, ſunt turbith confortatum, hyſſopus, agaricus, colocynthida, ius galli decrepiti cum carthamo, centaurea, carthamus, ſquilla, hermodactylus, ireos, ſarcocolla, ſerapinum, & euphorbium, ciclamen, hiera Hermetis. Electarium indum, blanca, benedicta, been, ſal, baurach, opopanacum, vitis alba, diaſinicon, ſecaniabin educens phlegma Meſuę, diarob, diaturbith, hieralogodion, pilulæ cochię, pilulę de ſarcocolla, pilulę fœtidę, pilulę de ſerapino ad paralyſim Meſuę, pilulę de hermodactylis.

Solutiua phlegmatis acetoſi &c. Rubrica. 13.

DE SOLVTIVIS pontici acetoſi & acris. Hæc ſolutiua eorum debent eſſe remiſsiora ſiue debiliora ſolutiuis vitrei cum difficilius ſit educere vitreũ viſcoſum ſiue mucilaginoſum quàm ponticum. Vnde ſolutiua his conuenientia ſunt eductiua dulcis, et remiſsiora eductiua vitrei. Vnde notandum vt in primo trac. capitulo tertio. medicina debilior ſi addatur potentiori ipſam remittit, & ideo diaſiniconi addemus caſſiam aut manna. Similiter turbith & cęteris debilitando eas, vt videbitur expedire. Item aleſanginę benedictę, pilulę de agarico ſunt de his debilioribus quę competent.

Solutiua phlegmatis ſalſi. Rubrica. 14.

DE SOLVTIVIS phlegmatis ſalſi inter compoſita vſualia eſt electariũ amech, pil. de fumoterrę, pilulę aggregatiuę. Et pro his notandum ꝙ dictũ eſt phlegma ſalſum variari ex varia cõmiſtione cholerę nunc cum phlegmate groſſo, nũc cum ſubtili aquoſo. Oportet namq; aggregare ſolutiua iam dicta, & humoribus cõuenientia ſm proportionem humoris ad humorẽ. Exempli gratia, electarij de ſucco ro. par. vna, diaſiniconis par. ij. pro phlegmate ſalſo groſſo. Exemplũ de notho, vt diaturbith par. ij. electa. de ſucco ro. par. i. Itẽ turbith pręparati. ʒ. i. Itẽ caſię. ʒ. i. & ſic de alijs. Faciliter enim ex dictis habetur modus cõponendi, & his compoſitionibus addantur aquę cõuenientes & cũ eis interdum ſyrupi, vt ſint delectabiliores. Dixit Raſis in diuiſionibus polypodium euacuare phlegma ſalſum.

Solutiua melancholiæ per aduſtionem choleræ rubeæ. Rubrica. 15.

SOLVTIVA melancholiæ non naturalis & primo per aduſtionem choleræ rubeæ, vt lapis armenus, lapis lazuli, electarium amech, pilulæ de fumoterræ, ſerum caprinum, ſene, diaſene, pilule de lapide lazuli, pilulæ indæ, myrobalani indi. Et componantur educentia choleram cũ educentibus melancholiam, vt verbi gratia, caſia cum myrobalanis indis. Item ſene cum rhabarbaro facta eius infuſione in aqua lactis, & ſic de alijs cum fumoterræ.

Solutiua melancholiæ aduſtæ. Rubrica. 16.

DE SOLVTIVIS melancholiæ factæ per aduſtionẽ melancholiæ ſubtilis & groſſæ, vnde ſolutiua dicta ſunt, etiam in hoc caſu conuenientia. Item cõueniunt etiam decoc. fumiterræ, decoctio epithimi, hieralogodion & ſilia. Vt ſyrupus de epithimo, & tu conſidera.

Solutiua melancholiæ cholericæ. Rub. 17.

DE SOLVTIVIS melancholiæ cholericę. vnde talia debent eſſe ex parte virtutis cõpoſita, vt fumuſterræ, epithimus, ſene & huiuſmodi, de quibus ſupra. Compoſitæ vero vt amech, diaſene, pilulæ de fumoterræ, pilulæ indæ, pilulæ aggregatiuæ minores. Itẽ componantur, vt patet, quæ melancholiam educunt cum his quæ choleram.

Solutiua melancholiæ phlegmaticæ. Rub. 18.

DE SOLVTIVIS phlegmaticę, vt myrobalani indi, ſtœcados, epithimum prærogatiuam habet ſuper oẽs medicinas ſolutiuas in educendo melancholiam Meſ. educit etiam phlegma. Auic. maxime cum melle & ſale, ius galli decrepiti cum polypodio confortatum, agaricus, polypodium, ſecaniabin educẽs melancholiam. Meſ. diaſene, hieralogodion, debet tamen confortari cũ medicina ſoluente melancholiam, vt ſit amplior melancholiæ q̃ phlegmatis eductiuum, nam educit phlegma, & melancholiam, pilulę indæ. Item poteſt cõponi ex medicinis phlegmatis cũ medicinis melancholiæ, & educẽtes melancholiã vincant ſm victoriã melancholiæ ſuper phlegma, vt miſcẽdo polypodium myrobalanos indos cum turbith. Item agaricum cũ modico polypodij, aut cum modico folliculorum ſene.

Solutiua melancholiæ melancholicæ. Rub. 19.

DE SOLVTIVIS melancholiæ melãcholicę. Et ſunt quæ educunt melancholiã à forma ſpecifica huiuſmodi, & humoris eductiua, vt ſene, polypodiũ, myrobalani indi, lapis lazuli, fumuſterræ. Ex his compoſita vt diaſene.

Solutiua melancholiæ ſanguineæ. Rub. 20.

DE SOLVTIVIS melancholiæ ſanguineæ, & ſunt ſolutiua huiuſmodi melancholiæ admiſta cũ his, quæ ſanguinẽ clarificant & mundant, vt verbi gratia, miſceantur tamarindi cũ myrobalanis indis, aut cũ folliculis ſene, aut cũ aqua lactis lupulo. vel miſceatur caſia cum fumoterræ, aut ſucco ro. polypodio. Educitur frequenter hæc materia ſm ſe totam per phlebotomiã, aut quaſi ita q̃ paucis indigeat ſolutiuis, & ideo in eis non multiplico, tũ etiam quia ex dictis aperta eſt via in cõpoſitione ipſorum ſolutiuorũ.

De digeſtiuis appropriatis dyſcraſiæ membri cuiuſlibet tam calidæ quam frigidæ, cuius Rubricæ ſunt. 18. Cap. XXXII.

SEquitur modo de digeſtiuis in vnaquaq; ægritudine. Et vt tibi hic ſubſcribam digeſtiua prout ſunt in vnaquaq; diſpoſitione membrorum noſtri corporis conuenientia ſubiungendo ſolutiua in eiſdem caſibus proportionalia, & tu conſidera.

Digeſtiua in dyſcraſia frigida capitis. Rub. 1.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia materiali capitis frigida ſibi & membris ſuis conferentia. nam de dyſcraſia immateriali eſt in ſequentibus intelligẽdum. Caput enim confortant, quæ ſunt calida & ſicca, aromatica nulla in eo exiſtente dyſcraſia, q̃ ſi fuerit talis frigida & humida talia pur cõferunt aromatica, q̃ ſi calida fuerit dyſcraſia conferunt frigida & humida, aut ſicca aromatica.

E In primis itaq; laudantur ſyrupus de ſtœcados Meſue, valet enim epilepſiæ, ſpaſmo, paralyſi, tremori, torturæ & cęteris neruorum ægritudinibus à cauſa frigida prouenientibus, & cerebro ipſo ex dyſcraſia frigida alterato, & hoc ſi non obſtabit fluxus catarrhi, aut aliquod tale, quo caſu debet eius nocumentum corrigi cum ſtypticis, & huiuſmodi, vt infra de catarrho. Secundo valet ſyrupus de abſinthio deſcriptione Meſuę. qui & ſi principaliter ſit ad ſtomachi confortationem inuentus, tamen etiam capiti confert ſua caliditate & ſiccitate, & aromaticitate. Vnde Auicenna proprio capitulo. Et confert apoplexię bibitũ membris eius, quia auri. Vnde Auicenna, & cõfert dolori auris. Item Serapio. Item quia ſpica eius compoſitionem ingreditur, de qua Auicenna. Et cõfortat cerebrum. Item & vinum aromaticum cum quo fit citonium etiam eſt aromaticum cerebrum confortans. Item & mel, ſicq; ex ingredientibus eius compoſitionem aſſerendum ipſum in dyſcraſia cerebri frigida cõferre. Tertio valet ſyrupus de corticibus citri deſcriptione Meſuę, vt patet, nam cortex calidus eſt & ſiccus, & aromaticus, & muſcus ipſe. Quidam laudant in hoc caſu ſyrupum de calamentho, ſed ego non inuenio ipſum laudatum auctentice. Ingreditur enim ſquinanthum quo eſt capiti multum nocens. Ex aquis ſunt aqua maioranæ, aqua ſaluiæ, origani, hyſſopi, bethonicæ, ruthæ, chelidoniæ, roſmarini, abſinthij, praſsij, acori, menthæ, chamomillæ, berbenæ.

F

Digeſtiua in dyſcraſia calida capitis. Rub. 2.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia capitis calida ſibi & membris eius conferentia, caput, & membra eius confortant cum ad calidum eſt dyſcraſiatũ, quæ ſunt frigida, & ſicca aromatica aut frigida & humida. Iulep roſatum, iulep violatum, ſyrupus ro. ſyrupus vio. ſyrupus nenupharinus deſcriptione Meſuę & Nico. Item ſyrupus de papauere deſcriptione prima & ſecunda Meſuę. Item ſyrupus de acetoſitate citri deſcriptione Meſ. Item ſyrupus myrtinus deſcriptione Meſuę. Ex aqs ſunt aqua vio.
G aqua roſarum, nenupharis, ſolathri, alkekengi, cucurbitę, plantaginis, portulacæ.

Digeſtiua in dyſcraſia calida pulmonis. Rub. 3.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia pulmonis calida ſibi & ſuis conferentia. Styptica in caſu iſto ſuſpecta ſunt, & ideo niſi cum eis humida ponantur non conferunt, humiditas enim virtutem iuuat expulſiuam. Valet itaq; ſyrupus violatus deſcriptione Meſuę. Iulep ipſum violatũ, ſyrupus de iuiubis, ſyrupus de granatis dulcibus Meſuę, ſyrupus de papauere deſcriptione Meſ. ſecunda, ſyrupus de nenuphare. Auic. proprio capitulo. Oxymel ſimplex, paucę acetoſitatis. Et ex aquis ſunt aqua viol. aqua hepaticæ, nenupharis, maluæ, capillorum veneris, acetoſæ, cucurbitæ, plantaginis.

Humiditas vrtutẽ iuuat expulſiuam.

Digeſtiua in dyſcra. frigida pulmonis. Rub. 4.

DIGESTIVA compoſita vſualia in dyſcraſia frigida pulmonis ſibi & ſuis conferentia. Syrupus de hyſſopo deſcriptione Meſ. ſyrupus de praſsio Meſuę, ſyrupus de liquiritia,
H qui tamen non multum in gradu eleuatur, ſyrupus de thimo, ſyrupus contra pleureſim deſcriptione Nicolai. Oxymel ſquilliticum, & tu conſidera. Et ex aquis, aqua pulegij, aqua fœniculi, calamenthi, origani, hyſſopi, ſimilæ, bethonicæ, ruthæ, bugloſſæ, boraginis, liquiritiæ, ſcabioſæ, praſsij.

Digeſtiua in dyſcraſia frigida ſtomachi. Rub. 5.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia ſtomachi frigida ſibi & ſuis conuenientia. Syrupus de abſinthio, ſyrupus de mentha, ſyrupus de calamentho, ſyrupus de thimo, de eupatorio, & proprie eis quibus corrumpitur forma ſtomachi, ſyrupus de corticibus citri, mel roſatum colatum. Et ex aquis ſunt, aqua abſinthij, aqua menthæ, pulegij, origani, liquiritiæ, calamenthi, ſaluiæ, fœniculi, eupatorij.

Digeſtiua in dyſcraſia calida ſtomachi. Rub. 6.

DIGESTIVA compoſita vſualia in dyſcraſia ſtomachi

machi calida ſibi & ſuis conferentia. Syrup. roſ. iulep. roſ. ſyrupus de agreſta, ſyrupus de myrto, ſyrup⁹ de ſucco acetoſæ Meſuæ, & eſt optimus, ſyrupus de acetoſitate citri, ſyrup⁹ acetoſus ſimplex modicę acetoſitatis, oxyzacchara, ſyrupus de fumoterræ deſcriptione prima Meſ. eſt ſicut temperatus, oxymel ſimplex. Et ex aquis ſunt aqua roſarum, aqua enduiæ, hepaticæ, plantaginis, alkekengi, fumiterræ, cicoreæ, portulacæ.

Digeſtiua in vtraq; diſcra. inteſtinorũ. Rub. 7.

Inteſtina ex ſtō: ſubſtantia, & ab eo naſcentia.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia inteſtinorum conferentia. Sunt nanq; inteſtina ex ſubſtantia ſtomachi facta & ab eo naſcentia. ideo quæ ſtomacho dicta ſunt conferre etiam ex eis conferunt. verum in dyſcraſia frigida maiori indigent caliditate quàm ſtomachus, non enim ſunt ita mẽbris calidis vnita vt ſtomachus, & in hoc caſu ſyrupus de calamentho eſt laudatus à Meſue deſcriptione ſua prima. Et conſimiliter dicatur in dyſcraſia eorum calida quę raro accidit. Et ex aquis ſunt frigidis hęc aqua roſarum, aqua plantaginis, portulacæ, & alię de ſtomacho calido dictæ. Et ex aquis calidis, aqua ruthæ, aqua calamenthi, aqua graminis, & alię ſupra de ſtomacho. ſed iſtæ ſunt magis appropriatæ.

Digeſtiua in dyſcraſia calida cordis. Rub. 8.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia cordis calida conferentia. Syrupus de acetoſitate citri. Syrupus violarum. Syrupus roſarum. Syrupus de ſucco acetoſæ & eſt notabilis. Syrupus de enduia. Syrupus de agreſto. Syrupus nenupharinus. Syrupus de enduiia ſylueſtri, q̃a de cicorea. Syrupus de bizantĳs alteratus, vt decet, plus & minus ſecundum caliditatis intenſionem maiorem aut minorem. Syrupus acetoſus ſimplex. Syrupus de pomis. Syrupus de myrto. Syrupus de lymonibus etiam à multis modernis vtitur. ſed audi Simonem Ianuenſem, inquit, Nuſquam memini me de ipſo legiſſe apud auctorem auctenticum niſi apud Auicennam. de cura fe. acutę in generali, vbi iubet dari aquam acetoſitatis lymi non ſaliti, & tu conſidera. Et ex aquis, aqua violarum, aqua roſarum, enduiæ, cicoreæ, acetoſæ, capilli veneris, nenupharis, alkekengi, ſolathri, cucurbitæ, portulacæ.

Syrupus de lymonibus an alicuius ſit vſus.

In dyſcraſia autem frigida ſyrupus de corticibus citri, Meſuæ. Syrupus de pomis Meſ. Syrupus de granatis dulcibus Meſuæ. Syrupus de bugloſſa magiſtralis. Et ex aq̃s aqua bugloſſæ, aqua boraginis, aqua meliſſæ, aqua maioranæ, aqua roriſmarini, & aqua diſtillatiõis croci, & aqua enulæ eſt potens valde Auicen.

Digeſtiua in dyſcraſia calida hepatis. Rub. 9.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia hepatis calida ſibi, & ſuis conferentia. Syrupus de enduia, ſyrupus roſarum, ſyrupus de fumoterræ maior Meſuæ, ſyrupus de bizantĳs ad frigidum alteratus, oxyzacchara, ſyrupus nenupharinus. Et ex aquis ſunt aqua enduiæ, aqua hepaticæ, lupuli, portulacæ, alkekengi, cicoreæ, acetoſæ, fumiterræ, plantaginis.

Digeſtiua in dyſcraſia frigida hepatis. Rub. 10.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia hepatis frigida ſibi, & ſuis conferentia. Syrupus de abſinthio, ſyrũpus de bizantĳs vigoratus à caliditate, ſyrupus de eupatorio, ſyrupus de praſsio, de thimo, ſyrupus de calamentho. Et ex aquis ſunt aquæ ſparagorũ, aquæ petroſelini, aquę apĳ, origani, hyſſopi, eupatorĳ, raphani, bethonicæ, roriſmarini, ſcolopendriæ, cuſcutæ, chamomillæ, abſinthĳ.

Digeſtiua in dyſcraſia vtraq; ſplenis. Rub. 11.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia ſplenis calida, & frigida ſibi conferentia. Syrupi hepati conferentes dicti eligantur fortiores, nam quæ hepati conferunt & ſpleni valent, quoniã medicinæ hepatis fortes ſunt ſpleni conferentes, nam ſplen fortioribus, vt infra vigeſimo capitulo, ſexto tractatu, vt ſunt ſyrupus de praſsio, ſyrupus de eupatorio, ſyrupus de thimo, ſyrupus de calamentho: & hoc in cauſa frigida. Et ſic ſuo modo dicat̃ de frigidis. Et ex aquis appropriatis magis ſunt, aqua nenupharis,

A fumiterræ, in cauſa calida, aqua ſcolopendriæ: in frigida vero eupatorĳ, roriſmarini, calamenthi, hyſſopi, ruthę, pulegĳ, praſsĳ, acori.

Digeſtiua in dyſcraſia vtraq; renum. Rub. 12.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia renum calida & frigida ſibi, et ſuis conferentia. Vnde renes indigent medicina ſtyptica: & non multum & non mordicatiua, & ideo in caſu conueniunt, Syrupus de myrto, ſyrupus roſarum, nenupharinus, & illi qui in dyſcraſia calida hepatis dicti ſunt. Conſimiliter de his, quæ in dyſcraſia frigida dicendum. Et ex aquis ſunt frigidæ aqua violarũ, aqua roſarum, lupulorũ, ſolathri, cucurbitæ, plantaginis, fumiterræ, capilli veneris, nenupharis, alkekengi, maluæ, portulacæ. In cauſa frigida aquæ ſunt aquæ lupuli, petroſelini, maioranæ, fœniculi, ſparagorum granium, cuſcutę, abſinthĳ, apĳ, bethonicæ, ſcolopendriæ, roriſmarini, chamomillæ, praſsĳ, raphani, parietariæ, enulæ, vrticæ.

Digeſtiua in dyſcraſia vtraq; veſicæ. Rub. 13.

B DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia veſicæ calida & frigida ſibi & ſuis conferentia, quia ſemper timendum eſt de nocumento viarum vrinæ, hinc, vt poſſumus abſtinendum ab acutis mordicatiuis, aperitiuis mũltum niſi ad hoc cogat neceſsitas. Digeſtiua, autem renibus conferentia ſunt & veſicæ valentia, verum veſica in ſuis diſpoſitionibus indiget fortioribus. tu itaq; modera vt opus eſt.

Digeſtiua in diſcraſia frigida matricis. Rub. 14.

DIGESTIVA vſualia cõpoſita in dyſcraſia matricis frigida conferentia. Syrupus de calamẽtho, ſyrupus de eupatorio, ſyrupus de thimo, ſyrupus de corticibus citri, ſyrupus de abſinthio, de praſsio. Et ex aquis ſunt, aqua calamenthi, aqua menthæ, chamomillæ, enulæ, praſsĳ, ſaluię, petroſelini, apĳ, abſinthĳ, matricariæ, vrticæ, parietariæ.

Digeſtiua in dyſcraſia calida matricis. Rub. 15.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia calida matricis conferentia. Syrupus roſarum, myrtinus, iulep

C roſatum. Ex aquis ſunt aqua roſata, capilli ve. portulacę, fumiterræ, nenupharis, ſolathri, alkekengi, plantaginis.

Digeſtiua in dyſcra. frigida iuncturarũ. Rub. 16.

DIGESTIVA compoſita vſualia in dyſcraſia frigida doloris iuncturarum conferentia. Et talia debent eſſe ſubtiliatiua, inciſiua propter materiæ viſcoſitatem. Item & aperitiua, vt per ipſa humor facilius educatur vt infra, vigeſimoſecundo capitulo, rubrica de cura doloris iuncturarum. Et huiuſmodi ſimiliter ſyrupus de calamentho, de eupatorio, de ſtœcados, & oxymellis, & ſpecialiter compoſitum ſimpliciter paucæ acetoſitatis. Item mel ro. cum ſyrupo acetoſitatis. Ex aquis ſunt aqua calamẽthi, maioranæ, bethonicæ, enulæ, ſaluiæ, origani, chamomillæ, acori. Et hic aduerte q; cum talia aperitiua dantur, quæ ſunt fortia præcipue dubitatur, ne faciant præcipitare materiã ad loca iuncturarum, quapropter cum talib⁹, cum vis vti illis, commiſce ſtyptica vt mel roſarum, & ſyru. de ſtœcados, & pro his recurre ad rubricam allegatam.

D Digeſtiua in dyſcra. calida iuncturarũ. Rub. 17.

DIGESTIVA vſualia compoſita in dyſcraſia calida dolorum iuncturarum eis conferentia. Talia oportet vt ſint ingroſſantia humorem ſiue inſpiſſantia & prohibẽtia fluxum eius ad locum, qualia ſunt ſtyptica frigida, vt ſyrupus roſarum, iulep roſarum, ſyrupus myrtinus, acetoſus ſimplex cum pauco mellis roſati colati, oxyzacchara paucæ acetoſitatis, in quo plus de vino ponitur granatorum. Et ex aquis ſunt, aqua roſarum, aqua plantaginis, aqua enduiæ, aqua cicoreæ, fumiterræ, portulacæ.

Digeſtiua in cutis infectione. Rubrica. 18.

DIGESTIVA vſualia in cutis infectione, vt ẽ ſcabies, morphea, lepra & huiuſmodi conferentia. Vnde duo ſunt communiter talia. Vnde primum quod eſt facilius eſt ſyrupus de fumoterrę maior & minor Meſuę. Secundũ & eſt fortius de epithimo deſcriptione Meſue, & valet in infectionibus fortioribus, & in morbis frigidis melancholicis

cum quibus ponam directiua ad membra in quib⁹ peccat humor. Et ex aquis ſunt, aqua fumiterræ, endiuiæ, aqua lactis vt infra, portulacæ, cucurbitæ. Et ſicut de digeſtiuis actum eſt vt ſemper tibi vt potuero magis cõplaceam eo inſcribam ordine de ſolutiuis ipſis correſpondentibus, ac de confortantibus membra humani corporis.

De euacuatiuis appropriatis cuicunq; membro dyſcraſiato, cuius rubricæ ſunt. 21. Cap. XXXIII.

Solutiua in dyſcraſia calida capitis. Rub. 1.

SOlutiua compoſita ſimplicia vſualia in dyſcraſia calida materiali capitis ſibi & ſuis cõferentia. Et de materiali ſemper ſermo noſter intelligatur. Aloe principaliter cholerã educit. Myrobalani citrini. Compoſita hiera ſimplex. Diaprunis Nico. Electarium pſilij. Electarium de ſucco roſ. Nico. & etiã Meſ. pilulæ aureæ, & ſunt medicina propria, quia iſtæ ſunt proprie educentes choleram principaliter à capite.

Solutiua in dyſcraſia frigida capitis. Rub. 2.

Solutiua compoſita & ſimplicia, in frigida dyſcraſia. Myrobalani kebuli, emblici, agaricus, collocynthida, ſarcocolla, ſerapinum, elleborus niger, pilulæ de ſerapino, pilulæ de agarico, pilulæ aſayeret, pilulæ lucis & oculis proprię. Electarium hamec, quia melancholica, hiera hermetis, diaſene in melãcholica, hieralogodion in phlegmatica & melancholica. Pilulæ aleſanginæ. Pilulæ aggregatiuæ minores. Pilulæ de ſarcocolla, fœtidæ, cochiæ. Pilulæ ſine quibus eſſe nolo, & oculis maxime.

Solutiua in dyſcraſia calida pulmonis. Rub. 3.

SOLVTIVA in dyſcraſia calida pulmonis. Caſia, mãna, pſiliũ, electariũ de pſilio, diacatholicon, diaprunis.

Solutiua in dyſcra. frigida pulmonis. Rub. 4.

SOLVTIVA in dyſcraſia frigida pulmonis. Ireos & eſt propriũ, ſene, ſarcocolla, turbith, agaricus, & eſt proprium, catholicon, pilulæ de ſarcocolla, de agarico, de ſerapino, caſia & manna vigorata cum educẽtibus phlegma.

Solutiua in dyſcraſia calida ſtomachi. Rub. 5.

SOLVTIVA in dyſcraſia ſtomachi calida. Aloe & melius eſt lotũ, myrobalani citrini, rhabarbarũ, caſia, thamarindi, hiera ſimplex, electarium de pſilio, diacitoniten Meſ. electariũ de ſucco roſ. Nico. & Meſ. manna, pilulę de rhabarbaro, pilulæ aureæ. Aggregatiuę minores, diaprunis, catholicon, pilulæ de hiera ſimplici, de fumoterræ.

Solutiua in dyſcraſia frigida ſtomachi. Rub. 6.

SOLVTIVA in dyſcraſia frigida ſtomachi. Aloe ſed principaliter calidum, & ideo vigoretur, myrobalani kebuli, rhabarbarum, thamarindi, manna, caſia, turbith, agaricus, ſarcocolla, lapis lazuli. in melancholica, pilulæ aleſanginæ. Aggregatiuæ maiores. Indæ in melancholica. de ſarcocolla, aſaieret, pilulæ lucis, pilulæ de lapide lazuli; hiera ſimplex vigorata cum educentibus phlegma, hiera Hermetis. Electarium indum, diafinicon, diaſene, & præcipue in melãcholica, catarticũ imperiale, hieralogodion, catholicon, pilulæ de agarico, fœtidæ maiores, cochiæ, de ſerapino, pilulæ ſine quibus eſſe nolo.

Solutiua in dyſcra. vtraq; inteſtinorũ. Rub. 7.

SOLVTIVA in dyſcraſia calida & frigida inteſtinorum ſimplicia. nam ſicut dictum eſt ſupra de digeſtiuis ſtomacho appropriatis, ita pariformiter dicatur de ſolutiuis, nam quæ ſtomacho conferunt etiam inteſtinis ualent. & ideo ad ſolutiua nunc anteſcripta te transferas.

Solutiua in dyſcraſia calida cordis. Rub. 8.

SOLVTIVA in dyſcraſia calida cordis. Myrobalani citrini. Electarium de ſucco roſarum Meſ. rhabarbarũ, ſcammonea etiam à corde euacuat, ſed eſt ei multum nocius, propter quod multi euitant eam in feb. peſtilentiali, verentur eam bene correctam, vt patet in tractatu primo quarto capitulo. Non inuenio plura compoſita educentia choleram à corde, quare ex his ſimplicibus compone.

E Solutiua in dyſcraſia frigida cordis. Rub. 9.

SOLVTIVA in dyſcraſia cordis frigida. Sene in melancholica. Emplici, lapis lazuli in melancholica. Diaſene in melancholica, Rhabarbarũ, ſed principaliter cholerã, & ideo vigoretur cũ phlegma educẽtibus. Non inuenio plura compoſita vſualia, & ideo ex his compone.

Solutiua in dyſcraſia calida hepatis. Rub. 10.

SOLVTIVA in dyſcraſia hepatis calida. De aloe dicit Meſue, et quia operatio eius non multum extenditur in corpore. Vix enim eſt pertranſiens hepar niſi in quãtitate exhiberetur. Auic. cum tamen virtus eius quod purum eſt non penetret ad illa quæ ſunt cordi longinqua, immo non penetret hepar. Rhabarbarũ, myrobalani citrini, thamarindi, hiera ſimplex. Electarium de pſilio. Electarium diacitoniten, aqua lactis maxime qñ eſt cholera aduſta, pilulę de hiera, de rhabarbaro, de eupatorio, catholicon. Electarium de ſucco roſarum Meſuæ & Nicolai, diaprunis, pilulæ de fumo terræ, maxime quando cholera eſt aduſta.

F Solutiua in dyſcraſia frigida hepatis. Rub. 11.

SOLVTIVA in dyſcraſia hepatis frigida. Agaric⁹, hiera hermetis, ireos, cucumer aſininus, ſene in melancholica, catharticum imperiale, catholicon, pilulæ de aga. diafinicon. Electariũ indum, diacitoniten Meſ. pilulæ aggregatiuæ minores, pilulæ indæ in melancholica.

Solutiua in dyſcraſia calida ſplenis. Rub. 12.

SOLVTIVA in dyſcraſia ſplenis calida. Rhabarbarum, aqua lactis maxime qñ cholera eſt aduſta. Electariũ de pſilio non inueni aliud compoſitum.

Solutiua in dyſcraſia frigida ſplenis. Rub. 13.

SOLVTIVA in dyſcraſia ſplenis frigida. Polypodium in melancholica, ireos, lapis armenus in melancholica, lapis lazuli in melancholica, ſerapinũ, ſene in melancholica, diaſene, pil. indæ in melãcholica, pil. de ſerapino.

Solutiua in dyſcraſia calida renum. Rub. 14.

SOLVTIVA in dyſcraſia renum calida. Rhabarbarum, caſia, manna, hiera ſimplex. Electariũ de pſillio. Electarium de ſucco roſarum Meſ. & Nicolai. aqua lactis qñ

G materia eſt aduſta, pilulæ de hiera ſimplici, de rhabarbaro, pilulæ de fumo terræ, diaprunis, catholicon.

Solutiua in dyſcraſia frigida renum. Rub. 15.

SOLVTIVA in dyſcraſia renum frigida. Caſia maxime qñ vigoratur ad materiam frigidam, qm̃ principaliter choleram educit, manna ſimiliter, agaricus, elleborus niger, diafinicon, diacitoniten, catharticum imperiale, pilulæ de agarico, hiera ſimplex, hiera Hermetis. Electariũ indum, pilulæ de hiera ſimplici, benedicta, pilulæ ex ſpeciebus factæ, hieralogodion in phlegmatica.

Solutiua in dyſcraſia vtraq; veſicæ. Rub. 16.

SOLVTIVA in dyſcraſia calida aut frigida veſicę. De ipſis enim dicetur reſpectu ſolutiuorum, vt dictum eſt de digeſtiuis ſibi appropriatis reſpectu aliorum digeſtiuorum, nam quæ renibus conferunt & veſicæ valent, ſed eligantur in caſu fortiora.

Solutiua in dyſcraſia calida matricis. Rub. 17.

H SOLVTIVA in dyſcraſia calida matricis. Rhabarbarum. non inueni aliud ſimplex, diaprunis, pilulæ de rhabar. hiera ſimplex. Electarium de ſucco ro. catholicon vigoratum ad choleram.

Solutiua in dyſcraſia frigida matricis. Rub. 18.

SOLVTIVA in dyſcraſia frigida matricis. Agaricus & eſt propria, ſerapinum, elleborus niger, pilulę de hiera ſimplici, de hiera cũ agarico, hiera de agarico, hiera hermetis. Electarium indum, diafinicon, catharticum imperiale, pilulæ de ſerapino, benedicta Nico.

Solutiua in dyſcra. calida iuncturarũ. Rub. 19.

SOLVTIVA in dyſcraſia iuncturarum calida. Non inueni ſimplex vſuale educens choleram à iuncturis, & ideo ad compoſita venio. Electarium de ſucco roſarum Nicolai, Meſuæ. Alia non inuenio, ideoq; te componere oportet eligendo euacuantia choleram addẽdo ea, quæ ad iuncturas ducunt.

Solutiua

Solutiua in dyſcraſia frigida iuncturarũ. Rub. 20.

SOLVTIVA in diſcraſia iuncturarũ frigida. Turbith, agaricus, polypodiũm, maxime in melancholica, hermodactylus, et eſt propria, cucumer aſininus, ſarcocolla, pilulæ de hermodactylis, pilulæ de hiera cum aga. de aga. hiera hermetis, electarium indum, catharticum imperiale, pilulæ aggregatiuæ maiores, de ſerapion. Et ſis attentus vt infra vigeſimoſecundo capitulo, ꝙ ſolutiua talia in cauſa ſcilicet frigida debent ſecum habere, quæ educũt cholerã, qm̃ materia groſſa non poſſet penetrare niſi eſſet per materiam ſubtiliatam, & hoc ſm plurimum et raro in paucioribus: & ideo cum hermodactylis Auic. commiſcet ſcammoneam. Item quia ſtypticitate participant vt ſupra.

Solutiua in infectionibus cutis. Rub. 21.

SOLVTIVA in infectionibus cutis ualentia &c. Aqua lactis, ſumi terræ, & Cermiſonus noſter vſus eſt ſucco eius in ſcabie cum aqua lactis, lac, lapis armenus, lapis lazuli, pilulæ indæ, pilulæ de lapide armeno, diaſenæ. Electariũ amec, pilulæ de lapide lazuli. Et licet ſolutiua, vt ſupra ſic magis reſpiciant humores ꝙ membra, tamen etiam habent in eorum proprietatibus, vt membra reſpiciant vt ſupra dictum eſt, & dato ꝙ ita ſit, tamen credo eſſe conſulendum, vt cum ſolutiuis ipſa ſemper ponantur quæ dirigant ad membra à quibus euacuatio quæritur, quæ etiam ſua virtute confortent. & hæc bene conſidera.

Solutiua magis huores ꝙ membra reſpicere.

De confortatiuis appropriatis vnicuiq; membro diſcraſiato, cuius rubricæ ſunt. 20. Cap. XXXIIII.

Confortatiuã in dyſcraſia calida capitis. Rub. 1.

SEquitur de confortatiuis. confortatiua in dyſcraſia capitis calida compoſita vſualia, & de his eſt ſermo noſter. Requies Nico. Diacodion Meſ. iulep violatum, kebuli conditi, iuleb roſatum.

Confortatiua in dyſcraſia frigida capitis. Rub. 2.

IN DISCRASIA eius frigida & partibus ſuis Diãbra Meſ. confectio de diamuſco dulcis Meſ. confectio anacardina Meſ. theriaca magna Nico. acori conditi, diamargariton Nic. electarium de gemmis Meſ. electarium regum Meſ. lætificans Raſis, mitridatum.

Cõfortatiua in dyſcraſia calida pulmonis. Rub. 3.

CONFORTANTIA in dyſcraſia calida pulmonis et pectoris. Diarodon abbatis Nico. diadragantum Nico. zuccharum violatum, lac de papauere, diacodion Meſ.

Confortatiua in dyſcraſia frigida pulmonis. Rubrica. 4.

IN DISCRASIA eius frigida. Diamuſcũ dulce Meſ. electariũ regum Meſ. philonium Meſ. mitridatũ, diamargariton Nicolai, diapenidion Nico. theriaca magna.

Confortatiua in dyſcraſia calida ſtõi. Rub. 5.

CONFORTATIVA in dyſcraſia ſtomachi calida. Emplaſtrum de ſorbis Meſ. triaſandali Nico. michileta Nico. kebuli conditi Meſ. diarodon abbatis, Nico. diacitoniten zucchari Meſ. miua citoniorum Nico. iulep roſatum, perſica condita Meſ. poma condita Meſ. rob de ribes, rob de berberis, iulep roſa. rob de agreſta, rob de moris Meſ.

Confortatiua in dyſcraſia frigida ſtõi. Rub. 6.

IN DISCRASIA eius frigida diaciminum, diacinnamomum, & propria Meſ. diagalanga, & eſt ex proprijs Nico. confectio anacardina Meſ. philonium Meſue, diacitoniten Nico. lętificans Alman. trifera ſenonis Meſue, mitridatum, citra condita Meſue. ℥ʒ. cõditum, aromaticum ro. Meſue, diamargariton Nico. aromaticum garyophyllatum Meſ. electarium de gemmis Meſ. electarium regũ Meſ. diatrionpipereon Nico. diacurcuma, dialacca Meſ. trifera magna Meſ. trifera Gal.

Confortatiua in dyſcraſia calida inteſtinorum. Rubrica. 7.

CONFORTATIVA in dyſcraſia, inteſtinorum calida. Electarium de ſorbis Meſ. michiletæ diacitoniten Nico. rob de agreſta, rob de ribes, miua citoniorum Meſ. iulep

A viol. rob de berberis, de moris. Et alia talia in dyſcraſia calida ſtomachi dicta.

Cõfortatiua in dyſcraſia frigida inteſtinorũ. Rub. 8.

IN DISCRASIA eorum frigida. Diaciminum Meſ. diacinnamomũ Meſ. diagalanga, aromaticum ro. Meſue, diacitoniten Nic. trifera magna ſenonis, theriaca diacurcuma Meſ. dialacca Meſ. Electarium de baccis lauri, Nico. philonium Meſ. Nico. mitridatũ. ℥ʒ. conditum, acori conditi, & cętera in dyſcraſia ſtomachi frigida.

Cõfortatiua in dyſcraſia calida cordis. Rub. 9.

CONFORTATIVA in dyſcraſia cordis calida. Iulep viol. iulep ro. zuccharum roſ. zuccharum viol. diarodon abbatis Aui. manuſchriſti perlatum ſandalizatũ, tria ſandali. rũ. rob de agreſto, rob de ribes, rob de berberis. Electarium de gemmis abſq; ſpeciebus.

Cõfortatiua in dyſcraſia frigida cordis. Rub. 10.

IN DISCRASIA cordis frigida. Diambra, diamuſcũ dulce Meſue, diamargariton, electarium regum, theriaca magna, mitridatum, zuccharum boraginatum, aromaticum ro. Meſ. garyophyllatum Meſ. lętificans Alman. Citra condita, electarium de gemmis Meſ. zuccharum bugloſſatum quod eſt temperatum. B

Cõfortatiua in dyſcraſia vtraq; hepatis. Rub. 11.

CONFORTATIVA in dyſcraſia hepatis calida. Diarodon abbatis, Nic. triaſandali, rob. granatorũ muzorum & acetoſorum. In dyſcraſia eius frigida, aromaticum roſatum Meſ. dialacca Meſ. Cõfectio anacardina, mitridatũ, diacurcuma, theriaca magna.

Cõfortatiua in dyſcraſia vtraq; ſplenis. Rub. 12.

CONFORTATIVA in dyſcraſia ſplenis calida. Non inuenio aliquod poſitum principaliter ad eius remotionẽ, ſed tu eis vtere quæ in dyſcraſia hepatis calida dicta ſunt ponendo directiua ad ſplenem. Cõſimiliter operare in dyſcraſia eius frigida diacurcuma Meſue.

Cõfortatiua in dyſcraſia vtraq; renũ. Rub. 13.

CONFORTATIVA in dyſcraſia renum calida nõ inuenio compoſita appropriate, ſed vtere frigidis cõuenientibus hepati cum directiuis ad renes. In dyſcraſia renum frigida, diagalanga, electarium de gemmis Meſ. diatrionpipereon, electarium de baccis lauri, trifera magna, theriaca, aromaticum roſatum, aromaticum garyophyllatum, dialacca Meſ. philonium Meſ. mitridatum. C

Confortatiua in dyſcra. vtraq; veſicæ. Rub. 14.

CONFORTATIVA in dyſcraſia veſicæ. De ipſis proportionabiliter dic vt dictum eſt de digeſtiuis ſupra, nãq; renibus conferunt. cõferunt & veſicæ, ſed fortiora eſſe debent veſicæ conferentia.

Confortatiua in diſcra. calida matricis. Rub. 15.

CONFORTATIVA in dyſcraſia calida matricis non inueni appropriatum, ſed quæ ſtomacho conferunt & matrici, tu tamen cum eis pone directiuum ad matricẽ & habebis compoſitum ad tuum propoſitum.

Cõfortatiua in dyſcra. frigida matricis. Rub. 16.

IN DISCRASIA frigida matricis. Multa hic reperiuntur propterea ꝙ frequenter talem incurrit matrix, vt ſunt hæc. Diambra Meſue, aromaticum garyophyllatum, diamargariton, Nico. trifera ſenonis, electarium de baccis lauri maxime ſuprapoſitum, theriaca magna, citra condita, acori conditi. D

Cõfortatiua in dyſcra. calida iunctura. Rub. 17.

CONFORTATIVA in dyſcraſia iuncturarum calida non inueni, ſed remittentia caliditatem ſtomaticha, hepatica, & capitalia conferunt, & ponatur directiuum.

Confortatiua in dyſcraſia frigida iuncturarum. Rubrica. 18.

IN DISCRASIA iuncturarum frigida. Conſimiliter calida ſtomaticha, hepatica, & renalia, & capitalia conferunt quibus adiunge directiua & tu compone.

Confortatiua in cutis infectione. Rub. 19.

CONFORTATIVA in cutis infectione. Valent omnia illa, quæ remittunt humorum acuitatem, & extinguunt cali-

caliditatē malam in hepate præcipue aut in membris exiſtentem, vt frigida dyſcraſia hepatis conſerentia.

Rectificantia malitiam ſolutiuorum. Rub. 20.

RECTIFICATIVA acuitatem & malitiam laxatiuorum. Agaricus Auic. aromaticus Sera. caſia lignea Auic. citrum Gale. liquiritia Halya. Myrobalani Meſ. ſal Meſ. aloes Meſ. bdellium Auic. dragaganthum Sera. gūmi arabicum Sera. manna Sera. oleum ſcorpionis, ſerapinum Serapio. Et hic aduerte ꝙ ſolum de compoſitis magiſtralibus mentio facta eſt vt ordo conſequens fiat ad præcedentia digeſtiua ſolutiua &c. in proprijs autem capitulis mentio fit de ſimplicibus & compoſitis, ſed non nominantur auctores compoſitorum, vt hic.

TRACTATVS QVINTVS de ſimplicibus & compoſitis communiter vſitatis, cuius cap. ſunt quatuor.

TRactatus quintus de ſimplicibus & compoſitis, de quibus in ſuis antidotarijs medici in medicādo communiter vtuntur, & initium faciam à ſimplicibus. Quorū aliqua à plantis ſumūtur, alia ab animalibus, nonnulla ex venis terræ quæ mineralia dicuntur. Quæ vero ex plantis ſumuntur ſic diſtinguuntur, quoniam alia ſunt ſemina, alia fructus, alia frondes, alia flores, alia herbæ, alia ligna, alia cortices, alia ſuccus per expreſsionem factus, alia ſunt radices, alia gummi, alia oſſa.

Plantarum medicamina perbelle partita.

De medicinis ſimplicibus ex plantis ſumptis, cuius rubricæ ſunt decem. Cap. I.

De ſeminibus. Rubrica. 1.

SEMINA quibus communiter vtuntur medici in antidotarijs ſunt Semen hyoſcyami, cardamomi, milei ſolis, ſyleris mōtani, lini, ſinapis, berberis, anethi, papaueris albi et nigri, pęonię, altheæ, pſyllij, vrticæ, rapę, naſturcij, corian. catapuciæ, cimini, ſaxifragiæ, fœnugręci. Semina quatuor minora. Portulacæ, ſcariolæ, endiuiæ & lactucæ, ameos, dauci, carui, amomi, leuiſtici, ruthæ. Semina quatuor maiora, melonis ſcilicet, cucumeris, cucurbitæ, & citrulli, lupini. Semina quatuor calida. Apij, fœniculi, petroſelini, ſparagorum.

Rubrica. 2.

DE FRVCTIBVS carpobalſamūs, baccæ lauri, caſia fiſtula, tamarindi, colocynthida, pineæ, auellanæ, ficus, carica, ficus ſicca, garyophylli, melanopiper, macropiper, & piper albū, amygdalæ, dactyli, paſſulæ, cubebæ, oliua, melones dictī paleſtin, nux muſcata, nux indica, anacardi, myrobalani oēs. Sumach, myrtus, fructus iuniperi, pruna.

Rubrica. 3.

DE FLORIBVS roſæ, violæ, flos boraginis, agni caſti, anthos, bugloſſæ, sābuci, balauſtiæ, epithymi, nenuph.

Rubrica. 4.

DE FOLIIS & herbis. Aſſarum, ſaxifragia, ſquinanthum, folliculi ſenæ, corigiola, ſauina, maiorana, cimellis, Abſinthium, trifolium, pulegiū, ſunus, folia citri, curubi, cardo, cuſcute, viola, mentha, ſpica, camedryos, camepiteos, laureola, laurus, barcana, mercurialis, blitis, abrothanum, & cætera quæ ſunt in communi vſu.

Rubrica. 5.

DE LIGNIS Lignum aloes, lignum tamariſci, xyloaloes. Sandali rubei, citrini, & albi.

Rubrica. 6.

DE CORTICIBVS Cinnamomum, cortices mandra-
E goræ, cortices raphani, cortex radicū capparis, cannella, cortices citri, cortex ſambuci, caſia lignea, cortex granatorum, cortex thuris.

Rubrica. 7.

DE RADICIBVS Rubea ſtinctorum, zedoaria, zin. coſtus, Meu, Cyperus, pyrethrū, filipendula, polypodiū, capſia, enulæ, vitis albæ, rhabarbarum, rheuponticum, galanga, pētadactylus, peonia, iringi, acorus, hermodactyli, turbith, liquiritia, ireos, diptam⁹, ebuli, ellebori, agaricus, baucia, ariſtolochia longa, ro. gētiana, eſula, ſu, ciclamen, ſatirion, radices quinq́ꝫ, ſparagi, bruſci, apij, fœniculi, petroſelini, been al. ru. maluauiſcus ſiue althæa.

Rubrica. 8.

DE SVCCIS Quidam ſunt duri, vt hypociſtidos & acacia, aloe, ſcammonea, & ſuccus liquiritiæ, ſanguis draconis. Quidam liquidi, vt blitis, violarum, & huiuſmodi, balſamus, mel, opium, acetum, ſuccus ſęn. abſinthij, ladanum, oleum, camphora, ſera. ſuccus cucurbitæ, ſquillę, ſuc-
F cus ro. elacterium, licium, vinum, ſuccus granatorū, aqua ro. lac titimalli & maiorum lacticiniorum, ſuccus corticū & medianorum ſambuci.

Rubrica. 9.

DE GVMMIS Myrrha, ſtyrax, ſerapinum, terebinthina, armoniacum, dragaganthum, reſina, maſtix, opopanacum, gummi arabicum, pix, gummi cedri, aqua vitis euphorbium, galbanū, ſarcocolla, gūmi hederæ, vernix.

Rubrica. 10.

DE OSSIBVS Os dactylorum. De alijs oſsibus quibus vtimur dicetur iam in ſequentibus.

De his quæ ſumuntur ex animalibus. Cap. II.

VNde ſic diſtinguūtur ea, quæ ab animalibus ſumuntur, quoniam alia à membris, alia ab humiditatib⁹ naturalibus eorum, aut ſuperfluitatibus eorum. Et ſunt hęc. Caro bouis, ſplen pulli, equi, ſtinchi, medulla oſsium, auris vituli, cerui, os de corde cerui, ſanguis colum-
G bi, ſanguis hircinus, muſcus, ſericum cōbuſtum, eborus, ſerum lactis, lac, butyrū, inteſtinum lupi, coagulum leporis, capreoli, hędi, & vituli, fel tauri, fel hircinum, fel leporis, cera, os ſepię, ſtercus columbinum, ſtercus humanum, ſtercus ſtellionis, axūgia porcina, gallinacea, anſerina, anatina, vulpina, vulturis, mel, ſpodium, ſm aliquos, vt circa inſtans eſt eborus, ſiue os elephantis cōbuſtus, loco cuius mali apothecarij vtuntur oſſe arietis combuſti. Auic. vero dicit ꝙ eſt radicis cannarum aduſtarum. hæc materia hic non eſt perſcrutanda.

Erratū non nullorū ſeplaſiorum.

De his quæ ſumuntur à mineris, ſiue de mineralibus, cuius rubricæ ſunt quatuor. Cap. III.

MIneralia diſtinguuntur. Quoniā alia ſunt metalla, vel à metallis ſumpta. Alia lapides, vel à lapidibus. Alia à venis terræ. Alia ſal, vel à ſale.

Mineraliū bella diſtinctio.

De metallis. Rubrica. 1.

DE HIS quæ ſunt metalla, vel ſumpta à metallis, ſunt
H Aurum, argentum, calcanthum, argentum viuum, batitura æris, viridæ æris, ceruſſa, plumbum vſtum, lithargyrium, minium.

De lapidibus. Rubrica. 2.

DE SVMPTIS à lapidib⁹, vel quę ſunt lapides, ſunt Margaritæ, coralli rub. albi & medij, magnes, lapis lazuli, lapis armenus, lapis iudaicus, lapis lyncis, cinabrium, cryſtallus, marmor, ematites.

De ſumptis à venis terræ. Rubrica. 3.

DE SVMPTIS à venis terræ, ſunt Aſpaltū, ſulphur, vitriolum, arſenicum, alumen liquidum quod de rocha à vulgo dicitur, chimolea, terra ſigillata, auripig. lutum armenum, antimonium, alumen zuccharatum, quod rotundum dicitur, alumen iameni.

De ſalibus. Rubrica. 4.

DE SALIBVS ſunt hæc vt prius dictum eſt quatuor ſal panis, id eſt communis, ſal gemma, naticus, indus.

De

De compoſitis quibus vtuntur medici vt ſupra, cuius rubricæ ſunt.25. Cap. IIII.

Medici cur compoſitis vtuntur.

QVatuor ſunt intentiones principales ꝑp quas medici cõpoſitis vtuntur medicinis. Prima eſt alteratio ſiue intentio ad alterationẽ. Secunda eſt euacuatio. Tertia eſt conſtrictio. Quarta eſt cõfortatio, quę operationes poſſunt eſſe in toto, & reſpectu determinati membri vt capitis. Intentio quidẽ alteratiua perficiẽ duobus modis. Vno quidem modo per ea, quæ per os aſſumuntur. Alio modo per ea, quæ extra corpori applicãtur. Per ea aũt, quæ per os aſſumuntur completur, aut per cõfectiones ſolidas, aut per electaria ſiue cõfectiones liquidas, aut per medicinas theriacales, aut per triferas, aut per condita, aut ꝑ loochata, aut ſyrupos, aut ſecaniabin, aut ꝑ decoctionẽ, aut per rob, aut per trochiſcos, aut per ſuffuf. Per ea vero, quæ extra applicanẽ adimpletur per olea, per vnguenta, ꝑ emplaſtra, ſiue per cerotaria, embrochationes, & ſuffumigationes. Intẽtio vero ſecunda cũ poſitionibus, & electarijs ſolutiuis, pilulis, & confectionibus ſolutiuis.

Intẽtio tertia completur cũ oleis, vnguentis, emplaſtris, embrochis, ſacculis, ſyrupis, tro. cõfectionibus, pil. cliſte. electarijs, rob, ſuffuf. Intentio quarta adipiſcitur cũ his, quę extra ad intra corporiq; applicãtur. Ad intra ſunt cõfectiões, electaria, theriaca, cõdita, ſuffuf, trochiſci, ſyrupi. Ab extra vero ſunt olea, vnguẽta, emplaſtra, cerotaria, ſuffumigia, & odorabilia. Et de his omnibus proſequar in vniuerſali, quia in particulari, vt ſunt vel dicuntur talia reſpectu determinati mẽbri, diceẽ in capitulis ꝓprijs infra, de quibus deo dante particulariter ſum dicturus. Et ordinem propoſitũ proſequẽs tale initium facio ad Rubricas.

De calidis. Rubrica. 1.

DE CONFECTIONIBVS alteratiuis vſualibus vt ſupra. Et primo de calidis, vt ſunt diaciminum Meſ. diacinnamomum Meſuæ. confectio de muſco dulci Meſ. aromaticum ro. Gabrielis deſcriptione Meſ. diagalanga Meſ. diambra Meſ. aromaticum garyophyllatum Meſ. diamargariton Nico. Iſta quidẽ ponuntur ab auctoribus ſuis debere confici cũ melle, aut ſyrupo, ita vt redigantur in formam liquidam in modum electarij: ſed à me poſita ſunt, vt ſunt ſub forma confectionis ſolidæ facta. nam hoc modo, quia ſunt & eſui & guſtui delectabiliora. Ita moderni eis vtuntur, & prædeceſſores noſtri iã longis & retroactis temporibus vſi ſunt, ita ꝙ in ſumma loco mellis, aut ſyrupi, zuccharum poſuerunt & ponunt.

De frigidis. Rubrica. 2.

TRIASANDALI, diarodon abbatis, diadraganthum.

De electarijs calidis vſualibus. Rub. 3.

ELECTARIVM de gemmis Meſuæ. Quidam tamen etiam aliqñ propter has aſsignatas cauſas iubẽt illud fieri in forma ſolida. Electarium regũ quo non pauci vtũtur in forma ſolida ꝑp homines abominãtes magis nomen electarij q̃ confectionis. Diatrionpipereon Meſ. pliriſarcoticon, diatrionpipereon Nico. diacurcuma Meſ. dialacca Meſ. electariũ de baccis lauri Nico. philoniũ Meſ. diayris Nico. confectio anacardina Meſ. ſagenea Meſ. Atanaſia Nico. diaſatirion Nic. diapenidion Nic. diacitonitẽ Nico. lętificans Raſ. lętificãs Nico. roſata nouella Ni. Nota de philonio ꝙ quidã enunciant frigidũ. Ego vero nũtiaui inter calida, forſitan adducũt quod dictũ eſt de roſata nouella & vltra, qm̃ frigida vincunt in compoſitione ſm ꝙ inueni in libro meo calida vincunt, ideoq; conſidera deſcriptionem. Eſt enim confectio multũ vſitata, & adhuc dubitatur de eius cõplexione. ideo conſidera quid eſt medicari.

Philonium calidum ne vel frigidũ.

De electarijs frigidis vſualibus. Rub. 4.

ELECTARIVM de ſorbis Meſuæ. Requies Nico. Michileta Nico. Electarium reſtauratiuum Nico. Diarodon abbatis in forma ſolida ſolet fieri. Quidam & plures roſatam nouellam connumerant inter electaria frigida credentes ex frigiditate opij ipſam reſultari frigidam, ita etiam ex effectibus eius concludunt.

A De theriacis. Rubrica. 5.

THERIACA andromaci Auicen. theriaca diateſſeron Meſ. mitridatum Nico. theriaca vero magna andromaci ante ſex menſes eſt frigida, ſiue ſtupefactiua.

De conditis. Rubrica. 6.

DE CONDITIS calidis. ℥ ʒ. conditum Meſuæ, acori conditi Meſ. mel roſ. Meſ. citra condita Meſ. zuccharum boraginatum, mel viol. Poteſt tamen poni de roſ. plus & minus, ita ꝙ poſſet mel roſ. fieri frigidũ vt ſupra, ſed communiter factum eſt calidum.

Vel roſatũ cõiter calidum.

De frigidis. Rubrica. 7.

NEBVLI CONDITI, zuccharum roſ. zuccharũ viol. zuccharum bugloſatum, quamuis temperamento appropinquet, miua citoniorum Meſuæ.

De triferis. Rubrica. 8.

TRIFERA maior Nic. trifera minor ex arte ſennis Meſ.

De loochatis calidis. Rubrica. 9.

LOOCH de pino, looch ſanum & expertum, looch de

B ſquilla Meſuæ.

De loochatis frigidis. Rubrica. 10.

LOOCH de papauere, diacodion Meſ. Nico. diamoron Meſ. iulep violatum, iulep roſatum.

De ſyrupis & ſecaniabin, & decoctionibus & quæ ſequuntur. Rub. 11.

VNDE DICTVM eſt ſatis in vniuerſali ſupra. de ipſis vero ſm determinatorum membrorum, & ſpecialiũ ægritudinẽ dicetur in proprijs capitulis. Decoctio aliqua non eſt in vſu cõi, ſed vnuſquiſq; practicus eas, vt videẽ expedire componit, multi tñ aqua fructuum vtuntur & bene.

De ſuffuf. Rubrica. 12.

DICITVR quòd non vtuntur ab aliquo.

Suffuf nuquã in vſu exiſtunt.

De trochiſcis calidis. Rubrica. 13.

TROCHISCI de gallia incompoſita Nico. capitulo de confectione galliæ incompoſitæ, & Meſ. facit capitulum de trochiſcis galliæ incompoſitæ. trochiſci de eupatorio Meſuæ, trochiſci de rhabarbaro Meſ. de abſinthio Meſ. de

C capparis Nico. de lacca Meſuę.

De frigidis. Rubrica. 14.

DIARODON abbatis Meſ. trochiſci de cãphora Meſ. trochiſci de ſpodio Meſuæ, trochiſci de alkekengi Meſ. trochiſci de roſis Meſuæ, trochiſci de terra ſigillata Meſ. trochiſci de carabe Meſuæ.

De rob calidis & frigidis. Rub. 15.

ROB VINI fit cõmuniter conſumpta medietate vini, multi conſumptis duabus partibus. Rob nucum, de berberis, de ribes, de agreſto, de moris Meſue.

De oleis. Rubrica. 16.

DE OLEIS calidis vſualibus. Oleũ de amygdalis dulcibus, de amygdalis amaris, chamomillinũ, anethinum, irinum, de abſinthio, de lilijs, de euphorbio, de piperibus, de vitellis ouorum, de ſemine lini, de cinnamomo, laurinum, ſiſaminum, irinum, ruthaceum, nardinum, maſticinum, coſtinum, vulpinum, de ſcorpionibus, de lateribus, de croco. Omnia ſecundum Meſue.

D De frigidis. Rubrica. 17

DE OLEIS frigidis vſualibus. Oleum violaceum, de citonijs, de mandragoris, roſaceum, nenupharinum, myrtinum. Omnia ſecundum Meſue.

De vnguentis calidis. Rubrica. 18.

DE VNGVENTIS calidis. Vnguentum marciaton Nico. agrippa Nico. dialthæa Nico. ęgyptiacũ Meſ. baſilicon Meſ. vnguentũ fuſcum Nico. dictũ turpe bonũ. apoſtol. Nic. hyſſopus humida Meſ. vngm̃ ceraſeos Meſ.

De frigidis. Rubrica. 19.

VNGVENTVM roſatum Meſ. vnguentũ album, ſiue de ceruſſa, & cum aceto & ſine Nic. vnguentũ populeon, vnguentum citrinum Nico.

De emplaſtris & cerotis calidis. Rub. 20.

DE EMPLASTRIS calidis & cerotis. Emplaſtrum de meliloto Meſ. de ſinapi Meſ. cerotum ſtomatichũ Meſ. Emplaſtrum diachylon Meſ. oxycroceum Nico.

De frigidis. Rubrica. 21.

DE EMPLASTRIS frigidis. Emplaſtrum diaſinicon deſcriptione Alexandri Meſ. cerotum ſandalinum Meſ.

De embrochationibus & ſuffumigijs. Rub. 22.

DE EMBROCHIS nota ꝙ nulla eſt embrochatio in vſu cõi, ſed à practicantibus conficitur calida, vel frigida conſtrictiua vt videtur expedire. De ſuffumigationibus vero inuenio Nico. poſuiſſe confectionem aliptæ in concauitate, & in his aut ſimilibus terminatur prima intentio.

De vomitu & prouocatiuis vrinæ. Rub. 23.

SECVNDA intentio completur cum ſolutiuis primo de quibus ſupra ſatis dictum eſt quo ad electaria, pilulas hieras confectiones &c. Completur etiam cum eductiuis per vias vrinæ & per vomitum.

DE VOMITV dicẽdum ꝙ vomitus cõis compoſitus eſt ex aqua ſimplici acetoſando eam cũ modico aceti aut cũ ſyrupo acetoſo, vt Aui. prima quarti de cura putridarũ in generali, ita ꝙ totũ detur tepidum in quãtitate. ℥.x. vel circa pro vice. laudatur tñ vomit⁹ facilis à Nicolao, & plures alios ponunt. De educẽtibus per vias vrinæ habemus litontripon Nico. Electariũ ducis Nico. Iuſtinum nil filantropon Nico. & in his paucis terminatur ſecunda intẽtio.

De tertia intẽtione quæ eſt conſtrictio. Rub. 24.

TERTIA vero intẽtio vt dictum eſt completur primo cum oleis conſtrictiuis vt ſunt oleum myrtinum. Oleum maſticinum, oleum roſaceum, de citonijs, de abſinthio.

DE VNGVENTIS conſtrictiuis. Vnguentum roſ. populeon, de ceruſſa, vnguentum citrinum Nicolai.

DE EMPLASTRIS cõſtrictiuis & cerotis. Vnde emplaſtra & cerotaria fiunt cõſtrictiua plus & minus ſm imminentem neceſsitatem, & auctores plura poſuerunt, ſed ex his duo ſunt in vſu modernorum. Emplaſtrum diaſinicon, & cerotum alexandrinum.

DE EMBROCHIS, ſacculis. Notandum ꝙ nulla embrocha, nec aliquis ſacculus eſt in vſu practicantiũ. ſed quilibet cõponit vt ſupra & ſit̃ clyſteria. Itẽ nec ſuffumigia.

De ſyrupis conſtrictiuis.

SYRVPVS de myrto. Miua citoniorũ, ſyrupus de abſinthio, ſyrupus roſatus, ſyrupus de papauere.

De trochiſcis conſtrictiuis.

TROCHISCI de carabe, de terra ſigillata, de abſinthio, de ſpodio, de roſis.

DE CONFECTIONIBVS cõſtrictiuis. Sciendum ꝙ nulla ſpecialis confectio ſolida conſtrictiua eſt in vſu modernorum practicantium niſi diacitoniten zuccharatum, tamen in prohibendo fluxum humiditatum à capite ad pectus vtuntur diagraganto frigido.

DE ELECTARIIS conſtrictiuis. Electariũ de ſorbis, athanaſia, michileta, theriaca fermẽtata, triſera minor ex arte fenonis. Nam illud eſt vnũ ex ſignis ab auctoribus poſitis ad bonitatẽ eius probandam & excellentiam ſi fluxũ ſtringit maxime prouenientẽ ex effrenatione pharmaci.

DE PILVLIS conſtrictiuis. Vnde illæ fiunt ex trochiſcis & ſpeciebus electariorũ, vt verbi gratia, ex ſpeciebus michiletæ. fiunt etiam pilulæ conſtrictiuæ ex pulueribus ſimplicium conſtrictiuorũ. de quibus ſupra quarto tracta. quarto capitulo, & infra in ſpeciali dicetur.

PRO conſtrictiuis. Rob omnia frigida dicta. Et aduertendum ꝙ ex ſuccis herbarum, & ſimplicium conſtrictiuorum completur etiam ipſa tertia intentio, quæ ex his ſic poſitis terminantur.

De quarta intẽtione quæ eſt confortatio. Rub. 25.

QVARTA intentio completur, vt dictũ eſt primo cum his, quæ confortant ſiue ad extra ſiue ad intra applicẽtur. Pro quo notandum, ꝙ & licet ſupra quarto tracta. tertio cap. dictum ſit quid ſit medicina confortatiua, tñ nunc ponuntur nouẽ modi quibus medicina dicitur confortatiua. Primo quidẽ modo confortatiua dicitur, quia malos & nocẽtes humores à corpore expellit vt laxatiua. Quædam conſtringendo vt opiata. Quædam digeſtionẽ adiuuãdo vt diaciminũ ro. & ſimõi. Quædam ſpiritus reparãdo vt

E aromatica. Quædã reparãdo ſpiritus, & humores, vt diamargariton. Quędã reparãdo deperdita vt cibus et pot⁹. Quędã lętificando, vt crocus lingua bouis. Quędã mundificando humores, vt aurum. Quædam faciendo humores claros, & puros & ipſos in ſua claritate & puritate ſeruando vt confectio Meſ. in ſuo antidotario de appropriatis poſt capitulũ de dyſenteria, & cęterę cõfectiones iuueneſcere facientes ab auctoribus poſitæ. Legat̃ itaq; quod ſcriptũ eſt ſupra tracta. 4. 14. cap. et adducatur hic. Et omnia quæ dicta ſunt de oleis calidis, frigidis, electarijs, ſyrupis, confectionibus. Omniũ enim exempla poſita ibi ſunt. Nam diamargariton, manuschriſti perlatum, pliriſarcoticon, & huiuſmodi virtutes confortant. Et qm̃ ſcio ex poſitis exẽpla abundare, hinc vt breuiloquus, & non tedioſus efficiar à poſitione particulari exemplaris me retraho. Satis enim eſt vt ſciatur quõ membrum aut totum confortatur ex poſitis hic & ſupra quarto tractatu quarto cap.

F Et ſic terminatur tractatus noſter quintus, pro quo etiã alijs Ieſu Deo gratias infinitas ago, vt beneficiorum ſuorum multitudo meretur.

IO. MICHAELIS SAVONAROLÆ Medici præclariſsimi Tractatus ſextus, in quo tractatur de omnibus ægritudinibus particularibus a capite vſq; ad pedes, & earum curis.

TRactatus ſextus, in quo determinabitur de omnibus ęgritudinibus particularib⁹ membrorũ noſtri corporis à capite vſq; ad pedes, diuinum ſemper implorans auxilium, cõgregabo receptas aliquas cum canonibus ſuis in ope medicinali dignas laude, vt diſpoſitionibus membrorũ humanorum particularibus occurrere ſine magno ſtudio va-

G leamus. Verũ in vnoquoq; cap. vt lati proceſſus rationabilior habeatur hunc ſeruabo ordinẽ. Primo nanq; membri ipſius de quo ſermo fiet, anatomia, vt propoſito fuerit neceſſaria tangetur, nã eius notitia eſt medico nimium opportuna, vt ſupra primo trac. 2. cap. Secundo eius inſeribetur complexio. Tertio deſcriptio ſiue notificatio ipſius præternaturalis diſpoſitionis. Quarto cauſas. Quinto ſigna. Sexto cañ. recitabũtur curatiui. Septimo ſimplicia numerabuntur, & compoſita vſualia canones perficiẽdo, addendo in compoſitis compoſita, laude & experientia digna. Octauo digna tangentur, aliqua ſubnectam practicabilia iuuenibus ſatis neceſſaria. Poſt quæ ponent̃ aphoriſmi Hippo. de re ipſa intentionem facientes. Nam in eis doctores materias diſputant quorum diſputationes poterunt reuoluere cupiẽtes &c. cum loca annotata nouerint. Ex quibus patet in vnoquoq; capitulo nouem expediẽtia fore, continet autem tractatus iſte capitula vigintiduo. Anatomia medico q̃ opportuna.

H *De diſpoſitionibus præternaturalibus capitis, in ſe rubricas .xx. continens.* *Cap. I.*

De dolore capitis, qui ſoda barbaris, κεφαλαλγία Græcis dicitur. Rubrica. 1.

PRIMO itaq; anatomiam tangens, vt dictum eſt in primo, anatomiam capitis neceſſariam propoſito expediam. Caput nanq; diuiditur in partẽ extrinſecam et intrinſecam. Extrinſecã omitto tanquam ſenſui manifeſtam ſatis. Et quoniam quæ de intrinſeca dicentur facile etiam applicari poterunt in ſalute extrinſecæ. Intrinſeca diuidit̃ in ſubſtãtiam medullarẽ, panniculos duos, duram matrẽ, & piam matrem, & ventriculos tres, ſcilicet, anteriorem, medium,

medium, & poſteriorem. Et eſt cerebrum ipſum ſecundum longitudinem in duas partes diuiſum diuiſione manifeſta penetrante, habens in anteriori parte eius duo additamenta à medicis appellata carunculæ mamillares, quæ ſunt organum olfactus, quæ in complexione cerebro ſatis aſsimilantur, à qua quidem parte ſpecialiter à ventriculo anteriori oriuntur ſeptem paria neruorum. Primum par eſt nerui optici ſe in medio cruciantes magni, per quos mittitur ad oculos ſpiritus animalis viſus. Secũdum par eſt nerui parui mouentes oculos. Tertium par eſt neruus ex parte eius vadens ad faciem, & partes eius ad tribuendum ſenſum. Ex alio quarto pari ad dandum ſenſum diaphragmati & mẽbris pectoris & viſceribus, & ex his ſunt reuerſiui de quibus in ſuo loco. Quintum eſt par neruorum auditui deſeruientium. Sextum dat ſenſum palato. Septimum vero linguæ motum ſenſum & guſtũ præbet.

Neruorũ ſeptẽ paria.

In parte quidem poſteriori cerebri eſt nucha in duas partes diuiſa, illa tamen diuiſio non vſq; ad profundum penetrat ſicut nec illa cerebri, eſt tamen inter eas ſeparatio, vt vni parti poſsit oppilatio contingere & non alteri, quare poterit paralyſis in vna parte contingere, vt in dextra & non in ſiniſtra, & econtra. Ab ipſa vero nucha, & à ſpondilibus etiam oriuntur nerui præbẽtes ſenſum, & motum membris inferioribus, & qm̃ ſpondiles ſunt .xxx. erũt neruorum paria .xxx. & à cauda etiam oritur unus neruus carens pari. Cerebrum quoq; colligationẽ habet cũ membris, quæ dicũtur orta ab eo, vt ſunt oculus, auris, collum & huiuſmodi, & cũ membris, quæ nõ dicuntur ab eo fore orta, vt ſunt ſtomachus, ſplen, matrix, myrach &c. de quibus oĩbus Ieſu cõcedente ſuis dicetur locis. De cõplexione cerebri dicendũ, q́ complexio cerebri, & ſi ſm multas mẽſuras multipliciter graduetur, tñ abſolute pronunciandum eſt ipſum frigidum & hu. et ita voluit Auicen. prima tertij capit. de anatomia cerebri, vbi inquit. Cerebri vero ſubſtantia frigida creata eſt et humida. Et prima primi, de complexionibus membrorũ. & Ari. ſecundo de partibus animalium nono capitulo. Quantum vero ad partẽ anteriorem dicitur eſſe humidę complexionis reſpectu poſterioris, & poſterior reſpectu anterioris dicitur ſicca, nam in ſicco fit retẽtio, et in humido impreſsio facilior de quo infra de diuiſione memoriæ. Media vero pars cerebri declinat ad calidum. prima tertij, de amentia & ſtoliditate.

CAVSAE doloris capitis ſunt multæ. Dolor enim capitis eſt triſtis ſenſatio ab eo percepta, facta quidem à re contraria ſubito & materialiter, & vehementer imprimente. Et hęc res contraria quãdoq; eſt aut mala complexio, aut ſolutio continuitatis, aut ambæ ſimul. Mala complexio quandoq; eſt materialis qñq; immaterialis, immaterialis calida aut frigida, ſicca vel hu. de quibus ſtatim. Mala autem complexio calida aut frigida ex ſe dolorem faciũt per ſigna ponẽda cognitum. Mala vero complexio ſicca per ſe dolorem non facit niſi cum ea moueatur materia faciẽs ſolutionem cõtinuitatis. Et conſimiliter humida minus niſi cum ea fuerit ventoſitas, aut vapor ſolutionem continuitatis faciens. Mala autẽ complexio calida materialis ſanguinea. ſ. aut cholerica bene cauſat dolorem, & ſimiliter ex vtriſq; compoſita, & vnus eſt altero fortior, vt per ſigna patebit. Et conſimiliter mala complexio frigida materialis phlegmatica. ſ. aut melãcholica, & iterũ ex his ſuo modo cõpoſita. Solutio autẽ continuitatis dolorem cauſat, quando. ſ. eſt in ſubſtantia cerebri, aut pãniculis, et venis eius ex motu uaporum, et ventoſitatũ, aut propter humorem corroſiuum, aut propter vermẽ, vt Auic. licet aliqui hoc negauerũt fore poſsibile, aut propterea quia in eo eſt apoſtema calidũ aut frigidũ, de quibus ſuo loco infra.

Auicẽ. opinio à nõnullis reiecta.

Pręter autem hanc diuiſionẽ, quæ eſt ſm cauſas diuiditur ſoda in eam, quæ eſt per proprietatem, & in eam, quæ eſt per cõmunitatem. Et quæ eſt per proprietatem diuiditur, quia quędam eſt talis à cauſa interiori, & quędam à cauſa exteriori. Et quæ eſt talis à cauſa interiori diuiditur ſm locum, ſm tempora, ſm qualitatem, ſm accidẽtia. Ratione eius cui ſuperuenit. Et quæ à cauſa exteriori diuiditur in cauſas neceſſarias exteriores, & in non neceſſarias, de quibus omnibus ponantur exempla.

A Exemplum primi, quia quandoq; continet totũ caput, & dicitur cephalæa ſm Halyab. Sed Auic. dicit cum continet totum caput, & eſt inſeparabilis, & conſuetudinaria ouum dicitur, & à quibuſdam dicitur galeata paſsio, quia ſimilis galeę armorũ. Et quæ fit in parte capitis fit ſm longum, latum, aut profundum, aut ad intra, aut ad extra carnem. Quod ſi ad intra in ſubſtantia cerebri, aut velaminibus, aut uenis. Si ad extra aut in panniculo extrinſeco aut carne. ſm latum, quia quædam fit ex parte dextra, quædã in parte ſiniſtra, & quædam in parte anteriori, & quędam in parte poſteriori. Et quędam ſm longum diuidens craneum in duas medietates. Et dicitur hemicrania ab hemi, quod eſt dimidiũ & cranios. & ſi in determinata parte acciderit clauus dicitur. Multis alijs, & varijs nominibus nominatur dolor capitis, de quibus nõ eſt vtilitas, & ideo ſuperſedeo à notificatione illorum.

B Exemplum ſecundi, vt quædam plus accidit hyeme, & quædam plus æſtate. Et de ea, quæ accidit hyeme ſcribit Hippoc. xiij. Apho. iij. ſectionis. Si vero æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus vero pluuioſus, & auſtralis &c. vt in fine capituli ſcriptum eſt. & tu ibi. Item ſm tempus durationis, quia quædã acuta, quędam chronica. acuta citò diſſoluitur, ſed chronica tarde. & hæc fit à phlegmate, aut plurima debilitate, aut apoſtemate, ſm plurimum à phlegmate. Aui. Item quædã recens, quædam chronica, quædã ſubito venit. & eſt à multitudine materiæ, aut vẽtoſitatis. quædam paulatim, & eſt propter vnitatem dyſcraſiæ.

Exemplum tertij, quia quędam fortis, quędam debilis, quędam ſalua, quędam non ſalua, quędã ſeparabilis, quædam inſeparabilis. Fortis vt cum aliquid obuiat occipiti infantis leuia habẽtis oſſa frangit cõmiſſuras. Debilis ut accidit in lithargia, & ſoda debilis accidit ei cui ſenſus eſt debilis. Salua ſoda eſt illa, q̃ non prohibet regimen in eius

C cura neceſſarium. Nõ ſalua quæ prohibet, vt ſi cum ſoda fuerit rheuma, ipſum enim prohibet regimẽ neceſſarium.

Exemplũ quarti, vel quia aliquis eſt dolor cui non coniungitur accidens aliquod, & aliquis cui forte coniungitur accidẽs capiti proprium, vt eſt apoſtema, aut ſpaſmus faciei, aut per communitatem vt ſingultus, vomitus, debilitas digeſtiuæ.

Exemplum quinti, quia accidit homini ſano cuidã habenti ęgritudinem quidem recipere ſodam ex facili cauſa, vt habens caput debile, mẽbra digeſtiua debilia, quia multi vapores mittuntur ad caput.

Exemplum de cauſis neceſſarijs exterioribus, vt ſunt cibi & potus, & reliquæ res quinq; non naturales. Vt aer corruptus, turbidus, calidus, trahens vapores ad caput, & hac via plures iuuenes habẽtes caput calidũ amplius eum calefacientes cum biretis, aut caputeis magnis, & calidis dolorẽ capitis frequenter incurrunt. Et ego noui tales, qui ex dimiſsione bireti, aut caputei meo cõſilio liberati ſunt.

Iuuenes cur facile ĩ dolores capitis incidant.

D Conſimiliter frigus immutans operatur, vt poros claudẽdo dolorem cauſat. Idem operatur exercitium factũ immediate poſt cibum, aut exercitiũ factum poſt quietẽ immediate. diſſoluuntur. n. humores & caput petunt. Balneum poſt cibum, & maxime male calefactũ lignis vaporoſis. Ex parte cibi & potus vt ventoſi vaporoſi, vt allia, cępæ, et oĩa acrumina, legumina, lacticinia, nuces et huiuſmodi. Similiter potus vaporoſus, vt muſtum, vinum potens, & ſuperfluitas potus eius. Somnus ſuperflu[9] propter fumos retẽtos. Somnus diurnus, vigiliæ ſuperfluæ cerebrum deſiccantes, ſuperflua ciborum & potuum repletio. Item indigeſtio propter fumos. Itẽ & inanitio ſuperflua, vt quæ facta eſt ex fluxu ſanguinis nariũ, matricis, hęmorrhoidarum & huiuſmodi. Itẽ & animæ accidentia, vt ira ſuperflua, ſuperfluus riſus & huiuſmodi.

Exemplũ de cauſis non neceſſarijs exterioribus, ut ſunt caſus, percuſsio, venena, aromatica calida et huiuſmodi.

&c in ſumma cũ plurimæ ſint, & de eis aliquid dictum, ta-
men ad numerum. xiij. reduci poſſunt. Prima vt dictum
eſt caſus, & percuſsio, & obuiatio ad rem duram & huiuſ
modi. Secũda caliditas exceſsiua ſolis, aut ignis, aut aeris
vt in diebus canicularibus, aut vnguentum calidum capi-
ti applicatum. Tertia nimia frigiditas aeris, aquarum, lu
næ, vnguentorũ & huiuſmodi. Quarta nimia ſiccitas ae-
ris, vnguẽtorum, aut huiuſmodi. Quinta nimia humidi-
tas aeris, aquarũ, pluuiarum, vnguẽtorum & huiuſmodi.
Sexta fortis ventorum exufflatio præcipue meridionaliũ,
aut ſeptentrionalium poſt meridionales. Septima vapo-
res extrinſeci eleuati à rebus fœtidis ſicut ſunt cadauera, aſ
ſa fœtida et huiuſmodi, aut nimiũ odoriferum, vt ſunt aro
matica calida, odorifera, vt lilium, muſcus, ambra, coſtus,
cinnamomũ, crocus, & maxime quando continuatur eo-
rum odor. Sed nota ꝙ quando lęſio fit non ſolum quali-
tate ſed quantitate adminiſtratio calidorum poſt frigida
non confert, immo auget dolorem. vbi ſi qualitate tãtum
nocent frigida calidorum adminiſtratio confert. Octa-
ua nimius animæ motus, vt ira, furor. aut corporis, vt cur
ſus, labor, coitus ſuperfluus & huiuſmodi. Nona ſom-
nus nimium profundus meridianus, ſuperfluæ vigiliæ &
huiuſmodi, vt ſupra. Decima balnea ſuperflua ſulphu-
rea & huiuſmodi. Vndecima nimia inanitio, ſuperflua
repletio, vt crapula, ebritas, acceptio ciborum, fumorum
vaporoſorum. Duodecima ſonus terribilis, vt tonitrui,
& magnarum rotarum & huiuſmodi. Decimatertia ni-
mia capitis coopertura ſi continuetur, vt ſupra. Et hic no
ta propter iuuenes noſtri temporis valde diſcolos, ꝙ ita aſ
ſueſcunt in pueritia geſtare caput ita coopertum & bireta
magna & grauia quòd caput eorum ſuperflue rarificatur.
vnde facile penetrat aer alterans & vapores trahuntur, vt
ſupra, & maxime in habentibus caput calidum, ſicq; qui
agunt aſſueſcunt frequenter lauare, & tales incurrunt do-
lorem capitis, deinde incurabilem, quoniam factus eſt ſi-
cut naturalis.

Iuuenes noſtri tpis notantur.

De dolore per cõmunitatẽ, quia ſcilicet quæ ſunt mem
bra cõmunicantia diceť in de ſingulis. Hic tamen dico ꝙ
dolor capitis qui ex ſe. eſt aut cum ſe. ſic cõſiderandus eſt,
quoniam aut antecedit febrem & eſt ſignum ægrotatiuũ,
vt ſecundo techni aut ſequitur & cõcomitatur febrem &
talis augetur & diminuitur ſecundum augmentũ & dimi
nutionem feb. Ex quibus plane colligitur quæ ſunt cau
ſæ primitiuę antecedentes materiales et immateriales, aut
cõiunctę, quia mala cõplexio materialis, aut immateria-
lis, aut ſolutio cõtinuitatis. Nam ſecundo techni dolores
ſecundum quẽ incumbunt locum, aut continuitatis ſolu-
tionem, aut ſubitam ſolutionem oſtendunt. In ponendo
ſigna doloris capitis ne in longum producam ex tali ordi-
ne in vnum colligam, vt rubricis omnibus ſequentibus
de eo vſq; ad rubricam de dolore capitis ex percuſsione
& caſu incluſiue ſatisfaciam.

SIGNA autem doloris capitis cum materia ſunt. Pri-
mum grauitas percepta in capite. Secundum quia ſi in-
clinatur caput ad terram in eius eleuatione percipitur pon
deroſitas, perturbatio maior & augmẽtatio doloris. Ter
tium deſcenſus ſubitus humiditatum, aut ad nares, aut ad
oculos, aut ad alium locum inferiorem ſibi propinquum.

Signa autẽ eius abſq; materia eſt priuatio prædictorũ.

Signa ꝙ dolor eſt ad intra ſunt, quia peruenit dolor ad
oculos, ꝙ ſi ad ſuperficiem eorum tantum peruenerit ſi-
gnum ꝙ eſt à dura matre. Si vero ad radicẽ eorum, ſignũ
ꝙ eſt ex pia matre. Item quoniam in tangendo cutem ca
pitis percipitur ex tali tactu dolor, quòd ſi non doluerint
oculi, & ex tactu cutis percipitur dolor ſignum quod ex-
tra eſt. Et hic ſcito pro notitia dicendorum quod in par-
te anteriori capitis dominatur ſanguis, in poſteriori phleg
ma, in dextra cholera, in ſiniſtra melancholia. Signa ca-
liditatis & frigiditatis abſolute habentur ex his quę dicen
tur ſtatim de dolore à ſanguine & cholera proueniente.

Humores qui i parte capitis ſinguli dominantur.

Signa quod eſt talis per eſſentiam ſiue per proprietatẽ,

B quoniam dolor eſt aſsiduus non habens periodos ſiue in-
terpolationem. Item quia in operationibus cerebri ſenti-
tur nocumentum, vt in viſu tenebroſitas, grauitas ſomni,
& grauitas perſeuerans cum bonitate diſpoſitionis reli-
quorum membrorum & huiuſmodi.

QVOD SI FVERIT per communitatẽ ſigna ponen-
tur ſed prius enumerabo membra communicantia dolo-
rem capiti. & ſunt primo ſtomachus. Vnde Aui. de ſignis
oſtendentibus ſpecies ſodæ. vbi inquit. Membrorum au-
tem cõicantium primum & dignius eorũ eſt ſtomachus,
in quo quandoq; reperiť materia cholerica capiti cõicata
per vaporem eleuatum &c. Quandoq; materia phlegma
tica frigida &c. & cum eſt à ſtomacho, ſignum quoniam
in eo eſt anguſtia, nauſea, paruitas appetitus, aut eius de-
ſtructio, malitia digeſtionis, aut paucitas eius, aut deſtru-
ctio ipſius. Quod ſi fuerit à cholera amaritudo oris per-
cipietur, nauſea, mordicatio, cordis tremor, incẽdium, in-
flammatio capitis. Item & poſt ſomnum augetur. Item
F & qñq; ipſe vomitus declarabit, & poſt ipſum geſcet. Itẽ
quia tempore vacuitatis magnæ magis excitatur dolor,
quia cholera magis inflammatur. Item ſcito ꝙ ex ho-
minibus ſunt ad quorum ſtomachum effunditur cholera,
& ex ea fit dolor capitis, & cũ comedunt quieſcit aliqua-
liter. Itẽ plerunq; in frigido cõicatur ſtomachi dolor qui
recipitur in anteriori parte capitis & fortaſſe declinat ad
medium ſyncipitis, deinde remouetur. Et hic aduerte
ꝙ ſoda quandoq; erit à cerebro, & tamen ſtomachus ce-
rebro cõpatiens dicta incurret accidentia. & ideo diſtin-
ctum eſt inter antecedens & conſequens. Aduerte iterũ
propter illud quod dictum eſt ꝙ omnis talis dolor à qua-
cunq; cauſa fuerit minor eſt immediate poſt cibum quo-
niam ex cibo prohibetur eleuatio vaporũ, ſed ſi fuerit ex
phlegmate vel melancholia poſt ſatis breue tempus am-
plius moleſtabit. Sed ex inanitione iuuamentum erit no-
tabile. Si ex cholera mediocriter reſpectu prędictorum.
Quòd ſi fuerit ex humore frigido, ut ex phlegmate putri-
G do accidit ſubuerſio, & quies poſt vomitũ, eructuatio ace
toſa, & cũ grauetur ſtomachus, grauatur & caput, & hoc
eſt vniuerſaliter in reliquis, & erit minor in vacuitate, &
ſedat ipſum fames. & quãdoq; fames excitat ex eo vapo-
rem & impedit. verũtamen comeſtio cum hoc non inte-
gre ſedat ipſum multoties, & fortaſſe ſedat ipſum, ſed ra-
ro. Aui. Et pro certificatiõe humoris ſic in ſtomacho pec-
cantis diſcurre ſigna quæ hic ponentur de ipſis quatuor
homoribus ſuo ordine. Poſt ſtomachum cauſa in do-
lore capitis eſt hepar, ſplen, myrach, renes, diaphragma,
extremitates, & omnes partes dorſi, & in mulieribus ma-
trix eſt ex eis quibus communicat cerebrum fortiter Aui-
cen. alleg. loco.

Mirach arabibꝰ idẽ ſonat qđ gręcis ἐπιγάστριον, vel abdomen, ſeu ſumen Latinis, ſeu cũ barbaris malumꝰ pãniculus carnoſus.

Signa ꝙ ab hepate eſt, ꝗa hepar aliquãdo aut dolet aut
calet aut ſentiť grauedo in hypochondrio dextro, vrina,
& egeſtio vt plurimũ male. Item cõprehenduntur hepa
tis, oppilationes, & quia dolor declinat ad latus dextrum.

Signa ꝙ à ſplene, quia dolor declinat ad ſiniſtrum. Et
H hoc nota vt Serap. ꝙ ſplen facit ſodam melancholia tranſ
miſſa prius ad ſtomachũ, quæ deinde vaporat, & ſic me-
diante ſtomacho facit ſodam, ſed ſtomachus per ſeipſum
& ſimiliter hepar, & ſic differenter quia vnum mediate,
aliud immediate. Item tumor ſplenis dolor in eo, & bre-
uiter nocumentum perceptum in hypochondrio ſiniſtro
illud declarabit.

Signum ꝙ ab inteſtinis dolor, tortio in eis, & quia do-
lor eſt in parte anteriori, & maxime quæ eſt ex myrach.
Vnde Auicen. Et quæ ſit cauſa myrach declinat ad ante-
riora valde.

Signum quod eſt à corde per dolorem, ſyncopim, pul-
ſationem & huiuſmodi.

Signũ ꝙ eſt à matrice, quia dolor eſt in margine ſyn-
cipitis. Item quia percipitur nocumentum in alchatim.
Item quia percipit mulier triſtem ſenſationẽ, ac ſi capilli
eius manu extraherent. Item in occipite ac ſi fuiſſet pugil-
lo

lo percuſſa. & ꝙ præceſsit partus aut aborſus, aut retentio menſtruorum, aut ipſorum paucitas. A

Si à renibus & partibus dorſi dolor decliuus eſt ad poſteriora valde & percipitur, aut grauitas in eis, aut dolor, aut alia mala diſpoſitio.

Similiter ſi fuerit ex aliqua extremitatum.

Quòd ſi fuerit ex diaphragmate dolor eſt intenſus cum aliquali alienatione & eſt cũ difficultate anhelitus, anguſtia, pulſatione cordis, quandoq; cum ſyncopi, vt contingit in pleuriſi vera, de quo in pleuriſi inferius. & tu ibi.

Quòd ſi contingeret communitate vermium, accideret corroſio fortis fætor oris, & fortior fit cum motus ſedatur quiete, & dolor eſt acutus pũgitiuus, pruritus narium & huiuſmodi. de quibus in Rubrica de vermibus.

Signa quòd à ſanguine eſt fortis pulſatio temporũ, caliditas non mordicatiua, ſed intenſa tactu percepta, venæ coniunctiuæ rubeæ & magnificatæ, plenitudo venarum, facies rubea, vrina rubea, & ſpiſſa, pulſus magnus. Item quia præceſsit regimen ſanguineum dulcedo in ore percepta. Complexio ſanguinea, habitudo carnoſa ſomnus profundus ſiue ſubethicus. Item iuuatur frigidis & calidis leditur, ſed tamen cõmune eſt & choleræ huiuſmodi. Et reliqua ſigna ſanguinis generalia poſita in principio huius libri, ad quæ ſæpe recurre, & illud tibi rememorabo ſæpe. Et hic dolor reſpectu cholerici alijs paribus mitis eſt, in eo tamen maior ſentitur grauedo. B

Signa choleræ ſunt, quia dolor eſt multum acutus, percipitur mordicatio, aduſtio, punctio, ſitis, oris amaritudo. Citrinitas oculorum. Facies citrina & ſicca, caliditas, acuta ad tactum, pulſus velox & frequens, tenuis, durus. Vigiliæ. Vrina alba, quia cholera aſcendit, ſiccitas cum ſtrictura naturæ. Humiditas narium pauca, & ſicca, grauitas minor quàm in ſanguinea. Iuuari à frigido, à calido lędi, humido &c.

Signa phlegmatis ſunt, albedo ſiue palledo faciei et oculorũ, paruitas inflãmationis, & ſitis, multitudo ſuperfluitatum, ſomnus grauis, grauedo capitis, ſtupor, vrina alba & groſſa, pulſus non magnus, non frequens valde, iuuari calidis, complexio, habitudo, & reliqua ſigna de phlegmate poſita in principio huius libri. C

Signa melancholiæ ſunt ſigna pro parte nunc dicta, ſed color faciei eſt liuidus, & cum eius dolore eſt ſiccitas faciei. Coarctatio pectoris, vigilia, vrina alba, tenuis, pulſus ſubtilis, tardus. Et dolor non eſt multum intenſus, ſed remiſſus valde. Nã materia phlegmatica & melãcholica nõ faciunt dolorem multum intenſum, & ſic qualitas doloris qualitate ſuę intẽſionis, aut remiſsionis cõprehenditur. Et materia ſicca multiplicatur vigilia, & minuitur grauitas. Et reliqua ſigna in principio huius libri poſita.

Signa facti à debilitate virtutis ſunt excitatio à parua cauſa perturbatio ſenſuum, & nocumentum in operationibus cerebri.

Signa facti à fortitudine ſenſus cerebri ſunt velocitas patiendi qualibet parua cauſa in cerebro ſenſata vt eſt vociferatio fortis, odor fortis, & huiuſmodi. bonitas ſenſus, mundities organorũ, vt aurium, oculorum & huiuſmodi. D

Signa doloris ventoſi ſunt extẽſio fortis, corroſio, punctio, ſonitus, & mutatio doloris de loco ad locum, priuatio grauitatis, et paruitatis eius corrumpitur, imaginatio, ſcotomia, vertigo & huiuſmodi.

Signa eius cũ eſt à cauſa primitiua percuſsione ſcilicet, caſu, occurſu rei calidæ, vel frigidæ, vt venti, aquæ & huiuſmodi manifeſta ſunt.

Et ſimiliter ſigna doloris diſtincti ſecundum tempus qualitatem naturã & accidẽtia in aſsignatione cauſarum.

Signa eius qui eſt ex febribus & reliquis vt in criſi ſunt, quoniam dolor fit cum eis & quieſcit cum eis & debilitatur ad debilitatem & quietem febris aut criſis & huiuſmodi. Item quandoq; illud ſignificat albedo vrinæ cum fortitudine feb. propter declinationem humorum cholericorum ad ſuperiora.

A De ſignis doloris ex parte apoſtematis vel ſolutionis continuitatis dicetur infra loco ſuo.

PRONOSTICA. Vrina ſimilis vrinæ aſinorum ſignificat quod aut ſoda fuit, vt fit, aut eſt, aut erit. & de iſto habes aphor. in fine huius capituli. & tu ibi.

Vrina alba in febribus & hora criſis cum ſubtilitate ſignificat permutationem materierum ad caput, & futurum dolorem.

Vel ſic. vrina in febribus acutis quæ ſine criſi ſubito efficitur alba & tenuis, dolorem capitis, & alienationem, & raptum materiæ ad ſuperiora ſignificat.

Vrina cũ circulo opaco, groſſo, dolorẽ capitis ſignificat.

Vrina granuloſa vt plurimum reuma, & dolorem capitis ſignificat.

Omnis dolor capitis auferens ſomnum & cibum peſsimus eſt & mortalis.

Omnis dolor capitis acutiſsimus in febribus acutis cũ alijs ſignis malum ſignum eſt pernicioſum, & maxime quando augetur. Quòd ſi ſingularis fiat ſignificat criſim fluxu ſanguinis narium, aut vomitu venturam. B

Dolor galeatus, & antiquus inter omnes peſsimus, & difficilis curationis.

Dolor capitis repentinus, acutiſsimus cum voce peſsimus, quia apoplexiam ſignificat.

Omnis dolor cum reumate malus, quia reuma omnem rectam operationem impedit.

Omnis talis dolor ad quem ſequitur ſpaſmus, apoſtema, febris, oculorum eductio, aut nimia ſubuerſio peſsimus, & mortalis.

Priuatio doloris capitis in febre acuta peſsimus. ſtuporem enim ſignificat. Et quia omnis dolor fortis, & acutus, & potiſsime capitis omnem operationem medicinalem impedit donec fuerit dimidiatus aut aliqualiter mitigatus. Et quia maxime vt cæteri dolores virtutem proſternit, hinc eſt curæ eius multum inſiſtendum quaſi obliuioni tradendum morbum principalem, quem tamen nõ debes negligere. C

CVRA doloris capitis cum plures caſ. habeantur, primo vniuerſales ponam. deinde particulares ſubiungam. Quatuor ſunt in dolore capitis materiali caſ. generales. Regulæ.

Primus regimen ex parte cauſarum primitiuarum. Secundus abſciſio antecedentium. Tertius eſt remotio cauſæ coniunctæ vel coniunctarum. Quartus ad perfectionem curæ additur, & eſt remotio accidentiũ ſi quæ ſunt, vel remanent ægrum moleſtantia.

Et antequam ad ipſos deſcendã ſciendum ꝙ in dolore capitis non debemus incipere à ſedantibus niſi apud vehementiam eius, nec narcotica approximare niſi in vehementiſsimo dolore, apud. ſ. vehementem neceſsitatem. Et cõſimiliter nec multũ calida. nam exceſsiue calida vel frigida nõ debent membro principali applicari. quarta primi. i. ca. Vnde dolor colicæ à dolore capitis in hoc ſeparatur, quoniam in colica cõcedetur faciliter narcoticum, quoniã colica quãdoq; peruenit ad hoc vt perimat. Auic. prima tertij, allegato cap. non autem ſic in dolore capitis. D

Secundo nota ꝙ in dolore à calida cauſa debemus incipere ab alterantibus vt prohibeatur aduentus nocumenti ad principale, quatuor duntaxat caſibus exceptis. Primus quando eſt dolor in febribus materialibus.

Vſus enim epithematũ multiplicat eum, in eo caſu attractio frigidorum per nares iuuat vt aceti & aquę roſ.

Secundus quando ipſe à cõmunitate totius dependet, aut ab alio particulari membro, quo caſu conuenit diuerſio ne recipiat, & receptorum reſolutio. Tertius quando fit propter multitudinem materiæ, & tunc euacuatio iuuat & conuenit. Quartus quando fit à multitudine vaporum extraneorum in capite & præter cõitatem totius aut partis. & tunc adminiſtratio reſolutiuorum conuenit.

Tertio nota ꝙ alterantia capiti appoſita debẽt habere tres conditiones. Prima quòd ſint conuenientia in gradu qualitatis contrariæ. Secunda vt coadiuuent virtu- Cõditiones circa ea, q̃ alterandi cã capiti apponuntur.

E tem membri. Tertia vt ipſum confortent proprietate ſua. Et hæc omnia colliguntur à Meſ. de appropriatis ca. de ſoda. Item ſciendum q emplaſtra frigida, ſiue inunctiones frigidæ nõ debent poſteriori parti applicari. Auic. prima terti. alleg. loco.

Primus cañ. completur cum abſciſione cauſarum primitiuarum ſi quæ ſint, à quibus dolor aut ægritudo ipſa dependet, & cum debita adminiſtratione ſex rerum nõ naturalium ad contrarium diſpõnis præternaturalis tendentiũ. de qbus rebus dictũ eſt ſupra ſatis cõplete tract. ij. Et iſte eſt canon vniuerſaliſsimus in quacunq; ægritudine.

Secundus perficitur cum digeſtione cauſę antecedentis & eius euacuatione, et maxime vbi eſt materia digeſtione indigens. q ſi ibi non fuerit indigentia digeſtionis, vt materia ſanguinea aut furioſa, ſola ſufficiet euacuatio.

Cauſa coniũcta an detur in Aui. ſectatores, vel methodicos malumus, ſtudioſi oẽs haud vulgari diligẽtia plegant Gal. cum quàm pluimis in locis, tũ clare cap. 88. artis medicę.

Tertius adimpletur cum euacuatione, qui proprie cauſæ coniunctæ debetur aut cauſæ mediæ ſm Conciliatorẽ, intelligendo p cauſam coniunctã ipſam materiã loco doloris propinquam actualiter malam imprimentem complexionem & ipſam malam complexionem à qua ipſe dolor eſt cauſatus. De ſolutione continuitatis ſuo loco dicet. Hæc tamen euacuatio fit multipliciter, aut per ea quæ ad intra ſumuntur, aut per ea quæ ad extra applicãtur. Exemplum primi, vt ſunt ſolutiua electaria, pilulæ & huiuſmodi, maſticatoria, gargariſmata, iniectiones in aures & huiuſmodi. de quib⁹ infra. Exemplũ ſecũdi, ut phlebotomia, emplaſtra, vnctiones, embrochę, ſacculi, odorabilia &c. de quibus ſuis ordinibus infra dicetur.

Quartus conſumetur cum medicaminibus appropriatis illis accidentibus, quæ cõtingere conſueuerunt, vt ſunt ſurditas, tinnitus aurium, vigilia, de quibus infra.

Cura ſanguinei ſimplicis per eſſentiam.

ET deſcendendo ad particularia omnis dolor capitis ſaltẽ talis per eſſentiam de quo eſt ſermo principaliter, nã de tali per communitatem ſuo dicetur loco, Aut ex ſanguine eſt aut ex cholera, phlegmate, vel melancholia, vel ex his pluribus quomodolibet adinuicem commixtis. Si ex ſanguine, aut eſt à ſanguine multo, ita q in toto eſt ſanguinis repletio magna. Aut eſt à ſanguine pauco non exiſtente in toto multa ſanguinis repletione. Item aut eſt in principio, quia ſcilicet materia eſt in fluxu ad caput, aut eſt iã fluxa. Et iuxta hoc ponantur canones.

Primus. ſtante ſanguinis repletione in tota materia exiſtente in fluxu q in principio fiat phlebotomia ex nigra, & ſi poſt timetur fluxus ex baſilica, & ſi longius diuertere voluerimus ex ſaphena, deinde ex cephalica. q ſi non ſufficienter, perueniatur vſq; ad phlebotomiã venæ frontis, naſi, & auris. nam in dolore capitis ex ſanguine procedente ſolo ſola ſufficit phlebotomia. Iſta eſt ſentẽtia Aui. prima terti cap. de euacuationibus curatiuis ſodæ.

Secundus. exiſtente ſanguinis repletione in toto & materia iam fluxa ad caput, aut ipſa exiſtente in pauca quantitate, à quo dolor capitis prodijt ſola ſufficit phlebotomia cephalicæ. Vſq; vero ad quãtum debet ſanguinis extrahi dictum eſt ſupra tract. 1. iiij. cap. & amplius dicetur.

Tertius. alteratiua frigida & ſicca capitalia, de quibus infra, ſimplicia & compoſita debent capiti applicari ad remotionem malæ complexionis derelictæ &c.

Quartus. euacuatiua leniẽtia & caliditatẽ ipſam cõtemperãtia tã per os q̃ per ſubt⁹ impoſitionẽ, vt clyſteria &c. eo in caſu adminiſtrent. Ordinatio diętæ eſt in. 1. cañ. &c. Hic tñ eſt notãdus canon iſte q in dolore capitis & ſpãliter frigido debet eſſe paucitas comeſtionis, & potus vini, & ſomni multitudo. primi et ſcdi cañ. cõplementũ patet.

Quintus vero completur cum odoriferis frigidis & ſiccis, caputpurgijs de quib⁹ infra. Et tu elige vt vis fortiora & debiliora vt propoſito conueniunt cum embrochis frigidis, & cũ embrocha facta ex aqua roſ. & aceto aut oleo roſ. albumine ouorũ, & aceto addito pauco cãphore &c. aut decoctione roſarũ viol. balauſtiarũ &c. in aqua fontis facta. Intelligendo indifferenter per embrochã tam applicationẽ rerũ ipſarũ q̃ petiæ infuſæ in eis, aut expreſſionẽ ab allegato factam &c. Quòd ſi de embrocha cupis ſignificationẽ videre, reqre Aui. quarta primi, ca. de embrochis.

Sextus perficitur cum clyſteribus lenitiuis frigidis, vt ex violis, maluis, blitibus & huiuſmodi, oleo viol. &c. facta eorum decoctione in aqua, additis caſia, thamarindis, diaprunis &c. de quibus ſupra & infra ſpecialibus dicetur ca. de ſoda cholerica. quare in narratione eorũ ſuperſedeo, nam quæ de cura cholerici dicentur poterunt ſanguineo applicari. Breuibus etenim tranſeo, quia raro capitis dolor ex ſolo fit ſanguine.

Sed eſt notandum q dolore exiſtente in altera parte capitis tantũ in principio debet fieri phlebotomia ex parte contraria. poſt vero principium ex parte eadem.

Cura facti à ſanguine commixto alij humori per eſſentiam.

SI vero fiat ex ſanguine alteri humorum admixto, vt exempli gratia cum cholera tunc ponantur canones.

F Primus. ſtante ſanguinis commixtione &c. corpore exiſtente plethorico fiat phlebotomia ex nigra, quæ eſt euacuans à toto, quoniam phlebotomia eſt communis humoris euacuatio. quarta primi de phlebotomia. & prima tertij allegato loco.

Nigra ẽ vena, q̃ & media dicitur, quã nõnulli & alio noie non inepte cõem, vel funem brachij, vel matrẽ, ſeu medianã nuncupant.

Secundus. ſi non fuerit totius plethoria fiat immediate ex cephalica. deinde ex venis frontis, naſi &c. Et hunc tangere voluit Auicen. prima tertij allegato cap. dum dixit. Quæcunq; ſit materia incipimus à phlebotomia cephalicæ, & venarum capitis &c. Tertius eſt digeſtio materiæ. Quartus ẽ euacuatio eius. Quintus eſt remotio male complexionis derelictæ per applicationem rerum particularium ab intra & ab extra, vt ſunt odorabilia &c.

Primi canonis et ſecundi cõplementũ ſatis patet. Et debẽt iſti duo canones intelligi & ſuppleri. vt duo primi pręcedẽtes de ſanguinea, quia. ſ. materia exiſtẽte in fluxu &c.

Tertius vero cõpletur ex ſimplicibus frigidis & compoſitis capitalibus in digeſtione materiæ cholericæ ſan-

G guineæ valentibus. Et eſt notandum pro complemento iſtius canonis & ſequentis, q omnia quæ dicẽtur & ponentur de dolore à materia cholerica proueniente poſſunt applicari & debent canonibus de dolore à materia ſanguinea proueniente ex ſanguine ſolo, aut commixto cum cholera, phlegmate, aut melancholia.

Conſimiliter ſi fuerit ex ſanguine cõmixto phlegmati debent obſeruari cañ. duo primi de phlebotomia. Tres vero reſidui complebũtur ſuo modo, vt de cholerico dictum, ſcilicet cum digeſtiuis phlegmatis naturalis. Idem de dolore ex ſanguine cõmixto melancholiæ arbitrandũ.

Sed aduertendũ q in dolore ſanguineo cholerico remiſſiora ſufficiunt q̃ cholerico tantũ. nam ſanguis eſt choleræ frenũ. quarta primi, de phlebotomia. Similiter in phlegmatico ſanguineo q in phlegmatico tantũ intenſiora calida cõueniunt &c. in ſanguineo melãcholico ſimilr remiſſiora calida &c. Et de his oĩbus ponent exempla & remouebunt illa quæ dicta ſunt ſupra ad propoſitũ valẽtia &c.

Sãguis choleræ frenũ.

H Poſtremo ſciendũ q habentes dolorẽ capitis, aut aliam ægritudinem capitis ex cauſa frigida nocent ex potu vini & mora in balneo. Item habentes ægritudinem in velaminibus cerebri nocentur ab aqua frigida. Aui. prima tertij allegato cap. Item ſcito q ventoſæ ſunt vicariæ phlebotomiæ. & ideo vbi non poteſt phlebotomia habere locum ponantur ventoſæ. non dico vt diuertant tantũ, ſed vt principaliter euacuent. & eſt ſententia Auic. prima tertij, de curatione ſodę calidæ cum materia & abſq;.

Vẽtoſæ nõ tñ diuertũt, verum pricipaliter euacuant.

Cura cholerici per eſſentiam.

DE dolore capitis per eſſentiam à materia cholerica proueniente cañ. Ordinatio dietæ. Digeſtio materiæ. Euacuatio euiſdẽ. diuerſio. Remotio malę qualitatis impreſſę.

PRIMVS cañ. perficitur cum his cibarijs & potibus quæ choleræ appropriantur. de quibus complete ſatis dictum eſt ſupra tract. 3. addendo q conſimiliter regimen ex parte aeris debet declinare ad frigidum & humidum,

& cæteræ

& cæteræ res non naturales, de quibus ſupra in. i. tract. & particularius dicet in de peſtilentia domino concedente.

SECVNDI can̄. complementum habetur cum compoſitis & ſimplicibus frigidis, aut ducentibus alias medicinas ad caput, aut à proprietate ipſum infrigidātibus & alterantibus. Nam digeſtiua choleræ cuiuſcunque poſita ſunt tract. 4. ita ꝙ additis his quæ illa ad caput ducunt habebitur canonis complementum.

Simplicia itaqꝫ frigida caput ſua proprietate reſpicientia, & alias medicinas ad ipſum ducentia ſunt, Viola, nenuphar, roſa, camphora, ſalix, cucurbita, granatum, ſolatrum, lactuca, ſandali, myrtus, plantago, de qua Apuleius radix ſuſpenſa collo &c. ſemperuiua, portulaca. Et eſt notandum ꝙ ex his quæ magis aromaticitate participant magis capiti cōferunt & appropriantur. Item non ſolum hęc frigida ducūt digeſtiuas medicinas choleræ ad caput, ſed etiam calida ſimplicia de quibus videbitur in materia phlegmatica. nam non inconuenit digeſtiuis exiſtentibus frigidis ducētia ad caput eſſe calida, immo cōuenit. Nam ſicut allegatū eſt ex Aui. quarta primi. i. ca. Quę membris applicant principalibus nō debent eſſe vehementer frigida aut calida. Recipiantur ergo ſimplicia aut compoſita cholerę digeſtiua propoſito deſeruientia, de quibus ſupra addātur frigida ducentia de quibus dictum eſt, aut calida de quibus infra, et ſic habebitur canonis complementum.

Et iuxta hæc notentur duo canones.

Primus, ꝙ emplaſtra etiam materiam in capite exiſtentem optime digerūt. Et dicitur in capite, quia materia in toto &c. melius per ſyrupum digeritur. Hæc eſt ſententia Gent. ſuper illo verbo Auicen. prima tertij. de canonibus vniuerſalibus. Certius autem quod eſt in digeſtione humorum manifeſtę cruditatis eſt vt ſit cura ex emplaſtris de medicinis ęqualis calefactionis, cuiuſmodi ſunt camomilla, melilotum & huiuſmodi.

Secūdus, ꝙ digeſtiua exhibeantur poſt cœnam in dolore capitis niſi fuerit prohibens. nam fortius operantur ſtant enim in parte ſuperiori ſtomachi & euaporāt ad caput plus ꝗ̄ ieiuno ſtomacho. Et hoc videtur ſentire Auic. ſexta tertij. cap. ij. vbi inquit. Opportunius quidem bibuntur huiuſmodi poſt cibū. Et Damaſ. prima particula ſuorum aphor. Medicinarum quædam & maxime quæ faciunt in ſummo capitis poſt cænam quando itur dormitum dandæ ſunt. Quæ auctoritas licet ad ſolutiuas referri videatur, tamē etiam de alteratiuis per eandem rationem verificari habent. Gentilis allegato capitulo.

TERTIVS autem canon habet ſex cañ. Primus ꝙ à facilioribus eſt inchoandum Meſ. de ſoda calida. et Auicen. prima tertij, de euacuationibus curatiuis.

Secundus, ꝙ euacuatiua non ſint multū fortia, vt euacuent ſubtile, & groſſum remaneat, ſed ſint debilia & fortia, oportet iterū in materia capitis expectare digeſtionē vt materia facile euacuetur, & cum hoc oportet medicinam eſſe fortem cum habeat euacuare materiam quæ eſt à vijs ductuum multum remota, & quæ habet deſcendere per vias anguſtas &c.

Tertius, non debent ſolutiua talia eſſe nimis calida ne inflammment &c.

Quartus, quòd medicinæ à capite euacuantes debent eſſe in corpore multum morantes & non multum virtutem ſtimulātes. & ideo medicinæ ſolidæ vt pilulæ & huiuſmodi ſunt conuenientiores.

Quintus, quod ſuper ipſarum aſſumptionem eſt dormiendum, ne motus aut vigiliæ ipſarum medicinarum debilium deſtruāt virtutem. & ideo recte operantur qui de ſero ipſas exhibent.

Sextus, quòd continue eſt tenendus venter lubricus cū lenitiuis per ſuperius aut inferius eius qui dolorem capitis patitur. Auic. prima tertij, de cura ſodæ calidæ cum materia & abſqꝫ materia.

Simplicia et compoſita euacuantia materiā cholericam ex capite ſunt illa quæ euacuant choleram, vt ſupra. Nam

A euacuatiua indifferenter euacuāt à membris, quare cū volumus vt à certo membro euacuent debemus addere illa quę ducūt ipſa ſolutiua ſua proprietate ad illud membrū. & ideo in euacuatiuis à capite debemus addere capitalia dicta & dicenda. Veruntamen plurima ponūtur ſolutiua ſimplicia & cōpoſita à capite ſua virtute eductiua. Sed eſt notandum ꝙ cum in capite magis & frequentius reperiat materia frigida ꝗ̄ calida, ideo plura ſolutiua reperiuntur ſoluentia materiā frigidam à capite ꝗ̄ calidam. Solutiua ſimplicia materiæ cholericæ à capite ſunt myrobalani citrini, aloe, agaricus, ſuccus roſ. compoſita hierapigra, hieralogodion. pilulæ de hiera, alefanginæ, aureæ, cochię. Ipſe tamen principaliter phlegma educunt. Similiter valent pilulæ lucis. Item notandum ꝙ cum non peccet humor vnicus vt dictum eſt, oportet ſolutiua adinuicē commiſcere ea ꝓportione qua & humores ſunt adinuicē commiſti, quare cū multis ac multis modis & varijs proportionibus adinuicē commiſceantur nō poteſt poni certū ſo-

B lutiuum, ſed oportet variū & varium cōponere, qua de re ſuperſedeo in ipſa ponēdo, & oportet recurrere ad ea ſolutiua poſita. ſupra tract. iiij. & ix. cap. eligēdo, ꝓpoſito conuenientia cū eis cōponendo ꝗ̄ uirtutē ſolutiuorū ad caput ducāt. Fit & euacuatio materię non ſolū cū ſolutiuis, ſed etiam cū gargariſmis, ſternutationibus, & caputpurgijs.

Gargariſma ſiue gargariſmus materiā cholericam à capite ſiue à cerebro educens. ℞. ſyr. acetoſi ſimplicis. ℥. iij. aquæ violarū. ℥. viij. miſceant, & ex eo calefacto gargarizetur, & ſi vis adde camphorę. ℈. i. Poteſt etiā fieri gargariſma cum ſyrupo violarū nenupharino &c. addito acetoſo cum aquis ſublimationis, aut decoctionis rerum caput reſpicientium, vt ſupra, aut frigidarum aut calidarū, vt ſupra. Sed notandum ꝙ in gargariſmate debemus aduertere ne gargarizans patiatur in pulmone, aut ſit aptus leuiter pati, aut materia quæ debet deſcendere ſit acuta multum & mordicatiua. & quòd poſt timeatur futurum nocumentum ipſo dolore capitis Auicen. prima ter- Gargariſma.

C tij de canonibus curatiuis.

Item nota ꝙ debilia parum proſunt, & fortia ſunt multum ſuſpecta. Auic. alleg. loco. de eis ergo nō eſt multum curandum. Sternutatio, & ſi cum frigidis ſolis conuenienter fieri non poſſit cum non pungant & virtutem ſtimulent debet fieri ex frigidis & calidis ſimul vt cum ſucco viol. aut roſarū, aut huiuſmodi. ponendo piper aut condiſi, aut elleborum &c. Fit tamen vt Auic. alleg. c. cū vapore aceti in quo parum caſtorei eſt diſſolutum, aut cum aqua hordei in qua eſt acetū. ʒʒ. & huiuſmodi in vaſe ſtricti orificij. Vitet tamen ſternutatio vbi fuerit deſcēſus reumatis niſi in declinatione. Vt. ℞. ſucci viol. aut roſ. ℥. i. piperis, aut condiſi. ʒ. i. aut ellebori, quia fortius eſt. ʒ. ſ. vel. ℈. iij. & cum aqua violarum aut roſ. omnia diſtemperētur vt facilius trahi poſſint per nares modicū calefaciendo. Caputpurgium vero fiat ex eiſdem ſuccis, aut ſucco ſolatri, aut bliti addendo zuccharum candi, diſſolutum in altero ipſorum cum modico camphoræ. Sternutatorium. Caputpurgium.

D QVARTVS cañ. completur frictionibus, ligationibus, ventoſis, lotionibus, ſuppoſitorijs, clyſteribus &c.

Frictiones primo ſint leues & cum manibus ſolum à cubitis infra & à genubus infra ſemper deſcēdendo. Item ſiant fortes vt cum ſale & oleo violarum aut chamomillę ſecundum ꝙ diſpoſitio exigit. Tertio fortiores vt cū mandili aſpero vt vſqꝫ ad excoriationem excluſiue. Ligationes fiant cum reſtibus ſubtilibus & fortibus ſiue chordis, aut alutis circa extremitatem muſculorū brachij ſuperiorum verſus humeros, & etiam prope cubitum vt videbitur expediri. Et ſimiliter circa muſculos coxarum, & tibiarum fiat. Sed eſt aduertendum ꝙ cum fiunt ligationes non debet permitti ꝙ ſpatio ſtent longo, quoniam ſic ſequeretur membri ſtupefactio, & viſſatio, & ſic non haberetur diuerſio quæ quæritur, ſed oportet vt diſſoluantur ſæpe, & ſæpe reiterentur. Hæ vero poſſunt fieri fortiores & debiliores ſecundū ꝙ videbit neceſſarium fore. Frictiones. Ligationes

Ventoſæ

Ventoſæ. Ventoſæ ſine ſcarificatione ponantur inter ſpatulas, & quãdoq; ponuntur ſuper muſculos crurium, ut ad longius ſpatium fiat diuerſio. Et ſi ſcarificatio neceſſaria videbitur fiat cum canonibus poſitis ſupra de ſanguineo.

Lotiones. Lotiones pedum fiant cum aqua fontis in qua bulliant herbæ conuenientes frigidæ dictæ ſupra, & de digeſtiuis materiæ cholericæ, & fiant ante cœnam vel prandium. fiantq; exiccationes debitæ &c. Item aſsiduatio effuſionis aquæ calidæ ſuper extrema eſt ex his quæ ſodam reſoluunt, et maxime à cauſa calida prouenientem, quamuis in omni ſoda vehementer conueniant. Auic. prima tertij. de regimine vniuerſali ſodæ.

Suppoſitoria. Suppoſitoria communia nota ſunt. poſſunt fortificari cum ſpeciebus hieræ addita ſcamonea &c. aut aliquod tale materiam cholericam euacuans.

Clyſteria etiam leuia cõueniunt ex maluis, violis, bliti, lactuca & huiuſmodi frigidis quæ lenitiua ſunt & caput reſpiciunt, vt ſupra cum oleo, violis, & ſale cõi &c. Et vt dictũ eſt in cañ. ſi eſt repletio vẽter ſemper & cõtinuo ordine cũ leuibus inaniatur. poſſunt clyſteria fortificari cum diaprunis non ſolutiuo, & cũ diaprunis ſolutiuo, fient fortiora cum ſucco roſ. &c. electario de pſilio &c.

Quintus canoñ. perficitur cum ſuffumigijs odoriferis. Et attractionibus per nares, embrochis, & fomentationibus, Vnctionibus, epithematibus. Inſtillationibus. Et linimentis. Sacculis. Cerotarijs. Confectionibus. Electarijs.

Et licet ſuffumigia poſsint poni in numero euacuationum, qa tamen per ea principaliter quęrit̃ malę qualitatis remotio, hinc ad cõplementũ. 5. cañ. reducta ſunt. per ipſa enim ſicut per epithemata & embrochas &c. fit materiæ euacuatio inſenſibilis & qñq; ſenſibilis. Suffumigium. ℞. roſ. ſandalorũ, ligni aloes ana. ʒ. ij. florum chamomillę. ʒ. ij. aquę ro. quantũ ſufficit. & hæc omnia cũ bulliunt, ponant̃ in vaſe vitreato ſtricti orificij & obſtruat̃ orificium & permittant̃ in eo bullire parũper, deinde ponant̃ in alio vaſe & recipiat̃ fumus, eſt enim expertũ. ſi vigilias patit̃ addant̃ cortices papaueris Meſ. Item poteſt fieri ſuffumigiũ ex herbis capitalibus frigidis de quibus ſupra vt ex violis nenuphare roſ. &c. faciẽdo ea bullire in aqua veri frigoris, ſed tũc addat̃ ſaluia, vel roſmarinus, vel aliquod tale capitale calidũ, quoniã vt dictũ eſt medicinæ frigidæ debẽt vitari in applicatione eorũ ad membrũ principale, quarta primi. i. ca. Nota tamen q̃ iſta & ſequentia non debẽt fieri niſi euacuatiõibus vniuerſalibus pręcedẽtibus & morbo exiſtente in declinatione. Itẽ nota q̃ qñ dolor capitis pẽdet à materia exiſtente in capite & in toto repletione nõ exiſtente aut materia pauca, quibus caſibus ſola ſufficit euacuatio p̃ ſternutationẽ, aut caputpurgiũ facta, & hoc ſæpe notaui in experiẽtia, ſed nõ parum eſt ſic eſſe.

Odorifera autem fiãt conſimiliter cum frigidis capitalibus, vt cum roſis, ſandalis, caputpurgijs &c. de quibus in ſecundo cañ. faciendo pomum aut ponendo ea in petiola.

Attractiones fiãt ex rebus frigidis capitalibus vt aqua roſ. cũ aceto pauco, aut aqua roſ. camphorizata, aut aqua ſolatri vel nenupha. Et ſi fortis valde erit dolor & cætera conſentiant addat̃ modicũ opij, & de narcoticis habuiſti in princ. cañ. ex quibus poſsit embrocha parari. Nã ex eiſdem herbis frigidis &c. embrocha laudatur. ℞. foliorum roſ. nenupha. viol. ſalicũ, maluarum, hordei excorticati. ana. ad libitũ. decoquant̃ in aqua, deinde cum ſpongia aut per cannulã ex alto fundatur &c. hæc tamen fiant vbi non ſit ſuſpicio de catarrho de ſoda calida. Vnde Auic. de regi. vniuerſali ſodæ. In omni autem ſoda cui aſſociatur reumatiſmus non declinet ad infrigidandum caput & humectandum cum oleis & ſimilibus, ſed fuge ad euacuandum & reſtringendum extremitates & fricandũ eas & ponantur in aqua calida. Et ſi quæris cum hoc virtutem reſoluendi adde chamomillam. Item ſi quæris remouere vigilias adde cortices papaueris ſemina lactucæ &c. Et ex eiſdem fiant fomentationes &c.

E Vnctiones fiant ex oleis conſimiliter frigidis ex rebus frigidis dictis cõfectis, vt ex oleo nenupharino viol. roſ. addito aceto camphora &c. ℞. olei roſ. viol. ana. ℥. ij. aceti. ℥. i. camphoræ. ℈. i. ſucci agreſtæ. ℥. ß. omnia ſimul fortiter miſceantur & capiti applicentur. eſt enim efficax. Meſ. tepidũ applicetur. Et quia ponitur acetum &c. Notandum & pro ſequentibus q̃ acetum ponitur in vnguentis & cæteris ad penetrandum vt vbi os eſt durius debet acrius acetum vel in quantitate maiori poni, & vt cõmuniter inuenio debet eſſe quarta pars totius. tamen quidam minus ponũt ſecundũ q̃ videt̃ expedire, & quidã magis. Acetũ in oĩ medicamẽto vt vim penetrandi afferat, ponitur.

Epithemata cõſimiliter ex eiſdem fiant, vt cum aquis diſtillationis, aut cum ſuccis earum herbarum petia in eis infuſa addito aceto. Primum facile cum aquis. ſecundum fortius cum ſuccis, aut cũ oleis dictis addito aceto & camphora modico &c.

Inſtillationes fiãt in aures & in nares ex rebus ipſis &c. Zacharias. ℞. opij, cãphoræ ana, partes æquales, fiant colF lyria ſicut lentes, diſſoluatur vnũ aut duo cum oleo viol. aut de cucurbita & deſtilletur in aurẽ & naſum, eſt enim verax. Filius Serap. ℞. ſpodij. ʒ. ij. opij. ʒ. i. croci. ʒ. ß. confice cum aqua roſ. in modũ pilularum paruarum, adminiſtrentur cũ lacte mulieris, aut oleo violarũ, aut de cucurbita &c. vt de præcedenti dictum eſt, eſt enim ſublime.

Linimenta fiant vt unctiones &c. vt. ℞. olei roſ. viol. ana, boli armeni quantum ſufficit pro linimento. addatur de albuminibus ouorum duobus. deinde in mortario fortiter agitentur, deinde fronti & capiti applicentur.

Sacelli autẽ fiant ex eiſdẽ frigidis de quibus dictũ eſt, & dabit̃ modus in cura ſequenti de dolore ex phlegmate.

Et conſimiliter de cerotarijs dicendũ ſicut de vnguentis, & dabitur in eodem loco conſimiliter modus &c.

De confectionibus vero & electarijs dicendũ q̃ parum laborauerũt auctores in hoc, & ſaltem reſpectu eius q̃ laborauerunt in cauſa frigida. Valet tamẽ electariũ de gemmis ſine ſpeciebus addito modico ambræ. Item confectio G de diarhodon Meſ. Item triaſandali nigri. Item confectio de prunis Meſ. & eſt quid ſingulare, quia ventrem tenet lubricum, quod eſt maxime ſiendum iuxta cañ. Et eſt aduertendũ q̃ pſilium nunquã conteratur vbi per ipſum quæratur infrigidatio, nã per partem intrinſecã eſt calefactiuũ, prima tertij. tract. 1. ij. cap. per corticale vero infrigidatiuum &c. ij. can. Secundo notandum q̃ in adminiſtratione iſta & ſpecialiter epithemate & vnctione &c. debet fieri prius capitis ſiue capillorũ abraſio, ſic enim conuenientius applicant̃. Vnde Auic. de regi. vniuerſali ſodæ. Si autẽ vis vti epithematibus & emplaſtris, & ægritudo eſt fortis & temporalis calida ſiue frigida, oportet vt caput radatur. Illud enim eſt maius iuuatiuũ ad hoc vt medicinæ virtus in eo penetret. & ita de cura ſodæ frigidæ abſq; materia incipiatur ab abraſione capitis prius. Poſtremo quia de applicatione oppiatorum ad aures vel nares dictum eſt, notandum q̃ ſi dubitatur, ne cõtingat ſtupor ex eorum adminiſtratione, tunc. ℞. caſiæ ligneæ ad H libitũ, & pulverizetur, & miſceatur cum oleo, & immittatur in aures vel nares poſt immiſsionem narcoticorum. q̃ ſi iam ſtupor venerit, tunc. ℞. caſiæ ligneæ. ʒ. i. caſtorei. ʒ. ß. croci. ℈. i. & omnia ſimul diſſoluantur in oleo de coſto, & mittatur in aures & nares &c. Pſiliũ vt infrigidet nũquam cõterendum.

Cura phlegmatici per eſſentiam.

De dolore capitis per eſſentiam à materia phlegmatica proueniente. Canones conſimiliter quinq; ſunt obſeruandi, vt de cholerica dictum eſt.

Primus completur cum rebus quę ſe opponunt materiæ phlegmaticæ, de quibus ad plenum tertio tract. debetq; & aer & cæteræ res non naturales declinare ad eas qualitates ad quas cibi & potus.

Secundi complexio conſimiliter habebitur, vt in cholerico dictũ eſt, ſi ponentur ſimplicia calida à proprietate digerentia phlegmaticã materiam quæ eſt in capite cum ſua virtute alias medicinas ad caput portantia. addã

tamen

tamen ea quæ inueniam compoſita hoc in caſu ab auctoribus laudata, vt ſunt ſaluia, rutha, ſiler montanum, fœniculus, maiorana, bethonica, peonia, ſaturegia, chamomilla, ſerpillum, pulegium, camedreos, camepitheos. hęc tamen duo quæ ſunt in vſu non inuenio ab auctoribus commendata ſpecialiter à Serap. & ab Auic. Caſtoreum, cinnamomum, origanum, ieuſimium, lignum aloes, xylobalſamum, folium, thus, laudanum, folia lauri, ſandaraca, ſticados, melegeta, ſquilla, nux muſcata, cubebe, ambra, melilotum, muſcus, berbena, calamus aromaticus.

De compoſitis vero eſt principaliter ſyrupus de ſticados Meſ. ℞. hyſſopi, ſticados arabici ana. ℥.i. origani, epithimi. ana. ℥.i.ß. radicis peoniæ, ſileris montani, xylobalſami, carpobalſami, pyrethri, radicũ fœniculi, petroſilij. ana. ℥.ß. bethonicæ, gariofilatæ. ana. M.i. cardamomi, ſpicę. ana. ʒ.ij. paſſularum. ʒ.iij. mellis lib.i. Fiat ſyrupus cum aqua in qua ſteterint in infuſione roſmarinus & nux muſcata gentilis. Et conſimiliter componi poſſunt alij ſyrupi cum paucioribus & pluribus ſimplicibus ſecundum ꝙ videbitur expedire.

Notandum tamen ꝙ oportet diligẽter aduertere ſi cum dolore eſt fluxus reumaticus an non, vt de cholerico dicebatur. Nam ſi eſt fluxus oportet vti pro digeſtiuo calidis ſtypticis. Vt verbi gratia. ℞. ſaluiæ, nucũ cypreſſi, olibani, maſticis. ana. ℥.i. nucis muſ. ℥.ß. ligni aloes. ʒ.ij. mellis, zucchari. ana. lib.ß. fiat ſyrupus ſecundũ artẽ. Si vero non fuerit reumatiſmus &c. fiat digeſtio cũ præcedentibus & cum his quæ dicta ſunt de digeſtiuis phlegmatis ſupra tracta. iiij. additis his quæ ipſa ad caput ducũt de quibus etc. vt in de cholerico dictum eſt. vt verbi gratia, addendo ſyrupum de ſticados, oxymel ſimplex, aut compoſitum. Si vero fuerit reumatiſmus, mel roſ. cum aqua ſaluiæ & huiuſmodi &c. Sed pro iſto recurre infra ad ea quæ dicuntur de reumate ſiue catarrho.

Emplaſtra vt in de cholerica oſtendebatur faciunt ad digeſtionẽ materiæ, pro quo recurre ibi & lege illos cañ. duos. Emplaſtrũ. ℞. ex herbis & alijs ſimplicibus capitalibus dictis & cum farina ſeminis lini fac emplaſtrum magis & minus calidum magis & minus ſtypticum addendo de frigidis & temperatis capitalibus &c. vt expediens negocio tuo fuerit ſine croco, quia capiti nocet, & ſodam facit.

Emplaſtrũ.

PRO TERTIO cañ. adducãtur etiam huc illi ſex cañ. poſiti ſupra de cholerico. Quorum duo primi magis hic clarificantur, & auctorizantur ex Meſ. de cura ſodæ ex aggregatione choleræ nigræ & phlegmatis. vbi inquit. Tertium regimen eſt regimen euacuatiuũ. In quo tria conſiderabilia ſubduntur Vnum vt non ſemel, & multũ, & ſubitam faciamus euacuationem, ſed per interualla habentem temperiẽ, vt natura euacuationẽ & non euacuatio naturã regulet. Subita enim & violenta euacuatio à natura nõ regulatur, ſed operaẽ ſicut impetus flãmæ quę ſubito agit in ſubtile, & prætermittit groſſum. Opus vero moderati caloris ẽ in vtrãq; partẽ videlicet aſſabilis & elixabilis ęqualiter agere. Secundum conſiderabile eſt vt euacuatiuum ſit cõmenſuratę non excedens mediocritatem, ſed ſit extenſio elẽuationis eius nõ recedens à gradu medicinarum incolumium &c. Tertium vt non expolientur ſolutiua à rebus lenificatiuis & humectatiuis.

Et ſicut dictũ eſt euacuantia phlegma indifferenter ab omni mẽbro euacuãt. vnde addẽda ſunt capitalia q̃ à capite educent, vnde ſic à capite euacuabimus. Et licet ita ſit plurima ponunẽ ſimplicia & compoſita phlegma à capite ſua ꝓprietate euacuantia. Simplicia ſunt colloquintida, agaricus, ſticados, aloe, kebuli, ſarcocolla. Compoſita ſunt hierapigra, hieralogodion Nic. & eſt medicamẽ proprium. Pilulæ cochiæ Gal. pilulæ aureæ licet principaliter choleram educãt. Pilulæ de hiera. Pilulæ aggregatiuæ maiores. Pilulæ, ſine q̃bus eſſe nolo Nic. Item pro exẽpli gratia ſi capianẽ. ʒ.iij. diafinicon. et. ℥.i. ſyrupi de ſticados, aut. ℞. ſaluiæ ſticados arab. ana. ℥.ij. paſſularũ, radicis fœnic. petroſillini. ana. ℥.i. centaureæ minoris, colloquintidæ, hermodactyli. ana. ℥.i.ß. fiat decoctio de qua accipiatur libr.i. mellis libr.i. addantur agarici. ℥.i. turbith. ℥.ß. diagridij. ʒ.i. zinziber. piperis longi. ana. ʒ.i. ſpicæ. ʒ.ß. fit electarium. doſis eſt ab.i. drac. vſq; ad ſex. & eſt Gent. Iſta tamen moderate oportet vt dictum eſt de cholerico. nam quia non peccat humor vnus ſolus, ideo &c. recurre ad id quod dictum eſt de ſolutiuis materiæ cholericæ facientis dolorem &c.

Fit etiam euacuatio vt ſupra cum gargariſmis, ſternutationibus, caputpurgijs, maſticationibus. Gargariſma. ℞. oxymel ſimplex, & ſi cupis fortius oxymellis compoſiti. ℥.i.ß. corticis thuris, aut ſi fortius vis operari piperis. ʒ.ß. & minus vt videbitur expedire, & cum aqua decoctionis ſaluiæ, aut ſticados, & ſimilium capitalium fiat gargariſma. Paulus. gargariſma ſodæ frigidæ conferens & ægritudinibus phlegmatis. ℞. oxymellis ſquillitici cum aqua decoctionis haſtæ origani, hyſſopi ſiccæ, piretri, ſinapis &c. fiat gargariſmus omni hora. Sed notandi etiam ſunt hic cañ. illi duo ſuperius poſiti de gargariſmate in cholerico et īfra de catarrho. et tu recurre ibi.

Gargariſma.

Sternutatio fiat cum pipere condiſi aut elleboro albo.

Sternutatio.

Caputpurgium fiat cum nigella quæ ſteterit per. 24. horas in aceto infuſa, deinde exiccata & puluerizata per nares attrahatur. Item. ℞. fellis vaccini aut caprini, oppopanaci, caſtorei. ana. partem.i. croci. partes.v. Fiant ſief. & cum operari volueris fricetur vnus ex eis ſuper cotem cum aqua maioranæ, & liniantur intus nares. eſt expertum. Iudeus. Item ſuccus cucumeris aſinini ſolus, aut cum aliqua aqua capitali vehementer operatur. Idem facit ſuccus ciclaminis. Sed nota quòd poſt attractiones & linitiones facta operatione tu debes nares lauare cum aqua calida ne naribus ex acumine medicamenti læſio fiat. Aliud pro delicatis. ℞. caſtorei. ʒ.i. euphorbij. ʒ.ß. galliæ muſcatæ. ℈.ij. condiſi. ℈.i. fiat eorum contritio bona & fundantur ſuper ipſa ſucci arthanitæ quantitas ſufficiens, expone ad vmbram donec exiccetur. deinde tere & cum ſucco maioranæ fiant collyria & adminiſtrentur ſief dicta Meſuæ.

Caputpurgium.

Maſticationes purgant etiam. Democritus. Leue maſticatorium & vſuale. Maſticetur maſtix & quod educit expuatur. Aliud fortius. ℞. maſticis par.ij. piperis. par.i. maſticentur &c. Aliud fortius. ℞. maſticis piperis, pyrethri, radicum capparorum ex quibus fiat maſticatorium, & tu doſa vt videbitur expedire, caue tamen lædere dentes, aut os &c.

QVARTVS canon completur vt de cholerico dictũ eſt. Ligationibus. Ventoſis. Fricationibus. Lotionibus. Suppoſitorijs. Et clyſteribus. Ligationes fiant vt dictũ eſt & conueniunt fortiores quàm in cholerico. Ventoſę conſimiliter adminiſtrentur & cũ ſcarificatione & abſq;.

Fricationes vero fortiores conueniunt quàm in cholerico. vnde cum manibus fiant fortiores & longiori tempore manus ipſę ducantur q̃ in cholerico. Item cum oleis calidis, vt cum camomillino, ruthaceo, ſale vt expedire videbitur. Item cum mandili aſpero &c. vſq; ad excoriationem excluſiue, & ſi oportebit fiant ad eam incluſiue. Item cum vino albo ſubtili cum aqua ſparagorum, aut eupatorij, & conſimilium &c.

Lotiones fiant, vt ſupra de cholerico etiam additis ex herbis calidis appropriatis. Item lotio capitis cum aqua vitis multum valet.

Suppoſitoria etiam fortia & fortiora q̃ in cholerico, vt. ℞. mellis. ℥.i. ſalis gẽmę. ʒ.viij. et ſi vis fortificare adde ſpecies hieræ ſimplicis. Si vis fortius adde puluerem hieræ compoſitæ, vel ex hiera compoſita addito modico mellis, fiant ſuppoſitoria, vel addatur colloquintida, agaricus, & huiuſmodi, vt videbitur expedire. Item addatur elleborus, fel thauri, ſtercus muris, euphorbium, eſula, diagridium &c.

Clyſteria lenia et fortiora quàm dicta ſint de cholerico

competunt,

competunt, immo vt dictũ eſt in cañ. de cholerico ſemper venter teneať lubricus & mundus. nam materiæ ſęcales, aut aliæ corruptæ quæ in inteſtinis ſemper fouēt dolorem ſiue malã complexionē, & clyſteria ipſa cum hoc euacuăt à capite trahendo &c. Clyſtere. ℞. mercurialis, blitis, caulis, ſaluiæ. ana. M. ſ. matrum violarum quartam. M. i. fiat decoctio in aqua, in qua diſſoluanť caſia, hierapigra, zuccharum rub. ana, vt verbi. g. decoctionis dictæ lib. i. caſiæ, hieræ, zucchari rub. ana. ℥. ſ. olei cõis. ℥. iij. Poſſumus ſi fortius cupimus addere colloquintidam, aut agaricum, aut ſal gemmæ, aut carthamum, aut centauream, aut aliquod tale &c. Sed nota ꝙ colloquintida cum adminiſtratur ne adhæreat tunicis inteſtinorum debet poni in petiola ad bulliendum ſiue &c.

QVINTVS perficitur cum ſuffumigijs odoriferis, attractionibus per nares, embrocis, ſomẽtationibus, vnctionibus, linimentis, cerotarijs, epithematibus, inſtillationibus, ſacculis, confectionibus, electarijs.

Suffumigiũ fiat ex thure, ſandaraca, ligno aloes, laudano &c. ex altero ipſorũ, vel ex pluribus, vel ex omnibus.

Aliud. ℞. maioranæ par. ij. fol. citri ſiue corticum partē. i. chamomillæ partem. i. ligni aloes, ſpicę. añ. par. v. ponantur in vaſe vitreo ſtricti orificij, & bulliant in aqua ſaluiæ ſufficientis quantitatis donec conſumpta ſit quarta pars. Aut ſi leuius vis in aqua fontis. deinde aperiatur orificium vaſis, & recipiatur vapor. Aliud fortius, nigellæ partes. ij. foliorum maioranæ, perſici, haſtæ, hyſſopi ſicci, ſticados. ana. partem. i. fiat vt dixit Meſ. auctoritate Gabrielis.

Odoriferum. Nigella præparata, vt ſupra in caputpurgio in ſyndone de grana inuoluta, aut ipſa torrefacta inuoluta in modum pomi, et odorata &c. & eſt conueniens.

Aliud. ℞. laudani, ligni aloes electi. ana. muſci gra. ij. vel plura ſecundum quantitatem aliorum, fiat ex eis pomum. Aliud. ℞. caſtorei, ruthæ ſiccę. ana. cũ draganto fiat pomũ expertum Meſ. Aliud pro nobilibus. ℞. ſtoracis calamitæ. ℥. i. ligni aloes. ℥. i. ſ. galliæ muſc. ʒ. x. maſticis. ʒ. ij. ambræ. ℈. i. gariofil. mellis. ana. ʒ. ij. confice ſic. ſtoracem, laudanum, & maſticem cum oleo de been reſolue, deinde tere in mortario cum piſtello calido & proijce ſuper eam ligni aloes, galliæ & cæterorum, miſce. poſt hoc funde ſuper ipſa omnia gũmi arabi, aut dragãti quantum ſufficit & miſce cõterendo, deinde malaxa cum ambra diſſoluta cum modico olei de been malaxatione multa. Vltimo vero aromatizentur cum muſci. gra. i. ſ. & aqua roſ. fiant poma & odorentur vel etiam ſuffumigentur templa & ædes regum & magnatum. Et credo ꝙ iſte eſt modus confectionis auicularum de cypro, eſt enim Meſ. Et ſi cupis odorabilium copiam quære in tract. de peſte quem diuina fauente gratia edidimus. Notãdum tamen vt dictum eſt quòd odorabilia non debent continue & frequenter approximari, inducunt enim ſic capitis grauedinem. debet enim eorũ vſus eſſe moderatus. Nam ſic cerebrum & caput confortant. non debent etiam niſi poſt corporis mundificationem adminiſtrari. Hęc fuit ſententia Hip. ſ. Aphor. Meſ.

Odorabilium vſus.

Attractiones fiant ex rebus calidis capitalibus dictis, vt attractio aquæ maioranæ ſolius, aut cum calamo aro. aut cum ipſa muſcata &c. ſed iſta odorifera per ſuperius debent à mulieribus vitari in quibus eſt facilis conuerſio matricis ad ſuperiora.

Embrocha. ℞. chamomillæ, meliloti, ſticados, abrotani, foliorum lauri, maluarum, origani, ſauinæ, maioranæ. Ex his coniunctim vel ſeparatim fiat embrocha &c. & poteſt fieri fortis & fortior, vt patet, addendo vinum aquæ in qua bullietur &c. Et quoniam lixiuium ſapit naturam embrochæ hinc pono ipſum. ℞. chamomillæ, ſticados, meliloti, maioranæ, folliculorum ſenæ. ana. M. ſ. cõtundantur parum & bulliant in lixiuio. Aliud fortius. ℞. maioranę, ſticados, florum chamomillę, foliorum lauri, baccaræ, folliculorum ſenæ. ana. M. ſ. fiat vt dictum

Lixiuiũ ſapit naturã embrochę.

E eſt. lixiuium enim debet eſſe acutius & minus forte ſecundum experientiam diſpoſitionis. & tu conſidera, & ex eiſdem fac fomentationes.

Vnctiones fiant ex oleis conuenientibus, vt ſunt chamomillinum, ruthaceum, laurinum, de ſpica, liliorum alborum, de keiri, nardinum, oleum de ſanſuco Meſ. 12. diſtinctione antidotarij. idem Nico. & oleum amygdalarũ amararum, oleum de croco Meſ. cum quibus addere poſſumus etiam infrigidantia, vt roſ. violatum, nenupharinum, vt contemperemus. Item ſi plus intendimus calefacere, oleum de coſto, de caſtoreo, de euphor. de piperibus, & oleum de lateribus, & eſt proprium &c. addito modico aceti ad penetrandum cum cera &c.

Linimenta poſſunt fieri cum his oleis ſeu altero ipſorum addendo ex pluribus rerum capitalium dantium linimentum corpori. ℞. ad antiquum dolorem capitis, coſti, myrrhæ, caſtorei, ſpicæ. ana. part. æquales. olei roſ. quantum ſufficit, & ſi in ſummitate patitur adde opij.

F par. v. inungatur caput frons, eſt enim expertum. Ad idem & etiam ad dolorem aurium ex frigiditate. ℞. caſtorei, euphorbij, opij, ſtoracis liquidæ, piperis, foliorum ruthæ, ſinapis, calamenti, marubij ana. fac trochiſcos, & apud neceſsitatem diſſolue vnum ex eis cum oleo nardino aut coſtino, & modico aceti & lini ſuper locum, aut in aurem mittas in eius dolore &c.

Mahemet zachi cerotaria ex eiſdem conficiuntur, & vt habeatur modus promiſſus ſupra. ℞. chamomillæ, maioranæ, ſticados, roſ. ana. M. ſ. corticum citri, gariofilo, cinnamomi, nucis muſca. ana. ʒ. i. galliæ muſcatæ. ʒ. ij. laudani. ʒ. ſ. olei ſpicæ. ʒ. i. & plus vt videbitur apothecario expedire, reſinæ, aut termentinæ quantum ſufficit, & fiat cerotum. & conſimiliter ex alijs poteſt confici.

Epithemata omnia vt dictum eſt fiunt cum aqua diſtillationis rerum ſimplicium capitalium, aut cum decoctione facta ex eis, aut cum herbis aut cum his quæ non ſunt herbæ, de quibus dictum eſt. nam ex decoctione ſti-

G cados, maioranæ, foliorum lauri, chamomillæ roſ. &c. poteſt fieri epithema hoc. Et omnia cõſimilia leuia, et multum aperta prætereo vt breuitati ſeruiam, quam hoc tempore maxime cupimus. Et ſi fortiora deſiderantur legatur Auic. de cura ſodę frigidę abſq; materia & cum materia phlegmatica, & ibi habetur modus conficiendi fortia.

Inſtillationes per nares non ſunt in vſu, tamen vt dictum eſt poſſunt fieri ſicut de cholerico dictum eſt. vt. ℞. laudani, ſtoracis, calamitę. ana. fiant collyria, & cũ opus eſt diſſoluatur vnum cum oleo chamomillino, & ruthaceo, aut de lateribus &c. vt videbitur & diſtilletur in nares, & conſimiliter de alijs.

Sacculi fiant ex eiſdem ex quibus embrochę aut cerotaria. vt verbi gratia. ℞. chamomillę, maioranę, ſticados, foliorum lauri, pulegij, origani. ana. M. ſ. corticis citri. ʒ. ſ. cinnamo. gariofilo. ana. ʒ. i. ſpicę. ʒ. ſ. macis. ʒ. ij. nucis muſca. ʒ. i. gallię muſc. ʒ. i. contundantur contundenda & ponantur in ſacculo quod ſit altitudinis medij digiti, ex tranſ-

H uerſo latitudinis digitorum ſex, longitudinis digitorum nouem. debet tamen elongari & breuiari & in cęteris fiat vt videbitur neceſſarium eſſe.

Sacculorũ forma.

Confectiones ſunt ex dictis rebus confectę, vt confectio de Gẽmis Meſ. diambrę, diamargariton, aromaticũ ro. deſcrip. Gabrielis, aromaticum muſcatum Meſ. Confectio de muſco dulcis. Electarium pliris arcoticon. Electarium regum. Et plura ad idem recitabuntur in de paſſionibus neruorum. Vnde quæ valent in epilepſia, apoplexia, paralyſi, & cęteris neruorum paſsionibus, valenť & in dolore capitis frigido, & ecõtra. Dico frigido, quia cõmuniter illę paſsiones ſunt de cauſa frigida. Nihil tamen dictum eſt de pectinationibus capitis, quę etiam conferunt ſuo modo vt prędicta facta purgatione &c. ſed ſatis eſt de eis dixiſſe in vna parte capitali. debent enim fieri mane & leues cum aliquali & leui fricatione excuſsis primo ſuperfluitatibus, & facta purgatione, vt dictum eſt.

Pectinationes (vtaſũt) capitis q̃n.

Cura

Cura doloris melancholici per eſſentiam.

DE DOLORE capitis eſſentiã ex humore melancholico procedente. Canones quinq; conſimiliter conſiderãdi ſunt, vt in prædictis dictum eſt.

PRIMVS completur ſibi proportionali in cibo & potu, de quibus ſupra tractatu tertio, & ad eaſdem qualitates declinare debet regimen in cæteris ſex rebus non naturalibus. & tu illa conſidera.

SECVNDVS vero vt conſimiliter in alijs dictum eſt perficitur cũ digeſtiuis melancholiæ ſupra quarto tract. illa enim indifferenter materiam melancholicã digerunt vbicunq;. Addantur ergo ea quæ eorum virtutẽ ad caput portent materiam etiã ipſam melancholicam reſpiciẽtia, & tunc habebuntur digeſtiua &c. Simplicia quæ ſua ꝓprietate materiam melancholicam digerunt ſunt borago bugloſſa, thimus &c. ſupra de digeſtiuis melãcholię. Quę etiã proprietate in materia melãcholica caput reſpiciunt ſunt ſtœcados, bugloſſa, epithymus, chamomilla, peonia, camedreos, camepitheos, & plura alia de qbus infra capitulo de melancholia. Sed nota ꝙ etiam calida & frigida capitalia dicta ſupra poſſunt cum his digeſtiuis ſimplicibus & compoſitis commiſceri &c. Nec incõuenit vt in canone de cholerico dicebatur.

Et pro compoſitis etiam recurre ſupra in eodem tract. & eſt replicandus cañ. ibidem poſitus, cum nõ peccet humor ſolus, ideo ſecundum cõpoſitionem humorum oportet componere ſyrupos adinuicem. & tu omnia inuenies declarata tuo propoſito allegato tract. Sed non ſis immemor ſyrupi Meſuæ ſuperius de digeſtiuis melancholiæ phlegmaticę allegati, qm̃ optimus eſt. & valet ad quartanam. de quo etiam infra de quartana. Ex rebus dictis cũ farina ſeminis lini, & oleis appropriatis. de quibus infra poſſunt confici emplaſtra in digeſtione conferentia variãdo. addendo de alijs factis capitalibus &c. vt expedire videbitur, vt in canoñ. de cholerico dictum eſt. & tu illic recurre.

AD TERTII cañ. perfectionem adducantur hic illi ſex cañ. poſiti ſupra de cholerico ſiue de dolore à materia cholerica quibus addantur hi duo cañ. Primus ꝙ non expoliẽtur ſolutiua à rebus lenificatiuis & humectatiuis. hoc enim eſt quod operationem beatificat. Secũdus ꝙ ſemper confortetur cor cũ medicinis cordialibus ſimplicibus & compoſitis, de quibus infra de ęgritudinibus cordis, & ad plenum in tractatu de peſte quæ generent in eo mineram gaudij. Hic enim eſt theſaurus curę Meſ. de cura ſode ex aggregatione phlegmatis & melancholiæ.

Cor gaudij minera.

Solutiua itaq; melãcholiæ indifferenter ab omni parte corporis melancholiam educunt, ideo vt à capite educãt admiſcenda ſunt alia caput reſpicientia de quibus ſupra quemadmodum de ſolutiuis phlegmatis à capite dictum eſt. Tu itaq; conſidera compoſitionẽ humorum adinuicẽ & ſecundum illã proportiona ſolutiua. vt in canone &c.

Fit etiam euacuatio cum gargariſmis, ſternutationibus, caputpurgijs.

Gargariſma deponens materiam melancholicam à capite. ℞. ſyrupi de epithymo cum aqua decoctionis ſtœcados. Item. ℞. oxymellis ſimplicis, aquę decoctionis epithymi, paſſularum, florum anthos &c. Item. ℞. radicis cyperi, acori, folliculorum ſenę decoquanẽ in aqua & vino odorifero &c. & ſimiliter cum alijs. Sternutatio fiat cum puluere condiſi & puluere epithymi ad inuicẽ bene cõmixtis. Caputpurgium fiat cum decoctione rerum iam dictarum addendo ex ſuccis alijs vt ſuccũ ſiclę, aut ſi fortius volumus ſuccum ciclaminis, tamen fortia adminiſtrentur iuxta canones ſex poſitos rememoratos.

QVARTVS cañ. completur cum ligationibus, ventoſis, fricatiõibus, lotionibus, ſuppoſitorijs, & enematibus, quorum tamen prima adminiſtrentur vt in phlegmatico & cholerico dictum eſt:

Lotiones vero fiant cum decoctione herbarum iam dictarum vt cum decoctione epithymi, ſtœcados, chamomil-

A læ, peoniæ &c. Et ſeruentur omnia proportionaliter, vt de cholerico dictum eſt. & tu ibi recurras.

Suppoſitoria fiãt ex melle cũ puluere hierepigrę addito & pulueribus ſolutiuis melãcholię vt polypodij, ſenę &c.

Clyſteria leuia fiant ex maluis, matre violarum, ſicla, ſtœcados, polypodio, folliculis ſenæ &c. addito oleo communi, ſale &c. in quantitate ſuperius data in clyſteri ex phlegmate. poteſtq; fortius & minus forte fieri vt apparet intuenti.

QVINTVS etiam perficitur vt dictum eſt de alijs ex phlegmate & ex cholera cum ſuffumigijs odoriferis, attractionibus per nares embrochis, fomentationibus, vnctionibus, linimentis, epithematibus, inſtillationibus, ſaccellis, cerotarijs, confectionibus, electarijs.

Suffumigia fiant ex rebus dictis materiam melancholicam in capite exiſtentem reſpicientibus. Et cõſimiliter odorifera addendo ambram, vel muſcum pro quibus olbus relegantur quæ dicta ſunt ſupra de his in de cholerico & in de phlegmatico. & tu illa conſidera.

B Lotiones fiant cõſimiliter ex eiſdem rebus puluerizatis cum aqua bugloſſæ, peoniæ, aut huiuſmodi, aut cũ ſucco earum herbarum addito ambræ, aut muſci modico.

Embrochæ conſimiliter fiant ex eiſdem. Sed aduertas ad canones poſitos vbi ſit fluxus catharri. Et cõſimiliter fomentationes pro quibus recurras ad ſuperiora.

Vnctiones fiant quæ ſint humectatiuę & caput cõfortantes. Verbi gratia. ℞. oleorum violarum, cucurbitini, nenupharini, hæc tria humectãt, ruthacei, nardini, de keiri de maiorana, & eſt congruentius de croco, hæc exiccant, adinuicem itaq; miſceantur vt reſultet vnctio calida & humectatiua ſecundum quòd videbitur expedire. Quidam & bene faciunt decoqui caput hædi, aut pedes caſtrati & accipiunt pinguedinem ſupernatantem brodio quam cum oleis commiſcent, ſed de his copioſe in de melancholia.

Linimenta fiant ex oleis dictis additis pulueribus ex re-

C bus materiam melancholicam capitis reſpicientibus de quibus dictum eſt.

Epithemata fiant ex aquis diſtillationis bugloſſę, viol. epithymi aut decoctionis earum additis pulueribus conuenientibus, vt ſupra. Et ſi adſint vigiliæ addatur ſemen lactucæ papaueris, corticis &c.

Vbi notandum ꝙ linimenta ſimiliter embrochæ & epithemata in his paſſionibus fortibus vt diſpoſitio melancholica debẽt fieri plures in die vſq; ad qnquies. Vnde Meſue de melancholia & mania ſanguinea, & eſt neceſſe, vt ex ea caput in die quinquies liniat & embrochetur.

Inſtillatiões vero nõ ſunt in vſu, ſed poſſunt fieri quẽadmodum de cholerico dictum eſt.

Sacculi fiant ex quibus fiunt embrochæ, & epithemata: vt. ℞. florum boraginis, bugloſſæ, & foliorum amborum, florum chamomillę, camedreos, violarũ, nenupharis, lactucarum ex quibus fiãt ſacculi in quibus ſit virtus calefaciendi & humectandi, & poſſunt hi ſacculi habẽdi

D applicari ac ipſis fomentatis ſup fumo, ſiue vapore exeũt à lapide calido extincto cum aqua.

Cerotaria fiant cum dictis oleis additis pulueribus rerum memoratarum adhuc cum modico picis naualis.

Confectiones ſunt electarium de gemmis, cõfectio de muſco dulcis &c. ponitur ſupra in phlegmatico in fine, lætificans Almanſ. lætificans Guilelmi placentini de melancholia, ſed de his clarius infra de cura melancholiæ, Hic etenim eſt viſus proceſſus regularis per quem & ſi talis dolor non remoueatur debemus vltimo ad cauterium deuenire, ſed antequam ad ipſum deueniamus debemus remittere medicamina & de debili ad forte & fortius vt dictum eſt.

Cauterium dari debet in loco ad quem peruenit index menſurando ſic vt ponatur extremitas manus extremitati naſi & extẽdatur, aut in loco ad quem peruenit medietas fili, cuius longitudo eſt ab aure ad aurem. Aui. Placẽ-

Cauteria vt fienda.

tinus tamen etiam cum hoc faciebat cauterium inter duo cornua in occipitio.

Cura doloris capitis immaterialis per eſſentiã.

De cura doloris capitis per eſſentiam abſque materia. Canones ſeruentur, vt dictum eſt. In calido cum infrigidantibus oleis, embrochis, epithematib⁹, &c. In frigido vero cum oleis calefacientibus, embrochis, &c. alteratiuis, &c. In melancholico vero calefac cum humectatione, & hoc ſi fuerit naturalis melancholiæ. Quòd ſi fuerit aduſtus aliena, quod calefacit, & exiccat. Et ſit tibi menti ꝙ in adminiſtrãdo talia alterantia tu debes primo incipere á raſione capitis.

Abraſio capitis.

Cura doloris capitis a cauſa primitiua & a ventoſitate.

Cvra autem doloris capitis ex ventoſitate, aut odoratu rei odoriferæ, aut fætidæ, aut ſtatione ſub ſole, aut ſub vento quod penetrauit, aut ex ebrietate, aut nimio coitu ſatis patere poteſt volenti recte intueri, quæ dicta ſunt, nam cura omnis eſt per contrarium, prima quarti, & tertio thechini.

Pro primo ſi fuerit ex re extrinſeca tunc capiti applicẽtur vnctiones, emplaſtra, epithemata, &c. calida. Si vero ab intrinſeco vt a vapore ſtomachi, rectificeẽ ſtomachus, & purgetur, & prohibeatur aſcenſus eius, vt infra de dolore capitis per communitatem.

Similiter in ſecundo ſi res odorifera, aut fętida fuerit frigida remoueatur cum odoriferis calidis.

Pro tertio cum alteratiuis frigidis.

De vento patet, & quia ventus conſueuit multum nocere propter ingreſſum eius per aures fiat iniectio rerũ calidarũ conuenientiũ in aures de quibus ſupra, & amplius infra de cura diſpoſitionum aurium.

De ebrietate vero, &c. quoniam non fit niſi quia vinũ propter eius malam qualitatem non digerit in ſtomacho ſed calefit & fumat ad caput, & occupat ipſum cerebrum & * myringas, in quibus dolorem inducit, & ſui acuitate lędit. Hinc principale remedium eſt, vt ſomnus introducatur, & vomitus excitetur, aut purgetur immediate. ſi vomitum facere non poterunt fiant frictiones extremitatum fortes, & caput ex oleo roſ. inungatur, & vtantur potionibus frigidis & ſtypticis, et aqua, & nõ ſit potus alius niſi timeatur debilitas ſtomachi, & laxitas. Et in caulibus quidem eſt proprietas qua prohibẽtur vapores á capite, vt Auic. de cura ex ebrietate.

** al. meningas, nã Græcis μωγγ-- γγς dicunt, duæ membranulę cerebrũ velãtes.*

De eo vero, qui eſt ex ſuperfluo coitu dicendum quòd cum accidat propter ſiccitatem quã ipſe fecit poſsidere ꝙ cura eius cõſiſtit ex parte vtriuſq; regiminis medicinalis, ſcilicet & ſex rerum non naturalium in humectatione corporis conſortando cerebrũ cum oleis confortatiuis & cęteris odoriferis, vt cum cibis nutriẽtibus cum pineis phiſticis, &c. Sed hic eſt notandum quòd aliquãdo fit dolor ex coitu, & maxime quando eſt homo multum repletus & conatur ſe propter coitũ replere. Vnde in tali caſu propter motum corporeum & animalem facta agitatione humorum vapores fraudulenter ad caput eleuãtur, & in iſto caſu in principio competit phlebotomia, aut alia euacuatio. Et ſic intellexit Auic. cum dixit. Oportet enim vt illud cui accidit ſucceſsione coitus, aut quæ repletionẽ habere incipiat, primum a minutione euacuatio fiẽda eſt, vt quarta primi tertio cap. vacuitas itaq; ſine dubio euacuationem fieri prohibet.

Cura doloris capitis per communitatem.

De dolore capitis per communitatem. Dicendũ quòd communitas duplex eſt abſoluta. Prima eſt, vt ad cerebrum ipſum, aut ad caput ex membro communicante nihil perueniat corporeum penitus niſi ipſum nocumẽtum. ſecunda eſt, vt ad ipſum perueniat ex membro communicante materia, aut vapor. Auicen. de ſpeciebus ſodę per communitatem. Exemplum primi, vt eſt dolor capitis, qui fit in podagra, ſciatica & alijs doloribus fortibus. Exemplum ſecundi, vt eſt dolor in febribus, aut tempore

Communitas duplex ab Auic.

criſis factus. Membra communicantia, ſcilicet à quibus fit dolor per cõmunitatem ſunt ſtomachus, & eſt primũ de quo ſuſpicari debet. Matrix, quæ cerebro fortiter, & multum cõicat, vt infra de matrice, myrach, hepar, ſplen, diaphragma, renes. Extremitates omnes & partes dorſi. Et eſt notãdum, ꝙ cum adſunt apoſtemata intrinſeca tũc in permutatione materierum eorum ad ſuperiora maxime cauſatur dolor per communitatem.

In cvra itaq; doloris facti per communitatẽ quinque ſunt canones attendendi. Primus eſt rectificatio mẽbri mandantis. Secundus eſt prohibitio aſcenſus vaporũ ad caput à quocunq; membro fiat. Tertius eſt diuerſio. Quartus cõfortatio capitis ne recipiat. Quintus eſt accidentium correctio ſi quæ ſunt.

Primi canonis ſunt quinq; alij canones. Primus eſt ordinatio diætæ. Secundus digeſtio materiæ. Tertius euacuatio eiuſdẽ. Quartus confortatio eius ne amplius mandet. Quintus remotio malæ qualitatis.

Ordinatio diætæ, digeſtio, & euacuatio, ſimiliter confortatio & remotio malæ qualitatis iſt: poni & tractari habent ſecundum exigentiam membri humorum peccantium, &c. de quibus ſuis dicetur locis, vt ſi fuerit a ſtomacho in capitulo de diſpoſitionibus ſtomachi, & conſimiliter de alijs.

Prohibetvr autem aſcenſus vaporum ſpecialiter á ſtomacho eleuatorum cum rebus frigidis, & ſtypticis, vt cum citonijs, coriandro cõfecto cum zuccharo. Et ego de citonijs experientiam habui, nam dominus Franciſc. de Sauorgnano de Vtino, qui patitur ſæpe dolorem capitis per communitatem a ſtomacho ſtatim aſſumpto bolo citonij conditi cum zuccha. alleuiatur ab eo. Sed aduertendum quòd materia exiſtente cholerica non debet cum coriandro zuccharum poni, quia ad eam conuertitur ſecundo cano. de zuccharo. Sed conuenit coriandrũ cum zuccharo ſtomacho exiſtente frigido ne ſtomachus lędatur. Auicen. capitu. de cura ſodæ ex ventris vaporibus. Et conſimiliter fieri poteſt cum granatis. Immo vbi vapor eſt cholericus, efficax remediũ eſt aſſumptio buccellæ vnius, vel duarum infuſę in vino granatorum, aut agreſta, & etiam cõfert arãcij, vel limonis ſuccus. Quod ſi iſta defecerint, accipiatur aqua frigida & ſit ieiunus. Aui. de cura ſodæ per communitatem.

Quòd ſi fuerit ab hepate, iſta ſimiliter conferunt, ꝗ dicta ſunt ſiue materia fuerit frigida ſiue calida et magis ipſa exiſtente calida, & eo caſu conferunt diuretica frigida & calida diuerſitate materiæ inſpecta. Similiter cõferũt emplaſtra frigida & ſtyptica, aut ſtyptica, in caliditate vero temperata, aut calida ſi oportet, hepati applicata. de quibus omnibus ſuis dicetur locis.

Et proportionabiliter de renibus et matrice dicendum etiam in locis ſuis applicando emplaſtra, & ſup myrach, & in cæteris partibus corporis á quibus poteſt eleuari vapor malus, vt eſt crus, &c. De quo eſt dicendum ꝙ ipſum eſt ligandum vſq; ad inguina ne vapor malus aſcẽdat, & ſuper ipſum ponendum vlcerationemq; aperiat, &c. et in ſimilibus ſimilia.

Diversiones fiant, vt dictum eſt ſupra in canonibus de diuerſione. Sed propter ſtomachum proijciatur bis, aut ter in die aqua calida ſuper manus & pedes ab alto. Item ponatur ventoſa ſuper vmbilicum & ſuper ipſum duæ aliæ, & cõtinuentur frictiones extremitatum.

In eo vero, qui eſt ex matrice fiant lotiones, proiectiones aquę calidę, frictiones, vt dictum eſt, et maxime circa crura. Itẽ & expertũ eſt ponatur ventoſa magna ſuper alchatim hoc eſt circa extremitates caudę, &c. ponanẽ aliæ ſimiliter in ſummitate coxarum ad intra verſus naturam & in pulpis crurium, vt ſupra.

In eo vero, qui eſt ab hepate cũ prædictis ſimiliter operentur ponendo vẽtoſam ſuper hepar & circa ipſum. Idẽ operando circa ſplenem, renes, &c.

In eo

In eo vero qui fit à diaphragmate etiam conferunt fri-
ctiones, lotiones, infuſiones aquę, &c. Ventoſę etiam in
hypochondrijs & retro ſuper dorſum poſitæ.

Quid aũt operandũ ſit in oĩ alia parte patet. De clyſte-
rijs aũt & ſuppoſitorijs ſatis apertum eſt quid agẽdũ ſit.

CONFORTATVR autem caput ne recipiat in princi
pio cum frigidis & ſtypticis caput à proprietate reſpicien
tibus, vt cum oleo roſ. conquaſſato cum aceto, deinde in
proceſſu cum calidis ſtypticis, vt cũ oleo chamemillino,
myrtino, in quo fuerit diſſolutum granum cypreſſi, aut
mixto cum nuce cypreſſi, & hoc vbi materia fuerit frigi-
da. Quòd ſi fuerit calida, continua illa frigida & ſtyptica
de quibus ad plenum ſupra Tract. iiij.

CORRECTIO autem accidentium fiet ſecundum ꝙ
dicetur de illis in ſuis capitulis. Nam vtplurimum adeſt
inſtantia vigiliarum, de qua dictum eſt ſupra in canoni-
bus præcedentibus.

Item nota, ꝙ vbi comprehenditur, ꝙ materia faciens
B dolorem ſit in ſtomacho contenta apta faciliter egredi, et
præcipue cum eſt cholerica, tunc eo caſu vomitus eſt ſin-
gularis medicina poſt quem confortetur ſtomachus cum
calidis, aut frigidis ſecundum exigentiam materiæ & ſu-
bito introducatur ſomnus.

Poſtremo vbi comprehendimus ſanguinem peccare
fiat phlebotomia vbi eſt plethorica ex ſaphenis propter
membra inferiora. Aut ſi eſt per eſſentiã de cephalica, et
de hepatica. Quandoq; tamen non incõuenit ad diuerſio-
nem faciendã facere phlebotomiam non peccante ſangui
ne, & tunc extrahatur multo minor quãtitas ſanguinis, ꝗ̃
q̃n quęrimus euacuationem, ſed de his infra in dubijs.

De adminiſtrando autem cauterium, aut de inficiendo
arterias, &c. vt vult Auic. nihil ad pręſens.

De hemicrania. Rub. 2.

HEMICRANIA eſt dolor in vna parte capitis exci-
tatus, cuius cauſa ſecundum plurimum eſt frigida. prima
tertij, proprio cap. Et Gal. diffinit eam tertio de interiori-
C bus, quod eſt ambulator medius. Et dicitur ab ἡμι, quod
eſt dimidium, atque κρανίον, quod Latinis Caluaria anti-
quis autem teſta nuncupatur. Alexander capitulo pro-
prio. Et dicitur ambulator, quia vadit & venit. et ideo eſt
morbus periodicus.

Hæc autem indifferenter fieri poteſt à ſanguine, aut ab
alijs humoribus cõmixtis, aut non cõmixtis ſanguini.

Quòd ſi fuerit ex ſanguine, aut aliter quomodolibet
eiſdem vtere canonibus dictis de dolore capitis. Speciali-
ter autem de phlebotomia fienda in ipſa dicetur in dubijs
in fine capituli.

In frigido vero confert cerotum factum ex cantharidi-
bus & dimiſſum donec locus veſicetur. Amplius tamen
laudat Gulielmus placentinus cauterium ex auctoritate
Albucaſis. Laudatur etiam in frigida emplaſtrum ex eu-
phorbio, ſinapi, pyrethro, & ſimilibus, quæ ſemper ſunt
intelligenda fieri debere pręcedẽtibus purgationibus. In
frigida vero licet vſq; ad narcotica tranſire. nam hæc eſt
D ægritudo aliquãdo ita fortis, vt blãdimẽto ſit opus. Meſ.
de hemicrania. Adminiſtrani ergo, vt dictum eſt ſupra et
adminiſtratio eorũ in emplaſtris eſt melior, ꝗ̃ in potibus
Meſ. ibi auctoritate Gal.

Et licet epithemata, linimenta, embrochę & cętera di-
cta de dolore capitis ſint in hac diſpoſitione conuenien-
tiſsima, tamen inſcribentur aliqua, quæ proprie ad ipſam
hemicraniam videntur attinere. In frigida. Reci. granorũ
lauri par. 1. olibani par. 5. foliorũ ruthæ par. 1. ſinapis par. 5.
poſt eorum triturationem cum aqua miſceãtur, & fiat li-
nimentum. Ex quibus etiam emplaſtrum ſatis forte face
re poſſumus addendo ſquillam, euphorbium, &c. Item
non addendo aliquid, ſed ponẽdo plus de ſinapi. In cali-
da vero. Reci. ſucci agreſtę, myrrhę, ana partem vnã, fęcis
encauſti ſcriptorum partes duas, aluminis iameni, croci,
ana partem vnam & quartã, confice terendo cum aceto
vini, & liniantur tempora, & ſuper ipſa ſtringatur. Audi

A Auic. Quidam præteriti medici narrauerunt medicamen
hemicraniæ temporalis expertum iuuamentum acceptũ
a muliere. Decoquantur radices cucumeris aſinini, & ab-
ſinthij in oleo & aqua donec diſſoluantur, vt cucumeris
par. i. abſinthij par. i. & embrochet pars doloroſa ex oleo
& aqua calidis, & fiat emplaſtrum ex fæce. Et mulier illa
quoties adminiſtrabat ſanabat hemicraniam ſiue eſſet cũ
feb. ſiue ſine feb. Laudatur ſuper omnia ab eo emplaſtrũ
de ſinapi, cuius deſcriptionem habes à Meſ. ſecũda diſtin-
ctione antidotarij. Item vehementer laudatur ab eodem
inclinatio ſuper aquã calidã facta deinde caput purgio ex
oleo phiſticino. ilico enim dolorem ſedat.

In calida farina hordei cũ albumine oui cum plurimis
frigidis ſuperius memoratis. Et in frigida farina frumẽti
cum vitello, etiam pluribus calidis facto emplaſtro.

De dolore à caſu & percuſsione. Rub. 3.

DE DOLORE capitis ex percuſsione & caſu tres ca-
nones ſunt principaliter obſeruandi. Primus eſt ſedare
B dolorem, vt poſsibile eſt ne fiat apoſtema. Secundus
eſt elongare materiam a loco læſo. Tertius eſt confor-
tatio capitis.

Primus perficitur cum mitigantibus dolorem ſupra
Tracta. quarto.

Secundus cõpletur cum euacuatione & diuerſione ma
teriei ad cõtrarium cum euacuatione quidem facta cum
ſolutiuis de quibus ſupra de cura doloris capitis per eſſen
tiam Cum diuerſione vero facta per phlebotomiã cepha
licæ, aut nigræ, aut appoſitione ventoſarũ, frictiones, cly-
ſteria, &c. vt ſupra in canone de diuerſione.

Tertiũ executio, aduertite ſi eſt plaga, aut non. Et ſi pla-
ga affuerit, tunc neceſſarium eſt, vt medicet & temperet
locus in cõplexione ſua donec recipiat curã, &c. Quòd ſi
non fuerit plaga tunc occurrendũ eſt cũ frigidis ſtypticis
leuibus capitalibus in principio, vt ſunt oleum roſ. myrti
num & huiuſmodi. ꝙ ſi fuerit neceſſaria reſolutio aliqua-
lis miſce cum eis chamemillinũ, calamũ aro. & huiuſmo-
C di, & conuenientia ſunt tepida, ſi apoſtema non perſuaſe-
rit frigida applicari, & eius vehementia. ꝙ ſi locus incipit
apoſtemari tunc opus eſt adminiſtrare ſtyptica fortis ſty
pticitatis, & infrigidationis ſicut cortices granati, balau-
ſtias, roſas, embrochando caput ex aquis eorũ ex fęce fa-
ciendo emplaſtrum. Poſt quæ trãſire debemus ad ea, quę
ſubtiliant, &c. vt cupreſſus, olibanum, & huiuſmodi, &
in principio adminiſtremus decoctionẽ ſtœchados in ſy-
rupo mellino, aut aqua mellis & eſt optimum. Et cũ ſan
guis egreditur ex cerebro, vt ex naribus, & auribus cibe
tur æger ex cerebellis gallinarum quãtũ eſt poſsibile, aut
arietum, hædorum, farina hordei, &c. vt ſupra. Et ipſum
pota aqua granati aceroſi & abſtineat a vino. Et cũ ipſũ
nutriueris ſic vſq; ad tres dies phlebotoma ſi virtus & cę
tera cõſentient. Et q̃m vtplurimum in his caſibus & per-
cuſsionibus fiunt vulnera & contuſiones diuerſa hinc cæ
tera dicenda in materia reſtaurationis relinquo.

De phreneſi & charabito. Rub. 4.

D PHRENESIS, charabitus, ſirſen idem. Frenum au-
tem in homine eſt ratio, phreneſis itaque rationis læſio.
Charabitus quod eſt alienatio dicit à caren, quod eſt con
ſilium & bitos quod eſt permutatio, inde charabitus mu
tatio conſilij, quoniam tunc homo alienatur. Sirſen à ſir,
quod eſt caput & ſen apoſtema, &c. Talis poteſt colli-
gi deſcrip. ex Auic. prima tertij. phreneſis eſt apoſtema ca
lidum in velamine cerebri ſubtili, & groſſo, abſq; corpo-
re ipſius, ſcilicet cerebri, quamuis quandoque & cerebro
accidat apoſtema.

CAVSA eius ſecundum plurimum eſt materia calida
cholerica in anteriori parte ſecũdum plurimũ, aut media
collecta. Vel eſt mala complexio à vaporibus malis i eiſ-
dem panniculis impreſſa ad quam rationis ſequitur lęſio
atque alienatio. Et additum eſt, vel eſt mala complexio à
vaporibus, &c. Quoniã duplex eſt phreneſis, vera, & illi
deſeruit deſcriptio vſq; ad ly vel. Alia non vera cui deſer-

uit quod additũ eſt, vel eſt mala cõplexio. Vnde ad primã ſequiť febris tanq; accidẽs eiꝰ. Secũda vero ſequiť fe. acutã, cauſonẽ, tertianam, apoſtema diaphragmatis, pulmonis, pectoris, ſtomachi, matricis, hypochõdriorũ, vermes & hmõi tanquã accidẽs. Serap. tñ placuit differentię, ꝙ illa ex cõmixtione phlegmatis nõ vera eſt, ſufficit quod dictũ eſt. Medico quoq; non attinet multũ de nominibus diſceptare, prima primi, doctri. ſexta. v. cap. Inter ipſas eſt differentia, quia in vera ſemper alienatur. In non vera aliquando fit quies media.

Nominum diſceptatio haud multu Medico neceſſaria.

Velamina vero cerebri duo ſunt, vt ſupra in principio capituli. Pia mater, quæ eſt corpori cerebri immediata. Altera vero dura mater, q̃ eſt a cerebro remotior & cranio immediata, quorum complexio, vt de cęteris pãniculis dicetur eſt frigida & ſicca. Pia autem mater contexitur venis quibus cerebrum ipſum nutritur alias inſeritur, & per cauernoſitates cerebri eſt diuiſa, vt toti ſubſtantię cerebri nutrimentum tribuat. Dura autem mater ſeu pãniculus groſſus etiam per cerebrũ penetrat, & diuidit eũ in dextrum & ſiniſtrum vſq; ad ventriculum anteriorẽ, quem in anterius & poſterius diuidit.

Materia autem, quæ vtplurimum in altero ipſorũ colligitur faciens apoſtema ipſum eſt ſanguis cholericus. Vnde multi ſemper in phreneſi faciunt phlebotomiam. & de hoc infra.

Vnde in ſumma cauſa primitiua eſt aer calidus & ſiccus, exercitium calefaciens et deſiccans. Balneum calidũ. cibus rerum acutarum. Vigilia ſuperflua. Iracũdia fortis. Et adiuuant ad hoc Ætas, quia iuuẽtus tempus & aer cõſtitutio, vt in diebus canicularibus & conſimilia.

Antecedens eſt mala cõplexio dicta vel humor dictus, aut vapor eleuatus, aut a pulmone, aut a pectore, aut diaphragmate, aut inteſtinis, aut a matrice, aut a veſica, aut a toto in febribus, aut ab aliquo alio membro, vt hepate, quædam loci verę & non verę & huiuſmodi.

Coniuncta autem eſt ipſa mala complexio, aut humor immediate cerebrum perturbans.

SIGNA Phreneſis ſic diſtinguuntur, quoniam quædã cõmunia, quædam ſpecialia. Et ſpecialium quædam ſunt ſigna verę, quędam non verę, & quędam præſentis, quędam futuri, quædam diuturni, quædã ad ſalutẽ. & de his tribus in die prognoſticis. Cõmunia ſunt fe. cõtinua, & pro maiori parte cõcluſa. Grauitas capitis. Caliditas maior ſolito in eo percepta, immo tunc apparet calidius, q̃ aliquod aliud membrum corporis. Vigilia & aliquando ſomnus a quo cum clamore & ſaltu excitatur, lingua nigra, & aſpera. Oculi rubei qui aliquãdo ſicci ſunt aliquando lachrymanť. Corruptio phantaſiarum ſiue alienatio. Horror luminis. In pulſu velocitas & frequentia, multa debilitas parua multa inæqualis. in anhelitu varietas, frequentia, anguſtia, pigritia loquelę, inquietudo extremorum & eorum frigiditas, inuerecundia, ira, audacia, deſiderant aquam & non multum; Vrina remiſſa in colore, quia ſubcitrina, & aliquando pallearis cholera ad ſuperiora tendente.

Signa non verę ſunt, quia aliquando abſcinditur, & ꝙ ipſa ſubito euenit, aut ſequẽdo febr. qua remiſſa remittiť, cuius cõtrarium eſt de vera, vt quidam dicũt materia ad ſuperiora raptũ habẽte, aut quia ſequiť malitiam alterius mẽbri, vt hepatis & huiuſmodi, & aucta malitia in membro illo augetur phreneſis, & remiſſa remittiť, & ꝙ præceſsit ægritudo in alio membro vere, quoniam continue affligit & facta eſt paulatine, & præceſſerunt ſigna nocumenti in cerebro.

Signa præſentis ſunt ſiccitas oculorum, & quandoque ſuccedunt diſtillationes ſanguinis ex naribus, et quãdoq; fricant oculos, & incipiunt mouere manus vario modo; & colligere paleas, quandoq; cum clauſione oculorum; quandoq; cum apertione, & cum querela, & cum pigritia locutionis, & quandoq; fit diſtillatio vrinæ, & quandoq; non ſentiunt laborioſum tactum.

E Signa loci phreneſis ſaltem verę ſunt, quoniam ſi eſt apoſtema in anteriori parte capitis corrũpitur imaginatio, colligunt palleas, imaginantur, quæ non inueniũtur. Quòd ſi fuerit in media parte capitis corrumpitur cogitatio & ratio, & loquiť cum alienatione plurima. Quòd ſi fuerit in poſteriori obliuiſcitur eius quod videt, & petit aliquando ſibi aliquid præſentari, & cum præſentatur nõ recordatur ſe quęſiuiſſe illud, & petit plerunq; vrinale, vt mingat, & cum præſentatur obliuiſcitur rei. Quòd ſi apoſtema cõprehendit totum caput, tunc apparent hæc omnia ſigna non ita intenſa, nec ita continua, & comprehenditur ex alijs locis ſecundum ſitum membri cõmunicantis, vt quia ſtomachus magis parti anteriori renes poſteriori, hepar medię, &c. Et quia dictũ eſt ꝙ ſanguis cholericus, vtplurimũ eſt faciens apoſtema ipſum, ideo ſigna ſpecialia ipſorũ humorũ facientiũ apoſtema ponẽda ſunt.

Signa igiť ſi a ſanguine eſt accidit riſus. Diſtillatio ſanguinis nariũ. Lachrymãtur, oculi rubent, & venæ ipſorũ

F etiam rubent. habent lippitudinem in eis. Aſperitas linguæ cum rubedine, deinde nigreſcit. Pigritia locutionis. Venæ frontis rubeæ. Vigiliæ ſuperfluæ. Frequentia ſtãdi, & ſedendi abſque neceſsitate. Sopor. Ad tactum caliditas. Magnitudo anhelitus, et in phantaſia vident, aut pcipiunt res rubeas.

Signa ſi à cholera quãdo ſcilicet a pura. Vigilia plurima, profundatio oculorum. Lingue aſperitas, fortis, & citrina, deinde nigreſcit. Fe. intenſa. Amor tergẽdi ſępe oculos, imaginatio citrinorum. Mores lupini, & proprietas melancholię. Audacia in diſceptando. Acuitas extremitatum narium, & in fronte attractio ad ſuperiora. Garrulitatis copia, immo & fletus. Et cũ aliquid phlegmatis admiſcetur fit obſtupefactio per vigiliam. Quòd ſi fuerit ex cholera, aduſta & eſt interficiens accidit cum mania ſiue dęmonio, & rixa, de quibus infra, & anhelitu magno. Et magnificatur inquiſitio. Et ſunt oculi conturbati.

PROGNOSTICA ſigna futurę phreneſis. Feb. acuta,

G cõſtipatio ventris, obliuio rei propinquę, triſtitia ſine cauſa, ſomnia mala, multa grauitas, & repletio, citrinitas faciei, vigiliæ prolixæ. Somnus inquietus. Item patiuntur phantaſias extraneas, vt dicũt ſe videre, quę futura ſunt, ac ſi velint vaticinari. Incipiunt minari. Sermones aſperos habent. Anhelitus magnificatur, pulſus paruus, & durus. Et ſentitur dolor in poſteriori. Cum vero proxima eſt, oculi fiunt pauidi, rubei, lachrymãtur, & cum eſt magis proxima feſtucas colligunt, non reſpondent rem certã, lingua aſperior, febris acutior, tremor, inſenſibilitas, inopina huiuſmodi.

Signa diuturna, quia ſalua eſt cum debilitate virtutis.

Signa ſalutis quia recordantur de alienatione, quæ pręceſsit & in qua eſt riſus. Vnde Hippo. Deſipientię, quę cũ riſu fiunt ſecuriores, quæ vero cũ ſtudio periculoſiores. Libr. iij. aphoriſ. vj. ſect.

Signa mala & mortis. Si fuerit apoſtema tale in cerebro, ſcilicet cum vrina aquoſa mortale. Grauitas capitis & pulmonis cũ ſpaſmo cruriũ, et vomitu viridi mortale, & talis moritur in die vno, aut duobus ad plus Hippo.

H Si ſuper pollicem phrenetici veſica oritur certũ eſt ſignũ mortis. Phreneſis in iuuene vtplurimũ terminatur ad malum. Si vna vice ridet & altera flet & vrina fuerit alba cito morietur. Hipp. in libello de morte ſubitanea. Si in ſiniſtro pollice phrenetici fabę ſimilitudo citrina & dura fuerit & contingat infirmũ ſolui ſuperius, aut inferius in. vi. die moritur. Gal. ſecundo prognoſtic.

Manuum mobilitas in phreneſi pernicioſa eſt in omni genere ſuo. Phreneſis, quæ eſt in ſubſtantia medullari deterior eſt inter omnes, deinde quæ eſt in pia matre, deinde quæ in dura. Phreneſis, quę eſt ex cholera rubea puta aduſta peſsima eſt, deinde quę ex ſanguine, deinde quę ex cholera citrina eſt. Item ſigna mortalia ſunt cum vrina præceſsit cholerica, deinde fit alba, & tenuis, & alienatio & vigiliæ continuæ, cum retentione vrinę & egeſtionis. Item & cum ſpaſmo tibiarum. Item ſi ſuperuenerit ſyncopis.

ſyncopis. Quibus ſignis ſaltem ſic ſimul apparẽtibus debet medicus ab infirmo recedere.

CVRA pro qua obſeruandi ſunt ſex canones, ordinatio diætæ, feſtina materiæ euacuatio. nam cum impreſſit caſſa eſt eius euacuatio. Meſ. Diuerſio, confortatio mẽbri ne recipiat, & hoc eſt quantum ad naturam cum his, quę materiæ & vaporum acuitatem extinguant, & receptæ materiæ reſolutio, æquatio materiæ, accidentium remotio, ſi qua erunt, nam ad phreneſim ſemper cõſueuit ſequi vigiliarum inſtantia. Vnde in viatico phreneſis eſt apoſtema calidum in quibuſdã cerebri panniculis quod ſemper ſequuntur vigiliæ, & alienationes.

PRIMVS completur cum his, quæ ſe choleræ opponunt ex parte ciborum & potuũ de quibus ſupra. iiij. trac. Vnum tñ aduertendum hic ſpecialiter de aere ꝙ aer eorũ nõ debet eſſe luminoſus nec in camera ſint imagines, aut formæ, & ſint pręſentes amici, & ſocietas ſibi grata, & homines quibus conſueuerunt deferre, vt verecundia teneãtur, ſeruientes prudenter eos coerceant, ac eorum agitationes mulceant, eiſq; fideliter ſeruiant.

SECVNDVS perficitur primo in ſanguinea cũ phlebotomia magis & vſq; ad ſyncopim ſi tolerat virtus, quę multum conſideratur, vt Halya. & cætera conſentiunt.

In cholerica vero ſanguinea aduſta, vel nõ aduſta fiat phlebotomia & parua reſpectu dictę. & hoc voluit Auic. dum dixit. Et digeſtio ſanguinis aliquantulũ immo multa valde. De alijs autem humoribus fiat euacuatio cũ ſolutiuis leuibus appropriatis materię, ne fiat materię agitatio. Vtrum autem in phreneſi cõpetat phlebotomia dicetur in dubijs. Et ſequendo de primo fiat ex cephalica ſup manum. hoc enim eſt pręceptũ Auic. Meſ. & cæterorum, tñ ſemper ſaluo meliori iudicio exiſtimo in principio, et hoc regularius operãdo phlebotomia debet fieri ex ſaphenis. hæ etenim ſimul duę magis neceſſarię intentiones melius perficiuntur, ſcilicet euacuatio & diuerſio. Et credo Aui. ſpecialiter tacuiſſe in capitulo proprio cum voluit hoc eẽ nobis notum ex canonibus generalibus. Halyab. tamen dicit ipſam debere fieri ex cephalica, deinde ex ſaphena, vt materia magis de ſuperioribus ad inferiora trahatur. Deinde ſi oportet procedẽdum eſt vſq; ad phlebotomias venæ frontis. Sed eſt aduertendum in phlebotomia, ꝙ ita caute & dulciter faciamus ne fiat magna in ægro agitatio. forte etenim maior inde læſio ſequeretur, nam propter agitationem debilitatur virtus & commiſcentur mali humores cum bonis, & ſic fiet in ægritudine augumentum. Item aduertatur ne ſeipſum diſſoluat.

Phlebotomia i phręnitide, quę cõueniat.

Quòd ſi non poteſt fieri phlebotomia & ipſa ſit neceſſaria appone ventoſas naticis, ſpatulis, &c. Sunt etenim phlebotomiæ vicariæ, vt ſupra. Item fiat hæmorrhoidarum prouocatio. Menſtruorum. Sanguinis ex naribus cum ſetis porcinis.

Poſt vero primam & ſecundã, aut tertiã diem ſui euẽtus nõ fiat phlebotomia. vnde Halyab. primo vtere phlebotomia, & ſimiliter primo ſecũdo ac tertio die ſi virtus fuerit fortis, quarto autem die nihil horum attingas. Itẽ cum ægritudo minui cęperit nequaquã phlebotometur. Et ſi virtus eſt debilis cũ alio regimine præſerueſ. Et quæ dicta ſunt intelligi habent materia exiſtente in fluxu. nam in quarto die non incõueniret, immo videtur regulare, ꝙ in quarto, aut quinto fiat phlebotomia de vena frõtis, illa etenim euacuat materiã, quæ fluxa eſt. Sed ſemp mẽti habeatur, ꝙ melior eſt multiplicatio numeri multiplicatione quantitatis, prima quarti, de cura putridarum.

Canon aduertendus, ꝙ talis phlebotomandus non ſit conſuetus incurrere ſyncopim, immo defendendus eſt cũ bucella panis infuſa in vino granatorũ, ſucco arancij, &c. & ſtatione eius ſupine in lecto, aut ſuper ſcanno, vt docet Aui. quarta primi, de phlebotomia, & ſtet ſic quietus iacens ſupinus poſt eius phlebotomiam per ſpatium duarũ horarum, vel circa, ſi id fieri poteſt.

Syncopim infrenãtia.

In facta vero ex cholera aduſta, aut non aduſta fiat eua-

A cuatio feſtina, nam in ipſa eſt expectanda digeſtio iuxta apho. Cõcocta medicari, &c. de quo etiam habentur magiſtrales verſus. Synocha, cum colica, freneſis, ſquinãtis, & antrax. Materias crudas euacuare iubent. Itẽ attende ad id quod dicit Auicẽ. prima tertij, de cura eius, et aliena eos ab aqua vehementis frigoris proprie ſi fuerit in velamine diſtingue apoſtema, aut in viſceribus, & eſt expoſitio Meſ. de cura eius cholericæ.

Euacuatio itaq; fiat ex euacuãtibus choleram leuibus, vt ſunt lenitiua, lubrificatiua, vt manna. Caſſia. Dyaprunis. Pruna, thamarindi, de qbus ſupra tract. iij. quia ſemper timenda eſt humorum agitatio. Dari poteſt hoc caſu etiam diaprunis diagridiatum, & ſimiliter electarium de ſucco roſarũ deſcriptione Meſ. ad hoc vbi videtur virtutis conſtantia. Item infuſio rhabar. cum aqua, vel aquis capitalibus aliaq; parte elige faciliora, quæ congruẽtiora diſpoſitioni videntur poſita in deſolutiuis choleræ tract. iiij. In hoc caſu cõmendatur aqua fructuũ Meſ. diſtin. vij. antidotarij. Item in aduſta de coctio fumiterræ. Meſ. B eadem diſtinctione & in aduſta nunquã poſtponas fumũ terræ. Medicina valens in aduſta & nõ aduſta. Reci. caſſiæ, aut mannæ. ℥.i. thamarindorũ. ʒ.i.ſ. diſſoluantur thamarindi in mortario cum piſtello cum aqua decoctionis prunorum cũ qua aqua caſſia ẽt extrahaẽ, & totũ adinuicẽ miſceatur, & detur infirmo. Quòd ſi fuerit aduſta addatur decoctio fumiterræ, polypodiũ, epithimũ, &c.

Notandum, quòd thamarindi habent in hoc caſu prærogatiuam inter ſolutiua, & quoniam iſte potus eſt longus quem abhorrent infirmi etiam prudentes, ideo ego hoc in caſu laudo potum breuiorem qui ſit etiam lenitiuus, &c. vt diaprunis diagridiatum, infuſionem rhabarbari in aqua decoctionis prunorum, &c. & hoc vbi virtus conſentiat, vt dictum eſt. Item pręſume ſuper electarium de ſucco roſarum Nico. dando de ipſo. ʒ.i.ſ. cum. ℥. i. caſsiæ, aut mannæ, nã in his ita leuibus non inueni iuuamentum notabile. pro quo audi Gentilem infra de peſte, iii. q. ij. & tu ibi recurras.

C Fiat euacuatio cum clyſteribus lenitiuis, & frequenter vt cum violis, maluis, prunis, blitibus & huiuſmodi, cum diſſolutione caſsię, thamarindorum, diaprunis, zucchari, hierępigræ, olei vio. &c. addito ſale, nec cogatur eum retinere, quoniam talis retentio etiam multam inducit debilitatem, & eleuationẽ materię ad caput, & ex cõſequẽti timorem, & mortem. Hæc enim clyſteria frequentare multũ valet. Vnde Auic. Et ſit tibi ſecuritas multa in clyſteribus. Et in fine capituli. Et in cholera, quæ eſt aduſta multiplicetur ſtudium cum humectantibus etiã cum adminiſtratione enematum infrigidantium & humectãtiũ in eis quantum poſsibile eſt. Et ſi non ſuſtinent catarticum, aut clyſtere, fiant ſuppoſitoria fortia, aut leuia cum melle roſ. aut vio. additis, vt ſupra in dolore capitis cholerico, aut phlegmatico. Poſt autem euacuationem factã cum medicina, vt clyſteri ſaltem in principio fiat phlebotomia & parua, vt ſupra ex cephalica, & ponantur vento- D ſæ in ſpatulis, aut cruribus quod magis laudat Placentinus. Similiter prouocentur hæmorrhoides cum ſanguiſugis, aut fluxus menſtruorum, &c.

DIVERSIONES fiant, vt de dolore capitis cholerico perueniendo vſq; ad ſcarificationem extremitatum, & ſic completur tertius.

QVARTVS perficitur in faciẽdo remouere capillos, & cõfortando caput cum oleo roſ. vel de nenuphare, vel de populeon, cui addatur aliquantulum aceti ea adinuicem bene agitãdo & permiſcendo imponendo petias, & ſic infuſas tempore calido frigidas applicando frigida tepidis, &c. vt de epithematibus fit. Et conſimiliter poſſent applicari epithemata frigida, & quãdo eſt ex ſanguine ſint frigida & ſic. Quando vero eſt ex cholera ſint frig. & humi. Item applicãdo petias intinctas in ſucco herbarum frigidarũ capitalium de quibus ſupra in canonibus de dolore capitis ex cholera, vt violarum, ſemperuiuę, ſo-

latri,&c. Quòd ſi apoſtema ad tantum deuenit, vt etiam extra apoſtementur venæ magnæ, tunc noli vti repercuſſiuis ſolis, ſed ipſa cum anodinis admiſce, ita vt ſint lenitiua, repercuſsiua, & ſedatiua doloris. Poſt vero vtere ſtypticis & de his omnibus habes ſupra tracta.iiij. & omnia fiant in principio quod eſt vſq; ad quartũ diẽ. In quarto etiã fiat permixtio repercuſsiuorũ cum reſolutiuis, ita vt repercuſsiua vincant, vt addendo chamemillam, oleũ eius, mellilotum, ruthã & huiuſmodi, quę ſint calida capitalia de quibus ſupra. Poſt quintũ vero quia iam appropinquatus eſt ſtatus fiat ex eis temperamentum. In declinatione vero fiat reſolutio temperata, vt circa principium octaui, & ſic ſequitur modus complendi ſextũ canonem. Hæc autem temperata reſolutio qua etiam cerebrum confortatur fit a quibuſdã cum gallis iuuenibus, cum columbis ſciſsis per dorſum, & euiſceratis, & ſuper caput poſitis. Item laudatur apertio catulorum lactantium ſciſſorum per medium & capiti applicatorum ipſis prius euiſceratis, & cum frigere cœperint ponanĩ in aqua calida, & ſic calefacti capiti applicentur. Similiter valet pulmo arietis qui cũ frigeſcit calefiat, &c. Et ſi cum hoc volueris inducere ſomnum aſpergantur iſta cum puluere iuſquiami. De Empiricis ſunt qui applicãt in principio gallos, columbos, &c. et male, q̃m attrahũt, &c. et minus ſuſpectus eſt pulmo vulpis, ſed columbi & galli ſunt multũ calidi, ideo in iſtorum applicatione habeaĩ aduertentia & de hoc in dubijs. Poſſunt fieri emplaſtra, cerotaria, vnctiones ad hoc valentia & tu ſimplicia habes ad propoſitum, ſed iſta videntur conuenientiora.

Notandum propter id quod dictum eſt de temporibus huius ęgritudinis q̃ reperiĩ phreneſis acuta, peracuta, & perperacuta. Acuta terminatur in.14. diebus ſecũdũ illud Senis.xxiij.aph.ij.ſectiõis. Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur. perperacuta in quatuor. peracta, quæ eſt inter has media in ſeptem, & de iſta media poſiti ſunt illi termini. De acuta autẽ ſecus dicẽdum. vnde eius principium eſt vſq; octauũ, ſtatus vſq; ad. 13. declinatio vero poſt illum. De perperacuta autem quid dicendum patet concluſio ad eius tempora.

Qvintvs faciliter completur cum digeſtiuis choleræ de quibus ſupra. & tu ibi.

Sextvs completur cum adminiſtratione eorũ, quæ ſomnum reducunt. vnde, vt dictum eſt, cum his, quæ capiti applicantur apponantur ſomnifera, vt iuſquiamum, mandragora, & vſq; ad opium perueniendum.

De applicatione autem narcoticorum & de inducentibus ſomnum dictum eſt ſupra in epithematibus, vnctionibus, &c. in dolore capitis. et tu ibi. Et infra de ſuperflua vigilia ad plenum dicetur. Vnde ſummũ ſtudiũ debet eſſe in faciendo eos dormire. vnde Auic. Et ſtude, vt ipſum facias dormire, & infra. nam in dormitione ipſorum conſiſtit iuuamentum plurimum.

Accidens vero aliud incurrunt, vt quia obliuiſcuntur mingere. & ideo medici ſollicitudo debet eſſe, vt mingãt cũ expreſsione facta manibus, & cũ embrochis, aut alijs medicaminibus ad hoc, vt infra de difficultate mictus.

Cvra non vere principaliter obſeruat quatuor ex canonibus dictis, ſcilicet diuerſio. cõfortatio membri ne recipiat. recepti reſolutio. accidentium correctio. De æquatione autem materiæ, & de eius euacuatione nihil ad præſens. de his dicetur ſuis locis, vt ſi erit feb. in de febribus. ſi ex pleuriſi ibi, &c. in quibus etiam de ordinatione diætæ mentio fiet.

Notandum tñ q̃ Aui. & cæteri auctores volunt in vera diętam fieri ſubtiliſsimã, & plus, q̃ in alijs ægritudinibus acutis, et cauſa eſt, q̃m oportet facere membra auara, vt de materia non tantum fluat ad membrũ ita nobile, vt fiat magnitudo apoſtematis. De non vera autem quantũ eſt ex parte rerum non naturalium dicendũ ſicut de vera dictum eſt. De cibo autem & potu dicetur ſuis locis.

Notandum etiam, q̃ in non vera non ſic cõpetit phlebotomia. & cauſa, quia ſuccedit aliam fortem ægritudinem ex qua æger eſt debilitatus. nam ſemper debet virtutem cuſtodire. quare, &c. Et conſimiliter fortes non competunt medicinę quare ſtudium magis ſit in clyſteribus, & ſuppoſitorijs, &c. In fine vero ſi non remanent veſtigia alienationis ſeruatis canonibus fiãt embrochæ cũ reſolutiuis temperatis, aut ad calidum parum declinantib⁹, vt ex flore chamemillę, maioranę, anethi, ro. rub. ana bulliant in aqua. Vel ſic. Reci. anethi, flo. chamemillę, fœnugręci, maluauiſci, ana. Vbi quęritur reſolutio cum cõfortatione, magis bulliant in aqua, &c.

De ſibare. Rubrica. 5.

Phreneſis eſt apoſtema ſubſtãtiæ cerebri panniculorum. Sibare vero eſt apoſtema ſubſtantiæ cerebri. vnde a phreneſi differunt loco, vt patet. Secundo ex materia, quoniam ſibare ſemper fit a cholera aduſta. Nõ ſic karabitus, ſed à ſanguinea & cholera non aduſta, licet tertia ſpecies karabiti fiat aduſta. Tertio differunt accidentaliter, quoniam habent dæmonium ſiue maniam. dicitur enim mania a mane, quod eſt dæmonium, & eſt ſuperflua. nam vehementer, & fortiter agitantur plus, q̃ in karabito. Quarto differũt ordine, quoniam cũ adeſt ſibare adeſt mania, quoniam læſio iam communicata eſt membro principali. Sed cum adeſt karabitus non adeſt mania, quia ſic non ſubito læditur principale, vt quando eſt in duro panniculo.

Cvra dicta de karabito hic ſeruetur, & maxime diuerſio ſeruetur, & ſic cura & ſtudium magis in humectãdo, q̃ in karabito, quare humectatiua frequentẽtur, &c.

In hoc capitulo breuiſsime locutus ſum, q̃m ſic ſuperficietenus non videtur differentia a karabito niſi ſecũdum magis & minus, &c. quare, &c. Poteſt tamen talis colligi deſcriptio. Sibare eſt apoſtema calidum ſubſtantiæ cerebri a materia cholerica aduſta cauſatũ, et ad quod ſequitur alienatio & dæmonium ſuperfluum.

De Lethargia. Rubrica. 6.

Lethargia eſt apoſtema ex materia frida in meatibus cerebri abſq; velaminibus et ventriculis & corpore cerebri in parte poſteriori ſecundum plurimũ factum, ad quod ſequitur obliuio. Et dicitur ex materia frigida et nõ phlegmatica, vt Auic. vt comprehẽdatur ex materia melancholica factum quãuis ab ea raro fiat. Dicitur ſecundum plurimum, &c. quia aliquãdo poteſt eſſe q̃ tale apoſtema fiat in velaminibus, aut ſubſtantia cerebri, ſed hoc eſt rariſsimum. Nõ enim poteſt materia phlegmatica pãniculos illos denſos penetrare, ſicut neq; in pleura, vt dicetur niſi rariſsime, neq; ſubſtãtiam cerebri propter eius viſcoſitatem, &c. Et dicitur in parte poſteriori, quia eſt paſsio puppis cerebri ſicut phreneſis proræ. Dicitur ad quod ſequitur obliuio. Vnde etiã ſic deſcribi poteſt. Lethargia eſt obliuio ex apoſtemate facto, &c. cum particulis ſequentibus. Et dicitur lethargia a λήθη, quod eſt obliuio, & ἀργὴ hoc eſt captum, vel ἀργὸς. i. iners, vt lethargia nil aliud ſit, niſi iners obliuio, aut malum obliuionẽ inducens. Et reperitur duplex vera & non vera, vt de phreneſi dictum eſt. nam eam nominauit Gal. frigidã phreneſim. Vera deſcripta eſt. Non vera vero fit ex phlegmate commixto choleræ, quod per ſigna comprehenditur, & tunc oportet medicamina adinuicem componere ſecundum proportionem exiſtimatam de illis humoribus. Et hanc Aui. nominauit ſubeth aſſahari. & dixit. Et hęc quidem ægritudo ſimilis eſt lethargiæ. Sed differt ab ea, quoniam facies non eſt cum diſpoſitione ſua ſicut in patiente lethargiam. Item bifurcatur, quia quędam eſt ſine fe. quędam cum feb. quædã accidit ex putrefactione & nõ putrefactione phlegmatis. Lethargia frida phreneſis.

Cavsae eius priſtinæ ſunt omne illud quod generat humorem phlegmaticum in quo ſunt vaporatio et putrefactio ſicut porrum, cępæ, lac, allium, vinum nimis fumoſum. Et in ſumma cibi frigidi & humidi, fumoſi, putreſcibiles. Item potus aquæ frigidæ, fructus humidi, piſces,

piſces, carnes porcinæ recentes, & huiuſmodi. Itē aer turbidus, ſpiſſus, frigid. & humi. repletio nimia cibi, & potus. vſus diuerſorum cibariorum, & frigidorum eſt in eadē menſa, quæ natura digerere nō poteſt neq; perfecte regere. vnde ſicut apoſtema & febres ſic generanť. Item ſomnus ſuperfluus & ſpāliter meridianus. Itē dimiſsio exercitij cōſueti, & ſpāliter balneum. Quies multa, et ocium.

Et antecedens eſt mala cōplexio frig. & hu. in toto, vel in ſtomacho, vel in capite, aut mala compoſitio, quia raritas ſubſtantiæ cerebri, & meatuum nimia.

Cōiuncta eſt humor phlegmaticus, aut melācholicus faciens apoſtema, aut mala ſpiritus frigiditas.

SIGNA ꝙ ſit ex phlegmate ſoda leuis. ſubeth cū feb. continua non intenſa. Albedo linguæ. Difficultas aperiēdi palpebras, velox clauſio poſt apertionem. Et ſi patiens interrogatur vix reſpōdet, & raro. Confuſio mentis. Oſcitatio multa. Oris apertio, tāquam ſit oblitus id claudere. Item aliquādo apparet ſolutio phlegmatica, aliquādo vētris conſtipatio. Vrina eſt turbida, vt aſinorum. Tremor. Sudor extremitatum. Facies plumbea propter phlegma, & aliquando ad nigredinem declinat, & quandoq; parū intumeſcit. Pulſus magnus fluctuoſus quamplurimum. Anhelitus debilis, tardiſsimus, & varius decubitus ſuper ſpinam, & ſtant ſicut præcipitati, & mortui. Habentes karabitum eleuantur. Auicē. Et adeſt quandoq; ſingultus propter communitatem à ſtomacho.

Signa vero, quando ſcilicet cholera eſt etiam in cauſa, dolor capitis fortior. Rixa. Alienatio. Oculi ſunt apti intuentes in vno loco, & mouentur aliquando, vbi in vera ſtant, vt mortui, vt dictum eſt. loquuntur licet alienēt. Et hęc ſigna multiplicantur, aut diminuuntur ſecūdū maiorem, aut minorē mixtionē cholerę cū phlegmate, aut æquantur. Et nota, ꝙ vera differt a non vera, quoniam, vt dictum eſt vera eſt de materia ſimplici phlegmatica & ſemper tenet patiens oculos clauſos niſi per accidens, vt cum excitatur, & aperit oculos & obliuiſcitur eos deinde claudere. In non vera autem materia eſt compoſita ex contrarijs, & tenet oculos apertos abſq; palpitādo, & color faciei ſæpe mutatur modo ad liuorem, modo ad citrinitatem, pulſus maior, velocior, ꝗ̃ in vera, & fortior, & debilior, ꝗ̃ in karabito. & fit pulſus extrinſecus rarus valde ſpaſmoſus, vt in præfocatione. Differt autem a præfocatione, quia lethargici bene poſſunt reſpondere non autem ſuffocare licet intelligant. Et ſimiliter apoplexia & epilepſia, quoniam hæc ſubito, hæc vero paſsio paulatine. Differt a ſyncopi, quia lethargici facies eſt, vt viui, ſyncopizati, vt mortui.

Signa. ſi contingat, ꝙ fiat in ſubſtātia cerebri, quod eſt raro, tunc ſubeth eſt fortius, & difficultas motuū maior, & lingua eſt vehemētius alba, & oculi ad exitum tendūt.

Signa. ſi in velaminibus, tunc dolor fortior, & motus leuiores, et multoties obliuiſcitur mingere etiam propter debilitatem lacerti vrinalis.

SIGNA prognoſtica futuræ lethargiæ ſunt. Multitudo tremoris capitis cum pigritia, & grauitate, quæ ſigna ſi fortia fiunt, & ſuperueniat ſudor multus, tūc eſt perimēs. ſudor enim virtutē deijcit. Sudor enim frigidus in capite mortem ſignificat. Si ſanguiſuga fronti applicetur, & non adhæreat mortē ſignificat. Quòd ſi accidentia declinauerint, & ſpiritus tunc ſit bonus, tūc tendit ad ſalutem maxime ſi poſt aurem apparuerit apoſtema, ſecūdum enim plurimum per talem criſim terminatur. Et quidam dicunt, ꝙ deterior eſt non vera, quoniam poteſt æque bene regulare & vincere ſicut homogeneum, & eſt hic locus ſpeculationis ſicut de tertiana non pura, & de ſolo phlegmate, & tu conſidera. Et ſi plura vis quære in fine capituli in aphor.

CVRA EST Canones ſex. Primus ordinatio dietę. Secundus feſtina materiæ ſubtractio, ſiue euacuatio. Tertius eſt diuerſio eius, ipſam in parte trahendo ad oppoſitum. Quartus eſt confortatio capitis cum his, quæ repellunt materiam, ne ipſam caput recipiat. Quintus eſt receptę materię reſolutio. Sextus eſt correctio accidentium.

PRIMVS cōpletur cibis, & potibus, et alijs ſex rebus non naturalibus, ſeu cauſæ opponentibus, ac eorum accidentibus de quibus infra. De rebus autē ipſis non naturalibus phlegma multiplicantibus, &c. dictū eſt ad plenū.

SECVNDVS perficitur phlebotomia quidem ſi neceſſaria videtur, quia ſit corpus plethoricum, aut quia ſit materia ſanguini admixta, aliter non fiat, ſed de hoc in dubijs infra. Solutione quidem cum clyſteribus acutis, & tutius videtur, ꝗ̃ cum pharmacia. Vnde Auicē. in hoc cap. Et melior euacuationū eſt illa, quæ fit cum clyſteri. Idem Meſ. Nam & ſi pharmaciam tacuerit Auic. ſaltē in principio hoc non fecit, quia etiam non ſit cōueniens, ſed quia dedit intelligere ex canonibus generalibus de cura apoſtematum frigidorum. Clyſtere. Reci. ruthæ, ſaluiæ, chamemillæ, centaureæ, ana. M. ß. bulliant in ſufficienti quantitate aquę ad cōſumptionem tertiæ partis & coleť, de qua colatura accipiatur lib. i. & addať colloquinthidę, agarici, ana. ʒ. i. ß. olei cōis. ℥. iij. ſalis. ʒ. ß. &c. Aliud & fortius & ſublime. Reci. artanitæ, colloquinthidę interioris, ana. ℥. i. ß. carthami. ℥. i. cētaureę minoris. ℥. i. ellebori albi. ʒ. i. ß. ſtœcados. ʒ. viij. coquātur vſq; ad medietatē cōſumptionis aquæ additis oleo & ſale, vt ſupra inijciatur. Quod ſi fuerit pręſentia melancholiæ addantur polypodium, fumusterræ, aut foliculus ſenę. Et ſi acuere plus cupis pone ſalgēma, &c. Sed de his dicetur ad plenum in capitulis ſequētibus de ſubeth, apoplexia, epilepſia. ideo nō multiplico in eis. Itē ex his duabus deſcriptionibus elige tertiam tanquam ꝙ ex extremis cōpoſitum & facile madicamen habebis. Item ſi videtur expedire adde benedictam, catarticum imperiale & huiuſmodi ſolutiua. Notandum tamen ꝙ ſtante feb. nō ita ſecure ad ita fortia trāſire debemus ſicut quādo non adeſt feb. nā ſunt cōtemperanda calida cum frigidis, vt maluis, violis, roſ. & hmōi. Et conſimiliter in non vera conſiderandum. Vnde quidā incipiunt a mollificatiuo enemate, maxime vbi fuerit vētris ſtypticitas, et bene. Fit & ſolutio ex ſuppoſitorijs fortibus, de quibus ſupra de cura doloris capitis ex phlegmate. Si autē medicinā cupis ſolutiuā, ſi & digeſtiui indiges, ſupra habes ad propoſitū omnia tract. iiij. De digeſtione vero nō eſt poſitus canon, quia quæ dicta ſunt intelliguntur debere fieri in principio, ſed pſeuerāte ægritudine, vt quoq; accidit, vti ſine dubio debemus digeſtiuis.

TERTIVS perficitur his rebus & modis quibus ſupra de dolore capitis, & efficax eſt apponere ventoſam ſuper nucham ſine ſcarificatione. non enim debet fieri ſcarificatio, inducit enim obliuionem, quarta primi, de ventoſis ſuper nucham. poſt quam ponatur alia et alia deſcēdēdo vſq; ad ſpatulas et verſus brachia ita ꝙ in ſumma plurimę ponantur. Completur & hic canon gargariſmate, ſternutatorijs, &c. de quibus ſupra de ſoda frigida. competit aurium ſcarificatio, prouocatio menſtruorum, hęmorrhoidarū, &c. vt ſupra. Quomodo iſta prouocentur ſuis dicetur locis, & tu ibi.

Scarificatio ī nucha poſt ventoſas obliuionem inducit.

QVARTVS ET QVINTVS ſunt ſimul mixti. Quartus igitur completur his, quæ materiam repellunt. Vnde in principio, ſcilicet primo & ſecūdo die ponantur pura repercuſsiua ex oleo roſ. & aceto, vt ſupra de dolore ex cauſa calida, ita videtur velle Auicenna, Raſis. ſed Meſue oppoſitū cum velit ꝙ cū repercuſsiuis ponatur caſtoreum ex auctoritate Alexandri dicit. Tertia res cōuenit regimen ad hoc, vt repellať materia, quę tranſmittitur ad caput, aut reſoluatur tranſmiſſa, & completur in principio rei cum medicinis repercuſsiuis in parte & in parte reſolutiuis, ſicut ex oleo roſ. & aceto miſceri decuit caſtoreum conquaſſatum cum eis & ſuperpoſitum. Propter quod dicendum ꝙ Aui. intellexit de principio principāte ſicut ipſe Meſ. vt infra de pleuriſi voluit quod in principio incipiente in pleuriſi competunt repercuſsiua plura.

poſt autē tale principium ponanť calida cū repercuſsiuis propter qualitatem, & ſubſtantiam humoris. & eſt hæc ſententia Gal.12.therapeu. Hoc etiā voluit Meſue capitulo iſto ſimiliter. Alexander vapores,&c. Gilbertus anglicus videtur dicere in hac parte contrarium cui non aſſentio. de applicatione vero talium, aut calidorum, aut frigidorum non determinauerunt auctores, noſtro relinquentes iudicio, quod ſumitur ex diſpoſitione temporis, ſiue aeris caliditatis in capite. E

Gilberti anglici ab alijs diſſenſio.

Poſt vero principiū, vt dictum eſt cum tali repercuſsiuo ponatur aliquid caſtorei, vel huiuſmodi calidi, deinde repercuſsiua cum reſolutiuis æquentur, vt in ſtatu, vel circa. Nota tamen, ꝙ quando materia eſt influxa & de eius fluxu vlteriori nō timemus, ſecurius poſſumus calidis cū calidioribus vti. Et pro his ponantur exempla. Rec. olei roſ. partes. iiij. aceti par. i. caſtorei par. vnius quartam. Et ſi vis fortius, & magis euigilare pone acetum ſquilliticū.

Aliud magis reſolutiuum & mirabile. Reci. aceti ſqllitici. ℥. i. olei irini, aut de narciſco. ℥. iiij. caſtorei. ʒ. i. capillorum hominis aduſtorum. ʒ. i. ſ. fiat ſicut linimentum et abraſo capite applicetur. F

Sed hic eſt locus conſiderationis, & eſt cui parti debet applicari repercuſsiuū cum dictum ſit ſupra in principio capituli ex canone generali ꝙ puppi capitis frigida applicari non debent. Et pro iſto dicendū, vt nunc ſatiſfaciā capitulo, ꝙ parti anteriori declinando verſus poſterius. ſed hoc diſcutietur in dubijs in fine capituli.

Receptæ autem materiæ reſolutio quod erit in declinatione morbi fit cum omnibus calidis capitalibus reſolutionibus & vnctionibus, embrochis, epithematibus, cerotarijs, ſaccellis, emplaſtris, & huiuſmodi. de quibus ad plenū ſupra de ſoda ex cauſa frigida. Notandum tamen eſt ꝙ frigidiora competunt in lethargia, quam congelationē vocauit Raſis, ꝙ̄ in ſubethia, aut in ſoda ſic abſolute, licet cum lethargia ſit etiam ſoda. Volo differentiæ, ꝙ calidioribus vti debemus, & tutius in ea, ꝙ̄ in ſoda abſolute, & tu ex fortioribus dictis elige. Emplaſtrum tamen forte fit. Reci. pyrethri, ſinapis, ſquillæ, ana. ʒ. i. caſtorei, euphorbij, ana. ʒ. v. miſce omnia cum ſucco maioranæ & puppi cerebri apponať. & eſt Meſ. potes eum moderari vt vis addendo leuiora communia. Et per hoc completur intentio quinti. G

Sextvs adimpletur ſi conſiderationem habebimus ad accidentia, quæ communiter conſueuerunt venire, vt eſt ꝓfunditas ſomni ſiue ſubeth. Phreneſis. Obliuio mingendi, & egerendi.

Propter primū itaqꝫ teneatur in loco luminoſo cū ſtrepitu inſtrumentoꝝ vociferantium, & clamantium cū nomine proprio ponendo os ad aurem infirmi trahendo ipſum per capillos. Itē cōducere porcos paruos, & ſtimulare eos ad clamorem ſi ruſticus fuerit. de quibus in capitulo immediate ſubſequente, qm̄ hæc fieri debēt ne cadat in ſubeth de quo ſtatim infra, ideo non me plus hic extēdo. Si in phreneſim cadet dictum eſt de eis.

Si in obliuionē mingendi etiam ſollicites eum & comprimas manibus veſicam. Et emplaſtra ponas ſuper pectinem ex meliloto, apio, abſinthio, calamento, radice liliorum, intromiſsione candelæ paruæ in virgam, aut ſyringis. Cum etiam prouocantibus vrinam, vt infra ſuo loco. Et proportionaliter de egeſtionibus. Notandum vltimo ꝙ in lethargia ſine feb. calidioribus vti poſſumus & debemus, quā quando eſt feb. Electaria autem, &c. tam conferentia ad memoriam dicentur in capitulo ſequenti de diminutione memoriæ. Nam et huic capitulo applicari habēt cum ad lethargiam ſequatur obliuio, vt dictum eſt, & memoriæ diminutio. H

De diminutione memoriæ. Rub. 7.

Cvm dictum ſit de lethargia ad quam ſequitur obliuio ſicut accidens eſt, ꝙ nēpe eſt memoriæ læſio, & ablatio, conſequens eſt, vt agatur de diminutione memoriæ. Volo nanque in hoc capitulo aliquantulum prolixus eſſe nec tedeat cum ſit morbus de quo omnes conqueruntur. Diminutio memoriæ eſt operatio diminuta nimis ſolito virtutis partis poſterioris cerebri, quia ſpecies receptæ retinentur. E

Cavsa cuius ſecundum plurimum eſt mala complexio frigida & humida. Et dicitur ſecūdum plurimum cū à ſola frigiditate ſimiliter fieri poſsit. Et ſimiliter a caliditate exceſsiua cauſari poſsit. Similiter a caliditate cū ſiccitate, ſed omnino his potius eſt deſtructio, ꝙ̄ diminutio, quandoqꝫ ab apoſtemate cerebri frigido.

Signa facta a mala cōplexione ſicca ſunt vigilia, & quia nō memorať de præſentibus momentaneis, quia de difficili fit impreſsio in ſicco, tū recordatur de ꝓteritis remotis, quia de difficili fit ſeparatio a ſicco.

Signa. ſi fuerit ab humiditate, tūc erit ſomnus grauis ꝓfundus, et bene memorabiť de pn̄tibus momentaneis, qa de facili fit impreſsio in humido, nō ſic de remotis ꝓteritis, quia de facili amittiť impreſsio facta in re humida.

Signa. ſi fuerit, aut ex caliditate, aut frigiditate ſigna erunt manifeſta caliditas, aut frigiditas addendo ex dictis vt decebit. Nam, quę ex frigiditate pura eſt cum ſtupore, & vertigine, & cum ea, quæ eſt ex caliditate cum ſiccitate eſt permiſtio ſenſus. F

Prognostica. quæ venit ex caliditate & ſiccitate tardius curatur. Et, quæ venit in latitudine ſanitatis aſſimilatur ſtoliditati & pronūtiat lethargiam, aut apoplexiam, aut epilepſiam.

In cvra canones ſeruandi ſunt quatuor. Ordinatio diętæ. Digeſtio materiæ. Euacuatio eius. Cōfortatio partis capitis, qua remoueatur mala cōplexio impreſſa.

Primvs completur cum his rebus non naturalibus quæ ſe opponunt cauſę, vt. v. g. Si eſt ſiccitas cum humectantibus, ſi frigiditas cum calefacientibus.

Sed pro his primus canon, ꝙ non oportet in eis multū excedere. & ex non multum conſequenti continuare. nā exceſſus in eis quandoqꝫ inducit obliuionem. Auic.

Secundus ꝙ a facilioribus procedať ad fortia, & qm̄ rariſsimum eſt, vt ab iſtis cauſis procedat ſufficiant hi canones, & veniamus ad id quod quaſi ſemper contingit, ſcilicet habendo reſpectum ad cauſam frigidam & humi. G

Vnde in primis ordinetur aer luminoſus, non vētoſus, nam a ventis multum nocentur.

Et euitent, quæ phlegma multiplicāt, & ſpecialiter vaporoſa, vt cępę, & ſuper omnia multa repletio, & nauſeatiua, multus potus, multa fructuum comeſtio, & a cibis grauis digeſtionis, & quæ in ſtomacho tempore longo retinentur de quibus ſupra. Item ablutionem cum calida penitus, quia mollificat. à frigida quia ſtupefacit, & nocet ſpiritui ſenſus. Item à potatione eius nimia, vinum tamen potatum menſurate, & in pauca quantitate videtur conferre & confert.

Exercitium habeat partium capitis cum fricatione, & compreſsione factis cum pannis aſperis, & pedum, & manuum, & nō ſit forte, ſed moderatum.

Abſtineat a multo ſomno, a ſomno diurno, a dormitione ſuper nucham, & vniuerſaliter ſuper repletione factas. Item a ſuperflua vigilia. debilitat enim ſpiritum, & ipſm reſoluit, & caput replet. a multo coitu & ab omnibus cerebrum debilitantibus, nam debilitato principali nocentur & orta, & principalis membri partes lædenť, vt ſæpe infra, & ſpecialiter de melancholia. H

Secvndvs perficitur cum digerentibus materiam phlegmaticā capitis dictis ſupra Trac. iiij. vnde ibi ſimplicia & compoſita eligantur propoſito neceſſaria.

Tertivs & quartus mixtim traduntur. Tertius cōplentur conſimiliter cum euacuantibus materiam phlegmaticam a capite, & incipiendo a facilioribus gradatim procedendo ad fortia. Vnde Auic. quodā capitulo etiā incipit. Primum ab euacuationibus, quę ſunt faciliora ſicut hiera, pulpa colloquintidæ & caſtoreū. deinde gradatim procedat ad hieras magnas. Et nota canones oēs dictos

ſupra

ſupra de curã ſodæ phlegmaticæ, & eos huc porta. Et ſcito, ꝙ cõfectio amech deſcriptione ſecunda Meſuę eſt medicina propria quando eſt ab humore aduſto.

Completur etiam cum gargariſmis, embrochationibus, lotionibus, ſternutatorijs, vnctionibus, cerotarijs, ſacculis & huiuſmodi. de quibus ad plenũ de ſoda phlegmatica. Vnde & ſimplicia in hoc caſu multũ laudata habentur in deſcriptionibus ſtatim ponẽdis in quibus multiplicabo cum res ipſa nimium quidẽ ab oĩbus perquiraſ per quas deſcriptiones complebitur intentio quarti.

Vbi tamen eſt notãdum, ꝙ vbi fuerit mala complexio calida ſiue fuerit in membro ipſo ſiue in toto non debent multum calida appropinquari, & hoc voluit Aui. de cura eius cum dixit. Poſtea adminiſtretur ſi confidis, quòd nõ ſit malę complexionis calidæ confectio anacardina, quoniam eſt fortior in confortatione ſenſus, & ab omnibus plus commendatur.

Secundo notandum, ꝙ nucha eſt cerebro frigidior, & ideo calida magis patitur & tolerat, frigida deterius. Legas itaq; canones etiã in principio capituli poſitos. Linimentum conferens diminutioni memorię, & obliuioni. Reci. olei ſambucini. ℥. i. olei de been. ℥. ꝭ. euphorbij. ℥. i. caſtorei. ℥. ꝭ. inũgaſ locus memorię, eſt Meſ. Cõſidera tñ ꝙ eſt multum calidum. addemus enim acetum, vt penetret & cõtemperet. Valet emplaſtrum de ſinapi Meſ. ii. deſcriptione antidotarij, oleum de ſinapi, oleum de lateribus, cõfectio anacardina Meſ. & vtens ea caueat a coitu, ebrietate, & nimio labore, & debet habere ſex mẽſes ad minus, confectio philoſophorum Auicen. i. tract. quinti. diambra Aui. vltimo tract. ſummæ primæ quinti. diambra Aui. vltimo ſummæ quinti. diambra Meſ. Plirisarcoticon Auic. Theodoricum anacardinum & confectiones laudatę ſupra de ſoda frigida phlegmatica. zinz. conditũ & eſt expertũ a Raſi primo continentis. & cõmendatur a filio zezar in Meſ. Conſimiliter multum laudatur acorus nutritus, & eſt expertum Aui. 5. cap. & modus nutriendi habetur a Meſ. 4. diſtin. antidotarij. Cõſimiliter piper lõgum nutritum. Medicamen bonum. Reci. olibani, cyperi, piperis, croci, myrrhę, ana cõfice cũ melle & de eo omni die ſumatur. ʒ. i. Aliud & expertum. Reci. piperis lõgi, cimini, ana part. ij. zucchari par. iij. olybani tres quartas aur. & piperis. ſimiliter accipiatur de eo omni die tantum quantũ ſcriptũ eſt. Aliud. Reci. cimini partes. v. cyperi partes. ij. acori par. ij. piperis partẽ. i. myrobalanorũ nigrorum partes. ij. mellis anacardini partes. i. mellis duplum omnũ, fiat electarium de quo ſumatur ſingulo die ʒ. i. vſq; ad. ʒ. i. ꝭ. Aliud conſeruans memoriã. Reci. acori. ℥. vi. piperis longi. ℥. vi. cimini. ʒ. iiij. mellis quod ſufficit. doſis ſit vnc. ꝭ. vſq; ad. ʒ. v. Aliud ad idem expertũ & ſenibus præcipue valens. Rec. mellis anacardini, olibani, cyperi, acori, ana, pt. ij. pipis, macropiperis, ana par. i. kebulorũ indorum, ana par. ij. cimini par. iij. mellis quãtum ſufficit. doſis eſt. ʒ. ij. de quo ſumatur ſingulo die mane. Aliud & eſt Meſ. cõmendatum. Rec. myrobalanorum kebulorum lib. i. piperis longi. ʒ. iij. &c. & tu vide.

Electarium ad confortãdum cerebrum & ad reſtaurãdum memoriã. Reci. cinnamomi, roſarũ, viol. zinz. cardamomi, ana. ʒ. ij. ſquinanti, ſpicæ, garyophyllorũ, cubebæ, folij, galligę, boraginis, ſenæ, ſpodij, corallorum, maſticis, macropiperis, ſtoracis calamitæ, ſerici cõbuſti, ana. ʒ. v. muſci. ℈. i. ſyr. roſ. quod ſufficit. & eſt Gilberti anglici.

Caſtoreum multum cõmendatur hoc caſu quando cũ alijs ſimplicibus cõmiſceri habet, mali tamen exiſtit ſaporis & odoris, quare eo magis extra applicãdo vtor, ꝙ ipſum ad intra exhibẽdo. Multa itaq; memorata ſunt ſupra ſimplicia capitalia quę huic conueniunt paſsioni. Eligant autem magis grata.

Cura autem eius, quæ ex apoſtemate eſt cum his, quæ dicta ſunt de lethargia, carabito, & ſubeth, tu ibi.

ET LICET procedens in capitulo, vt cõcepi videar limites artis medicinæ exire, tamen cum ipſam rem omnibus gratiſsimam ſentiam cũ maxime hic theſaurus memoriæ ab omnibus exquiratur, diſpoſui de memoria, quę artificio corroboratur quædã pauca & ſubſtantialia aperire. ex quibus diligens inueſtigator poſſet etiam in plurimis & magnis memoriam ſuam corroborare.

A

Et pro hoc notandum primo, ꝙ ſicut ex literis ſcriptis ſiue ſculptis in tabula quas inſpicimus & intuemur recordamur & cõprehẽdimus, ita ex imaginibus poſitis in locis memoramur & cõprehẽdimus. vnde imagines ad loca ita ſe habent ſicut literæ ad cartham ſiue tabulam.

Et, vt res clarius habeatur aduertendum ꝙ volẽtẽ practicare hãc artem oportet primo ſibi ſtatuere loca in aliqua eccleſia magna, vel magna domo, quæ ſint conditionata qualitate debita, quãtitate debita, ordine debito, diſtantia debita, & debitis imaginibus.

Doctrina p exẽpla efficax ac breuis.

Et quia breuis et efficax eſt doctrina per exempla, hinc exempla ponã, vt intelligatur. de his locis accipiunt centum et vltra, ſed ponã exemplum de decẽ, & ita habebiſ de mille.

B

Capio itaq; domum magnam ad quã nõ debes frequenter ſed raro ire, & cauſa dicetur. Et ſtatue primum locũ qui eſt apud oſtiũ diſtans ab oſtio per tres pedes. Secundus locus ſit ab iſto diſtans per. xij. vel. xv. pedes, vt verbi gratia. fortaſſe eſt angulus vnus ſcibile. Tertius locus ſit a ſecundo diſtans per totidem aeris. xij. &c. & erit forte alter angulus, vel mediũ inter angulum primũ & ſecundũ. Quartus erit angulus. Quĩtus erit angulus diſtans per tantundem. Sextus cõſimiliter. Et finita ſala intrabis vnã cameram & ad intra oſtium immediate ſignabis ſeptimum. Deinde in primo angulo cameræ octauum. Et in ſecundo angulo nonũ. Et in tertio decimum cum ſua diſtantia. ſi vis plura loca exeas cameram & ſigna, et ſic alias cameras proportionabiliter. Notãdum tamen ꝙ diſtantia data eſt mediocris & conueniẽs, ſed ſi non inuenietur tanta diſtantia, ſed minor vſque ad octo pedes dico, ꝙ adhuc tolerabile foret. Conari autem debemus, vt ſit mediocris, vel prope mediocrem quantũ plus poſsimus.

C

De eccleſia ſcito ꝙ nõ debet eſſe multum frequentata ac etiam per te ne multitudine imaginum cõfundaris. Iſta loca debent eſſe ſigna memorabilia et manu ductibilia, vt verbi gratia. Primus locus ſignatur ꝑ vrinale ponendo in eius loco vrinale. Secundus ſignabitur per pixidem. Tertius ſignabitur per mortarium ponendo ibi mortarium. Quartus ſignabitur per ſcarnucium ponendo ibi ſcarnucium. Quintus per pugillare. Sextus per piſtellum. Septimus per tamiſium.

Octauus per ſacculũ ponendo ſacculum. Nonus per panem cereũ. Decimus ꝑ cãnas caſsiæ, &c. Et iſta nomina oportet habere mẽti ſemper. loca de qnto in qntũ. vt quinarij loci mẽti ſuper oĩa habeantur: ex quibus apparet qd de diſtantia dicendũ. Scito tñ ꝙ vſq; ad. xxv. licet tranſire & nõ vltra ne fiat negatio in imaginibus. Et conſimiliter dicaſ de quantitate quantum ad altitudinẽ, quia nõ debẽt eſſe multũ altitudinis mediocris quantitatis eſt xij. pedum, vel circa. minor debet eſſe ad minus. v. Patet

D

etiã quid de ordine. nam debẽt ordinari vnum poſt alterum, vt dictum eſt notãdo ſemp quintum, et procedẽdo de quinto in quintũ. De qualitate aũt dictum eſt nõ nimis lucide, neq; nimis obſcure, nec vt dictũ eſt nimiũ frequenter habitis conditionibus locorũ, quę ſunt ſubiectũ, & materia imaginum ſicut cartha literarum, oportet ad imaginem trãſire. Debent ita imagines notæ in iſtis locis collocari cum motibus talibus, vt per eas valeamus mẽmorari. verbi gratia, volo memorari de. xx. noĩbus ſic faciam in primo loco. ego imaginẽ Petri mihi notiſsimi locabo cum vrinali in manu pleno vrina quẽ fundet ſuper Iacobum mihi notiſsimũ, & ex iſto actu horum duorum ego memoror, & ſic duorum nominũ memoriã mihi faciam. In ſecundo loco ponã Martinum mihi notiſsimum. nam oportet imagines iſtas eſſe notiſsimas qui ponet digitum ſuum in pixide, & extrahet vnguentũ, quo cum digito vnget orificium ani Socratis mihi notiſsimi. In tertio

tio

tio ponā Andreā mihi notiſsimū, qui cū manu de mortario extrahet empl'm quod ponet ſuper faciē Franciſci, vel alios ridiculos actus fabricādo ex quibus memoriā confirmabo de talibus nōibus, & ita pariformiter procedaē in aliȷs. Conſimiliter. ſi voluero recordari de aliquo cū ſuo actu, vt ꝙ comederet ficus tunc imaginetur, ꝙ cū ficu faciat aliquod ſolatioſum, vel ſtupendum. Similiter ꝙ ſermonizauerit ꝙ ſcardes vendiderit in his oportet imaginari actus ridiculoſos. Si de argumentis oportet capere ſubſtantiam argumenti, et ipſam tātū locare, quia totū argumentum non poſſet locare, vt ſi erit de aſino, prædio, domo, &c. vt ſi ꝙ aſinus eſt ſubſtantia cōcludatur, tunc aſinus collocetur & ſubſtantia eius. Similiter ſi de prædio alienato tunc locetur prædium & alienatio. & conſimiliter de aliȷs. Si ordinē totum voluero recordari diuidatur tota oratio in partes, & ſubſtantię cuiuslibet pars ſolum locetur. Item ſi verſum aliquē faciam ipſum mihi bis, vel ter legi, deinde ſubſtantiam verſus locabo. verbi gratia. Conticuere omnes intentiꝗ ora tenebant, locabo in primo loco vnum prædicantem quem omnes clauſo ore auſcultant. Et conſimiliter dicendum de vna autoritate. Et conſimiliter dicendū de capitulis ambaſiatorū, quæ ſunt eodem modo locanda, & de partibus prædicatorū. Volo hæc breuiſsima gratia ſolatiȷ ſufficere, nam ars iſta longior eſt & ad alia ſe transfert, & cum multis, & plurimis regulis in diuerſis negociȷs, vt in nominibus incognitis græcis, &c. habet et regulas de mēſibus, de diebus, de annis, horis. & de ptinentibus arithmeticæ, &c. valde prolixa eſt. Si quis eam cupit ab alio pro nunc diſcat, ſatis ſit dediſſe plus, ꝗ̄ principium, & quod ſatis eſt cap. Et ſcias, ꝙ ars iſta indiget cōtinua practica, & plus, ꝗ̄ aliqua alia ſi quis in ea cupit eſſe perfectus.

De corruptione imaginationis. Rub. 7.

De corruptione imaginationis dicere concepi cum etiam ſit læſio ſenſus & partis anterioris cerebri. Et capitur hic corruptio, vt ſe extendit ad ablationem, & diminutionem, ac veram corruptionem imaginationis qualiter ſumpſit Auicen. prima tertiȷ. proprio cap. Corruptio itaque imaginationis eſt læſio partis anterioris cerebri, quia quis, aut non imaginatur, aut minuitur eius imaginatio ab imaginando res imaginabiles, aut imaginatur, quod non eſt, & quòd videat res quarum non eſt inuentio.

Cavsa eius ſecundum plurimum eſt mala complexio calida & ſicca. nam inſtrumentum memoriæ complexionatur frigidæ & ſiccæ complexionis. nam in ipſo debet fieri retentio ſpecierum memorabilium, quę retentio melius ſicco, quàm humido perficitur. frigidum itaque & humidum a mala complexione calida & ſicca diſcraſiatur, licet a ſuperfluo frigido & humido poſsit diſcraſiari, nam omnis inordinata qualitas poteſt hoc facere, prima aphoriſ. commento ſecundo.

Cvra itaꝗ ſeruētur proportionaliter, vt de diminutione memorię dictum eſt. Nam ſtatuendo cauſam calidā & ſiccam debemus cū cōtrariȷs occurrere, quę ad cōplementū dicta ſunt de ſoda ex cauſa cholerica. quibus addatur canon Auic. ꝙ emplaſtra in anteriori capitis parte. & hoc dictum eſt quia in diminutione memoriæ præceptū eſt medicinā non poni in parte poſteriori.

De ſubeth. Rubrica. 8.

Subeth arabibus idē, quod κάρος græcis, ac latinis etiā caros ſignificat.

Svbeth eſt ſomnus ſuperfluus, & grauis ſiue, pfundus, cuius grauitas eſt in materia & qualitate ſimul ita, vt ipſius ſpatium ſit prolixius, & eius eleuatio, id eſt, excitatio fortior, id eſt difficilior. Quæ materia eſt vt plurimum frigida & humida, qualitas vero frigiditas ipſa dicitur vt plurimū, quia a materia ſanguinea & a melancholica cauſari poteſt, ſed hoc eſt raro, licet ſecundum, ꝙ videtur placere Gentili, talis ſonus ab his humoribus cauſatus nō eſt proprie ſubeth, quia grauitas & profunditas non eſt tāta quanta in primo, &c. ſed eſt ſomnus profundus, vel pōt dici ꝙ eſt ſubeth diminutum.

E Cavsa quandoque fit a phlegmate, & cholera mixtim. Vnde ad particularia deſcendens, dico quòd ex cauſis primitiuis ſunt voracitas, multitudo comeſtionis, & potus, ebrietas, & ego vidi talem ex ebrietate. Item percuſsio facta i temporibus, compreſsio cranei, ſiue fractio & huiuſmodi, quæ oppilant viam ſpirituum tranſeūtem ad membra.

Cauſa antecedens eſt phlegma cū cholera citrina quando aggregantur ſimul in cerebro vincente phlegmate & non fit tunc forte ſubeth, vt cum eſt a phlegmate tantū, aut mala complexio frigida & humida, frigida & ſicca ſecundum Haliab.

Coniuncta vero eſt ipſum phlegma, aut materia ipſa mixta faciens ſubeth, &c. Fit & ſubeth per communitatem, vt a vermibus. Comeſtione rerum ſtupefacientiū. Itē & ratione materiæ febrilis, & accidit in principio paroxiſmorum, & maxime in feb. phlegmatica. Item ratione multitudinis vaporum eleuatorum, aut a ſtomacho, F aut a matrice. Item & a ſpiritus debilitate per viam reſolutiōis quare fit difficilis eius dilatatio. Et accidit, vt pleureticus, aut peripleumonicus quandoque ad ſubeth permutetur.

Signa ſomnus profundus. Grauitas oculorum, difficultas apertionis eorum. Grauitas capitis. Reſpondēt tarde cū vocanē ſiue excitanē, vt quaſi percogitati ſtant velut ſpaſmati, & mortui, et cū excitanē aperiunt oculos, et cū difficultate, & ſtatim claudūt. Et ſtrangulanē ab aqua, vt ſorbitiones p nares redeāt. Pulſus velox eſt & frequēs propter nocumentum cerebri.

Si fuerit ex phlegmate color faciei vergit ad albedinē.

Si ex ſanguine ad rubedinem. Si ex ipſis mixtus ſigna apparent mixta.

Si fuerit cōmunitate alterius membri præceſsit dolor, grauitas, aut aliquod tale nocumentum in membro ipſo, vt ſi a ſtomacho nauſea. Si a matrice dolor in alcatim, & pręceſsit pręfocatio & huiuſmodi. Et hic aduertatur, ꝙ G ſubethicus a pręfocata differt, quia præfocata non poteſt reſpondere cum excitatur, ſed bene ſubethicus. Item præfocata nō poteſt loqui, ſed bene ſubethica. Itē facies ſubethici eſt ſicut ſana. præfocati eſt velut mortui. Et ſic de aliȷs ſignis dictis de præfocatione infra vigeſimum capitulum. Differt autem ab apopletico, quia in apopletico vniuerſaliter ſenſus & motus ſunt ablati nec loqui poteſt nec excitari. A ſyncopi vero, quia in ſyncopi facies eſt velut mortui, & ſpiritus ſiue anhelitus quaſi nullus, contraria in ſubethico. Differt a lethargia, quia facies nō eſt cum ſua diſpoſitione ſicut in patiente lethargiam. Et iterum eis adſunt vigiliæ, & apertio oculorum abſꝗ palpitatione. & feb. in ipſa eſt fortior.

Prognostica omnis ſomnus vehemens ex omni inanitione, & vehementi ſpiritus debilitate eſt peſsimus inter omnes: & magis morti propinquus. Omnis ſomnus cum grauitate in declinatione paroxyſmorū febr. continuæ mortalis eſt, quia ſi iuuare ſolentia ſuo tempoH re nō iuuerint, proculdubio mala eſt eorum ſignificatio, 2. apho. commento. 1. Omnis ſomnus prolixus pręparat & diſponit ad lethargiam, apoplexiam, & ita de aliȷs. Et ideo noli pigritare i cura eius, quoniā de facili ex ſubethico fit letargicus, vel apopleticus, et moritur. Et iſta, vt infra cum digeſtiuis cōtinuatis, & euacuationibus, &c. Et breuiter omnis ſomnus ſuperfluus malus iuxta illud Senis. iiȷ. aphor. ȷ. ſect. Somnus, atque vigilia, vtraꝗ ſi modum exceſſerint, malum.

Vtiliſsimū nocēdo inutile.

Cvra vero eius eſt canon prioritates & poſterioritates attendere. Nā ſicut eius aduentus ex cauſis ſuis diuerſificatur, ita et canon curatiuorum poſitio. Verbi gratia eſt ſubeth per cōmunitatem ſiue ſucceſsionem aliarum ęgritudinum. Et eſt ſubeth conſequens bibitionem narcoticorum, ſiue ſtupefacientiū. Et eſt ſubeth a mala complexione frigida ſine materia, & a mala complexione calida cum materia, aut frigida.

Cvra in primo caſu, vt cũ venit ſucceſsione febriũ, aut per cõmunitatem a ſtomacho, vel vermibus, vt communiter accidit pueris, vel aliunde, tunc ſeruentur canones tales. Primus eſt diuerſio. Secundus euacuatio. Tertius eſt excitatio. Quartus repercuſsio.

Primus completur cum ligationibus doloroſis, plicatione digitorum, frictionibus, ventoſis poſitis ſine ſcarificatione, collyrijs fortibus, &c. de quibus in de ſoda phlegmatica, &c.

Secundus perficitur cum euacuatione facta per ſternutatoria dicta allegato loco etiã cum clyſteribus non multum & multum acutis, vt ibidem.

Tertius cum clamoribus, poſitione eius in loco luminoſo, tractione pilorum barbæ, capitis, pectoris, & pollicis pedis. Et nouis ſiue verbis inducentibus triſtitiam, & maxime de futuro, nam triſtitia de præteritis ſomnũ cauſat, vt ſecunda primi, primo cap. omnia animæ accidentia, auricularum, &c. vt in fine capituli de lethargia cum ſuppoſitorio de ſal gemma debet in fine eius ligari filo duplicato longitudinis vnius expanſæ, & cum fuerit impoſitum, & ſteterit per duas, vel tres horas capto extrahatur, & poterit in die bis, vel ter renouari. Item odoret acetum continue, vel quaſi. Et oportet iſta remedia aſsiduare nec permittere quin ſemper moleſtetur æger ne cadat in apoplexiam.

Quartus fiat cum oleo roſ. & aceto multo cum petijs capiti, et ſpecialiter anteriori apponendo. Sed nota, quòd acetum debet eſſe minus in quãtitate oleo, ſed de eo multo plus poni debet, quàm in lethargia, vt verbi gratia, ponebatur quarta pars aceti nunc ponitur tertia pars aceti, & cauſa quia hic quæritur repercuſsio, & excitatio ſiue euigilatio, quæ perficitur per acetum primum ſui frigiditate, ſecundum ſui acuitate, etiam ſui ſiccitate contemperat humiditatẽ olei cuius eſt inducere ſomnum. Ex quibus colligitur, vel colligi poteſt contradictio inter Auicẽ. & Serap. Nam Serapio dixit oleum roſ. cum pauco aceti. Auicẽ. vero cum aceto plurimo. Locutus eſt Serapio in ſubeth non vero vbi non eſt tanta intentio ad excitationem quanta eſt in vero.

Auicen. ac Serap. diſſenſio.

Cvra in ſecundo caſu. Vt cum ſequitur bibitionem narcoticorum fiat cum theriaca, aut alio bezaar appropriato illi narcotico cum ſit venenum. Et tu recurre ad quartum Auicen. fen. 6.

Cvra in tertio caſu. canones duo ſeruentur. Primus exhibitio rerum calidarum per os ſi id fieri poteſt. Secundus applicatio ad extra rerum calidarum capitaliũ excitantium.

Primus completur cum exhibitione theriacæ, mitridati, diamuſci dulcis, & huiuſmodi de quibus ſupra de diminutione memoriæ.

Secundus cum embrochis, linimentis, vnctionibus calidis, de quibus in de dolore capitis ex materia phlegmatica, quę debent eſſe acuta. Verbi gratia, emplaſtrum ad hoc. Reci. ſquillę par. ij. caſtorei. par. 1. aut econtra cũ farina frumenti & modico aceti addito & modico muſci. Itẽ odoret muſcum frequenter: & tu ſemper canones de his poſitos ſupra menti habeas. Item odoret muſcũ, lignum aloes & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit in humiditate odoret caſtoreum, nucem muſcatam, & huiuſmodi.

Cvra ſi fuerit per eſſentiam a mala complexione cũ materia, vt exempli gratia, primo a ſanguine, duo ſeruentur canones. Primus eſt euacuatio. Secundus confortatio eſt capitis.

Auicen. ab alijs diſcrepat.

Primus cõpletur cum phlebotomia. Et licet Aui. dicat quòd incipiamus a cephalica, tamẽ inuenitur ab alijs eſſe ſcriptum ꝙ incipiať à nigra, deinde ventre ad cephalicã, ſed recurras ad dicta de phlebotomia ſupra de ſoda ſanguinea, & tu cònſiderabis.

Secundus perficitur cum his, quæ malã complexionẽ in membro derelictum remouent, de quibus ad plenum allegato loco.

A Cvra ſi a phlegmate accidit, canones hi ſeruentur. Ordinatio diętæ. Euacuatio feſtina. Digeſtio. Euacuatio, Diuerſio. Exercitatio. Capitis confortatio.

Diętæ ordinatio patet. vnde tamẽ in quantitate minuatur & fiat, vt in lethargia dictum eſt de aere, &c.

Euacuatio feſtina fiat cũ vomitu ſi poſsibile intromittendo pennam, vel digitum in ore eius, aut exhibendo ei vomitũ ex aqua tepida cũ aceto, vel ſyrupo acetoſo ſimplici, vel acetoſo compoſito. Vel detur decoctio raphani cum oxymelle ſimplici, vel vomitiuum infra de ſcotomia poſitum. Item fiant enemata in principio non multum fortia, deinde procedatur ad fortiora, vt ſupra de ſoda ex phlegmate.

Digeſtio fiat cum digerentibus phlegma in capite ſupra in quarto tract.

Euacuatio ſimiliter cum euacuãtibus materiam phlegmaticã a capite. Allegato loco, vt pilulę cochiæ & hmôi. Similiter cum ſternutatorijs, gargariſmatibus, &c.

B Gargariſma deponens phlegma a capite. Reci. bethonicæ, hyſſopi. ana. M. 1. liquiritiæ raſæ & mũdę, paſſularũ mundatarum ab arillis, ana. ℥. 1. pyrethri, radicum ireos recentium, ana. ʒ. i. ſ. ſeminis ſaxifragiæ, zinzibe. ana. ʒ. ſ. maſticis. ℥. i. mellis. ʒ. ij. fiat apozima vſque ad conſumptionem ſecundæ partis & fiat bis in die, mane ſcilicet & ſero, & teneat patiẽs diu in ore deinde eijciat. Alia habet conuenientia ſupra de ſoda ex materia phlegmatica. Addere autem ſalem in eis eſt optimum, vt inciter. Itẽ maſticare maſticem. Itẽ pyrethrum fractũ & in petiola poſitũ ne mordicet, fiãt ſternutatoria, caputpurgia, &c. ſupra de ſoda phlegmatica. Dicitur ꝙ ſi fricentur nares ex ſucco pimpinellę facit de naribus humiditatem fluere.

Diuerſio fiat, vt dictum eſt. Excitatio cõſimiliter, capitis confortatio, vt ſupra de ſoda phlegmatica. Itẽ fiant fomentationes in parte anteriori de rutha, euphorbio, caſtoreo, calamento & huiuſmodi. Embrocha capitis confortatiua vſualis. Reci. ſtœchados, ruthæ, origani, maiora **C** næ, foliorꝫ lauri, hyſſopi, calamenti, bulliant in aqua ſufficienter & ab alto ſuper caput, &c.

Cvra in facto propter nimiam reſolutionem ſpirituum eſt ſuccus gallinæ & vina aromatica & alia velociter nutrientia. Vltimo nota, ꝙ ex facientibus euigilare eſt abterſio faciei cum aceto.

Et in hac materia forte quæret aliquis an in ſubeth cõpetit applicatio ſartaginis ignitæ, vt in apoplexia cum ex eadem materia fieri videatur, & cum ſubeth ſit quaſi apoplexia diminuta.

Subeth apoplexia diminuta.

Credo dicendum, quòd non, quoniam ita fortia medicamina capiti applicari non debent cum caput ipſum vehemẽter lædant, niſi magna & extrema neceſsitate cogẽte. Nam ſemper a facilioribus inchoandum, & procedendum, & ſi conferunt, & ſi non ad fortiora tranſeundum. Cũ ergo in ſubeth non fortis ſit imo debilis oppilatio, & materia pauca, vt Auicẽ. & præcipue reſpectu oppilationis & materię apoplexię, neque ęgritudo ſit extrema, vt **D** apoplexia, & ita fortis cumꝗ facilioribus curare poſsimus, ad ita forte medicamen non eſt tranſeũdum, & hęc vt puto fuit cauſa propter quam auctores noſtri de ea in cura ſubeth non fecerunt mentionem. Dico tamen ex prima intentione ꝙ non noceret ad reſolutionem materię leuis atque facilis applicatio eius præcedente euacuatione ſufficienti, ſed de hoc etiam infra de apoplexia. Nam & Placentino placuit appoſitio cauteriorum magis in parte anteriori, ita quòd ex eius intentione videtur conferre ignis applicatio.

De vigilia ſuperflua. Rub. 9.

Post capitulum de ſubeth conſequens eſt, vt de vigilia agať ſupflua. Vigilia itaꝗ ſuperflua eſt vigilia, quæ fit egreſſus à re naturali in quãtitate, qualitate, & ordine, ita vt ſpiritus animalis ſenſu & motu ſuperflue vtatur.

Cavsa eius ſm plurimum eſt mala complexio calida et ſicca, ſed calida principalior, nam ſicut ſomni ſuperflui

fluí frigiditas & humi. eſt cauſa principalis, ita & vigiliæ calíditas & ſic.

E

In cvra canones præciſe teneantur qui poſiti ſunt de ſoda ca. cholerica cum emplaſtris, & embrochis.

Sed, vt promiſſum eſt in pricipio tractatus addã quaſdam receptas in hoc caſu efficaces, & antequam ipſas ponã admoneo lectores, & operatores, vt deum ſemper ante oculos habeant, & plus animam ſuam diligant, quàm pecunias, cupiditates inhoneſtas, ac malos amicos. multi enim ſunt qui has receptas in ſalutem corporum poſitas in malam partem confabricant.

Cavsæ huius paſsionis ſunt. xiij. quas volo aperire anteq̃ pdictas receptas inſcribã cũ ſit de rebus nimiũ debilitãtibus, & cuius remotio nimiũ auide expectet. Prima eſt animę accidẽtia vehemẽtia, vt ira, triſtitia de futuro, vt ſupra. Secũda eſt fluxus vẽtris. Tertia eſt febris. Quarta dolor. Quinta loci nimia caliditas. Sexta nimia inanitio & fames. Septima nimia crapula et indigeſtio pp aſcẽſionẽ vapoꝝ & fumoſitatũ caput pungentiũ, & mordicantiũ. Octaua nimia ſiccitas in parte anteriori cerebri. Nona nimia caliditas. Decima nimia caliditas & ſiccitas ſimul. Vndecima abũdãtia choleræ rubeæ in pte anteriori cerebri. Duodecima humor melãcholicus in eodẽ loco abũdãs. Decimatertia eſt humor ſalſus, vel nitroſus, vt in ſenibus. Et ſi q̃ ſint aliæ ad has reduci hñt.

F

Et ſumẽdo cauſas aliter dr̃ q̃ cã primitiua eſt aer calid⁹ & ſiccus. Luminoſitas magna ſaltẽ in pparatis ad eã. Cibus calidus & ſiccus mordicatiuus, vt acrumina, faba, et vniuerſaliter omne quod inflat, piperata & huiuſmodi. Fames ſuperflua pp quod contingit multos ieiunãtes nõ poſſe dormire. Vinũ potens. Repletio nimia. Indigeſtiones. Exercitium calefactiuũ & exiccatiuũ, vt ars fabrilis & hmõi. balneum ſulphureum ſalſum multum. Item & cibi inducẽtes ſomnia mala, vt caules, lentes & hmõi. Inanitio. Coitus ſuperfluus. Accidẽtia animi ſuperflua, vt cogitationes ſuperflue & dolor animi & huiuſmodi.

G

Antecedẽs vero ẽ caſitas & ſiccitas & maxĩe caliditas igniens ſpũs & ipſos mobiles reddẽs faciẽs eos currere de centro ad circũferẽtiã. Itẽ & dolor in parte cerebri, vel alibi. Itẽ in febribus vapor mordicatiuus virtutẽ ſtimulans eleuatus ad caput, cõſimiliter & ſalſus nitroſus in ſenib⁹.

Coniuncta eſt ipſa mala cõplexio calida & ſicca & ſubtilitas & multitudo ſpirituum.

Signa ex parte cauſaꝝ primitiuaꝝ manifeſta ſunt. Signa, q̃ ex mala ſit cõplexione ſicca tm̃ ſine materia eſt leuitas capitis & ſenſuũ. Siccitas oculoꝝ, linguę, & nariũ. Et neq̃ in capite ſentiẽ caliditas neq̃ frigus. Item patiens eſt fixus ſuper vnam rẽ ſemper de illa cogitans.

Signa caſitatis tm̃ multa mobilitas mẽtis corpis & ſermonũ diſtĩcta terminatio qm̃ multa ẽt diuerſa loquũtur.

Signa q̃ ſit ex caliditate & ſiccitate ſimul ſunt ex hiſcõpoſita, vt ſiccitas cũ inflãmatione aduſtione, & aduſtione ſpecialiter in origine oculorum et quandoq̃ eſt cũ ſiti.

H

Signa eius, quę eſt ex nitroſitate, humiditas narium, lippitudo oculorum, ſenſibilitas grauitatis paruę, velocitas excitatio apud ſomnũ cum ſaltu. Quòd ſi fuerit cum vitio humoris cognoſcitur ex regimine pręterito, ex ętate, complexione, & ex colore. Vt ex cholera citrinus. Ex melancholia liuidus. Ex ſanguine rubeus. Ex phlegmate ſubalbidus, vel albus. Item ſi ex phlegmate propter grauitatem eius iacent, vt dormientes, licet non dormiant.

Prognostica. Ille in quo fit fortis vigilia deinde accidit tuſsis moritur. Auicen. Vigiliæ in ſenibus bono modo non ſunt remediabiles. Omnes vigiliæ ſuperfluæ inaniunt corpus, & debilitant, & indigeſtionem, & humorum corruptionem inducunt. nam ſomnum naturalem bona ſequitur digeſtio. Ad hanc autem remouendam eſto feſtinus, quia ex ſuperflua vigilia multa ſequuntur nocumenta, membra deſiccat, digeſtionem corrumpit ex deperditiõe ſpirituum, et caloris naturalis; nam ex indigeſtione mali generantur humores ex quorum multiplicatione fit corporis tumor, coloris malitia, & varij inde morbi procreantur, vt phreneſis & huiuſmodi. Item inducitur cito ſenectus, ex conſumptione humidi radicalis. Et breuiter ſic tam morbi de repletione, quàm de inanitione ex ea fiunt.

Cvra Et quod dictum eſt in canonibus maxime intelligitur quando vigilia fit ex ſeptima, octaua, nona. x. xi. & xiij. cauſa. Nam ſi fiat ex alijs curetur per ſua cõtraria, vt in locis ſuis habitum eſt & habebitur Deo annuẽte. Tu itaq̃ ad hos canones prius recurres antequã ad aplicationem particularium te ponas. Et ſemper menti habeatur q̃ a facilioribus eſt inchoandum, & gradatim ad fortiora procedendum.

Applicamus itaq̃ inducentia ſomnum liniendo naribus. Aut capiti embrochando, inungendo, emplaſtrãdo, epithemando tempora, frontem, &c. Aut extrema cum ſomniferis balneando. Aut exhibendo per os electaria, pilulas & huiuſmodi. Aut per interius imponendo ſuppoſitoria, aut clyſteria. Vnde humectãtia ex cibis & potibus & embrochæ, balnea, ordinationes, humidæ diſtillationes in aures ſunt in hoc caſu maxime cõuenientes. Canõ dictus & dicturus. Securius eſt multo opiata per exteri⁹ quàm per interius approximare.

Opiata exterius, quã interius ſecurius approximantur.

Valentia in hoc caſu ſunt narcotica, & dolorem mitigãtia frigida de quibus ſupra in tracta. iiij. & vi. cap. Præter tamen hæc ſunt lac mulieris, acetum, requies rubea, trociſcata, diapapauer, &c. Sonitus aquarum & curſus earũ. Vnde quidam curioſi medici faciunt aquam poſitam in vaſe ab alto diſtillari per paruum foramen, apponitur palea in foramine, & protenſa, per quã fluit gutta aquæ minus impetuoſe & cadit in bacili, ita vt ſonum faciat, & ſuauem. Conuenit frictio leuis pedum, & manuum, fortiter nanque excitat, vt ſupra. Debetq̃ camera eſſe obſcura, & in loco a ſtrepitu remota. Vnde Ouidius. Somne quies rerum placidiſsime ſomne deorum. Quidam præcipiunt candelas magnas teneri ante infirmũ factis prius ligaturis extremorum. deinde ipſas ſubito diſſolui, & cãdelas accenſas extingui. ſunt facilia dicta, & curioſa. Communiter inungitur frons, tempora, & nares ex vnguento populeon, & in ſorbitionibus ponitur papauer album. Item ex ſucco ſolatri, aut lactucæ, aut violarũ aqua roſa. albumine oui, aceto modico conquaſſatis, & cum petijs fronti appoſitis, & quandoque additur papauer. Expertum Auicen. Reci. caſsiæ ligneæ, opij, croci, ana, diſſoluantur in oleo roſ. & liniantur nares & tempora. Item ſi ex iſtis fiant pilulæ et vna ex eis accipiatur, facit enim dormire ſomnum temperatum. Aliud & eſt Dioſcoridis, & domeſticum. Reci. ſemen papaueris albi & corticũ eius, ana drach. i. fundatur ſuper ipſa aqua fontis lib. ſ. deinde poſt horas ſex, aut octo mulgantur ex eis aqua & cũ zuccharo propinetur infirmo. Et colligitur quando ſemina & cortices triti ponuntur in ſorbitionibus conferunt, vt dictum eſt. Aliud facile. Reci. ſemen iuſquiami, lactucæ, papaueris, fac trochiſcos cum ſucco lactucæ da. ʒ. i. vel. ij. cum aqua frigida. Aliud. Reci. foliorum nenupharis, capitum papaueris, & foliorum apij, & menthæ, ſemen lactucæ, iuſquiami. ana partes æquales. fiat decoctio eorum in aqua vſque ad conſumptionem tertiæ partis, & ſi fiat embrochatio, & ſi fiat ex eis emplaſtrum confert mirabiliter. Aliud & eſt Meſ. Reci. ſucci lactucæ, portulacæ, ſemperuiuę, herbę iuſquiami, ſolatri, ana par. ij. farinæ fabarum & hordei, ana pars. ſ. opij circiter ſextam partem, olei roſa. mandragorati, ana partes. ij. mucillaginis pſyllij, par. iii. coquantur ſimul vſquequo fiat pulmẽtum. dimittatur infrigidari. deinde capiti applicetur, & præcipue verſus anterius. quia poſterius non tolerat, vt ſupra. plura a Meſue hoc capitulo habentur, vnde plura cupiens eum legat. Habeo in hoc caſu aquam expertiſsimam quam alias docui & operatus eſt ille in malum. vnde ego peccati fui particeps, de quo dico meam culpã, & ſic eã faciliter manifeſtare fortaſſe eſſet cauſa multorũ malorum.

malorum, nam ex ea quiſque faciliter decipitur, & ideo non niſi diſcretos & conſcientia graues docere diſpoſui. quare, &c. Suppoſitoria fiant ex opio cum melle. Nota tamen quod ita debent ligari, vt poſsint extrahi cum homo voluerit. Item ex herbis dictis cum oleo viol. aut roſato poteſt fieri clyſtere. Item requies detur cuius doſis communis eſt drach. i. Dicitur ſutile expertum ꝙ ſi agrimonia capiti ſupponitur neſcienti continue dormire facit, nec excitatur niſi remoueatur. Vltimo notandum quòd in iſto caſu embrochæ, & alia capiti ſic applicata debent frequentari, nec debent alia applicari niſi prius caput fuerit factum mundum a priori. Et hæc de vigilia dicta ſufficiant.

De apoplexia. Rub. 10.

Apoplexia eſt ocioſitas membrorũ a ſenſu & motu. cuius cauſa eſt oppilatio in ventriculis tribus cerebri contingens, vel in meatibus ſiue curſibus ſpiritus ſenſibilis & motiui. eius oppilationis cauſa eſt ſecundum plurimum materia phlegmatica. Dicitur ſecundum plurimũ, quia etiam a ſanguine poteſt contingere, ſed rarius valde, quàm a phlegmate, aut melancholia rariſsime. a cholera vero magis raro. Item etiam a mala complexione frigida ſine materia cauſari poteſt, quæ poterit & vias conſtringere, & ſpiritus immobiles reddere, ꝙ omnes tres ventriculi oppilentur. Viaticus de apoplexia & Haly. 9. therapeu. 6. capitulo.

Ex quibus patet ꝙ apoplexia fit duobus modis, aut ꝗa eius cauſa eſt in vẽtriculis, aut quia eſt in meatibus, et ſic concludunt aliqui etiam ex intentione Auic. duas ſpecies apoplexiæ, quę diuerſitas ſumitur ex parte loci materiæ, ſiue cauſæ. & Gal. ij. aph. ſumpſit, &c. ex parte debilis & fortis duas, &c. Item ex diffinitione poteſt diuidi in materialem & non materialem, & ſic diuidunt medici ſecundum generalem diuiſionem.

Sed venio ad ſpecialia ſequens Auicẽ. Triplex enim ab eo colligitur. Prima eſt quando anhelitus non eſt facilis, ſed eſt cum viciſsitudine ſicut ſtrangulati, & eſt illic ſpuma. Secunda eſt cum non apparet ſpuma, neque vox ſtrangulati, neque manifeſtus anhelitus, ſtans ſicut mortuus, & eſt prauior, & ſi quid in ore mittitur non deſcendit. Tertia eſt cum in anhelitu eſt nocumentum, ſed nõ magnum, imo cum aliquid in os mittitur deglutit & non exit per nares, & eſt illa in qua ſpes habeſ, licet ſit timor ne in fortem tranſeat.

Cavsae. Ex cauſis primitiuis ſunt caſus, percuſsio, & huiuſmodi. pluuiæ multę, tempus frigidum, & hyemale. Repentina frigiditas capiti occurrẽs, vt ex niue, & ſimilibus. Item, vt accidit his qui in æſtate ſteterunt cũ capite ad ſolem, deinde ingrediuntur loca frigida, vt templa marmorea. Item regimẽ phlegmatis multiplicatiuũ, vt crapulæ, ebrietates, & huiuſmodi per viã indigeſtionis. Somnus prolixus meridianus pręcipue, &c. Dimiſsio phlebotomiæ ſolitę & nimius vſus eius in iuuentute. Retentio ſuperfluitatum præter ſolitum. Dimiſsio exercitij ſoliti. & adiuuat ad hoc ætas, quia ſenectus.

Antecedẽs complexionalis mala complexio in capite frigida, vel in toto frigida, vel humida. Compoſitionalis, vt oppilatio ſiue cõſtrictio meatuum, vel apoſtema comprimens. Humoralis eſt humor phlegmaticus.

Coniuncta materia ipſa oppilans, & vt plurimum talis oppilatio fit in ambobus ventriculis poſterioribus. Aui. Et ſcitur ꝙ humor faciẽs talem oppilationem coarctatur in ventriculis cerebri principalibus ſicut in epilepſia natura mundificat velociter.

Apoplexia ab epilepſia i quo differt.

Vnde ab epilepſia differt, quia apoplexia fit ab integra oppilatiõe facta in ventriculis, & vaſis quare accidit priuatio motus. Epilepſia autẽ fit ab oppilatione non integra, & ideo in ea accidit corruptio motus, & non ablatio. Et terminaſ apoplexia fortis ad mortẽ, iuxta illud Senis. xlij. aph. ij. ſectionis, Soluere morbũ, quẽ apoplexiam vocant fortem impoſsibile. Et debilis terminatur in paraly-[A] ſim. Vnde Almanſor. nã hæc paſsio, aut cito interficit, aut in paralyſim tranſit. Et Aui. Secundũ plurimum ad paralyſim terminatur, & quandoq; ad apoſtema, vt in Antonio oncrario, Et accidit habentibus ætates, & corpora & regimina humida, & proprie cum eſt frigus cũ humiditate, & præcipue ſi habitant loca humida terrea, & frequenter lauant caput & ipſum frequenter ſudant.

Signa demonſtratiua quia præceſsit ſecundum plurimũ ſoda, inflatio quędam, vertigo, ſcotomia, quæ ſi frequentatur in ſenibus annuntiãt apoplexiam, debilitas viſus, ſtridor dẽtiũ in ſomno grauitas & pigritia, tremor in toto corpore. Et multoties apparet vrina vaporoſa nigra intus, quæ eſt ſedimen ſerinum ſurfureum. Item apopleticus cito cadit in ſomnum grauem & in ablationem motus, & in hoc differt a ſubeth, quia ſubethicus de facili ad grauem procedit, & non ſubito. Et in ſumma apopleticus iacet, vt dormiẽs, & ſtertit ſine ſomno, & cum pungitur non ſentit, & illa eſt fortior in qua ſtertor eſt maior. [B] vnde in debili non eſt ſtrepitus magnus, & eſt anhelitus facilis, & ſi in eius ore quid mittitur humidum tranſglutit, quòd ſi fuerit fortis non tranſglutit, ſed in naribus immittit.

Signa, quæ eſt a caſu, & a percuſsione compaſsione alterius membri. Nõ ſunt ſigna ꝙ eſt ex apoſtemate, quæ omnino eſt abſque febre.

Signa eius vero, quæ eſt a ſanguine, ꝗa facies, oculi rubei ſunt, venę quidem et ceruicis extenſæ, et plenæ, etiam quia multo tempore nõ fuit phlebotomatus, regimẽ fuit ſanguinis multiplicatiuum, et ita de alijs ſignis ſanguinis de quibus in principio operis, & tu ibi.

Signa eius, quæ a phlegmate ſunt phlegmatis ex parte faciei oculorum, & aliorum ſuper phlegma ſignificantiũ de quibus in principio operis. & tu ibi.

Proonostica. Vertigo rei facta in ſene annuntiat apoplexiam ſupra. Apoplexia debilis ſecundum plurimum terminatur ad paralyſim, & ideo cum non vides [C] eam in paralyſim terminari ſemper deſperes de ſalute infirmi. Cum alicui accidit repente dolor capitis, deinde incurrit apoplexiam tunc moritur ante ſeptimum niſi accidat ei feb. Cum habenti complexionem calidam & ſiccam apoplexia praua eſt. ægritudo enim contraria complexioni non accidit niſi propter magnificentiam materiei. cum apoplexia fuerit febris, tunc illic erit apoplexia ſecundum plurimum. Si ſpiritus exit ab ore non eſt medicamen Raſis. Poſtremo nota ꝙ vt credo multi apopletici ſepulti ſunt viui propter negligentiam medicorum, & amicorum, & ideo attentus, vt ſupra, ſis, niſi ſigna videris efficacia mortis de quibus in fine nõ permittas apopleticum ſepeliri ante. lxxij. horas in quo tempore pertrãſiuit omnis motus humorum.

Apopletici qn ſepeliendi.

Cvra eſt ordinatio diætæ, quæ ordinetur iuxta humorem peccantem, &c. ſi patiens ſumere poteſt, & de aere et cæteris nõ naturalibus. Nam diæta debet eſſe ſubtilior, ꝙ̃ in habentibus epilepſiam, cum tamen Medicus [D] apopletico occurret ſecundum hos ſequentes canones ſic ſucceſsiue ordinatos, non oportet, vt moretur, nam dilatio ducit ad mortem feſtinam cum ipſe ſit morbus per ſe parum recipiens curam, Meſue. & de hoc in dubijs. Secundus euacuatio materiæ. Tertius diuerſio, qui duo canones ſimul quaſi incedere debent. Quartus eſt materiæ derelictæ poſt euacuationem reſolutio. Quintus eſt cerebri confortatio.

Secvndvs perficitur materia exiſtente ſanguinea cum phlebotomia ex duabus cephalicis, aut ex manib9, aut in curuatura & multa ſi res patitur. fiatque crurium ſequens ventoſatio, et cum ſacrificatione ſi res tolerat. Nota tamen, vt dicit Viaticus, & exponitur quod dictũ eſt ſi res patitur ꝙ ætas, et virtus conſentient phlebotomiæ. Quidam phlebotomant ſaphenas primo. deinde venam, quæ eſt in naſi extremitate. feci etenim phlebotomari virum apopleticum. lxiiij. annorum, vel circa & euaſit a paroxyſmo,

a paroxyſmo, et ſuperuixit. xv. diebus, &c. Feci phlebotomiam ex ſaphenis, & dum exibat ſanguis loquebatur, & aſtantibus viſum eſt, miraculum. Deinde fiat euacuatio per clyſtere. Reci. ſtœchados, meliloti, blitis, centaureæ, ana. M. i. collognthidę, agarici, ana. ʒ. i. ſ. bulliāt in aqua. deinde addantur olei cōmunis. ℥. iij. ſalis. ʒ. ij. & imponatur. reiterenturq; clyſtere toties, quod patiens moueatur, & ſentiat. fiantq; poſt diuerſiones, vt ſupra de ſubeth, lethargia. q ſi patiens redierit ad diſpoſitionem quaſi medicinis obediens, tunc curetur, & dietetur, vt cauſæ ſuæ proportionali conuenit, vt infra de phlegmatica, & in capitulo de epilepſia dicetur.

Si vero a materia phlegmatica fuerit, & phlegma ſanguini admixtum comprehendatur, fiat phlebotomia, vt ſupra, deinde imponantur clyſteria, vt hic ſtatim. ſi vero nondum patiens eſt obediens aſſumptioni medicinarum fiat clyſtere quale dictum eſt hic ante addendo elleborū album & modicum mellis. Aliud. Reci. abrotani, ſaluiæ, calamenti, origani, cētaureę minoris, ſtœchados, ana M. ſ. coloquinthidæ interioris, agarici, & ſi cupis fortius ellebori, ana. ʒ. i. ſ. olei ruthacei. ℥. iij. ſal gēmæ. ʒ. ij. & eſt forte, et ſic mediocriter tepidum imponatur & reiteretur toties, vt dictum eſt.

Tertio diuerſiones facito, vt ſupra de ſoda pluries, nec ab eis reſiſtas donec redeat. nihil enim eſt virtutē ſuſcitans, vt ipſę diuerſiones. Quòd ſi leniora clyſteria cupis require in de epilepſia infra, & de paralyſi vbi ponentur debilia, fortia, & mediocria. Vtrum inde a fortioribus ſit inchoandum dicetur infra in dubijs, in fine capituli. Fiunt etiam ſuppoſitoria fortia cum euphorbio, oppopanaco, & fellibus cum melle, & ſal gemma, & in ipſa reſcribe & fortia, & minus fortia, cum his, quæ enemata ingrediuntur.

Poſt autē has ſic cōes euacuationes fiant particulares vt cū ſternutatorijs, caputpurgijs, & nō ante. Vnde Aui. & non eſt malum poſt euacuationem ipſius cum clyſteribus & ſimilibus, vt naribus ipſis aliquid approximetur, & proprie condiſi & caputpurgia fortia. Et conſimiliter conuenit immiſsio pennæ in os eius, vt euomat cū exiſtimat q in ſtomacho, aut i ore eius ſit repletio, quod comprehenditur ex regimine eius anterius facto.

Et quia aliquādo apoplexia incipit a ſpaſmo, aut ei cōiungitur ſpaſmus mandibularum, bonum eſt, vt ponatur baculus in eius ore, aut pila.

Quartus completur cum oleis ſiue vnguētis calidis reſoluentibus, capitalibus emplaſtris, &c. vt in de lethargia, & in de diminutione memoriæ dictum eſt.

Emplaſtrū Raſis & eſt vtile. Rec. ſinapis. ℥. v. caſtorei. ℥. ij. acori. ℥. i. & cum cera & oleo de coſto, vel de euphorbio fiat vnguentum & capiti applicet. Aliud & fortius. Reci. galbani, ſinapis, oppopanaci, ana. ℥. ij. euphorbij, ſe. ſinapis, caſtorei, triū generū pipis, aā. ʒ. ij. ſulphuris. ʒ. i. ʒ. terbenthinę. ʒ. ij. fiat cerotum, & extendatur ſuper corio, & eſt valde exiccatiuū. Aliud & eſt leuius. Reci. euphorbij, piperis, hyſſopi humidę, armoniaci, coſti, caſtorei, terbenthinę, oppopanaci, ana. ʒ. iij. ſtoracis. ʒ. i. ſ. ceræ, quod ſufficit & cum oleo de coſto, vel antiquo quantum ſufficit, fiat vnguentum & eſt efficax. Laudatur in hoc caſu a Raſi. Auic. idem videtur aſſerere, appoſitio ſartaginis ignitæ ad capillorum vſtionem, quod etiam debet intelligi factis euacuationibus, vt prius. vnde in textu allegato & poſito poſt caputpurgia fortia ſequitur, & olea confortatiua, & ignitum ferrum. nam ſi in principio ponerentur talia calida materia exiſtente in fluxu fieret additio. Item ponatur in ore infirmi mel anacardinum, aut theriaca, vel mitridatum. Placentino magis placuit appoſitio cauterij in parte poſteriori in duobus locis, & in priori in vno loco. In ſubeth vero etiam laudauit multum calida ſed in parte anteriori magis.

Quintus perficitur cum odoramentis proportionalibus & alijs dictis ſupra de ſoda phlegmatica, & ſan-

E guinea ſecundum cauſæ indigentiam.

Quòd ſi apoplexia fuerit per cōmunitatē regatur mēbrum mandans & erit optimum, vt de apoplexia dictū.

Cum itaq; patiens venerit his auxilijs ad aptitudinem aſſumptionis medicinarum ſtude in euacuando materiā & in digerendo eam in faciendo gargariſmata maſticationes & alia phlegma a capite deponentia, vt ſupra de ſoda phlegmatica.

Et qa apoplexia in paralyſim terminari cōſueuit, hinc regimen apopletici qui aptus eſt medicaminibus ibi habebitur, & inſcribetur, quia regimen eſt vnum.

Vltimo notandum, q ad cognoſcendum differentiam inter ipſum apopleticum, & mortuum debemus carminare ſimiliter beue bombacē & apponere naribus. ſi mouebitur viuus erit, & ſit locus in quo non fiat ventus, aut q aſtantes ſint propinqui, vt ex flatu eorum, &c. Item conſimiliter ponatur cyatus aquæ ſuper locum cordis ſi aqua mouebitur viuet, ſi non, non. Itē in apoplexia pul-
F ſus non integre cadit, & ipſum bene conſidera, quod additum eſt quia percipitur ne ante. lxxij. horas ſepeliatur, vt ita in dubijs infra.

Sed poſtremo manda menti, q nihil efficacius eſt in excitando virtutem in hoc caſu, quàm fortes frictiones, & continuatę, & frequentatę ligationes factæ in extremitatibus muſculorum brachiorum & applicationes ventoſarum ignitarum ſuper humeros, & reliqua diuertentia, & excitantia, vt de ſubeth.

De melancholia. Rub. ii.

Melancholia communiter accepta ſe extendit ad omnes ſuas ſpecies, & licet ſint infinitæ, & ſecundum aliam literā Auic. indefinitæ, tamen loquendo de his, quę ab auctoribus notatæ ſunt de melancholia ſtricte accepta ponitur ſpecies melancholiæ communiter deſcriptæ. vnde communiter accepta ſic deſcribitur. Melācholia eſt mutatio æſtimationum, & cogitationum a curſu ſuo naturali propter complexionem melancholicam ſub muta-
G tione æſtimationum, comprehendendo mutationē imaginatiuæ. Notandum tamen, quod etiam ſic lædi poteſt imaginatiua, vt ſupra de diminutione memoriæ. Vt vero diſtinguitur contra maniam et ſtricte accipitur ſic ab Auicē. deſcribitur, prima tertij, proprio capitulo. Melancholia eſt mutatio extimationum, & cogitationum a curſu naturali ad corruptionem, et timorem, et malitiam propter complexionem melancholicam facientem ſpiritum ſylueſtrem, & timidum ad extra non expandibilem, quæ complexio melancholica eſt a mala materia melancholica non aduſta ſecundum plurimum. Et dicitur ſecūdum plurimum, quia conuenit cauſari a qualitate melancholica ſimplici, ſed hoc eſt rariſsimum. Item quandoq; ab aduſta remiſſa aduſtione, & hoc raro. Ex quo apparet, q in hac deſcriptione eſt plurimum virtutum læſio, propter quod differt a permixtione ſenſus, & ab amētia, & ſtoliditate, quę ſunt nocumēta ſeorſum & determinatarū virtutū, vt infra. Differt etiam a mania, quia talis eſt
H cum ſaltu, & rixa, & non cum timore. Vnde Aui. allegato loco. Cūq; melancholia cōponitur cū rixa & ſaltu & ſimul permutatur nominatur mania, & neq; dicitur melācholia niſi cuius euētus eſt a cholera nigra nō aduſta, ſed de hoc infra in dubijs.

Cavsae & ex cauſis quædam ſunt primitiuæ, vt aer calidus & ſiccus ſanguinem adurens, & ad melancholiā conuertens, aut frigidus ſiccus, autumnalis, inæqualis. Item exercitium forte calefaciens & exiccans, propter quod portatores multum ſanguinem melancholicū multiplicant, & ideo in eis varices fiunt. Idem balneum exiccans. Cibi melancholici, vt lentes, caules, caro ſalita, leporina, acetoſa, ſalſa, acuta groſſa. Vinum nigrum, groſſum, turbidum, de quibus cibis ſupra. iij. tracta. Corrupta digeſtio. Superflua vigilia, nimia ſollicitudo, triſtitia, puſillanimitas, quæ ſi multo tempore durauerit melancholicū perficit, & ideo Hippoc. infra in apho. Et ſcias, q

ſuperfluitas

ſuperfluitas timoris & triſtitię eſt ex cauſis fortibus in generatione melancholiæ.

Antecedens vero eſt humor melancholicus naturalis aut innaturalis factꝰ talis ex aduſtiõe ſanguinis, aut phlegmatis, aut choleræ, aut ipſius melancholiæ naturalis aſcẽdentis ad cerebrũ. Et ſi fuerit talis propter cõmunitatẽ, vt verbi gratia, quia à toto, tunc mala complexio frigida & ſicca totius, quæ eſt cauſa eleuationis mali vaporis erit cauſa antecedens. Similiter ſi a ſplene debilitas virtutis, aut eius impotentia in mundificando hepar ab humore melancholico, aut apoſtema ſplenis, aut aliud tale nocumentum erit cauſa antecedens. Idem dic ſi fuerit ab hepate, quia caliditas eius adurens ſanguinem, aut debilitas expulſiuæ eius quare remanet melancholia in hepate, & in melancholia myrachia, apoſtema forte hepatis, aut vehemẽs caliditas hepatis, & inteſtinorũ, aut aduſtio humorum in myrach, aut oppilatio in meſeraicis, vnde cibi nõ penetrant ad venas, ſed corrumpuntur.

Conſimiliter dic ſi fuerit à ſtomacho, vel matrice. humores enim melancholici in his exiſtentes à quibus eleuãtur vapores, ſunt, vt cõtingit, ex retentione ſanguinis hæmorrhoidalis. Item & quandoq; mala complexio cordis melancholica cum materia, vel ſine corrumpẽs complexionem cerebri, et ſpiritus. Et adiuuant ad cauſam antecedentẽ diſpoſitiones naturales, & aptitudines cadẽdi, vt ſunt diſpoſitiones eoꝝ, qui ſunt bruni, piloſi, extenuati, habentes cor calidum, & cerebrum humidum. Item et trauli, & habentes oculos mobiles, & habẽtes pilos groſſos, & nigros ſecundum pectora, & venas habentes latas, & labia groſſa. Item calidi & ſicci multũ in iuuentute, nã tempore paraugmaſticæ ætatis in frigidam & ſiccam decidunt complexionem, ſecundo techni, & magis parati ſunt maſculi. Et ex parte temporis ver, æſtas, & autumnus, & in apho. infra.

Coniuncta eſt mala complexio cerebri frigida & ſicca immaterialis, vel materialis, inuitans complexionem cerebri, & ſpiritus luminoſos ad tenebras, & eius, quæ per communitatem fumus, vel vapor tenebroſus melancholicus aſcẽdẽs ſimiliter cerebrũ & ſpiritus immutãs. Vnde ſicut quãdo ſpiritus ſunt clari, luminoſi accidit bona imaginatio, cogitatio, et memoria, ita quando ſunt turbidi, et ſylueſtres facti, accidit mala imaginatio, &c. Spiritus enĩ eſt de natura lucis, & ideo cum tenebratur ex melancholia aliter iudicat, ꝙ ſecundum eius naturam deberet, ſicut febricitans iudicat dulce eſſe amarum cum linguã ex vapore cholerico infectam habeat.

Etiam capit melãcholia varietatem plurimam, primo ex parte eius, quæ eſt talis per eſſentiam, & talis per communitatem. Et per communitatem quædam a ſtomacho dicta ſtomachalis, quædam a myrach dicta myrachia. quędam ab hepate, quędam a matrice, quædam a corde, quædam ab hæmorrhoidibus, & huiuſmodi ſuo nomine nominanda. Item quædam incipiens, quædam confirmata. Item & ex parte accidentium, vt quidam dicant ſe eſſe reges. quidam ſe eſſe gallos & canunt. quidam timẽt ne lupus eos comedat. quidam ne cadat domus, & ita de multis aliĳs infinitis ſpeciebus, vt dictum eſt.

SIGNA demõſtratiua ſunt & maxime incipientis, exiſtimatio mala, quia exiſtimat aliquid eſſe quod non eſt, et ſe videre quod non videt, ſe audire quod non audit et huiuſmodi. timor ſine cauſa, velocitas iræ, ſolitudinis dilectio, timor, vertigo. Sonitus & tinnitus in myrach. Somnia terribilia, vt eſt viſio dæmonum, monachorum nigrorum, & aliorum huiuſmodi, vt quia in ſomnis ipſis videt mortuos ſuſpenſos. Item flet quandoq;, & quãdoque ridet, & de non flendo flet, & de non ridendo ridet, &c. Cumque ad te quis venit cum his accidentibus ſcias quòd eſt in principio melancholiæ. Cumque incipit ore proferre quod in corde concipit, & quòd ſolus loquitur, & quòd verba fatua loquutur, & non habentia caput neque finem, ſed ſubito de vno in aliud tranſit, neque ra-

A tionem de aliquo reddit tunc eſt in medio melancholiæ. Verum cum incipit operari quod concepit, & loquit̃, & proſequitur in his, eſt in fine eius hoc eſt ĩ tertio gradu, eã ſic ꝑ gradus tres diſtinguẽdo. Vnde tales inordinate mouẽt oculos, manusq; ſimiliter erratice mouẽt, nec in vno loco quieſcere poſſunt.

Signa ex quo humore. Quia ſi eſt a ſanguine fit cum riſu, & gaudio neque eſt cum triſtitia magna. venæ oculorum ſunt rubeæ, & ita de aliĳs ſignis ſanguinis, vt ſupra in principio operis. Phlegma vero cum pigritia, & quiete, & pauca caliditate, fit ſomnieras. Cholera cum rixa, ſaltu, agitatione, lęſione, dæmonio, furore, & aſpectu terribili. Et melancholia cum triſtitia, magna ſollicitudine, vigilia, timore, malis cogitationibus, cum ploratu maxime quando eſt ex melancholia naturali, neque niſi rixetur mouetur.

Signa in ea, quę eſt per communitatem habentur, vt ſi fuerit a cerebro ipſo & fuerit ex ſiccitate tunc erit capitis B leuitas, ſitis, vigilia, paucitas ſuperfluitatum in oculis, & naribus. Si ex humiditate, grauitas, ſomnolentia, multitudo ſuperfluitatum in oculis & naribus, paucitas ſitis & huiuſmodi. etiam cum his omnibus quandoque aderit dolor capitis cõtinuus, aſsidua cogitatio, aſsiduus aſpectꝰ ad rem vnam, & ad terrã. Amor ſolitudinis, nigredo oculorum. Et quandoq; ægritudines præcedentes te faciunt hoc diſcernere, de quibus interroges aſtantes. Quòd ſi à membris inferioribus tunc aderit illi membro grauedo, pondus, dolor aliquis, & huiuſmodi talia, quæ præceſſerunt de ꝗbus te informes. vnde ſi fuerit a corde tremor, cardiaca paſsio, & huiuſmodi præceſsit.

Signa ſi a ſtomacho dolor in eo, nauſea, vẽtoſitas multa percepta in eo, & quòd pręceſsit nauſeatiua ſatietas & huiuſmodi.

Si ex myrach grauitas in eo, attractio ſurſum, nauſea continua, dolor, aut inflatio in hypochõdriĳs, malitia animæ, corruptio digeſtionis, eructuatio acetoſa, ſputum hu C midum, rugitus, exitus ventoſitatis, inflatio, & dolor in ſtomacho, & inter ſpatulas, donec digeſtio compleat̃. vomitus cholericus, & phlegmaticus & acetoſus congelans dentes. egeſtio cholerica & phlegmatica. alleuiatur poſt digeſtionem & quandoq; eſt apoſtema in myrach hoc ſignans. Item & tremor & huiuſmodi.

Si ab hepate dolor in hypochondrio dextro & hoc ibi ſentit nocumentum notabile.

SI EX ſplene, durities, dolor, grauedo in eo, multitudo appetitus, parua digeſtio, rugitus circa hypochondrium ſiniſtrum, inflatio ſplenis, repletio magna quæ non ſeparatur, & vt plurimum melancholicus eſt ſpleneticus.

Si fuerit a toto tunc erit nigredo faciei, macies, multitudo pilorum, retentio menſtruorum, ſanguinis hæmorrhoidalis conſueti euacuari, aut aliarum ſuperfluitatũ ſtomachi, & ſplenis, nariũ & huiuſmodi anteceſsio febrium quibus melancholia ſuccedit, & ita de aliĳs.

D PROGNOSTICA. Incipiens facilis curæ, confirmata vero prauæ, & difficilis, & eius confirmationem cognoſces ex ſignis ſecundi & tertĳ gradus. Et quando eis accidit caſus appetitus, tunc ęgritudo eſt mala. Auicen.

Et cum accidunt in corporibus eorum vlcera ſignant quòd mors eſt propinqua. Et in cuiuſcunque corpore ipſorum fuerit cholera nigra mobilis erit magis ſuſceptibilis curæ, ꝙ illud cuius cholera nigra non erit mobilis. Illa vero, quę eſt magis incolumis fit ex fęce ſanguinis cũ qua eſt gaudium. Et illa, quæ accidit in fine feb. acutarũ per aduſtionem & exiccationem humorum eſt pernicioſa. Deſipientia cum riſu eſt nimis moleſta.

CVRA ſeruat ſeptem canones. primus, vt feſtinemus ad eius curam, nam in principio eſt facilis, cum vero eſt confirmata praua & difficilis. Auic. Nam, quæ cõfirmata cerebrũ ad ſui naturã mutauit, & patiens inobe-

diens

tiens ſit omnino aſſumptioni medicinarum. Alexander de melancholia. Secundus eſt ordinatio diætæ. Tertius digeſtio materiæ. Quartus euacuatio eiuſdẽ. Quintus confortatio cordis cum his quę lætitiam inducunt. Sextus capitis confortatio. Septimus correctio accidẽtium, vt eſt vigilia & huiuſmodi.

SECVNDVS perficitur ordinando aerem declinando ad humidum. ſit tamen in actiuis temperatus. ſintq; in loco habitationis redolentia per cameram ſternata. ipſaq; ſempolfaciat, odores bonos, & flores boni odoris. cibiq; conſimiliter laudabiles ad humidum declinãtes, ita quòd regimen ipſum ad humidum declinet, & in actiuis ſit tẽperatum. Sitq; ſtudium totum in impinguando, niſi timeatur oppilatio, ita q; in tota cura humectetur & impinguatur patiens. Ad quæ complenda iuuant maxime ſomnus, quies & balneum. Vnde Auicen. proprio capitulo. Somnus enim eſt ex conuenientioribus curis ipſorum. Et Meſ. eodẽ capit. Et completur hoc regimen &c. & quiete & ſomno, intret balneum ante cibi aſſumptionem, & non niſi præcedente euacuatione, in quo non ſudent ſaltem notabiliter. vnde Auicen. Alienent à ſe coitum, & ſudorem vehementem, & ſit humectatiuum proportionabile alijs ſex rebus non naturalibus poſitis ſupra de ſoda melancholica, & tu ibi recurras. An coitus conferat vel noceat in melancholia dicetur in dubijs.

TERTIVS completur cum digeſtiuis melancholiæ ſupra quarto tractatu, & ſicut dictum eſt ſupra de ſoda melancholica, & ſtatim immediate dicetur de euacuatiuis debet digeſtio euacuationi correſpondere in virtute, & numero. Nam ſicut non ſubita ſed ſucceſsiua debet eſſe euacuatio, ita & digeſtio, vt in ſumma dicatur, paulatine digeratur, paulatine euacuetur. Nam materia eſt ex ſe his duabus operationibus rebellis valde ad quod facit diſtantia eius à vijs ductuum. nam de tali per eſſentiam ad præſens loquor. De ea autem per communitatem dicetur poſtea.

IN COMPLENDO quartum opus eſt huc adducere canones de euacuatione in de ſoda phlegmatica, & de ſoda melancholica, ſed quia ſunt memoria digni ipſos aliqualiter memorabo. Primus vt non ſemel, & laborioſam, & ſubitam faciamus euacuationem. Secundus q; ſolutiuum ſit commenſuratum, non excedens. Tertius vt non ſpolientur ſolutiua à rebus humectantibus. hoc enim eſt quod operationem beatificat, & hi quidem attendantur in pharmaco. In phlebotomia vero attendantur canones poſiti ſupra de ſoda ſanguinea. Et Auicẽ. imo oportet ſecundum omnem diſpoſitionem vt incipias à phlebotomia quod intellige verum niſi in duobus canonibus de quibus ſtatim in canone ſecundo particulari. Itẽ in melancholia ſanguinea non aduſta ſiue cholerica fiat primo ex nigra. In aduſta ſiue cholerica fiat ex baſilica. Nam materia groſſa difficilius trahitur ad longinqua q̃ ſubtilis. Diuerſio autem ſiue euacuatio facta per nigram eſt magis propinqua, facta autem per baſilicam eſt magis remota, & hoc intendebat Meſue dum dixit. Si ſanguis exuberat in toto & venę plenę ſunt euacua ex vena nigra poſt iſtũ ex baſilica, & hoc in melancholia. in mania vero fiat ecõtra, & ſi oportet poſt iſtas euacuatio ex ſaphenis. Et ſi adhuc maiorem cupis diuerſionem eam fac ex vena quæ currit vſq; ad pollicem pedis.

Baſilica eſt vena cubiti īterior, quã iecoriã, & lienarẽ, axillaremq; appellitant.

Circa quos alios particulares noto. Primus quòd moderni in caſu iſto magis iubent fieri phlebotomiam ex brachio ſiniſtro, & ſimiliter pedis propter communitatem ſplenis.

Secundus q; aliqñ dimittẽda eſt phlebotomia propter duo. Primum propter debilitatem virtutis. Secundum quia materia eſt pauca & eſt in capite, & timemus ne ex phlebotomia fiat exiccatio magis nocens.

Tertius q; ſi ſanguis in principio clarus & ſubtilis veniat non propter hoc eſt ſtringendus, & de iſto in dubijs.

Quartus q; phlebotomia ſit ampla propter groſsitiem

E humoris ne ſubtile exeat & groſſum remaneat.

Quintus quòd etiam conſiderandus eſt locus doloris, aut viæ diſpoſitionis vt ſupra tractatu primo. ſecundo capitulo. quòd ſi fuerit in dextro phlebotometur ex dextro, ſimiliter in ſiniſtro ex ſiniſtro, & hoc vbi quæritur euacuatio, & non diuerſo quia in diuerſione ſecus eſt, vt eſt notum.

Sextus quòd plus & minus de ſanguine debemus euacuare ſecũdum ſigna demonſtrantia in toto corpore maiorem aut minorem plenitudinem, ſi autem hæc omnia non conferunt, transferas te ad venas frontis, naſi, aut ſanguiſugas his locis applicabimus. Item notato ſi affuerit ſuperabundantia ſanguinis ex oppilatione hepatis, aut ſplenis, tũc ex ſuis venis euacuabimus modo ex vna, modo ex alia vt maior neceſsitas perſuadebit. Poſtremo ſcito quòd prouocatio hæmorrhoidarum, mẽſtruorum, apertio varicum, & venarum plenarum pedum ſunt ex maxime conferentibus in omni tali melancholia. Et di-

F citur in omni tali quia canones poſiti vocantur ſolum deſeruire ſanguineæ, qui tamen etiam ſunt intelligendi de quolibet alio humore ſanguini commixto. Vbi vero non fuerit ex ſanguine ſed ex alio humore poſt digeſtionem factam fiat euacuatio cum ſolutiuis appropriatis ſupra in tractatu quarto, attentis canonibus de euacuatione poſitis. Verum cum ſanguinis non expectetur digeſtio ſtatim debet medicus ſanguinem euacuare præcedente ſaltem euacuatione lenitiua vt ex canone generali. Leue ſolutiuum, & eſt Gale. decoquantur ſenæ in iure gallinarum aut carnium, confert & domeſticum. Aliud ponantur ſenæ. ℥. vi. in infuſione aquæ lactis per horas. viij. cum prunorum numero. x. & fiat expreſsio fortis & propinetur. Aliud & præſeruat hominem in caſu à lepra. ℞. epithymi. ℥. i. aniſi. ʒ. ij. parum bulliant lento igne in ſero caprino & addatur zucchari. ℥. i. continuetur decem diebus. Laudatur electarium Gentilis ad melancholiam. cuius deſcriptio eſt. ℞. myrobalanorum nigrorũ. ℥. ij. ſ.

G chebulorum. ℥. i. agarici. ʒ. ſ. liquiritiæ, bugloſſæ ana. ℥. vi. ſtœchados, camedreos, camepitheos, calamenti, abſinthij, ſeminis aniſi. ana. ʒ. ij. ſ. epithymi, polypodij, ſenæ. ana. ℥. iij, prunorum, iuiubarum. ana. numero. xvi. fumi terrę. M. i. fiat decoctio vſque ad conſumptionem tertiæ partis, & ponatur in ea rob vini, zucchari. ana. lib. i. lapidis lazuli armeni nutriti ſecundum artem, ellebori nigri. ana. ʒ. ij. ſal gemmę. ʒ. ſ. diagridij. ʒ. ij. fiat electarium. doſis eſt ad plus. ʒ. vi. cum aqua calida in matutinis, confert & quartanæ. Alia electaria vt hieralogodion pilulas & cætera. habes vt ſupra. & vt dictum eſt à leuioribus ad fortiora graduando intendamus, & eſt Auicẽ. hoc loco dum dicit. debent iſtæ euacuationes reiterari ſemel in hebdomada & præcipue leues. Semel autem in menſe poſſumus vnam ex fortibus exhibere Auicen. Et continuentur donec recedat ægritudo cum alijs auxilijs dicendis, & dictis. Vomitus quoque fiat ſi comprehenditur in ſtomacho eſſe quod materiam foueat cum vo-

Quartanæ p pulchrũ remediũ.

H mitiuo ſupra de ſubeth, & infra de ſtomacho, quòd ſi virtutis debilitatem times non des elleborum nec aliud forte vomitiuum ſed debile aut differre. Illum autem cuius ſtomachus eſt debilis nunquam vomere facias neq; in myrachia. Auicen. Item fit euacuatio cum gargariſmis, ſternutationibus, caputpurgijs, vt tenet de ſoda melancholica.

QVINTVS perficitur cum his quę cor confortant vt odorationes bonæ, & ſuaues, vt muſcus, ambra, violę recentes, & laudo odorationes humidas ex canone poſito de regimine ad humidum. Verbi gratia. ℞. aquarum violarum, nenupharis, maioranæ. ana. ℥. i. pulueris garyophyllorum. ʒ. ſ. muſci gra. i. madefiat petia, & conſimiliter de alijs.

Item ad extra epithema cordiale humidum, in actiuis temperatum vt infra de corde. Laudo in hoc caſu lætificans Gulelmi placentini quo vſus ſum & bene ſuc-

ceſsit

ceſsit.℞.ſerici combuſti.ʒ.i.corallorum rub.℥.ß.oſsis de **A** corde cerui.ʒ.i.margaritarum non perforatarum drac.iij. cardamomi.℥.ß.pinearum mundatarum.libr.ß. hyſſopi, liquiritiæ.ana.drach.ij.nucis muſc.garyophyllorum.folij piperis longi,cucubæ, galangæ.ana drac.i.ß.cinnamomi.ʒ.v.macis, croci,ana.ʒ.i.zucchari optimi libr.vi.coquatur, in hyeme vero cum tribus libris mellis cocti & deſpumati, & in fine addantur.℈.ij.muſci, ſumatur mane.& ſero ad quantitatem nucis magnæ, & poſt bibat aliquid vini albi odoriferi & lymphati. Aliud lętificans ad idem habetur libro diuiſionum capitulo de his quæ conferunt tremori, & melancholiæ. Item nono Almanſoris capitulo de melancholia habetur lætificans eius cuius initium.℞.melliſſæ, corticum citri. Item ſimilia inuenientur de diſpoſitionibus cordis, & tu ibi require. Valet conſimiliter lætificans Meſ.deſcriptione filij zachariæ capitulo de melancholia. De multis alijs dictum eſt in de ſoda melancholica. Similiter & potus cordiales require infra de corde, & capitulo de peſte. Item pro complemento ip**B**ſius introducatur gaudium cum nouis ſolatiolis, cum pręſentia amicorum, & dominarum placentium, ſonos, cantus delectabiles, & huiuſmodi quæ hominem ad gaudiũ mouent. Nam ſuper omnia in hoc debet medicus ſtudere, ita omnibus placuit auctoribus, dentur & pecuniæ, iocalia, fiant promiſsiones.

SEXTVS perficitur cum embrochis, epithematibus, vnctionibus de quibus ad plenum ſupra de ſoda melancholica.

SEPTIMVS compleatur cum his quæ ſe opponũt accidentibus, vt verbi gratia. ſi adeſt vigilia ſuperflua recurre ad capitulum ſupra de vigilia ſuperflua dicta ſaara.

Si vero fuerit ex animi accidente, vt verbi gratia ex nouo auditu malo, vt ſi eſt dominus de amiſsione ſtatus, aut ſi eſt mercator de amiſsione mercium, aut de morte amici, introducantur noua contraria his quæ ipſum ad gaudia moueant. nam vt dictum eſt ad hoc ſuper omnia niti debemus. Si vero fuerit à ſola mala complexione ſingulari, ſo**C**la ſufficiet alteratio. quomodo vero debeat fieri patet.

CVRA. In facta per cõmunitatem notandum ꝙ octo ſunt à quibus per cõitatem cauſari poteſt. Primo à toto corpore in quo dominatur complexio melancholica. Secundo à ſplene. Tertio à ſtomacho. Quarto ab hepate. Quinto à corde. Sexto à matrice. Septimo à myrach, & vocatur à quibuſdam paſsio hypochondriaca, ſeu melancholia myrachia. In omnibus poteſt aduri humor ſiue humiditas, ſiue in melancholiam verti à qua vaporant ad caput vapores nigri melancholici, ſpiritum animalem reddentes ſylueſtrem, vt ſupra. Vltimo & octauo poteſt cauſari ex oppilatione facta in hæmorrhoidibus, vt ſanguis retentus &c. In cura ita. ꝓ per communitatem ſeruentur hi canones ſeptem. Primus ordinatio dietæ. Secundus digeſtio materiæ corruptæ. Tertius euacuatio eiuſdem. Quartus diuerſio ne materia ad caput euaporet. Quintus confortatio membri mandantis ne in eo materiæ corrumpantur, imo ipſum membrum rectificent, **D** & fiat minera laudabilis humoris. Sextus confortatio capitis ne illos humores recipiat. Septimus ſi fuerit facta ex eis impreſsio in capite male applicationis impreſſæ remotio. Quid faciendum ſiue agendum eſt in complendo primum ſecundum & tertium. patet ex dictis & dicendis. nam digeſtiua & euacuatiua iam vero ad illa dirigantur membra.

Quarti etiam ex dictis complementum habetur. nam ventoſis, phlebotomia in ligationibus & huiuſmodi de quibus ſupra. Et oportet melancholiam habentes vt in aliquo ſint occupati quocunqꝫ modo ſit, & eis ſint præſentes de quibus verecundatur, & cum quibus gratulantur. Auicen. Sed notandum ꝙ ſi fuerit vitio matricis, retentione menſtruorum, retentione hæmorrhoidalis ſanguinis, & per phlebotomiam quærimus diuerſionẽ. conuenientior fiet ex ſaphenis. Et conſimiliter ſi fuerit ex ſple**A**nis vitio. Huic ſententiæ videtur alludere Placentinus, & cauſa nota eſt intelligenti. Et nota verbum Auicen. Melancholia plerunqꝫ reſoluitur per hæmorrhoides, & varices vt in aphor. infra. Et nota ꝙ prouocatio hæmorrhoidarum eſt res ſingularis.

Quinti perfectio habeť ex ſingulis locis, vt de nocumento illorum membrorum tractabitur, & tu ad ea recurre.

Sextus completur cum repercuſsiuis dictis in principio. vbi de dolore capitis per communitatem &c. Sed ſemper menti habeas quòd regimen in omnibus ad humidum tendat. Qualiter autem mala qualitas impreſſa remoueatur patet ex dictis de ſoda melancholica. Tu itaqꝫ attende in remouendo malitiam membri mandantis, vt ſi hepar, aut cor fuerint exceſsiue calida, intende eorum refrigerio. Item & ſuper ipſa membra mandantia vel circa pone ventoſas cum mora notabili earum. Poſtremo notandum ꝙ in facta per eſſentiam quidam ponunt vnum cauterium in parte anteriori capitis, & duo in duobus cor**B**nibus poſterioribus, & profundant vſqꝫ ad os & dimittũt ea aperta vſqꝫ ad quatuor dies, deinde relinquunt vt ſe ſolident, & aſſerunt ſibi ſucceſſum eſſe, hoc tamen expertus non fui. Vidit tamen Gordonius quendam melancholicum qui ſe in capite vulnerauit vſqꝫ ad fracturam cranei, & tandem illęſus permanſit quandiu vulnus ſtetit apertum & clauſo vulnere redijt melancholia. Item aduertendum quòd diuretica ſunt hic & in ſequenti capitulo ſuſpecta. nam educunt ſubtile & groſſum aptum in melancholiam conuerti, remanet. Scito quòd ablutio pedum cum meliloto, chamomilla, & huiuſmodi maxime cõfert in omni ſpecie melancholiæ. Et nota quòd melancholia conſueuit habere lucida interualla, quare &c. lege in fine ſequentis rubricæ quod hic addere debes.

De mania. Rubrica. 12.

MANIA eſt mutatio cogitationum vt ſupra de melancholia à curſu naturali cum riſu & audacia. Cuius cau**C**ſa ſecundum plurimum eſt materia cholerica aliqualiter aduſta vel melancholica aduſta in qua vincit caliditas accidentalis. Dicitur ſecundum plurimum, quia poteſt fieri à phlegmate aduſto quamuis ſit valde raro, & tunc aliqualiter furia eius aduſtiõe cauſari poterit. Dicitur aliqualem cum ſit humor nõ patiens aliquam multam aduſtionem, & ex conſequenti igneitatem. Vnde ſecundo techni. Et ſi ad plurimum venerit caliditatis furor & maniaca confidentia. Quidam tamen tenuerunt ex tali aduſtione cauſari melancholiam & non maniã, ſed in dubijs dicetur. Conſimiliter poteſt cauſari ex ſanguine aduſto. Dicitur in qua vincit caliditas, quia ſi caliditas non vinceret nõ fieret mania ſed magis melancholia vt patet.

μανία Græcis idẽ q̃ Latinis inſania, nec nõ & furor.

Duæ aſsignantur manię ſpecies, lupina, & canina, inter quas ponitur differentia. Nã lupina eſt cum rixa vehementi. ſimiliter cum audacia, cum cõtentione à qua non vult vinci, cum malo aſpectu, cum inimicitia, & odio, inobedientia, ſine ſolatio, & riſu, ſed ſemper cum furia vt lupi.

D Canina eſt cum aſpectu non multum à conſueto diſtante, & licet ſit cum rixa, & audacia, tamen adeſt obedientia, & amicitia, & cum ſolatio aliquando, & riſu, & permittit ſe vincere hoc eſt ſuas cum alijs damnat opiniones erroneas & alijs credit cõueniendo cum eis vt canes quandoqꝫ faciunt, vnde talis fit quãdoqꝫ à ſanguine aduſto, vel à materia propinqua ſanguini aduſto. nam ex aduſtione recipit furiam ex ſanguine riſum, & benignitatem, & hanc paſsionem conſueuerunt incurrere moniales, & viduę ex retentione menſtruorum abundantiũ in venis matricis, & conſimiliter ex ſpermate diu retento & cõuerſo ad materiam veneni à quo vapores eleuati cauſant ſimilia accidentia, vt menſtrua &c. Et forte plurimi religioſi boni, & præcipue iuuenes incurrunt hanc paſsionem, & à multis iudicatum eſt ipſos eam pati ab abſtinentia cibi, & potus, & vigilia & errauerunt. Conſimiliter conſueuit contingere ob has cauſas virginibus adultis cum tempus

Viduarũ ac monialium ꝓpria ægritudo.

tranſeunt. & ex hoc quidam credunt quòd vapores illi eleuati mali & multi inficientes ſpiritus faciunt tales loqui quod non viderunt neque audierunt, & ex conſequenti vaticinari. Sed aliter ſunt iſta tractanda, ideo in eis non proſequor, ex quibus patet ipſam etiam per communitatem cauſari. Quidam tamen dixit hoc contingere ꝙ tales ſunt ſecundum eorum animam ſeparati ab iſtis extrinſecis propter corruptionem imaginationis & tunc aſtra, & cœlum animam eorum mouent.

CAVSAE ſicut dictum eſt de melancholia quòd alia eſt per eſſentiam reliqua per cõmunitatem, ita de mania pariformiter eſt dicendum. Nam ex parte cauſarũ habent conformitatem cum cauſis melancholiæ, propter quod Gordonius de ambabus vnicum fecit capitulum. Vnde Auic. de mania. Veruntamen cauſa faciens dæmonium eſt melancholia aduſta facta à cholera aut à melancholia quæ eſt deterior, & differunt in hoc à melãcholia quia melancholia eſt facta à melancholia naturali aut per aduſtionem talis ex phlegmate vel ſanguine dulci, & ideo melancholia eſt cũ timore & quiete. Mania vero eſt tota ſaltus agitatio, & inquietudo, & cũ aſpectu inhumano, & cum iſta diſpoſitione ſecundum plurimum non eſt feb.

SIGNA demonſtratiua, mutatio operationum moralium vt dictum eſt hic ante in præcedenti rubrica. Et ſignum quòd ſit ex melancholia aduſta, eius dæmonium & lupinoſitas faciunt cum cogitatione & quiete ſpatio aliquo, deinde cum mouetur loquitur, & incipit ratiocinari cogitans, & eſt cum exiſtimatione corporis, & color vergit ad nigredinem, habent ſomnia mala, & quandoꝗ euomunt quid acetoſum ſuper terram bulliens.

EIVS vero quæ eſt ex cholera aduſta ſignum, quia ſtatim permutantur ad contentionem, & ſunt inquieti, non recordantur odij, & contentionis ſicut primi, & multiplicatur agitatio, & rixa.

PROGNOSTICA. Incubus cum caliditate cerebri, pedes rubei ſanguine repleti, ſanguis in mamilla coagulatus ſunt ex ſignis prognoſticis iudicantibus. Et pro cauſis poni poſſunt, & cum medicus hæc viderit cum caliditate vehementi dubitare debet de futura mania, maxime quando ætas, complexio, tẽpus, vt autumnus in quo multiplicatur ſecũdum plurimum, aut ver, aut æſtas cum his concurrent. Cũꝗ poſt maniam ſuperuenerit fluxus hæmorrhoidalis, aut varices, aut hydrops debet medicus de ſalute prognoſticari. Quòd ſi fuerit vitio ſtomachi, & vomitus ſuccedit melancholicus ex melancholia aduſta, vel de cholera aduſta debet conſimiliter ſalutem prognoſticari. Auicen. Et multoties accidit mania in ægritudinibus acutis ſignans criſim. ꝙ ſi reliqua ſigna eius inuentionem accreſcunt ſignificant ꝙ criſis erit bona.

CVRA. Canones ſeruandi ſunt. Ordinatio dietæ. Secũdus, quia materia videtur ſapere quaſi naturam furioſi humoris, & quia habilis ſatis ad euacuandum erit euacuatio & leuis. Tertius digeſtio. Quartus euacuatio fortior. Quintus diuerſio. Sextus capitis confortatio. Septimus accidentium correctio.

Primus completur vt dictum eſt de carabito ex parte aeris. Itẽ ꝙ ſit frigidus & humidus naturaliter vel artificialiter factus ſternendo humida, irrorando cameram, & cultrinas ſiue lintheamina poſita circa lectum, vt infra de peſte. loca habitare terrena. Cibis vtatur humidis & frigidis, de quibus in. iij. tract. in materia cholerica valentibus, ita ꝙ in ſumma ſtudiũ tuũ ſit in infrigidando & humectando, & magis leuibus. Cõſimiliter potibus vtatur.

Et quia ſomnus comprehenditur ſub dieta dicendum ꝙ ipſi eo vtuntur quantum poſſunt, & cum hoc medicus conari debet vt eſt poſsibile. nam eſt ex rebus conuenientioribus, vt in præcedenti capitulo, & à vino abſtineant omnino niſi declinãte morbo quo tempore dari debet vehementer admixtum, nam illud humectat & dormire facit. Auic. in fine capituli.

Secundus perficitur cum euacuatiuis choleræ aduſtæ

E ſupra quarto tract. Et in eo caſu plus placerent mihi infuſiones & medicinæ liquidæ ꝗ̃ ſolidæ. Et cauſa quoniam citius operantur. Secũdo, quia humectant ſiue minus exiccant. Auic. tamen ponit pilulas plurium modorum quas laudat, & ſimiliter Raſ. qui tamen ponit decoctionem, deinde exhibet poſt earum aſſumptionem. Item poteſt fieri talis decoctio. ℞. epithi. ſenæ. ana. ℥. ß. prunorũ. ℥. ij. bulliant in aqua & colent, & de hac colatura recipiantur. ℥. iiij. mãnę. ℥. i. ß. vel caſſiæ. ℥. i. ʒ. ij. Alia decoctio, ℞. myrobalanorum indorum. ℥. i. epithimi, ſenæ. ana. ʒ. iij. pruna numero. x. piſtent piſtanda, & bulliant omnia in aqua, & colentur & de illa colatura accipiantur. ℥. vi. & addat. ℥. i. ß. ſyru. viol. & propinetur. tu recurre vt ſupra, & alia per te fabrica. Itẽ ſi fuerit neceſsitas phlebotomiæ quod ſignis aliquibus comprehenditur ſeruentur canones vt ſupra de melancholia.

Tertius perficitur cum digeſtiuis. Et conſimiliter quartus cum euacuatiuis fortioribus poſitis ſupra tract. iiij. de
F melancholia aduſta.

Quintus compleatur vbi ſit talis per eſſentiam cum leuibus diuerſionibus vt cum fricatione leui facta in partibus inferioribus ne ponatur materia in motu, & ipſa amplius calefiat, & agitetur. Ipſi nanꝗ illas fortes nõ patiunt diuerſiones, & irritantur, et amplius furiũt, teneant nanꝗ eorũ pedes, & crura in aqua quaſi tepida ſeruata ſemper ipſa in eodem gradu cum alia aqua calida. Item ſi fuerit per cõmunitatem à toto verendæ ſunt percuſsiones, & vrticationes quas quidem faciunt propter cauſas dictas. Quòd ſi fuerit ex membro aliquo particulari, vt exempli gratia ex ſplene, tunc rubificantia, ventoſæ, & cauteria, & huiuſmodi fortia diuerſiua vt clyſteria, ſuppoſitoria, ponuntur iuxta ſplenem, erunt eo caſu conuenientia, ita placuit Meſ. noſtro de mania & melancholia. Similiter fiat cum forti prouocatione hæmorrhoidarum, menſtruorũ, appoſitione ventoſarum in tibijs.

Sextus completur cum rebus infrigidantibus & hume
G ctantibus capitalibus, vt ſupra de ſoda cholerica embrochis, epithematibus, & fortaſſe erit neceſſarium, vt ipſum epithemes quinquies in die, ſiue embroches, vt Auic. fiat enim vt dictũ eſt de ſoda cholerica capitis abraſo prius. Item mulgeatur lac mulieris lactãtis puellam ſuper caput ſic raſum. Itẽ ſi oportet tranſire te ad opiata cũ quibus ponas chamomillam, & alia corrigentia, vt ſupra de cholerica, & ibi habes canonem de applicatione opiatorum.

Accidẽtia cõſueta his euenire ſunt vigilia. Et furor quo ſe aut alios lędũt. Primũ ex dictis in de vigilia ſuperflua corrigatur. Secũdum cum poſitione eorum in compedibus ligando eos, & manus ſpecialiter ne alios lædant, vel ſe, vel inſtrumento eleuato à terra & ſuſpenſo in aere ponantur, vt eſt dictum in vulgari noſtro el viſcolo. nam ſi in eo leuiter ducent inducetur ſomnus vt pueris cum cunabulo. eſt enim ſic cunabulum ſuſpenſum. Multi delectantur virgulare infirmos & ipſos vehementer virgulãt ſeu virgulis percutiunt credentes materiã diuertere. Vſꝗ
H modo nõ legi in aliquo auctore. bene precepit Auic. Gordonius & cæteri, vt ipſi ſub timore teneãtur, ne alios neꝗ ſe lædant vt obedientes fiant aſſumptioni ciborũ & medicaminum, quorum inobediẽtia curam maxime impedit, & ideo eos moroſe atꝗ prudẽter virgulare eſt rationi conſonum & ſiendum & tu lege in fine de permixtione ſenſus & ſtatim in fine ſequẽtis capituli. Audi quod noſtro tempore noſtræꝗ euenit ciuitati. nam cum quidam ſcholaris de Saratuallo factus eſſet maniacus & à quodam ſocio medici acriter verberaretur cum ad aliqualem reſtitutus fuiſſet ſanitatẽ, memor verberũ inſeparabiliũ euaginato enſe in faciẽ eius percuſsit. à fatuis, & maniacis cauendum eſt.

CVRA vero ſi per communitatem fuerit vt ſi ex retentione menſtruorũ prouocentur menſtrua cum phlebotomia ſaphenarũ & cæterorũ, de quibus infra de retentione menſtruorum. Si vero fuerit ex retentione ſpermatis corrupti prouocetur ad coitũ, & hæc eſt via ſecurior, & facilior,

lior, & nobilior, & vltima. Si autẽ id fieri non poſſet, quia monialis virgo aut caſta nolens ſe ſubĳcere &c. ſic procedatur. obſtetrix digitũ eius petia inuolutũ, & oleo de ſpica madefactum cum pauco camphoræ diſſoluto in vuluã ponat & fricet tãdiu ꝙ patiens cõqueratur. Vel ſic inuoluatur candela cõuenientis quantitatis vt digitorum octo vel circa cum petia madefacta in oleo de ſpica in quo ſit diſſolutum parũ muſci, aut ambræ & ponatur in vulua, ſtetq; per horã vel circa & ipſam extrahat. deinde ipſam madefaciat vt prius & ipſam imponat, & ſic reiterando pluries in die, ſed prius ligetur cum filo forti candela, vt ad libitum extrahi poſsit. Item fiat lenis fricatio vt dictũ eſt ſic interponendo modo candelam modo fricando. hoc enim eſt ſubtile remedium & in præfocatione matricis.

Aliud. ℞. agni caſti. ℥. iĳ. iuniperi, myrtillorũ. ana. ℥. ſ. peoniæ. ℥. i. perfecte piſtentur & non cribellentur, & cum melle non deſpumato fiat electarium, de quo accipiatur mane, & ſero cum itur dormitum ad quantitatẽ nucis magnæ, & poſt ipſam aſſumptionem bibatur modicum vini lymphati. valet enim in caſibus dictis, & infrigidatiuus capitis mulierum, & ſenſu, & in omnibus mulieribus in quibus frigiditas membrorum & capitis, conuenit. Et conſimiliter ſi ex alio loco vel membro euenent fiat proportionabiliter vt dictum eſt hic & ſupra de melancholia. Et nota ꝙ tam mania ꝙ̃ melancholia conſueuerunt habere lucida interualla. ideo de eorum cura perfecta non eſt ſic ſperandum faciliter. Nam dixit Cermiſonus ſe plures quàm centum in manibus habuiſſe de quibus non fuerunt perfecte curati niſi tres vel quatuor. Et ideo non ſine cauſa dicitur qui ſemel ſaluus eſt nunquàm curatur. adde in de melancholia ſupra.

De cutubuth. Rubrica. 13.

CVTVBVTH eſt ſpecies melancholię in qua eſt mutatio cogitationum, & memoriæ leſio ſecundum plurimum in februario contingens facta à melancholia nõ aduſta, in qua tamen non vincit caliditas accidẽtalis ad quam ſequitur ex modo ſuę corruptionis, quaſi continuus motus eorum, ita ꝙ in vno non permaneat loco. Et dicitur non vincit caliditas accidentalis, quoniam ſi vinceret eſſet cum ea furor aut motus furioſus, cuius oppoſitum cõtingit. nam tales ſunt in vltimo quietis, vt Auic. proprio capitulo. Et dicitur ſecũdum plurimum in februatio &c. dicetur in dubĳs. Et dicitur cutubuth à nomine animalis quod inuenitur in ſuperficie aquarum ſtantium, & tamen ex omni re ei occurrente mouet, immo modico ſpatio ſtat ꝙ nõ moueatur, quaſi eſt in continuo motu. & dicitur capi. aquæ.

SIGNA. patientes cutubuth ſunt quaſi in cõtinuo motu fugientes conſortium hominũ, & adhærent ſepulchris, & eccleſĳs ignorantes quo vadant. Et eſt eorum color citrinus, & quandoq; vt ſanguinis putrefacti, lingua ſicca, ſitiens, & ſuper cannam eius ſunt vlcera, quæ non conſolidantur, & eius oculi ſunt debiles, non lachrymantes, & ſunt ſubmerſi. Et ex his habentur ſigna. Et recipit hæc melancholia talem modum corruptionis ad quem ſequuntur hæc & alia plurima accidẽtia quemadmodum plures aliæ melancholiæ ſpecies.

CVRA eſt ordinatio dietæ, digeſtio materiæ, euacuatio, diuerſio ſi neceſſaria fuerit, cordis confortatio, capitis alteratio cum his quæ malam remouet complexionem. Accidentium correctio. Quid in primo agendum ſit patet ex dictis de melancholia.

Pro ſecũdo vero dicendũ ꝙ vbi materia fuerit ſanguinea & multa, aut ſanguini admixta debet fieri phlebotomia vſq; ad leuẽ lipothymiã ſi virtus &c. cõſentiat ſeruatis canonibus, vt ſupra de melancholia. hęc eſt viſa ſententia Haly. 9. theoricæ. & primo aſo. in cõmento. Quæ egeruntur. Et Raſ. 22. cõtinentis, penult. capit. Nam forſitan timetur capitis apoſtematio. quare Raſ. ipſe hanc paſsionem vocauit birſen melancholicam, et ideo præcepit phlebotomiam, & tu conſidera. Si vero fiat ex alio humore, fiat euacuatio, vt ſupra de melancholia. Et replicandum eſt vt etiam replicat Auicen. quòd ſuper omnia dormiant quanto plus poſſunt. eſt enim ſomnus ex conuenientioribus curis ipſorum. Auicen. de melancholia. Tu ergo ſtude ad eius introductionem. Laudat Auicen. & cęteri moderni cauterium ſyncipitis, vt ſupra de melancholia. Item laudatur flagellatio, de qua ſtatim hic. ſemper ſit menti ꝙ ſæpe, vt dictum eſt redeundum eſt ad medicamina, quia non in vnica purgatione ſanantur tales. De flagellatione ſiue percuſsione inuenio ab auctoribus ob duas cauſas debere fieri. Prima eſt vt timeant, & ideo in de mania dicebatur. vide ibi. Secunda etiam vt ex tali percuſsione ratio ad ſe conuertatur & obedientes fiant. ita viſus eſt Auicen. velle capitulo de permixtione ſenſus prima tertĳ, & ideo credo quòd habentes cutubuth etiam ſunt flagellandi ſi oportet etiam ſuper caput, vt Auicen. ponit, & à lapide cędendi vt Auic. allegato loco. Sed iſtę percuſsiones debent eſſe moroſæ, & non factę ad diuerſionẽ vt multi faciunt. Notandum tamen quòd non debent fieri in duobus caſibus. Primus vbi virtutis debilitas. Secundus vbi timetur futurum apoſtema aut eius præſentia. vt prima tertĳ, de permixtione ſenſus, & alienatione.

[margin: ...στωθυμία ...lippo. vel ...um latinis ...camus ai ...fectio idẽ ... Galeno]

[margin: ἔκλυσις ſeu ai exolutio ſignificat.]

De iliſci. Rubrica. 14.

ILISCI eſt ſollicitudo melancholica qua quis ob amorem fortem & intenſum ſollicitat habere rem quam nimia auiditate concupiſcit, cuius cauſa ſecundum plurimũ eſt animi forte accidens. Et iliſci eſt nomen Arabicum. apud nos vero interpretatur amor. Vnde hęc paſsio à multis dicta eſt hæreos, quia hærois ſiue nobilibus plus contingit. nam hi ex alĳs non impediti ſuper alios prouocantur. Dicitur ſollicitudo quia tales facti iam melancholici ex amore inordinato ſunt in continua cogitatione memoria, & imaginatione, ita vt non dormiant neq; bibant, ſemper vel quaſi. ſemper enim ſunt in actu ſecundo reſpectu alicuius harum trium virtutũ quæ corrupte operatur aut iudicat pulchrum quod non eſt, ſummum bonum quod non eſt. vnde tales iudicant illam mulierem quam diligũt meliorem, formoſiorem, melius morigeratam, & in ſumma omni alia melius dotatam iuxta illud.

[margin: Iliſci arabibus idẽ quod ἐρωτικός Græcis denotat, vel ſuror cũ Latinis ex amore.]

Si quis amat ranam, ranã putat eſſe dianam. Et aliter.
Omnis amans cæcus non eſt amans arbiter æquus.
Nam difforme pecus iudicat eſſe decus.

Nam ex ipſo amore inſaniunt, nec nocte, aut die quieſcunt facta imperatione virtuti motiuæ à concupiſcibili, mota ab imaginatiua cui imperauit virtus altior, ſcilicet, æſtimatiua, & ſic de alĳs.

Ex quibus inferri poteſt ꝙ etiam memoratiua lædi poteſt per intenſionem quod multi negauerũt. Correlarium tamen Gentili videt verum hoc in ca. Sunt in ſumma in continua ſollicitudine ſaltem mentali ad proſequendum quod cupiũt. Dicitur cuius cauſa &c. quia in hoc differt à melancholia proprie dicta. nã illa eſt vitio humoris vel malæ qualitatis ſemper, iſta autẽ accidentis animi. & licet ita ſit, aliquando tamen cõtingit vt ipſa ſit cum humoris melancholici vitio. Tales quidem ſecundum plurimum ſunt cupientes dominas quas inordinato amore diligunt. Dicitur ſecundum plurimũ, quia etiã aliqui non dominas cupiunt ſed reuerti ad patriam quam ſumme, & ſumme amãt. Vnde aliqui primam diſpoſitionem nominauerunt hęreos. ſecundã vero quę eſt amor repatriãdi iliſci appellauerunt. Ego feci iliſci terminũ cõem. O miſeri quibꝰ ex tã parua ac cito trãſitoria delectatione tã grauia & quaſi inſupportabilia vt ſunt nõ timere frigus neq; vigilias continuas, ſitim, famẽ, & hmõi videnĩ facilia & delectabilia. vt ribaldones qui vitio ludi, aut vini nudi incedunt. Et ideo bene cantauit Ouid. A trabe ſublimi triſte pependit onus.

[margin: Amatores notantur.]

CAVSAE paſsio communiter incurrit delitioſe inuẽtibus, ſolitarĳs, cõtinẽtibus, religioſis, & his q ocio reguñt.

Et ex cauſis primitiuis ſunt aſpectus delectabilis rei, aer calidus & humid. vernalis, clarus, quies, ocium, vt ſupra dictum eſt. vnde dicitur. Ocia Venus amat. & cibi, & potus, ſperma multiplicantes, lætitia & huiuſmodi.

Cauſa antecedens eſt mala complexio ea. & ſic. adurẽs humores & in melancholiam conuertens, & ideo ſtude in eius curatione cum canonibus, ſupra de melancholia, & mania, quæ mala complexio aut eſt in cerebro aut in alio membro.

Coniuncta aut eſt nimia & continua operatio virtutis imaginatiuæ & cogitatiuæ circa deſideriũ rei comprehenſæ. Et modus generationis eſt quia apprehenſo obiecto à virtute imaginatiua primo per ſenſum exteriorem ſibi deportato ſecundum plurimum tanquam multum delectabili, deinde virtus extimatiua inducit ipſum eſſe appetendum & vltra ꝙ̃ conueniat, & in hoc corrumpitur iudiciũ, vnde philocapti ſuper omnem rem amaſiam appetũt omnia alia ſpernentes, & exiſtimantes ſuam felicitatem eſſe ſi habere poſſent, & ſic de his quæ talia ſine vſu rationis appetunt. Exiſtimatiua quæ eſt virtus altior imperat deinde imaginatiuæ, & imaginatiua concupiſcibili, & concupiſcibilis iraſcibili, & iraſcibilis motiuæ lacertorum, & ſic totũ corpus mouetur ſpreto ordine rationis et diſcurrit de nocte & die vagando, ſpernẽdo frigus, calores, pericula, & huiuſmodi ſtans in continua cogitatione, & concupiſcentia ad rem deſideratam, ita ꝙ ſi cum his ſit ſermo ſtant vt non audientes, neq; videntes. Et quia hæ virtutes continue operantur hinc ſpiritus reſoluuntur, & organa infrigidantur & exiccantur, & ſic ad naturam melancholicam conuertuntur & maxime vẽtriculus medius, & anterior, ſic itaq; fit ſollicitudo melancholica.

SIGNA etſi ſatis aperta ſint ex dictis, tamẽ ea ſic inſcribam vt ex alĳs collegi. Hi enim cibum & potum amittũt, & ſomnum, vnde corpus maceratur, cogitationes habent occultas cum ſuſpirĳs luctuoſis, oculi profundantur, palpebræ, & oculi nimio motu mouentur, rident ac quaſi aliquid delectabile audiant, paucitas lachrymarum niſi cum adeſt fletus, pulſus diuerſus abſq; ordine, & alteratur pulſus cum memoratur aut videt quam diligit. Et ideo medicus quidam cum teneret digitos ſuper arteriam cuiuſdam iuuenis infirmi, & pro tunc ante ipſum infirmum trãſiuit ancilla domus ſenſit eo inſtãti pulſum alterari notabiliter, & cautus de nouo fecit ipſam de nouo venire ad eius præſentiam pro certa cauſa, & tunc iterum percepit pulſum ſumme alterari, & ſic cognouit vnde erat ægritudo. Et ideo curioſi medici de hoc dubitantes primo tenent digitos ſuper pulſum, deinde ſic tenendo nominant illas quas ex relatu, vel illam quam ſcit amare & in earum nomine ſtatim comprehendit pulſum alterari. Item flent cum audiunt cantilenas amoris, & cũ rememoratur eis tripudiũ aliquod. Item ſunt coloris citrini, vnde Ouidius. Palleat omnis amans, color eſt hic aptus amanti.

PROGNOSTICA. niſi cito curẽtur melancholici fiũt, & in maniam cadunt aut moriuntur, & ideo ſtude.

CVRA. ſi fuerit humoris vitio ſeruẽtur canones de melancholia poſiti primo, ſecundo ſeruentur hi qui ſtatim dicentur de cura eius ex animæ accidentibus. Primus eſt ſermo viri prudentis quem in reuerentia habet. Secũdus eſt annuntiatio magni gaudĳ, aut magnæ triſtitiæ. Tertius eſt occupatio in multis ac varĳs negocĳs. Quartus elongatio à patria. Quintus inductio ad amorem aliarũ. Sextus perambulatio per loca amena, & delectabilia. Septimus aſpectus turpium vetularum. Octauus narratio turpium de amaſia. Nonus pręſentatio ſuperfluorum amicæ. Decimus ſi cętera non valent copulatio cum amica facta ex lege. Vndecimus ſi omnia iſta non proderunt virgulatio eius & reductio ad canones ſecundum ordinẽ.

Duodecimus ſi omnia nõ proſunt eius dimiſsio in pace.

Primus completur cum verbis ab eo viro prudenti expreſsis oſtendendo mundi pericula, iudicium Dei, gaudia paradiſi, pęnas inferni, dulcibus verbis admonens.

Secundus perficitur annuntiando ipſum eſſe factũ militem, aut domini pincernam, aut aliquod tale, & ſi videtur ꝙ inde delectetur proſequi in ratiocinando quaſi cõtinue de illo officio vt obliuiſcatur, immo dari fateatur officium

B alias dignitatem ſi poſsibile eſt, honores enim mores mutare cõſueuerunt. Aut aperiẽdo mortem patris aut amici, aut ꝙ dominus vult eum facere interfici, & mittere ſatellites quos videat, in abſconſo tamen & ipſum oſtendere, et cũ eo ſit ſocius qui loquatur cõtinue ſermocinando de tollenda inimicitia eius cum domino, diſputet de cauſa. Honores mores in mutare.

Tertius completur tenendo ipſum occupatum in varĳs ac diuerſis laborioſis negocĳs, & neceſſarĳs, ita ꝙ ex toto auferatur ocium. Vnde Ouidius. Ocia ſi tollas periere cupidinis arcus. Da vacuæ menti quo teneatur opus.

Quartus completur per varias & longinquas regiones ducendo in quibus varia & diuerſa videat à quibus diſtrahatur. Vnde Ouidius. Vade per vrbanæ ſplendida caſtra troiæ. Pyridas inuenies & rerum mille colores.

Quintus. vnde Ouidius. Hortor & vt pariter binas habeatis amicas. Fortius & plures ſiquis habere poteſt.

Sextus &c. per loca, prata, fontes, montes delectabiles, & huiuſmodi, venando, ludendo &c. audire cantus, ſonos F delectabiles &c. Nota tamen ꝙ Auic. dicit ꝙ aliquando iſta, ſcilicet ſonus, cantus &c. non diſtrahunt, ſed reducunt ad memoriã magis, & augmentatur iliſci, vnde oportet ꝙ homo ſuper hoc ſit prudens in hoc comprehendendo.

Septimus, appreſentetur vetula nuda, cum barba lõga ceruicibus barbata.

Octauus patet vt ꝙ ſit meretrix ebrioſa, quod & apparet de ea multa enormia dici.

Nonus completur cum apprehẽſione ſibi facta à vetula cum panno tincto menſtruis dicendo hæc eſt &c.

Decimus completur cum coniunctione eorũ, & tu medice non conſulas id fieri niſi fiat ſecundũ modum permiſſionis fidei, & legis, vt dicit Auic. & ipſe non fuit chriſtianus, quanto magis tu chriſtiane. Et dicit Auicen. multos fuiſſe ſic curatos quos vidit, non enim ſunt facienda mala vt eueniant bona, & plures hac via curati ſunt. Vtrum coitus conferat dicetur in dubĳs. Dixit tamen Raſ. in diuiſionibus. Curatio eius eſt aſsiduatio coitus, & ieiunĳ, & ambulatio, & ebrietas plurima aſsidue. Et in Viatico autori G tate Rufi. Coitus inquit valere videtur quibus cholera nigra, & mania dominantur.

Vndecimus completur cum virgulationibus moderatis tamen, donec incipiat timere, immo ſi noluerit medicamina aſſumere & ipſa fuerint neceſſaria tu cum timore, & virgulatione fac tibi obedire, deinde redeas ad canones dictos eo ordine ut ſupra. habeo tamẽ alium modum quẽ ob reuerentiã legis Chriſti ſcribere deſtiti. Et conſimiliter dicendum eſt in eo qui cupit repatriare, & ſi reſtitui poteſt ad patriã fiat, ſi non ſeruentur canones dicti ſupra proportionabiliter, & iuuabit legere Ouidiũ de remedio amoris.

De amentia, & ſtoliditate. Rubrica. 15.

DE AMENTIA & ſtoliditate & corruptione imaginationis. Conueniunt enim hæc duo prima & adinuicem differunt. Conueniunt enim loco & lęſione eiuſdem virtutis quia vtraq; eſt lęſio cogitatiuæ loco, qa vt ſupra in medio ventriculo eſt talis læſio. Differunt quoniam ſtolidi- H tas eſt lęſio diminuta cogitatiuę virtutis. Amẽtia vero eſt ablatio eiuſdem, dicuntur tamen à quibuſdam fatuitas, & infantilis & à multis aliter. Sũt enim ſtolidi infantibus ſimiles in quibus non eſt operatio cogitatiua niſi quæ eſt à natura, vt claudere oculos cum abſtergitur ab eis lippitudo, & extendere manus vel brachia ne cadant & vt ſuſtententur. Hæc enim eſt naturalis extimatio vt Auic. ſexto de naturalibus, quarta particula, & vt dictum eſt à multis aliter nominatur, ſed à medico non eſt de nominibus diſceptandum, prima primi, doctrina ſexta, quinto cap.

CAVSA diſpoſitionum eſt frigiditas pura aut frigiditas cum ſiccitate, aut frigiditas cũ aliquo humore phlegmatico in vacuitatibus vaſorum cerebri. Ego quoq; vidi Henricum hoſpitẽ ex caſu fieri immediate ſtolidum. arbitratus fui humorem phlegmaticum ad locum medium cerebri ex motu ſiue percuſsione perueniſſe qui &c. Deſcribatur ergo ſic. Stoliditas eſt læſio diminuta cogitatiuę

virtutis

virtutis à mala complexione frigida tantum aut frigidà cũ ſiccitate, aut frigida cum humida phlegmatica cauſata.

Amentia vero eſt læſio ablata &c. Et hic maxime intelligi habent de his factis vt ſunt ſine feb. nam de his vt feb. conſequuntur, vt ſunt earum accidentia, eſt aliter agendũ. Vtrum autem poſsint à caliditate fieri dicetur in dubijs. Complexio vero mediæ partis cerebri ad caliditatem declinat, vt ſupra in principio capituli.

Signa habeantur per ea quæ de mala complexione cerebri ſupra.

Cura habet canones. Primus ordinatio diętæ, ex parte aeris debet eſſe in loco luminoſo, ſubtilietur cibus, & declinet ad caliditatem & ſic. & ſit ſtudium in ſubducendo ſanguinem & contemperando ipſum. Scias enim ꝙ nihil eſt magis inimicũ ſenſui ꝗ̃ repletio ex cibis. Item vigilet, nam vigilia iuuat ad mundandum ſanguinem, & ſomnus nocet. Iſta tamen debent moderate fieri ſecundum tenorem virtutis, & cęterorum.

Repletio ſenſui inimica.

Secundus eſt calefactio cum humectatione ſi eſt à ſola qualitate quę moderari debent ſecũdum qualitatẽ morbũ cauſantem, vt ſi fortes cum fortioribus. Quæ autẽ ſint iſta calida & humi. habetur ſupra pluries de ſoda phlegmatica ca. de cholerica hu. Itẽ de ſoda ex melancholia, & tu ibi.

Tertius eſt digeſtio materiæ ſi eſt cum materia.

Quartus eſt euacuatio materiæ ſi eſt cum materia, nam euacuantia phlegma à capite dicta ſunt ſæpe, & ſimiliter digerentia. Item conuenit vomitus ſi in ſtomacho eſt materia fouens infra de ſubeth, & ſcotomia.

Quintus eſt confortatio cerebri cũ his quæ malam complexionem remouent cum dictis ſupra de epithematibus, embrochis.

Sextus confortatio cordis cum diamuſco dulci & cæteris, ſupra de ſoda melancholica & de melancholia dando de ſero, & de mane de his in doſi conueniente. Scito quòd ablutio pedum cum meliloto & camomilla & huiuſmodi eſt maxime conferens in omni ſpecie melancholiæ, vt ſupra de melancholia.

Contingit & imaginatiuã lædi quemadmodum & cogitatiuam, ablate ſcilicet, diminute & corrupte. Corruptio fit à mala cõplexione calida ſecundum plurimũ quia ſuppoſita eſt vaporibus qui eleuanẽ ab inferioribus qui vt plurimũ ſunt calidi. Mala itaq; complexio calida cũ materia vt cholera ipſa & abſq; materia poteſt eſſe factiua corruptionis imaginatiuæ, qua corruptione lędebatur Theſilus medicus, de quo Gal. 3. de accidenti. 5. cap. qui imaginabatur in angulo domus eſſe tubicinatores qui non erant.

Diminutio autem fit ab humiditate & frigiditate, quæ ſi augmẽtentur cauſant ablationem, & talis mala complexio materialis ſignis ſuis comprehenditur, verbi gratia, ſi humida adeſt ſomnus, humiditas oculorum, narium, linguæ, ætas, cõplexio, tempus anni reſpectu & huiuſmodi. Si ſicca adeſt vigilia, ſiccitas narium, linguæ, oculorũ &c. ætas, tempus anni, complexio &c.

Cura eſt ſecundum ꝙ de his dictũ eſt, & ſupra de mala complexione frig. & hu. & cali. & ſic. cerebri, ſit tamen cautio ꝙ ventoſæ, frictiones, & huiuſmodi debẽt in parte capitis anteriori applicari, ſerua itaq; canones de his.

De permixtione ſenſus, & alienatione. Rub. 16.

De permixtione ſenſus ſiue rationis, et de alienatione. Vnde ſenſus permixtio, ſiue rationis alienatio ẽ corruptio virtutis cogitatiuæ.

Causa cuius eſt mala complexio calida & ſecũdum plurimum materialis. Dicitur ſecundum plurimum, quia communiter fit aut à materia melãcholica aduſta, in qua ſcilicet vincit caliditas accidentalis per aduſtionem in ea factam, aut à phlegmate putrefacto, & ex putrefactione facto acuto, aut à materia ſanguinea, aut cholerica citrina, aut cholerica ru. aut à vapore calido, hæc autem ſpiritum animalem conſumunt, & exiccant, vnde nõ poteſt eſſe recti iudicij inſtrumentũ, ipſumq; agitant & mouẽt, & ideo tales ſunt quaſi cõtinue in varijs ſermonibus & corruptas,

A vt patet. Fit autem quandoq; per eſſentiam, quandoq; per communitatẽ, vt à ſtomacho, ore eius, matrice, myrach. Aut vapore eleuato ab apoſtemate, aut à manu, aut a digitis, aut a pede, aut a toto, vt in febribus & huiuſmodi.

Signa nam quæ eſt ex melancholia eſt cum triſtitia & extimatione mala & alijs ſignis melancholiæ ſuperius poſitis.

Si ex cholera eſt cum lupinoſitate, & audacia.

Et ſi ex ſanguine cum lætitia, riſu.

Si ex cholera citrina cũ inflãmatione caliditatis, & rixa ex malitia moꝝ, agitatiõe vehemẽti, imaginatione ignis, & ſcintillarum, & citrinitate coloris, extenſione cutis frontis, profundatione oculorum, inflammatione capitis.

Quòd ſi fuerit ex rubea eadem ſigna apparẽt magis intenſa & peruerſa & huiuſmodi, grauis eſt permixtio quæ fit in febre, & ut plurimum fit in peſtilentialibus. In facta vero a caliditate & ſiccitate puris non adeſt grauitas, neq; apparent ſigna materierum.

B In ea quæ ex phlegmate putrefacto facto acuto adeſt ſeueritas, eleuant ſupercilia ſuis manibus quaſi omni hora, & habent caput graue, & patiuntur ſubeth, & plerunq; æſtimant ſe eſſe beſtias.

Quòd ſi fuerit per communitatem ex vapore aſcendente, &c. cognoſcitur ex diſpoſitione membri doloroſi, aut ex parte totius, vt in feb. Item habent quãdoq; aliquod lucidum interuallum.

Prognostica. quæ eſt cum riſu & quiete ſaluior ea quæ eſt cũ rixa, audacia, & agitatione, iuxta illud Senis. Deſipientia cum riſu. vt in apho. in fine ca. Iſta rubrica cũ alijs præcedentibus habet dependentiam neceſſariam a rubrica de malancholia, & ideo ab ea nõ deſiſtas, & pro complemento ad eam ſemper recurras.

Cura in facto per eſſentiam, et à materia ſequuntur. ſ. Ordinatio diętæ. Digeſtio materiæ ſi conuenit expectatio. Repentina euacuatio ſi expectare non conuenit. Capitis confortatio. Materiæ derelictæ reſolutio. Accidentium correctio.

C Primus completur ordinando dięta m proportionalem humori peccanti ad bonum intellectum vt ſupra dictum fuit. Quòd ſi fuerit ex cholera &c. vide de ſoda cholerica, & conſimiliter de alijs ſuo modo.

Secũdus perficitur digeſtiuis appropriatis materiæ peccanti, de quibus ſupra quarto tractatu.

Tertius conſimiliter compleatur, quòd ſi ibi fuerit ſanguis fiat phlebotomia incipiendo ab ea & ab omni alia re ſanguinem temperante & rectificante & infrigidante, vt ſupra de ſoda ſanguinea.

Quartus adimpletur applicando in principio frigida repercuſsiua, vt lac, oleum violatum, roſaceum vt ſupra de ſoda cholerica &c. Quòd ſi ex applicatione horum infrigidantium creſcunt vigiliæ ſignum erit ꝙ materia terminabitur, tunc relinquẽda ſunt, & ſtudendum eſt euacuationi cum clyſteribus lenibus de quibus ſupra ſæpe, & ſpecialiter de calida, & ideo in applicatione ipſorum debet eſſe

D cautela. In facta autem a mala complexione tantum ſufficient alterantia vt patet. In facta per communitatem ſeruentur canones. Ordinatio dietæ vt ſupra. Euacuatio, & digeſtio vt ſupra, repercuſsio vt ſupra. Diuerſio vt ſupra de ſoda cholerica.

Quintus canon completur ex prioribus occurrendo vigilijs quæ conſueuerunt in hoc caſu accidere. cum quibus autẽ, dictum eſt de ſoda cholerica & rubrica de vigilia ſuperflua, & in hoc vt dictum eſt paulo ante oportet vti eis cum cautela vt fiat inanitio materiæ in loco, & augmentum in vigilijs, nam oportet quandoq; iſta multũ frequentare & fortificare. De adminiſtratione vero eorũ fortium, & narcoticorum poſiti ſunt canones allegatis locis. Et emplaſtra & alia adminiſtrentur poſt abraſionẽ capillorum & ſuper ſinciput. Poſtremo aduertẽdum ꝙ ſi omnia iſta non conferunt, tunc oportet deuenire ad vltimũ quod eſt verberatio, debent enim virgulari, & alapis cędi, vt ratio ad

ad ſe redeat, vt patet in fine de cutubuth. & tu ibi recurras propter canones. Et conſimiliter dicendum de cauterio, quia etiam cum omnia non conferunt cauterizentur in capite ſecũdum crucem aut in medio capitis ſm Placentinũ. laudat multum in hoc caſu vt radice vitis albæ, & in potu & in cibo vtatur. Recitat Gentilis habuiſſe à quodã medico ꝙ mulier quædam ex diuturna permixtione rationis afflicta cũ plurimæ additæ ſunt medicinæ aliæ ex ſolo vſu radicis vitis albę conualuit.

De vertigine & ſcotomia. Rubrica. 17.

σκότωμα Græcis, vertigo Latinis vocitat vnde barbari, hoc malum corrupta voce ſcotomiam appellãtes, ſummopere aberrãt, cũ hæc duo vocabula iter ſe diſtare falſo autumẽt

DE VERTIGINE & ſcotomia. Auic. facit tantum mentionem de vertigine ſub ea comprehendens ſcotomiã tamen inter ipſas eſt differentia quæ patet ex earum deſcriptionibus. Vertigo eſt actio corrupta virtutis imaginatiuæ, & habẽs eam imaginatur res extra omnes in gyrum verti. Cuius cauſa ſecundum plurimum eſt vapor ſubtilis motus in meatibus ſpiritus viſibilis, nam talis vapor ſuo motu ſpiritum viſibilem mouet, & cum tali motu virtus imaginatiua mouetur, vnde ipſa iudicat viſibilia moueri. Et dicitur à verto tis, & gyro ras, vel quaſi vertitur egritudo. Scotomia eſt actio corrupta virtutis imaginatiuæ, & habens eam imaginatur extra videre muſcas vel corpora parua opaca. Cuius cauſa ſecundum plurimum eſt humor groſſus opacus in meatibus ſpiritus viſibilis quietus exiſtens, nã ſua groſsitie, & tenebroſitate imprimit in humorem cryſtallinum ſpecies ſuas, quæ delatæ ad ſenſum communem faciunt imaginatiuã corrupte iudicare. Et dicitur ſcotomia à ſcotos quod eſt viſio, & imos muſca. An viſio fiat in cryſtallina aut in cruciatione neruorum opticorum ſpeculãti relinquatur. Vnde viſio muſcarum iſta &c. hinc inde experſa ſunt vt practico ſufficiant, tamen in ſe multas phyſicas rõnes, quas in præſenti omitto, nec in dubijs dicam, quia ſunt theoricalia magis. Et dictũ eſt ſecũdum plurimum, quia etiam ab alio poteſt cõtingere, vt à motu ipſius ſpiritus facto propterea ꝙ homo ſe in gyrũ conuertit vt faciunt pueri. Aut quia ex percuſsione aut caſu ſpiritus viſibilis mouetur quẽadmodum contingit ex motu facto in aqua aquam inundare. Conſimiliter à qualitate manifeſta cõmunicata cerebro à ſtomacho fameſcente, vnde ſpiritus inordinate mouetur, aut quia aſpicit res in gyrum motas vt ſunt rotæ molendini, aut etiam currentes, vt eſt aqua, aut quia ab alto ad profunda reſpicit, vnde ex timore inducto ſpirit⁹ viſibilis mouetur inordinate. Fit ex alijs etiam cauſis vt ſtatim de cauſa coniuncta.

CAVSAE, & in ſumma cauſæ earum ſunt primitiuæ antecedentes, & coniunctæ. Exemplum primi, vt aer ventoſus, turbidus, ſpiſſus, capitis percuſsio, ſiue dolor, aſpectus rerum, quæ in gyrum mouentur, vt dictũ eſt, cibi vaporoſi, vt allium, cępę & hmõi. Potus vaporoſus, vt eſt vini potentis. Somnus ſuperfluus. Dimiſsio exercitij. Repletio nimia. Tolerãtia etiam famis, qua cerebrũ compatitur ſicut accidit his qui difficulter tollerãt ieiunium. Item coitus nimius. Animæ accidentia, vt ira, furor & huiuſmodi, quæ ſpiritum in motu ponunt. Antecedens autẽ eſt imaginatio aut mala complexio cerebri diuerſa ponẽs ſpiritũ in motu etiam ſine materia, aut mala complexio humoralis ſanguinea, cholerica, phlegmatica, aut melancholica, aut ventoſitas. Coniuncta eſt illa quæ immediate ſpiritũ mouet ſiue ſit vapor ſiue ſit mala complexio. Fit & ſcotomia, & vertigo ex vapore corrupto & malo cerebro cõmunicato à ſtomacho, matrice, quam etiam in mulieribus præcipue tibi ſuſpectam facias, & ab alijs membris inferioribus læſis. Item & à toto vt in febribus.

SIGNA, vertigo parua, non cadit patiens, & non eſt magna ſed ſtat, oculi obtenebrantur, & quod ante oculos eſt videtur circulariter moueri, fit abſq; ſpaſmo, et per hoc differt ab epilepſia, quoniam ipſa multum durat, cadit, & ſic de alijs per contrarium, fortis tamen vertigo aſsimilatur epilepſiæ.

Signa creticæ, & eius quæ fit à percuſsione caſu & intuitu rerum circulariter motarum, & huiuſmodi nota ſunt.

E Signa eius quæ eſt ex vaporibus, quia nõ eſt aſsiduum ſꝫ excitatur cum repletione, neq; ſedatur cũ vacuitate, & accidit qñq; cum ea dolor capitis, ſonitus, & tinnitus, & grauitas & viſus tenebroſitas, & debilitas ĩ guſtu & odoratu.

Signa ꝙ fit à frigiditate, grauitas, multitudo ſomni, nauſea, punctio, ſputum, & conturbatio ſenſuum, albedo coloris, pluuiarum rumor.

Quod ſi fit à cholera, parua grauitas, vigiliæ, inflammatio, imaginatio citrinarũ rerum, nauſea, punctio, & hmõi. ex ſignis cholerę ſupra in principio operis, & tu ſæpe ibi.

Quod ſi ex ſanguine, inflatio venarũ faciei, oculi, et caput rubea calida, grauitas capitis, ſomnus, laſsitudo, et pulſatio temporum, & venarum quæ ſunt poſt aures.

Quod ſi fuerit ex melancholia, grauitas multa, vigiliæ, imaginationes corruptæ, capilli nigri, & ſimilia ſigna de melancholia ſupra in principio operis.

Signa ſi fuerit à cõmunitate, vt à ſtomacho ſigna mala digeſtio, & appetitus, tremor cordis, & quãdoq; augetur,
F & qñq; ſedatur ſecũdum repletionem, & vacuitatẽ, & ꝙ præceſsit nauſeatiua ſatietas, dolor, inflatio ſtomachi &c. ex nocumentis eius, & declinatur nocumẽtum ad partem anteriorem capitis, & mediam ipſius.

Quod ſi fuerit ex matrice quia præceſsit menſtruorum retentio & ſpermatis. Item & quia eſt apoſtema in ea.

Quod ſi fuerit à veſica ſigna quia præceſſerunt nocumenta in ea.

Quod ſi ex principio membrorum omnium, aut ex origine nutrimenti quod eſt hepar, aut ex origine ſpũs quod eſt cor erit eius tranſitus per venas & arterias ortas ab eis, aut ab illis quæ ſunt in collo, cuius ſignum, quia erit cum pulſatione vehementi, & tenſione, vt chordę, venarum, quæ ſunt in collo, & vt nõ inueniat dolorem de quo fit curandum in collo & membris eius, neq; in reliquis venis. Et cum vides arterias extrinſecas extenſas apud collum et alleuiatur cum manu pulſum prohibens, aut ligamentis lacertorum, aut plumbo, aut linis ſuper ipſum ſtyptica prę
G dicta, tunc ſcis ꝙ curſus eſt in eo, ꝙ ſi non, tunc curſus eſt in alijs, & ſimiliter experire in alijs, ꝙ ſi nõ inuenis tunc eſt in illis profundus.

Illius vero quę à malitia cõplexionis diuerſę, ſigna, quia ſentitur in cerebro leuitas cum priuatione ſignorum dictorum, & ſentitur iuuamentum ſubito ex applicatione calidorum, aut frigidorum vt res exigit.

PROGNOSTICA cum vertigo & ſcotomia prolongantur ſignum ꝙ eſt ex cauſa frigida. Vertigo quidẽ frequens, & proprie in decrepitis annũtiat apoplexiã. Similiter vertigo eueniens ſucceſsione ſtuporis communitatis membri. Et ſoda accidens in vertigine quãdoq; ſoluit ipſam Auicen. Et vertigo & ſcoto. quandoq; fiunt ſecundũ ſemitam criſis, iſtę autem diſpoſitiones præuiæ ſunt ad epilepſiam. Et cum apparẽt ſiue in ſene, ſiue in iuuene eſt diligenter aduertendum vt cito curetur.

CVRA in facta pp cauſas iam dictas, quia ex reuolutione, aſpectu rerum ab alto &c. Ordinatio diętę, introdu
H ctio ſomni quietis. Aſſumptio acetoſorũ ſtipticorũ, & bucellarum infuſarum in eis. Euacuatio ſi videtur expedire cum his quę videbuntur magis expedientia, de quibus ad plenum ſupra tractatu quarto, de dięta dicetur ſtatim.

Propter id autem quod dictũ eſt de caſu & percuſsione recurre ſupra de dolore capitis ex his.

IN FACTA propter vaporem in capite exiſtentem cationes. Ordinatio diætæ, Secundus confortatio capitis.

Primus completur abſtinendo ab omnibus vaporoſis, vt allium, cæpe, vinum potens, legumina, & huiuſmodi, vt ſunt oua omnia, à nucibus, à rebus quæ cum nucibus condiuntur.

Secundus perficitur cum rebus reſoluentibus vaporẽ, aut cũ remouentibus, embrochis, epithematibus, odoribus, vnguentis, & huiuſmodi. de quibus de ſoda calida & frigida hoc quoq; caſu multũ in vltimo laudo cauterium ſuper bregma, & etiam ſuper cornua capitis poſteriora.

In

IN FACTA propter materiam canonis obſeruētur hi. Ordinatio diætæ. Digeſtio materiæ. Euacuatio, prohibitio eleuationis materiæ à membro mandante ſi quod eſt mandans. Diuerſio. Confortatio capitis.

Primus completur vt dictum eſt abſtinēdo à cauſis inducentibus, & vſu rerum euaporantium, & abſtinere ab his quæ cerebrum lædunt, & his vti quæ cauſæ opponuntur, quæ omnia nota ſunt ex dictis hic & ſupra ſecūdo tractatu & quarto.

Secundus completur digerendo cum cōuenientibus ſupra tractatu quarto.

Tertius cōpletur ſi ibi eſt repletio in toto, quia timetur humorum corruptio cum phlebotomia ex nigra. Quòd ſi materia peccans erit ſanguinea & non fuerit in toto repletio ſanguinis fiat ex cephalica, & ſi plus oportet fiat ex vena quieta poſt aurem. Item applicatio ventoſarum ſuper ſpatulas, applicatio ſanguiſugarū ad nares. prouocatio hęmorrhoidarum in viro, menſtruorum in mulieribus. Si vero ex alio fuerit humore, & cōmixto ſanguini fiat phlebotomia vt dictum eſt, ꝙ ſi non fuerit commixtus & fuerit cholera euacuetur cū euacuantibus cholerā illi appropriatis tractatu quarto clyſterijs, & hmōi appropriatis, gargariſmatibus, caputpurgijs, odorationibus, & hmōi, de quibus de ſoda. Et conſimiliter ſi fuerit ex melancholia, aut ex phlegmate, & qm̄ à phlegmate cōiter euenit, ideo ponitur hic ſpeciale euacuatiuum. ℞. hierepigr. ℥. x. agarici, epitimi. ana. ℥. iiij. myrabolanorum indorum, chebulorum, emblicorū, bellíricorum, ſticados. ana. ℥. ij. ſalis indi. ℥. ij. conficiantur cū oxymelle, doſis eſt à. ℥. i. ſ. vſq; ad iiij. cum aqua calida. Item in euacuatione cōfert uomitus, & maxime cum materiā in ſtomacho percipimus, & maxime ſi his faciliter fieri poteſt, quia aliter credo ꝙ nocet.

Vomitiuum bonū & forte. ℞. raphani radicem & in ea figantur aliqua fruſta ellebori nigri, & permittantur ſtare per noctē, deinde extrahantur, & decoquaẽ radix, de aqua illa colata accipiātur. ℥. vi. aceti. ℥. ij. croci. ℈. i. miſce, & de hoc cōpoſito dentur circa duo vel tria coclearia ſic tepida, & fiat tale vomitiuum per duas horas poſt cibum.

Mēbra vertiginē inducentia. Quartus perficitur corrigendo membrum mādans, & licet matrix, ſtomachus, ſplen, chyſtis, veſica, hepar, cor, & nutrimentum, alias nocumentum in collo exiſtens ſint membra conſueta vertiginem inducere, eſt tamen ſtomachus plus ſuſpectus habendus, vnde oportet accedere ad euacuandum materiam & cōfortandum illud membrum mandans, vt de ipſo infra dicetur ſuo capitulo.

Diuerſiones fiant, vt de ſoda per communitatem, & lethargia, & in alijs locis ſæpe.

Confortatio fit primo cum reprimētibus vapores illos cū epithematibus, embrochis, vnctionib⁹ odoriferis, &c. de quibus ad plenum de ſoda, & tu ibi recurre ſecundum exigentiam materiæ.

CVRA factæ propter debilitatem & propter abſtinentiam longam & ſuperfluam à cibo. Confortetur virtus in principio cum ſtypticis acetoſis, vt ſupra, deinde cū cibis boni nutrimenti de quibus tertio tractatu. In hora paroxyſmi manus & pedes fricentur fortiter, facieſq; aqua vel vino aſpergatur. Item fricētur pedes ſale, & aceto. Et odorifera frigida aut calida naribus apponātur vt exigit diſpoſitio quæ ſecurius in viris applicantur.

De alue & palpitatione. Rubrica. 18.

ALVE ſiue palpitatio eſt vertigo minor in qua ſunt palpitationes oculorū manuum & inuolutiones in lecto, halices, oſcitationes, tēſiones venarum, rubificatio faciei, & venarum, & oculi. Cuius cauſa eſt eleuatio vaporum à repletione cauſatorum, & minor quia in vertigine magna homo non ſe ſuſtinet, ſed ad terram cadit, vel declinat, in hac autem non cadit. Et ꝙ ſit ſpecies vertiginis quod hic voluit Auicen. audi Raſis primo continentis ſecundo cap. vbi loquens de vertigine & ſcotomia ait. Dico ꝙ hic morbus euenit cum diſpoſitione defectionis, id eſt laſsitudinis in corpore, & præcipue in ſuperiori parte eius, & tenduntur

A venæ, & oculi apparent rubei, & multiplicantur in eo halices & oſcitationes. Et iuuat in hoc morbo ſecundum ꝙ fui expertus irrorare aquam frigidam ſuper caput, & dare in potu aquam niuis, & prouocare ſomnum. Et dixerunt quidam quòd acorus eſt valde bonus, & intra. Et iuuat coriandrum cum zucchăro, & conſtringere manibus &c. Nam ibi inuenitur tota ſententia Auicen. In hoc capitulo hoc addidi propter incredulos.

CVRA. Ordinatio diætæ. Euacuatio materiæ. Diuerſio. Confortatio capitis vbi à ſanguine fiat. Iſti canones quantū ad eorum complementū patent ex complemento canonum de ſoda ſanguinea. Si ex cholera quatuor proportionaliter ſeruētur, vt patet de ſoda cholerica. Et addatur quintus ſi eſt neceſſarius digeſtio materiæ. Quòd proportionabiliter de phlegmatica, & melancholica dicendum. Acoro ineſt proprietas remouendi alue ſi maſticatur aut in puluere detur. Et ſi adhuc fuerit ex cauſa calida magis aut frigida. Item aſſumptio coriandrorū cum zuc-

B charo &c. frigida acetoſa, de quibus de ſoda per communitatem. Item facta purgatione ſi ex phlegmatica fuerit materia conferūt balnea, & ſumme naturalia, & artificialia, de quibus infra de paralyſi.

De incubone. Rubrica. 19.

INCVBVS eſt ægritudo in qua homo ſentit, cum ſomnum ingreditur phantaſma graue ſuper ſe cadens & comprimens ipſum, & angitur eius ſpiritus, & interſecat vox ipſius, & motus, & fortaſsis præfocatur propter pororum oppilationes, & cum ab ipſo ſeparatur excitat eum cito. — ἐφιάλτης græcis incubus, & incubo latinis dicitur quō à Themiſone alio nomie πνιγα.. à ſuffocando mirū nu... cupatur.

CAVSAE cuius ſecundum plurimum eſt vapor materierum groſſarum ſanguinearum, et phlegmaticarum, aut melancholicarum eleuatus ad cerebrū cito, & eſt anteceſſor epilepſiæ aut apoplexiæ, aut maniæ. Et vt quidam dicunt incubus eſt nomen dæmonis, cuius cauſa eſt frigiditas capiti occurrens ſubito dum dormit comprimens & oppilans, aut nimia repletio cibi aut potus ad quam ſequitur ſomnus, vapor corruptus à vaporibus reſolutis oppi-

C lans, & aggrauās cerebrum, & cor, & ideo quia primo deficiunt in extremis videtur patienti ꝙ illud phantaſma incipiat aſcendere à pedibus, deinde paulatim occupat totū ſecundum ꝙ vapores plus aggrauant, & ideo loquuntur mugiendo petentes auxiliū, & ſunt toti perterriti propter ſarcinam aggrauantem, id eſt fumum corruptum oppilantem & obnubilantem ſpiritum, qui fumus aliquando eſt à ſanguine aliquando à phlegmate, aliquādo à cholera groſſa, aliquando à melancholia.

SIGNA ex relatione infirmi vel patientis nota ſunt.

Signo prognoſtica, cui incubus frequēter euenit niſi medicetur neceſſario incurret aut epilepſiam, aut ſpaſmum, aut paralyſim, aut mortē repentinam. Quòd ſi cōtingit in vigilia eo deterius, & ſi poſt excitationem ſudabit ſudore frigido, & ſit cum tremore cordis peſsimum eſt.

CVRA, ordinatio diętæ. Digeſtio. Euacuatio. Capitis confortatio.

Diēta ordinanda ſecundum exigētiam humoris, & peccans humor vt ſupra digeratur &c.

D Euacuatio ſi à ſanguine phlebotomia. Si ali⁹ humor euacuatio cum ſolutione. Dixit tñ Auic. Cura eius eſt phlebotomia, & ſolutio vētris cum eo ꝙ totum humorē educit.

Confortetur caput ſi eſt à frigore cū calefacientibus notis ſupra de ſoda phlegmatica. Et ſcito ꝙ continuatio aſſumptionis granorū peoniæ eſt de maxime appropriatis conferentibus & præcipue in cauſa frigida. Nō protelaui ſermonē in hac parte quæ à vulgo dicitur vetula de nocte incedens & calcans, & arabice albe tile, cum hæc ſit ſæpe epilepſia parua ſiue imperfecta, & ideo cura epilepſiæ eſt eius cura, de qua hic infra ſtatim, tamen ſi à materia phlegmatica detur mane & ſero electuarium de gemmis. Et ſimiliter ſi à melancholica vel de alijs cordialibus, vt infra & ſupra capitulo de melancholia, poſt cuius aſſumptionem bibat aquam peoniæ. Item laudatur quod eſt optimum acceptio bis in hebdomada de theriaca, verbi gratia

E theriace.ʒ.i.cum aqua peoniç. Laudatur cauteriũ,vt infra de epilepſia,tales habeãt prope ſe amicos, q cum eos ſentẽ rint in paroxyſmo faciãt eis frictiones pedum, & manuũ, capitis,& multũ fortiter aſpergant faciem eorũ cum aqua ro.ſri.& ſi ſentiunt in ſtomacho eſſe nocumentũ prouocẽt vomitũ immediate,deinde accipiant poſt diambrã aut aliquod tale cordiale. Credo ꝙ ſm plurimum vitio repletionis ſtomachi contingit maxime à cauſa intrinſeca, & ideo vomitus eſt quaſi ſemper prouocãdus, nam extrinſeca fit communiter à frigore ſubito occurrente capiti.

De epilepſia. Rubrica. 20.

ἐπιληψία græcis, latinis dicit' paſſio, vel morbus tum comitialis, tũ ſacer vt' magnus, nã ſacrũ græci pro magno vſurpãt, tũ Herculeus, tum Lunaticus, tũ infantil', vt' puerilis, tũ etiã ſonticus, barbaris autẽ caduc', ac peditos.

Oues epilepſiam ſentire.

EPILEPSIA eſt ęgritudo prohibens mẽbra animata ab operationibus ſenſus & motus in erectione nõ integre, cuius cauſa ſm plurimum eſt phlegma, ſiue groſſa ventoſitas aut vapor oppilationem faciens non completam in ventriculis cerebri,& maxime in anteriori. Et dicitur non integre,quia omnino non prohibentur à ſenſu & motu vt apoplectici, immo cadentes in terram ſe mouent & reuoluunt vt vidi & ſemieleuant ſe. & de iſto in dubijs. Dicitur F ſm plurimum, quia à ſanguine vel vapore ſanguineo fit. aliquando à melancholia uel vapore eius,aliquando à cholera vel vapore eius & hoc raro, vt Auic. capitulo eodem. Vnde Auicen.auctoritate Hippo.dixit. Plurimæ oues patiuntur epilepſiam, cum anatomizãtur in cerebro earum inuenitur humiditas mala fetida. Et ideo dixit. Epilepſia plurimũ accidit à phlegmate. vnde prius & magis à phlegmate. Secundo & minus à melancholia. Tertio & rarius, & minus à ſanguine. Vltimo & rariſſime à cholera. Et quidam dicunt illam quę eſt ex phlegmate eſſe veram,quę vero ex alijs humoribus eſſe non veram. Item poteſt fieri á mala quantitate ſimplici cauſa aut mordicatiua, aut venenoſa. nam cerebrum taliter ſentiens nocumentum contrahitur vt à ſe ipſum expellat,& in tali contractione fit oppilatio ad quam ſequitur prohibitio tranſitus ſpiritus ſenſibilis & motiui ad membra. Secundo ſequitur & in ipſis membris contractio & ſpaſmus, & epilepſiam quaſi ſemper antecedit ſpaſmus et quaſi ſemper ſenſibilis. Et dicitur G quaſi ſemper,quia aliquãdo fit, vel antecedit inſenſibilis, vt Auicen. de cauſis epilepſiæ. Et dicitur nõ completur,ad differentiam apoplexiæ in qua fit oppilatio completa abſolute vel ſaltem reſpectu debitæ delationis ſpiritus, quia ſ.non in debita tranſmittitur quantitate qua membra ſint motiui aut ſenſiui conuenientia inſtrumenta. Et dicitur in ventriculis &c,quia licet nocumentum prius appareat in ſenſu viſus & auditus,& in motibus lacertorũ, faciei quare prius in ventriculo anteriori ſic nocumentum apparet.

Cum alijs etiam communicatur,quia ſi non communicaretur eis tunc non deſtrueretur intellectus neꝙ motus anhelitus læderetur. Auic. de epilepſia. Et dicitur morbus caducus, quia habentes eam cadunt & pedes inordinate mouent, propter quod dicitur etiam peditos. Et in hoc apparet differentia inter ipſam & vertiginem: quia vertiginoſus ſtat licet obtenebrentur oculi eius, fortis tamen vertigo ſimilis eſt epilepſiæ Auicen. de vertigine. Dicitur & H mater puerorũ, & eſt hæc ſpecies mala in qua paroxyſmi frequentantur. Vnde Auic. qñ continuantur paroxyſmi epilepſię interficit. Dicitur à quibuſdam ſternutatio. Auicen. vero dixit. Motus ſternutationis eſt quaſi motus epilepſiæ leuis,& epilepſia eſt quaſi ſternutatio multa & fortis. Epilepſia itaꝙ dicitur ab epi quod eſt ſurſum,& læſis quod eſt læſio. Multis alijs nominibus nominatur, vt morbus ſacer, morbus comitialis, de quibus prolixare ſermonem non eſt vtile ad præſens.

vertigo fortis epilepſię ſimilis.

CAVSAE, Et in ſumma cauſæ primitiuæ ſunt illæ quę dicentur ſtatim in canone vniuerſaliſſimo.

Antecedens vero complexionalis eſt mala complexio totius, aut cerebri frigida & humida, qua generatur ventoſitas groſſa, vel malus humor.

Humoralis eſt ipſe humor ſanguineus vel phlegmaticus, aut cholericus, aut melãcholicus in ſtomacho uel alibi multiplicatus.

E Coniuncta eſt ipſe vapor vel vẽtoſitas groſſa, aut mala complexio ſimplex oppilans. Et viaticus dicit ꝙ epilepſia fit tribus ex cauſis, aut ex phlegmate, vel melancholia in prora capitis, vel ex vẽtoſitate groſſa, aut ex alijs humoribus in alijs exiſtentibus membris, ut ſtomacho, matrice, pede, crure,& huiuſmodi.

SIGNA demonſtratiua ſunt ſpuma in ore, ſubitus caſus, tortio oris,& faciei, & præcipue quando eſt fortis tremor ceruicis, & totius dentium conſtrictio, inuoluntaria emiſſio ſtercoris,& vrinæ,& ſpermatis aliquando.& hoc dico quando eſt fortis. Et nota quòd in forti & ſi ſpuma abſtergitur iterum venit, in debili autem non. Item non releuantur ex forti citius, ſed bene ex debili & in debili aliquando non cadunt. Et quæ eſt cum prolixitate agitationis,& longitudine releuationis, & difficultate ſpiritus eſt praua. Et ſecundum horum ſignorum intẽſionem dicitur praua, minus praua,& media.

Et in facta vitio cerebri præcedit grauitas, & dolor,& F tenebroſitas viſus,& ſenſuum aliorum exteriorũ malitia, auditus.ſ.odoratus &c. Itẽ & vertigo, & grauitas linguę, citrinitas in facie,& quia patiens non ſentit nocumentum in alijs membris neꝙ eleuationem uaporum &c. Et de his debet interrogari patiens cum releuatus eſt.

In ea quæ eſt à ſtomacho, fit tremor in ore ſtomachi,& mordicatio,& caſus ſubitus, & nauſea, & ſolutio ſtercoris,& exuberatio vrinæ,& alguadi ſiue ſpermatis, ut emittitur in amplexu & viſu mulierum, & habet hoc difficultatem non paruam, de quo in dubijs, tremor cordis, ſoda fortis, leuitas epilepſiæ, ſiue eius remotio: quia cũ vomitu ſanatur, & ſignificant eam reliquæ diſpoſitiones ex parte ſtomachi, vt repletio, deſtructio appetitus, & ſic de alijs, & quandoꝙ interficit, & hoc propter frequentiam periodorum Auicen. & ibi nota ꝙ de ipſa iam dictum eſt in de prognoſticis,& fit cum ſpaſmo.

Quod ſi ex mirach, inflatio in mirach rugitus faciens dolorem, eructuatio acida, & quãdoꝙ fit dolor inter vtraſꝙ G ſpatulas poſt cibum paucum, neꝙ quieſcit niſi poſt digeſtionem, deinde redit poſt aſſumptionem cibi.

Si ex hepate cognoſcitur quia ſentitur nocumentum in parte dextra verſus hypochondriũ, quia dolor eſt aliquod tale,& paroxyſmus præſentitur ſicut in alijs. Item vrina & pulſus adiuuant ad hoc.

Quod ſi ex ſplene nocumẽtum, ex ſiniſtro dolor, grauitas, inflatio, rugitus.

Si ex matrice quia retentio menſtruorum, aut ſpermatis, aut effuſio materierum effuiarum ad matricem quam pręcedunt dolor in pectine,& inguinibus,& dorſo,& grauitas in matrice.

Si ex renib' polluũt ſe ĩ paroxyſmo. Si à veſica mingũt.

Si ex inteſtinis egerunt,& in ipſis membris ſentitur grauitas prius & nocumentum.

Quod ſi fuerit ex alijs membris quia ex pede, digito,& huiuſmodi ſigna nota ſunt.

Itẽ à vermibus ſigna, curſus ſaliuæ,& curſus vermium, H & aſcaridum, & reliqua ſigna vermiũ de quibus.16.capi.

Quod ſi fuerit à vapore, et maxime à cauſa extrinſeca ex morſu veſpium, ſcorpionũ,& huiuſmodi, ſigna nota ſunt.

Quod ſi fuerit ex cauſa extrinſeca ſentitur vapor.

Quod ſi fuerit ex ventoſitate non eſt grauitas, neꝙ ſpaſmus fortis & ſubito fit, quia eſt velocis motus,& percipitur ſonitus extenſio.

Eius vero quæ eſt ex phlegmate, quia ſpuma eſt multa, groſſa, viſcoſa, alba, paroxyſmus prolixus cum agitatione multa. color declinat ad albedinẽ. regimẽ phlegmaticum pręceſſit. vrina eſt remiſſa & ſpiſſa cũ quadam reſidentia ad modum vitri liquefacti. Et attendenda ſunt reliqua, ętas, cõplexio, ars & huiuſmodi. Et ſi ex phlegmate ſalſo fuerit erunt accidentia remiſſa.

Signa ex ſanguine, caliditas, et rubedo in oculis, plenitudo venarũ, facies ru.& ꝙ præceſſit regimen ſanguineum, cõplexio, ætas, tẽpus veris & hmõi de ſignis ſanguineis.

Quod

Quod ſi ex cholera paroxyſmus eſt breuis, & leuis, & ſpuma tendit ad citrinitatem, & facies ſimiliter, & ꝙ patiens ſit cholericus preceſsit regimen cholericum, & huiuſmodi ex cholera fuit.

Quod ſi ſpuma fuerit modica & liuens, & facies vergat ad liuorem, nigredinem, & paucæ ſint humiditates in oculis, & complexione melancholicus & preceſsit regimen melancholicum, & huiuſmodi erit ex melãcholia.

Quod ſi poſt paroxyſmum patiens rideat et ꝙ faciat ſicut ſtolidus, tunc fuit ĩmelãcholia ex aduſtione ſanguinis. Quod ſi fuerit ex melancholia ex aduſtione choleræ habebit accidentia maniæ. Dicit Conſtan. auctē Gal. ꝙ quæ venit creſcēte luna ſignat materiã eius eſſe humidiſsimã, quæ vero decreſcente eſſe eam frigidiſsimam ſed parũ humidam. Quidam medici vt aſtrologi diſtinguunt quatuor ætates lunæ dicentes ꝙ prima quadra eſt ca. & hu. Secunda ca. & ſic. Tertia fri. & ſic. Quarta fri. & hu. Igitur quæ laborat de humiditate affligit in prima & vltima ętate, quæ de ſiccitate in ſecunda & tertia.

Lunæ ætates vt diſtinguantur.

Signa diſtinctiua inter ipſam & apoplexiam habuiſti ſupra, & diſtinctiua inter ipſam & ſyncopim habebis infra ſecundo capitulo. Et ſcito ꝙ aliqui ſunt qui recordantur de caſu ſuo & verecundantur. & aliqui non.

PROGNOSTICA autem nuntiatiua epilepſiæ ſunt. Vertigo frequens, obliuio, malitia, anhelitus, capitis grauedo, dolor eius, varia incommoda, ſomnia in quibus videt aquas. Locutio in ſomno, & clamor in eo, et longa narratio. Pollutio nocturna, dolor capitis ex quacunq; ira. Citrinitas in lingua declinans ad albedinem. Viriditas venarum linguæ, tumor, conſtrictio pectoris. Si mulieri pregnanti venit epilepſia fœtu euacuato ſoluitur. Si autem paroxyſmus fuerit leuis & breuis & poſt paroxyſmum recordatur, ſignum eſt quòd curari poterit. Quod ſi fuerit longus grauis & non recordatur ſignum eſt difficilis euaſionis, & forte impoſsibilis. Si in capite ſuperuenit morphea alba ſignum eſt curationis. Si autem traxerit infans aliquid de epilepſia ab vtero & poſt euomuerit & ſe purgauerit et ſuperfluitates multas expulerit aquoſas ſignum eſt liberationis, ſi nõ, non. Quando aliquis eſt generatus tēpore menſtruorũ aut ex immundis ſpermatibus vel parentes ſunt epileptici, deinde genitus incurrat epilepſiam talis non videtur curabilis, quia poſtq̃ eſt ab vtero, & ita ex malis cauſis tam mala complexio eſt cõpoſita, & ideo abſtineant ſe viri à coniunctione cum muliere menſtruata. Si in quarto ſeptenario quis habeat epilepſiã ex cauſa priuata cerebri & cõtinuauerit ꝑ ętates præcedētes nunq̃ curabitur. nã ægritudo eſt habituata. Si paroxyſmi epilepſiæ frequēter venerint, & potiſsime in ſene periculum eſt mortis, & cum frequētantur paroxyſmi in infantibus raro euadũt, & dicitur tunc mater puerorũ. Si vis ſcire ſi epilepticus eſt curatus ſuffumiga ipſum cum carnibus caprarum, quòd ſi non cadit curatus eſt. ſi cadit non eſt curatus. Item nota apho. epilepticorũ iuuenum infra in fine capituli & in ſequēti, quia nonum quintę &c. & tu ibi.

Mēſtrua in coitu vitanda.

Hæc ægritudo rariſsime curat̃ niſi in pueris. Et quãdo ex malo peruenit regimine. & ideo caue à liberationibus promiſsis, multi enim qui ſic promiſerũt deluſi permãſerunt. Nam Gordonius dicit ſe nõ potuiſſe attingere ad ſanitatē alicuius, cum tñ ipſe fuerit diligētiſsimus & patientes obediētiſsimi niſi in altero duorũ caſuum. & ideo &c.

CVRA. In cura igitur huiuſmodi horridæ paſsionis ſic procedam, quia primo ponam canones obſeruandos in ætate tenera in qua cõſueuit hæc paſsio pluimũ accidere. Secundo ponã canones in aliјs ætatibus tenendos. Primum ponendo curam de eo vt eſt talis per eſſentiam. Secundo vt eſt talis per communitatem.

Quantum ad primum ponitur primus canon vniuerſaliſsimus ambabus ætatibus & eſt cuſtodire ſe à cauſis eam mouentibus aut facientibus quæ ſunt ſtatio nimia ſub ſole, & ſpecialiter omnis nimia capitis ſupercalefactio ſub radiјs lunæ. Et omne exceſsiue infrigidans, multitudo

A pluuiarum, flatus venti meridionalis, et ſeptentrionalis ſimul. Odorum etiam bonorum multiplicatio, et odor malus, vt pellium caprarum atq; vngularum combuſtarum. Intuitus rerũ ab alto & circulariter motarum. Aſſumptio rerum generantium ſanguinem vaporoſum & feculentũ, & tenebroſum, vt vinum feculentum, & antiquum, & nouum quod non eſt clarificatum & potus eius puri, & hic ſermo ſpeculationē habet. Lentes, apium, fabæ, cępæ, lac, dulcia, pinguia multum, et omne groſſum inflatiuum, omne calidum, acutum, frigidum, & ſtypticum. Item comeſtio hepatis hirci & olfactio eius. Item galbanum, cuius cõtrarium ponit Aui. ſecundo cañ. proprio capi͂o. vbi dicit, ꝙ quãdo epilepticus ipſum odorat remittit, dicitur ꝙ in declinatione confert, in aliјs temporibus nocet. eſt ſolutio aggregatoris, ſed tu cõſidera. Item odor carui vſti & huiuſmodi calida, qm̃ diſſoluũt humiditates, et eas fluere faciunt in origines neruorũ, & ſic oppilãt. Repletio nauſeatiua, nauſea, indigeſtiões. Exercitium ſuper repletionē B & dimiſsio eius. Longitudo moræ in balneo. balneum ante digeſtionem. effuſio aquæ calidæ ſuper caput. Coitus plurimus, & maxime cibo exiſtente in ſtomacho. accidentia animi fortia, & triſtitia, timor, ira, & auditus magnorum ſonorum, vt vocum tonitrui.

Aui. notat.

CVRA particularis exigit canones particulares. & ſũt, Primus ordinatio dietæ, nam ſi in regimine ipſorum fit rectitudo remouetur, & ſi nõ, remanet. et oportet quidem vt ſtudium impēdatur ab eis ante pubertatem Auic. proprio capitulo. Secundus euacuatio materiæ. Tertius diuerſio. Quartus capitis confortatio. Quintus adminiſtratio rerum ad extra quæ proprietatem famoſam habēt in hac paſsione.

Primus igitur canon perficitur cũ cibum non accipiunt vt rectificet̃ regimen nutricũ, vt quia ſe & in his quæ puero pertinent abſtineant q̃bus lædi põt puer. Iam enim dictum eſt in canone vniuerſaliſsimo. vtatur itaq; bonis & laudabilibus nutrimentis temperatis, vt inde bonus ge- C neretur ſanguis. Vinum vitent vt poſsibile eſt & coitum omnino, & in ſalatucіјs apium, nuces, & auellanas, & ſynapi. Hoc itaq; lacte nutriat̃ puer & in ſumma lactans ſit pro poſſe optimę complexionis & bonorum morum, & bene nutrita abſtinens ab his quæ dicta ſunt.

Secundus perficitur cum adminiſtratione clyſteriorũ, & ſuppoſitoriorũ. Nam exiſtentibus vnius anni & minoris temporis imponi poſſunt, & imponi facio, vt Recipe violarum, mercurialis, faluræ. añ. ȝ. ij. hierępi. ſale & oleo communi. Item aliquando impono radicem peoniæ.

Clyſteria in pueris vnius ãni, ac etiã minoris tēporis.

Item fiãt ſuppoſitoria ex melle ro. puluere hierępigræ, cũ puluere radicis peoniæ, & continuent̃ hæc enemata vt poſsibile eſt. & ſimiliter ſuppoſitoria, nam quandoq; ita plorant et agitantur vt ex hoc maius ſequat̃ nocumētum.

Item dentur quandoq; lactanti de hierapigra aut pilulæ vt ex hoc fiat lac ſolutiuum aut aliquod aliud ſolutiuum appropriatum vt infra. Item completur canon ex adminiſtratione rerum facientium qũolibet materiam à capitę D exire. vt ſunt ſternutationes faciles maxime qñ anteceſsit euacuatio alia notabilis. Item caputpurgia leuia de q̃bus in de ſoda phlegmatica, & cholerica. Valebunt & pedum lotiones cum flore chamomillæ cum modico lauri in aqua factæ.

Quartus completur cum ſacculis, lotionibus capitis factis ex ſticados, rutha, radice peoniæ, ro. & hmõi. vt inde expoſtulabit, de quibus infra ad plenũ. hoc ſimili canone ex quibus fiunt cerotaria &c. vt infra. Laudatur hoc loco permaxime odor ruthæ, & linitio narium facta ex ſucco eius cum modico puluere peonię. & ſimiliter linitio ex aniſo facta. Item ſuccus ruthæ, cum modico aſſæ. Item hyſſopus, pollium montanum.

Quintum complebo, collaudatur etiam à magiſtris noſtris qui fuerunt Chriſtiani. Si collo geſtentur verſus hi ſcripti cum optima deuotione omnipotētus &c. à morbo iſto ſoluunt.

Carminum ac verborũ ſumma vis.

Gaſpar fert myrrhā: thus Melchior: Balthaſar aurum.
Hæc tria qui ſecum portauerit nomina regum.
Soluitur à morbo Chriſti pietate caduco.

Etiam ſi dicant in aure eius qui cecidit cū Pater noſter & aue Maria, et deuote ſtatim reſurgit. fides tua te ſaluum fecit. Item diuina ſic amplians colens ſic opereť. Ieiunet patiens ſi poteſt pater & mater parentes eius aut amici quotquot habere potuerit, & etiam iſti pro patiente ſi nō eſt habilis tribus diebus, deinde audiant miſſam in eccleſia. etiā ſi ſacerdos confeſſus ſit bonæ fidei & Dei amicus, & ſuper patientē legat Euangeliū quod legitur poſt feſtū ſanctæ Crucis. vbi diciť. Spumans & ardēs, & hoc genus dæmoniǰ nō eǰcitur niſi cū ieiunio & oratione, deinde eo lecto, ſacerdos eum fideliter ac deuote ſcribat, & patiens ſup ſe portet & liberabiť deo Ieſu cooperante. Item laudať zona facta ex corio capitis & caudæ lupi. itē ex corio aſini. Item os capitis humani ex parte anterioris capitis puluerizatū. Item collo ſuſpendatur radix peoniæ. nam quādiu remanet nō reddit, immo cōpertum eſt eius ablatione redire. Auic. ſecundo cano. de peonia. Similiter confert pyretrum collo ſuſpenſum. Similiter corallus appenſus collo. Item dens lupi caninus ſuſpenſus. Item ſmaragdus lapis. item oppopanacū. Item confert cauterium de quo infra. Geſtent peoniam collo & ex decoctione bibant radicis eius addito modico mellis. Sanati etenim ſunt plures pueri ſeptem aut octo annorū & infra. Placētinus. Itē deť puero quotidie cū lacte aliqd diamuſci aut pliriſarcoticon, & eſt ſingularis medicina maxime qñ habent frequentationē paroxyſmorꝫ. Raſ. Multa talia poni poſſunt quæ etiā puerꝭ ętate cōferunt. Vnde nūc enumerabo illa ſimplicia & cōpoſita quæ oībus epilepticis indifferenter conferūt, ex quibus eligat operans quæ propoſito ſuo congruentia erunt, ſed tāmen prius eos enumerabo canones in cura neceſſarios iuxta promiſſa in principio tractatus.

CVRA quādo eſt talis per eſſentiam ſex cañ. obſeruat. Primus ordinatio dietæ. Secundus digeſtio materiæ. Tertius euacuatio eiuſdem. Quartus diuerſio. Quintus confortatio capitis. Sextus correctio accidentium.

PRIMVS perficitur ex parte aeris & aliorum vt declinent ad contrarium cauſæ. vt ſupra de aere. Tamen ſcito ꝙ in hac paſſione multum cōfert mutatio eius, nam ſæpe diſſuetus morbum permutat. Meſ. de epilepſia. Item reuerſio ad conſuetum. idem. Alia ex parte aeris notanda tacta ſunt de ætate tenera.

Cibus ſit ex bono & laudabili nutrimento. de quo ſupra tertio tractatu. cōmenſuratus qualitate & quantitate & ordine, & eligatur qui ex proprietate confert vt rutha, hyſſopus, & de his ſtatim.

Vinum lymphatū odoriferū &c. cum cōditionibus dictis, hydromel tamen eſt potus eis elegantior. Meſ.

Somnus & vigiliæ ſuperfluæ nocent. ſomnus ſuper faciem factus eſt malus. & ſimiliter ſupra ſatietatem, ſupra nauſeam. Coitus nocet vt plurimū. Et diciť vt plurimū qa coitus qui eſt factus ab eis qui vltime abſtinent. ſi moderatus ſit fortaſſe ſanat. Meſ. de moderatione coitus ſupra ſecundo tractatu in principio. Item cōuenit in his quibus accidit epilepſia ipſius, vt ſunt religioſæ, viduæ, virgines &c. Aliǰs vero vehementer nocent.

De exercitio & quiete cum accidentibus dictum eſt, debet etenim in his omnibus eſſe contemperies.

Anteꝗ̄ ad ſecūdum deſcendam enumerabo multa quæ in hac valent paſſione. vt ſunt acetū ſquilliticū. Amygdala amara. Aniſum. Aromaticū muſ. Meſ. Artemiſia. pilulæ ex ea factæ. Betonica. Borago. Berbena. Blanca confectio Ni. Coagulum leporis, columbi. Cicera ru. Confectio de muſco Meſ. Corallus. Diacaſtorium Nico. Ficus ſiccæ & humidę. Filipēdula in cibis ſumpta. Os hominis. Maiorana præſertim facto ex ea caputpurgio. Peonia. Pilulæ indæ in cura ſodæ melancholicæ. Potio ſanctı Pauli. Portulaca. Pulegium. pliriſarcoticon Ni. Roſmarinus. Rutha. Saluia. Smaragdus lapis, Sticados. Nux muſcata.

E Violæ purpureæ, & maxime in pueris. Vnguentū de bdellio, & de baſilicon Meſuæ. ǰ. deſcriptione. hirūdo exuiſcerata ſicca vel aſſata.

SECVNDVS perficitur cum ſyrupis dictis ſupra de ſoda, vt eſt de ſticados. ſyrupus de hyſſopo, oxymel ſquilliticum. Sed hic nota quod etiam laudatur acorus, origanum à Meſ. hoc capitulo. Et ſyrupus de abſynthio laudatur ab Auicen. hoc capitulo. Et credo quòd ipſe intelligat de ſolutiuo poſito quinto cañ. tractatu ſexto. ſed ibi plures ponit deſcriptiones, & tu cōſidera. Eligantur nāꝗ ex eis quæ propoſito ſunt conuenientes iuxta materiā peccantem addendo quæ à proprietate &c. vt ſæpe ſupra.

In phlegmatica Meſ. Recipe hyſſopi ſiccæ. ʒ. iǰ. paſſularum enucleatarum. ℥. ſ. coquantur in lib. ǰ. aquæ pluuialis vſꝗ ad conſumptionem medietatis. detur cum oxymelle ſquillitico omni mane vſꝗ ad. xv. dies. deinde reitera interponendo euacuationes, & tempus. eſt enim mirabile maxime in phlegmatica. Item Reci. ruthæ, ſaluię,
F maioranæ, hyſſopi. ana. M. ſ. radicis ireos, acori, ciperi, ſquillæ, ameos, viſci quercini, poliǰ, origani, calamenti, ariſtologiæ. ana. ʒ. ǰ. ſeminis aniſi, marathri, ſiſeleos, baſiliconis, peoniæ. ana. ʒ. ǰ. liquiritiæ mundatæ, paſſularum enucleatarū. ana. ʒ. i. florum anthos, ſticados, radicis fœniculi, bruſci. ana. ℥. ſ. abſynthǰ, ſucci fumiterræ. ana. ℥. i. ſ. cum melle & zuccharo ſufficientibus. fiat ſyrupus & acetoſetur cum aceto ſquillitico, & propinetur cum decoctione peoniæ, ruthæ, nucis muſca. Et ſi cupis caliditatem reprimere addas ſcariolam, ſemina communia, coriādri. ana. ℥. ſ. ex his omnibus, vt patet fieri poteſt ſyrupus. Similiter ex aliquibus eorum tantū vt placebit ex ſcriptis.

In primo canone habetur modus componendi de nouo, & etiam ſyrupos magiſtrales compoſitos. Sed de ſticados maxime commendatur hoc caſu Meſ. Exemplum. Reci. ſyrupum de ſticados. ℥. i. ſ. acori, paſſularum enucleatarū, nucis muſca. cinnamomi &c. hæc decoquantur, & cum hac decoctione detur ſyrupus.

G In melancholica valent ſyrupi dicti ſupra de ſoda melancholica, addendo quæ à proprietate valent in epilepſia de aliǰs. Tamen vt copioſiores ſimus. Recipe radicū fœniculi, graminis, ariſtologiæ, hyſſopi, ruthæ, peoniæ, poliǰ. ana. ℥. i. ſucci boraginis, ſucci ſcabioſæ, ſucci fumiterræ. ana. ℥. v. ſeminis peoniæ, ſeminis ruthę, viſci quercini, epithimi, ſoliculi, ſenæ, polypo. florū ſticados. ana. ℥. iǰ. mellis ro. lib. i. zuc. ℥. viǰ. fiat ſyrupus.

Item à cauſa calida raro euenit, & maxime à cholera digeſtiua. tamē in cauſa ca. de ſoda cōueniunt addendo peoniam, rutham &c. quæ à proprietate conferunt. vt ſupra.

Alius ſyrupus. ℞. endiuiæ, ſcariolæ, lactucæ, coriandri, & citrac. ana. ℥. iǰ. ruthæ, peoniæ, hyſſopi, poliǰ, abſinthǰ. ana. ℥. i. ſucci fumiterræ. ℥. vi. ſeminum ruthæ, peoniæ, ſiſeleos, ſeminum quatuor frigidorū. ana. ℥. i. mellis & zucchari quantum ſufficit. fiat ſyrupus. iſta tamen omnia vt dictum eſt de ſoda oportet moderari ſecundum proportionem mixtionis materierum adinuicem, vt commiſcen-
H do frigida digeſtiua cum calidis plus & minus.

TERTIVS perficitur cum ſolutiuis dictis de ſoda proportionaliter ſuæ materiæ, addendo ea quæ à proprietate dirigunt illa ſolutiua ad caput, & ipſam reſpiciunt paſſionem. Vnde Gentilis in phlegmatica poſt exhibitionē ſui ſyrupi dabat. ℈. iiǰ. huius mixtionis. ℞. lapidis armeni, lapidis lazuli pręparati ſecundū artem. ana. ʒ. i. colloquin. diagri. correcti, elleborini. ana. ℈. i. ſpicę. ℈. i. epithimi. ʒ. ǰ. hieralogo. ʒ. ſ. miſce cum modico aquæ mellis, & iterum redeat ad ſyrupū. Dabat pro confortatione electarium regum. Tamē eſt forte ſolutiuū quo vti oportet cum diſcretione. Et pilulæ cochiæ. quarū deſcriptioni addatur peonia, nux muſ. & ſtæcados. Item electaria ſolutiua de ſoda phlegmatica. Cōſimiliter dicať in melācholica & in cauſa ca. Nō me multū extēdo quia res clariſsima eſt. & tu omnia illa conſidera. Clyſtere in paſsione hac conferens. ℞. ſtęcados, hyſſopi, abſinthǰ. ana. M. ſ. pulpæ colloquinti.

ʒ. ǰ.

ʒ.ij.cartami.ʒ.iiij.centaureæ.M.i.olei liliorum alborum. ℥.i.ß. Fiat clyſter. Aliter. ℞.radicũ ireos.ariſtol.ro.ana. ℥.ß.centaureæ minoris,menthæ,abſinthij,anethi,ameos, carui,ſeminis baſiliconis.ana.℥.ß.ſeminis peoniæ.℥.i.ruthæ,hyſſopi,polij,maluæ,blitis, mercurialis.ana.M.i.furfuris pugillum.i.olei ruthacei.℥.iij.ſalis cõmunis.℥.ß.hierępi.℥.i.cum aqua &c.fiat clyſter. Notandum tamen ꝙ iſta ſunt calida multum.vnde oportet attendere multum ne adſit feb.& ipſa poſſumus moderari cum feb.vt ſupra & ex his pauciora accipere poſſumus vt placebit. Et pro alijs clyſterijs recurre,vt ſupra de ſoda,& īfra de paralyſi, & etiam de apoplexia.

Canon aduertendus ꝙ tales epileptici ſunt ſexies in anno purgandi,bis in vere,bis in autumno, ſemel in æſtate, & ſemel in hyeme.

Et pro euacuatione aliorũ humorũ à phlegmate recurras ſupra de ſoda ſuo loco vt te inuitat materia. Fiāt deinde factis purgationibus ſternutatoria,caputpurgia, maſticatoria,gargariſmata,pro quibus,ſupra de ſoda ſuis locis,& cap.de apoplexia, ita tamen vt ſuperaddať peonia, rutha,vel aliquod tale appropriatum. Item notãdum ꝙ ſyrupum de ſtęcados poſſumus facere ſolutiuum,& ſimiliter ex pluribus rerum appropriatum addito aloe, aut agarico cum modico ſcamoneæ poſſumus conficere electaria ſolutiua, pilulas & huiuſmodi.quæ relinquo induſtrię operantis.

Reſtat nũc vt de phlebotomia loquamur. Canones ſeruandi ſunt quatuor. Primus ꝙ epilepticus non ſit debilis cerebri,nã ex phlebotomia amplius debilitaretur. Secũdus nõ ſit frigidi cerebri quia ex ea magis infrigidatur. Tertius ꝙ ſanguis ſit peccans aut ſi ſit alter humor ꝙ ſit ſanguini cõmixtus. Quartus ꝙ ſtante repletione vniuerſali ẽt ſi materia fuerit frigida fiat phlebotomia. hi etenim ex Aui.colligunť de cura eius. Cũqꝫ peruenis ad eam faciendã incipe à ſaphena,deinde ꝓcede ad cephalicã, deinde ad venas quæ ſub lingua ſunt.Iſtum tamen canonẽ velis moderari cum canonibus poſitis ſupra de ſoda ſanguinea.& bene ad eos aduerte,& intelligẽdo hãc debere fieri ante vel poſt paroxyſmum ipſis exiſtentibus in bona diſpoſitione.Quidã etenim vt paſsionarius dicit phlebotomeť in ipſa acceſsione qđ credo intelligendũ attẽtis canonibus poſitis hic,& præcipue materia exiſtẽte ſanguinea.

Sed vnũ vehemẽter cõſidero , quod ex Alexandro legi viro auctentico cui plurimũ fidei attribuendũ eſt,qui inquit. De phyſicis ligaturis in epilepſia. Archigenes autem ſic præcepit dicẽs. Poſt cõmotionem paſsionis conſtringi oportet oẽs partes & quemadmodũ in periodicis horrorem,aut frigus patientibus totius corporis oleo membra perungentes infundimus manibus, recta facies quæ ſe torſerunt membra,et mediocriter malaxamus oculos eorum ad quietudinẽ adducentes, deinde eum phlebotomamus de brachio aut ſuper manum. Cum ergo pauſauerit vngendus eſt totus,et calefaciendus eſt pannis caput nõ multo oleo infundentes.faciunt enim hęc pro gariepento,ſiue paſsionario.& tu conſidera.

Quòd ſi phlebotomia fieri non poſſet, aliqua ex cauſis ſupra de ſoda ſignatis, fiant tũc ventoſationes crurũ,deinde ſuper loco vbi collum iungitur craneo,vel ſuper ſpatulas vel prouocatio menſtruorũ vel hæmorrhoidarum.

Quartus completur cum fricationibus factis fortibus aut leuibus diſcretioni operantis incipiendo ab humeris,pectore,ventre,et ſic deſcendendo ad coxas,tibias, & pedes. Vltimo vero in ipſis factis in capite. De diuerſionibus alijs dictum eſt de ſoda ſæpe.& tu ibi.

Quintus perficitur cum omnibus his quæ caput confortant dictis de ſoda, & tu recurre ibi ad illa vt materia exigit additis quæ à proprietate valẽt, vt peonia,rutha,piretrũ,et huiuſmodi. Et cõſimiliter de frigidis de quibus dictũ eſt. Et maxime laudatur bolus ar. Non enim hic multũ inſiſto qm̃ in fine capituli multa ponam compoſita in hac paſsione valentia,& ab auctoribus approbata.

A Sextus completur cũ his quæ iuuant epilepticũ ſi ad eius citã eleuationẽ et paroxyſmi abbreuiationẽ. Valentia in hac ſunt fricationes extremitatum. Cõtorſiones digitorum ſi tolerat ætas & virtus. Itẽ ſternutatoria & ꝑſertim cõferunt et ſubito ſi eſt per cõitatem. Si vero fuerit ꝑ eſſentiã non ſecure fiũt niſi præcedẽte euacuatione. Si tñ cognouerimus eã eſſe debilẽ, & ex vapore, & vẽtoſitate groſſa, & nõ eſt cum humore poterũt adminiſtrari tutius adhuc vero ꝓcedente euacuatiõe. Itẽ inijciať in naribus eorũ ſuccus ruthæ cũ caſtoreo aut ſeparatim cõferunt mirabiliter. Cõfertqꝫ gũmi ruthæ agreſtis & cito. Itẽ cõtere ruthã ſylueſtrẽ & contritã ſi naribus & ori imponas ſtatim ſurgit. et plures ex tali applicatione,nõ ſolum ſurrexerũt,ſed etiã curati ſunt,& tene pro ſecreto.quod tamen omnibus propala,quoniam talia tenere videtur peccare in ſpiritum ſanctum. Item deuotione dicantur verſus in aurẽ ſuprapoſiti. Arcanum vulgãdum.

Cura ſi fuerit per cõitatem tunc ponantur canones. Primus rectificatio membri mandantis. Secundus prohibitio ne mãdet. Tertius cõfortatio capitis ne recipiat. Vltra tamen attendendi ſunt canones poſiti de dieta etc.

Membra quæ conſueuerunt mandare ſunt Stomachus. Matrix. Splẽ. Myrach. Et materia vermiũ et ab ipſis vermibus frequẽter cauſať. Quare oportet primo ſi eſt à ſtomacho ꝙ ipſe rectificeť digerẽdo.euacuãdo.cõfortando. Et vomitus eſt ex euacuatiuis optimis maxime ſi leuiter fiat. Quòd ſi magis cum difficultate æger vomitum faceret abſtinendũ eſt ab eo, qa vehemẽter nocet ſtomacho & parti ꝓcipue anteriori. Itẽ ſic difficulter factus eſt cauſa fluxus multæ materiæ ad ipſum, vt patet intelligenti. Quibus autẽ iſta cõpleantur vide de diſpoſitionibus ſtomachi infra. Vnde in ſumma digeres materiam & ipſam frequẽter euacues ſpecialiter in anno decies & vltra ſi neceſsitas coget. deinde conforta cum electarijs, confectionibus, vnguentis, cerotarijs, & ſimilibus.

Si vero fuerit à matrice prouocentur menſtrua, aut inducatur coitus,tñ ſemper ſecundum legẽ Dei, vel exciteť ſperma, vt infra de diſpoſitiõibus matricis. Et ſcito ꝙ pręfocatio matricis cũ cerebrum lędit vt cõſueuit &c. dicitur ſpecies epilepſiæ.& quando inducit cordi nocumentum eſt paſsio cordis.præfocatio,vt eſt paſsio matricis.

Si à ſplene, agatur vt de ſtomacho dictum eſt, & ſimiliter ſi à myrach.

Si vero à vermibus expellantur.

Si vero fuerit ex tolerantia famis vnde eleuatus ſit malus vapor deneť acetoſa & confortetur ſtomachus cibarijs velociter confortantibus ſtomachum frigidis, ſtypticis, aut temperatis, aut aliter vt videbitur expedire.

Secundus perficitur cũ frigidis & ſtypticis, coriandro & huiuſmodi, ſupra de per cõitatem. Et ſimiliter tertius. coriandrũ tñ non videť multũ laudare Auic. hoc cap.

Quod ſi ex aliquo particulari membro accidere cognoſcemus, vt verbi gratia ex pede, crure, brachio, digito etc. tunc fiãt ligaturæ in hora paroxyſmi, aut ante, ſupra locũ. tunc vero ceſſabit & diminueť. Itẽ fiant euacuationes vt ſupra. Aut fiant, ſi euacuationes non videbunturť cõferre, vlcerationes, aut apponantur cauſtica vt ponantur cantarides, pes coruinus, ſtercus accipitris aut colũbi, aut mel anacardinum, aut cauterium potentiale. Et iſta ita applicentur circa locum à quo eleuãtur vapores hi mali vt etiã locus totus comprehendatur.& teneatur apertus locus vlceratus aut cauſticatus quatuor diebus, & vltra, & ſi neceſsitas cogit reiteretur operatio.

Et cõſimiliter in ea per eſſentiam fiat ponantur cauteria in loco qui dicitur bregma, & in duobus cornibus poſterioribus. Et eſt bregma locus ad quem perueniť digitus medius cum extremitas manus extremitati naſi coniungitur & extẽditur digitus vt ſupra de ſoda. Et quidam volunt cauterium debere profundari, & quidam vſqꝫ ad almuchatim. Et eſt cauteriũ de melioribus curis in epilepſia. In alijs vero mẽbris poteſt ſecurius profundari & erit vtiliꝰ. Neqꝫ debẽt iſta applicari niſi ꝓcedente euacuatiõe. Bregma.

Et quoniã hæc materia ab auctoribus ampliſsime tractatur propter difficultatem curæ, hic volo addere in fine quædã ꝓpoſito cõuenientia et efficacia q̃ etiã erũt in parte dictorũ exempla. Sternutatoriũ in epilepſia ex oleo ſem. ruthæ, hyſſopi, caſtoreo. Caputpurgiũ fiat ex maiorana, ſucco ruthæ, aut hyſſopi &c. Odoramenta fiant vt dictũ eſt ex caſtoreo, ſemine ruthæ, peoniæ. Gargariſma ex oxymelle ſimplici, vel compoſito, vel ſquillitico cum piretro, vel pipere, & aqua decoctionis. Iſta tantum præcipua ſunt in phlegmatica & aliqualr̃ in melãcholica. Sed oportet pro alijs moderare addendo frigida conuenientia vt de ſoda dictũ eſt. Maſticationes ex maſtice puluere peoniæ & piretri. Fiãt pilulę magnæ & maſticenť ante cibi aſſumptionẽ. Quod ſi vis adde zuccharũ et diſſoluas maſti. cum piſtello calido, deinde incorpora. Expertũ etiã maxime in tenera ætate. ℞. oppopanaci, caſtorei, ſanguinis dra. antimonij. ana. fiat puluis ex quo fiant pilulæ cum oxymelle ſquillitico, & deť vna, duæ, vſq; ad tres omni altera die ſecundũ ætatẽ vel in forma pulueris cũ aliquo liquore à. ℈. ß. vſq; ad. ʒ. ß. vel redigatur cũ oxymelle ſquillitico ad formam electarij. Aliud. ℞. ſiſeleos, baccarũ lauri. ana. ʒ. vi. radicis ariſto. ro. peonię. ana. ʒ. iij. caſtorei, ſquillę. aã. ʒ. ij. cõfice cum melle deſpumato & da omni die. in hoc conueniunt Auic. Haly. Serap. & diciť ꝙ eſt mirabile. Raſis in experimẽtis medicinę cui nõ eſt ſimilis ad epilepſiã. ℞. calami aro. hyſſopi, myrrhę, piperis lon. ana. ʒ. ij. carda. ʒ. ß. ſpicæ, coſti, ameos ana. ʒ. i. maſticis, carui. ana. ʒ. ß. confice cum aqua decoctionis ſquinanti. Gal. vero in libro experimentorũ medicamen quo ſemꝑ vtor. ℞. agarici, abſinthij, colloquintidæ. ana. ʒ. i. ß. conficianť cũ aqua decoctionis aniſi, ariſto. lõ. ro. & melle, & ſumať ex eo quaſi auellana, eſt ſolutiuũ, & ſatis forte, quo pueri & delicati non ſic vti poſſunt iudicio meo. Aliud ponit pro delicatis & pueris. ℞. ſqllæ, penidiarũ ana. coque et adde piperis lõ. zinz. quantũ ẽ medietas penidiarũ, deť à. ℈. i. vſq; ad. ʒ. ij. Aqua peoniæ omni die potata mirabilr̃ cõfert. de qua aſſumi poteſt vſq; ad. ʒ. v. Itẽ mitridatũ ſi cõtinueť lõgo tpe curat epilepſiã accipiẽdo mane & ſero qñ itur dormitum maxime tẽporibus frigidis. Aliud. ℞ peoniæ. ʒ. ij. pentafilon. oppopanaci. ana. ʒ. i. lapidum qui reperiuntur in ventre hirundinum. ʒ. ß. fiant pilulæ cũ ſanguine teſticulorum agni vel ſucco primulæ veris, & accipiãtur ex eis quinq; pro vice bis in hebdomada, & continuentur longo tempore & ſanabitur ſi Deus voluerit. Item cõfectio Mahemet quã habuit à Raſi & eſt vltima in hoc. ℞. piretri, ſiſeleos, ſticados. ana. ʒ. x. agarici. ʒ. v. cordumeni, aſſæ, ariſt. ro. aſſodillorũ, liquiri. carpobalſami, peoniæ. ana. ʒ. ij. accipe expreſſionem ſquillæ & mellis partes æquales, de quibus coctis ad ſpiſsitudinem quantũ ſufficit ad aggregandum ea, accipe & reconde in vaſe vitreo. doſ. à. ʒ. i. vſq; ad. viij. omni die mane &c. ſed ſemper conſideretur virtus in proceſſu.

Galeni medicamen.

Peonia in omnẽ modũ adminiſtrationis eſt maxime conferens in epilepſia ſiue fiat ſternutatoriũ, ſiue gargariſma, aut odoramentũ, aut aliquod tale. põt ingenioſus medic⁹ ingeniari ad conficiendum eius radicẽ ſicut zinzib. Conſimiliter condiatur piretrũ vt conditur. ʒʒ. & expertũ eſt.

Iſta volo ſufficiant. nam in hac materia quaſi infinita reperiuntur ab auctoribus. hic video paucos & paucíſsimos audiui & legi ex tot & infinitis remedijs curatos eſſe, tamen liberantur aliqui & maxime in mutationibus ætatũ iuxta illud Senis noſtri ſcd̃o apho. Epilepticorũ. Cõiter plus credit populus in hoc caſu ſignaculis & orationibus.

Ego autem curaui diuina fauente gratia vnam mulierẽ annorum. xl. epilepticam ex cauſa particulaꝛi quam habebat in crure eius apud genu. Actualiter vero habeo ruſticũ. xxxvi. annorũ ex cauſa particulari in brachio circa finem muſculi verſus manum, cui adhibui cantarides facta purgatione, nondum ad me venit, feci ligaturam vt ſupra de qua immediate ſenſit iuuamentum, & credens illam ligaturam fuiſſe cauſam ſufficientem receſsit & cum ligatura proceſsit quatuor menſibus, quibus nõ ſuperuenit niſi

E bis paroxyſmus & paruus, vbi ſolebat pluries & pluries accidere, & ei reuenienti appoſui cantarides.

Vltimo in hac materia credo ꝙ balnea naturalia & maxime gutta vel gutta ſuper caput fuſa eſſent maxime cõferentia, & hoc vbi eſſet talis per eſſentiã. Itẽ ingreſſus eorũ vbi eſſet à toto aut à myrach matrice, & huiuſmodi materia ſpecialiter exiſtẽte phlegmatica eſſet cõuenientiſsimus. Item artificialiter facta. Conſimiliter & in omni cauſa ſecundũ exigentiã peccantis. Et hæc de epilepſia dicta ſufficiãt. Et ſic terminať primũ ca. de diſpoſitione capitis habẽs. xx. Rubricas principales. Circa quod moueni dubia aliqua practicabilia inferẽdo etiã practicabilia & breuia.

DVBIA.

Dubia tria de dolore capitis.

VTRVM in dolore capitis competat phlebotomia. Arguitur ꝙ non. quia in cauſa frigida, aut cholerica non competit, iuxta canonẽ quarta primi de phlebotomia. Caue ne ægrum ad alteram duarum &c. Et confirmatur qa

F amplius infrigidanť ꝑ phlebotomiã in cauſa frigida, vt ſupra. ergo. Pro iſto vr̃ Aui. eſſe prima tertij. de cura ſodæ fridę. §. illo. Cura autẽ ſodę fridę cũ materia melãcholica.

Ad oppoſitum eſt mens aliquorum modernorum præcipue Placentini qui eam ſuadet fieri debere in omni dolore ex cauſa quacunq;, & mouetur tali ratione, quia dolor eſt cauſa attractionis materiæ ad locũ. & talis attractio nõ fit niſi per fluxũ humoris ꝑ venas. ergo per phlebotomiã impeditur augmẽtum doloris, imo et ipſe diminuitur. patet cõſequentia cum maiore, & minorẽ dicit voluiſſe Hip. lxviij. Aph. v. Sect. Dolenti partem capitis poſteriorem, in frõte rectã venã inciſam ꝓdeſſe. quomodo ergo iuuaret illa inciſio niſi per ipſam fieret diuerſio & euacuatio. Et confirmatur quia in omni dolore ex percuſsione conceditur. & hoc ideo quia per venas ipſas fit fluxus humorum ad locum ex quo timetur futurum apoſtema. ergo.

Nolens multum prolixare rem, venio ad ſuccinctam determinationem.

G Prima concluſio Gentilis. ꝙ in dolore capitis ex ſanguine aut ex alio humore mixto ſanguini competit phlebotomia. vbi vero non, non.

Secunda concluſio. ꝙ vbi eſſet in toto repletio ſtãte dolore ex cauſa frigida adhuc competit, eſt enim euacuatio vniuerſalis humorũ ſiue cõis, vt prima quarti, de phlebotomia, et prima tertij, de canonib⁹ curationis ſodæ. Et hoc eſt quod Auic. voluit allegato cap. dum dixit, ꝙ ſi alijs dominantur humores adhuc ab illa incipimus.

Tertia concluſio. ꝙ corpore exiſtente macro, & extenuato, dolore exiſtente ex ſanguine, aut ex humore ſanguini cõmixto non debet fieri plebotomia quoniam timendus eſt caſus virtutis.

Credo tamea dicendũ pro reconciliatione horum virorum ꝙ phlebotomia dum eſt principaliter intẽtio ad euacuandũ non debet fieri in principio niſi ſecundũ conditiones poſitas ex Gentili. Secundo ꝙ phlebotomia in qua eſt intẽtio ad diuertendũ, aut ad diminuendũ multum do-

H lorẽ, aut futurum apoſtema in principio eſt fienda ex quacunq; cauſa fuerit. Et etiã iſtam concluſionem credo voluit Gentilis & alij. & ſunt ſententia ſenis noſtri Hippo.

Sed reſtat conciliare Raſim nono Almã. cũ Auic. Ioan. & alijs. vult Raſis ꝙ in principio fiat phlebotomia ex eadẽ parte doloris. & Aui. ex contraria parte. & Zoar tract. ij. ſui theiſir. Pro iſto videtur etiam allegatus apho. Præterea in dolore apoſtemoſo facimus ex contraria parte.

Pro his dicendum ꝙ Auicen. & cæteri loquuntur de diuerſiua. Raſ. vero loquitur de euacuatiua, vbi ſcilicet iam ſit fluxa materia ad locum, & nõ amplius fluit. aut vbi materia fluens ſit ita pauca ꝙ ex phlebotomia fiat euacuatio & diuerſio ſi per venã cephalicam. ſed hoc menſurare arduũ eſt & dubioſum. ideo ab Auic. non diſcedamus, quia fuit artifex nimium rationalis. Aliter reſpondetur. prima concluſio. quòd in omnibus ægritudinibus quæ fiunt à diaphragmate ſuperi⁹ ſtãte plenitudine debet fieri phlebotomia

Auicẽ. artifex ſumme rationalis.

botomia ex parte oppoſita. Secunda concluſio. ꝙ pauca exiſtente materia fiat ex eadem parte Gordonius. hic ſunt multa argumenta quæ litigioſis relinquo, ſolum ſanitati humanorum corporum intendens.

Vᴛʀᴠᴍ lac ſit capiti applicandum dolore exiſtente à cauſa calida. Et videtur ꝙ ſic. ex Auicen. prima quarti, de dolore capitis. Si virtus fuerit fortis mulge lac caprinum, ſi debilis lac humanum.

In contrariũ eſt ipſe Aui. de canonibus curatiõis ſodæ.

Notandum ꝙ lac prohibet ab auctoribus, quia timetur vt ſui viſcoſitate & groſsitie oppilet poros capitis, & prohibeat etiam ſolutionem vaporum. Et iuxta hoc cadit difficultas de oleo roſ. quod ab omnibus indifferenter laudatur. Propter quod dicendum ꝙ vbi ſit virtus debilis & non potens reſoluere lac applicatum quod nullo modo debet applicari. ꝙ ſi fuerit fortis poteſt applicari ſecure. nã multum iuuat ſua frigiditate & humiditate & præcipue humanum propter ſui conuenientiã, ſed hoc remanet in diſcretione medici. Et ideo quia multa ſunt in pera diſcretionis medici reſeruata accidit controuerſia inter duos vel plures medicos non in ęquali diſcretione vnitos. Et conſimiliter arbitror dicendũ eſſe de oleo & quocunq; alio oppilatiuo applicato. Propter quod notandum ꝙ leuis pectinatio & fricatio cõpetit antequam fiat ſecũda applicatio iſtorum infrigidantium lactis, ſcilicet aut olei etc.

Vᴛʀᴠᴍ acetum cõpetat in omni dolore capitis maxime cum per ipſum quærimus repercuſsionem fieri.

Quod nõ. qa acetũ ſui mordicatiõe addit in dolore capitis. vt Gal. de cephalalgia. Et ꝓ iſto eſt textus Aui. de canonibus curationis ſodæ. vbi inquit. Cum autẽ curas apoſtemata calida oportet vt incipias prius cũ eo quod expellit quod fuit ex infrigidãtibus prædictis mixtis cum aceto et aqua roſ. niſi illic fuerit dolor, tunc enim aliena acetum.

In contrarium eſt quaſi cõmunis auctorum ſententia.

Teneantur hæ concluſiones. Prima ꝙ in forti dolore in principio apoſtematum alienandũ eſt acetum. Hanc volunt rationes ante oppoſitum.

Secunda ꝙ multa exiſtente materia in principio acetũ & quodlibet pure repercuſsiuũ eſt alienandum. nam tũc augeretur dolor, vt patet intelligenti.

Sed ſtatim dicit aliquis. Auic. poſt auctoritatẽ allegatã dicit. Et cadat adminiſtratio olei roſ. infrigidati ſufficienter, non tamen ſuperflue conquaſſati cum aceto multo.

Dicendum primo, ꝙ litera ſecunda non continuatur cũ prima. & ſecunda ponit exemplum, ꝙ dolor non eſt vehemens. Secundo dici poteſt ꝙ ſi cõtinuatur tamen ſequendo ponit crocum & aliqua calida quæ contemperant aceti frigiditatem atq; eius mordacitatem.

Sed diceret etiam aliquis, Auic. & cęteri auctores quandoq; dicunt ꝙ de aceto debet poni multum, quandoq; dicunt ꝙ paucum. quomodo hoc comprehendam ꝙ multum & paucum ponere debeam?

Dicendum ꝙ quinq; debet medici prudẽtia conſiderare in hoc caſu. Primo acetũ ipſum. Secũdo capitis habitudinem ſiue corporis. Tertio materiam. Quarto accidentia. Quinto dolorem. Ex parte primi, quoniam de aceto acuto minus, & de minus acuto plus. Ex parte ſecundi, ꝙ ſi caput ſiue corpus fuerit poroſum, macrum, aut tenerum vt puerorum, minus. ſi fuerit denſum in poris groſſum plus. Ex parte tertij, ꝙ materia exiſtente calida plus. Ex parte quarti, quoniam in apoſtematibus calidis minus, vt dictum eſt. Ex parte quinti, quia in vehementi dolore minus, ſumma tamen eſt medici extimatiua. Communiter ponitur aceti quarta pars, vt ſupra de ſoda. Alexander vero capitulo de phreneſi ponit quintam partem eius. Vltimo pro nunc notandum, quod balneum, aromatica, inciſiua, & diuretica, vinum & huiuſmodi debent applicari, & exhiberi in declinatione materia exiſtente euacuata per purgationes præcedentes, & hoc ratione materiæ coniunctæ quæ in modica remanſit quantitate.

A

Dubia quatuor de phreneſi.

VTRVM in omni phreneſi competat phlebotomia. Secundo vtrum competat vinum. Tertio vtrum aqua frigida. Quarto vtrum applicatio catulorum, & columborum propter communiter operantes.

Ad primum reſpondet. Prima concluſio ꝙ in phreneſi ex cholera à ſanguine ſeparata nõ competit phlebotomia ſaltem euacuatiua propter canonẽ generalem allegatũ ſupra. Caue ne ægrum &c. nã ex hoc redderetur phreneſis prauior, vt patet intelligenti. Item non competit in omni eryſipelate. ergo à ſimili. Aui. tertia quarti, de eryſipelate. Dicitur ſaltẽ euacuatiua, quia fortaſſe ratione diuerſionis ſemper cõpeteret in principio prohibendo fluxum humorum ne apoſtemẽt amplius, & hoc forte voluit Meſ. dum docuit facere diuerſionem per fluxum hęmorrhoidarum. nam videtur idem de phlebotomia. Item laudatur in acutiſsimo apoſtemate ex dolore vſq; ad ſyncopim in commento illius. Quæ ægeruntur. primo aphor. ergo. propter

B

quod ſequendo hanc talem cõcluſionem oportet diligenter aduertere cum facimus phlebotomiam talem diuerſiuam ꝙ fiat ex vena ex qua materia cholerica faciens apoſtema habeat cauſam minus furiandi, vt eſt ſaphena, aut communis, & tu ad hoc conſidera.

Secunda cõcluſio ꝙ phlebotomia vtplurimũ in principio competit in phreneſi rõne phreneſis. Et ratio eſt, quoniam cholera penetrãs in panniculos hoc facit ducta à ſanguine cõmixto ſibi, nã rariſsimũ eſt ꝙ ipſa depurata reperiatur in cerebro, quia cum ipſa ſit cerebri complexioni omnino contraria. ergo competit &c. euacuatiua vel diuerſiua.

Tertia concluſio, ꝙ abſolute melius eſt declinare ad ipſam ſemper faciendam q̃ ad omittendã. patet ex primis. vnde quinto practicæ Halyabbas. In phreneſi medela, primum omnium ad cephalicæ venæ phlebotomiam currendum. Item Serapio, & Alexander, & Raſis nono Almanſ.

Circa quas notandæ ſunt quinq; conditiones dum ad eam faciendam deſcendimus. Prima eſt conſuetudo quę

C

nobis perſuadet. Secunda eſt ꝙ fiat multa & pauca, vt ſupra expoſitum eſt de carabito in perficiendo ſecundum canonem. Tertia ꝙ virtus conſentiat, quia non ſit multum debilis, neq; ex ea multum examinetur. Quarta ꝙ caueatur ſyncopis, & modus dictus eſt in perficiendo ſecundum canonẽ de phreneſi. Quinta ꝙ fiat ligatio debita dictum eſt etiam ibidem.

De non vera dicendum ꝙ ſi materia à qua eleuatur vapor fuerit ſanguinea, aut ſanguini cõmixta ꝙ tũc fiat phlebotomia, vt ſupra de vera, & hoc in principio forti exiſtente virtute, quia communiter hæc non vera contingit ſucceſsione aliarum ægritudinum. ex quibus æger multum debilitatur. ideo in non vera eſt multum conſiderandum antequam fiat.

Secunda concluſio. ex alijs humoribus & non commixtis ſanguini non competit phlebotomia ſaltem euacuatiua. Dicitur ſaltem euacuatiua quia vbi timemus futurum apoſtema non inconueniret ipſa diuerſiua.

D

Tertia concluſio. in ipſa tali competunt malis ſolutiua diuerſionis &c. vt ſupra.

Aᴅ Sᴇᴄᴠɴᴅᴠᴍ reſpondetur ꝙ vinum aquoſum et præcipue in conſuetis dari poteſt. nam in acutis morbis tale vinum conceditur à Gal. tertio regiminis acutorum.

Secunda concluſio. Vinum aquoſum non debet dari, & hanc voluit Theodorus priſcianus cum dixit. Vinum omnino neſciant, cum ſitis ardorem commouet, et feruorem, & alienationem incitat.

Tertia concluſio ꝙ tale ſecurius dari poteſt & debet in declinatione q̃ in principio. & ideo Auic. poſt ſeptimum concedit Raſ. primo Continentis & Alexander.

Aᴅ Tᴇʀᴛɪᴠᴍ dico quòd variæ reperiuntur auctoritates de hoc. nam Meſ. dicit in de cholerica. Et alienes omnino cibaria groſſa & aquam frigidam. Item Aui. Alexander. Et cauſa quia aqua frigida nocet neruoſis membris. phreneſis autem eſt paſsio membrorum neruoſorũ.

Item

Itē incuneat māteriā & prohibet reſolutionē. Azarauius vero capde ſirſen. Et nunquā prohibeat phrenetico aqua frig. Idem raſis in diuiſionibus & 16. cōtinentis. 4. cap. vbi dicit, ꝙ qualibet hora eſt ducēda aqua frigida p os phreneticorū, & eſt pro his apparens ratio, qm̄ eſt digeſtiua materiæ cholericæ ſaltem prima quarti, de cura feb. ſanguinis.

Duplicem reperio modum dicendi pro concordantia horum virorum. Primus ꝙ electiue aqua frigida in phreneſi non competit, habet pro ſe hic modus rationes, & auctoritates dictas, ſed coacte.

Alius modus etiā practicabilis magis eſt ꝙ in hoc caſu ſunt cōſideranda prohibentia aquā frigidam, & ſuadentia exhibitionē eius, & vincentia ſequi. nam in aliquo vincūt prohibentia & in aliquo ſuadentia, & ecōtra, & ideo quia hæc ſæpe variantur contingit varios auctorū noſtrorum ſermones inueniri. Nam in diſcretione medicorum multa relicta ſunt vt ſæpe dictum eſt. Prohibētia vero ſunt paſſio ipſa, quia eſt panniculorum. Aetas, ſenectus, habitudo macra. Diſſuetudo potādi aquam frigidam. Debilitas ſtomachi, aut aliorum viſcerum, & ſpecialiter panniculi diſtinguētis, tempus frigidum &c. Suadentia vero ſunt materia ægritudinis ſanguinea, ſubtilis, vel cholerica, à quibꝰ vt plurimum fit phreneſis, vt ſupra, Aetas Iuuētus. Habitudo carnoſa. Conſuetudo potādi aquam. Robuſta diſpoſitio naturalis, robur corporis. Tempus calidum. Timor conuerſionis ad hecticam &c. Oportet ergo medicum hic cum ſuo extimatiuo iudicio laborare.

Ad qvartvm dicēdum ꝙ illuſtres medici Græci, vel arabes nullam mentionē fecerunt de hoc laudato à modernis noſtris remedio. Dico ergo ꝙ vſus prædictorū animalium in principio aut augmento non cōpetit, vt ſupra dictū fuit. De phreneſi dicemus ꝙ ſi cum decoctione aliqua aut infuſione eorum in aceto poteſt eorū vſus in augmento conuenire. Exempli gratia, ſi cū decoctione capitū papaueris, violarū, roſarum, hordei excorticati, florum camomillæ. In ſtatu vero poteſt competere vſus pulmonis arietis, nam videtur habere caliditatē meliorem. In decli G natione vero ſecurius applicari poterunt. Sed tn̄ aduertat medicus exceſſum caliditatis morbi & rei apertæ. nā morbo exiſtente intenſiori remiſsiora &c. Aliqn̄ vero cadit deceptio in nō vera phreneſi, quia ex applicatione horum in principio facta reſolutione vaporum iudicat curam factā eſſe de vera, & ſic ignorātes, & ad pauca reſpicientes, quorum numerus eſt infinitus, credentes falſæ experiētiæ ſemper ea in principio vere, & non vere applicant.

Dubia duo de lethargia.

Vtrvm ſemper competat phlebotomia in lethargia. Quòd non, quia in materia phlegmatica, & per canonem ſupra. Nec ægrū &c. Itē Meſ. non præcipit nec multi alij.

In contrariū Auic. Alexāder, hi enim viri in ea phlebotomiam fieri præcipiūt, imo Auic. ſtatim inchoans curā eius dicit. Si nō fuerit quod prohibeat phlebotomeť. Prohibentia autē ſunt ætas, virtus &c. & ſæpe ſupra & infra dicetur.

Voluit Gentilis ꝙ vbi eſſet peccans materia ſanguinea H cōmixtatūc cōpetit, & aliter nō, & ita dicit voluiſſe Aui.

Aliter Placentinus vult ꝙ in lethargia competat ſemper phlebotomia in principio, & hoc ſi ætas, virtus, & cætera conſentiant. Cauſa quoniā phlebotomia euacuat & diminuit vniuerſalem quātitatem humorum, cum ergo fluant humores p venas in generatione apoſtematis, ſequiť &c. Et pro iſto videtur textus Auic. Allegatus & Gal. ſecundo regiminis acutorum illo. §. Quòd ſi ægritudo ſub diaphragmate deſcenderit, ibi enim dicit ꝙ phlebotomia vtilis eſt in principio in omni apoſtemate cum euacuet materiam venarū ſecundum quantitatem & qualitatē. Confirmať quoniam in omni lethargia eſt dolor capitis, ſed in omni tali cōpetit phlebotomia in principio vt ſupra primo dubio, ergo. Gordonius vero magis laudat in nō uera in principio. Et Gilbertus anglicus. Si vero corpus fuerit plethoricum vel fortis fuerit patiens fiat phlebotomia de cephalica, & diſtinguendum eſt vt in phreneſi.

E Quid autē agendum ſit quæreret aliquis. Credo dicendū & pro conciliatione horum virorum ꝙ in principio competit diuerſiua, & nō euacuatiua phlebotomia. Primum ſumitur indicatione ſumpta à futuro apoſtemate, vel eius magnitudine. Secundum vero ab ipſa materia quæ de ſe negat phlebotomiam propter eius incrudationem.

Notandum ꝙ in lethargia vtimur fortibus medicinis propter tres cauſas principales. Prima quia feb. eſt mitis. Secunda quia materia nō eſt ex ipſis apta furere. Tertia quia etiam per clyſteria acuta euacuatur materia phlegmatica in ſtomacho exiſtens fouens quæ eſt vel vadit ad cerebrū, vt quaſi per ipſa euacuetur cauſa antecedens apoſtematis, materia itaq; inepta euacuationi fortiori indiget medicamine alijs paribus.

Vtrvm parti poſteriori ſint repercuſsiua applicanda, nam vbi ponitur reſolutiuum ibi debēt poni repercuſſiua, ſed parti poſteriori ponitur reſolutiuum, ergo.

In contrarium Auic. de canonibus curationis ſodæ vbi F inquit. In poſteriori vero cerebro quoniā os quod ipſum continet eſt durius illo, non penetrat illud ad membrum quod penetrare neceſſe eſt. Quod ſi in hoc elaboratur non perueniet inde iuuamentum quod addať ſuper illud quod iuuamentum fit. Et in cap. de cura ſodæ temporalis.

Pro iſto dicendum primo ꝙ in lethargia parti anteriori ſunt applicanda pure repercuſsiua, hæc enim ſententia auctoris præcipue Gal. 13. therapeu. penultimo cap. Et ratio quia ſic non timetur ex eis nocumentum neruorum, nam pars illa calida eſt, vt ſupra in principio capituli de diſpoſitionibus capitis. Item aſcenſus vaporum maxime fit per partē anteriorem. Dico ſecundo ꝙ non eſſet mirandus ſi fieret ex eo extenſo vſq; ad partem poſteriorem arbitrio boni medici qui iudicaret minus eſſe nocumentum quod ex eis ſequeretur iuuamēto, vbi ſcilicet comprehenderet maximam eleuationem vaporum ad partem poſteriorē, & tunc dicendum ꝙ canon Auic. intelligitur regulariter vel electiue. Ad formam argumēti negatur antecedens, G & cauſa patet, nam ex applicatione frigidorum læditur nucha, tu conſidera. Voluit tamen Gordonius in non vera ſecurius repercuſsiua poſſe applicari parti poſteriori, & hoc conſonat dictis de arbitrio boni viri ſiue medici.

Dubium de apoplexia.

Vtrvm fortia cōpetant in principio apoplexiæ quærebatur. Pro iſto dicendum ſine argumentis ꝙ in principio competunt medicamina fortia, præcipue quæ debent materiam mouere ſiue euacuare, nam cum ægritudo ipſa ſit fortis ſibi fortia debētur medicamina, vt quarta primi, 3. cap. Et pro iſto eſt proceſſus Auic. in cura eius, vt patet Raſis & aliorum auctorum. Et dictum eſt præcipue, quia cætera medicamina quæ ſequi debent euacuationē vt vnguenta & huiuſmodi ſi in principio applicanť debent eſſe leuia, aut ſaltem leuiora reſpectu illorum quæ applicabuntur in proceſſu, quæ tamen abſolute dici poſſunt fortia, & hoc voluit Auic. dum dixit. Oportet quidem vt incipias à debiliori vnctione. Sed notandum ꝙ Auic. & Hipp. ſine H proteſtatione in apoplexia docent ſtatim aliquid operari cum apopletico occurrit. Quidam vt Halyabbas quinto practicæ docet nihil operandum eſſe niſi poſt lxxij. horas. Quidam tamen proteſtatione, vt Meſue. Pro his ergo dicendum vna cum Conciliatore ꝙ ſtatim cum medicus occurrit apopletico debet circa ipſum operari, & maxime circa euacuationem, & permaxime circa diuerſiones non derelinquendo ægrum, vt dictum eſt & ipſas continuando & fortiores faciendo, tum ex charitate, tum ex amicis eorum beniuolentia, tum ad acquirēdam famā boni viri, & ampliandam amicitiam. Item cum ſapit naturā morbi acuti, & acutorum morborum non omnino ſine. debemus &c. Item dicit Auic. accidit vt homo apoplexiam incurrat, & non ſit differentia inter ipſum & mortuum, & non appareat aliquid anhelitus, deinde reuiuiſcit & ſanatur, & nos plurimos vidimus tales, ꝙ ſi aliquando contingeret medico nihil operante quanta infamia &c. & ſi operať quanta

fama

fama vt mihi contingit in vltimo & bene amato viro ſe-
ptuagenario pro quo iã parabãtur funeralia, uocatus &c.
operatus ſum, vt dictum eſt & ipſe deinceps me Deum
ſuum in terris appellabat. Deo ſemper ſit gloria & laus.
Habet etenim vnũquodq; indiuiduum à ſua cõtractione
naturali calidi & humidi à ſuperis uirtutes et proprietates
occultas ad quas intellectus non poteſt peruenire huma-
nus, & ideo confeſtim agemus cum proteſtatione pericu-
loſitatis morbi & ſuæ conſuetæ permutationis ad paraly-
ſim ſi ſuperuixerit. Quòd autem dixit Halyabbas.lxxij.
horas dixit quoniam in eo ſpatio conſueuit omnis humor
euentari & in his diebus ſuũ perficere periodum. Ex quo
infertur primo ꝙ ante illud ſpatium nõ debet apopleticus
ſepeliri niſi bene ſumus certi de morte eius per ſigna dicta
in apoplexia. Secundo infertur quòd reſurrectio Lazari
erat miraculoſa & nõ naturalis & ideo dicitur, quatridua-
nus eſt. Ioannis nono.

Dubia quinq; de melancholia.

DVBITATVR quia Auic. dicit ca. de mania. Faciens
B melancholiam eſt melancholia multa aut aduſta. Et ſupra
dictum eſt ipſam fieri à non aduſta.

Dicendum ꝙ melancholia eſt duplex, quædã non adu-
ſta, & iſta cum mania non conuenit, quædam aduſta, ſed
parua aduſtione, & iſta in aliquibus accidentibus conue-
nit cum mania, licet remiſſe propter remiſſam aduſtionẽ.
Quòd ſi cõtingat aduſtionem vlterius procedere efficitur
mania, propter quod dictum fuit in deſcriptione melan-
choliæ ſecundum plurimum.

Aliter reſpondetur ꝙ cõtingit in melancholia ſic aduſta
ſiue ſit melancholia naturalis ſiue per aduſtionẽ genita ca
liditatẽ remanere aut non remanere. Quòd ſi fuerit melan
cholia genita per aduſtionẽ ſanguinis, tunc erit mania ca-
nina. Si vero ex cholera remanẽte caliditate erit mania de-
moniaca. Si vero erit melancholia naturalis nõ aduſta vel
aduſta quomodolibet in qua non remãſerit vis caliditatis
adurẽtis tunc erit melancholia. Et circa textũ Auic. expo-
nitur aduſta. i. aduſta in qua non remãſit caliditas adurẽs. C

VTRVM in omni melancholia cõpetat phlebotomia.
Dicendum ꝙ in ſanguinea conſentiente ętate, virtute, aut
ex humore ſanguini cõmixto competit &c. Et hanc cõclu-
ſionẽ voluit Auic. dum dixit de cura eius, imo oportet ſm
diſpoſitionem eius vt incipias à phlebotomia. & Meſue, ſi
ſanguis exuberat in toto, & venæ plenæ ſunt euacua ex ve
na nigra, & poſt iſtã ex baſilica, & hoc in inclinatione. In
mania vero fac cõtra, quia incipe à baſilica, & poſt iſtã ſi
oportet ex nigra, & poſt iſtas phlebotoma ex ſaphenis, &
ſubeth, & ſi ad hoc non contulerit ex vena frontis facies.

Secunda concluſio ꝙ peccantibus alijs humoribus non
commixtis ſanguini nec in toto repletione exiſtente non
competit phlebotomia, ſed pharmacia. patet concluſio,
quoniam humor euacuandus, aut eſt melancholia natura-
lis, aut per aduſtionem genita, vt dictum eſt, ſed quęlibet
talis pharmacia, & non phlebotomia euacuatur, aut eua-
cuare habet, vt patet, ergo.

Tertia concluſio. & eſt Placentini, ſiue Guilelmi longo D
bardi ꝙ ex phlebotomia pauca imo quaſi nulla conſequitũ
vtilitas in quacunq; ſpecie melancholiæ, probatur, quia
omnis melancholia eſt ex humore melancholico naturali
aut per aduſtionem genita, vnuſquiſq; autẽ talis per phar-
maciam euacuari debet, & non per phlebotomiam, ergo.
patet conſequentia. minor probatur, nã phlebotomia eua
cuat ſecundum plurimum quod eſt humidum, & materia
peccans eſt ſicca, & ideo Raſis nono Alman. cap. de melan
cholia dicebat. Et ſtudiũ medici ſit totaliter in impinguan
do corpus melancholici vt remoueatur ſiccitas.

Quarta concluſio, quòd poſt duas vel tres factas purga
tiones poteſt phlebotomia conferre. Iſta cõcluſio poſitiue
ponitur, nam ſi melancholia fuerit ex ſanguine vel fuerit
ex ſanguinis aduſtione, & venæ corporis fuerint repletæ
& habitudo carnoſa poterit ſecure fieri vt patet, & eſt con
cluſio Guilelmi Placentini. Iuxta quã ponãtur duo cañ.

A Primus quòd nõ fiat extractio ſanguinis in vna vice quo
niam virtus debilitabitur, juxta illud. Melior eſt multipli-
catio numeri. Secundus ꝙ fiat magis ex pedis ſiniſtri ve
na q̃ ex alio loco vt ex ſaluatella.

SED CIRCA hoc eſt aliud dubium adhærens propter
dicta auctorum. Et eſt numquid ſi ſanguis à principio fue
rit vel apparuerit clarus debeat reſtringi ſtatim, quia Ra-
ſis primo continentis ſecundo cap. ponit ꝙ ſic. Auicen. ve
ro contrarium videtur dicere de cura melancholiæ.

Dicendum ꝙ contingit humorem melancholicum ali-
quãdo inficere ſanguinẽ qui eſt intra & nõ eum qui eſt in
extremis, aliquando ecõuerſo, aliquando contingit ipſum
inficere totum ſanguinẽ. In primo caſu exit ſanguis clarus
primo, deinde niger, & patet ꝙ cũ medicus expertus hoc
cognoſcit non debet compeſcere ſanguinem. Vnde ſtatim
cum medicus facit ſibi iudicium extimatiuũ quòd ita ſit,
videlicet ꝙ ſanguis re vera eſt infectus ad intus & videt in
principio ſanguinem clarum exire debet ſtatim ponere di
B gitum ſuper percuſſuram tardando modicum, nam in eo
tpe natura quę fuit perterrita ex facta phlebotomia reaſſu
met vires, & tũc conabitur euacuare nociuum & retinere
iuuatiuum, & ſic egredietur deinde ſanguis niger. ꝙ ſi au
tem non egredietur, & non fuerit vitio ligaturæ aut parui
tatis foraminis, tũc credendũ eſt ſanguinẽ non eſſe cõmix
tum cũ melancholia, & ex conſequenti cõſtringendus eſt.

In ſecũdo caſu ſtatim à principio exit niger niſi fuerit vi
tio duorũ iam dictorum ligaturæ &c. & poſtea clarior, &
tunc reſtringẽdus. In tertio caſu &c. apparet in principio
niger, & etiam in proceſſu, & talis non eſt reſtringendus.
Loquitur aũt Auic. in primo caſu. Raſis vero loquitur vbi
non eſt mixtio eius cum melancholia nec intus, nec extra.

Mirabatur quidam qũo poterat melancholia in cerebro
aduri cũ ſit aduſtio cõplexioni cerebri omnino contraria.

Pro iſto dicendum hoc poſſe cõtingere ex calore extrin
ſeco cerebri, nam ca. eſt complexionis quantum ad tertiã
menſuram eius, vt patet intelligenti. Item ad hoc facit ca-
C liditas intrinſeca eius, poteſt enim materia virtute harum
caliditatum euaporari, & ex cõſequenti ingroſſari, & ma-
xime attenta habilitate materiæ ſic ad eum eleuatæ.

VTRVM coitus conferat in melancholia. Dicendum
primo ꝙ per ſe, & directe nocet, & cauſa qm̃ exiccat eua-
cuando humidũ ſpermaticũ, & ſpumoſum, & propter ſi-
milem cauſam in melancholia prohibetũ ſudor vehemens.

Dico ſecũdo ꝙ per accidens poteſt cõferre & hoc dupli
citer. Primo alteratiue, vt qñ quis haberet coitũ cum ea
quam multum, & diu cupiuit. Secundo qñ quis eſſet me
lancholicus ex vaporibus eleuatis à ſpermate corrupto re
tento, vt frequenter accidit virginibus coitu potentibus,
vt ſupra de melancholia. Et hanc ſententiam voluit Auic.
13. de iuuamentis coitus dum dixit. Coitus confert melan-
choliæ, & pluribus ægritudinibus choleræ nigræ.

VTRVM balneũ conferat in melãcholia, propter quod
nota hic ultimo ꝙ à pluribus multum cõmendatur à Raſi,
Auic. & multis modernis tota eorum intẽtio eſt vt hume-
D ctetur corpus, & materia ſpecialiter peccans, debetq; tale
eſſe non calidum, nec debet inducere ſudorem ſed etiam
lacteum in quo tamen non debet multum morari, ne ex
mora magna ſequatur reſolutio, debet adminiſtrari præce
dentibus euacuationibus, & non aliter niſi materia à prin
cipio eſſet pauciſsima quod non contingit ſed contingere
poſſet. Quidam autem quartanarios infra menſem cũ his
balneis curabat ponendo eos bis in die vt materia expul-
ſioni aptior redderetur, & videtur eſſe cura Auic. de cura
quartanæ cholericæ.

Dubium vnum de cutubuth.

DE CVTVBVTH non parũ hæſitatur cũ dicat Auic.
in litera ipſum plurimũ contingere de mẽſe februarij, ipſe
tñ & cęteri medicinæ auctores dicunt morbos melancho-
licos in vere moueri plurimũ. Reſpõdetur à quibuſdam
ꝙ hoc contingit merito cõſtellationis. Hæc ſolutio con-
ſueuit ſoluere multa difficilia dubia & quaſi omnia cũ ea

ſoluere

ſoluere poſſemus. Aliter ꝙ in materia ſua non ſolū eſt ma litia cōis,ſed eſt ſpecialis & mala valde reſeruata in autum no quieſcit cū frigiditate hyemali, vt cęteræ materiæ melancholicæ,in fine vero hyemis propter ſui malitiā accelerat motū ſuum non expectans ver. & ſic mouetur in fine hyemis.ſ.in februario. Reſponſio eſt Gentilis. Sed cōtra non minoris malitiæ appropriatę ſiue ſpecialis eſt materia maniæ caninæ,vel dæmoniacæ,ergo conſidera.

Dubium vnum.

De ſtoliditate et amentia dubitatur nunquid fiāt à caliditate. Nota rationes Auic.in litera. Nolo in iſto dubio plus procedere,non enim viſum eſt multum practicæ cōferre. Tenendū enim eſt de cauſis eius vt dictū eſt de eo ſupra,fuit enim ſenſus pmixtio à caliditate tu cōſidera.

Dubia duo de epilepſia.

De epilepſia dubitatur. Vtrum auferatur ſenſus & motus ex toto,propterea ꝗa Auic.dicebat non integre. Gal.tertio interiorū.7.cap.inquit. Sunt & alia huiuſmodi paſsionis,ſcilicet epilepſiæ accidentia quæ cum patiuntur neqꝫ vident,neqꝫ audiunt,neqꝫ alio ſenſu ſentiunt,neqꝫ memorantur, neqꝫ intelligunt. Pro iſto eſt Alexander capitulo de epilepſia.Deinde probat Alzarauius.

Eſt vna reſponſio quæ non videtur ſatiſfacere dicens ꝙ in principio, & augmento non auferturi, in ſtatu vero ſic. Sequitur enim vt apparet ꝙ diffinitio data non eſſet ſufficiens aut ꝙ epilepſia in ſtatu eſſet apoplexia.

Aliter dicendum, & eſt reſponſio Gentilis ꝙ epilepſia conſideratur dupliciter.Primo in ſe. & ſic cōtingit ꝙ quibuſdam auferatur ſenſus, & motus, & quibuſdam non, & hoc voluit Auer.3.colli.vltimo cap. Quandoqꝫ conſideratur in relatione ad apoplexiam, & ſic in ea reſpectu apoplexię non auſertur ſenſus & motus integre,quia oppilatio cuiuſlibet epilepſię non eſt integra,vt Halyabas, Auic.& cęteri auctores. Sed ſtatim dices quomodo aufertur ſenſus & motus ſi oppilatio non eſt integra. Dicendum ꝙ licet nō ſit integra,tamen illud parū de ſpiritu quod vadit ad membra non eſt ſufficiens pro ſenſu & motu faciendis, requiritur enim quantitas debita. Et ſi inſtabitur ꝙ idem dicēdum de paroxyſmo apoplexiæ. Dicendum ꝙ longe minus vadit in apoplexia, & tu conſidera. Gal. tamen in commēto illius epilepticorū dicit,ꝙ ſit priuatio omnimoda influentis virtutis in apoplexia, & multi epilepſiam fortem paruam appellant apoplexiam.

Vtrum balneum conueniat in epilepſia dicit Auic. Et in balneo non faciat moram,& infra. Vitent ablutionē cum aqua calida penitus quia laxat, & cum frigida quia ſtupefacit,& nocet ſpiritui viſibili. Poſt purgationem vero,& quietem non eſt malum ſi balneum ingrediatur. Ita voluit Gordonius,& Raſis in diuiſionibus præcepit multitudinem balnei in melancholica,ita tamen ꝙ nō ſudet in eo plurimum epilepticus. Halyabas vero præcepit pueris quibus non poteſt applicari exercitium ingredi balneum, & ꝙ in ingreſſu caueant à frigore. Balneum vero ſic calidum & ſiccum vt termarum ſalſum vel ſulphureum vel factum cum herbis appropriatis, vt hyſſopo, peonia,rutha,de quibus ſupra,& in ſyrupis magiſtralibus. Quibuſdam vero non placuit quia dicunt ꝙ balneum reumati nocet,& epilepſia eſt paſsio reumatica, & fuit Gilbertus anglicus,dixitqꝫ neruos balneum mollificare, & debilitare, & fortaſſe de humido intellexit,nam ſiccum de quo ſupra, videtur neruos confortare,& indurare magis, quare conſidera. Et ſic cum gratia Ieſu omnipotentis, eiuſqꝫ glorioſę matris Mariæ terminata intentio tota à Deo ipſa mihi ſua largiflua miſericordia gratis data ſup primo capitulo de diſpoſitionibus cerebri.

His tamen ad tollendum ſtudentium laborem addere decreui aphoriſmos materiæ pertinētes,quod & in ſequentibus domino concedente in ſingulis faciam capitulis,non tantū eos qui ad curandum morbos principaliter conferre decernuntur,verum & prognoſticos, qui in curis morborum etiam magni ſunt adiumenti.

E

APHORISMI.

De dolore capitis.

Ex.ij.Sectione.xlvi.Aphor.

Duobus doloribus ſimul,non eundem locum,infeſtantibus,vehementior alterum obſcurat.

Ex.iiij.Sectione.lxx.Aphor.

Quibus in febribus vrinę perturbatæ, quales ſunt iumētorum,his dolor capitis vel adeſt,vel aderit.

Ex.v.Sectione.lxiiij.Aphor.

Lac dare caput dolentibus malum,&c.

lxviij.Aphor.

Dolenti partem capitis poſteriorem, in fronte recta vena inciſa prodeſt.

Ex.vi.Sectione.v.Aphor.

Dolores qui ſunt in lateribus & pectorib⁹ atqꝫ alijs partibus,ſi multum differant per diſcendum.

vij.Aphor.

Dolores* ventris ſublimes,leuiores,qui vero non ſublimes fortiores.

F

x.Aphor.

Caput dolenti,& * circundolenti,pus,vel aqua,vel ſanguis effluens per nares,aut os,aut aures, morbum ſoluit.

xxij.Aphor.

Quæcunqꝫ rupta ex dorſo ad cubitum deſcendunt,venæ ſectio ſoluit.

51.Aphor.

Quicunqꝫ ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt,& ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit.

*καὶ οἱ διῄρμε τα, id eſt tu[illegible]
*alias vehemēter dolēti, nā περιωδυνέοντι i græco legitur, quo in loco περὶ ſi cum & in alijs cōpoſitis, tū augetur, tum ēt intendit.

De Subeth.

Ex.ij.Sectione.i.Aphor.

In quo morbo ſomnus laborem facit mortale, ſi iuuat vero,non mortale.

De vigilia ſuperflua.

Ex.ij.Sectione.iij.Aphor.

Somnus atqꝫ vigilia, vtraqꝫ ſi modū excedſſerint, malū.

G

De apoplexia.

Ex.ij.Sect.xlij.Aphor.

Soluere morbum,quem apoplexia vocant,fortem,impoſsibile,debilem vero,non facile.

xliij.Aphor.

Strangulati,ac diſſoluti,nondum mortui, non referuntur,quibus ſpuma circa os fuerit.

Ex.vi.Sect.lvij.Aphor.

Apoplexiæ autem fiunt,maxime à quadrageſimo anno vſqꝫ ad ſexageſimum.

De Melancholia.

Ex.iiij.Sect.ix.Aphor.

Melancholicos plenius inferiores, eadem ratione contraria apponentes.

Ex.vi.Sect.xi.Aphor.

Atrabile vexatis,& renum paſsionibus,hęmorrhoides ſuperuenientes,bonum.

xxiij.Aphor.

H

Si timor,atqꝫ mæſtitia longo tempore habentes perſeuerent,ex eo atrabilia ſignificatur.

lvi.Aphor.

In morbis melancholicis ad hæc periculoſi decubitus, ſtuporem corporis,vel conuulſionem,vel furorem,vel cęcitatem ſignificant.

De mania.

Ex.vi.Sect.xxi.Aphor.

In inſanientibus,ſi varices,vel hæmorrhoides ſuperuenerint,inſaniæ ſolutio.

Ex.vij.Sect.v.Aphor.

A furore difficultas inteſtinorum,uel aqua intercus,vel mentis alienatio,bonum.

De Amentia.

Ex.vi.Sect.liij.Aphor.

Deſipientiæ quæ cum riſu fiunt,ſecuriores,quę uero cū ſtudio,periculoſiores.

De

De permixtione ſenſus.

Ex.ij.Sect.ij.Aphor.

Vbi ſomnus delirium ſedat, bonum.

De Epilepſia.

Ex.ij.Sect.xlv.Aphor.

Quicunq; * iuuenes morbo Comitiali laborant, mutatione maxime ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoq; liberantur.

Ex.v.Sect.vij.Aphor.

*alias pueri, ná hoc in loco νέος ... ſtem quod νεώτερος. id eſt minor natu, ſeu puer malum' ꝓmonſtrat.

Quibuſcunq; morbi Comitiales fiunt, ante pubertatem, mutationem accipiunt, quibuſcunq; autem vigeſimoquinto, commoriuntur.

Et ſi ſuperficietenus plures ex eis non videantur materiebus multum & multũ attinere, tamen eos addidi, quoniam doctores conati ſunt plurima de membris tactis in aphoriſmis ampliſsime diſputare, nam lectura eſt principalis, & ideo ſcient volentes vltra practicam ſpeculari ad quæ loca recurrere debeant, vt non ſolum in ſpeculando verum & in practicando. Et ſic eſt finis primi capituli. Deo ſemper laus & gloria Amen.

De diſpoſitionibus neruorum continens in ſe ſeptem Rubricas. Cap. I I.

De paralyſi. Rubrica. I

παρέλυσις, atque πάρεσις Græcis eſt paſsio, quæ Latinis Reſolutio nuncupatur, q̄q̄ & παραπληγία dicatur, at priuati pro ea, quæ fit tandem ex apoplexia.

QVia vt promiſſum eſt in principio cuiuslibet capituli poni debet complexio membri, eiuſq; anatomia cuius ſunt paſsiones de quibus agendum eſt in rubricis, hinc cum principalis intentio ſit de læſionibus neruorum rationabile eſt vt de eorum complexionibus, & ipſorum anatomia ſtatim dicatur. Sed quoniam, vt Auic. ſecũda primi, primo cap. in curatione ægritudinum neruorũ prætérquã illorum qui in facie ſunt tota intentio eſſe debet circa partem poſteriorẽ capitis vbi eſt nucha, á qua ſecundum illuſtrium medicorum ſententiam omnes tales nerui oriuntur, conſequens videtur vt de ipſa prius, ac de eius complexione peragatur cum orta ſuis atteſtentur principijs. ſecundo techni.

Nucha eſt membrum in ſubſtantia, in colore cerebro ſimile á parte poſteriori capitis, vſq; ad finem caudæ per cõcauitatem ſpondiliũ protenſum, eſt enim velut clauus ligans ſpondilia, ſecundo colli. de iuuamentis ſpinæ, eſtq; diuiſa in duas partes vt cerebrum. propter quod poteſt contingere paralyſis in vna parte tantum. & tu de ea vide ſupra in principio tractatus ſexti. Et eſt velata duobus panniculis piæ matri & duræ matri proportionalibus á quibus ſecundũm Gilbertum oriuntur nerui immediate. nam fila texentia illos panniculos protenduntur in longum, & ſic fiunt nerui motiui. Eſt complexione frigida & humida, vt Gale. primo complexionum, vltimo cap. ad finem. & prima primi, de complexionibus membrorum. Ariſto. tamen ſecundo de partibus animalium cap. ix. aſſumit ipſam ca. complexionis ad contemperandam cerebri frigiditatem, ſententiæ cuius maxime cum ſupportatione præferenda eſt medicorum ſententia. Ex quibus apparet ſatis aperta eſſe hæc tria. Complexio. Anatomia. Et nuchæ deſcriptio.

Ariſtoteles reijcitur.

Neruus ſic á Conciliatore deſcribitur differentia quarta. Neruus eſt ſubſtantia ſubalba ad flectendum habilis, & ad ſeparandum dura, quæ organum ſenſus ſecundum medicos exiſtit & motus, cui ſi additur complexione frigida & ſicca habetur quod intenditur.

PARALYSIS itaq; conſequenter deſcribatur quę eſt diſpoſitio nuchę & neruis attinens. de quibus dictum eſt. Paralyſis dupliciter accipitur cõmuniter & proprie. Primo quidem modo ſignificat mollificationem cuiuſcunq; partis. Proprie vero medietatis totius corporis ſenſus & motus priuationem. Aliquando tamen dicitur paralyſis ablatio ſenſus & motus ſecundum totum quod idem ſit apoplexiæ quod nomen oſtendit, diſſolutionem enim dicit. Differt autem paralyſis á ſtupore, & tremore, quia

A in ea eſt ſenſus, & motus ablatio, ſed in ſtupore ſenſus debilitas, in tremore vero motus. Sunt etenim hæ diſpoſitiones paralyſis primæ. Noſce quoq; in ipſa minorem oppilationem interuenire q̃ in tetano, deinceps in ſpaſmo ac demum in tremore, ſtupore, ac ſaltu, & ideo in illis nõ tolluntur ſenſus, & motus omnino. hæc Conciliator differentia. clxxxiij. Ex his colligitur deſcriptio eius proprie aſſumptæ & eſt. Paralyſis eſt mollificatio medietatis corporis totius cum priuatione ſenſus & motus, cuius cauſa eſt ſecundum plurimum materia frigida & humida nõ multum groſſa. Dicitur medietas quia quæ eſt vnius digiti tantum, vel brachij tantum eſt paralyſis communiter accepta. Et dicitur particularis, ſed dicitur paralyſis, quia læſio partis, ſcilicet medietatis. Et dicitur vniuerſalis quando eſt totius medietatis. Dicitur cum priuatione ſenſus et motus ad differentiam ſpaſmi tremoris & cęterarum neruoſarum ægritudinum vt dictum eſt, de quibus in dubijs. Dicitur cuius cauſa, quia etiã á mala cõple-

B xione ſine materia frigida & humida contingere poteſt. Item á ſanguine, & raro, & melancholia plus. nequaq; vero á cholera ſola. Itẽ poteſt fieri á cauſa primitiua ſicut eſt caſus, percuſsio, attritio, neruorũ inciſio per trãſuerſum, diſlocatio, ira, timor, ſuperfluum gaudiũ. & huiuſmodi dicitur non multum groſſa ad differentiã materiæ ſpaſmi reſpectu cuius dicitur ſubtilis, vt infra de ſpaſmo.

CAVSAE. Ex cauſis eius ſunt primitiuæ, antecedentes, & coniunctę. Primitiuę vt aer frigidus & humidus. Item ſtatio in ſole, deinde ſubito ad locum frigidum venire vt ſupra de apoplexia. Item ſtare ſub radijs ſolis, & lunæ, & maxime habentibus capita repleta. Crapula, & ſuperfluitas in potu. Ocium, & dimiſsio exercitij. Item exercitium forte ſuper fortem repletionẽ factum, & ſimiliter balneum ſuper repletionem factum. Somnus ſuperfluus, & animi mala accidentia. Item caſus & percuſsio, ſpondilium diſlocatio. Et breuiter quæ faciunt oppilationẽ in via tranſitus ſpiritus motiui & ſenſitiui ad mem-

C bra ſicut conſtrictio ex ligatura cuius ſolutio ſoluit. Item caſus, & percuſsio, propterea quia fluit ad locum humor oppilans, quia in originibus neruorum, & ſic fit prohibitio tranſitus ſpiritus. Item & apoplexia quandoq; eſt in cauſa. Item ſcito quód quando fit percuſsio ſiue inciſio nerui ſecundum longitudinem non impeditur ſenſus & motus: ſed bene quando fit ex tranſuerſo ſiue ſecundum latitudinem. & hoc, quia in hoc caſu impeditur tranſitus ſpiritus & non in primo.

Cauſa antecedens eſt mala complexio frigida & humida aut humor groſſus, & viſcoſus. Aut cõpoſitionalis vt ſtrictura meatuum propter quã prohibetur tranſitus ſpiritus, vt dictum eſt. Mala etenim complexio frigida contraria eſt ſpiritui & ipſum immobilitat, & cum humiditate membrum ſtupefacit. contrarium operatur cali. & ſic. complexio vbi fuerit in vltimo, vt in hectica. nam omnis immoderata qualitas deijcit actum propriæ virtutis.

Cauſa coniuncta eſt ipſe humor oppilans.

D SIGNA demonſtratiua ſatis manifeſta ſunt, vt dicit Haly. nam cum aliquis ſe mouere non valet, aut vnum aut plura membra ex ſuis, & ſenſum illius membri, aut membrorũ amiſerit incurriſſe paralyſim pronuntiamus. Raſis tertio Almanſ. Pulſus paralytici eſt debilis ſiue occultus & frequens, & ſine ordine propter debilitatẽ virtutis. Vrina alba, & quãdoq; rubea propter debilitatem renum in diſcernendo ſanguinem, aut ratione odoris, aut ratione ſeb. Latus infirmum cõſueuit eſſe frigidum, & ſanum calidum & ſolito calidius, quia ſpiritus in maiori quantitate ad latus mittitur propter oppilationẽ in infirmo, & minoratur aliquando oculus.

Si fuerit ex caſu, & percuſsione, & huiuſmodi ſciunt in iudicio patientis.

Si occultaſ cauſa ex ſectione, quia neruus ſit profundus cognoſcitur, qm̃ ſubito accidit, nec confert ei regimen.

Si ab apoſtemate comprehenditur ſtatim.

Si ab humiditate expanſa ſentitur humiditas in membro paralytico.

Si à grofsitie neruorũ ſit difficultas reuerſionis membri à cõtractione cum laboret in ipſo æger ſi eſt poſsibile, aut facias illud alius ad dilatationem & mollificationem, neq; eſt membrum leue ſicut in paralyſi abſoluta.

Quòd ſi fuerit à mala complexione frigida & humida non accidit ſubito, & iudicatur per tactum & per imprimentia in ipſum.

Et ſi ſit ſucceſsione aliarum ægritudinum, vt cholicæ febrium acutarum & huiuſmodi ſignificat illud ægritudo quæ præceſsit.

PROGNOSTICA. Si paralyſis cito accidit, & nõ conferat ei regimen, quia eſt à ſectione illatum, vel tranſuerſum, vel ex ruptura, vel contractione, vel dislocatione ſpondilium incurabilis eſt. imo Auicen. paralyſis vero eueniens à remotione ſpondilium mortifera eſt ſecundum plurimum, quod ſi paulatim procedit ad melius, & ei regimen conferat curabilis eſt. Vnde in diuiſionibus ſi mollificatio remaneret ſecundũ ſuam diſpoſitionem neq; minuitur tunc curatur, & loquitur maxime de ea quæ eſt à percuſsione de qua Auic. Si autem eſt à percuſsione, aut à caſu tunc cura eius eſt praua. Et illa quæ ſit ab actu contrahente neruos vehementer quandoq; ſanatur. ſi autem ſuperfluat non eſt ſpes vt ſanetur. Et nono Almanſo. Paralyſis ex percuſsione vel caſu ſi taliter permanſerit, nunquam enim ſanabitur. Paralyſis eſt in ſene periculoſior q̃ in iuuene propter virtutis debilitatem, et in ſene nunq̃ vel magna difficultate curatur. Si puero febricitanti vrina appareat viridis ſignificat paralyſim futurã, aut ſpaſmum. Tremor veniens in paralyti. bonum. Fe. ſuperueniens paralyſi bonum. Si membrum paralyticum minoretur aut color immutetur valde malum & ſic non eſt ſpes in curatione. Terminatio paralyſis ad ægritudinem raro accidit, ſed ad paralyſim eſt permutatio ex apoplexia, epilepſia, colica, præfocatione matricis, & febribus ſecundum ſemitam criſis.

CVRA. Canones ſeruandi ſunt ſex. Ordinatio diætæ. Digeſtio materiæ. Euacuatio eiuſdem. Diuerſio. Confortatio. Materiæ derelictæ reſolutio.

PRIMVS completur cum regimine debito ſex rerum non naturalium, vt primo aer declinet ad contrarium cauſæ, quia ſecundum plurimum cauſa eſt frigi. & humi. debet aer declinare ad calidi. & ſicci. quod fiat cum igne in camera ex lignis conuenientibus, vt iunipero &c. ſecundum qualitatem, & potentiam ægrotantis. Cibi calidi & ſicci conuenientes eligantur vt ſupra tractatu tertio, & ſtatim etiam poſt poſitos canones ex eis plures rememorabuntur. Primis tribus diebus diæta vtatur valde ſubtili, vt aqua mellis, & aqua hordei quæ poteſt fieri magis & minus nutritiua, vt ſupra tractatu tertio de ea. & ſi virtus tolerat ſit contentus hac diæta vſq; ad. xiiij. Auicen. Sed hic aduerte q; tanta ſupercreuit hominum guloſitas, & opinio vulgarium, & mulierum præcipue in virtute ſuſtentanda quòd hanc diætam neq; ægrotantes, neq; aſtantes patiuntur. Loco itaq; eius oportet vti iuſculis hordei in aqua decoctionis cum zuccharo ru. & panata coiata cum zuccharo eodem, aut brodio cicerum aut brodio pulli parui non pinguis cum zuccharo. Et eſt etiam aduertendum quòd præter hęc oportet in diæta ipſa duo principaliter conſiderare. Primum q; iſta diæta minuatur, ingroſſetur, elongetur vſq; ad terminum datum, & abbreuietur intra terminum ſecundum materiã peccantem, nam phlegma ſubtiliori indiget diæta ſanguine. Secundum q; conſideretur ſi feb. adeſt aut non, nam exiſtente feb. remiſsiora ca. dentur, & fiat calidorum conueniens cum frigidis rectificatio, & tu conſidera. Et dictũ fuit ſi toleret virtus, quoniam ſi non tolerat cibandus eſt carnibus auium leuibus. Auicen. Et quia hominibus hodierni temporis ſtatim videtur in principio morbi cuiuſcunq; q; virtus cadit, Hic ſtatim apud nos Italos admi-

E niſtratur contuſum pulli, & præcipue cum maſticatio eſt aliqualiter ægro tedioſa, aut difficilis. Iſta tamen moderanda ſunt à diſcretione medici vt dictum eſt, in ſumma vero toleret famem. Vnde Placentinus. Non eſt melius in cura paralyſis q̃ fames, & ieiunium, & cibis declinantibus ad ſiccũ vtatur, digeſtioni proportionatis. Et inter alios quibus vtimur in ſecunda menſa maxime cõmendantur grana pini quibus vti poteſt, & confectis, & non confectis, vt ſupra de eis ſecundo tractatu.

Potus eius ſit aqua mellis in qua ſi videtur decoquatur ſaluia & eſt potus plurimũ modernorum, aut aqua hordei cum ſaluia. Quod ſi non poſſet bibere aquam mellis vt plures inueniuntur aut aquam hordei, fiat aqua decocta & multum cum zuccharo. Item ſi mel noceret loco eius vtatur zuccharo ru. Et ſi nõ vult ſentire aliquod dulce bibat ipſam plurimum decoctam, & ab ea frigida omnino abſtineat, nam ipſa nocet neruis. Auicen. ſecunda tertij, primo cap. in fine, & infra. Omne infrigidatiuum

F potentia. Et propterea omne acetoſum ſtupticũ lædit eos. Vnde in de cura eius. Acetum vero eſt ex his quæ ſunt neruis nocibiliora. Item toleret ſitim nec ſaturetur, & vino abſtineat, & de hoc in dubijs. Vinum quidem ad acetoſitatem infrigidatum reſoluitur ſuper repletione facta. Et à coitu plurimo abſtineat. Exercitio vtatur vt infra in vltimo canone, gaudeat, & lętetur.

SECVNDVS completur cum digeſtiuis appropriatis phlegmati, de quibus ſupra quarto tractatu, quibus addantur vt diximus quæ dirigunt eos ad neruos de quibus poſt. nam ſecundum exigentiam materiæ digeſtiua collige. In phlegmatica vero nullum eſt ita proprium vt ſyrupus de ſtœcados, immo Auicen. maxime commendat vſum ſtœcados redacti in puluerem in forma pilularum omni die aſſumpti cuius doſis. ʒ. i. aut cum aqua mellis alleg. cap. & Meſ. in hoc capitulo auctoritate iudei. Syrupus de ſtœcados eſt medicina mirabilis conferens omnibus ęgritudinibus neruorum frigidis: & ponit deſcriptio-

G nem eius ibi quæ non videtur ita ſublimis ſicut magiſtralis à Meſ. poſita diſtinctione quinta antidotarij: & datur cum aqua roriſmarini. Alij dant cum aqua ſaluiæ & eſt ſyrupus vſualis & bonus. Alius Gẽtilis. Reci. acori. ℥. ij. ſtœcados arabici, paſſularum. añ. ℥. i. xylobalſami, carpobalſami, roriſmarini. ana. ℥. ij. bulliant in aqua vſq; ad conſumptionem tertiæ partis, deinde cum zuccharo fiat ſyrupus clarificatus. Alius Mundini pataui & efficax. Reci. acori. ℥. ß. ſtœcados. ℥. i. calamenti, origani, ameos, ſeminis ſę. cinnamomi. añ. ʒ. iij. hyſſopi. ℥. i. radicum ſęni. petroſil. ſparagi. añ. ℥. ſ. ſaluiæ, meliſſæ, bethonicæ, gariofilatæ. an. M. ſ. bulliant & cum zuccharo fiat ſyru. Iſta tamen plus valent in ſtatu, & declinatione, non autẽ in principio neq; in augmento. Conſimiles plures poteſt curioſus medicus ex ſe formare habita notitia ſimplicium in hoc caſu conferentium de quibus patet.

ET ACCEDO ad tertium notandũ. primo q; in principio oportet incipere à leuioribus, in fine vero vti fortio-

H ribus, et in medio mediocribus. Vnde Auic. ſecũda tertij, primo cap. Et oportet quidẽ vt à faciliori incipias, & gradatim peruenias ad illud de quo eſt virtus æqualis, & de cura, & non properes in vſu medicinarũ fortium in principio rei immo tarda vſq; ad quartum & ſeptimũ. Quod ſi ægritudo fuerit fortis vſq; ad. xiiij. & de his in dubijs, & in cap. de tortura. Et ſequendo circa ea quæ plurimum inueniuntur in principio ponãtur clyſteria leuia, vt Reci. maluæ, mercurialis, viol. rutæ, ſtœcados, centaureæ, blitis, & cum oleo cõmuni & ſale. & ſi vis addantur furfur, hierapigra, hieralogodion. Item electuarium de baccis lauri, caſia, vt videbitur expedire. Quidam maximã habent fiduciã in acoro quem in omnibus & per omnia ponunt, & bene. Clyſter efficax qñ ſit interpolatio ab alijs euacuationibus educit humorẽ crudũ & viſcoſum. Reci. ſiciæ, furfuris. añ. lib. i. ſ. meliloti, aniſi, radicum maluæ mundatarũ, camomillæ. añ. ℥. iij. cancarum numero. xv.

fænugręci,

fœnugræci, cartami. añ. ℥. i. ſ. pulpæ colloquintidæ, carici mundati. añ. ʒ. ij. centaureæ. ʒ. iij. bulliant in lib. iiij. aquæ vſq; ad conſumptionem lib. i. ſ. & cum oleo antiquo, ſale, & melle fiat clyſter. nam poteſt adhuc leuius fieri vt ſupra & fortius. Item ſi multum conſtipatus fuerit fiat prius linitiuum ex maluis, viol. bliti, mercuriali, rutha ipſis bene expreſsis addito oleo pluſimo, aut brodio pingui arietis vel capitis eius, aut gallinæ cum caſſia. Et ſemper conſideretur canon poſitus ſcilicet, conſidereť ſi adeſt febris, aut non. Item ſi cupis fortius addatur colloquintida, vt Reci. ruthæ vtriuſq;, calamenti, origani, ſtœcados, centaureæ. añ. colloquintidæ interioris, hierepigræ, agarici, doſa vt expedit. Et ſcito quòd agaricus eſt de ſingularibus medicinis in hoc caſu. Vnde Auicen. ſecunda tertij. primo capitulo in fine. Scias quòd agaricus confortat neruos calefaciendo & purgando. Patet itaq; quomodo leuia fortia & mediocria clyſteria confici poſſunt, & tu conſidera.

Proſequor in euacuatiuis quæ per os ſumi habent. Et quoniam medicinæ in forma pilularum conuenientiores ſunt. vt ſupra de ſoda. hic ponantur pillularũ deſcriptiones noſtro congruentes propoſito. Pilulæ leues deſcriptione Almanſ. de dolore ſtomachi. quarum initium eſt. Reci. florum ſquinanti, xylobal. Item pilulæ de hiera ſimplici. Item Reci. ligni aloes, calami aro. xylobalſa. gariofil. nucis muſ. zinzibe. ſpicæ, galangæ, croci, cinnamo. abſin. menthæ, apij, petroſelini. fœni. ſileris montani, leuiſtici. añ. ʒ. i. myrrhæ. ℈. ſ. rhabarbari ad pondus omnium iam dictorum, aloes ad pondus rhabarbari & aliorum omnium, & cum vino odorifero fiant pilulæ. Mediocres autem ſunt pilulæ de hiera cum agarico, vel de hiera compoſita Gal. quas ſcribit Nico. Item pilulæ de aſſa fœtida. Item pilulæ arabicæ deſcriptione Meſ. Fortes ſunt pilulæ de euphorbio. Pilulæ fœtidæ maiores deſcriptione Meſ. Pilulę de oppopanaco. Meſ. Aliæ Reci. euphorbij, colloquintidæ, agarici, ſerapini, bdelli. añ. ʒ. i. aloes. ʒ. ij. ſ. maſticis. ʒ. i. conficiantur cum ſyru. de ſtœcados, & iſtæ ſunt fortiſsimæ & vſus earum excoriat. doſis eſt à. ʒ. ſ. vſq; ad. ʒ. i.

De electuarijs. Electuarium de dactylis ſiue diaphœnicon cuius vſus eſt ſecurus & expertus. Item electuaria euacuantia phlegma dicta ſupra de ſoda phlegmatica additis quæ eorum virtutem ducunt ad origines neruorum. Item pro ruſticis & non potentibus accipere &c. diaturbith, & diarodon cum agarico. Item confectio de diaciton. item Meſ. diſtinctione tertia vbi præparetur vt phlegma ſolum vel multo plus ducat. Item electuarium quo vtebatur Gentilis in paſsionibus neruorum, cuius deſcriptio Reci. acori, ſtœcados. añ. ʒ. ij. paſſularum, radicum fœnic. petro. añ. ℥. i. centaureę minoris, colloquinti. hermodactyli añ. ℥. ſ. fiat decoctio de qua accipiatur lib. i. mellis lib. i. addať agarici. ℥. i. turbith. ℥. ſ. diagridij. ʒ. ij. ſ. ſeminis ani. piperis longi, zinzi. añ. ʒ. i. ſpicæ. ʒ. ſ. Fiat electuarium: cuius doſis eſt à. ʒ. i. vſq; ad ſex. Item valet hiera abbatis deſcriptione Nico. Item confectio alſeſera Meſ. diſtinctione tertia, & datur poſt ſex menſes à. ʒ. ij. vſq; ad quatuor. Multa talia componi poſſent, vt patet, ſed non poſtergatur agaricus vt ſupra. Conſimiliter dicendum de ſuppoſitorijs vt fortibus & minus fortibus, de quibus ſupra de ſoda phlegmatica atq; apoplexia. Confert etiam ſępe vomitus qui fiat facilis fortior & mediocris. nam de eo ſupra de ſoda. de ſubeth. ſcotomia. & infra de vomitu, & tu ibi require.

Si autem euenerit à ſanguine à quo rariſsime contingit aut ab humore ſanguini commixto. Fiat phlebotomia, digeratur & euacuetur vt ſupra de ſoda ſanguinea. Phlebotomia tamen fiat diuerſiua, & ſi poteſt fieri per vnam diametrum fiat, ſi non operetur medicus vt ſua cognoſcit prudentia, ſcilicet per duas.

Si à melancholia digeratur proportionabiliter, & euacuetur cum appropriatis, de quibus in de ſoda melan-

A cholica. Sed ſcito quòd phlebotomia ex ſe non videtur conferre ſed multum nocere neruis. ipſa quidem ſpiritus reſoluit, & neruos infrigidat. Vnde Auicen. ſecunda tertij, primo capi. & prima phlebotomia plurimum eis nocet. Phlebotomia neruis inimica.

QVARTI complementum. Fiat cum caputpurgijs. Sternutatorijs. Maſticatorijs. Gargariſmatibus de quibus ſupra de ſoda phlegmatica. Caputpurgia autem & ſternutatoria ſunt ad hanc ęgritudinem vehementis virtutis, purgant cerebrum & à parte diuertunt Meſ. de paralyſi. & Auicen. de cura eius, & licet de his plene dictum ſit ſupra de ſoda phlegmatica, tamen hic addentur alia. Caputpurgium forte & mirabilis effectus. Reci. caſtorei. ʒ. i. condiſi, piperis, ciclaminis, pulpæ colloquintidæ, baurach, euphorbij, fellis bouini exiccati. añ. ʒ. iij. Fiant ex eis collyria & ſeruentur. & cum vti volueris reſoluatur vnum in aqua maioranæ. Sed nota quod dictum eſt ſupra de ſoda phlegmatica quia timetur læſio naſi. Ma-

B ſticatorijs fiant formæ ex nucibus ſtaſiſagria & maſtice deponunt phlegma mirabiliter. Et iſta & conſimilia fiant præcedentibus purgationibus.

QVINTVS compleatur cum embrochis, vnctionibus, cerotarijs, emplaſtris, confectionibus, ventoſis. Vnde prius aduertatur canon quòd emplaſtra vnctiones & huiuſmodi debent applicari parti poſteriori, vt ſupra in principio. Vnde Auicen. de cura huius inquit. Et oportet vt ponantur medicinæ in cura eius in quocunq; loco acciderit ſuper loca percuſsionis & ſuper principium ex quo ingrediuntur nerui mouentes membra paralytica. Poſitio enim medicinarum ſuper membrum paralyticum eſt ex eis quæ non afferunt iuuamentum de quo ſit curandum. Et tibi quidem ineſt cognoſcere originem neruorum. Embrochę fiant ex rebus conferentibus neruis proportionabiliter vt de embrochis capitalibus ſupra dictum eſt. Conferentia autem ſtatim dicentur. Embroca & multum magnificatur eius operatio. Reci. vul-

C pem euiſceratam, & fac cum pelle eam bullire vſq; ad diſſolutionem membrorum, & fiat inde embrocha. Valent etiam embrochæ dictæ ſupra de ſoda phlegmatica. & lotio capitis cum eiſdem rebus cum lixiuio. Vnctiones fiant ex oleis, vt ſunt oleum vulpinum Meſuæ &c. olea de quibus poſt vnguentum. Reci. ceræ citrinæ. ℥. ij. olei de narciſſo, olei de lilio añ. ʒ. vi. myrrhæ, oppopanaci. añ. ℥. i. caſtorei. ʒ. vi. euphorbij. ʒ. iij. fiat vnguentũ, de quo vngatur latus. Aliud de quo habita eſt experientia. Recipe olei multum antiqui lib. i. ceræ ru. ℥. ij. liquefiat cera ad ignem cum oleo & deſuper eijciatur euphorbij. ℥. i. caſtorei. ℥. ſ. fiat vnguentum. Aliud de quo experientiam habui. Recipe anſerem vnum anni vnius & vltra euiſceretur & mundetur cum vino, deinde accipiatur medius gattus, ſcilicet partes poſteriores. Similiter media vulpis et piſtentur omnia cum oſsibus ſuis, & addatur terbentinæ, bdelij, ſerapini, raſinæ, vermium terreſtrium exiccatorum. ana. ℥. ſ. miſceantur om-

D nia & impleatur corpus anſeris: & ſi vna non ſufficit ſint duæ, & ponantur ad aſſandum cum lignis iuniperi pro nobilibus aut lauri. & ſi non pro pauperibus cum ſermentis vitis, & primum aquoſum proijciatur, reliquum vſui reſeruetur. Notanda tamen ſunt hic duo. Primum quòd ex dictis & dicendis poſſunt confici vnctiones variæ, vt patet, quæ debent moderari, vt dictum eſt ſecundum facile, forte, & mediocre, habito reſpectu ad ætatem, tempus anni, virtutem, ſexum. ideo in multiplicatione eorum ſuperſedeo. Secundum, quia in his ſemper aliquid aceti addatur vt melius penetrēt iuxta canonem Auicen. quarta primi, primo capi. parapho primo. Et ſi interea fuerit ægritudo.

Sed anteq; de cerotarijs, emplaſtris aliquid ponatur attendendus eſt cañ. Auicē. de cura eius vbi inquit. Cumq; ſenſus eſt debilis plurimum forte nocet, & nō ſentit illud & ducit ad ęſionem, & vlcerationem forte. Oportet er-

go vt in omni ſtudio ab illo caueatur, & vt conſideretur diſpoſitio impreſsionis ęmplaſtri. nam, ſi nõ rubificat, & inflat, & cutem nõ pertranſit, & ſeparatur compreſsione digitorum ſubtili, et albificatur locus eius, tunc impreſsio non pertranſiuit cutem, & ſi rubificatio eſt magis fixa, & caliditas magis apparens, tũc reitera. Modus vero cognoſcendi in hoc eſt vt auferas emplaſtrũ omni hora, & conſideres diſpoſitionem. Si ergo neceſſaria eſt ablatio remoue, & ſi neceſſaria eſt reiteratio itera, quod debet intelligi permaxime de emplaſtris ac cerotarijs, quæ ſuper membrum lęſum ponuntur. Valent in hoc caſu emplaſtrum de ſinapi Meſuæ, emplaſtrum vulpinum Meſuæ. & ex dictis oleis cum pulueribus rerum appropriatarũ dicendarum, & dictarũ poſſunt fieri & variari emplaſtra, & cõſimiliter cerotaria addita colophonia. Cerotarium conferens valde. Recipe myrrhæ, oppopanaci, vſneæ, ſauinæ, melegetæ, amygdalarum amararũ, caſtorei, gummæ, ruthæ agreſtis, thuris. añ. ʒ. ij. ſeminis agni caſti, piretri, galbani, euphorbij. ana. ʒ. i. gummi pini. ʒ. vij. olei cucumeris alinini, olei laurini quantum ſufficit, & poteſt fieri linimentum, quod ſuper membrum læſum extendatur. Aliud expertum. Reci. euphorbij, piperis, hyſſopi humidæ, armoniaci, croci, olibani, caſtorei, terbentinæ, oppopanaci. añ. ʒ. iij. ſtoracis. ʒ. ij. ceræ citrinæ lib. ſ. olei antiqui lib. ij. terenda terantur, & gummæ diſſoluantur in vino, & miſceantur, & ſuper membrum læſum ponantur radix lilij, ireos, ſuper membrum emplaſtrata, aut cum ea fricatum eſt optima & ſingularis medicina. Item bulliat euphorbium in fęce vini, quidam eum bulliunt in amurca olei antiqui, & ex eo inungatur occiput vſq; ad ſpondile neceſſarium. eſt ſublimis medicina & ſublimior fęce vt exiſtimo.

Confectiones, zinzi. conditum, acorus conditus, & eſt ſublimis. Diacalamentũ. Diamuſcum dulce Meſ. vt intra. Pineæ conditæ cũ zucchãro. Reci. zinzi. galangæ, gariofil. añ. ʒ. i. nu. muſ. macis, zedoarię, croci. añ. ʒ. ſ. ſe. aniſi, cardamomi. añ. ℈. ij. pinearũ. ℥. ſ. acori. ʒ. ij. ſ. piperis longi, corticum citri. añ. ʒ. ij. zucchari quantũ ſufficit & aromatizetur cum muſci granis duobus, & ambræ granis tribus dentur mane. ʒ. ij. poſt bibendo parum vini lymphati, vel mediocre, et cum vadit dormitũ detur ad quantitatem auellanæ, & ſine potu. Alia & ſingularis. Reci. ſecacul, pinearum mundatarum, radicum acori. añ. ℥. ij. mellis lib. ij. ℥. iiij. ſecacul, & acorus prius elixentur, & fortiter exprimantur, & ſi elixentur in vino, melius ſi nõ adeſt febris, deinde miſceantur cum melle ipſis prius piſtatis inciſis, deinde ſuper proijciantur pineæ & miſceantur. vltimo puluerizeni cũ his. Reci. piperis nigri. ʒ. iij. ſ. piperis lon. gario. macis, añ. ʒ. ij. nucis muſ. galangæ, cardamomi. añ. ʒ. ij. doſis. ʒ. ſ. vſ. ꝑ ad vnam mane & ſero. Vſus caſtorei in omnem modum valde cõfert, ſed eſt valde abominabilis. Inquit Meſ. auctoritate Galeni. Theriaca, & mitridatum cum aqua ſaluiæ conferunt omni tempore. In principio quidem & ante purgationem, quia digerunt, & ſubtiliant materiã, & permutant maliciã complexionis frigidæ & conferunt poſt purgationẽ quia reſiduum materiæ reſoluunt. Habent etenim hęc iuuamenta manifeſta in ęgritudinibus neruorum, hortaturq; Gal. ad accipiendum ex his ſingulis diebus vſq; ad. ʒ. i.

De ventoſis vero dicendum ꝙ ipſę multum conferunt quando ſuper membrum læſum ponuntur attentis octo quæ elegi ex Auicen. de cura paralyſis. Primũ ꝙ ponantur ſuper capita lacertorum. Secundum ꝙ nõ ponantur cum ſcarificatione, nam euacuaretur ſanguis, cuius retentio quæritur. Sed nota ꝙ ex earũ applicatione ſequeretur attractus multus, tunc neceſſaria eſſet aliqua remiſsio, vt Auicen. ibidem. Tertium ꝙ non ponantur niſi poſt purgationem ne materia ſuperflua ad partẽ trahatur. Quartum ꝙ ponantur vt calefiant lacerti. Quintũ ꝙ ſint ſtricti orificij vt melius applicentur. Sextũ vt ſint cum multo igne & ſucceſsione vt fortius trahãt & cito remoueantur. Septimum cõſideretur ſi paralyſis eſt multa, & tunc ponantur ſuper diuerſa loca. Si autem paralyſis eſt pauca, vt verbi gratia in manu tantum, tunc ſufficit earum poſitio in vno loco coniunctim vel ſuper capita neruorum. vt ſuper locum à quo nerui manus oriuntur. Octauum quia in vltimo ponantur pix & gumma pini, quia confortant & retinent ſanguinem attractum. Auicen. puluerizando ea ſuper membrum.

Sextvs perficitur balneis, ſiue ęſtuarijs, balneis quidem naturalibus de quibus ſupra tractatu ſecundo. Item artificialibus cum his poſitis ſupra in ſyrupis, & alijs de quibus infra. Æſtuarijs autem ſiccis, & nõ humidis, vnde experimentum habui de balneis naturalibus, & de fumo eorum ſiue de æſtuarijs ſiccis à fumo eorum prouenientibus, reperiq; multo plus cõferre ęſtuarium ſiccum quàm humidũ, vt in comite Carmignola, & ideo dixit Auic. Et iuuatur balneo ſicco longo, Vnde & Ioannitius: Conferunt ſtuffæ, & balnea ſine aquis. Meſue, ſed tamen poſt fricationem in balneo ſicco conferunt aquæ termarum. idẽ. Et huiuſmodi ſententiæ fuit Gordonius de paralyſi. Sed maxime notandum ꝙ iſta non conueniunt niſi poſt purgationem & purgationes & verſus declinationem. Vnde Auicen. Et poſt euacuationes & iuuamenta ab eis quibus vtuntur iuuamenta balneo ſicco longo aut balneis. & in fine rei & poſt euacuationes & vbi eſt neceſſarium reſoluere, & Meſuæ auctoritate Ioannitij. in fine quidem rei conferunt ſtuffæ, & balnea ſine aquis. Poſt vero exitum à balneo ingrediatur lectum, & ſudet, deinde exiccetur & vngatur ex vnguentis confortantibus vt ſupra. deinde adminiſtretur confectio aut electuariũ neruos confortans. Confert & maxime cum eſt in balneo vt ſuper caput eius præcipue in parte poſteriori recipiat aquam ex alto per cannulam. aquam dico balneorum naturalium aut artificialium, vt ſupra, vt tres vel quatuor ſitulas pro vice. Et cum membrum redit fac ipſum exercitari mouendo. verbi gratia brachium ſæpe manũ, vel aliud luctando, iactando, vociferando, conſtringendo, & dilatando ſæpe ipſum.

Et licet promiſſum ſit ſeriatim ponere neruos confortantia, tamen quia in ſyrupis poſitis, & alijs receptis, etiã plurima colligi poſſent hinc paucis ſic ſeriatim poſitis & neceſſarijs cõtentus ero. Confortantia ſunt. Abrotanum. Altea. Armoniacum. Anacardus. Aqua ſulphurea, aluminoſa. Aqua maris. Ariſtologia. Artemiſia. Aſſa. Bethonica. Blanca Nico. Carui. Caſtoreum. Cerotum alexandrinum Meſuæ. Colloquintida. Coſtus. Cordumeni. Confectio de muſco Meſuæ nimius eſus eius curat paralyſim, Maiorana. Mel. Mũmia. Nux indica. Oleũ de piperibus. Oleum de cinnamomo. Oleum de citro. Oleum laterinũ. Oleum vulpinum. Oleum de coſto. Oleũ de terbentina. Oleum de ſynapi. Oppopira Nico. Oleum de piretro Ni. Peonia. Confectio piretri Meſuæ de epilepſia. Confectio anacardina Meſuæ de ægritudinibus neruorũ. Diambra Auicen. in quinto tractatu tertio. Diacalamentũ. Diacaſtoreum Nico. Euphorbium cum oleo linitũ. Ieuſemini. Laurus. Lepus. Squilla. Spica. Pineæ. Pinguedo gliris. Pilulæ de ſerapino Meſuæ. Pilulæ fœtide Meſuæ de cura paralyſis. Pilulæ de euphorbio. Potio ſancti Pauli Nico. Rutha. Sauina. Syrupus de ſtœcados. Theriaca. Vnguentum de bdellio Meſ. Vnguentum baſilicon Meſ. Vnguentum marciaton Nico. Hiera Rafis. Hieralogodion. Auicen. in quinto tracta. 2. Hierapigra abbatis Nico.

Cvra ſi contigerit ex caſu & percuſsione & cæteris cauſis, tunc in qua eſt ſpes oportet in principio facere phlebotomiam diuerſiuam timendo apoſtemationẽ neruorum. deinde regatur vt ſupra, & ponantur emplaſtra, vnguẽta ſuper membra aut membra lęſa. Emplaſtrum optimum. Reci. farinæ fænugræci, ſeminis been, ſeminis maluæ, maluauiſci, reſinæ, armoniaci, bdellij, adipis anatis, ceræ. añ. & cum oleo de lilio fiat emplaſtrum ſecundum artem piſtando piſtanda, eliquando &c.

Multi

Febris vt ꝓ uocetur.

MVLTI ac plures commendant ex auctoribus inductionem feb.in hoc caſu. Ego quidem vereor prouocare, quia eam remouere non eſt eius arbitrij cuius eſt prouocare. Ideoq; cum cæteris ſingularibus remedijs dictis pertranſeo, nam corpora hodierni temporis ſunt ita repleta quòd &c. In prouocando tamen febrē duplici vtimur via. Primo exhibendo medicinas per os. Secundo eas ad extra applicando. Per os vt dando theriacam, mitridatum, confectionem anacardinam. Raſis nono Almanſo. quàm ipſe hoc in caſu commendat caſtoreum, ſynapis & cætera huiuſmodi electaria calida, faciēdo ipſa continuare, & tenendo patientem in loco calido. Ad extra vero applicamus olea calida valde, ſupra memorata vnguenta, & emplaſtra calida. Vnguentum. Reci. olei petroſlinij, ſiue de coſto, ſiue laurini lib.i. pinguedinis leonis, aut anſeris. ℥.iiij. ſinapis. ℥.i. bulliāt ad conſumptionem duarum partium. Aliud. Reci. aliquod ex oleis dictis, deinde piperis, pirethri, euphorbij. aā. ʒ.ſ. puluerizentur & bulliāt in prædicto oleo vſq; ad conſumptionē tertiæ partis. Modus operādi in talibus eſt vt ex oleo vel vnguēto tali calefacto inungas pulſus, tempora, loca emunctoriorum, hypochondria, & in viris pudibunda, in mulieribus vero mamillas. Aliqua alia ponentur in capitulo ſequenti huic propoſito valentia. debet etiam cibari rebus calidis, ſed meo iudicio omnia alia prius complenda ſunt. q̄ hic tentetur modus.

De ſpaſmo. Rubrica. 2.

σπασμὸς græce conuulſio dicitur latine, cuius tres exiſtūt ſpecies prima græcis τέτανος nūcupatur, diſtētio latinis, Corn. autē celſo rigor. altera ἐμπροσθότονος græcis noiatur, latinis tētio ad anteriora. tertia ὀπισθότονος græcis, latinis vero tētio ad poſteriora appellatur, vt in ſequētibus apparebit.

SPASMVS eſt ægritudo neruoſa qua mouentur lacerti ad principia ſua & inobedientes ſunt in dilatatione, & eius cauſa ſecundum plurimum eſt materia phlegmatica groſsior q̃ in paralyſi, & maxime de repletione. Et dicitur qua mouētur, vt hic accipiamus ſpaſmum pro ægritudine neruoſa contractiua ad differentiam tetani. Et dicitur, & eius cauſa. Primo quia etiam à materia ſanguinea, & melancholica poteſt contingere, ſed à melancholica rarius, quia groſſa, ſic penetrare non valens. Quidam dicunt ſanguineam facere ſecundum plurimum ſpaſmū apoſtemoſum. Nam ſanguis ſua leuitate ingrediens muſculos, & apoſtemans implens villos ipſos abbreuiat ſecundum longum, licet eos amplificet ſecundum latum. Cholerica vero rariſsime & forte magis mordicatione ſua q̃ repletione ſpaſmum facit. Secundo dictum eſt ad differentiam malæ qualitatis ſine materia vt eſt caliditas vehemens & ſiccitas. nam accidit etiā ſpaſmus de inanitione facta à qualitate excedēte vt eſt caliditas ſuperflua vel ſiccitas, frigiditas, & eſt ſpaſmus vt plurimum pueris adueniens, & fe. conſequenter vrētibus, contrahitur enim in caſu neruus ſicut corrigia igni expoſita. Fit & quādoq; à ſuperflua frigiditate congregante neruum, et lacertum, & inſpiſſante ipſum & contrahitur ad caput ſuum.

Galenus uocatur.

Tertio dictum eſt ad differentiam ſpaſmi non proportionati ad materiam facti. f. à punctura rei venenoſæ vt ſcorpionis, punctura rei acutæ, à dolore quem Gal. quinto apho. commen. primo vocauit ſpaſmum per colligantiam conſenſum ue quem ad ſpaſmum de inanitione reduxit, quod tamen dictum aliquibus non placet. Vis ex aſſumptione venenoſæ, aut calidę, frigidæ, aut aliunde ex materia venenoſa percepto nocumento in ore ſtomachi & cerebro per neruos reuerſiuos cōmunicato ſequitur talis ſpaſmus, vt quinto apho. commento primo. & in ſecūda tertij de ſpaſmo.

CAVSAE. Spaſmus itaq; diuiditur in anteriorem & poſteriorem. In anteriori vero quia in parte anteriori fit contractio anteriorum lacertorum, & extenſio poſteriorum. Et ecōtra in poſteriori contractio in poſterioribus, & extenſio in anterioribus, & ſic tollitur contradictio inter Auicen. & Haly. quia videtur dicere Haly, ꝙ ſpaſmus in anteriori fit cum compaſsione poſteriorum non quidem cum contractione ſed cum extenſione, & qui fit in poſteriori ſecundum commentum Piſani, dicitur opiſtotonus, quia fit ſuper ſpinam, & qui in parte anteriori emproſtotonus, & qui totum occupat dicitur tetanus vt infra. Cum enim humiditates replent neruos dilatātur nerui ipſi & curtantur ſecundum longum, quare lacertus ad quem mittebatur neruus contrahitur verſus originem, & ſic curtatur membrum & efficitur impotens ad debitā extenſionem ſicq; cauſatur ſpaſmus de repletione, ſpaſmus autem de inanitiōe fit exiccata humiditate nerui aut lacerti, quare corrugatur, & contrahitur. Item fit ſpaſmus per colligantiam à matrice, veſica, et à ſtomacho cōmunicato malo vapore ori eius. Item à materia vermiū, nam nocumento percepto cerebrum in ſe contrahitur, ad eius contractionem ſequitur membrorum contractio. Fit & quādoq; propter ſuperfluum coitum. Item à caſu, & percuſsione. Labore nimio. Fluxu ventris. Apoſtemate, & huiuſmodi. Fit quandoq; in pueris propter debilitatem cerebri, & neruos, multam etiam corruptionem digeſtiuæ, vt tertia primi de ægritudinibus quæ infantibus accidunt.

SIGNA demonſtratiua quando vides membrum cōtractum & rigidum & non poteſt reduci ad ſuam diſpoſitionem naturalem, tunc illud dicas ſpaſmatū. ꝙ ſi ſubito id ſano accidit iudica ſecundum plurimum eſſe à repletione, ꝙ ſi paulatine euenit & poſt febres & labores & inanitiones ex parte totius fluxus & huiuſmodi, tunc iudica illud eſſe de inanitione, & talis conſueuit euenire abſq; dolore aut cum remiſſo pręterquam in noſtro propoſito ipſum ſub eadem inanitione collocando, vt qui eſſet ex punctura mordicatione choleræ in ore ſtomachi & huiuſmodi. Qui autem ex repletione venit cum dolore ſatis intenſo. cum autem membrum ad ſe cito redit, vt cum ventoſitas eſt in cauſa non iudices ſpaſmum vere vt in oſcitatione, & ſingultu. Quandoq; euenit ꝙ pulſus eorum eſt debilis, durus, vndoſus, & inordinatus.

Vrina aliquando colorata, ꝓpter febrem, qñq; diſcolorata materia habente raptum ad ſuperiora.

Quod ſi fuerit à ſanguine ſigna ſanguinis apparebunt. Et ſimiliter de alijs humoribus, de quibus ſignis ſæpe.

Quod ſi fuerit ex potu veneni, aut alterius cauſę primitiuæ ſcitur iudicio patientis. Et cum pleureſis, ſquinantia, aut phreneſis conuertitur ad ſpaſmum ſcitur per ſigna propria.

PROGNOSTICA. Spaſmus de repletione facilius curatur q̄ de inanitione, quoniam facilius eſt rem humidā exiccare q̄ ſiccam humectare, vt quarto de ingenio ſanitatis, imo cura quæ eſt ex ſiccitate eſt praua. Spaſmus de ellebro mortale. Spaſmus poſt vulnera mortalis.

Spaſmus de inanitione mortalis. Spaſmus poſt febrem mortalis. Si aliquis fuerit multum inanitus propter aliquam cauſam & ei ſuperueniat feb. & febri ſuperueniat ſpaſmus talis eſt incurabilis, quia eſt de inanitione. Spaſmus de repletione aliquando accidit poſt feb. materia exiſtente multa, & talis curabilis eſt. Spaſmus pueris accidens febrientibus vt plurimum eſt de repletione, quia ſunt ingluuioſi. Spaſmus ex punctura peſsimus iuxta illud tertio techni, Nerui & tenues punctura.

Spaſmus faciliter accidit pueris vt quandoq; ex fletu ſolo, ita et faciliter curatur, ſed annum vltra difficile accidit eis & ita de difficili curatur. Si patienti ſpaſmum quartana ſuperueniat ſoluitur ſpaſmus. Et de apho. prognoſticis de ſpaſmo habes in fine capituli, & tu ibi.

CVRA in ſpaſmo humido ſiue à repletione, ſeruētur canones idem qui dicti ſunt de cura paralyſis. nam ſi eſt ſanguis peccans fiat phlebotomia vt ibi, ſed nō fiat extractio ſanguinis oīno neceſſaria, ſed retineatur ꝓpter ſpaſmū vt ſanguis reſiſtat ſpaſmo. Quod ſi fuerint alij humores, pręcipue phlegma, vtantur clyſteribus fortibus, & ſolutiuis cū canonibus ibidem poſitis, emplaſtra, vnctiones, vt ibi. Tina ex aqua ſulphurea aut artificialiter facta ex ſulphure, ſale, & cinere maxīe cōuenit & magis ęſtuarium coecum factum cū lapidibus ignitis extinctis cum vino, & non fiat mora in ea ꝓpter debilitatē virtutis, ſed

pone multitudinem numeri loco longitudinis ſpatij. Fac itaq; eum bis ſedere in ea die Auic. Embrochæ ſuper caput fiant. Item aduertendum q; ſi fuerit ſpaſmus in parte anteriori, & maxime faciei debent embrochæ cerotaria, & vnctiões ſyncipiti applicari. Vbi vero fuerit in parte poſteriori, occipiti. Ventoſæ etiã ſuper loca notata de paralyſi magnifice conferunt, & ſi materia eſt pauca fiant ſine ſcarificatione. Si vero multa, fiat ſcarificatio propter materiam attractam vt de paralyſi. q; ſi non fieret ſcarificatio eſſet mortale, ecce periculum grande. Nec quilibet ſic menſurare ſciet. quare non niſi expertus in eis applicã dis ſecuretur. Non multiplicẽtur vſus earum neq; ſic cito applicentur, ſed ſucceſsiue, & caueatur ne loca ventoſarũ infrigidentur. Eſtq; attendendum q; cura ſpaſmi nõ patitur dilationem propter fortitudinem nocumenti, & neceſsitatis operationis membri. & ideo cito medicamina applicẽtur, nec fiat dilatio, vt in paralyſi dictum eſt. nam paralyſis dilationem ſuſtinet, vt patet. Item nihil ęque conuenit in cura ſpaſmi de repletione vt feb. ſupueniens. vnde Hippo. 57. apho. 4. ſectionis. Qui à conuulſione, aut diſtentione neruorum tenetur, febre ſuperueniente liberatur. Et Auicen. de cura eius. prouocatur autem febris, vt in paralyſi. Aliud Reci. caſtorei, aſſæ fœtidę. ana partem vnam, mellis par. ij. miſceantur. doſis eſt vt auellana vna. continuetur vt dictum eſt. theriaca, & mitridatum ſunt ex ſolennioribus medicinis in cura humidi. Item maxime conuenit calefacere ſalẽ, & ſuper originem neruorũ ponere. Sternutatoria autem maxime conferunt de q; bus dictum eſt. Item ſeſsio in aqua decoctiõis pellium vulpium magnifice commendatur. Tu tamen ſis attẽtus canoni ſupra in principio curæ paralyſis ſi adeſt feb. aut non. Item ſtet ęger pellibus vulpinis, aut lupi inuolutus. Vngatur membrum læſum cum oleis dictis de euphorbio, liliorum alborum, vulpis, ſpicæ nardi. Sed diligenter aduertẽdum q; ſicut dictum eſt ſupra materia ſpaſmi eſt groſsior materia paralyſis. & ideo in principio non debemus fortibus reſolutiuis vti cũ materia amplius ingroſſetur reſoluto ſubtili, ſed debemus primis duobus diebus vti mollificatiuis, deinde ad reſolutiua procedere.

Mollificatiuum valens in hoc caſu. Reci. mucillaginis, ſeminis lini, ſeminis fœnugręci. añ. ℨ. ij. butyri recentis, axungiæ anatis. añ. ℨ. ß. olei ſiſamini, amygdalarum dulcium. añ. ℨ. i. olei de lilio. ℥. i. cerę modicum. fiat vnguentum. Alijs vero diebus vtatur reſolutiuis oleis, & vnguentis, & interponendo mollitiua, & ſic continuet pluribus diebus, & in fine puris poſſemus vti reſolutiuis.

Et cõſimiliter fiat de ablutionibus, & balneis, vt prius fiant mollificatiua cum malua, biſmalua, fœnugræco, ſemine lini, althea, & optimum eſt balneũ vulpis vt ſupra de paralyſi. Et eſt notandum q; tres ſunt axungiæ conuenĩẽtes in hoc caſu, vulpis, vulturis, & vrſi. Leonis vero axungia fe. inducit. Sic enim ſuccincte pertrãſiui, quoniã cura huius ſpaſmi maxima ſui ex parte ex cura paralyſis perficitur, & tu conſidera.

CVRA. in ſpaſmo ſicco, quem quidam de inanitione vocãt, generalis canon eſt vt ex toto medici intentio principaliter ſit ad humectandum, & etiam ad infrigidãdum præcipue in eo qui feb. ſequitur acutam, ſeu vrentem, de quo Gal. apho. quinta, cõmento primo dixit, q; eſt incurabilis, ſed de hoc in dubijs.

Speciales canones ſunt, quoniam ſi eſt humor calidus faciens ad conſumptionẽ materiæ per cuius conſumptionem cauſatur ſpaſmus, tunc fiat eius ęuacuatio. Cum quibus autem euacuetur talis materia habetur ſupra de cura ſodæ cholericæ, & ſi digeſtione indiget ibi recurre pro digeſtiuis. Et ſimiliter quo ad ordinationem dietę vt tactum eſt. Dieta enim ad humidũ declinet quo ad regimẽ rerum non naturalium. Vnde eadem ſeruetur vel cõſimilis quæ in prima ſpecie hecticæ de qua infra. Et in ſumma nutrimentum conueniens debet habere quinq; conditiones. Prima q; ſit facilis digeſtionis propter debilitatem

E virtutis. Secunda q; ſit facilis penetrationis, quia viæ ſunt anguſtæ. Tertia q; ſit alteratiuum propter malam cõplexionem calidam & ſiccã inductam. Quarta q; ſit conſolidatiuum, vt fiat melior adhærentia in partibus membrorum. Quinta q; ſit reſtauratiuum ſiue nutritiuum ad reſtaurandũ humiditatem, ex cuius conſumptione cauſatus eſt ſpaſmus. Et ſi oẽs cõditiones ſimul inueniri poſſunt in vno cibo non eligat̃ ſuper illum, ſed qñ duæ, vel tres, vel plures reperiunt̃ adhuc bonus eſt ſi non habet aliunde nocumentum. Ex quibus ſequit̃ q; aqua hordei excorticati bene decocta eſt multum conueniẽs.

Infertur ſecũdo q; aqua hordei in qua decoctæ ſunt teſtudines nemorales eſt maxime conueniens, quod qdam in hoc caſu habẽt pro ſecreto. Infertur tertio q; oua ſorbilia cũ aqua alterata ſunt hoc in caſu cõuenientia. Infertur quarto vinum lymphatum eſſe &c. Quintum q; aqua carnis diſtillata vt cõuenit eſt etiã cõueniens. Et conſimiliter inferat̃ de lacte primo mulieris, ſecundo aſinæ, tertio capræ, vbi non adſit feb. & præcipue putrida.

F Vtaturq; oleo amygdalino dulci cum zucchаro, lacte amygdalarum dulcium, auenato hordeato.

Alius canon. confortatio mẽbri, & malæ qualitatis remotio. Iſta autem complent̃ cum oleis, vnguẽtis, cerotarijs, emplaſtris, lotiõibus, embrochationibus frigidis, humidis, de quibus ad plenum ſupra de ſoda cholerica.

Olea &c. violatum, nenupharinum, ſalicis & huiuſmodi, ex quibus fiant vnguẽta vt ſupra. Balnea in hoc caſu ſunt conuenientiſsima ex aqua dulci in qua decocta ſunt viol. nenuph. ſalix, folia myrti, maluæ, cucurbitę, & poſt exitum vngatur dorſum, ſiue origines vt ſupra, & mẽbra læſa. Item tina ex lacte ſi fieri poſſet eſt optima. Item conuenientiſsima, & ſingularis eſt ex oleo in quo bullita ſit viola malua & hmõi frigida, ita tñ q; oleum ſit tepidũ & nullo modo calidum. Et ex aquis tinarũ, vel olei vt dictum eſt fiant lotiões capitis & embrochę, debẽt enim in balneo teneri quouſq; mẽbra vident̃ tumefieri, deinde

G debent inungi ex oleis dictis, aut vnguẽtis, vt Reci. oleorũ violati, nenupharini, de ſalice. añ. ℥. ß. mucilaginis pſilij quo ſi velis potes hic vti continue mucilaginis, draganti, gummi arabici. añ. ℥. i. axungiæ gallinę, anſeris, medullæ vituli. añ. ℨ. ij. fiat vnguentum molle.

IN FACTO vero p puncturã à re venenoſa occurratur cũ bezoar veneni illius theriaca, mitridato, ſaluia, ariſtologia rotunda, gentiana, baccis lauri & huiuſmodi.

IN FACTO vero per puncturam claui, aut ligni acuti aut alterius talis rei, tunc ponitur ſuper foramen oleum feruens de euphor. vel cum euphor. vel oleum ſolum aut terbentina accenſa diſtilletur in foramen. Aut membrum ipſum ſi ſit habile ponatur in oleo feruenti, vt ſi eſſet digitus, pes, vel manus & huiuſmodi. & maxime quando orificium vulneris eſt anguſtum, tunc quæratur via aperiendi ipſum iuxta illud. Nerui & tenuis punctura. Quidã præſumunt magis in principio applicare oleum ro. calidum vt ſupra ſtudentes & bene in remotione doloris cũ

H vnguentis aut emplaſtris, & tandem perueniunt vſq; ad applicationem ſtupefacientium, ſi cætera non proſint.

Vbi notandum quòd in ſpaſmo contingente ex dolore abſq; vulnere in principio debemus cum anodinis procedere, vt verbi gratia, Reci. olei roſ. &c. & applica cum petia. Vel ſic. Reci. medullæ panis calidi infuſi in oleo viola. & facta expreſsione ponatur ſuper locum. Vel ſic. Reci. olei roſ. ℥. iij. aquæ ro. lib. ß. vitellorum ouorum recentium fortiter agitatorum numero quinq;, miſceantur & in eis infundatur faldella ſtuppæ canapis, & expreſſa ſupponatur. Aliter. Re. panis de frumẽto infuſi in lacte vaccino per horas. ij. vel. 3. vel plus vt videbit̃, vitellorũ ouorũ recentium infuſorum per tantum temporis in olei ro. viola. añ. ij. lactis tantum adde quantum ſufficit, p emplaſtro, & tantũ ſuper locum tepidum pone. Aliud & optimum. Rec. farinę ſeminis lini, fœnugręci. añ. florũ chamomillę, ſeminis anethi & cum maluauiſco fiat emplaſtrum,

plaſtrũ, moderabis vt ſtatim infra de canone & applicet calidum. Stupefactiuum. Rec. olei roſacei. ℥. ij. opij. ℈. i. iuſquiami, papaueris albi. añ. ʒ. ſ. corticum mandragoræ, ſeminis apij. añ. ℈. i. terantur & cribrentur & miſceantur cum oleo addito modico aceti. nam ſi cætera non conferunt applicetur vltimo hoc ſtupefactiuum, & ſup ipſum ponatur emplaſtrum. Vbi vero fuerit vulnus & fuerit cæcatum, tunc incipere debemus cum exiccantibus reſoluentibus materiam malam, vt ſunt oleum de euphorbio, terbentina, & cætera ſuprapoſita. & quęratur apertio, vt dictum eſt. Si non fuerit cum vulnere magno procedatur cum anodinis dictis emplaſtro, & vnguento cũ oleo de chamomilla, de ſemine lini calidi. Circa quæ notentur tres canones. Primus conſideretur complexio ægri. particulæ patientis & habitudo. nam in complexione frigida, habitudine carnoſa phlegmatica debent calidiora applicari, vt oleum de euphorbio. vbi vero non, non ita calida, & ſufficit oleum ſolum aut roſ. patet canon conſiderati. Secundus ꝙ talia non ponantur niſi vſq; ad remotionem doloris. Tertius ꝙ ſtupefacientia non continuẽtur ne fiat membri mortificatio, vt contigit in Roberto apothecario Paduæ ex conſilio unctoris.

De tetano. Rubrica. 3.

SEQVENDO vt in rubrica ponebatur. Tetanos eſt ægritudo officialis prohibens virtutem motiuam attractione membrorum de quorum aptitudine eſt vt contrahantur propter nocumentum in lacertis, & neruis, & fit ab eiſdem vel conſimilibus cauſis ſpaſmi, licet ſit morbus magis acutus, & hoc ratione accidentium, terminantur enim in quarto, vt quinto apho. Quidam tamen addunt ꝙ etiam materia eſt acutior, propter quod dicitur morbus magis acutus, ſed magis credo primum. Dicitur officialis, quia in figura. ſtat enim membrum tenſum. nam nerui & muſculi anteriores, & poſteriores ſtant æqualiter tenſi, & in hoc differt à ſpaſmo, quia tales tantum ad vnam partem tẽdunt, & ideo membrum ſtat contractũ. Item pro nũc teneo ꝙ cuzez verus eſt tetanus. Quidam tamen vt Placentinus differentiã ponit. nam cuzez ſemper fit à ventoſitate groſſa, & cum eſt particularis vocatur in vulgari noſtro granſo. Tetanus vero fit vt dictum eſt de ſpaſmo.

CVRA. Canones de ſpaſmo hic ſeruentur. Ex omnibus dictis ſeruentur magis applicatio ventoſarum hic ꝙ̃ in ſpaſmo ſuper loca debita. Item tina ex decoctione vulpis. cum pelle, & ſit iuuenis, & eſt magnifice conferens. Item vſus cõtinuus caſtorei. Clyſteria, & euacuantia ſollicitentur. Sternutatoria. Caputpurgia. Et ſtudium ſuper omnia ſit in cuſtodiendo eos à frigore. In eo qui per communitatem oportet attendere membro mandãti cũ euacuationibus, & diuerſionibus, confortationibus ipſius & cerebri. de quibus omnibus ſæpe.

De tortura. Rubrica. 4.

TORTVRA eſt morbus officialis in facie ꝓpter quẽ contrahitur pars faciei ad partem non naturalem, & alteratur forma eius naturalis & remouetur bonitas obuiationis vtrorũq; labiorum & ambarum palpebrarum, ex parte cuius cã eſt aut mollificatio aut ſpaſmus lacertorum palpebrarũ, & faciei. Aut diſſolutio, aut chordę inciſio.

SIGNA demonſtratiua iam ex habitis nota ſunt. Signa demonſtratiua ſolum addita ꝙ ſi ex ſpaſmo eſt ꝙ illa ſubito accidat ꝙ eſt ex repletione ſi paulatim maxime qñ ſequunt̃ febres, inanitiones, & hmõi eſt ex inanitione.

PROGNOSTICA. Si ſex menſibus durauerit aut nũquam aut magna cum difficultate curabitur, cura enim eius praua eſt. Saltus prædicat torturam, & tortura ſpaſmum aut paralyſim aut apople. aut epile. Si accidat alicui tortura fortis infra quatuor dies interficit. ꝙ ſi illos tranſiuerit euadere poteſt.

CVRA ex dictis apparet manifeſte qui canones ſeruãdi ſunt. Nam in ea quæ eſt à paralyſi canones de paralyſi. In ea vero quæ eſt ex ſpaſmo canones de ſpaſmo, propter

A quę notanda ſunt ſigna diſtinctiua. Nam in ea quæ eſt ex mollificatione non ſentitur extenſio, & palpebra inferior oculi demiſſa eſt, & apparet ꝙ meditetur aſpiciens inferiora, neq; ſentitur magna læſio, immo quaſi non eſt ſenſus nocumenti. Et ſi ex ſpaſmo ſentitur extenſio cutis, & deſtruuntur rugæ faciei, & declinat cutis extenſa verſus collum, & ſi quæritur reductio cum manu reperitur difficilior multum, & vt plurimum minoratur ſaliua. Et ſi hæc ſufficiãt intelligenti tamen pro clariori doctrina aperitur magis quod dictum eſt. Et ponendo canones particulares ex parte regiminis rerum non naturalium ſeruentur omnia vt dictum eſt in duabus præcedentibus rubricis. locus tamen eius ſit tenebroſus. Ex parte vero digeſtionis conſimiliter. Ex parte vero euacuationis nota ꝙ ſicut Auicen. vult hic in prima die nihil debemus facere, & ſi natura fuerit ſicca, ſed ſecunda die fiat lenitiuum, & leue natura exiſtente ſicca, ex quo comprehendo ꝙ natura non exiſtente ſicca non debemus mouere vſque ad
D quartum aut ſeptimum, & cauſa eſt materiæ cruditas. Dixit enim ad quartum aut ſeptimum, quia in materiebus aliquando citius aliquando tardius apparẽt digeſtiones. Item quia in eo tempore timetur nocumentum ex diſpoſitione fluxus materiæ per pharmacum amplius agitatę. Sed differt aliquis contra Auicen. in capitulo de tortura in fine inquit. Conſideretur ergo an torturæ aſſocientur accidentia apopletica, epileptica quia incipe ab euacuatione forti. Dicendum ꝙ ante quartum, aut ſeptimum regulariter non debemus cum medicina forti operari propter materiæ cruditatem &c. licet coacte quandoq; contingat vt in caſu. Vel aliter. ꝙ licet dixerit incipe. tamen non dixit ante quartum aut ſeptimum. nam quędam materiæ cuius alijs digeſtionem recipiunt ex quo, & citius euacuationi conſentiunt. Si vero ex ſpaſmo contigerit procedatur in principio ſi fuerit ex ſanguine cum phlebotomia etiam venarum quæ ſunt ſub lingua facta euacuatione prius, vt ſupra de ſpaſmo, & poſt purgationes &
C non ante fiant gargariſmata deponẽtia materiam. Vnde Auic. Intendere ad gargariſmata eſt nocens. Et conſimiliter dicatur de ſternutatorijs, odorationibus, vaporationibus, & oĩbus hmõi materiam habentibus euacuare, ex quorũ applicatiõe nõ pręcedẽtibus purgationibus timet̃ attractio materię crudæ ad locũ, & nõ ſperat̃ eius reſolutio de quibus oĩbus ſupra de ſoda. & de paralyſi.

Confortatio loci primo fiat cum lenificatiuis. deinde cum reſolutiuis, vt de ſpaſmo dictum eſt, & in hoc multi errant, nam mollitiua debent prius poni, vt Auicen. de ſpaſmo et cura torturæ. deinde procedatur ad reſolutiua, & debent medicamina applicari ſuper ſpondyles ceruicis, & ſuper mãdibulam etiam, & ſuper quam dicetur in dubijs. Fiant fricationes capitis tempore vacuitatis, & ieiunij, & maxime conferunt leuiter factæ cum panno tepido in æſtate, & calido in hyeme. Et de maxime conferentibus eſt ablutio aſsidua faciei cum aceto, & maxime in declinatione, & præcipue ſi in eo decoctum fuerit ſina-
B pis, etiam ſi decoquatur ſtœcados. Item cortex ſuperior nucis iudicę cum ſucco maioranæ in caputpurgijs laudatur. Item ſuccus ſiclę, & ſuccus ciclaminis. Ex maſticatorijs laudatur nux muſca. pirethrum, & acorus, & dixit Raſis ꝙ nux muſcata continue teneatur in parte quę torta eſt. ſternutatoria addito caſtoreo, aut nigella. Cõfert ventoſarum applicatio ſuper ſpondiles abſq; ſcarpellatione, & ſuper eoſdem rubificantium medicinarum appoſitio, de quibus quarto tractatu. Itẽ ſpeculetur tortus ſæpe in ſpeculo, & maxime chalybeo, quod præcipuum habetur in caſu, & credo quoniam de vitro non fit ſpeculum planum in quo facies ſub ſua qualitate figuratur, ſed bene de chalybe, & ideo tortus in ſe ſpeculãdo in eo melius cõprehendit ſui reductionem. Item confert ad hoc pulſare cum cornu, aut cum tuba. Si autem non conferunt vltimum remedium eſt cauterium factũ ſupra venas quę ſunt poſt aures. Poſtremo adde cerotarium parte po-

De ſtupore. Rubrica. 6.

STVPOR qui improprie à multis paralyſis nominatur cum Auic. ſic deſcribitur. Eſt morbus officialis faciẽs euenire in ſenſu tactuali nocumentum. ſ. deſtructionem aut diminutionem cum tremore ſi eſt debilis, aut mollificatione ſi eſt confirmatus. Et dicitur apud vulgares noſtros dormitio. Vbi notandum ꝙ aliquãdo contingit nocumentum in ſenſu, & non in motu, qñ. ſ. neruus deferẽs ſpiritum ſenſitiuum eſt alius numero à deferẽte motiuũ, & hoc ſæpiſsime accidit, vt in quarto de accidẽti. & Aui. hoc loco, & experientia docet ꝙ hoc membrum ſtupidũ vt pes aut manus ſiue obdormitatum mouetur, & in ſtupore debili eſt ablatio ſeu corruptio ſenſus tantum, ſed in forti eſt ablatio ſenſus & motus.

CAVSA quandoq; eſt in virtute quæ debilitata eſt, aut ex feb. vel ſyncopi, vel quia eſt prope mortem, aut in inſtrumento, quia corrumpitur complexio eius ex frigore, potu medicinę, morſu ſcorpionis, tactu piſcis qui dicitur berile facientis groſsitudinem in ſpiritu qui eſt inſtru**B**mentum virtutis, aut accidit ex morſu ſerpentis, aut balneo nimis calido, aut ex feb. intenſa, aut propter groſsitiẽ inſtrumenti, quia nerui aut neruorum, quare ſpiritus nõ penetrant. aut propter oppilationem ex apoſtemate, vel coarctatione, & ligatura, vel ex dolore, quandoq; ex ſiccitate, quandoq; ab humiditate coarctantur meatus. Vnde ex cauſis primitiuis ſunt aer frigidus immobilis & nimium humidus ingroſſans. Nimia quies, nimium exercitium reſoluendo ſpiritum. & ideo exercitati plus dormiunt. Balneum ſuperinaniens. Cibus frigidus & humidus vel lactuca. item calidus vaporoſus vt allium, porrũ, cępę, crocus, caſia lignea. Potus vini vaporoſi. Item medicina ſtupefactiua, vt opium, mandragora, iuſquiamus, papauer. Antecedens eſt mala complexio frigida & hu. materialis autem humor actu oppilans qui qñq; eſt ſanguis groſſus aut phlegma groſſum, aut melancholia groſſa, aut paucitas ſpirituum, aut motus eorum ad aliam partem propter neceſsitatem complendam vt propter matu**C**rationem apoſtematis.

SIGNA demonſtratiua ſtuporis ſunt manifeſta iudicio patientis. Quod ſi fuerit ex ſanguine ſigna apparebũt ſanguinis, & conſimiliter de ſignis aliorum humorum dicatur. Et hic addo ſigna quędam diſtinctiua inter ipſum & ſomnum innaturalem, inter ipſum & ſuffocationem matricis, inter ipſum & lethargiam, inter ipſum & apoplexiam, inter ipſum & epiplepſiã, inter ipſum & ſyncopim. Cum quibus omnibus conuenientiam habere videtur & maxime ſtupor vniuerſalis qui eſt totius corporis & non vnius membri tantum, & hunc ſtuporem vniuerſalem vocauit Viaticus ſtuporem mentis. & Gal. ſecũdo de accidenti & morbo, nocumentum virtutis regitiuæ, imaginatiuæ appellauit. Somnus innaturalis eſt tempore ſomni, ſtupor in vigilijs. In ſuffocatiõe quia eſt in muliere tantum, & patiens ſubito cadit ad terram, intelligit cum vocatur, trahit genua verſus faciem, ſtupidi autem non. Lethargia autem ſemper eſt cum feb. maxime ſi eſt **D** vera & cum apoſtemate, ſtupor autem ſine vtriſq;. Apopleticus caret ſenſu & motu omnino, ſtupidus autẽ non.

Epilepticus ſubito cadit & eſt inordinati motus manibus & pedibus, iterum ſpumat ore, ſtupidus autem non.

Cõgelatus iacet oculis apertis, ſtupidus oculis clauſis.

Syncopatus ſubito cadit, eſt diſcoloratus, ꝓpter retractionem ſpirituũ & cito reuiuiſcit, ſtupidus aũt nõ, & ex his apertius colligi poſſunt ſigna demonſtratiua.

PROGNOSTICA. Stupor nuntiat apoplexiam, epilepſiam, ſpaſmum, paralyſim. Et omnis ſtupor membri cum perſeuerat & fit fortis annuntiat paralyſim illius membri, aut ſpaſmum. Stupor faciei nunciat torturã, ſtupor qui durat & non remouetur euacuatione, deinde ſequitur vertigo nunciat apoplexiam. Conſueuit ſtupor ſuccedere pleureſi, peripleumoniæ, ſirſen frigido.

Stupor aduenieus cerebro ſi continuauerit ſemper iu**A**dicandum malum.

CVRA. canones. Primus, ꝙ in cura ſtuporis debemus procedere cũ facilioribus ꝙ̃ in cura paralyſis, & ideo dicebat Raſis nono Almaſo. de ſtupore. Curatur autem hęc paſsio ex aliqua parte medicinarum paralyſis. Et Auicẽ. Et cura quidam eſt in tremore eadem, qui tamen per curam paralyſis curatur vt ſupra. fortiori enim ægritudini fortior debet medicina. 5. apho. cõmento. paralyſis enim ſtupore fortior exiſtit, ꝓpter quod in diæta & cæteris ſeruentur quę de paralyſi dicta ſunt, & moderetur iuxta medici diſcretionem. Verũtamen ſi ſigna ex ſanguine multo ipſum præcedant comprehendemus vt inflatio quidem, grauitas corporis, venarũ repletio, faciei rubedo &c. tũc fiat phlebotomia vltima, nam aliquando ipſa ſola in hoc caſu curat ſtuporem, & phlebotometur vena quæ magis deſeruit illi membro. Quod ſi fuerit in toto repletio magna ſanguinis prius phlebotoma baſilicã, deinde cephalicam, deinde familiarem membro ſtupido, & tu nõ obli**B**uiſcaris applicare localia non ſolum membro ſtupido, ſed originibus neruorum vt ſupra. Notandũ tamen ꝙ exercitium membri ſtupidi & aſsiduatio motus eius maxime loquendo de ſtupore ex cauſa frigida & humida de quo eſt ſermo principalis, eſt ex melioribus curis. Itẽ maxime confert vſus croci ſiue cartami in enematibus. Si autem ex alijs contigerit cauſis cura fiat per contraria, nam talis cura habet vt plurimũ ſpecialia capitula ad quæ oportet recurrere. & ſuper oĩa attende confortationi per intus & extra applicatis cõfortando. ſ. mẽbrum, & virtutem.

De ſaltu. Rubrica. 7.

SALTVS ſiue iectigatio eſt motus lacertoſus mẽbrorum mediorum inter leue & durum habentium concauitatem quæ dilatari & conſtringi poſſunt. cuius cauſa eſt ventoſitas incluſa. Dicitur mediorum propter cerebrum quod ſua leuitate non ſaltat aut iectigat. Item & propter oſſa quæ & ſi habent concauitatem tamen non ſunt dilatabilia vt ſtomachus, veſica, cutis, palpebre, myrach, fa**C**cies & huiuſmodi, & hunc ſaltem plures appellant iectigationem, quidam palmos.

CAVSAE. Et ex cauſis primitiuis ſunt aer frigidus cibi & potus frigidi & ventoſi, quoniam à ventoſitate eſt quod manifeſtat eius reſolutio. Item & accidentia animę vt gaudium, ira, triſtitia & huiuſmodi quæ poſſent eſſe cauſa conuertendi humorem in ventoſitatem ſiue vaporem. Cauſa antecedẽs eſt humor aptus in ventoſitatem conuerti. Coniuncta ipſa ventoſitas. vnde cõiter & ſecũdum plurimum fit in corporibus frigidis ex cauſis frigi. & potu rerum frigidarũ. Vnde Auicen. Et cauſæ quidem ſaltus, ſunt virtus infrigidatiua & humida materia.

SIGNA demonſtratiua ſunt nota. nam quãdoq; extra videntur membra moueri vt ſupercilia, oculorum cutis, & quandoq; totum corpus. Et vidi in fratre Gabriele de Mediolano ordinis fratrum minorum de obſeruantia. Et aliquãdo eſt particularis in altero membro tantum vt in brachio, vel manu, vel brachijs, vel manibus & huiuſmo**D**di. Ad intra ſentitur motus manifeſtus in membro aliquo, vt ſtomacho, diaphragmate, ſplene. Et differt à iectigatione, quoniam in iectigatione eſt motus deambulatiuus per membra, & motus vermicularis, & accidit vt plurimum inter carnem & cutem, ſed in ſaltu mouetur membrum motu ſatis notabili ſe eleuando. Item ſecundum aliquos cum non differant ex parte cauſarum differunt ſecundum intenſum & remiſſum. Item poteſt dici ꝙ ſaltus eſt diſpoſitio attributa membro organico. iectigatio autem ſimplici.

PROGNOSTICA. Saltus corporum annunciat apoplexiam & cuzezi. Et ſaltus quando perſeuerat in myrach annunciat melancholiam, & epilepſiam. Saltus cũ in facie perſeuerat nũciat torturam. Et ſaltus qui eſt ſub cinctorio qñq; ſignificat apoplexiã in velaminibus, quoniam eſt de concomitantibus ipſum.

CVRA. Canones ſeruandi.

Primus

F Primus ordinatio diętæ, & in hoc canone cõſiſtit magna pars curæ. Et omnino vitentur frigida, & congelantia & huiuſmodi multiplicatio cibi & reliquorum à quibus poteſt ventoſitas generari & contrarijs.ſ. ventoſitatem carminantibus vti de quibus ſupra.ſecundo & tertio tractatu.

Secundus. digeſtio materiæ quæ in ventum conuertitur. quæ eſt vt plurimum phlegmatica. Cum quibus fiat habetur. ſupra. tractatu quarto.

Tertius. euacuatio eiuſdem. Vbi nota ꝙ à facilioribus eſt hic incipiendum.

Quartus. reſolutio eiuſdem vel illius quę remanſit, aut malę qualitatis impreſſæ remotio cũ ęſtuarijs ſiccis, balneis naturalibus, vnguẽtis, ventoſis, cauterijs, confectionibus. Vnde Auic. Et ſedant eũ calefacientia, & vaporantia. Et vtere oleis reſolutiuis. Et incipias à debiliori & ꝑueni ad id quod eſt fortius. Caſtoreo quoq; cum ſambuco ineſt proprietas in hoc capitulo. Et hęc de his.

DVBIA,

Dubia quinq; de paralyſi.

DVBITATVR primo circa capitulũ de paralyſi, an in omni paralyſi ſit ablatio ſenſus & motus. Dicendum primo ꝙ in omni vera & completa paralyſi eſt ablatio ſenſus & motus. in non completa vero aut non vera eſt aliqñ motus, & nõ ſenſus, & hoc voluit Auic. de paralyſi cũ dixit. Paralyſis vero quædam eſt quæ eſt criſis cholericæ, & multoties remanet cum ea ſenſus, qm̃ materia eſt cũ ea in neruis motus & nõ ſenſus, aliqñ vero ſit ablatio ſenſus, & non motus vt in ſtupore, qui tñ parua paralyſis à multis dictus eſt. Nota ꝙ paralyſis differt à ſpaſmo, qm̃ in paralyſi mẽbrum elongaẽ. Secundo infirmũ trahit ſanum. Tertio materia eſt diffuſa ꝑ totũ mẽbrum. Quarto quia plus eſt de materia humida, quare ꝓlongatur ſm longum, & curtatur ſm latum. In ſpaſmo vero eſt econtra. nam in eo ſanum trahit infirmũ, & materia eſt magis imbibita, & coarctatur in foraminibus mẽbrorum. Item in ſpaſmo eſt materia minus aquoſa, & magis groſſa.

VTRVM vinum cõpetat in paralyſi. Conciliator differentia. 194. aut materia eſt cruda, & in fluxu, & tũc nõ competit quia eã facit magis fluere, aut materia digeſta, & factę ſunt purgationes, & tunc vinum paucũ antiquũ confert quia materiam reſoluit & exiccat. paucum quia multum noceret Aui. Antiquum quia magis calefacit & exiccat, vtrum tamen dari debeat lymphatum aut non conſideretur ętas, conſuetudo, & diſpoſitiones aliæ hoc indicantes. Valet ꝙmaxime in caſu vinum ſaluiatum, quia tempore vindemiæ cum ſaluia bullitum.

Vinũ ſaluiatũ vt conficiatur.

VTRVM ſit properãdum cum fortibus in principio. Videtur ꝙ ſic, qm̃ Raſ. ix. Amanſo. cap. de paralyſi. Item cuius curã incipiemus cum pilulis fætidis. illę autem ſunt fortes vt ſupra. Item in apoplexia incipimus cum fortibus, ſed quædam paralyſis poteſt præfocare per priuationem motus lacertorum, pectoris, & diaphragmatis. In contrarium Meſ. Auicẽ. hic. Item in cura torturæ de qua minus videtur docet Auic. tardare vſq; ad quartũ & vſq; ad ſeptimum. ergo. Dicendum. Prima concluſio ꝙ regulariter in principio non eſt cum fortibus feſtinandum. patet quia talia materiã agitant ſiue ſint digeſtiua, ſiue euacuantia virtutem deijciunt. Secunda concluſio. coactæ ſi paralyſis aut ſpaſmus minetur ſubitam mortẽ propter nocumentum neruorum anhelitus poſſemus à fortibus inchoare. Ad primum debet intelligi præmiſſis alijs lenibus, quia illud eſt principiũ curæ fortis. Ad ſecundum patet. Et ſi arguitur quanto morbus eſt fortior tãto magis feſtinamus cum medicina forti, quarta primi. 1. cap. Dicendum ꝙ paralyſis de materia phlegmatica eſt morbus non acutus, & ideo in vſu medicinarum fortiorem oportet expectare digeſtionẽ, & quanto magis frigidior, & groſſior tanto magis, & quanto magis materia minus groſſa, tanto minus, & ideo dictum eſt vſq; ad quartum vſq; ad ſeptimum, & vſq; ad. xiiij.

E VTRVM Oxymel cõpetat quia actu maxime nocet. vt ſupra. In contrarium Auic. laudat in fine de cura paralyſis. Dicendum ꝙ oxymel conueniens in hac paſſione debet eſſe parum & parum acetoſum ita vt ponatur acetoſum gratia magis penetrandi ꝙ̃ alterius cauſæ. vnde ſic faciendo mel penetrare eſt maxime conueniens et maius eſt iuuamentum nocumento.

DVBITATVR quis oculus minoraẽ. Quidã reſpondent ꝙ oculus partis non paralyticatæ. Hic ſermo eſt omnino obuius Raſ. xviij. continentis. capitulo de mineralibus vbi inquit. Oculus partis frigidæ eſt ille qui minoratur. Item tertia tertij de profunditate oculi idẽ dicit Auic. Albertus & ſequentes reſpondent ꝙ oculus partis paralyticatæ minoratur. & hoc credo verum, ſed de iſto infra de profundatione oculorum.

Dubium de ſpaſmo.

VTRVM ſpaſmus de inanitione ſit curabilis, qa Aui. dicit ꝙ infantes liberãtur à ſpaſmo ſicco velociter qui eſt

F ſpaſmus de inanitione. Raſ. vix curabilis nono Almanſo. Meſue vix curatur. Auic. cura eius eſt praua. In hac materia multi repertuntur modi dicendi. tamen pro nunc dicitur ꝙ ſpaſmus de inanitione ſecundum plurimum eſt mortalis comparatus ſpaſmo de repletione. tamen cõtingit quãdoq; ab eo liberari & præcipue infantes in quibus ſit à leui cauſa & in quibus virtutes naturales ſunt fortes, & humiditate cito reponibiles. Aliter quòd ſpaſmus de inanitione in principio ſui eſt curabilis, qm̃ tunc eſt leuis & fortis virtus adhibendo reſumptiua. cõfirmatus vero oĩno incurabilis, medius vero vix curabilis, & ſimilitudo in tribus ſpeciebus hecticę. & tu conſidera.

Et ſic patet quid dicendũ ad authoritates authorũ.

DE TORTVRA dubitatum eſt an locale remedium debeat poni ſuper partem tortam aut ſuper eam quę viſa eſt ſana. Nam Alexander vt allegat Conciliator differẽtia. 189. pręcepit locale poni ſupra partem quæ apparet

G ſana. Item pars ſana contrahitur vt æquet partem paralyticatam, vel ſpaſmatam, ſed in eius contractione apparebit torta, & ægra, æquata, & pulchra. ergo. In contrarium Auicẽ. ſecunda tertij. de tortura. primo, quidã vero dixerunt in reſpondendo ad hoc dubium in quo varij, & multi repertuntur modi dicendi.

Oportet pręmittere primo ꝙ tortura capitur dupliciter. Vno modo cõiter. alio modo proprie. Cõmuniter importat omnem receſſum faciei vel partis eius à ſitu ſuo, & ſic capiendo patet ꝙ quantũcũq; parum pars à ſitu naturali recedat dicitur torta, & ęgra in cõparatione ſaltem vt ſupra. Proprie vero deſcripta eſt ſupra. Secundo pręmittitur ꝙ talis tortura qñq; eſt magna qñq; parua. Exẽplum primi ꝙ talis media faciens torqueẽ ex læſione ſuorum muſculorũ aut per paralyſim aut ꝑ ſpaſmum. Exemplum ſecundi vt qñ ſolus muſculus oculi, vel palpebrę lęditur oculus aut palpebra torqueẽ ſola. Tertio pręmittẽdum ꝙ tortura qñq; accidit ex paralyſi, qñq; ex ſpaſmo.

H & ſigna diſtinctiua poſita ſunt ſupra de tortura.

His præmiſſis ponuntur concluſiones. Prima ꝙ non ſuper partem tortam capiendo tortum cõiter ſemper eſt ponendum locale remedium. patet concluſio, qm̃ nõ ſemper talis eſt æger, vt infra ſtatim. ergo &c. Secunda concluſio ꝙ ſuper partem tortam magna tortura ex ſpaſmo contingente ponendum eſt locale remedium. Concluſio perſuadetur, qm̃ illa pars eſt ægra. ergo. patet antecedẽs. qm̃ in ea eſt contractio muſculorum, quod declarat extẽſio duritiei, & cætera ſigna poſita ſupra. ergo. Tertia cõcluſio ſuper partem quę eſt viſa ſana in tortura magna ex paralyſi contingente ponẽdum eſt locale remediũ. patet concluſio, quoniam illa eſt ægra. ergo antecedens patet, quoniam in tali caſu pars ægra trahit ad ſe ſanam in cuius tortione accidit tortura in ipſa, qa receſſus magnus à ſuo ſitu, & æger non contrahitur, ſed ſolummodo deſcendit aliqualiter. ergo. Vnde dato ꝙ etiam in deſcenſu pars

paralytica

paralytica recedat parumper à ſitu ſuo quã propter dici poſſit torta, tamen receſſus ſane eſt tantus vt in eius comparatione receſſus ægre non notetur, vel ſaltem non iudicetur, vel extimetur tortura. Quarta concluſio. ꝙ ſup partem tortam parua tortura ex ſpaſmo contingente nõ debet poni locale remedium. patet quoniam ſecunda eſt ſana, nam in tortura ex ſpaſmo cõmuniter accidit tortura magna, in parte vero ſpaſmata, & in ſana parua reſpectu illius, quoniam ad contractionem vnius partis, verbi gratia dextræ fit contractio etiam aliqualis ſiniſtræ, vt ſupra. Et dicitur contractio, qm̃ in facie poſſunt contingere veri modi torturæ, ita ꝙ exiſtente tortura in vna parte nõ neceſſario ſequitur tortura in altera. Et cauſa, quoniã muſculi partium faciei ſunt multi & non neceſſario ſe cõſequentes in tortura, vt patet ex anatomia. poſſet enim oculus, aut palpebra dextræ partis torqueri non torta aliqua parte in ſiniſtra, vt ſupra. Et conſimiliter ſuo modo de tortura parua in paralyſi. Conciliator vero allegata differentia ſe expediuit in paucis dicens, ꝙ ſi tortura contingit ex paralyſi, pars viſa ſana eſt ægra. & hanc concluſionem dicit voluiſſe Gal. quarto de interioribus. ij. cap. §. illo. Lacerto ſiniſtri lateris. in fine capituli. Si vero ex ſpaſmo torta eſt ægra. & hanc dicit voluiſſe Gale. allegato loco §. illo. Si ſpaſmus fiat in aliquo labore. Ex quibus apparet quid dicendum ad dubium. In hac materia poſuit Gentilis hanc concluſionem ꝙ contingens eſt ꝙ pars paralyticata moueatur verſus ſanam, quam etiam dominus Bartholomeus de arignana poſuit, ſed in reddendo cauſam diuerſificati ſunt, & dicit Gentilis ſe hoc vidiſſe. Non exequor in materia tertiæ concluſionis principalis in aqua cadunt variæ difficultates. Paralyſi vero notaui aliquem Aphoriſ. v. Aphoriſ. xix. Frigidum vero neruis inimicum.

APHORISMI.

De ſpaſmo, & Tetano.

Ex. iiij. Sect. lviij. Aphor.

Qui à concluſione, aut diſtentione neruorum tenetur, febre ſuperueniente liberatur.

lxvi. Aphor.

In acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum.

lxvij. Aphor.

In febribus ex ſomnis timores, vel conuulſiones, malũ.

lxviij. Aphor.

In febribus ſpiritus offendens, malum, Conuulſionem enim ſignificat.

Ex. v. Sect. i. Aphor.

Conuulſio ex vulnere letalis eſt.

ij. Aphor.

Conuulſio ex elleboro letalis eſt.

iij. Aphor.

Vbi ſanguis plurimus fluxerit, cõuulſio, aut ſingultus ſuperueniens, malum.

iiij. Aphor.

Ex ſuperflua purgatione cõuulſio, aut ſingultus ſuperueniens, malum,

v. Aphor.

Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, conuulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut, vbi ad horam peruenerit qua ſoluuntur crapulæ, vocem recuperet.

vi. Aphor.

Quicũq; à diſtentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt, ſi vero has effugerint, ſani fiunt.

xvij. Aphor.

Frigidum autem conuulſiones, diſtentiones, liuores, rigores febriles.

xxi. aphor.

Eſt aũt vbi in diſtentiõe ſine vlceratione, iuuene [a] bene carnoſo, æſtate media frigidæ aquæ multa perfuſio calorem reuocat, calor autem hæc ſoluit.

[a] ἠ, Mediocri corporis habitu pdito, nã hoc in loco id apud Hipp. εὔσαρκος denotat, vt ſit idem quod σύμμετρος hoc eſt temperat[a], moderatus, vel quadrat[a] cũ Cor. Celſo.

A xxij. Aphor.

Calidum ſuppuratorium, non in omni vlcere magnũ ad ſecuritatem indicium, cutem mollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, & conuulſiones, & diſtentiones mitigat, & cætera.

Ex. vi. Sect. xxxix. Aphor.

Conuulſio fit vel ex repletione, vel inanitione, ita vero & ſingultus.

Ex. vij. Sect. ix. Aphor.

A profluuio ſanguinis deſipientia, ac conuulſio malũ.

x. Aphor.

Ab ileo, vomitus, ſingultus, deſipientia, vel conuulſio, malum.

xiij. Aphor.

Ab æſtibus fortibus, conuulſio aut diſtentio, malum.

xviij. Aphor.

In vigilia conuulſio, vel deſipientia, malum.

xxv. Aphor.

B Ex medicamenti potione, conuulſio, letalis eſt.

De tortura.

Ex. iiij. Sect. xlix. Aphor.

In febre non intermittente, ſi labrum, vel oculus, vel naſus, vel ſupercilium peruertatur, vel non videat, vel non audiat, iam debili exiſtẽte corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima.

De diſpoſitionibus oculorum, cuius Rubricæ ſunt. xxxvi. Cap. III

De anatomia oculi, deſcriptione, ac cõplexione eius & de conferentibus, & nocentibus ei. Rub. i.

ET ſi magna conſideratione in curandis oculorum ęgritudinibus phyſici intenti eſſe deberent, cũ viſus maxime diligatur, procemio metaphyſicæ, tamen cum curæ ipſius maxima pars in manibus reſtauratorũ C conſiſtat, de curis ipſorum ſuperficietenus tranſeunt nolentes manibus ſe intromittere cum dedecus operationẽ manualẽ ſibi aſcribant. Et præterea in alia cauſa, nõ enim vtplurimum obedientes ſunt oculorũ infirmi, quare vtplurimum non ſuccedunt curæ. Cum itaq; accidat hoc oculis & diſpoſitio eius ſemper in publicũ ducitur, ſicq; teſtis publicus malæ operationis efficitur. vnde infamia & lucri perditio expectatur, quæ omnia effugere debet q ſcientia pollet. nam truffatores inhiantes tantum lucro, famam non appreciant, qua de re ſtatim de curis ipſorum tantum ſcribere volo, vt phyſico ſatisfaciam. interponã tamen non raro quædam in propoſito vtilia, cum & ego oculorum ſanitatẽ præ cæteris ſenſibus extollã. Habet etenim oculus cum cerebro colligantiã per neruos opticos concauos magnos per quos tranſit ſpiritus viſiuus ad oculos ortos à poſtremo ventriculo, vt ſupra in princ. tracta. vi. Habet etiam per partes ipſum componentes cum cerebro & partibus eius non paruam colligantiam, vt pa D tebit ex anatomia oculi ponenda, quæ eſt. Oculus componitur ex tunicis ſeptem, & ſecundũ alios paucioribus, vt declarabitur, & tribus humoribus. Prima itaq; tunica verſus exterius nominatur [a] coniunctiua, eo ꝙ totam oculi ſubſtãtiam comprehendit excepta parte in directo pupillæ, & eſt colore alba. & hæc oritur à pãniculo dicto almocatim ſiue gingia mater imediate cranium exterius tegente. Ex quibus apparet ꝙ oculus cranio eſt per hanc coniunctus, propter quod fortaſsis dicta eſt coniunctiua. Secũda tunica quæ exterius apparet eſt cornea [b] tranſlucens in ſimilitudinem cornu lanternæ quatuor habens pelliculas, vt ſi nocumentum accidat vni, non accidat alteri, & hæc à dura matre ſiue panniculo interius imediate ſub cranio poſito ortum habet. Tertia eſt vuea [c] ſic dicta ad ſimilitudinem grani vuæ nigræ, & eſt perforata in parte anteriori verſus corneam, & coniunctiuam, & tale foramen appellatur pupilla oculi, & hæc oritur à pia matre.

[a] ἐπιπεφυκυῖα, Grçcis adnata vel cõiunctiua noſtris nũcupatur.
[b] κερατοειδής.
[c] ῥαγοειδὴς Græcis vuæa, ſeu acinoſa Latinis dicit.

a. ἀραχνοειδὴς grecis, aranea noſtris vocitatur. b. ἀμφιβληστροειδὴς grecis, retiformis, Latinis, vel retina barbaris nominat. c. χοροειδής. d. σκληρὸς Grecis, Latinis dura appellatur, ſcliroticam autē barbaris. e. ὑδατοειδὴς græcis, latinis aqueus noīatur (vt alij, alia cō paratiōe, albugineus. f. κρυσταλλοειδὴς grecis, noſtris glacialis vocatur. g. ὑαλοειδὴς Grecis, Latinis vitriformis, vel vitreus dicitur.

matre. Quarta eſt aranea [a] quia telæ araneę aſsimilatur, & hæc tunica cooperit cryſtallinum humorem. Quinta eſt retina [b] ſic dicta, quia reti ſimilatur quæ cooperit vitreum humorem in quo profundatur cryſtallinus ſecundum partem. Sexta eſt ſecundina [c] dicta ad ſimilitudinem ſecundinæ fętum continentis. Septima dicta ſcliro rica [d] à ſcliris quod eſt durum vel ſcliros, eo quod duræ & ſpiſſæ ſit ſubſtantiæ. Notandum quod licet dictum ſit ipſas eſſe ſeptem, quod intelligi debet quantum ad denominationem, tamen ad quatuor tantum reducuntur. nam cornea & ſclirotica eſt vna vt ſenſus oſtēdit. Similiter vuea, & ſecundina idem. Item aranea & retina vna, coniunctiua vero eſt vna per totum, quam quidam pāniculum & non tunicam appellauerunt, ponentes ſolum ſex tunicas. vnde & alij tantum tres poſuerūt. Non proſequor in his controuerſiis, ſufficiant quæ dicta ſunt de tunicis. Humor primus eſt albugineus [e] ad ſimilitudinem ſubtilis & clari albuminis oui, cuius ſitus eſt in medio inter araneā & vueam, ſcilicet ante cryſtalloidem præterquam ſecundum partem qua foramen vueæ peruenit ad corneā. Quidam tamen imaginantur vueam natare in albugineo.

E

Secundus humor eſt [f] cryſtallinus, quia cryſtallo vel grandini aſsimilatur, & eſt proprio termino terminatus. eſtque figuratus figura ad rotunditatem tendente in parte anteriori planiciem habens cum latitudine. In poſteriori vero profundatur, in vitreo eminentiam ſtrictiorem ad acuitatem tendens cuius ſitus in oculo bene diſpoſito eſt in eius medio. Tertius eſt vitreus [g] in quo profundatur cryſtallinus ſicut gemma in anulo fixa, & eſt ab eo ſecundum partem detectus, & in aliquo plus, & in aliquo minus. Et dictus eſt vitreus ad ſimilitudinem vitri liquefacti quadam rubedine participans, cuius ſitus eſt poſt cryſtallinum verſus cerebrum. Iuuamenta vero & cauſas cōpoſitionis ſubticeo, ſemper breuitati ſtudens. Oculus eſt inſtrumentum viſus complexione aqueus cum quadam planicie anteriori rotundum in ſupremo partis anterioris capitis locatum ex ſeptem tunicis & tribus humoribus conſtitutum, ſex muſculis motu vno, vel duobus, vel tribus ſuſtentatum. hæc Concil. differentia. 64. Dicitur vno, quia de muſculis ſuſtentantibus oculum varij inueniuntur auctores, ex quibus apparet oculi anatomia, deſcriptio, & complexio.

F

ANTEQVAM deſcendam ad ponendum cañ. particulares in particularibus ægritudinibus, pręmitto primo quod in applicatione medicaminum ad oculū debemus quātum eſt poſsibile ne ex eis accidat dolor cauere à fortibus medicinis corroſiuis, & ex conſequenti à mordicatiuis, vt poſsibile eſt abſtinere, & præcipue ſi cum ægritudine oculi fuerit ſolutio continuitatis. Ex quo infertur quod oportet operantem habere manus agiles, & viſum bonum, & accommodata inſtrumenta. Secundo quod in paſsionibus oculorum fiat cibi minoratio, & adminiſtratio rei generantis bonum humorem, & alienatio omnis vaporoſi.

G

Tertio ſi cum ægritudine oculi fuerit capitis dolor quod ſtudium adhibeatur ad illius remotionem omnino, imo inquit Auicen. tertia tertij, de canonibus vniuerſalibus. Et ſcias quod quū cū ęgritudine oculi fuerit ſoda, tunc oportet vt incipias à cura ſodæ, & non cures anteq̃ ipſam remoueas. idē Gal. 13. terapeu. Quarto præmittendū quod medicinarum oculi, quædā ſunt infrigidantes, quædam calefaciētes, quędā exiccantes, quędā lenientes, quædā maturatiuæ, quædam reſolutiuæ, quædam ſtupefactiuæ. Exemplum primi, ſuccus ſolatri, virga paſtoris, aqua endiuiæ, roſ. lactucæ, ſuccus earum, mucillago pſilij. Exemplum ſecundi, muſcus, piper, acorus, chelidonia & huiuſmodi.

H

Exemplum tertij, thucia, anthimonium, clymia. Exēplum quarti, ſief, memite, aloe, crocus, roſa. Exemplum quinti, lac, albumen oui, mucillago. Exemplum ſexti, aqua fœnugræci, crocus & hmōi. Exemplum ſeptimi, ſuccus pomorum, mandragoræ, papaueris, opium. Non enim in his exemplis multiplicaui, quoniam ſtatim plurima talia recitabuntur cum ſcribentur conferentia oculis. vnde & nocentia inſcribentur ſtatim.

E

CONFERENTIA autem ſunt, Aloe. Anthimonium. Apium. Aurum. Abſinthium. Acorus, agreſta. Berbena. Carnes lupi, & auium rapacium. Chelidonia. Collyrium indum. Aui. alleg. loco. Collyrium de ſucco granatorum Meſ. de ægri. oculorum. Corallus aduſtus. Clymia auri. Collyrium de fellibus. ix. Almanſo. cap. xxvi. Confectio alchab Meſ. iij. diſ. antidotarij. Cornu cerui vſtū. Crocus. Calamus aromaticus. Cachimia argenti. Cinnamomū. Diapraſsium Nic. Dragantum. Emblici. Ellebotus. Eufragia. Euphorbiū. Hematites, epar capræ collyriatum. Aes vſtum. Fel perdicis, aquilæ, piſcium, & vniuſcuiuſque auis rapacis, fel omne. Fœniculus, de quo Auic. tertia tertij, de rememoratione conſeruationis oculi & faciei, Collyrium ex aqua fœniculi omni hora eſt mirabile. Fęx vini. Fumus thuris. Gummi prunorum. Garyophylli. Galitricum. Galbanum. Handacocha cum melle collyrizata, agrimonia, aqua roſ. aurea alexandrina Nic. Baſilicon.

F

Balſamus. Bethonica. Myrrha. Margaritæ. Mellilotum. Memite. Nux muſcata. Oliuæ folia eius domeſticæ. Origanum. Ozimum gariophylatum, ſuccus ablata ſpuma. Oſtraca vſta cum carne ſua. Ouum albumen eius. Pilulæ ſine quibus Nic. Pilulæ lucis Meſuæ. Praſsium. Pix, fumus eius. Pumex combuſta. Piper longum. Pulegium. Plumbum vſtum. Papauer. Portulaca. Pſilium. Ruta. Rapa. Ribes. Raphanus folia eius. Roſmarinus. Roſa. Rubus, ſuccus teneritatum eius. Plinius. xxiij. hoc addidi quia iam inoleuit vſus eius apud vulgares, & ex extremitatibus faciunt aquam ad alembicum. Sarcocolla. Siler montanum. Sief de fellibus vt ſupra. Saturegia. Sene. Camedreos. Kebuli conditi Meſuę. Chitran. Lac. Lacca. Lappacum. Lini ſemen. Lithargyrium. Litium. Limaciæ humiditas cum aloe, aut myrrha, aut olibano temporibus applicata. Marrubium. Marchaſita. Mel. Trifera ſaracenica Nicolai. Teſtudo, ſanguis eius, & fel. Thimus. Thus. Fumus modico copioſo lędunt. Veſpertilio Auicen. cinis

G

eius acuit viſum. Vrina pueri. Vſnee. Viride æris. Vitriolum. Violæ. Papauer volubilis. Hiera Conſtantini Nicolai. Serapinum, & eſt de melioribus medicinis ad aquam & tenebroſitatē oculorum Auicē. Gal. Dioſcor. Serapio. Smaragdus. Sparagus. Sief album. Spongia combuſta, & lota. Sal ſacerdotalis Nicolai. Sanguis columbi calidus. Sief rubeum nigrum. Serapio. xxxiij. ca. antidotarij. Sandaraca. Spica nardi. Sandali. Sanſucus. Saluia. Squamma ferri. Thucia. Irundinum capita combuſta. nam cinis earum cum melle valet ad claritatem oculi, lippitudines aufert. Hierapigra Nicolai. Zuccharum ab arundine ſumptum ſicut gumma oculum abſtergit. Et plurima alia notari poterunt ex receptis ponendis. Itaque hæc pauca & domeſtica ſatis pro nunc ſufficiant. Quędam ſunt etiam cōueniētia ex parte operationum aliquarum ſumpta vt eſt tueri ſe à puluere, fumo, ab aere egrediente æqualitatem in caliditate, & frigiditate, ventus crudus, frigidus, venenoſus, & non aſsidue intueantur rem vnam, neque longe

H

morentur in tenebris, neque aſpiciat ignem, neque intueatur ſolem, & res multum luminoſas, & alias. Et abſtineat à multitudine fletus. Et non delectetur in legendo literas minutas niſi interdum ſecundum ſemitā exercitij. Et non prolongetur ſomnus ſecundum collum, & etiam ſuper faciem. Et ex rebus nocibilioribus eſt multiplicatio coitus, & multiplicatio ebrietatis, repletionis cibi, ſomni ſuper repletione. Et euitent omnes cibos, & potus groſſos, & vaporoſos ad caput. De ſumma quorum ſunt vinum turbidum, pori, allium, cæpę, pręcipue legumina, carnes bouinæ, oua dura, caſeus durus, & exiccatiua multū vt ſal, & ſuperflua vigilia, & ſuperfluus ſomnus, ſuperfluum exercitium, ſuperfluum ocium. nam æqualitas in eis eſt maxime conueniens. Et ex eis quæ viſum acuunt eſt ſubmergere oculum in aqua clara & aperire ipſum in ea. Et vomitus confert ei maxime quia ſtomachum mūdificat,

& videt

& videtur nocere inquantum materias cerebri agitat, & ad oculos expellit, & fiat poſt cibum cum facilitate &c. de quo in dubijs. Abſtineatq; à multitudine phlebotomiç, & proprie cum ventoſis aſsiduis, maxime etenim nocent ſuper collum poſitæ, obliuionē enim inducunt, quarta primi de ventoſis. Ex quibus apparet quæ ſunt nocentia ex parte operationum aliquarum, ſumpta.

NOCENTIA vero ſimplicia ſunt. Anethum. Allium. Acetum. Argentum viuum. Baſilicon maius. Bulbus ſiue ſcalonia. Caſtanea. Cępæ. Caules. Coriandrum. Crocus comeſtus. Elleborus, vapor eius, inflatiua omnia. Lac comeſtum Auicen. tenebroſitatem & caliginē inducit. Lactuca, pręcipue eius aſsidua comeſtio. Lens. Opiū in collyrijs poſitum, quare vt poſsibile eſt ab eo abſtinendum. Oliuæ maturæ. Piſces omnes. Portulaca. Raphanus. Sal, ſcilicet nimius vſus eius. Poſtremo notandū q; ſeptem ſunt ſimplicia ab auctoribus nr̄is prę alijs notata, ſcilicet. Fœnicul⁹. Chelidonia. Ruta. Berbena. Euphragia. Roſa. Siler mōtanū. De quibus quidā hos protulit verſus Meſue de ęgritudinib⁹ oculorū. Fœniculus, berbena, roſa, chelidonia, rutha. Ex iſtis fit aqua quę lumina reddit acuta.

De ophthalmia. Rubrica. II.

ὀφθαλμία Græcis, lippitudo Latinis vocitatur.

DE PASSIONIBVS coniunctiuę, & primo de ophthalmia. diuiditur in veram & non veram quæ ab Auic. dicitur leuis. ca. de cura conturbationis viſus. Vera ab Auicen. deſcribitur tertia tertij, proprio ca. Quod eſt apoſtema in coniunctiua, cuius cauſa ſecundum plurimū eſt materia ſanguinea. Et dicitur cauſa ſecundū plurimum, quoniā aliquando fit à materia cholerica phlegmatica & melancholica. & quandoq; à ventoſitate. quæ omnia per ſigna propria comprehenduntur. Sed Dioſco. Serapio, Halyabas, Viaticus &c. in deſcribendo ophthalmiā proferunt abſolute ipſam eſſe apoſtema calidum, quod non eſſet verū ſi à phlegmatica, aut melancholica materia fieret. Pro iſto notandū q; eſſe calidū poteſt dupliciter intelligi. vno modo naturaliter. alio modo accidentaliter. Primo modo ex ſanguine, aut ex cholera factū eſt apoſtema calidū naturaliter. Secundo modo ex phlegmate aut melancholia factū eſt apoſtema calidum accidentaliter, nam phlegma ipſum aut melancholia cū putrefit acquirit caliditatē præter naturā à quo apoſtema ab eis proueniens vel ab altero ipſorū calidū accidentaliter dicitur. Non vera vero deſcribitur, vt ex Auic. colligitur allegato ca. q; eſt quędā leuis oculi conturbatio ſeu vacillatio, cum ophthalmia vera ſimilitudinē habens, cuius cauſa ſm plurimum eſt cauſa primitiua, vt ventus, puluis, fumus, leuis percuſsio, frigus & huiuſmodi. Dicit enim ſecundū plurimum, qm̄ conturbatio talis etiā poteſt à cauſa antecedēte contingere, vt patet intuenti. Serapio & Halyabas eam trinā faciunt, vt qm̄ aliqua debilis, & facilis, altera fortis, & tertia fortiſsima à quibuſdam dicta chimoſ. ab Auicē. vero alguardengi. & eſt pertranſiens terminū cōiunctiuę cooperiens corneam, & pupillā, & hęc fortis medium tenet inter has, & dicitur ab ophthalmon quod interpretaē oculus. Item diuiditur in talem per eſſentiā & talem per cōmunitatē. Exemplū primi patet. Exemplū ſecundi, vt quæ à toto vel membro particulari procedit, vt eſt caput præcipue in tali per eſſentiam, & præcipue in forti.

CAVSA. Ex cauſis primitiuis ſunt ventus, pluuia, fumus, percuſsio, apoſtema, balneum valde calidū, aer exceſsiue calidus. exceſsiue frigidus & huiuſmodi. Cauſa antecedens eſt ipſe humor mordicatiuus lędens tunicas, aut extenſiuus extendens, aut vapor ipſe groſſus qui humor deſcendit ad oculum per venas aut arterias. Coniuncta eſt mala complexio oculi ſiue debilitas eius, aut humor vel vapor ipſe faciens actu apoſtema ipſum. & vt dictum eſt, quādoq; venit à toto ex vaporibus eleuatis, quandoq; à capite & eſt magis. Vnde Auicen. & quandoq; eſt eueniens à cerebro, ſecundum ſemitam catarrhi per viam velaminis extrinſeci, & omnino à cerebro & partibus eius. nam cum in cerebro aggregantur materiæ plurimæ,

A & repletio tunc vix euadit oculus quin ophthalmiam incurrat niſi fuerit fortis valde.

SIGNA demonſtratiua ipſius ſunt, quoniā alba oculorum mutata ſunt ad rubedinē. Et lachrymę fiunt. Et in lachrymantibus eſt lippitudo. Et quādo accidentia ſunt remiſſa, vt quia apoſtema paruum quia cum pauco rubore, pauco dolore vel quaſi nullo, pauco tumore, paucis lachrymis cum pauca & remiſſa caliditate percepta, tunc eſt prima ſpecies eius facilis. Quando autem ſunt intenſa valde vt apoſtema magnum cum magno tumore, dolore, rubedine multa, fluxu ampliſsimo lachrymarū, vehementi caliditate & huiuſmodi, eſt eius tertia ſpecies difficilis. Cum autem medio modo ſe habent eſt media.

Signa eius quæ eſt à ſanguine ſunt dolor ſatis intenſus, rubedo intēſa, pulſatio temporū, tumor notabilis, lippitudo claudēs i ſomno palpebras, & reliqua ſigna ſanguinis.

Signa choleræ, punctura, dolor aduſtiuus & fortis, rubedo parua declinans ad citrinitatem, lachrymæ ſubtilesę

B acutę, & quādoq; vlcerantes, tumor minor, pulſatio temporum fortis, paucitas lippi. & reliqua ſigna choleræ.

Signa phlegmaticę ſunt tumor intenſus cum paruo dolore, lippitudo multa cum grauitate, rubedo debilis ad albedinem declinans. & reliqua ſigna phlegmatis.

SIGNA melancholiæ vero ſunt paucitas doloris, fuſcedo, paucitas lippitudinis, grauitas, paruitas conglutinationis palpebrarum. & reliqua ſigna melancholiæ.

Signa ventoſę, extenſio abſq; grauitate, paucitas rubedinis, & eſt abſq; fluxu lachrymarum.

Signa eius quæ à capite eſt, quia præceſsit grauitas capitis, dolor eius, & ſi via fluxus eſt per velamen extrinſecum, tunc facies ſumme & frons eſt colorata, rubea, extenſa, & in temporibus inflatio. Quòd ſi eſt per velamen intrinſecum nō apparent iſta ſed ſternutatio, pruritus in naſo, & palato, & talis fluxus eſt malus, quia remedia nō poſſunt tunc bene applicari.

Quod ſi fuerit à ſtomacho erit nauſea, conturbatio, ple-

C nitudo ſtomachi, & huiuſmodi. Et proportionabiliter dicatur ſi ab alio euenerit membro.

PROGNOSTICA quoniā ophthalmia habet tempora quatuor hinc collige eorū ſigna. Et eſt principiū cum lippitudo ſubtilis eſt & aquoſa. Et cū incipit ingroſſari & dealbari eſt augmentum. Et cum lippitudo eſt multa claudēs palpebras tūc eſt ſtatus, cuius ſtatus velocis euentus ſignū eſt multitudo lachrymarū cum mordicatione, & ſignum tarditatis euentus eius contrariū. Declinatio vero eſt cū incipiunt hæc minui. Lippitudo quæ fruſta habet parua eſt mala. Ophthalmia in hyeme concurrentibus alijs particularibus infrigidantibus, tarde recedit, & eſt periculoſa propter pororum clauſionem. Illa autē quæ eſt in æſtate & vere citius venit & citius curatur. Ophthalmia quæ antiquatur in qua nō proficiunt medicamina eſt peſsima inter omnes, quoniam ſignificat q; eſt humor corruptus inuiſcatus, corrumpens nutrimentum, aut q; venæ intrinſecæ capitis materiam adminiſtrant.

D Dolor acutiſsimus eſt multum periculoſus, ne ſcilicet aut rodatur aut rumpaē cornea. In regionibus meridionalibus multiplicatur ophthalmia propter multitudinem humorū & vaporū. In regionibus vero frigidis minoratur propter quietem humorū. q; ſi in eis accidat eſt praua. Quando præcedit hyems ſeptentrionalis & ſequitur ver meridianū ęſtas pluuioſa, multiplicatur ophthalmia vt in aphor. in ſi. ca. & tu. Similiter ſi hyems meridiana fuerit ver ſeptentrionale cōſtringēs, vt in Aphor. Cū ophthalmia magnificatur & peruenit ad loca ante pupillam, tunc prohibet clauſionem oculi. Ophthalmia accidit infantibus propter multitudinē humorū & debilitatē oculorū. Habentes oculos eminentes ſunt faciliter ophthalmię ſuſceptibiles propter humiditatem ipſorum & apertionem pororum, & quia ſunt expoſiti extra alterantibus.

Cum initium ophthalmię eſt ex velaminibus tunc cura eſt difficilis. Auicen. Non eſt ergo negligenda eius cura, quia

ra, quia cum male curatur malas conſueuit reliquias relinquere vt ſunt macula, pãnus, & huiuſmodi, de quibus infra in tali per eſſentiam, & præcipue in forti.

CVRA cañ. hi ſeruentur. Primus ordinatio diętæ. Ex partę aeris ſit locus non luminoſus nõ calidus &c. Et moderetur vt materia peccans exigit, quoniam in cholerica frigidus, in phlegmatica minus. Et conſimiliter de aliĳs ſex rebus non naturalibus & ante oculos teneat pannum nigrum. Minoretur cibus vt infra, quod debet intelligi in omni ægritudine oculorum. Et curtentur pili oculorum. eſt enim eis iuuatiuum valde, vt dictum eſt. Euitet ſomnum. Nota tamen ꝙ ſomnus eſt eis maxime conueniens factus, vt ſupra. ſit moderatus & nõ ſuper repletionem, dormiatq; capite eleuato, & non ſupra oculum infirmum, neq; ſuper faciem. Habeat ventris beneficium ſingulo die. naturæ vero lenitas eſt res, quæ eſt ei neceſſaria. Aui. Euitet exercitiũ forte, vociferationes, & huiuſmodi habẽtes agitare materias & ſpiritus inflãmare, lætẽ &c.

SECVNDVS eſt digeſtio materiæ. cum quibus digeri debeat materia peccans ſatis apertum ſupra eſt de dolore capitis. Addantur cum his capitalibus etiam ocularia. vt verbi gratia in phlegmatica. ℞. ſyru. de ſtœcados. ℥. i. ſ. aquæ fœniculi, euphragiæ, & ſi vis berbenæ ponẽdo duplum aquæ ad ſyrupum, vt in primo tractatu. vel ſi placet ex his ſimplicibus poſitis comparatione ſyrupi. & conſimiliter de cholerica et melancholica ſuo modo dicendum. Sed nota ꝙ in cholerica vt vbi cõiungitur fluxus reumatis abſtinẽdum eſt à digeſtiuis diureticis, quoniam talia præparant materias ad fluxum. In ſanguinea vero non eſt digeſtio expectanda, ſed ſtatim ad euacuationem procedendum eſt.

TERTIVS itaq; eſt euacuatio in ſanguinea cum phlebotomia. nam ſi fuerit recens in principio, & materia ſit multa & ĩ fluxu fiat phlebotomia ex cephalica manus ex latere contrario. Quod ſi fuerit cũ pletoria fiat primo ex baſilica partis contrariæ. deinde ex cephalica. vel primo fiat ex ſaphena eiuſdem lateris & non erit malum. Si vero materia fuerit pauca & in fluxu de quo nõ timebimus poteſt fieri phlebotomia ex cephalica ex eodem latere, & hoc voluit Raſ. ix. Almanſ. qui videtur in ſuperficie verborũ contradicere Aui. Serapioni. Meſ. & aliĳs, & ſibĳpſi in diuiſionibus in cap. de ophthalmia. vbi vult ꝙ ex parte oppoſita fiat. Et ante phlebotomia facta ĩ ophthalmia ſanguinea vſq; ad lipothymiã ſanat. Vnde Auic. de cura cõi eius. Saguinis nãq; emiſsio plurimum ſanat in hora. Quòd ſi nõ ſufficit phlebotomia poſt ipſam ponantur vẽtoſæ humeris, imo Auic. videtur hoc præcipere de cura ophthalmiæ cholericæ, & ſanguineæ inquit. Quòd ſi materia fuerit ſanguinea adhibebis ventoſas poſt phlebotomiam, & ſi ætas, aut virtus, & cætera nõ cõſentient phlebotomiæ adhibe vẽtoſas & hæmorrhoidarũ prouocationes. Si vero materia fuerit fluxa fiat ex eodẽ latere, vt dictũ eſt. Si vero antiquabitur & fiat chronica, tũc lachrymale oportet phlebotomare. deĩde arterias, quę ſunt poſt aures. Si vero ophthalmia fuerit leuis non eſt neceſſaria phlebotomia. & ideo dixit Raſ. ix. Almanſ. phlebotomationibus oculorũ in principio eſt minuẽda cephalica niſi leuis fuerit ophthalmia. Si tamẽ iuuaretur leuis ophthalmia à repletione ſanguinis fiat phlebotomia, & hoc voluit Aui. de cura cõturbationis inquit. Si fuerit cauſa iuuatiua à repletione ſanguinis, vtrũ in omni ophthalmia competat phlebotomia dicetur de dubĳs. Facta autem phlebotomia euacuatio humoris qui videtur cũ ſanguine dominari. Vnde Aui. de cõmuni &c. Solutione educatur humor dominans ſanguini poſt phlebotomiam.

In cholerica vero in qua eſt cõmixtio choleræ cũ ſanguine fiat per omnia vt dictum eſt de phlebotomia. Si vero non fuerit mixtio fiat euacuatio cũ euacuatiuis poſitis de cura doloris capitis ex cholera admiſcendo ocularia, vt dictum eſt de digeſtiuis quæ ſolutiuorũ virtutẽ ad oculos ducãt. Verbi gratia. ℞. myrobalanorũ citri. ℥. i. ſ. pru-

E norum. x. piſtẽtur groſſo modo & bulliãt in. ℥. viĳ. aquæ nenupharis, vel violarũ ad cõſumptionem medietatis & coletur & colaturæ addaẽ thamarindorũ. ℥. i. Vel ℞. rhabarbari. ʒ. ĳ. aquæ decoctionis prunorum. ℥. iĳ. & cum aqua fuerit feruẽs ponatur rhabarbarum cum petiola in infuſione per. viĳ. horas vel. xĳ. deinde fiat expreſsio fortis & colaturæ addatur ſyrupi violati, aut roſati, aut nenupharini. ℥. i. Quòd ſi dolor fuerit fortis & vehemens non expectetur digeſtio, ſed fiat ſubito euacuatio. dubitatur enim de futuro apoſtemate. Poſt autem euacuationẽ poteſt fieri conueniẽter phlebotomia ex eodem latere de cephalica manus, vel apponere vẽtoſas in collo, aut ſpatulis. nam vt dicetur in dubĳs ſicut in dolore poſteriorũ vena frontis inciſa iuuat, ita econtra in dolore anteriorũ vena colli aut ſpatularũ inciſa iuuat, vt & Hip. quinto aphor. Verum non exiſtente mixtione competat phlebotomia in dubĳs dicetur.

In phlegmatica vero ſi eſt mixtio cũ ſanguine fiat, vt
F ſupra poſitum eſt. ſi vero nõ, euacuatio fiat cum ſolutiuis poſitis de cura ſodæ phlegmaticæ addendo vt in cholerica. Et conſimiliter ſuo modo dicatur de melancholica. de phlebotomia in his fienda dicetur infra.

QVARTVS eſt diuerſio. cũ quibus vero fieri debeat recurre ad canonẽ de diuerſione ſupra de ſoda, vbi docetur quomodo fieri debeat diuerſio in quacunq; materia. & hic adducantur gargariſmata, caputpurgia, vt ibi ponitur quæ etſi ſapiãt naturam euacuationis, tamẽ hic habẽtur, vt diuerſiua ſint facilia, & poſt euacuationes facta & non ante, & aſsiduentur maxime in ſanguinea frictiones extremitatum, & earum conſtrictiones.

QVINTVS eſt applicatio medicaminum particularium oculo, & partibus circumiacentibus. Vbi oportet plures canones præmittere antequàm ad canonis complementum veniamus. Primus quòd non ſunt dimittenda repercuſsiua tempore longo, ſed in omni hora, vel circa mutanda. cauſa patet intelligenti. Et ſcias, quòd al-
G bumen oui conquaſſatum vehementer eſt laudabilius lacte. Auic. de cura cõmunis ſpecierũ ophthalmię. nam lac ex ſui mora videtur acetoſari. Secũdus ꝙ medicina, quę in oculo ponitur debet eſſe priuata aſperitate, & acutis, propter quod oportet terẽda eſſe ſubtiliſsime trita. Tertius ꝙ in principio non adminiſtrentur inſpiſſatiua fortia, & quæ ſunt vehementer ſtyptica: quoniam inſpiſſant tunicas, & incuneant materias & dolorem augẽt, & pręcipue vbi dolor eſt fortis. Quartus cũ debilia talia non ſufficiunt ad mediocria recurramus cuiuſmodi eſt ſief album ſine opio diſſolutum in aqua roſ. aut albumine oui fortiter conquaſſati, aut in aqua meliloti, aut euaporatio cum aqua tepida. Quintus ꝙ in eius principio reſolutiua ſunt omnino vitanda. nam cura eius eſt ſicut cura reliquorum apoſtematum cum repercuſsiuis primo & reſolutiuis ſecundo Auic. allegato capitulo. Sextus ꝙ quæ oculis applicantur debent eſſe frigida actu ſicut quæ auribus debent eſſe actu calida. Meſ. de dolore. Septimus
H ꝙ lippitudo omni die pluries mundificetur. eſt enim doloris alleuiatio & fiat leuiter cum tenta vel radio in aqua infuſo, ita vt non ſequatur dolor. Octauus quòd euitare debemus narcotica, quòd ſi neceſsitas eis vti nos vrgeat fiat illud cum cautela, & ſi tranſire poſsimus cum albumine oui conquaſſato cum aqua in qua ſit pauper decoctum fiat, ſecurat tamen Auic. ſe vti opio vbi materia fuerit ſubtilis & corroſiua & eſt ſanans eam, vt dicit. Et Meſue & plures aliĳ eo in collyrĳs oculorum vtuntur. Nonus ꝙ nullum vaporatiuum debet oculis applicari niſi poſtquàm corpus fuerit ſufficienter purgatum. Decimus oportet vt ex toto elongetur oleum à capite patientis ophthalmiam, quoniã ipſum eſt vehementis nocumẽti. Auic. imo & diſtillatum in aurem nocet. Vndecimus & vltimus ꝙ oportet vt quãtum poſsibile retardetur in ophthalmia collyriorum adminiſtratio vſq; ad tres dies. ſufficit enim regimen ex euacuãtibus & attractione ma-

teriæ

teriæ ad extrema. plerunq; ſanatur ophthalmia cum his rebus abſq; cura alia. Auic. de cura eorum.

In principio itaque expeditis phlebotomia, & euacuatione, ac diuerſionibus factis leuibus applicentur repercuſsiua attentis canonibus decem poſitis. Vnde in principio ſanguineæ competit lac mulieris & præcipue puellam lactantis ſi haberi poteſt ab vbere in oculum recẽter mulſum. Item lac aſinæ, capræ. Item albumen oui vehementer conquaſſatum & deſpumatum. Item & petiæ infuſæ in aqua roſ. & ſæpe reiteratæ vel in ſucco foliorum ſalicis propter ruſticos, vel plantaginis. Ex compoſitis albumen oui deſpumatum, vt ſupra cum aqua roſ. aut lacte mixtum. Item collyrium album deſcriptione Meſuę ſublato opio. Quòd ſi vehementia doloris vos vrget vt ſupra ponatur opium. Simile huic eſt collyrium albũ laudatum à Raſi nono Alman. de ophthalmia. Item fiat mucillago ex pſillio in aqua roſ. ex ſeminibus citoniorũ aut ex drag. & albumine oui deſpumati, & lacte mulieris miſceatur, & applicetur. Quòd ſi dolor fuerit fortis cum decoctione papaueris albi fiat mucillago ex prædictis, & eſt mirabile in ſedando dolorem prouocando ſomnum. Item & maxime valet ſief album poſitum à Meſue deſcriptione Alexandri, & tu illum conſidera. Quòd ſi per venas & arterias extrinſecas materiam deſcendere comprehendemus quod ex earum pulſatione forti & apparente tumefactione cognoſcitur, tunc ſupra frontẽ & circa partes oculorum ponatur repercuſsiuum ſtypticum. verbi gratia. ℞. achaciæ, ſanguinis draconis. ana. ʒ.i. boli armeni. ʒ.ij. incorporentur cum albumine oui bene deſpumati. Et quia poſt principium ſequitur augmentum in quo tẽpore oportet alia medicamina peruenire, Ideo notentur ſigna quibus tempora diuerſa morbi comprehenduntur. de ꝗbus in de ſignis prognoſticis. Poſſunt diſtingui ex parte accidentium, & ſunt accidẽtia fortia, vt patet conſideranti. In augmento itaq; cõpetunt repercuſsiua cum reſolutiuis vincentibus repercuſsiuis, & ſecundũ ꝙ itur verſus ſtatum debent repercuſsiua minui, vt cum ad ſtatũ peruenerimus reſolutiua ipſa ſint in æquali proportione cum repercuſsiuis. In augmento vero vti poſſumus lacte, confert in omni tẽpore, eſt enim repercuſsiuũ, reſolutiuum, confortatiuum, & doloris ſedatiuum. Confert ſuper omnia mucillago fænugræci, aut eius aqua. Vnde Auic. de cura cholericæ. Et eſt maturatiuorum dignior, vt ab ea incipiat, & non eſt in ipſa attractio. Itẽ. ℞. ſarcocollæ prius nutritæ in lacte mulieris vel aſinæ. ʒ.i. & ponatur in peciola, & fiat cõpreſsio fortis de qua ponatur in oculo. Vel ſic. ℞. decoctionis meliloti. ℥.ij. ſarcocollæ nutritæ in lacte. ʒ.ij. diſſoluatur ſarcocolla in dicta decoctione & adminiſtretur. Vel. ℞. mucillaginis fænugræci, dragãti. ana. ʒ.ij. ſarcocollæ. ʒ.ſ. lactis mulieris quãtum ſufficit, fiat collyrium. Item ℞. aloes loti. ʒ.i. tutiæ præparatę. ʒ.i.ſ. ponatur in petiola, & infundatur in aqua roſ. deinde fiat expreſsio, & ex illa ponatur in oculo pluries in die. Confert ſief album Meſ. cuius litera. ſief aliud album conferens in augmento. Item puluis albus Raſ. ix. Alman. In ſtatu vero fiat vt ſupra, augmentum reſolutiuorum ſupra repercuſsiuorum. In declinatione vero vtamur reſolutiuis ſol. vnde puluis citrinus Raſ. eſt hoc in caſu conueniens. Item cõfert infuſio ſpongiæ in aqua calida decoctionis camomillæ, aut meliloti, cimini &c. & expreſſæ & ſuper oculos poſitæ. Item & euaporatio earum rerum, & balneatio oculi quomodolibet in eis. Vnde Aui. de cura communi ſpecierum ophthalmiæ. Et balneum quidem poſt euacuationem eſt melius medicamen in ophthalmia, & proprie ſi fuerit euaporatiuum ſedans dolorem. & in ca. de cura cholericæ, nam balneum cum aqua calida & vaporatio ſi fiat erit illud iuuamentum. Tu itaq; hæc conſidera & modera cum calidis admiſcendo frigida vt videbitur expedire. Nam credo ꝙ ſemper cum quærimus reſolutionem debemus prius facere euaporationem. hæc enim maxime præparat & deponit

A materiam vt facile reſoluatur, & hoc præcedentibus euacuationibus vt ſupra. & iſtud præcipue ſeruandum eſt in phlegmatica & melancholica. Et pro cholerica notandum ꝙ licet ea quæ dicta ſunt de ſanguinea ſint etiam in cholerica valentia, tamen in principio oportet vti infrigidationibus & magis ſtypticis vel illis frigidis admixtis ſtypticioribus. Vnde Aui. de cura cholericæ. Et oportet vt in cholerica ſit maior audacia adminiſtrationis ſtypticorum in principio ſine ſuperfluitate etiã & adminiſtratione ſtypticorum cholericorum diſſolutorum in ſuccis. Vnde confert quãdoq; effuſio aquæ frigidæ ſuper caput, & oculum, & lotio faciei cum aqua frigida cum admiſcetur parum aceti. Et nota ꝙ oportet repercuſsiua continuare in hac, & tu exemplifica pro te ex datis. Laudatur tamen collyrium album dictum deſcriptione Meſ. addito opio. itẽ ſuccus ſolatri vt ponatur petiola in eo, deinde ſuper oculum. Item aliud domeſticum. ℞. poma tria decoquantur in prunis. deinde mũdentur & miſceantur cũ

B albumine trium ouorum addito vno vitello propter dolorem. Aut ſi dolor fuerit fortis cum duobus vitellis & in augmento cum vitellis ſolis tribus. poteſt etiam addi parum camphoræ, cõfert etenim in medicinis ophthalmiæ calidæ. Aui. ca. de camphora.

In phlegmatica vero incipiamus cũ repercuſsiuis non ita frigidis, vt ſupra in calida. imo oportet vt in eis ſit virtus ſubtiliatiua. vnde ſarcocolla & myrrha commenſurata cum frigidis conueniẽtibus ſunt in principio conueniẽtia, vt ſi in aqua roſ. multum nutriatur modicum ſarcocollæ & adminiſtretur. Item confert & maxime ſief de ſpica, Meſue auctoritate Sabor regis, & eſt expertum. Aliud. poma vt ſupra decocta cũ pauco zucchari & mẽdico pulueris fœni. In augmẽto vero ſint reſolutiua cum repercuſsiuis mixta & maiorem ſuper illam proportionem obtineant quàm in calida. ℞. meliloti, florum camomillæ. ana. ℥.ſ. piſtentur & incorporentur cum mucillagine fęnugręci & dragaganti, & albumine ouorũ addito

C vitello oui & calidum ſuper oculum ponatur. Item cõfert ſuccus fœniculi cum aqua roſ. aut cum albumine oui conquaſſato & deſpumato, vt ſupra. In declinatione vero ſuccus ſolus, ipſe enim vehementer iuuat. vnde fęniculus ipſe, ſecũdum omnem modum adminiſtrationis eius confert. Cõfert & ſuccus rutæ cum prædictis vſus fui, & contulit. De ſtatu patet quid dicendum.

In melãcholica vero procedendũ eſt vt in phlegmatica, ſed vtamur minus exiccatiuis. itẽ & cũ eis ea quæ melancholiã reſoluunt maxime in augmẽto & cæteris tẽporibus ſequẽtibus. Vnde in principio ſuccus violarũ cum albumine oui & ſarcocolla, in augmento vero addemus epithimũ. In ſtatu vero rutã cum epithimo regulariter. In fine ruta multa & pauco epithimo: facta tamen prius aliquali euaporatione ex aqua in qua decocta ſint melilotum & violæ. in leui ſiue facili quieſcat & elõgetur à re nocente et oculi humectẽtur. Vnde aliqñ ablutio cũ aqua frigida & pauco zucchari & eius diſtillatio tollit eam,

D qñq; aqua roſ. ſolũ. Item decoctio violarũ aut nenupharis in aqua cum qua lauentur oculi & ex ea diſtillentur guttæ aliquæ. Item infundantur pſiliũ & modicũ camphoræ in aqua roſ. & oculi continue humectentur cũ petia. Itẽ inſtillatio lactis & albuminis oui. Itẽ poma cocta cũ zuccharo, vt ſupra de cholerica. Si vero non recedit ſed augmentabitur, tunc cura vt dictum eſt de forti.

CVRA factæ propter percuſsionẽ inſtilletur ſanguis columbæ calidus, ꝙ ſi non ſufficit inſtilletur collyrium album ſine opio.

CVRA vero fortiſsimę oportet ſis ſollicitus in euacuationibus & diuerſionibus magis ꝗ̃ in alijs, ita vt qñq; nõ ſufficiant ventoſæ cum alijs poſitæ ſuper collo, imo oportet peruenire ad poſitionem ſectonis. in reliquis procede vt ſupra ſecundum exigentiam materiæ peccantis.

CVRA factę per communitatem ab aliquo membro. fiat rectificatio illius membri cum euacuationibus & di-

uerſio

uerſio cum phlebotomia ventoſis prius. deinde ad ipſam curandum procede.

Cvra, ſi fuerit à ventoſitate, & fuerit illic dolor & mordicatio ponatur ſief album ſine opio. Item ad hoc eſt iuuatiuum valde trochiſcus roſ. Aui. in. 5. ad hoc in principio, in alijs vero temporibus age vt ſupra. Poſtremo aduertendus eſt canon Auicen. xiij. Terapeu. & eſt poſitus etiam ſupra in principio, & ſi cum ophthalmia coniungitur dolor capitis prius debemus capitis dolorem remouere vel ſedare. eſt enim eam continue fouens, vt patet: nam ſimiliter ſi eſt catarrhus retineatur, nā eius perſeuerantia eſt propter perſeuerantiam catarrhi. Auicen. de cura communi. Et hæc de iſto.

De doloribus oculorum. Rubrica. 3.

Et licet quidam ponant pro canone correctionē accidentium, vt eſt dolor in ophthalmia, tamen pluribus placuit vt Aui. Meſ. & modernis de eorum doloribus capitulum ponere ſpeciale, quos in præſentiarum ſequar. Dolor oculi eſt triſtis ſenſatio eius facta à re contraria ſubito, & materialiter, et vehementer imprimente, quæ eſt mordicatiua, corroſiua ſuper rem calidam. extenſiua vero ſuper ventoſam, aut frigidam ſignificat.

Signa ex his habeātur, q̃ de ophthalmia dicta ſunt.

Cvra. ſi fuerit à re extrinſeca, vt eſt frigus, ventus, calor, remoueatur & cooperiatur, & vtatur frigidis aut calidis ſecundū exigentiam rei. Meſ. auctoritate Hip. quatuor ponit in cura doloris oculorū. Primum eſt potatio vini. Secundum eſt balneatio. Tertium phlebotomia. Quartū eſt euacuatio per pharmaciā. Phlebotomia fiat peccante ſanguine aut alijs humoribus, ſi cum ſanguine fuerint mixti, aut etiam ſi non fuerint mixti ſaltē in principio ad prohibēdum futurum apoſtema, vt in dubijs de ophthalmia dicetur. & tu ibi. Euacuatio fiat in forti dolore non expectata digeſtione, vt ſupra cum euacuatiuis appropriatis, vt ſupra de ophthalmia, quæ ſolum humoribus alijs à ſanguine cōpetit. Vini potatio fiat poſt iteratam euacuationem, & ſit in pauca quantitate, ſitq; vinū ſubtile album aromaticum, & q̃ ſi non timetur agitatio, & inflammatio ex eo, & hoc ſpecialiter in phlegmatico. Vnde Aui. de cura ophthalmiæ frigidæ hoc ſubintelligebat cum dixit. Et confert omnibus iſtis regimen ſubtile, & adminiſtratio balnei, & vini puri albi. Balneū quoq; indifferenter omnibus doloribus oculorum confert. Fiat nāq; calidum aut frigidū ſecundum materiā peccantem, quod intelligendum eſt, vt ſupra de ophthalmia poſt euacuationes debitas. reſoluit enim & habilitat reſiduū materiæ, & proprie adhærentis, & difficilis. alias autem dilatat materiam & conuertit ex partibus alijs ad locum doloris, & multiplicat fluxū. hæc Meſ. Factis nāq; euacuationibus vniuerſalibus & diuerſionibus & cæteris vt ſupra de ophthalmia occurramus in principio cū mitigātibus dolorem, quæ diuerſificari debent ſecundū diuerſitatem cauſæ. In calida nāq; quia mollificatiua cum infrigidantibus domeſtice dictis de ophthalmia, vt eſt lac, albumen oui, ſucci herbarum, vt ſolatri &c. Ex compoſitis vt ſupra albumen oui cōquaſſati cum mucillagine pſilij, papauere albo, cū ſucco pomorum, mandragoræ, aut lactucæ, q; ſi neceſsitas aderit pone opium. Nota tamen q; narcotica nocent viſui, & tardant maturationē. In hoc caſu laudant magnifice Guido hanc fermentationē. ℞. papaueris, plantaginis. ana. par. ij, croci, memitæ, aloes, gūmi arab. achaciæ. ana. par. i. coquātur cum aqua & adminiſtrentur. In frigida vero cum aqua decoctionis camomillæ, meliloti, fœnugræci, roſ. memitæ, achaciæ, ex quibus fiat emplaſtrum, aut fiat infuſio petię in eis, & glomeretur petia in modū globi, & ſit frigida, aut ſi tēpus fuerit frigidū minus, q̃ tepida oculo ſuperponatur, & aſsiduetur. Meſue auctoritate Amaran ſief quo vti poſſumus in omni dolore oculorum. ℞. tucię prępapatę, licij. ana. aur. iij. mirobalanorum citri. aur. i. ſ. ʒ3. piperis longi & albi. ana. aur. i. ſarcocollæ, ſedenegi, ematitis, et abluatur. ana. aur. ij. terantur & licium ſoluatur in aqua pluuiali & fiat ſief. cum vti volueris ſuper cote cū aqua pluuiali vel albumine oui, aut ſucco rubi diſſolue. Aliud et eſt ſief. ℞. anthimonij. ʒ. vi. marchaſitæ. ʒ. v. tuciæ. ʒ. iiij. emblicorū mundatorum. ʒ. iij. amidi. ʒ. ij. piperis albi. ʒ. i. tere & cribella, & vtere vt oportet.

ναρκωτικὰ Græcis, Latinis ſtupefacientia nū cupantur.

De vngula. Rubrica. 4.

Vngvla eſt additio coniunctiuæ aut velaminis cōtinentis oculum media inter diſpoſitionem carneam & neruoſam creſcens ſuper ipſam coniunctiuam. Incipiens ſecundum plurimum à lachrymali & currens ſemper ſuper coniunctiuam. Cauſa cuius eſt humor phlegmaticus groſſus, & viſcoſus ad oculum deſcendens. Et dicitur ſecundum plurimum, quia aliquando oritur non ſolum à lachrymali, ſed à parte ſuperiori aut inferiori, pp quod Anchanomoſalus poſuit eius quatuor ſpecies. duas à duabus lachrymalibus, cæteras duas à duabus partibus, ſcilicet ſuperiori & inferiori. Cum hac aut eius materia, quādoq; aſſociatur ſanguis, cholera, aut melancholia: & ideo contingit eam in colore iuxta colorem humoris coniuncti variari. Item aliquando eſt leuis, & recens non impediens viſum, aliquando difficilis eradicationis, chronica & extenſa ſuper corneam viſum impediens.

πτερύγιον Græcis, vnguis Corn. celſo vel Latinis malum, vocitatur, barbaris vero inepte admodū vngula.

Cvra. canones. & licet Aui. dicat q; melior cura eius & proprie leuis ſit cum ferro, tamen exiſtimo alia prius eſſe tentanda. et huic ſententiæ alludit in verbis ſuis Meſ. cap. de vngula. Propter q; ſint canones tales. Ordinatio dietæ ex parte aeris, patet ſupra. Sitq; ſubtiliatio regiminis ex parte cibi, dimiſsio vini omnino præterquā in declinatione vt ſupra in præcedentibus capitulis ciborum vaporoſorū. Secundus eſt digeſtio materiæ. Tertius digeſtio & euacuatio, & fiat id phlebotomia, vt pharmacia, vt conuenit. Quartus præparatio oculi vt materia peccans faciliter vel facilius remoueatur cum rebus ſubſtantiam oculi reddentibus teneram. Quintus adminiſtratio rerum reſoluentium, & remouentium materiam, & ſis memor vt poſsibile eſt euitare dolorem.

Primi ſecundi & tertij complementum patet ex dictis in præcedentibus capitulis.

Quartus cōpletur cum vaporatione aquæ calidæ decoctionis maluæ, biſmaluæ, aut violarū. Vnde Auic. de cura eius, in fine. Et oportet quidem vt inclinetur ante medicinarum adminiſtrationem ſuper vaporem aquæ calidæ tandiu donec caleſiat oculus, & rubificetur facies.

Quintus perficitur cū collyrio viridi Raſ. ix. Almanſoris, de vngula, & collyrio eius de calcantho. Iſta tamen fortia ſunt. Vnde leuius iſtis eſt. Recipe æris vſti, & calcadis et fellis hirci. ana. fiat collyrium cum melle. Aliud Ieſus, Haly ſedenegi loti, æris vſti, catachimiæ, argēti, ſalis indi, baurach, piperis longi. ana. ʒ. ij. piperis albi & nigri, ſpumæ maris. ana. ʒ. ij. ſ. bellirici, zinziber. ana. ʒ. i. terātur & fiat ſief cum vino & aqua fœniculi. Aliud leuius Gordonij. ℞. vitreoli viridis, æris vſti, armoniaci, ſalis, zinzib. trium generum piperis, fragmentorū ſcutellæ viridis. ana. ℈. i. puluerizentur vt decet & cum ſucco fœniculi, maioranæ, & mellis. ana. fiat collyrium.

Cvra chronicæ & difficilis eradicationis cui ex parte medicaminis modo non eſt cura procedatur cū operatione manuali. Et modus Ieſus eſt vt aperiatur palpebra caute & non inuerſetur. deinde ſubtiliter cum vnco vno aut pluribus vt videbiſ expedire, capiaſ vngula, & pilo, vel lāceta ingenioſe incidatur, ita vt oculi ſubſtātia nō lædatur, perueniaturq; vſq; dum prope erit lachrymali, & tunc cū forpicibus incidatur, & caueatur, pfundatio omnino in lachrymali, quia aliter cōtingeret cōtinua lachrymarū effuſio. Quòd ſi cum vnco fieri nō poterit, tūc cum acu curua cū filo ſerico pforata eleuetur, aut cū pilo caudæ equi capiaſ, & eleueſ, deinde excorietur vt dictū eſt. Et ad intra oculū immittatur ciminū maſticatum cum ſale. ad extra vero ſuper oculū ponatur ne accidat ei apoſtema albū oui cum aqua roſ. cōquaſſatum. q; ſi dolor adde

vitellum

vitellũ oui. Et bis in die mutetur vſq; ad tres vel quatuor dies. Et ſollicitetur infirmus vt quaſi continue moueat, ſtetq; capite eleuato vt ſupra de ophthalmia, & ſi remanſerit aliquid eius remoueatur illud cum medicaminibus dictis in lecti.ſeruatis canonibus poſitis.

De Sebel. Rubrica. 5.

SEBEL eſt panniculus accidens oculo ex inflammatione venarũ eius apparentium in ſuperficie coniunctiuæ & corneę, & texitur in eo quoddam quod eſt ſicut fumus, ſiue nebula fumoſa, & eſt cum pruritu, lachrymis, vlceribus, palpebrarum groſsitudine, & ſcabioſitate, ac lucis offenſione. Ex quibus apparet ꝙ inflatio venarum eſt eius cauſa quæ à repletione capitis procedit per viam pãniculi exterioris aut interioris. Vbi notãdum quòd ſebel eſt duplex, debile & forte. In debili autem ſeruentur canones de vngula. Vbi notandus eſt canon Auicen. hic ꝙ medicinæ quæ in ſebeꝶ adminiſtrantur debent eſſe recentes aliter parum proſunt. Secundo ſciendum ꝙ hæc paſsio quãdo eſt chronica vix eſt curabilis. Raſis.ix. Almanſ. & vt plurimũ chronicatur, & ſpecialiter in bibulis. Obſeruet itaq; dięta. Fiat in principio phlebotomia ex brachio, vel ventoſatio in collo, vel ſpatulis. Deinde euacuatio cum pharmacia. deinde perueniatur ad euaporationes collyria, vt in vngula dictum ſunt. Valet ſief rubeum Raſis & viride poſitum cap. de vngula. Item magnifice commendatur alcohol Auicen. Et de expertis. Recipe corticem oui recentis ſicut cadit à gallina, & ferueat in aceto quatuor diebus. alij tenent ipſum in aceto decem diebus. deinde coletur & exiccetur in vmbra & teratur, & fiat alcohol. Itẽ ad idem cinis oui cum marchaſita. Valent etiam omnia collyria de cura vngulæ poſita. Si vero fuerit fortis perueniatur ad operationem manualem cum vncinis, filis &c. vt ſupra per omnia de vngula.

De macula rubea. Rubrica. 6.

TARFATI, id eſt macula rubea quam viaticus fruſtulum ſanguinis vocat eſt punctus ſanguinis recentis rubei, aut antiqui mortui, aut ſubrubei, aut nigri currentis ex venis ad coniunctiuam.

CAVSA cuius primitiua eſt aut percuſsio, aut caſus, apertio venę, aut ſanguinis ſubtilitas, motus laborioſus & huiuſmodi. Et cauſa antecedẽs eſt cõplexio calida, & humida oculoꝝ, abũdãtia ſanguinis calor & ſubtilitas extremitatũ venarũ. Coniunctiua ipſe ſanguis à venis effuſus.

CVRA ordinatio diętæ, euacuatio, repercuſsio. Et materiæ fluxæ reſolutio.

Ordinetur dięta vt in ophthalmia calida. Euacuatio fiat in principio diuerſiua cum phlebotomia ex cephalica partis cõtrariæ. Tu tamen hunc canon. moderare iuxtà ea quæ dicta ſunt de phlebotomia, & de ophthalmia, vel cũ ventoſis in collo, vel ſpatulis. fiat euacuatio lenitiua cum caſsia, manna, rhabarbaro, & cæteris vt ſupra, materiam cholericam, ſanguinem ſubtiliantem euacuantibus. Item fiat & frequenter impoſitio clyſteriorum. hoc nanq; caſu maxime commẽdans Meſ. inquit. Et clyſteria ſunt meliorum curarum in hac parte.

Repercuſsio vero fiat cũm bolo armeno, luto ſigillato, chimolea cum albumine ouorum, lacte mulieris. Itẽ albumen cum aqua roſ. vel ſuccus roſarum cum aqua ſolatri cũ aqua roſ. vel albumine, vt ſupra cũ petrijs infuſis in eis.

In reſoluendo materiam & pro quarti cañ. complemẽto oportet aduertere ad tẽpus ægritudinis, ꝙ ſi fuerit in augmento fiat reſolutio cum repercuſsione, vt ſupra de vngula & ophthalmia. Vt verbi gratia. Recipe fœnugræci, roſarum. ana. drach. ij. & cum modico farinę hordei, & vino fiat emplaſtrum. Itẽ valet immiſsio ſanguinis turturis, aut columbi calidi in oculum, & debet accipi de vena ſub ala dextra, quia eſt calidior & propter motũ eſt ſubtilior.

In ſtatu vero & declinatione valet aqua raphani in oculo diſtillata. Item aqua fœniculi & ſuccus eius. Item ℞. thuris, myrrhæ, croci. ana. drach. ij. & fiat ſief cum aqua fęniculi. Item valet ſief Raſ. ix. Almanſ. de rubedine oculorum, & eſt forte.

A Item ab extra ponatur emplaſtrum ex folijs raphani & paſſulis abſq; atillis cum modico ſtercoris columbi. Valent in hoc maxime ſuffumigationes factæ ex cãmomilla fœnugræco, vt ſupra de ophthalmia & de vngula. In fine cõfert collyrium Gabrielis poſitum à Meſ. capitulo de tarfati.

De tumore coniunctiuæ. Rubrica. 7.

VT AD vlteriora citius perueniam de quibuſdam paſsionibus coniunctiuæ faciliter curabilibus ſic ſuperficietenus pertrãſibo vt & breuitati ſatisfaciam. Tumor fit aut ex ventoſitate, aquoſitate, phlegmate aquoſo, aut ex melancholia. Dięta ordinetur vt opus eſt. Et fiat purgatio, diuerſio, materiæ reſolutio cum balneis, & collyrijs, vt ſæpe ſupra poſitum eſt. Præcedant ſemper vniuerſalia.

De duritie coniunctiuæ. Rubrica. 8.

ACCIDIT coniunctiuæ qñq; durities tanta vt oculus claudi aut bene aperiri non poſsit. Cuius curatio præmiſsis vniuerſalibus ex parte diętæ, euacuationibus, diuerſio-

B nibus, aut mollificationi cum vaporationibus factis ex rebus mollificantibus ſtudendum. Vt eſt malua, biſmalua, maluauiſcus, mucillagines dictæ ſupra, emplaſtra ex eiſdẽ rebus. Item vitellus oui cum mucillagine fœnugręci.

De cadentibus ſuper coniunctiuam. Rub. 9.

CADVNT enim aliqñ feſtucę, pulueres, et huiuſmodi. Cura eſt abſterſio. fiat cum aqua ſimplici, aut pluuiali, aut lacte, aliqñ cum radio madefacto in aqua vel lacte, aut cũ radio intincto in gumma pini, aut terebentina, & maxime vbi eſt feſtuca, pilus, & ſimilia fortiter adhærentia.

De fiſtula lachrymali. Rubrica. 10.

FISTVLA lachrymalis dicta garab, Eſt vlcus ſordidum concauum ſine amplum interius cum calloſitate quadam, exterius vero ſtricti orificij in lachrymali domeſtico contingens. Cauſa cuius eſt materia virulenta, corroſiua. nam cũ digito pręmitur locus, ſanies egreditur, & maxime poſt eius eruptionẽ. Et fit ſucceſsione bothor, aut exiturę apparentiũ in loco illo, quę quidẽ nominatur achalus

C ante eius eruptionem. vt Auic. tertia tertij, cap. de garab.

Et fiſtularũ quædam eſt recens, & parui temporis. Quædam chronica & multi temporis, & quædam penetrãs, & quædam nõ penetrans, & vna eſt difficilioris curæ altera. Et quãdoq; eſt ita mala ꝙ corrumpit mucillagines & os.

CVRA. in recenti canones ſunt octo, Ordinatio diętæ, digeſtio, euacuatio, diuerſio, reſolutio, mundificatio, deſiccatio, & incarnatio, & conſolidatio. Vbi notãdum quòd ante eius eruptionem ſufficiunt quinq; primi cañ. poſt vero eius eruptionem ſeptẽ tantum, ita ꝙ quintus in ordine non eſt neceſſarius.

Primus completur cũ abſtinentia & cum mẽſuratione ſex rerum non naturalium ſecũdum exigentiã humorum peccantiũ. pro quo recurrat ad ea quæ dicta ſunt de ſoda.

Pro ſecundo & tertio etiã ibidem quibus ocularia commiſcebimus, vt ſupra in principio capituli huius. Vbi aduertendum ꝙ magnum ſtudium debemus habere in iterando purgationes, vt ſuperabũdantiæ fiat abſciſio. Et cõ-

D ſimiliter pro quarto.

In complendo vero quintũ debemus procedere à debilioribus ad fortiora. Vnde in principio ponemus armoniacum diſſolutum cum oleo nucum, aut cum ſucco ſpñ. Itẽ nux rancida & cõtrita & ſuperponatur. maxime cõmendatur, ita vt Meſue dicat eſſe vltimam in hoc cap. deinde adminiſtratur armoniacum & bdellium cũ modico atramenti. Ad idem folia rutæ contrita & mixta cum aqua cineris & ſuperpoſita achalus.

Facta vero eruptione præcedentibus euacuationibus, vt dictum eſt, fiat mundificatio cum eis quæ ſunt moderatæ abſterſionis ſicut aqua mellis, aut mellicratum cum modico aquæ rutę. Iſta autẽ diſtillentur hora poſt horam. vnde Auicẽ. de cura eius. Et melior quidem diſtillatio eſt vt fiat diſtillatio poſt diſtillationem interueniẽte hora inter omnes duas diſtillationes. deinde exprimatur virus & exiccetur locus, & mũdificetur cum tenta inuoluta melle,

aut cum lanugine cannæ cum pauco melle, & quãdoq; ſufficit ipſa ſola. Et ſic complebitur ſextus.

Deinde adminiſtrentur exiccantia, & incarnantia mediocris exiccationis ſicut adminiſtratio aloes, myrrhæ, ſarcocollæ, ſanguinis draconis, camedreos, ariſtologiæ, thuris, & ſimilium & proprie poſt expreſsionem & mundificationem et ablutionem eius cum vino ſtyptico hora poſt horam, vt dictum eſt. Ad hoc mirabiliter valet emplaſtrum factum ex ruta, & expreſsione granatorum. Aliud ℞. aloes, ſarcocollæ, ſanguinis drac. myrrhæ, thuris, balauſtiarum. ana. ʒ.i. ariſtologiæ ro. ℈.ß. chimię argenti. ʒ.ij. pulueriżentur ſubtiliſsime, & ſuperponantur.

Consolidatio vero fiat cum his quæ ſtatim narrabo in chronica. Nam & quæ dicta ſunt conſolidant, ſed dicenda erunt fortiora. Vide etiã pro his infra. 18. capitulo de fiſtulis ani.

Cura in antiqua præter dictos canones etiam ſeruandos in hac eſt.

F Primo remotio carnis corruptæ, & filtroſæ cũ medicinis acutis, vt ſunt colcotar, arſenicũ, ſal armoniacum, atramentum, alumen, calx viua. Iſta terant, & miſceãtur cum vrina pueri in vaſe ęneo, & dimittantur exiccari. ſumanẽ omnia ſimul vel aliqua ex eis, & poſt exiccationem vtere.

Secundus qui memoratur eſt cõuerſio materiæ cum diuerſionibus de quibus in de ophthalmia, & infra de lachrymis, & de catarro.

Tertius memoratus eſt abſterſio cum his quæ diximus confortatis cum aliquo acutorum leuium vt eſt vnguentum ęgyptiacum cum modico aloes, aut olibani.

Quartus & memoratus etiam eſt adminiſtratio incarnatiuorum non expoliatorũ ab eo quod eſt ſicut ziniar, & atramentum, de quibus dicam, & conſolidatiuoꝝ, vt promiſi. Incarnatiua, & conſolidatiua. Rec. olei veteris, vini veteris boni. ana. lib. ij.ß. litargirij puluerizati et cribellati lib. i. coquantur iſta ſimul in cazola per diem integrũ donec nigrum & relucens fiat, deinde ex eo fiant tentæ quæ ponuntur in fiſtula. eſt quidem ſingularis. G Ad idem præcipue quãdo vulnus nõ eſt in extrinſeco. Rec. ziniar. ʒ.iij. vitrioli, de quo fit encauſtrum aduſti. ʒ.vi. arſenici, baurach, ſpumę maris. ana. ʒ.i. ſalis armoniaci. ʒ.ij. armoniacũ diſſoluatur in ſucco ruthæ, & incorporenẽ ſpecies cũ illo, & fiant trochiſci. exiccentur, & cum vti volueris puluerizentur & fiat alcohol & imponatur. Aliud. Rec. thuris, aloes. añ. ʒ.i. ſarcocollæ, balauſtiæ, ſanguinis draco. anthimonij, aluminis. añ. ʒ.ß. floris æris quartam. ʒ.i. fiant collyria. Idem ad idem confectio Gabrielis poſita ã Meſ. capitulo de algarab. Hic enim eſt proceſſus rõnalis quo quæritur cura fiſtulæ abſq; cauterio quam multi paleatiuam, & non veram dicunt. Sed ſalua eoꝝ reuerẽtia multi & plurimi curati ſunt. non enim credendum eſt tot & tantos viros, vt fuit Gal. Aui. Meſ. & plures modernorũ curã hanc ſicut rationalẽ poſuiſſe niſi effectus ipſius conſequeretur. Credo etenim ꝙ in fiſtula habemus conſiderare tria, principium, medium, & finem, ſiue vltimũ ſui eſſe in malitia. H nam in principio & medio ſui credo ipſam curabilem cũ his quæ dicta ſunt, vt noſtri auctores voluere. ipſa enim pro tunc eſt in carne ſola. Cum vero ad vltimam ſui malitiam peruenit quam peſsimitatem morbi Meſ. vocauit quãdo os corruptum eſt, tunc ad operationem manualem eſt pertranſeundum, & de iſta locutus eſt Auicen. de cura eius dum dixit. Chronicæ vero cura vera eſt cauteriũ quã ſic ſuccincte proſequar. Canon. Primus eſt vlceris ampliatio. nam dictum eſt ſupra quod eſt ſtricti orificij. Secundus eſt corrupti remotio. Tertius eſt fiſtulæ mortificatio, ſiue calloſitatis remotio. nam ea durante nunquam conſolidabitur. Quartus eſt mundificatio, abſterſio &c.

Et vltimus eſt conſolidatio. Pro primo dicẽdum ꝙ melius eſt, & citius fit vt ſciſsio facta ſit in longum cum lanceta ꝗ̃ ꝙ amplietur cũ canna, aut cum ſpongia, aut radice gentianæ, vel ſambuco. nam eo caſu fit vlcus rotũdum & remanet cicatrix turpis, & deformans oculum. Vnde hoc

E forte conſiderans Auic. dixit. neceſſẽ eſt ipſam ſcindere, & detegere. & Meſ. Scindantur in longũ vſq; quo perueniatur ad os, & tunc conſequenter perficiatur. Secundus ꝙ ſi os in ſuperficie fuerit alteratum radatur totum læſum, & corruptum, deinde procedatur cum cõſolidatiuis, mundificatiuis &c. vt habitum eſt. Quod ſi fuerit os multũ & profunde corruptum, tunc cauterizetur ad ſufficientiam ſm conſiderationem corrupti. Vbi aduertendum ꝙ cũ peruenerimus ad cauterium ſaltẽ actuale nos debemus comprimere oculum verſus lachrymale ſylueſtre, compreſsione facta cum ſpongia infuſa in aqua frigida, aut ſucco ſolatri, vel portulacæ, & ſæpe innouare. Quod ſi fiet cum potentiali erit vtile & canonicum, & etiam hoc ſemper obſeruare debemus cum in angulo oculorum ponimus medicinas acutas, cauterium quidem actuale Lanfranco et Guidoni plus placuit, & dicunt ipſum poſſe melius menſurari ꝗ̃ potentiale ꝙ non accedat ad deſtruendum lachrymale, & fiat cum lamina rotunda per cannulam. Ieſus autem cir-F cumponit paſtam, deinde ponitur tenta in albumine oui infuſa, & mutetur in craſtinũ. deinde vt videbitur procedatur ad vlteriora. Guil. laudat actuale vſq; ad perforationem oſsis, & ſic videtur conſentire Auic. Sed Meſ. inquit. Et ſunt ex hominibus qui perforãt, verũ iſtud eſt quod raro recipit curã niſi ſit ã fortuna. Remouentia autẽ calloſitatem & ſunt cauteria potentialia. ℞. arthanitæ, atramẽti rubei, cantaridarum abſciſsis capitibus & alis, calcis viuę, ſalis armoniaci puluerizatorũ. añ. ℈.i. incorporẽtur cum vrina pueri, & in vmbra deſiccẽtur. deinde adminiſtretur & ponatur mane & ſero modicum de eo in fiſtula. mundificetur locus ſemper prius. Aliud. ℞. foliorũ ruthæ, agrimoniæ, chelidoniæ. ana. M.ß. contundantur & bulliantur in lib. ß. aquæ ardentis vſq; quo redeat ad quartam, & coletur & ex colatura duæ, vel tres guttæ ponantur in fiſtula quolibet die vſq; quo fuerit mortificata. Item aliud Rec. zucchari albi. ʒ.iij. viride æris. ʒ.i. puluerizentur ſubtiliſsime & bulliãt in aceto. ℥.ß. vſq; ad ſpiſsitudinem vnguẽti, G & in eo tenta inuoluatur & ponatur in fiſtula. Gordonius curat omnem fiſtulam. ℞. agrimoniæ, foliorum oliuæ, ruthę. ana. M.i. cõtundanẽ & bulliãt in li. iij. vini albi, & coleẽ, & de hac colatura bibaẽ cyathus vel medius cyathus quolibet mane. Oportet enim & ĩ his venire ad alia arma, aliter vt exiſtimo cum morbo non ſit pax quicquid dicat Gordonius. Aliqui dicũt ponatur in fiſtula, & ꝙ ita debet ſtare textus eius. & hoc videtur rationabilius. Gordonij text⁹ hic reſtitutus.

De lachrymis & fluxu earũ inordinato. Rub. 11.

Lachryma eſt humiditas à cerebro ad lachrymalia oculorum per venas, aut arterias intrinſecas. aut extrinſecas propulſa. cauſa cuius exuberationis ſecũdum plurimũ eſt debilitas retentiuæ, aut digeſtiuæ diminute decoquentis, vt oculi ſemper humidi ſint humiditate aquoſa. Auic. Dicitur ſecundum plurimũ, quia à lachrymali naturaliter diminuto, aut accidentaliter vi medicinarum acutarum, vel humorum acutorũ, vt in variolis, aut inciſione facta, vt in vngula, non conuenienti, aut ex intenſione febrium, H vel frigoris magni, aut ex caſu, percuſsione accidentibus animæ contingere poteſt.

Cavsae. Cum enim cerebrum conſtringitur, humiditates ſubtiles egrediũtur veniẽtes ad oculos & ad nares quoq;. Similiter cũ dilatatur cerebrum aperiũtur meatus vnde humiditates fluunt. vnde dolore & gaudio lachrymatur diuerſimodi. In dolore rõne conſtrictionis cerebri. nam conſtrictio notabiliter cordis quæ cõtingit in dolore cõicatur cerebro per neruos & villos quibus cõtinuantur illa duo membra. vnde & cerebrum conſtringitur. In gaudio vero ratione dilatationis cordis quæ cerebro communicatur, vt dictum eſt. Et ex eis quædam natiuæ, & quędam accidentales, quarũ accidentaliũ, quædã ſunt inſeparabiles in ſanitate etiam, vt quæ cõtingunt in ſciſſione vngulæ, & huiuſmodi. quædã ſeparabiles, vt ſequẽtes febres acutas, aut nõ acutas, humorales, aut ephemeras quãdoq;. nam remota ægritudine remouẽtur. Item earũ quædam

venũt

veniunt per venas ſubter cranium, quędam per venas extra cranium. Ex quibus apparet diſtinctio earum ex parte cauſæ, temporis, & loci. Et ſcito ꝙ præter cauſas dictas adhuc aliæ ſunt, vt odor rei acutæ, & mordicatiuæ, vt vapor eleuatus à tali re, ut ex comeſtione ſinapis patet. Itẽ ſuperfluus potus, ſuperfluus ſomnus. Item ſuperfluum exercitiũ oculi circa aliquã rem quo oculus debilitatur. vnde ſcriptoribus magnis longi temporis oculi lachrymantur.

Et accidit vt in lachrymis oculi dextri magis appareant lachrymæ ꝙ̃ in ſiniſtro, propter latitudinem viarum, ut in paralyſi ſupra. In ſenibus vero oculi lachrymãtur propter debilitatem contentiuæ cerebri, & propter humiditatem cauſæ nitroſam, & multam in cerebro multiplicatam propter ipſius cerebri debilitatẽ. Item quædam veniunt communitate ſtomachi, vel totius, quarũ curatio eſt membri, vel totius rectificatio, obſeruatis his quæ dicentur.

SIGNA demonſtratiua. Si ex debilitate cõtentiuę fiãt, ſigna, quia virtus in aliĳs partibus eſt debilis, et maxime in neruis & cerebro. Quod ſi ex debilitate digeſtiuę ſignum abũdantia ſuperfluitatum ex naribus ſputi & huiuſmodi.

Si ex multitudine humoꝝ in toto vel in cerebro, ſentitur per grauitatem in eis. Quod ſi fluxus eſt per venas interiores ſignum multiplicatio ſternutationis. Si per exteriores tunc adeſt dolor cutis, capitis, & frontis.

PROGNOSTICA, natiuæ, & quæ accidũt diminutione lachrymali, vel inciſione profunda vt in vngula, vel humorum acutorum corroſione, vt in variolis accidit curam non recipiunt. Lachrymę inuoluntarię in acuta feb. ſignificant debilitatem contentiuæ, & apoſtema cerebri, & incurabiles ſunt. Lachrymæ venientes per venas intrinſecas difficile curantur. Vnde Raſ. ſi fuerit effuſio intra cranium ſanatur parum & non eſt ei curatio. Quę autem per venas exteriores facilius curantur, de prognoſticis earum etiam habes in fine ca. in apho. & tu ibi. Et multiplicatur curſus lachrymarum hyeme ſcilicet in frigore. Auic. Vtrum autẽ natiuæ ſint curabiles, dicetur in dubĳs.

CVRA, canones. Primus ordinatio dietę. Digeſtio materię. Euacuatio eius. Confortatio capitis. & remotio eius malę complexionis. Diuerſio, & adminiſtratio medicinarum commenſuratæ ſtypticitatis.

Primus perficitur declinando ad contrarium cauſæ, vt ſi eſt calida cum frigidis. de quibus ſupra in quarto tract. de ophthalmia.

Similiter cõpleantur ſecundus, tertius, quartus, vt opus erit cum his quæ dicta ſunt in ophthalmia, & fiat phlebotomia ſi videbitur expedire.

Pro quinto etiã recurras ibi. & quidã vt Gal. 13. therap. maxime in lachrymis quę per venas interiores, & arterias veniunt, laudat inciſionem venæ vel arteriæ per quã comprehendimus materiã fluere, et deriuari. pro qua inciſione recurras ad Meſ. de ophthalmia, eſt enim cura nõ mihi placens, plus autem placet cauterium vt dicetur.

Complentia autem ſextum in cauſa calida ſunt. ℞. boli armeni. ℥. ß. maſticis, dragaganti. ana. ʒ. ĳ. puluerizẽtur & miſceantur cum albumine oui, ſuper frontem ponatur & tempora. Aliud ad idem. ℞. lanam non ablutam, & combure, & cinerem eius diligenter tere, & ſic cum albumine oui ſuper frontem & tempora pone, dolorem tollit, & fluxum amputat. Fortiora conſtrictiua poteſt quis componere vt voluerit ex ſimplicibus poſitis ſupra in principio, vt patet conſideranti. Quæ autem immediate complent ſextum canonẽ in cauſa hac ſunt. Recipe ſief albi ſine opio deſcriptione Meſuæ. Item puluis thuciæ præparatæ cum aqua ro. Item puluis myrobalanorum kebulorum aduſtorum cum aqua ro. in lachrymali poſitus. Item Rec. lapidis ematitis loti, thuciæ præparatæ, ana. ʒ. i. margaritarum. ʒ. ß. ſief memite, aloes. ana. ℈. i. & fiat alcohol & eſt leſus, & ampliſsime commendatur. Ad idem. Recipe ſucci granatorum acetoſorum decoctorum vſq; ad medietatis conſumptionem & colati lib. ß. deinde pone ſuper ipſum ſief memite, aloes, licĳ, croci. ana. ʒ. ĳ. muſci, darich. ĳ. ſiue

A grana. xvi. reponantur in vaſe vitreo, vtere mane, & ſero.

Quod ſi fuerit phlegma ſalſum abluantur ſępe oculi cum aqua calida decoctionis fumiterræ roſ. & ſandalorum rubeorum, & videbis mirabile. In cauſa vero frigida factis purgationibus & cæteris vt ſupra. Recipe thuciæ præparatæ, ſarcocollæ nutritæ, myrrhæ, olibani, maſticis, ſtoracis calamitæ, ambræ. ana. ℈. i. ro. ſumach, ſanguis draco. ana. ʒ. vi. conficiantur cum mucillagine dragaganthi, & gummi arabi. & fiat collyrium. Item. Reci. thuciæ, myrrhæ, thuris, ana partes æquales. ſief memithe, croci. ana. par. i. tertias. ĳ. et eſt bonum. Quod ſi materia fuerit compoſita compone, nam ex datis ſimplicibus his & compoſitis poteſt curioſus medicus per ſe multa componere, ſed ſemper conſulo vt experta ſectemur. Poſtremo notandũ ꝙ in hac cura vt dictum eſt procedunt quidam cum inciſione arteriarum, & venarum, ſed mágis laudo vt fiat cauterium ſuper bregma, & eſt locus ad quem venit digitus medius cum ponitur extremitas manus ſuper extremitatem naſi vſq; ad os. et dimittatur apertum vſq; ad. xl. dies: & bis in die mundificetur ſanies. Item etiam laudo ſectionem, & applicationem ventoſarum retro. Sed hic aduerte ꝙ licet in hoc ſint iuuatiuæ. nocent tamen vehemẽter memorię, quarta primi. cap. de ventoſis. Vnde princeps. Ventoſæ quæ nuchæ ſuperponuntur obliuionem hęreditare faciunt veraciter ſicut quidam dixerunt.

Expta ſemp ſũ ctãda.

Bregma qd

B (line: tem naſi vſq; ad os)

De paſsionibus corneæ, & primo de veſica corneæ. Rubrica. 12.

VESICA cornez, eſt puſtula aquoſa in ea exiſtens, cuius aquoſitas clauditur inter duas tunicas eius ex quatuor ſuperius nominatis conſtituentibus ipſam, & profundior eſt deterior, & quæ eſt acuta corroſiua & mala, & quę opponitur foramini nocet viſui Auic. & proprie quando eſt corroſiua, vlceratiua.

φλυκταιναι græcis, puſtulæ nr̃is, barbaris autem veſicæ nominant.

CVRA. canones ſaltem vniuerſales ex parte dietæ euacuationum, & diuerſionum ſumantur, vt dictum eſt ſæpe. ſm ꝙ conuenit ex parte humoris peccantis. Ex parte autẽ

C localium applicandorum curentur ſi ſint paruæ cum medicinis exiccatiuis. Recipe thuciæ præparatæ vt infra, climiæ lotæ, anthimonĳ abluti, ſcoriæ ablutæ. ana. ℈. i. opĳ gra. v. conficiantur cum mucillagine fœnugręci & adminiſtrentur. Ad idem. Reci. trochiſcorum de ſtella torrefactorum. ʒ. ß. thuciæ. ʒ. i. climiæ, anthimonĳ lauatorũ. ana ʒ. ĳ. ſcoriæ æris ablutæ. ʒ. iiĳ. opĳ. ʒ. i. terantur. cum aqua pluuiali fiant collyria. Thucia ſic præparatur. Igniatur decies, & quinquies extinguatur in vrina pueri & quinquies in aqua roſ. poſtea puluerizetur, & deinde fiat expreſsio ſucci & exiccetur thucia. Si autem ad magnitudinem perueniunt, tunc oportet, vt ferro curentur.

Thucia vt præparãda.

De exituris, & vlceribus corneæ. Rub. 13.

EXITVRA corneæ eſt vlcus factum in partibus eius cuius cauſa ſm plurimum eſt humor aduſtus acutus. Et dicitur ſecundum plurimũ, quia à percuſsione, caſu, & apoſtemate etiam cõtingere poteſt. fiunt ſucceſsione ophthalmiæ, & ſucceſsione bothor vt plurimum. Cuius ſeptem

D ponuntur ſpecies, quatuor in ſuperficie, & tres profundæ.

Prima eſt ulcus ſimile fumo exiſtens ſuper nigrum oculi, & expanſa occupans magnum locum, et nominatur catenica. Secunda eſt profundior albior minoris quantitatis, et dicitur nubes. Tertia eſt ſuper coronam nigredinis, quæ aliquando occupat de albo coniunctiuæ aliquid & quod eſt ſuper pupillam videtur album, & quod eſt ſuper cõiunctiuam rubeum, & nuncupatur coronalis. Quarta eſt ſuper pupillam apparens ac ſi pauca lana eſſet ibi, et dicitur aduſtiua et etiam lanoſa. Quinta eſt profundior his, & nominatur amilum, eſt ſtricta. Sexta & eſt minus profunda & latior quinta, & vocat lulmue. Septima eſt vlcus ſordidum habens cruſtas, & nominatur afficmie: & frequenter corrumpitur cum ea oculus. Vbi notandum quòd vlcera coniunctiuæ ſunt rubea & corneæ alba propter ipſorum corpora. Item multi credunt videntes albedinem in cornea ꝙ ibi ſit macula: & ibi certe eſt cicatrix:

& tunc laborant cum cõſumptiuis maculę & oculum con ſumunt. Item aduertendum ꝙ magna cura eſt adhibēda in iſtis exituris & ſollicitudo. nam cũ malignantur, faciũt diſruptionem magnam, & exitum à vulnere, & in fine per ditur oculus. et ideo dicebat Raſis. 9. Alman. de vulnerib⁹ oculorum. Ad hanc vero paſsionem curãdam neceſſarius eſt medicus in curis oculorum valde inſtructus. & ſubiun git. Vlcera in coniunctiua non adeo ſunt timenda. vt quæ in cornea: & pcipue quæ ſunt ſub pupilla. Hæc enim ſunt deteriora, diligenterq́ꝫ conſiderãdum ꝙ albedo quæ eſt ex cicatrice corneæ eſt indelebilis.

IN CVRA ſeruentur canones hi. Primus ꝙ ſi cum vlce ribus oculorum fuerit ophthalmia, aut reuma notabile, aut dolor capitis, quod prius iſta ſedentur, nam ea fouent, vt ſupra de ophthalmia. Vnde Auicē. de cura exiturarum oculi. Et ſi fuerit hic ophthalmia curetur prius cũ euacua tione prædicta in capitulo ſuo.

Secũdus ꝙ diſcurratur hoc capitulum de ophthalmia. nam curatio vlcerum conuenit cum intenſioribus curatio nibus ophthalmiæ, vt patet. & ideo omnia ſeruentur ex parte regiminis dictæ digeſtionis, & euacuationis humo ris cum pharmacia, & phlebotomia de diuerſionibus, vt ibi. Notandum ꝙ medicus ſuper omnia debet attendere ad euacuationes humorũ ne multiplicētur ſuperfluitates, & vt ſuperfluę educãtur. & ideo dicebat Auic. in hoc cap. Confert aſsiduatio ſolutionis vētris omnibus quatuor die bus cum eo quod educit ſuperfluitatem acutam, ſubtilem ex decoctionibus & infuſionibus.

CVRA in facta caſu percuſsione &c. fiat phlebotomia aut ventoſatio, ſuperponatur albumen oui conquaſſati cũ aqua ro. ſuper frontē & oculos. Conſtrictiuum prohibens fluxum humorum: vt ℞. vini granatorum. ℥. ij. aquæ roſ. lib. ß. boli arme. ℥. i. Et ſi vis fortius adde achaciã & huiuſ modi, de quibus ſupra in principio capituli. puluerizētur & bulliant, deinde infundantur petiæ, & infuſæ ſuperpo nantur donec ſecuri erimus de prohibitione ampliationis vlceris oculi. poſtea vero procedamus cũ exiccatiuis, non multæ mordicationis ne fiat ſaniei generatio. Eſt enim ſa nies in oculo ſemper mala & ſuſpecta. Meſue in hoc cap. Et cum generantibus carnem ſiue conſolidantibus, vt eſt ſief album ſupra de ophthalmia & quæ infra dicentur.

Sanies in oculis ſemꝑ ſuſpecta.

CVRA in factis ab humoribus acutis, aduſtiuis. Cano nes, ordinatio dię tæ, digeſtio humorum, euacuatio cum pharmacia & phlebotomia, diuerſio cum ventoſis, admi niſtratio medicaminum circa vulnus. Delere veſtigium quod ex vulnere remanſit. Corrigere accidentia ſi qua remanent.

Primi complementum patet ex dictis, quibus addo ꝙ infirmus ſupinus, & altus cũ capite iacere debet, & ſuper partem contrariam læſæ ſe voluere, non clamare, & forti motu, & ab omni tali re abſtinere qua oculus lędi poſsit agitatione ſpirituum & humorum.

Secundi perfectio patet. Tertius adimpleatur cum ite ratis euacuationibus leuibus vt ſupra. Item cum phlebo tomia, et pcipue in principio ex cephalica. modera tamen canonem vt ſupra de ophthalmia. & ex iſto pro parte fiet euacuatio, & diuerſio de qua habetur ad plenum ſupra, & præcipue de ſoda, & tu ibi, & ſic completur quartus.

Quintus cũ medicina completur ſi puſtula non eſt aper ta cum his quæ aperiunt vt ſunt aquæ fœnugræci, aut me liloti. feſtinante autem vt ſupra Ieſus aperiantur. Deinde procedatur cum mundificatiuis, & abſterſiuis, & in hoc præ cęteris laudatur diſtillatio ſyrupi ro. à Rabi moyſi. 22. parte libri ſui. Poſt vero mundificationem vtantur ſief albo cum opio, cum lacte mulieris, & albumine oui admi niſtretur ſecundum plurimũ medicina exiccatiua nõ mul tæ mordicationis. Quod ſi dolor non ſedetur fœnugręcũ coctum cum ro. in vino ſtyptico aut aqua ro. ſuper oculũ ponatur ſiue cataplaſmetur. Vbi eſt notandum ꝙ ſi dolor & pulſatio oculi ſedabitur ex appoſitis dictis ſperandum eſt ſaniem non debere generari. Si vero non, expectãda eſt

E ſanies. Cum vero ſedabitur dolor procedatur cũ ſief albo vt dictum eſt. deinde perueniamus ad ſief de thure vſq; ad ſief de plumbo Raſis nono Almãſo. & eo caſu vtitur Meſ. ſief tantum de plumbo, & ſief Auicen. ab eo vocatum lu berus. Et aliud hoc fortius. Iſta enim conſolidant. Si vero non ſedabitur dolor immo augmētabitur, tunc exiſtiman dum eſt ſaniē fieri iuxta illud. 2. aphor. circa generationē. & eſt ſignum perditionis vel incurabilitatis, tunc ligan dus eſt oculus & ſuperponendus eſt plumaceolus qui le uiter oculum comprimat vt ſanies egrediatur, & mundifi candus eſt cum hydromelle & radio in eo intincto, aut ſy rupo roſ. vt ſupra. Aut hydromelle facto ex melle roſato colato & aqua, deinde procedendum eſt cum conſolidan tibus, vt eſt ſief de thure ro. aut plumbo. Quod ſi puſtula eſt ita magna vt dubitaretur de exitu vueę, aut de eius cor roſione, tunc vtantur ſief eliſir Raſ. aut ſief lubenis Auic. & alterius quod ſequitur eiuſdem. Et plurima talia vel cõ ſimilia habentur in Meſ.

F Sextus perficit cum his quę dicenẽ de albugine oculorũ. Accidentia vero corrigi habent, huic tamen ex diuerſis cauſis ſecundum ꝙ diuerſa conſurgunt.

De exitu vueæ, & rupturis corneæ. Rub. 14.

VNDE curentur, vt dictum eſt de vlceribus, ex parte digtæ euacuationum diuerſionum & cæterorum vt cum abſterſiuis & exiccatiuis. Quod ſi vuea egreditur aut appa ret, & timetur eius exitus fiat impoſitio ſief de ematites cũ albumine oui ſuper cote fricato, & eſt mirabile, quod eſt, Recipe lapidis ematitis drac. iiij. ceruſſæ, climiæ. ana. ℨ. ij. æris vſti, amidi, gummi arabici, dragagãthi, opij, ana. ℨ. i. fiat ſief cum ſucco foliorum oliuę. Ad hoc etiam valet ſief eliſir Raſis memoratum in præcedenti rubrica. Fiat liga tio cum ſtrictura comprimente aliquali ꝙ ſi vena egreſſa fuerit cum ligatura comprimente & ſief dictis curetur & maxime ſi fuerit recens. ꝙ ſi fuerit ex longo tēpore vt anni vnius vel plurium non recipit curam. Item ſi fuerit indu rata & alba curam non recipit. & ſic non approximes ei.

G Quidam tamen ſtudent eminentiam eius cum filo ſerico remouere ligando, & ſe vergendo, & poſtea procedunt cũ his quæ veſtigia oculorũ, aut cicatricēs remouent. de qui bus infra de albugine oculorum.

De albugine oculorum in cornea ſiue nebula, & cicatrice. Rubrica. 15.

VNDE albugo ſiue nebula eſt albedo apparens in ocu lo, & præcipue in cornea ſiue concauatione aut eius nota bili eleuatione. Cauſa cuius eſt humiditas phlegmatica in cornea imbibita, viſum ut plurimum obtenebrans. Et di citur ſine concauatione ad differētiam vlcerum in cornea exiſtentium, quæ vt dictum eſt, apparet alba vel cum qua dam albedine. Dicitur autem eius ad differentiam bothor alborũ. Dicitur cuius cauſa ad differentiam albedinis quæ eſt in cicatrice vt dicetur. nam poſt conſolidationem vlce rum corneę remanet cicatrix alba, & cauſa dicet. Dicitur vt plurimũ viſum, quia aliquando eſt in circuitu corneæ, & tunc parum nocet, ſed vt plurimum accidit ante pupil

H lam, & tunc prohibet trãſitum aeris ad cryſtallinum cum quo deferunẽ ſpecies viſibiles. Vbi notandum ꝙ Raſis eã vocat maculam quam Ieſus vocat bothor, & eſt genus ad veſtigium, cicatricē, punctum album, albulam, albuginē, nebula, pannum, telam, petiam. Auic. vero nebulam ſiue albuginem ſcripſit. Notandum ꝙ earum quædam ſunt ſubtiles in ſuperficie corneæ exiſtentes, & tales vocantur nebula, quædam groſſæ penetrãtes vſq; primum ac ſecun dum corticem corneæ, & tunc dicitur albugo, & hanc di ſtinctionem intellexit Auic. in principio capituli. Itē adda tur ꝙ earum quædam eſt recens quędam multi temporis. Itē quædam in puero, quædam in ſene, quędam in iuuene.

Iuxta quæ ponuntur cõcluſiones prognoſticę. Prima. ſuperficialis recens in puero faciliter curatur. Secunda. groſſa vero recens in puero difficilius ꝙ̃ recens ſuperficia lis in eo, ſed abſolute talis faciliter eſt curabilis. patent hæ concluſiones, quoniã in pueris virtus eſt fortis, humores ſunt

ſunt ſubtiles reſolutioni ſatis parati, & membrũ paſsibile, quia oculus rarus eſt quo ad tunicas, & humores. Tertia concluſio. ſuperficialis recens in ſenibus ſatis difficulter curatur, patet concluſio propter cauſas contrarias his quæ de pueris dictæ ſunt. Quarta concluſio. groſſa & recẽs in ſenibus valde difficulter curatur, patet concluſio propter cauſas contrarias eis quæ dictæ ſunt de pueris. Quinta, ꝙ ſuperficialis et groſſa multi temporis in ſenibus nunquam vel rariſsime curatur, & maxime cum difficultate vna vel tantum altera difficilioris eſt curæ, patet concluſio intelligenti quo ad ambas eius partes. Sexta concluſio. in iuuenibus hæ diſpoſitiones quantum ad earum curam medio modo ſe habent inter diſpoſitiones ſenum & puerorum, nam qualis eſt habitudo ætatis ad ętates, ſic ad diſpoſitiones diſpoſitionum ſuarum.

CAVSAE. Ex cauſis primitiuis ſunt aer calidus & humidus caput replens. Vẽtus auſtrinus, aer frigidus cõſtringens, & humores ad oculos emittens. Caſus percuſsio, collyria frigida, quia vſus eorum. Cibi & potus phlegmatici. Exercitium poſt repletionem. Poſt quietem repletio ciborum & maxime vaporoſorum, vt cępę, alliorum & hmõi. Superfluus coitus & immoderatus, animi accidẽtia mala, ira, triſtitia, & huiuſmodi. Antecedens complexionalis, mala complexio frigida & hu. cerebri vel totius debilitãs virtutẽ, quare ſuperflua nõ cõſumit, ſed ad oculos mittit. compoſitionalis magnitudo oculorũ, & viarum amplitudo quibus humores facile deſcendunt. Humoralis vero phlegma in toto vel cerebro exiſtens ad oculos deſcẽdens.

Coniuncta phlegma viſcoſum in ſubſtantia cornee imbibitum vt ſupra, vel debilitas nutritiuæ non potentis viuificare nutrimentum, aut ſuperfluum reſoluere.

SIGNA demonſtratiua pro parte nota ſunt ex deſcriptione poſita. Attamen ſi fuerit ex phlegmate ipſo ualde alba erit. Quod ſi fuerit ex phlegmate coniuncto alteri humori albedo declinabit ad latus ipſius humoris commixti quo ad colorem.

PROGNOSTICA. oculorum magnitudo, ipſorum rara compoſitio, diaphaneitas. Frequens ſcotomia. Vertigo poſt crapulam. Dolor capitis & eius grauitas. hæc futurã albuginem pronunciant. Et iuxta hæc ponuntur concluſiones prognoſticæ ſex præcedentes.

CVRA. Canones. Ordinatio dietæ. Digeſtio. Euacuatio. Diuerſiõ. Medicaminum particularium applicatio. Et propter rubricam cicatricum palliatio.

SERVENTVR itaq; ex parte dietę, & cæterorum triũ canonum quę dicta ſunt ſupra de ſoda phlegmatica, cum Syrupis. Phlebotomia. Pharmacia. Gargariſmatibus, & aliĳs diuerſionibus vt ibi. Ieſus autem non multum curauit de diuerſionibus in maculis oculorum, immo dixit ꝙ in ea purgatione non eſt neceſsitas niſi oculus calefieret vt contingit in maculis venarum, quarum materia à cerebro deſcendit. Securius & magis canonice dico facere pręcedere vniuerſalia.

In ea quæ eſt recens, & ſubtilis vt ętate tenera. Primus eſt euaporatio aſsidua eius. Secundus abſterſio & conſumptio lęuis. Primus completur cum euaporatione aquæ calidæ decoctionis meliloti vſq; ad faciei ruborẽ, debet enim hoc ſemper præponi ante immiſsionem abſterſiui, & aſsiduari ſicut & ipſum abſterſiuum. Secundus perficitur cũ lingua vt faciunt mulieres, quòd ſi fortius cupis fac mulierem ac virum hoc facientes maſticare fœniculum, aut rutam & valebit in groſſa, in pueris, & iuuenibus. Aliud inĳciat lac mulieris ſępe, deinde ponat puluis oſsis ſepiæ. & nota ꝙ iſte puluis neq; alius debet diu ſtare in oculo, vt dictum eſt ſupra. Aliud & expertum. Recipe ſucci papaueris rubei, ſucci centaureæ minoris, & facta reſidentia miſceantur cum melle. Aliud & fortius. Rec. oſsis ſepiæ. ℥. i. ſ. ſalis armonia. ceruſſæ, añ. ℥. i. ammoniaci. ℥. ĳ. expertũ. & eſt Alexandri. Aliud & eſt quibuſdam ſecretum, impleatur vas vitreum floribus roriſmarini & tempore magni æſtus ponatur ad ſolem, in quo dimittatur. xl. diebus

Puluis in oculis haud diu concedendus.

Secretum.

A & liquor qui tunc inuenietur eſt res mirabilis. & iã de hoc habitum eſt experimentum. Aliud. Rec. ſtercus lacertę, ſarcocollæ, zucchari crudi. ana pulueriżentur & fiat alcohol. Ex his poteſt intelligens eligere cõuenientia in groſſa & multi temporis, in ætate tenera, & tu conſidera. In groſſa, & ſuperficiali recenti, aut multi temporis, in ętate ſenũ ſeruentur conſimiles, ſed adhibẽdo fortiora. Vnde ſemper habeatur menti, & continueť euaporatio, vt patet, & mollificatio oculi cum lacte mulieris, vel mucillagine fœnugræci, aut decoctione aquæ maluæ. ſic enim oculus maxime bene diſponitur. deinde ponanť alcohol, collyria. Non ergo ponať aliquid in oculo niſi pręcedente mollificatiuo. Et vt ſeruiam ſimul pluribus canonibus procedam de antidoto forti continue ad fortius. Rec. ſtercoris hyrũdinum puluerizati. ℥. i. incorporetur cum fauo mellis quãtum ſufficit, & deinde diſtemperentur cum aqua euphragię & inſtilletur. Et inquit Auic. ſecundo canone. Stercus hyrundinum mirabile eſt in hoc & iã expertus ſum ipſum. & nota

B Auic. practicaſſe quod à multis nõ creditur. Aliud. Rec. oſsis ſepiæ. ʒ. i. zinzi. ʒ. ſ. piperis. ℈. i. fiat puluis ſm̃ artem, & ponatur in oculum, deinde clauſo oculo cum digito ſup palpebram ægri poſito fricetur leuiter oculus. Aliud & eſt Raſis cui vt dicit nullum aliud in bonitate comparatur in remouendo albuginem, & idem magnifice commẽdat Meſ. dicens. Confectio medicaminis ſublimis ad albuginem remouendam cito. Reci. maſſacumiæ, & eſt aqua vitri, ſtercoris magni lacerti, ſpumæ maris, baurach, zucchari tabarzet. ana partes ęquales, deinde Reci. radicum chelidoniæ, acori, fœni. ana. vnc. i. coquantur in lib. i. aquę ad conſumptionem duarum partium, deinde puluis earũ rerum in hac aqua ſubmergatur ita vt ex ea imbibãt, deinde exiccetur, & fiat alcohol. Aliud. Reci. floris æris. ʒ. i. thuciæ. ʒ. ĳ. vitreoli romani. ʒ. ſ. ſpumæ maris, chelidoniæ, rutæ, roſarum ru. acori. ana. ʒ. xĳ. illa quatuor chelidonię, ruta, roſæ rubeæ, acori, piſtentur & bulliant in lib. i. vini albi agreſtis tam diu ꝙ medietas ſit conſumpta & coleť,

C & cum illa colatura nutriatur puluis aliarum rerũ, & exiccetur in vmbra, & poſt exiccationem teratur, & cribretur cum petia, & ponatur ſuper albumen. remouet ſine anguſtia, & labore. Quid autem agendum ſit in his quæ medio modo ſe habẽt patet. Et ſic completur quintus canon quantum ad ea quæ phyſico pertinent. Nam quidam operantur cum raſorio, & alio ſimili inſtrumẽto radendo ſuauiter, deinde applicando remedia dicta, ſed expertiſsimis in arte hoc relinquo.

CICATRICES vero poſſunt palliari, ſed non remoueri & ſimiliter maculæ antiquæ, & in prouectis, & quæ iam corruperunt ſubſtantiam corneæ nõ curantur. Cauſa eſt, nam cornea eſt membrum ſpermaticum, & corruptũ tale nõ generatur homogenee, ſed etherogenee. Vidi pluries & pluries cicatrices in membris aliĳs nõ dico tantum remoueri ſed palliari nõ poſſe, in quibus etiam peritiſsimi viri ſuam diligentiam poſuere, quare de ipſarũ palliatione in oculis tanquam de re non multum poſsibili aut facili ſuperſedeo. Si prius inſcripſero medicamen in hoc caſu conuenientiſsimum, & ſunt ex ſecretis Gentilis. Recipe aquæ mellis factæ ad alembicum, & iſta aqua vtatur æger continue pluries & pluries de ea in die diſtillando in oculo, faciẽdo prius euaporizationem vt ſupra, poſtea aqua roſ. vtatur fœniculi. ana drach. i. anthimonĳ puluerizati. ʒ. i. & diſtilletur totum per filtrum, in oculo ponatur. Et valet in hoc caſu alchitram, aloes, fel capræ cum vino, chelidonia, fimus columbi cum aceto, collyrium indum, collyrium citrinum. Auicen. in hoc tractatu ſecundo, ſexto capitulo. fel ericĳ, fęx vini cum thucia, limaciæ combuſtæ cum carnibus ſuis tritæ vt alcohol, pumex vſta & lota, aqua raphani, cinis ſepiæ cum melle. Cauſam autem quare cicatrices corneæ albæ apparent reddit Conciliator in problematibus per ipſum tranſlatis Alexandri problemate. 120. Quęrit Alexãder propter quid vlcera facta in pupilla oculi & deſtructa apparent alba, quæ vero extra pupillam in nigre

Auicen. rei medicę praxim exercuiſſe.

Cõciliator olim ꝓblemata Alexandri latinitate donauit.

nigredine non. Ad hoc reſpondet Conciliator aio. quia per pupillam ſolū egreditur ſpiritus viſibilis præclariſsimus exiſtens, et luminoſus, in dealbationibus ergo cicatricis cū denſitate pororum carniformis tunicæ non amplius ſpiritus viſibilis digeritur, & ideo coadunatur multitudine illuſtrans cicatricem albam hanc demonſtrat, propter autem non exire denſitatis ſpiritum viſus non videtur.

De ſanie poſt corneam. Rubrica. 16.

Cvm ſanies collecta fuerit poſt corneam quoquo modo habita ſemper aduertentia ad vniuerſalia medicetur cū medicamine poſito à Ieſu cap. de dubelati. Rec. ceruſſæ. ʒ. iiij. opij, ſarcocollæ nutritæ, ana. ʒ. i. dragaganthi, gūmi arabi. ana. ʒ. iiij. thuris. ʒ. i. & ſm Haben Meſ. armoniaci, croci. ana. ℈. i. fiant ſief cū mucillagine fœnugræci. Et ſi cū iſto non curaretur recurratur ad cōſumptiua diaphoretica ſupra de ophthalmia frigida, & ſimiliter cōferunt quæ valent in conſumptione aquæ de quibus infra, vt oppoponacum, enphorbium. Balſamus tū in hoc caſu eſt mirabilis. Tu tamen ſis ſollicitus in ſtuffis, & euaporationibus, nam maxime in hoc caſu cōferunt. Quod ſi per hunc modum curari nō poterit, conſulit Ieſus, & Alcoatim ꝙ ſcindatur locus cum ſpatumine paruo ſuper corneam inter pupillā & album & extrahatur virus. relinquo artificibus.

E F

De paſsionibus vueæ, dilatatione pupillæ, vel conſtrictione eius. Rubrica. 17.

Qvid ſit vuea dictum eſt prius in principio capituli, & conſimiliter quid de pupilla, accidit enim vt vuea egrediatur facta apertura in cornea de qua dictum eſt de exituris, & rupturis corneæ. Pupillæ autem contingunt duæ diſpoſitiones de quibus auctores ſpecialiter loquuntur. Et eſt eius prima dilatatio vuæ quæ ab auctorib⁹ nominatur aluiciſar. Quæ ſic deſcribitur ab Auic. proprio capitulo, eſt vt fiat foramen vueæ latius ꝗ̃ eſt in natura. Cauſa cuius ſecundum plurimum eſt humiditas phlegmatica, aquoſa replens, ac relaxans vueam, & hic loquor de facta à cauſa primitiua, vt eſt illa quæ fit caſu, aut percuſsione quam pluries vidi. Dicitur cuius cauſa, quoniam aliquando accidit ab apoſtemate extendente eam ex humectatione humoris albuginei. Nam cū humectatur albugineus multipliciter comprimens vueam mouet ad dilatationem Auic. quandoqꝫ fit à ſiccitate albuginei, vt eleuatione vaporum calidorum exiccātium, aut aliter quomodolibet à ſiccitate ipſa, & tunc corrugatur vuea, & mouetur verſus circūferentiam, ſicqꝫ dilatatur oculus. Et reperitur dilatatio pupillę naturalis, & tunc oculus aut non videt, aut videt, & iudicat minores, & tali non eſt cura adhibenda. Conſimiliter non ſe intromittat oculiſta de ea quæ facta eſt à caſu vel percuſsione, & præcipue ſi fuerit magna. Vnde Auicen. & quæ eſt ex percuſsione aut caſu non habet curam. Idem dicendum eſt de ea quæ fit ſucceſsione vehementis doloris capitis vbi ex vaporibus acutis exiccata ſit vuea, et hoc voluit Raſis in nono Almanſoris, capitulo proprio dum dixit. Fiuntqꝫ poſt vehementem cephalę dolorem, parua habenda eſt fiducia in cura eius. Item confirmata non habet curam Meſuæ.

μυδρίασις grçcis, latis pupillę dilatatio & effuſio. Aui. vero alutiſar dicitur.

G H

Signa demonſtratiua eius quę eſt ex humiditate, qm̄ pupilla videtur dilatata, & fluunt humiditates per nares oculum, & palatū. Et ſimiliter apparēt ſigna humiditatis in capite, oculis, frōte, & huiuſmodi, & ꝙ ſubito quaſi accidit, & nō paulatim. Et nota ꝙ in ea quæ ſic fit ab humiditate ſtatim dubitandum eſt de pupilla alterius oculi ne etiā ab eadem humiditate dilatetur aut alteretur, & poteſt eſſe ſignum hoc ne dum demonſtratiuum vt vidi, ſed & ſapere naturam prognoſtici, propter quod Auic. Et fiat alcohol alteri cum thucia, vt non dilatetur ſicut primus.

Eius vero quę eſt à ſiccitate ſunt areſactio oculorum, & frontis, & ꝙ humiditates nō apparent, neqꝫ fluunt ab oculis, neqꝫ à naribus, neqꝫ à palato. Et ꝙ paulatim fit non ſubito, aut ꝙ ægritudo præceſsit, quæ fuit cauſa eius.

Quod ſi fuerit ex percuſsione, caſu, & huiuſmodi ſcitur narratione infirmi, aut aſtantium.

E

De signis prognoſticis nihil aliud in præſenti ꝗ̃ dictum eſt ante, & quod in aphor. habetur in fine capituli. Vtrum quæ eſt ex percuſsione ſit curabilis dicetur in dubijs. Et quod dictum eſt de dilatatione aptetur etiam conſtrictioni ꝙ facile intelligatur, & ita de ſignis ipſorum aliquid dicetur in rubrica de dilatatione viſus.

Cvra in facta ab humiditate. canones. Ordinatio dietæ, digeſtio materiæ, euacuatio eiuſdē, diuerſio, reſolutio, & conſumptio materiæ humidæ pupillam dilatantis.

Primus completur cum tolerantia famis & regimine exiccatiuo vt ſupra de ſoda phlegmatica.

Secundus cum digeſtiuis vt ibi.

Tertius cum euacuatione iterata cū interpolatione non frequenti, immo qñqꝫ ſufficit euacuatio omnibus decē diebus. Auic. & tu pro ea recurras ad dicta de ſoda phlegmatica, ꝙ ſi opus fuerit phlebotomare fac ex cephalica cū obſeruatione cęterorū, vt ſupra de ſoda, & ſi exigit diſpoſitio fac phlebotomiam ex venis lachrymalis & venis tēporis.

F

Quartus adimpletur cū diuerſionibus, appoſitione ventoſarum ſuper collum & ſpatulas, apertione hæmorrhoydarum, ſcarificatione aurium.

Vltimus vero cum his. Recipe fellis hirci, aut hædi, aut teſtudinis, exiccetur, & fiat alcohol, deinde recipe parum ſalis armoniaci, & cum ſucco fœni. fiat collyrium. Aliud Recipe pulueris capitum hyrundinis aduſtorum, & cum melle & ſucco chelidoniæ fiat collyrium. expertum eſt.

Ad idem valet ſief de fellibus Raſis nono Almanſoris, de chataracta, & quæ valent in ea paſsione, valent & in iſta.

Ad idem. Recipe thuciæ, croci, myrrhæ, ana. drach. i. cū ſucco fœni. vel maioranę vel rutæ fac collyrium, & hæc eadem in multiplicatione, ſiue augmentatione accidentali humoris albuginei adminiſtrari debent.

In cvra factæ ex ſiccitate intētio principalis, & omnimoda ſit humectatio. Et pro regimine ex parte ſex rerū non naturalium recurras ad ea quæ dicta ſunt capitulo de melācholia. Scito tamen ꝙ hæc difficulter curatur. Meſue.

G

Ad intra oculum ponatur & frequentetur impoſitio rerum humectantium, vt lactis mulieris, aſinæ, vel capræ, et frequenter fomententur oculi ex decoctione & aqua violarum. Item ſuccus ſolatri, ſemperuiuæ cum albumine oui conquaſſati, ſupra oculum ponatur, et plura vtilia infra de debilitate viſus dicentur.

In cvra factæ ex dolore dicendum ꝙ cū ſit accidens remoto dolore remouebitur.

Cvra ſi fuerit ex apoſtemate curetur apoſtema cum phlebotomia in principio ventoſis, deinde apponantur repercuſsiua in principio frōti, & ſuper oculum defendentia ex bolo ar. ſanguine draco. albumine ouorum, & ad intra lac muliebre, deinde procedatur cum diſtillatione ſanguinis columbæ, & alijs confortantibus, & reſoluentibus materiam quæ fluxit factis purgationibus, vt ſupra.

Cvra factæ à caſu & percuſsione de qua i dubijs pręmiſſo regimine ex parte dietæ in qua ſe debet à vino in toto abſtinere, & euacuatione per phlebotomiā, diuerſione cū ventoſis, vt ſupra. Canones hi duo ſeruentur. Primus

H

adminiſtratio repercuſsiuorū infrigidantiū, & ꝓhibentiū effuſionē materiei, & hoc poſt phlebotomiā factam ex cephalica partis cōtrarię. Secūdus ē adminiſtratio, primo medicaminū reſolutiuorū mediocrium, ſecundo fortiorū.

Primus completur. ℞. ſuccum ſolatri, aut ſemperuiuæ, miſceantur cum albumine oui, & aqua roſarum, & ſi vis adde modicum boli ar. & ſuper oculum ponatur. Aliud ℞. farinam hordei, fabæ excorticatę, & lentis excorticatę, terantur terenda, & cum aqua endiuię, ſucco ſolatri, & albumine oui, fiat emplaſtrum. Item ad intra oculum ponatur ſief album in de ophthalmia.

Secundus completur lana infuſa in vitello oui, & oleo roſ. ſuperponatur, deinde tranſeundum ad ſanguinē turturis, aut columbi. Item fiat emplaſtrū ex ruta cum expreſſione granatorum. Item. ℞. aloe. ʒ. i. thuciæ. ʒ. i. ß. ponanť in petiola, deinde dicta petiola infundatur in aqua rutæ, & dimittať

& dimittať horis.vi.deinde fiat expreſsio, & ex illa aqua A
ponatur.3.1.f. vel quatuor guttæ in oculo in die plures.
Poſtremo veniendum eſt ad collyria fortia de fellibus, et
ad alia memorata. Quidã in hoc capitulo recordati ſunt
de cauterio fiendo in zuendegi diminuẽdo apertum vt ſu
pra.xl.diebus vt cum operationibus currant.

φθίσις grecis, latinis diminutio & tabes, vel cũ recẽtioribus cõſtrictio pupillę nũcupatur.

Secvnda diſpoſitio pupillæ eſt conſtrictio. Et eſt vt
ſit foramen vueæ ſtrictius q̃ conſuetũ ſit. Cuius cauſa ſm
plurimum eſt ſiccitas, nam ex ſiccitate corrugatur & ſtrin
gitur foramen. Dicitur cuius cauſa, quia etiam ab humidi
tate extendendo vueam à lateribus ad medium conſtrin-
gitur foramen Auic. Itẽ ſiccitas albuginei eſt huius cau-
ſa, qm̃ cum exiccatur vel minoratur albugineus tunica ſe-
quitur ipſum & minoratur. Item credo q humectationẽ
recipit vuea ab albugineo ad cuius humiditatis conſum-
ptionem ſequitur minoratio vueæ, & ex conſequenti fora
minis eius. Sed qũo ſiccitas faciat dilatationem, & conſtri
ctionem ſimul dicetur in dubijs. Et ex ipſa quædã eſt na-
turalis, quædam accidentalis. Quæ autẽ naturalis eſt non B
habet curam, & facit videre res maiores eſſe q̃ ſint. Acci-
dentalis vero quæ eſt ex ſiccitate qua oculus eſt minorat⁹
fortaſſe non recipit curam, & ſi ſit cura eius maximo cum
labore, & ſtudio longo Raſ. Meſuæ, & moderni plures cũ
poſuerint curã & capitulum de dilatatione nihil inde de
conſtrictione mentionem fecerũt, quod arbitror ab eis ſic
actum, qm̃ ex cura dilatationis habetur faciliter conſtri-
ctionis cura. Ego tamen ſequens Auic. quem mihi ducem
conſtanti animo feci, ponam eius curam exemplarẽ & eos
addendo canones in eius cura quos vtiles noui.

Cvra canones. Pro diętæ ordinatione recurratur ad
ea quæ dicta ſunt ſupra in capitulo de melancholia aut de
ſoda ſm q exigit diſpoſitio quod cõſideranti pro nunc re-
linquo. Conſimiliter ex parte digeſtionis ſi neceſſaria fue-
rit. Euacuationis. Diuerſionis. Alius canon eſt humecta
tio capitis cum embrochis vt ſupra de ſoda ex melancho-
lia. Item caputpurgia humectantia fiant ex ſuccis herba-
rum vt ibi. Alius q in adminiſtratione medicaminũ ad C
oculos abſtineamus à calidis ne fiat attractio humiditatũ
ad oculum. Alius quòd etiam pura humectatiua nocent,
cum eis ergo ponantur quę oculum conſortant, & habent
hæc omnia locum in facta ex ſiccitate, nam aliter agẽdum
eſt in ea quæ eſt ex humiditate vt dicetur. Et ex iuuãtibus
eſt infuſio ſpongiæ in aqua calida decoctionis meliloti &
oculo ſæpe reiteratur. Item ſi ponuntur violæ etiam con-
ferunt. Et hæc quæ dicta ſunt de dilatatione ex cauſa ſicca
hic valent.

Cvra ſi fuerit cõſtrictio ex humiditate fiant euacua-
tiones, ſeruentur diętæ. Fiant diuerſiones vt in de ſoda et
phlegmate, deinde adminiſtrenť quæ poſita ſunt ex colly-
rijs poſitis infra de debilitate viſus, & de cataracta, vt ſu-
pra in hoc capitulo memorata vt eſt ſief de fellibus. Item
valet. Rec. ammoniaci aur.ij. floris æris aur.iij. ſtercoris
aure.iij. croci, gummi arabi.ana.aure.i. conficiantur cum
melle. Itẽ aliud. Recipe piperis ammoniaci. ana.par.ij.
olibani par.i. croci par.i. reſoluatur ammoniacũ in aqua D
fœniculi, & proijciatur ſuper ipſum oleum balſami, & cõ
ficiatur cum melle, & eſt valde bonũ. Conſtrictio pupillæ
plus vituperatur q̃ dilatatio, & tamẽ oculus paruus plus
commendatur q̃ magnus conſidera.

De diſpoſitione oculi quo ad totum eius, &
primo de exitu. Rubrica. 18.

ἐκπιεσμὸς grecis, latĩs expſsio, vel cũ Aui. exit⁹ oculi nominatur.

Exitvs oculi eſt eius egreſsio ab orbita vltra termi
nos qui ex natura ei conueniunt. Cauſa cuius ſm plurimũ
eſt oculi repletio quæ eſt in eo ex ſe aut ex cerebro ſibi per
neruos communicata vel ab alio membro vt retentione
menſtruorum. Dicitur ſm plurimum, quia à ventoſitate,
vomitu, coarctatione gulæ, vel partium eius, vt in ſuffoca
tione, clamore magno, tranſlatione, emiſsione fœtus diffi
cili. Item à materia declinante ad oculum quando partus
non eſt mundus, aut quando fœtus eſt corruptus, aut mor
tuus, aut lacertorum ſuſtentantium oculum relaxatione.

A Capitis dolore contingere poteſt. Notandum q exitus
oculi quandoq; eſt facilis, quandoq; magnus, & fortis.
Signa demonſtratiua quãdo eſt ex clamore, uomitu,
coarctatione, & huiuſmodi ſunt manifeſta. Quod ſi fue-
rit ex materia aggregata in pupilla eſt illic oculorum ma-
gnitudo. Quod ſi ex alio membro vt humiditate cerebri
communicata aderunt ſigna manifeſtantia illam humidi-
tatem ex ſignis habitis de cerebro ſupra. Item cõſimiliter
ſi dolore capitis. Tu itaq; membrorum communicãtium
diſpoſitiones bene conſidera.

Cvra canones, in facili ordinatio diętæ quo ad cibi
minorationem, & vt tendat ad ſiccum, quieſcat, dormiat
ſupinus. Secundus clauſio aſsidua oculi. Tertius ligatio
cũ inſtita cũ pila ſeu plumaceolo, & in hac ligatione opor
tet vt ſit proceſſus de debili ad fortẽ quouſq; reductus fue-
rit oculus. Quod ſi videbitur purgationem eſſe neceſſariã
illam ex dictis collige.

Cvra in forti canones. Ordinatio diętæ, digeſtio, eua
B cuatio, applicatio reſoluentium, & exiccantium. Pro pri
mo ſecundo & tertio recurratur ad ea quæ de cura ſodę di
cta ſunt. Sed nota Auic.13.tertij, proprio capitulo, dum in
quit. Et penitus quidem ſolutio vẽtris ex rebus eſt magis
iuuantibus ſpecies eius. Laudatur autem in facta ex cla-
more percuſsione vbi comprehẽditur fluxus actualis ma-
teriæ, & hoc in principio applicatio repercuſsiuorum, &
ſtypticorum proprie phlebotomia ex cephalica. Vento-
ſatio ſuper collum, & ſuper ambo tempora. Recipe aquã
decoctionis corticum granatorum, endiuiæ ſiccæ, virgæ
paſtoris, & pro doloris mitigatione, corticum papaueris
albi, & infundatur petia, madefacta oculis ſæpe applicet.
Aliud. Recipe maſticis, boli armeni, albuminis oui.
Item collyrium album, vt ſupra de ophthalmia. Vlti-
mus perficitur cum his. Recipe aloes, licij, achaciæ, ana.
vnc.ſemis, incorporentur cum ſucco ſolatri vel acetoſæ,
& ſuperponantur cum inſtita, & pila ſiue rotula ligetur,
nam ligatio oculorum maxime confert in ea quæ ex vo-
C mitu, & clamore, & vomitu ipſo. Aliud. Recipe fabarũ,
roſarum, thuris, ex his cum albumine oui fiat, vt empla-
ſtrum. Item valet nucleus dactylorum aduſtus cũ ſpica.
Ego quidem puero habenti exitum magnum oculi dex-
tri, ætatis annorum duorum applicaui emplaſtrum ex nu
cleis dactylorum aduſtis cum ſpica & modico roſ. & con
ualuit in tribus diebus vel circa. Tu autem confice ipſum
cum farina hordei, aut aqua fœniculi. Item. Recipe fari-
næ fabarum, thuris, nucleorum aduſtorum, & cum albu-
mine oui fac, & tu conſidera.

De profunditate oculorum. Rub. 19.

ἀτροφία græc. Corcelſo immi nut⁹ ocul⁹. Auic. profunditas oculi vocitatur.

Qvoniam hoc accidens fit ſucceſsione febrium, &
aliarum rerum habentium corpus, & oculum ab humidi-
tate priuare vt ſunt fortes euacuationes, vigilię exceſsiuę,
triſtitia, & huiuſmodi animi accidentia, hinc eſt q in cura
eius oportet q intentio ſit ad reſtaurationem & humecta
tionem. Euaporetur itaq; oculus frequenter cum aqua te
pida, aut cum lacte tepido. Item ſuper oculum ponatur
D hoc emplaſtrum. Rec. farinæ amidi, florum violarum, me
dullæ vituli, incorporentur cũ lacte addito modico croci,
Item hic adducantur conuenientia dicta in dilatatione, &
conſtrictione pupillæ.

De paſsionibus palpebrarũ quot ſint. Rub. 20.

Et licet palpebrarum paſsiones à multis nume-
rentur.24.à quibuſdam.16.ab Auic. vero tantum.12.po-
nuntur quæ etiam ad pauciores reduci poſſunt cum earũ
plurimæ, coincidant vt ſunt pruritus, ardor, rubor, graui-
tas, inflatio, ſilach, gerſe, formica, vlceratio & huiuſmodi,
vt infra patebit in dicendis, omnia etenim iſta vt plurimũ
ſunt cum ſcabie aſperitate grauitate intrinſeca palpebrarũ
cum quadam ophthalmitatione vt Galafazaram dixit.
A quo tantum quatuor ponuntur ſpecies. Sed quia vt di-
ctum eſt in principio nimis hũc ſenſum diligimus hinc di-
ſpoſui particularius & q̃ potero breuius de ipſarum paſ-
ſionibus loqui ducem quem elegi ſemper ſecuturus.

De pediculis palpebrarum, & ſuperciliorum. Rubrica. 21.

φθειρίασις græcis, latis pediculatio appellatur.

REPERIVNTVR pediculi in ſupcilijs & palpebris. Aliquando reperiuntur platones dictũ piattole in vulgari noſtro multũ adhærentes, quæ conſueuerunt venire circa pudibunda, & ſunt de ſpecie pediculorum, materia enim eorum eſt humiditas putrida quam natura expellit ad partes cutis, & virtus præparatiua generationis eorum eſt caliditas naturalis.

SIGNA ſunt pruritus, ardor in locis, et rubedo cũ eminentijs poſtuloſis, & ꝙ patiens à frictione loci & ſcalpellatione abſtinere non poteſt. Et ægritudo tranſiens de vno in alium per conuerſationem cum habente.

CVRA. canones. Et quia conſueuerunt venire inordinatis viris præcipue ex parte cibi, & in inquietis paruꝰ ſcilicet exercitij in immundis, hinc primo ordinetꝰ dięta & regimen bonũ ꝙ fiat exercitiũ, & teneantur mũdi. Secũdo fiat euacuatio humorũ corruptorũ qui ſunt cauſa generationis pediculorũ cũ pilulis cochijs, hiera, & huiuſmodi. Tertio fiat euaporatio ex aqua ſulphurea, aut ex aqua decoctionis ſalis, fumiterræ, ſtaphiſagriæ, & ſulphuris. Itẽ decoquantur ſtaphiſagria, & abſinthium, & ex ea aqua abluatur oculus, et cõſimiliter lauetur cũ aqua ſulphurea.

Deinde & quarto fiat inunctio cũ hoc vnguẽto ex parte vbicunq; naſcantur. ℞. ſtaphiſagriæ, argẽti viui, ana. ℥. ß. mortificetur argentum viuum cũ ſaliua prius, deinde puluerizata ſtaphiſagria omnia cum butyro incorporẽtur & inungatur, & eſt ſingulare. Item argentum viuum extinctum cum ſaliua, & pomo bene cocto mixtũ, & incorporatum idem operatur. Item Recipe ſtaphiſagriæ puluerizatæ. ℥. i. olei de abſinthio. ℥. ij. ceræ modicũ, fiat vnguentum. Ad idem. Recipe aluminis zuccharini, aloes, pulueris ſtaphiſagriæ, abſinthij, ſulphuris modicum, omnia cũ aceto ſquillitico incorporẽtur. Nota tamen ꝙ iſta ſecure poſſunt applicari ad extra in peciola ſuper oculum, aut ſuper ſupercilium, ad intra autem aduertendum eſt.

De ſilach. Rubrica. 22.

πτίλωσις græcis, latis craſſities palpebrarũ callo ſa, rubicunda. Aui. aũt ſilach nominatur.

SILACH eſt groſsities palpebrarum cum rubore pruritu in angulis lachrymalium aſperitate & cum parua aut menſurata partium carnis palpebræ inæqualitate. Cauſa eſt materia ſanguinea, aduſta, vel phlegma ipſum ſalſum. Et dicitur prurit9 in angulis, & ſimiliter partiũ carnis palpebræ inæqualitate vt cognoſcatur differẽtia inter ipſum & ſcabiem, nam in ſcabie eſt pruritus per totum oculum & modicum in angulis & cum inuerſantur palpebræ videtur æqualitas manifeſta carnis eius. apparent nãq; palpebræ vlceratæ, cum caſu pilorum, & ſequitur eum corruptio oculi. Et fit plerunq; ſucceſsione ophthalmiæ.

SIGNA ex dictis manifeſta ſunt. Et ex eo aliud eſt recens, aliud antiquum malum.

CVRA in recenti. canones. Ordinatio dietæ quæ conſiſtit in regimine frigido, & humectatiuo, vt patet ex cauſa ſua. Digeſtio materiæ acutæ ſalſæ. Tertius euacuatio eiuſdem. Quartus applicatio humectantium. Quintus applicatio medicinarum pilos naſci facientium. Ex quibus perficiatur primus patet ex poſitis in tertio tract. Ex quibus vero ſecũdus, & tertius patet ex ſcriptis in quarto tractatu. Quartus completur cum euaporatione facta ex aqua calida decoctionis roſ. foliorum ſolatri camomillæ vel aqua decoctionis roſ. lentium et cũ aqua eadem ablue re palpebras. Deinde applicẽtur palpebris emplaſtra vel conſimilia, vt Rec. ſucci portulacæ. ℥. ij. lactis. ℥. iij. miſce & cum petijs oculo applica. Aliud. ℞. ſucci portulacæ, mucilaginis pſilij, olei roſ. lactis &c. miſce. Item aliud. ℞. foliorum ſolatri, portulacæ ana. M. i. piſtentur & incorporentur cum vitellis ouorum & cum albumine ouorum cum pauco olei roſ. & applica. Et ad intra oculum pone collyrium album ſupra de ophthalmia. Et nota quod iſtę balneationes, & applicationes debent aſsiduari.

CVRA. In chronica vero canones ex parte digeſtionis ſeruentur quæ dicta ſunt in recenti. Ex parte autẽ euacuationis fiat vt dictum eſt addendo phlebotomiam ex cephalica. Item ex venis frontis. Item ventoſatio præcipue crurium vt Auic. Ex parte quarti canonis, vltra euaporationẽ oportet applicare ea quæ ſubtiliant. Item ꝙ completis vniuerſalibus & factis euaporationibus & applicatis rebus ad intra & extra vt in non chronica applicentur ad intra oculum vel ſupra quę ſubtiliãt. Vt verbi gratia. ℞. æris vſti. ʒ. ß. dragaganthi. ʒ. iij. croci, piperis, ana. ʒ. i. terantur cum vino pontico donec fiant ſicut mel ſubtile, & adminiſtretur ad extra. Ad intra vero. ℞. cryſtalli. ʒ. iij. mumiæ. ʒ. ij. maſticis, vernicis, ana. ʒ. ß. terantur & cribellentur. fiat alcohol, & imbibatur cum aqua roſ. & exiccetur ad ſolem in vaſe uitreato. deinde teratur ſuper marmore & imbibatur, vt patet. Et ſic fiat quater, deinde cum filo argenteo ponatur ſuper carnoſitatem intrinſecam oculorum ſero cũ vadit dormitum. Quintus canon & principalis in vtraq; perficitur cum his quæ faciũt ad pilorum generationem, & ex melioribus rebus eſt lapis lazuli ſubtiliter puluerizatus. Vnde Auic. eſt vltimum in hac proprietate qui eſt in eo, & Meſue lapidi lazuli ineſt proprietas mirabilis, allegato capitulo infra. Ad idẽ lapis armenus cum ſpica. Aliud. ℞. muſcas & abſcindantur alæ & capita, & auellanas aſſas, deinde omnia cũ adipe caprino incorporentur, eſt enim efficax. Ad idem valet confectio alcohol mahemet. Meſuę de caſu palpebrarum. Ad idem ſief nigrum. Serap. 33. ca. antidotarij, & Gal. Lapis ematites cum melle mixtus. Et tu hæc ſingula conſideres.

De gerſe, id eſt difficultate claudendi palpebras. Rubrica. 23.

Gerſe arabibꝰ idẽ quod σκληροφθαλμία græcis.

GERSE eſt diſpoſitio qua palpebræ cum ſunt apertæ difficulter clauduntur, & cũ clauſæ ſunt difficulter aperiuntur cũ dolore & rubedine. Cauſa cuius ſecundũ plurimum eſt materia viſcoſa valde ad ſiccitatem declinans. Dicitur ſm plurimum, quia à ſola frictione ſine fluxu materiæ contingere poteſt, hæc quidem paſsio eſt ſemper per communitatem à cerebro & principaliter à ſtomacho eleuatis vaporibus ex cibo non rectificato in eo.

CVRA. Canones vniuerſales ſeruentur ex parte rectificationis membri manãtis, Dięta ſcilicet, digeſtione, euacuatione, membri ipſius confortatione, pro quibus recurrendum eſt ad locum vbi de illo tractatur. Præter hos adduntur canones duo. Primus oculorũ humectatio, nam gerſe reperitur quaſi ſemper cũ fruſtis lippitudinis duræ. Auic. Secundus eſt rei humefactę reſolutio. Primus completur cũ vaporatione aquæ calidæ facta cum ſpongia, & cum cęteris humectantibus dictis in de conſtrictione et dilatatione pupillæ. Secundus completur cum mucilagine fœnugręci, ſeminis lini, cum laccæ. Item aliud ℞. adipis gallinæ. ʒ. vi. mucillaginis ſeminis lini. ℥. i. olei ro. ℥. ß. ceræ modicum fiat vnguentum expertum.

De inuiſcatione palpebrarum.* Rub. 24.

*quę & ἀγκυλοβλέφαρος atq; ἀγκύλωσις græcis, latis agglutinatio appellatur.

INVISCATIO de qua eſt ſermo eſt vt adhæreat palpebra oculo per inciſionem vngulæ, aut ratione alicuius talis rei vt dictum eſt in ipſa cura vngulæ.

De inuerſatione palpebrarum, ſeu ſeparatione abinuicem. Rubrica. 25.

INVERSATIO palpebræ eſt eius elongatio ſiue ſeparatio ab alia, ita vt vna aliam perfecte non contingat. Cauſa cuius eſt excreſcentia carnis prohibens eius extenſionẽ, aut vlcus male curatum, aut ſpaſmus de inanitione, aut de repletione adueniens muſculis eius. Ex ea eſt naturalis, et iſta curam nõ recipit. Alia accidentalis, et huius ſunt tres ſpecies. Prima vt palpebra non cooperiat album. Secunda vt non cooperiat partem. Tertia vt non cooperiat ſuperiorem & inferiorem palpebrã, & prima poteſt vocari leporina quando oculus ille ſtat vt oculi leporum quando dormiunt, & ſecunda nominatur abbreuiatio palpebræ, & eſt minor illa Auic.

CVRA habeatur ſecũdum cauſam, nam de omni tali dictum eſt ſupra capitulis ſuis, ſi nanq; fuerit ex ſpaſmo recurre ad capitulum de ſpaſmo, & ita in alijs.

De

De Hordeolo. Rubrica. 16.

HORDEOLVM eſt apoſtema in figura grano hordei ſimile ſuper extremitatem palpebræ ortum. Cauſa cuius ſecundum plurimum eſt ſanguis dominans. Eſt nanqꝫ tale apoſtema aliquando facile vt ex natura ipſa curetur, & quaſi ſic vt plurimum accidit. Quãdoqꝫ efficitur magnum & tedioſum.

CVRA canonica eſt. Ordinatio dietæ. Abſtineat à vino, rebus calidis & huiuſmodi. Fiat phlebotomia ex cephalica aut ventoſatio in ſpatulis, & ſi cholera fouet euacuetur cũ thamarindis. Deinde fiat euaporatio cum aqua decoctionis hordei. Poſt quam ſuperponatur licium cum aloe, vel ſuccus ſolatri cum aloe aut diſſoluatur oppopanacum in aqua & ſuperponatur bonũ eſt valde. Aliud. ℞. laudanum & cerã nouam, & miſce, ſuperpone. Quòd ſi induraretur tunc mollificatiuis vtendum eſt, vt eſt amoniacum, oppopanacũ, ſerapinum in aceto diſſolutum, vt ponit Ieſus, diaquilon. Cum autẽ ad maturationem peruenit aperiatur & cum penna inuerſetur modicum palpebra, & apparebit locus manifeſte.

CVRA in leui ſcito ꝙ aliquando inunctio butyri ſufficit ſola, & maxime poſt principium. aliquando ſufficit mica panis in aqua tam diu retenta vt fiat in modum maſſæ, & ſuper hordeolum ponaẽ & maxime in principio & augmento. nã procedere poſſumus in iſto apoſtemate vt in alijs. ſed eſt ita paruũ, & cõmuniter nõ tedioſum ꝙ ſtatim ad localia curritur. Et cum iſta non conferunt oportet tranſire ad manus chirurgicorum, quia oportet ipſum cum ferro remouere. Et tu conſidera.

De ſcabie, & pruritu palpebrarum. Rub. 27.

SCABIES palpebrarum eſt quædam defædatio partis intrinſecæ earum cum granuloſitate, aſperitate, pruritu, & lachrymarum multitudine. Cauſa eſt materia nitroſa, ſanguinea, aut alia talis materia ex humore alio aucto ortum habens. hanc ſi quidem antecedit pruritus, nam cauſæ facientes ſcabiem ſunt & facientes pruritum, ſed ſunt fortiores vt ſeptima quarti de ſcabie. Et fit plurimum ſucceſsione ophthalmiæ, aut vlcerum oculi. Pruritus quidem eſt ſine granuloſitate. Eius quoqꝫ quatuor aſsignantur ſpecies à Garoſo. Azaradij. & ab Auicen. de ſcabie & pruritu, tertia tertij. quæ non videntur differre niſi ſecundum magis & minus. Prima ſpecies eſt cum pruritu paruo & aſperitate parua. Secunda eſt cum aſperitate, pruritu, & rubificatione. Tertia eſt cum vlceratione & ſciſſura aliquali apparẽte granuloſa in modum fici ſciſsi. Quarta eſt cum vehementia ſciſsionis, pruritu, et apparitione, & granis iam factis duris. Ex quibus colliguntur ſigna.

CVRA. canones. Primus & eſt generalis, ꝙ cum fuerit ſucceſsione ophthalmiæ prius curetur ophthalmia. Vnde Aui. de cura eius, cum ſcabie aſſociatur ophthalmia. Cura primo ophthalmiã, deinde procede ad ſcabiem, quod eſt intelligendum de omni alia ægritudine cui ipſa ſuccedit.

Secundus ꝙ ſi cum ſcabie fuerit apoſtema & vlceratio cauendum ab adminiſtratione medicinarum acutarum & præcipue in prima ſpecie. In qua ſpecie quæ dicitur recẽs, ſiue nõ multi temporis eſt procedendũ cum ordinatione dietæ declinando ad contrarium, vt ſupra dictum eſt ſępe. Et ſi indigemus digeſtione fiat de qua ſupra quarto tractatu. Euacuatio autem fiat cũ euacuatiuis appropriatis et aſsiduetur ut eſt poſsibile. Et fiat phlebotomia ex cephalica. Ventoſatio in ſpatulis, nucha, & fiat phlebotomia lachrymalium. Quòd ſi ex ſanguine fuerit, phlebotomabis in menſe. hæc tamen moderentur vt ſupra de phlebotomia in ſoda ſanguinea. Et oportet medicum eſſe ſollicitũ circa has euacuationes, quia in eis magna pars curæ cõſiſtit. nam ægritudo ipſa difficilis eſt curæ. nam cum antiquatur vix curã recipit. Raſ. ix. Almanſ. de ſcabie palpebrarum. Item ex parte diuerſionis confortationis capitis fiat, vt dictum eſt de ophthalmia & de vlceribus oculorũ.

Præter hos canones ſunt duo alij. Primus applicatio rerum ſubſtantiam oculi teneram facientium, vt ſunt euapo-

A rationes factæ ex aqua decoctionis cicoreæ, & cæterorum ſupra de vngula, vt decoctio aquæ ex roſis, & lente, fiãtqꝫ ſæpe iſtæ euaporationes, vt de vngula dictum eſt. Secundus eſt applicatio rerum de quarum proprietate eſt curare ſcabiem, & ſunt ſief rubeum, ſief viride. Raſis nono Almanſoris, de cura eius & conſimilia, ſcilicet rubeum & viride Meſuę, & ſunt leuia. Ad idem collyrium Baſilij. ℞. chimiæ. ʒ. x. aloes. ʒ. viij. piperis, macropiperis. ana. ʒ. ß. muſci. ℈. i. terantur & fiant ſief cum lacte mulieris. Aliud & eſt Iſaac de quo dicit ꝙ venditur ad pondus auri propter eius excellentiam. ℞. thuciæ, emblicorum. ana. ʒ. i. cãphoræ aur. ß. galliæ muſc. dauic, ſalis armo. ʒ. i. terantur contritione vltima. ponantur deinde in vaſe vitreo in quo ponatur aqua pluuialis in qua infuſi fuerint ꝑ dies duos ex myrobalanis nigris. xx. qui prius ante eorũ infuſionem terantur, coletur aqua prius, deinde vt dictum eſt effundatur ſuper res dictas, & dimittatur ex aqua exiccari, et ſic fiat pauliſper triturando & infundendo vſqꝫ ad totius aquæ conB ſumptionem deinde fiat collyrium ex aqua roſ. & vino albo. Ad idem valet collyrium de corticibus oui ſupra de ſebel. Vnde Raſis unum facit capitulum de ſcabie, et ſebel, quoniam eadẽ cura vtrũqꝫ perficitur. Brunus, et eſt vſuale aloes hepaticum cum aqua roſ. in oculo ſtilletur. Aliud ℞. thuciæ preparatæ, fici. ana. ʒ. iiij. roſ. ru. puluerizatarum. drach. iij. coquantur ad lentum ignem cum. ℥. viij. vini boni vſque ad conſumptionem medietatis coletur, & uſui reſeruetur. Quòd ſi fortius volueris addas de ęre uſto, aut de anthimonio.

CVRA in chronica, ſiue multi temporis. Seruentur canones prædicti per omnia vſqꝫ ad applicationem rerum ſubſtantiam oculorum teneram facientium. Vnde oportet in hac multum aſsiduare euaporationes. Deinde fiat fricatio palpebrarum cum folijs parietariæ, aut fici, aut cum ſpuma maris, aut cum pumice, aut alio inſtrumento vſqꝫ ad ſanguinis emanationem. deinde lauetur oculus cum aqua roſarum, aut vino albo. deinde miniſtrentur collyC ria leuia dicta, & fortia poſita ſupra de vngula. Ad hoc valet collyrium Gordonij. ℞. æris vſti, cachacumiæ lotæ, ceruſſæ lotæ. ana. ʒ. i. aloes, myrrhæ. ana. ʒ. ß. ſalis armoniaci. florum æris. ana. ℈. ß. puluerizentur & conficiantur cum melle. Vltimo cum alia non contulerint oportet deuenire ad chirurgicam, cum qua oportet facere remotionem eminentiæ carnis, & eſt vltima cura quam relinquo exercitato circa oculos cum operatione tali manuali. hæc raro recipit curam.

De caſu pilorum palpebrarum. Rub. 28.

DE CASV pilorũ recurre ad dicta ſuperius de ſilach prædictis. nam ibi pulchra dicta ſunt de caſu pilorum palpebrarum, & tu ibi.

De pilis inuerſis & additis. Rub. 29.

ALIQVANDO naſcuntur pili in margine interiori palpebrarum cõuertentes ſe ad oculum quem lędunt ex multitudine humiditatis putrefactæ cauſati ex quo apparet quid ſit pilus inuerſus de quo ſermo.

D CVRA. ex parte dietæ, euacuationis, & aliorũ tenentium ſe cum regimine vniuerſali procedendum eſt vt ſępe ſupra monſtratum eſt.

Veniens ad regimen particulare dico ꝙ ſex modis contingit tales pilos remouere. Primus eſt, vt digitis euellantur aut cum inſtrumento aut aliter quomodolibet, deinde ſuperponãtur habẽtia prohibere ortum pilorum. Vt eſt ſanguis ranarum. Oua formicarum. Rubigo ferri cum ſaliua. Fel ericij. Fel mergi auis. Sanguis nycticoracis, Oſtraca aduſta. Cinis pullorum hyrundinum cum lactẽ tithimali. Item fel ericij & ſanguis eius cum caſtoreo & ærugine ferri incorporato, deinde cum ſaliua oris ieiuni diſtemperata maxime prohibet generationem pilorum ipſis prius euulſis. Secundus. pilis euulſis fricetur locus, deinde ponatur ſuper locum ſief tale. ℞. gũmi ara. dragaganti, viridis æris, arſenici, colcotar, viridis ęris vſti, trium piperum, ematitis, amili, rubeæ tinctorum, batituræ æris combuſti.

cõbuſti.ana.ʒ.ĳ.ſanguinis draconis, acatiæ.ana.ʒ.i.ſ.thuris,ſpicæ,licĳ,gallæ combuſtæ.ana.ʒ.i.ſarcocollæ, armoniaci.añ.ʒ.iiĳ.diſſoluatur aromaticum cum aqua rutæ,ſucco pomi citri, & alia bene pulueriзata miſceantur & fiat ſief. Tertius. & eſt melior modus, Auicen. Quod euulſis pilis ſicut ſucceſsiue euelluntur ita cum cauterio ſubtili vt eſt acus cauterizentur, deinde ſuperponatur albumen oui cum oleo roſato & modico boli armeni. Quartus. ꝙ pili conuerſi cum aliquo inuiſcatiuo.vt eſt maſtix, gumma pini,& bdellium & huiuſmodi diſſolutis cum albumine oui inuiſcentur cum naturalibus,& cum eis vniantur. Quintus eſt,vt fiat abraſio palpebræ dimitto chirurgicis. Sextus modus,et eſt chirurgicus,et grauis.perforetur ad intra palpebra cum acu,& per foramen factum ab acu extrahatur pilus conuerſus ad exteriora,et procedatur ſic quouſq; omnes erunt reducti,& tunc fiat conſolidatio, & naſcẽtur tunc pili ad exteriora prouenientes, ſed iſte modus eſt per optime in arte experto.

Cvra pilorum additorum in qua dicendum ꝙ cum ex multitudine humiditatis putridæ in palpebris aggregatæ generentur cura principaliter conſiſtit in mundificatione corporis,& capitis,& oculi cum his quæ ſępe memorata fuerunt, & adminiſtrationem collyriorum fortium, vt patet de vngula,de pruritu, etiam ſcabiæ. Quòd ſi iſta non ſuffecerint procedatur cum euulſione eorum & reliquis prohibentibus generationem pilorum vt dictum eſt in primo modo. Ad idem valet inunctio cum felle hirci, fel vulturum, & caprinum. Item valet fel erĩcĳ, fel vulturis, & caſtoreum ſecundum æqualitatem aggregentur cum ſanguine columbæ, & fiant inde trochiſci. Item expertum eſt tinea cum ſale armoniaco, & proprie cum vngula aſini aduſta cum aceto forti. & ſimiliter ſpuma maris cum aqua pſilĳ. Poſtremo ponantur opiata,quoniam cũ ſtupefit locus in eo pili nõ naſcuntur. Vnde Aui.cum enim ſtupefit,& infrigidatur locus eo non naſcuntur ibi pili. Et tu bene hæc conſidera.

De diſpoſitionibus operationis oculorum,& primo de debilitate viſus, Rub. 30.

Qvoniam videre eſt operatio propria viſus quod contingit tripliciter lædi vt quælibet alia operatio, diminute,corrupte,& ablate,vt.ĳ.techni.hinc primo determinabitur de diminuta operatiõe ſiue debilitate viſus.Secundo de eius corrupta.Vltimo de ablata.

Vnde debilitas viſus ẽ eius operatio vltra vel citra menſuram ſibi naturaliter debitam aucta vel diminuta.

Cavsa cuius parum eſt ſecundum plurimum humiditas ad oculos veniens viſum perturbans. Dicitur aucta, quia etiam per augmẽtum viſus debilitatur operatio eius quẽadmodum per diminutionẽ. Quidam tamen vt Marſilius patauus tale augmentum ſub operatione diminuta virtutis viſiuæ comprehẽdit,quia & licet gradualiter augmentata ſit,eius tamen naturalitas, & perfectio eſt diminuta,quoniam per intenſionem viſus læditur quod ſpeculatoribus relinquo. Dicitur cuius cauſa.nam contingit viſum debilitari primo ex parte male complexionis cum materia & abſq;.Secundo ex parte partium eius læſarum, vt ſunt tunicæ,humores.Tertio ex parte inſtrumentorum vt ſunt ſpiritus,nerui optici. Mala nanq; complexio frigida lædens mortificando, aut condenſando nimis tunicas, & humores lædit, & ſimiliter caliditas rarefaciens nimis, & reſoluens ſubſtantiam ſpirituum, & tunicarum quemadmodum accidit decrepitis,et ſenibus.nam ſpiritus in eis & inſtrumenta oculi ſunt mutata à ſua cõplexione & compoſitione, propter continuam actionem caloris naturalis in ea ſic accidit ex caliditate accidentali,& ſic ſuo modo dicatur de humiditate, & ſiccitate. Secundo ex parte partium.nam ex parte nocumẽtorum tunicarum vt ſunt ophthalmia,vngula,nubes,ſiue nebula,vlcus,dilatatio,cõſtrictio pupillæ,& huiuſmodi debilitatur viſus, de quibus ſupra. Similiter ex parte humorum. cõtingit etenim humorem albugineum quãdoq; nimium ingroſſari propter ad- E mixtionem humiditatis uel uaporum cũ eo qui commixti eum obtenebrant & eius paruitatem diminuunt,quare et viſum diminuunt.Item aliquando nimis ſubtiliatur,& rarefit.Item aliquando coloratur, quæ omnia faciunt ad viſus debilitatẽ. Conſimiliter glacialis à ſuo temperamento remouet. ingroſſat autẽ magis q̃ oportet aut ſubtiliať ita vt nõ fiat retentio rei luminoſæ ſupra ſe, ſed immediate penetrat. De vitreo autem exiſtimatur nocumentum accidere in viſu ex eo, quia per ipſum nocetur cryſtallinus in eo profundatus,vt ſupra,nocetur autẽ ab eo,quia non mittit ſibi cõueniens,ſed magis inconueniens nutrimentũ. Tertio ex parte inſtrumentorũ.Ex parte quidem nerui optici, quia aliqñ cadit in eo oppilatio propter quam prohibetur trãſitus ſpiritus viſibilis ad oculum.& de iſto dicetur cum tractabiť de gutta ſerena, aliquãdo apoſtematur, aliquando rumpitur ex vulnere facto. Ex parte ſpiritus, quia aliquando eſt nimis groſſus, quod cõtingit ſecundũ plurimũ ex humiditate. Quandoq; nimis ſubtilis, quod contingit F ſm plurimum ex ſiccitate. Quandoq; ex paucitate eius, vt contingit apud eius fortem reſolutionem,ſicut in ſuperflua vigilia,in febribus diuturnis,et etiã in debilibus factis ex ægritudinibus. Quandoq; ex aggregatione eius forti vt in morãdo in tenebris. & tũc primum inſpiſſať.deinde in ſecundo ſubtiliatur. Quandoq; ex eius rarefactione nimia,vt in aſpectu ſolis,& rerum albarum, & reſplendentium, quamuis hoc ad paucitatem reduci poſsit. Quandoq; ex paucitate & groſsitudine ſimul, & tales neq; longæ vident, neq; de prope bene diſcernunt. Quandoq; ex multitudine & groſsitie,& tũc tales de prope male vidẽt, & melius de longe. Quandoq; ſubtilitate,& paucitate,et tunc melius de prope q̃ de longe vident. Quandoq; accidit debilitas in viſu propter vapores obfuſcantes ſpiritus qui eleuanť à ſtomacho,vel quomodolibet aliter ſibi communicatos,vt contingit poſt ebrietatem, crapulam,comeſtionem,& potationẽ rerum viſui nocentiũ, de quibus in principio capituli. Ex quibus apparet ꝙ aliquando viſus G debilitas eſt per communitatem,quandoq; per eſſentiam.

Signa demonſtratiua debilitatis ſunt manifeſta etiã recitatione infirmi.

Signum ꝙ à ſtomacho venit nullo exiſtẽte nocumento in cerebro,quia infirmitas ceſſat aliquando,& fit fortis cũ adeſt nauſeatiua ſatietas,& deſtruitur cum fames adeſt,et ieiunium, & etiam hora exiccationis oris ſtomachi. Et ꝙ cito ſentit alleuiationem ex medicinis mundificatiuis.

Signum ꝙ eſt ab humiditate à cerebro ad oculos, quia multipliciter poſt comeſtionẽ, & ſomnum, & nauſeatiuã ſatietatem, ꝙ ante oculos videntur quædam in modum aquæ deſcendentis,vel in modum nebulæ, & ꝙ oculi humidi apparent, & emittunt lippitudinem indigeſtam, & ſpecialiter poſt ſomnum. Et conſimiliter ſi fuerit ab alio membro nocumentum in eo exiſtẽs demonſtrabit. Et ſimiliter diſpoſitio totius.Si à toto fuerit.

Signũ ꝙ eſt à ſiccitate ꝙ alleuiatur poſt comeſtionẽ & horã ſomni,& oculi quaſi ſemper ſicci videnť, & ſentiť vt H pruritus hora ieiunĳ,& hora famis,& in meridie fit fortis,

Signa eius q̃ ẽ ex groſsitie,aut ſubtilitate iã aperta ſunt.

Signum vero ſi eſt propter tunicas,uel humores profundos,& eſt res praua.Scitur etiam per calorem tunicarum, & propter extenſionem & corrugationem earum,& propter prauitatem anguli.

Signa.Si eſt à mala compoſitione, vel ſolutione continuitatis, vel tinctura aliqua, ſiue colore ſcitur per viſum, & ſic de alĳs cauſis primitiuis.

Signum ſi fuerit propter humiditatem ad cõcauitatem nerui in principio morbi ipſius dicet homo ſe videre muſcas,cimices,pilos,ſplendores, & alia huiuſmodi. & oculus videbitur clarus, & mundus,vt infra de gutta ſerena.

Signa ſi continget ab aliqua mala complexione materiali,aut immateriali ſigna, habebunť ex ſignis ipſiꝰ male complexionis,de quibus ſæpe, & qm̃ viſus nimiũ diligendus eſt,vt ſupra hunc arbitratus ſum de eius cõſeruatione

viſus nimiũ diligendus.

vltra

vltra etiã de curatione diſpoſitionũ eius quicquã dicere.

Cᴠʀᴀ. cañ. Amplexetur itaq; primo dietam ordinatã cauendo à nociuis de quibus ſupra in princ.capit. adhærendo contrarijs eorũ. Et tu per ipſa cõtraria facile diſcurres ſi notabis quæ dicta ſunt in.iij.tract. Et adhęreat cõſilio Anſ.de Alex. dum inquit frequentationes pectinis ſup caput vapores viſum impediẽtes trahunt ad cutẽ ne viſui obſint. Aſpectus rerũ viridiũ in loco multæ temperiei viſum corroborat. Aſpicere ſpeculũ terſum directũ, & diu intueri ſuper ipſum, viſum corroborat, & oculi defatigationem remouet. Item iniunxit poſt oculi defatigationẽ ingredi domũ obſcuram nõ multæ tenebroſitatis, & propter hoc aliqui ſcriptores cõtinue ante ſe tenent vnam tabulam nigrã in qua viſum figunt poſtquã certo tempore ſcripſerũt. Itẽ iniunxit intueri per feneſtras in quibus ſit aliquod paruum viride vel intueri aquam viridem & ſubmergere oculos in ipſa. Et legere literas mediocres viſum corroborat, & oculorum ſanitatem cuſtodit. Et idẽ operatur comeſtio carnium auium quæ de rapina uiuunt, & ſorbitiones iuriũ ipſarum. Dioſ. Item vtatur medicinis abſterſiuis ſuperficiẽ oculi in ſuo naturali tenore conſeruantibus, cuius eſt ſuccus fœñ. aut collyrium ex eo factum, vt. ℞. ſucci eius depurati poſt eius reſidentiã, & facilem decoctionem ipſius in vaſe æneo, & eius ſufficientem decoctionẽ par.i. mellis puri & clari par.i. tertiam, bulliãt iterũ bullitione vna, & coleẽ, & ponaẽ in ampulla vitrea, & ſuſpendaẽ in ſole & permuteẽ de vaſe in vas abijciendo ſemper apoſteſiuum eius, deinde fiat collyrium & cum radio in oculũ diſtilleẽ. Abſtergit enim & viſum clarificat. Quidã depurant ipſum ad ſolẽ, & non ad ignẽ permutando, vt dictum eſt, & eſt bonũ, et expertũ. Et quidã addunt modicum fellis galli. Ad eorũ conſeruationẽ faciunt medicamina cõſeruãtia oculũ in ſua tẽperie, ſua caliditate, & frigiditate de quibus infra. Itẽ ad idem operanẽ quæ organizationẽ in ſua coæqualitate retinẽt, et talia ſunt remouentia leuitatẽ, aſperitatẽ, &c. vt infra. Amplius eandem rem operanẽ medicinæ cõſeruantes compoſitionem naturalem, & continuitatem partium eorum cuiuſmodi ſunt prohibentes etiã ſolutionem fieri in partibus eius ut infra.

Poſtremo notandæ ſunt medicinæ cõſeruantes ſpiritum viſibilem in ſua propria illuſtratione, & ſunt quæ ipſum illuſtrant, & irradiant, de quibus infra. & de his omnibus exempla poſita ſunt in princ.cap. Item ocularibus vitreis vti, nam viſum in ſuo eſſe conſeruant & non permittunt oculum in videndo res minutas fatigari, et ſic ſpiritus non reſoluuntur. & hoc bene nouerũt experientia aurifices cũ aliquid ſubtile & ingenioſum facere concipiunt, & maxime ab his qui lapides anulorum cõfigurant, qm̃ ſic eis continue vtunẽ, & eſt cauſa quare non fatigaẽ oculus, quia res tranſiens de medio clariori ad dẽſius groſsior apparet. Vnde quæ ſic ocularibus videnẽ groſsiora comprehẽduntur.

Accedens ad curã cañ. hos ſeruãdos dico in cauſa humida à qua ſecundũ plurimũ venit. Primus ordinatio dietæ. Secũdus digeſtio materiæ. Tertius euacuatio eiꝰ. Quartus diuerſio, ex qbus perficianẽ hi dictũ eſt ſæpe. Placet autẽ hic memorare vnũ maxime cõmendatum valẽs in paſsionibus oculorũ, & pcipue in caſu. ℞. bethonicę, ruthæ, chelidonię, euphragię, gallitrici. añ. M.i. pulegij, camedryos, roſmarini, ſaluiæ, ſanſuci. ana. M.ſ. ſeminis aniſi, fœni. ſileris modo. ana. ℥.ſ. florũ bora. bugloſſæ. ana. M.ſ. foliorum roſ. rub. M.ij. bulliãt in ſufficiẽti quantitate aquæ. ſyrupizẽtur cũ melle & aceto ſquillitico, & vt exiſtimo fuit Nico. de ſancta Sophia Patauí. Ex paucioribus autẽ miſcendo frigida cum calidis vt expedire videbiẽ poterit curioſus medicus, & cũ melle aut zuccharo cõficere dignũ. Itẽ aliter vt ſupra de ophthalmia. Cõſimiliter pro tertio cañ. electarium alchar Meſ. diſt.iij. Itẽ pilulę ſine quibus eſſe nolo Nic. Item pilulæ aureæ eius. Item pilulæ lucis Meſ. Item ad idẽ valet confectio ſolutiua Gent. ℞. myrobal. citrinorũ, kebulorum, indorum. ana. ʒ.ij. emblicorũ, belliricorũ, ana. ʒ.i.ſ. zucchari. ℥.ſ. terantur in vaſe lapi-
A deo, & tribus diebus omni die bis, vel ter aſpergãtur cum aqua fontis, & dimittanẽ ſiccari, deinde teranẽ, & accipiaẽ de hoc puluere. ℥.i. turbith electi. ʒ.iij. zing. ʒ.i.ſ. cinamomi, ſeminis aniſi, ſandalorum rub. ana. ʒ.i. diagridij correcti. ʒ.i.ſ. zucchari quãtum ſufficit, fiat cõfectio, de qua ſumat à. ʒ.iij.ſ. vſq; ad. vi. mane cum pauco aquæ calidæ, & ſuper ipſius aſſumptionẽ parum dormiat. Abſtinendum tñ eſt ab eius aſſumptione tẽpore magni ęſtus, & frigoris.

Tragea ad idẽ. ℞. myrobal. kebulorũ, emblicorum, & citrinorũ. ana. ʒ.ij. turbith. ʒ.i. zinzib. ʒ.ij.ſ. cinnamomi. ʒ.i. nucis muſc. ana. ʒ.ij. fœn. ana. ʒ.iij. zucchari ad pondus eius. doſis. ʒ.i.ſ. cõtinueẽ aliqbus diebus in mane. Gent.

Quintus eſt adminiſtratio medicaminũ reſoluentiũ & abſtergentiũ illã humiditatẽ viſum debilitantẽ & perturbantẽ. Cuiuſmodi eſt collyriũ de ſucco fœn. dictum. Itẽ ℞. fellis perdicis. ʒ.i. mellis. ʒ.ij. ſucci fœn. depurati. ʒ.iij. pone in vaſe vitreo & ſuſpẽde in ſole per. vij. dies & vtere tunc, eſt Alexã. & efficax. Ad idem valet ſieẽ de fellibus B ſupra. Vnde fella omnia maxime cõferunt in acuendo viſum, & clarificando præcipue ex aquila & animalibus rapacibus & hirci, galli, leporis, hædi, vulpis, & cæterorũ. Item aqua facta ex herbis poſitis ſupra in carminibus, in princ. cap. iuxta Rubricã de ophthalmia. Item ad idem confectio alcohol Raſ. ix. Alman. ca. de debilitate viſus.

Ad idem valet omne genus fellium pręcipue auiũ rapacium cũ quibus cõmiſceatur ſuccꝰ fœñ. rutæ, thucia, aloe, ſarcocolla, & ſoli exponantur vt ſupra. Aliud. ℞. piperis albi, ambræ, balſami, fellis vulturis, aut tauri. ana. ℈.ij. mellis electi. ℥.ij. vini albi veteris cyathum.i. camphoræ, croci. ana. ℈.i. terantur terenda, & addatur modicum ſucci fœn. & omnia ſimul miſceantur, & ponantur ad ſolem quinq; vel ſex diebus, deinde inungatur oculus. potenter iuuat, ita vt nihil iſto verius inueniatur vt anglicus noſter Gilb. Plura conſimilia experta ponam in fine. hæc autem ſufficiant pro complemento cañ.

Cᴠʀᴀ. Si fuerit ex ſiccitate præmiſsis vniuerſalibus C vtendum humectantibus ex parte dietæ, & ex parte particularium medicaminũ applicandorum, vt ſupra de conſtrictione & dilatatione pupillæ ex ſiccitate. pro quo etiã recurras ad ea quæ dicta ſunt ſupra de ſoda ex melancholia. nã & caput ipſum humectandum eſt vt ibi. Item vaporetur ſæpe ex aqua calida electionis violarum, maluauiſci, fœnugræci. Item ex aqua ipſa ſola & balneentur ſæpe ex aqua frigida ſpecialiter in æſtate. proijciatur in oculis lac muliebre, aſinæ &c. vt ſupra.

Cᴠʀᴀ. Si autẽ fuerit à mala cõplexione calida recurras ad ea quæ dicta ſunt de ophthalmia & etiã caliditate, vel lumine ſolis, ſtet in obſcuro, & utatur frigidis & humidis. Similiter ſi fuerit à complexione frigida.

Cᴠʀᴀ. Si fuerit vel contigerit debilitas ex parte læſionis cõtingentis in tunicis dicta eſt in capitulis ſuis, vt, ſi fuerit ex parte ophthalmię, vngulę, nebulę, et huiuſmodi.

Cᴠʀᴀ. Si fuerit ex parte oppilationis contingentis et in via ſpirituum viſibilium dicetur in cataracta, vbi tra- D ctabitur de gutta.

Cᴠʀᴀ. Si contigerit ex vulnere facto in neruis relinquo chirurgicis.

Cᴠʀᴀ. Si fuerit vitio humorum oculi, tunc neceſſaria eſt ordinatio dietæ ex parte ſex rerum nõ naturaliũ, vt ſupra. Itẽ digeſtio. Itẽ euacuatio vſq; ad phlebotomiã neceſſaria videbiẽ. Diuerſio. Et applicatio medicaminũ, de quibus dictum eſt in reliquis. Vt ſi fuerint magnificati ex additione humiditatũ, tunc applicanda ſunt reſolutiua, & exiccatiua, vt ſupra faciẽdo euaporationes, & cõſimiliter ſi fuerit ex ſiccitate, cũ regimine humectatiuo per omnia.

Cᴠʀᴀ. Si fuerit ex parte ſpiritus, tunc præmiſſa ſubtilitate dietæ ſi fuerit debilitas ex multitudine ſpirituum, aut ingroſſatione. ſi fuerit ex eorum paucitate, & reſolutione, & præcipue vtendo aſsidue carnibus. Vnde Auic. hic. Et ſcias q; aſſumere carnem aſsidue, ſiue ſit aſſa, ſiue elixa eſt ex eis quæ confortant viſum valde, ita q; remo-

uet

uet debilitatē antecedentem, et ſi quis poteſt aſſumere carnem viperarum decoctam ſecundum modum quo in theriaca, & ſecundum q diſtinguitur de lepra conſeruat ſanitatem oculi vltime, aut vtendo ſubtiliantibus, in condimentis etiā ſi fuerit debilitas ex groſsitie ſpirituū, aut ingroſſantibus ſi fuerit ex ſubtilitate ipſorum.

Item præmiſsis digeſtiuis, euacuatiuis, diuerſiuis, &c. vt ſupra, tunc deueniendū eſt ad ea quæ oculos confortāt, ſpiritus groſſos ſubtiliando, ſubtiles ingroſſando, paucos multiplicando, & multiplicatos diminuendo, de quibus omnibus exempla ponentur.

Subtiliātia groſſos, & oculū confortantia ſunt collyriū de ſucco fœn. dictum, & indurat omne tale calidum reſolutiuum, & exiccatiuum, vt eſt aqua ſublimationis aquæ factæ ex herbis ocularibus, de quibus ſupra in princ. capituli, & multa alia memorabo poſt, & efficacia vt collyriū de fellibus & huiuſmodi.

Ingroſſantia ſubtiles, & maxime qui ſunt tales à caliditate rarefaciente, ſiue ſit etiam ex vaporibus calidis acutis ſunt frigida & ſicca ocularia de quibus in principio vt eſt roſa, thucia, anthimonium & huiuſmodi. Vel ſic. ℞. myrobal. kebulorum, citrinorum indorum. ana. ʒ. ij. ß. belliricorum, emblicorū. ana. ʒ. ij. zucchari. ʒ. v. tere in vaſe lapideo, & funde ſuper ipſa aquā fontis, ſpargēdo eam parum poſt parum. & hoc facias per tres dies. deinde dimitte exiccari, deinde poſt hoc ſparge ea ſuper ea diſtillando ex oleo roſ. ſandalis, cubebis, cardamomi. ana. ʒ. ij. ſpodij, macis. ana. ʒ. i. galliæ muſ. ʒ. i. deinde. ℞. zucchari tabarzeth libr. i. thamarindorum. ℥. iiij. pruna numero. 50. fac ex eis formas ſimiles auellanis, & quolibet mane à. ʒ. ij. vſque ad. iij. cum aqua calida, facit oculos iuueneſcere.

Ad idem ad intra oculum. ℞. thuciæ lotæ in aqua pluuiali, deinde in aqua roſ. pluribus vicibus. ʒ. v. fricationis myrabolanorum citrinorum cum aqua roſ. ʒ. iij. licij. ʒ. ij. ß. zinziber. piperis longi. ana. ʒ. i. aſpergantur cum agreſta, deinde terantur, & fiat alcohol. Et ſic ex datis multa confici poſſunt per intelligentem.

Multiplicatio ſpirituum maxime conſiſtit in regimine ſex rerum non naturalium præcipue in cibo & potu. vnde debet vti cibis temperatis, aut quaſi tēperatis generantibus bonū ſanguinē, & clarū, & debet ſatis copioſe nutriri vt multiplicetur ſanguis q eſt fundamentū ſpiritus. ſeptimo enim de iuuamētis membrorum ſpiritus eſt vapor ſanguinis ſēperatus, vti exercitio temperato, & cæteris facientibus ad bonā digeſtionē & reſtaurationē ſicut fit in conualeſcentibus. Iſta tū moderari oportet ad diſcretionē medici. Et ſic procedatur in omnib[9] ſex rebus nō naturalibus vt in accidentibus animæ gaudendo, & de his omnibus dictum eſt ſupra, et habet ſēpe. ij. &. iij. tract. Ex parte autē extrinſecorū oportet ut oculus in ſua conſeruetur ſanitate cōplexionali et cōpoſitionali. unde aer ſit tēperatus vt poſſibile eſt, quaq; die ſubmergatur in aqua frigida maxime in æſtate, & tepida in hyeme. Item intueri aquam viridē, claram, & nitidam. Itē vaporare oculum aqua decoctionis fœniculi, rutæ, roſ. & ſimiliū coniunctim ac ſeparatim vt videbitur expedire. Abſtinere ſe à nociuis, & breuiter vti iuuatiuis de quibus in principio capituli.

Sāguis fundamentum ſpirituum.

Diminutio multiplicatorū maxime cōſiſtit in phlebotomia, et euacuatiōe ſanguinis quomodolibet aliter facta, nā vt dictū eſt ſanguis eſt ſpirituū materia. Quòd ſi fuerit cū cōitate totius fiat primo ex baſilica, deinde ex cephalica, & qñq; eſt tanta plenitudo vt primo incipiamus à ſaphena, à puocatione hæmorrhoidarū, quod ſi fuerit cum cōitate alicuius mēbri, ut ex ſplene facimus phlebotomiā ex cephalica ſiniſtra, & ſic de alijs mēbris. Quòd ſi fuerit ſine cōitate plenitudo ſanguinis in capite facta, phlebotomia ex cephalica facim[9] prouocationē ſanguinis nariū, & uenarum frontis, aut applicamus eis ſanguiſugas. Item ad hoc confert euacuatio iterata cum medicinis ſolutiuis.

Ad extra autē applicari debent calida reſoluentia ipſos ſpiritus de quibus dictū eſt, & dicetur amplius ex eis recitando multa. Auic. Ex medicinis quæ ſenibus bonæ ſunt, & ei cuius viſus debilitatus eſt ex coitu & reliquis eſt. ℞. thuciæ non ablutæ par. vi. balſami vel olei eius partes. iij. vini quātum ſufficit. miſceantur. Gordonius. Ad omnē viſus debilitatē & præcipue ex phlegmatis, aut melācholiæ abūdantia. ℞. pulueris pinearum deſiccatarum in olla obturata vitreata in furno, ita q nō comburātur, & fiat alcohol. Ad idem Gentilis. ℞. ſuccorū euphragiæ, fœniculi, chelidoniæ depuratorum. ana. ℥. vi. ſeminis fœn. & euphragiæ. ana. ʒ. iiij. ſemen euphragiæ & fœn. ſtent in infuſione per diē & noctem in dictis ſuccis, poſtea fricētur manibus, deinde. ℞. mellis deſpumati. ℥. vi. et omnia ponanē ad ignē, & aromatizentur cum macis, cubebe, cinnamomi, piperis lōgi, gariofilorum tritorum & cribellatorum. ana. ʒ. ß. deinde. ℞. anthimonij, thuciæ præparatæ. ana. ℥. ß. ponantur ad ſolem per tres dies, deinde diſtillentur per filtrū & collyrizetur oculus, et ſi oportet adde de aqua fœn.

Item. ℞. thuciæ ignitæ, & extinctæ quinquies in vrina pueri, & quinquies in aqua roſ. ℥. iij. balſami optimi. ʒ. iij. vini albi puriſsimi. ℥. i. miſceantur. Dixit Gordonius experimentum vltimum quo nullum melius ad hæc tēpora Deus voluit reuelare. ℞. ſileris mōtani, maioranæ, euphragiæ, rutæ, chelidoniæ, fœn. ana. ʒ. iij. zinzib. ſpicæ nardi, piperis longi, gariofilorum, thuciæ extinctæ, & nutritæ, ſarcocollæ nutritæ in lacte aſinæ, ligni aloes. ana. ℥. i. fellis aquilæ, accipitris, hirci, vnum pro quolibet, balſami. ℥. ß. mellis roſ. ℥. i. puluerizanda puluerizentur, conquaſſanda in vltimo conquaſſentur, ſicut docet ars, & inde fiant collyria. Et ſi fuerit æſtas dimittantur in ſole per. xl. dies quotidie ſemper agitando, & ſi fuerit hyems cōficiantur cum cineribus in quibus calor ſit ſicut gallinæ cubantis, & agitentur, ſeruentur in vaſe vitreo & oculis inſtilletur, & eſt tāte virtutis q decrepitum facit legere literas minutas ſine ocularibus. Ad idem & fuit Ruffi. ℞. licium & tere contritione multa cum ſucco fœniculi depurato vſq; dum ſit ſicut mel, & reconde in vaſe vitreo & vtere. Quidam addūt ex felle galli vel perdicis. Ad idem electarium. ℞. euphragiæ. ℥. i. ſeminis fœniculi. ℥. ij. ß. macis, cubebæ, cinnamomi, piperis longi, gariofi. ana. ℥. ß. puluerizentur & cribrentur, deinde accipe mellis diſpumati lib. i. ſucci fœniculi, ſucci chelidoniæ coctorū et depuratorū. ana. ℥. ij. coquantur ſucci cū melle donec habeāt ſpiſsitudinē, addanē ſpecies et fiat electariū de quo accipiatur ſero cū uadit dormitum & mane ieiuno ſtomacho circa coclear vnum & non bibas, & ſi tandem bibere voluerit patiens ſit vinum ſubtile modicum lymphatum. Aliud electarium. ℞. ſeminis fœnic. lib. i. ſileris montani. lib. ß. camedreos, radicis chelidoniæ ſiccæ. ana. ℥. iij. ſeminum apij, petroſ. ana. ʒ. i. ß. piperis, cinnamomi, zin. ana. ʒ. i. pulegij, anethi, hyſſopi, florum abrotani, granorum iuniperi, radicis ſaxifragiæ, euphragiæ, ana. ℥. i. ß. omnibus contritis confice cum melle deſpumato, de quo electario ſumatur ſero, & mane vt ſupra. lumen deperditum reſtaurat, ſtomachū confortat, lapidem frangit. probatū eſt. Aliud ad idē & fuit Gēt. ℞. eufragiæ. ℥. ij. ſeminis fœnic. ℥. ij. ß. macis, cubebæ, cinnamomi, piperis longi, gariofil. ana. ʒ. ß. puluerizētur, & accipe libr. ß. mellis deſpumati, ſucci fœniculi cocti & depurati. ℥. i. ß. rutæ ſimiliter, cocti. ℥. ij. & coquātur prius ſucci cū melle. deinde vltimo proijciantur ſpecies, & cum his ſpeciebus & alijs addita zucchari quantitate ſufficienti pro. ʒ. vi. ponendo libr. iij. zucchari, poteſt fieri confectio quæ ad idem valebit. Et ſic multas poteſt curioſus ex datis ordinare. Aromata quibus vti poſſunt patientes ſuper fœrcula. ℞. ſeminis fœniculi. ʒ. ij. euphragiæ, ſileris mōtani, maioranæ, ſerpilli. ana. ʒ. i. cinnamomi electi. ʒ. ß. nucis muſc. ʒ. ß. ſpicæ. ʒ. ß. macis. ʒ. i. ß. zucchari. ʒ. ij. piperis. ʒ. i. ß. carthami. ʒ. i. modicum croci, fiant aromata. & ex alijs dictis alia confici poſſunt.

Poſtremo volo duo magnæ vtilitatis in hoc caſu memorare. Vnum quidē in hoc caſu potentiſsimū & expertum, vt ex eius vſu ꝗs reſtaurabis viſum ſemideperditū, ſed ſaltem

tem ex eius vſu quis antiquus non potes legere ſine ocula
ribus, deinde legit literas minutiſsimas ſine eis. ℞. euphra
giā & ponatur ad bulliendū in muſto vel ſaltē ponatur in
vino etiā non nouo & appellat̃ vinū euphragiatū. Item
videtur operari ſi cū ouo ſorbilt quis accipiet de puluere
huius herbæ quotidie. Itē ad idem vinum in quo ſteterit
enula campana per triduū mirabiliter oculos cōfortat &
clarificat. Secundū eſt cauteriū in zendenegi, ēt eſt locus
capiſtri. Vnde Meſ. de ægritudinibus oculorum in fine,
eius iuuamēta ſunt multa & ſublimia, & propter ægritu-
dines capitis frigidas & humidas ſicut ſoda, ouum, ſcoto-
mia, vertigo, paralyſis, tortura, catarrhi, & cortice, & la-
pſus ad oculos, & cætera talia multa ponit, & modus dādi
dictus eſt ſupra de ſoda, & debet teneri locus apertus vl-
tra. xl. dies, & hoc Meſ. clare ponit. Et hæc de debilitate vi
ſus quantū videtur attinere vt eſt talis per eſſentiam.

Vinum euphragiatū.

CVRA. ſi fuerit vitio ſtomachi purget̃ ſtomachus &
conſortet̃ & prohibeat̃ ne mandet. Et conſimiliter dicen-
dum de vnoquoq; alio à quo debilitas viſus perueniret.

De nyctilopa ſeu de his qui poſt ſolis occaſum ni-
hil, aut parum vident, aut de his qui de nocte
nihil vident. Rubrica. 31.

NYCTILOPA eſt diſpoſitio qua homini poſt ſolis oc-
caſum accidit debilitas viſus manifeſta, cauſa cuius eſt hu
mor oculi, aut ſpirituū groſsities. Vel noctilupa eſt vt eū
neſcat viſus in nocte vt videat in die & debilitetur in fine
eius, ita q̃ poſt ſolis occaſum nihil aut parum vident. Fit
enim quandoq; per eſſentiam, quandoq; per communita-
tem à ſtomacho, cerebro, & alijs membris & modum in-
ueſtigandi habuiſti ſupra primo. Et nota quòd hæc paſ-
ſio accidit eis quibus multiplicantur colores ante oculos,
vt Aui. Et cui multiplicantur colores, quod appoſui, quia
vidi in magiſtro Nicolao Veneto inſigni medico poſt ap-
parentias colorum incidere nyctilopam, & medici iudica
uerunt tunc eum pati imaginationes, & incurrere catara-
ctam. & ideo conſidera. Cauſæ ex cauſis primitiuis eſt
omne generans humorem groſſum, turbidum, omne in-
ſpiſſans tunicā oculorum vt aer groſſus, cibus melancholi
cus, vt caſeus ſalitus, caro vaccina, caprina & huiuſmodi.

νυκτάλω-πια. Græcè, Latinis nocturna cæcitudo, eiq. correpti nuſcitioſi appellantur.

Antecedēs eſt groſsities humorū vel ſpiritus in toto vel
capite. Cōiuncta vero ipſe humor groſſus, aut ſpiritus in
oculo ipſo exiſtens. Et eſt quædam ex nyctilopis debilis,
quædam fortis, quædam recens, quædam antiqua.

SIGNA eius quæ eſt à capite vel ſtomacho vel toto
manifeſta ſunt ex nocumētis accidentibus ipſis partibus.
Antiqua cū difficultate curat̃ maxime quæ eſt per eſſen-
tiā, & ſi qua eſt p̃ cōitatem, et pſeuerat eius cura difficilis.

CVRA cañ. Primus ordinatio dietæ. Secundus dige-
ſtio materiæ. Tertius euacuatio eius. Quartus eſt ſubtractio
materiæ quæ ad oculū fluxit ſiue eius reſolutio. Quintus
eſt ſubtiliatio ſpūum, & eorū multiplicatio, et clarificatio.

Primus cōpletur ex aere tendente ad calidum nō mul-
tum, cibi minoratio, abſtinentia à vaporatiuis, & breui-
ter ſit dieta tēperata. ſ. ex cibis laudabilibus, bonæ & faci-
lis digeſtionis. Et proportionabiliter dicatur de cæteris, ſci
licet rebus naturalibus. De vino ſpecialiter dicendum q̃
ſimul cū cibis debet aſſumi parum, aut medіocriter lym-
phatū. Sed hic nota verbū Aui. inquit. Et in potu dat̃ ante
cibū vini paucū vetus, & dat̃ in potu poſt digeſtionē in-
tegrā. Et Meſ. Et detur in potu ante cibum, & poſt deſcen
ſum eius vinū antiquum bonū purum poſtquam propina
ueris ante illud ſuſuf raſienegi quod dicemus poſt. Multi
autem eius vſum hoc modo Meſ. cōmendant poſt aſſum
ptionem alicuius cōfectionis exhibitæ ad hoc. de potu au-
tem vini in hoc caſu dicetur in dubijs. Credo tamen pro
nunc tenendum q̃ in declinatione ægritudinis factis eua-
cuationibus conferat quod forte intellexerunt auctores.

Scd̃s pficit̃ vt exigit materia, de quo ſupra in. iiij. tract.

Tertius complet̃ cū phlebotomia cephalicæ, venarū la
chrymaliū naſi, appoſitione ſanguiſugarū, vt ſupra in p̃ce
denti Rubrica ſi ſanguinis multitudo affuerit, & modera

A cañ. vt ſæpe dictum eſt, iuxta illa quæ poſita ſunt de ſoda
ſanguinea in principio, tamē dicet̃ aliquid in vno dubiun-
culo infra, quia Auic. dicit de baſilica. Quòd ſi fuerit vitio
alterius humoris euacua cū pilulis cochijs, hiera & huiuſ-
modi, vt ſupra. iiij. trac. Itē ad hunc cañ. adducant̃ garga-
riſmata, maſticationes, etc. vt ſupra de ſoda phlegmatica.

In cōplendo quartū oportet vti clarificātibus viſum, re
ſoluentibus, & attenuantibus humores, aut ſpiritus groſ-
ſos, de quibus, & ſi dictum ſit ſatis in præcedenti Rubr. ta
men aliqua maxime hoc caſu commēdanda memorabun
tur. Vnde prius ſi videbitur expedire fiāt euaporationes,
vt ſupra cū aqua decoctionis meliloti, ruthæ & huiuſmo-
di. Item ex aqua decoctionis hepatis hircini, aut caprini.
Item aſſetur hepar hirci, & colligatur aqua eius ponatur
piper album tritum incribellatum, et apertis oculis uapor
eius recipiat̃, deinde comedat hepar vel de hepate illo, eſt
enim optimum. Aliud & expertum. ℞. fellis hædi par. i.
piperis par. ij. armoniaci par. iij. conficiatur cū melle. Itē
B ad hoc valet collyrium de fellibus Raſ. Item expertum.
℞. ſucci fœn̄. cocti & depurati par. i. mellis et fellis hircini.
ana. par. ß. ſtercoris ſtellionis par. i. quartam, miſce & in-
ſtilletur, ſanat in paucis diebus, ſi Deus voluerit.

Vlterius cōpletur cū cibis bonis bonū ſanguinē gene-
rantibus vt ſupra in p̃cedenti Rubrica, & cū confectioni-
bus appropriatis vt diamargariton, diantos &c. vinū aro
maticū moderatū & datū, vt ſupra. Itē vſus cubebarū,
fœn. kebulorū conditorū. Nuciſmuſcatę conditę recentes
ad hoc valentes, vt ſupra in principio capituli. & tu ibi.

De alihar vel algiehar, id eſt de non videntibus
in die. Rubrica. 32.

ALIHAR, ſeu algiehar in vulgari noſtro dicta ſolana
eſt paſsio qua homini accidit vt de die videre non poſsit,
& lumen ſolis fugiat.

CAVSA cuius eſt ſubtilitas ſpirituum paucitas eorū
cum raritate ſubſtantiæ oculi, & tunicarum eius. Nam ſpi
ritus eorum reſoluitur cum lumine ſolis. Auic. Et propter
C hanc cauſam catti, bubo, noctuæ &c. melius vident de no
cte, & de die non poſſunt videre, & à quibuſdam nomina
tur egilopa contraria noctilopæ.

CVRA ergo in hac eſt contraria dictæ. Sit itaq; impin
guatiua, humectatiua cerebri, & etiam totius, & ſpeciali-
ter oculorum. pro quo recurras ad dicta in. iij. tract. & bi-
bat vinum rubeū non dulce. Nam in ſumma Auic. dicit.
Cura eſt addere in humectatione, & in ingroſſatione ſan-
guinis. Et pro regimine ex parte aeris nota q̃ mane ſur-
gere in aurora ad loca fontium vel aquarum & in quadri-
uijs eſt quid ſingulare in caſu. nam aer in aurora maxime
humectat ſpecialiter in locis dictis. In oculis ponat aquā
roſ. cum ſucco ſolatri mixtam, et gummi arabicum, draga
gantum, pſilium. Iſta enim omnia inſpiſſant ſpiritum, &
tunicas raras. Item ſæpe aperiantur oculi in aqua frigida,
& eſt iuuatiuum valde, vt ſupra de debilitate viſus.

De corrupta operatione viſus, & primo de ima
ginationibus. Rubrica. 33.

D CORRVPTA uiſio eſt uiſio qua oculus in uidēdo tran
ſcendit proportionabilitatem conuenientem humanę vi-
ſioni, aut quia ex nocumento in oculo exiſtente tollitur
eius forma.

CAVSA cuius eſt vapor aut humiditas in oculo exi-
ſtens, aut veſtigium occultum in cornea ſucceſsione oph-
thalmiæ, variolarum, aut alterius vlceris factū. Tunc tran
ſcēdit viſio proportionaliter quādo quæ oculus humanus
non debet videre, videt. Exempli gratia vt oculus aquilę,
nō. n. homini cōuenit viſus ita fortis, vt videat corpa ato-
malia in aere. nam ex eorū viſu multū nocent̃ in videndo.
Nec ſimiliter debet videre vapores in oculo eius exiſten-
tes vt propinquus imaginationibus, & fortitudine viſus.
Et dicit̃ tolli forma viſionis qñ oculus iudicat ſe videre
quod non eſt, vt muſcas volare extra, & res extra in gyrū
verti ex vaporibus exiſtentibus in vijs ſpirituū, vt dicitur
de vertigine. & ſimiliter iudicat aliquid intus quod eſt ex-

tra

tra vel ecõtra. Et obiecta iudicat perforata ex vapore opa co fixo vel humiditate nõ peruia cadente ex oppoſito cen tri pupillę ad intra latera pyramidis radioſæ. Et modum corruptionis expreſsit Auic. ſecunda primi, doc. tertia. iij. cap. §. illo. Operationum vero nocumẽta ſunt ſecundũ tres modos. Quidã ſubtranſcendere proportionaliter intellexe runt iſtum modum, ſed ſic poſui, vt clarius & forte verius res aperiaꝛ, tales autẽ iudicant ſe videre colores in aere ce leſtinos, nigros aut alterius coloris, cuius cauſa vt dictum eſt, aut eſt ſtatio rei nõ peruiæ inter glaciẽ, & inter ea quæ videnꝛ. & talẽ rem non cõprehẽdit niſi qui eſt fortis viſus egrediẽtis conſuetudinẽ. Nam fortis viſus comprehendit debile & occultũ ex rebus quæ volãt in aere prope viſum, quæ ſunt ex formis à quibus aer non euacuaꝛ. Itẽ eſt alia cauſa quę ſumiꝛ ex parte tunicarum, vt quia ſuper corneã eſt veſtigium occultum quod ex variolis remãſit, aut ſuc ceſsione ophthalmię, aut bothor, vnde locus in quo eſt nõ eſt peruius, & ſic iudicatur eſſe extra quod intus eſt. Itẽ & tertia ex parte humorũ, qa accidit malitia humori aut ex parte cõplexionis frigidæ, aut calidæ, aut ſiccę, propter quod humor ipſe reddaꝛ imperuius & muteꝛ in colore, & ſic iudicet oculus eſſe extra quod eſt intra. Et diuerſifican tur iſtæ imaginationes in quãtitate, quia quædam paruæ, quædã magnæ. Itẽ in eſſentia quædã groſſæ, quædã ſubti les, & occultæ, quædã raræ, quædã ſpiſſæ nebuloſæ, quæ dam in figuris granuloſæ, quædã tunicales, quædam mu coſæ, quædam filoſæ, capillares cum longitudine.

Signa, ſi ex fortitudine viſus, tũc imaginationes ſunt leues & non ſecundum vnum modum & figuram vnam, imo aliquando viſus eſt ſanus, licet imaginatio aliquo mo do ſequatur ipſum.

Signa, ſi fuerit vitio corneæ tunc figitur imaginatio & non fit in ea additio & non accidit nocumentum in oculo præter illud.

Signa, ſi ſit vitio albuginis tunc imaginatio durat tem pore longo & non facit in viſu nocumentum magnum, & fit ſucceſsione ophthalmiæ acutæ, aut ſucceſsione frigidi tatis, aut caliditatis, & non inuenitur tunc nocumẽtum in cornea, imo eſt terſa, clara.

Signa factę propter vapores ſtomatichos cõmouentur cum vaporoſis, & apud repletionẽ & digeſtionẽ, & apud motum, vertiginem, ſcotomiã, & nõ moratur ſm diſpoſi tionem vnam, imo augmentatur & diminuitur, & nõ ap propriatur vni oculo tantũ, imo fiunt in ambobus, & ſi cũ his eſt nauſea verificatur ſignificatio ꝙ eſt à ſtomacho.

De ſiccitate albuginei dictũ eſt ſupra de debilitate viſus.

Prognostica. Quando continuatur ſanitas ocu li eius qui habet imaginationes ſex menſibus eſt ſecũdum plurimum in ſecuritate. Item imaginationes quę ſunt an tecedentes aquam non ceſſant gradari etiã conturbatione viſus vſqꝫ quo deſcendit cum eis aqua ſubito, & raro per tranſeunt ſex menſes. Cum autẽ vides imaginationes re moueri & redire & addi & minui, ſcias ꝙ non ſunt aquo ſæ, cum aquoſarum tẽpus prolongatur & nõ continuatur in debilitate viſus, ſcias ꝙ ipſæ fiunt non aquoſæ.

Cura huius diſpoſitionis magis ex parte ſui depẽdet ex dictis de debilitate viſus & dicendis de cataracta, hinc ſic ſatis breuiter pertranſibo de ipſa.

Cura factæ ex humiditate qua timetur euentus cata ractæ. Ordinetur primo diæta, nam oportet vitare piſces, cibos euaporatiuos, & humores ingroſſantes, plurimum potus aquæ & vini, ſit enim vinum lymphatum, & regi mine ad ſiccum tendente vtatur.

Secundo digeratur materia vt ſupra de ſoda phlegmati ca. Quod ſi cũ cõitate ſtomachi, digeratur cũ eiſdẽ adden do quæ ſtomachũ confortãt, de quibus infra ſuo capitulo.

Tertio euacuetur materia cũ appropriatis, & quia ſto machus ſemper fouet hanc diſpoſitionem, ideo primo ha beatur reſpectus ad mundandum ſtomachum, & ideo di cebat Auic. Oportet vt incipias & mundifices corpus & proprie ſtomachũ. Et hierapigra mirabiliter operatur &

E pilulæ aureæ, & medicamenta in quibus poniꝛ centaurea.

Et hic notetur cañ. ſupra poſitus de ſoda, & hic memora tur etiam ab Aui. & eſt. Et oportet vt ſit mundificatus per hierapigrã & pilulas aureas ſm ſemitam mundificatio num frequẽtium valde. De euacuatione autem per phle botomiam dicendum ꝙ poſtponenda eſt quãtum eſt poſ ſibile, & maxime frequentia eius. Et uentoſatio, neqꝫ fiat niſi apud vehemẽtem neceſsitatem vt cum ſanguis ſit plu rimum calidus & huiuſmodi. laudaꝛ tamen phlebotomia arteriarum poſt aurem, præſertim cum per arterias, & ve nas materia fluxerit ad oculos, vt ſupra de ophthalmia, & hoc in principio. Vnde Aui. Et confert in principio aliqua phlebotomia arteriarum poſt aurem. Et ſimiliter confert appoſitio ſanguiſugaꝝ ſuper tempora. cõfert in initio ſui.

Quarto fiat diuerſio quæ eſt etiã euacuatio cum garga riſmatibus, maſticatorijs, ſternutatorijs, vt ſupra de ſoda phlegmatica facta mundificatione prius & reiterata. Vbi aduertendum ꝙ ſternutatoria ſunt ſuſpecta. Vnde Auic.

F ex ſternutatorijs vero inquantum purgant ſperatur iuua mentũ, & ex parte laborioſi motus earum timetur ex eis motus aquæ & proprie ſi eſt cadens ſub neruo, aut prope ipſum quare ſecurius eſt dimittere.

Quinto fiat applicatio primo medicaminũ leuiũ, & nõ fortiter reſoluẽtium ne reſoluaꝛ ſubtile. Itẽ oculus melius habilitaꝛ, vt eſt collyriũ factum ex melle, & fœniculi ſuc co depurato vt de debilitate viſus. Item poteſt fieri reſolu tio ꝑ odorãtia, vt eſt odor maioranæ, rutæ, & huiuſmodi.

Sexto procedaꝛ cum fortioribus reſolutiuis oculũ con fortantibus. Vnde Aui. Deinde gradatim perueniatur ad medicinas compoſitas, & ad hoc maxime valent collyria dicta de debilitate viſus reſoluentia, & inter illa fortia no minatur hic ab Auicen. collyrium de fellibus. Quod ſi plu ra cupis perquire, nam in de cataracta multa ponentur, neqꝫ iſta debent applicari niſi poſt euacuationem. Vnde Auic. Et neqꝫ vtaris abſterſiuis faciendo alcohol niſi poſt mundificationem.

G Cura. Si cum imaginationibus fuerit ſiccitas ingroſ ſans & cõdenſans humiditatẽ aliquã vel vaporẽ propter quod læderꝛ oculus in eius operatione, tunc vtendũ eſt re gimine humectatiuo applicando oculo quę humectant ut de ophthalmia, de debilitate, & conſtrictione pupillæ, & alibi per rubricas multas dictum eſt. & ibi recurras.

Cura. Si fuerint per communitatem à ſtomacho à toto vel ab alio membro, tunc ſeruentur canones ex par te diætæ, euacuationis, et digeſtionis, vt dictum eſt, ſed ſto machus ſemper habeatur ſuſpectus, vt dictum eſt. Et tu bene conſidera.

De ablata operatione viſus. Rub. 34.

Ablata viſio eſt quod oculus videre non poteſt ex cauſa contingente in humoribus eius, tunicis, aut vijs ſpe cierum, aut ſpirituum viſibilium. Et dicitur in rubricis, quia aliquando à vehementi ſiccitate exiccantur & corru gantur, ita vt viſus omnino deſtruatur, & appellatur hæc ægritudo glauconica, & non eſt ei medicamen. aliquando

H tunica vuea nimium dilatatur, aut conſtringitur vt amit taꝛ viſus, de quibus ſupra. Similiter corneæ accidit apo ſtema impediens trãſitum ſpecierum, aut pãniculus ſuper eam creſcit cooperiens eam, vnde & viſus perdiꝛ. Aliqñ humores eius alteranꝛ ita vehemẽter à mala cõplexione, vt viſus perdaꝛ. perditur autem viſus à caſu, percuſsione, vulnere facto pro quibus ad chirurgiam currendum. Po ſtremo duabus de cauſis viſus amittitur, quarum curam ſic ſpecialiter intendo. Prima eſt oppilatio aquoſa cadẽs inter albugineum, & corneam ante pupillam vel in ipſa pupilla, & dicitur catarrhoſa. Secunda eſt oppilatio ca dens in neruo concauo magno optico, et dicitur gutta ſe rena. De cura autem diſperſionis eius ex alijs cauſis di ctum eſt ſupra in capitulis ſuis.

De cataracta. Rubrica. 35.

Vnde cataracta eſt humiditas extranea phlegmati ca, vel melancholica ſtans in foramine vueæ inter humo rem

Cataracta idẽ qd' grę

[…]tis ὑπόχυμα, ac ὑπόχυσις, vt cũ Romanis ſuffuſio, ſeu aqua cum Auicen.

rem albugineum, & ſyphac & corneam, quare prohibet penetrare formas ad viſum. Vnde cum operator aſpicit in oculo patientis cõprehẽdit ante pupillam humiditatem non peruiam diuerſorum colorum, de quibus infra.

Cavsae. Hanc autem dicunt quidam generari ex vaporibus eleuatis à ſtomacho vel alibi pulſis ad locum dictum, & ibi à frigiditate oculi in humiditatẽ conuerſis. Alij ex ipſa humiditate à cerebro ad locum pulſa, ibi retenta non reſoluta uel nõ alibi pulſa. Et ex deſcriptione Aui. locus eius de quo eſt dubitatio nota parua quæ perſcrutabitur in dubijs. nam communiter dicitur ipſam generari ante pupillam inter ipſam ſcilicet & corneam.

Imaginatio principium ad cataractam.

Diuerſitatem quidem multiplicem accipit. Primo ex parte nominũ, vt in principio ſui dicitur imaginatio, quia facit imaginari res quæ non ſunt, vt colores in aere & huiuſmodi. & ideo dictum eſt ꝙ imaginatio eſt principium ad cataractam. Quãdoq; dicitur ſuffuſ & aqua ſeu gutta, quia apparet vt aquæ gutta. Quandoq; dicitur cataracta ad ſimilitudinem cataractarum cœli. nam ſicut cataractæ cœli lumen ſolis prohibent, ita & hæc lumen oculi.

Secundo diuerſificaẽ ex parte quãtitatis eius, quia aliqñ eſt tantæ quãtitatis vt faciat oppilationẽ completam pupillæ, & tunc eſt ex toto viſus ablatus ſaltem quo ad diſcernendum. Aliquando eſt faciens oppilationem non completam, & tunc res videtur ſecundum illam partem quæ non eſt oppilata, vt ſi eſt ſecũdum medium, eius medietatẽ obiectũ cõprehendit, ſi ſm partem ſuperiorem, ſuperiorẽ tantum cõprehendit, & ſi eſt recte in medio iudicat rem perforatã vt in præcedenti rubrica, & ſic de alijs.

Tertio diuerſificaẽ ex parte ſubſtãtiæ, quia quædam eſt ſubtilis, & tũc videnẽ res, ac ſi eſſent obnubilatæ, vt ſicut ſi pannus eſſet ſuper oculũ. Quædã eſt ita groſſa, ꝙ tunc formæ rerum, neq; radius, neq; ſol comprehenduntur.

Quædam media quæ cõprehendit lumen, & ſolem, & tunc videtur oculo videre radios aſcendentes, & deſcendentes. Prima non recipit curam cum acu, quia acui cedit per eius liquiditatem & teneritatem. Secunda etiam curã nullo modo recipit, quia facta eſt nimis adhærens & partibus oculi inuiſcata. Tertia vero curæ cum acu eſt ſuſceptibilis, & poteſt cum medicinis curari vt infra.

Quarto diuerſificaẽ ex parte qualitatis, quia coloris, qa alia eſt margaritalis alba, aut alba ad viriditatem declinans. Alia citrina. Alia aerei coloris. Alia nigra. Alia cineritia. Alconi. plures ſpẽs ponit, qa ultra has addit rubealẽ, argentinã, vitrealẽ. Ieſus vero addit aliã ſimilem argento viuo, aliã ſimilẽ laudano, ſed ex omnibus ſpeciebus illa q̃ eſt magis receptibilis curæ ex parte coloris eſt aerea, & alba margaritalis, quæ ad viriditatẽ parumper declinat & ad citrinitatẽ cum intenſione. Hæc Auic. Gipſea, viridis, nigra, plumbea, citrina, cum acu curam non recipiunt.

Quinto diſtinguitur, quia quædã eſt confirmata, quædam non. confirmata eſt illa quæ eſt multi tẽporis per quã ex toto nõ tollitur viſio, ita vt neq; radius, neq; lumen cõprehendatur. Non confirmata vero eſt quæ non eſt multi temporis, in qua comprehenditur conturbatio pupillę, & minoratio pupillæ valde, & eſt pro tunc comprehẽſio idolorum, & phantaſiarum in aere, ut dictum eſt. Et vt comprehendatur confirmatã à non cõfirmatã ponentur ſigna diſtinctiua, & dicemus cum Auic. Confirmata eſt illa cui non eſt cura conueniens niſi cum inſtrumento. Et dictum eſt niſi cum inſtrumento, quia in non cõfirmata cura conueniens eſt abſq; inſtrumento cum medicinis vt infra.

Signa confirmatæ ſunt. Primum quod dictum eſt, quia coloris eſt margaritalis, alba, vt ſupra. Secundum quia ſi clauſo oculo digito præmitur oculus cum aliqualiter circunducitur digitus quo facto aperiaẽ ſubito oculus, tunc comprehendeẽ ſi eſt confirmata. nã ſi comprehendetur per illam compreſſionem factã ꝙ ſit diuulſa, & redeat ad ſe hoc eſt ad naturalẽ diſpoſitionẽ quã prius habebat, tunc eſt cõfirmata, ſi nõ redibit & diuulſa remanebit, tũc eſt nõ cõfirmata. Et noteẽ canon Auic. inquit. verũtamen

A huius experiẽtiæ aſſiduatio eſt ex eis quæ conturbãt aquã et facit curã cum inſtrumẽto difficilẽ. Nota cõtra illos qui multoties volunt facere hãc experientiã. Aliter alij ponũt in oculo bõbicẽ bene carminatũ, & fortiter ſufflãt in oculo, & tunc ſi ſeparaẽ cataracta & redit ad primum ſtatum eſt ſignũ cõfirmationis. ſi vero nõ, non. & quidã cum ſola ſufflatione forti experiunẽ idem. Tertium ſignũ cõfirmationis eſt qñ clauſo oculo non læſo uidetur dilatari pupilla alterius, & ex cõſequenti cataracta. Quartum ſignũ, qm̃ in cõfirmata cõprehendiẽ luminis claritas, & ſol, in groſſa vero non ſubijcibili acui, vt dictum eſt nõ comprehendiẽ ſol, imo nihil omnino videẽ. Et ſi operator cum acu eam deponet redibit ſtatim et non ſtabit depoſita. Et quidam ex tempore quadam viſibili cõiecturatione arguunt eius confirmationẽ dicentes quæ eſt vnius anni vel. xviij. menſium vel circa eſt confirmata. Et multi cupientes cito videre quærunt eius confirmationẽ artificialem, quos piget expectare eius confirmationẽ naturalem. Quod cum facere voluerimus

B faciamus patientẽ vti piſcibus, laganis, & cæteris cibis phlegmaticis, de quibus in. ij. tracta. Et vti vino & alijs præhabitis in cura eius. & hoc eſt quod Auic. volebat cum inquit. Et quando voluntas adeſt vt fiat cura cum inſtrumento præmittitur habenti vt nutriatur piſcibus recentibus & cibis humectatiuis.

Cvra. In prima ſeruentur canones. Ordinatio dietę. Digeſtio, euacuatio, reſolutio, et conſumptio materię iam fluxæ, & aggregatæ.

Primus perficitur cum debito regimine, vt ꝙ declinet ad latus caliditatis, & ſiccitatis. Euitet omnia vaporoſa et groſſos generantia humores vt ſunt ſaliæ, caſeus, caules, & huiuſmodi, etiam viſui nocentia, vt ſunt ſupra poſita in principio, & acrumina omnia vt cæpe, vinum ſuper omnia, & maxime potẽs, & omnia acuta vt ſinapis & huiuſmodi. Et in ſumma ſit pauci cibi & potus & præcipue ſero. Et vtatur poſt cibum rebus reprimentibus vapores vt coriandro, citonio confectis. Vtaẽ aſſatis magis, cibis tem-

C peratis declinantibus ad calidum naturaliter, & artificialiter. Vnde poſſent cũ his ſpeciebus condiri. ℞. piperis longi. ℥. ſ. cinnamomi. ℥. ſ. cardamomi drac. iij. croci drac. ſ. vel ex alijs condias, de quibus ſupra in principio capituli, vt videbitur expedire. Digeſtiones & euacuationes iteratæ & iteratę fiãt vt ſupra de ſoda phlegmatica. Tu tamẽ in digeſtione vtere ſimplicibus ocularibus vt in de debilitate viſus dictum eſt. Conſimiliter de diuerſione.

Reſolutio autem & conſumptio ſiue exiccatio fiat cum his quæ poſita ſunt de debilitate viſus fortia vt eſt collyrium de fellibus. Raſ. in ca. de cataracta. Ad idẽ. ℞. aquæ rutæ. ℥. i. ſerapini. ʒ. i. fellis hirci, aut hædi. ʒ. ij. ſucci fœñ. ʒ. iij. mellis. ʒ. ij. & eſt optimum. Aliud Sabor regis medicorum & expertũ. ℞. fellis hircini exiccati in uaſe æneo, & granorum lauri excorticatorum. ana. ʒ. v. ſerapini. ʒ. i. gummi. ʒ. ſ. fiat collyrium cum ſucco chelidoniæ & vrina pueri non polluti, & melle. Ad idem valent collyria poſita in Rubrica de vngula. Item aqua fœñ. maioranæ,

D chelidoniæ, rutæ. ana, in quibus diſſoluatur parum croci, & quadruplum anthimonij, diſtillentur per filtrum.

Puluis multum cõmendatus & præcipue à Placentino ℞. fel capræ, gruis, omnia iſta miſceantur ſimul in ſcutella vitreata cum. ℥. i. thuciæ. ʒ. ſ. armoniaci, quæ omnia trita, & cribellata ſint, quibus addatur ſucci chelidoniæ, rutæ, fœnic. ana. ℥. iij. hæc omnia in vaſe dimittantur in ſole per quatuor dies, deinde hic puluis teratur ſuper marmore, & vſui reſeruetur. Vel aliter operare pulueribus dictis, adde vini albi vel rub. diſtillentur omnia ad alembicum, deinde dimittãtur in vaſe vitreo per quatuor dies in ſole, & tũc ſit vſus eius. hæc enim mirabiliter pannum deponunt. In hoc caſu etiã commendantur cõfectiones, electaria, iniectiones collyriorum, de quibus in Rubrica de debilitate viſus. Ad idem. ℞. ſucci fœnic. depurati, ſucci rutæ, chelidoniæ. ana. ʒ. ſ. mellis lib. i. reducantur ad ſpiſſitudinem, deinde addatur euphragiæ. ℥. i. ſ. ſeminis fœñ.

℥. ſ.

℥.ſ.gariofil.piperis longi,macis.ana.ʒ.i.miſceantur. Doſis eſt coclear medium quando itur dormitum,poſt quod bibatur aliquid vini puri,& fuit Gentilis.

Cvra. In confirmata eſt dum eſt intentio curæ cum acu. Oportet primo cōſiderare tēpus cōueniēs, & aeris diſpoſitionē. Secūdo dietam. Tertio digeſtionē. Quarto euacuationē. Quinto inſtrumentū. Sexto manuale opationē, & locū. Septio repcuſsiuorū in principio applicationē. Et retractionē virorū valentiū à cōſimili opatione.

Quantum ad primū dico cum auctoribus medicinæ ꝙ tēpus cōueniens debet eſſe clarū,quietū,ſerenum,ſeptentrionale,vt dicit Ieſus hora tertiarum, de menſe Maij,vel Septembris vt Alcanamoſali. Et cauſam reddit,quia tunc non ſunt caliditates, aut frigora exceſsiua, neq; tonitrua, neq; nubes,luna decreſcente,& non in ariete peragente.

De diæta dicendum ꝙ debet eſſe ſubtilis, ciborum facile digeſtibilium,paucæ quantitatis,non vaporoſorum.

Digeſtionem prius faciat cum euacuatione iterata. Et ſi expedit phlebotomia fiat illa, ſed ipſius neceſsitas prius F bene cōſideretur, quoniam in hoc caſu ſubtractio ſanguinis ſi nō foret neceſſaria eſſet nimis nociua, & in hoc errāt truſatores,quia non faciunt euacuationes debitas.

Medici truſatores qui.

Inſtrumentum placuit Beneuenuto acanamoſali de auro, Guidoni vero, & Placentino magis de ferro bene tractabili, & quia non eſt ſuſpitio tanta de eius fractione. Itē videtur ꝙ ſit potentius ad deponēdum, cætera vero ſunt magis curioſa,& de ipſo acu in dubijs.

Quantū ad ſextū dico ꝙ patiens antequā manualis fiat operatio,debet mane bona hora clyſterizari, & ſup frontem,& circa tēpora poni emplaſtrū conſtrictiuum,prohibens fluxū humorū,& ſupra nuchā poni ventoſa,et debet eſſe tunc ieiunus,& conſtituaſ in loco tēperati aeris,& nō multū luminoſi,ſed bene clari, deinde ſedeat ſuper ſcāno. Et retro ipſum ſit aſtās tenens caput eius, operator ſedeat ante ipſum amplectēs genua patiētis cum tybijs ſuis & cū manu aperiat oculum,in eo fortiter ſuſtlet,ſed prius maſticet fœniculū, & tunc p̄cipiat vt aſpiciat verſus naſum, & G in illo ſitu oculū firmū teneat. Tunc in nōie Ieſu intromittat acū in cōiunctiuam deuiando à venulis eius,& tunc retorquendo acum intromittat eum vſquequo eum viderit in loco vacuo ante pupillā. Et tunc vertat acū verſus corneā,& ipſum impellat ſuauiter vſq; ad pupillā, & tunc applicando,& comprimendo acum deponat cataractam,& poſtquā depoſuerit eā teneat eam depreſſam cū acu vſquo diceretur vnum Miſerere,vel tres Pater noſter, & toties cū acu capiat qđ inferius remaneat. Caueat tñ ne dilatet vueā, & lædat cryſtallinū. Et his factus extrahat acum voluēdo ſe ſicut fecit intromittendo. Quo extracto ad artis decorē oſtēde digitū vel aliquod tale vt videat ſtatim, & nō tardes in his viſionibus. Deo data laude ſuperponaſ repercuſsiuum ex albumine oui cum aqua roſ.& modico camphorę cū bombice. Meſ.vero ponit vitellum oui cum oleo roſ.& Auicen.cum oleo viol.cum puluillo ex bombice,ſed habeo oleū ſuſpectū,quia inducit mordicationē. H Quidā addunt bolū ar. Deinde ligenſ ambo oculi vt vnus alium nō moueat,& ponaſ in loco tenebroſo, & deducaſ ad lectū qui propinquus ſit ei ante operationē ne ex motu agiteſ,& tūc ponaſ plane ad lectū in quo quieſcat,deinde ſuperponantur ſpatulis poſt oculorū ligationē immediate vētoſæ duæ cum extractione ſanguinis ab.℥.ſ.vſq; ad.iij. inſpecta ætate habitudine & corporis virtute, & cerebri. Et ſit accubitus ſuper ceruicē, & collum capite leuato,& tunc ea die modicū,et modicum comedat,quia non maſticet. Et nō ſoluatur ligatura vſq; ad tertiā diem, ꝙ ſi affuerit dolor,& remuteſ in craſtinum,ita tñ ꝙ oculus non aperiatur, aut tertio die remutetur bis in die abſq; apertione oculi,& ſi dolor ex toto ceſſauerit, poteſt tūc loco albuminis poni vitellum oui, vt Meſ.& Auic.placuit enim ipſis vt de tertio in tertiū fieret ſolutio tantū, & fieret in omni mutatione prius euaporatio cum aqua roſ.ſalicis, cucurbitæ,virgæ paſtoris, & ſimilibus,& poſtea poſitio vitelli

E ouorum, vt dictū eſt. Moderni operatores quos vidi hæc non ſeruāt,& ſuccedunt,ſed ſi fieret quod dicūt hi viri credo optimum. Tranſactis vero nouem diebus diſſoluantur oculi,& lauentur aqua frigida,vt ad ſuam redeant operationem. Quòd ſi contingat cataractā nō fuiſſe depoſitam bene reuertatur operator ad eandē operationem per idem foramen. Quidam ſunt qui diſrumpunt inferiorē partem corneæ, & extrahunt aquā ſiue cataractā per eam, & hoc eſt in quo eſt timor, quoniam cum aqua quādo eſt groſſa egreditur albugineus. hæc Auic.in fine de cura eius. Sed quid dicemus quando cataracta eſt in principio, & ſubtilis.& hic eſt locus ſpeculationis.& tu cōſidera. Extractio autem aquæ ab illis græcis illo modo fiebat, nam in foramine ponebant acum, cannulam, & ſugendo extrahebāt, ſed timor eſt vt Auic.& tu conſidera.

Notentur hic ſeptem. Primum ꝙ talis operatio per viſum multo melius q̃ per doctrinam adipiſcitur. Secundum ꝙ cauterium factū in zudenegi de quo ſæpe dictum, F eſſet ſingulare remediū,aut cauteria facta in fronte ſecundum rugationē cum ferro igneo vſq; ad profundationem oſsis. nam vt dixit Placeñ. plus alijs rebus vtile inuenitur.

Tertium ꝙ oportet hic eſſe obedientiā magnā ex parte ægri,aliter neq; per inſtrumentum,neq; per medicinas curabitur. Quartum ꝙ alia prius tentētur q̃ ad cauterium ueniamus ſaltē in principio rei cum medicinis. Quintum ꝙ cataractæ non debet quæri depoſitio in homine habente oculos malos,aut dolorem in capite, aut oculis,aut aſsiduas ſternutationes,vel deſcenſum reumatis,uel vomitū, aut aliquā aliam ęgritudinē moleſtam,quia periculum eſt de commotione cauſę antecedentis. Sextum ꝙ cataracta quæ fit à caſu,aut percuſsione non eſt laudabilis,quia humores oculorum ſunt transfuſi. & ideo poſt eius diſpoſitionē parum,aut nihil vident. Et huius ſentētię fuit Ieſus, & Alcotim,& ſic completur octauus cañ. Septimū ꝙ in opere remouendi cataractā quomodocūq; non debet homo ſe ſecurare, quia medicinæ parum proficiunt, & ope- G ratio manualis eſt deludoſa, præcipue non bene iudicata, & cum non ſequitur cura. nam promiſsiones medicinarū ſunt magnæ, & paruæ operationes, & ideo valentes viri operationē ſpecialiter cum ferro curſoribus reliquerunt. probat tamen Auicen.ipſam in principio curari poſſe regimine dietæ, vt dictum eſt in principio, per experientiam quam uidit in homine ſeruante ea quæ dicta ſunt. Quòd ſi ſtomachus fuerit in cauſa rectificetur cum digeſtiuis, euacuatiuis,confortatiuis,vt ſupra ſæpe.

De gutta ſerena. Rubrica. 36.

Gvtta ſerena eſt diſpoſitio in qua oculus non videt ex oppilatione contingente in neruo concauo magno,ſcilicet optico propter quam prohibetur delatio ſpecierum viſibilium,& tranſitus ſpiritus viſibilis in quantitate conuenienti ad oculum & oculus videtur clarus, & ſerenus. Et dicitur tranſitus ſpiritus, quia tenendo quòd viſio fiat in cryſtalloide deberet oculus eo caſu videre, quia nihil videtur impedire,ſed patet ꝙ prohibitio ſpiritus in quanti- H tate conuenienti ad viſionem propter oppilationē eſt cauſa huiuſmodi. relinquo ſpeculatoribus. Hæc paſsio curā non recipit niſi per mundificationes,diętā, & cætera quæ dicta ſunt in cura cataractæ cum medicinis,& tu ad ea recurre,nam habebis ibi illa.

Dvbia.

Dubium de vomitu.

Dvbitatvr circa prædicta primo. Vtrum vomitus cōferat in paſsionibus oculorum. Quòd ſic, quoniam quod clarificat,viſum iuuat, ſed vomitus eſt huiuſmodi. quarta primi cap.de vomitu.ergo. Confirmatur, quoniam quod educit materiam & fumum nocentes oculis. cōfert, vomitus eſt huiuſmodi, vt allegato loco. ergo etc.

In cōtrarium illud nocet oculis in cuius actu eorum procuratur cuſtodia,quia aliter eſſet fruſtra, ſed in actu vomitus præcipitur oculos ligari cum duabus pilis rotundis,vt quarta primi,alleg.cap.et.iij.Almanſ.ergo &c. Item ex

vomitu

vomitu fit tractio materiæ verſus partẽ patientem & cõmotio fluxus materiæ ad oculos, ergo &c. In hac dubitatione reperiuntur auctores in verbis ſuis diuerſificari, vt 231. differentia. Sed in ſumma tenendum ꝙ vomitus nocet in paſsionibus oculorum talibus per eſſentiã qualitercunq; fiat. & hanc cõcluſionem probant rationes poſt oppoſitum, & eſt ſententia Halyab. i. theo. Secunda cõcluſio ꝙ in paſsionibus oculorũ talibus per cõitatem, & ſpecialiter à ſtomacho eſt vomitus conferens. & hanc probãt rationes ante oppoſitum. Tertia cõcluſio ꝙ vbi materia quæ eſt in ſtomacho læderet oculos multum, tunc melius eſſet dimittere vomitum, & ipſum per ſeceſſum educere, patet. nam in fieri multũ læderentur oculi. & ideo Gal. 4. interiorum. in habentibus ſuffuſionem oculorum, & proprie à ſtomacho exhibebat hieram pigram. Quarta concluſio ꝙ huiuſmodi vomitus debet eſſe facilis non fortis, non frequens, & in corporibus præparatis, patet. quia aliter ſequuntur inconuenientia dicta poſt oppoſitum. & tu conſidera. Et forte hoc intellexit Auic. de cura debilitatis viſus cum dixit. Vomitus autem qui minus eſt ex eis quæ conferunt, ſed laborioſus nocet valde.

Dubium de phlebotomia in ophthalmia.

DVBITATVR ſecundo, Vtrum in omni ophthalmia competat phlebotomia cum quædam ſit phlegmatica, vt dicebatur. Et videtur ꝙ ſic auctoritate Auicen. inquit. De cura cõi ſpecierum eius. Et phlebotomia ex cephalica eſt conueniens omnibus ſpeciebus. Et pro iſto eſt Raſ. ix. Almanſ. ca. de ophthalmia. inquit. In principio vero curationis ophthalmię minuẽda eſt cephalica, & ſubdit. Quanto fortior fuerit ophthalmia tanto plus eſt minuendum de ſanguine. Pro eodẽ Meſ. de ophthalmia. Phlebotomia aũt ex cephalica cõueniens eſt omnibus ſpeciebus eius, & proprie ſanguineæ. Ad oppoſitum arguitur ex can. cõi. quarta primi, de phlebotomia. Caue ne ęgrũ. Nã quædam eſt cholerica, quædã phlegmatica, nonnulla eſſe põt melica. Ad dubium reſpõdetur ponendo concluſiones. Prima ꝙ in ſanguinea cõpetit, patet. Secũda ꝙ in cholerica, aut phlegmatica, vel melancholica, vbi fuerit mixtio cum ſanguine cõpetit, patet. quia diuerſio fit, & prohibitio augmenti apoſtematis, & has duas cõcluſiones voluerũt auctores allegati &c. Tertia cõcluſio ꝙ materia iam fluxa non exiſtente in toto plethoria, aut alia re indicante phlebotomiã poteſt competere phlebotomia, & cauſa, quoniam materia quæ eſt peccans ſecundum maximam partem in venis cõtinetur, ſed phlebotomia maxime euacuat materiam in venis contentam, ergo. Et pro iſta cõcluſione faciunt quæ dicta ſunt ſupra de lethargia. & tu ad illa recurras. nã hæc concluſio eſt mere probabilis. Et pro iſto vide etiam quæ dicta ſunt de dolore capitis in dubijs.

Dubium de lachrymis.

VTRVM lachrymæ natiuæ recipiant curam, ꝙ non. Auic. ca. de lachrymis. Quæ autẽ natiuæ ſunt, aut propter eradicationem viſionis lachrymalis non ſanantur. Idemq; Meſ. de lachrymis. In cõtrarium idem Auic. de cura eius in fine. illæ vero quæ ſunt natiuæ difficulter recipiũt curã. Reſpondetur dupliciter. Primo ꝙ in primo Auic. intellexit de natiuis in corporibus adultis quæ ſunt longi temporis & fortes, in ſecundo vero cap. de his quæ ſunt debiles recẽtes, & in ætate tenera. Aliter & melius ꝙ in primo intellexit de his quæ fiunt propter fluxum qui eſt per venas, & arterias intrinſecas. In ſecundo de his quæ fiunt propter fluxum factam ex venis, & arterijs extrinſecis vt dictum eſt ſupra, & hoc voluit Auic. ca. i. cum dixit. Et curſus eius ad oculum in vna duarum viarum prædictarum multoties, ſcilicet in cap. de ophthalmia.

Dubia duo de pupilla.

VTRVM dilatatio pupillæ facta à caſu, vel percuſsione ſit curabilis. Quòd non. Auic. cap. de Alintiſar. in fine. Et illa quæ eſt à percuſsione, aut caſu non habet curam. In contrarium Raſ. ix. Almanſ. de dilatatione pupillæ. Quòd ſi pupilla poſt percuſsionem dilatari contingat non

A eſt inde timendũ, quia remouetur. Pro iſto videtur ſententia eiuſdẽ Auic. de cura eius cum inquit. Illud aũt quo vtendũ eſt in cura eius quæ facta eſt ſucceſsione percuſsionis, eſt phlebotomia. Reſpõdetur. In magna dilatatione vbi contingit pupillã dilatari vſq; ad albedinẽ non eſt habenda fiducia in cura eius. Et nõ ſolum in tali, verũ ſi fuerit ſequẽs vehementẽ capitis dolorẽ, & hoc voluit expreſſe Raſ. In parua vero eius dilatatione & recenter facta habenda eſt ſpes curæ, & hanc vidi. Et pro iſto eſt Placeñ. cum dicit. Cum autẽ aduenit propter percuſsionẽ non eſt multum timẽda, quia aliqñ per ſe curatur quod de parua recenti dicendum eſt. Aliter ꝙ dilatatio pupillæ facta ex percuſsione qua dilatatio non ſit multum magna, in qua cõprehendemus natura adiuta eius aliqualem cõſtrictionem ſequi eſt curabilis. Et huius cura ponunt auctores, & habet hoc veritatẽ maxime de recenti, & in primis diebus apparente tali ſigno. nam chronica recipit curam nequaquam. Vnde Meſ. Et confirmata non habet curam.

B VTRVM conſtrictio fiat à ſiccitate. Quòd nõ, quia dilatatio pupillæ fit à ſiccitate. Auicen. de dilatatione, ergo cõſtrictio non fit ab ea cauſa, cũ eadem cauſa non ſit contrariorum effectuum productiua. In contrarium Auic. Dicendum ꝙ quãdo non accidit ſiccitas in partibus centralibus tunc fit dilatatio pupillæ, quia partes mouentur verſus circũferentiales. Quando vero fit ſiccitas in circunferentialibus, tunc partes mouentur verſus centrales. Per hoc patet quid ad dubium argumenti.

Dubium in debilitate viſus.

VTRVM faba, & lens competant in debilitate viſus. Quod ſic maxime vbi fit ex ſubtilitate ſpirituum, qm̃ ſpiritus ingroſſant cũ ſanguinem groſſum generent, & ex cõſequenti ab eo ſpiritus groſſus generatur cũ ſpiritus non ſit. niſi vapor ſanguinis temperatus ſeptimo de iuuamentis membrorum. In contrarium Auic. & auctores. Dicitur primo, forte intellexit Auic. & cęteri vbi debilitas eſſet ex groſsitie ſpiritus. Aliter ꝙ nullo modo competit, qm̃ & C ſi competeret ratione ꝙ ſpiritũ ingroſſarent, nocerent magis ex eo ꝙ ipſum ſpiritum producerent tenebroſum, & ſimiliter oculum redderent tenebroſum. conſidera.

Spũs vapor ſanguĩs temperatus.

Dubium in nyctilopa.

VTRVM in nyctilopa ſit primo ex cephalica minuendum. Notandum ꝙ reperitur litera Auic. de cura nyctilopæ. Si illic fuerit multitudo phlebotoma cephalicã, alia litera habet baſilicã, modo ſi dicit baſilicam videtur contradicere Raſi & alijs qui dicũt phlebotomandã eſſe prius cephalicã, & propter hoc ſtat dubiũ, quia ſi litera dicit cephalicã eſt dubitatio aliqua. Sed iuxta dicta de ſoda dicẽdum ꝙ materia exiſtẽte multa fiat ex baſilica, ſi pauca ex cephalica, primum intellexit Auic. ſecundum Raſ. Meſ.

DE LOCO cataractæ reperitur diuerſitas, vnde quidã dicunt eã generari inter cryſtalloidem & vueã, vt Azarauius cap. de aqua, & Halyabas. ix. theor. xiij. cap. Quidã inter vueam & corneam, vt Ieſus, Haly. idem videtur innuere Auic. cum dicat. Inter humorem albugineum, & ſy-D phac, ꝙ ſyphac eſt panniculus corneæ intrinſecus. Et alij diuerſimode, in quibus modis non protelo ſermonẽ inutilem practicæ. Sed mirũ eſt ꝙ auctores confuſe de loco iſto ſcripſerunt, & non determinate. Auctores enim videntur conuenire magis ꝙ ſit inter vueam, & corneã. Sed ad ſedandas diſcordias apparentes dicendum ꝙ aqua, ſiue cataracta poteſt accipi dupliciter. Vno modo vt eſt nomen cõe ad omnem oppilationem oculi, qua prohibetur viſio, & iſto modo gutta ſerena dicit cataracta, quæ cõtingit ex oppilatione cõtingente, vt ſupra de gutta ſerena, et tu ibi. Secũdo modo capitur pro oppilatione oculi ante cryſtallinam quã auctores proprie vocant cataractam. & de iſta quærit quæſtio de qua dicatur ꝙ totum ſpatium quod eſt à cryſtallina ad corneam, quod ſpatiũ implet albugineus locus eſt cataractæ. Quod ſpatium poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ꝙ totum ſimul ſit catarrhoſum, et hoc poteſt intelligi qñ totus albugineus ingroſſatur, & dealbatur,

Syphac qd.

& priuat viſum, & tunc eſt paſsio incurabilis. Poteſt etiã contingere quando aqua tantum exuberat totũ oculum.

Alio modo poteſt intelligi totũ albugineum non ſimul, ſed ꝙ aqua poſsit eſſe à quacunqꝫ ſui parte, ſcilicet in principio albuginei, & iuxta cryſtallinã, & iſta aqua erit poſt vueam. & poſsit eſſe in foramine ipſo vueæ, ſiue parum poſt verſus cryſtallinam, & ꝙ poſsit eſſe iuxta foramen vueæ iuxta corneã, & in quacũqꝫ parte poſsit ſituari aqua quæ dicitur cataracta poteſt dilatari. nam cataracta nõ videtur eſſe aliud q̃ oppilatio ex materia aquoſa prohibens, tranſitum ſpecierum viſibilium ad cryſtallinam, ſed ſiue materia aquoſa ſtet in fine albuginei iuxta corneam, ſiue cryſtallinã, ſiue ſtet iuxta foramen inter vueam vel in ipſo foramine, ſiue ſtet iuxta extra foramen vel verſus foramẽ, prohibetur tranſitus viſibilium. ergo vbicunqꝫ ſit, erit cataracta, & apparet ex hoc quare in diuerſis auctoribus de ipſa inuenti ſunt varij ſermones.

Sed iuxta hoc cadit dubitatio alia, quare quando materia cataractæ eſt poſt corneã non apparet albedo, niſi tãta quantum eſt foramen pupillę, deberet enim totũ ſpatium quod occupat ſub cornea apparere albi coloris.

Pro ſolutione huius ſcito, ꝙ ſi materia iſta ſtet prope cryſtallinam intus in vuea, vel prope foramen vueæ intus in vuea vel ſtet in ipſo foramine vueæ, tunc facile intelligitur quare aqua apparet in forma rotũda, ſicut eſt rotunditas foraminis. itẽ apparet quare apparet maior aliq̃n minor, illud enim eſt ſecundum ꝙ cõſtringitur vel dilatatur pupilla ſi ſit poſsibile eam dilatari, aut conſtringi, ſed ſi aliqua ſtat extra vueam verſus corneam, tũc iſta aqua eſt de mobilibus, ſcilicet non habentibus aliquam diaphaneitatem, imo verum colorem, & tunc ſi ſtat ſtatim poſt corneam tantundem apparet quantum occupat de ſpatio corneæ, ſicut apparet in ſanie poſt corneã. Vel iſta aqua habet diaphaneitatem, & tranſparẽtiam aliquam, nõ tamen tantam quin prohibeat receptionem ſpecierum viſibiliũ, licet non ex toto prohibeat aliquam irradiationem, nõ tamen quæ ſit ſufficiens ad viſum, & iſta aqua quamuis impleat totũ ſpatium quod inter corneam & vueam adhuc apparebit in forma rotunda rotunditate proportionali & oppoſita foramini vueæ. Et ratio huius eſt. nam totum de iſta aqua quod poteſt irradiari à lumine apparet cõformis corneæ, totũ autem quod non poteſt irradiari apparet ſub proprio colore aquæ, ſcilicet coloris albi. Circunferentiæ autẽ circularis iſtius aquæ ſunt minus profundæ, ſiue groſſæ propter locum eſſe minus in ſpatio, ſed medium iſtius aquæ eſt magis profundum propter maius ſpatium quod replet. ergo circunferentiæ irradiabuntur à lumine exteriori, & non apparebunt ſub colore. pars autem media nõ poterit perluſtrari, & ſic apparebit alba. ipſa enim groſſior exiſtit ſuis circunferentijs, vt dictum eſt. Eſt itaqꝫ cataracta humiditas talis exiſtens inter corneam & vueam ex oppoſito pupillæ, ſicqꝫ communiter dicitur.

Problema. Aliud problema propter quid cataracta in loco luminoſo apparet minor, in non luminoſo vero, maior.

Dicitur ꝙ in loco luminoſo maior pars eius illuminatur, & ideo parua pars eius remanet non luminata, & eſt illa quæ eſt in centro magis, & ideo videtur minor. Contrarium quando eſt in loco non ſic luminoſo. nam maior pars eius remanet nõ penetrata, & radijs ſic apparet alba.

Alia difficultas poſtquam ita eſt ꝙ cataracta eſt humiditas inter corneã & vueam quomodo deponetur. Dicendum ꝙ hodie deponentes operãtur cum acu valde ſubtili penetrante vueam, & propter ſubtilitatẽ inſtrumenti nõ exit albugineus. Antiqui operabantur cum acu non acuto, ſed parumper obtuſo, cum quo ſi fieri poſſet melius eſſet, ſed non video modum. Ego autem vidi, et operari feci cum acu acutiſsimo ſubtili argenteo, & bene ſucceſsit.

Conciliatio Aui. cũ Raſi. Inquit Raſ. ij. conti. ca. de cataracta. Medici moueãt palpebrã, & fricent & intueantur eã: & ſi aqua ſpargit cũ rectificatione & reuertit & coadunatur nunquã iuuat cura cum inſtrõ, & contrarium Auic.

D Dicendum ꝙ q̃n medicus premit, et fricat cum pollice, vel alio digito ſuper palpebram ponendo verſus oculum, vel cataractã nullo modo cedit, talis non eſt deponibilis, quia ſignificat multam groſsitiem, & viſcoſitatem, & adhærentiam, vel cedit: & tunc vel cedit, & redit, & tũc vel cedit tota ſimul vel cedit diuidendo ſe in partes. ſi primũ eſt deponibilis, quia ſignum eſt ꝙ vnita, & non fixa vehementer. hoc autem cedere eſt quaſi eam dilatari, & eã reuniri, & aggregari. Si autem cedit diuidendo, ita ꝙ rumpi videatur in fruſta, tunc non eſt deponibilis cum acu, & de hac loquitur Raſis. In quo capitulo docuit patientem cataractam debere ſituari à medico in oppoſito ſolis, & ponere pollicem ſupra palpebrã ſuperiorem, deinde ſubito eleuare vt ſupra, & videre motum cataractæ. Ex quibus tollitur contradictio apparens. nam quando cataracta ſic cedit, & redit, & non ſe diuidendo arguitur debita mobilitas eius, vniformitas eius debita viſcoſitas. Ex quibus arguitur ipſam eſſe obedientem operationi per acum fiendæ. & tu conſidera.

E

Aphorismi.

De oculis, & eorum diſpoſitionibus.

Ex. iij. Sect. xi. Apho.

De temporibus: ſi quidem Hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver vero pluuioſum, & Auſtrale, neceſſe eſt Aeſtate febres acutas, & lippitudines (Græci ophthalmias vocant,) & inteſtinorum difficultates fieri, & c.

xij. Aphor.

Si vero Hyems auſtralis, & pluuioſa, & * ſerena fuerit, ver autẽ ſiccum, & aquiloniũ, Mulieres quibus partus ad ver ineſt ex quacunqꝫ occaſione abortiunt, quæ vero parient, imbecilles, & morbidos infantes pariunt, quare vel ſtatim intereſt, vel tenues, & valitudinarij viuunt. cæteris vero mortalibus difficultates inteſtinorũ, lippitudines ſiccæ fiũt. Senioribus aũt deſtillationes, quæ cito interimẽt.

* εὔδιος. i. tranquilla.

xiiij. Aphor.

G Si vero aquilonius, & ſiccus, his qui naturã habent humidiorem, & mulieribus confert, reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & * grauedines, non nullis vero, & atræ biles.

* als. νωθο χρόνιαι. i. lõgæ, vt ad febres redeatur.

xvi. Aphor.

Morbi in pluuiarum multitudine, magna ex parte fiunt febres longæ, alui profluuia, putredines, morbi comitiales (quos apoplexias Græci vocant,) & anginæ. In ſiccitatibus autẽ tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum.

xvij. Aphor.

Quotidianæ aũt conſtitutiones, Aquiloniæ quidẽ corpora denſant, intendunt, & bene mobilia, coloratiora, & melius audientia faciunt, & aluos exiccant, oculos mordent, & ſi pectus dolor aliquis obſederit, dolorem augẽt, Auſtrinę diſſoluunt corpora, & humectant, auditũ obtundunt, capita aggrauãt, & vertigines faciũt oculis, atqꝫ corporibus difficilem motum præſtant, & aluos humectant.

xxi. Aphor.

H Aeſtate autem nonnulli horum, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ febres plurimæ, & vomitus, & alui profluuia, & lippitudines oculorũ, & aurium dolores & oris vlcerationes, genitalium putredines, & ſudamina.

Ex. iiij. Sect. xlix. Aphor.

In febre non intermittente, ſi labrum, uel oculus, vel naſus, vel ſupercilium peruertatur, vel non videat, vel non audiat, iam debili exiſtente corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima.

lij. Aphor.

Quicunqꝫ in febribus, vel in alijs morbis * ſponte illachrymant, nihil abſurdũ, qui vero non ſponte, abſurdius.

* κατὰ προαίρεσιν, id ẽ ſtudio, de induſtria, voluntarie cõſilio.

Ex. vi. Sect. xvij. Aphor.

Lippientem alui profluuio corripi bonum.

xxxi. Aphor.

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamentum epotum ſoluit.

lij. Aphor.

lij. Aphor.

Oportet vero & cõſiderare oculorum in dormientibus ſuſpectiones. nam ſi quid albũ commiſsis palpebris ſubinſpicitur, neq; ex alui profluuio, aut medicamenti potione iſtud contingat, malum eſt ſignum, & letale valde.

Ex. vij. Sect. lxvij. Aphor.

Dolores oculorum poſt meri potionem, & aquę calidę balneum, venæ ſectione curato.

De diſpoſitionibus aurium, continens Rubricas. vij. Cap. IIII.

De anatomia, & complexione, & deſcriptione auris, ac de cõferentibus, & nocẽtibus auditui. Rub. 1.

AVris eſt membrum cartilaginoſum, anfractuoſum ſuper os baſilare, ſiue petroſum ſituatum, auditui à natura creatum. In cuius concauitate eſt ſpiritus cõplantatus aut aer ſtans ſiue cõnaturalis qui eſt inſtrumentum auditus. & hanc concauitatem cooperit panniculus ſubtilis contextus ex quinto pari neruorum auditui deſeruientium, ut ſupra in principio capituli de diſpoſitionibus oculorũ. de quibus verius dixit Auic. quarta tertij primo cap. Et hic quidem neruus in diſpoſitionibus auditus eſt ſicut glacialis in diſpoſitionibus viſus, & reliqua membra auris ſunt ſicut reliqua quæ circundant glacialem ex tunicis, & humoribus quæ ſunt creata propter glacialẽ vt ſeruiant ei, & cuſtodiant ipſum, & adiuuẽt eum. Ex quibus apparet primo complexio eius. nam cartilago frigida eſt & ſicca, prima primi, de complexionibus membrorum. Secundo patet eius deſcriptio.

Conferentia auribus ſunt hæc Adeps gallinæ, anatis, abſinthiũ. Amurca olei. Balſamus. Caſtoreũ. Conchulia. Coriandrũ. Cucurbita. Fel apri. Fimus capræ. Galbanum. Galla. Gallus. Gentiana. Liciũ. Lac mulieris. Laudanum. Mentha. Mel. Mitridatũ. Nuces. Nenuphar. Oleũ ſiſaminum. Oleum narciſci. Oleum amygdalarum ama. Oleum laurinum. Oleum benedictum Nico. Sed de maxime conferentibus eſt mũdificare omni die aures á ſorde et ſemel in hebdomada diſtillare aliquid de oleo amyg. ama. ozimũ cum adipe. Pix infuſa in oleo roſ. Roſa, ſuccus eius Succus rubi. Salix foliaq;. Succus eius. Staphiſagria. Vermes terræ cum adipe. Adeps vulpis. Hierapigra Gal.

Nocentia auditui ſunt, Allium, argẽtum viuum, arundo, flos, aut lanugo eius auri impoſita. Caſtanea. Et plura alia quæ ex regimine diętæ comprehendentur ex ſequentibus.

De læſione auditus. Et primo de eius diminutione. Rubrica. 2.

Diminvtio auditus quã Auic.* tarax vocat, quando ſonus ab eo non comprehenditur ſub ſua debita quantitate ſiue menſura, vt quia non comprehenditur ita grauis, aut ita acutus, aut ita altus ſicut eſt, & ſic de alijs ſoni accidentibus.

*al. tharas. Sic enĩ habent ꝓbati Auic. interpretes.

Cavsa cuius ſecundum plurimum eſt complexio frigida. Et dicitur cuius cauſa ſecundum plurimum, quia à mala complexione calida etiã contingere poteſt cũ materia, & abſq; materia. Cõſimiliter à materia vẽtoſa. Item à caſu, percuſsione. Itẽ nocumentis in foramine ex oppilatione facta in eo cõtingere poteſt, vt cũ in aure ingreditur aliquid nocens, vt granum, ſordes, & ſic de alijs, vel in ea generatur caro, apoſtema & huiuſmodi. Item ex nocumentis non ſolum in aere naturali & ſpiritu contingente, ſed etiã in neruo ipſo auditui deſeruienti. Fit etiam nocumentum ex cõitate aliorum membrorum & maxime vicinorum vt in dolore dentium, & in eorum ortu. Item in febribus. Item in apoſtemate partis capitis propinquæ auri. Item à vermibus. Itẽ à ſubtilitate, aut groſsitie ſpiritus fit. nam de his in ſpecialibus dicetur capitulis.

Signa demonſtratiua. ſi à cauſa fuerit primitiua, vt caſu percuſsione & huiuſmodi. Item propter ægritudinẽ capitis. Itẽ ſucceſsione febris aut alterius ægritudinis. Itẽ

A à communitate alterius membri, manifeſta erunt conſiderare volenti per nocumenta quæ ipſis membris inſunt.

Signa. Si fuerit à mala complexione cal. vel frig. ſignũ primũ colligi poteſt à iuuantibus, & nocentibus. Sed hic aduerte ꝙ aliqñ decipitur medicus. nam quãdo eſt cũ tali diſcraſia corporis plenitudo multum læditur à ſimili, & à contrarijs, & ideo aduerte. nam ſi diſcraſia fuerit calida læditur à calidis ratione ſimilitudinis, & læditur à contrarijs ratione cõpreſsionis ſolutionem continuitatis inducẽdo. Si itaq; diſcraſia fuerit calida, tunc ſentiť calor interius, & dolor, & læditur à calidis. ſed nota vt dictum eſt corporis plethoriam. Quod ſi fuerit frigida ſentitur frigiditas & læditur a frigidis, & iuuatur a calidis materia minorata. nam quando adeſt multa materia, tunc ex caliditate fit diſſolutio materiæ, & inde maius nocumẽtum. Quòd ſi fuerit ex humiditate, tunc apparet tumor in facie, & ſentitur grauitas quædam, & tales communiter reumatizant.

Si ex ſiccitate, quia fit poſt ieiunium & vigilias cũ B detumeſcentia faciei & oculi.

Signa ſi ex apoſtemate eſt dolor magnus calor pulſatio & feb. ſaltem ephemera.

Signa ſi fuerit ex vlcere eſt ibi punctura, mordicatio, & dolor.

Signa ſi ex vermibus eſt ibi dolor circũuolutus, vertiginoſus, & aſsiduatio cõmotionis cum exitu vermis qñq;.

Signa ſi fit ab aquoſitate ſanioſa, de qua tale fit experimentum. Accipe ſpongiã, & calefacias igni, & ſupponať pannus lineus calidus duplicatus ſpongię & auri applicentur, & dormiat deſuper, & ſi in mane inueniat pannũ immaculatum non erit ex humiditate ſed ex alia cauſa. ꝙ ſi erit maculatus erit ex humiditate ipſa ſanioſa.

Signa ſi ſubtilitate ſpiritus audibilis, tunc patiens non audit niſi vocẽ ſubmiſſam per quã aer paulatine dilatatur & intrat vox ad ſpiritum moderate. ex groſſa vero voce ſpiritus confunditur quare non auditur. Si groſsitie ſpiritus tunc non auditur niſi vox magna quæ cum impetu in- C trat illam groſsitiem dilatando fortiter aerem ſicut lapis cadens in aquam fortiter & cum impetu multum dilatat eam. parua vero vox nullum habet ingreſſum. Fit ex ſucceſsione criſis pulſa materia ad organum auditus.

Signa ſi ex ventoſitate. ſignificat eam ſonitus cõtinuus abſq; grauitate, & in mala complexione ſimplici non ſentitur grauitas, ſed in materiali ſic. Quando auditus læditur abſq; nocumẽto aliorum ſenſuum, ſignum ꝙ nerui auditus tantum læduntur.

Signa ſi acciderit propter nocumenta quæ ſunt in foramine ponatur patiens in loco luminoſo, & erit manifeſtũ, ſi ſordes, aut verruca, aut caro, aut ſanguis groſſus congelatus, aut alius talis humor ſ cauſa erit. Quòd ſi fuerit propter nocumenta intrinſeca, vt quia ſunt in oſſe, neruo & huiuſmodi tunc ſi fuerit cum materia vt dictum eſt erit cũ grauitate. Vnde debet medicus præcipere vt patiens inclinet caput ad eam partem, deinde eleuet. & tunc ſi erit materialis ſentiet grauitatem, ſi non, non, vt conſimiliter di- D cebatur ſupra de dolore capitis.

Prognostica. Quæ fit ſucceſsione vomitus facilis eſt curationis. Item recens curatur faciliter reſpectu aliarũ. Chronicæ cura propinqua eſt deſperationi. vnde Meſ. Quæ autẽ antiqua eſt vix recipit curam. Et antiquã intellige quæ duos pertranſiuit annos. Gordonius.

Si debilitas auditus ſiue ſurditas aliquãdo minuitur & in vno non permanet ſtatu, tunc ſpes eſt curæ cum magna difficultate. ſi vero in eodem ſtatu continue permanebit, tunc ei non eſt cura, nam curationem non recipit. Similiter quæ ex ſolutione eſt continuitatis neruorum auditus. Item & quæ ex apoſtemate duro incurabilis. De prognoſticis habes aphoriſ. quære eos in fine capituli huius. Et volo vt hæc ſigna, & demonſtratiua, & prognoſtica tibi ſufficiant &c. pro rubrica ſequenti.

Cvra. Canones. Ordinatio diętæ. digeſtio materiæ. Euacuatio eiuſdem. Remediorum localium applicatio.

Ordinatio diętę ex parte aeris, vt caueat ſe patiens ab aere calido fri. vēto. & huiuſmodi. Cibi autē & potus &c. moderentur ad contrarium cauſæ facientis morbum. vt ſi à frigido cū calidis. ſi à calido cum frigidis. & ab omnibus abſtineat vaporoſis multiplicātibus humores phlegmaticos ſi materia eſt frig. & cōſimiliter de calidis ſuo modo dicatur. Faſtidiū, repletio, & ſomnus poſt repletionē nocet.

Digeratur materia prius, & maxime cum fuerit groſſa, viſcoſa cū his de quibus ſupra de ſoda phlegmatica. Quòd ſi fuerit materia ſubtilis & nulla fuerit oppilatio in corpore poteſt ſine eius digeſtione fieri euacuatio quando talis materia videtur ſatis conueniens expulſioni. Quòd ſi pur digeſtione egebit digeras cum his de quibus dictum eſt de ſoda calida. Si ſanguinea cum his de quibus in ſanguinea. Si cholerica cum his &c.

Euacuetur autē materia cū euacuatiuis proportionatis materiæ de qbus ſupra. iiij. tract. Sed hic nota dictū Meſ. Euacuetur cholera euacuatione poſt euacuationē. Et Aui. inquit. Et multiplicetur numerus & minoretur quantitas omni vice & virtus conſeruetur. & euacuatur maturatio. Et ſimilem canonē habuiſti ſupra de cura ſodæ phlegmaticæ. nam materia capitis aut in capite exiſtens difficulter euacuatur, & cauſæ aſsignatæ ſunt ibi. Conſimiliter ſi videbitur in toto plethorica aut ſanguinis peccatū vel mixtio humorum cum ſanguine fiat phlebotomia iuxta canones poſitos ſupra de ſoda ſanguinea & cholerica. Conſimiliter iuuant ad euacuationem ſternutatoria. Itē & gargariſmata, & maſticationes quāuis ſint indiuertentia, pro quibus recurre ad ea quę de ſoda. nimis enim prolixū eſſet omnia recitare, imo & ſuperuacuum duxi.

In applicatione vero remediorum oportet plures ſeruare canones particulares. Primus ꝙ ea quæ ponuntur in aure ſint tepida ſiue temperatæ caliditatis. non autem calida aut frigida. Secundus ꝙ de tertia hora in tertiam horā vel circa extrahatur & remoueatur medicamen ne mora ſua tympanū auditus relaxet vel imbibat, vel forte aliqua pars eius penetret & perueniat ad cōcauitatem organi auditus. Tertius ꝙ ante impoſitionem ſecūdi medicaminis mūdificetur auris à primo. & confert ad hoc tuſsis, ſternutare, imo ſemper ſternutet cū quærit mundificationē ſi caput non fuerit debile aut læſum. Quartus ꝙ medicamina talia ſint liquida vt melius penetrare poſsint ac velocius exire. Quintus ꝙ talia ſint paruæ quantitatis vt tres vel quatuor guttæ. Sextus ꝙ impoſito medicamine patiens iaceat ſupra partē ſanam. Septimus ꝙ ſi poſſumus cū ſuffumigationibus, emplaſtris, & alijs ad extra applicatis curationē facere ꝙ prius faciamus ac iſta prius tentemus, qm̄ quæ ad intra applicantur poſtquā operata ſunt lædunt niſi diligentiſsime mundetur auris vt dictum eſt. remanēt etenim ibi propter tortuoſitatem, & concauitatem auris, & ibi putrefiunt. Octauus ꝙ talia non applicentur & maxime ad intra niſi prius factis euacuationib⁹ debitis. In mala cōplexione abſq; materia ſufficiunt ad curam ſola alterantia. de quibus in de mala complexione cū materia. In mala complexione cū materia frigida applicentur auri cōfortatiua calida & reſolutiua materiæ, cuiuſmodi ſunt hęc à facilioribus inchoando iuxta doctrinā Auic. Meſ. & cęterorū & ſpecialiter in diſpoſitionibus capitis et partiū eius, vt ſupra de ſoda. Et ab his quę extra applicantur iuxta canonem ſeptimum. ℞. rutæ, abſinthij, foliorum altheæ, foliorum lauri. ana. M. ij. bulliant in lib. aquæ. iij. & in lib. ij. vini albi vſq; ad conſumptionem tertiæ partis. deinde infundatur ſpongia in ea decoctione & expreſſa & quaſi tepida iuxta canonem auri applicetur. ſicq; ſæpe reiteretur & ſexies vel octies. Deinde mundificata aure exterius & aliqualiter intra ponatur bombix muſcatus in aure ne ab aere extrinſeco lædatur, & ſic dimittaꝰ vſq; ad tres horas. deinde tranſactis illis horis applicentur ſpongiæ de nouo; & fiat per totū vt dictum eſt. & ſic de tertia in tertiam horam fiat. Item ſi fortius cupimus cū his addantur baccæ lauri aliqualiter contuſæ, & modicū caſtorei, & amygdalas ama. contuſas, vt videbitur expedire operāti. & de his rebus poſſumus facere emplaſtrum. Quòd ſi fortius cupimus addatur galbanū, & plus de caſtoreo, & modicū gentianæ cū oleo amygdalarum ama. habet enim in hoc proprietatem maximā cum adipe anatis, cum farina frumēti, cū aqua decoctionis herbarum, nec addas crocū. Ad idē valent euaporationes, vt accepto vaſe terreo ſtricti orificij ſuperius & inferius lati in quo ponantur ſuccus rutæ, mel, caſtoreum, & oleū anethi ipſis adinuicem bene cōmixtis, & ſic ad ignē calefactis. vnde in ſummitate vaſis ſit cānula parua, & foramen vaſis ſit vndiq; obturatū ne vapor egredi poſsit niſi per foramen cannulæ, & tunc aperto orificio cannulæ ſentiatur cum ſylueſtri parte manus aut ſit nimis calidus iuxta canonē. Quod cum perceperit vaporē conuenientis caliditatis ſuperponat aurē capite cooperto & recipiat vaporē per ſpatium. deinde locus mundificetur, & cū bombice omnia per totum vt dictum eſt de applicatione ſpongiarum. Ad idem ſuccus rutæ cū oleo amygdalarū ama. Item & cū oleo coriandri, vt ſit ſuccus duplus, & cōſimiliter de alijs, & hæc interficiūt vermes etiam qui qñq; in aure generantur & fiat de ipſis in vaſe vt dictum eſt. Habentur enim ſimplicia ex quibus indagator poteſt diuerſa componere vt placebit. Ad intra. ℞. baccarū lauri. ʒ. ß. terantur & bulliant cū oleo liliorum, & extra etiam inungatur & eſt quid bonū valde. & ſi cum oleo amygdalarū ama. credo melius. Ad idem valet oleum laurinū in aure infectum. Ad idem oleum amygdalarū in quo diſſolutū ſit aliquid caſtorei, & ſi vis fortius modicum euphorbij. Et ſi adhuc fortificare volueris, adde colloquintidam. Et quia fortiora his multum ponentur ſtatim de ſurditate, cuius cura ab iſta non diuerſificatur niſi penes forte & debile vt dicetur, hinc à pluriū recitatione ſuperſedeo. In cauſa vero calida ſeruentur proportionabiliter canones dicti & ex ſimplicibus poſitis eligātur frigida de quibus fiat vt dictum eſt de calidis cum ſuis canonibus. nā ſeruetur diçta, euacuatio vt ſupra, & remediorum applicatio.

Cvra, ſi contigerit ex ſiccitate, eſt adhærere regimini humectatiuo ex parte cibi & pot⁹, vt ſupra de ſoda ex melancholia cum euaporatione humectātium, & infectione eorum vt olei viol. nenupharini, quę adimplere poterit ex datis diligens ſuperſcrutator.

Cvra, ſi cōtigerit auditus debilitas ex communitate rectificetur illud membrum. deinde ad auditus debilitatē perueniatur cum dictis. Ex quibus patet ꝙ cū prædictis medicaminibus fiet & fit cura eius ex oppilatione humorum aut malę complexionis. de oppilatione autem frigida ex ſanie verruca &c. ſuis dicetur locis. Et cōſimiliter patet cura prouenientis ex ventoſitate quamuis de hoc dicetur de ſonitu & tinnitu.

De ſurditate, quæ κώφωσις Græcis nuncupatur. Rubrica. 4.

Svrditas eſt ablatio auditus.

Cavsa cuius eſt ſecundum plurimum mala complexio frigida. Et eſt hic aduertendum ꝙ cauſæ ſurditatis, & debilitatis auditus ſunt eædem, ſed differūt ſecundū intenſum & remiſſum. vnde etiā ab eiſdem fit ſonitus, & tuba, vt Meſ. Ex quibus concludere poſſumus ꝙ cauſæ debilitatis ſunt medię ex parte fortitudinis, & debilitatis earum inter cauſas tinnitus, & cauſas ſurditatis, vt cauſæ tinnitus ſunt debiles, debilitatis auditus ſunt fortes, ſurditatis vero fortiores. Ex quibus infertur ſecundo ꝙ canones iidē pro cura earum diſpoſitionū ſunt ſeruandi. Infertur tertio ꝙ fortiora debentur ſurditati. patent correlaria intelligenti.

Praemissis itaq; canonibus vt ſupra. Vnū nō poſtponā memorare in hac diſpoſitione & eſt, vt euacuatio ſæpe reiteretur hoc eſt de quarto in quartū, & ſunt pilulæ in hoc cōuenientiores. & hoc voluit Meſ. cū dixit circa finē capituli, aut hiera Gal. cū iteratione, vt ſupra rubrica prędicta. Pilulæ ad ſurditatē. ℞. turbith. ʒ. iij. ſarcocollæ. ℈. i. ʒ. aloes. ʒ. ij. myrobalanorum kebulorum. ʒ. ij. fiant ex eis pilulæ cum ſyrupo de ſtœcados. doſis eſt vſq; ad. ʒ. i.

LOCALIA in cauſa frigida valent oleũ balſami, & coſti in quibus decocta ſit colloquintida. Sed nota ꝙ ſi materia fuerit coarctata, & indurata prius præcedant embrochæ, ſiue euaporationes. Ad idem. ℞. caſtorei. ʒ. iiij. nitri, ellebori. ana. ʒ. i. ſ. ex his cum aqua rutæ fiant trochiſci, & cum opus erit diſtilletur in aure cum oleo amygdalarum ama. & iam expertum eſt oleum raphaninum. Expertũ Alexandri. ℞. ellebori albi, caſtorei, nitri, piretri. ana. ʒ. ij. coquantur cum vino optimo vſq; ad conſumptionem tertiæ partis eius & ſit quantitas vini lib. i. ponatur in aure. Aliud. ℞. ellebori albi. aur. ij. nitri aur. viij. croci aure. iiij. conterantur & cum aceto cõficiantur & fac trochiſcos, & reſerua, & cum aceto vtere eis. ſunt mirabiles. Et hic notandum ꝙ elleborus albus habet proprietatẽ mirabilem in hoc caſu, & ſimiliter radix cucumeris aſinini, et licet ſint medicinæ fortes, & violentæ, tamen in hac paſsione, & in tinnitu ſunt cõuenientes. nam hic dantur in modica quantitate, & aliter operãtur in ſtomacho, & aliter in foramine auris, & debẽt hęc ſpecialiter applicari poſt corporis mundificationem & non obliuiſcantur, ſunt imitatoria. Item ad idem & eſt forte. ſiet Raſis. ix. Almanſ. de grauedine auditus. Suffumigium maxime commendatũ. ℞. folia lauri & ipſa decoque in vino potẽti & recipiatur fumus per embotum, vt ſupra. poſſunt hic fieri electaria, cõfectiones, vt in alijs, ſed dicta de ſoda, & in paſsionibus neruorũ hic adducantur, ſunt enim conuenientiſsima & etiã diligens medicus poterit ex datis componere. Poſtremo ſcito ꝙ cauterium poſt aures profundum vſq; ad os & maxime in cauſa frigida & ventoſa eſt maxime commendatum, & debet fieri in fontanellis radicis auriũ, uel ita ꝙ poſsit cooperiri à pulpis aurium, vel perforetur auris per mediũ, ita ꝙ poſſit poni ſeton, vel fiat in fontanella colli in ſecunda vel tertia ætate lunæ, vel ponatur ſanguiſuga ad radicem nodi auris. In cauſa autem calida fiat vt dictum eſt in Rubrica præcedenti applicando fortiora. Et cõſimiliter de ſiccitate dicendum.

De tinnitu, ſibilo, & ſonitu. Rub. 3.

ἦχον ac συριγμὸν græci, aurium vero ſonitum Latini, vel cũ recẽtiorib⁹ tinnitũ vocitant.

TINNITVS, ſibilus, & ſonitus eſt operatio corrupta auditus quæ iudicat ſonum quem inceſſanter audit eſſe extra cum ſit intra.

CAVSA cuius ſecũdum plurimum eſt vapor, aut ventoſitas, & eſt proportionale ſic imaginationibus ex parte viſus ꝙ iudicat ad extra omne quod eſt intra, vt ſupra. Et dicitur cuius cauſa ſecundum plurimum, quia aliqñ ab humore viſcoſo qui cõtinue ventoſatur cauſari poteſt. vnde & continue ſonitus auditur. Item à debilitate membri audientis vt in conualeſcentibus. Item à repletione capitis. Itẽ à via craſ. Item à ſanie quæ in aure generatur. Item ab acuitate ſenſus. Item à vaporibus aliunde ad aures prouenientibus vt ex crapula & hmõi. Item ab omni eo quod impetuoſe aurẽ mouet. nam ſicut auditus naturalis fit cũ aer incitando mouet aerẽ intrinſecum, ita & tinnitus & ſonitus in aure fit cum ventoſitas & vapor cõmouet violenter aerem quietum & connaturalem, & ſm diuerſitatẽ vaporis fiunt diuerſæ corruptiones in auditu. vnde breuiter in cõfractione iſtorũ duorum adinuicem fit ſonus. A caſu, percuſsione. Famis tolerãtia. Vomitu ſuperfluo. Et aſſumptione ſolutiui poſſet ſonitus cauſari vt patet. & ſecũdum quoſdam diuiditur in talem per proprietatẽ & talem per communitatem à ſtomacho, & ab alijs vt dictum eſt. Itẽ quia alius fortis, alius debilis. Item quidam continuus. quidam interpolatus. Item quidam habent naturã ſibili, quidam rugitus, quidam fluminis inundantis. Et in ſumma cauſa primitiua eſt pcuſsio inordinata dicta et huiuſmodi. Antecedens vero humor vel vẽtoſitas in toto vel in parte, Coniuncta vero aeris commotio.

SIGNA demonſtratiua. eius vero qui eſt per proprietatem ſignum quoniam eſt continuus. in eo vero qui per cõmunitatem, quia aliquando quieſcit, & excitatur propter repletionem, aut vacuitatem, aut motum, aut cum calor ſit fortis, aut frigus. Item quãdo ꝙ ſentitur ſicut vox aſcen-

A dentis ad ſuperiora, & tunc eſt vitio totius aut ſtomachi. Item idem ſignat vox quę ſuper ſe ipſam reſoluitur & quę ſentitur ſicut fragor arboris.

Signa. Eius qui eſt à repletione capitis, quia ſentit grauitas in eo & ꝙ accidit poſt nauſeatiuam ſatietatem, poſt multitudinem vini, poſt ſomnum maxime diurnum, poſt retentionem fœtus, & huiuſmodi.

Signa. Eius qui eſt à ſtomacho, quia interpolatus, & maior poſt cibum ꝙ̃ ante & maxime circa horã digeſtionis, & ꝙ ex vomitu alleuiatur.

Signa ſi ex hepate dolor ſentitur, aut aggrauatio circa hepar vrina aliqualiter colorata.

Signa ſi eſt ex ventoſitate & maxime cerebri ſentitur vt ventus in cerebro. Item cũ eſt à ventoſitate ſentitur aſcenſus, & deſcenſus ſicut cum muſtum ebullit. Item cum eſt à ventoſitate aliquando quieſcit & ſentitur extenſio. Quòd ſi fuerit ventoſitas declinans ad humidum & non ſit multum groſſa ſentitur vt ſonus pluuiæ. ꝙ ſi fuerit groſſa ſen- B titur vt ſonus molendini. ꝙ ſi declinat ad ſiccitatem ſentitur vt fragor arboris.

Signa facti ab humore viſcoſo ſunt grauitas percepta cum declinat patiens latus auris ad terram & ſe eleuat vt de dolore capitis dicebatur. & eſt ſecundum ſemitam generationis poſt generationem occultam continuam.

Signa facti ab acuitate ſenſus ſunt defectus cauſarũ ventoſitatis & repletionis & mundificatio auditus & excitatio eius apud ieiunium & vacuitatẽ immediate poſt ſomnum quaſi non ſentitur.

Signa facti à debilitate nerui audibilis eſt, quia omnis fortis ſonus lędit infirmum, & non audit niſi fortes ſonos & diſtinctos, & ꝙ audit continue ſibilationem dolor, & ſeb. perducens ad tremorem.

Signa facti à collectione purulenta in aurem ſunt, quando ſunt cum tinnitu. Item cum eſt ex ſanie, ſentitur vt confractio lapidum & lignorum.

Signa ſi fuerit ex ſiccitate ſignant febres, & euacuatio- C nes quæ præceſſerunt.

Signa ſi ex debilitate ſcies per ſuperfluitates indigeſtas.

Signa cum eſt cum repletione calida, fit ſubito & cum inflammatione. econtra cum frigida.

Signa ſi ex cãis fuerit primitiuis ſcies infirmi narratiõe.

PROGNOSTICA. tinnitus, ſibilus, et huiuſmodi nuntia ſunt ſurditatis. Hæ paſsiones ſi diu durabunt non recipient curam.

CVRA. Canones, ordinatio diętę. Digeſtio. Euacuatio. Diuerſio. Euaporatoriorũ, & embrocharum adminiſtratio. Medicaminis ad intra aurem iniectio.

Primus cõpletur vt faciendo regimen in ſex rebus tendere ad cauſæ cõtrarium. Quòd ſi fuerit ex debilitate ſicut accidit conualeſcentibus, tunc cura erit cum reſumptiuis & addentibus ad virtutes corporis.

Digeſtio cõpletur cum his de quibus in tractatu quarto, vt ſæpe dictum eſt.

Euacuatio fiat cum pilulis appropriatis materię, de qui- D bus ſupra tract. iiij. aut cũ alijs ſolutiuis vt placebit. & ſis memor ꝙ reiteretur de quarto in quartũ, vt ſupra. Si fuerit repletio in toto poterit fieri phlebotomia.

Ex parte diuerſionis fiant ſternutatoria, caputpurgia, habeantur hæc omnia ſupra de ſoda.

Et pro cõplemento quinti & ſexti ſciendũ ꝙ materialia hos canones cõplentia ſunt. Acetum. Abſinthium. Apiũ. Been. Bleta. Calamus aro. Elleborus. Fel & ſpecialr tauri. Laurus. Lilium. Mel. Nitrum. Oleum amygdalarum amar. Oleum de been. De maiorana. Ireos. Caſtoreum. Cępe. Ciminum. Colloquintida. Condiſi. Ebulus. Oleum de ſilio. Porrum. Ruta. Raphanus. Synapis. Serpentaria. Spuma nitri. Storax. Violæ. Hyſſopus &c. de quibus ſupra in principio capituli. Nã accipiantur plura vel pauciora ex his vt placebit, & fiant euaporatoria. Laudatur autem ſi cum vino coquantur ruta, calamentum, hyſſopus, laurus, ſtœcados, centaurea, bethonica, ſpica nardi, & fiat

Inde ſtuffa ſiue euaporatorium cooperto capite. Et facta mundificatione auris inijciatur adipis anſeris. ſellis bouis. olei lauri. ana. ſecũdum canones poſitos ſupra de diminutione auditus, & eſt hoc totum documentum Apollonij.

Item. ℞. camomillam, ſanſucum, calamentum, ſtœchados, hyſſopum ſiccum, abſinthium, bulliant in vaſe cum aqua & recipiatur fumus per traiectoriũ, vt ſupra. poteſt ex his fieri emplaſtrũ vt patet. Item. ℞. mucillaginis maluauiſci, ſiue altheæ, ſeminis lini. ana. ℥. iij. cæpe, liliorũ coctorum, cæpe cõis decocti. ana. ℥. ß. olei anethi, butyri, pinguedinis anatis. ana. quãtum ſufficit, farinæ frumẽti & cũ modico vini fiat emplaſtrum. Embrochę autem fiant ex eiſdẽ rebus ſuper parte capitis auris læſæ bene prius aure obturata, & ſis memor feciſſe prius plures euacuationes vt ſæpe dictũ eſt. Ad complendum quintũ. ℞. ſucci porri. vnc. i. ſucci rutæ, maioranæ. ana. ℥. ß. caſtorei. ℈. i. muſci gra. i. miſceantur omnia bene & inijciatur ſecũdum canones de quibus de diminutione auditus. Ad idem. ℞. garyophyllorum, ſeminis porri. ana. ʒ. ß. muſci gra. ij. diſtilletur cum aqua maioranę, aut rutæ, vel cum modico vini, & eſt optimum. Ad idem. ℞. euphorbium, & diſſolue in oleo coſtino. Item ſuccus porri cum oleo roſ. lacte mulieris, et caſtoreo. Ad idem oleum de been cũ caſtoreo, elleboro, & melle, & modico aceti & proprie cum humor fuerit viſcoſus. Item ad idem. ℞. ellebori albi, caſtorei, nitri. ana. par. i. croci partis. i. quintam. miſce cum oleo ſiſamino & aceto. & maxime valet facta prius euaporatione per traiectoriũ, vt ſupra. Et ad idẽ valent quæ dicta ſunt de diminutione auditus. In factis ex fame dicetur ſuo capitulo.

CVRA facti ex acuitate ſenſus. diſtilletur oleũ ro. cum modico aceti, aut ſi oportet addanť grana duo opij vel cicæ: vt. ℞. olei roſ. ℥. i. aceti. ʒ. ij. opij gra. ij. omnia adinuicẽ incorporẽtur bene aut diſtilletur oleũ roſ. in quo ſit decoctũ papauer & myrtus, & eius regimen tendat ad frigidũ.

CVRA facti propter cõmunitatem & præcipue à ſtomacho à quo ſecundum plurimũ, tunc cura eſt rectificatio illius membri & prohibitio aſcẽſionis vaporũ, & confortatio auris ne recipiat. Quòd ſi fuerit ex crapula, ebrietate. Statione ſub ſole in balneo. Motu laborioſo. Vomitu. Clamore, cura eſt hæc, dimittere à quibus debet omnino ſibi quiſq; cauere, quia ſonitum & ſibilum faciunt.

CVRA facti à caſu & percuſsione, eſt ſecundum diſpoſitionem derelictam poſt cõſolidationem & æquationem membrorum. nam fortaſsis tũc curabitur ſicut contingit in facto in criſi qui curatur poſt criſim. & ideo pręcipiunt auctores de eo pro tunc non curare. Et conſimiliter contingit in facto ex feb. & ſic de alijs.

De dolore auris. Rubrica. 5.

DOLOR auris eſt triſtis ſenſatio eius facta à re contraria ſubito & materialiter & vehemẽter imprimente. Cauſa cuius eſt mala cõplexio materialis aut immaterialis. ſolutio continuitatis, aut apoſtema. Dicitur mala complexio, quia indifferenter omnis talis facit dolorem, ſpecialiter frigida & cal. ſicca autem non per ſe, ſed per accidens humida vero nec per ſe nec per accidens, vt Conciliator differentia. 76. nam ex aere calido vel frigido aut ingreſſu rei frigidę aut calidæ in aurẽ vt vẽti frigidi, aliqua aqua frigida vel alterius liquoris, aut ingreſſu lapidis & huiuſmodi. Itẽ dicitur materialis, quia indifferẽter omnis humor poteſt cauſare dolorem vt ſanguis cholera &c. Similiter apoſtema frigidum & ca. poteſt cauſare dolorẽ, licet vnũ altero remiſsius. Item poteſt & tale apoſtema eſſe ventoſum, & vẽtoſitas extenſiua facit dolorem. Item à caſu, & percuſsione. Itẽ ex verme generato in aure. Itẽ ex humiditate ſanioſa & non ſanioſa. Ex eo quidam recens. quidam antiquus. aliquis debilis. aliquis fortiſsimus. aliquis mediocris. aliqs eſt cũ pruritu vel ſine, qa ſcilicet eſt ſine materia calida mordicatiua, aut abſq; phlegmate ſalſo.

SIGNA demõſtratiua. Si ex cauſis fuerit primitiuis vt caſu pcuſsione ingreſſu alicu[9] rei in aurẽ, vt ſunt lapis aut aliqs liquor extraneus ſcit narratiõe infirmi, aut aſtantiũ.

E Signa ſi fuerit ex mala cõplexione ca. tunc cõcomitatur inflatio, & rubor, & calor partiũ vicinantiũ auri, & à calidis lęditur, & à frigidis iuuať. Quòd ſi fuerit ex ſanguine dolor erit ſatis intenſus cum pulſatione, cum rubedine faciei, grauitate capitis, & frontis, maxime quando ſuper faciem ſe proijciet, & cum quadam ſomnolentia, inflatio venarum temporũ, ſapor dulcis in ore, regimen ſanguineũ, & ita de alijs ſignis ſanguini attinentibus. de quibus in primo tract. in princ. Quod ſi fuerit ex cholera aderũt ſigna caliditatis cum vehementia doloris acutiſsimi cum mordicatione, citrinitate faciei, amaritudine oris cũ vomitu cholerico, & apparentia aliorum ſignorum choleræ, & quia cholericus, regimen cholericum & huiuſmodi.

Signa ſi fuerit ex mala cumplexione frigida, ſigna erunt contraria ſignis de mala complexione ca. Quòd ſi fuerit à phlegmate dolor erit remiſsior, color tendens ad albedinem. Similiter ſi ex melancholia apparent ſigna de quibus in principio operis.

F Signa ſi ex apoſtemate fuerit calido erit dolor fortis cũ pulſatione, grauitate, vt dictum eſt de ſignis caliditatis, & venit ſubito, & cũ febre. Quod ſi fuerit ex ſanguine aderunt ſigna ſanguinis cũ fortitudine doloris maioris & minoris ſecundum commixtionem variam eius ſanguinis cũ alio humore. ſi fuerit admixtus vt eſt quaſi ſemper cũ ſiti & vigilijs & fe. erit ſatis intenſa. Quod ſi fuerit ex cholera hæc intenſiora erunt cum mordicatione, magna inquietudine, punctura, mala tolerantia infirmi, cum intenſa ſiti & ſiccitate linguæ, & ſic de alijs. Vnde talis dolor aliquando ducit ægrum ad phreneſim non veram, & breuiter quando eſt ex cholera aliqualiter acuta & non dulcificata eſt quaſi intolerabilis. Quod ſi fuerit ex phlegmate, aut melancholia dolor eſt remiſſus cum feb. lenta & quaſi occulta cum grauedine & imaginatione corrupta.

SIGNA ſi ex ventoſitate ſentitur frigiditas in loco & q homo percipit frigus aut ex vento aut aliter & eſt abſq; feb. & q paulatim venit. Quod ſi vẽtoſitas groſſa fuerit G tunc percipitur tenſio vehemens & multitudo ſonitus & motionis inter aurem cum capitis leuitate.

Signa ſi fuerit ex verme ſentitur ibi prurit[9], tremor paruus, titillatio, & aliquando egreditur vermis.

Signa ſi aliquid ingreſſum fuerit ducať ad radium ſolis ęger, & cõprehendetur. Quod ſi ingreſſum fuerit animal ſentitur deambulatio quæ qñq; cõmouetur qñq; ſedatur.

Signa eius qui eſt ab humiditate ſanioſa vel non ſanioſa manifeſta ſunt, & eſt ſine feb.

PROGNOSTICA. ſi phlegma ſit in meatu interiori ſępius ſequetur periculum. vermis vero per quẽ crebro auditus miſceť nimia ſenſibilitate acutiſsimos facit dolores ita vt compatiatur cerebrũ. acutas ergo feb. excitat & interdum alienationes ita vt exinde iuuenes moriãtur ex dolore, alienatione, vel fe. Senes ex dolore non cito febriũt, neq; ſpaſmantur, neq; alienationẽ patiũtur, ſed in ſenibus humor frigidus, et ſpiſſus ex longo tpe conuertitur in pus, et paulatim uirtus infirmior facta antequam digeſtionẽ fa-H ciat morietur. In iuuenibus vero nõ cito conuertiť in pus, ſed ſi conuertitur vix dolores remittuntur vt ſalus ſit infirmo. Dolor aurĩ fortiſsimus ex apoſtemate calido in interioribus auris eſt moleſtiſsimus ducens ad terribilia accidentia, quia vt ſupra ad inſtantiã vigiliarum, alienationẽ & huiuſmodi. Acutiſsimus vero in iuuenibus eſt mortalis, & interficit qñq; in ſeptimo qñq; ſubito vt apopletici, & eſt magis interficiens adoleſcentes q̃ ſenes, & velocius. in ſenibus vero hoc apoſtema multoties peruenit ad pus, ſed pueros interficit qñq; ante ſuppurationem. ſi autẽ ſuppuratio & alia ſigna ſint laudabilia ſperatur euaſio, ita q in apoſtemate acutiſsimo ſi nõ aggregatur ſanies in eo eſt parua ſpes euaſionis. Apoſtemata aurium venientia per viam criſis ante ſigna digeſtionis, & in die nõ critica & cũ alijs ſignis moleſta ſunt & periculoſa. Quod ſi veniãt cum bonis ſignis poſt ſigna digeſtionis euadere poſſent. Si autem in iuuene apparẽt multa ſigna bona euadere poſſunt.

Quando

Quando dolor accidit in cartilaginibus intrinſecis nõ eſt vehemens, nec timoroſus.

Cvra. canones in facto à mala complexione, ſiue materia iuuãt ſolum alterantia de quibus in facto à mala complexione materiali.

Cvra in cauſa ca. ſanguinea, ſiue ex alio humore ſanguini commixto.

Primo ordinetur diæta vt conuenit cauſæ, vt ſupra de ſoda ex ſanguine.

Secundo fiat euacuatio cũ phlebotomia multa, aut pauca ſecũdum tenorem virtutis, & repletionem pluries, aut ſemel, vt neceſsitas cogit ex venis capitis vel ex alijs, iuxta doctrinam poſitã ſupra de ſoda ſanguinea. Aut ponantur ventoſæ in ſpatulis, aut naticis. Prouocentur hæmorrhoides. Deinde fiat euacuatio cum ſolutiuo iuxta humorem cum ipſo ſanguine peccantem. Et iuxta dicta replicetur euacuatio vt Meſ. & Auic. vnde Meſ. hoc cap. Et frequenter lenificatio naturæ cum aqua fructuum. Et de his euacuatiuis ad plenũ de ſoda ſanguinea, & cholerica. Nã cum caſia, thamarindis, aut manna, aut lupulo dentur calcaria medicinarum conuenientia.

Tertio ſi opus eſt & morbus det inducias dentur digeſtiua cõuenictia. de quibus in. iiij. trac. de ſoda ſanguinea.

Quarto fiant diuerſiones ſuaues, & leues, cũ manibus fricando. & conueniunt lotiones tibiarum, & infuſio pedum in aqua, vt ſupra de ſoda. hæc enim omnia fiant leuia vt ſequitur inflammatio.

Quinto ſtudeamus ad doloris mitigationẽ primo cum lenibus, deinde cum fortibus. Et ſcias ꝙ iſta non debent imponi niſi factis prius euacuationibus. vnde Auic. Oportet vt adminiſtres poſt euacuationem euaporationes, diſtillationes lenitiuas, & ſubdit quod notatum eſt. deinde intẽde vice alia cum eo quod euacuat ipſum ex membro.

Complent itaq; hunc quintum canonem euaporatio facta ex aqua calida ſola recepta per traiectorium ſiue per cannulam, vt ſupra ſiue modo Auic. per embulam. Item ſi fortius cupimus cum decoctione maluarum, violarum, ſalicis, nenupharis, camomillæ. Item ſi fortius addendo cortices papaueris, aut iuſquiamũ. Et de his poſſunt fieri empiaſtra cum farina hordei additis ſpeciebus frigidis, vt ℞. maluarum, viol. foliorũ ſalicis, nenupharis, decoquanẽ. deinde piſtẽtur, deinde cum farina hordei & cũ ſpeciebus ceroti ſandalini Meſ. ij. diſt. fiat emplaſtrum. Et conſimiliter poteſt fieri ad extra vnguentũ ex oleis frigidis, additis pluribus pulueribus frigidis. de quib⁹ ſtatim in de cholerico dolore. Ad intra vero ponatur lac mulieris ab vbere recenter mulſum, aut albumen oui bene agitatũ. Vnde Auic. Albumini nanq; oui ſoli ineſt proprietas mirabilis. Aut diſtilletur oleum roſ. cũ modico camphoræ. Aut in fine oleũ viol. cũ ſemine iuſquiami, & modico aceti. Aut ſi fortius cupimus addantur grana opij. Nõ plus me extendo in exemplis, qm̃ ex his quæ dicẽtur ſtatim de cholerico patebunt exempla multa huic propoſito conuenientia.

Cvra in cauſa cholerica. Præmiſſo canone ex parte diętę, de qua dictum ſupra tractatu tertio, & canone de digeſtiuis. Oportet hic memorare alios.

Primus ꝙ cum iſte dolor ſit acutus valde morbum faciens acutum ſtatim in principio faciamus euacuationẽ, quæ euacuatio fiat phlebotomia ſaltem diuerſiua timendo futurũ apoſtema calidum quod eſt pernicioſum, vt in principio rubricæ dicebatur pro qua fienda recurre ſupra de ſoda cholerica. Et ad id quod dictum eſt de lethargia, quod eſt apoſtema minus periculoſum. Et ad id quod eſt dictum de ophthalmia vbi valde minus imminet periculum. vbi habetur cauſa dicti & modus tenendus ex parte venarum. Item fiat euacuatio cũ ſolutiuis leuibus decoctione prunorũ, thamarindorum, caſia, manna cũ aliquo acuente vt videbitur expedire cũ myrobal. rhabarbaro.

Secundus ꝙ ſi caliditas fuerit vehemens ꝙ fiat capitis infrigidatio cum his quæ dicta ſunt in capitulo de ſoda, & ſpecialiter de cholerica. Vnde Aui. Cum autẽ cauſa eſt ca-

A liditas ſuperflua oportet vt infrigides cerebrũ cum extinguentibus cognitis prædictis in capitulo cerebri.

Tertius nominatus eſt mitigatiuorum adminiſtratio. Qui cõpleri poteſt cum his quæ ad extra & ad intra aurẽ ponũtur. Ad extra applicãtur repercuſsiua frigida & ſua frigiditate doloris mitigatiua vt emplaſtrum vnctiones.

Emplaſtrum. ℞. lenticulã aquæ eam decoquas & piſta. deinde cum mica panis, lacte, albumine ouorũ, ſucco iuſquiami, oleum viol. & roſ. cum farina hordei fiat emplaſtrũ cum aqua decoctionis lenticulæ. Itẽ & ſi vis fortius ℞. lactucã, acreſtam, cucurbitã, ſolatrum, iuſquiamũ, exprime ſuccũ cum oleo roſ. & mandragorino & farina hordei cũ modico croci fiat emplaſtrum. Et multa conſimilia poſſet artifex ingenioſus ex ſe conficere. Vnguenta conſimiliter debilia & fortia fiant, vt ℞. oleorũ roſ. viol. amygdalarum dulcium. ana. par. i. aceti par. iij. bulliant vſq; ad conſumptionem aceti. deinde addatur modicũ ceræ albæ & fiat vnguentũ de quo inungatur auris & partes circun-

B ſtantes. Et ſi vis fortius addas opiũ aut oleum mandragorinum, aut cũ opiatis dictis ſiue mitigãtibus dolorẽ. ſupra trac. 4. confice vt placet. nã aggregentur ea quę dicta ſunt de ſanguineo cum his quę de cholerico, et erit res copioſa.

Et conſimiliter dicatur de euaporatiuis. nam ex eiſdem rebus fiãt euaporatoria ex quibus fiunt emplaſtra cũ modis dictis. & tu elige vt cõgruentius videbitur. Ad intra vero valent quæ dicta ſunt de ſanguineo vbi poſita ſunt aliqua fortia, & leuia. Sed vltra illa adhuc ponuntur alia multum efficacia. ℞. olei roſ. conquaſſati fortiter cũ ſucco cucurbitæ, & impone. idem operare cum oleo de ſalice.

Item oleum nenupharinum cũ lacte mulieris tepidum.

Itẽ oleum de papauere & eſt fortius, et hoc vbi dolor fuerit vehemens, cum quo ponatur aliquid camphoræ & eſt efficax ſedatiuum. Item lac muliebre cum ſucco ſolatri, mucillagine pſillij, quibus addatur vt libet ex mitigantibus. Item limaciæ decoctæ in oleo amygdalarũ, & lumbrici terreſtres cum oleo roſ. decocti vt infra. Et Auicen.

C Cunq; eſt neceſſarium aliquod narcoticum magis incolume eſt ſief memithe cum aliquãto opio teratur, & miſceatur cum lacte mulieris, & diſtilletur in aurem.

Cvra in facto ex cauſa frigida. Canones proportionales ſeruẽtur quo ad ordinẽ diętę. Euacuationẽ. Digeſtionem. Diuerſionem. Sed pro euacuatione dicendum ꝙ in principio ætate, virtute, & cęteris cõſentientibus cõuenit phlebotomia, vt ſupra, ſaltẽ diuerſiua in modica. ſ. quantitate. pro qua recurre ad ea quæ dicta ſunt de ſoda, lethargia vt ſupra. Secũdo memorandum ꝙ frequẽter euacuatio cũ ſolutiuis de quarto in quartũ cum cochijs & huiuſmodi, vt ſupra. iiij. tract. & de ſoda phlegmatica. & in tpe intermedio dentur digeſtiua iuxta materiã peccantẽ pro quo digeſtiuo recurre allegatis locis. Conſimiliter pro diuerſione fiat recurſus ad ea quæ de ſoda phlegmatica. Localia ad extra. Emplaſtra. Vnctiones. Euaporatoria. Euaporatoria poſſunt eſſe ſicca & hu. Sicca fiant cũ his miliũ, pannicũ, ſal, pulegium, baccæ lauri, olibanũ, ruta, anethũ.

D Ex his materialibus ſumãtur duo tria vel plura vt libebit, & ponãtur in ſacculo, & calefacta ſuperponãtur. Calefiãt aũt hoc modo ponatur lapis, ſiue tegula in igne. deinde cũ fuerit quaſi ignitus extinguatur cũ vino, oleo de ſpica, aut de ruta. & deinde ſuperponatur ſacculus vt ex fumo tali ſupercalefiat & calidus non multũ iuxta canones poſitos in pricipio capituli, quos reuide, apponatur auri & ſic reiteretur frequẽter vt videbitur expedire. Euaporatorium humidum fiat cũ his quæ carminant, & maturant, & mollificant, & cum decoctione meliloti proprie, anethi, camomillæ, fœnugræci, volubilis, foliorũ caulis, ſeminum eius, abſinthij diuiſim vel cõiunctim vt placebit, & recipiatur fumus per cannulam, cuius vna extremitas ſit ſuper vas fabricatũ, & reliqua ad aurẽ ponatur. Et ſi dolor eſſet vehemens addantur ex ſtupefacientibus ſicut eſſent cortices mandragoræ, iuſquiami folia ac ſemina. Et ſi nõ ſufficiũt tranſeas ad fortiora vt opium, ſed iſta cum cautela appo-

nantur vt ſupra tractatu quarto de mitigantibus dolorē. nam in dolore ex cauſa frigida narcotica ſunt poſtponenda vſquequo timetur ſyncopis. Auicen. in hoc capitulo. Et nocumentum corrige ſi accidit ex eis ſicut cũ caſtoreo.

Vnctiones fiant ex his. Oleum nardinum. Coſtinum. Rutaceum. Sanſucinum. Amygdalarum amararum. Camomillinum. Anethinum. Laurinum. De lilio. De cheiri. De narciſco. De pliciis. De chryſomillis. De been. De cherua. De cinnamomo. Vnumquodq; autem iſtorum proprietatem habet in dolore auris ex cauſa frigida. Emplaſtra autem fiant ex herbis commendatis iam vt eſt Anethum. Ruta. Pulegium. Maiorana. Laurus. Melilotum. Camomilla. Origanum. Sticados. Et breuiter omnia calida conferentia auribus, de quibus in principio capituli. fiat enim ex his decoctio & partim puluerizentur, & cum vino, & oleis dictis, & farina ſeminis lini fiant emplaſtra vt opus erit. Rec. cęparum vnam, ex his quæ comeduntur & decoquas ſub cineribus calidis & prunis cum facilitate. deinde ipſam piſta & incorpora in ea butyrum & per modum emplaſtri ſuperpone. Idem cum cępe liliorum butyro & oleo rutaceo. Ad intra autem valent olea dicta iniecta ſecundum canonem. Item. ℞. cępe & caua ipſum, & in ipſa cauatura pone rutam, & ſuccum raphani, & galbanũ diſſolutum prius in ſucco porri: deinde decoque vt ſupra. fiatq; deinde expreſſio eius, & de tali liquore impone ſecundum canonem. Quod ſi dolor fortis fuerit adde opiũ cum caſtoreo & croco & eſt ex miſcibilibus bonis vt Meſue hoc cap. aut philonium cum lacte. Oleum de ſcorpionibus iniectum eſt ſublime. vt Meſue hoc capitulo. Item decoquantur vſq; ad eorum liquefactionem ſcarabei, aut lumbrici terræ cum adipe anatis, & in aure diſtilletur ſecundum canonem. Item ſingulariter eſt fel thauri cum adipe anatis iniectum in cauſa vehementer frigida. Ad idem ſotira Nico. & Eſdra deſcriptione eius cum modico ſapæ iniecta. Et in ſumma mitigãtia dolorem oculorum ſunt & in hoc caſu valentia. Auic.

Cvra. In facto ex ingreſſu rei frigidæ fiant euaporationes ſiccæ dictæ. Item inunctiones calidæ dictæ, emplaſtra, & iniectiones. Omnia enim quę dicta ſunt in cauſa frigida & leuiora præcipue in hoc caſu ſunt maxime conferentia. Et conſimiliter dicẽdum de his quæ deſcripta ſunt de ſonitu & ſibilo.

Cvra. In facto ex apoſtemate calido antē explicationem canonum notetur. Quòd cura apoſtematis auris differt à cura aliorum apoſtematum communiter in duob9. Primo quo ad repercuſsiua. Secundo quo ad maturatiua.

Quo ad repercuſsiua. primo quæ applicantur debēt eſſe mitigatiua & non directe repercuſsiua, quia timetur lęſio ſubſtantię cerebri ne fiat inde phreneſis, aut lethargia, aut ſi materia ad pulmonem deſcenderet generetur ptiſis. Hic tamen eſt aduertendum q; in fortiſsimo dolore vbi timemus de caſu virtutis & de occurſu in ſyncopim, aut in permixtionem rationis & mortem, non ſolum repercuſsiua, ſed etiam narcotica in principio ſunt applicãda. vt Meſue de apoſtemate, & bothor in aure. In ſecundo differt quo ad maturatiua, quoniam pure maturatiua calida & humida non debent apponi in apoſtemate auris quemadmodũ & in alijs ponuntur, vt docet Auer. 5. coll. capitulo de maturatiuis apoſtematũ. & eſt hic non Gal. ſententia quinto de ingenio ſanitatis. vi. cap. vbi reprehendit medicum ad regem ſiue imperatorem vocatũ pro dolore auris ex apoſtemate, qui maturatiuis calidis & humidis, tantum vtebatur, non conſiderans membri complexionem quæ eſt ſicca, quare & pro membri cõſeruatione iuſsit Gal. ſupervocatus apponi cum his ſicca complexionem auris cõfortantia, vt dicetur in deſcriptione emplaſtri.

Dięta igitur debet ad frigidum declinare plus & minus ſecundum intenſionem & remiſsionem cauſæ.

Euacuatio materiæ in principio fiat phlebotomia cum multa ſanguinis extractione ſi eſt poſsibile & præcipue in ſanguineo. Quòd ſi non poteſt fieri in vnica vice propter

E debilitatē virtutis, aut ratione alterius rei reiteretur. nam cum tale apoſtema ſit pernicioſum, vt declaratum eſt ex ſententia Auic. in princ. rubricæ debemus vt poſsibile eſt aduertere ne magnificetur. Fiat autem phlebotomia ex cephalica primo ex parte contraria vt ſibi videbitur, deinde ex parte eadem iuxta canones de phlebotomia in ſoda vt ſupra. Item competit ventoſatio. fiatq; deinde euacuatio per lenitiua, & reiteretur non dando fortia timendo agitationem & inflammationem materiæ.

Digeſtio. nam ſi videbitur confert in tempore medio exhibitio digeſtiuorum vt patet. Item competunt diuerſiones faciles vt patet.

Adminiſtratio localiũ ad intra pŕimo iuxta ea quæ notata ſunt in principio competunt frigida nõ directe repercuſsiua cuiuſmodi eſt lac muliebre. vnde vſq; ad tres dies qui æſtimantur principium fiat iniectio eius vice poſt vicem. Aliud. ℞. olei roſ. vnc. ij. aceti. ʒ. iij. bulliant vſq; ad conſumptionem aceti & adminiſtretur vt lac. Vnde Me-

F ſue hic dicit vſque ad duos vel tres dies. & tu conſidera.

Ad idem Halyabas concedit in principio collyria alba dicta ſupra de ophthalmia cum lacte diſſoluta. Quod ſi timeremus caſum virtutis, vt dictum eſt, tunc adminiſtretur oleũ de mandragora, quod Meſue nominat de iabroth cum lacte nouiter mulſo. Et ſubdit. Si excuſari aliter non potes cum modico camphoræ, aut opij. In augmento vero ſcilicet in quarto die vſq; ad ſextum adminiſtrētur quæ ſunt compoſitarum virtutum vincentibus frigidis. vnde confert mucillago ſeminis citoniorum, cum mucillagine fœnugræci, aut ſeminis lini, aut aliquando roſ. cum oleo amygdalarum amar. Item conferunt hoc caſu vaporationes factæ ex flore camomillæ, meliloti, roſa. & huiuſmodi cũ emboto. Et multa talia poteſt ſibi fabricare operator.

In ſtatu autem competunt quæ ſunt compoſitarum virtutum & æqualium. vt. ℞. florum camomillæ, meliloti. ana. M. i. roſa. M. i. ß. foliorum altheæ. M. ß. vel addas ex ſeminibus fœnugręci, lini proportionando, & fiant euapo-

G rationes vt ſupra. Et conſimiliter ad intra ponatur mucillago ſeminis citoniorum, cum mucillagine ſeminis lini.

Item oleum ſiſami eſt in hoc caſu conuenientiſsimum. Vnde. ℞. olei roſati, ſiſamini. ana. Et cum ſimilibus poteſt fieri iniectio vt patet. Item conferunt oleum ſiſami cum adipe gallinæ, vt apoſtema citius ad maturationem perueniat. Raſis. In declinatione vero laudatur baſilicon diſſolutum in oleo roſa. aut iniectio adipis vulpis tepidæ. Et iuxta præmiſſa ponentur in hoc caſu ab auctoribus laudata. ℞. farinæ volatilis molendini. ʒ. iij. granatorum pini, mucillaginis fœnugræci, ſeminis lini. ana. ʒ. ij. thuris, litargirij, ceruſſæ. ana. vnc. i. aceti al. vnc. iij. conficiantur cum vino ſiſamino. Item Meſ. ℞. farinam fabarum, camomillam, ſuccum violarum, farinam hordei, melilotum, althæam, decoque cum aqua, & oleo camomillæ, & rob. & vteræ. iſta enim ſunt reſolutiua & maturatiua valentia in ſtatu. Cum autem dolor aliqualiter ceſſauit confert hoc emplaſtrum. Recipe radicum maluauiſci. M. ij. decoquan-

H tur piſtentur & cum farina fœnugræci, & ſeminis lini, butyro, ſemine anethi, flore camomillæ, fiat emplaſtrum.

Vel ſic. Recipe mucillaginis fœnugręci, maluauiſci, & ſeminis lini. ana. vnc. iij. incorporentur cum cępe lilij cocto ſub prunis, ſeminis anethi. vnc. i. florum camomillę. M. ij. butyri loti. vnc. vi. fiat emplaſtrum actu calidum & non multum ſuperponatur.

Cvra in facto ex apoſtemate frigido. Primo ordinetur dięta proportionalis vt ſupra. Secundo fiat euacuatio, & primo ſi virtus & cætera conſentiunt per phlebotomiam vt ſupra de cauſa frigida dictum eſt. Et reiteretur euacuatio vt ibi. Et digeſtio adminiſtretur. Et diuerſio vt ibi.

Localia vero ad intra vt in principio approximentur anodina, vt oleum camomillinũ, ſiſami, roſ. factum ex oliuis maturis, vt cõmuniter fit, mucillago ſeminis lini, altheæ.

Itē valet oleum omphacinũ in quo bullierũt ſcarabei, & eſt ſcarabeus aial quod per terrã incedit colligẽdo ſtercus.

Item

Item idem oleum in quo bulliti ſunt vermes terreſtres. In augmento iſta vel cōſimilia cum reſolutiuis vt oleum roſa. cum adipe anatis vel ſiſamini cū oleo anethino. In ſtatu miſcenda ſunt æqualiter. In declinatione vero ſola ſufficiūt reſolutiua, pro quibus omnibus recurre ad ea quę dicta ſunt ex cauſa calida & frigida.

CVRA cum apoſtema ipſum ad ſuppurationē, ſiue ſaniationē peruenerit & fuerit locus ortus eius manifeſtus, quia apoſtema fuerit extra ita ꝙ ſenſus eū percipiant, tunc tales ſeruentur canones. Abſterſio ſiue mundificatio. Et conſolidatio.

Mundificatio vero, & abſterſio fiant cū melle ro. Conſolidatio vero cū puluere dragaganti vſti. Iſta cito tranſeo cum ad chirurgicum pertineant. Et q̄m quæ dicent de intrinſeco de extrinſeco etiā valent. De mundificatiuis, conſolidatiuis habes ſupra tractatu quarto. & tu ibi.

CVRA. ſi apoſtema fuerit ruptum ad intra ita ꝙ non videt locus ortus ſaniei, tunc ſi videt materia ipſa facilius per nares & os trahibilis, quia ſit multū ad intra, tunc vtere ſternutatorijs, gargariſmatibus. & hoc voluit vt exiſtimo Auic. de cura ſaniei & puris quarta tertij, dum dixit. Et inclina materiam ad naſum, & os cum ſternutationibus, & gargariſmis. Tu tamen ſis memor dicti Auicen. prima quarti. de cura putridarum. Medicus debet eſſe adiutor naturę non impediens eam. Si natura inceperit euacuare per aures, tu illā ſequere, iuxta illud Senis. xxi. Aphor. i. Sectionis. Quæ ducere oportet, quo maxime natura vergit, per loca conferentia, eo ducere. Ea itaq; per aures egrediente ſeruentur canones dicti. Mundificatio ſiue abſterſio, & conſolidatio.

medic⁹ naturæ adiutor.

Primus completur cum his quæ ſunt mediocris abſterſionis & præcipue ſi recens fuerit, quoniam in antiqua ſanie oportet fortioribus vti vt dicetur. Et ſunt aqua mellis proprie, vinum cum melle aut acetū cum melle, aut oxymel ſimplex, aut ſquilliticum, & fiat iniectio eorum per ſyringam leuiter. deinde fiat abſterſio & mundificatio cum bombice, aut lana ſubtili, aut petia.

Secundus perficit cū his quæ ſunt mediocris exiccationis & conſolidationis abſq; vehementi mordicatione vt ſunt olibanū ſolutum cū vino, aut olibanū, ſarcocolla diſſoluta in vino & modico mellis & eſt expertum. Itē myrrha, aloe in vino diſſoluta. Et ſandaraca etiā hic eſt mirabilis cū vino & melle & cū lycinio conſolidat & dolorem tollit. Item lycinium cū ſief memithe. Item cōpone myrrham, aloe, ſarcocollam, & ſandaracam cū melle & vino.

CVRA in antiqua, & chronica. Tres ſeruentur canones. Primus abſterſio, & mundificatio cum his quæ ſunt prædictis vigoroſiora. Secūdus eſt reſtauratio eius quod deperditum eſt per putrefactionem. Tertius eſt conſolidatio & exiccatio cum rebus conſolidatiuis in quibus eſt permixtio aliquorum humiditatem habentium.

Primus cōpletur primo in eo genere cum minus fortibus gradatim procedendo ad fortiora. Exemplum primorum vt eſt vrina pueri cum melle, abſinthium cum vino et melle & modico ſal gēmæ, oxymel ſquilliticū cum modico floris æris, & fortius eſt alchitran cum melle, vinū, decoctio ſerpentariæ cum melle. Et fortiora ſunt fel tauri cum vrina pueri, & hoc apud vehementiā putrefactionis, & fœtoris. Item vnguentum egyptiacum Meſuę, diſtinctione ſecunda, diſſolutum cum vino & inſtillatum & eſt mirabile. Item vnguentum de flore æris ſiue viride & eſt efficax. Item. ℞. mellis deſpumati. ℥. iiij. aceti boni. ℔. iij. zinzar. ℥. i. confice igne leui vſque ad aceti conſumptionem, & eſt abſterſiuum ſublime in omnibus talibus vbicunq; fuerit vlcus.

Secundus perficitur cum rebus mediocris exiccationis abſq; mordicatione, & iſta numerata ſunt in canone ſecundo immediate præcedenti.

Tertius adimpleatur cum his vt eſt myrrha, aloe, thus, & talia de quibus dictum eſt in ſecundo canone, quibus addatur colcothar, flos æris, & ſimilia, vt. ℞. ſarcocollæ,

A ſanguinis dra. olibani, ſpumæ maris, myrrhæ, baurach, boli arm. ſcoriæ ferri, floris æris, aloes, colcotar. ana. partes ęquales, terantur & ex media parte earum fiat ſief. Et cum vti volueris diſtilla in aurem cum aqua mellis. ex alia medietate vero liniatur lycinium inuolutum in melle & imponatur in aure prius mundificata & lota cū aqua & aceto & eſt expertū. Quod ſi cupis facilius medicamen potes ex his componere vt patet. Ad idem valet medicamen Raſ. nono Almanſ. de vlcere auris. Quidam laudāt multum emplaſtra exterius, & præcipue hoc. ℞. galbani. vnc. ij. armoniaci, terebenthinę, cerę. ana. ℥. ß. gummi pini. ʒ. ij. ſucci cępæ. ʒ. ij. ß. myrrhæ, caſtorei. ana. ʒ. i. puluerizentur & cū oleo laurino malaxando. Nota tamen ꝙ vt dictū eſt ſemper debent reiterari purgationes, nec ipſas derelinquere debes vſq; ad finem curæ. Item aduertendum ꝙ oportet moderari iſta ſecundū materiā peccantem. nā vbi materia eſſet calida oportet cum abſterſiuis alteratis cum frigidis procedere. Et cōſimiliter dicendū de conſolidatiuis.

B Vnde vt dictū eſt bolus ar. ſanguis drac. ſcoria ferri & huiuſmodi ſunt in cauſa optima. Sief memithe. Nuclei. Myrobalani. Gallæ aduſtæ. Vnguentū de ceruſſa. Oleum roſ. & hmōi. ita ꝙ iſta cū calidis miſcenda ſunt iuxta intēſionem & remiſsionē caliditatis materiæ. Itē. ℞. ſcoriā ferri ſiue ſquamā ſepties extinctā in aceto fortiſsimo ſemper innouando acetū. deinde bulliat in aceto & oleo roſ. & coletur & vna gutta auribus inſtilletur. Item aduertendum ꝙ in expellendo materiam in aure contentā eſt ſingulare & efficax remedium inducere ſternutationem, & cum peruenerit ad actū claudatur auris, & vt eſt poſsibile ſtringantur nares vt omnis impetus perueniat ad aures.

CVRA. ſi apoſtema fuerit in parte extrinſeca, quia in cartilaginibus auris, tunc nō eſt magni timoris. Et medicetur cum his canonibus qui dicti ſunt de apoſtemate.

CVRA. ſi apoſtema fuerit factum circa radicem auris, tunc eſt timoroſum. nam ſi venerit cum ſignis digeſtionis & in die critica, tunc poſsibile eſt vt ſit ad bonum. Si vero

C aliter euenerit eſt periculoſum & mortale frequenter. Et tale quandoq; eſt ſanguineum, quandoq; eſt cholericum, quandoq; phlegmaticum, quandoq; melancholicum.

Euacuatio in ſanguineo aut ex alio humore ſanguini cōmixto iuxta doctrinā ſæpe poſitam conſentiente ætate, & virtute competit in principio phlebotomia dico & diuerſiua, & euacuatiua. patet canon ex dictis. In cholerico vero in principio quia tale apoſtema ſuſpectum eſt exiſtimo competere phlebotomiam diuerſiuam. patet etiam ex datis ſupra, & magis declarabitur hæc materia infra de fe. peſtilentiali. In phlegmatico vero, & melancholico non ita videt directe cōpetere, quoniā tunc non eſt tantus timor, & hæc omnia exiſtimo voluiſſe Aui. quarta tertij, de cura apoſtematum quæ accidūt in radice auris dum inquit. Et oportet vt minores materiā cum minutione ſi ipſa fuerit neceſſaria. Nota tū iſta debēt moderari iuxta canones poſitos ſupra de ſoda ſanguinea vbi eſſet in toto repletio. Itē debet fieri euacuatio cum ſolutiuis, lenitiuis, & alijs iuxta

D determinata in dubijs de fe. peſtilentiali. ſed ſecuriora ſunt ſolutiua benedicta, ut eſt caſſia, thamarindi, rhabarbarum.

Digeſtiua ſiut iuxta materiam peccātem, vt ſupra quarto tractatu.

De ordinatione diætæ nihil dictū eſt cum ex explicatis, ſupra videatur regimen tale ſatis apertum intelligenti.

In applicatione vero medicaminū ad locū oportet hic memorare canonē ſupra poſitum, vt in principio pure repercuſsiua nō apponant propter membrū principale, ſed repercuſsiua, & doloris mitigatiua vt frigida leuia, cuiuſmodi eſt malua, viola, cū folijs altheæ & aliq̄bus alijs calidis vt cū modico rutæ & ſiſtibus, flore chamomillę, ſemine lini, et hmōi q̄ faciūt ad attractionē. Propter quod notandum ꝙ ꝓpter membrū principale in principio directiuis videnī cōpetere calida attractiua, ſed quia timemus ne ſequaī inflāmatio maior vt duplicatio feb. more Auicen. in hoc capitulo, hinc ipſa ſic moderamus cū frigidis ſtuden-

tes mitigationis doloris, vt nobis poſsibile eſt, q̃m dolor ita ꝓpinquus principaliter multũ ꝓſternit virtutẽ & inflãmationẽ inducit in acuendo ipſũs & prohibẽdo ne cor debite à frigiditate cerebri euẽtetur. Item eſt notandũ ꝙ ſi in principio viderimus ꝙ non fieret conueniens expulſio materiæ ad locum emunctorĩ ꝙ tunc debemus vti attractiuis potẽtioribus vſqꝫ ad poſitionẽ ventoſarum. Quod ſi videmus materiã conuenienter colligi, & adunari, tunc debemus ab illis attractiuis calidis ſuperſedere, ne ex eis fiat inflammatio maior. & febris duplicatio. Vnde in principio competit emplaſtrũ factum ex maluis, folĳs altheæ, flore chamomillæ, meliloto, cum farina ſeminis lini, aut tritici, aut fœnugræci, adipe gallinæ, oleo viol. chamomillæ, & huiuſmodi, ita ꝙ totum ad calidum & humidum declinet maxime in calido, & frigido melancholico, & plus in melancholico. In phlegmatico uero ad calidum et ſiccum, in quo ponatur adeps anatis, ficus ſiccæ & huiuſmodi. deinde procedatur, ſi ſperatur eius ſaniatio ſiue ſuppuratio, cum radice althææ, cepæ, liliorum, & alĳs putrefactiuis de quibus in quarto tractatu. Quod ſi apoſtema fuerit antiquatum ſiue durum factum ſuperponatur adeps porci cũ melle, & cinere oſtracarum. Item ficus ſiccæ, amoniacum ſolum aut cum alio. Pix. Bdellium. Sordes alueorum. Storax liquida. Medulla cerui. Item viſcus, grana lauri. Gummi arabi. Piper. Radices ſerpentariæ. Galbanum. Coriandrum. Cordumeni. Piretrum. Stercus ouium, caprinum. Adipes porci, capræ, hirci. Cerebella gallinarum, vaccarũ. Oleum roſ. camomillinum. Ad id quod eſt frigidioris materiæ oleum de lilio, anethinũ, de cherua. emplaſtrum de raſina. ex quibus vt propoſito videbitur competere, componat diligens examinator. Et ſi non rumpitur per ſe & eius apertionem quæris, fac illud cum calce viua, et ſapone molli. aliquando applicantur ſanguiſugæ.

Cvra. ſi contingat à caſu, & percuſsione in principio fiat phlebotomia in parte contraria, vel ventoſatio in ſpatulis & ponatur bolus arm. puluis mirtillorum, cum oleo roſ. & huiuſmodi vſqꝫ ad tres dies. procedatqꝫ deinde iuxta ea quæ dicta ſunt abſtinendo à vino, & à cibis multum reſumentibus, vſqꝫ ad terminum dictum.

Cvra in facto cum pruritu, quia ſignum eſt ꝙ materia eſt calida, vt ſalſa, procedatur cũ canonibus ad hoc ex parte diætæ & cæterorũ applicando ad intra, & ad extra quæ caliditatem &c. vt verbi gratia cum frigidis & humidis. Et de his exempla colligi poſſunt expreſſe ex dictis.

Cvra in cæteris de quibus dictum eſt ꝙ aliquis eſt fortis, aliquis mediocris. oportet medicũ occurrere cum fortibus, & mediocribus medicamentis, vt cauſa morbi, vel accidentis expoſtulat citius euacuando applicando vt patet intuenti.

De his quæ aures ingrediuntur ab extra, & in eis oppilationem faciunt. Rubrica. 6.

Qvandoqve ingreditur aer ſiue vẽtus frigidus de quo in præcedenti rubrica. Quandoqꝫ aqua. Quandoqꝫ aliquod groſſum ſolidum, vt eſt cicer, faba, lapillus, aut chirat, vt mihi contigit tempore meæ pueritiæ & huiuſmodi. Quandoqꝫ ingreditur animal aliquod. Item quandoqꝫ in eo generatur, vt vermis. Oppilationem autem in eis faciunt ſordes in ipſa aure paulatine aggregatæ. Quandoqꝫ humor viſcoſus oppilans foramen, aut meatũ nerui. Quandoqꝫ generatur in ea caro, ſiue veruca. Quandoqꝫ aliquid in modum panniculi cooperientis foramen. Ante omnia notetur verbum Raſis nono Almanſ. capitulo de his quæ cadunt in aurẽ extrinſecus vbi inquit in fine. Neqꝫ hoc pro paruo eſt habendum, & præcipue ſi res habens malã qualitatem ingreſſa fuerit. ſequeretur enim ex ea grauis dolor.

Signa demonſtratiua. Si fuerit vermis, aut aĩal aliud ſigna dicta ſunt in præcedente rubrica.

Signa ſi fuerit lapis, cicer, aut aliquod tale ſcitur narratione infirmi vt ſupra. Et vt dictum eſt in præcedenti rubrica, ducatur pro ſimilibus patiens ad radium ſolis vt medicus aſpiciat.

E Prognostica. nam ſi non extrahuntur talia vt cicer, lapis & huiuſmodi perducunt infirmum ad ſurditatẽ, & grauem dolorem, vt dictum eſt.

Cvra. Canones ſæpe replicati hic etiam ſeruentur, vt opus erit iuxta ea quæ dicta ſunt. Ex parte dietæ. Euacuationũ. Diuerſionũ. Nunquã enim uniuerſalia obliuiſcãtur.

Ad particulares canones accedo iuxta cauſas poſitas.

Cvra, ſi aqua ingreſſa fuerit & ex negligentia nõ fuerit extracta vt contingit in his qui ſe balneant, nam ſæpe ipſa ſic dimiſſa apoſtema facit & dolorem vehemẽtem vt Auic. Tunc ſi fuerit in pauca quantitate ſufficit infuſio frequens lactuũ tepidorum cũ ſternutatione, & tuſsi. Item cũ ſaltu ſuper pedem illius partis plicando caput. Item euapòratio ſicca cum rebus calidis de quibus in præcedẽti rubrica. Si vero fuerit in quantitate notabili tunc fiant ſternutationes ore clauſo, & naribus, vt in præcedenti rubrica.

Item tuſsiat fortiter, ſaltet vt dictum eſt. deinde extrahatẽ aqua ſic cõmota cum ſelizatorio, eſt enim inſtrumentatum F quo pueri aquam trahunt, & ad longinqua expellunt. Vel ponatur cannula in aure, & aliqua vilis perſona vel amica trahat cum flatu per aliam extremitatem cannę aquam ad ſe, & nota ꝙ oportet aurem bene obturare vt vi vacui egrediatur. Item fiat ſuctio & mundificatio cum bombice poſito in extremitate ligni, vel iunci. Item poteſt poni canna ferrea in aure, & per medium eius ponatur ſtilus ignitus. Item fiat fumus factus ex ruta, anetho, cimino, calamento & huiuſmodi calidis, vt ſupra. Item poteſt igniri lamina ferrea, & ſuper illa ad conuenientem diſtantiam declinare aurem. Quod ſi dolor multũ grauaret fiat euaporatio ex corticibus papaueris, meliloto, chamomilla, viola, malua, ſemine lini. & ex his emplaſtrum cum farina hordei, & lacte.

Cvra ſi cicer cadat vel huiuſmodi, tunc diligenter conſideret operator aſpiciendo aurem in loco vbi radius ſolis per eam penetrat, ſi poteſt rem ipſam cum inſtrumento extrahere, et tunc ſufficiat. ſi non, dimittatur. Multos vidi G qui cum inſtrumento ſine aduertentia operati ſunt, & rem magis intra infixerunt. Tunc autẽ ſic operetur. Imponantur tres vel quatuor guttæ olei chamomillini, vel anethini tepidi hora qua patiens vadit dormitum vel ſaltem teneat tribus vel quatuor horis quibus dormiat ſuper aurem læſam. deinde mane facto faciat ſternutationes plures, tuſsiat, ſaltet vt ſupra. & ſemper declinet ad latus auris. Deinde percutiatur alapa aut pugillo pars non læſa.

Quòd ſi res egredietur, in nomine Ieſu. ſi non, ponatur patiens in balneo, & cum modicum ſteterit inclinetur ſuper aurẽ, & inducantur ſternutationes ore clauſo. Quod ſi iſta non contulerint tunc applicetur ſelizatorium, vt ſupra, aut ventoſa magna ſuper aurem, & eſt commune remedium in his omnibus caſibus. Item liniatur ſtilus in eius extremitate cum pice Hiſpaniæ, & ſit aliqualiter calida & ſuauiter intromittatur quouſqꝫ attingat rem, & ſic retineatur donec creditur quòd ſit frigefacta, nam ipſa ſecum trahet rem nutu dei. aut idem fiat cum viſco. Quod H ſi res iſtis modis non egredietur tunc feſtinãdum eſt ad inciſionem antequã ſuperueniat apoſtema aut ſpaſmus, pro his recurre ad Albucaſim de chirurgia ſe intromittentem.

Cvra. ſi animal. Canon eſt ut quamcitius fieri poteſt introducatur quod faciat eum exire. Quòd ſi non cito exibit intromittatur quod faciat eum mori ne ſuo motu perambulando plus noceat. Primum perficitur cum capillo aut filo ſerico intromiſſo. nam forte ſic pulex aut animal adhærebit, & egredietur. Quòd ſi non comple ſecundum cum intromiſsione ſucci abſinthĳ. Aloes. Succi calamenti. Aqua quæ deſcendit ex carne vaccina aſſata. et eſt ex vehementer commendatis. Succi cucumeris aſinini. Similiter ſulphur, ariſtolochia long. Succus perſici, praſĳ, ellebori. Item fella omnia, & proprie quando calefit in pulpa granati. Quo mortuo fiant ſternutationes, ſaltus, & cætera dicta ſupra.

Cvra. Si vermes fuerint, tres ſeruẽtur canones. Primus

mue ingeniatio extrahēdi eos viuos. Secūdus interfectio eorum. Tertius ingeniatio extrahendi dum ſunt mortui.

Primus completur cum applicatione rerum dulcium ad quem debent ſubito applicari. verbi gratia. ſcindatur pomum dulce bene maturum per medium, & zuccharo dulcoretur auriq; applicetur & dormiat ſuper aurem patiens ſi poteſt vel ſaltem ſtet pluribus horis fortaſsis deo volente egredietur. Aliud ad idem expertum. ℞. zucchari drac. ij. mellis. ʒ. iij. olei roſ. ʒ. i. miſceantur cum albumine duorum ouorum & fiant tepida, & ponantur in aurem cum lana infuſa in eis, ex qua impleatur auris, & accubet ſuper eam patiens & ſic ſtet non multū, deinde ſubito remoueatur, nam ſic multoties vermis egreditur.

Secūdus perficiatur cum his quæ dicta ſunt paulo ante complementum ſecundi cum ſucco abſinthij, & cæterorum ſequētium. Sed fortius his eſt calamentū. necat enim vermes & dolorem ſedat & proprie ſuc. eius Meſue. Et oleandro ineſt proprietas mirabilis, vnde Gal. vt allegat Meſue. ſi cætera non conferunt ſulphur viuum, & calx viua terantur, & cum melle fiant trochiſci, & cum aceto in aurem diſtillentur.

B

Tertius adimpleatur cum impoſitione olei hora poſt horam & cæteris dictis in extrahendo clūrat lapillum. ℞. vſq; ad applicationem ventoſæ. Quòd ſi contingat vermem mori & putrefieri in aure, tunc imponatur vna vice poſt aliam ex oleo & vino tepidis, & mundificetur deinde auris cum bombice, aut lana donec totum corruptum extrahatur. Confectio hamech conferens vermibus, & dolori ex his. ℞. olei de perſicis, & de chryſomilis, & olei de amygdalis amaris. ana. par. i. ſuc. foliorum radicis, ſucci apij. ana. par. ij. bulliant lento igne vſq; ad conſumptionem ſuccorum. & diſtilla ex eo in aure mane & ſero.

Cvra ſi oppilatio fuerit ex ſorde aggregata, diſtilletur in ea ex oleo amygdalarum amararum nocte quando vadit dormitum. Item ingrediatur balneum aquæ calidę, aut ponat aurem ſuper terram calidam, vt ſordes liquefiat, & egrediatur. Item ponantur in aure lycinia intincta in melle cum felle caprino, oleo, & modico praſsij contriti, & dimittātur pluribus diebus, vt duobus vel tribus, deinde cum inſtrumento auriculari mundificetur. Aliud

C

Baurach

& eſt optimum. Accipe baurach, & miſce cum ficubus, à quibus extracta ſunt grana illa parua et ponatur in aurem & dimittatur vſq; ad tertium diem. et tūc extrahatur. aſſociabitur enim tūc ſordes multa manifeſte, & alleuiabitur.

Cvra ſi contigerit ex humore viſcoſo præcedentibus canonibus vniuerſalibus ex parte dietæ digeſtionis euacuationum, auri imponātur calefactiua reſolutiua, inciſiua. Et ex habentibus uirtutem mirabilem in hoc ſunt trochiſci, quorum deſcriptio colligitur ab Auicen. de cura oppilationis accidentis in aure. ℞. ellebori al. aureos. ij. nitri aure. xvi. croci aure. iij. conterantur & fiant trochiſci cum aceto, & cum vti volueris diſſoluantur in aceto, & leuiora facere potes ex datis vt patet.

D

Cvra ſi fuerit oppilatio, caro verucoſa, & tūc ſi panniculus & caro fuerit ad extra ita vt cum vncino capi poſſit, tunc cum ſpatumine aut alio inſtrumento incidatur & remoueatur. Deinde applicet̄ immediate cauteriū actuale, deinde ſedato calore procedatur cum corroſiuis prohibentibus generationem carnis vt eſt vnguentum viride. Quod ſi fuerit ad intra, tunc cura eſt difficilis. ut Auicen. & oportet tunc vt chirurgico relinquas. pro quo vide Albucaſim hoc ca. & caueatur læſio neruorum.

De ſanguine egrediente per aures. Rub. 7.

Sangvinis ab aure egreſsio eſt aut à cauſis primitiuis, vt ſunt caſus & percuſsio. Quandoq; ab accidentibus, vt quātitate ſanguinis multa, propter quod vena ſcinditur. aut acuitate ſui non ſcinditur, ſed per poros eius ſubtilitate egreditur. aut quia critice natura eum expellit.

Signa demonſtratiua. Si ex cauſis primitiuis, ſcitur narratione infirmi. Si ex antecedente, ſcitur per cōprehenſionem ſignorum ipſius ſanguinis, & aliorum quæ ſuper

A

multitudinem ſanguinis ſignant. de quibus in de dolore auris. Si ex venę apertione, paulatim exit, & ſine dolore. Si ex ruptura, tunc ſubito exit & cum dolore. ſi ex corroſione, cum dolore maximo & non ſubito.

Critica ſigna habeo ex annotatione dierum criticorū. Item quia ſanguis ſubito & ſine dolore egreditur & non præceſsit caſus aut percuſsio, aut aliquod tale.

Prognostica. Quādoq; perducit ad debilitatem magnam, & vſq; ad ſyncopim.

Cvra. Canones. criticus non retineat̄ niſi ſuperfluat.

Cvra. In facto à multitudine ſanguinis perducente ad ſciſsionē venæ eius. Canones. Vltra dietæ ordinationē phlebotomia fiat diuerſiua. Secundus mundificetur auris à ſanguine tam fluxo ne ibi fiat apoſtema, aut ſanies. Tertius adminiſtratio conſtringentium ipſum.

Diæta ordinetur vt exigit materia. Nam ſi fuerit acutus ſubtilis ex admixtione choleræ declinet regimen ad frigidum & humidum.

B

Euacuatio fiat cū appropriatis. Phlebotometur ex parte contraria. extrahatur ad diſcretionē medici, vel ponantur ventoſæ ſuper ſpatulas.

Mundificatio fiat cū ſucco porri, & vino albo, aut melle intincto in eis radio.

Conſtrictio vero fiat cum ſucco plantaginis, burſæ paſtoris. aut. ℞. achaciæ perſidiæ, balauſtiæ, gallarum, ſumac, maſticis, thuris ana. ʒ. i. puluerizentur & bulliant in aceto, & coletur, & vna gutta infundatur. Quòd ſi fluxerit humiditas, ſeu aquoſitas inſtilletur vinum bullitum in oleo ſcorpionum.

Cvra ſi fuerit propter caſum, ſiue propter percuſsionem, fiat phlebotomia, ſi virtus & cætera conſentiunt, vt dictum eſt. Deinde ſtringatur ſanguis compoſitis hic & ſupra, quarto tractatu de conſtrictiuis, & tu ibi. Quòd ſi dolor erit, tunc. ℞. micam panis recentis & intingatur in ſucco abſinthij & vino calido, & ſuperponatur. Auic. hoc laudat vbi ſtringi aliter nō poſsit cauterium. ſed iſtud dominis chirurgicis relinquo. Sed ex maxime commendatis ab eo. Primum eſt coagulum leporis cum aceto infuſum. dicit q; eſt mirabile. Item ſuccus porri cum aceto.

C

Chirurgicos (neſcio an p contumeliá,) Dominos appellat.

Item ex expertis. Recipe renes tauri & aliquid adipis ſalsi. hæc aſſentur, & quæ in aurem fundantur.

Dvbia.

Dvbitatvr vtrum in omni dolore auris ex cholera non admixta ſanguini competat phlebotomia. Quòd non ex canone generali, quarta primi de phlebotomia. Caue ne ægrum. Pro iſto videtur Meſ. vbi de dolore auris determinās ex cauſa ſanguinea dicit. Fiat phlebotomia, vbi de eo & cauſa cholerica nihil. Oppoſitum eſt dictum ſupra. Pro iſto dicendum q; canon generalis loquitur directe de euacuatiua, & hanc videtur tacere Meſue & plures alij. ſed diuerſiua debet fieri propter cauſam tactam de cura doloris eius.

D

Vtrvm repercuſsiua competant in paſsionibus aurium, q; non, quia fit repulſio ad principale. Item quarta tertij de cura ſaniei. Et melius eſt, vt non repercutiatur. ergo. In oppoſitum eſt Aui. quarta tertij, de cura apoſtematum auris. & de cura vlcerum ſaniei, vbi dicit adminiſtrare aquam roſ. oleum roſ. ſunt enim & hæc repercuſsiua.

Dicendum q; repercuſsiua competunt in caſu non ratione loci, ſed ratione accidentis, ſcilicet doloris. & ideo ſubiungebat Auicen. Dum non ſuperfluerit quoniā ratione accidentis bene habent cōpetere, quia tunc maius eſt iuuamentū. Aliter q; illa non ſunt repercuſsiua in aure ſicut in alijs membris mollibus. Notandū q; in adminiſtratione fortiū medicaminū debemus eſſe curioſi & attenti, ne deſtruatur organū auditus, quia faciliter corrūperetur. Qm̄ eſt dictum q; auris eſt membrum anfractuoſum, eſt intelligendū q; anfractuoſitas illa facit ad perceptionem cuiuslibet uocis. nam fit repercuſsio aeris intrātis ad diuerſas partes concauas eius, vbi fit reſonantia, vnde aer ſatis debiliter motus percipit̄ qui non perciperetur niſi eſſet illa carnoſitas,

Aures cur anfractuoſæ.

noſtras, imo aliter recte aer & libere ingrederetur ſicque parui ſoni non comprehenderentur. ſimiliterq; nec vocum diuerſitas. Notandum q Auicen. prima primi, de anatomia neruorum cerebri ponit neruos auditui deſeruientes oriri à parte poſteriori, & iam dictum eſt contrarium ſupra in principio tractatus ſexti. propterea exponendus eſt textus Auicen. à parte poſteriori primi ventriculi. & ſic tu bene conſidera.

Auicēnę locus explanatus.

DVBIVM erat quomodo materia faciens ſurditatem poterat tranſire ad inteſtina. Ad quod reſpondit Thadeus ſuper Aphor. xxviij. q natura pellit materiā ſurditatis ad venas colli, & de illis ad venam magnam, quia ad venam chilis circa dorſum exiſtentē, deinde mittitur ad hepar, & de hepate ad meſeraicas, et ab ipſis ad inteſtina, ad quę meſeraicæ trahunt, & ſic vltimo ad concauitatē inteſtinorū.

APHORISMI.

De diſpoſitionibus Aurium.

Ex. iiij. Sectione. xxviij. Aphor.

Quibus biliosæ deiectiones, ſuperueniente ſurditate ceſſant: & quibus ſurditas, ſuperuenientibus biliosis deiectionibus ceſſat.

xlix. Aphor.

In febre non intermittente, ſi labrum, vel oculus, vel naſus, vel ſupercilium peruertatur, vel non videat, vel non audiat, iam debili exiſtente corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima.

lx. Aphor.

Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguis ex naribus fluens, & aluus turbata, ſoluit morbum.

De diſpoſitionibus Naſi, continens Rubricas. xij. Cap. V.

De anatomia naſi complexione ac deſcriptione eius, & de iuuantibus & nocentibus ei. Rub. 1.

NAſus eſt membrum cōcauum ex duobus oſsibus & tribus cartilaginibus compoſitum in anteriori parte faciei poſitum vt odoratui ſeruiat primo à natura finaliter creatum. Dicitur concauum, nam habet duo foramina per quæ aſcendit odor terminata vſq; ad colatorium poſitum ſub duobus cornibus ſimilibus duobus capitibus mamillaribus, quæ appellantur communiter capita mamillaria, quæ ſunt inſtrumentum immediatū odoratus, ſicut cryſtallina viſus, et ſunt inuoluta pia matre. Et per colatorium intellige foramen, quod eſt in palato ſuperiori. habet duo oſſa multum poroſa, nam per poroſitatē eorum tranſit odor ad locum odoratus, & ex cartilaginibus media diuidit alias duas laterales ita ut ſit cauſa diſtinctionis foraminis dextri eius à ſiniſtro. Et dicitur vt odoratui primo. nam & ipſe naſus deſeruit etiam ipſi cerebro, vt aer attractus per ipſum conſeruet calorem innatum in ipſo. vt dicit Auicen. Sed tu dices contra. cerebrum eſt frigidum vt in principio tractatus ſexti. ergo non indiget attractione aeris. Dicendum q euacuatio & attractio aeris eſt neceſſaria pro refrigeratione ſpiritus cōtenti in ventriculis cerebri, et ideo dixit Auicen. vt conſeruet calorem innatum in ipſo, & non dixit ipſius. Deſeruit etiā pulmoni, nā per nares ingreditur aer incedens ad pulmonem, & in duabus quidem extremitatibus naſi ſunt duo tranſitus ad duos lachrymales. & propter hoc guſtatur ſapor alcohol in lingua. Auicen. ex quibus patet quid ſit naſus, eius anatomia, & complexio. nam dicendus eſt frigidæ & ſiccæ complexionis.

CONFERENTIA naſo in diuerſis diſpoſitiōibus ſunt hæc. Aniſum, artanita, acetum, agaricus, apium, abrotanum, blitis, baccæ lauri, cucumer aſininus, condiſi, caſtorei, cyperi, hedera, elleborus, fel omne ſpecialiter teſtudinis, lactuca, lac, marubium, mētha, nigella, & eſt propria, ozymum garyophyllatū, oleum benedictū Nico. Odor calamenti, ſambuci, rutæ, oleum irinum, papauer ſylueſtris & flores. Piretrum, petroſellinum, ſquilla, ſticados, ſynapis, ſanſucus, vrtica, ireos, iris, ziniar, Et iſta cum aliis numerabunt ſuis locis. Et quoniā odoratio eſt operatio ab ipſo principaliter, proueniens vt dictū eſt, hinc de ipſo proſequendū vt in cęteris operationibus membrorū. de quibus ſupra contingit. Itaq; enim odorãdo naſum tripliciter lędi contingit diminute ſcilicet, corrupte & ablate. Diminute vt cum percipit odorabile ſenſu debili. Corrupte vt cum percipit odorabile odore qui non inuenitur, aut cum bonos odores malos iudicat, aut econtra. Ablate vero cum ex toto aufertur odoratio nihil ex odorabilibus percipiens. & de his ſimul procedetur quantum ad curā, cum ex eiſdem cauſis proueniant, licet aliquo modo differant ſecundum intēſum & remiſſum, & tu hæc bene cōſidera.

De diminutione, corruptione, & ablatione odoratus. Rubrica. 2.

VNDE corrumpitur odoratus, diminuitur, & aufertur vt in reliquis dictum eſt, & ſunt qui odores bonos malos iudicant.

CAVSA eorum quandoq; eſt à natiuitate. quandoq; ex accidente. & hæc quandoq; eſt mala cōplexio ſola, aut cum humore, aut oppilatio, aut ſolutio continuitatis facta percuſsione aut caſu. A mala cōplexione, ſicut fit ab aere frigido vel calido exceſsiue exiſtente in anteriori parte capitis in ipſis carunculis & huiuſmodi, & ſecundum plurimum à frigido. Item ab attractione rerum nimium infrigidantium & calefacientiū ſuperflue. ſimiliter cū humore indifferenter, ſed magis frigido phlegmatico. Ab oppilatione vero, vt in oſſe perforato ab ipſo humore oppilante ventoſitate groſſa, apoſtemate, aut à carne addita.

SIGNA demonſtratiua. Oportet te cognoſcere malam complexionem calidam aut frigidam ex his quæ dicta ſunt de ipſis. ut ſi cum mala complexione cal. materiali aut immateriali eſt caliditas rubedo punctura cum perceptione rei fœtidæ, tunc illud exiſtima accidere ex præſentia humoris putridi, et maxime ſi ex naſo egreditur fœtor.

Quando autē ſuperfluitates fluunt ſecundū conſuetudinē, tūc iudica q ipſi non eſt oppilatio in colatorio. Quòd ſi inuenit prohibitio penetrationis reſpirationis in naſo, raritas in loquela, tunc illic eſt oppilatio in alcaiſim, ideſt in ſuperioribus partibus naſi. Et qñ retinetur curſus et non fit per malitiā cōplexionis cerebri, aut paucitatē ſuperfluitatis eius, & eſt illud quod eſt ſub colatorio apertū, tūc illic eſt oppilatio profunda. Et ſi curſus eſt aduentus ſecundū conſuetudinē, & non eſt oppilatio ſub alcaiſim, & in eis quæ ſequuntur ea, tunc eſt nocumentum in cerebro.

Signa eius quæ eſt à cauſa primitiua, manifeſta ſunt in infirmi narratione.

PROGNOSTICA. Si ægrotanti feb. acuta ſuperueniat odoris corruptio, vt q iudicet ſe odorare odores non conſuetos, vt piſcium, luti, butyri & huiuſmodi aſtantibus id non odorantibus cum aliis ſignis malis malum & mortale. Quæ ex natiuitate non curatur. Quæ à ſolutione continuitatis facta cauſa, & ſimiliter percuſsione raro. Et illa quæ ſequitur ad paralyſim, vt in comite Carmignola, curatur ad curam eius.

CVRA. Canones ex medicinis quæ naſo applicantur in ſuis diſpoſitionibus, aut ſunt odoramenta. aut vapores humidi, groſsi. aut pulueres inſufflati cū cannula, vel penna, vel attracti. aut caputpurgia, aut linimenta ſup caput, aut ſuper ipſum facta. Et antequā ponātur canones proprii habendi ſunt menti hi tres generales. Primus accipiens caputpurgium debet ſtare reſupinus, & implere os ſuum aqua. Secundus q ſugat tale totum quod à medico exhibetur, vt poſsit producere effectum intentum. Tertius q. cum exhibetur à medico aliquod mordicatiuum de cuius mordicatione dubitetur, prius inūgantur nares ad intra et ad extra oleo ro. aut lacte. deinde inungatur caputpurgium, quod ſi videtur neceſſarium poſt eius operationem redeat patiens ad inungendum ſe cum oleo, aut cum lacte. vt dictum eſt.

CVRA particularis eorum. Sed prius ſcito quòd de naturali

turali

turali maxime vbi fuerit à mala complexione nihil ad prę ſens. nam natiuum & chronicum vix habet curam Meſ.

Quod ſi fuerit ex carne orta forte poterit manu curari. quod chirurgicis relinquo.

Cvra. In mala complexione abſq; materia fiat curatio cum alteratiuis contrarijs odoramentis, ſcilicet Embrochis. Caputpurgijs. Epithematibus & huiuſmodi. de quibus ſupra de ſoda ad complementũ. Sola enim in hoc caſu ſufficit alteratio. Quæ omnia adminiſtrari debent in parte cerebri, vel capitis anteriori. vt verbi gratia in calida ex ro. coriandro lauacrum. aut ſuctio per nares ex oleo roſ. aqua roſ. cum modico aceti. aliquando additur modicum camphoræ. aliquando modicum menthæ humidæ, uel ſiccæ, cum modico cyperi, et eſt iuuamentum ſublime Meſue. Item euaporatio aceti, et eſt vltimum. In frigida vero ſpica. Calamus aro. calamentum, ſanſucus, embrocha. item ſuctio ex oleo nardino, rutaceo, coſtino cum caſtoreo, muſco, euphorbio & huiuſmodi. de quibus ſupra allegato loco.

Cvra. Si fuerit mala complexio cum materia. Canones. Ordinatio diętæ. Digeſtio. Euacuatio, & particularium adminiſtratio.

De diæta autẽ dicendũ breuiter, vt ad contrariũ cauſæ declinet ꝙ ſit paucitas in cibo & potu maxime in frigida phlegmatica quæ vt plurimũ euenit. vt intra de cauterio.

Digeſtio fiat vt petit materia peccans cum his quæ dicta ſunt tractatu quarto.

Euacuatio conſimiliter cum ſolutiuis vt ibi. Et reiteretur vt ſupra. quoniam materia in illo loco exiſtens non poteſt in vna purgatione purgari. Quod ſi fuerit repletio in toto, aut ſanguis peccans aut humor cum ſanguine fiat phlebotomia, aut ventoſatio, aut ſanguiſugarum applicatio, vt ſupra ſæpe dictum eſt, ſpecialiter de ſoda, & tu ibi recurras.

Localia adminiſtrãtur alia & alia ſecundũ materiæ exigentiam. In frigida vero cũ applicatione calidorum appropriatorum reſoluẽtium & exiccantiũ. In calida vero cum frigidis appropriatis infrigidatiuis & humectatiuis, de quibus exempla ponentur. Verbi gratia in calida. ℞. ro. coriandrorũ, nenupharis, matrum violarum. ana. M. i. bulliãt in aceto, & aqua, aceti ſit pars quinta. fiat euaporatio. Item ex eiſdem poteſt fieri attractio. Item ex oleis roſ. nenupharino, ſuctio. Item. ℞. ſucci blitis. viol. ana. par. i. zuchari viol. aut ro. ana. par. i. quartã, attrahatur tepidum. Et conſimiliter de embrochis dicat, & inũctionibus ſuo modo, vt de ſoda dictũ eſt, nõ enim me multum in exemplis extendo iſtis, quũ raro à caliditate. In frigida vero, de qua proſequitẽ Auic. & cæteri auctores de calida nullam mentionẽ facientes. ſed tu collige ordinem, qui ponetur de cauſa frigida, quẽ ſi opus erit ſeruabis in cauſa calida. Seruandæ nanq; ſunt embrochationes, euaporationes, odorationes, attractiones per nares. Vnctiones ad extra. Gargariſmata deponentia materiã & alterantia. Et ſi hoc in loco euacuatio ſcribi poſſet ac deberet, iſta tamen omnia poſita ſunt de cura ſodæ ex materia frigida. Et licet ita ſit ad clariorẽ doctrinam exempla ponã. Embrocha. ℞. chamomillã, maioranam, calamentum, ſpicã, ſticados, abrotanũ, & alia vt placet calida appropriata, de quibus ſupra in principio. bulliant in aqua vſq; ad conſumptionẽ tertiæ partis, & fiat cũ ſpongia embrocha ſuper caput. Et ſis memor ꝙ vniuerſalia præceſſerint ex parte euacuationũ. Ex quibus & cõſimilibus fiant fomẽtationes et euaporationes. Odoratio aſsidua rutę, & ſimiliter fiat ex alõs. Attractio fiat ex nigella, caſtoreo, felle mixto. Itẽ ex nigella, ſerapino, caſtoreo, & muſco cum ſucco rutæ.

Item nigella, piper, caſtoreum, muſcus cum oleo nardino, & eſt proprium. Item ex caputpurgijs, & eſt mirabile, nigella trita, & iam infuſa in aceto, mixta cum oleo antiquo. Si caputpurgia generant ardorem iam dictũ eſt quid agendum. Item ex dictis poſſunt fieri pulueres eiuſdem virtutis, vt. ℞. condiſi, piperis, baccarum lauri, muſci mo-

A dicum fiat puluis. Ad idem artanite, condiſi, ſalis armoniaci ana, terãtur ſicut alcohol, & ſufflertur ex eo per nares poſtquã euaporaueris eas aceto calido. Et plures ad fortiora tranſeunt, & exhibent elleborum, colloquintidã, piper, & maxime quando eſt oppilatio in colatorio, ideſt in foramine &c. & eſt diſpoſitio quam cũ homines habẽt dicũt ꝙ ſunt infrigidati & nõ ſentiũt odorẽ niſi valde fortẽ. Infrigidati (vt cu[illegible] re loquar,) qui dicant.

In vnctionibus procedat, vt cum calidis, ſubtiliatiuis, reſolutiuis. Et conſimiliter cũ gargariſmatibus. de quibus ad plenum de ſoda phlegmatica. & tu ibi. Laudatur tamẽ gargariſma ex ruta, hyſſopo cocto ĩ aceto ſquillitico. Itẽ & maſticatio zedoariæ. Ille autem qui ſentit odorifera, & non fœtida, nõ ceſſet facere caputpurgia cum caſtoreo multoties vſquequo rectificetur diſpoſitio eius. Itẽ odoret ſæpe ozimum garyophyllatum, rutam, mentam, garyophyllos, ſpicã, origanum & huiuſmodi. Nota ꝙ iſtæ attractiones & cætera debẽt fieri ter ad minus in die ſtomacho vacuo, ore repleto aqua. Item medicamen Raſis

B nono Almanſoris, cuius initium. ℞. nigellę, fellis gruis. eſt optimum. & quia ponitur vbi vrina pueri.

Cvra factae à caſu, aut à percuſsione procedatur cum dictis, vt phyſicis pertinet ex cauſa comprehenſa. Poſtremo ſcito ꝙ medicinæ magis iuuatiuę ĩ hoc ſunt caputpurgia loquẽdo de particularib[9]. Et ideo in eis ſiſte.

De fluxu ſanguinis narium. Rub. 5.

Flvxvs ſanguinis à naſo eſt eius continuus aut interpolatus exitus ab eo in tali quantitate factus à venis vt frequenter eueniens.

Cavsa cuius ſecundum plurimum eſt diſpoſitio humoris virtutis aut membri, & ſimiliter in notabili quantitate, quia exitu trium, aut quatuor guttarum ſanguinis, vel circa proprie fluxus appellari non debet, dicitur à venis, quia aliquando etiã prouenit ab arterijs. ſed quia arteriæ habent duas tunicas & vena niſi vnam, ideo frequentius ex venis venit, et tamẽ inter ipſos eſt differentia, quoniam arterialis eſt calidior, rubicundior, cum ſaltu veniẽs

C & impetu. Dicitur cuius cauſa ſecũdum plurimum. Nam licet à percuſsione, aut caſu, aut corroſione cum extrinſeca re facta, aut cum palea, ſetis porcinis, aut ſanguinaria contingere poſsit, tamen vt dictum eſt ab illis cauſis communiter fit, humor nanq; ſanguineus ſiue ſanguis ipſe, aliquando ob ſui ſubtilitatem & caliditatẽ ſuperiora petens venas exit, & cum eſt cholericus aperit corrodendo orificia venarũ. Aliquãdo ex admixtione phlegmatis aquoſi etiã ſubtiliatur, & per poros venarum egreditur non corrodens vt cholericus. Aliquando ſua quãtitate venas nimiũ replens & ſuperfluus parietes venarũ amplius extendens ipſas frangit, aut per poroſitates earum ex apertione conſequente ad talem extenſionẽ egreditur. Vnde in tali caſu aliquando egreditur quantitas maior lib. iiij. & non debilitatur æger. Propter quod ſcito ꝙ ab homine mediocris habitudinis, & ætatis egredi poſſunt vſque ad lib. xxiiij. antequã moriatur. ſed deinde moritur vt Aui. quinta tertij, de cura leuis fluxus ſanguinis narũ, & habet alia

D litera vſq; ad. xxv. Et in ſumma tres videntur cauſæ ex parte humoris ſumptæ. Prima eſt acuitas qua corrodit. Secunda eſt ſubtilitas qua reſudat. Tertia eſt multitudo qua frangit, & rumpit. Ex diſpoſitione mẽbri, vt quia membrum eſt rarum valde & laſſum, vt in cholericis in quibus facile fit fluxus ſanguinis, & ſi alię cauſæ aduenient. vnde quidam ſe vidiſſe dicunt ſanguinem ex oculis fluere propter raritatẽ, et laſsitatẽ eorum ut ille de ſodo. Dicitur virtutis. quia aliquando ex debilitate cõtentiuę, & fortitudine expulſiuæ id poteſt accidere, vt patet. Et cauſæ longinquæ poſſunt eſſe. Cerebrum, hepar, ſplen, matrix & huiuſmodi. hæmorrhoides, vt cum accidit retentio ſanguinis fluere conſueti vt menſtrui & huiuſmodi. Et vidi diebus meis mulierem pregnantem ex maſculo ex familia Zabarellorum de Padua, à qua exiuit quantitas ſanguinis per nares circiter lib. xxij. peperit, & ſuperuixit, & fœtus ipſe. Et eſt fluxus narium quidam criticus, & ta- Sanguinis pód[illegible] homine.

lis

lis non eſt compeſcendus, niſi ſuperfluat. Quidam vero non criticus. Et critici quidam ſymptomaticus, quidam naturaliter factus. Et ſcito quòd uniuerſaliter aliȷs paribus plus læditur phlegmaticus & conſequenter plus melancholicus ex eius fluxu & minus cholericus. Et ex cauſis extrinſecis vltra prætactas ſunt intueri res rubeas & multa cogitatio de ipſis vt in primo canone, & ideo mulieres tenent pannos rubeos ſuper patientes variolas, & faciunt eos res rubeas intueri. Item aer calidus & humidus caleſaciens, & maxime poſt repletionem. Item balneum calidum, vt quinta Aphoriſ. quare, in fine capituli. Cibus calidus, & humidus, & fumoſus, vinum vinoſum. Itē ęgritudo calida, vt febris acuta caleſaciēs, & acuens ſanguinē.

Signa demonſtratiua. cognoſce venalem ab arteriali, quoniam, vt dictum eſt arterialis eſt calidior, ſubtilior, rubicundior, cum ſaltu, & impetu veniens, clarus, & cum periodo, & quandoq; cadit ſubito, ideſt, patiens ex exitu arterialis cito vel quaſi ſubito cadit in ſyncopim. non ſic ex venali. Venalis autem groſſior, non veniens cum impetu, ſed cum pruritu magno ex facili medicamine retineť, non ſic arterialis. Item medicamina quę ponuntur ſuper hepar in venali multum conferunt, nō ſic in arteriali, imo medicamina ſuper cor poſita in arteriali magis conferunt, & quæ ſuper thoracem.

Signa critici, quia poſt febrem, aut poſt apparitionem digeſtionis in ſuperfluitatibus, & in die aliqua critica, & quia dolor fortis anteceſſit, & habitudo corporis carnoſa, aut cholerica, aut vrina rubea viſa fuit, aut ſubrubea, aut citrina, intenſa, & ante oculos & in imaginatione apparebant res rubeæ, & igneæ, & poſt iſtum fluxum ſentit ſe manifeſte liberatum.

Signa acuitatis ſanguinis. eius caliditas, ſubtilitas, & egreſſio eius paulatina, & nō ſubita vt in arteriali, & cum tangitur ſentitur vehemens caliditas.

Signa ſi propter multitudinē ſanguinis, quia corpus videtur valde repletum, rubedo faciei, & totius, & ꝙ ſubito exit in quantitate magna, ad quā ſequitur ſyncopis quandoq;, maxime ſi ſit arterialis vt ſupra, & quôd ante patiēs vſus eſt regimine multiplicatiuo ſanguinis, vt bono vino, optimis carnibus, & huiuſmodi, & quod abſtinuit à coitu, & longo tempore à phlebotomia, et ꝙ dolor capitis vehemens anteceſſit.

Signa ſubtilitatis eius ex admixtione aquoſitatis ſunt manifeſta ex inſpectione ſanguinis ipſius qui eſt ſubtilis diſcoloratus.

Signa ſi fuerit ex raritate membri id etiam ex eius compoſitione ſcitur, & quaſi facili cauſa incurrit fluxum.

Signa ſi ex debilitate cōtentiuę ſcitur, quia preceſſit diſpoſitio ante ipſum debilitans. Fortitudinem vero expulſiuę declarat alleuiatio quæ ſequitur.

Signa cauſarum longinquarum ſunt, vt cum eſt à capite, quia adeſt capitis dolor cū ſanitate aliorū membrorū.

Quòd ſi ab hepate, ſentitur grauedo & nocumentum in hepate. & ꝙ exit à nare dextra. & vrina rubea. & hmōi.

Si à ſplene, cōſimiliter nocumentū, vt tumor, dolor, & hmōi, in hypochondrio ſiniſtro, & ꝙ exit à nare ſiniſtra.

Si à matrice, quia retenta ſunt menſtrua cōſueta emitti, & nocumentum percipitur in matrice & huiuſmodi. Et conſimiliter ſi fuerit hæmorrhoidali retētione. facies enim ſatis oſtendit in principio ſanguinis qualitatē, vt ſi cholericus erit citrina. ſi phlegmaticus ad albedinē declinabit. ſi melancholicus ad nigredinem, ſiue ad fuſcedinem.

Signa eius qui eſt à cauſis primitiuis ſciuntur narratione infirmi, vel aſtantis.

Prognostica. Fluxus ſanguinis narium veniens in ſynocho, phreneſi, retentione menſtruorum hęmorrhoidarum. In catarrho calido. In dolore capitis & maxime in ſanguineo eſt vtilis valde. In phlegmatico autem & debili corpore inutilis & malus. Fluxus qui eſt ex ruptura venæ, aut arteriæ quæ in rete cerebri, vix aut nunquam ſanatur. hic enim ſemper malus eſt, & eſt continuus & ve-

E lox. contingit quandoq; in phreneſi, aut percuſſione, aut caſu & huiuſmodi. Fluxus criticus ſi naturam non debilitat bonus, quia ſcilicet ad eum ſequitur alleuiatio. ſymptomaticus vt quaſi ſemper malus. Fluxus qui ſe extendit vltra lib. quatuor malus, & ſi multū excedit peſſimus. Fluxus qui ducit corpus ad colorem pallidum, liuidum, aut viridem, ſiue fuſcum, licet retineatur peſſimus, & mortalis.

Fluxus qui ducit corpus ad ſyncopim, & maxime propter ſanguinis exuberantiam mortalis. Fluxus cum frigiditate extremitatum mortalis. Omnis fluxus ſubito et cū impetu veniens malus, & mortalis. Omnis fluxus cum alleuiatione infirmi bonus. Fluxus in apoſtematibus intrinſecis, & proprie in ſanguineis, & in cholericis, in cerebro, deinde in hepate, deinde in velamine, poſtea in pulmone eſt vtilis valde. ſed iuuamentum maius præſtat in pleuriſi ꝙ̄ in peripleumonia. Fluxus in acutis et maxime criticus, vt in variolis, & in morbillis bonus. Fluxus talis cum ſuperfluit, & pluries venit annuntiat hydropem.

F Cura. Canones ſeruandi ſunt quatuor. Primus ordinatio diętæ. Secundus eūatio. Tertius diuerſio. Quartus compeſcentium fluxuum adminiſtratio.

Diætam ordinari oportet, vt cauſa exigit quemadmodum ſæpe ſupra dictum eſt. Nam in ſubtilitate & acuitate ſanguinis cum his quæ ingroſſant, vt ſunt cibi generantes ſanguinem groſſum frigidi & ſicci, de quibus in tertio tractatu. Item & frigidi & humidi conglutinatiui, vt ibi. Similiter potus frigidus. Et non detur uinum niſi apud debilitatem virtutis, & da id mixtum, nam ſi confortat nocet inquantum excitat ſanguinem, Auicen. vbi ſcilicet nō fuerit commixtum, pro quibus recurre ibi. Idem intellige ex parte aeris, & aliarum rerum non naturalium cum caliditas excedens ex parte aeris, ex parteq; exercitȷ, et animæ accidentium, vt ſunt ira, & huiuſmodi, non raro ad fluxum ſanguinis perducāt. In multitudine uero fiat cibi minoratio, & potus, et conſequenter abſtineatur à rebus multum nutrientibus. Et ſit diæta in cibis, & potibus pauci nu-

G trimēti, vt ſunt olera, milium, panicū & huiuſmodi. aqua, de quibus ſumatur maior aut minor quantitas ſecundum virtutis tenorē. In caſu & percuſſione fiat vt humor principaliter peccans exigit.

Euacuatio autē fiat cum medicina ſolutiua ſi humor petit, vt ſi fuerit propter admixtionē multę choleræ cum ſanguine fac cū Thamarindis. Diaprunis. Rhabarbaro. acuendo cum pauco diagridȷ, aut electario de ſucco roſarum. Quòd ſi opus fuerit digeſtiuo fac illud cum proportionatis, vt quarto tractatu. Et ſi fuerit ex aquoſitate materiæ phlegmatis ſolue cum turbith, & huiuſmodi allegato tractatu. Et ſi fuerit multitudine ſanguinis & æger ad medicum venerit opportuno tēpore fac phlebotomiam. Quòd ſi fuerit repletio magna fiat ex ſaphena eiuſdem lateris, deinde ex cephalica ex eadem parte & ſit leuior prima. Et ſi dicatur Meſue dicit debere fieri phlebotomiam ex latere oppoſito dicetur in dubȷs. Item ſi tolerat virtus fiat phlebotomia vſq; ad ſyncopim, nam phlebotomia eſt melior

H res qua retinetur fluxus ſanguinis narium. Auic. de curationibus eius. Vnde cum iudicabitur fluxum fieri ex multitudine fiat ſubito eius euacuatio per phlebotomiam. Si vero erit propter ſubtilitatem vt choleræ, tunc euacua ipſum immediate cum ſolutiua. & iſte eſt proceſſus ſecundū ſapientiam. Etiam conferunt maxime clyſteria lenitiua ex aqua decoctionis prunorum, thamarindorum matrum violarum cum oleo viol. & huiuſmodi.

Diuerſiones vero fiant cum phlebotomia leui in latere oppoſito deinde ex eodem. ſed de hoc in dubȷs. Et ſi non poteſt fieri phlebotomia fiat illud cum ventoſis ſuper ſpatulas. ſuper natices cum ſcarificatione leui. Item appoſitio earum ſuper hepar ſine ſcarificatione, ſi fuerit ex nare dextro, & ſuper ſplen ſi fuerit ex ſiniſtro, & ſuper vtrunq; ſi ex vtroq; procedit, etiam ſuper ſumen, & eſt ex nobilioribus. Auicen. Item conſtrictio ambarum aurium eſt vltima. Confert & appoſitio earum ſuper crura in parte domeſtica.

meſtica. Quòd ſi non conferunt ponentur ſuper ceruicem, & ſuper ſpatulas cum vt ſupra ſcarificatione leui. Quòd ſi fuerit fluxus arterialis ponantur ventoſæ ſuper regionem cordis, & ſuper ceruicem. Ligationes fiant in extremitatibus in digitis, manus, pedis. Similiter compreſsiones doloroſæ in eiſdem. item ligentur teſticuli, & in mulieribus mamillæ. item vt ſupra de ſoda ligentur ad interiora brachiorum prope aſcellas, & coxæ. prope inguina cum inſtita, ſiue aluta. vt Raſis. Et fiant aliæ diuerſiones, vt ibi. Itē nota Auicen. xvij. tertij. proprio capitulo vbi inquit. Et multoties accidit habentibus hæmorrhoides, fluxus ſanguinis narium, et remouentur hæmorrhoides, ergo per oppoſitum prouocatæ hæmorrhoides fluxum ſanguinis narium remouebunt.

Ante complementum quarti ſciendum. Quòd medicinæ quæ adminiſtrantur in fluxu ſanguinis narium. Aliæ ſunt vehementis ſtypticitatis. vt achacia, hypoquiſtidos, & cætera de quibus in quarto tractatu ad plenum. Aliæ vehementis infrigidationis, ingroſſationis, coagulationis &c. vt ſunt repercuſsiua opiata frigida & ſicca, frigida & humida, de quibus allegato tractatu. Aliæ ſunt vehementis conglutinationis, vt puluis molendini, pili leporis, albumina oui, tela aranea, & proprie quæ eſt in molendino, aut quæ eſt vicina furno & huiuſmodi allegato tractatu. Aliæ ſunt acutæ cauterizatiuæ ſicut calx. colchotar. calcantum. æs vſtum. arſenicum. flos æris & ſimilia, Et hic nota dictum Auic. cap. de curationibus eius inquit. Et iſtæ cauterizatiuæ adminiſtrentur cum cautela, ipſæ nanq́ faciunt euenire cruſtam. quæ cum cadit retrahit deterius ꝗ̃ prius. Et Meſue. Cauterizatiuæ ſuſpectæ ſunt, & paulopoſt explet ſententiam Auicen. Et quidam in alijs locis in fluxu ſanguinis immoderato adminiſtrant cauterium actuale, vt faciunt mangones in equis. Aliæ ſunt à proprietate hoc facientes, vt ſtercus aſini recens & ſiccum, ſed melius recens, aqua baſilicon vel ſuccus eius, aqua menthæ, ſtercus bouis combuſtum. Halyabas. ſtercus equi. Ante compoſitionem receptarum nota dictum Meſ. inquit. Verificatores uero qui operantur ſed ſapientiā congregant ex diuerſis diuerſarum intentionum, & perficiunt ex eis vnum. habens virtutem ſigillatiuam carēs ſuſpitione ex his quæ timentur, ſicut trademus poſt. In leui quidem ſufficit attractio aquæ frigidæ per nares cum aliquali & leui diuerſione, vt ligatura digitorum manus, & inuolutione gulæ cum panno infuſo in aqua frigida, & infrigidatio ſpatularū hepatis cum aqua & rebus frigidis, de quibus ſtatim. In fortiori vero cū fortioribus ſequendo diuerſionem medicinarum in hoc caſu valentium poſitam initium faciens ab infrigidatiuis. ℞. ſucci lactucæ, ſempuiuæ, virgæ paſtoris, aquæ roſ. par. i. aceti par. i. quintam. infundatur pecia & ſic frigida ſuperponatur fronti & temporibus. Item infuſio aquæ frigidæ ſuper caput. Itē conſtrictio facta ex aqua frigida. aceto, & ſucco ſempervuiuæ cum inſtita circa tempora. & aliter poterit multipliciter operator operari cū frigidis poſitis ſupra quarto tractatu, faciendo embrocha, emplaſtra, vt ſupra de ſoda ca.

Et ſi fortius volumus operari addatur iuſquiamus, opiū, mandrago. cum cautela ſemper vt ſupra ſæpe dictum eſt.

Et ſcito ꝙ ſedere in aqua frigida. Epithemata ex aceto ſuper hepar. Et emplaſtra frigida ſuper ipſum, ſuper ſumen, et extrema ſuper teſticulos ex rebus infrigidantibus quàm maxime commendantur. Sed fiat permutatio poſt permutationem cautela ſuper hoc adhibita ne vltima ſequatur infrigidatio. Et acetum eſt in hac diſpoſitione præcipuum.

Et conuenit vt teneat aquam frigidam in ore ſuo continue, & fiat permutatio in ea. Et ſtypticis. ℞. boli armeni. gipſi, ſucci barbæ hircinæ ana par. æquales terantur contritione vltima, deinde addatur acetum, & miſceantur omnia, et ducantur in mortario lapideo donec ueniant ad mellis ſpiſsitudinem. ex iſto liniantur frons & tempora, & deſuper ponantur pila ſtupæ, & ligetur cum inſtita ligatione forti expertum. & ſi oportet adde opium circa partem me-

A diam vbi maximus eſſet fluxus.

Item. ℞. achaciæ, hypoquiſtidos. boli arm. coralli rub. lapidis ematitis, terræ ſigillatæ. ana. puluerizentur ſubtiliter & incorporentur cum albuminibus ouorū, & modico aceti in mortario vſq; ad ſpiſsitudinem mellis, & fiat vt dictum eſt, reſtringit enim orificia venarum, maxime enim valent in hoc caſu ematites, & corallus. Ad idem. ℞. ſucci plantaginis, aquæ roſat. ana vnc. ij. aceti. ℥. ß. albuminis ouorum numero. ij. terræ ſigillatæ quantum ſufficit ad inſpiſſandum. Item. ℞. ſang. drag. gummi. ara. aſſati, ſeminis ro. achaciæ, hypoquiſtidos, ſpodij, balauſtiæ, boli ar. terræ ſigillatæ, æmatitis, coralli ru. ana. ʒ. i. ß. cornu cerui vſti, gallarum, nucum cupreſsi. ana. ʒ. i. puluerizētur ſubtiliter, & ex iſto puluere fac linimentum, aut emplaſtrum, aut fac lycinia cum albumine oui, & naſo impone. Sed nota ꝙ cum ex eo fiunt lycinia debet eſſe ſubtiliſsime tritus, & cribellatus. nam ſic debet eſſe puluis omnis naſum ingrediens. Ex cōglutinatiuis. ℞. maſticem dragantum, B telam araneam, puluerem molendini, & ex iſtis conuerſis in puluerem cum pilis leporis minutis & albumine ouorum fiat vt linimentum. vt ſupra & liniantur collyria, & naſo imponantur. Item raſura chartarum puluerizata cū albumine oui. Item tela aranea cū albumine oui, ſucco ſolatri, & modico camphoræ. Ex proprietate. ℞. ſtercus aſininum, & naſo impone, ſimiliter equinū vt ſupra. hæc tamen potes commiſcere cū alijs & cōponere ex diuerſis vnū ſecundum ſapientiā, vt ſupra cum cauterizantibus. et inducētibus eſcarā ſiue cruſtā. Itē ſufflet atramentū, ſiue arſenicū, calx viua & huiuſmodi de qbus ſupra, & etiā tractatu quarto, in nares, aut inuoluatur bombix ut collyriū, & imponatur. Et quidā vt dictū eſt operantur cum ferro.

Dixit Gerardus ſe vidiſſe hominē cui conſtringi non poterat, & ex alumine impoſito ſtatim conſtringebat. Vnde Aui. mirabiliter commendat balneum aluminoſum. vnde & Raſ. ix. Almanſ. ℞. aluminis iameni, amili partes æquales puluerizentur ſubtiliter & naribus inſufflentur, facta C eſcara vtere hoc vnguento. ℞. medullę vituli, dragacanti. gummi. ara. ana. ʒ. ij. olei ſiſamini. ℥. i. ceræ quantum ſufficit. Et ſcito ꝙ valentia in fluxu menſtruorum hic ſunt & conferentia. de quibus infra. Vnde & athanaſia Nico. cum ſucco plantaginis eſt in hoc caſu conuenientiſsima. Scito tamen ꝙ frigida poſita principaliter reſpiciunt ſubtilitatem ſanguinis cum caliditate, nam ſi foret ſubtilitas ex parte phlegmatis aquoſi oportet ſe moderari in ipſorū adminiſtratione. & tu conſidera.

CVRA. In facto ex fractura arteriarum. Omnia vt ſupra ſeruentur cū approximatione infrigidātium fortium. Et ad intra naſum ponantur lycinia linita ex his. ℞. olibani, aloes. ana. terantur et cum albumine oui reducantur ad ſpiſsitudinem mellis, vt ſupra. Nam in tali caſu valet continua infuſio aquæ frigidæ ſuper caput, & non oportet vt ſit ſuperfluitas in effundendo aquam vehemētis infrigidationis fortaſſe, aut coagulabit ſanguinem, aut congelabit ipſum in panniculis cerebri. Aui. Sedeant in aqua frigida, D & eſt quid mirabile in fluxu menſtruorum conſentiētibus ætate, virtute, & tēpore. Item nota ꝙ ſicut fluxus eſt continuus, ita inceſſanter fiat inſtillatio rerum in naſo. & hoc voluit Auicen. dum dixit capitulo de cura eius. Et inceſſanter diſtilletur in naſum.

De prouocationibus fluxum ſanguinis narium Rubrica. 4.

QVONIAM rectum eſt vt quandoq; prouocetur propter ægritudines cerebri. hinc ponentur ea quæ mouent eum, & ipſum artificialiter prouocant. Et ex mouētibus eſt ſanguinaria naribus impoſita, facta in ei⁹ aliquali commotione. Item gramen vt accipiantur rami eius cum ſemine & per nares inuoluantur. Item multum odorare ie ſemini et maxime in habentibus calidam complexionem. Iſaac. Serapio. Item vrtica ſuccus vel folia naribus impoſita. Item fiat collyrium ex condiſi. ſtafiſagria & euphorbio cum felle vaccino & naribus imponatur. Auic. Arte

autem

autem prouocant paleæ duræ per nates motæ & pungendo. Item accipiantur ſetæ porcinæ in notabili quantitate, & violenter trahantur per foramen pennæ, deinde prope foramen incidantur ſicut fit de penniculis pictorum, & imponantur naribus circumcirca ducendo, pungendo, & egredietur ſanguis. Et credo ꝙ applicatio ſanguiſugarum aliquando in hoc caſu maxime conferat. Item laudatur muſculus ſauinæ, vel ſpergulæ ductus per naſum & impoſitio baſiliconis. & tu conſidera.

De catarrho & coryza. Rubrica. 5.

CATARRHVS cōmuniter ſumptus eſt fluxus ſiue deſcenſus humoris à capite ad membra inferiora, & dicitur à caterion Græce Latine fluor. Meſ. à quibuſdam dicitur à candeo des. inde flos ris. & ros roris. Et plurimi reuma appellant dictum à ruo is. & ſic capiendo eſt genus ad catarrhum proprie dictum ad corizam & brāchum. Vnde cum ad pectus fluit dicit catarrhus proprie dictus. Cum ad naſum coriza. nā à cora oſſe naſi nomen accipit. Cum ad fauces dicitur branchus, & de hoc ſtant verſus magiſtrales.

Si fluit ad pectus dicatur reuma catarrhus,
Ad fauces branchus, ad nares dico coryzam.

Et eſt ſnia Galeni. ſecūdo prognoſticorū. cōmēto. xxix. Eſt itaq; catarrhus proprie dictus fluxus humoris, vel humorū à capite ad pectus deſcēdentis vel deſcēdentium, cuius cauſa eſt ipſe humor ſubtilis calidus aut frigidus.

CAVSA primitiua eſt quandoq; frigiditas extrinſeca, vel caliditas ipſa. vna quidem diſſoluēdo, vt ſolis, balnei, altera vero comprimendo in ſe contracto cerebro. Item vapores calidi eleuati à rebus vaporoſis, vt ſunt cepæ, allium, vinum potens & huiuſmodi. Antecedens vero eſt, mala complexio calida. qñq; ipſius cerebri trahentis ad ſe vapores plures à toto, quos reſoluere non poteſt, aut mala complexio frigida vapores eleuatos ingroſſans. & ingroſſati deſcendunt ſua grauitate, aut humor ipſe calidus, aut frigidus quietus, ſcilicet non exiſtens in fluxu, ſed ſua peccans quātitate. quia talis qui eſt in fluxu eſt coniuncta. Itē debilitas virtutis cōſequens ad phlebotomiam ſuperfluā, vel aliud propter quod debilitaē contentiua, aut digeſtiua cerebri. Dicitur humor ſubtilis. nā vt notat Gentilis non deſcenderet ſi eſſet groſſus propter viarum anguſtiā, vna tamen materia cum hoc altera eſt ſubtilior & viſcoſior.

Ex quo infertur ꝙ in principio curæ eius non competūt diuretica, nec ſyrupi aperitiui. nā ſic augmētaretur. Inferē ſecundo ꝙ conferunt inſpiſſatiua ſiue materia fuerit calida ſiue frigida. Dicitur calidus vel frigidus, quoniam omnis catarrhus quandoq; eſt groſſus. quādoq; ſubtilis aquoſus. quandoq; calidus acutus ſalſus. quādoq; mali ſaporis, quandoq; calidus mordicatiuus. hæ ſunt ſpecies eius accidentales ab Auic. poſitæ cap. de eo. Et modus generationis eius eſt proportionalis generationi aquæ in alembico ex eleuatione vaporum, & guttarum interius. nam vapores calidi acuti ad cerebrum eleuati frigiditate eius cōdenſantur & in humiditatem aquoſam ſiue fluidam conuertuntur & ſicut indigeſtio ſtomachi eſt cauſa diarrhoeæ & fluxus, ita indigeſtio cerebri & maxime partis anterioris cerebri, catarrhi. De præparatis vero magis ad catarrhum dicetur in dubijs. Et antequā procedatur ad curam primo aduertendum ꝙ cura feſtina catarrhi pro paruo non eſt habēda, quoniā vt inquit Auic. & Gordonius fere mater eſt omnium ægritudinum. vt patebit infra de correctione accidentium. Et Gilbertus anglicus nec in principio contemnenda, quoniam in poſterum damna pariet grauiora. Secundo aduertēdum, ꝙ catarrhus quatuor habet tempora. Principium, & eſt cum ſtillat liquidum, aut acutum. Augmentum vero cū ingroſſatur et acumen remittitur, omnis enim humor acutus cum ingroſſatur remittitur acumen eius ad bonum intellectum. Statum cū ſtat poſt talem ingroſſationē aut remiſſionē. cum vero humiditas propter digeſtionem & ſpiſſitudinē currere deſſerit declinatio eſt.

Catarrhi tē pora.

Tertio ſi cum reumate fuerit dolor capitis recurre ad id quod dictum eſt ſupra de ſoda phlegmatica.

E Et reſumendo dicatur ꝙ catarrhi cauſæ ſunt tres. primitiua, ſcilicet, antecedens, & coniuncta. Et exemplificando largius exempla ponantur, et primo primæ, aer calidus diſſoluens, vt ſol maxime ſtante capitis repletione, & ideo catarrhum incurrunt qui habent capita repleta in hyeme & adueniente vere ſe ſoli exponunt. Item balneum calidum & vapores eius. Item ventus auſtralis calidus, de quo in Aphor. infra. Item ſubita mutatio de calido aere ad frigidum, & ideo qui caput ſuum multū coopertum tenent, cū eum diſcooperiūt ex aere ſic occurrente catarrhum incurrunt, & ideo iuuenes noſtri temporis portantes in capite eorum coperturas valde magnas ex parte biretorum, capuciorum efficiuntur catarrhoſi, adeo etiam quia capita eorum tanta caliditate relaxant, vt virtutem etiam debilitent, Item et frigidus. aer cōprimens vt ſupra conſimiliter & humidus. Item boreas, & venti frigidi, pluuia, & aquæ frigida qñq; capiti quomodolibet occurrens. Item odoratio frequens rerum calidarum diſſoluentiū, vt muſci, croci. & huiuſmodi. aut frigidarū debilitantium, item & humidarū reumatizantiū, quare catarrhoſi à frequēti odoratione ſe abſtinere debēt vt infra. Itē cibi & potus calidi vaporoſi vt cepæ, alliū, amygdalæ. vinū potens. & hmōi. Itē exercitiū forte calefaciens vociferatio fortis, & ex duabus reumatizant venatores. Itē quies nimia. Itē crapula, ebrietas, & huiuſmodi. Itē coitus ſuperfluus, propter quod homines ex hac & aſſignata ſupra reumatizant. Somnus ſuperfluus meridionalis, præcipue dormire capite depreſſo. Retentio ſuperfluitatū. Phlebotomia plurima. nā corpus rarificat & præparat ad recipiendū calorē & frigus quare reumatizant. Item ira, furor, triſtitia, & huiuſmodi, & breuiter quæ diſſoluunt humores in capite & eos fluxibiles reddunt, aut non operanē per modum compreſſionis ſunt cauſa antecedens. Exempla. Mala complexio cerebri calida attrahens vapores, aut diſſoluens humores, aut cal. aut hum. in ipſo vel in toto. Aut mala complexio frigida comprimens, aut digeſtiuā cerebri debilitans. Aut compoſitionalis, vt capitis rara compoſitio, quare cerebrum cito recipit, & cito relaxatur, vnde tales ita videntur lædi à frigido aere, ſicut à calido, & econtra, neq; coperturæ ſui capitis metrum inuenire ſciunt. Item capitis magnitudo. Item cutis, & cranei ſpiſſitudo. Item antecedens humoralis, vt humor calidus vel frigidus in cerebro abundans, vel vapores cal. aut frig. à ſtomacho, vel toto, vel aliūde ad cerebrū venientes. Coniuncta vero humor ipſe actu fluens. etiam catarrhus quandoq; eſt cum feb. quandoq; abſq; feb.

Iuuenes noſtri tpis cur catarrhoſi.

Venatores cur catarrhum ſentiāt, ac reumatizent.

SIGNA demōſtratiua. Catarrhi ex cauſa calida venientis ſigna, quia caput calidum ſentitur, facies rubea aut citrina. complexio cholerica, aut ſanguinea, punctura, mordicatio in oculis, & in naribus rubedo, & inflāmatio in gutture percepta cum aliquali excorticatione, perceptio amaritudinis, aut ſalſedinis ſitis, aut linguæ ſiue oris exiccatio, & cum raſcatur ſputum declinat ad citrinum, et ibi eſt parua oppilatio, & naſitas, et odoratio non multum minuitur reſpectu frigidi, & ita vox. etiam catarrho calido quādoq; communicatur febris.

H Signa frigidi quod ergo creditur per naſum frigidum ſentitur & ſine acuitate & cum priuatione ſignorum iam dictorum, & eſt tenſio frontis cum grauitate, & oppilatio, & naſitas magna reſpectu eius quæ eſt in calido, vnde tales difficulter trahunt aerem per nares, & malum, ſecundum plurimum groſſior, & quod per raſcationē trahitur ad albedinem declinat, & ſunt oculi tumidi cum pallore faciei & frontis albedine, olfatus multum diminutus. ſunt abſq; ſiti & cum deſtructione appetitus. & quandoq; cum appetitu canino, et eſt abſq; feb. ꝙ ſi accidat iuuatur ab ea. & in talibus minuitur vox.

Signa eius qui eſt à cauſis primitiuis habentur narratione infirmi, vel aſtantium.

PROGNOSTICA. Scito catarrhum vt Auic. aliquando ſpargi ad pulmonem & facere peripleumoniā, tuſſim, aut aſthma, aut vlcerationem eius & ptiſim. maxime cum

perdurat

perdurat, & eſt acutus, aut ad panniculos pectoris, & facit pleuriſim, de qua infra. Aliquando ad meri, & facit excoriationem in eo, ſquinantiā, vocis raucedinē, et appetitus deſtructionē aut appetitum caninum. Aliquando ad ſtomachum & facit in eo nocumētum, aut indigeſtionem, aut aliter, aut nauſeam & huiuſmodi. Aliquando ad inteſtina, & facit fluxum, dyſenteriā, aut diarrhæā ſecundum ipſius acuitatē. aliqñ cholicam inuiſcatam, crudam. Aliqñ deſcendit per ſpondiles, & facit nocumentū in renibus. Aliqñ ad tibias & facit in eis tumorem, vt in duce Ludouico de Bertania. Aliquādo ad oculos, & facit ophtalmiam, & alias oculorū ægritudines. Et in ſumma vt ſupra fere mater eſt omnium ægritudinum. Vnde rheumatizantes parati ſunt ad multas ægritudines. qui ſunt magis parati, vt ſupra dicetur in dubijs. Catarrhus multiplicatur in hyeme & proprie cū ſequitur æſtas ſeptentrionalis paucę pluuiæ, & autūnus auſtrinus pluuioſus, & multiplicatur in regione meridionali viaticus. Et magis multiplicatur catarrhus in autumno propter aeris mutabilitatem. Hip. xl. Aph. ii. Sect. Raucedines, & grauedines in valde ſenibus coctionem non admittunt. Catarrhus plus à frigido fit, q̄ à calido. Qui habēt caput calidum et partes inferiores frigidas raro ſunt ſine catarrho propter attractionem vaporum. quibus cor calidum & caput frigidum multi vapores aſcendunt, qui digeri non poſſunt. Catarrhus cum dolore capitis de difficili curatur. Rheumatici ſplenetici non fiunt. Catarrhus ex debilitate ſubſtantiæ cerebri curationem non habet. x. tertij. de cura reliquarum ſpecierum anhelitus.

Cvra. Canones ſeruandi ſunt. x. Primus ordinatio dietæ. Secūdus digeſtio materiæ. Tertius euacuatio. Quartus diuerſio. Quintus prohibitio fluxus materiæ. Sextus rectificatio membri mandantis ſi quod eſt tale. Septimus cōfortatio cerebri ne recipiat. Octauus recepti reſolutio. Nonus eſt prohibitio ne ſuo deſcēſu mēbra lædat inferiora & ſpecialiter pectus, & guttur quē Auic. vocat anteceſsionē. Decimus eſt accidētium correctio.

Primvs completur vt ſæpe dictū eſt cum declinatione ſex rerū non naturalium ad contrarium cauſæ euitando flatus auſtrinos, & cætera de aere. de quibus in fine in Aphoriſ. Et nota, quod mutatio ad aliam regionē quandoque multum confert in cura catarrhi. Vnde Auicen. x. tertij, de cura ptiſis, loquēs de cura catarrhi inquit & ex his, quæ iuuant ad hoc vt natura ſuſcipiat regimen eſt vt fiat permutatio ad regiones, in quibus eſt aer deſiccatiuus. Minuat cibum, & abſtineat à vaporoſis et alleuietur cœna, imo prohibeatur ſi poſsibile eſt, potum vini omnino dimittat Meſ. Et vinum quidem non eſt conueniens eis. Auicen. de cura eius in fine, ſed de his in dubijs dicetur. Et dixit Auicen. Et minoretur potus aquæ coagulatæ. quod maxime intelligo in caſu frigi. & Meſ. Et dicitur quòd potus aquæ calidę maturat catarrhos, quod intelligo in cauſa ca. Et nocet ſomnus multus & ſuper repletionem factus nociuus valde & diurnus qualiſcūq; niſi contingeret debilitas virtutis in aſſueto ſene, quę relinquo medici prudentiæ, ſit parcitas eius in nocte, & iaceat capite eleuato & non ſupinus, & iuxta hæc ponitur verſus magiſtralis. Abſtineat, vigilet, ſitiat qui rheumata purgat. Vnde Auicē. de cura eius neque dormiat in die, & ſitiat, et famem patiatur, etiam vigilet quantū poteſt, quoniam ſunt initium curæ. Iniungatur quies quoniam eſt maturans ipſum. Et non ſe repleat, imo inaniat. Vnde Auicen. Et oportet quidem ne patiens catarrhum, & coryzam ſic repletus vētrem cibis quare replet caput eius. Item à coitu quia cerebrum debilitat, & facit materiam currere ad gulam. Sit non triſtis, nō iroſus, ſed lætetur. Triſtitia enim & multa cogitatio debilitat virtutē digeſtiuam membrorū, & cerebri præcipue. non multum cātet, nec vociferetur.

Secvndvs perficiatur cum digeſtiuis infrigidatiuis & inſpiſſatiuis. In calido vt cum ſyru. viol. roſ. de pa-

A pauere, de nenuphar. & aquis proportionalibus, & huiuſmodi. de quibus de ſoda. ca. & quarto tractatu. & hoc cum his, quæ ad intra per os aſſumūtur. nā vt ſupra dictū eſt de ſoda calida, in principio etiā emplaſtra, embrochę, & cætera ſunt materiā adæquātia, vt Meſ. & Aui. hoc capitulo. ſed talia ſecurius approximātur facta euacuatiōe, tamē aliqua poſſent ante euacuationem approximari & debent ſm Placentinū, vt ſunt odorifera infrigidantia & inſpiſſantia, & odor viol. roſ. camphoræ, florū nenupharis, euaporatio leuis aquę calidę, aut decoctionis vio. hordei & huiuſmodi. & ſi videt addatur camęmilla, & cortex papaueris, & ex his cum puluere ſandalorum poteſt fieri pomū frigidum, vel aliter, vt infra de peſtilentia, vel ſpongia infuſa in aquis viol. roſ. modico aceti & huiuſmodi. Et pro canone odorabilium recurras ad ea, quæ dicta ſunt de ſoda phlegmatica. Item effuſio aquæ calidæ ſuper teſticulos & extrema. Itē attractio per nares facta, vt ex aqua decoctionis dictæ, aut ex oleo vio. roſ. adden-

B do cāphorę aliquid aut oleū ipſum de papauere, aut aquā roſ. Quòd ſi caliditas eſſet exceſsiua, & fluxus notabilis, & timeretur læſio pulmonis notabilis credo non eſſe incōueniens nō expectata euacuatiōe approximare emplaſtra infrigidantia, lotiones, & embrochas frigidas, quæ omnia debēt eſſe actu frigida. Quòd ſi fluxus non eſſet multum exceſsiuus, & iſta conueniēter applicētur debēt eſſe actu calida, licet remiſſe, & forte hæc fuit ſententia Meſ. ſi bene conſideretur, & pro iſtis embrochis recurre ſupra de ſoda cholerica. Syrupus digeſtiuus in cauſa ca. ℞. ſyr. de papauere. ℥. i. iulep. vio. ℥. ſ. aquę hordei excorticati. ℥. iiij. miſce. Alius. ℞. ſyru. de papauere. ℥. i. ſyru. de liquiritia, iulep. roſ. ana. ℥. ſ. aquæ nenupharis. ℥. iij. Alius magiſtralis & eſt Gentilis. ℞. capillorū veneris recentium. M. i. hordei excorticati, liquiritiæ mundæ. ana. ℥. ij. iuiubarum numero. xv. ſe. papaueris albi. ℥. ſ. penidiarum. ℥. ij. zucchari. ℥. iiij. fiat decoctio in aqua lib. vi. Quidam alij ex ſummitate papaueris, ro. lactuca. an̄. ℥. ij.

C candi, penidiarum. ana. ℥. i. omniū ſandalorū. ℥. i. hordei excorticati vſque ad vltimū corticē. lib. ſ. viol. nenupharis. ana. ℥. i. & zucchari. lib. i. cū aqua ſufficientis quantitatis ſi condiunt. Potes itaq; ex datis diuerſos ad eandem tamen intentionem componere.

In cauſa vero frigida ſaltem in principio eius non cōpetunt aperitiua, ſiue diuretica, vt dictū eſt, nam tūc materia eſt ſubtilis & fluida, ſed cū ingroſſatur, & inſpiſſatur, & in fine augmēti & in ſtatu, & in declinatione, tunc competunt ſubtiliatiua, & diuidētia, & hoc voluit Meſ. cum dixit, & ſubtiliantium, & diuidētium in groſſo. Cōpetunt itaq; in principio calida ſtyptica, et exemplificatū eſt ſupra de ſoda phlegmatica, vbi etiā notatur hoc. Item competit mel ro. colatum cum aqua decoctionis maſticis, olibani, nucis cupreſſi. Item cōpetit ſyrupus de mētha cum aqua ſaluiæ, menthæ; ſyru. de ſtœcados mixtus cum ſyru. de papauere, verbi gratia ante cū aqua ſaluiæ, tranſacto autem principio & augmēto, quia circa finem

D eligantur ſubtiliatiua, & diuiſiua, vt ſyrupus de ſtęcados ſolus, aut oxymel ſimplex, & compoſitum & eſt fortius, & ſic de alijs, vt ſupra de ſoda phlegmatica, & per te magiſtralem ex datis ibi potes componere.

Tertivs vero cōpletur cum extractione ſanguinis. Et ventris ſolutione, cum extractione ſanguinis, vt cū phlebotomia, & hoc in tribus tantū caſibus, vt Meſ.

Primus cū fuerit catarrhus calidus declinans ad oculos aut ad pulmonē, aut ad fauces, & breuiter cū timetur ex tali defluxu colationē fieri, & grande inde ſecuturū nocumentum. Secūdus cum eſt in iuuene carnoſo catarrhus calidus in quo eſt oculorū rubedo, venarum plenitudo.

Tertius cum catarrhus calidus eſt cū feb. ſed de his omnibus in dubijs. Cum ſolutione ventris vero, vt cū appropriatis materiæ. Vt in calida cum aqua fructuum thamarindis, manna, reubarbaro, et huiuſmodi leuibus. ſimiliter cum clyſteribus leuibus. Nam in calido, nō compe-

 tunt

tunt fortia ne ſupercalefaciant amplius, et materiã ponãt in fluxu, nec in frigido ſaltem in principio propter eandẽ cauſam. In frigida vero laudãtur pilulæ cochiæ à Meſ. & ab Auic. Vnde inquit. Et illi in quo perſeuerant catarrhi æſtate, & hyeme, pilulæ cochiæ ex curis magis iuuatiuis, valent & pilulæ de hiera, & pro his omnibus recurre ad ea, quæ de ſoda cholerica, & ſicca dicta ſunt. Sed hic notãdum ꝙ ſi catarrhus eſt multus de cuius multitudine timemus futurũ grãde nocumentũ vt ſuffocatio, aut ptiſ. aut pleuriſ. aut aliquod tale, tũc non expectata digeſtione debemus attẽdere euacuationi, ꝙ ſi nõ erit timor, fiat euacuatio præcedente digeſtione vt dictum eſt.

Qvartvs habet perfectionem ex dictis de ſoda ex parte gargariſmatum, caputpurgiorum, frictionũ, ventoſarum. nam ſi materia fluit ad fauces diuertitur cũ ſternutatorijs, caputpurgijs, & eſt operatio digna. Tu tamẽ nota ꝙ hæc omnia ĩ principio ſunt ſuſpecta, quia timetur agitatio, & diſruptio materiæ, & ideo conſidera. nam catarrhus in ſui maturatione quiete indiget vt ſupra. Item nota ꝙ poſt maturationẽ in ſternutatione eſt iuuamentũ ſublime mundificans radicẽ Meſue. Et iuuantior eſt poſt corporis mundificationẽ communẽ & propriã. & ſic patet quid dicendum ad Gal. ij. pronoſticorũ. §. illo. Sit mutatio cum rheumate, & ad Aui. quinta tertij. de catarrho & coryza, vbi dicit ꝙ ſternutatio eſt nociua, intelligitur non præcedente digeſtione.

In gargariſmatibus vero reperitur quãdoq; nocumentum. vnde Meſue in tribus caſibus laudat gargariſma, & in quatuor habet ipſum ſuſpectum. Primo nanq; laudat cũ catarrhus eſt ſubtilis, acutus, & gargariſmate ingroſſatur, & prohibetur eius deſcẽſus, fitq; per ipſum expulſioni facilis. Secũdo quando eſt groſſus, viſcoſus, & ꝑ gargariſma incidit, & ſubtiliatur. Tertio quando per ipſum abſtergitur, & mũdificatur materia catarrhalis ad fauces fluxa. Suſpitio vero eius eſt adminiſtratio eius in homine in quo cõſueuit catarrhus ad pectus fluere. Secundo qñ catarrhus eſt de genere acutorũ, & mordicantium, & cõſideratur. Tertio in præſocationibus, quę fiũt ſubito.

Quarto qñ eſt vehemens multus, hæc Meſ. In his enim caſibus agitat materias, & cõuertit eas ad vias pectoris, & pulmonis, & faucium. Propter quod notandum, ꝙ omne gargariſma fit, aut vt materiam cõuertat de parte nobili ad ignobilem, aut vt fluxum ſiſtat, aut abſtergat, quod fluxit et fluit, aut vt alteret quod fluit, aut aggreget ex his plures intentiones. Item inter diuertẽtia catharrum numeratur frictio facta in zuedeneghi cũ cępe acuto, aut ſquilla prius tamen capite raſo. deinde ſuperponatur rubrificatorium vt ſtercus colũbi, aut veſicatorium, vt cãtarides, & aperiãtur veſicæ. deinde retinetur donec appareat ſanitas, & vltimo cũ non cõferunt cauterizetur ille locus, & eſt vbi ꝑuenit digitus magnus poſita extremitate manus in extremitate naſi, & dimittatur apertum vulnus pluribus & pluribus diebus, & pro his omnibus recurre ad ea, quę de ſoda, vt dictum eſt, nam ibi habetur complete de lotionibus & alijs diuerſionibus neceſſarijs.

Gargariſmata cur fiant.

Multi tamẽ faciunt cauterium in parte poſteriori colli, vt nuchæ, & maxime quando fluit ad pectus. Quidam vt Gerardus de occipitio primo, deinde in cõmiſſura cauterium ponit. ſed hæc fienda ſunt materia exiſtente frigida, & de iſto dicetur infra in dubijs.

Qvintvm complent catarrhum ſiſtentia, vt ſunt aut gargariſmata, aut pilulæ, vel alia, quæ tenẽtur in ore, aut ſuffumigationes, aut odorationes, aut quæ deglutiũtur, aut quæ lambũtur, aut ſacculi & huiuſmodi. Sed ante adminiſtrationem prædictorũ oportet aduertere ne incidamus in errorem ſtolidorum, qui ante mũdificationem ipſa adminiſtrãt, nã ſic in principio ſiſtẽdo ipſum fit eius magna accumulatio, & ex cõſequenti poſtea magis eius, & periculoſa diſruptio. fiant ergo hæc poſt corporis mũdificationem, quod intelligitur regulariter. nã aliquando facimus in principio cũ timemus ne repat in profundũ,

E aut ad partes nobiles, & nobiliũ, & neceſſariarũ oꝑationum fiat deſtructiuus ilico. ſicut eſt catarrhus præſocatiuus, vt Meſ. Abſolute autẽ tenendum ꝙ iſta ſic ſiſtentia ſunt aliqualiter ſuſpecta, quia timetur ſemper ex eis collectio, & ex conſequenti diſruptio maior. nam ſecurius eſt ad diuertentia ſe conuertere. nã licet dilatẽt materiam & multiplicẽt, tamẽ ad partem cõem non timoroſam cõuertunt. Gargariſma in calido. ℞. diamoron, diapapauer cũ aqua roſ. aut cum aqua decoctionis corticum papaueris leuiter. balauſtiarum, aut cũ aqua hordei, aut cum aqua decoctionis lentium ro. cum modico camphoræ, aut pro nobilibus magis ex diadraganto cũ aqua roſ. aut hordei.

Quidã pro ſecreto ponunt. ℞. ſyrupi de papauere, diamoron, ana. ℥. ij. aquæ roſ. quartã vnam, vini granatorũ. ℥. ſ. miſce. nam vinum granatorũ quia inſpiſſat, & acetũ ſubtiliat eſt aceto cõuenientius. Pilulæ vero ſunt pilulæ bichichiæ. Itẽ. ℞. ſeminis papaueris al. ʒ. ij. ſeminis portulacæ, lactucæ. ana. ʒ. i. dragacanti gummi ara. opij, croci. F ana. ʒ. ſ. penidiarum, amygdalarum. ana. ʒ. i. puluerizentur ſubtiliter, aut cum ſyrupo de papauere fiant pilulę ad quantitatẽ lupini in ore tenẽdo. Itẽ in ore teneatur inter dentes, & genã cõtinue die ſcilicet ac nocte fruſtulũ diadragãti frigidi. Suffumigia, & odorationes quærãtur de ſoda cholerica. Laudantur tñ ſuffumigia facta ex ſulphure, & aceto, vt ſulphur in modica quantitate in aceto ponatur, & calefiat acetũ, & recipiatur fumus. Quòd ſi dicatur ſulphur calidũ eſt dicendum ꝙ ſua ſiccitate iuuat acetum ad oppilandũ viam, ne fluat humor & caliditatem amittit ex cõmixtione eius cũ aceto. Idẽ operatur ſemẽ lini, in aceto infuſum, & hoc ſi prius torrefiat. Itẽ ſandaracha cũ aceto eſt ſublimis. Itẽ vapor aceti ſuper lapidẽ molarem, vel tegulã ignitam. Itẽ vapor ex cãphora, hordeo, & aceto, & multa conſimilia. require Auicen. Meſ. &c.

Pomum laudatũ. ℞. ro. ru. ſandalorum ru. & al. añ. ʒ. ij. florum nenupharis, florũ vio. ana. ʒ. i. ſ. ſpodij. ʒ. ſ. cãphorę gran. gra. iiij. boli arm. nucis muſ. ana. ℈. iiij. & cũ aqua G roſ. gummi ara. & cera alba fiat pomũ odoriferum. ſupra de his ad plenum magis de febre peſtilentiali. Ex his autem, quæ lãbuntur & degluciuntur ſunt diapapauer, ſiue loch de papauerę, diacodion deſcriptione Meſue & fortius eſt diacodion Nico. pro ſacculis vero & cerotarijs ſupra de ſoda calida.

In frigido vero cõſimiliter agendum. Gargariſma. ℞. myrrhæ, olibani. ana. ℥. i. nucũ cupreſſi, nucis muſc. ana. ℥. ſ. fiat pul. bulliãt in lib. vna vini ſtyptici vſq; ad medietatis conſumptionẽ, & coletur, fiatq; deinde gargariſma, & aliter ex cõſimilibus, vt placet. Pilulæ. ℞. ſtoracis calamitæ, olibani. ana. ʒ. i. ſ. carnium paſſularum bene pinguũ, penidiarum. ana. ʒ. ij. opij. croci. ana. ℈. i. puluerizẽtur miſceantur cũ hydromelle. fiant pilulæ in ore tenẽdæ vt ſupra, et teneãtur ſub lingua die, ac nocte. Itẽ. ℞. myrrhæ, thuris maſculi. ana. ʒ. ij. ſ. opij, iuſquiami, maſticis. ana. ʒ. ij. conficiantur cum ſucco mentæ, & detur ex eis à tribus vſq; ad quinq; cum itur dormitũ. Et ad idẽ vaH lent, & ſunt mirabiles pilulæ de cinogloſſa deſcriptione Nic. quæ dentur vt dictũ eſt. & plures ex vſu earũ ſunt ſanati. et qui longis temporibus paſſi ſunt fluxũ rheumatis attentis alijs canonibus generalibus. Itẽ retentio olibani, & myrrhæ in ore. Item ſpica inter dentes retenta eſt ſublimis iuuamẽti per diem & noctem & eſt expertum.

Etiam pro ſuffumigijs & odoramẽtis recurratur ad ea, quę de ſoda frigida phlegmatica. Laudatur tamen ſuffumigiũ nigellæ, & eſt mirabile, vt puluerizetur ſuper lapidem ignitũ. Item ex ea & coſto, & eſt expertum. Item ℞. olibani, ſtoracis liquidæ, coſti, ſandarachæ ana. fiãt formæ, & cum volueris vti ex eis puluerizatis fiat ſuffumigium, vt dictũ eſt. & ex alijs alia fabrica. Odoriferum in cauſa frigida. ℞. ſtoracis ſiccæ, roſ. ana. ʒ. i. ligni aloes electi. ʒ. vi. ambræ. ʒ. ij. muſci. ʒ. ſ. fiant poma cum diadraganto. ſunt enim nobilia & pro nobilibus. Et pro pauperibus recurre ſupra de ſoda, & infra de ſoda peſtilentiali.

Et pro

Et pro pauperibus odoretur nigella torrefacta in panno lineo. eſt enim ſingularis medicina. Similiter ipſa torrefacta, & cum cotto in panno ligata in modum pomi odoretur, & eſt iuuatiua valde. In ore autem teneri, deglutiri, aut lambẽdo ſyru. de papauere cum aqua decoctionis olibani, maſticis, myrrhæ, aut ex his & ſimilibus cum dicto ſyru. poteſt fieri loch confectio ſolida. & tu circa hæc conſidera. Item teneatur diadragantum calidum nam frigido addas ex maſtice, olibano, myrrha, & huiuſmodi, vt calida excedant frigida. Item ſacculos ordina vt ſupra de ſoda frigida, & cerotaria, & alia, & tu ibi, et capitulo de apoplexia.

Pro sexto ſciẽdum ꝙ ſtomachus eſt maxime ſuſpectus inter alia membra, ꝙ ſi contingat rectificetur, vt infra de ſtomacho, & prohibeatur aſcenſus vaporum ad caput vt ſupra de ſoda per communitatem.

Septimvs adimpletur cum his, quæ dicta ſunt de ſoda cal. & frig. radendo aut deponẽdo capillos, & applicando, quæ ipſum confortant vt ibi. Nota tamen hic dictum Auic. hoc capitulo. Oleum vero inquantum potes fac ne caput tangat, niſi non inueneris ex ſenſione, ita vt indigeas infrigidatione aut calefactione. nam oppilat poros & prohibet tranſpirationem, & propter hoc vt ſupra de ſoda prohibeatur lac.

Oleũ haud caput tãgat

Recepti reſolutio vt dictum eſt de ſoda, & tu ibi, & maxime quando materia eſt in capite. Quòd ſi catarrhus ad pectus fluxerit, tunc adminiſtrentur loochata, vt looch de pino & huiuſmodi ſecundum materiam de quibus infra de tuſsi. Placentinus laudat vehemẽter in frigido exhibitionem diazinziberis in ſero adminiſtratũ cum aqua frigida in æſtate, in hyeme vero cum vino lymphato. tollit enim aſperitatem, & prohibet fluxum catarrhi, & circa auroram expuitur ſuperfluitas.

Nonvs vero completur cum his, quæ applicantur ad extra, & dantur ad intra; vt prohibeatur ex eo nocumentum futurũ grande. vt verbi gratia in calido ne deſtruatur pulmo, aut pectus, deinde ſequatur ptiſ. pleuriſ. fractura venæ, inũgatur pectus cũ oleo viol. et de papauere, camęmillino additis pulueribus frigidis, vt ĩfra de tuſſi & de diſpoſitionibus pectoris. Ad intra vero adminiſtrando ſorbitiones ex tri. ex amilo, farina, hordei & huiuſmodi cũ zucharo, aut cum diadraganto frigido, etiã cum lacte ſi non adeſt feb. nocet lac, vt Aui. hic. Itẽ dando ſyrup. de papauere cũ aqua hordei, aut aquã ipſam cũ diadraganto frigido. Itẽ. ℞. diadraganti. ʒ. ſ. ſpecierum looch de papauere. ʒ. ij. zucchari candi. ℥. i. penidiarum. quart. ſ. aquæ roſ. quart. i. zucchari albiſsimi quar. iij. fiat electarium. Conſimiliter in frigida vngatur cũ oleo camęmillino, de beẽ, & huiuſmodi calidis, ſtypticis, & maſticino. Ad intra vero ſorbitione ex farina tritici cũ modico mellis furfur tritici cum oleo amygdalino, modico mellis vel zucchari ru. Et ex looch, looch ſanũ & expertum. Itẽ looch de pino. Itẽ. ℞. cinnamomi. ʒ. i. ſ. ſtoracis calamitæ. ʒ. i. ligni aloes, maſticis, olibani. ana. ℈. i. liquiritiæ carnium vuarũ paſſularum bene pinguium. ana. ℥. i. candi. ℥. ſ. zucchari albiſsimi. lib. i. fiat electarium. Item qualibet nocte deglutiat grana tria olibani, & conſimiliter ſuo modo dicatur de alijs membris.

Pro vltimo vero ſciendũ ꝙ vt dictum eſt, catarrhus eſt mater fere omniũ ægritudinum, qm̃ aliquando fluit ad oculos, & facit oculorũ diuerſas paſsiones vt ſupra. Quandoq; ad pectus, & pulmonem, & facit pleuriſim tuſsim, ptiſim. Quandoq; ad fauces, & guttur, & facit ſquinantiam, & facit apoſtema amygdalarũ, & glandium. Quãdoq; ad nares, & facit coryzã. Qñq; ad ſtomachum & facit lienteriam. Quãdoq; ad inteſtina & facit diarrhœam, & acutus dyſenteriam. Qñq; ad renes & facit dolorem, & qñq; eſt cauſa lapidis, & ſic de alijs. quare vt dictũ eſt pro paruo non eſt habẽda cura eius. & de his omnibus ſuo dicetur loco. Studium itaq; ſit in euacuãdo, & diuertendo, & hæc duo ſæpe reiterentur.

A

De fœtore narium. Rubrica. 6.

Foetor naſi eſt odor fœtidus ab eo egrediens. cauſa cuius ſecundum plurimũ eſt mala complexio cum materia exiſtens circa colatorium & partes vicinas ei. Dicitur ſecundum plurimum, qm̃ aliquando & non raro à partibus inferioribus contingit vt à ſtomacho, pulmone, ſiue pectore, vt in pleureſi, peripleumonia, gingiuarum putrefactione, vel dẽtium, & humoribus putrefactis in ventre anteriori cerebri, vel in toto cerebro. Et eſt dictũ colatorium, qm̃ aliquãdo in naſo ipſo naſcitur caro, quæ dicitur addita, aut hęmorrhoides, aut polypus, aut vlcus in ipſo, vel oſsibus eius, vel oppilatio colatorij, à quibus vel altero ipſorum putrefactorum eleuatur vapor putridus, qui eſt cauſa deferens odorem multum ſiue fœtorem.

Cavsae. Ex cauſis & habitibus quædam ſunt primitiuæ, quædã antecedentes, quædam coniũctæ. Exemplũ de primis vt cibi corrupti, aer corruptus, odores corrupti & huiuſmodi. Exemplum de ſecũdis, & primo de

B

cõplexionalibus, mala cõplexio cal. & hu. Debilitas caloris naturalis in toto cerebro, vel in parte anteriori tantum. Et humoralis putridus humor, vel multus, quem calor naturalis digerere nõ poteſt, & in purũ trãſmutare, & impurũ expellere, & eſt hæc vna ex cauſis præcipuis fœtoris. Cõpoſitionalis vt ſtrictura cheiſim proræ cerebri, vel naſi, & eſt ſignũ humidæ cõplexionis & cauſa retentionis humorum, qui ob retentionẽ putrefiunt. Item apoſtema, aut putrefactio, & corruptio in oſsibus, quorũ cura difficilis eſt. Itẽ caro addita vt ſupra. Cauſa cõiuncta eſt ipſe humor putridus vt ſupra.

Signa demonſtratiua ſi cauſa eſt in naſo illam clarificat viſus, exempli gratia, ſi ſit in eo apoſtema, caro addita, putrefactio oſsium, & huiuſmodi.

Signa ſi fuerit ex alio membro vt ex capite, tunc naſus eſt mundus, & in capite ſentitur nocumentum, & maxime in prora capitis.

Signa eius qui eſt à ſtomacho, vel alijs membris inferioribus

C

ſignũ nocumentum aliquod in eis vt apoſtema, aut diminutio digeſtionis, & huiuſmodi. Item poſt comeſtionem non ſentitur ſic, neq; eſt fœtor ita horribilis, imo ſimul ſentitur fœtor cũ odore rei comeſtæ. Itẽ quia cum nares ſtringuntur ſentitur fœtor ex ore, ſtringantur autem nares fortiter & hoc fiat ante comeſtionem.

Signa ſi fuerit fœtor ex materia in naſo, aut vijs eius cõtenta ita ſentitur fœtor ante ſicut poſt comeſtionẽ, & cũ nares fortiter ſtringũtur nullus pro tũc fœtor ex ore exit. Item ſi teneatur res odorifera in ore, & fœtor ſit in naſo, vel vijs eius non tollitur fœtor, contrarium ſi ex ſtomacho, vel à partibus venerit inferioribus.

Signa multitudinis humorum, & qualium iam ex ſæpe habitis manifeſta ſunt, & ſi ſanguis, ſi cholera & huiuſmodi, de quibus in principio operis. Itẽ naſitas eſt ſignũ oppilatiõis & eſt cõtrariũ eius, quod dicũt vulgares quia dicunt, ꝙ tales loquũtur in naſo, & non eſt verum.

Vulgarium error.

Signa cauſarum primitiuarum ſunt manifeſta ſatis, &

D

ſimiliter ſigna cauſarum complexionalium.

Proognostica. fœtor qui eſt ex corruptione oſſis magis eſt incurabilis ſi parua, & maxime difficulter retenta debita forma naſi. de fœtore etiam habebis infra de fœtore oris, & vtilia. & tu ibi. Scito hic primo quòd cura fœtoris eſt duplex, vera & paleatiua. & incipiamus à prima.

Cvra. canones ſeruandi in facto ex putrefactione humorum circa colatorium, aut in carunculis, aut ventriculo ipſo, aut in cerebro, aut in naribus ſuſpenſorũ ſunt quinque. Ordinatio diætę. Digeſtio humoris. Euacuatio. Diuerſio. Particularium applicatio.

Regimen itaq; ex parte ſex rerũ non naturalium vertatur ad contrarium cauſæ vt ſæpe dictum eſt, vt abſtinere ab aere putreſcibili, à cibis putreſcibilibus, & breuiter ab omnibus, quæ ſunt apta putrefactionem in humoribus inducere.

Digeratur materia vt oportet iuxta q̃ dicta ſunt I quar to tract. & tu ibi. Nota tñ, ꝙ in digeſtiuis debẽt poni odoriſera capitalia malã complexionem extraneam corrigẽtia cal. aut fri. aut mixta ſecundum materiæ exigentiam.

Euacuatio autẽ fit ſolutione ventris reiterata, aut phlebotomia, aut ex vtriſq; ſi oportet. cũ phlebotomia vero ſi fuerit ſanguis peccãs, aut in toto repletio, fiat ex cephalica. deinde in vena, quæ eſt in capite narium. Solutione vero cũ his, quæ ſunt appropriata, quorum memoriã habes in. iiij. tract. nam cum euacuantibus humorẽ peccantem adde, quæ dirigunt ea ad naſum cũ medicinis appropriatis, vt ſupra, & eſt canon ſæpe replicatus.

Diuerſio fiat vt ſupra de ſoda & laudat maxime cauteriũ factũ in zuedeneghi, de quo ſępe dictũ eſt. Et quidam ponũt eũ ſub mento. & Auic. dextra parte caluæ. Et à ſiniſtra eius corã auribus, quæ ſequuntur ad ambo tempora.

Quintus canon cõplementum habet ex obſeruatione trium particularium. Quorum primus eſt mundificatio. Secundus exiccatio & conſumptio. Tertius eſt loci aromatizatio. Abſtergẽtia vero & mũdificãtia in caſu hoc laudata ſunt, primo vinũ bonum, odoriferum, album, vt maluaticũ, de quo fiat lotio poſt lotionẽ, & ſit tepidum, de quo dicit Placẽtinus, ꝙ ex ſola tractione vini talis per nares in die pluries facta liberauit quendã nobilem, ita tñ ꝙ cum ceſſauit per tempus notabile ab eius lotione redibat fœtor, ſed ipſe erat prius paſſus toto tempore vitę ſuę hanc paſsionẽ. Item vinum tale cũ quo decoquatur calamus aromaticus, cyperus, roſ. myrtus, aut huiuſmodi.

Itẽ cum melle roſ. & mel ipſum cum aliquo ex dictis in decoctione eius, vel eorũ in vino, vel aqua. Item lac, aut ſimplex, aut cũ decoctione aliquorũ iam dictorũ. Item ſimiliter aqua hordei, vt infrigido cum calidis, & in calido cum frigidis. Et ex melioribus lauacris ad fœtorẽ narium vrina aſini Meſ. Et meliora caputpurgia magis iuuatiua eis ſunt vrina aſinorũ. illa nunquam fallunt Auic. de cura eius. Laudatur & ſuccus menthaſtri. Exiccantia vero calamus aromaticus, ſpica, cyperus, roſæ, myrtus, calamentum, & fortius elleborus. item alumen zuccharinum, ſal gẽma, iſta puluerizentur, & naribus imponãtur aut attrahãtur. Et ex optimis eſt hoc. ℞. calami aro. myrrhæ, garyophyllorũ. ana. ʒ. ij. fac tentas ex eis cũ bono vino, & impone. Vel ſic. ℞. ſpicæ, gallıæ, garyophyllorũ. ana. partes æquales. decoquãtur in vino, et lauẽtur nares bene. deinde fac lycinium, & in eo pone, & naribus applica. Et quidã faciũt ſuffumigia ex decoctione herbarũ valentium in caſu, vt ex viol. roſ. calamẽto, maiorana. deinde exponunt exiccantia in modũ vnguenti, & in idem reuertitur. Aromatizatio vero fit cum his, vt ſunt muſcus, ambra, camphora, viola, roſ. calamus aro. garyophyllus, myrtus & huiuſmodi. ℞. xyloaloes crudi, garyophyllorum, ro. añ. ʒ. ij. ſpicę, galliæ muſcatæ. ana. ʒ. i. cõficiantur cũ vino bono, vt ſupra, aromatiza cũ muſci gra. viij. fac pilulas in modũ ciceris, & diſſoluatur vna in oleo nardino, vel aqua roſ. attrahatur vel diſtilletur i nares poſtquã laueris eas cum vino decoctionis ſpicæ & ro. et hoc maxime in cauſa frigida. Quòd ſi fuerit ex cauſa calida vtere camphora, & aliis frigidis cõponendo per te vt opus erit ex datis ſupra de ſoda ca. Vt verbi gratia. ℞. gallarũ, myrti, vio. ro. calami aro. puluerizentur & addatur camphora, item theriaca diſſoluatur in vino vt ſupra, & illud vinum attrahatur omni die pluries, mirabiliter operatur.

Cvra, ſi fœtor nullo modo remoueri poſsit curetur cura paleatiua, vt ſic. ℞. ſeminũ maioranæ, baſiliconis, garyophylorũ, nucis muſ. camęmillæ, ligni aloes, ſtoracis, calamẽthi, ambrę. ana. ʒ. ij. muſci. ʒ. i. fiant pilulę cũ aqua ro. deglutiãtur duæ ſingulo die et I ore quaſi cõtinue vna teneatur & potiſsime quãdo cũ aliis conuerſari voluerit.

Cvra. ſi fœtor à partibus inferioribus prouenerit, vt ſtomacho & c. rectificet vt infra in capitulis propriis euacuãdo diætãdo. deinde vtere diuerſionibus & rebus odorem bonum facientibus de quibus facta fuit mẽtio, vt eis

E tenendo in ore etiam per nares trahendo. Et ſcito, ꝙ vomitus eſt iuuatiuus vehementer in hoc caſu. à quo abſtineat ſapiens ſi æger habuerit pectus ſtrictum, paſsionem oculorum, vt infra de vomitu.

Cvra ſi fuerit ex cerebro. Conſimiliter procedatur. Euacuando. Digerendo. Et diuertendo. Et vltimo applicando ſuffumigia & alia vt ſupra de ſoda. Et vltimo aromatizantia per modum qui dictus eſt.

Cvra ſi fuerit ex polypo creſcentia carnis, aut vlceratio curentur hæc prius, vt infra in propriis capitulis. deinde procedatur cum canonibus tribus dictis in adminiſtratione particularium.

Cvra ſi fuerit ex oppilatione procedatur prius cum de oppilantibus vt ſupra de odoratu. deinde cum tribus canonibus iam dictis.

De vlceribus naſi. Rubrica. 7.

Vlcvs naſi eſt puſtula ſordida ad extra vel ad intra ipſum exiſtens.

F Cavsa cuius eſt ſecundũ plurimum materia aduſta, aut materia ſubtilis cholerica cũ cruſta ſubtili, & ſicca ſatis acuta, aut phlegma ſalſum cũ cruſta groſſa & humida magis. quarũ cauſarum cauſa eſt aut catarrhus acutus aut vapor aliunde veniens. Et dicitur ſecundũ plurimũ, quia aliquãdo fiunt à caſu, & percuſsione. Et ex eis, quædam dicũtur dulcia quia minus fortia. Itẽ quædã recẽtia, quædam chronica. Item, quæ ſunt ad extra aliis partibus ſunt leuiora ad ſanandũ, quæ vero ad intra difficiliora. & prauiora ſunt, quæ ſunt in colatorio vel partibus eius.

Cvra habet. v. canones. Primus eſt ordinatio dietę. nam vt dictum eſt oportet ad contrarium cauſæ declinare, eſt enim vapor acutus, aut humor cholericus defluẽs. Et tu omnia hæc agita, vt de ſoda cholerica.

Secundus eſt digeſtio. Et quibus fiat habitum eſt eodẽ loco, & tractatu.

Tertius euacuatio cũ pharmacia, aut phlebotomia, cũ pharmacia iam dictũ eſt in tract. iiij. de euacuantibus cho

G leram, aut phlegma ſalſum. additur his, quę ipſa dirigant ad ſuperiora, & reiteretur ſępe cũ phlebotomia ſi opportuna erit, vt qa in toto erit repletio, aut quia humor peccans eſt cholericus ſanguineus, aut quia eſt facta retentio ſanguinis quomodolibet in viro aut in muliere ex parte mẽſtruorum, aut hæmorrhoidarum, & huiuſmodi. vnde vapores eleuati ſunt cauſa vlcerum, quibus caſibus fiat phlebotomia, in menſtruis ex ſaphena, in hæmorrhoidibus prouocentur, vt infra de eis. in aliis fiat ex cephalica vſq; ad venam in extremitate naſi à ventoſatione in nucha facta & cum ſcarificatione.

Quartus eſt diuerſio. Quomodo completur iam ſæpe dictum eſt, & ad plenum de ſoda, & catarrho.

Quintus eſt adminiſtratio localiũ. Qui pluribus canonibus cõpletur. Primus ꝙ medicinæ, quæ adminiſtrantur in cura vlcerũ naſi, debent eſſe mediæ inter illas, quæ adminiſtrãtur in cura oculorũ, & auriũ. nam naſus eſt humidior aure, & ſiccior oculo. Secundus, vlcera naſi in

H principio ſui indigent rebus exiccantibus. Quòd ſi dicatur, Aui. docet adminiſtrare in principio mollificãtia, vt oleum viol. mucillaginẽ pſilij. Dicẽdum, ꝙ illud facit ad remouendum primo cruſtã, quia de illis loquebatur. deinde bene docet vti exiccatiuis. cõſidera. Debet itaq; intelligi principio ſui poſt adminiſtrationẽ mollificatiuorũ & abſtergentiũ, ſiue mundificatiuorum. Propter quod ponitur tertius canõ ꝙ in cura eorũ ante omnia vti debemus abſtergentibus, mollificantibus, vt ſtatim dicetur.

Quartus, ꝙ vbi fuerit à capite debet caput confortari, vt ſupra de ſoda cholerica ꝑ eſſentiã. Quod ſi fuerit ex vaporibus eleuatis recurre ad ea, quæ de ſoda per cõitatem.

Quintus, ꝙ omnes medicinę, quę ponũtur de cura hæmorrhoidarum ſunt iuuatiuæ & in cura vlcerum, cũ vlcera fuerint fortia & non dulcia. De quibus omnibus ſuo ordine, & primo de fortibus & maxime ad intra. Nã in principio debemus vti mundificatiuis, abſterſiuis, reprimentibus

A mẽtibus etiam malam complexionẽ.cuiuſmodi eſt aqua mellis ro.colati.aqua hordei, lac caprinum. Item aqua ipſa calefacta. Secũdo applicemus mollificantia, vt oleũ vio.ceram albam,pinguedinem gallinæ, medullam crurium vaccæ,mucillaginem pſilij, hyſſopum humidam in caliditate repreſſam,dragacãtum,maluam, oleum nenupharinum,ceram citrinam,mucilaginẽ citoniorum,oleũ amygdalarum dulcium. Tertio adducantur exiccantia mediocria,vt litargirum, Ceruſſam,& vnguẽtum ex ea, olibanum,ſarcocolla,myrrha,aloes,et alia quę dicta ſunt de vlceribus aurium,quæ ſunt ex eis debiliora. Quòd ſi fuerint chronica,& difficilia ad ſanandum, tunc fiat primo mundificatio cum his, quæ ſunt mediocris abſterſionis,vt vinum mel. Quòd ſi fuerit vehemens putrefactio addatur cum eis parũ colchorar,aut vnguenti egyptiaci. & vrina infantium in hoc eſt laudata. Aliquãdo fit & eſt fortius cum nitro & ſapone. Secundo fiat incarnatio cũ exiccatiuis incarnantibus, vt eſt vnguentum de ceruſſa, ceruſſa ipſa,litargirum & apud vehementem putredinẽ B cum ariſtologia roſ.colchotar & ſimilia. Item vnguentum triapharmacum. Meſ.diſtinctione.xi. Tertio administrentur exiccantia,conſolidantia, & ſigillantia vlcera ſicut eſt vnguentum ſiue puluis ex myrrha, olibano,ſarcocolla et ſimilibus. Sed nota,ꝙ puluis radicis peucedani eſt maxime conſolidatiua,quæ apud vehementem neceſsitatem poterit adminiſtrari, & tu conſidera eius mordicationem. Et quod dictum eſt de ipſis intrinſecis etiã intelligatur iuuamẽtum in ipſis extrinſecis, & tua eſt applicare, nam in ipſis ſiccis cum rebus magis exiccatiuis, cũ minus vero ſiccis rebus minus exiccatiuis, vt cũ oleo roſ.adipe gallinæ,cera & ſimilibus:vnde Meſ.Cum vero vlcera fuerint humida curantur cum medicinis minoris exiccationis,& in fine ponam aliqua exẽpla & laudata.

Hyſſop⁹ humida ẽ ſordites aggregata ſup lanã ouium

In dulcibus vero in principio fiat lotio leuis vt materia petit.deinde inungãtur nares cum oleo roſ. oleo viol. & cera,aut cum adipe gallinæ, & fortius eſt vnguentum de ceruſſa,& triapharmacum. Quòd ſi quæritur exiccatio C fortior addatur aliquid ſcoriæ ferri, aut argenti. Itẽ fortius.℞.ceruſſæ. ℥.iiij.litargiri.℥.i.plumbi vſti abluti contriti cum vino.ʒ.iij. & cum oleo myrtino & modico aceti fiat vnguentum & eſt optimum. Ad exempla promiſſa venio. Vnguentum expertum in recentibus & antiquis.℞.ceruſſæ,medullæ cruris vaccæ, olei amygdalarũ dulcium,olei ſiſamini,gũmi albotim,ceræ albę.ana.par.i.dragacanti,gummi ara.ana.par.ß.fiat vnguẽtum addito modico aquæ roſ.& vtere cum lycinio,aut aliter. Itẽ. ℞.myrrhę,ceruſſæ,litargiri,gallarum modicum combuſtarũ,aluminis,ana.ʒ.i.puluerizentur in pul.& cũ quarta vna olei roſ. & modico ceræ fiat vnguentum. Aliud & expertum.℞.ceruſſæ,litargirij,plumbi vſti.ana.conterantur pluribus vicibus lauentur cũ aqua roſ.deinde.℞.olei myrtini,vini.ana.& agitentur cum piſtello multum in mortario,deinde remoueãtur, & in mortario ponãtur pulueres bene cribellati,& fundatur oleũ,& vinum paulatine,& cum mortario miſceantur donec totum ad ſpiſſitudinem D veniat. Quidã vt Meſue,& pręcipue in exterioribus,quæ ſunt cruſtæ,& bothor, & aſperitatis rubei coloris faciunt cum duobus cauterijs politis inter labia, & gingiuas iuxta dentes caninos, vt aſcendant hincinde ad colatoria naſi. Poſtremo ſcito ꝙ afferẽda ſunt hic multa, quę dicta ſunt ſupra de vlceribus auriũ rubrica de calore earum. Tu tamen nota, ꝙ aures ſicciori & acuriori indigent medicamine vt dictum eſt. Item ſi ex vlceribus ſequeretur dolor fortis non inconueniret applicare opiũ cum alijs. Item ſuccus ſiclæ ſolus aut cum alijs eſt ex medicinis iuuatiuis valde.

Cura in ſactiſã caſu. regatur vt in cæteris vulneribus faciẽdo in principio phlebotomiam, aut ventoſas in ſpatulis deſuper ponẽdo albumẽ oui cum cãphora mixtũ deinde vnguento de ceruſſa, & ſimilibus cõſolidetur. Et tu bene hæc conſidera.

A De apoſtematibus narium. Rubrica. 8.

Apostema narium præmiſsis vniuerſalibus tripliei curatur intentione. Prima quidem repellẽte materiã, vt oleo roſ.myrtino,aqua roſ.& huiuſmodi.vt.℞.farinę hordei,roſ. ana par.i.camphoræ. par.i.quartam.tere & confice cum ſuc.granatorum,aut aqua roſ.vnge intus & extra probatum, valet in ſanguineis & bothoralibus. Secunda vero cum mollificatiuis,vt cum oleo communi conquaſſato cum aliqua ex inſtillationibus,aut cũ lacte. Tertia autem medicamine maturatiuo vt eſt diaquilon diſſolutũ in oleo,aut mucillagines diſſolutæ in oleo, aut mucillago radicis lilij cocta & diſſoluta in lacte cũ adipe gallinæ. Medicamen in cholerico expertũ.℞.mucillaginem pſilij,aut ſeminũ citoniorum,aut albumẽ oui,& cõquaſſa cum oleo roſato,aut viol.& infrigida ea,& vtere. De hoc capitulo non multum curaui.ſufficit hoc.

De oppilatione in chaiaſim,vel chaiſim. Rubrica. 9.

Chaisim eſt pars ſupior naſi, & dicta eſt cura eius B ſupra de diminutione,corruptiõe, & ablatione olfactus. Et huius diſpoſitionis naſitas eſt accedens, quia propter oppilationem, qua prohibetur tranſitus aeris per naſum ad guttur,& econtra fit aeris reſiſtẽtia in eo qui fit attractus & impetuoſe non habens exitus ad guttur occurrẽs cartilaginibus naſi refrãgitur,& ſonum cauſat. Et in hac diſpoſitione dicuntur homines qui ſunt algorari, de qua etiam aliquid ſupra de ſignis fœtoris narium. Et tu ibi.

Cavsae. Et huius oppilationis cauſa eſt aliqñ humor viſcoſus & tenax, aut caro nata, aut cruſta, aut aliquod tale,& naſitas eſt ſignũ ipſius,et prohibet ſuperfluitatem exufflatione ad hoc vt bibatur in chaiſim.

Cvra. Et valet ad eius curam caputpurgium cum aqua maioranæ, & huiuſmodi:& reliqua diſſoluentia humorem oppilantem & tu recurre ad locum dictum. Et aliquando pro eius cura eſt neceſſaria manus chirurgici, vt ſtatim dicetur de hæmorrhoidibus naſi. Et tu ad hoc lege iam ſequentem Rubricam,

C De polypo,hæmor.& cancro. Rubrica. 10.

Polypvs eſt quædam creſcentia carnis media inter duritiẽ et mollitiem ſub quãtitate ciceris,vel lupini,in foraminibus naſi in parte ſuperiori ſecundũ plurimum circa ſtricturã eius ſatis fixa. Cuius cauſa eſt humiditas à capite deſcendens ibidem collecta mixta ex phlegmate, & melancholia,quæ à calore accidẽtali per putrefactionem aut corruptionẽ innato in formã illam, & carnem cõuertitur. Et dicitur polypus ad ſimilitudinẽ illius piſcis ſic nominati quia plures habet pedes,vnde ab Auenzo.dicitur multipes,ſuis enim multis pedibus firmiter adhæret loco in quo eſt quare fortaſsis etiam propter hãc cauſam Auic.eum cancrum dicit,nam ſolũ de hæmorrhoidibus, & cancro mentionem facit ſub cancro polypum cõprehendens. Gal.tamen eum polypum nominat.

Haemorrhois vero eſt quædam creſcentia carnis mollis alba,qñq; rubea.quandoq; fuſca ſub quantitate grani vuæ in foraminibus naſi pendẽs ac quaſi ſeparata D in partibus inferioribus eius vtplurimum orta. Cuius cauſa eſt ſola materia phlegmatica, aut phlegma cui aliquid ſanguinis,vel melancholiæ commiſcetur.

Cancer vero eſt creſcentia carnis duræ & fixæ magis in quantitate grani tritici circa cartilagines naſi orta. Cuius cauſa materia melãcholica aduſta & indurata currens per venas ex cerebro ad naſum. Ex quibus apparet, ꝙ polypus eſt quid mediũ ex parte mollitię,fixionis,ſiue adhęrentiæ quantitatis inter cãcrum, & hæmorrhoides. Quidam tamẽ inter carnem mollem abſolute & hæmorrhoides differentiam ponunt,vt cum per ſtricturam naſi à carne illa ſan.affluxerit, vel quomodolibet tẽporaliter, tunc appellãt hæmorrhoides, cũ vero non fluxerit ſan.dicunt carnem mollẽ. Et Auic.licet voluerit polypum cancrũ nominari, propter quod Guido condẽnat diſtinctionem datã,tamen pace Aui. ad clariorem doctrinam eam vt poſsi ſequar cũ Gal. Meſ.& Sera. Halyabas & cæteri

Auicenna reijcitur.

moderni omnes ſic ſenſerint, cũ cura variari nõ videatur
niſi penes forte & debile. nã dicamus, ꝙ polypus eſt can-
cer debilis, ſiue facilis, ſiue via ad cancrũ, quę denominet
magis à termino ad quẽ, q̃ à quo, & ſufficiet pro Aui. ne
ab aliis deuiare videatur, & polypus aliquãdo eſt paruus
aliquando magnus, ita vt oppilet foramen vel foramina
naſi, aliquando peruenit vſq; ad vuulam.

SIGNA demonſtratiua hæmorrhoidarum vel carnis
mollis ſunt mollities & ꝙ nulla ſoliditas ibi reperitur, &
ꝙ humores ab eis emanant temporaliter, & tactus narũ
eſt mollis quando ſtringuntur, & ſunt abſq; dolore, ꝙ ſi
ſint albæ eſt facilis curæ. ꝙ ſi fuerint rubeæ aut fuſcæ ſunt
vehemẽtis doloris & difficilis curæ præcipue cum ex eis
fluit ſanies fœtida.

SIGNA polypi q̃a eſt oppilatio naſi & groſsities, quę
apparet in exteriori, & ꝙ figura eius eſt ſicut figura fici,
& eſt ibi durities aliqua, & fœtor.

SIGNA cancri quia in naſo ſunt venę plenæ ſanguine
melancholico & durities ibi reperitur quaſi vltima & fę-
tor eſt intolerabilis & emanat à loco virus fœtens viride,
aut nigrum, liquidum currẽs, & ſentitur in loco calor cũ
pulſatione, & ſcintillationes frequenter ſentiũtur, & ſunt
hęc cum dolore aliquo. Itẽ corrumpuntur foramina naſi.

Quando autẽ caro naſcitur in naſo poſt ęgritudines ca
pitis, & catarrhos, tunc ipſa eſt hęmorrhois. Si vero naſci
tur poſt priuationem curſus humiditatum, & poſt ſince-
ritatẽ capitis, tunc eſt cancer. & proprie ſi in cerebro præ
ceſſerunt ægritudines melancholicę, et fuerit principium
eius ſicut cicer, aut auelana & incæperit augmentari, &
acciderit durities in palato, hęmorrhoides autem aliquã-
do ſunt pendentes extra naſum.

PROGNOSTICA. Polypus mollis pendens non pu-
tridus, non fœtidus habens radicem tenuem, & non mul
tum fixam curabilis eſt. Niger vero durus non tractabi-
lis aut mollis putridus ſiue fœtidus habens fixionem for-
tem vix curabilis, & forte incurabilis.

CVRA. Ad curã accedẽs præmitto. Primo ꝙ cura ho-
rum magis ad chirurgicũ, q̃ ad phyſicũ pertinet, propter
quod eorũ curam ſatis tamẽ exquiſitã breuioribus vt va-
luero declarabo. Secundo ꝙ vbi aliquod iſtorum in ca-
runculis fuerit nõ curatur quin fiat eorum reciduatio, eo
ꝙ radices eorum nec manu nec aliter euelli poſſunt. Ter-
tio ꝙ cancer naſi vbicunq; fuerit non recipit curã per chi-
rurgiã, & maxime vbi radicitus euelli nõ poteſt propter
ſitum, aut eius magnitudinem, ſed potius augmentum in
quãtitate, & qualitate vt alias declaraui in cancro domi-
ni abbatis de ſexto. Canones ſeruãdi ſunt. Ordinatio dię
tæ. Digeſtio materiæ, euacuatio. Diuerſio. Et particula-
rium applicatio. Accidentium correctio.

Pro ordinatione diætæ, & digeſtione, & euacuatione
cũ phlebotomia recurratur ad dicta de ſoda, & catarrho, &
ad ea, quæ de ophthalmia, & cũ hoc apponãtur, quæ na-
ſum reſpiciũt, vt ſupra in aliis ſæpe rememoratũ eſt. Vñ
nota ꝙ euacuatio debet ſæpe reiterari antequã perueniã-
tur ad particularium adminiſtrationẽ. Vnde Meſ. & hæc
quidẽ fiant poſt corporis mundificationẽ pluries iteratã.
De phlebotomia vero dicendũ ꝙ fieri etiã debet ante par
ticularium applicationẽ maxime vbi fuerit repletio in toto
aut in parte, aut fuerit ſanguis per ſe aut per commixtio-
nem peccãs. Itẽ etiam cõpetit ratione diuerſionis, & hoc
eſt quod voluit Raſis nono Almanſoris, capitulo proprio
cum dixit. Cephalica erit minuenda. et Meſ. Poſt mundi-
ficationem pluries iteratam & poſt phlebotomiam.

Diuerſio vero fiat vt in de ophthalmia, & dictum eſt
in Rubrica de catarrho.

Cura vero cum particularibus duobus modis fit. Vno
quidẽ modo cum medicaminibus exiccatiuis, acutis, cor
roſiuis, & medicaminibus conſolidatiuis. Alio vero mo-
do cum inciſione cauteriis, & cõſolidantibus. Exemplũ
primi cum exiccatiuis qñ ſcilicet polypus eſt valde leuis,
vt. ℞. tentã vnam & infunde eam cũ aqua ozimi, deinde
E pulueriza eam cũ puluere corticũ granatorũ, & impone
ſine ceſſatione. eſt enim iuuamenti experti, ſed tardi. Itẽ
ad idem tenta linita cum ficu & puluerizata cum pulue-
re nucum cupreſsi. Itẽ tenta in ſucco ozimi ſolum, aut cũ
puluere vſneæ. Aut fortius tenta in ſucco ozimi pulueri-
zata cũ colloquintida, aut ex his pulueribus. Quòd ſi nõ
videtur cõferre pertranſeundũ eſt ad acuta corroſiua, vt
eſt calx viua, colchotar, arſenicũ, æs vſtũ. cortex æris, cal-
cãthum, atramentũ, nitrũ, & huiuſmodi, vt verbi gratia
cõponendo ex his & aliis ab auctoribus laudatis, vt ſco-
riæ æris. ʒ.iiij. ellebori nigri. ʒ.i. arſenici ru. ʒ.i. ℈.i. tere, &
fac puluerẽ, & inſuffla. & cum lycinio impone. Ad idẽ.
℞. ſemen ſerpẽtariæ, & tere cum cortice granatorũ, cum
ſucco eorũ liniatur, & eſt ex leuibus. idẽ operatur ſuccus
radicis eius ſolus. Similiter eius ſemen. Et fortius eſt his
medicamen alchadicon, conſumit enim polypũ, & can-
crum, etiã omnes additiones carnium in omnibus locis.
Cuius confectio eſt. ℞. calcis nõ extinctæ, arſenici citrini.
F ana. par. ij. colcothar, floris æris, aluminis. ana. par. i. gal-
larum, balauſtiarũ ana. par. ſ. cõtere ea in mortario cum
aceto forti contritione multa vſq; ad dies quinq;, deinde
fiant ex eis trochiſci, & reſeruentur in vaſe vitreo, & loco
frigido, & cum vti volueris diſtẽpera cum vino & appli-
ca cum lycinio. eſt enim expertum & forte. Conſolidãtia
vero poſita ſunt de cura vlcerũ, & eſt olibanũ, ſarcocolla
myrrha, aloes, ſanguis draconis, maſtix, vnguentum de
ceruſa, vnguentũ tetrapharmacũ Meſuæ. Exemplum ſe-
cundi capiat operator ſpeculum, & faciat ſedere patientẽ
in loco oppoſito ſoli, deinde dilatet narẽ cum ſpeculo cõ-
ſequenter cum tenaculis apprehendat polypũ, & ipſum
vſq; ad radicẽ cum forpicibus, aut raſorio incidat, demũ
cum ferro ignito locum cauterizet, aut cum cauterio po-
tẽtiali, quod addo, quoniam plures timẽt ignẽ. Item nec
ſic commodari poteſt & ſine periculo partis ſanæ, vt po-
tentiale: de quo potentiali dicetur ſtatim. Itẽ ſi polypus
deſcẽderit vſq; ad palatum & guttur, tunc fiat cum tena-
G culis, inciſione &c. vt dictũ eſt, & vltimo cum cauterio,
aut fiat inciſio cum forpicibus ignitis, in his enim opor-
tet medicum ſua peruenire prudentia. Quòd ſi nõ pote-
rit commode ſic incidi. tunc duo vel tres pili caudæ equi
adinuicẽ torqueãtur ex eis fiat chordula vna, deinde fiãt
in eo tres vel quatuor nodi circa mediũ eius, deinde attra
hatur caput chordulæ per nares à patiente vt eius caput
veniat ad palatum, vt faciũt cum filo pueri in ſcholis, aut
cum acu plumbea mittatur per nares, vt ad palatum ve-
niat, & per ipſum trahatur, deinde capiendo vtrãq; extre
mitatẽ chordulæ ducatur, & reducatur, & ad modũ ſerrę
vſquequo tota caro fuerit conſumpta. deinde remota car
ne curetur cum vnguento viridi, & medicamine incarna
tiuo, aqua cauterizatiua, qua caute tangi debet polypus
ne lædatur pars ſana. Aut. ℞. calcis viuæ, arſenici citrini,
floris æris. añ. ℥.iij. argenti viui non extincti. ʒ.i. bulliant
in aqua vſq; ad cõſumptionẽ tertiæ partis, & vltimo po-
natur argentum cum quo tãgatur locus. Quòd ſi rema-
H net dolor, tunc. ℞. vitellum oui cũ oleo roſa. & ſuperpo-
ne. Vnde nota poſt cauterizationẽ oportet extra & intra
applicare repercuſsiua frigida, & anodyna, quæ coope-
riant totum naſum, & circumcirca. Aliud ruptorium.
℞. aquæ capitelli. ℥.i. ſaponis al. ℥.ſ. calcis viuæ. ℥.ſ. ℈.i.
ſaponis nigri. ℥.i. auripigmenti. ʒ.ſ. confice & intromit-
tatur. De conſolidatiuis dictum eſt.

Correctio accidentium, qñ conſueuit fluere ſanguis,
et dicta ſunt ſupra cum albumine oui, bolo, ſanguine dra.

CVRA hæmorrhoidarũ. De hæmorrhoidibus dicen-
dum ꝙ in eis cura eſt eadẽ, & cum ſint leuiores ad curan-
dum polypum q̃ aliis partibus, vt patet his medicinis da-
tis & modis leuioribus dictis curentur.

CVRA cancri. De cancro autem dicendum puto, ꝙ ſi
cãcer fuerit paruus & ita ſit natus vt radicitus euelli poſ-
ſit; tunc fiat cura eius cum inciſione, & cauterio, vt de po
lypo dictũ eſt. Quod ſi fuerit magnus & deſcẽderit infra
cartilagines,

cartilagines, tunc melius eſt adhærere ſententiæ Hippo. xxxviij. Aph. vi. Sectionis. Cancros occultos omnes melius eſt nõ curare, curati enim cito pereunt, nõ curati vero longius tempus durant. Item Aui. Et via illius qui eſt fuſci coloris, & malę generationis in profunditate plurima blãdimentũ ſine inciſione & raſione. ſed in hoc aptior eſt ſententia Raſ. nono Almãſ. cum dixit. In hoc enim loco plerũq; cancer exoritur, qui neq; acutas patitur medicinas, neq; inciſionem quę cũ ferro fit, imo indiget vt ſuauiter tractetur & medicaminibus lenientibus. parũ poſt. Summopere cauendum eſt ne hæc ægritudo vel ei ſimilis ferro, aut acuto medicamine tangatur. In hac materia me non extẽdo quoniam multum chirurgicalis eſt. nam vide Auic. tertia quarti de cancro.

De ſternutatione. Rubrica. 11.

STERNVTATIO eſt motus proprius cerebri ad expellendum humorẽ aut materiam aliã cum auxilio aeris naribus attracti ſubito per viã naſi, & oris. hæc enim virtutem animalẽ expulſiuam incitant vt rem nociuam à ſe impetuoſe expellant. Propter quod aduertendũ, q̃ hæc cauſa q̃nq; eſt violenta q̃nq; eſt naturalis. Violenta quidẽ, & extrinſeca vt ſol, puluis, intrinſeca vero vapor eleuatus, vt in pleureſi, peripneumonia, & huiuſmodi, aut materia aromatizans mordicatiua. Et hæc ſternutatio proprie dici debet motus cerebri. nã aliquãdo eſt motus naturæ, vt cũ aliqua ſuperflua materia in cerebro eſt, quę ipſum aggrauat, aut ſua mordicatione ſtimulat, quare incitatur expulſiua de quo. v. de accidẽti & morbo dicitur q̃ eſt vi naturæ. De ſternutatione autem videnda ſunt quinq;. Primũ, quæ ſunt iuuamẽta eius. Secundũ, quæ ſunt nocumenta. Tertium, quæ eſt laudabilis, & bona, & quæ non. Quartũ, quæ ſunt ſternutationẽ facientia, & prohibentia. Quintum, quæ ſit eius cura.

Iuuamenta quidẽ ſunt, quoniã per ipſam exiccatur, aut mũdificatur caput à materia, quãuis nõ ſit digeſta, & ſpecialiter ſi pauca fuerit. Secundo mundificatur ab ea vaporoſa, vel ventoſa quãuis ſit plurima. Vnde Auic. proprio capitulo. Sternutatio eſt ex rebus magis valentibus ad repletionẽ vaporoſam. Item facit partum facilem. Iuuat ad expellendum ſecũdinam, & ſuperfluitates retẽtas. Vnde ſolatioſe narro. Quædam puella in os vuluæ eius impoſuerat caſtaneam paruã, & cum manibus trahi extra nõ poſſet, & vetula quædam cũ pipere fecit eam ſternutare, et ſubito egreſſa fuit. Item conſimiliter contigit in puella in cuius naſo erat os ceraſæ. Iuuat cõſimiliter in expellẽdo, quæ aures ingrediuntur, vt ſupra. Et breuiter capitis grauitatem ſedat.

Fabella admodũ delitioſa.

Nocumenta vero ſunt, q̃m nocet catarrho in principio eius q̃n quęritur maturatio ipſius, maturat etenim quiete. Itẽ quandoq; multiplicatur ita in febribus vt virtutẽ dẽijciat, caput ſuperfluitatibus repleat, ſcotomiam inducat, et vt Auic. vt ſic in his feſtina retentio. Itẽ nocet habenti materiam crudam, aut multam in pectore, & pulmone. Et breuiter in omni ægritudine, in cuius maturatione quæritur quies.

Bona & laudabilis eſt, quæ eſt poſt maturationem coryzæ, ſodæ, phreneſis, lethargiæ, ſubeth, apoplexiæ, epilepſiæ, ſcotomiæ, et poſt materię minutionẽ. Mala autem eſt illa, quæ fit præter ordinẽ dictum, & illa quæ cũ reumate exiſtit, & maxime in principio. Si vero ĩ aliqua ęgritudine applicãtur ſternutatoria, & fortia, & patiens non poſsit ſternutare eſt de eo deſperandum. Meſue. Auicen.

Promouẽtia ſternutationẽ ſunt ab intra ſumpta & ſpecialiter ab ore cæpe acutum, allium, ſinapis, vinũ forte, & ſimilia. Ab extra vero. Radius ſolis, ventus, puluis, fumus, & ſimilia. Et plurima odorabilia frigida, et maxime in calefactis, vt ſunt folia myrti cũ aceto, camphora cum oleo omphacino iſtillata in nares, nenuphar, ſolatrũ odoratũ & huiuſmodi. In infrigidatis & etiã in calefactis elleborus, & eſt vſualis, cõdiſi, piper, mezereon, euphorbiũ, artanita, caſtoreũ, fella, alliũ, cucumer aſinin⁹, ireos, A ſucus, nigella infuſa in aceto. Pulpa colloquintidæ, aloe, ſinapis, oppoponacũ, ſerapinũ, ruta ſylueſtris, & ex iſtis potes componere vt placet. Itẽ impoſitio pẽnæ, vel feſtucæ idẽ operatur. Itẽ ex accidentibus animæ, vt approximatio ad iuuenculam, hæſitatio, ad coitus deſiderium.

SIGNA demonſtratiua ex ſe manifeſta ſunt.

PROGNOSTICA. Sternutatio in fine morborũ bona valde ſm Gal. quia ſignificat fortitudinem virtutis, et conualeſcentiam, & materiæ paucitatẽ. Sternutatio ſine rheumate mũdificato corpore, ſiue à natura, ſiue ab arte, bona, quia dolorẽ capitis remouet, & caput mundificat, & propter hoc valet in ægritudinibus pectoris, & in ęgritudinibus cerebri & maxime in declinatione. Similiter valet in paſsiõibus matricis quãdo virtus eſt fortis, excitat enim virtutem expulſiuam, vnde valet in fœtu mortuo, in retentione ſecundinæ, & ſimilibus. Sternutatio cũ rheumate mala. Et in corpore repleto mala, & maxime ratiõe ſigni, quia malã cauſam ſignificat in capite læ- B dentem, & malũ ratione cauſæ, quoniam ſternutatio mala replet caput, & inducit vertiginem, & ſcotomiam. Si in aliqua ægritudine prouocetur ſternutatio, ĩ qua debet prouocari, & non ſternutat nunquam curabitur, ſi tamẽ erit prouocata cum rebus fortis virtutis, ſicut eſt elleborus albus, caſtoreum, ſinapis, & huiuſmodi. Item de prognoſticis habes in fine capituli. & tu ibi.

PROHIBENTIA vero ſunt paſsiones animales, vt gaudiũ proprie, ira, ſollicitudines, cogitationes, frictiones aurium, contorſio naſi. Frictiones gingiuarum, & palati, linguæ, oculorum, & eſt problema Ariſtotelis. Quod ſi fuerit ex calore aut vento calido ſedant oleũ roſ. de ſalice, & ſimilia odorata effuſa etiam in aures, & ſugere aquã naribus, & faciem cum ea lauare. Quòd ſi fuerit ex vento frigido, vt borea attrahantur olea calida, & ponantur in aures. Odorentur res calidæ odoriferæ, vt eſt galia, ãmbra, muſcus, & poma odorifera cum eis confecta, herbę calidæ.

C CVRA iam pro cura eius videntur eſſe tacta neceſſaria in narrando prohibentia, vt ſi fuerit ex cauſis extrinſecis vento, ſole, & ſimiliter ex cauſis intrinſecis. q̃ ſi fuerit cum rheumate fiãt ſuffumigia, & odorationes. In calido frigida, & in frigido calida, vt in de catarrho. Valent ſecurius odoramẽta ſuffumigijs. Item ad facilem ſternutationem quandoque ſufficit retentio anhelitus, item ligatio extremitatum, & hæc bene conſidera.

De pruritu naſi. Rubrica. 12.

QVONIAM pruritus accidit ſecundum plurimum à materia acuta, catarrhoſa deſcendente, hinc ad ea quæ de vlceribus naſi, et ad illa, q̃ de catarrho dicta ſunt recurratur. Dicitur ſecundum plurimum, q̃m aliquando à vaporibus acutis, aut vehementer putridis eleuatis aliunde, vt in febribus, verminbus, & eſt quaſi ſemper concomitans ſignum eorum. Et cura pendet ex cura ſuarum cauſarũ, de quibus poſt. Fit etiam quandoq; propter catarrhũ fortis curſus, quãmuis ſit frigidus. Itẽ propter fluxum ſan- D guinis narium, & eſt de ſignis criſis variolarum, & morbillorum. Et cura eſt vt dictum eſt.

DVBIA.

DVBITATVR vtrum in omni fluxu ſanguinis narium competat phlebotomia. Arguitur q̃ non, quoniam in fluxu ſanguinis peccantis ſola qualitate, & non quantitate ſufficit ſola alteratio, ergo patet conſequentia, quoniam phlebotomia principaliter reſpicit quantitatem, & non qualitatem, vt quarta primi de phlebotomia. Confirmatur q̃m medicus debet ſemper & principaliter cuſtodire virtutẽ quãto plus poteſt. ſed procedẽdo cum alterãtibus ſolis cuſtoditur magis virtus, & accidens ſufficiẽter remouetur, vt patet. ergo. Itẽ cõtingẽter poteſt accidere in corpore ſenili, aut debili, aut in ętate pueritię, quibus caſibus nõ videtur poſſe fieri phlebotomia cõueniẽter. Item in fluxu critico, item in fluxu ſuccedẽte ſodæ ſedante ſodam, & proprie pulſatiuam, itẽ in fluxu fracturæ

arteriarum cerebri non competit, vt patet intelligenti.
In oppoſitum eſt Auic. cap. de curationibus eius vbi
inquit. Et phlebotomia quidem eſt res melior qua retine
tur fluxus ſanguinis nariũ. & Meiue fiat diuerſio ſangui-
nis ad oppoſitum cum phlebotomia ſubtili ex latere.
Pro reſponſione ad dubium præmittendum ꝙ phlebo
tomia fit aut ratione diuerſionis, aut ratione euacuatio-
nis, aut ratione vtriuſq; ſimul: exempla patent intelligẽ-
ti. Secundo præmittendum, in quęſtione eſt videndum
etiã an competat ex eodẽ vel diuerſo latere facta. Iuxta
quæ ponuntur concluſiones. Prima ꝙ in fluxu ſangui-
nis peccantis quantitate, conſentiente virtute competit
phlebotomia. Secunda ꝙ in fluxu peccante quantitate
& qualitate cõpetit phlebotomia, & has duas concluſio-
nes voluit Aui. de curationibus eius cũ inquit. In eo qui
factus eſt propter præparationẽ corporis, ideſt repletio-
nem quantitatiuam, & caliditatem eius, oportet vt aſsi-
duetur euacuatio choleræ ex eo ꝙ cõmenſuratio ſangui-
nis cum cibis, & potibus. Et phlebotomia quidẽ eſt me
lior res qua retinetur fluxus ſanguinis narium, quarum
duarum perſuaſio etiam apud intelligẽtem ſatis faciliter
habetur. Tertia concluſio ꝙ in fluxu q reſtringi non po
teſt cum medicinis et ſanguis eſt multus calidus vehemẽ
ter, aut ex eruptione arteriarum vehementer eſt phlebo-
tomia neceſſaria vſq; ad ſyncopim. patet concluſio, qm̃
tunc reſtringetur diminuta potente cauſa, quæ erat cau-
ſa fluxus vt patet intelligenti. Quarta concluſio ꝙ hu-
iuſmodi phlebotomia debet velociter fieri anteq̃ cadat
virtus, patet ex ſequenti. Quinta cõcluſio ꝙ in fluxu ſan
guinis guttatim eueniente & non furioſe competit phle-
botomia parua, ꝙ ſi fuerit paroxyſmaliter veniẽs & pau-
latine debet fieri phlebotomia, quæ tres cõcluſiones om-
nes debent intelligi non valentibus medicinis vt dictum
eſt in tertia, & has voluit Auic. de cura eius illa parte. In
eo autem qui prauior eſt illo, & factus propter feruorẽ,
& tu recurre ibi. Sexta concluſio, ꝙ ſanguine peccante in
quanto in fluxu eius ſi ætas patitur non debemus eſſe cõ
tenti ſola applicatione vẽtoſarum, & ratio, qm̃ vt inquit
Aui. Vẽtoſa vero ſanguini dominanti reſiſtere nõ valet,
imo oportet ĩ principio. vt phlebotomia extrahatur. de-
inde ponatur ventoſa. Septima concluſio, ꝙ in fluxu cri
tico nõ fiat plebotomia imo cadit Aui. nec retineatur niſi
ſentiatur caſus virtutis. hæc eſt concluſio Aui, de curatio
nibus eius cum inquit. Critici quidẽ, & ſimul ei qui acci-
dit ex ſeipſo via eſt vt nõ curetur, aut reſtringatur donec
ſentiatur caſus virtutis. Octaua ꝙ in fluxu qui ſequitur
ſodam pulſatiuam nõ competit vt patet. Nona, ꝙ in flu
xu qui eſt ex fractura arteriarũ cerebri melius eſt dimitte
re phlebotomiam, & vti rebus alijs vt diuerſione reſtri-
ctiuis, vt ſupra, & cauſa quoniã raro vt Meſ. & cæteri re-
Phlebotomia ignominioſa quã
cipit curam, & quia in fluxu ſanguinis phlebotomia eſt
ignominioſa, tum propter infamiam & periculum immi
nens mortis melius eſt dimittere. nam communiter infir
mi non veniunt ad medicũ in fluxu niſi egreſſa prius no-
tabili quantitate. & ideo venientes ex fractura arteriarũ
ſunt quaſi mortui antequam ad medicum veniãt. Deci-
ma concluſio, ꝙ in fluxu vbi ſit ſang. peccans ſola quali-
tate aut quantitate diminuta, aut virtus, vel ętas non cõ-
ſentiat non eſt fienda phlebotomia. hanc concluſionem
cũ ſuis particulis probant argumenta adducta ante oppo
ſitum. Ex quibus apparet in quibus caſibus cõpetit phle
botomia ratione euacuationis, & in quibus non. Reſtat
vt dicamus de ea vt eſt diuerſiua & pro parte euacuatiua
& conſequẽter ponatur. Vndecima cõcluſio, ꝙ in prin-
cipio fluxus ſanguinis narium in quo expectatur phlebo-
tomia competit phlebotomia diuerſiua. hanc concluſio-
nem voluerũt auctores omnes: & patet ratione, quia per
ipſam prohibetur fluxus, cuius prohibitio principaliter
quæritur. vt patet. ergo. Duodecima concluſio, ꝙ ſtan-
te peccato ſanguinis in quãtitate competit phlebotomia
ſaphenæ eiuſdem partis. patet, qm̃ per ipſam ſufficienter
E fit diuerſio, & euacuatio, & magis ſiue conuenientius, ꝙ
aliquam aliam vt patet diſcurrendo per phlebotomiam
aliarum venarum. ergo. & hanc cõcluſionem poſui mere
probabilem, & pro iſta eſt Aui. quarta primi. de phlebo-
tomia cum inquit. Et ipſa quidem ſaphena phlebotoma
tur propterea vt ſanguis euacuetur ex mẽbris, quæ ſunt
ſub hepate, & vt ſanguis à partibus ſuperioribus ad infe-
riores declinetur, et parum infra. Et ad ſummum venarũ
pedis phlebotomia confert ægritudinibus, quæ fiunt ex
materijs ad caput declinãtibus. Decimatertia concluſio
probabiliter ponitur contra duodecimam, ꝙ in eo caſu
cõuenientior eſt phlebotomia baſilicæ. probatur qm̃ per
ipſam ſufficienter fit euacuatio, cum euacuet immediate
à fonte, & per eandem fit conuenientius diuerſio vt pa-
tet, qm̃ non fit tranſitus per plures diametros, ſed per cõ-
uenientem diſtantiam maxime ſi fit ſuper manu, & non
tantum debilitatur æger ex ea cum ex ſaphena maior ſe-
quatur debilitatio. vt Auic. quarta primi de phlebotho-
F mia, ergo, & hanc concluſionẽ ſenſit Placentinus. Con-
tra iſtas concluſiones videtur ſententia Meſ. qui vult, ꝙ
in principio fiat ex latere oppoſito. deinde ex eodẽ. Item
contra ipſas videtur ſententia Raſ. nono Almanſ. vbi de
hoc cum dixit. Si vero paſsio inualuerit minuatur cepha-
lica eius partis, de qua fluit ſanguis. Idem in libro diuiſio
num. Et pro iſto etiam videtur Auicen. quinta tertij in
hoc cap. cum inquit. Neceſſaria eſt phlebotomia ex ce-
phalica quæ ſequitur illam narem. Et antequã reſpon-
deatur ad adducta ponatur hæc concluſio decimaquar-
ta, quam credo veram, ꝙ ſtante peccato ſanguinis in quã
to ſuperfluo cæteris conſentientibus ex parte virtutis in
principio fluxus eius ex naribus competat phlebotomia
primo ſaphenæ ſecũdo cephalicæ, & hæc ex eadem parte
tantum. hanc concluſionẽ credo voluit Auicen. ex dictis
ſuis. quarta primi allegato loco, & quinta tertij de cura
eius, & poſiti ſunt textus. Et pro iſta eſt textus eius quar
ta primi. de vbi, quando & quomodo fiat euacuatio ſaltẽ
G pro prima parte eius inquit. Nã ſi materia fuerit in ſupre
mo dextræ partis non erit trahenda ad infimum ſiniſtræ,
imo ad infimũ ipſius dextræ, & ibi vt patet loquitur de
tractione fienda per phlebotomiam, pręterea ex canone,
& non oportet quidem vt in duas diametros prolonga-
tionem facias. Et ad Auicen. dicendum ꝙ in quinta ter-
tij, locutus eſt de particulari phlebotomia fiẽda in tali di-
uerſione. nã in quarta primi allegato cap. locutus erat de
vniuerſali quã volebat te memorię habere. Et conſimili
ter dicendum ad Raſim. Ad Meſ. vero dicendũ, ꝙ cum
dixit ex latere oppoſito, deinde ex eodem ꝙ iſte dicuntur
phlebotomiæ factæ ſecundũ duas diametros incõpletas
tenent locum vnius cõpletæ, & magnæ, & ex cõſequenti
tantũ valent quantum facta ex ſaphena. Decimaquinta
concluſio, ꝙ cõiter & ſm plurimum infirmi ex tali acci-
denti ad medicos veniẽtes ſunt multum euacuati ſuo ſan
guine, ſed in tali caſu ſola ſufficit ex cephalica. ergo, patet
cõſequentia cũ maiore. minor declaratur, qm̃ ex tali phle
H botomia ſufficienter fit pauci ſanguinis diuerſio, vt pa-
tet, ergo, & fortaſsis auctores plures hãc intellexerunt cõ
cluſionẽ cum dixerunt à cephalica eſſe inchoãdum, vnde
multũ nota verba Raſ. & Almanſoris cũ inquiebat. Si ve
ro paſsio nõ valuerit, nam inualuiſſet cũ multus ſanguis
exiuerit. propter quod conſidera. Decimaſexta conclu-
ſio, ꝙ magis diuerſiua omniũ eſt phlebotomia venæ ſpa-
tulæ. Hanc concluſionem voluit Auic. proprio capitulo.
quinta tertij cum inquit. Et ex vena ſpatulæ, quæ eſt po-
ſterius, quoniam eſt magis vltima, quia prohibet ſangui
nem eleuari ad caput. Ipſa nanq; cũ ad ſyncopim produ-
cit ſedat ſtatim. Sed medicus nouus cũ ſit inexpertus ne
ignominiam vulgi incurrat non ex ea phlebotomiam fa-
ciat. Nam hoc dubiũ ſic diffuſum ac quaſi confuſum po-
ſui, quia nihil de eo memoratum inueni, aut legi. Poſtre-
mo notandum ꝙ in fluxu nimio menſtruorum competit
balneum, ſubtiliat ſang. mẽſtruum, & ipſe ſang. ſic ſubti-
liatus

liatus facilius attrahitur ad membra. In fluxu vero nariũ non ſic, quia amplius ſubtiliatus ſuperiora magis peteret, & ex conſequenti augmentaretur fluxus.

DE CATARRHO dubitatur. Quæ corpora ſunt magis catarrho diſpoſita, an calida, an frigida. Pro reſponſione ad dubium ponuntur concluſiones quinq;. Prima ꝙ indicatione ſumpta à cauſis extrinſecis duabus ſpecialiter quæ ſunt diſſolutio humidi à calido, & expreſsio humidi à frigido, calida aliĵs paribus ſunt catarrho magis diſpoſita. hæc concluſio eſt Auicen. de coryza, & catarrho, & probatur ratione, quoniam talia corpora ſunt magis rara. quare calidum extrinſecum diſſoluens & frigidum exprimens facilius penetrant, & effectum inducunt qui eſt diſſolutio aut expreſsio. ergo. Secunda concluſio, ꝙ indicatione ſumpta à cauſa quę eſt repletio humiditatum corpora frigida aliĵs paribus ſunt calidioribus catarrho magis præparata. hanc etiam voluit Auicen. loco allegato. & patet ex cauſa, nam plures aggregantur humiditates aliĵs paribus in frigido cerebro cum eas quæ ad ipſum perueniunt non poſsit digerere, & reſoluere vt in calida. quare. Tertia concluſio ꝙ licet ita ſit tamen catarrhus eſt citius curabilis in calidis q̃ in frigidis. patet concluſio.

Quarta concluſio quòd licet in calidis ſit citius curabilis, tamen catarrhus calidus eſt periculoſior. patet concluſio, quoniam ad plures & periculoſiores ægritudines eſt aptus inducere, vt ſupra de curatione accidentium in fine rubricæ de catarrho. aliĵs enim paribus ex materia calida ſemper acutiores proueniunt ægritudines. Vltima concluſio probabilis. corpora frigida aliĵs paribus ſunt calidioribus catarrho magis prona. probatur cõcluſio, quoniam catarrhus ex ſe videtur dicere repletionem materiæ à capite ad inferiora deſcendentis, ſed frigida ſunt repletionem magis apta incurrere, vt vult ſecunda concluſio. ergo. Pro iſta eſt Auicen. ſecunda primi de cauſis debilitatis membrorum. inquit autem. Quæ maiorem proprietatẽ habent ne in homine appareat nocumentum, neq; ægritudo, neq; dolor, eſt raritas texturæ in ſuis poris. eo ꝙ ſuperflua generata liberius educuntur, ſed in frigidis eſt &c. ergo. Ex quibus infertur ꝙ frigida raræ texturæ propter debilitatem virtutis in digerendo ſunt cæteris paratiora.

DVBIVM an in catarrho competat phlebotomia. arguitur ſpecialiter in frigido nõ competere, quia per ipſam debilitaretur virtus, & incrudaretur materia, cuius digeſtio quæritur, vt patet. ergo. nam ſanguis iuuat ad digeſtionem phlegmatis. Quod nõ in calido probatur, quoniam ſanguis eſt frænum cholere, quarta primi, de phlebotomia. ergo per ipſius euacuationẽ maior ſequetur fluxus. ergo. nam hic non eſt mentio de calido ſanguineo, quoniam iam concluſum eſt quòd omnis catarrhus calidus eſt cholericus, vel ex phlegmate ſalſo. Item coniunctum per phlebotomiã euacuatur humor cuius euacuatio quæritur & debilitatur virtus. & hoc tam in calido q̃ in frigido. ergo. Ad oppoſitũ eſt Auic. inquit de cura eius. Et incipiat à fluxu ventris & extractione ſanguinis. Et parum infra ſignificat ꝙ materia declinat ad latus. Fiat ergo inceptio cum phlebotomia. Et Raſ. nono Almanſ. Fiat minutio ex cephalica & ſoluatur natura. & Meſ. inquit. Tertiam rem complet phlebotomia. Reſpondetur ponendo has cõcluſiones. Prima ꝙ indicatione ſumpta à materia catarrhali, neq; in frigido, neq; in calido competit phlebotomia euacuatiua. patet cõcluſio per argumenta ante oppoſitum. Secunda concluſio. ꝙ tam in calido q̃ in frigido poteſt competere phlebotomia vbi in toto fuerit ſanguinis repletio aut in corpore fuerit plethoria. patet concluſio ex deſcriptione phlebotomię. quarta primi. Tertia concluſio ꝙ in catarrho ſolum in tribus caſibus cõpetit phlebotomia, & magis diuerſiua. Hæc concluſio eſt Meſ. in ſuo de appropriatis, capitulo de catarrho vbi inquit. Phlebotomia autem in hac ęgritudine ſolum in tribus caſibus eſt neceſſaria. Primus ſi catarrhus eſt calidus in corpore calido, & abundante in quo ſit oculorum rubedo, & venarum plenitudo. Secundus ſi ſit calidus declinans ad oculos, aut qualiſcunq; ſit, aut timetur in faucibus, aut pulmone, aut coſtis, aut diaphragmate, & figatur in eis ad collectionem. & propterea dixit Auic. Si autẽ tuſsis ſit parui ſputi, tunc neceſſaria eſt parua phlebotomia, & leuis numeri. Tertius ſi catarrhus accidit cum feb. in his enim ſolum caſibus phlebotomiam catarrho vtilem inuenimus. Ex quo infero ꝙ in catarrho frigido vbi materia fluxerit vt dictum eſt phlebotomia diuerſiua eſt vtilis. Et iſtud correlarium voluit Meſ. cum dixit. qualiſcunq; ſit. Quòd ſi adducantur auctores ꝙ in frigido non competit intelligendi ſunt de phlebotomia euacuatiua. Et quod dictum eſt. ſi accidat cum feb. credo exponendum, ideſt ſi timetur ꝙ ex ea foueatur feb. aut ꝙ ex eius fluxu ad venas timeatur cõmotio humorum in venis, quare fiat continua. Vel aliter intelligendo per febrẽ continuã, nam in omni cõtinua videtur competere phlebotomia iuxta illud Auic. prima quarti de cura quartanę continuę cum inquit. Et de illis eſt ꝙ phlebotomia in hac eſt magis neceſſaria, quoniam materia eſt apprehenſa in venis. & tu conſidera. Nam vult Placentinus in capitulo de hemitritæo ꝙ in omni continua cõpetit phlebotomia. Vel dic ꝙ feb. continua ſua caliditate eſt diſſolutiua catarrhi, & cauſæ fluxus. vnde per phlebotomiam feruor remittitur, & ſic prohibetur fluxus. Quartam concluſionem poſuit Gilbertus ꝙ in ſimplici coryza non eſt fienda phlebotomia. patet quoniam per ipſum fit attractio humoris currẽtis ad extra ad intra venas, & ſic ſequitur feb. pleuriſis vt dicit ſe pluries vidiſſe. Quintam voluit et eſt ꝙ poſt reuma antiquatum, & poſt digeſtionẽ poteſt phlebotomia competere. Tu conſidera quoniam rationes ante oppoſitum vadunt viĵs ſuis.

Sanguis frænum cholerę.

VTRVM in catarrho cõpetat vinum vel aqua. ꝙ vinum, arguitur, quia confortat virtutem digerit & maturat catarrhum ſaltem frigidũ. ergo. pro iſto videtur Aui. de cura eius in fine dum dicit. Et vinum quandoq; conuenit, vt conferat eis hoc in principio. Ad oppoſitum eſt Auicen. allegato loco inquit. Et vinum quidem non eſt conueniens eis. & Meſ. Et prohibitio vini omnino. Reſpondetur. Prima concluſio ꝙ cõmuniter vinum in principio ad digeſtionem catarrhi nõ competit. patet concluſio, quoniam pro tunc caput fumis repletur & materiam indigeſtam cõmouet, & propter eius multitudinem non educit. ergo. Et dicitur cõmuniter, quia materia poſſet eſſe ita pauca, ꝙ bene competeret in principio, vt patet ex ſequenti concluſione. & forte hoc voluit Auic. in adductõs ante oppoſitum, & ita exponendus eſt. Secunda concluſio ꝙ in declinatione, facta digeſtione iam materia exiſtente pauca competit vinum. patet, quoniam tunc virtutem debilitatam confortat & iuuat ad expellendum, cum materia ſit pauca cum ſua caliditate ad reſoluendum. nõ ſic in principio erat neceſſarium, & vtile, nam virtus in principio erat fortis. Tertia concluſio ꝙ in aſſuetis, ſenibus, & debilibus licet dare vinum in principio multum cõmixtum aqua. patet concluſio, quoniam iuuamenta eo caſu ſunt plura nocumentis vt patet intelligenti. nam medicus ſua diſcretione debet cõmenſurare vini potum in his & in quantitate, & qualitate. Quarta concluſio, ꝙ vinum in catarrho cõueniens iuxta ſecundã concluſionem debet eſſe ad dulcedinem declinans. probatur, nam tale minus grauat caput & guttur amplificat tertio regiminis acutorum. ꝗ Potus dulcis & virtuti eſt magis conformis. ergo &c. Quinta concluſio ꝙ in catarrho calido competit aqua calida ordeata, & in frigido calida zuccharata, vel liquiritiata. hanc concluſionem voluerunt auctores noſtri cum dixerunt aquã calidam maturare catarrhos. Ad rationes patet quid dicendum.

Auicennæ locus explicatus.

QVIA facta eſt mentio de cauterio in cura catarrhi notandum ꝙ cauterium fit multis ex cauſis. Quãdoq; enim vt remoueatur cõplexio frigida & humida cum alia non

conferunt

conferunt & eſt vltima medicina, vt Albucaſis. nõ tamen vltimate terminãs ſed vltimitate ordinis, quia ſemp poſt diętã & pharmaciã, & phlebotomiã debet fieri. Et tu conſidera in hoc errorẽ eorum, qui vniuerſalia prętermittũt, & quot periculis ægrotantes exponunt. Aliquãdo fit ad prohibendũ euacuationẽ, vel fluxum ſicut in fluxu ſanguinis arteriarum, vel venarum cauterizamus arterias. Aliquando fit vt ſubtrahamus corruptionẽ membri ſicut in cancro, & huiuſmodi. Aliquãdo fit vt diuertamus materiã ad aliũ locum ſicut in catarrho, vt faciendo cauteriũ vſq; ad os vt ſupra, ita tamen ꝙ nõ cauterizetur ne cerebrum cum tunicis interioribus ferueat, et alteretur. & debet ſtare apertum vulnus pluribus diebus, vt ſupra. valet actuale, & potentiale, & conuenit magis in frigido ꝙ̃ in calido. vnde Albucaſ. Leproſi quandoq; iuuant cauterio iuuamento maximo, & præcipue ſpecies lepræ, quę fit ex putrefactione phlegmatis, & melancholię, ita ꝙ ſpecialiter in cauſa frig. conſidera. Et Meſ. ſumma quinta, de ægritudinibus oculorum. Et primum incipiamus experiri ſuper cauterio capitis, quod fit ſuper cõmiſſura coronali in parte cõmuni quæ dicitur zuendeneghi, ideſt cõtinuatio capiſtri cuius iuuamenta ſunt multa, & ſublimia, & proprie ad ægritudines capitis frigidas & humidas. Et nota illud verbũ proprie, ponitur propter aliquos qui non verentur eum in ęgritudinibus capitis calidis vt in catarrho calido adminiſtrare. Vnde & Albucaſis. Cauteria competunt in omnibus diſpoſitionibus, pręcipue tamẽ in humoralibus, & maxime frigidis, & humidis, calidis autem humoribus licet nõ contrarientur, tamen accidentaliter per remotionem cauſæ. calidis autem & ſiccis naturis & materialibus non ſunt vtilia, imo in eis faciunt multa mala, vt tenet prædictus & alij doctores.

Zuendeneghi qd arabibus.

Cauteria q̇bus diſpoſitionib⁹ cõpetant.

De somno diurno in catarrho dicendum ꝙ neq; in regimine ſanitatis competit ſomnus diurnus, nedum in catarrho iuxta verſum.

Febris, ſegnicies, dolor capitis, atq; catarrhus.
Hæc tibi pro ſomno proueniunt meridiano.

Tamen in conſuetis cõceditur. diſtante tamen à prandio. Item in declinatione eius poteſt competere.

De catarrho aduertendum quòd catarrhus ob multitudinem materiæ cauſatus in vere magis multiplicatur. qui vero ex caliditate magis in æſtate. qui vero ex frigiditate magis in hyeme. qui ex raritate pororum magis in autumno.

Postremo aduertendũ ꝙ ſuſpecti ad reuma preſeruari poſſunt à catarrho ſm Gordonium duplici via. Prima vt mundificato corpore diu in ſtuffa ſudent, cauendo ſe deinde à vẽto, ſomnũ diurno, & à repletione, & precipue potu vini, & ꝙ caput exiccetur optime. Secunda via eſt detentio pilularũ in ore quæ etiã prohibent deſcenſum eius ad partes inferiores. vt exempli gratia in calido. Reci. ſe. papaueris albi. ſe. portulacæ candi. penidiarum, draganti infuſi, añ. ʒ. i. opij. croci. ana. ℈. i. confice cũ ſyrupo myrtino, aut cum ſyrupo de papauere. fiant vt lupini. & in ore die ac nocte teneantur. In frigida vero Reci. ſtoracis calamitæ, nucis cupreſsi, maſticis, thuris, laudani, ambræ. añ. ʒ. i. liquiritiæ mundæ, vuarum paſſularũ mundatarum ab arillis. añ. ʒ. i. ß. cõfice cum hydromelle, fiant pilulæ, & teneantur in ore, vt dictum eſt. ſunt enim multum neceſſariæ ne materia vadat ad pectus.

De foetore narium notandum ꝙ aliqñ materia fœtida in cerebro exiſtens põt inducere fœtorẽ anhelitus alijs partibus exiſtentibus ſanis. & hoc eſt quia vna materia à natura quandoq; mittiť ad vnã partẽ aliqñ ad aliam, aliquando eſt vna pars apta recipere & nõ alia. cõſidera, ſed infra de fœtore oris in ſequenti cap. dicetur amplius.

APHORISMI.

De narium paſsionibus.

Ex. ij. Sectione. xl. Aphor.

Raucedines, et grauedines in valde ſenibus coctionem non admittunt.

B

Ex. iij. Sect. xij. Aphor.

Si vero Hyems auſtralis, & pluuioſa, & ſerena fuerit ver autem ſiccum, & aquilonium, mulieres quibus ad ver partus ineſt ex quacunq; occaſione abortiunt, quæ vero parient, imbecilles & morbidos infantes pariunt, quare, vel ſtatim intereunt, vel tenues, & valetudinarij, viuunt. Cæteris vero mortalibus difficultates inteſtinorum lippitudines ſiccæ fiunt. Senioribus autem deſtillationes, quæ cito interimunt.

xiij. Aphor.

Si vero æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus vero pluuioſus, & auſtralis, dolores capitis ad hyemem fiunt, & tuſſes, raucedines, atque grauedines, quibuſdam autem & tabes.

xiiij. Aphor.

Si vero aquilonius, & ſiccus, his qui naturam habent humidiorem, & mulieribus cõfert, reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & grauedines. nonnullis vero & atræ biles.

F

xxxi. Aphor.

Senibus ſpirandi difficultates, diſtillationes cum tuſſe, vrinæ ſtillicidia, vrinæ difficultates, articulorum dolores, renum paſsiones, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum, & narium humiditates, viſus obtuſus, glaucedines, auditus graues.

Ex. v. Sect. xxiiij. Aphor.

Frigida qualis nix, & glacies pectori inimica, tuſſes mouent, & ſanguinem, & deſtillationes.

Ex. vi. Sect. ij. Aphor.

Quibus Nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruuntur, quibus vero contraria, ſalubrius degunt.

Ex. vij. Sect. xxxviij. Aphor.

Deſtillationes in ventrem ſuperiorem ſuppurantur intra viginti dies.

G

De fluxu ſanguinis narium.

Ex. iij. Sect. xxvij. Aphor.

Grandioribus autem, & iam accedentibus ad pubertatem plurima ex his, & febres diuturnæ magis, & naribus profluuia ſanguinis.

Ex. iiij. Sect. xxvij. Aphor.

Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo, quacunq; ex parte, cum reficiuntur alui ijs humectantur.

lx. Aphor.

Quibus in febribus aures obſurduerunt, ſanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata, ſoluit morbum.

lxxiiij. Aphor.

Quibus ſperatur abſceſſum futurum ad articulos, liberat ab abſceſſu vrina multa, craſſa, & alba facta, qualis in laborioſis febribus quarto die quibuſdam incipit fieri, ſi vero etiam ex naribus fluxerit ſanguis, breui admodum ſolutio fit.

Ex. v. Sect. xxxiij. Aphor.

H

Menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus fluens, bonum.

Ex. vi. Sect. x. Aphor.

Caput dolenti, & circum dolenti, pus, vel aqua, vel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures morbum ſoluit.

De ſternutatione.

Ex. v. Sect. xxxv. Aphor.

Mulieri quæ * vterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonum.

* ὑστερικοῖν. ideſt vteri pręfocationibus.

Ex. vi. Sect. xiij. Aphor.

A ſingultu habitum, ſternutatio ſuperueniens liberat.

Ex. vij. Sect. lij. Aphor.

Sternutamentum fit ex capite, calefacto cerebro, aut humectato eo quod in capite inani. aer enim intus contentus extra erumpit. ſonat autem, quoniam per anguſtum ipſi eſt exitus.

De

De diſpoſitionibus oris, & linguæ continens Rubricas. xv. Cap. VI.

De ore, & lingua, & anatomia, & vtilitatibus eorum. Rubrica. I.

OS eſt membrum cõpoſitum ex labijs, dentibus, palato, vuula, gingiuis, & faucibus, de quibus omnibus particulariter dicetur in ſequentibus capitulis ſucceſsiue, de vnoquoq; eorum pertractando quantũ ad eorum anatomiã vt propoſito neceſſaria erunt. De complexione vero eius nihil ad præſens, nam non iudico neceſſariã cum nõ ſit membrũ ſimplex ſiue homogeneum, imo eſt quid cõpoſitũ ex multis membris, vt patet, quorum quæritur notitia particularis de complexione vniuſcuiuſq; eorum. oportet enim vt ſi quis eius complexionẽ voluerit inueſtigare, debet complexionẽ reſultantem ex refractione complexionum membrorũ componentium annotare. quod ſpeculanti magis ꝗ̃ practicanti ſaltẽ hoc in caſu relinquendum iudico.

Os cur in homine.

Os eſt membrum ad accipiendum cibum principaliter creatũ. Et dicitur principaliter, quoniam ſecundario propter alias cauſas eſt etiam à Deo optime productum. Vnde factũ eſt vt per ipſum expellant ſuperfluitates ſtomachi, quæ per inferius ita bene expelli non poſſunt. Item & illis pulmonis. Item vt per ipſum attrahatur aer ad cordis euentationem, licet nares ſiue naſus ad hoc principalius. Item ad vocẽ & ſermonẽ faciendũ, & ſpecialiter in hominibus. Scito tamen ꝙ non ſemper ad vocem cauſandã requiritur os, quũ aliqua animalia ſine ore vociferant, vt cicadę.

Lingua.

Lingua eſt membrũ carnoſum, molle, ſpongioſum, panniculoſum, ex neruis, ligamentis, & arterijs contextũ ad guſtum principaliter inuentum ad loquendũ, & cibum in ore gubernandũ vtilitatẽ præbens. Et quia valde mollis eſt vt habeat aliquid cui innitatur & appodietur creauit natura os in modũ laude, quod eſt eius ſuſtentamentum. Et in eius extremitate ſunt duo orificia ſatis magna, quæ perueniunt ad carnem glandoſam, quæ eſt in radice eius, & iſta appellant fontes ſeu hauritoria ſaliuæ quæ cõſeruant rorẽ linguæ vt Auic. Et panniculus quo inuoluit eſt coniunctus cum panniculo oris meri, & ſtomachi. Et notanter Auic. ſic dicit ꝙ habens linguã magnã latam valde, aut paruã ſicut ſpumatã nõ poteſt loqui. hoc notaui, quia iam mihi contradicebat medicus bene peritus. Qui vero ſunt nerui dantes ſenſum, & motũ linguę dictũ eſt in principio tractatus ſexti.

Nota tamen ꝙ Auic. dicit prima primi de anatomia neruorum cerebri circa mediũ capituli. Guſtus aũt in quarto fuit creatus neruo. Et infra de anatomia oris ſexta tertij: & ſupra dictũ eſt, ꝙ à ſeptimo pari neruorũ venit guſtus, & ideo cõſidera. & ſub lingua ſunt duę venæ magnę virides ex quibus procedunt venæ plurimæ, & vocantur duæ ranulæ, vnde fortaſsis apoſtema quod ibi oritur nominatur ranula, de quo infra. De complexione cuius dictum eſt ſupra tractatu ſecundo. Ex quibus apparet anatomia, deſcriptio, & complexio. Et quẽadmodũ dictũ eſt ſupra de operationibus aliorum membrorum, ita de operationibus linguæ contingit. nam lingua operationes principaliter habet, in quibus contingit eam lædi diminute ſcilicet ablate, & corrupte, & ſunt guſtus, & motus, ideoq; prius de læſione eius ex parte guſtus dicendum.

De diminutione, ablatione, & corruptione guſtus. Rubrica. II.

QVID autem ſit diminutio corruptio &c. guſtus patet ex dictis de viſu, & auditu. Nam diminutio eſt cum ſolũ percipit excellentias ſaporis. Corruptio vero cum iudicat omnia eſſe amara, aut dulcia, aut alterius ſaporis. Ablatio autem cum de guſtabili nihil omnino iudicat.

CAVSAE autem ſunt, aut mala complexio quæ eſt talis per eſſentiam. aut per cõmunitatem à ſtomacho, vel capite, vel alio membro. aut apoſtema, vel oppilatio in via, aut ſolutio continuitatis. Mala autem complexio, quia calida, aut frigida materialis aut immaterialis. Similiter & humida. ſicca tamen magis deſtruit ꝗ̃ humiditas. eſt enim humiditas qualitas guſtui proportionata. ſecundo de anima. Cæteræ qualitates dictæ cum excedunt, guſtum lædunt. Item oppilatio in neruis deſeruientibus guſtui contingens, de quibus in præcedenti rubrica. Et ex his apparet quare in alimentis diminuitur aut corrumpitur guſtus.

SIGNA demonſtratiua nota ſunt infirmi relatione. Et malę complexionis ſigna ſunt nota ex frequenter habitis. Oppilatio autem cognoſcitur ex læſione cerebri, & ſimiliter ſi fuerit à cerebro, vel capite, vel aliunde.

PROGNOSTICA tantũ pro nunc dicatur ꝙ diminutio ſiue corruptio cum perſeuerat lædunt digeſtionem.

CVRA canones generales. Primus canon ꝙ in adminiſtrando ea quæ rectificant malam complexionem debemus abſtinere ab his quæ lædunt guttur, & pulmonem de quibus infra ſuis capitulis. Secundus ꝙ medicinę euacuatiuæ ſunt per ſeceſſum & per vomitũ eductiuę, quoniam tales vt patet ſunt magis iuuatiuæ alijs partibus. Tertius ꝙ tales adminiſtrentur poſt aſſumptum cibum. Quartus ꝙ ſi fuerit per communitatem prius rectificetur membrum communicans nocumentis, quod ſecundum plurimum eſt caput aut ſtomachus.

CVRA particularis canones particulares. Ordinatiõ diætæ. Digeſtio. Euacuatio. Particulariũ adminiſtratio.

Ordinatio diætæ ad oppoſitum cauſæ vt ſæpe dictũ eſt dirigatur. nam ſupra tract. iij. ex parte ciborũ & potuum poſitum eſt. Ex parte vero aeris tractatu ſecundo.

De digeſtiuis vero & euacuatiuis dictum eſt tract. iiij. vnde vt ſupra de ſoda oportet retinere has euacuationes.

Quartus vero compleatur cum collutionibus. Maſticatorijs. Gargariſmatibus. Pilulis in ore retentis aut alijs loco eorum vt confectionibus & huiuſmodi. componendo autem calefacientia, aut infrigidantia, aut exiccantia, aut humectãtia vt diſpoſitio exiget. de quibus ponentur exempla plurima à ſimplicitate, & compoſitione ſtatim cum pertractabo de cura diſpoſitionis linguæ ex parte motus, nam & illa ſunt huic negocio aptiſsima.

CVRA ſi fuerit per cõmunitatẽ. Primo rectificetur membrum mandans vt dictum eſt cum appropriatis, de quibus ſuo capitulo. Secundo fiat diuerſio. Tertio confortetur lingua cum ſtypticis ne recipiat. Ex quibus patet tres canones eſſe addẽdos quatuor primis particularibus quãdo talis per cõmunitatẽ fuerit. cum quibus etiã perficiantur hi tres ſatis patet. Quantũ ad primũ in capitulo ſuo proprio. Et quantum ad ſecundũ cum his quæ poſita ſunt ſupra de ſoda canone de diuerſione. Et quantum ad tertiũ patebit eius complementũ in narratione ſtatim fienda de cura mollificationis linguæ, & tu ibi.

De mollificatione linguæ, & grauitate, & deſtructione introitus in ſermonem. Rubrica. III.

MOLLIFICATIO licet proprie accepta dicat priuationem motus, vt ſupra cap. ij. tamẽ hic per mollificationem linguæ intelligere debemus omne impedimentũ in ea cõtingẽs ex parte diminutionis corruptionis ſiue ablationis ad ſermonẽ faciens, ita ꝙ mollificatio ſit genus, diminutio vero corruptio, ac ablatio ſermonis ſint ſpecies, & iſtud videtur velle Auicen. cum inquit. Et quandoq; peruenit mollificatio linguæ vt priuet loquelam, aut fiat difficilis, aut alteretur. Et ex ea eſt alfeſe, & altetem.

CAVSA eius ſecundũ plurimum, eſt humiditas ſanguinea vel aquoſa ſepulta ſeu imbibita in lacertis & muſculis linguæ vt Meſ. Et dicitur ſecundũ plurimũ, quoniam etiã contingit ipſam aliquando à ſiccitate ſuperflua cauſari impediente debitum motum eius vt in febribus incenſiuis manifeſte apparet, de quo ſuo loco dicetur. Item à breuitate inſtrumenti ſiue ligamenti quod eſt ſub ea, & dicitur in noſtro vulgari de filello. Item à breuitate aut magnitudine ſiue latitudine eius, vt ſupra in princapit. & dicetur infra. Item accidit cõmunitate aliorum

membrorũ

Auicennæ Mundinus opponitur.

Auicen. prima primi de anatomia neruorum cerebri ꝙ à quarto pari vt ſupra in principio capituli allegabatur, in hoc itaq; videtur contradicere Mundinus Auicen.

In cauſa vero calida vt dictum eſt facta phlebotomia, ventoſatione, euacuatione &c. embrochæ &c. fiant cum frigidis poſitis, ſupra de ſoda calida, & gargariſmata cum ſolatro, cucurbita, lactuca, portulaca, cucumere, & succis eorum. Pro ſexto gargariſma & ſpecialiter in cauſa frigida. Reci. origani, piretri, zinzib. cinnamomi, hyſſopi, ſalis cõmunis, conficiantur cum oxymelle ſquillitico, & cum rob, & cum eo gargarizetur diebus continuis. item oxymel ſquilliticum eſt iuuamenti ſublimis, & quandoq; confortatur cum prędictis, quãdoq; cum ſinapi, condiſi, piretro, quandoq; cum pipere longo nigro, ita ꝙ poſſunt fieri fortia & debilia gargariſmata, Poſſent fieri collutiones oris vt patet intuenti faciendo leuiores et fortiores vt placebit. Sed pro gargariſmis aduertatur ad canones poſitos in principio capituli. Frictiones fiant cum ſale panis, ſale armoniaco, pipere, ſtafiſagria, acoro, & huiuſmodi, & fiant pluries in die. Nota ꝙ acorus ſecundum omnẽ modum adminiſtrationis eius in hoc caſu eſt medicina ſublimis, & propria mollificationi linguæ & paralyſi. Et ſimiliter caſtoreum retentum in ore, & præcipue in cauſa frigida. Scito ꝙ frictiones ſunt maxime laudatæ & proprie cum theriaca. Pilulæ in ore retinendę. Rec. caſtorei, aſſæ fœtidæ. ana. cõficiantur in modũ lupini cum gummi albotim & ex alijs poteris conficere alias. Electariũ ad idem. Reci. cimini, cinnamomi, ſalis indi. ana. ʒ. ſ. piperis longi grana centum, piperis nigri gra. quinq;, zucchari. ℥. iiij. ſumatur ex eo omni die & eſt Auicen. & cõmendatum. Vnde in ſumma nota ꝙ tales medicinę dicuntur eſſe inciſiuę, ſubtiliatiuę, & reſolutiuę ꝙ ſi humiditas fuerit ſubtilis currens tunc adhibe reſolutiua ſtyptica vt cinnamomũ permixtum cum rox. aut roſ. quinanti cum ſpodio. Item fiat frictio cum acetoſis ſtypticis, conſtringunt enim cum reſolutione ſaliuæ. Auicen.

CVRA per cõmunitatẽ, primo cureť diſpoſitio mẽbri cõmunicantis vt ſæpe dictũ eſt. deinde attendať ad curã cum particularibus poſitis. & ſimiliter dicendum ſi communitate ægritudinis contigerit vt dictum eſt ſupra.

CVRA factę in febribus acutis in quibus facta eſt exiccatio, tunc fundatur aqua calida ſuper ſpondiles colli, & inungantur, & pars poſterior vt dictũ eſt cum humectantibus quæ non ſint nimiũ frigida vt in canonibus ſupra in principio tract. vi. In oreq; ſimiliter teneãtur frigida humida vt verbi gratia. Reci. ſucci pomorũ acetoſorũ, ſucci acetoſæ, aceti, aquæ roſ. vini malorum granatorum. ana. miſce. deinde. Reci. ſemen citoniorum, pſilium, dragacantum ponantur in dicto liquore ſic mixto fiatq; mucillago & exprimatur & expreſſum cum zuccharo optimo miſceantur & fiant pilulæ quæ in ore teneantur.

CVRA euenientis propter breuitatem ligamẽti. Procedatur cum inciſione eius, & ſignum eſt cum extrahitur lingua rotundatur & nõ venit cum acucie ſua, imo quaſi duplicatur. facta autem inciſione cum raſorio ferreo vel argenteo tunc applicentur quæ prohibent eis conſolidationem vt eſt frictio facta cum vitreolo, aut atramento, aut cum ſale, & ſaluia adinuicem cõmixtis & piſtatis & eſt magis domeſticũ, & ſaltem in pueris. Quòd ſi timeť inciſio cũ raſorio propter venas intromittať filum ſericũ duplicatũ cum acu & ligetur donec per ſe rumpatur. Aut ſm conſilium Lanfranci cum raſorio argenteo ignito incidendo cauterizenť. Sed nota ꝙ facta inciſione cũ raſorio non ignito, & poſt frictionẽ cõpetit ablutio aquæ calidę cum melle roſ. Poſtremo ſcito, ꝙ ſi tale accidens contingeret ex apoſtemate linguæ ſub lingua vel circa linguam ex magnitudine vel paruitate eius cuius cura eius pendebit ex cura illorum, de quibus ſatis particulariter infra.

De ſpaſmo linguæ. Rubrica. IIII.

DE SPASMO linguæ dicendũ proportionaliter vt de ſpaſmo vniuerſali dictum eſt ex parte dietæ, & euacuationis, & cæterorum, vide ergo ibi. Ex parte vero medicaminum particularium fiant gargariſmata, collutiones. Pilulæ in ore retinendæ. Aut confectio alia ex his quæ ſpaſmo conferunt, de quibus ſupra, embrochationes ex meliloto, camomilla, anetho, trifolio. Similiter euaporationes, vnctiones, emplaſtra, & parti poſteriori applicentur vt dictũ eſt in præcedenti rubrica. Quòd ſi cum eo fuerit humiditas viſcoſa tendens lacertos eius in latitudine, poterit ei cõferre cauterium vt in præcedenti rubrica.

Quòd ſi cauſa fuerit ſiccitas vehemens & ꝙ fuerit ex inanitione ſicut in febribus quandoq; contingit, tunc regimen declinet ad humidum vt dictum eſt ſupra de ſpaſmo vniuerſali, & collum inungatur cum oleo viol. nenupharino, de ſalice. & huiuſmodi. Et ſimiliter lingua humectetur cum collutionibus gargariſmatibus, pilulis, cõfectionibus. Et nota hic ꝙ oportet te ſeruare canones ex parte euacuationis poſitos de ſpaſmo vniuerſali reiterando.

Auicenna, & Meſues reijciunt.

Secundo ꝙ multi auctores vt Auicen. Meſ. & alij laudant collutiones, & retentiones oleorum in ore quod eſt apud modernos abominabile. Et conſulo abſtinendum eſſe & ad domeſtica magis pertranſire, de quibus facta eſt mentio in tertio tractatu & in præcedenti rubrica, & in de ſoda ſanguinea & cholerica. nam loco olei violati vti poſſumus iulep longo vio. & ita conſimiliter de alijs vt ſucco portulacæ dulcorato, & huiuſmodi. Et tu bene ſtude ac valde conſidera.

De magnitudine, & breuitate linguæ. Rubrica. V.

MAGNITVDO linguæ eſt vltra debitã menſurã eius egreſsio. Cauſa cuius ſm plurimum eſt materia phlegmatica in lacertis linguę, & eius ſubſtantia multiplicata. Dicitur cauſa cuius ſecundũ plurimum q̄m etiam à materia ſanguinea cõſueuit venire quæ per ſigna diſtingui habẽt. Vidi enim linguã tantæ magnitudinis vt in os claudi non poſſet & ipſa exterius ſm magnam partẽ eminebat, et deglutire niſi cum magna difficultate poterat. Itẽ fit quandoq; à ventoſitate vaporoſa implente ipſam & inflante.

CVRA. canones in ſanguinea obſeruato debito regimine ſex rerũ non naturaliũ vt ſupra de ſoda ſanguinea.

Primo fiat phlebotomia venarum linguæ. Et ſi nõ poteſt fieri propter ætatem fiat ventoſatio cum ſcarificatione ſuper ſpatulas in collo & quandoq; cum phlebotomia conueniunt ventoſæ etiam ſecundum multitudinem ſanguinis, quod relinquo diſcretioni medici.

Secundo fiat euacuatio ſi poſsibile eſt cum medicinis per ſuperius vt in de ſoda ſanguinea dictum eſt. ꝙ ſi non, fiat cum clyſteri vt ibi.

Tertio fiant diuerſiones fortes ſatis, non multũ tamen ne fiat inflammatio, & agitatio vt de ſoda dictum eſt.

Quarto fiat linguæ frictio cum inciſiuis ſtypticis vt cum cortice mali granati, acetoſitate citri, cũ ribes, cum ſyrupo acetoſo ſimplici addito modico vini granatorum, aut cum oxyzachara & huiuſmodi.

CVRA in ea quę eſt ex humiditate phlegmatica. Primo, ſi adſit plethoria fiat phlebotomia obſeruatis ex parte ſex rerum nõ naturalium neceſſarijs, ꝙ ſi nõ fuerit plethoria materia exiſtente fluxa & multa de eius multitudine timeamus & virtus, ætas, cæteraq; cõſentiant fiat phlebotomia diuerſiua. Item applicatio ventoſarũ vt ſupra. Nã licet ratione euacuationis materiæ non cõpetat phlebotomia, tamen ratione diuerſionis bene poteſt cõpetere vt patet. Fiatq; deinde euacuatio. Et ſi poſsibile eſt ꝙ deglutiat fiat cũ pharmacia aut pilulis appropriatis, de quibus omnibus ad plenum de ſoda phlegmatica. ꝙ ſi deglutire non poterit fiat cum clyſteribus in principio nõ multum acutis ſed procedatur gradatim ad acutiora.

Secundo principaliter fiat diuerſio & fortior q̄ in ſanguinea vt de ſoda phlegmatica dictum eſt.

Tertio fiat frictio linguæ cũ inciſiuis, reſolutiuis, exiccatiuis. vt verbi gratia cum zinzib. pipere, ſal gemma, cępis. Item cũ aceto & ſale, & cõſimiliter de alijs ex aliquibus aut ex omnibus ſimul mixtis, vt videbitur expedire.

Item in hoc caſu facta purgatione & nõ dubitando de fluxu materiæ fiant gargariſmata ex his inciſiuis. vt ex oxymelle, piretro, ireos, & ex alĳs, vt ſupra de mollificatione linguæ per eſſentiam circa finem dicebatur. & tu ibi.

Cvra in facta per ventoſitatẽ. Purgetur corpus cum rebus dictis. Et fiat gargarizatio cum rebus appropriatis in calida cum decoctione prunorum, roſarũ, & huiuſmodi. In frigida cum carui, pipere. Item multi cõmendant aquam frigidam. ĳ. lib. diuiſionum, cap. de ægritudinibus linguæ, & cauſa eſt eadem cum cauſa Aphoriſmi. Eſt autem vbi in tetano, ſiue vulnere, iuuene carnoſo, æſtate media infuſio aquæ frigide. 5. Aphor. & tu ibi.

De brevitate autem linguæ dicendum ꝙ breuitas linguæ eſt citra menſuram eius debitam ingreſsio. Cuius cauſa eſt ſpaſmus, aut impedimentum ligamenti, aut mala complexio ſicca, de quibus omnibus ad plenum dictum eſt vt patet conſideranti.

De multitudine ſputi, & curſu eius in ſomno. Rubrica. V I.

Mvltitvdo ſputi eſt eius ſuperfluus exitus ſiue emiſsio ab ore. Cauſa cuius ſm plurimum eſt humiditas multa in ſtomacho per viam indigeſtionis aut per humidæ rei vſum multiplicata. Et dicitur ſm plurimũ, quoniã quãdoq; à caliditate diſſoluente, aut frigiditate cõprimente ſiue exprimẽte humiditatẽ à cerebro cõtingere poteſt. Nam cum ſtomachus ſe noceri ſentit ſuperflua humiditate inſurgit eius virtus expulſiua ad expellendum. Et aduerte ꝙ ſicut caliditas ſolis poteſt eſſe cauſa huius, ita exceſsiua caliditas à bireto magno eueniens poteſt eſſe cauſa eius, & hoc maxime in habentibus caput calidum.

Cvra canones quinq;. Ordinatio diętę, digeſtio, euacuatio, diuerſio, membri confortatio.

Primus completur cum his quæ ſe opponunt cauſæ, vt in calida cum frigidis, vt ſępe ſupra pro quibus ad tertiũ recurre tractatum.

Secundus conſimiliter, pro quo ad quartum.

Tertius ſi caliditas exceſsiua fuerit in cauſa perficiẽ cũ phlebotomia primo ex baſilica, deinde ex cephalica. Sed tu pro hac fiẽda vide q̃ poſita ſunt ſupra de phlebotomia in ſoda ſanguinea. Si vero fuerit ꝑſentia choleræ euacua, & digeras in. iiĳ. tract. & de ſoda cholerica dictum eſt.

Cvra in facta ex humiditate phlegmatica. Euacua cum appropriatis tract. iiĳ. Deinde perueni ad diuerſionem, cum quibus fiat dictum eſt ad plenum de ſoda & alibi ſæpe. Cõfortatio autem membri fit dupliciter. Aut confortando os ipſum vt non recipiat. Aut membrum mandans vt non mandet. Exemplum primi vt ſi ex caliditate vtatur gargariſmate ex rebus frigidis ſtypticis, vt ſunt diamoron, granata acetoſa, & reliqui fructus acetoſi vt citonium non bene maturum vt decoquendo aut miſcendo cum vino antiquo ſtyptico commixto cum aqua chalybeata plurima commixtione. Item colluat os ſæpe ex decoctione lentium ſumach & huiuſmodi. Exemplum ſecundi. confortetur caput ne mandet vt dictum eſt de catarrho & de ſoda ex caliditate. Quòd ſi eſt ſtomachus confortetur, vt infra de eo. Exemplum ex humiditate cum ſimilibus ſtypticis, vt in de mollificatione linguæ, vbi etiam nota quædam pro cauſa frigida. Reci. olibani, maſticis, nucum cupreſsi, & huiuſmodi fiant decoctiones, collutiones, gargariſmata proportionaliter vt in facto ex cauſa calida dictum eſt. Et conſimiliter per omnia dicatur ex parte membri mandantis. Nota tamen ꝙ in cauſa frigida oportet omni hebdomada prouocare vomitum ſi id commode & leuiter fieri poteſt. Item bis aut ter in hebdomada dentur pilulæ alephanginę. Poſt quas adminiſtretur theriaca, et electuaria calida, vel confectiones, vt diagalanga, aromaticum ro. garyophyllatum & huiuſmodi. Item fiat frictio linguæ, & oris cum exiccantibus, de quibus de mollificatione linguæ. Et breuiter corpus vtatur diæta ſubtili, & exiccanti, vt aſſatis & huiuſmodi, & tu conſidera.

E De abſciſsione odorum horribilium. Rubr. VII.

Ad illvd confert maſticatio rutæ, cyperi, & zedoariæ maxime. Et collutio oris poſt eas ex aceto ſquillitico cum modico aquæ.

De ſputo ſanguinis ex ore. Rubrica. VIII.

Si fverit ex partibus oris aut eius cutis cura eſt cum conſtringentibus. Nam ſingularis rubrica fiet infra capitulo decimo, & tu ibi.

De apoſtematibus linguæ. Rubrica. IX.

Apostemata linguæ in principio regiminis eorum curantur phlebotomia ſolutione ventris vt Meſ. in calido quidem cum phlebotomia euacuatiua. in frigido vero timendo magnitudinem apoſtematis cum phlebotomia diuerſiua ſupra in dubĳs de ophthalmia. Et particularius procedendo dicatur primo ꝙ apoſtematum linguæ quædam calida, quędam frigida phlegmatica, quędam melancholica dura, vt eſt cancer.

Cavsae fiunt & quandoq; potu veneni fungorum,
F & opĳ.

Signa demonſtratiua calidi. rubedo, caliditas linguæ, rubedo faciei, palati, & labiorum, & ipſorum ardor, & oris. Et ꝙ color dato ꝙ ſit citrinus declinat ad rubedinem. Frigidi vero albedo linguæ & faciei, labiorum, palati, & oris, & multiplicatio ſaliuæ.

Cvra canones in calido. in principio ordinata diæta vt conuenit, primo fiat phlebotomia ex cephalica, deinde ſi opus erit ex venis quę ſunt ſub lingua. Tu tñ habe mẽtẽ quę poſita ſunt ſupra de phlebotomia de ſoda ſanguinea. Item cõpetit ventoſatio ſub mento. Et ſcalpellatio facta in ſpatio quod eſt inter fontes ſaliuæ, & dentes, eſt vehementis iuuamenti vt Rufus, & plures alĳ poſt eũ. & Meſ.

Secũdo fiat euacuatio ſi expedit cum euacuatiuis dictis ſupra de ſoda ſanguinea dirigẽdo ea ad caput vel ad aliud membrum vt erit expediens. Tertius eſt adminiſtratio repercuſsiuorũ, & illud fit cum ſucco ſolatri, ſucco lactucæ, aut endiuiæ & huiuſmodi retentis in ore, aut cũ aqua
G roſ. aut decoctione ro. & virgæ paſtoris & ſucco eius, ex quibus fiunt gargariſmata ſi non timetur fluxus à capite vt ſupra de catarrho. & tu ibi. Item fiat ex vino granatorum & aqua roſ. aut cũ aceto & mucillagine dragacanti. Item ſyrupus acetoſus ſimplex cum aqua frigida. Quartus adminiſtratio repercuſsiuorum & reſolutiuorũ ſimul vt cum pertrãſeunt principium vtere diamoron cum decoctione ſaluię & ſimilibus. Quintus adminiſtratio maturatiuorum cum reſolutiuis erit, aut eſt adminiſtrare lac cum melle aut decoctione ex ficubus, paſſulis, fœniculo, & huiuſmodi. Sextus eſt apertio apoſtematis cum ad ſaniationem peruenerit, & tunc curetur cura apoſtematum, & chirurgico relinquantur.

Cvra in phlegmatico principio fluente materia ex qua timeatur magnificari apoſtema fiat phlebotomia diuerſiua primo. Secundo euacuetur pręcedente digeſtione ſi materia expectat cũ appropriatis: pro quibus quęre tract. iiĳ. Tertio fiat repercuſsio vt dictũ eſt cum oxy
H melle multæ acetoſitatis. Deinde procedatur ad ſecaniabin mel roſ. cum aliquantulo ſinapis aut. zinzib. aut huiuſmodi Vltimo ad maturantia cum decoctione ficuum cum modico ſalis armoniaci. Non enim multiplicaui in exemplis, quoniam in particularibus rubricis habebuntur particularia, & multa exempla. Quòd ſi ad ſuppurationem venerit aperiatur vt dictum eſt.

Cvra in duro & melancholico. Subtilietur diæta & vſus ſit leuiorũ & laudabiliorũ ciborum. pro quibus. iĳ. tract. Secundo euacuetur humor præcedẽte digeſtione. Tertio adminiſtrenẽ ſubtiliatiua mollificatiua, quæ teneantur in ore. vt decoctio fœnugræci cum ficubus, infuſio ſola fœnugræci. Item decoctio paſſularũ cum granis lauri. Item lac muliebre, aſininum, caprinum. Item decoctio dactylorum cum ficubus, & vino dulci, & fiant pilulæ ad hanc intentionem ex his, & in iſto aſsiduetur lenificatio naturæ cum hiera, & caſia. Poſtremo nota ꝙ recitat Auicen.

tat Auicē. auctoritate Gal. hic de illo qui ſe ſomniauit tenere ſuccum lactucæ in ore. nam ex illo ſanatus eſt, & tu ibi vide. Nam ad curam apoſtematis calidi magis videtur attinere. Et ſi poſt mundificationem calidi vel frigidi remaneret excoriatio quæ non ſanaretur, tunc Reci. maſticis, dragacanti. ana. miſce, & pulueriza & fac lauare linguam cum vino calido nigro & poſt lotionem ſuperpone puluerem. nam vinũ de ſui proprietate facit adhærere carnem. vnde Serapio de vino inquit. Et vinũ nigrum groſſum eſt malum ſtomacho inflatiuum niſi ꝙ auget carnē. Et Gal. Vitet vinum agreſte, nigrum, ſtypticum. confert omnibus ægritudinibus quibus neceſſe eſt ſtypticare, & congregare, & tu bene conſidera.

De ranula quæ βάτραχος Græcis nuncupatᷓ. Rub. X.

RANVLA eſt quędam carnoſitas oblonga, vel rotunda ſub lingua ad formã paruæ linguæ, aut ranæ, ſiue glandulæ duræ generata, color ſimilis colori compoſito ex colore linguæ & venarum quæ ſunt ſub ea.

CAVSA eius eſt humiditas viſcoſa in ſubſtantiã carneam cõuerſa. Ex quibus patet ipſam recipere duplicem figuram. Vnam oblongã quæ eſt ad formã paruæ linguæ. Alteram quæ eſt rotunda ad ſimilitudinem ranæ, & hæc proprie ranula dicitur. Vnde Auic. deſcribendo ranulam dixit. Eſt ſimilis glandulæ duræ. & eſt ſimilis ranæ. prima tamen etiam ranula vocatur licet non ita proprie.

CVRA vniuerſalis pro qua nota canones. Primus vniuerſalis ꝙ prius debemus tentare omnes alias medicinas pro eius cura, de quibus infra antequã ad operationē perueniam manualem, & hunc canonem ſenſit Auicen. dum inquit de cura eius. Si autem non valuerint non erit excuſatio ab operatione manus.

CVRA particularis pro qua canones. Primus canon particularis. Ordinatio diętę, debet enim ordinari in qualitate, & quantitate, vt videbitur expedire.

Secundus eſt euacuatio reiterata. nam cum materia ſit viſcoſa & remota à vijs ductuũ nõ poteſt niſi in pluribus vicibus cõuenienter euacuari, vt patet intelligẽti, & iam dicta eſt cauſa ſupra de ſoda phlegmatica. De digeſtiuis eſt dicendum ꝙ conferunt, et dari poſſent ſed in die verbi gratia in meridie vel circa per ſex horas poſt cibũ ad minus non impediendo ſubitam euacuationē. nam hic morbus quęrit ſtatim applicationē particulariũ. Vnde Auic. & cæteri auctores ſtatim ſcribunt particularia. De phlebotomia vero dicendum, ꝙ vbi eſſet plenitudo fiat prius de vena cephalica, quæ ſi non, fiat de venis linguæ. Vnde Auic. Et adminiſtratio phlebotomiæ ſub lingua.

Tertius licet non ſit multum neceſſarius, vtilis tamen eſt, & eſt diuerſio, quibus fiat patet ex dictis de ſoda.

Quartus eſt adminiſtratio particulariũ, in quibus procedendum à debili ad forte & fortius. nam in principio et maxime in ætate tenera vel ſatis tenera videntᷓ ſufficere ſtyptica reſolutiua vehementis exiccationis, vt verbi gratia cortices granatorũ cum origano & ſale, et fiat cum eis frictio, vel dragacantũ aduſtũ cum hermodactylis commixtis cũ albumine oui & detenta ſub lingua. nam infantibus & ſimilibus conferunt potenter. Deinde tranſeundo ad fortiora fiat frictio cũ ſale armoniaco & aceto, aut cũ flore æris, aut dragacanto. Deinde tranſeundo ad fortiora. Rec. arſenici ru. citrini. ana. ʒ. ſ. ſalis, gallarum, piperis, aluminis. ana. ʒ. i. conficiantur cum aceto forti, & madefiat coctum in eo & fricet. deinde ad mitigandũ dolorē teneatur in ore oleum roſ. Nota tamen ꝙ diligenter eſt aduertendũ ꝙ de his et ſimilibus deglutiatur propter periculum, & ideo ſtet patiens dum eſt madefactus etiam in madefiendo capite inclinato ad terram, & ore ſemiaperto. poteſt tamen loco arſenici poni calx viua, & nõ eſt ita periculoſa, & conſulo magis fieri. Quòd ſi iſta nõ conferunt tunc perueniatur ad operationē manualē quę eſt magis via expedita, & ad hanc ego quãcitius poſſum peruenio cum nõ video periculum. Sed nota Raſim in diuiſionibus. Si grauitas linguæ eſt propter ranulam oportet vt

A ranula ſcindatᷓ & extrahatᷓ ſi fuerit magna, & ſi fuerit parua fricetur cum medicamine acuto quod eſt ad gingiuam ſanguinolentã in qua operatione oportet attendere prius colorē & ſenſum. ꝙ ſi fuerit fuſca, nigra, dura, & ſine ſenſu nõ tangatᷓ quia canceroſa eſt, & hac via incurabilis eſt. Quòd ſi fuerit alba & ad albedinē decliuis & bene tractabilis, quia non euacuatur ab humiditate tunc capiatᷓ cum vncino, & ſcindatur cum ſpatumine, vel inciſorio & ab vtraq; eius parte & extrahatur, deinde abluatᷓ os cum aceto & ſale. Quòd ſi ſuperabundauerit ſanguis abſtergatur cum ſpongia. Quòd ſi autē emanauerit ſuperponatur vitriolum & dimittatur operatio quouſq; fuerit reſtrictus. Deinde redeat miniſter ad incidendum & ad extrahendũ reſiduum quod remanſit ita ꝙ pro eius cura cõpleta cum operatione manuali debet fieri eius eradicatio. Poſt autem eius exturpationē debet fieri collutio oris cũ aceto & ſale aut cum aceto ſolo etiã aqua calida mixtim, & ſuperponatur atramentũ, & alumen, & cum eis fricetur conti-

B nuando per vnã aut per duas dies, aut cum vino nigro in quo bullita fuerint thus, & balauſtiæ. Ego aũt quandoq; curaui cum ſolis ſcarificationibus, deinde frictione cũ rebus dictis primo leuibus, deinde fortibus, & exiſtimo ab his primo inchoandũ fore. Nam primus modus ab auctoribus ponitur & intelligitur vbi tale apoſtema fuerit magnum. ꝙ ſi fuerit paruũ vt ibi experientiã habui fiant ſcarificationes, & collutiones, & applicationes rerum, vt dictum eſt de magno. Poſtremo aduertendũ ꝙ cũ lingua affinitatē habeat cum canna pulmonis, aliquãdo propter dolorē accidentē in tali apoſtemate accidit tumor in gula de quo dubitandum ne fiat ſuffocatio ab eo, & ex conſequenti mors contingat. quare eo caſu feſtinandum eſt ad phlebotomiam cephalicę vt dictum eſt.

De aduſtione linguæ. Rubrica. XI.

ADVSTIO linguæ accidit propter cõmunitatē à vaporibus eleuatis aut à materia febrili acuta. Aut apoſtemate, aut cholera ex ore ſtomachi prouenięte aut deſcen-

C dente à capite ad eam. Aut ex re extrinſeca nota vt eſt acuta, ſalſa, amara.

CVRA canones. ordinatio diætæ, digeſtio, euacuatio, confortatio linguæ ne recipiat, & mala qualitas iam impreſſa remoueatur. Primus ſecũdus & tertius cum quibus perficiantur recurre ad ea quæ de ſoda cholerica, de phreneſi, & de alijs ægritudinibus acutis dicta ſunt.

Quartus cõpletur cũ rebus frigidis & hum. vt lacte & præcipue canis vt Plinius 30. cap. ſtatim enim ſanat. Valet & lac capræ vt idem. 28. Item tenere in ore pilulas factas ex ſemine lactucæ, candi, citrullorũ, cucurbitæ, cucumeris, tereniabin, & ſimilibus. Itē teneat os apertũ & ad ſe aerem trahat maxime declinando os per ſitulam aquæ vſq; etiã ad poſitionē labiorum in aqua excluſiue. Et in ſumma teneat in ore ſuccos infrigidãtes & humectantes, pruna, thamarindos, zuccharũ viol. ſebeſten, iulep vio. Item ſemina citoniorũ, & per os ducantur ipſis prius infuſis in aqua ſi nõ ſunt recentia. ſunt enim de his quę maxi-

D me humectant linguã prima quarti de aſperitate linguæ.

Quod ſi illic fuerit viſcoſitas fiat abſterſio fricando cũ mentha, & os abluẽdo cũ ſuccis, & mucillaginibus. Item cum aqua mellis roſ. cuius doſis ad mel ſit vigintupla. itē cum aqua hordei. item cum aqua hordei cum diadracanto vel zuccharo tabarzet. Item fiat eius abraſio ſiue abſterſio cũ petia, aut ſpongia aut plicando cannã ad formã hic in margine figuratã quæ cõuenientius mũdificat vſq; ad radicē linguæ, ꝗ̃ coclear aut lignũ alio modo diſpoſitum. Poſtremo nota Auic. prima quarti de aſperitate linguæ in fine. Et oportet vt nõ ponantur puluinaria multa neq; reſupinet dormiens, nam hæc duo exiccãt linguam. vnde in initio partis poſterioris capitis confert multum in humectando, & in fricando, & tu bene conſidera.

De ſciſſuris in lingua. Rubrica. XII.

ACCIDVNT ſciſſuræ ex phlegmate ſalſo vel alia materia acuta vel melancholia aduſta de qua infra de ſciſſu-

ris labiorum. nam non oportet vt eorum notificationem premittam ſicut neq; aduſtio cum talia ſint ſenſui maxime manifeſta.

Cvra canones. ordinatio diætæ. digeſtio. euacuatio. diuerſio. rectificatio membri mandantis. confortatio linguæ, & eius conſolidatio.

Quibus perficiantur primus, ſecundus, tertius, & quartus patet ex dictis de ſoda. nã à capite cõmuniter euenit. Quod ſi à ſtomacho, rectificeť cum diæta. euacuationibus. diuerſionibus vt infra de eo. Et vtatur patiẽs his quæ prohibent eleuationẽ vaporũ ab eo vt ſupra de ſoda per cõmunitatẽ. ꝙ ſi à capite habitus eſt modus cõſtringendi ipſum vt ſupra de ſoda, & ſic completur quintus.

Sextus cõpletur cum remouentibus malam qualitatẽ impreſſam & conſolidantibus. Verbi gratia teneat in ore mucillaginẽ pſilij cum zuccharo tabarzet aut ex his fiant pilulæ in modum lupini in ore tenendæ. Item teneat in ore albuminis oui recentis conquaſſati cum modico olei roſ. facti ex oliuis immaturis. Item maſticet ſæpe portulacam. item maſticet pedes vitulorũ coctos. item teneat in ore oua mollia in aqua decocta ita ꝙ ſal teneat vitellũ & albumen oui. item teneat fruſtum cucumeris. itẽ ſebeſten recens aut infuſum in aqua. itẽ ex expertis teneat butyrum recens ablutũ cum aqua plantaginis. Item valet. Reci. mucillaginis pſilij, mucillaginis dragacanti, & gummi ara. ana. partes æquales. ſyrupi viol. partes. ij. thamarindorũ partes. iij. ſeminis portulacę aſsi, ſpodij. añ. par. i. tertiam. camphoræ octauam partẽ vnius partis. terantur terenda contritione vltima, & fiat linimentum de quo liniatur lingua hora poſt horã præcedente prius oris collutione ex aqua roſ. par. v. aceti par. i. vel ex acetoſitate citri & aqua roſ. pro nobilibus, vel ex vino nigro ſtyptico cũ aqua plantaginis multa cõmixtione, & tu vide quæ poſita ſunt ſupra de apoſtematibus linguæ. Aliud & eſt efficax in ætate tenera. Reci. ſeminis portulacæ, ſeminis ro. amili, zucchari tabarzet, ſpodij, croci, balauſtiarum, roſ. dragacanti. terantur, conficianť vt ſupra cum ſyrupo roſ. aut vino & linias vt dictum eſt etiam nõ præcedente collutione ſed melius eſt vt pręcedat. Item. Reci. puluerem lycij, & cum amilo, penidijs, & aqua roſ. cõfice & illiniatur lingua, & præcipue in infantibus probatum eſt, & eſt medicamen mulierum ſalernitarum. Ad hoc propoſitũ ſatis conferre videntur quæ ſcripta ſunt ſupra de aduſtione linguæ, & ea quæ infra de ſciſſuris labiorum pro parte commoda non parum eſſe iudicantur.

De bothor in ore, & lingua. Rubrica. XIII.

Bothor linguæ, aut oris ſunt apoſtemata parua in eis apparentia. Quarũ cauſa eſt in ætate prouecta vapores aliunde eleuati mali corrupti. Et diciť in ætate prouecta quoniam talia in infantibus apparentia ſunt ex lactis corruptione ſecundum plurimum aut à corruptis humoribus quos natura à ſe expellere quærit & ab eis mundificari. Dicitur aliunde, quia à ſtomacho propter præſentiã calidorum & corruptorum humorum in eo, aut à capite conſimiliter, aut à matrice. apparent itaq; & hæc in feb. acutis ex malitia fumorũ in quibus cum apparuerint bothor nigræ moritur febriens in ſecundo die.

Cvra canones. ordinatio diætæ. digeſtio. euacuatio. diuerſio. rectificatio membri mandantis. particularium adminiſtratio.

Diæta in lactente ordinetur nutrici, vt erit expediens.

Digeſtio euacuatio & diuerſio in ætate vltra infantiã fiant vt opus erit ſecundũ materiam peccantem pro quibus recurre, ſupra de ſoda & quarto tractatu. Sed nota ꝙ quidã pro diuerſione fienda nõ verentur ſcarificationẽ extremitatũ aurium in lactentibus. Similiter in modicũ prouectioribus applicationes ventoſarum ſub mento, & collo, iſta tamen etſi fortaſsis ſint multum vtilia, ſunt tamen apud vulgus multũ deteſtata. Laudo tamen ꝙ conſentiente ætate & virtute & comprehendatur materiam peccantem eſſe ſanguineam ꝙ tunc fiat phlebotomia ce-

E phalicæ, deinde ſi expedit de venis labiorum. item de venis quæ ſunt ſub lingua. item & fiant ſcarificationes cum poſitione ventoſarum in collo. Deinde fiant euacuationes vt dictũ eſt cum caſia, thamarindis, manna, & in cholerico cum diaprunis. electario de ſucco roſ. rhabarbaro. Et in phlegmatico cum hierapigra, cochijs. turbith. & in melancholico cum diaſene, hiera Rufini.

Membrum autem mandans rectificetur aut cum dictis aut cum dicendis capitulo ſuo.

Vltimvs perficitur in calida in principio cum repercuſsiuis vt gargarizando cum diamoron et aqua hordei. item decoctio ſandalorũ, roſ. lentium, excorticatarũ, item decoctio extremitatũ arborum ſtypticarum in aceto, vt neſpillorum, citoniorum, quercus & huiuſmodi. Quod ſi fuerit ignis aut carbunculus fiat gargariſma cum ſucco plantaginis, coriandri, ſolatri, portulacæ, vino granatorum. in phlegmatica vero cum ſumach, gallia, balauſtia, maſticis, thuris melle cum modico aceti. Quòd

F ſi fuerit fiſtula fiat cum vino decoctionis agrimoniæ, & melle, deinde pulucrizetur ex radice ariſtolochiæ. Et quoniam hoc capitulũ multum attinere videtur chirurgicis hinc leuiter ſatis pertrãſiui. nam de hac materia pro parte tractum eſt ſupra de apoſtematibus linguæ, & ſtatim infra multa huic negotio commoda ponentur, etiam tu ea quæ dicuntur in illa Rubrica cum his applica. Dixit tamen Auicen. ꝙ plurimorum infantium bothor ſanantur cum zuccha. tabarzet, & camphora.

De alcola & vlceribus malignis. Rubr. XIIII.

Alcola eſt puſtulę paruę naſcentes in ſuperficie cutis oris, & linguæ cum expanſione eius.

ἄφθαι Græcis, barbaris, & recẽtioribus alcola nominantur.

Cavsa ſecundum plurimũ eſt materia phlegmatica ſalſa, aut phlegma ipſum putrefactũ. Vnde Auicen. Et generaliter ex phlegmate ſalſo in pluribus. Dicitur cum expanſione. nam aperto ore videntur puſtulæ in modũ lentis paruæ expanſæ ſuper linguam, & circa labia, & pelliculam oris cum multiplicatione & fluxu ſaliuæ ex ore, &

G ſpecialiter in pueris. Dicitur ſecundum plurimum quoniam aliquando fit à materia ſanguinea, vt quando ſunt rubeæ. quandoq; à cholera quando ſunt citrinæ. quãdoq; à melancholia vt quando ſunt ad melancholiam declinantes, & ſic de alijs. Quandoq; ex corruptione lactis aut ex indigeſtione vt in infantibus ſæpiſsime contingit. Harum autem quædam ſunt ſine vlceratione, & iſtæ à Gal. dicuntur aphthæ, & ab Auicen. nominantur alcola. & quædam cum vlceratione. Quę vero ſunt cum vlceratione notabili & præcipue appellantur vlcera maligna ab Auicen. & Gal. & multiplicantur in febribus peſtilentialibus, & temporibus pluuioſis.

Signa demonſtratiua quãdo ex materia calida contingunt rubedo in ore, caliditas ſiue feruor fortis & quandoq; cũ excoriatione palati, & linguę, & ꝙ à caliditate nocetur, & rem durã, & calidã maſticare non poteſt. Eorũ autẽ quæ à phlegmate putrefacto ſunt albedo puſtularũ & latitudo, inflatio labiorũ, & gingiuarũ, multitudo ſali-

H uæ cum aliquali ſalſedine, & calore. Eorum vero quę ex putrefactione, & corroſione ſunt corroſio & putrefactio linguę, gingiuarũ, & multiplicatio ſaliuæ cũ fluxu aquoſo. ſanguinea ad rubeũ, cholerica citrinũ, phlegmatica ad albedinem, & melancholica ad nigredinem vergunt.

Proonostica. omne vlcus adueniens in ſuperficie oris eſt velox ad dilatandum propterea ꝙ nõ deficit ei caliditas inſeparabilis & cutis humida leuis. Alcola multiplicatur, vt ſupra in feb. peſtilentialibus, & in pluuijs.

Cvra canones quatuor in eo quod eſt ſine vlceratione. Primus adæquatio cauſę facientis alcola. Secundus eſt euacuatio materiæ. Tertius diuerſio. Quartus eſt particularium adminiſtratio.

Primus cõpletur & maxime in pueris cum his quæ rectificant lac, ſi non comedunt. Vnde Meſ. vt rectificetur lac lactantis eos. Et Aui. Si aũt nõ ſunt comedentes oportet vt quæ eos lactant cibentur eis. Quòd ſi comedũt cum

his quæ

his quę digeſtionē bonā procurant vt infra cap. de diſpoſi- A
tionibus ſtomachi, vt verbi gratia. In cauſa cal. cũ frigidis
& in frigida cũ calidis reddendo iſta cordialia ſi fuerit ex
febre peſtilentiali, nam dicta de regimine in ſoda calida, et
frigida de febre peſtilentiali ſufficiant tibi, & tu recurre.

Secundus perficiꝰ phlebotomia & ſolutione ventris. in
calida quidē competit phlebotomia ſi ætas, & cętera con-
ſentiunt. Vnde Aui. phlebotomia quidē confert omnibus
ægritudinibus calidis oris. Et ſi non poteſt fieri phleboto-
mia apponantur vētoſæ cum ſcarificatione, ſunt enim vi-
cariæ eius vt quarta primi, de ventoſis. Et tu pro hoc ca-
none recurras ad dicta ſupra de apoſtematibus linguæ.

In frigido vero dicitur cōpetere phlebotomia, nam ſaltē
vtilis eſt diuertēdo. Vnde Meſ. Secundā vero rem cōplēt,
in calida quidē & frigida euacuationes per phlebotomiā.
directius tamē videtur cōpetere pharmacia niſi eſſet in to-
to plethoria. fiant ergo & in calido & in frigido euacuatio-
nes cum pharmacia appropriata vt de apoſtematibus lin-
guæ dictum eſt, & ſupra de ſoda. Quod ſi opus erit dige- B
ſtione habitum eſt quid agendum ex allegatis dictis.

Tertius perficitur cum ventoſis poſitis ſub mento cum
ſcarificatione ſi ætas patietur, & in calido cum clyſteribus
leuibus. Quod ſi fuerint maligna, corroſiuꝰ, imponātur ea
quæ educunt materiam acutam, ita tamen ꝙ clyſter non
tranſcendat gradum leuiter, non enim fiat acutum, quod
dico, qm̄ in frigido oportet clyſteria eſſe acuta, de quibus
ſupra de paralyſi, & apoplexia, et tu ibi. Tu tamen nota ꝙ
oportet procedere de debili ad forte, & fortius.

Quartus cōpleatur obſeruatis his canonibus. Primus
ꝙ in forti fortibus, in debili debilibus vtatur medicinis.
Secundus ꝙ in calido vti debemus in principio medici-
nis frigidis in quibus eſt ſtypticitas. deinde his quæ reſol-
uunt. Tertius ꝙ in calidiori frigidioribus. Quartus ꝙ in
frigido in principio cum his quæ abſtergunt, & exiccant
qualitate ſua æquali, deinde his quæ exiccāt, & reſoluunt,
et ſic obſeruetur vſq; in finem. Et iuxta primum canonē
in pueris debētur debilia, prouectis vero fortiora. Et pro- C
ſequendo in calido quidem cum adminiſtratione rerũ fri-
gidarum acetoſarum habentium ſtypticitatem, cuiuſmo-
di ſunt rob de ribes, rob de moris, rob agreſtę pręcipue de
vua ſylueſtri, aut decoctionis myrti, aqua decoctionis len-
tium excorticatarum cum modico aceti, vinum granato-
rum acetoſorum, aqua decoctionis roſ. achaciæ & huiuſ-
modi. Et ex compoſitis. Rec. ſeminum ro. portulacæ, ſu-
mach, amili, balauſtiarum, ana. partes æquales, campho-
ræ, par. i. quartā. fiant cũ zucchato tabarzet pilulæ in ore
tenendæ. At ſi adultus eſt æger puluerizentur, & puluis
ſufflettur in os, ſed prius fiat oris collutio cũ aceto, & aqua
roſ. aut cum alio vt ſtatim de malignis dicetur. Ad idem
& leuius. ℞. ſeminum ro. ſeminum cucumeris, citrullorũ,
cucurbitæ, balauſtiarum, lentium excorticatarum, ſpodij,
ſandalorum al. alcane, balauſtiarum, ſandalorum al. ana.
partes æquales; terātur omnia ſatis ſubtiliter & bulliāt in
ſyrupo acetoſo ſimplici cum modico aquæ roſ. deinde co-
lentur, & ex hoc linimento liniatur os & lingua puerorũ, D
non enim ſunt aliarũ rerum cōmode capaces. Raſis tamē
commendat de ægritudinibus pue. in calido parum amili
diſtemperatum cum aqua roſ. & ponatur in ore puerorũ.
Aut lenticula excorticata et maſticata & in ore puerorum
poſita. Item ſuccus granatorum, & cotoneorum. Quòd ſi
acuitas fuerit multa tunc adhibe ſuccum lactucæ, aut ſo-
latri. In frigido vero phlegmatico laudatur mel cum alu-
mine zuccharino, & fricetur leuiter os, & lingua. itē valet
oxymel cōpoſitum cum aqua ro. mixtum. itē myrobala-
ni citrini cum piretro & cum aqua roſ. & zucchato. item
valet mel roſ. colatum in principio & nō colatum in fine.
Item ad idem. ℞. raſurę pergameni, gallarum. ana. par. i.
chelidoniæ, corticũ radicum capparorum, colchotar. ana.
par. ß. aluminis, balauſtiarum. ana. par. unius ter. [illegible] duas,
alcane par. ß. confice cum aceto & melle & vtere. Com-
poſitũ in materia mixta ex cholera, & phlegmate. ℞. cheli-

A doniæ, ſieſ memithæ, ſpodij, ſeminis plantaginis, capitum
ro. & ſeminum earum, myrobalanorum citrinorum, ba-
lauſtiarum, aluminis zucchatini. terant et adminiſtrētur
vt dictum eſt. In melancholico vero laudatur farina oro-
bi cum galla et melle. laudatur maxime raſura pergameni
in hac ſi miſcetur cum aceto & maxime in pueris. in adul-
tis vero dragacanthum cũ aceto. & gallę quando coquun-
tur cum aceto & ſale conferunt omni alcola maligno.

Cvra in alcola cum quo eſt vlceratio & factum eſt
iam malignum vlcus, & præcipue cum calidum eſt. Ca-
nones. Primus mundificatio, & abſterſio. Secundus mun-
dificatio & incarnatio. Tertius eſt conſolidatio tantum.
Quartus pręſeruatiuus, & maxime in calido vt ſit oleorum
omnium alienatio. Vnde Auic. Et oportet vt alienet om-
nia olea vſq; ad oleum de oliuis.

Primus itaq; cōpletur cum mundificatione virulenti,
& corroſiuis, & repreſsione malæ qualitatis vt in rubrica
de polypo, de vlceribus nariũ dicebatur. Et ſimiliter ſuo
B modo requirat ibi pro complemento ſecundi, & tertij. Tu
tamen nota ꝙ quæ dicentur infra de vlceribus gingiuarũ
ſunt hoc in loco cōferentia, & tu illa cōſidera. Quid enim
de cauterio credit ibi dicetur. Quòd ſi fuerit ex phlegma-
te, & malignum, tunc primo fiat mundificatio cum medi-
cinis abſterſiuis, & exiccatiuis, vt cũ ſecaniabin, cum mo-
dico aluminis, & colchotar. Aut accipiatur chelidonia cũ
ſale, & aceto ſquillitico, aut fiat cum vino & melle mundi-
ficato. Secundo fiat conſolidatio vt dictum eſt ex com-
poſitis ſupra, & de polypo, & vlceribus naſi, & infra de vl-
ceribus gingiuarum. Si vero fuerit melancholicum, quod
omnibus eſt deterius, et vix curabile in pueris ſaltem qui-
bus medicamina per ſe cōuenienter applicari nō poſſunt,
tunc primo fiat mundificatio ſiue abſterſio cum medici-
nis multæ abſterſionis cōtinuando & frequētando eas. &
abſterſiua iam dicta ſunt hic & ſupra allegatis rubricis.

Secundo fiat materiæ corruptæ omnimoda remotio vt
verbi gratia & eſt Raſis in libro diuiſionũ. ℞. arſenici ru.
C calcis, aluminis, gallarũ, floris æris ſubtiliter puluerizato-
torũ. ana. ʒ. i. infundanꝰ in modico aceti & per hebdoma-
dam exiccentur, & de iſto medicamine ponatur ſuper lo-
cum per ſpatiũ vnius horæ. Deinde dicit ad remouendũ
dolorē inungatur cum oleo roſ. aut cum oleo roſ. conquaſ-
ſato cũ albumine oui vt ponit Meſ. aut albumen cum ace-
to cōquaſſatum, & ſic habentur tres intentiones vt patet
cōſideranti. Quod ſi iſta non cōferunt, & fortiora cupis
recurre ad dicta, ſupra de polypo, vſq; ad cauteriũ ſi ætas
tolerat, virtus &c. & procede vt dictum eſt. Sed cauteriũ
male dari poterit ſaltē actuale, ſed cum incumbit neceſsi-
tas fiat. Vnde exiſtimo ꝙ talia apoſtemata in pueris ſecun-
dum plurimũ ſunt eos perimētia propter incommoditatē
applicationis remediorũ & malignitatē morbi, qm̄ can-
cro multum appropinquat. Poſtremo addo ex cōſolida-
tiuis laudatis hic. ℞. ceruſſæ lotæ cathachimiæ, lotæ, litar-
girij. ana. ʒ. i. puluerizenꝰ ſubtiliter & incorporenꝰ cũ mu-
cillagine dragacāti, & gũmi ara. maxime autē laudaꝰ pul-
D uis ligni putrefacti. Et pro complemento rei ipſius aggre-
ga hanc rubricam cum rubrica de vlceribus gingiuarum.

De fœtore oris. Rubrica. 15.

Foetor oris eſt dolor horribilis & fœtidus ex reſo-
lutione humorum ob dominium caloris extranei in eis à
partibus oris vel aliunde egrediens. nam cum calor natu-
ralis dominatur in humoribus res fit aromatica & boni
odoris, digeritur nanq; eorum ſuperfluum & reſoluitur.
cum autē accidentalis dominatur calor non fit digeſtio &
depuratio & ſuperflua res fit fœtida & non inſenſibiliter
reſoluiꝰ, non enim tunc poſſunt ſuperfluitates regulari ob
debilitatē caloris naturalis, ſed pro tunc non debite regu-
lata corrumpunꝰ & putreſcũt. Et dicitur à partibus oris,
qm̄ ex putrefactione gingiuarum aut earum mollificatio-
ne, dentium corruptione aut mala cōplexione cutis oris,
& præcipue calida cōtingere conſueuit. Et dicitur aliũde
qm̄ quandoq; contingit ab humore in ſtomacho putre-

facto qui fętor tũc magis ante cibi aſſumptionem ſentitur q̃ſaltim immediate poſt. Quandoq; à ſpiritualibus qui clauſo ore per nares ipſas comprehenditur vt in ptiſicis, empimaticis, pleureticis, nam tu recurre ad ea quæ dicta ſunt ſupra de fœtore narium, quoniã & in hoc caſu q̃ maxime auxiliabuntur. Prouenit & non raro fœtor talis vitio cerebri, vt ibi. Et ad fœtorẽ oris cauſandum facit aer putridus humidus, paucitas exercitij, quare ſuperflua non conſumunẽ. Cibi humidi & corruptibiles vt lac, fructus, piſces, herbę phlegmaticæ. Somnus ſuperfluus. Nimia ciborũ repletio, & potuum, inanitio ſuperflua, & maxime coitus. Et licet ex putrefactione choleræ, vel phlegmatis in ſtomacho exiſtentis perſæpe cõtingat, tamen frequentius ex phlegmatis putredine cõtingere cõſueuit, propter quinq; cauſas. Prima qm̃ phlegma eſt humor frigidus. Secunda qm̃ eſt humidus, humiditas nanq; mater eſt putrefactionis quarto metheororum. Tertia quia de facili rheumatizat nõ regulatus. Quarta quia plus per viam mali regiminis & indigeſtionis multiplicatur. Quinta propter eius quantitatem. nã poſt ſanguinem eſt reſpectu aliorum pluris quãtitatis, ideoq; à natura non ita faciliter gubernaẽ. Sed quæret aliquis quare ergo in febribus continuis ex phlegmate putrefacto nõ eſt cõtinuus oris fœtor cum ibi ſit cõtinua phlegmatis putrefactio. De hoc in dubijs. Et ſi in cura diſpoſitionis huius me fortaſſe prolixum reddam nemo me mordeat cum hęc paſsio ſit nimium tedioſa, nimiumq; horrenda, cuius curã ægrotantes diligenti atq; accurata nimium ſollicitudine perquirant.

Humiditas mater putrefactionis.

SIGNA demonſtratiua eius qui eſt à materia calida in ſtomacho quia alleuiatur poſt comeſtionem & fœtor eſt cũ acuitate & fumoſa eructuatione & in ieiuno ſit fortior & acutior. Eius vero qui eſt ex phlegmate corrupto, quia non alleuiatur poſt comeſtionem niſi parum & eſt continua cum fœtore eructuatio aceroſa marcida. Eius vero quæ fit à dentibus, gingiuis & huiuſmodi ſunt nota viſui, & ex infirmi relatione. Conſimiliter qui ex apoſtemate pectoris, aut pulmonis indiſpoſitione & hmõi ex notitia malarum diſpoſitionum ipſorum membrorum habita.

CVRA eius qui ex gingiuarum putredine accidit canones. Primus ordinatio diętæ, digeſtio, euacuatio, rectificatio membri ſi quid eſt in cauſa vt conſueuit eſſe cerebrum vt infra de diſpoſitionibus gingiuarum, Quintus mũdificatio & abſterſio rei putridæ. Sextus cõſolidatio. Septimus remotio malæ qualitatis impreſſæ in partibus oris cum his quæ odorem bonum efficiunt.

Et antequã deſcendam ad complendum canones ponã ſimplicia, & aliqua cõpoſita magiſtralia fœtorem oris, & anhelitus remouentia ſubiungens quæ odorẽ bonum efficiunt, quibus ſeptimus canon complebitur & ſunt, abſinthium, acetũ ſquilliticũ, aniſum, apiũ, aurum in ore retentum, cyperi, caſia lignea maſticata, cinnamomũ cum maſtice. Mentha, decoctio eius in aceto & colluatur os eius. puluis eius cum quo fricentur dentes & gingiuæ, muſcus maſticatus, electariũ de perſicis Meſ. diſtinctione prima antidotarij. Sigia græca. Confectio Nicolai. Melliſſa. Myrtus. vinum decoctionis eius. Oxymel ſquilliticum Nico, Aromaticũ garyophyllatũ Meſ. prima diſtinctione antidotarij. Itẽ & aromaticum nardinũ eiuſdem. Item anuſdarij Auic. i. tract. quinti. Cubebe. Citrum, collutio ex decoctione eius in vino. Item cortex eius in ore retenta, vel decoctio eius, itẽ pulpa eius. Citrum conditum. Syrupus de corticibus eius, electarium de citro Auic. iij. tract. quinti. cyperus, cõfectio de xyloaloes Meſue diſtinctione prima. Confectio alchab Meſ. Diacitonitem Nico. Electariũ lætificãs Meſ. galanga, garyophyllus maſticatus, gallia muſcata, Myrtus, nux muſcata. Ozimum garyophyllatum, pilulæ diarodon Meſ. thus, xyloaloes, zedoaria, & generaliter omnia electaria valent in fœtore oris. Ex his quibus medicinæ conficiunẽ ſunt Myrrha, & ſerũ, & ſuccus citri. Auic. rob. aceroſa. Mel emblicorũ. Mel chebulorum. Cheſmes. Paſſæ dulces. Vinũ. Perſica condita Meſ. diſtinctione. iiij. Pilulæ indę Auic. ix. tract. quinti, & Serapio eis addit muſcũ. xvi. cap. antidotarij ſui. Pilulæ garyophyllorũ ſexta tertij de cura fœtoris oris. Suffuf Ariſt. Aui. iiij. tract. quinti, & Meſ. idem de cura fœtoris oris. Trochiſci de cyperis, trochiſci ligni aloes ambo. in Meſ. viij. diſtinctione antidotarij. Aromaticum, Aniſum &c.

E

Et ad canonum executionem rediens dico ad primum q; in ſumma debet patiẽs abſtinere ſe ab omni re faciliter putreſcibili vt eſt lac, piſces ſalſi, ſungi, piſces recentes. Vnde notãdum q; dicit Halya. libro regum q; cauſa quare piſces recentes inducunt maiorem ſitim q̃ ſalſi eſt qm̃ facilius corrumpũtur, & præcipue in ſtomacho frigido. Similiter fructus, & præcipue cucurbita, ceraſa. Itẽ carnes duræ, carnes viſcerũ, item oua tremula, & maxime in ſtomacho calido. Similiter vinum groſſum indigeſtibile. Et breuiter omnia quæ præparãt, & quæ præparata poſſunt faciliter corrumpi aut non bene digeri vt pinguia, groſſa, viſcoſa pulmẽta, & nauſeatiua ſatietas de quibus ſupra in fine tract. iij. Sed vtaẽ frixis cũ ſemine fœniculi, aut aniſi. Et in ſecũda menſa citonijs piris, & eorũ conditis aut zinzi. cõdito aut diacimino, aut diatrion. Et vinũ ſic conditũ cum ſpeciebus aromaticis vt infra. Ponitur à quibuſdam inter inducentia fœtorem oris garyophyllus. qui tñ ſupra & ab Auic. & ab alijs numeratur inter odorẽ bonũ facientia quibus non multũ adhæreo. Verũtamen poteſt ex eis cõtingerẽ fœtor oris vbi cõtinuantur à ſtomacho calido. itẽ vbi recipianẽ à ſtomacho in quo ſit præſentia humorũ putridorũ. nam de facili corrũpuntur propter quandã humiditatẽ accidentalem quam habent. & in his terminetur canon primus. De allio, & cępis dicetur in fine in dubijs.

F

Auicenna notatur.

Secundus vero & tertius compleantur cum reſpicientibus materias de quibus ſupra quarto tractatu.

Pro tertio & quarto tamen notandum q; vomitus etiã videẽ cõpetere maxime ſi cauſa fouens fuerit in ſtomacho & hoc vbi faciliter & ſine nocumento magno fieri poſſit. Vnde ſi fueris ex cerebro rectificetur cerebrum, & iam dictus eſt modus ſupra de fœtore narium, & tu ibi. Si vero fuerit ex ſtomacho, reiterata euacuatione cum his quę cõueniunt vt ſunt pilulæ alephanginæ non bis tantũ, ſed ter, quater, & multoties. Tunc videẽ cõpetere vomitus ſecundum ſententiã filij Zachariæ, quã & Meſ. collaudauit qualiſcunq; fuerit materia poſt eſum acruminum & acetoſorum vt poſt lymones cum ſucceſsione ſyrupi acetoſi aut ſecaniabin aut hydromelle. Poſt hæc vero pro rectificatione eius completa adminiſtrentur quæ acquirunt temperiem ſtomacho. Vt verbi gratia in calida cauſa adminiſtrentur chryſomila humida & perſica humida. Sed tu dices ſupra tract. iij. perſica ſunt poſita inter ea quæ faciliter putreſcunt, ergo. Dicendum q; hoc quod dictum eſt hic de eis eſt verum, nam illud allegatum nõ obſtat, qm̃ hoc agunt per proprietatẽ, & ideo dixit Meſ. de fœtore oris. Et in re cholerica eſt adminiſtratio rerũ quæ ſunt proprie chryſomila humida, aut perſica cũ proprietate. nam multũ exaltantur ab Auic. inquit. Si autem eſt humor cholericus putrefactus in ſtomacho aut in toto ore non eſt aliquid magis cõferens ei q̃ chryſomila humida in ieiunio aut perſica, quod ſi non fuerit præſentia eorum humorum adminiſtretur infuſio eorũ quæ ex ipſis inciſa ſunt & exercitata in ieiunio & proprie ſiccata chryſomila, citonia, rob acetoſarũ citri, minera acetoſa, ſyrupus de pomis Meſue diacitonitẽ. In frigida vero & proprie phlegmatica vt zinzi. cõditum, triphera minor, acetum ſquilliticum, trochiſci, diarhodon, zuccharũ roſ. cũ maſtice, trochiſci garyophylati, lætificans & ſimilia vt ſupra.

G

H

Quintus qui præcipue reſpicit ſubſtãtiam gingiuarum putridam cõpletur primo cũ abſtergentibus, vel mundificantibus, vt verbi gratia cum leuibus cum aceto & aqua roſ. addito modico mellis. Credo tamen in hoc caſu vinũ præualere aceto, qm̃ acetum ſua mordicatione prohibet conſolidationem. Accipiatur itaq; vinum decoctionis origani, & menthæ, & colluatur os. Aut ſi cauſa calida fuerit

aut

aut mollificatio gingiuæ de qua infra in propria Rubrica. ℞.roſarum,myrti,balauſtiarum,menthæ,ana.bulliãt in aqua hordei, & fiat inde oris lotio. Aut in cauſa frigida. ℞.nucis muſcatæ,maſticis, cinnamomi, garyophyllorũ. ana,bulliant in vino aromatico & aqua roſ. & inde os colluatur. Laudatur maxime in hoc caſu vinum decoctionis cinnamomi,hyſſopi, cubebarũ, & ſero quolibet ante cibi aſſumptionẽ ſumptum.& conſimilibus ſpeciebus poteſt aromatizari vinũ quo debet patiens vti. Abſterſiua multa dicta ſunt ſupra de fœtore nariũ de vlceribus naſi, iuxta quæ habes formare tuo propoſito ex datis vtilia.& tu conſice. Itẽ fiat mundificatio & abſterſio earum cum mandili aſpero vſq; ad ſanguinis euacuationem & confert.deinde cum vino lauentur aut aqua roſ. & aceto. ſed melius vinum. Quòd ſi non ſufficit mandile, remoueatur putridum cum ſtylo aut medicamine corrodente vt ſupra de polypo,& ſtatim infra.

Deinde peruenias ad ea quæ cõplent ſextum canonem. ſunt conſolidantia & remouentia putridam carnẽ,vt ſunt puluis aloes,myrrhæ,ſarcocollæ, thuris, attribuendo eis viciſsitudinẽ. Et ex compoſitis.℞.dragacanti vſti.ʒ.i. radicis lilij,croci.ana.ʒ.ß. conficiantur cum melle trochiſci & vtere.& alcali ſolum quãdo ponitur ſuper putrefactionem gingiuæ eradicat eam & facit naſci carnem bonam.

Et ex expertis. ℞.achaciæ, arſenici citrini, rhabarbari, calcis,aluminis,ana.fiant ex eis trochiſci cũ aceto & exiccati terantur & miſceãtur cum aqua mellis aut decoctionis ſeminum iuniperi,& fiat ex hoc linimentum,& liniantur,& caue ne patiens deglutiat. Aliud conſolidans & incarnans gingiuas & odorem oris bonum faciẽs. ℞.ſpodij, ſo.chryſim.ana.ʒ.i.ß. margaritarum non perforatarum, ſanguinis drac. boli arm.ana.ʒ.i. cornu cerui vſti, ſandali ru. granorum iuniperi,chelidoniæ, ana.ʒ.ß. camphoræ tertiam.ʒ.i.fac puluerem & applica ſuper gingiuas,& applicatus denti commoto confirmat eum.

Cvra. ſi fuerit vitio dentis & putrefactio fuerit in ſuperficie tunc fiat eius frictio & remotio putridi cum lima aut partem dentis putridam ſeparando à nõ putrida cum celte,aut alio inſtrumento. Quòd ſi putrefactio fuerit ſequens radicem dentis eius vera cura eſt eradicatio eius.dicitur vera, quia palliatiua poſſet fieri cum occultantibus malum odorem vt ſunt aromatica ſimplicia aut compoſita quæ ſubtilitate & fortitudine ſui odoris vincunt omnẽ odorem vt ſunt ex ſimplicibus muſcus,garyophyllũ,cinnamomum,vt ſupra.Et ex compoſitis gallia muſcata,diamargariton,& cætera electaria, aut confectiones, de quibus ſupra.pallietur itaq; cum mundificatione dentis aſsidua,mane,& ſero,et vſu rerum bonũ facientium odorem eas tenẽdo ſupra dentem aut quomodolibet aliter in ore.

Si vero à mala complexione calida cõtigerit fiat alteratio cũ frigidis aromaticis admiſcendo camphoram faciendo collutiones frequentes. Item aquam decoctionis earũ longo tẽpe in ore,aut pilulas, aut confectiones frigidas vt triaſandali cũ camphora,diarodon Abbatis camphoratum & huiuſmodi. Nota tñ ꝙ iſta ita conuenienter applicentur ꝙ non ſequatẽ dentiũ læſio,aut aliarũ partium oris.

Cvra in facto vitio ſpiritualium oportet principaliter attẽdere ad curam membri ipſius quæ infra ponetur Ieſu concedente. Quòd ſi curari non poterit vt eſt ptiſis incurabilis, tunc oportet procedere cura palliatiua tenendo in ore aut vtendo rebus bonum odorem facientibus, de quibus ſupra & infra ſtatim etiam dicetur. ita ꝙ in hoc caſu teneatur os mundum & ſæpe lotum cum decoc. rerũ aromaticarum in vino vt poſitum eſt. Et fit vſus rerum odorem bonum facientium,quas aut in ore teneat aut deglutiat vt in fœtore vitio ſtomachi prouenieute dicetur.

Cvra vitio ſtomachi.iam dictũ eſt, ſed pro complemento ponentur quædam ex cõpoſitis ab auctoribus multum laudata. Pilulæ Ioannis damaſceni. ℞. garyophyllorum,nucis muſcatæ,cinnamomi,ana.ʒ.i. macis,ſandali,ru. ana.ʒ.ß.gra.v. ligni aloes, gra.vij. galliæ muſcatæ,

A ʒ.ß.gra.ij.ß.confice cum ſucco granatorum,& fiant pilulæ ad modum lupini in ore tenendæ. Laudatur etiam vſus pinearum,vſus paſſularum cum granis iuniperi. Vnde ex paſſulis enucleatis,granis iuniperi,& pineis confice in modum nucis,& comedat mane, & ſero. Item comedantur pilulæ de garyophyllis,quarum deſcriptio. ℞.galãgæ, garyophyllorum.ana.ʒ.ß.muſci, campho. ana.gra.iij.pyrethri.ʒ.i.aloes.ʒ.ij.ſinapis.ʒ.i.fiant pilulæ,cum vino odorifero quibus vtendum ad libitum ante cibi aſſumptionem à tribus vſq; ad ſeptem. Item multũ confert ſemel in hebdomada in aurora aſſumere theriacæ.ʒ.ß. vel vnam cum vino odorifero. Item mirabiliter cõmendatur in hoc caſu,& eſt expertum,& in uiris,& in mulieribus maſticatio nucis muſcatæ mane ieiuno ſtomacho. Item ſi maſticatur ſemen leuiſtici mane & ſero cum itur dormitum mirabilis effectus cõſequitur, & maxime ſi deglutietur. Item vitio ſtomachi ex caliditate poſt maſticatam nucem ſi ſumatur vinum granatorum confert. Item in cauſa frigida B maſticet calamũ aromaticum in ieiunio, deinde bibito aliquid vini odoriferi. & breuiter ex datis ſimplicibus aromaticis confice electarium,confectiones pilulas & huiuſmodi ad libitum. Vt verbi gratia electariũ de cuius proprietate eſt remouere fœtorem oris vitio ſtomachi. ℞.nucis muſ. vnc.i.macis, croci.ana.℈.i.cardamomi.ana.ʒ.ij. muſci,gra.ij.zucchari lib.ij.fiat electariũ in modum diarodon Abbatis,& poſt eius aſſumptionem bibatur modicum vini odoriferi. Ad te aũt pertinet examinare cõpoſita an in calida an in frigida cauſa conueniunt,& addere et minuere ſm ꝙ expediens videbitur. Poſtremo nolo prætermittere illud memoratum ſupra Ariſt.ſuffuf,ſcilicet ob viri grauitatem & excellentiam,quod et Meſ.ipſe maxime cõmendat,cuius literæ ſeries hæc eſt. Ariſto.ſuffuf,quod exquiſita inueſtigatione compoſuit Alexandro Imperatori. confortat ſtomachum & hepar,& viſcera debilia,& rectificat digeſtionẽ,& facit oris odorẽ bonum & generat gaudium,℞.ligni aloes,cyperi,extremitatum myrti humidi. C cinnamomi,folij heil, mirabol.chebul. embli. bellericorũ præparatorum ſecundum ſuperiorem doctrinam, macis, ſelengemiſch darſeni,vſneæ,piperis,macropiperis,zinzi. nucis muſc.cardamo.granorũ lauri.ana.ʒ.ij. ambræ,muſci,campho.ana.ʒ.i.zucch.tabarzet ſextuplum ponderis omnium,doſis eſt à ʒ.i.vſq; ad aur.ij. cum aqua ante cibũ & poſt cibum.expertum verax ſi Deus voluerit.

Suffuf arabib⁹ idẽ [illegible] græcis [illegible] quaſi puluerizata [illegible] mus, vel [illegible] Latinis pulueres [illegible] trituræ.

Prænotanda circa capitulũ. Primo ꝙ licet multi nerui veniant ad linguam & vnus pati poſsit altero non læſo,nõ tamen erit quin lingua patiatur vno patiente.ita ſunt omnes ei neceſſarij. Et hinc contingit ꝙ ipſa læditur intenſius & remiſsius ſecũdum ꝙ in neruis ei ſeruientibus eſt nocumentum communicatũ pluribus uel paucioribus & ſecũdum hoc diminuitur & corrumpitur magis & minus linguæ operatio.

Dvbia.

Dicet aliquis,non vidẽtur in apoſtematibus calidis linguæ competere repercuſsiua cũ fiat repercuſsio ad prin D cipalia ut ad cerebrum & ad cor.cuius oppoſitum dictum eſt ſupra eo. Et eadem dubitatio fieri contingit in apoſtematibus vuæ,in ſquinantia. Pro iſto dicendum ꝙ inter linguã & membra principalia eſt magna diſtantia,& multa alia ſunt membra intermedia, vnde ſic per repercuſsionem ſpargitur materia per illa, quæ tota fuiſſet in lingua collecta.modo facilius corrũpitur materia diſperſa ꝙ collecta vnita,lingua etenim eſt membrum nobile ſatis deſeruiens nobilibus operationibus,vt patet.

Dvbitatvr de traulitate quare cum ſenes multũ multiplicent humiditatem vt pueri non inde vt pueri redduntur trauli. Dicendum ꝙ humiditas in ſenibus multiplicata eſt groſſa viſcoſa inepta penetrationi, & nerui eorum ſunt duri,ſicci,ſolidi,inepti recipere materiã, in pueris vero contrarium eſt, ideoq; pueri trauli, & non ſenes efficiuntur,& eſt Gordonij.

Dvbitatvm fuit vnde in feb.continua nõ ſit conti

nuus fœtor. Dicendũ quòd duplex eſt putrefactio. Quædam quæ eſt per viam ebullitionis, & talis non inducit fœtorem. Et quædam eſt per viam corruptionis ſubſtantiæ & illa inducit fœtorem, & ideo in febribus continuis putridis cum apparet fœtor ſignum eſt mortis, quia non ſolum ſignificat ebullitionem ſed ſubſtantiæ humidæ corruptionem, & ideo mortale. & ergo eſt illa quæ eſt ſubſtantiæ corruptio, & talis inducit fœtorem ſicut in feb. putridis cõtinuis apparet vt dictum eſt &c. Sed contra primũ apparet inſtãtia de vino putrefacto per viam ebullitionis in quo eſt odor malus. Item in omni feb. peſtilentiali deberet eſſe maximus fœtor, quoniam putredo eſt circa cor, (Problema.) prima quarti de feb. peſtilentiali, cõſidera. Item de cępis & alliis dubitatur quare ſunt mali odoris & fœtidi, & piper, ſinapis & huiuſmodi quæ ſunt in eodem gradu caliditatis non fœtent. Dicẽdum breuiter ꝙ in cępe eſt humiditas multa quæ de facile reſoluit̃ & corrũpitur. ideo &c. in pipere &c. non ſic.

Vltimo pro nunc ſciendum ꝙ quædam puſtulæ generantur in lingua de melancholia pura & tales nõ ſunt multum periculoſæ. quædam generantur de melancholia aduſta aut de aliis humoribus aduſtis, & tales ſunt peiores & diſcernũtur qm̃ nigredo in his tendit ad liuiditatẽ & cum hoc ſunt doloroſæ, ſed quæ ſunt de melãcholia pura non.

APHORISMI.

Ex. iii. Sectione. xxiiii. Aphor.

In ætatibus aũt talia contingunt, paruis & nuper natis puerulis, oris vlcera, quę aphthę vocant̃, vomitus, tuſses, uigilię, pauores, vmbilici inflãmationes, aurĩũ hũiditates.

Ex. vi. Sectione. xxxii. Aphor.

Balbi ab alui profluuio maxime capiuntur.

De diſpoſitionibus dentium, continens Rubricas octo. Cap. V II.

De anatomia, deſcriptione, & complexione dentiũ, & de conſeruatione, ac præſeruatione, & cura vniuerſali eorum. Rubrica. 1.

MAxime animo agitabar, cum rem iſtam barbitonſoriam factam intelligerem atq; à vulgaribus tractatoribus in platearum angulis quàmplurimum pertractari, an ſatis ocii in ea ipſa re effundere deberẽ, aut facili atq; ieiuno ſtudio pertranſire. verum cum nimium auidas hominum mentes perſcrutatus in his antidotis ad dolorem ipſorũ dentium quaſi intolerabilem non mediocriter dociles atq; apertiſsimas cupere fieri, animo ſtatui, cum & ab ipſis quandoq; moleſtatus fuerim ea remediorum genera aggregare quibus à preſeruando, aut conſeruando, aut ægritudinem eorum remouendo tueatur, non deuians ab ordine principio tract. pollicito. Vnde anatomia dentium. Dentes cõmuniter in hominibus reperiunt̃ numero. 28. qui vario nuncupãtur nomine. vnde in parte inferiori ad anterius duo primi appellantur duales ſiue ſimiles, qui ex ſuperfluitate oſsiũ capitis & mandibulæ generantur, & ideo cęteris prius naſcuntur, duo alii eis aſsiſtentes à lateribus vocantur inciſiui. his autem adhærent in lateribus duo dicti canini, qui omnes ex mediocri ſuperfluitate capitis generãtur & mandibulæ. Cæteri vero qui ſunt. 8. numero propter eorum officium dicũtur molares, qui ex ſuperfluitate groſſa oſsium capitis generantur, & ideo tardius producunt̃, & medii medio modo, ſed de hoc in dubiis. Quidam tamen vt Mundinus diſtinguunt inter molares, & maxillares, ſed hæc non eſt differentia niſi ex parte nominis, ideo de hoc nihil. Et totidem ſunt in parte ſuperiori, & ſic ſunt. 28. numero, vt patet. Et dictũ eſt cõmuniter, quia plures reperiuntur habentes. 32. illiq; quatuor his ſuperadditi ab Auic. vocãtur neguedii, qui ſecundum plurimum naſcuntur in medio temporis augmenti, & hoc quidem eſt poſt ſpermatis emiſsionem & ante conſiſtentiam, quoniam cõſiſtentia eſt circa 32. annos. ideoq; dentes iſti dentes ſenſus vocantur. hæc Auic. & capit hic

E ſenſum pro intellectu. nam loquitur maxime vulgaribus. Nonnulli reperiuntur habentes. 30. Item notãdum ꝙ forſitan antiquitus erat oppoſitum, quia ſm plurimum dentes habebantur in numero. 32. ſed nunc defecta natura ab eo ꝙ conſueuerat eo numero qui dictus eſt vtplurimũ reperiuntur. Vnde dicit Gentilis ꝙ poſt mortalitatẽ magnã quæ fuit in. 1348. orti habent. 22. vel. 24. Et habẽt dentes radices in mandibula infixas. vnde quilibet præter molares habet radicem vnam, ex molaribus vero inferioribus quidam duas, quidam tres, & ex molaribus ſuperioribus quilibet habet ad minus tres, & quidam quatuor. nã ſuperiores ſunt ſuſpẽſi & habent grauitatem in ſe. ideo ratione harum duarum cauſarum debent habere plures radices, & oppoſitæ cauſæ reperiuntur in inferioribus, ideoq; pauciores. Neguedii vero habent tres, aliqñ quatuor, aliqñ vnam. nam ego duos habui neguedii, quos extrahi feci habentes vnicam radicẽ. Ex quibus infertur ꝙ periculoſior atq; intenſior dolor eſt in extractione ſuperioris dentis q̃ (F) inferioris, ad quod concurrit maior vicinitas ad cerebrũ.

Dentes ſunt membra ſolida, dura cõplexione & oſſea, in diuiſionẽ, maſticationemq; cibi, in vocis diſtinctionẽ, ſiue ſonoritatẽ, in oriſq; decorẽ finaliter inuẽta. Ex qbus patent iuuamenta ac dentiũ proprietates. faciunt et nõ parum ad prohibendum ſubitum ingreſſum aeris ad cor. Et dictum eſt complexione &c. oſſea, qm̃ dentes ſunt oſſa, vt ſecũdo de generatione animalium. vi. cap. Inquit Ariſto. Nam ipſi ſunt naturã habentes eandem oſsibus, & fiũt ex ipſis, & prima primi de anatomia dentiũ, & ſeptima tertii. 1. cap. Ab aliis quibuſdam videntur differre proprietatibus quãuis in quodam cõi conueniant. Cætera quidem oſſa in prima corporis conſtitutione generantur omnia, dentes vero poſterius, quare deperditi reſtaurari poſſunt.

Amplius ſentiũt cęteris oſsibus non ſentientibus, de quo tñ videbitur in dubiis. Item medulla carẽt qua cętera oſſa nutriuntur. Item poſſunt apoſtemari gratia neruoſæ partis quæ patitur extenſionem, quod de aliis non contingit (G) oſsibus, & de hoc in dubiis. Addo ꝙ dislocati relocari nõ poſſunt neq; fracti reſtaurari ut oſſa cętera. Ex quibus omnibus habetur anatomia, deſcriptio, & ipſorum dentium complexio. Nam cum oſſa terrea ſint, cõplexione frigida & ſicca, vt prima primi de complexionibus membrorũ, non immerito pronuntiabitur dentes ſic. vel frig. complexionis exiſtere. Tu tamen nota ꝙ dentes non videntur eandem omnino habere materiam cum oſsibus vt in dubiis declarabitur ex ſentẽtia Ariſto. primo de generatione animalium, penultimo cap. & tu ibi.

ET proſequens vt promiſſum eſt aperiã quæ pro præſeruatione dentium ſunt obſeruanda, & maxime auctoris mei ſeriem, & aliorũ in quibus perſcrutatus ſum inuento ante oculos ſemper habendã. Quorum primum eſt aeris immoderata frigiditas, & caliditatis excellentia. nam & calidum diſſoluendo materias capitis poteſt eſſe cauſa læſionis dentium, vt patet. Secundum ꝙ vitet cibos facile digeſtibiles, de quibus in rubrica de fœtore oris, & cibos (H) duræ digeſtionis, & vniuerſaliter quæcunq; quæ habent digeſtionem corrumpere vt inordinatus modus accipiendi cibos reſpectu horæ præpoſitionis aut poſtpoſitionis motus, ſomni, & vigiliæ & huiuſmodi. Tertium vt euitetur vomitus vt eſt poſsibile, & præcipue cũ eſt acetoſus.

Quartum vt euitetur maſticatio rei viſcoſæ adhærentis, nam ex ſui materia putrefit & ſpecialiter ſi fuerit dulcis et confectio de melle ficus viſcoſæ. Quintum vt dentibus dura habentia dentes commouere non frangantur. Sextum vt res vehementis frigoris & congelatæ non approximentur niſi in vehemẽti neceſsitate, vt infra de cura doloris dentiũ. Septimum ꝙ poſt aſſumptũ bolum calidũ aut aliam rem non accipiatur vinũ frigidum aut aqua nec aliud frigidum. nã apertis poris vt ita dicam frigidum penetrat in ſubſtantiã neruorum dentium in ipſos dentes. & econuerſo poſt frigidi aſſumptionem non recipiatur immediate calidum. Octauum ꝙ dentes mundificentur ab

his

his quæ ingreſſa ſunt eos cum penna, aut palea, aut ligno, & leuiter ita vt nō lædatur gingiua ne ſequatur ſanguinis emanatio, & fiat ex hoc cōmotio facilis dentis, & euitetur mundificatio eorū cum ferro, aut cultello & huiuſmodi.

Nonum ꝙ poſt mundificationem cū penna fiat mūdificatio cum vino alicuius ſtypticitatis cum digito eos fricando leuiter ne quid adhęreat eis, ne remanens limoſitas putrefiat, & deinde lędat. quòd ſi cupis vinum ad hoc ſpecialiter fac in eo decoqui ſaluiam, aut corticem citri, vel oliuę. Decimo ꝙ nō aſſueſcat comedere ex vna parte tantum ne & in parte in qua non fit maſticatio plures aggregentur ſuperfluitates dentes lædentes, ſed modo cum vna modo cum alia maſticet. Vndecimum ꝙ deuitet cibos et quæcunq; de quorū proprietate eſt lædere dentes vt ſunt porri, granata, dactyli, raphanus, radix, acetū, & acetoſa, & cibi facile putreſcibiles, vt ſupra. Et de aceto nota Aui. ſeptima tertij de ſermone vniuerſali de cura dentium vbi inquit. Et acetum quidem quāuis ſua eſſentia noceat dentibus, tamen q̄nq; ponitur in medicinis dentiū infrigidantibus, & calefaciētibus. In frigidantibus quidem q̄m infrigidat ſua eſſentia & non penetrat. In calefacientibus vero q̄m penetrat, & quia adiuuat cū inciſione ad reſolutionē. eius vero nocumentum eſt tunc fractum cū medicinis dentium quæ ei adminiſtrentur. Item nota de aceto. Auic. prima tertij de curationibus capitis. Acetum eſt cōe omnib⁹ membris. Eius enim infrigidatio poſsibile eſt vt leuiter ea frangatur & remaneat eius profundatio & inciſio, & hoc quidem eſt in cauſa frigida. in calida uero non colligas ſupe eum vt primo de ſimplici medicina probat Gal. Duodecimum ꝙ ſi læduntur dentes à cerebro, vel à gingiuis ꝙ cura ſit & ſollicitudo in rectificando illa. Vnde aduertēdum ꝙ vt exiſtimo dolor dentiū & ipſorū ægritudines ſm plurimū à ſtomacho proueniunt, tanta eſt hominū hodierni tp̄is ingluuies atq; inordinatum regimen, & ideo rectificationi ſtomachi eſt inſiſtendū, vt infra dicetur. Dentes itaq; etiā ab incurſu dolorum præſeruat vt inquit Mat. frictio eorum mane facta cum ſucco cępe, & Plinius. 32. Cerebrū caniculę in oleo decocto & ſeruato ex eo ſemel in anno colluantur dentes. Idem allegato. Sanguis teſtudinis marinæ ex quo fiat lotio eorum per annum. Et proſequens ad. 13. dico ꝙ dentes debēt fricari ſingulo die cum ligno aut alia re vt docebitur. nam frictio talis quando adminiſtratur cum æqualitate mundificat dentes, & cōfortat eos, & confortat carnē rubeam, & odorem oris facit bonum. Quòd ſi non fit cum æqualitate præparat eos ad recipiendum fluxus, & vapores à ſtomacho, & lædit.

Acetū oīb⁹ mēbris cōmune.

Et ex lignis cōuenientibus ad hoc eſt lignū aloes, & eſt præcipuum lignū myrti, granati, & mori. Quòd ſi cum ligno fieri non placet fiat frictio ſero cum itur dormitum cū oleo roſ. & ſi cōplexio ſiue calida fuerit, ſiue frigida, fiat illud cū oleo de been, aut ſpica. Item ſi non placet oleū in cauſa calida fiat frictio cū zucchero tabarzet, aut collutio cū aqua eius in qua plurimū zucchari ponatur. Et in cauſa frigida cū melle, aut collutio cum aqua eius. Et ſcito ꝙ melius eſt mel zucchero cæteris cōſentientibus. Poteſt & medicus curioſus vti zucchero & melle roſ. colato in hoc caſu vt videtur expedire. Quādoq; enim componitur mel & zuccharum tabarzet & ponēdo plus de vno q̄ de alio. & eſt continua medicina vt erit expediens diſpoſitioni ipſorum. hæc etenim medicina abſtergit mūdificat, & ſtringit gingiuā, & præcipue ſi poſtea inungantur dentes oleo ro. in frigida, & cōi in calida. Decimumquartum ꝙ ſunt collutiones ſingulares factæ in temporibus, & horis conuenientibus, vt verbi gratia bis in menſe fiat collutio oris cum vino decoctionis radicis khitimali. Vnde Auicen. Et non accidit facienti illud dentium dolor, & dictum eſt ſingulares, quia præter has fient cōes quotidianę, vt ſupra in nono, & hæc quantum ad præſeruationem ſufficiant.

In conſeruatione vero ſanitatis dentiū oportet attendere dictum Gal. ij. techni ꝙ conſeruatio fit per ſimilia, et ideo cum dentes ſunt complexione ſicci medicinæ eorum

A ſanitatem conſeruantes debent eſſe exiccatiuæ, vt Auic. ſeptima tertij de ſermore vniuerſali curæ ipſorum inquit. Et medicinæ quæ conſeruant dentium ſanitatem, & reducunt eos ad illud quod oportet ſm plurimum ſunt medicinæ exiccatiuæ. Sed notandum ꝙ vltra earum ſiccitatem oportet ipſas in qualitatibus actiuis eſſe commenſuratas. nec declinare niſi inquantum accidit dentem receſsiſſe à ſua naturali complexione ve ſus ex[illegible]. Vt verbi gratia ſicut ſunt gallæ vſtæ extinctæ cum aceto. Capillus veneris. Cornu cerui vſtum & lotum. Cortex arboris pini, cortex citri, melilotum, camomilla. Vitelli oui aſſati, mixti forti cōmixtione cū eius albumine. hæc enim experimententur decētius q̄ fieri poteſt, vt tibi expedire videbitur.

Quòd ſi deſunt ſimplicia recurre ad compoſita quæ in virtute ſunt exiccatiua, reſoluētia, et abſterſiua, & in actiuis commenſurata, & hæc erunt omnibus alijs nobiliora, conſeruabunt enim dentium cōplexionem, & ſuperfluitates ad eos expulſas reſoluēt, et prohibent materiā ad ipſos B fluere, hoc autē fieri contingit ex cōpoſitione frigidorum appropriatorum cum calidis appropriatis quorum narrationem iam faciā & primo initium faciens à frigidis. Frigida confortantia dentes ſunt camphora, ſandali, roſa, ſemen roſ. balauſtia, ſanguis draconis, fructus gallæ, charabæ, margaritæ, ſauſel, farina hordei, cortex arboris mori, Folia tamariſci, radix acetoſæ, muſcus, folia cupreſsi, iuniperi, folium menthaſtrū, maſtix, ariſtolochia ro. Exemplum ſecūdorum vt cinis gallarum, cinis ramorum vitis, cinis cannæ. Ex calidis vero quædam dicta ſunt talia ſecundum eorum materiam, quædam vero ſecundum artē. Exemplum primorum vt ſunt ſal, ſal vſtus, cinnamomū, hyſſopus, flos ſquinanti, fructus capparis, cortex radicis eius, & eſt fortior. Xyloaloes, capillus veneris aduſtus. Cornu cerui vſtum, dragacanthum aduſtum, & quæ ſunt eis ſimilia. Et nota ꝙ ſicut iſta acquirunt per artem caliditatem, ita poſſunt acquirere frigiditatem dum ſunt frigefacta vt infundendo ea in rebus frigidis vt cinis galla- C rum in aceto vt dicebatur. Ex quo infertur ꝙ poſſunt ad temperamentum in actiuis reduci vt dictum eſt de gallis vſtis, & patet correlarium conſideranti. Et poſt ſimplicia narrata ponuntur quædam compoſita commendata ab auctoribus, & experta, iuxta quorum ſeriem poteris ex datis ſimplicibus faciliter componere. ℞. cornu cerui vſti, foliorum cupreſsi, ana. ʒ. i. nucis adiub. ʒ. ij. radicis pentafilon. ʒ. ß. capillorum veneris aduſtorum. ʒ. i. roſarum mundatarum à capitibus ſuis. ʒ i. ℈. i. ß. conterantur optime & fiat ex eis dentifriciū. Aliud ad idem. ℞. cornu cerui vſti, fructus tamariſci, cyperi, ro. ſpicæ. ana. drach. i. ſalis gēmę quartam. ʒ. i. fiat ex eis dentifricium. Ad idem valet farina hordei, cum permiſcetur cum ſale, & ſero, deinde aduritur, & ex eis & ſimilibus poſſunt fieri oris collutiones cū vino &c. vt ſupra & particularius infra in ſpecialibus rubricis docebitur, & hæc de conſeruatione.

ACCEDENS ad tertium, ſcilicet ad curā. Præmitto primo quòd cura dentium fit cum calidis, & frigidis re- D miſsionibus & intenſionibus in gradibus ſuis ſecundum receſſum dentis à diſpoſitione ſua naturali maiorem aut minorem vt dictum eſt. quod dictum indiget pro ſui euidentia duplici canone. Primus quòd medicinæ vehementis caliditatis actu & potentia non debent abſq; magna neceſsitate approximari, nam ſua caliditate diſſoluunt ligamenta dentium & faciunt ſpiritum vitalem exhalare, vt ſunt pulpa colloquintidę, elleborus albus, cucumer aſininus, & reliqua. Vnde Auicen. Et ſimiliter medicinæ vehementis reſolutionis, & calefactionis oportet vt non adminiſtrentur niſi cum eſt neceſſarium. & infra poſt exempla. Et oportet vt caueatur euentus alicuius earum.

Secundus quòd medicinæ vehementis infrigidationis, & ſpecialiter narcoticę non niſi ex magna neceſsitate ſunt approximandæ. nam earum approximatio multa quandoq; corrumpit ſubſtantiam dentium extinguendo ſpiritum, & calorem naturalem. Compingere autē & ſtupefa-

ecte eſt vltimum ad quod inniti debes. Meſ. diſtinct.iij. tertio cap. Secundo præmittẽdum vt videatur ſiue comprehendatur modus applicationis harum medicinarum, quarum medicinarũ dentalium quædam ſunt dentifricia, quædã maſticationes, aliæ linimẽta, aliæ emplaſtra & huiuſmodi. Aliæ poſtilla ſiue pilulæ, ſuper dentes aut ſuper mandibulam. Aliæ ſucci, aliæ frictiones, aliæ collutiones, aliæ euaporationes, aliæ implentes, aliæ ſuffumigationes, aliæ caputpurgia, aliæ diſtillationes in aure, ſed ſunt intuetæ, aliæ cauterizationes, poſtremo eradicatiuæ. Et nota ꝙ quæ dicta ſunt intelligi habent de medicinis particularibus. nam quandoq; & vt plurimum vt dicetur oportet præmittere vniuerſales euacuationes cũ pharmaciis, phlebotomia, ventoſis in partibus proximis vel locis & huiuſmodi vt erit expediens. Et ne prolixus fiam ſuperſedeo à narratione talium medicinarũ de quibus vt puto ſatis ad plenum dicetur in Rubricis propriis. Et proſequẽs in materia cum in emiſsione dentium quandoq; contingat exitus eorum difficilis fieri, primo ponam Rubricam de difficili dentium emiſsione ſiue ortu.

De difficili dentiũ emiſsione, ſiue ortu. Rub. 2.

ACCIDIT quandoq; vt tardetur ortus eorum & ex hoc langueant pueri intenſi.

CAVSA cuius ſecundum plurimum eſt groſsities carnis, ſiue pellis gingiuarum & in hoc fuerunt auctores ſtudioſi, nam quandoq; à debilitate virtutis, aut à magnitudine dentis poteſt contingere difficilis exitus eorum.

CVRA canones. Primus. regantur tunc pueri regimine debito confortando eorum virtutem & opponẽdo cauſæ &c. cum calidis & frigidis vt erit opportunum. Quòd ſi puer non comedit aut aſſumere nõ poterit, tunc regatur nutrix regimine ad hoc conuenienti.

Secundus. fiat euacuatio ſi erit neceſſaria cum euacuantibus ſuppoſitoriis, aut adminiſtrãdo ſtercus muris in potu. Dico ſi erit neceſſaria, quoniam quandoq; conſueuit eo tempore superuenire fluxus iuxta illud Hipp. In progreſſu vero cũ iam dentire incipiũt, gingiuarũ prurigines, febres, conuulſiones, alui profluuia, & maxime cũ caninos edũt dentes, & his pſertim pueris, q craſsiſsimi ſunt, & aluos duras hñt. qui fluxus ſi erit paruus nõ erit cohibendus, vt Aui. tertia primi de medicandis infantibus. Si vero ſuperfluerit & de eo timeatur tunc attẽdatur confortationi ſtomachi cũ rebus cõfortantibus ſtomachũ & ſupticãtibus ventrẽ, nam quicqd dicaẽ ab aliis duæ videnẽ eſſe cauſæ fluxus hmõi.

Prima dolor debilitans virtutẽ digeſtiuam. Secunda occupatio virtutis in creando membrũ. vnde ſic nõ bene regulat vt prius, ita ꝙ has duas coniungendo exit vna cauſa potens. & iſta eſt mihi viſa ſententia Auic. allegato loco. vnde in dolore habito ex punctura impreſſa in gingiua à dente fit cõmotio in humoribus qui etiã ob dolorem exacuuntur. qui acuti facti & nõ regulati inducunt fluxum ut dictum eſt. Et laudatur embrochatio ventris ex anthera, aut cimino, & maxime torrefacto. Item emplaſtrum ex cimino & roſ. in aceto infuſ. & plura alia huic propoſito ponam infra. xvi. cap. vbi ſpecialis fiet mentio de hoc.

Tertius eſt remediorũ particularium applicatio. Et ex commendatis eſt frictio gingiuarum cum cerebro leporis prius decollato cocto, & non cocto. Item frictio earum cũ lacte canis. vnde Auic. Et iam dictum eſt ꝙ lac caninum confert in hoc vehementer cum proprietate ſua. Et ſi dolor fuerit vehemens fiat frictio facta à nutrice donec à gingiuis ipſis fluit humiditas, & fiat frictio cum digitis inunctis adipe gallinæ, vel anatis, & frequenter ſtringendo gingiuam cum digitis ipſis. Item idem fiat cum melle. Item & eſt mirabile, vt Meſ. cum cerebro leporis, vt dictum eſt, ſed debet continuari. Cumq; dentes apparere cœperint fiant embrochationes ſupra collum mandibulas & caput ex aqua decoctionis maluę, camomillę, & meliloti, aneti, deinde liniantur ex butyro, medulla cruris vaccæ.

Ad idem valet cerotum hyſſopi. Gal. cuius deſcriptionẽ quære à Meſue, in antidotario. Ad idem & eſt optimum. **E** Recipe ceræ citrinæ, vnc. i. olei camomil. vnc. iiij. hyſſopi hu. vnc. iij. adipis gallinæ, & anatis, medullæ cruris vaccæ. ana. aur. iij. vtere. Item valet lana in oleo ſubmerſa collo aut capiti applicata. Item eius oleum in aure diſtillatum. De ortu autem ipſorum tempore impregnationis in mulieribus aut in prouectis patebit quid dicendum ex his quæ dicentur in dubiis.

De dolore dentium. Rubrica. 3.

AOGREDIOR rem grandem & vt proprius loquar inter homines chaos magnũ cum aggregare ſtudeã antidota in hac paſsione conferentia, cum quiſq; aut eſt homo aut mulier multis ac pene infinitis & vt aiunt efficaciſsimis remediis ſe munitum & magiſtrum publice enũtiet. Satisfaciens tamẽ, vt ſupra, ea & laudata magis colligam remediorum genera, quibus auidas hominum mentes de hac ipſa re iuxta ingenioli mei facultatẽ quietare ſperabo.

Proſequens igitur ad deſcriptionẽ & cauſas dico ꝙ dolor dentis eſt triſtis eorum ſenſatio facta à re cõtraria ſubito **F** materialiter atq; vehementer imprimente, quæ res contraria quandoq; eſt mala complexio aut mala cõpoſitio aut ſolutio continuitatis, aut vtrunq; ſimul, ſicut in apoſtemate. mala complexio calida vel frig. ſimplex vel compoſita. humida autem & ſic. ſimplex nõ videtur dolorem dentium cauſare, nam ſunt qualitates paſsiuæ, & modicæ imo nullius actiuitatis, & ſpecialiter humida. de quo ſupra de ſoda. &. ij. techni. Quandoq; tñ à ſiccitate poteſt prouenire, & tũc apparet diminutio dentis & eius cõmotio, vt Aui. prouenit et aliqñ à ventoſitate, cuius ſignũ doloris permutatio. Mala vero cõplexio frigida à calida diſcernitur & ecõtra ex intenſione & remiſsione ſiue acuitate doloris ex ſubita aut tarda inuaſione. Et vt clarius in re iſta procedatur ſic diſtinguẽdum eſt, quoniam dolor dentium aut eſt talis per eſſentiã aut per cõitatem. Si p eſſentiã, tunc eſt mala complexio ſimplex vel compoſita ſibi coniuncta per neruos dantes eis ſenſum ex tertio pari, ut infra in dubiis. Aut eſt ſolutio cõtinuitatis vt qñ dens eſt fractus à cauſa extrin**G**ſeca, aut qñ eſt corroſus aut perforatus, aut qñ in eis ex humorum aggregatione accidit apoſtema cum humores in eis corrumpuntur & putreſiunt. Si per cõitatem hoc eſt aut à ſtomacho à quo fit ſm plurimum, vt ſupra, cuius ſignum ꝙ dentes dolent inferiores & labia inferiora. Aut à capite à quo fit frequenter, cuius ſignum ꝙ dentes ſuperiores dolent & facies inflatur, aut ab his duobus ſimul.

Aut à gingiuis ipſis quia à mala cõplexione earũ communicata eis per neruos & chordas ſiue ligamẽta quibus alligantur eis. Aut ab apoſtemate earũ, aut ab apoſtemate aurium, vel maxillarum, ſiue genarũ. Item qñq; dolent ex re putrefacta retenta inter dentes ex parte cibi. Aut qñq; dolẽt ex nimia ſiccitate & defectu nutrimenti ut in ſenibus.

Quãdoq; ex nimio eſu, ſiue vſu rerum acetoſarũ, & acruminum, & rerũ frigidarum. Quandoq; ex rebus calidis aſſumptis immediate poſt aſſumptionem frigidorum aut econtra, vt ſupra. Quãdoq; fit à vermibus in eis ortis ex putrefactione humorum in eis. Et eſt notandum vt dicit **H** Auic. & qñq; fit difficile pluribus hominibus conſiderantibus in dentibus ſuis doloroſis diſcernere inter eos. nam confunditur iudicium de dente dolente malo à bono, quoniam dolor ita bono communicatur vt videatur etiam bonus dolere & eſſe malus. Vnde meo tempore vidi, etiam contigit ꝙ euulſus eſt bonus & non malus, & hoc quia patiens dixit dentẽ bonum plus dolere. Nam in hoc caſu oportet conſiderare quis eorum prius doluit & pluri tpe. Secũdo quis eorum plus dolet tangendo cum ferro & percutiẽdo ipſum aut etiã digitis commouendo. nam qui prius plurimoq; tpe aut etiam tangendo ac cõmouendo magis dolet ille læſus eſt aliis paribus. Item etiam viſu comprehendatur vt infra. De dolore autem dentium tempore impregnationis exiſtimandum fumos à matrice ſtomacho communicatos, deinde ori eum commouere, & hoc clarius in dubiis apparebit. Cauſæ ſunt in ſumma doloris dentiũ. Cauſa aut eſt primitiua vel antecedens vel coniuncta.

Exemplũ

Exemplum primi vt aer inæqualis reumaticus. cibi vaporoſi & huiuſmodi. de quibus actum eſt. Exemplum ſecundi vt humor vel vẽtoſitas à ſtomacho vel cerebro vel à toto vel aliunde veniens. Exemplũ tertij vt mala cõplexio vel compoſitio mala vel apã in neruo & gingiuis &c.

SIGNA demonſtratiua. ſi fuerit ex apoſtemate gingiuarum, vel ex alia cauſa primitiua quia frictione eius aut huiuſmodi, & talia ſatis aperta ſunt.

Signa ſi fuerit ex deſcẽſu humiditatis à cerebro, ſignificabit illud indiſpoſitio ipſi⁹ ex parte grauitatis capitis, inflationis gingiuæ, deſcẽſus humoris phlegmatici, vel cholerici ſalſi aut huiuſmodi. Itẽ alteratio faciei ex parte rubedinis ſi fuerit ex parte ſanguinis, aut citrinitatis ſi fuerit vitio choleræ, & ita dicatur de alijs humoribus ſuo modo. Vnde in ſumma bene notetur capitis & faciei diſpoſitio.

Signa. Conſimiliter ſi ex ſtomacho, quoniã percipietur nocumentum in eo & ſentiet patiens aſcenſum vaporum fumiq́; & eructuationẽ acetoſam vel alterius ſaporis amaritudinem, aut ſalſedinem aſcendere & maxime cũ ſputo, ſicq́; de alio dicatur membro.

Signa complexionis calidę materialis ſunt rubedo loci, & maxillæ, acuitas doloris. Et q̃ à re frigida vt ex aqua iuuatur. Quòd ſi eſt cũ apoſtemate eſt eminentia gingiuæ.

Signa complexionis frigidæ materialis, remiſsio doloris cum grauitate abſq; rubedine intenſa, & ſic de alijs ſignis harum complexionum, de quibus ſæpe actum eſt, & infra dicetur.

Signa ſiccitatis eſt diminutio dentis, & cõmotio eius.

Signa quando eſt in dente ipſo, quoniã in eo percipitur corroſio aut apoſtema & dolor extenditur ſecundum longitudinem dentis. ſi autem dolor non ſentitur niſi in profundo tunc cauſa eſt in neruo qui eſt in dente eius, & proprie cum inuenitur dolor expanſus in carnibus rubeis, aut in mandibula, & ſentitur ſicut obſtupefactio.

Signa ventoſitatis, permutatio doloris extenſi malleatio, & pulſatio.

Signa hũoris groſsi, ſubmerſio, et mora doloris abſq; caliditate, & frigiditate apparentibus valde.

Signa ſanguinei, aut cholerici, velocitas nocumẽti cũ intenſiõe, acuitas caliditatis, rubedo, aut citrinitas et hmõi.

Signa quãdo dolor eſt in gingiua, quia per eradicationem non tollitur dolor, quia ſi fuerit in dente remouetur. dolor autem remouetur eradicatione dentis, quoniã materia inuenit locum amplum ad quem expellit, deinde ad extra quæ prius erat in loco præfocata.

Signa vermiũ, quia ſentitur ſicut perforatio, pruritus, titillatio, vt infra in rubrica de vermibus dentium.

CVRA cañ. in dolore ex mala compl'one ſine materia.

Primus ordinatio diętæ, quæ ordinari debet, vt ſit contraria cauſæ, vt ſæpe ſupra apertum eſt.

Secundus eſt ſimplicium vel compoſitorum cauſæ ſe opponentium adminiſtratio valentium in dolore dentiũ: de quibus ad plenum infra.

Nam quę ponent in mala cõplexione cum materia etiã conferrent, & poterit diligẽs adminiſtrator operari in mala abſq; materia. Laudatur tamẽ in frigida vitellus oui aſſatus calidus maſticatus. item panis calidus maſticatus. itẽ hæc duo ſimul. Item vinum decoctionis cubebarum, & breuiter omnia olera calida, & cætera quæ narrabuntur.

CVRA. In facto à mala complexione cum materia & per eſſentiam. canones. Primus ordinatio diętę. Secundus euacuatio. Tertius eſt diuerſio. Quartus eſt mitigatio doloris ſiue confortatio dentis, & repulſio materiæ facientis dolorem fluentem. Quintus eſt reſolutio. Sextus eſt ſtupefactio. Septimus eſt eradicatio. Quòd ſi fuerit per cõmunitatẽ oportet vt addatur prohibitio fluxus materiæ, qui erit octauus in numero, ſed quartus in ordine, ita q̃ facta diuerſione procedatur ad prohibitionem fluxus materiæ.

Et antequam procedam ad complendum intẽtiones dictas numerabo ſimplicia & compoſita in ſe iſta ab auctoribus expertis plurimum laudata. Acetum collutio ex eo

A calido, acorus, allium, decoctio eius cũ olibano in ore detenta. Althea, decoctio eius cum aceto. Amoniacũ & maxime acetoſum, apium, radix etiã collo ſuſpenſa. Aui. auellana inda, athanaſia Aui. in hoc. 1. tract. Balſamus inuncta parte dolenti vel in aure iniectus. Been decoctio. Bethonica. Bletæ ſuccus. Cappares decocti in vino aceto, & maſticatio. Capra, collutio ex ei⁹ lacte nouiter mulſo. Caſtoreum, & oleum in aure partis dolentis. Chelidonia. radix ſuper dentem teneatur caute, quia frangit dentem in proceſſu. Cicer. eorum infuſio ad dolorem molarium. Cupreſſus. vinum decoctionis nucis eius. Colloquintida, collutio cum decoctione in aceto. Cornu cerui vſtum quomodolibet, cucurbita, collutio ex ſucco raſuræ eius. Dentifricium Democriti in quinto ſumma ſecunda tract. iij. Diapraſsium Nicol. Dentifriciũ Gal. in Serapione. xxxij. cap. antidotarij. Ebulus, collutio ex ſucco eius. Elleborus niger. collutio cum aceto vel decoctio eius cũ aceto. Gallia etiam nucleus eius maſticatus. Galbanum denti appo-

B ſitum. Gramen, decoctio in vino cum pipere olibano & myrrha. Iuſquiamus & radix maſticata. Acetũ decoctionis radicis eius. Item ſemen in capſula cerea appoſitum dẽti. Liliũ, decoctio radicis vel radix ipſa maſticata. Lumbrici terreni, oleum decoctionis eorum diſtilletur in oppoſitam aurem denti. Malua. radix eius. Medicamen Andromaci in quinto ſumma ſecunda tract. iij. Meliſſa, collutio oris. Melilotum & eſt efficaciſsimum, mitridatum Nico. ſuperpoſitũ. Morus, cortex & collutio cum aceto. Nigellę acetum, decoctio eius. Niuis aqua in calida. Oleum myrtinum, oleum roſ. oleum de citro, oleum ouorum, & bene dictum Nico. Origanum maſticatum. Oſſa vngularum porci aduſta. Paſtinaca radix. Peucedanum in corroſione poſitum ſtatim ſanat. Piretrum, decoctio, gargariſma. collutio, maſticatio. portulaca. Plantago radix eius maſticata, collutio. praſsium. Ranæ decoctio in aceto vel vino. Reſina. roſa ſemen oleum eius. Roſmarinus, decoctio radix maſticata vel ſuccus in ore tentus. Ruta cocta in vino,

C item cataplaſma ex ea. Saturegia. Sal ſacerdotale Nicol. Sandaracha & valet plus omni alia re. Auic. Sinapis cum ficu maſticatus. Solatrum cum maſtice maſticatum. Sotiria Nico. mirifice valet. Sparagus. collutio decoctionis radicis eius. Spolium ſerpentis, collutio decoctionis eius. Staſiſagria decoctio cũ aceto. Tamariſcus decoctio. Vulpis pinguedo. ireos decoctio gargariſma & præcipue radicis. Hyſſopus collutio ex decoctione eius in aceto. Plurima alia colligere potuiſſem, ſed hæc & domeſtica magis pro nunc ſufficiant.

Primus itaq; canon completur cum his quæ ſuæ cauſæ opponuntur vtendo in frigido calidis & in calido frigidis abſtinendo ab his quæ lædunt dentes. de quibus in principio capituli.

Secundus perficitur phlebotomia & ſolutione ventris, phlebotomia vero in ſanguinea materia aut ſanguini admixta & pręſertim in cholerica vſq; ad phlebotomiã venarũ linguæ. Quòd ſi fuerit ex materia frigida ſanguini nõ

D admixta fiat euacuatio cũ pilulis cochijs & hmõi, & enematibus, collyrijs, &c. habẽtibus euacuare à partibus ſuperioribus de quibus de ſoda phlegmatica. & ſilr ſi fuerit cholerica nõ admixta &c. cum euacuãtibus cholerã vt de ſoda cholerica. Nota tñ, dictum eſt de dolore oculorũ q̃ à quacunq; materia prouenerit dolor dentiũ in principio cõpetit phlebotomia ſaltẽ diuerſiua ad prohibẽdum futurũ apoſtema, & ad remiſsionẽ doloris, cuius intentio plus debilitat virtutẽ cum ſit dolor de maxime proſternentibus virtutem q̃ ſit euacuatio ſanguinis illa, & propter hoc fortaſſe laudauerunt auctores phlebotomiã, & ventoſationẽ ſpecialiter. Meſ. & Auic. in canone de diuerſione in omni dolore dentium. vnde Meſ. Secundam vero cõplent phlebotomiæ, & vẽtoſationes quas diximus. tu tamen pro his euacuationibus fiendis relege canones de ſoda, nã hic maxime ſunt neceſſarij, & ne obliuiſcaris quoniam oportet eas reiterare, vt ibi, & hic non expectatur digeſtio.

Tertius, id eſt diuerſio fiat phlebotomia ex parte contraria, vt dictum eſt, nam in forti dolore nulla eſt melior medicina hac defectione primo Aphor. commẽto.xxxij. fiuntq; ventoſationes, ligaturæ, cõpreſsiones digitorũ &c. vt ſupra de ſoda.

Quartus cõprehendit tres intentiones repulſionem ſcilicet materię, conſortationẽ dentis, & doloris remiſsionẽ, quæ tres vna ſola ſimplici medicina complentur. hæ autẽ & pluribus expertis cõpoſitis perficiuntur. Exemplum in cauſa calida applicantur frigida ſtyptica quæ ſua frigiditate repellunt, & ſua ſtypticitate prohibent materiã deſcendere, ſuaq; frigiditate caliditatem nocentẽ remouent, & ſic remouendo confortant, & remouendo vel remittendo malam complexionẽ calidam quæ eſt cauſa doloris, remittitur autem & quãq; remouetur dolor qui eſt eius effectus, vt verbi gratia adminiſtrat oleũ roſ. in principio, vel oleũ de ſalice, vel oleũ omphacinũ, aut oleum myrtinum, & aliqñ cum his aut aliquo ipſorũ cõmiſcetur acetũ, et parum camphoræ, & in ore retinetur. Itẽ magis domeſticũ recipiatur aqua frigida cum aceto vel vino granatorũ vel cũ diamoron,, aut aqua roſ. aut fiat in eis viciſsitudo. Itẽ ex ſuccis rerum infrigidantiũ vt eſt ſuccus myrti roſ. plantaginis & huiuſmodi cũ modico camphoræ. Et ex expertis à me eſt frequẽtatio adminiſtrationis petiarum infuſarum in aqua veri frigoris & ſint quadruplicatę, & parum expreſſæ, ita vt non fluat aqua & continuentur per ſpatiũ vnius horæ, vel duarum, vſq; ad tres horas, tollunt enim omnem dolorem ex quacunq; cauſa, eſt enim ex ſtupefactiuis domeſticis ſtupefaciens abſq; nocumẽto vt ſeptima tertij de medicinis ſtupefactiuis. Item ſi infundaĩ in aqua chimolea & appoſita chimolea & de ſuccis frigidis idem iuuãt. Et nota hic propter illud quod dicit Auic. allegato loco in fine capituli, vbi inquit. quãuis quãq; ſit addens in principio. ꝙ illud dictũ eſt intelligendũ de aqua frigida retenta in ore vt ipſe ponit, & hoc etiam vidi in experiẽtia. De ea quæ extra applicatur ſecus eſt vt patet cõſideranti. Itẽ & alij ꝙ illud dictũ habet veritatem maxime qñ teneĩ paruo tpe quia in principio, & hoc voluit Auic. cum dixit in principio. Sed ſi retineĩ diu prodeſt vt extra. Itẽ valet lana ſuccida iuncta cum oleo roſ. & ad extra applicata. Item valet in hoc principio collutio oris ex aqua roſ. & modico camphoræ. Item decoctio gallarum cum aceto.

Itẽ ſolatrum cũ aceto, & eſt expertũ, & maxime ſuccus eius. Ad idem. ℞. coriandri, ſe. portul. ſumach, lentium excorticatarum, ſandalorum citri. roſ. piretri, camphoræ, ana. partes æquales, ſucci ſolatri quãtum ſufficit & cũ modico aquæ roſ. fiat linimentum quo liniatur ſæpe dens dolens. Cunq; dolor fuerit ex his mitigatus procedendum eſt cum reſolutiuis & repercuſsiuis ſimul, vincentibus repercuſsiuis. & vltimo procedatur vincẽtibus reſolutiuis, de quibus ſupra & infra dicetur in quinto canone, vt verbi gratia miſcendo oleũ ro. cum vino decoctionis maſticis aut ſuccum myrti vel roſ. cum vino decoctionis acori & ſimilium. Quod ſi dolor autem perſeuerabit oportet tunc tranſire ad ſtupefaciẽtia, de quibus in. vi. canone. Exemplũ in cauſa frigida in principio adminiſtrentur calida ſtyptica cũ quibus ẽt ponuntur frigida repercuſsiua quę pari forma vt ſupra dictũ eſt de calida tres compleant intẽtiones dictas, verbi gratia, vinũ decoctionis roſ. balauſtiarũ, & maſticis. Item vinũ decoctionis nucis cupreſsi cũ diamoron aut cũ ro. aut cõſimiliter ex alijs poſitis & ponendis, & tu fabrica tandẽ ꝙ repercuſsiua vincant, miſceãtur reſolutiua cũ ſtypticis, & repercuſsiuis vincẽtibus adhuc ſtypticis. Vltimo perueniatur ad reſolutiua & in. v. cañ. verbi gratia, valet in proceſſu hoc medicamẽ, olibani, maſticis. ana. ℥. ß. myrti. ℥. ij. bulliãt in aceto aut fiat collutio, in ore teneatur. Multa in fine capituli poneĩ valentia ex quacunq; cauſa, ideo in multiplicatione exemplorũ nunc ſuperſedeo. His electiue peractis peruenitur ad reſoluentia quibus cõpletur quintus canon, vbi rememorandum quod dictum eſt in fine Rubricæ de cõſeruatione eorũ ꝙ

E xiij. modis & pluribus poſſunt hmõi medicamina dentibus applicari. Et vt clarior doctrina detur, aperiã modos proſequendo de vno in aliũ vſq; in finẽ. Primus itaq; eſt collutio oris ex eis, & oportet vt teneatur longo ſpatio in ore, qm̃ aliter non proſunt aut modicum. Et nota pro ſequentibus & pro his quæ dicta ſunt ꝙ fortiora reſolutiua applicari debent in cauſa frigida vt patet. Ex quo apparet primo error dantiũ ſimilia reſolutiua, ſiue æqualia vel eadem in omni dolore dentiũ. Infertur ſecũdo ꝙ non poteſt eſſe vna medicina ſaltẽ operans à qualitate manifeſta valens in omni dolore, patet correlariũ. Et diciĩ à qualitate manifeſta, quia fortaſsis à qualitate occulta poſſet iſtud bene cõtingere, ſed non eſt confidendũ multum. Et vt ſatiſfaciã pro poſſe promiſſo ponã hic quæ à proprietate valent & indifferẽter in omni dolore ſiue corpus fuerit mundum, ſiue nõ, ſed certius & ſecurius operanĩ corpore mundificato, vt ſunt cornu cerui, radix herbæ tunici, radix cucumeris aſinini, radix thitimali, radix ariſtologiæ, radix F chelidoniæ, ſpolium ſerpentis de quo in dubijs. Hepar ſtellionis, fructus tamariſci, radix colloquintidæ. Illud quod adhæret aluearijs apum. Portulaca quæ ſua proprietate remouet ſtuporem eius. Et ex collutionibus in cauſa frigida eſt collutio facta cum decoctione ſpolij ſerpentis in aceto, aut coloquintidæ, & eſt magni iuuamenti, ſed eſt horribile, & faſtidioſum medicamen, & vlcerat, quare & ſi laudatur ab auctoribus conſulo vt noſtro tempore dimittatur propter delitias hominũ hodierni temporis. Et ſic ſuo modo dicaĩ de radice cucumeris aſinini & ſimiliũ. Iſta enim fortia ſunt vitãda iuxta canonem in principio capituli poſitum. Item vinum decoctionis ſaluiæ, aut piretri, aut ariſtologiæ, vel roſmarini, condiſi, fructus tamariſci, & ſimilium de quibus dictum eſt ante complementum canonũ.

In calida vero decoctio gallarum & pręcipue crudarum in aceto vel vino granatorum, vel vino berberis, aut agreſte, vel cornu cerui vſtum, vel ſolatrũ, aut roſ. aut iuſquiamus & ſimilia frigida.

G Garganſmata fiant ex iſtis eiſdem. Item decoquantur allia, & paſſulæ in aqua & fiat garganſma, & poſt gargariſmata ſemper teneatur os apertum vt inde fluant humiditates, ſiue ſaliua. Maſticãtur radices dictæ, vt piretri & maſticando exit humiditas. Item maſticantur & herbæ, & maxime laudatur maſticatio menthaſtri in frigida cauſa. item maſticatio piperis, & conſimiliter de alijs. Et ex compoſitis. ℞. menthaſtrum montanum, piretrum, piper album, myrrham, conficiantur cum carne paſſularum, & fiant ex eis auellanę, & maſticetur omni die vna auellana.

Alia ſunt linimenta, & de his exemplificatio eſt vt componantur quæ dicta ſunt cum melle, vel ſucco aliquo ex dictis & liniãtur dentes. Ex expertis. ℞. medullæ nucleorum perſici par. i. piperis. par. ß. confice cũ gummi cedri, aut melle. Item. ℞. piperis, piretri, ſtaphiſagrię, zinzib. ana. par. i. baurach. par. ß. terantur bene & incorporentur cum melle. Ex dentifricijs laudatur quod immediate poſitum eſt abiecto melle. nam ex puluere fricentur dentes, H itẽ commendatur fricatio cum ligno aloes, itẽ & maxime à Gal. fricatio cum hepate ſtellionis. Fiuntq; euaporationes ex decoctione rerũ dictarum. Sed hic nota canonẽ ꝙ tales debent fieri ante cibũ per duas horas aut poſt ſaltem per quatuor. Auic. Item fit euaporatio cũ milio, camomilla, aut oleo & ſimilibus, & quãq; barbæ talia euaporatoria applicantur, qm̃ appoſita barbæ ceſſat dolor. item ex eis rebus fiunt ſacculi qui ad extra & quãq; ad intra applicantur, bulliant enim in vino vel aceto. Emplaſtra vero raro barbæ applicantur ſicut emplaſtrũ ex maluis, camomilla, anetho, ſemine lini, oleo, & huiuſmodi. Quãq; fiunt cum his, et addũtur althea, melilotum, ſemen caulũ, folia eius, ſemen porri, ireos, radix lilij, hyſſopus, & ſimilia. Ex quibus oĩbus aut pluribus fit emplaſtrũ. Suffumigationes fiunt cũ rebus prędictis, & valet ſuffumigatio cũ vngula aſini decocta in rebus ipſis. Et nota ꝙ ſuffumigatio facta p traiectionum eſt melior. Caputpurgia fiant ex ſucco blitis,

aut

aut aqua maioranæ. Aut fortius ex aqua cucumeris aſinini aut ex ſucco artanitæ, ſed pro his recurre ſupra de ſoda.

Inſtillantur in aurē quandoq; medicamina quæ ſequitur dolorem vt oleum caſtorei vt ſupra vel roſatum. Item. ℞. opij. caſtorei. ana. diſtilletur granum vnum cum oleo roſ. in aure ſequente dolorem. Item oleum de amygdalis dulcibus & amaris decoctum in cæpis, & inſtillatum. Item oleum de perſicis et maxime cum commiſcetur cum caſtoreo, & quādoq; apud neceſsitatem addendo aliquid opij.

Implentur & dentes perforati, & corroſi cum gallia, maſtice, euphorbio, & piretro, & quandoq; cum auro ſaltem ad confortandum dentem, etiā quia prohibent corruptionem. item prohibetur ingreſſus aeris, aut alterius rei lędentis. Itē impleatur in cauſa frigida cum calidis & in calida cum frigidis. Laudatur impletio ex medulla perſicorum prædicta. Ex cauterizātibus vt. ℞. oleum in quo decocta ſint aliqua ex dictis, & ſit feruēs, & ſumatur acus ignita & imponat in dicto oleo, deinde cum pennula ingenioſe intromittatur vſquequo attingat dentem. Aliter. ℞. acum vel ſtylum & in extremo pone bombicē inuoluendo ſubtiliter. deinde intingatur in oleo cōi feruenti & frequenter imponatur, ſcito ꝙ hoc modo ſentitur magnus dolor. Albucaſis hoc idem facit cum butyro feruenti. & quandoq; non proſunt iſtæ cauterizationes, & tunc cauterizet dens cum acu ignita toties donec peruenit ad vltimum in cauterizatione, & tunc fortaſſe ſedabitur dolor & frangetur dens. Quidam imponunt aquā intus ſiue ardentem, dente prius mundificato. Quidam aquam fortem, qua vtuntur aurifices in ſeparando aurum ab argento, & quidā faciunt ex eiſdem rebus aquam minus fortem.

Cum vero omnia iſta non contulerint tunc deueniendum eſt ad complendum ſextum canonem qui eſt ſtupefactio. Sed hic nota dictum Auicen. ſeptima tertij de cura dolorum dentium, inquit. Neceſſarium eſt multoties adminiſtrare opiū cum oleo roſ. ſed quotieſcunq; inuenitur excuſatio ab illo dimittere ipſum eſt melius. & ideo vt ſupra pluries eſt allegatum. & Meſ. diſtinctione tertia. iij. cap. canone. vi. Compingere autem & ſtupefacere eſt vltimum ad quod niti debes & præcipue quando omnia nō contulerint & res eſt poſita in deſperatione, tunc quoq; ſuper narcoticum eſt præſumendum. & parum infra, cum eis cura eſt mendoſa, & hanc curā rememorauit ipſe Meſ. capitulo proprio. Completur cum ſuffumigatiōe iuſquiami. & expertum eſt linire dentem cum opio & oleo roſ. itē piretrum, & camphora. Item. ℞. iuſquiami albi, opij, ſtoracis, galbani. ana. ʒ. i. piperis, aſſæ fœtidæ. ana. ʒ. ß. & miſce cum rob vuæ & liniatur dens. eſt enim expertum. Itē ponatur granum opij mixtum cum gra. i. gariofili, maſticis ſuper dentem doloroſum & liqueſiat cum ferro ignito. eſt enim expertum. Item. ℞. opij, iuſquiami, ſeminis apij. ana. ℈. i. fiant pilulæ cum aceto & ponatur vna ſuper dentem doloroſum & teneatur per horam in loco, ſedat enim dolorem mirabiliter, & ex quacunq; cauſa.

Ego autē expertus ſum & vſq; modo non inueni ꝙ non ſuccedat applicare ad extra petiam magnam lineam quadruplicatam & quādoq; octuplicatam vt potentius agat infuſam in aquā veri frigoris, & leuiter expreſſam ſup genam dolentis dētis, & ipſum reappoſui frequēter non permittens eam caleſieri, & continuaui per horā vt ſupra & per horas ſecundū doloris intēſionem & remiſsionē, & in hoc tēpore feci tenere patientē ſuper dētem vnā ex pilulis iam dictis. Cunq; ceſſauerit dolor ſollicitus etiam fui diuerſiones & euacuationes & reſolutiones faciles agere dubitās ne ex earum caliditate fieret tractio materiæ ad locū & reſolutio nimia partis ſubtilis & vere optime ſucceſsit.

Sed quia vidi patientes dolorē talem ad medicos cōmuniter nō niſi magna neceſsitate, id eſt propter intenſiſsimū dolorē accedere, nam prius multa experiuntur, ideo vt plurimū ego proceſsi cū talibus ſtupefactiuis non oblitus verbi Meſ. allegato loco, inquit. Componunt autē rem magni erroris à principio hmōi curantes cū narcoticis. eſt enim

A cura mēdoſa. nā illud intelligitur vt ſeipſum declarat ante illud vt dictum eſt qn̄ cum alijs curare poſſumus. quod & ego facio. expertus fui aquam frigidam tenere in ore, non contulit, imo viſa eſt lædere vt ſupra. Poſtremo nota ꝙ linimenta ex rebus opiatis ſecurius cæteris applicantur. Quidam tamen dant in potu narcotica vt philonium, imo & denti applicant, nam inducunt ſomnum & maturatur ægritudo & quieſcit dolor. ſic enim in omni forti dolore conferunt indifferenter. Poteſt itaq; diligens operator aliter & aliter operari cum eis vt videbitur.

Et antequā compleā ſeptimum canonē volo expedire modū curæ, quādo. ſ. dolor dentis ex alia cauſa eſt ꝙ à mala cōplexione de qua ꝓceſſum eſt. Nec de cura doloris ex ſiccitate prouenientis aliquid dictum eſt, quoniā eius cura pēdet ex modo ꝓceſſus in calida & frigida. Laudat tn̄ hoc in caſu Auic. butyrum & adipē anatis. valet & pinguedo gallinæ. Si vero fuerit ex eorum apoſtemate cura eſt ſimilis curæ quæ eſt de apoſtemate gingiuarū. Ideoq; ſequens

B dico ꝙ ſi dolor fuerit per cōitatem ſtomachi, aut capitis tunc procedatur cum ordinatione diætæ, euacuatione reiterata, & maxime ſi fuerit ex capite, et tunc phlebotomet, aut pharmaco euacuetur vt videbitur expedire. Itē fiat tertio loco diuerſio, & de his oībus ſupra. Quarto vero intendatur prohibitioni fluxus materię à capite ad dentes cū applicatis ad extra & ad intra aut eleuationis eiuſdē ad eos, quoniam hoc eſt initium curæ. Et pro primo quære ſupra rubrica de catarrho. & hic habe ſuſpectū acetum qm̄ aperit & ſubtiliat præcipue cum locus ſit paſsibilis. breuiter in omni fluxu reumatico ſuſpectum eſt. Pro ſcd̄o uide de ſoda per cōitatem & ibi canones & antidota inuenies huic negocio neceſſaria. Laudantur maxime pilulæ Alexandri in primo caſu quas ſcripſit Meſ. de catarrho, quarū deſcriptio eſt. ℞. myrrhæ. ʒ. iij. thuris maſculi. ʒ. ij. ß. opij, iuſquiami, &c. & plura inuenies eo loco cōgruentia & ſupra de catarrho, vbi ponitur deſcriptio earum. in ſecundo vero caſu laudatur à Raſi nono Almanſ. vt poſt mundifi-

Acetū in oī fluxu reumatico ſuſpectum.

C cationes fiat fricatio dentium ex hoc medicamine. ℞. piretri, ſinapis, baurach, piperis, zinzib. ana. fiat puluis de quo &c. Sed nota ꝙ iuxta cauſam oportet medicum adminiſtrare remedia, & exempla in omni cauſa poſita ſunt et ponent. Si vero fuerit ex apoſtemate gingiuarum tunc procedat in principio cū phlebotomia, & ſcarificatiōe, & ſi opus videbit applicentur ſanguiſugæ, aut fiat phlebotomia venarū quæ ſunt ſub lingua aut vētoſæ ſub mento cū ſcarificatione. deinde procedatur cum repercuſsiuis dictis vnde facta ſcarificatione abluat os cum aceto & vino decoctionis aluminis zuccharini omni die ter. Ad extra autem ſuperponatur in principio emplaſtrum repercuſsiuū ex maluis, ſolatro, roſ. camomilla, & hmōi. deinde ponat emplaſtrū reſolutiuū & mitigatiuū ex camomilla, farina ſeminis lini, farina fœnugræci, radice maluauiſci, & butyro addendo oleum roſ. aut viol. ſi materia fuerit calida ſed ſm plurimū eſt frigida. Quòd ſi materia tenderet ad maturationem iuuetur cum maturatiuis vt ſunt ficus, paſſu-

D læ, ſemen lini, fœnugræci & huiuſmodi. de qbus. iiij. tract. facta decoctiōe ex eis. deinde aperiat apoſtema & mundificetur cū melle roſ. vt de vlceribus oris dictū eſt. Quòd ſi fuerit ex mala cōplexione earum habet modus curæ ex dictis de cura malæ complexionis. Quôd ſi fuerit ex apoſtemate aurū curent prius apoſtemata attendēdo mitigationi doloris ipſorum, & hæc ſupra poſita ſunt. Si vero ex apoſtemate genarū procedatur cū phlebotomia, eūone, diuerſione, repcuſsione ſm exigentiā materiæ cū calidis aut frigidis vt dictū eſt, maturatione, & reſolutione cū emplaſtris vt paulo ante exēplificatum eſt. Quòd ſi fuerit ex reputrefacta retēta ex cibo inter dentes remoueat, & fiat collutio oris cū abſtergētibus, mundificātibus, & dentes confortātibus. vt verbi gratia cū vino & melle & modico mēthaſtri aut alicuius talis, & ſit tepidū aut frigidū ſm temporis ætatē. Quòd ſi fuerit ex nimio vſu rerū acetoſarum tunc dimittant & fiant collutiones aut aliter retētiones ex

rebus

rebus calidis appropriatis iam dictis valẽtibus in cauſa frigida, ſed de hoc infra in ſpeciali rubrica. Quòd ſi fuerit ex corroſione dicet̃ infra ſpecialiter, & ſimiliter à vermibus.

Quòd ſi fuerit ex aliqua alia cã patet leuiter q̃d agẽdum.

Modo his peractis proſequor ad aggregationẽ receptarum, multũ in dolore dentium vt promiſi valentiũ. Et primo ponã quæ in dolore ex cauſa calida valẽt. ſecundo quę in frigida. In cauſa calida. ℞. ſandaracæ. ℥. ij. camphoræ. ℥. ß. bulliant in aceto & fiat collutio, ſedat enim dolorem vehementer, cõſtringit gingiuas, & prohibet reumatizationem. Item. ℞. lactucam, portulacam, ſolatrum, cucurbitam, & fac iſta in vino ſtyptico bullire, & facta earum expreſsione fiat ex vino collutio. Quòd ſi dolor fuerit vehemens valde fiat decoctio in aceto, & ſi opus videtur adde aliquid papaueris albi. Et ſi adhuc fortius cupis adde mandragoram, vel iuſquiamum vſque opium. Item ad idem linitio ex philonio facta. Non procedo multũ in his, q̃a rarius venit dolor ex cauſa calida q̃ ex frigida, & ideo quaſi omnes receptæ de dolore dentium ab auctoribus poſitæ ſunt calidæ, quia quando venit ex cauſa calida, vtplurimum oportet tranſire ad vehementer infrigidantia vſq; ad ſtupefactiua, ideoq; ſufficiant dicta ſupra de cauſa ca. cum his. In cauſa vero frigida laudatur decoctio calamenti cum vino. Item radix raphani, piretrum, zinzib. in vino decoquantur & fiat collutio. Item piretrum cum aceto eſt expertum. Item ſtipites allij cum piretro, & aceto.

Item apud vehemẽtiam doloris in mitigando valet oleũ calefactum in quo decocta ſit radix althææ, camomilla, & melilotum, eſt enim ſedatiuum bonum. Item ſerpentis ſpolium vſtum, & mixtum cum oleo ad ſpiſsitudinẽ mellis, linitio mirabiliter ſedat dolorem. Item ſi fit cum oleo roſ. valet in calida, quoniam ſpolium à proprietate, & puluis factus ex origano, & nitro ſparſus ſuper dentes & gingiuas mox dolorem tollit. Et ex expertis. ℞. caſto. aſſę fœtidæ, ſtoracis, myrrhæ, ariſtologiæ, opij, piperis, zinzib. iuſquiami. ana. partes æquales, confice cum melle, & lini.

Aliud. ℞. opij. zinzib. piretri, maſticis, ſeminis apij ana. partes æquales, bulliant in fortiſsimo aceto, & fiat collutio, vel melius teneat patiens calidum in ore. Aliud. ℞. piperis, caſtorei, myrrhæ, aſſæ fœtidæ, opij. ana. confice cum melle, & linias. Gilbertus dicit ſe probaſſe theriacam in omni dolore ex cauſa frigida, præcipue cum eſt ex reumate capitis. Aliud pro ruſticis. ℞. caput vnum allij abiecto cortice & perfora & imponatur puluis piperis & inuoluatur ſtupa & decoquatur in cineribus, deinde contundatur & loco dolenti apponatur. Item os dactyli accenſum & inter dentes tentum mirabiliter ſubuenit. fortaſſe vt non raro accidit hæc non conferunt remedia præcipue cum dẽs eſt marcidus, corroſus, aut putridus, quo caſu vt teſtantur auctores oportet tranſire ad vltimum canonem qui eſt eradicatio, per quam curam ſiue eradicationem vtplurimum recipit. Et dicitur vtplurimum primo, quia cum cauſa eſt in gingiua eius eradicatio quæ pro tunc non eſt neceſſaria non tollit dolorem. Secundo quoniam quãdoq; eſt in neruo eius, & tunc facta eradicatione materia quæ lædebat remanet cum neruo inueniẽs ex eradicatione locum apertũ & amplum ad quem prius non poterat ire propter compreſsionem quæ à dẽte fiebat. ſed cum dolor eſt in ſubſtantia dentis ſine dubio eo eradicato remouetur dolor. Dicit Gilbertus q̃ ſi dolor eſt inueteratus, tunc extractio dentis eſt periculoſa, & magis timenda q̃ quando eſt nouus. & tu conſidera. Tu ergo non feſtines ad eradicationem niſi ſeruatis his quinq; quæ dicentur, quoniam nihil eſt quod ſuppleat loco eius cũ eſt eradicatus. Primum quòd comprehendas quæ ſit cauſa in ipſo. quod cognoſces ex corroſione, uel putrefactione eius, et extenſione doloris ſecundũ longitudinẽ dentis non apparente apoſtemate in gingiuis, nã ſi apparet apoſtema in eis & dens non ſit alteratus extimandũ cauſam in gingiuis eſſe. item ſi dolor non fuerit ſm longitudinẽ ſed in profundo eius tunc cauſa erit in neruo, & ꝓprie cũ inuenit dolor expanſus in carnibus rubeis aut

E in mandibula & ſentit̃ ſicut obſtupefactio. Secundum ne ſis deluſus & bonum extrahas relicto malo, q̃ bene prius cõprehendas dentem extrahendum, q̃m hoc quandoq; eſt difficile cognoſcere, & ſigna declarata ſunt in principio rubricæ. Vnde ponatur patiens in loco clariſsimo vbi ſol penetrat & ſubtiliter inſpiciatur, ſi videtur læſio in dente ſm habita ſupra. Tertium q̃ omni ingenio operator ſtudeat extrahere cum dolore minori vt poſsibile eſt. quapropter prius circumcirca leuiter ac profunde ipſum diſcalciet, ſeu excarnet vſq; ad radicem intercipiendo tẽpus propter dolorẽ. Nec attẽdas operatori ſemꝑ, quoniã ex eis repertũtur præſumptuoſi & audaces nimiũ, qui ſtatim cum extrahũt volentes ex hoc laudari q̃ arte ſunt expediti. nam ſic aliquando ſunt cauſa maioris doloris, febris & multarũ prauarum ægritudinum. item & quandoq; ſic feſtinando frangunt dentem, dimittitur radix & ſic fit error peior priori. Cunq; diſcalciatus fuerit tunc ipſum digitis prius aliqualiter moueas aut cum tenaculis ſubtilibus concutiendo in
F diuerſas differentias vt facilior fiat eius exitus. Nam in eradicatione illorum dentium qui non cõmouentur eſt timor ex quibuſdam nocumentorum plurimorum, quandoque enim cum ipſis extrahitur pars mandibulæ, vt ego vidi, & tunc excitatur dolor maior, & feb. Quartum ſi dens fuerit corroſus, & perforatus, tunc oportet vt impleas foramen pãno, et ſtringas ipſum cum extremitate radij vt non frangatur hora conſtrictionis tuæ ſuper ipſum cum forpicibus. Albucaſ. Et oportet vt exquiſite agas cum ſcarificatione ſiue diſcalciatione in circuitu gingiuæ vt patet ne frangatur. Quintum vt non fiat extractio eius apud vehementiam doloris ne ſit cauſa ſyncopis, aut mortis, aut deſcenſus reumatis amplioris, ſed expectetur vſq; quo ſedetur dolor. Meſue. Quibus peractis cum tenaculis, aut caniculo, aut ſubleuatorio vel alio inſtrumento leuiter & non cum vehemẽtia extrahatur. nam extractio cum vehementia eſt ex eis quæ in dolore augmentum faciunt. Auicen.

Poſt vero extractionem digitis gingiua relaxata compri-
G matur. deinde fiat collutio cum vino aut aceto & ſale aut cum vino, & myrrha, & melius. Quòd ſi acciderit fluxus ſanguinis, tunc imple locum cum vitriolo aduſto. quod ſi non ſufficit, cauteriza. De inſtrumentis vero dicendum q̃ artifex prudens ſubtilis in arte ſua inuenit per ſeipſum inſtrumentum ſecundum illud quod ſignificant ei operationes, et ægritudines ipſæ. Albucaſ. Et ſi contingit in eius extractione frangi, et remanere radicem, tunc pone cotum cum butyro ſuper locũ vno vel duobus diebus donec mollificetur locus. deinde ſi potes plus excarna circa radicem & impone inſtrumentum vnum vel plura vt videbitur expedire, & conſulo accelerare ad eradicationem dentis corrupti ne alios inficiat, & ne ita putridus fiat et marcidus ut nullo modo extrahi poſsit eius radix. nam periculum eſt in his in eorum extractione ne frangantur, & comminuantur vſq; ad radicem excluſiue. Tu tamen memor ſis facere euacuationes præcedere & ipſas reiterare ad prohibendũ etiam futurum apoſtema iuxta canon. dictos.

H Et q̃m multi cõfidunt in eorũ extractione abſq; inſtrumẽtis ſolis medicaminibus cõfiſi, de quibus meo tempore nullã vidi experientiã, hinc pro cõplemento rubricæ ponã modũ & medicamina quibus ſaltẽ iuuamentũ fiet in eorũ eradicatione facili. Nã prius ea tentare debemus, q̃ ſi non profuerint ad arma vltimo deueniamus. Illa nãq; ſic præcedentia tantã circa dentẽ eradicationẽ facient q̃ cum inſtrumento adhibito eorum facilior fiet completa eradicatio. Modus hic ſeruetur, nam ne lædantur dentes propinqui muniantur cera, deinde fiat excarnatio profunda circa radicem dentis dolẽtis, quo facto linias ter in die vel quater radicẽ eius ex medicamine iſto. ℞. corticẽ radicis mori, piretrum, terantur, & miſceãtur cum aceto forti, ponantur ad ſolẽ donec totum fiat vt mel. Item lac thitimali cũ piretro, & radice mori, & fiat vt dictum eſt. Item idẽ operare cum aqua forti de qua ſupra, & eſt melius. item identi cũ radice cucumeris aſinini, & arſenico nutrito cũ aceto.

Sed nota quòd aqua fortis mirabiliter diſcalciat, & rodit carnem, quare conſulo ante eradicationem cum ferro fiat tactus cum cautela ne pars ſana lædatur. Et ex compoſitis & laudatis. ℞. piretri, radicis colloquintidæ, corticum eius, corticum radicis mori, ſeminis almezereon & foliorum eius, arſenici citrini, lactis thitimali, terantur terenda & cum fęce aceti mortario bene ducantur. deinde ſuper ea proijciantur bdellij, & aſſæ ana. par. i. et fiant trochiſci de quibus liniantur radices dentium hora poſt horam per aliquos dies. facit enim facilem eradicationē. Aliud coquantur ranę fluuiales aut arboreæ cum oleo donec diſſoluantur, & ex iſto oleo liniatur radix dentis. Idem operantur & efficacius ſi decoquentur in fęce aceti. Placentinus vero dicit ſe non fuiſſe deceptum ex vſu euphorbij in hoc caſu hoc modo. Prius enim diſcalciato dente vt ſupra ſuperpoſuit puluerem euphorbij de cuius proprietate eſt eradicare oſſa, deinde cum ferro leuiſsime extraxit. Poſtremo pono emplaſtrum ad omnem dolorem dētium ex quacunq; cauſa ab eo laudatum. ℞. xij. radices maluauiſci, & perfecte decoquantur & extrahatur lignum medium, deinde piſtentur optime. deinde. ℞. farinæ fœnugræci, ſeminis lini, floris camomillæ, anheti ana. ʒ. i. farinæ hordei. ℥. iij. incorporentur & in fine addantur. ℥. iij. olei camomillini, & actu calidum ponatur ſuper mandibulam dolentē, ſedat dolorem, maturat materiam & ipſam finaliter reſoluit. Et hæc de dolore dentium, & cura ſufficiant.

Euphorbij mira ꝓprietas.

De corroſione dentium, & perforatione. Rub. 4.

QVID autem ſit corroſio aut dentium perforatio ſenſus ipſe oſtendit.

CAVSA cuius vt Auicen. eſt ex humiditate in eis putrefacta. Putrefactio itaq; contingit quandoq; ex debilitate virtutis ipſorum aut ligamentorum eorum cum nō poſſint nutrimentum debite digerere ad ipſos veniens. vnde in malos & putridos conuertitur humores. qui ſi ſunt aliqualiter acuti corrodunt & perforant. Et idem contingit ex malis & corruptis humoribus eleuatis à ſtomacho aut ab humoribus malis à capite deſcendentibus, aut ab vſu rerum dentibus nocentium. Non raro accidit ex limoſitatibus dentibus longo tēpore applicatis, aut rebus inter dentes detentis & corruptis. hęc. n. corrupta, et putrefacta putrefaciunt, propter quod lotio dentiū eſt cōmendanda.

CVRA Canones. Primus ordinatio diætæ, quæ conſiſtit vt ſupra euitando cibaria dentibus nocentia & vtendo rebus contrarijs cauſæ facienti corroſionem. vt exempli gratia ſi fuerit materia cholerica aut phlegmatica ſalſa & huiuſmodi, & de his ſupra de ſoda.

Secundus eſt digeſtio materię, quę digeratur ſecundum ipſius materiæ opportunitatē. pro quo recurre ad ea quæ de ſoda ſcripta ſunt.

Tertius euacuatio, euacuetur autem cum reſpicientibus materiam ipſam pro quibus ſupra de ſoda.

Quartus diuerſio materiæ ſi fuerit per cōmunicatem à cerebro vel ab alio. qualiter fiat dictum eſt.

Quintus eſt prohibitio aſcenſus malorum vaporum ad ipſos ſi fuerit ex mēbris inferioribus, & iam dictus eſt modus de ſoda per communitatem.

Sextus eſt confortatio dentium cum his quæ cōfortant ipſos quando cauſa ex debilitate virtutis eorum procedit, vt ſunt puluis cinnamomi, maſticis, origani, mēthæ. itē idem operatur radix berbenæ, agrimoniæ, quæ ſua proprietate conuerſiuam dentium cōfortant. item olibanum, galla, myrrha.

Septimus eſt prohibitio additionis in corroſionem. Et hic canon pro ſui expeditione tribus alijs indiget. Quorum primus eſt, & eſt octauus in ordine, mundificatio ſubſtantiæ corruptæ. Secundus & eſt nonus in ordine reſolutio materiæ lædentis. Tertius & eſt decimus in ordine defenſio dentis ne recipiat materiam illam. Primus cōpletur cum locionibus factis ex vino, melle, hyſſopo, ſaluia adinuicem decoctis, & ſi opus eſt cum roſ. cum ireos, & ſimilibus de quibus in præcedenti Rubrica vbi tractať de collutionibus & ſupra de paſsionibus linguæ, & oris, et modera cum frigidis ſi materia fuerit cholerica cum aceto, & aceto ſquillitico vt videbitur expedire. Secundus completur cum medicinis exiccatiuis & calidis reſolutiuis, pro quo canone nota alium ꝙ in forti putrefactione fortibus indiges medicaminibus, in debili vero debilibus. Exemplum primi incipiendo à debilioribus fiat collutio aut retentio in ore ex decoctione vini zinzib. corticum capparorum, aut vtriuſq; ſaluiæ, calamenti, piperis, & piretri, item etiam impletio foraminis ex pulueribus horū. Quod ſi non ſufficit tranſeas ad aquam ardentem, item ad fortius ad aquam fortem, de qua in pręcedenti rubrica. Et vltimo ſi non ſufficiunt ad cauterium de quo in præcedenti rubrica. Quod ſi locus carnoſus circunſtans fuerit putridus cura vt infra capitulo de diſpoſitionibus gingiuarum. Exemplum ſecundi vt ſunt myrtus, licium, ſpica, & huiuſmodi in quibus eſt exiccatio cum ſtypticitate, & tu plura collige ex habitis in præcedenti rubrica. Tertius perficitur cum gallia, & cypero quando ex eis impletur dens aut linitur, et gallia ſola prohibet putrefactionē dentiū. Item ſpecialiter in cauſa calida collutio oris ex aceto & eſt ſublimis, & tu nota quæ de eo ſcripta ſunt in principio capituli. Item camphora eſt medicamen vltimum. Et iuſquiamo cū ſtorace ſimul mixtis ineſt ꝓprietas mirabilis quando fit ſuffumigatio per traiectorium dentis ſuper dentem corroſum Meſ. Et in hoc commendatur medicamen Alexandri medici cui fides in opere medicinali multū tribuenda eſt. ℞. opij. myrrhæ, ſtoracis ana. ʒ. ij. piperis alb. croci, galbani, ana. ʒ. i. confice cōterendo cum roſ. & mitte in locum corroſionis. Quidam implent cum maſtice, quidam auro & quodlibet eſt bonum. & in ſumma adiuua te cum his quæ dicta ſunt in præcedenti rubrica. Cunq; iſta non contulerint, tunc cum ſcarpello ſiue celte dentem leuiter frangas & cum lima applanes cum ſic quòd cibi non poſſint in eo retineri. Quòd ſi adhuc nō ſufficient omnia quę dicta ſunt tunc melius eſt vt eradicetur leuiter ſeruatis canonibus ſupra poſitis.

CVRA ſi ex limoſitate contigerit curetur cum mundificantibus et abſtergentibus dentes, ipſoſq; dealbantibus, de quibus in ſpeciali rubrica & tu ibi recurre &c.

De vermibus dentium. Rubrica. 5.

VERMES in dentibus generantur ex putrefactione in eis inuenta à caliditate viuificatiua quemadmodum in inteſtinis & alijs generātur locis. Quorum ſignum eſt acuitas doloris cum motu eius, nam in ipſis ſentitur continuus & in diuerſis locis motus.

CVRA ſine canonum multiplicatione fiat ſuffumigatio per traiectorium ex ſemine iuſquiami, ſemine porri, ſemine cępæ vel ex aliquo iſtorum cooperto capite. Item ex his cum adipe caprino fiant pilulæ, & vna earum ponatur ſuper dētem. Item ex eiſdem collutio. Itē ex ſtorace, aloe, myrrha intromittatur, vel ex his ſimul fiat caſpula denti. Item ad idem ſuffumigatio abſinthij.

De dentibus commotis. Rubrica. 6.

DENS commouetur poſtpoſita cauſa primitiua quæ eſt à caſu vel percuſsione aut ex diſpoſitione quæ eſt in ipſo dente, aut ex diſpoſitione gingiuarum in quibus figitur dens, aut ex debilitate virtutis, aut ex mala complexione calida hum. vel ſic. Contingit enim dentē in ſua ſubſtantia vbi prius erat pinguis poſtmodum extenuari ex defectu nutrimenti vt accidit ſenibus cōualeſcentibus & famelicis, quo caſu propter latitudinem orei dēs commouetur.

Item qñq; hoc idem eis contingit propter corroſionē factam in radicibus ipſorū ex parte gingiuarum quia earum caro & pellicula eſt abbreuiata quibus ſuſtētabatur dens, & hoc voluit Auic. cum dixit. Propter abbreuiationē carnis ad hamur. Item propter earum corroſionem. Propter etiam largitatē orei in eis quæ poſſet ex ſuperflua ſiccitate cōtingere, quādoq; tamen natura hæc orea in pueris dilatat. nam primo excutit primos dentes inutiles maſticationi & dębiles, deinde elargatis oreis producit maiores et

fortiores

fortiores cum debeant cibaria dura maſticare frāgere &c.

Ex debilitate virtutis ſicut accidit ſenibus & cōualeſcentibus ex mala cōplexione calida corrodente origines neruorū & gingiuas. Ex mala cōplexione humida, quia relaxāte neruos & ligamēta quibus alligātur et conſtringunť, quod etiā contingit ex mala humiditate gingiuarum, tunc enim non fortiter conſtringuntur vt patet.

CVRA. Canones pręſupponunt generales ex parte digtæ, euacuationum &c.

CVRA. Particularis canonis primus & principalis qui eſt maxime attendendus, quòd cum dente moto euitetur maſticatio omnino, ſit enim intentus ſorbitionibus ſi aliter fieri nō pōt. Et breuiter oīa quæ poſſunt eſſe cauſa commotionis eius vt ſunt loquela, tactus eius cum digitis, vel ligno, frāgere res duras. Secundus ꝙ ſi fuerit ex eius extenuatione ſuccurratur cum cibarījs reficientibus. Sed hic nota ꝙ hic modus curæ eſt difficilis. non fit enim reſtauratio niſi in tempore longo, propter quod oportet tranſire ad ea quæ dentem firmant, & conſtringunt vt ſunt frigida ſtyptica & hum. vt videtur. Aliquando approximare poſſumus frigida ſtyptica & hum. vt eſſet oleum roſ. tamen ſecurius videtur approximare ſicut eſt balauſtia, myrtus, pſidia, achacia, ſandali, roſæ, hypoquiſtidos, terra ſigillata & huiuſmodi, de quibus ſupra quarto tractatu. Quôd ſi fuerit illic mala cōplexio frigida, tunc vtamur calidis ſtypticis vt eſt nux cupreſſi, charabe, alumen vſtum, cornu cerui vſtum, maſtix, laudanum, myrrha, thus, ſtorax calamita, & huiuſmodi allegato tractatu. Ex quibus fiant gargariſmata, collutiones, capſulę, linitiones, applicationes puluerum vt operationi congruentius videbitur.

CVRA eius quæ eſt à caſu vel percuſsione eſt eodem modo. Sed propter dubiū futuri apoſtematis ex caſu competit phlebotomia vel ventoſæ cum ſcarificatione, & hoc in principio ſicut in cæteris cōcuſsionibus vt quarta quarti, tract. ij. primo capitulo.

CVRA. ſi fuerit ex humiditate mollificante quæ fit ſecundū plurimum rememorata euacuatione & iterata ſeruentur duo canones. Primus eſt exiccatio humiditatis cū rebus ſtypticis calefacientibus & oppilantibus ex medicinis dentium. Secundus eſt adminiſtratio medicaminum ſtringentium & colligantium ligamenta dentium, & gingiuas, & abſtergentium humiditates.

Primus perficitur cum decoctione piretri, aut myrrhæ, vel maſticis in aceto ſimplici vel ſquillitico faciendo collutionem. Item decoctio nucum cupreſſi vel foliorum in aqua. Item aqua in qua decoctum eſt ſerapinum, aut alumen cum medietate ſui de ſale.

Secundus completur cum maſticatione maſticis & ex collutione eius cum balauſtījs, & roſis facta decoctione in vino ſtyptico. Et ex compoſitis magiſtralibus laudatis. ℞. ſtipitum vitis combuſtorum drach. i. aluminis iameni, piretri, ſpicæ. ana. ʒ. ß. nucum cupreſſi combuſtarum. ʒ. ß. ℈. i. cornu cerui vſti, centaureæ. ana. ʒ. ij. fructus thamariſci. ana. cyperi. ʒ. ß. ſal gemmæ aſsi. ʒ. ß. ℈. ß. fiat ex eis puluis & annectatur dentibus. eſt confirmans & confortans dentes & ſtringit gingiuam lapſam & eſt expertum.

Aliud. ℞. cyperi, ro. ſpicæ aro. ſalis gemmæ, cornu cerui vſti. ana. fiat dentifricium vel aliter vt placebit. Aliud. ℞. gallarum par. ij. myrrhæ par. i. corticis granatorum. ana. tere & applica ex eo in radice dentium & in gingiuis intus & extra mane & ſero, expertum bonum etiam ſi fuerit ex corroſione gingiuarum.

CVRA ſi fuerit ex corroſione gingiuarum dicetur cura in ſequenti cap. Similiter ſi fuerit ex earum abbreuiatione, tamen dicit Auic. in hoc caſu conferre alumen iameni mixtū cū xyloaloes aduſto, cyperi, balauſtījs, & ſumach.

CVRA ſi fuerit propter vehementem ſiccitatem cura fiat cum humidis notis.

CVRA ſi fuerit ex debilitate, fortifica virtutē, deinde procede cum ſtypticis dictis. Quòd ſi fuerit ex debilitate virtutis ætatiua, cura eſt difficilis fortaſſe & impoſsibilis.

E CVMQVE hæc omnia non contulerint oportet tranſire ad ligationē eorum cū dentibus qui non mouētur vt ingenietur operator cum filo ſerico ligare, aut filo lineo, vel aureo, & texere in modum ſepis, nam ſic retinetur tēpore longo, deinde adminiſtrare ſtyptica, & ſi ibi eſt mala humiditas, abſtergenda, vt ſupra & infra de alteratione coloris dentium. Alīj vero ligant cum filo aureo poſtponentes filum argenteum, quia fit viride. Albuc. Sed credo ꝙ fortius ligantur cum lineo vel ſerico licet non tantum duret, & confiſus eſt Albuc. reapponere hoc modo dentes ex toto euulſos & fractos caſu aut percuſsione. vnde format ex oſsibus vaccinis dentes ſecundum quantitatē neceſſariam & reapponit locò deperditorū. Illud eſſet vtile his quibus deficiunt dentes in parte anteriori, ꝓpter quod non ornate & debite enunciāt ſermonē. hæc facilius dicuntur ꝙ̄ fiant.

De congelatione dentium, quæ Græcis αἱμωδία, noſtris autem ſtupor appellatur. Rub. 7.

CONGELATIO dentium in vulgari noſtro dicta ſpa-

F uento eſt ſtupor accidens dentibus.

CAVSA cuius eſt frigiditas cum ſtypticitate in eis retenta & impreſſa à reb⁹ frigidis & ſtypticis, propter quod acetoſa, acria, & pontica ſunt talis congelationis ſiue ſtuporis cauſatiua. Ex quibus apparet ꝙ etiā vapores à ſtomacho eleuati ab humore acetoſo ſunt talis accidentis productiui. Quandoqꝫ hoc idem cōtingit ex imaginatione extimatiua cum præſens eſt ille qui maſticat acetoſum maſticando cum tranſmiſsione, vt Auicen. & cauſa cuius eſt philoſophica. & tu conſidera.

CVRA Canoñ. calefactio dentium. nam per calefactionem remouetur frigiditas quæ in cōgelatione ipſa eſt cauſa principalis, ſicut verbi gratia cum vino calido retento in ore, aut frictio dentium cum ſale, & ſpecialiter aſſo, aut cum baccis lauri, aut maſticatio vitelli oui calidi, aut nucum, aut auellanarum, & ſpecialiter aſſatarum, aut frictio cum eis. Item ad idem panis calidus, aut caſeus aſſatus, aut cæpe. Item maxime cōmendatur portulaca, & ſe-

G men eius. & eſt ex maxime expertis ſiue fiat ex eis frictio vel maſticatio. Sed tu dices, quomodo confert cum ſit frigida. Dicetur in dubījs.

De alteratione coloris dentium. Rub. 8.

ALTERANTVR dentes in colore ſuo aut à cauſa primitiua propter negligentiam mundificationis oris, & corporis totius, aut membri particularis, aut propter nimium vſum rerū dentes corrumpentiū, de quibus in princ. capī & ſpecialiter mellis. vſus enim eius maxime fœdat dentes, & dulcia pinguia vt ibi. Vnde notandum ꝙ ex negligentia remanet limoſitas circa dentes inficiens eos. Item ob negligentiā corporis eleuātur vapores à ſtomacho à toto vel ab alio particulari membro inficiētes. Item fit aliqñ aggregatio per has vias materierum in dentibus quæ tantam in eis morā contrahunt vt inde putrificenť. vnde eorū remotio eſt difficilis. Qñqꝫ vero & per ſubſtantiā eorum penetrāt materiæ malæ quæ ibi retentæ inficiunt colorem dentium ſecūdum ꝙ accidit cuti ex præſentia malorū hu-

H morum ad intra corpus, vt primo Aphor. commento. ij.

Quòd ſi fuerint cholericæ color dentis eſt citrinus. ſi melācholicæ niger. ſi ſanguineę rubeus. ſi phlegmaticę albus.

CVRA Cañ. ſeruādi ſunt quinqꝫ. Primus eſt regimen. Secundus alteratio. Tertius euacuatio. Quartus abſterſio & mundificatio. Quintus reſolutio extractio & exiccatio.

Primus completur cauendo à rebus dentes corrupentibus, de quibus in princ. cap. Item ſpecialiter à vomitu ꝙ tandem ſi contingat fieri, poſt ipſum immediate fiat dentium collutio cum aqua roſ. & aceto.

Secūdus perficiť cū cōtrarījs rectificātibus malā cōplexionē vbicūqꝫ fuerit ſiue in ſtomacho vel capite vel alibi.

Tertius cōpletur cū eūatiuis appropriatis materiæ peccāti, de qbus f. iiij. trac. vel phlebotomia ſi erit neceſſaria.

Quartus cū abſtergētibus, & abſterſiuū bonum eſt tartarū vini optimi puluerizatū, cum quo fricenť dentes, deinde abluanť in hyeme cum vino calido, & in æſtate cum frigido.

frigido.ad idē ſpuma maris, aut pumex cũ quib⁹ fricenť,
vt dictum eſt. Item hordeum aduſtum, item ſal gemma.
Quintus cõpletur cũ reſolutiuis extrahentibus, & exic
cãtibus vt ſunt piper, menthaſtrũ, cũ abſterſiuis dictis, &
fient inde dentifricia optima.et tu cõpone. Et ex laudatis.
℞.radicis ariſtologiæ.par.i.cornu cerui aduſti.par.ij.ma-
ſticis.par.iij.olei ro.par.v.teranť & adminiſtrenť. Aliud
℞.piperis albi ad libitum, & ex eo cum vino antiquo &
melle fiant trochiſci, & exiccentur in furno temperatę cali
ditatis. Deinde.℞.ex eis.ʒ.ij.ß.ſalis gemmæ.ʒ.ß.℈.i.ſpu-
mæ mar.ʒ.ß.℈.ß.ligni aloes.ʒ.ß.fiat ex eis dentifriciũ.eſt
enim bonũ abſterſiuum, & mundificatiuum. Aliud.℞.
triturę vaſorũ terreorum, ſalis gemmæ aduſti, cyperi albi
aſsi.ana.ʒ.ij.ſpumæ maris, carbonum radicis cannæ.ana.
ʒ.i.fiat dentifricium cum [illegible]. Multa ac plurima exempla
ponere poſſem, ſed hæc ſufficiãt, nam volens componere
ex datis plurima faciet. Quòd ſi copioſior fieri volueris
quære Meſue de hoc & in tract.de decoratione.

DVBIA.

DVBITATVR an dentes ſentiant. Quòd nõ, arguitur,
quoniam nulla oſſa ſentiunt. dentes ſunt oſſa.ergo.maior
eſt omnium philoſophorum Ariſt.i.&.iij.de anima. Pilis,
oſsibus, & vnguibus nullus eſt ſenſus. minor eſt Auic.pri-
ma primi de anatomia oſsiũ. & ſecũdo de generatione ani
maliũ.vi.cap.&.v.de generatione.vlt.cap. Ad oppoſitũ
videť eſſe experiẽtia.nã plurimũ dolẽt & pro iſto eſt Aui.
alle.loco, inqt. Nullũ prętera oſsiũ ſentit pter dentes vllo
modo. In hoc dubio diſcordati ſunt antiq. poſuerunt.n.
quidã eos nõ ſentire, et pro ſe adduxerũt has rationes. Pri
ma ꝙ ſemper in frãgendo & maſticando res duras ſeque-
reť dolor quod eſt cõtra experientiã. Itẽ cũ ſolutio conti-
nuitatis ſit principalis & maxima cã factiua dolorũ, tunc
in eorũ fractione aut limatiõe ſentireť dolor, cuius oppoſi
tũ oſtẽdit experiẽtia. Dicũtq; ꝙ dolor, qui dente percipiť
eſt in neruis gingiuarũ qbus dentes eis alliganť.nã frequen
ter extracto dẽte remanet dolor. Item ſi remoueť, hoc eſt,
quia materia hebet locũ amplum & vacuũ ex eradicatio-
ne dentis per cuius præſentiã comprimebať, & doloreẽ cau
ſabat. Alij vt Auic.prima primi de anatomi.dentiũ, vt ſu-
pra.& ſeptima tertij, vt ſupra.& Ariſto.xxij.problem.&
xxxiij.& Gal.ij.de accidẽti.& vt recitat Auic.prima pri
mi.alleg.ca.expreſſe ponũt dẽtes ſentire, inqt Aui. Gal.q-
dem dixit ꝙ experimentũ nobis demõſtrat eos habere ſen
ſum de quo natura ſollicita fuit, eos cum virtute quæ de ce
rebro prouenit, vt inter calidum & frigidum diſcernunt.

Pilis, oſsib⁹ & vnguib⁹ nullus ẽ ſenſus.

PRO DECLARATIONE dubij huiuſmodi ĩ quo pra
cticabiliter, & poſitiue ſatis procedam, premittendum pri
mo, ꝙ vt dictum eſt in prin.capĩi dentes oriuntur ex ſuper
fluitate nutrimenti oſsium capitis et mandibularum, vt ſe
cũdo de generatione, alle.cap. Ex quo primo apparet eo-
rum generationẽ aliorum oſsium generationi poſteriorẽ
eſſe, quod et in finẽ deduci debet cum añ nõ ſint neceſſaria
vt aliqua oſſa qnto de generatione aĩalũ, vlt.cap. Et poſ
ſet inferri ſecunda.quare nõ oẽs ſimul generanť vt reliqua
oſſa.nã illa oſa ſimul ſunt neceſſaria ad eſſe et cõplementũ
fœtus.dẽtes autẽ nõ, & ideo natura quæ nõ deficit in neceſ
ſarijs, neq; abũdat in ſupfluis, vt qnto de generatione aĩa-
liũ, alle.ca.pri⁹ primos aptos incidere, pduxit. deinde alios
maſticatiõi neceſſarios.nã prius tẽpore debet ẽe ibi ſciſſio,
deinde maſticatio. Et poſſet ĩferri tertio cã quare põt re-
generari, nõ ſic de alijs oſsibus.nã cum ex ſuperfluitate nu
trimenti oſsiũ generentur remanẽte nutrimẽto diſtributo
per oſſa poſt dentiũ generationẽ ipſis depditis põt regene
rari.nã ibi eſt pſentia virtutis & materiæ.quare. Et p in-
tellectu correlarij & eorũ quæ pro parte dicta ſunt notan-
dũ ꝙ ex ſanguine mẽſtruo fiunt partes quatuor tẽpore im
pregnationis. ex vna quidẽ vna cum ſpermate viri qd̃ eſt
cauſa efficiẽs & ſicut forma generantur mẽbra ſpermatica
vt oſſa nerui & hmõi, vt Gal.ij.de ſpermate.&.i.de gene-
ratiõe animaliũ, vlt.cap.& Aui. Ex ſecũda nutriunť hmõi
membra ſpermatica in quo remanſit virtus ſeminis & ex

Natura neque ĩ neceſſarijs deficit, neq; in ſupfluis abundat.

A iſto nutrimẽto ſuperfluente generanť dentes, & ex iſto ſan
guine nutriť fœtus. Ex tertia generať lac ſanguine trãſmiſ-
ſo ad mamillas tanquã vtilis tẽpore part⁹ ejcit. hoc autẽ ſu
perfluũ nutrimẽtum per oſſa cranei, & mãdibulæ diſſemi-
natum natura ſagax cõſeruat vſq; ad tẽpus neceſsitatis. &
tũc in principio cũ dentes ſunt neceſſarij mittit pro dentiũ
generatiõe partẽ nutrimẽti magis ſubtilẽ ex qua dẽtes ge-
neranť parui & acuti nõ multũ fortes. parui quidẽ qa mo-
dicã materiã mittit, acuti vt facilius penetrẽt per gingiuas
& abſq; minori dolore ſolutionẽ continui faciant. Item vt
orea ſeu foramina apertiora futuris dentibus magis & for
tibus præparet. Nã facit ſicut bonus carpẽtarius qui cum
vult foramen magnum facere prius perforat cũ parua tri-
bella, deinde magna ne aſſerem vel lignum perforandum
frangat. Item hoc cum minori labore facit.

Orea ꝗcũq. in parte adiueneris foramina intelligito.

Sed diceret aliqs, quare ergo ĩ omni ætate nõ generanť.
Dicendũ ꝙ pcedẽtibus ętatibus deficit nutrimentũ tale.
vnde qñq; reſeruanť vſq; ad ętatem mediã inter ſpermatis
B emiſsionẽ & conſiſtentiã quo tpe generanť neguedij, vt in
princ.capĩi dicebať. Quòd ſi cõtingit in alijs ætatibus na-
ſci, hoc eſt ſatis rarũ et mõſtruoſum quaſi, nõ enim incõue
nit nutrimentũ illud ſupfluũ à natura fuiſſe reſeruatũ tãto
tempore. Vnde audiui ſenẽ amiſiſſe dẽtes, deinde fuiſſe in
eo reſtauratos. In multis tñ reperitur ꝙ in tẽpore ſui ſenij
eis oriť dens vnus vel duo. Tu tñ nota Aui. prima primi;
de membris vbi inquit. Et illud quod eſt generatũ ex ſan-
guine in quo adhuc virtus exiſtit ſpermatis dum nondum
inter ipſum & ſperma tẽpus intercoeſſerit niſi paruũ, illud
membrũ qñ tollitur iterũ naſci poteſt ſicut dentes in æta-
te pueritiæ, cum vero ſanguis ad aliã cõuerſus fuerit com-
plexionẽ non iterũ renaſcetur. confidera. Et ex iſtis appa
ret etiã cauſa quare aliqñ in quibuſdã prægnantibus gene-
ranť dentes, in eis.n.reperiť materia, vt patet, & virtus &
via ampliſsima de matrice ad mãdibulas, vt infra.&.i.ca-
Sed reddere cauſam quare in quibuſdã mulierib⁹ accidit
vt pro vnoquoq; filio concepto dentẽ vnum amittant dif-
C ficile eſt. & tu cõſidera. & difficilius videť quare viris ac-
cidat, ꝙ cum mulieres eorũ impregnantur eis cadit dens
vnus, ſpeculare. Ex quibus etiam trahi poteſt cauſa qua-
re dentes anteriores ſunt ſubtiliores, poſteriores vero econ
tra. nam cum mandibula groſsior & amplior ſit, in parte
poſteriori rationabile eſt vt ab ea parte plus multo de ma
teria dentis emittatur, & quanto amplior erit materia &
maior, maior dens debet generari alijs paribus. hoc etiam
in fine poteſt deduci. nam cum res ori appræſentetur prius
requirit eius diuiſionem et ſectionem ꝗ; triturationem vel
maſticationem. quare anteriores debent eſſe acuti. Et ex
dictis apparet quomodo dentes habent vel nõ habent ean
dem materiam cum alijs oſsibus.
Secundo dubitaret aliquis cũ regenerari poſsint deper-
diti quare non reſtaurari cum ſunt fracti. nam difficilius ui
detur virtuti integram dẽtem generare ꝗ; partem, ſed po-
teſt primum. ergo & ſecundum. Confirmatur, quoniam
dentes continue creſcunt vt notat experientia in equis, ho
D minibus &c. & ſecundo de generatione animaliũ. vi.cap.
ergo cum pars eius erit deperdita poſtꝗ; eſt parua materia
apta conuerti in dentem non videtur quicquam obſtare
quin reſtauretur. conſequens tamen cõtra experientiam,
qm̃ videmus dentem fractũ continue ſic fractum creſcere.
Itẽ.iij.techni. Oſſa deperdita in infantibus regeneranť per
viã primę intẽtionis. ergo et dentes. tenet cõſequentia, per
illud generale. Si de quo minus videtur ineſſe & ineſt, ergo
de quo magis. ſed minus uidetur ꝙ oſſa reſtaurentur cũ ca
reãt materia ,ppria qua abundat natura pro reſtauratione
dentiũ, vt patet. ergo. & pro argumento capias infantem.

Axioma.

Itẽ dubitatur quare dẽs fractus ſm̃ ſuperficiẽ ei⁹ totã ut
ſit dimidiatus, in reliquis partibus ſuis ſanus nõ creſcit cũ
creſcere deberet ſicut non fracti, imo & magis qm̃ natura
cum non deficiat in neceſſarijs deberet eſſe magis ſollicita
circa eius augmentum vel ſaltem æque bene ſicut de alijs.
Item dens fractus ſecundum vnã partem tantum creſcit.

ergo

ergo per idem & ſtactus ſecundum totam etiam ſuperficiem. Item vngues fracti creſcũt. ergo & dentes fracti debent creſcere. conſequentia videtur tenere, quoniam ita reperitur materia pro augmento dentis ſicut pro augmento vnguis, et natura plus ſollicita eſſe debet de dente ꝙ̃ de vngue. Item videmus ꝙ vbicunqꝫ fit in corpore deperditio alicuiꝰ partis natura ſtatim ſollicita reſtaurat ſi poteſt per viam primæ intentionis vt in membris carniformibus eſt videre, aut per viam ſecundæ aliquid loco illius producit vt oſsibus rosbot. quare ergo cum habeat materiam pro generatione partis dentis ipſam nõ reſtaurat, aut loco eius aliquid non reponit, vt capias puerum ſex annorum & argumentum forma. Et confirmatur, quoniam vt dictum eſt in princ. cap. dentes etiam in loco vtilitatem præbẽt vt prohibeant ſubitum ingreſſum aeris ad cor. ſi ergo produceretur rosbot. vel aliquod tale videtur ex hoc finem ſuũ natura adimplere, quod ſi non faciet videtur deficere. De his omnibus expectetur reſponſio in fine determinationis dubĳ vbi ponetur tertium præmittendum. Si quis tamen vellet formare quæſtionem theoricam et magiſtralem primo præmittat præmittenda. ſecundo concluſiones. tertio reſponſiones ad obiecta. Ego autem hic poſitiue & practicabiliter locutus ſum. quare &c.

SECVNDO pręmittẽdum, ꝙ dentes ſentire, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo per ſe, ita ꝙ dentes ſint immediatum organũ tactus. Alio modo per accidens, quia dens ſentit mediante alio ſibi coniuncto vt neruo. Et procedendo ſecundum hãc diuiſionem reſpondetur ad dubium per has duas concluſiones. Prima ꝙ dentes per ſe non ſentiũt. Secunda ꝙ per accidens ſentiunt. Prima concluſio declaratur. quia ad hoc ꝙ aliquid per ſe ſentiat requiritur vt ipſum ſit neruus vel res neruoſa ſiue habens neruũ. hoc enim volunt Philoſophi omnes. Ariſt. ĳ. de anima. ſed dens non eſt huiuſmodi. ergo. Item organum tactus debet declinare ad humidum cum tactus conſiſtat in pati. ergo. Item á poſteriori ſi per ſe ſentiret maxime ſentiret dolorem ex ſolutione continuitatis in eo, cum ipſa ſit potiſsima cauſa doloris, cuius oppoſitũ notat experientia. Secunda cõcluſio declaratur, quoniam dens ſentit per neruos gingiuarũ venientes á tertio pari qui alligantur radici eius. vnde iuxta radicem ſentit vſqꝫ ad locum cui communicatur ſenſus per neruum, & quia neruus non venit ad ſuperiorem partem dentis, hinc in eius ſuperiori parte non ſentit. et ideo limando & frangendo eum non cauſatur dolor, ſed cum approximantur res calidæ, vel frig. quia tales procedunt de parte ad partem vſqꝫ ad radicem, ideo ſentiunt. & quia cęteris oſsibus non communicantur iſti nerui, hinc non ſentiunt, & natura hoc fecit in finem bonum vt dentes percipiant iuuamenta á nocĩuis cum recipi habens ab animalibus. et etiam allegatum eſt ſupra ex auctoritate Gal. Et licet iſtę concluſiones videantur ſuperficietenus ſatisfacere, tamen cõtra ipſas eſt expreſſe auctoritas Aui. ſeptima tertĳ, de dolore dentium, inquit. Scias ꝙ dentes quandoqꝫ dolent propter cauſam doloroſam exiſtentem in ſubſtantia ipſorum ſecundum ꝙ propoſuimus in eis quæ prætereũt, quia ſeptima tertĳ. in. i. cap. Et quandoqꝫ eſt propter cauſam doloroſam exiſtentem in neruo qui eſt in radice eorum. nã opinio illa conat ſoluere omnia inducta de dolore per ſenſum communicatum eis per neruos gingiuarum. Ecce quomodo expreſſe dicit ꝙ præter illũ modum adhuc ſentiunt ſenſitiua virtute exiſtente in ſubſtantia eorum. vnde vt Auic. allegato loco. Et quandoqꝫ ſentiunt frictionem ſuam. Pro iſto videtur Gal. tertio de accidenti, inquit. In dolore dentium tactus pati videtur. Et propter iſtas auctoritates & alias multas, vt. xxĳ. &. xxxiĳ. problem. videtur Conciliator in annexo differentiæ. xlĳ. ponere alias cõcluſiones. Prima ꝙ dentes per ſe ſentiunt, quia ꝑ ſubſtãtiam habentem in ſe neruum. per ſubſtantiam enim eorum, quia per radices diſſeminant nerui ſenſitiui ad eos venientes ex tertio pari, vt ſupra. Secunda ꝙ licet ita ſit, eorum tamẽ ſenſus eſt obtuſus valde ſiue hebes. patet tertio, quoniam eorum ſubſtantia eſt frigida dura & ſicca ſenſationi ſubiecto

E ſatis ineptum, vt ſupra. hanc quoqꝫ ſubſtantiã in finem dedit eis natura cũ debebãt frangere & diuidere res duras. & hoc apparet quare in ſuperficie eorũ ſunt quaſi ſine ſenſu modica vel quaſi ſine vlla virtute ſenſitiua cõicatur, quod natura etiam in finem operata eſt vt ex eorum frictione & contactu non doleant. vnde & terreſtria corpora eis occurrentia ꝙ̃ maxime parum ſentiũt reſpectu qualitatum actiuarum, quæ cum ſint ſpirituales magis penetrant. Et ſi dicatur ꝙ ſint acuti ſenſus & non torpoſi ex vehementia doloris percepti. Dicitur ꝙ illud accidit magis quãdo dolor communicatur neruis, aut panniculis gingiuarum quibus ipſi eiſdem alligantur. Vnde ſi in ſumma dentes dicuntur ſentire, eo modo quo & caro ipſa ſentit. qđ ſentire, poteſt dici ſatis per ſe, quia per ſubſtantiam habentem in ſe neruos. Secundo dicuntur ſentire eo modo quo caro deperdita per abſciſionem, deinde regeneratur. Sentit quãdoqꝫ, quia ſcilicet ſenſum diminutum & torpoſum habet. Iſte

F tamen modus poteſt in primum reduci. & tu conſidera.

TERTIO præmittendum propter quædam mota & dubitata particulariter ſupra ꝙ ad reſtaurationem fiendã partis deperditæ requiruntur duo principaliter. Primũ eſt productio partis deperditæ. Secundum eſt inuiſcatio eius cum alĳs partibus. Ad perfectionẽ vero primi requiritur fortitudo virtutis aſsimilatiuæ, conuenientia inſtrumenti caliditatis ſcilicet debitę, ſiue complexionis. commoditas viæ per quam debet nutrimentum tranſire ad locum. Vltimo debita quantitas materiæ. Ad ſecundi vero complementum requiritur humiditas viſcoſa, & pororum apertio ſiue latitudo per quam humiditas illa mitti poſsit. Ex quibus apparet reſponſio ad dubitata ſupra, quare fractus dens non poteſt reſtaurari, quia & licet materia reperiatur deficit ex parte virtutis aſsimilatiuę. nam dens ipſe fractus eſt æger, ideoqꝫ virtus aſsimilatiua eius debilitate non poteſt inuiſcare partem cũ parte vt tempore ſanitatis. ad qđ concurrit ꝙ eius inſtrumentum vt caliditas ſiue complexio eius eſt multum debilitata. nam vt dictũ eſt, dens eſt

G valde obtuſi ſenſus præcipue ſm partem ſuperiorem, ideo ex modica cauſa ita debilitatur vt quaſi reddaẽ vt res mortua. nam continue ab extrinſecis alterantibus lęditur & caliditas eius diminuitur, ex parte frigiditatis extrinſecæ fit ſuorum pororum clauſio, quæ ita modica fieri non poteſt ꝙ ſm ſe totos ſaltem parte non fracta ſit completa. quare nutrimentum per ipſos penetrare non poteſt, & ex conſequenti non poteſt fieri reſtauratio. Et ex iſto apparet quare non fit in eis rosbot. nam ad rosbot generationem requiritur apertio poroſitatum per quas poſsit penetrare materia humida viſcoſa. Cum autem eo tempore illud in dente non reperiatur, nec etiam materia viſcoſa humida propter vehementem ſiccitatẽ dentis hinc non generatur. ad quod concurrit debilitas caloris innati, ut dictum eſt. Item etiã dens non recipit iuuamentum accidentale á partibus vicinis quemadmodum recipiunt oſſa in ſuis partibus. Vnde credo ꝙ ſi aliquod os in ætate adhuc infantiæ in extremita

H te ſua frangeretur & dimitteretur diſcoopertum, ita ꝙ aer continue eum penetraret ꝙ nedum reſtauraretur, ſed corrumperetur. Non enim ſic corrumpitur dens propter eius ſiccitatem. Ex his etiã apparet propter quid non creſcunt radices dentium ægrorum dimiſſæ poſt dentium illorum extractionem. Et ex his etiam infertur ꝙ virtuti regitiuæ totius ſtante præſentia materiæ dentis facilius eſt totum vnum dentem producere de nouo ꝙ̃ partem vnius deperditam reſtaurare. patet correlarium, cum natura faciat ſecundum & non faciat primum, nam ſemper agit quod facilius agere poteſt. Et ex his patet cauſa quare producit dentes dictos baſtardi ſic dicti, quia oriuntur extra rectam lineam, quemadmodũ filĳ qui ex recto non naſcuntur matrimonio dicuntur baſtardi. nam cum cranium & mandibulæ ſunt multum humida, tunc ſuperfluit eis nutrimentum quod eſt materia dentis. Natura itaqꝫ de poſsibilibus facit quod melius eſt, vnde ex illo generat dentem, et quia

inuenit

Rosbot ar. bibus oſsiu cõſolidatio nũcupat.

Dentes (qđ aiunt,) baſtardi cur pducãtur.

inuenit locum rectum occupatum producit illum per lo-
cum mandibulæ ſibi vicinum extra lineam rectam. Et ex
iſto apparet ꝙ facilius eſt ei de nouo producere dentem ꝙ̃
fractum reſtaurare. Vnde pro complemēto dubij dicitur
ꝙ oſſa infantium habent de materia multa et ſunt humida
et uirtus ē fortis, ut tertio techni. ideoq; reſtaurari poſſunt,
Quòd de dentibus non contingit propter debilitatem vir-
tutis. ad quod concurrit eorum dētium ſiccitas multa quæ
impedit conſolidationem. De vnguibus vero ſecus eſt, nā
vngues non vere creſcunt & nutriuntur, ſed per iuxta poſi
tionem & impoſitionem partis poſt partem. vltimo natu
ra non facit roſbot, neq; aliquid aliud, quia nō poteſt ex de
bilitate, & impedimento aliorum quæ dicta ſunt. Et cum
dicitur natura poteſt producere facilius partem. Dicitur
ꝙ natura alijs paribus bene debet poſſe producere partem
dentis melius ꝙ̃ totum dentem, ſed cætera non ſunt paria,
vt patet. Vtrum dens ſit alijs oſsibus durior relinquo di-
ſputantibus. Et hæc de dentibus.

NOTANDVM ꝙ vt dictum eſt dentes ab alijs oſsibus
differunt, quia creſcunt alijs oſsibus nō creſcentibus. nam
ſi alia oſſa continue creſcerēt neceſſe foret & animalia con
tinue creſcere. cōſequens eſt falſum contra ſententiā Ariſt.
ij. de generatione animalium. vi. cap. inquit. Eſt enim ali-
quid omnibus animalibus termin⁹ magnitudinis propter
quod, & oſsium incrementi. & ſecundo de anima. Omniū
natura conſtantiū impoſitus eſt finis magnitudinis & aug
menti. Et cauſa fuit qm̄ in cōtritione et ex eorū cōtactu mi
nuuntur. vnde ſic cōtriti deficerent niſi cōtinue creſcerēt.

DVBITATVR à quibus læduntur dētes, an à frigidis,
an à calidis. Quòd à calidis, quoniam caliditas eſt qualitas
magis actiua. Quòd à frigidis probatur, quoniam ab eis ci
tius congelationem recipiunt quæ eſt paſsio ipſorum ma-
gis. Dicendum ꝙ naturaliter magis à frigidis nocentur
vniuerſaliter. frigiditas, enim oſsibus vniuerſaliter eſt ini-
mica, & caliditas amica quinto Aphor. Aph. ij. Nā calidi-
tas eorū pauca à frigiditate extinguiť, quæ à caliditate iu-
uatur & intelligiť hic de calidis & frigidis actu. & pro iſto
eſt ſententia Ari. 34. proble. problemate. ij. Propter quod
dentes frigus magis ſentiunt ꝙ̃ calidū, caro aūt ecōuerſo.

DVBITATVM fuit an dētes poſsint apoſtemari cum
ſint oſſa. non enim videntur in ſeipſis tumorem poſſe reci
pere quod requiritur ad apoſtematis generationem, vt dif
ferentia. xcv. Præmittendum primo ꝙ apoſtema contin
git dupliciter generari. Vno quidem modo per viam reu-
matiſmi ex venis arterijs in ſpongioſitates membrorum.
Alio modo per uiā paulatinę cōgeſtionis, hoc eſt ex ſuper-
fluo nutrimenti. Secundo pręmittendū ꝙ duplex eſt apo
ſtema, ſcilicet verū & non verum. Verum quod habet tu-
morem manifeſtum cum mala complexione, compoſitio-
ne, & ſolutione cōtinuitatis. Non verum quidē quia quan
dam ſimilitudinem cum vero habet. Vnde Serap. lib. ij. de
dentibus. Si dentes viriditatem in ſuo toto recipiunt cor-
pore, tunc non mirandum ſi conſequatur eos, quod ſimile
apoſtemati exiſtit. Et iuxta hoc ponuntur concluſiones.
Prima ꝙ dentes & vniuerſaliter oſſa nō poſſunt apoſtema
ri primo modo. patet, quia talia membra carent illis ducti
bus per quos debent fluere humores in eorum poroſitati-
bus. Secunda concluſio dentes poſſunt apoſtemari ſecun
do modo. patet concluſio. nam ex ſuperfluitate nutrimen-
ti recepti poſſunt intumeſcere, quia retenta prima ſuper-
fluitate & quodammodo indurata ſuperueniente alia, &
iterum alia ex his aggregatis & retentis fit tumor & putre
factio. Tertia concluſio, ꝙ licet ita ſit tamen dentes non
apoſtemantur vere, non enim habēt tumorem manifeſtū,
cuiuſmodi habent minora media inter minora quę ſunt in
vltimo duritiei & mollitiei vt muſculi, & his ſifra. Quar-
ta concluſio dentes poſſunt apoſtemari apoſtemate nō ve
ro. patet concluſio ex dictis. Vnde in ſumma dentes quan-
doq; extenſionem & tumorem patiuntur gratia neruoſæ
partis eis coniunctæ.

DVBITATVR quomodo confert in paſsionibus den-
A tium ſpolium ſerpentis cū videatur eſſe quid venenoſum.
Dicendum ꝙ ſpolium nō eſt venenoſum, neq; alia ſuper-
fluitas animalis uenenoſi. & ideo ſtercus lacertę viridis qđ
multum valet in ſuo caſu ſecuriter adminiſtratur. venenū
quoq; reſeruatur in capite cauda, & viſceribus animalium
venenoſorum tantum. ideoq; cum ſpolium ſit ſicut ſuper-
fluitas ſecuriter adminiſtratur. vnde bullitū in oleo & den
ti applicatum mirabiliter cōfert, vt ſupra. Sed tu dices he-
par lacertæ viridis eſt ex viſceribus, & tamē laudatur. cre-
do per viſcera intelligenda inteſtina. Sicut enim in homi-
ne cholera quæ eſt humor acutus valde ad inteſtina mittiť
vt extra cum ſtercoribus expellatur, quāuis etiam gratia
officij ad ea mittatur ſicut venenum in animalibus vt ad
caudam, ſunt enim fortaſſe inteſtina via tranſitus veneni
ad caudam. & tu conſide. a.

DVBITATVR cum calida conferant in ſtupore vel
congelatione dentium quomodo portulaca quæ eſt frigi-
da iuuat, quæ ita in caſu iſto commendatur. Dicendum
B primo cum Aui. ſecundo cañ. ꝙ delet ſtuporem dentium
propterea ꝙ lenit aſperitatem. Secūdo dicitur ꝙ hoc agit,
quia minuit ſtuporem propter minorem frigiditatē eius
ꝙ̃ ſit frigiditas inducta à rebus acetoſis. Vnde Auic. tertia
primi, de conſeruandis extremis à frigore inquit. Quidam
ponunt ea in frigida aqua et ſentiunt vtilitatem ac ſi ab eis
nocumentum remoueretur ſicut in fructibus accidit con-
gelatis cum in aquam proijciuntur frigidam, quia confert
& hæc indigent bene vtiliori & philoſophica perſcrutatio
ne, quod theoricis relinquo.

NOTANDVM ꝙ materia exiſtente calida & in fluxu
competit phlebotomia vt dictum eſt. ſed ante phleboto-
miam deberent præcedere frigida ſtyptica ſiſtentia catar-
rhum, vt ſandali, roſæ, camphora, nenuphar & huiuſmo-
di. de qbus de catarrho, & tūc ingroſſato catarrho & obtu
ſo fiat phlebotomia. nā ſi prius fieret intenderetur fluxus.

NOTANDVM vlterius, ꝙ quia facta eſt mētio de gal-
lis ꝙ quando volumus conſtringere eligatur galla viridis
C non perforata, quādo vero magis exiccationi ſumus intēti
eligatur perforata ſicca, et qm̄ in paſsionibus dentiū magis
attendimus cōſtrictioni. hinc ipſis debemus vti viridibus.

NOTANDVM ꝙ dentes quantum ad ſubſtantiam, co
lorem & c. dicuntur mēbra ſpermatica, ſed nō vere. Quan
tum vero ad officium, vt patet ex eorum deſcriptione di-
cuntur membra officialia. membra vero ſpermatica gene
rantur ex ſpermate et ſanguine, vt ſupra. dētes vero ex ſan
guine menſtruo habent vim ſpermatis, & ideo nō ſunt ve
re membra ſpermatica.

DVBITABIT etiam quis rationabiliter quomodo ha
bent apri dentes ita magnos, acutos, & duros cum ſint ani
malia multum humida. Dicendum ꝙ hoc factum eſt ex
fine à natura ipſa, cuius ſagacitati non eſt finis. dedit enim
animalibus multa loco armorum præter complexionem
natura, vt apro dentes acutos, & bobus cornua, et equo ſo
leas, & lepori leuitatem pedum, et ita conſimiliter de alijs.

APHORISMI.

D Ex. iij. Sectione. xxv. Aphor.

In progreſſu vero cum iam dentium incipiūt, gingiua-
rum, prurigines, febres, cōuulſiones, alui profluuia, & ma
xime cum caninos edunt dentes, & ijs præſertim pueris,
qui craſsiſsimi ſunt, & aluos duras habent.

Ex. iiij. Sectione. liij. Aphor.

Quibus circa dētes in febribus, quidam lentores naſcun
tur, his fortes fiunt febres.

De diſpoſitionibus gingiuarum, & labiorum, continens Rubricas. xi. Cap. VIII.

De anatomia, deſcriptione, ac complexione labiorum, & gingiuarum. Rub. 1.

LAbia ſunt membra compoſita ex neruis, carne, pan-
niculo, & cute mira mixtione, ita ꝙ cutis à carne, &
caro à neruis ſeparari non poteſt, neq; panniculus ab
eiſdem.

eiſdem. Et dicitur mira, quoniã nerui ſunt ita mirabiliter carne commixti ꝙ labia cum eis mouentur ad omnem differentiam poſitionis, ita vt muſculi non ſint eis neceſſarij. nam ex grauedine muſculorũ videretur ſequi impedimentum potius in motibus eorum, ita Mundino placuit. Sed Aui. videtur ponere muſculos proprios deſeruientes eis in ſuis motibus vltra illos qui ſunt in labijs & iuxta alios cõmunes, & ſunt hi numero .4. Duo enim veniunt à ſuperiori parte in rectitudine duarum maxillarũ genarum & continuantur prope eius extremitates, & duo ſimiliter ab inferiori, & hi quidem vt labium moueatur ſufficiunt. & Gal. ix. de iuuamen. inquit. Et muſculi qui mouẽt duo extrema narium & labiorum & maxillam. Ex quibus verbis manifeſte comprehenditur ꝙ labia muſculos habent. Poſſet tamen hic reſponderi ꝙ muſculos communes habent et non proprios, ſed poſtea auctoritas Aui. eſt expreſſe in oppoſitum. conſidera. De gingiuis vero dicendum ꝙ ſunt membra compoſita ex carne, neruis, et panniculo. nam adhęrẽt radicibus dentium qui dentes in eis profundãtur & per earum neruos alligantur atq; ſenſum recipiunt, vt in præceden. cap. Et dicit̃ panniculo, qm̃ panniculus cooperiens labia, & gingiuas, palatum, & vniuerſaliter membra intrinſeca oris eſt pãniculus ortus ab intrinſeca tunica meri cõtinua cum intrinſeca tunica ſtomachi. nã mediante ipſo ſentiunt illa membra. propter quod in futuro vomitu tremit labiũ inferius. Ex his patet tex. Auic. prima primi, de generatione humorũ, cum inquit. Nutriẽs maſticatione aliquã habet indigeſtionem. conſidera. Ex quibus inferri poteſt cõplexio horum membrorũ compoſitorum. nã cum pars carnea ſuper alias multum obtinet non irrationabiliter ponent̃ calidæ cõplexionis. vnde & Ariſt. ij. de partibus animaliũ. iiij. cap. ea carnea eſſe dixit. Et iuxta hæc ponit̃ eorum deſcriptio. Labia ſunt membra compoſita ex neruis, carne, cute, & pãniculo ad cooperiendũ os, & dẽtes ad decorẽ, ad retinendã ſaliuam, & ad debitam vocem formandam finaliter creata. vnde ſi dentes non ſtarent labijs cooperti multum inde læderentur. Nec pluriũ literarum condecens expreſsio fieri poſſet. vt. ij. de partibus animalium. iiij. ca. circa finem. Et cõſimiliter dicatur de gingiuis. Nã gingiuæ ſunt membra carnea ex neruis, & panniculo compoſita in vtilitatem dẽtium, oriſq; decorem finaliter inuenta. & hæc omnia ex dictis ſunt manifeſta. Et ſi gingiuę, et labia multas poſsint pati ægritudines, tamen de his principalibus dicetur ex quarum cura patebit facile quid in cæteris agere oportebit. Et vt ducem meum ſequar initium faciam de gingiuis.

De apoſtematibus gingiuarum. Rub. 2.

Apostema gingiuę eſt tumor eius preternaturalis.

Cavsa cuius ſecundum plurimum eſt materia phlegmatica à capite non raro deſcendens. Et dicitur ſecundum plurimum, quia aliquando à materia cholerica cõtingere poſſet, & tactus dolor & color in hoc diſcernunt. Et dicitur à capite non raro, quia à ſtomacho & ab alijs membris vt fumis ab eis eleuatis poteſt contingere, vt puſtulæ oris in hydrope. Et ex eis quædã ſunt recẽtia, quædã antiqua. recentia facilius, inueterata vero difficilius curã recipiunt.

Signa apoſtematum gingiuarum ſunt ſicut reliqua ſigna aliorum ex parte acuitatis & remiſsionis doloris, rubedinis, citrinitatis, albedinis, tumoris, caliditatis & huiuſmodi ex iuuantibus & nocentibus, de quibus ſæpe, vel de alijs apoſtematibus. & tu ibi.

Cvra. Canones i calido ſanguineo aut cholerico ſanguini admixto.

Ordinatio diætæ, & ſcit̃ ex dictis de dẽtibus, & de ſoda.

Secundus euacuatio cum phlebotomia ex cephalica, & appoſitio ventoſarum, & ſi opus eſt vſq; ad ſcarificationem earum. Item phlebotomia pertinet circunſtantiũ, vt alc echerich modo Aui. i. in circuitu loci vbi oritur barba. Item euacuatio cum thamarindis, viol. prunis, caſia & huiuſmodi habentibus cum ſua euacuatione remittere feruorem ſanguinis, & choleræ.

E Tertius ſi opus eſt adminiſtratio æquantium materiam vt eſt ſyrupus viol. acetoſus, nenupharinus, et huiuſmodi, de quibus. iiij. cap.

Quartus eſt adminiſtratio repercuſsiuorũ in principio, cum quibus eſt ſtypticitas, vt ſunt ro. ſandali, plãtago, acetum, corallus, agreſta, galla, lutũ ſigillatum, diamoron, ex quibus cõpone, vt in de dentibus dictũ eſt faciendo collutiones, & huiuſmodi, & ad extra, & ad intra, vt magis placebit. Item valet collutio ex oleo roſ. Deinde in augmento procedatur cũ repercuſsiuis & reſolutiuis vincentibus repercuſsiuis vt in cura aliorũ apoſtematum dictũ eſt. Vt verbi gratia. ℞. myrti, balauſtiarũ, portulacæ, ſpicæ, maſticis. ana. bulliãt in aqua & fiat collutio oris. Item collutio facta ex oleo roſ. in quo aliquid ſpicæ bullierit. Item oleum maſticis in quo roſæ bullierint, aut aliquod tale infrigidatiuũ. & habet hoc oleum proprietatem in ſedando dolorem gingiuarum. Procedaturq; deinde in ſtatu cum reſolutiuis ſolis, de quibus reſolutiuis te copioſum faciam F ſtatim cum de frigido curam ponam.

Cvra in frigido apoſtemate ſeruato cañ. ex parte diętæ. Fiat euacuatio materię cum reſpicientibus eam. de quibus ſupra de ſoda frigida. & ſi opus eſt tranſeat ad digeſtiua. pro quibus recurre vbi dictum eſt. Tertio adminiſtrentur repercuſsiua, quibus ſint calida ſtiptica, nõ tamen multæ caliditatis admixta, vt verbi gratia, oleum roſ. vt dictũ eſt de calido cõmiſcendo reſolutiua cum repercuſsiuis. Vltimo vtendo reſolutiuis fortioribus ꝙ in calido. Calida reſolutiua in paſsionibus gingiuarũ conferentia ſunt mel, alumen, aqua ſalſa in qua condiuntur oliuæ, ariſtol. calamentum, cupreſſus, maſtix, origanum, ruta, ſquinantum, thamariſcus, berbena, aloe, butyrum, caſiafiſtula, cicer, abſinthium, apium, cubebe.

Postremo ſcito quòd in calido & frigido apoſtemate gingiuarum non parum cõferunt diuerſiones. Vnde cũ dubitatur de magnitudine eius fient & ſtatim à principio poſt euacuationẽ ita ꝙ diuerſio ſit cañ. terti⁹ in ordine.

G Quod ſi apoſtema deueniet ad ſaniationẽ, & aperturam ponentur cañ. in Rubrica ſequenti de vlceribus earum.

De vlceribus gingiuarum. Rub. 3.

Vlcera gingiuarum ſunt vulnera putrida earum.

Cavsa quorum eſt materia naturaliter acuta, aut per putrefactionẽ ſiue aduſtionẽ genita. Phlegma vero quandoq; putreſit, & putrefactum apoſtemata vlceroſa generat, & conſimiliter melancholia in eius aduſtione. Vnde notandum ꝙ vlcerum gingiuarum quædam recentia. quędam inueterata. Et ex recentibus quædam ſuperficialia, & hæc dicuntur pura ab Auic. et ipſa curantur cura alcole, de qua. vi. ca. quædam profunda non multum, et hæc dicunt̃ ab eo incipientia. Et ex antiquis quędã corroſiua mala et non multũ. & hæc dicit̃ur ab Auic. corroſiua incipientia. quædã corroſiua mala & multũ & talia ſunt cancrenoſa.

Cvra cañ. in recenti profunda & non multum. Præmiſsis canonibus neceſſarijs pro cura eorũ poſitis in præcedenti Rubrica ex parte diętæ, euacuationis, duo tantum H adduntur cañ. particulares. Primus mundificatio, & abſterſio. Secundus eſt conſolidatio cum confortantibus, et conſtringentibus gingiuas.

Completur primus cum decoctione roſarum, foliorum ſalicis, ſumach, corticum granatoꝝ in aceto, aut uino et ſimilium. Item diamoron cum aqua hordei, & eſt ſublime. Item cũ ariſtologia, origano & huiuſmodi. Tua enim intereſt componere calida cum frigidis ſecundum imminentem materiam. Item valet collutio facta cum lacte aſinæ.

Perficitur ſecũdus cum alumine cõfricato ſuper ea, aut collutio facta cum aceto decoctionis, & eſt propriũ. Item decoquant̃ alumen, balauſtiæ, ro. cortex granatorũ in aceto & fiat collutio. Itẽ fiat puluis. ℞. cupularum glãdium, roſ. corticum thuris, ſanguinis drac. farinæ orobi, cyperi, & vtere. & cætera dicta de cõmotione dentiũ in hoc caſu valent. & tu illa conſidera. Paucis claudo hic, quia in fine plura ex laudatis ponam compoſita.

Cura

CVRA in corroſiua mala quæ diſtincta ſunt in multum & nõ multum mala. nã fiſtuloſa ſunt mala & multũ, ſed tñ pro nunc dicuntur non multũ mala per cõparationem ad cancrenoſa quæ dicũtur multum mala. quia ſunt in vltimo malitiæ, & tibi ſi placet terminis vtere ad libitum. Et non ſis immemor canonum poſitorum in præcedenti rubrica ex parte diętę, phlebotomię, ac alterius euacuationis vt materia expetit. Quibus peractis deſcende ad hos particulares. Primus mundificatio virus, & putredinis, & partiũ putrefactarum ſi quæ ſunt. Secundus eſt incarnatio. Tertius eſt conſolidatio.

In complendo primum fiat primo mũdificatio cum leui mũdificatiuo ſolum ad mũdandum materias quæ ſunt in ſuperficie quæ impedirent operationem medicaminis fortis debentis conſumere partes putridas, & filtroſas. vt verbi gratia cũ melle roſ. & aqua hordei. Deinde ponatur medicamẽ forte cõſumens &c. vt tẽta linita ex calcadicon. cuius deſcriptionẽ quære in Meſ. de cura polypi, & poſita eſt, ſupra de polypo. v. cap. vel imponaẽ aqua fortis aut arſenicum ſublimatũ, & modicũ repreſſum & adde tale. pro quibus recurras ad ea q̃ ſunt poſita, ſupra. v. cap. de polypo. vbi poſiti ſunt cañ. aut qui in caſu iſto ſunt vtiles. & tu relege eos. Tertio loco mundifica cũ forti mundificatiuo vt eſt acetum ſquilliticum & eſt propriũ, & ſic procedas donec caro pura ſeu bona videbiẽ. Quòd ſi autẽ adhuc indiges medicamine acuto, diſtempera trochiſcos calcadicon cũ modico oleo ouorũ & in fiſtulã proĳce, & inde procedas ſic vſq; quo caro pura apparuerit. Quòd ſi dolor fortis ex eorũ applicatione ſuperuenerit, qui multum impedit virtutẽ, eam debilitãdo, tunc teneat patiẽs in ore òleum roſ. cõquaſſatum cũ albumine oui, aut lacte donec remiſsio doloris fiat, aut ponaẽ in loco corroſo philonium, vt Aui. nam tunc ſedatur dolor, & natura fit fortior & bonę digeſtioni intenta, ſed non eſt eo multũ vtendum, quia natura amplius debilitaẽ. Quòd ſi omnia non contulerit, vltimo deueniatur ad cauterium, & cauterizetur quouſq; remotę fuerint partes putridę carnis, & oſsis, & fiat oſsis abraſio ſi fuerit neceſſaria. Item ſi neceſſarium videbiẽ, quia con cauitas bene diſcerni nõ poſsit extrahatur dens, laudaẽ hic cauterium de cupro de quo in dubĳs.

Secundus cañ. completur cum medicamine incarnatiuo vt ſunt cortex thuris. ſanguinis draconis, aloe, myrrha, ſarcocolla, & ſimilia. de quibus ſupra. iiĳ. trac. & de polypo. quibus attribuas viciſsitudinem, ita ꝙ facta mortificatione fiſtulæ, & ſedato dolore abluatur os cum vino decoctionis mellis, & thuris, poſt quod linias cum linimento facto ex dictis aut ex puluere eorũ. vt verbi gratia. ℞. thuris, myrrhæ, ſanguinis draconis, ſarcocollæ, maſticis. ana. fac puluerem aut cum melle linias.

Tertius adimpleatur cum medicinis coadunãtibus carnem gingiuarum de quibus in de commotione dentium.

CVRA ſi cancrenoſa fuerit. Tunc procedatur primo cũ leuibus. ſecũdo ad fortiora deueniamus, et tertio palceamus. Exemplum primi, fricẽtur prius gingiuæ, & exprimatur ſanguis malus, deinde lauentur ſępe cũ aceto ſquillitico, cum decoctione foliorũ oliuæ, deinde liniãtur cum tali medicamine. ℞. vtriuſq; aluminis, ſalis aduſti, gallarũ, pſidię, cupularum glãdium, cinnamomi, garyophyl. myrti, ariſtoł. ſaluiæ roſ. oſsium dactylorũ, tibiarum cancrorũ aduſtarum. ana. par. i. puluerizẽtur & cum aceto ſquillitico, & melle miſceãtur, & liniantur. Quòd ſi iſta nõ contulerint, tũc procedaẽ ad fortiora vt ſunt trochiſci affodillorũ, calcadicõ. de quibus Auic. in. v. cañ. aut ponaẽ aqua fortis. Aliter & vltimo ad cauterium actuale aureum, vt Meſ. vſq; quo remouebiẽ faciendo lotionẽ, vt ſupra & mitigando dolorẽ, vt ſupra. Et nota ꝙ vbi ſperatur remotio integralis cancri, ꝙ tunc cõſulo procedi cum cauterio. vbi vero non, procedaẽ oppoſito modo, ſcilicet palliando cum rebus frigidis, ſiccis, non acutis, non mordicatiuis. & hęc eſt ſententia auctorũ medicinæ, ſed bene inſpiciantur eorũ dicta de cancro. Et pro cõplemento capli addo ex

A cõpoſitis quędã laudata in caſibus poſitis. Medicamẽ ad corroſiones, & putrefactiones gingiuarũ abſtergit, & cõſolidat. ℞. aluminis iameni aſsi. & extincti in aceto, & carthami, & auripigmẽti ligatorũ in panno lineo, & infuſorũ in aceto die, ac nocte. deinde vſtorũ vt fiat ſicut carbo, & extinctorum in aceto. ana. par. ĳ. ſ. oſsium cancrorũ vſtorum, roſ. ſiccarũ cum pedibus ſuis, piperis nigri aſsi. ana. par. ĳ. fiat puluis ſubtilis, & vtere poſt ablutionẽ cum aliquo ex liquoribus dictis. eſt enim efficax. Aliud & eſt Meſ. conferens corroſioni, putrefactioni, alcolæ, mollificationi gingiuarũ, commotioni dẽtium calefactorum, & eſt medicina propria ſi Deus voluerit. ℞. origani. fructus iuniperi, balauſtiarum, ſumach, aluminis vtriuſq; gallarũ, corticum granatorum, ſerpentariæ, mirabol. citrinorum, cineris vitis, ſpumæ maris, ſalis indi, piperis longi, baurach, coſti, chelidoniæ, liquiritiæ, gummi arab. dragaganti, ſpodĳ. ana. aur. i. tere & confice, & vnge gingiuas, & dentes, & fiat gargariſmus cum eo cum ſyrupo acetoſo.

B Expertum aliud ſanans putredinem atque cancrum earum. & eſt Alexan. ℞. colcotar aduſti, aceti ſquillitici partes cõuenientes, tere ea fortiter & linias gingiuas. Idẽ operatur vnguentum ægyptiacum factum cum aceto ſquillitico. & ex his pluribus poſitis poteſt curioſus ponere plura cum paucioribus ſimplicibus. & tu bene conſidera.

De mollificatione gingiuæ. Rub. 4.

MOLLIFICATIO gingiuæ eſt quędã relaxatio facta in ea ab humiditate calida vel frigida, cuius complexionem ſenſus tactus ac viſus manifeſte declarat, hoc modo diſtinguatur. Nam ex ea quędam parua. quædam magna.

CVRA. Canoñ. in parua ex materia calida. Tu enim poſitis canonibus ex parte diætæ phlebotomiæ, ac aliarũ euacuationum vtere vt opus erit. Deinde trãſeas ad cañ. particularem qui eſt infrigidatio hoc eſt procede cũ frigidis ſtypticis vt eſt balauſtia, glandes ſiccæ, vel hum. & ſic de alĳs. de quibus ſæpe, ſupra. iiĳ. trac. Laudatur tñ hoc caſu maxime decoctio aluminis in aceto, & diamoron, &

C decoctio gallarũ viridium & ſiccarũ in aceto. In frigida vero cum calidis ſtypticis reſolutiuis vt ſunt maſtix, nux cupreſsi, mentha, origanum, alumẽ, amurca oliuarũ, aqua ſalſa in qua cõdiunẽ oliuæ, ariſtolochia, cornu cerui vſtũ, thamariſcus, & hmõi. ex his cõponendo, faciẽdo, ſcilicet collutiones aut fricationes ex eorũ pulueribus, vel linitiones cum melle, vel aliter vt placebit. In magna vero ſic procedatur, ſcarificeẽ gingiua, & fiat expreſſio leuis, & dimittaẽ fluere humiditas ex ore, deinde fiat collutio ex dictis ſtypticis ſm ꝙ materia exigit, & ſint collutiones tepidæ in hyeme. Confectio linimẽti adminiſtrandi poſt collutionem. ℞. ro. cũ capitibus ſuis, piperis. ana. par. vĳ. corticum glãdium, balauſtiarum, myrti viridis. ana. par. iiĳ. ſiliquarũ, ſumach mundati. ana. par. viĳ. fiat cũ melle linimentũ valet in cã ca. maxime. Et tu quoq; in frigida cõpone cũ calidis hoc mõ. Et ſis attẽtus ſemp & principalr circa canones uniuerſales antequã ad particulares deſcẽdas.

De diminutione, & augmento gingiuarum. Rubrica. 5.

D IN diminutione gingiuarum oportet prius cõſiderare cauſam & ipſam remouere. Applicando propoſito iſto cañ. dictos, ſupra de corroſione ſiue de vlceribus gingiuarum. Deinde eſt inſiſtendũ cum his quæ faciũt augmentũ in eis generando carnẽ. & huius intẽtionis ſunt. ℞. thuris maſculi. ariſtoł. rotun. ſang. drac. farinæ orobi, radicis liliĳ. ana. poſt cõtritionem cũ melle & aceto ſquillitico adminiſtrentur fricando. vel adde farinę orobi. ʒ. x. cum ſufficiẽti quãtitate mellis fiant trochiſci & ponãtur in furno poſt extractionẽ panis, & dimittãtur donec perueniãt vt cõterantur & forſitã adurãtur. deinde. ℞. thuris maſculi. ſang. drac. ana. ʒ. iiĳ. ariſtoł. ro. ireos. ana. ʒ. ĳ. & fiat omnium adinuicem cõmixtio cõterendo ſubtiliter. & fiat vt prædictum eſt. Item pro illo vide quæ dicta ſunt in fine de dente cõmoto. Conſimiliter de augmento dicendum inſpectis canonibus vniuerſalibus procedendum eſt cum

diminuentibus carnē, de quibus in precedentibus rubricis ad plenum ſupra de fœtore oris. & tu tibi conſidera.

De gingiua ſanguinea. Rub. 6.

A GINGIVIS egrediť ſanguis quãdoq; caſu vel percuſsione, & de hoc fluxu nihil ad præſens. Quandoq; ex multitudine vel acuitate eius qui in venis & arterijs gingiuarum exiſtit. Cuius cura eſt proportionabilis ſatis curæ de fluxu ſanguinis narium. & tu ibi. Quãdoq; eſt à materia acuta, mordicatiua, ſiue corroſiua vt plurimum à cerebro per viam reumatiſmi deſcendente. Et dicitur vt plurimum, quia etiam ab interioribus eleuari poteſt, vt ſupra de apoſtematibus gingiuarum. nam ſic gingiuę corroduntur, & ſanguis egreditur. & de hoc proprie locutus eſt Raſ. nono Almanſ. & ſimiliter Aui. octaua tertij.

CVRA Cañ. noli obliuiſci vniuerſalium canonum. Et de particularibus primus eſt remotio corrupti. Secũdus mundificatio loci. Tertius conſolidatio ſiue carnis gingiuarum regeneratio. Quartus eſt confortatio gingiuarum vt nullo modo recipiãt amplius materiam ad eas à quocunq; loco ſic tranſmiſſam.

Primus perficitur cum remouẽtibus corruptum dictis in præcedentibus Rubricis. & ſupra amplius de polypo. de quorũ ſumma eſt medicamen Raſ. nono Almanſ. alle. loco. ℞. vtriuſq; arſenici, calcis, gallarũ, aluminis, ana. & cum aceto fiãt trochiſci. & cum neceſſe fuerit fricenť gingiuæ ipſis puluerizatis, & remaneat puluis per certũ ſpatium diſcretione medici. Quòd ſi dolor moleſtauerit teneatur in ore oleum roſ. aut lac aſininũ, vt ſupra, ita q; in ſumma tua intereſt remouere carnem putridam. Mitius remedium eſt. ℞. foliorũ oliuę. M. i. ſ. piretri, radicis ireos. ana. quartã vni⁹. zucchari, maſticis. ana. ℥. ß. mellis electi. ℥. ij. fiat decoctio clarificata vſq; ad quartas. iij. cum aqua. & fiat ablutio gingiuarum vel gargarizetur.

Mundificatio fiat cũ his. ℞. aq; calidæ. ℥. ij. mellis colati ro. ℥. iij. miſceanť cũ pane infuſo in pdictis, abluanť gingiuæ vel cum vino decoctionis roſ. mũdificato loco pfecte.

Regeneratio carnis fiat cũ hoc medicamine. ℞. olibani, ligni aloes, ſarcocollæ, ſang. dra. ana. fiat puluis ſubtiliſſimus & ponatur ſuper gingiuas. Valet in hoc caſu illud quod cõfirmat dẽtes & replet eos carne. de quo in præcedentibus Rubricis. Ad idem & eſt cõfirmans dentes. ℞. laudani, maſticis. ana. ʒ. i. camphoræ ſubtiliter puluerizatæ. gra. vi. miſceantur malaſſando cum aqua roſ. & extendatur ſuper panno & ponatur ſuper gingiuas.

Quartus completur cũ his. ℞. aquã ſublimationis, foliorũ cupreſsi. & in ea ponanť petię lineę & ipſe ſuper gingiuas extendanť et reiterenť. cõfortant &c. Vnde relege q̃ dicta ſunt de vlceribus gingiuarum, & in alijs Rubricis, qm̃ multa atq; plurima huic operi vtiliſsima inuenies.

De fiſſura gingiuarum. Rub. 7.

PATEBIT quid agendum ex cura fiſſurarum labiorum de quibus ſtatim plurima accidunt gingiuis vltra ea quæ dicta ſunt. puſtulę, percuſsio, malus odor &c. Et omnium iſtorum cura eſt manifeſta ex poſitis. & ideo conſidera & ſtude. nimis, enim longum foret ſemper replicare atq; faſtidioſum omnia per ſe aperire, quare ergo &c. Et proſequor de fiſſuris labiorum & dimitto ex dictis curã de fiſſuris gingiuarum.

De fiſſuris labiorum. Rub. 8.

IAM dictum eſt in principio capituli huius de labijs quo ad anatomiã eorum deſcriptionem & complexionẽ. conſequẽs vt de eorũ paſsionibus quicquã dicať. Vnde fiſſura labij eſt ſolutio cõtinuitatis in carne eorũ tenera ſcã.

CAVSA cuius ſm plurimum eſt materia ſalſa acuta. Et dicitur ſm plurimum, quia aliqñ à percuſsione, caſu, à frigore, vento, & ſpecialiter borea cõtingere poteſt. nã borea ſua ſiccitate exiccat humidũ ſubtile eorũ per quod fit conglutinatio, & ſic fit faciliter eorum ſeparatio. Conſimiliter cõtingit ex rebus alijs exiccãtibus, vt ſunt puluis, fumus. vapores acuti ſicci eleuati ab inferiorib⁹, vt in terțiana ſeb. eſt videre, de quo in dubijs & per hũc modum

E ſcinduntur inferiora. Et maxime hoc accidit qñ fit fiſſura per cõitatem. nam aliqñ accidit cõtractio in muſculo trãſuerſali labij inferioris, quare accidit ei vt ſcindat labium ſciſsione profundante, & multiplicatur apud multiplicationem boreæ. Meſue. Et ex fiſſuris quędã natiua, quędã accidentalis. Et ex accidentali, quędam parua in modum rimulæ facta, & dicitur in vulgari noſtro ſetola, quædam maxima, vt cum ex toto facta eſt ſeparatio partis à parte, quędam magna, & inter has media in qua, ſcilicet non ex toto eſt ſeparatio facta. De natiua dico primo quòd vidi multos habẽtes labium ex toto diſcontinuatũ. Et Paduæ meo tẽpore fuit quidam Gaſpar de Vrſatis, cuius omnes filij maſculi naſcebantur cũ labio ſuperiori in totum ſciſſo, & femellę non, quod reputatũ eſt & non immerito ſtupendum ſatis cum ipſe & vxor eius ex toto integri forẽt. ſicq; eorum progenitores. Poſſet reddi tamen cauſa licet eſſet multũ remota. ſed tu cõſidera. Dico ſecũdo q; etiam eius cura ponetur in fine rubricæ.

F SIGNA demonſtratiua earum quæ fiunt à materia ſalſa, aduſta. ardor pruritus vehemens, & quòd cruſtæ in locis generantur, & exitus humiditatis acutę ab illis locis tumor loci cum manifeſta duritie, complexio patientis.

Signa earum quę fiunt à materia melancholica aduſta labiorum ſiccitas, & q; ab eis non emanat humiditas, & q; aliquis ardor, & pruritus eſt in loco abſq; tumore magno, neque eſt inflatio.

CVRA vniuerſalis ad accidentalem venio. Canones in parua & magna. nam in magna conueniunt in parua fortiora. Ordinatio diætæ. Digeſtio, euacuatio materiæ, vel phlebotomia, vel cum ventoſis in occipitio. Diuerſio ſi fuerit à capite, vel naribus, phlebotomia vel aliter prohibitio ſi fuerit ex aſcenſu. pro quibus recurre ad ea quæ ſupra de ſoda melancholica, vel de melancholia & alijs pluribus de phlegmate ſalſo, vt in quarto tractatu.

CVRA particularis ad particulares deſcendo. Debẽt medicinæ. valẽtes in hoc participare ſiccitate, ſiue ſtypti-
G citate, & lenificatione vt ſuperfluã conſumant humiditatem, aut ſiccitatem nõ debitam lenificãdo remoueant. Et vbi materia fuerit ſalſa acuta debent tendere ad frigiditatem. nam in frigiditate ſua confortant virtutẽ membri, remouendo malã caliditatẽ impreſſam. & ſiccitate exiccãt ſuperfluã humiditatẽ fluxã, ſtypticitate cõfortant, & partes vniunt, & prohibẽt aduentũ materiæ ad locum, vnde in fiſſura parua & magna à phlegmate ſalſo cõpetunt frigida ſicca ſtyptica. Et exemplificando incipiã à leuioribus, & illa erũt pro parua ſufficientia. ſcđo ponã fortiora & illa erunt in magna adminiſtrãda. Vltimo tractabo de maxima cũ de natiua erit ſermo. Exemplum primi. ℞. oleum roſ. & cum pauco ceræ fac vnguentũ. Itẽ ℞. oleũ roſ. & cũ maſtice in eo bullito & pauco ſeminis iuſquiami fac vnguentum de cera. Itẽ puluis licij cum amilo penidijs & aqua roſ. cõmixtus. Itẽ maſticetur dragacantũ & cũ lingua tangatur ſciſſura. Aliud ℞. roſ. ſiccarum. ſandal. rub. gũmi arab. ceruſſæ. ana. cõfice cum aqua roſ. Itẽ
H oleum roſ. cũ camphora, & litargiro. Ad idem cinis corticum ouorũ cum vino. Itẽ gallæ puluerizatę cum melle mixtę. Seraꝑ. Exemplũ ſecũdi. ℞. ceruſſæ lotę, amili, cathecumiæ lotę, litargiri, conficianť cũ mucillagine dragacanti. Itẽ comburãtur nuces, & exprimať ab eis oleũ de quo ſæpe inungas. mirifice ſanat. Itẽ ad idem vnguentũ de ceruſſa cum oleo roſ. Itẽ ℞. gallarũ, ceruſſę. ana. par. i. amili. dragacanti. ana. par. ß. confice cum adipe gallinæ quãtum ſufficit. Et fortius operando ſic agať, excorietur locus cum alumine ſcũ, vel vnguento viridi, aut vitriolo de quo fit encauſtrũ donec ſanguinet, & poſt excoriationem mundificetur, & conſolideť locus cũ hoc vnguento. ℞. mucillaginis ſeminis citoniorũ, amili, dragacanti. ana. ℥. ß. olei roſ. ℥. iiij. ceræ. ʒ. ij. adipis anatis, vel anſeris. ℥. ij. pulueris hyſſopi cribrati. ʒ. iij. litargiri. ʒ. ij. diſſoluantur prius cera, & adeps, & in mortario ponanť. deinde cętera ſuperinfundãtur, & adinuicem agitando incorporẽtur & inungatur

ſmungatur locus. Ablutio fiat ſæpe cũ aqua decoctionis ſumiterræ, vel camomillæ. Vbi vero materia fuerit aduſta requiruntur lenificãtia remouentia ſiccitatẽ indebitã, vt verbi gratia. ℞. olei vio. mucillaginis cidoniorum, pinguedinis gallinæ. ana. ℥. i. litargiri, dragacanti. añ. ʒ. i. ceræ modicũ. fiat vnguentum. Ad idem medulla cerui. Item eſdra Nic. Itẽ in hoc caſu valent pinguedines gallinæ, anatis, anſeris, adeps vitulorũ, butyrũ, medulla, & ſpecialiter cerui, vt dictũ eſt. Item. ℞. terbentinæ, mellis, maſticis, hyſſopi humidæ. ana. Item expertũ. ℞. gallas cõtritas cũ ceruſſa, amili, dragacantũ, & cõmiſce cum adipe gallinæ. Et ſi dicatur adipes ſunt ex putrefactiuis. ergo non videñ cõpetere. Dicetur in dubijs. Fortius autẽ operando dicatur fiat excoriatio, vt ſupra vſq; ad ſanguinis euacuationẽ & fiat mundificatio, vt ſupra deinde procedatur ad conſolidationẽ cum hoc vnguẽto. ℞. terbentinæ, ceræ. ana. ℥. i. olei viol. ℥. ij. vel roſ. gallarũ, maſticis. ana. ʒ. i. fiat vnguentum, vt ſupra in mortario, & cum venitur ad inunctionẽ proijciatur ſuper aquæ roſ. ℥. i. ſ. & totum miſceatur. fiat ablutio, vt ſupra. Et hic attende ꝙ ſciſſuræ nõ ſic curantur ex vna applicatione, ſed oportet reiterare ſæpe ac pluries. & tenere labia ligata, nõ multũ loqui, & breuiter abſtinere ea a motu qñ impedit conſolidationẽ. Si vero ſciſſura fuerit ex vento aut puluere, aut alia re habes parata remedia, qm̃ in frigida cauſa vtere calidis ſtypticis, & in calida frigidis. Sed ſi omnia iam dicta non contulerint maxime quando ſciſſura eſt antiquata vt ego vidi ſimilia, & plura non conferre, oportet vt perueniamus ad cauterium, quod ſit de auro, vel de argẽto, vel auricalco, & poſt cauterizationẽ fiat conſolidatio cum vnguentis dictis. Modus autẽ cauterizandi ponit ab Albuc. in. i. lib. cap. xviij. & tu ibi. Quãdo vero ſolutio eſt maxima et recẽs, ita ꝙ adhuc fluit ſanguis ſuatur cum filo ſerico, & deſuper ponañ ſang. dra. aut olibanũ cum albumine ouorũ & cõſolidetur. Quod ſi fuerit antiqua & vtraque ꝗ pars ſolutiõis facta ſit ſana, tunc oportet vt excories omnẽ partẽ a cuti ſua apparentẽ donec ſanguineñ; deinde aggregẽtur partes cum ſutura, & ſtringe eas deſuperq; pulueriza ſang. drac. & liga ipſum. & ſic ligatũ permittas duobus autem tribus diebus ſm temporis cõſiſtentiã, deinde permuta medicamẽ, & permitte ipſum donec abſcindantur fila per ſe, & tua intentio ſit ad cõſolidandũ. hanc aũt excoriationẽ quidam faciunt vt dictum eſt, alij vero & magis expedite cum cauterio potentiali leniendo, et hic modus ſeruãdus eſt præciſe in natiua. Vnde meo tẽpore duos de familia dicta curauit recolendæ memoriæ magiſter Ioan. de Iañ. ſicq; eius frater Anto. in arte chirurgię expertiſſimus: & fecit eiuſcemodi doctus factus. qdã imperitus in ſciſſuris eorũ hoc vnguento vtebañ & multos curauit. ℞. terbentinæ. ℥. ij. lardonis ſiue floris eius. ℥. i. ʒ. ij. thuris albi puluerizati. ʒ. v. & cum cera citrina faciebat vnguentũ, & vtebatur eo hoc modo, accipiebat virgulam & intingebat in vnguento, deinde accendebat vnguentũ in capite virgulæ poſitum, & ſic accenſum permittebat guttas accenſas deſcendere tres, vel quatuor. eſt enim ſicut cauterium.

De tumoribus labiorum, & apoſtematibus eorum. Rubrica. IX.

VNDE tam in tumore ꝙ̃ in apoſtemate ordinanda eſt diæta, euacuationes neceſſariæ præmittantur cum digeſtiuis ſi ſint neceſſaria. Diuerſiones prohitiones fiunt, vt ſupra de ſoda. & maxime quãdo talia accidunt per cõmunitatẽ a cerebro vel ſtomacho & huiuſmodi. Quibus prius completis deſcende ad canoñ. particulares. In facto ex cauſa ca. vtere frigidis, de quibus in præcedentibus Rubricis, & laudatur ſuccus vermicularũ, ſpargulæ, vnguentum de ceruſſa. In eo vero quod eſt ex cauſa frigida vtere calidis exiccatiuis. Et laudatur mel album, licium diſſolutum in vino, inunctio theriacæ, ſuccus menthæ, & huiuſmodi de quibus ſupra. Et pro cura apoſtematũ eorum ſcito hunc cañ. ꝙ eadem conferunt, & valent in cura eorum apoſtematũ quæ ſcripta ſunt de cura apoſtematũ

A gingiuarũ, ſic tamen ꝙ ex illis fortiora eligañ pro iſtorũ cura. vnde Auic. de apoſtematibus labiorũ. Apoſtemata vero ſunt proximæ poſitionis ex iudicio apoſtematũ gingiuæ. & cura fortior parumper eſt eis magis neceſſaria. Tu itaq; ex datis compone, quoniam facile eſt.

De vlceribus labiorum. Rubrica. X.

CVRANTVR vlcera labiorum ex cauſa ca. cum frigidis ſtypticis. & ex cauſa frigida cum calidis ſtypticis. Et tu pro his recurre, ſupra de vlceribus narium oris, & gingiuarum, vbi plura ſcripta ſunt. & conſidera complexionem membri, vt in de vlceribus aurium dictum eſt.

De tremore labiorum. Rubrica. XI.

SCITO ꝙ quãdoq; eſt ex cõmunitate cum ſtomacho, & ſignificat vomitum futurum vel nauſeam, quãdoq; eſt ex cõmunitate cũ cerebro aut nucha propter neruos venientes ab his mẽbris ad labia. Et tunc tua intereſt diſcernere & illa membra rectificare. & tu circa hoc labora.

DVBIA.

B DVBITATVR quoniã cum humida putrefactiua nõ cõpetant in vlceribus quomodo adeps gallinæ anatis vel anſeris laudatur ab auctoribus: vt Auic. de ſciſſuris labiorum. Dicendum primo ꝙ competunt, maxime quando tales ſciſſuræ, aut vlcera ſunt ex vehementi ſiccitate, nec ſolæ debent applicari, ſed cum alijs exiccatiuis cõmiſceri, vt cum lytargiro & huiuſmodi. Dico ſecundo ꝙ ſpecialiter adeps gallinæ laudatur, quoniam eſt anodina, & ſic patet ꝙ mitigando dolorem & remouẽdo ſiccitatem ſuperfluam cõpetit quã maxime. Et quod dictum eſt ex vaporibus acutis eleuatis in tertiana vel alia feb. acuta labia ſcindi, quæ ſciſſuræ fiunt per modũ bonæ criſis. vnde ſperatur ſubita ſalus, vt etiam vulgus teſtatur.

DVBITATVR quare in feb. ſciſſurę tales apparentes in labijs, ſiue vlcera vel puſtulæ ſunt ſigna bonæ criſis, & ſperatur ſalus, & apparentes in lingua ſunt malum ſignũ. Dicendum ꝙ labia ſunt membra vilia exterius poſita, quorum caro eſt tenera, & ideo natura fortificata ſuas ſu-

C perfluitates mittit ad illa. Lingua autẽ eſt membrũ nobile, multum ſenſibile. & ideo ſi talia apparent in lingua magis veniunt gratia ſymptomatis, & ideo ſemper mala.

DVBITATVR quoniam generatiua carnis ſunt calida & ſicca, vt ſecundo cañ. iiij. ca. quomodo ſanguis drac. eſt carnis generatiuus, cum ſit frigidæ, & ſiccæ complexionis, nam ſæpe ſupra ponitur in receptis carnis generatiuis. Dicendum ꝙ quãuis ſit frigidæ & ſiccæ cõplexionis, tamen habet virtutẽ conglutinandi, conſtringendi, & impedit aduentum humorum ad locum, & temperat alia medicamina calida, & ſic nõ ex prima, ſed ex ſecunda intentione. Dicitur carnis generatiuus, quia deſiccãdo conglutinando humores aduentum impediendo & caliditatem aliorum exceſſiuam remittendo. quare &c.

DVBITATVR de cauterio quod eſt pſtantius an de cupro, vt Meſ. aut de argento, auro, vel de ferro, aut auricalco. Et pro ſolutione dubij primo videndum eſt quæ ſit cauſa finalis qua pcipitur cauteriũ apponi. Deinde ponen- *Cauteria pręſtantiſſima.*

D dę ſunt cõcluſiones de quæſito reſponſiuæ. Pro primo dicendũ ꝙ finalis intentio cauterij eſt aduſtio, & exiccatio.

Pro ſecundo ponũtur cõcluſiones. Prima & eſt Albuc. Cauteriũ de ferro eſt pſtãtius cauterio auri. probañ, Illud eſt pſtantius in quo reperiñ magis intentio cauterij, ſed in eo quod eſt de ferro reperiñ &c. ergo. cõſequentia nota cũ maiore, minor probatur, qm̃ magis aduſtiuum & exiccatiuũ eſt quod eſt ex ferro, cum ferrũ ſit in ſe ſiccius & ſubſtantiæ magis cõpactæ, quare caliditas in eo impreſſa magis operabitur ꝙ̃ ea quæ eſt in auro alijs paribus, cũ potẽtia rei attẽdi habeat penes multitudinẽ formæ. Secunda cõcluſio. cui adhæreo eſt cõtrariã pcedenti, cauterium de auro pſtantius eſt ꝙ̃ de ferro. probañ concluſio, qm̃ illud eſt elegantius quod eſt magis propinquum cõplexioni, et quod minus inducit nocumentũ citiuſq; curañ, per quod etiã implentur intentiones dictę. ſed tale eſt de auro. ergo. cõſequentia videñ nota cũ maiore, minor declaratur, qm̃

aurum eſt temperatum & complexioni humanæ proportionatum, ferrum vero frigidũ & ſiccum. Item poſt cauterizationẽ factã cum auro, nõ ſequitur eleuatio puſtularum, & veſicarũ, neq; ſanies, vt cum eo quod eſt de ferro. Item citius conſolidatur, ꝙ pulchrioris cauterizationis exiſtit locus. Ex qua concluſione infertur ꝙ maxime ac præcipue debet eſſe cauterium de auro in locis faciei. patet correlariũ intelligenti. Ex iſto infertur ꝙ labia debent cauterizari cum auro. Tertia concluſio. ꝙ potentius, ꝙ fortius eſt cauteriũ de ferro, & cõſequenter adhuc fortius quod de calibe eſt, & de cupro medio modo. concluſio patet intelligenti ex dictis. vnde vbi quærit̃ fortis impreſſio in membro duro ac ſolido magis videretur competere de ferro ꝙ̃ de auro. Quarta concluſio. ꝙ licet de ferro ſit fortius &c. non tamen præſtantius. patet concluſio, q̃m plures intentiones perficiuntur per illud quod eſt de auro. Quinta concluſio. Cõmuniter operãtes ſecurius operantur cum eo quod eſt de ferro. hanc cõcluſionẽ poſitiue ſatis declarabo. nam Raſ. Almanſ. vij. ca. inquit. Plurimi quorũ qui hanc exercent artẽ ſunt idiotę, ruſtici, ac ſtolidi, ac reſtauratores præcipue. & ideo cum ad mẽſurandũ ipſum aurũ eſſe ſufficiẽter ignitũ pro tali operatione producenda aurũ colore citrinũ igni aſſimiletur. vnde propter hoc non comprehenditur eius caliditas ſufficiens. Item ſi nimis & ſuperflue caleſit diſſoluetur. ſi vero modicũ inducit dolorẽ & eſcaras facit et opus ſuũ non perficit, q̃m ante tempus infrigidatur. In ferro vero facilius hæc omnia comprehenduntur, & ſic non contingit operatores cum cauterio ferri errare vt cum eo quod eſt de auro. Ex iſta concluſione infertur correlarie ꝙ vbi operator fuerit expertus & doctus ꝙ melius eſt vt operetur cũ cauterio de auro. patet correlarium. Sexta concluſio. ꝙ propter paupertatẽ & auaritiã operatores vtuntur cauterio de ferro. concluſionẽ relinquo ex ſe manifeſtã. De cauterio autem de argento & auricalco dicendum ꝙ propter eorũ teneritatem operatores non vtuntur, licet quidam nouorũ tetigerint illud. Ad rationẽ vero Albucaſis, cum in contrariam partem ſentiam, dicendũ ꝙ in cauterio non requiritur omnimoda exiccatio & aduſtio, ſed ſufficiens & contemperata. hoc autem vt dictum eſt melius perficitur auro ꝙ̃ ferro. ergo. Et ſi materiã cupis latius videre, require Conciliatorem in annexo differentiæ. cevij.

De ægritudine labiorum aut gingiuarum in Aphoriſmis nil reperio vltra ea quæ dicta ſunt de ægritudine oris &c.

De diſpoſitionibus gutturis, continens Rubricas. vi. Cap. IX.

De anatomia, deſcriptione, & complexione amygdalarum, & vuæ. Rubrica. I.

Et licet guttur capiatur quãdoq; pro eo quod eſt medium inter meri, ſiue iſophagum, & tracheam arteriam. Et dicitur iſthmon, vt Gordonius & cęteri plures, quandoq; pro via tranſitus ad pulmonem & cor, vt tertio de partibus animalium. iij. cap. Guttur quidem gratia ſpiritus datum eſt, per hoc enim inducunt ſpiritũ animalia & emittunt reſpirantia & expirantia. Tamen hic capitur vt Auic. nona tertij. i. cap. pro ſpatio continente in ſe meri, ipſam tracheã, amygdalas, & vuæam ſiue vuulã. Item & carnẽ panniculoſam annexam palato ſub vuula quæ eſt pendẽs & cooperiens caput cannæ, quæ ab Auic. allegato loco dicit̃ algaſmata. Et cõmuniter dicit̃ coopertorium, vt primo Almanſ. xiiij. cap. Et quia de anatomia cannæ dicetur in ſequenti cap. & de meri in. xiij. hunc ſolũ agam in præſenti loco de anatomia amygdalarũ, & vuæ.

paristhmia & antiadas Græci ea nominant quæ Latini

Amygdalæ nanq; vt Auic. allegato cap. ſunt duæ carnes natæ in radice linguæ tendẽtes ad ſuperiora ac ſi ſint duæ auriculæ paruę, vel ſic magiſtraliter: Amygdalæ ſunt carnes molles, ex aliqua tamen parte nerueæ, licet ab auctoribus medicinæ dictę ſint ſimplices ſpongioſæ in modum

E ſiue formam amygdalarũ formatæ in parte ſuperiori gulæ. infra tamen epiglottum ſituatæ ad replendum locum vacuũ eius propter cannæ angulõſã ordinatæ. vt ꝙ ſua humiditate qua replentur tracheam humectẽt ne ſuo nimiũ exiccetur motu atq; retinendũ aerem apud cannã ne penitus expellatur finaliter cõſtrictę caput. Ex quo patet earum calida, & humida cõplexio. Vuula ſiue vua eſt mẽbrum carnoſum ſpongioſum in fine palati ſuper ſupremã partẽ epiglotti vel velamen pendens ad prohibendũ ſubitum ingreſſum aeris frigidi pulueris fumi & huiuſmodi ad pulmonẽ & deſcenſum reumatis ad membra inferiora a natura inuentũ, vt vocẽ modulet aerem infringẽdo conſtitutum. Ex quibus apparet primo quare carentes vua efficiuntur phthiſici. Secundo quare ſine voce. ſtat enim ſuper foramen anhelitus ſicut digitus fiſtulatoris ſuper foramen fiſtulæ. vnde etiã aliquãdo cooperit meri prohibere ingreſſum aeris ad ſtomachum qñ homo loquitur. & cõſimiliter quãdo homo comedit ſtat ſuper viã anhelitus

tonſillas barbari amygdalas.

F prohibẽs ne cibus aut potus per eã ingrediat̃. Ex quibus apparet quare ingredit̃ cibus dũ homo comedit & ſimul ridet per viã anhelitus. nã in riſu vuula nõ claudit viã ſed eleuat̃, & plures quaſi ſic ſuffocati fuerũt. & ideo abſtinendum eſt a riſu & a locutione cũ comedit̃, & dicta eſt vua ad ſimilitudinẽ grani vuæ. Vel dicitur Gręce ciona Latine columella. Et ex his apparent anatomia, deſcriptiones, & cõplexiones amygdalarum, & vuæ. Proſequẽs igitur de paſſionibus gutturis expediam primo quædam nocumenta gutturi ab extrinſeca re prouenientia, deinde ſermonem faciam de his quæ coniuncta erunt, vt ſunt malę complexiones apoſtemata & huiuſmodi.

Gargare[illegible] na veter[illegible] gręc.i. gu[illegible] gulionem poſteriore[illegible] vero con[illegible] .i.colume[illegible] lá .id dic[illegible] qđ nſi ve[illegible] & vuulam

De ſtrangulatione contingente ex cibo, vel alia re ſimili. Rubrica. II.

Quandoque accidit ex magnitudine rei aſſumptę vt cibi duri & huiuſmodi, ſicut ſtrangulatio, quo caſu oportet conſiderare primo. Si res illa eſt dura ſolida, non habens diuiſionem in ſuis partibus, aut non ſit apta faciliter habere, nam ſi ſit integra ſolida, tũc premat̃ur collũ, et quod eſt intus ſpatulas multiplicando percuſſionẽ poſt collum cum pugillo. Quod ſi non ſufficit & faciliter aut cõmode capi poſſit cum tenaculis, aut inſtrumento aliquo, aut vncino &c. fac illud. ꝙ ſi adhuc non ſufficit cum candela groſſa cerea, aut alia premat̃ur ad inferiora. Et ſi faciliter diuiſionem in ſuis partibus recipiat, tunc ſtatim extrahitur. Vnde ex hoc comprehenditur difficultas aut facilitas curę. Quidã operantur cum porro mundato, aut cũ ſtilo plumbeo modicum incuruato. & in idem venit. Et hic aduerte ꝙ Meſ. in principio ſuadet vomitum. & Auic. inquit, ꝙ debet fieri in fine poſt percuſſiones et cõpreſſiones dictas quando ſcilicet non ſufficiunt, ait enim in fine capituli. Si autẽ non ſufficit adiuuetur vomitu. Et quandoq; eſt in hoc timor, quia dubitari debet ne quod vomitu ſuperius ducetur infiltretur aut congregetur cum re illa, & ſuffocationẽ faciat. Vomitus autẽ prouocetur cum impoſitione digitorum aut cum penna linita oleo & in

G

M guttur immiſſa. Ad hoc videtur præcipuum ſi id fieri poſſet deglutitio brodiorum pinguium vt ſua pinguedine vomitũ inducant & iſophagum relaxent, & mollificent. Et conſimiliter dicatur de oleo, Item ad minus retineatur oleum in ore. Item fiant ad extra emplaſtra mollificãtia. Item fiant gargariſmata ex eiſdẽ pinguibus. Item ex oleo & ſyrupo acetoſo vel ex melle ſquillitico & huiuſmodi, vt ſtatim in ſequenti rubrica.

De retentione ſpinæ, aut huiuſmodi in gutture. Rubrica. III.

Si autem ſpina fruſtum oſſis, vel ligni videri poterit ingenietur operator ad extractionẽ eius cum inſtrumento. ꝙ ſi videri non poterit adminiſtrentur primo ſorbitiones viſcoſæ, aut iuſcula ex farina frumenti. Item deglutitio albuminum ouorũ nõ coctorum frequentata, & exiſtimo præcipuũ & ſingulare. Secundo adminiſtrẽtur cibaria groſſa, vt ꝙ deglutiantur fruſta panis integra, aut

ficus

A ficus ſiccę integrę & huiuſmodi. Tertio poſt aſſumptionem ciborum viſcoſorum aut aliorum immediate adminiſtrenť gargariſmata ex mucillaginibus. Itē ex oleo amygdalino & oxymelle compoſito ſiue ſquillitico calefactis. Quarto ꝓuocetur vomitus cum digitis intromiſsis aut penna, vt ſupra vel cum oleo vomitiuo. & laudať hic maxime vomitus factus cum naſturcij. ʒ. i. cōtriti cum aqua tepida ita vt omni die fiat ſemel. Quinto ligeť ficus ſicca cum filo duplicato & deglutiatur. deinde extrahatur. Similiter fiat ligando in capite fili partem ſpongiæ, aut bolum carnis nō bene coctę quę deglutiatur, & eſt ſecurius. Sexto ad extra applicetur gutturi emplaſtrū ex mucillagine ſeminis lini, butyro, medulla caſiæ fiſtulæ, oleo amygdal. dulcium, & huiuſmodi. vt de ſquinantia dicetur. Poſtremo ſcito ꝙ intrare balneū eſt valde vtile, & cauſa eſt intelligenti ſatis manifeſta.

De ſanguiſugis ingreſsis in os. Rubrica. 3.

QVANDOQVE ingreditur ſanguiſuga os bibentis aquam in qua exiſtit. Et ſi eſt parua valde, licet adhæreat B gutturi primo nō comprehēditur viſu ſed in ꝓceſſu ipſa bene videtur quia magnificatur ex ſanguinis repletione.

SIGNA demonſtratiua, triſtitia, anguſtia, ſputū ſanguinis maxime corpore exiſtēte ſano. nam ſi ſanguis ſubtilis ſpuetur, & nō erit ab aliquo membro alio, ſuſpica de ipſa ſanguiſuga.

CVRA canones, primo cū videtur, & gutturi eſt affixa, ſi id fieri poteſt cū inſtrumēto extrahatur. ꝙ ſi nō, cura cū ingeniatione remediorū localiū, & aliorum vt dicetur. Cū inſtrumento quidē vt ducatur patiens in locum luminoſum & ſi eſt poſsibile vbi ſol percutit, & ante ipſum aperiať os eius & ꝑmatur lingua, et cū tenaculis, ſiue moletis ſiue pizagarolis, aut forficibus quibus extrahūtur ſagittæ capiať. deinde ponatur ſal circa caput eius ſi fieri poteſt, qm̄ ex ſe ſeparabiť. ꝙ ſi nō violenter extrahatur. & ſi poſt extractionē eius fluxerit ſanguis &c. fiat gargariſma cū aqua roſ. decoctionis balauſtiarū, corticū granatorum, & ſumach cū modico aceti, aut cū aqua deco- C ctionis balauſtiarū, thuris, & huiuſmodi. Si vero nō fiat gargariſma cū ſinapi, & aceto, aut cū ſale, & aceto, aut cū cepis ruta, & aceto, aut aceto & aſſa, et ſtatim remouebiť de loco. vñ patiēs debet ſtare decliuis ore aperto vt extra veniat & nō cadat in profundū. Item laudatur abinuicē gargariſma ex ſucco foliorum ſalicis cui ineſt proprietas in extrahēdo ipſam. Et ſi declinare videť ad nares fiant caputpurgia ex aceto, nigella, ſucco cucumeris aſinini, & elleboro. Quòd ſi cadet in ſtomachū dētur medicinę vermium, vt abſinthiū, abrotanū, lupini, menthaſtrū, & huiuſmodi. de quibus. vi. cap. non ſolū interficientes, ſed interficientes & educētes vt aloe, ſemen ſanctum, agaricus, rhabarbarum. Quòd ſi vomitus ſit eis facilis fiat hoc modo. primo comedat allia, cepas. porros, ſinapim, calamētum fluuiale & huiuſmodi: deinde euomat. Meo tēpore contigit vt quidā ruſticus bibēdo aquā foueę imbiberet vnū cutubuth ſiue caprā aquę, vel araneā aquę & ſtatim cōſulit medicū, & medicus potauit cū lacte valde copioſe & D ſtatim poſt vomitū fecit & in vomitu egrediebatur aïal.

cutubuth quid.

Ex rebus vero faciētibus egredi ſanguiſugā eſt vt patiēs ingrediatur balneū & in eo moretur donec ſitim magnā patiatur, deinde teneat aquā frigidam in ore, & cū calere cepit eñciat eā & de nouo aliā capiat & ſic cōtinuet. nam ſanguiſuga fugiens calorē & quærens frigus veniet ad os & ſic egredietur, vnde cōſulunt auctores ꝙ talē calorē ſuſtineat vſq; ad ſyncopim excluſiue, qm̄ eſt regimen bonū in extrahendo ipſam. Singulare remedium. ℞. farinæ lupinorum, turbith. ſticados, polij, ſeminis nigellæ. ana. ʒ. ʒ. incorporētur cum ſucco abſinthij & fiāt trochiſci. ʒ. i. pro vnoquoq;, & detur vnus ſtomacho ieiuno cum aqua decoctionis nigellæ, & videbis mirabile.

De ſuffocatione, ſeu ſquinantia. Rubrica. 5.

Kinanchi atq; Synāchi Græcis, Latinis angina, recentioribꝰ autē corrupte admodum ſquinantia vocitatur.

APVD noſtros medicinæ auctores reperiūtur hi termini ſtrangulatio, præfocatio, ſuffocatio, ſquinātia, ſynāchia, quinantia, chynāchia. Et cū de nominibus diſputare medico non attineat. vt prima primi. doct. vi. v. cap. hinc de eis ſuccincte ſatis pertranſibo, habeo etenim hec tria ſynonima ſuffocatio: præfocatio: ſtrangulatio. Suffocatio quidē eſt prohibitio anhelitus aut ex debilitate virtutis, aut propter impedimentū in inſtrumentis eius cōtiugens, & eſt operationis læſio, vt patet quæ tripliciter lædi contingit vt cæterę, ablatę. ſ. diminutę & corruptę. Quidā vero nomen ſtrāgulationis trahunt ad talē prohibitionem vt ſit à cauſa extrinſeca circa gulam, vt laqueo & huiuſmodi. Suffocationē vero ſit à cauſa extrinſeca circa os, & nares, & adhærent modo loquendi vulgarium.

CAVSÆ. Et quia ſatis eſt manifeſtū qūo à cauſa intrinſeca, vt nimia caliditate diſſoluēte, aut frigiditatē cōprimēte inſufflatione ventorum, aſſumptione ciborum, vt infra, aut debilitate virtutis nō potētis mouere inſtrumentū quia lacertū epiglottū cōtingat ꝓfocatio, hinc de cauſis intrinſecis eā facientibus ſolū mētionē faciā. Fit itaq; B qñq; ex materia exiſtente in mediaſtino. Qñq; à materia exiſtente in pulmone aut cānulis eius vt eſt videre in peripneumonicis, vel empiycis, phthiſicis & huiuſmodi. Qñq; ex ipſa exiſtente in capite cannularū, quod caput à pluribus vocať guttur, & fit hoc ſubito, & colligunť hęc. iiij. aphor. cōmen. xxxiij. Qñq; vero fit ꝓpter ineptitudinē lacerti epiglotti, quod eſt inſtrumētū quo fit motus vt mēbra aerē trahāt, vt in ſequēti docebiť capitulo. quæ ineptitudo à ſuperflua ſiccitate qñq; humiditate contingit. nā relaxatur qñq; & ſpaſmatur vt in pueris frequentius. Itē à remotione ſpondiliū vel ligamentorum eorū quibus colligantiā habet canna, vt in ſequēti capitulo, & eſt magni timoris quæ eſt ex remotione ſecūdæ. vel quæ eſt ſupra ipſam, & eſt deterior. quæ vero eſt ex ea ꝗ ſub ipſa eſt magis ſalua, vt infra. Quandoq; vero fit ex comeſtione vel potu rerum venenoſarum, vt ſunt iuſquiamus, fungi, andachocha, eius theriaca eſt lactuca aut endiuia. Quandoq; vero à vermibus vt frequenter vidi in pueris. Et C quia de difficultate anhelitus, & cauſis eius tractabiť in ſequenti capitulo. hinc ſuperſedeo et in prolongando ſermonem de ſuffocatione. Secutus tamen ſecūdum partē ducem meum Auic. Ad ſquinantiam me conuerto.

Auicenna dux auctoris.

SQVINANTIA eſt præfocatio circa guttur ex apoſtemate cōtingēs. cauſa cuius ſecundū plurimum eſt materia phlegmatica à capite deſcendens circa guttur. Vbi notandum ꝙ licet ex cōmuni modo loquēdi præfocatio videatur ſupponere magis pro tali apoſtemate vt impedit viam anhelitus, & ſquinantia pro ipſo vt impedit viā cibi, tamen hic auditur ſquinātia indifferenter quocūq; modo viam anhelitus aut cibi impediat. Recipit quoq; apoſtema hoc diuiſionem ex parte loci quadripartitam. Nā aliquando accidit in muſculis ſiue lacertis extrinſecis. ab epiglotti declinantibus ad interiora et inferiora, ita vt appareat tumor in gula, aut parte pectoris, vel thoracis. & illud eſt cęteris leuius quoniam declinat ad exteriora. Aut in lacertis erit ad poſteriora colli cum communitate D quinq; ſpondiliium, & nuchæ, & tunc nō apparet tumor ad extra. ſed rubor, & tumor, & calor aperto ore, & eſt difficilius primo. Aut fiet in lacertis intrinſecis meri, & quæ ſequuntur ipſum conſtringens anhelitum vicinitate & tale ſenſui non eſt manifeſtum, & eſt deterius duobus dictis, ſed non eſt ſimpliciter mortale. Aut contingit in lacertis intrinſecis epiglotti qui aerem frangunt vt in pāniculo veſtiente, & ſenſui non apparet. ꝙ ſi apparet illud eſt modicum facta forti compreſsione linguæ, & eſt cæteris deterius, & ſimpliciter mortale. Et in his duobus vltimis nō apparet tumor exterius neq; interius. nam materia eſt occulta in vijs extrinſecis anhelitus. Et ſecundum hanc diuiſionem quidam quatuor ſpecies ꝓnuntiant, ſcribentes Primā ſpeciem per ſquinantiā. Secundam per ſynanchiam. Tertiā per quinantiam. Quartam per chynanchiam. ſed de talibus nō eſt curandū eo ꝙ nouū ſtudium eſt rerū negligentia. iiij. Aphor. cōment. xxxiij. Gal. vero conſimi-

Nouū ſtudium rerum negligētia

cōſimiliter eodē cōmento quatuor pronūtiauit ſpecies. et tu ibi. Aduerte tamen ꝙ Mūdinus apoſtema cōtingens in faucibus et locis glandulofis dixit eſſe de ſecūda ſpecie ſquinantiæ, & videtur ſequi ex dictis. Poteſt & tale apoſtema qñq; occupare plura loca, & ꝑpter hoc non debet in ſpeciebus multiplicari. Dicitur cuius cauſa. nā à materia ſanguinea poſſunt frequentius cōtingere de quo videbitur in dubijs. Similiter à cholerica. Itē à melancholica fieri poteſt, licet aliqui enuntiauerūt ipſam à materia melācholica fieri non poſſe. de quo in dubijs & cum ipſo ſigna annotabis humorꝫ. de quibus ī principio tractatus primi. Dicitur materia phlegmatica, qm̄ indifferenter à phlegmate viſcoſo & ſubtili acuto generari pōt tale apoſtema. Dicitur à capite. vnde Aui. Et cū huiuſmodi phlegma deſcēdit à capite: & ipſa quidē nō deſcēdit à capite niſi ſm plurimū rei. Et ex quinātijs reperitur vna quam Auic. vocat caninā, & eſt illa in qua neceſſario os aſsidue cū ꝓiectione linguæ tenet̄ apertum. & eſt ꝓuocatiua mala, & quandoq; interficit inter primam diem, & quartā.

Permutat̄ autē qñq; ad pulmonē & cauſat peripneumoniā & huiuſmodi. quādoq; ad partē cordis, & interficit. Quādoq; ad ſtomachū & cauſat vomitū & huiuſmodi. Qñq; vero inſenſibiliter reſoluit̄, quia materia eſt pauca, ſubtilis, aut facta phlebotomia cū aliquo gargariſmate particulari curat̄ patiēs, aut aliqñ aliter euacuata materia virtus reſolui id quod remanſit. Qñq; vero ad ſaniē venit. & hoc qñ materia eſt groſſa, et multa, & nō poteſt curari infra quatuor dies, imo qñq; prolongat̄ eius cura. xl. diebus. ex quibus patet ꝙ ſquinātia tripliciter poteſt terminari. Et dicit̄ ſynāchia à ſynāchis quod eſt ſuffocatio, vt garipōtus. habet in vulgari noſtro multa nomina. nā aliqñ dicitur galedelli. aliquādo gloton. aliqñ dragonzelli. aliquando oxezelli. & cætera quæ vltramontanis non ſunt vtilia. Et multiplicat̄ in vere hyemali & in autumno, vt in Aphor. in fine capituli. Differt tamē vna ab alia, quia vernalis eſt phlegmatica. autumnalis cholerica & omnis ſquinanticus qui moritur ſpaſmatur in primis.

Anginę popula- res appel lationes.

Cavsæ. Et in ſumma ſquinantiæ cauſa eſt triplex. primitiua antecedēs & cōiuncta. Exēplum primi vt aer exceſsiue calidus, & exceſsiue frigidus, humidus. quies multa, vociferatio, cantus, cibus, ac potus vaporoſus, repletio, retētio ſuperfluitatū, ira, furor, & huiuſmodi. Exēplum ſecūdi vt mala cōplexio humida totius, vel particularium partiū etiam materialiū, & materiales humores à capite deſcēdentes ſanguinei, cholerici &c. Cōpoſitionalis magnitudo capitis multos recipiens humores ac vapores anguſtia colli ac viarū eius. vnde cū difficultate tranſeuntes moram contrahunt & ibi remanent & collectionem faciunt. Cōiuncta eſt humor infuſus in ipſis muſculis intrinſecus aut extrinſecus. de quibus actū eſt. Itē & mala complexio ſicca, aut humida paralyticans.

Signa demōſtratiua & maxime cōmunia ſunt cōſtrictio anhelitus q̄ maior eſt valde qñ eſt in muſculis epiglotti & maxime intrinſecis. nam qñ eſt in muſculis meri, tūc fit difficilis trāſglutitio cibi & potus et nō eſt tanta anhelitus cōſtrictio. econtra qñ in muſculis epiglotti, & aliqñ apoſtema eſt tantum ꝙ facit vtrunq;, quia difficultatur anhelitus, & eſt in tranſglutiendo dolor in gula perceptus maior aut minor ſecundū humoris malitiā. amplificatio linguę & color eius declinans aut ad rubeū vel ad citrinū vel ad album vel ex his mixtū. tumor perceptus ex inſpectione in gutture depreſſa lingua maxime quādo eſt in muſculis extrinſecis epiglotti. nam quādo eſt in intrinſecis non videtur tumor, aut ſi videtur paruus eſt.

Signa autem qñ apoſtema eſt intus latens fortis, anhelitus conſtrictio. & qñ bibit potus regurgitat ad nares, & oculi ſunt rubei, lingua rigida, collum rigidū, vox eſt catulina. qñ vero eſt extra apparet tumor aperto ore ī gutture, & aliquando ad extra circa collum vel gulam.

Signa fuerit ex ſanguine, & tunc adeſt rubedo linguæ, faciei, venarum, oculorum, ſapor dulcis, dolor latis intē-
E ſus & intēſius & cōſtrictio notabilis. & quando tale apoſtema facit difficultatem deglutiendi magis q̄ anhelādi, tunc declinat ad viam cibi. Quando vero magis difficultat anhelitum q̄ deglutionem, tūc magis declinat ad cānam pulmonis, & tunc his ſignis adde reliqua ſanguinis ſigna vt regimen, cōplexionem, habitudinem, & vt plurimum cum tali apoſtemate venit febris.

Cholerici ſigna ſunt punctura, mordicatio, ſitis, dolor acutus, inflāmatio febris, color loci, & faciei declinans ad rubeū cū citrinitate, ſaliua amara, habitudo corporis, cōplexio, regimē, & huiuſmodi vigilię, & cōſtrictio minor q̄ ī ſanguineo, & dolor eſt minor extēſiue q̄ ī ſanguineo.

Phlegmatici autem ſigna. albedo loci, & linguæ, ſapor bauracinus cum aliquali caliditate, & viſcoſitate, paucitas ſitis, remiſsio doloris ſiue dolor paruus, & nō eſt cū eo feb. ſecūdum plurimum, & prolongatio eius tunc certificat, & quandoq; durat vſq; ad. xl. dies complexio, habitudo, regimen. multitudo ſaliuæ, raucedo vocis, & eſt
F tranſglutitio difficilis, aut anhelatio.

Melancholici autē ſigna ſunt durities, ſapor acetoſus, aut ponticus, & accidit paulatim liuiditas loci, paruitas afflictionis, complexio: habitudo, regimen, & quod præceſsit ægritudo melancholica.

Signa autem cauſarum extrinſecarum nota ſunt iudicio infirmi, vel aſtantium.

Prognostica. Magis ſalua eſt illa in qua anhelitus non multum ſtringitur ſiue non eſt multum difficilis. Quæ autem eſt ex remotione ſpondiliū vel ligamētorum eorum quibus colligantiam habet canna eſt magni timoris. Quæ eſt ex remotione ſecundæ ſpondilis, aut quę eſt ſupra ipſam, & eſt deterior. quæ vero eſt ex ea quę eſt ſub ipſa eſt magis ſalua. Iſta ſunt ſigna mala & pernecabilia. Squinantia veniens in feb. continua in die critica. Item cum accidit ſyncopis in ea oregmon, difficultas tranſglutiendi, ita ꝙ potus relinquatur, & per nares emittit̄ vox catulina, ita ꝙ videatur loqui cum naribus, ſpuma in ore
G hæc cum apparent non eſt ſpes. Auic. emiſsio linguæ, frequēns motus. color niger, & liuidus in lingua apparēs, in oculis, & labijs, Frigiditas extremitatum, contractio colli, & ꝙ non poſsit iacere ſuper dorſum, et præcipue quando eſt in vijs anhelitus. Et ad cognoſcendum mala tria ſunt ſigna. Primum ꝙ de hora in horam patiens ſentit in anhelitu ſe difficultari. Secundum ꝙ quando reſupinatur prohibet anhelitū omnino. Tertium quod quaſi cōtinue ingeniatur ad extendendum collum vt habeat anhelitū liberum. Squinantia canina non curatur, & raro peruenit ad quartum. In ſignis mortis feſtinæ Hippoc. ſi quis præfocationem patitur, & alteratur color poſtremi colli eius rubedine cōſueta ad albedinęm, vel ad viriditatem, & ſudant aſcellæ, & inguina ſudore fœtido, tunc moritur in vno duorum dierum. Iſta ſunt ſigna ſalutis & ſpei. quies, ſomnus, alleuiatio doloris, bonitas anhelitus, facilitas tranſglutiendi, remiſsio feb. ſi qua erat, & ꝙ tranſacta quarta die ſentit leuitatem gutturis, & eſt caſus Gal.
H iiij. de interioribus in fine. & Ariſt. x. proble. ix. Viſus eſt itaq; lapis ſub lingua in tanto ſpatio ad quantitatem fabę genitus. & Gentilis recitat ſe vidiſſe mulierem præfocatam, ita vt omnes æſtimarent eam mortuam, tandem expuit fruſtum ſolidum globoſum fere vt lapis ad quātitatem dactyli, & ſanata eſt.

Cvra. Canones. Ordinatio diætæ. Euacuatio. Diuerſio. Prohibitio fluxus materiæ. Adminiſtratio particulariū in diuerſis tēporibus morbi, correctio accidētium.

Primus quidē complet̄ cum ſubtiliatione cibi ꝓcedēdo gradatim ad groſsitiē. eſt enim frequēter morbus acutus & ſunt adminiſtrata contraria cauſæ. ſitiq; potus aqua zuccharata vel idromel vel oxyzacchara cum aqua ſecūdum cauſam. Somnus vero ex eis moleſtus & maxime nocturnus & factus immediate poſt cibum. & cum dormiunt excitentur ſæpe. In aere teneantur tēperato, ſicq; ſuo modo commenſurentur cæterę res non naturales.

Secundus

Secundus vero perficitur in calida ſanguinea cũ extractione ſanguinis per phlebotomiã vel per ventoſas vt virtus & cætera cõſentiunt. Nam vbi eſt ſolũ peccatũ ſanguinis fiat extractio ſanguinis copioſa vel pauca ſecundũ ꝙ adeſt ſanguinis multitudo vel paucitas, fortitudo vel debilitas &c. & tua intereſt hæc menſurare, & ex qua parte an ex oppoſita dolori vel ex eadẽ dicetur in dubijs. Scito tñ ꝙ debet fieri ex cephalica nec eſt tardãdũ in ea fienda. Item feſtina vt eodẽ die fiat phlebotomia venarũ ſub lingua & præcipue qñ apparet in eis plenitudo vt per octo horas vel circa. patet. Vnde Alexander. & poſt incide venas ſub lingua neq; in craſtinum ſed ipſa die fac et hoc experientia oſtẽdit. Et ſi videtur multiplicet phlebotomia, qm̃ in caſu non eſt medicina ei par. vnde in forti fiat vſq; ad ſyncopim. Sed nota ꝙ ſyncopis eſt hoc loco multũ cõſideranda, qm̃ videt addere in difficultatẽ anhelitus propter debilitatẽ virtutis. & ideo conſiderandũ eſt multũ in faciẽdo phlebotomiã in his q ex ipſa phlebotomia cadũt in ſyncopim. cõſidera. Et cõſimiliter feſtinet vbi phlebotomia fieri non poſſet ad ponendũ ventoſas in ſpatulis cũ reiteratione & ſcarificatione. & vẽtoſationes crurũ ſunt iuuantes valde Auic. Quòd ſi cũ ſanguine fuerit admixtio choleræ, vel phlegmatis ſubito dentur euacuantia choleram, vel phlegma, & mundificãtia ſanguinẽ ab eis vt de ſoda ſanguinea, ita tñ ꝙ etiã alterantia vt in cholerico cũ aqua fructuũ in phlegmatico cũ hiera et ſimilibus. Poſtea vero in die ſequẽti fiat phlebotomia vt videbit expedire, modo, vt ſupra & poſt dentur euacuatiua vt in cholerico cum ſucco ſolatri & huiuſmodi. In phlegmatico pilulas cochias & huiuſmodi. & hoc intellige vbi ægritudo tolerat. ꝙ ſi viderimus furioſitatẽ prius incipe cum phlebotomia, & procede cũ diuerſiuis, & ſequere cũ ſolutiuis. Itẽ procedat ad enemata, et collyria leuia ſi feb. adeſt. & ſi nõ adminiſtrent fortia, ſunt enim iuuamenti ſublimis, fortiora tamẽ ſcito in phlegmatico. Auic. vero laudat ea in principio fieri, inquit. Ex eis quidẽ quę ſunt vehemẽtis iuuaminis, eſt inteutio adminiſtrationis clyſteriorũ fortiũ valde niſi feb. prohibeat, tunc enim oportet vt ſit contentus clyſteribus leuibus, et pro his recurre ad ea quę dicta ſunt in dubijs de apoplexia. Vtrũ aũt materia exiſtente phlegmatica, vel cholerica nõ admixta ſanguini cõpetat phlebotomia dicetur in dubijs. Sed hic aduertendũ ꝙ qñ eſt in toto ſemꝑ debet fieri phlebotomia ſi cætera cõſentiãt, & quod dictũ eſt de phlebotomia maxime eſt intelligendum in principio eius. nam in alijs tẽporibus eius ſpecialiter in augmento, et ſtatu põt fieri, dummodo videat neceſsitas magna, & virtus apta ſit ſuſtinere. Cognoſcunt tempora ſquinãtię quãdoq; ex modo deglutionis, ex parte ſcilicet facilitatis, & difficultatis eius. nam in principio difficultat. in augmẽto creſcit difficultas. in ſtatu vero vltimatur. in declinatione minuit. Et iuxta hæc ſcito ꝙ qñ difficultas eſt maior proportionabiliter in deglutiẽdo q̃ in anhelando, tunc ſquinantia magis eſt in via cibi. qñ vero ecõtra maior eſt in via anhelitus. quãdo vero æquatur æqualiter. Si vero materia fuerit cholerica, vel phlegmatica, vel melancholica feſtina ad euacuandũ cum euacuatiuis appropriatis vt ſupra. iiij. tract. & cũ clyſteribus fortibus vt in apoplexia, vel leuibus vt videbit expedire iuxta poſita. frequenter enim ægritudo iſta eſt acuta ratione quantitatis materiæ & accidentiũ, quare oportet accelerare modicũ in euacuando iuxta illud Senis. Cõcocta medicari, atq; mouere nõ cruda, &c. Vnde pro his omnibus recurre ad ea quæ dicta ſunt de ſoda. ibi enim poſita ſunt clyſteria, & alia euacuatiua propoſito iſto vtillima.

Tertius impleatur cum diuerſiuis cum frictione facta cum digitis, aut ligno rotundo ſuper focilia bracchiorum vt cõmuniter fit, vel cum alijs de quibus in de ſoda phlegmatica, cholerica &c. & etiam dictum eſt de apople. vt infra de apoſtematibus amygdalis, gutturis pro quibus recurre ibi. Sed hic nota ꝙ præcipuum remedium in diuertendo eſt appoſitio ventoſæ vt primo ponatur ſuper

A zuedenegi. & eſt locus capitis ad quẽ ꝑuenit digitus medius cum ponit extremitas manus ſuper ſummitatẽ naſi. & eſt iuuamẽti magni: Itẽ ſecundo poſitio ventoſę ſuper locum apud ſecundam ſpondilem & eſt ſublimis. elargat enim viam anhelitus & cibi, quapropter oportet vt ſæpe ac ſæpe iteretur & pręcipue tempore exhibitionis cibi. de qua experientiam habui in quadam vetula. & ſit ventoſa magna capiens magnum ſpatium, vnde & ponitur ſuper nucham & multum cõfert. confert etiam eius poſitio ſub mento, ſub maxillis, ſub mamillis cum inciſione. faciunt etenim diuerſionem facilem. Sed vtrum iſtud debeat fieri in principio dicetur in dubijs. Item in hoc caſu confert impoſitio, ſeu diſtillatio oleorum in aurem quæ ſequitur dolorem & oleum roſ. amygdalarum dulcium, vt ſupra dictum eſt de dolore capi. & tu ibi.

Zuedenegi quid.

Prohibentia autem fluxum materiæ require ſupra de catarrho vbi habentur indifferenter reſpectu cuiuſcunq; materiæ, quæ ſunt ſiſtentia ingroſſantia &c. ſed tamen dicentur aliqua in particulari ſtatim.

B Veniens ad particularium adminiſtrationem cum hæc ægritudo ſit periculoſa, & vt frequẽter eueniens multum ſtudebo in eis copioſa, & particulari declaratione. Vnde inchoans de ſanguinea procedã particulariter ſm tempora eius vniuerſalia, quodq; de alijs agetur.

In principio itaq; ſanguineę facta euacuatione per phlebotomiã prius et pharmaciã leuẽ. Secundo vt ſupra adminiſtrẽtur repercuſsiua de quo in dubijs ex aqua, & aceto, vel ex ſucco, vel vino granatorũ acetoſorũ vel dulcium, aut ſucco ſolatri cum ſemine ro. & eſt mirabile, aut ſucco citoniorũ, ſorbarum, neſpillorum cõtritorũ cum oſsibus ſuis, aut decoctio in agreſto facta ex balauſtijs, gallis, ſemine ro. vel agreſtũ ipſum cum ſuccis prędictorũ. Item diamoron, oxyzacchara cum aqua ciſternę, vel calibeata, & iſta ſi tepefiant cõuenientius operantur. Et dictũ eſt facta euacuatione, quoniam ante eam adminiſtratio ſtypticantium eſt ſuſpecta, quia poſſet eſſe cauſa collectionis multę materiæ, quæ ſi poſtea cũ tanta quãtitate ſubito interſiceret ſtatim, & pro iſto vide quæ ſcripta ſunt ſupra rubrica de catarrho. In augmẽto vero fiat mixtio reſolutiuorum cũ repercuſsiuis vincentibus repercuſsiuis, & ſtypticis, vt verbi gratia. Reci. mellis roſ. ℥. i. ſucci ſolatri. ℥. i. ſ. aquæ roſ. ℥. i. miſce & fiat gargariſma. Item ſi vis minus ſtypticũ pone mel ſimplex. Itẽ valet in hoc caſu lac caprinum gargarizatũ, & eſt vſuale. nam vltra has intẽtiones eſt doloris mitigatiuũ. Item ex pulpa caſiæ cum lacte fiat gargariſma. Item pulpa caſiæ cũ ſucco ſolatri & eſt cõueniens, & fac ſemper vt ſtyptica vincant. vnde quidã maxime cõmendat ſuccũ ſolatri cum aqua fœniculi, & pauco zuccharo. Item valet diamoron cũ decoctione ficuũ, & dactylorum. Item decoctio ex paſſulis, liquiritia cum vino granatorũ & ſemine roſ. & cõſimiliter cum diuerſis diuerſimode compone, dummodo ꝙ ſtyptica vincant. In ſtatu vero hæc adinuicẽ cõponantur, ita vt ad æqualitatẽ eueniãt. Et licet ſciã te faciliter ex datis ſcire operari,

D tamẽ vt ſis copioſior ponã exẽpla. Verbi gratia. Reci. mellis roſ. colati. ℥. i. ſynapis vel piretri vel cinnamomi. ℈. i. aquæ ſolatri. ℥. iij. miſce. Vel Reci. decoctionis ficuũ dactylorum. ℥. iiij. vini granatorum acetoſorũ. ℥. iij. miſce. Item oxymel ſimplex faciendo gargariſma ex his. Laudatur maxime lac caninũ cum ſtercore canis albo & melle. Item vſus ſtercoris huius ã multis permaxime ad intra commendatur, quod ego nõ multum laudo propter eius abominationem, res tamen in ſe eſt multi iuuamenti, quę ſecretum etiam neſcientibus amicis cum datur dari debet. Item aqua mellis roſ. cum pauco piretri & cinnamomi. In fine autem ſtatus medicamine vtatur aggregante in ſe maturationem lenificationem & reſolutionẽ, ſicut verbi gratia, decoctio ficuum cum modico ſalis, vel decoctio paſſularũ, liquiritię, & modico aluminis zuccharini. Item decoctio ficuum, dactylorum cum modico piretri, Item decoctio ſeminum citoniorum altheæ. Item va-

let maxime lac caprinum cum mulgetur, aut tepefactum.

Si vero apoſtema fuerit reſolutũ aut permutatum bene eſt. Si vero ad ſanitatẽ aduentum ſit, tunc ſtudendum eſt ad eius apertionem aut cum medicinis vel cum apertione manuali. Cum medicinis vt cum his quæ aggregant has duas intentiones quę ſunt apertio, & lenificatio. vnde aperientia commendata ſunt hæc. Sal armoniacum, harmel, aſſa fœtida, & radix liliĳ, baurach, ſtercus hyrundinum, ſtercus canis rodentis oſſa, ſtercus infantis paſti ex lupinis, cinis pullorum hyrundinum vſtorum, et qualiter vtantur vide Meſ. proprio ca. Stercus lupi, cinnamomũ, menthaſtrum, ſanſucus, mentha, alumen, ſiſymbrium, coſtus, & proprie marinus cui hoc in loco ineſt proprietas.

Lenitiua vero quæ miſceri habent cum his cõmendata vt ambæ perficiantur intentiones ſunt lac caprinum, ſuccus caulium, decoctio ficuum, decoctio frumenti. Ex his itaq; vel ſimilibus fiat compoſitio vt miſceatur ſtercus hyrundinum cum lacte vel decoctio ficuum cum aſſa fœtida, vel baurach, &c. fiat gargariſma, & frequenter in die gargarizetur. Quòd ſi nõ aperiatur recurratur ad operationem manualem, & ſunt ex hominibus qui imponũt digitum in guttur, & deinde cum vngue ſcindunt, et aperiunt. Mulieres autem maxime in Italia hãc operationem faciunt & ſpecialiter in Ferraria. Cumq; fuerit apertũ fiat mundificatio & abſterſio, deinde conſolidatio vt de vlceribus gingiuarum dictum eſt. & tu ibi. Et hic nota etiam pro dicendis ꝙ te oportet componere medicamina ſecundum poſſe virtutis complexionis ętatis &c. nam fortioribus fortiora. debilibus vero debiliora competunt medicamina, vt Alexander. Quòd etiam expreſſit Auic. nona tertĳ. cap. de ſermone vniuerſali curarum apoſtematũ in parte gutturis accidentiũ dum inquit. Et ſimiliter obſeruetur ætas, complexio, tempus, & conſuetudo.

In cholerica vero fiat euacuatio cũ pharmacia aut clyſteri, deinde fiat phlebotomia diuerſiua cũ non peccet ſanguis de cephalica ſuper manũ. Tu tamen nota vt ſupra de ſanguinea ꝙ ſi ægritudo videbitur moleſtans multum in principio incipere, debes à phlebotomia ſequẽdo cũ diuerſiuis, deinde ſequenti die da pharmacũ, aut vtere clyſteri. fiantq; diuerſiones, vt ſupra de ſoda cholerica vbi pro euacuatione fienda & pro diuerſione recurras. Itẽ fiat prohibitio fluxus materię, vt ſupra de catarrho acuto. Particulariter vero procedẽs in principio adminiſtrenť repercuſſiua, vt ſupra de ſanguinea. Sed nota ꝙ talia debẽt eſſe infrigidãtia. vnde cõferũt in principio ſuccus ſolatri, ſuccus roſ. ſandali, camphora, mucillago pſilĳ, balauſtiæ, & huiuſmodi, q̃ ſunt frigida in ſecundo verſus tertiũ cũ ſtypticitate quæ requires. iiĳ. tract. Ex quibus cõpone gargariſmata, inſufflationes puluerũ, pilulæ, vel loch, & huiuſmodi, quę retenta in ore prohibẽt materiã fluere. vnde retentio diadraganti continue in ore & ſimiliũ eſt in hac, & in ſanguinea, & in ea quę ex phlegmate eſt ſalſo multum conueniens. Laudatur autẽ vehementer rob, vel ſyrupus de papauere bibitũ, aut diacodion. Itẽ lac papaueris cum aqua ro. Itẽ ſuccus ſolatri deputatus bibitus mane & ſero ſm menſurã duarũ teſtarum oui, aut trium, vel mucillago pſilĳ cũ grano vno camphorę. In augmẽto vero procedatur cũ permixtione repercuſſiuorũ, cum reſolutiuis, & ſint repercuſſiua magis vincentia q̃; in ea quæ de ſanguinea, & illis eiſdẽ reſolutiuis vtere, de quibus etiam aliquid in ea quæ de phlegmatica. In ſtatu aũt in principio aliqualiter vincant reſolutiua. in fine vero vincant reſolutiua & multum, & tu ex datis compone exempla.

In phlegmatica vero in principio fiat conſimiliter euacuatio cũ pharmacia aut clyſteri vt doceť de ſoda phlegmatica, deinde fiat phlebotomia diuerſiua, vt altera die, aut applicatio ventoſarũ, vt ſupra & extractio ſanguinis maior q̃; in cholerica alĳs paribus, quia in caſibus talibus minus veretur humorũ incrudatio q̃; eorum ebullitio, & aduerte quod dictũ eſt de phlebotomia in de ſanguinea, & cholerica, quando ſcilicet debet præcedere pharmaciã

E aut ecõtra. de quo in dubĳs. Fiantq; diuerſiones, vt ſupra de ſoda phlegmatica, prohibitioneſq; de fluxu materię, vt de catarrho non acuto. Et particulariter vt ſupra procedes in principio vtendo repercuſſiuis, et laudatur acetum cum aqua ro. ſyrupus acetoſus ſimplex & præcipue quando materia eſt groſſa viſcoſa. qñ vero nõ eſt talis diamoron & huiuſmodi quæ ſunt ſtyptica, & non inciſiua ſunt cõueniẽtiora, cõſidera, oxymel ſimplex cũ aqua, et aceto vnde Auic. Et ex eis eſt gargariſmus factus ex oxymelle & aqua, & aceto. ipſe enim eſt maximi iuuamẽti, in initio calidę & frig. Itẽ maxime cõmendať lac, & omni tẽpore, & in omni cauſa. Itẽ rob mororũ. Itẽ diamoron cũ aqua & aceto. Laudať maxime ſuccus nucũ recentiũ in principio ab auctoribus quo nõ vtor propter ipſum eſſe guſtui abominabile. vide ipſum in Meſ. xi. diſt. antidotarĳ. Valet & ſuccus ro. Itẽ alumen iameni, & habet proprietatẽ in hoc. In augmẽto vero fiat vt ſupra mixtio ſtypticorũ cum reſolutiuis vincentibus ſtypticis. In ſtatu vero ſint

F æque potentia. In declinatione vero vincant reſolutiua quæ ſunt hæc, mel, crocus, myrrha, piper, cinnamomũ, piretrũ, caſia fiſtula, ficus, fœniculus, ſinapis, raphanus, baurach, ſal armoniacũ, calamentũ, ſtercus hyrundinis & terra ex qua faciunt nidum, ireos, ſtercus canis, ſtercus infantis, cubebe, ameos, ſquinantũ, alumẽ iameni, ariſtologia, coſtus, ſpica, folium, vinum, abſinthium, aſſa, cõfectio de muſco Auic. primo tractatu, quinti. hyſſopus ſicca.

In melãcholica vero procedať vt dictũ eſt de phlegmatica, ita tñ ꝙ minus ſicca ſint ea q̃ in melancholica, & hoc ad generalia & particularia, & p̃cipue reſpectu eorũ quæ ad intra ſumunť ex medicinis. Ad extra vero applicẽtur emplaſtra, vnctiones & huiuſmodi habẽtes virtutẽ attrahendi & reſoluẽdi q̃ in ſua operatione tẽperenť ſm diuerſitatẽ tẽporis, qñ in principio verenda ſunt, ſed in ſtatu et declinatione ſecurius adminiſtrenť. In ſtatu quidẽ nõ multum reſoluentia, ſed modicũ à temperamẽto, diſtantia tñ verſus caliditatẽ. in declinatione vere ſint reſoluẽtia multo

G plus. vnde potes ex his cõponere. Vnde in ſtatu cõpetit lana infuſa in oleo camomillino & collo applicata. Itẽ ſtupa infuſa in vrina pueri, & ſub cinere calido calefacta, & panno inuoluta collo appoſita. Item cõmendať emplaſtrũ factũ ex melle, ſtercore infantis, vel canis, vel hyrundinis & huiuſmodi. Et iſta fœtida abĳcio, & humanũ ſtercus ſpecialiter. Item laudať & præcipue in declinatione lana cum hyſſopo humida, inunctio ex oleis calidis reſolutiuis, vt oleũ liliorũ, anethinum cum pinguedinibus, & emplaſtra reſolutiua. Et nota ꝙ nunquã ad extra debent repercuſſiua collo applicari. Itẽ valet emplaſtrũ ex dialthea quarta. i. & mucillagine ſeminis lini, fœnugræci. ana. ℥. i. medullæ caſsię fiſtulę, butyri recẽtis ſine ſale. añ. ℥. ſ. oleũ amygdalarũ dulcium. ℥. ĳ. eſt maturatiuũ. Cum autẽ nõ ſuccedit cura cũ his medicaminibus & res eſt poſita quaſi in deſperatione procedunt artifices manuales duobus varĳs modis. Primus quẽ tangit Auic. nona tertĳ, de cura eius, inquit. Et quãdoq; intromittiť in guttur eius cannu

H la facta de auro vel de argento, vel ſimilibus, quibus adiuuantur ad inſpirandum. Secundus modus eſt, quoniam fit ſubſcanatio ad extra, & modus tangetur in dubĳs. recurre ibi. & eſt etiã modus tactus ab Auic. loco allegato. Plurima medicamenta ponuntur ab Auicẽ. ſed domeſticiora narraui, & in eis non multiplicaui, quoniã multa dicentur de apoſtematibus amygdalarũ gutturis quæ etiã huic loco ſunt afferenda, vt ſunt puluerũ inſufflationes & huiuſmodi. & ideo ſtudio aggrega has rubricas duas. Nolo tñ pręterire tertiũ modum, & eſt vt ligetur modicũ ſpongiæ cum filo forti, & liniať melle, & tranſglutiatur ſi poſsibile eſt vel quodãmodo per vim impellatur, deinde extrahať rumpit apoſtema, vt patet. Itẽ poſtremo laudatur mirabiliter filum intinctũ cum ſanguine murę, aut murice marino cum quo ſtranguleť ſerpens, et deinde circundetur collum ſquinantici. vnde Auicẽ. illud enim confert iuuamentũ mirabile bonum pertranſiens quantitatẽ eius

quod

quod timetur. Itē maxime laudatur emplaſtrum de lumbricis terreſtribus contuſis. Item de ſcabioſa.

VLTIMVS completur cum ſedantibus dolorem, vt eſt ſyrupus de papauere, ſyrup. viol. & ea clauſuram gutturis elargant, de quibus dictum eſt in. ij. cañ. & tu ibi planum habes.

De ægritudinibus vueæ, & apoſtematibus amygdalarum gutturis. Rubrica. 6.

QVID NAM ſit vua quid amygdalæ dictum eſt in principio capituli. Vuula quidem patitur caſum, apoſtema, & vulnus. in cura quidem caſus aperietur cura omnis malę complexionis, & cum materia, & ſine. Caſus itaq; vuæ non eſt niſi quædam eius elongatio & in extremitate eius ingroſſatio qua impeditur actus deglutionis & tranſpirationis. Ex materia à capite ad ipſam profluē te contingens, quæ ſecūdum plurimū eſt materia phlegmatica vt dicebatur de ſquinantia, quod diſputabitur in dubijs. ſed color manifeſtat cum caliditate ac dolore perceptus cū in ſanguinea rubedo, caliditas maior dolor etc. B vt ſæpe dictum eſt in comparatione ad hæc vel ſimilia in phlegmate, quod ſuo modo de melancholica, & cholerica dicendum eſt.

SIGNA demonſtratiua ex parte malæ complexionis materialis & immaterialis ſumantur ex habitis in pręcedenti rubrica, quodq; de cauſis intellige, quoniam cauſæ vtrobiq; ſunt eædem vel ſimiles.

PROGNOSTICA. timendum eſt vuulam incidere. nam ad eius inciſionē ſequentur nocumēta plura, de quibus in de cura caſus eius ſtatim. Eſt nanq; eius caſus quādoq; cum feb. quandoq; ſine feb. Et ſecūdum plurimum caſus ex cauſa ca. eſt cum febre.

CVRA in caſu in materia calida ſeruentur canones. Primus ordinatio digtæ ex parte ſex rerum nō naturaliū vt declinent ad oppoſitū cauſæ & pro his recurre ad tractatum quartū. Secundus eſt euacuatio. Tertius diuerſio. Quartus eſt adminiſtratio particularium in diuerſis partibus. Secūdus perficitur phlebotomia maxime qñ C ſentitur caliditas vehemens, & videtur rubedo, fiatq; ex cephalica dextra ſi aliud non obſtiterit, vel ex baſilica ſi repletio fuerit te ad hoc inuitans iuxta canones ſupra de ſoda ſanguinea, & tu ibi. Quòd ſi ætas nō patitur recurre ad ventoſas, vt ſæpe dictum eſt. Quòd ſi fuerit ex humore alio à ſanguine cōmixto tamen ſanguini phlebotoma vt dictum eſt, deinde euacua cum ſolutiuis & alterātibus vt dicebatur de ſquinantia. pro quibus ſolutiuis recurre ad ea, quæ de ſoda iuxta opportunitatem. Si vero fuerit non admixta ſanguini, & ægritudo non multum fuerit acuta, ſed dans inducias euacua in cholerica cū aqua fructuum & huiuſmodi, vt ſupra de ſoda cholerica, quę ſunt alteratiua, & euacuantia, & cū clyſteribus, & ſimili modo fiat de phlegmatica, & melancholica ſi cōtinget, & tu ibi. Quòd ſi ęgritudo fuerit īfeſta et timuerimus de eius multitudine &c. credo vtiliſſimā fore phlebotomiā diuerſiuam ex cephalica dextra ſuper manum, vel applicatio ventoſarum in ſpatulis, vel naticis. Tertius completur D diuerſionibus ad plenum de ſoda phlegmatica, cholerica &c. quibus tamen addo quaſdam ſpeciales, laudatur tractio capillorum verticis capitis, vſq; ad ſeparationem cutis ab oſſe. & dicit Meſ. ꝙ eſt ex expertis & ilico vuulā eleuat. Credo verum ſed nōdum auſus fui experiri, quoniā ſi non ſuccederet ignominioſum foret. Valet in hoc caſu extractio aurium et eleuatio earū fortis ad ſuperiorā cum forti dolore. Item fiat abraſio zudenegi, & ſuperponatur vētoſa, facit enim ad ſubitam eleuationē. Item indifferenter ſuper locum illum ſiſtentia catarrhum poſita valde conferunt. Vnde in principio caſus eius valet ſi liniatur locus ex ſucco achaciæ, vel ex gallis aduſtis cū aceto, vel ex his fiat ſacculus. Item fiant caputpurgia diuertentia materiam & ex quibus ſupra de ſoda vbi fortia & debilia ponūtur, & tu quidem cum debilibus in principio ne ſequatur ex fortibus materiæ diſruptio maior,

A & ſi fuerit purgatio conueniens & diuerſio competunt ſternutationes, & hoc voluit Meſ. cum inquit. Et ſternutamenta etiam conferunt eis. Quartus completur adminiſtrando in principio ſtyptica prohibentia fluxū, & malam qualitatem inductam alterantia. Vt in calida cū frigidis, & ſtypticis gargarizando ex aceto & aqua roſ. vel cum aqua vel cum ſucco granatorū & ex alijs vt de ſquinātia dictum eſt in eius principio, & tu ibi. Item inſufflетur cum pēna vel cum canna puluis ſubtiliſſimus factus ex ſandalis, balauſtijs, roſ. aut ſemine earū cum modico camphoræ, & conſimiliter de alijs ſimilibus ad plenum, de ſquinantia. Et menti habe, ꝙ omnes iſtæ quatuor intentiones debent in eadem die cōpleri ſi poſsibile eſt, ſaltem euacuatio diuerſio & prohibitio fluxus materiæ. Tranſacto vero principio addantur, quæ aliquam habēt virtutem abſtergendi ſicut eſt mel roſ. cū aceto, diamoron cum aqua ſaluiæ. Item ſyrupus myrtinus cum modico ſalis armo. Item fiat puluis ex balauſtijs, gallis, & B alumine zuccharino. ana. & ponatur in capite inſtrumēti, & applicetur vuæ ipſam comprimendo, & eleuādo ad ſuperiora & exteriora. Itē. ℞. piretri. ʒ. i. myrti. ʒ. ij. fac puluerem & vtere cum inſtrumento. Et conſimiliter cōpone ex calidis & frigidis, & hanc leuationē fac leuiter. Quòd ſi eſt neceſſaria maior reſolutio fac vt calida vincant ſecundum ꝙ videbitur, nā in calida ſquinantia afferas ad tuum propoſitum hic.

In phlegmatica vero in principio vtere ſtypticis, quæ in caliditate non ſunt eleuata, vnde valet diamoron cum aqua hordei, ſyrupus acetoſus cum aqua eadem vel cum aqua calibeata &c. poſita ſupra de ſquinātia ex phlegmate. Et nota hic & pro dictis etiam dictum Auicen. de cura eius, inquit. Quòd ſi ſtyptica eam acquirere faciūt duritiem & coarctationem doloroſam adminiſtra in ea mucillagines, & gummi arabicum, & dragacantum, & amilum, & ſarcocollā, & ſemen maluæ. Trāſacto vero principio gradatim procede cū reſolutiuis mixtim cū ſtypti- C cis vt ſupra de ſquinātia, & huiuſmodi ſunt ſal armoniacus, piretrum, almuri, &c. poſita in de ſquinantia. cū quibus poteſt componi puluis cum quo inſtrumento eleuetur. Medicamen ad hoc. ℞. balauſtiarum. ʒ. ij. aluminis iameni. ʒ. i. croci camphoræ. ana. quartam. ʒ. vnius, fiat puluis ſubtiliſſimus cum quo et paruo cocleari eleuetur. Aliud optimum. ℞. gallarū, ſalis armoniaci, ana. ʒ. i. aluminis, myrrhæ, ana. ʒ. ſ. vtere poſt gargariſma ex diamorō & aceto. Aliud magis vſuale. ℞. cinnamomi, zinzib. piperis, balauſtiarum, corticum granatorum, foliorum roſ. & ſeminum earum. ana. vtere vt dictum eſt, eſt enim expertum. Quòd ſi cupis exiccare materiam cum compoſitis magiſtralibus quære in Nic. Diamoron, Diapraſſium, Diahyſſopum. Et quidam ponūt cauterium in zudenegi ſicut dictum eſt de catarrho. Quidam raſo capite in loco, vt ſupra ſaltem in pueris applicāt petiam de ſcarlato in quo eſt modicum thuris, picis, & maſticis in modum ceroti.

D Si vero per hæc medicamina cura non perficitur, ſed vua magis intumeſcit, & dolor augetur, tunc vtēdum eſt maturatiuis ſicut decoctione ficuum, dactylorum, paſſularum, ro. radicis lilij & huiuſmodi, de quibus in de ſquinantia, & ex eiſdem rebus, vel fęce earum remanente fiat emplaſtrum ad extra. Et cum ad maturationem peruenerit aperiatur cum inſtrumento, vt ſupra de ſquinātia. deinde expreſſa ſanie mundificetur locus cum ſief, vt in de mundificatione apoſtematis gutturis. Sed ſi poſsibile eſt omnis cura adhibeatur ne ad ſaniationē perueniat cum rebus ſtypticis, vt ſunt myrtus, balauſtiæ, roſæ, cyperus, myrrha & huiuſmodi, de quibus in de ſquinantia.

Accidit autem quandoq; vt vua à natura non regatur debite, imo pendet gracilis lata multum verſus radicem eius, & eſt in extremitate inferiori ingroſſata, quo caſu oportet ad inciſionem peruenire. Tu tñ nota antequam incidas dictum Hippoc. vnde Meſ. de cura eius. Si autem

vua tumida, & rubea fuerit ſm Hippo. mandatum timē-
dum eſt eam incidere, quare ſatagendum ſi rectificari po-
teſt. Si vero ad gracilationem & nigredinem tendit expe-
ctetur ſuper eam vſq; dum relicta ſit à natura, & tunc in-
cide. Vnde Aui. Cum autem eſt rubea appenſa, tūc eius
iucisio eſt timoroſa: & quandoque manat ſanguis & non
abſcinditur per aliquam medicinam. Et antequam po-
natur modus documentum incidendi eam ſcribam nocu
menta, quæ ex eius inciſione ſequūtur, & vt inciſor non
præcipitet inaduertēter in eius inciſione. Et ex nocumē
tis eſt nocumentum magnū in voce vt à modica diſtātia
imo valde parua vox carente ea audiatur, & ego vidi ta-
lem. Secundum eſt detectio pulmonis frigori & calori,
ita vt tuſsim faciliter ex omni incurrat frigore & calore.
Tertium eſt ſitis à qua continue moleſtatur. Quartum
eſt detectio ſtomachi, ita vt ex caliditate, frigiditate, &
pluribus huiuſmodi faciliter patiatur, vnde et ſtomachus
vehementer læditur. lęditur enim ex eius carētia pectus,
pulmo, ita vt frigus in eis figatur donec moriatur patiēs.
Quintum, ꝙ ex vehementi dolore dubiū eſt ne augmē-
tetur apoſtema, & maxime ſi fuerit crudum. Itē, quod
eſt magis timoroſum, ꝙ ſæpe ex eius inciſiōe manat ſan-
guis, ita ꝙ nullo modo retineri poſsit, & ſcito ꝙ tales vt
plurimum ptiſici moriuntur.

Debet ergo operator prius eam conſiderare, ꝙ ſi vide
rit eam eſſe tumefactam in parte ſuperiori & non inferio
ri, tūc nullo modo incidat. Si vero in parte ſuperiori fue-
rit multum gracilis, & in inferiori groſſa fuerit, quia albi
coloris, nigri, aut fuſci, vel liuidi, tunc procedatur ad inci
ſionem modis quibus ſtatim. Vnde Meſue. Si autem vua
corrumpitur & mortificatur & pendet gracilata à radice
eius, tunc oportet vt incidatur. Si vero rubei coloris di-
mittatur iuxta mandatum Senis, qm̄ ſignum digeſtionis
non portendit, ſed fluxum & acutā materiam, & ꝙ à na-
tura nondum eſt derelicta. Si vero fuerit ſubtilis & lon-
ga ſicut cauda muris equitans linguam abſq; repletione
aut rubedine, aut nigredine eſt parui timoris præcedente
euacuatione vt ſupra in ſecundo canone procedatur ad
eius inciſionem, & aliter non. nam vt Auic. Inciſio nanq;
cum repletione vel rubedine eſt timoroſa. Modus enim
incidēdi ponitur multiplex. Primus eſt & eſt Albucaſis,
vt ꝙ ſedeat patiens coram medico in ſole & aperto ore
comprimatur lingua cum paleta ad hoc apta, deinde ap-
prehendatur cum vncino & cum forpicibus obtuſis inci
datur. Poſt autem eius inciſionem immediate fiat garga-
riſmus ex aqua & aceto cum modico aluminis. Quòd ſi
autem ſanguis emanauerit ponantur ventoſę retro collū
et adminiſtrentur trociſci de charabe cum aqua planta-
ginis. ſtetq; patiens decliuis ad anteriora & iaceat ſupra
faciem ſuam vt ſanguis poſsit ad extra fluere & nō vadat
ad intra & tuſsiat, imo euomat vt mūdificetur, quod in-
tra eſt. Secundus modus, qui magis laudatur à Meſ. in-
tromittatur cannula ferrea in cuius extremitate ſit feneſ-
ſtra in qua includatur vuula & poſt per cannulam intro
mittatur ferrum ignitum ſcindens, & ſic cauterizādo in-
cidatur. Et quoniam omnia ſunt prius tentanda, q̄ fer-
rum, hinc conſulo vt à leuioribus inchoemus. Et hic po-
nitur duplex modus. Primus & eſt Auicē. vt ſine intro-
miſsione ſuper radicem eius ponatur aſſa fœtida, vel alu-
men iameni, quoniam faciunt ipſam cadere. Itē. ℞. aſſę
fœtidæ, aluminis iameni, ſalis armoniaci, aut vitrioli, mi-
ſce & cum inſtrumento ſuperpone radici, ita vt ibi reti-
neatur per horam deinde reiteretur donec nigreſcat, &
cum facta erit magna cadet poſt tres dies ſm plurimum.
Item & eſt Albucaſis decoquātur calamētum, hyſſopus,
ruta, abrotanum, camæmilla in aceto olla cooperta buco
habente tamen cannulā in parte ſuperiori, & extremum
cānulæ ei applicetur vt eſt poſsibile, cadet. hic modus vi
ſus ita facilis operationis ꝙ eo non ſum vſus. Secundus
modus eſt cum cauterio potentiali vt primo accipiatur
ſtylus i cuius extremo eſt bombix vel petia ipſum inuo-
E luens, & tunc capta vua cum cannula feneſtrata vt ſupra
intingatur extremitas ſtyli petia inuoluta in aqua forti
& tāgatur vua pluriēs vt videbit expedire: aut ſic, appli-
cetur medicamen acutū factum cum oleo aut ſapone vel
cum arſenico diſſoluto cum aliquo liquore, & teneatur
medicamen vſq; ad medietatē horæ quouſq; ſit alterata,
nā ex hoc ad nigredinē tendet, deinde gargarizet cū oleo
roſ. vel aqua roſ. quia infra tres dies cadet. Albucaſ. Poſt
autē eius caſum fiat gargarizatio cum vino, thure, & hu-
iuſmodi. Poſtremo nota aliquos canones. Primus, ꝙ in
eius inciſione nō radicitus incidatur quin aliquid extre-
mitatis eius remaneat. fortaſſe enim ſumet officiū aliud
ex eo natura. Meſ. Secundus, ꝙ in adminiſtratione me-
dicaminum cauterizantiū ſiue acutorum ita operetur ne
partes circunſtantes tāgantur, qm̄ ex eorum tactu lædū-
tur q̄ vehementer. Tertius, ꝙ arſenicum & huiuſmodi
magna cum ſapientia adminiſtrentur, qm̄ venenoſa ſunt
ne in deſcenſu ad pulmonem lædant. Alij & plures cum
F alijs operantur cauterijs potentialibus in quibus non eſt
hic timor. Nolo enim prolongare ſermonem in his ne po
nam manum in alienā meſſem. Si vero fuerit in ea vul-
nus regatur vt cętera vulnera prohibendo primo apoſte
mationē eius cum canonibus dictis. Et ſeruatur ex parte
diætæ, euacuationis, & cæterorum, deinde procede cum
mūdificatiuis & cum conſolidatiuis. Vidi hominem ha-
bentem vuam naturaliter ſciſſam ſiue bifurcatam habē-
tem vocem valde ſonoroſam, & amenam.

De amygdalis vero dicēdum & earum paſsio-
nibus ꝙ cura ſimilis eſt curæ vuulæ, & ideo. Auic. earum
curam cum ea, quæ de vuula commiſcet. Vnde in eis ſer-
uandi ſunt canones ex parte diætę, euacuationis, & diuer
ſionis, vt etiā ſupra de ſquinantia. Vnde in diuerſione hic
laudatur frictio facta ſuper focilia brachiorum cū digitis
vt communiter fit vel cum ligno rotundo ad hoc prępa-
rato. Item ligatio allij triti ſuper partem ſylueſtrem ma-
nus. Item ventoſæ ſuper bracchia, & ſuper crura. Item
G inſtillatio olei amygdalarum dulcium in aure, quæ pati-
tur dolorem calidi hora poſt horam, qm̄ eſt efficax, & ſi-
militer de camæmillino, & anethino. In particularium
adminiſtratione, procedatur præciſe vt de vuula dictum
eſt. Et eſt hic ſciendū, ꝙ apoſtemata amygdalarum aut
reſoluuntur, aut veniunt ad ſaniationem vel indurantur
& hoc eſt valde raro. nam ſecundum plurimum reſoluū-
tur vel veniūt ad ſaniationem. debes enim ſtudere ad eo-
rum reſolutionem vt poſsibile eſt inchoando à facilioři-
bus ad intra. vt verbi gratia. in principio cum diamoron
confortato cū croco, myrrha, vel cum oxymelle ſimplici
& alijs ſimilibus ſm exigētiam materiæ vt ſupra de ſqui-
nantia, deinde procede cum almuri, piretro, ſale armo. &
huiuſmodi. Itē ad extra fiant emplaſtra circa guttur, &
maxime commendatum eſt emplaſtrum factum ex radi-
ce multum trita & cocta in rob vini cū adipe porci anti-
qua, et lota vehementer & colata ad pondus radicis cum
modico ſalis. Itē ad idem radix ireos præparata vt præce
H dens. Item radix porrorum non tranſplantatorum prę-
parata ſm eandem doctrinam, ꝙ ſi additur ſuccus ſcabio
ſæ eſt emplaſtrum mirabile in ſquināntia vbi quæritur re-
ſolutio. Emplaſtrum expertum. ℞. farinæ hordei, ſemi-
nis lini cum. ℥. i. carnium dactylorum, caricarum nigra-
rum pinguium. ana. ʒ. x. micæ panis. ℥. vi. coquantur in
rob vini. poſtq̄ trita fuerint, & applica. ſi vero reſoluūtur
bene eſt. ſi non, ſed ad ſaniationem veniunt aperiātur, &
fiat vt de ſquinantia dictū eſt. Quòd ſi his remedijs non
curantur, ſed tandem ad magnitudinē veniunt aut perſi-
ſtunt in eſſe primo, tunc procedatur ad inciſionem, vt de
vua dicebatur. Vbi nota ꝙ Albucaſis vult, ꝙ ſi fuerint
fuſci aut nigri coloris duræ vel ſine ſenſu ferro tangi non
debēt. Dicit tamen Meſ. ꝙ ſi cancerātur, tunc melior cu-
ra eſt cum cauterio aureo, & eſt timoroſum. Et videntur
hi viri aduerſari. conſidera. Cumque fuerint albæ, mol-
les, & bene tractabiles procedatur ad inciſionē ducendo
ægrum

ægrum ad locum luminoſum comprimẽdo linguam cum ſpatula, & capiendo vuam ex eis cum vncino bicipiti, & cum forficibus obtuſis, vel ſimili inſtrumento incidantur, ita ꝙ cuſtodiantur pãniculi, & particulæ adiacentes, quoniam ex eorum inciſione emittetur humiditas ſaliualis. Et fiat gargariſma primo cum aqua roſ. & aceto, vt in de vulua, & expedito vno procedatur ad ſecundum, & non incidantur duo ſimul, ſtetq́ꝫ patiens decliuis ad anteriora, tuſsiat & euomat vt de vua dicebatur. Quòd ſi ſanguis pur emanabit conſtringatur, vt de vulua dictum eſt.

Quidam reſoluunt apoſtemata talia cum inſufflatione aſſæ fœtidæ, vel applicatione quocunq́ꝫ modo facta ſuper vuam ex ea cum melle. Ego autem multa expertus fui. finaliter curaui cum inciſione gratia Dei perfeci. Laudat tamen Auic. mirabiliter aſſam, inquit. Et non eſt ita conueniens vt aſſa fœtida. & tu conſidera.

Dvbia.

Dvbitatvr vtrum in principio ſquinantię competant repercuſsiua. Quòd non, quia ſic repercutiendo repellitur materia ad principalia. Dicẽdum quòd in tali repercuſsione materia non peruenit ad principalia, neq́ꝫ ad cor, neq́ꝫ ad cerebrum, ſed per membra vilia & intermedia ſpargitur et retinetur. Item non ſunt talia membra vt via ad membra principalia quemadmodum emunctoria. Item ſi ad principalia adhuc deberet fieri propter timorem ſuffocationis, quoniã ex tali repulſione. vt patet minus nocumentum ſequitur. Aliter alij ꝙ in principio, vbi materia fuerit groſſa multum viſcoſa ſiue melancholica remouibilis non competunt, quia ibi per ea inculcaretur, & dubium eſſet de ſuffocatione. Vbi vero eſſet materia calida mobilis non foret illud dubium. tu conſidera.

Dvbitatvr ſecundo vtrum ſquinantia ſm plurimum fiat à phlegmate. Et arguitur ꝙ ſic, q̄m ſecũdum plurimũ ſquinãtia cauſatur ex humoribus à cerebro deſcendẽtibus ad guttur & partes eius, ſed talis ſecundũ plurimum abundans in cerebro eſt phlegmaticus. ergo. Et pro iſto eſt Marſilius patauus, iiij. Aphor. Apho. xxxiiij. & dubio ſecundo. In oppoſitum videtur Auic. propter hoc, quoniã veniens ad curam ſquinantię de ipſa facta ex phlegmate paruam & quaſi nullam facit mentionem reſpectu eius quod ſcribit de facta ex ſanguine longum ſermonem faciens de ſanguinea tanquam de ea quę frequenter accidit. Et pro iſto videtur expreſſe Gilbertus anglicus in ſua practica inquit. Fit enim ex humoribus acutis à capite deſcendentibus. Itẽ Gerardus de ſolo ſuper nono Almanſ. cap. de ſquinantia inquit. Et hoc apoſtema fit ſecundum plurimum à ſanguine, cuius ſignum eſt plenitudo venarum. rubor faciei, & pulſus magnitudo, & Gordonius. Squinantia fit vt plurimum de ſanguine. Pro dubio teneatur concluſio. ꝙ ſm plurimũ fit à phlegmate, vt notat experientia, quoniam quotidie videmus conquerentes de ſquinantia ſaltem parua in quam homines frequenter & cõmuniter incurrunt non pati calorem, ruborem, pulſus magnitudinẽ, pro illoq́ꝫ eſt ratio adducta ante oppoſitũ. Ad Auic. dicendũ ꝙ de illa maxime tractauit tãquã de periculoſiori & rõne quãtitatis et qualitatis materię. Ad Gilbertũ dicendum ꝙ etiã humor frigidus ſua quantitate etiã poteſt dici acutus. Ad Gerardum qui expreſsiuis locutus fuit dicendum ꝙ locutus eſt de periculoſiori. quoniã periculoſior ſecũdum plurimũ eſt ex ſanguine, vel aliter ꝙ fuit illius opinionis. Et ſimiliter ad lilium.

Dvbitatvr etiam vtrum ſquinantia poſſit à materia melancholica cauſari. Arguitur ꝙ non, quoniam eſt morbus acutus et cito terminatur. ſed ex humore melancholico non fit morbus acutus & cito terminabilis. ergo &c. Confirmatur, quia fit ex humore fluente ad partes gutturis. ſed melancholia eſt humor grauis quaſi immobilis. ergo &c. et pro iſto eſt expreſſe ſententia Viatici cap. proprio. In oppoſitum eſt Auic. nona tertij. de ſquinantia inquit. Verum non elongatur cum raritate ipſius quin accidat ſubito vel paulatim, deinde ſuffocet. Pro

A dubio tenendæ ſunt hæ concluſiones. Prima ꝙ ſquinantia à melancholia raro poterit cõtingere. patet concluſio: quoniam ſua quantitate & groſſitie & cum grauitate cito poteſt meatum obſtruere quæcunq́ꝫ. nam non videtur quid obſtet, nec obſtat dictum Viatici ꝙ talis morbus cito terminetur cũ præfocatio quandoq́ꝫ quadraginta prolongetur diebus. Aui. Allegato cap. & hanc cõcluſionem voluerunt Auic. & moderni. Secunda concluſio ꝙ difficile eſt ꝙ præfocatio à materia accidat melancholica. hãc concluſionem voluit Viaticus, ita ꝙ ibi Viaticus impoſſibile pro difficulter & rariſsime cõtingenti expreſsit. Ad rationes patet quid dicendum.

Dvbitatvr vtrum in ſquinantia competat ſubſcanatio. Quòd nõ arguitur, q̄m cõmuniter operantes nõ faciunt, quod non eſt ponere inſufficiẽtes. Itẽ ex ſectione ſequuntur magna pericula. Primum, quoniã ſanguis fluet ad pulmonẽ aptus facere ſuffocationem. Secundũ, quoniã aer libere nõ modificatus ingredietur pulmonẽ.

B vnde grande ſequetur nocumentũ vt de inciſione vuę dicebatur & tertio prognoſticorum. Itẽ hoc nõ debet fieri niſi qñ res poſita eſt in deſperatione, ſed morituri ſolis ꝑgnoſticis ſunt relinquẽdi primo aphor. cõment. 8. Gal. Ad oppoſitũ Auic. vel vt ſupra Albuca. ij. iiij. cap. & Halyab. nono practicæ. Prima cõcluſio. ꝙ ſtante virtute & nullo alio annexo auxilio valẽte debet fieri ſubſcanatio. hanc concluſionẽ volunt illuſtres medici nominati. Secũda cõcluſio. ꝙ ante ſubſcanationẽ debet medicus proteſtari. Modus autẽ quomodo fieri debet eſt talis. Sedeat patiens ſuper ſedem poſterius eleuatã vt eius dorſum cõſeruetur, eiuſq́ꝫ caput ſubleuetur, excorteturq́ꝫ cutis & pãniculus qui ſub ea eſt, & cum tenaculis protrahatur ad diuerſa. deſde ſub tribus vel quatuor ſemicirculis epiglottis inter vnam cartilaginem & aliam in panniculis fiant tres aut quatuor fixuræ rotundæ, vt duæ ſint verſus dextrum, & duæ verſus ſiniſtrum, vel fortaſſe duæ ſufficient laterales dimittanturq́ꝫ apertę donec periculũ receſſerit.

C Et expeditis neceſſarijs tua ſit intentio tota in ſubito cõſolidando & incarnando. vnde Albucaſis primo. fuit eas & poſtea cum incarnatiuis procedit. & tu eo caſu conſule chirurgicos. Ad rationes ante oppoſitum dicitur ꝙ cõmuniter operãtes ex hoc accuſantur, quoniam ſunt inexperti & formidantes. Ad ſecũdum ꝙ inciſione ſic facta fluet ſanguis ad extra. Et quod dicitur de aere verum eſt ꝙ cedet, ſed modica tẽpore vbi ex inciſione vuę erit læſio magna tempore. Item minus malum ſemper eligẽdum. nam hic coacte fiet. Itẽ ponetur patiens & poni debet in ære rectificato calido, vt in æſtuarijs vbi comburentur cortices citri, & alia cordialia. Ad vltimũ dicendum ꝙ dictum Gal. intelligitur virtute exiſtente debili, quod non eſt in caſu noſtro.

Dvbitatvm etiam erat vtrũ in omni ſquinantia competat phlebotomia, quoniam neq́ꝫ in cholerica neq́ꝫ in phlegmatica & minime in melancholica cõpetere videbatur ex canone generali. Caue ne ægrũ etc. Oppoſitũ

D poſitũ eſt ſupra. Prima concluſio ꝙ in principio ſquinãtiæ ſanguineę cõpetit phlebotomia euacuatiua & diuerſiua. concluſio eſt ex ſe nota intelligenti. Secunda ꝙ in omni tali ex alio humore ſanguini commixto competit phlebotomia vt patet in pręcedenti. Tertia cõcluſio. ꝙ in phlegmatica et cholerica cõpetit phlebotomia diuerſiua. patet concluſio, q̄m per ipſam prohibetur aduentus apoſtematis ita periculoſi &c. & pro iſta cõcluſione vide quę poſita ſunt de apoſtematibus oculorum in dubijs. Quarta concluſio. ꝙ minor debet eſſe ea quæ fit in cholerica q̃ in phlegmatica alijs paribus, quia magis timetur fluxus in cholerica q̃ in phlegmatica.

Dvbitatvr iuxta hæc an phlebotomia debeat fieri ex eadem vel de parte contraria dolori. Prima concluſio ꝙ in principio materia exiſtente in fluxu & multa debet fieri ex parte contraria. & cauſa patet intelligenti. Secũda ꝙ materia iã exiſtẽte fluxa ſi cõpetit fiat ex eadẽ.

Tertia

Tertia concluſio, ꝙ materia exiſtente pauca cõpetit phlebotomia in principio ex eadẽ parte, & tu pro his concluſionibus recurre ſupra ad dubia de oculis. Quarta concluſio aliqualiter moderans primam ꝙ ſquinantia cõtingente ex retentione ſanguinis fluere cõſueti fiat phlebotomia in principio ex eodem latere. Verbi gratia. ſi ex retentione hæmorrhoidarum, aut menſtruorum cõtigerit. hanc concluſionem voluit Meſ. expreſſe proprio cap. & Auic. ix. tertij. de cura decolationis & præfocationum, & patet ex cauſa, quoniam habilius & congruentius fiet diuerſio & euacuatio, vt patet intelligenti.

Dubitatur etiam vtrum pharmacia debet præcedere phlebotomiam in ſquinãtia. Reſpondendũ. Prima concluſio. ꝙ in ſanguinea debet præcedere phlebotomia præcedente aliquali lenitione ventris facta per clyſter. nam hæc duo in eodem non dico die, ſed mane perfici poſſunt. Secunda cõcluſio, ꝙ in ſquinãtia ex alijs humoribus non commixtis ſanguini ſi non erit magna furia debet pharmacia ꝓcedere phlebotomiam, qm̃ per ipſam conuenientior fiet cũ diuerſione euacuatio. Tertia concluſio, ꝙ ſi materia erit multa de cuius multitudine & nimio fluxu dubitabiť debet phlebotomia ꝓcedere pharmaciam. patet concluſio, quoniam ſic melius obuiabitur futuro apoſtemati. iſte tamen concluſiones ſunt naturales, conſidera. Quarta ꝙ vbi fuerit mixtio humoris cum ſanguine fiat vt dictum eſt de ſanguinea.

Dubitatur vtrum ventoſa debeat ſubito ſuper collum vel nucham poni, ꝙ non videtur textus Auic. de ſermone vniuerſali curæ apoſtematũ gutturis inquit. Et oportet vt trahatur materia ad partẽ diuerſam ſtatim cũ vẽtoſis poſitis ſuper loca longinqua oppoſita ei. Oppoſitum Meſ. cap. ꝓprio inquit. Et poſitio ventoſarum ſuper zudenegi eſt iuuamenti magni, & ſuper nuchã. & hoc eſt in complendo diuerſionem ab eo ſcriptam, ita ꝙ in diuertendo laudat Aui. ſuper loca longinqua. & Meſ. ſuper ꝓpinqua. Credo dicendum ꝙ primo debet poni in partibus longinquis, deinde ponẽdæ ſunt in partibus propinquis. Meſ. præſupponit ipſas poſitas prius lõginquis &c. Vnde Aui. locutus eſt & de diuerſionibus vniuerſalibus. Meſue vero de particularibus, & tu conſidera.

Postremo nota in hac materia ꝙ dato ꝙ guttur non ſit membrum principale, tamen quia deſeruit multum, ac continue, & neceſſario principaliori, quia cordi. hinc eſt ꝙ ex eius læſione nocetur cor. Quòd ſi contingat apoſtema gutturis eſſe notabile vel modicũ notabile ſtatim ſuperueniet feb. Itẽ notãdum ꝙ dato ꝙ lac ſit quid ſingulare, in caſu tamen quando eſt feb. eſt conſiderandũ ne putrefiat, & putrefactum lædat. Item nota ꝙ trachea habet colligantiam magnam cum lacertis oculorum, & lingua, & in omni apoſtemate magno gutturis læduntur hæc membra. Item notandum ꝙ dato ꝙ mucillago pſilij, & citoniorum ſit frigida & humida, & poſita ſit cum maturatiuis, & rumpentibus ipſa poſita ſunt, vt caricæ fermentum, & cætera maturatiua & ruptiua adhæreant. ruptorium hoc in loco memoratum à Gordo. cum apoſtema tale eſt aptum rumpi per exterius factum ex ſapone albo, & calce viua, & oleo laurino.

APHORISMI.

Ex. iij. Sectione. xxij. Aphor.

Autumno vero, & plurimi æſtiui morbi fiũt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes, aquæ intercutẽ, & tabes, & ſtillicidium vrinæ, & difficultates inteſtinorum, & leuitates inteſtinorum, & coxendicum dolores, & anginæ, & anhelationes, (quas græci aſthmata vocant) ilei, morbi comitiales, furores, atræ biles.

Ex. iiij. Sect. xxxiiij. Aphor.

Si à febre habito, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſuperuenerit, letale.

xxxv. Aphor.

Si à febre habito collum peruertitur, & vix poteſt deuorare, ſine vllo tumore, letale eſt.

Ex. v. Sect. x. Aphor.

Quicunque ab Angina liberãtur, ijs ad pulmonem vertitur, & in ſeptem diebus pereunt, ſi vero has effugerint, ſuppurantur.

Ex. vi. Sect. xxxvij. Aphor.

Ab Angina habito, ſi tumor fiat in collo, bonum.

Ex. vij. Sectione. 50. Aphor.

Ab Angina habito, tumor, & rubor in pectore ſuperueniens, bonum, extra enim vertitur morbus.

De diſpoſitionibus pectoris & pulmonis: cuius Rub. ſunt. xvi. Capitulum. X.

De anatomia, & complexione pectoris, & pulmonis. Rubrica. 1.

PRo habenda notitia anatomiæ horũ membrorum primo ponam deſcriptiones eorum cum ſuis declarationibus. ex quibus ſatis ſufficienter eorũ aperitur anatomia.

Pectus vt differentia. clxxxix. eſt cordis, & aliorum membrorum vitæ tutamen ad euentationem ipſius ordinatum & . xij. ſpondilibus. & . xxiiij. coſtis de oſſe thoracali conſtructum. Pectus nãque eſt venter medius in ſe principaliter continens cor quod eſt virtutis vitalis ſedes, cuius anatomia in ſequenti ponetur cap. Cõtinet alia plura vt panniculos & pulmonem. Pãniculi enim ſunt tres. Mediaſtinus qui diuidit concauitatẽ pectoris per mediũ ab anteriori ad poſterius. vnde & diuidit pulmonem etiã per medium nec eſt panniculus vnus & continuus nec neruoſus vt cæteri, & fecit hoc natura ne nocita dextra pulmonis noceatur ſiniſtra & econtra. & hic panniculus ſuſpendit pulmonẽ ad pectus & ſup ipſum colligitur ſanies in empicis. Poſt ipſum eſt pleura qui eſt pãniculus ſubſtãtialiter durus & neruoſus in quantitate magnus cooperiens omnes coſtas interius. & hic colligantiã habet cum omnibus membris cõtentis in pectore & ab ipſo cæteri oriuntur panniculi. Tertius panniculus eſt diaphragma, qui eſt pãniculus carnoſus qui eſt in fine pectoris & coſtarum altior in parte anteriori ꝗ̃ poſteriori. Et cauſa fuit quia myrach comprimitur in hora expulſionis ſecum, & ſi non eſſet eleuatus læderetur tunc vt patet. & per partẽ eius carnoſam continuatur cartilaginibus coſtarum mendoſarũ in parte poſteriori cum ſpondili. xij. ex ſpondilibus renũ ita ꝙ ſeparat ſpiritualia à naturalibus, & prohibet eleuari vapores malos ſecũ & aliarum quæ ſunt in ventre inferiori & ad cor & ad ea quæ in pectore continentur, & vocatur phrenum mentis vel metaphrenum, quia eo nocito læditur mẽs, vel quia prohibet eleuationẽ vaporum ex quorum eleuatione & peruectione ad ſuperiora lædereť mens. Quantum vero ad partẽ eius neruoſam & panniculoſam colligatus eſt cum pulmone vt ipſum moueat motu anhelitus mediantibus neruis qui ad ipſum veniunt ex cerebro & nucha. vnde poteſt hic panniculus dici muſculus, differt tamen ab alijs muſculis, qm̃ alij in locis quibus oſsibus applicantur ſunt chordoſi. in alijs carnoſi. Diaphragma vero eſt ecõtra. et cauſa eſt, quia diaphragma habet principaliter mouere pulmonem & non coſtas. nunc autem omnis muſculus ad chordam eius debet eſſe cõtinuatus cum membro quod habet mouere habet etiã iuuare myrach & inteſtina in expulſione ſecum. Præter autẽ panniculos & pulmonẽ vt in deſcriptione dicebať cõtinet oſſa de quibus aliquid agam ante ipſius pulmonis anatomiã. Oſſa enim pectoris ſunt coſtæ, & oſſa thoracis coſtæ ſunt vigintiquatuor. xiiij. veræ. x. mendoſæ. Veræ dicunť quæ ſunt oſsibus thoracis cõtinuata ad cooperiendũ & complendum pectus. Mendoſæ vero quæ ſunt breues & non continuæ ſed inter ipſas eſt diſtantia notabilis vt conuenientior poſsit fieri pectoris dilatatio. Oſſa vero thoracis ſunt. vij. cõtinuata cum. xiiij. coſtis veris, & inter iſtas coſtas & oſſa ſunt cartilagines cõtinuantes vnum cum aliis

ex quibus

ex quibus oſſibus cum cartilaginibus ſuis cõponitur furcula pectoris & quædam ſcutalis cartilago* vocata pomum granatum factum ad cuſtodiendum os ſtomachi.

*xiphoidis. Græcis Latinis, enſiformis, mucronata, barbaris ſcutalis, pomũ granatũ, & ſcutũ oris ſtomachi noiat.

De eius autem complexione quid dicendum patet, nõ eſt enim membrum ſed quid ex membris cõpoſitum, cuius complexionem ſi ſcire volueris fac eam ex cõponentibus reſultare. & tu conſidera.

Anatomia pulmonis. Vnde pulmo eſt terminus caliditatis naturalis ad euentationem cordis ordinatus ex panniculis, carne ſimplici, ramis tracheæ arteriæ, & vena arteriali, & arteria venali conſtitutus, vt. xcix. colligitur differẽtia. Dicitur terminus naturalis, quia ſeparat, & diſtinguit inter animalia, nã calidiora eguerunt in euẽtatione caloris pulmone, vt ſunt ſanguinem habentia. reliquis vero ſufficit euentatio, vel cum branchijs vt piſcibus, vel cum ſuccentorio, vt in citonijs, vt in de inſpiratione & reſpiratiõe Ariſt. habet enim pulmo panniculũ eum inuoluentem dantẽ ei ſenſum aliqualem ad quem terminantur orificia vaſorum trium iam dictorũ. **B** Caro autẽ eius, quæ ſimplex eſt ad intellectũ medicorũ vacuitates replet medias inter ramos vaſorum iam nominatorũ, vt eos ſuſtentet, & aer in eo receptus antequã ad cor perueniat refrangatur & præparetur. & hæc quidẽ caro in reſpirãtibus eſt alba quã albificat mixtio aereitatis, propter qđ in embrionibus eſt rubea cum pulmo ſanguine nutriatur ſubtili, & non reſpirent ipſi. x. tertij. ij. ca. Oritur autem vena arterialis a dextro cordis ventriculo portans ſanguinem nutriturum pulmonem. Arteria vero venalis a ſiniſtro oritur ventriculo, & defert aerem frigidũ a pulmone in cor, & aerem calefactum in fumos capnoſos ad pulmonem. Trachea vero arteria, quæ dicta eſt cãna pulmonis in medio dictorum vaſorum exiſtens portat ad extra aerẽ calefactum, & ab extra defert ad intra aerẽ frigidũ. Pro cuius notitia ſciendum, ꝙ iſta vaſa cum veniunt ad pulmonem in duos diuiduntur ramos, quorũ vnus vadit ad dextrũ, alius vero ad ſiniſtrum, & iterum hi diuiduntur in alios duos, quorum vnus ad ſuperius, alius ad inferius. & iterũ **C** in eis procedit diuiſio donec veniãt vt ſint rami parui dicti capillares, & iſti adinuicem contexuntur, ſicut rete, & ſic componunt ſubſtantiam pulmonis. Fit ergo iuxta poſitio eorum ramorũ, nam rami tracheæ arteriæ iuxta poſiti ramis venæ arterialis recipiunt ſanguinẽ quo nutriuntur, & a ramis arteriæ venalis aerem calefactum quem ad extra portant, & rami arteriæ venalis recipiunt a ramis tracheæ iuxta poſitis aerem frigidum ab extra attractũ. Et iuxta hoc nota in practica quomodo ſanies pectoris, aut ſanguis ad extra ducitur. nã materia aggregata in pectore quæcunq; ſit illa fortitudine virtutis expulſiuæ pectoris impellitur ad pulmonem. deinde cum pulmo dilatatur aperiuntur rami tracheæ, qui alijs multo latiores ſunt, & per illos fit attractio materiæ. nam alij rami hora anhelitus non aperiuntur, & ſic de paruis ad maiores expellitur materia donec ad truncũ magnum veniat, quæ cum tuſſi ad extra expellitur. Vnde in ſumma creatus eſt pulmo in cordis refrigerium ſiue euentationẽ, vt ſupra. nam **D** dilatato pulmone aer exterior ſubingreditur tracheã arteriam ne detur vacuum, & hoc defertur per ramos eius vſq; ad capillares quos tandem egreditur & intrat poroſitates eius carnis, quibus quadam præparatione præparatur ne ſic frigidus cordi occurrat: deinde dum dilatatur aer ille egreditur per poroſitates ramorũ arteriæ venalis concauitatem eius, & poſt conſtrictionẽ eius impellitur in cor. & per eandẽ viam aer calefactus, & fumi capnoſi ad extra pelluntur. De trachea autem ſpecialius tractabo in rubrica de voce. De complexione vero dicendum, ꝙ quantum ad complexionem eius naturalem eſt calidæ & ſiccæ complexionis, licet aliqui teneant probabiliter ipſum fore humidæ complexionis, quod in præſenti diſcutere non intendo. Quantum vero ad accidentalem ponitur frigidæ, & humidæ complexionis. Quid autem de eo dicendum in via cibi patuit ſupra tract. ij. Ex quibus **A** omnibus habetur anatomia, complexio & deſcriptio. & hæc pro nunc ſufficiant.

De anhelitu, & conſtrictione eius, & difficultate. Rubrica. 2.

Anhelitvs eſt motus diaphragmatis, pectoris, & pulmonis dilatatiuus & conſtrictiuus quiete vel quietibus interceptus ad aerem frigidum attrahendum & calidum, & fumos expellendum, cuius inſtrumenta ſunt diaphragma vt ſupra & eius lacerti, & pulmo. nunquid autem talis motus ſit voluntarius aut naturalis, voluntarius de intentione ſecunda vel prima nõ eſt præſentis indagationis. Et licet anhelitus diuerſitatem recipiat plurimam ex parte magnitudinis, paruitatis, longitudinis, breuitatis, velocitatis, & tarditatis, & frequentiæ, tamen hic tantum erit ſermo de eo vt in ſemalitiam comprehendit ob quam infirmi a medicis communiter auxiliũ expectant, & eſt eius conſtrictio & difficultas, ideoq; de his duobus tantum noſter ſermo erit. Conſtrictio vero anhelitus vt Aui. decima tertij eſt, vt non inueniat in quo exercitatio cum anhelitu meatum in parte ſui motus niſi ſtrictum in quo non penetrat niſi paulatim.

Anhelitus iſtrumẽta.

Cavsa cuius eſt aut apoſtema contingẽs in epiglotti, aut in ſquinantia, aut ramis eius, vel canna quodcunq; fuerit molle vel durũ, aut humores viſcoſi aquoſi & huiuſmodi, effuſi ad pulmonẽ, & viã eius a capite vel aliũde aut humores effuſi in ſpatio ventris in hydropiſi comprimentes diaphragma. Vel apoſtema hepatis vel ſtomachi cõſtringens viã ſiue coarctans, aut apoſtema aliud in alio viſcerum exiſtens, aut mala complexio frigida adueniẽs pulmoni vel velamini eius, aut mala cõplexio ſicca accidens neruis & velamini aut vapores eleuati expanſi per ipſum pulmonẽ & ſpecialiter per velamen dans motum. vñ prohibetur motus, aut fit hoc qñq; cauſa criſis vt cum permutantur materię a loco alio ad pulmonẽ. Ex quibus patet, ꝙ nouẽ ſunt cauſæ difficultatis anhelitus, vt ſit cum eo exercitatio in aere, labor ſiue ſit ſtrictura ſiue non ſit ſtrictura. Cuius cauſa eſt nocumentũ contingẽs in membris anhelitus, vt dictũ eſt de conſtrictione. Aut inflãmatio ignea cordi dominans, vel frigus mordicãs impediens velamen ab aere contingens, aut ab emplaſtro ſuper pectus poſito vel ſuper hepar vel ſuper ſtomachũ, ita vt eius frigiditas velamini cõiectur, aut propter medicinam ſolutiuam mouentem & non ſoluentem, qm̃ eleuantur mali vapores exagitatione facta lędentes velamen, aut propter clyſter acutum non ſoluens, vel propter phlebotomiã factam in pleuriſi qñ nõ eſt neceſſaria, quia ex ea multiplicantur mali humores apoſtema augmentates. Et quoniã cura vtriuſq; pendet ex cura aſthmatis hinc venio ad determinationem aſthmatis & curæ eius. nã aſthma eſt difficultatis anhelitus ſpecies & iam patebit.

De aſthmate. Rubrica. 3.

Asthma vt Auic. decima tertij eſt ægritudo pulmonaris cum qua patiẽs non inuenit excuſationem ab anhelitu frequenti ſicut eſt anhelitus quo laborat præfocatus, & feſtinatus.

Cavsa cuius eſt ſm plurimum multitudo humiditatum viſcoſatum in cannalibus pulmonis vel in raritate eius ſiue in locis vacuis eius, quia in ſpatioſitate pectoris exiſtentium prohibentium ſua viſcoſitate ne aer trahatur quantitate opportuna, & tale aſthma appellatur quarto continentis. i. ca. verum aſthma. Vtrum tñ omne aſthma ſit ægritudo pulmonaris videbitur in dubijs. Et dictũ eſt ſm plurimum, qm̃ ex alijs poteſt cauſis contingere. Nam cauſæ facientes aſthma ſunt illæ eædem, quæ cauſant cõſtrictionẽ ſiue difficultatem anhelitus, de quibus dictum eſt, vnde frigiditas lædens, vt ſupra. Siccitas corrugãs ſiue conſtringens pulmonem, quod raro accidit. Vapores eleuati vt in præfocatione matricis. Apoſtema membrorũ vicinorũ vt ſtomachi, hepatis, ſplenis, matricis, vel eorũ repletio qualiſcũq; ex cibo ſiue ex humore, propter quod cõprimatur diaphragma. Et qñq; accidit ex ventoſitate,

aut

aut eorum mala qualitas vt frigiditas vel caliditas cōica-
ta pulmoni vel diaphragmati, vt et de emplaſtris dicebā-
tur poſſunt eſſe aſthmatis cauſa factiua. Similiter nocu-
mentum contingens neruis ex nucha, & cerebro ortis ve-
nientibus ad dandum motum pectori, vt ſupra in princi-
pio ſexti tract. & neruis ipſis ex quarto pari neruorū nu-
chæ, ipſa enim eſt ex dictis origo velaminis ſm magnam
partem. Auic. Fit & quandoq; propter paruitatem pecto-
ris naturalem. Et propter gibboſitatē naturalem vel acci-
dentalem. Aut propter deſtructionem viarum cannæ, vt
in leproſis, & tale beneficio medici non curatur. Aliquan-
do fit a materia calida, & humida currente per venas ad
pulmonem & vias ſpiritualium.

Et poſſent ad triplex genus reduci vt Viaticus, qa vel
contingit ex debilitate virtutis mouentis lacertos, vel ſty-
pticatione inſtrumentorum ſpūs, vel nimio calore, vel fri-
gore cordis, vel pulmonis. Debilitas quidē virtutis acci-
dit a mala cōplexione cū materia ſm plurimum, & abſq;.
Conſtipatio vero ex apāte, ventoſitate, fumis venenoſo-
rum, repletione humiditatū viſcoſarū &c. vt dictum eſt.
Aggrega autē, quæ dicta ſunt de cauſis conſtrictionis, &
difficultatis cum ijs & habebis cōplere cauſas eius. Vñ ſci-
to, q̄ iſtę etiam cauſæ ſunt eædē cum cauſis tuſſis. Iſte au-
tem humiditates dictæ, & licet ſecundū plurimū a capi-
te ad pectus deſcendunt, tamen poteſt pulmo repleri eis
aliunde ſibi miſſis vt a toto vel a mēbris vicinis, & a mē-
bris inferioribus, & nocent ſua quantitate, quandoq; ſua
qualitate, quandoq; vtroq; modo.

Tres etenim ab Auicē. ponuntur ſpecies eius, quæ his
clauduntur verſibus.

Diſpnia ſecelat, canit aſthma malumq; reuelat.
Orthopnia quoq; malo vexatur vtroq;.

Nam cum aer difficulter attrahitur ex impotentia vil-
lorum longitudinaliū tunc dicitur diſpnia, qñ vero diffi-
culter expellitur ex impotētia latitudinalium cum ſonitu
vocatur aſthma. Qñ vero vtroq; modo accidit nomina-
tur orthopnia. Sed vt apparet ſpecies nominat̃ nomine ge-
neris ſic diuidendo, ideo credo dicendum has eſſe ſpecies
difficultatis anhelitus & verius, & dicit̃ orthopnia, id eſt
ſpiritus rectitudinis, coacti enim ſunt ex paſſione ſtare re-
cti, qñ augmētatur apud reſupinationem. Auic. Et quidā
addunt quartā ſpeciem quam appellāt ſanſugium, & eſt
cum pectus & canna cōſtringi non poſſunt ex retentione
ſuperfluitatū fumoſarum in ſuperficie pulmonis exiſten-
tium & cannæ. vnde patiens laborat in attractione aeris
quemadmodū ſanguiſuga in attractione ſanguinis. Ha-
bet etiā hæc ægritudo paroxyſmos acutos vt notat expe-
rientia, & propter hoc non debet dici acuta ſicut de epi-
lepſia imo nominatur ægritudo longa eſt enim longa ſm
conſiſtentiā, & acuta ſecundū paroxyſmos, & hoc intel-
lexit Auic. dum dixit. Et hæc quidē ægritudo eſt ex ægri-
tudinibus longis habens cū hoc paroxyſmos acutos ſm
ſimilitudines paroxyſmorum epilepſiæ, & ſpaſmi.

Et in ſumma tres ſunt eius cauſæ factiuæ. primitiua, an-
tecedens, & coniuncta. Exemplū primi, vt aer diſtempe-
ratus qualitercunq; in ſuis qualitatibus, vētus meridiona-
lis, fumus malus & venenoſus. Itē & venenū ipſum, aer
peſtiferus, exercitiū magnum poſt cibū maxime corpore
exiſtēte plethorico, ociū multum, cibus & potus fumoſus
vētoſus. Somnus poſt cibū & præcipue meridionalis, re-
tentio ſuperfluitatū, dislocatio ſpondiliū, & alia conſimi-
lia vt dictum eſt de ſquinantia. Exemplū ſecundi, vt vir-
tutis debilitas, catarrhus a capite veniens, apoſtema hepa-
tis, & ſimiliū comprimens, vapores aliunde eleuati, mala
cōpoſitio, & gibboſitas, mala pectoris paruitas. Exem-
plum tertij, vt mala cōplexio calida inducens neceſſitatē
anhelādi vel humor ipſe, vel debilitas virtutis motiuæ pe-
ctoris, aut inobediētia inſtrumenti, & breuiter illa, q̄ poſ-
ſent grauare diaphragma, pulmonem, epiglottū, aut lacer-
tos mouentes clibanum pectoris ſunt aſthmatis factiua.

SIGNA demonſtratiua, difficultatis anhelitus cū gra-
E uedine thoracis, & laterum cōſtrictione ad ſuperiora. Cū
vocis debilitate. Colore rubeo in vultu. Cum tuſſicula.
Cum ſputis humoroſis & tenuibus. Cum difficultate ia-
cendi ſupine. Sudore frequenti in fronte. Pulſu quandoq;
magno, & cum acceſſione feb. in nocte. & hæc commu-
niter apparere conſueuerunt.

Signa ſi ex cauſis primitiuis fuerit ſcietur infirmi nar-
ratione.

Signa ſi ex cauſis fuerit intrinſecis, & fuerit ex catarrho
deſcendente cognoſcitur per dolorē capitis, per rheuma
ipſum deſcendēs, & quia aſthma venit ſubito, & eſt cum
tuſſicula aliqua.

Signa ſi fuerit extra ſpatium quomodocunque ſit non
erit tuſſis. Auicen.

Signa ſi humores fuerint in canna tunc eſt illi conſtri-
ctio in principio anhelitus cum excreatione, & credit to-
tum expuere patiens, & tamen poſt excreationem adhuc
percipit nocumentū, a quo credidit per talem excreatio-
F nem euadere, & ſentit nocumentum in loco propinquo.

Signa ſi fuerit in arterijs pulmonis accidit diuerſitas, &
tremulentia in pulſu, & qñq; adducit talis repletio ad tre-
morem cordis, & interficit. Pulſus tamen aſthmaticorum
ſecundum plurimum eſt tremuloſus. Auic.

Signa ſi accidit propter paſſiones oris, aut nutritiuorū
vel ꝓpter apoſtema pectoris, vel eruptione ſaniei venien-
tis ad locum pulmonis aliunde, vel propter aliquod tale
ſcitur ex diſpoſitione membrorum vicinorum.

Signa ſi fuerit ꝓp caliditatē ſpiritualiū, ſcitur qa anheli-
tus eſt magnus, & frequens, ſitis, inflāmatio. & quia cali-
dis læditur, & libentius patiens aerem attrahit, q̄ emittit.

Si ex frigiditate anhelitus tardus, paruus, frigidus, pri-
uatio ſitis, & iuuat̃ a calidis, & læditur in aeris attractio-
ne, & incepit paulatim maxime quando fuit complexio-
ne frigida pulmonis, vt in decrepitis, & confirmatur.

Si ex humiditate cum multo ſcreatu.

Si ex ſiccitate non eſt ſcreatus.

G Signa ſi fuerit propter debilitatem virtutis non poten-
tis mouere, tunc nares ſunt graciles, & contractæ ad inte-
riora, & anhelitus eſt debilis.

Signa ſi fuerit ex repletione, & oppilatione, tunc trahi-
tur anhelitus cum magno deſiderio, & inflatur pectus, &
deſiderat magis expellere, q̄ attrahere.

Signa ſi fuerit ex corde, erit cum tremore.

Signa ſi ex ſanie. Erit ſputum ſanioſum.

Signa ſi ex ventoſitate. Erit conſtrictio cum leuitate
pectoris, qui diuerſificabitur ex aſſumptione inflatiui, &
non inflatiui.

SIGNA prognoſtica Aſthma in ſenibus, qa in decre-
pitis nunquā vel magna difficultate curatur, & præcipue
cum eſt a materia deſcēdente a capite, qñ brāchi et cory-
zæ in eis non maturantur. Hip. ij. Aph. Meſ. tamē expreſſe
dixit. Eſt autem ægritu. ſenibus familiaris, & non ſanatur
in eis. Aſthma cū antiquatur curam non recipit. Qñ in
aſthmate accidit anhelitus paruus, tardus, & frigidus, ſi-
H gnum mortale. In aſthmate anhelitus tremulus & pulſus
tremulus malum ſignū eſt, venas ſiue arterias pulmonis
valde repletas eſſe. Syncopis in aſthmate peſſima. Qñ
in aſthmate patiens cogitur ad ſe eleuandum, & ad anhe-
litum ſuſcipiendū mortale, qa anhelitus eſt præfocatiuus.
Aſthma ſi propter dislocationē ſpondiliū venerit vix vel
nunquam curatur. Quando aſthma venit a catarrho, &
caput eſt debile naturaliter nunquam curatur. Hæc ægri-
tudo apud reſupinationem augetur, & cum homo ſedet
in lecto vel ſtat erectus alleuiatur, & ideo præcipiūt me-
dici, q̄ patiens dormiat ſic ſedens.

Poſtremo ſcito, q̄ difficultas anhelitus & aſthma ſunt
paſſiones chronicæ, & habent paroxyſmos vt dicetur, &
eſt aliqñ paroxyſmus aſthmatici ita fortis vt videatur in
eo tpe mori, de quo infra. Ex his itaq; patet quō aſthma
eſt ægritudo ad ſanandum difficilis, & cū accidit pueris
aliquādo ab eo non curantur niſi in ætatis ſuæ mutatione.

In iuue-

In iuuenibus vero raro tollitur vt Meſ. & quandoq; cum eo ſeneſcunt. Vnde Auicen. & in iuuenibus eſt difficilis ſecundum plurimum Meſ. in mulieribus vero non ſæpe accidit, & citius ſanatur in eis. de quo in dubijs. Aſthma contingens in æſtate eſt prauum. nam ſecundum plurimũ contingit in hyeme in fine eius, & his accidit vbi loca habitant frigida & hum. & qui vtuntur arte metallica, vt qui circa ſulphur, plumbum, argentum viuum, gipſum, picem, colophoniam & huiuſmodi. Hi tamen qui ex his aſthma incurrunt quandoq; ſanantur ex elongatione eorum ab eis. Itaque tu operator caue à promiſsione huius paſsionis ne in fine te deluſum inuenias. quodq; de alijs difficilibus paſsionibus ad curandum intellige.

Cvra eius quod eſt ſecũdum plurimum quod comprætenditur, quoniã illic eſt conſtrictio anhelitus in principio eius cum tuſsi & excreationẽ ſputi viſcoſi, & cũ iacet ſupinus percipit ſonum ad intra pectus. Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio materię peccãtis. Euacuatio eiuſdem. Diuerſio. Correctio accidentium.

Primus cõpletur faciẽdo declinare res cõnaturales ad contrariũ cauſę. vnde aer declinet ad ſiccum, in caliditate ſit temperatus vel ad calidum declinans. Diæta ex parte cibi ſit calefactiua, non multũ ſubtiliatiua, exiccatiua nõ multũ, & qñq; humectatiua ne ex exiccatione nimiũ ingroſſetur. Vnde panis eorum ſit coctus cum aniſo, fœniculo, carthamo, cimino & hmõi. Conueniunt iuſcula ex ordeo. Item ſorbitiones ex maluis, amygdalis, blitis. Vitella ouorũ, Carnes tẽperatæ, vt ſupra. iiij. tract. Et ex laudatis caro leporis, ericij, vulpis, caprioli, cerui, & pulmones animaliũ ſunt mirabiles, & proprie vulpis. Ex piſcibus petroſi, marini, ſquãmoſi, & agiles. Et ſint abſtinẽtes & parci in cibo, & potu vt eis poſsibile eſt. Saturitas in eis mala eſt, & fiat in eis gradatio de vno ad alium magni nutrimẽti. vnde iuxta virtutis exigentiã, & morbi tolerantiã.

Potus ſit vinũ ſubtile, antiquũ, paucę quãtitatis, de quo in dubijs, & vinum dulce eſt amicũ eis confortatum cum aliqua ex ſubtiliatiuis, vt eſt aniſum & hmõi. qm̃ abſtergit, lenificat, & calefacit caliditate ęquali. et hydromel eſt eis bonus. Vnde Auic. de materijs ſituatis in pulmone. Et adminiſtra in omnibus medicinis aquã mellis. eſt enim faciẽs penetrare, lenificat, & abſtergit. Et potus ſuper cibũ eſt malus eis. Vnde Auic. Vitent potare poſt cibum, ſcilicet ante cõpletam digeſtionem ſiue ſit aqua, ſiue ſit vinũ.

Exercitium conuenit eis in ieiuno ita vt non multum debilitentur, & fiat in eo gradatio ex paruo ad magnum, & de tardo ad velocem per loca decliuia, per arenoſa duci, per mare quandoq;. Item vehi in cunabulo.

Sit ſomnus minor vigilia. Et euitent ſomnum diurnũ. nam in ſanis facit aſthma ſecundo continen. Sed hic nota conſuetudinem, quoniam quidam ſunt conſueti dormire in meridie, & ſi non dormiunt inflammantur & debilitantur, ideo eam conſidera cum ſit altera natura. & de annexis ſeptem rebus naturalibus. vnde glomerãdo omnia adinuicem fortaſsis minus ſequitur nocumẽtum. cõſidera. Item euitetur ſaltus immediate poſt cibum. Item fiat decubitus ſuper ventrem, aut ſuper latus. nam cum iacet ſupine aſthmaticus accidit ei difficultas maior, quoniam partes pectoris concidunt ſuper alias. iiij. de interioribus. vij. cap. quando vero iacet ſuper ventrem facit dilatare, & minus oppreſſe, ſuper latus vero medio modo.

Conſuetudo ſummope attendẽda.

Vitent repletionẽ, & nauſeam, q; ſi accidat vomitu expellatur ſi id facile fieri poterit, inanitionẽ ventris ſtudeat habere cõtinue. vnde Auic. de membris ſituatis in pectore, imo ſis occupatus cũ lenificatione. Et de cura eius inquit. Ex regimine bono in hoc eſt aſsiduatio lenificationis naturæ. Et ex laudatis eſt ius galli decrepiti in quo decoquanť medulla, carthami, ſicla, volubilis & hmõi. Item ad idẽ cappares ſaliti, ante cibum bis in die. Itẽ decoctio ficuũ hordei cũ modico euphorbij parum poſt parum & eſt iuuamẽti ſublimis. Itẽ decoctio ſebeſten, liquiritię, origani cũ hordeo, & modico mellis, & caſiæ, & eſt optima

A & mihi cõſueta. Itẽ enemata lenitiua, etiam abſterſiua, vt ex blitis, violis, furfurib⁹, & carthamo. Abſtineat à coitu.

Et in accidẽtibus animæ lętet, & triſtitiã, rixã & huiuſmodi deuitet. Et aduerte q; ex cõplemẽto ſequẽtis canonis perficienť amplius q̃ dicta ſunt ex parte cibi & potus.

Et ante cõplementũ ſcdi nota ſex pcepta circa ipſum.

Primum q; in materia groſſa fiat proceſſus paulatinus, & non ſubitus in eius maturatione. vnde paulatine incidatur, & humectetur procedẽdo de debili ad forte. Vt ex decoctione camomillæ, paſſularum, & ficuum, &c. ad decoctionem calamenti, rutæ & huiuſmodi. Vnde hoc nota q; aliqua medicina dicitur mollificatiua, reſpectu materiei valde groſſæ quæ reſpectu minus groſſę diceretur val de reſolutiua, vt ruta & huiuſmodi. et ideo cõſidera diuerſitatem auctorum noſtrorũ in proceſſu de cura aſthmatis.

Secundum pręceptum q; non vtaris in principio puro inciſiuo vel ſubtiliatiuo vt eſt ſuccus ſquillę, ſinapi, ſemen vrticę & huiuſmodi. qm̃ materia ꝓpter eius groſsitiẽ non
B eſt apta vniformiter reſolui & ſubtiliari. Item qm̃ ex harum applicatione inflãmabitur materia quæ inflammata exiccabit pulmonem, & fortaſsis vlcerationem inducet.

Tertium præceptum quòd non vtaris prouocatiuis. de quo in dubijs.

Quartum q; ſi ſuerit puer attende ad lactis præparationem exhibendo matri. & circa pectus pueri inſiſtas cum maturatiuis. de quibus infra.

Quintum quòd cum ægritudo ſit longa ex ſe noli continuare vnum remedium ne fiat familiare, & natura non patiatur. ſed te ad aliud transferas eiuſdem virtutis, vt quarta primi. i. cap. & de cura eius.

Sextum q; nõ vtaris narcotico aliquo niſi aderit fluxus catarrhi, cuius ſiſtio per ipſum quæretur. Debet itaq; digeſtiuum aggregare in caſu noſtro intentiones has q̃ ſunt calefactio cum æqualitate, humectatio, ſubtiliatio, & inciſio. Ex quo inferri poteſt ſecũdum præceptum dictum.

Et ex medicinis ſimplicibus ad hoc laudatis ſunt hyſ-
C opus in omnẽ modum ſuę adminiſtrationis, ſticados, origanum, paſſulæ enucleatæ, ſquilla, vrtica, & ſemẽ eius. & habet in hoc manifeſtum iuuamentum. ſepultos enim in pectore humores educit. Aqua mellis, hordei, ficus ſiccæ, dactylus, naſturcium, capparus ſalitus, liquiritia, ſebeſtẽ, porrum, ſemen eius cum aqua hordei, & melle. Decoctio volubilis cum oxymelle eſt mundificatiuum bonũ. Mundificant enim grana pini ſm omnem modum adminiſtrationis eorũ, iuiubę, penidię. Coctio calamenti cũ ficubus.

Ex cõpoſitis laudatur cũ ſequentibus. Vt coctio calamẽti cum ficubus, & paſſulis enucleatis, & eſt ſublime ac facile dilatans anhelitũ. Et ſimilr comeſtio eius cum zuccharo vel cum melle & poteſt fieri ex his electariũ & maxime commẽdatur. Et ex ſyrupis vſualibus digeſtiuis eſt ſyrupus. De liquiritia. De calamento. De hyſſopo. Oxymel ſimplex compoſitum. Syrupus viol. qui cum his ponitur vt cum cæteris miſceatur vt videbitur expedire. Oxymel ſquilliticum. De praſsio. Syrupus acetoſus ſim-
D plex. Tua enim intereſt commiſcere hæc iuxta intentiones dictas. Aquæ autem commiſcendæ ſunt ſimplices iuxta narrationem ſyrup. vt de hyſſopo. Item aqua capillorum veñ. & eſt præcipua. Item aqua diſtillationis enulæ campanæ & eſt ſingularis, aut decoctiones. Ex ſimplicibus dictis his & ſupra. iiij. tract. & tu ibi. Et in caſu noſtro maxime conferunt ſyrupi de praſsio & de iuiubis poſiti à Meſ. in de cura aſthmatis. Quidam maxime commendant decoctionem galli decrepiti factam cum hyſſopo, paſſulis enucleatis, liquiritia, ſemine vrticæ cum modico mellis, & eſt familiare remediũ. Decoctio cõmunis eſt. ℞. liquiritiæ ra æ. ℥. ß. hordei. M. ß. iuiubarum paſſularum abſq; arillis, ſebeſtẽ. ℥. ß. capil. ve. hyſſopi, calamenti. ana. M. ß. ficuum ſicc. numero. iij. bulliãt in aqua ſufficientis quãtitatis vſq; ad cõſumptionem tertię partis. additur quandoq; dactylus pinguis, vel iuiubæ, hordeum & huiuſmodi ſecundum varias intẽtiones. & tu in cõpoſitione conſidera.

Digitized by Google

conſidera. Et licet emplaſtra, & vnguenta faciant ad digeſtionem materię, tamen eorum locus reſeruatur vſq; ad quintum canonẽ. pro quibus ibi & infra rubrica de tuſsi.

TERTIVS canoñ. perficitur phlebotomia, pharmacia, vomitu, locatione & huiuſmodi. Emplaſtris, & vnguentis, cerotis & huiuſmodi.

In caſu autẽ noſtro directe non competit phlebotomia niſi fuerit in toto plethoria, vel retentio ſanguinis hęmorrhoidalis vel menſtrualis propter quod fiet augmentũ in aſthmate, quibus caſibus fiat phlebotomia cõdecens. Itẽ competit diuerſiua vbi ſit dubiũ de futuro apoſtemate.

Quòd ſi non fiat poſt digeſtionẽ euacuatio cũ pharmacia. Sed tu hic nota ante eius exhibitionẽ quinq;. Primũ ꝙ materia ſit bene digeſta, qm̃ cum habeat duci per loca anguſta, & vias longas non ſufficienter educeretᷣ niſi eſſet bene digeſta cum ſit groſſa & viſcoſa. Secundum ꝙ tu debes bene cõſiderare ſi materia eſt multa aut pauca, quoniam ſi fuerit pauca debes per ſuperiora, quia per ſputũ euacuare et dimittere pharmaciam. Quòd ſi fuerit multa, tunc vtere pharmacia quam habes vitare inquantum potes, quoniam materiæ quæ ſunt in pectore difficulter per pharmaciam euacuantur. Tertium ꝙ in tempore paroxyſmi nõ detur medicina ſolutiua, quoniam timor eſt de virtute infirmi. Quartum ꝙ medicinæ ſolutiuę ſunt faciles & æquales. de quo in dubijs. Quintum ꝙ non ſit frequentia in adminiſtratione medicaminum & præcipue ſolutiuorum, ſed fiat competens interpollatio. & ideo dicebat Auic. de cura eius. Et conueniunt pilulę de agarico. & neceſſarium eſt vti in mẽſe bis cum cauſa ſit fortis. Et medicinæ conuenientes ſunt caſia, manna, agaricus. & eſt medicina propria. Colloquintida, oppopanacum, elleborus albus. & eſt iuuatiuus valde. Et in ægritudinibus pectoris ſecutus Aui. confert turbith, & alia huiuſmodi. Solutiua aũt ſint mixta cum medicis pectoralibus ſiue conſortata. de quibus. iij. tract. & tu ibi. Et ex laudatis cõpoſitis ſunt pilulæ de agar. deſcriptione Aui. de cura aſthmatis. & deſcriptione Meſ. & pilulæ de colloquintida. Item pilulæ cochiæ & præcipue cum eſt ex fluxu catarrhi. Itẽ de ſarcocolla mixtæ cum agarico. Competunt clyſteria leuia quibus quaſi aſsidue vti debes competunt & fortia interpolando, vt ſupra ante purgationem vt Meſue.

Vomitus autẽ fiat iam minorata materia, qm̃ quando eſt multa dubitatᷣ de eius multitudine ꝙ ex eius agitatione facta per vomitum nõ ſuffocet. & laudatur inter vnam purgationem & aliã. & oportet vt fiat poſt cibum ex raphano, porro, & huiuſmodi. vnde Meſ. Et cadat inter purgationem & purgationem adminiſtratio vomitus poſt raphanum, piſces ſalitos, & almuri. Et aduerte quoniã vomitus plurimus eſt difficilis, in quibus non puto competere, quoniam in eis fiet agitatio & non euacuatio. Intelliguntur itaq; auctorum dicta maxime in duobus caſibus.

Vomitũ eliciẽtia. Primus in his, qui cõſueti ſunt, & ipſum faciliter faciũt. Secundus qñ materia ſpecialiter eſt in ſtomacho vel vijs propinquis eductioni. Fit itaq; hic vomitus debilis cum ſyrupo acetoſo & aqua tepida. Item fortior cũ raphano, & ſemine eius. Item adhuc fortior cũ raphano in quo nutrita ſunt fruſta ellebori, vt. ℞. fruſta ellebori, & radatᷣ raphanus et dimittatur ſic per duos dies, deinde bulliant in aqua abiectis fruſtis, & de illa aqua tepefacta dẽtur ab. ℥. iiij. vſque ad. viij. & hoc poſt cibum, vt ſupra. Multum vitatur vomitus his diebus propter delitiã ſtomachorum modernorum: & quia eſt valde horribilis & abominabilis: ita ꝙ ſi ſine eo fieri poteſt conſulo fac. Nã etiã aſthmatici qui ſunt anguſti pectoris debent abſtinere cum etiam dubitetur de fractura venæ, & accidat peior error priori.

De lochatis & cæteris dicetur in quinto canoñ.

QVARTVS completur cum diuerſionibus. de quibus in de ſoda de apoplexia, cõferunt rubificantia, et cauteria in zuẽdege maxime ſi fuerit fluxus catarrhi propter quod audi Alexãdrum medicũ inſignem. Canonẽ do quẽ non pręterire iubeo, etenim ante curabis catarrhũ ꝙ̃ ęgri-

E tudines catarrhales niſi in duobus caſibus. Primus cũ timueris ne prefocet. Scdꝰ cũ timueris aduẽtum apoſtematis in parte notabili, et pręuenies cum phlebotomia, ita ꝙ ad eius curã, & fuſionẽ principaliter intẽde cum ſit radix aſthmatis. vnde Auic. de cura eius. Et oportet vt ſeruetur pars effuſiõis materię. nã ſi fuerit ex capite rege ipſum curatione catarrhi cum regimine mũdificationis humoris. Et qñq; ponuntur in eo narcotica, & lutum armenum eſt mirabile in ꝓhibendo catarrhũ. hæc Auic. Sed de narcoticis inquit hoc loco Alex. Et dico ꝙ narcotica poſtꝙ̃ ex catarrho in pectore, et pulmone plenitudo accidit dare ſuſpectum eſt. Dabis ergo ante plenitudinẽ. poſt plenitudinẽ vero euacua. deinde ſecurius dabis ſi illa dare oportet.

Ex quibus habetur modus prohibitionis fluxus eius. & ꝓ antidotis complẽtibus hoc require. v. cap. de catarrho. Et nota ꝙ dictũ eſt de narcoticis habet intelligi. vbi narcotica illa miſceantur cum calidis ſtypticis, vt eſt olibanum, ſpica & huiuſmodi. & pręſertim in caſu noſtro. nam

F vbi materia eſſet calida vel frigida ſubtilis ſaltem in principio competunt illa. & tu conſidera.

In hoc cañ. multæ cõpręhenduntur intentiones. quarũ Prima eſt anhelitus facilitatio. Secunda eſt humiditatum quæ ſunt in pectore facilis per ſputum eductio. Tertia eſt earum exiccatio ſiue cõſumptio. alias finitio. Et ſis memor ſecundi notati ex quinque in complemento tertij canoñ. ꝙ ante harum adminiſtrationem debet pręcedere euacuatio per pharmaciam. & tu vide.

Medicinæ vero facilitantes anhelitum difficilem ex repletione materierum viſcoſarum in caſu noſtro ſunt medicinę calefactiuę ſubtiliatiuę, inciſiuę, ſiue diuiſiuę. Et ex eis quædã faciles, quædã fortes, quędã fortiores. Exemplũ primi, & de inciſiuis oxymel ſimplex. Exemplũ ſcdi, oxymel de duabꝰ radicibus. Exemplũ tertij, vt oxymel ſquilliticum. De calefactiuis, & ſubtiliatiuis, & exiccatiuis. Exemplum de debili. vt hyſſopus. Exemplum ſecũdi, vt ſemen vrticæ. Exemplnm tertij, vt ſynapis, ſulphur, arſe-

G nicum, de quo arſenico in dubijs. Et tu ex dicendis faciliter eligere poteris plura tuo ſeruientia cõmodo. nam ponantur ſimplicia, & compoſita ad hoc vſualia.

Simplicia vſualia ſunt hęc ſquillę, acetum. Acetũ ſquilliticum, butyrum, capillus ve. porrũ, cepæ, allium coctũ, laurus, & grana eius, & eſt expertum. Enula, origanũ, calamentum, hyſſopus, praſsium, pulegium, rob vini, vrtica, & ſemen eius, ireos, aniſum, piper, amoniacum, caſtoreum, ficus ſiccæ, mel, crocus, ciminum. Liquiritia vero eſt pulmonis confortatiua, & lenitiua cannæ. & ideo mixta cum alijs iuuat in exitu materię, etiam dulcorando maxime operatur. vt patet quod de paſſulis abſq; arillis dicendum, ficus vero ſiccę, etſi leniunt cum hoc ſubtiliant, & exiccant ad dulcorandum etiam faciunt.

Ex compoſitis laudatur ſquilla aſſata cum melle. Item & loch de ſquilla Meſ. & eſt iuuamẽti magni. Itẽ granum amoniaci cum oxymelle. Item loch de pino Meſ. loch ſanum & expertũ. Diapenidion & huiuſmodi. Et ex mira-

H bilibus eſt pulmo vulpis cum eo quod cõuenit vt cũ hyſſopo, calamento, aſſa, pipere, & aniſo reductis cum melle ad loch. Itẽ confert theriaca, mitridatum, diatriompipereon. Confectio de muſco, diaſulphur, philonium proprie deſcriptione Meſ. diſtin. i. parte. ij. Iſta enim in ore retenta permittantᷣ lambendo deſcendere. Et cõſimiliter poſſunt fieri ex eiſdẽ pilulæ. Vnde lochata fiunt qñq; in ſubſtantia liquida qñq; ſolida, vt plus gratiora reddantur. Pilulæ. ℞. piperis: ſucci liquiritiæ. ana. conficiantur pilulæ in modum lupinorum quæ in ore teneantᷣ, earum plures deſcriptiones inuenies Rubrica de tuſsi. nã pro pleniori doctrina recurre ibi. Reſeruo enim multas deſcriptiones valentes in aſthmate ne contingat idẽ bis ſcribi ad curã tuſſis. eſt enim ex cõſimilibus cauſis vt dictum fuit. Collige igitᷣ quę in ea ponentᷣ. & ideo poſt hãc Rubricã ſequitᷣ illa de tuſsi. Laudantᷣ multum pilulę ex myrrha, coſto, ariſtoꝶ. caſia lignea, croco, et arſenico. Ego qdẽ vereor arſenicum

& ſi in

& ſi in parua ponaē quãtitate ipſum etſi maxime cõmendatur.ſed exiſtimo fugiendũ propter vulgus. nã ſi cũ alia re,& nõ ita periculoſa,& infamata cõplere poſſumus intentionẽ noſtrã.quare.Item ſi cum dulcibus,et delectabilibus quare cum amaris.Pilulæ nanq; hæ ſunt nõ delectabiles guſtui.ideoq; ex aliȷs cõpone. Quidã in exiccando has materias dant ſulphur cum ouis & eſt laudatũ.Conſidera ex doctrina Auic.quarta primi.i.cap. q oportet ſulphur dari in caſu in notabili quãtitate. Et ſi inſtabitur de ſtomacho qm̃ lædet ipſum,quia patiens erit calidi ſtomachi aut ſicci.Pro iſto dicendũ q bene cõſideranda eſt ſtomachi diſpoſitio principaliter,qm̃ eius diſpoſitio eſt cauſa factiua horum humoꝝ groſſorum,& viſcoſoꝝ,& principaliter.nã cum cibus non bene digeritur currit indigeſtus per meſaraicas ad hepar. & ibi ex eo indigeſtus humor generaē,cũ eius malitiã hepar corrigere nõ potuerit. deinde per venas & cerebrũ, & ibi à cerebro rectificari non potuit.à fortiori. ſi nõ potuit in hepate quare in cerebro ad pectus deſcẽdit,ibiq; aſthma,tuſsim &c. generat.

Ad extra vero applicanē vnguenta, emplaſtra exiccatiua, & finientia materiã. Et ex oleis ſunt oleũ de ſpica, camomillinum,lilioꝝ alborum,irinum, rutaceũ, amygdalarum dulcium. Laurinũ & eſt ſingulare,anethinum, de keiri. Et ex his cum pulueribus rerũ dictarum, aut cũ ſubſtãtia aliquarum,vt ſunt ficus,dactyli,paſſulæ, & huiuſmodi cum butyro pinguedine gallinæ aut alia,vt infra de tuſsi,farina hordei,aut frumenti, vt videbitur expedire addito croco poſſunt emplaſtra, & cerotaria cõponi. Vnguentũ optimum quod lenit & maturat materias pectoris.℞.ceræ citrinę.℥.i.olei de keiri.℥.iiȷ. adipis anatis, & gallinæ,mucillaginis fœnugræci. ſeminis lini. ana.ʒ.v. ſtoracis.ʒ.vi,miſce. expertum. Cerotum Meſ.eiuſdẽ intentionis.℞.hyſſopi humidæ. ʒ.xȷ. ceræ citrinæ. ʒ.x.olei de keiri.ʒ.xl.medullæ cruris vituli,adipis anatis,& gallinæ.ana.ʒ.viȷ.myrrhæ,bdelliȷ,mucillaginis fœnugręci,& ſeminis lini.ana.ʒ.vȷ.figiæ,terbentinæ.ana.ʒ.vi.mucillaginis altheæ.ʒ.viȷ.myrrha,& bdellium pulueriʒẽtur, & miſceantur cum mucillaginibus donec diſſoluãtur in eis. deinde omnia miſce. Emplaſtrũ aliud.℞.dactylorũ pinguium,caricarum pinguium.ana.℥.ȷ.radicum maluę,radicum biſmaluæ.ana.quartam.ſ.conquaſſentur fortiter, & bulliant.deinde.℞.ſtercoris columbini, reſinæ, terbẽtinæ.ana.℥.i.miſceantur omnia cum mucillagine ſeminis lini & fiat emplaſtrum.

CVRA in facto ex fluxu catarrhi prohibe ipſum. vt in.iiȷ.canone.Secundo attende maturationi & expulſioni eius,vt dictum eſt in ſecundo & quinto.

CVRA in facto ex cauſa calida. Si materia fuerit ex ſanguine flat phlebotomia de vena nigra lateris dextri. quod additur,qm̃ ſi fuerit ꝑpter vapores fumoſos dominantes in corde magis conferens eſt ei phlebotomia in ſiniſtro latere.Auic.de cura eius.conferunt & ventoſæ naticum cum ſcarificatione,& melior eſt multiplicatio numeri,quoniam ſemper dubitandum eſt de virtute.

Quod ſi fuerit ex cholera ſeruenē cañ.proportionabiliter vt dictum eſt de cauſa frigida enunciando quæ ſunt in ea maturatiua.nã maturatiuũ indiget frigiditate et humiditate ingroſſantibus materiam,& iuuantibus ad expulſionẽ.Ex ſimplicibus ſunt viola,papauer,dragacantum, faba,ſpinachia,iuiubę,liquiritia. & ſi ad latus caliditatis declinar :t à quibuſdã ponatur zuccharꝰ triũ coctionũ dictũ tabarzet,& ſi declinaret ad calidũ ponatur.ſed tu cõtempera hordeum aqua eius,capillus veñ.lac aſinæ,malua,corallus,mucillago,ſeminum citoniorum, mucillago pſiliȷ,portulaca,blitis,ſemina frigida maiora, & minora.

Zuccharũ tabarzet.

Ex compoſitis ſyrupus viol.iulep violatũ, zuccharum. viol. Syrupus iuiubinus deſcriptione Amech in Meſ. de cura eius. Syrupus de papauere,loch Meſ.cuius initiũm loch ad caliditatẽ.& aſperitatem pectoris. Diagracãtum frigidum Nic.Iulep iuiubinũ Meſ. Et ex ſimplicibus poſitis compone decoctiones tuo propoſito cõmodas plus

A & minus infrigidando vt expedit. Verbi gratia.℞.ſeminũ frigidorum maioꝝ. ℥.ſ.hordei excorticati. M.ſ.violarum humidarũ,& ſi non ſunt humidæ humectentur cum aqua eorũ,maluæ.ana.M.ſ.liquiritiæ raſę, & mundę.℥.ſ. ſebeſten numero.vi.iuiubarum numero.xx.et cum aqua ſufficiẽtis quãtitatis bulliant ad conſumptionẽ tertię partis.de qua colatura.℞.lib.ȷ.zucchari.℥.iiȷ.bulliãt. deinde lento igne ad conſumptionem quintę partis. poteſt vt apparet minus infrigidari.Cõſimiliter de pilulis dicendũ de quibus ĩ ſeq.Rubr. Olea frigida cũ quibus cupis emplaſtra componere,quære ſupra in fine quinti tractatus.

Et in ſoluẽdo ſis memor q aqua fructuũ eſt cõuenientiſſima habes q; ex dictis modũ.ideo relege à capite rubricã.

CVRA in facto ab aliȷs membris vt vitio hepatis,tũc attende ad hepar, miſceq; medicinas pectorales cum medicinis hepatis, q ſi inuenies cõprahendens ambas intẽtiones ea potius vtere. & hoc voluit Aui. de cura eius cũ inquit.Cum ſentis in aſthmate groſsitiem hepatis, oportet vt permiſceas cũ medicinis pectoris medicinas ex genere eupatoriȷ,& abſinthiȷ.& illud quod coniungit inter duas res ſimul vehementis eſt iuuamenti ſicut rubea tinctorum,& ariſtol.Qualiter autem curetur illa hepatis diſpoſitio vel vitium dicetur in.xiiȷ.cap.

B

Et cõſimiliter dic de vitio ſtomachi, cordis, matricis, ſplenis recurre ad capitula propria cum canone dicto.

CVRA ſi fuerit à mala cõplexione ſingulari ꝓcede vt dictum eſt,& iam poſita ſunt calida, & frigida ſimplicia, & compoſita quibus expelli habet.

Quod ſi fuerit à ſiccitate vtere humectatiuis dictis vt lacte aſinino,caprino,ſuccis humidis, ſorbitionibus, vino albo lymphato multũ,vnguentis humectantibus, aut epithematibus,& huiuſmodi.ad quorum omnium compoſitionem facile deſcendes ex datis.

CVRA ſi fuerit ex vẽtoſitate vtere reſolutiuis,& carminatiuis facilibus intus & extra.pro quibus.iiȷ.tract.

CVRA in eo quod eſt propter nocumentum neruorum conforta eos, vt dicebatur ſupra tractatu. vi.ȷ.cap.

C

Et nota hic canonem pro dictis & dicendis q ea q dicta ſunt habẽt ĩtelligi nõ exiſtẽte feb. q ſi fuerit cũ feb. oportet moderari medicamina, ne ſint ita calida indicatione ſũpta ab ea vt loco mellis pone zuccharꝰ, & tu cõſidera.

CVRA in paroxyſmo aſthmatis ſex ſunt canones obſeruandi. Primus,q non procedatur in principio ad euacuationes adminiſtrationes medicaminum fortium ne exagitatione materierũ ſuperueniat ſuffocatio. quare ab enematibus,vomitu,ſolutiuis, et huiuſmodi omnino abſtinendũ. Nota q ſi ſigna ſanguinis apparebũt q phlebotomia debet fieri aliȷs non cõtradicentibus. nam ex ipſa fiet alleuiatio et non agitatio de qua ſit timendũ,ceſſante vero vehemẽtia paroxyſmi,tunc ſuper clyſteria eſt audẽdum & cum cautela procedẽdo de debili ad forte. Quod cum ceſſauerit potes ad ſolutiua te extendere apparente digeſtione ex maturatiuis datis.

Secũdus canoñ.eſt diuerſio. nã ſtatim debes facere diuerſiones cum ligaturis extremitatum,fricationes, applicationes ventoſarum inter ſpatulas & ſub hypochõdriȷs ſunt vehementis iuuamenti & cum ſcarificatione ſi videbitur ſanguinem aliqualiter peccare.

D

Tertius applicenē pectori calefactoria incipiendo à debilioribus vt prius cum pãnis calidis. deinde ſi ægritudo durauerit ſiue pur perſeuerauerit paroxyſmus applica rubrificãtia vt ſinapiſmũ & hmõi.quia iſta oportet medicũ immediate facere cum occurrit ægro huic ea antepoſui.

Quartus canon ſit ordinatio diætæ vt q participet cibo & potu faciẽdo gradationẽ in eis vt virtus & res ipſa expoſtulat.ſicq; in aliȷs quinq; non naturalibus rebus.

Quintus canõ q exhibeãtur maturatiua & abſterſiua de quibus plenam habuiſti notitiam.

Sextus q ſi paroxyſmus durauerit vltra. xl.dies, tunc vẽtoſeē inter ſpatulas vſq; dum cõueniens ſanguinis quãtitas egredieē.deinde adminiſtrenē hierę & ſolutiua nota

clyſteria acuta. Quãdo vero omnia non cõtulerint præ-
ſumunt quidã in adminiſtrando cauteriũ in medio pecto
ris. & hoc qñ res eſt in deſperatione curæ. Vnde Gilb. an-
glicus. Et in his eſt vltimũ remedium cauterium in furcu
la pectoris ad nodum vel ſuperioris ad ſectionem.

POSTREMO conſidera magnã varietatem auctorũ
in modo proceſſus curæ aſthmatis. quam ſi videre cupis
lege Meſ. de cura eius. Item memorare ꝙ oportet medi-
camina reiterare & ſæpe, qm̃ per vnam applicationẽ aut
per duas non recedit hic morbus, neq; aliquis alius qui ſit
curę difficilis. Et non poſtergas canonem qui allegatus
eſt de mutatione ipſorum medicaminũ, ſiue variatione
non variando, intẽtionem. nam Aui. de cura eius inquit.
Et non cõtinuetur vna medicina ex eis aſsidue, & ample
ctatur eam natura. Item inter medicinas, & corpora ſunt
proportiones quæ nõ comprehenduntur niſi experimẽ
to. & ſic hæc ſufficiant pro nunc.

De tuſsi. Rubrica. 4.

TVSSIS eſt motus pulmonis, et pectoris cum dilata-
tione, & conſtrictione factus. quo natura eorum aut mẽ-
brorum communicantium eis nocumẽtum conatur ex-
pellere. Nam cum accidit aliquod nocumentum cãnę, &
cãnalibus pulmonis & partibus ſibi cõtinuatis, tunc vir-
tus animata ſenſibilis ſentiens illud excitat expulſiuã na-
turalem. & hęc ſuſcitata, & adiuta per motiuã animalem
velaminis, & totius clibani forti impetu mouetur cõtra
cauſam vt à ſe nocumentũ expellat. & talis conatus mo-
tus tuſsis dicitur. vnde tuſsis eſt pectori ſicut ſternutatio
capiti. Ex quibus apparet quomodo tuſsis eſt motus cõ-
poſitus ex natura & animali.

CAVSÆ vero eius ſunt vt ſupra, quia cõicat cũ cau-
ſis aſthmatis & ſunt eædẽ. Vnde mala cõplexio ſimplex
calid. vel frig. vel ſicc. ab extra cõtingens poteſt eſſe tuſsis
factiua. Similiter ad intra. & omne mordicans ſtimulans
virtutem vt eſt puluis, fumus, ſalſus humor, acutus, ace-
toſus. Et omnis humor à ſuperioribus ad pectus deſcẽdẽs
malus ſiue ſit ſanguis, ſiue ſit phlegma ſalſum, aut non ſal-
ſum. quod eſt ſm plurimum, licet Gerardus et alij dicant
ipſam eſſe ſm plurimũ à cauſa calida & ſicca. & tu vide
in dubijs de ſquinantia, ſiue cholera, ſiue melancholia qđ
eſt valde raro Auic. Siue malus vapor aſcenſus, ſiue vene-
noſus, aut nocumentũ fuerit ex apoſtemate vt in pleureſi
peripneumonia, aut ex apoſtemate hepatis, aut ſplenis,
aut ſtomachi, aut cõpreſsio ex aquoſitate facta vt in hy-
drope. Aut vapor malus à corde in febre trãſmiſſus ſicut
accidit in feb. aduſtiua, & in feb. peſtilentiali. Et ex ea q̃-
dam antiqua, quędã recens, quædam in pueris, quædam
in adultis. & ipſa qñq; eſt in diuitibus, quandoq; in pau-
peribus. Iſtæ tamen diuiſiones factæ ſunt ad declarationẽ
maiorem. nã cum hæc paſsio ſit frequenter, & frequenter
eueniens non dubitaui in eius curæ manifeſtationẽ pro-
lixare. Et nota ꝙ duo ſunt aduertenda. Primũ ꝙ frequẽ-
tatio tuſsis quandoq; perducit ad ſputum ſanguinis ſpe-
cialiter in his quibus eſt pectus anguſtum. Secundum ꝙ
tuſsis catarrhalis eſt exquiſite curanda, qm̃ aliter perdu-
cit ad phthiſim, & ſpecialiter calida & ſicc. Et hic nota
præter ea quę recitat Alexãder & Paulus. Dixit Alexã. ſe
vidiſſe hominẽ tuſsiculoſum emittere lapillũ, & pro tunc
à tuſsi eſſe liberatum. Paulus idẽ de humore indurato vt
videretur granũ grandinis. hæc autẽ proceſſerunt ab hu-
more viſcoſo per aſſationem à caliditate indurante. Et
nota ꝙ aliqñ humor groſſus, & viſcoſus ita adhærẽs ꝙ ad
extra emitti non poteſt facit tuſsim ſiccã, & ſimiliter qñ
humor eſt multum ſubtilis, ita vt non ſit cõueniens obie-
ctum virtutis expulſiuæ, ſed aeri cedit & vadit per laterá
tracheæ ad pulmonẽ, vt ſecũdo prognoſticorũ §. illo. Spu-
tũ in omni ægritudine. Et in ſumma tres ſunt cauſæ eius
factiuæ, primitiua, ſcilicet antecedẽs, & cõiuncta. Exem-
plum primi, vt omnis cauſa immutans membra pectoris
in cõplexione, vel in forma, vt aer calidus exceſsiue, aut
exceſsiue frigidus, omne exaſperans, fumus, puluis, cibus
E acetoſus, ſalſus, ponticus, acutus & hmõi. vt ſupra. Exẽ-
plũ ſecundi, mala cõplexio totius, aut particularis mem-
bri expellentis materiã ad pulmonẽ vt eſt caput ſm pluri
mum. Exemplũ tertij, mala cõplexio ipſa immaterialis,
vel materialis, ſanguinea, vel cholerica, & hmõi ſubtilis
vel groſſa in cãna, vel in ſpatio cãnæ exiſtens mordicans,
et virtutẽ incitans, aut ſolutio continuitatis vel oppilatio
ipſa, aut apoſtema ipſum in velamine vel pulmone.

SIGNA demonſtratiua eius quæ eſt a cauſis primiti-
uis, ſigna habentur narratione infirmi ex parte regiminis
eius, & ſimilium.

Signa ſi fuerit a capite tunc ſignabit illud aut grauedo
capitis vel rheuma, quod manifeſte ſentiẽ deſcendere per
nares in guttur & huiuſmodi, & quod ad naſum deſcẽdit
cum raſcatione emittitur. itẽ et magis moleſta eſt, quoniã
cõtinuus deſcenſus quaſi continuã tuſsim, & tuſsiculam
inducit cum aliquali ſcreatu. Quòd ſi fuerit ex materia
ſubtili acuta deſcendente, tunc fit tuſsis abſq; ſputo, et fit
F fortis poſt ſomnum, & proprie in nocte, & ꝙ hora tuſsis
infirmus ſentit deſcenſum illius humiditatis.

Signa eius quę eſt propter malam complexionem cali
dam ſunt calor, pũctura, ſitis, inflãmatio, magnitudo pul-
ſus, & anhelitus, rubedo faciei quæ etiã apparet in mala
cõplexione calida pulmonis, itẽ tales iuuãtur exhalatio-
ne aeris frigidi, & nocẽtur calidis. & adiuuat ad hoc regi-
minis cognitio complexionis habitudinis & huiuſmodi.

Signa frigiditatis, qa augmentaẽ ex attractione aeris et
vſu rerũ frigidarũ. et minuitur ex calidis, paruitas ſitis, fa-
cies plũbea, perceptio rei frigidæ & hmõi. cõtraria dictis.

Signa humiditatis, quia eſt cum leuitate & ſputo mul-
to maxime poſt ſomnũ, & adeſt pulmonis humiditas &
ſentitur humor viſcoſus in gutturre, & ꝙ aliquando ob
ipſum accidit vomitus. & ꝙ talis eſt decrepitus, aut natu
ra humidus & huiuſmodi.

Signa ſiccitatis priuatio ſputi, & quia tempore famis,
ſitis, vel motus augmentatur, & per balneum, & potum
G humidũ diminuitur vt ſorbitione amili, & alleuiaẽ apud
ſomnum, comeſtionem, & potum vini plurimi aquoſi, et
eſt cum macie corporis ſecundum plurimum. & cum fre-
quentia in pulſu, & velocitate.

Signa ſi fuerit ex ſanguine ſputũ erit rubeum cũ dulce-
dine oris, & alijs ſignis ſanguinis ſupra in principio opis.

Si ex cholera quod expuetur erit citrinũ cum ſiti ama-
ritudine oris, & alijs de cholera ſupra allegato loco.

Si de phlegmate ſentitur acetoſitas humida, aut acre-
do, vel ſalſedo ſi fuerit ex phlegmate ſalſo. & ita de alijs ſi-
gnis phlegmatis.

Si ex melancholia acetoſitas cum ſtypticitate ſputum
vergit ad liuorem & groſsitiem quando expuitur humor
groſſus & viſcoſus, tũc ſignificatur ꝙ tuſsis illa conſequi-
tur coryzam, aut catarrhum.

Signa qñ tuſsis eſt ſicca & ſine ſcreatu, tunc vel eſt pro-
pter malam complexionẽ ſiccam tantũ, aut propter cõ-
preſsionem diaphragmatis & ſpiritualiũ ſiue facta fuerit
H ab apoſtemate hepatis, ſplenis, ſtomachi, aut aquoſitate
vt in hydropicis, aut qualitercunq; a magnitudine horũ,
aut a cauſa extrinſeca, vt caſus, percuſsio, frigiditas aeris,
aut vnguentorum frigidorum conſtringentium.

Signa quando eſt a ſtomacho, ab hepate, vel ſplene ha-
bentur ex diſpoſitione illorũ membrorum ex parte com-
plexionis, compoſitionis, aut ſolutionis cõtinuitatis, quæ
ſuis habent quæri rubricis.

Signa tuſsis propter vlcus pulmonis feb. anhelitus, &
pulſus magnus, et frequẽs, rubedo maxillarum. Et ſi pro-
pter apoſtema phlegmaticum aut durum erunt hęc ſigna
cõtraria dictis in ea habitudine qua ſe habet phlegma ad
ſanguinem & choleram.

PROGNOSTICA tuſsis abſq; ſcreatu mala.
Tuſsis in hydropico ſuperueniens moleſta aut ſuſpecta
eſt. de qua ſuo loco. Tuſsis in ſenibus & decrepitis ſi diu
durauerit moleſta. Tuſsis nimia & perſeuerãs ſuſpecta,

ne aut

ne aut ad rupturã venę,aut ad phthiſim,aut ad hecticam corpus perducat. Ois tuſsis cũ rheumate mala, potiſsime ſi diu durauerit. Omnis tuſsis quę ſomnũ aufert mala. Omnis tuſsis cũ aggrauatione,& moleſtatione, & cũ multis conatibus antequã aliquid educatur & rubedine oculorũ,et cum modica expulſione malum.et maxime in adultis & frequenter perducit ad rupturam.& hęc apparens in feb.acuta mortale.dixi ꝙ in adultis, qm̃ in pueris non eſt tantũ periculoſa,ꝑpter lenitatem, & humiditatẽ membrorũ ipſorum. nã in pręſentiarum eſt in pueris tuſſis ita aggrauans & moleſtans & cũ multis conaminibus vt videant̃ quaſi mori.nã ſtant per ſpatium octauæ horæ antequã expuant aliquid, & aliqui tuſsiunt indeſinẽter. & ſæpe in diu vſq; ad ſpatiũ medię horæ, & tñ in eis non frãgitur vena.Omnis tuſsis cũ modico conatu,& alleuiatione,& multa,& veloci expulſiõe & ſine labore,& multa fatigatiõe optima eſt et ſalubris,ſignat fortitudinẽ virtutis,& mundificationẽ pectoris,& obedientiã materiæ.

Siquis patitur feb.& tuſsim & feb.ceſſat,& tuſsis remanet ſignum eſt recidiuæ. Si quis patitur tuſsim humidã & ceſſat ſubito cum grauitate pectoris remanente ſignificat futuram fe.putridã, aut pulmonis vlcerationẽ. omnis enim materia cõmota per tuſsim non habens exitum virtute debili exiſtẽte mortale, qa ſuffocat & ad oregmõ perducit.& ideo pleureſis in decrepitis mortalis.

CVRA. in facta propter malam complexionem, ordinatio diætæ,adminiſtratio rerum particularium ad intus vel extra ipſam remouentium.

Primus perficitur faciẽdo regimen ipſum declinare ad contrariam qualitatem quo ad ſex res non naturales.

Secũdus cõpletur ſimplicibus & cõpoſitis ad hoc valentibus.& vt te plenum faciã ponam ſimplicia, & cõpoſita ipſa quibus &c. Simplicia calida in tuſsi ex cauſa frigida cõferentia ſunt hæc. Abrotanũ,altea, amygdala dulcis & amara.ſed dulcis ad intus,amara ad extra,aniſum, bethonica,butyrum,caricæ,calamus aromaticus, cinnamomum,crocus,ciminum,dactylus,daucus,enula, fœniculus,phiſtici,granata dulcia,grana lauri, laudanũ, mel, origanũ,calamentũ,oua,paſſulæ enucleatæ,penidię,pix, porrum,pulegium,pulmo,& à ꝓprietate magis.Praſsiũ, raphanus,roſmarinus,ruta,ſemen lini, terbintina, vinũ, vua ſicca dulcis,ireos,hyſſopus,zinzib.zuccharum, zedoaria. Et ex cõpoſitis vt confectio loch albani Meſ. in cura tuſsis catarrhalis,diaſulphur,diapenidion, diacalamentũ,diatrion pipereon,diazinzi.hęc omnia Nic. loch de pino,loch ſanum & expertum Meſ. Decoctio cõis ad tuſsim frigidam. ℞.liquiritiæ raſæ.℥.i.iuiubarum numero.xx.caricarũ numero.vi.paſſularũ abſq; arillis.℥.ſ.hyſſopi,calamenti.ana. M.ſ.aquę pluuialis quantum ſufficit bulliant ad conſumptionẽ tertię partis. Et nota ꝙ pluuialis magis laudat̃,quia magis penetrat. Gẽt.decima tertij. de cura eius. Laudantur ſyrupi de hyſſopo,de praſsio,ſotyra Nic.in antiqua & noua,item theriaca. Quòd ſi ſyrupos facere nõ poteris propter paupertatẽ, collige eorum decoctiões,& operare. Ex frigidis ſimplicibus ſunt amilum,blitis,citoniũ,cucurbita,cucumer, faba, ſemina frigida maiora. granatum muzũ & acetoſum dulcoratum cum zuccharo iuiubæ,liquiritia quæ duo conferunt multum mixta cum alijs, & ſi non ſint frigida ſed temperata vt lac,lactuca,malua,myrtus, nenuphar, papauer, rana excoriata,& cocta,ſebeſten. & ſi tẽperatus ſit viol.ordeũ excorticatum. Ex cõpoſitis roſata nouella Nicol. diacodion,diadragacantum,loch de papauere Meſ.Loch de pino Auic.in.v.Iulep viol.Syrupus viol. De papauere. De myrto. Decoctio cõis. ℞.liquiritię. ℥.i.hordei excorticati.℥.ſ.capillorum veneris.Maluę viol.ana.M.ſ.ſebeſten numero. iiij. zucchari albiſsimi. ℥.i.ſ.aquæ quod ſufficit bulliant vt ſupra. De humidis autem & ſiccis ne in longum protrahã nihil hic, quoniam de ipſis ad plenum dũ tractabitur cura eius de mala complexione cum materia & multa humida in de frigidis & ſicca in de calidis. poſi-

Aqua pluuialis in medicamẽtis magis ꝓbat̃.

A ta ſunt vt patet. & ſimiliter ibi habebuntur conferentia ad extra.& tu ibi recurre.

CVRA in mala cõplexione cum materia initium faciens à calida & ſicca:& ſpecialiter qñ eſt catarrhalis quę eſt ſm plurimum talis Canones.ix. Ordinatio diętę.Digeſtio. Euacuatio materierum cõmunium. Euacuatio particularis per ſputum. Diuerſio. Siſtio materiæ fluẽtis. Conſortatio cerebri. Adminiſtratio medicaminum ad extra. Correctio accidentium.

Primus cõpletur cum tendentia rerũ ſex ad contrariũ cauſæ vt aer declinet ad frigiditatẽ & humiditatem temperatam.& hoc oportet aduertere ne cerebrum lædatur, cui vehemẽter frigida aut calida non ſunt applicanda, vt ſupra de ſoda. Ex cibis conueniunt iuſcula hordei,ſorbitiones ex faba vel farina eius cũ zuccharo,far,blites, ſpinachia, & huiuſmodi frigida & hum. cũ quibus commiſcemus qñq; mulſionem papaueris albi propter vigilias eorum. Itẽ damus qñq; tri. ſed de his & ſimilibus cibis habes ſupra tract.iij.de fructibus. & alijs ibi tractatu.ij.

B Potus aquæ ſimplicis coctæ cũ zuccharo aut abſq;. aqua hordei excorticati.aqua hordei cũ diadragacãto frigido, aut cum zuccharo.aqua ſimplex cũ iulep. viol. & tu pro his relege quæ ſcripta ſunt de catarrho.

Digeſtio fit cũ his quę infrigidãt & ingroſſant materiã vt eſt iulep viol.aut ſyrup.viol. & cætera quę poſita ſunt de ſoda cholerica,& de catarrho calido,acuto.Et cõprehẽdẽs has intẽtiões & cũ hoc ſextã eſt ſyrupus de papauere & fortius illa eſt diacodiũ,et dicet̃ de his in.vi.canone.

Tertius cõpletur primo phlebotomia cum eadem ſanguinis plenitudo vel eius ſigna,aut vẽtoſa.Et tu nota quę dicta ſunt de phlebotomia î cura catarrhi. Cõpletur etiã cum ſolutiuis habẽtibus reſpectũ ad caput & pectus. & ideo illa aggrega.vt verbi gratia in caſu pilulas aureas addendo agaricum cum ſyrupo viol. habes enim capitalia in de ſoda & de catarrho,pectoralia in de aſthmate.

Euacuatio particularis fit humidis & ſiccis aliquibus
C iuuantibus virtutẽ ad expellẽdum vt loch de papauere: loch Meſ.cuius initium:loch ad caliditatem & aſperitatẽ pectoris,loch ex inuẽtione eius & ſequens. Itẽ conferunt ad hoc quæ in ore tenentur vt diadragantum frigidum. pilulæ bichichie recentes,id eſt tuſsitiuę deſcriptione Nico. Item pilulæ deſcriptione Meſ.℞.dragacanti,gummi arabi,ſeminum maluæ,ſeminum citrullorũ, ſeminum cucurbitæ,amygdalarũ dulciũ,farinę fabarũ.ana.drach.iij. ſeminum portulacæ,amili.ana.drach.ij.fac pilulas in modũ lupini cũ mucillagine pſilij, et ſi vigilias patitur adde ſeminum lactucæ:papaueris.ana.drach.iij. Aliud. ℞.iuiubarum numero.xx.ſebeſtẽ,numero.xl.ficus.vi.liquiritiæ mundæ paſſularum enucleatarũ. ana. drach.x.capil. ve.drach.v.aquæ lib.v. deinde ℞. penidiarum rob. ana. drach.ſ. coquantur cum facilitate donec fiant ſicut mel currens.deinde ℞.ſeminũ lactucarum,cucurbitæ, citrullorum,portulacæ,fabarum excorticatarũ,ana. drach.iij. dragacanti,gũmi arab.amili,papaueris albi,amygdalarũ
D dulciũ.ana.drach.i.ſ.confice cũ prędictis.potes enim modicum loch in modũ ſyrupi.confectionis in modũ decoctionis ordinare,vt magis placebit.eſt enim maturãs tuſſim calidã & facilitans ſputũ in ea. & ex habitis compone ex diuerſis diuerſa, vt propoſito erunt cõuenientiora.

Diuerſiones fiant vltra,vt ſupra de ſoda, aſthmate, & pluribus locis dictum eſt ex eis eligendo neceſſarias quæ facile compręhenduntur.

Siſtitur catarrhus cum diapapauere, cũ loch eius, diadraganto frigido, diacodion & eſt medicamẽ de iacur fic. dictum ab inuentore & eſt cæteris fortius & multum laudatũ à Gal. Auic. Meſ. Nicol. cuius deſcriptio eſt copioſa præ cęteris.& tu vide eam. Similiter pilulæ de arnogloſſa,& de cinogloſſa Nicol.& eſt ſecretum. Multa in de catarrho ponũtur,& tu ibi.nam in tuſsi catarrhali multum laudatur cauteriũ in zuedenegi propter quod relege quæ ibi huic propoſito ſcripta ſunt.

Pro confortatione recurre ad ea quæ de ſoda.

Applicanẽ ad extra emplaſtra, vnctiones, cerotaria. ſed cõſulo ne nimiũ vtaris frigidis. Vnctio. ℞. olei vio. ℥. iij. ceræ albæ. ℥. ſ. miſce. Itẽ cum diadraganto, mucillagine pſilij, oleo viol. farina fabarum, vel hordei, fac emplaſtrũ addito modico croci. item compone frigida cum calidis vincentibus frigidis. vt. ℞. olei viol. roſ. amygd. dulcium, camomillini, cucurbitini, butyri loti, ſeminum frigidorũ minorum, nenupharis, myrti, hyſſopi, calamenti & huiuſmodi. ita φ compone vt videtur expedire.

Accidẽtia corrigunẽ, vt ſi fuerit difficultas anhelitus cũ his quæ dicta ſunt de aſthmate, ſi fuerint vigiliæ cum dictis, ſupra de vigilia ſuperflua addendo in cibis ea quæ tenenẽ in ore ſemina papaueris & huiuſmodi. & de hoc etiã in tuſsi ex frigida. itẽ medicinæ ſedãtes tuſsim, & confortantes pectus, & pulmonẽ in caſu ſunt ſicut ſuccus granorum myrti cõpletorum, & eſt ad illud mirabile. item pulmo vulpis cum ſyrupo myrtino & eſt magni iuuamenti.

F C V R A in calida & hum. Canones. Ordinatio diętæ. & hic eſt ſimilis illi quę dicta eſt de cal. & ſicc. & tu vtere cibis frigidis & ſicc. vt eſt hordeũ & huiuſmodi. pro quibus. iij. tract. Euacuatio materiæ per phlebotomiã ex vena capitis, ſi fuerit deſcendens aut à nigra fiat phlebotomia, ſi fuerit materia in his locis. Aut ex baſilica ſi hepar cum ſua caliditate fuerit in cauſa. Aut ex ſaphena ſi fuerit ex retentione menſtruorum. Et cõſimiliter ſuo modo dicatur ſi fiat ex retentione hęmorrhoidarum vel ſanguinis vndecũq; fluere cõſueti. Hic tamẽ nota φ aliqñ tuſsis eſt humida cũ caliditate & nõ eſt ibi ſanguis peccans. quare oportet te cõmiſcere frigida cum ſiccis inciſiuis, aut non ſm φ materia eſt viſcoſa vel non viſcoſa. Et ſic ordinare diętã. digeſtionẽ, euacuationes cões, & particulares, vt ſupra, & infra dicetur de frigida & hum. & tu collige. Laudatur in hoc caſu. ℞. capilli ve. hyſſopi, fabę excorticatę, ſeminis aniſi, fœniculi, lactucæ, portulacæ, papaueris al, ana. drach. v. amygd. ama. dulciũ, hordei excorticati. añ.

G drach. v. ſeminis melonis, cucumeris, granorũ myrti. ana. drach. iij. gũmi ara. drach. ij. paſſularũ enucleatarũ. ʒ. xv. dactylorũ, ficuũ. ana. numero. ſ. iuiubarũ numero. xxx. in lib. iiij. aquę decoque vſq; ad lib. i. ſ. denẽ mane. ℥. iij. cum zuccharo roſ. vel viol. Potes & ſi vis cũ zuccharo reducere ad formã ſyrupi. item facere electarium & gratius erit. Item ex paucioribus vt tibi cõmode erit confice vt libet.

C V R A in ea quæ eſt ex cauſa frigida & hum. Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio materiæ. Euacuatio cõmunis. Euacuatio propria cũ medicinis educentibus à pectore. Diuerſio et maxime ſi à capite fluxerit vel aliunde ad pectus venerit. Siſtio materiæ ſi à capite deſcẽdit. Confortatio capitis ſi ab eo erit. Exiccatio reſidui vel ſuperflui cum his quæ ad intra vel ad extra adminiſtrantur. Correctio accidentium.

Primus perficitur cum regimine tendente ad calidum & ſiccum vt de aſthmate dictum eſt.

H Materia ſimiliter digeratur ex his quę calefaciunt, ſubtiliant, incidunt, vt eſt ſyrupus de hyſſopo, & decoctiones factæ ex rebus ipſis pectoralibus vt in de aſthmate. pro quibus ibi.

Euacuationes fiant cum pilulis cochijs, & de agarico cum caſia, & manna, addo agaricum, vt de aſthmate dicebatur cũ decoctionibus pectoralibus. & tu recurre ibi. Et ſuper hic nota duo. Primũ φ canones poſiti in complẽdo tertiũ cañ. de aſthmate prius leganẽ. ſecũdũ φ iſtę euacuationes reiterẽtur cũ interpolatiõe. Cõpletur etiã hęc intẽtio cũ enemate, ſuppoſitorijs, & hmõi, vt in de aſthmate.

Euacuatio propria fiat cum his quæ materiã à pectore educunt de quibus in de aſthmate, & infra.

Diuerſio. Siſtio materiæ. Cõfortatio capitis, hæ tres intentiones cõpleanẽ, vt de catarrho frigido, & de aſthmate dictum eſt. & tu ibi.

Cõſumptio ſuperflui erit cum medicinis reſoluẽtibus et cõſumẽtibus, quas medici exiccatiuas vocãt. Et hic no-

E ta φ talia debẽt applicari poſt euacuationes cões, & proprias reiteratas etiã. nam adminiſtrare ea in principio eſt pręfocare, & ponere ęgrum ad mortẽ. Meſ. Vnde ad intra qñq; adminiſtranẽ, qñq; ad extra. Ad intra autẽ. ℞. myrrham, & eam cum melle incorpora, & lambendo deglutiatur, aut gũmi albotin cũ melle, aut alkitran cum melle hec enim anhelitũ facilitant, & humiditatem conſumũt. Itẽ et in hoc caſu laudatur ſulphur cum ouis ſorbilibus et arſenicũ. de quo in dubijs & ſupra dictũ eſt de aſthmate.

Fiunt & ſuffumigationes ex gũmis, & per embotũ per os recipiunẽ vt ex ſtorace, oppopanaco, ſandaraca, thure galbano, & huiuſmodi. & fiũt bis, vel ter in die. Ad extra autẽ poſſunt fieri cerotaria ex his gũmis & ſimilibus cũ pice cum pulueribus rerum calidarum pectoralium, vt ſupra cũ butyro. & ſimiliter cũ oleis & cera, & modico aceti vnguentum. Item ex eiſdem emplaſtra. & tu compone calidiora, & minus calida vt erit opportunum.

Vltimũ expediũt elargãtia pectus de quibus. ſupra de

F aſthmate, remouẽtia vigilias de quibus ſupra & in de ſuperflua vigilia. Scito tñ φ ſumma medicinarũ cõfortantium pectus, & pulmonẽ, & tuſsim ſedãtium in cauſa frigida ſunt. Rob myrti cũ myrrha, & modico croci. Pulmo vulpis cũ melle & aqua calida. itẽ crocus cum ſyrupo de hyſſopo. Itẽ ſandaraca cum melle, nux cupreſsi cũ vino, & melle. Et grana pini ſunt vehemẽtis iuuamenti. Et ex medicinis magnis ad hanc intentionẽ ſunt theriaca, mitridatũ, diamuſcus dulcis. Pilulæ in cõplementũ quarti cañ. ℞. caſtorei, myrrhæ, maſticis, opij, liquiritiæ, galbani, hyſſopi, aniſi, fœnic. enulę, gẽtianę, liquiritię, ireos, dragaganti, gũmi ara. ana. confice cũ rob. da poſt ſex menſes. Itẽ ex his quę ingrediunẽ loochata cõfice pilulas quæ immediate dari poſſunt. Loch Gal. ex lib. x. tract. & expertũ ad eradicandũ tuſsim ex materia groſſa. ℞. liquiritiæ, ireos, ſtoracis liquidæ, phiſticorũ mundatorũ, amygd. dulciũ & ama. granorũ pini, ana. aur. iij. olibani, glutinis albotin, gũmi ara. dragacãti, agarici, cinnamomi, ſeminis fœ-

G nic. ana. ʒ. ij. ſ. aloes, myrrhę. ana. ʒ. ij. keſmes. ℥. i. tere ſicca & pulueriza. medullas vero cõtere cõtritione vltima. aloe vero & myrrham infunde in rob circiter. ℥. ij. aut. iij. mellis cocti & colati quantũ ſufficit. deinde diſſolue in eo ſtoracẽ & confice in mortario. doſis eſt à. ʒ. i. vſq; ad vnã. ſ. Et quia homines ſunt nimiũ ingluuioſi & delicati abhorrẽtes res amaras poſſumus reijcere aloem, & myrrhã dimittere, aut quia amara etiã non ponere. Loch de ſquilla & loch ſanũ & expertũ & huiuſmodi. Verũ de aſthmate ſit huiuſmodi intẽtio & cõſimilia plura habes à Meſ. et tu ibi. Hic tñ non ꝑtereo medicamẽ, ſcilicet ad ſedandã tuſsim Tabit Regis quod memorauit Gal. ipſe. de quo dicitur φ nullũ ei aliud ęquiperaẽ. ℞. oppopana. aur. v. caſtorei, ſeminis lini aſsi. ana. aur. iij. ſeminum lactucæ. aur. quinque. foliorum rutæ ſiccorum, myrrhæ. ana. aur. ij. ſ. opij, croci. ana. aur. ij. ſ. cõfice cum melle colato. da in ſero febricitantibus cum aqua calida, non febricitantibus cum vino ad quantitatem fabę. eſt enim expertum.

H C V R A in cauſa ex melancholia quæ rariſsime cõtingit ſerua cañ. iuxta ordinẽ poſitum de alijs, & compone complendo quartum & octauum calida cũ humidis. hoc faciliter ex datis facere poteris.

Et quoniã hæc eſt ægritudo moleſta frequenter cõtingens, quæ & aliqñ inueteratur hinc ſubſcribã prolongando plurima remedia in calida & frigi. hu. & ſicc. In calida laudaẽ diapapauer Meſ. cap. de tuſsi. cuius initiũ. Diapapauer ex inuẽtione noſtra, et eſt mirabilis, et cõfert in antiqua, & noua, etiã in catarrhali. Ad idem diapapauer ab eo deſcriptũ eodẽ loco. deſcriptione amech cuius initiũ. Idem diapapauer cuius iuuamentũ eſt ſublime ad tuſsim catarrhalem cum caliditate & aſperitate & ſiti. Ad idẽ pilulę alkaber de quibus ſupra de catarrho. & ſunt rememoratæ ab Alexã. medico, qm̃ vt dicit ſunt ex medicinis benedictis, & ſunt ex ſecretis artis. danẽ. enim in ſero cũ itur dormitum a tribus vſq; ad quinq;. ſunt. n. mirabiles.

tu require

tu require Meſ.de catarrho. De ſuffumigiis pone reme-
dia.deīde de aliis cauſis ex apoſtemate &c. in fine de ſeb.
Vnde Auic. Suffumigium.℞.ro.rubearum ſicc. M.ii.ca-
momillę,meliloti.ana. M.i.ſandalorũ omnium. ʒ.i.liqui-
ritiæ mundę.℥.ſ.capilli ve.M.ſ.camphorę.ʒ.ſ.bulliant in
aqua,& vltimo addatur camphora.deinde recipiatur fu-
mus per embotũ aperto ore. & cooperto capite donec ſu
det fortiter. & hoc fiat multis vicibus iuxta cõuenientiã
particularũ.deinde teneat pilulas bichichias ĩ ore.de qui-
bus ſupra.vel ſimiles vt in de catarrho calido dictum eſt.

In frigida vero laudaẽ diazinzi,loch filii Hamarã Meſ.
cap.de tuſsi humida.cuius initiũ. idem loch cõferens tuſ-
ſi,& ægritudinibus pectoris & pulmonis, & eſt expertũ.
Itẽ loch,ſiue pilulæ deſcriptione Amech eodẽ.c.cuius ini
tium.Item loch cõferens vt ipſum.℞.liquiritiæ, amygd.
dulc.&c. Itẽ pro pauperibus & cõfert tuſsi phlegmati-
cæ, & maturat eã. ℞.alliorum mundato.lib.ſ.& elixa in
aqua decoctionis cicerũ,& hyſſopi donec ſint bene diſco
cta.deinde colẽtur & fortiter terantur & proiice ſuper ea
butyri, & mellis.ana.℥.vi.& decoquãtur lẽto igne vſque
ad terminũ loch, & vtere.bonũ eſt & eſt ex deſcriptione
Sabor regis. Aliud ad idẽ.℞.ſucci cauliũ lib.v.coque lẽ-
to igne auferẽdo ſpumã eius vſq; dũ redeat ad lib.ii.dein-
de coquatur cũ rob & melle.aã.lib.i. vſq; dũ ingroſſetur
bonum ab eodẽ. Item & pro pauperibus amplius. reti-
neat pauper fortiter anhelitũ & frequenter: & eſt Aui.cu
rabitur. & maxime ſi à mala cõplexione ſimplici fuerit.

Ad idem.℞.puluerẽ calamenti, & ponaẽ in carice quæ
aliquantulũ igni appręſenteẽ, & ponaẽ in vino,& eo vta-
tur ſero,mane,& meridie.Idẽ facit piper cũ ficubus ſum-
ptum. Ad idẽ.℞.butyri, mellis, vitellorũ ouorum ana.
℥.iii.piperis.℥.ſ.miſce ſine igne, & vtere. & ex ſimilibus
tua intereſt cõponere in cauſa ca.accipiẽdo frigida dome
ſtica multũ,& nõ ſumptuoſa. Suffumigiũ.℞.thuris:lau-
dani:maſticis,ana.ʒ.iii.foliorum camomillę:mellilotí: ca-
pil. ve.ana. M.i.ſ.hyſſopi. M.ſ.liquiritię raſę.℥.i.caricarũ
C numero.xii.paſſularũ.℥.i.ſ.decoquanẽ in aqua et recipiaẽ
fumus p os vt ſupra. & maxime qñ eſt catarrhalis vt eſt
ſm plurimũ.Quòd ſi nõ fuerit catarrhalis dimittes gum-
mas & loco earũ pone calida pectoralia. de quibus ſupra.

In humida laudatur ſyr. de hyſſop. deſcri. filii Hamarã
cuius initium filius Hamaram. ſyr. de hyſſo. Meſ.cap. de
tuſsi humida. Ad idem confectio Democriti eodem cap.
Et ex datis humidæ compone. Et pro pauperibus.℞.ſul-
phur.ʒ.ſ.& ſorbeatur cum ouo ſorbili.

In ſicca laudantur trochiſci filii Zachariæ cap.de tuſsi
ſicca Meſ.quorũ initium.Idem confectio alia trochiſcorũ
ad tuſsim ſiccam cum caliditate vehementi.

Et quia raro peccãs qualitas paſsiua abſq; actiua, hinc
cum de cura harũ cõpoſitarum ſatis dictũ ſit ſuperſedeo.
Tua tñ intereſt cõponere addendo in ſiccis aut hum. ma-
gis vel minus vt expediens erit. Quòd ſi fuerit ſicca pro-
pter viſcoſitatẽ ſubtilia incidas &c.Si vero propter ſubti
litatem humoris ingroſſa. & tu de his omnibus habuiſti
ſimplicia & cõpoſita,in antiqua laudatur ſotira Nico.Itẽ
pilulę Iſaac hebẽ hamaram in Meſ. in fi.capituli de tuſsi,
quarũ initium.℞.ſtoracis caſtorei &c. itẽ medicamẽ Sa-
bor regis cap.de tuſsi ſicca Meſ.cuius initium. Sabor rex
Medorum medicamen mirabile & valet in calida. & in
eadem valet diapapauer Meſ.memoratum ſupra. In fri-
gida vero confectio Humain in Meſ. cap.de tuſsi humida
cuius initium.Humain.Confectio loch albani. item con-
fectio Archigenis eodem in loco cuius initium. Archige-
nis confectio quæ nominatur mirabilis.

Cura ſi tuſsis fuerit in ætate infantili. Rectificetur
lac & fiat inunctio cum butyro dragacanto oleo viol. ca-
momillino,anethino,pinguedine gallinę mucillaginibus
pſilii,& huiuſmodi cũ cera alba aut citrina,modico aceti
cõponendo frigida cum calidis, faciẽdo declinare vnguẽ-
tum ad latus frigidum vel cal.vt opus erit.Sed nota q in
pueris tuſsis vt plurimum eſt frigida. Quòd ſi fuerit ex

A capite defluxus portẽtur cerotaria aut ſacculi ſuper caput
vt dictum eſt de catarrho cal. vel frigido vt opus erit. Si
autem cum tuſsi erit ſeb.tunc calida dicta oportet mode
rari habẽdo reſpectum ad ipſam ſeb.et hoc remanet in di
ſcretione tui medici.& tu bene cõſidera. & recurre ad ea
quæ dicentur infra de ſeb.Rubrica de accidentibus ſeb.

Cura ſi aderit tuſsis ex vlcere aut vulnere pulmo-
nis vel apoſtematis eius vel partium vicinãtium ei.ſicut.
verbi gratia quando contingit tuſsis ſicca ex apoſtemate
hepatis vel ex aliqua re comprimente diaphragma vt vẽ
toſitas aut aquoſitas in hydrope, aut ex apoſtemate ſto-
machi,ſplenis,& huiuſmodi.tunc ſit recurſus ad Rubri-
cas proprias vt de cura phthiſis,peripneumoniæ, apoſte-
matis,hepatis,ſplenis,ſtomachi,&c.quoniã ex cura eorũ
pendet cura huiuſmodi tuſsis.

De voce. Rubrica. 5.

Vox eſt ſonus cauſatus ab anima ex pcuſsione aeris
ad vocalem arteriam cum imaginatione ac volũtate ſeu
B appetitu ſignificandi. Et hęc deſcriptio colligitur ab Ari.
ii.de anima.& ab eius.Cõmen.commen.89. Ex qua pa-
tent tres eius cauſę philoſophicales. Materialis.ſ.cũ dicit
aer.Efficiens ſaltẽ vniuerſalis cum dicitur anima. Finalis
vero cũ dicitur cum imaginatione. Nã vox dicitur à vo-
co vocas,vel quia animi voluntatẽ enuntiat. Vnde ſecũ-
do perihermenias.Voces ſunt earũ quę ſunt in anima paſ-
ſionum notæ.Formalis vero eſt vocis talis dearticulatio,
ſiue modulatio.Et vt dicta magis poſitiue intelligãtur,&
ſpecialiter quo ad cauſam efficientẽ cuius omnimoda no
titia eſt medico in curatione neceſſaria ſubiungã exem-
plarẽ ſimilitudinẽ, qua facilius expectata aperiãtur.Ima-
ginari itaq; velimus vocẽ in animalibus formari quẽad-
modũ ſonus in fiſtula folliculũ habente. Pulmo enim &
cõcauitas pectoris eſt ſicut folliculus fiſtulę. lõgitudo ve-
ro fiſtulæ cũ foraminibus eſt ſicut trachea. Diaphragma
vero & lacerti pectus mouẽtes ſunt ſicut bracchiũ præ-
mens folliculũ.epiglottis vero vt extremitas fiſtulę. Mu-
C ſculi autẽ epiglottis aerẽ percutiẽtes, & epiglottim con-
ſtringentes & dilatãtes volũtarie ſunt ſicut digiti forami-
na fiſtulæ,nunc claudentes, nũc aperientes ſm exigentiã
modulationis.Palatũ vero eſt ſicut cõcauitas fiſtulæ lata
vbi vox in epiglotti formata reſonat. Et eſt notandũ q
virtus animalis quę eſt principiũ motus,mouet epiglot-
tim,ſiue muſculos eius in fractione vocis mediãtibus ner
uis reuerſiuis.Vnde Gal. viii.de iuuamẽ. Cerebrũ vtitur
his neruis ad mouendũ epiglottim ſicut miles vtiẽ fręno
& habenis ad mouendum equũ. & ideo ex nocumẽto in
eis accidente cõtingit vocẽ lædi.Vnde Auic.decima ter-
tii.de voce. Et fuit alius qui cũ curaretur à ſcrofulis inci-
ſus eſt vnus duorũ neruorũ reuerſiuorũ quare abſconſa eſt
medietas vocis.Breuiter autẽ inſtrumenta dicta concur-
runt ad vocẽ dearticulandã,dentes,lingua,labia, & vuu-
la,quæ non ſolũ confert in dearticulatione. verũetiam ad
formationẽ,vt Gordo. qui aſſerit ipſam ſtare ſup foramẽ
anhelitus ſicut digitus fiſtulatorũ ſuper foramen fiſtulæ.
D Et ſubdit cap.de voce.In formatione vocis vuula eſt per
ſe & alia ſunt ,ppter iuuamẽta,vt lingua,palatus,labia,et
dentes. Præter hęc autem nota q epiglottis eſt mẽbrum
cartilaginoſum creatũ vt vocis ſit inſtrumentũ, quod ex
tribus eſt cõpoſitum cartilaginibus. vt primã primi. de
anatomia muſculorũ epiglottis. Prima quidem quæ eſt
anterior,& maior,& vocata clypealis,quę poſita eſt exte
rius ad deferendũ vt clypeus. Secunda eſt dicta nomen
non habens poſt illam poſita ad partem colli & eum ea
ligata ad complendum quod deficit ex prima. Tertia
eſt dicta cymbalaris, quæ exiſtit in medio ſicut eſt lin-
gua in fiſtula artificiali. & hæc eſt illa cartilago ad quam
hora vocis fit aeris fractio. de qua Auicen. decima tertii
de voce. & eius inſtrumentum eſt epiglottis, & corpus
ſimile linguæ fiſtulæ. & eſt inſtrumentum in veritate, &
reliqua ſunt mittentia & adiuuantia. Et Raſis primo
Almanſ.de forma oris, & linguæ. Aliud vero eſt corpus

quoddam quod linguę aſsimilatur fiſtulę. quod omnibus alijs vocis inſtrumētis nobilior. Vnde tria ſunt vocē facientia. Quoddam eſt recipiens. Quoddā eſt rectificās & modulans. Quoddam mādans. Recipiens eſt canna quę recipit aerem ſibi tranſmiſſum a pectore quæ eſt plana ſolida quale debet eſſe corpus ſonorū. Rectificās & modulās ſunt lacerti epiglottis, & fiſtula cymbalaris. Mādans eſt diaphragma, & pulmo, & pectus. Ex quibus omnibus patet modus generationis vocis in animali. Nam aer miſſus à diaphragmate, pulmone &c. vſq; ad epiglottim per cannā pulmonis refrāgitur à muſculis, & fiſtula cimbalari mediante dilatatione & conſtrictione eorū ex qua rectificatione & moderatione facta cauſatur vox in palato reſonans, vt dictum eſt, ad cuius cauſationē etiam cōcurrunt lingua, dentes, & huiuſmodi. cōſidera. hæc enim ſunt conſiderāda à medico operante vt aperiatur modus ponēdi caſum in terminis in diſpoſitione nō naturali ipſius vocis. nā et vox frequēter indiſponitur, cuius indiſpoſitio ad ſe curā vocat. Lęditur etenim vox tripliciter quēadmodum, & ſingulæ aliæ operationes ablatæ. ſ. diminute & corrupte, & de vnoquoq; membro fiet proceſſus curatiuus. Ablatio vocis eſt propter augmentū nocumentorum accidentium membris facientibus aut cōcurrētibus ad faciendā vocem. Vnde Auic. Et qñ fortia fiunt nocumēta in membris mittētibus deſtruitur vox, ſed vt plurimum accidit deſtructio, diminutio, vel corruptio propter nocumenta in fiſtula, & muſculis contingētia. Vnde Auic. Cum nocumentum eſt in lacerto dilatante fit vox præfocatiua, & qñ eſt in lacerto cōſtringente eſt vox ſufflatiua, quia quodam impetu ſufflatur aer, & qñ deſtruitur eius operatio deſtruitur vox. Diminutio itaq; nocumentorum in eiſdem eſt cauſa diminutionis in ea.

Et cavsæ faciētes corruptionem ſunt & eſſe poſſunt eædem cauſis facientibus ablationē, & diminutionem. Vnde Aui. Raucedo accidit ab humiditate pauca, et cum multiplicatur parū pertremit, & ſi plurimū multiplicatur, deſtruitur itaq; ſm earū intenſionē & remiſsionem. & ideo Auic. permixtim poſuit cauſas harū læſionū in voce cōtingentiū. Et ſi quęritur quæ cauſæ ſunt intenſiores ex parte nocumēti, an facientes corruptionē an diminutionem. Dicendū q; ſic prima facie videtur ex auctoritate nunc allegata q; faciliores ſunt cauſæ corruptionis, ſed hic eſt locus ſpeculationis quem relinquo ſubtilibus. Nam qñq; corruptionem vocis antecedit diminutio eius: quādoq; magnificatio, vt patet de canna dilatata ob vehementem caliditatem. Et in ſumma cauſæ facientes ablationem, aut ſunt in mēbris mittentibus vt diaphragmate, pectore, & pulmone, & huiuſmodi. & earum remotio, quærenda eſt rubrica de aſthmate, & infra rubrica de pleureſi, peripneumonia, phthiſi, empyemate &c. Aut in membris facientibus, vt epiglottis & muſculis &c. vt ſupra. Et iſtę ſunt aut mala cōplexio cum materia, aut ſine, aut mala compoſitio, aut apoſtema vt in ſquinantia, aut ſolutio continui facta in neruis reuerſiuis &c. vt ſupra.

Cvra canones ſeruētur ꝓportionabiliter iuxta cauſam. Vt verbi gratia. Si fuerit vitio pectoris aut pulmonis reductæ ad canones cauſæ proportionatos Rubrica de aſthmate, & pleuriſi. Quòd ſi fuerit ex apoſtemate gutturis reductæ ad Rubricam de ſquinantia. Quòd ſi fuerit vitio ſolutionis continui ſerua quæ ſunt neceſſaria in tali ſolutione. Vnde Aui. de cura eius. Curetur cum eo quod oportet capitulo ſuo. Quòd ſi fuerit ex inciſione nerui nō expectes curam. Quòd ſi fuerit ex mala complexione & ſpecialiter humida à qua contingit ſecundum plurimū, tunc ſit canō memoroſus q; ſtatim adhibeatur cura & nō tardetur, quia ex tali humiditate, ita aliquando mollificātur lacerti vt beneficio medici non reſtituātur ſanitati, & hoc forte intellexit Auic. cum dixit. Et ille quidē qui ſentit initium abſciſionis vocis oportet vt incipiat ad curandum antequā fortis fiat. Et ſcito q; abſciſio vocis quę prouenit ex nocumento nuchæ colli, & ſpondiliū, & ner-

E uorum dilatantium à caſu, & percuſsione diſlocatione et huiuſmodi. vix aut nunquam curatur.

Secūdus canō, conſortet guttur cū his de quibus. ca. de ſquinantia, & valet in hoc mixtio facta ex ouo elixato & ſiſamo excorticato cū modico lactis, & ſumat ter in die, & tribus diebus cōtinuis & ſit quātitas trium coclearium.

Tertius adminiſtratio medicaminum exiccantium & conſortantium guttur, vt. ℞. ficuum ſiccarū numero. iiij. calamenti. ʒ. ſ. gummi ara. ℈. i. abijciantur cortices ficuū, vt poſsibile eſt, deinde omnia ſimul in mortario conteras & cōiungas. & fac pilulas de quibus teneat in ore patiēs vnā continue in nocte, & die expertū. Aliud. ℞. ſucci liqui. ʒ. i. thuris. ʒ. ij. croci. ʒ. i. &. ſ. & cum rob vuę, ſiue vini aggrega. Item fiat ſorbitio aquæ decoctionis cauliū paulatina, & paulatina, & continuetur ſępe in die, & ſit tepida. Itē. ℞. phiſticorum mundatorū, ʒ. i. zinzib. contriti. ʒ. i. ſ. amidi. ʒ. ij. zucchari. ʒ. i. omnia cū lacte miſceātur & reducantur ad formā mellis, deinde aromatizetur totum
F cū modico piperis & adminiſtretur in forma loch, aut pilularū placebit. Quòd ſi fuerit ex ſiccitate quod cōpræhenditur, q; eſt cū pauca raucedine, acuitate, cū caliditate quadā, & aſperitate, & quodā dolore, tunc ℞. oleū vio. & cū eo miſce multum zucchari donec totū ſit quaſi vt mel & deglutiatur paulatine, & ſumat hora qua itur dormitum quantitas vnius coclearis. Itē ad idem mucillago pſilij cum zuccharo vt dictū eſt. Item ius gallinæ. Itē ius ſpinachiarum cū zuccharo et huiuſmodi. Et breuiter humectatiua ex parte etiā ciborum ſunt hoc caſu maxime cōferentia. Itē ficus ſiccæ cū cortice quæ habēt plurimū humiditatis etiā in vocis abſciſione conferunt, & hoc voluit Aui. cum dixit. Et ficus ſunt iuuatiuę ad abſciſionem vocis, ſiue ſit ab humiditate, ſiue ex ſiccitate. Sed hic nota q; nō prętereundi ſunt, nec poſtergādi canones vniuerſales attendendi in euacuando materiam peccantē, ita q; ordinetur dięta. Digeratur, euacuet. diuertatur vt eſt neceſſe iuxta ea q̄ poſita ſunt in capi̇s ꝓprijs vt de aſthmate,
G pleureſi & huiuſmodi: vt opus erit. Itē notādum q; in mala cōplexione abſq; materia, vt ſupra ſufficiūt ſola alterantia. Itē q; ea quæ dicta ſunt de cura abſciſionis valēt etiam in de cura diminutionis: ita ſicut differunt abſciſio diminutio ex parte cauſarum ſm intenſum & remiſſum: ita & medicamina adinuicē differre debent. Vnde & valentia in raucedine valent, & in diminutione: & tu per te hæc facilia aggrega & compone. De corruptione autem vocis dicēdum q; & licet plures eius ſpecies ponantur tamen principaliter & latius mētionem de raucedine faciā de alijs ſuccincte expediens. nam ſatis conferre videntur quę dicentur in de raucedine, & alijs ſpeciebus eius.

De raucedine vocis, & aſperitate. Rub. 6.

Ravcedo vocis ſiue vox rauca eſt vox aſpera ab humiditate, aut ſuperficiei cānę inæqualitate cauſata. Et dicitur ab humiditate, quā vox quæ cauſatur à ſiccitate, inæqualitate ſuperficiei cannæ, proprie dicitur aſpera, & hoc voluit Gal. ij. techni cum dixit. aſperitas eſt inæqualitas
H ſuperficiei ſm corpus durū; hęc humiditas eſt media inter illā quæ facit tremulā et abſciſſam: vt infra de tremula. Aui: vero Meſ. & cęteri plures intellexerūt hunc terminum raucedo valde large, volentes q; omnis vox confuſa diceretur rauca. Ego vero credo q; in omni voce rauca ſit vocis confuſio: & indiſtinctio: nā organa quorum voces ſunt confuſę & indiſtinctę rauca appellamus. Ex quibus habetur q; cauſa raucedinis eſt humiditas quod infert vt conſequenter exprimantur alię cauſę quæ ſunt cauſæ raucedinis largo modo ſumptę. Omnia enim quæcunq; poſſunt eſſe cauſa inæqualitatis cannæ poſſunt, & ſunt cauſa raucedinis. Et in ſumma numerant, humiditas vndecūq; fluens, vt ſupra ſiccitas conſimiliter exiccando difformiter partes cānę: & eſt inter has ſignum diſtinctiuum: quoniam quādo eſt à ſiccitate eſt vox cum claritate, & ſonoritate, oppoſitum accidit ex ea quę eſt ex humiditate. Item accidit ex dilatatione ſuperflua inſtrumenti vt in

forti

forti clamore, forti ſufflatione, et ſpāliter his factis poſt cibum, vt.ij.&.iij.proble.& hoc maxime reperitur in venatoribus clamantibus poſt canes & ſylueſtria aīalia. Item idem contingit ex maximo frigore ſupfluo calore: ſuperflua vigilia: nam hæc oīa aut trahūt humiditatē inæqualitatē vt fortis clamor, aut difformiter cōſumunt inæqualitando. Idem operant̃ cibi aſperi acetoſi, & vltimo poteſt ab apoſtemate gutturis vel partiū vicinantium cauſari.

Cavsae. Et in ſumma tres ſunt cauſæ factiuæ raucedinis primitiua antecedens & coniuncta. Exemplum primi: aer humidus poſt ſiccū humectans corpus: nā Hipp. cū fuerit æſtas ſicca & borealis & autūnus auſtrinus. Infra in aphoriſmis. Itē aer frigidus poſt humidum & frigidus, poſt calidū, exercitiū poſt cibū et ꝑprie particulare vt cātus. Item fumus, puluis, ventus borealis & maxime cum ſubito venit poſt auſtrū, & econuerſo. Percuſſio, caſus, & læſio colli, nuchæ, & ſpondiliū. Nimia vociferatio, vigilia ſuperflua, ſomnus ſuperfluus, cibi humidi, vaporoſi, comeſtio multa rerum ſalſarū, acutarū, acetoſarū, & hmōi.

Exemplū ſecūdi vt mala cōplexio humida in cāna, vel mala cōplexio in inſtrumentis vocis vt in pulmone, & lacertis factiuis vocis, vel in cerebro, vel in pectore, vel in ſtomacho, lingua, palato & huiuſmodi. Aut ſolutio continuitatis facta in nucha vel amygdalis. Vel catarrhus deſcēdens, inquit Gal. in libello de voce ꝙ raucedo ſpecialiter venit propter nocumentum lacertorum dilatantium epiglottum, verum deſcenſus catarrhi eſt ſæpe in cā. Exemplum tertij, vt humiditas phlegmatica, vel ſanguinea in canna pulmonis exiſtens, vel lacertis, vel epiglotto. nam vt patet tympanū humefactum non bene ſonat, quoniam non fit in eo reuerberatio ſicut in ſicco.

Signa demonſtratiua. Eius quæ eſt a cauſa primitiua ſigna nota ſunt. Quod ſi fuerit a capite ſcitur per grauitatem eius et alia capitis accidentia, de quib⁹ in de ſquinātia, & de tuſſi. Quod ſi a collo, ſtomacho, pectore, vel alio membro diſcernitur a membrorū illorū nocumentis. Et hic nota vt de eo infra ꝙ humiditas magna vocem cauſat raucam, maior tremulam, maxima autem vocem aufert ſicut in paralyſi linguæ & membrorum vocalium.

Prognostica. Cum æſtas fuerit ſeptentrionalis ſicca & eius autūnus meridionalis, & pluuialis, tūc raucedo multiplicatur in ipſo. vide infra in aphoriſmis. Corruptio vocis propter nocumenta nuchæ colli, & ſpondilium, & neruorū dilatantium, & in alijs nocumentis quæ veniunt a parte poſteriori ſicut dislocatio, caſus, ꝑcuſſio, vix vel numquā curatur niſi eſſet recens valde. Raucedo poſt vnum annum nō recipit curam. Raucedo ex rheumate nūquā curatur niſi prius rheuma curetur. Cum aliquis eſt rheumaticus, & raucus, & proprie ex cauſa frigida, & phlebotomatur vix, vel numquam curatur.

Cvra. Et antequā ad curā procedas tu operator ſcito ꝙ raucedo quæ accidit decrepitis nō ſanatur. Auic. quod intellige niſi ſit valde noua. Item ꝙ raucedo poſt vnum annum nō recipit curationem. Item raucedo ex rheumate nō curatur niſi prius curetur rheuma, & tu pro eius cura requirε, ſupra de catarrho. Primus canon ordinatio diætæ, digeſtio materiæ ſi neceſſaria videtur. Euacuatio, particularium applicatio.

Diæta ordinet̃ iuxta cauſam, vt verbi gratia ſi fuerit ex ſiccitate ſit aer declinās ad humiditatē cibi humidi lenitiui, vt ius ſpinachiarū, maluæ, tri, ficus ſiccæ pingues ſubtilium corticū, grana pini, amygdalæ mundæ, paſſulæ ſine oſſibus, dactyli pingues. Item ſorbitiones ex iuſculis frumenti, ex fabis, ex farina amili, vitella ouorū, lac cū melle vinū dulce, ſyrupus mellinus, ſuccus liqritię, et ex ſuccare quaſi eā continue. eſt enim clarificans vocem cum accidit exaſperatio, ꝑpter quā ci. ꝑ cām Meſ. Cōſimiliter ſi fuerit ab humiditate vt aer declinet ad ſiccum cibi vt ius caulīū, cicerum cum pipere, raphanus, & breuiter quæ ſunt exiccantia, & cōſumētia humiditatē de quibus, ſupra tract. iij.

Digerat̃ materia ſi opus erit pro quo ſupra ca. de catarrho, qm̄ ex fluxu a capite contingit ſic vocem raucā fieri.

A Euacuetur autem materia cum reſpicientibus eā & laudo magis in hoc exhibitionem pilularum quādo itur dormitū, vt ſupra de catarrho, & clyſteria ſunt maxime hoc caſu cōmendanda. Quod ſi videtur eam eſſe a ſanguine, vel ab humore ſanguini cōmixto fiat phlebotomia ex cephalica iuxta canones de ſoda ſanguinea ſupra & tu ibi ſemper inſpecta virtute, deinde fiat alteratio, & euacuatio cum caſſia, thamarindis vt ibi.

Applicatio particularium perficit̃ cum his quę applanāt cannā & aſperitatē remouēt. Et iſtā diſtinctionē ſumūt ex parte modorum applicatiōis eorum. Vt quædam per interius, quædā per exterius. Et per interius quædā adminiſtrantur in forma pilularū, quædā in modū loch, ꝗdam in cōfectiōe ſolida, ꝗdā gargarizādo, ꝗdā ſorbēdo & hmōi.

Per exterius vero in forma emplaſtri vel vnguenti, ſuffumigij, et huiuſmodi. de quibus exēplificabitur ſuis locis iuxta cauſas poſitas ſupra, de ea initium faciens ab ea quę

B eſt ab humiditate, & eſt ſm plurimū. Pilulæ bichichiæ, quarum deſcriptio. ℞. carnium dactylorum. ℥. ſ. piperis, ʒ. vi. cubebarum. ʒ. i. ſem. fœniculi. ʒ. ſ. amygdalarum dul. mundatarū & zucchari. ana. ʒ. viij. confice. Item. ℞. dragacan. gummi ara. ana. ʒ. ij. myrrhæ, olibani. ana. ʒ. i. ſucci liquiritiæ. ʒ. i. ſ. carnium dactylorum, & vini dulcis quantum ſufficit ad incorporationem teneanturq; in ore. Item & pilulas memoratas ſupra de abſciſione vocis in. iij. canone, & plura ibi ſcripta huic propoſito ſunt conuenientia. Loch ſanum, & expertum Meſ. Item. ℞. cinnamomi, croci, ſucci liquiritiæ, iuiubarum, myrrhæ. ana. ℥. ſ. pinearum mundatarum. ʒ. ij. penidiarum. ℥. ij. miſce cū optima ſapa, & fiat loch, & lambendo deglutiat̃. Confectiones ſolidæ fiant cū his quæ poſita ſunt de loch cū zuccharo vnius decoctionis. Ad idem valent penidia. Gargariſma fiat ex ſandaraca cum aceto ſquillitico cum pauco mellis vel cum oxymelle ſquillitico. eſt enim ſandaraca ex maxime vocem corroborantibus. Meſ. Sorbitiones vero

C fiant cum ſucco caulium cum zucchato. Per exterius vero fac emplaſtra quæ ſint exiccantia, & nō multum in caliditate eleuata, vt. ℞. foliorum camomillæ, loti. ana. M. i. florum anethi, ro. ana. M. ſ. olei liliorum albo. ro. camomillini. ana. ℥. i. pinguedinis gallinæ. ℥. ſ. farinæ frumenti, hordei. ana. ℥. i. cum vino cocto fiat emplaſtrū cum modico croci. Vnguentum vero fiat ex hyſſopo humida cū oleo camomillino, ro. ana. Factis vero purgationibus, & vbi non eſt ſuſpectum de multitudine materiæ fiant audacter ſuffumigia, vt. ℞. thuris, ſandaracæ, ſtoracis, calamitæ, ana. incorporentur, & ex eis fiat ſuffumigium, & recipiat aperto ore. Et in caſu noſtro ex laudatis quando res videtur quaſi in deſperatione eſt. ℞. piperis, cubebarum, myrrhæ, coſti, ariſtologiæ, caſiæ ligneæ, ſiſeleos, maratri. ana. ℥. i. ſulphuris citrini. ℥. i. ſ. cum ſeuo hircino & vitello ouorum, fiant trochiſci, deſiccentur in vmbra, & cum vti volueris pone vnum ſuper carbones & aperto ore recipiat fumum, poſt gargarizet hydromel, deinde comedat vnū

D cocleare paſſularum. Et ſcito ꝙ ex maxime commendatis eſt ficus ſicca, aſſata vſquequo ſudare icipiat, & comeſta. Item caulis, ſiue brodium, ſiue ſuccus conditus ex eo.

Cvra. In facta ex ſiccitate. Vt quæ ex puluere, vēto, fumo, aut cibo vel potu in lacerto vociferatio. ſiccitatem imprimente. Adminiſtrentur humectatiua, & lenitiua, vt ſupra in primo canone, ita ꝙ declinet diæta ad humidum ex parte rerum non naturalium. Et iuxta ordinē poſitū de ea quæ eſt ex humiditate poſſunt cōfici pilulæ loch & huiuſmodi, vt ſupra. & recurre ad ea quæ dicta ſunt de abſciſione vocis ex ſiccitate. Valet ſyrupus iuiubinus, & eſt ſpāle in hoc ſyrupus viol. qui ēt in forma loch vel cōfectionis reduci poſſunt, et cōſimiliter ex eiſdē pilulæ cōficiunt̃.

Et valet electariū Ioannis damaſceni. ℞. dragacanthi. ʒ. v. gummi ara. amygdalarū dulciū, amili, ſeminum cucumeris. ana. ʒ. iiij. ſeminum citoniorū, liquiritiæ, ſeminū citrulli. ana. ʒ. ij. penidiarum. ʒ. xxx. mellis quod ſufficit.

Item loch ex inuentione Meſ. de raucedine vocis cuius initium. Loch ex noſtra inuentione. & eſt ſimile illi Ioan. damaſceni. Ad extra vero applicẽtur humectantia. nam ex datis facile compones iuxta ea quæ de ea quæ ex humiditate dicta ſunt.

CVRA. In cauſata ex forti clamore adminiſtrenť quæ dicta ſunt de abſciſione vocis in tertio canone & laudantur pilulæ ex ficubus, puluere mẽthæ, modico hyſſopi cũ vino dulci confectæ, vel cũ ſyrupo de hyſſopo. Item laudanť ſorbitiones ex farina tritici, chiſt hordei cum melle.

Chiſt hordei eſt hordeũ fractũ, vel ptiſana.

Laudatur ſpecialiter medicamen de aſſa cum croco, Meſ. diſtinctione. 1. vbi non fuerit præſentia multæ caliditatis. Quod ſi fuerit illic caliditas tunc adminiſtrentur ius de atriplicib⁹ maluis, aqua hordei, grana cucumeris, amilis, amygdalis, et huiuſmodi contemperando. Confert in hoc caſu lac, vitella ouorum ſorbilium, ſine ſale.

CVRA. In cauſata ex frigore, nota quæ ſunt calida conferentia. Et tu pone allium coctum cum lacte, aſſa, caulis, cartamum, cubebæ, & eſt propria præcipue maſticatæ. F Meſ. mentha, myrrha, porrum cum melle, raphanus, hyſſopus cum melle, ficubus, piper, olibanum, calamentũ. In cauſata vero a caliditate, nota cõſimiliter quæ ſunt frigida conferentia, & tu cõpone. Faba, portulaca, mucillago pſilij, citoniorum, aqua melonis indi, & vnumquodq; iſtorũ adminiſtretur cum zuccharo, aqua citrullorum, melonũ, et medulla ſeminum eorũ, grana papaueris, atriplex, malua, aqua hordei, ſpinachia, blitis, aqua granarum, amilũ, tri. cucurbita, cucumer, iuiubæ, & ſimilia. Et ſcito q; ſucc⁹ liquiritiæ, & vitelli ouorũ ſunt ex conuenientioribus materijs ad hoc vt cum eis componantur reliqua, & ſimiliter lac multum. Aui. Et ex compoſitis calidis valentibus in frigida loch ſanum, & expertum Meſ. loch album eiuſdẽ de cura tuſſis humidę, diairis & eſt proprium, diapenidũ eius, diazz. eiuſdem, theriaca magna. Et vt ex compoſitis gaudeas. ℞. croci. ʒ. ij. cubebæ. ʒ. i. ſ. ſucci liqui. olibani. ana. ʒ. i. confice cum rob pilulas quas teneat patiẽs ſub lingua deglutiẽdo paulatim ſaliuam. G Et ex compoſitis in calida diadragantum frigidum, diapapauer, ſyrupus viol. ſyr. iuiubinus. Et ex compoſitis alijs ℞. gummi ara. dragaganti, ſeminum cucumeris. ana. ʒ. i. ſucci liquiritiæ, amili. ana. ʒ. ij. tere & confice cum mucillagine ſe. citoniorum, & pſilij, et fac pilulas magnas vt ſunt auellanæ, & accipiat mane, et ſero lambendo.

Aliud ad idem, & eſt Democriti. ℞. ſem. cucumerum mundatorum. ʒ. vi. ſucci liquiritiæ. ʒ. vij. ſeminis portulacæ. ʒ. i. confice cum albumine oui, et fac trochiſcos, et teneat ſub lingua vnum. Et perſimilia compone loochata, emplaſtra, vnctiones & huiuſmodi. Sed notandum q; frigida non debent ſic ad extra applicari, propter quod recurre ad rubricam de ſquinantia, & ſuffocatione.

CVRA. Si raucedo fuerit ex apoſtemate circa guttur cura prius cum his quæ de ſquinantia.

CVRA. Conſimiliter ſi ex catarrho vt dictũ operare.

CVRA. Si a vigilia &c. induc ſomnum & conſidera ſi ſibi in cã eſt humiditas vel ſiccitas et operare cũ iã dictis. H

CVRA. Si ex cibis aſperis iam habes lenientia. Quæ vero eſt a ſola qualitate ſola ſufficiunt alterantia.

CVRA Succincte aliarum ſpecierum, ſiue differentiarum vocis vt promiſſum eſt iuxta ordinẽ ducis mei initiũ faciã a cura vocis aſperæ quæ eſt ſpecialis raucedo, et cauſatur a ſiccitate lacertorũ, epiglottis, et pectoris, ex coitu, ex vigilijs et indifferenter ab omni cauſa difformiter exiccante cannam pulmonis, et ab inciſione vuæ. Quod ſi fuerit humiditas inæqualitans eã erit proprius loquendo vox rauca. Et de cura eius breuiter me expediẽs, quoniam vt patet pendet cura eius ex dictis, ſolum colligam quę a duce meo ſcripta ſunt. Abſtineat ab his quæ dixi in de raucedine, dimittat vociferationẽ, et vtatur lenificatiuis, vt ſunt ficus pingues, hũidę et ſiccę, paſſulę et huiuſmodi. Quod ſi fuerit ex inciſione vuæ ſingulare remediũ. ℞. rob vini, et ſi fieri poteſt ſit antiquũ, mellis. ana. coquantur ad inuicem, & remoueatur ſpiritus, et ex hoc cõpoſito cum aqua calida fiet gargariſma, et patiens etiã in potu ex eo ſumat.

De voce breui. Rubrica. 7.

CVM eius cauſa ſit breuitas anhelitus oportet in ea remouenda inſiſtere cum his quæ anhelitum prolongant vt ſunt continere anhelitum aſcendere & deſcẽdere per montuoſa, prolongatio moræ in balneo, et poſt ipſius exitũ bibat vinum. Item dormiat quãdo ſomnus inducit longitudinem in anhelitu eo q; anhelitus ſit in ſomno difficilis.

De voce groſſa. Rubrica. 8.

VOX groſſa non hic audiẽda niſi primo quanto per ipſam importetur vox magna & grauis. Cuius cauſa ẽ dilatatio meatus quæ quidẽ quandoq; contingit ex nimia repletione ſtomachi faciente faſtidium mollificante & dilatante. Quandoq; ex multitudine vociferationis, quandoq; ex vehementi attractione, & conſtrictione aeris vt accidit fiſtulatoribus, tubicinatoribus, et huiuſmodi. Et cura eius eſt euacuare materiam ad locum tractam, et vti cõſtrictiuis. De quibus omnibus ad plenum dictum eſt ſupra.

De voce ſubtili. Rubrica. 9.

HÆC autem fit ex cauſis contrarijs, quia ex conſtringentibus, & exiccantibus vt ſunt vigilia, laſſitudo, ſomnus de quo in dubijs, et proprie poſt cibum exercitium laborioſum, euacuationes. Et cura eius eſt vt dimittat vocem, & adhæreat exercitio æquali, cibis temperatis, et introitu balnei omni mane & fugiat ſtyptica exiccatiua, & coitum de quo etiam in dubijs vt iam poſterius patebit.

De voce tenebroſa. Rubrica. 10.

VOX tenebroſa & turbida eſt ſimilis voci ſiue ſono cãtu ex frictione vnius plumbi cum alio. Cuius eſt humiditas groſſa valde. Et in eius cura conferunt calefacientes ſubtiliantia, & incidentia, vt vinum antiquum, piſces ſaliti & huiuſmodi. de quibus de aſthmate, & de abſciſione vocis dictum eſt.

De voce trepida. Rubrica. 11.

VOX trepida ſiue tremula cauſať ab humiditate mollificante minori quàm ſit humiditas mollificans in abſciſione. Vnde ſicut Auic. decima tertij. cap. de voce. Raucedo igitur accidit ab humiditate pauca, & cum multiplicatur parum tremit, & ſi multiplicatur deſtruitur, ex quib⁹ apparet q; eſt media inter raucam & abſciſam. Præter autẽ hanc cauſam credo Aui. intellexiſſe alias cauſas poſſe eſſe factiuas vocis tremulæ. Vt ſunt debilitas virtutis & indifferenter omnis cauſa qua lacerti, epiglottis in motu poſſunt tremere, pro quo recurre ad cauſas tremoris, de quibus rubrica de tremore, ſiue capitulo de paſſionibus neruorum. In cura vero procedit Aui. contra motum tremulum muſculorum cum his quæ confortant eos debilitatos faciendo eos quieſcere ab omni labore tam eis proprio q̃ alijs membris. vnde vult q; nõ ſaltet, neq; alios laborioſos motus faciat, & q; non clamet, cantet, neq; multum loquatur, neq; rideat, extendat manus, & breuiter quieſcat, & reſupinetur. Et ſuper pectus ſuum ponat ſruſtum plũbi, ſm quantitatẽ quã tolerat, & de iſto in dubijs. Et ex cibis H melioribus ſunt qui cõfortant ſenſum eius, & ſunt pedes, & extremitates lacerti, et ea in quibus ſunt cõglutinatio, & ſtypticitas. Et licet plurimæ reperiãtur vocis differentiæ ſicut acuta, grauis, longa, & huiuſmodi, quia tamẽ ex notitia curæ dictarum habetur notitia curæ illarum, hinc de eis breuitati obtemperans ſuperſedeo de determinatione harum.

De ſputo ſanguinis, ſiue emotoyca paſſione. Rubrica. 12.

VNDE ſputum ſanguinis eſt ab ore eius eiecto a capite vel partibus adiacentibus ſm plurimũ eueniens. Dicitur ſm plurimum, quia aliquando a membris ſuperfluit naturalibus, vt hepate, ſplene, matrice. Propter quod notandum q; ſputum ſanguinis quandoq; eſt a membris ꝓpinquis, quandoq; a medijs, quandoq; ab extremis. Exẽplũ primi, vt quando eſt a gingiuis, labijs, lingua, et huiuſmodi, & tunc eſt ſubtilis, paucus, cum ſaliua permixtus, cum

æmoptois ſeu rectius æmaptyſis Græcis, ſanguinis ſputũ, aut cruẽtum ſputũ Latinis. rectiorib⁹ ſit

corrupte ad modũ emotoyca paſſio nuncupatur.

quadam eductus collectione. Exemplum ſecũdi, vt quando eſt a myringis, cerebri colatorio, palato, vuula, narib⁹, & per colatorium os, & pulmonem ingrediens, & talis cũ quadam educitur attractione excreatiua. Exemplum tertij, vt quando eſt a gutture, vel canna. nam a gutture cum maiori euenit raſcatione, & ſine tuſſi, & in minori quantitate, nam canna minus eſt gutture ſanguinea. Similiter, & interdum ſine tuſſi vt a ſtomacho cũ vomitu, hepate, ſplene, matrice, partis mutilatione, venere, vena, chili, hæmorrhoydibus & huiuſmodi. Qui colore diſcernit, dolore & huiuſmodi. Et aliquando cum tuſſi magis, & tunc aut eſt ex pectore, & eſt groſſus globoſus tendens ad nigrũ cum dolore, & tremore minori, & ſanitate velociori q̃ qui eſt ex pulmone vel ſubſtãtia eius, qui eſt citrinus, ſubtilis, ſpumoſus, valde doloroſus, & cum minori tuſſi, de quibus in dubijs. Vel ab arteria venali, et talis eſt multus calidus medius conſiſtentia inter illum qui eſt a pectore, & qui eſt a pulmonis ſubſtantia. A vena autem arteriali non videtur ſanguis egredi, vt Concili. differentia. cxc. nam cum duas (B) habeat tunicas, et velut in motu cum pulmone diſſeminet retro ad dorſum vbi fere permanet quietus, non videtur ꝙ rumpi poſſit. Arteria venalis ſic, cũ vnicam habeat tunicam, & ſit diſſeminata per partem anteriorē, vbi vehemens motus exiſtit, hic autem ſanguinis exitus nõ poteſt eſſe niſi quadam interueniente operatione.

Venæ cur diſrũpãtur.

Propter quod ſciendũ ꝙ vena aperitur tripliciter. Aut quia ſanguis peccat in quanto, quare vena ſua plenitudine crepat & fluit multus ſubito, & eſt cũ plenitudine corporis, rubore venarũ, groſſitie &c. & vocat rixis. Aut quia peccat qualitate, quia ſcilicet ſãguis eſt acutus corroſiuus ſoluens continuitatem, vt qui eſt choleræ, aut phlegmati ſalſo admixtus, & hic paulatim fluit, & color oſtendit an humori eſt adiunctus & vocatur diabroſis. Aut peccat in ſubſtantia, quia ſui ſubtilitate per poros venarum reſudat ad extra in modum roris, & paulatinus eſt valde eius exitus, & eius color eſt rubẽs clarus valde, & vocatur anaſtamaſis. Ad hanc præterea apertionē concurrunt fortitudo (C) virtutis expulſiuæ victa, & ſtimulata ab humoribus acutis pungentibus & defectio contentiuæ in ore venarũ quæ eſt aut ex earũ rarificatione aut mollificatione in ore earum, propter quod relaxata aperiuntur. Facit & ad idē particularius loquens redundatio ſanguinis ad fontem retenti conſueti fluere per alia loca vt ſanguinis mẽſtrui, hæmorrhoydarum, membri mutilati. Amplius cõſueuit ſanguis iſte non a venis, ſed ab apoſtemate ipſo ſanguineo in membro aliquo perſiſtente profluere, propter quod non ſemper eſt timendus exitus ſanguinis, qm̃ apoſtematis, hepatis, aut ſplenis aliquando ſanitatem pronuntiat, & aliquando criſim. Vnde Auic. de ſputo ſanguinis in fine. Et nõ omne ſputum ſanguinis timoroſum. Et multoties quidem eſt cauſa ſanitatis apoſtematis in hepate, vel ſplene. Et Raſ. iiij. commento, ca. de ſputo ſanguinis recitat ſe vidiſſe hũc caſum. Et ſi arguit. Hyp. xxv. Aph. iiij. Sect. Sãguis quidē ſupra, qualiſcunq; fuerit, malum, &c. Dicendũ ꝙ intelligendum eſt illud dictum verum vt in pluribus. (D)

Cavsæ. Et licet de cauſis eius aliquid tactum ſit, tñ cum ſit accidens ſeuũ, & periculoſum vulgariterq; nimiũ perterrens, hinc ad ampliorē doctrinam de cauſis eius ſubiungam quædam ſm ordinem in alijs ſæpe deſcriptum.

Habet itaq; aut habere poteſt accidens hoc tres in genere cauſas primitiuam, ſcilicet antecedentem, et coniunctã.

Exemplũ primi caſus, percuſſio, vulneratio ſuper pectus a velamine facta. Tuſſis vehemens. Vociferatio fortis. Sanguiſuga quæ os intrauit. Vomitus laborioſus, & ꝓprie in habentibus pectus ſtrictũ. Frigus conſtringens. Calor diſſoluens. Siccitas quæ inſpiſſat, & temperat ad ſciſſionem, vel humiditas mollificãs, humor corroſiuus, vt ſalſus a capite ad pectus deſcẽdens. Fortis motus ſiue exercitiũ, propter qđ oportet phlebotomare athletas rixa, & ideo multiplicatur dæmoniacis. Dimiſſio phlebotomiæ conſuetæ. Balneum capitulum aperiens & diſſoluens. Item cibi ſan-

(A) guinem multiplicãtes vt cibi boni, vinum bonum dulce, cibi acuentes ſanguinem, vt acrumina, & acutæ medicinæ vſus earum. Dormire vero ſuper ſtratum durum. Item ſuperfluus ſomnus. Superfluæ vigiliæ ſanguinem acuentes, vt ira & huiuſmodi. Exemplum ſecũdi vt multitudo materiæ ex multitudine cibi & potus. Aut ex dimiſſiõe exercitij. Aut euacuationis conſuetæ, vt retentione menſtruorum hæmorrhoydarũ cauſata, aut mutilatione membri. Item ventoſitas in venis faciens eas laborioſas, & ꝓprie in præparatis, vnde ponit ſanguinē in motum, & ipſum extēdit propter accidentem ex motu ebullitionem. Exemplũ tertij vt vulnus exiſtẽs in vena aut in mẽbro, aut in vtroq; inciſio, perforatio, corroſio, apertio, rareſactio, nimia teneritas, nimia venarum ſtrictura & huiuſmodi.

Signa demonſtratiua. Si ex cauſis venit primitiuis ſcietur, ſi tu medicus eris diligens de eis inquiſitor, vt quia interrogetur infirmus de regimine eius, & de alijs aſpiciēdo in os eius, & ita de alijs.

(B) Signa quod materia ē in propinquo eſt paruitas tuſſis.

Quod ſi fuerit in remoto valde erit tuſſis vehemẽs valde, ſi in medio media inter has. Idē dicaẽ de facilitate, cæteris tñ paribus, vt quanto facilius, & citius exit alijs parib⁹ tanto in loco magis propinquo, & quanto difficilius tanto magis in remotiori. & quando infirmus dormit aut iacet ſuper latus infirmum multiplicatur ſputum.

Signa ꝙ a capite, quia conſueuit habere fluxũ ſanguinis narium, aut ꝙ ante eius euentũ habebat capitis grauitatē, & poſt fluxũ, aut ſanguinis euentũ alleuiatus ē. Et ſigna ſanguinis narium habuiſti ſuo loco, vt rubedo faciei, & oculorum, ſplendor ante oculos, fitq; ſubito, & abſq; ſpuma.

Signa ꝙ a ſtomacho, grauitas in ſtomacho percepta, & partibus eius. Et ꝙ euenit cum vomitu, & abſq; tuſſi, aut valde parua.

Signa ſi ex gingiuis ſunt gingiuæ ſanguinolẽtæ, et vlceratæ, & cum fricãtur egreditur ſanguis imo cũ labia ſtringuntur, deinde expuitur apparet in ſputo ſanguis. Item fit (C) abſq; raſcatione vel valde modica, abſque vomitu.

Signa ſi a gutture eſt cũ notabili raſcatione, & ſentitur nocumentum in eo, & etiam quia cum tuſſi dimittitur.

Signa ſi ex meri ſentitur dolor inter duas ſpatulas.

Signa ſi ab hepate vel ſplene cognoſcitur per nocumenta & dolore in locis.

Signa ſi a pulmone, vel pectore ſemper eſt cum tuſſi, & maiori & minori ſecundum loci propinquitatem, aut diſtantiam, vt dictum eſt.

Signa eius qui eſt ex carne pulmonis vulnere eius, aut vlcere ſunt, qa ſpumoſus paulatim veniẽs, & abſq; dolore emiſſus & nõ in multa quãtitate. Eius vero qui eſt ex venis, quia non eſt ſpumoſus, & eſt rarior, quia magis fluuidus. nam qui eſt ex ſubſtantia pulmonis nõ eſt ſic currẽs, nam ſpumoſitas eſt in rebus cauſa alicuius cõſtantiæ vt in ſputo vr̃. Item eſt magis ſpiſſus, & magis ſanguini ſimilis.

Signa ſi a pectore eſt magis groſſus, coagulatus cũ ſpumoſitate quadã, & eſt cum dolore ſignificante locũ ægri- (D) tudinis propter neruoſitatem pectoris cum tuſſi forti, & paucus in quantitate & paulatim veniens, & certius ſignũ eius eſt additio eius poſt ſomnum.

Signa ſi ex inciſione venarum eſt multitudo ſanguinis.

Si ex corroſione, ſignum anteceſſio corroſionis ex acceptiõe acutorũ, catarrhi acuti, febris, ſanioſitas vel virulentia ſputi corticis, aut partis pulmonis, & eſt ſimilis aquæ carnis & incipit paulatim, deinde fluit multus, et color eſt malus. Si ex apertione venarum eſt repletio priuatio doloris & venit requies & egreditur in primis minus quàm egreditur qui factus eſt ex inciſione, & plus eo qui egreditur ex corroſione.

Signa ſi ex apãte ſcit ex prauitate et ſignis apoſtematis.

Signa prognoſtica. In pleuriſi & peripneumonia ſi ſputum apparuerit ſubrubeum bonũ. Sputum ex corroſione raro vix aut nunquam ſanatur. Omne ſputum ſanguinis cum tuſſi ſi durauerit ducet ad phthiſim. Sputum ex

partibus

partibus fiſtulatis frequenter reuertitur. Sputum ſanguinis quod ſubito repente venerit ſi vadit ad cor cito interficit, & ſi reſtringatur ſubito ſuffocat, & ſi non reſtringatur interficit propter nimiam ſui euacuationē. Sanguis qui venit cum vomitu ſi cum febre fuerit mortale, & maxime ſi notabilis fuerit quantitatis. Sanguis qualicunque ſurſum eueniens malum, vt infra in Aphor. qui autem eſt ab inferioribus vt hæmorrhoidalis nō ſuperfluens bonus, & cauſa eſt ſanitatis, vt infra de eis. Item nota ꝙ quando exit ſanguis ex pulmone de duobus principaliter debes timere, aut ꝙ ſuperfluat, vel ꝙ ad vlcus perducat. Et non eſt omne ſputum ſanguinis timoroſum, ſed illud quod non retinetur, vel eſt cum feb. Et qui eſt ex ſubſtātia pulmonis, & arterijs difficilius conſolidatur, quoniam in ſubſtantia pulmonis retinentur materiæ ſuperfluæ putridæ quæ prohibentur &c. & non ſic in venis, & arterijs. conſidera.

Cura. In curatione eius oportet attendere, ꝙ vt inquit Haly. Sputum ſanguinis eſt vnum de malis accidētibus iuxta illud Senis allegatum. Sanguis quidem ſupra, qualiſcunq; fuerit, malum. & ideo ſtudeant ſuſpecti. nam tales ſunt quibus ad pectus deſcendunt catarrhi et habent pectus debile anguſtum, & huiuſmodi. conſueuit nanq; accidere á. xviij. anno vſq; ad xxxv. in quo tēpore corpora ſunt phtiſi ſuſpecta, & manifeſtatur magis in vere ex ſanguinis abundantia. Et ideo canones diligenter conſiderētur, & feſtina cura ei adhibeatᷣ ne corpus tale in phthiſim cadat, ꝓpter quod iuxta ducem primo numero canones præuiſiuos, deinde eius curatiuos.

Præviſivi canones ſunt quinq; ordinatio diætæ, Adæquatio ſanguinis. Euacuatio. Diuerſio. Quintus eſt ſtypticatio & cōſolidatio partis vñ poteſt ſanguis fluere.

Ordinetur diæta iuxta cauſam ſuſpectam. Quód ſi fuerit ſubtilitas ſanguinis, aut eius acuitas vel rarefactio mala pororum, declinet aer ad frigidum & nō multum ne ſui multa frigiditate premat materias ad pulmonē. Cibi ſint frigidi, ſtyptici, oppilatiui, conglutinatiui, conſolidatiui, vt lac decoctum, caſeus recens ſine ſale, portulaca, dragacanthum, fructus ſtyptici, & huiuſmodi de quibus infra ad plenũ, & ſupra. iiij. tract. Et abſtineat ab aere vehementer calido, frigido, cibis vehemēter calidis, acutis, mordicatiuis, forti exercitio, balneo, coitu. Medicinis vel alijs aperitiuis, vt aloe, apium, ſiſamum, potus vini plurimi, intueri res rubeas, & huiuſmodi: de quibus dictum eſt.

Secūdus cōpletᷣ cũ his quæ acuitatē, vel ſubtilitatē ipſius remittunt, pro quibꝰ. iiij. tract. de ſyru. & aquis & hmōi.

Tertius perficitur cum phlebotomia, ita ꝙ cum medicus occurrit ægro tali & in principio ſtatim faciat phlebotomiam diuerſiuam declinando ad inferiora vt in ſaphena, deinde ſi opus eſt ex baſilica eiuſdem lateris & maxime ſi materia fuerit fluxa. Quod ſi fuerit in fluxu ex latere oppoſito, & ſi nō timetur fluxus fiat & tertia vice de eodē latere. Nec eſt timenda, ita pro tunc phlebotomia, ſed magis feſtinanda: & debet hæc phlebotomia reiterari, & adhuc in eadem die bis vel ter, et in vices partiu ſm ætatem, tenorē virtutis, & ipſius ſanguinis quantitatem. Vnde Serapio in cura ſputi ſanguinis in inſtrumētis anhelitus phlebotomamus baſilicā in primo die bis, in ſecundo bis ſi virtus conſentiat. Quod ſi pectus fuerit in creatione anguſtũ, non eſt tardandũ nec timendũ reiterare phlebotomiā, qa aliter in phthiſim cadet. Item in hoc ſis maxime ſollicitus. Similiter ſtudeat ad prouocationē hæmorrhoidarũ vel in muliere menſtruorũ, & conferunt ventoſæ in hypochondrijs poſitæ ſine ſcarificatione. Quod ſi cum ſanguine fuerit alius humor coniunctus, tunc ſollicita ad euacuandum illum cum pharmacia appropriata. de qua. iiij. tract.

Diuerſiones fiāt cũ ligaturis, de quibꝰ infra &c. de ſoda.

Quintus completur cum aqua aluminoſa, & ceteris habentibus hanc intentionē, de quibus ad plenum in ſequentibus canones.

Curativi canones. Cum hic exitus ſanguinis ſit de his quæ cōmuniter occurrunt, et eſt maxime de ſuſpectus,

E nam ducit hominē ad phthiſim, & tandē ad mortem ſi diligens cura in principio non adhibeatur, hinc non me calumniet quiſquā ſi in cura eius aliquantulũ prolixus ero. Sequar itaque curam ſm ordinem cauſarum eius.

Cura eius qui eſt a ſubſtātia pulmonis qui eſt minus ſuſpectus eo qui eſt a pectore per cauſas quę tangentur in dubijs. vbi ſeptem ſunt attendendi canones. Primus ordinatio diætæ. Secundus incarnatio ne fiat vlcus, & ad hoc maxime debet medicus conari, cum ſolutio continuitatis in eo ſit maxime difficilis, vt infra in dubijs. propter quod eſt prauæ, & difficilis curæ, & raro ex eo curantur ægri, & ꝓpter hoc inquirebat Auic. de cura eius. quod ſtatim in facto ab ipſo corpore pulmonis oportet vt patienti in potu dentur medicinæ incarnatiuæ. Tertius eſt diuerſio. Quartus eſt ſedatio agitationis, & mobilitatis in ſanguine. Quintus eſt ſanguinis eductio vbi comprehenditur ꝙ ſit facta ſanguinis retentio propter eius congelationem. Sextus ꝙ ſi incarnatio non ſit poſſibilis ſaltem **F** fiat eius aliqualiter clauſio, aut oppilatio. Septimus ipſius fluxus prohibitio. Et hic ante omnia nota ꝙ aliquando multæ ex his intentionibus vna clauduntur medicina vt apparebit.

In ordinando diætā fac aerē declinare ad latus frigiditatis, vt ſupra nec fiat nimis frigidus, nec nimis calidus. Ex parte ciborũ inſpecta quantitate ſanguinis fiat diminutio in potu & cibo, & dimittatur vinũ ſi eſt poſſibile propter conſuetudinē bibendi vinum in materiā cōuerſam. Vnde ex dimiſſione eius multũ debilitanᷣ ęgri, ꝙ ſi dimitti non poteſt ſit multæ permixtionis, & ſit vinũ ſtypticũ, & ſit potus aqua calibeata, aut cum ſyrupo myrtino vel aqua pluuiali quæ hoc caſu eſt maxime conueniens. Et ex cibis conuenient ſorbitiones ſauich ex milio, rizo, hordeo, portulaca, lactuca, endiuia, atriplices, lentes excorticatæ, robiliæ, ſaba, & hmōi frigida, & frigida ſicca. de quibus in iij. tract. Itē ex fructibus cucumeres, citrulli, pruna, citonia, & hmōi. Ex carnibus perdicũ minutarũ auium leporis, & hmōi **G** decoctarum cum frigidis ſtypticis. Itē roſtra porcellorum, pedes vitulorum & hmōi. Itē piſces ex aquis mundis, cancri in lacte decocti a quo extractum eſt butyrum, aut in aqua hordei. Inſpecta autē qualitate ſanguinis vt acuitate denᷣ cōſimiliter frigida humida & ſtyptica, vt citruli, cucumeres & hmōi, granata muza, ribes, berberis dictum vinum criſpinum. Itē ex carnibus dictis, & dicēdis, geladorcia cum his acetoſis ſtypticis. Itē cum aceto ſi non timetur tuſſis, & in modica quantitate. Et ſcito quod portulaca eſt mirabilis in hoc caſu. Et ſimiliter ſemen plantaginis puluerizatũ in ferculis, & eſt ex ſecretis. Dimittat pulmenta ex frumento & tri. de quo in dubijs, & generaliter omnia quæ multiplicant, & dilatant ſanguinem ex his quæ comeduntur, & bibuntur. Et ſcito ꝙ lac acetoſum in quo extinctum eſt calibs, vel ferrum, eſt magnæ efficaciæ in hoc caſu in matutinis ſumptum, & dormiat ſicut erecti, aut ſupine, & non ſuper latus vt comprimatur.

Vinum criſpinũ.

H Secundus cōpletur cum conſolidatiuis, & incarnatiuis & de ipſis primo ponā ſimplicia. ſecundo cōpoſita experta. Simplicia ſunt lutum armenum, lapis ematites, arnogloſa, ſemen eius, ſanguis dra. & eſt medicina ꝓpria, charabe, bolus, balauſtia, roſæ & virgula eius, cornu cerui vſtum, corallus aduſtus, vide infra de fluxu menſtruorũ, cortices granatorum, gummi aſſum. Mumia, rheubarbarum aſſum, cortices thuris, cortices maſticis, coagulum leporis, coriandrum, fructus folia myrti, ſpodium, achacia, hypoquiſtidos, camphora, opium, papauer, ſemen eius, centaurea maior de qua in dubijs. Ea vero quæ ab hominibus propinantur ſunt ſuccus plantaginis, portulacæ, aqua pluuialis, infuſio gummi aſſi, aqua roſ. plantaginis, mumia, ſuccus granorum myrti, ſyrup. eius & huiuſmodi. Item commiſcendæ ſunt medicinæ portantes conſolidantia ad locum vulneris, vt ſi fuerit in pectore pectoralia vt ſunt liquiritia, & ſuccus eius, paſſulæ cum

granis iuiubæ, hydromel roſa. Si in naturalibus ſiue nutri
tiuis addantur quę faciunt penetrare virtutem ad locum
vt ſpica, ſemina quatuor minora, & quatuor maiora. Ex
compoſitis vero primo loco laudatur zucchar roſ. vnius
anni, de quo in rubrica de phthiſi, & eſt medicamen pro-
prium & benedictum, ſyrupus roſ. ſyrupus iuiubinus, ſy-
rup. myrtinus, ſyrup. de pomis acetoſis Meſue, trochiſci
de charabę, & eſt medicamen commune cũ aqua planta-
ginis, trochiſci de terra ſigillata. Vnde Meſue. Ex rebus
mirabilibus iuuamẽti ſunt trochiſci de terra ſigillata, tro
chiſci de charabe dicti in antidotario. Item rhabarbarũ
cum ſucco plantaginis, vel portulacæ. Et lapis ematitis
cum ſucco plantaginis. Et in hoc audi Conciliatorẽ diffe
rẽtia. cxc. Medicamina in hoc compoſita expertiora duo
repperi, quorum vnum ſunt huiuſmodi trochiſci conſtri
ctiui, ſigillatiui, & vniuerſaliter fluxui omni conferentes,
ſomnum etiam procurantes, quos conſtruxi. ℞. achaciæ,
balauſtiæ, nucis cupreſſi, gallarum, hyppoquiſtidos, nu-
cleorum, vuæ ſyluestris, caudæ equinæ, corrigiolę, myrti,
ſumach. ana. ʒ. ß. thuris minuti, myrrhæ, maſticis, lapidis
ematitis, charabe, ſandalorum, corallorum rube. ſangui-
nis dra. terræ ſigillatæ, boli arm. luti ſtallæ, aluminis ſciſſ.
ana. ʒ. v. ſtercoris aſini, caprę, leporis, ſpongiæ combuſtæ,
encauſtrum ſcriptorum, centaureæ minoris, cornu cerui
aduſti, ſpodij, capillorum, ro. rub. ſylueſtrium, bedeguar,
rhabarbari, coſti. ana. ℈. iiij. ſeminis papaueris albi, ſemi-
nis iuſquiami albi. ana. ʒ. i. corticum mandragoræ, opij,
caſtorei, caſiæ ligneæ. ana. ℈. ij. croci, camphoræ. ana. ℈. i.
conſtruatur trochiſcorum maſſa cum ſucco plantaginis,
& portulacæ, & informentur trochiſci quod melius poſt
duos aut tres menſes, quorum cum ſucco portulacæ ſu-
matur vnus. ʒ. i. aut cum aqua frigida, & ſequitur. Eſt &
aliud electuarium narcoticorum mirabile, quod etiã tuſ-
ſim, & ventrem ſiſtit, et ſomnum inducit, & dolorem pa-
leat. Cuius permixtio. ℞. ſpicæ nardi, ſtoracis, calamitæ,
croci, thuris alb. cinnamomi omnium. ana. ʒ. x. xylobal-
ſami, ſucci liquiritię. ana. ʒ. xi. amoniaci, caſię ligneæ, dau-
ci, ozimi. ana. ʒ. vij. ſ. galbani, myrrhæ, coſti, piperis albi.
ana. ʒ. v. fecis balſami. ʒ. iiij. loco cuius poteſt poni ſex ter
bentinæ diſtillatæ. ʒ. ix. ſucci foliorũ mandragoræ. ʒ. ix. ſ.
opij tebayci. ʒ. v. mellis, qd ſufficit. Cuius doſis fit à. ʒ. ſ.
vſque ad. ij. iuxta virtutem & ægritudinem patiẽtis cum
vino calido, aut aqua ſecũdum naturam ægritudinis arti-
ficiata quod vt alia philoniorum dandum eſt poſt tẽpus
conſtrictionis ipſius longius, vt ſex menſium, vt differen-
tia. cxl. & vltima, ita ꝙ iſta ſunt artificioſe compoſita. &
maxime capiunt partem eorũ, quæ in hac valent paſſio-
ne inſpecta intentione dicta. Ad idem athanaſia magna.
Auic. i. tract. quinti. Serap. viij. cap. antidotarij. Haliab.
vi. cap. antido. Item athanaſia Nico. cum ſucco plantagi-
nis, triphera ſaracenica Nic. Item athanaſia magna Meſ.
diſtinct. i. Et ad hanc intentionem eſt ſyr. viol. Nico. de
ſancta Sophia domeſticus ſatis. ℞. ſucci virgæ paſtoris,
ſucci plantag. ana. decoquantur & diſpumentur, & poſt
decoctionem addatur lib. i. zucchari & fiat ſyrup. Cum
vero remotus fuerit ab igne imponatur hic puluis. ℞. bo
li arm. gummi arab. ſang. dra. lapidis ematitis. ana. ʒ. i. ſ.
& bene agitentur cum ſpatula & vſui reſeruetur. Alius
ad idem & exiſtimatur Gentilis quẽ nota, quia in eo ſer-
uatur canon, quia commiſcentur pectoralia. ℞. endiuiæ
hepaticæ, lupuli, capillorum ve. arnogloſſæ. ana. M. i. liqui
ritię. ʒ. ij. paſſularum hordei excorticati, vio. ana. ʒ. i. ſemi
nis papa. albi, ſandalorum rub. berberis. ana. ℥. ſ. dragacã.
ſucci liquiritiæ. ana. ʒ. ij. zucchari. ℥. vi. penidia. ℥. iiij. fiat
ſyrupus. Alius & eſt Nicol. de ſancta Sophia q plus pla-
cet. ℞. roſ. balauſtiarũ, virgæ paſtoris. caudæ equinæ, endi-
uiæ, plantaginis. ana. M. i. liquiritiæ. ℥. ſ. ſeminum commu
nium, ſeminis portu. ſeminis papau. al. ana. ℥. i. ſandalorũ,
berberis, ſpodij. aã. ʒ. ij. paſſularum. ℥. i. hepatis adip. ℥. ſ.
ex omnibus his fiat decoctio, deinde acc. dictæ decoctio-
nis lib. iij. ſucci plãtaginis. ℥. iiij. vel aquę eius. ℥. vi. & fiat

A ſyru. cum zucchar albo, & in fine addatur puluis. boli
arm. ſang. dra. gummi ara. ana. ʒ. ß. Quòd ſi inſtabitur per
corticem quod dubium eſt quod nimium ſtypticum, &
per conſequens inueniet materiam. Reſpondendũ ꝙ ex
phlebotomia diuerſiua, & euacuatiua ablata eſt ſuſpitio
talis quare ad eam ſtudeas cum canonibus, & reiteratio-
nibus, vt ſupra. Ex his præterea poſſunt confici electua-
ria, loochata, cõfectiones ſolidæ in ore tenendæ, quare or-
dina vt ibi gratius eſſe videt infirmis. Itẽ maxime com-
mendatur philonium perſicum deſcriptione Meſ. de ſpu-
to ſanguinis in fine. Ab extra autem valent aut in modũ
emplaſtri, vnguenti, aut linimenti, oleum roſ. myrtinum
cum maſtice, oleum de citonijs, oleum nardinum cũ ſan-
dalis. ſpodio, roſis, modico cãphoræ, farina hordei, & hu-
iuſmodi: vt. ℞. oleorũ myrti, ro. amygdalarum dulc. ana.
℥. i. ſucci citoniorum. ℥. ſ. ceræ quod ſuffi. Vel. ℞. ex pulue
ribus iam dictorum ſimplicium & cum farina fabarum,
aut hordei, vel orobi fac emplaſtrũ; vel cum cera vnguẽ-
B tum, vel cum albumine ouorum linimentum. Et hic no-
ta ꝙ talia debent ſuperponi loco doloris diligenter inue-
ſtigato, & vtilia inuenies. Poſſunt conſimiliter fieri em-
brochationes, & huiuſmodi. Et nota ꝙ in his omnibus
ponendum eſt acetum ad penetrandum, & cum hoc ha-
bet intentionem, & ad extra non lædit.

Tertius completur cũ phlebotomia iterata bis vel ter
in eadem die, vt ſupra in canonibus præmiſsis, & pro cõ-
plemento canonis lege canones, ſupra de ſoda ſanguinea.
Fiant frictiones hypochondriorum, tibiarum, ligaturę in
partibus inferioribus, teneanturq; pedes in aqua veri fri-
goris, & in ea ſedere, & plura quæ dicta ſunt de fluxu ſan-
guinis narium, & tu ibi.

Quartus cõpletur cum rebus conglutinatiuis, vt draga
cantum, gummi ara. farina amidi, farina molendinorum
cum albumine ouorũ, mucillago pſilij, & huiuſmodi: de
quibus. iiij. tract. nunc cum frigidis, vt ſunt plantago, cha
rabæ, trochiſci eius, portulaca & eſt ꝓpria, & ſic de alijs,
C vt ſupra. Nunc cum narcoticis vt diapapauere, opio, the-
riaca noua, athanaſia, ſemine iuſquiami, & huiuſmodi: de
quibus etiam, ſupra. iiij. tract. Tua enim eſt hæc facile cõ-
ponere iuxta imminentem neceſsitatem.

Quintus cõpletur cũ educentibus ſanguinẽ cõgelatũ a
pectore, & laudatur maxime electariũ hoc. ℞. amidi. ʒ. v.
farinæ fabarũ, ſeminum melonũ, maluæ. ana. ʒ. vij. hordei
excorticati. ʒ. x. gũmi ara. dragacanti. ana. ʒ. ij. boli, ſemi-
num citoniorũ, boraginis. ana. ʒ. v. pulueriza, & cũ mel-
le ſufficientis quantitatis fiat electarium & eſt Gilberti.
Ego autẽ non vereor ponere acetum modicũ, vel & me-
lius cõficere cum oxymelle ſimplici. nam & acetũ in hoc
caſu cum aqua maxime laudatur ab Auic. inquit de cura
eius. Ipſum enim ꝓhibet ſanguinis criſim, & mundificat
partes pectoris, quare nõ congelatur. Vnde nota ꝑ inten-
tione canonis ꝙ intẽtio debet eſſe cum mundificatiuis &
cõglutinatiuis, vnde pſilium ꝓpter hoc eſt maxime iuua
tiuũ. Sed nota hic de aceto ꝙ maxime eſt verum qñ non
D adeſt tuſsis, quo tempore puta acetum eſſet ſuſpectũ. glo.
Gentilis. Item ad idem valet coagulum omne & maxi-
me leporis cum vino ſumptum. Item quoddam medica-
men Auic. octaua. ij. tractatu quinto quinti.

Sextus canon perficiatur vt cum perfecta fieri nõ poſ-
ſit conſolidatio ſaltem procedendo cum viſcoſis oppila-
tiuis cõglutinatiuis, de qbus ſupra &. ij. tract. fiat aliquã
clauſio, & tu conficeæd intus, & ad extra.

Septimus canon euacuatur cum diuerſionibus medi-
caminibus dictis frigidis & ſtypticis, de quorum ſumma
eſt portulaca, & mirabilis, & proprie frequẽter maſticata,
ſemen eius aſſum. Item ſemen plantaginis, & eſt ſecre-
tum, & multa conſimilia tacta ſunt. Sed hic nota ꝙ ali-
quãdo cum his commiſcemus narcotica, ſed illud fiat cũ
cautela vt ſæpe replicatum eſt.

CVRA. In eo qui eſt ex catarrho. Canones. Ordina-
tio diætæ. Adæquatio materiæ. Euacuatio. Diuerſio. Si-

ſtio materiæ. Confortatio capitis, prohibitio corroſionis pulmonis, & partium eius.

Diæta ordinetur vt cõpetit cum frigidis intenſioribus et remiſsioribus ſm q catarrhus eſt magis vel minus acutus, vt ſupra de catarrho. Et hic nota q licet fructus ſtyptici ſint hoc in caſu conuenientes, tamẽ vbi fuerit tuſsis magna & moleſta ab eis eſt abſtinendum, & eſt Haly. potuerunt tamen comedi cum multo zucchero. conſidera.

Adæquatio fiat cum digeſtiuis appropriatis, ſupra de catarrho, & quarto tractatu. tu ibi.

Euacuatio vero fiat cũ pharmacia appropriata, ſupra de catarrho.

Diuerſio vero fiat cũ phlebotomia. Et hic nota q vbi catarrhus fuerit valde acutus non conuenit in principio phlebotomia diuerſiua, quia dubium eſt ne ex ea accidat furor in materia ipſa, & ex conſequenti maior fluxus, & hoc ſenſit Auic. de cura eius cum inquiebat. Et cum non eſt catarrhus acutus, pſigitiuus valde, cholericus phlebotometur homo ſtatim. Et dicitur in principio, quia facta remiſsione acuitatis & ingroſſatione aliquali ex vſu regiminis & cæterorũ poteſt tunc cõpetere phlebotomia ſaltẽ diuerſiua, vt. v. de inge. ſa. xij. cap. & eo caſu ipſam fieri præcipiunt doctores, fiantq ligationes deſcendendo ad inferiora. Frictiones conſimiliter. Item impoſitio clyſteriorum acutorum & ſpecialiter vbi ſi ri non poſsit phlebotomia, appoſitiones ventoſarum in cruribus, apertio hæmorrhoidarum, prouocatio menſtruorum, applicatio ſanguiſugarum circa anum.

Siſtitur materia cũ theriaca noua athanaſia &c. vt ſupra de catarrho.

Confortatur caput cum infrigidantibus non humectãtibus vt ſunt aqua roſ. cum puluere ro. papauere in huiuſmodi faciendo ſacculos, vt de catarrho.

Prohibeť vero corroſio, vt ſupra cũ infrigidantium & ſtypticorũ vſu de quibus ſupra. Cũq non valet ea quæ diximus nõ eſt excuſatio curæ catarrhi & retẽtionis eius cũ eis quę ſunt ſicut abraſio capitis, & adminiſtratio emplaſtri facti ex ſtercore columbino quod more emplaſtri ſuperponatur maxime in zuẽdenegi, & remoueatur ſm neceſsitatẽ ne nimia ſequeretur ſupercaleſactio Auic. de cura eius vbi recitat caſum cuiuſdã mulieris curatæ per Gal. de qua Gal. v. de ige. ſani. allegato capitulo, & tu ibi.

Cvra in facta ex venę fractura ſiue inciſione ſi pectoris vena fuerit minus timendum eſt q̃ ſi fuerit ob nocumentum venæ pulmonis, quoniã conſolidatio eius quod à pectore facilius fit.

Tu itaq primo inueſtiga ſi fuerit fractura ex ſanguinis multitudine, tunc inſta cũ phlebotomia facta cum canonibus, vt ſupra de canonibus præuiſiuis & ipſam reintegra, & euacua plus, & minus ſecundũ tenorẽ virtutis ſanguinis multitudinẽ, aut paucitatem, & ſecundũ q cęteræ particulares conſentiunt diſpoſitiones.

Ex parte autẽ cibi. et potus fiat diminutio. Et tu quoq nota virtutis tenorem, qm̃ ex euacuatione ſanguinis multi multũ debilitantur, ideoq oportet aliqñ etiam in cibo & potu addere, & rebus vtilibus quibus ipſe ſanguis faciliter & faciliter reſtauretur, & ex quibus expertis in abſcindendo reiterationẽ ſputi ſanguinis eſt maſticatio portulacæ, & deglutitio aquæ eius. q̃nq enim ſtatim retinetur. Auic. Vnde Meſ. Succus eius deglutitus potẽter ſtringit ſanguinem, fructus ſtyptici &c. maxime in hoc caſu conferunt, vt ſupra vbi facta eſt remiſsio. Et conſequẽter obſeruentur canones ibi deſcripti.

Vnde in ſumma tres ſunt principaliter habẽdę intentiones. Prima eſt ſanguinis paucificatio, quæ completur cum euacuatione phlebotomię, & diminutione cibi. Secunda eſt ſanguinis quietatio cum frigidis, & viſcoſis. Tertia eſt venę fractę conſolidatio, ſiue cõglutinatio cum rebus ſtypticis. Et nota q hic Auic. dicit carnes perdicũ eſſe pauci ſanguinis, cum tamen ponãtur impinguatiuæ, et multi nutrimenti, ſeptima quarti. tract. i. primo cap. de

E cubugi. Dicendum dupliciter. Primo quando coeunt. Secundo q earum ſanguis eſt ſiccus et non humectans, vt hædi, vel agni. conſidera.

Cvra. In facto ex ſanguinis ſubtilitate quatuor principaliter intẽtiones ſunt habendæ. Prima ordinatio dię tæ cũ frigidis, vt ſupra. Secũda eſt æquatio ſanguinis, infrigidando cum ſyrupis, potionibus, euacuãdo materiam cholericam vt dictum eſt. Tertia eſt diuerſio cum phlebotomia, ligationibus. Quarta eſt venæ conſolidatio, & de his ad plenum dictum eſt, ſupra in de cura eius quod eſt à ſubſtantia pulmonis. Replico tamen portulacã ſuccum eius. Memoro ematitẽ, pſilium. Vnde Meſ. in mucillagine autem pſilij cum lapide ematitis diligenter loto ac trito cõtritione vltima ineſt virtus mirabilis. Multa ſunt ibi memorata huic propoſito, & tu ibi.

Cvra in facto ex apertura orificiorũ venę ꝓcedatur cum rebus ſedãtibus curſum ſanguinis. Item cum ſtypticantibus cũ diuerſionibus regimine: vt ſupra. Et hic no-

F ta q Aui. laudat ameos, ſpicã, aniſum cum ſint aperitiua facientia ſanguinem magis fluere, de quo in dubijs.

Cvra facti à corroſione eſt praua & difficilis, & eſt ſicut id de quo deſperatur. Vnde Meſ. hoc enim eſt illud quod eſt ſuſpectũ & timoroſum maxime, nec curetur niſi in ſpatio longo, permutando, ſcilicet complexionem vel prohibendo corroſionẽ confirmari, ſed hoc etiã videtur pertinere ad rubricam de phthiſi. In eo itaq ſeruenť pręcipue quinq intentiones. Prima eſt ordinatio dięte. Secunda eſt euacuatio materię corroſiuæ euacuãdo ſubtile & groſſum eius corrodens. nam materiæ corroſiuę habẽt de groſsitie & aſſociatur ei ſubtile reſudando. Laudantur maxime pilulæ de agarico. Auic. ſupra de aſthmate. Tertia eſt ſedatio agitatiõis ſanguinis ne pars corroſa dilateť. Quarta eſt remotio corroſionis cum conſolidantibus, mundificantibus, & inuiſcantibus. Diuerſio etiam fiat vt in præmiſsis, horum omnium complementum ex iam poſitis faciliter habetur.

G Cvra. Si fuerit ex venę apertura quæ eſt ex mollificatione quod cõpręhenditur ex tuſsi humida multa, ꝓcedatur cum exiccantibus conſtipantibus. Et ſi ex ſiccitate cum conglutinantibus humidis de quibus eſt dictum.

Cvra. Si fuerit ex partibus medijs propinquis. Nõ eſt enim multum timendum, quoniam frequenter abſq medici beneficio à natura ipſa curatur.

Cvra. Si à partibus medijs remotis fiat phlebotomia ex cephalica, & maxime ſi cõtinuauerit. Et fiant gargariſmata ex rebus ſtypticis, & reiterẽtur, vt oportet. Itẽ vtatur vino ſtyptico, & diæta proportionata vt ſupra.

Cvra. Si fuerit ex pectore, tunc medicinæ omnes dictę cum canonibus ſuis conferunt adminiſtratæ, vt ſupra, ita tamen q ad extra applicentur emplaſtra habentia virtutem ſubtiliandi, reſoluendi, & conſtipandi. Vnde baſilicon habet in his intentionibus ſpeciale priuilegium. Tu itaq compone & in fine rubricæ ponentur laudata huic propoſito.

H Cvra. In facto ex frigoris intenſione, propter quod frãgitur vena pectoris nõ ſic pulmonis niſi raro, habendæ ſunt quinq intẽtiones, vt. v. de inge. ſani. xij. cap. & Aui. in litera narrat caſum. Ordinatio dię tæ. Diuerſio. Remotio frigiditatis impreſſę. Mũdificatio pulmonis à ſanguine cõgelato ſi ibi eſt. Reſtauratio cõualeſcentis. Et hic inſcribam verba Aui. & Gal. ſumpta, in quibus comprę hẽdentur omnes iam dictę intentiones.

Et cum æſtimatur q cauſa ſit frigus faciens euenire ſputum ſanguinis ſm modũ prædictũ cura eius eſt ſm quod dixit Gal. Illud enim accidit cuidam adoleſcenti & curauit eum, phlebotomauit nanq eum die primo & ſecũdo. Et fricuit extremitates eius, & ligauit eas ſtringendo ſm q oportet in omni retentione ſputi ſanguinis. Et cibauit ſorbitionibus. Et poſuit ſuper pectus cerotarium de gumma rutę, & remouit eum ab eo hora noctis vt nõ adderet calefactionem eius ſecundũ quantitatem quæſitã.

& cibauit

& cibauit cũ ſorbitionibus. Et dedit in potu medicamen in ſeminibus quod ſuppleas calidis ſi intentio eſt reſoluere, vt ſunt aniſum, fœniculus, ameos, & huiuſmodi. Vnde à Dyno talis ponitur deſcriptio. ℞. ſeminũ aniſi, fœniculi, ameos, papaueris albi. an̄. ℥.i. iuſquiami. ʒ.ij. opij prius in aqua infuſi. ʒ.i. informẽtur trochiſci. Et ad hanc intentionem eſt vtilis theriaca antiqua, poſtquã vero dies tertia affuit vſus eſt ſup pectus eius illo cerotario tribus horis, deinde remouit ipſum & cibauit ipſum aqua hordei & taſrata, & carne anatis, poſtquàm vero curata eſt complexio pulmonis eius & ſublatus eſt timor & aduentus apoſtematis mundificauit pulmonem eius cum theriaca antiqua, & gradauit eum adhibendo lac aſininum in quo conſiſtebat reſtauratio.

Euacuatio ſanguinis cõgelati fiat, vt ſupra & laudatur oxymel ſimplex maxime ſi non aderit tuſsis. Itẽ ex compoſitis. ℞. fœnugræci decocti. ʒ.ij. ariſtologię. ʒ.i. myrrhę. ʒ.ij. olei de lilio. ʒ.i. piperis. ʒ.i. iuſquiami. ʒ.i. ro. ʒ.ij. fiant trochiſci, deſiccentur in vmbra et dentur cũ aqua fœniculi apij. Itẽ coagulum leporis. Item origanum cum melle.

Cvra. In facto ex caliditate habentur infrigidatiua interius applicanda cũ ordinatione diætę, de quibus omnibus ſupra ad plenum.

Cvra. In facto ex ſtomacho cum vomitu comprehendatur diſpoſitio ſanguinis ipſius ſi fuerit clarus an niger hoc eſt à ſplene aut hepate prouenerit, ꝙ ſi ab hepate fiat phlebotomia ex ſaluatella manus dextræ, vel ex ſiniſtra, ſi fuerit ex ſplene aut ex ſaphena, vt ſupra et ponatur ventoſa ſuper hepar vel ſuper ſplenem. Si à matrice in fine caudæ, & eſt iuuatiua valde. Et vtatur cibis & ſorbitionibus frigidis ſtypticis, ſorbæ, pira, neſpilla coctana & huiuſmodi. Item vtatur trochiſcis, & charabæ, de terra ſigil. vt ſupra. Vel ſic. ℞. mũmię, maſticis, boli arm. ſang. dra. ana. ℥.ß. terantur, & cum ſucco plantaginis conficiãtur, & ſic vnuſquiſq; trochiſcus. ℥.i.ß. ad minus: & cum vino rub. pontico aſſumatur omni die vnus. Itẽ ſuper ſtomachum ponatur emplaſtrũ conſtrictiuum. vt. ℞. mummiæ, maſticis, thuris, nucum cupreſsi, boli arm. ſang. dra. ana. ʒ.i. picis naualis. ℥.iij. ceræ. ℥.ij. diſſoluãtur in cazola, & fiat cerotũ ſiue emplaſtrum. Et conſimiliter ponendum eſt ſupra hepar, ſplenẽ, & locum matricis quę ſtypticent. Sed hic aduerte, ꝙ ſi hic fluxus fuerit tẽporalis, & infirmus ex hoc alleuiatum ſe ſentiet, & hoc contingeret ex retentione ſanguinis hæmorrhoidalis, vel menſtrualis non fiat aliquid, quia natura facit illud, ita ꝙ vbi à matrice contingeret, aut ex hæmorrhoidibus fiat phlebotomia ex ſaphenis vtẽdo canonibus, vt ſupra. Scito tamẽ ꝙ ſputum ſanguinis longi temporis cum febre ſignificat ſuper vlcerationẽ pulmonis, & eſt ægritudo incurabilis, & tunc recurrendum eſt ad rubricam de phthiſi.

Cvra. In facto ex vena chili, quia ex quantitate ſanguinis in ea cõtenti ſeruentur canones dicti, ſupra quãdo eſt ſputum ex quantitate. Et nota diuerſionẽ fieri debere cum phlebotomia ex ſaphena interiori, & ponãtur ventoſę ſuper natices, & circa renes: & dorſum embrochetur ex ſandalis, cãphora, aqua roſ. cum aceto, & huiuſmodi. vel fiant emplaſtra infrigidãtia, vt ſupra ex datis frigidis, & ꝙ aliquando valet commiſcere opiata, & ſtupefactiua cũ medicinis ad extra & ad intra adhibitis, ſed illud fiat ſecundum ſapientiam, & incipe à facilioribus, à ſimplicibus vſq; ad compoſita, vt eſt philonium perſicum, cuius deſcriptionem ponam hic infra.

Cvra. In facto à caſu vel percuſsione fiat phlebotomia trahendo ad contrarium, & tamẽ vtere ſtypticis. Si vero ex alijs fuerit cauſis. patet quid agendũ ex his quę dicta ſunt. Laudat̃ ad extra ſupra pectus emplaſtrũ de puluere carthæ combuſtæ, filtri cõbuſti, pilorum leporis cõbuſtorum, mummiæ, boli armeni, ſanguinis dra. hæc omnia cũ albumine oui & aceto. Laudatur q̃maxime ſuccus virgę paſtoris. Item ad idem trochiſci Zacharię vndecunq; emanauerit, & ſunt experti. ℞. thuris, ſanguinis

A dra. balauſtiarum. ana. ʒ.ij. & terrę alterius karabe. ʒ.v. ſedenegi, terrę ſigil. ana. ʒ.x. aluminis. ʒ.ij.ß. opij, cinnamomi. ana. ʒ.ij. iuſquiami, vel portulacæ, vel abbedoragi, & cum reliqua earum ſumatur eorum. ʒ.i. Ad idẽ ad extra confectio ematitis, & ſedat dolorem, & ſtringit ſanguinẽ, & conſolidat & huiuſmodi, ſuper ſtomachum apud vomitum ſanguinis, & ſuper veſicam, & ſuper renes apud mictũ ſanguinis, & peſſarizatur in matrice apud ſuperfluitatem menſtruorum, & ſtringit fluxũ hæmorrhoidarum. ℞. hypoquiſtidos, achaciæ, ſanguinis dra. gallarum, balauſtiarum, croci, gummi ara. myrrhæ, boli arm. opij. ana. fiãt ex eis trochiſci, & linias vbi oportet. Aliud Sabor regis medorum, & maxime propter acuitatem, & in pleuriſi. ℞. gummi ara. ro. ana. ʒ.ij. amili, dragacanti, papaueris. ana. ʒ.ij. ſpodij, croci. ana. ʒ.ß. ſucci liquiritiæ. ʒ.ij. confice cum ſyrupo de papa. da cum aqua pluuiali, et ſyr. myrtyno, aut rob eius, vel ſyru. de papauere. Aliud Iſaac hieroſolymitæ ad ſputum ſanguinis ſine vomitu, ſiue ali-

B ter quomodolibet exierit, & eſt medicamen præuiſiuum non permittens cadere in phthiſim. ℞. pſillij aſsi. ʒ.xv. granorum portulacæ aſſorum, gummi ara. aſsi, boli. ar. ana. drach. v. papaueris al. ſeminum lactucarum. ana. ʒ.x. charabi aſsi, ro. cum pedibus ſuis. ana. drach. ij. coralliorum aſſatorũ. drach. ij. omnia tere ſicut alcohol, ſit doſis eius. drach. i. mane & ſero cum aqua frigida. Deſcriptio philonij perſici, & eſt vehementis iuuamenti vel virtutis ad manationes ſanguinis vndecunq;, & ſcreatum eius cum tuſsi, & ſine tuſsi, & ſuperfluitatem menſtruorum doloroſam, & hæmorrhoidarum, & egeſtionem ſanguinolentam, & ad mulieres pręgnantes quibus menſtrua erumpuntur, & conſeruat fœtum in matricibus earum. ℞. piperis albi iuſquiami. ana. drach. xx. opij, terræ ſigillatæ. ana. drach. x. ſedenegi, croci. ana. drach. v. caſtorei, ſpicæ, euphorb. piretri, margaritarum non perforatarũ, charabæ, zedoariæ. doronigi. ramich. ana. drach. i. camphoræ. drach. i. tertiam confice cum melle roſ. collato quantum

C ſufficit. doſis eſt a. drach. ß. vſq; ad. drach. i. cum ſucco arnogloſſæ, aut aquæ roſ. & modico vini puri.

De ſputo vero ſanguinis ex apoſtemate proueniẽte patet quid agendũ. nam aliqñ eſt cura eius, & tu conſidera.

De pleuriſi. Rubrica. 13.

Plevrisis eſt apoſtema ſatis pungitiuum in lacertis pectoris, aut velamine cooperiente coſtas, aut diſtinguente contingens, cauſa cuius ſm plurimum eſt cholera, aut ſanguis cholericus. Et eſt hæc deſcriptio ſic poſita vt vtranq; compręhendat pleuriſim, quæ diſtingui cõſueuit in veram & non veram. de quibus ſtatim. Et dicitur pleuriſis à pleura quod eſt panniculus tegens coſtas vt in principio capituli ſecundum Mundinum. Serapio vero, dicitur à pleura quod eſt coſta. Simon ianuenſis, pleura Gręce, Latine latus. Vnde Cõciliator differẽtia. xcix. Dicitur pleuriſis à pleura, ſeu pleuron quod eſt latus. Idem catholicon de iſta litera. p. Vera eſt apoſtema humoroſum calidum in lacertis intrinſecis pectoris. aut pãniculo

D ipſum cooperiẽte, aut in mediaſtino, aut in diaphragmate factum, cuius cauſa eſt ſanguis, aut cholera, aut ſanguis cholericus: & hoc ſecundum plurimum, & ideo paroxiſmi eius, ſecundum plurimum ſunt tertiani. nam aliquando contingit ipſum à phlegmate cauſari, & hoc raro, & rarius à melancholia à quibus humoribus ſi cauſatur erit chronica. Quòd ſi dicatur phlegma, & melancholia ſunt humores frigidi, quomodo igitur apoſtema cauſabũt calidum. Dicendum ꝙ illud eſt verũ de per ſe, ſed per accidens efficiũtur humores hi calidi à caliditate putredinali in eis acquiſita. Non vera vero eſt apoſtema ventoſum ad intra vel ab extra quomodolibet factum, vel apoſtema humoroſum in lacertis extrinſecis, aut velamine cooperiente pectus productum, cuius cauſa eſt vel eſſe poteſt materia, vt ſupra. Quidam vero gaudentes in multiplicatione nominum quod debet eſſe medico ignominioſum, vt ſupra diſtinguũt in veram veriſsimam, quę fit in

lacertis,

Pleuriſis Gręcis, latinis morbus lateralis appellatur.

Catholicõ dictionariũ ſic inſcriptũ.

lacertis, diaphragmatis, aut in eo, eo ꝙ periculoſior cæte-
ris. Vnde Auic. Aut in velamine diſtinguente, & eſt illud
quod eſt purum. Et parum infra. Et terribilius eſt illud
quod eſt in velamine diſtinguente & eſt præuius, & forte
hanc tetigit Meſue dum inquit. Et quandoque accidit ex
proprietate cuiuſdam ſpeciei pleureſis ſicut ꝓprie quan-
do fit in velamine diſtinguente magna & non vera, quos
hac in parte non ſequor plus intendens ſermoni Auicen.
Et quidam vt Gordonius dixerunt ꝙ illa quæ eſt ex ven-
to non eſt pleureſis. Et hæc non vera. Quãdoq; eſt cum
communitate acutis, quandoq; vero non peruenit ad cu-
tim, & eſt ſm plurimũ à materia frigida, & tactus diſtin-
guit ſimiliter, & viſus inter eam & veram. Nam in vera
tangendo locum patiens non dolet, & licet per hoc ſignũ
abinuicem diſtinguãtur, tamen vera habet propria ſigna
vltra hoc. Vt ſunt febris inſeparabilis. Conſtrictio anheli-
tus propter apoſtema coartans ad intra. Tuſsis. Pulſus ſer
rinus qui eſt pulſus durus cum diuerſitate. Vtrum tamẽ
in omni vera pleureſi ſit ſe. dicetur in dubijs ꝑpter illud
quod de anxio pleuritico ponitur. Habet autẽ pleureſis
gradus, quoniam quæ non eſt vera cum quantitate cutis
eſt remiſſę malitię. hoc eſt minus ſuſpecta. Quæ autem eſt
vera, quia in velamine tegente coſtas eſt intenſæ malitiæ.
Quæ autem eſt veriſsima, vt ſupra eſt cæteris prauior. nã
eſt cum permixtione intellectus circa augmentum, & ſta
tum, & illud ideo, quia cõmunicat cum cerebro mediãte
magno neruo quodã, qui dilatatur, & contexitur in ſub-
ſtantiã pãnicularem. Et hanc vt dictum eſt quidam veriſ-
ſimam dixerunt. Et quia prauitas eius ſumitur etiã ex lo-
co diſputabitur infra quæ eſt deterior, an quæ eſt dextri,
an quę eſt ſiniſtri lateris. Et dictum eſt ſm plurimũ, quia
raro à phlegmate, & a melãcholia rarius contingit, q̃m hi
humores raro poſſunt penetrare in ſubſtantiã denſam pã
niculorum propter ipſorũ humoꝝ groſsitiem, aut viſco-
ſitatẽ, & de hoc in dubijs. Fit tamen q̃nq; à ſanguine adu-
ſto vel ſanguine phlegmatico putrido, vt Alexãder. Aui.
Cauſæ tamen extrinſecę aſsignantur, nimius calor diſſol-
uens, aut frigus cõprimens ſiue exprimens. Potus nimius
aquę, aut vini, aut flatus boreæ, propter quod fortaſsis in
ciuitate Vtinę multiplicatur pleureſis. Et hoc maxime
accidit cum flat boreas poſt auſtrũ, quod in eadem ciui-
tate conſueuit accidere. Et pleureſis in veris tẽpore plus
q̃ alijs temporibus multiplicatur. nam & quãdoq; in au-
tumno, q̃nq; in æſtate & raro, q̃nq; in hyeme accidit pleu
reſis vt videbitur infra in Aphor. ponendis de hoc. Et hic
conſidera verbũ Auicẽ. dum inquit decima tertij. i. cap.
Et pleureſis quidẽ plurimum accidit in autumno & hye-
me, ſtude in dubijs Aphor. Pleureſis aſsignãtur quatuor
tempora quemadmodũ alijs apoſtematibus. Principiũ,
ſcilicet Augmentum. Status. Et declinatio. Quæ diuerſi-
mode ſumuntur. Nam q̃nq; adinuicem diſtinguũtur hæc
tempora ratione accidentium, vt, ſcilicet principium eſt
quando accidentia ſunt remiſſa, augmentũ quãdo inten-
ſa, ſtatus quãdo vltimata, declinatio vero cum declinant.

Vrina cur pleureſi ſubiecta.

Quãdoq; vero ex parte materiæ, vt principium eſt q̃n
ſputum eſt paucũ, aut ſubtile fluidum vt ſaliua, & tũc eſt
ſtatus, aut augmentum accidentium, & cum incipit in-
groſſari & faciliter expui, & ab eo remouetur rubedo. aut
citrinitas, et incipit albedo in ſputo apparere, tũc eſt aug-
mentum, & tunc eſt declinatio accidentium vel incipit.
Cum vero æger expuit faciliter & ſputum groſſum matu
rum & multũ cum albedine cum leuitate doloris, tũc eſt
ſtatus, & in pleureſi ſtatus quo ad digeſtionem nõ eſt ne-
quior horarum. Ex quo apparet ꝙ iſta tempora nõ coin-
cidunt ſumpta, ſcilicet ex parte diuerſitatis accidẽtium,
& ex parte digeſtionis materiæ. Cũ vero materia incipit
diminui cum ſubſtantia illa priuatione doloris, & aliorũ
accidentium, tũc res eſt in declinatione. Quòd ſi ſputum
aliquod apparuerit, & erit illic priuatio doloris & aliorũ
accidẽtium, vt ſupra tunc eſt finis declinationis, & habet
hoc dictum verũ maxime de pleureſi ſalubri. nã in mor-
E tali nõ apparent hęc imo æger moritur quandoq; in prin-
cipio quandoq; in augmento vt apparente ſputo nigro.
Et ſcito ꝙ ſi principium eſt longum alia tempora ſunt lõ-
ga. ſi breue breuia. Et ſi cupis ampliores diſputationes
de his temporibus vide quæ ſcripta ſunt à doctoribus ſu-
per illo Aphor. primę particulę. Acceſsiones, & conſtitu-
tiones. Et ſcito ꝙ hæc tempora adinuicem habent ꝓpor
tionalitatem ex parte longitudinis, & breuitatis. Nam
cum in principio ſtatim apparet ſputum aliquale cũ ve-
ſtigio aliquo digeſtionis expectandus eſt ſtatus in. iiij. de-
clinatio in. vij. Quòd ſi tardauerit apparitio digeſtionis in
eo oportet expectare ſtatum longinquum, & plus, & mi-
nus ſecundum receſſum apparitionis digeſtionis à princi
pio. vbi oportet etiam virtutem conſiderare. propter qđ.
lege infra de criſibus pleureſis. Debet itaque medicus de
temporibus eſſe ſollicitus vt ſciat qualiter diætare debet
infirmum. communiter tamẽ terminatur in. xiiij. exten-
ditur tamen quãdoq; vſq; ad. xx. q̃nq; vſq; ad. xxiij. vt in
F anxio. i. Apho. commento. xij. Pleureſis quoq; termina-
tur altero quatuor modorum, q̃m aut reſoluitur, aut ſupu
ratur quia ad ſaniem venit aut induratur, aut permutatur.
Reſoluitur quidem primo inſenſibiliter cum euaporati-
uis, vt infra, quando ſcilicet materia eſt ſubtilis pauca, &
in hoc oportet medicum eſſe prudentem. conſiderare re-
gimen. habitudinem infirmi. ſecundo ſenſibilitatem vt p
ſputum & hoc cõmuniter. Supuratur autem vt cum ad
ſaniem veniet quia materia eſt groſſa, & talis terminatio
eſt periculoſa, quia vtplurimum tales phthiſici fiũt in. v.
Aphor. Quicũq; ex pleureticis empici fiũt. Et dicitur vt-
plurimum, q̃m reſoluitur vt de anxio, & ad euitãdũ hoc
prohibent auctores applicare ad extra vel ad intra matu-
ratiua & ſpecialiter ante decimum diem vt infra. Indu-
ratur autem cum per applicationem calidorum reſoluẽ-
tium reſoluitur ſubtile & remanet groſſum. Permutatur
vero q̃q; per venam concauam ad vias vrinæ, quãdoq;
ad inteſtina, quandoq; ad pulmonem & facit peripneu-
G moniam, aliq̃n ad cerebrum, & tunc facit phreneſim, ali-
quando ad neruos, & tunc cauſat ſpaſmum, et ſic de alijs.
Vnde aliq̃n terminatur ad alia loca in quibus facit apoſte
ma, & quandoq; ad cor, & facit ſyncopim.

Antequã ponantur canones curatiui oportet hic attẽ-
dere ne decipiatur medicus in operãdo ꝙ pleureſis habet
ſimilitudinẽ cum apoſtemate hepatis, & ideo hic notan-
tur ſigna aliqua de quibus latius infra, ne credẽs auxilia-
ri pectori vbi non eſt nocumentũ negligens fiat circa he-
par vbi eſt nocumentum. In apoſtemate hepatis pulſus
eſt vndoſus, dolor ſub diaphragmate in dextra parte, tuſ-
ſis ſicca, & dolor nõ eſt acutus. Quòd ſi eſt in ſymmo ege-
ſtio eſt ſicut lotura carnis, & ſi in gibbo vrina eſt ſpiſſa &
cõfuſa: & tumor eſt ad modum nouaculæ, & ſigna diſtin-
ctiua ampliora habebis infra de apoſtemate hepatis.

CAVSAE & in ſumma vt ſupra cauſæ pleureſis ſunt
tres. primitiua antecedens & cõiuncta. Exemplum pri-
mi. vt aer calidus diſſoluens, frigidus comprimens, vẽtus
H borealis. cibi calidi & hum. exercitiũ diſſoluẽs & ſangui-
nem commouens, balneũ calidum, repletio nimia, vigilia
ſuperflua, ſuperfluitatum retentio, ira, furor, et gaudium.
Exemplum ſecundi, vt mala complexio cal. & hum. vel
ſicca humoralis, aut ſtrictura venarũ non potens ſangui-
nem continere, aut raritas faciens materiam recipere, vel
magnitudo hepatis multos humores cõtinẽtis vel ampli-
tudo pectoris bene recipientis. item & largitas viarũ in-
ter hepar, & pectus. Exemplum tertij. vt ſanguis chole-
ricus vel phlegma putrefactum, vel alius humor qui in iã
dictis locis contentus eſt.

SIGNA demonſtratiua & maxime verę. Sũt quinq;.
Primum febris inſeparabilis propter vicinitatem cordis.
Secundum dolor pungitiuus ſub coſtis, quia in membro
eſt panniculoſo, & ſi tenſio eſt cum punctura ſignat mate
riæ multitudinẽ, et ſi in panniculo tegente dolor venit ad
furculam. Tertiũ anhelitus cõſtrictio propter apoſtema
conſtringens.

conſtringẽs. Quartum eſt pulſus ſerrinus quia durus, & diuerſus. Quintũ eſt tuſsis quia pulmo ex vicinitate læditur ꝙ ſi hæc in ęgro inuenies ipſum pleureticũ pronuntiabis. Quòd ſi humor peccans fuerit cholera tũc erit vrina tenuis citrina intenſa. pulſus durus, & velox valde, dolor acutus multũ, inflãmatio magna: ſitis intenſa, ſputum citrinum, & ita videbis ſigna choleræ diſcurrẽdo per res naturales & non naturales ex parte, ſcilicet ętatis, regiminis, & huiuſmodi. Quòd ſi ſanguis vrina erit rubea ſpiſſa, pulſus plenus, & ſputũ rubeum, & dolor fortis ſed nõ ita acutus vt in cholerico, neqꝫ ſit tanta ſitis, neque lingua ita ſicca. Quòd ſi à ſanguine aduſto lingua erit nigra cũ ſiccitate, & aſperitate, & vehementia ſitis, & vrina clara ad fuſcum tendens, eritqꝫ ventris ſtypticitas cum feb. intenſa. & non expuet, ſed quodãmodo retinebitur ſputum. Quòd ſi fuerit ex mixtione ſanguinis, & choleræ tũc ſputum erit flauũ, & ſigna dicta mixta. Fac itaqꝫ patientem expuere in petijs mundis. Quòd ſi ex phlegmate, vel ex ſanguine in quo dominatur phlegma erit febris remiſſa, & vrina erit ad pallíditatẽ vel remiſſam citrinitatem tẽdens, & pulſus leuis reſpectiue. & dolor remiſſus, & ſputum multũ ante eius maturationẽ ad albedinẽ declinãs, & eſt cum grauitate ſomni & dolore grauatiuo magis q̃ pungitiuo. Quod ſi ex melancholia quod raro eſt. dolor remiſſus ſputum liuidum paucũ, vrina remiſſa. ſimiliter feb. & alia huiuſmodi quæ melancholiæ atteſtantur.

SIGNA non veræ. Lateris dolor ac grauitas ſine tuſsi ac ſcreatu, & maxime qñ eſt in inſtrumentis extra, quia tunc non grauatur pulmo. Et tactus eam comprehẽdit & quãdoqꝫ viſus apparẽte tumore aliquo. Quod ſi in attractione aeris ſentitur dolor tunc eſt in lacerto dilatãte. ſi in ſyſtolando eſt in cõſtringente, & dolor nõ eſt pungitiuus, ſed magis aggregatiuus, & abſqꝫ febre, & inflãmatione, & reliquis ſignis ventoſitatis, & certificaberis magis ex modo qui infra dicetur in canonibus. Ioãnitius vero vt inq̃t Gal. i. aphor. commen. xij. dixit. Si leuius infirmus portat infirmo latere q̃ in ſano. & ſupra in eodẽ cõmento ſigna. dolores deſcendentes in diaphragmate, vel aſcendẽtes ad furculas. Ioãnitius horum duorꝫ locorum dolores pleureſim factam ſunt confirmantes, et ſic habentur ſigna tria, a Ioãnitio poſita pleureſis vere demonſtratiua, quibus mẽdoſa à vera differt. Poſtremo ſcito ꝙ in. 1452. apparuerunt pleureſes, in quibus in earũ principio ſuperueniebat ſubetia perſeuerans quandoqꝫ. quandoqꝫ non, ſed rediẽs, & vtplurimum ad bonum terminabantur.

PROGNOSTICA. Primo ponentur ſigna bona ſalutem portendentia. ſecundo mala malitiã ægritudinis vel mortẽ nunciantia. Et ex primis ſunt facilitas ſputi cum velocitate, albedine eius & æqualitate ſui, remiſsio doloris, & febris, incolumitas anhelitus, & ſomni, remiſsio ſitis, & aliorum accidentium in principio euenientium. Et apparitio fluxus ſanguinis narium eſt ex ſignis bonis vltimis in pleureſi Auic. Et diuerſitas, id eſt fluxus ventris apparens in principio eſt ſignum bonum, imo res iuuãs. Aui. Quod intellige, quando ſcilicet eſt à multitudine materiæ regulatę tamen a virtute, quod comprehenditur ex alleuiatione infirmi conſecuta, quia facilis factus ſit anhelitus, remiſſa ſit feb. ægro ſunt bona &c. Quod ſi fuerit ex exuberãtia materiæ pręter quam reguletur à natura, imo eſt ſicut egurgitans, & eſt ægro mala. & proprie cum non ſiſtitur difficultas anhelitus triſtitia & feb. inflãmans fortaſsis euenit mors in quarto vel ante. Sputum ſubrubeũ in principio bonum. & eſt ſignum citæ terminationis. Similiter declinans ad citrinitatem bonum. Si ſputum in prima die ejcietur, & ſubtile nõ maturatur ſperatur eius maturatio in quarto. & euacuatio in ſeptimo. ꝙ ſi nõ maturabitur in quarto: aut in prima non apparuerit die, tũc criſis erit in. xi. vel. xiiij. quod ſane intelligas, ꝙ in tempore medio mediũ expecta tempus. Sed ſcito ꝙ dato ꝙ non ſic appareat ſputum, neqꝫ maturitas eius, ſed ſit virtutis fortitudo. bonitas appetitus, iuuentus & huiuſmodi ex

A ſignis bonis nõ dubitabis quin ægritudo bene terminet.

Signa mala. malitia egeſtionis cum fœtore, & vehemẽtia citrinitatis, intenſio accidentium. retentio ſputi, & tarditas eius maxime virtute exiſtẽte debili. Quòd ſi tardatur ſpuere poſt ſeptimum, & virtus ſit multũ debilis expecta mortẽ ante decimumquartum. vel in decimoquarto. Sputum rubeum purum, vel plumbeum, vel citrinũ, igneum vel nigrum malum, & maxime quando cum eis cõiungitur viſcoſitas & anhelitus conſtrictio. Et ex malis valde eſt album viſcoſum rotundũ. Et deterius omnibus nigrum, & proprie quod eſt fœtidum. Auic. Et viride malum, ſignificat enim congelationẽ & aduſtionẽ vehementem. Et rotundum eſt melius non rotundo. Auic. Et in ſumma iudicium ſputi ſumitur ex ſubſtantia, colore, quantitate, et figura. Et omne ſputũ cum quo nõ quieſcit nocumentum non eſt bonum. Auic. Vrina fœtulẽta, inæqualis mala. Inflammatio cum frigiditate extremorum mala. Dolor tendens ad poſteriora malum. Addi-
B tio doloris quando ęger dormit ſuper latus infirmum malum. Pleureſis ſiniſtri lateris deterior & magis ſuſpecta, & nono Continentis. cap. i. rarius ſit in dextro. Fluxus ventris in fine quando poſt ipſum non ſequitur incolumitas malus valde, ex debilitate enim hepatis venit. quòd ſi accidat cum difficultate anhelitus, & nõ remouetur difficultas per eũ fortaſſe interficiet in quarto vel ante quartũ. Meſ. Si accidat fluxus ventris in fine morbi eſt ſimiliter ſm alium duorum modorũ. Aut enim expellitur materia ad hepar et viſcera et ſequitur incolumitas. Vel accidit cum debilitate hepatis & proſtratione digeſtiuæ, & contentiuæ in ipſo, & ſequitur poſt ipſum pernicioſitas. Dixit Hippo. Multoties eſt ſputum bonum facile & ſimiliter anhelitus & ſunt illic ſigna alia mortalia, ſicut dolor in poſterioribus, & eius dorſum eſt ſicut verberati, & vrina eſt ſanguinea ſanioſa, & raro ſit beatus, imo moritur inter quartum & ſeptimum: & raro procedit vſqꝫ ad decimumquartũ & in pluribus cum pertranſiuit ſeptimũ ſa-
C natur. Et multoties apparet in ſpatula pleuretici rubedo & calefit ſpatula eius, ita vt non poſsit quieſcere. Quòd ſi calefiat venter eius et egrediatur ex eo egeſtio citrina moritur niſi pertranſeat ſeptimum quãdo ad ipſum feſtinatur ſputum diuerſarum ſpecierum & dolor. deinde augmentetur moritur in tertio. Et eſt alia cum qua ſentitur pulſatio extenſa à furculis vſque ad crura, & eſt in ipſa vrina aquoſa cum qua non eſt ſedimen & ſputum eſt mortale propter declinationem materiæ ad caput. Si autem pertranſit ſeptimum ſanatur. Si omnia ſigna quæ iam dicta fuerunt, fuerint in principio intẽſa valde & mala inducta ſymptomata, vt ſunt vigiliæ ſuperfluæ, inquietudo, tarditas linguæ, & huiuſmodi ſunt ſignum mortale. Si quod eſt in pectore expuatur, & poſt eius expulſionem adhuc remanet grauitas in pectore neque alleuiari ſe ſentiat patiens ex hoc mortale etiã ſi materia digeſta fuerit. Egeſtio frequẽs, & liquida mala. Vrina nimis tenuis, vel ſpiſſa liuens. vel viridis, vel nigra ſunt ſigna mortalia, de qua
D vrina audi verbũ Iſaac. Vrina in ægritudinibus hepatis, & venarum certã habet ſignificationem ſiue ſit bona ſiue mala. In ægritudinibus vero quæ ſunt extra venas vt in pleureſi, & ſimilibus ſi vrina fuerit laudabilis bonũ, ſed non certum ſalutis ſignum. Quòd ſi fuerit mala indigeſta & ita de alijs malis cõditionibus eius certum eſt ſignum ad mortem, quia poſtquam digeſtio deficit in radice bene deficiet in ramis. Debilitas in pulſu ſm plurimum eſt malum ſignum. Poſtremo ſcito ꝙ quando pleureticus in. xiiij. diebus non mundificatur tunc materia ſaniatur. Cuius ſaniationis ſignũ eſt vehementia doloris, augmentum difficultatis anhelitus & eius cõſtrictio, maior augetur feb. aſperitas linguę & huiuſmodi ſigna talia dicta. Nã in generatione ſaniei feb. & dolores magis q̃ facta ſanie. Itaqꝫ facta ſanie remittuntur accidentia. Et cum incipit apparere ſanies, & ab ea die vſqꝫ ad. xl. non curatur trãſit in phthiſim vt infra in aphor. Et raro accidit ſanioſitas

ante.

ante. xiiij. & quanto accidentia collectionis erunt intenſiora tanto eruptio erit velocior. quanto leuiora tardior. Et hic ſcito ꝙ quando apparebūt ſigna timoroſa propter collectionē & ante fuerit & apparuerit ſputū bonum, & alia ſigna bona, tunc nō debes timere, cū videbis non remitti pleureſim, & ſigna cū hoc mala apparuerint expecta mortē. ꝙ ſi fuerint bona expecta ſaniationē. Additio in frequentia pulſus cū virtute debili mortale. De ſignis prognoſticis in pleureſi habes in Aphor. in fine cap. & tu ibi. Poſtremo ſcito ꝙ in ciuitate noſtra Paduæ, et Treuiſii, & Venetiæ de, 1440. de menſe Martij & ante & poſt apparuit pleureſis mala quæ erat cōtagioſa, ex qua multi ac plurimi moriebātur. nullibi tñ repperi ab auctoribus noſtris ſcriptū ipſam eſſe contagioſam, & exiſtimauerūt plures talem fuiſſe venenoſam. Sed attende verba Auic. ſecunda primi. de completo ſermone in ægritudinibus. Et præterea ex ægritudinibus quædā quæ de vno ad aliū trāſit ſicut lepra, ſcabies, & variola, & febres peſtilētiales etiā apoſtemata putrida, ſub quibus apoſtematibus putridis forte pleureſim Auic. collocauit. etiam tu cōſidera.

Pleureſis cōtagioſa

Cvra. Canones ex canonibus ponit̄ primus & ſpecialiter à Meſ. applicatio repercuſsiuorum. inquit. Primā quidē rem cōplent adminiſtrationes medicaminū membrum confortantium ipſiuſq; virtutē coadunantiū vt nō recipiat. Et ex hoc facientibus eſt emplaſtrū factum ex lentibus excorticatis coctis cum aceto vel ſpongia infuſa in aceto decoctionis roſarū, balauſtiarū, vel ſimiliū, & de iſto canone ſpecialis fiet diſputatio in dubijs infra. quare ſuperſedeo omittēs eum, & ad alios accedo. Ex quibus primus eſt ordinatio diætę. Secūdus eſt reſolutio. Tertius diuerſio. Quartus eſt digeſtio materię. Quintus eſt ſubtractio materiæ ſubtractione communi poſt digeſtionem. Sextus euacuatio materię propria euacuatione digeſtione etiā præcedente. Septimus eſt correctio accidentium.

Ordinari. Nanq; debet dięta vario modo ſecundum varietatem tempoꝝ, quia aliter in principio, aliter in augmento. Item ſm varietatem ægritudinis ex parte acuitatis, quia vna pleureſis altera eſt acutior, vt patet. Item ſm tenorem virtutis quia aliter æger aliter debilis aliter fortis alijs paribus dięta̅dus eſt. Ex parte quidē virtutis qua nutrimentum debet eſſe magis nutriens in debili. Ex parte acuitatis nota. nā quanto erit acutior tanto debet dięta eſſe ſubtilior. Vnde Hipp. de regimine acutorum. ſi cibus detur ſpecialiter apud vehementiā doloris eſt ponere ægrum ad deſperationem, & mortem, qm̄ natura debilis ad alterā duarum occupationū deficit aut ad vtrāq;. Ex parte vero temporis, qm̄ in principio diæta debet eſſe ſubtilis plus, & minus ſm longinquitatem, & propinquitatem ſtatus. In augmēto vero diæta parū per ingroſſetur. In ſtatu vero ſubtilietur circa finē eius, et principium declinationis. ingroſſetur etiam vſq; in finē ingroſſando procedatur. Sed hic aduerte ꝙ non poſſumus hodierna die cū ita facilibus cibis procedere vt antiqui propter ingluuiem hominū, & debilitatē naturæ ab eo quod prius fuit. Vnde antiqui. Meſ. etiam laudauit in principio aquā hordei, decoctum in aqua pluuiali & plurima decoctione. Itē aqua çuccharata. Item ad hoc ſimiliter valet aqua decocta cum iulep vio. mixta, maxime in cholerica. hæc etenim vltra hoc ꝙ nutriāt facilitāt ſputū.

Moderni vero in principio dant iuſcula hordei, & ſi eſt aliqualis debilitas dant ei decocta in brodio pulli, ſi non, in aqua ſimplici, cōſequenter deſcendūt ad panatā cum lacte amygdalis. & hoc ingroſſando cum his ſemper cōmiſcendo çuccharū aut mel. Item procedunt ad iuſcula ſiue ad panatā ex decoctione blitis, atriplicis, maluæ, cucurbitæ factam. Item vlterius ad ſorbitionē fabarum farinæ cum çucharo ex brodio pulli, aut aqua ſimplici ſm tenorem virtutis, & tēpus morbi. Item ingroſſando plus ad contuſum alteratum cum his, & in fine feb. iuſcula cū butyro ſpecialiter in conſuetis, vt in foro iulij, in Alemania, & oua ſorbilia etiam conueniunt preſertim ſi feb. nō

E adſit. ꝙ ſi ſit alterata etiam concedi debeāt ſtante debilitate virtutis, & ſic procedatur ab intelligenti vſq; ad finē ſm canones datos. Et nota ꝙ panis azimus nō conuenit, quia materiam inuiſcat, fermentatus vero etiam, quoniā aperit apoſtema ante digeſtionē. Ex carnibus vero dentur tēperatæ, & alteratæ vt oportet. de quibus ſupra tertio trac. Item etiam cōueniunt piſces petroſi ſquamoſi, ſuper quos poſſunt fieri ſapores iuxta doctrinam poſitam in. iij. trac. Ex potibus aqua ſimplex çuccharata, aqua decocta cū vino granatorum dulcium. Itē aqua hordei. Item aqua cum iulep vio. Item aqua mellis paucæ commixtiōis, & ſpecialiter in phlegmatica. Vnde nota quòd aqua in hyeme bibatur calida, in æſtate vero quaſi tepida. Aqua vero veri frigoris non bibatur. vnde decima tertij. trac. iiij. i. cap. Et interdicatur eis aqua frigida, quam tamen concedit Meſ. in duobus caſibus. Primus quando tuſsis eſt ſicca, et aſpera. Secundus quādo tuſsis facta à caliditate ſiue caumate vehementi, tunc ſubdit. Concedi-

F mus ipſam frangentes frigiditatem eius cum ſecaniabin, & iulep acquirentes ei ex virtute inciſionis ſecaniabin, et penetrationis vt penetret, & diſcurrat in venas & ſigilletur deinde ex humiditate, & frigiditate aquæ virtus extinguens inflammationem, & ſedans aſperitatē, & ſitim. hoc enim eſt illud quod non omnes cōpræhenderunt. Et hic aduerte ꝙ oxymel paucæ acetoſitatis cum aqua decocta datum eſt delectabile, & conueniens potui. In declinatione vero detur vinum album dulce ſubtile. itē rob vini cum aqua multa propter caliditatem rob & eſt forte in mundificādo. Ex fructibus cōueniūt paſſulæ abſq; arill. amygdalæ, iuiubę, granata dulcia. vnde decima tertij. trac. iiij. ij. cap. Quidam autem prohibuerunt granata propter infrigidationem eorum, ſed apud me in eis, quæ dulcia ſunt non eſt malū. Quod ſi pleureſis fuerit phlegmatica ſecurius adminiſtrantur condita & præparata cū melle, & debent omnia eſſe magis remiſſa in frigiditate vtiq; rebus calidis pectoralibus. de quibus ſupra i de tuſ-

G ſi. & laudatur aqua cicerum. item aqua cicerum & hordei cum melle. item aqua cauliū cum oleo amygdalino. item ſtila cum lacte amygdalarum. item ſecaniabin cum hyſſopo, vel pulegio.

In melancholica vero proportionaliter vnde laudatur ſauic tritici cum melle, ſorbitiones ex farina fabarum cū melle & huiuſmodi. Potus aquæ mellis in qua decoctus ſit lupulus, vel lingua bouis & huiuſmodi. De eo quod attinet aeri dicendū ꝙ temperetur iuxta conſtitutionem anni. debet tamen potius ad caliditatem declinare, item caueatur boreas, & auſter, vt poſsibile eſt, & indifferēter flatus ventorum. item fumus, item aer agitationis aquarum. item aer æſtuoſus. De eo vero quod attinet ſomno & exercitio audi Auicen. de cura eius. Et ex eis quidem, quæ multiplicant ſputum eſt dormire ſuper latus infirmum, & quandoq; eſt neceſſaria commotio parua.

Secvndvs. Completur attētis aliquibus canonibus. Primus eſt ꝙ medicus debet procedere cura tenta-

H tiua applicando ſcilicet in principio euaporatoria, vt per hæc compręhendatur ſi materia eſt ventoſa, & pauca vel multa, qm̄ ſi fuerit ventoſa per ipſorum applicationē reſoluetur, & ceſſabit, & diminuetur dolor. Similiter ſi pauca & ſubtilis. Quod ſi materia fuerit multa vel groſſa tūc dolor augebitur. Vnde Meſ. Cum autem ex ſerie operationis huiuſmodi peruenitur ad hoc vt dolor vel punctura & qualiſcunq; fuerit reſoluatur aut ſm aliquid aut integre ſubeſt excuſatio tranſeundi ad aliud. Si vero multiplicatur vſq; adeo vt vel dilatetur & aſcendat vſq; ad ſurculam vel vſq; ad hypochondria extendatur, tunc certū eſt reſolutionē repletio agitatiua prohibet, & hoc maxime cum repletio fuerit in toto tunc ad aliud genus curæ procedendum eſt quemadmodum dicemus, & Auicen. decima tertij. de cura dolorum. Et euaporatio quidem reſoluit omnem dolorem altum, vel infimum cum non eſt prohibitio ex repletione quam attrahit euaporatio,

Hic tamen nota vt dictum fuit ꝙ medici diſcretio in hoc debet multum operari. Nam conſiderare debet habitudinem, conſuetudinē, regimen præteritum, diſpoſitionem hepatis, pectoris, conſuetudinē cadendi in hanc vel ſimilem ægritudinē, & ſic de alijs, de quibus comprehendet quaſi vero iudicio abſq; tentatione aliqua ſi materia fuerit multa pauca ſubtilis vētoſa. Et anteq̃ ad applicationem particulariū veniat ſcito ſecundo ꝙ à facilioribus eſt inchoandum, & qm̄ humida alijs paribus ſunt faciliora ſiccis hinc ab eis prius inchoandum. Vnde Meſ. Et adhuc quidem canon eſt ab humidis, & debilibus debere incipere & quāto materia ſiccior & cōpactior fuerit tāto tardius ad fortiora rumpere ne reſoluatur de materia quod eſt ſubtile, & cadat deinde durities in reſiduo. Hic nanq; cauēdū eſt. Et Aui. allegato cap̄. Et humida quidem ſunt cōuenientiora ei qui trahit ad rubedinē. alia litera ad choleram, & ſicca ei qui trahit ad phlegmaticam proprietatem. Verum humida cū non iuuant, nō nocent, & ſicca ſi nocent, nocent magnifice qm̄ indurant, quod cauendum eſt. Tertius canon. ꝙ iſta euaporatoria menſurari debent ſm profunditatem materiæ vel eius permanentiæ in ſupficie. Item ſm ꝙ exigit diſpoſitio in cito, & tarde reſoluēdo ita ꝙ oportet aliqñ eſſe intēſa, aliqñ remiſſa, aliquando medio modo, & eſt canon ſm ſapientiam, ita ꝙ tua eſt menſurare eorum caliditatem. Quartus ꝙ talia ſic adminiſtrentur ne ex eorum vaporibus cerebrum lædatur. cōſueuerunt enim inducere triſtitiā, & anhelitus conſtrictionem & eſt canon multum neglectus & male, eſt tñ Auic. Meſ. & aliorum auctoꝝ vbi de hoc. Et deſcendēs ad particularia dico primo loco laudatur magis ſpongia infuſa in aqua calida, & expreſſa inuoluta pāno lineo vt eius calor diutius conſeruetur poſita ſuper loco. quę nō permittatur infrigidari, ſed ſtatim cum calor remittitur notabiliter remoueatur & alia applicetur diſpoſita vt prius. & ſic reiteretur multoties vſque ad. viij. vices, ſed ante eius applicationem locus cum planta manus leuiter fricetur, & ſit ſpongia ita magna vt cōprachēdat locum doloris ex omni parte. & eſt canon Meſ. quē confirmat litera Auicē. allegato cap̄. inquit. Et melius eſt vt antecedat ſpongia infuſa aqua calida. Sed hic nota de pāno lineo ꝙ ſemper debet renouari in omni applicatione ſpongiæ, & humectatus abijci. Secundo loco eſt ſpongia in aqua maris, aut ſalſa infuſa. Item veſica aqua ſemiplena quęcūq; aqua ſit de dictis. Item ſpongia infuſa in aqua decoctionis maluę, violarum, camomillę, & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit ex phlegmate addantur anethum, camomilla, ſemen lini. et huiuſmodi vt videtur ꝙ materia exigit. Et ex vaporationibus bonis eſt euaporatio facta cum furfure frumenti ligato in petia cū modico camomillæ in aqua bullitæ expreſſo vt de ſpongia dictum eſt. mutetur autem pannus, ꝙ ſi fuerit aliquid phlegmatis pone anethum vſq; ad herbam vitri. Item ſacculus ex furfuribus frumenti calefactus ſuper laterem calidum prius aſperſum cum aceto mixto cū aqua aut cum aqua ſola vt exigit diſpoſitio. Ex ſiccis autē ſunt ſacellatio facta ex furfure, & ſale, vel ex furfure, milio, ſale, & orobo. Quòd ſi fuerit ibi pręſentia phlegmatis, tunc eſt maxime conueniēs. ſi vero choleræ modera. Vnde hic ſacculus poteſt bullire in aceto & aqua, & tunc conuenientius applicabitur, ſed erit de numero humidorum. In cholera autem ſolum ex milio, et ſale torrefactis. ſaccus factus videtur conuenientior. Poſſunt fieri emplaſtra reſoluētia, & quidam faciūt etiam cum hoc maturatiua ponendo maluauiſcum, & pinguedinem porci, & huiuſmodi. et inueniunt conferre, ſed talia non debent continuari nec multo tēpore dimitti. ſunt enim maxime ſuſpecta. debet enim euitari ſaniatio vt poſsibile eſt. vnde Auicē. de cura pleureſis. Cū ergo maturatur oportet vt prohibeas eā fieri ſaniē. Et ſtudeas tu vt mundifices illud cum ſputo ante illud. Et de cura dolorum. Et ex eis quæ ſunt ſollicite attēdenda eſt vt ſuccurras cum maturatione ægritudinis, aut & abſq; neceſsitate ægritudinis ſaniei. Quòd ſi per iſta nō

A remouebitur dolor aut non mitigabitur, ſed potius augebitur tunc vt dictum eſt ex Meſ. ad aliud genus curæ procedendum & auxiliandus eſt.

Tertius. Canon principalis qui eſt diuerſio, quæ cōueniētius ſit phlebotomia materia exiſtēte ſanguinea, vel ſanguini cōmixta, qm̄ in phlegmatica phlegmate nō exiſtente admixto ſanguini nō videtur apud aliquos cōpetere, de quo infra. Et pro ipſa facienda ponuntur duæ concluſiones. Prima ꝙ in principio materia exiſtente in fluxu, & habente raptum ad furculā ad partes ſuperiores debet fieri phlebotomia ex baſilica lateris oppoſiti, & idem in dubijs. Secunda ꝙ in principio materia exiſtēte in fluxu, & habente inclinationē ad hypochondria ad partes inferiores ꝑponēda eſt clyſteriçatio lenitiua phlebotomiæ, & deinde fiat phlebotomia vſque ad permutationem ſanguinis ſi virtus, ætas &c. conſentiunt, Nam nigredo apparens in ſanguine, aut mutatio coloris in eo ſignificat ꝙ iam de materia apoſtematis euacuatur. Quòd
B ſi dicatur. Raſ. in Almanſore inquit. Fiat minutio ex baſilica eius partis in qua eſt dolor. Dicendū ꝙ dictum eius intelligitur materia non exiſtente in fluxu, aut ipſa exiſtēte pauca, ſed ſi de eius multitudine timeamus fiat ex parte contraria, & hic ſenſus videtur ſatis expreſſe elici ex dictis eius ex textu immediate ſequenti ſubdit, niſi totum corpus multo ſanguine repletū fuerit, tunc enim ex latere contrario ſanguinis detractio facienda eſt. Nam cū propter ingluuiem hominū & inordinatum regimē dubitādum ſit de plenitudine alijs paribus de cōtraria parte tutius & cōmuniter ſit, ſed de hoc in dubijs magis, & tu ibi pro complemento canonis. Sed bene aduerte ſi materia eſt furioſa vt accidit meo tempore. 1440. in principio veris, & ipſo vere quod præceſsit hyems frigida valde, & ſic per totum ex qua pleureſi in. iij. iiij. & vij. & de decē, moriebātur octo, & in principio ſemper apparebat vrina liuida, groſſa nimis, & ſubiugalis. nam vbi ſit talis phlebotomia eſt timenda ne per ipſam materia quę ex tali ſigno
C cōprehenditur furioſa. amplius in motu per te ad locum moueatur doloris & augmētet apoſtema. item qñ materia cholerica eſt multum diſtans à natura ſanguinis nō eſt faciēda phlebotomia propter canonem. quarta primi. de phlebotomia. & ſummopere tibi cauendū eſt &c. Et ex his potes cōprehendere cum alijs quę poſita ſunt infra in dubijs vtrū ſemper competat phlebotomia. Et in iſto caſu Cermiſonus noſter eā prohibebat & prius pharmacadat, deinde phlebotomiā faciebat ſi opportuna erat, cōſidera. Sed hic nota, & ſi phlebotomas, & euacues & non ſedātur accidētia, tūc ſcias ꝙ prohibitio collectionis quā quęris eſt difficilis. nō ergo iteres phlebotomiā ne cōgeletur materia, q̄ habitura eſt collectionē. Aui. de cura eius. cuius contrariū multi operanť. conſidera. His autē cōcluſionibus aſſentit Aui. decima tertij. trac. iiij. i. cap̄. in principio. inqt. Ex rebus cōibus eſt phlebotomia, ſed in principio ex latere diuerſę, & magis feſtina ad ſuccurrēdū de ſaphena in longitudine, & poſt ipſam de baſilica oppoſi-
D ta in latitudine. Ex quo apparet ꝙ ſi pleureſis ſit in latere dextro phlebotomia fieri debet ex ſaphena dextri lateris. Meſ. vero īquit. ex ſaphena oppoſiti lateris, & de hoc in dubijs. Item ſi fieri nō poteſt phlebotomia, applicētur vētoſę in naticis, cruribus, ſiāt frictiones leues, et ponanť clyſteria leuia ex bliti, malua, viol. hordeo cū radice maluarum & huiuſmodi. Vnde ſtudendum eſt in mundificatione ſecum, qm̄ læditur non parū patiens ex fumis earū. ſed caue ne excedas in vſu eorum niſi vſq; ad illud quod videbitur neceſſarium, quoniam conſueuit ęgritudinem hanc fluxus ſequi in moderantia Meſ. Ex quo infertur ꝙ medicinæ ſolutiuæ ſunt timēdæ de quo ſtatim in ſequēti canone, & in dubijs. Ventoſas ſuper loco doloris poſitas in diuerſione nūc cum inciſione nunc abſq;, multum cōmendat Meſ. ſed illas oportet fieri poſt corporis mūdificationem, & phlebotomiā. & circa. 14. vbi. ſ. ſecurus ſit factus medicus de paucitate materiæ. Vnde Auic. Et qñq;

ponuntur ventoſæ ſuper pectus cum ſcarificatione etiam vt trahatur materia ad exteriora & minoret & proprie cum præmiſſa fuerit phlebotomia. Sed vt exiſtimo hæc operatio non eſt facienda niſi à medico bene experto. Et fortaſsis ſecurius eſt ponere ipſas ventoſas parum ſub loco doloris, & ego iam illud feci & contulit.

In complendo. Quartum eſt primo conſiderandū ſi materia eſt ſanguis qui cum digeſtione nō expectet procedatur immediate ad euacuationē per phlebotomiā in principio materia exiſtente in fluxu: & multa ex latere contrario. poſt quā per dies tres de latere eodē, & maxime qñ extimatur materiā iam fluxam eſſe, & fiat vt ſupra vſq; ad ſanguinis mutationē. Quòd ſi fuerit pauca fiat in principio ex eodem latere ex baſilica, vt ſupra. & hoc conſentientibus virtute ætate & vētris lubricitate. Quòd ſi fuerit ſtypticitas vētris fiat clyſter lenitiuū prius aut ſumat aquā fructuū, aut māna, aut muraba de violis & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit ex cholera, vel ex ſanguine cholerico, tunc dentur digeſtiua, infrigidatiua, & humectatiua. non tñ expolient ab abſterſiōe. immo ſcias q lenitiua remouētia aſperitatem debēt præcedere abſterſiua, et qñ ſic cōmiſcentur cū abſterſiuis felicitatur operatio eorū, vt iulep. vio. cū aqua hordei excorticati. Item oxymel ſimplex cū pauco melle & pauco aceti factū. vt. ℞. mell. p. i. çucchari albiſsimi. par. ij. aceti & aquę dulcis. añ. par. i. tu tñ modera vt neceſsitas petit. nā deſcriptio illa Gal. vnde additio in melle facit ad abſterſionē. additio in aceto aut aqua ad extinctionē et ſitis ſedationē. detur ex eo. ℥. ij. vſq; ad. iij. cum aqua ſimplici cocta tēperiem habente inter calidum & fri. in æſtate. in hyeme vero ſit calida. Item valet aqua dulcis cū vino granatorum dulciū cum çuccharo. Item iulep ſimplex. Item aqua hordei cum çuccharo. & ſic de alijs vt ſupra. iij. trac. de digeſtiuis choleræ. & ſupra de ſoda cholerica. Sed nota q iſta infrigidantia digeſtiua debēt habere duas cōditiones. Prima q cum eis ponantur reſpicientia pectus vt aqua hordei cū decoctione iuiubarum, capillorū vene. & huiuſmodi. Secunda q talia nō ſint ſtyptica. vt eſt papa. portulaca, endiuia & huiuſmodi niſi apud neceſsitatē vt dicetur de reſpiciētibus pectus, dictū eſt in principio capituli. Syrupus vſual. ℞. ſyru. vio. ℥. i. de liquiri. ℥. ſ. aquę de coctionis hordei, & iuiubarum. ℥. ij. Item ſi aderunt vigiliæ dari poteſt modicū ſyrupi de papauere. Item valet ſyru. iuiubinus Meſ. Itē ex ſcariola. lactuca. ſeminibus quatuor frigidis. capillis vene. hordeo liquiritia. paſſulis. iuiubis. ſebeſten. viol. floribus nenupharis. & hmōi fieri poteſt ſyrupus cū çuccharo aut modico mellis vt videbitur expedire, & licet hæc omnia conferāt materia etiā exiſtente ſanguinea: tamē in ſanguinea īfrigidatio debet eſſe maior & abſterſio minor q̄ in cholerica. Et nota vt Aui. ij. cañ. cap̄. de viol. Et melior eſt ſyrupus vio. q̄ iulep vio. In hoc cap̄. Si vero materia fuerit phlegmatica oxymel illud dictum eſt maxime conueniens & in eo debet mel multiplicari. Vnde audi Aui. decima tertij. de materijs ſituatis in pulmone. Cum ſunt humores pectoris groſsi non peruenias ad vltimū in exiccando, immo ſis occupatus cū lenificatione, & inciſione, & ſit maior duarum rerum inciſio, aut ſit ſtudium cum inciſiōe plus q̄ cū reſolutione, & adminiſtra in omnibus medicinis aquam mellis, eſt enim faciens penetrare, & lenificat, & in ſumma vbi materia eſt phlegmatica debet infrigidatio eſſe minor, & abſterſio maior q̄ in ſanguinea & cholerica, & cum hoc debet addi inciſio in ea quę in alijs non ſic cōpetit. Item valet hydromel longum cū hyſſopo cum radice liliorum aut alterius rei pectoralis calidę vt eſt praſsiū & huiuſmodi. Syrupus. ℞. hyſſopi, liquiritiæ, meliloti, iuiubarum. ana. ℥. i. ſeminum lactucarum. ℥. i. piſtētur & bulliant in lib. ij. aquæ vſq; ad conſumptionē medietatis & cū çucch. lib. ſ. & mell. ℥. ij. aceti. ℥. i. ſ. fiat ſyrupus. Quòd ſi fuerit ex ſanguine melācholico quod rariſsimum eſt detur ſyrupus mellinus. hydromel cum deco. anethi, lupuli, bugloſſę, ireos, & ſimilium.

E In complendo. Quintum oportet prius attēdere q ad hanc ægritudinē conſueuit ſequi fluxus vētris, vt ſupra. ex Meſ. ideoq; multū timenda ſunt ſolutiua vētris, & maxime qñ adeſt vehementia feb. nam etiam qñq; ab exhibitione ipſorum excuſat phlebotomia ipſa in qua eſt minor timor. Vnde Auic. decima tertij. trac. iij. i. cap̄. Inquit Gal. exponens ſecūdo regiminis acutorū. textū cōmenti. ſi feb. fuerit vehemēs valde, tunc time ſolutiuum: & ſis cōtentus phlebotomia. in ipſa nāq; nō eſt timor aut timor eius eſt minor. In ſolutiuo enim eſt timor magnus, ipſum nāq; mouet, & qñq; non ſoluit, & qñq; ſuperfluit, quia neſcimus regulariter naturas particulares hominū.

Secūdus canon aduertēdus eſt Aui. decima tertij. de cura pleureſis. Inquit. Et ſi eſt humor alius ſupple à ſanguine euacua, non cū eis quę ſunt ſicut myrobalani, neq; in quo eſt ſtypticitas, immo cū eis in quibus eſt cū ſolutione lenificatio ſicut res factę cū violis tereniabin, çuccharo. & huiuſmodi. Sed hūc canonē intellige regulariter, & non coacte.
F coacte enim propter furioſitatem materiæ, aut eius multitudinem contingit bene aliqñ poſſe conuenienter dari ſolutiuum forte, ita tñ q à lenitiuis non expedietur, vt verbi gratia dari poterit agaricus, aut rhabarbarū cū manna. aut caſia, viol. aqua fructuū & huiuſmodi. à ſcamonēa præcipit Gal. ipſos cuſtodiri Aui. allegato nūc capitulo. tñ inquit. Meſ. de cura eius in quarta intentione. Materia vero qualiſcūq; fuerit oportet vt euacuetur cum eis, cum quibus cum euacuatione eſt lenificatio, de quarū ſumma ſunt violę, proprie humidæ, & ſiccæ, & cōditum & ſyru. ex eis, & ſiracoſt, & tereniabin, & çuccharum alborſor, i. rubeū, caſia, & ſimilia, & proprie ſi materia fuerit cholerica: & qñq; miſcetur cum eis, quod eſt ſicut trochiſci de violis habentes aliquid ſcamoneę, & nos ſcripſimus permixtionem ipſorum in cap̄. de aſthmate. cōſidera. Et ſubdit. Si materia fuerit phlegmatica euacuāda eſt cum eo, quod eſt ſicut puluis ireos, aut agarici, aut alaſce cum muraba de violis mellino, tereniabin, & aqua hor-
G dei. Et iā quidem Gal. præcepit aquam hordei poſt ſolutiuum propinari debere, aut aquam mellis vt lenificet, & abſtergat virtutem ſolutiui, & ſi diſpoſitio aliqua eſt quæ exigat eſſ: neceſſariū vti clyſteribus leuibus medijs & acutis, fiat ſm exigētiā & declinationē materiæ ad inferiora, et ſuperiora, pro quibus recurre ad ea q dicta ſunt de cura ſodæ, & de apoplexia. Solutiuū in ſanguinea facta phlebotomia ſi expedit. ℞. mānæ electæ. ℥. ij. diſſoluātur cum. ℥. iij. aquæ decoctionis iuiubarū, vel violarum: vel. ℥. ij. caſiæ cum aqua dictarum. Item in cholerica detur. ℥. i. ſ. caſię. cum. ℥. i. thamarindorum cum aqua dictarum rerū vel decoctionis prunorū & hmōi. In phlegmatica vero conſimiliter poni poteſt agaricus. itā quidā etiā præſumunt ſuper turbith cū decoctione dicta vt Placentinus, dari poteſt aloe, & hiera. In melancholica vero cōſimiliter cum decoctione bugloſſę, boraginis; violarum; poterit dari aliquid ſenę cū brodio gallinæ pinguis. Sed hic nota q vt dictum eſt ſemper ſi virtus, & cætera con-
H ſentiūt debet īmediate fieri phlebotomia in cholerica verum, & in phlegmatica. Vnde ſi dicat. inquit Aui. decima tertij. de cura cōmuni dolorum pectoris. Et in cura quidē phlegmatici incipiatur à clyſteribus acutis, & ſolutione ventris, & nō fiat phlebotomia. Dicēdum q intelligi habet vbi materia nō fuerit mixta ſanguini nō cōpetit phlebotomia euacuatiua, ſi cum hoc ſtat q cōpetit diuerſiua vt in diſpoſitiōibus capitis ſupra. Poſtremo nota q materia exiſtente in fluxu, & timor ſit de eius multitudine debet nō præcedente digeſtione dari pharmacia, ſed iam materia exiſtēte fluxa debemus expectare digeſtionem.

Sextvs Vero cōpleatur cū rebus educentibus ſputum vt ſunt facilitantia, & velocitātia ipſum, cuiuſmodi ſunt lenitiua, mundificatiua, abſterſiua, tēperate, et breuiter ipſum digerētia, quia aut ingroſſantia vt in calida aut ī phlegmatica ſubtiliātia, aut incidētia, abſtergētia plus. de quibus aliquid dictū eſt in quarto cañ. Vnde oportet

incipere

incipere à magis,& minus infrigidãtibus ſm ꝙ exigit materia,& talia poſſunt eſſe applicata ad ĩtra vt ſupra.& ab extra vt diceť. Procedam exẽplariter vbi materia fuerit multum calida & vehemẽs fuerit inflãmatio. Primo ergo exhibe vt eſt aqua melonis indi. aqua citrullorum vel cucurbitæ, aut aqua çucchari vel aqua hordei excorticati cũ iulep. Quòd ſi nõ fuerit ita vehemẽs incendiũ ſit aqua iuiubarum ſebeſtẽ cum viol'. & ſemine citoniorum cum çuccharo. Item ſi fuerit adhuc minor inflãmatio cũ aqua mellis multę pmixtionis aut aqua çucchari rubei, & laudatur vt ſemper aliquid ponatur hordei, & in fine procedatur ad aquã decoctionis capilli ve. radicis liliorũ cum modico mellis & hordei. Et ſcito ꝙ aqua mellis eſt vltimior ad humectandũ ꝗ̃ aqua hordei, & aqua fructuũ & paſſularum eſt huius generis poſt illa. Et nota hic de ficubus, quia vt extimo non cõpetunt in principio, quia ſunt nimis aperitiuę, & maturatiuæ. Item aqua liquiritię cum hordeo, aqua enim hordei cũ çuccharo, & ſine ſemper eſt conueniens & in fine magis cũ facimus ipſam abſterſiuã. Et nota ꝙ ex domeſticis maxime facilitantibus ſputum, eſt ſorbitio facta ex aqua calida çuccharata hora poſt horam. Confectio trochiſcoꝝ feſtinantium maturationem in pleureſi, & facilitantium ſputũ. ℞. vio. ſucci liquiritiæ. ana. ʒ. x. dragacanti, amili, ſeminis altheę. ſeminis fœniculi. ana. ʒ. iiꝭ. confice cũ mucillagine. ſeminum citoniorũ: & ſeminis lini: & ſit doſis. ʒ. i. cum ſyrupo viol'. In ore autẽ ordinentur pilulę bichichię, aut diadragantũ frigidum et ſimilia, vt ſupra. de tuſsi calida, Vbi nota ꝙ ea quę ponũtur de tuſsi calida valent, & in pleureſi. propter quod recurre ibi. Ad extra autẽ applicantur cerotariũ, vnctiones, emplaſtra & huiuſmodi, quę iuuant ad exitum ſputi ipſum facilitando, & talia debent eſſe lenificãtia cum reſolutione non multũ eleuata, & ſaltem in principio. vnde debent eſſe talia in primo, deinde aliqualiter plus eleuentur. Verbi gratia. ℞. olei vio. ℥. i. cerę citrinæ. ʒ. ij. Item. ℞. olei amygdalini. ℥. i. ceræ citrinæ. ʒ. ij. Et ſi magis eleuare volueris. ℞. aliquid prędictorũ & addatur modicũ hyſſopi humidæ, aut aliquid pulueris radicis liliorum, Item admiſce aliquam ex pinguedinibus. Item ſi cupis fortius. ℞. olei camomillini, viol'. ana. ℥. i. pinguedinis gallinæ. ℥. ſ. fœnugręci. ſeminis lini. ana. ʒ. i. liliorum. ʒ. ſ. cerę albę. ℥. ſ.

Emplaſtrum cõmune. ℞. radicis altheæ. M. i. floꝝ camomillæ, meliloti, violarũ ſiccarum. ana. M. ſ. farinæ ſeminis lini, farinę fęnugręci. añ. ℥. ſ. farinę hordei. ℥. ij. olei amygdalarum dulciũ anethini violarũ. ana. ℥. i. fiat emplaſtrũ.

Aliud ad idẽ Sabor regis medorũ, & cum hoc quidẽ ꝙ facilitat ſputum, ſedat dolorẽ. ℞. olei violati. ℥. ij. cerę. ℥. ſ. adipis gallinæ anatis. ana. ʒ. v. hyſſopi humidæ. ʒ. viij. butyri ſæpe loti in aqua hordei. ʒ. iiij. mucillaginis ſeminum lini & altheæ. ana. ʒ. ix. fiat vnguentum & eſt expertum. Quòd ſi natura fuerit cõpactior pone loco olei viol'. oleũ de lilio. Vidi plures errare in ordinando cõſimilia aut nimis calida, aut nimis frigida, aut nimis maturatiua ordinauerunt, propter quod canonem poſitum menti habe.

Septimvs Vero qui corrigit accidentia diuidi habet in tot partes quot accidẽtia conſueuerunt ſuperuenire. nam ſi vltimãtur in eis eſt timor, & ſunt alienatio ſiue permixto intellectus, vigilię, fluxus vẽtris, fluxus ſanguinis narium, ſitis vehemens. Permixtio autem intellectus cõſueuit accidere qñ materia eſt in diaphragmate, ideoq; oportet hic ſimul attendere ad curã pleureſis, & phreneſis. de quibus iam dictũ eſt. Si autem ſuperfluunt vigilię poſſunt adminiſtrari ea caſu narcotica, vt ſpecies de iacur. ſyr. de papauere & huiuſmodi. Sed attẽdendũ eſt ꝙ hoc fiat cũ cautela ne materia ad intra compingatur. ꝙ ſi tamen neceſſaria videtur adminiſtratio papaueris minus mala eſt ex cortice cũ quo cõmiſceatur paſſula aut aqua mellis aut rob aut aliquod tale vt contra operetur nocumento eius. Siti autẽ dentur extinguentia ipſam ꝗ ſunt in aqua citrulli, melonis indi &c. vt ſupra. de potu, & ſint actu calida. Et nota ꝙ ſi poſsibile eſt ſemper adminiſtrẽ-

A tur cum eis abſterſiua vt dictum eſt, & ab extra ſi fuerit merito caumatis ſpiritualium inũgatur pectus cum oleo viol'. & cera & ſimilibus, vt ſupra. De fluxu ſanguinis aduertendum ꝙ ſi fuerit per viã criſis ſiſtere non debemus niſi ſuperfluat. Quòd ſi fuerit ex abũdantia ſanguinis fiat phlebotomia, & cętera quę poſita ſunt ſupra. cap̃. quinto de fluxu ſanguinis narium. De fluxu ventris nota ꝙ fluxus ſuperueniens pleuritico, aut peripneumonico eſt malus, & verẽdus, vt Hip. ſexto aph. ꝓpterea nota ꝙ fluxus accidẽs eis & ſaltem in principio. aut eſt ꝓpter multitudinẽ materiei cum præexiſtẽtia regulationis naturę, et ſequitur ex hoc anhelitus facilitatio, & lẽteſcẽtia feb. & eſt ſignificatio bona, aut eſt propter exuberationẽ materiei præterq; reguletur à natura, imo eſt ſicut egurgitãs, & eſt ſignificatio mala, & proprie cum non ſiſtitur per ipſum difficultas anhelitus, triſtitia, feb. inflãmatio, tũc fortaſſe ſuperueniet mors in quarto vel ante. Quòd ſi accidit in fine morbi eſt ſimiliter ſm aliquẽ duorũ modorũ. Aut. n.

B materia expellitur ad hepar, & viſcera, et ſequitur ipſum incolumitas, aut accidit à debilitate hepatis, & pſtratiõe digeſtiuę, & cõtentiuę in ipſo, & ſequit̃ poſt ipſum pernitioſitas, & de pleureſi de fluxu ventris dicetur in dubijs.

Qvod si resolvtio Quę ita, & quę ſm omne poſſe medici in principio quærenda eſt, vt ſuperius allegabatur fieri nõ poteſt, quod cõprędenditur, quia iã trãſactis. 12. vel. 14. diebus non eſt mũdificatus, ſed dolor ſe. conſtrictio anhelitus, tuſsis & huiuſmodi ſunt augmẽtata, ſignum eſt ꝙ materia ad ſuppurationẽ tendit: vt ſupra de ſignis. Et tunc aduerte ꝙ ſi virtus fuerit fortis & talia accidentia per phlebotomiã, & alia remedia non fuerint multum diminuta, tũc debes expectare ſuppurationem ſiue ſaniationẽ. Si vero virtus fuerit debilis, tunc his ſtantibus non ſuppurationẽ, ſed mortẽ expecta. Vnde hic nota Hipp. xv. aph. v. ſectionis, quicunq; ex morbo laterali ſuppurantur, ſi in quadraginta diebus purgantur, à die à qua fit ruptio, liberantur, ſi vero non ad tabem tranſeũt.

C aut ſupple ſunt apti parum poſt tranſire.

Cvra. Expedito hoc termino vbi de collectiõe materię apte ſaniari ſuſpicatur ſex intentionibus eſt ꝓcedẽdum. Prima ordinatio dięte. Secunda eſt maturatio apoſtematis. Tertia eſt ingeniatio ad rupturã. Quarta eſt abſterſio, & mundificatio à viru. Quinta eſt incarnatio, & ſigillatio vulneris. Sexta eſt correctio accidentium.

In ordinando Diætam ſit primo aer tẽperatus declinans ad calidũ & hu. Itẽ ſtet quietus, dormiat ſuper latus infirmũ, hęc faciunt ad maturationẽ. Ex cibis dent̃ malua, blitis, atriplex cũ oleo amygdalino recenti. Itẽ ius cicerum rubeorum cum çucch. Item idem ius cum meliloto. Itẽ ius caulium. Itẽ ſorbitiones ex frumento, & conceduñt in ſecũda menſa ficus, dactyli, poma dulcia cocta cũ çuc. Potus vero ſit vinum albũ dulce vel aqua ficuũ. vnde oportet hic menſurare calorem pręter naturalem ſi quis eſt. & ex dictis patet complementum canonis.

Secvndvs Completur cũ rebus aggregantibus in

D ſe ſimul virtutẽ lenificationis, & reſolutiõis, vt cadat maturatio æqualiter in materiam collectã. vnde oportet primo cum leuibus. ſecũdo cum fortibus. tertio cum fortioribus ꝓcedere. nam fortia in principio indebitã faciunt maturationẽ, & ex his quędã exterius, quędã interius corpori applicãtur. De his quę ad intra exemplũ primi. vt decoctio ficuum, aut dactylorum. Exemplum ſecundi. vt decoctio horum ſimul. Exemplum tertij. vt decoctio ficuum, dactyloꝝ, paſſularum, hordei cum rob, & radice liliorum. Sed hic conſidera caliditatis vehementiã aut remiſsionem, qñ in his oportet ꝓcedere cum frigidioribus & minus frigidis. Vt verbi gratia. ſi fuerit vehemens caliditas tunc detur aqua hordei cum decoctione maluarum vel iulep ipſum cum aqua hordei, vel aqua hordei cũ ſeminibus altheæ, maluæ & hmõi. Confectio trochiſcorũ faciẽtium ad maturationem & maxime qñ nõ eſt caliditas vehemẽs. ℞. ſeminum maluę, altheæ, ſeminis lini aſsi,

farinæ fœnugræci, farinæ cicerum, ſucci liquiritię, terenia-
bin. ana. fiant trochiſci cum mucillagine, ſeminis lini, da
cum aliquo ex potibus dictis tuo iudicio magis conuenien-
tibus. Et ex his rebus etiam fieri poteſt potus. Itē reduci
ad confectionem vt patet ſpeculāti. Quòd ſi caliditas &
feb. fuerit vehemens. ℞. violarum ſiccarum. dragacanti,
amili, ſucci liquiritiæ, ſeminis citoniorum, ſe. citrullorū,
melonis, cucurbitę, ſe. maluæ, altheæ, meliloti. ana. fac tro
chiſcos cum mucillagine, ſe. citoniorū, & da vt ſupra cū
aqua hordei vel aliquo ex potibus aliis. Et ex his duobus
exemplis cū his quæ dicta ſunt patet multa ſimplicia va-
lentia in maturatione. Vnde & plurima cōfici poſſunt, vt
verbi gratia. ℞. ficuum, dactyloꝝ. ana. ℥. ij. paſſularū abſq;
arillis, iuiubarum, liquiritiæ mundatæ, dragacanti, gūmi
ara. quatuor ſeminū frigidorum. ana. ℥. iij. capilli vene. re-
centis. ℥. i. mellis & çucch. ana. lib. ſ. fiat decoctio aut ſy-
rup. Ad extra autē quędam ſunt embrochationes, vt. ℞.
maluā, altheam, fœnugrę. ſemen lini. ſemen citoniorū, de-
coquantur in aqua & adminiſtrētur cū ſpongiis, vt ſupra
in canone de reſolutione, quandoq; additur anethū, me-
lilotum, & huiuſmodi: vt materia petit, & dolor. Quędā
ſunt linitiones, vt linitio facta ex oleo & cera. aliqn̄ cum
adipe gallinæ. Item cum mucillagine fœnugræci. ſemine
lini. Item addēdo ex ſeminibus dictis vt ſunt ſemina mal-
uæ, altheæ. Item & fortius pinguedo anatis. Item diaqui-
lon abſq; gummis diſſolutū in oleo liliorum alboꝝ. Item.
℞. ex mucillaginibus radicis maluæ, altheæ, ſauich hor-
dei, fœnugræci, ſeminis lini. ſeminis citoniorum, aggrega
cum butyro, & modico mellis, & cum cera, oleo & modi
co picis, fac cerotum & eſt fortius dictis. Ex emplaſtris
fac ex althęa, mucillaginibus dictis cum farina hordei vel
frumenti, adipe gallinæ, vel anatis, butyro dactylis, ficu-
bus, melle et huiuſmodi. Item adeps porci antiqua valet,
& fortius erit ſi cum his admiſcebitur galbanū, & tu de-
ſcribe vt opus erit.

Dubellati, vel aldubellati arabibus, eſt exitū ſeu apoſtema quod colligit, & facit ſaniem vnde & aliqn̄ quemadmodū ī præſenti loco, pro ſuppuratione accipitur.

IN COMPLENDO Tertium oportet prius cōſidera-
re ſi iam materia peruenit ad dubellati quod cōpræhen-
ditur ex febris & doloris remiſsione & multiplicatione
grauedinis in loco, deinde ſi ſic eſt & nō aliter aſſumenda
ſunt medicamina lenitiua ſimul & operatiua cū imagina
tione & modo operatiōis. verbi gratia. vt eſt ſyru. de hyſ-
ſopo, de praſsio, loch Meſ. cuius initiū, Loch bonū confe-
rens hecticis, & cōſumptis diſtinctione. v. antidotarū. vñ
require ſupradictorum deſcriptiōes, in quibus ſimplicia
iam poſita inuenies, ex quibus varias cōficies deſcriptio-
nes, vt tuæ cōuenit operationi. Ingeniatio vero ad aper-
tionem apoſtematis ab auctoribus poſita eſt primo tuſsi-
cula parua hora poſt horā. Quidam inducunt vomitum,
ſed eſt fortius & non ita placet. dormire ſuper latus infir-
mum, deinde ſubito, & impetuoſe mouere ſe ſuper ſanū,
& tunc dentur ſorbitiones ex farina hordei, frumenti, ci-
cerum rubeoꝝ. Item panis bene fermētatus. Item infuſus
in aqua mellis aut rob. Itē oua ſorbilia. Itē lac ſicut mul-
getur cū pane. caue tamen febrē, & indigeſtionem vt di-
ctum eſt. Itē paſſulæ & ficus ſiccæ cum pane. Itē in ſecun-
da menſa grana pini cum ficubus ſiccis, & amygdalę dul-
ces à cortice mundatæ. Quòd ſi his modis non rumpitur
apoſtema eſt tunc timendū de vita ægrotātis, quare pro-
cedendum eſt cum operatione manuali aperiēdo locum
collectionis cum phlebotomo, aut cauterio, & ſanies pau
latine euacuetur ne ex eius ſubita euacuatione, & multa
ſequatur ſyncopis, aut mors. Tu etiā poſt hæc nota ſi ſa-
nies eſt alba iuncta æqualis, priuata malo odore, ſi feb. di-
minuit, ſi leuitas, iocūditas, appetitus ad cibū & aliarum
operationum naturaliū & ſpiritualium bonitas ad hāc ſe
quit operōnem. Quòd ſi ſic, ſpes habēda eſt & fiducia ſu-
per ſanitatē, nec timeas febriculā, qm̄ ita paulatim eradi-
cabitur vt ſanies euacuabit. Si vero cōtraria apparuerint
ſigna tūc non erit ſpes. Hip. vero rupturę huius apoſtema
tis terminū aſsignauit vt infra in aph. in quibus de hoc ali
qn̄. 20. dierum: aliqn̄. 40. qñq; vero. 60. nā ſicut accidētia

E ſunt vehemētiora aut remiſsiora ita ſtatus eſt ꝓpinquior
aut remotior: et ita eruptio tardior aut velocior. Vnde ſci
to ꝙ remiſsio fe. & ſimiliter doloris aliis paribus tardata
& eorum accidentium tenſio citā ſignificat eruptionem.

PRO QVARTO Explendo aduertendum primo ꝙ
maxime ſollicitus debet eſſe medicus in mundificādo &
abſtergendo ſaniem, qm̄ vt Hip. dicit ſi in. 40. diebus non
fuerit mundificatum in phthiſim tranſit. Secundo ꝙ cū
frequēter materia pleureſis per multas aut varias expel-
latur vias debet medicus ſtudere in mundificando eā ſm̄
declinationem ipſius. iuxta illud. Senis. xxi. aph. li. ſectio-
nis. Quæ ducere oportet. quo maxime natura vergit per
loca conferentia eo ducere. Nam aliqn̄ hæc materia pur-
gatur cum tuſsi per vias pulmonis & hoc cōmuniter. In
quibuſdā vero repit in vacuum corporis & ſubintrās cō-
cauam venam transfertur ad hepar, & ſiquidē aut ad par
tem gibboſam & declinabit ad vias vrinæ aut cōcauam
& declinabit ad inteſtina, tanq; ad locum proximiorem.
F qñq; vero remanēs etiā in primo loco ſuo facit phthiſim
& alios morbos difficiles, qñq; ꝓuocat multitudine ſui.
Tertio ꝙ ipſe canon immediate perficitur cū ipſis abſter-
gentibus, mundificantibus & lauātibus, & in genere hoc
aqua mellis eſt laudabilior quæ debet fieri cū maiori vel
minori commixtione ſm̄ ꝙ maior aut minor requiritur
abſterſio, mundificatio, &c. habito reſpectu ad fe. Itē ad
hoc aqua çucch. iulep, cum aqua hordei, cū çucch. aqua
cicerum & oxymel cum pauco aceto. Itē ex fortibus de-
coc. hyſſopi cū çucch. aut ſyrup. eius. Item loch de ſquilla
moderatū, vt patet. Plurima huic propoſito ſcripta ſunt
ſupra rubrica de aſthmate, tuſsi &c. & tu ibi. Itē ad extra
cōſimiliter valent embrochæ, linimēta. cerotaria, empla-
ſtra & huiuſmodi. Ex embrochis vt aqua decoc. calamē
ti, hyſſopi cū ſpongia. Ex linimētis vt oleum de ſpica, de
lilio, camomillinum, anethū, & fortius illud de ireos. Ex
emplaſtris vt factū ex camomilla, meliloto, ſpica, farina,
fœnugræ. hordei, ſe. lini, maluæ congregatę cum hyſſopo
G humida, vel aliter vt placebit. Et in ſumma nota tres cō
ditiones quas debēt habere huiuſmodi medicamina. Pri
ma vt ſint abſterſiua, & mundificatiua. Secunda vt ſint
membri per quod eſt ſanici trāſitus confortatiua. Tertia
vt ſint facilitantia expulſionē factam per illud mēbrum.
Exēplum primi, vt aqua mellis çucc. Exēplum ſecūdi: vt
hyſſopus, calamentū in expulſiōe facta per hepar ad vias
vrinæ, & trochiſci diarodon, aut maſtix in ea q̄ per hepar
ad inteſtina. quando vero fit per pulmonē multa habita
ſunt. Exemplum tertij cum ireos, cartamo quando ſputo
purgatur, decoctio fœniculi, apij, cicerum, et ſimilium qn̄
per vias vrinę, ſal. baurach. cartamus qn̄ per inteſtina. Et
nota hic ꝙ reperitur medicina aggregās in ſe oēs has tres
intentiones, vt ius galli antiqui, mel, capilli vene. hyſſo-
pus, caſia, manna. Et in hoc tēpore cibentur cū cibis di-
ctis in canone precedenti. vltra quos rememoro alios cō-
uenientes, vt ius galli, pulli, gallinæ antiquę, ſorbitiones ex
farina fabarum, ius caulium. Item aliqn̄ ſi res expetit cū
H iuribus ponatur aliquid piperis. adiuuat enim ad mundi-
ficandum, & exiccandū. Item carnes pullinæ, hædi, et cę-
terę tēperatę, de quibus. iij. trac. Ex acruminibus allium,
cepe. In ſecunda menſa pinę, amygda. dactyli recentes,
poma dulcia: vt ſupra. Sed nota declinationē materiæ,
quia cum ad inteſtina tendit dentur cibaria, aut cum eis
adminiſtrentur quæ vētrem moueāt, & malua, atriplex,
blitis. Et cum per vias vrinæ ſicut ſparagi, baucia & ſimi-
lia. Potus ſit vinū album dulce, & vinū paſſularum, aqua
çucchari. Et pro his, & dictis nota ꝙ ſi ſanies non poſſet
his modis mundificari, quia nec egredi, oportet trāſire ad
operationem manualem aperiendo locum cum cauterio
aut lanceta. conſidera.

IN COMPLENDO Quintum ſcito quòd prius debe-
mus adminiſtrare mundificantia & abſtergentia. deinde
poſt incarnationem, & conſolidantia. quæ autem ſint iſta
apparet ex dictis hic & ſupra de ſputo ſanguinis, & infra
apparebit

apparebit de phthiſi. Reperiuntur tamen aliqñ in vno
eodẽ ſimplici virtutes omnes ſimul vt in lacte: vt abſter-
ſio ex parte aqueitatis, cõſolidatio ex parte caſeitatis, ſed
debet lac eſſe recenter mulſum ex animali paſto ex nutri
mento exiccatiuo, vt eſt furfure, melica ſaba ſpecialiter,
& lac aſininum eſt ſubtilius caprino, & caprinũ tempe-
ratius. de his autẽ magis in rubrica de phthiſi. Similiter
aqua hordei decoctionis cancrorũ fluuialium eſt compre-
hendens has intẽtiones. Cibi vero conſimiliter debẽt eſſe
incarnatiui cõſolidatiui. Vnde laudantur carnes paruarũ
auiũ, extremitates porcorum, & arietũ, caſtratorum, ri-
çum cum gallinis tri. ſorbitiones ex frumẽto, ſorbitio ex
farina riçi cum lacte, & ſit lac coctũ cum lapidibus, vt ſu-
pra. & eſt cibus delicatus. Item ſorbitiones ex farina ſa-
barum cum lacte vel farina cicerum vel cum amilo. Item
caſeus recens. Potus ſit vinũ album antiquũ vel medio-
criter ſtypticum, & dulce eſt bonum eis. Itẽ aqua extin-
ctionis ferri, & aqua mineralis ferri. Itẽ aqua pluuialis.
Item laudantur rob myrti, aut ſyrupus eius, et miua cito-
niorum cũ aqua maſticis, & hic nõ negligantur excellen-
tiæ çucchari ro. & adminiſtrationes eius omni hora; for-
taſſe enim eſt ipſum ſolũ medicina curans eos, & de hoc
infra de phthiſi. De medicinis conſolidantibus ab extra
applicandis dictum eſt ſufficienter de ſputo ſanguinis.

ACCIDENTIA Vero corrigãtur iuxta ea quæ dicta
ſunt. Quòd ſi non remittũtur ſed augmẽtantur, & videaẽ
virtus egredi, tunc peſsimũ eſt, & mortale. Trochiſci cõ
ſolidãtes, & mũdificãtes vlcus. ℞. ſeminum papa. albi, ſe-
minis cucurbitæ, & citrullorum excorticatorũ. ana. ʒ. x.
amili, dragacãti, gũmi ara. ſucci liquiritiæ. ana. ʒ. v. thuris
maſculi, ſeminis canabis loti. boli ar. ſan. dra. carabẽ. ana.
ʒ. ij. myrrhæ, cinnamomi opij. ana. ʒ. i. fiant trochiſci, dent
cum aqua hordei decoctionis cancrorum: vt ſupra. Loch
abſtergẽs & mundificãs ſaniem à pectore & pulmone. ℞.
amygdalarum dul. & amararum, granorum pini, ſeminũ
vrticæ, farinę lupinorũ. ana. par. æquales, cõfice cũ melle.
Plures tales medicinæ mundificantes ſaniem à pectore,
& pulmone dictæ ſunt in rubricis de aſthmate, & tuſsi.
quæ requirantur ibi: & de eis infra de phthiſi.

RESTAT Dicere de permutatione pleureſis. quæ in
multas ægritudines alias cõſueuit permutari vt qñq; per
mutaẽ in peripneumoniã. qñq; in phthiſim et ſic in malũ.
Et permutatio in peripneumoniã eſt ſm alterũ duorum
modorũ, qñ aut materia cõuertiẽ ad pulmonẽ, aut virus
eius ad ipſum cũ non mundificaẽ vſq; ad. 40. dies. Simi-
liter pmutatio eius ad phthiſim eſt ſm duos modos, aut
mediante peripneumonia aut ſine eius mediatione & p-
prie cũ ſanies acuta aut mordicatiua reſoluta ab eruptio-
ne apoſtematis eſt trãſiens per pulmonẽ vlcerans ſubſtã-
tiam eius. Vnde qñ pleureſis nõ reſoluiẽ aut mũdificatur
in. 14. diebus trãſit in empyema. Qñ vero nõ mũdificatur
in. 40. diebus à die rupturæ tranſit in phthiſim: & de his
apho. poſt. Poſtremo ſciẽdum q materia pleureſis qñq;
capitur ſiue rapiẽ ſurſum, & qñ natura vincit facit criſim
collectionẽ. ſ. poſt aures & eſt ſignum incolumitatis. q ſi
natura non vincit ſed morbus, tunc ſequitur alienatio vi-
giliæ, phreneſis, & ſunt ſigna mala & quandoq; mortalia.
Conſimiliter aliquãdo ad inferiora natura ipſa materiam
propellit & facit apoſtema in inguine vel ſub aſcellis ad
crura pedes & huiuſmodi & ſunt ſigna incolumitatis.

De peripneumonia. Rubrica. 14.

QVONIAM pleureſis vt dictum eſt qñq; terminatur
in peripneumoniam, qñq; empyema, quandoq; in phthi-
ſim, hic conſequenter agendũ eſt de cura harum diſpoſi-
tionum & initiũ faciam à peripneumonia. Peripneumo-
nia itaq; eſt apoſtema calidũ in pulmonem in principio,
nõ ſanioſum. Cuius cauſa ſm plurimũ eſt materia phleg-
matica. Et dicitur nõ ſanioſum ad differentiã empyema-
tis quod eſt apoſtema in principio ſanioſum. Et diciẽ ſm
plurimũ, qñ à ſanguine & cholera cauſari poteſt vt infra
in dubijs. Rariſsime autem fit à melancholia. nam pulmo

A eſt mẽbrum rarum, & ideo cholera nõ poteſt durare ibi,
quia eſt humor calidus, acutus, ſubtiľ. ideoq; non poſſunt
diu ibi teneri, ſed humor aquoſus, phlegmaticus, viſcoſus
& huiuſmodi bene. melancholia nãq; propter ſui groſsi-
tiem non penetrat. Et Gordonius. Sicut pleureſis frequẽ-
tius ex cholera cauſaẽ ita, et peripneumonia ex phlegma-
te. Vñ Aui. decima tertĳ. de peripneumonia. Et peripneu
monia quidẽ fit ab omni humore, verũ plurimũ eius fit à
phlegmate, & cauſari poteſt ex omni re ex qua cauſatur
pleureſis phlegmatica de quibus cauſis in præcedẽti ru-
brica. Quòd ſi dicaẽ materia phlegmatica eſt frigida, qũo
morbũ aut apoſtema cauſabit calidũ. Patet reſpõſio per
eaq̃ dicta ſunt in rubrica pcedẽti in principio de pleureſi
vera. Diciturq; peripneumonia à pneumone qd eſt pul-
mo, eo q pulmonis fit paſsio. Vnde quidã, vt Cõciliator
differẽtia. 100. eã pulmonariam vocat, & nonnulli phleg-
mon pulmonis ipſam appellarũt. Et ex ea quædã fit per
viam cõgeſtionis, quia paulatine aggregationis materiæ
B nutrimẽtalis in pulmone, quẽadmodũ & alia apoſtema-
ta. Qñq; per viam rheumatis materia ſcilicet à capite de-
ſcẽdẽte ad pulmonẽ. Fit etiã ſucceſsione ſquinãtiæ, vel ſy-
nãtiæ. v. apho. vt infra ſucceſsione pleureſis vt dictũ eſt in
pcedenti rubrica in fine & vt plurimũ & hæc interficit in
11. die, nã ſuccedẽs alijs ægritudinibus inuenit virtutẽ de-
bilẽ, & ideo interimit. q ſi autem natura cõfortatur facit
cadere in phthiſim. Et hoc voluit Hip. x. aph. v. ſectionis
quicũq; ab angina liberanẽ. de quo infra. Itẽ peripneu-
monia diuiditur in verã & non verã. Vera vt inquit Gal.
eſt quę eſt ex phlegmate. Nõ vera eſt q̃ eſt ex cholera, ſed
hęc in dubijs. Itẽ quę ex eis deterior eſt in dubijs dicetur,
& quę deterior eſt ſęuiora facit accidẽtia. Vnde quæ ex
phlegmate exiſtit facit pulſum ſatis fortẽ pter ppinqui
tatẽ materię ad difficultatẽ anhelitus, ſocationẽ, rubedi-
nem maxillarũ, inflationẽ oculorum, dolorẽ inter ſpatu-
las, & dolorẽ aggregatiuum, & nõ acutum in parte ante-
riori pectoris, cũ tuſsi, & excreatione ſputi ſpumoſi. Quæ
C vero ex cholera, facit fe. fortiorẽ, & grauitas minor ſentiẽ,
& ſimiliter cõſtrictio anhelitus minor, rubedo maxillarũ
eſt intẽſior, & ſimiliter oculorum inflatio &c. quę ex cho
lera, & vrina tincta, egeſtione, & pulſus durus &c. et cum
mũdificatur in. xl. diebus eſt bonum, & qñ prolongatur
tempus facit incurrere ægrum inflationem pedũ propter
debilitatem nutritiuæ, & pprie in extremitatibus. & cũ
declinat materia ad veſicam facit ſanitatem neceſſario.

SIGNA Demonſtratiua ſm ordinem. dolor in pecto-
re grauatiuus & nõ acutus, vt in pleureſi. Pulſus vndoſus
velox, cũ mollitie, & nõ ſerrinus. Strictura anhelitus ma-
ior q̃ in pleureſi. Febris acuta ſatis pter propinquitatẽ
materiæ ad cor. Pulſatio & dolor ſub ſpatula, & furcula
propter cõitatem, & ſic etiã ſentitur grauedo in extremi-
tate cãnæ, & nocumentũ in meri. Et dolor continuus aut
ſaltem apud tuſsim. Non poſſe dormire niſi reſupine. et ſi
dormit ſuper latus videtur q ſuffocetur. Rubedo magis
in maxillis ex vaporibus eleuatis. Inflatio oculorũ, & gra
D uitas eorum, & palpebrarum. Et qñq; cadunt in ſubeth.
Sputũ ſpumoſum, Vrina ſpiſſa, aliqñ rubea, aliqñ clara.
Quòd ſi fuerit ex ſanguine erit illic fe. fortis, & rubedo
maxillarum notabilis, vrina rubea, & reliqua apparebũt
ſigna ſanguinis, de quibus ſæpe. Quòd ex materia frigida
à qua eſt ſm plurimum, erit cũ oregmone, et ſonitu in pe-
ctore. Et viſcoſitas ſputi. Febris lẽta. Et vrina citrina ſpiſ-
ſa. Pulſus ſm plurimum magnus ſi eſt cũ fortitudine vir-
tutis, & eſt aliquãdo cadens in medio grauitas in pectore
abſq; aliquo ſenſibili dolore. Et linguę erit mollis aſperi-
tate carens & magnitudine ſaltem in principio.

PROGNOSTICA Quãdo peripneumonia fit ex pleu
reſi, aut interficit in. 7. aut tranſit in phthiſim. ſi materia
eius ad vias terminatur vrinę, ſanitatem portendit. Flu-
xus ſanguinis narium non cõfert in peripneumonia ſicut
in pleureſi propter diuerſitatẽ materierum, & qñ attra-
ctio longinquior eſt peripneumonia, vt dictum eſt cum

perſeuerat, inflationem pedum inducit. Et qñ accidunt xicturæ apud mamillas, vel circa illa loca, & aperiuntur, euadunt. De prognoſticis lege apho. in fine.

CVRA. Et anteꝗ̃ procedatur ad curã eius ſcito primo ꝙ peripneumonia terminat̃ vt pleureſis, quia aut reſoluitur, aut ſuppuratur, aut indurat̃, vt ſupra de pleureſi per applicationẽ medicaminũ nimium calidoꝝ, aut permutatur. Secũdo ꝙ cura eius eſt ſimilis curæ pleureſis. Vnde Aui. decima tertij. de cura eius. In cura peripneumoniꝗ curritur curſu pleureſis. Tertio ꝙ ea quę adminiſtrantur in cura eius debẽt eſſe fortiora, & magis profundantia his quæ adminiſtrãtur in cura eius pleureſis, propter quod acetoſa in ea ſunt minus ſuſpecta & magis neceſſaria. Quarto ꝙ in ſtudio, vt ſupra de pleureſi debemus ſtudere quãtum poſſumus vt materia reſoluatur, & tuſsi educatur, & ꝙ ad ſaniem non deueniat, quia ſanies vt ſupra de pleureſi eſt nimium ſuſpecta, immo rupto tali apoſtemate iam ſaniato efficiũtur phthiſici neceſſario. canones ita ſeruentur.

Ordinatio diætæ vt materia expetit cholerica ſcilicet, aut phlegmatica vt in de pleureſi. Diuerſio cũ phlebotomia ſaltem in principio materia exiſtente in fluxu, & baſilica partis contrariæ quæcũꝗ materia fuerit vel ventoſis naticis, & alibi vt videbitur cum ſcarificatione. & hæc omnia iuſta virtutis tenorem vt ſupra.

Digeſtio fiat cũ ęquantibus materiã iuuãtibus ad eductionẽ eius per ſputũ. de quibus ad plenum in de pleureſi, & tu ibi elige vt materia expetit. nã ſummo ſtudio ſtude ad eius eductionem ſubitam & reſolutionem.

Euacuatio ſi fuerit ſanguinea in principio à parte contraria, deinde ſi virtus tolerat vſꝗ ad quatuor dies vel circa ex eodẽ. Quòd ſi videris nõ poſſe facere ſecundationẽ propter debilitatẽ ægri, & cõpręhẽderis cũ ad ęgrum vocatus eris ſi potes fac in principio cũ diuerſione maiorem euacuationem ꝗ̃ feciſſes ſi potuiſſes ſecũdare phlebotomiã. Quòd ſi fuerit ex alio humore euacua, vt ſupra. de pleureſi. Et nota ꝙ venter taliũ ſemper debet eſſe largus, ideoꝗ ſtudeas in enematibus, ſuppoſitorijs, & huiuſmodi. Laudantur in phlegmatica cochiæ cũ agarico. Itẽ turbith præparatum cum ſyrupo viol. aqua mellis vel decoctionis liquiritiæ & huiuſmodi. In cholerica vero caſia cũ thamarindis, aut mãna cum rhabarbaro cũ his ſyrupis vel decoctionibus applicanda exterius, eligãtur ex dictis de pleureſi, & de aſthmate. Similiter accidentia corrigãtur ſi quæ venient vt de pleureſi dictum eſt.

De empyemate. Rubrica. 15.

Empyema gręcis latinis purulẽta excreatio, ac ſuppuratio vocitatur.

EMPYEMA eſt collectio saniei in cõcauitate pectoris ſm plurimum contingens. Cognoſcitur autẽ per ſputum ſanioſum vt dicetur. propter quod quidã dixerunt ꝙ empyema eſt paſsio in qua ſanies excreatur. Et dicit̃ empyema græcę, latinæ collectio in pectore. Simon Ianuenſis, & dicitur ſm plurimum qm̃ aliquando accidit aggregatio saniei aut effuſa ad ipſum pulmonẽ, aut ad pãniculos pectoris. Vnde aliqñ reperitur materia talis in altero laterũ tantum, aliquando in vtroꝗ. Et hic nota ne decipiaris, quoniam aliquando phlegma ipſum saniei aſsimilatur, et ex hoc multi iudicant, & male empyicũ eſſe qui non eſt. Tres adinuicẽ differentias habent. nam ſanies ſuper carbones proiecta fœtet, phlegma nõ. Secunda ꝙ ſi ſputatur in aqua phlegma ſupernatat leuitate aeris & ſanies grauificata deſcendit. Et hic ſis ſollicitus ꝙ cũ hoc compręhendere volueris facias ſputum cum virgula diuidi ne ſanies impediatur à deſceſu propter viſcoſitatem phlegmatis. Tertia ꝙ cũ ſanie eſt macies corporis, cum phlegmate vero ſtat craſsities. Item nota ꝙ ſemper ſanies apparens in fundo non ſignificat ſemper empyema, et ſimiliter etiam neꝗ eſt ſufficiens ſignum ſignificãs ſuper phthiſim vt in ſequenti rubrica. Vnde ex hoc deluduntur qñꝗ medici iudicantes empiycum eſſe phthiſicum. vnde iudicãt ęgritudinem incurabilẽ, & mundificata ſanie curantur quidem, poſtea eſt eis ignominioſum, & ideo conſiderent ſi-

E gna phthiſis & empyematis diligenter. nam ſi pulſus eſt ordinatus, et tardus non eſt ibi phthiſis vt puto. Scito tamen ꝙ ſi non mundificatur ſanies eius mora corrodendo pulmonem erit cauſa phthiſis.

CAVSÆ. Fit empyema aliqñ ſucceſsione pleureſis aut peripneumonię aut ſquinantiæ materia eorũ ad cõcauitatem pectoris aut in ſubſtantiã pulmonis aut velaminum propulſa. Fit & qñꝗ per viam defluxus catarrhi ad ea loca in quibus materia remanẽs diu non potẽs per ſcreatum ſui viſcoſitate aut quantitate aut virtute debilitata aut aliter educi vel quomodolibet reſolui ſupercalefit præternaturaliter, & tandem in ſaniem conuertitur. Qñꝗ fit à cauſa extrinſeca vt vulnere facto in pectore, & ſanguine deſcendente in loca dicta, & putrefacto ipſo. Scias ꝙ deterior eſt quæ ex vulnere pulmonis ꝓpter cauſas aſsignatas in dubijs infra, & ſupra de ſputo ſanguinis & infra de phthiſi. Agnoſce ſecũdo ꝙ empyema aliquãdo terminatur, vt peripneumonia per vias vrinæ, aut ſe-

F ceſſus & ambæ iſtæ terminationes ſunt laudabiles. Auic. Et in iuuenibus dolor eſt periculoſior ꝗ̃ in decrepitis ꝓpter vehementiam ſenſuum, quoniam vehementius à dolore patiuntur. In decrepitis vero empyema periculoſior eſt ꝗ̃ in iuuenibus propter debilitatem cordium, & vbi eſt collectio ſentitur pondus & grauitas. Quòd ſi fuerit in vno latere tantũ, & æger ſe ponat ſuper aliud ſentit pondus cum ſuſpenſione, & quando ſuper ipſum iacet ſentit ſe manifeſte ſupercalefieri. Et ſi collectio fuerit extra pulmonem & velamina non neceſſario ſequetur feb. immo vt plurimum eſt ſine feb. & eſt maior de nocte ꝗ̃ de die et habet maxillarum rubedinem cum calefactione manuũ, & pedum, & tuſsim cũ falſa quiete, & aggrauatione poſt cibum. Sis nanꝗ in his ex Auicẽ. & alijs magis ſollicitus ſtudere, & ſi ex modo decubitus compræhendatur locus saniei, tamẽ ponitur alius modus qui ponitur propter illos qui volũt procedere ad inciſionem, & etiam intingatur filum cum bolo & ligetur pectori, & vbi citius deſic-

G cabitur erit minera saniei.

SIGNA Demonſtratiua ſputum ſanioſum, febris lẽta maior de die ꝗ̃ de nocte, rubedo maxillarum, calefactio manuũ, & pedum, tuſsis cũ falſa quiete, aggrauatio poſt cibum, pondus & grauitas in altero laterum & in vtroꝗ ſi in ambobus collecta fuerit ſanies.

PROGNOSTICA Non aliter ꝗ̃ in aphor. Et ſit tibi menti ꝙ non omne ſputum ſanioſum eſt ſignũ phthiſis.

CVRA. Pro cura eius ſciendum in generali ꝙ materia ſanioſa aut eſt multa, aut eſt pauca. ſi multa & virtus eſt fortis tunc curabitur per ſcreatum. vias vrinæ, ſeceſſum, & huiuſmodi. ſed debilis interficiet ſuffocando cor, aut tranſeundo ad vias anhelitus. Si vero fuerit pauca cũ virtute forti cito ex creatu curabitur. Si cum debili poterit mũdificari in. xl. diebus, quos ſi pertrãſibit in phthiſim conuertetur. Et hic ſis cautus, qm̃ cõmuniter veniũt infirmi qui paſsi ſunt. xl. diebus & vltra tuſsim cũ ſputo ſanioſo non cognoſcentes ſe fuiſſe empiycos, ſed frigidi-

H tati aeris conſcribentes dicẽtes ſe velle curari ab hac tuſsi, qui vere facti ſunt phthiſici ob negligentiã, & ignorantiam, in quæ duo non raro cadunt medici aliqui, & ego vidi plures. Sis itaꝗ ſtudioſus in compræhendendo principium eius, vt interrogando quando primo ſentit dolorem, ſi rigorem, ſi punctionem, ſi calorem ſentit tempore primi doloris. conſidera. Canones. ordinatio diætæ. Secundus. diuerſio. Tertius. digeſtio materiæ antecedẽtis. Quartus. euacuatio eiuſdẽ. Quintus eſt maturatio ſi materia nõ eſt complete matura. Sextus. eruptio apoſtematis. Septimus. abſterſio. Octauus. cõſolidatio. Nonus. perforatio vel cauterięatio, quæ aliquãdo eſt neceſſaria præcipue cum ad alios curæ non eſt ſpes.

Diæta ordinetur vt materia expetit, & iam multa ſunt in præcedentibus rubricis de peripneumonia, pleureſi, aſthmate, tuſsi, & huiuſmodi. ad quos recurras.

Diuerſio fiat maxime in principio ad prohibendũ magnitudinem

gnitudinem apoſtematis cum phlebotomia. Quòd ſi fuerit ex ſanguine vel mixta ſanguini fiat maior quàm ſi fuerit ex phlegmate tantum, ꝙ ſi tranſiuerit principium & iam materia collecta fuerit, aut ſucceſsione pleuriſis, vel ſquinantiæ ſucceſſerit, tunc intende digeſtioni materiæ antecedentis curationiq́ eius, deinde ad maturationem apoſtematis, & eruptioni eius. Quòd ſi fuerit ruptũ intende mundificationi, & abſterſioni, deinde conſolidationi vlterius. Quòd ſi hac via cura videbitur poſsibilis, trãſeas tunc ad nonum & perfora vel cauteriza, vt dicetur. hic viſus eſt proceſſus rationalis, inquit Gal. ſe in ſomnis vidiſſe, ꝙ phlebotomia inter indicem & pollicẽ multum prodeſt peripneumonicis, ſimiliter de ſaphenis. Et aliqua pro cõplendo has intentiones & breuia ſubſcribam. De diuerſione. digeſtiõe. euacuatione. iam ex dictis patet qd agendum, de maturatione apoſtematis iam tãdem dictũ eſt in de pleuriſi. Sed tamen nota emplaſtrum maturatiuum cum alio regimine. ℞. maluauiſcum, ficus ſiccas, farinam hordei cum pinguedine gallinę, vel anatis & fac emplaſtrum. Quod ſi fortius volueris adde ſtercus colũbinum, maxime cum es apud eruptionem. Item fac ipſum dormire ſuper latus infirmum vt ſupra & tu multa talia habuiſti de pleuriſi, peripneumonia, tuſsi, et aſthmate. Et cognoſces qñ maturatio eſt neceſſaria quãdo ſimul cum materia ſanioſa educetur aliquid ſanguinis aut alterius humoris nondum digeſti. Et eo tempore vtere cibis ad hoc vt pane infuſo in aqua ouis ſorbilibus, ſorbitionibus farinæ hordei, ciceris, fabarũ cum melle & zucchar. oleo amygdalarum & huiuſmodi, vt dictum eſt de pleuriſi. ſed ſemper conſidera calorem præternaturam, quoniam ſecundum intẽſionem et remiſsionem eius oportet & alia, quæ adminiſtrantur moderari.

Galeni in ſomnium.

A

Cum ergo peruenit tempus eruptionis oportet nõ tardare, quoniã dimiſsio ipſius efficit ægrum prauũ & male proportionatum. Auicẽ. & tunc detur ſyr. de hyſſopo & applicentur medicamina fortia, tuſsiat vt ſupra de pleuriſi dictum eſt. & tu ibi. Confert & iacere ſuper latus infirmum, & vomitus laudatur, ſed in hoc caſu ipſum timeo ne in ſuffocationem terminetur. Item laudatur theriaca, mitridatum maxime quando non adeſt feb. ſed hæc non poſſunt ſic niſi à perito medico exhiberi.

B

Abſterſio fiat cum eis, quæ dicta ſunt de peripneumonia, et pleuriſi. Sed hic laudatur aqua mellis, decoc. hyſſopi aut radicis ireos. & ſcordeon, ideſt allium ſyueſtre eſt vehementis iuuamenti. Auic. Item laudatur loch de ſqlla, oxymel ſquilliticũ, ſed tua intereſt moderari propter acetum addendo in melle & diminuendo in acetum.

C

De cõſolidatione nil aliud, ꝗ̃ quod de pleuriſi dictũ eſt vbi de conſolidatione. tu ibi.

De perforatione ſiue cauterizatione ſcito, ꝙ multi cõueniunt in hanc ſententiã, ꝙ fieri non debet perforatio niſi quando caſus ex alijs eſt omnino deſperatus, & tunc fit inciſio ſm inceſſum coſtarum, & exinde egreditur ſanies & trahitur ad extra cum inſtrumento exiccãte, ꝙ in vulgari noſtro vocatur ſchizarolo. eſt enim inſtrumentum quo domini chyrurgici impellunt liquorem in vulnera fiſtuloſa. deinde vtimur mũdificatiuis cõſolidatiuis, quæ relinquo deinde operatoribus. Vidi meo tempore experiſsimum phyſicum ſimul & chirurgicum aggredi hunc modum curæ & in iuuene bene forti & nõ ſucceſsit, imo moriebatur iuuenis. Locus autem vbi debet fieri inciſio per ſigna de ſilo manifeſtatus eſt, & fiat extractio ſaniei paulatina & nõ multa ſubito. Quidam pręſumunt magis ſuper cauterio timẽtes ne ex inciſione incidatur vena aliqua, ſed hoc eſt quid voluntarium, conſidera.

D

CVRA. Si fuerit empyema ex catarrho oportet attẽdere ei & diuertere ipſum & ſiſtere ne fluat ad pectus, cũ quibus hæc fiant iam habitum eſt de catarrho.

CVRA. Si cauſa extrinſeca & ſanguis aliquis emanauerit adhuc ex vulnere fiat phlebotomia ex eadem parte ægro exiſtente forti ex nigra, vel ventoſatio in naticis & procedũt, vt dictum eſt. Sed ſi dubitatur ex vulnere facto in pectore ne quis tranſeat ad empyema, tũc fiat phlebotomia vt dictum eſt in principio ex latere diuerſo. deinde apponantur repercuſsiua, & pruhibitiua generationis ſaniei vt inũgatur pectus ex oleo ro. cum puluere ſandalorum, myrti, camphoræ, & huiuſmodi, & gargarizet ſyru. roſ. cum camphora, ſandalis, myrto, & huiuſmodi, cum brodio aut abſq; ſm virtutis conſtantiam, & tua intereſt diſcernere. Sumat trochiſcos de carabe. trochiſcos ſtellæ. Item bibat vinum nigrum in quo ſit aliquid ſtypticitatis cum duplo aquæ, & ſic de alijs. Si ſucceſsione aliarum ægritudinum fiat vt dictum eſt. Poſtremo ſcire velis, ꝙ ſuper omnia debes cõſiderare principiũ talis ſuæ ægritudinis, quoniam videre debes ſi fuerunt pleuritici prius, ſi peripneumonici & huiuſmodi, quia pleuritici nõ curati per ſputum vel alio modo ſenſibiliter in. xiiij. diebus, maxime de materia cholerica cuiꝰ terminus eſt. xiiij. terminantur in empyema, vt quinta. aph. aph. x. Item ſi quis fuerit pleuriticus & non curatus & cõuerſus ſit apoſtema ad empyema, & poſt. xl. dies factũ ſit apoſtema, ꝙ comprehenditur ex rigore ſuperueniente, dolore magis aggrauante, & à die rupturæ ſteterit per alios. xl. dies in quibus non fuerit curatus in phthiſim trãſiuit, in quinto aphor. aphor. xvij. qui tunc erit curandus cura phthiſis.

De phthiſi. Rubrica. 16.

PHTHISIS eſt conſumptio corporis ſiue humiditatũ naturalium eius ab vlcere pulmonis cum hectica caliditatis cauſata. Vbi notandum, ꝙ hic deſcribitur phthiſis propriiſsime dicta. nam communiter accepta & eſt acceptio vulgarium, phthiſis eſt idem quod corporis cõſumptio quomodocũq; fuerit illa aut à quacunq; cauſa vt. ij. aph. commento. x. & ſic omnis hecticus eſt phthiſicus & econuerſo. Aliquando capitur pro cõſumptione corporis vt ſupra ab vlcere cauſata ſiue abſq; feb. ſiue cum feb. ſiue ab vlcere pulmonis ſiue ab vlcere pectoris aut velaminum. Tertio capitur phthiſis pro macie quadam cõſequente tuſsim quãdam catarrhalem ſiccam à catarrho ſubtili ad quam conſequitur anhelitus difficultas, quare pulmo nõ dilatatur vnde cor nõ euentatur, et ſupercalefactũ amplius debito conſumit humiditates, & hæc aſsimilatur aſthmati & cura eſt vena. & de hac Auicen. decima tertij, de vlceribus pectoris et pulmonis in fine. Quarto ſumitur pro quadam macie ſiue extenuatione corporis naturali inclinata ad veriſsimam phthiſim vt differẽtia. cxciij. In quam inclinati ſunt cerebrum habentes debile. collum longum, & gracile, epiglottum foris, eminẽtes humeros ad alarum ſimilitudinẽ eleuatos, quos Auic. alatos vocat, pectus ſtrictum, & à carne nudum, pulmonem ventoſitatibus plenum, crura tortuoſa, quos frequẽter & fere gratis tuſsicula inuadit cum punctura ſpatularum & mamillarũ, & maxime ſi fuerint cholerici, et facile iraſcentes. Et rediens ad deſcriptionem poſitam aſſero eam ſic acceptam intelligere Meſue. dũ inquit. Phthiſis eſt detrimentum cadens in corpus deſiccatum & conſumptum ex calore febrium adurentium minutarum cũ vlceratione pulmonis. Propter quæ ſciendum, ꝙ cum pulmo eſt vlceratus non potens debite cor euẽtare etiam à caliditate, quæ ad ipſum mittitur cum fumis ſaniei ſupercaleſit ipſum cor præter naturam, quare deinde ſanguinem arterialem, & ſpiritus pręternaturaliter ſupercalefactos ſupra membra mittit, quorum humiditates naturales à tali caliditate non naturali conſumuntur, & in eis caliditas ipſa habituatur per cõtinuum inceſſum eius in eo, & ſic capitur conſumptio, & hectica propter vlcus ipſum. Sed hic nota, ꝙ nõ omne vlcus tale pulmonis eſt ſufficiens cauſa ad hos effectus complẽdos ſpecialiter ad inducendum feb. quoniam ad hoc, ꝙ ſit tale requiritur, ꝙ ſit magnum cum ſanie multa, & in ſubſtantia pulmonis, quoniam pulmo eſt ipſius ſubiectum quemadmodũ cor fe. & ſi in peripneumonia rũpitur apoſtema, & ibi ſit ſanies, nõ tñ cauſat phthiſis neceſſario, qm̃ apoſtema illud

φθίσις, Grece, tabes Latine nuncupatur.

ruptum eſt in velamine magis,q̃ in ſubſtantia. Item talis
ſanies,quæ eſt ex vlcere pulmonis non habet exitum niſi
cum tuſsi. vnde etiã accidit aliquando, ꝙ vlcus eſt paruũ
cum pauca ſanie,& ſic non facit &c. Aliquando eſt ma-
gnum cum pauca ſanie & ſine cruſta mala, & ſic nõ facit
feb. verbi gratia. qñ per ingroſſationem humiditatum re
ſudãtium à labijs vulneris prohibetur vlceratio vlterior
& fluxus ſanguinis, & ſpecialiter pro certo tẽpore vt pro
vno anno vel circa, & tunc cauſatur cruſta; quæ non eſt
mala, & talis cadit infra ſpatium anni vel circa, & de no-
uo poſtea egreditur aliqd ſanguinis, deinde cauſatur cru-
ſta, quæ durat, vt ſupra & cadit, vt dictum eſt, & ſic pro-
cedit per multos annos. vnde ſic contingit quoſdã phthi-
ſicos, qui tamen non ſunt veri phthiſici pluribus annis vi
uere, & de horum numero fuit mulier de qua Auicẽ. xiij.
alleg. cap. dixit ipſam ſic phthiſicam. xxiij. annis ſuperui-
xiſſe. Et Gentilis recitat,ſe vidiſſe mulierẽ phthiſicã. xij.
ſuperuiuere. cui omni anno reuertebatur ſputum ſangui-
nis. Aliqñ vero vlcus eſt magnũ cum cruſta maligna pro
pter humorem continue corrodentem, quia aduſtum vel
per aduſtionem genitum, vel quia eſt humor alius cui hu
miditas acuta aſſociatur, vt in phlegmate ſalſo, & tunc in
his continue procedit corroſio, & generatio saniei, & ſic
ſequitur fe. hectico, vt dictum eſt. Hic etiam ſcito, ꝙ cũ
phthiſis accidit cholerico, aut melancholico cito interfi-
cit, & citius in cholerico. In phlegmatico vero & ſangui
neo tardius & diutius viuunt, qñq; tamen protenditur à
iuuentute ad ſenectutem. Auic. Ex quibus infertur, ꝙ ali
qua eſt phthiſis ꝓprijſsime accepta de qua poſita eſt de-
ſcriptio. Alia vero impropríe dicta de qua poſita eſt ali-
qualis notificatio, & hæc phthiſis cõſueuit accidere quaſi
ſemper à. xxviij. vſq; ad. xxxv. annum vt Hippoc. aph. v.
Aph. xi. qm̃ tunc calor eſt potẽtior et pulmo mollis aptus
faciliter corrodi. de hoc in dubijs. Et dictũ eſt conſueuit
qm̃ raro accidit pueris & ſenibus & ſi cadãt interdum ſe-
nes in illam occultari poteſt in eis & diu viuere cum illa.
Viris autem & mulieribus frequenter accidit & proprie
paratis cadere in ipſam & raro occultatur eis. vnde mu-
lieribus occultatur interdũ, licet parũ, quia ad hoc iuuat
earum humiditas, quæ alijs paribus non eſt ſic acuta vt
in viris. Item ocium ſiue quies. Item qñq; occultatur in
pinguibus, & carnoſis. Nota tamẽ, ꝙ phthiſis in pueris
vſq; ad. xiiij. annos & vltra vſq; ad iuuẽtutem facilius cu-
ratur qm̃ in eis virtutes naturales ſunt fortiores, quarum
operatio eſt reſtauratio, & conſolidatio. ſecundo eorum
membra ſunt molliora, & magis conſolidabiliora. tertio
quia reſolutio eſt conformior, quia ſunt euaporabiliores,
& ſic reſtauratio poſsibilior, & facilior. In ſenibus autẽ
ſi accidat non videtur poſſe ſanari propter cauſas oppo-
ſitas. Accidit autem magis in tempore autũni. vnde. iij.
apho. Autumnus tabidis malus, & in eo tempore vt plu-
rimum moriuntur, & pręcipue circa finem eius. Accidit
& maxime iu conſtitutione boreali frigida & ſicca. Dif-
fert phthiſicus ab empyico quia in phthiſico pulſus eſt
inordinatus & frequens propter inæqualem effumatio-
nem, et continuam. Item differt in aliquo, quoniã phthi
ſici anhelitus eſt fœtidus, non ſic empyici.

Vlcera pulmonis non ita faciliter curantur quẽadmo-
dum illa pectoris propter ſex cauſas. Prima, qm̃ venę pe
ctoris ſunt minores, & ideo minus vulnus, quod alijs pa-
ribus citius curatur. Secunda, quia partes pectoris ſunt
duriores, & ideo difficilius procedit in eis vlcus. Tertia,
quia virus in eis nõ remanet ſed ad fundum cadit. Quar-
ta, non mouentur quemadmodũ partes pulmonis & mo
tus impedit cõſolidationem. Quinta, quia partes pecto-
ris ſunt magis carnoſę, ideo citioris curę ſuſceptibiliores.
Sexta, qm̃ pulmo pluribus repletur humiditatibus. Vnde
virtus exiccatiua minuitur & ex cõſequenti cõſolidatio.

Ex quo patet, ꝙ difficilioris curæ eſt phthiſis ex vlcere
pulmonis, q̃ ipſa ex vlcere pectoris. Sed hic nota, ꝙ opor
tet hoc correlarium modificare. nam vlcerum pulmonis
E quędã fiunt in ſubſtantia ipſius pulmonis, quędã in can-
na eiuſdem. vnde tenendũ, ꝙ abſolute alijs paribus, quæ
fiunt in ſubſtãtia pulmonis ſunt difficilioris curæ, ſed quę
fiunt in canna ſunt longæ citius curabiliores his, quæ fiũt
in ſubſtantia eius. Sed de his, quæ fiunt in canna quędam
fiunt in parte carnea, quædã inter anulum & anulũ cãnę,
quędam in parte cartilaginoſa. Quæ vero in parte carnea
faciliter curantur, & de his locutus eſt Aui. decima tertij
allegato ca. cum inquit. Et hæc quidẽ infirmitas recipit
omnẽ curam cũ eſt in princ. cum vero eſt in parte anulari
ſiue cartilaginoſa non recipit curã. Vnde Aui. allegato lo
co. In cartilaginibus ipſis non recipit, ſupple curã. Vnde
in vlceribus cannæ remedia melius applicãtur, & canna
non habet motũ vt pulmo aut pectus, ideo cõſidera. Et
cõſimiliter, quæ fiũt in parte carnea pãniculi cõſolidãtur
& præcipue in principio, ſed cũ antiquantur, & penetrãt
non ſanãtur. Si vero vlcera fiant in parte nerùea non reci
piunt curam. Ex quibus comprehende, ꝙ multi medico-
F rum decipiuntur aſſerẽtes ſcire ſe phthiſicos curare cum
quatuor vel quinq; curauerint nõ percipientes membra
ſiue loca vlcerata quorum alterum curam, alterum vero
non recipit. ideoque ex his omnibus bene conſidera.

Cavsae. ex cauſis veriſsimæ phthiſis, quędam ſunt
ab alio vel alijs membris pulmoni cõcitatæ, quędã ſunt in
ſubſtãtia ipſius pulmonis ortæ. Exemplũ primi, vt eſt ca-
tarrhus corroſiuus, acutus, mordicatiuus, aut putrefa-
ctiuus, ſiue ſit ex cholera, ſiue ſanguine ſiue ex phlegma-
te ſalſo, aut ſanies huius generis currens ex alio mẽbro ad
pulmonem ab vlcere pectoris aut membri vicinantis, vt
ſunt apoſtemata gutturis aut oris cũ aperiuntur & ſanies
in pectoralia deſcendit. Conſimiliter & in pleuryſi iã ſa-
niata materia non curata pleuryſi vt ſupra. Item ſanioſi-
tas materiæ peripneumonię, quæ iã pręceſsit. Itẽ ſanguis
putrefactus qui venã egreſſus eſt ex aliqua iã dictarum
cauſarũ in de ſputo ſanguinis. Itẽ retentio ſanguinis mẽ-
ſtrui aut hæmorrhoidalis & vapor corruptus aſcendens
G ad pulmonẽ. Itẽ ex cauſa extrinſeca ſanguinis ad ipſum
fluens vt in vulnere cum enſe vel gladio. Itẽ nimia cali-
ditas & frigiditas rũpens venas vt aer ventoſus, lõga mo
ra in cauernis mineralium, & iuxta fornaces vbi fundũ-
tur metalla, & operari cum argento viuo, & omnia ſimi
lia, quæ lædunt, & ſtringunt pectus & pulmonem, & ſi-
cut aer autumnalis, & ſimilia. Exemplũ ſecundi, quando
materia nutrimentalis remanet in partibus pulmonis nõ
regulata in eo ob debilitatem caloris naturalis, vnde pu-
trefit, & putrefacta quemadmodum alijs accidit mẽbris.
De cauſis autem non veræ aut communiter dictæ, quid
dicendum ſit patet ex iam ſuperius dictis.

Signa demonſtratiua, & maxime veræ feb. ingerẽs
ſiue aſsidua, in die tranquilla, in nocte moleſta, calefactio
poſt cibum, genarum rubedo, oculorũ profundatio, car-
nis diminutio, & in hoc differt ab empyemate vt ſupra,
tuſsis, & maxime infeſtans in aurora, ſputum ſanioſum
cuius ſanioſitas comprehenditur per ſigna poſita in prę-
H cedenti rubrica, dolor ſiniſtræ ſpatulæ vſque ad hume-
rum, & ſignum familiare eſt ſecundum quoſdam conſti-
patio ventris, debilitas appetitus, fœtor anhelitus, & in
ſputo, & ſputum ad ſalſedinem declinat maxime quan-
do phthiſis eſt ex catarrho corroſiuo, & color fit eis plũ-
binus, & extremitates inflantur maxime pedes, & quan-
doque extremitates incuruantur vt vngues & capilli ca-
dunt & reliqua ſigna hecticę apparent, vt primo de inte-
rioribus quinto capit. Quòd ſi fuerit à partibus cãnę do
lor erit in medio colli, & in parte ſuperiori. Quòd ſi fue-
rit vlcus in pulmone læduntur à quocunq; aere exceden-
te, ſiue calidus fuerit, ſiue frigidus. Item tuſsis eſt magna
moleſta. Item nõ poteſt iacere in aliquo latere, dolor ſpa-
tulæ ſiniſtræ, & mamillæ ſiniſtræ. Quòd ſi fuerit in reli-
quis partibus pectoris, vt à diaphragmate dolor eſt in-
ferius magis, expiratio mala, ſputum paucum, & eſt pe-
riculum maius ex ea. Quòd ſi fuerit à pectore dolor eſt
magnus

magnus & magis extra, & magis moleſtatur vna hora ꝙ̃ alia. Item filum intinctum, vt ſupra de empyemate exiccatur citius vbi erit vlcus, & minera.

Prognostica. Si fuerit vlcus in parte anuloſa nõ recipit curam, ſed quando eſt inter duos anulos curari poteſt: vt ſupra de ſquinantia. Quando fuerit vlcus corroſiuum & profundatum ſanioſum cura eſt impoſsibilis. & addidit Gordonius. niſi cura Gal. primo interiorum, qui multos curauit quorum nullus euaſit. Phthiſis antiqua non recipit curã. inquit filius Zachariæ Raſi. Vlcera pulmonis cum nõ ſunt chronica ſed adhuc ex ſanguine egrediatur aliquid cũ tuſsi curari poſsibilia ſunt. Meſ. Quando phthiſici ſputum cadit ſuper carbones & fetet expeditus eſt: & debet odor eſſe ſicut carniũ aſſatarum. Si ſputum cadit ad fundum aquæ expeditus eſt. ſed vide ne decipiaris ex ſputo, & ideo lege ſupra de empyemate. Quod ſi fuerit in medio ſtans eſt ſignum præparationis ad confirmationẽ. Signa appropinquationis mortis ſunt caſus capillorum, proſtratio appetitus, difficultas anhelitus, retentio ſputi, fluxus ventris, inflatio tibiarum, & pedum. Et vtplurimum phthiſici expediuntur cum folia cadunt ab arboribus. Caue in prognoſticatione, quoniã phthiſici loquẽdo moriuntur, & moriendo loquuntur. Hippo. de morte feſtina. Si quis phthiſicus habebit ſuper ſpatulam granum ſicut faba moritur poſt. iij. dies.

Cura. Ad curã accedens præmitto vt alias ſæpe quędam quæ à medico ſunt maxime cõtemplanda ne in promiſsionibus ſuis deficiat. Multi etenim ad pauca reſpicientes multa promittunt & in fine magna cum verecundia ſuccumbunt. Præmitto itaq; primum ꝙ phthiſis quę vehementer impreſsit aut diuturnauit impoſsibilis eſt curę. Meſ. & proprie quando cõtinuatur ei lubricitas ventris, faſtidium cibi, fœtor oris, curuatura vnguium, et capillorum caſus. ſignificatur enim ex hoc corruptionem profundari, & nutrimentum eſſe abſciſſum, & hæc eſt quã confirmatam, & incurabilem non pauci practici dixerunt. Secundum ꝙ curare non diuturnam, aut quæ non multũ impreſsit, & in qua terroris accidentia nondum apparuerunt fortaſsis pręſumendum eſt, quãuis non ſit facile Meſ. idem exiſtimo, tamẽ ꝙ quæ recens eſt cum magnitudine vlceris quod ex emiſsione multi ſanioſi ſputi comprehenditur etiã curam nõ accipiat. Vnde quidam dixerunt ꝙ ſi phthiſis tranſiuit annum incurabilis eſt. Si vero fuerit recens quia ſex menſium vel circa curatur, magna tamẽ cũ difficultate. Rainaldus vero dixit ꝙ illa quæ eſt ex vlcere quod eſt in extremo pennularum pulmonis nõ ita mobilium cæteris facilius curatur aliis paribus, quia non habet pars illa tantũ motum ac neceſsitatẽ. Si vero fuerit in parte pulmonis quę magnã habet neceſsitatem non curatur. Sed hic cadit difficultas quod eorum eſt incurabilius vel difficilius curatur an vlcus quod eſt in cõcauo pulmonis, an ipſum quod eſt in gibbo. & tu conſidera.

Sed omnium dictorũ cauſa videtur eſſe difficultas aut impoſsibilitas cõſolidationis vlcerum pulmonis, quæ ex multis cõprehenditur perſuaſionibus. Primo nãq; quia pulmo eſt in cõtinuo motu, & motus impedit conſolidationem. Secundo quia nõ poteſt pulmo abſq; tuſsi mundificari, & tuſsis eſt motus fortis faciens ad dilatationem vlceris. Tertio quia medicamina nõ poſſunt attingere, & ſi attingũt parua eſt eorum virtus. Quarto ꝙ ibi ſunt multę venę, et arterię magnę. Quinto & ſpecialiter quãdo inueteratum eſt, quoniã eſt factum fiſtuloſum & fiſtula ſi fuerit in membro extrinſeco maxima cum difficultate curatur. Sexto quoniã membrum ipſum eſt ſpongioſum, vnde ſanies retinetur & retenta acuitur & acuta magis profundat. Septimo quoniã caro pulmonis eſt mollis valde, & ideo putrefactioni parata. Vnde quia nutrimentum eius eſt ſanguis cholericus acutus et in pulmone tanquã in receptaculo phlegmatis aggregatẽ phlegma ipſum accidit inter hæc alteratio & ex hoc cita putrefactio, & corruptio. Octauo eſt ſubſiſtentia eius catarrhis pau-

A latine vulnerantibus & vlcerantibus, quia ibi eſt mala cõplexio quę conſolidationem impedit. Nam ibi eſt hectica maxime in vera ſiue veriſsima. Nono ꝙ medicinę neceſſariæ mutuo ſe impediunt. nã ſanies indiget pro ſui mundificatione caliditate, & ſicci. & propter hecticã opus eſt frigidis & hum. Vnde Auic. Medicinæ deſiccantes quę requiruntur propter vlceris conſolidationẽ prohibent ſputum prouehi addentes in hecticam. mundificantes vero lenificãt vlcus malignãtes. vt in annexo differẽtię. cxciij. Item calida vt dictum eſt adducunt in hecticam. frigida prohibent medicamina penetrare. ſicca exiccant. humida oppilant & putrefiunt. Decimo & vltimo redditur incurabilis, quia pauci curantur defectu medicorum qui non bene diſtinguunt, & comprehendunt vt oportet, abominantes ſputum, voluunt oculum, & debent applicare. Et eſt quandoq; defectus ex parte infirmorum, qui antequã ſe medicis pręſentent portauerunt ipſam ægritudinẽ tanto tempore ꝙ cõfirmata eſt facta admodum incurabilis, B vel ex parte regiminis & huiuſmodi.

Poſtremo ante canonum apertionẽ audi Conciliatorẽ noſtrum differentia. cxciij. in. iij. dicendorũ inquit. Et noſce fortaſſe eſſe medicinã tantum nobis occultã omnem euacuare ſeb. poſsibilem phthiſim iuxta illud Hermetis. Minerabilibus, & vegetabilibus inſunt virtutes mirandę quæ ſi cognoſcerẽtur eis homines operarentur quicquid arte magica conficitur. talia tamen brutis melius ꝙ̃ nobis ſunt cognita. Vnde Zoar. Sunt medicinę vlcerationis pulmonis, & eius infirmitatum exiſtentes in mundo à nobis tamen ignoratæ, q̃m quando accidunt pulmonibus ouiũ vlcera exeunt à cõmunitate gregis quaſi quærẽtes aliqd, & circumeuntes ad inueniendum illud. Et dixerũt nobis paſtores ꝙ comedunt illæ oues herbas, quibus comeſtis mox reuiuiſcunt, & perfecte ſanantur à ſuis vlceribus. Et ego inquit vidi pulmones ouiũ in quibus iam inceperat fieri veſtigium ſolutionis continuitatis, & apparebat in ipſis in aliqua parte. in alia vero parte opus ſanationis ap- C parebat in cõſolidatione carnis pulmonis manifeſte. Nũc autem non eſt qui ſciat illam herbam nec credo ante nos qui ſciuerit eam fuiſſe. Canones. Scito ante eorum poſitionem ꝙ cura phthiſis eſt duplex. vera & mendoſa ſiue blanditiua vt Auic. ponentur itaq; primo canones veræ, deinde de blanditiua procedetur.

Cura vera phthiſis habet hos cañ. Ordinatio diætę. Correctio cauſæ facientis phthiſim maxime quando eſt per cõmunicationẽ ab alio vel aliis membris vt dictũ eſt de cauſis. Digeſtio materiæ, euacuatio, mundificatio, & abſterſio, prohibitio fluxus ſiue euentus materierum ad ipſum. Euacuatio particularis ſaniei, & exiccatio. incarnatio vlceris, & conſolidatio, accidentium correctio.

Et ante complementũ primi ſcito ꝙ quædã reperiunt quæ ſunt cibi ſiue habent cibi naturã. Quædã cibi potus & medicinæ. Quædã quæ tantum cibi & medicinæ naturã habent. quędam vero ex pluribus. quædam ex his omnibus cõponuntur. Et de primo proſequar in fine D cum de cæteris quinq; rebus non naturalibus dicetur.

Exemplũ itaq; ſecundi ſicut lac, vinũ, ptiſana, lac enim ſui ſeroſitate abſtergit, & mundificat ſaniem, ſua caſeitatę vlcus conſolidat, ſua butyroſitate nutrit. quæ tria, ſcilicet ſaniei mundificatio, vlceris conſolidatio, conſumptionis iam introductæ remotio ſunt neceſſaria. & ideo lac ſumme videtur hecticis competere, de quo in dubiis. vnde à quãplurimis in hac paſsione dicitur cibus diuinus. Vinum cõſimiliter mundificat, & abſtergit, & cõſolidat, & nutrit. vnde velociter cõuertitur in ſubſtantiã ſpiritus vt ſecunda primi de pulſibus, cap. de pulſu qui prouenit ex cibo & potu. & debet eſſe album ad dulcedinem declinans, ſiue citrinum non nouum cum aqua multa pluuiali lymphatum. & hoc vbi nõ ſit hecticæ coniuncta putrida. Ptiſana vero vt Gordonius ait tantæ eſt virtutis vt neq; timeat ventum aut pluuiam, eſt enim mundificatiua, abſterſiua, nutritiua, &c. vt patet.

Lac cur hecticis cibus diuinus.

Ptiſana ventũ, nec pluuiam expaueſcit.

Habentia

Mel optimũ medicinarum vehiculum.

Habentia aũt ſimul virtutẽ cibi & medicinæ in phthiſi conuenientia ſunt tria ſpecialiter, mel, cancri fluuiales, & ficus ſiccæ. Mel nanq; vt in regimine acutorum quãpluries Hipp. eſt vehiculũ optimũ medicinarũ pectoralium, abſterſiuum, & eſt ſententia Auic. decima tertĳ, de materĳs ſituatis in pulmone, inquit. Et adminiſtra in omnibus medicinis aquam mellis. Vnde Hipp. laudat hydromel, oxymel. Nota tñ ꝙ ſi fuerit feb. putrida, aut calor fortis oportet iſta moderari. Cancri ſunt cibus beatus eis, quãdo decoquunť in aqua dulci donec poſsint mundari. dein de abiectis extremitatibus abluãtur cum lixiuio facto ex fermentis, deinde cõpleatur eorum decoc. cum aqua hordei quę etiã bibatur cũ modico zuc. Ficus propter eaſdẽ cauſas conueniunt. Conueniunt & phiſtici, pineæ, paſſulæ, amygd. mundatæ, iuiubæ, ſebeſten & huiuſmodi. Zuccharum roſ. videtur naturã medicinæ habere tantũ. de quo Auic. dicit quid mirandum all. loco de muliere illa phthiſica ꝑ fratrẽ eius ex acceptione zucchari ro. vnius anni, cuius quãtitas eſt pene incredibilis. Quod ſi ex eius vſu cõtingeret conſtrictio accipiatur de ſyrupo de hyſſopo. & ſi propter hyſſopũ accideret calefactio, vtatur diadraganto frigido, aut trochiſcis de camphora. Item conſimiliter valent radix ireos, ariſtol. hyſſopus, capil. ven. ſemen bombacis, ſemen papau. albi, & huiuſmodi. Exemplum vltimi vt theriaca, trochiſcata ru. & huiuſmodi.

Proſequendo primũ vt promiſſum fuit condecens eſt vt etiã compleamus alias quinq; res nõ naturales initium ab aere faciendo. Sit itaq; aer mundus clarus ſine ventis temperatus vel ad ſiccum parumper declinans, & maxime ſi ſit à catarrho. Quod ſi nõ naturaliter haberi potent artificialiter fiat talis. Vnde Auic. de cura phthiſis. Et ex eis quæ iuuant ad hoc vt natura ſuſcipiat regimen eſt vt fiat ꝑmutatio ad regiones in quibus eſt aer deſiccatiuus. Ducebat enim Gal. phthiſicos ad quendã montẽ verſus Siciliam vbi eſt cõtinue ignis propter ſiccitatẽ, vt quinto de inge. ſani. Et de cibo ſciendũ ꝙ cibus datur ad varias intentiones, aliquando vt iuuet ad abſterſionẽ, quandoq; ad conſolidationẽ, quandoq; cõtra intenſionẽ fe. hecticæ, quãdoq; ad plures aut oẽs iſtas intentiones cõplendas, & ideo oportet vt medicus hæc primo conſideret. Sed in generali debet habere tres conditiones. Prima ꝙ ſit paucæ quantitatis. Secunda ꝙ ſit multi nutrimenti. Tertia ꝙ ſit digeſtioni facilis. Exempli gratia, vt teſticuli gallorũ qui nondum coeunt, hepata gallinarum, & præcipue elixa. De pane ſcito ꝙ fermentatus melior eſt non fermentato ſiue azimo vbi quærıť principaliter abſterſio & huiuſmodi. Vbi vero conſolidatio ſiue inuiſcatio melior eſt azimus. Cõmendatur à ꝗ̃pluribus panis de ſpelta cõfectus, eo ꝙ ſit frigidę cõplexionis & hum. quare ſe opponit feb. hecticę. ſecundo acuitati humoris corrodentis ſiue ſaniei. tertio ꝙ inuiſcat & vlcerationẽ procedere prohibet. De potu vero dicendũ ꝙ alius competit dum adeſt feb. aut intenſio eius. alius dum non eſt feb. vel ſi adeſt eſt remiſſa. ſtante vero feb. & intenſione eius nõ detur vinum, ſed ſit potus eius aqua hordei decocti ad crepaturã eius incluſiue cũ zuc. vel diadraganto, vel aqua pluuialis decoc. cum rob myrti, vel ſy. eius, vel de papa. cum vocat neceſsitas vel dormiendi, vel extinguendi tuſsim vel acuitatẽ. Et ſi non reperitur pluuialis detur de ciſterna, & poteſt ſemel calibeari. Si vero nõ fuerit fe. vinum dulce album clarũ in principio eſt eis conueniens, & cum quæritur cõſolidatio ſit modicũ ſtypticum permixtum cum aqua pluuiali, vel fluuiali. Si vero fuerit feb. remiſſa & patiẽs fuerit vſus vino, & in eo multũ delectetur dari poterit vinum leue permixtũ multa aqua plus, & minus ſm̃ ætatem, cõſuetudinem, vini potentiã, vel debilitatẽ, & vt ſæpe dictũ eſt multum attendatur conſuetudo. Ex carnibus cõueniũt temperatę de quibus in. iĳ. tract. Sed laudanť hoc caſu hepata gallinarũ elixa. laudantur aues minutę, perdicũ, columbarũ, præcipue cum nõ adeſt fe. & maxime elixa. Quòd ſi principaliter quærimus exiccationẽ, & conſolidationem

E tunc melius eſt vt ſint aſſatæ. Vnde Auic. Et melius eſt vt comedant eas aſſatas vt ſint vehementioris exiccationis. & ſpecialiter vbi de tuſsi futura non multum timemus. Ex ferculis laudať ptiſana hordei. iuſcula ex farina cicerũ maxime qñ quęritur abſterſio. ius cauliũ in quibus decoctæ ſunt gallinæ pingues. Item laudantur vitella ouorum ſorbilia cum zucch. ſed omnia hæc & ſimilia oportet medicũ moderari ſm̃ tenorem virtutis feb. intenſionẽ & remiſsionẽ. Laudatur maxime pulmo vulpis elixatus. Si autem quærimus cõſolidationem, & conglutinationẽ, tunc debent cibaria eſſe deſiccatiua nõ eleuata in gradu multæ exiccationis, & ſint etiã conglutinatiua, alę, extremitates, & coſtæ hædorũ, porcorum iuuenum, arietũ, caſtratorũ, & huiuſmodi. Et ex conglutinatiuis ſunt tri. cũ gallinis, rizum. ſimiliter pulmenta de milio. chiſt hordei. pedes vitulorũ & huiuſmodi. Et ex cibis maximi iuuamẽti eis eſt cibus ex lacertis & caſeus recens, & maxime quando non adeſt feb. de quo in dubĳs. Quòd ſi fuerit feb. tunc chiſt

F hordei & huiuſmodi magis conueniunt. Habet & quandoq; intentionẽ medicus ad febrem ipſam & tunc vti poteſt infrigidatiuis, & humectatiuis cum quibus etiam iuuatur virtus expulſiua vt ſunt ſpinachiæ, blitis, lactuca, portulaca, cucurbita, ſemina quatuor frigida maiora, & minora. de quibus. v. trac. Ex piſcibus vti poteſt ſquamoſis de aquis mundis currentibus. Ex fructibus conueniunt pineæ, paſſulæ, phiſtici, amygdalę, pruna, ceraſa, poma decocta cum zuccharo.

Somnus etſi debeat eſſe temperatus, declinet tñ magis ad ſuperfluum ꝗ̃ ad diminutũ niſi eſſet rheuma, vel principium putridę interpollatę. vnde Meſ. Vacent ſomno, & requie quantum poſsibile fuerit. Quod ſi fuerint vigiliæ accedamus ad medicinas ex papauere. & hoc cum ſapientia ne ſpiritus congelentur, & ſit ſitus dormientis ſuper latus infirmum vt iuuetur natura ad expellendum.

Habeant ante cibum exercitium mediocre. poſt vero vacent quieti per duas horas in aere temperato odorifero ex rebus odoriferis, & ſtypticis frigidis vt ro. citoniorum. elongentur à balneis. Meſ. reſoluunt enim virtutem apud declinationem. tunc enim ſunt iuuamenti ſublimis.

G & inquit Auic. Et quandoq; conceditur ꝙ ipſi ingrediantur balneum ante cibum & poſt cum nõ eſt in hepatibus ipſorum oppilatio, ipſum enim impinguat eos, & confortat ipſos forte Meſ. loquitur de naturalibus. Auic. vero de balneis aquæ dulcis quale eſt hecticorum. conſidera. & de his balneis dicetur infra de hectica.

Non repleantur vltra poſſe naturæ ipſorum ſed bono & laudabili nutriantur nutrimento, & alĳs paribus minus peccant ingroſſando ꝗ̃ diminuẽdo. prohibeantur ab eis quæ conſtipant, & lubricum faciunt ventrem, & magis à lubricatiuis, illa enim eſt quæ maxime reſoluit corũ virtutem. Coitus ſit nullus.

Gaudeat atq; lætetur, & dimittat iram, & rixam, & nõ perueniat ad illud quod cõtriſtat. Auic. Acetoſa, ſalſa, & acuta vitentur niſi pro quanto cũ eis curã intenderemus.

H vnde Auic. Piſces autẽ ſaliti cum comeduntur ſemel aut bis cõferunt in mundificando, ſed cum vlcus eſt malignũ tunc aliena illud & omne ſalſum. Poſtremo in hoc regimine nota de lacte quod eſt contra cõmuniter operantes ꝙ lac cum vlcus eſt malignum & non ſperatur cura vera, imo nitimur ad curam mendoſam quæ cõſiſtit vt dicetur in indurando vlcus & ipſum exiccando nullo modo dari debet, nam lac ipſum humectat. vnde Auic. de cura phthiſis. Et iſta quidem exiccatiua cõſtringunt pulmonem, & exiccant eum, & claudunt vlcus, quãuis non conſolident ipſum, & ſi hac via proceſſerit non oportebit vt adminiſtretur omnino lac vt infra circa finem capituli, & quandoq; egent ſiccitas & arefactio adminiſtratione adog. Et in hoc ſunt cibatio, & æquatio, & humectatio humoris corrupti, & conglutinatio vlceris cum caſeitate, & mundificatio cum abſterſione aquæ lactis virus & ſaniei. imo multoties ſanat hoc regimen vlcera pulmonis cum non

intenditur

Intenditur in regimine eorũ vt indurentur. de hoc tamen A vt dictum eſt ſpecialius, & diffuſius in dubiis. & tu ibi.

Corrigitur cauſa factiua phthiſis cum ipſa remouetur aut prohibetur ipſam imprimere in pulmonẽ. vt exẽpli gratia. cũ cauſa factiua fuerit catarrhus, & ꝓhibetur vt ſupra de catarrho cũ euacuationibus iteratis, diuerſione, cõfortatione cerebri vt nõ multiplicet eũ, cõfortatione pulmonis ne recipiat, ſiſtione eius, & ſic de aliis intẽtionibus vt ſupra trac. v. Rubrica de catarrho. Vnde cõiter & frequentius ab ipſo catarrho cauſat phthiſis. & ideo radix curæ eſt cura catarrhi. Vnde Auic. Et eſt radix tibi in cura hac. Quòd ſi fuerit cauſa ipſius ex ꝑſenti empyemate, aut ex pleureſi, aut perioneumonia, aut ſputo ſanguinis cura eorum dicta eſt, quare ad illa recurras.

Tertia intentio completur cum digeſtiuis appropriatis ĩ cauſa calida aut frigida. ĩ quibus in de tuſsi pleureſi. peripneumonia. empyemate &c. & tu ibi. faciunt & ad hoc quæ abſtergunt mũdificant de quibus in complẽdo quintum canonẽ. Vnum tamẽ ponam gratia exempli. B ℞. liquiritiæ, capilli veñ. ana. ℥. i. aniſi, pulmonis vulpis, papaueris albi, ſeminum frigidorum maiorꝫ. ro. vio. fœniculi, ſeminis citri, puluis cancrorum fluuialium aduſtorꝫ. ana. ʒ. vi. hyſſopi ſiccæ. ℥. i. virgæ paſtoris, plãtaginis. ana. M. i. ſeminis maluæ, ſeminis citoniorum, iuiubarum. ana. ʒ. ij. cubebarum, nucis muſc. ana. ʒ. i. paſſularum. ℥. ſ. penidiarum, zucchari quantum ſufficit, fiat ſyrupus.

Pro evacvatione nota ꝙ aliquñ cõpetit phlebotomia qñ fuerit peccatum ſanguinis, & debet fieri interpollata vt virtus non deficiat. vnde conſiderẽt principaliter virtus, & ætas, deinde nutriatur phlebotomatus bonis chimis ad virtutis ſuſtentaculũ diebus ſex, quibus interpollatur phlebotomia, & fiat primo ex baſilica, deinde ex ſaluatell , & maxime valent euacuationes particulares hæmorrhoidarum, prouocationes menſtruorũ & huiuſmodi. et pręcipue quãdo ex retentione eorꝫ accidit nocumentum. Quòd ſi opus erit pharmaco quia peccans C materia fuerit cholera, tunc euacua cũ aqua fructuũ, prunorum, ſi. beſten, iuiubarꝫ, addito modico caſiæ aut mannæ, quod ſi neceſsitas cogit addatur aliquid rhabar. Si vero materia fuerit phlegmatica euacua cum cochiis, cũ agarico, eſt enim agaricus medicina propria pectori. Itẽ conſidera ſi fuerit ex ruptura venę, quoniã adminiſtratio aloes eſt eo caſu ſuſpecta. Sed nota ꝙ ſolutiua in hoc caſu ſunt maxime vitãda. Nam magis ſpecifice ex euacuatione facta per ſputum. illa enim euacuatio materierum talium in pectore cõtentarum propria. dubia etenim eſt in phthiſico lubricitas ventris in quã faciliter cadit. & ideo inquit Raſis. ix. Almanſ. proprio cap. circa medium eius. Summopere vero cauendum eſt ne venter ſoluatur. Et in fine replicans conſimilia verba dixit. Venter ſummopere cuſtodiendus eſt ne ſoluatur.

Qvomodo autem mũdificetur materia in pectore contenta iã oſtenſum eſt ſupra de pleureſi, & empyemate. Sed pro nunc dicatur ꝙ excellẽtius mũdificatiuum & D abſterſiuum eſt mel & aqua eius, eſt enim cibus & potus amicus naturæ iuuatiuus valde. Meſ. Conſimiliter aqua hordei, aqua zucchari, aqua cicerum, ſyru. hyſſopi, decoctio eius, loch de caulibus. Meſ. loch de ſquilla, & eſt forte in materiebus phlegmaticis viſcoſis. diacalamentũ. diapraſsiũ. Et ex frigidis diadragantũ frigidum, zucch. vio. zuccharum roſ. nouum factum cum ſucco & non cũ corpore foliorꝫ roſæ. Item valet medicamẽ Gal. ℞. haſce, hyſſopi, ireos. ana. cõfice cum melle, & da mane & ſero. a. ʒ. i. vſque ad. ij. cum aqua mellis. Si autem illic fuerit caliditas, & timentur mundificatiua, & non conferunt frigida tunc ſumatur pulmonis vulpis, ſeminis fœniculi, ſucci liquiritiæ mundificati, ſucci capillorum vene. ana. partes æquales, & congregentur cum aqua zucch. ingroſſata. eſt enim vltimum. Auic. Poſſent tamen doſes horum ſimplicium variari, vt propoſito tuo videbitur expedire. Lochata tñ memorata in de empyemate, aſthmate, pleu-A reſi &c. ſunt in hoc caſu valentia. tua enim eſt commiſcere frig. cum cal. & econtra addere et minuere vt operi tuo videbitur neceſſarium.

Prohibentvr materiæ fluere ad ipſum cum diuerſiõibus & ſiſtione materiæ vt in catarrho ne ad ipſum fluat. Itẽ iuuatur pulmo in hoc vt cõpleatur intentio tota cũ conſortantibus ipſum ne recipiat. et iã ſupra de tuſſi numeratæ ſunt plures ex his. Nã ſm plurimũ catarrhus aut materia ex membris vicinis vt in pleureſi et hmõi eſt in cauſa. Quę autẽ pulmonẽ conſortant ne recipiat materiã ab alio membro numerata ſunt ſupra ſæpe & de tuſsi ſpecialiter. vt ſunt myrtus ſyrupus eius cũ pulmone vulpis, & tu ibi. Cõfortat mirabiliter & cũ hoc mundificat medicamẽ Gal. ℞. pulmonis vulpis ſicci, ſucci liquiritiæ. capilli ven. ſeminis fœniculi. ana. confice cũ zuccharo decocto cum aqua quantum ſufficit. & quando conficitur cum rob myrtino eſt magis confortatiuum.

Mvndificantia pectus à ſanie, & ipſum exiccantia, B quæ adminiſtrari debent poſt mundificationẽ & abſterſionem ſunt myrrha, rubea. mel. laudatur maxime medicamẽ ex rubea myrrha, ana. ʒ. i. mellis. ʒ. iij. lambat horis interpolatis. Valet ad idem loch Meſ. diſtinctione v. cuius initium. loch bonum cõferens hecticis, et cõſumptis. ℞. papaueris alb. ſpodij, ſeminis lini torrefacti, croci, amygdalarum dul. ana. ʒ. iij. amili, draganti, gummi, ſeminis citoniorum. ſeminis citrullorum. ana. ʒ. vi. granorum nafturcij cocti. amygdalarum ama. ſabarum. ana. ʒ. i. ſ. penidiarum. ʒ. lx. diſſoluantur penidiæ in aqua fontis, & coquantur, & cõficiantur cũ eis cætera. da. ʒ. ij. cũ aqua mellis. Itẽ valet pinus ſiue pineoli infuſi in aqua calida prius vt eorum remoueatur acuitas, & loch de pino deſcriptione Meſ. & plurima poſita ſunt huic ꝓpoſito. ſupra de empyemate & de pleureſi. Tu tamẽ conſidera ſemper acuitatem materię vel eius frigiditatem, quoniam cum frigidis etiam calida & cum calidis frigida.

Octava intentio cõpletur cum conſolidãtibus & C incarnantibus habentibus etiam virtutẽ abſterſiuam. de quorum ſumma præcipuũ eſt lac in quo aggregãtur intẽtiones. eſt enim abſterſiuum ratione ſeroſitatis. incarnatiuum ſiue cõſolidatiuum vel conglutinatiuũ ratione caſeitatis eius, & cito in ſanguinem conuertitur, qm̃ eſt ſanguis bis coctus. Meſ. propter quod ponitur cibus dilectus nimis. Et licet ample de eo dicetur in dubiis, tñ pro nũc tantum dicatur ꝙ lac cõueniens eſt triplex. aſininũ ſubtile magis. caprinum temperatum vt expoſitũ eſt, ſupra. ij. tract. de lacte. & humanum cum temperie, ideſt proportionalitate et proprietate ſua, ſed de his vt dictũ eſt latius in dubiis. In cuius exhibitione oportet documenta quædã obſeruare. Primũ ꝙ ſit actu calidum cũ bibitur. & ſi poteſt fieri ex mamilla ſugatur. nã ſtatim cũ infrigidatur corrumpitur, & ars docet ꝙ ſi ſugi non poteſt ex mamilla, aut cum ſit mulctum infrigidetur quod extrahatur in parapſide quę ſit in aqua calida poſita vel vitro vt caliditas aquæ conſeruet caliditatẽ lactis. vt etiã dictum eſt ſu-D pra de lacte. Secundũ ꝙ ſumens ſit ieiunus ne impediat eius operatio aliquo modo ex commixtione ipſius cum alio aut corrũpatur. Tertium ꝙ poſt eius aſſumptionem quieſcat ne corrũpatur ex motu aut acetoſetur. Quartũ ꝙ non accipiat cibum aliquẽ donec fuerit digeſtum ſiue de ſtomacho deſcenderit, quod fieri puto in ſpatio trium vel quatuor horarꝫ. Quintum ꝙ nõ dormiat ſuper, ne in ſomno ſupercaleſiat & alteret. Vnde nota ꝙ ſic aſſumens debet ſtare in loco temperati aeris ne ex diſcraſia aeris diſcraſietur & lac. quod poteſt poni pro ſexto documento.

Septimũ ꝙ ſumatur cum gaudio & cum tranquillitate.

Octauo ꝙ non ſit febriẽs aut caput dolens aut multum ſitiens, & apho. Hipp. apho. lxvi. in quibus caſibus magis commendatur lac acetoſum. aqua hordei in qua decocti ſunt cancri fluuiales, quorꝫ extrema abſcindãtur, deinde lauẽtur corpora eorꝫ cum aqua ex cinere frictione vehementi & reiteratione facta. & ſit eius potus circiter. ℥. iij.

& gra-

& gradādo vſq; ad. ℥. vi. & de hoc ī dubijs. Nonū ꝙ ſumme attendendū eſt ne lac non digeratur. nam eius indigeſtio eſt timoroſa Meſ. circa quod notandū ꝙ aliqñ quærimus vt ipſum ſit abſterſiuum principaliter, qñq; conglutinatiuum, & conſolidatiuū magis. ſi primum commiſcemus cum eo mel. ſi ſecundum zuccharum ro. ſui anni. aut decoquimus ipſum cum lapidibus. Vnde ſcito ꝙ lac de quo extractū eſt butyrum eſt magis conglutinatiuum, & coctum amplius. Meſ. Et quod eſt cum butyro eſt magis impinguatiuum, & humectatiuū. Modum autem decoquendi vide à M eſ. cap. de phthiſi. Accidit autem qñq; ꝙ patiētes phthiſim ſunt vētris ſtyptici, & qñq; lubrici, & amplius ex aſſumptione lactis lubricanſ, & ideo cum ſunt ſtyptici in exhibitione lactis debemus multiplicare ſeroſitatē, quę ſi non ſufficit ad lubricandū primo augmētetur quātitas, quæ ſi nō ſufficit miſceatur cum eo aut aliquod leue ſolutiuum. Si vero lubricitatem patitur miſce hypoquiſtidos vel aliquod huiuſmodi. Quòd ſi cōtingat ipſum ſemper pati tuſsim miſce diadragantum & hmōi.

Si vero debilitatē ſtomachi patieſ miſce trochiſcos diarodon & huiuſmodi. De electione vero lactis diceſ in dubijs. De quātitate vero eius aſſumenda dicendum ꝙ debet eſſe ſm tenorem virtutis ætatem cōſiderando, & cōſuetudinem. Ita tñ prius incipiamus à quantitate minori gradando ad maiorem vſq; ad quantitatem mediæ libræ vel circa. & in aliquibus vſq; ad. ℥. viij. vſq; ad decem.

Medicinæ vlcera pulmonis cōſolidantes de quibus ſupra ſunt. Sanguis draconis proprie. Lutum armenum. Lutum ſigillatum. Carabe. Olibanū. Maſtix. Balauſtia. Roſa, ſemen eius. Corallus. Cortices cancrorum fluuialium vſtoꝝ. Semen portulacæ aſſum. Amilum Aſſum. Semina maluæ, altheæ, aſſa, ſemen arnogloſſæ aſſum. Gummi aſſum, myrtus & ſimilia. Et ea cum quibus exhibētur ſunt ſicut vitella ouorū. lac dulce & acetoſum. aqua pluuialis aqua hordei decoctionis cancrorum. ſuccus citoniorum. miua, rob myrti. ſyrupus eius, ſyrup. de papa. ſyru. de iuiubis, de vio. roſ. & ſimilia. Et ex cōpoſitis eſt philoniū perſicum & eſt vltimum. Meſ. trochiſci de bolo arm. de terra ſigil. & multa cōſimilia poſita, ſupra de ſputo ſanguinis. Et ex rebus mirabilibus eſt zuccharū roſ. ſup quod nō pręterit annus. abſtergit enim rōne ſucci, & cōſolidat ratione corporis roſ. diciſ ſuper quod, quia virtus abſterſiua in roſis abſcinditur ex antiquitate. Et Gal. quidē pręcipit dare ſingulis diebus quātitatem plurimam de eo, & cum rebus medicinalibus, & potabilibus, & cibabilibus ſm omnem modū adminiſtrationis, ita ꝙ etiā cum pane. nam plurimi ex vſu eius ſic ſanati ſunt. prius tñ pręcedētibus mundificationibus, qm̄ ſi non ſit mūdificatio prius materiæ in pulmone ex eius vſu coarctātur, & ſic moriūtur. Meſ. autem eo vtebatur cum lacte calido in nō febricitantibus hoc eſt in phthiſi non vera. In febricitantibus vero cum aqua hordei decoctionis cancroꝝ fluuialiū, & certe inquit eſſe remdium vltimum & verum cui magna adhibetur fides. Sed hic eſt notandū ꝙ aliqñ ex eius vſu accidit in anhelitu cōſtrictio quæ cōprehenditur ex augmentata tuſsi, ſputi tardatione, pectoris grauedine, & huiuſmodi. & tūc oportet ipſum dimittere, & recurrere ad ea quæ elargant, & ſaniem ducunt, vt eſt hyſſopus, & ſyrupus eius. ſyrup. de liquiritia &c. vt ſupra. & rubrica de empyemate, & de difficultate anhelitus ſunt memorata. Quòd ſi accidit ſupercalefactio ex eius vſu propter exiccationē, vel aliter quomodolibet detur ſyrupus de viol. de iuiubis, aquæ granatorum cū zucch. aquæ expreſsionis ſeminis portulacæ, trochiſci de cāphora & huiuſmodi. Quòd ſi accidat ex eo conſtrictio ventris detur muraba de viol. ſyrupus eius cū aqua hordei, aut aliquod tale lenitiuum. deinde redeat ad zucch. ro. adminiſtrando eū in omnem modū, vt dictum eſt. Et hic nota ꝙ eſt memoriæ cōmendandum ꝙ tu artifex in hoc caſu debes procedere nunc cum mundificatiuis, cū conſolidatiuis, & ſemper cum reſumptiuis, ita ꝙ ſi liceat interpolare reſpectu

E mundificatiuorum aut conſolidantiū, ex parte tamen reſumptiuorū non liceat, qm̄ in his virtus eſt ſemper multū debilis. Et antequā pertranſeam ad cōplementum vltimi canonis, quia de reſumptione facta eſt mētio, ponā atque deſcribam res, & cōpoſita quibus multum virtus phthiſicorum reſtauratur nominando cū hoc quę ſua proprietate conſerunt præſeruationi à phthiſi. & quammaxime valent in cura eius carnes ericij, pulmo vulpis ſunt à proprietate in hac ægritudine conferentes. ꝓpter quod loch de pulmone vulpis maxime cōmendatur. Item cicer album excorticatum in via cibi, et ſua ꝓprietate confortat pulmonē, & nutrit magis omni alia re, vt teſtantur auctores, & ideo bonus eſt vſus eorum tam brodij ꝙ̄ pulmentorum ſiue ſorbitionum ipſorum. Quòd ſi in aqua hordei decoquanſ melius erit. Item cancri fluuiales decocti, vt ſupra ſua proprietate conferunt, & præſeruando, & curādo. ꝙ ſi prius per plures horas in lacte poſiti fuerint. deinde bene decocti erit melius. & tunc cōſidera ſi in tuo caſu

F cōfert lac. Item limaciæ, & ranæ ꝓprietatē habent & in præſeruatione & in curatione. ſunt enim cōplexionis frigidæ ꝓpter quod extingunt acuitatē humorum. ſunt viſcoſæ propter quod conſolidant ſiue ſua viſcoſitate conglutinant diſiuncta, & non diſiuncta in ſua vnitate cōſeruant, & à diſiunctione præſeruāt. ſunt multi & boni nutrimenti eo ꝙ cita & bona reſtauratio ex eis cōſequitur. quod manifeſtat experientia, qm̄ corpora macilēta eius vtentia cito impinguantur. vnde & videmus gallinas, & anates ex eorum comeſtione etiā cito impinguari. Vnde quidam curioſi medici faciūt pullos quos phthiſicis dant ex ipſis ranis, aut limacijs nutriri, & propter eaſdē cauſas multū ac multum in hectica cōmendantur. Sed vt dictū eſt in via phthiſicis ſemper eſt hectica. Eligātur ranæ ex aquis mundis quę non ſunt nigræ, neq; ruſæ, aut arboreæ quæ ad comedendū cæteris ſunt meliores, & abſciſo capite, & pedibus vſq; ad iuncturā tibiarum ipſis prius excorticatis lotis ſufficiēter, & ſuperaſperſis ſale bene trito, &

G ſic permanētibus per certum ſpatiū, & deinde poſitis in vino in quo ſteterint per ſpatium vnius horæ decoquanſ ſuauiter cum cōdimento cōgruo elixādo vel aliter aſſando, vt videbitur aut miſcēdo aut piſtando cū pulpis gallinarum. ꝙ ſi abhorrentur ſic in forma propria nutriantur gallinæ, vel capones ex eis vt decoquēdo eas. deinde minutim incidantur & cū farina tritici, aut milij miſceantur & in vaſe mundo propinentur. & circa duas ſeptimanas gallinæ ſic nutritæ erunt pingues valde, & eſui delectabiles. Quòd ſi nimiū impinguarentur fiat interpolatio cum micis panis, hordeo, tritico, et aqua decoctionis & eſt modus Guilelmi brixienſis in ſuis conſilijs. Conſimiliter de limacijs ponendū, eligantur quæ cum teſta, ſiue caſa repe riuntur in arboribus, pratis & huiuſmodi. habent enim virtutē abſterſiuam quemadmodū alia oſtracoſa. remittunt acuitatem humoꝝ & conglutinant vt dictum eſt. & præter has operationes medicinales multū & bonū dant per ſuam materiā corpori nutrimentum, vt. iij. de alimē

H tis. Et quia poteſt contingere error ex parte ꝑparationis. hinc modos cōuenientes ſubiungo. abluantur & excorientur, & bene mundentur, deinde in aqua & vino cū modico olei & ſale optime decoquantur vt ſint faciliter digeſtibiles & brodium tale eſt ventris ſubductiuum ꝓpter ſalſuginem limaciarū. Vel aliter & ſic vt quidā ipſe mundificatæ bulliant in aqua, deinde extrahantur & in ſecunda aqua bulliāt ſecundo. deinde illa reiecta tertio bulliant in tertia aqua vſq; ad earū tenerificationē magnā. ipſe enim ſic pręparatæ ventrē ſtringunt & alimentum multū corpori exhibent. Ex quibus apparet ꝙ primus modus eſt vtilis cū lenificationem, ſecūdus cum cōſtipationē quęrimus. Tertio poſſunt ipſe excuterare, & lotę præparari vt de ranis cum ſale, & vino &c. & tu conſidera. Conſimiliter ſi quis abhorret eas fiat vt de ranis dictum eſt, quia nutriantur gallinę ex eis aut fiant paſtelli, & huiuſmodi ex eis cum carnibus, ſiue pulpibus gallinarum. Ex limacijs

fit aqua

ſit aqua ad alembicum, qua cõiter vtuntur phthiſici hoc tempore. & eſt medicamen bonum. & non ſolũ confert ſi ad intra ſumitur, ſed etiã ſi ad extra applicatur cum cera alba. cum mucillagine ſeminis citoniorum aut cum oleo amygdalarũ dul. & huiuſmodi. Ponitur deſcriptio talis huius aquæ nimiũ laudata. ℞. ſanguinis humani boni nõ corrupti par. i. carnium limaciarũ mundatarum & contuſarum par. ij. cinnamo. ele. circa. ℥. i. vel. ß. vt videbiť expedire. croci circa. ʒ. ij. vel. i. ponantur ad alembicũ. ꝙ ſi haberi non poterit ſanguis humanus ponatur porcinus ad duplum humani. deturq; de hac aqua circa. ℥. ij. cũ zuccaro. vel ſy. de liquiritia vel alio propoſito magis cõferente. Et ex his carnibus aut earum pulueribus poſſunt confici cõfectiones. electaria. ſyrupi. & huiuſmodi in hac paſſione multum valentia. Exẽplum de carnibus ranarum. ſyrupus experimẽtatoris fratris Nicolai de polonia. ℞. ranas virides vel alias ex electis & ponantur in olla & ſic in ea permaneãt per noctẽ. mane funde ſuper eas aquam calidam ſic ꝙ moriantur, deinde prius bene lotæ exiccẽtur in furno, deinde ponãtur ad bulliendum in olla vitrea cũ aceto. poſt ebullitionẽ reiteretur acetum & lauetur olla cum nouo aceto. & melle bene purgato ponantur ad lentum ignem vſq; ad diſſolutionẽ earum totaliter, deinde cola totũ per pannũ & fortiter vltimo exprime & quod remanebit de groſſo cõtunde, & iterum per pannũ cola, & iterum totũ ſic colatum ad ignẽ repone donec veniat ſpiſsitudinem ſyrupi. Et ſi vis ad loch dimitte eum magis inſpiſſari forte in hyeme bonum, ſed in æſtate loco mellis ponatur zuccharum. et credo melius cum aqua liquiritię & huiuſmodi. de loch duo coclearia & huiuſmodi. Cõſimiliter poteſt fieri puluis earũ qui poteſt commiſceri cũ puluere cinnamo. pulmonis vulpis. cubebarũ. zinzi. croci, piperis lon. & huiuſmodi. Et quod dictum eſt de carnibus ranarum intellige idem fieri poſſe de carnibus limaciarum. Et conſimiliter dicatur de carnibus teſtudinum nemoralium aut quæ in aqua munda reperiuntur. Vnde quidam vt Gilbertus & cæteri faciũt ex eis ſyrupos loch reſtauratiua. & datur ægris ad comedendũ ſed nõ ſic ſunt in vſu. vnde quia abhominabiles relinquo. Dať enim caro muſculorũ tibiarum earum prius bene lotarũ cum vino & aqua. Domeſtica enim pollicitus ſum ꝓſequi. ideo nolo hic ex carnibus huiuſmodi cõmendatum reſtauratiuum præterire. ℞. duas teſtudines nemorales quæ ſint cum aqua feruẽti bene lotæ, & decoquãtur, & accipiatur ex eis pulpa carniũ crurium, & lacertorũ & lauetur cũ vino & aqua, deinde accipiãtur cancri decocti & prius loti cum cinere & aqua vt ſupra & ponanť hæc omnia in olla rudi cũ infraſcriptis rebus. ℞. liquiritiæ raſę, & mũdę, roſarum. ana. ʒ. ij. dragacãti. gummi ara. añ. ℥. i. ſandalorũ al. & rubeorum. ana. ʒ. xi. ſeminis papa. albi. ℥. ß. berberorũ. ℥. i. paſſularũ. ℥. ß. ſucci liquiritiæ, amygdalarum dul. mũdatarum, ſeminis portulacę, ſeminis lactucę, ſcariolę. ana. ℥. ß. penidiarum. ℥. ij. ſeminum quatuor frigidorũ mundatorum. ana. ℥. ij. ſeminis maluæ. ℥. i. violarum. ℥. ß. & cum ſufficienti quãtitate zucchari fiat elec. & cũ his aut ſimilibus ex pulpis gallinæ, capponũ, hædi & huiuſmodi poteſt fieri reſtauratiuum. vnde etiã in hoc caſu poteſt cõuenire reſtauratiuum Placentini. cap. de hectica. & ſi vis delectabile pone cũ his pineas, phiſticos. &c. & tu cõpone. Cũ quibus oporteat te inũgere ad extra regre de empyemate, pleureſi, & ſputo ſanguinis. Nam tua eſt diſcernere quæ ſit intentio, aut infrigidare, aut conſolidare, & de his habuiſti ad plenũ. Vnde ad penetrãdum adde ſemper in vnguento aliquid aceti, & aliquã vel aliquas ex rebus appropriatis, de quibus ſæpe actum eſt. Pro his tamen ſcito ꝙ mirabiliter cõmendatur emplaſtrum ex limacijs cum teſta ipſis ſic cõtuſis & applicatis: ſed de his vnctionibus clarius domino concedente infra de cura hecticæ.

IN COMPLENDO vltimum canonẽ oportet ꝓmittere ꝙ accidentia in hac ægritudine euenire cõſueta quędam ſunt cõcomitantia, quædã ſuperuenientia. Exẽplum

A primi. febris cõſumptio, macies, & debilitas. Exẽplum ſecundi tuſsis, fluxus ventris, conſtipatio, faſtidium cibi.

Febris nanq; ex applicatione remediorũ dictorum leneſcit. vnde frigida & hum. non ſolum ei, ſed etiã conſumptioni & maciei ſunt cõuenientia. Cum his itaq; occurrimus ęquando. ſ. quia humectãdo cum cibis & potibus ex rebus medicinalibus iã dictis, quia adminiſtratione dulcium, & cæterarum ſimilium reſtauratiuis de quibus parum ante. & in hoc caſu conferũt balnea aquæ dulcis, & maxime in declinatione. nã ante illam eſt res praua. Meſ. & eſt ponere ægrum in deſperatione, & debet eſſe balneum temperatũ ibi vt non reſoluat calorẽ. nam tota intentio eſt ad humectandũ, & ideo cum illa aqua balneeť faciendo leues frictiones ad excitandũ calorem & non reſoluendum. deinde & ſecũdo lauetur cum aqua tẽperata in qua decocta ſint capita hædorũ, aut cum aqua hordei cõquaſſata cum ouis multis, & oleo amygdalarũ dul. ducaturq; ad lectum in quo quieſcat per duas horas. deinde

B cibetur cibis laudabilibus paucę quantitatis, & pluris nutrimẽti. de quibus ſupra. Quòd ſi de balneo cuperes longiorẽ ordinẽ, non tñ vſitatum hic apud Italos lege Meſ. circa finẽ de cura ptiſ. & ſic fiat de tertio in tertiũ. Quòd ſi debilis fuerit ante eius igreſſum per tres horas ſorbitionem reſtauratiuam aliquam recipiat. deinde balneum ingrediatur. Et ſi plura deſideras lege ibi. Quæ autẽ virtutem confortant & reſtaurantia numerata ſunt. De tuſsi autem iã ſupra in propria rubrica. & tu ibi. De fluxu vẽtris iam in pręcedenti Rubrica aliquid tactũ eſt. Secundo ſimiliter de cõſtipatione ex doctrina ſui cõtrarij. De cibi faſtidio dicetur infra cap. xiiij. Rubrica propria. Vñ aduertendum ꝙ licet prius enumerata ſint quæ virtutem reſtaurant, eſt tamẽ ſuſuſ impinguatiuũ & expertum. ℞. farinæ cicerum infuſorũ in dulci lacte & exiccatorum ſæpe. & ſic fiat ter. deinde coctum. ℥. vi. rizi abluti & exiccati phiſticorum alias pinearum ſæpe infuſorũ in lacte, & exiccatorum. ana. ℥. iij. amygdalar. dulc. ʒ. v. papaue. tor-

C tellarum de ſeni. ana. ℥. iiij. terantur & da vt ſorbeãt omni die. ℥. iiij. poſtquam decoquitur cum lacte aut aqua ciceris. Meſ. diſtinct. ix. ſui antidotarij. in fine. Poſtremo ſcito ꝙ multa medicamina quę poſita ſunt ſupra cap. de tuſsi, de ſputo ſanguinis, de empyemate, de aſthmate ſunt hic pro cura phthiſis trahenda. Confectio teſticulorũ vulpis phthiſicis & cõſumptis eſt medicina experta. cuius deſcriptionem quære à Meſ. diſtinctione. i. ſui antidotarij, cuius initium. Modicus confectionis teſticuli vulpis et eſt ſatyrion bonum phthiſicis, hecticis & cõſumptis. Item efficax ſyrupus pro phthiſicis febricitantibus. ℞. ſpodij, ſeminum portulacæ. ſeminum citoniorum, papaueris albi. ana. ʒ. ij. pſilij mundi. ʒ. v. ſucci arnogloſſę cocti, & depurati. ʒ. xx. cancrorum fluuialium. lotorum ſecũdum doctrinã. ʒ. xx. decoquantur in lib. iij. aquę. & cũ lib. zucch. fiat ſyru. da mane & ſero cum aqua plãtaginis. Quandoq; datur cum hoc puluere. ℞. pſilij gũmi ara. draganti. boli ar. Loch non ſolũ mundificans: ſed etiã conſolidans vlce-

D ra pulmonis. ℞. iuiubarũ numero. xv. paſſularũ enucleatarum. ʒ. xv. ſeminis maluę. ʒ. ij. cancrorũ fluuialium. ʒ. x. capil. ven. virgę paſtoris linguę arietis. ana. ʒ. ij. liquiritię. ℥. ß. decoquantur in lib. i. ß. aquæ vſq; ad conſumptionem medietatis, & addať ſyrupus de papauere. çucch. tabarçet. ſapę ana vnc. iij. deinde coque ad mellis ſpiſsitudinẽ, deinde proijce ſuper ea ſeminis citoniorũ. portulacę. amili. amygdalarum dul. ana. ʒ. ij. papaue. al. ʒ. ij. ß. poſt earum bonam triturationẽ da ex eo. ʒ. v. vel circiter mane, & ſero. Quod ſi aderit acuitas catarrhi de cõfec. da iacur mane cum aqua hordei. Cuius deſcriptio. Reci. ſemen papaueris albi & nigri ana vnc. ij. ß. liquiritiæ vnc. i. ß. ſemen citoniorum. ſeminis altheę. ana. ℥. i. ß. dragacanti. ℥. ß. proijce ſuper ea aquę pluuialis li. vi. & dimitte die ac nocte. deinde coque vſq; ad cõſumptionẽ duarum partiũ & adde mellis lib. i. rob. i. ß. penidiarũ li. ß, & decoque vſq; ad mellis ſpiſsitudinẽ. Sero autem teneas in ore vnam ex his pi-

talis & cum vna defecerit aliam recipiat. ℞. ſemen portulacæ. ʒ.v. dragacanti, gũmi ara. ana. ʒ.iiĳ. ſeminis cucurbitæ excorticatę & ſeminis citoniorum excorticatorũ. ana. ʒ.vĳ. confice cum mucillagine ſeminis citoniorum.

CVRA ſi fuerit phthiſis ex vlcere cãnæ pulmonis tũc ſi fuerit ex parte carnea quæ eſt inter anulum, & anulum facile curatur vt ſupra & cum retentis in ore ex mundificatiuis, conſolidatiuis, & incarnatiuis, et huiuſmodi vt in præcedentibus.

CVRA ſi fuerit vitio catarrhi ſiſtatur vt ſupra omnia per ordinẽ vt dictum eſt. Dormiat patiens ſuper collum & paulatim deglutiat etiam ſaliuã. & non multam ſimul ne tuſsim excitet. nam ſecus eſt in vlcere pulmonis, quoniam tuſsis eſt conueniens vt ſupra imo quando frequẽtatur eius ſedatio eſt timoroſum. Vnde Auic. Et oportet vt non frequentetur in ipſo, ſcilicet vlcere ſedatio tuſsis cum prohibitione ſputi. nam in ipſo eſt timor magnus, quamuis meditari faciat leuitatem.

CVRA autem blãditiua eſt ſtudere in indurãdo vlcera & exiccando ea vt non ſit in eis concauitas neq; dilatatio dato ꝙ ex his non ſperetur incarnatio, & cõſolidatio. nam ſic operãdo prolongatur vita patientis, quãuis ſit ei tedioſa & tales ex facili cauſa lędũtur. Operantia autem has intentiones ſunt exiccãtia, cõſolidantia dicta frigida ſtyptica & calida ſic. indurantia & exiccãtia. cuiuſmodi eſt arſenicũ, ſulphur, de quibus in dubĳs. Ex quibus infertur ꝙ qui voluit hac via ꝓcedere debẽt mollitiua actu vitare cuiuſmodi eſt lac. & hoc voluit Auic. dum inquit. Et ſi hac via proceſſerit non oportebit vt adminiſtretur omnino lac. Item ſcito ꝙ mel eſt vehiculum medicaminum vlcerum pulmonis vt medicaminis thuris, & cæterorum, & non nocet vlceribus.

DVBIA.

DVBITATVR vtrũ omne aſthma ſit ægritudo pulmonaris. ꝙ non. quia aliqñ ſit ex læſione diaphragmatis aut compreſsione facta à ſtomacho. Itẽ peripneumonia videtur talis ægritudo. In contrarium Aui. in diffinitione aſthmatis cum inquit. Aſthma eſt ægritudo pulmonaris. Ad dubiũ pręmittendo primo ꝙ aſthma capitur tripliciter. Vno modo large pro omni anhelitus cõſtrictione ſiue ſit cũ feb. ſiue abſq; feb. ſiue materia ipſum faciens ſit apoſtema ſiue nõ. quo modo ſumitur. iiĳ. continẽ. i, ca. Secundo modo capitur pro omni difficultate anhelitus ſiue ſit conſtrictio ſiue nõ facta à cauſis materialibus ſiue iungatur feb. ſiue non. vel à cauſis nõ materialibus. Tertio modo ſumitur pro malitia anhelitus facta ex humoribus groſsis, viſcoſis exiſtentibus in pulmone non apoſtemantibus. Vnde quarto cõtinentis. i. cap. Aſthma veraciter eſt quod in cannalibus pulmonis habet humiditates multas viſcoſas prohibẽtes ex ipſarum viſcoſitate ne aer trahatur quantitate oppotuna. Secundo pręmittitur ꝙ aſthma eſt duplex. quoddã non verũ. quoddam verum. Exẽplum primi vt qñ accidit difficultas in anhelitu primis duobus modis iam enumeratis. Exemplum ſecundi qñ accidit difficultas tertio modo. Iuxta quæ ponuntur cõcluſiones. Prima ꝙ aſthma non verũ non neceſſario eſt ægritudo pulmonaris, & cõſequenter dicatur Auicẽ. deſcripſiſſe verum aſthma. Ad obiecta autẽ patet quid dicendum ad primũ & ſecundum. Ad vltimum vero reſpondetur per particulam additã in ſecunda concluſione cum dicit non apoſtemantibus, nã humores in peripneumonia apoſtemantur. quare citius ſanatur aſthma in mulieribus. vñ Meſ. Mulieribus quoq; nõ ſępe accidit, & citius in eis ꝙ̃ in maſculis. Dicẽdũ ꝙ cauſa eſt duplex. Vna quia ſit in mulieribus à minori cauſa. Secũdo, quia in eis humores magis quieti, & ideo citius maturantur.

Aſthma multipliciter accipi.

DVBITATVR de quãtitate vini dicitur quarto cõtinentis. Vinũ tenue, & ſubtile facit ad huiuſmodi paſsionem ſi in potu accipiatur in multa quantitate. Dicendũ ꝙ forſan hoc dictũ habet verum, maxime quãdo non poteſt accipi alius cibus, ita ꝙ vinum oportet ꝙ ſit cibus &

E potus, ſed vbi materia eſt multa non debet dari niſi pauca quantitas, & maxime in prin. Vbi vero materia eſſet digeſta loco medicinæ dari poſſet quantitas amplior, ſed oportet in hoc medicum conſiderare materiam quo ad quantitatem, qualitatem, conſuetudinem, ætatem, tempus anni, debilitatem, & fortitudinẽ virtutis, & alią huiuſmodi, ex quibus poterit iudicare de dando modicam aut multam vini quantitatem. conſidera.

DVBITATVR vtrum ſit vtendum prouocatiuis in aſthmate ꝙ ſic, quia Aui. docet vti rubea, ariſtolochia, calamento. Item. iiĳ. cõtinentis. i. cap. Seminibus citrullorũ, & Meſ. ſyru. in quibus ponuntur radices apĳ, fœniculi, & huiuſmodi. hæc omnia prouocant. In contrariũ Auicẽ. præceptum. nã inquit de cura eius. Et ſimiliter omnia q̃ prouocant nocent huic ægritudini, & hunc canonẽ ſæpe reperit Raſ. allegato loco. Concluſio. ꝙ prouocatiua inquantum huius non cõpetunt in aſthmate, qm̃ cum materia ſit groſſa, viſcoſa ipſa exhibita educunt partes ſubtiles, & aquoſas per vias vrinæ, & dimittũt groſſas quę poſtea redduntur ineptiores digeſtioni. Itẽ illa non eſt regio conueniens eductioni ipſarum, ſed cõuenientius per ſputum per ſeceſſum educunt. & ore inquantũ huiuſmodi. quia tales medicinæ poſſent habere virtutẽ aliam per quam eſſent vtiliores vt pręmiſſum, licet ſit diureticũ, & ſimiliter capillus vene. tamẽ ineſt ei virtus exuberantior. Item medicinæ aliquæ poſſent eſſe prouocatiuę in materiebus ſtantibus circa hepar, & renes, & cũ cum ſua virtute prouocatiua non attingunt pectus. Item poſſet talis medicina prouocatiua dari in pauca quantitate, & non ſola, ſed cum alĳs dicentibus eam ad pectus vt ſubtiliet, & diuidat materiam, & propter paruam eius quantitatẽ non ducet materiam ad vias vrinæ, nã requiritur quantitas conueniens ad effectus producendos. Et ex his patet reſponſio intelligenti. Vnde de rubea dicitur ꝙ Auic. ipſam concedit forte quia materia aſthmatis habet minerã in hepate, & cõſimiliter propter aliquam ex cauſis dictis

Aſthmatis minera in hepate.

G conceduntur alia. & tu conſidera.

DVBITATVR an medicinę ſolutiuę in aſthmate debeant eſſe fortes, ꝙ non. Auic. inquit de cura eius. Et modus eſt vt perueniatur ad finiendũ humiditates q̃ ſunt in pulmonibus eorum cum facilitate, & ęqualitate. In cõtrarium, quia Aui. in eodem cap. dat elleborum, & colloquintidam. Cõcluſio ꝙ medicinæ ſolutiuæ materierum in pectore cõtentarũ debent eſſe fortes debiles. fortes quidem ex ſui natura. debiles vero ex quãtitate diminuta. et cauſa eſt, qm̃ illic materię ſunt à vĳs ductuũ remotę multũq; perfaciles ſic educi nõ poſſent. Et ad Aui. dicendũ ꝙ eius dictum intelligi habet maxime de his quę per ſe ſputum, tua tamen intereſt de virtute corporis conſiderare.

DVBITATVR vtrum arſenicũ competit in aſthmate ab Auic. & alĳs auctoribus in caſu laudatũ ꝙ nõ. quia eſt putrefactiuũ, & membri ſuper quod iacet corruptiuũ vt notat experientia. & eſt ſententia Auic. ĳ. canone. proprio cap. Dicendũ primo ꝙ ſi ipſum ponitur ſuper mẽ-

H brum & ſuper ipſum quieſcat putrefacit, & corrũpit vt dictum eſt. Secundo ꝙ ſi datur alĳs cõmixtum hęc accidentia nõ inducit, & eſt ſimile ſicut de cepis, approximatum enim exterius vlcerat, interius aſſumptũ non. vt. iĳ. de complexionibus. Tertio ꝙ eius vſus per ſuffumigiũ eſt ſecurior vt docet Meſ. nec ſic eſt de eo dubitandũ. Vnde Gentilis dicit ſe de eo ſic adminiſtrato vidiſſe nõ paruas vtilitates, & Auic. commẽdat ipſum cum ponitur in pilulis aſthmatis. quia tamẽ eſt venenoſum & interficiẽs hic eo ego non ſum vſus ſed ſecurius ſulphure, ab alĳs ſic periculoſis eſt abſtinẽdum ſemper vt poſsibile eſt, & etiã alia prius tentare.

DVBITATVR vtrũ ſomnus ſit cauſa ſubtilitatis vocis. ꝙ non. quia vigilia eſt cauſa huiuſmodi. nam exiccat cannam, & ipſam conſtringit. quæ cauſæ ſunt ſubtilitatis vocis. In oppoſitum Auic. decima tertĳ de voce ſubtili. Dicendum ꝙ ſomnus poſt cibum tempore longo factus

inanito

inanito ſtomacho exiccat, & ex cõſequẽti cauſat ſubtili-
tatẽ vocis. Alĳ dicunt tex. Aui. corruptũ. & tu cõſidera.

Dubitatur Vtrũ coitus faciat vocẽ ſubtilem. ꝙ
nõ. quia ipſam ingroſſat. vt nono de hyſtorĳs. primo cap.
In oppoſitum Aui. de voce ſubtili in fine. Fugiat coitum.
Dicendum ꝙ coitus primus quo homo mutat ętatẽ circa
quatuor decimum annum ingroſſat, & de hoc loquitur
Ariſt. ſed coitus ſuperfluus exiccãdo, & debilitãdo ſubti-
liat, & de hoc loquitur Auic.

Dubitatur An lamina plũbea conferat in voce
tremula ponẽdo eam ſuper pectus modo Auic. & fuit cu-
ra inuẽta ab Artamide medico. Dicendũ primo ꝙ videt
cõferre, qm̃ ex grauitate plũbi fit fixio lacerti trementis.
Sicut accidebat vni qui habebat tremorẽ in capite & ip-
ſe tenebat loricam ſuper ipſum & quieſcebat aut figeba-
tur. Vel dicitur ſecũdo ꝙ ipſa cõfert qm̃ prohibet tenta-
tione eleuationis vocis. vnde ſic vocem depreſſam expri
mũt, & ſic paulatine recedit tremulentia, & tu cõſidera.

Dubitatur quare minoris eſt timoris ſanguinis
exitus qui eſt à pectore ꝙ̃ qui eſt à pulmone. Reſponde-
tur ꝙ ex quatuor cauſis. Prima. quia eſt membrum ſoli-
dum & debitæ carnoſitatis non ſpongioſæ vt pulmo. &
ideo non ſic imbibit materias malas prohibentes cõſoli-
dationem. Secunda. quia nõ habet venas & arterias ita
magnas vt pulmo. & ideo non ſic dilatatur. Tertia. quia
ab eo materia cadit in ſpacium, non ſic in pulmone. hæc
tamen videtur redire in primam. Quarta. quia nõ ſic ex-
ponitur nocumentis catarrhorum, vt pulmo.

Dubitatur Quare difficilius ſanatur ſolutio cõ-
tinuitatis in pulmone ꝙ̃ in pectore. Dicendum ꝙ licet
tactum ſit aliquid de materia rubrica de phthiſi, tñ pro
nunc dicatur illud ex quatuor contingere cauſis. Prima
qm̃ ſanies in ſpongioſo magis & diutius retinet & retẽta
magis acuit, & magis acuta vlcerat. Secunda qm̃ ſolutio
continuitatis in pulmone retardat eius officiũ, quia dila-
tationem, & expulſionẽ ſumorum malorũ acutorũ. vnde
retẽti inflãmant magis & ex cõſequenti addũt in ſolutio-
nem. Tertia qm̃ caro pulmonis eſt multum paſsibilis, &
eſt mollis, & putrefactioni citius parata. Quarta eſt ſub-
ſiſtentia eius ad catarrhos acutos ipſum vlcerantes. Cõ-
municat in quinta cũ pectore, quia motus prohibet con-
ſolidationem. verũtamen maior alĳs paribus magis quæ
maior eſt in pulmone, & de his ſupra de phthiſi.

Dubitatur Etiam circa hæc cõſequenter quod
vulnus difficilius curatur an venarũ, & arteriarum pul-
monis. an ſubſtãtię carnoſæ eiuſdẽ. Ex intentione Aui. de
ſignis ſputi ſanguinis habetur ꝙ deterius eſt vlcus pulmo
nis. vñ inquit. Et eſt minoris quãtitatis ꝙ̃ venalis, & ma-
ioris malitiæ, & deterioris finis. & cauſa hmõi dicti eſſe
poteſt, qm̃ ex parte motus nocentis vt ſupra. hæc mẽbra
concomitantis, ſed vltra hæc habet pulmo carnem ſpon-
gioſam. quare imbibit materias, & putrefactiones illas,
quod de venis, & arterĳs non contingit. Et ſi dicat aer ve
niens ad ſubſtantiã pulmonis euacuabit materias imbibi
tas. Dicẽdum ꝙ magis eſt veriſimile vt ſimul cũ mẽbris
conculcetur aer, et ſuffocetur ꝓpter loci ſpongioſitatem,
quod nõ contingit in locis latis arteriarum, & venarum.

Dubitatur Si ſanguinem eſſe ſpumoſum eſt effi-
cax ſignũ ꝙ ſit à pulmone. ꝙ ſic. xiĳ. aph. v. ſectionis. Qui
cũq; ſpumoſum ſanguinem expuunt, his ẽ pulmone edu
ctio fit. Et. iiĳ. continen. cap. de ſputo ſanguinis. Sanguis
ſpumoſus de pulmone exit & nõ de alĳs locis. In oppoſi-
tum arguit quia vbi reperiuntur cauſæ ſufficiẽtes ad cau-
ſandum ſanguinẽ ſpumoſum illic poteſt reperiri ſanguis
ſpumoſus, ſed in pectore vel cãna poſſunt reperiri. ergo.
minor probat. quia ibi poteſt reperiri aer qui igredictur.
nã poteſt ſanguis ex tali caliditate ebullire, & aer ingredi
parte eius q̃ diuidi poſſunt in paruas ampullas ſicut acci-
dit in rebus alĳs ebullientibus. Item ſanguis à cãna ve-
niens poteſt apparere ſpumoſus ex cõmixtione ſaliuę cũ
eo. Pro iſto videt Auic. de ſignis ſputi ſanguinis inquit.

A Et qñq; eſt ſpumoſus ex cãna pulmonis. & parũ inferius
de ſignis ſputi ex pectore. Et ſpuma cum dolore pectoris
ſignificat locum ægritudinis. Ad dubiũ dicendũ primo
ꝙ ſanguis à pulmone neceſſario eſt ſpumoſus, & cauſa eſt
qm̃ ſanguis in eo cõtẽtus eſt in paruis anfractuoſitatibus
eius, & diuiditur ſm diuiſionem earũ cum quo cõmiſce-
tur aer. & ideo generãtur plurimę, & plurimæ ampullæ,
quare egrediens ſpumoſus egreditur, ad quod concurrit
pręſentia caliditatis fortis quę nõ ſemper reperitur i alĳs
locis. Secundo ꝙ ſanguis veniens ab alĳs locis nõ neceſ-
ſario eſt ſpumoſus. patet. qm̃ non ſemper reperiũtur cau-
ſæ ſufficiẽtes. primo, quia non reperitur ſemper caliditas
ſufficiẽs. Item quia ſanguis reperitur viſcoſus, & multus
quem aer non poteſt diuidere. Item & multus in ſpatio
anguſto, propter quod etiam non ſic aer ipſum diuidit.
Tertio, quia ſanguis veniens ab alĳs locis poteſt eſſe ſpu-
moſus. patet per argumentũ adductum poſt oppoſitum.
Quarto, ꝙ licet ita ſit differt tñ ſanguis ſpumoſus pulmo-
B nis à ſanguine ſpumoſo aliorum mẽbrorum ex parte dua
rum differentiarũ. Prima ſumitur à forma ſpumę, qm̃ ſpu
ma in ſanguine pulmonis eſt minuta ꝓfunda in tota ſub-
ſtantia ſanguinis, ita vt videatur totũ, vt ſpuma vna, &
hoc, qm̃ aer in hoc multũ diuiditur, vt dictum eſt, quod
non cõtingit in alio ſanguine, propterea, quia etiã ſanguis
alibi non ſic adminuta diuiditur. Secunda ſumitur ex co
lore, qm̃ ſanguis ex pulmone tendit ad albedinẽ propter
duas cauſas. Prima, quia aer eſt mixtus cum eo ſm pro-
fundum eius. de cuius natura eſt reddere res claras, & ad
albedinem declinari facere. Secunda, quia ſic in pulmo-
ne propter multas humiditates phlegmaticas quæ in eo
reperiuntur videtur recedere à colore eius, & tendere ad
colorẽ illarum humiditatũ quę ad albedinem vergũt. Et
hic nota ꝙ raro inuenitur ſanguis veniẽs ex ſubſtãtia pul-
monis quin ſecum veniat ſanguis ex vena eius, immo fre
quentius reperitur ſanguis ex vena ſine ſolutione carnis.
Sed tu dices quomodo cognoſcetur. Dicendum ꝙ vt di
C ctum eſt ſanguis ex ſubſtantia pulmonis eſt ſpumoſus, &
alius non eſt ſpumoſus vtplurimum. & ſi eſt ſpumoſus nõ
tantum. Item cognoſcitur, qm̃ qui eſt in carne eius eſt ſpu
moſus ſpuma quadam conſtante: qm̃ profundatio ſpumę
facit ipſum non ſic eſſe fluidum. Qui vero eſt ex vena eſt
currens non ſic ſpumoſus, & eſt maioris quantitatis alio,
ita ꝙ in ſanguine iſto. ſ. veniẽte à ſubſtãtia, & vena ſimul
compræhendas has duas differẽtias ex parte ſpumę colo-
ris, conſtãtiæ, vel fluxibilitatis, & quãtitatis ſumptas. &
ideo eas conſidera. Et ſi volumus ad clariorẽ doctrinam
addere poſſumus differentiã ſumptam ex parte ſubſtan-
tiæ, vt ꝙ ſanguis qui eſt ex vena eſt ſpiſsior. Vnde Auicẽ.
Et eſt ſpiſsitudinis vehemẽtioris ꝙ̃ ille qui eſt in pulmo-
ne. & cauſa, qm̃ ſanguis talis eſt ille qui reconditus eſt in
extremitate paruarum venarum ad locum vulneris reſu-
dans, ſed ſanguis cõtentus in magnis ramis vel manifeſtis
qui eſt ſanguis pro nutrimento corporis venarum eſt ne-
ceſſario groſsior. Res hæc poſſet aliter ſubtiliari vt ꝙ talis
D ſanguis corporis pulmonis magis appropinquat ad for-
mam mẽbri & ideo groſsior eſſe debet. relinquo theori-
cis. Quæret aliquis quomodo poteſt ſanguis qui eſt à pe-
ctore propter groſsitiem eius ad extra per pulmonẽ pro-
pelli, cũ ipſe coaguletur ita ꝙ qñq; ſit ad formã ſanſugæ.
vt Halyabas nono theorice. ĳ. cap. nã ita groſſus nõ pote-
rit ingredi extremitates venarũ paruarum, ſiue capilla-
rium per quas eſt neceſſariũ vt ad pulmonẽ veniat ſi ad
extra per os expelli debet. Dicẽdum ꝙ ſicut dictum eſt
ſanguis à pectore veniens eſt coagulatus propter longitu-
dinem vię, vnde in via perdit ſuo calore per quẽ teneba-
tur magis liquidus, vnde coagulatur i ſpatio quod eſt in-
ter pectus & pulmonem, & hoc voluit Aui. x. tertĳ. de ſi-
gnis ſputi ſan. cum inquit. Et ſigna ſcreati ex pectore ſunt
nigredo coloris eius, & groſsitudo ipſius, & coagulatio
eius propter longitudinem ſpatĳ cũ ſpumoſitate quadã.
Dico ergo quòd ipſe ſit in via coagulatus, & à natura ad

minima diuiditur, & ſic partes illę minimę remanentes tandē coagulatæ ingrediuntur extremitates venarū ſm̄ ſucceſsionē earum, & cū veniunt ad locum amplum pulmonis de nouo per additionē vnius ad aliam reuniuntur & ſic in notabili quãtitate coagulatus ad extra mittitur.

DVBITATVR De centaurea vtrum centaurea cõferat in ſputo ſanguinis. ꝙ non, quia cū calida acuta excoriatiua eſt. Itē eſt menſtruorum prouocatiua, & ſolutione ſanguinē educens. ergo. In oppoſitū eſt ſententia omnium auctorum dicentiū ipſam in ſputo ſanguinis ſingulare afferre pręſidiū. ipſa enim tuſsim mitigat. Vnde Gal. ad paternianū. Confert tuſsiētibus & ſuſpirioſis. Itē vulnera pulmonis cõſolidat. ſua enim ſiccitate cõſolidat, & caliditate ſupfluis humiditatibus pulmonis reſiſtit. Notandum ꝙ cētaurea eſt duplex. ſ. minor & maior. Minor laudatur magis à Meſ. ſed maior vt placuit Conciliatori differētia. 190. eſt ea quę in hoc caſu laudatur à Dio. Cõcluſio, centaurea minor et maior confert ſputo ſanguinis, probatur. qm̄ illud quod incarnat & cõſolidat cõfert, ſed centaurea tã minor ꝙ̃ maior eſt huiuſmodi. ergo. ꝙ autē centaurea hoc faciat teſtãtur omnes auctores & experiētia, nam carniū fruſta in lebete ebullientia immiſſa cētaurea cõſolidat. Itē in ipſa eſt vehemēs ſtypticitas et ſiccitas ꝑ quã cõſolidat. Quod ſi dicatur ſua acuitate ac caliditate ſanguinem fluere facere, Dicendū ꝙ adminiſtratio centaureæ eſt ſm̄ tres modos. Primus vt ipſa deť in magna quãtitate, ſicut à tertia. ℥. vnius vſq; ad. ℥. i. ſ. vel in decoctione ab. ℥. i. vſq; ad. iĳ. & hoc fit cū per eam quæritur ſolutio. Secundus modus eſt vt detur in parua quantitate vt à. ʒ. ſ. ad. ʒ. ĳ. & hoc fit cū per eam quæritur cõſolidatio et maxime qn̄ datur ſola. Tertius eſt vt deť in parua quãtitate cum alĳs ſigillatiuis & cõſolidatiuis velut zuccharum ro. & huiuſmodi vt melius & citius poſsit penetrare, cū ergo ſic datur ſola in parua quãtitate cum via ſit lõga antequã veniat ad pulmonē et cum ipſa diuidatur ad minutas partes cum per anguſtos meatus habeat penetrare, accidit à calido naturali vel nõ naturali reſolui partes eius calidas, acutas, ſupficiales, remanētibus terreis, ſtypticis ꝑ quas cõſolidat, quare & ſic patet quomodo eius acuta caliditas diminuitur & quodãmodo pars terreſtris fortificatur. cū vero datur in magna quãtitate cū ipſa deſcēdit ad inteſtina nõ vadit per loca anguſta. non ergo diuiditur ad minima ſed ipſa remanens, à calido partes acutæ non reſoluuntur, quare ſolutionem faciūt. Sed nota ꝙ ſecurius datur quãdo exhibetur cum alĳs ſtypticis vt eſt çuccharum ro. & huiuſmodi. Febricitantibus vero da cū aqua, non febricitantibus vero cum vino.

DVBITATVR Vtrū tri. conferat in ſputo ſan. ꝙ nõ Meſ. inquit. Et dimittat dulcia, & pulmēta ex frumento & tri. In oppoſitū Aui. x. tertĳ. de cura eius. Pro dubio dicendū, ꝙ vbi fuerit ſanguinis multitudo non debemus exhibere tri. Vnde Meſ. ſubdit & generaliter omnia quę dilatãt & multiplicant ſanguinē ex cibis & potibus. vbi vero nõ. ſed facta fuerit eius euacuatio & nõ timetur amplius multitudo & quęritur cõglutinatio competit. Primum voluit Meſ. ſecundum Aui. tu conſidera.

DVBITATVR Vtrū ameos, ſpica, & aniſum & huiuſmodi conferãt in eo qui eſt ex apertura orificioꝝ venę, cum ſint aperitiua faciētia magis fluere, & iã ſunt prohibita in cura eius. x. tertĳ. in principio capituli. Dicendū ꝙ altera triū intentionum poteſt competere. Primo vt cum commiſcentur cum opiatis vt eoꝝ beçoar. Secūdo cum velimus aliquem ſanguinem ingroſſatum ſubtiliare ſicut fecit Gal. quando dedit theriacam illi mulieri antiquæ. Tertio quando per ea quærimus penetrationē medicinarum groſſarum ſtypticãtium, cum quibus ipſe cõmiſcereť. ita ꝙ ſine his aperitiuis non conſideremus groſſas poſſe penetrare.

DVBITATVR Cum de aperitiuis facta fuerit mentio de caſu quodã in facto eſſe. vtrū mulieri viduæ. xxxv. annorum vel circa quę facta eſt æmoptoyca propter ce-

E rentiam mēſtruoꝝ competant ꝓuocatiua ſumpta per os: cui prouocatiua adhibita per inferius nullo modo contulerunt. Arguitur ꝙ ſic. qm̄ in tali caſu cõpetunt prouocatiua per inferius, et ſi ſic exhibita non cõferant cum nullo alio modo adminiſtrari poſsint niſi per ſuperius, ſequitur ꝙ prouocatiua per os ſumpta cõpetant quãuis per inferius debeant adminiſtrari. Auic. x. tertĳ. de ſputo ſan. Remouetur ſputum ſanguinis prouocatione menſtruorū in hora ſua ſicut accidit in retentione eorū. Et Meſ. Et quãdo exigit illud diſpoſitio hęmorrhoidarum, et menſtruorum, facimus. Et cõfirmatur illud ratione ſic. Cauſa ſputi eſt retentio menſtruoꝝ quæ conſequitur oppilationē venarum matricis. ergo cū omnis cura fieri habeat per contrariū, & per remouētia cauſam ſequitur ꝙ aperitiua cõpetunt. et cū non proſint per inferius data vt ponit caſus, ſequitur ꝙ per ſuperius exhiberi debent cū nullo alio modo cõuenīeter poſſunt applicari vel exhiberi. Ad oppoſitum eſt Aui. x. tertĳ. de cura ſputi ſanguinis inquit. Ca-
F ueant à cibis calidis, & omnibus calefacientibus vt apiū, ruta, & huiuſmodi. ſed medicinæ aperitiuæ ſunt calidæ. Item cura fit per frigidas conglutinatiuas. Item vt ſupra aperitiua ſubtiliãdo, & calefaciendo ſanguinē faciunt ipſum magis fluere. Ad dubiū reſpondetur breuiter omittēdo plurima circa hoc in librario poſita. ꝙ in ſputo ſanguinis ex apertione venæ vel arterię in pulmone propter exuberantiam ſanguinis retēti propter defectum fluxus menſtrualis non cõpetunt prouocatiua per os. patet concluſio. qm̄ hæc dilatãt, & venã aperiunt. Item in caſu debet tentari cura cū frigidis ſtypticis conglutinatiuis vt ſupra. de cura eius. Et ſi dicatur prouocatiua illa aperiūt venas matricis. Dicendum ꝙ etiam cum hoc virtus eorum extenditur ad vias hepatis et pulmonis. Sed quęret rationabiliter quis. quid ergo operandū erit in tali caſu? Dicendum ꝙ ſaluo ſemper meliori iudicio credo laudãdum eſſe vt fiat phlebotomia bis, vel ter ex baſilica vel forſitã ſemel ex ſaphena. & hãc curã videtur innuere Gal. v. the-
G rapeu. Et ſi dicatur mulier non patietur, tūc cura reddetur incurabilis propter inobediētiam. Nec placet opinio illorum qui in caſu prouocatiua cum cõglutinatiuis ſiue conglutinantibus mixta qm̄ videntur ſtyptica impedire aperitiua & econtra. Et ad rationes in oppoſitum dicendum ꝙ omnes auctores intelligi habent aut ſonãt de aperitiuis per inferius. conſidera.

DVBITATVR Vtrum ſputum nigrum de ſpiritualibus veniens ſit mortale & ſine formatione obiectorum. Notãdum ꝙ ſputum à ſpiritualibus veniens laudatur qn̄ ſecum portat has tres conditiones. Prima ꝙ egrediatur cito vt. xĳ. apho. primę ſectionis, acceſsiones, & conſtitutiones morbi indicabunt, & anni tempora, & circuitum ſucceſsiua incrementa, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue per maiora interualla fiant, ſed ea ex ĳs q̃ mox apparent, indicia ſumuntur, quemadmodum in morbo laterali, ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, morbum breuiat, et cę. Secūda ꝙ ſine labore hoc eſt faciliter egredia-
H tur. & tunc fortitudinem virtutis & obedientiam virtutis demonſtrat. Tertia ꝙ ſit mixtum cum ſputo naturali, qm̄ ex hoc ſignificatur ꝙ egrediens materia habet digeſtionem ſubſtantię ratione cuius in exitu cum ſaliua faciliter permiſcetur. Et pro reſponſione dicendum ꝙ ſputum nigrum à principio, quia in primis diebus ægritudinis apparens eſt ſignum mortale ſm̄ plurimum. patet cõcluſio, qm̄ tale ſignificat vehementē aduſtionem, putrefactionē, aut mortificationē, quę ſunt ſm̄ plurimum ſignãtia ægritudinem ad digeſtionem non poſſe peruenire. & dicitur ſm̄ plurimum, quoniam aliquando ipſo apparēte non moritur ęger propter fortitudinem virtutis, cui forti nihil reſiſtit. Et ſi dicatur conſequenter egeſtiones nigrę non ſic ſunt mortale ſignum, vt quarto apho. in cõmento illius. Egeſtiones nigræ. Dicēdum ꝙ ſecus eſt de egeſtionibus, & ſputo. quoniam in ſtomacho inteſtinis & his locis reperitur melãcholia, quæ eſt humor niger contingēs,

ſed in

ſed in ſpiritualibus non reperitur nigredo niſi per vehementem cauſam ex dictis. ergo.

DVBITATVR verũ in omni pleureſi ſit fe. arguitur ꝙ non. de anxio qui fuit pleuriticus, & ſic ſtetit pluribus diebus ſine fe. vt primo apho. in cõmento illius. Acceſsiones, & cõſtitutiones. Dicẽdũ ꝙ in omni vera pleureſi eſt fe. vt dictũ eſt ſupra. Et ad argumentũ dicit ꝙ illa nõ fuit vera pleureſis ꝑpter groſsitiẽ materię. vñ ceſſauit ebullitio certo tẽpore donec ſubtiliata fuit, ita vt potuerit inde vapor ſubtilis, & putridus eleuari. Quòd ſi de hoc cupis late videre lege q̃ à doctoribus ibi ſuper aph. ſcripta ſunt.

DVBITATVR Verũ pleureſis ſit raro à phlegmate ꝙ nõ arguitur, quia frequenter reperitur phlegma aquoſum ſubtile, vel ſalſum in corporibus & maxime in capitibus plus q̃ de cholera. ex quorũ altero poteſt fieri pleureſis. ergo per deſcẽſum materię à capite ad pectus debet frequentius cauſari à phlegmate. Cõfirmatur qm̃ in habentibus ſymbolũ facilior eſt tranſitus. cum autem panniculus ſit fri. complexionis facilius & frequentius in pleureſim ex materia frigida debet incedere. Dixit quidẽ ꝙ materia talis aquoſa raro reperitur. Sed hæc reſpõſio non placet vt poteſt faciliter intelligi à ſpeculante. & ideo cõſidera. Et ad confirmationẽ dicendum ꝙ licet ratione alterationis citius deberet incurrere frigidã, tamen ratione penetrationis tardius. Et ex hoc modo loquẽdi trahi poteſt ſolutio primi. qm̃ phlegma etſi ſit aptũ ſub ſubtilitate penetrare, tñ redditur ineptum ꝑpter ſui frigiditatem conſtringentem amplius poros panniculi. conſidera.

DVBITATVR Vtrum deterior ſit pleureſis ea quæ in ſiniſtra. & idẽ erit iudiciũ de peripneumonia. Et ſi quis cupit ample materiã videre legat Conciliatorẽ. differẽtia propria. Ego autẽ in declarãdo dubium ponã in concluſionibus verba ex qbus formari poſſunt obiecta ꝑ vtraq; parte. Prima cõcluſio ꝙ pleureſis ſiniſtri deterior eſt ea, quæ dextri ratione ſitus materię, quia materia ſituatur in loco iuxta cor vbi à caliditate cordis caleſit amplius q̃ in aliquo alio ſitu corporis. et ex conſequenti acuitur magis quare fit acutior ægritudo. Itẽ redditur deterior quia partem nobiliorem poſsidet ratione cordis, quia arcem. Itẽ quia ſęuiora facit accidentia propter propinquitatẽ eius ad cor. Item materia non ſic apta eſt euacuari qm̃ vię ſunt anguſtiores. nec per illa eſt ita ſenſibilis ſicut dextra. quare non ita ſtimulat virtutem ad expulſionem eius. Secũda cõcluſio ꝙ rõne quantitatis materiæ eſt deterior pleureſis dextri eo ꝙ materiam maiorem aggregat ꝑpter hepar, quia magis ſenſibile et magis mouetur. Motus autem facit ad difficultatem apoſtematis, & addit in prauitatẽ eius propter dolorem qui inde cauſatur. Tertia cõcluſio ꝙ abſolute aliis paribus exiſtentibus pronunciandũ pleureſim ſiniſtri deteriorem eſſe ea quæ dextri.

DVBITATVR Vtrum ſi pleureſis ſit in dextra parte plus conferat phlebotomia ſaphenæ in parte oppoſita, q̃ in eadem. Et hoc dubium mouetur. qm̃ tex. Auicẽ. & Meſ. videtur adinuicem aduerſari. vt ſupra. de pleureſi. Reſpõdetur a quibuſdam ꝙ in principio principiante cõpetit magis ex ſaphena pedis cõtrarij. & hoc voluit Meſ. quia ſic maior fit diuerſio. in principio vero non principiante conuenientior eſt in ſaphena eiuſdem lateris, quoniam ſic fit conueniens diuerſio & euacuatio. Aliter dicendum arbitror ꝙ ſm Meſ. nõ debet fieri phlebotomia ſaphenæ niſi duabus exiſtentibus conditionibus. Prima ꝙ ſit in toto plenitudo, & hanc intelligit in his ſuis verbis cum inquit. Et qñq; apud pluralitatem repletionis iubemus phlebotomari ex ſaphena partis oppoſitæ. eſt enim iuuamentum ſublime et feſtinum. vnde multũ nota illud verbum qñq;. Secunda cõditio ꝙ ſit raptus materiæ ad caput. vnde inquit & ſubdit. Et proprie apud aſcenſum materierũ ad caput, & ſic notaui illud verbum & ꝑprie. conſidera et nota verbum illud. pluralitatem repletionis. quaſi velit exprimere totius maximam repletionẽ &c. Hic quoq; nota verba Gal. primo apho. com. xij. de axio

A inquit. Octauo vero phlebotomauit de interiori parte brachij et ſm ꝙ oportuit multum minuit de ſanguine. vñ dolore alienato tuſsis inde ſicca remanſit. vbi apparet ꝙ etiam ſtante multitudine materiæ quia multum minuit phlebotomia contulerat brachiũ. conſidera. Aliter Gentilis ꝙ ſtãte repletione in toto & in partibus inferioribus cum ex phlebotomia agitetur materia conuenientior eſt in ſaphena oppoſiti lateris: qm̃ ſi fieret in ſaphena eiuſdẽ dubitandum foret ne ex tali agitatione in tam multa materia aliquid materiæ moueretur ad locum doloris & ſic fieret additio in apoſtemate. Quòd ſi adducatur canon generalis quarta primi. caue ne in duos dyametros diuerſionem facias. Dicendum ꝙ illud dictum habet intelligi vbi diuerſio quæritur de materia actu fluente & non de materia de qua dubitatur ipſam fluere ad locum ægritudinis vt in caſu. Si vero non fuerit tanta materia tunc fiat ex ſaphena eiuſdem lateris.

DVBITATVR Vtrum in principio pleureſis cõpetant repercuſsiua. Quòd nõ, quia quod repellit materiam

B in membrũ principale & ad ipſum trãſmittit non eſt fiẽdum. ſed repercuſsio talis repellit. ergo &c. Ad oppoſitũ pleureſis eſt apoſtema calidũ vt eryſipelas ſed in principio apoſtematũ calidorum cõpetunt repercuſsiua. Ad dubium reſpondetur ꝙ aliqñ in principio pleureſis competunt repercuſsiua. probatur. quia eo tẽpore competit repercuſsio in caſu quo tempore materia repercutitur, et ex tali repercuſsione membrũ confortatur, & vigoratur contra materiam morbi & actio materiæ cõtra membrũ debilitatur. ſed ſeruatis cõditionibus dicendis vigoratur membrum materia debilitatur & magis multo ſequitur iuuamentum nocumento. ergo. patet conſequentia cum maiori. minor declaratur ponendo cõditiones. Prima ꝙ præmittatur phlebotomia corpore exiſtente plethorico vel medio, dũmodo non fuerit inanitioni expoſitũ. Secunda ꝙ materia ſit calida & præcipue cholerica quæ eſt nobilis de loco ad locũ. frigida enim frigidis non indigẽt.

C Tertia ꝙ nõ ſint in fluxu & nõ coaceruata in loco. Quarta ꝙ ſit pauca. quibus ſeruatis apparebit veritas maioris aſſumptæ. & hanc ſententiam voluerunt auctores noſtri. primo. Auic. x. tertij. in ſermone cõi de cura doloris dum inquit. Et ſcias ſi materia eſt multa tunc epithemata frigida nociua ſunt. & ſi eſt pauca nõ nocẽt. & ſimiliter ſi apoſtema iã reſoluitur. i. non confirmatur, quia materia ſit in fluxu & qñ accidit vt euacuatio ex phlebotomia ſit iuuatiua. conceditur etiam vt fiat declinatio. i. repercuſsio vel declinatio ad repercuſsiua, nam dixit parũ ſupra. Et primum ꝙ oportet adminiſtrare eſt cerotum factum ex oleo violaceo & cera colata. Item hoc idem voluit Meſ. de cura eius dum inquit. Primam quidem cõplent medicamina membrum confortantia ipſiuſq; virtutẽ coadunantia vt nõ recipiat neq; ſuper ipſum vincat quę ad ipſum fluit materia. & parum infra. Verũ hoc eſt ſuſpectum niſi cum materia pauca fuerit aut in principio principiante, cum non dum materia repſit in locum & hoc quidem cũ cau-

D tela. Itẽ Serapio. qui in principio adminiſtrat oleum violatum cum cera & dragacanto cõtrito, & in viatico oleo vio. vel cera al. dragacanto. Ex quibus apparet, ꝙ Meſ. non ſic eſt deridendus vt Gordonius eum deluſit aſſerẽs ꝙ miratur ꝙ ipſe ſolus obdormiuit dũ docuit in principio repercuſsiua adminiſtrari. Quòd ſi quęritur quare ergo non fit hic repercuſsio. Dicendum ꝙ ex duplici cauſa. Prima quia raro hæ omnes cõditiones quatuor ſimul reperiũt. Secunda. qm̃ infirmi ſic in principio principiante non veniunt ad conſilium ſiue ad auxilium medicorũ. & ideo prius communiter procedimus in vera cum anodinis & huiuſmodi. vt ſupra. de cura eius conſidera.

Meſues haud deridẽdus in gordoniũ

DVBITATVR quæ peripneumonia ſit verior an cholerica an phlegmatica. Dicendum. in pulmone conſideramus duo nutrimentum eius quod eſt cholericũ. & ſuperfluitatẽ quę declinat ad phlegmaticitatem. reſpectu primi verior eſt cholerica. reſpectu vero ſecũdi phlegmatica.

tica.& hanc ſententiã expreſsit Meſ. & ideo ꝙ dicit Gaſ. expreſsit phlegmaticam veriorem ad intẽtionem ſecundam. Hanc tñ ſententiam redarguit Conciliator differẽtia centeſima. Dubitatur primo.qm̄ ſuperfluitas pulmonis eſt cholerica.qm̄ ſuperfluitas aſsimilatur ei à quo decidítur.prima primi de cõplexionibus membrorum.ſed cum nutrimentũ pulmonis ſit cholericus ſanguis.ergo &c. Secundo quoniã Meſ. ſolum tangit apoſtema tale per viam congeſtionis generatũ & non per viam defluxus. Tu tamen defendas Meſ. virum ſanctum maximo honore dignum.nam per ſuperfluitatem intelligit illã quę ab extra ad pulmonem venit & hoc eſt vt plurimum phlegma. vt prima primi.allegato ca. Conſimiliter etiam dicẽdum ꝙ ipſe etiã intellexit de apoſtemate per viam defluxus. cõſidera. Et ſi cupis latius videre require in Cõciliatore differentia allegata.

Dvbitatvr Quæ peripneumonia eſt deterior an cholerica an phlegmatica. Videtur ꝙ phlegmatica qm̄ eſt morbus diſproportionalis complexioni naturali pulmonis, item eſt materia groſsior. In contrariũ Meſ. et omnes auctores. Dicendum ꝙ cholerica eſt periculoſior. Cauſa qm̄ eſt morbus acutior cũ ſit cordi propinquus aptus ſæuiora inducere accidentia. Item quia male iuuatur medicinis quoniam tales debent eſſe frigidę qm̄ in via fortiter calefiunt & inflãmantur calore apoſtematis, & ideo non conſeruant virtutem infrigidationis æqualem. ſimiliter oppilãt ſibi vias. In phlegmatica vero medicinæ tam intus q̃ extra efficaciori modo applicantur. Ad argumentum primum dicendum ꝙ eſt morbus proportionalis reſpectu complexionis accidentalis quæ eſt facta ſibi quaſi naturalis. hæc tamen reſponſio poſſet calumniari. conſidera. Vel dicendum ꝙ licet ꝙ eſt diſproportionalis cholerica reddatur minus mala, tamen ex aliĳs accidentibus de quibus ſupra redditur deterior.

Dvbitatvr vtrũ phthiſis magis accidat à. xviĳ. vſq; ad.xxxv. Pro reſponſione ad dubiũ habes aph.xiĳ. quintę vt infra.& xxx.tertię. Sed pro nunc tamẽ tantum dicatur ꝙ in tali ætate non accidit phthiſis neceſſario de per ſe propter fluxum catarrhi, qm̄ ea ætate non multiplicatur catarrhus de per ſe vt patet quoniã adeſt caliditas & ſic.& eſt virtus fortior. Secũdo ꝙ in tali ætate accidit phthiſis propter ſanguinis ſubtilitatem ebullientis eo ꝙ tunc maxime abundat cholera. Itẽ propter motus corporeos maiores calefacientes ad quod maxime facit coitus. Item iuuat ad hoc teneritas ſubſtantiæ carnis pulmonis vbi eius durities impedit in ſenibus & ſi in eis catarrhus deſcendat plus, ratione cuius magis deberet accidere. Item inordinatũ regimen ex parte cibi & potus. Nota tamẽ ꝙ vt vidi communiter fit in his iuuenibus ex defluxu catarrhi acuti, ratione cuius frequẽtius fit phthiſis in eis licet non de per ſe vt dictum eſt, conſidera.

Dvbitatvr An infantes à phthiſi citius ſanentur cum habeant pectora plena humiditatibus prima primi. de ætatibus. Item exiccatio ſiue conſumptio magis diſtat à natura pueri.ergo tardius ad eã reducuntur. Dicẽdum ꝙ infantes & generaliter pueri vſq; ad.xiiĳ.annũ vel vſq; ad iuuentutem facilius à phthiſi curantur propter tria. Primum ꝙ habent virtutes naturales fortiores. quarum operatio eſt conſolidatio, & reſtauratio. Secũdum quia membra eorum ſunt molliora, & ſic magis cõſolidabiliora. Tertium qm̄ reſolutio eſt eis confirmior quia ſunt euaporabiliores & ſic reſtauratio poſsibilior, & facilior. Et ad primum quod videtur adductum in oppoſitum quia habent pectora &c. Dicendum ꝙ aliæ cauſæ vincũt. Ad ſecũdũ dicendũ ꝙ arefactio per viã reſolutionis eſt cõformior pueris quia ſunt corpora mollia. Vel dicẽdum ꝙ in phthiſi non eſt principaliter ſuſpitio propter arefactionẽ quæ eſt accidens ſed propter vlcerationem.

Dvbitatvr An lac cõpetat phthiſicis. ꝙ nõ. quia lac non eſt dandum ſiticuloſis & ſuſpenſa habentibus hypochondria vt. v.aph.aph.lxvi. tales ſunt phthiſici. ergo.

E Confirmatur, qm̄ lac aſſumptum à ſtomacho frigido permutatur in acetoſitatem. à calido in fumoſitatẽ & amaritudinem, vt quinta apho.apho.xxiiĳ. pharmacorum, ſed phthiſicus habet ventrẽ calidum inflãmatum. ergo &c. In oppoſitum eſt cõis auctorum opinio practicantiũ. Vnde quinta aphor.aph.allegato. Lac conuenit phthiſicis & proprie febrientibus non valde. Et ante poſitionẽ concluſionũ pręmittendũ ꝙ aliqñ lac datur gratia abſterſionis & tunc caballinum eſt melius, deinde aſininũ. ſua.n. ſubtilitate penetrat magis. Aliqñ datur gratia ſigillationis nutricationis & conſtãtiæ ventris, & tũc eligatur vaccinum. Aliqñ datur gratia æqualitandi, vel cõtemperandi, & tũc detur caprinum. Aliqñ datur gratia ꝓprietatis. & tũc detur humanũ & ſi poſsibile eſt ab vbere ſumptũ. Secundo præmittendũ ꝙ oportet diuerſimode animalia nutriri ſm̄ diuerſas intentiones dictas. vt verbi gratia cũ queritur abſterſio nutriatẽ animal ex hyſſo. thimo. polio. fęniculo, abrotano, abſinthio, & huiuſmodi. Si vero que-

F ritur conſolidatio cũ rubo, ſalice, myrto. quercu, virga paſtoris, ſolatro, taraxacon. & huiuſmodi. Quibus pręmiſsis ponitur cõcluſio reſponſiua ꝙ lac cõpetit phthiſicis quibuſdã conditionibus obſeruatis. Prima ꝙ nõ adſit fluxus catarrhi immo ſi fuerit in cauſa ꝙ prius ſiſtatur. nam ipſa non parũ euenit propter catarrhũ ſtillantẽ vt in præcedẽti dubio. Secunda ꝙ non ſit multũ febricitans iuxta illud Senis. v.aph.aph.allegato conuenit phthiſicis febricitantibus nõ valde. cum enim plurimũ febriunt lac velocius alteratum diſcraſiã febrilem adauget. Tertia ꝙ nõ adſit fluxus ventris iuxta illud Senis vbi ſupra. Malum & quibus fellei ſeceſſus nãq; lacte irritantur. & ideo hypoquiſtidos miſceatur eidẽ calibs candẽs & huiuſmodi. Quarta ꝙ non ſit capitis doloroſi ac debilis eo ꝙ maius incurret nocumentũ ex fumoſitate ad eũ. Quinta ꝙ nõ ſint hypochondria ſuſpenſa rugientia, quia ex eius aſſumptione lęderetur vt patet. Modo arguitur ex datis ſic. illud maxime competit phthiſicis quod remouet oẽs fere phthiſici

G defectus. tale eſt lac. ergo &c. minor probatur. qm̄ primo indiget phthiſicus abſterſiuis mundificãtibus ſaniem. id nãq; ſua aquoſitate lac operatur. indiget nutricatione facili & bona ꝓpter eius cõſumptionẽ. id enim operatur ſua butyroſitate ca. & hu. in quibus ratio conſeruatur nutrimenti. itẽ conſolidatione quod facit ſua caſeitate frigida exiſtẽte & ſic. Vnde Meſ. Lac aggregat intẽtiones tres. vt ſupra. de cura phthiſis. Et in ſumma octo reperiunẽ vtilia in lacte propter quæ cõfert phthiſicis. Primũ eſt facilis aſſumptionis. Secundũ bonæ digeſtionis. Tertiũ citæ penetrationis & propriæ caballinum, aſininum, bonę nutritionis. vnde Dioſcorides. Bonos nutrit humores chimorum, etiã apud Aui. cõtemperatiuum. humectatiuũ, conſolidatiuum, abſterſiuũ, quare phthiſicis lac confert non parum. Poteſt poni ſecunda cõcluſio ꝙ lac acetoſum poteſt dari phthiſicis febriẽtibus valde. & cõſequenter dicatur ꝙ dictum Hip. habet veritatẽ de nõ acetoſo quod eſt inflammabile. Tertia concluſio. ꝙ non frequẽter tñ dan-

H dum eſt. Concluſiones iſtæ per ſe conſiderentur quoniam veræ ſunt. Gordonius. Cauẽdum eſt à lacte cum adeſt fe. putrida. Placentinus. Lac non competit phthiſico habẽti fe. humoralem. Dicunt ergo voluiſſe Hipp. allegato aph.

Ad primum dicendum ꝙ qui non multum febriunt ex phthiſicis non multum ſitiunt. Pro ſecundo dicendũ ꝙ ipſum dari debet cum rectificantibus & prohibentibus ipſum alterari. & hæc de dubĳs huius capituli.

APHORISMI.

De anhelitus conſtrictione.

Ex.iiĳ.ſectione.lxviĳ.aph.

In febribus ſpiritus offendens, malum, conuulſionem enim ſignificat.

De aſthmate, ac tuſsi.

Ex.vi.ſect.xlvi.aph.

Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſsi fiũt ante pubertatem, moriuntur.

De voce.
Ex.v.ſect.v.aph.

Si ebrius quiſpiam repente obmutuerit, cõuulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut, vbi ad horam peruenerit qua ſoluuntur crapulæ, vocem recuperet.

Ex.vi.ſect.li.aph.

Quicũq; ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit.

Ex.vij.ſect.lix.aph.

Quibus cerebrum aliqua ex cauſa cõcuſſum fuerit neceſſe eſt ſtatim mutos fieri.

De ſputo ſanguinis.
Ex.iij.ſect.xxix.aph.

Iuuenibus autẽ ſanguinis ſputiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, & alij, ſed præcipue antedicti.

Ex.iiij.ſect.xxvij.aph.

Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo, quacunq; ex parte, cum reficiuntur, alui his humectantur.

xlvij.aph.

Excreationes in febribus non intermittentibus liuidę, cruentę, fœtidę, & bilioſæ, omnes malæ. & cæ.

Ex.v.ſect.xiij.aph.

Quicunq; ſpumoſum ſanguinem expuũt, his è pulmone eductio fit.

Ex.vi.ſect.x.aph.

Caput dolenti, & circũdolenti, pus, vel aqua, vel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum ſoluit.

Ex.vij.ſect.xv.aph.

A ſanguinis ſputo, puris ſputum malum.

xxxvij.aph.

Quicunq; euomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidẽ, ſalutare, ſi vero cum febre, malum. curare vero adſtringentibus, & refrigerantibus.

De pleureſi, ac peripneumonia.
Ex.i.ſect.xij.aph.

Acceſsiones vero, & conſtitutiones, morbi indicabũt, & anni tempora, & circuitum ſucceſsiua incremẽta, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue per maiora interualla fiant, ſed ea ex ijs quæ mox apparent, indicia ſumuntur, quemadmodum in morbo laterali, ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, morbum breuiat, ſi vero poſtea appareat, producit. & cæ.

Ex.iij.ſect.v.aph.

Auſtri auditum hebetantes, caliginoſi, caput grauãtes, pigri, diſſoluentes, quando huiuſcemodi tẽpeſtas præualuerit, talia in morbis patiũtur, at ſi aqlonia fuerit, tuſſes, fauces, alui duræ, difficultates vrinæ, horrores, coſtarum dolores, & pectoris. quãdo hæc tempeſtas prçualuerit talia in morbis expectare oportet.

xxiij.aph.

Hyeme vero morbi laterales, & pulmonis inflammationes, grauedines, atq; raucedines, tuſses, dolores pectoris, & laterum, atq; lumborum, capitis dolores, vertigines, & apoplexiæ.

Ex.v.ſect.viij.aph.

Quicũq; morbo laterali laborantes in quatuordecim diebus non repurgatur, hi ad ſuppurationem vertuntur.

xv.aph.

Quicunq; ex morbo laterali ſuppurãtur, ſi in quadraginta diebus purgantur, à die à qua fit ruptio, liberantur, ſi vero non ad tabem tranſeunt.

Ex.vi.ſect.xvi.aph.

Peripneumonis.i. peripneumonia. A morbo laterali, vel pulmonia habito, alui profluuiũ adueniens, malum.

xxxiij.aph.

Qui acidũ eructãt, nõ valde morbo laterali corripiunt.

Ex.vij.ſect.xij.aph.

A pulmonis inflammatione phreneſis, malum.

De empyemate.
Ex.vi.ſect.xxvij.aph.

A Quicunq; ſuppurati, aut aquam intercutem patientes vruntur, aut ſecantur, ſi pus, aut aqua vniuerſim effluxerit, omnes moriuntur.

Ex.vij.ſect.xlv.aph.

Quicunq; ſuppurati vruntur, vel ſecantur, ſi pus purũ fluxerit, & album, euadunt, ſi vero ſubcruentum, & fęculentum, ac fœtidum pereunt.

De phthiſi.
Ex.iij.ſect.x.aph.

Autumnus tabidis malus.

xiij.aph.

Si vero æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus vero pluuioſus, & auſtralis, dolores capitis ad hyemẽ fiunt, & tuſſes, raucedines, atq; grauedines, qbuſdã autẽ & tabes.

xxij.aph.

Autumno vero, & plurimi æſtiui morbi fiũt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes, aquæ intercutem, & tabes & ſtillicidia vrinæ & cæ.

B Ex.iiij.ſect.viij.aph.

Tabidos vero, cauentes ad ſuperiores purgationes.

Ex.v.ſect.ix.aph.

Tabes fiunt maxime ætatibus, à decimooctauo, vſque ad trigeſimumquintum.

xi.aph.

Qui tabe moleſtanſ, ſi ſputũ quod extuſsiũt graue olet iniectum carbonibus, & capilli à capite defluunt, letale.

xij.aph.

Quibuſcũq; tabe laborãtibus capilli à capite defluũt, ijs alui profluuio ſuperueniente, moriuntur.

lxiiij.aph.

Lac dare caput dolẽtibus malũ, malũ vero & febricitãtibus, & quibus ilia ſuſpenſa murmurãt, & ſiticuloſis, malũ autẽ & quibus in febribus acutis bilioſę ſunt deiectiones, & quibus ſanguinis multi deiectio facta eſt. Hypochõdria. Conuenit autem & tabidis dare, qui non valde multum febricitant, & in febribus longis, & paruis, ſi nullum ex ſupra C dictis ſignis affuerit, & præter rationem conſumptis.

Ex.vij.ſect.xvi.aph.

A puris ſputo phthiſis, & fluxus, cum vero ſputum retinetur, moriuntur.

De diſpoſitionibus cordis continens rubricas quinque. Capitulum. XI.

De deſcriptione, complexione, & anatomia cordis, & diſpoſitionibus complexionibus eius conſideratis a medico. Rubrica. 1.

COr eſt membrum principale complexionale igneũ caloris naturalis, & vitę totius fundamentũ ex carne forti ex omni genere villorũ cũ duobus additamẽtis, ſiue auriculis contextũ, duro vallatũ panniculo. debitę quãtitatis. figurę pyramidalis, ex tribus ventriculis, vndecim horiolis interciſum in medio D pectoris vt rex in regno collocatũ ac ſuper ſubſtantiã ſimilem cartilagini ſtabilitũ. Dicitur principale, quõ eſt primum membrũ quod generatur per proprium eius tẽperamentum productiuũ ſpiritus vel inſtrumẽti per ſe effectiue cõcurrentis ad cõſeruationem indiuidui vel ſpeciei. vnde.xxi.tertij de generatione embrionis. Cũ veritas eſt q̃ primum membrũ quod generatur eſt cor. & in libello de morte & vita. Eſt primũ quod viuit et vltimum quod moritur. Dicitur complexione igneum. nã ipſa ea. complexionis exiſtit & ſic. vt prima primi de cõplexionibus mẽbrorum & primo cõplexionum vltimo capitulo. nec in hac parte credo Auerroys qui ſecundo ſuo colliget capitulo de complexionibus membrorũ officialium eũ ca. & hu. complexionis pronũtiauit. ſed hoc theoricis relinquo. Dicitur caloris, quõ cor eſt membrum in quo reperitur ſanguis, & ſpiritus tanq̃ in fonte. vnde primo de generatiõibus. cor eſt membrum cæteris magis ſanguineũ,

nam vt dicetur in dextro eius ventriculo cõtinuetur ſan-
guinis arterialis magna quãtitas. eſt & maxime ſpirituo-
ſum. nam Auic. in de viribus cordis dixit ſiniſtrũ eius vẽ-
trem eſſe armariũ ſpiritus & minerã generationis illius.
his autẽ duobus. ſ. ſanguine & ſpiritu reperitur in corpo-
re calor naturalis & Vita. vñ Auer. ſecundo colliget. Cor
ſtat in corpore ad modum clibani ignis. Dicitur ex carne
vt ſit longinquum à nocumẽtis. Aui. xi. tertij. i. cap. Dicit
ex omni genere. nam habet villos longitudinales ꝑ quos
attrahit aerem. latitudinales per quos expellit ſanguinẽ
& ſpiritus ad alia membra & fumos capinoſos ad extra.
tranſuerſales vt retineat ſanguinem in ſe & cætera retinẽ-
da. vnde in iam mortuis reperitur ſanguis retentus in eo
vt in libro de tabe. Dicitur cum duobus additamentis,
qm̃ ſicut cerebrũ habet duas aures à lateribus, ita & cor
duo additamẽta in ſimilitudinem aurium. Vnde de iuua-
mentis membrorum. capitulo de iuuamentis auricularũ
cordis quæ ſunt rugoſa & mollia ſtãtia ſuper duo orificia
per quæ recipit ſanguinem & aerem ad eius refrigerium.
& fuerũt ex fine creata. vt ſi qñ cõtingat cor repleri mul-
to ſanguine aut ſpiritu poſsit cor per dilatationem iſtorũ
additamentoꝝ ipſum continere. quibus mediantibus fit
clauſio ſanguinis & ſpiritus. & hoc fecit natura non intẽ-
ta magnitudini cordis. ſed magis paruitati. nã ex magni-
tudine eius ſecuta fuiſſet virtutum debilitas ꝓpter ſpar-
ſionem ſpirituũ. nam animalia magni cordis reſpectu ſuæ
molis ſunt timida vt lepus, ceruus. Itẽ cum paucificat̃ ſan
guis & ſpiritus in corde, iſtę auriculę molles cõtrahuntur
& ſupplent locum eius quod euacuatũ eſt, ne concauitas
cordis vacua remaneat. Itẽ ex his etiam euitat̃ pondero-
ſitas vt patet cõſideranti. Ex quęſtionibus apparet qua-
re fuit mediocris ac debitę quãtitatis. eſt tñ maius in ho-
mine ꝙ̃ in aliquo alio animali eiuſdẽ quantitatis, quoniã
plus habet de calore in quãto. Dicit̃ duro. habet etenim
capſulam nerueã in qua cõtinetur, ſeparatum tñ ab ea, ne
in ſuo motu impediretur à grauitate capſulæ, & facta eſt
neruea, & dura ſiue fortis cui non reperitur panniculus ei
par in ſpiſsitudine. vt Aui. ad hoc vt ipſum tueatur à no-
cumentis & ne impediatur in ſuo motu ab alijs mẽbris. ꝗ
capſula habet in ſe aquoſitatem qua cor humectatur ne
ſuo cõtinuo motu exiccetur. nam ex eius aquoſitatis cõ-
ſumptione accidit maraſmus, et de eius ſuperfluitate acci
dit iectigatio, cardiaca, tremor & huiuſmodi. vt. v. de in-
terioribus. ij. cap. Dicitur figuræ pyramidalis, qm̃ hęc fi-
gura conuenit cuicũq; excedentis caliditatis. qm̃ eſt figu-
ra ꝗ debetur primo calido, ad qđ concurrit ꝙ melior hac
figura fuit diſtinctio ventriculoꝝ eius. & pars eius acuta
tendit in deorſum & ad ſiniſtrũ, vt Concilia. differentia.
lxxxviij. & xi. tertij. primo cap. et declinat magis parum
ad ſiniſtrum. Dicitur ex tribus vẽtriculis. habet etenim
tres ventres. dextrum. ſ. in quo ſanguis cõtinetur arteria-
lis, & ſiniſtrũ in quo ſpiritus, & mediũ qui eſt via trãſitus
ab vno ad aliũ, & hic non eſt vna cõcauitas vt cæteri ſed
plures & paruæ. maiores tã in parte dextra ꝙ̃ ſiniſtra. Di-
citur. xi. hoſtiol'. Vbi notandũ ꝙ in dextro ventriculo re-
periuntur duo orificia magna. vnum per quod ingreditur
vena chilis & eſt truncus ita magnus apud cor & cum eo
continuatus vt philoſophi credãt ipſam à corde ortũ ha-
bere. qm̃ ipſa videtur ibi ſicut ſtipes alioꝝ ramorũ à quo
oritur ramus anteꝗ̃ cõcauitatẽ cordis ingrediatur qui cir
cuit cordis radicẽ diſpergendo ſe per ſubſtantiã eius. im-
mo vt Gentilis dicit. xi. tertij. i. cap. ſuper illa parte, & in
ipſo ſunt tres ventres. Et etiam in homine vix apparent,
quod addidi ꝓpter fruſtra laborantes in anatomia, & hic
ramus portat ſanguinem quo cor nutritur. in orificio ve-
ro magno venæ chilis quo ipſa cor attingit reperiunt̃ tria
hoſtiola quæ ſunt tres pãniculi qui difficulter vidẽtur in
anatomia. qm̃ mortuo animali ex ſua cõtractione in ſe ita
paruificantur vt ſenſui nõ bene manifeſtentur. & hæc re-
periuntur ab extra ad intus hora qua cor dilatatur, & at-
trahit ad ſe ſanguinẽ qui in eo ꝑfici debet & alijs mẽbris

E diſtribui. cũ vero reſpicit ſanguinem clauduntur illa ho-
ſtiola ab intus ad extra, ſed nõ perfecta clauſione. & cau-
ſa qm̃ per illud orificium net fiet expulſio ſanguinis per-
fecte decocti, qm̃ cor conſtringitur. nã expellit̃ pars eius
ad pulmonem vt dicetur, maxima pars in arteriã adorti
quę ſanguinẽ arterialem in totũ corpus deportat. Eſt nãq;
illud orificium quia ſecundũ in ipſo vẽtriculo verſus pul-
monem. nã primum eſt verſus hepar, quod eſt orificiũ ve-
næ arterialis, quia habet duas tunicas vt eſſet fortis, cum
vadat ad mẽbrum, quia ad pulmonẽ qui eſt in continuo
motu ne ita ꝑ frangatur. Item qm̃ ſanguis per eã delatus
ſubtiliſsimus eſt. In hoc autẽ orificio ſunt tria alia hoſtio-
la quę aperiuntur ab intus ad extra & clauduntur ecõtra
perfecta clauſione, qm̃ cor per ipſum orificium debet à ſe
expellere hora conſtrictionis & nõ attrahere hora dilata-
tionis. In ſiniſtro vero reperiuntur cõſimiliter duo orifi-
cia ciirca radicẽ eius. Primũ eſt orificiũ arteriæ Aortę ſic
dictæ, qm̃ omnes alię arteriæ ab ea oriunt̃ in quo ſunt tria
F hoſtiola. vt ſupra. depreſſa valde & quę perfecta clauſio-
ne claudũtur ab extra ad intus, & aperiuntur ab intus ad
extra. & per ipſa in arteriam ipſam cor cum cõſtringitur
plurimũ pellit ſanguinis & ſpiritus. Secũdum eſt orificiũ
arteriæ venalis quæ dicit̃ arteria, quia vaporẽ & fumum
capinoſum portat. & venalis qm̃ vnicam habet tunicam.
& quia per ipſum cor attrahit & expellit. Ordinauit na-
tura duo hoſtiola tãtũ quę perfecta clauſione nõ claudũ-
tur, & hæc hoſtiola ſunt multũ eleuata, vt aperiantur pa-
rietes cordis qñ expellit & tranſmittit ſpiritũ. Sunt itaq;
hoſtiola à natura inuenta. vt exempli gratia. in arteria ve-
nali vt in eius conſtrictione aer frigidus nõ ſubito ſed gra-
datim ad cor perueniat. Similiter vt in eius dilatatione
non ſubito multũ de ſanguine arteriali & ſpiritu ad arte-
riam perueniat. Et pariformiter in arteria aorta ne in cõ-
ſtrictione cordis multus ac ſubitus eſſet fluxus ſanguinis
in arteriã & ecõuerſo ne ex cõſtrictione arterię in cor &c.
Et hęc omnia colligũtur ſeptimo de iuuamẽtis. tertio ca.
G & ſeptimo de vtilitate particulariũ. vij. capitulo. Dicitur
in medio pectoris, nã ſtat in medio ſuperioris & inferio-
ris amotis extremis ſicut princeps membroꝝ aliorũ. Nã
ſicut locus medius regni eſt conuenientior regi vt conue-
nientius ſubditis ſubueniat, ita & de corde, declinat tñ vt
dictum eſt ad ſiniſtrũ cum cuſpide vt elongetur ab hepa-
te. Aui. cũ radice vero ad dextrum vt bene poſſet ſufflare
calorem & ſpiritũ in partem dextram. vnde conceditur
ſiniſtra calidior dextra. Dicitur ac ſuper ſubſtantiã ſimi-
lem. oportet enim ꝙ motus fiat ſuper aliquo fixo. vij. phi-
ſicorum. Cũ autem cor ſemper dilatetur & cõſtringatur
oportet ponere aliquã partem fixam ſuper quã innitatur
cor. & hæc eſt ſubſtantia ſimilis cartilagini in hoĩe. qm̃ in
alijs animalibus reperit̃ os vt in corde cerui quod eſt cor-
diale, & in corde elephãtis. Et ex his omnibus patet ana-
tomia, cõplexio, & deſcriptio cordis. Diſpoſitiones cõ-
plexionales cordi cõmuniter accidẽtes, circa quas verſa-
tur medici intentio ſunt quatuor, debilitas. ſ. cordis, pul-
H ſus cordis, tremor eius, ac ſyncopis, quæ ab eiſdem cauſis
ꝓuenire videntur, à ſeinuicẽ differentibus tñ ſm̃ intẽſum
& remiſſum, nã mala complexio debilis ac remiſſe impri
mens facit cordis debilitatẽ. cum autẽ eleuatur in malitia
faciens cadere differentiã in motu cordis magnitudinis,
velocitatis, ac frequentię, vt ꝙ fiat maior velocior conti-
nuãte in omni hora tũc fit cordis tremor. ꝙ ſi cũ his diffe-
rentijs erit quędã viciſsitudo ac interpollatio, tũc fiet cor
dis pulſus. cũ vero fortius ac intenſius imprimet, ita vt ꝑ-
focet motum eius atq; impediat ſepeliẽdo ſpiritus ad in-
teriora vel aggregãdo eos ad principiũ: tunc facit ſynco-
pim. ꝙ ſi vltimata victoria vincet ita vt extinguatur ſpiri
tus et calor vitæ tunc accidit mors. Iſta tñ ſunt moderãda
addendo ex ſignis, vt infra in capitulis ſuis. & harũ diſpo-
ſitionum cauſę ponentur particulariter in capitulis parti
cularibus infra. Sed ſciendum eſt ꝙ malitia complexio-
nis frigidæ ſuſpectior eſt, ꝙ̃ calidæ propter elongationẽ à

re vitæ

re vitæ & ſicca magis ꝗ̃ hum. hęc oĩa à Meſ. de corde. Sed hic caderet difficultas de lapſu. relinquo theoricis. Et dictũ eſt diſpoſitiones cõplexionales. qñ de ſolutione continuitatis eius & de àpoſtematibus eius parũ dicetur in vltima rubrica huius capituli. & cauſa dabitur. Poſtremo nota ꝙ habita cura tremoris, & ſyncopis habetur cura perfectę debilitatis & pulſus cordis, hinc ſequens ducẽ omittam tractare de eis, cum ab eis non differant niſi ſm̃ intenſum & remiſſum vt dictum eſt. Tua itaq; intererit moderari medicamina. & tu bene conſidera.

De tremore cordis, ſeu cardiaca paſsione. Rub. 2.

Palmos græcis, latinis palpitatio cordis, ac tremor, recẽtioribus autẽ perperã Cardiaca paſſio nũcupatur.

TREMOR cordis eſt motus tremulus accidens cordi vel cordis crebra pulſatio. ex qua apparet & ſenſu manifeſte compręhenditur diuerſitas in pulſu pertranſiẽs terminum in omnibus differẽtiȷ̃s eius. Cuius cauſa ſm̃ plurimum vt Raſis in diuiſionibus eſt mala complexio calida materialis aut immaterialis. Nã ad lapſum calidũ facilius ac frequentius labitur aliȷ̃s paribus. oĩs nanq; mala complexio perſeuerãs in corde ita ipſum debilitat vt poſt debilitationẽ amplius virtus expulſiua ſtimulet̃ ad expellẽdum eius nocumentũ vnde accidit pugna inter mẽbrum & virtutẽ. propter quod cauſat̃ motus tremulus vt ſupra rubrica de tremore. Vel & melius mouetur motu tremulo ad expellendum nocumẽtum, qui motus cauſatur hoc modo videlicet, quia ꝓpter nocumẽtum perceptum cor cõtrahitur, & quia in eius cõſtrictione amplius calefit indiget dilatatione, & quia eſt debilitas virtutis fit pulſatio crebra. & quare &c. Et hic motus ſiue paſsio à quibuſdã etiã modernis cardiaca paſsio nominatur, veruntamen omnis cordis paſsio cardiaca nominari poteſt. Vnde Simon Ianuẽſis Cardiaca gręce, latine cordis dolor. Et dicitur cuius cauſa. quoniam ab aliȷ̃s cauſis & multis prouenire poteſt vt ordinate cauſas eius recitando apparebit.

CAVSÆ itaq; eius ſunt ab intrinſecis incitantes oẽs illæ quæcũq; ſunt in corde, aut pãniculo eius, aut aliunde euenientes, ꝗ cor ipſum lædãt. Poſſunt nãq; tales primo eſſe ĩmateriales qñq; materiales humoroſę ſanguineę cholericæ. melancholicę, vel phlegmaticæ, & hoc raro Raſis. aut ventoſæ, & ſunt reliquis faciliores. Aui. Vbi nota ꝙ ſi fuerit ventoſitas vaporoſa ſubtilis cum qua nõ cõiungitur materia à qua eleuat̃ iſta eſt melior & leuior, & cauſa quia ſtatim reſoluitur. ꝙ ſi fuerit turbida groſſa cum qua coniungit̃ materia à qua eleuat̃ illa eſt pluribus cauſis humoralibus difficilior & fortiores cauſat dolores, patet in iliaca, & colica. nã difficilius reſoluitur. Quandoq; fit ab apoſtemate calido vel frigido eius vel capſulæ ſicut accidit ſymię. Gal. qui dicit ſe inueniſſe veſicã in capſula eius. de quo Auic. Quandoq; à ſolutione continuitatis. Qñq; ab oppilatione cõtingẽte in arteriȷ̃s ꝓpinquis cordis. vel ſanguinis cõmunicat nocumentum cordi, et facit pulſum diuiſum abſq; hoc ꝙ facit diuerſitatẽ in anhelitu, vt gnto interiorum in fine. Ab extrinſeco ſeu à cauſa primitiua vt ab odoribus malis ꝓpter nimium ſolis calorem aut frigus ſubito occurrens vt in potu aquæ frigidæ. aut nimia inanitio vt in exitu multi ſanguinis, aut vehemens animi accidens, aut tremor, aut timor aut ira fortis, aut propter morſum venenoſorum. aut propter vermes in vẽtr: genitos & proprie qñ aſcendunt ad ſuperiora myrach in cibo & maxime qñq; veniunt ad os ſtomachi. Cõmunitate interiorum fit maxime à ſtomacho. & ore eius preſertim propter humores mordicatiuos aut cibũ corruptum. Nã antiqui nocumentũ oris ſtomachi, nocumentum cordis vocauerunt. vt quarto aph. cõmento. 17. Ab hepate cõſimiliter, nam qñq; hepar plurimũ ſanguinem melancholicum generat qui in cor imprimit malam cõplexionem, & in eo ægritudines cauſat, & hęc impreſsio eſt omnibus aliȷ̃s deterior. Meſ. Ita vt qñq; generet materiam melãcholicam. A cerebro quidem vt in epilepſia. A ſplene vt in apoſtematibus eius & tumoribus. Item à matrice vt in præfocatione cõitatis malis vaporibus ei. Item a toto vt in febribus maxime peſtilentialibus. Item a forti animi

A accidente. vt in concuſsione timoris balneo vehementis caloris. aut forti exercitio ſiue labore, & breuiter quæ faciunt ad cordis notabilẽ debilitatẽ vt ſunt ſuperfluæ euacuationes vt in exitu multi ſanguinis. multæ aquæ vt in idropico, vel multæ ſaniei vt in apoſtematibus ſunt, vel eſſe poſſunt cauſa factiua tremoris.

SIGNA demonſtratiua diuerſitas pulſus.

Signa ſi fuerit ex humiditate erit cum diuerſitate leuitas, & perceptio humiditatis in corde.

Signa ſi ſanguis fuerit in cauſa erit cum diuerſitate magnitudo ac velocitas. Item & hæ duæ regulæ. ſ. magnitudo & velocitas percipiuntur etiam ceſſante tremore, & aderunt reliqua ſigna ſanguinis. de quibus ad plenum in principio operis. & addit poſt ꝙ tales iuuãtur coitu. quia tales habent multum de ſemine.

Signa ſi fuerit a cholera quod raro eſt erit illic fortis inflãmatio, velocitas in pulſu, cum eius duritie, ſiccitas linguę, palati, ſitis magna, quæ melius per aerem frigidum ꝗ̃ **B** per potum frigidum ſedabitur, & reliqua ſigna choleræ.

Signa ſi a phlegmate pulſus vndoſus, non multum velox. vrina pallida. paucitas ſitis, & quia eſt homo puſillanimis vſus regimine phlegmatico &c. de phlegmate allegato loco.

Signa ſi fuerit ex melancholia, tũc erit cum triſtitia ſolitudine pulſu duro. vrina fuſca etiã habitudo colorꝗ, & ſimilia demonſtrabunt, de quibus allegato loco. & ſumi melancholici ſunt naturæ valde horribiles.

Signa vẽtoſi ſunt paruitas in diuerſitate pulſus velocitas reſolutionis eius.

Apoſtemoſum vero ſignificant ſigna apoſtematũ, quia calidi aut frigidi de quibus infra ſuis rubricis.

A veneno vero priuatio aliarum cauſarum.

Signa ſi a vermibus priuatio aliarũ cauſarum, & cum hoc plus moleſtatur ante cibum, & poſt aſſumptionem deſcendũt. ceſſat ſimiliter ſi ex inanitione aſſumpto cibo quietatur. econtra ſi ex repletione fuerit.

C Signa ſi fuerit ex caliditate pura erit pulſus velox frequens, & inordinatus multum etiã non in hora tremoris cũ ſiti quæ ex attractiõe aeris frigidi melius ſedabitur, vt ſupra neq; ſentietur humiditas in qua videatur cor natare. & ꝙ poſt labores factus, & poſt vel in hectica.

Signa ſi fuerit à frigiditate pulſus, & anhelitus erũt parui tardi, & inordinati, etiam non in hora tremoris. et ꝙ fit per euacuationes fortes euacuãtes multum de ſpiritibus.

Signa ſi fuerit propter oppilationem erit diuerſitas in pulſu in magnitudine & paruitate, debilitate, & fortitudine cum priuatione ſignorum repletionis.

Signa ſi fuerit propter nimiam ſenſibilitatem. tunc a qualibet facili cauſa venit vt a ventoſitate leui, & alio tali nocumento leui. Et eſt cũ eo tũc fortitudo pulſus cũ ſanitate anhelitus, & aliorũ membrorum. neq; in operibus conſuetis lęditur notabiliter. Et iſti ſunt quorum faciendibus apparent veſtigia aliarũ paſsionum ſicut irę, triſtitiæ, gaudȷ̃, aut alterius. nã leuiſsima cauſa eos faciliter mouet

D Signa facti via criſis aut cõmunitate totius quia in febribus manifeſtus eſt.

Signa ſi fuerit cõmunitate ſtomachi ſignificatur quia hora digeſtionis cibi in ſtomacho fuit tremor fortior ex motu facto in ipſo & cordi cõmunicato. Item tempore vacuitatis alleuiat̃, & niſi acciderit effuſio cholerę ad os eius. Item quia accidit nauſea vomitus & tempore vomitus alleuiatur, & vomitus demonſtrat rem facientem tremorem. Item aliæ ſtomachi diſpoſitiões vt imaginatio ſeu appetitus ad rem contrariã eis quę eſt in ſtomacho lædens ipſum. vt cum eſt ad potum vel cibum frigidum. & huiuſmodi de quibus in fine. 13. cap̃.

Signa ſi fuerit cõmunitate pulmonis ꝑcipitur in anhelitu difficultas, & ꝙ talis ꝑ̃paratus eſt ad ægritudines pulmonis vt eſt aſthma & huiuſmodi. & ꝙ apparent alia ſigna ſignificantia pulmonis lęſionem de quibus actum eſt in præcedenti cap̃.

Signa ſi à matrice aut ab hepate, vel ſplene, renibus, vel inteſtinis ſignificāt læſiones in prædictis mēbris. & illas cognoſce per ſigna poſita de eis in rubricis proprijs.

Signa eius qui eſt ex cauſis extrinſecis manifeſta ſunt.

PROGNOSTICA tremor accidens ex ſolutione continuitatis ſubſtantiæ cordis curam non recipit. Tremor ex apoſtemate accidenti cordi aut capſulæ eius non ſanatur, & ille cui accidit cito moritur in primo die ſi eſt calidum. in ſecundo die ſi eſt frigidum. Inter malas complexiones cordi accidentes facientes tremorem eſt mala cōplexio ca. & ſic. ab hac enim cito fit hectica. Tremor cordis diu perſeuerans mortem inducit, nā mala complexio excedens debilitans virtutem tremorem inducit, & tremor ſyncopim, & ſyncopis mortem. Si poſt tremorē accidit vomitus praſsinus, & tremor non ceſſet, ſignificat ſpaſmum, & mortem. Si ſuper cor puſtulę naſcuntur interficiunt in quarta. & tales emittunt per os ſanguinē, & per nares ſicut incauſtrum.

Cor vitæ minera.

CVRA canones anteꝗ̄ ponantur particulares ſcribētur vniuerſales omnibus his iam dictis ęgritudinibus cordis deſeruientes. Primus ꝙ ſummo ſtudio & non inerti ſollicitudine ægritudinibus cordis eſt ſuccurrēdum. nam eſt theſaurus & minera vitæ. quo mortuo aut languente cætera languent, & moriuntur. Tu itaq; feſtina cū opus erit. Secundus ꝙ vbi cōpręhenditur cordis paſsionem à ſanguine in quali vel quanto peccante, puenire nō eſt differenda phlebotomia à remotis primo vt à ſaphenis à baſilica ſecundo, tertio cum ventoſis apud ſiniſtrā ſpatulam poſitis. eius enim tardatio eſt cauſa mortis infirmi. Tertius ꝙ ſtudium debet eſſe magnum ne talis euacuatio ſuperfluat ne virtus cadat. Quartus ꝙ poſt quamlibet euacuationem debemus exhibere quę cor ſua proprietate viuificent & confortent, ſimplicia vt borago, bugloſſa, vel compoſita cordialia. Quintus ꝙ tam à repletione cordis à ſanguine ꝗ̄ ab eius repletione facta ex vaporibus liberat phlebotomia. ſed phlebotomia baſilicæ dextrę remouetur repletio ſanguinea. ſed vaporoſa ex phlebotomia ſiniſtræ. Sextus ꝙ medicinæ quę euacuant humorē alium a ſanguine a corde cum ſint vtplurimum ei contrariæ debent miſceri cum medicinis cōfortantibus cor, quæ in eo fortitudinem efficiūt. Septimus ꝙ audaciores eſſe debemus in ægritudinibus cordis in adminiſtrando phlebotomiam ꝗ̄ in exhibēdo pharmaciam & cauſa, qm̄ phlebotomia non peruenit ad cor ſaltem formaliter ipſum lædēdo ſed bene pharmacia. nam ſuo vapore ad cor perueniēs ipſum lædit. Octauus ꝙ in remouendo malitiam complexionis calidæ cordis debemus admiſcere calida cordialia cum frigidis vt frigida melius penetrent. & vt ſpiritus cordis ex ipſis calidis confortentur, & non ex ipſis pure frigidis extinguantur. Nonus ꝙ in remouendo malitiam cōplexionis fri. auſi eſſe poſſumus in adminiſtratione ſolum calidorum nō excedentium, qm̄ etiam multum calida nocent ſpiritus reſoluendo. & ideo Auicen. quarta primi. primo capitulo præcipit ꝙ exceſsiue calida membris principalibus applicari non debent. Quandoq; tñ ab auctoribus inuentum eſt vt in cōfectionibus & electarijs ꝙ cum calidis talibus apponunt frigida in pauca quantitate tamen quod faciunt ad calidorum conſeruationē ne cito reſoluātur. Vbi autē ſit notabilis diſcraſia cordis frigida ſola poterunt calida adminiſtrari. Decimus ꝙ in remouendo malitiam complexionis ſic adminiſtrari debet diæta multum humida & ſpecialiter cibus & potus. contrarium de humida. de quibus ſuo loco. Vndecimus ꝙ in cura male cōplexionis pure raro phlebotomamus, ſed ſola adminiſtramus alterantia. Et dicitur raro, quoniam vbi eſſet magna inflammatio forte non conueniret phlebotomia. Vltimus pro nunc canon eſt. ꝙ attēte atq; ſtudioſe debes inueſtigare cauſam ægritudinis cordis ne cōtingat te errare, quoniam error circa ipſum factus eſt nimis periculoſus vt ſupra.

CVRA particularis canones ponantur particulares.

E Primus eſt ordinatio diætæ. Secūdus eſt alteratio quādo ſcilicet eſt mala complexio ſiue materia. Tertius eſt digeſtio materiæ quando dat inducias. Quartus eſt euacuatio. Quintus reſumptio contingēt ex ſuperflua euacuatione. Sextus confortatio cordis, & ſpirituū. Septimus rectificatio mēbri cui cor compatitur. Octauus cōfortatio cordis ne ab alio recipiat.

Primus completur primo ex parte aeris. Vt quoniam aer debet eſſe mundus non fætidus, ſed clarus, non vētoſus, bonis mixtus odoribus, ex rebus calidis odoriferis, cordialibus, aut frigidis vt diſpoſitio ipſa exigit. de quibus in cōplemento ſequentis canonis. Ex quibus fieri poterūt ſuffumigia, irrorationes, et huiuſmodi de quibus ad plenū tractatu de peſte. Cibus debet eſſe placidus, quia in odore, & ſapore naturaliter vel accidentaliter ſuauis cito digeſtibilis. paucarum ſuperfluitatum. multi nutrimēti, vt pullina caro. faſianorum. perdicum. auicularum paruarum. oua ſorbilia. piſces laudati & huiuſmodi. de quibus ſupra. quarto tractatu. Item hepata gallinarū.

F Potus ſuauiſsimus. vt vinum odoriferum ſubtile. album aromaticum & huiuſmodi lymphatum, aut non ſm̄ ꝙ diſpoſitio exigit. Somnus magis competit vigilia ipſa, & quies magis ipſo motu. cōpetit tñ interdū exercitium temperatū per loca odorifera plana & huiuſmodi. Balneū competit tēperatum ex odoriferis ca. vel fri. vt diſpoſitio exigit maxime poſt purgationē, imo viaticus dicit ipſum ſemp fieri debere. Abſtineatur à repletione. Et ſuper omnia ſit ſtudium in regimine animi accidentium.

Secundus completur ex applicatione rerum cor cōfortantium frigidarum aut ca. aut temperatarum ſm̄ ꝙ ipſa diſpoſitio exigit ſub forma embrochæ, aut epithimæ. aut ſacculi. aut emplaſtri. aut cōfectionis, ſiue electarij & huiuſmodi, aut imponēdo in balneo aut inuoluēdo patientem linteamine madefacto in aqua rerum cordialium huiuſmodi. tamen canonis complementum clarius habebitur ſi ea ſimplicia aut compoſita cordialia calida frigida.

G aut tēperata enumerabuntur. Cordialia calida ſunt. Crocus de quo detur in pauca quātitate, quoniam in magna aſſumptus interficit vt venenum. Ciminum. Zedoaria. Xyloaloes. Garyophyllon, & eſt mirabilis Auicē. Cardamomum. Muſcus. Ambra. Meliſſa. Cubebe. Enula & eſt mirabilis. Aui. Cortex citri. Spica. Cinnamomum. Mentha. Ocimum & huiuſmodi de quibus plene in compoſitis dicendum. Frigida ſunt Margaritæ. Corallus. Bolum arme. Carabę. Camphora. Roſę. Sandalus. Poma. Coriādrum ſiccum & humidum. de quo in dubijs. Os de corde cerui. Ebur. Myrtus. Acetoſa. Seta cruda. Acetoſitas citri. Endiuia. Nenuphar tēperata. Macis. Bugloſſa ſiue lingua bouis in cuius datione ſis audax in cibis & potibus. Poma dulcia & odorifera. vt Granata dulcia & huiuſmodi. de quibus in tractatu de peſte. Ex compoſitis vſualibus calidis eſt maxime commendatum electārium de gēmis Meſ. Confectio de xyloaloes Meſ. Diamuſcū dulce Meſ. Aromaticum muſcatum Meſ. roſatum Meſ. gariofilatum

H Meſ. Diambra Meſ. Electarium regum Meſ. Diamuſcum Ni. Diamargariton Ni. Ex frigidis confectio. Gal. de aceroſ. Meſ. diſtinctione prima. Poma condita, vt Meſ. diſtinctione. iiij. Pira cōdita ȥuccharum ro. vio. Syrupus de acetoſitate citri. Diarodon abbatis Nic. Ex temperatis zuccharū bugloſſatum. Ex dictis autē ſimplicibus cōponere poteris calida, aut frig. aut tēperata vt libebit iuxta modum compoſitorum, hic ex auctoribus poſitorum.

Pro complemento tertij recurre, ſupra tract. iiij. vbi digeſtiua ponuntur membris omnibus cōuenientia, ex quibus elige cordialia inquantum potes, aut adde ex cordialibus aliquid, materiam ipſam tamen reſpicientibus.

Ante complementum quarti ſcito ꝙ in omni ægritudine materiali maximum affertur auxilium cum euacuatiuis, Aui. Quod ſi fuerit ex ſanguine fiat phlebotomia vltima. Auic. quoniam melius per phlebotomiā euacuamus materiam & maxime ſanguineam cordis facientē ipſius

tremorem

tremorem & per pharmaciã. Conſimiliter agatur vbi ad
cor mitteret vapor ſanguineus melãcholicus ab alio mẽ-
bro. cuiuſmodi eſſet aut ſplẽ, aut matrix, aut hepar. tu tñ
gratem cõſidera, & cętera in phlebotomia conſideranda.
Quòd ſi fuerit à phlegmate vtere medicinis ſolutiuis re-
ſpectũ habẽtibus ad cor, vt eſt hiera Gal. habẽtibus eua-
cuare phlegma. & etiã ordina ex aliis de quibus trac. iiij.
quæ cũ cordialibus corrobora. Cõſimiliter ſuo modo di-
catur cũ materia peccãs eſt cholerica, vt cũ diaprunis ſo-
lutiuo, caſia, rhabarbaro, ſicq; ſi fuerit melãcholica vt eſt
hieralogodion proportionabiliter vt de phlegmatica.

Pro quinto ſtude ad remotionem euacuatiõis. Deinde
ad reſtauratione cum cibis, & potibus. Tertio cum con-
fortãtibus intus & extra, remotio autem euacuationis fit
cum rebus reſtringẽtibus & cõſortantibus mẽbra & na-
turalia & animalia. vt infra. xv. cap. de cura fluxus omniũ
membrorum. Reſtauratio vero fiat cũ medicinis cõſor-
tantibus ſpiritus, & cor, & regenerantibus, et multiplicã-
tibus ſpiritum & ſanguinem. Exemplum vt ſunt aurum,
argentum, ſmaragdus et huiuſmodi vt ſupra in complen-
do ſecundum canonem. Exemplum tertij. vt oua ſorbilia
recentia. vinum aromaticum.

Confortantia autem cordialia calida aut ſrig. vel tem-
perata dicta ſunt ſupra in ſecũdo canone. cũ quibus com-
pletur & ſextus canon.

Pro ſeptimo vero aduertendũ quod dictum eſt ꝙ cõi-
tate multorum membrorum cõtingere poteſt vt ſtomachi,
hepatis, matricis. Quod ſi fuerit à ſtomacho, & pręcipue
ab humore groſſo ſtude ad inducendũ vomitum ſpeciali
ter poſt cibi aſſumptionẽ cum ſubtiliatiuis vomitũ pro-
uocantibus. vt eſt ſuccus raphani cum oxymelle aut cum
aliis. de quibus infra. xiij. cap. Poſt quẽ vomitum factum
da medicinã ſolutiuam. vt hiera Galeni. hiera ſimplex &
huiuſmodi confortata cũ agarico. Aui. Quod ſi fuerit ex
cholera mordicante da ſuccũ vel fructus ipſos frigidos ſto
machum cõſortantes. vt ſunt ſuccus pirorum. citoniorum.
granatorũ acetoſorum & huiuſmodi & ſpecialiter poſt ci
bum. deinde ſtude ad lenitionẽ naturę cum thamarindis.
mãna, rhabarbaro & huiuſmodi. aut electariis vt tuæ vi-
debitur prudẽtiæ. in hoc caſu quidã phlebotomãt. Quod
ſi fuerit ex corruptione cibi in ſtomacho cõforta ſtoma-
chũ & ipſum prępara ad digeſtionẽ bonam, vt infra. xiij.
cap. Item ſimiliter proportionabiliter agito ſi venerit vi
tio matricis, hepatis. ſplenis. aut vermiũ à quibus non ra-
ro cõtingit. de quibus infra ſuis capitulis. Item poteſt cõ
tingere ſucceſsione ſeb. quo caſu fiat diuerſio, ligãdo cru-
ra & prohibendo aſcenſum vaporũ. olfaciendo campho-
ram & huiuſmodi. potando ſuccum granatorum. Iuſcula
hordei cum aqua cal. ſuperponendo cordi petias infuſas
in aqua ro. ſandalis. camphora, & huiuſmodi.

Completur octauus pendens ex ſecũdo & quinto cum
epithematibus, embrocis, ſacculis, et huiuſmodi ad extra
& cũ eis ad intra. vt ſupra ſecundum cauſæ neceſsitatẽ. Et
ex datis manifeſte apparet & facile comprehenditur mo-
dus rationalis curæ tremoris tam calidi ꝙ frigidi cordis.

Et vt dvcem ſequar ſuccincte, quæ opportuna
erũt pro ipſius tremoris cura ſubiungã. In tremore itaq;
calido cordis ſtude, vt aer ſit frigidus vltima infrigidatio-
ne, & cũ irrorationibus, odoramẽtis ex frigidis cãphora,
ſandalis & huiuſmodi, cũ quibus ſi cõmiſcebitur aliquid
vini odoriferi ſolũ vt amplius penetret nõ erit malũ Aui.
Et permutatio ad aerem frigidum eſt ex eis quę maxime
iuuant, illud enim reducit ad ſanitatẽ. Aui. & cauſa eſt ſa-
tis nota. Nã aer penetrat ad cor. et breuiter totum regimẽ
declinet ad frigidum & humidũ. Quod ſi fuerit abſq; ma
teria, altera vt ſupra ad extra & ad intra applicãdo reme-
dia. Et ex laudatis ad intra. ℞. ſeminũ lactucarum. endi-
uiæ, portulacæ, buglosſę, ſandalis. roſ. ſpodij. coriandrorũ.
ſiccorum, corallorum, carabe, margaritarum. ana. par. ij. cã-
phoræ quartam partis vnius. detur cũ modico vino aro-
matico lymphato cum aqua ro. doſis ſit. ʒ. i. hoc tamẽ me-

A dicamen eſt præcipuum vbi inflãmatio eſſet fortis et cor-
pus cholericũ iuuenile. ꝙ ſi non, cõmiſce ex calidis, refrã
gendo iuxta canonem ex generalibus. & tu cõſidera. Ad
idem. ℞. terrę ſigillatæ. corallorum ru. margaritarum nõ
perforatarum. oſsis de corde cerui ana. ʒ. iij. opij. ℈. ij. cro-
ci macis. ana. ℈. i. puluerizentur & miſceantur cum zuc-
charo ro. veteris lib. i. & hoc ſæpe vtatur. Vbi vero eſſet
cum materia, & fuerit ſanguinis peccatum phlebotoma
vt ſupra Si vero ex alia cauſa calida euacua vt ſupra. Sed
hic nota ꝙ aliqui modernorũ videntur velle in omni cau-
ſa calida phlebotomiam competere vt Placentinus qui
ſtatim in cauſa calida phlebotomat cephalicam aut me-
diam ſiniſtræ. cui hac in parte non adhęreo niſi intellige-
ret vbi alius humor à ſanguine ei tamen commixtus pec-
caret. & tu conſidera & in reliquis te habe vt dictum eſt
hic ante complendo canones. In cauſa frigida te habe pro
portionabiliter vt de calida dictum te cũ calidis appro-
priatis regendo vt ſupra. Sed hic vnum nota ꝙ ſi mate-
B ria fuerit melancholica ſanguini commixta vt frequẽter
euenit prouoca hæmorrhoidas, euacuaq; materiã phleg-
maticã, vel melancholicam cum reſpicientibus eã vt eſt
agaricus, myrobalani chebuli. in melancholica, nigri. cõ-
ſidera. Itẽ in tremore cordis laudatur potenter vſus bu-
gloſſæ. vide Auicen. de cura tremoris calidi cordis. Su-
per bugloſſam ſis audax & vt non timeas malitiam eius,
& vtere in omni quod potui tribuis, et in cibo des. et iam
currit conſuetudo vt in potu tribuatur, & ſimiliter aqua
eius diſtillata. & in de curationibus vniuerſalibus tremo-
ris inquit. Et eſt ex eis quilibet iuuatur habens tremorẽ
cordis. Et ex eis experta ſunt potare pondus medij auri
bugloſſæ tempore ſomnis noctibus continuis & quanti-
tatem põderis nuclei de garyophyllo maſculo. in. xij. au-
reis in ieiuno. De compoſitis vſualibus nihil, quia de eis
ſatis dictum eſt ſupra.

De ſyncopi. Rubrica.

Syncopis dupliciter capi cõſueuit. Vno modo lar-
C ge, pro quacunque virtutis exolutione vel debilitate. ſub
quo modo lipothymia continetur. eſt enim lipothymia de-
fectus animoſitatis. dicta à lipi quod eſt defectus & thimos
animus. Alio modo ſtricte quo modo ſumpſit. Auic. xi.
tertij. ibi de hoc. quam ſic deſcribit. Eſt deſtructio maio-
ris partis virtutis motiuæ ſenſibilis propter debilitatem
cordis & aggregationẽ ſpiritus totius ad ipſum propter
cauſam mouentẽ ipſum ad interiora. aut propter cauſam
præfocantem ipſum interius. quare non inuenit ſpiracu-
lum. aut propter paruitatem & ſubtilitatẽ ſuam quia nõ
ſuperfluit ſuper illũ qui inuenitur in minera. Ex quibus
apparet differentia inter lipothymiã et ſyncopim. nam in
lipothymia nõ eſt deſtructio maioris partis virtutũ. imo
in ea non eſt niſi quoddã leue impedimentum in ſenſu &
motu. quapropter eſt defectus animoſitatis ad opus ſen-
ſus & motus. vnde lipothymicus ſentit & mouetur, ſed
tamen in motu eſt magis impeditus vnde ad ſedendũ co-
gitur. differunt ergo ſm intẽſum & remiſſum. Placuit tñ
D paſsionario defectũ talem in ſenſu & motu cõtingentem
cũ à ſtomacho venit lipothymiã nominare dicens ſynco-
pim à corde procedere, ſed vt ſupra ad medicũ de nomi-
nibus non decertandũ eſt. Nec credendum vt ſonat tex.
Auic. ꝙ virtutes illæ deſtruantur eſſentialiter ſed quo ad
exitum earum ad opus. nec omnes, quia naturaliter motiuę
non deſtruuntur vt cordis licet aliqualiter impediantur:
qm ſi ſic ſtatim ſequeretur mors. Voluntariæ tñ motiuæ
deſtrui videntur ad intellectũ datum. Et eſt hic aduertẽ-
dũ ꝙ Gal. xij. therapeu. iiij. cap. ſyncopim deſcribit quæ
eſt acuta & ſubita virtutis merſio. i. caſus. Vnde cũ Auic.
hic in eius diffinitione non poſuit ſubito videtur poſſe ſyn-
copim ſm Auic. fieri tẽporaliter per tpalem ſpirituũ reſo
lutionẽ. & ſic Gal. aduerſari, Propter quod dicendum ꝙ
de rõne formali ſyncopis non eſt ꝙ fiat ſubito. vnde qñq;
fit deſtructio maioris partis vt diffinitio ponit. tũc eſt ſyn
copis ſiue ſubito ſiue tẽporaliter illud fiat. Sed pro Gal.

dicendū ꝙ vtplurimū ſubito aduenit. locutus eſt ergo de ipſa vt eſt plurimum adueniēs. Itē dato ꝙ ſuccelsiue fiat, tamen illud vltimum aduertimus. quo virtus cadit. ꝙ videtur ſubito fieri. cum quo ſtat ꝙ tēporaliter. Ex his autē quæ dicta ſunt patet differētia inter ſyncopim. & apoplexiam, eſt enim ſyncopis cordis propria paſsio. apoplexia vero cerebri vt ſupra de apoplexia.

Cavsæ. Et de cauſis eius dicā ꝙ Gordonio placuit ad duas tantum reducere. quæ ſunt. Aut exhalatio ſpiritus à re faciente ipſum exhalare vt ſunt reſoluentia. Aut conculcatio eius nimia quę fit à cauſa aggregante & conuertente ipſum ad cor vt fortis dolor. accidentia animi. Conſtantinus in prin. techni addit tertiā quę eſt mala cōplexio cordi accidens & dolorem inanitionis ſuppoſuit. Alī̄ clarius loquētes dixerunt diſtinguentes ꝙ cauſa eius ſumitur aut ex parte cordis aut ex parte ſpirituū. Ex parte quidem cordis quia mala cōplexio aut cōtinuitatis ſolutio, aut apoſtema. Ex parte quidē ſpirituū, quia vel ratione quantitatis, quia pauci non ſufficiunt diffundi ad remota, vel quia multi non euētantur, vnde per accidens ſeipſos ſuffocant. Ratione vero qualitatis, quia ſunt mala & venenoſa qualitate infecti vt tēpore peſtilētię. Ratione modi ſubſtātię, quia aut ſunt nimium ſubtiles aut nimiū groſsi. Ratione motus, quia fugiunt ad cor, deſerūt membra inferiora, vt in forti dolore. Sed nō deſerens ducem meum ad ea venio quæ de cauſis eius dicit. ex quibus clare habebitur quod dictum eſt. Tres tangit in genere cauſas in deſcriptione poſitas. Prima q̄ eſt ex debilitate cordis ſumpta. Secūda quę eſt ex agitatione ſpiritus ꝑpter cauſas pręfocātes & agitātes. Tertia propter ſpiritus reſolutionē & paucitatem. Sex tñ in ſpeciali tangere videtur. Prima quidē ſumpta eſt ex parte diſpoſitionis materiæ, vt quia multa ſuffocans quemadmodū accidit ex ſubita effuſione humoꝝ plurimoꝝ ſanguinis plurimi ad ſtomachum & ad pectus aut ad ambo ſimul. vt in permutatione ſquinātiæ ad hæc mēbra. Similiter in pleureſi, peripneumonia, & huiuſmodi qñ materia horū multa verſus partes cordis mouet, aut ſui viſcoſitate oppilās, quare ꝓhibet trāſitū ſpirituum ad mēbra anhelitus vnde accidit ſuffocatio, & ſyncopis, aut ſui mala cōplexione calid. aut frig. aduſtiua mordicatiua quemadmodū accidit in principio febrium, & ſyncopalis humoroſę & minutę. Secūda ſumpta eſt ex parte euacuatiōis, vt cū ſuperfluit, ſequitur eam ſpiritus ita vt reſoluatꝰ maior pars eius vt accidit in fluxu vētris ſuperfluo, vomitu ſuperfluo, fluxu ſanguinis narium, menſtruoꝝ vt in partu. aut ab alio mēbro vt in hæmorrhoidibus, aut propter vulnus, aut in ſuperfluæ euacuatione & ſubita hydropicoꝝ, aut propter aperitionem apoſtematis in qua permittitur egredi magna ſaniei quātitas ſubito. aut nimia reſolutione cōtingente in ſpiritibus ꝑpter moram in balneo, aut forti exercitio, aut forti ſuperfluo ſudore & maxime in corpore quod habet humores ſubtiles & ſpiritus ex facili reſolubiles. Et nota ꝙ qñq; accidit ſyncopis vbi virtus vitalis eſt fortis, talis nō eſt timēda, & illa eſt q̄ ſequitur phlebotomiā Aui. de ſyncopi. Tertia ſumitur ex dolore ꝑpter ſolutionē ſpirituum in dolore factā vt in iliaca colica, & in mordicatione ſuperflua accidente in membris ſenſibilibus, vt ſunt os ſtomachi, caput virgæ, inteſtina gracilia, pūcturæ neruorū, ſpaſmo, & eoꝝ contractione. in quibus ſequitur dolor intenſus morſu veſpiū, ſcorpionum, & huiuſmodi. Quarta ſumitur ex animi accidētibus in quibus ſpiritus cōprimuntur ex triſtitia, et dilatātur ex gaudio cor deſerentes. Quinta ſumitur ex parte apoſtematis, qm̄ aut apoſtema eſt magnum & à corde remotū, & tunc ſuo corrupto vapore deportato aut per arterias aut aliter ad cor ipſum lędit. aut eſt paruum propinquū ei & in pāniculis pectoris vel in panniculo eius. & vt ſupra dictum eſt lædit aut qm̄ ſiue paruum ſiue magnū aut propinquū, aut non facit dolorem intenſum. Sexta ſumitur ex parte mēbrorum cōmunicantium nocumentum cordi vt eſt ſtomachus qui

E ꝑpter eius propinquitatē ad cor et ſpecialiter os eius, ꝙ propter eius vehementē ſenſibilitatem & collectionē materierum diuerſaꝝ vt choleræ praſinę & aliarum phlegmaticarū corruptarum cordi tantū nocumentum cōicat vt inde ſyncopis conſequatur. nā in bulimo tantā frigiditatem cordi communicat vt inde ſępe ſyncopis accidat. Cōſimiliter dum mordicationē oris eius à re mordicante cordi cōicat. Et proportionabiliter dicendū de re acuta nimium calida vlceratiua. Cōſimiliter ex parte matricis qm̄ cordi cōicat vapores corruptos aut venenoſos. vnde in ſumma membra cōicantia nocumentum ex quo ſequitur ſyncopis faciūt aut propter dolorē nimium continuatū aut propter vaporē venenoſum cordi trāſmiſſum. aut propter euacuationē accidentem in eis ſoluentē ſpiritum cordis. aut propter oppilationē facientem cōſtrictionem viarum ſpiritus in eis qui ſunt in circuitu meatuū cordis. aut propter cōplexiones corruptas malas fortes domināntes eis, ſicut in febribus adurentibus, & peſtilentialibus.

F Aut quia omnia mēbra ſimul aut aliqua cōmunitate ſua ipſi cordi nocumētum grande præſtant, vt cōtingit quādoq; ex materia in inteſtinis cōtenta. Scio hic me multū in cauſis protelaſſe, ſed non abſq; cauſa feci. & tu conſidera. Et ex ſyncopi quædam confirmatur, & eſt illa in qua facies deuenit ad viriditatē, & collum ad contorſionē, & hæc curam nō recipit. Auic. Quædam non confirmata & hæc curam recipit. Et quando cōtinuatur ſyncopis et fit vehemens & non eſt cauſa manifeſta faciens eam, imo eſt cordialis, tunc habens eam moritur ſubito. Auic. Et homines quibus accidit facilius ſyncopis ſunt infantes debiles, decrepiti, conualeſcentes, cholerā mobilem habētes, malo vtentes regimine, carcerati, famelici, Serapio. Et debiliores quidē homines ad tolerandum ipſam ſunt cōparati ad hoc vt neq; ſint infirmi neq; ſani ſicut infantes, & qui ſunt eis proximi & decrepiti & cōualeſcentes. ſed in ætate prouenientes tolerant ipſam, & eius tolerātia eſt plurima in hyeme q̄ in æſtate. Auic.

G Signa demonſtratiua: ablatio ſenſus, & motus, pulſus formicans, mortificatio faciei, frigiditas extremitatū, & reliqua dicta ſupra de apoplexia.

Signa eius quæ eſt talis per proprietatem. cordis debilitas. paruitas & diminutio pulſus & anhelitus & raritas & obliuio attrahendi aerem, & ꝙ ex omni facili cauſa accidit ei. de quo Hippo. xli. Apho. ij. Sectionis. Qui frequēter, ac fortiter abſque cauſa manifeſta exoluuntur de repente moriuntur.

Signa ſi fuerit a cōmunitate alioꝝ oportet diligēter inueſtigare diſpoſitiones membrorum aliorum. et ſi ante in eis paſſus eſt vel prius lęſionem ſenſerit.

Signa ſi fuerit de cauſis primitiuis ab aſtantibus inueſtiga. Item aliquando poſt ſyncopim accidit aliquid vt vomitus vel fluxus vētris vel aliquod tale quod cauſam ipſam declarat.

Prognostica futuræ ſyncopis. Tremor cordis, mutatio coloris faciei, mutatio pulſus in paruitatē & tar-

H ditatem, frigiditas extremorum. Si alicui perſeuerauit longo tempore tremor cordis, & ſubito veniat ſyncopis expeditus eſt. Si alicui ſubito venit ſyncopis quæ prolōgetur & color faciei mutatus fuerit in liuorem aut virorē aut nigredinem expeditus eſt. Si ſyncopizatio apponatur vel inſuffletur ſternutatoriū, vt elleborus & huiuſmodi. & non ſternutet conſummatum eſt. Quādo alicui accidit ſyncopis ſine cauſa manifeſta primitiua vel ante cū tremoris frequentia, ita ꝙ nō euenerit vitio ſtomachi vel aliunde, tunc ſyncopis eſt cordialis cōfirmata. vnde ſi vehemens fuerit moritur habēs eam vt dictum eſt. Confirmata enim curam non recipit. Et hic vltimo nota, vt ſupra eędē ſunt cauſę tremoris & ſyncopis. & cū cauſæ tremoris augentur faciunt ſyncopim. & ideo ſigna ſunt proportionata contraria.

Cvra vniuerſalis. canones. Primus ꝙ in cura ſyncopis cum ſit paſsio cordis quod eſt principale vitę principium,

piũ, debemus feſtinare ad eius curã omni ſtudio etiã præcauere ab errore, q̃m error etiam paruus in hoc poſſet eſſe cauſa mortis. Secũdus ꝙ dato ꝙ ſyncopi ꝓprie & per ſe non debeatur cura cũ ſit accidẽs, & accidẽti ꝓprie & per ſe non debeaẽ curatio. ĳ. therapeu.ĳ.cap. ſed principiare debeaẽ cauſæ eius, à qua, ſcilicet depẽdet. ſed quia ſi poſtponatur cura tã ſ̃qui accidentis mala diſpoſitio augeẽ, virtus proſterniẽ. hic primo attendendũ eſt curæ ipſius accidentis, quia ſyncopis q̃ cauſæ eius. vnde cũ ſyncopis iungitur febri magis digna curę eſt ſyncopis q̃ ſeb. à qua dependet. vt Auic. prima quarti de cura feb. ſyncopalis.

CVRA particularis. Et deſcendendo ad particularia oportet præmittere ꝙ canonũ quidam ſunt curatiui, quidam præuiſiui ſatis large loquendo. Curatiui qui debenẽ in actuali paroxyſmo. Præuiſiui qui debentur ante paroxyſmi euentũ. Primi ſunt duo. excitatio virtutis cũ qua eſt ſpirituum retentio. Et ne ipſi reſoluantur prohibitio, & confortatio eiuſdem.

Primus cõpletur frictionibus extremorum manu, vel cum panno aſpero, ſiue cum aceto, vel ſale factis ligationibus eorum niſi fuerit ſyncopis ex reſolutione, vt eſt illa quæ eſt à ſudore, & in qua ſpiritus mouetur ad exteriora. vnde non oportet ꝙ iſti moueantur. Vomãt aut ligentur. Auic. irroratione faciei cum aqua ro. vel ſimplici, imo & quidam ex antiquis induebant ſyncopizatum ex linteamine loco in aqua decoctionis ſandalorũ & citrorum frigidorum cordialiũ quod etiam videtur innuere Auic. Sed hic nota talẽ irroratiõnẽ non cõuenire ſemper & ſpecialiter vbi ſyncopis ſit à cauſa frigida, aut nimia repletione, aut nimio fluxu, q̃m augeret malam diſpoſitionem, vt patet. & hoc volebat Aui. de cura eius cũ inquit. Et ex eis q̃ ſunt neceſſaria in pluribus ſpeciebus ſyncopis eſt inſpiſſatio corporis exterius vt cõprimatur ſpiritus reſolutus niſi ſit ſolutio ventris fortis valde, aut ſit cauſa frigus vehemens. Factis autẽ his ſi non redit cõtinuentur frictiones fortes, ligationes doloroſæ, trahatur per barbã, fricentur teſticuli fortiter, clametur nomine proprio, & vltimo apponantur ſternutatoria naribus, vt condiſi, piper, elleborus. Quòd ſi non ſternutauerit ſignũ vltimæ debilitatis in cerebro vt non ſentiat mordicationem, aut ſi ſentit, quia virtus expulſiua eſt nimium debilis, non ſternutat, et hoc eſt ſignũ mortis, quare recedendum eſt. Sed hic intellig: vbi in naribus aut in caruncuIis non eſſet læſio. Sed hic nota ꝙ cum aliqualiter redit virtus nihil æque ipſam excitat ſicut leue ſternutatoriũ. Quòd ſi credis ipſam à ſtomacho ꝓcedere impone pennam oleo inũctam in guttur eius, & quidam ad commouendũ ſpiritus ad extra vtuntur impoſitione pennæ in guttur tinctæ, & inuolutæ cum aromatibus frigidis, vt opus eſt.

Secundus cõpletur applicatione rerum odoriferarum bonarum quę ſpiritum nutriunt niſi fuerit à præfocatione matricis, & in cauſa calida vti frigidis, irrorãdo in primis faciem impetuoſe, vt dictum eſt, inſufflando in nares eorum frigida aromatica, de quibus in principio capituli quibus ſi admiſcetur aliquid muſci aut diamuſci non erit malũ iuxta canonẽ. in princ. capituli poſitũ. & tu ibi. Cordi ſimiliter applicare ſicca vel humida. epithemata. in frigida vero calida adminiſtrata, vt diamuſcũ. Quomodo autẽ adminiſtrari debeat vinũ dicetur in dubĳs. Itẽ ponatur lignum inter dentes eius & aperiatur os eius quod fricari debet calidis, vt theriaca, potione muſcata, aut frigidis aromatibus, vt ſupra, & dictum eſt niſi fuerit à præfocatione, q̃m eo caſu vti oportet frigidis odoriferis. al. fœtidis, vt aſſa fœtida, petia lini cõbuſta, pennis perdicũ combuſtis quæ à proprietate agunt & alĳs de quibus in de pręfocatiõe. debet aer eſſe clarus, liber, aromatizatus, vt petit diſpoſitio tẽperatus. Et ſtratus eorundem eſſe vt hecticorũ, & maxime cũ eſt à cauſa calida. Cum autẽ virtus eſt expergeſacta ita vt aliqualiter incipiat patiẽs obedire, eſt Canon primus. Spiritus vitalis viuificatio ac virtutis naturalis cõfortatio. Cõpletur autẽ hic canon cum

A exhibitione nutrimẽti ſubtilis & velociter nutriẽtis habẽtis & virtutẽ animalẽ cito reſtaurare. vt verbi gratia exhibeatur ilico panis aſſatus cum vino aromatico lymphato aut nõ lymphato, vt petit diſpoſitio. de quo in dubĳs. aut cũ vino non arom tico ex ſe, ſed mixto cum aromatibus calidis vt diamuſco dulci, vel mace, & hmõi cordialibus, aut frigidis, vt ſandalis. ro. margaritis & huiuſmodi vt in principio capituli. Cõueniũt & hic oua ſorbilia recẽtia, & maxime vitellus. Itẽ vinum aromaticum in quo extinguitur aurũ. Item lac calidũ multum valet. Itẽ aqua carnis facta cũ cordialibus frig. aut calid. Itẽ ſublimatum ex gallina vel capone cũ aromatibus cordialibus decẽtibus. Et ſcito ꝙ nihil ęque cito reſtaurat virtutẽ ſicut ſublimatum ex carne, propter quod eo vtere. Deinde fortificato ergo ꝓcede ad diętam groſsiorem. Vtatur lętificãtibus, vt ludo, cãtilenis, muſicis, quiete, ſomno, & ab omni re triſtante abſtineat, & coitum omnino euitet, & cum feb. coniungitur ſyncopi moderanda ſunt hæc. & tu cõſi-

B dera. Canon ſecundus & eſt præuiſiuus & partim curatiuus. vere perficitur cõſiderata cauſa à qua ꝓuenit. vnde ſecundum ordinem ſupra de cauſis poſitum & ab Auicẽ. ſumptum ſic in eius complemento procedam.

CVRA ſi ſyncopis ex plenitudine cõtingat tunc euacuatio ſanat iuxta illud Senis noſtri. xxĳ. aph. ĳ. Sectiõis, Quicunq; morbi ex repletione fiũt, curat euacuatio, &c. Vnde iniungatur fames, & cibus minoretur et adhibeanẽ frictiones. ſed ante euacuationem debent pręcedere digeſtiua materiei ipſi conuenientia. nã in cauſa frigida phlegmatica debentur calefacientia ſubtiliantia & incidentia, & præcipue vbi materia viſcoſitate participet. & hoc eſt quod voluit Gal. xĳ. therapeu. ĳ. cap. dum inquit. Aptũ eſt eis oxymel decoctio in eis hyſſopo, & Auicen. Et iſti quidem iuuantur cum ſyrupo acetoſo, & proprie illo qui coquitur cum aqua in qua ſunt ſubtiliatio, & inciſio, ſicut hyſſopus, & ſimilia. Conſimiliter dentur hæc ſi fuerit oppilatio in cauſa, et laborandum eſt cum prouocatiuis

C vrinæ. Aui. Etiam in hoc caſu maxime conueniunt ſyrupi de biſantĳs cum aceto. eſt enim habens has intẽtiones & eſt cordialis. Quòd ſi materia fuerit ſanguinea, quę ſui multitudine hoc faceret quod raro accidit, ſac phlebotomiam, et ipſam potius reiteres ne virtus deficiat ex vnica magna euacuatione. & fac pręuiſionẽ ſi corpus eſſet conſuetum, aut actum ex phlebotomia cadere in ſyncopim, vt infra circa finem. Et ſi materia fuerit ſanioſa fluxa vt in ſquinantia, aut in pleureſi, aut peripneumonia ſtude ad eius euacuationem, vt ſupra de his. Quòd ſi fuerit a cauſa cali. cholerica digeras & euacues, & ſupra cum digeſtiuis cordialibus appropriatis, vt eſt ſyrup. de acetoſitate citri violatus &c. de quibus tertio tract. & tu ibi. Si vero fuerit a mala complexione frigid. vel cal. habes in principio cap. ſimplicia, & compoſita ei obuiantia. & laudatur in calida theriaca, mitridatũ & huiuſmodi, maxime ſeb. non exiſtente. Et hic nota canonẽ Auicẽ. inquit. Et quãdoq; curatio facit neceſſarium vt fiat mundificatio, & ti-

D mes nocumentũ eius, quia timẽs debilitatẽ ſtomachi, ſequitur. oportet vt tu cõfortes ſtomachũ, & incipit in hoc cum eo quod eſt ſicut ſyrupus de abſinthio decoctus cũ melle, & emplaſtra confortantia ſtomachum prædicta. et ad bibendum da vinum odoriferum poſt illud, & ciba cibo laudabili. Sed tu quoq; modera in cauſa calida, vtẽdo frigidis intus & extra ſtomachi confortatiuis, de quibus ſuo loco plene dicetur.

CVRA ſi fuerit ex nimia euacuatione reſtauretur virtus cum cibis ſubtilibus facilis digeſtionis, frequenter, & in parua quantitate exhibitis & alteratis, aut nõ alteratis ſecundum ꝙ ipſa diſpoſitio petit, de quibus actum in canone præcedenti. Item conuenit contuſum, brodium, conſumatũ, aqua carnis in qua decima eius ſit, vinũ odoriferum, de quibus in. ĳ. tracta. Laudatur præcipue & miro modo hic cibus. aſſetur gallina, vel perdix, vel caro arietis animalis, & lardetur modicum, & ſuperponantur

garyophyli,

garyophyli, deinde depoſita ab igne irroreť aqua roſ. muſcata & vino odoriſero muſcatellino, & odoretur á patiĕte. hic enim odor multum viuificat. deinde teratur & piſtetur fortiſsime & aſpergatur vino odoriſero aromatico et ponatur in pãno mũdo. deinde in torculari, et extrahatur ſuccus & calefiat lento igne & detur patienti, & maxime vbi non ſit ſeb. propter quod nota quia dictũ eſt alteratis, & non alteratis. nã vbi ſeb. ſit & caliditas excesſiua da infrigidãtia. & ex melioribus eſt acetoſitas citri. Item ſuccus granatorꝶ dul. acetoſorum muzorum, vt exigit diſpoſitio. Sed hic nota canonem aureũ ꝙ talibus non debemus dare niſi deſiderata cibaria, vt in ſtomacho retineantur, nam ſuper alia nauſeant.

Regula ꝑpulcra.

Cvra ſi fuerit cauſa ſyncopis humor in ore ſtomachi. Dentur cibaria non deſiderata vt vomantur, eorꝶ vinum debet eſſe vetus, vel mediũ, ſubtile, coloris auri, boni odoris, & ſaporis, participans ſtypticitate, quæ ſtypticitas dari poteſt cum mica panis aſſata.

Stypticitas in vino, arte facta.

Cvra Si ſyncopis fuerit ex corporis nimia raritate, aut humorum aut ſpirituum nimia ſubtilitate, tũc magis competit vinum nigrũ, groſſum, odoriferum, ſed tua eſt moderari in exhibendo cum aqua calida aut frig. Vnde Aui. Et oportet vt vtantur vino, & ſorbeant aquam frigidam aut calefactam ſecundum duas diſpoſitiones notas, ſcilicet caliditatis & frig. & multi medicorum cum vino dant diamuſcum dulce, aut triaſandalũ. vel manuſchriſti perlatum ſandalizatum ſecundũ ꝙ diſpoſitio exigit. Aliꝭ trochiſcos de muſco, diambra. Item vbi ſit caliditas innata pauca, detur vinum calefactum. Item teneat in manibus & præcipue ſiniſtra pomum odoriferum calidum aut frigi. aut ſpongiã infuſam in aqua roſ. vino odorifero. ſandalis. & huiuſmodi. vt exigit diſpoſitio addendo camphoram, muſcum, ambram. Item confortetur intus & extra cũ cordialibus, & tu habes ſimplicia et compoſita in principio capituli. & infra de peſtilentia. Et ſequendo particulas ſecundę cauſæ generalis vbi fuerit fluxus ventris procede cum ſtypticis & aliꝭs notis infra poſitis. capit. xvi. ſed frictionibus, irrorationibus & aliꝭs cũ accidet ſis ſollicitus ſemper nunc & in aliꝭs. Si vomitus procedatur vt debet. quoniam vomitus vomitu, fluxus fluxu curatur. Item & euacuando materiã, quæ eſt cauſa eius. deinde confortando ſpiritum intus & extra. vt diſpoſitio exigit. de quibus omnibus infra. xiiꝭ. cap. de fluxu ſanguinis narium. ſupra quinto cap. Et cõſimiliter de aliꝭs agendum eſt in ſuis, ſcilicet capitulis perquirẽdum. Sed tamen vt tibi ſatisfaciam ponã de quibuſdam aliqua probata remedia.

Cvra ſi á ſudore diaphoretico da ei bibere zuccharum roſ. cum aqua frig. aut ro. nouellã. deſcriptione Nic. exterius vero inũge cum oleis frigidis, vt eſt myrtinum: citoniorum, omphacinum, roſaceum. Item. ℞. ro. immaturatum ſi inueniri poſſunt. ℥. i. balauſtiarum. ſandalorũ al. ana. ℥. ſ. gallarum. ℥. i. ſ. myrti. ℥. ſ. omnia coquantur in aqua pluuiali ſi haberi poteſt. & ſi non. in aqua ciſternæ. & ſit eius quãtitatis lib. iiꝭ. vſque ad conſumptionem tertiæ partis. deinde colentur, & colaturæ addãtur lib. viiꝭ. ſ. olei roſati. & totum deinde coquatur vſqꝫ ad aquę conſumptionem, & ex eo ſic etiam ſeruato inungatur dorſum, pectus, & pulſus, emplaſtrentur extrema cum raſura cucurbitæ, vel ponantur in aqua frigida. Hinc tamen aduerte ꝙ vbi apparet extremorum frigiditas & totius debilitas eſt à fortiter infrigidantibus abſtinendum. nam ſic ſequeretur extinctio.

Cvra ſi ex dolore contigerit & non ſit poſsibilis dolorum abſciſio niſi ſit per ſtupefaciẽtia adminiſtra illa vt philoniũ, & ſimilia, ſed tu tamen nota ꝙ in eorum adminiſtratione eſt periculum vt & patiens moriať. xñ. therapeu. viiꝭ. cap. & ideo cum timore & cautela vt dictum eſt ſæpe. Et conſimiliter ſtupefaciẽtia ad extra & in aqua frigida quæ eſt ſtupefactiuum domeſticũ, vt ſeptima tertiꝭ. inueni in doloribus podagricis & aliꝭs iuuamentũ ma

E ximum quare factus audax fui ſuper eam.

Cvra ſi morſu veſpiũ aut ſumptione veneni id acciderit ſtude in faciendo vomitum feſtinãter. deinde da lac ſi venenũ fuerit calidum. ſi vero frigidum da dyamuſcũ. Itẽ valet theriaca. lutum armenum. Pilulę contra omne venenum ſumptum. & contra morſum cuiuſcũqꝫ animalis. ℞. terrę ſigil. luti armeni. ana. ʒ. iiꝭ. confice cum cyperi. ʒ. i. & modico theriacæ. & vtere.

venenum pilulę tollentes.

Cvra ſi fuerit ex accidentibus animæ. regatur per contrarium cauſæ, & cum odoriferis bonis cibis facilis digeſtionis cito reſtauratiuis, de quibus ſupra in ſecundo canone.

Cvra ſi fuerit ex parte apoſtematis tunc cura ſit in cura apoſtematis, vt neceſsitas ipſa requiret.

Cvra ſi cõitate alicuius membri vt ſtomachi quod ſæpe cõtingit, tunc fiat vomitus de quo in dubiꝭs. & vtatur rebus ſtypticis frigidis ca. in cõtrarium cauſæ. & confortetꝫ ſtomachus intus & extra ne materias recipiat. fiãt
F frictiones & hmõi. vt ſupra & de his omnibus plene. xiiꝭ. cap. de vomitu & diſpoſitionibus ſtomachi. Sed ne hic ſimiliter trãſeam ponam exemplum de his quæ ad intra, & de his quę ad extra. Ad intra vt diacitoniten ſine ſpeciebus vel mitra citoniorum vel ſyrup. de myrto in cauſa ca. In frigido diacitoniten cum ſpeciebus vel ſyru. de mẽtha, de abſinthio. Ad extra embrocha ſtomachum confortans & prohibẽs effuſionem humorum calidorum ad ſtomachum & eorꝶ mordicationem. ℞. cimarum rubi. foliorum vitis ſylueſtris. ro. ſtypticarum earum. myrti. ana. ℥. i. ſandalorum rub. ſpodiꝭ. ana. ʒ. i. bulliant in aqua ro. & ſucco citoniorũ cum modico vini pontici & ſit calidum, & non minus cum ſpõgia vel petia ſtomacho applicetur frequẽter. Quòd ſi fuerit á capite ex deſcẽſu catarrhi, vel aliter recurre pro catarrho ſupra cap. v. & pro aliꝭs diſpoſitionibus. i. cap. Quòd ſi fuerit ex hepate propter inflãmationem vtere ſyrupo de endiuia. trochiſcis de berberis, & triaſandalis, et ceroto ſandalino ad extra. rhabarba
G ro cum aqua lactis aut ſucco roſ. ſi quæres euacuationem.

Quòd ſi fuerit ex ſplene euacua materiam melancholicam. & tu conforta ſplenẽ. vt infra. xv. capit. Quòd ſi ab inteſtinis & fuerit vitio inferiorum adminiſtra clyſteria. ſi ſuperiorum fiat vomitum. aut da pharmaciam per os.

Et ſcito ꝙ merito vermium in inteſtinis exeuntium accidit ſyncopis. quibus obuies cum interficiẽtibus et aliꝭs: vt infra. xvi. cap.

Cvra ſi fuerit ex tolerãtia famis ilico cibetur, vt ſupra, & præuideatur ne famẽ amplius toleret, quia tolerare famem ſtomachum replet malis humoribus. tertia primi. de regimine eius quod comeditur, & bibitur.

Cvra ſi ex aere peſtilentiali contigerit mutetur aer & habitatio & rectificeť, vt infra de peſtilentia. Et vtatur omni die pillulis cõibus factis ex aloe myrrha & croco.

Quòd ſi dubitať de ſyncopi propter motũ cholerę in eo qui phlebotomatur. aut quia inconſuetus prius dẽtur frigida ſtyptica, vt agreſta, vinũ granatorum, arancia & hu
H iuſmodi, & micam panis infuſam in aliquo iſtorũ. & ſtet ſupinus æqualiter per totum, vt docet Aui. quarta primi de phlebotomia. Et poſtquã phlebotomatus fuerit ſtet per horas duas ſic ſupinus ꝙ non moueatur.

Postremo nota canones. quòd in ſyncopi egemus ſtypticis confortantibus, & aggregantibus membra laſſa prohibentibus quãdoqꝫ euacuationem, & receptionẽ materiæ fluentis, & faciẽtis ſyncopim. Egemus etiam rebus velociter penetrantibus ad membra confortantibus virtutem vt eſt vinum. hic autem canon aperietur in dubiꝭs. vbi quęretur quę res debet præcedere an ſtyptica an penetratiua.

Secundus canon. ꝙ balneũ aquæ dulcis confert in ſyncopi quæ accidit in fluxu ventris & colica paſsione, quia materiam ad contrarium diuertit. Auicẽ. & hic canon eſt intelligendus ſane quia in tempore medio inter paroxyſmos ſyncopis. Auer. tamen ſeptimo colꝫ. de cura ſyncopis

dixit

dixit ipſum ſuperflue reſoluere & euacuare, ppter quod cum magno timore tales ſunt in balneo ponendi. & conſulo te abſtinere.

Tertius canon. patiẽtes quidem ſyncopim pręcipimus vigilare, & dimittere locutionem, & de hoc in dubijs, & tu conſiderabis ibi.

De caſu virtutis ſubito. Rubrica. 4.

Syncopi cardiaci. grecis, noſtris autẽ pceps, ſeu affatim factus, vitio cordis, vitiũ lapſus

CASVS virtutis ſubito eſt accidens cõtingens corpori ſubito & abſq; manifeſta cauſa quo corpus læditur in operatione ſenſus, & motus non multũ abſq; nocumento vel ſaltem magno cordi cõicato. Cuius cauſa ſm plurimũ ſunt humores phlegmatici groſſi fluẽtes ad ſpiritum aut in venis venientes & oppilantes vias anhelitus. Ex quibus apparet differentia inter ſyncopim & caſum virtutis ſubito. vt ſupra de ſynco. & Auicẽ. illud probat de ſignis ſyncopis. Secundo qm̃ ſyncopis nunquã fit ſine manifeſta cauſa vt propter dolorẽ apoſtematis fluxũ & huiuſmodi ſupra. Tertio qm̃ virtus ſenſus & motus deſtruit multum. Quarto ſyncopis non fit ſine cordis magna læſione, et ſic ex quatuor patet differẽtia inter hæc. Quantum tñ ad iudicium extrinſecum cadens ſubito eſt in latitudine ſyncopis. vnde ſic cadens ſtat in vno loco fixo, & quaſi eſſet graui ſomno, & q̃ nõ poſſit excitari. Dicitur, cuius cauſa. nam à ſanguine raro euenit. Auicẽ. à cholera rariſſime, ſimiliter à melancholia. imaginabile tamẽ eſt, ſed male. Sed hic nota quia Auic. dicit q̃ à ſubtilitate humorũ procedit aliquando. expone ideſt ab humoribus à caliditate ſubtilitatis.

Auicenne locus explicatus.

CVRA canones in cura cuius ſeruentur qui ſeruantur in cura ſyncopis ex repletione, quoniã ſi fuerit ex ſanguine phlebotometur cum egreſſus erit paroxyſmus. Si ab alio humore euacuetur ſtatim ſaltem minoratiue. & ſolutiua habes ſupra. iiij. tract. deinde fac vomitum. deinde digeras. poſtea ſoluas eradicatiue. fiãt frictiones vt in ſyncopi ad virtutis excitationem. Dixta autem proportionetur humori. de quo tertio tractatu. & procede cum cõfortantibus ſtomachum, cor, & intus & extra, vt de ſyncopi dictum eſt, & tu conſidera.

De apoſtematibus cordis. Rubrica. 5.

QVONIAM vt dictum eſt ſupra in principio capituli ſuper apoſtema cordis & eius ſolutionem nulla ſpes habetur & terminatur vt quaſi ſemper ad mortem. hinc de cura eorum nihil ſcribo tantum quãtum voluit Auic. qui de cura apoſtematis cordis calidi tantũ dixit, q̃ ſi aliquid iuuat ipſum eſt phlebotomia baſilicæ, & ſperatur qñq; in eius euaſione cũ phlebotomia arteriæ, & in inferioribus corporis & infrigidatione pectoris eius cũ niue, & camphora ſup apoſtema, & maxime hæc vera ſunt apud eius inceptionem. nam cum factum eſt interficit. Auicen. xi. tertij. primo cap. quando dixit. Cor non tolerat nocumẽtum doloris nec apoſtematis ſæpe factum. Et Meſ. de appropriatis. capitulo de ægritudinibus cordis inquit. Sed apoſtema non poteſt tolerare in ſubſtantia eo q̃ infirmũ citius interficit.

DVBIA.

DVBITATVR primo. quia dictũ eſt q̃ ſyncopis nõ eſt timenda quæ phlebotomiã ſequitur virtute exiſtente forti. Vtrũ liceat phlebotomiã ducere vſq; ad ſyncopim. Et arguitur q̃ non. auctoritate Auer. quinto coll. & de febr. arſiuis. qui repræhendit Gal. & alios medicos qui eã conceſſerunt. vt infra. motus his rationibus. Prima quia ars imitatur naturam; nunquã autem natura naturaliter operans deducit ægrũ vel corpus ad ſyncopim. ergo. Secunda. quoniam intentio euacuationis eſt intentio ſuperflui. in phlebotomia enim facta ad ſyncopim euacuatur vtile non ſuperfluum. ergo. Tertia. qm̃ in tali corpore ſunt aliquę humiditates putrefactiõi paratę. cũ ergo ex tali phlebotomia debilitatur calor tales facilius putreſiunt calido obdebilitato non regulante. Ad oppoſitum Aui. allegato loco. & prima quarti de cura ſynocharum. inquit. Non ceſſes phlebotomare donec æger appropinquet ſyncopi

Ars imitatur naturam.

A aut cadat in ſyncopim, ſi corpus fuerit forte. Idem Gal. nono therapeu. iiij. cap. & Auenzoar. lib. ij. & Oribaſius prima particula aphor. Iſaac. iiij. libro de cura ſanguinis iuſſit adeo Gal. ſanguinem minui vſq; ad defectionem. et exemplificauit Iſaac de quodam iuuene quem Gal. fecit phlebotomare vſque ad ſyncopim incluſiue, & parentes videntes eum ſyncopizatum credẽtes eum mortuum dixerũt Gal. occidiſti iuuenem. & redijt virtus, mitigata eſt feb. & receſſit. Et iſtæ auctoritates ſint pro parte affirmatiua tenenda. Et ad rationes patet quid dicendum. Ad primum dicẽdum q̃ ars quandoq; non complet defectũ. ſic & natura. nam aliqua ſunt quæ natura inchoat & ars complet. & aliqua econtra. Exemplum primi. vt productio hæmorrhoſagiæ non faciendo ſyncopim. Exemplum ſecundi vt in præparatione theriacę. vnde quandoq; natura hæmorrhoſagiã facit non faciẽdo ſyncopim. & quãdoq; critice facit ſyncopim ſuperfluente hæmorrhoſagia. & hoc videtur experientia quotidie. & ideo minor Aue. eſt falſa. B Ad ſecundum dicendum q̃ maius eſt iuuamentum. nam pręeligimus illud lene nocumentum ne relinquatur euacuatio debita virtute exiſtente forti. Ad tertiũ dicitur q̃ licet aliquæ ſuperfluitates ſint putrefactioni paratæ, tamen virtute deonerata expelluntur ſub forma ſudoris vel alio modo.

DVBIVM vtrum in ſyncopi competat vomitus. q̃ non. Auer. quarto colliget. de cura ſyncop. contra Gal. & addit vbi fuerit ſtomatica. & mouetur tali ratione, quoniam medicinæ vomitus puocatiuæ de ſui natura habẽt virtutem ſtimulare, & mouere humorem qui fecit ſyncopim qui motus addit ad ſynco. non ergo eſt prouocandus vomitus ſed ſtypticis rebus emplaſtrare ſtomachum ſpica, maſtice. Et cõfirmatur quoniam optimum remediũ in ſyncopi eſt frictio extremorum. vt ſupra, ſed frictio vomitum deſtruit, vt omnes volunt auctores. ergo. Oppoſitum voluit Auic. xi. tertij. de cura ſynco. in pluribus locis. & Gal. xij. therapeu. Item Serapio tracta. vi. cap. xix. C vbi docet cum penna prouocare. Idem Halyabas ſexto practicæ cap. de ſyncopi, & vniuerſaliter omnes medicinæ auctores. Ponitur prima concluſio. q̃ in ſtomaticha maxime competit. nam ceſſat eius cauſa cum per vomitum educitur quod fiat ſine magna agitatione cum materia ſit in motu & faciliter cũ ſit in via ductus, quia in ſtomacho. vbi tamen eſſet ſyncopis ex ſudore non conueniret. vt patet. et hoc etiam expreſſit Auicen. Secũda concluſio. quòd ſi vomitus fuerit difficilis, & oportet ipſum facere, cum elleboro, mezereon & huiuſmodi oportet ipſum facere. voluit Auer. Nam Aui. & alij docent facere cum penna inuncta oleo, & hoc ſupponẽtes vomitum leuiter fieri debere. poſtea autem cum ſtypticis procedendum. vt Auer. etiam voluit. Sed hic nota quod Auer. dãda eſt modica fides in medicina, quia in experto, vt ipſemet de ſeipſo loquitur. ſeptimo colliget de ſe. ephemeria.

Auerroy modica fides in re medica adhibẽda

DVBIVM vtrum in ſyncopi penetratiua & ſpiritus nutritiua vt vinum debeant præcedere ſtyptica, aut ecõtra. D Pro iſto dicendum q̃ ille qui habet ſyncopim aut eſt in actu ſyncopis vel non. ſi eſt in actu ſyncopis, quoniam virtus defecta eſt tota intentio debet eſſe virtutis ſubleuatio, & tunc penetratiua ſpiritus nutritiua debent pręmitti. nam ſi ſtyptica præmitterentur prohiberent penetrationem viuificantium virtutem. Si autem non eſt in actu ſyncopis, tunc ſtyptica præmitti poſſunt & debent, quoniam prohibent aduẽtum eius, & ſi timeretur ſyncopis ſtatim futura propter nimiam euacuationem debent præmitti ſtyptica.

Styptica ſyncopẽ phibẽt.

DVBIVM vtrum vigilia competat in ſyncopi vt dixit Aui. de cura ſynco. in fine. xi. tertij. q̃ nõ, quia directe competit ſomnus. probatur ex iuuamẽto ſomni, quoniã ex eo ſuccurritur debilitati, quæ accidit ex ſpeciebus reſolutionis, vt tertia primi cap. de ſomno. Itẽ in ea quæ eſt ex dolore. In ea quæ eſt ex fluxu quæ eſt ex labore & huiuſmodi. in quibus caſibus cõpetit directe ſomnus. vt patet ex

tet ex intentione omnium auctorum. Oppoſitum Aui.

Dicendum ponendo cõcluſiones. Prima ꝙ in ſyncopi actu quæ eſt ex materia venenoſa non competit ſomnus: q̃m ex ipſo materia magis mouetur verſus cor, cuius eductio ad extra quæri debet. Secunda cõcluſio. ꝙ in ſyncopi actu à materia cruda viſcoſa proueniẽte ſomnus, & vigilia æqualiter præcipi debent. hanc cõcluſionem voluit Auic. prima quarti de cura feb. ſyncopalis. Et Auer. ſeptimo colliget de cura feb. phlegmaticę. & patet cõcluſio. nã in caſu oportet digerere tales humores & etiã multã materiã euaporare, & vnũ fit ſomno, et reliquum complerur vigilia. Tertia cõcluſio. in ſyncopi parata venire per fluxum vẽtris aut vomitũ non eſt prohibẽdus ſomnus imo magis prouocandus maxime quando medicus credit has euacuationes prohibere per ipſum ſomnũ. Quarta concluſio. ꝙ in ſyncopi parata euenire per ſudorẽ ſuperfluentem ratione repletionis humorũ ſuperfluorum in interioribus. tunc vigiliæ ſunt pręcipiendę, q̃m ſomnus habet ſudorem multiplicare. vt ſecunda primi. de his quę proueniunt ex ſomno & vigilia. Quinta concluſio. ꝙ in ſyncopi parata ex pororum apertione & reſolutione continua humiditatum ſubtiliũ debet ſomnus induci. quia poros claudit et virtutẽ naturalem confortat, vt reſolutioni humiditatum reſiſtat. ſic vigilia hunc ſudorem multiplicat aperiendo poros. Vnde Aui. ſecunda primi de his q̃ accidunt ex ſomno & vigilia. Sudor quẽ facit ſomnus eſt ſm modum exuberandi materiã. Sexta concluſio ꝙ in dolore forti q̃ ſua fortitudine poteſt eſſe cauſa ſyncopis debet ſomnus ꝓuocari, q̃m eſt doloris ſedatiuus. Septima concluſio. in ſyncopi facta ex animæ accidentibus cõpetit ſomnus. patet concluſio. Octaua cõcluſio. in facta ex nimio labore competit ſomnus. Nona. in facta vel fiẽda ex fame cõpetit ſomnus, ergo prius cibato quod additur propter dictum Raſ. in diuiſionibus. qui negat ſomnũ in ſyncopi & fame. quod intelligi habet ante cibationẽ. Decima cõcluſio. in ſyncopi actu propter materiã quęcunq; ſit illa cõpetit vigilia. patet. q̃m ex ſomno calor à materia cõculcaretur, & dubiũ eſſet de ſuffocatione. Vndecima cõcluſio. ꝙ in facta ex euacuatione aut reſolutione, vt q̃n ſic homo eſt ſine ſenſu & motu credit Gentilis ſomnum non cõpetere, q̃m tunc ſomnus foret cauſa reſolutionis & irradicabilitatis ſpirituum. Vnde tertia primi. de ſomno & vigilia. Amplius ſuper vacuitatem dormire eſt malum et virtutẽ deficiens, & hoc non eſt propter aliud, niſi quia calidum ad intra prouocatum ſeipſum cõſumit & reſoluit. dicit ergo ꝙ eo caſu debet excitari. deinde cibari. deinde facere ipſum dormire. ſitq; ſemper agẽdũ ꝙ ſemper ſyncopizatus debet euigilari prius. Quis enim cognoſceret ſi dormiret. & hoc voluit Aui. ꝙ in actu ſyncopis quaſi ſemper fienda eſt excitatio, & ideo dixit patientes ſyncopim præcipiantur vigilare. Ex quibus omnibus patet quid dicẽdum ad rationes in contrariũ. Ad primam patet ꝙ non omni debilitati ſomnus ſuccurrit non extreme & extenſe vt eſt ſyncopis vt dictum eſt. Ad alia patet.

DVBIVM vtrũ vinum cõpetat ſyncopi. Dicẽdum ꝙ in omni ſyncopi actu competit vinum purum aut non purum ſecundum ꝙ diſpoſitio exigit. vt ſupra calida, ſcilicet aut frig. nihil enim æque virtutem confortat & reſolutioni ita cito ſuccurrit vt vinum. vt. xij. therapeu. vbi Gal. tradit vini vtilitates. Vnde in ſyncopi actu vinum conceditur ſaracenis, vt medicina quibus ex lege prohibitum eſt. ſeptimo colliget. de ſyncopi. detur ergo vinum vt dictum eſt. Sed nota ꝙ vbi fuerit apoſtema in interioribus cum infirmus redijt non eſt amplius ei vinum dandum cauſa. quia mouet materias ad locum apoſtematis et addit in apoſtema. Conſimiliter vbi humores fuerint crudi, indigeſti, quia ipſos commouet & dilatat. ſed poſtquã ſunt maturati cõpetit vt tertia primi de cura ſpecierum laſsitudinis. Item non cõpetit vbi fuerit euacuatio cum multa vacuitate, quia ſtatim vinum neruos percuteret & caput, & ideo vbi eſſet dubiũ de phreneſi aut ali-

E ter de capitis leſione magis non eſt etiam vinum dãdum. ſcilicet poſtquam redijt infirmus.

APHORISMI.

De Tremore.

Ex. iiij. Sectione. lxv. Aphor.

In febribus circa ventriculum, & fortis ęſtus, & cordis morſus, vel dolor, malum.

De Syncopi.

Ex. ij. Sectione. xli. Aph.

Qui frequẽter, ac fortiter abſq; cauſa manifeſta exoluũtur, de repente moriuntur.

De mamillis, & diſpoſitionibus earum. Continens Rubr. ſex. Capitulum. XII.

De deſcriptione, anatomia, & complexione, mamillarum. Rubrica. 1.

F MAmilla eſt membrum ſpongioſum glãduloſum complexione frigidum & hum. in modum cucurbitę rotundę factũ ex venis multis per ſubſtantiã eius diſperſis neruis & arterijs cõpoſitũ in hominibus ad decorem & ſpiritualium tutamen creatum, In mulieribus vero vt & ex ipſis generetur lac quo & mediante pupilla in extremitate eius exiſtente nouiter genitus nutriatur. Et vt clarius notificatio hæc intelligatur, & anatomia eius aperiatur magis declarabuntur particulæ poſitæ. Dicitur ſpõgioſum, q̃m propter carnoſitatem eius eſt ſicut ſpongia aptum de facili recipere humiditates. Dicitur glanduloſum, eſt enim eius caro glanduloſa non ſentiens quia ad ea non peruenit neruus dãs ſenſum, & eſt alba, propter quod albificat ſanguinem ad eam venientem ſicut hepar rubificat chilum album venientẽ ad ipſum. nam mamilla per hãc carnem glanduloſam & ſui frigiditate conuertit ſanguinẽ in lac. Hic cadit dubium. nunquid mamilla ex lacte nutriatur dicetur in dubijs.

G Dicitur in modum &c. vt tãgatur figura. Dicitur ex venis. nam ex vena chili aſcendente ſeparantur rami iuxta furculas qui deſcendunt ſupra dorſum, & inter coſtas tẽdunt ad mamillas ad quas etiam veniunt venę à matrice eius cõmunicatę, vt infra. xi. cap. qui tortuoſe per mamillas ad quas etiam incedunt vt ſanguis etiã melius diuidatur, & ſubtiliter ad hoc, vt melior & cõmendoſior fiat digeſtio. Dicitur neruis ad dãdũ ſenſum. Dicitẽ arterijs vt deferãt calorem mediãte ſanguine & ſpiritu ad digeſtionem meliorẽ faciendam. recipiunt autẽ & calorẽ à ſpiritualibus. Sed hic cadit dubitatio quomodo à frigiditate generetur lac cũ caliditas ſit eis neceſſaria ad digeſtionẽ ſuam. dicetur in dubijs. Dicitur in hominibus. quidã dixerunt non eſſe veras mamillas, ſicut nec in mulieribus ſunt veri teſticuli. Reliquę partes notæ ſunt. Reſtat ſolũ diſcutere cur pro nutrimento fœtus neceſſariũ fuerit ſanguinem conuerti in lac cum neceſſarium ſit poſtea lac in ſanguinẽ conuerti dicetur in dubijs. Et ex his patet anatomia, complexio, & deſcriptio, & tu bene conſidera.

H De exuberantia lactis, & eius diminutione. Rub. 2.

ET QVONIAM medici multum magnificantur ac eorũ fama q̃maxime diuulgatur per dominas & mulieres. hinc cum ipſe frequenter mamillarum ſuarũ grauiſſimas incurrant paſsiones dãdum eſt in re iſta aliquid ſtudioſi operis, vt earum gratiam conſequantur. Si itaque in earum paſsionibus ſermones prolõgabo. id agam vt medicus ex his lucrum, & gratiã ab eis facilius adipiſcatur. Exuberatio lactis eſt eius multiplicatio in quãtitate qua corpus lædit, cuius cauſa eſt ſanguinis multitudo. Et dicitur qua corpus lædit. q̃m in hoc libro tractatur ſolum de his quæ corpus lædũt. Ex quibus infertur primo ꝙ eius diminutio eſt ſanguinis paucitas. Infertur ſecũdo ꝙ cauſæ harum diſpoſitionum factiuę ſunt omnino contrariæ. Item cõtrariantur exuberatio & diminutio, q̃m exuberatio nocet matri, & diminutio fœtui. cumq; diminutio

eius

eius non noceat eis ſed filio. hic de ea admonēda ſunt magis curioſe. Eius itaq; cauſæ prius explicabunt ex quibus faciliter habebitur cauſarum exuberationis notitia.

Cavsæ diminutionis ſumuntur aut ex parte quantitatis ſanguinis, vt quia ſanguis ſit paucus. Aut ex parte qualitatis eius quia nimis aquoſus, nimis ſiccus egrediēs æqualitatem debitam conuerſioni eius in lac. Aut quia cum eo cōmiſcetur alius humor corrumpens ipſum ſicut cholera, cuius ſignum, quia trahit lac ad citrinitatem.

Aut phlegma. cuius ſignū, quia trahit lac ad albedinē cū multa fluxibilitate. Aut melancholia. cuius ſignum, quia eſt valde ſpiſſum & paucū trahens ad fuſcū. etiā ex parte ſaporis quia amari, inſipidi, acris, vel acetoſi cognoſci habet, aut ex parte demonſtrationis eius ad partē cōtrariam viæ mamillarum ſicut in fluxu menſtruorum immoderato aut aliunde exiſtentis. Aut ex parte exercitij aut alicuius talis ſanguinem reſoluentis, vt accidit in ruralibus multū laborantibus. Aut ex parte complexionis totius aut mamillæ. quoniam ſicca eſt nimis aut calida & huiuſmodi. Item ſumitur cauſa qñq; ex parte debilitatis attractiuæ mamillę. quandoq; ex parte oppilationis contingētis in via venarum venientium ad mamillas.

Signa demonſtratiua diminutionis priuatio ſignorum dominij ſanguinis in toto & in partibus eius. quod fortaſſe euenit ex parte paucitatis cibi & potus. Aut ex parte qualitatis eius, quia parum nutritiuis. Aut ex parte peccati eius in quali ſpeciali, qa nimis calidus, nimis frigidus, nimis aquoſus, nimis ſpiſſus, q̃ declarat eius aſpectus & maxime cū extrahitur phlebotomia. Itē ex regimine prius habito. item ex ſignis per quę cōprehenditur mala complexio calida frigida & huiuſmodi. de quibus ſæpe.

Signa quando diminuitur, quia ad alia loca deriuatur, vt ſi ſuperfluit fluxus mēſtruorū, aut fluxus eius ex naribus, & huiuſmodi ſunt per ſe manifeſta. Ex quibus facile cōprehendi poſſunt ſigna exuberationis accipiendo ea per contrarium eius, quod dictum eſt.

Cvra & iuxta cauſas ponuntur canones, quia paucitas ſanguinis ex prima cauſa ſumpta eſt ex materia.

Primus canon ſtudium totum ſit in multiplicādo ſanguinē cum cibis et potibus ſanguinem multiplicantibus. Propter quod ſcito etiā ꝙ ſperma multiplicantia, multiplicant & lac præterquam agnus caſtus. de quo Auicē. ij. canone. & eſt ex eis quæ multiplicant lac minorādo ſperma quod credo à proprietate hoc facere. Cibus itaq; qui aptus eſt in ſanguinē conuerti eſt cibus declinās ad complexionem ſanguinis, quia ad caliditatem & humiditatē boni chimi vt ſunt oua ſorbilia, vinū dulce. item album & rubeum. panis recens, caro caponum, gallinarum pinguium, hædorum, butyrum recens, zuccharum, & hæc omnia bene nouerunt mulieres. Et licet de his & ſimilibus dictum ſit in tertio. vbi & tu recurras. tamen hic ſub-

Lac multiplicantia.

ſcribam plurima lac multiplicantia, vt ſunt agnus caſtus, anethum, aniſum, apium, cācri fluuiales. cicer excorticatum, cardamomum, caules, decoctio caſei bibita, eruca, fœniculus, lactuca, lumbrici terreni cum rob vini potati, malua, mentha, hordeum, papauer, perdix, pulegium, raphanus, roſmarinus, ſerpillum, trifolium, & ex his compone. item caro agni, lactentis vituli, ſiſamum cum vino dulci ſumptum. rapa excorticata, frumentum coctum, ſerapio, vbera ouium & caprarum, & ea quæ in eis continentur propter ſimilitudinem, & proprietatem. item ſorbitiones factę ex brodio carnium laudabilium iam dictarum maxime caponum, gallinarum, etc. cum ouis et zuccharo. Item brodeta. de quibus ſupra. iij. tract. & ſofrita. & tu ibi. Item. ℞. ciceris infuſi in lacte vaccino, vel ouis exiccati. ℥. iiij. riſi abluti ſæpius, & exiccati. ℥. ij. tritici & hordei tritorum & excorticatorum. ana. ℥. iij. amygdalarum dulcium excorticatarum. ℥. i. ſeminis papaueris albi. ℥. i. ſ. ſiſamini triturati. ℥. iiij. zucchari tabarzet. lib. i. omnia cum lacte ſufficientis quantitatis decoquantur ad conſumptionem tertiæ partis, & ſi tolerat mulier cimi-

A num in fine decoctionis addatur cimini. ℥. ſ. eſt enim efficax, ſuaue, & familiare virtuti. Aliud. ℞. faui mellis & eſt caſa apum. ℥. ij. ſ. foliorum fœniculi. ℥. i. portulacæ ℥. ſ. tritici fracti. ℥. i. ſ. ficuū magnarum numero quinque. Bulliant omnia in libris. xiiij. aquæ quouſque redeant ad liſi. iij. ſ. dentur mane. iiij. cum zuccharo tabarzet. ſumptum ex Auic. Ad idem ſiſamum cum vino puro & zuccharo ſumptum.

Secundus canon reſpiciēs ſecundam cauſam eſt ꝗ adminiſtrentur contraria cauſæ, vt verbi gratia cum fuerit nimis calidus dentur frigida. Et ex melioribus eſt aqua hordei cum zuccharo violato aut cū ſeminibus citrulli mundati à cortice & ſimilia dictæ cauſæ contraria. & regimen totum ad cōtrarium cauſæ. vnde detur lac caprinum. ouū ſum. dētur iuſcula hordei cum zuccharo. ius maluæ horculanæ cum zuccharo & ſimilia. Conſimiliter ſi fuerit ſiccus nimis humecta & cum iam dictis. Quod ſi fuerit nimis frigidus vtere calidis conuenientibus vt ſemine fœ-

B niculi, apij, & huiuſmodi. vt ſupra. Quod ſi fuerit humor corrumpēs cum cum eo mixtus digeras, & euacues cum appropriatis. vt ſupra. iiij. tractatu. & tu ibi. Quod ſi fuerit ex parte deriuationis reſtringe fluxum & cōuerte ſanguinem ad mamillas cum vētoſis applicatis pectori. Itē cum emplaſtris ſuperpoſitis de quibus ſtatim. Quòd ſi fuerit ex parte exercitij abſtineat, & iunge ocium. Si vero ex parte malæ complexionis mamillæ, aut totius corrige malam complexionem applicando mamillę vnguēta. cerotaria. emplaſtra confecta ex calidis aut frigidis mamillæ conferentibus. de quibus dictum eſt. vt in frigida. ℞. olei ſiſami. amygdalarum dulcium. ana. ℥. i. ceræ modicum, fac vnguentū. Emplaſtrum. ℞. farinæ tritici. cicerū rub. ana. ℥. ſ. ſeminis papaueris albi. ʒ. i. agni caſti. ʒ. i. ſ. aq decoctionis maluarum, et vini montani ana. quantū ſufficit. & cum modico croci fac emplaſtrum. Conſimiliter in calidis ex frigidis operare. hoc idē regimē ſerua quo ad totum infrigidādo, ſcilicet aut calefaciendo vt opus erit.

C cū his tamen quæ habent lac multiplicare. Quod ſi fuerit ex parte debilitatis attractiuæ mamillę conforta cum calidis magis & minus vt diſpoſitio eget applicando etiā ventoſas vt dictū eſt. Quod ſi ex parte oppilationis dentur aperitiua calida quibus vt plurimū egemus, vt eſt ſemen fœniculi, apij, de quibus ſupra.

Cavsas exuberationis lactis cōſequenter aſsignare cōuenit ſuas vt de diminutione applicādo canones. Cauſæ itaq; exuberationis iuxta ea quę dicta ſunt de diminutione ſumuntur. Quandoq; ex parte quātitatis materię, vt quia ſanguis eſt multus & bonus, aut quia multus malus. cui, ſcilicet cōmiſcetur humor phlegmaticus in quātitate aquoſus. aut quia ſanguis ad mamillas deriuatur, q per aliam viam euacuari deberet vt accidit in retentione mēſtruorum. Vnde. xxxix. Aphor. v. Sect. Si mulier, quæ neq; grauida eſt, neq; peperit lac habet, huic mēſtrua defecerunt. aut quia virtus attractiua mamillæ eſt facta fortis ꝙ attrahit plus q̃ deberet. apparet autem quandoque

D in puerorum mamillis ſiue infantium lac in quātitate & nō eſt verum lac in veritate rei ſed humiditas lacti ſimilis. & hoc accidit ex ſuperfluitate nutrimenti.

Cvra canones pono iuxta ſeriem cauſarum.

Primus canō ſane cauſam reſpiciēs, ſit ſanguinis diminutio. Qui cōpletur ex ordinatione diætæ. Phlebotomia. potione. Et rerum ad extra applicatarū adminiſtratione.

Diæta ordinetur diminuendo cibum, & ſit ad frigidū declinans vt acetoſus ex parte omniū ſex rerum nō naturalium, aut ad calidū reſoluens aut ad humidū ſuperfluum. Nā quę ſunt vehemētis humiditatis minorāt lac in phlegmaticis Auic. Res autem humida nimis auget cruditatē, vnde ſanguis, & lac minoratur, vt quinto de ſimplici medicina. & hmōi ſunt folia coriandri recētia, & cucurbita recens. Sed cætera prætermitto quæ ſcio te bene intelligere exceptis cibo, & potu. Et ſcito vt ſupra ꝙ quæ minorāt ſperma ſunt etiā minorantia lac. Et ex minorantibus lac

frigidis

frigidis eſt. vt Auic. ſemen papaueris: lẽtes, nenuphar, aut portulaca, aut galla cum aceto. ſed et ſemen papaueris lac multiplicat, vt ſupra &. xĳ. tertĳ. de exuberatione lactis. Dicendũ puto ꝙ ad intus ſumptum multiplicat. ad extra vero applicatũ ſua frigiditate & ſiccitate diminuit. Ad idem emplaſtrũ ex farina fabarum cum oleo roſ. et aceto.

Itẽ faba à cortice mũda decocta, & ſuperpoſita. Exemplum de calidis reſoluẽtibus, vt ruta et ſemen eius, et proprie montana, ozimũ garyophylatum, ozimum non garyophylatum, licet aliqui dicãt ipſum facere exuberare. Auic. Et quia in iſto eſt dubietas noli eo vti. Ciminum ad extra cũ aceto epithematũ licet ad intra multiplicet. vt ſupra. Item emplaſtrum factum ex amoniaco & vino Auicen. Dominę noſtri temporis capiunt terbentinã & ſuperponunt mamillis in principio partus earũ & prohibet aduentum lactis. & ſi quid inuenit exiccat. & hoc in experientia vidi. Et vt copioſior ſis in remedĳs vt promiſi addo ex cõpoſitis & ſimplicibus frigida & cal. quæ ligabo. Ex frigidis. ℞. farinam fabarum. lẽtium. ana. ℥. i. pomorum mandragoræ. ʒ. ĳ. croci. ℈. ĳ. ſalis. ʒ. ĳ. aquæ frigidæ quantum ſufficit, & fac emplaſtrum. & tempore calido applica quaſi frigidum, ſed frigido plus ꝗ̃ tepidum. Itẽ accipe cancros fluuiales, & adure ipſos in vaſe vitreato in furno ſm artẽ. deinde piſta eos, & ſic piſtatos, & puluerizatos groſſo modo pone in ſacculo magno quem ſuperponas mamillæ. ſunt enim ex his quæ à ꝓprietate valent. Et hic nota canonem ꝙ infrigidantia talia exterius applicata non debẽt eſſe multum eleuata ne materia cordi repelletur. Debent itaqꝫ eſſe remiſſa aut alia cũ calidis commixta. Ad idẽ valent hæc omnia. Apium exterius applicatũ. nam ad intra multiplicat vt dictum eſt. baſilicon. cicuta mamillis emplaſtra. faba, parum aceti, nigella ozimum, & hæc omnia exterius applicata. Cõpletur ſecundo hic primus canon phlebotomia. eſt enim magnificum remedium, & fiat ex ſaphena primo. deinde ventoſentur crura cum excoriatione & fiat phlebotomia baſilicæ ſecũdo. inſpecta ſemper virtute, ætate, & huiuſmodi. Complet́ tertio potione, per potionẽ intelligẽdo vinum & cætera liquida per os ſumpta. aut etiã electaria & cõfectiones in huiuſmodi. Vinũ ſit pauciferum albũ & ex dictis calidis & frig. vt diſpoſitio eget fiant potus. electaria. brodium caulium non pinguium. Itẽ brodium blitis & huiuſmodi. itẽ decoctio ſeminis canabis cum pauco zucchari. Conſimiliter vſus pauci milĳ & huiuſmodi. De quarto dictũ eſt vt patet. Si vero fuerit multus malus etc. digeras et euacues vt ſupra cum appropriatis. vt. iiĳ. trac. Quod ſi ſanguis fluxerit ab alĳs vĳs veniendo ad mamillas prohibe fluxum et recurre ad propriũ capitulũ. Quòd ſi fuerit ex fortitudine virtutis applica emplaſtra ad frigidum declinantia aut ſimplicia vt ſupra dictum eſt. & tu ſingula bene conſideres.

De caſeatione lactis. Rubrica. 3.

Tromboſis Gręce, latine grumeſcẽtia nominat́, vel ſicuti recẽtiores caſeatio.

Caseatio vt propoſito pertinet eſt lactis ĩ mamillis ingroſſatio ſiue inſpiſſatio. Cuius cauſa eſt aut caliditas reſoluens, aut ſiccitas, aut frigiditas congelans, ſeu inſpiſſans. Dicitur vt propoſito &c. qm̃ vera caſeatio fit à calido coagulante per viam caliditatis ſuæ ſeparantis & diuidentis res fluxibiles, & eſt de proprietate coaguli. Fit tamen vera caſeatio de frigido aut abuſuri, vt Cõciliator differentia. Et tu conſidera.

Cavsæ. Ex quibus colliguntur duę cauſę, materialis, ſcilicet & eſt lac. & efficiens & eſt calidas, ſecundũ plurimum eſt à ſe aut caliditas circũſtantiũ partium vnde generatur pilus vel ſubſtantia in modum pili, vt ſæpe viderunt mulieres. nam ex eius exitu ſanatio ſequitur, aut frigiditas mamillarum & partium circunſtantium.

Signa demonſtratiua ſunt manifeſta ex ſe.

Cvra. canon eſt lactis diſſolutio, ibi nota vt Aui. ꝙ quæ coagulantur à calido, diſſoluuntur à frigido & econtra. In caſeatione facta à calido adminiſtrantur frigida. Verbi gratia & eſt expertiſſimum portulaca recens cõtrita, & ſuper mamillã vt emplaſtrũ ſuperpoſita & ſæpe innouata. Vnde Auic. Et portulaca valde iuuatiua eſt ĩ hoc.

E

Emplaſtra ad idem ſuccum ſolatri cum aqua & modico aceti. Itẽ emplaſtrum ex lenticula in aceto decocta. Item & eſt expertũ aſſiduatio aquæ calidæ ſuper mamillas, & infundendo petias. & non permittãtur infrigidari. ſed frequenter renouentur petiæ ſic in calida infuſæ. Itẽ. ℞. foliorum alchechengi, caulium, ana. piſtẽtur: et extrahatur de eis ſuccus. cuius ſucci. ℞. ʒ. iiĳ. myrrhę. ʒ. i. ſ. croci. ℈. i. liniatur mamilla. Item confice emplaſtrum ex farina hordei, oleo roſ. & ſucco aliquorum iam dictorum vel dicendorum. In facta vero à frigido adminiſtra calida vt epithema cum aqua decoctionis meliloti, aut cũ vino in quo fuerit ipſum decoctum. Itẽ fiat inunctio cum cera citrina, & oleo alcheiri, & oleo de menta. Item cum oleo oliuarum. ſed defende pupillam, qm̃ vt Ariſto. facit deſcẽdere totum lac. Item. ℞. ſucci apĳ. ℥. iiĳ. micæ panis. ℥. i. ſ. cimini. ʒ. iĳ. olei menthæ. ℥. i. cõfice, & ſuperpone calidum,

F

eſt enim efficax & expertum. Item coagulum leporis cũ vino ſumptum mirabiliter lac coagulatum diſſoluit. Et hic nota canonẽ ꝙ quãdocunqꝫ lac incipit diſſolui ſis ſtudioſus in faciendo aut puerum vel catulum ſugere lac ab vbere. Quòd ſi aliter nõ poteſt fiat cum ampula habente duas extremitates vt eſt presbyterorũ, vel cũ vẽtoſa habente orificium paruum & vnum collũ longum ſtrictum perforatum per quod attrahitur aer, vt (ne detur vacuũ) ſequatur lac. & eſt hæc forma inſtrumenti.

Et qm̃ ad caſeationẽ cõſueuit ſequi ſaniatio apoſtema vel oppilatio. Hinc primo ponam remedia ad prohibendum ſaniationẽ, ſecũdo remedia prohibentia apoſtema fieri poſt caſeationem. tertio aperientia oppilationẽ. Prohibẽtia ſaniationem lactis ac eius corruptionẽ. de quibus in alĳs fine capituli ſunt habentia caliditatẽ temperatam & confortantia caliditatẽ naturalem, vt eſt decoctio camomillę cum fœniculo, fœnugræco & huiuſmodi faciendo empla-

G

ſtrum aut epithema, vel cum eorum oleis vnguẽta. Item valet oleum nardinũ de coſto. Item. ℞. floris farinæ frumenti, farinæ, hordei, fœnugræci. ana. ℥. i. ſeminis lini cõtriti, & vſti. ℥. v. olei nardini, anethini, camomillini. ana. ℥. i. vini cocti quãtum ſufficit, & fac emplaſtrum. Prohibentia apoſtema ſunt quæ materiam repellunt, vt in calida cum epithemate facto ex aqua & aceto cum ſpongia, in frigida etiam, in calida aliquantulum mentæ decoctæ in aceto, & tepidę ſuperpoſitę. Aut. ℞. myrrhæ. ℥. ſ. panis gratuſati. ℥. i. pulueris mentæ. ℥. v. aquæ. ℥. vi. aceti. ℥. i. ſ. ſuperpone. Item ad idem marchaſita cõtrita ſicut puluis cum oleo roſ. & albumine oui. Aperientia oppilationes efficax. ℞. lumbricos terreſtres & contere & cũ oleo de lilio, vt decet applica. Aliud. ℞. myrrhæ. ℥. i. aquę calamẽti. ℥. x. aquę virge paſtoris aut decoctionis eius. ℥. iiĳ. foliorum lauri contritorum ſubtiliter. ʒ. ĳ. Epithema ad idem. ℞. thuris, ſtoracis, calamitę. ana. ℥. ſ. nigellæ. ʒ. ĳ. farinæ tritici. ℥. i. cimini. ʒ. i. farinæ granorũ lauri. ʒ. iĳ. omnia

H

cum aqua ſiclę, & melle. ana. etiam ducantur ad ſpiſſitudinem in modum emplaſtri & applicetur. Et ſorbeatur aqua caulium quoniam eſt iuuatiua valde ad hoc. Auicẽ.

Caſeatur qñqꝫ ſanguis in mamilla tunc aſſiduetur vnctio cũ oleo roſ. deinde fundatur ſuper mamillã aqua calida. deinde emplaſtretur cum emplaſtris poſitis hic infra in principio ſequentis rubricæ. Et vt promiſſum eſt addo in fine ſimplicia & cõpoſita valentia. Aſſa fœtida cũ amoniaco, cera, & oleo, emplaſtrata circa. Corrigiola cum butyro piſtata ſuppoſita faba vt ſupra. Fex aceti vt dictũ eſt. Furfur cũ ruta & vino decoctũ & modica aqua. Iſaac. Menta cum vino oleo ſuperpoſita. Triticum cum ruta in aqua decoctum. & tu hæc bene conſidera.

De putrefactione & congelatione lactis in mamilla. Rubrica. 4.

Cvra hæc pendet ſatis ex dicẽdis & pro parte ex dictis, hic ſolum pono intentiones habendas in cura cum

quibuſdam

quibuſdam emplaſtris. Tres ſunt intentiones ſcilicet re-
ſolutio.confortatio & exiccatio.℞.blitẽ & decoque vſq;
ad eius diſſolutionem, cuius deinde.℞.micæ panis.ana.
℥.iij.farinæ fabarum.℥.i.ſ.olei ſiſamini.℥.ij.ſ.miſce. Et ſci
to ꝙ decoctio blitis eſt reſolutiua ſecundo canone de bliti
ſiue ſicla. Aliud.℞.parietariæ decoque leuiter & minu-
tim incidas, cuius partes duas cape. panis gratuſati partẽ
vnam.olei ro.par.i.ſ.ceræ par.i.miſce in modũ emplaſtri
applica. Aliud.℞.ſurfur frumenti.℥.i.farinæ fabarũ.℥.ſ.
olei ro.℥.i.ſ.olei ſiſamini.℥.ſ.croci parum & cum vino ni
gro & modico aquæ ciſternæ fac emplaſtrum. Et hic no
ta canonem ꝙ aliquando mulieres propter dolorem non
tolerant grauedinẽ emplaſtri,& ideo tunc recurre ad vn-
ctiones,epithemata facta cum petia ſubtili frequẽter ite-
rata cum vaporationibus,& ex eiſdem fac vaporationes
cum quibus facis epithemata. Vnde ſtet mulier cũ ma-
milla ſuper vaporem. Epithema fac ex decoctione camo-
millæ,fœnugræci,meliloti,ſeminis lini cum eis, coxas hæ-
B dorum paruorum,ſeu minutorum,aut cum aliquo prędi
ctorum dicto in exemplis,& tu compone.

De apoſtematibus mamillarum. Rub. 5.

IN APOSTEMATIBVS mamillarũ procedendum
eſt ſicut in apoſtemate aliorum membrorum. Hic tñ no
ta ꝙ repercuſsiua debẽt eſſe magis familiaria ꝙ̃ in alijs ꝓ-
pter propinquitatem ipſorum ad cor. Secũdo aduerten-
dum ꝙ cum mamilla ſit membrũ aptum propter ſui ſpõ-
gioſitatem recipere magnã quantitatem humiditatis, ip-
ſa eſt apta in magnũ apoſtema faciliter incurrere. Et ideo
in principio eſt diligenter ſtudendum. Tertio quia pul-
mo & mamilla conueniunt, qm̃ vtrunq; eſt mẽbrum ſpõ-
gioſum. Item quoniam quodlibet recipit vltra humidita
tem ei neceſſariam humiditatẽ ſuperfluam ex quo cõtin-
git vnũquodq; apoſtemari, vnde humiditas catarrhalis
eſt qñq; cauſa apoſtematis mamillarum ſicut et vlceratio
pulmonis. Eſt qñq; ꝑ alia cauſa ſicut accidit in alijs in po-
tentia cõuerſionis proprij nutrimenti ꝓpter quod ſequiẽ
C collectio. Eſt & tertia plurimum eueniens lactis exube-
rantia geniti ex tranſmiſsione multi ſanguinis ad mamil-
las propter retentionẽ mẽſtruorum, quod quidem lac in
mamillis induratur & apoſtema:aut ex ſuperflua calidita
te vel frigiditate, qm̃ nutrices frigus recipiunt. Et hic ad-
uerte ad aphoriſmum Hippo.xl.aph.v.ſectionis, quibuſ-
cũq; mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorẽ ſi-
gnificat. Poteſt & mamilla apoſtemari a materia phleg-
matica & cholerica ſanguini mixta. De melancholia di-
cunt quidã ꝙ ex humore melãcholico nõ poſsit fieri apo-
ſtema in mamillis ſicut inquit Gilbertus. Sed tu conſide-
ra.quoniam & in mamillis generatur cancer & pluries.

CVRA iuxta ordinem cauſa℞ ponuntur canones. Si
fuerit a catarrho,tunc aut eſt in fieri,aut in facto eſſe.Si in
fieri tunc ſunt canones octo ſeruandi. Ordinatio diętę, Di
geſtio. Euacuatio. Diuerſio. Membri ipſius ne recipiat cõ
fortatio. Viarum mediarum clauſio. Materiæ iam fluxæ
reſolutio.cerebri ne mandet confortatio.

D Primus completur faciendo diætam declinare ad par-
tem contrariã cauſæ cũ diminutione cibi & potus de qui-
bus ſupra.de catarrho.& tu ibi.

Secundus cõpletur & tertius & quartus & quintus cũ
appropriatis digeſtiuis.ſ.euacuatiuis & diuerſiuis confor
tatiuis cerebri poſitis ſupra de catarrho. cap. 5. Sed hic
nota de euacuatiõe vt alio loco dictum eſt ꝙ etiam qñq;
competit phlebotomia, ita vt vbi timeremus de magni-
tudine apoſtematis etiã materia exiſtente frigida non in-
cõueniret fieri phlebotomiam.& credo ꝙ particularibus
conſentientibus eſſet ſanum conſilium.& tu conſidera.

Quintus perficitur ſi materia fuerit calida cum reper-
cuſsiuis frigidis habẽtibus in ſe ſtypticitatem qua mem-
brum confortatur. vt verbigratia eſt epithema cum oleo
ro.& aceto.& cum prohibentibus exuberationem aut la-
ctis caſeationem.de quibus habitum eſt ad plenũ. Aliud
ad idem.& eſt ſedans dolorẽ.℞.ſandalorũ, ſpodij, acha-
A ciæ,lucij armeni.ana.terantur et miſceantur in aqua ro.cũ
modico aceti & ſucco ſolatri & fiat epithema, & eſt effi-
cax. Si vero fuerit materia frigida recurre ad repercuſsi-
ua valentia ſupra quinto capitulo. vbi plurima habẽtur.

Sextus cum eiſdem cũ quibus quintus perficitur. ſed
ea applica ad pectus vſq; ad gulam.

Septimus in calida completur cum anodinis & tempe
rate calidis, de quibus actum eſt.vt eſt camomilla,melilo
tum, fœnugræcum,ſemen lini. anethum.& huiuſmodi.
In frigida vero cum calidis peruenientibus ad ſecundum
& tu habuiſti in pręcedentibus rubricis infinita & de ca-
ſeatione lactis.

Complementum octaui quære ſupra quinto capitulo.
de catarrho.vbi ad plenum ponitur quod neceſſariũ eſt.
Et hic nota ꝙ ſi materia veniens ad mamillas cito non re-
pellatur aut nõ reſoluatur frequenter venit ad catarrhũ.
eſt enim membrum cancro paratum.

CVRA in apoſtemate iam facto. quinq; ſunt intẽtio-
B nes. Prima & principalis eſt reſolutio ſi id fieri poteſt.
Quòd ſi non,ſecunda eſt maturatio quia materia ſanioſa.
Tertia eſt ſaniei apertio. Quarta apertę mundificatio.
Quinta mundificatę conſolidatio.

Primæ complementum apparet ex multis iam dictis,
quoniam aliter in calido aliter in frigido operandũ. Et tu
habuiſti hæc omnia ſupra in rubricis præcedentibus. de-
bent enim eſſe anodina, vel calida.

Ad ſecundũ emplaſtrũ maturans.℞.ſe.lini.fœnugręci.
radicis altheæ.lilij.añ.par.i.gũmi pini.ſtercoris capręañ.
℥.i.confice cum axungia porcina veteri et medulla crucis
vituli, vel vaccæ & appone. Aliud & eſt Auicẽ.℞.micæ
panis quartam.i.farinæ fabarum, radices euiſci ana.quar
tam.ſ.farinæ ſeminis lini. ℥.i.vitella ouorũ coctorum nu-
mero.iij.adde modicum croci.myrrhæ,& aſſę,& fac em-
plaſtrum vel cum alijs maturatiuis.operare vt libebit,&
cum his completur ſecunda intentio.

Aperitur phlebotomo. quæ debet fieri in parte decli-
C uiori.quidam cum ruptorio. Vnde laudaẽ hic & eſt effi-
cax.℞.ſtercoris columbini.ʒ.ſ.fermẽti.ʒ.iij.pulueris can-
taridarũ.℈.i.confice cũ ſucco flamulæ,& ſuperpone loco
decliuiori ad quãtitatem mediæ auellanæ.ſed expeditior
phlebotomo.licet alij eum timeant.& fiat ſectio linearis.

Mundificatur deinde cũ vnguento ceraſeos & ęgyptia
co. Non deſcendendo vlterius.nã mundificantur & cõſo-
lidantur vt cætera vlcera. Sed hic nota ꝙ in vlcere ma-
millarum debemus multũ aduertere ne fiat dolor vt poſ-
ſibile eſt propter propinquitatem earum ad cor & fluxi-
bilitatem humoris alieni cũ ſit membrum aptũ multum
recipere & in apoſtema magnum creſcere. & ideo tentæ
fiant magnæ & ſtimuloſę.

CVRA ſi fuerit ex impotẽtia conuerſionis nutrimẽti
ſtudium ſit in cõfortando mamillam exterius calidis aut
frigidis de quibus actum eſt & ordinando diætam.

CVRA ſi fuerit ex exuberatiõe lactis propter ſangui-
nem fac phlebotomiam ſaphenę ſi cætera conſentiunt, &
D prouoca menſtrua cũ his de quibus infra.xxi.cap. & hoc
maxime ſi perceptus erit dolor circa pupillã. Vnde Auic.
Quando dolet caput mamillæ fiat phlebotomia. Dein-
de exeunte principio adde repercuſsiua, vt dictum eſt.in
quibus ſit vis ſubtiliatiua. Et eſt euaporatio cum aqua
calida & aceto vini. Item farina fabarum cum oxymel-
le.folio ſolatri cum oleo ro. & huiuſmodi. Trãſacto prin-
cipio cum venit ad augmentum. miſce hæc cum reſoluti-
uis vincentibus repercuſsiuis. Vt.℞.farinæ fabarum.℥.i.
meliloti,M.i.olei ſiſamini ro. ana. ʒ.i.cum aqua dulci. fac
emplaſtrum. In ſtatu vero ſunt æqualia. In declinatio-
ne vincant omnino reſolutiua. Nec eſt ſic in eo tẽpore de-
clinãdum à repercuſsiuis propter aptitudinem membri
ad recipiẽdum. Poſita ſunt emplaſtra ſupra reſolutiua &
ſimplicia.& tu confice.

CVRA ſi fuerit à materia phlegmatica aut melãcholi
ca nõ mixta ſanguini qđ raro accidit euacua digeras &c.
vt ſupra

vt ſupra de his intentionibus actum eſt. Medicamen ad nodos & glandulas mamillarū. ℞. folia perſici humida, folia rutæ humidæ & tere ſimul, & ſuperpone. quod ſi non poſſunt haberi ex eorum pulueribus confice cum vino cocto & ſuperpone. Sed hic nota quod durities mamillæ perſeuerans eſt ſuſpecta. Et dictum eſt ne in cancerum veniat. quod ſi ad cancerum venerit multum videtur quod non ſit alia vera cura quam totius mamillę abſciſio. Sed hic audi Auic. tertia quarti de cura cācri. Et iam narrauit quidam primorum quod quidam medicus inciſit mamillam cancroſam radicitus & ſecundo cancerata eſt altera. & ideo non curauit. Tu itaque ad hoc te non interponas, ſed magis cura procede blanditiua. Et vt ſis à me magis contentus pono hic aliqua apoſtematibus & tumoribus & vlcerationibus mamillarum conferentia ſic ſimul aggregata. aſfodilli radix cum vino cocta. althæa cum vino. apij ſuccus cū mica panis. farina caſtaneæ cum farina hordei & aceto. ciconia. corrigiola cum butyro. ſurfur cum vino. lac mulieris cum thure. lens. lumbrici terreni. Mentha, nux cū melle. oleum amygdal. dulcium. rutha.

Cvra ad vlcera pupillæ. ſuccus virgæ paſtoris. plātaginis, centinodiæ ſiue caudæ equinæ. Item oleum roſatum cum cera alba & puluere achaciæ.

De pilis in mamillis tantū pro nunc dicatur quod extrahimus cū ſit fortis ſuctio vel â catulo aut cum ventoſa de qua ſupra de caſeatione lactis. Itē liniatur mamilla circa pupillam ex carnibus conchiliorum.

De magnitudine mamillarum, & corroſione earum. Rubrica. 6.

Vnde quoniam mamillæ quādoque creſcunt ad quantitatē ætati non conuenientē, quapropter virgines à iuuenibus infamātur dicentes earum mamillam aut ab eis aut ab alijs duci. Vnde vt virginitas ſæpe defendatur ſuccurrendum duxi. Nā licet hic magnitudo nō ſit vt ægritudo, eſt tamē vt ægritudo tractanda. quia. ſ. debet remoueri & præſeruari mamilla ne in eam magnitudinem cadat.

Cvra canones. Primus ordinatio diætæ. Secūdus eſt euacuatio ſi eſt opportuna. Tertius cōſtrictio earum cū rebus exiccantibus quibus diminuatur. Quartus eſt reſpiciens artificium coartario earum cum ingeniatione vt in altum eleuentur.

Primus completur cum diminutione cibi & potus vt de exuberatione lactis dictum eſt. Stet quieta nec motu forti quo & ipſe moueātur agitetur. abſtineat à manuductione, balneatione, & huiuſmodi.

Secūdus perficitur cū euacuationibus iteratis cū medicinis appropriatis humori qui eſt in cauſa, & ſi phlebotomia fuerit neceſſaria quia plurimus ſanguis ad mamillas deriuatur fac ex ſaphena, vt dictū eſt in pcedēti rubrica.

Tertius cōpleatur cum frigidis, & ſtypticis exiccatiuis & aliquando calidis reſolutiuis & exiccatiuis epithemando, emplaſtrando &c. & cū his quę à proprietate operantur vt oleum veſpertilionum inūctum. Ad idem & efficax. ℞. aquæ frigidæ de ciſterna. ℥. vi. aceti. ℥. ij. ſ. chimoleæ. ℥. iij. gallarum. ℥. ij. balauſtiarum. ℥. i. terantur terenda & omnia adinuicem miſce & applica per modū emplaſtri, aut epithematis. Item ex Raſi ciminum pulueriçatū deſuper ligatū per tres dies. poſt quos accipe radicem lilij. modicum mellis & aceti & ſuperpone per tres dies alios, & hoc fiat ter in menſe. eſt enim expertum remedium. Item. ℞. ceruſſæ, chimoleæ. ana. ℥. ij. aquæ iuſquiami albi vel Nenupharis quantum ſufficit ad incorporandū addito modico olei maſtici. & fiat linitio & aſſiduetur. Item expertum mulieris. ℞. luti puri quantum vis & miſce cū modico mellis. A proprietate valent ſanguis teſtudinis, ericij, & teſticulorum porci.

Cvra in corroſione mamillarū optimum remediū eſt quod poſitum eſt ſupra de vlceratione oris & linguæ. & tu ibi. Item. ℞. vini ſtyptici. lib. iiij. ſumach. ℥. ij. gallarum immaturarū. ℥. i. caſiæ ligneæ. ℥. i. vel. ℥. ij. nucum cupreſsi. ℥. ij. & fundantur in vino, & dimittātur. xx. diebus

E deinde coque cum fermentis vitis ad cōſumptionem mediatatis. deinde fortiter adinuicem agitatis colētur & reducantur ad ignem & leuiſsime parum bulliat & reſeruetur in vaſe vitreato. & tu hic conſidera.

Dvbia.

Dvbitatvr circa capitulū. Vtrum mamillæ nutriantur lacte. Arguitur quod ſic. nā ſequitur. ſic ſe habet lac ad mamillas ſicut ſanguis hepati. ſed hepar ex chilo generat ſanguinem quo nutriatur, ergo & lac nutriet mamillas, & mamilla ex ſanguine generatur. conſequentia videtur nota & maior ex conuenienti ſimilitudine ſumpta ab Aui. xij. tertij. primo cap. Confirmatur, quia quod eſt ſimile & proportionatum vltima ſimilitudine mamillis videtur earum debere eſſe conueniens nutrimentum cum nutricatio fiat per aſsimilationem, tale autem eſt lac cum ſit vltimo mamillis aſsimilatum. ergo. In oppoſitum eſt communis ſchola. nam ſanguine nutritur quemadmodū alia membra. Ad dubium dicendū ponendo concluſiones.

F Prima quod accipiendo lac pro vero lacte actu à ſubſtātia mamillarum ſeparato mamilla nō nutritur eo. probatur. nam ſic ſe habet lac ad mamillas ſicut ſperma ad teſticulos ergo. Item mamillæ nutriuntur lacte in eis non exiſtente. item non eſt ſanguis, ergo non nutrit. Secunda cōcluſio capiendo lac pro vera ſubſtantia alba lacti ſimili, quæ tamen non eſt lac mamilla nutritur lacte. nam ſanguis qui nutrit mamillas bene dealbatur in mamillis, non tamē efficitur lac ſed formam determinatam recipit pro hoc membro.

Dvbivm vtrum lac generetur à frigido, quod ſic. quoniam mamillæ à quibus generatur ſunt frigidæ. In oppoſitum, quoniam quæ diſſoluuntur à frigido ſunt coagulata à calido vt quarto metheororū. lac aut a frigido liqueſit vt dictū eſt. ergo & a calido coagulaē, vt tertio de hyſtorijs animaliū. Ad dubium dicendum quod conuerſio ſanguinis in lac fit a calido eorum proprio, non autē extraneo, quia illud eſt corrumpens quarto metheororū. & . xi. therapeu. illud tamen

G calidum eſt diminutum reſpectu caliditatis ſanguinis. cō ſueuimus enim diminutum calidum frigidum nominare. nam frigiditas per ſe non ingreditur opera naturæ. prima primi. de cōplexionibus. hoc itaque modo lac a frigido generari cōceditur. et eſt ſimile. cū enim os ſit mēbrum frigidum, tamen per propriū calorem quia diminutū conuertit ſanguinem in ſui naturam. Quare fuit neceſſariū ſanguinem cōuerti in lac pro nutrimēto fetus extra vterum cū oporteat lac pro nutrimēto iterum in ſanguinem conuerti. Nā ſicut in vtero ex ſanguine abſque alia conuerſione nutritur. ita videē poſſe fieri extra vterū. Dicendum quod fœtus extra vterū recipit nutrimentum per os, & ideo ſi fuiſſet aut eſſet ſanguis, cū nutrimentum in ſtomacho caleſiat & altereē. & ſimiliter in hepate fuiſſet multū inflāmatus, & in amaritudinē cōuerſus vt eſt de natura rerum dulciū calidarum, & vnctuoſarum nec fuiſſet cōueniens nutrimentum. Sed dices quare in vtero non ſic inflāmatur in hepate ſaltē. Dicitur quod hepar in vtero nō habet tantā

H caliditatem quantā ſtomachus, quia in omni digeſtione iuuatur a caliditate magna membrorum circunſtantiū. Sed forte dices maior eſt caliditas & potentior in ſtomaco iuuenis cholerici quam in ſtomacho pueri phlegmatici. ſed in ſtomacho cholerici nō ſic conuertitur ad amaritudinem vt omni die videmus. ergo. Pro iſto forte diceē quod ſi cholericus aſſumeret tam paruam quātitatē & nihil aliud quod illud lac conuerteretur in choleram ſed nolo venari amplius iſta ne elongera propoſito practico.

Dvbitatvr quia Aui. dicit in fine de exuberatione lactis quod fœniculus, anethum, & ſemen porri multiplicant lac, cōtra. medicinæ menſtruorum prouocatiuę ſunt ſanguinis apti conuerti in lac minoratiuę, quoniam ſubtrāhunt materiā lactis. ergo a lacte minoratiuæ. ſed fœniculus &c. prouocant menſtrua vt ſecūdo canone. Itē prouocatiuę & col. ergo. pro iſto eſt ſententia Serapionis capitulo de medicinis menſtruorū. & Ariſto. quarto de generatione animalium.

malium. capitulo de lacte. Pro iſto dicẽdum ꝙ medicinę A prouocatiuæ menſtruorum debent eſſe fortioris apertionis ꝗ̃ prouocatiuæ lactis, & cauſa, qm̃ ad prouocandũ lac medicina ipſa iuuatur à virtute expulſiua matricis expellente. & attractiua mamillarum attrahente. ſed in prouocatione menſtruorum non cõcurrit niſi expulſiua matricis. & ideo oportet ipſam medicinam ſic mẽſtrua prouocãtem eſſe maioris apertionis. fœniculus ergo maioris eſt apertionis cum menſtrua prouocat. & hoc totum accidit ex parte quãtitatis licet per accidens, quia quantitas nõ eſt quæ agit. nam in certa quantitate fœniculus prouocat lac in qua non poſſet prouocare menſtrua, & econtra. Et pro argumento nota ꝙ etiam dici poteſt aliqua medicina prouocatiua menſtruorum, quia dirigit multam materiam verſus matricem, cuius partem contingit moueri ad mamillam, & tu conſidera. Conſueuerũt peti hic plurima problemata quæ nũc omitto, quoniam vltra curioſitatem ſunt vtilia.

B PRIMVM propter quid mamillæ in homine ſunt in pectore. in cæteris vero inter crura. Dicitur primo ꝙ factum eſt ratione finis quia honeſtatis. Secundo qa impedirent motum hominis multum.

PROPTER quid mamillæ mediocres videantur meliores in generatione lactis. Dicẽdũ ꝙ paruę nõ habẽt loca debita immo minus cõmodoſa, & ſic digeſtio imperficitur. magnæ autẽ etc. quia in eis calor nimis expanditur. ergo digeſtio &c. Vnde defectus & ſuperabundantia ad eaſdẽ deducunt differẽtias. mediocres autẽ in hoc medię.

PROPTER quid mulieres per duos dies aut tres poſt partum nõ habent bonum lac. Dicendum ꝙ in partu fit magna agitatio & virtutis debilitatio, quare ſanguis alteratur & malus deinde generatur qui in lac cõuerti habet. Item ipſum lac iam in mamillis exiſtens ex dolore ac labore ſupercaleſit. Addo ꝙ & in principio natura ſollicita tantã quãtitatem miſit vt ingredi nõ valeat faciens oppilationem quam natura in ꝓceſſu corrigit, qm̃ per euacuationem multi ſanguinis menſtrui in principio partus non C mittiť ſanguis ad vbera. vnde qui miſſus eſt a natura ſubtiliatur & minuitur, & hoc modo ceſſat oppilatio. Vnde tunc ſanguis in tertia die egreditur. Ariſt. quarto de generatione animalium. capitulo de lacte.

PROPTER quid ante ſeptẽ menſes lac inutile in mulieribus tunc iam fit vtile. Soluiť hoc ex materia, fine, & ſigno. nam cũ materia ex qua generatur lac ſit ſuperfluitas mamillæ, & in principio natura magnam curam habeat de fœtu nutriendo mittit magnam quãtitatem ſanguinis, cum fœtus, & vterũ non multo indigeat nutrimẽto, illam autem ſic bene regulare nõ poteſt. Item et tranſmittit etiam de inutili cum non habeat tantum ſollicita vt prius cum fętus poſsit accipere aliquid groſsi exterius nutrimenti mittit paucum ſanguinem comparatiue bonum. Ex fine, quia lac à principio genitũ diſtat à fine ſuo qui eſt nutrire fœtum, lac autẽ poſt generatum magis illi fini appropinquat. Vnumquodque autem magis eſt perfectum quod magis attingit fini ſuo. Ex ſigno quoniam D lac primum eſt ſalſum & aquoſum, poſterius vero dulce, vt docet experientia.

APHORISMI.

Ex. v. ſectione. xxxvij. aph.

Mulieri vtero gerenti ſi mammæ graciles repente fiãt, abortit.

xxxviij. aph.

Mulieri vtero gerenti, ſi altera mamma gracilis fiat, geminos habenti, alterum abortit, et ſi quidẽ mãma dextra gracilis fiat, marem, ſi vero ſiniſtra, fœminam.

xxxix. aph.

Si mulier quæ neq; grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt.

xl. aph.

Quibuſcunq; mulieribus ad mammas ſanguis colligitur furorem ſignificat.

A l. aph.

Mulieri ſi velis menſtrua cohibere, cucurbitulam quã maximam ad mammas appone.

lij. aph.

Mulieri vtero gerenti, ſi lac multum è mãmis effluat, fœtum imbecillem ſignificat, ſi vero mammę ſolidæ fuerint, fœtum ſignificant ſaniorem.

liij. aph.

Quæ corrupturę ſunt fœtus, his mammę extenuantur, ſi vero rurſus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non corrumpent.

De diſpoſitionibus ſtomachi continens
Rub. xxxij. *Cap. XIII.*

De deſcriptione, et complexione, & anatomia ſtomachi, & partium eius. Rubrica. 1.

B STomachus tres habet partes, ſuperiorem ſcilicet, inferiorẽ, & mediam. Prima dicta eſt meri. Inferior dicta eſt pyloros ſiue portenarius, eſt enim via exitus cibi. Media vero dicitur corpus ſtomachi. Qd diuiditur in duo. in partẽ. ſ. ſuperiorem, quæ dicitur os ſtomachi ſiue iſophagus. i. introductio cibi. Et inferiorem quæ dicitur fundus ſtomachi. vbi digeſtio celebratur, & eſt orificium ſtomachi, quia os eius maius eſt portenario, quoniã groſſum per ſuperius introduci debet & liquidum ſubtile per inferius emitti. Et iuxta ordinem promiſſum horum omnium prius aperieť anatomia. Meri eſt membrum concauum in modũ inteſtini lõgum per quod nutrimentũ ſtomachum ingreditur epiglotti propinquum, & cum eo colligantiã habens ex carne muſculoſa, & duabus tunicis compoſitum. Extrinſeca villos latitudinales habens. Intrinſeca vero longitudinales continens, perforando diaphragma vſq; ad locum medium inter duodecimã & tertiamdecimam ſpõdilem C perueniens. vbi & os ſtomachi ſedem habet. Non autem habuit villos tranſuerſales qm̃ non fuit ei neceſſaria retẽtio, & eſt tunica intrinſeca principalior extrinſece. Ex quibus ſolui poteſt, quare contingit aliquando ꝙ aliquis poteſt deglutire cibum & non potum, ſicut accidit in hecticis, & morti propinquis. Nam cum tunicæ ſint abinuicẽ ſeparatæ, poteſt vna debilitari altera non debilitata. & ideo contingit quandoq; extrinſecã debilitari, ita vt non poſsit ſufficienter conſtringi, quare rem ſubtilẽ ſic diminute conſtringendo à ſe expellere non poterit, ſicut contingit qñ res digitis ſufficienter nõ conſtringitur. rem autem groſſam, vt cibum ſufficienter cõſtringit, quare &c. Hęc tamen ſolutio inſtãtiam habet, quoniam ſic quilibet facilius deglutiret cibum ꝗ̃ potũ. & tu conſidera. Apparet ſecundo quare læſio in diaphragmate ſentiť in ore ſtomachi, vt accidit mulieribus in pręfocatione. Patet tertio quare volentes alterare & cõfortare os ſtomachi applicant remedia iuxta ſpondiles dictas. Sẽſum autem re- D cipit, & ſpecialiter os eius à neruis deſcendẽtibus cum eo ortis ſm quoſdã à ſexto pari neruorum, & ſm quoſdam à tertio, & quarto. Pro declaratione reliquarum partium ponam prius notificationem ſtomachi, ex qua facilius & amplius earũ & cæterarum anatomia cõpręhẽdetur. Stomachus eſt membrum organicum cõplexione frigidum & ſiccũ in medio corporis ſituatũ, forma oblonga ad rotunditatem declinans in modum retortæ cucurbitę figuratum, tunica neruoſa intrinſeca & carnoſa extrinſeca cõſtitutum, cibi & potus per meri à calore ſuſceptiuũ, atq; ipſius calore proprio & circũſtantium membrorum adiutorio digeſtiuũ. Et dicitur ſtomachus a ſtoma, quod eſt orificium, eſt enim ſtomachus orificium habẽs per quod nutrimentũ corpus ingreditur. Dicitur organicum, qm̃ ex multis ſimplicibus cõpoſitum habens, vt dictum eſt tunicã neruoſam intrinſecam quã oportuit duriorem eſſe & ſpiſsiorẽ, ne ex primo occurſu cibi duri læderetur. fuit

Meri arabibus, gręcis ꝓprio noĩe iſophagos, latinis gula vocitaſ.

Pyloros gręce latine ianitor vel barbare portenarius nũcupaſ.

enim neruoſa etiã vt eſſet extenſibilis maxime, cum qñq; maior cibi quantitas aſſumatur. Item vt per hanc ſtomachus ſentiret, & cum appetitus ſenſitiuus in hac fundet, quo cupit ſtomachus cibum ad ſe trahere, ordinauit natura in parte interiori huius tunicæ villos longitudinales, & quia attractũ vult retinere, in parte extrinſeca neruoſa huius ſituauit tranſuerſales, & qm̃ expulſio digeſtioni ſeruit, quæ digeſtio tunica carnea pro parte perficitur, collocauit in ea villos latitudinales, & qm̃ tunica neruoſa eſt maior valde carnoſa, hinc complexio ſtomachi ab ea magna dependens ponitur frigida & ſicca. Dicitur in medio &c. qm̃ loquendo de ventre, vt cõpręhendit ſpiritualia, & naturalia, omiſſo. ſ. capite videt̃ conuenientiſsimus eius ſitus. Nam oportuit ſpiritualia ori eſſe propinqua, ꝓpter aëris attractionem, & mẽbra ſuperfluitatum ſtomachi receptiua debent eſſe cum ſtomacho cõtinuata, & infra ſtomachum, quare neceſſario eius ſitus erit in medio horum, & ex conſequenti in medio corporis. Dicit̃ forma, propter quod ſcito ꝙ ſtomachus habet duo orificia, vt ſuperius dictum eſt iſophagum ſiue os ſtomachi, quod eſt latius in inferiori, & hoc declinat ad latus ſiniſtrum, quia ſatis prope cor cũ quo continuitatem habet & colligantiam ratione arteriæ magnæ, quę eſt ſub eo. Ex quo apparet quod motus pulſus qui aliqñ ſentitur cum ponit̃ manus ſuper ſtomachum eſt ab arteria magna quæ ſub illo protendit̃. hoc etiam voluit Gal. in libello de tactu pulſus. Et ideo antiqui dolorem ſtomachi præcordium vocauerunt. vt quarto Aph. com. xxvij. Nam ſi fuiſſet directum & non declinans tunc repleto ſtomacho ſi contingeret hominem inclinari aſcenderet cibus ad meri, immo adhuc cum tali declinatione eo caſu. ſ. declinante ſe homine percipit cibum aſcendere. Et habet ſtomachus colligantiam per os eius cum cerebro. primo per neruos reuerſiuos venientes à ſexto pari neruorum &c. vt dictum eſt. vt eis mediantibus percipiat famem & diminutionem. Aui. cũ reliquis partibus ſtomachi non communicantur, qm̃ non fuit neceſſarium alias partes tantã habere ſenſationem, ſed illa magna oris ſtomachi ſenſatio ſatisfacit, vt neceſſe eſt, & pro ſtomacho, & pro toto appetendo. ſ. nutrimentum propter triſtem ſenſationẽ perceptam. Item habet colligantiã cum ſplene per venã à ſplene ad os ſtomachi veniẽtem & deferentem melancholiã ad excitandam famem. & hoc præcepto diuino Auic. prima primi. de humoribus. Habet etiã colligantiã cum matrice mediante tunica ſua intrinſeca neruoſa, & cũ alijs membris neruoſis. Et habet ſtomachus orificium inferius dictum portenariũ ſiue pyloron per quod deſcendit chilus, & eſt minus ſuperiori, & declinat ad latus dextrũ. Nã ſi fuiſſet ex directo ſuperiori cum homo ſit animal erectum ſtatim cibus deſcendiſſet. Quia ergo ſic declinando ſtomachus tortuoſatur, hinc eſt ꝙ tardat cibus antequã deſcendat, declinat itaq; verſus hepar quod ſtomachũ quinq; pennulis compręhẽdit, ſicut digiti manus a quo hepate per ramos chyſtis fellis choleram recipit, vt dicetur. Item colligantiam habet ratione venarum ſtomacho communicatam. Habet & colligantiã cum inteſtino, & principaliter cum prima eius parte dicta duodenum, a quo etiã differt, quia non eſt de ſubſtantia ſtomachi, vt quidã crediderunt. Nã dum clauditur fundus ſtomachi, aperitur duodenum, & ideo inteſtinorum dolores ſtomacho communicantur. Fundo autem cor per arteriam magnã ſub ſtomacho exiſtentem communicat caliditate, hepar per pennulas, ſplẽ per arterias eius, ęirbus reflectendo eam caliditatem muſculi ventris anteriores et poſteriores. qua mediante caliditate propria celebratur in eo cibi digeſtio, ex his patet deſcriptio, & anatomia.

De ægritudinibus meri. & primo de difficultate deglutiendi. Rubrica. 2.

DEGLVTITIO quidem eſt meri operatio cõpoſita ex motu volũtario & naturali facta a virtute mediãtibus villis longitudinalibus attrahentibus, & latitudinalibus

E expellentibus. Quæ quidem operatio tripliciter lędi poteſt, vt & cæteras operationes lædi contingit. Ablate. ſ. diminute & corrupte. vt eſt cum fit deglutitio cũ tremore, & titillatione, locus autem horum villorum notus eſt ex dictis in notificatione eius. Ex quibus apparet quare vomitus eſt difficilior transglutitione, nam primo eſt motus non naturalis. Secundo fit ſolũ virtute concurrẽte expulſiua mediantibus villis latitudinalibus. vbi in deglutitione concurrunt ambæ tunicæ. vt patet.

CAVSÆ Accidit itaq; difficultas deglutitiõis aut ꝓpter nocumentum contingens in virtute, quia debilis eſt valde, vt in fine ægritudinum acutarum. Aut eſt in ipſo meri, quia. ſ. eſt mala complexio ſuperflue calida, frigida, ſicca, aut humida, aut quia in eo eſt apoſtema calidum, frigidum &c. ſicut in ſquinantia, vt dicitur in propria rubrica. Aut propter vlcera in eo exiſtantia, Aut eſt in vicino, quia. ſ. eſt dislocatio ſpondilis ad anteriora, aut ſquinantia in epiglotto, aut ſpaſmus, aut alcuçeç & congela-
F tio, aut malitia rei quæ euomit̃, vt quia aliquid eſt in eo, vt caſtanea deglutitionem impediens, aut ſanguis congelatus, qui deſcendit a capite aut huiuſmodi, aut quia eſt ventoſitas inuoluta in eo vt ſæpe accidit, aut quia res extrinſeca coarctat, vt laqueus, manus, & huiuſmodi, vt de præfocatione ca. nono.

SIGNA demonſtratiua eius ꝙ eſt propter ſpondiles, cõſtrictio augmentatur tempore reſupinationis, & ſentit̃ dolor in ſpondili remota, quando fit deglutitio.

Signa ſi fuerit ex mala cõplexione debilitante virtutẽ, tunc percipitur difficultas in ſpatio magno, & ꝙ cibus & potus deſcendit paulatine, & abſq; dolore, maxime ſi in meri non fuerit aliquid quod viſu compręhẽdatur, quod ſit cauſa doloris.

Signa ſi fuerit propter apoſtema, ſentitur difficultas in propinquo, & eſt cum dolore, & vt plurimum cum feb. quãuis non ſit ſm plurimum intenſa multũ. Quòd ſi fuerit calidum, aderũt ſigna caliditatis, ſitis, febris, & huiuſ-
G modi. Si frigidum vero aderit feb. frigida.

Signa ſi fuerit cum eo cõgelatio, ſcietur per ea quę pręceſſerunt.

CVRA vniuerſalis & ex dictis hic & in anatomia cõprælendi poſſunt canones generales attendendi in cura diſpoſitionum eius.

Primus ꝙ cum meri declinet ad poſteriora & ſpondilibus adhæreat, ꝙ emplaſtra, vnctiones, & huiuſmodi ei applicanda, debent applicari in collo & in ſpatulis,

Secundus ꝙ cum ſit locus oſſuoſus vt medicamina penetrent. debet cum eis continue commiſceri aliquid aceti iuxta canonem Aui. iiij. primi. primo capitulo.

Tertius ꝙ cũ ſit in extremitate oris, & aliquid habeat rectitudinis debent medicamina in ore teneri, & paulatine deglutire, vt quia continue loco adhærcant.

Quartus ꝙ cum his medicaminibus debet aliquid habens viſcoſitatẽ commiſceri, vt medicamen in loco retineatur, vt eſt dragacantũ, albumen oui, & hm̃õi. vt infrà.

H Quintus ꝙ cum meri habeat colligantiam & affinitatem cum ore ſtomachi, maxime per tunicam eius interiorem nerueã. medicamina autẽ multa, & quaſi omnia quæ conferunt ori ſtomachi valent, & in diſpoſitione meri. vñ Aui. tertiadecima tertij. de cura diſpoſitionũ meri ĩquit. Nam meri in pluribus ægritudinibus eſt ſequens in complexione ſua complexionem oris ſtomachi.

CVRA particularis & ad particularia veniens iuxta cauſas ſi fuerit difficultas &c. ex parte virtutis ſit intẽrio tua tota ad reſtaurandũ ipſam, & ad nutriendũ cum ouis ſorbilibus, brodijs carnis cõſummatę, de qbus in. iij. trac. Ad hoc etiã valent piſces ſquãmoſi, carnes volatilium, & huiuſmodi. aqua carnis, vinum aromaticũ, & maxime in conſuetis. tu itaq; nutrias &c. & cum electarijs confectionibus nutritiuis factis ex pulpis, vt infra de hectica. Ad extra vero applicabis ſm neceſsitatem dominantis complexionis, vt ꝙ ſi mala complexio calida inunge collum,

& partes

& partes dictas cum oleo vioſ. roſ. omphacino & huiuſmodi. Nam frigida in hoc caſu cõuenientia ſunt, agreſta, acetum, aqua calibeata, berberis, citoniũ, miua citoniorum, corallus, coriãdrum, cucurbita, diarodon, electariũ de myrto Meſ. ſyrupus eius Meſ. endiuia, granata, karabe, lac, lactuca, mora celſi, portulaca, plantago, ribes, roſa, ſandali, confectio triaſandalorum. Syru. roſ. vel acetoſitatis citri oxyçaccara, ſmaragdus, ſpinachia, tamarindi viola, çuccharum roſ. Ex compoſitis. ℞. ſeminum quatuor frigidorum maiorum, etiam minorum. ana. ʒ. i. ſandalorũ omnium. ʒ. i. ſ. liquiritiæ mundatæ. ʒ. ij. cõficiantur pilulæ groſſæ cum mucillagine dragacanti, & teneantur in ore iuxta canones. Item gargariſmus fiat cũ lacte. & ſi poteſt eſſe acetoſus melius. Item teneatur in ore ſyru. roſ. Item cõfice ex frigidis dictis conueniẽtibus, ꝙ ſi fuerit cum fe. ſtude ad feb. Si vero fuerit à mala cõplexione frigida ex oppoſito vtere calidis. Nam calida cõuenientia ſunt. abſinthium, anethũ, aromaticum roſatũ Gabrielis, aromaticum garyophylatũ, bethonica, calamentũ, calamus aromaticus, cappares, cardamomũ, carui, caules, cinnamomum, cupreſſus, citrũ, galanga. & confectio eius dactyli, diambra, diaciminũ. Confectio de citro, cõfectio regum. Letificãs Meſ. prima diſt. antidotarij. Fœniculus, phiſtici, gũmi arabicum, grana pini, liquiritia. Et ſi ponatur tẽperata. Maſtix, meleghete, muſcus, mentha. Nux cupreſsi. Nux muſcata, oleum maſticis, de abſinthio, de maiorana, paſſulæ, perdix, piper album. ſaluia, ruta, Syrupus de mẽtha, de abſinthio, theriaca, triphera. Vinum aromaticum çedoaria, çinçib. çuccharum. Ex cõpoſitis. ℞. diaciminum, aut diacinnamomũ, aut theriacam, hęc in ore teneantur. Itẽ ex ſimplicibus cõfice pilulas, vt dicitur, aut electaria, vt vis. Ad extra laudatur à quibuſdã à proprietate, & qualitate manifeſta oleũ de lilio, vel myrrhæ, ſtoracis, calamitæ, cinnamomi. ana. & bulliant in oleo liliorum alborũ cum modico aceti, deinde intingatur lana ſucida, qa non lota, & collo & parti ſuperiori applicetur. Nutriatur cũ calidis, ita vt regimen decliner ad calidum, ſi cætera conſentiãt. Et ex cõpoſitis habes in calidis exiccatiua, & in frigida humectatiua, quibus vti debes in mala cõplexione ſicca aut humida. Et nota ꝙ adipes, butyrum, & medullæ multum laudantur in ſicca, & aniuden apud me eſt vehementis iuuamenti. Aui. de humida, & eſt radix herbæ, de qua fit aſſa fœtida. Sed de hac Simon loquitur ita vt ea vti nõ debeamus cum ponat varietatem in eius noticia. Nota ſecũdo ꝙ in cura harum complexionum debent pręcedere vniuerſalia quinqꝫ canones: ſi opus fuerit: & morbus det inducias. ſi vero fuerit apoſtema, cura eius dicetur in ſequenti rubrica.

CVRA ſi ſit ꝓpter vlcera. dicetur etiã in rubrica ſua.

CVRA ſi ſit propter diſlocationem, oportet vt fiat reſtauratio.

CVRA ſi ſit propter ſpaſmum, & fuerit de repletione euacua cum clyſteribus, collyrijs & huiuſmodi. exterius vnge cũ oleo de euphorbio, de piperibus, de coſto & huiuſmodi. vt habetur de ſpaſmo in ſecũdo capitulo. Si vero fuerit ſiccus adminiſtra regimẽ humectatiuum, vt ibi cum brodijs gallinarum, hędorum, agnorum, ouiũ, ſorbilibus piſcibus, & inunge dictis ibi.

CVRA ſi fuerit propter illud quod euomitur, vt quia retineat ibi humor viſcoſus, tunc vtere inciſiuis gargariçando deglutiẽdo paulatine, vt cum ſyrupo acetoſo ſimplici de radicibus, acetoſo ſquillitico, oxymelle. Itẽ cum ꝓuocatione vomitus cũ prędictis exhibitis cum aqua tepida &c. ita ꝙ totũ ſit tepidum et nõ calidum, qm̃ tepida ꝓuocant, vt infra de vomitu, & cũ clyſterijs acutis notis.

CVRA ſi fuerit ſanguis congelatus ibi retentus tunc ſtudium debet eſſe in eliquãdo ipſum, & in ipſum educẽdo, vt docebit infra de congelatione ſanguinis in ſtomacho. Ponitur tamen hic medicamen ipſum diſſoluens. ℞. coaguli leporis. ʒ. x. gẽtianæ, ariſtol'. ſeminis rutę, roſ. ana. ʒ. v. confice cum melle et da cum ſyrupo acetoſo. Etiam ſi

A ſanguis fuerit in ſtomacho congelatus.

CVRA ſi fuerit in eo aliqd impediẽs, vt caſtanea, aut ſpina, recurre ſupra decimonono capitulo de pręfocatione. Si vero vermes, tunc ſtudium ſit in eos interficiẽdo, & educendo, vt infra in decimoſexto capitulo.

CVRA ſi ventoſitas fuerit in cauſa, vtatur diacimino & huiuſmodi calidis intus & extra. vt in de calida dictũ eſt, & vt infra dicetur de ventoſitate ſtomachi.

CVRA ſi fuerit res extrinſeca remoueatur, & curetur, vt habetur de ꝑfocatione applicando circa collum & ſpatulas fomentationes cum ſpongijs conſortantes cum vnctionibus anodinis.

De vlceratione meri, & eruptione ſanguinis ab eo. Rubrica. 3.

VNDE vlcera meri non ſunt negligẽda, eo ꝙ ſunt difficilis & aliquando impoſsibilis curę ſicut ſunt vlcera renum, pororum vritidum, & veſicæ, eo ꝙ ſunt mẽbra quæ ſunt via ductus rerum non permittentium ſtare medica-
B mina ſuper locum. Nam vrina in iã nominatis eſt in cauſa. In meri vero cibaria quæ abſtergunt, & mundificãt in eorum tranſitu meri. Item dilatatio vlcerationum. Item humiditas catarrhalis, ſaliualis &c. De reliquis exemplificatis ſuo loco dicetur cum & aliæ cauſæ ad hoc concurrunt, vt in commodis applicandi remedia, quę pro parte etiam hic locum habent. & tu cõſidera. Vlcera quidem reperiuntur in duplici differentia. Quædam ſunt ſuperficialia, & iſta proprie dicuntur excoriationes. Quædam profunda, & iſta proprie dicuntur vlcera, & iſta alijs difficilioris ſunt curæ. Vlcera itaqꝫ ſunt plagæ factæ cũ emiſſione ſaniei, quarum cauſa eſt, aut humor acutus corroſiuus a capite deſcendens, aut per vomitum emiſſus, aut cibus acutus. Aut cepæ fortes, aut medicina acuta, vt deglutitio euphorbij, & conſimilium, aut mala complexio calida adurens, vt in febræ acuta, quæ ſuis acutis vaporibus &c. aut apertio apoſtematis: aut deglutitio rei ſcindẽtis, vt ſpinę, oſsis & huiuſmodi. aut ab extra veniens cum
C gladio, aut ſimili re ſcindente.

SIGNA eorum pro parte nota ſunt ex his quę dicentur infra ponendo differentiam inter vlcera ſtomachi. & meri in capitulo de vlceribus ſtomachi. & tu ibi. Et ſigna cauſarum dictarũ ſunt ſatis nota, vt ſi ex primitiuis ex relatione patientis. Si ex mala complexione calida apparent ſigna caliditatis.

PROGNOSTICA. Ille cui accidit vlcus ſ. plaga antecedente cura fit difficilis, & eſt ſuper extremitatem meri ſm plurimum.

CVRA. Canones, ordinatio dietę, debẽt enim comedere liquida conglutinatiua nõ calida, neqꝫ acuta, ſed ſtyptica, & ipſius confortatiua, vt oua ſorbilia, iuſcula. hordeacea, riçũ bene coctum, amilũ cum iure carniũ, & ſimiliũ. vinum ſit ſtypticũ, & breuiter abſtineat ab omni eo quod poteſt elargare ipſum, meri quieſcat, nõ loquatur.

Secundus eſt cauſæ abſciſio. ꝙ ſi fuerit catarrhus cura ipſum vt habetur de eo defendendo, tamen ipſum meri
D interim cum rebus remittẽtibus acuitatem eius, & prohibentibus vlcerationem fieri, vt eſt tenere diadragãtum frigidum in ore & huiuſmodi.

Tertius eſt vulneris mũdificatio q̃ cõpletur cum aqua hordei, modicũ mellica cum melle roſ. colato plus & minus ſm ꝙ diſpoſitio eget ex parte acuitatis maioris.

Quartus eſt immediate poſt mundificationem conſolidatio, quę perficitur cum frigidis, & ſtypticis, vt in pręcedenti rubrica de frigidis nominatis. Ex cõpoſitis conſolidantibus & lenientibus. ℞. dragacanti, maſticis, thuris albi. ana. ʒ. i. liquiritiæ. ʒ. i. ſ. hypoquiſtidos, granatorum myrti, ſeminis fœniculi, citoniorum. ana. ʒ. ſ. luti ſigillati, ſanguinis drac. ana. ℈. ij. confice cum ſyrupo myrtino. & fac pilulas in ore tenẽdas. ſed hic nota ꝙ eſt eadem vel ſimilis cura cum ea quæ dicetur de vlceribus inteſtinorum in fine, in ſexto capitulo.

Quintus canon eſt doloris mitigatio. Vbi nota ꝙ do-

mina Marchioniſſa de Mãtua meis diebus habuit excoriationẽ meri, & tãtũ dolebat vt nihil oĩno deglutire poſſet vnde ſteterat ſex diebus vel circa, qbus nihil comederat vel biberat. Multa fuerũt per medicos ſuos, et illuſtres medicamina apposita, & nihil contulerunt, ſuperaduocatus Cermiſonus noſter dedit ei albumen oui tepidum ad deglutiẽdum, & illud deglutiebat abſq; tedio, et cõtinuauit ſex diebus. illud dãdo in die. xx. albumina & vltra. & tãdem deuenit ad poſſe deglutire vitella oui, & ſic proceſſit, & liberata fuit. Tu itaq; hic caute procede.

CVRA. Si fuerit ſanguis abſq; ſanie ab eo veniẽs hoc erit à vulnere nouiter facto cũ re extra, vt cultello, ligno & huiuſmodi. aut quoniam fracta eſt vena ex ſimili cauſa, aut propter humorem acutum à capite deſcẽdentem, aut aſſumptionẽ rei acutæ. Iuxta cauſas poſitas ſupra de vlceratione nunc dictas. & tu diſcurre eas.

Primus canon eſt abſciſio cauſæ ſiue fuerit interior ſiue exterior, vt de vlcere dictũ eſt. Quòd ſi fuerit cultello, aut aliter competit phlebotomia diuerſiua ne fiat augmentũ in apoſtemate. conſimiliter competũt euacuatiua per inferius, & nullo modo per ſuperius.

Secundus eſt adminiſtratio rerũ ſtypticantium, & cõglutinantium, habentium viſcoſitatem. vnde Aui. de eruptione ſanguinis. Oportet vt ſint medicinę habẽtes viſcoſitatem & conglutinoſitatem vt non impellantur ad ſtomachum ſubito, immo curant ſuper locum corruptum cum lenta mora, vt ſupra de ſputo ſanguinis de fluxu ſanguinis narium intus, & extra tenendo in ore, vt dictũ eſt de vlceratione gargariçando.

Tertius eſt doloris mitigatio. ſiquis erit q completur, vt in quinto ſuperiori dictum eſt. & tu conſidera hæc.

De apoſtematibus meri. Rubrica. 4.

ACCIDIT vt & meri apoſtemetur, quemadmodum alia membra organica, cui q̃nq; accidunt apoſtemata calida ſanguinea, aut cholerica parua, aut magna. Et conſimiliter frigida phlegmatica, & dura, quorum maturatio conſueuit eſſe difficilis, & tarda.

CAVSATVR aut per viam defluxus aut paulatinæ congeſtionis, vt in alijs accidit apoſtematibus.

SIGNA demonſtratiua, quoniam calidi erit dolor fortis, & in deglutiendo, & non deglutiendo, & prouenit dolor ad poſteriora ſpondilium colli. Item cum eo eſt inflãmatio ſitis feb. horripilatio, & huiuſmodi. Contraria apparent in frigido.

CVRA Canones. Primus ordinatio diætæ, vt diſpoſitio humoris hortatur.

Secũdus eſt repercuſsio cũ his quę ad extra aut ĩtra applicantur, & hoc in principio cũ frigidis & ſtypticis. q̃n. ſ. apoſtema calidũ fuerit. vt verbigratia. cũ ſandalis cãphoratis. vñ & frigida ſtyptica numerata de difficultate trãſglutionis in hoc caſu cõueniunt. Aut. ℞. farinæ hordei. ℥. i. ſandalorũ myrti roſarũ. ana. ʒ. i. balauſtiarũ. ʒ. v. cãphorę. ʒ. i. oleorum roſ. camomillini myrti. ana. ℥. i. aceti. ʒ. i. ſimiliter aquę calibeatę quantũ ſufficit, & fiat emplaſtrũ. Ad idem ſuccus ſolatri cum aceto petia linea duplicata in eo infuſa applicata cum frequenti iteratione.

Item decoquantur roſ. balauſtię, myrtus. & plantago, & fiat cataplaſma.

Tertius in augmẽto fiat mixtio repercuſsiuorũ cũ reſolutiuis. vt verbi gratia. ℞. ſandalorum, myrti, roſarũ, balauſtiarũ. ana. ʒ. ñ. armoniaci in aceto infuſi prius p horas iiij. ſ. terbentinæ. ʒ. ñ. diſſoluantur gũmi, & addantur pulueres in fine addito modico camphoræ.

Quartus canon ſi fuerit in augmẽto miſceantur reſolutiua cum repercuſsiuis neutro vincente.

Quintus canon ſi fuerit in declinatione. vincant reſolutiua, immo ſint abſq; repercuſsiuis. Nec exempla poſui quoniam ex ſimplicibus datis poteris faciliter cõponere. Item recurre ad ea quę de apoſtematibus mamillarum. Item ad ea quę de phreneſi, & lethargia, ad ea quę de apoſtematibus ſtomachi dicẽtur, vbi exempla copioſe habe-

E buntur, ſtudeo vt poſſum in abbreuiando. Vltimo rememora vbi remedia applicari debẽt, quia retro ſpatulas & circa collũ vt in difficultate deglutitionis dictum eſt. Itẽ q aliq̃n oportet tranſire ad fortiora reſoluentia, vt ſunt grana lauri, piretrũ cordumeni, ariſtol. & huiuſmodi, ad intra adminiſtrantur. Quòd ſi reſolui nõ poſsit, & ad maturationem nõ veniunt, tunc potes ea in maturatione iuuare cum radice maluauiſci, vel altheę, pinguedinibus ficubus & huiuſmodi. vt ſupra de ſquinantia, apoſtematibus amygdalarum gutturis. Cumq; ad maturationem peruenerit apoſtema rũpatur cum medicinis, vt ſunt ſinapis, gummi, rutæ agreſtis, de qbus de apoſtematibus pulmonis de ſquinantia dictum eſt. & tu ibi. Et ſcito q aliquando nõ ſufficiunt, ſed oportet trãſire ad alia vt, ꝑpter eius duritiem oportet, aut digito, aut cum tenta dura, aut cum inſtrumento ferreo rumpere. & hoc tibi continget.

Cumq; ruptũ fuerit procedat cum abſtergentibus cõſolidantibus intus & extra, vt in allegatis locis. & tu ibi.

F Quòd ſi fuerit apoſtema frigidum in principio adminiſtra repercuſsiua minoris frigiditatis. deinde ꝓcede vt dictum eſt, de calida adminiſtrãdo adinuicẽ. Et pro his recurre ad ea, quæ de catarrho. vt poſita ſunt repercuſsiua in catarrho frigido, & ad ea quæ ſunt dicta in locis iã allegatis. Et quoniam ad plenum de hac materia dicetur in de apoſtematibus ſtomachi non curaui hic niſi ſic leuiter pertranſire. recurre ergo ad ea loca dicta.

De diſpoſitionibus ſtomachi, & primo de canonibus vniuerſalibus, & de iuuantibus, & nocentibus ipſi ſtomacho. Rubrica. 5.

NOBILITATEM ſtomachi declarant ea quę de eius anatomia dicta ſunt. nam cum omnibus membris principalibus affinitatẽ habet, eſtq; pro his omnibus & alijs nutrimentum primo pręparans, & quia eſt aptus ab omnibus alijs faciliter paſsionem recipere, vt patebit ex dicẽdis. Ideo vt ipſe conſeruetur eſt maxime vigilandũ. propter q de eo & eius paſsionibus inſtitui ad plenum dice-

G re. Addo q homines hodierni temporis vtplurimum ad eorum maximam laſciuitatem de eo quaſi vt ſæpius conqueruntur. Prius itaque rememorabo quæ ſunt ipſum confortantia, calida ſcilicet & frigida. deinde quæ ei ſunt vtplurimum nocentia.

CONFORTANTIA tamen ſtomachum antequã enumerentur ſcito. Quòd conferentia ſtomacho ſunt quę ſtypticitate mediocri participãt, ſiue ſint amara ſiue acetoſa. Item omne aromaticũ ſtypticum, omne ponticũ, omne quod æquat calorem naturalem, quia in quãtitate, & non in qualitate adauget, vt amplexatio infantis nõdum polluti, vt Aui. decimatertia tertñ. de cura complexionis ſtomachi cum materia, aut catuli pinguis. Itẽ applicatio volæ manus ſuper ſtomachũ boni temporis. Calida ſunt. Abſinthium, acorus, aloe, & maxime ablutum, ambra, ameos, amygdalę, & ſpecialiter virides. Iſaac, anethum, apium, aromaticũ roſatum, garyophylatũ. Meſ. Ariſtolochia lõga, & rotunda, arthemiſia, armoniacũ, bethonica,

H baſilicon, calamentum, calamus aromaticus, camedreos, cappares conditi cum aceto, Cardamomum, carui, caules, & maxime ſummitates eorum. Cepæ, cinnamomũ, cupreſſus, citrum, licet poſitum ſit temperatum. Crocus platteli, enula, fœniculus, ficus, galanga, gallia, garyophyli, iuniperus, leuiſticus, lignum aloes, & eſt de vltimis ad frigiditatẽ ſtomachi, maſtix, mentha, muſcus, nux muſcata, oppopanacum, oliuæ conditæ. Origanum, paſſulæ & ſunt multũ commendatę. Rhabarbarũ, allium, Meſ. Ruta, ſaluia, theriaca, triphera Gal. trochiſci de abſinthio, de rhabarbaro, de eupatorio. Vinum aromaticum, ſtypticũ, & ponticum, & vuæ acerbæ, maxime conferunt ſtomacho pręgnantium vua nõ recens, Zedoaria, çinçiber, çuccharum, & maxime vbi non generatur cholera. Frigida ſunt. Acetum, acetum ſquilliticum, acetoſa, agreſta, aqua ferrea, berberis, ceraſa acetoſa, citonia, corallus quẽ à proprietate multum laudat Auic. capitulo de regimine eius,

cuius

cuius ſtomachus eſt paruus. Coriandrum, cucumeri, cucurbitæ, chryſomilla, diacitoniten ſine ſpeciebus. Electariũ de ſorbis, endiuia, fumus terrę, granata, karabe, lactuca, myrobalani, myrtus, miua citoniorum, neſpilla, perſica matura, pira, poma ſtyptica, ribes, roſa, ſandali. Syru. de myrto. De acetoſitate citri, roſatus. De fumoterræ, ſorba, ſcoria ferri. Spinachia, thamarindi, trochiſci de roſis. Zuccharum roſatum.

Confortant & ſtomachum vti vomitu ſimplici in duobus, vel tribus menſibus ſemel. Et Auic. vti vomitu in menſe bis capitulo de regimine ſtomachi parui, nam facilius & raro factus vt dictum eſt, eſt vehementis iuuamenti. idem Auic. dum tamen ſine labore fiat. Poſt comeſtionẽ diu ſtare & leuiter incedere, donec cibus ad fundum ſtomachi deſcendat, & maxime in ſic conſuetis. Carnes lento igne aſſatę, Panis aſſatus, Maſticare oſsium extremitates. Mediocris vſus caulium. Pellicula ſtomachi animalium exiccata trita et poſt ſuſcepta. Vnde Aui. de cura doloris ſtomachi in fine. Et ex eis quæ conferunt doloris ſtomachi cũ proprietate ſm ꝙ teſtatur Gal. ſunt cutes extrinſecæ ſtomachorum gallinarum, & capitulo de regimine eius. cuius ſtomachus eſt paruus idem. Quæ tunicæ debent exiccari in furno, & pulueriçari, & condiri cum çuccharo aut aliter, vt fit de aliĳs pulueribus. Hæc enim à proprietate agunt ſicut quodlibet membrum ſibi ſimile confortat. quinto colliget de medicinis confortantibus membra. Et in ſumma inter radices galangæ. Inter ligna lignum aloes. Inter gummi maſtix. Inter herbas abſinthium, & de quo dicit Auic. allegato cap. Et abſinthĳ herba nõ ſuccus eius, quoniam ſuccus ſeparatus eſt à ſtypticitate retenta in herba, de quo in dubĳs. Inter liquores acetum non multum acutum, & maxime ad ſtomachum calidũ. ꝙ ſi fuerit ſtomachus frigidus ponãtur cum eo aromatica calida, vt mentha & huiuſmodi. ſtomachũ confortantia. Et iuxta hęc nota aliquos canones.

Primus quod ſtomachũ confortantia dari debent ſtomacho inanito, quando. ſ. iam incipit appropinquare fames, quia tunc facta eſt reſolutio ſuperfluorum, & ſtomachus confortantia nõ aliunde impeditus ad ſe melius trahet, & ex conſequenti melius operabuntur.

Ex quo infert ſecundus, ꝙ ſi nocentia illa hora ſumerẽtur vt fructus, aqua frigida et huiuſmodi magis nocebũt.

Tertius infertur. ꝙ in habẽtibus ſtomachum frigidum in ea hora competit potus aromaticus. & hoc ſi cerebrũ forte non ſit aptum ab eo lædi.

Quartus. ꝙ ſicut ponimus ſuper pulſum per quę volumus cor confortare, ita ſuper volã manus ponamus medicamina quibus volumus ſtomachũ confortare, fricãdo. ſ. vngendo, &c. quoniam ſicut hęc extrema à ſtomacho recipiunt, ita econuerſo adde ꝙ eſt, vt ſtomachus neruo.

Quintus. ꝙ quæ ſtomachis applicant non debent eſſe tepida, qm̃ exoluũt robur virtutis decimo therapeu. octauo capitulo. Sint enim multæ caliditatis ſi cauſa frigida eſt, ꝙ ſi calida non excedant in frigiditate multum ꝓpter ſtomachi cõplexionem vt de corde dictum eſt. & tu ibi.

Sextus. ꝙ ſi humida ſtomacho applicantur, nõ debent diu morari ne frigiditate lædant.

Septimus. ꝙ ſicca aromatica debent diu morari. vnde & pãni aromatibꝰ ſuffumigati ſunt ſtomacho cõuenientes

Octauus. ꝙ quando ſtomachus peccat humiditate, abſtinendum eſt ab humido intus et extra, dato ꝙ ſua potẽtiali ſiccitate iuuent.

Nonus. ꝙ aliqñ fricare partem poſteriorem ſibi directam vbi præceptum eſt aliquando applicare vnctiones iuuat, & maxime ex ſtomacho conferentibus.

Decimus. ꝙ aliquando cibaria duræ digeſtionis conferunt de per accidens ſtomacho, vt quãdo ſcilicet cum eis cõmiſcetur vinum vel aliquod aromaticum, vt diutius trahat morã in ſtomacho, & intellige ꝙ ſint debitę quantitatis. Et quod dicetur infra de cibis durę digeſtionis debet intelligi de per ſe.

A Vndecimus. ꝙ emplaſtra, & vnctiones pectoris per ſæpe nocent ſtomacho, quare cauendum dum inungitur pectus ne talia ad locum ſtomachi deueniant.

Duodecimus. ꝙ medicamina quę dãtur pro ſtomachi confortatione debent dari ſimul, & ſimul totum deglutiri poteſt, cuius contrariũ dictũ eſt in de diſpõnibus meri.

Decimus tertius. ꝙ cõfortantia ſtomachum debẽt eſſe groſſæ ſubſtantiæ, & vt plurimum ſiccæ.

Decimus quartus. ꝙ in diſpoſitiõibus ſtomachi in quibus egemus euacuatiõe debemus abſtinere a pharmacĳs ſpecialiter fortibus, ne debilitent amplius ſtomachum. Vnde decimatertia tertĳ. de debilitate ſtomachi, & ſolutio ventris eſt ex eis quæ debilitant ſtomachum ſua mala qualitate etiam trahẽdo a remotis humores ad ipſum. nã non ſunt neceſſariæ, qm̃ humor peccans eſt in via ductus ad quẽ immediate medicamen ꝑuenit. Vnde Aui. de curationibus cũ modis vniuerſalibus. Et oportet vt adminiſtrẽtur in mundificatione ſtomachi & eius quod aggrega B tur in vacuitate eius, adhęret aut imbibit, medicinę non pertrãſeuntes ſtomachum, & vias proximas ſtomacho.

Decimus quintus. ꝙ ante exhibitionem medicinę reſolutiuæ debemus confortare ſtomachũ, & ſimiliter poſt cum his quæ ipſum confortant, & prohibent receptionẽ eiuſdem humoris. de quibus actum eſt.

Decimus ſextus. ꝙ tales ſemper debent cõmiſceri cum his quæ ſtomachum confortant.

Decimus ſeptimus. ꝙ vitrũ reddit potum frigidum, lignum vero ecõtra. Habentes itaq; ſtomachum frigidũ bibant vinum in ligno, & maxime ſtomacho appropriato.

Decimus octauus. ꝙ vena baſilica ſtomachũ reſpicit, quare cũ volueris phlebotomare propter diſpoſitionem ſtomachi, ipſam incide. Conſimiliter ventoſę applicentur parti poſteriori in ſpatulis ſi res eſt multi doloris, & ſi materia fuerit groſſa, vẽtoſatio in natibus ſemper cum ſcarificatione.

Decimus nonus. ꝙ ventoſa magna in loco ſignato ori C ſtomachi, quia inter duodecimã & decimamtertiã ſpondilem eſt conferens, qñq; in dolore ſtomachi, ſicut & illa quę ponitur ante. de qua in de dolore ſtomachi.

Vigeſimus. ꝙ phlebotomia inferioris labĳ multoties confert in paſsionibus ſtomachi. habet enim cum ſtomacho colligantiam manifeſtam.

Vigeſimus primus. ꝙ medicamina alteratiua multum excedẽtia frigida aut calida in diſpoſitionibus ſtomachi nõ debent adminiſtrari. nã excedenter frigida paucã eius caliditatem extinguent. nã neruoſus eſt multum, vt dictũ eſt. frigidum vero neruis inimicũ, vt Hippocrates quinta Apho. Aphor. decimonono. ſed hoc intellige & in ſequẽtibus regulariter, qm̃ coacte aliquando damus aquã frigidam in quantitate, vt in tertiana pura vbi adſint conditiones prima quarti. de cura putridarũ enumeratę. Item & de febre peſtilentiali. Aui. Item de cauſone. calida autẽ vehementer reſoluent eius tepidã caliditatem. ꝓpter ꝙ cõmuniter habentes hepar exceſsiue calidum, habẽt ſto D machum frigidũ. ſi acuta mordebũt, & in ſpaſmum cordis morſum adducent. debent itaq; iſta ſi adminiſtrantur tẽperari, ne ſubito, ſed gradatim lapſum ſuum remoueãt, & melius. & hæc erit operatio ſm ſapientiam.

Vigeſimus ſecundus. ꝙ melius & conuenientius eſt, vt frigida ſtomacho exhibita nõ ſint omnino à calidis denudata, propter complexionẽ eius naturalem conſeruandã, & vt digeſtio melior perficiatur, quæ calido perficitur.

Vigeſimus tertius. ꝙ ſtudere debemus quantum poſſumus, vt quę ſtomacho exhibemus ſint grata ei, boni odoris, non diſplicibilia. et hoc in pharmacĳs alteratiuis & cõfortatiuis, & eſt canon Gal.

Vigeſimus quartus. ꝙ ab humidis vt poſsibile eſt in diſpoſitionibus ſtomachi abſtineamus, qm̃ villos ſtomachi relaxant, & fluunt cito in ſtomachum non imprimentia.

Nocentia ſtomacho ſunt omnia quę ſunt duræ digeſtionis. & tu hæc corrige, vt ſupra. x. canone, *Omnia*

ventoſa, Mordicatiua, Acuta, Inculcatio nimia cibi & potus. Repletio nauſeatiua, & eſt de rebus magis vitandis. Auic. Omnis res exceſsiuæ qualitatis actualis, vel potentialis. Abominabilia vomitum prouocatiua. Indigeſtio qu.elibet. Nimium humida. Omne laxatiuum. Omnia de facili corruptibilia vt lac. Vnde Auic. decimatertia tertij. de rebus in quarum vſu nocetur ſtomachus. Et lac eſt nociuum ſtomacho, & ſimiliter medullæ, & cerebella ſimiliter. Et fructus de facili corruptibiles. Et olera aut blitis. Mala maſticatio, indebita ciborũ aſſumptio, quia quod præponitur poſtponi deberet. Diuerſitas cibariorum in eadem menſa aſſumptorum. Item vẽtoſitas in ſtomacho faciens cibũ leuigare. Similiter et prohibitio fęcis & ventoſitatis eſt maximi nocumenti. Auicen. allegato capitulo. Vapor malus ad cerebrum, & ſtomachum eleuatus.

Et ex medicinis & cibis ſtomacho magis nociuis ſecundum plurimum eſt granum pini, & ſelch, & albedoragi. Aui. allegato capitulo. Grana tamẽ illa cum çuccharo ꝑparata conferunt. Aui. & tu conſidera. Comeſtio ſine appetitu & appetitus ſine comeſtione, quoniã ſtomachum replet malis humoribus. Coitus ſuperfluus. Item poſt aſſumptionem cibi immediate factus. Vnde Auicẽ. Et coitus eſt ex rebus magis nociuis ſtomacho. Et vomitus laborioſus. Vnde Auicẽ. Et quamuis ſit iuuatiuus ex parte purgationis, nocet tamẽ plurimum cũ debilitate. Omnis fortis paſsio capitis. Omne accidens animę immoderatũ, vt triſtitia, timor, & huiuſmodi. Tuſsis multa. Sternutatio multa. Omnis hepatis diſtemperãtia, pulmonis, et fellis, & inteſtinorum. Item fortis membrorum oppilatio. Fluxus nimius. Sollicitudo ſuperflua. Retentio ſuperfluitatum ſuperiorum, et etiam inferiorum, vt dictum eſt nõ abſtergendo cutem. Vigiliæ multæ. Poſt cibum non moueri. Vinum malum, & eſt de maxime nocentibus, vt acetoſum, vel acerbum. Item bibere trincando, quoniam cũ vino attrahitur aer ſtomachũ lędẽs. Lotio oris cum aqua ante cibum. Calida nocẽtia ſtomacho ſunt abſinthij ſuccus Auicen. & Meſue. & tu hæc conſidera. Abrotanum, aloes malum & nõ lotum, Anas eſt grauis ſtomacho; Aniſum. Aſſatum. Aſſa. Auellana. Been. Butyrum. Canabis ſemen. Camphora. Cappares ſaliti non conditi. Carthamus. Caſeus recens non ſalitus Auicen. Caules horti in æſtate vel cocti cum oleo & ſale Auicen. Caudæ animalium. Centonicũ & eſt ſpecies abſinthij. Cerebra animalium dictum eſt. Ceraſa. Citrulli. Citrum quia caro eius. Auicen. Coriãdrum humidum & ſpecialiter ſuccus eius. Cucurbita. Cucumer. Dactylus. Faba. Faſeoli. Ficus & ſpecialiter humidę. Grana pini. & de hoc in dubijs. Geneſtra. Iuiubę. Lac dictum & lacticinia. Lens & ſpecialiter cum cortice ſumpta. Mala immatura. Matricaria. Melones. Medulla animalium. Meſpilla. Muſtum. Nuces antiquæ, recentes vero minus nocẽt. Oleum nuchum. Amygdalarum dulcium. Pira & ſpecialiter cruda, & ſtomacho ieiuno ſumpta. Poma ſimiliter acerba & cruda, porrum, pruna, rafanus, rapa crudaq́, terbẽtina. Vinũ nigrum groſſum & multa vini aſſumptio, çuccharum viola. Et inter calida habes ſicca & inter frigida humida ſtomachum lędentia, quæ ex te colligere facile erit. Quibus peractis cõſequens eſt, vt proſequatur ad agẽdum de modo curationis ſuarum malarum complexionum.

De mala complexione frigida ſtomachi materiali, & immateriali. Rubrica. 6.

Stomachvs vtplurimum patitur à mala complexione frigida & humida materiali.

Cavsæ. Et ex cauſis eius quædam primitiuæ ſunt vt frigiditas aeris. Vſus rerum frigidarum in cibo & potu. Superfluum exercitium. Coitus ſuperfluus. Animi accidentia mala, vt triſtitia & huiuſmodi quę narratione in firmi cognoſcunt̃. Item quædam ſunt per cõmunicatem cauſæ, vt frigiditas cõmunicata ſibi à cerebro frigefacto, aut inteſtinis, aut ſplene, aut hepate. Et ſic ſimiliter cũ cõmunicat̃ ei mala cõplexio calida exceſsiua qua reſoluit̃

E humidum eius, & ſic per accidens infrigidatur, quẽadmodum accidit habentibus hepar exceſsiue calidũ, ꝙ ſtomachum habent frigidũ. vnde oportet te multum diligẽter de ipſis talibus membris interrogare.

Signa demonſtratiua frigiditatis in ſtomacho, quia ſentitur frigiditas in eo. Et iuuatur calidis. Et ꝙ non digerit, & præcipue res difficilis digeſtionis. Et eſt cum paucitate ſitis linguę albedine. vel ad albedinem declinantis, & ꝙ appetitus eſt ſatis intenſus. Item color mutatus erit ad albedinem, & reliqua ſigna frigiditatis. Item quia cibus tarde deſcendit & aliquando non deſcendit, ſed poſt ſpatium quoddam euomitur, & tunc nõ percipitur in eo mutatio notabilis. Item eructatio acetoſa eſt eius ſignificatio, & maxime quando cibus non eſt comeſtus acetoſus. Item ex ſignificationibus eius eſt ꝙ poſt aſſumptum cibum & potum per plures horas accidit ſtomacho extenſo dolor qui nõ ſedatur niſi vomitu rel acetoſæ. Item quandoq; percipitur rugitus, & inflatio in mala complexione

F frigida ſtomachi, & hoc maxime quando cum ea coniungitur complexio naturalis calida ipſius ſtomachi, & quando ita eſt tunc, adeſt ſitis & augmentat̃ corruptio ꝙ ſi fuerit cum humoris vitio, tũc materia erit natãs, aut inuiſcata, aut imbibita, aut frigida phlegmatica, aut melãcholica. & de his omnibus ponent̃ ſigna. Natantẽ materiã oſtendit eius fluctuatio. In ieiunio apud motum, & ſumpto cibo, vel potu ſubleuat̃ & ſupernatat, et facit nauſeã. &, multa ſit ſi ſemper facit nauſeam, & vera pauca nõ niſi ſumpto cibo. Et facile egreditur. vomitu vel ſeceſſu etiã dato aliquo abſterſiuo. Imbibitam ſignificat ſingultus, neq; adeſt aliquod ſignorum prædictorum.

Signa materiæ phlegmaticę ſunt, quia cadit appetitus propter immoderatam diſcraſiã, aut quia eſt imbibita, & imbibitio iuuat ad expulſionem, & nõ ad attractionem. Item ex cibo aſſumpto non dilatatur pulſus ſicut conſueuit. Item ſentitur grauedo, & pondus. Item inflatio, extẽſio, & nauſea, & non quieſcit niſi cum eructatione. Quòd

G ſi melancholia, tunc apparent ex ſignis phlegmaticis, & cum his timor, & puſillanimitas. Item ſaltus in myrach, & qñq; perducit ad epilepſiam, & melancholiam. Item adeſt appetitus plurimus cũ debilitate digeſtionis multitudine inflatione inquietudine, ſollicitudine. Etiã egeſtio, vrina, regimen, habitudo, complexio, & huiuſmodi. maxime te iuuabũt ad eius humoris peccantis notitiam.

Signa ſi per cõmunicatem. vt à cerebro, quia paſſus eſt aut cõſuetus pati ſodam, fluxum humorum ad oculos, ad nares, vel ad pectus tuſsiendo, modo vero non, ſed ſtomachum læſum ſentit quem prius nõ ſentiebat. Quòd ſi ab hepate, quia fortiter fuit inflãmatus, aut quia iam debilitatus eſt, aut aquoſitas multa multiplicata, vt in aſcite. Si à ſplene, quia lęſio in eo, vt durities, oppilatio & huiuſmodi. Et cõſimiliter de alijs per oppoſitum eorum, quæ dicentur de mala complexione calida ſtatim.

Cvra. Canones. Primus canon ordinatio diætæ. Secũdus euacuatio minoratiua ſi locus materiæ tolerat,

H Tertius digeſtio. Quartus euacuatio eradicatiua & iterata. Et hoc melius placet Auicẽnæ propter debilitatem membri. Quintus eſt diuerſio. Sextus cõfortatio eius. Septimus correctio membri mandantis ſi quid eſt tale. Octauus eſt correctio accidentium ſi quod remanſit.

Primus canon cõpletur ordinando diętam ſm exigentiã cauſæ adminiſtrando contraria malæ complexionis, cibaria ſcilicet & potus, vt ſupra. ij. &. iij. tractatu.

Pro cõplemento ſciendum ꝙ materia in ſtomacho exiſtens, aut eſt infuſa in partibus etiã minimis ſtomachi. & tunc dicitur ſtomachus exuccans. Aui. aut imbibita ſicut imbibit̃ pannus tinctitura viſcoſa nõ penetrante ad minimas partes. ſicut eſt videre in pannis male tinctis, aut eſt adhærens, aut eſt natãs in fundo. Quòd ſi fuerit natans, tunc aut materia petit ſuperiora, quod cognoſcit̃ ex nauſea, faſtidio oris ſtomachi, & hmõi. & tunc cum ſm plurimũ cauſa ſit calida, euacua cũ euomitiuo ex aqua tepida

cum aceto, ita tñ vt totum ſit tepidum, vt ſupra in cano-
nibus generalibus. Quòd ſi fuerit phlegmatica, da vomi
tiuum forte, vt aquam raphani. aut oxymel ſquilliticum
cũ aqua tepida, & huiuſmodi. Itẽ da acrumina prius, de-
inde vomitiuũ exhibe, et facilior fiet inde vomitus. vt in-
fra de vomitu. Quòd ſi declinauerit ad inferiora, quod
ex grauitate partis ſtomachi inferioris cognoſcit̃ fac eua-
cuationem minoratiuã cum medicina debili, vt cũ pilu-
lis alephanginis, pilulis de hiera ſimplici, caſia, mãna, cly-
ſterijs, collyrijs, & hmõi, qm̃ materia eſt in via ductus &
parata. nam fortis trahet de aliena materia, vt ſupra.

Deinde digeras quod reſtat cum digeſtiuis ad hoc, vt
quarto tractatu. & tu ibi, & ſemper ſint digeſtiua etiã ſto-
machi confortatiua.

Deinde procedas cũ eradicatiuis, aut iterabis euacua-
tionem vt dictũ eſt, ꝙ ſi locus materię non pariatur, ita ci
tam euacuationẽ, aut quia materia ſit, aut imbibita viſco
ſa, aut ſtomacho ſit exuccans ad intellectũ datum. tũc ve
nias primo ad tertiũ canonem, vt digeras materiam cum
inciſiuis in viſcoſa, & groſſa. vt eſt oxymel ſimplex. Aut
acetoſus cõpoſitus cum aqua mẽthæ vel huiuſmodi, quæ
& ſi ſit ſtyptica, tñ propter eius facilem ſubſtantiam non
multũ ſtypticat, & plus iuuat confortando q̃ noceat ſty-
pticando. Aut in ſubtili penetrãte dando ea, quę ingroſ-
ſant & penetrant, vt ſyrupus acetoſus ſimplex, aut iulep
violatum cũ modico ſyrupi acetoſi, cũ aquis appropria-
tis, vt de endiuia, violarum, acetoſa, & huiuſmodi. Et cõ-
ſimiliter de melãcholia agendum. Et hic nota ꝙ ſyrupi
tales debent iulepizari vt melius penetrẽt. Secũdo ꝙ in-
termiſcui aliquid de materia calida dato ꝙ rubrica ſit de
frigida, quia viſum fuit fuiſſe ſatis cõſequens & vt breui-
tati indulgeam, vt infra rememorabo in rubricis de mate
ria calida. Sed ante quarti perfectionem nota ꝙ nihil eſt
quod ſit magis cõferens ſtomacho q̃ hiera. Aui. xiij. tertij
de curationibus de modis vniuerſalibus. & hoc maxime
qñ eſt ægritudo materialis. In calido autẽ & ſicco in ma-
teriali nocet. Aui. eodẽ loco. ſed ſtomachis hodiernis non
placet. Secundo ſis memor eius quod dictum eſt. in. xv.
canone ſupra. Itẽ eius quod dictum eſt in nono. nã itera-
tio euacuationis multum laudatur ab Aui. allegato loco.
vi. cap. Tertio vbi materia fuerit pauca non indigemus
iſtis euacuatiuis, ſed ſufficit diæta debita cum medicinis
cõfortantibus intus, & extra adminiſtratis exiccãtibus,
& conſumẽtibus materiã, vt eſt ſyrupus abſinthij, & me-
dicinę abſinthiales, zinziber cõditum, & hmõi ſm ꝙ exi
git materia. Quarto vt magis certificeris ad agendũ cir-
ca ipſum. ſcito quod cũ vrina, aut egeſtio incipiunt recti-
ficari, ita & ſtomachus. Venio deinde ad particularẽ eua
cuationẽ, & audi Auicẽnam de cura complexionis ſtoma
chi cũ materia, & neqꝫ educat̃ à ſtomacho humor niſi ad
partem declinationis ipſius in euacuatione. Si autẽ ambi
gua ſit, educ natantẽ qui ſequitur os cum vomitu, & eum
qui eſt illi contrarius cũ ſolutione. Et iã dictum eſt quod
ſi humor eſt imbibitus intrans, & non eſt niſi ſubtilis in
eſſentia ſua, tũc melius quo curat̃ eſt aloes, et de hoc in du
bijs, & ablutum eſt rectius ad confortandũ, & non ablu-
tum ad purgandũ, & hiera eſt conueniẽtior ambobus ꝓ-
pter illud quod eſt de ſpeciebus rectificantibus, & adiu-
uantibus, & prohibentibus a nociuis. & proprie pura nõ
permixta cum melle. Hęc Aui. allegato ca. Nã mel ſi red-
dat ipſam magis ſolutiuã reddet ipſam minus confortati-
uam. Idẽ Auic. & de his dicetur in dubijs. Et hi canones
de euacuatione intelligendi ſunt pręcipue qñ materia cõ
tenta in ſtomacho eſt eius vitio & non alioꝝ mittentium
ſibi, vt ſunt aut corpus totum, aut hepar, aut ſplen & hu-
iuſmodi, vt de his ſtatim. Quod ſi fuerit ex parte totius.
vt quia corpus fuerit plethoricũ, fiat phlebotomia de ni-
gra ſi particularia conſentiũt, aut ſibi proportionabile vt
ventoſatio crurium, naticum; cum ſcarificatione, ꝓuoca-
tio hęmorrhoidarũ, menſtruorum, ieiuniũ, exercitium, et
huiuſmodi. Vnde Aui. de cura complexionis ſtomachi cũ

A materia. Et huiuſmodi quidem materijs cõfert phleboto
mia quando illic eſt repletio, vt remoueatur humor ad ve
nas & extremitates. Quod ſi fuerit cerebrum, tunc fiat
purgatio, & cõfortatio, vt ſupra de diſpoſitionibus capi-
tis. i. cap̃. ſm ꝙ exigit materia. & tu ibi. Et ſis memor ꝙ
maſticatio plurima maſticis facta ſecũdũ canones diſpo-
nit phlegma mirabiliter, & confortat ſtomachum, & nõ
permittit ipſum iterũ recipere. Quod ſi fuerit hepar eua
cua ipſum digerẽdo materiã, & confortando ſtomachum
ne recipiat, & modus dicet̃ in ſequenti capitulo. & vt plu
rimũ remittit cholerã. Quod ſi ſplen digeras cũ oxymel-
le habẽte virtutẽ corticis, tamariſci, ſcolopẽdrię, & huiuſ-
modi. Deinde euacua. vt infra. xv. cap. nam mittit melã-
choliam, et proportionabiliter de alijs ſuo modo dicatur.

Quintus q maxime locũ habet vbi materia ad ſtoma-
chum aliunde fluit cõpletur cum frictionibus extremita-
tum collutionibus, ligaturis & huiuſmodi, vt phreneſi,
dolore capitis, apoplexia. Itẽ euacuationibus per clyſte-
B ria, ſuppoſitoria. Item & quandoqꝫ phlebotomia.

Sextus perficitur cũ his quę ad extra & ad intra ſtoma
cho applicant̃, & ipſum cõfortantia. Vbi nota ꝙ ad extra
applicant̃ ſacculi. vnctiones emplaſtra ſiue cerotaria, em-
brochę, olea, & multi delectantur plus in embrochis. Sed
Aui. inquit. de euacuatiõibus cum modis vniuerſalibus.
Sed epithema. et emplaſtra ſunt meliora embrochis. Em-
brochę enim ſunt debilioris impreſſionis, & de hoc in du
bijs. Et ſimiliter quidã magis in cerotarijs, quidam in vn-
ctionibus. ſed ex dicẽdis in dubijs apparebit difficultatũ
harũ ſolutio. Ad intra dãtur ſyrupi de abſinthio, de mẽ-
tha, de eupatorio, de citro. Confectiones vt aromaticum
Gabrielis garyophylatũ. Diacinnamomum. Diagalanga.
Diambra. Electariũ de gemmis cum ſpeciebus. Electariũ
de citro Meſue. Electariũ pliris arcoticon. Pulueres dan-
tur ſimplices, & compoſiti. Ex ſimplicibus iam dictis in
principio capituli. Item fiunt ex ipſis pilulæ. Item trochi-
ſci vt ſunt galliæ muſcatæ, trochiſci de roſa Meſ. de ligno
C aloes, de abſinthio, trochiſci de cyperis, & ſunt optimi, &
ſum vſus eis in pilulis. Itẽ valent ad intra, theriaca. mitri-
datum, zinziber cõditum. & de his in fine de mala com-
plexione ſine materia. Ad extra vnguentũ vſuale ſtoma
chi frigidi confortatiuum. ℞. olei de abſinthio. ℥. i. maſti-
ci. ℥. ſ. de ſpica. ʒ. iij. pulueris garyophylorum. corallorum
rub. ana. ʒ. ſ. ligni aloes. ℈. i. pulueris roſ. ℈. ſ. aceti expreſ-
ſi de pane aſſato. ʒ. ſ. fiat vnguentũ cum modico cerę. Ad
idem cerotum. ℞. ligni aloes. Menthę, abſinthij. maſticis,
cyperi, coſti, zinziberis. ana. ʒ. i. calami aromatici, oliba-
ni, garyophyloꝝ, macis, coralloꝝ, rubearum roſarũ, myr-
ti. ana. ʒ. i. ſ. cum cera, & pice fac cerotum. Et ex his po-
teſt fieri emplaſtrum cum farina frumenti, & oleis poſitis
in pręcedenti recepta addito modico vini albi. Itẽ ex his,
pulueres addito zuccharo, & conſimiliter trochiſci. Itẽ
quidam extendunt maſticem calefactum cum piſtello in
mortario ſuper ſcutũ coreum ſtomachale, deinde ſuper-
aſpergunt puluerem garyophyloꝝ, coriandroꝝ prępara-
D torum, & myrti. Et ſi vis magis ſtypticare adde puluerẽ
coralloꝝ. Hic autem leuiter pertrãſeo, quia infra de debi-
litate ſtomachi faciã te copioſum. vbi ponã multa & ex-
perta. Sed hic nota canonẽ ꝙ magis ſtyptica debent ap-
plicari ſtomacho qñ læſus eſt vitio aliorum, qm̃ oportet
claudere vias. Tu itaqꝫ ex datis ſimplicibus compone ad
libitum, & quę commendantur ad intra valent ad extra,
ita ꝙ de cõfectionibus, & ſyrupis, & electarijs potes face-
re cerota, vnguentum, epithemata, & embrochas, ꝓpter
tamen modum cum ſis nouus ponã exemplum de ſaccu-
lo, & embrocha. Epithema, ſiue ſacculus, quia hic loquor
de ſicco epithemate. ℞. roſarum, mẽthæ, abſinthij, balau-
ſtiarum, lambruſcę, myrti. ana. M. ſ. garyophylorum, ma-
cis, nucis muſcatę, coralloꝝ amborum. ana. ʒ. ij. corticum
citri. ʒi. fiat ſacculus in forma ſcuti. Embrocha. ℞. has res
dictas. aut ex alijs poſitis ſupra addendo nuces cupreſſi,
gallam, & alia ſtyptica. vt tuo propoſito conueniet, fac

ea bullire in vino ſtyptico ſufficiētis quantitatis bullitione ſatis conuenienti. Deinde infunde ſpongiam, & exprimas fortiter in duobus inciſorijs, aut cū panno in quo ſit poſita & conſtricta vt faciunt lotrices pannorū, & ſic calidam applica ſtomacho ter aut quater vt videbitur. Vltimo vnge cum oleo aut vnguento ex prędictis & dicendis infra de debilitate ſtomachi. Sed nota ꝙ non permittatur ſpongia infrigidari. Quid autem ſit vtilius embrocha, aut epithema, aut emplaſtrum, ſiue cerotum dictum eſt. & amplius dicetur in dubijs.

Septimus completur corrigendo membrum mādans. Et tu de eorum membrorū correctione quære in proprijs rubricis, quoniā cura talis diſpoſitiōis ſtomachi eſt principaliter, & maxime à tali dependens.

Vltimus autē ponitur ſtudium in correctione accidentium quæ in tali caſu euenire cōſueuerunt. quę ſunt dolor ſtomachi, morſus oris ſtomachi, morſus cordis, ſyncopis, faſtidium debilitas digeſtionis, lienteria, vomitus, & huiuſmodi. De quorum omnium cura dictum eſt, aut in ſequentibus dicetur in proprijs rubricis. & tu ibi. Sed ſi coniungentur hæc adinuicem, quia ſtomachus lædatur per eſſentiam & per cōmunitatem, tūc & tu eſto ſollicitus ad magis timoroſum. iuxta illud Auic. prima quarti. de cura putridarum in generali. Et oportet vt ſeruetur res magis timoroſa de vna duarū. & quarta primi. Tu quoq; ſis ſollicitus ad id quod magis ſuſpectū eſt. vt verbi gratia. ſi fuerit a corde, & de corde ſit ſuſpitio cum ſit membrū principale. tu debes prius attendere cordi. Conſimiliter ſi poteris ſimul & ſemel vtriq; attēdere, fac ſi nō attende prius influenti, & audi ſecunda quinti. Aui. Et quandoq; aggregantur in ſtomacho duo humores contrarij, & eſt ille qui eſt imbibitus. verbi gratia. ex ſubtili cholerico, & effuſus ſit in continuitate ex groſſo, oportet ergo vt intētio ſit in eo qui eſt maioris nocumenti. Quòd ſi fuerit mala cōplexio ſine materia, tunc ſola ſufficiunt alterantia ſimplicia. & compoſita dicta ſupra. Et in complemento ſexti canonis ſunt maxime conuenientia vtraq; ſunt diatriompipereon. Confectio muſcata. Vinum aromaticum antiquum purum tantum, quia loco medicinæ ſumptum lymphatū vt tolerat cerebri diſpoſitio, & cum pane aſſato. Diamuſcum dulce. Triphera & mitridatum, vt ſupra. Diacitoniten melilotum cum ſpeciebus. Diamargariton. Et in ſuis ferculis vtatur aromatibus factis ex cinnamomo, & alijs calidis vt ſupra ſtomachi confortatiui:.

De mala complexione calida ſtomachi materiali, & immateriali. Rubrica. 7.

Cavsæ eivs numerentur proportionabiliter ſuo modo, vt de frigida actum eſt, quæ faciliter ſic diſcurrenti manifeſtabuntur.

Signa demōſtratiua immaterialis ardor perceptus in eo, & ore eius etiā non aſſumpto cibo vel potu calido inflāmatiuo ſeb. ſitis vehemens. Parua fames, & cito ceſſat cum non datur cibus. & qñq; accidit ſyncopis, & dicitur fames ſyncopalis, & erit appetitus ad frigidū & iuuatur eo. Et melius digerit groſſa ꝙ ſubtilia, qm̄ talia in eo aduruntur. Itē vomitus, nauſea, egeſtio erit cholerica, & vrina cōplexio habitudo. Quod ſi fuerit cum humoris vitio vt ex ſanguine erunt venæ tumefactę, & aderūt phlegmones, carbūculi, ſcabies, dulcedo I ore percepta, & reliqua ſigna ſanguinis, vt in principio operis dictum eſt. Quòd ſi ex cholera fuerit ſignificabit macies, & extenuatio corporis, ſitis, oris amaritudo, ſalſedo, ſi phlegma ſalſum in cauſa fuerit. Itē percipitur cordis læſio ex mordicatione cholerę. Itē vomitus & hmōi, vrina citrina, & egeſtiones citrinæ, complexio, habitudo, regimen, & huiuſmodi. Inquit Aui. de ſignis malæ complexionis calidæ in fine. Et ſcias, ꝙ illius cuius ſtomachus eſt igneus ſanguis eſt paucus malus, fœtidus, acutus, quem abhorrent membra diuerſa ei in complexione radicali, quare nō nutriuntur eo. Fit ergo ille paucæ carnis. & ſunt venę eius exuberantes, quoniam ſanguis incluſus eſt in eis quo nō vtitur natura,

E & phlebotomia trahit ex ipſa ſanguinem malum.

Cvra. Canones proportionabiliter agendū, in cura malę complexionis calidæ eius ſeruando ordinem canonum iam poſitorum de frigida.

Ordinetur diæta vt decet.

Euacuetur vt ſecurius materia ſaltem minoratiue cum pilulis alephanginis minutis cū rhabarbaro: vt verbi gratia. ℞. pilularum alephanginarū. ℈. i. de rhabarbaro. ℈. i. ſ. informentur cum ſyrupo de endiuia. nam ſemper excitando materiam calidam ſaltē cholerica ab hepate penetrante, nā talis nō videtur in ſtomacho generari, & humiditas phlegmatica. ſed de his ſupra. iiij. tract. de cholerica vitellina. & tu ibi. Item ad hoc caſia, māna, diaprunis nō ſolutiuum confortatum cū modico electarij de ſucco roſ. maxime ſi neceſsitas eſt. nam in eo caſu concedit Auicen. ſcamoneam. Item ad hoc idem hiera.

Tertio digeratur materia ſm̄ ꝙ ipſa exigit. ꝙ ſi fuerit groſſa vt cholera vitellina, da ſyrupum acetoſum ſimpli-
F cem, aut violatū cum modico acetoſi, aut oxyzaccarā, & huiuſmodi. quę ſubtilient, & incidāt, ꝙ ſi fuerit alia cholera vt praſsina, da eius digeſtiua, vt. iiij. tract. quæ non abſoluantur à confortatiuis ſtomachi.

Et pro quarto & ſecūdo ſis memor canonū quos poſui in quarta hic ante in rubrica ꝓcedenti. euacuabis itaq; cū leuibus, vt māna, caſia, thamarindis et hmōi. Et tu ꝓ ipſis euacuatiuis reqre ſupra. iiij. tract. vbi de his. & aloe in hac materia etiā proprietatē habet, vt de frigida dictum eſt.

Quintus compleatur, vt ſupra cum frictionibus, ligationibus &c. vt ſupra de frigida.

Sextus cum his quæ ad intus, & extra applicātur. Ad extra valent, & eſt expertum. buccella panis infuſa in vino granatorum comeſta. Item ad idem cum agreſta. Item miua citoniorū, ſyrupus de myrto, de papauere. ſyrupus de acetoſitate citri. ſyrupus de granatis dulcibus acetoſis Meſ. iulep roſ. violat. ſyrupus de nenuphare, trochiſci de ſpodio, de terra ſigillata, de carabe. Ex confectionibus
G triaſandali, diarodō. electariū de gemmis ſine ſpeciebus, diacitoniten ſine ſpeciebus, manuſchriſti perlatum ſandalizatum, diadragantum frigidum, diaprunis non ſolutiuum, de quo dari poteſt bis in die ante cibi aſſumptionem per duas horas cum aqua endiuiæ: aut aqua ſimplici cocta cum zuccharo. hæc etiam quādoq; in modum pulueris rediguntur & dantur, operare vt placet. Ad extra inungatur ſtomachus cum oleo roſato, & modico aceti. Item cerotum ſandalinum Meſue. ij. diſtinctione 1 & eſt vltimum. Item. ℞. oleorum roſa. de myrto viola. ana. ℥. i. & ſi vis infrigidare magis adde nenupharini, tātundem ſandalorum rubeorum, rubeorum corallorū. margar. ana. ʒ. ſ. lambruſcæ, myrti. ana. ℈. i. aceti parū. & ex his et alijs frigidis ſupra confice emplaſtra, cerotaria, ſacculos, epithyma, vt libet. Sed hic aduerte quoniam iſta frigida lædunt pectus, & eorum mora eſt in fine magis cauſa læſionis ſtomachi cum ſit cōplexione frigidus vt ſupra, nam timor in infrigidando eſt maior. Aui. de curationibus cum
H modis vniuerſalibus. hinc nō debent ſuper eum multum morari. Vnde Auic. de cura malę complexionis calidę in fine. Cūq; emplaſtras ſtomachum ex emplaſtris infrigidatiuis, caue tunc ne velamē ex eis infrigidetur aut hepar tali infrigidatione qua eorū operationes naturales lædantur. Et ex iſtis infero ꝙ embrochę, in hoc caſu ſunt meliores emplaſtris, cerotarijs & huiuſmodi. quoniam nō ſunt ita fortis impreſsionis de quibus in dubijs.

Septimus ſimiliter cōpleatur, vt ſupra de frigida corrigendo membrū mandans, cuius correctio patet ex dictis ſupra aut ex dicendis infra ſuis rubricis.

Vltimus etiā conſimiliter adimplebitur, quoniam cura accidentium illorū aut ex ſupraſcriptis, aut ſubſcribēdis rubricis maxime, & principaliter dependens.

Cvra. Si vero fuerit mala complexio abſq; materia ſola ſufficiunt alterantia, vt ſupra de frigida proportionabiliter, & tu hæc ſingula conſidera.

De cura

De cura malæ complexionis ſiccæ materialis, & immaterialis. Rubrica. 8.

EIVS cauſa eſſe poteſt aer ſiccus, vētus borealis, balneum ſulphureum, ſalſum, & huiuſmodi. vſus cibi & potus, & medicinarum exiccātium ſimplicium. vel compoſitarū, labor nimius. Item tolerātia nimia, famis aut ſitis, vigilia ſuperflua, triſtitia, & huiuſmodi.

SIGNA demōſtratiua ſaltem cum cauſa eſt ex primitiuis ſatis nota ſunt, ipſam etiam ſignificāt ſitis vehemēs, exiccatio ſuperflua linguæ. priuatio ſputi, corporis extenuatio, ſiue arefactio. Item iuuatur humidis, & multa talia per contrarium eorum, quæ ſtatim dicentur de mala complexione humida.

CVRA. & cura eius. ſcito primo ꝙ in humectando ſtomachum ſpatium requiritur longius ꝙ̄ in exiccando ipſum humectatum. In calefaciendo autem et infrigidando ſpatium videtur æquale, & licet infrigidādo ſit timor maior, tamen in humectando & exiccando timor eſt ſimilis. Auic. de cimatertia tertij. de curationibus cum modis vniuerſalibus. eſt itaqꝫ difficile humectare ſiue difficilius &c. quoniam inter qualitates omnes minimæ actiuitatis eſt humiditas. Et ſi fuerit materialis ordina diętam humidam cōuenientem ex cibis humidis & potibus humidis, de quibus ſupra. iij. tractatu. Euacues & digeras materiā vt opus erit, & diuerſiones facito ſi neceſſe erunt ſeruando ſimiles octo canones. vt ſupra de calida & frigida. Et antequam veniam ad ſextum ſcito ꝙ ſiccitas hic in ſtomacho inhærens eſt ſicut hectica, ꝙ ſi fuerit confirmata non recipit curam ſicut nec hectica. Item nota, ꝙ non eſt tibi poſſibile humectare ſtomachum niſi humectes totum corpus, & de iſto in dubijs. Humectatur autem ſtomachus cum tribus inſtrumentis principaliter. Cibo ſcilicet, Potu, & Balneo. Et licet cibi humidi, & potus habeantur vt ſupra, tamen hic memorabo aliqua magis laudata, & eſt lac humanum ab vbere ſumptum, aut aſininum, aut caprinum, ita ꝙ ſit actu calidum & ab aere non alteratum, & nutrire animalia talia ex herbis humidis. Valēt iuſcula hordei in brodio pulli facta. Item aqua eius excorticati facta ſm artem decocta vſque ad crepaturam ipſius cōplete. Valet panis bene coctus cum pauco ſale. Aui. & tu hæc cōſidera. Item piſces parui petroſi, & magni laudati. vt ſupra tertio tractatu. Itē carnes paruarum auium, hædi, vituli lactentis, teſticuli gallorum, oua ſorbilia. Sit vinum ſubtile, pauca participans ſtypticitate, pauciferum vt opus non ſit commixtione aquę. & eſt de maxime, & magis humectantibus, & quidam laudant dulce multa aqua cōmixtum ſecundum eius vigorem. Sed Aui. vituperat hic aquam cum vino, & tu nota cum eſt proprio cap. Et cū fortificatus fuerit, vtatur pedibus vitulorū & huiuſmodi. & diæta groſſiori. Sit itaqꝫ cibus in principio facilis digeſtionis, & paucæ quātitatis ne ſtomachus eo grauet, & permittatur ipſum complete digeri antequam exhibeatur ſecundus, & nō potet multum ita ꝙ nō faciat cibum natare, ſed optime proportionet potum cū cibo. Et balneetur in balneo aquæ dulcis quæ ſit tepida non calida reſoluens, neque frigida vt non ſequatur horripilatio, & in die plus & minus reiteretur balneum, ſecundum ꝙ ſiccitas eſt maior & minor, attenta ſemper virtutis conſtantia. Stetqꝫ in eo donec corpus tūc reincipiet, & extrahatur antequam tumeſcat, tumor enim eſt ſignum alteratæ humiditatis. Sed hic nota ꝙ non debet in iſto expectari tumor notabilis ſicut ſit in ſano, qa prius deficiet æger, ſed aliqualis, & remiſſus iuxta virtutis tenorem. Itē non debet in eo ſudare ne reſoluantur, ſed debet in eo ſubmergi vſque ad collum, & parum in eo morari ſaltem vſqꝫ ad pororum dilatationem. Deinde debet quieſcere paululum, & poſtea potare lac ſubtile vt humanum, & eſt cæteris cōuenientius propter cōuenietiam, aut aſininum, quia habet ſubtilitatem conuenientem, & non caſeatur. Aut lac caprinum, vt de his dictum eſt plene. ij. trac. cap. de lacte, aut dabitur aqua hor-

A dei excorticati decocti vſqꝫ ad crepaturā excluſiue, & ſupra. Exterius autē fiant inunctiones ex oleis, vel vnguētis ex rebus humidis ſupra in principio rubricæ poſitis. ℞. olei viola. ℥. i. ceræ albæ. ʒ. ij. aceti parum, miſce. Vel. ℞. olei nenupharini, viol. ro. violarum. ana, ceræ. Et conſimiliter potes facere ex his emplaſtra, embrocas, & alia vt libet. Sed hæc extrinſeca ſunt pauci vigoris, ideo ad ea quæ interius exhibentur ſtude ex quibus omnibus patet quid in materiali agendum ſit.

De cura malæ complexionis humidæ. Rub. 9.

ET PROPORTIONABILITER dic de cauſis humidæ, vt de ſicca dictum eſt, & tu eas tibi ordina.

SIGNA demonſtratiua. paucitas ſitis, lædi ab humidis, & ea abhorrere, iuuari ex pauco cibo, & lædi à multo, multitudo ſputi, & ſaliuæ. Item nauſea quæ accidit ex aſſumptione cibi quando eſt humiditas ori ſtomachi adhærens, & ex cibo mouetur.

CVRA. Canones, ꝙ ſi fuerit materialis habes canones B octo iam dictos quibus vtere. Deinde in particulari ad remedia veniens pono prius duos canones vbi ſit materialis. Primus eſt exiccatio cū inciſione. Secundus eſt cōfortatio, & ſm plurimum cum calefactione, & dicitur ſecundum plurimum, quoniā materia in ſtomacho reperta eſt materia frigida, eſt enim lacuna phlegmatis, Meſue. quæ autem ſint medicinę inciſiuę habes ſupra quinto tractatu. & tu ibi. Item calidę in ſecundo de quibus in principio rubricæ actum eſt calefaciunt & incidūt hinc ea nō numero. ſed tu ex illis compone. Aliud. ℞. aniſi, ſeminis fœniculi ana. ʒ. i. bulliant in aqua conuenientis quantitatis, & diſſoluatur zuccharū aut mel in ea, & coletur. Ad idem valent trochiſci roſati de roſis recentibus. Auicen. in hoc tractatu ſecūdo, & ſunt trochiſci vniuerſitatis. Et quoniā cura huiuſmodi depēdet ex ſimilitudine curę malæ complexionis ſiccæ, de qua ſatis ad plenum hic me nō extendo, ad quod concurrit ꝙ hæc facilius curabis inter omnes alias complexiones malas. Et vltimo ſcias ꝙ car- C danda eſt adminiſtratio ſtypticorum, maxime in materiali, vnde prius procede cum inciſiuis calefacientibus, vltimo cum ſtypticis, & ex his patet quid in materiali agendum, & tu conſidera.

Stomachus lacuna phlegmatis.

De nimia ſenſibilitate ſtomachi. Rubrica. 10.

HÆC SENSIBILITAS de qua eſt ſermo eſt ægritudo quæ fit per innaturalē diſpoſitionē in organo ſenſus tactus impreſſam, cuius cauſa eſt aut diſcarnatio, & diſcoopertio nerui, aut nimia raritas oris ſtomachi, qua ꝓpter oīs cauſa ſiue calida ſiue frigida faciliter, et acute īprimit.

CVRA. canones. ordinetur dięta ſm cauſam. Sed hic nota ꝙ in his nō debet fames tardari, ſed debent ſtatim et in principio famis paſci cū pane infuſo in aliquo rob fructuum, & præcipue quādo cauſa eſt calida. In ſucco granatorū agreſtium & hmōi, de quibus in rubrica de mala cōplexione calida. imo quandoqꝫ tanta eſt ſenſibilitas vt ad narcotica extendere debeamus. Aui. Sed illud fiat cū facilitate, nam cauſa calida talis ſępe ad ſyncopim perdu- D cit propter communitatem ad cor. Quod ſi fuerit ex cauſa frigida, quod cōprehendes ex tremore, & ſpaſmo, propter communitatem ad cerebrum & huiuſmodi, tūc dare debes quæ ſtomachum cōfortant calida, vt vinum ſtypticum per ſe, aut cū medicinis aromaticis ſtypticis ſubtiliatiuis, de quibus actum eſt in principio rubricæ. Quod ſi fuerit cū materia, euacua, & digere vt ſupra in octo canonibus de mala complexione frigida.

De regimine eius cuius ſtomachus eſt paruus. Rubrica. 11.

SVFFICIT in hac parte ſolum enumerare ſtomachi parui regimen, nam eius paruitas naturalis beneficio medicinæ aliter in quātitate mutari non poteſt. Multi tamē conati ſunt adhibere remedia cum humidis & calidis in paruo volentes eum extendere, & in magno eum faſcijs & hmōi conſtringēdo, ſed credo ipſos parum profeciſſe, & ideo de his ſuperſedeo et ad regimen quo iuuantur venio,

nio.Nam Aui.vt exiſtimo ſic credidit vt ego, nam rubrica eius dicit, de regimine eius cuius ſtomachus eſt paruus & non dixit cura, quoniã curari non poteſt. Regimẽ itaq; in quibuſdam canonibus ponam, quorum complementa ex habitis ſupra tertio tractatu ampliſsime pfici poſſunt, & prius ponam ſigna.

Signa demonſtratiua, cognoſcitur tactu, & viſu, vt quia habet manifeſtum tumorem rotundum in ſuperiori pàrte vẽtris, maxime poſt cibi repletionem, & inuenitur tenſio tunc cum malitia anhelitus, & cum tactu comprimitur ſequitur eructuatio abſq; dolore. Item priuàtio talis tumoris apud inanitionem, & vbi dictum eſt curam non recipit maxime quando diſtans eſt à natiuitate.

Cura. canones. Primus ex parte diætæ ſumptus, cibi eorum ſint paucæ quãtitatis, & multi nutrimenti. Et ex rebus ſtomacho conferentibus, vt oua. & alia cibaria cocta cum rebus habentibus ſtomachum cõfortare. Secũdus cibi cõuenientes ei ſunt cibi habentes ſtypticitatẽ, & amaritudinem ſine acuitate & mordicatiõe, vt abſinthium mentha, & huiuſmodi. vt ſupra. Et hic nota canonẽ ꝙ dato ꝙ iſta ſtyptica cõferant ſtomachis ſanorum, nõ tamen ita conferunt ſtomachis ægrorũ, & maxime quando ſunt vehementer ſtyptica, & cauſa. quoniam vehemẽter ſtyptica exiccantia ora ſtomachorum exiccatione nociua. Aui. vbi de hoc. Oportet itaq; ne cum facilitate adminiſtrentur in ægris quando ſunt neceſſaria.

De dolore ſtomachi. Rubrica. 12.

Vnde dolor ſtomachi eſt triſtis ſenſatio facta in eo à re contraria ſiue nociua, & ſubito, & materialiter imprimente.

Cavsa cuius eſt aut mala cõplexio ſiue materia calida aut frigida, aut materialis, aut proprie mordicatiua acuta, vt ſolutio continuitatis, aut materia ventoſa extẽſiua, aut mordicatiua, aut aduſtiua, aut ab vtriſq; ſimul. Nam multa materia replendo dolorem cauſat extenſiuũ, & ſua acuitate mordicatiuum. Et dicitur dolor ſtomachi pręcordiorum dolor, quarto Aphor. cõmento ſecundo à viatico nominatur anguſtia, & tortura.

Et deſcẽdendo magis ad particularia quoniã homines ex laſciuia noſtro in tẽpore ab eo permaxime moleſtãtur ponam aliquos caſus euenire conſuetos de quibus etiã & princeps noſter. De hominibus itaq; ſunt quibus accidit dolor ſtomachi cum comedunt, & ſedaẗ per digeſtionem, & hi ſunt plurimum melancholici in quibus melancholia à ſplene venit in maiori quãtitate ꝗ̃ debeat ad ſtomachum, & patiẽtes melãcholiam myrachialem. nã ante cibi aſſumptionem ſtat humor quietus, quia groſſus frigidus, poſt autem cibum aſſumptum cõmouetur materia, quæ prius quieta manebat. Itẽ à caliditate debilis ſtomachi eleuatur ea hora à materia ventoſitas vel vapor; quæ materia propter debilitatem caloris cõuerſa in acetoſitatem lædit. Cum autẽ cibus à ſtomacho egreditur ceſſant cauſæ doloris. Aliqui vero ſunt quibus accidit dolor cũ ſtomachus conſtringitur ſupra cibum, quia in hora digeſtionis, ſcilicet circa horam quartã à principio aſſumptionis cibi & durat pluribus horis, quãdoq; vſq; ad. x. & vltra ſm materiei quantitatẽ, et tardum deſcenſum ſiue exitum eius à ſtomacho, vnde non videntur alleuiari à dolore, donec, aut euomãt quoddam acetoſum quod ſuperfuſum ebullit, aut quid cholericum, aut quod cũ cibo in inteſtinis deſcẽdit. Et cauſa primi eſt effuſio melancholiæ à ſplene ad ſtomachum aut in ſtomacho exiſtẽs, quæ venit ad excitandum appetitum, ſed ſuperflua eſt, aut tolerantia nimia famis quę ſtomachum malis humoribus replet, vt tertia primi, de regimine comeſtionis in fine. Secundi vero eſt effuſio choleræ ex hepate ad ſtomachũ, quæ etiã venit gratia iuuãdæ digeſtionis, ſed ipſa ſuperfluit vt melancholia, quòd ſi vomitu non educitur: ſed cum cibo deſcendit, egeſtiones ſunt valde cholericę. Quibuſdam accidit dolor aut aduſtio vehemens, & cum comedunt ſedatur cuius cauſa eſt effuſio materierum mordicatiuarũ

E ad ſtomachum cum eſt vacuus à cibo, aut acetoſarũ melancholicarum, et ſunt raro, aut acutarum cholericarum, vt ſunt cepæ. Aliĳs vero accidit dolor propter repletionem nimiam, vnde quandoque ebullit cibus & putreſit, & accidit nõ raro aduſtio fortis in ſtomacho eoꝝ. Nonnullis accidit ex ventoſitate dolor fortis aut pungitiuus. Multis vero accidit ex vehementia ſenſus oris ſtomachi eoꝝ ex effuſione materiæ acutæ ad eum dolor vehemens perducens quandoq; ad ſyncopim, vt ſupra de ſyncopi. Plurimum nonnullis accidit ex potu aquæ frigidæ dolor æſtuoſus, & clamoſus ex mala complexione impreſſa. Vñ moriuntur quandoq; ſubito cõmunicato dolore, & mala complexione frigida extinguente ſpiritum cordis, quod non contingit de cauſa calida, quoniam frigiditas mortificat, prima primi, de complexionibus, & quandoq; talis dolor deſcendit, & facit · uenire colicam. Pluribus vero accidit dolor qui perdurat lõgo tẽpore, nec vomitu, nec aliqua euacuatione ſedatur. Cuius cauſa eſt imbibitio hu-

F moris, vel collectio apoſtemoſa in eo, quare non ſupernatat vt vomitum bonum faciat, nec deſcendit vt cum ſęce egrediatur. Cæteris accidit dolor facta digeſtione vel circa, & euomunt, & liberantur ab eo. Cuius cauſa eſt effuſio materiæ catarrhalis ad ipſum, quæ multiplicata ex iſtis horæ digeſtionis. Factæ vero ſpecialiter tẽpore ſomni, & virtutis ſtimulando. Quandoq; accidit dolor ſtomachi ex aſſumptione rei acutæ, & mordicatiuæ, vt medicinæ & huiuſmodi. Quandoq; accidit dolor grauatiuus, & ponderoſus, & videtur habẽti habere panem, aut lapidem materia eadem ſtomacho, cuius cauſa eſt multiplicatio materiæ phlegmaticæ in eo. Et ſi eſt continuus, cauſa eſt materia eadem facta permãſiua. Si vero ſit dolor ſtomachi periodicus, tunc non eſt à ſtomacho ſed ab alio membro mittente. Quãdoq; permutatur ad cerebrum, quandoq; ad cor, quandoq; ad neruos, quandoq; ad inteſtina. & cauſa ſi eſt humoralis eſt motus ipſius humoris facientis dolorem qui eſt ſymptomaticus, vel naturalis, ſi

G ventoſitas patet.

Signa demõſtratiua doloris ſtomachi qui eſt à mala cõplexione immateriali, aut materiali nota ſunt ex ſignis poſitis in præcedentibus rubricis.

Et ſignũ ꝙ eſt cauſa choleræ eſt vomitus cholericus ſi accidit, & quia dolor eſt intẽſus cum mordicatione caliditate. ſiccitate oris amaritudine exiſtentibus cholericis. hæpatis inflammatione. Item ſubuerſio ſtomachi quaſi cõtinua extremitatum frigiditas. Quòd ſi fuerit effuſa ab hepate, tunc mordicatio aliquando ſedabitur & renouabitur. & ſimiliter adde ſi vis reliqua ſigna de mala complexione cholerica dicta.

Quòd ſi fuerit cauſa melancholiæ, erit vomitus acetoſus vt dictum eſt. & eo ſedabitur dolor, & tunc in ſplene ſentietur nocumentũ & digeſtio læſa erit, & cętera apparebunt ſigna melancholiæ.

Quòd ſi fuerit à phlegmate nõ ſalſo, tũc dolor nòn erit intenſus multũ & erit cũ grauitate, & perceptione frigi-

H ditatis, priuatione ſitis, et egeſtio. & vrina erunt phlegmatica. & in hoc debes aduertere in inueſtigando cauſas primitiuas ex parte regiminis, conſuetudinis, & cęterorum.

Signa ex ventoſitate, rugitus. eructatio, dolor circa hypochondria, & ꝙ de loco ad locum mutatur.

Hic autem dolor quãdoq; permutatur ad cor. Quòd ſi materia calida effumãs accidit dolor cordis, debilitas pulſus, ſyncopis, ſudor frigidus, extremitatũ frigiditas, dyſpnea ſeu ſpiritus effuſio, quæ ſi cõtinẽtur mala ſigna ſunt, & quandoq; mortis.

Et ſignum ꝙ ad cerebrum & ad lacertos, & neruos & maxime quando eſt frigida paralyſis quam antecedit cõgelatio, ſtupor, ſcotomia, vertigo & huiuſmodi. Quod ſi ad inteſtina ilion, colica, & quandoq; arthritica paſsio cũ materia talis ad iuncturas permutatur.

Proognostica. Si dolor ſtomachi perſeuerauerit longo tempore dubitandum de futuro apoſtemate

facto

facto in eo vt dictũ eſt, & infra de apoſtemate facto. Hip. in libro de morte feſtina, quando apparet cum dolore ſtomachi. ſuper pedem dextrum quoddã ſimile veſicę, tunc patiens moritur in. xxvij. die & de ſignis illius eſt ꝙ appetit res dulces. Si apparet in ſupercilio eius qui habet dolorem ventris veſtigium, & bothor nigra ſimilis fabæ deinde fit vlcus tunc ipſe moritur, & huic accidit ſubeth. et multitudo ſomni propter frigus ſuæ ægritudinis mordicatio perſeuerans quandoq; induit febrem ephemeram, & maxime quando non eſt multũ intenſa. Quod ſi fuerit intenſa. & ſtabilis inducet q̃n̄q; tertianam continuam ponendo propter talẽ dolorem fortem & continuũ humorẽ cholericum in ebullitione ad intra venas. ꝙ ſi cũ hoc fuerit dolor in latere dextro ſignificabit cõmunitatem cum panniculo vel ante hepar. nam per illum hepar ſentit.

Cvra in vniuerſali. Canones antequam procedatur ad canones particulares. Sciendum ꝙ cura doloris ſtomachi conuenit cum cura ſodæ, & doloris aliorum mẽbrorum, & hoc quantum ad generalia. ad ſpecialia vero differt, quia variantur ſecundum variam membrorum naturam. Secundo attende ꝙ quando dolor ſtomachi perſeuerat, timẽdum eſt de futuro apoſtemate eius, vnde Aui. xiij. tertij, de dolore ſtomachi, et timetur in illo in quo ꝓlongatur dolor ſtomachi quod attrahat apoſtema ſtomachi, & ſi patiens iſte fuerit mulier prægnans portendit ſuffocationem matricis. Et ſi in prægnantibus dolor ſtomachi multiplicetur. Aui. eodem loco. & quoniã ſtomachus eſt membrum valde ſenſibile maxime quo ad os eius: ita vt quandoq; ex forti dolore patiens moriatur. Cũq; eius nocumentum propter colligantiã ipſius ad alia membra ipſis communicet, vnde & quaſi toti corpori grande afferat nocumentum prius ſuccurrendũ duxi ei dolori q̃ cauſæ, & maxime quãdo fortis eſt. Vnde iuxta hoc pono hos canones per modum concluſionum. Primus ꝙ ſtãte forti dolore ipſi q̃ eius cauſæ prius eſt ſuccurrendũ. Secundus ꝙ ſtante leui & tolerabili ſatis prius cauſa eſt recidẽda. nam eam remouendo remouebitur, & dolor. Tertius vbi ſit medio modo ſe habens eſt ſimul ad vtrunq; attendendum. Et antequam ponantur alij canones particulares delectauit horum complemẽta exponere. Mitigatur itaque dolor cum frigidis ſtomaticis præcipue exiſtente calida, cuiuſmodi ſunt roſa, myrtus, folia myrti, rubus, citonia, ſumach, ſandalus & ſimilia, de quibus in principio exhibendo ad intra & extra applicando per modum epithimę cum ſpongijs filtro, & huiuſmodi, vt ſupra de cura malæ complexionis calidæ. & tu ibi. Item cauſa exiſtente frigida cum temperatis aut calidis anodinis proprijs et communibus nõ excedentibus primum gradum ſaltem multum, vt ſunt camomilla, melilotum, anethum, althea fœnugræcum, ſemen lini, abſinthium, amonium, ſemen caulis, terbentina oleum eius, crocus, oleum exterius applicatum cum ſpongijs aut aliter &c. vt ſupra de mala cõplexione frigida, & calida. Mitigatur cum prouocantibus ſomnum ad intra, & extra adhibitis. Ad intra ſi cauſa fuerit calida aut frigida da zinzaniam ſiue lollium cum vino potenti non antiquo, quoniam antiquum vigilias facit. Gale. Item ſemen anethi, cũ vino & in parua quãtitate, nã multa eius quantitas interficit, vt ſupra de corde. Ad extra vero ſi cauſa fuerit calida aut frigida, indifferenter applicari poſſunt frigida ſtupefacientia, de quibus quarto tractatu & ſupra in iſto ſexto tractatu capit. de vigilia ſuperflua, & tu ibi. Sed hic nota quòd in his narcoticis ſunt gra. nam aqua frigida eſt in primo nix in ſecundo. Solatrum, coriandrum, mucillago, pſyllij in tertio papauer, & iuſquiamus in quarto, poma mandragoræ in quinto, opium in ſexto & hi in ſimplicibus. Sed reperiũtur compoſita, vt theriaca noua, philoniũ, requies, triphera, magna athanaſia, & huiuſmodi, de quibus ſupra allegatis locis, & tu ibi. In cauſa itaque calida da & hæc frigida ad intra, ſed cum cautela, vt de vigilia ſuperflua dictum eſt. Item cum diuerſione mitigatur, vnde.

A xlvi. Aphoriſ. Sectionis, Duobus doloribus ſimul, non eundem locum, infeſtãtibus, vehementior, alterum obſcurat. propter quod mãgones cum ferrant equum ſtringunt labia eius. Item Gale. in commento eiuſdem, fiat itaque dolor fortis in aliquo extremorum, vt cum ligaturis, vẽtoſis, & huiuſmodi, vt de ſoda, de apoplexia, lethargia, & alibi ſæpe dictum eſt mitigare. Et cum menſura cibariorum appropriatorum, vt cum generantibus humorem contrarium in diſpoſitione ſua humori peccanti, de quibus ad plenum tertio tractatu, & etiam quarto, & tu ibi, ſed in ſumma debent eſſe obtuſę qualitates trahentes ad melancholicum, vt ſunt lentes, vinum groſſum, ponticum, non vigoroſum, carnes bouinæ & huiuſmodi mitigatur, & dolor fortis cum phlebotomia, vnde. i. apho. cõmento. xxiij. In dolore itaq; maximo nulla medicina eſt hac defectione perfectior. ꝙ tamen ſane intelligas, quoniã quarta primi, de phlebotomia inquit Auicẽ. tibi quoq; à minutione cauere debes, & in hora fortis doloris, ꝓpter

problema

B quod pono concluſiones octo. Prima. In intẽſiuo dolore ratione intentionis eius tantum competit phlebotomia euacuatiua magna, & vſq; ad syncopim conſtante virtute, & hoc ſi fuerit ex ſanguine. Secunda, ꝙ in tali dolore ratione eius intenſionis tantum ſi fuerit ab alio humore, quia frigido, groſſo, viſcoſo nõ cõpetit phlebotomia euacuatiua patet. Tertia ꝙ ĩ tali dolore &c. vbi materia fuerit calida, & propter dolorem timemus de inflãmatione humorum & fluxibilitate eorum ad locum aptorum apoſtema cauſare competit diuerſiua. Quarta ꝙ in tali dolore ſi fuerit fortis adhuc materia exiſtente factiua leuis cõpetit diuerſiua. Quinta ꝙ in dolore tali à materia calida non cõpetit euacuatiua leuis, ne plus noceat attrahendo.

Sexta concluſio ꝙ ſumme cauendum eſt a phlebotomia in corporibus habentibus ſubtilitatem nimiam oris ſtomachi qui ex ea in ſyncopim cadunt. Auicen. Septima ꝙ in forti dolore vbi dolor ex ſui fortitudine impediret diuerſionem quam quęre ex phlebotomia plus ad locum

C doloris trahendo de humoribus quàm phlebotomia diuertere poſſet, eſt prius ſedandus dolor hoc voluit Auicen. quarta primi. i. capit. dum inquit. Cumq; ad diuerſum ꝑtrahere volueris membri à quo detrahis dolorem prius ſeda. Octaua concluſio ꝙ in intenſiuo dolore ratione proſternationum virtutis nullo modo cõpetit phlebotomia, & hanc concluſionem voluit Auicen. loco allegato. tu quoque recurre ad ea quæ de phlebotomia doloris capitis dicta ſunt ſupra primo cap. & ſi quæritur de qua vena dicitur ꝙ Auicẽ. quarta primi. de phlebotomia inquit. Et ex eis eſt vena furculæ, quæ phlebotomatur in medicationibus oris ſtomachi, ſed hoc non eſt in vſu, & eſt diuerſa, et euacuatiua, ſed loco eius communiter phlebotomatur nigra brachij.

Cvra particularis. Canones alij particulares in dolore tali. Item oportet conſiderare cauſam eius, ꝙ ſi fuerit calida, quia cholerica tunc attendendi ſunt canones. viij. poſiti ſupra de mala cõplexione calida eius. ꝙ ſi fuerit fri-

D gida illos de frigida, et tu ad eos recurre, quoniã iam completi ſunt ibi canones reſpicientes dolorem ipſum. magis ponẽtur ſeriatim ſecundum ordinem narratum de ipſo et de caſibus contingere conſuetis.

In primo itaq; caſu attende canones quatuor particulares. primus eſt ſplenis euacuatio. ſecundus eſt diuerſio ſiue deuitatio materiæ ad contrarium. tertius eſt ſplenis cõfortatio, & apertio ductuum eius vt ad extra quod ſuperfluũ eſt expellatur. quartus eſt cõfortatio ſtomachi & viarum ad ipſum ne recipiat ſtomachus eã materiam.

Primus completur primo ſi fuerit ſanguis peccãs phlebotomia baſilicæ ſiniſtræ, aut in manu, aut in brachio facta. aut apertione hæmorrhoidarum. Quòd ſi fuerit alter humor cum his qui humorem euacuãt melancholicum. de quibus ad plenum. iiij. tractatu. & tu ibi.

Secundus perficitur cum diuertentibus dictis ſæpe, vt ventoſa poſita in hypochondrio ſiniſtro, vel in alio loco

ſtomacho

ſtomacho appoſito, vt circa renes, & hmōi frictiones.

Tertius completur cum his quæ cōfortant ſplenem, & aperiunt eius oppilationes, vt cappares, ſcolopendria, tamariſcus, & ſimilia de quinto cap. infra per modum omnem adminiſtrationis, & tu ibi.

Quartus ꝑ calida ſtyptica ſtomacho approximata intus et extra ad intra. vt myrobalani kebuli cōditi. de quibus infra de debilitate ſtomachi, citonia cōdita cum ſpeciebus, cibus præparatus cū aceto, & ſit paucæ quantitatis ne ſubleuēt humorem, potus vini puri ſtyptici in quo decocta ſit pęonia ad extra cū ſpongia madefacta in aceto in quo decocta ſint mentha, ſpica, maſtix & huiuſmodi. aut cū emplaſtris, ceroτis, & huiuſmodi. de quibus infra de debilitate ſtomachi & ex ſimplicibus datis ſupra in principio cap. compone.

In secvndo caſu conſimiles canones habes, euacua autem phlebotomia, & aliis euacuantibus materiam in hepate penetrantē. de quibus trac. iiii. iuxta ſeriē primi canonis immediate poſiti de melancholia peccante.

Secundo diuerte cum vētoſa in hypochondrio dextro, aut iuxta renem. aut in inguine poſita.

Tertio cōforta hepar intus & extra cum remittētibus choleram & aperientibus vias eius. vt poſſit cholera liberius propelli ad extra. vt ſunt endiuia, aqua fructuū, abſinthium, eupatorium, & huiuſmodi. de quibus in ſequēti cap. in quo habebis hepatis cōfortantia ſimplicia & cōpoſita & eius oppilationes aperientia.

Quarto cōforta ſtomachum & vias eius ne recipiat ab hepate cum citoniis abſq; ſpeciebus, ſorbis, neſpillis, granatis acetoſis, agreſta cū ſimilibus ad extra applicatis, & tu ex dicendis compoſitione. & ex dictis in princ. cap.

In tertio caſu prouidendū eſt ne ſtomachus fiat vacuus ne ex tolerantia famis ſtomachus dolorem incurrat, & ſi quid videtur euacuandum euacua vt exigit materia, vt à membro mittente. Item cōforta vt ſupra ſtomachum ne recipiat talem materiam cum frigidis ſtypticis hic ante nominatis cū bucella panis infuſa in vino granatorum, & ſimiliū. Item diuerte vt dictū eſt. & in ſumma ſequere quatuor canones dictos & ad ea recurre, quæ de mala complexione calida dicta ſunt.

In qvarto caſu attende primo ad euacuandū vomitu. ſi faciliter fieri poterit. aut ventris ſolutione. etiam cum leuibus medicinis vt ſupra, deinde ſtomachum conforta, & diętam ordina ex cibis paucæ quantitatis facilis digeſtionis, & cum abſtinentia ab eo debita.

In qvinto caſu hoc ordine procedēdum vide. primo ſi vētoſitas fuerit à materia frigida & fuerit leuis, tūc exhibe euaporatiua ſicca, vt ſupra de pleureſi facta ex milio & huiuſmodi. & tu ibi. Item confert applicatio vētoſæ magnæ comprehendentis totum vmbilicum. nam per venas quæ terminantur ad vmbilicum facilius educitur ventoſitas. nam in tympanite quandoq; videmus ventoſitatem ſtomachi conuerti ad vmbilicum & facit ipſum emanare. & dimittatur ſic per horā. ipſa enim dolorem ſedat mirabiliter. Auic. quod intellige de ventoſitate pura. Item ad intra exhibe res calidas vt zinzi. cōditum, aut non conditum, vinum purum potēs in parua quantitate, quia loco medicinę theriaca, mitridatum, grana lauri, piperis, & huiuſmodi calida, de quibus in mala cōplexione frigida ſtomachi & ad penetrādum pone acetum. Si vero fuerit à calida, ꝙ rarius eſt, vtere frigidis proportionabiliter vt dictum eſt de frigidis.

In sexto caſu oportet adminiſtrare ea quę obtundunt ſenſum. cuius ſtomachalia ſunt frigida de quibus in principio cap. de mala cōplexione calida ſtomachi. vnde in principio menſę dentur acetoſa vt vinum granatorum & huiuſmodi. Item cibaria actu frigida. Item albumina ouorum ea paulatine deglutiendo fructus humidi & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit ex effuſione choleræ, vel materiæ acutæ habes canones hic ante.

In septimo caſu fac ſi potes aquam vomere, & ad

E intra res adminiſtra calidas poſitas hic de cura doloris vētoſi. vt ſupra in princ. cap. & hic intus et extra.

In octavo debes materiam digerere cum oxymelle ſimplici. aut cōpoſito vt videbitur. deinde euacua & vtranq; operationē paulatine, & ſucceſsiue fac. nam ſi perdurauerit timendum eſt de futuro apoſtemate.

In nono oportet prius attendere ad catarrhum cuius curam habuiſti quinto capitulo ſupra.

In decimo ad res frigidas ſtomachum confortantes. ſint liquidæ, & paulatine deglutiantur. vt ſæpe, & ad extra conſimiliter cum frigidis remoue malam complexionem inductam cum rebus etiam poſitis de mala complexione calida ſtomachi.

In vndecimo conſimiliter procede digerendo & euacuando. Item alterando intus & extra, et cum quibus plene habitum eſt.

Cvra in dolore periodico. Conſidera mēbrum mādans & ipſum corrige, vt dictum eſt. Et ſi quæ ſequentur

F accidentia iam aut eorum cura poſita eſt, aut ponetᷓ infra. De mala autē complexione ſimplici faciente dolorē ſtomachi. patet cura ꝑ ea quę poſita ſunt hic & ſupra de mala cōplexione eius calida aut frigida. Et conſidera ꝙ Aui. hoc caſu laudauit aquā frigidā. propter qđ ſcito ꝙ oportet talem habere octo cōſiderationes poſitas ab eo prima quarti. de cura putridarū in generali. laudat & lac acetoſum, & ſi patiens ad extenuationem ex dolore perueniret recordare adminiſtrare tinam de qua in de mala complexione ſtomachi ſicca.

De debilitate ſtomachi. Rubrica. 13.

Debilitas ſtomachi eſt ipſius mala diſpoſitio ex qua in aliqua quatuor virtutū eius accidit nocumentum quæ ſunt digeſtiua, attractiua, expulſiua, & retentiua.

Cavsa cuius ſm plurimum eſt mala cōplexio frigida. Et dicitur ſm plurimum, qm̄ ab aliis etiam contingere poteſt quę ſunt mala complexio ca. ſic. aut hum. materialis aut immaterialis, aut mala complexio, aut continui

G tatis ſolutio, repletio nauſeatiua, ſatietas continua, vomitus multus, fluxus ventris. Auic. & ſic de aliis. de quibus de dolore ſtomachi dictum eſt. Et ex his colligitur quare Aui. de debilitate ſtomachi fecit capitulum diſtinctum à cap. de debilitate digeſtiuæ, eſt enim generale vnum, reliquum vero particulare.

Et hęc quidē debilitas qnq; accidit parti ſuperiori ſtomachi, qnq; parti inferiori, quādoq; vtriſq;. Et antequā ponātur canones curatiui, ſcito primo ꝙ debilitas ſtomachi fortaſſe eſt cauſa omnium ęgritudinum corporis. Aui. de debilitate ſtomachi. xiii. tertii. Secundo ꝙ deterior debilitas ſtomachi eſt quæ contingit ex rarefactione texturę villorum eius, & ſignificat illud quod non inuenitur illic ſignum malitiæ complexionis neq; apoſtema, neque alia ægritudo, neque confert reſolutio, ideſt mutatio de frigido ad calidum aut econtra, ſed indifferenter quilibet nocet. Tertio ꝙ in debilitate ſtomachi confert comedere parum, & maxime vrgente appetitu bene maſtica-

Stomachi debilitas oium ęgritudinum cauſa.

H re, non multiplicare diuerſa cibaria, potare ad proportionem cibi, comedere completa prima digeſtione, & non ante, bis in die tantum, & præcipue in conſuetis &c. quæ require ſupra in de diſpoſitionibus ſtomachi, in de conferentibus & non conferentibus ſtomachi. vbi dictum eſt ad plenum. vnum tamen addo Auicen. de debilitate ſtomachi inquit. & ex eis quę conferunt ſtomacho debili, eſt adminiſtratio vociferationis & omnium quæ mouēt ſyphac, ſcilicet motu conuenietī calefactiuo, quoniam hoc eſt ſicut exercitium temperatum reſpectu ſtomachi. & ideo iſtud confortat.

Signa demōſtratiua ſunt, quoniam ſentit ſe nō bene digerere & cōturbatur à cibo abſq; cauſa quæ ſit in ea ratione qualitatis, aut quātitatis eius, aut ſubſtātiæ, & eſt aliquando cum paruitate. aliquando cum defectu appetitus intenſus, vt propter frigiditatem, et eſt digeſtio mala. & eſt quandoq; cum rugitu, & eructatione, aut nauſea, &

proprie

proprie ſuper cibũ ita ꝙ quoties ſumit cibum non poteſt
in ipſum aliqd operari donec ipſum euomat, & hoc acci-
dit quãdo augetur malitia debilitatis. Item quãdoq; ſen-
titur mordicatio, & dolor inter ſpatulas. & hoc per vapo-
rem corruptum eleuatũ ad ſpondiles ex oppoſito meri.
Quòd ſi adhuc creſcet debilitas non erit eructuatio, quia
nihil agit in cibum, & propter debilitatem expulſiuę diſ-
ficile egredietur ſtercus aut in ſtomacho parua erit mora
cibi, & ſtatim lubrificabit, vt lienteria.

Signũ ꝙ debilitas eſt in parte ſuperiori qm̃ per aſſum-
ptionem cibi in principio ſentit nocumẽtum in parte ſu-
periori quandiu cibus eſt in ea. & remouetur cum deſcẽ-
dit, ꝙ ſi in parte inferiori tunc nocumentum percipitur
cum cibus requieſcit in ſundo & apparet indigeſtio in ſę-
cibus, quoniam ſunt liquidæ indigeſtæ, & quandoq; acci
dit in vtrunq; apparent hæc ſimul.

Prognostica debilitas inducit indigeſtionẽ, in-
digeſtio vero quia alibi non corrigitur eſt radix fere om-
nium ægritudinũ, vnde eſt cauſa epilepſiæ, lepræ, ſcabieſ,
hydropiſis & hmõi. & ideo eſt vigilandum. Et debilitas
quidẽ virtutis alteratiuę perducit ad hydropiſim carneã.

Cvra canones. Seruentur qui correſpondent cauſæ
iuxta ea quę dicta ſunt & dicentur de cauſis debilitanti-
bus ſtomachum. vt verbi gratia. ſi cauſa fuerit frigida ſer-
uentur canones qui poſiti ſunt ſupra de mala complexio
ne frigida. & ſic de calida humida & ſicca proportionabi
liter ſuo modo ſiue ſit materialis ſiue immaterialis dige-
rendo euacuando. Et nota Auic. ꝙ hic vituperat illos qui
ſemper in confortando ſtomachum vtũtur calidis & ſty-
pticis. nam cauſa vt dictum eſt aliquando eſt calida, quæ
facit ſtomachi debilitatem, & quãdoq; eſt debilitas pro-
pter ſiccitatem ſtomachi. Si raritas texturæ &c. cũ con-
fortantibus temperatis, aut parum eleuatis. vt eſt abſin-
thiũ, & huiuſmodi. & de diæta proportionabiliter agen-
do. Sed ne hoc loco vacuus in remedĳs pergas addã aut
memorabo aliqua quæ his poſitis ſatis vtilia tibi erunt in
cauſa calida vbi ſit fortis inflammatio da vt Auic. aquam
frigidam. & hoc ſi cætera conſentiunt iuxta ea quæ poſi-
ta ſunt in fine præcedentis rubricæ. Item etiam datur ma
teria exiſtente in ſtomacho. nam enim cõfortata ex potu
aquæ expellit materiam ſimul cum aqua per viam ſudo-
ris fluxu ventris aut vomitu, aut per vrinam. nã ſimiliter
eſt de materia exiſtente in venis & in ſtomacho, nam na-
tura confortata materiam in venis cõtentam expellit al-
tero dictorum modorum. Et hoc voluit Aui. cum inquit.
Et quãdoq; expellitur ſtatim propter repletionem aquæ
illud quod eſt illic de humore vicino, & egreditur cum ſo
lutione vẽtris. & euadit ægritudo cum eo. Item per aquã
frigidam intellige omne infrigidans. conueniens tamen
quod dicitur propter opiata. In frigida vero vtere cali-
dis, & non tepidis. nam tepida mollificant os ſtomachi.
vt Auicen. authoritate aliorum. Gale. octauo therapeu.
exoluunt rob virtutis. vnde hæc vomitum multum indu
cunt. vt ſupra de nocentibus ſto. Calida autem propor-
tionata ſtomachalia habuiſti de mala complexione frigi-
da, et ſtatim habebis in ſequentibus rubricis. Galenus ta-
men in hoc caſu multum commendat diacitoniten cum
ſpeciebus. Item laudat Auicen. mentham. vnde inquit.
Et in mentha eſt iuuamentum maniſeſtum. Et ſuperio-
ra fœniculi ſunt ex eis quæ conferunt in emplaſtris calidi
ſtomachi & frigidi. Auicen. & pix. eſt ex emplaſtris ſto-
machi & frigidi debilis. Auicen. Debilitas ſtomachi cõ-
ſequitur debilitatem indifferenter omnium quatuor vir-
tutum ſuarum, de quibus in notificationes. Et ideo aduer
tendum quòd alia applicanda ſunt læſa digeſtiua, & alia
læſa attractiua, & ſic de alĳs. Nam ſi attractio læderetur
quod vt plurimum contingit fieri ex frigiditate & humi-
ditate, tunc vtere in eius remotione calidis, & ſiccis ſto-
machalibus de quibus actũ eſt, & hoc alia cauſa non con-
tradicente. Quòd ſi attractiua læderetur ex humiditate,
& caliditate, ipſam fortifica cum rebus ſiccis etiam cum

A declinantibus ad frigiditatem. Expulſiua autem iuuatur
cum humiditate, & addit Auic. cum frigiditate, & intel-
lige frigiditate ideſt diminuta vel remiſſa caliditate. nam
remiſſa caliditas conſueuit frequẽter in medicina dici fri-
giditas. Ex quo tollitur argumentum eorũ qui ſe fundant
ſuper hoc textu dicentes frigiditatem ingredi opus natu- frigiditas an opus naturę ingrediať.
ræ, quia virtutis expulſiuę. Eſt enim hæc auctoritas in me
dio capituli de debilitate ſtomachi. xiĳ. tertĳ. Digeſtiua
vero iuuatur cum læditur caliditate, & ſiccitate, ſed hæc
latius videri habent prima primi. doctrina ſexta de virtu
tibus miniſtrantibus. Item ſcito ꝙ dum debilitatur ſto-
machus propter debilitatem expulſiuæ fac patiẽtem vti
pane bene fermentato, qm̃ facilius digeritur, & citius ex-
pellitur. E contra vero vbi contentiua ſit debilitata pro-
pter humiditatem lubricantem. da ei panem ad azimum
declinantem, & paucæ quantitatis. In hoc capitulo mul-
tum laudatur cerotum Gal. & ab eo per maxime cõmen-
datum. ℞. olei de ſpica. ℥. i. aloes, & maſticis. ſuc. acreſtæ.
B ana. aur. i. ceræ aur. viĳ. multum cõſortat ſtomachum ve-
hementer debilitatum, qui nõ recipit cibum neq; retinet
ipſum. conſidera mi Sigiſmundæ quæ & qualia ſimplicia
faciunt. Et hæc pro nunc ſatis.

De nauſeatiua ſatietate. Rubrica. 14.

Navseativa ſatietas eſt nomen compoſitum ex
ſatietate & nauſea. Dicitur enim ſatietas, quia ſtomachus
eſt nihil appetens, & videtur homini ꝙ ſit ſemper reple-
tus, & ſatiatus, & hoc ꝓpter multos malos, & corruptos
humores in eo ex indigeſtionibus aggregatos. Eſt & nau-
ſea, quoniam eſt in continua nauſeatione ciborũ propter
eaſdem cauſas. deſcribi ſic itaq; poteſt. Nauſeatiua ſatie-
tas eſt diſpoſitio ſtomachi, qua appetitus ad cibum perdi
pitur. vt ablatus, & ſuper ipſum indifferenter nauſeat, ex
aggregatione malorum humorum via indigeſtionis in eo
exiſtentium cauſata.

Cavsæ. Et ſcito quòd inter cæteras cauſas fortis eſt
multitudo ſomni & quietis ſiue ocĳ. nã & ſi ſomnus con-
C ferat in digerendo, nocet tamen quando eſt ſuperfluus
prohibens euacuationes debitas fieri, ſicut ſuperflua vigi
lia nocet digeſtioni. & iſta diſpoſitio communiter homi-
nibus hodierni temporis ex ingluuia & inordinatiõe vt
plurimum contingit.

Signa demõſtratiua ſunt puſtulæ in facie, & tumor
faciei ſiue principium cazeſiæ, & proprie circa oculos, &
hoc propter humorꝫ malitiam. Cõſtrictio anhelitus, quia
cõprimitur diaphragma, grauitas capitis propter aſcen-
ſum vaporꝫ, dolor ſtomachi propter malam qualitatem
humorꝫ. ſingultus etiã propter ventoſitatẽ groſſam, eru-
ctuatio acetoſa, ſumoſa, acuta, fœtida ſm variam humorꝫ
corruptionem. vomitus, nauſea, lubricatio ventris ſuper-
flua, retentio ſuperflua. Et cauſæ patent.

Signa autem peccantis humoris ſunt nota ex his, quæ
de mala complexione materiali.

Prognostica. eſt diſpoſitio prima hydropi fe-
bri & multis ſimilibus, vt colicæ, & huiuſmodi.

D Cvra. Canones. Ordinatio diętę. Euacuatio mino-
ratiua. Digeſtio. Euacuatio. Cõſortatio ſtomachi, & alio-
rum membrorꝫ. Correctio accidentiũ, ſi quæ remanent.

Primus cõpletur cum multa abſtinẽtia cibi, ieiunãdo,
diminuẽdo ipſum, ipſum perficiẽdo, & ſit facilis digeſtio-
nis, & ſtomachi cõſortatiuus, vt ſupra. Et poſt euacuatio-
nes habeat exercitium vſq; ad ſudorem incluſiuæ. imo &
ponatur in balneo in quo ſudet. & ſi ex adminiſtratione
balnei timeretur de fluxu materię propter multam reple
tionem, tunc fac ipſum dormire ſomno prolixo.

Secundus perficitur principaliter & melius vomitu, et
incipe à faciliori gradatim ꝓcedendo ad fortiorẽ. de quo
ſæpe & infra. Itẽ euacua cum lenitiuis, & nõ fortibus me-
dicinis, ne plures humores attrahantur ad ſtomachum.

Tertius cum digeſtiuis appropriatis materiæ. de qbus
quarto tractatu.

Quartus cõſimiliter cũ euãtiuis leuibus, vt eodẽ loco.

Quintus

Quintus cum confectionibus conſortantibus ſtomachũ vt eſt zinziber cõditum, diacitoniten cum ſpeciebus vel aliter vt exigit materia de quibus pręcedẽtibus rubricis & ſequentibus ſæpe dicetur, & tu ad ea loca recurre.

De debilitate, & deſtructione appetitus. Rub. 15.

Anorexia Gręcis, latinis ſappetentia, ſeu abolita appetẽtia nominatur.

APPETITVS ad cibum eſt diſpoſitio pertinens ori ſtomachi, ſicut digeſtio fundo eius, & eſt cõpoſitus ex naturali, & animali. Virtus itaq; appetitiua ſedem ſuam habet in ore ſtomachi quæ cum non eſt alio modo alterata appetit vt debet, & eſt cõueniens pro vita & nutritione. Cum autem lęditur vel aliquo modo impeditur, non ſic appetit vt debet. Sed cõtingit ipſam tripliciter lædi, ablate, ſcilicet diminute & corrupte. Dicitur autem appetitus ipſius ablatio. cuius cauſa eſt mala complexio materialis vel immaterialis in eo exiſtens vel aliunde eueniẽs, frigiditas quidẽ vehemẽtius pertinet appetitui. Aui. cap. proprio. vnde hyeme, & in ſeptẽtrione appetitus ſunt vehementiores. Ex quo infertur q calliditas per oppoſitum deñcit appetitum. vnde æſtate appetitus ad cibũ remittitur, nam corrugatio oris ſtomachi facit appetitum, & expreſſio humiditatũ ab eo ſimiliter, quod facit frigiditas. repletio autẽ & rarefactio partium facit ad deiectionem, quod operatur caliditas. ſed iſta indigent lõgiori perſcrutatione. & tu etiam curre ad ea quæ Forliuiẽſis noſter aggregauit. ſup ſecũdo techni de fame. Et Gẽtilis. xiñ. terrñ. de deſtructione appetitus. Et licet frigiditas operẽ vt dictum eſt, nihilominus cũ ſuperfluit deſtruit mortificando virtutem ſenſibilem & attractiuam. omnis tamen immoderata qualitas idem operatur. ñ. aphor. commento. ñ.

Appetit⁹ irritatio.

E virtus venarum attractiua eſt debilis ita vt non attrahat motu ſucceſsiuo à ſtomacho, tunc auſertur appetitus. Itẽ etiam qñ eſt pręſentia multorũ humorꝫ vt de eritto, vrſo dictum eſt. Si vero fuerit vitio cerebri hoc erit ex fluxu catarrhi aut humiditatis ad os ſtomachi. eſt enim replens ipſum & qñq; ponens in eo malam complexionem calidam vel frigidam diſproportionatam. & ideo multũ dormientes ex multo ſomno catarrhum multiplicantes habent malum appetitũ. eſt enim os ſtomachi eorũ ſemper repletum. conſidera. Qñq; eſt propter inſenſibilitatem oris ſtomachi vnde ſtomachus non ſentit ſuctionẽ, & hoc cõtingit ex oppilatione vel læſione quomodocũq; in neruo reuerſiuo, & cum mollificatione orto à ſexto pari dãte ſenſum ori ſtomachi, vnde in algoratis á quibus cadit in cerebro humiditas frigida ad ſtomachũ auſertur appetitus ad cibũ, & ad potum. Qñq; idem continget eo q cerebrum eſt vehementer lęſum ſicut in mania, melancholia, lethargia, & ſic de aliñs. quo caſu obliuiſcuntur aut nõ

F imaginantur comedere, aut qñq;, quia ex forti imaginatione detrahuntur, de quo infra aliquid. Et qñq; reperiẽ ſtomachus obtuſi ſenſus ex ſui natura, q naturaliter non appetit, aut ſi appetit valde diminute. Quãdoq; eſt vitio ſplenis, quia non tranſmittit melancholiam ad os ſtomachi, vt ordinatũ eſt à natura prima primi. de humoribus. hæc nanq; faciens conſtrictionem ori ſtomachi eſt cauſa, vt humiditates inexiſtentes & replentes ipſum, & appetitum hoc modo deñcientes exprimanẽ, ad quam expreſſionem ſequitur appetitus. Et hoc modo intellexit Auic. melancholiam abſtergere ſiue mundificare os ſtomachi. Qñque à ſplene ad ipſum tranſmittitur quantitas maior melancholiæ q̃ ſit conueniens, & ſic deſtruit appetitũ, vt ſupra. nam hæc multa quãtitas mouet ſtomachũ ad vomitum, & ex conſequenti ad expellendum, & non ad attrahendum. Qñq; eſt vitio hepatis, qm̃ debile eſt valde. vnde virtus attractiua non poteſt attrahere, aut qm̃ in hepate eſt ſanguis multus quare nõ fit attractio, aut oppilatio,

CAVSÆ itaq; inueſtigent hoc modo vt de aliis ſæpe dictum eſt. qm̃ aut mala cõplexio faciens eſt in ſtomacho ipſi non aliunde communicata. aut eſt ab alio ſibi cõmunicata. Si primum ſic poteſt eſſe mala complexio calida ſola, aut cum præſentia humoris cholerici. nam in febribus cadit appetitus propter malam complexionem calidam vt dictum eſt. Ad quod etiam facit qm̃ in feb. ſpecialiter materiali eſt præſentia multorum humorũ quos virtus expellere omnino intendit. & ad hoc eſt maxime intenta. vnde neq; attractiua ſtomachi attrahit, neq; aliorũ membrorum. ideo &c. & in febre peſtilẽtiali magis quia vltra caliditatem eſt ventoſitas quæ magis ſtimulat virtutem ad expellendum. quare adhuc minus attrahit. Aut mala complexio frigida mortificans & hoc eſt raro. aut præſentia phlegmatis plurimum viſcoſi comprehenſi in ore ſtomachi. quare natura refugit à cibo niſi in quo ſunt caliditas, & acuitas, vt cepæ poſt cuius acceptionem accidit inflatio, & extenſio, & nauſea, & non requieſcit niſi cum eructatione, & multiplicatio talium humorum poteſt eſſe ſomnus ſuperfluus, vt de cauſis nauſeatiuæ ſatietatis dictum eſt. Si vero fuerit aliunde communicata. aut hoc erit reſpectu habitudinis totius, vt quando eſt repletio in toto & natura occupatur ad digerendum & expellendum humores malos & nõ curat de attractione ad venas. tunc ſicut accidit in febrientibus. Aut quia natura occupatur ad digerendum humores & ipſos conuertendos in nutrimentum. vnde tunc venæ non attrahũt â ſtomacho ſicut accidit I vrſis, gliri, eritio, et huiuſmodi. licet etiam ad hoc concurrat q ratione frigoris calor in eis ſit ſopitus. & pro tunc fit parua reſolutio, imo quaſi nulla, et reſolutio eſt cauſa alterationis. Ex quibus infertur q in ſtatu morborũ aliis paribus debet plus cadere appetitus, qm̃ tunc maxime natura intẽta eſt digeſtioni & expulſioni ſpecialiter. nam vix ſupereſt hora qua natura vincat. Gal. i. aphor. commento illius. Quando morbus in ſuo vigore conſtiterit. Infertur ſecundo quare vrſus & ſimilia animalia dicta ſunt in æſtate voracia. nam cauſa quare in hyeme nõ comedunt eſt repletio humiditatum phlegmaticarum quas ex voracitate in ęſtate aggregãt. circa quas natura occupatur in hyeme vt dictum eſt. Sed hic cadit dubium ſi homo ſine comeſtione poteſt diu illæſus viuere vt prædicta animalia de quo in dubiis. In ſumma qñ

G vt in fluxu hepatico ex oppilatione meſaraicarꝫ, aut qm̃ in hepate eſt apoſtema. Et hęc conſimilia concipe de ſplene ex parte oppilationis, & apoſtematis. Qñq; vitio matricis, vt in principio imprægnationis. nã natura multiplicat ſanguinẽ, & humores in principio pro nutritione fœtus. Et qm̃ in tanta quantitate nõ ſunt fœtui adhuc menſtrua neceſſaria, qm̃ paruiſsimus eſt, hinc membra attrahunt, & ſugunt cum illa ſuperfluant. Sed hic nota q magis dici debet corruptus q̃ deſtructus appetitus, vt infra. Qñq; vermes ſunt in cauſa lædendo ſtomachum, & aſcẽdendo ad ipſum. Ex cauſis extrinſecis eſt caliditas vehemens, reſoluens virtutẽ, & dilatans, aut faciens fluere humiditatem replentem, vt ſupra. Aut frigiditas vehemẽs ſtupefaciens aut prohibens reſolutionẽ, vt in animalibus dictis. Aut exercitium ſuperfluum reſoluens, aut ocium multũ. nam dimittens exercitiũ cadit in hecticam. tertia primi de exercitio. Similiter cum quis eſt cõſuetus bibere, & dimittit illud, auſertur appetitus, qm̃ inflãmatur &

H inducit in ore ſtomachi eius mala complexio calida. itẽ ſuperfluus potus aquæ frigidæ, qm̃ debilitat virtutẽ ſenſitiuam, & cũ hoc calidum naturale vnde parua fit reſolutio. Item ira, timor, triſtitia, abominatio & huiuſmodi ſunt cauſa deſtructionis appetitus diſtrahendo virtutem ab attrahẽdo, licet alię ſint cauſę. cõſidera. Itẽ tranſgreſſio horę in qua conſuetum eſt cibari. nã tolerare famẽ ſtomachũ malis replet humoribus. tertia primi. de regimine comeſtionis. Vltimo nota q aliqñ in principio mẽſę homo nõ appetit, et ſtatim aſſumpto cibo incipit appetere, & hoc quia qualitas actu inuenta in cibo alterat complexionem deſtruentẽ appetitum, vt ſi ſit illa cõplexio calida, & cibi actu frigidi. Ex quo apparet quare potus aquę frigidæ qñq; excitat appetitum. Et ſimiliter quare in febricitãtibus redit appetitus ex aſſumptione panis infuſi in aqua frigida. & ecõtra, dicendũ ſi mala complexio deſtruens appetitum fuerit frigida. ad hoc tñ concurrit q in

deglutitione

Digitized by

deglutitione cibi humiditates os ſtomachi replētes ſimul cum cibo deponuntur. Nota ſecundo in prognoſticis ꝙ quando appetitus conualeſcentis non eſt bonus & cadit ſignificat recidiuationem, niſi ſit propter paucitatē ſanguinis & debilitatem corporis. Aui. de deſtructiōe appetitus circa principiū. Sed hic nota ꝙ cōualeſcentes poſſunt habere caſum appetitus, aut propter humores corruptos qui remāſerunt ex ſeb. aut propter paucitatē ſanguinis in membris. vnde virtutes remāſerunt debiles, nō potentes attrahere nec reſoluentes. & ideo non fit appetitus. Primus caſus ſignificat reciditam, quia ꝗ relinquūtur in morbis poſt criſim ſubuerſionem facere conſueuerunt. Sed ſecundus non. Et cognoſcitur primus qm̄ ſemper diminuendo procedit. Secūdus vero in augendo qm̄ omni die melius appetit. conſidera ergo illud inquit Aui. qm̄ in primo conuenit euacuatio in ſecūdo non. Nota & tertio ꝙ caſus in ægritudinibus chronicis eſt valde malus & cōuenit cū. vi. aph. vij. ſectionis, in morbo diuturno faſtidium cibi, & deiectiones ſyncerę, malū. eſt quidem malum per viam ſigni. quia multam debilitatem ſignificat. malum per viam cauſę, quia eſt cauſa deiectionis virtutis cum cibari nō poteſt & ex cibo cōfortari. Nota & quarto ꝙ cauſę deſtructionis appetitus ſunt ipſę eædem cauſæ debilitatis appetitus, cū ſunt minores & debiliores. Aui. in fine capituli. & deſtructio appetitus facta à frigiditate eſt deterior ꝙ̄ facta à caliditate eo ꝙ frigiditas eſt acuens & non deſtruens appetitum.

Signa demōſtratiua quando accidūt ex parte aeris ſcitur iudicio patientis.

Signa ſi fuerit à mala cōplexione calida vel frigida cōpręhendi poteſt per ſigna ſupra de ea dicta. Et ſimiliter ſi fuerit vitio humoris in ſtomacho exiſtentis. nam de ipſis ſupra de mala complexione ſtomachi, & tu ibi. Itē inueſtiga de regimine præterito, & conſuetudine, & huiuſmodi, de quibus ſæpe actum, & rememoratum eſt.

Signa ſi contingit ꝓpter paruitatē reſolutionis cognoſcitur per cutis ſpiſsitudinē, & per regimen quod pręceſſit. Ex quo multiplicatę ſunt multę ſuperfluitates. & multiplicata egeſtio quoniam membra non attrahunt. Item quia poſt exercitiū aut euacuationē. Si conualeſcit appetitus pauca eſt eius conualeſcentia.

Signa eius quæ eſt ex debilitate oris ſtomachi ſunt nota ex his quæ dicta ſunt in præcedenti rubrica.

Signa eius qui ex vlceribus ſunt ꝙ egrediſ in egeſtione aliquid ex eis, vt paruitas moræ cibi in ſtomacho, & reliqua quæ de vlceribus ſtomachi infra.

Signum ſi propter impregnationem, eſt impregnatio.

Signa humoris putridi fœtor oris in quibuſdam horis, egeſtio mala, & fœtida. nauſea, & huiuſmodi.

Signum ꝙ ſit propter abſciſionem melancholiæ effuſę ad os ſtomachi, quia. ſ. nō tranſmittitur ad excitandū, eſt, quia ex aſſumptione acetoſorum excitatur appetitus & facit hoc magis, vt ſi ſplen eſt magnificatus retētione melancholiæ ipſius, quæ tranſmitti debeat.

Signa quod eſt ꝓpter multitudinem melācholię tranſmiſſę ad ſtomachū eſt ſapor acetoſus, inquietudo, vomitus melancholiæ, & declinatio coloris hoīs ad nigredinē.

Signa ꝙ a vermibus ſunt ſigna vermiū & ꝙ per adminiſtrationem aloes, & talium conualeſcit appetitus.

Signa ꝙ cōtingat paucitate ſanguinis tunc illud declarat. qa eſt cōualeſcens, aut qa magnā habuit euacuationē.

Signum ꝙ eſt ꝓpter ſomnum eſt ſuperfluitas eius ita ꝙ non adeſt aliqua cauſarum aliarum.

Signum ꝙ eſt à mortificatiōe appetitus eſt mala complexio confirmata, aut euacuatio plurima, quę præceſſit, & totū corpus debilitauit. Itē vt aliqñ appetat aliquem cibum & cum præſentatur nauſeat, & abhorret illum.

Signum ꝙ eſt propter deſtructionē ſenſus oris ſtomachi eſt, quia reliqua ſana ſunt, & tamē hic ex comeſtione rerum acutarū, vt eſt ſinapis, diatrionpipereon. & maxime in ieiuno mordicationem non ſentit. Neq; ex aſſum-

A ptione rerum habentium inducere, aut ſingultū, aut nauſeam aliquo modo commouetur.

Signa ſi contingat lædi cōmunitate cerebri cognoſcitur ex ipſius cerebri nocumēto percepto. vt accidit in algoratis vt dictum eſt.

Signa ſi eſt ex oppilatione neruorꝫ reuerſiuorum nulla vel quaſi nulla percipitur delectatio in cibo aut potu.

Signa ſi vitio hepatis egeſtiones liquidæ, albæ, virides.

Prognostica. Deſtructio appetitus in ægritudinibus chronicis eſt valde ſuſpectus & malus, & maxime in dyſenteria. & lienteria. Debilitas appetitus & deſtructio accidens abſq; ſeb. non eſt periculoſa. Quòd ſi fuerit cum ſe. & perſeuerās periculoſa. Debilitas & corruptio appetitus à frigiditate eueniens valde malum, quia ſignificat virtutis mortificationem. Quando appetitus cadit in conualeſcente, recidiuationem ſignificat. & de ipſo dictum eſt in de cauſis.

Cvra. Canones & ante canonū poſitionem numeB rabuntur calida & frigida appetitum excitantia. Calida ſunt allium, abſinthiū, de quo Aui. ij. canone. reducit appetitum, & eſt medicina mirabilis ad illud cum bibūtur decoctiones ipſius, aut ſucci ipſius decem diebus, quaq; die tres anulaſat, Aniſum, Aromaticū roſatū deſcriptione Gabriel. Bulbus, Calamentum, Capparus, & ſpecialiter conditi, Cepæ, Cardamomū, Cinnamomū, Diacitoniten cum ſpeciebus, Maſtix, Meliſſa, Mitridatum, Oliuę ſalitę, Piper, Porrū, Raphanus, Ruta, Sal. Syrupus de abſinthio, Theriaca, Trochiſci de abſinthio, Vinum, Zedoaria, Frigida ſunt. Acetum, Aqua frigida quantitate qua non ſuperet calorem & extinguat innatum, quia moderate ſumpta. Acetum ſquilliticum, Citonium, Criſolona, Granata acria, Lac, Lactuca, Morum, Perſica, Piſces, ſpecialiter ſaliti, Poma, Pira, Ribes, Roſa, Et ex debilitantibus & deficientibus appetitum ſunt cerebra animalium, Cucurbita, Crocus, Ficus, Lacticinia, conſimilia, Medulla animalium, Portulaca, Pruna. Zuccharum roſatum. Ca-

Al' Chuanus, & eſt pōdus. ℥. i.ſ.

C nones in ea nota quæ fit à mala cōplexione calida ſeruentur canones dicti ſupra de mala cōplexione calida ſtomachi, quibus adduntur hi.

Primus ꝙ in ordinādo diętam conſidereſ multum hora. Nam quia ex tolerātia famis inflāmatio ſequitur, hinc dētur cibaria frigida in pauca quantitate, & ſæpe attento ſemper tenore virtutis, & poſſe eius in digerendo.

Secūdus ꝙ cum appetitus ſedes ſit in ore ſtomachi, vt dictum eſt in principio rubricæ huius. hinc debemus remedia applicare ori ſtomachi. Ex quo infereſ ꝙ deglutitio paulatina & frequentata rei cōuenientis eſt ex melioribus applicationibus remediorꝫ in hac diſpoſitione fieri poſsibilium, patet correlarium intelligenti.

Tertius ꝙ ſi occurret accñs aliqđ vt eſt debilitas ſyncopis, et ſimilia recurras ad capitula ꝓpria taliū accidentiū.

Laudatur hic ab Aui. diacitoniten, electariū de pomis. Item potus aquæ frigidæ moderate ſumptæ, de quo paulo ante, et hoc ſm canonē ex correlario ſumptum. Sed hic D cōſidera virtutis tenorem, qm̄ ſi eſſet conualeſcens ex ſe. aut aliter virtus debilitata, tūc aqua frigida extingueret virtutem ſtomachi naturalē, quare non ea vtēdum eſt eo caſu. Laudatur aqua granatorū ab Auic. ſimiliter ſuccus eius. Item. ℞. ſucci expreſsi de granis & corticibus ſimiliter granati partē. i. ſucci menthę par. v. bulliant adinuicem lento igne, & leui ebullitione. & de iſto deſ patienti ieiuno ſtomacho mane & ſero vnū coclear. & ſi additur çuccharum. ro. quantitas decēs, vt ſit ſtomacho magis gratum melius. Pro his vero omnibus aliis, quę ad extra applicari debent recurre de mala complexione calida ſtomachi vt dictum eſt & hoc ſcriptū eſt. vbi erit mala complexio calida ſtomachi abſq; materia. Quòd ſi fuerit cū materia attēde canones allegato loco poſitos de digeſtione & euacuatione, & tu ibi. Sed hic nota ꝙ ſcāmonea inimicha eſt ſtomacho. Aui. in hoc capitulo. Aui. tñ eam cōcedit & alij. ſed hoc appoſui vt vites eam vt poſsibile eſt

Scammonea inimica ſtomacho.

in paſsio-

in paſsionibus ſtomachi. nã materiæ in ſtomacho contentæ ſunt magis, & facilius aptæ duci aliĳs paribus ꝙ materiæ in aliĳs locis contẽtæ, & ideo in paſsionibus ſtomachi ſufficiunt leues pharmaciæ, & benedictæ.

Cvra in frigida vt quia. ſ. eſt mala cõplexio ſola proportionaliter & ſuo iure agẽdum. nã primo abſtinere à cibo longo tẽpore melius eſt & minoratio eius iuuat. Serua itaq; hunc canonẽ & alios duos hic poſitos de mala cõplexione calida, & eos qui ſunt ſupra in rubrica de mala complexione frigida ſtomachi cum materia. Laudatur hoc loco diacinnamomum, diaciminũ, çinçiber conditũ, theriaca, mitridatum, & huiuſmodi. de quibus ſupra de mala complexione ſtomachi abſq; materia. Quòd ſi fuerit cum materia phlegmatica viſcoſa attende canones de ordinatione diætę, digeſtione, euacuatione, & cæteros poſitos ſupra de mala complexione frigida cum materia. Et hic nota ꝙ vomitus eſt ſingularis medicina & fiat cũ rebus incidentibus, ſubtiliãtibus, vt cum raphano, aut porro prius comeſto in bona quantitate. cumq; ſic per duas horas ſteterit vel circa faciat vomitum cum ſyrupo acetoſo, mellino, & aqua tepida. Item in hoc caſu multum commendatur vſus aloes cum melle. Item medicina ꝓpria eſt hiera ſimplex. Gal.

Cvra in facta per communitatem oportet ſpeciales canones ponere ſm ſpecialem rei exigentiã. vt verbi gratia ſm ordinem cauſarum ſuperius enumeratarum.

Cvra ſi fuerit reſpectu habitudinis totius, vt quia in toto repletio cũ poroꝝ cõſtipatione & debilitate caloris naturalis ſic ſuffocati. Canones. Ordinatio diætę. Digeſtio. Eũatio. Poroꝝ aptio. Caloris naturalis cõfortatio.

Ordinetur in hoc caſu diæta vt dictũ eſt ex parte horę, vt qa prohibeatur cibus lõgo tẽpore & minoretur donec viuificetur virtus eius. Auic. Itẽ ex rebus proportionatis detur, quia ſm expetẽtiam cauſæ. & qm̃ hęc cauſa ſm plurimum eſt phlegmatica groſſa viſcoſa detur cibus ſubtiliatiuus, calefactiuus, & inciſiuus, de quibus omnibus ſupra tertio tractatu. eius caliditas tamen non ſit multum excedens temperamentum, ſed ad ipſum appropinquet.

Secũdus perficitur cũ his. de qbus ſupra de mala complexionẽ ſtomachi cũ materia, vt ſunt ſyrupus acetoſus ſimplex, mellinus cõpoſitus de radicibus, oxymel ſquilliticum, ſyrupus de calamẽto, de hyſſopo & hmõi: & confectionibus calidis, de quibus ibidem. et tu ad ea recurre.

Tertius cõpletur cum euacuatiuis de quibus alle. iam loco. Itẽ cum frictionibus prolongatiuis, ſtatione in balneo, cum prouocãtibus ſudorem, & huiuſmodi. Et nota ꝙ ſi materia erit pauca hęc fieri poterunt ſtatim. ꝙ ſi fuerit multa, de quo ſemper eſt verendum, debent hæc fieri facta purgatione & non aliter.

Quartus cõpletur cũ frictionibus leuibus tẽperate factis cũ manibus ſolis, aut cũ manibus inunctis oleo camomillino, vel de amygdalis amaris, aut cũ balneis naturalibus, aut artificialibus, ex rebus ꝓportionatis, vt ſunt camomilla, melilotũ, & ſic de aliĳs in gradu nõ multũ eleuatis. Nã ſecunda primi de eis quæ accidunt ex balneo, balneum cibũ indigeſtũ digerit, & humorẽ crudũ maturat.

Quintus completur cum diæta vt ſupra cum abſtinentia donec calor igniatur, et exhibitione rerum confortantium, & excitãtium calorẽ, vt ſunt theriaca antiqua, mitridatum, & huiuſmodi, & hoc factis purgationibus.

Cvra ſi fuerit vitio cerebri, vt quia fluit catarrhus, aut quia cerebrũ ſit aliter quoq; læſum vt ſupra, tũc cura conſiſtit in duobus canonibus hic generalibus. Primus eſt correctio diſpoſitionis cerebri, quia ſi non eſt poſsibile, vt aliquando contingit ſolis prognoſticis relinquatur. Secundus eſt cerebri confortatio, & hi canones completi ſunt ſupra qnto capitulo. et primo. et tu ibi in locis ſuis.

Cvra ſi fuerit ex mollificatione nerui dãtis ſenſum ſtomacho, tunc recurre ad ea quæ de paralyſi dicta ſunt. ſecundo capitulo ſupra.

Cvra in ea quæ eſt, quia ſenſus ſit obtuſus naturaliter duo canones ſeruentur. Primus vt attẽdatur humor qui ſouet eam qui ſm plurimũ eſt humor frigidus, & fiat eius euacuatio digeſtione pręcedente. Secundus ꝙ confortetur os ſtomachi cũ remouẽtibus illam malam complexionem, & excitantibus appetitum, & iſtud fiat cum regimine, dięta, qm̃ non niſi in magno tempore hoc perfici poteſt. medicinæ autem cito veniunt in faſtidium. Ex commendatis eſt cinnamomum, phiſtici, ficus ſiccę cum nucibus vel cum amygdalis, paſſula, cum amygdalis mũdis. Item laudatur calamus aromaticus. Item ſit & canon ꝙ cum his ponantur aperitiua quę vias alimenti aperiãt, vt ſemen fœniculi, petroſillini: & huiuſmodi.

Cvra In ea quæ ex ſplene venit, vt quia non mittatur melancholia ad os ſtomachi propter oppilationẽ venæ quæ ab eo venit ad ipſum os, vt ſupra. & infra de ſplene tres ſeruenẽ canones. Primus eſt euacuatio. Secundus eſt apertio oppilationis. Tertius eſt ſplenis cõfortatio. Et vt ſis copioſus, ſcito ꝙ omnia quæ hepar, & pulmonẽ aperiunt, aperiunt & ſplenis oppilationem, & maxime quãdo oppilatio nõ eſt fortis. ꝙ ſi fuerit fortis fortioribus vtare. Mediocres vero in hoc caſu valẽtes ſunt, ſcolop. agnus caſtus, capparus, fraxinus, & habet magnam proprietatem, & mirabilem contra duritiem ſplenis, & renum lapidem. Vnde dictus eſt fraxinus quaſi lapidem frangens, & iuuat multum ſpleneticis in vaſis factis ex eo comedere. Alia plura require & fortiora capitulo de ſplene infra in principio. Tu itaq; cum his & ſimilibus aperitiuis procede. Pro ſecundo caſu & pro tertio require loco allegato quæ ſunt ſplenem confortantia, quia aliĳs ex aliĳs oportet te vti ſm variam ipſius oppilationis cauſam. Pro primo nota. Et ibi qñ in principio oportet etiã euacuare melancholiam: iam in ſplene retentam propter oppilationẽ quę fuit. Quòd ſi fuerit ex multiplicatione melancholiæ, tũc primus canon eſt euacuatio, vt ſupra. Secundus eſt ciborum laudabilium boni odoris exhibitio à natura melancholiæ multum diſtantium. & hi ſunt cõplexione ſanguinei quos habes ſupra quarto tractatu.

Cvra. In facta vitio hepatis, vt quia debile. Canones. Confortatio hepatis. Secũdus eſt naturam reſumere.

Primus cõpletur cũ exhibitis intus & extra calidis, aut frigidis, vt ipſa diſpoſitio exigit, de quibus plene cap̃. de hepate. Sed ſcito ꝙ in frigida ſyrupus de abſinthio mirabilem ꝓprietatem habet. Reſumitur autẽ virtus cum cibis ad hoc, de quibus in tertio tractatu. Si fuerit multitudine ſanguinis, tũc phlebotoma. Si ex oppilatione vt in fluxu hepatico, aut propter apoſtema eius recurre ad capitulum de hepate ſuis propriĳs rubricis. In pregnantibus adminiſtrentur cibi ſaporoſi, & ea in quibus eſt caliditas, & inciſio, vinum vetus odoriferum, cõfortatiuum virtutis expulſiuę, & reſolutiuum materiæ malæ. Auicẽ. ambulent, & temperatum faciãt exercitium, & breuiter cõfortetur ſtomachus ne malos fumos à matrice recipiat, aut ab eis non lædatur, & valentia in hoc ſunt emplaſtra ſtomachi cum fece vini non aduſta, & meliſſa, & acetoſitas citri quomodocunq; ſumatur.

Cvra. Si fuerit propter vermes, aut propter fluxũ ventris recurre ad capitulum de fluxu, & ad proprias rubricas, cõſimiliter intellige, ſi ꝓpter ſyncopim, aut aliud accidens occurret recurre &c.

Cvra in facta ex cauſis extrinſecis cura eſt earum ablatio, & ſtomachi vt decet ex his quæ dicta ſunt ĩ principio capituli cõfortatio, & hic ſcito ꝙ aqua calibeata mirabiliter cõfortat virtutes naturales. Calamẽtum cõfortans ſtomachum. ℞. mẽthæ, pulpæ ſumach. ana. ℥. i. panis aſsi, infuſi in aceto vel ſucco citonioꝝ. ʒ. ĳ. terãtur & colẽtur & colaturę addatur parũ ipſius aceti vel ſucci. Gelatorciũ ad idem. ℞. extremitatũ pulloꝝ & porcellorum. ana. lib. i. faſianoꝝ, perdicum, auium paruarum. ana. li. ſ. decoquantur in vino acerbo addito vino citoniorum & granatorũ, pulueris cinnamomi. ℥. ſ. parum croci ad colorandum, tñ decoquantur ſufficienter ꝙ ſi cõgelari voluerit addatur

rit addaſ pſylii.ʒ.ſ.ligati in petiola. Valet ad hoc aromaticum roſ.garyophyllatum, ſyrupi de abſinthio, de agreſta, & huiuſmodi.de quibus ſupra in principio capituli.

De corruptione appetitus. Rubrica. 16.

CORRVPTIO appetitus eſt appetitio rei contrariæ & diuerſę, quia.ſ.non conſuetę.

CAVSA eſt humor malus diuerſus à cõſueto ſua qualitate lædens, & eſt appetitus luti carbonũ & huiuſmodi. & eſt nominatus à multis irrationalis, & ab antiquis dictus eſt poras, & ab Aui.diſcrimen & periculũ. Et cauſaẽ à malitia humoris corrupti in orificio ſtomachi imbibito ꝑpter malitiam complexionis totius vel viſcerum. vnde mala celebratur digeſtio, ad quod concurrebat vſus rerũ humorem phlegmaticũ, aut melancholicũ multiplicantium. Nam cõmuniter talis humor eſt phlegmaticus, aut melancholicus. Ex quibus habẽtur tres eius cauſæ. Primitiua.ſ.accidens & cõiuncta, vt patet intelligenti. Et quidem hic appetitus vt plurimum impregnantibus accidit ſpecialiter in duobus primis menſibus, aut tribus, in quibus retinentur menſtrua in maiori quãtitate, q̃ ſit neceſſarium ſœtui. vnde cum ſuperfluentia corrũpantur ad ſtomachum peruenientia inducũt hunc appetitũ. cum itaq; ſœtus ſit maior in poſterius, & tunc non ſic ſuperfluunt mẽſtrua, qa plus de eis ad ſe trahit, & ideo ceſſat ille appetitus. Et tunc gradus in malitia eius, qm̃ qui appetit acuta acetoſa & huiuſmodi. eſt minus malus q̃ ille qui appetit lutũ, carbones. Moueẽ itaq; natura ad appetendũ rem contrariam illi humori, qm̃ diſtẽperantiæ non naturales contraria cõcupiſcent ſecundo techni. Hæc tñ contrarietas non eſt ſm qualitatẽ manifeſtam tm̃, ſed etiam occultam. Nam dato q appetitus ſit ad res ſiccas, non tñ ad oẽs ſed ad vnam determinatã, vt eſt ad terram, aut ad cineres tantũ. Vbi nota q ex ſignis ſatis efficacibus de impregnatione, hoc vnum eſt efficax valde.ſ.cum mouetur appetitus mulieris ad rẽ vnam tantũ qua ſaturari nõ poteſt. Sed quęret aliqs in caſu debẽt nanq; cõcedi ea quę tales appetunt cũ contraria appetũt & cura fiat per cõtraria. Dicẽdum q qñq; concedi debẽt vt infra. hæc tñ ſi ſunt cõtraria formaliter, per ea tũc non fit cura, ſed per cõtraria virtualiter, & in effectu, vt ſunt cõtraria cauſam reſpiciẽtia, & ipſam euacuãtia cuiuſmodi eſt agaricus, turbith, ſenæ, & huiuſmodi. & cura hoc modo fit conuenientius. Nã licet habẽs malam cõplexionem calidã in ſtomacho ex ꝑſentia phlegmatis putreſacti appetat aquã quæ eſt ei contraria, formaliter tñ ex eius potu non curatur, ſed melius ex exhibitione turbith, aut ſenę quę ſunt cõtraria virtualiter, & effectiue. Et in ſumma corrupta digeſtio eſt cauſa appetitus cuius digeſtionis corruptę cauſę infra dicenẽ ſua rubrica. & tu ibi, & nõ ſolum reperitur hic appetitus in mulieribus, ſed etiam in viris. Nã qñq; a toto vt in feb. putrida eleuãtur fumi ad os ſtomachi corrũpentes appetitum. Item in non febrientibus, vt in podagricis, ſcabioſis, & huiuſmodi, habentibus humores corruptos, & cõſimiliter a particulari membro, vt eſt hepar, ſplen, & huiuſmodi. Item abſtinere multũ a cibo eſt huiuſmodi cauſa. iuxta illud tertia primi.de regimine comeſtionis, tolerare famem ſtomachum replet malis humoribus.

CVRA canones. Primus. Ordinatio diætæ. Euacuatio minoratiua. Digeſtio. Euacuatio reiterata & fortaſsis eradicatiua. Correctio ſtomachi illum humorẽ generãtis. Rectificatio mẽbri mandantis, aut totius ſi a toto venit.

Ordinatio diętę debet eſſe ad cõtrarium cauſæ, vt ſępe dictum eſt, & quę ſunt eam complentia habita ſunt, quarto & ſecundo tractatu. & tu ibi.

Secundus canon in eius cõplemento variatur, quia ſm varietatẽ cauſę. nã ſi appetitus fuerit ad acuta acruminalia, & quæ ſalſa ſunt impreſsionis humoris frigidi, tunc ſi humor cõprẹhenditur in ſuperiori parte ſtomachi ipſum euacua cũ vomitiuo. vt verbi gratia. cũ aqua raphani, & oxymelle, aut cũ aceto ſquillitico cũ ſemine erucę, anethi & huiuſmodi. vel prius comedat acrumina, aut res ſalitas

A deinde paulopoſt per duas horas vel circa faciat vomitũ. Quòd ſi fuerit in fundo euacua cũ ſolutiuo vt agarico & huiuſmodi. de quibus ad plenũ. iiij.trac. Sed tu dices debet hic vomitus fieri in pręgnantibus. Pro iſto dicendũ, q vbi leuiter fieri poſsit fieri debet, quã leuitatem comprehendes ex narratione ipſius ꝑgnantis, quę & ante impregnationẽ & tẽpore impregnationis cõſueta eſt habere faciliter aut difficulter vomitũ, facies itaq; eum leuem, vt quia comedat de cępis, porris, & huiuſmodi acruminibus, deinde cum aqua tepida, & ſyrupo acetoſo faciat vomitum. Sed hic tua vtaris prudentia ne calũnieris, tutius enim eſt in eis ꝓcedere cũ his quę ſtomachum cõfortant & materiã ipſam reſoluunt vt eſt diacitoniten cũ ſpeciebus, diagalanga çinçib. conditum & huiuſmodi. Itẽ vtatur theriaca bis in hebdomada ſtomacho ieiuno cũ vino calido, & eſt ſingulare. Et ad extra ſtomachus earũ inungatur cum oleo de maſtice, de ſpica cum modico aceti, & cũ his ſtomachũ confortãtibus, de quibus ſupra in princi-

B pio capituli. Bono vtaẽ regimine, vt carnibus gallinaceijs perdicum de carnibus arietis aſſatis, & carnes leporis in hoc proprietatẽ habent. Vino vtatur odorifero, & claro, & puro. Si vero fuerit ad acria, & acetoſa quem efficit humor calidus, cura vomitu cũ aqua tepida, et aceto. et hoc ſi materia aſcẽdit vel eſt in parte ſuperiori. Quòd ſi fuerit in parte inferiori quod cõprehendes ex punctura, ardore inſundo & huiuſmodi. tunc euacua cum ſolutiuo, & aloe ꝓrogatiuam habet, & confortat, & mũdificat ſtomachũ, & erigit appetitum corruptũ. Quòd ſi fuerit ad vnctuoſa dulcia, cuius cauſa eſt humor melancholicus, tunc non facias vomitum. iuxta illud Hippo.ix.aph. iiij.ſectionis, melancholicos plenius inferiores, eadẽ ratione contraria apponentes. nã ducere debemus per loca cõuenientia, vt Apho. prima Aph.xxi. nã melancholia eſt humor grauis, & ſicut cholera quæ eſt humor leuis per ſuperiora educi debet, ita melancholia ꝑpter eius grauitatẽ per inferius, vtere itaq; mirabolanis nigris & alijs educentibus mate-

C riam melancholicam, de quibus plene. iiij.tract. Quòd ſi fuerit ad frigida tunc humorẽ fœtidum euacuabis vomitu vt dictũ eſt, aut per ſeceſſum, tu tñ debes prius intelligere naturam humoris putridi, & fœtidi ꝓuocãtis ad talium concupiſcentiã, qm̃ deſiderata ſunt cõtraria humori peccãti, vt dictum eſt. q ſi autẽ ignoraueris da hieram, aut pilulas eius, qm̃ putredinẽ talem euacuat, & ſtomachum cõfortat. Quòd ſi eſſent vermes adhuc maxime iuuabit, & in ſumma ſit tibi canon q ea q̃ appetunẽ ſunt cõplexione manifeſta cõtraria humori in ſtomacho exiſtẽti qui eſt cauſa talis appetitus. Si vero fuerit ad pontica & ſicca, vt eſt lutũ & hmõi. cuius cauſa eſt humor malus ſua lædens humiditate, tunc fiant vomitus, vt ſupra cũ aqua raphani, aut oxymelle, aut comedat piſces ſalitos, aut ſalita alia acrumina, vt dictum eſt. deinde bibat aquã ſaſeolorum, aut anethi, raphani & hmõi. q ſi videtur materiã ad inferiora declinare da turbith, et hmõi. vt. iiij.trac. mẽti ſemper habe euacuare per locũ conuenientiorẽ, iuxta

D dictum Senis ſuperius allegatũ. Item cõfert & maxime exhibere lutũ cum quo cõmiſceantur vomitiua, aut ſolutiua. vnde Aui. ꝓprio. c. & pręcipiatur appetẽti lutum vt ſumat ex eo aliqd in quo ſit de medicamine quod nõ addit ſuper doſim vnã, aut ſuper doſim et mediam, qm̃ facit ipſum euomere illud quod comedit, & ꝓpric ſi fuerit res cõmouens vomitũ ſicut caules, & ſimilia, & faciet abhorrere lutum. Et ideo in reſponſione ad dubiũ dicebatur vt infra, qm̃ quæ appetunt hoc modo concedi poſſunt.

Tertius cõpletur cũ digeſtiuis humori peccãti appropriatis. quorum copiã habes ſupra trac. iiij. & tu ibi. Sed hic nota q ante digeſtiua non debent dari regulariter illa ſtyptica, vt diacitoniten & huiuſmodi. et ideo conſidera.

Quĩtus cõpleatur cũ euacuatiuis appropriatis, aut vomitiuis reiterãdo, vt docebit. & tu ꝑ his recurre. iiij. trac.

Corrigaẽ ſtomachi malitia diuerſimode ſm cauſæ ipſius diuerſitatem. nã ſi fuerit humor frigidus cum exhibi-

tione calidorum. Si calidus cũ exhibitione frigidorum. Si ſiccus cum humidis. Si humidus cum ſiccis. Hæc autẽ calida, frigida, humida, ſicca habuiſti in principio capituli. & de aliquibus calidis, vt dictũ eſt in pręſenti rubrica. & de aliĳs ſimplicibus & cõpoſitis dicetur ſtatim, ꝓpter quod componere de nouo poteris. Et cõpoſita antiqua habebis: & habes in rubricis vbi tractatur de diſcraſia ſtomachi qualitercunq; vbi ponuntur valẽtia in hoc tã exterius ꝙ̃ interius applicata. Quòd ſi fuerit à toto conſimiliter oportet corrigere mẽbra omnia ſm̃ diſpoſitionẽ ipſorum. tu itaq; cõſidera ex dictis particularibus particularium membroꝝ calida conueniẽtia in caſu. Et ſimplicia ſunt. Carnes leporis. Cappares conditi. Naſturcium, ciminum, carmenũ, xyloaloes, ſticados, ſquilla, acetum eius, cinnamomũ, columbi aſſati. vnde Raſ. in diuiſiõibus, ſingulare eſt cibare patientẽ columbis aſſatis dũ eſt ieiunus. & vtatur eis in ſecunda menſa poſt cibũ paulatim. Item ameos in ſecũda menſa vti eſt mirabile valde. Item phiſtici, amygdalæ amarę & hm̃õi, cepæ, paſſulę, çinçiber, & alia cõſimilia, vt ſupra de mala complexione ſtomachi frigida & de corde frigido. Compoſita ſunt aromaticũ ro. garyophylatum, electarium expertum. ℞. trium pipereũ ana. ℥.i. garyophyllorum. ℥.ſ. ariſtoſ. longæ, & çedoariæ, violarum, bethonicę. ana. ℥.iĳ. ſalis gẽme. ℥.ſ. myrrhę electę ad pondus omniũ confice cũ ſyrupo de mentha, doſis eſt. ana. ℥.ſ. vſq; ad. ℥.i.ſ. Itẽ. ℞. cubebarum cardamomi çucchari tabarçeth. ana. puluerięẽtur de quo puluere ſumatur omni die ante cibum, & poſt cum vino odorifero. ℥.i. Aliud expertũ Aui. ℞. myrobalanos belliricos, emblicos, nucem viridem, maſticem, & cardamomum maius, ameos, çinçib. conficiãtur cum melle & ſumaſ ex eo ante cibũ, & poſt cibũ quantitas nucis. Ex frigidis ſunt chryſomila, granata, pruna, cucurbita, melones, olera, ſpinachia, atriplices, lactuca, citonia, agreſta, ſucci horum frigidorum. Ex cõpoſitis confectio de ſcoria ferri. Item cõfectio miuæ acetoſę Meſ. antidot. diſtin. vi. Ex calidis ſunt cinnamomum, gariophyſ. roſmarinum, olibanum, mentha, cepæ, maxime vbi quęritur inciſio aſſata vt gallinæ aſſatę, hędus lactens aſſatus. Ex compoſitis diacinnamomum, diambra, diamuſcum aromaticum roſ. mitridatũ, theriaca, & huiuſmodi. de quibus actum eſt.

De appetitu canino. Rubrica. 17.

Kynodis orezis grę ce, appetẽ tia autem canina latine appellitatur.

POSTQVAM dictũ eſt de debilitate & deſtructione appetitus, & eius diminutione, conſequẽter agendum duxi de eius augmento, quia de vehemẽtia eius, quia ſic acutus caninus dici conſueuit. Eſt itaq; appetitus caninus, appetitus immẽſus trãſcendẽs ꝓportionabilitatẽ ad humanam ſpeciem, & appetitui canum magis aſsimilatus.

CAVSA cuius ſm̃ plurimum eſt mala complexio frigida materialis, et hic appetitus, quia trãſcendit vere corruptus dici poteſt. Vnde Galꝰ. iiĳ. de accidẽti. primo ca. & quia de eis corruptio appetitus vocata eſt. Et ab Alexandro in eius practica vocatus eſt cinorodoſeos, à cinos qđ eſt canis & rodoſeos gloria, qm̃ in tali appetitu canes gloriantur. Nam nunq̃ ſe ſatures cõprehendũt ſed ſemper fameſcentes, ſic & homines quidam qui hoc vexãtur appetitu. nam ſtant & delectãtur in continua comeſtione, deinde cum repleti ſunt euomũt vt canes, vt iterum cibum comprẹhendere poſsint. Hippo. vero ſecundo Aph. eum indigentiã vocauit cum dixit potus indigentiam ſoluit. Dicitur cuius cauſa ſm̃ plurimum. nã licet à materia frigida & melancholica cõtingat quę os ſtomachi corrugat & corrugando eſt cauſa expreſsionis humidi ſubſtantifici & contractus partium ſtomachi propter quem inſurgit ſenſatio quędam triſtis dicta fames, tñ ab aliĳs cauſis contingere poteſt, vt à caliditate, vt ſtatim declarabitur, & ſicut materia melancholica hoc facit, ita & phlegmatica frigida acetoſa facere poterit. nã eſt cauſa expreſsionis humiditatum naturalium in ore ſtomachi exiſtentium, quarũ prima erat cauſa remotionis famis & ſimiliter contactus

problema et ſicut mala complexio materialis hoc facit, ita et imma-

E terialis. nam aucupatores ponũt de nocte aues rapaces vt aſtures ad aerem frigidum, vt frigiditas inducat in eis appetitum quo ad aues capiẽdas promptius & facilius moueantur. Item & habitantes regiones frigidiores aliĳs paribus ſunt intenſioris appetitus. vnde theutonici, anglici &c. plus lombardis comedunt. Ex quibus infertur ꝙ habẽtes os ſtomachi frigidum ſunt intẽſi appetitus, dummodo frigiditas illa non ſuperfluat, qm̃ ſic deĳceret actũ proprium. vt ſecũda Aph. & cõmento. xx. & hoc voluit Gaſ. ſecundo techni. de ſignis ſtomachi frigidi. Infertur ſecundo ꝙ catarrhus deſcendens poteſt eſſe cauſa famis. correlarium patet intelligẽti. Sed forte dicetur. huius cõtrariũ videtur in experientia. et Aui. v. tertĳ. de catarrho. Dicendum ꝙ catarrhus frigidus deſcendens non replens, ſed ſua frigiditate tantum corrugans, vt ſupra eſt cauſa famis. Quòd ſi fuerit replens deĳcit appetitum, & hoc eſt quod communiter euenit. & ideo apparet in experientia cõtrarium, & de hoc locutus eſt Princeps in quinta. nam

F primo loquens inquit. et hoc eſt raro. Eſt nãq; in hoc conuenientia cum fame naturali, qm̃ ſicut in fame naturali fit ſuctio de venis paruis membroꝝ ad venas magnas, & de magnis ad maiores donec tali ſuctione ꝑueniatur ad remouendas naturales humiditates q̃ ſunt in ore ſtomachi ab his humiditatibus, quare à caliditate etiã contingere poteſt, vt dictũ eſt reſoluente & conſumente has humiditates. Sed vt veracius cauſę ponanſ, dicatur ꝙ vltra frigiditatem dictã poteſt appetitus caninus cõtingere à reſolutione & inanitione, quarum ambarum cauſa poteſt eſſe multiplex. Et primo caliditas reſoluens in toto exiſtẽs vt in febrientibus qñq; apparet. vnde fit reſolutio humidi ſubſtantifici membroꝝ: propter quod mẽbra per venas paruas trahũt à magnis, & magnæ ab hepate, hepar à meſeraicis, meſeraicæ à fundo ſtomachi, & fundus vltimo ab ore, & febres in q̃bus hoc accidit ſunt febres prolixæ ſoluentes. Aui. in principio capituli. Tu tñ nota ꝙ caliditas omnis nõ eſt ſufficiẽs, immo omnino ꝓſternens & immo-

G derata, hoc non faceret quod dictũ addidi ꝓpter ſophiſtã qui vellet deducere ex dicto Aui. in omni febre ſaltẽ hecticã famem caninam contingere debere. & tu conſidera. Item caliditas ſuperflua oris ſtomachi reſoluens & faciẽs os continue reſtaurationẽ requirere. vnde Auic. Et qñq; accidit appetitus caninus ꝓpter caliditatẽ ſuperfluam in ore ſtomachi reſoluentem & requirentẽ reſtaurationem, quare eſt os ſtomachi quaſi ſemper famelicũ, & hoc ſm̃ plurimũ facit ſitim & in quibuſdã diſpoſitionibus famẽ cum ſuperfluit eius reſolutio. Itẽ caliditas extrinſeca maxime in corporibus poroſis, in quibus humidũ eorum eſt facile reſolubile per modum dictũ. Item reſolutio facta ex magno labore. Itẽ ex ſuperflua vigilia reſoluente humiditates naturales & extrahente ipſas ad exteriora. Nã ipſe caliditatẽ in vigilia ad extra venientẽ ſequuntur, & etiam ab ea trahuntur. vnde membra remanent inanita. Itẽ debilitas contentiuæ cum fortitudine expulſiuę, quare fit reſolutio ſuperflua. nã membroꝝ, humidum reſoluiſ

H & mẽbra non reſtaurantur, qñ nutrimentum nõ ſtat eis tempore debito applicatum propter debilitatem contẽtiuæ, & fortitudinẽ expulſiuæ. Ex inanitione facta à vermibus ſugentibus humiditates oris ſtomachi cõtingit fames canina, propter quod patientibus ex eis dari debet frequenter cibus, quoniam corpus vel ſtomachus eſt vacuus ipſum ſic ſugunt, & mordicant, & cætera mala inducunt accidentia. Item multa euacuatio & ſuperflue inaniendo membra hoc facit. In ſumma itaque colliguntur tres cauſę, frigiditas exprimens, caliditas reſoluẽs, & inanitio conſumens.

SIGNA demonſtratiua ſi fuerit ex caliditate reſoluẽte eſt ſitis fortis, & vtplurimum cum ventris cõſtipatione cũ priuatione vomitus acetoſi, & erit qualoſus & huiuſmodi. de reliquis ſignis caliditatis, & hic nota ꝙ aliq̃ñ homines multum ſic de cibo accipiunt, & tñ non impinguantur, & hoc eſt ſignum fortis caliditatis reſoluentis.

Signa

Signa quod ſi fuerit caliditas aeris, aut ex nimio labore, exercitio, & huiuſmodi. ſtatur iudicio patientis.

Signa ſi ex frigiditate paruitas ſitis, multitudo fęcis ſiue fluxus, inflatio, multiplicatio vẽtoſitatum, multiplicatio appetitus cum multitudine ſingultus abſq; mordicatione & cum peſsima digeſtione.

Signa ſi ex vermibus ex ſignis vermium cõprehendiť.

Signum ꝙ eſt à debilitate contentiuę in toto, & in ſtomacho exitus egeſtionis crudę & ipſius ſanguinolente, & ſm plurimum eſt cum lienteria.

Signa ꝙ fuerit ex forti reſolutione erit ſitis, & reliqua ſigna caliditatis & erit cum bona digeſtione. Quòd ſi fuerit reſolutio ex labore nimio & huiuſmodi. ſtabitur relationi infirmi.

Signa ꝙ fuerit vitio humoris acetoſi erit paucitas ſitis ad aquã. eructatio erit acetoſa. Quòd ſi fuerit acetoſitas ex phlegmate, eſt acetoſitas pura cũ humiditate multa. Quòd ſi fuerit ex melancholia erit cum ponticitate, & cum quadam ſiccitate cum reliquis ſignis ipſorum humorum, de quibus in principio operis.

Signa ſi fuerit ex catarrho ſcitur per ſigna ejus iam dicta ſupra quinto capitulo.

PROGNOSTICA. Caninus appetitus raro euenit ex rheumate. Caninus appetitus ſi perſeuerauerit ducit in bulimum, & bulimus in famem ſyncopalem, fames ſyncopalis in mortem. Vigilate itaq;.

CVRA Canones in cauſa calida. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Eũatio. Et ipſius reſidui reſolutio ſiue cõſumptio.

Diæta ordineť ad cõtrarium cauſæ. vt ꝙ frigida ſint & humida. Item ſint duræ digeſtionis vt eſt faba fracta, lentes excorticatę, piſces, conchilia, oua indurata, portulaca, panis açimus, & huiuſmodi. vnde in caſu ab acetoſis ſtypticis abſtinere oportet, qm̃ talia appetitum excitant, & tu ſupra de mala complexione calida ſtomachi.

Digeratur materia vt decet cum digeſtiuis ſupra quarto trac. poſitis.

Euacuetur conſimiliter cum euacuatiuis ibidem poſitis. Sed hic aduerte ꝙ tale ſolutiuum debet eſſe benedictũ & facile ne ex potẽtia ſolutiui traheretť noua materia ad ſtomachum apta augmẽtare appetitum, aut qũolibet ipſum lædere. de quo ſupra. in principio huius capituli.

Cõſumitur autẽ materia calida per applicationẽ frigidorũ intus & extra applicatorũ, vt ad extra inungendo cum oleis frigidis, & ad intra cũ exhibitione frigidantiũ. pro quibus ſupra de mala complexione calida ſtomachi.

CVRA. In frigida propter frigiditatem. Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Euacuatio. Et ipſius immẽſitatis ablatio.

Diæta ſit ad cõtrarium cauſæ ex calefaciẽtibus participantibus vnctuoſitate relaxante, vt carnes pingues, anſerum præcipue. Nã oportet vt elongẽtur ab aceto, & pontico Auic. & tu pro his ſupra tertio tractatu.

Digeratur materia vt decet habes digeſtiua ſupra. iiij. trac. Quòd ſi fuerit viſcoſa vtere inciſiuis, vt ſunt cepæ & huiuſmodi, & ſi oportet etiam allio.

Euacuatio fiat cum appropriatis etiam. iiij. trac. poſitis. nam quod dictũ eſt de materia frigida intelligi habet indifferenter de phlegmatica & melãcholica. pro quibus omnibus recurre ſupra locis nunc allegatis.

Aufertur immẽſitas appetitus cũ vnctuoſis, & pinguibus, relaxãtibus os ſtomachi, et inter alia maxime cõfert, vt dictũ eſt caro pinguis anſerum, & anatũ aſſata, confert & pręcipue vinum decoctionis rerum calidarum iam nominatarum, in quo nõ ſit ponticitas, neq; acetoſitas oino, ipſum enim ſanat ab ea ſumptum in potu calefactum, & in ieiuno, & eſt curatio magis conferens eis niſi adſit ipſis ventris ſolutio. Aui. Nã ſi fuerit ventris fluxus: oportet vt euitent vinum oíno: ſtypticum nãq; augmẽtum efficit in appetitu canino: & amarũ addit in ſolutione vẽtris ipſorum. Auic. Et de his duobus paſsibus diceť in dubijs, quę vtiliſſima erunt in actu practico. & tu ibi. Et ſcito ꝙ in ap-

A petitu canino cõmuniter cõſequiť vomitus. Item confert & maxime potus olei dulcis in quo nõ eſt ſtypticitas. Itẽ vitella ouorum aſſatorum valde poſt cibum aſſumpta.

In ſumma exhibeantur pinguia vnctuoſa ſua viſcoſitate adhærentia ori ſtomachi, & ipſum replentia.

CVRA. Si fuerit ex melancholia fluẽte ad os ſtomachi fiat cũ hoc phlebotomia de ſaluatella ſiniſtrę manus maxime ſi tale corpus fuerit carnoſum & pingue, ꝙ ſi fuerit macrum non ſic competeret, & tu conſidera. Quidam vt Raſ. in libro diuiſionum applicãt cauterium ex oppoſito oris ſtomachi vt exiccent & conſument materiam, et meo tempore quidam medicus voluit facere vni magno viro cui omnes & peritiores medici cõtradixerunt inter quos erat Marſilius noſter Patauus.

CVRA. In facta ex debilitate virtutis ꝙ pluries contingit ex mala cõplexiõne frigida cura eſt per exhibitionẽ contrarioꝝ, vt ſupra. vnde vinũ rubeum potẽs in caſu eſt maxime cõueniẽs de quo dari debet plus et minus ſm

B ſortitudinẽ virtutis & eius debilitatẽ, vt in dubijs diceť.

CVRA. In facto ex euacuatione ſuperflua & ex magna reſolutione & corporis raritate eſt, vt habitet loca frigida, immo & quiddã vt Placẽtinus ponit tale corpus in aqua frigida quod eſt fiendum tolerante virtute, et ſi euacuatio ſuperfluit inungatur corpus totũ cum rebus ſtypticis, vt oleo myrtino, roſ. maſticino, roſ. ſandal. cum cera & aceto dẽturq; cibi viſcoſi, groſsi, vt pultes, pedes vitulorum, frumentum coctum, panis açimus. & tendãt omnia ad pinguia, vt ſupra. Quòd ſi euacuatio ſupfluet oportet attẽdere magis exhibere ſtyptica. & ideo diuerſis accidentibus diuerſa remedia danda ſunt, & ſortiori ſemper magis eſt attẽdendum altero non neglecto, vt poſsibile eſt. Sed notandum ꝙ ſi exterius applicarentur ſtyptica, & per interius darentur vnctuoſa & pinguia cura foret cõueniẽtior, & laudatur in caſu oleum amygdalinum recens cum çuccharo.

CVRA. In facto propter fluxum catarrhi eſt cura eius

C catarrhi poſt quã applica vltimũ dictũ de cauſa frigida.

CVRA. In facto ꝑpter vermes eſt interfectio eorũ, & eorũ euacuatio, pro quibus recurre infra. xvi. ca. Sint q; cibi groſsi frigidi, & panis infuſus in aqua frigida.

CVRA. In facto ex alijs cauſis eſt exhibere contraria ex iam dictis, vt ſi à caliditate ſimpliciter da cibaria ſubtilia frigida, & ſunt cucumeres, cucurbita, & huiuſmodi.

De bulimo. Rubrica. 18.

BVLIMVS eſt fames mẽbroꝝ cum tota, aut fere tota appetitus ſtomachi ablatione. Cuius cauſa eſt caliditas mẽbrorum humiditatẽ ſubſtãtialem conſumẽs & humor frigidus in villis ſtomachi imbibitus, aut mala cõplexio frigida virtutem ſenſibilẽ ſtomachi mortificans. Et dicitur fames mẽbrorum, qm̃ hæc fames dicta eſt vniuerſalis, à Gal. in. ij. Aph. in commento illius. Potus indigentiam ſoluit, qm̃ vniuerſaliter omnia mẽbra fameſcunt ſtomacho, excepto ꝙ ſi famet eius fames remiſsiſsima eſt vt ſolo bolo, aut vino ſatureť. Quare dictus eſt boliſmus à bolo.

Bulimos gręcis, latinis igẽs, vehemẽſque fames dicitur,

D Et quo patet quare dictũ eſt tota aut fere tota. Fames vero canina allegato loco dicta eſt particularis, quoniam eſt in particulari membro ſolũ vt in ſtomacho. Diciť in villis ſtomachi imbibitus. Nam ſi eſſet adherens non replens cauſaret appetitũ caninum, vt ſupra dictum eſt de catarrho faciẽte appetitum caninum, vt in pręcedẽti rubrica. Dicitur autem mala cõplexio, quia conſueuit venire iter agentibus in frigore & congelans. Auic. & hunc appetitũ conſueuit præcedere appetitus caninus, qm̃ in appetitu canino accidit multiplicatio multi phlegmatis crudi per viam indigeſtionis. vnde ceſſat appetitus ſtomachi, et ſtomachus refugit cibum. et ideo dicitur ꝙ eſt cum ſatietate ſtomachi, qm̃ eſt ſicut ſtomachus ſatiatus nõ ſentiens inanitionem, ſed interim membra a caliditate reſoluũtur. & ideo iſti ſtant debiles et extenuantur, cauſam ignorantes, & ex eis accidit in fine conſtypatio ventris.

SIGNA demonſtratiua nota ſunt ex dictis in de

u ij ſcriptione,

ſcriptione, & poſt. tales enim macreſiunt, & extenuantur ignorãtes cauſam cũ ventris ſtypticitate, cum ablatione fere appetitus totali, & ſi famẽt eſt diminuta fames & ſolo ſatiatur bolo, & declarant hanc diſpoſitionẽ quę ꝓceſſerunt vt eſt frigiditas aeris nimia, vt accidit iter agẽtibus in frigore, quibus accidit ſubito fames, & cito eam amittunt. In quibus accidit faſtidiũ, vomitus phlegmaticus, eructatio acetoſa, ſenſatio frigiditatis in ſtomacho, & in mẽbris palliditas coloris, aut terreſtreitas, vrina phlegmatica, pulſus debilis, paruus, & frequens. Item laxatio vel arefactio propter laborem in hora vehemẽtis caliditatis, aut propter caliditatem febris longę, & magni laboris in quibus tũc percipitur in ore ſtomachi cholera, vel humor calidus, oris amaritudo, ſiccitas linguę, caliditas in ſtomacho percepta vrina ſubtilis ad citrinitatẽ decliuis aut ad rubedinem, pulſus velox ſpiſſus & durus, egeſtio ſicca cũ citrinitate vel nigredine multoties, & ſic de reliq̃s ſignis caliditatis ſæpe dictis.

PROGNOSTICA de his nihil vt in ꝓcedẽti rubrica.

CVRA. Canones anteq̃ ponantur ponẽdi ſunt canones accidentiũ conſuetorum venire in bulimũ patiente, & eſt ſyncopis. Stude itaq; primo vt ſyncopiçatus reueniat. Primo diuertẽdo, ac virtutem animalẽ ſenſitiuã ſtimulando. verbi gratia. fricentur extrema, & ſtringantur, purgenturq; plantę pedum, extendantur capilli, & naſus eorum, facies irroretur aqua roſ. ſecundo lignũ aloes, roſas, violas, muſcũ & huiuſmodi calida, aut frigida vt diſpoſitio exigit, & ſic de aliĳs, vt ſupra. xi. cap̃. ꝙ cũ res fuerit abſq; ſyncopi attende ad cauſam.

CVRA. In facta propter caliditatem reſoluentẽ ſtante pręſentia humoris frigidi in ſtomacho ordinetur diæta quę declinet ad calidum parumper. et tu habes temperata & calida quę adinuicem commiſcere poteris ſupra. iĳ. trac. & tu ibi. Vinum ſit odoriferum, pauciferum eſſentię vel cum aqua decoctiõis paſſularum frigidum, & ſemper cum cibis & potu pone aliquid odoriferi ex calidis odoriferis intenſioribus aut remiſsioribus, vt eget diſpoſitio. et tu ea quęre. xi. cap̃. de ſyncopi. & ſupra. in hoc ĩ principio ex ſtomachalibus poſitis. Nã maxime cõfert buccella panis aſſati, & biſcocti infuſa in vino odorifero lymphato, aut nõ lymphato, vt docebit. Et in ſumma. Primus cañ. eſt appetitus ſtomachi ſubleuatio. Secundus eſt per diætam rerum, & ſtomachũ, & virtutem membrorũ conſortãtium adminiſtratio. Tertius digeſtio. Quartus euacuatio. Quintus ſtomachi & membrorum conſortatio.

Primus cõpletur ꝓhibendo ne virtus ſenſitiua ſopiat & patiens in ſyncopim cadat & fit diuertentibus, vt ligãdo eorum manus & pedes vehementer ſatis prohibendo eos à ſomno cum diſcretione pungẽdo eos, moroſe incurtando vngues, virgula molli verberando, nec diſrũpatur caro propter eorum debilitatem.

Secundus perficitur cũ cibis odoriferis calidis, aut frigidis vt eget diſpoſitio in frigida cũ vino odorifero, tortellis, ſiue pane aſſato in eo infuſis. In calida cum vino granatorum mediĳ ſaporis cum cinnamomo, aut garyophyl. ligno aloes modico vt ſolũ aromatiçent, comedãt carnes pullorum aſſatas, lardatas, cum garyophyl. aſperſas cum aqua roſ. & cõſimiliter de aliĳs carnibus de quibus tertio trac. vnde debes eſſe ſtudioſus ad adminiſtrãdum ea quæ appetitum excitant, de quibus ſupra de ablatione appetitus & ad membra reſtauranda.

Digeſtio & euacuatio fiat vt petit materia. Nam ſi fuerit frigida viſcoſa habes oxymel ſimplex. ſyrupũ ſimplicem compoſitum. vt ſupra. iiĳ. trac. Conſimiliter in calida ſyru. frigidos & euacuatiua appropriata.

Quintus perficit cum his quæ ad intra aut ad extra applicantur calida aut frigida vt diſpoſitio exigit. & tu habes hæc omnia emplaſtra, vnctiones, confectiones, & huiuſmodi. de mala complexione ſtomachi. & tu ibi. Sed hic nota ꝙ camphora ad extra in cauſa calida multũ laudatur. In frigida vero lignum aloes, gallia muſcata, & ex

E compoſitis theriaca, & maxime valet vbi ſit mala complexio ſine materia. de qua ſupra de mala complexione eius. Confectio de diatrionpipereon, & vbi etiam ſit materia. & tu ibi. Vltimo ſcito, ꝙ vbi bulimus accidat ex diſſolutione per laborem confert balneum ex rebus frigidis ſtypticis, vt eſt myrtus, roſ. endiuia, & huiuſmodi vnctiones &c. fiant vt de cauſa calida.

De fame ſyncopali. Rubrica. 19.

FAMES ſyncopalis eſt fames ex cuius tolerantia accidit ſyncopis, & caſus virtutum.

CAVSA cuius eſt caliditas fortis in mẽbris omnibus reſoluens, & cogens ipſa per venas paruas & magnas, vt ſupra a ſtomacho attrahere ad quã attractionem ſequitur reſolutio humidi ſubſtãtifici ipſius ſtomachi & mordicatio eiuſdem, quibus cũ ſtomachus debilitetur accidit ſic per viam reſolutionis & mordicationis, quas non poteſt ſtomachus tolerare ſyncopis. Et eſt hęc fames media inter naturalem & caninã. Non enim eſt intenſa vt canina,
F nec debilis ſiue remiſſa vt naturalis. Et dictum eſt ex cuius tolerantia. nã niſi ſuccurrat ſuperueniet ſyncopis, frequenter etiam in multis accidit ſyncopis vel diſpoſitio ei propinqua ex qua famis tolerantia, vt ſunt corpora multum cholerica habentia os ſtomachi multum ſenſibile. nã cum famem tolerant ſtomachus attrahitur, quia in eis ſuperabundat multum de cholera ſubtili valde. primo mouetur ipſa ad os ſtomachi. vnde ipſum mordicat & ſyncopim, aut diſpoſitionem ſyncopi propinquam cauſat.

SIGNA demõſtratiua nota ſunt ex diſpoſitione ipſa, & cauſa eius innoteſcit ex ſignis oſtendentibus caliditatem tam ex parte primitiuæ cauſæ relatione patientis, q̃ ex parte antecedẽtis ex ſignis habitis ſupra de canino appetitu, & bulimo caliditatem ſignificantibus.

PROGNOSTICA non aliter, q̃ de canino appetitu. & tu ibi.

CVRA Canones. ſi affuerit ſyncopis curet ſyncopis. vt ſupra de bulimo, & ſyncopi magis. Si vero nõ affuerit,
G ſed timeatur de ea futura. Canones. Primus cañ. ꝙ non tardetur in eis cibus, ſed detur ante eius aduentũ & exhibeatur panis infuſus in vino frigido, vt granatorum de citoniĳs et huiuſmodi. Et regatur regimine dicto de bulimo ex cauſa calida faciendo euacuationem digeſtionem, & cõſtrictionem, vt ibi memoratũ eſt, prohibeaturq; à ſomno multo, ne inflammetur, & cholera. Tuq; pro eius completa cura recurre ad ea, q̃ de dolore ſtomachi dicta ſunt. & tu conſidera illa. Et nota ꝙ in iſto caſu valent cibi frigidi ſtyptici, vt faba & huiuſmodi, & groſsi.

De ſiti. Rubrica. 20.

CVM IN pręſentiarũ loqui de ægritudinibus membrorum intendamus hic de ſiti non naturali loqui, vt de fame actum eſt. Eſt itaq; ſitis nõ naturalis triſtis ſenſatio ſtomachi qua irritatur ad quęrendũ potum frigidum, & humidum. Vnde ſecũdo de anima. eſt appetitus frigidi et humidi. Cuius cauſa eſt mala complexio calida & ſicca, materialis aut immaterialis, & dicitur mala complexio
H ſicca aut calida, & nõ dicitur ſicca & calida, q̃a ab vtraq; ſola poteſt cauſari ſitis, vt in Forliuienſi ſecundo techni. quęſtione de ſiti. & fuit ſententia Gal. primo de ſimplici medicina. diff. vi. dicitur ſitis à ſiccitate, quia proprie eſt ſicut ſiccitas. Et ante poſitionem cauſarum nota ꝙ non ſemper in ſiti eſt neceſſaria humidi roridi conſumptio tãta quanta eſt neceſſaria pro cauſando ſitim. vt patet in prima aſſumptione piperis. nam cauſatur ſitis & non eſt veriſimile ꝙ tanta fuerit facta reſolutio quanta erat neceſſaria pro ſiti cauſanda.

CAVSÆ. De cauſis autem hoc ordine ſcribit, cauſæ ſunt, q̃m omnis cauſa aut eſt in ſtomacho per ſe, aut eſt ab extra veniens, aut eſt in eo per communitatem ab aliĳs. Exemplum primi, ſicut ſitis quę eſt a mala complexione materię calidę cholericę, aut phlegmaticę, in rugis oris ſtomachi comprehenſę. Aut alterius putridæ ebullientis in eis, ſicut quãdo accidit ex ebullitione phlegmatis dulcis.

Exemplum

Exemplum ſecundi, vt ab aere calido æſtuoſo, vt ante canē, & ſub cane cibis ſalitis calidis, vt acruminibus, allio, cepis, cibis groſsis inflãmatiuis, aut exiccãtibus, vt faba, carnes vaccinæ & huiuſmodi. rebus aliis calidis vt eſt piper, çinçiber, comeſtione ſuperflua qñ ſtomachus laborat in digerendo & eleuantur multi vapores calidi potu aquæ ſalſæ, quę aliqñ perducit ad mortē cum nō ſuccurritur. iiij. de accidēti et morbo. et maxime cũ multa potatur, vt ſępe faciũt nautæ cum deficit eis aqua. Nã inducit eius potus multus, & vſus punctionē, & excoriationē inteſtinorum quibus moriũtur, potus vini veteris inflãmatis & cōburentis ſitientem. Nam ex eius potu inflãmatur cerebrum & cor, & inducit ſic feb. phreneſim & tandem mortē. Item potus medicinarũ ſitim facientiũ. Item ſomnus multus ſuper cibos calidos factus. Itē factus longus in ieiuno maxime ſtomacho exiſtente calido cholerico. Item vigiliæ ſuperfluę exiccãtes. Item exercitiũ forte. Nimia locutio exiccãs humiditatem. Statio lōga in ęſtuariis ꝓpter quod nō miremur ſi vltramontani multũ bibunt. Itē coitus ſuperfluus, euacuatio ſuperflua naturalis, vt eſt fluxus multus vel cũ medicina facta, & cum ſitis ſequitur euacuationē medicinę ſignificat ꝙ operatio eius facta eſt. Aui. Itē accidentia animi vt eſt timor fortis ſicut apparet in his qui ad patibulũ ducũtur. Retento enim calore ſpiritualia inflãmantur, quę inflãmatio ori ſtomachi cōmunicatur ꝓpter propinquitatem ad ea, & pręcipue ad cor. Itē morſu animaliũ venenoſorũ, vt vidi in Ioanne ciconia cantore qui morſus ã cane rabido ſemper ſitiebat. Exēplum tertij, ſit qñq; ã toto vt in fe. arſiuis vt ã vaporibus eo tēpore eleuatis. Et hic notat ꝙ in quibuſdã feb. accidit ꝙ febriētes nō ceſſant bibere, & nō ceſſant donec moriãtur inde in paroxyſmo. Aui. nanq; feb. eſt qñq; in materia groſſa indigeſta, & inflãmata valde & putrida, & per potum aquę nimiũ non digerit, ſed ingroſſatur magis, & fit cōtinue magis inobediēs expulſioni, qa magis ingroſſat. vnde autē remanēte caliditate putredinali in materia ita groſſa accēditur ſitis & nō ſatiantur donec moriuntur, vt eſt videre in febribus peſtilẽtialibus. Qñq; ã mēbro particulari vt in hydrope. nã facta oppilatione in venis hepatis remanet in venis illis groſſum oppilãs, & aquoſum reſudat in ventrē, quare mēbra remanent exiccata cupiētia irrorari. Item etiã tunc contingēte oppilatione in meſeraicis ꝓhibetur tranſitus potus ad hepar. Itē in apoſtemate hepatis contingēte per viã reſolutionis. vnde attractiua debilitatur, quare nō attrahat aquoſitatē debitam. & ſimiliter ã frigiditate poſitiua idē facient, nec inconuenit ꝙ a duobus cōtrariis idem ꝓueniat effectus diuerſimode. Item in colica. nã ſtante repletione in inteſtino colon fit oppilatio in venis meſeraicis multis, quia ad ipſum terminantur multę, & oppilatio in meſeraicis recti, ad quod etiã multę terminãtur: quare prohibentur trãſitus aquoſitatis cibi ad hepar, ad quod concurrit ꝙ colon equitat ſtomachum, & ipſum cōprimit, et etiã alia inteſtina gracilia, vt apparet ad ſenſum. vnde oppilatio grãdis ſequitur in meſeraicis, ꝓpter quod ſitis cauſatur per modũ qui dictus eſt. Item ã caliditate pulmonis ſtomacho cōicata. & hæc eſt fortior q̃ illa, quę fit cōitate caliditatis hepatis. Aui. Quòd ſi dicatur hepar ſtomachũ amplectitur. Dicitur ꝙ verum eſt quo ad partē inferiorem, ſed pulmo magis appropinquat ori ſtomachi, vbi eſt appetitus. vt patet in anatomia. Itē poteſt probabiliter dici ꝙ maior eſt inflãmatio in pulmone cũ ſit membrũ cholericum. Item caliditate renum vt in diabete trahente ad ſe omnē humiditatem aquoſam, quare mēbra exiccata remanēt. Item caliditate, aut ſiccitate contingēte in algamaſar, et amygdalis radicis linguę quę os ſtomachi humectare cōſueuerunt. Item ex caliditate inteſtinorum ſtomacho cōmunicata. Item in phthiſi caliditate putredinali ori cōicata.

Germani cur ꝑ multũ bibãt.

SIGNA demōſtratiua ſenſus & moleſtia, ꝙ ſi fuerit ex mala cōplexione immateriali, aut materiali, ſigna habentur ex iã dictis de ea. Vt ſi ex calida cholerica amaritudo A oris, aut ſalſedo ſi eſt phlegma ſalſum, & conſili de aliis.

Signa ſi eſt ex oppilatione maxime quę eſt inter ſtomachum & hepar ſequit̃ fluxus ventris, quia materia ad hepar mitti non poteſt.

Signa ſi ex caliditate renum in diabete ſcitur, quia nō ſedatur ex potu aquę, immo aqua ad renes trahit̃, & indigeſta, & per virgam emittitur, ita ꝙ ſitis & prouocatio vrinæ ſeſe conſequuntur, vt infra de diabete.

Facta cōitate pulmonis, aut cordis cognoſcitur, qa remittit̃ frigiditate aeris & vigilia cōfert, quia in ea fit euacuatio, cũatio & ſomnus nocet, qa fit in ea ſupcalefactio.

Signa eius quę eſt a ſiccitate meri ſcinduntur, quia eſt parua debilis cui confert ſomnus. propterea quia humectat vētrem. Sed dices. Aui. dicit proprio ca. ꝙ ſitis vehementior eſt illa quę fit ab ore ſtomachi, deinde illa meri. hic autem ꝙ eſt parua debilis. Dicendum ꝙ eſt fortis ſm ſe & debilis ratione curæ.

Signa eius quæ eſt ex calore ſigna, quia confert vigilia B & ſomnus addit in ea.

Signa ſi eſt a cōitate male cōplexionis hepatis cognoſcit̃ ex notitia malę cōplexionis ipſius hepatis calidæ & ſiccę. Item ſi eſt apoſtema in eo calidũ, aut non calidum. & ita conſimiliter de aliis membris dicendum eſt.

Signa ſi ex toto cognoſcitur per malam cōplexionem calidam & ſiccam in toto.

Signa ſi fuerit ex aliis cauſis. Cognoſcuntur ex proceſſione illarum cauſarum.

PROGNOSTICA. Si in febre aduenerit ſitis cũ ariditate linguæ malum. vnde Aui. qñ aggregantur in ęgritudinibus acutis ſitis vehemēs, & ſiccitas vehemēs, tũc illud eſt malũ valde. Si febricitans multum ſitiuerit, & ſubito ceſſet ſitis & fe. remaneat, & lingua fit arida & nigra mortem ſignificat proculdubio, quia virtus ſenſitiua eſt mortificata. Aui. ꝓprio ca. vt dictum eſt. Quæ eſt ab ore ſtomachi eſt deterior ſiue vehementior. deinde quæ a meri. deinde quę a fundo ſtomachi, vltimo quę ex cōitate inteſtini C ieiuni. Sitis poſt aſſumptã medicinam ſolutiuã eueniens ſignificat ſm plurimum illã medicinã operatã eſſe, cuius ſitis defectus. vt in decimatertia tertij. de ſiti in pluribus ſignificat ꝙ medicina adhuc eſt in operatione.

CVRA canones in ea quę facta eſt a mala cōplexione materiali. Ordinatio diętę. Digeſtio materię. Euacuatio malę qualitatis impreſſę remotio. Et licet hi cōpleti ſint ex his quę ſcripta ſunt de mala cōplexione ſtomachi cum materia, vbi ſupra. tamen aliquid vltra illa hic dicetur.

Diæta ordinetur ad contrarium cauſæ cum frigidis, & humidis, de quibus ſupra tertio trac. & tu ibi.

Digeſtio ꝓcedat euacuationē niſi ſitis eſſet intolerabilis vel vehemēs valde, quo caſu oportet incipere ab euacuatione, qui autē ſunt ſyru. digerentes, habes ſupra. iiij. trac.

Euacuatio autem fiat ſi poſsibile eſt cum lenitiuis temperatis, aut frigidis, cuiuſmodi ſunt caſsia, mãna, thamarindi, pruna, ſebeſten, ſuccus violarum roſarum, aqua fructuum & huiuſmodi. ꝙ ſi non tranſeas ad rhabarbarum, D ad hierã Gal. & huiuſmodi. Et nota ꝙ hic aloe habet ꝓrogatiuã in euacuãdo has materias cholericas, vel phlegmaticas in ore ſtomachi cōtentas. Quòd ſi fuerit ſalſa aut aduſta miſce de ſucco fumiterræ, aut de ſyrupo eius, aut aliquid de electario amech, & ſimilium reſpicientiũ materiam melancholicam aduſtam. de quibus. iiij. trac.

Malæ autem qualitates remouent̃ cum ſuis contrariis, vt dictum eſt. vt frigidis, & humidis, cuiuſmodi ſunt pruna, ſpinachia, melon indus, granata, lactuca: & huiuſmodi. Et ex rebus melioribus eſt panis lotus in aqua cũ pauco vini pauciferi in principio mēſę aſſumptus, ꝓpter qđ nota ꝙ ea, quę in caſu iſto dant̃ ſi ſunt facilis penetratiōis debent admiſceri cum his, quæ retinent ea in ſtomacho. vt cum ſucco granatorũ, aut citoniorum, aut agreſta, aut cum puluere coriandrorum. vt verbi gratia aqua hordei in qua reſidentiam fecerint roſæ etiam cũ ſtypitibus ſuis. Panis autem in hoc caſu eſt multum cōueniens. Sed nota

ꝙ canon hic habet veritatẽ maxime qñ quærimus extinguere malam cõplexionem in ipſo ſtomacho exiſtẽtem. Quòd ſi fuerit propter mẽbra remota, oportet ꝙ talia ſint ſubtilia, & cum ſubtilibus penetratiuis admiſceant̃. vnde eo caſu conuenit aqua frigida cum modico aceti vel vini mixta. Sed hic nota duo. Primum ꝙ ſitiens valde nõ debet bibere aquam frigidam ſubito & in multa quãtitate, ſimiliter nec aliud actuale frigidum ſitis extinctiuum ne frigiditas ſuperueniens mortificaret illud modicũ caloris ꝙ remanſit poſt multam reſolutionem in ſiti factã. & hęc Auic. vnde meo tempore dũ Forliuienſis veniret ſummo mane ad legendum inuenit ante vnam tabernam Senem vnum ex bibulis Patauis mortuũ. nam ſumme ſitiebat, & bibit vnam fialam vini, & ſtatim mortuus eſt, & creditum fuit ex hac cauſa ipſum mortuum. Secundum ꝙ aqua frigida non debet bibi à ſitiente maxime ſtomacho eius calido & ſicco. Nã ipſa aqua ſic potata fortificat choleram, & ab ea inflãmat̃, quare augetur ſitis. & hoc voluit Auic. dum inquit. & in ſtomacho quidem calido & ſicco addit aqua frigida. Aqua autem calida eſt in caſu iſto cõuenienter. Nam ſua caliditas actualis facta facit aquam deſcendere & lubrificari vbi frigiditas faciebat oppoſitum. & ex conſequenti cholericam materiam deſcẽdere, & ſic eſt aqua calida abſterſiua & ex cõſequẽti iuuatiua. & hoc voluit Auicen. & aqua calida ſedat ſitim eius multoties.

Item dentur ſyru. extinctiui, vt de acetoſitate citri, oxyçaccara de lymonibus & huiuſmodi. de quibus. iiij. tract. Et cõſimiliter de aqs, de electarijs, cõfectionibus frigidis.

Item laudatur. ℞. aquarũ endiuiæ, aceto'ę, hepaticę, violarum. ana. ℥. ij. Nenupar. ℥. i. vini granatorum. ℥. iij. ſyru. de lymonibus de acetoſitate citri, ſucci lymonum. ana. ℥. i. ſ. arranciorum. ℥. ij. ſandalorũ rubeo. ʒ. i. çucchari tabarçeth. ℥. viij. fiat iulep. Item valet ſyrup. acetoſus ſimplex factus longus cum multa aqua, pauco aceti & çuccharo.

Ex his componi poſſunt alia, & pauciora ſatis nunc tibi ſufficiãt. nã & ſyrupis addas ſemina cõmunia frigida maiora, quibus in ſimilibus tute vti debes. vt Cermiſonus noſter. Nam ex eorũ vſu felicitabitur operatio tua ſępe.

Ad extra applica cerotaria, vnguẽta frigida, embrochationes, epithemata ex ſuccis frigidis, vt eſt ſuccus raſuræ cucurbitæ, ſolatri, lactucæ, violarum, roſarum, & hmõi.

CVRA ſi fuerit ab aere calido hæc dicta ſufficiant.

CVRA ſi ab vſu rerum ſalſarum aut exiccantium fiat digeſtio & euacuatio vt decet, & vltimo alterantia ex dictis intus, & extra applicent̃. et cauſa primitiua remoueatur, ſi comeſtione ſupflua. Cura eſt vt Hip. xxvij. aph. v. ſectionis, Qui noctu bibere appetũt, his admodũ ſitientibus ſi ſuper dormierint, bonũ. maxime vt inquit Gal. in cõmento eiuſdem. ſi ſit tolerabilis, ꝙ ſi non bibat aliquid ad mitigationem eius vtile eſt. deinde ſupdormire. nihil autẽ bibere pœna eſt ſine iuuamine. Et in ſumma cõmendat aliquid potus vini puri quod iuuat ad digeſtionẽ, & proprie in conſueto. In non conſueto vero da aquam. & tu ibi, faciant abſtinentiam, vtantur modico vini odoriferi, intus dent̃ calida ſtomachi confortatiua, & extra cõſimilia applicentur, vt aromaticum roſatum diagalanga & huiuſmodi. vt rubrica de mala complexione ſtomachi frigida, & de debilitate eius. Nã amplexari iuuenẽ &c. loco cuius amplectet̃ vxorem, te a criminalibus pręcauẽs.

CVRA. Si fuerit ex potu vini & medicinę, aut aquarum naturaliter calida vtatur oxyzaccara, & ſy. frigidis & regimine frigido de quo ſatis. & conſimili modo dicat̃ de alijs quę ſtomacho accidũt. Pilulæ cõmendatæ. ℞. ſeminũ quatuor maiorꝫ frigidorum, & minorũ, papaueris albi. ana. ʒ. i. conficiant̃ cum mucillagine citoniorũ, & modico dragacanti, & fiant pilulæ in ore tenendæ. Item ad idem ſemina citoniorum, ſed de his ſatis infra.

CVRA. Si fuerit per cõitatem & maxime à toto, vt à febribus tertianis. Canones attendantur. Primus correctio membri, aut membrorũ mandantium malam complexionem. Secundus remotio malæ cõplexionis in ſto-

E macho impreſſæ cum his quæ dicta ſunt. Tertius & particularis, ꝙ ſi ſint in ore ſtomachi, aut meri debent teneri in ore quæ talem complexionem exterminari habent, vt ſunt carnes prunorꝫ, maraſcarũ. Carnes pirorꝫ in modum rotulæ paruæ, pulpa thamarindorꝫ, zuccarum candi. pręputia vitis, aut portulaca, cryſtallũ qui prius ĩ aqua reſederit per os voluere de his & ſimilibus in fine capituli late ſatis, quoniam eſt infirmis hæc paſsio ſatis magna.

Quòd ſi fuerit ex pulmone curat̃ cũ aere attracto. Aui. & ſimiliter inſpiratio hæc valet ſiti à corde proueniente, in qua tamẽ vti debes frigidis & humidis, de quibus actũ eſt ſupra. xi. cap. de mala complexione eius calida. vbi & tu recurras addendo ex his quæ dicta ſunt hic tenendo in ore epithemando ipſum, & ſimiliter pulmonem cum epithematibus frigidis cordialibus vtendo ſyru. frigidis cordialibus per dicta condecenti.

Quòd ſi fuerit cauſa hydropis. Cura dicet̃ infra de hydrope. Nã & eo caſu oportet vti frigidis aperitiuis. vt di-
F cetur, diarodon abbatis, triaſandalis, & huiuſmodi.

Et cõſimiliter ſi ex oppilatione cõtigerit meſaraicarũ.

Si ab apoſtemate hepatis, cura eſt cura apoſtematis. vt infra ſequenti cap. ſi à frigiditate cum calefacientibus cõfortãtibus hepar. vt infra ſicut ſunt dialacca, diacurcuma ſyr. de abſinthio, de eupatorio, & alijs vt ibi de mala cõplexione frigida hepatis.

Si in colica dentur ea calida, quæ deoppilent vt vſus clyſteriorum in caſu eſt conuenientiſsimus. de quibus infra de colica.

Si ex debilitate renum infrigidentur renes ad extra cũ vnctionibus frigidis. Et ad intra cum frigidis vt eſt ſyru. de myrto, de nenuphare, de roſis, aquis frigidis hepaticis, & renalibus. de quibus infra plene, de diabete. & ſimiliter proportionetur diæta.

Si in ore ſtomachi ſiue in algamaſar dięta ſicut dictum eſt, & loochata teneantur in ore, vt dictum eſt.

Si ex caliditate inteſtinorum fiat ꝓportionabiliter vt
G dictum eſt. & clyſteria frigida ſunt hoc caſu conuenientia & emplaſtra, aut vnctiones ad extra applicata.

Si ex phthiſi curet̃ cũ his quę phthiſim curant de qbus actũ eſt ſua Rubrica. & conſimiliter in ea q̃ eſt de hectica.

Si vero fuerit ex conſuetudine mutetur paulatim ad oppoſitum.

Si ex ſudore diaphoretico cum eis quæ diximus de cura malę complexionis calidæ cordis.

Si ex criſi cum eo quod dixit Hipp. ij. Aphor. Ea quorum criſis fit aut facta eſt nihil dicere oportet. ꝙ ſi ſitis autem non eſſet tolerabilis mitiga cũ eo quod nõ habet impedire criſim. ſed ſitim remouere vt eſt aqua hordei, melonis indi, ſemina cõmunia & huiuſmodi. quæ habent ſudorẽ prouocare, & ex cõſequenti criſim facere. Sed nota hic ꝙ non impedias naturam à via ſua contraria.

Vltimo declaro antidota cõuenientia in ſiti ex morſu venenoſorum & ꝓcipue calidorũ. deinde infrigidantia reſpicientia venenũ cuiuſmodi aqua coriãdri, lac vaccinũ,
H lac acetoſum, aqua camphoræ, aqua frigida cum puluere terræ ſigil. ꝙ ſi cognoueris ſpeciẽ animalis adminiſtrabis quæ ſunt ei propria. Et quoniã vt dictum eſt ſitis eſt paſſio magna, hic addere decreui aliqua in vſu modernorum gratiſsima. ℞. ſemina citoniorũ, & ex eis cum petiola fac rotulas paruas quas in aqua teneas, deinde ex eis vna teneatur in ore. Item valet vnctio circa gulam facta ex rebus infrigidantibus vt eſt oleum viol. ro. & hmõi. cũ mucillaginibus ſeminũ frigidorꝫ, vt citoniorum pomorũ & huiuſmodi, addito modico aceti, & cerę. Itẽ ſacculus ex mucillaginibus horum factus in ore retentus. Item valet & eſt in vſu maſticatio pulpæ anguriæ prius tentæ in aqua frigida, & cocta. Item valet rotula piri in aqua detenta, vt dictum eſt. Item frequens collutio oris cum aqua hordei. Item aqua decocta cum modico vini granatorum addito zuccharo ſi non fuerit maxima inflammatio, & meliora ſunt acetoſa & muza. Item aqua decocta

cocta

cocta cum ſucco aranciŋ, & modico zucchari. & ex his potes alia tuo modo cōponere, & alia plura ac varia de huiuſmodi reperiuntur.

De nocumento digeſtionis, & primo de corruptione eius. Rubrica. 21.

Dyſpepſia græcis, noſtris alteratio, & cōcoctio deprauata nuncupatur.

TRIPLICITER cōtingit digeſtionē lædi vt de aliŋs operationibus dictum eſt ablate, ſcilicet corrupte & diminute. de quibus omnibus particulariter agendū. Sed primo ſciendum ꝙ nocumentum digeſtionis eſt læſio fundo ſtomachi contingēs propter quam cibum non debite tranſmutat. Cuius quidem cauſa ſm plurimum eſt mala complexio frigida, quæ ſi parua exiſtit diminutā facit digeſtionem. Si magna corruptam, ſi maxima ablatā, cum omnis immoderata qualitas actū ꝓpriæ virtutis deŋciat. vnde & ſi à caliditate præſente, & maxime digeſtio fiat. ꝓpter quod & magis noceť à frigiditate digeſtio. vt Aui. tñ ſi immoderata fuerit caliditas eius egeſtionis ablationē aut corruptionē faciet. De qualitatibus vero paſsiuis. nota hunc textū Aui. Verum ſicca & humida non perueniunt ad hoc ſm plurimum, vt appareat ex eis ſolis cum æqualitate ambarum aliaꝝ qualitatum nocumentū in digeſtione, niſi iā fuerint euenire, ſicca quidē areſaciunt, humida vero hydropiſim de quibus in dubiŋs. Et nota ꝙ nocumentū digeſtionis parat corpus ad diuerſas ægritudines areſactionē, quia nō nutritur ad hydropiſim, aut ad leprā, ſcabiem, albaras, morpheā & huiuſmodi. & maxime qñ tale nocumentum eſt ita grāde ꝙ hepar ipſum corrigere nō poteſt. Vnde Aui. & ſcias ꝙ corruptio digeſtionis quādoq; perducit ad ægritudines plurimas malignas, ſicut epilepſiā, melancholiam, myrachiam, et ſimilia. imo omnium ægritudinū materia eſt, & origo chronicarū infirmitatum. Et qm̄ iſta clarius intelligentur cum proſequemur de actionibus læſis particulariter, ideo ſequēs ducem meum de corruptione digeſtionis initiabo. Eſt itaq; corruptio digeſtiōis eius læſio quo ſtomachus cibū tranſmutat in id quod non eſt debitę nutritioni proportionatum, qa in vapore, aut quia putreſit in eo cibus, aut aduritur, aut conuertitur ad qualitatem non proportionalē ad aliquam qualitatum conſuetarum.

CAVSA cuius quandoq; eſt in ſtomacho ipſo, qñq; in cibo aut potu, quandoq; in alio membro ſibi nocumentum communicante, quandoq; autem extrinſecus venit.

Ex parte quidē ſtomachi, & hoc multipliciter. Primo qa læſus à mala cōplexione frigida & ſicca imateriali vel materiali, quæ eſt ſm plurimū mediocriter excedens, & dicitur mediocriter, qm̄ multum excedēs ablationē facit & parū excedens diminutionē. Vnde hic ſcito frigiditatē omni modo læſionis ſtomachū lædere poſſe, ſed caliditatem niſi corrumpēdo niſi exceſſerit quo caſu facit ex ipſa caliditas ablationem. Quòd ſi fuerit diſcraſiatus taliter nō ſolum ſm fundum eius, ſed etiam ſm os eius, tunc etiā accidet corruptio ſortificata attractiua, attrahēte plus ꝗ̄ digeſtiua digerere poſsit. vt in appetitu canino. Nā & tolerantia famis intēſa ſtomachum replet malis humoribus tertia primi. de regimine eius quod comediť & bibitur. Item ſi ſtomachus à proprietate abhorreat cibum illum ſicut vinum album & hmōi. quare refugit ipſum & in eo corrumpitur. Accidit & ſtomachum diſtemperari quo ad fundum eius diſtemperantia frigida & humida. vnde retentiua debilitatur, & nō retinet cibum eo tēpore quo eſt neceſſarium ad complendum operationem digeſtiuę.

Conſimiliter accidit ſi ſit diſtēperantia ad calidum acutum ſtimulans virtutem. vnde cibus citius debite ſtomachum egreditur. Nam iſtud accidit in his qui cholerā acutam multiplicant. Item quandoq; patitur malam complexionem ſiccam quæ ducit ad hecticā, quandoq; humidam quæ ducit ad hydropem vt tactū eſt, patitur & quādoq; malam complexionem vt apoſtema, aut quia nimis paruus. aut nimis magnus. vnde accidit corruptio.

Ex parte quidem cibi multiplex ſumitur cauſa, aut qa ratione nimiæ quātitatis eius. Aut diminutionis, aut qua-

A litatis, aut ordinis, aut horæ, aut multiplicitas, aut ſubſtātialiter. Exemplum primi, quādo in maiore quantitate ſumitur ꝗ̄ ſtomachus digerere poſsit. Exemplū ſecundi, vt cum in ſtomacho calido paucus cibus ponitur & ſubtilis qui fortitudine caloris in vaporē conuertitur. Exēplum tertŋ, vt eſt lac, piſces, pſica, mellones, & huiuſmodi, quæ velocem recipiūt alterationem ſiue corruptionē. Item & ea quę tardam recipiūt rectificationem vt eſt caro porcina, vaccina, caſeus, tubera, & huiuſmodi. Item & ea quæ ſuperfluę ſunt qualitatis apta inflāmari, & in choleram cōuerti, aut phlegma. exemplum primi, vt eſt mel. exemplum ſecundi, vt eſt cucurbita, aut quoniā qualitas eſt venenoſa, vt fungorum, aut odor intēſus qui ſub qualitate compręhenditur, et de cibis qui facile corrumpuntur habes ſupra. iŋ. tract. & tu ibi. Exemplum quarti, vt cū groſſus præponitur ſubtili, aut ſtypticus leni niſi cauſa aliqua corporis ſtypticum pręponi cogat. Exemplum quinti, vt cum poſtponitur hora conſueta. Nam & eo ca-

B ſu ſtomachus repletur malis humoribus, vt ſupra allegatum eſt. Itē quia comedit antequā primus aſſumptus cibus ſit digeſtus, & ſic ponit crudum ſuper ſemicoctum.

Exemplum ſexti, vt cum in eadem menſa varia ſumuntur cibaria nō apta eodem tempore digeri, & vnum alteri eſt contrarium vt cum ſumuntur calida & frigida, leuis digeſtionis, & difficilis. Exemplum ſeptimi, vt cum cibus eſt nimium groſſus, viſcoſus, indigeſtibilis, vt ſunt lagana, caſtaneę, & huiuſmodi. Ex parte quidē potus ſimiliter, vt de cibo ex parte, ſcilicet quātitatis, qualitatis, ordinis, & horę, vt quia nimium potet, & eſt cauſa vt cibus natet, & ſtomachus eū bene cōpręhendere nō poſsit. vñ omne faciens natare cibum eſt cauſa prohibēs à digeſtione. Auic. Aut quia parum potat, vnde non ſit debita mixtio, & eſt frequenter cauſa corruptionis, quare concludēdum ꝙ vna ex cauſis debitę digeſtiōis eſt bona cōmixtio potus cū cibo. & tu hic nota qualitatē, quia acutus, mordicatiuus, lædens ſtomachum, aut quia groſſum, nigrum,

C turbidū, indigeſtibile. & ex hoc frequēter euenit, & bene nota, Aut quia abſq; ordine, aut ante horam ſumuntur.

Cōmunicare poſſunt ſtomacho nocumētum membra omnia quæ ſolita ſunt ei præſtare iuuamentū. Vt ſunt hepar, quia ad ſtomachum nimis de cholera. Aut ſplen de melancholia, aut quia alterum, aut quia vtrunq; patitur apoſtema, propter quod & ſtomachus noceť. Aut quia à capite deſcendit ad ſtomachū reuma diſcraſians ſtomachū. Aut quia à corde læditur quod tremorē, aut apoſtemata, aut melancholiā, aut aliam patiť malam qualitatē.

Aut propter nocumentū matricis eleuatis ab ea vaporibus & hmōi. vt accidit in prægnantibus. Aut quia nocumentū eſt in inteſtinis ſtomacho cōicatum, vt in dyſenteria & huiuſmodi. Aut fortis oppilatio in meſeraicis, aut debilitas attractiua earum, quare non attrahitur & cibus morať ampliori tempore ꝗ̄ debet in ſtomacho, vnde corrumpitur. Aut quia zirbus eum cooperiens ſit nimis rarus, quare non reflectit debite calorem.

D Si ex cauſa primitiua alia à cibo, & potu hoc cōtingit. Initium faciens ab aere, vt quia nimis frigidus. vnde videmus ꝙ qui nocte frigēt non debite digerunt, aut qa malæ ſubſtantiæ vt nimiū turbidus groſſus. vnde habitantes loca talis aeris incurrūt ex indigeſtione oppilationem, & ex conſequenti malum colorem habēt, & varias & multas feb. ac alias incurrunt ægritudines. Item quia ventoſitas ſub aere clauditur, & eſt corruptionis cauſa, quoniā facit leuigare cibum in ſtomacho, & ꝓhibet eius deſcenſum ad fundū, & maxime qñ eſt in ſtomacho clauſa. Idē operať cum ventoſitas ipſa eſt in inteſtinis. Similiter operatur eructatio ſuperflua, & hoc cum in quātitate eſt vētoſitas. Aui. Superfluus motus & maxime ſuper cibum factus præcipue in non cōſuetis etiā ſuperflua quies. vnde tertia primi. de exercitio dimittens exercitiū cadit in hecticam. Et qm̄ balneum ſub exercitio cōpręhenditur. vt tertia primi. hic dicēdum ꝙ balneatio facta ſuper cibum

Immediate eſt cauſa corruptionis. Ex parte ſomni. nam diminutus ſomnus cõprehendit & corrũpit cibum vt notat experientia. Similiter & ſuperfluus vt de nauſeatiua ſatietate dictum fuit. Item ſuperflua vigilia inquit Auic. cum ſunt loco ſomni & quietis, motus, & vigilia non cõpletur digeſtio. De inanitione & repletione actũ eſt. ſed tamen agitur hic de coitu, qui ſuper cibum factus corrũpit digeſtionem, quo peccato coinquinãtur quaſi omnes. Conſueuerunt & animi accidẽtia eſſe cauſa corruptionis digeſtionis, & maxime cum ſuperfluunt. Eſt itaq; ab eorum ſuperfluitate abſtinendum & etiam ab alĳs dictis, q̃m corruptio hæc eſt fere mater omnium ægritudinum, & ad ſummum cauſæ corruptionis ſunt contrariæ cauſæ rectificationis eius. Et pro ampliori cauſarum doctrina. vide in ſequenti Rubrica. Cauſæ debilitatis digeſtionis etiam ſunt omnes cauſæ quas diximus in corruptione digeſtionis. Et ſcias ꝙ cum acetoſitas generatur in conualeſcentibus in eis corrumpitur, & putrefit cibus, quare timendum de recidiuatione.

Signa demonſtratiua nota ſunt ſatis ex his quę egrediuntur & ex notificatione ipſa. Conſueuit quãdoq; eam communicare rugitus, & eructatio.

Signa ſi fuerit propter cibũ cognoſcitur ex cibi ipſius diſpoſitione, vt quia multus fuit, aut qa facile putreſcibilis, vt lac, aut quia vt dictum eſt erratũ eſt in ordine, aut in hora, aut qa diuerſus fuit ſiue multiplex in eadẽ menſa, aut quia ſuper ipſum factus eſt motus exercitium forte & huiuſmodi. & hoc maxime comprehẽditur, quia cum abſtinentia fit ab his rectificatur digeſtio.

Signa ſi fuit vitio cõplexionis ſtomachi malæ, aut apoſtematis eius ſcito ex iam poſitis ſignis de mala cõplexione ſtomachi, & ex dicendis de apoſtemate eius.

Signa ſi fuerit ex materia corrupta exiſtente in ſtomacho ipſa erit illic nauſea, & alia accidentia ſine interpolatione. ꝙ ſi fuerit interpolatio mala non erit in ſtomacho, ſed aliunde veniens.

Signa ſi fuerit propter raritatem texturæ ſtomachi, & attenuationem villorum eius prolõgatio doloris ſtomachi & ægritudinum eius, debilitas digeſtionis cum debilitate appetitus, et extenuatio corporis.

Signa. Si propter ventoſitatem ſignificat ſignificatio ventoſitatis ſæpe dicta.

Signa ſi cõtigerit ex effuſione materię ad ſtomachum ſcietur diſcurrẽdo per membra quę poſſunt mittere. vt ſi aliquo modo læſa ſint. vt verbi gratia. ſi ex cattarrho nũquid patiatur fluxum catarrhi. Et quod cõſueuit effundi ad pulmonem & effunditur. & ita conſimiliter de alĳs.

Signa ſi fuerit ex effuſione choleræ ad ſtomachũ comprehẽditur, vt quia talis cholericus eſt ſentiẽs amaritudinem mordicationem, & natationem cibi in ſtomacho.

Prognostica. Iam circa principium Rubricę dictum eſt, quomodo ad multas malas, et periculoſas parat ægritudines, & ideo debet medicus ĩ eius remotione eſſe ſolers & memorioſus non poſtponendo eius validã curã.

Cura. Canones. Ordinatio diætæ. Euacuatio materiæ. Si quæ eſt talis corruptionis factiua quæ eſt vt plurimũ. Digeſtio eius. Deinde euacuatio. Alteratio ſi ex ſola peruenit complexione. Rectificatio membri mandantis ſi quod eſt tale. Confortatio ſtomachi. Accidentium correctio euenire conſuetorum, vt ſunt eructatio, dolor, arſura, & huiuſmodi.

Dięta ordinetur ad contrariũ cauſæ remouẽdo, ſcilicet cauſam primitiuam huius diſpoſitiõis factiuam. Item ꝙ regimen pręparet ad debitã digeſtionem ex parte cibi & potus, ita ꝙ dentur cibaria quæ nõ ſint velocis corruptionis. de quibus tertio tract. Item etiam ex parte ſubſtãtiæ, vt qa ſint nimis ſubtilia apta ſua ſubtilitate in ſtomacho. exempli gratia. calido corrumpi.

Poſt ordinationẽ diætę præter conſuetum appoſui euacuationem & cauſa, q̃m inquit Aui. Principium illius eſt vt egrediat̃ quod corruptũ eſt in ſtomacho ex cibo vſq;

E ad finem ſui cum vomitu, aut ſolutione ventris. Et infra. Et oportet vt ille qui ex eis cholericus eſt euomat ante cibum, vt & ille in corruptione digeſtionis cuius cauſa eſt effuſio choleræ ex fluxu pręducto veniẽs, & raro oportet vt conſueſcat vomere ante cibum multoties. Quod ſi melioratur per illud reſumat cibũ, abſcindat hanc conſuetudinẽ, vt non debilitetur ſtomachus ipſius. Vnde & infra. Et ex eis quæ viuificant omnẽ cibum corruptũ in ſtomacho eſt vt expellatur, & oportet cũ hoc vt ſumat poſt vomitum rob cõfortans ſtomachum repellẽs quod effunditur ad ipſum, et aſsiduet emplaſtra, vnctiões, & huiuſmodi. quę ipſum confortent, & prohibent fluxum talis materiæ ad ipſum. de quibus ſupra de mala complexione calida cum materia, & antequam, infra hic ſuo loco.

Digerat̃ materia ſi digeſtio eſt neceſſaria cũ digeſtiuis appropriatis. de quibus. iiĳ. tract. ita ꝙ ſint ſtomachalia, aut cum eis ſtomachalia ponant̃. & ex ſyr. ſtomachalibus calidis eſt ſy. de abſinthio, & de mẽtha, de cortice citri. &
F ex frigidis ſyr. roſarum de acetoſitate citri. & ſyr. de endiuia, & huiuſmodi. In eodem loco ſunt euacuatiua quæ ſi nõ inuenis appropriata ſtomacho ſed materiæ pone cum eis quæ ſtomachum confortant. Inter cætera aloe prærogatiuam habet in confortando ipſum, aut mundificando ipſum ſimul, quare hierapicra in caſu noſtro erit ſingularis medicina. & eſto magis ſollicitus ad euacuationẽ cum ſolutiuo ꝙ̃ vomitiuo ſi materia petit ex ſe inferiora.

Alteretur mala cõplexio calida cum frigidis, & frigida cũ calidis. Calida ſunt abſinthium, mẽtha, cinnamomũ, zinziber, piper, galanga, et huiuſmodi. vt dicitur de mala complexione frigida. & tu ibi. Ex frigidis ſunt corallus, roſa, ſandali, myrtus, lutum armenum, & à proprietate. pro quibus pluribus require ſupra de mala complexione calida ſtomachi. Valet & diacitoniten ſine ſpeciebus. Et nota hic Auic. inquit. Et oportet vt habẽs eam, quia malam cõplexionem frigidam ſine materia dimittat cibaria cum nucis & iura, & cibetur exiccãtibus, & frixis, & eis
G qui in patellis coquuntur.

Rectificetur membrum mandans cum eis quæ opportuna ſunt, quæ in ſuis proprĳs rubricis require.

Confortetur ſtomachus cum calidis aut frigidis, vt diſpoſitio ipſa exigit, de q̃bus in Rubricis allegatis, ſub forma autẽ emplaſtri, aut ceroti, aut vnguẽti, aut ſacculi, aut embrochæ. Ad intra vero cum electarĳs, cõfectionibus ſyru. pilulis, pulueribus, brodĳs, ſuccis. de quibus plene ſupra de debilitate ſtomachi & de corruptiõe appetitus. Ex confortantibus ſtomachum cõmunibus eſt temperatum exercitium. Vnde Gal. exercitium vtile eſt, & validas facit virtutes animales, & vitales, naturales. pro quo ſupra tract. ĳ. de exercitio. Somnus & quies ꝓportionati ſunt. Amplexari infantem. de quo ſupra, aut catulũ pinguem, aut vxorem. ſed caute à criminali. Item vinum bonum temperate ſumptum. per omnia enim digeſtionem adiuuat. Gal. Item pauca comeſtio, & potatio. Item cibi & potus debita proportio & cõmixtio, vt ſupra. Itẽ ab-
H ſtinentia moderata, & eſt ſumma medicina. Itẽ ſint cibi facile digeſtibiles. de quibus tertio tract. Præter ſimplicia ſcripta, & memorata, ſunt & compoſita. de quibus allegatis locis. vt ſunt aromaticũ ro. garyophyllatũ, diagalanga, & huiuſmodi. Aliud & nobile. ℞. galangæ, nucis muſcatæ, cardamomi. ana. ʒ. ß. antos. ʒ. iiĳ. menthæ, aſce. ana. ʒ. iĳ. fiat electarium cum ſyru. de mentha. Inquit de aloe Hippo. aloes hepaticum cũ aqua abſinthĳ ieiuno ſtomacho ſumptum ſanat eum ab omni languore educendo materias fraudolentas confortat cerebrum viſcera mundificat, vermes occidit & repellit & ſanat apoſtemata viſcerum, & hepar mundificat, vnde & multum laudantur propter hos effectus pilulæ communes ex aloe, myrrha, & croco factæ. Laudantur, & merito hæ pilulæ. ℞. maſticis. ʒ. iiĳ. aloes electi. ʒ. x. agarici electi. ʒ. iĳ. confice ſucco arthemiſiæ. Sunt enim confortantes ſtomachum nec permittunt humorẽ in eo putrefieri, & qui eis vtitur die-

bus ſingulis illæſus permanet à dolore capitis, & ſtomachi, & oculis ſunt ſalubres, & valent ad mulieres quæ ex matrice moleſtantur, ac ex alĳs viſceribus, doſis eſt pilulæ duæ, vel tres, quando itur dormitũ, & ante cibi aſſumptionem ad libitum. Ad idem. ℞. ſandalam panis aſſati ſatis notabilis quantitatis, & groſsitiei, deinde ſic calida infundatur in ſucco abſinthĳ calido, deinde ſuperaſpergatur puluere maſticis, & coriandrorum præparatorũ. ana. & ſic calida ſuperponatur ſtomacho, mirabiliter ſtomachum confortat, & digeſtionem. Cerotaria & alia conſimilia digeſtionem adiuuatiua habes in copia in rubricis primis huius capituli, quare per ea diſcurre, & elige. Sed vnum hic nota ꝙ quando calida multum ſtomacho applicari debent ſi adeſt hepatis caliditas, vt cõiter accidit in mala complexione frigida ſtomachi, tũc melius eſt illa applicari apud. xi. ſpõdilem, quia retro ne ex tali applicatione ad anteriora ſequaẽ cordis, aut hepatis ipſius calefacti inflãmatio. Hæc tibi ſufficiãt cum eis etiam quæ dicentur ſtatim in ſequenti Rubrica. In iſto caſu multum valentia. Nam nõ differt corruptio digeſtionis à diminutione niſi vt intenſum à remiſſo. Cura vero accidentium quæratur ſuis locis in hoc capitulo poſitis.

De debilitate digeſtionis. Rubrica. 12.

Apepſia, gręcis, Latinis cruditas dicitur.

DEBILITAS digeſtionis eſt actio fundi ſtomachi diminuta, cuius cauſa eſt eadem cum cauſis corruptæ digeſtionis. vt Auic. proprio capitulo, quam aliqui faſtidium appellare conſueuerunt dicentes faſtidium eſſe ſentire cibum indigeſtum in ſtomacho eo tempore quo debet eſſe digeſtus, quidam vt Gordonius per faſtidium intellexerunt abominationem cibi & potus cum inclinatione ad vomitum propter præſentiam humorum corruptorum. Quidam ꝙ effectus eſt faſtidiũ digeſtionis diminutę, ſed de nominibus ad medicum diſputare non licet, vt alias, vt tamen ex cauſis ponendis aperiantur magis cauſæ poſitæ. In præcedenti Rubrica.

CAVSÆ. Nota ꝙ cauſa huiuſmodi diſpoſitionis ſumitur aut ex parte cibi, aut ex parte ſtomachi ipſius, aut ex parte virtutis: aut ex parte cõicantium membrorũ ad digeſtionem quæ quocunq; lęſa agunt ad indigeſtionem. Ex parte cibi quia nimis grauis ad digerendum, aut quia nimis cito lubricat, vt ſunt vuę. aut quia mordicatiuus, quia calidus acutus, vt cepæ, aut acetoſus multũ, aut q̃a nimis calidus, aut quia potatur res calida multum acuta, ſicut vinum cum pipere, & huiuſmodi de quibus in præcedenti rubrica. Ex parte ſtomachi primo, quia malam patitur complexionem frigidam aut calidam æſtuantem cum materia, aut ſine, vnde calida effuſa ne dũ debilitat ſed corrumpit, vt ſupra. Item & melãcholia nigra, quoniam aggregat has ambas res. Auicen. Item cum in ea eſt humiditas mala lubricatiua lubricans, & ſtomachum. Item quia vlcera. Nam cum cibus peruenit ad ea ſtimulant virtutem ad expellendum, quare nõ retinetur tempore debito. Item apoſtema in ea frigida aut calida vt ſupra. Ex parte virtutis quia debilitata ſit retentiua, aut fortificata expulſiua. Item quia pars ſuperior ſtomachi nimis conſtringitur ſuper cibũ ex quo expellit impetuoſe ipſum ad extra. Ex parte communicantium dictũ eſt in pręcedenti Rubrica de eis. Nam caliditas exceſsiua hepatis conſumendo humidum proprium ſtomachi eſt cauſa extinctiua caloris naturalis ſtomachi & ex conſequẽti debilitatis digeſtionis, ſed raritas myrach notetur & paucitas carnis muſculorum cooperiẽtium ſtomachum. huius enim multum faciunt ad indigeſtionem vt eſt videre in corporibus iſtis macilentis.

SIGNA demonſtratiua, grauitas, extenſio, remanentia cibi in ſtomacho longiori tempore conſueto ſignificãt digeſtionem eſſe debilem, & facilem. Quòd ſi fortis fuerit apparebit tunc eructatio educẽs ſaporem cibi poſt quintam horam, & hoc cõmuniter in quibuſdã poſt ſextam, aut plus. Nam mora cibi in ſtomacho non eſt æqualis, vt in ſequenti rubrica, & tu ibi, & erunt cum tali eructa-

A tione, rugitus, nauſea, extenſio, & anhelitus, æſtuatio, aut durities. Quòd ſi fuerit in vltimo tunc cibus nõ alteretur alteratione notabili, ſicut quando patitur à frigiditate ſuperflua, & ſcito quando cibus non digeritur tarde expellitur niſi contingat eum expelli propter motum virtutis expulſiuæ incitatę à mordicatione aut quãtitate cibi aut ab alia eius qualitate contraria.

Signa. Si fuerit à mala complexione ſcitur per ſigna iã de ea habita, ſignificant tamen malam cõplexionem eius frigidam compręhẽſio cibi tremula propter debilitatem virtutis, vnde cum timore compręhendit abſq; forti appetitu depoſitionis cibi, q̃a cibus ex ſe nõ eſt corruptus, nec ſtomachus multum læſus licet ſit debilis, imo magis appetit eum digerere quàm deponere, & eſt cum ea deſiderium eructuandi, & tamen non eructuatur, quia digeſtio eſt debilis & non multum, ideo parua generatur ventoſitas potens inducere deſiderium ad eructuationem, et tamen non eructuatur, & ſimiliter eſt abſq; rugitu, & ſin-

B gultu, ſentitur tamen quædã inflãmatio in ſtomacho quæ videtur iſta commouere, & tamen ab ipſa non peruenit.

Quòd ſi fuerit fortis erit cum eructatione acetoſa, leuitate ventris, multitudine ventoſitatis, longitudine, moræ cibi in ſtomacho, vrina glauca, alba, & erit pulſus hora digeſtionis debilis, & ſpiſſus, & inq̃etudo aut reuolutio de latere in latus, quando cibus digeri debet. Quòd ſi fuerit peccato humiditatis aderit multitudo ſputi inſipidi, & nauſeę, paucitas ſitis, velocitas deſcenſionis cibi abſq; plurima alteratione facta in eo, & vrina erit charopa, & pulſus mollis. Quòd ſi cum humiditate fuerit caliditas in cauſa erit paucitas appetitus multitudo ſaliuæ, & nauſeæ, & vomitus aliquando eſt priuatio ſitis, & ꝙ eructat, aliquãdo eſt acetoſum, aliquãdo fumoſum, fœtidũ, & in eo plurima fit ventoſitas. Quòd ſi fuerit propter caliditatem cum ſiccitate erit ſitis eructatio fumoſa fœtida, & calida, & ſiccitas oris, & palati, & corporis extenuatio, et diſpoſitio ſimilis hecticæ, & corporis aſperitas, & arefa-

C ctio, & cutis corrugatio. Quod ſi fuerit ex debilitate corporis ſtomachi ſignum ꝙ talis debilitas ſecuta eſt vomitum plurimum, aut poſt purgationẽ cum medicinis fortibus, aut poſt fluxum ventris, & grauat ipſum cibus ſuperfluus groſſus, ſed in eo paucus, & bonus digeritur.

Quod ſi fuerit frigiditas cum ſiccitate in cauſa ſignum, quia ante comeſtionem ſentitur incendium, & poſt comeſtionem ceſſat, ſplenis magnitudo aut durities, vomitus acetoſus & etiam eructatio quæ dentibus facit frigus, & cõgelationem, & dolor ſtomachi ante comeſtionem proprie. Et hic aduerte ꝙ iſte qualitates ſunt quãdoq; abſq; materia, & tunc faciunt ſimilia accidentia, ſed remiſsiora alĳs paribus.

Signa ſi fuerit defectu contentiuæ, quia cibus deſcẽdit ante horã, ſignum leuitatis digeſtiõis fœtor eius, & quod egreditur eſt magnæ quantitatis, & non eſt in eo aliquod acutũ quod ſtimulauerit, imo egreditur ꝑter voluntatẽ.

D Quod ſi fuerit vi expulſiuæ, tunc quod egreditur eſt minoris quantitatis, & apparet aliquid acutũ vel mordicatiuum quod eam ſtimulauit, & paucitas mundificationis hepatis, & corporis ab ea quia nõ mundificat ipſam ægritudinẽ. Quod ſi fuerit propter apoſtema illud oſtendunt ſigna apoſtematis, de quibus infra ſua rubrica.

Signa ſi fuerit communitate aliorum membrorum vt capitis, aut hepatis, ſplenis & huiuſmodi ſignificabunt illud nocumenta, & diſpoſitiones illorũ propter quod ſollicite de ipſorum diſpoſitionibus inueſtigat.

PROGNOSTICA. Scito ꝙ ſicut quãdo cibaria extra non ſunt bene cocta ſtomachus ea digerere nõ poteſt, ita ad intra quando ſtomachus non bene digerit hepar non poteſt bene digerere & ex conſequenti neq; membra. Nã prima digeſtio ordinatur ad ſecũdam, & ſecunda ad tertiam, & tertia ad quartam.

Ex quo fit ꝙ ſuperfluitates multæ in corpore generantur, & multi mali multiplicantur humores apti facilitet

corrumpi

corrumpi & putrefieri, & ſic parant corpus ad multas, & varias ægritudines vt ſunt hydrops, myrachia, hectica ſenectutis feb. morphea & huiuſmodi multa, de quibus ſupra de debilitate ſtomachi, & tu ibi.

CVRA. Canones. Ordinatio diętæ. Euacuatio. Digeſtio ſi neceſſaria erit. Euacuatio materia digeſta. Fortificatio ſtomachi. Rectificatio membri communicantis nocumentum. Correctio accidentium ſi quæ erunt, vt de corruptione in præcedenti rubrica dictum eſt.

Diæta ordinetur ad contrarium cauſæ. Sed hic nota ꝙ debilitas digeſtionis quandoq; eſt adeo parua vt ſola ſufficiat abſtinētia cibi & potus per vnā diem vel circa facta. Item ſomnus prolixus vel longitudo eius, vt notat experientia, vnde Auic. Et omnis ſomnus iuuat ad digeſtionē, verum omnis ſomnus ſuper ſiniſtrū eſt plurimi iuuamenti, & hoc propter compreſsionē hepatis ſuper ſtomachū. Sed ſomnus ſuper dextrum eſt cauſa velocitatis deſcēſionis cibi, quoniā præparatio ſtomachi facit illud neceſſarium, & de hoc in dubijs & in ſumma cum abſtinentia et

F ſomno quandoq; curat. Si vero ſit fortis tunc vltra diætam oportet tranſire ad euacuationem fiendā vomitu, vt in præcedenti Rubrica. ſi id facile fieri videbitur, quod ſi nō cum ſolutiuo vt poſitum eſt, & totum obſeruetur circa hoc quod dictū eſt in pręcedenti Rubrica. etiā ex parte digeſtionis & euacuationis. de conſortantibus actum eſt. Sed in hac Rubrica ponit Auic. de infante inquit. Et ſcias ꝙ amplexari infantem propinquū ad hoc vt polluat ſm longitudinem noctis eſt ex rebus magis iuuatiuis ad digeſtionem, & oportet ne ſuperueniat ei ſudor. ſudor enim infrigidat & prohibet iuuamētum caleſactionis cum caliditate ſua innata, & quidam catulum, aut gattum maſculum amplexantur, vt idem Auic.

CVRA. In facta ex caliditate laudatur diacitonitem ex citonijs acetoſis, & fructus ſtyptici, acetoſi. Item. ℞. roſarum, ſpodij ana. ʒ. x. coriandrorum præparatorū, myrrhæ. ana. ʒ. v. citoniorum acetoſarum lib. i. ſ. miſce de quo

G accipiet patiens mane & ſero ad quātitatem. ℥. i. Et quoniam cura hæc perficitur ex his quę poſita ſunt de deſtructione appetitus diminutiōe eius de mala complexione materiali, & immateriali, de corruptione digeſtionis, de quibus omnibus ad plenum ſupra, hinc de remedijs alijs ſupſedeo, recurre ad ea loca, et ad ea q̃ dicta ſunt in principio capituli de cōſortantibus ſtomachū, & tu conſidera.

De tarditate deſcenſus cibi a ſtomacho, & velocitate deſcenſionis a ventre. Rub. 13.

Bradypepſia, Gręce, Latine tarda cōcoctio exponi pōt.

TARDITAS deſcenſus cibi non eſt aliud ꝙ̃ mora ipſius in ſtomacho vltra illam horā quæ eſt ei cōueniens de qua ſtatim & proportionabiliter de velocitate deſcēſionis dicatur conſequenter. Vnde ſciendū ꝙ vt notat Aui. de ſignis debilitatis digeſtionis, tempus exitus cibi à ſtomacho eſt quinq; horarū, hunc tamen terminum pręfixū non habeas, qm̃ aliqui tardius cibū à ſtomacho emittūt, vnde quidam in ſeptem horis, quidā in ſex, quidam ante quintam, quidā in octaua. Et cōiter ponitur ſpatium ho-

H rarum octo inter primam & ſecūdam cibi acceptionem, quæ diuerſitas ſumitur ex diuerſitate complexionum ſtomachi, & aliorum membrorū ſtomacho ad digeſtionem conferentium. Ex quibus infero ꝙ curioſus ac ſollicitus medicus debet inueſtigare hæc, qm̃ vtplurimū cibamus febrientes ante paroxyſmum per horas quinq;, vt ponit Auic. prima quarti, de cura putridarum, tamē vt videtur oportet hoc moderari, nam intellexit hominem ſtare. v. horis antequā cibus de ſtomacho eius deſcēderet, & hoc contingebat propter debilitatem digeſtiuæ eius, & hoc idem dixit Auic. in princ. cap. Sed de his omnibus in dubijs vbi aperietur textus Aui. hic vt cum dixit. Et quantitas quidem remanentiæ cibi in ſtomacho.

CAVSÆ. de cauſis tarditatis, dicendum ꝙ cauſa tarditatis deſcēſus cibi principaliter eſt tarditas digeſtionis, nam retentio ordinatur ad digeſtionem. Et hæc tarditas contingit aut ratione debilitatis digeſtiuę aut ineptitudi-

E ne cibi. Accidit et quandoq; virtutem retentiuam fortificari, quare & cibus in ſtomacho plus ſolito retinet. Cōſimiliter contingit expulſiuam irritari, quare non retinetur tēpore congruo, vt cū cibus eſt acutus mordicatiuus, aut eſt præſentia choleræ citrinę, aut melancholiæ acetoſæ quę ipſam ad expellendum ſtimulat, vt pluries cōtingit. Item etiam fit hoc idem cū ſtomachus eſt bothoroſus, aut vlceratus, propter quod cum ex aſſumptione cibi lædatur ſtomachus inſurgit expulſiua. Itē cibus ex ſui natura lubricus, vt ceraſa non diu in ſtomacho morātur. Item cum adeſt præſentia humoris lubrici, viſcoſi, velociter deſcendit cibus. Item ex debilitate retentiuæ hoc idē contingit. Et vt dictum eſt poſſunt contingere per communitatem à membris concurrentibus ad digeſtionem, vnde caliditas hepatis exceſsiua, eſt ſæpe cauſa debilitatis digeſtiuæ ſtomachi, vt in maiori parte patauorum cōtingit reſoluendo humidum ſubſtantificum ipſius ſtomachi, ad cuius reſolutionem ſequitur reſolutio caloris eius

Pataui debiles ſtomacho.

F in præcedenti Rubrica. Læditur frequenter digeſtiua à cauſis extrinſecis. vt ſupra de debilitate digeſtionis, ita vt cōtingat cibum à ſtomacho citius indigeſtum egredi, vt ex forti exercitio facto poſt cibum immediate. Item ex accidentibus animæ contingit tardius digeri, quæ omnia ſupra de debilitate digeſtionis, nam fortis cauſa auſert digeſtione, mfortiſsima corrumpit, & medicina hæc dicta facit. Et plures ſcriptores ſub vna compręhenderunt rubrica tarditatem deſcenſus, & debilitatem digeſtionis, hæc tamen ſic ſufficiant practicanti, nam fortaſſe theoricando verberari poſſent.

CVRA canones. Vbi tarditas deſcenſus cibi ex debilitate digeſtiuæ contingat quærantur canones in rubrica de debilitate digeſtionis. Vnde et ſomnus ſuper dextrum latus factus eſt adiuuans ad hoc vt velociter deſcendat cibus à ſtomacho licet ſit debilis adiutorij ad digerendum. Auic. de quo in dubijs.

CVRA. In facta propter ſuperfluitatem retentiuæ hi

G obſeruētur canones. Primus eſt lenitio, ſiue ventris mollificatio. Secundus compreſsio.

Primus cōpletur cum frigidis, et calidis, et lenitiuis, vt exigit diſpoſitio. Frigida ſunt vt thamarindi, viola, ſuccus eius, ſy. eius. ſuccus roſ. pruna ſicca, & viridia, perſica humida. Ex calidis, caſia fiſtula, ficus recentes, ſiccæ, oleū cōmune bibitum. Debent enim hæc accipi ante cibum vt duas ficus ſiccas pingues vſq; ad quatuor.

Deinde vtatur compreſsiuis vt eſt raphanus, diacitoniten, & hmōi poſt cibum. Adiuuant ad hoc vinum dulcæ, zinziber conditū, nuces cū amygdalis, phiſtici, & ſimilia. Ego autē cuidam dedi rapas ſalitas et feci eum vti brodio ipſarum pluribus diebus & contulit valde. Item feci eum vti aqua decoctionis ficuum ſiccarū ante cibum.

Oleum tamen hoc caſu bibitum vſq; ad. ℥. iij. & vſq; ad quinq; quatuor mane cōtinue eſt ſingularis medicina, & hoc ſi ſtomachus tolerabit, & debet eſſe oleum boni odoris antiquū. Valet, & exercitium continuum, & facile,

H & frictiones factæ pedum, & tibiarum.

CVRA. Vbi cibus citius egrediatur, debet cura eſſe contraria diætæ, nam in hac oportet præmittere ſtyptica calida aut frigida ſecundū ꝙ exigit diſpoſitio. Itē quieſcere & dormire ſuper cibum, abſtinere à frictionibus inferiorum & huiuſmodi. Item ſi accidet propter humorem melancholicum, aut cholericum habuiſti canones ſupra de dolore ſtomachi, & tu ibi. Et quia hæc pertinent lubricitati ſtomachi, ſiue lienterię, de qua infra ad plenū, hinc ſuperſedeo in multiplicatione remediorum aliqua pauca conſcribens. Emplaſtrum expertum ad tarditatē deſcenſus propter ſuperfluitatem retentiuæ. ℞. mucillaginum, ſem. lini. fœnugræci, maluauiſci, ſiue altheæ. ana. ℥. ij. ceræ albæ quantum ſufficit ad incorporandū, extendatur ſuper corio & ſtomacho applicetur. Expertum in velocitate deſcenſus. ℞. vitelli aſſati coclear vnum, mellis, & maſticis. ana. ℈. i. omnia adinuicem miſceantur, de-

inde

inde ponantur in cortice oui ad ignem ſuper cineres calidos.& ſine intermiſsione moueantur donec facta erit debita compoſitio, deinde tribus diebus continuis adminiſtretur, & eſt Auic. In tarditate eius oportet vt præmittantur lubrica ante cibum calida vel frigida, vt notat neceſsitas, & poſt cibum ſumantur ſtyptica. Gal. Lubrica frigida ſunt Perſica. pruna & huiuſmodi, in æſtate. in hyeme pruna ſicca, et vtroq; tempore caſia fiſtula, thamarindi, violæ, ſyrup. eius, ſuccus roſarum. Calida ſunt Ficus recentes, Caricę, mucillago fœnugręci, ſeminis lini, & huiuſmodi. & tu conſidera.

De duritie ſtomachi, quę non eſt apoſtema. Rub. 24.

STOMACHO accidit durities non apoſtemoſa propter frigus inſpiſſans aut propter humorem melancholicum penetrantem & ingroſſantem.

SIGNA quia non inuenitur ibi ſignum apoſtematis. In quo caſu ſufficiunt emplaſtra calida reſolutiua, vt emplaſtrũ de meliloto, & ſimilia, vt in pręcedẽtibus rubricis de digeſtione & alijs, aut cum his euacuatio humoris ingroſſantis cũ digeſtiuis præcedentibus ſi opus erit de quibus. iiij. tract. Ad idẽ. ℞. ceræ. ℥. viij. glutinis alimbath. ℥. iij. zinziberis, oppopanaci. ana. ℥. ij. olei de lino eminã. i. Aui. emplaſtrum. Et hæc nunc ſufficiant.

De eructatione. Rubrica. 25.

ERVCTATIO eſt motus ſtomachi, quo ſubito expellitur ventoſitas cum ſonitu ipſum inflãs ſiue in eo natans in ore eius vtplurimum retenta. Cuius cauſa ſecundum plurimũ eſt ſtomachi indigeſtio, & attribuitur ſtomacho vt tuſsis pectori, & ſternutatio cerebro. Haliab. dicit ꝙ eſt paſsio fundi, quod intellige quia ibi generatur & merito, qa ibi cibus à quo eleuatur cõtinetur, eſt quo tamen ſtat ꝙ in ore ſtomachi ſit retẽta. Dicitur in eo natans propter eam quę clauditur in villis ſtomachi facientem ſingultũ. Et propter illud quod dicitur. cuius cauſa notandum, ꝙ & licet eructatio fiat vtplurimũ à mala cõplexione frigida materiali vel immateriali, tamen qñq; cõtingit eam fieri à mala cõplexione calida. Nã diuiditur in acetoſam & fumoſam: vnde tertia tertij, de cura eius. Fumoſa fit à caliditate exceſsiua cõburente materiã ſubtilem aptã in fumum tranſire, vt ſunt cibi facilis digeſtionis in ſtomacho valde calido. Et dicitur exceſsiua, quoniam diminuta diſſoluit obiectũ, & ipſum in ventum cõuertit nõ potens ipſum aliter tranſmutare. Et ſicut fumoſa fit à caliditate, ita acetoſa à frigiditate. ſeu diminuta caliditate, quemadmodũ contingit fructus acetoſari, licet etiã acetoſatio poſsit à ſuperfluitate cauſari, vt patet in vino, quod tẽpore magni æſtus acetoſatur, & ſimiliter in lacte. Hæc autem accidſit poſt digeſtionem completam, quoniã tanta caliditas reſoluens caliditatẽ naturalem, facit in ſtomacho poſtea malam complexionem frigidam ſiue diminutã caliditatẽ quæ eſt cauſa acetoſationis, ſicut accidit in vino poſt eius digeſtionem à caliditate extrinſeca. Ex quibus tollitur cõtradictio apparens inter Aui. & Alexãdrum qui dixit eructationem acetoſam a calido fieri, vnde præcipiebat dari aquam calidam & cibos duræ digeſtionis, vt ſtomachos anſerum, oſtracha non bene cocta & huiuſmodi, & ſuccedebat. & Auicen. præcipit dari diapipereon cum vino, et tu conſidera. Scito tamen, ꝙ conſueuit apud modernos eructationem diuidi in acetoſam, fumoſam, corruptam, cibalem, amaram, inſipidam, dulcem, & ſic de alijs, quarum cauſæ notæ ſunt. Et tu illas conſidera.

CAVSÆ. Ex cauſis eius primitiuis ſunt aer frigidus, aut exceſsiue calidus reſoluens, cibi, aut nimis calidi, aut nimis frigidi, groſsi, viſcoſi, vel nimis ſubtiles, cibus ſuperfluus etiam inordinate ſumptus, indigeſtũ ponere ſuper digeſto, nimia quies, nimius motus, coitus ſuperfluus, & vniuerſaliter omnia quæ indigeſtionẽ cauſare poſſunt de quibus actum eſt. Antecedens eſt mala complexio calida aut frigida extrinſeca aut itrinſeca, materialis aut immaterialis ſuperexcedẽs, & ſicca facit eam fumoſam, hu-

A mida vero acetoſam. Coniuncta vero ipſa ventoſitas in ore ſtomachi retenta. Item et debilitas virtutis, quę ex altera cauſarum iam dictarum fit aut merito cõpoſitionis naturalis, vt in præcedenti rubrica dictum eſt.

SIGNA demõſtratiua. Si ex cauſis primitiuis cõprehenditur narratione infirmi, ꝙ ſi membrorum aliorum à ſtomacho communitate cõtigerit, illud cõpręhendi habet vt ſupra ſępe ex diſpoſitionibus eorum de ipſis interrogando vt medicus facere debet, & cõſueuit in mulieribus eructatio multum multiplicari communitate matricis, & ideo aduerte.

Signa ſi ipſa cõtigerit vitio ſtomachi, hoc erit aut propter malam cõplexionem eius calidam aut frigidam ſiccam vel humidam, nam ex his quatuor cõtingere poteſt vt tertia Aphor. cõmento illius. Morbi in pluuiarũ multitudine. & prima primi, de generatione humorum.

Facta a caliditate ſignificant ſiccitas oris, ſitis ariditas. Quòd ſi fuerit cholera in cauſa amaritudo cum quadam

B anguſtia, et inquietudine. Et poteſt ſciri ſiue cognoſci per experientiã hoc modo. Seruetur patiens per aliquot dies in diæta temperata ex parte quãtitatis, aut qualitatis ordinis, deinde detur panis hordei cũ aqua, aut nihil aliud, & in temperata quantitate ꝙ ſi amplius eructationẽ non ſentiret cauſa calida erit.

Quòd ſi ſentiret eructationem acetoſam cum humiditate & ſaliua multa, & cum viſcoſitate expulſa per os, & ꝙ in ieiuno apparet rugitus, vel eructatio, & hora digeſtionis fit fortis cõmotio in ſtomacho, & in inteſtinis, & ꝙ frigida nocent, & calida conferunt, & ꝙ vrina eſt alba ſpumoſa, habitudo phlegmatica, & huiuſmodi, vt ſupra de mala complexione ſtomachi frigida, tũc phlegma eſt in cauſa. Vnde breuiter pro talium notitia ad ea quæ de mala complexione ſtomachi dicta ſunt ſigna recurre.

Quod ſi cum eructatione ſentitur ſiccitas cum ſtypticitate, tunc erit ex melancholia, & alia ſigna de melancholia require in principio operis & ſupra de mala cõplexio-

C ne ſtomachi. Item eructatio putrida, fœtida a putridis atq; fœtidis eleuatur humoribus. Rancida vero & abominabilis & innominata ſuper humores melancholicos, ſed acris, & ſicut piſces corrupti, & oua corrupta ſuper phlegmaticos humores, & in his oportet te eſſe vigilãtẽ.

PROGNOSTICA. Eructatio vna vel duæ cum alleuiatione bonum ſignũ eſt, & ꝙ natura eſt fortis in expellendo, & eſt quędã criſis particularis, et ideo ventoſitates ſiue ſint naturales, ſiue ſymptomaticę nulla via ſunt retinendæ, nec ratione loci, nec ratione perſonæ, imo ſunt a medico procurandæ, ſiue prouocandæ principaliter licet & ſanis conferat, ſed oportet dari locum moralitati. Si autem eructationes fuerint multæ, & frequentes nõ poſſunt eſſe bonæ, imo ſunt ſymptomaticæ, & ſunt malæ in ratione ſigni, quia corruptionem digeſtionis ſignificãt & malæ ſunt in ratione cauſæ, quia digeſtionem iterũ corrumpunt cum remoueant digeſtionem quæ quiete indiget. Eſt itaq; eructatio frequens, & materia mala.

D CVRA. Canones in ea quę moleſta eſt. et ſuperflua. Ordinatio dię tę. Euacuatio. Alteratio. Stomachi confortatio.

Primus cõpletur cum abſtinẽtia a ventoſis indigeſtionibus & ab eis quæ ſunt apta eam facere, vt ſi ſtomachus ſit multum calidus a cibis ſubtilibus facilis digeſtionis, vt oua, carnes pullinæ, & breuiter vtatur regimine ꝓportionato ſecundum contrarietatem cauſæ.

Secundus cõpletur cũ euacuantibus appropriatis humori, de quibus quarto tractatu, & hoc caſu ſpecialiter cõmendatur hiera Gal. Item cõmendantur clyſteria carminatiua, de quibus infra. xvi. capit. rubr. de colica vẽtoſa. Item retentio anhelitus, ſternutatio frequẽtata, calefactiones ex ſacculis calidis ſtomachalibus, vnctionibus & huiuſmodi. vt ſupra de mala complexione frigida ſtomachi, de indigeſtione, &c. ſtomachi ad plenum ſupra quinto capitulo. Item ventoſę ſine ſcarificatione applicatæ, & reiteratæ, vt ſupra de dolore ſtomachi.

Tertius

Tertius cōpleatur cum ſolis alteratiuis calidis, aut frigidis, vt diſpoſitio exigit intus & extra applicatis. Ad intra vt in dando acetoſa ex frigiditate, diaciminum, diagalanga cum vino, diapipereon, zinziber conditū, & huiuſmodi calidis ſtomachalibus. Et vbi fuerit á caliditate dētur frigida acetoſa, aqua calida & huiuſmodi, vt ſupra dé mala cōplexione calida ſtomachi, et tu remedia quęre ſupra multa. Medicamen Alexandri in cauſa frigida. ℞. piper. ʒ. i. ſeminis anethi, cimini. añ. ʒ. iiij. de hoc puluere da coclearīū cum vino temperato ante cibum. Et ex extenuātibus eructationem appropriatis eſt coriandrū, vnde Auicē. & quandoq; iuuantur quando in potu ſumāt ante prandium, & cœnam ſuam coriandri ſicci apho. i. deinde bibant poſt ipſum vinum purum. Ad idē laudantur vinum purum, origanum, folia rutę, carui, mentha, aniſum, garyophylli, maſtix cū vino bibitus. Ad extra vero applica emplaſtra, vnguenta, ſacculos & huiuſmodi, vt ipſa diſpoſitio exigit. Nota, q in fumoſa rob fructuum frigidorum, & cibi frigidi ſunt multum conuenientes, de his omnibus habes ad plenum locis alleg.

Quartus cōpletur cum remouentibus diſcraſiā in ſtomacho, pro quibus quęre in rubricis proprijs. Ex quibus apparet quid agendū & in reliquis, nam oportet cū ſimilibus canonibus contra cauſas procedere, vt ſi fuerit corrupta cū euacuantibus ipſum humorē corruptum & cōfortare ſtomachum, de quibus ad plenum actū eſt. Similiter de cura amarę ex præſentia choleræ, aut inſipidę ex pręſentia phlegmatis naturalis agendum. Poſtremo hic nota duo. Primum q aliquando eructatio eſt amara propter humiditatem phlegmaticā in fumum reſolutā, quæ in viſcoſitatem amaram deinde cōuertitur linguę adhærens, ſicut ex lignis viridibus frigidis eleuat fumus amarus, & hoc eſt á frigiditate, cuius amaritudo eſt horribilior q̄ ea quæ eſt cholera, & eſt cum ea pōticitas admixta quæ conſueuit cauſari in icteritia nigra ex humorū frigidorum abundantia, in cuius cura quo ad cauſam procedatur cum calefacientibus, & cum abſtergentibus, remouentibus amaritudinem. Secundo q cura huius pendet maxime ex cura ſingultus de quo infra.

De apoſtemate ſtomachi quod nondum peruenit ad exituram. Rubrica. 26.

APOSTEMATVM ſtomachi quoddā calidū, quoddam frigidum, quoddam eſt in tunica intrinſeca neruoſa, quoddam in extrinſeca carnea, quoddā in parte interiori verſus ventrem, quoddam in poſteriori verſus dorſum, quoddā in parte ſuperiori, quia circa os ſtomachi, quoddam in inferiori verſus fundum: quoddam compręhēdit totum ſtomachū, & eſt illud raro, quod ſi accidat, vtplurimum eſt mortale.

CAVSA apoſtematis eius eſt ſm plurimū dolor perſeuerans longo tempore in ſtomacho, qui eſt cauſa attractionis humorum ad locum, vnde virtus expulſiua facta debilis eos expellere non poteſt, quare collecta materia apoſtema facit. Idem contingit ex pharmaco forti attrahere ab alijs locis ad ſtomachū quare in paſsionibus ſtomachi a talibus abſtinendum. Itē operatur vomitus frequens cum difficultate factus, & maxime vbi materia ſit groſſa viſcoſa exitui inepta. Et conſimiliter ſi ſit intempeſtaneus vt in principio febris. Et ex parte cauſarum maxime fit ex inordinato regimine ex parte ſex rerū non naturalium cibi p̄cipue, vt in crapulis & huiuſmodi. & maxime qñ coitui coniungitur, nā propter hoc debilitatur multum virtus, & aggregatur multa materia quæ expellī non poteſt, quare apoſtema facit vt dictū eſt. Vnde nota q per viam paulatinæ cōgeſtionis fiunt apoſtemata frigida in ſtomacho, & hoc ſemper vel plurimū, qñq; materia quę ſic aggregatur in eo eſt phlegma. nā eſt lacuna phlegmatis vt ſupra in principio. Sed per viā defluxus fiūt apoſtemata calida cholerica vel ſanguinea ſm plurimū, quoniā tales materiæ vtplurimū ad eum fluunt & penetrant, vt ſtatim dicetur. Et ideo nota q apoſtemata ſtomachi

E frigida raro fiunt incipiēdo, ſed magis, ſuccedendo, nam antequā congregetur tanta materia natura expellit & ſe adiuuat, ſed vbi materia ſubito fluat, vel quaſi ſubito ſicut eſt materia calida, tunc bene poteſt apoſtema calidū incipiendo fieri. vt Raſis in libro diuiſionum, capitulo de ægritudinibus ſtomachi. Item ad hoc facit & maxime ad apoſtema intrinſecum, qm̄ tunica intrinſeca eſt neruoſa quam materia frigida groſſa non poteſt penetrare, ſed bene ſubtilis cholerica aut ſanguinea, & ideo raro accidit phlegmaticum, et eſt ſimile ſicut de pleuriſi phlegmatica dictum eſt, quare propter hanc cauſam raro accidit. Ex quibus infert q apoſtemata ſtomachi incipientia ſecundum plurimū ſunt calida cholerica vel ſanguinea, & quādoq; mixta, & raro phlegmatica. Infert ſecundo reſponſio ad dubium, quo quæritur an apoſtemata ſtomachi ſecundum plurimū ſint frigida vel calida cum maxime debent eſſe frigida complexione membri & materiæ, quæ in eo vt multum aggregatur, & tu conſidera, nā abſolute F pronuntiandum ſecundū plurimum tale apoſtema calidum eſſe propter aptitudinē penetrationis materiæ in tunicam interiorē, vt de pleuriſi dicitur. Gentil. Et nota ſecūdo q vt dictum eſt in Rubrica ſermo eſt de apoſtemate quod nondum ad exiturā peruenit, quod dicitur adubellati, de quo in ſequenti capitulo. Vbi nota, q omne ſtudium debet eſſe in prohibendo eius aduentum, & maxime ad maturationem cum ex tali grauia ſequantur accidentia, vt particulariter ex dicendis apparebit.

SIGNA demonſtratiua in calido cholerico dolor acutus, fe. ſatis intenſa, cōtinua, & augmētatur vſq; ad ſtatū, ſatis fortis, pulſus frequēs valde, & velox, amaritudo oris vrina tincta valde ad igneum declinās. In ſanguineo vero hæc remiſsiora, & vrina ad ruffum, vel ad rubeum declinabit. Et ſic de reliquis ſignis ſanguinis. In phlegmatico vero vrina nō multum tincta, pulſus paruus, mollis, dolor leuis ſiue quietus in omni diſpoſitione, & augmento, & non feb. fortis ſed lenta, & eſt cum paruitate appe-G titus, paucitate ſitis, malitia digeſtionis cum grauitate, & mollities loci ad tactum cum inflatione, multitudo ſputi, & ita de alijs ſignis phlegmatis. In melancholico vrina erit glauca ſubtilis, pulſus paruus, ſubtilis, ſtrictus, & durus, durities loci, fœtor oris, et q aliquando appetit cibū, aliquando non, dolor remiſſus cum pōdere, & cogitationes malæ ſup ſe, inſomnietas mala inordinata, & reliqua ſigna de melancholia, de quibus ſæpe.

Signa ſi fuerit in parte ſuperiori dolor erit valde magnus & proprie poſt aſſumptionem cibi ſtatim, et tumor circa furculam. nocumentum appetitus. Et ex concomitātibus ſunt ſpaſmus cum alienatione, cum ſyrſen, & melancholia ſi fuerit calidum vel cum ſubeth, & ſtupore, ſi fuerit frigidum pulſus cordis, frigiditas extremitatū, ſudor frigidus, ſyncopis magis veniens & eſt ſignum malū. Si vero fuerit in fundo dolor minor, & ꝓprie poſt aſſumptum cibum per horam, tumor verſus hypochondrium, malitia digeſtionis, & cum aliorum accidētium priuatio-H ne vel apparitione minori. Quod ſi fuerit circa interiorem tunicā dolor maior, q̄ ſi fuerit in exteriori, & tumor tactui minus apparens. Quod ſi fuerit in parte poſteriori verſus dorſum, tumor non percipietur, & erit dolor in dorſo & verſus eū. Si vero in parte anteriori verſus ventrem erit tumor extenſus, qui comprehenditur tactu, & dolor erit in furcula verſus lacertos ventris ſuperiores.

PROGNOSTICA. Quando apoſtema comprehēdit totum ſtomachum vtplurimū eſt mortale. Raro accidit apoſtema frigidum phlegmaticū ſtomacho, & maxime incipiens vt ſupra apoſtema ſtomachi in ore eius exiſtens cęteris periculoſius, & ad mortem declinans. Frigiditas extremitatum in eo mala.

CVRA. Canones, in principio aduentus calidi apoſtematis hos canones ſerua. Ordinatio diætæ. Repercuſſio materiæ. Diuerſio. Euacuatio minoratiua. Accidentium correctio.

Dięta

Diæta ſit ſubtilis valde declinans ad frigidum, nã morbus hic eſt acutus, et ideo ſtatus ꝑſ inquus, propter quod & paucus cibus exhibẽdus, niſi prohibuerit hoc virtutis debilitas, aut accidentium vehemẽtia, quo caſu cibus in plurima quantitate exhiberi debet iuxta medici diſcretionem. Nã primo Apho. Accidentibus proſternentibus virtutẽ ilico cibus dandus eſt. Sit itaq; cibus eius ſuccus hordei, vel iuſcula ex farina eius, far, vel iuſcula ex farina eius, brodiũ pullę alteratũ cum lactucis, violis, vel portulacis, cucumeribus & huiuſmodi. aqua granatorũ agreſte & hmõi ſint potus eo caſu maxime in principio vſquequo febris deliteſcere incipiat, & oportet vt non ſint auſi potare aquam frigidam plurimam, imo frangãt eam cum iulep aut rob fructuum. Auic.

Repercuſsio fiat extra applicando frigida ſtomachalia de quibus in principio capituli, & continuetur hęc repercuſsio saltẽ vſq; ad ſeptem dies. Deinde procedatur cum reſolutiuis nõ puris, ſed permixtis cum repercuſsiuis. Nã procedere poſt principium cum repercuſsiuis tantum eſt error. Vnde Auicẽ. Et de errore maximo eſt vt prolonget tempus tolerantię apoſtematis, et inceſſanter fiat curatio cum infrigidantibus.

Emplaſtra & alia infrigidantia in hoc caſu conuenientia habes in rubrica de mala cõplexione calida ſtomachi. Item de dolore ſtomachi â cauſa calida. & tu ibi. Item de apoſtematibus mamillarum, & tu ibi.

Emplaſtrum ad hoc. ℞. ſandalorũ ru. pulue. roſ. myrti, ſambruſcæ, coriandrorũ præparatorum. ana. ʒ. iij. aquę ro. myrtini, ſucci ſolatri, ana. ℥. ij. farinę hordei. ℥. iij. aquę ro. aquę abſinthij. ana. q. ſ. Emplaſtrum aliud ad idẽ. ℞. ſandalorum ru. ro. ana. ʒ. ij. olei roſ. ℥. iij. farinæ hordei. ℥. i. ſ. cum vino granatorũ, fac emplaſtrum. Item. ℞. ex his rebus quæ plus placẽt cum aquis dictis addito modico aceti, & fac embrochationes. Itẽ. ℞. olei ro. ℥. iij. ſandalorũ ru. corallorum ru. ana. ʒ. ſ. aceti. ℥. i. ſ. infunde petiã, & ſtomacho applica, cum his etiã adde vinũ citoniorũ ſiue ſuccum eorũ vt placet, & cum eo cõmi ce ex his vt libebit.

Sed hic nota duos canones. Primus ꝙ prius debet fieri diuerſio cum phlebotomia vt dicetur ſtatim antequã hęc applicent. Secundus ꝙ iſta & conſimilia debent in hyeme bis in die renouari, ſed in æſtate pluries. Hęc tñ ſunt relicta in medici diſcretione. Ad intra vero da ſuccũ granatorum. Itẽ ſyru. ro. acetoſum ſimplicem oxyzaccaram & hmõi. Et ex confectionibus competunt triaſandali et hmõi confectiones frigidę, de quibus ſupra de mala complexione ſtomachi, itẽ & maxime confectio de gẽmis ſiue de ſpeciebus, trochi. de berberis, & ſyr. eius & de myrto.

Diuerſio fiat primo cũ phlebotomia ex baſilica in manu dextra. Quòd ſi fuerit plethoria fiat primo de ſaphena deinde de ipſa baſilica vel de media. Quod ſi fieri non poteſt phlebotomia, applicẽtur ventoſę cum ſcarificatione trahendo ad partem cõtrariam fluxus materię, vnde etiã ſimul cum phlebotomia non poſtponantur vẽtoſæ abſq; ſcarificatione in locis congruis. item fiãt frictiones extremitatum, & tu de ipſis ſupra de ſoda cholerica. item fiant clyſteria, & reiterentur facta ex malua, bliti, oleo viol. cũ caſia, & modico hiere pigræ, aut diaprunis ſolutiui.

Euacuatio cõpletur aut phlebotomia aut vomitu, aut ſolutiuo ſiue per inferius ductiuo. Phlebotomia quidẽ ſi materia ſanguis fuerit aut ſanguini admixta, quod cũ fuerit debet eſſe ſtatim copioſa, ga in principio vt ſimul cõpleantur hæc duo, diuerſio. ſ. & euacuatio, ſed ſecus eſt ex alia materia ſanguini non cõmixta, qñ tũc ſola ſufficit diuerſio in qua non debet fieri copioſa, ſed &c. inſpecta virtute, ætate, & cæteris conſentientibus, aut diſſentiẽtibus.

Vomitus autem in principio fieri poteſt & maxime cũ credit â medico ꝙ facilis erit & non laborioſus, & præcipue facta prius diuerſione ex phlebotomia, & frictionibus, & non aliter. Et ſic intellexit Raſ. qñ vomitum poſt phlebotomiã iniunxit, vbi tñ eſſet laborioſus, non eſſet ſiendus, qñ attrahendo augmentaret apoſtema. Et ideo

A dicebat Auic. de cura calidi apoſtematis ſtomachi, nõ adminiſtratur vomitus error eſt. teneo tamẽ in hoc cũ Gentili ꝙ tutius atq; melius eſt ſtudere vt per iſerius materia educatur, nam nunquã ita facilius eſt vomitus, quin magna fiat cõmotio. Vidi tamẽ aliquos ita faciliter vomere etiam materias phlegmaticas ꝙ non dubitarem in ſimilibus aliquo modo vomitũ facere. Solutiuũ enim non debet eſſe forte. vnde Auic. Et aliena ſolutionẽ laborioſam, & ſis cõtentus medicinis lenificatiuis ſicut caſia fiſtula, & huiuſmodi. Et cauſa qñ tales attrahendo, & commouendo ab alijs mẽbris eſſent cauſa doloris amplioris, & augmenti apoſtematis. Caſia quidẽ eſt medicina propria, & ſpecialiter cum aqua endiuiæ, Auic. nã reſiſtit inflãmationi apoſtematis & eius materiam euacuat, valet & mãna, valent & thamarindi, diaprunis abſq; ſcãmonea refracta vt electario de ſucco ro. maxime qñ materia eſſet furioſa quæ educi nõ crederetur per lenificatiuas, ſed de his in dubijs & tu ibi. Sed hic nota ꝙ Auicẽ. non videtur laudare
B opinionem illorũ qui dant ſcammoneam dicens. Et qñq; dant in potu eis ſcammoneam cum ſy. acetoſo, & ego abhorreo eam. credo verum, qñ in ſyrupo acetoſo non eſt ſufficienter refracta vt cum diaprunis, & in electario de ſucco ro. valet hierapigra aloes & huiuſmodi. de quibus ſupra. iij. tract. Et quoniam Auic. facit dubitationem de myrobalanis hinc de eis in dubijs.

Accidẽtia quæ conſueuerũt apparere ſunt dolor fortis & æſtuatio & maxime in calido. Nocumentũ deſiderij & digeſtionis. Spaſmus. Alienatio. Stupor. Subeth. Pulſus cordis. Syncopis. Frigiditas extremorũ. Sudor frigidus. Quod ſi fuerit frigidum & aliud iſtorũ apparuerit remiſſius erit tale accidens. Nã quę dicta ſunt in calido apparere cõſueuerunt, non ſic in frigido, & tu conſidera. Curam tñ horum quere rubricis ſuis particularibus in quibus de cura eorum quę tractatur. hic tñ nota. Auicẽ. inquit. Et ſi dolor vehemens fiat ſumant in potu aquã tabarzet qñ eſt iuuatiua valde, & aquã taraxacon, id eſt endiuiæ ſylue
C ſtris, & aqua prunorum. Tranſacto vero principio, quia ſeptimo die vel circa, & dicitur circa, qñ contingit materiam eſſe aliquando ſubtiliorẽ pauciorem, & aliqñ magis groſſam & multã, quare augmẽtum prolongari & abbreuiari cõtingit, quę omnia ſuo iudicio exiſtimatiuo habet medicus menſurare, debet enim tunc medicus cõmiſcere reſolutiua cum repercuſsiuis abſterſiuis & parumper maturatiuis, vt ſunt blitis, malua, althea, & huiuſmodi, vincant tamen repercuſsiua. Quòd ſi contingat ꝙ propter vehementiam inflammationis ex dolore nimio, aut febre intenſa valde reſolutiua ſuſpecta habeãtur, tunc adminiſtra quę reſoluunt, & infrigidant, cuiuſmodi ſunt coriandrum, violæ ſiccæ, ſolatrum, aqua eius intus & extra approximata, ſyr. acetoſus. Item quę mollificãdo reſoluunt, vt malua, biſmalua, ſemen lini, fœnugræci. item etiã cum ipſis reſolutiuis calidis admiſce ſemina frigida maiora, aquam hordei. item dabis caſiam cum aqua endiuiæ, hæc enim dolorem molliunt, & febrem ſedant. Emplaſtrum
D in augmento & etiam in ſtatu. & eſt de intentione Auic. ℞. nenupharis, violarum ro. ana. M. ſ. dragacanti ſandalorum ana. ʒ. i. achaciæ, balauſtiarum. ana. ʒ. i. ſ. florũ camomillæ. M. i. ſ. altheæ. M. i. maſticis. ℥. ſ. ſpicę. ʒ. ij. farinæ hordei. ℥. ij. olei roſ. olei de mentha, ana. ℥. i. ſ. fac emplaſtrum cum modico croci. Aliud. ℞. farinæ ſeminis lini, fœnugræci, hordei. ana. ℥. i. ſ. olei de ſpica ro. añ. ℥. ſ. altheę. M. i. fac emplaſtrum & maxime confert in fine augmenti circa. xij. diem. in. xiij. In decimumquartum vero in quem ſtatus miſce reſolutiua calida cum repercuſsiuis ſtypticis aromaticis, cuiuſmodi ſunt abſinthium, maſtix, ſpica & huiuſmodi. Ex emplaſtris bonis in hora ſtatus vſq; ad declinationem. ℞. extremitatum ſquinãti, camomillæ, meliloti, abſinthij, ſpicę ſandalorum, auellanarum, croci, granorum lauri, & quæ ſunt illis ſimilia. Et addatur in ſtypticis in principijs, & in reſolutiuis poſtea. Vbi nota ꝙ non poſſunt doſes poni propter illud quod addidit. Vnde in

ſumma procedat in principio cũ repercuſsiuis ſtypticis, in cæteris tẽporibus miſceri habent, vt in de cura apoſtematum aliorum membrorum dictum fuit. Vincãt enim repercuſsiua in augmento & in ſtatu ſit æqualis proportio ſaltem in eius principio, in fine vero ſtatus vincant reſolutiua. Noli itaq; vti in proceſſu totalis curę aut reſolutiuis ſolis, aut repercuſsiuis ſolis, aut mollificatiuis ſolis, qm̃ ſic eſſet ęgrum perducere ad mortem. In declinatione vero vtere reſolutiuis ſtypticis aromaticis confortantibus robur ſtomachi, de quibus actũ in principio capituli. Sed ſi contingit q̃ poſtea nõ poteſt reſolui quod ſm plurimũ euenit, tunc ſtudium ſit in maturando ſm canones dictos in de cura pleureſis, & tu ibi, & infra dicet in ſequenti ca.

Sed ſcito vt tactum eſt q̃ ſemper debes ſtudere vt poſsibile erit ad apoſtematis reſolutionẽ. Emplaſtrum ad digeſtionẽ & reſolutionẽ huius apoſtematis. ℞. farinæ fœnugræc. ſeminis lini, anethi, florum camomillæ. ana. ʒ.ſ. olei camomillini, de ſemine lini. ana. ℥.ſ. pinguedinis anſeris, anatis, & gallinæ. ana. ʒ.ſ. maluauiſci cocti & piſtati. lib.i. incorporentur adinuicẽ, & in fine addantur. ℥.ij. mellis. et ſuperponatur apoſtemati cum ægritudo prolongatur, & eſt Placentini. ſed nimiũ calidum noſtro propoſito exiſtimo. conſidera. Emplaſtrũ de meliloto deſcriptione Meſue, valet in augmento. & ſtatu, & declinatione, tamen tu potes ipſum aliter & aliter alterare vt videbitur ex calidis frigidis plus aut minus. Si vero prolongabitur ægritudo tunc ad hos canones recurre. Digeſtio. Euacuatio. Reſolutio. Et vltimo maturatio. Cũ quibus debeat materia digeri & euacuari habuiſti ſupra. de mala complexione calida cum materia. Et habes digerentia & euacuãtia ſupra. iiij. trac. et cum quibus reſolutio materiæ remanentis etiam de mala complexione cum materia maturatiua quod hic habes habuiſti & ante ex emplaſtris poſitis. vñ vtere calidis & humidis vnctuoſis de q̃bus hic ante non replico, & recurre ſupra. de maturatiuis. iiij. trac. Et illud Placentini eſt efficax. Et emplaſtrum de meliloto. Aliud Aui. Et ex medicinis bonis in maturando qñ tale ſcilicet apoſtema ad ſaniem deuenit eſt. ℞. ro. extremitatũ abſinthij: extremitatũ ſemperuiuę & corticum citri exteriorum, maſticis & thuris. ana. par. i.ſ. citoniorũ dactylorum immaturorum, croci, aloes, myrrhę. ana. par. i. olei camomillini de ſpica. ana. par. i. Et hic nota q̃ vbi eſſet dolor magnus debet hic calida reſolutiua euitare & tranſire ad calida anodina, cuiuſmodi eſt adeps gallinę. anatis. Tu itaq; cõpone ex datis hęc vt ſupra. aut cerotaria, aut vnguenta, aut embrochas, & huiuſmodi vt libebit.

CVRA in apoſtematibus frigidis phlegmaticis cauſatis vt ſupra. ex malitia digeſtionis, paruitatis exercitij, & reliquis generãtibus materias groſſas & coarctãtibus ipſas in viſceribus hos canoñ. ſerua.

Ordinatio diætæ. Debet enim hæc eſſe ſubtilis: & ciborum facilis digeſtionis declinantiũ ad calidum & ſiccum & non exceſsiue ne ſuo calore attrahant, ſed debent eſſe temperatę caliditatis vel circa, & ſunt quę in primo gradu, & in prima manſione ſecundi, vt eſt abſinthiũ, aqua cicerum, cinnamomum, mẽtha, carnes temperatę & modicum declinantes, & alia huiuſmodi: de quibus. iij. trac. In potu conuenit aqua mellis, aqua decoctionis ficuum. Et ſi eſſet multum debilis & vino conſuetis debet album vel garium lymphatum vt diſpoſitio exigit.

Digeſtio materiæ. Cum quibus digeri debet habes ſupra. iiij. trac. & pluries de mala complexione frigida cum materia. Sint nãq; ſtomachalia vt virtus ſtomachi ex eis confortetur in expellendo.

EVACVATIO fiat primo ſi adeſt plectoria cũ phlebotomia baſilicæ, q̃ ſi nõ, fiat cũ euacuatiuis apoſtematis ita tñ q̃ non ſint fortia aliunde ad ipſum ſtomachum materiam nouam attrahentia & cõducentia. vt dictũ eſt de calidis. Et hiera Gal. in hoc pręrogatiuã habet. Itẽ medicinæ lenificatiuæ confortatę cũ alijs fortioribus. Vt verbi gratia. ℞. caſię. ℥.i. electarij indi. ʒ.i.ſ. vel ſi times da caſiæ.

E ℥.i. electarij indi. ʒ.i. & huiuſmodi. Item pilulæ alephangine, & ſunt hoc caſu ſingulares & ꝓprie quidã laudant: vt Placentinus medicamen de turbith, quod mihi nõ placet propter cauſam aſsignatã. item quia multã facit commotionẽ. Laudantur clyſteria hoc caſu aliqualiter fortiora facta cum pulpa colloquintidę, & certe eſt medicamen proprium & maxime conueniens in caſu iſto. Vomitus omnino caueatur ꝓpter ineptitudinem materiæ talis vt per ſuperiora euacuetur, vnde Aui. Et oportet vt alienẽt vomitum omnino: nam ipſe eſt in huiuſmodi malus.

Quartus eſt adminiſtratio reſolutiuorũ intus & extra. Vbi aduertas dictũ Auic. inquit de canone, in hoc etiã eſt vt nõ euacues reſolutiua à ſtypticis, & debent reſolutiua eſſe fortiora q̃ in calido. Exempla multa habuiſti de mala cõplexione frigida ſupra. ſed hic pauca memoro. Ad intra. ℞. cinnamomũ: calamum aromaticum, ſpicã, mentham, abſinthium, fœniculum, camomillam, melilotum, cappares, apiũ: & huiuſmodi. Ad extra. ℞. olea calida ſto-
F machalia ſuperius ſępe memorata, cortex cupreſsi, ariſtolochia & huiuſmodi. Et ex cõpoſitis. ℞. polij, amonij. camomillæ, meliloti, anethi. ana. ʒ.i. abſinthij: ſpicę. ana. ʒ.ſ. radicis altheæ. ℥.ſ. armoniaci, oppopanaci, ſtoracis. ana. ʒ.i. adipis anſeris, gallinę. ana. ʒ.i. cerę rubeę. ℥.i. Emplaſtrum de meliloto Meſ. Itẽ ex his accipe aliqua ſi omnia non habes fac emplaſtrum cum farina frumẽti. Syrupos & electaria, confectiones, & huiuſmodi habes ſupra. de mala complexione frigida, & in principio capituli. Aliud ℞. farinę lupinorum, ſeminis lini, fœnugręci. ana. ℥.ſ. aloes ʒ.i. pulueris abſinthij. ʒ.i.ſ. ſpice. ʒ.i.ſ. pinguedinis gallinę anatis. ana. ℥.ij. de ſpica quantũ ſufficit ad perfectã incorporationẽ, & cõtinuetur hoc vſq; ad perfectã reſolutionẽ.

CVRA vbi fuerit melancholicũ canones ꝓportionales obſerua. tu tñ applica res non ita exiccatiuas & ſtypticas vt in phlegmatico. Inũgatur ſtomachus bis in die cũ oleo de ſpica, maſtice, et butyro mixtis aliqualiter, in qua mixtura ſit aliquid aloes & aceti. Item valent ex dictis
G multa & maxime quæ ad humiditatem declinant. Item ℞. adipis anatis, anſeris, gallinæ. ana. ℥.i. ſtoracis liquidæ, bdellij, myrrhæ, ſpicę, maſticis, cyperi, ſquinanti. ana. ℥.ſ. amygdalarũ ama. excorticatarum. ℥.i. ſe. caulium. ℥.i. diſſoluantur gummi in vino & alia terantur & miſceantur ſimul & fiat emplaſtrum.

CVRA ſi deuenire contingat ad ſcliroſim ſiue ad duritiem quod ſm plurimum euenit & tactu comprehenditur. tunc pręter canones dictos adde hos duos.

Primus eſt mollificatio.

Secundus eſt reſolutio vel mollificatio & reſolutio ſimul & melius vt ſupra, vnde mollificãtia ſunt adeps, butyrum, mucillagines &c. de quibus. iiij. trac. Reſoluẽtia dicta ſunt etiã in principio capituli & ſæpe reiterata. Sed operantia vtrũq; ex conſuetis ſunt emplaſtrum de meliloto, diaquilon, cerotum. hyſſopi. Meſ. Et ſis memor q̃ reſolutiua à ſtypticis non ſeparentur. Cõmendatur maxime medulla cruris vaccę & cruris cerui, & gibbi cameli.
H Emplaſtrum mirabile & valet etiam in dubellati. ℞. meliloti. camomillę, fœnugræci, baccarum lauri, altheæ, abſinthij. ana. par. i. armoniaci thuris. añ. duas tertias partis, reſoluantur gummę in vino decoctionis. xx. ficuũ & cum melle. deinde omnia iunge: fac emplaſtrũ: eſt Aui. Et hic nota vbi apoſtema ſit multum durum, ſtudiũ totum debet eſſe in mollificando, quare eis vtere etiam ad intra. Vnde & caſia & oleum amygdalarum dulcium eſt maxime conueniens. Poſtremo nota q̃ communiter & quaſi ſemper talia apoſtemata dura ſunt ſuccedẽtia calidis apoſtematibus & nõ frigidis phlegmaticis: nã ex reſolutione partium ſubtilium calidorum &c. remanentibus terreis fiunt, In phlegmatico ſecus eſt, nã eſt humidum viſcoſum vnde hepar peruenit ad tantam reſolutionem ex qua durities relinquatur, immo ſi remanet in putredinem citius conuertitur: aut totum reſoluitur: aut ad extra ducitur: vnde Aui. Et quando accidit illud quod raro cõtingit. ſ.

permutatio

permutatio apoſtematis phlegmatici ad apoſtema durũ, tunc conueniẽtior cura eius eſt emplaſtrum huius deſcriptionis. ℞. armoniacũ, bdelliũ, ſe. caulis, amygdalas amaras, ſtoracem liquidam, maſticem, ſpicam, ſquinantũ, cyperum, gummę diſſoluantur & alia terantur, & fac ex eis emplaſtrum. Potus lactis calidi multum laudatum ſed tu cætera conſiderare debes.

De dubellati. Rubrica. 27.

DVBELLATI eſt apoſtema cũ iã collectionẽ fecit. ſ. ſaniem faciẽs de quo magis ſperatur ꝙ fiat vlcus ꝗ̃ ꝙ reſoluatur, ita deſcribit Simon Ianuenſis. Vnde dubellati exponitur. i. exitura, quia iã apoſtema ad exiturã venit.

SIGNA demonſtratiua, qñ digeritur cõprehenditur duritiem primã eſſe mollificatã, & quod digeritur cõprimitur vbi prius cõprimi nõ poterat, & ꝙ corpus eſt extenuatum, oculi ſunt ꝓfundati, & ꝙ dolor remiſſus eſt & febris ipſa, & ꝙ vrina remittitur ſignũ, ꝙ ſanies facta eſt, nã in generatione ſaniei dolores & fe. & alia accidentia fortia ſunt ꝗ̃ ipſa facta. ſecũdo aph. & non tñ omnia ſpecialiter quę conſequuntur ad ipſam ſaniem, ſed bene ea, quæ aderant in generatione ipſius, vñ fluxus & vomitus multiplicãtur plus. Quòd ſi per vomitum & seceſſum ſanies viſa fuerit & expulſa, iam certũ ſignum quod mutatum eſt in ſaniem, in diſruptione autem eius accidit tremor cum exitu ſanguinis, et ſaniei ſimul, et ad tactum apparet decreſcentia tumoris primi.

PROGNOSTICA De eis non aliter ꝗ̃ de eo dictum eſt, quod cũ eſt in ore ſtomachi periculoſum & malum.

CVRA. Et circa curã huius primo memoriæ manda quod dictũ eſt in de cura apoſtematis calidi. ſ. ꝙ eius euẽtus ad maturationẽ, quia ad ſaniationem prohibeatur vt poſsibile eſt, nam emiſsio ſaniei à ſtomacho eſt magis ꝓpinqua ad deſperationem ꝗ̃ ad ſpem. Auic. Et ideo dicebat in principio capituli huius. Oportet vt ĩcipiat à phlebotomia & regimine ſtomachi apoſtemati apoſtemate calido. Secundo ꝙ prius debes tangere locũ. Quòd ſi cõprimendo reperitur durities nõ cedens, tunc intendendũ eſt cum rebus leuibus mitigãtibus dolorem, & ꝑparantibus ad maturationẽ, cuiuſmodi ſunt lac caprę, aut aſinæ recenter mulctum, aut vna poſt aliã cum aqua calida. nã poſtꝗ̃ collectum eſt intẽtio tota debet eſſe ad maturationem complendam & eruptionẽ, & ideo cum re leui incipiendum. Quòd ſi cedere incipit & ſequitur commotio, & tremor hepatis, tũc venit apoſtema ad exituram, nam tremor hepatis eſt de ſignis hoc ſignificantibus, vt ſecunda primi, de ſignis apoſtematũ, & tunc propines quæ mitigent dolorẽ, & iuuent eruptionẽ, vt aqua fœnugræci, & alia multa dicta ſupra de pleureſi, quę. ſ. iuuant ad maturationem & eruptionẽ, & tu ibi. Valet decoctio ficuũ, & fœnugræci. Item. ℞. fœnugræci. ℥. ij. camomillæ. M. i. ficuum numero. x. abſinthij. M. ß. decoquanť in aqua, & ex his fac emplaſtrum cũ farina ipſius fœnugræci. Item ex eiſdem cum oleo de ſpica, & cera modica fac vnguẽtum. Tertio cum comprehendes eius ſaniationẽ & peruentum eius ad exituram ex eius mollificatione de tumefactione & apparentia ſaniei, aut ſanguinis corrupti per ſuperius aut inferius emiſsi, tunc fac ęgrũ iacere ſuper ventrẽ eius, vt ex tali decubitu fiat cõpreſsio qua iuuetur ſtomachus in emittendo ſaniem. Et hic nota Aui. Cũq; extimaueris ſaniẽ in ſtomacho extrahe ipſam cũ ſolutione ventris, & nõ moueas ipſam ad vomitũ. Et ex appropriatis eſt aloe lotum cũ aqua endiuiæ. Quarto facta ſolutione & reiterata ſi videbitur ꝓcede cum incarnatiuis dictis ſupra de pleureſi, & etiam incarnatiua habes. iiij. trac. Et ex cibis laudantur ſorbitiones ex amilo, hordeo excorticato, vitella ouorum. Item lac caprinum. Quinto ſi hęc nõ proderunt oportet vti remedijs, & canonibus dictis de cura apoſtematum durorum ſtomachi. Ex quibus omnibus patet quid agendum in omnibus talibus apoſtematibus tam intrinſecis quàm extrinſecis, tam in parte ſuperiori quàm inferiori, ſed certe apoſtema oris ſtomachi eſt alijs

A paribus cæteris periculoſius, & tu conſidera.

De vlceribus ſtomachi, & bothor. Rubrica. 28.

ADVERTE ꝙ ſtomacho accidunt vulnera quę ſunt plagę recẽter factę & ſine ſanie, accidũt & vlcera quę ſunt cum ſanie, accidunt & bothor quę ſunt vt puſtulæ paruę, & horum trium cauſę cõmunicant. Nam humor acutus obuians tunicæ ſtomachi ſiue catarrhus acutus, & ibi magnam morã contrahens facit vulnus, quod qñq; cõtingit tunicæ ſuperficiali magis & minus ſm perſeuerantiam in loco maiorem aut minorem. Et ſimiliter ſm penetrationem maiorem aut minorem idem operatur cibus acutus ſumptus mordicatiuus, vt cępe, ſquilliticũ. Item medicina acuta vt euphorbium. Qñq; hoc idem operať humor ſua qualitate replendo & extendendo. Scindens ſimiliter & ventoſitas incluſa exitũ petens. Item ſpina aut os acutum, vitrum & huiuſmodi. Vlceris vero cauſa eſſe poteſt catarrhus acutus corroſiuus in eum deſcẽdens, vt dictum eſt, aut apertio apoſtematis, aut bothor, aut humor imbi-

B bitus, & corruptus, & putrefactus in eo qui eſt etiam bothor cauſa. De vulnere vero ſiue vlcere facto à re extrinſeca ſine cauſa primitiua, vt cũ gladio, lapide, caſu & huiuſmodi chirurgicis relinquo.

SIGNA demonſtratiua. Dolor in loco in quo vulnus exiſtit & fortificať ſiue augmentatur cũ ſumuntur res acetoſæ, & acutę, & in egeſtione, & vomitu apparet ſanguis, vel ſanies cum dolore inter vtraſq; ſpatulas aut ſub collo, aut ſupra vmbilicum, & eructatio eſt fœtida, & rugitus ſimiliter. Et poſt digeſtionem alleuiatur à grauitate & dolore ſm plurimum minoratur anhelitus maxime quãdo eſt apoſtema in ore ſtomachi quod dicitur inferius reſpectu eius quod eſt in meri.

Signa diſtinguẽtia quod eſt in ore ab eo qđ eſt in meri. Sentiť dolor in eo vſq; ad poſterius inter duas ſpatulas & in collo vſq; ad initia pectoris, declarat illud dolor in deglutitione cibi, & quandoq; pertranſit meri parumper.

Signa facti in ore ſtomachi ſignificat dolor in parte in-

C feriori pectoris, & deglutitũ declarat illud & pertrãſit ad myrach. & dolor eſt vehemẽtior & minorať ex eo anhelitus & infrigidatur corpus, & vtplurimũ perducit ad ſyncopim. Quòd ſi fuerit in fundo eius ſignificat illud exitus corticũ vlceris in egeſtione abſq; excoriatione inteſtinorum & dolor in fundo, & differt cortex à cortice, qñ cortex vlceris ſtomachi eſt tanis ſubtilis aſsimilatus corticibus inteſtinorum graciliũ. Sed dices quomodo ergo cognoſcam differentiam inter ipſum & vlcus inteſtinorum gracilium. Dico ꝙ in hoc debes eſſe attentus, & per talia ſigna ſua propria diſtinguere, de quibus infra ſuis locis.

Signa vlceris extrinſeci nota ſunt.

PROGNOSTICA. Vlcera & bothor ſtomachi mala ſunt apta perducere corpus ad mala accidentia. vt ſupra. Et ideo eſto ſollicitus in eis.

CVRA. Canones. Ordinatio diætæ. Secundus rectificatio totius aut particulæ mittentis ſi qua eſt. Tertius eſt diuerſio. Quartus eſt conſolidatio, & maxime ſi ſuperfi-

D cialis erit apoſtema aut ꝓfunda & ſine ſanie. Quintus eſt abſterſio ſiue mundificatio ſi erit cum ſanie. Sextus poſt quintum incarnatio.

Prima res completur cũ cibis contrarijs cauſę, et facilis digeſtionis, conueniunt oua, quia vitella ouorum, lenteſ excorticatæ, riçũ, far, faba fracta, carnes leporinę, capriolinæ, perdicum, paruarum auium, maxime cum rob citoniorum, myrto, vino granatorum & huiuſmodi. Vinum aliqualiter ſtypticum quod lymphetur cũ aqua calibeata ſi febris aderit.

Secundus cum digeſtiuis appropriatis humori peccãti ipſum alterãtibus et euacuatiuis appropriatis, ꝗ non ſint fortia vt dictum eſt, & valet hierapigra maxime. Itẽ fiat euacuatio cum phlebotomia ſi peccatum in ſanguine cõprehenſum fuerit. Conſimiliter rectifica mẽbrum mandans, quod ſi fuerit caput vel aliud require ſuis locis.

Diuerſiones fiant vt de cura catarrhi dictum eſt.

Conſolidatio

Conſolidatio vero fiat cum rebus ſtypticis conſolidātibus reunientibus, & cōglutinantibus, & cibis, & potibus, vt ſint citri ſuccus eius ſyru. eius: ſyru. myrtinus, ſuccus granatorum, pira ſicca proprie ſylueſtria, hypoquiſtidos, dragacantum, gummi arabi. riçum, lutum armenū. Et pro his recurre ad fluxum ventris & de ſiſtentibus catarrhum, & de fluxu ſanguinis narium, & tu ibi.

Abſterſio in ęſtate fiat cum aqua hordei q̄ datur bis in die, in aurora. ſ. & ſero ante cœnā, aut cum aqua decoctionis ficuum & gummi arabici. Item aqua caſei infrigidati ua facta. In hyeme vero cum aqua mellis facta ſm artem addito modico hordei, & hoc etiā horis dictis in quātitate ſex. ℥. vel circa, vt ætas, & cætera poſtulāt. Ad idē mel ro. colatū cum aqua calida, itē aqua paſſularum, itē caſia fiſtula, vbi ſaltē eſt neceſſaria vētris ſolutio, itē aloes ſolus & eſt īcarnatiuus, & ſimiliter hiera ſimplex, itē & poſtea cōpetunt ſtyptica conſortātia, vt ſyru. de abſinthio & de eupatorio. Vltimo debes rob ex fructibus ſtypticis, cum q̄bus admiſce incarnatiua qualia ſunt ireos, thus, maſtix, & ſimilia. Et ſi vlcus fuerit in ore ſtomachi fac medicamina teneri in ore & paulatine deſcendant. Et tu hic cōſidera pro vlceribus in alio loco exiſtentibus.

Poſt vero mundificatiuum per duas horas aſſumāt incarnatiuū, vt in de fluxu vētris. ℞. thuris ſangui. dra. ana. ʒ. i. ro. balauſtiarū, charabę. ana. ʒ. ſ. boli. ar. ℈. ij. Fiat puluis de quo ſumanť ante cœnā per duas horas poſt mundificatiuum. ʒ. ij. cum. ℥. iiij. ſucci citoniorum vel ſyru. eius.

Ponať emplaſtrum hoc ſuper locū in quo ęſtimať vlcus ℞. boli armeni. mūmię, aloes, myrrhæ, maſticis. ana. terātur & incorporenť cum. ℥. ſex picis naualis, aut reſinę, ſæpe ſumat de dragacanto in quo ſit puluis ſumach, myrtillorum, boli ar. maſticis, & ſanguinis dra. Et hic nota tria.

Primum. Aui. inquit. Et oportet vt medicetur medicamine mundificante carnem mortuam & incarnāte, ęque conueniens eſt hierapigra ad illud. Secundum q̄ aliq̄n in hoc caſu cōceditur philonium vt Aui. & hoc q̄n dolor eſt intolerabilis, & inflammatio magna, & aliter nō. Tertium quòd etiam pro his recurre ad ea, quæ dicta ſunt de vlceribus meri.

De bothor dicatur pro nūc q̄ canones obſeruādi ſunt Ordinatio dietę Abſterſio ſiue mūdificatio: Conſolidatio & maxime cum autumatur, q̄ ſint ad maturationem deducta. Quòd ſi non in primis procedatur cum maturātibus vt ſupra de apoſtematibus dictum eſt. Laudantur ex cibis grana granatorum cum paſſulis & lacte cocto cum ferro ignito.

De ruptura ſtomachi. Rubrica. 29.

De ruptura ſtomachi tantū dicatur cū Aui. q̄ ſi diſrūpitur non euadūt niſi in pauca ruptura parua, quod debet intelligi vbi. ſ. nō ſit penetrās. Sed pro his vide quę dicuntur ſuper illo aph. ſextę particulę. Veſicam inciſam aut ventrem. i. ſtomachum de quo in fine capituli.

De inflatione, rugitu, gurgulatione, & tortione. Rubrica. 30.

Apud medicinę auctores reperiuntur hi termini, inflatio, rugitus, gurgulatio, & tortio qui importāt accidētia ex conſimilibus cauſis prouenientia, differunt tn̄ formaliter vt ex dicendis ſtatim apparebit, licet multi dicāt q̄ ſunt ſynonimi. Inflatio in viatico deſcribitur. eſt aer non coctus frigidus groſſus naſcens proprie in ſtomacho ex inordinata diæta. Deſcribo aliter & ſic. Inflatio eſt tumor ſtomachi â ventoſitate in concauo eius cōſtricta vel quia remanēte cauſatus, cuius cauſa ſm plurimū eſt debilitas digeſtiuę virtutis. Dicitur quieta, quia cū mouetur rugitum aut gurgulationē facit. Nam cum ventoſitas mouetur deſcendendo per loca anguſta, aut aſcendēdo dum eſt ad intra ea vaſa, quia cū per ſuperius expellitur diciť eructatio vt ſupra, ſi per inferius & cū ſonitu dicitur peditus, ſi ſine ſonitu dicitur trulla. Gurgulatio vero fit ab ipſa ventoſitate cum qua commiſcetur plus de ipſa humiditate q̄ cum ea vt faceret rugitum q̄n deſcendit, aut aſcē-

E dit per loca aut inteſtina ampla cum graui ſono. Tortio vero fit cum ventoſitas per loca mouetur abſq; ſono pungens doloroſe, ad quam puncturā ſequitur anguſtia, et inquietudo cum mutatione decubitus, cuius cauſa eſt etiā frequenter de cholera, & huiuſmodi humores incluſi in inteſtinis. Ex quibus patet q̄ in cura rugitus, & gurgulationis, & tortionis vltra reſoluentia indigemus euacuantibus, quod non eſt neceſſariū in cura inflationis. Dicitur cuius cauſa ſm plurimum: q̄m ex alijs cauſis etiā contingere poteſt vt patebit ſtatim. Hic tamen prius notandum q̄ ventoſitas cauſatur à caliditate claudicante, quę. ſ. eſt media inter caliditatē fortem & debilem multum ſiue frigiditatem. nam fortis caliditas eſt potēs diſſoluere & diſſolutum conſumere, debilis autem frigiditas non eſt ſufficiens diſſoluere, ſed aliquid de ſubſtātia rei in vaporē aut ventum cōuertere. Et ideo bene dicebat Auic. xx. tertij. de cauſis diminutionis coitus. Et caliditas. ſ. exceſsiua & frigiditas ſunt contraria ventoſitati. Media autē non ſufficit

F cōſumere diſſolutū, ſed bene ipſum in vaporē aut vētū conuertere. Vnde videmus in tēporibus medijs plures nubes, & vētos generari q̄ in tēporibus extremis magni æſtus, & frigoris, & eſt exemplum Gal. vi. de accidēti, & morbo, & ita pariformiter ī corporibus accidit humanis.

Cauſæ. Eſt itaq; cauſa inflationis ſtomachi, quæ ei accidit aut à mala complexione ſtomachi in eo exiſtente per eſſentiam acquiſita & inordinato regimine ſex rerū nō naturalium vt ex parte vſus rerum frigidarum crapulis & indigeſtionibus multiplicatis aeris frigiditate, coitu ſuperfluo, & ſic de alijs, aut cholera exceſsiua etiā ipſam debilitās, cum omnis immoderata qualitas dejciat actū proprię virtutis, ſecunda apho. cōmento. xx. acquiſita vt dictum eſt. Et hęc exceſsiua caliditas eſt cauſa inflationis ſtomachi, communicatur q̄nq; ab apoſtematibus membrorū vicinorum vt ſplenis, & hepatis debilitādo digeſtiuam. Conſimiliter cōmunicata ſtomacho a multa materia melancholica exiſtēte in ſplene, aut myrach, eſt cauſa Inflatio myrachia quæ.

G inflationis quę aliq̄n inflatio appellatur myrachia. Item vacuitas ventris, nā cum caliditas nō inuenit cibum cōuertitur ad humiditates quę ſunt in venis, vnde attrahūtur ab ea, & in hac attractione mouetur aer in poroſitatibus membrorum exiſtēs, in quo duo agit ipſe calor ſubtiliando, & reſoluendo, & in vaporem & ventum conuertendo. Et breuiter omnis cauſa debilitans virtutē digeſtiuam eſt in cauſa huiuſmodi, & de cauſis debilitātibus digeſtiuam actū eſt ſupra, & tu ibi. Accidit autem & q̄nq; inflationē cauſari ex parte cibi aut potus aut humoris ipſius dato q̄ virtus fuerit fortis. Vnde legumina vt faba, faſeoli, lentes, herbæ, fructus, cibi crudi, vina groſſa, mel crudum, & huiuſmodi, humor viſcoſus, phlegmaticus, crudus, ſiccus, melancholicus, &c. ſunt inflationis cauſa. Nam dato q̄ calor ſit æqualis & fortis, illam tn̄ humiditatem extraneam quę in eis exiſtit non poteſt coquere, et bene conſumere, ſed ipſam in vaporē & ventum conuertit. Et eſt ſimile ſicut q̄n groſſa ligna, & viridia igni tēperato

H ſuperponuntur, nā multum fumum faciunt anteq̄ comburātur ſi non ſtatim cōburuntur. Itē cibus exceſsiue calidus, inueniēs humiditatem plurimam ipſam in vaporem, & ventū conuertit. Et ex iſtis collige q̄ aliq̄n in colica adminiſtratio vehementer calidarum eſt in canonica, maxime q̄n eſt multa materia, q̄m tunc plus de ventoſitate generatur, propter quod in principio vehemēter calida ſunt ſuſpecta habenda. Collige ſecundo q̄ q̄n inflatio multiplicatur in corporibus conualeſcētium indicat conuerſionem. Aui. Collige tertio q̄ cauſa immediata ſiue cōiuncta inflationis eſt vētoſitas, primitiua cibi, antecedens vero humores ex ipſis generati. De cauſis rugitus dicatur cum Auic. inquit. Omnes cauſæ inflationis ſunt ipſæ eædem cauſa rugitus. Sed hic nota q̄ in rugitu eſt admixta humiditas vt dictum eſt, & ideo ſonus non eſt clarus in rugitu, vnde quando ſonitus factus eſt clarus tunc alterum duorum conclude aut inteſtinorum mundifica-

tionem

tionem aut fecis exiccationem. De cauſis autem aliorum quid dicendum patet.

A aceto, deinde cum ſpongia in eo infuſa fiat fomentatio, & hæc proprie valent in inflatione myrach pendente maxime à melancholia. Vnguentum ventoſitatẽ diſſoluens. ℞. nigella, granorum lauri. rutæ ſiccæ. ana. par. i. infundantur in aqua & coquantur in ea. & oleo veteri. ana. partes æquales. deinde. ℞. oleum nardinum. par. ſ. caſtorei quartam partis. i. & cum modico ceræ et aceti fac vnguentum. Item ad idem fac clyſteria ventoſitatum reſolutiua. de quibus infra rub. de colica. Item. ℞. cinnamomi electi. ℥. i. nucis muſca. macis. garyophylo. çinçib. çedoariæ. doronigi, galangæ, cardamomi. ana. gra. xij. croci. ℈. i. çucchari quantum ſufficit, fiat confectio, aut ſolida, aut in modũ electuarij cum melle diſpumato etiam in ſuis ſalſamentis & cibis eo puluere abſq; çucch. aut melle vti poteſt contra ventoſitatem, digeſtionem confortat, & valet in rugitu tertianæ. Item ad tympanitem confert efficaciter.

SIGNA demonſtratiua Si inflatio, ventoſitas ſiue rugitus, aut tortio ex cauſis peruenerit primitiuis ſciẽ narratione infirmi, nam medicus debet ĩterrogare de eis maxime de aere, cibis ventoſis, potu frigido, & huiuſmodi, a quibus cauſantur de quibus actum eſt. Quòd ſi fuerit à calida cauſa eſt cũ caliditate, ſiti, eructuatione, fumoſa mordicatiõe, amaritudine & huiuſmodi, & ſedat ipſam pot⁹ aquæ. In tortione vero dolor eſt acutiſſimus, & cum ſiti vehementi, & cum punctione & mordicatione. Quòd ſi fuerit ex cauſa frigida & maxime phlegmatica dolor ẽ remiſſus, & ẽ cum grauedine cũ humiditate, & iuuatur. calidis. Si ex melãcholia cum ſiccitate & eructuatio. acetoſa ſm plurimũ, licet in phlegmate acetoſo etiam appareat.

PROGNOSTICA. ventoſitas magna frequentata mala per viam ſigni, quia ſignificat corruptionem digeſtionis, Item ratione cauſæ, quia eſt cauſa corruptionis digeſtiuæ. tenet enim cibum ſubleuatum. Quòd ſi uenit B ad cerebrum dolorẽ in eo cauſat aut tinnitũ, aut vertiginem, & diuerſa alia ſm q ad diuerſa loca peruenit. Si tortioni ſuperuenit fluxus ventris bonũ. q ſi cũ conſtipatiõe venerit augmentabiẽ, & ideo euacua. Aliqñ tortio vẽtris perducit ad ſincopim, maxime eos qui ſtomachum debilem & mẽbra habẽt ſenſibilia multũ, & cum perdurat dubiũ eſt de eorũ vita. Inflatio aut rugitus & huiuſmodi ex cibo veniẽs nõ diu durat ſed cito tranſit & ſine periculo.

CVRA Canones in facta ꝓpter cibũ dimittat ipſum & tẽdat ad alium & melius regimen. & dormiat ſupra vẽtrem ſuũ & ſupra ſtomachũ teneat puluinar, aut ſacculũ plenũ cotone, q ſi ex ipſo debilitata fuerit digeſtiua ipſam cõforta & eius debilitationẽ remoue cum his quæ digeſtiuam cõfortant. de qbus actũ eſt in ſua rubrica. & tu ibi. In facta vero propter frigiditatem immaterialẽ ſufficiant tibi ſola alterantia calefactiua, ſubtiliatiua, & ventoſitatẽ diſrumpẽtia, qualia ſunt ameos, ciminum, ſiſeleos, oleum laurinũ, & huiuſmodi. de quibus in de mala cõplexione C frigida dictum eſt. Quòd ſi fuerit materialis abſtine ante cõpletam euacuationem ab his calidis & maxime quãdo materia eſt multa, quoniam tũc hæc calida materiam extenderent, & nõ reſoluerent. & ſic cauſarẽt inflationẽ maiorem. Tu itaq; ſtude ad eius euacuationẽ primo. & ipſa reiterata ſm materiæ quãtitatis exigẽtiam. nam ſi pauca erit, cuius reſolutionem per ipſa ſic adminiſtrata fieri poſſe exiſtimas, potes cum ſolis alteratiuis ꝓcedere. & in hoc tuum egregium iudicium pone. Laudatur hoc caſu diagalanga in confectione, & in forma pilulari data, & in decoc. vnde Aui. Et decoc. galangæ eſt iuuatiua valde. & ex eis quæ ſunt maximi iuuamenti in inflatione accidẽte eſt caſtoreum. Aui. Ad idem pilulæ optimæ. ℞. galangæ. ℥. i. caſtorei. ℥. ſ. granorum lauri. ℈. i. informentur cum modico aceti. Et dicitur quòd calcaneus porci aduſtus eſt bonus. Auicen.

De rugitu autem, & gurgulatione dicendum q cura eorum eſt proxima ſatis curæ inflãmationis. differt tamẽ ꝑ D quanto hæc aliquali indigent euacuatione propter humiditatem cõmixtam ventoſitati vt ſupra. ſed ventoſitas rugitus ꝓpter eius mobilitatem videtur facilius expulſibiẽ. In tortione vero cauſata à ſola ventoſitate proueniẽte ab humore frigido, aut frigiditate ſola procedatur, vt dictũ eſt de inflatione. Quòd ſi fuerit vitio humoris cholerici in eius ordinetur diæta vt decet, euacuetur minorando. deinde euacuetur. adminiſtrẽtur deinde intus & extra frigida ſtomachum confortantia, & choleram reprimentia. de quibus omnibus ſupra de dolore ſtomachi vitio choleræ. & de mala complexione ſtomachi calida materiali. & tu ibi. In cura autem harum paſſionũ non multum me extendi, quoniam harum cura pendet ex curis poſitis in rubricis allegatis. Volo tamen hæc pauca addere & experta vt tuæ auidæ ſatisfaciam voluntati. ℞. polij, camomillæ, florum ſambuci, ſe. rutæ, baccarum lauri. ana. bulliant in

De motu, ſubuerſione, abhominatione, faſtidio, nauſea, & conturbatione. Rubrica. XXXI.

B OMITTO hoc loco tractare de ſtomachi leuitate, ſiue lubricitate, & proſequor ad tractandũ de vomitu hac in parte ducem pauliſper relinquens. Vt cum ad rubricã de fluxu oĩum modorum perueniã eam cum cæteris deſcribam fluxibus. Apud medicinæ auctores reperiuntur hi termini. Vomitus. ſubuerſio, abominatio. faſtidium nauſea, & cõturbatio. Quorũ oĩum declarationes ſiue deſcriptiones ponentur de eis breuiter me expediens, cum apud nõnullos ex his quidam pro ſynonymis habeantur. Nam de nominibus diſputare ad medicum non attinet prima primi. doctrina ſexta. quinto capitulo.

Vomitus eſt ſtomachi motus nõ ſubitus, non impetuoſus quo mouẽ ad expellendũ rẽ nociuã in fundo eius exiſtentem, & cum hoc eã ad extra ꝓpellit. Diciẽ nõ ſubitus ad differentiam ſingultus qui eſt motus, ſubitus, vt in ſequenti rubrica. Et dicitur etiam in fundo ad differẽtiam ipſius quoniam materia faciens ſingultum eſt in villis oris ſtomachi inuiſcata, vt infra diceẽ, cum hoc expel- C lit aliquid, & dicitur motus, ſed eſt declinatio ſiue ĩclinatio ad hos motus, qui ſunt vomitus & ſubuerſio. Dicunt tamen quidam quòd nauſea multi temporis menſura differunt.

Abominatio eſt via in nauſeam quæ homini faciẽ, aut naſum contorquet, & frequenter in horrorem cadit, & ſolo viſu cibũ refugit, q ſi qñ cogiẽ accipere ipſum euomit, aut in nauſeam, aut eructuationem decidit & hic eſt ſpecies multum periculoſa, quoniam hac aufertur digeſtiua. & appetitiua.

Cõturbatio vero eſt motus ſtomachi quo nõ impetuoſe, ſed paulatine mouetur virtus ſtomachi ad expellendũ nociuum, nõ in ſubſtãtia ſtomachi neq; in fundo eius, ſed in villis exiſtens cum grauamine ac dolore percepto, quæ citrinatio dici poteſt. Et hæc conſueuit venire in colica, & in eo qui aſſumpſit medicinam vomitiuam.

Faſtidium autẽ vt Gordonius inquit eſt quaſi quoddã genus ad hæc q noĩata ſunt, & hæc ſpẽs eius, ſed vt dictũ D eſt de nominibus non multum curandum. de quibus omnibus cauſæ deo duce explicabuntur. nam in cauſis magnam videntur habere ſimilitudinem.

CAVSAE. De cauſis vomitus dicatur pro nunc, vt de alijs rebus habentibus cauſas ſcilicet materialem, formalem, efficientem, & finalem. Materialis eſt cibus uel humor, ſiue humiditas mala putrefacta, vt in prægnantibus, & eſt ſecundum plurimum humor vomitus cauſa materialis cibus primo qualitate ſua, vt acutus inordinatiuus, vt cepæ, allium, porri & raphanus, & hic à proprietate ſua ſinapis, & omnia huiuſmodi mordicantia os ſtomachi, & ipſum commouentia ad vomitum. vt medicinæ ſolutiuæ & huiuſmodi. Item quandoq; cibus eſt infectus mala qualitate. vt uenenoſa proprietate complexioni ſtomachi contrariet, vt in qbuſdã vinũ, aut in alijs caſeus, vt omni die videmus. vnde tales ex aſſumptione eorum coguntur vomere. Similiter hoc idẽ contingit cum cibus in

ſtomacho corrũpitur, & ad malã qualitatẽ cõuertiť ſecũda ſua quãtitate ſuperflua grauãte ſtomachũ, & q̃a fluẽs, & grauans in eo non rectificatus pellitur ad os ſtomachi ipſum impellẽs ad vomitum. Eius humor quia phlegmaticus, cholericus, melãcholicus. aut ſanguineus. & horum aliqui reperiũtur in ſtomacho, vt phlegmaticus intelligendo per phlegma omnẽ humiditatẽ phlegmati ſimilem, ꝑ cholericũ vero cholerã praſsinam, cuius generatio eſt magis in ſtomacho, vt Aui. Melancholicus vero non ſic reperitur in ſtomacho, ſed ad ipſum à ſplene tranſmittitur, ſed de hoc magis cum de vomitu per colligantiã dicetur. De ſanguineo vero dicatur ꝓ nunc ꝙ oĩs talis aut eſt à ſtomacho ipſo vel meri, aut ab alio mẽbro mittente, aut à toto. Si à ſtomacho vel meri, hoc erit ꝓpter ſanguinem ipſum fuiſſe effuſum ad fundum eius propter corroſionem, aut ſciſsionem ſiue rupturam venarum eius, aut meri, vt in forti vomitu contingit. Itẽ ex aſſumptione fortis ſolutiui, & rerũ corroſiuarum, vt eſt euphorbium, cantarides, calcantum & hmõi. Item ex deſcẽſu catarrhi acuti. Item ex caſu vel percuſsione in eo facta. Item ruptura apoſtematis nõ maturi, aut ex fiſtula in ſtomacho. & breuiter ab oĩ re quę ſufficit facere ſanguinem de uenis egredi, ſicut eſſet ſi cũ debilitate texturæ venarũ eſſet quantitas multa ſanguinis faciens eas faciliter crepare & rũpere. Item acuitas eius, & ſubtilitas propter quam ſanguis ipſe per poros reſudans ad fundũ deſcenderet. Item ſanguiſuga in meri ſuſpẽſa. Si vero ab hoc ideo contingit quia ſanguis ſua multitudine peccãs, aut mala qualitate infectus propter oppilationem contingentem in locis per quę cõſueuit expelli inſurgente virtute expulſiua forti mẽbri mandãtis cõcurrente amplitudine viarũ, quia meſeraicarum, & aliarum uenarum ad ſtomachum ipſum propellit. Nam ut notum eſt hic vomitus accidit in his, qui delitioſam ducunt vitã ex parte vſus multarum carnium & delicatarum, vini rubei, groſsi & indifferenter cuiuſcũq; rei habẽtis ſanguinẽ multiplicare. Similiter in his qui acruminibus declarantur, & vini ſubtilibus inflammatiuis. & hic quidem ſanguis ſic ad ſtomachũ tranſmiſſus qñq; eſt à capite, & hoc per vias occultas, vt Aui. qñq; ab hepate, et eſt ſecundum plurimũ, qñq; à ſplene. nã cum non poſsit ſanguis ꝓpter oppilationẽ cõtingentẽ in vijs per quas tranſire cõſueuit, & mitti fluere, natura fortis hepatis, vel alterius mẽbri regurgitãdo tranſmittit ad ipſum ſtomachum ſe exonerãs. Item idẽ accidit in mulieribus q̃bus menſtrua retinẽtur. Item in quibus hæmorrhoides clauduntur, in mutilatis, & huiuſmodi. Similiter virtus totius cũ impetu trãſitus ſanguinis per venas cõſuetas, & per meſeraicas, aut capillares cũ multitudine ſanguinis grauetur, tentat ad ipſum pellere. & ſic ipſum qñq; ad ſtomachum tranſmittat tãq̃ per loca ei pro tunc magis cõuenientia. vnde accidit eius vomitus poſitus per modum qui dictus eſt. item & quandoq; accidit eius vomitus cum ſanguis eſt in quantitate ſuperfluens, & natura fortis hepatis exonerationem quærens. ipſum ad ſtomachũ per venas meſeraicas tanq̃ pro tunc per viam electam conuenientiorem tranſmittit, & cum virtus ſana eſt. Et hic ſcito ꝙ vidi nobilem Venetum Petrum Mauroceno qui euomit fruſtum ſanguinis, qui à medicis iudicatus eſt caro. vnde Aui. Et multoties quidẽ vomitu expellit homo fruſtum carnis, & cauſa in illo eſt caro addita verrucoſa, aut fiſtuloſa orta in ſtomacho, & abſciditur propter cauſam aliam expellit eam natura ad ſuperiora. De formali vero dicendum. quia acutus, aut diminutus, vt difficilis aut facilis, aſsiduus aut interpolatus & hmõi. De finali dicatur ꝙ inuentus eſt à natura. vt per ipſum humores ſubtiles euacuãdi, q̃a nocẽtes per ſuperius ab ea facilius expellanť. Et breuiter ad expellẽdũ nocẽtia inuentus eſt. Efficiens vero principalis eſt virtus, ſed mediata eſſe poteſt, vel dici mala cõplexio calida, vel frigida ipſum diſtẽperans & incitãs ad vomitũ, quia contẽtiuam debilitat. item & vlceratio, & bothor ĩ ſtomacho exiſtẽs. item motus factus fortis poſt aſſumptionẽ cibi, item aeris

E mala diſpoſitio. hoc tñ quidã reduxerũt in cauſam materialem. Et quẽadmodum de ſanguineo dictũ eſt per colligantiam ſic dicatur de alijs humoribus ſuo modo. Qñq; enim deſcendit â capite ad os ſtomachi materia catarrhalis, phlegmatica, viſcoſa adhærens ori ſtomachi, & ipſum ſtimulãs ad vomitum, aut alia materia malę qualitatis ab eo ad os ſtomachi tranſmiſſa. item læſio facta in ſubſtãtia medullari, aut pãniculari cerebri ex caſu vel percuſsione cõmunicato nocumẽto oris ſtomachi mediãtibus neruis de quibus ſupra, quare cogiť ſtomachus ad vomẽdum, & hic vomitus eſt de ſignis læſionis ipſius cerebri. vt dictum eſt in eius ſubſtantia vel pãniculo. item per idẽ fœtor malus viſio rei horrẽdę. Item ab hepate ad ipſum tranſmittitur humor cholericus, phlegmaticus, vel alius vomitum inducens. Et eſt ſm plurimum hic vomitus per communitatem factus ab hepate. Item a ſplene melancholia. Itẽ ab inteſtinis a myrach malis vaporibus aſcẽdentibus ab eis eleuatis. Item & quandoq; etiam a vermibus **F** aſcendentibus ad ſtomachum per pyloron intrantibus. aut ſtomachum pungentibus. aut inteſtino nocumento communicato, vt in pueris quotidie accidit. Item a dolore inteſtinorum renum & huiuſmodi. vt in colica, calculo, fluxu dyſenterico, aut excoriatione inteſtinorum qualitercunq; facta nocumento ori ſtomachi communicato, et ſtomacho ipſi toti. vnde vt nocumentum expellatur ad vomitum ſe conuertit. Item a matrice ab ea fumis malis eleuatis ad ſtomachum peruenientibus. vnde quando accidit ad ſtomachum ab eis diſcraſiari, vt mulieres euomant aquã. ſiue humiditatẽ. quę eſt velut aqua clara. Itẽ a toto vt in criſi accidit. Et ipſe vomitus qñq; eſt ex parte virtutis ipſius, qm̃ virtus expulſiua facta eſt fortis, & contentiua debilis. aliqñ contentiua ex ſe naturaliter eſt ita debilis ꝙ ex omni modica re accidit vomitus, vt in quibuſdã qui ſi iraſcantur, aut rem turpem videãt aut de tali loqui audiant. aut immediate poſt cibum moueantur ſtatim euomunt. item quidam ſunt incurrentes vomitum, aut **G** nauſeam ſtatim poſt aſſumptum cibum, & quantuncũq; modicum, vt ſunt corpora debilitata in fluxu ſuperfluo ſanguineo. aut alia ex reſolutione ſpirituum ſic virtute debilitata contẽtiua, vnde ex omni modico cibo grauatur. Et ſimiliter expulſiua, quare ſic virtus læſa mouetur ad expellendum ipſum, quare medicus debet eſſe attentus circa reſtaurationem vt infra.

D E C A V S I S autem ſubuerſionis & aliorũ dicendum vt ſupra ꝙ communicant cum cauſis vomitus. Sunt enim eædem vel ſimiles, differũt tamen ſecundũ intẽſum & remiſſum, vnde oĩa quęcunq; ſint cauſa corruptionis cibi in ſtomacho. vt ſomnus ſuperfluus, vigilia ſuperflua, motus, quies ſuperflua, coitus ſuperfluus, & huiuſmodi. de quibus ſupra de nauſeatiua ſatietate. & de debilitate digeſtionis, & oĩa virtutem digeſtiuã debilitantia, & expulſiuam incitantia. de quibus actum eſt, & ſunt alia mẽbra ei communicantia quomodolibet alterantia diſcraſiam, &c. ſunt horum accidentium dictorum factiua. **H** nunquid tamen ſanguis, & cæteri humores hæc poſsint facere accidentia ſpecialiter vomitum dicetur in dubijs.

S I G N A demonſtratiua præſentis vomitus ex ſeipſo & ex his quæ in notificatione poſita ſunt ſatis clare comprehendi poſſunt.

Signa ꝙ vomitus ſit ex præſentia ſuperfluitatis ipſius ſtomachi cognoſciť. quia adeſt continuus & continuũ nocumentum cum priuatione nocumenti in alijs membris.

Signa ꝙ fuerit ex ſuperfluitatibus aliunde ſibi trãſmiſſis cognoſciť, quia nõ eſt cõtinuus, ſed interpolatus vomitus, & læſio in eo quieſcit donec aggregenť in eo ſuperfluitates, & membra cõmuniter ſuſpecta in mãdando ſunt cerebrum, hepar, ſplen, matrix, & cõmuniter ſuſpecta, qm̃ inteſtina ſunt qñq; in cauſa etiã, vt in colico, & iliaco dolore, & interdum diſenteria periculoſa qñq; renes. nam in dolore renum cauſať vomitus vt infra de his proprijs dicendis. & ideo tales diſpoſitiones bene prius conſidereť

vtrum

A vtrum ſint in cauſa aut non, nam qui eſt ex ſplene, eſt niger, vt infra hic, & ita de alijs.

Signa facti autem à debilitate virtutis contentiuæ, ſiue accidentaliter ſit tale, aut naturaliter quoniam ex cauſa facilis ipſum incurrit.

Signa ſi fuit malitia cõplexiõis oris eius ſignũ, quia mouet ſtatim ad expellendum quod in eo ſuperfluit ex cibo.

Signum ſi ex cauſa fuerit extrinſeca per ſe manifeſtum eſt. nam tu diligenter interroga de cibis aſſumptis, potibus, & alijs rebus non naturalibus.

Signa ſi fuerit uitio humoris calidi cholerici, tũc aderit ſitis, æſtuatio, oris amaritudo, color euomiti erit citrinus, aut viridis, aut æruginoſus, & ſic de alijs ſignis choleræ.

Sed hic bene aduerte ne decipiaris. ꝙ nõ ſemper ex colore viridi arguere debemus ſuper cholerã. nam qñ vides euomitum citrinum, ſeu viridem cũ viſcoſitate notabili magis iudicandũ eſt materiam illã eſſe frigidam dato ꝙ aliquid amaritudinis ſentiaẽ. nã vt notat experientia color viridis etiam â frigido generatur vt eſt videre in lactucis. & hoc etiam voluit Gal. ſecundo prognoſticorum in commento, Vomitus quidem. Vnde videmus ꝙ pueri parui lactantes cum algorantur emittunt egeſtiones virides. poteſt enim talis materia cum tali calore per viam indigeſtionis fieri. Quòd ſi fuerit viriditas, ſeu citrinitas abſque viſcoſitate, quia cum fluiditate, & ebullitione ſignificatur quòd à caliditate eſt, & per maxime quando cum his aderit vrina tincta & velocitas in pulſu, & talia ſigna caliditatis ex parte complexionis ætatis, & ſaporis ſumpta. & quia vehementiſsime amara, & quod in gutture ſenſit ardorem, excoriationem in exitu eius, & huiuſmodi.

Si fuerit à phlegmate erit ſubſtantia viſcoſa, ad albedinem declinans, ſaporis inſipidi, acetoſi, acris, vel alterius ſecundum varium phlegmatis modum abſq; ſiti, abſq; caliditate percepta. vrina non tincta. pulſus paruus, ætas, complexio, habitudo, & huiuſmodi declarant.

C Si ex melãcholia ſubſtãtia erit groſſa, nigra, vel cineritia, fluida cum reſidentia in modũ fecis, ſaporis põtici, aut acetoſi quandoq; cum perceptione amaritudinis, quandoq; cum perceptione ſalſedinis, habitudo, melancholica complexio, vrina glauca. pulſus durus, & huiuſmodi.

Si fuerit ex ſanguine manifeſtus erit ex colore ſuo, ſapore, quia dulcis. Quòd ſi ſanguis fuerit coagulatus, & dolor & tenſio fuerit in hepate vel ſplene. ſignũ ꝙ ab illis deriuatur mẽbris. Si ꝓpter rupturã venę in ſtomacho ſanguis erit fluidus, currẽs, & dolor ſentieẽ in ſtomacho, & nõ erit multę quãtitatis. & pro tũc in hepate, aut ſplene, aut alibi nullũ ſentiẽ nocumentum niſi per cõpaſsionem. Quòd ſi euomitũ fuerit durum, filtroſum, vel carneũ in modũ fruſti carnis, vt in dño Petro mauroceno Veneto apparuit, & eſt etiã cum aliquali ſanguine ſignũ ꝙ ab vlcere ſtomachi eſt filtroſo, vel fiſtuloſo. vt Aui. xiij. tertij de eo. Et idẽ erit iudicium de carne, quæ per inteſtina expelleretẽ. Et diſtinguitur q eſt à meri, ab eo qui eſt à ſtomacho per locũ

D doloris niſi fuerit ex apertione, vel reſudatione in quibus caſibus nõ accidit dolor, & eſt ſanguis ſubtilis. Quòd ſi eſt ex corroſione ſignificatur, quia vlcus præceſsit, & ſanguis paulatim exit donec egreditur res plurima. Quòd ſi fuerit propter fortitudinem virtutis grauatæ ab eo. tunc poſt eius vomitum patiens ſe alleuiatum ſentiret, & nullo modo in aliquo grauatum, vel læſum. & eſt ſanguis ſicut ſanguis ſanus, & non calidus, non corroſiuus, non aliter alteratus. Quòd ſi fuerit ex potu ſanguiſugæ ſignificatur quia potauit aquam in qua erãt ſanguiſugæ, & ſanguis exit ſubtilis & ſanioſus propter vlcus paruum factũ à morſu eius. Quòd ſi fuerit ex retentione hæmorrhoidarum. tunc fit ſecundum interualla ſicut & ipſe fluxus hæmorrhoidalis. & eſt coloris citrini cum tendentia viriditatis, quia talis ſunt coloris patientes hæmorrhoidas. Et hic nota quòd ſi vomitus hic ſtatim poſt nauſeam fit et faciliter ſignum ꝙ humor erit natans in ſpatio. Quòd ſi

A tarde & difficulter ꝙ eſt imbibitus. Si autẽ fuerit ſanioſus cognoſcitur ex eius aſpectu. & ꝙ ſtomachus poſt eius vomitum alleuiatur. Quòd ſi cauſa eius erit quãtitas humoris non peccantis quantitate erit abſq; vapore, putredine, & ſapore malo, & ſedabit ipſum ſtyptica res ſi ſubtilis erit, & ſi groſſa, ſubtiliatiua.

PROGNOSTICA Nauſea, titillatio labij inferioris, ſiue tremor, tenebratio oculorum, vt ſcotomia, frigiditas extremorum, & hypochondriorum ſunt ſigna vomitum protendentia. quando cum fortitudine virtutis, & ſignis digeſtionis apparentibus leuitate accidentiũ, & etiã in ſe. vomitus euenerit. & in die critica bonus & magis bonus, & minus bonus dicendus ſecũdum maiorem aut minorem numerum ſignorum bonorum aut malorum, vt quando eſt temperatus, & euacuatur quod debet euacuari, & ſequitur bona tolerantia ſemper bonus, iuxta illud Senis. ij. aph. i. ſectionis, in perturbationibus ventris & vomitibus ſpontaneis. &c. contrarius malus, & ma-

B xime in principio vniuerſali, quia eſt eructuatio frigida ſymptomatica, & nõ ſm naturæ curſum. ſit etiã nulla apparẽte victoria naturæ vomitus fluxus malus, et maxime in principio. vnde in aphoriſmis iſta ægritudinibus qbuſcunq; īcipiẽtib⁹, ſiſt & ſanguineus, vt in apho. infra. Vomitus in febre peſtilẽtiali ſemꝑ malus. Vomitus ſimpliciter ſemper malus qñ ſignificat exuberantiam humoris.

Quòd ſi fuerit cholericus ſignificat caliditatẽ, ſi phlegmaticus frigiditatem, melancholicus ſolus peſsimus. ſed mixtus minus malus. Vomitus maxime ac mirabiliter confert in paſsionibus membrorum, quæ ſunt ſub diaphragmate. nam materiam euacuat antecedentem, & diuerſionem facit, valetq; in paſsionibus capitis & ſtomachi dũmodo fiat faciliter, & ſine anguſtia. aliter læderet, & maxime oculos, & his qui pectus habent ſtrictum, & debile malum eſt eo vti frequenter, vt ſupra. Facit enim ſtomachum cloacam ſuperfluitatum.

CVRA Canones. & anteq̃ de ipſo ponãtur canones

C curatiui prius volo de eo aliqua pauca premittere, quę & ad actũ curatiuũ, & prognoſticum, & ꝓſeruatiuum erunt vtilia, & inchoans à ꝓſeruatione dico in vomitu quatuor principaliter ſunt cõſiderãda, ad quę oĩa alia q̃ de eo dicũtur reduci habeant. Primum eſt corporis aptitudo, & nõ ſit ſtricti pectoris, nõ habeat anhelitũ malum, collũ gracile & huiuſmodi. de quibus ad plenũ. quarta primi. de vomitu. Secũdũ ꝙ fiat in tẽpore debito, qa in vere, & in ęſtate habet dubium. Vnde Aui. Et æſtas eſt tempus ꝙ eſt dignius vt fiat in eo vomitus. quarta primi. allegato caꝑ. Et ex iſto infero primo, ꝙ pro uomitu faciẽdo inueniẽda eſt hora diei calidior. & præcipue qñ fuerit hyems. Tertium faciendi, quia leuiter & faciliter fiat. Quartum ꝙ fiat poſt repletionẽ. poſt balneum & hmõi. Vnde vt complaceam dabo hic modũ faciendi vomitum & facilẽ, & fortẽ ponẽdo. ſ. vomitiua debilia & fortia. Sed primo ꝓpter reperta quarta primi. allegato caꝑ. de qua re tñ aliquid vomitiuũ debile. ℞. aquę tepidę. ℥. viij. aceti. ℥. i. ſ. olei cõmunis. ℥. i.

In uomitu quę cõſideranda

D bibatur ſic tepidũ totum & ingluuioſe. deinde per ſpatiũ quartę horę ſi prius nõ euomuerit ſponat in gutture pennã inunctã in extremitate ſua oleo cõmuni vel de ſiſamo. Aliud eſt familiare. Aui. ℞. ſy. acetoſi ſimplicis vel cõpoſiti ſi opus erit, vel oxyzaccare, & cũ aqua tepida, & oleo fiat vt dictum eſt. Aliud & eſt ſatis leue. nã expulſis ſuperfluitatibus primæ, & ſecũdæ digeſtionis comedant varia cibaria pinguia ſalſa acrumina. vt porrũ, cepę, & hmõi. & ꝓcipue ī hora qua nõ famet, & male maſticet, ſed igluuioſe trãſgluciat. prius tñ aſſumpta hac medicina ꝑ duas horas vel circa. ℞. oxymellis ſimplicis. ℥. ij. aquę decoctiõis raphani. ℥. iiij. & ſic calidum totum. moueaturq; deinde ſi põt & per ſpatium horarum duarum, poſt faciat vomitũ imponẽdo digitos aut pẽnam vt ſupra in gutture, et forte fiet ſine auxilio. ꝙ ſi cõtingeret ꝙ etiã cũ auxilio res egredi nõ vellet. ℞. ſeminum anethi. ℥. i. bulliat in. ℥. vi. aquę lepi ebullitione: & totũ tepe fiat: & addaẽ. ℥. i. aceti. deinde

Raphan⁹ helleboro (q̄d aiũt,) illardatur, ſi ſumpto rapha no, prius ꝑ mediũ partis oblongæ pro ſcindatur, inde facta in eo aliquali medullæ excauatione, fruſta hellebori intro claudantur.

ꝓuocetur vomitus cum digitis aut pēna inuncta oleo ſiſami vel anethino: vel cõmuni &c. vt dictum eſt. Aliud & fortius. ℞. raphanum vnum & illardeť fruſtis ellebori nigri ſic per noctē dimittať. deinde remotis & abiectis fruſtis ellebori decoquatur raphanus in aqua. & dētur de illa. ℥. vi. facit vomere. Aliud ad idem. ℞. ellebori nigri, & infundať per diem & noctē in oxymelle, deinde dētur de illo oxymeľ. ℥. ij. cũ aqua decoc. raphani. ℥. iij. & ſit tepidum. Hæc autē potes vt vis magis vigorare & remittere. cõſidera. inducunt vomitum aqua decoctionis ipſius crudi. ſemen anethi, nux vomica, cortex raphani cũ oxymelle vt ſupra. ſimiliter ſemen eius, ſemen vrticæ & hmõi. Et ſi cupis fortiora cõpoſita quęre in antidotario Nicolai in littera. v. & de his ſatis. Et proſequens de iuuamētis eius dicendum. ꝙ ſi debite, & cum regulis ſupra poſitis & ab Aui. quarta primi. proprio cap̄. adminiſtrentur, & eſt iuuamenti maximi. vnde cõfert in regimine ſanitatis. Nam Hip. pręcepit fieri in menſe duobus diebus continuis. vt Aui. quarta primi allegato. cap̄. & tu ibi. purgat enim ſuperiora & inferiora. ſed non debet frequentari. nam eius frequentatio facit ipſum ſtomachum lacunam ſuperfluitatum. Aui. caput os dentes pręcipue, & oculos lædit, & pulmonem. Item & qñq; in pręparatis eſt cauſa ſciſsionis venæ in pectore. prodeſt tñ & maxime iuuat. vbi per ipſum fiat diuerſio & euacuatio. diuerſio ſicut in dolore renum, podagrę & huiuſmodi. euacuatio ſicut in repletione nauſeatiua. Itē in ſubeth facto præcipue ex eleuatione vaporũ. ſimiliter in epithema ſtomachali, ſed vt dictũ eſt recurre ad aliud quarta primi. allegato cap̄. & . xiij. tertij. ꝓprio cap̄. Eius autem malitiam & bonitatem ampliſsime ex ſignis prognoſticis de eo poſitis comprehendes.

Canones. Primus ꝙ vomitus, & creticus, & laudabilis non eſt cohibens. Secũdus. ꝙ diminutus & difficilis eſt adiuuandus. Tertius ꝙ pro confortatione ſtomachi etiam vti debemus rebus ſtomachum cõfortantibus quæ ſint ſtypticæ, & tēperatæ. & hi fundãtur ſuper apho. ſecũdo primę particulæ. de quo infra. Quartus. Symptomaticus factus cũ regulatione naturæ etiam non retineatur. eſt enim bonus per viam cauſę quam minuit & qñq; eradicat. vnde Aui. vomitus in principio paroxyſmi, aut minorat aut eradicat paroxyſmum. naturam quoq; alleuiat, & ſupra reſiduum potentē reddit. nam. xxix. aph. ij. ſectionis, cũ morbi inchoant, ſi quid mouendum videť, moue. Quintus. Symptomaticus abſq; regulatione naturæ eſt retinendus. Pro cuius retentione plures ponuntur canones. nã eorum quidam ſunt generales & communes, quidã particulares pertinentes ad particulares materias. Communes ſunt ordinatio diætæ. Euacuatio, ſiue ablatio materiæ facientis, aut incitantis vomitum. Confortatio ſtomachi. Membri mittentis rectificatio ſiquidem fuerit mittens. Materiæ fluentis interim quietatio, ingroſſatio, deriuatio, viarum anguſtatio donec mittētis rectificatio fiat. Accidentium correctio.

Primus cõpletur ex regimine ſex rerum nõ naturaliũ. nam ex parte aeris ſit tēperatus in ſuperfluo calore materia diſſoluatur, & frigore materia ad intra cõprimatur. cibus ſit facilis digeſtionis, ſpiſſus, ſubſtãtię ſtypticæ, & boni chimi, in quantitate continua, & diſcreta paucus, de quibus omnibus ſupra. Vnde ſuper omnia viteť repletio nauſeatiua, & ſubita. iuxta illud Senis. li. aph. ij. ſectionis, plurimum atq; repente euacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mouere, periculoſum. alienentur liquida omnino niſi fuerint ſtyptica. quies iniungatur & ſomnus & animi accidentia. vt ira, rixa, & huiuſmodi euitentur.

Secundus perficitur cũ euacuatione materię, & maxime cũ vomitu reiterato ſi ipſa pręcipue ſit vomitu educibilis faciliter, & alię adſint conditiones, vt ſupra, quæ ipſum fieri non prohibeant: nã ſicut fluxus fluxu: ita vomitus vomitu curatur. vnde Aui. Et vomitus. abſcindit vomitum, Et ꝓcede ſemper de debili ad forte: & vomitiua

E habuiſti paul[o] ante: & debilia & fortia. Quòd ſi fuerit à mala complexione ſola, ſola ſufficiunt alterantia.

Tertiã rem cõplent ſtyptica, aromatica, calida, aut frigida, vt exigit diſpoſitio, de quibus ad plenũ in diuerſis rubricis. ſupra in hoc capitulo.

Quartam cõpleas cum his quæ dicta ſunt ſupra de mala complexione ſtomachi cum materia. & tu ibi.

Quintam perficias iniungendo quietem & ſomnum itē diuerſiones, & ligationes extremitatum fortes, & doloroſas. Item phlebotomiam facias vt diuertat maxime exiſtente repletione in toto. Item vbi dubitatur de aduentu apoſtematis etiam vbi talis vomitus ſit multũ ex malitia materiei anguſtioſus. Item clyſteria, & medicinas ſolutiuas exhibeas, & collyria, & prouocantia ſudorem, quæ autem ſint ingroſſantia, ſtypticantia vias, calida aut frigida, vt exigit diſpoſitio, habuiſti pleriſque locis ſupra in iſto cap. & infra habebis.

Sextus cõpletur ex his quæ habita ſunt in proprijs rubricis, & diuerſis cap̄. diuerſa enim accidentia diuerſa habent & regimina, & tu ſtude, nam & de his aliquid infra. F

Cura phlegmatici ſex Canones iam dictos ſuo ordine ſerua.

Primo diætam ordina faciendo eam declinare ad calidum & ſiccum. & non ſint cibi multum ſtyptici, immo ſi phlegma eſt viſcoſum vtere aceto & alijs inciſiuis, de quibus ſupra tractatu quarto. vt ſupra exigit diſpoſitio.

Euacuatio autē fiat cũ euacuatiuis, ſubtiliatiuis, & inciſiuis, vt oportet & phlegmatis vomitus. vt aqua tepida cum ſy. acetoſo. ſemine raphani. geneſtræ, &c. de quibus iam actum eſt pauloante. Item valet ad hoc aqua decoctionis nucis vomicæ, radicis narciſci. Item valent pilulæ de hiera, & aliæ phlegmatis euacuatiuæ, vt aggregatiuæ, infuſionis agarici, rhabarbari.

Quòd ſi contingat ipſum fieri ex vitio cerebri mittentis, aut alterius mēbri mittentis, tũc oppone te illi mēbro quietãdo, ingroſſando, diminuēdo, & vias anguſtiãdo vt G ſupra de mala cõplexione ſtomachi cũ materia, etiã phlebotomando maxime ſi phlegma fuerit propinquũ naturæ ſanguinis, de cephalica, vel nigra. Itē fiant ligaturæ fortes in extremitate muſculorum brachij, vētoſæ etiam cũ ſcarificatione ſuper humeros. Item & quandoq; appoſitio ſeu applicatio rubificantium capiti qualia ſunt, vrtica ſquilla, pes coruinus, flammula. de quibus. iiij. trac. Itē clyſteria fortia ex agarico, colloquintida, centaurea, gummis, vt oppopanaco, galbano, ſalgēma, hierapigra cõpoſita. & huiuſmodi. vnde Auic. Et multoties quidem abſcindit vomitum clyſter acutum. Item ſiſte fluxum talis materiæ cũ ſiſtentibus catarrhũ phlegmaticũ, de quibus ſupra de catarrho, & tu ibi. Et ex adiuuantibus diuerſiuis eſt poſitio pedũ in aqua calida. Aui. Et hoc propterea ꝙ attrahit. ſed infrigidatio extremitatum eſt iuuatiua in ſedatione vomit⁹ velocis calidi propterea, quia infrigidat.

Deinde applica ſtomacho prohibētia recipere materiã intus & extra. Et ex ſimplicibus ſunt abſinthium, mētha, H maſtix, mirrha, olibanũ, citonium, corallus, mummia, vinum nigrum, groſſum, phiſticum, & cortex eius, garyophylli, calamentũ, & ſimilia. de quibus ſæpe in principio actum eſt. Ex compoſitis ſunt emplaſtra. cerota. embroche. ſacculi. vnguenta. confectiones. pulueres. ſy. electaria. pilulæ, & hmõi. quæ ex his ſimplicibus cõponuntur & tu cõpone ſecũdũ diſpoſitionis exigētiã. Ex cõmendatis. Mira citoniorum aromatiçata cum puluere garyophyllorũ & maſtice. ſyru. de abſinthio de mētha. de myrto. Rob de citro cũ xyloaloes. Theriaca antiqua. Aliud. ℞. maſticis, thuris. boli ar. terræ ſigillatæ. ana. ℥. ſ. ſandal. ru. cala. aro. cyperi myrtillorũ. ana. ℥. i. piperis longi. galangę. cucumeris. croci. ana. ʒ. ij. terãtur oĩa & cribellētur. deinde. ℞. olei de maſtice. ℥. i. & cum. ℥. i. ceræ fac vnguentum, vel adde modicum raſinæ & fac cerotum. Aliud. ſyru. de mentha cum ſucco granatorũ, & modico cinnamomi, aut garyophyllorum & eſt optimum. Epithema. ℞. roſ. rhabarba. balauſt.

balauſt.ana.quartam.M.i.abſinthij. M.ſ.bulliant in vino nigro aliqualiter ſtyptico in quantitate lib.i.vel.ij.vini citoniorum lib.i. & omnia ſic ſimul bulliāt ad cōſumptionem tertiæ partis.deinde colenť,& poſt colaturā. ℞. pulueris garyophyllorū. ℥.ſ.coral. ru.ʒ.iij. & modicum bulliāt & cum filtro in eis infuſo in modum ſcuti, fiat vnctio ex oleis citoniorum.maſticis,& ſpica,corallis ru,roſis, & hmōi ſtypticis de quibus ſupra, vt videbitur expedire. Et ex habitis de mala cōplexione ſtomachi,& de malitia digeſtionis,& hic in rubrica. Fabrica per te ſacculos,emplaſtra,potus:& huiuſmodi.quod faciliter facies.

CVRA in cholerico proportionales canones ſerua.

Diæta ſit declinans ad frigidū & hu.ſit ſubtilis item,et ꝓpterea non bibatur vinum,ſed aqua hordei excorticati alterentur cibaria ſua cum acetoſis, & ſtypticis, vt agreſto,& vino granatorum vel granatis,berberis,citonijs,& huiuſmodi.& dentur elixa non aſſata.

Euacuatio fiat cum vomitiuis, vt ſyr.acetoſo ſimplici et huiuſmodi.vt ſupra.Item fiat euacuatio cum pilulis de rhabarbaro,infuſione eius.thamarindis.caſia fiſtula', mānna,aqua fructuū & hmōi cholerę eductiua.de quibus.iij.trac. Quòd ſi fuerit quia cholera ad ſtomachū mittitur quod eſt ſm plurimū ab hepate tūc fiāt diuerſiones vt dictum,& leuiores ꝙ in phlegmatico. Et clyſteria ſint lenitiua habentia virtutē aloes & hiere.Fiat phlebotomia baſilicę donec extinguatur feruor cholerę,& hoc vbi virtus tolerabit,& etiam ſanguinis peccatū apparebit.Et aduerte ꝙ omnis euacuatio fiat cum blandientibus non fortibus,agitantibus.Et conſimiliter ſi fuerit à toto.

Deinde cōforta ſtomachum ne recipiat cū applicatis ītus & extra,nā ſi fuerit in principio paroxyſmi et ipſum cohibere voluerimus, tunc debemus per vnā horam aut duas ante micam panis prius in aqua infuſam, deinde leuiter expreſſam,& poſtea in ſucco granatorum infuſam, aut ſucco lymonum non ſalitorum,aut vino citoniorum, aut acetoſitate citri.aut ſucco berberis cum modico çucchari.Item detur ſyru.myrtinus.cum vino granatorum. aut aqua plantaginis.item dentur gelatinæ acetoſæ.Item ſapor myrtinus, ſumachia & huiuſmodi frigida ſtyptica ex habitis hic & ſupra ī principio capituli,& de mala cōplexione calida ſtomachi,& ipſa ſtomacho applica.Item nota inquit Auic.Et camphoræ ineſt proprietas prohibēdi vomitum,& nauſeam calidam ſumpta in potu cum rob ribes abphate,& linita ſuper ſtomachum.ſed hoc intellige verum vbi odor eius non eſſet infirmo diſplicibilis, & ad vomitum prouocans. Super hepar pone ipſum confortans & prohibens effundi materiam in ſtomachū.vt verbi gratia.℞.ſandal.ru.ro.ru.cyperi myrtil.calami aro.maſticis.ana. ʒ.ſ.ſpicæ. ℥.i.ceræ. ℥.i.olei de maſtice. ℥. i.olei ro.ʒ.iij.liquefiat cera cum oleis ad ignem, deinde imponantur pulueres,& vltimo cum modico aceti aſpergaň, & tale vnguentum ponatur ſuper hepar & ligetur. Sed aduerte ꝙ ante eius vel conſimilis applicationem facta ſit euacuatio ſufficiens,& conſidera bene repletionem hepatis ne ſequeretur error priori peior, quodq; de alijs conſidera.item ſuper hepar ponantur ventoſæ vt infra de ſplenetico,& eſt efficax remedium. Item hic canonem nota ꝙ non debes dubitare in reiteratione vomitus quicunq; fuerit, aut in euacuatione materiei eius per inferiora donec tunc ſortiaris intentum.

CVRA in facto ex melancholia hos canones ſerua.

Primus ꝙ non reſtringatur quantum poſsibile eſt, eſt enim cęteris humoribus naturæ horribilior. Et cauſa qm̄ frequenter ſplen ex hac via purgatur. nā tunc eo reſtricto dubium eſt de apoſtemate ſplenis.

Secundus.ꝙ cū ſit minimus inter alios humores aptos euacuari, per ſuperiora & per inferiora euacueť. Sit itaq; eius euacuatio diuerſiua.

Tertius ꝙ ſi fuerit corpus multū repletū ſanguine ꝙ eo caſu fiat phlebotomia ex baſilica ſiniſtri lateris. aut ꝓuocando hæmorrhoidas faciēdo ex ſaphenis,prouocando.ſ.

A menſtrua ſi fuerit mulier aut faciendo ex baſilica dextri lateris maxime quando hepar eſſet in cauſa.

Quartus.ꝙ fiat diuerſio euacuatiua cū clyſteribus acutis ex carthamo,polypodio,epithimo,polypodio,electario,diaſenæ, camomilla. halce & huiuſmodi. item fiat diuerſio cum applicatione ventoſarum ſupra ſplenem vel circa.Itē frictiones,ligationes doloroſæ, vt ſępe de diuerſionibus dictum eſt.

Quintus eſt euacuatio cum medicinis aſſumptis ꝑ os, vt eſt diaſenæ.polypodium & alia educētia melan.cholia. de qbus ſupra.iiij.trac. & tu ibi. Et hic canon aggredi debet qn̄ vomitus fuerit aliqualiter ſedatus. vn̄ Auic.Cūq; ſedatur vomitus euacuetur melancholia cū medicinis ex myrobal.nig.& epithimo,& agarico,& ſale indo.&c.

Sextus eſt digeſtio materiæ.digerentia materiā melancholicam habuiſti ſupra. iiij.trac. Sed nota ꝙ hic canon debet præcedere quintum, ſi materia aut morbus dat inducias.ſi non debet ſequi.

B Septimus cōfortatio ſplenis ne mādet. Vnde ſpleni fiat emplaſtrū ex meliloto,myrto,laudano, vineæ cum vino pontico,& in potu ſumať vinū de granatis. Aui.Item.℞. ſcolopendriæ,thamariſci,meliloti.ana. M.ſ.anethi quartam.M.i.miſceæ.& contundanť groſſo modo,& bulliāt in vino albo cū modico aceti.& fiat epithema. Item. ℞.ad idem olei de capparibus. ℥.i.olei anethini. ℥.ſ. pul.ſcolopendriæ,ſiſeleos,ameos.ana.℈.i.aceti. ʒ.ij.cū modico ceræ fiat vnguentum. Item & efficax. ℞.cyperi, cappari, calami aro.acori.nucū cupreſsi ana.℥.ſ.ſuc.abſinthij,ſuc.eupa.amoniaci,ceræ.ana.℥.ij.olei de ſpica.℥.iiij.diſſoluať amoniacum in aceto forti. deinde cū aceto eodem ponatur ad diſſoluēdum amplius in caciola, quo diſſoluto addatur cera & oleum.quibus oībus ſic diſſolutis & mixtis addantur reliqua & incorporētur,& ſi oportet addere de oleo addas & ſuper corium extendatur, & ſpleni applicetur:ipſum enim confortat.oppilationes eius aperit ſuperfluitates eius reſoluit,& conſumit.

C Octauus eſt cōfortatio ſtomachi ne recipiat cum exterius & interius applicatis. Verbi gratia ad extra.℞. maſticis,thuris,boli.ar.terræ ſigillatæ.ana.℥.ſ.ſandalo.ru.calami aro.cyperi,myrtillorum.ana.℥.i.piperis longi, galangæ,curcumę.ana.ʒ.ij.croci.ʒ.ſ.omnia cribellētur & cū.℥.vi.olei de maſtice, &.℥.i.ceræ diſſoluantur ad ignem, & fiat emplaſtrum,& ſuper corio extendať. Item ad idem ſpongia infuſa in aceto tepido & ſtomacho applicata, & maxime qn̄ melācholia fuerit ex aduſtione. ꝙ cōprehenditur ex luciditate,& ebullitione eius ſuper terrā. Quòd ſi fuerit naturalis vel cōgelatione cauſata, quod cōprehēdes ex fuſcedine eius. tunc applica ſpongiam in vino ſtyptico calido infuſam.in quo aliquid xyloaloes fuerit permixtū,vel aliquod tale ex cōfortantibus ſtomachum de quibus in principio capituli & in multis rubricis ſupra. Item valet ſy.de mentha,& eſt ꝓcipuum qn̄ materia non fuerit aduſta,quo caſu oportet dare ſyrup.de granatis,de myrto & huiuſmodi. Itē in vomitu melancholico electa
D rium de gēmis. diamuſcum dulce lætificans Almā. & tua intereſt cōſiderare.Cūq; ſedatus fuerit fluxus euacua materiam etiam cum clyſteribus acutis, vt dictum eſt. Ex quibus omnibus comprehendere potes quos canones ſeruare debes quādo erit vomitus talis ex communitate alterius membri,vel totius,& ideo ſtude.

Nonus eſt ordinatio diætæ,quę debet eſſe ad contrariū cauſæ,quia debet declinare ad temperatū, & humidum. & de his ſupra tertio tractatu.

CVRA in eo q fit corruptione cibi rectificetur cibus, & confortetur ſtomachus,& euacueť corruptum,ſi quid eſt tale fiant clyſteria,vt dictum eſt.

CVRA in ſanioſo.cōſideretur ſi ſanies aliunde eſt, & regať,vt dictum eſt membrū mandās.Et materia ſanioſa vomitu expurgetur cū ſyr. acetoſo ſimplici vel cōpoſito vt videbitur expedire.itē ſi opus eſt fiat euacuatio cū vomitiuis opportunis, deinde cōforta ſtomachum cū rebus

boni odoris, vnde etiam cōfortetur cū aromaticis ſtypticis etiā ſtupefactiuis ſi opus erit. Poſtea vero ſumat de ſy. de mentha in quo ponantur granata, & xyloaloes crudū, & eſt ſingulare remedium, & ſy. de abſinthio cōfert eis in omni hora. Et ex ſedãtibus vomitum hunc eſt rob citri cum xyloaloes, & garyophylis. Et timetur ex vomitu caſus virtutis, & maxime vbi præceſſerit ſolutio vẽtris ſanguinis aut huiuſmodi vt dictum eſt, propter frequentiam eius detur aqua carnis, cõtuſum, mica panis, & brodium pulli, cum vino granatorum & huiuſmodi.

Cvra in eo, q eſt ꝓpter medicinā aſſumptā da aquā hordei cum çucharo ru. & in quantitate vſq; ad lib. ij. & bene lauet̃ ſtomachus. Quod ſi nō cōfert fac clyſtere, ꝙ ſi perſeuerauerit ꝓpter vẽtoſitates medicinę da. ℥. ij. theriacæ antiquę cum. ℥. iij. aquæ ro. miua citonioꝝ, aut vino citoniorū, aut iulep roſ. ꝙ ſi in ſtomacho eſſet dolor vehemens vt incẽdium da theriacæ nouæ. ℥. ſ. vſq; ad. i. & epithema ſtomachum, vt dictum eſt, & vnge.

Cvra in ſacto ex ſanguine prius attẽde verba Frãciſci de pedemontium. inquit. Cura eius non eſt ſtolidi medici neq; pigri, ſed ſollertis, & ſolliciti. Ait enim Gale. Ex fluxu ſanguinis ſpiritus deficere cõſueuit, q vniuſcuiuſq; membri ſubſtantia exiſtit, vnde mors ſequitur, quod aduertens Troſus philoſophus animam hominis ſanguinem exiſtimauit. quare &c. Canones.

Aía homi nis ſãguis

Primus. Cõſuetudinarius non reſtringat̃, id enim q̃nq; euenire cõſueuit hepate ſanguinẽ vltra modum multiplicãte, quo caſu ſi reſtringeret̃ ſequeretur mors. Vnde Marſilius patauus ſe hominẽ talem nouiſſe ſcribit, ſi cui vomitus fuiſſet reſtrictus fuiſſet mortuus. Cõſimiliter ſi mulieri quæ nunquam menſtruata fuit vomitus ſanguineus ſuperueniat non eſt cohibendus cum frigidis, & ſtypticis, ſed cum apertione ſaphenaꝝ & prouocatione menſtruorum, idem in ſolita menſtruari in qua menſtrua retẽta fuerint, ſed de his particularius.

Secũdus inſectio multa exiſtẽte repletione, virtute, & cæteris cõſentientibus fiat phlebotomia aut ex nigra, aut ex ſaphena. & trahendo in cõtrarium vt videbitur expedire ad quantitatem, quæ videbitur tibi ſecundū exuberantiam magnam vel paruam.

Tertius ꝙ & ſi nō fuerint exuberãtia, & replẽtia, et virtus cõſentiat &c. fac phlebotomiā ſubito, et hoc ſi quãprimum occurres infirmo, vt ſupra in. v. cap. de fluxu ſanguinis nariū. Quòd ſi exiuerit quãtitas multa ante eius aduẽtū, & etiā phlebotomia diuerſiua videatur tibi vtilis fac eam minutā, vnde Aui. Et q̃nq; indigebis poſt euacuationem duarum libraꝝ ſanguinis phlebotomia alia minuta.

Quartus. diuerſio cū ligaturis brachiorum, cruriū, poſitione ventoſaꝝ in ſpatulis, & infra vbi videbitur expedire, & cum ſcarificatione, & abſq; , vt virtus tolerabit.

Quintus. da inſpiſſantia ſanguinẽ, de quibus ſupra de fluxu ſanguinis narium, & de ſputo ſanguinis. & tu ibi.

Sextus eſt venarū rarefactarū condenſatio, & orificiorum cõſtipatio cum infrigidantibus, & cõſtipantibus, de quibus ſæpe actum, laudatur maxime iaſpis.

Septimus eſt diætæ ordinatio, quæ ad frigidum, & humidum, & ſiccum tendere debet.

Cvra in eo qui eſt per cõmunitatem à capite, hepate, matrice, ſplene, canones ſerua proportionales his, quæ de melancholia. nam diuertere debes cum phlebotomia, & alijs diuertentibus ſiſtere, cõfortare ſtomachum ne recipiat, modum habes.

Cvra in eo qui eſt ex debilitate contentiuę, et ex reſolutione ſpirituum ſacta propter fluxum nimiū ſanguinis aut aliter quomodolibet̃ eſt reſumptio ſequẽs cum re facilis digeſtionis, & citę, & multæ reſtaurationis, & nihil melius hoc caſu meo iudicio q̃ aqua carnis ſublimata cū rebus ſtypticis ſtomachum cõfortantibus facta, & ſingulare eſt coriandrū, & quando omnia non cõtulerint tunc ad narcotica deueniendum eſt. vbi canonem Aui. attendas. Cum ergo deficit curatio tunc neceſſaria ſunt narco-

E tica, in quorum natura non eſt vt ad vomitum moueant, ſicut eſt in decoctione iuſquiami, & nuce methel.

Octauus canon ꝙ iſta conſilia debent cum aromaticis cōponi vt ex eis ſtomachus conforteť. Verbi gratia. cum ſemine papaueris albi aut cortice eius, & maxime nigri, q̃ eſt fortior, aut cum cortice mãdragorę, aut cum ſemine lactucæ, aut cum opio, & ſimilibus admiſce quæ ſunt theriaca coꝝ, & cõfice cum ſtomachū cõfortantibus calidis, & minus calidis, vt videbit̃ expedire. Ex laudatis. ℞. corticum phiſticorum, zucchari roſ. ſeminum roſ. zurũbet. ana. par. i. opij duas tertias partis vnius. xyloaloes crudi partẽ. ſ. fiant trochiſci, doſis eſt aureus. Auic. Itẽ. ℞. citoniorum, corallorū, an. ℥. i. ſeminū papaueris albi. ℈. i. corticum radicis mandragorę gra. iiij. xyloaloes gra. iij. aquæ mẽthę partẽ. i. aquę cucurbitæ partes. iij. decoquant̃ cum facilitate, fiat deinde expreſsio & potus doſis eſt. ℥. ij. ſed ſemper fac cum timore, et cautela, nã adminiſtratio opiatorum ad intra ſemper eſt ſuſpecta.

F Nonus canon. ꝙ talis ſic ſumens. ſemper ſit præuiſus in odorando res ſibi gratas, q̃m aliquibus odorifera cõia vt muſcus & hmõi ſunt diſplicibilia, & faſtidioſa. Tu enim potes per te ex datis componere vt libebit. ideo ſtude.

Vltimus canon qui eſt accidentiū correctio cõplet̃ corrigendo accidentia in eo venire cõſueta. Quæ ſunt dolor capitis. Obſcuritas oculoꝝ. Difficultas anhelitus. Vocis interſecatio. Singultus. Tenſio hypochondriorum. Mordicatio ſtomachi. Dolor eius. Congelatio ſanguinis in ſtomacho. Syncopis & huiuſmodi. Dolor capitis corrigitur vt de dolore capitis à vaporibus. Obſcuritas viſus iuuatur vt Auic. prima primi. allegato cap. & ante vomitum ligentur oculi ſuppoſitis duabus pilis, & poſtea facies lauetur cum aceto cum aqua temperata. Difficultas anhelitus & dolor pectoris cum frictione ſuaui ex oleo amygdalarum dulcium, camomillino, & de lilio. Et interſecatio vocis cum eligmate temperato, & potus mellis cum aqua calida cum modico olei liliorum alborum poſt quã

G euomat, ꝙ ſi euomat nō ſuffocabitur. Si vero euomere nõ poterit, ſtudeas in diuerſione materiæ, & tractiõe eius ad extrema cum frictionibus, caleſactionibus, conſtrictionibus doloroſis, & hmõi. Confortabiſq; ſtomachum cum calidis, & ſtypticis. Tenſio vero & dolor hypochondriorum cū pannis madefactis in aqua caleſacta calida, ſuppoſitis & oleis tepidis lænificantibus. Debilitati vero & dolori ſubueniendum eſt vt dictum eſt proprijs rubricis. Mordicationibus vero cum iuribus pinguibus, vt gallinarum, vitulorum, cum vnctionibus ex oleo violato. de lilio cum pauca cera. Singultui prouidebis, vt infra ſtatim de eo. Vlcerationi meri, & oris ſi continget ſuccurre cum his, quæ in proprijs rubricis ſupra. Et ita pariformiter de alijs.

De congelatione tamen ſanguinis in ſtomacho faciam hic ſpecialem mentionem cum de eo alibi nõ ſit ſcriptū neq; ſcribetur. Hęc in vomitu ſanguinis apparere quandoq; conſueuerunt congelatio, ſcilicet & reten-

H tio ſanguinis in ſtomacho, & inteſtinis, quibus diligenter ac ſubito ſuccurrendū, vt ſupra de vomitu eius in principio. Cum itaq; hæc videris prouoca vomitum cum aqua mellis calida, ſucco apij, & farina cartami. Itẽ diuerte cū clyſteribus vt dictum eſt. Vltimo exhibe quæ habẽt ſanguinẽ congelatū liqueſacere, & educere, ex quibus aqua cineris ligni ficus, vſneæ. oppopanacum, bdellium, halaſeæ. Item bibitum bitumen iudaicum, ebulus potatus, ficus, & maxime lac eius. matricaria cum hydromelle bibita, thimus. Quòd ſi ex his educi nõ poſſet, ad extra applica quę cõferunt reſoluendo, & liqueſaciẽdo, vnde confert euaporatio, aut emplaſtratio facta cum decoctione aniſi, hypericon, piretri, maſticis, xyloaloes, menthę, thimi, coaguli, bdellij, & huiuſmodi. & tu compone. Et ex conferentibus vomitui ſingulares ſunt Maſticatio maſticis, thuris, cupreſsi. Itẽ puluis rutæ de quo accipiat̃ coclearium, & eſt mirabile, hęc Auic. Item puluis garyophyllorum in

ſuccis

ſuccis cõuenientibus ſumptus & in omni modo adminiſtrationis eorum, & ſuccus citri eſt maxime cõueniens in vomitu ex cholera, & in phlegmatico ſi cũ eo commiſceatur res calidę appropriatę. de quibus ſupra, vt xyloaloes crudum, garyophyllus. Et ex cõpoſitis. ℞. coralloꝝ rub. ℥. v. maſticis. ʒ. ſ. ro. ʒ. iiñ. achaciæ, ſumach. ana. ʒ. ñ. anterę. ſandaracæ. an. ʒ. ſ. garyophyllorum. ℈. ñ. muſci gra. i. ſang. draco, luti ſigillati. ana. ʒ. ñ. confice cum hoc ſy. ℞. ſuc. pirorum, & pomorum ſylueſtrium, citoniorũ, agreſte, menthæ. ana. lib. ſ. zuc. lib. ñ. Et ex his & ſimilibus confice pilulas tuo modo, et maxime ĩ cauſa calida. Aliud. ℞. ſang. draco. vernicis lapidis ematitis. ana. ʒ. ñ. boli ar. terræ ſigillatæ. ana. ʒ. i. puluerizentur ſubtiliter. deinde. ℞. ſucci arnogloſſæ. ℥. vi. aquæ decoctionis radicũ arundinis quãtum ſufficit, & miſce, & da pro vice. ℥. ñ. Et ſicut dictum eſt de vomitu ſimplici intelligendum eſt pariformiter de compoſito aggregando ex ſimplicibus, vt opus erit, & tu ſtude. Ex quibus etiam omnibus comprehenditur modus tenendi in cæteris diſpoſitionibus in rubrica poſitis. quæ ſunt ſubuerſio, nauſea, faſtidium, conturbatio. Habitis cauſis, & cognitis, & remedijs iam poſitis potes faciliter eorum curam aggredi. Et hęc tibi de vomitu. nam me feſſum in eo inueni.

De ſingultu, qui & lymos græcis vocitatur. Rub. 31.

SINGVLTVS eſt motus quaſi ſpaſmoſus ſtomachi compoſitus ex cõſtrictione eius ad ſe, & tenſione dilatatiua exiſtens in ore ſtomachi, aut à toto corpore eius aut à ſineri quo mouetur ad expellendũ nociuum in villis ſtomachi, aut oris eius vtplurimũ contingens. Et dictũ eſt quaſi ſpaſmoſus, ſcilicet cum ſpaſmo ſimilitudinem habens. nã ſpaſmus ꝓprie eſt diſpoſitio membri neruoſi, & lacertoſi ſed ſtomachus eſt mẽbrum neruoſum, ſed nõ lacertoſum, ſiue muſculoſum. Item cũ ſtomacho accidit ex ſingultu contractio ſtatim poſt abſq; alicuius auxilio ſequitur dilatatio. ꝙ abſque motu ſpaſmo minime accidit vt patet. hic autem ſingultus cũ ſpaſmo ſimilitudinem habet, eo quod cauſari. ſ. ex inanitione & repletione poteſt vt ſpaſmus. Item ſicut in ſpaſmo fit contractio membri verſus ſuum principium, ita & in ſingultu. Ex quibus colligitur ꝙ in duobus differunt ſpaſmus & ſingultus, vnde ſingultus non eſt ſpaſmus, vt ſexto de accidenti & morbo. Dicitur exiſtens in ore ſtomachi, qm̃ eſt motus eius, vñ Aui. Et plurimum motus partium ſtomachi nõ eſt niſi motus oris eius à materia feruente, ideſt ſubtili, & ebulliente, de cuius natura eſt aſcendere. Et dicitur in villis, qm̃ materia faciens vomitum eſt in fundo cõtenta, & non in villis inuiſcata, vt ſ ſingultu. vt ſupra dictũ eſt. Nota ꝙ Halyab. ponit ipſum fieri in profundo ſtomachi. cuius oppoſitum ſenſit Gal. allegato loco. & Aui. hic conciliatur ab aggregatore Brixienſi ꝙ ſenſus eſt ab ore, & expulſio à fundo. Conſidera. Vel dic ꝙ aliquãdo eſt à fundo & ideo dictum eſt vtplurimum. Ex quibus omnibus patet modus cauſandi ſingultum. Virtus enim percipiẽs nocumentum inſurgit motu contractiuo primo. deinde dilatatiuo non ad expellẽdum illud in quo motu ſic cõpoſito, vt ſupra cauſatur ſonus dictus ſingultus, ꝓpter quod plurimi ſingultui, vt genus ſonitum attribuerunt. Inferri poteſt ſecundo aſsimilatio eius ad tuſsim. vnde Auicẽ. & aſsimilatus eſt alicui modorum motus tuſsis qui eſt in pulmone, & velamine ad expellendum humorem. Et ſcito ꝙ motus ſingultus eſt debilior motu vomitus. Auic. licet Gal. oppoſitum dixerit. vi. de accidenti & morbo. & vi. aphor. in commento illius. Spaſmus fit.

Singultus ac ſpaſm⁹ in quo diſtent.

CAVSA ſingultus quidem aut eſt talis per eſſentiam, aut per cõmunitatem. Si per eſſentiã cauſa eſt, aut replens aut inanies. ſi replens ſic eſt res nocens, aut frigiditate vt aqua frigida, nix, aer frigidus, ſicut accidit pueris qui impetuoſe ad ſe trahunt lac et ſimul trahunt aerem ledẽtem ſtomachi os, aut etiam frigida penetratiua vt acetum. nã frigiditas eſt ſingultus cauſatiua, aut inſpiſſat, & ſic quia inſpiſſando prohibet reſolui nociuum in ore ſtomachi,

A aut villis eius contentum grauans, aut replendo nocens, aut quia eſt cauſa repletionis multarum malarũ materierum per viã indigeſtionis, etiã per viam expreſsionis nutrimẽti à membro ſeruãdo ipſum, quare debilitatur eius digeſtiua. Itẽ humor frigidus, ſiue humiditas nocens in ore ſtomachi comprehenſus. vt accidit pueris plorantibus humiditate eius tunc ad os ſtomachi deſcendente. Itẽ ventoſitas in eodem loco extenſionẽ quia nocumentum faciens à caliditate vaporoſa generata. Itẽ res mordicatiua, aut inflammata pungens vt potus ſinapis, piperis, medicinarũ acutarum, vt euphorbiũ & huiuſmodi. Item & cibus corruptus ad qualitatem mordicatiuam conuerſus vt accidit pueris lactantibus lacte in eis corrupto propter guloſitatem, & maxime accidit his q ſunt calidi natura, aut accidentaliter, & hoc apud dentium productionem, quo tempore magis debilitatur digeſtiua. vnde tũc corrumpuntur cibi, & conuertuntur ad qualitatẽ mordicatiuam. & pro tũc eleuanẽ vapores acuti, vnde pruriũt.

Pruritus gingiuarũ in pueris cur, quãdo dentire ĩcipiũt

B Conſimiliter & decrepitis accidit propter debilitatẽ digeſtionis. Item humores mali, cholerici, aduſti, & aliter quomodolibet inflãmati. Item vermes in ſtomacho exiſtentes pungentes ipſum & mordicãtes, vnde ſtomachus corrugatur, & cõtrahitur, vt expellat nocumẽtum, vt dictum eſt. Aut cõtingit idem ex repletiõe cibi vnius, vel diuerſorum ipſum grauantiũ, ſicut in his qui comedũt ſuperflue, vt pueris multum aut ſuperflue lactãtibus, & varia cibaria, vt allium, carnes, piperatam & hmõi accidere ſæpe ſolet. & hoc proprie dicitur ſingultus de repletione. Si vero fuerit inaniẽs, hæc erit caliditas exceſsiua diſſoluens. vt ea ex qua accidit ſpaſmus de repletionẽ, vt in pueris præcipue, aut ſubito conſumens, & exiccans vt in cauſone, aut paulatine, vt in hectica. in qua tamen nõ accidit ſpaſmus, quoniã ſicut ſucceſsiue exiccatur, ita ſucceſsiue ex nutrimẽto recepto irrorantur nerui, & lacerti, & ideo hectici non ſpaſmantur. Item euacuatio naturalis, quia a natura facta, & ꝓprie ſanguinis aut ex medicina aſſumpta.

Hectici non ſpaſmantur.

C Item ex tolerantia famis nimia. Item quãdoq; accidit ex ſiccitate communicata, non ſolũ humiditatibus ſed ſubſtãtiæ tunicarum ſtomachi, vt in poſtremo febriũ incenſiuarum, & euacuationum exiccantium. & talis dicitur confirmatus. vt Auic. & infra in apho. Et qñq; fit ex ſiccitate non confirmata, & iuuatur ex quolibet humectante, & remouetur. Auic. Per communitatem vero fit aut à toto vt cholericis humiditatibus, aut frigidis, ſeu mordicatiuis ori ſtomachi communicatis, vt tempore ſanitatis pluries accidit ex tolerantia famis nimia, & præcipue in cholericis, aut tẽpore ægritudinis, aut in febribus, aut via ſymptomatis, vt in principio paroxyſmorũ, aut via criſis, vt poſt vomitum choleræ & huiuſmodi. & talis eſt malum ſignum. vt infra in aphor. & præcipue ſi oculi rubei fiant. aut ab aliquo membro, vt apoſtemate hepatis, & proprie in ſummo eius cauſa eſt effuſio choleræ de hepate ad ieiunum, & de ieiuno ad os ſtomachi pungens, & mordicans, aut apoſtemate inteſtinorum, aut nocumento

D in velaminibus cerebri exiſtente vt apoſtemate & huiuſmodi ori ſtomachi cõmunicato, vt in percuſsione cranei eſt videre maxime ſi fuerit cum rubedine oculorum, vt infra in aph. Ex quibus omnibus infertur, quia ſingultus eſt duplex, de repletione, ſcilicet & de inanitione ob quę cum ſpaſmo conuenit. Et tu conſidera.

SIGNA demonſtratiua. quòd ſit de repletione grauitas in ſtomacho percepta, corporis repletio, defectio digeſtiuæ, & quia vſus eſt quiete, & multo nutrimento, & laudabili. & quod ſubito euenit abſque febre, aut longa ægritudine pręcedente, & ante cibum bene ſe habet, & poſt non bene. ꝙ ſi humor replens erit frigidus, tunc cum his aderunt ſigna eius. de quibus ſępe, & ſimiliter ſi calidus fuerit. Quòd ſi ex inanitione tunc ꝓceſſerunt febres abſtinentia. & ſimilia corpus exterminantia, vt ſunt euacuatio fortis p ſuperius, aut inferius facta. & ꝙ venit ſucceſsiue, & non ſubito.

Signa ſi euenit à ſenſibilitate nimia ſtomachi ſignū ꝙ à qualibet cauſa facili fit.

Signa ſi fuerit ex mordicatione, ſignū ꝙ fit poſt comeſtionem rei acutæ, vel mordicatiuę, vt piperis, ſinapis, & huiuſmodi ſpecialiter quando bibitur vinum poſt ipſorū aſſumptionem. Vel ꝙ fit poſt vomitū choleræ rubeæ, aut viridis, ſeu nigræ, vt in febribus quartanis, tertianis, continuis quandoq; contingit.

Signa ſi ex vētoſitate groſſa, quia fit poſt ſatietatē nauſeatiuam inflatur ſtomachus, & venter extēditur, & accidit infantibus plurimum poſt multitudinem ſuctionis lactis, quia ingluuioſe attrahētes etiam aerem attrahunt, & accidit etiam ex hac cauſa humidis repletis multum, comedentibus, & bibentibus indifferenter vinum.

Signa eius q eſt ex apoſtemate calido febris acuta nauſea, & vomitus, & aliqñ hora acceſsionis ſentitur mordicatio circa os ſtomachi, & cum ſumit res calidas, ſtatim ſingultum incurrit & alleuiatur poſt vomitum.

Signa facti ab apoſtemate cerebri, vel alterius membri ſignificant diſpoſitiones eorum.

Signa eius cum fit à mala complexione materiali vel immateriali nota ſunt.

PROGNOSTICA. Si apparuerit in die cretica cū fortitudine virtutis & ſignis bonis ſignificabit criſim per vomitum debere fieri. ꝙ ſi mala apparuerint ſigna ſignificabit ſpaſmum futurum. Singultus poſt quācunq; euacuationem ſuperfluam veniens malus, ſiue fuerit artificialis, ſiue naturalis vt eſt fluxus ſanguinis, ſudor, vomitus, & huiuſmodi. Et hic cōſidera. ſi poſt vomitum ſingultus nō ſedatur ſed potius augetur, malum. qm̄ apoſtema aut inanitio ſignificatur. In ileon ſingultus malus. Si poſt ſingultum venerit apoſtema in latere dextro abſq; cauſa cognita, aut ſuper humerū mors feſtina ſignificatur, quia in paucis horis moritur. Si poſt ſingultū venit ſpaſmus, aut alienatio, malum. Si ſeniori purgato ſuperuenerit ſingultus malum. Singultus poſt vomitum malus. Quādo vomitus non ſedat ſingultum & eſt cum eo rubedo in oculo, ſignificat apoſtema cerebri, aut ſtomachi. Auic. Singultus creticus quādoq; ad bonum, quandoq; ad malum. Singultus difficile & duræ medetur qui eſt ex inanitione & hic eſt rarus. Si ex inanitione, & cum febre periculoſus eſt. Si ex ſiccitate pura cum ſpaſmo, ſicut in fine morborum acutorum fit & euacuationum exiccantium, & famis prolixæ ſingultus venerit timoroſus eſt. Si venerit à ſiccitate totius incurabilis. Si ex ſiccitate non cōfirmata curabilis. & iuuabitur ex quolibet humectante & remouetur. Quòd ſi ex ſola ſtomachi ſiccitate fuerit curabitur maxime non exiſtente feb. Hæc tamen ſane intelligi habent, & ideo bene conſidera antequā prognoſtices.

CVRA canones. In facto ex inanitione cū non eſt cōfirmatus, qm̄ tunc non eſt ſpes, cura eſt humectatio, vt ſupra de mala complexione ſtomachi, & eſt lac maxime iuuatiuum, & balneum aquæ dulcis, vt ibi. Item aqua hordei, iura carnium, & pullorum, vitella ouorum, vinū dulce plurimę commixtionis, inūctiones ex oleo violato, & ſimilibus vt ſupra. Si vero eſt febris tendat diæta, & regimen ad frigidum, & humidum. Si euacuatio ad ſtypticū; ſi fames, ad temperiem. De quibus omnibus ad plenum ſupra de mala complexione ſtomachi. & tu ibi.

CVRA in facto ex cauſa replente, & ſpecialiter frigida cum materia canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Euacuatio. Diuerſio. ſtomachi confortatio.

Diæta ordinetur ad contrarium cauſæ ex parte cibi, et potus, & aliarum ſex rerum nō naturalium. vnde cibum minorent, & comedant carnes aſſatas auium, & quadrupedum laudabilium, &c. & alī. loco. Itē allium coctum, & huiuſmodi. Potus ſit calidus actu, & ſit vinum. Item maxime cōfert ſomnus. vnde Aui. Et ſomnus longus maxime iuuat. item exercitium motus &c. vnde Auicen. Et motus & exercitium, & equitatio. item omne mouens laborioſe terrefaciendo, vociferando, ira, timor, gaudium

E ſubito accidens. Auicen.

Secundus perficitur cum calidis ſubtiliatiuis, inciſiuis materiæ inuiſcatæ, vt oxymelle compoſito, aut ſquillitico. aqua calamenti, rutæ, zinzi. diatrionpipereon & huiuſmodi. de quibus ſupra de mala complexione ſtomachi frigida cum materia.

Tertius cōpletur maxime vomitu. vnde Auic. de cura eius in prin. Vomitus eſt magis conferens ſingultui. cuius cauſa eſt repletio plurima, et res nocens ſua qualitate. qui introducatur magis fortis & facilis. vt in præcedenti rubrica. Item euacuetur cum euacuantibus materiā phlegmaticā, cum pil. ſtomaticis, & aliĳs de quibus de mala cōplexione frigida cū materia. & tu ibi. Item iuuat poſt hęc ſternutatio. Nam ad excutiendū materiam ſingultus cauſatiuā, fortis requiritur motus, vt eſt ſternutatio. Et hanc cauſam innuit Gal. vi. aphor. in cōmen. illius. A ſingultu habito. Aliter tñ reſpondet Ariſt. xxxiiĳ. problematū vbi querit. propter ꝙ ſternutatio ſoluit ſingultū, & non eru-
F ctationem. nam multa de ſingultu ponuntur. & tu ibi. Item & aſperſio aquę frigidæ ſuper faciem ſubito. nā attinet hoc opus euacuationi, quia reſolutioni humoris, & eius expulſioni. per aquam autem &c. fit reuocatio caloris. quare reuocatus, & fortificatus humorem reſoluit. Itē in tali aſperſione fit agitatio, & commotio corporis, in cuius commotione etiam materia commouetur vt ad extra egrediatur concurrente expulſiua. Item hoc ſimili modo iuuat motus tuſsis. ꝙ ſi euacuatio fieri nō poteſt applicentur medicinæ ſimplices, & compoſitæ ad extra, & ad intra quæ habent materiā reſoluere & carminare. de quibus ſtatim poſt.

Quartus perficitur cū clyſteribus acutis, de quibus in præcedenti rubrica. frictionibus, ligaturis doloroſis, poſitiones extremitatum in aqua quaſi feruenti. Item poſitio ventoſarum ſuper ſtomachum inter ſpatulas ſine ſcarificatione. Et hæc ſternutatio locum habet. ſternutatio ſup tuſsim, vociferatio fortis, equitatio, & huiuſmodi. ira, ti-
G mor magnus, vt tonitrui, aut aliter quomodolibet accidentaliter facti, ſtrepitus campanarum & huiuſmodi.

Confortetr ſtomachus intus et extra cum his quę ſe opponunt malæ cōplexioni frigidę cū materia. de quibus ſupra rubrica ꝓpria. vt ſunt emplaſtra: cero. fomētationes. ſy. de elect. cōfect. & hmōi. ꝙ ſi fuerit mala cōplexio ſine materia adhibeantr calida reſolutiua, carminatiua ſtus, et extra ſimplicia & cōpoſita, vt ſunt anethū. ruta, aniſum, calamentū, caſtoreū, de quo Aui. & caſtoreū habet ꝓprietatem mirabilē in ipſo, abrotanū, cinnamomum, diacimi num, meliſſa, mentha, ſerpillū. ſyr. de calamēto: & poſt ꝓpria medicina. ſotyra Nico. Itē. ℞. diatrionpipereon. ʒ. ß. diſtemperentur cum vino calido in hyeme. in ęſtate cum frigido. ſed de his ſupra de mala cōplexione frigida abſq; materia, & ſtatim de ſingultu ex ventoſitate.

CVRA in facto ex ventoſitate ſi cum eo fuerit humor in vētoſitatem cōuertibilis eſt ſeruare canones poſitos ſupra de inflatione ſtomachi, & eructatione adęquando, ſci-
H licet euacuando &c. et tu ibi. Quod ſi contingat euacuationē neq; per inferius neq; per ſuperius fieri poſſe, approxima intus & extra ventoſitatis carminatiua, & reſolutiua, & conſumptiua. & numerata ſunt hæc hic pauloante & ſupra ſæpe ſpecialiter in locis allegatis. Sed zinziber conditū. diagalanga, & theriaca antiqua, & mitridatum habent in hoc maximā efficaciam. Vtimur carnibus aſſatis cōditis cum pipere, fœniculo & huiuſmodi. ventoſitatum carminatiuis. Item. ℞. piperis longi, ameos. zinzi. maſticis, fœniculi, calamēti. ana. ʒ. i. ſiſeleos. ana. ℥. ß. mellis cocti et diſpumati. ℥. x. fiat electariū. de quo patiēs accipiat. ℥. ſ. cum vino calido mane in aurora. Quòd ſi fuerit à ventoſitate et parua ſufficit cōtinere anhelitū cum continentia, vt patet intuenti. Et dicitur parua, qm̄ ſi fuerit à groſſa multum, & multa non erit remedium ſufficiens, vt conciliator. xxxiiĳ. problematū problemate quinto. Laudatur in ventoſo enula exiccata, & eſt vltima Auice-

da eam

da eam in potu calido vt dictum eſt. Item introducatur ſomnus vt ſupra. Item valet plicatio corporis frequenter facta. Item & compreſſio ſtomachi ſuper puluinari, aut ſuper aſſerem. item & quietat potus aceti fortis. vt Ariſt. xxxiij. proble ma. ali. proble. vbi dicitur Ariſt. ponere acetum calidæ complexionis. cuius oppoſitum ſentiunt medici. Pro quo dicendum q & ſi ſit frigidum reſpectu corporis, reſpectu tamē ventoſitatis cauſantis ſingultum eſt calidum, vel q acetum agit per partes calidas.

Itē de expertis eſt diptamus puluerizatus, cū theriaca datus, & vino calido. Itē laudatur aqua ardens. Itē inunctio cum aqua vitis: ſiue ardētis cum theriaca. Aliȷ empla ſtra carminatiua, reſolutiua applicant, de quibus ad plenum ſupra de mala complexione ſtomachi.

Cvra in eo qui eſt ex mordicatione rei acute bibitæ, vel aliter aſſumptæ canones. Prouocatio vomitus cū aqua tepida, aceto, & oleo, vt ſupra. Item euacuatio per inferiora cum clyſteribus & aliȷs. vt ſupra materiæ proportionatis. Secundus confortatio ſtomachi cum habētibus confortare & ſtypticis. vt ſunt myrobalani conditi: citonia condita & hmōi. Item valet potus aquæ calidæ cum modico butyri ſorbitionibus auenæ, farinæ hordei & hmōi. vtatur. Item vino granatorum. ſuc. berberis, vel de ribes, & ſi fuerit virtutis debilitas iure pullorū, aut cōtuſo cum carnibus decoctis, cum endiuia, lactuca, portulaca, cucurbitis & huiuſmodi. prolongetur ſomnus vt ſupra & aqua hordei confert ei maximum iuuamentum & vehemens. & proprie cum aqua granatorum dulcium, et muzorum declinantium ad dulcedinem. Auic.

Cvra in eo qui eſt ex mordicatione humoris ad intra, tūc quatuor ſerua canones ꝓpoſita ordinatione digeſ. Primus digeſtio. Secundus eſt ſenſus ſtomachi obtuſio. Tertius humoris euacuatio. Quartus ſtomachi confortatio.

Comple primum cum ſucco granatorum, oxyzaccara, & huiuſmodi, vt quęrit humor de quo ſæpe ſupra.

Secūdus perficitur cum exhibitione ſtupefacientium facilium. primo vt eſt aqua coriandri, ſolatri, alchechengi, lactuca, papauer album.

Ex compoſitis philoniū. requies. theriaca noua & huiuſmodi. & maxime quādo ſimplicia non contulerint. itē occupetur multum ſomno, & da de aqua tua, quam ſcribere non licet propter malos viros.

Tertius adimpletur vomitus ſolutione vt humor exigit, ita tñ vt non dentur medicinæ fortes, ſed lenitiuę, infrigidatiuę, vt eſt aqua fructuum, thamarindi, rhabarbarū, caſia, māna, & huiuſmodi, & de pilulis de hiera, & huiuſmodi.

Quartus perficitur cum rob frigidis ſy. de agreſta, de ribes, berberis & hmōi. Ad extra vero & in ꝓcedenti caſu cum oleo roſ. aceto. ſandal. ſuc. citoniorū et huiuſmodi.

Quòd ſi mordicationis cauſa fuerit cibus corruptus recurre ſupra ad canones de corruptione digeſtionis. Et breuiter ſi fuerit vitio vermiū, aut alicuius humoris mali & corrupti, ſollicita ad euacuationem cū vomitu principaliter, qm̄ eſt magis cura propria. Auic. cum ſolutione per inferius aliȷſq; canonibus ſuprapoſitis. Et ſtude in cōfortando ſtomachum cū calidis, aut frigidis vt exigit diſpoſitio. Quòd ſi omnia non contulerint, tunc pertranſeas ad ſtupefacientia. primo leuia. ſecundo fortia. de quibus actum eſt. cum quibus commiſce ſemper aromatica ſtomachum confortantia. Et laudauit Auic. hos trochiſcos. ℞. aſſari, coſti. croci. ro. recentium. maſticis & ſpicæ. ana. aur. iiȷ. aloes. opȷ. ana. aur. i. conficiantur cum ſucco pſylliȷ, & detur medietas aurei. pſyllium enim & opium ſtupefaciunt. ſpica confortat. aſſarum inclinat humiditatem ad vias vrinę, & educit eas per eam. aloes ad vias ſecis, coſtus & crocus maturant, & confortant calefacientes. Et ex expertis eſt oleum alchechengi ſi ex eo bibatur coclearium vnum cum aqua calida. et philonium habet vltimo iuuamentum magnum. Medicamen famoſum & nobile valde et à Gordonio. multum commendatum. ℞. ſpicæ, ſquinanti, cala. aromatici, aniſi, maratri,

A menthæ, abſin. coſti. ana. ʒ. i. citri. ligni al. garyophyllorū, ambræ, aloes, ſuccotrini. ana. ℈. ß. opȷ. coriandri præparati. papaueris albi. caſiæ ligneæ. ana. ℈. i. ſucci citrangulorum. ʒ. ß. panis zucch. quod ſufficit. Et fiat electariū, quo vtatur mane & ſero, & conſeruetur cū amore. quia reuelatum eſt Gordoni verbo. Pilulæ contra ſingultum ex humoribus acutis aſcendentibus & ab hepate & malitiā eius calidam & ſiccam. ℞. ſpodȷ, endiuię, portulacę, ligni aloes. ana. ʒ. i. ſ. pulpę thamarindorum. ʒ. iiȷ. zaud electi. ʒi. conficiantur cum aceto.

Cvra facti per cōmunitatem membri alicuius apoſtematis canones. Primus. cura eius apoſtematis dicta ſuo loco. Secundus eſt diuerſio, qua prohibet humorem fluere ad membrum apoſtematum. Tertius eſt ſtomachi confortatio ne recipiat, de quibus exempla multoties ſupra habuiſti.

Cvra ſi fuerit à communitate totius vt in ſanitate ex famis tolerantia, canones, fiat vomitus quo euacuētur

B humores cholerici effuſi ad ſtomachū vel euacuentur per inferius cum thamarindis, manna & huiuſmodi. Secundus. confortetur ſtomachus cum aliquo ex robub ſtypticis de quibus ſępe.

Cvra ſi fuerit in ſymptomatis. & in ſe. hos duos canones ſerua. Vnde in ſumma nō tedeat redire cum ſuperfluat ſingultus. nec vomitus ceſſet, ad ea quæ adęquāt materiam & ipſam ſic inuiſcatam, aut adhęrentem educunt, & ad ea quæ diuertunt cōfortant, de quibus ad plenum. Vnde propter hoc non multiplico in remedȷs pluribus cum ea quæ ſic ſcripta ſunt ſcio tibi ſufficere debere, et ſic igitur quieſco.

DVBIA.

Dvbitatvr primo de villis meri, vtrū. ſcilicet in meri ſint villi tranſuerſales. Quòd ſic Auer. primo col. de forma ſtomachi, & meri inquit. Et eſt alia eius tunica intrinſeca, & eſt neruoſa, & textura ipſius in lōgitudine, & & aliquid eius tendit per diametrum, id eſt tranſuerſum.

C Et prima primi. cap. de membris. Motus trāſglutiendi ſit villis proprȷs per formā ex ſitu longitudinis, latitudinis, & tranſuerſionis, ſed hic motus eſt meri. ergo. In oppoſitum Auic. xiȷ. tertȷ. primo cap. inquit. & ſeparatum eſt ab eis ex villis tranſuerſalibus meri cū non ſit ad retinendū. Et. xiȷ. de animalibus cap. de anatomia ſtomachi, & iſophagi. Ad dubium reſpōdetur q meri conſiderari poteſt dupliciter. vno modo ſm ſe. ſecundo vt in actu ſuo vt ad ſtomachum comparatur. Et ſm hoc ponuntur duę cōcluſiones. Prima. Meri conſideratū primo modo habet villos tranſuerſales, probatur cōcluſio. In meri eſt triplex motus, attractionis, expulſionis, & aliqualis fixionis, quę fixio villis perficitur tranſuerſalibus. ergo. q autem ſit fixio aliqualis, patet ad ſenſum. retinetur enim cibus & potus in meri licet quaſi momentaneę. Itē inter oēs motus contrarios eſt dāda quies media. ſeptimo phiſicorū. Cum igitur cibus à meri attrahatur, & expellatur qui ſunt motus contrarȷ. ſequitur &c. Secunda concluſio. q meri in

D comparatione ad ſtomachum ponitur non habere villos tranſuerſales. nā in ſtomacho ſunt multum neceſſarȷ, vt in eo cibus retineatur, & tempore longiſsimo in meri aut in momento retinetur. nam non retinetur, niſi vt poſt attractionem melior fiat expulſio. & tu conſidera.

Dvbitatvr ſecundo. vtrū acetoſatio cibi poſsit in ſtomacho frigido fieri q ſic arguitur. immo & in omni ſtomacho poteſt putreſieri. qm̄ illud fit aut per viā putrefactionis, aut per viam diminutę decoctionis. ſed cibus in omni ſtomacho poteſt putreſieri. etiam ante omnē perfectam decoctionē præcedit diminuta, vt patet. ergo. Ad oppoſitum eſt Auic. de ęgritudinibus ſtomachi. & Gal. vi. de accidenti & morbo. Ad dubiū præmittendum q ſtomachus dicitur frigidus dupliciter. Vno modo per reſolutionem ſui caloris & ſpiritus. Alio modo per aduentū poſitiuę frigiditatis. Iuxta hoc ponuntur concluſiones. Prima. q in ſtomacho frigido per viā reſolutiōis ſic facto

poteſt

poteſt cibus acetoſari. probatur. nam in ſtomacho eſt caliditas ſufficiens facere ebullitionem debilem & ex conſequenti putreſactionem cibi. ergo &c. tenet conſequentia, q̃m hoc modo cauſatur acetoſitas. nam cum ebullit cibus debili ebullitione fit exhalatio calidi innati, & impreſsio in materia cibi calida accidentalis acuti facientis ebullitionẽ, ad quam ſequitẽ putreſactio, quia admixtio partium elementarium debita. vnde partes terreæ remanent cum aqu. is, cum quibus remanet caliditas acuta, & hoc eſt eſſe acetoſi. Sed pro intellectu concluſionis & dicendorum nota ꝙ quędam eſt caliditas fortis, quę eſt cauſa aduſtionis & conuerſionis cibi in fumum. quędã eſt caliditas, quę & ſi ſit excedens reſpectu calidi innati ſtomachi, & ipſius cibi, non tamen eſt ſic excedens vt ſufficiat facere euaporationem, ſed bene ebullitionem, & hæc eſt quæ eſt cauſa acetoſitatis. Ex quibus infertur ꝙ non omnis cibus eſt aptus acetoſari. patet. nam eſſe acetoſi fundatur in ſubſtantia ſubtili, acuta, aquea, coniuncta ſtypticitati: & priuationi calidi naturalis. Infertur ſecundo ex his ꝙ cibus durus groſſus non eſt aptus in ſtomacho acetoſari. Infertur tertio ꝙ vinum debile aquoſum in acetũ faciliter cõuertitur cum ei accidit ebullitio. Quare ſi vis

Acetũ ex vino debili.

acetum ex vino facere accipe debile. & hoc voluit Gale. quarto de ſimplici medicina. Secunda cõcluſio. ꝙ in ſtomacho frigido per aduentum poſitiuæ frigiditatis mediæ inter exceſsiuam, & diminutã valde poteſt cibus aptus in acetoſitatem conuerti. patet concluſio intelligẽti, quæ dicta ſunt, nam exceſsiua frigiditas corrumpit operationem ſtomachi, & ipſam tollit. diminuta vero valde non eſt ſufficiens inducere ebullitionem, vt patet. ergo. Ad rationes patet quid dicẽdum. nam diminuta digeſtio eſt duplex, quædam eſt, quæ eſt pars perfectæ digeſtionis. quædam quæ non eſt pars ipſius, ſed facta per impotentiã calidi naturalis reſoluti vincente accidentali. Ad propoſitum omnem digeſtionem perfectam pręcedit imperfecta quæ eſt pars perfectæ. Et iuxta hoc nota ꝙ hic acetoſatio à multis vulgaribus appellatur ardor ſtomachi in foro Iulio dicto Eltizon. & certe ex debilitate caloris, aut etiam diſproportionati obiecti cauſatur. Nam quia habent vina rubea, pincola, dura digeſtioni, & materia eſt apta acetoſari. ergo.

Dubitatur vtrũ humectatio ſtomachi, & hectici nõ poſsit fieri niſi cum humectatione corporis, quod videtur velle Auic. Arguitur ꝙ ſic. nã per exterius approximata, vt balnea, vnctiones, &c. poteſt ſtomachus humectari, vt ipſe Aui. docet. ergo. Dicendũ ꝙ ad perfecte humectandũ hecticũ, & malã cõplexionem ſiccã ſtomachi nos debemus ad intra adminiſtrare humectantia. cũ quo tñ ſtat ꝙ etiã ad extra poſsit fieri humectatio imperfecta, vt per balnea. ex quibus patet quid dicendum ad Auic.

Dubitatur vtrum aloes cõpetat in materia viſcoſa, & quæ eſt in capite. ꝙ non. Aui. eſt enim debilis iuuamenti in ipſa de cura cõplexionis ſtomachi cum materia. In oppoſitum hiera ſimplex eſt maximi iuuamẽti & fortis ad illud. Auic. ſed nullum aliud ſolutiuũ ipſam hieram ſimplicem ingreditur, niſi aloes. nam de ſimplici eſt intellectus Auic. tantum. ergo. Itẽ aloes euacuat phlegma etiã à capite, vt Meſ. ergo. Dicendum ꝙ aloes eſt euacuatiuus phlegmatis ſubtilis. Nam dato ꝙ ſit ſtypticus. tamẽ habet amaritudinẽ, et acuitatẽ in ſe, quibus ſufficit humorem phlegmaticum euacuare et maxime ſubtilem ſi cum aqua calida dabitur, vel cum aliquo huiuſmodi. Item ſua ſtypticitate eſt expreſsiuus eius phlegmatis ad extra. Quòd ſi fuerit humor groſſus, & viſcoſus, aloes non eſt multi iuuamẽti inducendo eum, q̃m talis humor indiget calefactione, inciſione proprię, & non ſtypticatione in ſui eductione ad extra. Vnde hic nota ꝙ Gal. de aloe loquẽs de ſimplici medicina dixit ipſum non habere virtutem attractiuam humoris phlegmatici ſed cholerici, quod intellige principaliter. Vnde in ſumma aloes euacuat cholera principaliter, & non phlegma, ſed tñ cum hoc ſtat ꝙ

E & ſecũdario phlegma, & maxime ſubtile. Ex quibus tollitur contradictio apparens de poſſe aloes in libris authorum reperta. Et pro argumẽto in oppoſitum dicendũ ꝙ in hiera ponuntur medicinæ iuuãtes aloem in ſui ſolutionẽ calefaciendo, ſubtiliando, in incidendo. & ideo cũ his poteſt in humorẽ viſcoſum. Idem dato ꝙ eius virtus non pertranſeat hepar. tamen ſi cum eo ponantur medicinæ producentes ipſum, aut eius virtutem vltra hepar, & ad caput ab his euacuabit. & tu conſidera.

Dubitatur vtrum hiera cum melle ſit magis ſolutiua ꝙ̃ ipſa ſine melle. Et videtur ꝙ ſic ex vltimo dicto in præcedenti dubio, quoniam medicinæ calidæ additæ aloe iuuant ipſum in ſoluendo. Item omnes componunt eam cum melle. quod creditur accidere vt ſit magis ſolutiua. item mel tenet eam diutius in ſtomacho. ergo magis ſolutiua redditur. In oppoſitum Auic. hic in allegato capitulo, quoniam mel frãgit de fortitudine eius aliquid in confortando & purgando quæ ambo ſimul perquirũtur.

F Et ſecundo canoñ. capitulo de aloe. Permixtio ipſius cũ melle minuit virtutẽ eius. Et Meſue. Mixtum cum melle eſt minoris ſolutionis. Dicendum primo ꝙ hiera ſoluit virtute aloes. ſecundo virtute medicinarum calidarũ quę cũ aloe ponũtur. nam ſuis partibus acutis virtutẽ expulſiuam ſtimulant. Item cum calidis humorem eliquant ipſumq́ exitui præparant. Secundo nota ꝙ medicina dicitur magis ſolutiua multipliciter. Primo quia pluri tempore durat eius ſolutio. Secundo quia humorem difficilius euacuabilem euacuat. ſicut colloquintida dicitur fortior rhabarbaro. Tertio. quoniã plures humores euacuat vt agaricus fortior rhabarbaro. Quarto quia pluribus modis euacuat vt myrabolani digerendo & comprimendo. Et pariformiter dicatẽ ꝙ aliqua medicina dicitur minus ſolutiua per oppoſitum, & ex datis tu ibi pone exempla.

Medicina quæ magis ſolutiua dicat.

Prima concluſio. hiera cum melle eſt magis ſolutiua. quia eius ſolutio pluri tempore durat. nã aliter ſolutio eius durat duobus diebus, & cauſam tangit Aui. quia mel viſco-

G ſitate ſua facit ipſam pluri tempore in corpore remanere. ad quod concurrit dulcedo quæ eſt cauſa remanẽtiæ eius maioris, q̃m mẽbra dulci oblectantur. Secunda concluſio. hiera cum melle eſt magis ſolutiua, quia pluribus euacuat modis. nam euacuat eligendo. ſecũdo abſtergendo. Et hanc concluſionem intellexit Aui. cũ inquit allegato cap. cõmixta enim cum melle, quãuis ſit plurimę ſolutionis, & ex modis diuerſis. Tertia concluſio. ꝙ mixta cum melle eſt minoris ſolutionis, quia minus ſolutiua redditẽ, quia ſcilicet non ita vehementer euacuat, nec à remotis humorem trahit. patet, q̃m partes acutæ aloes dum melli miſcentẽ obtunduntur viſcoſitate mellis, & ideo nõ ſunt in actu ſuo puro, quare non tantũ ſoluunt. videmus enim ad ſenſum totũ, quia hieram ſic compoſitam eſſe multũ viſcoſam. Item viſcoſitas prohibet delationem partium ſubtiliũ aloes ad loca lõginqua, propter quod in diaphœnicone ponuntur dactyli immaturi qui ſunt viſcoſi, et ſua viſcoſitate faciunt partes ſubtiles ſolutiuas ingredientiũ

H eius cõpoſitionem ſicut mẽbris nutritiuis ſtomacho, ſcilicet inteſtinis adhærere vt non poſsit ad remotas extendi propter quod conuenit in colica. confunduntur itaq; partes ſubtiles aloes ex mellis viſcoſitate, quare hiera minus redditẽ ſolutiua. Ad cuius etiam debilẽ operationem operatur caliditas caloris naturalis reſoluentis partes acutas aloes, & aliarũ medicinarum quę ponũtur in hiera & diuturna mora ipſorũ in ſtomacho & inteſtinis, quã moram operatur mel ſua etiã dulcedine, quam ſtomachus et cætera membra multum diligunt. & ideo retinẽt. Et ex his patet quid dicendum ad dubium. Ad primum argumentum dicendũ ꝙ licet mel ſua caliditate deberet iuuare ad ſolutionẽ vt cętera calida, vt dictum eſt tamen plus nocet quantum ad hoc ſua viſcoſitate, vt dictum eſt confundẽdo partes acutas aloes, vnde ſi hiera datur cũ aqua mellis, mel tunc iuuat ad ſolutionem. nam tunc aloes non cõfunditur à melle. vt patet: quia cũ eo non commiſcetur & inuiſcatur.

& inuiſcatur. Et ideo Aui. conſiderans hierã perdere virtutem ex commixtione & inuiſcatione eius cũ melle dabat ipſam in forma trochiſcorum, vt.5.canoñ.tractatu.ĳ. & tu ibi. Ad aliud dicendum ꝙ moderni componunt cũ melle, vt melius ſeruetur & diutius etiã vt reddatur guſtui delectabilior, cum quo tamẽ ſtat ꝙ cum melle mixta ſit minoris ſolutionis.

DVBITATVR an herba abſinthĳ magis ſtomacho conferat q̃ ſuccus eius, ꝙ ſuccus magis arguitur, qa citius actuaẽ, & eſt fortioris impreſsionis. In oppoſitum Auic. de regimine eius, cuius ſtomachus eſt paruus. quoniã ſuc. eius ſeparatus eſt à ſtypticitate retenta in herba.

Pro dubio dicẽdum ꝙ in abſinthio reperiuntur duplices partes. Vna eſt ſubtilis amara ſuperficialis, per quã eſt aperitiuum, ſolutiuum, & altera eſt pars terrea intrinſeca magis, per quã eſt ſtypticum, & cõfortatiuum. Iuxta hoc ponuntur concluſiones. Prima. ſuc. abſinthĳ eſt magis ſolutiuus acutus & calidus q̃ herba eius. probatur. nã in expreſsione eius ſolum partes ſubtiles nitroſæ ſuperficiales egrediuẽ, remanẽtibus terreis per quas abſinthiũ cõfortat. In herba autem remanẽt terreæ. ergo &c. Ex quo infertur ſecunda ꝙ herba eſt magis cõfortatiua q̃ ſuccus ꝓpter cauſam aſsignatã. Sed contra iſta eſt inſtantia apparens. nam in ſy. de abſinthio non ingreditur herba in ſubſtantia ſed magis pars ſuperficialis. nã vt patet in deſcriptione eius Meſ. ſola abſinthĳ decoctio fit, et non ponitur herba vt patet. Pro iſto dicendũ ꝙ argumentũ eſt forte ſatis, ſed dicere oportet ꝙ in expreſsione forti aliqd terrei eius tranſit in decoctione, etiã quia à ꝓprietate ſtomachum confortat, ita ꝙ ſolo odore ſtomachum confortat. vnde ſic aliqualiter ipſum ſtomachũ confortat, ſed nõ tamen multũ confortaret ſtomachũ ſyr. de abſinthio niſi in eo ponerenẽ multa alia ſtomachi cõfortatiua, quę iuuant abſinthium in confortãdo ſtomachũ, ſed vide ex his quãtum aqua ſublimationis abſinthĳ ſtomachum confortat. Item ſcito ꝙ in decoctione herbæ pars ſuperficialis nitroſa acuta reſoluitur qua ſtomachũ lædit ſuc. eius vt omnes aucto. teſtãtur. vnde herba abſinthĳ ſic per decoctionem efficitur ſtomacho conuenientior.

DVBITATVR vtrũ grana pini noceãt ſtomacho. ꝙ non. ſecũdo can. inquit Aui. de eis. Quãdo ex eis cũ abſinthio fit emplaſtrum ſuper ſtomachũ, confortat ipſum. Itẽ parum poſt inquit Dio. Et eſt malũ ſtomacho. ſed videẽ ꝙ non eſt ita niſi qñ aduritur, aut rancidat & infuſum ſit bonum qñ rectificatur eius corruptio & frangiẽ eius ventoſitas. In oppoſitum Auic. de rebus in quarũ vſu nocetur ſtomachus. xiĳ. tertĳ. & ex medicinis, & cibis ſtomacho magis nociuis ſecundum plurimum ſunt grana pini.

Pro dubio dicendũ ꝙ in granis pini reperiunẽ quędam partes ſubtiles acutæ per quas ſunt mordicatiua. Itẽ etiã habent vnctuoſitatẽ, quę de facili inflãmatur, & in partes acutas cõuertuntur, vnde et per iſtas mordicant. Habent & partes quaſdam cõpactas & denſas per quas lædũtur difficilia digeſtioni. Itẽ ab his nocumẽta ſeparãtur ſi debite pręparantur. Iuxta quæ ponunẽ concluſiones. Prima ꝙ non pręparata lædunt ſtomachũ, & hoc fit pro Aui. de rebus, in quarũ vſu. Secunda ꝙ pręparata non lædunt. & hoc fit pro ipſo Auicẽ. ĳ. canoñ. ca. de granis pini. Modus autem præparandi ea eſt, vel infundantur in aqua calida. ſtentq́ parũper in ea. deinde extendantur ſuper linteo, & aliqualis exiccentur, & demum in vmbra ponantur, & permittantur complete exiccari. Item pro pręparatione ipſorum vide ſupra in ſecundo tractatu. proprio cap. Ad rationes in oppoſitum patet quid dicendum. Et ſcito ꝙ aliqua extra aſſumpta confortãt quæ intus aſſumpta nocent, & de his ſæpe habuiſti exempla.

DVBITATVR vtrum homo poſsit viuere pluribus diebus ſine cibo ꝙ ſic arguitur. quia poſsibile eſt vetulã debilis caloris habere in ſe multos humores phlegmaticos & ſuperfluos. qui prohibebunt reſolutionem humidi ſubſtantifici, vnde in ea non inſurgit appetitus ad cibum,

A & ſic ſtabit ſine triſti ſenſatione magno tempore, quo cibum nõ requirit, & interim illis phlegmaticis nutrieẽ, vt de vrſo, ericio dicitur. ergo. In oppoſitum videtur experientia. Pro dubio dicendũ ꝙ homo poteſt ſtare ſine cibo magno tẽpore, ſed quanto tẽpore nõdum eſt determinatũ ab auctoribus medicinæ, nec etiã determinari poſſet. Quis enim poſſet mẽſurare actionẽ caloris, & reſiſtentiam humidi Auic. tamen tertia primi. de regimine agentium iter dicit. Quidam homo decẽ diebus comedere nõ deſiderauit, quia ſumpſit lib. i. olei viol. cum adipe. Quidam autẽ piſtorienſis refert à fidedigno habuiſſe ꝙ in ciuitate quę vocatur Alumna fuit quædam vetula, quę ſeptẽ annis vixit ſine cibo. Albertus vero in quibuſdam quæſtionibus, ait vt dicit Gentilis. ꝙ quædam vetula in lombardia, in quadam ciuitate quæ dicitur Padua vixit ſine cibo xl. diebus. hæc inquit Gẽtilis difficilia ſunt in homine apud me. nam tales humores deberẽt potius putrefieri, & carere regimine naturæ.

De his q̃ diu ſine cibo vixerunt.

B Poſtremo aduerte ad vnum, ꝙ eſt maxime reuerentia dignũ: fertur hoc tempore in Hiſpania apud regem principaliter eſſe religioſum ordinis heremitarum ſanctæ vitæ, qui poſt aſſumptam euchariſtiam ſtat xx. diebus ſine cibo, ꝙ Rex ipſe, & generalis ordinis maxima diligentia inueſtigare voluerunt ſtupentes, & ſic eſſe inuenerunt. Quod cum dignum ſit honore reuelauerunt cæteris in fidei noſtræ augmentum. & ideo cum eis tenendo res diuina eſt potius q̃ humana. Ad rationem ad oppoſitum patet quid dicendum.

Accipiẽs Chrĩ corpus diu ieiunabat.

DVBITATVR vtrum vinum quod curat appetitũ caninũ debeat dari ſtomacho ieiuno, vel poſt cibũ. Quòd autem in ieiuno arguitur, quoniã eo tempore eſt dãdum quo maxime complet ſuã operationem quam quęrimus. ſed hoc in ieiuno cum inueniat ſtomachum magis mundificatum in qua diſpoſitione poteſt melius in eum agere. ergo. In oppoſitum Gal. ſecundo aphor. in comment. illius potius indigentiam ſoluit. Item Serapio ſecundo tra-C ctatu. quarto capi. neceſſe eſt vt ſumat in inceptionem cibi cibos pingues. deinde præcipiamus eis bibere vinum.

Pro dubio notandum ꝙ vinum quod ſic datur, aut exhibetur vt malam complexionem frigidam remoueat, aut vt appetitui ſatisfaciat. Et iuxta hoc ponuntur concluſiones. Prima. ꝙ pro remouenda mala complexione dãdum eſt vinum in ieiuno, vt probat argumẽtum. Secunda concluſio. ꝙ pro ſatisfaciendo appetitui. quia ſcilicet pro inducendo faſtidium & abominationem dãdum eſt vinum poſt cibum. patet. quoniam ex exhibitione vini tunc ſtomachus cibo faſtiditus ex vino ſic aſſumpto faſtiditur amplius, & ideo viaticus præcipiebat pluribus vicibus vinum dari, & hoc erat ad plures intentiones. Et ex his patet quid dicendum ad dubium, & ad authores qui videntur adinuicem aduerſari.

DVBITATVR iuxta dicta. vtrũ exiſtẽte fluxu cum appetitu canino competat vinum aliquod. ꝙ ſic, quia in appetitu canino facto ex frigiditate ſtomachi frigidus ſit D etiã fluxus ventris ſuperfluus competit vinum, vt Sera. alleg. loco. ergo. Item Auic. videtur non improbare vinũ dulce, quia improbat ſolum ſtypticũ, & amarum in hoc caſu. ergo ſaltem dulce competit. Ad oppoſitum eſt ſolus Auicen. Pro dubio iſto & præmiſſo notandum ꝙ in exhibitione vini debent quatuor principaliter amplecti.

Primum ꝙ ſit actu calidum, vt ſua actuali caliditate, & potẽtiali reſiſtat frigiditati, quæ eſt appetitus canini cauſa factiua. Secundum, ꝙ ſit vinum rubeum roſeum non ſtypticum, nec potẽs valde vernacium, ſed mediocre, vt de eo poſsit multa quantitas ſumi ſine magno nocumento vt appetitui ſtomachi ſatisfiat. Tertium ꝙ patiens fluxum cum appetitu canino non debet aſſumere magnam quantitatem vini, quæ quantitas magna præcipitur ſumi in appetitus cura, & cauſa quoniam per ipſum deponeretur ſtatim cibus de ſtomacho, cuius depoſitio eſſet cauſa appetitus augmẽtatiua. Item nec ſtypticum quoniam

eſſet

eſſet cauſa augmentatiua appetitus. vt patet.

Dubitatur vtrum ſiccitas & humiditas poſsint lædere digeſtionē abſq; qualitatum actiuarum exceſſu. ꝙ ſic arguitur, qm̄ lęſio digeſtionis ſtat cum caliditate. Item frigiditate. ergo cum medio inter hæc. quicquid enim ſtat cum extremis poteſt ſtare cum medio. Ad oppoſitū eſt Auic. de nocumento digeſtionis circa principium inquit. Verum ſicca & humida non perueniunt ad hoc ſm pluriſmum, vt appareat ex eis ſolis cū ęqualitate ambarū aliarum qualitatū nocumentū in digeſtione. Pro dubio dicendū ꝙ ſiccitas eſt duplex. Vna qualitatiua, & vera quæ dicit̄ poſitiua. Alia accidentalis nō vera dicta priuatiua, vt quę ad cōſumptionē humidi membri ſequitur. Similiter de humiditate dicat̄. Vna naturalis et vera. altera accidentalis. Prima cōclusio, ſiccitas poſitiua digeſtionē lædere non poteſt ſaltem notabiliter cū æqualitate aliarum actiuarū. patet concluſio. qm̄ paucæ eſt actiuitatis. et ideo ſi debet notabiliter nocere oportet, ꝙ notabiliter excedat, ſed nō poteſt eſſe notabilis exceſſus eius ſine exceſſu alicuius actiuarum. ergo. Vnde Gal. x. therape. ſiccitates ſolidorū prolixas frigiditates ex neceſsitate cōſequitur, et ſicut caliditas maior q̄ oportet exiccat magis q̄ oportet. ita & ſiccitas prima primi. de complexionibus. Secūda cōcluſio proportionabiliter de humiditate ponat̄, & facilius probatur cum humiditas ſit de ſe minus actiua, q̄ ſiccitas, dato ꝙ ipſa in digeſtione plus faciat, q̄ ſiccitas. Tertia concluſio. Siccitas accidētalis non poteſt diu lędere digeſtionē abſq; diſtemperantia in actiuis. probat̄ concluſio vt p̄cedens & exemplifica de hectica, cum qua cōiungitur caliditas, aut frigiditas. vt in hectica ſenectutis. Quarta. humiditas accidentalis nō poteſt etiam diu lędere abſq; diſtemperantia in actiuis. Ad rationes patet quid dicendum, nam & ſi ſtabit cum medio non tamen diu.

Dubitatur vtrum ſit aliquod tempus menſurās cibum in ſtomacho. In hoc habetur diſcordia ſapientū noſtrorum & ideo quęſtio difficilis eſt. nam diuerſitas ſapientum arguit difficultatem in rebus. Cōciliator dixit ꝙ tempus moræ cibi in ſtomacho eſt. 16. horarū. & adducit Auic. tertia primi. de regimine eius quod comeditur & bibitur. qui vult ꝙ in. 48. horis comedatur ter. Si ergo in tres partietur partes hoc tempus in quo debēt fieri iſtę tres actiones apparet ꝙ vnaquæq; pars erit. 16. horarum. nam ter. 16. faciunt. 48. Gentilis vero cui non placuit hæc determinatio, cum videatur repugnare experiētiæ. dixit ꝙ tale tempus eſt. x. horarum. Vnde pro intellectu Auic. dicendum ꝙ duplex eſt hora cibationis. Vna quæ mane fit, & vocatur prandium. Altera ſero & vocatur cœna. Conſequenter ad Gentilem, in cœna maior quantitas cibi aſſumi, debet niſi catarrhus, aut oculorum diſpoſitio, aut aliquid aliud impediat. Quo pręmiſſe ponuntur cōcluſiones. Prima ꝙ hora moræ cibi prādiȷ̄ eſt. x. horarum. Secunda, quoniam ampliori quantitas cibi aſſumitur in cœna hora moræ cibi in ſtomacho ipſius cœnæ erit. 12. horarum, & has duas concluſiones voluit Auic. cum dixit. Et quantitas quidem æqualis remanentiæ cibi in ſtomacho, et egeſtionis eius eſt ſub his duobus terminis claudēs tempus prandiȷ̄, quod eſt. x. horarum. & cœnæ ꝙ eſt. 12. horarum. & hoc ſuppoſito ꝙ maior quantitas cibi ſumatur in cœna. Nam vbi eſſet contrarium forte tempus eſſet variandum. Vnde aduertēdum ꝙ tardius, & citius cibus digeritur ſiue egreditur ſecundum maiorem, et minorem quantitatem aſſumptorum. Ad hoc etiam concurrit fortitudo, & debilitas digeſtiuæ naturalis. vnde in quibuſdam citius & in quibuſdam tardius deſcendit, & tu conſidera. Item nota ꝙ fortaſſe Aui. per ly æqualis remanētię intellexit, quia remanētia temperate exponēdo ęqualis, ideſt temperate. Poſtremo aduertēdum pro ampliori declaratione, ꝙ illud quod eſt debet intelligi ab hora compræhēſionis cibi vſq; ad eius exitum totalem de ſtomacho, vnde credēdum eſt cibum paulatine egredi. nam ſi cibus fuerit vniformis, tunc pars quæ in fundo eſt, quæ

E eſt perfecte digeſta egreditur. & alia quæ non eſt ita perfecte digeſta deſcendēdo ſuccedit in loco primæ, vbi perfectius coquit̄, & ſic etiā deſcendit vt prima, & tertia ſeq̄tur ſecundā, ita ꝙ pylorus ſtat apertus cōtinue, & virtus retentiua retinet cibū ne deſcendat. ꝙ ſi fuerit difformis ſubtile prius totū digeritur, & maxime ſi fuerit p̄miſſum & aperitur pylorus ne corrūpatur in tēpore, quo expectatur digeſtio groſsi, deinde claudit̄ donec groſſum coctionem plectā recipit, hoc autē natura prudēs fecit ſic a deo optimo dotata. Et nō credas vt aliqui ꝙ cū cibus groſſus eſt cum ſubtili ꝙ omnia in ſtomacho bulliant ſimul & in ſtomacho fiat ciborum reuolutio quemadmodū in lebete. & ita etiā opinat̄ Gentilis. cōſidera. Nō. n. hic. Cōciliatorem extollo neq; accuſo, vt nō videar nimium p̄lixus. Gentilis notatur. Itē ſi alicubi reperitur auctoritas aliqua ꝙ pylorus aperitur vſq; ad perfectā cibi digeſtionē expone cibi tangentis fundum ſtomachi. Et hic nota tex. Auic. prima quarti. de cura putridarū inquit. Et p̄uide ne occurrat paroxyſmo, **F** niſi ventrē habeat vacuū. Et de cura phlegmaticæ, rubrica, bdeguar inquit. Et hora cibi eſt poſt paroxyſmi tēporē, & eradicationē eius, & ante paroxyſmū ad minus. 4. horis. Itaq; ex his videtur concludi poſſe ꝙ ſtomachus in ſpatio. 4. horarū a cibo vacuus remaneat. & tu conſidera.

Dubitatur vtrum myrobalani citrini conferant in principio apatum calidorum ſtomachi. ꝙ ſic arguitur, quia ſtomachū confortant, infrigidant, cholerā ſoluunt. ergo. Pro iſto Sera. tra. 2. 4. ca. & Raſis. 9. Almā. Ad oppoſitum Aui. Pro dubio dicendū ꝙ talia apoſtemata aut ſunt de materia furioſa, aut non. Concluſiones. Prima ꝙ materia exiſtente furioſa debet cū myrobalanis fieri euacuatio. nam confortant infrigidando, et cum hoc materiā exoluēdo ſubito educit quod eſt in tali caſu neceſſarium. Nam lenitiua, vt caſsia & huiuſmodi eo caſu non cōplent euacuationem quęſita. Hanc concluſionē ſenſit Aui. cum inquit. Et q̄nq; vtimur in ea quidem myrobalanis. Ego vero non declino ad hos niſi ſint apoſtemata in via dubi**G**tationis, cuiuſmodi ſunt illa quæ ſunt de materia furioſa. Secunda ꝙ materia non exiſtēte furioſa ſufficiūt lenitiua, & nocēt myrobal̄. patet cōcluſio. qm̄ in tali caſu materia dat inducias, & ideo ſine nocumento, & pręcedente digeſtione poteſt fieri euacuatio cū ſolis lenitiuis. nā myrobalani ponūtur medicina ſatis fortis. vnde prima quarti. de cura tertianę purę. Et nō auſcultes ſermones illius qui cōcedit in principio ſolutiua fortia vt myrobalani. Tertia concluſio ꝙ raro eis vtimur in apoſtematibus ſtomachi. patet cōcluſio. quia raro accidit ꝙ apoſtemata ſtomachi ſint furioſa, vnde Aui. magis cōtentabatur puris lenitiuis in cura eorum. Quid autem dicendum ſit ad dubium patet. vnde ſi alicubi vt in Serapione & alibi reperit̄ ꝙ ſtyptica conferant intelligi habet ea ad extra, & nō ad intra. exhibendo, & tu conſidera.

Dubitatur vtrum phlegma, & ſanguis poſsint facere vomitum. Reſpondetur ꝙ ſic. poſſunt enim eſſe p̄ternaturales. & hoc omni die videmus. Sed dubium eſt **H** quare cū de ſanguine & phlegmate plus ſit in ſtomacho, q̄ de aliȷ̄s humoribus quare vomitus non eſt ſemper ſanguineus, aut phlegmaticus. Dicendum ꝙ hoc eſt, qa apti ſunt ſtomachum nutrire, & ideo ipſos retinet. Conſidera multa occurrentia circa hoc &c.

Postremo volo hic aliqua pauca rememorare: & vtilia ſuper aliquas rubricas huius capituli, nā ſtomachus eſt membrum multum cuſtodiendum propter eius nobilitatem, & vtilitatem vt in principio.

Super rubrica de difficultate tranſglutiēdi. Lac vbi lapides igniti ſunt extincti in meri paſsionibus & vlceribus maxime competit, & nō debent multoties extingui lapides, ſed ſemel tantū, ne lac multum exiccetur. & debet dari calidum temperatum ne ſua frigiditate noceat.

Super rubrica de debilitate appetitus. Notabilis debilitas, aut ablatio in morbis chronicis eſt malum ſignū, quia ex hoc iudicatur ꝙ mala cōplexio eſt æquata,

virtus

virtus attractiua per ſe non confortatur ſtypticis ſed per accidens pro quanto abſtergunt, mundificant, & virtutẽ coadunant, in omnibus membris eſt virtus appetitiua naturalis. In ſtomacho vero vltra hanc animalis, & accidit vt quandoq; naturalis vincat animalem quandoq; econtra. Stomachus nutritur ſanguine, qui eſt in venis eius extrinſecis, & intrinſecis, et ſanguine delato ad ipſum per ramos venæ portæ, meſeraicæ enim ad deportandũ cibum ſunt finaliter inuẽtæ, vt Aui. de vomitu. vt ibi clare patet.

SVPER rubrica de bulimo, q; licet cibaria groſſa plus ſedent appetitum, nihilominus plus competunt ſubtilia in bulimo, quia virtus eſt debilis. Item quia citius trãſit ad membra.

SVPER rubrica de ſiti, q; ablatio ſenſus in ſtomacho poſsit eſſe ſignum mortale, non ſic in alijs membris, cauſa quoniam actio ſtomachi eſt toti neceſſaria, non ſic aliarũ partium. Item nota q; aqua frigida per ſe non ſedat ſitim ſed commixta cum aceto aut vino magis. nam per ſe oppilat & prohibet ſeipſam penetrare in poroſitates membrorum quæ omnia remouentur ex commixtione ipſius cum aliquo iſtorum.

APHORISMI.

De Meri, ac diſpoſitione ſtomachi.

Ex. i. Sectione. xv. Aphor.

Ventres hyeme, & vere natura calidiſsimi ſunt, & ſomni longiſsimi, quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda, etenim tunc calor innatus, plurimus eſt, vnde & pluribus egent alimentis, indicio ſunt ætates, & athletæ.

xviij. Apho.

Aeſtate, & autumno cibos difficillime ferunt hyeme facillime, ſecundum locum ver habet.

Ex. ij. Sect. xxxiij. Aphor.

In quouis morbo mente conſtare, & bene ſe habere ad illa quæ offeruntur, bonum, contra vero ſe habere malũ.

De difficultate tranſglutiendi.

Ex. iiij. Sect. xxxiij. Apho.

Si à febre habito, tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſuperuenerit, letale.

xxxv. Apho.

Si à febre habito collum peruertitur, & vix poteſt deuorare, ſine vllo tumore, letale eſt.

De dolore ſtomachi.

Ex. iiij. Sect. lxv. Apho.

In febribus circa uentriculum, & fortis æſtus, & cordis morſus, vel dolor, malum.

De Siti.

Ex. ij. Sect. xxi. Aphor.

Famem thorexis, id eſt vini potio ſoluit.

Ex. v. Sect. xxvij. Apho.

Qui noctu bibere appetunt, his admodum ſitientibus, ſi ſuper dormierint, bonum.

De diſpoſitionibus myrach. & hypochondriorum.

Ex. iiij. Sect. lxxiij. Apho.

Quibus* ilia ſuſpenſa murmuranda, lumborum dolore ſuperueniente, ijs alium humectantur, niſi flatus erumpant, aut vrinæ multitudo ꝓuentat. hæc vero in febribus.

*Ilia id eſt, hypochondria.

De Vomitu.

Ex. i. Sect. ij. Apho.

In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontaneis, ſi talia purgentur qualia purgari oportet, confert, & leuiter ferunt, ſin minus contra. Sic & vaſorum inanitio, ſi talis fiat qualis fieri debet, confert, & bene tolerant, ſin minus contra, inſpicere itaq; oportet, & Regionẽ, & Tẽpus, & Aetatem, & Morbos, in quibus conueniat, aut non.

Ex. iiij. Sect. vij. Apho.

Vomentes vero difficulter, & mediocriter bene carnoſos, per inferiora, cauentes æſtatem.

xxij. Aphor.

Morbis quibuslibet incipientibus ſi atra bilis, vel ſupra, vel infra exierit, letale.

A Ex. vi. Sect. xv. Apho.

A longo alui profluuio habito, ſpontaneus vomitus ſuperueniens morbum ſoluit.

Ex. vij. Sect. x. Apho.

Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, vel conuulſio, malum.

De Singultu.

Ex. v. Sect. iiij. Apho.

Ex ſuperflua purgatione, conuulſio. aut ſingultus ſuperueniens, malum.

Ex. vi. Sect. xiij. Apho.

A ſingultu habitum ſternutatio ſuperueniens liberat.

Ex. vij. Sect. xvij. Apho.

In hepatis inflammatione ſingultus, malum.

De diſpoſitionibus hepatis continens Rubricas. xiij. Capitulum. XIIII.

De anatomia, deſcriptione, & complexione hepatis.

B De canonibus vniuerſalibus in curando ipſum, & de iuuantibus, & nocentibus ei. Rubrica. I.

HEPAR eſt membrum principale vt quaſi ſemper in dextro latere ſub coſtis ſuperioribus locatum in homine maius q̃ in cęteris animalibus eiuſdẽ quãtitatis figura tanquã lunari figuratũ, quinq; vel quatuor pẽnulis ſiue additamentis diſtinctũ ſecundũ partem eius concauam ſtomachum amplectens, ſm gibboſam vero diaphragmati, & dorſo alligatũ ex parte carnea dominante, & panniculus inuoluentibus, & ſuſpendentibus, venis quoq; per ſubſtantiã eius admodum retis diſperſis conſtitutum ſanguinis, & humorum naturaliũ organum primo productiuum. Ex qua deſcriptione primo colligitur quæ ſit hepatis complexio cum dicitur ex parte carnea. Dicitur membrum principale, quia eſt minera virtutis naturalis, eſt enim ſpiritus naturalis ad conC ſeruationẽ indiuiduĩ neceſſario concurrentis productiuũ. Dicitur vt quaſi, quia monſtruoſe quandoq; eſt repertũ hominem habere in dextro ſplenem, & in ſiniſtro hepar. vt. ij. de hiſtorijs. xxij. cap. Dicitur ſub coſtis, nam in mortuo multo plus ſub coſtis collocatur q̃ in viuo, & cauſa quoniam membra ſpiritualia euanuerunt & hepar aſcendit, vt ita dicam ad replendum vacuitatem. Et ideo ſi cupis eius ſitum melius videre trahas eum inferius. Dicitur in homine maius. Nam hoc fecit natura vt in eo præceteris ſanguinis multitudo abundaret propter motus corporeos & animales multos ipſum reſoluentes cum ſit maxime reſolubilis. Dicitur figura, eſt enim talis figuræ. nam habet gibboſitatem, & concauitatem, & extenditur & ſtomachum amplexetur. Vnde talis figura cauſatur ex quo accidit q; apoſtema in gibbo eius factum figurã habet lunarem. Dicitur quinq; &c. nam non ſemper apparent quinq; ſed qñq; quatuor tm̃. vt primo col. &. ſ. Alman. cap. de forma hepatis. Dicitur ſm partẽ eius cõcauã qm̃ hepar ſuis pennulis tãquã digitis ſtomachum amplectitur ad digeſtionem cõplendam. Dicitur ex parte carnea, eſt enim ſicut ſanguis coagulatus. Dicitur & panniculis, habet enim primum panniculum inuoluentem ipſum ei ſenſum dantẽ, & qui paruos villos diuiſus per eius ſubſtantiã ſpargitur, habet & pãniculũ ipſum diaphragmati & dorſo ſuſpendentẽ, & ꝓpter hoc qñ eſt apoſtema in hepate contingit dolor in diaphragmate, & pectore. Dicitur venis, propter quod ſcd'm q; à gibbo hepatis oritur vena chilis, à concauo vero vena portæ quæ habet. xiij. ramos, quorũ quinq; ingrediũtur hepar et diuidũtur in minimas venas, vt chil⁹ in hepate receptus p ipſas diſperſus, quaſi ad minima diuidatur vt à calore hepatis fere vniformiter attingatur, & melius in ſanguinẽ et humores trãſmutet, reliqui autẽ octo rami hepar egrediunt ad nutrimẽtũ deſcẽdum ſtomacho ſpleni, gibbo inteſtinis, vnde non curo hic me de eis multũ extendere. Vena autẽ chilis eſt vena magna

Hepar minera virtutis natural.

D

gna cuius ortus ad ſenſum à multis creditur ſiue iudicatur eſſe à corde. Et hæc diuiditur in duas partes, quarum vna aſcēdit ſuperius verſus collum & alia deſcēdit uerſus caudā, quę cū in directo renū deuenit ab ipſa ramificanē venæ duæ dictæ emulgentes, quarū vna vadit ad renē dextrū, altera ad ſiniſtrum. Dicitur ſanguinis et humerū primo productiuū. i. principaliſsimum ſecundū ſententiam Gal. Vel dicitur primo in ordine ad differentiam cordis quod eſt ſanguinis vltimo perfectiuū. Ex quibus completa habeē deſcriptio & eius complexio. Eſt enim carneum cōplexione. ſ. calidū & humidū, recedit tamen à medio generis plus per ſeceſſum caliditatis ꝙ̄ humiditatis. Nam in latitudine membrorum calidorum obtinet quartum gradum. In latitudine vero humidorum inferiorem gradum, prima primi. de complexionibus membrorum, & primo complexionum. relinquo theoricis.

ANTEQVAM aggrediaris curā diſpoſitionū hepatis, prius ſtude in cognoſcēdo malitiā eius, nā error factus in membro principali ſpāliter vt eſt hepar toti per venas eius cōmunicatur, & pro curanda malitia eius qualitercunqꝫ ſit oportet hoc multoties præmittere canones.

F

Quorū primus eſt vt ſemper attēdatur cōſeruator cōplexionis naturalis ipſius, quam prius noſcere ſtudeas, vt per ipſius cognitionē valeas elongationē non naturalis ab ea cōprehendere. Nam cum curabis malitiā hepatis, et eā reduxeris vſqꝫ ad naturalē p̄cipitur ibi ſtare. vnde Aui. x. de ſermone vniuerſali curationis ipſius hepatis. Et ꝓpter hoc oportet vt ſcias quantitatē cōplexionis naturalis hepatis & curas ita vt cū reduxeris ipſum ad eam ſtes. quō autem hoc fiet ſi eā nō cognoſces? Ex illo infertur ꝙ cum medicinis hepati applicandis debent ſemp r calida hepatica commiſceri in maiori, & minori quantitate ſecundum quòd exigit diſpoſitio vt de corde dictum eſt.

Secundus ꝙ nimiū calida euitentur cum ſint mēbrum carneum reſolubile, ne & virtus reſoluatur. Itē & nimiū frigida ne etiā debilitetur, & in hydropē cadat, aut forte oppilationem, nam ſemper timenda eſt eius oppilatio cum ſit humorū fons. Item & nimium ſtyptica ne addāt in oppilationem. Item quia fortis ſtypticitas non abſoluitur à ſiccitate forti, quæ eſt lima caloris. vnde in mala complexione calida ſic plus nocerent.

G

Hepar humorum fons.

Tertius ꝙ conſideres tēpus exhibitionis medicaminū quod eſt quando hepar iam diſtribuit ſanguinem membris, nam tunc ſtomachus eſt vacuus, & viæ medicinæ inter ipſum, & hepar ſunt mundæ, & apertæ, & ideo tunc tranſeunt abſqꝫ nocumento. Quòd ſi continget ante hoc tēpus dari tunc indigeſta ſecū ad hepar trahēt, vnde grande ſequetur nocumentū. propter quod errāt qui in cibis faciunt vti multum appetitiuis. Et ex iſto infertur ꝙ etiā epithemata, & infrigidantia, aut calefacientia debent eo tempore, & ſecurius applicari, & non ante. quoniam ſequetur ex illo nocumentum vt facile cōprehendiſ. Tempus aūt maxime proportionatū eſt tēpus matutinum per horas tres ante cibi aſſumptionem. Et hic cōſidera de his qui exhibent bis in die ſyru. & hic canon maxime verificatur quando intendimus aperire.

H

Quartus ꝙ aperitiua & reſolutiua adminiſtrata in oppilationibus materialibus hepatis non debent abſolui à ſtypticitate, & confortantibus niſi fortis fuerit oppilatio & ſuperflua.

Quintus ꝙ medicinæ hepaticę optime terātur, & ſubtilis ſint ſubſtantiæ, ſiue frigidæ ſint, ſiue calidę, quatenus ad illud peruenire poſsint.

Sextus ꝙ medicinæ in cura diſpoſitionis hepatis eligātur cōtrariæ, & cū hoc ſi poſsibile eſt quæ à ꝓprietate operentur. nam hæc duo ſimul plus operabuntur ꝙ̄ alterum tantum. & ideo endiuia maxime confert hepati calefacto eo ꝙ vtroqꝫ modo operetur à qualitate. ſ. manifeſta, quia frigiditate, & à caliditate occulta, quia à proprietate.

Septimus ꝙ cū in exhibitione cōtinuata tribus aut quatuor diebus medicinę ipſæ apitiuę, q̄nqꝫ humores diſproE portionent acuendo. ſ. illos aut aliter alterādo debes poſt earū talē exhibitionē vt lenitiuis naturæ etiā alteratis vt ipſa diſpoſitio egebit. aqua enim radicum humores acuit ex eius vſu vt ſupra. Itē & q̄nqꝫ adurēdo humores generatur melācholia, nā ipſa, & ſimilia reſoluunt, & exiccant.

Nota itaqꝫ pro canone octauo ꝙ poſt earū vſum vti debes cum lenitiuis, & ſy. etiā materiā aduſtā reſpiciētibus: cuiuſmodi ſunt thimus, & epithimus, & hic canon eſt in vſu, & in experientia bonus, & efficax inuentus. vt Gētilis. xiiij. tertij. de ſermone vniuerſalis curæ hepatis in fine inquit. Non enim timeas ſimul cū radicibus aut ſyru. admiſcere thimum: aut epithimum, ſenę, aut aſſodili experimento didicimus, & rationi conuenit.

Nonus ꝙ non pigriteris in ſuccurrēdo malitiæ hepatis, quoniam faciliter fit impreſsio eius in hepate ſi fuerit modicum continuata. Et rō q̄m eſt mēbrum in cōpoſitione debili vt patet ex diffinitione poſita de eo. Item cōtinue laborat in generando humores ex quorum malitia contingit hominem ante terminum naturalem mori. quod autem faciliter patiatur declarant infectiones quæ in eo inueniunt in animalibus mortuis in macello. quæ autem ſimiles ſic in aliȷs non reperiuntur viſceribus.

Decimus ꝙ euites ꝓuocantia vrinā cū opus eſt ſolutione vētris, & ecōuerſo. nam ſm̄ ꝙ materia in alio, & in alio loco eius eſt, quia. ſ. in concauitate, aut gibbo oportet appropriata per conuenientē regionē ducēria applicare. In ſumma itaqꝫ hepar cuſtodire in ſua ſanitate & ab eo ægritudinem remouere ſummopere oportet. Eſt enim membrum principale, & pro toto laborans continue. Vt ergo hæc omnia facilius adimpleantur omnia aut quaſi omnia in genere ſubſcribam ei nociua, atque iuuantia.

EX REBVS nocētibus ſunt acceptio cibi ſuper cibum, error in ordine de quo ſupra, & oīs cibi mala digeſtio, & ſunt hæc ī ſumma de maxime nociuis hepati. Aui. potus aquę frigidę ſubito factus, & ieiuno, & poſt balneū, & coitum. ſic enim calor eius extinguiſ, vt patet conſideranti. Item cum corpus calet, & ſi nō ſit ieiunum cum de ea bibatur in multa quātitate, nam velox, & ſubita aquę attractio ad hepar q̄nqꝫ perducit ad hydropē, & cū hepar fuerit inflāmatū non detur aqua ſine vino. Aui. Et ſit eius deglutitio paulatina, & non impetuoſa. Et viſcoſa hepati nocent ea ex parte qua faciunt oppilationē. ſed de hoc in dubiȷs, & frumentum eſt ex ſumma eorū in quibus eſt viſcoſitas, per amplius viſcoſa & dulcia, quia ad hepar indigeſta trahūtur. Vnde vinum dulce oppilat hepar, q̄m trahitur ab ipſo non gradatim, & cum ſua fęce groſſa q̄m ab ipſo multum diligitur, & cōtrarium facit in pulmone. nā ad eum nō peruenit cum ſua fęce. Item concurrit ad hoc, q̄m poroſitates pulmonis ſunt latiores valde. Et ex his inferri debet ꝙ quę adminiſtrātur in diſpoſitione hepatis non debent eſſe viſcoſa, & ſpecialiter dulcia, quoniā ſua viſcoſitate impeditur eorū penetratio, immo debent eſſe liquida, currentia, & ſubtilia, quod correlarium eſt cōtra illos qui ſy. in diſpoſitione hepatis vſqꝫ ad mellis ſpiſsitudinem decoquunt. Gentilis. nocet & hepati omnis cibus violentæ virtutis, quia exceſsiue calidus, aut exceſsiue frigidus. cibus groſſæ ſubſtātiæ, & præcipue viſcoſus, vt ſupra. Immunditia emunctoriorum ſuorum. Oppilatio totius cutis ex immunditia. Fames membrorum propinquorum: oppilatio omnis in via ad eum. Item & ad membra poſt ipſum, q̄m illa humiditas ſic retenta calorē naturalem conculcat. Item oīs fluxus imoderatus, & maxime ſanguinis. Item ſanguinis indebita, & inſolita retentio. Item nimia abſtinentia a cibo, & potu, balneum poſt cibum, nimius vrinæ fluxus. Item in diabete, omne accidens animi immoderatum. Vigilia ſuperflua. omnis percuſsio facta in regione eius, propter paruam eius coopertturam. Omnis inceſſus velox propter appendentiam eius, leguminibus vti. Longus vſus diureticorum præcipue fortium. Omne mali ſanguinis generatiuūm. Item ſpecialiter nocent medicinæ laxatiuæ fortes ſcammonea.

Viſcoſa hepati inimica

monea. elleborus. diagrydium, euphorbium, lacticinia lapis laçuli. armenus & huiuſmodi. Itē aloes. Vnde Meſ. de aloe etiam dicūt quidam ꝙ lędit hepar aliqñ ipſum: & videtur quod ſit illud propter apertionem quā efficit in venis, verum rectificatio acquiritur ei vt conferat hepari. Item nocet & longus vſus infrigidantium etiam in febre ex cholerae accenſione. Item continuus vſus iacendi ſuper latus dextrum.

EX MEDICINIS conferentibus ſunt quæ hñt amaritudinē in qua eſt aptio cum ſtypticitate qua hepar ipſum confortatur, vt abſinthium, taraſcō & huiuſmodi. Et dictum eſt qua &c. quia in omni amaritudine non eſt ſtypticitas talis. vt in aloe & ſimilibus, de quibus ſupra. Itē omnia ē aperitiua ſtypticitatem participantia, boni odoris, ſpiritibus conformia, et putrefactionem prohibentia, vt ſunt cinnamomum, extremitates ſquināti. myrrha & huiuſmodi, de quibus infra. Item oīa mundificatiua, & abſtergentia non viſcoſa. vt aqua hordei ſaltem in diſpoſitione calida eius. Item ea in quibus eſt maturatio, & lenificatio cum ſtypticitate, vt eſt crocus. Item dulcia ſuauia ſtypticitate participantia, vt paſſulæ. Item & talia penetratiua, vt vinum non groſſum, ſed ſubtilis ſubſtātiæ, odoriferum, ē dulce, & non multum, ſpecialiter vbi non ſit caliditas prohibens. Item aromatica ſtypticitate, & confortatione participantia, vt phiſtici qui ſunt in diſpoſitione hepatis frigida iuuatiui valde. Nō enim in exēplis me extēdo, qñ in cura malæ complexionis hepatis ponam iuuantia, nocentia calida, & frigida ad ſpecialia deſcendēs. Poſtremo confert regimen contrarium ſupra ſcripto ſumptum ex parte quantitatis, etiam qualitatis, & ordinis cibi, & potus. vt quod cibaria ſint debitę quantitatis, qualitatis, debito ordine aſſumantur. Similiter de potu, & de cæteris dictis in de nocentibus hepati in genere ſupra. & ſic hæc in generali ſufficiant.

De mala complexiōe calida, & frigida hepatis cum materia. Rubrica. II.

ANTEQVAM ad eam curandam accedas oportet vt primo ſcias vltra canones poſitos quos reuidere debes ꝙ regimen ex parte cibi multū attendatur ex parte quantitatis. vt ꝙ non ſit diæta groſſa ſed tenuis & non multum & hoc indicatione ſumpta ab ea. ſecundo ꝙ pro eius remotione abſtineatur a rebus frigidis & hu. multū in quibus parum aut nihil exiſtit ſtypticitatis, vt eſt aqua, lactuca, portulaca. cucumer. cucurbita. tertio ꝙ infrigidantia ſint abſterſione, apertione, ac ſtypticitate participantia. cuiuſmodi eſt aqua hordei, endiuia ſylueſtris, et hortulana, quæ ambæ ſunt vltimę in hac intentione. Aui. Quarto ꝙ cum contingat aliqñ propter eius magnum feruorem aſſumere ſtupefacientia ꝙ illis vtaris remiſsis, & non in vltimo. Vnde Aui. & oportet vt caueatur ī ea ſtupefactio vltima. Et infra & quandoque eſt neceſſarium in potu umere ſtupefacientia, & confectiones opiatas, & recipientes iuſquiamum, vt philonium, & ego abhorreo illud cū inuenitur ab eo aliud.

CAVSAE autem malę complexionis hepatis, aut eſt exterior aut interior. ſi exterior, ſic eſt aut aer calidus exceſſiue, aut exercitium, & motus fortis, aut longa balneatio in balneo calido ſulphureo, aluminoſo & huiuſmodi. propter quod ſemper timere debent de ſui hepatis calefactiōe qui hñtes hepar calidū ad balnea naturalia accedūt aut potus pharmaci valde calidi, aut vini, potus, aut vſus rerum calidarum & hæ ſunt primitiæ. Interior autem eſt aut per eſſentiam, aut per cōitatem. Si per eſſentiam, ſic aut eſt cholera ipſa in eo multiplicata et generata, aut ſan. ipſe, aut ſanguis cholere admixtus, aut phlegma ſalſum. Si per cōitatem, aut ex defectu chyſtis fellis non attrahentis choleram ad ſe. & ex conſequenti purgantis ipſum indebite cholera, aut mala complexio cordis calida ut in ſe. accidit incēſiuis. aut mala complexio ſtomachi calida ex ăpate, vel quolibet aliter, & ſic cerebri apoſtemati, vel ratione totius: vel a partis exiſtentia in membris aliq̄ ſibi

A propinquis, aut ratione caliditatis renum & huiuſmodi.

SIGNA demonſtratiua. primo malę complexionis calidæ ſitis vehementis quæ non extinguitur potu aquæ, vt ea quæ a pulmone vel ſtomacho venit, quia exceſsiua caliditas hepatis eam reſoluit, & magis extiguitur cū emplaſtris. Gentilis. paucitas appetitus. Inflammatio, vrinę tinctura. Pulſus velocitas, & frequentia febris. Lędi a calidis, iuuari a frigidis. Corporis extenuatio ſiue conſumptio. & ad hāc aliqñ cū ſit fortis eliquatur ſubſtātia hepatis. Item dyſenteria maxime qñ eſt ab humoribus acutis ſtypticitas ventris abſq; grauitate & dolore in lateribus, quia ex forti reſolutione & exiccatione reſoluuntur, & minorantur feces, & eſt vna ex cauſis ē principalibus. ſtypticitas ventris. ſecundo apho. commē. 20. Vomitus vſq; citrinus, rubeus, aut viridis. Egeſtiōes cholericæ. Aſperitas linguæ. Item illa ſignificant ætas. complexio, regimen præteritum. coloris mutatio ad citrinum. ars, conſuetudo & huiuſmodi. & maxime apparent qñ talis caliditas nō eſt exceſsiua ſed media. ꝙ ſi fuerit exceſsiua generabit melancoliam, per aduſtionem, & tunc fiet mania, & huiuſmodi ægritudines melancolicę, & ē contingit fluxus uentris vſq; ad ſyncopim cum caſu appetitus debilitata virtute hepatis ꝑp exceſsiuam caliditatem, & accidit ex ea qñq; aduſtio in ſanguine, & eſt egeſtio, ſicut fex vini quandoq; aduritur hepar, & egreditur cum egeſtione aliquod groſſum, quod eſt de carnoſitate hepatis iam putrefacta.

B Demonſtratiua mala complexionis eius frigidæ ſunt albedo labiorum, & linguæ, phlegmatis multitudo, paucitas ſitis, corruptio coloris, & exitus materiæ, quę quandoq; denigratur declinans ad viriditatem, & qñq; ſit citrina ad colorem phiſtici declinās, & qñq; phlegmatica groſſa propter frigiditatem, & eſt fames cum paruitate digeſtionis, & aliquando eſt cum fluxu non perſeuerante, & cum prolongaē ſequitur eam ſe. & qñq; eſt fluxus ſimilis loturæ carnium. & ipſam ſignificant ætas, conſuetudo, regimen præteritū aut quia bibit aquam frigidam in ieiuno aut poſt balneū, aut poſt coitū, nam hepar inflammatum tunc cum auiditate ſugit ipſam.

C Male vero complexionis ſiccæ demonſtratiua ſunt, ſiccitas oris & linguæ, pulſus durities, & quandoq; denigratur color corporis. Quod ſi fuerit cum cholera aut melancolia, & ſcies ex his quæ de ipſis ſæpe dicta ſunt, & erit vrina tenuis, & egeſtio ſicca.

Malæ vero complexiōis hu. ſignificat ſpiſsitudo vrinæ, & egeſtio hu. pulſus mollis, mollities linguæ, inflatio faciei, & oculorum, mollities carnis, hypochōdriorum paruitas ſitis, niſi vbi aderit caliditas conſumens, albedo coloris. et quandoq; eſt cum ea citrinitas pauca, & cum humiditate erit frigiditas vehemens dominante tamē humiditate color ad viriditatem declinat. & color eſt ex rebus quæ ſignificant ſecūdum plurimū diſpoſitionē hepatis, eſt enim epaticus ſecundum plurimum decliuis ad citrinitatem, & albedinem, & quandoq; declinat ad viriditatem, & luſcitatem. Aui. ſed de hoc in ſequenti rubrica: & plūbimus ſignificat ſuper ſtomatichum.

D PROGNOSTICA hæc ſi perſeuerabunt ad cęceſſiam perducunt corpus & tandem ad hydropem.

CVRA Canones. Pro cura male complexionis calidæ ponantur canones, quibus proportionales debēt poni de cura malę complexionis frigidæ etiam cum materia. Ordinatio diętę. Materię digeſtio ſi eſt neceſſaria. Euacuatio ipſius materiæ. Remotio malæ complexionis infixæ. Hepatis confortatio. Accidentium remotio.

Dięta vt ſæpe dictū eſt debet tendere ad contrarium cauſæ. nam aer debet declinarę ad frigidum. vt ſi non ſit talis fiat talis particularites in camera ſternēdo, folia ſalicis, vitis, ſpargendo aquā cum aceto. Itē cibaria ſint olera frigida vt blitis, lactuca, endiuia, ſpinachia, & huiuſmodi. furſcula hordei nō ſpiſſa ſed ſubtilia & vniuerſaliter cibaria frigida ſimplicia & compoſita, de quibus, ſupra. &c. iii. tractatu ad quæ recurras. Item virtute exiſtente debili detur

detur caro gallinę, perdicis, & hmōi ex carnibus laudatis tēperatis, aut declinantibus ad frigidum. de quibus al. locis. ꝙ ſi non inueniuntur, tales alterentur, quæ inueniūtur cum ſucco vel vino granatorum, berberis, aut agreſta, & aceto paſſulato. Item fiāt gelatinæ ex eis abſq; ſpeciebus. Item dentur piſces petroſi cum agreſta, piſces etiam maritimi laudati. Et de his omnibus & fructibus tertio tract. & tu ibi. Etiam ſuperſedeo à lōga narratione talium, qm̄ ſtatim in perficiēdo quartum canonem faciam de multis talibus mentionē. Sed hic aduerte ꝙ Auic. cōmendat carnes lymaciarum, quę tamen ſunt multū viſcoſę. Propter quod ſcito ꝙ licet lymacię à proprietate hepati cōferant. tamen non videnť cōferre hepati oppilato, aut apoſtemato. Et ad Auic. dic ꝙ intelligit de hepate extenuato quod requirit nutrimētū, & extenuationem. Et in alijs caſibus credo eas non multū cōferre. Potus ſit aqua hordei. nam Auic. Et in aqua hordei ſunt omnes iſtæ proprietates quę ſupple requirunť in potu cōuenienti ad hoc. Itē aqua ſimplex decocta cum modico vini granatorū. Et ſis memor canonis, ꝙ habentes inflāmationem hepatis non debent bibere aquā ſine vino. Abſtineat ab exercitio, & ab omni re habente calefacere. Menſuret ſomnum & vigilias. Studeat in beneficio ventris cum rebus frigidis remittentibus malam complexionem. De quibus in complemento quarti canonis abſtineat ab ira, rixa, & ab omni tali accidente habente inflammare.

Pro complemento ſecundi nota, quia diciť ſi eſt neceſſaria quia aliquādo peccat ſanguis ſolus cui non debeť digeſtio ſed ſtatim euacuatio de cura putridarum. Auic. Itē aliquando ſanguis cui miſcetur cholera, qui etiam nō expectatur a digeſtione euacuari debet per phlebotomiam poſt quā competit etiam digeſtio, & euacuatio debita facta cum thamarindis. aqua fructuū, & huiuſmodi. ꝓ quibus quarto tractatu. Quòd ſi fuerit cholera ipſa ſola digeratur & euacueť cum appropriatis ei, vt quarto tractatu. Quòd ſi fuerit phlegma ſalſum recurre alleg. tractatu pro eius digeſtiuis. Et hic nota ꝙ digeſtiua debent iulepizari iuxta canonem quintum ex generalibus, & correlarium, illa tamen vide de rebus nocentibus hepati.

Pro tertio dicendum primo ꝙ materia peccans ſi non fuerit ſanguis, aut ſanguini admixta euacuetur cum euacuantibus choleram de quibus. iiij. tracta. Sed hic nota ꝙ infuſiones ex rhabarbaro, & huiuſmodi. aqua fructuū &c. ſunt maxime conuenientes: vnde ſicut de digeſtiuis dictū eſt intelligatur etiam de euacuatiuis. nā liquida hoc caſu ſunt maxime cōuenientia. melius enim penetrant. Itē & ſi fuerint frigida remouent malam cōplexionem. vnde pilulę hoc caſu non ſunt ita cōuenientes. Tu itaq; ex cōpoſitis tractato. iiij. cōpone. Sed de phlebotomia dicemus an ſemper cōpetat in omni mala cōplexione calida hepatis ꝓpter canonem uniuerſalem ſæpe allegatū. quarta primi. de phlebotomia. Caue &c. Dicendum ꝙ in omni tali cōſentiente virtute, & cęteris vbi non ſit prohibent, vt eſſet humoꝝ penuria. & huiuſmodi cōpetit phlebotomia ſaltē euētatiua. nā ex tali remittiť multū caliditatis exceſſus vt patet intelligenti. Canon vero intelligatur de euacuatiua in qua foret tāta euacuatio ꝙ frenum cholerę ei nō dominaretur. Quòd ſi corpus fuerit plethoricū non eſt hæſitandum. eſt enim phlebotomia euacuatio vniuerſalis humorum multitudinē reſpiciens quarta primi. all. capi. hāc ſententiā credo voluerunt Halya. Sera. Viaticus & cęteri, qui ſtatim in principio faciūt phlebotomiā in mala complexione ca. hepatis. Vnde aliqui qui negligūt facere phlebotomiam cum ſanguinis abundantia magnum inducūt periculū. neceſſe eſt enim aut putreſcere materiā, aut fiat vulnus, aut in ſeliroſim incurabilem conuertatur.

In perficiendo quartū prius enumerabo frigida hepati cōuenientia & eius talē diſcraſiam remouētia, & ſunt acetum, agreſta, atriplex, acetoſitas citri, berberis, cerotū ſandalinum. Meſ. ij. antidotarij, & eſt viſuale cucurbita, camphora, ſed in modica quātitate emplaſtrū de ſumo terra,

E ſecūda antidotarij Meſ. endiuia hepatica, granata acetoſa. iulep viol. hordeū, ptiſana eius. aqua eius. oleum roſ. populeon Nic. & calorē mirabiliter mitigat portulaca, lactuca, roſa: ſemperuiua, ſandali, ſy. aceto. ſimplex. ſolatrum, ſpodiū, thamarindi, trochiſci de ſandalis. de ſpodio. de camphora. de berberis. vnguentū ro. viol. Ex laudatis cōpoſitis ad extra ſunt. ℞. aquarū endiuiæ, hepaticæ, roſatæ, abſinthij. ana. ℥. ij. ſpecierū ceroti ſandalini. ℥. ſ. miſce, & cū petia duplicata apponatur hepati in æſtate frigidū in hyeme calidum, & in tēporibus medijs medio modo. Et ſuccis herbarū dictarum. vt lactucæ, ſolatri, & hmōi cū aceto. Item cum aquis miſcendo ſuccos pul. & hmōi. Emplaſtrum. ℞. ſuc. portulacæ, oleorum roſ. de abſinthio, de ſpica, violati. ana. ℥. i. ſuc. ſolatri, ſucci abſinthij abſq; reſidentia. ana. ℥. ſ. ſandalorū alborum. ʒ. ſ. ſquinanti, cyperi. ana. ℥. i. ſeminū frigidorum maioꝝ. ʒ. ij ſeminū papaueris. ʒ. ſ. camphoræ. ℈. i. ſ. cum modico farinę hordei. fiat emplaſtrum, ex quibus potes facere vnguentū cum cera. Aliud

F ℞. olei roſ. & olei viol. de ſpica. ana. ʒ. ſ. puluer is ceruſſæ. de qua in dubijs. ſpodij, ſquinanti, ſandalorum al. ana. ℥. ſ. aceti. ℥. ſ. ceræ &c. fac vnguentum. Petia intincta in aqua violarum. & oleo roſ. aceto pauco eſt medicina ſingularis in extinguēdo hepatis inflammationem. Item vnguentum populeon eſt mirabile ad hoc. Sed hic aduerte quia in eo ingrediunť ſtupefaciētia, propter quod nota ꝙ dictū eſt in quarto notabili ſupra in principio primæ rubricæ. debet enim eſſe poſtremū remediū. Vnde nota hic ꝙ vbi fuerit in eo oppilatio debemus abſtinere ab opiatis. Item à frigidis multū ſtypticis. Itē non oportet frequētare in infrigidando hepar medicinas frigidas cū quibus eſt ſtypticitas. vnde Aui. Et nō oportet quidē vt de iſtis medicinis ſumanť ille frequenter, in quibus eſt cū infrigidatione ſtypticitas ꝓpter illud quod eſt in ipſis de vi faciēdi accidere in ipſis oppilationē. Itē nota ꝙ neauphar eſt iuuatiuum valde ī hoc ſiue ſit oleū eius ſiue aqua ſublimationis, ſiue aqua decoctionis, ſiue ſuccus eius cum farina hordei em-

G plaſtratus, eſt ex iuuatiuis valde, & laudatis. vnde addať modicum aceti. Ad intra oxyzaccara. iulep vio. roſ. ſyrup. de endiuia ſimplex factus, ſcilicet ex aqua endiuię & zucchario. ſy. eius cōpoſitus factus, ſcilicet cum ſeminibus cōibus, & modico aceti datus cū aqua hordei. Item ſyru. nenupharinus. ſy. de acetoſitate citri. Itē ex datis potes cōficere decoctiones & ſy. valentes. ſed tibi ſufficiant hæc, et illa quæ de digeſtiuis choleræ dicta ſunt ſupra. iiij. tracta. & tu ibi. Poſtremo nota ꝙ ſi mala cōplexio calida fuerit antiquata, et maxime naturalis vbi ſuſpicatur ꝙ ex diuerſitate actiua caloris ſubtile ſecundum partem ſit reſolutū & ſecundum partem ingroſſatum. vbi dubitatur de futura oppilatione debent cum frigidis commiſceri calida hepatica aperitiua, ut cū cicorea, eupatoriū, ſpica et hmōi. Et forte hunc canonem intellexit Auic. immediate all. loco. ꝙ ſi contingat etiam in ea ſic antiquata fieri phlebotomiam. fiat, ſed in modica quātitate. Iuxta illud Auic. prima quarti de cura putridarum. Cumq; poſtpoſueris phle-

H botomiā non eſt amplius ad eam intentio ſupple ad euacuandā tantam quantitatem, quanta euacuari debeat in principio. Et quod dictum eſt de mala complexione calida cum materia antiquata intelligatur etiam de illa quæ eſt ſine materia, quoniam ex diuturnitate tēporis cōplexio innata hepati debilitata eſt, quapropter timēdum ne ex vſu infrigidantium ſolum corrumpatur.

Quinti complementum quære in rubrica ſequenti.

Accidentia vero quę hepati accidere conſueuerūt ſunt debilitas, dolor apoſtema & hmōi. ad quæ ſequuntur poſtea aliæ malæ diſpoſitiones, vt hydropiſis, cazeſia, dyſenteria, hepatica & huiuſmodi. de quibus omnibus infra ſuis ſpecialibus rubricis.

CVRA In mala complexione frigida etiam cum materia proportionales canones ſerua.

Ex parte ordinationis dietæ, digeſtionis, euacuationis, & cęteroꝝ. nā dieta debet tendere ad contrarium cauſæ,

quæ

quæ autem ſint contraria huic malæ cōplexioni habes ſu-
pra tracta.ij.&.iij.Sed hic nota ꝙ multū debes timere op-
pilationem in quam faciliter incurrit hepar ex mala com-
plexione,et ideo cibaria ſint aperitiua,propter quod mul
tum laudātur ſemina maiora calida, vt vſus eorum. Vnde
Auic. Calefacientia nota ſunt vehementis iuuamenti. Se-
cundo nota ꝙ quia ex mala complexione frigida hepatis
conſueuit ſuperuenire ventris lubricitas.hinc. Aui.& alij
multum laudāt ſtyptica, vt caules ter coctos, panem aſſa-
tum et huiuſmodi.Item laudantur ab Aui.ventres anſerū
aſſati ſed ſecundo canone magis laudantur vētres gallina-
rum. Valent etiam carnes laudatæ, & temperatę, & leues
declinantes ad calidū tertio tract.& tu ibi.Item à proprie
tate carnes lymaciarum, ſed conditę cū ſeminibus calidis
maioribus. Item valet cinnamomum. Itē piper. Ex fru-
ctibus laudantur phiſtici, & amygdalę.à quibus tamen ſe
abſtineant,qm̄ aſſerunt eſſe difficilis digeſtionis.habēt ta-
men phiſtici proprietatē cum hepate, vtantur paſſulis qm̄
hepar iuuant etiā à ꝓprietate. ſed alia euitēt dulcia apta
oppilationē inducere. Vinum ſit albū, vel ſaltem aureliū
non vinoſum ſed mediocre.tua tamen intereſt menſurare
gradum caloris in patientem qm̄ ſi fuerit febriens oportet
plus moderari.ſi non minus, & conſidera etiā ætatē, com
plexionem totius, & hepatis vtſupra. Abſtineant à vino
groſſo,turbido, multum,dulci & ab omni re difficilis di-
geſtionis, piſcibus,cibarijs groſsis, carnibus groſsis, à ci-
bis viſcoſis,à frigidis,multum humidis,& groſsis.

De digeſtione & euacuatione. dic proportionabiliter
vt ſupra de calida, & pro his ad quartū tractatū recurre.

Pro remotione malæ cōplexionis ſcito vt ſupra ꝙ pro
ea calida quæ intus,& extra applicātur remouet quę ſunt
hepati cōferentia, vt ſunt ameos,apiū,aqua radicū cinna-
momum.cyperi.conditum de citro. confectio diagalangę
Meſ.diacurcuma,elect.de gēmis,fœniculus, garyophylli.
laurus,mel egetę, naſturciū,nux meſ.oxymel compoſitū.
piper.ruta.ſyr.de thymo.de epithimo, de eupatorio,the-
riaca,trochiſci de lacca.de capparibus, de eupatorio,hyſ-
ſopus,zinzi.conditum.Item & conferunt aſſarū,bethoni
ca,diatrion pipereon Ni.ficus,phiſtici,hepar lupi,nepita,
ſy.de abſinthio,ſaluia.Nam vt patet ex his quędā per inte
rius quædā per exterius applicari poſſunt. Laudatur ta-
men ad extra epithema ex rebus iā dictis vt.℞.ſuc.de eu-
patorio, ſiue reſidentia.℥.ij.ſ.aquæ abſinthij.℥.xij.cinna-
mo.ʒ.iiij.aceti.℥.ij. Item valet emplaſtrum de meliloto.

Item.℞.farinæ hordei.℥.ij.florū meliloti.camomillę.añ.
M.ſ.mucillaginis altheæ.ʒ.v.cyperi,ſquināti,maſti.ſpicæ,
añ.ʒ.i.ſandalorum ru.calami aro.eupatorij,abſinthij.ana.
℈.ij.ſpodij.℈.i. croci.℈.ſ.aceti.℥.ſ. olei.roſ.ʒ.i.olei de ab-
ſinthio,olei nardini.ana.℥.ij.ficuum ſiccarū numero qua-
tuor, paſſularum.℥.ſ.fac emplaſtrum. Ad intra iam poſi-
ta ſunt multa quæ tibi ſufficere debent. Sed nota hic pri-
mo ꝙ hæc mala complexio cum materia incipiendo à ca-
lida quandoq; eſt calida & ſic.et quādoq; ca.& hu.et ideo
oportet vt moderentur à te quæ ſcripta ſunt, vt in calida
& ſic.exhibere frig.& hu.moderate vt ſupra. Vnde Auic.
de regimine malæ complexionis ca.& ſic. Vtatur habens
eam cibis frigidis:& herbis frigidis & hu.et proprie endi-
uia, & euitet ea in quibus eſt frigus & ſiccitas vehemens.
Et nota ꝙ hic laudatur ab Aui.lac aſininum cum zuc.ta-
barzet,quod intellige maxime in cōſumptis ex nimia he
patis ſiccitate. In calida vero & hu. vtere frigidis & ſic.
Vnde Aui.de hoc adminiſtrentur infrigidantia in quibus
eſt ſtypticitas, & exiccatio aliqua ex cibis & medicinis.
Quod ſi fuerit oppilatio & materia ſint etiā aperitiua ſub
tiliatiua. In frigida vero & hu.da proportionabiliter, qa
calidis & ſic. vnde Aui. Adminiſtrentur ex cibis & medi-
cinis ea in quibus ſunt ſtypticitas, & caliditas:& ſubtilia-
tio,& exiccatio, & de his exempla plurima poſui. In fri-
gida vero & ſicca adminiſtrentur calida humectātia, quæ
tamen non recedant à ſiccitate propter facilem lapſum he
patis ad humidum. Vnde Auic. vt non adueniat vlterius

A finis in mollificatione,id eſt vt hepar non mollificetur. Et
quod dictum eſt de mala complexione eius cum materia
proportionabiliter intellige de ea abſq; materia quæ ſolis
alteratiuis curatur de quibus ſupra actum eſt ad plenum.

Postremo addo.vi.in ſumma à quodam bene col
lecta in curatione hepatis conſideranda,quæ tamē ſi bene
conſiderent ſupra tacta fuerūt.ſed ſic repetita placebunt.

Primū attractio quæ eſt in hepate nobili, & neceſſaria
pro omnibus mēbris,quę dici debet vniuerſalis attractio.
vnde cauendum eſt inquantū poſſumus ne demus læden-
tia operationē eius. Secūdū eſt forma.vnde cū hepar an-
guſtas habeat venas ab exhibitione oppilantiū abſtinēdū
eſt,ſed vti magis aperitiuis. Tertiū eſt locus.nam cū ſit in
profundo ſituatū oportet augere medicinā in quantitate,
ne in via deficiat medicamē.vt exemplificat Auic.quarta
primi. primo.cap.de medicinis pulmonis. Quartum eſt
cōplexio naturalis.nā nunq̄ aut infrigidantia, aut calefa-
cietia applicabimus,aut ab eorū applicatiōe ceſſabimus,
B niſi prius eius cōplexio naturalis nobis nota fuerit. Quin
tum eſt colligantia eius. Vnde quia habet colligantiā cū
diaphragmate,renibus, inteſtinis, &c.vt ſupra in princi-
pio cap.debemus etiam abſtinere ab exhibitione eorum,
quæ lædunt ſua colligantia ne ex hoc damnum patiatur.

Sextum eſt ſenſus in eo debilis.& ideo licet parū ſentiat
abſtinēdum eſt a medicinis multū fortibus.ſed pręter has
conſidera membri ſubſtantiam, de qua in principio cap.

De paruitate hepatis. Rub. 3.

Quandoque contingit ꝙ homo accipit cibū tem
peratæ quantitatis & tamen corpus propterea debilita-
tur, immo accidit ex eo fluxus hepaticus, dolor grauati-
uus, ventoſitas plurima et huiuſmodi.& hoc ideo quoniā
hepar eſt paruū non potens amplecti, & regulare chilum
trāſmiſſum ei a ſtomacho, vnde quod etiā attrahit nō po
teſt etiā bene digerere propter eius paruitatē.& tunc acci
dit debilitas ex ſucceſsione tēporis in operationibus eius
digeſtiua ſcilicet attractiua. vnde ſequunt quæ dicta ſunt.

C Signa demonſtratiua ſunt quia facile oppilatur &
in eo generatur ventoſitas plurima, et grauatur a cibo etiā
temperato, ꝙ ſi pauco vtatur cibo corpus ipſum debilita
tur eo, quoniam plurimo indigeret & continuatur debili-
tas digeſtionis propter eius paruitatē & multiplicatur op
pilatio, & ex ſignis magis certis eſt breuitas digitorum.

Cura canones. In quo caſu ſic eſſe cognoſcis, tunc
rege talem cum cibis paucæ quantitatis & plurimi nutri-
menti, & velocis penetrationis, & ſepares cibum in die
naturali in pluribus vicibus. vt diſpoſitio ipſa, ætas,con-
ſuetudo, virtus &c. tuo iudicio exigebit eūq; tenebis mū-
dum cum medicinis ſolutiuis leuibus. vt ſupra diureticis,
& hepatis mundificatiuis. Item & cum aperitius, & ſub-
tiliatiuis,ne in eo cadat oppilatio.Pro etiam ampliori do-
cumēto de compoſitione hepatis recurre ſupra ad ea quæ
de ſtomachi paruitate ſcripta fuerunt, & ſic hæc dicta pro
nunc ſufficiant.

De debilitate hepatis. Rub. 4.

D Debilitas hepatis duobus modis conſiderari po-
teſt. Vno modo vt alios morbos eius de neceſsitate ſequi-
tur,nec addit aliquid ſupra eos. In curatione, quia inten-
tionem aliqualem vt verbi gratia adhuc recedente mala
complexione hepatis remanet exolutio, etiā reſolutio ali-
qua quæ requirunt intētionem aliā ſupra malam comple-
xionem iam delectam.ſm primum modum non debet fie-
ri capitulum ſpeciale, ſed bene ſm ſecūdum modum. Ex
quo patet diſſolutio dubij ſic in principio ca. moueri ſoli-
ti. Debilitas hepatis eſt lęſio virtutis & actionis naturalis
ipſius ablata ſcilicet diminuta vel corrupta, qua lęduntur
aut omnes eius virtutes, aut earum aliqua tantum, cuius.

Cavsa ſm plurimum eſt mala complexio frigida.
Vnde Aui. de cura debilitatis hepatis. Et plurimum qui-
dem debilitas hepatis eſt ꝓpter frigus aliqd. Sed hic no-
ta ꝙ & hepar dicitur infrigidari per reſolutionem caloris
innati à caliditate, & exceſsiua. Dicitur omnis, quia tūc

appellatur vniuerſalis debilitas. Cum aũt eſt ſm aliquam earum tantum tunc appellatur particularis. vnde Aui. & quandoq; non eſt vniuerſalis debilitas, immo eſt ſm aliquam quatuor virtutum. Et dicitur ſecundum plurimũ quia etiam alijs qualitatibus contingere poteſt. ſed vt videmus hepatici ſecundum plurimum declinant ad citrinitatem, & ad albedinem: et ad albedinem magis, nam talis albedo ſignificat frigiditatem, & citrinitas caliditatem. et cum caliditas aut frigiditas exceſsiue intenditur, ad viriditatem declinat, aut fuſcedinem. hoc autem propter aduſtionem. Item vt dictum eſt à frigiditate & hu. ac ſiccitate accidere poteſt, & cũ materia, & ab q; materia. Contingit etiam debilitas ipſius quãdoq; ex cauſa ſui, qñq; ex cauſa quæ eſt in alio membro. vt verbi gratia. quia chyſtis fellis non attrahit cholerã, aut ſplen melancholiã, aut renes non attrahunt aquoſitatem, aut veſica. vnde hæ humiditates in hepate retentæ, debilitatem in eo inducunt.

Aut quia matrix nimiũ trahit de ſanguine, vt in nimio fluxu menſtruorũ, aut quia parum attrahit, quia mẽſtrua retinentur, vnde & retẽta ſuperfluũt in hepate ipſum debilitãt. Accidit ex vitio ſtomachi. vt cũ non mãdat ad ipſum chilũ bonæ digeſtionis, quia eſt debiliter digeſtus aut etiã corruptus. Item ex nocumento inteſtinorũ, vt verbi gratia accidit oppilatio in duodeno ex humoribus viſcoſis, vnde nõ tranſit cholera ad inteſtina. propter quod virtus expulſiua ab ea nõ ſtimulat. vnde fęces retinẽtur. & accidit hoc mõ cholica qñq;, et qñq; iliaca paſsio. ſed ĩ caſu ex tali oppilatione cholera regurgitat ad hepar. Item & quia inteſtina ſunt plena, & qa plena et ,ppter oppilationẽ non recipiũt ſanguinẽ ab hepate, quare ex his duab⁹ cauſis debilitatur, vt in ictericia eſt videre. Contingit & qñq; vitio ſpiritualium, vt à mala complexione ca. eorum hepati cõicata, quod & tuſsis, & anhelitus malitia oſtendit. Aut ab humore non calido quod grauitas declarat. Item & à mala cõplexione ca. à toto eleuata, vt in febribus. Itẽ cõmunitate cerebri cõicante aut materiã, aut malã complexionem ipſi, ſicut & ſpiritualia. Similiter ex parte compoſitionis, quia in eo adeſt apoſtema ſanguineũ aut eryſipelas, item vlcus, aut ſciſſura, aut oppilatio et huiuſmodi.

Et in ſumma ſcito q; debilitas totalis hepatis aggregat debilitatẽ omnium virtutũ eius. Aui. Et aduerte q; attractiua, & digeſtiua, vt plurimum debilitatur à frigore, qm̃ à caliditate non exceſsiua iuuatur. nam ab exceſsiua debilitatur cũ omnis immoderata qualitas &c. propter quod dixi vtplurimum, & retentiua, quia à ſiccitate iuuatur, et expulſiua à ſiccitate, quoniã ab humiditate conſortatur.

SIGNA demonſtratiua, cum vides colorem alicuius ſecundum ſemitã ſanitatis extima hepar eius ægritudinẽ non habere, vnde color immediatius ſuper diſpoſitionem hepatis ſignificat. hepar tribuit colorem humoribus qui deinde colorant cutem. Mediatius autẽ ſuper ſtomachũ, quia præparat hepati. Et hæc tria attende ne decipiaris.

Primum ſumptum ex parte ſignificatoris: quia debet eſſe expertus. Secundum q; non ſit color ex cauſa extrinſeca cauſatus: vt à ſole & hmõi. Tertium q; colori cutis humores correſpondeant. vt primo apho. cõmento ſecũdo. Color inqt corporis dominantiã humorꝝ ſignat, niſi intus accubuerint. Sunt itaq; ſigna debilitatem eius oſtendentia. Color declinans ad citrinitatem, vel albedinẽ, vel viriditatẽ, & qñq; ad fuſcedinem, qñq; excedit vt in præceden. rubrica. Vrina citrina vel pallida groſſa vel ſubtilis, & ſedimen multum aut paucum ſm diuerſitatẽ cauſarum, vt infra ſtatim. Dolor leuis ſub hypochondrio, & quandoq; extenſus vſq; ad crura. Quòd ſi ſpecialiter & principaliter ex debilitate eius comprehendetur ex exitu ſanguinis in phlebotomia, qa erit aquoſus multũ, & ideo facies in eis inflatur, & oculi, quia mẽbris non vnitur. propterea quia chilus in hepate nõ eſt bene digeſtus quẽ mẽbra reſpuunt. vt infra de cachexia, & hydrope. Egeſtio & vrina ſm plurimum eſt vt lotura carnis, qm̃ non ſeparat aquoſitas à ſanguine, & in habente cõplexionem ca. tran-

E ſit ad virulentum propter augmẽtum caliditatis, & intellige q; ſimul fit lotiuus & virulentus, quia ſubſtantia ſubtilis per eliquationem. nam primo per augmentum caliditatis debet eſſe cholericus. Secundo virulentus. Tertio lotiuus & hic eſt locus ſpeculationis, deinde fit ſicut fex vini per aduſtionem, ſed in complexione frigida eſt fluxus lotiuus ſicut ſanguis congelatus. vnde mala cõplexio calida humores emittit aduſtos, & frigida groſſos tardi motus: & ſiccitas paucos groſſos & humida aquoſos. Fluxus quidem ablutiuus ſignat debilitatem digeſtionis non multum intenſam, albus non purus cum vrina alba tranſlucente ſignat q; digeſtio eſt omnino ablata. vnde tũc apparet egeſtio album cum tẽdentia ad albedinẽ. q; ſi fuerit purus ſignat q; attractiua eſt debilis valde, & ſi egrediuntur res diuerſæ ſignificatur q; corrupta eſt digeſtio, & vrina ſigñat magis ſuper digeſtiuã, & egeſtio ſup attractiuã.

SIGNA quando per cõmunitatẽ fit vt qñ ex cholera, tunc color eſt vt icterici maxime quando eſt oppilatio in-

F ter fel & inteſtina, & eſt cũ ea egeſtio alba. Quòd ſi fuerit cõitate ſplenis ſcitur per nocumẽta eius ex parte complexionis compoſitionis & huiuſmodi. & quia in exeuntibus vincit nigredo. Si ex ſtomacho ſcit per nocumentum ſtomachi & malitiam digeſtionis eius. Quæ eſt ex inteſtinis cognoſcitur, quia in eis eſt punctura, multiplicatio ventoſitatis, rugitus, & per colicam & huiuſmodi.

Quòd ſi fuerit ex renibus aut veſica ſcitur per alterationem in eis & in vrina, & quia declinat ad cachexiam, & ad hydropen. Illam vero quę ex parte pectoris ſignificat malitia anhelitus, tuſsis, ſicca. et quandoq; percipit habẽs eam grauitatem in ſuſpenſorijs quia in panniculis appendentibus hepar diaphragmati, & coſtis. Debilitatur & hepar communitate cordis, et totius vt in febribus, vt notum eſt. Fit & debilitas eius in hepate, vlceribus eius, & huiuſmodi. quorum ſigna ſuis requirantur rubricis.

Debilitatem attractiuæ ſignificat egeſtio chiloſa niſi ſit propter meſeraicarum oppilationẽ, ſed ſignum diſtin-

G ctiuum eſt, quoniam in oppilatione earum cito ægreditur egeſtio ipſa, & eſt groſsior propter ſubtile chili ab hepate attractum groſſo nequiente penetrare, & eſt minoris quãtitatis, & debilitas corporis quæ conſequitur eſt certum ſignum cum his de debilitate attractiuæ.

Retentiuæ debilitatem ſignificat feſtina excluſio cibi, qm̃ ad debilitatẽ vnius ſequitur fortitudo alterius, & econuerſo. non ſic expulſo cibo fit ſuperfluitatum minoratio egeſtionis & vrinæ, & minoratur tinctura ſuperfluitatũ, quia nulla vel pauca generatur cholera. Item ſequitur vẽtris ſtypticitas, quia cholera non ſtimulat. & ſic longa fecum retentio, ad quam qñq; ſequitur colica. Item minoratur melancholia, & ſic non euigilatur appetitiua. Item debilitatur ſtomachi digeſtiua. Item & ſanguis generatur aquoſus, quia non bene digeſtus, quia non debito retinetur tempore, & fit hydrops vt infra.

PROGNOSTICA perducit ad hydropem ſi perſeuerabit, & quandoq; ad colicam phlegmaticam maxi-

H me quando erit ex debilitate retentiuæ.

CVRA canonis. In cura itaq; debilitatis hepatis prius lege cañ. vniuerſales poſitos. ſ. in principio ca. de cura. ei⁹ nam vt ibi ſcriptum eſt, oportet te prius conſiderare complexionem eius, & calida & fri. quæ applicari debẽt cum non debeant eſſe exceſsiua, vt ibi.

Secundo quia ſcriptum eſt vt plurimũ debilitatẽ eius à frigido fieri, quod vt dictũ eſt debet ſane intelligi: qm̃ exceſsiua caliditas per viã reſolutionis exceſsiue in mẽbro frigiditatẽ inducit: vt notum eſt. Debet ideo medicus vt plurimum. primo inſiſtere cũ calefacientibus moderate & aperitiuis leuibus, & maturatiuis. vt Aui. quia cum calefacientibus iuuãtibus ad ciborum maturationem quia digeſtionem. nam medicinæ maturatiuæ ad digeſtionem iuuant quinto de ſimplici medicina. & quinto coll'.

Tertio. q; in caſu in quo adminiſtramus lenitiua debemus admiſcere ſtyptica, vt ſupra in principio ca. nam ſemper

atten-

attendendum confortationi hepatis. vnde Auic. Et plurimum cura eius eſt cum calefactione, cū apertione, & maturatione, & lenificatione permixta cum ſtypticitate confortante. Sed hic cañ. moderādus eſt, vt Auic. parum infra inquit. Et cum aliquid te vocat ad reſoluendum. tunc nō euacues ipſum à ſtypticitate ſiue ſit in apoſtematibꝰ ſiue oppilationibus aut alijs niſi ſit illic cōplexio ſicca valde.

Quarto ſcias ꝙ cura debilitatis hepatis fit altero duorū modorum, aut per medicinas confortatiuas, & aromaticas alteratiuas, aut per medicinas euacuatiuas. de quibus omnibus infra.

Quinto. ꝙ vbi fuit debilitas ex parte retentionis materię in hepate tu debes aut phlobotomare maxime ſi materia fuerit ſanguinea aut ſanguini mixta, de quo magis de apoſtematibus eius, aut euacuare cū ſolutiuis, vt rhabarbaro, aut agarico, cum directiuis ipſorum ſolutiuorum ad hepar, aut aqua hepaticę, endiuiæ, abſinthij, eupatorij, & huiuſmodi. ꝙ ſi fuerit oppilatio cū deoppilatiuis, de quibus in ſeq. rub. ꝙ ſi fuerit fluxus hepaticus &c. de ipſo infra. Et hic aduerte errorem quem Aui. hic tangit. et. 14. tertij. ca. de cura fluxus hepatici.

Sexto ꝙ vinū aromaticū eſt cōueniens valde in debilitate hepatis niſi fuerit ſupercalefactio, aut aliquod aliud quod prohibeat ex eis quorum rememoratio præterijt.

Septimo. ꝙ vaporationes, & embrochæ hepati ſpecialiter infrigidato fiant cum vino odorifero ſtyptico. vnde Aui. Et ex vaporationibus eſt vt medicinæ aromaticę notæ decoquantur in vino odorifero ſtyptico.

Octauo. ꝙ emplaſtra epithemata, & vnctiones ſunt vehementer conuenientia in hoc loco. nam occurrunt parti gibboſæ hepatis, vnde illam confortantes & cōuenienter calefacientes excitant eam vt à concauo trahant.

Nono & vltimo, ꝙ cum debilitas hepatis ex cauſis proueniat, quarū cura, aut poſita eſt, aut ponetur. Tu pro cura eius debes recurrere ad rubricas ſpeciales ſupra aut infra poſitas tibi ac tuo propoſito deſeruientes. Sed ne in totum hic vacuus recedas ponam aliqua ſimplicia ac cōpoſita hepatis debilitati ſubuenientia domeſtica ac familiaria ſatis. Sed nota ꝙ ſimilis ſiue proportionalis eſt cura hepatis curæ debilitatis ſtomachi, propter quod & tu ad rubricam de debilitate ſtomachi recurre & lege Simplicia, abſinthium, acorus, aloe, ameos, amygdala, apiū, berberis. calamus aro. Carnes temperatę leues cum aceto, caſſia lignea, cicorea, cinnamomum, citonia, citrum, crocus, cuſcutæ, endiuia, eupatorium, hepar lupi. & à proprietate fœniculus, phyſticus, folium, fumus terræ: garyophili, granata acetoſa, & vinum eorum, lacca, lignum aloes, liquiritia, macis, maſtix, melegete, myrobalani citrini, nux muſ. oleum nardinum, maſticinum, roſatum, de abſinthio, de phiſticis paſſulę. & in eis includunt multas intentiones in hepatis confortatione in fluxu hepatico & huiuſmodi. Rhabarbarum, roſmarinus, rubea, ſandali, ſerapinum, ſpica, ſpinachia, ſquinantum, zuccharum. Ex cōpoſitis vſualibus eſt aromaticum roſ. deſcriptione Gabr̃. Conditum de citro, diarodon abbatis, dialacca, diacurcu. diacitoniten. emplaſtrum diaphænicon Meſ. 11. antidotar. Pilulæ de agarico, pilulæ ſtomaticæ, pilulæ turbithatæ, pilulæ de eupatorio. Syrupus de abſinthio, oxizaccara. ſyru. de fumo ter. ſyru. de endiuia, de biſſantijs. ſyru. acetoſus ſimplex. ſyru. de eupa. & eſt proprius inceptioni hydropiſis. Theriaca magna, triphęra minor. Trochiſci de eupatorio, de roſis, de abſinthio, de lacca, de berberis, de rhabar. Itē ℞. paſſularū enucl. ʒ.v. croci. ℈.i. calami aro. ℈.i.ſ. bdellij iudaici. ℈.ij. cinnamomi. ℈.ſ. caſsiæ ligneæ. gra.v. ſpicæ. ℈.i.ʒ.i. ſquinanti. ʒ.i. myrræ. ʒ.i.ſ. gummi albotin. ʒ.i.ſ. radicis ſpinæ indæ. ʒ.i.ſ. loco cuius poni poteſt xylocarata: vt Simon Ianuen̄. mellis. ʒ.vij. vini quātum ſufficit. & eſt Aui. de inten̄. Gal. multū laudatū. Itē in mala cōplexiōe frigida. ℞. cyperi maſticis, ſpicę, calami aro. ſqnāti, croci, myrrhæ. ana. ℥.ſ. diſſoluantur maſtix, & crocus in vino, & cū alijs miſce. & fac emplaſtrum. Euaporatio ad idē,

A & eſt cōferens valde, vt. ℞. cinnamomi, caſiæ. ana. ℥.ſ. ſpicæ. ʒ.i. ſucci abſinthij, eupatorij. ana. ʒ.v. bulliant in vino odorifero ſtyptico in quo ſint cōmixtæ tortellæ, & addatur olei de neriden. ʒ.i. & cum lana infuſa fiat euaporatio.

In cauſa vero calida. ℞. radicum endiuiæ. M.i. ſandalorū amborū, ſpodij. ana. ʒ.ij. cuſcutæ, florū abſinthij. ana. ʒ.ſ. bulliāt in aqua roſ. cum ſucco granatorū muzorū vel pauci aceti, & prædicto modo fiat euaporatio. Ad idem. ℞. ſandal. al. & ru. ana. ʒ.i. terant, & puluerizētur, & miſceātur cum aqua ro. & aliquantulū aceti: & ſit aceti ad aquā roſaceā proportio ſubquintupla, & addantur camphoræ gra. iiij. & multa conſimilia ex te formare poteris ſm caſum imminētem. Item ſpecies aut cerotum ſandalinum deſcrip. Meſ. eſt conueniens valdę & vſuale noſtro tempore. & hæc ſunt ad extra applicanda. Ad intra vero procede cum ſy. elec. trochi. &c. de quibus ſcriptum eſt, & cum aquis ſimplicium iam memoratarum. Item aduerte per ſigna in qua virtute eſt ipſum hepar debilitatū, aut in di-
B geſtiua, aut attractiua, & huiuſmodi. quoniam ſm aliam & aliam oportet te aliter & aliter occurrere, quia aut cū calidis aut cum hu. nam à qua qualitate virtus quæcunque ſit hepatis confortetur iam poſitum eſt. ideo ſtude.

De oppilatione hepatis. Rub. 5.

OPPILATIO hepatis eſt prohibitio tranſitus nutrimenti humoris boni aut ſuperflui de loco ad locum in venis aut partibus eius in concauo eius vt plurimum contingens. Cuius cauſa materialis ſecundum plurimum eſt groſsities multitudo, aut viſcoſitas humoris, aut repletio facta ex eo. Dicitur nutrimēti propter chilum. Dicitur humoris boni propter ſanguinem ipſum. Dicitur ſuperflui propter alias humiditates. Dicitur in venis &c. Propter ꝙ ſciendum ꝙ oppilatio cōtingit in venis hepatis paruis & magnis. In magnis quidem vt in vena portæ, & ramis eius groſsis & hoc eſt ſm plurimū. & ideo dictū eſt in concauo eius. nam ad concauū primo peruenit chilus, in quo dimittit fœcem ſuam, & ab ea aliqualiter purgatus trāſit
C ad gibbū hinc accidit in eo magis q̃ in cōuexo oppilatio. raro autem accidit in ramis groſsis venæ chilis oppilatio; ſunt. n. latiores valde. In paruis vero quia in paruis venæ portæ, & proprie in capitibus ipſarū vbi occurrunt capitibus paruarum venarum venæ chilis & hoc ideo quia ſunt ibi anguſtiores ſiue ſtrictiores. & hoc eſt frequentius. Conſimiliter in partibus eius dupliciter contingit oppilatio, aut quia in partibus ꝑ quas tranſeunt ſuperfluitates ſiue humores alij à ſanguine ad membra alia. ſicut accidit in icteritia citri. aut nigra, aut quia in partibus eius per quas trāſit de parte in partem nutrimentū & ſanguis. & hic eſt rarius quā oppilationē oſtendit groſsities ſubſtantiæ eius cū duritie, & extenuatio corporis totius quod eſt cōe ſignum omniū. Dictum eſt cuius cauſa ſm plurimum, quoniam etiā ab alijs cauſis contingere poteſt quæ ſunt materiales, ſed efficientes vt debilitas digeſtiuę expulſiuæ quę quidē debilitas ſequitur aut malam complexionem calidā, aut frigidam, aut apoſtema. Item ventoſitas groſſa ex debi-
D litate digeſtiuæ generata poteſt eſſe cauſa oppilationis.

CAVSAE & vt clarius aperiantur hæc ſcito quòd triplex eſt oppilatio, coarctatoria, attenuatoria, & carnoſa ſiue verrucalis. Coarctatoriæ cauſa cōiuncta humor groſſus, viſcoſus, vt ſupra primitiua malitia regiminis, aqua turbida groſſa, cibus groſſus, cibus aut potus nimiū dulcis, de quibus & alijs actum eſt in principio ca. Attenuatorię cauſa eſt duplex. Intrinſeca quia aut naturaliter talis propter quod fortificata eſt attractiua, & debilitata eſt expulſiua. Aut quia apoſtema eſt comprimens, & attenuās, vt mala cōplexio frigida acquiſita ex vſu rerū infrigidantiū, vt eſt potus nimius aquæ frigidę, & rei pōticę, ſeu ſtypticæ, vt ſunt neſpila granata & hmōi. Item vſus boliar. aut aquę aluminoſę, & maxime poſt exercitium: nam hæc oīa ſua malitia impreſſa congregant partes viarum et ductuū. vnde conſequit̃ oppilatio attenuatoria. Extrinſeca vero, vt cōpreſsio facta ab extra ex caſu vel percuſsione:

Carnoſæ vero cauſa eſt caro, vel veruca, aut puſtulæ, ſiue bothor, aut caro cicatricis orta in lateribus ſeu parietibus viarum. ſed hæc oppilatio rariſsime accidit. Vnde aduerte ad Aui. hic inquit. Quòd aũt dicitur de ortu carnis, aut pororum, aut permanentia alicuius rei abſq; humore groſſo eſt longinquum, & parum, & rarum valde. & illud ideo qm̄ orificia venarum ſunt neruoſa ſuper quorũ ſubſtantia nihil oritur. & ſi oritur nõ cõicat omnibus ſm cõparationem vnam .i. ęqualem, quia hoc veriſimiliter ſolũ in magnis contingere extimari debet. Dicitur repletio facta in eo, quia humor qñq; eſt multus abſolute, vt plethoria, qñq; nõ abſolute, ſed in comparatione ad membrum in quo eſt. vnde dictũ eſt multitudo reſpectu primi, & repletio reſpectu ſecundi. nam qñq; eſt humor multus & re plens reſpectu viarũ hepatis qui non eſt replens aut aptus replere, nec eſt mult⁹ reſpectu viarũ, quę ſunt poſt hepar.

Item aduertẽdum q̃ qñq; dicimus hepar eſſe oppilatũ, & tamẽ oppilatio nõ eſt in venis eius intrinſecis, vt poris ei⁹, ſed eſt in venis extrinſecis. vt verbi gratia. qñ accidit oppilatio in venis meſeraicis. nam ſicut hepar dicitur oppilatum qñ non poteſt tranſmittere nutrimentũ per vias ſuas ad membra alia. ſimiliter dicitur oppilatũ qñ à membris debitis propter oppilationẽ nõ poteſt recipere nutrimentum debitũ. & hæc oppilatio erit extrinſeca, & eo caſu conſequitur fluxus hepaticus. de quo infra ſuo loco. Itẽ cauſę debilitatis hepatis, de quibus in pręcedenti rubrica poſſunt eſſe cauſæ oppilationis hepatis, vt qñ chyſtis non trahit cholerã debite, aut ſplẽ melancholiã propter debilitatem attractiuæ ipſorũ. Et conſimiliter retẽtio menſtruorum & multitudo mẽbri, aut aliquid hmõi. Tu itaq; glomera hæc cum illis, & ſpeculare. Poſtremo ſcito q̃ oppilatio hepatis eſt mater ęgritudinum eius. nam ſicut mater prębet nutrimentũ puero, ſic oppilatio ægritudini ipſius, & hanc oppilationem quidam vocauerũt euphraſim, quidam ſclirosim, quidam duritiem hepatis, ſed de nominibus à medico non eſt diſceptandum, vt ſæpe allegatũ eſt.

SIGNA demonſtratiua. Color citrinus vel pallidus in toto diffuſus, quoniam propter oppilationẽ viarum ſanguis ad cutim venit tantũmodo ſubtilis. dico aut propter cholerã, aut propter phlegma aquoſum ipſum ſubtilians. Grauitas in hypochondrio dextro, vel in toto quæ ſecuta eſt ad plethoriam propter oppilationẽ cauſatam. Impedimentum in anhelitu per cõitatem in motu, & maxime in aſcendendo. & eſt hæc diſpoſitio ſm plurimũ abſq; ſeb. quia per venas & arterias ad hepar terminatas euẽtatur materia. & ideo non putreſit. Fluxus vẽtris, quia materia regurgitat cum penetrare non poſsit. Vrinæ multitudo, & ſubtilitas propter ſubtile aqueum multiplicatũ in digeſtione. & hoc ſi ariditas hepatis aut totius nõ obſtabit. erit quidem oppilatio eius, quandoq; ſm poros eius, quandoq; ſecundum venas eius.

Signa diſtinctiua ſunt, quoniam in oppilatione eius prędicta ſequuntur ſigna à principio, et corporis extenuatio, ſed in oppilatione pororum talia nõ ſunt in principio, immo in principio ſanguis in maiori quãtitate per venas ad cutim venit, quia ille qui debet tranſire ad poros eius vadit cum eo, qui per venas, & tũc cauſatur color rubeus in cute. Quòd ſi fuerit oppilatio in poris p quos expelluntur humores, vt ſunt cholera, & melanchonia, tunc in cute apparebit color citrinus vel niger.

Signa demõſtratiua qñ eſt oppilatio in magnis venis, qm̄ p̄dicta fortiora ſunt, & maiora, & in paruis debiliora.

Signum autem diſtinctiuum quãdo eſt oppilatio in vena portæ, aut ramis eius, & in vena chilis eſt, quoniam ad oppilationem venæ portæ, & ramis eius, ſequitur fluxus chiloſus, niſi fuerit propter debilitatẽ attractiuæ. Et ſigna eius poſita ſunt in præcedenti rub. ſtante .n. tali oppilatione chilus non attrahitur ad ſubſtãtiam carnoſam hepatis vt in ſanguinem, & alios conuertatur humores, quare redit ad inteſtina nulla apparente alteratione in eo. Item in tali oppilatione in hypochondrio dextro non percipitur

E duricies aut groſsicies. Quòd ſi fuerit oppilatio in venæ chilis, & ramis eius, tunc ſequitur fluxus ſanguinis, & humorum in hepate generatorum, & in eius ſymma qui propter oppilationem in chili non poſſunt penetrare ad mẽbra corporis, & ſpecialiter quantum ad partem groſſam eorum. vnde tales humores regurgitant ad portam: deinde ad meſeraicas, deinde ad inteſtina. Item fit vrina ſubtilis cum tinctura propter debilitatem digeſtiuæ multiplicans aquoſitatem. Item ſentitur durities ſiue groſsities in hypochondrio dextro. & cauſa, quoniam illud quod expulſum eſt ad hepar cum in ipſo comprehenditur raro expellitur ad digeſtionem ſecundo Auicen.

Signa ſi fuerit oppilatio coarctatoria corporea, tunc illam oſtendit plethoria, regimen præteritum, apparentia humorũ viſcoſorum, cacochymia ipſa debilitas digeſtiuæ quæ ventoſitatem multiplicauit. Item durities aut loci groſsities, egeſtiones, vrina, & huiuſmodi. in quibus humores apparebunt. Quòd ſi fuerit incorporea illud decla-

F rabit præaſſumptio rei oppilantis ſua mala qualitate, vt ſicut eſſet potus aquarum conſtipantium valde.

Signa ſi fuerit attenuatoria interior & diſpõnes, tũc ſignũ erit diuturnitas paſsionis à principio gñationis apparẽs cũ fortitudine retentiuę, & debilitate expulſiuæ. Qđ ſi fuerit cauſa perficiẽs eã, tũc illud erit aut apoſtema, cui⁹ ſigna ponentur ſua rub. aut præaſſumptio rei oppilantis.

Quòd ſi fuerit ex cauſa extrinſeca vt ſtrictura lumborũ ſicut accidit in fatuis iuuenibus qui volũt dominabus placere portando diploides ſtrictas. vnde paulatim fit aggregatio materiæ & incuniatio eius in hepate. ſcitur illud relatione infirmi.

Signa ſi cauſa fuerit carnoſa aut bothoroſa ſigna apparebunt apoſtematis aut bothor. Quòd ſi fuerit propter carnem additam, aut propter verrucã in eo natã, tunc nõ erit oppilatio vniuerſalis in omnibus his hepatis, ſed partialis propter quod oppilatio nõ erit multa & magna, propter quod & ſigna erunt debilia, & cum hoc erit paruitas

G iuuamenti aperitiuorum approximatorum illi.

In ſumma quatuor ponuntur ſigna principalia oppilationis hepatis. Primũ color faciei mutatus à naturali. q̃ ſi fuerit cũ calore, tũc talis color erit citrinus cũ ſiti, vrina tincta, pulſu ſpiſſo, & huiuſmodi quę caliditatem manifeſtant, de quibus ſupra ſępe. q̃ ſi color ad liuedinem vel ad albedinem declinauerit erit cum cauſa frigida vt ſi ad albedinem cum phlegmate, ſi ad liuedinem, & fuſcum cũ melancholia cum priuatione ſitis, labiorum albedine, vel liuedine, vrina alba, vel liuida & huiuſmodi. quæ phlegma, aut melancholiam declarant. Secundum ſignum eſt ab exeũtibus ſumptum, quia vrina ſubtilis & cauſa dicta eſt egeſtio humida ſicut ptiſana fœtulenta aliquando ſanguinea, vt dictum eſt, maxime quãdo oppilatio eſt in ſymma hepatis, q̃ ſi fuerit in gibbo egeſtio erit ſicca, ſi i vtraq; parte partim erit ſicca partim hu. Tertio grauitas in hypochõdrio dextro percepta iuxta hepatis regionẽ. Quar tum difficultas anhelitus cum gradus aſcendit. Quòd ſi

H acciderit ex vẽtoſitate groſſa non mutabitur facies à ſuo colore, ſimiliter neq; egeſtiones, neq; vrina, ſed percipiet dolor ſiue grauitas aut extenſio cum mutabilitate.

PROGNOSTICA oppilatio hepatis quæ eſt in diſpoſitione naturali antiquata, & in ſclirosim reducta, curam nõ habet & ſi habet difficilis eſt valde maxime cum eſt compoſita, ſimplex autẽ accidentalis, & recens curabilis eſt. Oppilatio hepatis ferè eſt mater omnium ægritudinũ quæ accidunt ei. Oppilatio hepatis ſi perdurabit prędicat futurã hydropem apoſtema, aut febrem, aut colicã, aut iliacam, aut fluxum, & ſimilia. Sunt itaq; eius oppilationes diligentiſsime remouendæ.

CVRA canones. Primus q̃ cum cauſa oppilationis ſm plurimũ ſit groſsities, aut humoris viſcoſitas. Medicinæ oppilationi conferentes debent eſſe ſm plurimum abſterſiuæ, ſubtiliatiuæ, aperitiuæ, de quibus exempla poſita ſupra, & infra ponentur. Et dicitur ſm plurimum, qm̄ vt dictum

vt dictum eſt, quandoq; fit à multitudine, & repletione, quia retentione ſanguinis & huiuſmodi. vt mutilatio, retentione hæmorrhoidarum mēſtruorum, quibus caſibus competunt medicinæ ſolutiuæ.

Propter quod ponitur ſecundus canon, q medicinę ſolutiuæ taliū medicinarū debent eſſe medicinæ benedictę, & non laborioſæ. vnde Auic. Et illæ in quibus eſt ſolutio ventris tēperata. et hoc maxime intelligitur ante digeſtionem materiæ, qm̄ tanta commotio in membro principali non digeſta materia grande infert nocumētum, vt notum eſt. Solutiua autem conuenientia ad hūc caſum. vbi oportet vt ſolutio fiat, nō oportet vt adminiſtrentur eis fortia niſi vehemens eſt neceſsitas, immo oportet q ſint leuia, quoniam materia eſt in eo quod eſt proximū medicinæ, quia ſcilicet eſt in membro quod eſt proximum vię, id eſt loco, vnde medicina euacuat. Et quoniam membro ſi virtuoſum eſt ſufficit quodlibet adiutorium ad expellendū. nam ſupponitur iam hepar eſſe forte. Ex quibus infertur q medicinæ ſolutiuę à ſtomacho euacuant, & ſimiliter ab inteſtinis debēt eſſe leues. Ex quo infertur q digeſta materia ad laborioſas accedere poſſumus, moderate tamen, quod totum conſiſtit in pura diſcretione medici.

Tertius canon. & eſt ſatis correlarius ſecūdi. q etiā vbi opus eſt diureticis in principio ſic materia exiſtente cruda non debemus vti fortibus aperitiuis, qm̄ ex ipſis prohibetur digeſtio. nā educunt partes ſubtiles, & groſſę remanent, quæ groſſæ iuuabuntur in earum digeſtione ab ipſis ſubtilibus. vn̄ Aui. Et ſi nō vr̄ in vrina manifeſtū ſedimen & ſignū decoctionis, nō oportet vt in potu dentur fortia.

Quartus canon. q materia oppilante exiſtente in gibbo debemus adminiſtrare aperitiua. ipſa vero exiſtēte in concauo ſolutiua ventris. vnde Aui. Cumq; oppilatio eſt in latere concauo adminiſtra ea quæ ventrem ſoluant, & ſi eſt in latere gibboſo adminiſtra ea quæ ſunt diuretica.

Quintus canon. q licet dictum ſit ſtyptica competere in oppilatione hepatis ratione raritatis ſubſtantiæ eius, nihilominus debemus abſtinere à multum ſtypticis, & magna eorum quantitate, vnde mediocria quantum ſunt ſtyptica in parua quantitate ſunt exhibenda.

Sextus. q multum eſt conſideranda hora exhibitionis medicinarum hepati conferentium. de quo ſupra in canonibus generalibus in principio capituli.

Septimus q in oppilatione antiqua ex materia ſanguinea, maxime competit phlobotomia. ex alijs vero humoribus pharmacia. ex mixtione vero ipſorum cum ſanguine vtrūq; ſcilicet phlobotomia, & pharmacia. Sed nota q in omni oppilatione antiqua hepatis competit phlebothomia ſaluatellę virtute, & alijs cōſentientibus, & eſt medicina expertorum iuuamentorum, de quo experiētiam habui. vnde Auic. Et quādo antiquatur oppilatio indiget phlobothomia baſilicæ, & ſolutione.

Octauo habe pro cañ. q antiqua & ad ſc iroſim deducta curam non habet aut difficulter. Et ideo diligenter aduerte à promiſsione ſanitatis. nam ęgritudines ſic in membris principalibus cōfirmatę curam raro recipiunt. Item talis conſueuit annunciare hydropem. Et pro cura horum oppilationum ſequar diuiſionem trimembrem de eis datam initium faciens à coarctatoria.

CVRA coarctatoriæ hos ſeruat cañ. Primus ordinatio dietæ. Secundus digeſtio materiæ. Tertius euacuatio eiuſdem. Quartus eſt confortatio membri oppilati, quia hepatis. Quintus eſt conſideratio partis oppilatæ. Sextus eſt accidentium correctio.

Primus cōpletur declinando ad calidū cōtrariū cauſæ. nam oportet vt ſibi caueat oppilatus ab aere groſſo, loco valloſo, & hmōi. à cibarijs groſſæ ſubſtantiæ, aut viſcoſæ. de quibus ſupra. vt ſunt carnes vaccinę, bouinæ, pedes eorum, paſtillicia, panis azimus viſcoſus abſq; ſale, vinum groſſum dulce, & ab omni dulci viſcoſo, & dactilis, à rizo, millio cocto, & breuiter ab omni eo quod hepati nocet, de quibus in principio capituli. vt intromittere indi-

A geſtum ſuper digeſtū. Et hic nota q Aui. laudat hic alcandaros ſiue candaruſiū. Et Gal'. primo regiminis acutorū. cōmēto. 19. de eo inquit. Et nocet ei in cuius hepate eſt oppilatio, propter quod exponatur Aui. & eius dictū eſt verum vbi virtus fuerit fortis, & oppilatio parua. Gal'. vero intelligit vbi oppilatio fuerit magna, & virtus debilis. Gētilis. laudat hic Aui. vinum antiquum, ſubtile, purum, ſparagum, cappares, & hmōi. de quibus in ſeq. cañ. ſtatim.

Secundus canon perficitur cū digeſtiuis, ſubtiliatiuis, aperitiuis, inciſiuis, calidis aut frigidis aut temperatis, vt ipſa exigit diſpoſitio. Vti eſt ſyr. acetoſus ſimplex, aut cōpoſitus, ſyru. de biſantijs acetoſus, ſyru. ſquilliticus de eupatorio, & hmōi. de quibus ſupra. 4. tract. Et vt doctior fias hic ſubſcribam ſimplicia quædā frigida caſ. ac tēperato propoſito noſtro conuenientiſsima poſt quæ ponā compoſita magiſtralia certa, & vtilia. Frigida ſunt endiuia, hepatica, ſemina quatuor frigida, melonis. ſ. cucurbitę, citrulli, & cucumeris, Semina minora, vt ſcariolæ, lactucæ, Semina quatuor frigida q.

B endiuiæ, & portulacæ, blitis fumus terræ, plantago, lactuca, cicorea. Calida ſunt, abſinthiū, fœniculus, agaricus, medicina propria eſt ad hoc aniſum, apium, camedreos, camepitheos, cappares: cicer rub. cubebe, cuſcute, & eſt ſingularis, philtici, meu, origanum, petroſillum, porrum, praſsiū, raſſanus, eupatoriū, roſmarinus, zinziber, vinū. Temperata capillus veñ. lupulus, & lupinus eſt his proximus. de quo Auic. Aequalitati autē vicini ſunt lupini, ipſi nanq; ſunt medicina melior qua perficitur operatio hepatis abſq; caleſactione aut infrigidatione. Ex quibus potes componere vt decet propoſito tuo calida aut frigida faciendo decoctiones, ſyrupos, confectiones, & huiuſmodi.

Subſcribā tñ cōpoſita vſualia, & aliqua non vſualia, ſed cōueniētiſsima, & ſcio tibi grata. Et ex compoſitis ſunt, throchiſci de rhabarbaro, de eupatorio, de aniſo, de lacca, de diarodon, de capparibus, de cāphora, theriaca, dialacca, diacurcuma, diaciminum. Item ex deoppilantibus compoſitis, quædam ſunt ſolutiua. quædam non. Exem-

C plum primarum. confectio de rhabarbaro cum ſcamonea: turbith præparatū: vt Meſ. pilulæ de Serap. pilulæ ſtomaticæ, de agarico, Item ſuffuf de turbith & ſpodio poſitum. v. canoñ. Auicen. Item. ℞. hierepigræ ſimplicis. ℥. ſ. agarici. ʒ. i. da cum aqua polipodij, abſinthij, apij, aniſi, aſſari, maſticis, ana. ʒ. i. & eſt Serap. doſis minuatur vt videbitur. hæc enim doſis eſt conueniens in iuuene robuſto, & forti. Sit autem agaricus primo in oxymelle infuſus per horas. vi. Ad idem pilulæ de rhabarbaro, tua tamē intereſt inueſtigare cauſam an ſit ex humore frigido vel calido, quoniam in alio, & alio: alia, & alia. Ex non ſolutiuis. ℞. ſquillæ capillorum ve. amygdalarū amararū fœnugręci, extremitatum abſinthij. ana. decoquātur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis, de qua decoctione accipiantur tempore hyemis. ℥. iiij. vſque ad quinq; cum melle dulcorato. In æſtate vero cum zuccharo duarum coctionum. Ad idem. ℞. eupatorij, lupulorū, epaticæ, ſcolopendriæ cū radice. ana. M. i. calamenti fluuialis, & cam-

D peſtris, rubeæ tinctorum, pulegij. ana. M. i. corticum ſummitatum tamariſci. ℥. i. corticum radicis capparis, & ſalicis. ana. ℥. i. quinq; radicum cōmunium. ana. ℥. i. laccæ lotæ. ℥. ſ. ſeminum bruſci, ſparagi. ana. ℥. i. paſſularū enucleatarum. ℥. i. ariſtoſ'. longæ & rot. abſinthij, ameos, nigellæ, dauci, acori. ana. ʒ. i. cicoreæ. M. i. ſeminum cōmunium. ℥. ij. zucchari lib. ij. fiat ſyrupus, Item ex his rebus confici poſſunt embrochę, & emplaſtra cum farina lupinorū quę quantum valeat ſcis ex dictis Auicen. ſupra in princ. capituli. Emplaſtrum cōferens valde hepatis oppilationi ex cauſa frigida à qua eſt ſm plurimum. ℞. abſinthij, ameos, maſti. amoniaci, fœnugræci. croci. ana. & cum oleo de neriden, & farina lupinorum fac emplaſtrum. Volo in præſenti hæc tibi ſufficere, quoniā multa habuiſti ex quibus plurima componere potes. Et hic nota q quando frigida aperitiua non proſunt in aperiendo in cauſa calida. da calida, moderate tamē quoniam maius erit iuuamentum

quod ſequetur ex apertione quàm nocumentum quod ſequetur ex ſupercalefactione. nam ipſa ſupercalefactio faciliter remouebitur. Nota ſecundo q cum cauſa fuerit ignota q procedatur cum temperatis dictis aut cum calidis & frigidis adinuicem contractis.

Tertius cõpletur cum adminiſtratione euacuantiũ. verbi gratia. ſi fuerit in cauſa multitudo ſanguinis, & in toto plethoria, fiat phlebotomia ex nigra primo. et ſi cauſa particularis exigit. deinde fiat phlebotomia ex baſilica virtute conſtante, ætate, & cæteris cõſentientibus. q ſi non fuerit plethoria fiat ex baſilica euacuatio tantũ, aut per aliud phlebotomiæ ꝓportionale. vt verbi gratia. per apertionẽ hæmorrhoidarũ, aut per prouocationẽ menſtruorũ in mulieribus, aut in quibus nullũ iſtorum poſsibile eſt fieri per ſcarificationẽ tibiarum. Vnde nota q vt eſt ſupra notatum Auic. hic de phlebotomia inquit. Et quãdo antiquat̃ oppilatio indiget phlebotomia baſilicæ, & ſolutione. De phlebotomia tñ hic fiẽda, apertius loquunt̃ authores aliĳ. Vnde in viatico. ſi oppilatio ex calido baſilicam in manu dextrã minue, vel venam quæ eſt inter pollicem, & indicem vt ſanguis trahatur ſm tenorem virtutis. Si ex ablatis inſtrumentis phlebotomemus ambas venas in cruribus & ſi eſt ex inciſione aliquorũ membrorũ præcipimus phlebotomari. Serap. cõfert oppilationi vehemẽti præcedenti extractio ſanguinis. & cõfert quãdoq phlebotomia ex iũctura dextra cũ menſura intẽtionis phlebotomiæ. In panthegni. ſi hepar oppilet̃ ex ſanguine groſſo decurrente ab hepate ad mẽbra auferamus ſanguinẽ de baſilica manus dextræ, vel de vena quæ eſt inter pollicem, & indicẽ. Aliĳ præcipiunt de vena inter medium & auricularem, & hi habuerunt intentionẽ magis ad euacuãdum. Quòd ſi non cõpetit phlebotomia ſed pharmacia tu debes attẽdere canonẽ ſecũdum poſitũ ſupra de medicinis ſolutiuis in hoc ca. & eligere cõuenientes propoſito tuo. & de his habuiſti exẽpla plura in præcedenti cañ. et habes in. iiĳ. trac. ſupra & tu ibi. Hæc autẽ euacuatio per phlebotomiã, aut pharmaciã maxime & proprie cõuenit materia exiſtente in concauo hepatis. Quòd ſi fuerit oppilatio in gibbo adminiſtra diuretica. Vnde Auic. Cum oppilatio eſt in latere concauo adminiſtra ea quæ ventrem ſoluant, & ſi eſt in latere gibboſo adminiſtra ea quæ ſunt diuretica. Et ſubdit. & melius eſt vt præmittas eis illa quæ incidũt, & aperiunt, & abſtergũt. & tu nota. Et ſummatim dixerũt quidam q medicina oppilationis hepatis debet eſſe abſterſiua virtutis, aperitiua, ac lenitiua. Et recolligẽdo has duas intentiones in materia oppilante viſcoſa da prius incidentia, in materia aduſta da infrigidãtia deoppilatiua &c. deinde ſolutiua propoſito deſeruientia.

Compleatur quartus cum confortantibus intus & extra calidis aut frigidis vt ipſa exigit diſpoſitio. Nam tu ex datis ſupra compone ſm canones. nã ex datis fac emplaſtrum, embrochas, cõfectiones, vnctiones, ſyru. decoctiones, electaria, pilulas, trochiſcos, & huiuſmodi. quæ hepar habeãt cõfortare, vt. ℞. ſpicę. ʒ. i. abſinthĳ. ʒ. ſ. puluerizentur, & conficiantur cum melle. fac ſi vis elect. aut trochiſcos. nam hoc medicamen Serapio mirabiliter extollit. inquit ibi. Spicæ ineſt virtus fortis in huiuſmodi ægritudinibus, immo poſsibile eſt vt curetur cum ea hepar, quod infrigidatum eſt & induratum, et non eſt nocumentum trochiſcorum dictorum in hoc paruum diacurcuma, dialacca deſcriptione Meſ. & pręcipue in cauſa frigida ſunt iuuatiua valde. Item recurre ſupra de debilitate hepatis.

Et ex dictis patet quinti complementum. nam quãdo materia eſt in cõcauo da ſolutiua. Et talia in hoc caſu ſunt conuenientiora in forma aliqualiter dura. Et eſt forma electarĳ, pilularum, & huiuſmodi. Quando vero in gibbo da prouocantia, & talia ſunt cõuenientia ſub forma liquida, & ſubtili propter anguſtiam viarum in parte gibboſa.

Et hic nota q cum dantur talia aperitiua, vt citius fiat tranſitus eorum ad vias vrinales, debemus cõmiſcere aliquid de ſemine raphani, aut radicis eius. nã prohibet tran

E ſitum velocem eorum conuertendo ſe ad os ſtomachi. Et eſt canon Auic. in hoc primo capitulo.

Sextus ſuccurrit accidentibus euenire cõſuetis, vt ſunt hydrops, fluxus hepaticus, icteritia, arefactio, & huiuſmodi. quorum cura ſuis perſcrutetur capitulis.

Cvra itaq attenuatoriæ cauſa exiſtẽte interiori, vt quia apoſtema & huiuſmodi eſt cura apoſtematis. Quòd ſi fuerit exterior hos duos cañ. ſerua. Primus remoueatur cauſa & introducant̃ aperitiua tẽperatę caliditatis, & humiditatis cõtemperantia malã complexionẽ impreſſam. & hęc remotio fiat cum ſimplicibus & compoſitis dictis. Et ex laudatis eſt ſerum caprinum cum decoctione abſinthĳ & heupatorĳ, & maxime in frigida cauſa. Item aqua cicerum. Item cuſcutę, decoctio radicum ſeminũ cum floribus boraginis. buglоſſæ, lupullorum, & huiuſmodi.

Cvra in carnoſa ſeruẽtur, & bothoroſa hi canones. Reſolutio primo ſi ea compleri poteſt, q ſi non ſaniatio. Deinde eruptio. inquit Senex. Quibus in vrinali via pu-

F ſtulæ naſcuntur ſanie facta & erupta ſolutio fit ſicut & in propoſito. Quòd ſi contingat ipſam eſſe carnoſam, & verrucoſam incurabilis eſt, vt Aboali. Tu tamen tenta cũ extenuantibus, exiccantibus, ſubtiliantibus, eam exterminare quæ ſunt aperitiua, de quibus plura ſupra, & elige fortia. Sed cõſidera q cum eis ponas aliquando mollificatiua ne rem indures. vbi autem oppilatio quæcunq fuerit fit ex communitate alterius mẽbri, quia ſcilicet ex retentione menſtruorum, hæmorrhoidarũ fluxus alterius conſueti tunc phlebotomia prouoca, vt ſupra. Quòd ſi fuerit naturalis, quoniam venæ naturaliter ſunt anguſtæ, tũc te conuerte ad regimen, quia da cibum ſubtilis ſubſtantię non oppilatiuum & in modica quantitate, et partire cum in pluribus vicibus in eodem die, vt virtus, & ætas expoſtulant. Et in ſumma ſit regimen eius vt illius qui habet hepar paruum. de quo ſupra. Poſtremo ſcito q ſplen oppilatur propter humorum groſsitiem, renes propter ſtricturam meatuum, hepar vero propter multitudinem hu-

G morum, & anguſtiam viarum, & ſpecialiter in parte ſuperiori. Oppilatio vero renũ eſt diuturnior propter vię longinquitatem, hepatis vero periculoſior propter membri nobilitatẽ. Item ſcito q hepar oppilat̃ vt plurimum ex phlegmate. Secũdo ex melãcholia. Tertio ex ſanguine, raro ex cholera. & nunquã ex humoribus calidis niſi cũ eis cõmiſceantur frigidi. Et hæc pro nunc de iſto ſufficiant.

De dolore hepatis, & eius inflatione. Rub. 6.

Dolor hepatis eſt eius triſtis ſenſatio ſubito & materialiter in partes pãniculi ipſum cooperiẽtis imprimẽs. Cuius cauſa ſm plurimum eſt mala complexio calida. Et dicitur in partes, quia per illum ſentit, vt ſupra in princ. capituli. Et dicitur ſm plurimum, quoniam frigida phlegmatica raro faciunt accidere dolorem. Auic. Item quia fit quandoq ab apoſtemate calido, quandoq frigido, ſed raro, quandoq à ventoſitate extenſiua, quandoq ab oppilatione, quãdoq ex motu critico humorũ, qñq ex debilitate eius & nõ tollerat illud quod ad ipſum venit de cibo.

H Signa demonſtratiua cum dolor hepatis fiat aut à mala cõplexione, aut à ventoſitate extendente, ab oppilatione, aut ab apoſtemate quod eſt ſm plurimum calidũ, & raro frigidum. Et horum ſigna poſita ſunt, aut infra ſtatim ſuis rubricis ponent̃. hinc de illis faciliter pertranſeo.

Signa ſi fit ex motu critico humorũ cognoſcitur, quia fit ſubitus, & apparet per ſeceſſum ſi ſit in cõcauo. Et per vrinam ſi ſit in gibbo.

Signa ſi fuerit ex debilitate iam poſita ſunt. nã in eo caſu nõ tolerat illud quod ad ipſum venit ex cibo, immo eo læditur. propterea q abhorret eum.

Signa demonſtratiua vẽtoſitatis in hepate ſunt tẽſio in hypochondrio dextro quæ minuitur & cõmouetur hora digeſtionis cibi. Et ſedat̃ per cõpreſsionem fortem factam cũ manibus ſup ipſum rugitus in iliĳs ex parte dextra. Et nõ eſt cum eo ſeb, Vnde Auic. Et dolor vehemens valde non fit niſi ex apoſtemate calido aut ex ventoſitate. Qua-

propter

propter, qñ non eſt feb. & dolor eſt vehemens, tunc cauſa eſt vētoſitas. & ideo cui feb. ſuperuenit ſoluit eū, habuiſti ſupra de inflāmatione ſtomachi, & ibi recurras qm̄ multū tibi cōferunt etiā ex parte ſignorum cauſarū, & curæ. Nā inuenies confectiones, electaria, & huiuſmodi, tuo conferentia propoſito. Et tu ex datis in princ. capituli cōpone.

PROGNOSTICA. cum dolor hepatis eſt cum feb. & eſt vehemens valde ſuſpica quòd ex hepate fit. Hippo. in capſa eburnea. Quando accidit dolor hepatis cum pruritu vehementi in camaduati, & poſteriori parte hepatis, & pollici pedis, & apparet bothor in * villo ſimilis fabæ, moritur æger in quinto ante ortum ſolis. Auicē. Et illi cui accidit hoc accidit difficultas vrinæ propter oppilationē cum diſtillatione, quoniam eſt in lacerto. Dico ergo cauſa eius eſt, quoniam eſt aquoſitas maligna quæ expellitur in vrina penetrans aliquo modorum penetrationis in extremitates, & facit accidere caliditas eius & bauracitas ipſius pruritum vehementem.

* aſſ, colb, ſeu cū arabib⁹ alchaſa, q̄ ſi occiput dixerim⁹ at cōſulāt Auic. ſtudioſi. 9. ca 2. tract. 14 ſen. 3. can.

CVRA. de mala autem cōplexione eius doloris cauſatiua dicaf intantū q ipſa eſt aut cum materia aut abſq. Si cum materia oportet attēdere hos cañ. Ordinatio digeſtio, Digeſtio, euacuatio materiæ. Qualitatis impreſſę remotio. Quòd ſi fuerit per cōitatem ab alio membro addatur quintus canon membri communicantis rectificatio. Vltimus accidentiū correctio. Cū quibus vero hi omnes perficiant iā apertū eſt ex predictis ſimplicibus & compoſitis ſupra hepar cōfortātibus & eius malā diſcraſiā remouētibus. Tu tamē ſis ſemper memor vti ſupra. de cōſeruanda hepatis naturali cōplexione. Quæ autē materiā talē digerant aut euacuent iam pluries poſitū fuit. Itē & in præcedenti rubrica memorare aliter operādum cū materia fuerit in gibbo, & aliter cū fuerit in concauo, primū requirit aperitiua. Itē nota q eius dolor vehemēs valde nō fit niſi ab hepate vel vētoſitate. Quòd ſi fuerit abſq feb. eſt à vētoſitate. Auic. Et vt tibi complaceam magis hic memorabo aliqua in dolore eius commendata valent ſumme trochiſci de rhabarbaro maxime vbi fuerit oppilatio. Item diacurcuma in eodem caſu habent, & ſemina calida aperitiua in cauſa frigida, & in ventoſitate, in calida ſemina frigida maiora & minora, ſpica, eupatorium & eius ſyru. in cauſa frigida emplaſtrum de meliloto tamen vbi fuerit durities & ſuſpicio de cauſa frig. non vltra me extendo, quoniam plenum de opportunis hoc loco te feci.

INFLATIO hepatis eſt tumor aeris in eo propter recluſionem ventorum inſpiſſatorum, aut vētoſitatis inſpiſſatæ ſub panniculis eius retentorum. Cuius retētionis cauſa eſt, aut ipſorum multitudo, aut meatuū oppilatio. horum enim vaporum, aut ventoſitatum generatiua cauſa eſt, aut debilitas virtutis digeſtiuæ eius, aut aptitudo materiæ cibalis tranſeundi in vaporem & ventum, aut ipſius humoris proprietas. In cuius cura ante poſitionem canonum, oportet locum cui & hęc cōmunicatur inflatio cōſiderare. nam qñq cōicatur inteſtinis, qñq diaphragmati, aut qñq pectori, aut dorſo. Et ſm aliam & aliā communicationē oportet alia & alia adhibere, vt ſtatim exēplificabo. Hunc tamen canonē generalem prius auſculta q cura huius diſpoſitionis proxima eſt curæ oppilationis, quoniam ſimiliter cum calefactiuis, ſubtiliatiuis, reſolutiuis, vt in illa procedere oportet. Item attende ſi eſt in gibbo, quia tunc operare cum diureticis, ſi in ſymmo cū clyſteribus, & reſolutiuis, vt ſupra. Ordineturq diæta, vt ibi. & deuitet aquam frigidam puram, bibat vinum purū in ieiunio. Auic. ῆ. ſi dolor extenditur ad inteſtina, ſolue ventrem. deinde vtere reſolutiuis. q ſi ad pectus vel dorſum aſcenderit prius adminiſtra diuretica. deinde reſolutiua, quoniam ſignum eſt in parte gibboſa. Hunc tamen canonem intellige. ſi per applicationem euaporatiuorum dolor hos motus fecerit, aut ſi etiam ex ſe ſine applicatione alicuius rei hoc contigerit. Tertio adminiſtrentur euaporatiua, aut fomētationes ex rebus appropriatis, de quibus ſupra ſatis, aut ſacculos ex eiſdē, aut emplaſtra ex ma-

A ſtice, ſquinanto, been, cum oleo de ſpica & huiuſmodi. vt ſupra. Nota tamen q ſi humor eſt in cauſa inflationis ante applicationem remediorum, quia euaporatiuorum, materiam ex qua opinatur ipſam ventoſitatem fieri euacua. Item cum cautela. hæc calida hepati approximes. nam facilitet in inflammationem laberetur.

De apoſtematibus hepatis vlceribus, & ſciſſuris etiam a caſu, & percuſſione. Rubrica. 7.

APOSTEMA hepatis eſt tumor eius præter naturam per ſe incipiēs in partibus eius ſm plurimum, quia in gibbo, aut concauo, & raro in velaminibus, venis, & panniculo, & rariſsime in tota eius ſubſtantia cōtingens. Cuius cauſa materialis, aut eſt ſanguis, aut phlegma, aut cholera, aut melancholia, aut ventoſitas collocando ventoſitatem ſub cauſa materiali largo modo de cauſa materiali. & tu cōſidera. aut chilus in eo retentus, & putrefactus, quāuis ſit rariſsime contingens. Et dicitur per ſe, quoniam cum apoſtema ad aliam ſequitur ægritudinem, & non eſt

B per ſe incipiens, à medicis dicitur exitura. Confimiliter cum aliqua ægritudo in apoſtema terminatur, illud proprie exitura appellatur. Et dicitur raro, quoniam talia ſunt membra neruoſa non apta recipere materiam multam ex qua apoſtema fiat. Dicitur rariſsime, quoniā de rariſſime apparet, & cū accidit interficit. Dicitur cuius cauſa materialis ad differētiā cauſarū agentiū, & q eis annectunt, vt ſunt exceſſiua caliditas eius, & præcipue in febribus adurentibus perſeuerans. Et dicit pręcipue, qm̄ & ſine feb. idē accidere poteſt, vt patet. Similiter frigiditas digeſtionē eius prohibens & expulſionē. vnde non poteſt digerere neq ſuperfluū euacuare. q remanēs tandem apoſtema in eo facit. Itē ſic aggregati penetrant in partes eius apoſtema cauſantes, ſiue ſint phlegmatici, ſiue cholerici. Vnde & choleræ multitudo eſt cauſa oppilationis, vt ſupra de oppilatione hepatis, & tandē cauſa apoſtematis calidi. Vnde breuiter cauſa vt plurimū eſt eius oppilatio ꝓhibēs nutrimentū per ſubſtantiā eius diffundi, & ſuper-

Exitura qd ꝓpric.

C fluitates ex eo expelli, & proprias, & illas quas conſueuit. qñq ab alijs membris recipere. Ex quibus poteſt patere cauſa quare aliquādo in ęgritudinibus apparēt egeſtiones multę dato q infirmi parum comedant. nanq hepar recipiens has ſuperfluitates ab alijs membris quādoq mittit ad ſtomachū cum quo colligantiā habet, & per illam viā ad inteſtina. Itē quia cibus ad hepar penetrare non poteſt, & tunc multiplicātur, & minoratur vrina. Itē facit ad apoſtema hepatis fortis attractio, cum attrahat plusq̄ oporteat. Item adiuuat ad hoc multum vſus cibariorum groſſorum & difficilis digeſtionis, & caliditatis multæ. de quibus ſupra. iij. tractatu. Item vſus aquarum groſſarum. Item aer groſſus & omnia talia quæ ad oppilationem præparāt. de quibus in Rubrica de oppilatione. Itē percuſſio aut caſus ſuper ipſum factus. Nam humores ex his in eo colliguntur, putrefiunt, & apoſtema cauſant, aut ſanguineum ſi humor fluxus fuerit ſanguineus, aut eryſipelāt dum fuerit cholericus, aut durum ſi fuerit melācho-

D licus, aut molle ſi fuerit phlegma. Quandoq accidit apoſtema hepatis cōmunitate ſtomachi, vt cum corrūpitur in eo digeſtio. Similiter cōmunitate aliorum membrorū vt viſcerum, inteſtinorum, aut ſplenis. Nam cū hęc membra nō attrahūt quod debent ſunt cauſa aggregationis humorum ſuperfluorū in ipſo corpore per modum dictū generat apoſtema. Et ſcito q apoſtema qd' accidit in velaminibus eius vt plurimum eſt ventoſum, aut aquoſum genitum ex vaporibus per viā indigeſtionis multiplicatis, et peruentis ad velamen frigiditate velaminis in aquā cōuerſis. Quemadmodum accidit de vaporibus in materiā catarrhalem frigiditate cerebri & ſuorum velaminū conuerſis. Quod autem in ſubſtantia eius reperitur vt plurimum eſt ſanguineum aut cholericum, & raro phlegmaticum, aut melancholicum. Scito etiam q apoſtematum hepatis quoddā fit in gibbo. Quoddā in ſymmo. Quoddam in lacerto qui eſt ſupra hepar. Et quoddam in venis

meſeraicis. Quoddã in toto. Et horum quoddam eſt ventoſum. Quoddam humoroſum ſanguineum, cholericum, phlegmaticum, vel melancholicum. Et horum quoddam terminatur inſenſibiliter, quoddã per ſaniem, quoddã in duritiẽ, & ſclirosim terminatur. de quibus ſigna ponẽtur.

SIGNA demonſtratiua & cõmunia ſunt dolor, & grauitas, inſeparabilis in hypochondrio dextro cũ extẽſione vſq; ad furculã, & attractio furculæ ad inferiora ꝓpter attractionem ſuſpenſoriorũ ad inferius febris continua malitia decubitus ſuper latus dextrum, et potiſsime quando apoſtema eſt calidum, & in gibbo. Itẽ & male decumbũt ſuper latus ſiniſtrum. decumbunt ergo ſupine quia ſuper dorſum, & adhuc male. Quòd ſi apoſtema fuerit magnũ communicatur pectori, & accidit tuſsis ſicca. Item vomitus, ſingultus. Item alteratio coloris faciei & formæ quia inflammatur, & calor tendit ad citrinum vel pallidum & vrina in colorem charopos vergens ſpiſſa obumbrata in ſuperficie conſtricta manifeſte liuens ſuperius cum ſpuma citrina vel alba vel rubea, egeſtio chiloſa, virulenta.

Signa demonſtratiua loci apoſtematis ſunt, qm̃ ſi fuerit in velamine, tunc erit grauedo cũ dolore acuto humerum, & proprie apud cõpreſsionem tactus. Febris premittitur, & maxime ſi fuerit cholericũ. Et pulſus quaſi ſerrinus, qm̃ arteriæ ſunt diffuſæ in pãniculo eius. Et cum fuerit ventoſum ſiue aquoſum toleratur abſq; impedimento multo, niſi fuerit magnum valde. Quòd ſi fuerit in gibbo eius facile eſt cognoſcere ipſum Serap. præcipue ſi fuerit magnum, & lacerti repleti. Nam in hypochondrio dextro apparet durities, & tumor. Et hic aduerte quoniam in hoc communicat apoſtema lacertoſum ventris. Sed ſignum diſtinctiuum eſt, quoniam tumor apoſtematis hepatis eſt figuræ rotundæ lunaris vel ſemicircularis. Sed lacertorum tumor eſt oblongus, vel quadrangulus procedens ſm ſitum lacertorum ad modum caudæ muris maxime qñ eſt in longitudinalibus. Quòd ſi fuerit in trãſuerſalibus tunc apparet oblongus in modum crucis. Itẽ ex alio differũt, quia cũ videtur myrach declinare ad teneritatem, tũc nõ eſt apoſtema lacertorum, ſed hepatis. Et eſt apoſtema gibbi cum tuſsi ſicca ex cõſtrictione anhelitus, & proprie cum fortiter anhelare vult cõmunitate ad diaphragma, & pulmonẽ. Et minoratur in gibbo ſingultus, ſed augmentatur in concauo. Si vero fuerit in ſymmo eius, tunc non ſentitur durities neq; tumor in dextro hypochondrio, niſi eſſet valde magnum, & grauitas eius minor, & dolor eius maior propter compreſſionem, & licet in hoc cõmunicet apoſtemati meſeraicarum eſt minor, & eſt cum tenſione magna, & profunda verſus ſtomachum, & ventrẽ. Et egeſtio eſt chiloſa propter oppilationem, & debilitatum earum. & ſubtilis propter debilitatẽ ſtomachi in digeſtione. Et ſiquidem erit feb. minor & leuior q̃ in eo quod eſt in hepate. In apoſtemate vero hepatis eſt econtra. Item ex ſubſequẽtibus. Nam ſi poſt aliquos dies egrediatur aliquod ſpumoſum, quod ſit ad rubedinem et citrinitatem declinans erit ab hepate. in apoſtemate autẽ comprehendente totũ omnia hæc ſigna, cõcurrunt ſimul.

Signa vẽtoſi, quia vt ſupra alteratur facies, & color, & in forma propter debilitatem hepatis. Item cum eo nõ eſt feb. Item applicatione calidorũ iuuatur ſtatim. Item quieſcit aliquando, ita vt dolor multũ remittatur, ſed in principio dolor eſt vehemens, & extenſiuus, & ambulatiuus, & compreſſione manus facta videtur iuuari.

Signa ſanguinei ſunt vrina ſpiſſa, pulſus magnus, latus, mollis, color faciei rubeus, ſuſcedini mixtus, venæ plenæ, dolor ſub coſtis aggrauatiuus cum pulſatione, & motu, habitudo carnoſa ſanguinea, regimen præteritum ſanguinis multiplicatiuum, feb. inſeparabilis, dulcedo ſaliuæ, linguæ nigredo, ſitis non vehemens, tuſſis non multũ ſicca, ſingultus ſi apoſtema fuerit magnũ. Vnde Aui. Quapropter non accidit ſingultus, niſi cũ apoſtema fuerit magnum cõprimens os ſtomachi quæ ſigna addas cum omnibus dictis, & pariformiter cũ ſignis dicendis ſtatim de eo.

E Signa cholerici, vrina rubea, acuta cum aliquali ſpiſſitudine, pulſus velox, dur⁹, diuerſus, febris acuta, & maxime quando eſt in carnoſitate, ſitis vehemens, amaritudo oris, color faciei citrinus, & totius corporis, & minoratur appetitus, & accidunt ſingultus, nauſea vomitus, cholericus in primis. deinde vt flos æris. poſtea nigrum. Et accidit frigus extremitatum, nigredo linguæ, ſyncopis, & proprie cum eſt in concauitate, & malitia anhelitus, & dolore extenſus ad dorſum, & ad furculam, & mordicatio, & proprie cum eſt in gibboſitate. Et hic adde reliqua ſigna communia de apoſtemate hepatis. dicta ſupra.

Signa phlegmatici ſunt febris inſeparabilis, lẽta. occulta, & defectio appetitus cũ nauſea, & ſingultus ſi magnũ eſt abſque ſiti, vrina citrina, pallida, ſpiſſa. pulſus paruus, mollis, tuſsis, aliquando color totius, albus vel liuidus, habitudo mollis, pinguis, tumor ſenſibilis cum duritie, grauitate, dolore, & reliquis ſignis cõmunibus de eo poſitis.

Signa melãcholici corruptio coloris totius, & faciei tẽ
F dentis ad palliditatem vel citrinitatem cum duritie in loco notabili quibuſq; eſt vehementia feb. et eſt tuſsis abſq; nauſea & vomitu cum vrina glauca ſubtili pulſu parũper duro ſtricto. Conſiderenturq; reliqua melancholiã denotantia, vt ætas, complexio, habitudo, regimẽ præteritum & huiuſmodi. Scito q̀ nauſea, abominatio, deſiderij ablatio, & huiuſmodi. conſueuerunt venire in apoſtemate hepatis quãdo ipſum eſt magnum, & proprie calidum. Et hic aduerte q̀ apoſtema hoc communicat cũ pleureſi in multis accidentibus. Sed differt ab eo quoniam in pleureſi febris eſt acutior dolor acutus lateris malitia anhelitus maior eſt cum pleureſi ſemper tuſsis ſicca primo. deinde humida cum maturatur, & eſt pulſus vt ſupra de ea, in apoſtemate hepatis poſt tuſsim ſiccam nõ ſequitur humida, & dolor eſt ſub coſtis, & dolor alteratur, & pulſus non ſit ſerrinus valde.

Signa quando apoſtema venit ad ſaniationem, qm̃ accidentia primo emerguntur. deinde facta ſanie remittun-
G tur. & cum rumpitur accidit oppilatio, & exitus puris, & ſaniei per egeſtionem ſi fuerit in ſymmo, vel per vrinam ſi fuerit in gibbo, & cũ fuerit alba. & ſequitur alleuiatio bona eſt, ſi vero cœnoſa, & ſit fœtẽs, & ſequitur debilitas mala eſt, aliquãdo autem per vomitũ ſanies ipſa emittitur.

Signa reſolutionis, quia de die in diem alleuiatur infirmus & corp⁹ redit ad diſpoſitionẽ ſuã in colore appetitu, & reliquis bonis diſpoſitionibus febris remittiť. Itẽ etiã durities, & grauitas, & dolor, & hmõi. & reliqua accĩtia.

Signa indurati, quia ſentiť manifeſte durities, & corrũpiť color, & appetitus minoratur, et difficultas anhelitus, & grauitas abſq; febre communicat in apoſtemate duro.

PROGNOSTICA cum apoſtemati hepatis ſociatur fluxus ventris mortale. Auic. Quando apoſtema hepatis calidum permutatur ad ſplenem bonum, ſed quando permutatur ad hepar malum. Omne apoſtema criticum ſi eſt in latere gibboſo hepatis eſt eius criſis cũ ſudore aut prouocatione aut fluxu ſanguinis, & ſi eſt in latere
H cõcauo facit criſim cum ſudore per vomitũ aut ſeceſſum.

Quidam ſunt qui ex hac egritudine cito moriuntur propter reſolutionem naturæ. Serap. Et hi ſunt habentes apoſtema calidum, quidam qui tempore longiori viuunt, vt patientes apoſtema frigidum. Apoſtema hepatis aut interficit, aut terminatur in exituram alicuius membri, aut reſoluitur, aut ſaniatur, aut induratur. Omne apoſtema hepatis calidum vel frigidum faciens oppilationẽ eſt cauſa generationis aquoſi ſanguinis, & tãdem hydropiſis. vt infra de hydrope. Apoſtema quod eſt in gibbo peius eſt quàm quod in ſymma. Apoſtema durum hepatis niſi velociter medicetur peſsimum eſt, quoniã infra diem. xiiij. cauſat hydropiſim. Et certe omne apoſtema eius niſi ſuccurratur in hydropem terminatur.

CVRA cañ. & quoniã omne apoſtema hepatis quodcunq; fuerit, aut ex quacunq; cauſa ducatur ad apoſtema calidum, aut frigidum vel ventoſum, hinc ponam primo

curationem

curationẽ apoſtematis calidi.ſecũdo frigidi.tertio ventoſi.

Et antequã te intromittas in cura eius ſiue ſit calidũ aut frigidum.primo conſidera nunquid ſit curabile aut non. Quòd ſi fuerit incurabile ne nomen mali medici ſubeas eius curã omnino poſtponas, aut ita prudenter agas cum amicis infirmi, & alijs ciuibus, ꝙ ſciant te ſic intromittere ob infirmi conſolationem, & in angulis ciuitatis prędica eius curæ impoſsibilitatẽ. Quòd ex ſignis hoc ſignificãtibus eſt perduratio longa duritiei, & lapideitatis ipſius. Serap. Vnde Auic. de cura apoſtematum durorũ. Nõ euadit aliquis ex apoſtemate duro quieſcente confirmato. & illi qui ſanantur ſunt qui curãtur in initio ſui. Et alibi quãdo apoſtema fit cancer minoratur ſpes in eo. Et Gale. ad Glauconem, dum apoſtemata in hepate inueteraſcũt nũquam curari poterunt, neq; ego curaui, neq; alios vidi facere, omnis huiuſmodi patiẽs futurus eſt hydropicus. eſto itaq; circa hæc ſollicitus. Nam in cura apoſtematis eius maior eſt adhibenda diligentia q̃ in aliqua eius ægritudine. primo quia in apoſtemate ſunt omnia genera morborum, & ſic periculoſior omni alia eius ægritudine ſimplici. Secundo propter multa accidentia periculoſa vt ſunt febris cõtinua, dolor, & huiuſmodi. vt ſupra. Tertio quia eius operatio ſanguifica eſt neceſſaria toti corpori quę magis ex apoſtemate lęditur quàm ex aliqua alia ægritudine eius. Quarto quia membrum notabile egregium virtutis nutritiuæ principium, ſecundum medicum, quare virtus ex ipſo apoſtemate magis læditur.

Poſtquam autem viſum eſt ꝙ apoſtema eſt curabile attende hos canones generales.

Primo ꝙ apoſtema hepatis habet quatuor tẽpora quẽadmodum apoſtema aliorum membrorũ, in quibus oportet medicum diuerſa adminiſtrare. Nam quę in principio competunt nõ competunt in declinatione, et econtra, ita de alijs pariformiter dicendum.

Secundo ꝙ & licet in principio apoſtematum, & ſaltẽ calidorum competãt repercuſſiua ex canone generali, tamen repercuſsiua exhibita in principio apoſtematis hepatis debent eſſe aliter aſſociata q̃ repercuſsiua in alijs apoſtematibus adminiſtrata. debent etenim cũ ſubtiliatiuis, & aperitiuis, & reſolutiuis commiſceri. vnde Aui. de cura calidi apoſtematis hepatis inquit. O q̃ velociter reſpondet durities huic membro, & propter hoc oportet vt ſint permixta cum reſolutiuis, & infra. quapropter oportet vt incipias à regimine reſolutionis materię in hac ęgritudine plusq̃ ſit via, & inceptio etiã alijs apoſtematibus timendo lapideitatem, & duritiem. Sed hunc canonem corrige ex notatis de cura cholerici.

Tertio ꝙ ſuperflue ſtyptica non debent adminiſtrari. Vnde Auic. & epithematũ quidẽ frigidorũ adminiſtratio ſuperflua q̃nq; perducit ad duritiem. An autẽ hepati magis ſtyptica competant q̃ ſtomacho dicetur in dubijs.

Quarto reſolutiua pura non debent adminiſtrari, ſed debent cum eis ſtyptica virtutem, & membrũ confortantia commiſceri, ne incidamus in errorem talis medici qui cũ reſolutiuis ſic proceſſit in apoſtemate hepatis nephy: quod eũ ad mortem perduxit, vt Gale. xiij. therapeu. xij. cap. Et nota de reſolutiuis, quoniã non debent eſſe fortia, neq; mordicatiua, ne addant in apoſtema. vnde Aui. quoniam adminiſtrãs reſolutionem non adminiſtres eam ex genere eorum vnde mordicant, & cõmouent apoſtema.

Quinto debes attendere latus apoſtematis, quoniam ſi fuerit in gibbo oportet procedere cum aperitiuis, & vrinam prouocantibus, & abſtinere à ſolutiuis ventris, econuerſo. ſi fuerit ĩ cõcauitate. vnde Aui. euacua ergo ex apoſtemate, qđ eſt in cõcauitate ex latere ſolutionis ventris, & illud quod eſt in gibboſitate ex latere prouocationis.

Sexto ꝙ in apoſtemate hepatis ſollicitetur æger ad beneficium vẽtris, & non ſuperflue. vnde Aui. & caue ne dimittas naturam remanere ſtrictam. in hoc enim eſt nocumentum magnum & non dimittas eam eſſe ſolutã ſuperflue ne cadat virtus, imo tibi incũ vt ſolus conſtrictam cũ

A æqualitate, & conſtringas ſolutam cum æqualitate.

Septimo. quòd vt ſupra dictum eſt in principio capituli. ꝙ hepat eſt membrum valde paſsibile inter cætera, & ſicut velociter conuertitur in lapideitatem, ita velociter recipit reſolutionem.

Octauo ꝙ aqua hordei nõ competit in apoſtemate hepatis propter eius dulcedinem, quoniam oppilat. et conſimiliter neq; mellicratũ, ſed bene aqua ſimplex cocta, ſed de his in dubio, & pulchre.

Nono ꝙ mordicatiua, & ſtyptica ſunt magis apta nocere cõcauitati q̃ gibboſitati, et cauſa, q̃m occurrũt cõcauitati, & ſunt in principio fortia, ſed antequam veniũt ad gibboſitatem refranguntur, & de eorum virtute remittitur, & nõ ſunt ita apta lędere. ad quod etiam facit, quoniã obuiet in gibboſitate exterius orificijs ſinus extremi eius.

IN CVRA ita. ꝓ calidi ſanguinei hi obſeruentur canõ.

Primus cũ ægrotanti occurris immediate fac phlebotomiam, & hoc in principio ex baſilica ſi potes. ſi nõ, ex ni-
B gra. ſi nõ, ex cephalica. Auic. Licet cuidam placuerit de ſaphena eiuſdem lateris, de quo in dubijs, & extrahe ſanguinis quantitatem magnam. & hoc niſi fuerit indicatio fortis ad cõtrarium ſumpta, aut ab ętate, aut tenore virtutis, aut ex aliqua tali cauſa. Nam illis conſentientibus nõ dubites ꝙ ſi tantam vt optas in vnica vice extrahere poteris non eam partire debes. vnde Auicẽ. phlebotoma ergo in primis & non hæſites. in hoc caſu non eſt prohibitio fortis & extrahe ſanguinem abundantem. Vnde Alexander. qui negligunt facere phlebotomiam in paſſione hepatis cuius ſanguis abundat magnũ inducunt periculum, neceſſe eſt enim putreſcẽte materia aut vulnus faciat aut in ſcliroſim inſanabilem conuertatur. Et in hoc caſu laudauerunt multi phlebotomiam vſque ad ſyncopim. iuxta illud Senis. tertio Aphor. primæ particulæ. & vbi oportet vſq; ad defectionem ducere. Super quo verbo Galen. in commento inquit. In dolore ergo maximo nulla medicina eſt hac defectione perfectior. Sis tamen attentus ꝙ
C materia exiſtente in fluxu debet fieri in parte oppoſita. ſi vero non, ex eadem. Et nota quòd phlebotomia in apoſtemate hepatis pluries & magis competit quàm in alio apoſtemate, & ſpecialiter quãdo fuerit ex ſanguine. Nam cum materia indicet de ſui euacuatione quę non niſi phlebotomia apte compleri poteſt, hinc cum etiam non videatur virtutem poſſe ſuſtinere tantam euacuationem in vna vice neceſſario oportebit replicare. Quòd ſi phlebotomia fieri non poſsit, quia ætas aut aliquod aliud impedimentum obſtaret fac ei proportionabile, vt quia prouoca hæmorrhoidas. de quarũ prouocatione habetur infra ſuo loco aut fluxum ſanguinis narium. de quo ſupra quinto cap. aut aliquod tale vt ventoſas cum ſcarificatione ſub hypochondrijs. hic autem canon ſic poſitus eſt in primis, & ſi ordinatio diætæ deberet eum præcedere vt comprehendatur eius maxima neceſsitas, ne contingat medicum in hoc fore negligentem.

Aliud eſt ordinatio diætæ quæ debet eſſe declinans ad
D frigidum & humidum. dum tamen nõ ſi eſt ex glutinoſis, viſcoſis, oppilatiuis, vt ſunt dulcia pręcipue à quibus abſtinere debent. vnde Aui. & oportet vt deuitet dulcia inquantum poteſt paſtillicia & huiuſmodi. Quid ſit de ptiſana dicendũ habetur in dubijs de aqua hordei. vnde Serap. hepar indiget cibis, & potibus, & medicinis aperitiuis non viſcoſis, ſed ſubtilibus non mordicatiuis, quia mordicatiua ſtimulant membrum apoſtematum, neque dulcia quia oppilant, neq; ſtypticis & ponticis. ſimiliter vt aqua granatorum. Quæ autem ſint in ægritudine ſanguinea conuenientia habes in. ij. tract. & tu ibi.

Facta autẽ phlebotomia ordinataq; dięta, tũc procede ad applicationẽ repercuſsiuorum quæ nõ debent eſſe ſpoliata à ſtypticis aromaticis propter nobilitatem membri, & ab aperitiuis, ſubtiliatiuis, reſolutiuis, vt hic ante in canoñ. ij. Quæ autem ſunt frigida repercuſsiua, ſtyptica, & aromatica habes ſupra de cura malæ cõplexionis hepatis

cum

eum materia.et tu ibi.quæ autem ſint aperitiua,ſubtiliatiua &c. cõueniētia habes de cura malæ cõplexionis frigidi hepatis & de debilitate.& tu ibi. Medicamētum ad hoc eſt.℞.ſandal. rub.ʒ.ij.ſucci ſemperuiuæ, ſucci ſolatri.ana.℥.iiij.aquæ roſ.℥.iij.ſpicę,ſquinanti.ana.ʒ.i.cyperi.ʒ.ß.aceti parum miſce & intingatur petia duplicata, & ſic ſuper hæpar tempore calido frigida applicetur. tempore vero frigido tepida reiteretur frequenter mane & ſero ante cibum & meridie.tu tamen cañ. ante hos menti habe. Itē ℞.oleorũ roſ.de ſpica violati.añ.℥.ij.ſandalis rub.ʒ.ij.aceti.℥.i.ſac vt dictum eſt. Ad intra autem applica vt infra de cura cholerici. Tranſacto autē principio, quia in augmento miſceātur hæc dicta & conſimilia & vigorentur reſolutiua,& ſtyptica,& frigida repercuſſiua debilitētur, & tu compone ex habitis in allegatis locis. In ſtatu vero æquētur,ita tamen ꝙ reſolutiua ſaltem aliqualiter vincāt propter applicationem membri ꝙ etiā addatur, quoniā in declinatione reſolutiua debēt omnino & potenter vincere,quæ tamē non expoliēt à ſtypticis confortantibus ne incidamus in errorem à tali medicina.de quo ſupra.

Et nota ꝙ in ſtatu cõpetit phlebotomia iterum de baſilica dextra de qua quãdoq; euacuatur materia ipſa tota. Quòd ſi nõ euacuatur, tunc eum reſpicientibus ſanguinē. vt ſupra.iiij.tract. hoc tamen totum ſcriptum eſt de quatuor tēporibus ipſius apoſtematis, vt proceſſus ſit magis cõtinuato ſermone. Tamē antequā ſic ad hæc tēpora deueniat, cadit tēpus magnũ in quo quidē oportet medicũ vti digeſtiuis,alteratiuis,et euacuatiuis. Vt verbi gratia.in caſu deſ oxyzaccara,aut ſyru.acetoſus ſimplex, aut vinum granatorum cum aqua endiuiæ, nenupharis,ſolatri,ſemperuiuæ,acetoſæ,& hmõi.quæ cõtinent in tract.iiij.de digeſtiuis ſanguinis & alteratiuis.& tu ibi. Euacuantia etiā habentur ibi vt ſunt tamarindi,rhabarbarũ,caſia, pruna, & quę ex his fiũt vt diaprunis.Et ſtude iuxta canonem in ſoluendo ventrem cum modis.vt dictum eſt in cañ.ipſo de his. Reſoluentia autem materiæ apoſtematis ſi nõ veniret ad ſaniē, adminiſtra intus & extra, & quæ ſint talia habuiſti allegatis locis. Quòd ſi deuenerit ad ſaniem quid agendum dicetur dum expediero cholericum, phlegmaticum,& melancholicum,& de ſanguineo actum eſt.

Cvra cholerici.cõſimiliter cum occurreris fac phlebotomiam minorem multo ꝙ̃ in ſanguineo. & hæc phlebotomia deuitet canonem generalē. Caue ne egrum.iiij. primi de phlebotomia. propterea quia rariſsimum eſt ꝙ cholera illa nõ ſit ſanguini admixta propter naturā membri ipſius,& expedit primo canoñ.vt ſupra.

Ordinetur diæta vnde debet declinare ad frigidũ et humidũ,& magis ꝙ̃ in eo ꝙ eſt à ſanguine. Itē debent vitari inflãmabilia & oua præcipue niſi in caſu magnæ debilitatis quo non poſſet æger ex alio reſtaurari,ſed ſint alterata, qui autem hoc in caſu conueniant. require ſupra tract.iij.

Item competunt frigida,& ſtyptica in principio vt vinum granatorum,berberis,agreſte,& huiuſmodi.quæ cũ carne comedi debent. Item ſunt & potu cõuenientes,vnde aqua endiuiæ cum vino granatorum conueniret.

Tertius eſt adminiſtratio repercuſsiuorũ in principio, & hoc ad extra & ad intra.

Et nota ꝙ ſi apoſtema fuerit in gibbo diuretica frigida etiā nota ſunt cõueniētia,et epithemata,et cõſimiliter emplaſtra.Si vero in cõcauo ſolutiua,lenitiua, frigida, cuiuſmodi eſt aqua fructuũ, thamarindi,pruna, caſia,& hmõi. cum quibus etiā dari poteſt rhabarbarum, ſaltē eius infuſionem,ſuccus roſ.& hmõi. Talia enim ſolutiua nõ debēt eſſe multũ fortia ne agitēt materiā ex cuiꝰ agitatione poſſet ſequi timor perditionis ægri. cõueniũt tñ aperitiua,& frigida ſi apoſtema eſt in concauo, ſed non ita directe. ex qbus habes duos cañ.q ſunt digeſtio, & euacuatio. & de his digeſtiuis & ſolutiuis habes. iiij.tract. & tu ibi. Digeſtiones autē iſtæ,& euacuationes debēt iterari,& frequentari, & phlebotomia minorari. In apoſtemate vero econtra.ſupple ſanguineo. Canon ꝙ ſtatim à principio in apo-

E ſtemate cholerico,cũ ſit qd valde acutũ debemus euacuare per ventrē aut per vrinam ſm locũ apoſtematis. Iuxta illud Senis.x.apho.iij.ſection. Medicari in valde acutis, ſi materia turget eadē die, tardare.n.in talibus malũ eſt. & debet fieri euacuatio cum medicina ſatis alti gradus & altioris ꝙ̃ in ſanguineo. Itē qui coniungunt eis debēt eſſe altioris frigiditatis ꝙ̃ in ſanguineo. An phlebotomia pręcedere debeat pharmaciā alibi dicetur.ſed credo ꝙ phlebotomia debet pręcedere. Canon ꝙ repercuſsio in hoc quę ſit in principio debet eſſe cum magis frigidis ꝙ̃ in ſanguineo,ꝓpter quod nota ꝙ principiũ eſt duplex. principiãs & principiatũ ſiue perfectum. In primo competunt pura frigida. vnde Aui. docet infrigidare repercuſsiua cũ niue. In ſecundo competunt mixta iuxta cañ.ij.ſupra qui corruptionem cepit ab hoc. Ita in ſumma in cauſa calida frigida ſint plura calidis. In frigido vero ecõtra.immo vt infra. Canon ꝙ inceſſanter ſolēt in primo principio frigida adminiſtrari donec ęger frigiditatem ſentiat,& non dubi-

F tes.nam hic non eſt timor de lapideitate materiæ propter ſubtilitatem.ſed bene eſt dubitandum de inflammatione magis.& ideo audacter Auic.docebat cum niue infrigidare. Canon ꝙ fiat proportionabiliter in aliis temporibus, vt dictũ eſt de temporibus.in de ſanguineo. Item nota ꝙ clyſteria ſunt conuenientiſsima in his duobus caſibus,ſed debent eſſe leuia & lenitiua ne fiat agitatio fortis in materia,ſaluo ꝙ ſi eſſet in fine,& aliquid duritiei remãſerit,conſentiente virtute competunt fortia.& tu conſidera.

Cvra frigidi phlegmatici, oportet attendere intentiones cõſimiles his quæ de cura cholerici dicta ſunt,quia ſcilicet proportionabiliter ſuo modo. nam in principio oportet facere phlebotomiam diuerſiuam,dico diuerſiuā quoniam ratione materiæ non competit euacuatiua, ſed bene ratione fluxus eius. Nam omne apoſtema vbicunq; ſit ſemper ſit ex curſu materiæ per venas ad locum apoſtemoſum, phlebotomia nanq; omnem materiam in venis contentam & per venas currentem æqualiter minuit &

G proportionabiliter. vt Galenus ſecundo regiminis acutorum ſuper illo verbo.ſi dolor per caleſactorum alleuiatus non fuit & ad ſurculam aſcendit, phlebotomia namq; nõ ſic verenda eſt vt pharmacia. vt Gale.in eodem. Et ſi adducitur in contrarium Canon quarta primi,caue ne ęgrũ. Reſponde de euacuatiua materiæ.

Ordineturq; diæta declinans ad calidum & ſic. & moderate, & ſit ex rebus ſubtiliatiuis non oppilatiuis & huiuſmodi. Nam diæta hæc eſt proportionabilis diæte quæ eſt conueniens in oppilatione hepatis,de qua ſupra.

Tertivs eſt adminiſtratio repercuſsiuorum. Circa quem canonē nota ꝙ in principio principiante de quo in pręcedentibus,quia ſcilicet nondum comprehenditur neq; creditur ꝙ aliquid de materia fluxerit ad locũ debemus vti repercuſſiuis frigidis mixtis cum aliquibus calidis,vt ſupra in canone,& hoc vt membrũ iuuet,& cõfortet ne recipiat materiā quæ credit ad eum locũ poſſe peruenire. Si autē iam tale trãſiuit principiũ & aliquid de ma-

H teria fluxerit,tunc iuxta doctrinā Auic.non competũt frigida repeuſsiua, ſed calida ſtypticis mixta, ſubtiliatiuis, aperitiuis,abſterſiuis, de quibus dabitur exemplum. Et hic canon declaratur ex tribus, ex natura materiæ peccãtis.ex natura membri ad alia quædã membra comparati. Tertio ex natura ipſius loci. Ex parte materiæ qm̃ cum ſic frigida phlegmatica non eſt apta repelli ꝓpter viſcoſitatem & adhærentiā ſuam. Nam & frigidis magis cõſtringetur, & adhærebit membro. Ex parte membri quoniā materia ab eo nõ ſic ꝑ expreſsionē eius eſt apta, exprimi ſicut cerebrũ & caro quæ ſunt membra mollia. Ex parte loci vel ſitus, nam ſi conſideramus hepar poſitum ſub membro carnoſo,cerebrum autē inter oſſa recludit,vnde qa hepar nõ habet tantũ defenſaculũ proueniũt citius frigida cum ſua virtute ad hepar ꝙ̃ ad cerebrũ quod ab oſſe multũ defendit.Propter quod concludendũ vt prius ꝙ in principio cõpetunt ſubtiliatiua.vnde Auic.Et oportet vt

ſit virtus in eo ſtyptica cõſortans & aromatica, verbi gratia, ſicut eſſet ſpica, coſtus, nux muſcata, calamẽtum, calamus aromaticus, ſemina calida, poliũ, ſiſeleos & huiuſmodi. Item abſinthium. Item. ℞. abſinthĳ puluerizati, cyperi, gallarũ cupreſsi, capparorũ, ſquinãti, maſticis, myrrhæ. ana. cũ farina ſeminis lini fac emplaſtrum addito modico aceti, & vino inquantũ conuenit, vel fac pulueres bullire in aqua prius quaſi vſq; ad ſpiſsitudinẽ & cum illa adiecto vino fac emplaſtrum, nam in iſtis oportet te moderari ex feb. & alĳs iuuantibus. Item aliqui ſuccum abſinthĳ in eo lanã ſuccidam infuſam & tepefactam hepati pro repercuſsiuo applicãt. Sed nota ꝙ repercuſsiua non debẽt continuari quia timetur de lapideitate materię repentina propter ipſius materiæ habilitatem. Conſimiliter intelligendum eſt de melancholico. Canon ꝙ oportet multum ſollicitare in curãdo ſubito tale apoſtema quoniam faciliter confirmatur qui canon etiã ſatis intellectus eſt ſupra.

Facta autẽ repercuſsione ſollicitetur euacuatio frequẽs nunc cum pharmaco appropriato lenito, & leui nũc cum clyſteribus etiam non multum fortibus, nunc cum ſuppoſitorĳs, nunc cum diureticis, & maxime quando materia ſit in gibboſitate. Item ſollicitare ad digeſtionem materię, & econuerſo ad paulatinam, & frequentatam euacuationem ſemper cum lenitiuis, mollificatiuis, vt eſt caſſia, manna, tamarindi, rhabarbarum his, procedaturq; deinde cum reſolutiuis plus & minus ſecundum temporis exigentiam vt plus in declinatione, & minus in augmento, & eo modo in ſtatu, & habes ſupra quæ ſunt illa, & recipe gratiora tibi.

Cura in frigido melancholico. Procedatur vt de phlegmatico dictũ eſt quantũ eſt ex parte phlebotomiæ. Sed minor competit diuerſio quæ non placuit Gordonio, vt fieret ex latere oppoſito dicens ꝙ fiat ex baſilica eiuſdem lateris, & cauſa quoniam ibi eſt ſufficiens oppoſitio quæ eſt ſurſum & deorſum, ꝙ ſi fieret ex parte oppoſita tũc eſſet duplex oppoſitio iam dicta, & alia quæ eſt de ſiniſtro ad dextrum, phlebotomando non debemus pertranſire duas diametros. vt Auic. quarta primi, de phlebotomia, ꝙ deinde à repugnante exponi poſſet ꝙ intellexit de euacuatiua: & hic canon Gordonĳ reſpicit ea quę ſupra dicta ſunt de phlebotomia in calido.

De repercuſsione autem dicatur vt dictũ eſt in de phlegmatico ſi cum hoc addantur mollificatiua.

Secundo ꝙ ſollicitetur purgatio humorum groſſorum peccantium, & cum quibus fiat habetur quarto tractatu, & ſit purgatio frequentata & leuis præcedentibus etiã digeſtiuis appropriatis, de quibus allegato loco. & non oportet vt ſis audax ad ſoluendum ventrem cum rebus vehementis caliditatis, & faciat læſionem etiam addat in nocumento Auic. & laudatur in hoc caſu maxime terbentina quando eſt in gibbo.

Tertio oportet p̃ſertim attẽdere deoppilationi hepatis, nã ſi nõ fieret deoppilatio materia cibalis nõ haberet trãſitum ad alia mẽbra, & ſic toleretur maximũ iuuamẽtum.

Quarto quia aperitiua, & reſolutiua non poſſent penetrare in materiã durã. Ideo oportet immediate ſuccurrere ei cum mollificatiuis. Item quia ſi non fieret mollificatio reſolueretur ſubtile, & durum in petram conuerteretur.

Quinto non expolientur talia à ſtypticis confortantibus hepar vt ſupra, ſed moderate, & mollificantia ſunt ficus pingues, mucillagines, pinguedines & huiuſmodi, de quibus infra. Item aperitiua, & oppilatiua, & huiuſmodi habuiſti ſupra de oppilatione hepatis, fiuntq; in ſuis tẽporibus proportionabiliter, vt dictũ eſt de temporibus aliorum. Scito tamen ꝙ iacere ſuper latus dextrum eſt ex eis quæ valde conferunt ad reſolutionem eius. Auic. quod intellige etiã de reſolutione calidorũ, ſed tu bene conſidera.

Nota ꝙ hepar frequẽtius apoſtematur de ſanguine quantum eſt ex abundantia eius. Velocius ex cholera quãtum eſt ex eius penetratione. Et ex phlegmate plus quantum eſt ex eius adherentia: licet videatur Raſi ꝙ non fiat in he-

A pate apoſtema phlegmaticum. Nec Serapion quarto tractatu explicitam ponit curam de eo, fortaſſe comprehendens ea ſub cura apoſtematis duri, ſed de his conſidera. Et de melancholia plus quantum eſt ex eius groſsitie. Vnde in ſumma frequentius ex ſanguine, ſecundo ex cholera, tertio ex phlegmate, quarto ex melancholia. Et quoniam eædem intentiones habẽdæ ſunt in apoſtemate iam indurato quæ habentur in melancholico, hinc ſimul ponã antidota valentia in vtroq; caſu reſolutiua, ſcilicet aperitiua, mollificatiua, ſiue lenitiua et huiuſmodi. Si prius tamẽ dixero ꝙ in apoſtematibus calidis ſecure adminiſtra ſuccos herbarum iam dictarum, de quibus tandem aliquid in fine, & hæc in principio cum repercutere intendis, ſi vero apoſtema ipſum ad ſtatum peruenerit qualecunq; fuerit non reſoluetur, ad quam reſolutionem debet medicus omnino intendere.

CVRA. ſi ad collectionem iam deuenit ꝙ cõprehenditur ex eius prolõgatione vſq; in diem quadrageſimam
B vel circa, quia citius aut tardius ſm materiæ diſpoſitionẽ in qualitate, & quantitate cum perſeuerãtia fe. & doloris qui dolor in principio eſt remiſſus, poſtea in augmẽto intenditur cum alĳs accidentibus feb. ſcilicet & pulſatione, & huiuſmodi. nunc ſtude ad has complendas intentiones quæ ſunt quatuor, ſcilicet maturatio ſiue ſuppuratio, eius ruptio, rupti mũdificatio, incarnatio ſiue conſolidatio.

Et ad euidentiã primi ꝓpter iuuenes eſt ſciendũ ꝙ ſuppuratio idem importat ꝙ materiei ſaniatio, quãdoq; importat purã emanationẽ. Nam ergo prima intẽtio vt maturetur apoſtema, & procuretur eius ſaniei euacuatio quę verba intellexit princeps in proprio cap. Cum ergo percipit apoſtema iam collectum, & induratum quod tactu comprehenditur, tunc iuxta primã intentionem procede cum maturatiuis intus & extra applicatis quæ ſunt mollificatiua, cuiuſmodi ſunt medullæ, adipes, grana pini, ſemen lini, fœnugræcũ, althea, paſſulæ pingues, ficus, gummi albotin, apozima ex coſto. eupatorio, amygdalæ dul-
C ces & huiuſmodi, quæ non debent abſolui à rebus hepar cõfortantibus vt ſupra in canonibus. & eſt iſte canon etiã Galen. primo prognoſticorum, in cõmento illius verbi. ꝙ ſi tranſeunt diẽ vigeſimum. dicit enim ꝙ omne apoſtema poſtquã nõ interficit ſubito aut non reſoluit totaliter, aut reſoluitur ſubtile, et groſſum etiã manet, aut cõuertitur in ſaniẽ vincẽte calore naturali immutante, aut conuertit in venenũ vincẽte calore accidẽtali in conuerſione. Sed cõplendo hũc canonem tres alios notato qui ſunt. Primus vt primo procedas cum aperitiuis ſubtiliatiuis ſm ꝙ materia exigit, quia aliter in calido, aliter in frigido vt virtus mollificatiui poſsit penetrare. Scd's ꝙ vt p̃mittas ſubtiliatiua calefaciẽtia incidentia humorẽ groſſum, etiã viſcoſum & frigidum, & eſt eius materia. Tertius vt leniatur vẽter & lenis teneat, vt ex hoc habilius egrediat, & reſoluatur humor, quare materia minoret, & natura reddatur fortior. Item fiat lenitio cũ caſſia, manna, aqua fructuum, & huiuſmodi: & non fiat tranſitus ad fortia vt ſupra. Itẽ
D fiat cũ clyſteribus lenitiuis notis, & nõ fortibus, & eſt hic canõ magis proprius qñ materia eſt in cõcauo. Tamẽ propter cauſam aſsignatã quia minorãdo materiã eſt etiã præcauẽdus materia exiſtẽte in gibbo & eſt. vĳ. Itẽ medicinæ valẽtes ante maturationẽ quæ bibunt in hoc caſu ſunt lac aſininũ cũ zucchara ru. & aqua radicũ cũ paſſulis, & ficubus, capillis veneris, & decoctio dactylorũ cum fœnu græco, & decoctio polĳ in ieiunio & ſyru. de hyſſopo & huiuſmodi ex quibus tuo modo cõpone. Sed oportet vt attendas qñ aliter operandũ eſt in calido aliter in frigido. & do exemplũ in calido. ℞. farinę hordei. ℥. i. ſeminis lini, fœnugręci. ana. ʒ. ſ. cyperi & ſquinanti, ana. ʒ. ĳ. amoniaci. Maluauiſcus vt p̃paretur.
ʒ. iĳ. terbẽtinæ. ℥. i. maluauiſci cocti, & à ligno mũdati, & piſtati. ℥. iĳ. oleorũ maſticini ro. ana. ℥. i. fac emplaſtrũ et eſt Placẽtini. Ad idẽ farina hordei decocta in oleo violato & butyro recenti. Itẽ mica panis trita cũ oleo violato, & vitellus ouorũ in butyro recẽti. In frigido. ℞. bdellĳ. raſine pini,

nepini, opoponaci, amoniaci, ana. ℥. ſ. cyperi, acori, cappari, ſquinanti. ana. ʒ. ſ. farinæ ſeminis lini, & fœnugræci. ana. ℥. iiij. maluauiſci præparati vt ſupra lib. i. olei de ſpica. ℥. ij. terbentinę lib. ſ. diſſoluantur gummę in vino, & cum diſſolutę fuerint addas terbentinam, & ponātur omnia in mortario, & incorporētur cum piſtello. Ad idem valet emplaſtrū de meliloto Meſ. ij. diſtin. item diaquilon eiuſdem, & ex ſimilibus cōpone. Sed nota ꝙ ſimilia emplaſtra non debēt applicari niſi cum apoſtemata veniunt ad ſtatū, & non ſperatur eorū reſolutio. Sed exiſtimatur eius durities futura, & collectio, & cōuerſio ſuę materiei in ſaniem, ꝙ ſi non crederetur ipſam debere ſaniari, ſed ſic duram remanere, & fortaſſe ad cācrum venire vtere mollificatiuis prius, & longo tempore, deinde reſolutiuis vt infra. Item ſcito ꝙ apoſtemata hepatis raro veniunt ad ſaniem, ita ꝙ mundificenť cum ſalute infirmi, imo ſm plurimum & quaſi ſemper tales moriūtur eo ꝙ natura in tam nobili membro propter neceſſitatē in ſuis operationibus ad totum ſaniem ex vlcere longo tempore non poteſt tolerare, & cum talis diſpoſitio neq̧ per naturam neq̧ beneficio medicinali breui tempore curari, et remoueri poſſit, ſequitur ex neceſſitate mors, & tu conſidera. Sed ſi ad ſaniem deuenerit ꝙ comprehendes ex remiſſione feb. & doloris. Iuxta illud Senis. ij. aphor. Cum pus conficitur. et ex apparētia aliquali ſaniei egreſſæ per vomitum, aut vrinā, aut ſeceſſum & per rigorem ſuperuenientem tunc conare ad auxiliandum naturæ ad eius expulſionem per regionē conuenientem. Vt ꝙ ſi fuerit in gibbo per vrinā, in concauo per ſeceſſum &c. Complebis ſecundam intentionem.

Erumpentia autem ſanioſum apoſtema, & appropriata ſunt illa in quibus eſt ſubtiliatio cum confortatione, vt ſcabioſa. & ſuccus eius, abſinthium, crocus, ſpica, naſturcium, radix peoniæ, radix rubeæ, ſuccus eupatorij, radix centaureæ, oleum de neride, oleum de lilio. Itē emplaſtrū ex farina hordei, baurac, & fimo columbino, calamento, vel albotini picē, & ſimilibus. Dormire ſuper hepar, deambulare vt poſſibile eſt.

Cumq̧ fuerit eruptum, & ſanies apparuerit manifeſta; tunc oportet vt inſiſtas cum mundificatiuis. In calido cū aqua mellis facta ſm artē in qua facta fuerit emulſio ſeminum frigidorū maiorum, & maxime ſi fuerit in gibbo, & hic nota ꝙ diuretica non debent fortia àdminiſtrari ne ſequatur excoriatio in via vrinæ ex ipſis ſimul cum ſanie corrodēte, vnde des mundificatiua per regionem ad quā declinat ſanies, & ipſam in acuitate remitte ne vias lædat. Item aqua hordei, item valet ptiſana hordei comeſta, itē ſemē atriplicis, lactucæ cum zuccharo datum in aqua hordei. Quòd ſi fuerit in concauo da diaprunis, caſiam, rhabarbarum, mannam cum huiuſmodi. conducentibus ea ad hepar ex frigidis hepaticis, vt eſt endiuia, & huiuſmodi de quibus ſupra. In frigido vero conſimiliter cum appropriatis calidis, vt eſt aqua mellis cum fœniculo, cum zuccharo rub. & alijs abſterſiuis calidis, de quibus quarto tractatu. Quòd ſi fuerit in cōcauo da agaricum, ſenę, & huiuſmodi, electarium indum.

Facta autem mundificatione quòd comprehendes ex remiſſione accidentium, & quia non amplius ſanies apparet tunc procede ad conſolidandum, & incarnandum, & ſic complebis quartā & vltimam intentionem. Conſolidatiuum ad extra Recipe ſpicæ. ʒ. iiij. aloes. ℥. ij. maſticis. ℥. i. pulucrizentur & cum aqua pluuiali aut fontis incorporetur, & applica calidum. Ad intra recipe ſanguinis draconis, thuris. ana. ʒ. ſ. ſeminis endiuiæ, apij, maſticis. ana. ʒ. i. ſumatur cum aqua mellis calida in matutinis, & cibetur cum ſtypticis; & ſi alia incarnatiua plus placent da cum appropriatis hepati, & conſidera locum. Scito enim quòd medicinæ aperitiuæ primo veniunt ad concauum, deinde ad gibbum vadunt. et ideo in concauo quando ſit neceſſaria conſolidatio etiam valent, vnde da cum eis conglutinatiua vt habeant cauſam remanendi ad conglutinandum, vt eſt dragacantum, amilum & huiuſmodi cum eis, & conſimiliter, ad extra applica vt placet, de quibus quarto tractatu. Item ſi ſanies finaliter perueniret ad ſpatium ventris, tunc fiat inciſio apud inguina & diſcooperiatur lacertus, ideo vt appareat ſyphac interius nominatum meſenterion, deinde fiat in eo foramen: & ponatur in eo cannella per quā currat pus paulatim, deinde cum èmplaſtris conſolidabis. Sed curam hanc magis chirurgicis reliqui. Sed nota ꝙ ſtatim & ſollicite attendendum eſt ad apertionē apoſtematis, vt ſubito euacuetur ſanies, nā ſi continenť ſtatim corrodit ad intra, & membra lędit nobilia, inde ſequitur mors, vt fortaſſe cōtingit in rizolero. Electarium ad ſaniem inducendum. ℞. farinæ orobi rubei. dragacāti infuſi in ſapa. ana. ʒ. i. dactylorum mundatorum, & nouorum ſi haberi poſſunt. ℥. ij. croci. ʒ. ſ. mellis quod ſufficit. Itē vtatur cataplaſmate ex ſemine lini, fœnugræ. nitro, & ſale, ſtercore columbino, prius tamen decoctis radicibus altheæ, cētaurea, & abſinthio, & ſemper ſis memor cōfortare ipſum, &

E — *Syphac quid.*

F ſicut dictum eſt ſi hæc remedia nō proſunt deueniendum eſt ad opus chirurgicum. Item ſcito ꝙ omne aperitiuum quod eſt ponticum, ſiue ſtypticum cum aliquali amaritudine iuuat ad duritiē hepatis, ſplenis, & ſtomachi, ſiue ſit decoctum in aqua ſiue vino, vt taraſacon, abſinthium, ſpica & hmōi. vnde ſequitur ꝙ ſpicæ puluis bibitus cū vrina capræ hepatis materiā educit. Itē & à proprietate hepar lupi ſiccum cum vino. Item dialacca, theriaca, philoniū & hmōi. Itē fomentetur hapar induratū cū lana ſucida infuſa in oleo irino in quo decocta fuerit centaurea, & radix aphodillorum. Item ad idē. ℞. caricarū infuſarum in lixiuio, & aceto, centaureæ puluerizatæ & cribratę, abſinthij, nitri, ſalis, ſinapi, cerę, adipis anſerini, gallinacei, diſſoluenda ſint duplum ad terenda. Item medulla cerui cum amnoniaco, bdellio, & dentur continue potiones appropriatæ, quia diureticæ, aut ſolutiuæ, ſiue lenitiuæ. Et breuiter in ſumma recollige ꝙ in principio apoſtematū hepatis maxime calidorū vtere repercuſſiuis etiā fortibus vſq;

G ad ſuccos infrigidatos replicādo ſæpe cum ſucco ſemperuiui, ſolatri, & huiuſmodi. ſuccus endiuiæ eſt appropriatꝰ valde. Itē ſuccus ſcariolæ, & ſic etiā per os dentur repercuſſiua frigida. In augmento vero vtendum eſt reſolutiuis mixtis, vt ſupra. In ſtatu autē repercuſſiuis cum reſolutiuis in parua quātitate, & ſint ęqualia. Quòd ſi comprehenditur ipſum debere reſolui proſequere cum reſolutiuis etiā ſi non, non. ſed ꝙ ad duritiem & collectionē deuenitur, tunc in duritie vtere mollificatiuis prius, deinde reſolutiuis, ſi ad collectionē et ad ſaniem, tunc vtere maturatiuis ſaniatiuis, & alijs ex intentionibus quatuor ex iam dictis. In frigido itaq; ſuo modo procede, ſed in principio repercuſſiua in frigido debent eſſe mixta cum reſolutiuis vt ſupra. In augmento autem reſolutiua non tamen pura, & cōſimiliter in ſtatu ſi deueniunt ad duritiem mollifica, deinde reſolue. Si ad collectionē ſanioſam ſit venturum matura vt dictum eſt, ſed poſtremo nota ꝙ phlebotomia, vt ſupra debet replicari in calido etiam in ſtatu, &

H ſimiliter ſi vt ſupra in frigido, ſed multo magis in calido et ſpecialiter in ſanguineo. Item & pro cura completa decurre ad ea quæ de apoſtemate ſtomachi dicta ſunt.

CVRA. Aliquando autē accidit ꝙ apoſtemantur lacerti ſub diaphragmate in longum, & trāſuerſum extenſi, & extimatur ꝙ ſit apoſtema & non eſt, vnde decipiť medicus, & tunc procedendū eſt præciſe ſicut in apoſtemate hepatis, ſed magis in hoc caſu vtendum eſt localibus qm̄ multū plures proſunt, diſtinguentia tamen ſigna habenť, qm̄ in exteriori non eſt debilitata virtus vt in interiori. Nec pulſus tanta varietas. nec vrinæ nec fœcum tāta permutatio, & forma apoſtematis apparet aliquando longa aliquando tranſuerſalis. In hepatico vero ſemicirculariter, ſed de ſignis amplius.

CVRA. Accidit etiam apoſtema in meſeraicis, & illud curatur cum medicinis quibus curanť apoſtemata in cōcauitate hepatis, verum oportet in apoſtemate hepatis

cautius

cautius agere in applicatione ſtypticorū, & reſolutium,
& repercuſsiuorū propter particulam patientē, nā fortio-
ra applicari poſſunt, & debēt in apoſtemate meſeraicarū
ꝗ̄ in apoſtemate hepatis. vnde Auic. audacia ad repercu-
tiendum materiā in primis & ad reſoluēdum eam in me-
ſeraicis eſt fortior, & non timetur ex ſtypticis, et reſolutio
quidē timetur ex apoſtemate hepatis. Exemplum ad re-
ſoluendum hepatis apoſtema, & meſeraicarum, & lacer-
torum. ℞. ſtoracis, ceræ. ana. ʒ. i. olei maſticini, ro. ana. ℥. ß.
vini. ʒ. xxij. liquefiat cera, & omnia miſce. Aliud reſolu-
tiuum & cōfortatiuum. ℞. croci. ʒ. ij. bdellij, ℥. i. ſordis vi-
teoli. ℥. ß. amoniaci, ſpicæ romanæ, carpobalſami. ana. ℥. i.
olei liliorū quātum ſufficit, & miſce. Aliud & præcipue
cū apoſtema duritiei eſt proximū, valet etiā in doloribus
ſplenis & renū. ℞. ſquillæ aſſatæ, lilij celeſtis, aſſari, & dau
ci, ſeminis apij, aniſi, ſpicæ, caſiæ, caſtorei, calamenti mon
tani, & fluuialis, cimini, acori, piretri, piperis longi, nu-
cis muſcatæ, amomi, apij, euphorbij, & ſeminis altheæ, &
ſticados, polij, ſiſeleos, ſeminis rutæ, ſeminis fœniculi, cor-
ticū radicis capparis, ariſtolochiæ ro. cinnamomi electi,
zinziberis, baccarum lauri, ſeminis iuſquiami albi, coſti,
ameos, ſeminis carui omnium partē. i. conficiant cū melle
deſpumato. Et ſcito ꝙ tale emplaſtrum nō eſt applicandū
niſi poſtquā fuerint applicata ſufficiēter emplaſtra molli-
ficatiua ꝗ ex his & paucioribus conficere potes vt libet.

Cvra. Quid autē agendum ſit in eo ꝙ eſt ex vento-
ſitate patet intelligenti, nam localia prius cōferunt reſolu-
tiua, cōfortatiua. vt ſupra & fortaſſe oportebit vti euacua
tiuis, digeſtiuis, et quādoq; phlebotomia permaxime vbi
dolor fuerit intenſus valde ad prohibendum fluxū humo
rum ex dolore ad locū. Conſimiliter ſi fuerit ex chilo cor-
rupto, & retento conforta ſtomachum hepar maxime vi-
gorando expulſiuam eius. Nam breuibus clauſi curā ho-
rum cum iam ex dictis dependeat, & tu conſidera.

Cvra. Accidit autē vt apoſtema in hepate ex caſu
vel percuſſione. Accidit & qn̄q; etiā remotio alicuius pen
nulæ eius à ſuo ſitu. Accidit & ab eo ſanguinis emanatio,
quādoq; in eo ſanguinis aggregatio, & retentio equidem
ex caſu. Quādoq; contuſio ſola in quibus caſibus oportet
eidem ſuccurrere. In primo itaq; caſu quādo apoſtema
in hepate contingit ex caſu vel percuſsione ſiue times fu-
turum ex caſu fac phlebotomiā ex eodē latere vt placuit
Gordonio, ſed credo tutius eſſe ex oppoſito, & extrahaꝫ
ſanguinis quātitas condecens vt virtus, & ætas, & cætera
cōſentiunt, vt dictum eſt ſupra. Deinde procede cū reper-
cuſsiuis frigidis, deinde procede vt dictū eſt de cura apo-
ſtematis ſm̄ ꝙ exiſtimas materiā fluxam eſſe: ꝙ ſi ſanguis
egrediatur ponanꝫ ſtyptica cum eis, & recurre ad ea quæ
dicta ſunt ſupra de fluxu ſanguinis nariū, itē de ſputo ſan-
guinis ꝙ ſi fuerit ſanguis aggregatus, & retentus tua inter-
eſt vt ſanguinem mortuū reſoluas, & mumia proprietatē
habet in hoc. Quia ſi pennula remota à ſitu ſuo fuerit,
oportet ꝙ reſtaurator erigat patientem, & pectus ſtringat
pręparet ad reductionē, quod reſtauratoribus relinquo.

Medicamen cōferens in principio cum eſt illic calidicas
aut timeꝫ curſus ſanguinis. ℞. rhabarbari, balauſtiarū, ſan-
draconis, & aluminis iameni æquales partes, & doſ. eius
eſt aureus. i. cū aqua citoniorū, et oportet vt deꝫ in die plu
ries ſaltē quater. Aliud ad idē quod repcutit cū reſolutio
ne aliqua, & cōſortatione. ℞. carabę, meliloti. ana. ʒ. x. ro.
ru. ʒ. v. achaciæ, ʒ. iiij. luti armeni. ʒ. vij. nucis cupreſsi tri-
gintaocto, conficianꝫ cū aqua arnogloſſæ, & fiant trochi-
ſci vnius aur. & adminiſtrenꝫ vt ſupra. Puluis valens ad
percuſsionē hepatis, & cācri. ℞. balauſtiarū, violarū, myr
ti, boli ar. amili. ana. ʒ. iij. ſang. draconis, rhabarbari, lacte.
ana. ʒ. i. ß. doſis eſt. ʒ. i. cum decoctione ro. maſticis, & ar-
nogloſſæ. Medicamen Aſclepiadis ad idem expertum.
℞. camepiteos, & praſsij, ſeminis apij montani, gentianæ,
ſeminis agnicaſti, fellis vrſi, ſeminis cucumeris, ſcolopen-
driæ, radicis oppoponaci, rubeæ, ſeminis caulis, ariſtolo-
chiæ, pipis, ſpicæ, idę, coſti, ſeminis apij, croci, herbę iudai-

A cę, polij, apij, eupatorij, granorū iuniperi. an. partes æqua-
les terantur, & cū melle cōficiantur, doſis pondus auella-
næ cum vino, & pro complemento curæ lege quæ ſcripta
ſunt ſupra de apoſtemate ſtomachi, quoniam erit vtile valde.

Cvra. De ſciſſura autem, & inciſione hepatis dica-
tur cum Hippocrate ſexta apho. apho. 18. ꝙ moritur ille
cuius diſrumpitur hepar. Auic. idem & maxime quando
diſruptio eſt magna communicata corpori eius, & venis,
quando autem eſt vulnus non ſic communicatum & par
uum ſpes eſt ſalutis. Auicen. & cura eius eſt cū medicinis
ſtypticis, conglutinatiuis, vt ſupra de ſputo ſanguinis, illa
accipe, & dirige cum appropriatis ipſi hepati frigidis, ad
idem confert dare in potu. ʒ. ij. ro. cum aqua frigida. Item
idem operatur puluis balauſtiarū, & ſic de aliis ſtypticis,
emplaſtra etiam ex eiſdem ad extra applicata conferunt
potenter, & tu bene conſidera hæc ſingula.

De Cachexia. Rubrica. 8.

Cachexia eſt mala corporis diſpoſitio à debilitate
B digeſtiuę hepatis perueniēs cum non ſuperfluit ob quam
ſanguis malus generatur nō aptus membris vniri ex quo
malus in toto color peruenit ad albedinem, & citrinitatē
declinans, ac tumor in palpebris, & facie, & quandoq; in
toto, ita vt fiat ſicut maſſa. Cuius cauſa eſt mala comple-
xio calida, aut frigida hepatis, materialis, aut immateria-
lis, vt ſupra de debilitate hepatis, & tu ibi. Et dicitur ca-
chexia gręce, latine mala habitudo. Simon. à cachos malū
& xios habitudo. Dicitur à debilitate digeſtiuę, quo-
niam nō poteſt eſſe cachexia, ſimiliter nec hydrops abſq;
malitia hepatis, vt quinto interiorum, & primo progno-
ſticorum, commento primo. Ex quo infertur ꝙ ſi ex cor
ruptione cibi contingeret corporis mala diſpoſitio, & tu-
mor in palpebris, vt in ſuperflue comedentibus quādoq;
accidit, illa non debet dici cachexia. Item debilitas iſta
poteſt eſſe, & diminuta, & corrupta, & ablata, vt eſt poſ-
ſibile ſtante virtute eius, & à qualibet iſtarum continge-
re poteſt cachexia. Dicitur cum non ſuperfluit ad diffe-
C rentiam hydropiſis, & ſpecialiter hypoſarcę. Nam cum
natura, ſeu virtus ipſa ita debilitatur, vt non poſsit ſeque-
ſtrare phlegma ipſum, aut aquam à ſanguine, & tranſeat
cum ipſo ſanguine ad membra, & in ipſis vacuitatibus ag-
gregetur, ſequitur alia res differens à cachexia in quarto.
in toto genere pręter naturam. Ex quibus infertur ꝙ ca-
chexia eſt diſpoſitio pręuia, an autem cachexia pręcedit
neceſſario omnem ſpeciem hydropiſis dicetur in dubijs.

Cachexia gręcis, noſtris nō in eleganter mal⁹ corpis habit⁹ nūcupaꝫ.

Dicetur ob quam generatur ſanguis crudus non dige-
ſtus, & ad membra pulſus, & in vacuitatibus eorum retē-
tus nō ingrediens eorū ſubſtantiam propter eius malitiā,
factuſq; ineptum nutrimentum ibi remanet, & per ſucceſ
ſionem quantitatis ad qualitatem ſequitur tumor, & ma-
xime non facta reſolutione, aut aliūde euacuatione eiuſdē
inepti nutrimēti. Color albus accidit ex cruditate ipſius
humoris citrinitaſq;, membra non nutrita aliqua accidenti
tali caliditate capiuntur, vnde inflammatur ſubtile, quod
eſt in ſanguine. Tumor in palpebris, quia facies, & palpe
D brę ſunt membra humida, et ideo materiam illam cito re-
cipiunt. Quòd autem ſint membra faciei rara, & humida
habetur. 2. proble. problemate. Sed diceres propter rarita
tem materię debere cito euaporare, dicendum ꝙ materia
non eſt apta cum ſit ſanguis crudus, & virtus membrorū
debilis, pedes autem, et manus inflātur cum ſint membra
remota à fonte caloris, & maxime cōtingit in pedibus, vt
in ſequēti rub. declarabitur. Fit autem ſicut maſſa ad mo
dum Auic. quia ad modū paſtę. Et dicitur cuius cauſa &
tu recurre ſupra de debilitate hepatis. Sed ſcito ꝙ mala he-
patis diſpoſitio, & ſpecialiter eius frigiditas eſt vna ex po-
tiſsimis cauſis. et ſubdit Aui. & quādoq; accidit cachexia
propter aggregationē aquę in pulmone, & fit forma patiē
tis cauſa ſimilis formę hydropis. Et hic de cauſis & ſatis.

Signa demonſtratiua cōmunia ſunt in modo colo-
ris ad albedinem, & citrinitatē. Inflatio palpebrarum, &
extremitatū manus, & pedū, & qn̄q; ſpargitur in totum

vt in deſcriptione dictum eſt, & remanet veſtigium poſt compreſsionem factam cum digitis. Appetitus fortis ſaltē in principio propter phlegma acre licet quandoq; debilitetur. Creſcit quandoq; ſitis propter debilitatē digeſtionis, vnde in proceſſu multiplicātur ſuperfluitates viſcoſę. Et natura prima remanet in retentione, & reſolutione ſm ordines. Et fiunt ſyncopes quandoq;, & vigiliæ, & quandoq; nō. Et minoratur vrina, et ſudor. Et fit inflatio in myrach. Et vētoſitas multiplicatur. Et inflātur teſticuli quandoq;. Et ſi vltra tūc accidunt difficulter curantur. Et quandoq; accidit in gingiuis caliditas, & pruritus propter vaporem corruptum aſcendentem, & fit corpus debile mollificatum, & iſta ſigna addas cum poſitis in deſcriptione eius ad complementum ſignorum demonſtratiuorum.

Signa ſi fuerit ex corruptione complexionis calidæ tūc aderit ſitis, caliditas extremorū quę ſentitur in plantis manuum, & pedum aliquando cum fe. aliquando abſq; fe. & ventris ſiccitas multa, & paruitas appetitus, & aſperitas linguæ abſq; grauitate, & rubedo vrinæ abſq; dolore forti ſub coſtis dextri lateris.

Quòd ſi fuerit propter corruptionē complexionis frigidæ aderit ſolutio ventris cum mollitie corporis, & corruptio coloris cum tumore faciei ſi paruitas ſitis, & appetitus, & reliqua ſigna frigidæ cōplexionis hepatis, de quibus ſupra ad quæ, & pro ea quæ de calida recurre. Sed vltimo ſcito ꝙ remiſſa ſigna in hydrope poſita ſunt etiā cachexiæ, vt etiam in ſequenti dicetur rubrica.

PROGNOSTICA cachexia eſt via in hydropem, & ideo ſollicita eius curam.

CVRA canones ordinatio diætæ. Digeſtio materiæ. Euacuatio eius. Confortatio hepatis, & præcipue digeſtiuæ eius. Confortatio ſtomachi. Confortatio aliorū membrorū vt materia in eis nō retineatur ſiue generetur. Exiccatio generatæ humiditatis aut in membris multiplicatę.

Primus completur cum diæta declinante ad contrariū cauſæ, qm̄ quandoq; materia eſt calida, qñq; frigida, vnde in his te modera, vt oportet, cibus enim eorum ſit ſuauis confortatiuus naturæ, aromaticus vt ſunt carnes perdicū, faſianorum, pullorum, & huiuſmodi temperatæ, de quibus ſupra tertio tract. aromatizatę cum garyophilis, cinnamomo, maſtice, croco, coriandro, citoniis, & in parua quantitate granatis dulcibus. Item ſint appetitus prouocatiui & humiditatis illarum inciſiui, vt ſynapis, nuces, porrum, & alia quæ currunt curſu eorum abſq; multiplicatione plurima eorum ne ſui acuitate ſanguinem corrūpant, his itaq; & aliis te vti oportet ſm exigentiam materiæ, & cauſæ. Nam in cauſa calida conferunt frigida participantia aromaticitate non viſcoſa, vnde competunt piſces petroſi, & alii de aquis mundis, & bonis laudati, & condiantur cum aceto, agreſto, myrto, vino granatorum berberum, & huiuſmodi. Vinum ſit album odoriferum temperatum cum aqua ſcariolę endiuię aut cum aqua decoctionis lactucarum ſcariolæ. Et minoretur potus aquæ. Auic. Exercitium ſit temperatum & præcipue poſt euacuationes factas. Et quia balneum eſt de annexis exercitio in eo tantum dicatur ꝙ confert valde maxime naturale ſulphureum, aut aluminoſum, & maxime in cauſa frigida ad conſumandas illas. Quòd ſi deſint fiant cum aquæ maris. Aui. balneū vero aquæ dulcis non confert & pręcipue balneando ſe, ſed in eo ſudando tñ nō noceret. Tua. n. intereſt moderari, qm̄ oĩa ſcribi nō poſſunt. Nam in frigida cauſa diæta debet declinare ad calidū, vt verbi gratia, vinum ſit odoriferum, clarum, album, & aliter ponticum abſq; aqua. Item cōfert allium coctum, ficus ſiccæ, nuces, carnes arietinæ aſſatę frixæ, petroſellinus, fœniculus, aniſum, & oua ſorbilia, condita cum pipere, cardamomo, garyophilis, nuce muſcata. Item ſynapiſmū & huiuſmodi.

Non oĩa ſcribi poſſunt.

Secundus compleatur cum digeſtiuis appropriatis valentibus cōtra humores cholericos viſcoſitate participātes, & præcipue in cauſa calida, verbi gratia. acetoſus ſimplex, oxymel ſimplex; cum decoctione endiuię ſcariolæ

E acetoſę & huiuſmodi de qbus. iiii. tract. Sed quęres quomodo in iſtis multiplicantur humores cholerici. Dicendum ꝙ licet pręſentes nō aggregent humores cholerici: tñ ex occurrētibus inflammātibus poſſunt in eis aggregari.

Tertius habet compleri per euacuantia, vbi nota ꝙ euacuatio fit aut per phlebotomiā. Aut per pharmaciā, Aut per prouocantia. Aut per clyſteria. Aut per vomitum. De phlebotomia Aui. Euitent phlebotomiam quantum poſsibile eſt, & ſi fuerit neceſſaria propter repletionē ſanguinis aude ſuper eam cū menſura, et partire in diebus tribus aut quatuor. Et cum plus eſt neceſſaria phlebotomia eſt quando cauſa eſt in retentione ſanguinis hęmorrhoidarum, & menſtruorum, & melius quidem eſt vt euacuatio fiat cum eis in primis quę mundificant ſanguinē ſicut hiera, & ſimilibus, deinde ſi nō ſufficit extrahe ſanguinē paucum. De ſolutiuo vero dicatur primo ꝙ ſtudium debet eſſe in cauendo ne ſtomachus à ſolutiuo lędatur, qm̄ vt dictum eſt eius debilitas eſt qñq; cauſa cachexię. Secundo
F ꝙ euacuatio fiat reiterata: & paulatina in calida cū hiera ſimplici, et eſt medicina ſingularis, ipſa enim educit ſuperfluitates abſq; humiditatibus innatis, vnde Aui. Non permittas ipſa fieri, ſed reitera euacuationē. Tertio ꝙ in cauſa frigida euacuationes paulatinę magis cōtineant, vt prohibeatur generatio ſuperfluitatum, quę debent eſſe fortes debiles iuxta tenorem virtutis. Quòd ſi debiles non ſufficiunt oportet in cauſa iſta trāſire de debili ad fortē, vt verbi gratia, in principio cum hiera cōmixta Gal. colloquintidata. Quòd ſi non ſufficit detur ſicut elleborus niger, quia medicina fortis. Vnde Auic. Et qñq; indiget eis quę ſunt ſicut elleborus niger, laudantur hoc caſu pilulę fœtidę, & ſtomaticę, alkindi, rhabarbarum, turbith, & huiuſmodi. Et agaricus eſt conuenientiſsimus, quia aperit oppilationes mirabiliter. Vnde ſcito ꝙ licet dicatur ꝙ cachexia fiat à materia calida, tamen ſemper eſt pręſentia humoris frigidi oppilantis. Et propter hoc oportet in digeſtiuis vti aperitiuis, & mūdificatiuis, & materiā frigidam educētibus.
G vnde Aui. Neceſſe eſt vt euacues cum eis quę ducunt humores ſolutione ventris, & aperiunt oppilationes. Quarto ſolutiua ſint aromatica ſiue cum aromaticis mixta cuiuſmodi ſunt xyloaloes crudum, & ſimilia, poſt autem ſolutiones his vtere prouocatiuis oppilationes aperiētibus.

Clyſteria conſimiliter ſint ſubtiliatiua, reſolutiua aperitiua & humiditatū peccantium eductiua, ex quibus autē hęc fieri habent, ſcis & de eis in ſequenti rubrica, & infra de icteritia ad plenum. Vomitus autem eis multum confert, ſed fiat cum cautela, & ſit factus ante cibū, & ſi oportet trāſeatur de debili ad forte, vt de raphano ad id quod eſt ſicut elleborus, de quo ſupra de vomitu.

Quartus completur cum his quę dicta ſunt ſupra de debilitate hepatis. & tu ibi.

Quintus perficitur cū dictis ſupra de debilitate ſtomachi.

Sextus impletur cum euacuatiuis reſolutiuis, diaphoreticis, exiccatiuis, cuiuſmodi ſunt exercitium, balnea ſulphurea, & cum habentibus virtutem confortandi mem-
H bra ad extra applicatis, vt ſunt vnctiones ex oleo de maſtice, de ſpica & huiuſmodi.

Ex quibus completur ſeptimus, & tu conſidera.

Et vt copioſior ſis: addam hic aliqua multum conferentia in cachexia quę ſunt aperitiua exiccantia ſubtiliatiua aromatica quę intus & extra applicari poterunt, & ſunt ſpica, cinnamomū, abſinthiū, eupatoriū, ſemen vrticę, camepitheos, diacurcuma, dialacca. Et ex cōpoſitis quę cōferunt eis valde ſunt ſy. de abſinthio in ieiunio, quo in mala ſtomachi diſpōne vſus eſt Cermiſonus, & de eo vidi experientiā nobilem maxime qñ fuit continuatus. Item valet ſyr. de eupatorio, ſy. de fumo terrę, triphera minor, trochiſci de diarodon maxime in cauſa calida, trochiſci de roſis de eupatorio, & vrina in ieiunio potata, qua etiā libenter vtebatur Cermiſonus in hoc caſu. Emplaſtrū in cauſa calida cōferens hepati eidem applicatum. ℞. abſinthii, ſolatri, acetoſę, florū chamomillę, ana. & cum farina hordei,

& ſucco

& ſucco eupatorij fiat emplaſtrū. In cauſa frigida. ℞. aſſari, abſinthij, cyperi, cappari, acori, farinę lupinorum. an. M. i. terantur: & piſtentur, & incorporētur cum oleo de ſpica, aut de ſemine lini. valet & in caſu iſto diatrionpipereon.

De hydrope. Rub. 9.

Hydros græcis, noſtris aqua inter cutē vocitat̃.

HYDROPS eſt paſſio aquoſa propter grandem errorem digeſtiuæ hepatis immediate contingens. Cuius cauſa eſt materia ipſa frigida membrorum ingrediens ad omnia membra apparētia aut nutricatio q̃ maxime tumere faciens, vnde hydropiſis dicta eſt ab hydrops græce, latine aqua, & piſis paſſio quia aquoſa paſſio. Ex quo videt̃ inferri ꝙ hęc deſcriptio ſoli cōpetat aſcliti, propter quod credo dicendū ꝙ quia aſclites eſt paſſio vulgo magis nota. auctores deſcripſerunt eam præſertim, tamē in eius deſcriptione etiam aliæ duæ compræhenduntur ſpecies, de quibus infra quę ſunt hypoſarca, & tympanites vt ſtatim declarabitur. Item aduertēdum ꝙ tympanites & ſi præſertim, & magis fiat à ventoſitate, non tamen abſoluitur ab aquoſitate, vnde Raſis in diuiſionibus, tympanites fit ex aggregatione aquæ paucæ quæ deſcendit in ventrē, & ventoſitatis plurimæ. Cōſimiliter hypoſarca q̄n aquoſitas in quanto ſuperfluens ſiue phlegma indigeſtū quod tenet locum aquæ tranſit cū ipſo ſanguine ad mēbra omnia manifeſta, vt patet, & ſic patet primo ꝙ genus deſcriptionis competit omnibus ſpeciebus eius. Item per hoc ꝙ dicitur omnia mēbra apparentia compręhendit̃ hypoſarca, per verbū nutricationis comprætenditur tympanites, & etiam aſclites. Dicitur propter grandem, & propter minorem aliæ ægritudines hepatis, & malæ cōplexionis conſurgunt, vt. 3. collecti. Dicit̃ digeſtiuæ. Nā ſicut feb. eſt paſſio cordis, ita hydrops hepatis, & nunq̃ accidit hydrops abſq; ægritudine hepatis, propterea Auic. Nā hydrops eſt defectus nutrimēti corporis totius, hepar aūt eſt eius principium, quia ſine eius defectu fieri non poteſt, patitur tamen in quadā plus & in quadā minus, vnde ſexto de accidenti, et morbo, in aſclite pręſertim patitur hepar. In tympanitate ſtomachus ſimul cum hepate, in hypoſarca vero hepati, tertia digeſtione mēbrorum. ſ. cum ipſo hepate, ex debilitate autē digeſtiuæ hepatis hęc triplex materia generatur, & quælibet eſt diminute decocta ſiue digeſta aquoſitas, ventoſitas, & phlegma crudū quæ ad membra cum ſanguine tranſit. Et dictum eſt immediate q̄n alia mēbra poſſunt eſſe cauſa mediata factiua hydropiſis, vt verbi gratia, apoſtema, aut mala complexio ſeu diſpoſitio ſtomachi, propter quam cibus indigeſtus, & aquoſus tranſit ad hepar, ſed de his & alijs cauſis dicetur ſtatim. Dicitur cuius cauſa. Sed dubitat̃ an à cauſa calida fieri poſſit hydropiſis ꝙ Aui. de hydrope inquit: & cōplexiones ſunt inflammantes, & faciunt hydropiſim plures illis cū gradatione reſolutionis caloris, & quarto apho. cōmento. 11. in fine hydropiſis autē naſcitur ex cauſis frigidioribus, hoc autē in calidioribus, impoſſibile. n. eſt ſine calore in groſſitiem mutari illos humores. Propter quod dicendum ꝙ hydropiſis habet vel habere poteſt duplicē cauſam, vnā immediatam, aliā mediatā, cauſa aūt mediata dicitur mala cōplexio ſeu eius diſpoſitio mala, & hæc poteſt eſſe frigida, & calida, vt allegatum eſt, & infra dicetur. Immediata aūt eſt ipſa materia cruda quæ mēbra inflat ſcilicet aquoſitas vel phlegma crudum vel ipſa ventoſitas & quælibet iſtarū eſt frigida per priuationē caliditatis naturalis, licet contingat eā quandoq; à caliditate accidētali calefieri ſubingrediente caliditas talis ſequitur q̃ maxime ad differentiam cachexiæ in qua non eſt tātus tumor, vt ſupra de ea.

CAVSAE. Et proſequens de cauſis dico ꝙ hydropiſis habet cauſas communes, & proprias, cauſæ autem cōmunes quandoq; materialis, localis, efficiens, formalis, et finalis. Materialis eſt aquoſitas ipſa ſiue phlegma aquoſum, vel ventoſitas ipſa. Localis vero eſt locus vacuus qui eſt inter zirbum, & ſyphac, aut membrorum totius corporis ſpongioſitas. Efficiens diuiditur in coniunctā, antecedentem, & primitiuam, & coniuncta diuiditur in immediatā

A & mediatam vt ſupra. Immediata eſt aquoſitas vel ventoſitas, mediata eſt hepatis debilitas à qua immediate ꝓuenit, quæ quidem mediata continue generat immediatā & multiplicat. Antecedens vero eſt mala complexio hepatis, et aliorum membrorum ſiue mala eorum cōpoſitio concurrens ad digeſtionis notabile nocumētum. Formalis eſt ſua eſſentia per notificationem ipſius habita. Finalis vero, vt deſtruat hepar, & ad interitum perducat, ꝙ vt plurimum contingit quando antiquatur, et confirmatur, & ꝓprie aſclites, deinde tympanites, deinde hypoſarcha, & eſt minus mala, ſed de hoc in dubijs. Cauſa enim primitiua eſt omnis cauſa in digeſtione hepatis inducens nocumentum, & maius q̃ cachexia, vt ſunt omnia illa de quibus ſupra, de cachexia, & de debilitate ſtomachi de quibus aliquid infra. Sed vt hic clarius habeantur quæ ſcio ꝙ ſemper expectas dicam. vna cū duce meo ꝙ omnis cauſa hydropiſis eſt aut propria aut cōmunicata. Propria vt mala cōplexio frigida, aut calida eius exceſſiua reſoluens,

B vt ſupra, aut paruitas eius, aut apoſtema calidum, aut frigidum, aut durum oppilans orificium venæ chilis aſcendentis, & deſcendentis, q̄n tunc propter oppilationē prohibetur trāſitus aquoſitatis quæ retenta in locum vacuū, iam dictum tanquam quid nociuum tranſmittitur, & ibi tumorem facit. Communitatis etiam accidit digeſtiuæ hepatis debilitas primo à toto, vt cū ſanguis totus ſuperflue calefit aut infrigidatur, ita vt in hepate grande ſequatur nocumentum. Secundo à ſtomacho, quia à frigiditate eius, & præcipue cum frigiditas illa ſuccedit fluxui ſanguinolento. Tertio ex oppilatione meſeraicarū vnde hepar debilitetur non recipiens nutrimentū. Quarto cōitate ſplenis, vt cum magnificatur ex repletione melācholiæ attractę ab hepate vltra debitū naturale. Nam cum ſplen attrahit ab hepate de melancholia plus q̃ debeat debilitatur hepar. Itē quia communicat hepati propter frigiditatem melancholię multæ multam frigiditatem, cum etiam ipſe ſit frigidus, hinc debilitat̃ hepar, & prohibetur gene-

C rare ſanguinem bonum. Item apoſtemata in ſplene dura aut mollia, calida aut frigida ad hoc perducūt, vnde ſcito ꝙ ſicut melancholia multa cū ad cerebrū peruenit ſuam operationē lędit, ita cū ad hepar venit nocere poteſt, et tu conſidera. Item cōitate renū, quia propter eorū frigiditatem exceſſiua, aut caliditatē aut propter oppilationes in eis, aut apoſtema ſiue duritiē, quare non attrahunt aquoſitatem quę remanens fundit̃ ad locū vacuum. Q̄nq; vitio inteſtinorū & ægritudinū eorū, & proprie * orbi, ſiue monoculi, q̄n ſcilicet deſperant̃ ad frigidum, & frigiditas illa hepatis communicat̃. Et nota ꝙ orbus eſt magis propinquus hepati q̃ ieiunus, cū ad latus dextrum declinet ieiunus, tn̄ colligantiam maiorē habet cū hepate propter meſeraicas q̃: cū aliquo alio, cū de meſeraicis magis ad ieiunium veniāt, vnde in ſumma cōitate propinquitas magis orbus, vt Auicē. cōitate alligationis magis ieiunus, & hoc voluit Gal̃. quinto de interioribus. vij. cap̃. dū inquit. aliquando accidit quoddā membrū quod complexionē ha-

* Tiphlō græcis, latinis cęcū vel recentioribus monoculū, ſeu barbaris orbum inteſtinū appellatur.

D bet frigidam, cuius frigiditas vſq; ad hepar penetrat ſicut ſtomachi, & ſplenis omniū inteſtinorum, & magis ieiuni. Item nota ꝙ nō ſolum accidit hepati lęſio cōmunitate inteſtinorum, quia propter malā cōplexionē, ſed etiā propter dolores eorū ex punctura creatos, & ex raſura ex cholica vehementis doloris & frequentata, quare debilitatur hepar, & ego vidi aliquos colicos ad hydropen perueniſſe.

Q̄nq; accidit vitio matricis cōplexionali, vt frigiditate eius, aut caliditate exceſſiua hepatis cōicata, & ob dolorē in ea fortem tm̄ aut menſtruorū retētionem. Item cōitate ſicteris, vt propter retentionē ſanguinis hęmorroidalis, Item cōitate pulmonis, aut diaphragmatis ob malā complexionē apoſtema dolorem, & huiuſmodi, vt vlcus. Et ſcito ꝙ inteſtina per cōitatem lædunt hepar in concauo. renes autē, & veſica, & membra anhelitus in gibboſitate.

Et ex cauſis cōicantibus ſm plurimū perducentibus ad hydropen ſunt cauſę, quę ſunt in renibus, orbo, ſplene, meſeraicis,

ſeraicis, & ſtomacho. Et Auic. in narrando malitiam hydropiſis ſic ſuas ſpecies ordinat. In ſupremo malitiæ ponit aſcliten poſtea ponit tympanitem. Vltimo vero quia in infimo gradu malitiæ ponit hypoſarcham, et de his in dubijs. Sed hic aduerte dictum Auic. Et homo de quo vehementius timetur cum aduenit ei hydropiſis eſt ille cuius complexio eſt calida & ſicca, non enim ægrotat per contrarium ſuæ complexionis niſi propter rem magnam. Iuxta illud Senis xxx.iiij. aph. ij. ſectionis. In morbis minꝰ periclitatur & cæ. Et vt cognoſcas maiorem aut minorem eius malitiam debes inueſtigare an tumor primo inceperit in pedibus aut in dorſo, aut renibꝰ, aut alchatin, aut in femore, aut ex inteſtinis. Nam ex hoc comprehendes mēbrum quod cōmunicauit malitiam ſuam hepati & quod adhuc communicat, vt verbi gratia, ſi inceperit in alchatin, aut fœmore fuit vitio inteſtini groſsi, aut matricis. Si in colico incipiet in renibus, ſi in pedibus eſt aſclites. Nā ventoſitas aſcendit, & aquoſitas deſcendit, & eſt quòd à renibus, aut à toto, & ita de alijs conſidera. De cauſis autem primitiuis allegata ſunt loca ad quæ recurrere debes, ſed vt abundātius habeas de eis ſubſcribam aliqua. Nam hæc eſt fortis ægritudo, & periculoſa ac maximi honoris cum medicus, ſanatur, propter quod non miraberis ſi pro eā curanda cognoſcenda ꝓ parum prolixus fuero, cum in hac parte ducem etiam ſequar qui prolixus fuit. & ex ipſis ſunt caſus, percuſsio ac hepatis contuſio, nimia caliditas aut frigiditas hepati ab extrinſeco occurrens. Nam nimia caliditas reſoluens calidum naturale eius eſt cauſa hydropiſis. propter quod vſus rerum exceſsiuæ calidarū ad ipſam perducit. Ego autem vidi quandā mulierē quę ſemper cū prandebat aut cænabat comedebat cū omni bolo panis aut carnis piper ſiue aromatica fortia quæ facta eſt cachetica, & tandem niſi mors eius ſubito occurriſſet credo facta fuiſſet hydropica. Item vſus potus aquæ frigidæ in ieiunio quo multum vtuntur dominæ. Item poſt exercitium forte poſt coitum poſt balneum calidum. Itē ſuperflue humectās, & ſuperflue exiccans poſt liquefactionem. Nam ſuperflue humidum obtūdit & ſuperflue ſiccū humidū naturale cōſumit, ad cuius conſumptionē, ſequitur etiam conſumptio caloris innati. Item euacuationes ſuperflue per ſudorem, per vrinam, per ſeceſſum, per hemorrhoidas. Item menſtruorum & nocibilior euacuationum eſt euacuatio ſanguinis Auic. & vidi mulierē ad hydropem perueniſſe aſcliticam ex nimio mēſtruorū fluxu. Item, quia vt dictū eſt ꝙ contingere poteſt ex oppilatione: hinc cibaria oppilatiua, groſſa, viſcoſa ſunt inſpecta. Item etiam ventoſa propter tympanitē prima quarti, de fe. colerica tertiana non pura, qñq; durat circiter medietatem anni, & quandoq; perducit ad mollitiem. i. ad hydropem. Item accidit quandoq; poſt fe. longas in quibus hepar debilitatur. Itē in feb. acutis in quibus diſſoluitur calor hepatis multum & ex cōſequenti digeſtiua debilitaē. Vnde hic Auic. audi & deterior quidem hydropiſis eſt illa quæ eſt cum ægritudine acuta. Item nimius ſomnus, vnde vide ſupra de nauſeatiua ſatietate, nimia vigilia, coitus ſuperfluus, nimia accidentia calorem exterminantia. Et in ſumma epilogando, hydrops aut eſt propter ſupfluitatem humiditatū retentarum pręter naturā, aut propter malam compoſitionem eius, aut propter malam complexionem ipſius, aut eidem ab alio membro communicatum. Et iuxta hæc aduerte ꝙ quando ſuperfluitates conſuetæ alicui corpori longo tempore retinentur, vt ſunt ſudor plurimus vrina plurima, & huiuſmodi. ſignificant futuram hydropem. Et ſcito ꝙ hydropiſis quæ accidit propter duritiē ſplenis eſt magis ſalua ꝙ eueniēs propter duriem hepatis Aui. Et quoniā ex particulari doctrina quæ dabitur de vnaquaq; ſpecie eius omnia clarius aperiētur hinc ab ampliori enarratiōe ſuperſedeo. De ſpeciebus autem eiꝰ diuerſificati ſunt auctores noſtri de quo in dubijs, ſed pro nunc ducem meum ſequar tantummodo tres ponendo, iuxta ſcilicet communis ſcholæ doctrinam.

E SIGNA demōſtratiua corruptio coloris ad citrinum, vel pallidum & in ea quæ eſt ex ſplene color eſt ad viriditatem, & nigredinem decliuis tumor pedum, & eſt in omni hydrope commune ſignum propter debilitatem caloris innati. Inflatio oculorum, & aliarum extremitatum, maxime in aſclite, & hypoſarca. Sitis clamoſa à qua omnes ſpecies non euacuanē. Aui. quia in ſtomacho, & in alijs membris collecta eſt aquoſitas nitroſa quæ exiccat. Secundo. quia propter cōſtrictionem factam in ſpiritualibus accidit inflammatio exiccans. Tertio quia potus aquæ non penetrat ad membra, exiccantur propter oppilationem. Paucitas appetitus ſm plurimum. Cōſtrictio anhelitus. Minoratio vrinæ, & proprie in aſclite. Rubedo etiā vrinę propter impotentiam ſequeſtrationis à ſanguine & cholera, & ideo non eſt ex tinctura eius iudicandum in hepate malam complexionem calidam, & hydropem eſſe à cauſa calida ſicut neq; per albedinem nō ſemper iudicatur frigiditas, vt in phreneſi. Et accidit I hydrope bothor quod
F eruptum mittat aquam citrinam. Et quandoq; multiplicatur egeſtio ſanguinolenta & ꝓprie in hypoſarca, & tympanite. Et breuiter ſigna communia hydropiſis, & communia cachexiæ, ſunt eiuſdem ſpeciei ſed inquanto differunt, ſicut de cauſis dictū eſt, parua etenim & remiſſa demonſtrant cachexiam, & magna, & aucta hydropem.

Signa demonſtrantia hydropē à propria hepatis paſsione ꝓuenire ſunt diſpoſitiones in eo incipiētes, et ꝑdurātes.

SIGNA ſi talis fuerit mala complexio calida aut ægritudo acuta ipſum debilitans ſignificabunt illā in phlegmatico feb. lenta ſiue tepida quia ephemera, ſitis, oris amaritudo, citrinitas coloris, caſus appetitus, vomitus cholericus, viridis, citrinus, vrina citrina, non tñ neceſſario propter cauſam dictā. Quòd ſi caliditas fuerit liquefaciēs apparebit in vrina liquefactio, et in egeſtione, quia antecedit egeſtio lauatiua, & virulēta, & incipit ex partibus iliorū, & alchatim, & ætas, complexio, habitudo, regimen, & huiuſmodi multum faciūt, vt patet ad ipſam malā cōplexio-
G nem cognoſcendā, & raro fit hydrope à cauſa calida, & cō ſimilia ſigna cōſueuerūt apparere in acutis ægritudinibꝰ.

Quòd ſi fuerit mala complexio frigida erit cum priuatione ſignorum iam dictorum quanto eſt merito ipſius, & tunc color declinabit ad albedinem. Et ſi aderit vomitus erit phlegmaticus & huiuſmodi, vt ſupra de mala complexione frigida hepatis, & tu ibi pro complemento horum.

Signa, ſi cauſa fuerit oppilatio tunc pręcedēt ſigna oppilationis iā dicta ſigna. Si ſolutio cōtinuitatis & apoſtema durum cognoſcitur per ſigna eius: & fluxum vētris ſanguinolētum qui ſequitur eam & paucitatem appetitus cibi.

SIGNA. ſi fuerit apoſtema calidum in cauſa conſtringitur natura, & apparent ſigna apoſtematis calidi dicta.

Si ex apoſtemate hepatis venerit ſtringitur vrina, et nō egerunt niſi modicum, & cū anguſtia, apoſtemanē pedes, tuſsis, & ſine ſputo, cadit appetitus, & fiūt apoſtemata in latere dextro, & ſiniſtro, quę occultantur, deinde apparēt.

Sed ſi ex ſplene color erit ad viriditatē decliuis, & ægri-
H tudo antecedens in ſplene, & non cadit appetitus.

Si ex renibus nō cadit appetitus, vt in ea quę eſt ex apoſtemate hepatis. Et præceſſerunt ægritudines renū, vt dolores vltra appetitum & huiuſmodi.

Si ex ſtomacho erit diarrhæa continua, quia frigiditas cōicata ſtomacho non poteſt bona fieri digeſtio, vnde cibus remanet crudus, & grauans expellitur. Item cōtingit quādo etiam frigiditas cōicatur meſeraicis. Vnde eo caſu per ipſum fluxū non detumeſcit vētoſitas, eſt enim ſicut hepaticus cōtingens merito oppilationis meſeraicorum.

Si fuerit defectu iliorum tūc incipit tumor in pedibus, & accidit fluxus ſanguinolentus qui non reſoluitur neq; egreditur cum eo aqua.

Si ex pulmone vel diaphragmate, tunc tuſsis plurima eſt & ſicca cum conſtrictione ventris, & facto ex hoc frigido corde, pedes plus alijs membris inflantur, & talis hydrops conſueuit venire in autumno.

Si vitio

Si vitio viſcerum, quia inteſtinorum aut veſicæ, tunc fluxus ventris corruptiones, frequentes mordicationes inteſtinorum, dolor colicus, cholerica egeſtio. Itē ex inteſtinis phlegmata acre poſsidetur. Item veſica paſſa eſt apoſtema aut vlcus.

Quòd ſi fuerit vitio matricis, tunc illud comprehenditur per ægritudines, quę in ea pręceſſerunt, quod etiã de omnibus aliis intelligere debes ex parte dolorum apoſtematum vlcerum malæ complexionis, & huiuſmodi.

PROGNOSTICA. Cum præter ſolitum ſuperfluitates longo tempore, quæ expelli conſueuerunt retinentur ſicut eſt ſudor, egeſtio, vrina, & huiuſmodi tũc ſuſpica de futura cachexia. Et pręter ſolitum mala faciei coloratio. Intenſio appetitus aliquando, & aliquando eius remiſsio cum ſic perſeuerant nunciat hydropem futuram. Omnis hydrops cum acuta feb. mala. Si hydrops ſequitur febrē continuam vix aut nunquam euadit. Si hydrops ſequitur apoſtema durum, nunquam curatur, niſi forte in principio ſtante obedientia infirmi, & debita diligentia à medico adhibita aliis particularibus concurrentibus. Quando hydropi ea applicantur remedia conuenientia & patiens ſentit ſe alleuiatum, & poſt tres aut quatuor dies iterum grauatur, vt prius & hoc fit frequenter talis nõ curabitur, quid ergo dicendum ſi nullo modo ſentiet ſe alleuiatum, certe deterius. Fluxus ventris veniens hydropico, ſine alleuiatione mortale, nam aliquando poterit natura per vias vrinæ, aut ſeceſſum hydropicorum aquã euacuare. Fœtor ſputi, ſudoris, anhelitus, & eorum quæ a corpore egrediũtur in hydrope mortale. Fœtor totius mortale. Quando in hydropico eſt egeſtio ſicut caro ſanguinis coagulati proximus eſt morti. Vrina bicolor vt eſt liuens ſuperius & inferius ruta. aut cũ eſt nigra inferius & rubea ſuperius mortale. Dyſpnia, & anhelitus difficultas, & ventris fluxus, in hydrope ſignificat mortem infra tres dies vel circa venturam. Hydrops, quæ ab hepate deterior, quàm quę eſt à ſplene, vel ab alio membro. Vlcera in hydrope non curantur. Si melancholiæ ſuperuenerit hydrops curatur melancholia propter humectationem. Omnis fluxus cũ admixtione ſanguinis poſt hydropem mortale, quia ex hoc aquoſitas non expellitur. Haly. oritur hydropiſis ſpecies hypoſarca ex acutis morbis cum hepatis calefit complexio & eius diſſoluitur virtus nec ſanguinem generare poteſt, hæc autem ſpecies curari non poteſt, quia patiens nõ audet vti calefacientibus, quia febrem augent, nec infrigidantibus quia infrigidant hydropicum, & ideo quæ eſt à mala complexione calida vix aut nunquam curatur, & hoc raro venit. Cum venter tamen tumet ita vt hydropicus ad tuſsim perueniat ſiccam, tunc appropinquat morti. Cum in hydropico multiplicatur vrina, & minuitur ſitis, tunc ſpes eſt habenda ſatis. Cum applicantur remedia & ſequitur alleuiatio & perdurat ſperandum. Quando natura per ſe expellit aquoſitatem ex hydropico ſpes eſt ſalutis. Multa alia prognoſtica habes infra in fine capituli in apho. & tu ibi.

CVRA. canones. poſt autē cauſas generales, & ſigna cõſequēs eſt vt canones ponamus vniuerſales, deinde ad particulares in particularibus rubricis deueniamus. Vbi ſciendũ primo quod horũ canonum ponendorum quidã ſe tenent ex parte regiminis in ſex rebus nõ naturalibus, quidam ex parte euacuationis, quidam ex parte confortationis virtutis, in quibus tribus ſcilicet in ordinatione diętę, euacuatione, & virtutis confortatione conſiſtit cura hydropiſis præſentis.

EX PARTE diætę primo aer declinet ad calidum, & ſiccum quem tua intereſt moderari exiſtente febre. Item etiam cauſa hydropiſis exiſtente calida quàm de cæteris. Cibus ſit paucus ſubtilis. vnde Aui. Minoratio cibi, & eius ſubtiliatio valde eſt melior cura. abſtineat ſi poteſt à pane frumenti propter viſcoſitatem eius & oppilationē, & pane vtatur de ſpelta, aut hordeaceo, quia ſimila eius cum ſeminibus calidis facta in cauſa frigida, in calida cum [A] ſeminibus frigidis minoribus. Itē miſceatur farina ciceris rubei cum eo. Item valet ius gallinæ. aggregat enim & prouocat, et hepar rectificat ſpecialiter in cauſa frigida aqua ciceris ius galli decrepiti, ius caulium, oleum omphacinũ. Et hic nota quod aliquibus non placet vſus brodiorum niſi poſt pharmacum, & tu conſidera. Nam Auic. illa poſuit. Ex carnibus eligantur temperatę, & facilis digeſtionis de quibus tertio tractatu, vt ſunt hædorum, capriolorũ, volatilium laudatorum & ſint aſſatę, hepar lupi, & eſt conferens valde quod dabis in via cibi aut medicinę, præparãdo, ipſum cum aromatibus conuenientibus vt eſt cynnamomum macis & huiuſmodi, aut faciendo electariũ, aut confectionem ſolius ipſum exiccãdo. Et ex oleribus ſint endiuia, apium, ſicla, fumus terræ, ruta, calamentum, ſaluia, capparus, ſynapis, abſtineat à fabis, faſeolis, cicere albo. Fructus ſint vt piſtici, auellanæ, amygdalæ præcipue amaræ, & dactylus & aliquãdo paſſula, ficus ſiccę, & tua vt ſupra intereſt moderari quando adeſt fe. & quãdo [B] cauſa eſt calida, & quando non conſidera. &c. De potu. Aui. Vino non appropinquet calidam habens hydropiſim. In frigida vero bibatur vinum ſubtile antiquum, & parum, & non in ieiunio, neque cum cibo, neque poſt cibum niſi in hora in qua ſentit deſceſſum cibi a ſtomacho. De aqua vero audi ducem. regimen ipſius eſt prohibitio a viſione aquę ne dum a potu ipſius quantum poſsibile eſt, & ſi nõ eſt excuſatio quin ipſam potet, bibatur poſt cibũ aliquali ſpatio, & permixta cum vino aut aliis, & tua intereſt moderari in frigida calida iuxta conſuetudinem, virtutē, ætatem, vt ſupra. De ſomno & vigilia, ſit vigilia prolixior ſomno, ipſa enim magis competit, vt infra. De exercitio dicatur quod eo vtãtur fortiſsime, vt virtus tolerat ante cibum. Et quia balneum eſt de his annexis dicatur quod balneum igneum, aereum, ſulphureum, aluminoſum, & huiuſmodi conuenit & potenter vt infra. Nam laudatur ſpecialiter in hypoſarca ſi ponatur patiens in clibano ad tolerandam capite ad extra tento vt refrigeretur cor & [C] ſitis non infeſtet multum: cõſimiliter balnea naturalia ſulphurea, aluminoſa in quæ debet ingredi bis in die ad minus & in eis ſtare vſque ad tolerantiam virtutis & ſi poſsibile eſt ei vt ſtet in eis per longitudinem diei faciat. Auic. Et tempore quo ſteti apud balnea Aponi Paduę cum comite carmignola vidi quendam ſtetiſſe in balneo per decem dies cõtinuos à quo nunquam egrediebatur, & in eo dormiebat, vnde cutis tota exterior pedum, & manuum decidit. Et aqua maris, etiam eſt iuuatiua loco balnei. Item ſi non ſunt præſentes thermæ naturales, fac artificiales cũ decoctione ſulphuris, aluminis, ſalis, calcis, ſynapis, & huiuſmodi. Et in adminiſtratione balnei, conſidera ætatem, complexionem, virtutem, regionem, aeris qualitatem.

Se non repleat in principio. continuas, vel quaſi continuas euacuationes habeat. Et laudãtur clyſteria extrahẽtia aquam facta cum his quę aquam extrahunt, vt infra, & ſimiliter collyria, ſiue ſuppoſitoria, ex pulueribus eorum, vt collyrium ex puluere ireos, melle, & ſale, vel ſal [D] gemma. ſed de his magis in ſpeciali infra.

EX PARTE euacuationis, nota quod euacuatio hic fieri poteſt, aut pharmacia, & cum his, quæ infra applicantur per inferius ſumuntur ad ipſius aquæ extractionem, aut per phlebotomiam, aut per prouocãtia, aut ad extra applicata reſoluentia, & finientia materiam, vt faciunt quæ ad intra applicantur, vt per vomitum. Et antequam hęc ponantur cum ſuis canonibus pono Ducis aliqua verba, in quibus in genere comprehendũtur hæc inquit. Canon communis in cura eorum eſt exiccatio, & extractio ſuperfluitatum, & ſi non cum alio ſaltem cum ſtatione in ſole vbi non eſt ventoſitas, & calefaciẽdo ad ignem accenſum ex lignis exiccatiuis, & comedere cum mẽſura, & dimittere aquam, & aperire poros, & prouocatio ſequẽs, & ſolutione ventris educente aquoſitatem ſubtilem, cum facilitate, & frequentia, & expectatio ſuper ſitim. Tu itaque antequam ad exhibendum pharmacum procedas. Pri-

mo nota hos canones. Primus vt ſolutiua quę dari debēt, debent omnino eſſe ſpoliata à nocumento hepatis, quòd ſi autem contingeret talia dari oportet ꝙ optime confortentur, & rectificentur. Ex quibus infertur ꝙ cum aloe ſit ſolum hepati nocens non debet dari medicina aloetica. Infertur ſecundo ꝙ trochiſci aloetici non conueniunt. ſtude in habendo tuo propoſito ſi potes quæ non indigeant rectificatione. Secūdus. ꝙ euacuatiões nō ſint ſubitę ſed interuallatæ, nam ſubito factæ interficiunt. Auic. volo dicere ꝙ non debent eſſe tales ꝙ ſubito tota materia educatur, vt infra de inciſione, quia vt dicit Aui. mortales ſunt, ſed debēt eſſe paulatine, & interpollate, propter quod dātur hydropicis paruę doſes. Tertius. ꝙ in cauſa calida nō des euacuantia choleram, nam cholera exiccat aquoſitatem, ſed tamen da, quæ aquoſitatem euacuāt, nam ſi euacuabis choleram oportebit te poſtea euacuare aquam & ſic duplicabis euacuationem, et ſic in virtute contingeret nocumentum grande niſi abundantia choleræ te inuitaret ad eam faciendam. Quartus, ꝙ inter duas euacuationes dentur aperientia oppilationes, & confortātia hepar, calida aut frigida, vt exigit diſpoſitio, de quibus infra. Quintus. ꝙ ſi adeſt fe. detur ſolutiuum hora qua nō eſt fe. aut hora quietiori. Sextus ꝙ in die ſolutionis vtanť brodijs, de quibus ſupra cum aromatibus confortantibus ſtomachum & hepar de clyſterijs idē. De phlebotomia inqt dux, phlebotomia vero oportet vt deuitet omnis hydropiſim habens quantū eſt niſi illi qui patiuntur hydropiſim ex retentione ſanguinis, vt mēſtrui & huiuſmodi ſupra. Item ſi fuerit apoſtema vel collectio ad apoſtema in hepate, tunc in principio rei competit diuerſiua. Item & tertio ſi fuerit dolor ī latere ſiniſtro tūc in primis fac phlebotomiam. Item & quarto vbi eſſet repletio ſeu plethoria, deinde procede ad curam hydropiſis. De diureticis dicendum. Primo ꝙ diuretica debent adminiſtrari in quibus eſt virtus exiccatiua. vnde Auic. Omnia diuretica cōferunt eis, & hoc ideo quia aperiunt & exiccant aquam. Secunda ꝙ nulla eadem continuentur ſed tranſeatur de vno ad aliud, vt verbi gratia, de petroſellino ad ameos, de ameos ad fœniculum, ad aſſarum, ad apium, ad ſiler montanum & huiuſmodi. nam ab eo quod cōſuetum eſt natura non patitur. Tertio ꝙ fiat eorum optima tritura vt velociter perueniat ad latus gibboſitatis. Quarto ꝙ cum adminiſtraueris diuretica fortia tu adminiſtres iura pinguia, vt gallinę & huiuſmodi, vt non excorientur viæ vrinales. De applicatis ad extra vt ſunt emplaſtra dicendum ꝙ in emplaſtris reſolutiuis, et exiccatiuis, de quibus infra non debēt multiplicari ſtyptica, nam & ſi membra confortant oppilādo prohibent reſolutionem, & ideo de ſtypticis ponatur cum talibus parua quantitas, nam ſic faciendo confortatur virtus myrach, & totum redditur ſuſceptibilius reſolutionis. De vomitu inquit Auicē. & ex eis, quæ conferūt eis eſt vomitus, & proprie factus ante cibum etiam ꝙ poteſt ipſum de tertio in tertium, aut de quarto in quartum, aut de quinto ad quintum, ipſe. n. iuuat æque valde.

Aloe hepati inimicus.

Natura à conſuetis nō patif.

Ex parte quidem confortationis virtutis, & ſpecialiter digeſtiuæ hepatis eos canones lege qui ſupra poſiti ſunt de debilitate hepatis, & pro nunc tm̄ cum Aui. Dicatur conſeruatio virtutis & cōfortatio eius cum bene redolentibus aromaticis, & olfactionibus ſuauibus, & odoribus ciborum confortantium, & confortatio ipſoꝝ cum aromatico vino, & non eſt multiplicatio potus vini in eo laudabilis. Expeditis generalibus conſequens eſt vt ad particulares curas ipſarum ſpecierum deueniatur initiū faciens ab aſclite tanquam à deteriori iuxta Auic. ſententiam de quo in dubijs vt patebit.

De Aſclite. Rubrica.

Aſclites eſt ſpecies hydropiſis in qua ſuperiora extenuantur & venter & inferiora tument ,ppter aquoſitatem in magna quantitate in eis concluſam ob hepatis digeſtiuæ debilitatem. Cuius cauſa ſm̄ plurimū eſt com-

Aſcitis grecis, latinis vtricularis, bar-

E plexio mala frigida. Dicitur in qua ad differentiam hypoſarcæ vt ſupra. Dicitur in magna quantitate propter tympanitem in qua eſt multa vētoſitas, & pauca aquoſitas, vt Raſ. in diuiſionibus vt ſupra. Dicitur ab hepatis qm̄ ſi eſſet ex alia cauſa nō eſſet hydropis ſpecies cum hydrops ſit hepatis propria paſsio ſicut feb. cordis. Dicitur cuius cauſa. nā & qñq; a cauſa calida fieri contingit, vt ſupra dictum fuit, quę tñ cauſa calida de per accidēs videbitur infrigidare reſoluēdo calorem naturalē hepatis ,ppter quod & dicitur aſclites ab aſclichon gręcę, latinę vter plenus re fluida. Modus autem generationis eius dictus eſt & particularius dicetur, nam cū accidit debilitas ſuperflua in hepate accidit in virtute eius immutatiua & ſequeſtratiua error, propter quod humores mali generantur & ſuperfluitas aquoſa multa, quę non ſeparaẗ ſiue ab illis non ſequeſtrata remanet in venis, & poroſitatibus hepatis ꝑter naturam, & in vacuitatibus membrorum circūadiacentium, & cum multiplicatur grauans virtutem ipſam

F irritat ad eius expulſionem tanquā quid nociuū, & quia debilis facta in expellendo ſi ſequeſtrādo ipſam mittit ad locum vacuum ſibi propinquū inter myrach & ſyphac, quia inter zirbum, & ſyphac, & ibi collecta ventrem inflat, & aſclitem creat. Ad remotiora vero loca non mittit propter debilitatem eius. Item quia attractiua membrorum & ſimiliter retentiua eam non iuuat in attrahēdo & retinendo propria quia incōueniēs facta eſt eis, vnde magis inſurgit expulſiua eorum ad expellendam eam aquoſitatem ad locum vnde venit, & ideo hepar ſic recipiens exonerat ſemper aliam a priori quia in ventrem mittit. Ex quibus apparet intellectus eorum qui dicunt hydropem eſſe errorem hepatis.

baris vnde litterę adiectione aſclitis nūcupatur.

Causæ. & breuiter pro nunc de cauſis eius ſic dicā, ꝙ cauſa primitiua factiua eius eſt omnis res talis, q̄ apta eſt hepar debilitare, vt dictū eſt ex parte aeris, cibi, & potus, & aliarum rerum non naturalium de quibus dictum eſt ſupra in de hydrope, & tu ibi. Antecedens vero mate

G ria eſt complexio calida vel frigida, quę vincit caliditatē naturalem hepatis. Item & mala cōpoſitio, vt oppilatio, de cuius cauſis, & ſignis ſupra dictum eſt. Coniuncta vero eſt ipſa aquoſitas propulſa vi naturę, aut per viam reſudationis clauſa ſm̄ plurimū eius inter zirbum, & ſyphac intrinſecum, & redundat ad intrinſecam ſuperficiem, & immutat, & ſuper ſyphac intrinſecum, & tu in omnibus his recurre ſupra de hydrope.

Hydrops error hepatis.

Signa demōſtratiua aſclitis ſunt grauitas ſenſibilis in ventre, et eius tumor manifeſtus, et apparet vtplurimū talis tumor in pedibus, deinde in cruribus & ſic ad ventrem. Et cum percutitur venter ſonus auditur ſicut ſonus aquæ commotæ, etiam in commotione facta in eo cū manu ſentitur aquæ motus, et tactus eius eſt ſicut tactus vteri pleni, & non ſicut inflati. Et non magnificantur membra omnia ſicut in hypoſarca, ſed collum & extrema præter pedes extenuantur, immo cum in eo tument manus, eſt ſignum maximum. Et eſt in cute corporis, & membro-

H rum tenſio, ſicut tenſio cutis humidæ extentæ. Et apoſtemantur multoties teſticuli, & ſimiliter virga, & creſcit aliquando burſa eorum ad quantitatem incredibilem, vt aliquando vidi. Et pulſus eius eſt paruus, frequēs, decliuis ad duritiem propter extenſionem velaminis, & aliqn̄ declinat ad mollitiem propter ſuperfluā humiditatem, Et fit eius vrina plurimum colorata propter impotentiam ſequeſtrationis, vt ſupra, & aliquādo antecedit eam ictericia citrina, vel nigra. Et quando accidit vitio inteſtinorum eſt cum fluxu vētris. Et ſi vitio hepatis & ſpecialiter apoſtematio eſt cum ſtrictura ventris, vt in præcedenti rubrica. Et vrina minoratur magis in aſclite, q̄s in alijs. Et accidunt in latere dextro, & ſiniſtro apoſtemata occulta magis in aſclite, deinde manifeſtantur, & in aſclite eſt maior ſitis propter oppilationem, quia aquę ad membra penetrare non poſſunt. Item cum fit impreſsio digitorum aut in pede, aut in tibijs remanet concauitas

quę

quę paulatim reſurgit,& eſt ſignum quod in principio viſitationis medicus facere debet vt oſtendat.

PROGNOSTICA. quando aſclites eſt veniẽs ſubito poſt lapidem renum exeuntẽ cum priuatione cauſarum in hepate & reliquis mẽbris, tunc ſcias ꝙ vna duarũ viarum,& quia pororum veterum eſt diſrupta. Aſclites deterior eſt alijs ſpeciebus. Si cum aſclite vrina eſt rubea parua eſt habenda fiducia.Quando vrina fuerit rubea, ſiue multa tincta in aſclite,& fuerit pauca in quantitate ſępe iniuncta cum debilitate virtutis mortem ſignificat, & etiam eſt idem ſignificatiua in alijs.

CVRA. Canones:& pro cura eius nota ꝙ non differt hydropiſis a caçeſia:niſi in quãto: vt ſupra ꝙ regimẽ eius erit ſicut regimen caçeſię,& ideo tu ibi. Secundo ꝙ cura eius conſiſtit particulariter loquendo in his quinq; canonibus qui ſunt ordinatio diætæ,digeſtio,euacuatio. cõfortatio hepatis aut membri communicantis ſiquid cõmunicat.Correctio accidentium.

ORDINATIO diætæ debet conſiderari ſm exigentiã cauſę,ꝙ ſi fuerit frigiditas calefaciẽs &c.Si caliditas cũ caliditas hoc agit finaliter inducendo frigiditatem, quia reſolutionem caliditatis innatæ oportet vt moderenť calida aliqualiter habito reſpectu ad caliditatẽ præter naturã & ad materiam ipſam. In primo caſu, quia cauſa exiſtẽte frigida regimẽ autem ſit calidũ, exiccatiuum ex parte aeris,& cæterorũ,& dentur cibaria facilis digeſtionis laudabilis chimi,vt ſunt caro pullorum, perdicũ, faſianorũ, turturũ,arietum iuuenũ,auicularum montanarũ, vt turdorum,merulorum & huiuſmodi,caprioli, & conueniũt magis aſſatæ ꝗ̃ elixæ,immo multũ ſunt hoc caſu humida euitanda,& brodialia ꝑcipue niſi in die medicinæ, vnde Gal'.vt inquit Aui.Et non cõceſsi ei vt vteretur iure omnino niſi in die in quo in potu medicinam ei tribuere volui,in illo enim die permiſi ne vulnerentur viæ vrinales, vt ſupra. Quòd ſi Auicẽ. laudauit intelligatur his caſibus etiã debili exiſtente virtute quo caſu maxime cõueniũt. Item piſces parui laudati cũ pipere,& aniſo, & huiuſmodi raro.panis fit vt ſupra cũ ſeminibus calidis quo vtatur in parua quantitate. Item conuenit biſcoctus cum ſeminibus,ex oleribus conueniunt calida,vt ſaluia,mẽtha,calamentum,apium, petroſellinum, cum quibus etiã commiſceantur frigida hepar reſpiciẽtia, vt endiuia, cicorea, & hmõi.Item conuenit rapa,& aſſata magis. Itẽ cepę,allium coctum damus. Ex fructibus vitentur oẽs humidi exceptis generaliter dulcibus.conueniunt phiſtici nuces, vtſupra. Exercitium factũ in terra plana arenoſa, quia ſi laborioſe incedat vt ad ſudorẽ prouocetur quo ꝓuocato cõtinue ſe abſtergat propter dubiũ oppilationis. nã ęque eis nocet ſic oppilatio.& ideo aperiẽtia intus & extra applicata ſunt eis cõuenientiſsima.Item equitatio facta huc illuc,eſt eis iuuatiua valde.ſed melius et iuuãtius eſt exercitium pedeſtre. & ſcito ꝙ exercitiũ eſt de melioribus in hoc caſu ei qui hoc poteſt. Vinũ ſit ſubtile,antiquum,album de quo bibat vtſupra.Sed hic nota conſuetudinem, qm̃ neceſſario oportet dari ægris noſtris, & ꝑcipue aliquibus,quibus ſi datur detur in modica quantitate.ꝙ ſi contingit eos tandẽ ſitire,& ante aut poſt cibũ detur acetum mediæ fortitudinis cũ aqua cõmixtum cũ quo colluat os et gargarizet aut ipſum acetum lymphatum cum quo cõmiſcetur aliquid vini,& colluat & gargarizet. hoc enim ſitim mirabiliter minuit, & tollit. aliqui.n.ſaltẽ propter debilitatẽ virtutis & conſuetudinẽ concedunt vinum cũ cibo,& dant album lymphatũ competenter vel purũ, vt exigit diſpoſitio. & hoc qa aliqñ eſt cum fe. ad quã oportet etiã conſiderationem habere. Vinum kebularum,aut cum ſene ſubtile odoriferũ multum laudať, euitetur vino dulce,& groſſum quidã ferrum ignitũ in vino ipſo poſtq̃ fuit lymphatũ extinguũt, & aqua calibeata inter cęteras ſi qua cõpetit eſt melior. In cauſa vero calida incipiendo cõiter a potu dictũ eſt ſupra authoritate Aui. vino autem nõ appropinquet. Tñ propter cauſas aſsignatas quidam

A moderni dant vinũ album multum lymphatum cũ aqua calibeata.ſed potus eorũ erit melior ex aqua diureticis frigidis,& calidis cõmixtus,vt videbitur expedire.verbi.g. ſicut eſſent aquæ endiuiæ,alkekengi cũ aqua lupulorum, fœniculi,& huiuſmodi.Itẽ pro pauperibus fiant decoctiones ex eiſdem rebus cũ zucchաro. Itẽ pro diuitibus potus fiant delectabiles,quia longa.tu cõſidera. Sed memorare vt ſupra ꝙ expectatio ſuper ſitim in omni cauſa eſt de maxime iuuantibus,& ꝑcipue cauſa exiſtẽte frigida. Gentilis &c. de aſclite cõcedit propter conſuetudinẽ vinum in modica quantitate etiã cum cibo ſumptũ & lymphatũ, vt decet.In ſumma ſi dimitti poteſt aut ſumi poſt cibum, vtſupra melius & canonicũ. Placentinus etiã concedit vinum,maxime virtute exiſtẽte debili,odoriferũ, clarum, optimũ in ſapore,lymphatũ tantũmodo minus & magis ſm vinoſitatem. Et propter ſequẽtia aduerte canonem quem hydrope exiſtente a cauſa calida aut cũ ea exiſtẽte fe.tu debes attendere ad vtrũq; & non ad alterum tantũ.

B vñ Aui.Si conſideraueris latus aquoſitatis tũc erit error, itaq; vt cõiungas inter duo regimina cum facilitate,& inde ſm̃ in eis,quę reſtant & reſiſtunt vincenti, & eſt ſentẽtia Serap.quarto trac.octauo ca.propter quod ea exiſtẽte calida exhibentur frigida,vt aqua ſolatri,alkekengi,taraxacon,mixta tñ cum calidis,vt apij, & huiuſmodi. vnde dantur atriplex,ſpinachia,malua & huiuſmodi. Itẽ lens cum aceto & croco pauco. Item dentur carnes tẽperatæ, & ad frigidum declinantes naturaliter vel arte de quibus ſupra tertio tract. Et hic nota de carnibus ſerpentum. & pro dictis etiam ꝙ ipſarum vſus maxime commendatur. multiq; in eis ſperãt dũmodo ꝑparentur ſm artẽ. ego eas abhorreo.Ingeniati tamen ſunt quidam propter excellẽtiam ipſarum nutrire pullos vel gallinas ex eis ſic præparatis.deinde illos pullos adminiſtrare.tu conſidera.Oportet itaq; vt diæta deuiet a latere caliditatis,dummodo remaneat ſiccitas ad quæ agenda ſtude,& bene cõſidera.& in his ſic breuiter poſitis terminatur complementum pri-

C mi canonis.tu tamen relege,quæ poſita ſunt in principio rubricæ, quæ ſe tenent ex parte diætæ pro eius complemento maiori.

SECVNDVS eſt digeſtio & maxime qñ eſt neceſſaria.vnde digeſtiua debent complexionem et proprietate aptare materiã ad expulſionem qualia ſunt in cauſa frigida. ſyr. de praſsio.ſyr.de calamẽto,de eupatorio,oxymel ſquilliticum.Et in cauſa cal'.ſy.de fumo terræ, de endiuia de abſinthio ſi cum eo miſceatur aliquid remittens,vt iulep viol'.Itẽ oxymel ſimplex. Item acetoſus ſimplex. Itẽ acetoſus commixtus etiam fractus. Et ex magiſtralibus. & eſt Gent.in cauſa calida.℞.eupatorij, capil.ve.ſcolopẽdriæ,endiuiæ,epaticæ.ana.M.i.radicum fœniculi,petroſili,ſparagi,liquiritiæ, tamariſci corticum ſalicis medianę. ana.℥.i.paſſularum,capparorum,ſeminis portulacę. ana. ʒ.iij.ſandalorum alborum & rub.ana. ʒ.ij.zucchari albiſſimi.lib.i.fiat ſyr. In cauſa frigida.℞.eupatorij, origani, endiuiæ,ſcolopendrię, meliſſæ.ana. M.i.radicum apij pe-

D troſi.ana.℥.i.tamariſci,cuſcutę,paſſularum, ſquinãti,cinnamomi.ana.ʒ.ſ.pulueris zucchari. lib.ſ.fiat ſyru. Et vt tibi gratior fiat ponam multa iuuãtia & nocentia ex quibus per te cõficere poteris ſyrupos,electaria,et alia,vt placebit,non tñ deſinã aponendo experta ſimplicia & compoſita.Conferentia ſunt,abſinthiũ,agaricus,agrippa,vnguentum Nic.Alkekengi & confectio eius.Meſ.tertia antido.Aniſum, apium, Aqua lactis de qua hęſitatur cũ videatur addere in aquoſitatem,& cauſare tumorẽ. de quo infra.Baucia,& ſemen eius,bethonica,calamentum,calamus aromaticus,camedreos,camepitheos,cantarides.de quibus infra.Cepę,cucumer aſininus.de quo ĩfra.Cuſcutæ in cauſa calida.Halyabbas,cicorea,dialacca.Meſ. Diacurcuma eiuſdẽ.Diatriõpipereon Nic. Hebulus & decoctio radicis eius fiat ad remouendum tumorem pedũ, elleborus.de quo infra, eupatoriũ,endiuia,emplaſtrũ Ariſtarci,Andromaci,ſecunda dut.Meſ.fœniculus, ficus ſic-

tæ, ſumus terræ, karabæ, kebuli, lac aſininum, caprinum,
de lacte camellarum nihil quoniam eo caremus, an lac com-
petat dicetur in dubijs, lactuca, lentes, limaciæ. de quibus
infra, meu, mezereon, myrobalani, myrtus. origanum, pa
ſtinacha, perdices, petroſellinum, praſsium, pilulæ de rha
barbaro, pilulę de agarico, rhabarbarum, roſmarinus, ru-
ta, ſanſucus, ſambucus, ſynapis, ſquilla. ſquinantium, tria
ca, triphera, ferruginata, trochiſci de lacca, trochiſci de
rhabarbaro, trochiſci de ligno aloes, vitis ſyluestris, vrina
vnguentum arthanitæ magnũ Meſ. vt antidota, hyperi-
con, hyſſopus, ireos, zuccharum. Ex nocentibus ſunt ace-
tum continuando ipſum inducit hydropem. Bouinæ car
nes, lentes non excorticatę, mezereon, q̃a hepar deſtruũt,
& aloe quia hepati nocet. Vnde & quæ hepatis cõplexio-
nem deſtruunt ſunt nocentia hoc caſu. de quibus in prin-
cipio rubricæ ad plenum actum eſt.

TERTIVS qui eſt euacuatio completur, vt dictum
fuit phlebotomia, ſolutione ventris, vomitu, prouocatio-
ne ſudoris, ꝓuocatione vrinæ, inciſione, applicatione cau
teriorum, vel ſetonum. Item reſolutione materiæ facta cũ
his quæ ad extra applicantur, vt emplaſtra, balnea, et hu-
iuſmodi. de quibus omnia particularia ponam exempla
multa & experta. Vnde hic nota q̃ circa hanc euacuatio-
nem oportet medicũ eſſe diligentẽ, quia factũ totum cõ-
ſiſtit in euacuando aquam, conuenit q̃ fieri abſq; notabili
læſione virtutis. Sed anteq̃ ad eam ponendã deſcendã te
admoneo q̃ hæc ægritudo eſt difficillimæ curę, & pauci
reperiuntur qui reportent honorẽ. & ideo ſis attẽtus ne
confidas aut promittas. bene ſcito q̃ q̃n aſcites fuerit cũ
febre, & virtute debili & vrina eius fuerit rubea, & minu
ta cum difficultate q̃ male & fortaſſe nunquam curabi-
tur. ſed de his in de ſignis prognoſticis. Et expediẽdo de
phlebotomia dicitur q̃ non competit niſi cũ cauſa eſt ca-
lida retentione ſanguinis fluere conſueti, ſignis repletio-
nis apparentibus, & præcipue in principio dũ virtus eſt
fortis, & phlegma, & aquoſitas non vincunt in ſanguine,
oportet gradatim & cum tepiditate ꝓcedere. In fine ve-
ro cum ſit econtra negetur ne ſubtrahat nutrimẽtum, &
faciat excreſcere aquoſitatẽ, ventoſitatem, vel phlegma.
In hypoſarca magis cõpetit, in aſcite minus. In tympani
te mediocriter. ait Gal. Cũ humor eſt parũ à natura ſan-
guinis diſtans phlebotomia addatur. cũ vero plus veren-
tius, cum vero plurimum negetur. manifeſtum autem, q̃
phlegma eſt à natura ſanguinis parum diſtans a quo vide
tur fieri vẽtoſitas mediocriter cum à phlegmate generet̃.

De ſolutione vẽtris multi multa ponunt, & ego experta
recitabo. tu tñ noli obliuiſci canonũ qui ſupra poſiti ſunt
attendendi circa exhibitionẽ pharmaci. In caſu iſto lau-
dauerunt quidã ſuccum ireos. de quo habui experiẽtiam
veram & eſt ſecretũ aliquorum. ℞. ſucci ireos nõ expecta
ta reſidẽtia. ʒ.i.ſ. aquæ mellis. ℥.i.ſ. & aſcellabit patiens in
ter quinq; & octo vices vel circa, raro aſcendi ad. ℥.ſ. quã-
uis dicat Meſ. à. ʒ.ij. vſq; ad ſex. nam ſi aggregãtur hi duo
termini cõſurgunt octo. cuius medietas erit doſis cõis, q̃a
ʒ.iiij. & ſi feci fuit in corpore iuuenili robuſto & forti. cõ-
ſidera ergo ætatem, virtutis tenorẽ, & huiuſmodi. anteq̃
hęc fortia exhibeas, & in quibuſdã dabam. ʒ.i. tñ. & ideo
conſideretur tenor virtutis, ætas, corporis diſpoſitio, &
hmõi. & aduerte locũ ortus ireos, q̃m natũ in loco humi-
do non eſt eius fortitudinis cum eo quod oritur in ſicco,
quare montanũ fortius propter quod in doſi ex loco fien-
da eſt diuerſitas. et tu bene conſidera. Alij mundãt a corti
ce & dant ſuccũ facta reſidentia. Item valet decoctio fa-
cta ex radice ireos mũdata a cortice, & ſyrupizata cum
zuccha. Aliud de quo experientiã habui & honorem. ℞.
ſucci cucumeris aſinini pręparati ſm artem. vt infra. ℈.ſ.
vſq; ad vnum. & hoc in corpore forti. vel ſicut cõſueui ſi-
ne pondere ad quantitatem vnius pilulæ rõnabilis, ita q̃
ſeptem faciat. ʒ. des in aurora ſm horam ſolutiuorũ, quæ
appellantur cum cuſtodia. vt in primo tract. & aſſumant
brodia vna die, vt ſupra. Modus autẽ pręparãdi eſt vt ſuc-

E cus eius extrahat̃ quãdo citrineſcit circa finẽ Auguſti. &
exiccetur ad ſolem, vt fit de aloe, & cũ ſpeciebus aiera phi-
ginis conſolidetur & ſit ſpecierum ad ſuccum proportio
ęqualis alios modos habes a Meſ. proprio cap. Quid am
autem dant ſuccũ ſic exiccatum ad quantitatẽ ciceris ma
gni. & poſt eius aſſumptionem dant immediate. ℥.ij. vini
decoctionis rhabarbari & mellis ſanat omnẽ hydropem.
hæc operatio non habet locum niſi in forti, robuſto, & eſt
opus ſapientis & experti medici. Et nota vt ſupra q̃ iſte
euacuationes debent reiterari & non eſſe ſubitę, et fortes.
vnde fiant euacuatio de quinto in quintũ, aut de quarto
in quartũ, aut de ſexto, vt tuę prudentię videbitur, habi-
to reſpectu ad ętatem, virtutẽ, & in tẽpore medio dentur
aperitiua oppilationũ & cõfortantia hepar ſicut ſunt tro
chiſci de rhabarbaro, de abſinthio, et hmõi, de quibus ſu-
pra de hepatis oppilatiõe, et te hortor vt nõ des ſolutiuũ
in hoc caſu omnino abſolutũ a rebus hepar cõfortãtibus
iuxta canonem ſupra. Euacuatiuũ aliud. ℞. lac eſulæ, &
F miſceatur cum zuccharo & lacte ficuum, vt totũ inſpiſſe
tur, & fiant pilulæ de quibus dentur duæ, aut tres ad quã-
titatem ciceris poſt quam aſſumptionẽ immediate detur
rob agreſte, vel berberis, vel aliquod tale, & vtatur bro-
dio per diem ante, & in die aſſumptionis hoc eſt etiã effi-
cax & expertum, & ſecretum.

Alij moti ratione purgant cum medicinis prouocanti-
bus. & ſoluentibus ſimul inquirentes prouocantia magis
cõpetere in eductione aquæ q̃ ſolutiua moti hac ratione.
Nam cũ omnis hydrops, & ſpecialiter aſcites de qua ſer-
mo, nõ fiat niſi ex materia quam natura ad loca vrinę nõ
poſsit expellere vel in qua natura ſequeſtrationem facere
non potuit, immo remanet in hepate, & partibus nutriti
uorũ tam diu q̃ penetrat inter myrach & ſyphac intrinſe
cũ & ſic inflatur venter, & fit hydropiſis. patet q̃ per cau
ſam narratã, & per illud quod dictum fuit in principio, q̃
medicinæ vrinã ꝓuocantes cum ſolutione vẽtris ſunt om-
bus alijs in hac paſsiõe meliores. & hoc dicũt per eos fuiſ-
G ſe expertum. Pilulæ amplexantes has intẽtiones. ℞. rha
barbari. ʒ.ij. turbith, agarici, colloquintidæ, zinzib. ana.
ʒ.i. ſeminis endiuię, lactucæ, endiuiæ, cicoreæ, apij. añ. ʒ.ſ.
informentur cũ ſucco lactucæ. doſis eſt. ʒ.i.ſ. vſq; ad duas.
Dabant inter ſolutiones diacurcuma cum zuccharo roſ.
veteri, et aliquando puluerem hepatis lupi deſiccati cum
vino cocto vel decoctione paſſularum, quoniam hoc de
proprietate hanc curat paſsionem. & doſis erit. ʒ.ij. & de-
inde ponebant emplaſtra & alia ſuo loco dicenda. & hoc
maxime quando cum hydrope aderat feb. vbi vero cum
hydrope non coniungebatur feb. neq; caliditas exceſsiua
dabant pilulas fœtidas, & cum illis purgabãt. Quòd ſi pi
lulas accipere non poterat dabant hanc medicinã. ℞. rha
barbari pulucrizati. ʒ.ij. ſuper ipſum fundant̃. ℥.iiij. aquæ
decoctionis ſeminis apij, ſeminũ cyperi, capparorum aco
ri, lactucæ, ſcariolæ ſeminis cicoreę, oxymellis commixti.
℥.ij. dabãt in matutinis. Ad idẽ. ℞. turbith. ʒ.i. zinzi. zuc-
chari. ana. ℈.ij. ſcamoneę electæ. gra. ij. terantur & cũ vino
H incorporent̃ fiat trochiſcus detur in matutinis. facit aſcel
lare quinquies vel circa, accipiatur ſemel in hebdomada
vel bis, ſi videtur, poſt vero omni die accipiatur ad quan-
titatem nucis ante prandium & ante cęnam diacurcuma
maior. poſt cuius aſſumptionem bibat modicũ vini aro-
matici, & continuet̃. ex cuius continuatione, & acceptio-
ne trochiſci curatus eſt dominus Azo de Guidonibus de
Parma cum approximatione tñ emplaſtrorum, & aliorum.
vt intra ſuo loco. Item ad idem. ℞. eupatorij, cuſcutæ, paſ-
ſularũ, liquiritiæ, myrobalanorum kebulorum. ana. ℥.ſ.
radicũ fœniculi, apij, capparorum, tamariſci, agarici. ana.
℥.i. fiat decoctio, & coletur & in colatura apponatur pul-
pæ caſiæ lig. ſ. zucchari. ℥.iiij. reducatur ad ſpiſsitudinem
mellis. deinde addantur rhabarbari, turbith. ana. ʒ.iiij. fo
liorum meçereon infuſorum in aceto. ʒ.ij. diagrydij. zinzib.
ſpicæ. ana. ℈.ij. fiat electariũ. doſis eſt. ℥.ſ. de quo patiẽs ſu
mat bis in hebdõa. poſt cuius aſſumptionem bibat modi-
cum

Cucumeris aſinini ſuccus vt ꝑparãdus

cũ vini lymphati diebus medĳs. Sumat de diacurcuma
ad quantitatem auellanæ cum vino pauco aromatico. vt
ſupra. Cum hoc regimine curatus eſt puer qui paſſus fue-
rat hydropem vltra annum. & fuit cura Gent. Item pilu
læ de ſerapino, & pilulæ de mezereon maiores, et ſunt vl-
timæ in aſclıti Aui. inge dicas qñ aſſumitur de radice cu-
cumeris aſinini ad quãtitatem anoloxat ad minus, & de
radice eius quatuor chiſt laxat cholerã, & phlegma & in
corporibus hydropicorum proprie & abſq; nocumento.
quod inferatur ſtomacho. Et accipiatur de radice eius
lib. ſ. & teratur in duobus chiſt vini aromatici. & miſcea-
tur & detur hydropico omni die. iĳ. anoloxat. Item rha-
barbarũ ſolum, vt Meſ. vt ſupra. & pilulę eius. Item ſuc-
cus corticis medianæ ſambuci. Item inter alia euforbium
confectio de mezereon Meſ. & ex his & habitis confice
libet ſatis volo de ſolutiuis actum eſſe, ſi tantum dixero,
vt alias ꝙ oportet vt dirigantur ad membra peccantia, &
cõicantia vt ad ſplenẽ & hmõi. cum appropriatis, ea mẽ-
bra reſpicientibus. & hæc bene conſidera, qm etiam opor
tet te in ſolutiuis variare. De vomitiuis facilibus & forti-
bus iam actum eſt ſupra de vomitu & ſubuerſione. & tu
ibi. ſed tñ conſueuerũt ſolutiua iam poſita etiam vomitũ
prouocare. vnde ſi vis facere vomitionem hic ad propoſi
tum da ex ſuccis dictis. deinde paulopoſt imponat pennã
in ore aut digitum & vomat & ingeniare. Prouocantia
ſudorem poſſunt eſſe ad intus & extra adminiſtranda. ad
extra qñ non eſt feb. vt. ℞. vnguenti aragon, aut dialtæa,
& inũge ipſum, & cum pannis calidis appoſitis ad renes
& ilia & hmõi. Ad intra da aquam aniſi, aut fœniculi cũ
vino aromatico mixtã calidam ad quantitatem cyati bo-
ni in ieiuno, & applica pannos calidos & cooperias. Item
& da zinzib. conditum, aut theriacam cum vino calido
& cooperias patiẽtem pannis. Quòd ſi febris aderit eui-
ta hæc calida & da remiſsiora. vt. ℞. camomillam, melilo
tum, ſemina frigida ex quibus ſacculum impleas quem
bullire facias in aqua, & exprime, & ſic expreſſum appli.
ilĳs Item pannos calidos in extremis. Item veſicã ęneam
aqua calida plenam. Item & lateres calidos in extremis.
Adminiſtrãda eſt aqua hordei in qua decoctũ ſit aliquid
fœniculi aut aniſi & ſit calida. deinde cooperias ægrum
pãnis cum cæteris dictis, & ſudorem prouocabis. Sed ad-
uerte ꝙ hęc prouocãtia dari debẽt poſt euacuationẽ cum
ſolutiuis & forti exiſtente virtute. Item exercitiũ eſt op-
timum prouocatiuum ſudoris, & maxime in hypoſarca.

Prouocantia vrinam iam ſupradicta ſunt. ſed hic aduer-
te inquit Auicen. De diureticis conferentibus ad hoc, nõ
oportet vt vnum ſolũ adhibeatur: immo fiat permutatio
de quibuſdã ad quędam, ſicut petroſellinum, ameos, cala
mentum, & aſſarum, & fœniculum, & ſemen apĳ, & ſiler
camepitheos, ameos, ſpica, daucus. meu, radix paſtina-
chę ſylueſtris, alkekengi. & oportet vt fiat corũ tritura vt
velociter perueniat ad partẽ gibboſitatis. & hæc omnia
ſupra in canonibus generalibus à diureticis. & tu ibi. quę
diuretica adminiſtrabis, aut in decoctionibus, aut cũ aqs
appropriatis, aut ſyrupis, aut ſub forma pilularum, tro-
chiſcorum, vt placebit. Item incipe à debilibus & proce-
de gradatim ad fortiora, & de ſimplici ad cõpoſita, & ſis
memor de iuribus. & tu allegato loco. De inciſione ve-
ro dicendum primo ꝙ omnia alia prius tentanda ſunt q̃
ferrum, immo hoc debet eſſe vltimũ & maxime cum res
poſita eſt in deſperatione. vnde Auicẽ. Et oportet vt non
audeat fieri donec poſsibile eſt cura alia. Secundo ꝙ cor
pus cui fit ſit forte. nam debile deficeret. Vnde Auicen.
Scias ꝙ parum proficit niſi in corpore valde forti cũ po-
tens eſt tolerare exercitium tẽperatum, & ſitim, & mino
rationem cibi. Tertio ꝙ cum fit extractio aquæ, & fiat
paulatina, & per interualla ne ex ſubita euacuatione eua
cuetur ſpiritus & deficiat virtus. Vnde Auicẽ. quod ſubi-
tum eſt, mortale eſt. vnde. xxvĳ. Apho. vi. Section. Qui-
cunq; ſuppurati, aut aquam intercutem patientes vrunẽ,
aut ſecanẽ, ſi pus, aut aqua vniuerſim effluxerit, oẽs mo-

A riuntur. Quarto medicus cõtinue teneat digitos ſuper ar-
teriã cũ pulſus debilitari inceperit retineaẽ aqua. Quinto
ꝙ nõ amplius ꝓuoceẽ cum tali euacuatiõe & maxime in
fine qñ nõ multum aquę remãſit. ſed cõuenictius euacua-
bitur ꝑ medicinas ſolutiuas faciles aquã educentes, vt eſt
rhabarbarũ, & pilulæ eius. Et in ſumma vt ſcribit Cõci-
liator differẽtia. cxcix. oportet medicũ antequã ad ĩciſio
nẽ veniat ſumere indicationẽ ex parte ſubiecti quod cura
tur, & ex parte diſpoſitionis ipſius, ſubiecti quidem, qm
multum virtus debet eſſe fortis, corpus carnoſum, iuueni
le, non ab alia ęgritudine ꝓſtratum, poſt ſalutis cũ medici
nis alĳs deſperationẽ potẽs abſtinentiã tolerare ac exerci
tium. Ex parte quidẽ diſpoſitionis, quia in hydrope cõpe
tunt vina ſiue aſcliti. nõ autẽ in hypoſarca, ſiue tympana-
ria, cum nõ ſit etiã aquoſitas tãta in eo cõtenta vt nõ poſ-
ſint ſeruiẽtes cõprimendo latera ipſius eã ad inferiora ſu-
minis expellere. Modi autem extractionis aquę per inci-
ſionem ponunẽ plures, & eſt inciſio propria aſclitico. Et
B primus & famoſus eſt, aſcliticus ſtet erectus aut ſuper ſe-
dem eleuatus vt tendanẽ ventralia. tũcq; miniſtri ſuſten-
tãtes ipſum, latera vẽtris deorſum cõprimãt. & cõſidereẽ
an hydropiſis ſit ab inteſtinis, vel renibus, hepate, vel ſple
ne. Quòd ſi quidẽ ab inteſtinis per tres digitos ſecundũ la
tum ſub vmbilico directe facienda, eſt inciſio. Si vero ab
hepate à leua fiat ĩciſio. Si a ſplene taliter à dextra vt edu
ctio accidat per contrarium. Nam tunc poterit iacere ſu-
per partem minus doloroſam, & ſic iacendo non iacebit
ſuper foramen. nã aqua non debet fluere niſi ſecundũ vo-
lũtatem tuam. Deinde pellis eleuetur ad ſuperiora, ita vt
accidat inciſio ꝙ ea perforetur in alio loco quàm myrach
& ſyphac. propterea vt ipſa cooperiat deſcẽdens foramẽ
poſtea cum euenit in ingreſſu pororum vritidum in veſi-
cam, vnde vrina nõ retrocedit. cum etiã quis pedibus ſu-
ſpendatur. ſerpunt enim inter vnam eius tunicam & reli-
quã. In ruptura vero cãnula imponatur metallina aut ar-
gentea ſubtilis, & euacueẽ de aqua quantum robur tole-
C rat virtutis & pulſus iudicabit. vt ſupra. Quidã inciſionẽ
faciunt in burſa teſticulorũ. deinde aquam paulatine ex-
trahunt. Quidã in oleo. Quidam acubus multis pungunt.
vnde aqua reſudationes habet multas, Quidã vt ſeptimo
practicæ Halyabbas. & ſecundũ Albucaſim. reputantes
cauteria ipſa ruptura minus periculoſa faciunt quatuor
cauteria circa vmbilicum. vnũ ſuper ſtomachũ, & aliud
ſuper hepar. & vnũ ſuper ſplenẽ, & duo ſuper dorſa ſuper
ſpatulas. & vnũ in directo pectoris, & reliqua in directo
ſtomachi. & ſit quãtitas profunditatis cauterĳ ꝓpinqua
ſpiſsitudini cutis. deinde dimittãtur longo tempore aper
ta, vt aqua valeat paulatim trãsfluere, regaturq; regimine
proprio. ꝙ ſi virtus fuerit debilis cauteria fiant pauciora,
& per vices et virtus conſeruetur inquãtum poſsibile eſt.
Sed multi præeligunt inciſionẽ propter afflictionem co-
cturæ quæ ſequitur ad ignẽ. Ego vero poſui cauteria po-
tẽtialia ſub clauiculis pedũ ex vtroq; latere. deinde cum
phlebotomo aperui et per illam viam euacuaui magnam
D aquoſitatis quãtitatem. Et iuxta primum modum inci-
ſionis poſitum pono vnũ particulare magis. vnde ſuppo-
ſitis, quæ dicta ſunt de erectione infirmi modo miniſtro-
rum, & loco inciſionis eleuetur pellis fortiter ad ſuperio-
ra per ſpatium vnius digiti vel circa. deinde cum raſorio
vel ſpatumine incide, vt dictum eſt. donec ad vacuum ve
niat. vnde aqua libere ſatis egrediatur. & tunc antequam
aliquid notabile de aqua exeat pellẽ dimittas, vt claudat
vulnus ſyphac, vt prohibeat vt aqua nõ exeat. deinde cũ
mica panis aſſati in vino infuſa refocilles ægrum. deinde
pellem eleua & ad ſuperiora trahas, vt cannulam metalli
nam ſubtilem imponere poſsis per quam dimitte tãtum
de aqua egredi, quãtum virtus tolerabit. vt ſupra. Et re-
cordare, ꝙ melius eſt infra ſubſiſtere, & cum extraxeris
de aqua quãtum videbitur, tunc extrahe cannulam, et di
mitte pellem cooperire foramen ſyphac & liga, et non re-
mittatur vſq; ad diem ſequentẽ in quo tempore cõfortas

& nutrias patientẽ cũ cibarijs electis. altera vero die operabere vt in prima & in altera cõſimiliter, & ſic ſemꝑ de die in diem procedendo, donec maxima pars aquæ fuerit conſumpta, quod cum factum fuerit conſolida, & reſolue reſiduũ. vt ſupra dictũ eſt. cum ſolutiuis & exiccatiuis & reſolutiuis deſicca & extermina. Quidam vero comprimunt aquam ad inferiora. vt ſupra cum manibus. poſtea cum faſcia magna & cum pilis magnis factus de ſtupa ponendo vnam ſuper ſtomachum aliam retro ex oppoſito. & duas a lateribus fortiter infaſciando & ſtringendo premunt aquã, & expreſſam ſic ad inferiora tenẽt. deinde faciunt infirmũ ſedere ſuper cathedram altã & perforãt cũ phlebotomo ſub vmbilico per tres digitos ventrẽ in vno loco faciendo foramen ſatis paruum. deinde iuxta ipſum foramen per duos digitos ex vtroq; latere faciunt duo foramina conſimilia. & hoc penetrando vltra cutem parũ, & egreditur indubie aqua, & dimittunt aquam exire ſic paulatim, & vidi mulierem cui factum fuit hoc quæ erat valde tumida, & inflata, detumefacta fuit in duobus diebus. & vixit ſic detumefacta. xv. diebus vel circa & ſic mortua fuit. & certe opinor, qm̃ miſercula & paupercula erat ꝙ forte hoc ei accidit ex malo regimine, & qm̃ ei non ſuccurſum fuit cũ regimine reſumptiuo. ętatis erat. xxxij. annorum vel circa, non tamen multum robuſta. hic idem barbitonſor aliam hydropicam curauit cum his ſciſſionibus, & ſcrutatus eſt ſuper omnem hydropem deinde. & certe hic modus non eſt ex toto vituperandus. & bene conſidera. Non me enim vltra extendo, qm̃ pauci hac via inciſionis ſiue bezeltica euadunt. Tu itaq; ad euacuationes redi. & cum eis ſi potes cura. & hanc conſulo dimitte.

Hic audi caſum mirabilem, quędam anus quinquaginta annorum hydropica iam annis ſex. & aſcitica dum pertranſiret ambones ſiue paſſus noſtros lapideos ſuper vnũ eorum cecidit. & apertus eſt vẽter eius & egreſſa eſt aquoſitas quaſi tota, remanſit vt mortua. ſtetitq; in hoſpitali pluribus diebus & tandem curata eſt ab hydrope. Hæc autem experientia videtur contra cañ. ſuprapoſitos ante de inciſione. quidam itaq; cum medicina. quidam procedunt cum cauterijs. vt ſupra. Sed nota ꝙ cauteria non debent poni niſi paucificata aqua multum per ſolutiua. Itẽ poſt dies tres uel quatuor poſtquam ſolutiuum aſſumpſit & in ieiuno, & eſt ſententia Auic. de cura aſcitis. & ſunt cauteria remedia propria aſcitico. tympanitico vero nullo modo competunt, hypoſartico vero medio modo. Et ſi autem de inciſione te intromittere volueris, quod non conſulo, proteſtare parentibus periculum quia mortem. Nam Paduę accidit meo tempore ꝙ dum collegium medicorum determinauit Dominum Ioannem Ludouicum vtriuſq; iuris doctorem famoſiſsimũ aſciticum hac cura inciſionis curari poſſe ad actum deuenit & mortuus eſt in manibus eorum, poſt ſcilicet inciſionem per mediam horam. nã erat ætatis. lx. annorũ. tu itaq; dimitte. Sed de iſta inciſione dicetur aliquid in dubijs. Dicit Guil. ꝙ quoſdã vidit liberari qui per fortem fricationem, aut ſcalpellationẽ ventrẽ vulnerauerũt, & egreſſa eſt aqua paulatim. & poſtea cõfortauerunt hepar, &c. vt decuit, quoniam ſi ſic non fieret, rediret morbus. Item quidam ponunt veſſicatoria, vti cantarides, flamulam, vel pedẽ ceruinũ, &c. ſuper tibias in tribus locis, vel quatuor, & veſicatur locus, & poſt inciſionem veſicarum egreditur aqua multa. & ego feci & certe multum cõtulit, tenebam loca veſicarum inciſa, & vncta cum butyro. De ſetonibus vero dicendum ꝙ quidã ingeniãtur ponere ſetonẽ in burſis teſticulorũ vt per ea loca fluat aqua. hic etiam modus non eſt ex toto irrationabilis, & ẽ ſatis ſecurus, & fieri poteſt. amplectere ſi placet. In reſoluẽdo materiam aquoſam ingeniantur aliqui iuxta ſententiã Aui. & aliorum auctorũ ponere ægrũ in loco vbi ſol multũ percutiat, & tempore, ſcilicet magni æſtus in quo loco non flet ventus, & ita corpus diſponunt vt ſolus vẽter a ſole percutiatur defendendo caput & pectus ſm partem neceſſariam. Sed nota verbum Aui. quia dicit & ſi non alio ſaltẽ cũ ſtatione in ſole. qm̃ ex hoc verbo videt̃ velle ꝙ vbi alia proſunt remedia hoc perſpiciendũ eſt relinquẽdumq; ruſticis. Emplaſtrationes in hoc caſu multũ commendant, et debẽt eſſe ex rebus reſolutiuis, & exiccatiuis, & non multũ ſtypticis, qm̃ ſtyptica oppilant, & obturãt meatus, per quos tranſire debet materia reſoluenda. ſtyptica tamen cum eis ponãtur in modica quãtitate quæ, ſcilicet conſeruent virtutẽ myrach vt ſunt thus, ſpica, cyperi, & huiuſmodi. Item debẽt applicari poſt euacuationes & nõ ante, quia parũ proficerent. Et ex his expertis eſt emplaſtratio cum ſtercore vaccino, & eſt remedium apud modernos factum. & ſi Auic. etiã pro experto ponat. Itẽ emplaſtramus cũ ſtercore caprarũ non paſcentium herbã minutam propter aquoſitatem eius. nã in groſſa nõ eſt tanta humiditas proportionalis. Emplaſtrum bonum ad hoc eſt Auic. ℞. gũmi pini, & ceræ, & hyſſopi humidæ, picis, & gummi albotin. ana aur. iij. ſtoracis, maſticis, aloæ, croci, cimarum abſinthij, amoniaci. ana. aur. i. caſtorei, amomi, ſulphuris, oſtracoꝝ, ana. aur. ſ. ſtercoris columbini, ſpumæ maris, limaciarum cum teſta piſtatarum. ana. ʒ. iij. lilij cœleſtis. ʒ. iij. baurach rubri. ʒ. i. permiſceantur cũ oleo de camomilla, & fac emplaſtrum. Emplaſtrum Gal. vt recitat Auic. cum quo & alijs curauit aſciticum. ℞. ceræ rubeæ, & farinæ hordei, & milij, & ſtercoris vaccini, & caprini, cineris quercus, & vitis, & baurach, & ſulphuris. ana. miſceantur omnia cũ aceto. tu tamen doſa vt placet. Ad idem. ℞. calcis viuæ, nitri, ireos, cordumeni, ſulphuris, amoniaci, baccarum lauri, ſtaphiſagriæ, ſtercoris columbini, terãtur, & diſtemperentur cum vrina. reſoluit aquam mirabiliter ſuperinunctum. Ad idem. ℞. fimum columbinum, farinam, hordei, & acetum, & adde modicum ſandaracæ. & ſi apparet rubor adde ſemina communia oleũ roſ. fac emplaſtrum.

Sol in aſcite optimũ remediũ, at ruſticis relinquendum.

Caprarũ ſtercus vt eligendũ.

Credo totum ſtat in euacuando, & ſummatim recolligendo, reſoluentia ſunt frictiones multæ, & aſperæ, baurach, ſal, ſalnitrum, ſpuma maris, ſpongia, ſulphur, & ſimilia. fit etiam cum rubificantibus, vt vrtica, praſsia, ſtaphiſagria, & ſimilibus, camomilla, melilotũ, fœniculus, anethum, calamentum, laurus, ſtercus vaccinum, caprinum, limaciæ combuſtæ cum corticibus ſuis linitæ. de quibus ſtatim. Sepelire in arena & in ea reuolui, & ſub ſole ſtare, vel iuxta, ſeu clibanũ intrare calidum ſufficienter. de quo actũ eſt in primo cañ. generali qui eſt de ordinatione dię tæ. & de clyſterijs ibidem, & exercitia temperata prout poterit ſuſtinere exiccãtia vt a cibo proprie potu, & huiuſmodi. & ſic multa habes ex quibus conficere potes. & ideo ſtude. Et hic intellige ꝙ clyſteria vt loco allegato debent eſſe ex decoctionibus rerum educentium aquam, vt ſemen vrticæ & hmõi. Item valent radices, & ſemina aperitiua agaricus, ireos, cucumer aſininꝰ, & huiuſmodi. de quibus actum ſupra quibus clyſterijs debes vti interpolatis diebus habito reſpectu ad virtutem & ad alia.

De limacijs nota ꝙ limaciæ a proprietatẽ hepar confortant, & ex qualitate valent contra inflãmationẽ hepatis. vt vndecimo de ſimplici medicina. Terantur aũt cũ ſuis teſtis & emplaſtretur venter & cũ exiccatæ fuerint remoueantur, mirabiliter exiccãt ſuperfluitates membroꝝ, & præcipue hydropicorum. Item & eſt expertum emplaſtrum factũ ex elleboro nigro, ſic in aceto bullito cũ furfure farinæ hordei addendo illud de puluere cinnamomi.

QVARTVS compleatur per ea quæ dicta ſunt ſupra de debilitate hepatis, & de mala complexione eius. & tu ibi. vbi emplaſtra, vnctiones, epithemata, & huiuſmodi inuenies. Confortatio membri mãdantis fiat cum his quę ſunt illi membro propria ſuis locis quærenda.

ET CONSIMILITER de accidentium correctione dicatur. ſuis etenim quærantur locis eorum accidentium correctiua. tamen quoniam á ſiti multum moleſtantur, aduerte ꝙ ſi tolerare poſſunt vt ſcis, præſtantiſsimũ quidem. ſi non. colluant eam vino granatorum aut cum vino, quoniam melius eſt q̃ cum aqua, cum calidis, cũ aceto, vt

to, vt ſupra. cum ſuccis fructuum ſtypticorum. cum ſyru. ad hoc deputatis, faciēdo potus conuenientes eis & dele ctabiles. hæc enim conſidera ſingula.

De hypoſarcha, ſeu Anaſarca, vel Leuphlegmatica. Rubrica. XI.

HYPOSARCA eſt ſpecies hydropiſis in qua omnia tument membra. & eius tumor in facie. primo manifeſtatur propter phlegma ſiue aquoſitatem phlegmaticā ſanguini commixtam, & cum eo ad membra omnia perambulantē. vnde accidit vt ſanguis ipſe membris fiat nutrimentum inconueniens à membris reiectum. vnde ſic in poroſitatibus membrorum remanens & aliunde non euacuatus per continuam ſucceſsionem etiam membris fiat, nutrimentum ipſius tumorem facit. Cuius cauſa eſt corruptio in digeſtione tertia decliui ad cruditatem & aquoſitatem & phlegmaticitatem. Aui. aut cauſa liquefaciens corpus & humores. nam cum humores ſubito eliquantur & in magna quantitate non poſſunt extra educi, ſed in membris remanentes faciunt ea tumere. & iſte modus fit ſubito, quia cauſa ſua eſt valde acuta, quia caliditas eliquans. Item ſi non fieret. ſubito ſed paulatine eliquatio, tunc ſicut materiæ paulatine eliquarentur, ita extra educerentur.

CAVSAE. de cauſis eius dicatur proportionaliter vt de aſchite. nam ſatis apertæ fuerunt in Rubrica de hydrope tam primitiuæ, quam antecedens, & coniunctæ. Primitiuæ vero ſunt omnes illę extrinſecæ debilitatis hepatis factiuæ, vt ibi. Antecedens vero eſt corruptio digeſtionis quæ eſt in membris, quæ non poteſt rectificare ſanguinem, neq; humores qui veniunt ꝑ venas ad mēbra, & ita remanēt crudi, aquoſi. phlegmatici, nō adhęrentes mēbris, vt Rubrica de hydrope. Coniuncta vero eſt humor ipſe phlegmaticus, ſiue aquoſus, vt quia ſanguis aquoſus & alius phlegmaticus humor ſemicoctus.

SIGNA demōſtratiua inflatio in toto corpore & in extremis membris in facie & proprie in oculis, & tumet facies vt ea quæ mortuorum et eſt ad albedinē declinans, & poſt cōpreſſionem cum digitis factam remanet fouea, neq; eſt venter, neq; vmbilicus, neq; ſumen inflata vt in aſclite & tympanite. Et ſequitur iam ſm plurimū fluxus ſanguinolentus, & lenitas naturæ tendens ad albedinē. & pulſus eſt magnus, mollis magis quam in alijs propter diffuſionem humiditatis in membris, & brachijs.

PROGNOSTICA. eſt minus mala cæteris ſpeciebus hydropiſis, & magis apta ſanari, & maxime q̄ à cauſa frigida fit. Quādo pruritus accidit in naſo, & cum hoc apparuerit mollities in facie aut in manu eius ſiniſtra, tunc moritur in ſecunda, aut tertia die. Diarrhæa ſuperueniēs fortis in hypoſarca ſoluit ægritudinē. Hip. Et alia prognoſtica. require in Aphor. in fine capituli.

CVRA canones. Sed ante canonum poſitiones ſcito ꝙ hypoſarca eſt minus mala ſpecies hydropiſis facilius curabilis, de qua rariſſime quis moritur ſi diligentiam & curam de ſe habuerit. Item ſcito canones ſupra poſitos in generali, & in ſpeciali quo ad ſex res non naturales de aſclite eſſe, hic etiam collocandos moderandoſq; vt tua noſcet prudentia. Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio materiæ. Euacuatio eiuſdem. Cōfortatio hepatis aut mēbri alterius, ſi ſit tale hepati nocumentum communicās. Accidentium correctio.

De primo ſatis actum eſt ſupra. Vnde vtatur cibarijs, & carnibus, & hmōi, vt ſupra fructibus vt ficubus ſiccis nucibus phiſticis. Itē & ſi feb. non ſit vtatur oleo cocto.

De potu vt ſupra quidā laudant in hac vinum vetus & forte. vnde Raſ. in diuiſionibus dēt vinū purū & maxime ex cā frigida. tu tñ hęc omnia, & alias nō naturales res moderare debes ſm ꝙ exigit diſpoſitio pręſens vt ſi fe. aderit aut nō. apoſtema, aut nō, et canones ꝓportionales de aſclite hic intellige, vt ſcriptum eſt. vnde Auic. de cura eius in fine. & cibatio hypoſarchæ frigidę & calidę & toleratio ſitis eius eſt ſicut in aſcliti frigidę & calidæ & laudatur vſus

A aromatum ex pipere, zinzib. cinnamomo, & huiuſmodi in fœrculis qñ feb. nō adeſt quę moderare debes ſtāte feb. De exercitio inquit Aui. & in hydropiſi quidē & proprie hypoſarca adeſt exercitiū incipiens primum reſupinādo deinde intēdendo ſupra dorſum alij. Quod intelligi habet ꝙ horū exercitium gradatim fieri habet, quia procede de minori ad maiorem gradatim. Nam minor labor eſt portare ſupine ſup dorſo animalis. & minor ſuper dorſum cū ventre, & minor ambulare ſuper terrā arenoſam leuē, hęc nō ſunt exercitia cōſueta, ſcilicet duo prima ideo tanquā ſylueſtria omittant. Deambulatio autē fiat fortis aut debilis. & ſimiliter equitatio ſm tenorē virtutis aſcēſus, & deſcenſus ſcalarum, aut montiū eſt exercitium multū debilitans. credo ꝙ fortibus non inconueniret. tu conſidera. De ſomno. & viglia dicatur ꝙ vigilia eſt magis reſolutiua. & ideo ſomno vtatur vt decet virtuti. Non repleatur, vt ſupra de aſclite. ventrem lubricum teneat. & à malis animi accidentibus vt poteſt ſe defendat.

B Secundus compleatur cum digeſtiuis appropriatis calidis aut frigidis aperitiuis vt exigit diſpoſitio. de quibus quarto tract. vt eſt ſyru. de biſantijs. de endiuia, de abſinthio, de eupatorio, & huiuſmodi.

Tertius perficiē ꝓportionabiliter vt de aſclite dictum eſt. qa ſolutione vētris, phlebotomia, diureticorū, & aperitiuo℞ vſu reſolutiuis, ſudatorijs, balneis & hmōi. de quibus oibus ſuo ordine dicendum. Et primo de reſolutiuis. ꝓpter qđ nota ꝙ ſolutiua ſunt magis appropriata aſcliti, & phlebotomia hypoſarchę. vnde Auic, & phlebotomia quidē vehemētius eſt proportionalis hypoſarcę q̄ aſcliti. Solutiua hoc caſu cōuenientia ſunt, & illa quæ in aſclite ſcripta ſunt. & tu ibi. Sed vt vberior fiat pono hoc ſolutiuum tale. ℞. agarici, collogntidę, mezereon, turbith. ameos, amomi, ſeminū fœniculi, apij. ana. ʒ. i. rhabarbari. ʒ. ij. fiant pilulę cum ſucco abſintyij. doſis eſt. ʒ. i. vel minus ſm virtutis tenorē, & recipiat de eis bis vel ſemel in hebdomada ſm virtutē patiētis. Ad idem. ℞. ſcamoneæ correctę. gra. iij. turbith. ʒ. i. zinzi. zucchari. ana. ʒ. ſ. fiant C trochiſci cum vino detur vnus in matutinis cum vino. Laudanē in hoc caſu multum ab Auic. pilulæ de rhabarbaro. Vnde Placentinus ſe laudat multos curaſſe cum rhabar. Inquit. Indubitanter credat omnis homo ꝙ ſolum cū exhibitione. ʒ. ij. rhabarbari puluerizati, cribrati, & electi mixti cum. ℥. ij. oxymellis compoſiti. & ℥. ij. vel. iij. aquæ decoctionis lactucæ, ſcariolæ, & radicum fœniculi multos curauimus cū obſeruatione diætæ conuenietis. & non dabam niſi de tertio in tertiū, de quarto in quartū ſm virtutē. & in debilibus non dabā niſi. ʒ. i. diebus vero quibus nō accipiebāt rhabarbarum. dabam ante prandiū & ante cenā. ℥. i. ſ. oxymellis ſquillitici, vel compoſiti cum aqua decoctionis lactucarum, ſcariolæ, radicū fœniculi, & ſpecialiter infirmus erat ſine feb. Quādo vero fe. aderat dabā ſyru. cōpoſitum vel mel roſ. cum eiſdē aquis. Si vero habebat fluxum uentris dabā ſyrupum de citonijs cum eadē aqua. vel ſyr. de agreſta, vel rhabarbarum ſemel in hebdo D mada, vel bis ſm virtutē, & dabam cibaria confortantia. Emplaſtra cōſimiliter. & nō trāſibat quātitas rhabarbari ʒ. i. & ponit hūc modū pro experto. tu tñ multa habes, ſupra in aſclite. & illa modera vt videbiē, qm̄ ſolutiua ſunt in hypoſarca cōuenietia, vt dictū. De phlebotomia vero dicendum ꝙ in hypoſarca facta à cauſa calida, & fuerit facta retentio ſanguinis conſueti egredi per hæmorrhidas, aut fluxum menſtruorum. & huiuſmodi fac phlebotomiam. Item. ſi videantur ſigna repletionis & ſis audacior in hac ſpecie ſuper phlebotomiam ipſam, vt dictum eſt ſibi multum proportionalis. Sed conſidera tempus hydropis ætatem patientis, & virtutem, quoniam maxime ipſa competit in principio dum virtus eſt fortis, & phlegma, & aquoſitas in ſanguine non vincunt multum & prouidere oportet gradatim procedere in ea cum tepiditate. In fine vero omnino negetur ne ſubtrahat nutrimentum, & faciat excreſcere aquoſitatem, ventoſitatem, vel phleg

ma. De ętate vero dixit Placeñ. quòd ſi mulier tranſiuit. xxxvi. annos non debet fieri phlebotomia, ſi vir. lx. ſimiliter fieri non debet. hęc autem moderari oportet ſecundum habitudinem, conſuetudinem, fortitudinem. & tu conſidera. & quæ vltra dicta ſunt ſupra de phlebotomia hic repetas. Diuretica autem, & aperitiua prædicta. ſupra in aſclite adminiſtrentur hic in quibus eſt ſubtiliatio, & exiccatio Auic. & commendantur ab Aui. hoc loco trochiſci de eupatorio, de iunipero in aqua radicum & in ſy. acetoſo etiam ſeminibus. tu tamen modera ſecundum caliditatem & frigiditatem & huiuſmodi. Reſolutiua eadē in aſclite competunt & hic. Item poſitio in ſole, vt ſupra. Supra arenam ſcilicet caput defendatur ne ſuperueniat ægritudo cerebralis. Emplaſtra & alia quære ibi. & tu ea modera vt decet. Conſimiliter vtatur ſudatorijs: & fiat abſterſio continua: vt melius egrediatur. & deinde inunctio cum oleo cucumeris aſinini, et ſimilibus habentibus multum aperire poroſitates cutis. De balneis ſatis dictũ eſt fiat proportionaliter: ut dictum eſt. ſed hic addatur modus, nam cum naturalia haberi non poſſunt aut commode infirmus ad ea tranſire non valeat, faciat ordinare tinã habentem duos fundos, quorum ſecundus ſit eleuatus à primo per vnam ſpanſam magnam vel per pedem vnum & ſit perforatus. Super quem iaceat patiens cooperta tina & balneum fiat ex aqua ſalſa decoctionis calamenti, origani, camomillæ, rutæ, ſauinæ, hyſſopi. & proijciantur lapides igniti in ea vt maior quantitas fumorum eleuetur Item vt aquæ ipſius humiditas conſumatur. ꝙ ſi pauper foret fac in maſtello magno, & ponatur caldaria ſiue cacabus plena aqua decoctionis harum rerum conſimilium. & ſi oportet propter caliditatem tempera cum frigidis, vt viola, endiuia, nenuphar, & huiuſmodi. & fiet ſuper paruo ſcamno intus maſtellum ne aquam tangat, detumefactio tibiarum fiat vt dictum eſt cum cataplaſmatione foliorum vrticæ tepidorum. quære ſupra de aſclite.

Maſtellus venetis, ac patatis ligneũ uas inſtar

De tympanite. Rubrica. XII.

Latinis Tympania, atque tympanites nominatur.

TYMPANITES eſt ſpecies hydropiſis in qua vēter tumens reſonat & membra omnia gracilantur, in qua non apparet pedum tumefactio vt in alijs. cuius cauſa eſt vtplurimum corruptio digeſtionis primæ. Nam ſi chilus bonus. & bene digeſtus mittitur hepati. tunc in hepate, aut eſt mala complexio calida, aut frigida. ſi calida ex chilo bono generabit humorem calidum, quia cholericum. Si frigida frigidum & non ventum. ꝙ ſi in ſtomacho maiꝰ generabitur chilus eius malitiam hepar corrigere non poterit, tunc caliditas hepatis exceſſiua aget in ipſum & in ventum vel vaporem conuertet. & dicitur vtplurimum. quoniam & abſq; corruptione digeſtiuæ ſtomachi poteſt tympanites contingere, vt Aui. Nam cum hepar factum eſt exceſſiue calidum, tunc eius caliditas inflammata vltra modum agit, vt calor, non vt calor naturalis ſed elementalis, vnde in materiam agit non ipſam conuertendo in humorem, ſed reſoluendo eam in vaporem et ventum, & ſic tympanites cauſatur. Et in ſumma quando hepar habet malam complexionem calidam & ſtomachus frigidam, tunc vere cauſatur tympanites. Poteſt etiam corruptio contingere ex vehementia caliditatis ſtomachi, vt patet. ſed vtplurimũ fit à frigido. Item ad ipſam cauſandã tanquam cauſa concurrit cibus ventoſus, frigidus & humidus ſui natura aptus in uentum conuerti. idem reſonat ad differentiam hypoſarcæ, & aſclitis in quibus venter obtumeſcit propter aquoſitatem, & hæc reſonat propter ventum. idem non apparet, quoniam in ea non eſt materia apta in ea deſcendere.

CAVSAE. de cauſis eius ita dicatur ꝙ cauſa antecedens eſt mala complexio frigida aut calida excedens quæ ſtomachum debilitat, ita ꝙ chilum inconueniens nutrimentum membrorum minime mutat, vt ſupra de hydrope. Coniuncta vero eſt ventoſitas quæ à cibis reſoluitur cum calor eſt debilis factus propter frigiditatem, ita ꝙ cibos rectificare neq; mutare poteſt ĩ debitum chilum, ſed

E maxima pars in ventum conuertitur, aut propter caliditatem exceſsiuam, qua & ſtomachus diſtemperatur. vnde in ventum reſoluitur maxima pars cibi qui in nutrimentum bonum accidere deberet vt contingit in febrientibus. non enim totum in vaporem ſeu ventum conuertitur. ſed vt dictum eſt maxima pars. alia autem pars cibi in ſubſtantiam conuertitur humidam quæ diuiditur in vtilem, & in aquoſam quæ aquoſa ſimul cum ventoſitate ad loca inconſueta tranſmittitur, quia inter zirbum & ſyphac. Ex quo apparet ꝙ in tympanite eſt ventoſitas mixta cum aquoſitate vincens ipſam aquoſitatem in quanto. Infertur ſecũdo. ꝙ cauſa priuatiua eſt omnis res extrinſeca venti multiplicatiua. Et dictum eſt ad loca inconſueta. quia cum ad loca tranſmittitur conſueta extra à natura propellitur, aut per inferius aut per ſuperius.

SIGNA demonſtratiua. Egreſsio plurima vmbilici, & tenſio in myrach in modum tympani, & chordæ. Et membrorũ arefactio cum aſperitate, & cum percutitur

F venter manu reſonat, vt vter inflatus et non plenus aqua. & eſt primum ſignum familiare quo vtuntur medici. Et patiens appetit eructare. & alleuiatur per eructuationē, & per exitum ventoſitatis per inferius. Et non inflantur pedes, vt in alijs. Et eſt eius pulſus longior ꝗ̃ aliorum. & non eſt debilis cum in eo ſit tanta debilitas quemadmodum in alijs, cum virtus qualitate ſua non ſic lædatur. Et eius vrina eſt alba, aut tincta propter apoſtema, aut propter caliditatem multiplicatam in hepate ex recluſione choleræ quæ non mandatur ad ſua loca. & hæc eſt vna ex cauſis antecedentibus quæ proueniunt vitio hepatis. & aliqñ eius vrina non eſt multũ tincta, ſed habēs ampullas magnas, & groſſas. neq; ſentitur grauitas vt in aſclite.

PROGNOSTICA. Tympanites in malitia media eſt inter hypoſarcam & aſclitem. eſt tamen dura ad ſanandum, & longa. Cum tympanites prolongatur, ita vt confirmetur, curationem non ſuſcipit. quod quidem de alijs intelligere debes. In tympanite ſiquidem percutiatur

G venter manu, & reſonat ſicut tympanum malum. Eruptio ventoſitatis per os & anum ſi ſit continua & multa bonum.

CVRA Canones. Ordinatio diætæ. Digeſto materię. Euacuatio eiuſdem. Confortatio ſtomachi ſi proprie fuerit iu cauſa, vt eſt ſecundum plurimum. Confortatio hepatis. Adminiſtratio diureticorum. Adminiſtratio reſolutiuorum.

Primus perficitur abſtinendo ab vſu rerum aptarum in ventum conuerti ſicut ſunt caſtaneæ, olera, lac, fructus recentes, legumina, piſces, laganæ, & huiuſmodi quę ſunt apta ventoſari. vel de quibus. iij. tract. Vtatur cibis ſiccis facilis digeſtionis, vtatur carnibus caſtrati iuuenis, hædi, pullorum, faſianorum, perdicum, auiũ degētiũ in pratis, & arboribus. & vtplurimum ſint aſſatę aut elixę. & aliqñ cum cinnamomo, fœniculo, petroſyllino, cum vino granatorum, aut agreſta, aut berberis conditæ, vt diſpoſitio exigit. & tu modera. Item vitella ouorum cum eiſdē con-

H dimentis. Item ferculum ex petroſyllino, fœniculo, & huiuſmodi. addendo frigida ſi diſpoſitio exigit. & cibaria ipſa condiantur cum aromatibus frigidis aut calidis ſtomachi, & hepatis confortatiuis, vt diſpoſitio ipſa exigit. de quibus de ſtomacho & hepate habuiſti. De potu autem dicendum ꝙ ei conuenit potus poſitus. ſupra de inflatione ſtomachi & hepatis. & tu ibi. Item vini albi, odoriferi, & lymphati in cauſa calida & lymphetur cum aqua decoctionis aniſi, fœniculi, ameos, amomi, meliloti, camomillę apij: vel cum aqua decoctionis horum. et in cauſa frigida non exiſtente feb. poteſt bibere vinum prædictum abſq; lymphatione. Item & aqua decoctionis aniſi, fœniculi, maſticis, cimini, & huiuſmodi. Carnes vt ſupra comedat quæ ſint laudatæ, & facilis digeſtionis, & magis conueniunt aſſatæ, ſed etiam de elixis comedat, & cum cibarijs vtatur aromaticis ſtomachum, & hepar confortantibus calidis, & minus calidis, vt diſpoſitio ipſa exigit vt

ſunt

ſunt piper, cinnamomum. garyophylus, carui, fœniculus, nux muſc. & huiuſmodi. de quibus ſuis Rubricis. Item & cum his & ſimilibus. ſi cauſa calida fuerit ponãt agreſte, berbere, vinum granatorum, de fructibus, & alijs dicatur & de aſclite. In ſumma competit cibi minoratio. Nullo modo in die dormiat, ſed vt poteſt vigilet. Conuenit maxime exercitium, & balnea ſicca, & reſoluentia cũ aquis nitroſis facta. & ſunt de vltimis de quibus omnibus de aſclite. Vnde ſtudium debet eſſe in vſu eorum quæ ventoſitatem reſoluunt. & ideo cum pane ponantur ſemina aniſi, & cum potu conſiſr, maxime quando oportebit lymphare ipſum, vt dictum eſt.

Secundus perficitur cum digeſtione materiæ ſi ibi eſt ex qua ventus generetur, & digeſtiua debent eſſe appropriata aperitiua, & non multum. Nam ſuperfluitas in eis perducit ad generationem vaporum multorum. Auicen. quidem maxime de validis intelligetur. & tu illa quære tract. iiij. Item & dicta de aſclite, & hypolarca etiam conferunt in tympanite. Item tu compone ex calidis frigidis aperitiuis confortantibus hepar & ſtomachum. de quibꝰ ad plenum ſuis locis.

Pro tertio ſcito ꝙ phlebotomia non ingreditur in hoc ca. niſi raro, immo melius eſt vt ſoluatur cum facilitate. Auic. Non enim eſt materia tympanitis in venis huic non competit phlebotomia, ſed vbi eſſet apoſtema in hepate calidum aut in hepate ipſo inflatio ex ſanguine competeret. conſidera. Item quoniam materia ventoſa eſt quæ ſolutione nõ educitur, nõ debet ſolutio ventris multiplicari, neque eſſe fortis ſed facilis. Vnde Auic. Et oportet vt nõ adſit multiplicatio ſolutiuorum. Item etiam quia diuretica ſunt ſub euacuatione comprehenſa. Nota Auic. inquit. Oportet vt adminiſtrentur diuretica ſi non ſit ſuperfluitas in eis, vt dictum eſt. & ſic tres cañ. ex dictis collige. Euacuatio autem quæ in hoc caſu competit eſt eũatio materiæ humidæ phlegmaticæ quæ eſt vel eſſe poteſt materia ventoſitatis, & ita complebitur per ea quæ ſuperius adminiſtrabuntur, aut per inferius, per ſuperius vero vt pilulæ, electaria, ſucci, potiones, aliæ per inferius. vt clyſteria, ſuppoſitoria, & huiuſmodi. Pilulæ ad hoc. ℞. ſeminum aniſi, apij, maſticis. ana. ℈. ij. ariſtol. acori, gentianæ, ſalis indi, ſerapini. ana. ℈. i. aloes. ʒ. iij. fiant pilulæ cum vino. reſoluunt enim ventoſitates groſſas, & vaporoſas. Ad idem. ℞ rhabarbari. ʒ. ij. carui: ameos: camomillæ. ana. ʒ. i. colloquintidæ, turbith, ſcammoneæ correctæ. ana. ʒ. ſ. cõfice cum ſucco eupatorij detur. ʒ. i. ſemel in hebdomada. Et videtur ꝙ ſplen ſit in cauſa & ꝙ humor melãcholicus aliqualiter peccet, commiſce cum his ſenæ, polypodium aut aliquod tale, vt lapis lazuli. quod materiam melancholicam euacuet. Conſimiliter dicatur ſuo modo de euacuatiuis aliorum humorum. Clyſteria in hoc caſu multũ conferunt. ſed ea variare oportet ſecundum varietatem cauſæ. In cauſa calida. ℞. florum camomillæ, meliloti, aniſi, fœniculi, tribulorum. ana. M. i. cõtundantur: & in aqua bulliant, colenturꝗ;, & de illa colatura accipiat. lib. i. et addantur. ℥. iij olei de camomilla, de anetho, aut de lilijs albis. &. ʒ. ij ſalis communis. hoc enim reſoluit, & non calefacit. Ad idem. ℞. fœniculi, camomillæ, melliloti, ſeminis endiuiæ, cicoreæ, lactucæ, ſeminis portulacæ, cyperi. ana. M. i. contundantur & bulliant, vt dictum eſt. & colaturæ addatur. ℥. iij. zucchari rub. & ℥. iij. olei camomillæ, aut anethini, aut liliorum vt ſupra. & ſupponatur tepidum reſoluit & caliditatem alterat & vrinam prouocat. In cauſa vero frigida commendatur maxime ab Auic. clyſter ex oleo rutaceo ſolo, aut cum baurach. Ad idem. ℞. ameos, carui, ſiſeleos, ſeminis fœniculi. ana. ℥. ſ. meliloti, camomillæ, centaureæ. ana. M. i. colloquintidæ, agarici. ana. ʒ. ij. piſtentur, & bulliant, & colaturæ addantur. ℥. iij. olei de anetho, aut camomillæ, aut de lilijs. & . ʒ. i. zucchari rub. mellis ſi in eo non ventoſatur. ana. ʒ. iij. Ad idem. ℞. centaureæ maioris, herbæ fœniculi, eupatorij, camomillæ, meliloti, ſeminum endiuiæ, cicoreæ, lactucæ. ana. M. i. col-

A loquintidæ. ʒ. iij. bulliãtur, & colaturæ addantur. ℥. iij. de oleis nucis dictis, aut de ſpica, & ſalis. ℥. ſ. fiat ſicut de alijs. Item conferunt & ſuppoſitoria ex rebus ſic carminantibus, & melle confecta. & laudatum ab Auicen. ℞. cimini baurach, folia rutæ, fiat ex eis collyrium cum melle, tuꝗ; per te ex ſimilibus compone.

Quarti complementum quære ſupra de debilitate digeſtiuæ ſtomachi & rubrica de debilitate hepatis. & illa quæ tibi videbuntur tuo propoſito congruentia recipe. Sed ne vacuꝰ recedas hoc loco ſup hepar ĩ cauſa calida. ℞. ſandalorum roſarum. ana. ʒ. i. ſucci abſinthij ſolatri. ana. ℥. i. farinæ hordei. ℥. ſ. aceti parum, & fac emplaſtrum. & ex conſimilibus frigidis de quibus ſupra allegatis locis ſiue rubricis. In cauſa frigida. ℞. ſucc. abſinthij. eupatorij, ſolatri. ana. ℥. ij. ſandalorũ alb. & ru. ana. ʒ. i nucis cupreſſi, maſticis, ſpicæ, aniſi. ana. ʒ. i. & cum farina lupinorũ, & aqua endiuiæ, & abſinthij. ana. quantum ſufficit. fac emplaſtrũ.

Quintus completur cum reſoluentibus ventum intus B & extra applicatis. & hic nota canonem ꝙ vnctuoſa & oleaginoſa exterius inungendo euitentur, qm oppilant et reſolutionem prohibent. Ad intra adminiſtra pulueres, electuaria, confectiones, potiones ventum carminantia; vt ſunt diaciminum, diagalanga, zinzib. conditum, acorus conditus. & eſt conferens theriaca antiqua cum vino decoctionis ameos, cimini, vel cinnamomi in aurora ſumpta. & ea quidam ſæpe in ſuis tympanitibus vtebatur, & bene habes multa conſimilia, ſupra de frigiditate. Et hic ſcito ꝙ ſy. de abſinthio eſt ſingularis medicina, qua quaſi continue horis debitis debet patiens vti. Item aromaticũ garyophylatum. Meſ. Ad extra adminiſtrẽtur ſacculi carminatiui cum milio, ſale, aniſo, & huiuſmodi. Item ſpongiæ prius infuſæ in aqua decoctionis rerum carminantiũ. Item balnea nitroſa. ſalſa, ſicca. Item emplaſtratio cum fęce vaccarum, vt ſupra de aſclite. Item emplaſtratio cum rebus carminantibus & reſoluentibus. de quibus ſupra pluries & ſpecialiter in. iiij. tract. vbi de his. Vltimo hic ſci- C to ꝙ camedreos, & ſiſeleos, & origanum de proprietate ſanant tympanitem. tu itaꝗ; his vtere in puluere, aut confectione: aut in electario: aut ſyru.

DE CORRECTIONE accidentium ſcias ꝙ ſitis tolerantia in hac eſt conuenientiſſima medicina. tu tamẽ age vt de aſclite dictum eſt, pluraꝗ; ibi ſcripta hic ſunt replicanda, quæ ſcio te tuo facili iudicio bene cognoſcere. ideo conſidera.

De doloribus hyppochondriorum. Rubrica. XIII.

HYPOCHONDRIVM locus ſub coſtis ſic dictus ab hypos quod eſt ſub. & condros coſta. cui loco dolores accidunt diuerſi, extenſiui, ſcilicet mordicatiui, ventoſi. & huiuſmodi. Quorum cauſa aliquando eſt ab hepate, quandoꝗ; a diaphragmate, quandoꝗ; à ſplene, quandoque ab hepate intrinſeco, quandoque ab extrinſeco exiſtente in membris carnoſis quæ accidunt in coſtis, & non eſt tumor in eis. & quandoꝗ; accidunt in febribus, & maxime in peſtilẽtialibus propter defectum uirtutis, quia fit D euaporatio abſꝗ; reſolutione. fiunt quandoꝗ; in criſibus natura expellente materiam ad illa loca. Credo ꝙ & fiant vitio matricis à qua eleuatur ventoſitas illis coniũcta, & ego habui dominam ſic patiẽtem ob frigiditatem matricis. Item nota ꝙ aliquando dolor eſt paruus & aſcendens & materia decliuis ad caput. Quòd ſi cõtingit tunc criſim expecta illic per fluxum ſanguinis narium aut aliter quomodolibet. Quòd ſi dolor deſcendit ad ſumen & ad inguina cum punctura, tunc criſim expecta per vrinam.

Si vero deſcẽdit ad alcatim & deorſum cum ſolutione ventris, iuxta illud Senis quarta Aphor. Quibuſcunque hypochondria ſuſpenſa fuerint. Et quandoꝗ; tenduntur hypochondria, & myrach propter ſiccitatem ſequẽtem malitiam complexionis aut apoſtemata intrinſeca. Et tẽſio quidem hypochondriorum multiplicatur in feb. peſtilentialibus. Auic. & cauſa dicta eſt. Sed hic nota ꝙ Auicẽ. hoc loco non poſuit ſigna quoniam manifeſta ſunt, neque

poſuit

poſuit curam, cum cura pẽdeat ex curis ſuarum cauſarũ. de quibus actum eſt ſuis rubricis. & tu require loca prognoſtica. quęre in fine capituli in Aphor.

DVBIA.

DVBITATVR circa capitulum vtrum nutrimẽtum viſcoſum noceat hepati. Quòd ſic Auicen. in litera. Quòd non. Ariſt. ij. problematum problem. ij. Item frumentum laudatur ſuper hordeum, quia viſcoſitatem habet. Dicendum viſcoſitas in frumento eſt duplex, quędã multa qua ipſum eſt conglutinoſum, adhærens, oppilatiuum, vt ea quæ in frumento cocto, & eſt hæc nociua hepati & alijs membris, quia oppilatiua. ꝙ ſi conceditur frumentum à medicis illud eſt nõ habens viſcoſitatem ſicut eſt far. alia eſt viſcoſitas moderata uel tẽperata. quia vnũ granum alteri comparatur, quia ſcilicet eſt magis aptum nutrire. & hoc per debitam pręparationem artificialem. & hoc loco frumentum habet viſcoſitatem ſupra hordeũ cum ſcilicet decenter pręparat. & hoc voluit Ari. allegato loco dum inquit. ꝓpter quod cibus qui eſt ex tritico magis conuenit corporibus & magis nutritiuus ꝙ̃ qui ex hordeo. & ſubdit, aut quia moderatam habet viſcoſitatem. oportet enim cibum habere hoc. cõglutinari enim & ſolidari corpori.

DVBITATVR vtrum hepati ſupercalefacto poſſit ceruſſa conuenienter applicari etiam cum alijs infrigidantibus appropriatis cum endiuia & huiuſmodi. Quod non: quia ipſa eſt groſſarum partium & ſtyptica non potens penetrare. Item eſt venenoſa. Item aromaticitatem non habet. vt ea quæ ſupra membra principalia poni debent. quarta primi. primo cap. Item à nullo authore ponitur. Oppoſitum videtur ex quodam dicto Auic. ſecundo canone de endiuia inquit aqua eius, & ceruſſa, & aceto eſt mirabile epithema in infrigidando eum, cuius infrigidatio quæritur. De hac quæſtione reperiuntur duæ poſitiones contrariæ motæ ex adductis. Sed reſpondendo vt videtur, ponuntur iſtæ concluſiones. Prima ꝙ ſola non debet adminiſtrari. quoniam plus nocebit calefaciendo per accidens ꝙ̃ infrigidando per ſe. Secunda ꝙ cum alijs poterit iuuare quæ portabunt virtutem eius ad intra. Tertia quòd melius eſt cum alijs aromaticis operari. conſidera.

DVBITATVR vtrum aqua hordei competat in apoſtematibus hepatis. Quòd ſic arguitur, quia in cura oppilationum hepatis & apoſtematum calidorum indigemus aperientibus, infrigidantibus, abſtergentibus, cõfortantibus. ſed aqua hordei eſt huiuſmodi, vt de mala cõplexione hepatis Auic. ergo. Item Auic. de cura eius. Medicinæ conuenientes hepati ſunt aqua endiuiæ, & aqua hordei. Item Serapio. iiij. tract. ij. cap. illud ergo quod prouenit regimen ſanum eſt aqua hordei. Item Raſ. in diuiſionibus de cura apoſtematum calidorum hepatis eſt contentus aqua hordei. Item. xiij. therapeu. concedit priſanã. ergo multo magis aquam hordei. idem Halyab. Oppoſitum Auicen. inquit de cura apoſtematis calidi ſanguinei. & aqua quidem hordei quamuis abſtergat ſine mordicatione. tamen eſt dulcis, & dulce facit incurrere oppilationes. Ad quæſtionem reſpondit Gent. ꝙ litera eſt corrupta, & vult ſtare aqua mellis. ſic enim loquitur Serap. alleg. loco. & Gal. xiij. therapeu. vt ſupra. Aliter quod aqua hordei eſt duplex. prima quæ fit ex hordeo excorticato, & aqua vſq; ad aperitionem excluſiue. alia ex hordeo fracto decocto multum in modum ferculi. Prima competit, quia eſt infrigidatiua, abſterſiua, penetratiua. & de iſta nõ loquitur Auic. Secunda non competit, quia eſt dulcis nutritiua. vnde aduerte ꝙ exhibita hæc quę priſana vocatur bis in die eſt multum conueniens nutrimentum in caſu. Quantæ enim excellentiæ ſit priſana. vide primo regi. acutorum Hippo. & Gale. ſed ſi daretur loco potus quo multum indigent ſic patientes, & cum multa eius quantitate oppilaret non conuenit. nam eius dulcedo plus facit ad nutricationem, ſic in die bis data quam facit ad oppila-

Auicennę locus reſtitutus.

Hordei aqua duplex.

E tionem: eius contrarium contingeret ſi in multa daretur quantitate.

DVBITATVR an apoſtema factũ in gibbo ſic deterius quàm factum in concauo aut econtra. quòd illud in concauo Galen. quinto de interioribus. ſeptimo capit. & phlegmones in cõcauo hepatis deteriores quàm ſi eſſent in gibbo. Oppoſitum Auicen. Dicendum ꝙ alijs paribus ſi comparentur ratione eſſentię nullum eſt altero deterius, quia eſſentia eſt eadem. Si ratione notabilitatis lęſę actionis ſic deterius eſt quod in gibbo, quoniam gibbus hepatis eſt pars nobilior. ratione vero accidentium quod eſt in gibbo, licet ſecundum quid accidentia concaui ſint deteriora per communitatem ad ſtomachum. Nam apoſtema concaui lædit digeſtiuam, & ſtomachum, ſed gibbi lædit pectus, & ſpiritualia, modo abſolute deterius eſt nocumentum ſpiritualium. ſed nota ꝙ raro accidit nocumẽtum in vna parte hepatis qui in paruo tempore alteri cõmunicetur per membrum eſſe vnum & non diuerſum vt

F eſt cerebrum.

DVBITATVR vtrum apoſtema panniculi vel quod eſt in venis hepatis ſit prauioris feb. Auic. prima quarti. de febribus apoſtematum inquit. febres quę ſunt in membris carnoſis ſunt vehementiores, & earum quę ſunt etiã in panniculis, & eorum ſimilibus, ſunt debiliores. Oppoſitum Auic. Hic rñdetur ꝙ feb. dicitur maior aut minor dupliciter. vel ratione eſſentiæ, vel ratione accidentium. ratione eſſentiæ, quia calor putredinalis eſt maior vel minor. vnde in membris carnoſis calor putredinalis eſt maior quantitatiue, quia in eis fit aggregatio plurimæ materiæ, & citius putreſit propter caliditatem loci. Ratione vero accidentium, quæ ſunt in panniculis prauiores ſunt, vt notum eſt. & ſic tollitur apparens contradictio hic. & in prima quarti.

DVBITATVR an fluxus ventris in apoſtemate hepatis ſit mortalis. ꝙ non, quia fluxus in apoſtemate lateris, quia in pleureſi non eſt mortalis ſed bonus. Auicen. de-

G cima terrij. de ſignis malis & bonis in pleureſi. ergo conſequentia videtur tenere ex ſimilitudine. Item talis diminuit materiam apoſtematis. ergo. Oppoſitum Auicẽ. hic. Reſpondetur ꝙ talis fluxus aut accidit ab extrinſeco, vt corruptione ciborum. & hic non vituperatur vituperio magno. Aut ex cauſa intrinſeca, & tunc aut eſt in principio aut in proceſſu. ſi in principio ponitur concluſio hęc. Quod veniens in principio propter exuberationem materiæ eſt malus, & mortalis. patet, quia ſignificat naturam ſuccũ habere, materia exiſtente multa. Secunda ꝙ veniens propter fortitudinem naturę laudabilis eſt ſaltem per viam cauſæ quia alleuiat. Tertia ꝙ factus in proceſſu citrinꝰ poſt ſigna digeſtionis eſt bonus. Quarta ꝙ factus completa debilitate hepatis eſt mortalis Auicen. autem intellexit de primo in prima concluſione. Ad rationes patet ſolutio intelligenti.

DVBITATVR. Vtrum in apoſtematibus calidis hepatis ſtypticiora competant ꝙ̃ in apoſtematibus cali-

H dis ſtomachi. ꝙ ſic arguitur, quia quanto membrum eſt nobilius, tanto magis defendi debet ꝙ in eo apoſtema nõ generetur, ſed prohibitio apoſtematum fit cum approximatione ſtypticorum. ergo. patet conſequentia cum antecedẽte intelligenti. Et confirmatur, quia hepar eſt ab ore magis diſtans, & ratione ſitus debẽtur ſibi fortiora iuxta cañ. Auic. quarta primi. i. cap. ergo. Item maiori indiget confortatione cum ſit membrum magis nobile ꝙ̃ ſtomachus. ſed illud fit cum magis ſtypticis. ergo. Oppoſitum Aui. decimatertia terrij. tracta. ii. cap. i. Et ſumitur ratio talis ex Auic. quoniam ex magis ſtypticis hepatis apoſtemati approximatis grande & maius nocumentum expectamus, non ſic de ſtomacho. Nam primo hepar velocius correſpondet duritiei. & eſt modus loquendi Aui. & ſtyptica incuneando indurant. ſtomachus vero non ſic velociter correſpondet duritiei, quoniam eſt neruoſus, carnoſus in quo materia non ſic apta eſt profundari. Item ad hoc

Mos loquẽdi Auicennæ.

hoc facit, quia ab hepate educi debent ſuperfluitates, vt cholericæ ad inteſtina, & melancholicæ ad ſplenem quæ per talia ſtyptica retinentur, & augmentarent apoſtema. ideo Auic.xiij.tertij. de cura apoſtematis calidi ſanguinei prohibet granata dulcia, & Gal.xiij. Therapeu. licet Raſ. in diuiſionibus concedat. quæ contradictio tollitur per hoc quod Auic. intellexit pura, ſed alteri mixta non negaſſet. conſidera. Ex quibus patet ſolutio ad argumenta. nam plus nocetur hepar per indurationem quæ ſequitur talium applicationem, & augmentum maius in apoſtemate quàm iuuamentum quod ſequitur ex repulſa. conſidera. Ad ſecundum quod licet ita eſſet ratione ſitus ſaltem de his quę per os ingrediuntur, tamen debent eſſe admixta reſolutiuis.

Ad tertium neganda eſt conſequentia. conſidera.

DVBITATVR. Vtrum in apoſtemate ſanguineo competat phlebotomia pedis magis quàm bracchij. quod magis pedis arguitur, quoniam per ipſam fit maior diuerſio. & tractio materiæ ad membra ignobiliora. ergo. Confirmatur. inquit Auic. intentio in hac phlebotomia eſt diuerſio, ſed diuerſio & repulſio melius fit per hanc quàm per illam bracchij, ergo. Præterea. Quoniã inquit Auic. quarta primi. de phlebotomia. nam non oportet vt in duas diametros prolongationem facias, ſed in phlebotomando bracchiũ hoc fit, nõ ſic ſi ex pede. ergo. Nã in eo quę eſt ex bracchio eſt primo diametri latitudinalis quæ eſt ſm bracchiũ & lõgitudinalis. nã baſilica ramificat à vena aſcẽdente iuxta furculã. erit ergo diametri longitudinalis furcula ad hepar. In phlebotomia vero pedis ſolũ longitudinalis. Item ſanguis cum ſit quid graue facilius ad inferiora deſcendit.

Oppoſitũ Aui. allegato cap. inquit. phlebotoma ſi tibi poſsibile eſt ex baſilica. & ſi non, ex nigra. & ſi non, ex cephalica. Ad argumenta patet ſolutio intelligenti. nam baſilica directius hepar reſpicit quàm ſaphena. Item ſic baſilicam phlebotomando ad intentionem fit per vnam diametrum tantum. conſidera.

DVBITATVR. Vtrum cachexia præcedat omnem ſpeciem hydropiſis. Quòd non, quia in aſclite & tympanite materia non expanditur ad totum ſed ſolum in hypoſarca. ergo. Oppoſitũ videtur ſentire Auic. qui abſolute dicit antecedens hydropem. Reſponſio ſumitur ex hac diſtinctione, quoniam aut hydrops ſubito fit ſicut accidit in apoſtematibus magnis aut febribus aut ruptura quarundam viarum vrinæ, vt colligitur ex mente Auic. de aſclite. aut ſucceſsiue, & paulatine. quod ſi fit ſubito non neceſſario præcedit hydropem, quia ſubito earum cauſa aggregatur in loco vacuo ventris, vt ſupra. Quòd ſi paulatine tunc dicitur ipſam neceſſario præcedere hydropem, & cauſa quoniam tunc adeſt cachexia quoniam adſunt ſuę cauſæ, ſed in pricipio hydropis adſunt ſuę cauſæ. ergo. De hypoſarca non eſt dubium vt ex earum deſcriptionibus. de tympanite & aſclite declaratur. Nam cũ hæ ægritudines incipiunt virtus hepatis non ſic debilis quin ſanguinem malum quem generet ad membra pellat, & quia virtus hepatis & membrorum debilis eſt remanet ibi nõ conuerſus, ſed mollificans, laxans, & tumorem inducens, & ſic facit cachexiam. & per hoc ſoluitur ad rationem in contrarium. Dixit Dynus hic quod cachexia pręcedit omnẽ hydropẽ, quia in ea ſemper eſt debilitas digeſtionis quæ cum eſt in hepate ſolum, tũc aqua generatur, & aſclites cõſequenter. Cum in digeſtiua membrorum eſt debilitas cum hoc generatur hypoſarca, cum in ſtomacho tympanites. conſidera. Et pro clariori doctrina eorum quæ dicta ſunt de hydrope. hic in ſumma recolligendo ſcito quod cum adeſt debilitas digeſtiuæ hepatis & cõmunicatur ei debilitas digeſtionis primæ, quod tũc cauſatur tympanites, quoniã cibus ex defectu digeſtiuæ ſtomachi eſt aptus euaporare, & in ventum cõuerti. Si vero adeſt digeſtiuæ hepatis debilitas, & ei cõicatur debilitas digeſtiuæ tertiæ, quia membrorum generatur hypoſarca, quoniam materia phlegmatica cõgregatur circa illa, quia virtus digeſtiua membrorum debilitata agens in nutrimentum ſibi vnitum ipſum in materiam phlegmaticam

A cõuertit, & in aquoſam. Quãdo vero digeſtiua hepatis ſolum debilitatur tunc fit aſclites. nam tunc acquirit nutrimentum aptitudinem vt conuertatur in aquam & cõgregata in ventrem mittitur, & aſclitem cauſat.

DVBITATVR quæ ſpecies eſt deterior. Et videtur quod hypoſarca, quoniam eſt morbus magis communis lædens nutritiuam omnium membrorum in quam omnes ordinantur operationes naturales. Quòd aũt tympanites arguitur, quoniam illa eſt ſpecies deterior, cuius materia magis diſtat ab humoris naturalitate. hęc autem eſt ventoſitas. & confirmatur authoritate Theodori Priſciani libro. v. vbi dixit. Malignior enim hydropiſis eſt tympanites. & tertio colliget. primo cap. & quia hepar vbi de tympanite dixit. & hæc ſpecies eſt difficilior ad curandum. Oppoſitum vult Auic. ponens aſclitem eſſe deteriorem tympanite. Poſtea hypoſarcam. Et probatur ratione quoniã illa eſt deterior quę a deterioribus cauſis prouenit & cum peioribus accidentibus talis eſt aſclites. ergo. probatur

B minor: quia cum vehementiori ſiti grauedine & accidentibus ſuffocationis & ſyncopis propter aquam replẽtem concauitatem ventris. & aliquãdo ad ſpiritualia reſudantem, & propter aſcenſum corruptorũ vaporum ad membra. & ſic apparet quod cum deterioribus accidentibus peruenit. Sed quod a cauſis deterioribus proueniat probatur, quoniam vtplurimũ ex apoſtematibus hepatis aut malignis febribus aut alijs cauſis maxime debilitãtibus. Nam cauſa cõiuncta vt eſt debilitas hepatis eſt a frigiditate & nunquam a caliditate, niſi pro quanto caliditas ſi ab ea prouenit frigiditate in hepate producit per viam retentionis & extinctionis caliditatis hepatis. vnde cum dicitur aſclites fit a caliditate verum eſt mediate. immediate vero a frigiditate. ventoſitas vero quæ fit in tympanite non a tanta prouenit frigiditate, ſed a calido diminuto euaporante. Sed dubitatur quæ facit hypoſarcã adhuc eſt minor iſtis, quia generatur phlegma crudum, minor itaque eſt frigiditas hepatis quæ generat phlegma crudum quàm ventum vel

C aquoſitatem. Quòd autem etiam per viã curationis hypoſarca ſit minus mala, probatur, quoniam materia eſt magis ſparſa apta magis per ſolutiuũ educi quàm illa quæ eſt in ventre clauſa, etiam quia ſparſa minus lædit quàm ipſa ſit in vnũ coarctata, & hæc concluſio tenetur quaſi ab omnibus authoribus noſtris. quod ſiquis dicta Auer. bene conſiderabit, videbit ipſum huic quæſtioni non aduerſari, ſed cum Auicen. & alijs conuenire. Nam cum dixit, & hæc ſpecies magis videtur loqui de aſclite quàm de tympanite, cõſidera.

Vnde in ſumma pronunciandum quod deterior ſpecies eſt aſclites quàm tympanites, vt voluit ordo Auic. in litera.

Ad rationes, ad primam dicitur quod extenſiue deterior eſt hypoſarca, ſed non intenſiue ſicut feb. ephemera extẽſiue eſt deterior quàm ſquinantia, aut phreneſis, aut ſolutio continuitatis, hęc tamen intenſiue deteriora, vt patet. Ad ſecundum negetur aſſumptum. & cauſa patet ex dictis. ad authoritatem dici poteſt quod tympanites eſt malignior reſpectu euacuationis materiæ fiendæ, quoniam in alijs ſpeciebus

D materia peccans melius ac facilius euacuatur, conſidera.

Quidam hanc difficultatem hoc modo denotauit dicẽs quod aſclites eſt deterior tympanite reſpectu cauſæ antecedentis in hepate, quæ cauſa eſt oppilatio ad quam ſequitur ſupercalefactio in hepate ex præſentia choleræ groſſæ quæ propter oppilationem ad loca debita tranſmitti nõ potuit, vnde inſurgunt duæ intentiones contrariæ immediate. Prima vt vtatur calidis aperitiuis propter oppilationem. Secunda vt vtatur frigidis propter inflammationem, & hic eſt grauius, & difficilius quàm in cura vti frigidis tantum aut calidis tantum. Si vero aſclites conſideratur quantum ad cauſam coniunctam tantum quæ eſt aquoſitas, tunc ponitur concluſio quod ipſa eſt facilis curę maxime quãdo eius cura intẽditur cũ reſolutiuis euacuatiuis &c. quia tunc non ſunt intentiones contrariæ, ſed cum ſimplicibus tantum procedimus, vt cum calidis tantũ. In tympanite vero etiam intentiones reperiuntur cõtrarię, nam

ratione

ratione cauſæ coniunctæ tympanites eſt deterior. præterea quia in tympanite. vt ſupra eſt ventoſitas mixta cum humiditate, cõtra quam humiditatem ſi cum reſolutiuis procedemus, quæ calida ſint agendo in ipſam humiditatem mixtam ventoſitati eam in vaporem & ventum cõuertẽt, & ſic augebitur morbus. ſi vero frigidis aut remiſſe calidis, tunc non reſoluetur vnquam vẽtoſitas. Si vero ſecundum cauſam antecedentem conſiderabitur quæ eſt mala ſtomachi digeſtio, tunc cura facilis erit, cum ad ſolã ſtomachi cõfortationem medicus laborabit nullo ei contradicente. Et ex his verbis tollunt contradictionẽ apparẽtem inter antiquos, quoniam aliqui enũtiauerunt aſcitem deteriorem, aliqui vero tympanitem. dicit ergo. qui dicunt aſcitem deteriorem, intellexerũt quo ad cauſam coniunctam, & hæc omnia reſpectu curationis fiendæ. & ex iſtis infero ſecundum hunc virum ꝙ abſolute reſpõderi poteſt quærenti, quę abſolute eſt deterior an aſcites, an tympanites, ſed ſecũdum primum modum poſitum ſic, tu itaq; conſidera.

Dubitatur de lacte vtrum in aſcite competat ꝙ non quoniam frigidum eſt, & aquoſum, vnde ſic videtur augere materiam aſcitis. Oppoſitum. Auic. inquit, & non reſpicias ad illud quod dicitẽ in ipſo ex hoc ꝙ decipiuntur ſophiſtę, & dicitur ꝙ natura lactis eſt contraria hydropiſi, immo ſcias ꝙ hoc medicamẽ eſt iuuatiuũ per illud quod eſt in eo de abſterſione, & eſt cõueniens per id quod eſt in eo de proprietate. Et infra, immo ſcias ꝙ hoc lac eſt vehementis iuuamenti. Propter hoc nota ꝙ lac camellarum, & caprarũ, & proprie arabicarũ, & impinguatarũ eſt maxime conueniens, vt ponit ipſe Aui. & eſt aſsignata ratio. vnde licet qñq; medicina ſit contraria ratione qualitatis ſuæ, tñ confert plus proprietate q̃ qualitate lædat ſicut endiuia in diſpoſitiõibus hepatis, & ſcamonea in calidis, ſic de lacte dicendum, & ſic ſoluitur ad motiuum ſophiſticorum. & Auic. in hoc tãtum proceſsit vt auſus ſit dicere, ꝙ ſi homo ipſo aſsidue vteretur loco aquæ & cibi ſanaretur per ipſum. & ſubdit ꝙ iam expertum fuit in quibuſdam qui peruenerunt ad terras arabũ, perduxit eos neceſſitas ad illud, & ſanati ſunt. Ego autẽ vſq; modo non inueni modernos neq; in multis antiquis legi ꝙ hoc modo curæ proceſſerint, fortaſſe lac illud dictũ proprietatem reſpicit ex mutato quã non reſpicit lac noſtrum, itaq; ego non eſſem auſus dare in tanta quantitate propter infamiam quam incurrere dubitarẽ ſicut huiuſmodi rei non expers. conſidera Auic. magnam notam facit de eo, tu ibi recurre. De bezel remedio præſumptuoſorum ad preſens tibi nihil niſi vt cum Conciliatore noſtro te conſulas, cuius ſententiam ſupra ſcripſit de aſcite.

APHORISMI.

De Hepate, ac eius dolore.

Ex. vij. Sectione. lij. Aphor.

Quicunq; hepar circumdolent, ijs febris ſuperueniens ſoluit dolorem.

De apoſtematibus hepatis, & ſolutione continui.

Ex. v. Sectione. lviij. Aphor.

Recto inteſtino, aut vtero inflammationẽ patiente, vrinæ ſtillicidium accidit, & renibus purulentis vrinæ aduenit ſtillicidium, Hepati autem inflammationem patienti ſingultus aduenit.

Ex. vi. Sect. xviij. Aphor.

Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut ſepto trãſuerſo. aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut vẽtriculo, aut iecore, letale eſt.

Ex. vij. Sect. xlvi. Aphor.

Quorum hepar ſuppuratũ aduritur, ſi pus purum fluxerit, & album, euadunt, in tunica enim ijs pus continetur, ſi vero qualis amurca fluat, pereunt.

De Hydrope.

Ex. iij. Sect. xxij. Aphor.

Autumno vero, & plurimi æſtiui morbi fiũt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes, aquæ, inter cutem, &c.

E Ex. vi. Sect. viij. Aphor.

Aqua intercute laborantibus, vlcera in corpore facta, difficulter ſanantur.

xiiij. Aphor.

Ab aqua intercute habito, ſi aqua per venas in vẽtrem defluxerit, ſoluitur morbus.

xxvij. Aphor.

Quicunq; ſuppurati, aut aquam inter cutem patientes vruntur, aut ſecanť, ſi pus aut aqua vniuerſim effluxerit, omnes moriuntur.

xxxv. Aphor.

Aqua intercute laborãtibus, tuſsis ſuperueniẽs malũ.

xliij. Aphor.

Quicunq; lienoſi difficultate inteſtinorum capiuntur, ijs ſuperueniente longa difficultate inteſtinorũ, aqua intercus, aut leuitas inteſtinorum aduenit, & moriuntur.

Ex. vij. Sect. v. Aphor.

F A furore difficultas inteſtinorũ, vel aqua intercus, vel mentis alienatio, bonum.

xlviij. Aphor.

Aqua intercute laborans, ſi à tuſsi habeatur, deſperatus eſt.

lvi. Aphor.

Quibus hepar aqua plenum in omeneum erupe rit, ijs venter aqua repletur, & moriuntur.

De Hypochondrijs.

Ex. iij. Sect. lxiij. Aphor.

Quibus in febribus morbus regius ſeptimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo ſuperuenerit, bonũ, ni dextrum* ilium obduruerit, ſi vero non, non bonum.

lxxij. Aphor.

Quibus ilia ſuſpenſa murmurantia, lumborum dolore ſuperueniente, ijs alui humectãtur, ni flatus erumpãt, aut vrinæ multitudo proueniat, hæc vero in febribus.

Ex. v. Sect. lxiij. Aphor.

Lac dare caput dolentibus malum, malum vero, & fe-
G bricitantibus, & quibus ilia ſuſpenſa murmurant, &c.

Ex. vi. Sect. xl. Aphor.

Quibus dolor circa ilium fit abſq; inflammatione, his febris ſuperueniens, morbum ſoluit.

*Ypochondriũ. i. hypochondriũ idq; ſemper in verſione Leoniceni obſeruandum.

De diſpoſitionibus fellis, & ſplenis. Continens Rubricas. ix. Capitulum. XV.

De deſcriptione, complexione, & anatomia tam fellis, quàm ſplenis. Rub. 1.

Fel eſt chyſtis ſiue veſicula quædam figurę oblongæ cum quadam rotunditate ex tunica vna neruoſa & collo vno contexta in cõcauo hepatis, & in media pennula eius ad latus ſtomachi collocata in receptaculum choleræ, & in euigilatione expulſiuæ inteſtinorum finaliter ordinata, ex qua declaratione pro parte ſui magna apparet ipſius chyſtis fellis anatomia.
H chyſtis Græce, Latine veſica. ſed vt tibi magis ſatisfaciã, aduerte ꝙ licet dicã collo vno, nihilominus hoc collũ colla ſeu ramos habet. Hoc itaq; collũ initiũ habet in medio hepatis & ortũ, nã cum in medio hepatis cõpleatur digeſtio humorũ conueniens fuit vt ibi eſſet ꝙ colligeret ſuperfluitatẽ à qua ſanguis depurať tempore cõpletæ digeſtionis, & maxime locus ſuperfluitatis, quæ eſt multa apta ſtimulare virtutem & ſanguinẽ inficere, quod dico propter ſplenem. ſed tu diceres, quare & ſplen ibi non collocatus fuit. Credo dicendum ꝙ hoc non fecit natura, qm̃ materia melancholica debuit eſſe multę quantitatis, & pro ſui receptaculo indigebat membro magno quod cum hepate ſtare non potuiſſet vt chyſtis fellis q̃ paruiſsima eſt hepar non grauans. & ex iſtis apparet quomodo collũ chyſtis in medio hepatis ortum recipit choleram ab hepate. Deinde iſtud collũ extenditur ad certã diſtãtiam ſic vnũ & poſtea biſurcatur, & vnus ramus penetrat in medium hepatis

hepatis vel ab eo oritur, per quē ramum collum magnā partem cholerę ab hepate recipit, & tandem veſica ipſa. Alter vero ramus deſcendit ad duodenum, & hic bifurcatur in ramum paruum & magnū. paruus vadit ad fundum ſtomachi portans cholerā inter duas tunicas ad cōfortandum digeſtionē. Magnus vero vadit ad inteſtinum duodenū portās magnam partē cholerę vt euigilet expulſiuam inteſtinorū. Nota tñ hoc ꝙ eſt verum vt in pluribus & raro in paucioribus. Nam aliquādo reperit econtra ſicut in illo qui erat phlegmaticus, & euomebat choleram omni die, vt.ñ.techni. & quod dictū eſt, habet pręcipue locū in animalibus rationalibus, in viuentibus autem ex rapto vel de rapina eſt econtra, quoniā oportuit adiuuare multum digeſtionē in eis cū ex carnibus crudis viuāt, quapropter fæces in eis albæ ſunt, & in hominibus citrinæ. ex quibus omnibus collige primo deſcriptionem fellis, ſecundo cōplexionem, tertio anatomiā. & quoniā dux noſter coniunctim cauſas ponit oppilationum chyſtis, & ſplenis, quæ oppilationes præcipue ſunt malę diſpoſitionis ipſius chyſtis factiuæ. hic ego ipſum ſequens poſt declarationem fellis ponam declarationem ſplenis, deinde ſuo loco de diſpoſitione fellis pertractabo.

ANATOMIA SPLENIS Vnde ſplen eſt membrum rarum, ſpongioſum, quadrangulare, ſiue lōgum, multum arterioſum, & venoſum, pāniculis ſubtiliſsimis à ſyphac ortis inuolutum, in ſiniſtro latere collocatum, cum parte eius concaua ſtomacho adhærens & cum connexa dorſo & ſyphac alligatum, in receptaculum melancholiæ à natura finaliter ordinatū. Et dicitur rarū vt facile ſuſcipiat ægritudines melancholicas quæ ipſum ingrediūtur. Aui. Quadrangularem propter figuram ſtomachi, cuius cōcauitatem circunſtātem in parte ſiniſtra habet ſplen implere multum arterioſum, vt in parte ſiniſtra ſtomachus ab his arterijs multum calefieret. Item vt ſanguis groſſus qui nutritiuus eſt ſplenis ſubtilietur, & digeraſ, & venoſum q̄m plenus eſt venis per quas colligantiam habet cū multis membris, vt cū hepate, ſtomacho, meſenterio, & zirbo. debet enim recipere ſanguinem melancholicū cuius venæ ſunt loca. Nam à vena concaua hepatis peruenit vena magna ad ſplenem à qua deſcendit vnus ramus in medio tranſitus eius inferius ad nutriendum meſenterion, et portant ſanguinem aquoſiorem & humidiorem. primo quando iſta vena approximat ſpleni. vnus ramus ramificatur ab ea qui vadit ad nutriendum partem inferiorem ſiniſtram ſtomachi, poſtea vero peruenit ad ſplenem & concauitatē eius, & ramificatur in duos ramos.ſ. inferiorem & ſuperiorem. inferior deſcendit inferius ad nutriēdum zirbum quantum ad partē ſiniſtram. Superior vero tranſiens per concauitatem ſplenis ramificatur in duos, quorum primus peruenit ad partem ſuperiorem ſiniſtrā nutriendum. Alter vero circa orificiū peruenit ſtomachi ad portandum melancholiam, quæ promulgendo ꝓfluit ad os ſtomachi vt incitet appetitum. Item recipit melancholiam ab hepate mediante collo continuato cum concauitate hepatis vbi continuatur collum fellis, & expellit ipſam cū collo orto ex interiore eius cætera clara ſunt. ex quibus apparet deſcriptio, anatomia, & complexio, quæ complexio, & ſi ponatur calida reſpectu cutis, tamē merito compōnētium, quia arteriarum venarum & panniculorum frigida eſt, & ſicca. Et ex his colligitur primo, cauſa quare accidunt lepra, morphea, cancer, varices, elephantia, & huiuſmodi. ægritudines melancholicæ in corpore humano. hæc contingunt defectu ſplenis non mūdificantis hepar ab humore melancholico ad quē attrahendum, & ex conſequenti hepar ipſum mundificandū à natura finaliter eſt ordinatum. Apparet ſecūdo, quare apoſtematur ſplen. nam eius virtute expulſiua debili exiſtēte retinetur melancholia ipſa quam ad ſe expellere debuiſſet, & mittere ad os ſtomachi, & ad alia loca, quæ collecta tandem in apoſtema conuertitur.

Apparet tertio, quare quādoq; augeſ ſanies, quia plus

A in quantitate de melancholia per venam dictam ad os ſtomachi tranſmittitur ꝗ conſueuit hoc dicto cū non ſuperfluit. nam cum ſuperfluit ſua grauitate tēdit deorſum ad inteſtina, & inducit excoriationē, & præcipue quādo eſt acetoſa, propterea nota quare dyſenteria ſi à felle nigro I. choauit, mortale, aph. quarta. Apparet quarto quare ingroſſatio ſplenis eſt cauſa areſactionis corporalis, nam ſic inducit aſcitem, vt ſupra de cauſis aſcitis. Et ſcito ꝙ euacuatio melancholicæ abſq; feb. ſignificat debilitatem cōtentiuæ eius, & fortitudinem expulſiuæ, & cum multiplicatur eius retentio eſt ecōtra. Aui. & conſequens de diſpoſitionibus fellis, vt ſupra præmiſſum eſt, dico ꝙ licet ſel pati poſsit malā complexionem, malam compoſitionem ſolutionem cōtinuitatis, & apoſtema, quāuis raro fiat in eo apoſtema, nihilominus Aui. de cura horum mentionē nō fecit, volens vt ꝙ notitia iam data de diſpoſitionibus hepatis innoteſcat nobis modus procedendi in cura harū diſpoſitionum iam dictarum. Si contingeret ſel ipſum aliquam ex ipſis aliquo modo pati, cum in modo curæ à

B cura diſpoſitionum hepatis non differant, ſed ſecus de ſplene vt infra, quā etiam doctrinam cæteri ſeruauerunt. procedit nāq; Aui. immediate ad practicandum de ipſa ictericitia, & primo de citrina quæ accidit ex cauſis cōtingētibus, etiam ipſo felle, vt ſtatim infra apparebit.

De ictericitia citrina. Rubrica. 2.

ICTERITIA citrina eſt alteratio corporis fœda ad citrinitatem tendens propter curſum humoris citrini ad cutem, & quæ ſequūtur ipſam ſine putredine. Et dicitur ictericitia ab aue viridem habente colorem quæ gibbus dicitur, ab aliquibus pendiluca. ſuſpēdit enim nidum ingenioſe ſub nuce, & modo icteris. dicta. iuxta illud. Carpe viator iter ſub arbore concinit icter. hæc conciliator: differentia. lxxviij. Dicitur fœda &c. vt quidam q̄m, & ſi flegma ſic ad cutem propelleretur, vt cholera ipſa non de fedaretur corpus colore fœdo. Vnde hic ſoluitur problema quare non reperitur ictericitia alba proueniēs ex tertio

Icteros grecis, latinis bilis effuſio, atque tū regius tum arquatus, tū Aut rigo recētioribus aūt ictericitia nolatum.

C humore.ſ. a phlegmate ſicut a melancholia, & cholera, cū ad cutem nō ſit minus ꝓpellibile ꝗ melācholia. Vnde notandum ꝙ phlegma naturale tranſit cum ſanguine & ab eo non ſeparatur, ꝙ ſi contingeret eum ſeparari, ipſum tamen nō poſſet ſine eo per totum corpus expandi propter eius groſsitiem, & viſcoſitatē. & hoc dico in multa quantitate. nam in pauca poteſt defedare cutē in morphea alba quæ accidit vitio tertiæ digeſtionis, & ictericitia ſecundæ. Et ſi contingat phlegma ſuperexcreſcere & cū ſanguine mitti ad totum, tunc reddit corpus pallidum & plumbei coloris. Quòd ſi hic color non ſit naturalis tamen fœdus dici non debet, vt eſt color ictericorū, cū nō ſit a naturali multū diſtans, vt ictericorū, propter quod non cauſabit ictericitiam, quia nō cauſabit colorem fœdū ad intellectum datum. Quòd ſi quis proteruus vellet tandem hoc concedere habet ponere ictericitiæ ſpecies quatuor, videlicet citrinā, nigram, viridem, quæ ex cōmixtione vtriuſq; ſit humoris, & albam, quæ res ab authoribus non eſt inuē

D ta. Nam ſolum tres ictericitię ſpecies album omnino ſubticentes. Dicitur ad citrinitatem ad differentiam nigrę, de qua poſt dicetur, ſine putredine ad declarandū ꝙ de ratione cholerę ſic ſparſæ non eſt cauſare febrem. Quòd ſi cōtingat ipſam putrefieri faciet tertianam. Aui. Sed forte dicet aliquis contingit tertianam continuam terminari per ictericitiam, vt patet, & tamen ad cutē erit pulſa talis cholera iam actu putrida. ergo. Pro iſto itaq; notandū ꝙ ictericitia ab alijs differt, q̄m in ictericitia non criticæ cholera admiſcetur ſanguini, vt infra, & non ſolum ad partes cutaneas ꝓpellitur, vt ī critica, ſed ad muſculos & ad partes alias carneas ſub cute exiſtētes & intrinſecas: quapropter neceſſariū eſt ſi putrefieret ꝙ febrē generaret tertianam. In critica vero cholera non eſt ſanguini admixta ſed ab eo ſeparata, expulſiua ad partes cutis exteriores, ꝑꝑ q͠d accidit, vt ex eius diſtātia à corde febrē nō cauſet, quare diffinitionē de nō critica ab Aui. datam eſſe intelligas.

CAVSÆ.

CAVSÆ. de cauſis icteritiæ citrinæ, dicendũ q licet
duo ſint membra à quorum nocumento accidat icteritia
principaliter, hepar. ſ. & fel, tamen quia ſermo in præſen
ti eſt de citrina ſolum, ideo de ipſa prius, qũo. ſ. a nocumẽ
to hepatis proueniat. Ab hepate quidẽ, quia a mala com
plexione eius calida valde, Aut malitia cõpoſitionis eius.
Aut debilitate virtutis ſequeſtratiuæ, & expulſiuæ eiuſ
dem. A mala quidem cõplexione vt cum ſuperflue cale
fit a rebus ſupercaleſacientibus ipſum, aut propter apoſte
ma eius calidum, aut ex vſu rerum calidarum cuiuſmodi
ſunt dulcia, pinguia, vina potentia, aromatica, & hiuſmo
di apta in choleram faciliter tranſmutari, aut exercitium
forte, ꝓpter quod ſucceſsit priuatio ſudoris, & reſpiratio
nis, & phlebotomię propter quod in eo incenſus eſt ſan
guis, & in venis etiã totius q in choleram mutatus, ipſa ſic
ſuperfluente corpus totum defœdat, & icteritiã cauſat, &
tunc dicunt vulgares q talis eſt ſupercaleſactus, nam ſan
guis ex multo calore conuertitur in choleram ſaltem ſm
eius partem ſubtilem & vnctuoſam. Idem contingit ex
ſtatione in balneo calido multum, conſimiliter continge
re poteſt ex ſtatione ſub ſole, & tu conſidera, & hic per ſe
agunt. Dico de per ſe, qm̃ de per accidens frigiditas hoc fa
cere poſſet conſtipando poros, & fortificãdo calorem ad
intra, ita vt ſequatur eorum cognitio, & ſupercaleſactio,
quare cũ commouentur venti ſeptẽtrionales in ęſtate fri
gida icteritia cauſatur. vt Aui. Conſimiliter ſi ꝓpter fri
giditatem ſudor retineatur conſuetus, nam materia ſudo
ris ob caliditatem intrinſecam, ſic per frigiditatem reten
tam in materiã cholericam cõuertitur, et facile cum ſit ꝓ
na ad hæc cum ſit aquoſitas ſanguinis cui pus cholericum
admixtum eſt ſecundo canonis. Et dictum eſt principali
ter, qm̃ etiam vt declaratum eſt à toto contingere poteſt
ſanguine ſupercaleſacto in toto per modos qui iã expreſsi
ſunt. Item ex morſu animaliũ venenoſorum, vt eſt tyrus
veſpa groſſa, & ſic de alijs. Nam a caliditate veneni ſuper
caleſit valde, ita vt etiã ſanguis totus corrumpatur, & ad
materiam choleræ deducitur, & ſparſus icteritiã cauſat.
Idem operantur medicinæ venenoſæ bibitæ, vt fel leopar
di, & viperarum, & maxime cũ ſunt tales q non interfi
ciunt. Nam venenum ſm plurimum apparet ſubito. Acci
dit itaq; ex ſupercaleſactione hepatis choleram multipli
cari, & ſua multitudine ſanguine ſuperuincẽte ſic corpus
defœdare, ad cuius etiã multiplicationem maxime opera
tur materia multum chiloſa ad ipſum ſic caleſactum trãſ
miſſa, apta. ſ. in cholerã etiam ipſam cõuerti. Itẽ contin
git ſanguinem hæmorrhoidalem, aut menſtruorũ retentũ
regurgitare ad hepar & ipſum diſtemperare ad calidum,
vnde in eo ſequitur ebulitio, & eius quidẽ tranſmiſsio eſt
in choleram conuerſio. quare. Item & ſupercaleſit hepar
facta nimia euacuatione ſanguinis iuxta illud quarta pri
mi, de phlebotomia. Caue ne ægrum alteres. Ex qui
bus omnibus patere poteſt quomodo etiam in febribus
& maxime cholericis contingere poteſt icteritia, quę ali
quãdo apparet in febribus ante ſeptimũ, qñq; in ſeptimo
& tu quarta aph. A mala autem cõpoſitione qm̃ ex op
pilatione contingente in meatu per quem cholera ab he
pate mittitur ad fel ſeu chyſtim, aut ex oppilatione con
tingente in ſubſtãtia eius ante dictũ meatũ, vt ex apoſte
mate. vel alia cauſa, aut ex oppilatione exiſtẽte in vijs, qa
in venis quæ ſunt inter hepar & corpus ipſum, vnde con
tingit q ſubtile cholericum tranſit, & nõ groſſum ſangui
neum, & ſic corpus defœdatur in colore multa cholera,
ſua ſubtilitate tranſeunte cum pauco ſanguine. A debili
tate vero virtutis, qm̃ virtus ſequeſtratiua eſt debilis, &
expulſiua ſimiliter, quare cholera in hepate generata ĩ eo
remanet & ipſum diſcraſiat ad calidum, vnde ſanguis pri
mo multum a cholera inficitur, deinde hepatis caliditate
ſuperflua ipſius ſanguinis pars magna in cholerã conuerti
tur, vt ſupra quare accidit icteritia. Et ſi quęratur quare
in diſpoſitionibus hepatis non pertractatum eſt de icteri
tia cũ ab ipſo vel cauſa eius frequẽter veniat. Dicendum

E primo q hoc ideo Auic. & cæteri quos ſecutus ſum fece
runt vt eſſent breuiloqui, nec vt de re ipſa in aliquo loco
imperfecte ſcriberent, cum autem icteritia ſit magis pro
pria felli, q̃ hepati, vt Halyabas ex cauſa eius vt frequen
tius eueniens tardauerunt vſq; ad locum de diſpoſitioni
bus fellis pertractare de ea vt cõpletius de ipſa et inſimul,
& non ſparſa haberetur notitia.

Secundum membrum eſt fel quod & pati poteſt malã
complexionẽ, malam cõpoſitionem, & virtutis fortitudi
nem, & debilitatẽ. Caleſieri. n. poteſt a cauſis conſimili
bus quibus hepar & ſua caliditate cholera ipſa ignita po
teſt & ſanguinem ignire, hepar caleſacere, & cætera quæ
poſſunt eſſe cauſę icteritiæ, vt ſupra. Item põt pati apoſte
ma calidum, quod eſt raro. Malam compoſitionem quia
oppilationem. ſ. aut in collo cõmuni, aut in meatu qui eſt
ad duodenum, & ad inteſtina, aut in meatu qui eſt ad ſto
machum, aut in vtroq; ſimul, & ſigna diſtinctiua ponen
tur. Accidit et qñq; oppilatio in meatu ad inteſtina pro
F pter phlegma viſcoſum exiſtens in inteſtinis ante faciem
ipſius meatus ſicut in colica frequẽter, in quo etiã accidit
vt exiſtimo ex forti dolore hepar & cholerã inflammãre.

Accidit & qñq; icteritia in colica & non eſt colica cauſa
icteritiæ, ſed ambæ cõmunicant in cauſa vna. & eſt oppi
latio pręterita quæ peruenit ad meatũ fellis anteq; accide
ret colica & ꝓhibet cholerã effundi ad inteſtina, & ablue
re ea, poſtq̃ ergo prohibita fuit ad hoc vt effunderetur ad
inteſtina, & non fuerũt abluta, & multiplicatæ ſunt in eis
humiditates, & cõmouent colicam, & accidit vt cholera
redeat ad corpus quare cõmouet icteritiam. A debilita
te virtutis eius & p̃cipue attractiuę cum non attrahit ab
hepate, vt debet & cholera remanet in hepate & fit icteri
tia per modũ qui dictus eſt. & maxime hoc accidit qñ ei
communicat debilitas expulſiuę hepatis. A fortitudine
attractiuæ, vt quia chyſtis impletur multum & á cholera
multum extenditur, vnde virtus deinde debilitatur, &
quia ex tali repletione fit oppilatio in via inteſtinorum
G accidit vt virtus ſic debilitata amplius non trahat, & tũc
cholera regurgitans icteritiam cauſat. Item a fortitudine
retẽtiuę fellis, vt cum accidit q retineatur cholera multa
in chyſti ad ipſum tranſmiſſa ſubito eius multitudine, vel
alia cauſa, quare accidit oppilatio in meatu tranſitus cho
leræ ab hepate ad chyſtim, vnde cholera deinde in hepa
te retinetur, & icteritiam cauſat.

QVIDAM dixerunt ipſam fieri cõitate inteſtinorũ,
& maxime colon qñ in eo aggregatur cholera plurima &
nõ egreditur ab eo, nec per ſolutionem vel alio modo, vñ
natura retinet choleram in chyſti cum eius tranſmiſsio in
inteſtinis non ſit neceſſaria, ſed hoc longinquum Auic. &
parum eueniens, ideo non me extendo. De critica autẽ
dicatur q cauſa eius eſt fortitudo virtutis expulſiuæ cho
leram expellentis tanq; nocumentum, q ſi fit in die criti
ca cum ſignis bonis bonum. ſi in die non critica & ſignis
digeſtionis non apparẽtibus malum, iuxta apho. 62. quar
tę particulę. Quibuſcunq; in febribus.

H ET IN ſumma omnes cauſæ icteritiæ ad tres reducũ
tur. Aut ad malam complexionem calidam vel frigidam
cum apoſtemate, vel ſine apoſtemate. Aut ad oppilatio
nem. Aut ad debilitatem virtutis hepatis & fellis.

SIGNA demonſtratiua eius, quæ eſt ex vehementia
caliditatis hepatis in ſeipſo ſunt color citrinus continue
apparens & in albis oculorum ſemper, & non accidit eis
magnum nocumentum, niſi cum ſuperfluit, & valde am
plę ſunt venæ eorum & manifeſtę, & non albeſcit egeſtio
in ea ſicut in illa, quæ fit ex oppilatione, immo quandoq;
tingitur plus ſolito, et vrina in eis eſt ſemper tincta aut in
cenſa valde cum ſpuma crocea, et non ſentitur grauitas in
latere dextro ſicut in oppilatiua, ſed magis inflammatio,
& caliditas, & multiplicatur ſitis, & minorat appetitus,
& exiccatur corpus, & raro fit ſubito. Quòd ſi fuerit cau
ſa inflammationis cholerę in ipſo felle, tunc aſsiduatur ci
trinitas, deinde fit facies nigra ſola, quãdo. ſ. inflammatio
vlterius

vlterius procedit. Nã cholera, quę ad ſuperiora tranſmittitur calidior, & ideo cum facies ſit membrum humidũ ſplendidius & lucidius cęteris, & calidum exceſsiuũ agẽs in humidum denigrat, prima primi, de humoribus, hinc non eſt tñ ita nigra ſicut in ſplenetico. Albificatur lingua, quia cholera in felle retinetur & nõ vadit ad ſtomachum & inteſtina, macreſit corpus, quia hepar a cholera inflãmatum ſanguinem conſumit nutricationi aptum. Stypticitas ventris qñ cholera ſic inflammata fęces exiccat, albeſcit vrina, & fit ſubtilis ex retentione choleræ. Quod ſi fuerit caliditas totius, tunc totum corpus ad tactũ ſentitur calidũ, & accidit pruritus, & minoratur appetitus ad res dulces groſſas, & augetur ad acetoſas, & egeſtio nõ variatur in colore cum debita ſubſtantia, & ſimiliter vrina, & ſentiuntur venę calidæ in colore alteratę, & nõ ſentitur læſio in hepate, & felle, quia grauitas & huiuſmodi. vt in oppilatione, & aliqñ eſt egeſtio tincta, & non reperitur aliquod ſingulare ſignum de malitia cõplexionis hepatis, et non fit ſubito ſicut illa quæ eſt ex oppilatione vię ab hepate ad chyſtim. Quòd ſi fuerit multitudine exuberantis choleræ, tunc aderit vomitus cholericus, ſolutio vẽtris, & vrina rubea, ſpiſſa, aut viridis, & ictericia remanebit in eodem ſtatu, & multoties erit abſq; feb. Quòd ſi fuerit ꝓpter apoſtema calidũ ſigna, ꝙ ad ipſam ſequitur fe. continua, dolor intrinſecus in latere dextro, & ꝙ vrina eſt rubea, ſpiſſa, aut viridis, & pulſus diuerſus, et velox, et frequens, cum quadam aſperitate quam facit in pulpis digitorum tangentis: & ꝙ regimen p̄ceſsit ex rebus calidis aſſumptis, & huiuſmodi: pro quibus omnibus cõpletius habendis recurre ad ea quę de apoſtemate calido hepatis dicta ſunt, & ſimiliter ſi ex frigido acciderit.

Signa demonſtratiua ictericiæ, quæ eſt ex oppilatione variantur ſm variam oppilationem. Quæ quidem oppilatio in ſumma triplex eſt ex parte loci diuerſificata. Nã aliqñ eſt oppilatio in orificio chyſtis ꝙ adhæret hepati, et in ipſo hepate. Secundo in orificio chyſtis per quod cholera tranſmittitur in inteſtina. Tertio in orificio per quod cholera tranſmittitur ſtomacho. Signa primę oppilationis ſunt grauitas in latere dextro ex retentione materiæ, & grauedo in myrach, & dolor, & inflatio apud cibum, & pruritus in toto, leuitas ſomni ſuper latus ſiniſtrum, & ꝙ egeſtio fit alba paulatim, & ꝙ vrina etiã paulatim fit alba, & hic habet locum cũ hepar retinet propter ſui debilitatẽ totam cholerã, ita ꝙ nihil de ea cum vrina trãſmittit, aut quia virtus hepatis diſcretiua non facit illam ſeparationẽ in ſuperfluitatibus, ita ꝙ tota cholera in hepate retinetur, & in venis, & cum humoribus, ita ꝙ nihil cum vrina & egeſtione tranſmittitur, ſed qñ cholera in hepate retenta mandaẽ cum vrina, ꝙ ſæpe fit in hac oppilatione tũc vrina eſt turbida, ſpiſſa, rubea, & eſt infirmus abſque vomitu, & oris amaritudine, eo ꝙ nihil aut quaſi nihil de cholera ad ſtomachum tranſmittitur. Signa ſecundę oppilationis & ſpecialiter qñ non eſt in hepate nocumentũ aut ex parte pręteriti vel pręſentis, ſed ſolum ex retentione choleræ ſunt, qa talis ictericia ſubito fit, ſubito fit oris amaritudo vehemẽtior ꝙ in ictericia, quæ fit propter debilitatem attractiuę corporis fellis, de qua infra. Et eſt egeſtio ſimilis egeſtioni canum, cum difficultate exitus eius, & intenditur ipſa ictericia, ꝙ ſi acciderit hic oppilatio cũ debilitate hepatis, non potẽtis a ſe expellere ſuperfluitates, vel cũ debilitate ſequeſtratiuę eius, tũc cum his ſignis erit vrina citrina remiſſa. Quòd ſi prædicta duo non aderunt, fiet vrina valde tincta, & ſpiſſa propter duplicationẽ choleræ, q̄ mittitur cũ vrina, quę ad inteſtina mandari cõſueuerat & modo nõ mandaẽ, & apparet aliqñ vomitus choleræ. Quòd ſi oppilatiõis talis, cauſa fuerit humor groſſus, tunc illud ſignificat regimẽ p̄teritũ ex parte ciborum & potuum groſſoꝝ, viſcoſoꝝ, melancholicoꝝ, terreſtrium, & huiuſmodi. habitudo, ætas, cõplexio, & hmõi. Quòd ſi cauſa fuerit naſcentia alicuius rei, aut incarnatio ſignificabit illud aſsiduatio ictericię, & aſsiduatio ſignoꝝ

A oppilatiõis, & paruitas iuuamẽti in adminiſtratione aperitiuorũ ex clyſterijs, & alijs. Signa tertię ſunt ꝙ vrinę digeſtio groſſę, rubeę, ſicut bolus armenus, aut vrina eſt ſpiſſa, crocea, & egeſtio tincta ꝓp multitudinẽ effuſionis cholerę ad inteſtina, et ꝙ infirmus nullam oĩno oris amaritudinem percipit, & ſine vomitu omnino. Cõtingit & has oppilatiões cauſari à frigiditate extrinſeca, quãdo eſt exceſsiua, & vſu rerum frigidarum oppilantium: de quibus oportet ſtare iudicio infirmorum vel aſtantium.

Signa qñ eſt ex debilitate virtutis expulſiuę aut diſcretiuę hepatis, quia non eſt tinctura vrinæ vehemens valde ſicut in oppilatiua, & non albificatur egeſtio in totum, & non ſentitur grauitas quæ eſt in oppilatione, & qñq; aſſociantur ei egeſtio ſanguinolenta, & ſigna debilitatis hepatis, de quibus ſupra.

Signa ſi fuerit debilitate ipſius fellis, quia attractiuæ eius ſunt, quia eſt nauſea, vehemẽs vomitus cholerę abſq; grauitate in hepate, & amaritudo fortis, & fit paulatine, B & in eius generatione fit color egeſtionum inter album & citrinum, & vrina eſt tincta valde cum non ſit ibi debilitas expulſiuę.

Signa venenoſæ ſignificant. Morſus, ſi eſt ab animali. Quòd ſi ex veneno ſignificat ipſam, præterea ſanitas, & bonitas humorum, & ꝙ facta eſt ſubito poſtea, nam venenum ſubito ſpargitur, & eſt abſq; alteratione egeſtionum ad albedinem.

Signa ſi eſt a vermibus, ſigna vermium apparent, de quibus in ſequenti ca.

Signa criticæ, quia fit poſt febres acutas habentes criſes, & ſunt cum ea ſigna alia criſis, vt nauſea ſubuerſio vomitus cholericus, inſtãtia vigiliarum, ſitis, paruitas appetitus, amaritudo oris, paruitas anhelitus, ſiccitas naturæ, & huiuſmodi. Et hoc poſtremo ſcito ꝙ pulſus in ictericia eſt paruus propter debilitatẽ virtutis, ſed non vehemẽs, qm̃ cholera eſt leuis calida, durus propter vehementiam ſiccitatis, non velox qm̃ virtus nõ eſt cum illa fortitudi- C ne ꝓpter malitiam cõplexionis, & ſigna malæ hepatis cõplexionis require ſupra qñ tibi neceſſarium iudicabis.

Signa ſi fuerit communitate alicuius mẽbri vt inteſtinorum vt in colica apparere cõſueuit, aut matricis vt apparet aliquando in dominabus cupientibus prolem, quæ regimine calido vtũtur ex parte rerum calidarum matrici applicatarum ſcitur narratione infirmi, etiam ex parte diſpoſitionis malæ ipſorum membrorum.

PROGNOSTICA in pluribus ictericijs citrina, & nigra tingitur vrina, & quanto magis vrina eſt plus tincta, eſt acutior, & magis ſignificatiua ſanitatis hepatis & virtutis eius. Aui. Maliciam autem, & bonitatem criticę ſignificant ſigna bona aut mala, quæ cum criſi communicantur, de quibus ſtatim. Quia qñ fit in febre acuta ante ſeptimum, aut non in die critica malum, & quarto apho. vt infra in apho. Nam ſic ſignificat aut debilitatem virtutis, aut multitudinem materiæ quam regulare non poteſt virtus, vnde in ſeptimo, & vndecimo, bona ſi dextrum D hypochondrium nõ durũ fiat, & ſi fit cum digeſtione materiæ, etiam ſecunda quarti de iudicijs ictericiæ. Ictericia ante ſeptimũ eſt mala, niſi ſuccurrat ei fluxus quẽadmodum quidam exiſtimauerunt, et eſt ſm conſiderationem.

Cum autem accidit ictericia in feb. & fe. non ſoluiẽ poſt eius apparitionem, tunc eſt ſm ſemitam ſymptomatis et nõ criſis de tali ictericia ante ſeptimum, ait Viaticus, medicum nõ ſe debere intromittere, nam raro curaẽ. Si ictericia facta non curaẽ, nec reſoluitur eius materia, timor eſt in ea & in pluribus eorum fit mors ſubita niſi virtus fuerit fortis. Cum hepar eſt in ictericia durum eſt ſignũ malum, & apud quoſdam incurabilis, et ita cum ea commoriuntur. Ictericia in qua vrina eſt ſimilis orobo cum qua eſt profundatio in ventre & feb. tremor debilis, debilitas in locutione interficit vſq; ad. xiiij. Icterici non inflantur valde, propterea quia de cholera fit ictericia, & non ex vẽtoſitate, aut aquoſitate. Quòd ſi inflantur malum, anteq̃

multum

multum inflentur moriuntur, vnde ſi eis ſuperuenit inflatio & non reſoluatur, moriuntur. Icteritiæ hæmorrhoides innatæ, bonum, quoniam per illam viam natura euacuat. Signa mortalia. In icteritia, immenſio croceitatis in corpore. Remiſsio vrinæ ſine aliquali alleuiatione. Inſomnieras. Ablatio appetitus. Mollificatio neruorum linguam mouentium, ita q̃ vix loqui poſsint. Et horum cõtraria ſunt bona. Icteritia, quæ venit ex creſcentia alicuius rei facientis oppilationem, vt ſupra non videtur ad curandum poſsibilis.

Cvra. Canones. Primus ordinatio diætæ. Secũdus abſciſio cauſæ. Tertius remotio accidentis, quia citrinitatis quæ eſt in cute, & oculis.

Primvs completur cum regimine ad contrarium cauſæ declinante, vt q̃ ſi fuerit ex mala cõplexione inflãmante cum extinctiuis choleræ, ex parte ciborum & potuum, & aliorũ, vt ſyruporũ & huiuſmodi. de quibus omnibus tertio, & quarto tractatu, & vt fieri poteſt habeant etiam vim aperiendi, vnde aqua hordei aqua cicoreæ & huiuſmodi ſunt conuenientia, q̃ ſi fuerit ex oppilatione dentur de oppilatiua in via cibi & potus, malam etiam complexionem vt poſsibile eſt reſpicientia. Item euitẽ nauſeatiua ſacietas & crapula a cibis oppilãtibus ſe abſtineat, de quibus quarto tractatu, & cõſimiliter de alijs ſuo modo. Et laudatur multum caro ericij in icteritia ꝓpter prouocationis ſuæ multitudinem ſiue fortitudinem, & mundificationis, conuenientiæ eius ad hepar.

Secvndi canonis complementum habetur ex cõplemento omniũ cauſarum quia earum omniũ remotione à quibus ꝓuenit icteritia, vt ſeriatim dictũ eſt in principio rubricæ, vnde ſic per ordinẽ etiam proceditur. In cura itaq; factę a mala complexione calida vt ſupra oportet medicum diligenter attendere ſi icteritia eſt cum feb. aut non. Quòd ſi fuerit cum fe. fortia debent infrigidãtia & humectantia approximari, & quo ad vnam & plures applicationes. ſi vero non, cum remiſsioribus. Exemplũ vt in primo caſu cum nenuſare. Exemplũ ſecũdi: vt cum endiuia: vnde in primo caſu cum talibus ad ſecundum & tertiũ declinantibus. Et in ſecũdo cum talibus, in primo de quibus ſupra tertio & quarto tractatu. Secũdo q̃ ſtatim fiat phlebotomia, nã exiſtimo in omni icteritia phlebotomiã competere, & maxime in non critica, quã in tali eſt ſemper admixtio choleræ cũ ſanguine, vt patet in declaratione deſcriptionis icteritiæ ſuperius poſitæ, & maxime feb. exiſtẽte continua, quã ſignum eſt q̃ materia ex maxima ſui parte eſt ad intra venas comprehẽſa, vnde & Placentinus fiat phlebotomia in omni icteritia de ſaluatella manus dextræ ſiue fuerit cum fe. ſiue non, poſtq̃ vrina infirmi viſa fuerit ſpiſſa cholerica vel colorari multũ, q̃uis ſpiſſa nõ fuerit, quia vtilis erit valde. Nominat Aui. baſilicam vel ſaluatellam & ſubdit. Venarum, quæ ſunt ſub lingua ex eo q̃ narrauerunt quidam, & ſi non fuerit illud, tunc ventoſatio ſuper locũ hepatis ſub ſpatula dextra, aut ſub eo in ſpatio quod eſt ſub coſtis. Sed pro his vide quæ ſcripta ſunt de cura malę cõplexionis calidę hepatis ſupra. Poſtremo hic nota de phlebotomia, litera Auic. de cura icteritiæ inquit. Si eſt illic repletio ſanguinea aut cholerica cũ euacuatione ambarũ in principio rei ſanguinis quidem per phlebotomiam ſicut ex baſilica, & choleræ, per ſolutionem vẽtris, quaſi velit q̃ prius debemus facere phlebotomiam, deinde ſolutionem, maxime cum in principio ſit repletio ſanguinea, quia ſanguinis mali choleræ cõmixti, conſidera: Et anteq̃ procedatur ad alium canonem hic particularem, quia dictum eſt q̃ debẽt adminiſtrari frigida & humida fortia & minus fortia hinc talia enumerabo conuenientia. Et ſunt, acetoſa, alkekengi, atriplex, bleta, capillus veneris, cucurbita, cucumer, diarodon, endiuia, epatica, cicorea, lactuca, lupulus & ſi pur temperatus, hordeum, aqua eius, roſę ſuccus, ſcariola, ſemina cõia frigida maiora & minora, thamarindi, tria ſandali, trochiſci de eupatorio, de roſis, de berberis, Viol.

E ſyrupus de fumo terræ, acetoſus ſimplex, & alij, vt ſupra de ſyru. choleræ, tractatu quarto ad quos ſyrupos recurre etiam pro digeſtiuis & ſic completur canon hic particulariter expectatus qui eſt digeſtio. Aduerte tñ ſi opus eſt operatione, aut non, aut ſola infrigidatione, quã ad te attinet hic adinuicem componere. Alius canõ eſt, euacuatio completur cũ euacuatiuis choleræ directus ad hepar cum reſpiciẽtibus hepar, de quibus ſatis ad plenũ hic & ſupra de malitia hepatis calida, laudatur tñ caſia fiſtula, fumus terræ, myrobalani citrini, ſcamonea. Item Auic. exhibet aloen. Contra. inimicus eſt hepati, ergo. Dicendum primo q̃ non eſt dandus ſolus, ſed bene cum alijs, vt Aui. Itẽ vituperauit eũ in aſclite, quia timor eſt in eo de multa ſanguinis eductione quod non in alijs hepati paſsionibus ſic timendum. Alius eſt hepatis cõfortatio, & remotio malę qualitatis eius qui completur, vt ſupra cum his quę de mala cõplexiõe hepatis calida & debilitate eius ad quas rubricas recurre. Alius q̃ caliditate exiſtente in toto vltra ea quę dicta ſunt, & maxime exhibitis infrigidatiuis

F & extinctiuis intus & extra, fac patientem ſedere in balnea actu calido & nõ multum in quo bullita ſint ex infrigidantibus notis & dictis vt ſunt viola, atriplex, malua, folia ſalicis, & huiuſmodi. dico actu calido, quã actu frigida nocent: vnde Aui. aqua vero frigida actu, & illa in qua ſunt virtutes medicinarum conſtipantium prohibẽt reſolutionem icteritiæ, & in ſumma Aui. laudat* prohibitionem trochiſcorum frigidorũ ad intra, dicit ſe habuiſſe experientiam. Item & applicationem emplaſtrorum ad extra multum frigidorum.

* Alias (& rectius). exhibitionẽ vt videre eſt apud ipsũ Auicen. capite de cura icteritię citrinę, quo in loco & cõpoſitionem trochiſcorũ frigidorũ explicatã reliquit.

Sed rediens ad ordinationem eorũ dico q̃ ſi à mala cõplexione cum materia, aut ſine cura dicta eſt, & habita ſupra de mala cõplexione hepatis. Si ex vſu rerum calidarum euenerit dimittanť, & conſimiliter ſi ex occurſu balnei ſolis, & huiuſmodi fugiat, & abſtineat, & ſi quia ex ſu percalefactione eueniens & ſucceſſerit priuatio ſudoris, vt ſupra fiat phlebotomia, &c. vt dictum eſt. Quòd ſi cõ

G prehenderis oppilationẽ vtere de oppilatiuis, vt infra calidis aut frigidis, vt exigit diſpoſitio. Si propter apoſtema calidum hepatis, & fuerit illic repletio magna fac phlebotomiam de ſaluatella manus contrariæ, q̃ ſi ibi non fuerit repletio ex eadem fiat manu. Fiat digeſtio, euacuatio, applicatio emplaſtrorũ, vt ſupra de apoſtemate calido hepatis. Si propter retẽtionem ſanguinis hęmorrhoidalis aut menſtruoſi, tunc cura eſt apertior & prouocatio, de quibus infra ſuo loco, & tu ibi. Tu tñ interim attende ad digeſtionem, euacuationem. confortationem hepatis, & ipſius alterationem, & tũc ſua exigit diſpoſitio. Si à veneno inquit Aui. venenoſæ autem cura eſt theriaca, & mithridatum, deinde bibat aquam malorũ acetoſorum & granatorum & ſuccũ endiuię, & portulacam, & mucillaginem pſylij, & almi berberis, & omnia i quibus eſt infrigidatio cum virtute theriacæ, & in ipſa quidem cauſa expertum ſuit in principio cui accidit, & propriè cum venenum eſt ebibitum vt bibatur lac, & aſsidue cum oleo amygdal.

H Auic. deinde fiat clyſterizatio, & euacuatio decens cum rhabarbaro. Gal. cum autem ad me venerit qui punctus à tyro & cauſam paſsionis narrauit, inunxi eum humere theriacam. & poſt paululũ in naturalẽ rediit colorem. Si vero à mala fuerit cõpoſitione, quia oppilatione hepatis, & fuerit oppilatio carnoſa, vel ex naſcẽtia alicuius rei ad intra, non exiſtimo q̃ ei ſit medicina. Aui. Quidam tñ exiſtimauerunt q̃ ſic, & laudauerũt hoc medicamẽ. ℞. ſucci portulacæ, foliorũ raphani, & aqua foliorum acetoſæ, omnium ſm exiſtimationem, & fac bullire omnia ſimul, & colentur, & ponatur quantũ illud eſt de ſucco acetoſę cũ aliquantulo orobi contriti, & detur ex eo in potu aliquid cum ſemine raphani, & ſemine melonis excorticati, & mixtis cum quarta amborum coſti, & myrrhæ.

In facta vero ex oppilatione in meatu per quem cholera ad chyſtim mittitur, tunc ſeruẽtur canones dicti ſupra de oppilatione hepatis ex phlebotomia prouocatione ſi

fuerit

fuerit in parte gibboſa & ventris euacuatione ſi fuerit in concauitate, & medicina propria eſt rhabarbarũ, & agaricus, & tu bene conſidera an ſit feb. aut nõ, quia oportet medicamina moderare plus, & minus ſm ꝙ exigit diſpoſitio. Nã cum cholera nõ faciat oppilationem fortem niſi propter eius groſsitiem, quę quidem groſsities ab humore frigido eſt, hinc oportet & in caſu calido adminiſtrare, & contẽperare vt oportet, ſed calida talia nõ debent eſſe conſtipatiua, & exiccatiua multũ, qm̃ conſtiparẽt meatũ & oppilationẽ fortẽ facerent. Sed quia ſupra habuiſti frigida cõuenientia, nunc ponã calida, & ſunt abſinthium, allium, aſſarum, bethonica, calamentum, camedreos, camomilla, cartamus, caulis, ciminũ, cubebę, cuſcutę, & eſt efficax medicina, eupatorium, fœniculus, marrubium, & eſt ſingulare, vt infra, mentha, origanum, raphanus, ſparagus, ſemina calida, ſyru. de bizantĳs, & alĳ aperitiui, de qbus quarto tractatu, tamariſcus, theriaca, triphera, trochiſci cum rhabarbaro, de eupatorio, de lacca, vrina hominis, & maxime in ſplenetica, & alia huiuſmodi ſupra de oppilatiõe hepatis, vnde Aui. in oppilatiua vero illud quod cõuenit omni oppilationi. In cura oppilationis prædictæ in cap. hepatis, tu itaq; collige ꝙ cum ad digeſtionẽ humoris talis facientis oppilationem deueneris, oportet te vti digeſtiuis calidis ſubtiliatiuis inciſiuis aperitiuis. Si vero fuerit febris, vt verbi gratia. ſy. de biſantĳs. Et ſi oppilatio fortior fuerit ſy. de eupatorio aut oxymelle cõpoſito, & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit feb. oportet te hic moderare cum frigidis & appropriatis aperitiuis, de quibus ſupra quarto tractatu, vt ſunt ſy. acetoſus ſimplex de endiuia. Itẽ & oxymel valet oxyzaccara, & in omnibus his aquas, aut decoctiones adiũgas appropriatas, & tuo propoſito conuenientes. Poſt digeſtiuum des euacuatiuum ex agarico, rhabarbaro, & magis laudo infuſiones eorũ. Item ex ſcamonea. item ex aloe, vt ſupra itẽ cum electarĳs de pſylio Meſ. pilulis, & huiuſmodi ſolutiuis, de qbus quarto tractatu, & tu ibi. Cõuenit & caſia cum aliquo ex dictis ſolutiuis. In fine autem capituli aliquas ponam deſcriptiones, ideo nunc ſuperſedeo. Tertio procedatur ad confortationem hepatis per adminiſtrata intus & extra, vt de oppilatione hepatis dictum eſt. Quòd ſi fuerit ex oppilatione facta ante meatum, vel ex oppilatione cõtingente in venis hepatis procedatur, vt de oppilatione dictum eſt. Quòd ſi fuerit ex debilitate virtutis hepatis cura dicta eſt ſupra, tu ibi, vnde Aui. Si autem cauſa fuerit debilitas in hepate & felle curetur cum regimine prædicto in debilitate hepatis. In facta à mala cõplexione, aut compoſitione, quia oppilatione fellis. oportet primo attẽdere in eius mala complexione illa omnia, quæ de mala complexione hepatis dicta ſunt, nam illa ſunt propoſito pertinentia propter affinitatem horũ membrorũ adinuicem, ſed propter qualitatem humoris oportet te alleuare medicamina in gradu frigiditatis & humiditatis, ſed cũ his ſemper quæ cõplexionem naturalem hepatis conſeruent. In facta vero propter oppilationẽ chyſtis, attende primo oppilationis locũ, humoris oppilantis ſubſtãtiam, & ipſius diuturnitatẽ. Nam qñ oppilatio eſt in collo cõi, tũc ipſa eſt fortior oppilatione, quę eſt ad inteſtina, & hęc fortior ea, quæ eſt ad ſtomachum, & omnibus fortior eſt, quæ eſt ex apoſtemate. Auic. nam in fortiori fortiora debẽtur de oppilatiua alĳs paribus, vnde procede cum canonibus ſupra qui ſunt digeſtio, & euacuatio. Sed vtere lenificatiuis aperientibus. primo, vt eſt malua, lactuca, endiuia, atriplex, acetoſa, viola, ſemina cõia frigida maiora, & huiuſmodi. pręparant enim & hæc ſimilia multum materiã, vt egrediatur, & facilior fiat apertio, deinde procedatur cũ his quæ hepar alterant ex electarĳs ſy. embrochis, vnctionibus & huiuſmodi, vt ſupra de mala cõplexione hepatis, vt ipſa exigit diſpoſitio. Et hic nota canonem, & eſt Gal. inquit, cum cor, et hepar eſt frigidum, totum corpus eſt frigidum: qui poſitus eſt vt ſciatur facilius infrigidare. Secũdus ꝙ hęc paulatim ſiue frigida ſiue cali-
A da ipſi hepati applicentur, vt alias. non. n. ſubitas tõlerat mutationes. ſecunda aph. 51. aph. Laudantur ſyrupi deoppilatiui calidi frigidi, de quibus ſupra et ſimiliter ſimilia. Itẽ & ſolutiua dicta. Et qm̃ de euacuatione agitur, notandum ꝙ hic intelligi habent & debẽt canones ſupra poſiti de euacuatiõe, ſiue fiat per phlebotomiã, ſiue per ſolutionem ventris. Itẽ maxime cõmendatur in oppilatione vomitus. vnde Serapio & cõfert in hac ſpẽ icteritię vomitus, fortaſſe. n. aperitur oppilatio propter motũ ipſius impetuoſum. Vnde Aui. Et euacuatio cũ vomitu, nam ipſe eſt iuuatiuus in omni icteritia. Et parũ infra. Et ſcias ꝙ qñ incipit cum ſolutione, & non efficit impreſsionẽ, tunc tibi ineſt vti vomitibus fortibus, deinde ſolutiuo forti. Tua etiam interim eſt aduertere ſi adeſt fe. vel nõ, qm̃ oportet hic moderare in qualitatibus ſuis vt ſupra. Item cõferunt clyſteria maxime oppilatione exiſtẽte in via trãſitus choleræ ad inteſtina. Ex aperitiuis calidis frigidis vt exigit diſpoſitio, & hic numerata ſunt ſæpe. Item contingit vt ſu-
B pra apparere icteritiã propter oppilationẽ contingentem a phlegmate viſcoſo, vt ſupra, tunc eo modo vt dictũ eſt procede cũ aperitiuis calidis inciſiuis & hmõi. habendo ſemper reſpectũ ad colicam. Quòd ſi fuerit icteritia ex ſiccitate prouenients & contractione, & illud eſt ex eis ꝙ ſignificat corpus, tunc adminiſtrabis lenificatiua ex ſubtiliantibus cholerã, ſicut mucillagines ſebeſtẽ, & ſimilia cũ oleo amygdalino. Quòd ſi contingat icteritia cõitate inteſtinorũ, quia colon cura dicta eſt, & ex habitis cõprehẽdi põt faciliter, conſidera. Quòd ſi fuerit retẽtione menſtruorum, aut hæmorrhoidarũ cura quęratur in proprĳs rubricis. De critica autẽ dicendum ꝙ in ipſa nihil agendum eſt iuxta illud Senis. xx. aph. i. ſectionis, quę iudicãtur et iudicata ſunt integre, neq; mouere, neq; nouare aliquid, ſiue medicamentis, ſiue aliter irritando, ſed ſinere. Quòd ſane intelligendum eſt. Nã ſi natura non complete operaretur, iuuanda eſt cum aperitiuis notis & dictis, & purgetur ſi expedit cum rhabarbaro, & ſimilibus. Pla-
C cuit tamen principi ꝙ aliquid agẽdum ſit cum lauatiuis, & diureticis mundificatiuis, vnde aqua hordei eſt maxime conueniens ad intra ſi diſpoſitio tolerat. inquit vltra fortaſſe non indiget ſolutione ventris, & fortaſſe ſufficit balneum ſolum, quę credo intellexit cum ad eius remotionem intenti ſumus ſaltem ſuperficialem, ſed de hoc infra. De diuturna ſeu chronica inquit Auic. & qñ chronica fit icteritia oppilatiua tunc neceſſariũ eſt ſumere diacurcuma, aut theriacã, & ſimilia ex eis quæ aperiũt cum fortitudine, & ſimiliter dialacca.

Et nota hic ꝙ multæ icteriæ, quę non debent à medico intromitti, niſi cũ magna excuſatione pręcedente, qm̃ vt plurimum terminantur ad mortẽ. Prima eſt apparẽs in fe. ante ſeptimũ & ante ſigna digeſtionis: quæ quidem nõ curatur niſi forti valde exiſtente virtute. item niſi de vẽtre multa exiuerit humiditas & ſudor ventris fluxus & hmõi. ſed iſta indigent extractione. Secunda vt Aui. quę non reſoluitur: neq; curatur eius materia: vt in pluribus
D aſſociatur. Tertia. Hippo. ſexta apho. apho. quadrageſimo ſecũdo. ſi cũ icteritia durũ hepar fuerit malũ. Quarta, cum vrina patientis eſt ſicut ſimilitudo orobi: profundatio in ventre: febris & tremor debilis: & debilitas in locutione ex liquefactione: & iſta interficit vſq; ad. 14.

Tertivs canon completur cum his quę materiam cholericã in poris et ſubſtãtia cutis imbibitam reſoluunt, & abſtergunt: & lauant: & ſic ipſam ſecundum colorem naturalem dimittunt. Et iſtę quidem reperiuntur in quadruplici manerie: quoniam earum quędam ſunt quę ſunt potabiles: quædam lauatiuę: quædam ſternutatiue: & hę faciunt plurimum iuuamẽtum ſuum icteritiæ oculorũ & faciei. Quædã ſunt ſicut regimẽ cõmune: vt quia tota ſternutatiuę: de quibus omnibus ſeriatim. Itẽ & hæc etiam ſubdiuidi poſſunt: qm̃ ipſarum aliquę agũt a proprietate alię vero a qualitate manifeſta: ſiue a complexione. Exẽplum primi: vt ſunt caſsia lignea: nux cupreſsi. lumbrici

terreſtres exiccati·radix acetoſę: & hmõi. de quibus ſtra.
Exemplũ ſecũdi: vt exercitiũ temperatum, frictiones, ca-
momilla, ircos, & huiuſmodi. de quibus omnibus ſtatim.
Medicinę autẽ potabiles: aut medicinę cholerę eductiuę
per viam vrinę, aut per viã ſudoris, aut eductiuę eius per
ſeceſſum. Et propter nõ multiplicare verba ad exẽpla ve
nio, potus domeſticus & iuuatiuus valde eſt. ℞. aquæ cu-
ſcutæ. ℥. iiij. ſeminis apij. ʒ. i. zucchari tabarzet. ʒ. ij. bibat
tribus vel quatuor mane & vltra ſi expedit & ſit calida,
& eſt iuuatiua valde. Ad idem. ℞. radicis acetoſæ. ʒ. i. ſ.
aquæ cuſcutæ. ℥. iiij. cum zucchāro detur & ambulet pa-
tiens vt caleſiat ex potu & ſitiat. Aliud. ℞. lũbricos ter-
renos exiccatos, & da ad bibendũ cum aqua cuſcutę vel
acetoſæ & zucchāro, & eſt expertũ. Quidam dant cũ vi-
no, & hæc medicamina debent cõtinuari vt videtur. Ad
idem granũ alteę cum vino datum mirabiliter aperit, vel
cum ouo ſorbili. Itẽ brodium cicerũ cum ſucco fœniculi
& apij. Aqua decoctio piloſellę cum modico vini ſtatim
curant ictéritiã. Ex ſolutiuis potis & expertis ſunt pilu-
lę hę. ℞. aloes. ʒ. ſ. ſcamoneę danich. ij. ſalis naptici. ʒ. vnius
quartam, rubeę tinctorum, agarici. ana. ʒ. ſ. fiant pilulæ &
ſumantur cũ aqua de ſeminibus, valent & ſolutiua iã ſu-
pra enumerata. Medicinę autem ſudatiuę dictę ſupra de
cura hepatis quę actu calidę dari debent, vt verbi gratia,
aquam calidã cum pauco vino vinoſo & ſubtili. Itẽ cum
aliqua confectione calida, aut cũ modico theriacę, & hu-
iuſmodi. Lauatiuæ vero, & ſi ſic prima facie vidẽtur re-
ſpicere ſolum faciem & membra exteriora, tñ de eis hic
agam vt breuiloquus efficiar, vt reſpiciunt totũ: & ſic cõ-
prehendam etiã quartam maneriem earum ſm regimen
commune, vt ſupra. Lauatiuę faciei ſunt medicinę abſter
ſiuę & etiã reſolutiue. Exempla ſunt lotio cũ acetoſitate
citri. Itẽ frictio cum aqua acetoſæ, aqua fabarũ. item aqua
cucumeris, aqua cũ aceto & modico abſynthij in eo bulli
ti. Item emulſio ſeminum conuenit cum aqua acetoſellæ
facta vel alia conſimilis virtutis, itẽ decoctio camomillæ
cum aqua ro. & aceto albo. itẽ decoctio facta ex ordeo ca-
pillis veneris eupatorio in aceto albo, & ſit tepidum. Et
quia hoc loco volo ſuffumigia tenere locum lotionis hinc
de eis expertis agam. ℞. cortices fabarum, abſynthiũ &
paleas, hordei, & bulliãt in aceto, & ſuffumigationẽ acci-
piant. expertũ, balnea naturalia. Itẽ balnea aquę dulcis,
in quibus decoctæ ſint herbę, & alia appropriata, vt eſt
atriplex, malua, endiuia, capilli veneris, cuſcutæ, anethũ,
& ſimilia, ſunt multũ conferentia. Ponatur autem in tina
patiens, & vt quidã perſuadent ſit indutus camiſiã nouã
de canape non dealbatã, qm̃ conferens valde ad exiccan-
dum malum colorem. Et dentur per os prouocatiua non
multũ calida & mingat in ea, ꝙ ſi minxerit erit cura eius,
qm̃ egreditur multũ de materia, & extrahatur cũ caute-
la ne frigus capiat, ponatur ad lectũ, & bene cooperiatur,
vt dormiat & ſudet. Et ex potibus ei cõuenientibus ſunt
℞. ſparagi. M. i. granorũ ciceris pugillũ. i. coquat in aqua,
& vaſe vitreo, & ſumatur mixto cum vino ſi non eſt feb.
Quòd ſi fuerit bibatur ſola, & calida. Itẽ conueniunt po
tus ſuprapoſiti aperitiui domeſtici, in oculis autẽ pona-
tur aqua fœniculi, chelidoniæ, rutæ, ſed prius fiat ſuffumi
gium dictum. Item ſuffumigẽtur oculi cum decoctione
carniũ vaccarum in aqua, deinde in angulis oculi ponant
duæ guttæ mali granati, deĩde decoque ſub cineribus ma
lum marcianum, & ipſum inuolutum in ſtupa madefacta
aqua ro. ſuperpone oculis. Laudat Aui. continuatã ablu-
tionem oculorum cum aqua ro. aqua coriandri, quod de-
bet intelligi in principio qñ volumus prohibere aduentũ
humoris citrini ad oculum. Sed cum volumus reſoluere
oportet ad alias trãſire, vt ſupra & ſi hæ aquę reſoluãt, ſed
debiliter. Sternutatiua autẽ excutiunt materiã ab ocu-
lis & facie per nares, quæ debẽt conſiderari dupliciter ſm
ꝙ diſpoſitio exigit, quia ſit calida aut frigida. vnde vtere
eis ſic in ſua cõplexione diuerſificatis, nam eorũ quędam
frigida, vt ſuccus blitis, ſuccus ſemperuiuę, et huiuſmodi.

E Ex calidis, ſuccus cucumeris aſinini, & ſuccus foliorum
naſturtij, ſuccus ciclaminis ſolus, vel infuſus in lacte mu-
lieris per noctẽ, deinde colatur & exprimatur, & tepidus
attrahatur. Et cõſimiliter cõferunt caputpurgia: tu itaq;
ex dictis compone vt videbitur, licet ſciã non oportere:
vt tñ tibi complaceam aliqua in ictéritia cõuenientia ad-
dam. ſy. ℞. ſcolopendrię, linguæ ceruinæ, endiuiæ, hepati
cę, abſynthij, cicoreæ. ana. M. ſ. cuſcutę. ℥. i. ſeminũ cõium
frigidorum, florũ boraginis, bugloſſę. ana. M. i. capillorum
ve. radicum fœniculi, petroſilli, ſparagi, bruſci. ana. M. ſ.
& cum zucchāro fiat ſyr. qui aromatizetur cum iſto pul-
uere. ℞. ſpicę, folij laccę, caſsię ligneæ. ʒ. ij. ligentur in pãno
lineo in ſy. Aliud & eſt experimentum Placẽtini, inquit
experimentum quod probamus contra omnẽ ictéritiam
de oppilatione in quo non reperitur aliqua deceptio. ℞.
praſsij viridis, hortulani lib. i. piſtentur bene & perfecte
decoquantur in li. vij. vini albi donec quinta pars rema-
neat, & coletur, & de tali colatura ſumat patiens in auro-
F ra. ℥. iiij. omni mane & ante cęnã. ℥. iij. curabitur ictéricus
in paucis diebus cum obſeruatione diætæ, quidã addunt
propter amaritudinẽ lib. ij. mellis in decoctione & nõ no-
cet, confortat appetitum, & aſcellare facit. Aqua deco-
ctionis polytrichi per ſe multum valet, ſimiliter adianti.
Item etiam ſi fiat eorũ decoctio cum vino. Poſtremo ſci
to ꝙ patiẽtes ictéritiam iuuant per conſiderationem ſiue
aſpectum in rebus citrinis, illud enim mouet naturam ad
expellendum materiam citrinam totã ad cutem, quare
alleuiatur adiutorium curationis in ea, ego vero non ſum
ex illis qui negent huiuſmodi curationes, ſicut negãt plu-
rimi eorum qui philoſophantur. Aui. & tu conſidera.

De ictéritia nigra. Rubrica. 3.

ICTERITIA nigra deſcribitur ſicut ictéritia citrina
& non differunt niſi quia vbi in citrina dicitur ad citrini-
tatem tendens in hac dicatur ad nigredinem propter cur
ſum humoris nigri ad cutem, et nota omnes particulas vt
ibi, et proportionabiliter declara. Nam ſicut cholera citri
G na cum putrefit tertianam cauſat, ſic nigra quartanam, et
conſimiliter de alijs. Et dicitur ad nigredinem ad differẽ-
tiam citrinæ, & ſimiliter propter curſum humorũ nigro-
rum qui eſt eius cauſa.

CAVSÆ. de cauſis eius dicendũ ꝙ proportionabili-
ter generatur quemadmodũ citrina. Qm̃ ſit ab oppilatio-
ne. A mala complexione. Qñq; a virtute ipſa. Qñq; pro-
pter multitudinem. Qñq; propter retentionẽ aut citrina.
Ab oppilatione quidẽ & primo non apoſtemoſa. qm̃ acci
dit oppilatio in collo quod eſt tranſitus melãcholię de he-
pate ad ſplenem, & tunc cauſatur de ictéritia nigra hepa-
tica, de qua ſtatim ab Aui. ſic dicta, Quod ſi accidat oppi-
latio in collo quod eſt in ſplene ꝑ quod mũdificatur ſplen
a melancholia, vnde ipſa regurgitans, & cũ ſanguine trã-
ſiens ictéritiam, cauſat dictam ictéritia nigra ſplenetica.
Item poſſet contingere oppilatio in venis ſplenis, vnde
ſanguinem groſſum non recipientes ipſe groſſus melãcho
licus regurgitans & ſanguinem per totum ſpargẽdum ad
H nigredinem inficiẽs ictéritiam cauſabit nigram, ſed leuẽ,
aliarum comparatione. Item ab oppilatione apoſtemo-
ſa. A mala autem complexione ictéritia cauſatur nigra,
& præſertim a mala complexione hepatis quando exce-
dit, ita vt ſanguinem adurat, & ad nigredinem cõuertat,
& facit hoc modo multiplicare melancholiam in corpo-
re, & hæc eſt proprie nigra hepatica. Quòd ſi cum hac
fuerit oppilatio in collo tranſitus melancholiæ ad ſplenẽ,
tũc res cõpleta erit, quia ꝓprijſsime dicet nigra hepatica.
Et quibus patet ꝙ a iqua ictéritia nigra dicitur hepatica
large, aliqua ꝓprijſsime. Qñq; cauſatur a mala cõplexio
ne frigida, vt quia frigiditate hepatis exceſsiua ſanguis ni
ger fiat. Ex quibus apparet ꝙ a toto dupliciter poteſt cõ-
tingere ictéritia. Primo ob caliditatẽ exceſsiuã ĩ toto exi
ſtentẽ, vnde ſanguis aduritur & nigreſcit, ſicut accidit eis
qui longã morã contrahunt in ſole, ſicut apparet in itine-
rantibus longo tpe per ſolẽ, vt his qui vadũt ad ſanctum
Iacobum.

Iacobū. Secūdo a mala frigiditate in toto exiſtēte ſanguinem cōturbante, & nigreſaciēte, vt apparet in his, q ſunt ſanguinei tēpore intenſi hyemis. Et cū vides icteritiam aut citrinā, aut nigrā cauſari propter corpus totū ſuſpicare de hydrope q̄uis corruptio ſit in venis tantū. nam hęſitandum eſt ne talis corruptio hepati, quia principali cæteræ cōmunicent. Et a virtute quidem, quia debilitate aut fortitudine: vt ſupra de citrina. Cōſimiliter à multitudine vel retentione, & tu cōſidera proportionabiliter. Hę autē cholerę, qn̄ coniunguntur & faciūt icteritiam mediā magis aut minus altero participantē extremorum, & eſt qn̄q; cum nocumēto in vtroq; ipſorū membrorum, qn̄q; in altero tantum accidit, & qn̄q; vt hęc icteritia nigra ſit, ſicut criſis ægritudinis ſplenis, & quæ ſimilantur eis quæcunq; nō reminiſcitur natura tēdens ad partem excuſſionis propter cauſam nociuam. Et proportionabiliter ſummatim de cauſis eius dici poteſt quod de citrina dicebat. Quoniam omnes ſuæ cauſæ reduci habent ad tres, ad malam complexionem cū apoſtemate, aut abſq; apoſtemate. Ad oppilationem. Et tertio ad virtutis debilitatem.

Signa demōſtratiua icteritiæ nigræ ſunt color faciei niger & totius & magis q̄ in citrina, quoniā nigreſcit ex aduſtione. Item vrina nigra, & egeſtiones nigræ. Et qn̄q; egreditur in egeſtione fex nigra, & eſt ſignum forte.

Signa ſi fuerit cū oppilatione viæ inter hepar, & ſplenē tunc aderit grauitas, durities aut tumor, vel inflatio ſplenis, & pondus ſub coſtis, & latere ſiniſtro. Et fit hæc ſecūdum plurimum per ſe incipiens, licet aliquando eam antecedat citrina quod eſt raro, & citrina nunq̄ fit à ſplene, ſed bene nigra fit ab hepate, & qn̄q; eſt myrach extēſum cum grauedine, & dolore eſt ſm plurimum cum ſtypticitate ventris, & cum ea ſunt aliqn̄ mala accidētia, vt triſtitia varietas ſine cauſa & huiuſmodi, & qn̄q; egreditur color niger. Item adeſt difficultas dormiēdi ſuper latus ſiniſtrum egeſtiones nigræ, & vrina vt dictū eſt. Quòd ſi fuerit vitio oppilationis choleræ, vel hepatis antecedit icteritia citrina, vel viridis, & dolor lateris dextri ſub coſtis, & grauitas, & vrina citrina vel viridis antecedit nigram, q̄ in iſta nigra icteritia vitio hepatis apparere ſolet. Quòd ſi fuerit propter apoſtema aderunt ſigna apoſtematis, de quibus infra ſua rubrica. Et factæ ab hepate ſigna quia prius in hepate apparuerunt ſigna nocumenti eius, & eo tempore ſplen eſt ſaluus niſi per communitatem hepatis fuerit læſus, & non eſt nigredo pura ſicut in ſplenetica, & in vrina non apparet digeſtio.

Signa. ſi fuerit vitio malæ complexionis calidæ, & ſiccæ erit nigredo ad citrinitatē decliuis. Quòd ſi fuerit vitio caliditatis cum humiditate erit citrinitas cum rubedine. Quòd ſi fuerit vitio frigiditatis & ſiccitatis, & frigiditas fuerit dominans declinabit color ad viriditatem, ſi ſiccitas dominans tendet ad nigredinem. Quòd ſi fuerit cū frigiditate & humiditate, humiditate vincēte declinabit color ad citrinitatem quandam & ſiſticitatem. Quòd ſi fuerit frigiditas vincens declinabit ad viriditatem. Color autem ſpleneticę non variatur, ſed vnus eſt Auic.

Prognoſtica nigra eſt ſalubrior citrina, ſed citrina alĳs paribus citius curatur, de reliquis vt de citrina conſidera.

Cura canones in cura itaq; icteritiæ procedendū eſt cum canonibus ꝓportionalibus regulis, quę de cura icteritiæ citrinæ dictæ ſunt. vnde Auic. Ipſam autē icteritiam citrinam cura cum eis quibus curas ipſam icteritiam citrinam & cum eis, quæ fortiora ſunt. Fortiora itaq; in hac exhibenda ſunt, vt in ſequenti rubrica. Tu tamen aduertē ne nimium calida aut ſubtiliatiua, aut multū fortia aperitiua exhibeas, ne propter raritatem ſuæ ſubſtantiæ multum lędatur, et debilitetur, nunquid raritas membri conſideranda ſit in exhibitione medicinæ. quarta primi. primo cap. ad modum eius, procede itaq; primo cū regimine in propoſito cautæ, quia contrario illi. Secundo exhibe digeſtiua ſibi conuenientia ex calidis, aut frigidis ſupra

A quarto tractatu, & vt copioſior ſis ponam in ſequenti rubrica multa talia ſimplicia & compoſita. Tertio procede ad euacuationē cum phlebotomia ſi expedit cū ſolutiuis, & clyſteribus, nam clyſteria hoc caſu multū cōmendātur. Itē cum diuerſiuis cōſortatiuis, vt res ipſa expoſtulat. Vnde ordinatim procedēs iuxta ſeriem cauſarum, dicendum primo q̄ in facta ex oppilatione, vtendū eſt apertius in via cibi, & potus in digeſtiuis, vt ſupra de citrina quæ ſint ſubtiliatiua aperitiua ſplenem, & humorem melancholicum reſpicientia, vt ſupra quarto tractatu. De euacuatione dicendum primo iuxta illa, quę dixi de citrina, quidem in principio competit phlebotoma de ſaluatella, aut baſilica ſiniſtræ manus, licet Aui. videatur æqualiter moderare, & arctare hoc dictum meū cum dixit. In illa autem, quæ ſplenetica eſt cōſidera an illic ſit repletio ſanguinea plurima, quare phlebotoma baſilicā ſiniſtram & ſaluatellam poſt eam in de cura citrinę. vt ſupra. In oppilatiua vero illud quod cōicat omni oppilationi eſt cura **B** oppilationis p̄dictæ in capitulo hepatis ex phlebotomia & prouocatione. conſidera. De euacuatiuis per ſeceſſum aut per vomitum dic ꝓportionabiliter, vt ſupra de citrina. Nā hic accipe ſolutiua melācholiæ: de quibus quarto tractatu, tuo propoſito congruētia ſimplicia, aut compoſita, de quibus etiam in ſequentibus rubricis. Clyſteria hoc loco maxime commēdantur. ℞. aquam decoctionis pororum, caulis, ſiclæ, ſenę, epithimi, polypodĳ, ſquinanti, cuſcutæ, & aliorū, & ſic ſplenem reſpicientium, de quibus in ſequēti rubrica, & cum oleo de capparibus, vel de oliuis cū ſale, addendo etiam diaſenæ, & huiuſmodi. Ad extra & ad intra applicentur ſplenem reſpicientia. Item tertio confortetur ſplen cum applicatis intus & extra. ſyrup. confectionibus, electarĳs, & huiuſmodi emplaſtris vnguentis, fomētationibus, & huiuſmodi de oppilatiuis & aliter attenuatiuis, vt exigit diſpoſitio, de quibus omnibus ſuis rubricis ſtatim ponēdis de ipſo ſplene & diſpoſitionibus eius, & dictum eſt vt exigit diſpoſitio, quoniā **C** aliter oportet procedere in calida, aliter in frigida, aliter exiſtente feb. & aliter non exiſtente, vt proportionaliter de citrina dictum eſt.

Expeditus de ſplene quantū ad eius deſcriptionē, anatomiā, & particularē diſpoſitionem eius, q̄ eſt icteritia nigra, aggredior cū dei gratia alias ipſius diſpoſitiones, de quibus vt de alĳs hepatis proportionaliter agendum eſt.

De mala complexione ſplenis. Rub. 4.

Et antequam aliud dicam de cura eius præmittam ea, quæ ſunt ſpleni conferentia & nocentia, calida & frigida, vt his notis facilius in eius perfectam curam perueniamus. Et attēde prius q̄ vt dicetur infra, curæ diſpoſitionum ſplenis non ſunt negligendæ, quoniā cito figuntur, & cauſa dicetur.

Nocentia ſpleni ſunt omnia frigida, nam ipſa ſua nō naturali frigiditate membris etiā vicinis nocent. Omnia groſſa qm̄ ſunt apta nimis īgroſſare materiā eius, quæ ex ſe groſſa eſt, itē oppilationem inducere, itē omnia con**D**ſtrictiua, & fortiter ſtyptica, & pontica, propter quod in medicinis ſplenis aceto vtimur. Omnia vētoſa quia faciliter in eo ſumus, & vapor ſcluditur. Et omnia, q̄ propter groſſitiē, & viſcoſitatē ſunt apta nocere hepati, vt paſtillitia dulcia, groſſa, lac. de quo in dubĳs. Coitus poſt cibū, et ſimiliter balneum poſt cū. Crapula & maxime nocturna. Omnis emunctoriorū immunditia, & ſpecialiter ſiniſtri inguinis. Omnis mala diſpoſitio membrorū affinium. Quælibet fortis ventris concuſſio. Omne quod humores in corpore ingroſſat, vt febris lōga, & ſpecialiter quartana. Omne quod melancholiā ſuperare facit vt nimia ſolitudo, triſtitia, & huiuſmodi. Aqua frigida & vſus eius, q̄ etiā hepaticis, iliacis, colicis nocet. Omnis pororū corporis oppilatio. Vinū acidum, ponticū, vinum groſſum, muſtū, panis azimus, aſſa, frixa, piſces, pinguia, ſalſa. Vnctoſa, quę inflāmata in melancholiā aduſtā conuertuntur ex qua poſtea generat lepra, ꝓpter quod in Alemania multi repe-

Germani cur vt plurimum leproſi.

ti reperiunt leproſi ex vſu butyri. Legumina, olera, caſeus maxime antiquus ſalitus. Caro bouina, porcellorũ: aues aquaticę, neſpilla, pſica, coctana, fructus immaturi. Omnes fructus aquoſi. Et rapa quã in generatione habes hæc à Mundino vituperatur. Ficus groſſæ. Splen cuiuslibet animalis, licet omne membrum ſibi ſimile cõfortet. item aer groſſus, paludoſus, autũnalis, & maxime quãdo ęſtas præceſsit calida, quæ nimium adurit humores.

CONFERENTIA autẽ ſunt his oppoſita. Vnde conferunt aperientia, diuretica, ſubtiliantia valde, de quibus infra in ſpeciali canone, mollificantia, ventoſitatẽ conſumentia, ſanguinẽ a melancholia mũdificantia. Et deſcendendo ad ſpecialia pro omni parte ponẽtur primo calida cõferentia, deinde frigida. Calida ſunt abſynthiũ, acorus, agaricus, amoniacũ, apium, agrimonia, ariſtolochia, aſſarũ, bethonica, camedreos, capparus, caules, ciclamen, cyperus, coſtum, diacurcuma, diatrionpipereon, ebulus, hędera, hędus, elleborus, epithimus gluten albotin, lacca, lapatium, lapis lazuli, lapis armenus, lẽtiſcus, liliũ, mel, mẽtha, mercurialis, naſturcium, nux muſcata, oua, origanũ, oleum amygdalarum, paſſulæ, paſtinacha, peonia, politricũ, pulegiũ, praſsiũ, pulmo vulpis, raphanus, ruta, radix, capparorũ & eſt ſingulare, radix geneſtrę, ſaluia, ſandaraca, ſenæ, ſerpillum, ſyru. de calamento de ſtœcados, ſyru. de abſinthio, ſcolopendria, ſanguis hirci, ſpica, ſquilla, tamariſcus, triſera ferruginea, thimus, trochiſci de abſynthio, trochiſci de capparibus, vrina hominis & ter in die ſumpta eſt mirabilis. Vinũ extinctiõis auri, et eſt optimũ. Vrtica, hiera, hyſſopus, ireos. Frigida, acetũ, acetũ ſquilliticum de cõplexione eius dupliciter ſicut de ſyru. aceto ſo ſimplici, alchechengi, aqua ferrata, bleta, coralli, cornu cerui vſtum, lactuca aſini, morus, myrobalani omnes, vitis, viola, & huiuſmodi. de quibus etiam compoſitis.

Vrina potu mirabilis.

QVIBVS ſic poſitis attende canones hos.

Primus ꝙ non parua diligentia ſollicites curã diſpoſitionum ſplenis nec pro paruo reputetur, vt ſupra & cauſa quoniam cito in eo ęgritudines firmantur, & duritiem, & oppilationẽ cauſant, ꝑpter ſubſtantiæ eius liquiditatem. Item quia mẽbris frigidis circundatur. Item & ante macrã, coopturã. Item qm̃ eius nocumẽtũ ſtatim cõicatur hepati, vt ſupra de cauſis hydropiſis. Itẽ & toti faciliter.

Secundus ꝙ vaſa ſplenetici ſint de tamariſco ſi haberi poteſt, vel ſaltem fruſta ponãtur in vaſe fixa quod intellige de vaſis cibi & potus, idem erit ſi erunt de fraxino, ꝗa de radice eius, vel de geneſtra, vel de ſalice.

Tertius, ꝙ nunquã vtaris diureticis maxime ſplene exiſtente duro vel oppilato tu applices remollientia extra, & intus exhibendo. Item nec exhibeas ſolutiua ante diureticorũ, & remollientium vſum. Item nec ad extra applicabis reſolutiua niſi remollitiua præceſſerint. Item nota ꝙ ſicut rhabarbarum eſt medicina propria hepati, ita & lapis lazuli, & armenus ſpleni.

Quartus ꝙ licet cura ſplenis ſit proxima, & ſimilis curæ hepatis, nihilominus differunt. primo ex parte fortitudinis, & debilitatis penetrationis & nõ penetrationis medicinę. nam fortiores debentur ſpleni, & penetrabiliores. immo admiſceri debent cum his, quę faciunt eas penetrare. & ideo vtplurimum medicinis ſplenis commiſcemus acetum maxime quando ad extra applicantur. Medicinę nãꝗ ſplenis debent eſſe fortiores ad intra ꝙ̃ ad extra propter ſitum ſplenis magis in profundo ꝙ̃ ſit hepar. Secundo ſi ad intra & ſint alteratiuæ etiam quia diſtãtia maior vel via longior. Tertio. ſ. gratia euacuationis, quia humor magis ineptus euacuationi. Tu tamẽ caue ſic in principio applicare. & ſic ſemper menti habeas quòd ſplen eſt mẽbrum faciliter diſſolubile cum ſit quædam ſanguinis turbulentia in ſpiſsitudinem reducta.

Acetum in ſplenis medicaminibus.

Splenis deſcriptio.

Quintus ꝙ cũ medicinis ſplenis, ꝙ̃ ad intra ſumunẽ, ponãtur cõſeruãtia virtutẽ medicinarũ eius vt aliquod viſcoſum vel gũmi etiã ſi non cõferret ex ſe ipſis ſpleni ne propter longitudinem viæ amittatur virtus medicinarũ. ſicut in theriaca ponimus opium quinto cañ. primo cañ.

E

Sextus ꝙ ſpleni medicinas acutas, vt eſt acetũ applicamus, nõ ſic autẽ ſecure hepati, imo tales nõ debẽt applicari niſi magna exiſtẽte neceſsitate. Itẽ ſpleni ſecurius applicamus ei appropriata, & confortantia, & ſtypticãtia ꝙ̃ hepati. Nã hepati ita fortiter ſtyptica nõ ſunt applicãda ſed leuiora multũ, quia in hepate magis timemus oppilationẽ ꝙ̃ in ſplene propter vias fortiter anguſtiores i hepate.

Septimus ꝙ magna exiſtẽte repletione ſanguinis melãcholici facere debemus phlebotomiam de baſilica nigra, ꝗa ſaluatella eſt nimis parua. Itẽ ſi maior fuerit abũdãtia diuertendo & euacuando a ſuperioribus fac de ſaphena. Quòd ſi timeremus de ꝑiculo capitis fac de venis guidez, quas vſꝗ modo non vidi phlebotomare. & tu conſidera.

CAVSÆ ꝑmiſsis his generalibus anteꝙ̃ deueniamus ad curã ipſius malę cõplexionis oportet eius cauſas a quibus euenire poterit enuntiare. deinceps vero, & de ea diſtinctionem ponemus. Splen nãꝗ ſm plurimum patitur à mala cõplexione frigida quę aliqñ eſt materialis. aliqñ abſque materia. Cuius cauſa aut materia fuit. aut nimius potus aquæ frigidæ, & ſpecialiter in febribus. aut ſtatio in ea. aut ſuper lapides frigidos. aut vſus rerum frigidarum. aut nimius ſanguinis fluxus. aut exercitiũ forte, ad quod ſecuta eſt reſolutio fortis, propter quod ſplen eſt infrigidatus. aut prolixitas ægritudinis. Et ſi cum materia aut eius cauſa eſt phlegma. aut melancholia. & horum ſigna comprehenduntur ex effectibus ipſorum humorũ de quibus ſtatim. Patitur & a mala complexione calida ſine materia & cum materia. Abſꝗ materia. vt ſunt cibariorum, & potuum calidorum & hmõi. & quia præceſsit ægritudo calefactionem inducẽs. Si cum materia aut ſanguinea, aut cholerica, & ſigna dicenda demonſtrant.

F

SIGNA demõſtratiua caliditatis eius ſunt ſitis. inflatio percepta in latere ſiniſtro, & corruptio coloris declinãtis ad nigredinem cum claritate, et conturbatio albedinis oculorum, cum caſu appetitus, & eius vrina eſt ſpiſſa colorata & reliqua talia ſignificantia caliditatem de quibus ſæpe. Frigiditatis autem ſigna ſunt conuerſio coloris ad nigredinem cum obſcuritate, & turbatio albuginis oculorum cũ liuiditate vel plumbeitate, & caſus appetitus. eo ꝙ nihil de melancholia mandatur ori ſtomachi vt ipſum confortetur vt conſueuit, quia nihil attrahit ſplen de melãcholia ab hepate ꝑpter debilitatem eius, & ꝙ locus circa ſplen eſt frigidus tactu, et vrina apparet turbida, ſed clara ſuperius. Siccitatis ſigna ſunt durities, & debilitas corporis, & groſsitudo ſanguinis, & vehementia nigredinis coloris. Humiditatis autẽ leuitas lateris ſiniſtri, mollities corporis, groſsitudo, ſanguinis nigredo trahens ad albedinem plumbeam.

G

PROGNOSTICA plurimæ ægritudines ſpleneticæ autumnales ſunt & fiũt in his qui multã aquam bibũt frigidã in feb. & in his qui lõgas paſsi ſunt ægritudines. Qñ ſplen impinguaẽ corpus extenuatur, nã ex eo ſic læditur virtus hepatis quare minoratur ſanguis. Extenuatio ſplenis ſignificat humorum bonitatẽ. In ægritudinibus ſplenis augetur appetitus, & quandoque deſtruitur maxime quãdo eſt melancholia ſuperexcedẽs. Aegritudo ſplenis fit in re multarum ægritudinum peſtilentiarum, quæ ex venenoſa melancholia generantur. Vrina nigra ſiue ſanguinea nigra in fine ęgritudinum ſplenis bona. Et de prognoſticis latius quære in ſequenti Rubrica.

H

CVRA canones. et procedens ad curam poſt canones generales ſic poſitos ponẽdæ ſunt regulæ particulares quibus perficitur cura cuiuſcunꝗ malæ cõplexionis ſplenis. & propter hoc nota ꝙ dictum eſt cura diſpoſitionũ fellis eſt ſimilis curæ diſpoſitionum hepatis. Vnde Aui. cura eſt ꝓxima curationibus hepatis. Et ideo canones hic ponantur de cura malæ complexionis fellis ſimiles illis.

Primo itaꝗ ordina diętã calidam aut frigidã vt exigit diſpoſitio, aduertens continue ad ipſius naturalem complexionem ſeruandam & compoſitionem eius.

Secundo

Secundo digeras ſi materialis eſt vt exigit humor. Si vero ſola ſufficiunt alteratiua. de digeſtiuis non oportet prolixare. nam talia aperitiua materiã ipſam melancholicam vel phlegmaticam de quibus ſupra de ſoda. & quarto tractatu tunc conuenientia.

Et conſimiliter euacuantia materiam melancholicam phlegmaticã aut cholericam, vt poſtulat materia peccãs.

Quibus peractis applica ad extra aut ad intra remolliẽtia primo, deinde reſoluentia. In cauſa frigida digeras cũ oxymelle de radicibus. Item cum oxymelle ſquillitico.

Euacuatur cum agarico, ſene, vt infra in rubricis ſequẽtibus, & cum euacuatiuis melancholię. ſupra quarto tractatu dẽtur trochiſci appropriati de capparibus, de eupatorio. vt infra. Sacelletur ſplen cum ſacculo ex milio aſſato ſale, auena. & ſi vis adde ex alijs appropriatis vt eſt piretrum, coſtum & huiuſmodi. Item per os detur lingua ceruina cum vino. xxx. diebus et multum, ac potẽter facit in extenuando ſplenem. Item fiant emplaſtra ex dictis. Tu tamen ſis memor canonum ſuprapoſitorũ. Vbi autẽ materia fuerit melancholica emplaſtra cum optima dialthęa. item cum farina lini, butyro, & iterum per os dabis diuretica cum remollitiuis mixta, vt eſt malua, melilotũ, brancha vrſina, lac amygdalarum, butyrũ & hmõi. cunq; materia fuerit remollita, aut membrũ ipſum, tunc ſecurius da digeſtiua diuretica. & euacuatiua. deinde cũ ſolutiuis melancholię, ſupra. iiij. tract. & de phlebotomia age vt ſupra dictum eſt. Poſt autem has operationes fac eſtuariũ ex calidis diureticis, & poſt ipſum ſi videt phlebotoma ex ſaphena, vel ex ſaluatella. & in ſumma, ꝓcede cum cõfortantibus reſoluẽtibus, vt de hepate dictũ fuit.

Et ſicut dictũ eſt in cauſa frigida, ita proportionabiliter age in cauſa calida. Vnde ſi fuerit apparẽs vitium ſanguinis per ſigna phlebotoma. de qua tñ phlebotomia dixi ſupra quid mihi videbatur. Deinde euacua cum mundificantibus ſanguinẽ a melancholia, & vtere diureticis frigidis. Quòd ſi fuerit materia cholerica da oxyzaccarã cũ ſy. de radicibus, & localia. reprimatur in ſua caliditate. & euacua cum rhabarbaro, myrobalanis, cũ tamariſcis, boraginis, & ſimilium decoctione. Deinde ingredi facias balneum ex folijs vinearum, maluæ, violarum, hepaticæ, ſcolopendriæ, ſalicis, tormentilla, abſinthio, & radicibus fœniculi. Item poſt exitum da aquam endiuiæ, ſcolopẽdriæ cum pauco zucchari, & ſi opus eſt phlebotomia fac de baſilica ſiniſtræ manus, vel de ſaluatella. Applica deinde intus & extra infrigidantia & cõfortantia ex electarijs cõfectionibus, emplaſtris, vnctiõibus. Quòd ſi adhuc videtur experire applica ſanguiſugas ſupra ſplenem. Itẽ ventoſas cum ſcarificatione. Et quoniam rariſsimum eſt ꝙ ſplen patiatur malam complexionem ſine materia, & malam cũ materia quin ibi ſit durities, aut apoſtema ſiue tumor. cum etiam Auic. de cura malę complexionis eius non fecerit mentionem magnam, & fortaſſe propter hãc cauſam hinc ſuperſedeo a multa remediorũ narratione. Nam de his multa in ſequentibus rubricis. Sufficiãt itaq; tibi hæc in principio de ipſa.

De apoſtematibus ſplenis. Rubrica. 5.

ET LICET nomẽ apoſtematis ſe ad omnẽ extendat collectionem, in qua apparet tumor. & inflatio in membro. ſiue ſit a ventoſitate. ſiue ab aquoſitate. ſiue fuerit ab humore. Hic tamen per apoſtema ſplenis intelligo collectionem in eo factam cum apparẽtia tumoris vel inflammationis ab humoribus per venas ad ipſum membrum fluentibus ibiq; cũ infectione ſanguinis manentibus. Cuius cauſa ƒm plurimũ eſt materia melancholica groſſa & ſic patet eius deſcriptio. Et ad ipſum raro ſequit̃ fe. cuius contrariũ eſt in apoſtemate hepatis propter nobilitatem eius & ortum venarũ ab eo. Nam accidẽtia apoſtematis calidi raro in ſplene reperiuntur. & ſi accidit ei apoſtema calidũ ſtatim feſtinat ad duritiem qm̃ ſanguis qui peruenit ad eum vt nutriatur, eſt ſanguis ſpiſſus qui induratur. Vnde apoſtemata ſplenis ſunt ƒm plurimũ dura, licet in

A quibuſdã horis ſint mollia, & calida ei accidẽtia ſunt ƒm plurimum ſanguinea, rariſsime autem accidũt cholerica, qm̃ ſi cholera ſuperabundat ad chyſtin & non ad ſplenen mittitur. Et ei raro accidunt phlegmatica mollia, quod ſi ſit hoc eſt quia phlegma groſſum aggregatũ in hepate per viam indigeſtionis per poros occultos ad ipſum trãſmittitur retineturq; & cauſat tumorem a quo etiã phlegmate qñq; cauſatur apoſtema vẽtoſum in ſplene ipſo phlegmate vẽtoſato a diminuta caliditate ſplenis, & loco vno aggregato, ſeu clauſo. Quòd ſi contingat talem vẽtoſitatem ſic generatã etiam per loca vacua ſplenis diffundi, cauſat inde inflatio ventoſa, quę omnia addita ſunt ad dicendorum clariorem doctrinam. Tu tamen ſcito ꝙ ƒm plurimũ abſolute tale apoſtema eſt melancholicũ ex inferiori parte ſplenis propter grauitatem humoris. deinde phlegmaticum. raro cholericum. Reſpicit apoſtema ſplenis quatuor figuras. Prima eſt rotunda vt quando eius materia eſt in cuſpide eius. Secunda eſt lata vt quando eſt materia
B ƒm planitiem ſplenis. Tertia eſt longa groſſa quando eſt materia ſecundum lõgum ſplenis, & eſt multa. Quarta eſt longa ſubtilis, quando eſt materia collecta ſecundũ longum ſplenis, & eſt pauca.

CAVSÆ. & licet in modo cauſarum eius ſit procedẽdum eo modo ꝓportionabiliter vt de apoſtemate hepatis, tamen vt tibi complaceam aliqua ſic narrabo. Nã aer groſſus ſicut paludoſus, aer autũnalis, & maxime quãdo ꝓceſsit æſtas calida multum, quæ humores multum adurit. Nam ſicut carbones igniti cum extinguuntur à fabro efficiuntur terrei nigri, ita & humores æſtatis a frigiditate autumnali. Et Auic. plurimæ quidem ægritudines ſplenis ſunt autumnales. Nam cum autumnus humores incineret. ſecunda primi. & plurimæ ægritudines ſplenis per incinerationem melancholię generentur. ſequitur. Item vſus multæ aquæ frigidæ in febribus conſtipantibus materiam in ſplene. Item rerum multiplicantium melãcholiam. de quibus ſupra de his, quæ nocent ſpleni. & tu ibi.
C Item lõgitudo quartanę. et etiam alterius feb. in qua pars groſſa terreſtris propter indebitam euacuationẽ, aut propter debilitatem virtutis tranſmiſſa fuerit ad ſplenem. Vnde a caſu, percuſsione, oppilatiõe, mala complexione, & huiuſmodi accidit apoſtema, vt in de cauſis apoſtematis hepatis dictum eſt. Sed nota ꝙ multiplicatio phlebotomiæ, & maxime cum euacuatur ab eo eſt cauſa generationis apoſtematis. Et ſicut apoſtema ſplenis permutari poteſt ad apoſtema hepatis ita econtra, & eſt illud plurimum reſpectu permutationis ſplenis.

SIGNA demõſtratiua dolor, & grauitas in latere ſiniſtro percepta, qui quidem dolor extẽditur vſque ad diaphragma maxime quando apoſtema eſt magnum, & nõ aliter cõmunitate ipſius ad diaphragma, quę cõmunitas non eſt multum propinqua. vt notat ſenſus in anatomia. Et quãdoq; aſcendit vſq; ad furculam & ad humerum ſiniſtrum propter communitatem ſplenis ad furculam per ſuſpenſoria. vt in anatomia dictum eſt.

D Signa ſi accidat apoſtema in parte inferiori ſplenis, tũc ſubtiliatur ſanguis eo ꝙ fex eius ĩ fundo ſplenis reſidet & eſt proportionabile. ſicut quãdo vinum turbidum clareſcit, & ideo apparet ſubtilitate eius, quia caliditas in eo tunc vincit rubedo in pedibus, & genubus.

Signa ſi apoſtema fuerit calidum cholericum, tũc erit inflãmatio magna, ſitis fortis, & grauitas minor, & dolor fortis, & color tendit ad rubedinem, & febris eſt intenſa, cum tuſsi, & vrina erit tincta. & de tertio in tertiũ magis grauabitur patiẽs, & alba oculorũ citrina erunt. regimen, ætas, complexio, & huiuſmodi notentur, quæ declarant.

Quòd ſi fuerit frigidum phlegmaticũ erunt ſigna dicta apoſtematis cum lenitate tactus, & cum albedine coloris in quo eſt parum nigredinis, & cum grauitate notabili. & tumor maior ſiue groſsities alijs paribus, & vrina erit palida & cutis tota, priuatio ſitis & ad cibum eſt appetitus & quotidie febriunt febre lenta, hoc eſt nõ intenſa, & au-

getur circa ſolis occaſum. Itẽ declarat illud regimen, ętas, complexio, & huiuſmodi.

Quòd ſi fuerit melancholicum ſentit tactus duritiem, groſsitiẽ, cum grauitate. Color eſt liuidus, viridis. Et vrina tendit ad nigrum. Et in toto eſt dominium melancholię. Et febriunt, & de quarto in quartum magis moleſtantur. Item declarant illud regimen præteritum, habitudo, complexio, ętas. et hoc magis accidit ſpleni propter groſsitiem ipſius humoris.

Quòd ſi fuerit ſanguineum erit inflãmatio, & minor q̃ in colica & ſitis minor. Et vrina tincta ad rubedinem obſcuram. Et dolor ſatis intenſus. Et grauitas maior q̃ in colico. Et tumor maior & cum quadam leuitate. Et color tendit ad rubedinem, cum fuſcedine declinãti. Et feb. erit continua & non recipiens in hora diei notabilem excreſcentiam. niſi in aurora diei vſq; ad tertias, ſitietq; ſatis intenſe. Et erit cum duritie ventris & corporis extenuatione. Illud etiam declarabunt regimen præteritum, cõplexio, habitudo & huiuſmodi. quæ ſuper ſanguinem ſignificant. Et conſimiliter pro alijs diſcurre per ſigna eorum, de quibus in principio operis.

Prognostica. Splenetici vehementiorem habẽt appetitũ quàm alij. ſed vomitus in eis eſt difficilis valde, & ſunt ventre ſtyptici ſm plurimum, & indigẽt in vomitu & ſolutione ventris cum medicinis. Auicen. Hippo. in augmento ſplenis macreſcit corpus. Paſsio ſplenis ſiue calida ſiue frigida inueterata non bene curatur, et dicitur inueterata, quę annum tranſiuit. Quando regio ſplenis digitis tangitur, & ita dura inuenitur q̃ cõpreſsioni nullo modo cedit incurabilis eſt viaticus. Paſsio ſplenis in principio antequam dureſcat facile curatur. ſed neglecta ita vt in oppilationem tranſeat, aut in apoſtema dura fit ad ſanandum, & longa. & ideo non negligas eius curam. Qui frequenter coryzam incurrunt non fiunt ſplenetici, eo q̃ coryza eſt ex materia ſubtili aquoſa locus eſt ſi conſiderationis Auicen. Vrina cum reſidentia multa & fęce in declinatione ſplenetic ę paſsionis bonum. Vrina alba, & tenuis in paſsionibus ſplenis continuauerit mala multum. Si alicui ſplenetico continuantur medicamina propria, & non remediatur regimen malum ſignificat. Fluxus ſanguinis in parte ſiniſtra ĩ apoſtematibus ſplenis poteſt eſſe ſignum bonũ. Fluxus ventris ſanguineus in apoſtematibus ſplenis bonum. Diarrhœa breuis in paſsione ſplenis bonum. Vrina in qua eſt fœx viſcoſa aliquãdo eſt ad bonum aliquando ad malum. Apoſtema ſplenis aliquando terminatur per apoſtema ſub aure. Et phlebotomia plurima apoſtemat ſplenen. Et ego vidi dominũ Hepatum tugurienſem apoſtema ſplenis ob hanc cauſam incurriſſe. facta tamẽ fuit phlebotomia ſemper ex latere ſiniſtro. Autumnus eſt ſpleneticis inimicus, quia multus humor melancholicus propter incinerationẽ quam fecit in eo multiplicatur. Apoſtema ſplenis q̃nq; terminatur fluxu ſanguinis nariũ. Hipp. in libello de morte feſtina, qui habet dolorem in ſplene, & currit ex eo ſanguis ru. & apparẽt in corpore eius vlcera nõ lædentia morietᷣ in die ſecũdo. & ſi non cadat appetitus eius. Et q̃nq; accidit nigredo ſplenis cũ ſolutione digeſtionũ, licet q̃nq; ſequantur magnitudinẽ eius nocumenta plurima, & in materiã, & ſm virtutem ſplenis. Et quãdo apoſtema ſplenis mutatur ad apoſtema hepatis malũ, quod ſi ſit ecõtra bonũ.

Et quia ſæpe facta eſt mentio de vrina nigra hic nota in practica vtile. q̃ q̃n vrina nigra eſt à renibus ſemp emittitur nigra, nõ præcedente aliquo motu. ſed cum mingitur nigra propter exercitiũ, et motum ipſam indicat à ſplene eſſe. nam propter ipſum motum ſubtiliatur melãcholia, & ad vrinales vias per collum ad hepar in cõcauitate hepatis exiſtens trãſmittitur. & ſic tingitur vrina, & de ipſa etiam aliquid in præcedenti Rubrica. & tu ibi.

Vrina q̃uo tingatur.

Cvra canones. & antequam te intromittas de cura eius bene cõſidera, quoniã non ſic de facili curatur, & maxime quando durities eſt cõfirmata quod comprehendiť

E ex tactu, quoniam ſi factu cõprimendo nõ dolet, ſignum q̃ ibi amplius non eſt ſenſus. q̃ ſi dolet ſpes eſt, q̃ non eſt tanta læſio, cum ſenſatio nõ fiat niſi per partes in quas remanſit aliquid de bona complexione cum ſenſus fiat per mediũ bonę cõplexionis quarto colliget, vnde inueterata aut nunquã curatur, aut cum maxima difficultate, & multi ſe intromiſerunt & deluſi remãſerunt. Poſtremo ſcito q̃ magnitudo ſplenis ĩducit maciẽ primo. q̃ñ ſplen ſua frigiditate debilitat virtutem hepatis digeſtiuã, vnde malus inde generatur ſanguis. Item quia attrahit ad ſe de ſanguine illius infirmi. & eſt plurimum propter magnitudinem ſuam Aui. Extenuatio quidẽ ſignificat bonitatem humorum, & pinguedo eius malitiam humorum. Auicẽ. Et tu ex dictis hic & ſupra in alijs rubricis collige verificationem iſtorum verſuum.

Cor ſapit, pulmo loquitur, fel commouet iram,
Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Et nota q̃ iecur eſt in auibus proprie.

F Canones. Primus. q̃ in cura apoſtematum ſplenis cõſimiles canones obſeruare debemus quos ſeruauimus ĩ cura apoſtematum hepatis, quia in calido procedendo proportionabiliter vt ibi. & in frigido ſuo modo.

Secundus q̃ licet dictũ ſit de cura apoſtematis hepatis q̃ ꝓpter laſsitudinẽ & debilitatẽ oporteat approximare ſtyptica, & q̃nq; ab eis abſtinere, propter timorẽ oppilationis tamẽ in apoſtematibus ſplenis nõ eſt tantus timor in eorum approximatione. & ꝓpter membri ignobilitatem vt dictum fuit, & ꝓpter viarum eius maiorem latitudinem. & hic canon eſt etiã in ſupraſcriptis memoratus.

Tertius q̃ calida ſpleni applicata applicentur cũ cautela ne apoſtema ad duritiem permuteť. qui canõ eſt etiam aduertendus in apoſtemate hepatis vt ſupra, quoniã fortaſſe eſt vtrobiq; æqualis timor conſiderando immediatum finem ad quem perducit inflãmatio qui eſt durities, licet magis verenda ſit durities hepatis q̃ ſplenis. primo prognoſticorum. commento quinto.

G Quartus q̃ applicanda in princ. apoſtematibus calidis ſplenis debent eſſe inciſiua & calida caliditate temperata participantia ſtypticitatẽ & frigiditatem primũ propter humorũ groſsitiem. Secundum ꝓpter ipſius cõplexionẽ. quia melancholicus. Tertium vt prohibeať fluxus. Quartum vt reſiſtať inflãmationi, & hęc in alumine reperiunť, in principio vero apoſtematum frigidorum hęc modera.

Quintus, vt etiã ſupra, q̃ ĩ his medicinis cõmiſceamus acetum, q̃ñ oportet eas eſſe multũ penetrantes vt ſupra.

Sextus, q̃ ſaltẽ cum venis ad opus, & pręcipue in principio apoſtematũ eius calidorũ phlebotomiã facias baſilicę ſiniſtræ. deinde dentur in potu ſucci, & aquę prædictę in ægritudine hepatis. & ex cõferentibus in hoc caſu ſplenis ſunt aqua ſalicis. aqua capillorũ veneris, aqua portulacæ. & harum rerũ frigidarum. de quibus ſupra in de cõferentibus frigidis ipſi ſpleni. & tu conſidera.

Septimus q̃ non ſis oblitus curare, et digerere vt ſupra de apoſtemate hepatis, & interim q̃ cura cum particula-

H ribus noli obliuiſci vniuerſalium vt ſupra de apoſtemate hepatis. Et in ſumma procede in principio cũ repercuſsiuis, in augmento cum ipſis reſolutiuis repercuſsiuis vincentibus, & noli obliuiſci eius quod dictum eſt de mollificatiuis ne apoſtema ſclirotizetur. In ſtatu vero vtriſque reſolutiuis vincẽtibus. In declinatione vero reſolutiuis ſolis, quæ non abſoluas à mollificatiuis plus & minus vt videbitur expedire.

Cvra ſi apoſtema non curabitur ſed tandem ad duritiem venit tũc prius mollifica deinde reſolue, & hęc adinuicem cõmiſce vt videbitur expedire. Etiam mollificatiua ad intus exhibẽdo. vt violas, maluas, decoctiones carum, brodia, & huiuſmodi. Et ego tibi multa talia & plurima in apoſtemate duro valentia narrabo mollificatiua, & reſolutiua, & vtrunque facientia. Et a mollificatiuis incipio, quoniam ad ea attẽdere maxime debes. & ad alia quæ ſcripta ſunt, ſupra de apoſtemate duro hepatis.

Nec

Nec cures niſi prius illa relegas. Mollificatiuum valens contra omnem duritiem eius et oppilationem. ℞. medullæ vituli, cerui, axungiæ gallinæ, anatis, pinguedinis porci recentis, olei amygdalarum dulc. olei ſiſamini. ana. miſceatur cum cera, & inungatur ſplenis regio. Aliud. ℞. farinæ hordei. ſeminis lini, fœnugræci, ficus ſiccę, vuę paſſę per noctem ſtent in aceto, deinde ebulliant & colētur, & colaturæ, addatur cera, et oleum. Item malua, biſmalua, brancha vrſina, radices lilij, cepæ ſquillæ in vino, & oleo putreſcant, decoquantur, & colētur, & colaturæ addatur cera, & oleū. Item radicis maluæ, biſmaluæ, liliorum, ſquillæ, ſeminum lini. fœnugræci, ficus ſiccæ, paſſularum abſque arillis ſtent in aceto per noctem, & diem, et aliquando cōquaſſentur. deinde bulliant, & coquantur, & colentur, & colaturæ eius addatur ſuccus fœniculi, apij, petroſellini, leuiſtici, bryoniæ, corticum ſambuci. Item radices ebuli, bruſci, ſparagi. Item ſcolopendria, & capillus vene. iſta ſimul fortiter terantur, & miſceātur poſt eorum omnem decoctionem. & addantur butyrum, & dialthæa, æqualiter, & bene incorporentur, & in vltimis addatur cera, & oleum, & hoc vt comprehendis eſt forte, & efficax remedium in mollificando reſoluendo & aperiendo. Sed nota hic pro dictis, & dicendis vt ſupra de apoſtemate hepatis. & ad ea loca recurre. Quòd oportet medicum conſiderare ſi adeſt fe: aut non, qm hic ſic calida oportet moderare qui ſit tibi canon cōſiderandus ſemp in diſpoſitionibus mēbrorum aliorum, nec negligas eum. & cōſimiliter nō negligaſ febris. vnde tuę intereſt prudentię hic temperate danda. Sublime valde reſoluens. & mollificās, & ad delendas ſcrophulas multū valens. ℞. amoniaci. ʒ. iiij. diſſoluatur in decoctione anethi, & camomillę. deinde cū radicibus capparorum incorporentur pilulæ & da eis. ʒ. ij. cum decoctione carui. Itē ad idem valet emplaſtrum de meliloto Meſ. Item emplaſtrum oribaſii diſtin. xi. Meſ. Item emplaſtrum diaquilon Meſ. cuius initium emplaſtrum diaquilon. cuius iuuamentum notatum eſt ad apoſtemata dura, & ad duritiem ſplenis. Vnguētum mollificans & reſoluens omnem ſplenis duritiem & oppilationem aperiens. ℞. ſucci eupatorij, abſinthij, cicoreæ, aceti. ana. ℥. ij. amoniaci, oppopanaci, bdellij, ſerapini. ana. ℥. ſ. pinguedinis anſeris, gallinę, anatis. ana. ℥. i. diſſoluātur gūmę in aceto & ſuccis & poſt diſſolutionē reducantur omnia ad ignē. & diſſoluantur & addanſ pinguedines, & diſſoluantur cum eis, & poſt diſſolutionem coletur totū, & reponatur. Ad idem. ℞. radicum maluæ, biſmaluæ, radicum liliorum, cepę, ſquillæ, ſemen lini, fœnugræci, caricarum pinguium, paſſularū abſq; arillis. ana. ℥. ſ. infundanſ in aceto per noctē. poſtea bulliant in aqua camomillę lento igne. deinde omnia in ſacculo ponanſ, & ſuperponanſ. mirabiliter duritiem ſplenis remouet. Item vnguentum dialtheæ, axungiæ anatis. medullæ vituli, butyri ſine ſale. ana. ℥. i. olei amygd. dulc. ℥. iiij. ceræ quātum ſufficit. aceti parum. fac vnguentum. Dixit Dioſ. ciclamē ſm omnem modum adminiſtrationis eius applicatū ſpleni eſt medicina probatiſsima & experta in ſedādo oppilationē mollificat. & attenuat ſplenē inter omnia alia. Item medicamen probatum. ℞. ſuccum ciclaminis tātundē aceti mellis & ceræ bulliāt ad ſpiſsitudinem mellis, & valet etiam in antiquis paſsionibus ſplenis. Ad idem & eſt efficax ſatis. ℞. mucillaginis maluauiſci, fœnugræci. ana. lib. i. cepę liliorum. ℥. ſ. amoniaci, bdellij, galbani, ſerapini. ana. ℥. i. diſſoluantur gummæ in aceto acetoſo. deinde. ℞. coſti. cyperi, iroos, farinæ lupinorum, tamariſci. aceti. ana. ʒ. . ſucci ciclaminis. ℥. ij. adipis gallinæ, anſeris, medullæ bouis. ana. ℥. ſ. olei camomil. anethi, & olei liliorum quantū ſufficit. fac vnguentum. Poſtremo hic bene aduerte ꝙ ſicut dictum eſt ſupra conſidera qualitatem apoſtematis ſi fuerit calidum vel frigidum, quoniam aliter in alio & alio operandum. vt de apoſtemate hepatis dictum clare fuit. & tu ibi. Item & non tedet replicare euacua. & digeras vt decet, nec euacuationē aliquo modo poſtponas, immo

A eam ſollicita & frequenta vt decet. Quæ autem ſint talia dicta ſunt, & dicentur de oppilatione in ſequēti Rubrica, vbi & digeſtiua trochiſcos, confectiones, & talia ponētur ſolutiua &c. Et nota ꝙ quidam delectantur in euaporatiuo, ſiue embrocha, loquendo de embrocha large facta cum aceto forti vt ſpongia, vel filtrum ponendo in aceto ipſo calido, & facta expreſsione ſuperponendo. ſi hoc videtur conferre maxime in principio & magis in oppilatione vt infra. & in cauſa calida. Et quandoq; addunt in ebullitione aceti camomillam, roſas, melilotū, abſinthiū, calamentum, aſſarum, capparos, rutam & huiuſmodi. & maxime quādo eſt durities ſplenis ſucceſsiōe ſplenis. ſed hoc videſ magis conferre in augmēto, tu itaq; ex dictis de apoſtemate hepatis quid agendum in hoc comprehēde.

Cvra ſi peruenit ad ſuppurationē, quia ad ſaniem & eius aperturam fac cōſimiliter vt de apoſtemate hepatis ad ſuppurationem peruento dictum eſt. Quandoq;. n. immo quaſi frequēter ita euenit ꝙ ſplen nō patitur abſq; B paſsione hepatis. itaq; vtrunq; ſimiliter patitur, quo caſu diligenter diſtingue in his quę dicta ſunt hic & ſupra. nā ſi ſplen patitur cum calefactione hepatis dię tā ordina tēperatam. & magis inſiſte cum localibus, ꝙ̄ cum datis ore, quoniam recepta aut erunt calida & ſic hepati nocebunt aut frigida, & ſic ſpleni nocebūt. aut temperata & ſic neutrum videbuntur iuuare. tu itaq; cōſidera. Et omnino nō cures apoſtema ſplenis niſi relegas ſupra, q̄ dicta ſunt de apoſtemate hepatis ex parte diætæ, & aliorum.

Cvra apoſtematis frigidi de quo dicatur cum Aui. Cura eius eſt illa, quę temperata eſt ex cura duri cum euacuatione phlegmatis, & melancholię, phlegma enim eius melancholicum eſt. Et emplaſtra accepta ex meliloto, & anetho, & calamo aromatico, & ruta ſicca, & alijs. Auicē. & ſic bene ſingula conſideres.

De oppilatione ſplenis, & eius duritie. Rub. 6.

Oppilatio ſplenis eſt ægritudo officialis in vijs, et poris eius contingens.

C Cavsa cuius ſecundum plurimum eſt humor melancholicus. Nam cum accidit in poris eius oppilatio, prohibet tranſire melancholiam ad eum. vnde ſanguis non depuratus ab ea efficitur incōueniens nutrimētum etiam pro toto, & cum talis humor remanet obſtructus in venis eius & nō pertranſit cauſat duritiem, & hæc quidem oppilatio eſt coartatoria. Ex quo apparet primo quòd ex eadem cauſa fit oppilatio coartatoria & durities. Infertur ſecundo quòd cura ambarum ſub eadem Rubrica conuenienter reponuntur. nam durities eſt effectus conſequens ad oppilationem, & ſic accidens eius. vt infra in canonibus particularibus. Quòd ſi in eo contingat carnoſa, non eſt ſpes curæ. Attenuatoria quidem contingere poteſt ex ſiccitate punctione choleræ, ventoſitate vicinorum apoſtematum & huiuſmodi. Sed coartatoriæ cauſa eſt humor vel materia. vnde in ſumma oppilationis ſplenis cauſæ ſunt aut ventoſitates, aut apoſtema, aut humor, vt ſupra per omnia ſicut de oppilatione D hepatis dictum eſt, & oppilatio ipſa præparat ad duritiem vt ſupra. Et nota ꝙ inter oppilationem ſplenis, & apoſtema eſt differentia: quoniam in oppilatione omnes pori ſunt clauſi, & repletum, & non cum multa diſtenſione doloris, & ſine ſolutione continuitatis. In apoſtemate vero materia eſt magis in vno loco aggregata, & cum diſtenſione doloris, & ſolutione continuitatis, & in cupum magis eleuatur. Tu itaq; conſidera, quæ de oppilatione hepatis dicta ſunt, quoniam illa ſunt tibi hoc loco commoda, & neceſſaria. De cauſis autem primitiuis oppilationis factiuis dictum eſt ſupra de mala complexione ſplenis. Item & de cauſis oppilationis completæ, ad quæ loca tu omnino recurre.

Signa demonſtratiua & diſtinctiua oppilationis pororum ſunt ſi quidem oppilatio fuerit in poro per quem trahit ſplen melancholiā erit in ſplene extenuatio, & etiā ſi in vtroq; poro fuerit adhuc maior cōſequetur extenuatio, &

tio,& corpus erit extenuatum propter ſanguinis impuri-
tatem,& maiorem infectionẽ. & erit defectio appetitus,
& ſigna ſumpta ex parte nigredins vrinæ,egeſtionum, &
huiuſmodi. vt de mala complexione eius actum eſt. cum
his apparebunt. & ſpecialiter ſigna quæ de icteritia nigra
ſcripta ſunt. Quôd ſi fuerit oppilatio in poro per quem
mittit melancholiam ad ſtomachum erit in ſplene groſsi
ties,& duritics cum grauedine. Et nota ꝙ ſplen eſt mem-
brum rarum mollis ſubſtantiæ, quod ſi fit durum hoc eſt
propter humoris melancholici naturam, & erit defectio
appetitus.& vrina nigra erit,ſed egeſtio quaſi conſueta.

Prognostica. Oppilationes ſplenis pręparant
corpus ad diuerſas ægritudines, vt ad icteritiam nigrã, ad
hydropẽ,& ad apoſtemata,& ideo eas ſollicite curabis.

Cura vniuerſalis. Canones.

Primus ꝙ cura oppilationũ ſplenis eſt eadem cum cu-
ra oppilationũ hepatis,& in re & in intentione, nã quan-
doq; cum eiſdem, qñq; cum fortioribus medicaminibus.
vt dicetur procedere debemus: et fortiora quibus hoc lo-
co vtimur, etiam quãmaxime valent in incidendo ſubti-
liando humores groſſos, qui ſunt in pectore & pulmone.
& in maturando & educẽdo ſaniẽ ab eo. & ad ſpuẽdum,
vt Gal. Et medicinę fortes in oppilatiõe ſplenis ſunt ſicut
radix & cortex capparorum, radix tamariſci, ſcolopen-
dria, cortex ſalicis vel fraxini, ſquilla,& huiuſmodi. de ꝗ-
bus etiam ſupra.

Secũdus ꝙ vt dictũ eſt ſupra. et de cura oppilatiõis he-
patis nõ ſunt tales medicinę fortes adminiſtrãdę ſine cau-
tela, ne ex earum nimia reſolutiõe ſequatur petrificatio.

Tertius ꝙ non obliuiſcaris lenientiũ & remollientium
humorem, quia talia pręparant ad eius faciliorem expul-
ſionem. ꝙ ſi eis non indigueris vtere tẽperate calidis, ſub-
tiliatiuis, cuiuſmodi ſunt thamariſcus, & ſcolopẽdria,&
ſic de alijs, vt ſupra.

Quartus. ꝙ ſi potes ſtes contentus in adminiſtratione
ſimplicium. ꝙ ſi nõ, vtere compoſitis. Nam & ſimplices,
& compoſitæ debent eſſe calidæ, & ſtypticæ, & nõ mul-
tum calidæ. vnde ſimplicia in quibus eſt amaritudo cum
ſtypticis ſunt hoc caſu conuenientia, vt abſinthium & hu
iuſmodi. & hic nota ꝙ reperiuntur medicinæ, quę etiam
ſua conferunt proprietate, vt ſtatim dicetur.

Quintus quando oppilatio eſt debilis ſufficit nobis re-
gimen ſubtiliatiuum pro eius cura.

Sextus ꝙ regimen impinguatiuum qñq; ſufficit pro cu
ra duritiei ſplenis generando ſanguinem bonum & humi
dum, quo refrangitur groſſum oppilans,& duritiem cau-
ſans. ſed tale regimen nõ debet eſſe ex rebus oppilãtibus,
& ſanguinem groſſum generantibus.

Septimus canon eſt vt prius per inferiora tentemus re-
mouere oppilationem, et duritiem. deinde cum talia non
ſufficiunt ꝙ emplaſtra & alia ad extra applicata. & hunc
canonem credo voluit Auic. cum dixit. Et quandoq; per-
uenit durities ſplenis ad hoc vt non ſufficiat in curatione
eius adiutorium cũ ijs, quæ bibitur abſq; eis cum quibus
ſit emplaſtrum ei.

Cura particularis. Canones particulares. Ordinatio
diętę. Digeſtio materiæ. Euacuatio. Oppilatio. Remotio.
Confortatio ſplenis. Accidentium correctio.

Primus completur declinando ad cõtrarium cauſæ. &
cũ aere ſubtili cibis, & potibus lenibus pinguibus ex iu-
ribus carnibus præparatis cum ſubtiliatiuis calefactiuis
non multum, ſed temperate vt cappari cum aceto & hu-
iuſmodi. vinũ ſit ſubtile album. aut bibatur aqua in qua
extinctum ſit multoties ferrum.

Secundus perficitur cũ digeſtiuis calefactiuis ſubtiliati
uis inciſiuis, cuiuſmodi ſunt oxymel cõpoſitum. ſyru. de
radicibus de bizãtijs. Item ſyr. de fumo terrę. & eſt facilis
ſyr. de calamento. ſyr. de eupatorio & eſt forte. Item. ℞.
abſinthij, radicis ireos, centaureæ minoris, ſcolopendriæ,
radicis capparoꝝ & fructus eius. fructus thamariſci, aſaræ,
eupatorij, hyſſopi montani. ana. ʒ. i. ariſtologię vtriuſque,

E corticũ fraxini, diptami, florum camomillæ, aniſi, ellebo-
ri nigri. ana. ʒ. ſ. maſticis, ſerapini, galbani, oppoponaci, la
pidis lazuli pręparati ſquamæ ferri, myrrhę electæ, gum-
mi hederę, laudani. ana. ʒ. ſ. garyophylloꝝ, cubebę, macis
galliæ, cinnamomi. ana. ʒ. ß. aromatizet ſyrupus: & in fine
addat epithimi ſene agarici. ana. ʒ. ß. ſucci radicis ebulo-
rum, ſucci cucumeris aſinini. ana. lib. ſ. magnetis. ʒ. ſ. ace-
ti. ʒ. ß. zucchari lib. ß. det cum aqua ſcolopendriæ qñ itur
dormitũ. & eſt Conciliatoris. rectificat enim ſplenẽ, & eſt
potens oĩno in remouẽdo antiquas oppilationes etiã du-
ras ſplenis. & valet in omni oppilatione forti nutritiuoꝝ.
& eſt vltimum meo iudicio. De digeſtiuis ſatis habes de
oppilatione hepatis ibi recurre. et da illã cum aquis aperi
tiuis ſpleni appropriatis, vt de hepate dictum eſt. Et hic
ſubiungã aliud. & tibi ſufficiet. ℞. epithymi, corticis radi
cis capparoꝝ, ſalicis, raſuræ ireos, ſcolopendriæ, fructus
thamariſci. ana. decoquantur in aceto. deinde colentur. et Splenis
cũ zucchero fiat ſy. acetoſus mellinus. doſis ſit. ʒ. ſ. vſque mirãdum
F ad. i. & dicitur ꝙ eſt ita mirabilis ꝙ ſi porcus eo vteretur remediũ.
pluribus diebus non reperiretur in eo ſplen.

Tertius capit expeditionẽ ab eo in quo eſt dictũ de eua
cuatione fiẽda in oppilatione hepatis,& tu ibi. Sed tamẽ
hoc tantum dico ꝙ primo in oppilatione, & duritie ſple-
nis ſtante peccato ſanguinis mixti cũ melancholia. primo
phlebotomanda eſt baſilica ſiniſtra, deinde ſaluatella. Se-
cundo ꝙ ſi non fuerit talis mixtio adhuc cõpetit phlebo-
tomia cũ conferat in omni oppilatione. vt ſupra de icteri
tia. vnde in his diſpoſitionibus primo incipe a phleboto-
mia. deinde da pharmaciã euacuantem humorẽ melan-
cholicũ. Et ſene eſt medicina ꝓpria. & hãc ſententiã cre-
do voluit Aui. de curationibus ſplenis cũ inquit ad prin-
cipiũ. Et qñq; indiges vt cõſequaris eã. ſ. phlebotomiam
cũ euacuatione per ea, quæ educũt melancholiã. de ꝗbus
dictum eſt in cap. icteritiæ nigrę, quaſi dicat facta primo
phlebotomia quam primo facere debes, ſi nõ ſanatur per
illã, indiges vt cõſequaris eã. & hãc diſpoſitionem tolerat
G Gentilis noſter cõſidera. Itẽ prouoca mẽſtrua, et hęmor-
rhoides. Nam ſenex noſter. xlviij. Aphor. vi. Sect. Lienoſis
difficultas inteſtinorũ ſuperueniens bonũ. Itidem. & xi.
Aph. eiuſdẽ Sect. Atra bile vexatis,& renum paſsionibus
hęmorrhoides ſuperuenientes bonũ. De ſoluẽtibus cho-
leram nigram habes in. iiij. tract. & tu ibi. Sed ſene eſt me
dicina propria. Item agaricus. Item epithymum, lapis la-
zuli & huiuſmodi. & tu ibi. Nam etiam ſunt poſita com-
poſita, quę cum reſpicientibus ſplenem dabis.

Facta itaq; euacuatione procede ad quartũ qui eſt ape-
ritio oppilationis ad quã aperitionẽ etiã ſequitur duritiei
remiſsio. Et prius cum exhibitis ad intra. vt ſupra in ca-
none. deinde cum applicatis ad extra. Et, quę hoc agunt
ſunt medicinæ aperitiuæ, inciſiuę, ſubtiliatiuæ, & abſter-
ſiuæ,& reperiuntur in duplici differẽtia. quoniam quędã
magis á qualitate manifeſta. quędã a proprietate magis.

A cõplexione. quia tẽperatę caliditatis amaræ, ſtypticę,
confortatiuę. vt ſupra. Et harum quædam leues. quędam
H fortes. Leues ſunt ſicut Camedreos, Camepitheos, Ci-
clam̃, Succus caulium domeſticarum, Aniſum, Acorus,
Agnus caſtus, Scolopendria, Canabis. Polium, Sparagus,
Nil. Acetoſa, Eupatorium, Bedeguar. Fœniculus, Aſaræ,
Spica, Calamentum,& ſimiles. Fortes ſunt. Naſturcium,
Volubilis, Semen raphani, Sinapis, Praſsium. Iuniperus.
Fructus, rubea tinctorum, quæ vt fertur aperit & mundi-
ficat a proprietate ſola. oxymel ſquilliticum,& eſt ſquilla
vltima. Tu itaq; in leui leuibus & in forti fortibus vtere.
Medicinæ autem appropriatę tales ſunt ſicut ſumach. Se-
men portulacæ, Corallus, Cucurbita, et emplaſtrum eius
maxime in cauſa calida. Cuſcutæ, & ſemen eius, Fructus
tamariſci, Atriplex, Pulmo vulpis, Splen aſini ſylueſtris,
& maxime cum dantur cum ſyr. acetoſo. Item vrina ſple
netici bibita,& eſt mirabilis ſi continuetur eius potus. &
eſt remedium Cermiſoni. Scolopendria etiam á proprie-
tate, ſed talia multa habita ſunt ſupra, ideoq; ea non pro-
ſequor.

ſequor. Accedens ad compoſita deoppilatiua, & duritiem ſplenis remouentia magnifice valet oxymel factum cum decoctione foliorum ſcolopendriæ. xv. diebus continuis ſumptum. Trochiſci de capparibus, de eupatorio, de abſinthio valent in oppilatione ſplenis magnifice. Itẽ. ℞. rubeæ. ʒ. iij. corticis radicis capparorum, ariſtol. long. ireos. ana. ʒ. ß. terantur & conficiantur cum oxymelle & fiant trochiſci, & dentur cum aqua abſinthij. Item medicamen de veſpertilione Auic. & eſt ſanum, & expertum. & breuiter ex aperitiuis, & alijs opportunis elige ex datis, & ſyr. & alijs hic poſitis, & ſupra rubrica de oppilatione hepatis tam ex parte eorum, quę ad intra quam corũ, quæ ad extra applicantur, ex calidis quidem in cauſa frigida, & ex frigidis in cauſa calida, vt cum ſpongia infuſa in aceto calido, & expreſſa, & ſuperpoſita vt ſupra.

Confortatur ſplen cum applicatis ad intra & ad extra cum calidis, & frigidis iam poſitis vt exigit diſpoſitio. & tu quidem ſimplicia cõpoſita habuiſti hic in rubrica iſta & ſupra de debilitate hepatis, & aliquid dicetur infra de ſplenis debilitate: & tu ibi.

Sextus qui eſt accidẽtium correctio perficitur cũ duobus ad præſens cum remotione, ſcilicet duritiei, quæ eſt accidens conſequens oppilationes, & cum remotione dolorum. Si autem alia ſunt accidentia illa quærantur ſuis proprijs rubricis.

De dvritie, quia in Rubrica dictum eſt etiã de duritie, ideo hic primo ponã aliqua & pauca de cura ipſius duritiei, cum magna pars immo quaſi tota depẽdeat ex his, q̃ dicta ſunt de apoſtemate ſplenis. Secũdo ſubiungam rubricã de dolore ipſius. volo nanq; vt tibi ſufficiat ſi ea tantũmodo enumerabo quæ duritiei ſplenis ſunt cõuenientia. Et horum quædã ſimplicia. quædam compoſita. Et primo quędã operantur a complexione, quædam a proprietate. A complexione ſunt mollificãtia humida, & temperata calida. & vnctuoſa, vt fœnugræcum, ſemen lini, caricæ, althea, mucillagines, earum radices, maluæ, philicis, liliorum alborum. oleum amygd. dul. amararum, de lilio, hyſſopus humida, & ſimilia multa. de quibus ſupra de apoſtemate ſplenis: & tu ibi. Vnctuoſa. vt pinguedines & adipes omnes, ꝓprie gallinæ anſeris anatis porci & vituli & medullæ ipſorum & alia conſimilia. vt de apoſtemate actũ eſt. hæc enim inuncta mollificant & extenuando reſoluunt, & hæc ſufficiant.

De dolore ſplenis. Rubrica. 7.

Cvivslibet doloris talis cauſa eſt. aut ventoſitas aut inflatio a mala complexione, aut apoſtema magnum, aut ſolutio cõtinuitatis. Iam de mala cõplexione & apoſtemate expediti ſumus. De ſolutione cõtinuitatis habes proportionabiliter vt de hepate. nã ad chirurgicum. De inflatione autẽ aut vẽtoſitate dicetur in ſequẽti Rubrica. ꝓpter quæ hæc ſufficiant. Nã in dolore procede cum anodinis calidis, aut frigidis vt diſpoſitio exigit. Et aduerte hic Aui. inquit, & non fiat phlebotomia quamuis indicet eã communitas medicorꝫ, niſi apud neceſſitatẽ paucam, quia raro accidit talis neceſſitas phlebotomandi. vt cum de apoſtemate futuro dubium eſſet propter intenſionem dolorum. conſidera de ſignis. vt ſupra in rubricis de cauſis eius, vt infra in ſequenti rubrica.

De ventoſitate & inflatione ſplenis. Rub. 8.

Inflatio ſplenis vt Aui. eſt. vt in ipſa ſentiatur tẽſio, durities, & eminentia abſq; grauitate, & apoſtemate. & cũ premitur planatur locus abſq; dolore, et ſentitur rugitus, & eructatio ſiue ventoſitatis cõmotio, & aliqñ detumeſcit locus. & aliquando tumeſcit, & in paucis horis.

Cavsæ. et ex cauſis primitiuis ſunt aeris frigiditas, cibi & potus ventoſi ſplenem debilitãtes, & cætera ſumpta ex parte ſex rerum non naturalium pro quibus videbitur in ſequenti Rubrica. Nam ſm plurimum cauſa eius eſt mala complexio, & raro calida.

Signa. & ſigna malarum complexionũ iam poſita ſunt ſupra & tu ibi.

A Cvra. Canones. Primus q; medicinæ conuenientes duritiei ſplenis ſunt etiã conuenıẽtes inflationi, qm̃ oportet ipſas eſſe aperitiuas, reſolutiuas, abſterſiuas. cuius oppoſitum eſt de medicinis apoſtematũ eius. nã ſtypticitas facit ad reſolutionẽ ventoſitatis & eius excluſionẽ vt patet intelligenti. Et intellige hic q; virtus reſolutiua in eis abſolute debet vincere virtutẽ ſtypticã, vt patet per exẽpla. Aui. vt eſt ruta, ciminũ, & huiuſmodi. ſed in cõparatione ad eas, quæ debentur in apoſtemate debet ſtypticitas earum plus obtinere ſuper virtutem reſolutiuam cũ quo ſtat q; abſolute ſtypticitas ſuccũbat in eis vt patet.

Secundus. q; reperiuntur medicinæ magis propriæ. & in ipſa magis operantes, id eſt quæ ſunt ipſi inflationi appropriatæ, & ſi in duritię, et eminentia cõueniant, & ſunt agnus caſtus, ciminum, ruta, ſemen vrticæ, ameos, & illis ſimilia. Auic. Et ex reſoluentibus inflationem eſt ventoſa ignita ſuper ſplenem poſita.

Tertius. eſt ordinatio diætę, & ex parte rerum etiã ſpleni
B ni nocẽtiũ. de quibus ſupra. Itẽ abſtineat ab aqua frigida inquantũ poteſt, & ab omni quod eſt vẽtoſitatis multiplicatiuũ. ſed potet vinum album, ſubtile, antiquũ, tendens parum ad amarum, ſicut eſt vinum quod diu ſtetit in vaſe aromatico, vel cum reſina apto, poſt cuius aſſumptionẽ non dormiat, niſi fuerit ei vẽtoſitati alleuiatus. Et quãdo repletio ventris eius cõmouet dolorem nocte, vel die cõprimat ipſum faciendo compreſſionẽ & ingenium faciat ad egeſtionem & dormiat quod ſuper illud nõ confortetur fomentetur ſplen cum reſolutiuis.

Quartus eſt digeſtio ſi eſt ibi materia digeſtione indigens, quod eſt ſm plurimum cum quibus habuiſti.

Quintus eſt euacuatio materię melancholicę peccãtis, ga plurima fuerit, & cũ quibus fieri habeat ſcis ex dictis.

Sextus eſt cõfortatio ipſius, & tu omnia ſcio à domino cognoſcis. In reſolutione inflationis valet. ℞. agni caſti, ameos, corticum radicis capparorum, rutæ ſiccæ, acori. ana. ʒ. i. ſumatur ex eis. ʒ. i. ß. vſq; ad. ij. cum vino antiquo,
C & conſimiliter decoctiones ex rebus ei appropriatis. Itẽ ſumme valet diaciminũ, et appropriatũ. Itẽ diacurcuma. Itẽ trochiſci de capparibus de quibus dicit q; tãtam vim habent q; ſplenẽ attenuant, q; ſi porcellus eis vtereẽ reperiretur tẽpore ſuæ mortis q; non haberet ſplẽ. & tu ſcio rides. Item theriaca. Item mithridatum cum decoctione ameos, carui, amomi, origani, et taliũ carminantium vẽtoſitatem, & appropriatorum ſpleni. Ad extra vero emplaſtra valent reſoluẽtia de quibus in de oppilatione ſplenis, vt facta cum ruta cimino, & huiuſmodi alijs habentibus vim reſoluendi, & confortandi ſplenem. Item euaporatio facta cum ſpongia, aut filtro ex decoctione rutę, corticum capparorum, agni caſti, tamariſco, ſcolopẽdria, ſulphure, nuce cupreſſi, & huiuſmodi in aceto. Ex qbus poteſt conficere cerotum & talia vt libet. & nota q; balnea ſulphurea conueniunt cæteris etiam valentibus. ſed magis hæc in quorum applicatione conſideranda eſt hepatis caliditas. Et hæc de iſto ſufficiant.

D De debilitate ſplenis. Rubrica. 9.

Debilitatem ſplenis intelligũt authores q; ſplẽ deficit ab attractione melancholiæ, quæ eſt eius officium proprium. Nam cum non attrahit melancholiam ipſa remanet in hepate, & ſic ſanguinem inficit, & reddit ipſum inconuenientem pro nutrimento membrorum.

Cavsæ. eius cauſa eſt mala cõplexio calida aut frigida ſicca vel humida.

Signa demonſtratiua, qm̃ debilitas ſplenis nõ peruenit niſi a malitia cõplexionis, compoſitionis, aut ſolutionis continuitatis. de quibus omnibus iam ſigna poſita ſunt. hic ab eorum replicatione ſuperſedeo, & tu ea ſuis require rubricis, & ſcito q; proportionabilis eſt debilitas ſplenis debilitati hepatis. & ideo quæ de debilitate hepatis ſcripta ſunt relege, quia multum conferent.

Cvra canones. Ordinatio diætæ abſtinendo & ab his quæ ſpleni nocent. de quibus ſupra de cura malę complexionis

plexionis in principio, & tu ibi.

Secũdus eſt digeſtio ſi mala cõplexio eſt cum materia.

Tertius eſt euacuatio eiuſdẽ, qui canones ſunt iam cõpleti ſupra de mala complexione. ſed nota in cauſa calida competit quandoque phlebotomia ſaluatellæ ſiniſtræ, & tu conſidera.

Quartus eſt confortatio ſplenis, vt diſpoſitio exigit cũ alteratiuis intus & extra. Vt verbi gratia. ſi mala complexio fuerit calida confortetur cum oleo ro. mixto cũ cappare, & cypero, acoro, ſucco eupatorij, endiuiæ, cicoreæ, lactucæ, abſinthij, cum aliquantulo aceti. Itẽ ponatur vẽtoſa magna ſuper ipſum abſq; ſcarificatione et reiteretur. multa quidẽ talia habuiſti ſupra alteratiua ad q̃ recurras.

In cauſa frigida cõfortetur cum calidis, vt verbi gratia. ℞. ſuc. abſinthij. ℥. iij. aceti. ℥. ij. amoniaci. ℥. i. bdellij, opoponaci, ſerapini. ana. ℥. ſ. olei oliuarum. ℥. ij. diſſoluantur gummę in aceto & ſucco abſinthij, & poſtea ad ignem reducantur cum oleo ſucco & aceto. & cum omnia diſſoluta fuerint adde ceram, & ſic omnibus liquefactis cola per

F ſtamineã. & de hoc vnguento omni die vngatur, calefacit ſplenẽ, & ipſum cõfortat, & remouet ipſius debilitatem. Ad idẽ valet vt ſupra ventoſa magna de quo in dubijs. Itẽ ex datis de mala complexione cõpoſitione. & tu ibi.

Staminea venetis, ac patauis cribrũ nominatur.

DVBIA.

DVBITATVR circa capitulum vtrũ ventoſatio ſuper ſplenem conferat in icteritia nigra. quia Gal. in libello de cura icteritiæ inquit. In eis autem, quæ à ſplene nihil prodeſt ventoſa. Pro dubio dicendum, ꝙ appoſitio ventoſæ aut eſt gratia euacuationis fiendæ. aut materiæ attrahendæ. quia melancholiæ quam ex ſe trahere nõ poteſt. Si gratia attractionis ſic confert ſine ſcarificatione, vt docuit Aui. Si gratia euacuationis non confert multum, quia ſplen non habet ibi alligantiam multam. vnde ibidem Gal. ſplẽ nullum habet commune cum renibus, vel multum ab eis diſtat.

DVBITATVR quare Auic. videtur vituperare omne genus lactis pręter lac camellarũ in ſplenis duritie, cũ

G contrarium ponat ſecundo canone cap. de lacte. vbi plurima genera lactis cõmendat in hac duritie. Propter qd dicendũ ꝙ in duritie ſplenis aut eſt oppilatio in venis meſeraicis, & partibus ſplenis & hepatis, de qua multum timetur. & tunc omnia genera lactis nocẽt, quia addunt in oppilatione præter lac camellarum quia eſt valde aperitiuũ. & habet in hoc proprietatem occultam quã habet forſan non ex ſpecie animalis, ſed ex comeſtione herbarũ quas paſcuntur. Si autem ſolum ad lenificãdum duritiem intendimus non timentes de oppilatione, tũc plurima genera lactis conueniunt. & ſic patet.

DVBITATVR vltimo vtrum materia exiſtente in ſplene conueniens ſit deriuare materiam per vias vrinæ. Quòd ſic Auic. cum vtatur multum aperitiuis, vt ſupra. Quòd nõ Gal. xiij. therapeu. vbi ponit ꝙ pars euacuationis ſplenis ſit vẽtri non autẽ partes renum, aut veſicę. Cõcluſio prima. ꝙ regulariter operãdo materia ĩ ſplene contenta non eſt per vias vrinæ euacuãda patet. nã ſi materia

H eſt in cõcauo hepatis ipſa regulariter eſt per ventrem euacuanda. vt ſupra de hepate. & omnes volũt authores. Sed materia q̃ eſt in ſplene nõ poteſt euacuari per vias vrinæ, niſi prius veniat ad concauũ hepatis, quo caſu facilius per ſeceſſum curabitur æger. Itẽ quia materia groſſa melius ac facilius per ſeceſſum q̃ per vias vrinę educitur. Itẽ hoc idem cõfirmat alligatio ſplenis ad meſeraicas, quæ ad inteſtina veniunt. Secũda concluſio. ꝙ quãq; vt naturę tentanti educere per vias vrinę nõ potenti danda ſunt diuretica, vt materia ſplenis per illas vias ducatur ſperãtes iuuare naturam. Et ad rationes dicendũ ꝙ Aui. eas dat nõ vt diureticæ ſunt, ſed vt ſunt viarũ ſplenis aperitiuæ. vnde acetum illis miſcetur. vnde in ſumma ſi natura tentat debet medicus iuuare, ſed non tamẽ debet incipere ipſe medicus, & ſi dicatur natura hoc facit aliquãdo, ergo & medicus debet facere, negetur cõſequentia. ſicut non ſequitur

E natura tentat euacuare ſaniem per vrinã, immo aliquando euacuat. ergo & medicus.

APHORISMI.

De Icteritia.

Ex. iiij. Sectione. lxij. Aphor.

Quibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimũ accidit malum.

lxiiij. Aphor.

Quibus in febribus morbus regius ſeptimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo ſuperuenerit, bonũ, niſi dextrum ilium obduruerit, ſi vero non, non bonum.

Ex. v. Sect. lxxij. Aphor.

Qui regio morbo laborant, non multum ventoſi ſunt.

Ex. vi. Sect. xlij. Aphor.

Morbo regio laborantibus ſi fiat hepar durũ, malum.

De Splene.

Ex. iij. Sect. xxij. Aphor.

Autumno vero, & plurimi æſtiui morbi fiũt, & febres

F quartanæ, & lienes, &c.

Ex. vi. Sect. xliij. Aphor.

Quicunq; lienoſi difficultate inteſtinorũ capiuntur, his ſuperueniẽte longa difficultate inteſtinorum, aqua intercus, aut leuitas inteſtinorum aduenit, & moriuntur.

xlviij. Aphor.

Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniẽs, malum.

De ægritudinibus inteſtinorum, continens Rub. xxiij. Cap. XVI.

De diuiſione fluxuum omnium modorum, & de ſignis prognoſticis eorum in vniuerſali. Rub. i.

QVoniam membra de quibus actum eſt in pcedentibus cõſueuerunt materias diuerſas ad inteſtina in notabili quantitate trãſmittere. vñ fluxus cauſat qui tã ex parte diuerſitatis mẽbrorũ q̃ ex parte diuerſitatis materiarũ diuerſas ſortitus eſt denomi-

G nationes. etiã ab inteſtinis ipſis membris diuerſis, & male egreſsis conſequẽs putaui etiã ducem in magna parte ſecutus. vt de fluxu qualicũq; per inteſtina facto in præſentiarum agatur. Et membra quę mittere cõſueuerũt materias tales ad inteſtina ſunt cerebrũ, ſtomachus, hepar, et ſplen. vnde dictus eſt fluxus cerebralis. aut ſtomachalis, aut epaticus. aut ſpleneticus. Quòd ſi ab inteſtinis fuerit inteſtinalis dicitur. Itẽ alius dicitur ſtercoralis. alius oppilatiuus. Alius à ſpiſsitudine cutis factus, & ſm hos ordines de ipſis vt melius valuero pertractabo. Et qm̃ quandoq; accidit fluxus errore medicinæ quãq; vi naturę vt criticus, ſiue ſymptomaticus. Itẽ liquefactiuus ſic ab Aui. dictus. hinc poſt ipſorũ curam ponã etiam fluxus medicinalis & critici & liquefactiui modum. Et ſic in ſumma erit cura poſita vndecim modorum fluxus ſaltem ſimpliciũ. Poſt quos in fine ponam curam compoſiti. quia cholerici qui eo dictus eſt cõpoſitus: quia duabus ſimul fit euacua-

H tionibus. vt infra de eo.

SIGNA prognoſtica cum ſcientia prognoſticationis pręcedat ſcientiã curationis. hinc ergo prius ponam ſigna pgnoſtica de fluxu ipſo in vniuerſali. deinde vnicuiq; rubricę particularia particularibus accõmodabo. Signum pgnoſticum fluxus critici eſt quia ipſum virtus bene fert & cõfert & vi ipſius naturæ fit. Fluxus qui venit ſubito & repente poſt lõgam ægritudinem eſt mortalis, quoniã magnam, & ſubitam ſignificat corruptionẽ. Fluxus ducens hydropem mortalis. Fluxus cum admixtione ſanguinis poſt hydropẽ mortalis. Omnis fluxus ventris qui eſt primo ſicut aqua deinde ſicut vnguentũ malus. Inqt Hippoc. ſolutio ventris groſſa melancholica non ſanatur. Omnis fluxus vẽtris qui venit poſt vlcus melancholicũ eſt mortalis. Omnis fluxus in fine morborum mortalis. Omnis fluxus vlceroſus perforans vtplurimũ mortalis. Fluxus ventris propter vlcera inteſtinorũ ſuperiorum

vtplurimum

vtplurimum incurabilis. Omnis fluxus veniens ſtatim in principio morbi ſuſpectus eſt habendus. Nam fit aut propter debilitatem virtutis, aut propter exuberantē materiam. Omnis fluxus cum pullu vermiculoſo, et formicāte qui non cōfortatur per cibos nec per medicamina mortalis. Omnis fluxus qui venit poſt aliquā ægritudinē, & tamen adhuc remanet ægritudo, aut non minuitur vel eſt cum mala tolerantia mortalis. Omnis fluxus ventris qui fit poſt ægritudinem venientem accedens ſubito eſt ſignificatio mortis, qm̄ ſignificat eruptionē ſubitam. Auicen.

Omnis fluxus prolixus in ſenibus mortalis. In omni fluxu ventris caſus appetitus malus. Si in fluxibus apparēt puſtulæ, & ſubito deliteſcunt, malū. In ventris fluxibus cum dolor aduenit circa vmbilicum & partes inferiores, & ſtatim ſequitur egeſtio proculdubio cauſa eſt in inferioribus inteſtinis. Quòd ſi fuerit econuerſo eſt in ſuperioribus, ſi in loco medio erit in medijs. Si fluxus ſequens ſuperfluitatem moleſtam non alleuiatur niſi ad modicum tēpus inquātum perturbat inteſtina & diu durabit mortale. Et omnis fluxus ventris cum punctura, ſpaſmo, vomitu, ſingultu, permixtione rationis eſt mortalis. Vnde Auic. & ſingultus cum accidit habentibus fluxum vētris & proprie habentibus teneſmum eſt ſignificatio mala. ſignificat ſiccitatem facientem interfectionem. Et cum cibatur habens ventrem debilē, & non additur pulſus eius non cures eum. Et habens ventrem debilem morit̄ paulatim, & cum caſu pulſus eius, & fit formicans, aut vermicularis, & eſt cum hoc & intelligit. deinde deſtruitur pulſus eius ipſo viuo, deinde moritur. Omnis fluxus ventris poſt egeſtionem ſubito eſt malus. Hippoc. Auicen. Mutationes egeſtionum in fluxu quandoq; bonæ quandoque malæ. Et pro his reliquis recurre ad Aphor. infra in fine capituli. Vbi plures ponuntur Aphor. prognoſtici de fluxu. Omnis fluxus ventris ad quam ſequitur alleuiatio ſiue fuerit cum feb. ſiue abſq; feb. ſiue ſit accidēs ſiue ægritudo. ſiue ſit medicinalis eſt ſignum ſuper bonū futurum. Quòd ſi ad ipſum non ſequitur alleuiatio, neque in parte neq; in toto eſt ſignificatio mala & timenda. Quòd ſi in augmento cōſtringitur cum debilitate virtutis eſt in pximo mors expectanda. nam talis conſtrictio ſignificat, q̄ natura in ſua operatione deficit, & q̄ nullum poſſit continere accidens etiam habet, quòd propter hoc nihil expellitur, & q̄ accidēs ipſum intrinſeca principalia deſtruet. Inquit & quandoq; fit cum hydropiſi egeſtio ſanguinolenta, quæ non abſcinditur neq; ſanatur, quoniam nō ſolutione educit̄ aquoſitas, immo ſolutione educitur illud quod debilitat corpus. Et quandoq; perducunt vlcera inteſtinorum, & excoriatio ad hydropiſim. Et ſic hæc in generali ſufficiant.

De fluxu cerebrali. Rubrica. 2.

FLVXVS cerebralis eſt fluxus cauſatus ex deſcenſu multę humiditatis a cerebro ad ſtomachum, & de ſtomacho ad inteſtina ipſis membris non exiſtentibus neceſſario nocitiuis quę quidē humiditas ſm plurimū eſt phlegmatica viſcoſa. Et dicitur ſm plurimū, quoniam ab alia humiditate non viſcoſa etiam ſalſa cauſari non inconueniet. Et quoniam cura huius magna ſui ex parte depēdet a cura catarrhi ſuperius in. v. cap. poſita hic leuiter de eo hic pertranſibo, tolummodo tangēs aliquos canones, ſed prius eius ſigna ponamus.

SIGNA demonſtratiua qm̄ cerebrū læſum eſt ex parte malæ complexionis eius frigidę & humidæ. & hoc ſm plurimum. aut calidæ & humidę, & raro, & hic fluxus habet periodos, & fit poſt ſomnum longum magis eo quod hora ſomni generatur & retinetur tunc materia, & poſt ſomnū aggregata fluit ad inteſtina, & in eius deſcēſu ſentit ſe patiēs deglutire aliqd. ſentitq; deinde ſtomachi grauedinē vel dolorem, & ſecum educit pro parte cibū indigeſtum ſi in ſtomacho ipſum inuenit, & accidit ſicut in lubricitate inteſtinorū. ſed ab ea differt, quia lubricitas vētris non habet horas de ſe diſtinctas quibus creſcat & minuatur ſicut cerebralis. immo non accidit niſi aſſumpto **A** cibo. ſed cerebralis apparet abſque cibi aſſumptione, & poſt cibum. Nec in ipſa lubricitate apparet nocumētum in cerebro ſicut in cerebrali. in quo apparent ſigna catarrhi, & corruptio cerebri. apparet & in cerebrali diuerſitas digeſtionum, & ſunt cum ſpuma & retinetur vēter in vigilia, & ſecundum plurimum ſunt egeſtiones phlegmaticę. vnde Hip. xxx. Aph. vij. Sectionis, Quibus in alui pfluuijs excremēta ſpumoſa ſunt, ijs ex capite pituita fluit.

PROGNOSTICA nullus fluxus criticus eſt reſtringēdus ſi non ſuperfluit qui cognoſcitur, quoniam cōfert & bene fertur. nam ſi reſtringatur periculū eſt mortis, & vtplurimū reſtringi non debet niſi vſq; ad dies tres. Fluxus cerebri corpus præparat ad multas malas ægritudines. vt ſupra de catarrho. & tu ibi.

CVRA canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Euacuatio. Diuerſio. Siſtio. ſtomachi & inteſtinorū confortatio.

Diæta ordinetur in cōtrarium cauſę ex parte omnium **B** rerum non naturaliū. vt ex parte aeris qui multum cōtrariādus eſt in diſpoſitionibus capitis, q̄a ei ſubito & abſq; interuallo occurrit. vt q̄ declinet ad calidum non exceſſiuum ne materiā eliquet, & ad ſiccum, & abſtineat à frigido frigiditatem exprimēdo, vt aqua de ſpongia fluxus augeatur, & ſit cibus leuis digeſtionis, non ſtypticus, abſterſiuus, vt ptiſana hordei, panis modicū furfureus ī brodio pulli, & huiuſmodi. Ex carnibus carnes temperatę, leuis digeſtionis, euitet lac, caſeum, et alia phlegmatis multiplicatiua. Item in potu aquam zuccharatam bibat, & abſtineat à vino, niſi propter conſuetudinem detur aurelium lymphatum cū aqua chalybeata ſemul et non plus, non dormiat ſuper collum, & cum excitatur à ſomno eſt ei neceſſarium vt vtatur vomitu. Auic. de reliquis quære ſupra de catarrho.

Secūdus completur cum digeſtiuis calefactiuis leuiter abſterſiuis & non ſtypticis: ne materia in loco incunietur & finaliter augmētum faciat in fluxu. & abſtineat ab inci**C**ſiuis multum: et multum aperitiuis. vt ſupra de catarrho. verbi gratia. pone ſy. de ſtœcados. ℥. ß. cum. ℥. i. mellis roſ. colati: & alia ſi vis quære allegato loco.

Tertius perficit̄ ſi ex multa materia cum pilulis appropriatis datis in principio ante ſy. loco minoratiui. deinde da ſyr. aliqbus diebus. deinde pilulas: & ſunt hoc caſu medicina magis cōueniens: & tu elige ex dictis de catarrho ſi fuerit pauca digere prius: deinde euacua. q̄ ſi patiēs aliqū ſentit grauitatem ſtomachi cum ſurgit à ſomno. & poſt faciat vomitum audacter. Item vtere enematibus ex rebus lenientibus & non ſtypticantibus ventrem.

Diuertatur catarrhus poſt multas euacuationes trahēdo materiā per nares. Itē cum vētoſis. Itē maſticando maſticē, piretrū, & hmōi leuē: caputpurgium fit ex aqua decoctionis camomillæ aut ſublimationis maioranæ. Item euacuet̄ diuertendo humorē per ſuperiora. vt dictum eſt, et vt poſſibile eſt. eſt enim magni iuuamenti, fiant frictiones cum pannis aſperis. Item abradatur caput & admini**D**ſtrentur rubificantia cauterizantia.

Siſtitur catarrhus cum appoſitiōe ſacculi ſupra caput. vt ℞. florū camomillæ, ſtœcados. añ. M. ß. maioranæ, corticum citri, folliculorum ſene. ana. ʒ. iij. macis, nucīmuſc. ana. ʒ. i. garyophyllorum. ʒ. i. ß. bethonicæ. quartam. M. i. puluerizentur & fiat ſacculus poſitus ſupra priorem partem capitis circa commiſſuram coronalē. Item quandoq; ponitur cauterium. vt ſupra de catarrho.

Quibus peractis veni ad ſtomachum cōfortandum & inteſtina, quibus membris nunquam applicabis ſtyptica niſi ceſſante fluxu; & ipſis membris prius bene mūdificatis ne augmentetur timor, & tūc applica ſtyptica, calida, aromatica ad calidum declinātia, quæ habebūtur ſtatim in ſequenti rubrica. & tu ea require.

De fluxu ſtomachali, puta de lienteria, Rub. 3.

QVONIAM ſtomachus principaliter à natura creatus eſt, vt cibū retineat & retinēdo decoquat. hinc potuit Liēteria, Græcis,

tuit

Romanis vero leuitas, ſeu leuor Iteſtinorū appellitatur

tuit in partibus eius intrinſecis ipſum eſſe aſperum, quoniam ex aſperitate remanet, cum aſperitas ſit inęqualitas ſuperficiei ſm corpus durum propter quod rugatus eſt in tunica ſua interiori. Cum autem accidit vt eius ſuperficies lenis fiat debilitatur contẽtiua vnde cibus egreditur indigeſtus. Cauſaturq́ꝫ inde fluxus lienteria dictus. Ex q̇bus colligi poteſt quare talem fluxum Auicen. lenitatem & lubricitatem appellauit. nam cum lenitate ſtomachus lubricat cibum vt patet. Ex quo infertur ſecundo quare caſia nocet ſtomacho, & inteſtinis debilibus. & lubricis. vt Meſ. de caſia. Deſcribitur autem lienteria a Gale. vi. Aphor. cõmen. i. Lienteria eſt velox exitus cibi, & potus in eiſdẽ qualitatibus quibus comeſti ſunt. Et ſubdit, breuius poteſt diffiniri. Lienteria nihil aliud eſt q̃ ciborũ indigeſtio, quibus ægritudinibus nulla mutatio virtutis digeſtiuę inuenitur ĩ eis, neq; colore, liquore, odore, neq; in vlla qualitate. Heleni vero diffiniuerũt ꝙ eſt lenitas inteſtinorum. nã lienteria dicta eſt a lieno quod eſt lenire. nã cum lenitur pars interior ſtomachi ſtatim deficit contentiua & ex conſequenti digeſtiua non imprimit in cibum, quia cito lubricat. nec ſtat tempore debito, & ſic indigeſtius. Aliĳ dicitur a lien quod lenire & teron quod eſt inteſtinum. ſed hæc nõ eſt completa vt patet. Stet itaq; diffinitio Gal. & addatur illi. cuius.

Cavsa ſecundum plurimum eſt mala cõplexio frigida, ſed plerunq; ab al[illegible]s cauſis contingere poteſt. vt verbi gratia. ſicut cibi ipſius, & potus diſpoſitio iuuans ad eius diſpoſitionẽ ante cõplementũ digeſtionis, quia ſit groſſæ ſubſtantiæ grauis aut ſubtilis, quia facile aduretur & pũgit, & naturã moleſtat. vt cepæ, aut liquidus fluxibilis aut mucillaginoſę lubricitatis, aut errogẽte ſubſtantiæ, vt lac quod corrumpitur aut moleſtat virtutẽ expulſiuam. Aut quia eſt acutæ qualitatis, vt piper, ſinapis, eruca. Vel venenoſæ, vt ſpecies fungorum, maluæ, vel magnę quantitatis reſpectu cõtentiuæ non reſpectu expulſiuæ. Vel quia multarum ſuperfluitatũ. Aut quia inordinate ſumptus. Aut quia p̃ceſsit lubricus acutus, & ſecutus eſt ſtypticus qualis eſt dięta alexãdrina. Aut quia groſſus p̃cedit et ſecutus eſt ſubtilis facilis digeſtionis, quia corrũpitur, & corrumpit reliquos. quare natura irritatur ad expellẽdũ. Aut intẽperate ſumptus. Aut ſupra indigeſtũ, quia vtrunq; corrumpitur, vnde natura ſtimulatur ad expellendũ. Aut q̄a ſuper cibum ſumpſit aquã multã frigidã, quę ipſum cito deponit. Aut quia fortẽ motum corporis, aut animæ ſup cibũ aſſumptũ fecit equitando, ſaltãdo, coeundo, vel iraſcendo. Aut fit propter caſum vel percuſsionẽ humores in corpore perturbantes. Item fit q̃nq; a mala cõplexione calida ſine materia, & hoc raro. & eſt quãdo immoderata eſt iuxta illud Gal. ĳ. Aphor. com. xxĳ. omnis immoderata qualitas. & talis inquit Aui. mortificat virtutẽ cõtentiuã, & hoc apparere cõſueuit in ꝓpinquis morti. Itẽ a mala cõplexione calida cum materia, q̃m talis eſt acuta mordicatiua ſtimulãs. vt ſupra de cibo. Itẽ q̃nq; ab vlceribus ſtomachi, quę lædunt ex occurſu primo cibĩ. & potus. vnde virtus nocita quærit expellere a ſe & expellit & fluxum cauſat liẽtericum. Itẽ mala complexio humida materialis phlegmatica mucillaginoſa reddẽs ſtomachũ lubricum, & in eo aggregata faciens cibũ lubricare. Aut mala cõplexio frigida paralyticũ faciens, et prohibẽs ſtomachũ, & villos ſupra cibũ, aut ei aliunde cõicat. vt a cerebro catarrhus, aut ab hepate, aut a ſpleue ipſis mittentibus ſupfluitates ſuas ad ſtomachũ, aut a matrice, aut a toto, aut via criſis, aut ab inteſtinis, aut oppilatione meſaraicarum & ſigna dicentur. Item q̃nq; fit ab aere epidimiato ventorũ maliçia. influxu ſtellarũ, aut coniunctione. aſpectus capitis & caudæ draconis, & aliorum planetarũ in ſignis ſuis. Et nota ꝙ lienteria. vt dictum eſt. proprie dicitur paſsio inteſtinorũ a lien quod eſt lenitio & teron inteſtinum, & licet ita ſit tamen eſt etiã paſsio ſtomachi, quia eius lenitio, immo principaliter a nobis ei attribuit. nec cõuenit duorum membrorum diuerſorum eãdẽ eſſe

E paſsionem, & tu cõſidera quĩ vis ſpeculari in reliquis ęgritudinibus corporis, & particularium eius. vt ſc. hydrops & huiuſmodi. Sed nota ꝙ debet dici ægritudo principaliter ſtomachi, & inteſtinorum cõiter. nam cibus in inteſtinis ſaltem ſuperioribus prædigeſtus in ſtomacho digeſtionem aliqualem recipit. Auic. vt infra de inteſtinis.

Siona demonſtratiua fluxus ſtomachalis non habet periodum vt cerebralis, & magis fit de die, quàm de nocte, & in hoc differt ab hepatico. Sed diſtinctiua ſigna ĩter ipſum & hepaticũ ponentur in ſequẽti rubrica & tu ibi.

Signa ſi fuerit ob debilitatẽ digeſtiuæ egreditur cibus indigeſtus in ea, ſcilicet qualitate & quãtitate, quibus aſſumitur maxime quando eſt multum debilis. Quòd ſi cũ digeſtiua eſſet debilitata expulſiua, tunc velociter extra emittitur & non egreditur eius quamplurima quantitas ſubito ſed paulatine, & eſt ſecundũ plurimum perueniẽs a mala complexione frigida. & ideo ſigna mala complexionis frigidæ ſtomachi ibi apparẽt. de quibus in ſua rub.

F Quòd ſi contigerit non propter debilitatem digeſtiuæ ſed retentiuæ. tunc illud quod egreditur nõ eſt ex toto indigeſtum, ſed digeſtionem habet ſecundum moram cibi in ſtomacho. Quòd ſi acciderit propter debilitatem lubricantem ſtomachum. tũc cum cibo egrediuntur humiditates mucoſę, & fluxus erit albus cum multitudine ſputi & priuatione ſitis.

Signa ſi fuerit ꝓpter lubricitatẽ vlceroſam aut bothoroſam tunc ſigna erunt vlcerum ſtomachi ex vomitu criticali, & bothor apparebunt in ore & aderit ibi dolor, vt ſupra de ſignis vlcerum, & bothor ſtomachi, & tu ibi.

Prognostica. Eructatio ſuperueniens in lienteria bonum. Hip. Lienteria, quę fit ex pręcedenti dyſenteria. vt. ſ. cauſa dyſenterię. vt quia propter vulnera ad cicatrizationem venientia liniantur inteſtina incurabilis, q̄a impoſsibile eſt villos renaſci quorum aſperitate retẽtiua viget. Hip. Illi qui lubricitatem inteſtinorum habẽt vomitus eſt malus, & hoc iudicium occultam habet cauſam

G Auic. Et in libro mortis feſtinæ. cum apparet in lubricitate inteſtinorum ſuper coſtam aliquid ſimile ciceri prouocatur vrina, & multiplicaẽ moritur æger in ipſa hora. Et infra ſtatim in fine de ea, quæ ex cauſa calida venit.

Cvra. Canones. Primus ordinatio diætę. Secundus alteratio. Tertius digeſtio. Quartus euacuatio. Quintus diuerſio. Sextus ſtomachi confortatio, & exaſperationis inductio. Septimus accidentium correctio.

Primus ordinetur ex parte ſex rerum non naturalium aliter, & aliter vt diſpoſitio ipſa exigit. Quòd ſi fuerit ex parte mali regiminis & cibariorum diuerſitate. de q̄bus actum eſt rectifica regimen & alia deinde auferas cibaria. & ſit contentus vno cibo & participet aliquali ſtypticitate, & ſimiliter potus. Et dentur ſtomachi confortatiua intus & extra, vt rerum exigit diſpoſitio. Quòd ſi venerit a calida abſq; materia ꝓcede cum alteratiuis frigidis ſtomachum confortantibus ex parte medicinarũ, & rerum ſex nõ naturalium, quarum notitiam ad modum habere

H debes ex dictis de ſtomacho in cauſa calida. & tu ibi. Sed pro his dictis et ſequẽtibus, memorare canonis Aui. ſupra poſiti. & ponitur. xiĳ. tertĳ. tractatu primo de canonibus vniuerſalibus inquit. Et oportet vt non auferas in curationibus ſtomachi. aut caliditatis eius aliquid vehemẽtis frigiditatis, & proprie in eo qui non conſuetus eſt ea ſcilicet aqua frigida. Nã actu vehementer frigida euites et vtere frigidis, boni odoris, aliqualiter ſtypticis. vt eſt aqua ro. rob rerum frigidarum. ſy. frigidus & ſtypticus. ſyr. ro. myrtinus & hm̃oi. Epithematibus frigidis. Vnctionibus frigidis, & aliĳs cõſimilibus. de quibus actum eſt ſupra. c. de ſtomacho in particularibus Rubricis ex cauſa calida. Et hæc intentio maxime habenda eſt ſola q̃n talis cõplexio eſt iam facta ſeu non depẽdens. Quòd ſi fuerit fiens nõ cõmunicata ſibi ab alio membro vt eſt hepar aut quæ aliquod tale. vt ſupra, & tunc adde aliam quę eſt mẽbri mãdantis rectificatio, q̄bus aut qualibus fiat habuiſti Rubricis ſuis.

cis ſuis. Quòd ſi fuerit cum materia ordina vt ſupra. diętam ex parte aeris. nam declinet ad frigidũ arte, vel natura ipſa. & non ſit multum diſtẽperatus ne ex eo noceatur cerebro & alijs. De cibis vero conueniunt hi qui in cholerica diſpoſitione participãt etiam ſtypticitate nõ multa, immo & ſi ſint humidi non nocent, qm̃ cholera in caſu nocet ſtimulando. & de his ſupra tertio tract. Item conueniunt maxime gelatinæ cum aceto, & cũ ſucco granatorum, vel vino agreſte, & talia. Item ex potu conuenit vinum ru. paucilerum, ſiue aquoſum.

Digeſtio fiat cum ſyrup. acetoſo de pomis roſato. Item & myrtino. Itẽ his violatus. Item de endiuia, & ſyrupus de papauere & tales. de quibus. 4. tract.

Euacuetur autem cum euacuãtibus choleram, de quibus trac. quarto tu tñ da leuia ſubtiliatiua et liquida ſi potes, nam myrobał. cum decoctione aquę fructuum eſt cõueniens valde, & tu multa in de ſtomacho habuiſti. vnde Auic. Et oportet vt educatur humor cum facilitate. Item in caſu vomitus eſt conueniens ſi faciliter fieri poterit, & cũ quibus habuiſti de vomitu cholerico. nam Aui. ipſum laudat in cauſa frigida qđ eſt fortius. vt infra. Et poſt has euacuationes da rob fructuũ ſtypticorꝶ. Aui. i. ſtyptica frigida ſtomachũ confortãtia remouẽtia impreſsionẽ caliditatis materię ſi qua fuit, aut eſt & relaxatione tunicę.

Diuerſiones fiant cum ventoſis ligationibus, et alijs. de quibus de ſoda: & alijs locis frequenter.

Sextus compleatur cum frigidis ſtypticis ſtomachum confortãtibus de quibus ſupra de mala complexione ſtomachi calida materiali. Sed hic nota canonem Auic. 13. tertij. trac. i. de cura malę complexionis calidæ. Cũq; emplaſtras ſtomachum caue ne velamẽ infrigidetur aut hepar tali infrigidatione qua eorum operationes noceantur multoties autẽ accidit inde nocumentum, & frigus in hepate. Quòd ſi perceperis aliud horum, tunc ſuccurre ei cũ oleo calefacto effuſo ſuper locum ſupra de abſynthio, maſtice, vel ſpica habes loco allegato ea, quæ ad intus & extra applicantur intentionẽ ipſam perficiũt. & tu ibi. Laudat Aui. ſauich hordei, lentes excorticatas, deĩde acetoſa. Item laudatur zuccharum ro. datum cum puluere coriãdrorum. nam coriandrum hoc caſu vim magnam habet. nam coriandrum eſt fortis impreſsionis in retinendo cibos in ſtomacho. 13. tertij. trac. ſecundo, & ſecũdo caꝑ. & 16. de cura fluxus abſq; excoriatione. Item ſyr. myrtinus cui aliquid ſpodij miſcetur. Item athanaſia cum vino granatorum. & nota ꝙ granatum acetoſum, licet choleram reprimat, tamẽ nocet ſtomacho, magis vero ſtomachum confortat dulce, lenit, & pectus mundificat. Item embrochatio facta cum ſpõgia ex decoctione ro. balauſtiarum, menthæ, ſumach in aceto, & ſæpe replicatur, & tu cõſimilia loco allegato require, & infra de dyſenteria vbi multa & multa habebis.

De correctione accidentium dicat̃ ꝙ talia requirantur locis ſuis. Poſtremo ſcito ꝙ hæc lienteria pro paruo non eſt habenda. nam ſi eius tardabitur cura perducit ægrum ad dyſenteriam, & hydropem. Serapio.

Cvra. In ea, quę eſt a cauſa frigida conſimiliter procede. Primo diætam ordina ad calidum declinãtem plus & minus vt diſpoſitio exigit ex parte. ſ. rerum nõ naturalium. Deinde ſi ſit mala complexio frigida ſola cum alterantibus ſolum procede calidis & calidioribus. vt ſupra de mala complexione frigida ſtomachi abſq; materia, & ſtatim dicetur de mala cõplexione cũ materia. Et ſis memor canonis hic immediate poſiti. Auic. Et iuxta illũ, habe hunc aliũ. ꝙ approximatio taliũ ita fiat ne hepar lędatur, aut cor. quod ſi fuerit indepẽdens ſufficit quod dictũ eſt. Si dependens ab aliquo mẽbro rectifica illud prius, vt dictũ eſt de calida. Quòd ſi fuerit independens, ſed foueatur talis mala complexio a frigiditate vicinorum, tũc rectifica vicina deinde ſtomachum. Vnde hic ſcias vt ſupra de calida aerem conſtitue calidũ cum aromaticis calidis, aut ſtuffa. modo quo īfra de peſte dicetur ex thure, ligno,

A aloes, iunipero, & huiuſmodi. Cibaria ſint condita, zinziber, garyophyl. & huiuſmodi. Vinum aromaticũ lymphatum, aut non, vt diſpoſitio exigit. Vitet ſomnũ diurnum, repletionem, triſtitiam, & hmõi mala accidẽtia. Et nota hic ꝙ inquit Aui. de cura malæ cõplexionis frigidæ. Et ſcias ꝙ calefactio extremorum perducit ad calefactionem ſtomachi ex proximo, & ſicut calefactio extremorũ perducit, ita & infrigidatio ad infrigidationem, quare pedes ſpecialiter calidi tenẽdi ſunt. Quòd ſi fuerit mala cõplexio materialis frigida et fuerit dependẽs ex influxu ad ſtomachum tunc rege illum fluxum regendo mandantia.

Quòd ſi fuerit totũ corpus euacua, deinde pone ſtyptica in locis intermedijs per quæ fluit materia ad ſtomachum niſi materia repelleretur ad principale, quia à principalibus veniret. Quòd ſi fuerit natãs euacuabis vomitu & leni, vt cum oxymelle & aqua raphani, & aqua hordei, & aqua mellis & huiuſmodi. vnde Aui. & adminiſtretur vomitus in omni ſeptimana. Quòd ſi humor ĩ fundo ſtoma-
B chi magis nataret ſiue grauaret da leue ſolutiuum. vt hieram, aut pilulas de hiera cũ agarico confortatas. Quòd ſi humor fuerit aquoſus euacua, & etiam confert vomitus leuis & cõfortatio et adminiſtratio exiccãtiũ intus et extra. Quòd ſi materia fuerit viſcoſa da incidẽtia & ſubtiliãtia, vt oxymel ſimplex de duabus radicibus, & ſqlla, et hmõi. vt ſupra. deinde euacua vomitu nõ ſeceſſu ſm materiæ inclinationẽ, & corporis ipſis factis cũ regulis poſitis de vomitu ſupra. Quòd ſi fuerit materia in ſtomacho cõgeſta eodẽ modo pręparetur, & euacuet̃, deinde theriaca, mithridatũ, zinziber conditũ, cinnamomũ aromaticum, garyophylatũ, diagalanga, electariũ de gemmis deſcriptione Meſ. Item cõfectio de diamuſco dulci. Itẽ aqua ardens, & ſic de multis alijs ſupra de mala cõplexione frigida ſtomachi materiali & immateriali. Conſimiliter ad extra applica eiuſdem intentionis. vt puluinar ex penna molli, aut portando de cimatura ſcarlati ante & retro. Itẽ ℞. cinamomi, garyophylis. añ. ʒ. iij. maſticis, corticis thu-
C ris. ana. ʒ. i. ſ. bulliãt in. ij. cyatis vini maluatici ad cõſumptionem quartę partis. deinde infundatur dicta cimatura in iſta decoctione & exiccentur: & ſuper ſtomacho teneatur. Emplaſtra vnctiones fac & applica de quibus ſupra ad plenum loco allegato. & tu ibi.

Cvra ſi in cauſa fuerit mala cõplexio humida, tunc vt ſupra cõſidera ſi eſt in fluxu, aut fluxa ꝗ̃ dicatur, aut nõ & tũc proportionabiliter age vt de frigida dictũ eſt, conſtipando, replendo, digerendo, euacuãdo cum vomitu, ſi natus fuerit, & ſi non per ſeceſſum. Itẽ declinet aer ad ſiccũ & reliqua dicta ex carnibus ſiccis cũ præparatione ad ſiccum cũ aromatibus & hmõi. temperatis in actiuis, vt diſpoſitio cõplexio, & cætera exigũt. In potu aqua chalybeata multũ valet ter aut quater extincta. Et in caſu iſto multum valent myrobalani kebuli conditi zinziber cõditum, acorus conditus & huiuſmodi. de quibus de mala cõplexione humida ſtomachi. Quòd ſi fuerit materia cõgeſta in ſtomacho operare digerendo euacuando vomitu
D vel ſeceſſu, ſi materia fuerit phlegma acetoſum digeras, euacua. Cõmendat Auic. hoc caſu diacalamentũ Meſue. Item ſi phlegma foret frigidius diatrionpipereõ, quod ſi humor peccans fuerit commixtus medicaminibus commixtis vtere. Si vero fuerit mala cõplexio paralyticans fiant frictiones moderatæ circa ventrem, & applicentur moderate calida, vnde ſtudium totũ ſit in reducendo calorem confortando ipſum in temperate talibus.

Cvra. Si fuerit fluxus ex debilitate contentiuæ, & raritate texturæ conforta cum ſtypticis. vt ſupra de debilitate ſtomachi.

Cvra ſi fuerit ex vlceratione ſtomachi conforta cũ his de quibus ſupra de vlceratione ſtomachi, & huic ſollicita, qm̃ cum inueteratur nõ recipit curam vt puto. Item lienteria quæ dyſenteriam ſequitur redditur incurabilis.

Cvra. Si fuerit ex catarrho cura vt dictum eſt hic ante de fluxu.

Cvra ſi fuerit propter res ſiue cauſas primitiuas ſu-
perius dictas, tunc cura remouere illa & introducere cō-
trarias eis ex iam dictis & allegatis in locis ſuis. Empla-
ſtrum efficax & expertum ad frigiditatē ſtomachi & hu-
miditatem ad fluxū phlegmaticum ad lienteriā. ℞. ligni
aloes, abſynthij, gummi ara. maſticis, cyperi, coſti, zinzi.
ana. ℥.ſ. calami aromatici, olibani, aloes. ana. ʒ.iij. cimarū
ſambuci. ℥.i. mēthæ ſiccæ, cimini torrefacti, raſæ liquidæ,
laudani, terbentinæ. ana. ℥.i. garyophylorum, macis. cinna-
momi, ſpicæ, nucis muſ. galāgæ, ſquinanti. ana. ʒ.i.ſ. ceræ
albæ. ℥.i. ſpodij, balauſtiæ, ſandalorū alborū, & rubeorū,
gallarū. ana. ʒ.i. confice cum puluere ca. ve. & incorpora
cum miua aromatica & eſt Gent. & tu conſidera.

De fluxu hepatico. Rubrica. 4.

Flvxvs hepaticus in præſentiarū ſic diſtinguatur.
Quoniam alius eſt chyloſus, alius non chyloſus. Chyloſus eſt
fluxus quo chylus in ſubſtātia ſua vniformis ſecundum plurimū
egreditur vitio hepatis, aut meſaraicarum contingens de
quo fluxu eſto ſollicitus, & attentus, eſt enim vt plurimū
contingens aliorū reſpectu in quo & frequentius medici
decipiuntur, & in quo cōtingit eos multum errare admi-
niſtrando ſtyptica vbi aperitiua ſunt opportuna. vt infrà
& hoc perducit eos ad errorem maximum Aui. 16. tertij.
de cura hepatici. Et dictum eſt ſecundum plurimum quoniam aliquā-
do in inteſtinis inuenit humores, fæces, aut aliquod tale
quod eius ſubſtantiam, & etiā colorem variat. Sed dices
quomodo factus vitio meſaraicarum eſt hepaticus. Di-
cendum quod omnis fluxus in hepate veniēs ſiue fuerit cum
vitio eius ſiue abſque vitio eius dicitur hepaticus, modo
hepar deficit in attrahendo chylum, & quia non potuit
attrahere ſecutus eſt ille fluxus. Quòd ſi attraxiſſet non
fuiſſet ſecutus, & ideo dicitur hepaticus. Ex his habētur
in generali duæ cauſæ talis fluxus chyloſi. Prima ſumpta
eſt ab hepate, ſiue eius vitio, quia eſt ibi alia cauſa, quamuis
ab eo præſente fiat denominatio. vt. ſ. quando eſt ex oppilatio-
ne meſaraicarum vel earum debilitate. Secūda eſt ab he-
pate ipſo quando nocumentum eſt in eo. Et ſequendo primā
dico, quod talis oppilationis cauſa eſt ſecundum plurimum humor
groſſus oppilās, aut apoſtema. dicitur ſecundum plurimum, quoniam
etiam non inconuenit in eis fieri oppilationem carnoſam
aut attenuatoriam, licet rariſsime accidit. Quòd ſi fuerit
carnoſa credo quod curam non recipiat. vt ſupra. de oppila-
tione hepatis. Cum itaque contingit oppilatio in meſarai-
ca, aut apoſtema, tunc chylus nō peruenit ad hepar, quia
per meſaraicas chylus ad hepar venit & non per aliā viam,
vnde in eo loco alteratus & factus diſconueniens virtuti
ad extra per inteſtina emittitur, & ſic fluxus cauſatur chy-
loſus dictus hepaticus. Conſimiliter ſi debilitata eſt attra-
ctiua meſaraicarū, propter quod res modica chyloſa attra-
hitur, & magna eius pars non attracta remaneat, & quia
hepati principaliter cōuenit attractio chyli & meſaraicæ
parū, hinc talis fluxus hepati aſcribitur. vnde Aui. attra-
ctio dignior eſt hepati non meſaraicæ. Nam attractio me-
ſaraicarum non eſt attractio de qua curetur. Accidit au-
tem talis fluxus ex hepatis nocumēto, quia. ſ. propter op-
pilationem eius, aut per apoſtema in eo, aut propter debi
litatē attractiuæ ipſius. Quō autem accidat fluxus ex his
cauſis iam apertū eſt. Et nota quod quandoque fit chyloſus ex vehe
mentia appetitus. vt in canone. & tu conſidera. Nō chy-
loſus vero fit vitio hepatis & diuerſitatem non paruā re-
cipit, & a ſubſtantia eius quod egreditur, & à cauſa pro-
pter quam expellitur. A ſubſtantia quidem, quoniam alius di
citur phlegmaticus. Alius cholericus, Quidā melancholi-
cus, Quidā ſanguineus, Quidā virulentus, Et eſt alius fœti
dus, alius nō fœtidus. Et alius qui eſt res nigra groſſa, quæ
eſt ſubſtantia carnis hepatis, ſecundum alios ſanguis congelatus,
vnde hāc tanquam clariorem & expeditiorē dedi diuiſionē,
licet alijs nominibus ab auctoribus nominentur. Nam &
pro rei ipſius aperitione, ſcito quod aquoſus nominatus ſub
phlegmatico cōprehenditur & ſimiliter ablutiuus, niger
ſubtilis ſicut fel nigrum, & niger ſicut fæx ſanguinis, & ni-

E ger ſicut fæx vini ſub melancholico cōprehēditur. A cau-
ſa vero quoniam ipſorum ſic diuerſorum diuerſæ ſunt cauſæ. Et
cauſa quidē aquoſi eſt debilitas magna digeſtiuæ ſiue alte
ratiuæ virtutis eius, & maior quam in ablutiuo, quoniam talis eſt
ſimilis ſanguini aſcitici, ad quod etiam facit vſus aquæ fri
gidæ & ſimilium. De quibus autē cauſis debilitentur vir-
tutes hepatis, habuiſti ſupra de hepate. Digeſtiua à frigidi
tate magis. Et retentiua à caliditate. Ablutiuus ſiue lo-
tiuus eſt ſimilis loturæ carnis. Et generatur ex debilitate
digeſtiuæ, & ſequeſtratiuæ hepatis, quoniam non poteſt hepar
ſanguinem ab aquoſitate debite ſequeſtrare, vnde aquo-
ſitas tingitur, & cauſa ſ eo eſt debilior quam in aquoſa, & hæc
ſub hepatica dyſenteria collocatur principaliter. de quo
infra de dyſenteria hepatica. Cauſa vero cholerici eſt mul
titudo choleræ, aut fortitudo expulſiuæ. nā propter cho-
leræ exuberātiam irritatur virtus ad expellendū. Cauſæ
vero virulēti fluxus eſt aduſtio ſanguinis. et aliorum hu-
morum in hepate, & quandoque ita intenditur, vt etiam in cor-
F pore ipſius accidat aduſtio poſt humorum aduſtionem.
fit etiā eruptione apoſtematis in eo vel eius reſudatione.

In aſsignādo diuerſitates nigri, ſcito quod tres gradus poſi-
ti ſunt. Primus eſt ſicut fæx vini. Secundus eſt ſicut fel ni-
grum. Tertius eſt ſicut melancholia naturalis. Cauſa pri
mi eſt eruptio adubellati in profundo ſubſtantiæ eius, &
dicitur in profundo, quoniam ſi eſſet in panniculo non eſſet fœ-
culenta, ſed alba egeſtio, aut propter vehementē calidita-
tē corrumpētem, & aſſantē ſanguinem. vnde quia corru-
ptus à corpore non trahitur, & remanens ingroſſatur, &
aduritur, & nigreſit, & derelictus à natura, & corruptus
fœtet valde. Et dicitur hæc egeſtio melācholica à melācho
lia naturali, quæ eſt fæx ſanguinis ex tribus, ſubſtantia, co
lore, & fœtore. Nam prima eſt cum nigredine ſua partici-
pans luciditate propter aduſtionē. ſecunda vero quia me-
lancholia naturalis eſt nigra, obſcura. & ideo dixit Aui. quod
prima eſt minoris nigredinis ex parte ſubſtantiæ, quia pri
ma eſt compoſita. ſecunda vero pura. Fœtore vero quia
G prima plus fœtet, quia naturæ magis contraria, & ex con-
ſequenti ab ea magis derelicta. & huius cauſa eſt eius ſup-
fluitas in quanto, aut leuis alteratio. & nota quod etiam gene
ratur melancholia fœculenta per congelationē, quæ non
eſt lucida, nec fœtida, & hanc conſueuit præcedere fluxus
lotiuus, & continuatur tempore longo. Quod ſi etiā præce
dat talē genitam per viā aduſtionis nō perſeuerat, ſed ſta-
tim apparet aduſtio propter actiuitatē caliditatis, eſt ita
differentia poſita vera de tali per aduſtionem & non per
congelationem cauſata. Cauſa ſecundi eſt quando humores
vltima incenſione incenduntur, et ſubtilior pars ipſorum
tranſit in hanc melancholiam & groſsior in fœculentam.
vnde Aui. prima primi. de humoribus, dixit melancholiā
acrem ebullientem à qua muſcæ fugiūt generari ex ſubti-
liori parte melancholiæ. Et ſic patent eorum trium cauſæ.

Et ſi quæritur cum quandoque aduratur ſubſtantia hepatis in
quo comprehendam differentiam ipſius ſic aduſti a melā
cholia genita per aduſtionem ſanguinis. Dicitur quod ex par
H te ſubſtantiæ, quia pars illa eſt groſsior valde, & ex alijs,
quæ per te ſcio comprehendis. Sanguinis puri fluxus ab
hepate cauſa eſt, aut fortitudo expulſiuæ expellētis quod
ſuperfluum eſt de eo, & non permittit cū remanet donec
inuiſibiliter reſoluatur, aut per alia loca mittatur. aut eſt ſo-
lutio continui in hepate facta nō inconuenit quod fiat a debi
litate cōtentiuæ, ſed eſt raro. Nam cum debilitatur contē-
tiua hepatis etiam propter ipſam debilitatem ſimul cum
ſanguine veniunt alij humores. vnde ſanguis nō eſt purus
ſed propter illam cauſam in colore & ſubſtātia variatur.
& tu conſidera.

Signa demonſtratiua fluxus hepatici ſunt color fa-
ciei fœdus ad citrinitatem, humiditatem, viriditatē, vel
fuſcedinem declinās. Nam. 14. tertij. de oppilatione hepa-
tis. Medicus quidem expertus cognoſcit hepaticū & ſto-
maticum omnem per colorem ſuum nō egens cum eo ſi-
gnificatione alia. Et fluxus hepaticus eſt de nocte magis

inteſtans

infeſtans q̃ de die & præcipue in hyeme, & econtra eſt in ſtomaticho vt ſupra. q̃m ex ſecũda eſt digeſtione. q̃ua ex re multum temporis trãſit anteq̃ extra mittatur. Itẽ tantum magis reuocato calore natura magis tentat quod ei graue eſt ad extra expellere. Et differt in eo ab alio, q̃m in hepatico egreditur quid chyloſum æquale in quo iam ſtomachus impreſsit quod ei inerat & remãſit impreſsio in ipſo, & quod ex ſtomachali egreditur eſt indigeſtũ & inæquale. Item hepaticus eſt abſq; dolore, licet ſub hypochondrio dextro ſentiat grauitatem & eſt plurimus in quantitate continua. ſed ſtomaticus non ſic: immo cũ eo ſentitur nocumentum plurimũ in ſtomacho & aggrauatio. Item hepaticus habet periodum. neque eſt ita continuus vt ſtomachalis & inteſtinalis interponẽs etiam notabile ſpatium inter aſcellas ipſas. Nã materia illa non eſt vt in cęteris ita ſuperflua neq; tanto retenta tempore quo putrefieri potuerit, ideoq; naturam non tantum ſtimulat & propterea non eſt materia illa fœtida, interpollat enim quandoq; x. diebus q̃nq; xx. deinde reuertitur nõ ſic ſtomachalis, ſed eſt paulatinus, & omni die nõ faciens interpollationem. & ideo de perfecta cura hepatici nõ ita cito te ſecures. Quandoq; egreditur aliquid indigeſtum non propter ſtomachum ſolũmodo, immo propter cõitatem hepatis etiam ad ſtomachũ. vnde pertinet ad ſtomachũ vel proportionaliter, q̃m nocumentum eſt in operatione eius. Auic. Et q̃n egeſtio chyloſa eſt ex oppilatione venarum hepatis tunc ei admiſcetur aliquid rubedinis ꝑpter alterationem quam recipit in meſaraicis, & vt plurimum materia hæc chyloſa non eſt fæci cõmixta, & apparet debilitas hepatis in vrina & aliis nõ autem ſic q̃n ex oppilatione meſaraicarum. Quòd ſi fuerit oppilatione meſaraicarum tũc egeſtio erit alba, aut ad citrinum declinans ꝑpter caliditatem vehementem adurẽtem partes ſubtiles ex qua aduſtione color ꝑuenit citrinus, & eſt citius egrediens, & in his differt hic ſecundus a primo.

Signa fluxus hepatici, cholerici ſunt ſatis nota ex ipſa egeſtione cholerica. Nã ipſa eſt multum tincta. ſimiliter et vrina maxime q̃n eſt exuberãtia cholerę in hepate, & pro tunc non ſentitur nocumentum in ſtomacho neq; in alio mẽbro quod ſuſpectum habeatur, neq; in inteſtinis, licet q̃nq; in extremitate fieri ſentiať ab ipſa caliditas, & ſicut ardor propter caliditatem ipſius choleræ acutam, ipſum etiam declarant ſigna caliditatis hepatis ex parte regiminis & aliarum rerum nõ naturalium ſumpta, & omnium aliorum caliditatem hepatis ſignificantium. de quibus ſupra de mala cõplexione hepatis calida. & tu ibi. Quòd ſi fuerit cum caliditate aduſtio ipſa apparebit in egeſtione & erunt accidẽtia intenſiora ex parte ſitis, ariditatis linguę, magnitudinis pulſus, coloris, & huiuſmodi. Auicẽ. ſigna non poſuit de eo, quoniam iam volebat ea eſſe nobis nota ex dictis ſuis in Rubrica allegata.

Quòd ſi fuerit phlegmaticus ſimiliter ſigna apparebũt phlegmatis ex parte dictoꝝ proportionabiliter in de cholerico actum eſt, & ſub phlegmatico cõprehẽdatur aquoſus & ablutiuus, & ſigna ablutiui ſolum ſunt ſigna debilitatis hepatis ſequeſtratiuæ dicta ſupra de debilitate hepatis. vnde tunc egeſtio eſt ſicut lotura carnis, & eſt cum eo paucitas vrinæ. Signa autem aquoſi ſunt eadem, quæ dicta ſunt in ablutiuo, ſed fortiora. nã egeſtiones ſunt ſicut ſanguis aſcilitici, & eſt cũ paucitate vrinæ, ſed de his ĩ dyſenteria hepatica. vnde vt dictũ eſt cauſa fortior eſt in eo.

Sanguinei vero ſigna ſunt, quia ſanguis qui ſic ab hepate venit aut propter oppilationem venæ portæ, aut propter rupturam venæ eſt ſanguis purus non aquoſus, non ablutiuus, veniens in quãtitate, & ſubito, et abſq; dolore, & in hoc differt ab eo qui eſt ab inteſtinis, et ĩterpollationẽ facit duobus aut tribus diebus vel plus vt ſupra, & ſæpe peruenit hic fluxus his quibus reſtrictæ ſunt euacuationes ſolitę ſanguineæ, vt hęmorrhoidarum, menſtruorum, fluxus ſanguinis nariũ, & hmõi. aut quia mutilatus eſt vt etiam in mutilato, & fit ſubito & eſt multus in quãtitate

A et periodicat, quia natura expectat nouã aggregationem. vt infra. & perſuadent eius ſignificationem ętas, complexio, cõſuetudo, regimen pręteritũ ſanguineũ & huiuſmodi. Et ſi fuerit ab hęmorrhoidibus extrinſecus ſenſu declarat. ſi ab intrinſeco aliquis ſentiť dolor in expreſtione & ſanguis eſt niger in principio. & eſt diuiſus vel ſeparatus à digeſtione. Sanguis autẽ qui ab hepate venit primo abſque permixtione eius cũ egeſtionę. deinde in fine aliquid permiſcetur cũ eo, ſed in eo q eſt ab inteſtinis eſt per mixtio, & cauſa ſatis nota eſt, et infra diceť de dyſenteria.

Quòd ſi fuerit à toto aderunt ſigna ex non exiſtentibus ſignis ſuper hepatis diſpoſitione ſignificãtibus, hoc tamẽ raro venit, accidit autem in magna plethoria.

Signa melancholici ſunt, quia apparet in egeſtionibus nigredo, quæ aliquando eſt ſicut nigredo fęcis vini nigri cum qua ſunt ſigna debilitatis, & oppilationis ſplenis, & regimen pręcedens multiplicans melancholiam in hepate, & ſanguinẽ corruptione, & inflatione hepatis. vt in fe.

B apparet peſtilẽtialibus. Quòd ſi fuerit abſq; fe. q̃ à frigiditate euenerit, tunc erit paucę nigredinis, groſſę ſubſtantię, pauci fœtoris, contraria in eo qui a caliditate, & pręcedunt egeſtiones, & vrinæ cholericæ, & virides, & mixtæ, & nigredo egeſtionum, quę ex retentione eſt minor ꝑcedens abſq; nocumento hepatis, aliq̃n eſt talis nigredo ſicut fel nigrum, & tũc erit caliditas, & inflammatio fortis in hepate cum ſignis debilitatis ſplenis, & oppilationis, & regimen ꝑcedens calidum melancholicum, & quod ſuper terram funditur ebullit ſicut acetum, & fugiũt ab eo muſcæ, & eſt valde lucidum, acris odoris, & ardorem facit in recto, ſed in nigredine quę eſt vt fęx vini nihil horũ trium apparet. Quòd ſi fuerit nigredo melãcholię naturalis, quia egeſtio ſit fęx ſanguinis, tunc erunt oppilationes in ſplene cum debilitate eius præcedentes cum dominio melancholiæ in hepate, & ſanguine, & eſt nigredo minor & abſq; malo odore. & differt à ſplenetico melancholico quoniam in illo non eſt apparens oppilatio in ſplene, &

C ſaltem in poro ad quem trahitur, ſed ſola malitia regiminis multiplicat melancholiam, & cum circunſtantibus ſimilibus. Et quandoq; eſt oppilatio in poro expulſionis. vnde ſplen retinet melancholiam quam attraxit quando ſequitur fluxus melancholicus, & quandoq; vomitus, & talis eſt maior propter moram quam contraxit.

Signa virulenti ſunt inflãmatio apparens non adurens ſed liquefaciens, & egreditur egeſtio, quę eſt ſimilis virulentię quę exit ex apoſtemate calido ſub cute ſubtili cęlato, & apparet in quibuſdam puſtulis groſsis calidis naris in tibiis & brachiis. Quòd ſi intus erit ex vlcere in alio loco q̃ in hepate pręcedit fe. q; ſi incipiet ab hepate nõ erit feb. ſaltem in principio.

Signa fœtidi ſunt ſigna fœtoris cũ ꝓceſsione cauſæ corruptionis, vt eſt putredo humoris vlceris, vel a̗patis.

Signa rei nigrę groſſę, quę eſt aut hepatis ſubſtãtia, aut ſanguis coagulatus ex re ipſa manifeſta ſunt. Reperiuntur pręter hos nominatos ęruginoſus, & ſanioſus quos ſub vi-

D rulento collocare poterimus.

Signa æruginoſi viriditas in egeſtione ſicut æris ęrugo, multa hepatis inflammatio, & corporis totius aduſtio, & regimen præcedẽs calidum, & q̃n præcedit inflammatio adurens hepar hypoſtaſis eſt orobina, & orobus tamẽ eſt fragilis, & rubeus, & tendens ad nigredinem ad differentiam eius qui eſt ex renibus.

Signa ſanioſi nota ſunt. Egreditur enim ſanies ex apertione apoſtematis vel ex vlceribus, & cũ hoc ſunt dolor fœtor, q; ſi vlcus fuerit corroſiuum, quod egreditur eſt tẽdens ad nigredinem. Reperitur, & fœculentus quem ſub melancholico collocabimus. nam q̃n egeſtio eſt fœculẽta, & eſt talis caliditas hepatis, tũc aſsimilať ſanguini aduſto & antecedit eã liquefactio mẽbrorum, & humoꝝ, & fluxus ventris virulẽtus, & ſitis, & paucitas appetitus, & eſt vrina rubea valde, & eſt cum ea q̃nq; feb. q̃nq; ſ. cordis hepatis inflammatio communicatur, & eius egeſtio ſicut

egeſtio

ægeſtio ſe. peſtilentialis in vehementia fœtoris groſsitudine, & tinctura coloris, & in fine eius egredit̃ ſicut ſanguis niger, & qñq; fœculenta talis eſt a frigiditate, tunc eſt color ſanguinis in ſeipſo putrefacti, & non ſicut caro liquefacta, & eſt cũ paucitate fœtoris & cũ paucitate nigredinis, & minoris caloris q̃ in ea quę eſt a caliditate, ꝙ ſi cauſa fuerit humiditas, aut ſiccitas apparebũt ſigna ſiccitatis aut humiditatis ex parte ſitis & aliorum.

PROGNOSTICA. quando in fluxu longo ſiue ſit fœculentus ſiue virulentus egreditur in fine quid nigrum parum habet ſpei. & cauſa, quia ſignificat vltimam mẽbrorum conſumptionem, aut cauſarum in inteſtinis. Verum in eo caſu aliqñ conferunt medicinæ, fortes ſtypticæ, cõglutinatiuæ parum, quia illud alleuiant remittendo corroſionem. Quãdoq; fluxus hepaticus fit æruginoſus ſubtilis. deinde augmentatur diſpoſitio, & cum hoc fit groſſus ſicut fæx, & eſt cum raſura inteſtinorum & diuerſitate coloris a principio propter diſſolutionẽ ſubſtantiæ hepatis, quem cum natura diu pati non poſsit ſignum eſt citæ mortis. Et quia dictum eſt de fluxu nigro, & cũ proijcitur ſuper terram, ideo hic ponitur ſignum prognoſticũ tale. Cum in fluxu vẽtris ſtatim in principio apparet egeſtio ex cholera aduſta vel melancholia aduſta, quæ proiecta ſuper terram ebullit ſicut acetum, aut quia ab ea muſcæ fugiunt eſt mortale.

Fluxus hepaticus perducit ad debilitatẽ, & debilitas vt ſupra ad cachexiam, cachexia ad hydropem, hydrops fortaſsis ad mortem.

CVRA. Canones in curando fluxum hepaticũ oportet te eundem ordinem ſeruare, qui in cura aliorũ accidẽtium poſitus eſt, & hic fuit ſm ordinem ſuarum cauſarũ, & quia iam remouentia cauſas illas in hepate exiſtentes cum ſuis canonibus poſita ſunt ſupra in rubricis de hepate. ideo tu ad illas recurre, vbi multa hac plurima propoſito noſtro vtilia inuenies inquiente Aui. 16. tertij. de cura fluxus hepatici in principio. Iã ſciuiſti cauſas hepatici & ſciuiſti curationem cuiuſcunq; cauſæ, oportet ergo vt redeas ad illud, & cures malitiã cõplexionis eius, & apoſtema ipſius, & debilitatem, & oppilationem, & repletionem eius, ſcilicet vnũquodq; cum eo quod dicitur in capitulo ſuo. Nam cum tu feceris illud tunc iam curaſti. Sed ne in totũ hoc loco a me vacuus recedas aliqua expediẽdo, & rememorando breuia ſubiungam.

In primis te admonẽs, quòd in fluxu tali oppilatiuo in principio rei a ſtypticis omnino abſtineas. Cuius oppoſitum faciunt imperiti cõfortantes oppilationem, & committentes errorem maximum.

Secundo ꝙ ſic non faciliter confidas de cura eius, vt cũ videris patientem ſtetiſſe. x. diebus abſq; fluxu quod credas & iudices eum curatum. Nam ſic contingit te errare, quoniam habet hic morbus periodos, & quandoq; periodicat in termino viginti dierum.

Tertio ꝙ in principio tu vtaris euacuãtibus oppilationem, quia humorem oppilantem. cum quibus vero fiat, dictum eſt de oppilatione hepatis, & infra aliquid. vnde etiam propter groſsitiem & viſcoſitatẽ humoris te oportet tranſire ad ſolutiuũ forte. Itẽ euacua cum enematibus attrahẽtibus, & aperientibus. Itẽ confert vomitus. vnde Aui. 16. tertij. de cura fluxus oppilatiui, & vomitus eſt ex rebus magis iuuatiuis ad illud.

Quarto ꝙ poſt talem euacuationẽ, & non ante vtatur aperitiuis per os, de quibus infra, & ſupra allegato loco.

Quinto conferunt frictiones etiam ventris cum mantili aſpero. Et in ſumma ſequendo intentiones habẽdas. Ordinetur primo diæta. Secũdo euacuetur materia oppilationis. Tertio aperiant̃ oppilationes. Quarto confortentur vię cũ ſtypticis. Quinto fiãt frictiones, & vt tibi complaceã ſic ſatis ſerioſe ponam aliqua quę erunt ſicut verbi gratia. vtilia & ſufficientia ſatis noſtro propoſito.

CVRA. In facto ex oppilatiõe & ex debilitate attractiuę meſaraicarum & hepatis, Conuenit cibus facilis di- E geſtionis, vt pullinæ carnes, perdicum, & huiuſmodi. & cibus partiat̃ in pluribus vicibus, vt facilius penetret, & ſint cũ cibarijs poſita aperitiua, vt exigit diſpoſitio, calidiora. ſ. & minus calida. vt ciminum, fœniculus, & huiuſmodi. Item hoc caſu melius cõuenit panis furfureus cum aniſo, aut ſimili conditus, & quidam verentur panẽ, quia addit in oppilationem. ꝯrã. Item conuenit theriaca mithridatum, diaciminum, & aliæ cõfectiones calidæ. de quibus loco allegato, & hæc maxime intelligantur qñ oppilatio eſſet in cauſa calida abſq; materia, quod raro cõtingit. Quòd ſi illic fuerit materia digeratur & euacuetur cũ digeſtiuis & euacuatiuis poſitis ſupra allegato loco. Et ex fructibus conueniunt paſſulæ pingues, auellanæ ſiccæ & huiuſmodi. euitet frigidos & humidos. Inungatur cũ oleis calidis, reſolutiuis, participãtibus ſtypticitatem, vt ſunt de ſpica, maſtice & huiuſmodi. et hoc poſt euacuationem. Conferunt frictiones extremorum hypochondriorum & maxime dextri.

F CVRA ſi fuerit lotiuus, qa ſicut lotura carnis, & peruenerit a debilitate contentiuæ abſq; materia ſtatim cõforta hepar cũ ſtypticis intus & extra, & in hoc caſu euitẽtur aperitiua. Quòd ſi talis debilitas eſſet ꝓpter caliditatem tm̃ tunc attendatur cum infrigidantibus & ad ſtyptica declinantibus ex parte cibi & potus & aliorũ, & de iſto magis infra ſuo loco. ſ. de dyſenteria hepatica. Quòd ſi eſſet debilitas propter euacuationẽ ſuperfluam adminiſtrentur ſtyptica in actiuis temperata. Quòd ſi humiditas mala materialis eſſet in cauſa euacua, digeras vt expedit. & deinde applica intus & extra exiccantia. Quòd ſi forte egeſtio lotiua propter debilitatem digeſtiuę eius cõfortationi intendatur. quæ ſint talia habuiſti ſupra allegato loco. & ꝙ cõmuniter digeſtiua & alteratiua debilitant̃ propter debilitatem caliditatis intẽdatur exhibitioni cibi & potus facilis digeſtionis. Et hic nota Auic. inquit. Et iam laudatę fuerunt paſſulę pingues in hoc cap. ita ꝙ quidam extimauerũt ꝙ ipſę ſanant fluxũ lotiuum difficilem G & nos quidem iam experti ſumus illud & fuit res non lõginqua ab eo quod dixerunt. Et ſi egeſtio fuerit cholerica intendat digeſtioni cum ſyrupo endiuiæ, aut ro. aut ſimili infrigidatiuo & ingroſſatiuo humoris caliditatiſq; eius remiſsiuo. deinde euacuetur cum rhabarbaro, tamarindis, aqua fructuum, agarico, caſſia, manna, myrobalanis citrinis, electario de ſucco ro. & huiuſmodi. Epithemetur deinde hepar ad intra adminiſtrentur infrigidantia et hepar confortantia. vt ſupra allegato loco. vñ ex confectionibus valẽt triaſanda. diacorallus, diarodon, & huiuſmodi. Itẽ conferunt clyſteria infrigidatiua lauatiua ex aqua hordei, & huiuſmodi.

Paſſularũ mira virtus.

CVRA in virulento propter aduſtionem ſanguinis, et ſi fuerit cum eo cholera fiat vt dictum eſt dę cholerico. ſaluo ꝙ hic conueniunt intenſiora frigida, & inunctiones frigidę fiant ſpinæ applicando etiam hepati epithemata. vt ſupra. Quòd ſi fuerit propter apertionem apoſtematis, vtere abſterſiuis, lauatiuis ꝑ ſuperius & inferius, vt ſupra H de apoſtemate hepatis. Quòd ſi fuerit propter reſudationem eius conſimiliter procedatur cum aqua hordei. poſt autem cõfortationem hepatis cum adminiſtratis intus & extra. vt triaſandalis epithematibus. de quibus omnibus plene ſupra allegato loco. Si propter vlcera putrida fiat mundificatio cum abſterſiuis, deinde tranſeas ad cõfortationem cum aqua abſynthij. endiuiæ, cũ triaſandalis, cum ſpeciebus diarodon ipſo. Deinde inunge locum cum oleo roſ. cum ſandalis, & modico ſpodio. Quòd ſi fuerit egeſtio fœculenta propter aduſtionem ſanguinis, tũc digere, euacua, altera, conforta, vt ſupra. Quod ſi contigerit ꝑꝑ vehemẽtẽ caliditatẽ venaꝝ poſt hepar exiſtẽtiũ ſiue ante ſiue fuerint aſcẽdentes ſiue deſcendẽtes, ſimiliter ſeruetur regimen, & ſimili modo ꝓcede ſi fuerit in arterijs. Quòd ſi cum tali caliditate eſſet peccatum choleræ feruentis ſua caliditate nõ erit malum ſi phlebotomaueris vbi nullum ſit prohibens. Quòd ſi fieri non poſſet euacua, digeras,

altera,

altera, cõforta vt ſupra, & cum hoc conforta cor cum epithematibus frigidis. de quibus. 11. cap. Item inūge ſpinam cum oleo roſ. in quo etiam pone ſpecies ceroti ſandalini, & ſimilia addito modico aceti. & per omnia te habeas in adminiſtratione aliarum ſex rerum non naturalium.

Cvra. Si fluxus hepaticus erit melancholicus euacua, digeras cum appropriatis eo modo quo dictum eſt de cholerico.

Cvra. ſi fuerit phlegmaticus & affuerint ſigna frigiditatis attende euacuationi cum myrobalanis, agarico & huiuſmodi. epithema, conforta, vt ſupra. & ſint cibaria & potus calidi ſubtiles & inungatur ſplen confortando ipſum cum oleo de capparis, aut anethino, & ſimilibus. Itē conferunt enemata. ꝙ ſi apparuerint ſigna aduſtionis da ſy. de epithymo cum ſyru. de endiuia & ſimilia.

Cvra. Si fuerit ex ſanguinis puri ſuperabundantia fac phlebotomiam copioſam, ſi virtus ætas &c. tolerant, deinde conforta, altera, vt dictum eſt, & de iſto magis infra de dyſenteria hepatica.

Cvra ſi fuerit a ſolutione continuitatis ab extrinſeco facta, relinquo chirurgico.

De fluxu ſplenetico. Rub. 5.

Credere debes ꝙ fluxus ſplenetici cauſæ ſunt proportionatæ, & ſimiles cauſis fluxus hepatici. vnde apoſtema ſplenis, aut propter eius aperturam, aut reſudationē; ſimiliter & oppilatio & apertio eius, debilitas cõtentiuæ eius, fortitudo expulſiuæ, exuberantia melancholiæ, & regurgitatio eius ad venas ſunt fluxus ſplenetici cauſæ. & de his omnibus dictum eſt ſupra in proprijs rubricis, & tu ad illas recurre.

Signa demonſtratiua fluxus ſplenetici ſunt nigredo egeſtionum abſq; nocumento percepto in hepate ſaltem ſenſibili multum niſi per cõmunitatem, ſed in ſplene ſentitur & percipitur nocumētum ex parte apoſtematis, oppilationis, debilitatis virtutis & huiuſmodi. de qbus omnibus ſigna habita ſunt. & tu ibi.

Prognoſtica vt infra. & ſi perſeuerabit fluxus ſpleneticus ducet ad hydropem. vt ſupra de hydro.

Cvra. Canones primus & generalis. inquit Auicen. Oportet vt intendas in ipſo curam ſplenis, & cauſam eius cognoſcas, & opponas per illud quod eſt neceſſariū in eo, particulares ſunt, ordinatio diætę, digeſtio, euacuatio, confortatio. vt ſupra de hepate.

Diæta namq; ordinetur ſecundum cauſæ diſpoſitionē.

Digeratur materia cum digeſtiuis appropriatis melancholiæ, vt decet propoſito de quibus ſupra quarto cap. Item vtere ſubtiliatiuis etiam materia exiſtēte groſſa. ſed de his ad plenum de oppilatione ſplenis.

Item conſimiliter euacua, maxime quando eſt exuberantia melancholiæ cum decoctione epythimi & ſimilibus. & tu ibi. Sed hic nota quod quandoq; neceſſaria eſt phlebotomia, & maxime quando materia melancholica regurgitat ad venas.

Item ſtante plenitudine materiæ, diuertat materia per ventoſas poſitas ſupra ſplenem abſq; ſcarificatione, & maxime quando materia melancholica cauſat talem fluxum ex motu et diffuſione eius ad ſtomachum qui multoties ſufficit. Item valet fricatio. vt ſupra de hepate.

Confortetur. vt ſupra de ſplene ſm neceſſitatem cauſę, tu itaq; procede adaptando canones cauſis proportionatis, vt dictum eſt. Laudantur hic epithimus, folliculi ſenæ myrobalani indi, diaſenæ pro euacuatiuo. Item cõmendatur hoc cõditū. ℞. zedoariæ, charabę, ſpodij, aſſarij beē rub. rutæ, rizi. ana. ℥. ſ. aſſentur, & cū melle ro. fiat conditum. & hoc ſaltem ſi confortare volueris. & ſic conſidera.

De diarrhœa fluxu inteſtinali humoroſo abſq; excoriatione. Rub. 6.

diarrhœa gręcis, noſtris diarrhœa, atq; alui profluuium nūcupatur.

Et qvia accidit fluxus inteſtinalis abſq; excoriatione indifferenter ex quatuor humoribus hinc quidam dictus phlegmaticus, quidam cholericus. inde melancholicus, quidam ſanguineus, quidam mixtus altero ipſorum magis, aut minus participans, ſed omnis talis habitus vt eſt ſpecies quæ repoſita eſt ſub hoc genere diarrhœa, quuis aliquid dicant ꝙ ſanguineus ſub diarrhœa nō comprehendatur, quos in pręſentiarū ſequor neſter occupatio noſtra in multiplicatione nominū. Sit itaq; diarrhœa omnis fluxus inteſtinalis non ſanguineus, non lientericus, nō dyſentericus, ꝙ ſi vis ipſum etiam a cholerico diſtinguere addē nec cholericus. nā ſpecialem rubricam faciā de cholerica.

Cavsa autem diarrhœæ eſt, aut mala complexio immaterialis talis per eſſentiam, aut per colligātiam, aut materialis a cauſa primitiua proueniēs. vt ex parte cibi & potus, quia quātitate ſuperfluunt. vnde accidit receptaculis laxitas, & motus eorum quæ in eis continetur. vnde talia aſſumunt hunc decurſum, ſiue fluxum coadiuuante virtute generatiua, quæ ſe exonerare quęrit. Item & qualitate, vt quia mordicatiui. vt piperata nimium ſalſa, acrumina, aut quia nimiū corrūpuntur vt ſunt melones, ac cucumeres, cucurbita, quæ ſimul cum humoribus extra mittunt, B aut quia minus fluida, & lubrica vt ſunt pinguia, aut quia quod debet præponi poſtponitur, vnde in ſtomacho corrumpitur, et corruptum expellitur. Aut fit propter repletionem totius, aut venarū, aut quia materia eſt in inteſtinis congeſta, & aggregata, aut ad ipſa inteſtina ab alijs membris trāſmiſſa. vt ſunt cerebrum, ſtomachus, hepar, ſplen.

Aut fit propter paucitatē reſolutionis corporis: propterea ꝙ multitudo humorum, & humiditatū regurgitat ad ventrem, & tunc eſt multitudo carnis, & corporis ſpiſſitudo, paucitas appetitus, longitudo quietis, & eſt cauſa aperiēs cauſam eius qui fit a toto. Aut fit ex paralyſi muſculorū ani ad cuius partim laxitatē ſequitur ꝙ ſuperiora etiā non continent, quod in eis remanere debet, tunc exitus voluntarius, & inſenſibilis, & precedit ſecundum plurimū percuſſio, aut caſus. Et in ſumma omnis diarrhœa, aut eſt ex cholera, aut eſt ex phlegmate, aut melancholia, aut ex his mixtis, vt dictum eſt. Item aut eſt cum fe. aut abſq; fe. Nā cum eſt cum fe. oportet calida approximare, moderare vt C ſcis. Item ſcito ꝙ aliquando licet raro a matrice mittitur materia aquoſa quam natura reſeruauit tēpore impregnationis ad inteſtina per ramos ab hepate ad eam veniētes. vnde etiam debilitatur hepar, et mulier fit hydropica. ſed fit ex eis quę raro veniūt, & bene conſidera. Item aliquando eſt naturalis, aliquando violenta.

Signa demonſtratiua ſunt ſi ex materia fuerit calida ardor, & punctura in ſiſteri percepta, color citrinus cum ſubſtantia fluida & non viſcoſa, ſitis, oris amaritudo habitudo, ætas, conſuetudo, cõplexio, regimen, vrina tincta & huiuſmodi choleram ſignificātia, de quibus in principio operis. Quòd ſi materia fuerit frigida, tunc ſigna apparebunt quaſi cõtraria ex parte coloris egeſtionū vrinæ & huiuſmodi. Item ex parte regiminis, ętatis, complexionis citrina & viridis facta & huiuſmodi. quibus allegato loco. Sed hic aduerte ꝙ vt ſupra de vomitu aliquando materia exiens eſt citrina aut viridis, & tamen eſt frigida & non calida, & maxime quando ſubſtantia exeuntiū eſt D viſcoſa, ſunt enim ſicut aqua multa permixta & viriditas ſuper frigiditatē ſignificat. vt ſecūdo caſu tertio capitulo.

Signa quando eſt a toto, quia in toto eſt plethoria, vel cachexia cum forti virtute abſq; paſſione alicuius membri, quod poſſit haberi ſuſpectū in hoc caſu. Quòd ſi fuerit ex cerebro exeuntia erunt ſpumoſa & ampulloſa & patiens conſueuit pati catarrhū. Item habet caput valde humidum & huiuſmodi. Quòd ſi ex ſtomacho tunc aderūt ſigna debilitatis digeſtiuæ ſtomachi, aut alterius virtutis de qbus ſua rubrica. Quòd ſi fuerit ex hepate tūc egeſtio erit ſubtilis alba aquoſa mali odoris. Quòd ſi fuerit ex ſplene erit egeſtio nigra cū nocumēto ꝑcepto in ſplene cuius nocumēti ſigna iā poſita ſunt ſupra ſua Rubrica, & tu ibi. Quòd ſi fuerit aggregatione humiditatū in inteſtinis, tūc in eis percipietur caliditas pūctio dolor grauitas frigiditas & hmōi ſm ꝙ materia erit calida aut frigida, ex frigida apparebunt frigida, ex calida calida. Quòd ſi ex alijs

acciderit cauſis ſigna tibi ſufficiant de cauſis poſita.

Signa diarrhϾ tempore quo corpus eſt infirmum, & ſit via criſis de intentione naturæ ſunt, quia fit cum virtute forti reſpectu morbi, bonitate appetitus, leuitate expulſionis, & ꝙ præceſſerunt ſigna digeſtionis, & in egeſtionibus ſiue exeuntibus, & in die indicationis ſigna apparuerunt bona, & eſt cum alleuiatione infirmi facta. Quòd ſi fuerit tempore ſanitatis facta tunc ſufficit ſola alleuiatio, & melioratio cum bonitate digeſtionis & huiuſmodi. & ad hoc declarandum ꝙ ipſa eſt de intentione naturæ.

Signa ſi non fuerit naturalis ſed violẽta corpore exiſtẽte ſano aut infirmo, tũc ante eius aduentũ non apparebũt ſigna digeſtionis, vel diminutæ digeſtiõis in aliquo die indicationis, aut critico, aut aduenit cum deſtructione appetitus & digeſtionis ad ipſum ſequiť laxitas & grauitas & nõ leuitas aliquo modo, & his adapta.ij.aph.primæ, ſect. In perturbationibus vẽtris, & vomitibus ſpõtaneis & cę.

PROGNOSTICA diarrhœa ſic in principio morborum eueniẽs ſuſpecta eſt habenda, & maxime quando eſt violenta, & ad ipſam non ſequitur leuitas, ſed potius grauitas, loquor de ea quæ fit vi materiæ. conſidera. Quære in fine prognoſtica de diarrhœa in apho. omitto hic gratia breuitatis.

CVRA. Canones. Primus. ꝙ ſollicitanda eſt cura fluxus iſtius, quoniam ſi accidit aut error, aut negligẽtia cito ad ipſum ſequiť malus morbus. vt dyſenteria, teneſmus, lienteria, aut defectio alicuius principalis membri, aut totius perturbatio, vt fe. & huiuſmodi.

Secundus ꝙ in omni fluxu ſunt habendę duæ intentiones vna ad cauſam, reliqua ad fluxũ, quæ ſunt hoc modo diſcernẽdæ, ꝙ quandocũꝗ fluxus intolerabiliter excedit ſiue ſit ſymptomaticus, ſiue a natura ipſa factus prius eſt minuẽdus, aut ſiſtendus. deinde ad cauſam eius deueniendum eſt. Si vero non fuerit talis tende prius ad cauſam vel humoris totius euacuationem, & circa ipſum fluxum procede cum mitigãtibus leuiter impetum eius & cum membrum corroborantibus & remota cauſa ſit tota intẽtio in conſtringendo ipſum & confortando membra, & corpus ſecundum vnumquemꝗ modum vt dicetur.

Tertius conſidera locum materiæ, quoniam ſi fuerit in parte ſuperiori intẽde vomitui, nam vomitus ſimiliter eſt in hac paſſione melior quàm euacuatio per ſeceſſum.

Quartus canon, ꝙ cura diarrhϾ eſt proxima curę lienteriæ, & deſcendendo ad curas particularium cauſarũ ponam particulares canones vt docebit.

CVRA. In facta itaꝗ a mala complexione immateriali tali per eſſentiam. Intentio debet eſſe remotio cauſæ cũ his quæ ei ſe opponunt ex calidis aut frigidis, vt requirit diſpoſitio. ſtypticis cõfortantibus inteſtina, de quibus ſupra.13.cap. de ſtomacho. & infra Rubrica de fluxu cum excoriatione eorum applicatorũ per ſuperius, & inferius. ſecundum ꝙ alteratio eſt magis in inferioribus aut ſuperioribus. Vnde hic laudatur multum menta in cauſa frigida, & ſuccus granatorum acetoſorum et muzorum in cauſa calida, vnde & maxime laudantur ſeſſiones, vel tinæ cũ rebus ſtypticis & calidis vel frigidis vt ipſa exigit diſpoſitio. Et quoniam hæc melius & apertius habebuntur ex dicendis ſtatim de tali cum materia huic clariori determinatione ſuperſedeo. Quòd ſi fuerit per colligantiam talis rectificetur membrum tale vt decet. cuius rectificationem habes in ſuis iam poſitis rubricis.

CVRA ſi fuerit a mala complexione materiali ex cauſa primitiua quia quãtitate abſtinẽtia cibi & potus quies ſomnus & huiuſmodi. & cõfortetur ſtomachus rebus ſtypticis, confortatiuis, in ſubſtantia ſiccis.

CVRA. Si fuerit ex qualitate. quia mordicatione & huiuſmodi. Dentur cibaria viſcoſa humida non aquoſa, ſed glutinoſa procurãdo ꝙ bene digerantur, vt ſunt iuſcula, hordei, ſiue ptiſana, & amilum coctum, & vtãtur quiete, ſomno, & alĳs huiuſmodi ordinationem ſiue eorũ acuitatem mitigantibus.

E CVRA. Si fuerit ex corruptione ciborum illos dimittat, & introducatur regimẽ ex parte cibi, & potus ſtomachi, & inteſtinorũ confortatiuum. Quod ſi videtur quicꝗ euacuandum euacuetur. Item da ſyrupos, cõfectiones, & huiuſmodi confortantia, et ad extra applica. vt infra de tali facta vitio humorum.

CVRA. Si fuerit propter lubricitatem cibi da ſtyptica, exaſperãtia, vt vinum ponticum, introducas quietem, & ſomnum. Nã ſomnus eſt ex melioribus rebus ei qui habet fluxum ventris.16.tertĳ. de cura fluxus Aui. abſolute.

CVRA ſi fuerit errore ordinis, mutetur ordo.

CVRA in facto ex repletione totius, aut venarum, tũc introduc abſtinentiam, & euacua cum phlebotomia, aut cum pharmacia, & pluries ſi potes, deinde applica confortantia intus & extra, introduc ſomnum, & quietem & huiuſmodi. vt infra ſtatim de vnoquoꝗ ſpecialiter phlegmatico, cholerico, aut melancho. Nam cum horum ſic ſpeciaiũ cura poſita erit. aperta eſt cura indifferenter cuiuſcũꝗ

F talis fluxus à quacunꝗ cauſa prouenerit. Et ideo ne res in longum abſꝗ neceſſitate protrahantur deſcendam ad eorum particularem curam initium faciens a phlegmatico.

CVRA. In phlegmatico itaꝗ inteſtinali diſtinguere oportet, qm̃ aut eſt propterea quoniam phlegmatica materia aliũde ad inteſtina venit, aut eſt in ipſis inteſtinis ſic aggregata, & congeſta. Membra autem conſueta mittere ſunt cerebrum a quo ſi venerit rege. vt ſupra de fluxu cerebrali. Nam prius bene euacua, deinde ſtypticis conforta.

Item, & ſtomachus a quo ſi contingat inde ſi effuſum eſt ſibi aliunde, & tunc rege mandans, vt ſupra. & ſtomachũ vomitu munda. Quòd ſi fuerit in eo cõgeſtum euacua per vomitum. nam diuertentia multum conferunt vt in canonibus poſitis in principio capituli, & maxime vomitus. xv. apho. vĳ. ſectionis a longo alui ꝓfluuio habito, ſpontaneus vomitus ſuperueniens, morbum ſoluit. quo intelligi debet quando materia eſt habilitata per vomitum educibilis, & nota ꝙ cum prouocantia euacuarent diuertẽdo

G quibus & aliqui vtũtur hoc caſu, tñ qñꝗ illud fieri debet maxime materia exiſtẽte in hepate ſua groſſitie, vel viſcoſitate, ꝓpter illas vias educi. vt tertio de ingenio. Quòd ſi hepar fuerit in cauſa rege hepar & euacua vt videť expedire, deinde cõforta. Quòd ſi phlegma fuerit in inteſtinis congeſtũ non educatur vomitu, qm̃ non eſt habile per illã viam educi, vnde Aui. de cura fluxus inteſtinalis abſꝗ excoriatiõne. vnde euacuatio materiæ ægritudinis huius cũ vomitu ẽ difficilis, & mala, & raro euacuat vomitꝰ phlegma deſcẽdens ad inteſtina, & eſt ſentẽtia Gal. quarta aph. cõmen.22. quibuſcunꝗ ventres lienterici fiunt. ſed educatur clyſteri, aut pharmaco per ſuperius exhibito. Nam ſi fuerit in inferioribus adminiſtra per inferius habẽtia vim mundificandi abſtergendi calefaciendi, et confortandi inteſtina quę calida debent moderari ſi febris aderit. Vnde clyſter ſit cõmune in hoc caſu. ℞. hordei excorticati. M.i. pugillum medium ſurfurũ frumenti. fiat decoctio in aqua in qua ſolue mellis ro. ℥. i. ſ. vel circa olei chamomilli. ʒ. iĳ.

H hieræpicræ. ℥. ſ. & ſimiliter ex alĳs abſterſiuis calidis conſice. Poſt vero mundificationem & abſterſionem completam quæ nõ fit per vnicam applicationem, ſed per plures competit clyſter conſtrictiuum ex calidis declinantibus ad ſtypticum. vt verbi gratia. ℞. cimini, aniſi, ameos. ana. M.i. naſturcĳ. M.ſ. florum chamomillæ. M.i. partes duas. corticum thuris, nuchum cupreſſi. ana. ʒ. iĳ. bulliãt in vino ſtyptico, aut aqua ciſternę. Item recurre ad ea quę dicentur de cura fluxus, quod ſequitur aſſumptionẽ pharmaci. Item conueniunt vnctiones, epithemata, ſacellationes, balnea, & hmõi fienda infra vmbilicũ. Sacculus. ℞. meligæ ſiue ſurgi, aut ſagenæ. M. ĳ. ſurfurum, florũ chamomillæ florum taſſi barbaſſi, nuchum cupreſſi ſubtiliſſime puluerizatum. ana. M.i. torrefiat aliqualiter in ſartagine, & ponantur in ſacculo & ſuperſedeat patiens vſꝗ ad perceptam frigiditatem, & tunc recalæfiat ſacculus, aut duo fiant, & erit commodius. Cibetur cibis cũ aromatibus

conditis

conditis paucis tamen. Item vtatur potu nõ nimis aquo
ſo aliqualiter ſtypticato ne negligatur fe. Si vero phleg-
ma fuerit in ſuperioribus intẽtio debet eſſe euacuatio ex-
hibita per ſuperius, vt verbi gratia cum infuſione agarici,
caſia, aut manna. Item cũ myrobalanis kebulis, emblicis,
& huiuſmodi. Quòd ſi fuerit facta euacuatio ſatis com-
pleta tuo iudicio, & quæris per ſolutiuum ſtypticationẽ
da myrobalanos vſtulatos, & pulueriżatos. Sed nota ꝙ
non eſt tutum dare ſic in principio hæc vſtulata, & maxi-
me materia exiſtente multa quia timetur inculcatio ma-
teriæ, & multi errant dantes ſic ſtatim michletam, & alia
conſtrictiua, & poſt euacuationem confert theriaca anti-
qua cum vino aliqualiter potenti, confortat enim ſpiritũ,
& calorem, & naturam iuuat. Item confert. ℞. ro. ſpicæ,
coſti. ana. ʒ. i. florum roriſmarini, nucis muſ. calami aroma
tici, cardamomi, garyophylorum. ana. ℈. ij. gra. v. cyperi.
ʒ. iij. trium piperũ. ana. ʒ. ij. g. ʒ. xij. zinz. ʒ. ſ. myrobalanorũ
emblicorum, & belliricorũ & indorum. ana. ʒ. i. ℈. i. ſ. gra-
norum myrti balauſtiarum, thuris, corticũ, citri, fructus
tamariſci. ana. ʒ. i. bulliant cum bono vino antiquo ebul-
litione vna. deinde bulliant ebullitione alia cum ſucco ci
toniorum. & doſis ſit. ʒ. iij. cum ſy. de citonijs Meſ. Hęc eſt
confectio de alchechengi conferens ad ſolutionem naturę
& ad vomitũ ex phlegmate, & malitia digeſtionis & con-
fortat appetitum, & ſpergit ventoſitatem. Item conuenit
diacitonitem cum ſpeciebus nõ exiſtente fe. Ordinetur
diæta cum ſtypticis poſt purgationes. Item fiant vnctio-
nes, cerotaria, emplaſtra, electaria, & alia vt ſupra & infra
de dyſenteria. Quòd ſi fuerit vitreum da prius incidẽtia,
& ſubtiliatiua, & abſtergẽtia vt mel ro. colatum cum ace-
toſo ſimplici, aut oxymel ſimplex cũ aquis appropriatis
aromaticis, cum cinnamomo, garyophyl. & huiuſmodi.
vt videbitur expedire, & ſis attentus ſi adeſt feb. Deinde
euacua cum agarico, & alijs ſolutiuis phlegmatis vitrei ſu
pra. 4. cap. Ordina diætam, conforta intus, & extra. vt ſu-
pra & infra rubrica ſequẽti, eodẽq; modo operare ſi phleg
ma mucilaginoſum fuerit. Quòd ſi fuerit aquoſum da ab
ſtergẽs, & ingroſſans vel mel ro. colatũ cũ decoctione ma-
ſticis, & cinnamomi, deinde euacua vt ſupra & conforta.
deinde cum ſtypticãtibus fortioribus aquoſo phlegmate
alijs mẽbris relaxãte intus & extra operando vt dictũ eſt.

Cvra in diarrhœa cholerica attende. vt ſupra ſi ma-
teria eſt ab alio membro ad inteſtina tranſmiſſa, vt puta ſi
ab hepate, et tunc diſcurre ſi eſt multa aut pauca. ꝙ ſi mul
ta euacua cũ infuſione rhabarbari nec remaneat veſtigiũ
ſtypticitatis, ꝙ ſi pauca da rhabarbarũ in ſubſtantia vſtu-
latum, aut non, vt videbitur expedire. Et conſimiliter di-
catur de myrobalanis citrinis, & cum his pone caſiã, vel
manna ſaltem in principio qñ non expectamus ſtypticita
tem. Vt verbi gratia. ℞. rhabar. ʒ. iij. infundaẽ in aqua en-
diuiæ. ℥. v. deinde fiat fortis expreſsio & cum illis diſſolue
℥. i. caſiæ, aut mannæ, Et conſimiliter agas cum myroba-
lanis citrinis, & cum aquis alijs vt tibi videbitur. vt ver-
bi gratia. ℞. myrobalanorum citrinorũ. ʒ. i. ſ. pulueriżenẽ
& dentur cum caſia. Quòd ſi cupis ſtypticare da ea vſtu-
lata. Vtere deinde diarodon abbatis deſcriptione Meſ.
ante cibum ſero & mane a. ʒ. ij. vſq; ad. ℥. ſ. confortat ſto-
machum & hepar debilitatũ, & maxime in cauſa calida.
Item valent triaſandali deſcriptione Ni. Item zuccharum
ro. Item cõfectio de gemmis abſq; ſpeciebus deſcriptione
Meſ. Item. ℞. zucchari ro. ℥. i. ſ. buglofſati. ℥. ſ. margari-
tarum electarij de gemmis. ℥. iij. miſce & da cum aqua ca-
libeata. Itẽ diacitonitẽ abſq; ſpeciebus. Itẽ ſy. myrtinus &
hmõi: de quibus plene in ſequenti rubrica. Et qñ hepar
eſt in cauſa attendatur ei cum vnguẽtis, & alijs ad intra re
mittendo eius caliditatem exceſsiuam. vt verbi gratia. ℞.
olei ro. ℥. i. ſ. ſandalorum alborum. ℈. ij. cum cera & modi-
co aceti fac vnguentum. Item debet inungi vẽter totus ex
conſimili vnguento. vt dicetur de cura fluxus vt pharma-
ci infra. Item valent hi trochiſci. ℞. ro. ſpodij. ʒ. ij. berbe-
rum, ſeminum acetoſæ. ana. ʒ. i. ℈. ij. hypoquiſtidos, gũmi

A ara. thuris, ſeminum myrti, coriandrorũ preparatorũ. ana.
ʒ. i. ſ. omnia aſſentur, deinde pulueriżẽtur, & fiant trochi-
ſci cum miua citoniorum detur vnus. ʒ. i. cum vin- cito-
niorum. Quòd ſi fuerit cholera in inteſtinis effuſa, & non
fluens, tũc ſi erit in inferioribus quod cõprehendis ex do-
lore mordicatione & hmõi. tunc vtere clyſteribus alteran
tibus, & abſtergentibus, & educentibus materiã. vt verbi
grã. ℞. aquę decoctiõis hordei excorticati. ſ. 1. ol. ro. ℥. iij.
caſiæ, hieræpigræ. ana. ℥. ſ. Et ſi vis magis lenire non erit
malum ſi addas vitellum oui. i. aut. ij. Quòd ſi voles cõfor-
tare ſolum imponi facias clyſtere ex ſolo oleo ro. poſt autẽ
imponas clyſteria conſtrictiua de quibus in ſequenti Ru-
brica. Item & vnctiones, ſacellationes, emplaſtra, & hu
iuſmodi. de quibus oibus infra in ſequenti Rubrica. Vn-
de in ſumma in hoc caſu. Primo ordina diætam. Secundo
abſterge, & mũdifica. Tertio euacua, euacuatiuis derelin-
quẽtibus virtutẽ ſtypticã in inteſtinis, aut non relinquen-
tibus, vt videbiẽ expedire iuxta ea quæ dicta ſunt. Quar-
B to confortãtibus ſolis vtere quæ habent virtutem nõ mul
tum ſtypticam. Vltimo vtere ſtypticis multum. Et conſi-
miles canones teneas in prædictis, & ſequentibus in rubri
ca iſta. Vnde pone ꝙ materia ſit in ſuperioribus inteſti-
nis. Prius ordina diætam quæ ſe opponit choleræ. Se-
cundo ſi ægritudo dabit inducias, & ꝙ non erit multa ad-
miniſtra aquam hordei factam ſm artem cum melle ro.
colato. Deinde tertio loco euacua cũ rhabarbaro, aut cũ
myrobalanis in infuſione aut ſubſtantia vſtulata, aut non.
vt videbitur expedire, & ſi videbitur poſſibile ꝙ fiat vo-
mitus & faciliter, & non dubitabis de virtute, de vlcera-
tione oris, & partium eius fac. nam erit vtilis valde. Item
ſi videris in principio ꝙ cholera ſit ſanguini admixta phle
botoma baſilicam cæteris conſentientibus. Quarto da
ſy. myrtinum cum aqua plantaginis, vel cum aqua aceto-
ſellæ. vltimo adminiſtra ſtyptica fortia, de qbus in ſequen
ti rubrica. Et dictum fuit ſi materia non erit multa, qñ
eo caſu potes immediate trãſire ad euacuatiuũ, & memo-
C rare eius quod dictum eſt. ꝙ aliqñ oportet lenire. vnde da
caſiã, mãna. vt verbi grã. ℞. caſię, mãnæ. ana. ℥. i. aquæ zuc
chari vel hordei. ℥. vi. & poſtea adminiſtra ſtyptica debi-
lia, & fortia, vt docebit. Sed nota ꝙ conſequenter facta
euacuatione completa debent adminiſtrari cibaria frigi-
da, ſtyptica ex ſuccis & alijs. vt in ſequenti rubrica.

Cvra vbi humor fuerit melãcholicus tu debes con-
ſimiliter attendere an ſit inteſtinis a membro aliq trãſmiſ
ſus. aut nõ. Quòd ſi ſit cũ illud ſm plurimũ ſit ſplen. tunc
conſidera ſi prius mittit ad ſtomachũ, deinde a ſtomacho
ad inteſtina, aut primo mittit ĩ inteſtinis, aut vtrũq; ſimul
facit, qbus peractis etiam nota ipſum humorẽ ſi eſt melan
cholia naturalis ad bonum intellectũ, an preternaturã fri-
gida, vel aduſta. Quòd ſi fuerit primum & fuerit mixtio
melancholiæ cum ſanguine, phlebotoma baſilicam ſini-
ſtram. deinde cum ventoſis diuerte eas ponẽdo ſplene ne
mittat, & conforta os ſtomachi ne recipiat, & ſimiliter ſi
ad inteſtina primo. deinde ſi dat inducias digere cum di-
D geſtiuis ſupra quarto trac. deinde euacua cum myrobala-
nis indis decoctione epithymi & cõſimilium. Item vomi-
tu maxime ſi erit ad ſtomachum tranſmiſſa, modum autẽ
regendi ſtomachum in caſu iſto habuiſti ſupra de vomitu
melancholico. & tu ibi. Si vero ad inteſtina prius omit-
te vomitum: vt ſupra de phlegmate, & tentes cum clyſte-
ribus euacuationem. Quòd ſi fuerit aduſta euacua per ſu
perius, aut inferius, vt videbitur per pharmaca leuia timẽ
do excoriationem, & declinet regimen aliud ad humi-
dum, & in actiuis temperatum, & ſint cibaria, & potus
leuis digeſtionis, vt ſanguinem clarum, & mundum ge-
nerent. Quòd ſi hepar fuerit membrum mittens regatur
hepar. vt ſupra de fluxu hepatico phlebotomando, phar-
macando, digerendo, confortando, ſtypticãdo, & alia hu-
iuſmodi faciendo, vt decebit. de quibus exempla habui-
ſti infra in ſequenti rubrica, & tu locis ſuis require. Po-
ſtremo nota dictum Auicen. 16. tertij. de ſolutione ven-

tris omnium modorũ. Quòd ſi fluxus cholericus durabit duabus hebdomadis inducit vlcerationẽ. ꝙ ſi fuerit baurachius id faciet infra menſem. Si vero melancholicus in. 60. die ad plurimum, & cauſa qm̃ cholera eſt acuti motus melanchoſia tardi. phlegma autẽ medio modo. Si vero cũ cholera ſit humor acutus erit effectus eius in. 14. Phlegma tis vero ſalſi motus eſt ꝓlixior: qa circa. 30. melãcholię adhuc plus. & ideo in. 40. hæc aũt dicta ſane intelligãt, quia iſti non ſunt termini preciſi, ſed propinquiſsimi, & vt plurimum venientes, et tu bene conſidera hęc ſingula poſita.

Humorũ motus.

De flu. ſang. non excoriatiuo altero ab hepatico. Rub. 7.

CONTINGIT vt per inteſtina ſanguis fluat. ſicut dictum eſt de alijs humoribus etiam abſq; excoriatione de quo fluxu ſanguineo agetur in præſenti rubrica per omnia preterquã de eo qui eſt ab hepate qui dictus eſt dyſenteria hepatica. nam de ipſo in ſequenti rubrica vt clarius, ac diſtinctius de eo loquar.

CAVSAE. Accidit autẽ fluxus ſanguineus qñq; a toto vt cum eſt repletio totius, & maxime ſanguinea, & natura ſe deonerare quęrit. vnde per venas meſeraicas ad inteſtina ſanguinem mittit ex alijs locis. Item quandoq; accidit ex ſanguine à ſtomacho veniente pro quo lege ſupra 13. c. de vomitu ſanguinis. nã ſicut per ſuperius natura eũ trãſmittit, ita & per inferius quoq;. Tertio ꝓuenit ex apertura venarũ inteſtinorũ, & hic eſt paucus in cõparatione alterius fluxus ex alijs locis veniẽtis. Quòd ſi fuerit ex venis gracilium adhuc erit minor. Fit et apertura venarum hepatis, ſed venæ eius paruæ vt plurimum ſunt quæ franguntur, in genere autem raro. Et hæc apertura fit, aut quia vena ſcinditur & dicitur riſis, aut quia corroditur, et dicit̃ diabroſis, aut quia frangitur & dicitur anathemoſis. Itẽ & quarto accidit ex ſiſteri, quia ex venis hæmorrhoidalibus ad ipſum terminatis, aut ex corpore eius ꝑꝑ ſolutionẽ continuitatis in eo accidentis. Item & contingit ratione conſtrictionis, ſiue retẽtionis eius ſanguinis qui fluere cõſueuerat, ſicut in retẽtione menſtruoꝝ, hęmorrhoidarũ & hmõi. nã ſanguis talis ad hepar regurgitans tanq̃ ſupfluus expellit̃ qñq; ad inteſtina, et fluxũ cauſat, et põt reduci ad illũ qui eſt a toto. Et dicitur quãdoq; qm̃ aliquãdo per nares, aut per os emittitur, & interdũ eſt cauſa fracturæ venę in pectore, & ex conſequenti phthiſis. vt ſupra de phthiſi.

Item & qñ accidit ex ſanguine retẽto non cõuerſo in nutrimentũ particularis membri. vt cõſueuerat ſicut in mutilato. Item contingit, & quandoq; ſanguineus via criſis.

SIGNA demonſtratiua eius iã pro parte dicta ſunt in rubrica de fluxu hepatico. nã cũ eſt ab hepate eſt plurim⁹ & abſq; dolore, quod dico reſpectu eius qui eſt ab inteſtinis qui eſt cum dolore & eſt paucus. Itẽ hepaticus eſt turbulentus ſiue turbatus vt plurimum. Nam non eſt veriſimile ꝙ inteſtina, & venæ ſint ita mundæ ꝙ ſanguinẽ tranſeuntem non inficiat. Item eſt aliquãdo globoſus, niger, & maxime quãdo aliqualiter tardat in inteſtinis, quia extra ſubito non emittitur. Item in principio non eſt abſq; permixtione cũ fæce, ſed in vltimis eſt aliquando aliquid fęcis commixtum. Item qui eſt inteſtinalis eſt quaſi continuus, hepaticus vero interpolatus ſentitur cum hoc grauitas in hypochõdrio dextro, aut aliquod tale ſuper hepatis malam diſpoſitionem ſignificans, de quibus ad plenũ ſupra. Et pro differentia eius ad illum qui eſt ex hæmorrhoidibus lege infra ſequenti. c. de hæmorrhoidibus.

Signa ſi fuerit a toto ſignificabunt illud repletio, & plethoria dimiſsio exercitij cõſueti, quies multa, multus vſus carnium & vini & horũ ſanguinem multiplicãtium, mutilatio membri præcedẽs retentio ſanguinis euacuare aliunde conſueti abſq; alia oppilatione. vt hæmorrhoidarum, menſtruorum, ſanguinis narium, & huiuſmodi.

Signa ſi fuerit a ſtomacho, tunc ſequitur ad ipſum excoriatio doloroſa, aut fluxus frequens. Itẽ deinde deſtructio appetitus & ſubuerſio ſtomachi, & in fine ꝑducit ad abraſionem & exitum corticũ, & interficit multoties, & ſunt

E cum his ſtomachi malæ diſpoſitiones ex parte cõplexionis, & compoſitionis quas diligenter debes attendere, & rationabiliter debet eſſe multum commixtus hic ſanguis cum fæcibus, & humiditatibus quæ in ventre reperiuntur, vt infra de dyſenteria, & tu recurre ſupra ad ea quę de vomitu ſanguineo dicta ſunt.

Signa. ſi fuerit via criſis aderunt ſigna eius, quia ad ipſum ſequit̃ alleuiatio, & huiuſmodi, vt infra de fluxu critico. De prognoſticis non aliter q̃ vt ſupra.

CVRA canones in proueniẽte a toto & ſimilr ab alijs locis habe mẽti canonẽ generalẽ, vt ſupra in prin. capituli Quod fluxus nullus cohibẽdus eſt niſi perducat ad debililitatem, vel creditur a medico ꝙ perducat. Quo pręmiſſo.

In facto a toto ordina diætam primo quæ debet eſſe tenuis. Quòd ſi tamẽ oporteret cibare propter appetitũ, aut aliquod tale da tale in quantitate multa, & pauca in qualitate. vt ſunt olera & hmõi. Itẽ abſtineat a vino vt poteſt, aut lymphet̃ bene. & cętera agat vt ſupra de augmẽtatio
F ne lactis. & tu ibi. item quærat reſolutionẽ fieri, aut exercitio, aut fricationibus & huiuſmodi. ſed de his etiam infra.

Secundo euacua diuertẽdo, quia faciẽdo phlebotomiã nigræ ſi haberi poteſt, aut baſilicæ copioſiorem vt tolerabit virtus, & cætera, aut per aliquod tale, aut per apertionem hęmorrhoidarum, aut eductionem menſtruorum, & maxime quando retentio talis ſanguinis fuit in cauſa.

Tertio adminiſtrentur quæ inſpiſſant & ſanguinem infrigidant. de quibus in ſequentibus rub.

Quarto coanguſtentur viæ cum ſtypticis, vt cum ſucco plantaginis & eſt efficax, aut cum achacia & huiuſmodi. de quibus de dyſenteria inteſtinorum.

Quinto corrigatur accidens vt ſi aliqua fuerit impreſſio in inteſtinis facta remoueatur cum euacuantibus ſi eſt opportunum aut cum alterantibus confortantibus, et ſtypticitantibus cuiuſmodi ſunt ſanguis draconis, charabe, lapis ematitis, cũ ſucco plantaginis, cõſolida, cauda equina, & huiuſmodi.

G CVRA vero eius qui a ſtomacho eſt ſupra de vomitu ſanguineo & illud cum eo ꝙ nunc dictum eſt. & ſtatim dicetur de inteſtinis, ſufficit tibi ad plenum pro cura eius.

CVRA in eo qui fit ex apertura uenarum inteſtinorũ. Canones. Primus ꝙ nõ ſis negligẽs, ſed ſollicitus & promptus ne de non excoriatiuo efficiatur excoriatiuus. vnde Auic. Et in illo qui accidit ex ruptura venarũ inteſtinorũ qñq; perducit ad excoriationẽ feſtine. Sec͞ds eſt ordinatio diætæ. Tertius eſt euacuatio cum diuerſione. Quartus eſt adminiſtratio ſtypticantium, & venas conſolidantium.

Secũdus perficit̃ primo in regulãdo aerẽ. vt ꝙ declinet parũper ad frigiditatẽ, & ſiccitatẽ arte aut natura. nã aer pluries eſt cauſa fluxus. xvi. tertij. de fluxu omniũ modorum. §. i. & cũ fuerit hyems ſicca cibus & potus ſimiliter declinent ad ſtypticum, et vim habeat cibus aliqualis conglutinationis. Vnde conueniũt ex carnibus hędinæ, vitulinæ, & maxime partes neruoſæ, vt pedes. Item porcellorum pedes, & roſtrum ſiue grugnum porci non contradi
H cente virtute, aut feb. Itẽ capriolinæ. Itẽ pullinę, perdices, aues minutę, & hmõi. & ex eis & extremitatibus eoꝝ fieri poſſunt cũ agreſta geladorcia, aut cum ſucco berberis, vel acetoſitate citri vel granatorum muzorum, vel acetoſorum ponendo in eis diadragacantum. Item cõueniunt piſces, vt tincæ bonæ aquæ, anguillæ, & piſces laudati nõ ſaliti de quibus bonis. Item ex eis fiant gelatinæ. Item conueniunt oua de quibus infra de dyſenteria inteſtinorum. Item caſeus recens non ſalitus, aut antiquus primo in aqua elixus, deinde torrefactus aliquantulum, deinde cibario mixtus, hoc tamen non eſt in vſu cõmuni. Item ex granis conueniunt lentes poſt earum debitam coctionem. Item rizum, pannicum, milium cum dictis carnibus. Panis ſit non ſalitus. Itẽ modici fermenti. Item conuenit & azimus de flore farinæ factus ſi in modica quantitate. Item valent tortellæ. Vinum ſit pauciferum, ſtypticum, nigrum, aut ponticum. Item lymphetur ſi opor

fuerit cum aqua ciſternæ calibeata aut plantaginis. Vitet repletionem inquantum poteſt immo abſtineat, & eſt abſtinentia a cibo ſingularis, quoniam membra retinendo humores ſunt cauſa abſciſionis fluxus, & fæces expellantur cum clyſteri lenitiuo non ſurgat ad aſcellam, vt infra de dyſenteria inteſtinorum. nam motus ad aſcellã eſt frequenter cauſa mortis. ſecunda quarti. de cauſis mortis.

Iaceat in lecto, & extenſus dormiat vt poteſt. nam dormire eſt ex eis quæ maxime iuuant ei qui habet fluxũ ventris. Auicen. de fluxu omnium modorum. Vitet omnino coitum, & animo lętetur, ac nouis et talibus, qui a ludis diuertatur. ſed hæc omnia recipiunt complementum ex his quæ dicentur de dyſenteria inteſtinali.

Tertius completur cũ euacuationibus quæ fiunt a phlebotomia, aut alijs his proportionalibus. vt verbi gratia. de phlebotomia pone primo ꝙ fluxus talis ſit ex apertura venarũ inteſtinorum ſuperiorũ, tũc phlebotoma baſilicã, aut ſaluatellã dextræ partis, aut ſiniſtrę ſm locũ aperturę, quia magis declinat ad dextrum ꝙ̃ ad ſiniſtrum. ꝙ ſi apparuerit in toto repletio primo phlebotoma nigram. dein de alias cũ proportionalibus vero vt ponẽdo ventoſas cũ ſcarificatione ſuper nates circa finẽ lumborum. Item etiã ponẽdo ſine ſcarificatione circa loca dicta circa vmbilicũ, circa hypochondrium dextrũ, aut ſiniſtrum. Item fiant ligationes extremorum, fricationes ſuperiorũ, effuſio aquæ frigidæ ſuper brachia, & huiuſmodi, quæ ſunt euacuationes diuerſæ non ſimpliciter, ſed ſm quid. nam materiam mouent de loco dato, quam tamen non ducunt ad extra.

Quòd ſi fuerit in venis inferiorum tu fac in diuertendo & mouẽdo materiam ad ſuperiora per phlebotomiam & alia. vt nũc dictum eſt de fluxu ex aperitione in inteſtinis ſuperioribus. Differunt tamẽ hi duo ex parte approximationis ſtypticantium, & ſolidantium. nam in primo caſu talia per ſuperius adminiſtrari debent. & in ſecundo per inferius. vnde clyſteria hoc caſu magis laudantur. vnde Auic. xvi. tertij de cura fluxus ſanguinei abſq; excoriatione. Et ſcias ꝙ potata conſtrictiua conuenientiora ſunt ei q ex inteſtinis ſuperioribus & quæ ſequũtur ea & quæ ſunt ſuper ea, & clyſteria ſunt conuenientiora ei qui eſt ex inteſtinis inferioribus. Quòd ſi fuerit apertura in medijs vtre vtriſque. vnde Auicen. & in eo qui eſt inter illa rectius eſt vt aggregentur vtræq; euacuationes.

Perficitur itaq; quartus cum ſtypticis conglutinatiuis de quibus itra de fluxu ex pharmaco, & de dyſenteria inteſtinali. & ne vacuus diſcedas in totum aliqua rememorabo primo ex ſyru. myrtino, de citonijs, miua citoniorũ. Item ſyru. factus ex ſucco plantaginis, & zucchato roſ. Item. ℞. vt formam habeas cõponendi vt expedit foliorum plãtaginis. M. i. ſeminum eius. ʒ. iij. anteræ, myrti, ſumach. ana. ʒ. ij. ſ. barbæ hircinæ. ʒ. ij. ſ. ſeminum acetoſæ. ʒ. i. ſ. burſæ paſtoris quartam. M. i. ſorbarum, neſpillorũ, berberis, glandium recentium. ana. ʒ. ij. ſ. bulliant in duabus libris aquæ ad conſumptionem tertiæ partis, deinde colentur, & colaturæ addantur. ℥. ij. vini citoniorum, & berberis. ℥. i. deinde. ℞. ſanguinis dra. corallorum ru. terræ ſigillatæ, lapidis ematitis. ana. ʒ. i. puluerizentur ſubtiliter, & cum zucchato fac ſyrupũ clarificatum cum albumine oui de quo dent. ℥. ij. cũ aqua calibeata. Itẽ cõuenit iulep ro. Itẽ aquæ ſublimationis, plãtaginis, virgę paſtoris, aceroſellę, portulacę & hmõi: de quibus allegatis locis infra. Itẽ cõpetit miua citonior͡, pirorum immaturator͡, & alia huiuſmodi. Itẽ zuccharũ ro. antiquum datũ cum aliquo ex iam dictis conſtrictiuis. vt. ℥. i. ſ. cum ſang. dra. lapidis ematitis. & hmõi. ℈. i. ſ. cum aqua chalybeata, ſucco granatorũ, & hmõi. Itẽ trochiſci de carabe, de terra ſigillata. Meſ. Item trochiſci Auic. de balauſtijs in. v. & trochiſci de balauſtijs Alman. in. ix. Quòd ſi opus fuerit clyſterijs, cõfert clyſter cõſtrictiuum. ix. Almanſ. ℞. panici excorticati, lẽtium excorticatarum, roſarum ſiccarum, balauſtiarũ cupularum glandiũ. añ. M. i. coquanẽ in tribus libris aquę ad conſumptionẽ medietatis, et colenẽ, deinde ſumantur

A ceruſſæ, cinerum papiri. ana. ʒ. i. boli ar. ʒ. ſ. & fac clyſtere. Aliud ad idem. ℞. plantaginis, barbę hircinæ, virgæ paſtoris, ſiue corigiolæ. ana. M. i. ſumach, myrti. ana. M. ſ. bulliant in duabus lib. aquę ad conſumptionem medietatis, deinde. ℞. farinæ volatilis molendini milij. ana. ʒ. ſ. corallorum rub. ematitis. ana. ℈. ij. terrę ſigillatæ. ℈. iij. & pulueriza. & fac clyſter cum. ℥. i. ſ. olei myrtini. Aliud ad idem. ℞. aquę plantaginis, portulacę, burſę paſtoris. ana. ℥. iiij. trochiſci de carabe puluerizati. ʒ. iij. olei citoniorũ. ℥. i. ſ. boli arme. gummi ara. ana. ʒ. i. ſ. vitella duo ouorum aſſatorum, & fac clyſter, & ſi in his appones aliquid de ſeuo hircino melius erit, vt infra. Item ad extra applicentur ſacculi & huiuſmodi. nam non contradicente caliditate ſemper apparente ſigno frigoris applicetur hic ſacculus. ℞. ſpicæ ſquinanti, ameos. ana. ʒ. iij. menthæ, roſ. ru. dactylorum, paſſularum myrtorum ſufficienter tritorum. ana. ℥. ſ. florum chamomillæ. ana. M. i. ponantur in ſacculo, & calefactus ſuper locũ ponatur. Item ex frigidis com

B pone. ℞. ſandalorum amborum, corallorum ru. añ. ʒ. i. roſ. ru. M. i. myrtorum. M. ſ. balauſtiarũ, ſe. tamariſci, aut cheræ quartam. M. i. miſceantur & fiat ſacculus. Conſimiliter fac vnctiones ex frigidis aut calidis, & cũ frigidis mixtis ex oleis, & alijs rebus, vt infra ex fluxu de pharmaco. Itẽ collige hic cerotaria conſtrictiua, vt infra in ſequentibus rubricis. Item quæ dicta ſunt ſupra de fluxu ſanguinis narium conueniunt exceptis cauſticationibus.

Cvra in facto ex apertione hæmorrhoidarum fictæris recurræ ad ea quæ de hæmorrhoidibus infra ſuo loco. Quòd ſi fuerit ex ſolutione primo mundifica locum, deinde ſuperpone conſtrictiua. Quòd ſi non ceſſabit fac ægrũ ſedere in aqua frigida in æſtate, & in hyeme in aere ſtet frigido, & potet aquam frigidam Auic. & fac eum vti ſorbitionibus conſtrictiuis, rob, & ſyru. conſtrictiuis. conferũt hoc caſu ſacculi. & alia ſic ficteri applicata ſuper quæ etiã patiens debet ſedere.

C Cvra ſi fuerit ex retentione ſanguinis menſtrui, aut hæmorrhoidarũ procureẽ eorũ membror͡ apertio, vt venarum matricis, & hæmorrhoidarũ. nã hæc eſt cura eius.

Cvra ſi fuerit ex plenitudine vt in mutilato euacua, & fac ſicut de eo qui eſt a toto dictum eſt.

Cvra ſi fuerit via criſis ſi non ſuperfluit non eſt prohibendus. ſi ſic, fac vt dictum eſt attendẽdo ex qua parte.

Poſtremo nota ꝙ in hoc caſu aliquando narcotica ſunt vtilia, & neceſſaria, & tu illa adminiſtra cum cautela, & timore, & in vltimis vt ſæpe rememoratum eſt. nã decimaſexta tertij. de cura fluxus omnium modorum ad mediũ, & quocunq; modo ſit non oportet vt adminiſtrenẽ, quandiu excuſatio ab eis poteſt eſſe.

De dyſenteria hepatica. Rub. 8.

Dicit conciliator differentia. cc ij. Et ſciendũ vt nõmen deſignat diſenteria eſt fluxus cum inteſtinorum raſura, ſciſionem nãq; denotat inteſtinalem, enteron enim inteſtinum, inde enteria, ideſt inteſtinalis, & quidem dyſenteria, ideſt diuerſa ſciſio inteſtinorum, & græce dyſen-

D teria dicitur vulnus inteſtinorũ ex quibus apparet ꝙ ex vi vocabuli hepati attribui nõ debet dyſenteria proprie, ſed metaphorice magis. nam ſicut in primo eſt ſanguinis egreſsio, ita & in hepatico fluxu ſit dictio cum quo rariſſime excoriatio intercidit. Eſt itaq; dyſenteria hepatica fluxus ventris ſanguinolentus ſecũdum plurimum abſq; inteſtinorum excoriatione à debilitate contentiuæ hepatis, ſiue ſequeſtratiuę contingens. Et dicitur ſecundum plurimum, quoniam aliquando fit a debilitate digeſtiuæ, item & fortitudine expulſiuę cholera ſtimulãte. vnde rumpuntur venę & ſanguis egreditur. Item & dictum eſt ſm plurimum, quoniam aliquando ipſum fluxum hepaticum antecedit, aut ſequitur inteſtinorum excoriatio acuitate ſanguinis ipſius per ſe, vel ratione humoris ſecum commixti.

Et differt hepatica ab inteſtinali, quoniam in hepatica egreditur ſanguis cum impetu, et ſubito, & cum magna quantitate velut lotura carnis, & ſit cũ interuallo

& corporis extenuatione. Qui vero eſt ab inteſtinis, eſt in pauca quantitate. Fit ſanguinis egreſsio cum mucoſitate quandoqꝫ, quandoqꝫ eſt ſanguis purus nimis vt eſt egrediens a venis. Item aliquãdo ſanguis egreſſus in hepatica eſt ſanguis purus cui non admiſcetur egreſsio, & aliquando eſt gibboſus, & in fruſta magna emiſſus. nam cum deſcendit a membro calido veniens ad inteſtina eorum frigiditate globatur, & in hepatico ſentitur dolor hypochondrij dextri, licet nõ ſemper ꝙ cũ ſentiẽ eſt certius ſignum. item ſentitur grauitas in hypochondrijs, & in inteſtinis nullus dolor. neqꝫ tortio, ſed in inteſtinali ſentitur dolor, tortio, arſura, & maxime in aſcellãdo, & ſemper cum ſanguine aliquod feculentũ, aut humoroſum, aut aliquod tale aliud a ſanguine emittiẽ, & hepatica habet periodos. nã nõ cõtinuat vt inteſtinalis. Et differt hepatica a ſtomachali, etiam qm̃ hepatica eſt chiloſa æqualis in qua iã operatus eſt ſtomachus, in ea vero quæ ſtomachi nequaquam. Cõciliator. Et nota ꝙ dyſenteria hepatica dupliciter accipitur. Vno modo quidem cõiter pro fluxu cuiuſcunqꝫ humiditatis ad Auic. vt ſupra de fluxu hepatico prætacto per hepar tranſeunte diuiſa cõtra ſtomachalẽ. Aliter proprius, & maxime pro illo cuius initium eſt à ſanguine loturæ carnis ſimili. de quo ſermo præſens hic cõciliatur. Et hic fluxus quandoqꝫ incidit abſqꝫ feb. quandoqꝫ non tempore præcedẽte in quo ſanguis corrumpitur ſm hepar cauſa feb. quam medici contemnunt experti, ita vt totaliter videaẽ eis quandoqꝫ vt patiens ſit laborans abſqꝫ feb. & licet hic fluxus ſub rubrica fluxus hepatici collocari potuiſſet, vt ſub lotiuo, aut aquoſo, nihilominus huic fluxui hepatico particulari placuit rubricam ſpecialem aſsignare cũ ſit inter cæteros non bene notus. & magis periculoſus.

PROGNOSTICA. Nam in principio grauiter curatur, inueteratus vero nunquam. Quòd ſi ſenibus accidit mortalis. vnde Halyab. vij. praticæ, hepaticæ dyſenteriæ medela cura perdifficilis eſt, & perpauci liberanẽ ab ea tm̃, & dicitur propter medicorum iuſtitiam. & ſubdit. multi etenim parum hepatis cognoſcunt debilitatẽ eiuſqꝫ cauſam. vnde quinto interiorũ Gale. inquit ſe cognouiſſe quoſdam quibus dyſenteria inerat hepatica ex hepatis debilitate cauſata. & perierũt ex pauca curatione. horum autem notitia, & ad ſummã huius ægritudinis curam ſcribunt authores ſuccinctã tanquã in ipſius parum confidentes ſalute. Conciliator allegata differentia. Item vt dictũ eſt quandoqꝫ cauſatur ab humore acuto excoriãte inteſtina, & tunc creditur ꝙ ſit inteſtinalis, & attenditur inteſtinis, & non prouideẽ hepati & male, quia interim moritur æger, & ideo bene aduerte ad ſigna & modũ ſignorũ qui poſitus eſt. Item aduerte ꝙ aliquãdo ex inteſtinali fit hepatica per comparationem meſeraicarum ad inteſtina, & maxime quando dyſenteria prolongatur. fit quandoqꝫ ab ipſis meſeraicis, & hanc imperiti negligunt credentes, ꝙ ſit inteſtinalis. Et quoniam de ſignis ipſis ſatis dictum eſſe mihi viſum ſit, ideo de eis nihil vltra, et ſigna aquoſi vel lotiui. de quibus etiã huic loco aſſirmare non erit vtile. nã & ſimpliciter ex cura horum habetur cura eius, cõſidera.

CVRA. Canones. ordinatio diętę. cõfortatio hepatis.

Diæta nãqꝫ ordinari debet ſi eſt ex debilitate digeſtiuę, vt ſit facilis digeſtionis. boni chymi cum qua ponantur confortantia digeſtiua hepatis calida, aut frigida, vt exigit diſpoſitio, vt ſupra. iiij. cap. de debilitate hepatis. De diæta Conciliator. quidam vero modernorũ in hac præcipiunt paſsione tenuem non eſſe diætam exhibendã, cuius quidem cõtrarium indicat Aui. inquiẽs in inceptione aſcellationis hepaticæ plurimum eſt vt nõ appropinquet panis, qa hepar non recipit ipſm, imo rectius eſt vt ſit cõtẽtus aqua ſauic. in die bis, aut adhuc dięta nõ tenuis laborẽ cauſat in hepate, naturã etiam diſtrahit a morbi regimine.

SECVNDVS compleatur ex confortantibus ſi fuerit ex fortitudine expulſiuæ dentur quæ remittũt acuitatem intus & extra applicando frigidum non multum, ſtyptica hepar reſpiciẽtia a proprietate, de quibus. xiiij. cap. ad

E plenum. Quòd ſi fuerit ex debilitate cõtentiuę cum ipſa poſsit debilitari a calditate, & frigiditate exceſsiue cum omnis immoderata qualitas deijciat actum propriæ virtutis. ſecunda Aphor. cõmento. ij. dentur frigida aut calida, vt exigit diſpoſitio ea, intus & extra adminiſtrando ſyrupos, electaria, epithemata, & hmõi. de quibus ad plenum allegato cap. Ex quibus infero ꝙ nõ ſemper dari debet lignum aloes in dyſenteria omni hepatica, vt quidã faciunt. nã eã exiſtente frigida dandũ eſt, & eſt ſingulare remediũ a Serapione multũ cõmendatũ. In calida vero minime niſi cũ frigidis. Quòd ſi cognoſces cum ea eſſe inteſtinalem etiã tunc tua intereſt cõponere ex iam allegatis dicendis in ſequẽti rubrica, & nota ꝙ cũ epithemata multũ cõmendentur in caſu iſto tu debes multum cõſiderare ꝙ in hepate etiam in toto non ſit repletio. Medicamen bonum in dyſenteria hepatica à cauſa frigida ſuppoſita diæta. & ꝙ corpus non ſit repletum. ℞. ſpodij, raſuræ eboris. ana. ℥. i. aluminis ſciſſi, ſeminũ canapis. ana. ʒ. ſ. ro. ru. F margaritarum, corallorꝫ amborum, ſandalorum, carabæ, ſan. drag. ambrę. ana. ʒ. ij. cõfice cum ſyru. myrtino. & fac trociſcos: & dentur cũ lacte cocto diſtemperati & attende ꝙ nõ ſit oppilatio. Et ſi dicatur iſta ſtyptica ſunt multũ fortia: & medicamen hoc eſt multum frigidũ, quare etiã non videẽ cõpetere. Nam cũ hepar ſit ſanguis cõgelatus. prima primi. videẽ ex approximatione rei tã frigidæ multũ debilitari, & oppilari cũ faciliter oppileẽ propter anguſtiam meatuum. Propter hoc nota & vtile multum Conciliatoris noſtri dictũ. Inquit differẽtia. ccij. hepar nãqꝫ & ſtomachus vt eorꝫ robur cuſtodiatur pro cæteris laborantes egẽt ſemp ſtypticis vigorari, vt edocẽt præarguta. ꝙ ſi qd caloris dñio in hepate materia ſubtilis dominẽ calida ſeu ſanguis ſubtilis loturæ carni ſimilis, qui tandẽ in fecẽ ſolet æruginoſam cõuerti ſic opus eſt frigidis contẽperatis malam cõplexionem calidam remittentibus, & ſtypticis cõmenſuratis. vt hepar vigoretur & ſanguis inſpiſſetur ſubtilis, nõ tamen adeo ſtypticantibus. vt ꝙ delapſum iã G prohibeatur deſcendere. nã retẽtum excoriationẽ cauſaret & putrefactionẽ. vnde credo ꝙ dato ꝙ Auic. ſic loquatur. vt infra de fluxu oppilatiuo, ſpecialiter tamen etiam hæc verba intelligẽda ſunt in omni fluxu eius habito reſpectu ad complexionem hepatis naturalẽ ſpecialiter. Inquit. xvi. tertij de cura fluxus hepatici. Et multoties quidẽ linit inſipiẽs hepar in hac aſcellatione expone oppilatiua cũ inſpiſſantibus hepatis ſanguinẽ extinguẽtibus hepar per hoc ꝙ ſunt frigida, & in hoc eſt mors, & ſucceſsio putrefactionis. vnde nota illud verbum multum per hoc ꝙ ſunt frigida. Nam nimiũ frigida nõ ſunt hepati applicãda. iiij. primi. i. cap. & tu cõſidera. Valet in hoc caſu ſpecialr̃ & multum vſus paſſularum. Nam Auic. allegato loco. Et iam laudatæ fuerunt paſſæ pingues in hoc capitulo, ita ꝙ quidã extimauerũt ꝙ ipſę ſanant fluxum lotiuum difficilẽ, & nos quidẽ iã experti fuimus illud, & fuit res nõ longinqua ab eo qđ dixerunt. Et non recedens a Conciliatore. Inquit. & ad ſummũ huius ęgritudinis curam ſcribunt authores H ſuccinctã tanquã in ipſius parũ confidentes ſalute, quę cauſa etiã aſsignari põt, quare Aui. parũ locutus eſt de cura feb. peſtilẽtialis. Sed exiſtimo cum hic fluxus ſit a debilitate hepatis veniens, cuius cura ab authoribus ample poſita fuit. vt ſupra. xiiij. cap. ꝙ fortaſſe ſuccincte dixerunt remittentes nos ad illũ locũ ad quẽ & tu recurre pro ampliori antidotum notitia. Nam conſiderare habes: vt ſupra ꝙ cauſa debilitatis eſt mala complexio calida vel frigida materialis aut immaterialis, tũc alteratum cõtrarijs appropriatis intus et extra, aut euacua vt decet, vt plene ſcriptum eſt allegato cap. Dixit Conciliator hanc paſsionem maxime vigere in partibus gallicanis, & in confinibus. vt ipſe vidit.

De dyſenteria inteſtinali. Rub. 9.

DYSENTERIA eſt fluxus ventris cum excoriatione vnius aut plurimum quinqꝫ inteſtinorum contingens. Nã dyſenteria inteſtinorũ excoriatio, vulneratio, ſiue vlceratio ſunt ſynonyma, vt in Rubrica præcedenti. Et dicitur

Dyſenteria ꝓprie Gręcis, latinis excul

quinqꝫ

ceratio, vl' difficultas inteſtinorũ, aut vno verbo tormẽ vocitať. Inteſtinorũ, numerus, ac ordo.

quinq; ad differentiam teneſmi, qui eſt propria paſsio ſexti. quia recti ſicut dyſenteria eſt aliorum quinq;, propter quod nota ꝙ inteſtina ſunt ſex, quorũ tria ſunt ſuperiora.

Et primum in ordine eſt duodenum ſic dictum, quoniã vt in pluribus eſt .xij. digitorum ad quod peruenit canalis quidam a chyſti portans choleram. Secũdum eſt ieiunum ſic dictum, quoniam rectum eſt ſecundo, quia ad eũ venit multa cholera per canalem terminatum ad duodenum cum quo terminationem habet. Tertium eſt ileon ſic dictum, quia circa ilia locum habet, & eſt reuolutum & eius iuuamentum eſt vt retineat ſuccum, vt ꝙ vtile eſt poſsit exuccari, & ad ipſum plures veniũt meſeraicæ ꝗ̃ ad aliquod aliorum, & ideo in eo eſt maior virtus digeſtiua ꝗ̃ in alijs. Quartum eſt primum de inferioribus dictum monoculum ſic dictum, non quia vnum tantum habeat orificium, ſed quia eius orificia duo non ſunt oppoſita locata, ſed quoniam iuxta ſemipoſita ac ſi eſſet vnum, & infra hæc eſt latitudo quædam in modũ ſacci, propter quod dictus eſt ſaccus cuius iuuamentum eſt vt præſentem retineat ſuccum & præparet ipſum in inferioribus, vt cum in eis fuerit ſi digeſtum per venas meſeraicas in eis exiſtentes attrahatur ad hepar. vnde monoculus non habet meſaraicam quæ habeat magnitudinem. Aui. & recipit ſuccus in monoculo initiũ fœcale non præſente, ſed ex conſequẽti. Sed ſex cõpletur in colon quod eſt ſecundũ ex groſsis, & quintum in ordine ſic dictum, quĩ plura habet colla ſeu cellulas in quibus ſex formam recipit, & locatur iuxta renem ſiniſtrũ, quare frequẽter ex parte loci non diſcernitur inter dolorẽ renalem, & colicũ, & licet ſit de inferioribus, tamen locatur ſupra ſtomachum, & cooperiť a zirbo cooperiente ſtomachum ipſum, vt cum accidat fœces in eo cõtentas indurari poſsint præparari expulſioni mediante humiditate zirbi, & quia in tali ſitu plus de cholera venit ad ſtimulandum virtutẽ ad expellendum fœces. vnde ad ipſum plus de cholera ꝑuenit & debet peruenire, ideo forſitan dyſenteria in eo vt frequentius accidit. hæc autẽ inteſtina ſunt cõtinua, & in rei veritate eſt vnum recipiens diuerſas denominationes ſm locum & variã figuram, & nõ fecit natura vnum inteſtinum rectum, ſed multum inuolutum in homine, vt fecit in alijs animalibus vt cibus contineretur in ſtomacho & inteſtinis alias homo eſſet in continua aſcellatione, & aſſumptione cibi ꝓpter eius rectitudinem, & omnia inteſtina habẽt duas tunicas, & ſunt dorſo alligata. De ſexto vero inteſtino diceť in de teneſmo.

ET ANTEQVAM procedam ad cauſas, & curã eius ſpecialem ſtatui præ alijs primo ponere quædam generalia de fluxu ventris huic propoſito vtillima. Nec volo vt audax liuor me mordeat ſi prolixus fuero, quoniam non timebo replicare vbi opus erit, aut ampliare tãta ſunt mihi viſa diebus noſtris, ꝗ̃ maxime neceſſaria doctrina aperta, & clara de cura eius cum quaſi omni anno multi ac plurimi hoc peſtifero morbo moriantur.

Sit itaq; primus cãnon. ꝙ in fluxu ventris dyſenterico tu debes vti his de quibus rubrica infra de fluxu ex ſuperfluitate pharmaci. & tu ibi.

Secundus ꝙ in tali fluxu neceſſaria ſunt ſtyptica materiam ingroſſantia, & conglutinationem facientia, vt ſunt gummi arabicum, dragacantum, carabe, & huiuſmodi.

Tertius ꝙ quãq; neceſſaria eſt diuerſio materiæ fluxum facientis, & eſt vtilis valde, vt cũ materia fluens ad inteſtina diuertitur cũ prouocatiuis ad vias vrinæ, ſed hic conſidera ne de lebete cadas in patellã ne. ſ. inducať viarum vrinæ excoriatio. Item confert vomitus, & eſt ſecurior, ſed bene cõſidera eius facilitatem & modum. vt ſupra de vomitu Item & ſudoris prouocatio, rarificatio pororũ. hæc enim materiã ad cõtrarium ducunt, in cuius contrario ductu ſemper bene conſidera. Item huic propoſito cõferunt fricationes & vnctiones in exterioribus factæ. Itẽ poſitio ventoſæ ſupra ventrẽ ſupra ſumen ſcilicet ſi ex parte fuerit ſuperiorum. infra vero ſi ex inferioribus de quo infra.

Quartus ꝙ ſtante mala cõplexione calida adminiſtrentur frigida ſtyptica. & mala complexione exiſtente frigi. adminiſtrentur cal. ſtyptica. A

Quintus ꝙ cum vtplurimũ debilitetur retentiua ꝗ̃ digeſtiua hic vtplurimum vtatur frigidis cum retentiua frigiditate roboretur. ꝙ ſi digeſtiua fuerit debilis vtetur calidis. vt ſupra. xiij. cap. de mala digeſtione. & hoc vbi fuerit ex frigiditate. hæc enim omnia iuxta ſecundum canonem debent ſtypticitatem participare.

Sextus. ꝙ cum talia per intus adminiſtrantur, maximẽ frigida ſtyptica, exterius tu debes approximare omnia quæ poros dilatant, & ſudare faciant.

Septimus. ꝙ dormire eſt ex rebus magis iuuatiuis ei q habet fluxum vẽtris. Auicenna. & ideo ſtude, vt arte, vel beneficio naturæ dormiat.

Octauus. ꝙ licet acetoſa, et ſtyptica in fluxu competãt; tamen ſtante tuſsi dimittas illa, quoniam augendo tuſsim augmentaretur fluxus ex motu. Item & ſomnus impediretur multum qui multum eſt in hoc caſu neceſſarius, ſed B conueniũt ei ſicut myrtus, maſtix, & huiuſmodi. vt infra, & dentur electaria pectus lenificantia facta ex papauere, dragacanto gummi arabico & huiuſmodi.

Nonus. ꝙ liquida & ſorbitiones vt poſsibile eſt euitentur ſi non fuerint ſtypticitatis participantia, vt fauich hordei, & huiuſmodi.

Decimus. ꝙ in adminiſtrando medicinas ventris cõſtipatiuas debes incipere à ſingularibus ſi talia inuenis tuo propoſito deſeruientia. ꝙ ſi non, tranſeas ad compoſita, & eſt hic canon ſatis generalis in cura aliarum diſpoſitionum ſumptus ab Auic. hoc loco, & hoc caſu primo cap. in principio, & circa finem.

Vndecimus. ꝙ cum ſitis conſueuit in fluxu ægrum moleſtare debes abſtinere ab exhibitione rerum dulcium. Nam dulcia multoties nocẽt commouẽtia ſitim. Auicen.

Duodecimus. ꝙ licet narcotica ſint quãq; neceſſaria ingroſſando materiã, prohibẽdo triſtem ſenſationẽ, faciendo dormire, prolongando acceſſum ad aſcellam, nihilominus non adminiſtrentur quandiu ab eis abſtineri poterit, C vt ſupra. Vbi nota ꝙ corpore exiſtente debili nullo modo debent adminiſtrari. vnde Auic. de cura fluxus omniũ modorum. ꝙ ſi neceſſaria fuerit eorũ, ſcilicet narcoticorũ adminiſtratio non exhibeantur ei, cuius infrigidatur corpus. & debilitatur virtus, & apparet illud in pulſu, cuius cõtrarium his temporibus multi ex modernis facere præſumunt, & eo deterius ac periculoſius agunt quo virtus humana eſt magis defecta ab eo quod conſueuerat.

Tertiusdecimus. ꝙ ſi tandẽ neceſſaria erunt narcotica. tũc cũ eis miſceanť q̃ malitiã eorꝫ corrigunt, vt crocus, caſtoreũ, caſia lignea, & hmõi. inq̃t Auic. allegato loco ſe vidiſſe qui ſuppoſuit ſibi collyriũ ex opio, & mortuus fuit.

Quartusdecimus. ꝙ in adminiſtrãdo opiata prius tentemus cum eis ad extra in emplaſtris, et huiuſmodi. ſecundo in collyrijs. tertio & cum timore cum ebibitis. ꝙ ſi faciemus collyria, ligemus ea cum filo, vt poſsint ad noſtram voluntatem extrahi, & de his infra ſuo loco.

D Decimuſquintus, ꝙ ſi poſsibile eſt patiens non moueať ad aſcellam, ſed ſic in lecto iacens egerat, ne ex motu augmentetur fluxus. nam quies facit ad retentionem, & cõſolidationem, motus autẽ prohibet, & ideo vlcera pulmonis male conſolidantur. nam & motus infirmi ad aſcellam eſt cauſa quandoq; mortis eius, vt ſecunda quarti. de ſpeciebus mortis quæ accidit in horis febrium.

Sextusdecimus. ꝙ cibi eorũ debẽt eſſe abſoluti ab omni mordicatione ſalſedine ſaltẽ plurima acetoſitate acuta, ne moueant expulſiuã, cuiuſmodi eſt lac decoctũ cum lapidibus ignitis, aut cũ ferro vel chalybe ignito, & lac vaccinum eſt fortius conſtans, ſed caprinum eſt magis temperatum & magis conuenit calefactis, & eſt magis ſtypticũ, & lac acetoſum eſt melius calefactis ꝗ̃ nõ acetoſum, & de his particularius infra in canone particulari.

Decimuſſeptimus. ꝙ quæ dantur in potu ſint actu frigida niſi prohibeat oppilatio, aut apoſtema.

Decimusoctauus. ꝙ vinum vitetur vt poſsibile eſt. ſi autem virtus fuerit requirens ipſum vt viuificetur, tunc ſit nigrum, ſtyptici ſaporis, & parum.

Decimusnonus. ꝙ aqua pluuialis eſt eis maxime cõueniens propter ſtypticitatẽ eius. Item quia velociter ab hepate trahitur, & cito reſoluitur, & non relinquit in chylo humiditatem & loco huius vtimur chalybeata, vt infra.

Vigeſimus. ꝙ cibus eorum ſit paucæ quantitatis, & nõ plurium ſpecierum, & ſi id fieri poteſt nõ comedat niſi ſemel in die. Nam abſtinẽtia talis reddit membra auara ad retinendum humores ne fluãt, ſed in hoc oportet medicũ eſſe diſcretum, & conſiderare tenorem virtutis, conſuetudinem, & huiuſmodi. vt non debellet cum dominabus.

Vigeſimusprimus. ꝙ ante cibi aſſumptionem aliquid ſtypticum accipiatur ſuccoſum, vt ſuccus citonij, aut granatorum acetoſorũ non contradicente tuſsi, vt ſupra. viij. canone. poſt cuius aſſumptionem non bibant, & maxime cum nõ curant, aut ſi tamen cupiunt bibere, bibant aquã.

Vigeſimusſecundus. ꝙ fructus oẽs quãuis ſint ſtyptici vitentur niſi cũ ſtomachus refugit cibum. Auic. quidẽ maximis de crudis intelligendũ eſt. nã ſunt facile corruptibiles.

Vigeſimustertius. ꝙ eorũ ſtomachus emplaſtretur frigidis ſtypticis aut calidis, vt exigit diſpoſitio.

Vigeſimusquartus. ꝙ licet quãq; neceſſarium ſit infrigidare, tñ nõ debes multum infrigidare niſi vehemẽs fuerit neceſsitas. vnde Aui. in princ. capituli de cura excoriationis. Et oportet vt nõ ſit error in excoriatione fortaſſe non eſt illa q̃ indigeat eo in quo virtus vehemẽs & eſt in adminiſtratiõe eius pnicies, & eſt ipſa infrigidatio vehemẽs, & expono vt adminiſtrare narcotica, & dare melones ſdos, & lactucã, & portulacã ſunt ſufficiẽtes in cura, & cã vt exiſtimo, qm̃ oĩs ĩmoderata q̃litas eijcit actũ ꝓprie virtutis.

Vigeſimusquintus, ꝙ licet medicinę cauterizatiuę ſint conſolidatiuæ, & exiccatiuæ, vt arſenicum & huiuſmodi, vt infra. tamen quia in earum adminiſtratione eſt periculum ne vlcerent. ideo vt poſsimus ab eis abſtinendum.

Vigeſimusſextus, ꝙ vt dictum eſt de epatica ſi materia fuerit in ſuperioribus da ebibita, & ſunt conuenientiora. Si vero in inferioribus adminiſtra clyſteria, & ſi in medijs cum vtri ꝗ operare. Auic.

CAVSAE his itaq; præambulis poſitis vt promiſſum eſt. Venio ad poſitionem cauſarum dyſenteriæ, & ipſius curam ſpecialẽ. Deſcribatur itaq; de nouo dyſenteria. & ſic. Dyſenteria eſt fluxus ventris cum intrinſeca excoriatione vnius vel plurium quinq; inteſtinorum cõtingens, cuius cauſa ſm plurimum eſt materia cholerica acuta in eis collecta, vel ab alijs membris ad ea tranſmiſſa. Et dicitur ſm plurimum, quia etiã ab alijs poteſt cõtingere cauſis, vt dicetur. Sed primo ſcito ꝙ cauſæ fluxus eius adinuicem communicant hoc modo, qm̃ aut eius cauſa eſt debilitas cõtentiuæ, aut digeſtiuæ, aut expulſiuæ, aut fortitudo eius, cuius debilitatis aut fortitudinis cauſa eſt, aut mala cõplexio immaterialis, aut materialis. Et cum de cauſis fluxus mẽbrorum mittẽtium ad inteſtina actũ ſit, conſequẽs duxi de cauſis flux⁹ inteſtinalis hic ſpecialiter agẽdum eſſe, & in hac parte ſequor Conciliatorẽ, qa aut a cauſis fit extrinſecis & exteriorib⁹, aut ab interioribus. Exteriores quidẽ eſſe poſſunt, aut cibi ſua duritie ĩ ſuo inceſſu abradentes ſiue excoriantes, aut ſua acuitate. Idem facientes vt cepæ, ſquilliticum, cibi ſalſi, aut ventoſitate rei aſſumptæ, aut pharmaci mala qualitate, vt eſt pulpa colloquintidæ, aut eius effrenitatione, vt fœcum acuitate.

Interiores vero ſunt, aut melancholia, & proprie aduſta ſubtilis. nam groſſa non aduſta fœculenta raro & tarde excoriationẽ facit. Aut humor ſanguineus cholericus acutus, aut phlegma ſalſum, aut venarum inteſtinorum ſciſſura ex ſanguinis acuitate aut eius acuitate nimia quãtitate, aut vehementia fixionis viſcoſitatis. cum enim eradicatur vlcerat. vt in paſsione veſicæ quandoq; contingit, ad quod pauci reſpiciunt, vt infra de ea. Aut apoſtematis ruptura in inteſtinis exiſtens, aut alibi a quo emanat ſanies,

E ſeu virulẽtia acuta, mordicatiua maxime cũ apoſtema calidũ fuerit. ab his enim vlcera cauſanẽ in inteſtinis a quibus ſi ſordida fuerint egreditur ſordidum ſanioſum. ſi vero munda non ſic, ſed hæc apertius in de ſignis. Sunt & quidam qui aſſerunt dyſenteriã à cholera praſsina, & æruginoſa contingere poſſe, quibus fidem non adhibeo. Nam Cõciliator differentia. cci. inquit. non tamen aliquẽ auctẽticum reperio ſcribentẽ ex his dyſenteriã cauſari cum ab Iſaac. v. ſe. negetur ab ipſis morbos generari. mox enim foras emittunẽ, aut corpus corrũpunt: vt experiẽtia oſtẽdit. conſidera. Quòd ſi dicĩẽ oĩ die, vt ſupra a medicis hic fluxus eſt a cholera praſsina lege quę ſcripta ſunt ſupra. tract. iiij. de digeſtiuis praſsinæ. & dicĩẽ intrinſeca, qm̃ intrinſeca excoriatio eſt excoriatio membranæ inteſtinorum, & hic proprie fluxũ cauſat dyſentericum, ſuperficialis vero non. Propter quod nota ꝙ vt Cõciliator differẽtia. ccij. dyſenteria eſt triplex. Vna quidẽ cum pinguedo quædam ſuper inteſtina exiſtens extra mittiẽ. Alia qua mẽbrana ſu

F perficialis interior ipſorum educiẽ. Tertia vero cũ ſubſtantia abradiẽ inteſtini. Aphor. apparẽs. iiij. & hęc iuxta rõnẽ vocabuli appellaẽ dyſenteria ꝓprie. Vnde ĩ prima exeũt mucoſitates pinguoſę cũ ſtercoribus, & diciẽ mucoſa. In ſecunda vero cortices quidẽ & dicitur corachia. In tertia ſubſtantia vel fruſtum inteſtini, vt Gal. allegata particula. commen. xxvi. & vocatur corticalis. Et dicitur vnius vel plurium ad differentiam teneſmi, vt ſupra in princ. Rubricæ. Et anteq̃ peruenias ad curam ipſius, ſcito ꝙ cum dyſenteria frequenter accidit feb. Cuius euentus eſt aut ex commotione humorum ſpiritus inflammante, & eſt ephemera aut ex putreſcentia humorum ipſorum commotorum, quia in motu non regulantur vel retineniẽ, & intranſpirabiles fiunt, & eſt putrida, & hæc ſimiliter eſt mala, qa facit morbi compoſitionem. & additionem, eius cura eſt periculoſa & praua, quia fortaſſe quod feb. confert, fluxui nocet, & econuerſo. Nam febres humores diſſoluẽdo, ſubtiliando, & acuendo, vias aperiẽdo, virtutem & membra

G debilitando etiam mittentia et quę ſunt in cauſam fluxus addit, ideo oportet ſtudium diligens adhiberi cum ſit cauſa eius conſeruans, & augens, vt dictum eſt, contraria requirit feb. ad ea quæ requirit fluxus. nam feb. indicat de humidis, vt hic dyſenteria vero de ſiccis & cõſolidatiuis.

Sed dices quid agere debeo, an prius fluxui. an febri attendere? Dicendum iuxta doctrinam Gal. & aliorum ꝙ prius attendendum eſt magis ſuſpecto, & periculoſo altero non neglecto, miſcendo adinuicem quæ vtrumq; reſpiciunt. Quòd ſi timor videretur æqualis, tunc prius attende fluxui cum ſit principalior in cauſando, & feb. poſterior, & quia ſine curatione feb. fluxus curari non poſsit. Item eo curato feb. aut ceſſabit, aut non. ſi ſic bene. ſi non, tunc feb. melius curari poterit cũ digeſtiuis, & euacuatiuis appropriatis. Et hic nota ꝙ adminiſtratio horũ medicaminum ſic contrariorum poteſt tripliciter fieri. Vno modo miſcendo ſiccas cõſtipatiuas propter fluxum cum humidis propter feb. in eadem medicina cibo potu, & hu

H iuſmodi. & hæc æqualiter miſcendo de eis, & hoc videtur illaudabile, dato ꝙ ab auctoribus ſit cõceſſum ſaltem reſpectu aliquorum modorum cum ſint aduerſantium virtutum & impedientium operationes ſtomachum grauantes, naturã inquietantes, & reddentes ſollicitã circa diſtinctionẽ earum. vt ſi ſimul acciperẽẽ cibus, & medicina, & in appropriationẽ impedientes, & diſturbantes eã non ſic tota ſolet rei intenta, vt innuit Hipp. & iuxta illud. Pluribus intentus, minor eſt ad ſingula ſenſus. Sed'o modo tẽporaliter, vt quia nunc ſtypetica propter fluxum, nunc humida propter feb. nunc ſtyptica in medicinis ad intra ꝓpter fluxum, nũc humida in cibis & potibus propter feb.

Tertio localiter vt interius ſicca propter fluxũ & exterius humida ꝓpter feb. & epithemata cordi, & hepati ſpinę dorſi, vt infrigidãs. Gal. Quòd ſi fuerit ephemera debes dubitare ne in putridam cõuertatur, & ideo ſtude ad eius deſtructionem cum alteratiuis etiã humidis cordi applicatis

catis aut aliter, & hoc ſupra & hæc quæ dicta ſunt de ſeb. indifferenter intelligere debes in omni fluxu.

ET ANTEQVAM deſcendas ad curam attēde prius ſi dyſenteria talis eſt curabilis, aut non. Nam quæ initium habet à melācholia aduſta quæ cum in terram cadit ebullit ſicut fortiſsimum acetum eſt incurabilis iuxta dictum Senis noſtri. de quo in dubijs ad plenum. & tu ibi.

Secundo. ꝙ quæ eſt a cholera rubea, furioſa, & mordicatiua, vtplurimum eſt incurabilis.

Tertio. ꝙ ſi cum fluxu pulſus apparet præter naturam formicans, vel vermiculoſus eſt mortalis, præcipue ſi per cibos aſſumptos æger non conſortatur.

Quarto. ꝙ ſi poſt ęgritudinem aliam, ſubito veniat dyſenteria perſeuerans mortale.

Quinto. ꝙ in dyſenteria puſtula nigra poſt aurem apparens ſiniſtram ſimilis orobo cum fortitudine ſitis mortem futuram in vigeſimo ſignificat.

Sexto. ꝙ ſi ſuperfluitates retinētur cum grauitate ita ꝙ patiens in earum retētione grauedinē ſentiat, & in earum expulſione leuitatē, & tranquillitatem cum debilitate virtutis, & perſeuerantia mortem ſignificat.

Septimo. ꝙ ſi dyſenteria eſt cum vomitu, & nauſea ſuſpecta eſt mala.

Octauo circa vrinā circa quam pauci cōſiderant vrina in dyſenteria multū tincta cum liuiditate præcipue cum petoloydibus, ſurfuribus reſolutionibus ſuſpecta eſt, quia non poteſt eſſe ſine feb. & etiā calor conſumit ſpecialē humiditatem, & ſpecialiter ſi fuerit cum caſu virtutis appetitiuæ, defectus enim appetitiuæ in hac ægritudine peſſimum ſignū eſt. Sæpius enim cum his ſignis in hecticam cadūt, & propter hoc nota ꝙ vrina in dyſenteria debet atteſtari humori peccāti & dominanti niſi ex certa cauſa alterēt, vt ſi fieret rubea. vel aliter coloraret ex motu ad aſcellam, nimia vigilia, aut nimio fluxu, vnde qñcunq; liuida apparet ex perturbatione humorum quæ fit cū humores diuerſorum colorum currunt vi naturę, aut vi ſymptomatis, vel ex alia cauſa. nam in tali curſu tranſeunt per hepar ad meſeraicas, & pars notabilis in eo trāſitu remanet in hepate & per vias vrinæ ad extra mittitur, quæ cum ſint diuerſorum colorum, & quia phlegma in quanto dominaē, & melācholia cholerica ſubdominatur hinc liuidus inſurgit color. Et nota propter mordaces ꝙ licet principaliter in certo fluxu peccet vnus humor qui principaliter euacuatur, tamen cum eo ex conſequenti, & ſecundario euacuantur alij debilitate virtutis, & maxime cōtentiuæ, aut annexione eius cum alijs. Et in ſumma vrina coloratior debito ſuſpecta eſt, qm̄ arguit fluxum eſſe, aut ex cholera, aut ex ſanguine aduſto, aut ex melancholia non naturali quæ eſt cęteris ſuſpectior, vt infra in dubijs, aut diſcraſiam oſtendit febrilem in membris quæ cum fluxu mala eſt, & peſsima. nam fluxum adauget, & acuit.

Nono attēde, ꝙ dyſenteria habet quatuor tēpora, vt cęteri morbi materiales q̄ diſtingui habēt penes accidentia, & penes digeſtionē materię. Ex parte quidē accidentiū, vt ſupra de pleuriſi. Ex parte digeſtionis materiæ. nā cū videmus naturā facere, & materiā trahere ad naturā fecis tunc eſt declinatio, & quanto fuerit ab hoc remotior erit principium & medio modo ſe habens ſignificat tempora media, quia augmentum, & ſtatū, & tu proportionaliter imaginari velis, vt ſupra de pleureſi. Et quidam cū egreditur ſtercus ſaltem in principio vel aliquid ex eo, tūc res eſt in principio. Quando vero humores ſoli, tūc eſt in augmento. Quando vero humores cum corticibus inteſtinorum eſt ſtatus. Cum vero incipit apparere fex res eſt in declinatione. Aliter & melius quando cum ſanguine reſoluitur inteſtinorū vnctuoſitas vel mucoſitas, vel cum egeſtione apparet ſanguis cū huiuſmodi pinguedine, vel exit egeſtio ſicut lotura carnis, tūc eſt principiū. Augmentum vero quando villi inteſtinorū abraduntur, & cū ſanguine apparent pelliculę ſimiles raſurę pergameni. Status eſt qñ inteſtinorum fruſta emittuntur, & in egeſtione apparent.

A carnoſæ, & neruoſæ reſolutiones, & hæ melius apparent lauando fęces, & cū æger ad hoc peruenit moritur. In principio vero curatur, & in augmento difficilius longe q̄ in principio magis indiget mundificatione q̄ conſtrictione.

Decimo, ꝙ qñ egrediunē diuerſæ ſpecies colorū, & humorū cū ſpuma, & pinguedine, vel ſine, et corpus nō debilitaē, nō debet fluxus reſtringi, quod ſi fiat eſt illaudabile.

Vndecimo, ꝙ dyſenteria diſtinguiē tripliciter. Ex parte effectus. Ex partæ diuerſitatis cauſæ materialis. Tertio ex parte varietatis loci. Ex parte quidē effectus, quia aut egeſtiones egrediuntur ſicut lotura carnis pauco ſanguine admixtæ, & hoc facilius curatur reliquis, aut cum raſura inteſtinorū ſicut eſt raſura caricularum, & hoc difficilius, aut quia fruſta videntur exire, & hoc nunquā, & vix curatur, quia vtraq; inteſtinorum tunica eſt abrupta. Ex parte loci, quoniam quædam eſt vitio ſuperiorum, quædam inferiorum, quædā ex medijs vtriſq; participans. Ex parte materiæ, quoniam quædam de phlegmate ſalſo, quædā

B de acetoſo acuto, quædam de cholera aduſta, vt ſupra.

Duodecimo, quia principaliter intentio in cura dyſenteriæ debet eſſe in fortificādo retentiuam debilitatam, & debilitare expulſiuam victam ab acuitate humorum. propter quod notandum ꝙ quidā dixerunt in cura eius quatuor principaliter eſſe attendenda. Primum eſt ſuperfluitas materiæ. Secundum eius acuitas. Tertium ſuperfluitas fluxus. Quartum ſolutio continuitatis inteſtinorum. Contra primum eſt euacuatio. Contra ſecundum eſt repreſsio acuitatis. Contra tertium eſt ſiſtio fluxus. Contra quartū eſt conſolidatio, cum cura habeat per cōtraria fieri, ſed de his particularius ſtatim. Alij diſtinctius vt ſic dyſenterię debere primo euacuatio humoris, repreſsio, abſterſio, retētiuæ cōfortatio, expulſiuę debilitatio, vulnerū cōſolidatio, ſed quid de his dicendū apparebit ſtatim. Si prius dixero cui prius debeē cura an cauſæ an accidenti. Propter quod ſciendū ꝙ cū accidens q̄a dolor eſt multū fortis, & virtutē ꝓſternens, tūc aut ꝑ reſoluētia, aut euacuātia, aut

C aliter q̄uocunq; mitigantia prius eſt ſedandus dolor et dimittendus eſt morbus, & cā vt primo regiminis acutorū. Nā dolor humores ad fluxū ꝓuocat, & reuma exacuit nec vulnera cōſolidari poſſunt niſi remoto dolore. nam vehementia accidentis peruertit quandoq; curam regularem, vt ſeptimo colliget allegatum in principio huius operis.

SIGNA demōſtratiua. nam ſi fuerit vitio ſuperioris ſentitur ſupra vmbilicum dolor, punctura, grauitas, nam Hippo. vbi dolor illic ægritudo. Item poſt aduētum dolorū, & hmōi nō ſtatim ſequiē materiæ ipſius exitus, ſed tardatur, & qñq; per ſpatiū longum vt octauū horæ & plus.

Signa ſi fuerit ex cholera, & putrefactione accidētia vt punctura, dolor, erunt intenſa, et egredientur cū egeſtione mucoſitates multum cum ea cōmiſtæ tinctæ colore citrino, & erunt ſubſtantiæ ſubtilis cū odore choleræ, & hæc forte magis adaptari poterūt diarrhœę. Quòd ſi fuerit cū accidētibus putrefactiō, & excoriatio, tūc cum egeſtionibus, & mucoſitatibus egrediet ſanguis paucus, aut ſanies

D cū ipſis egeſtionibus multū commixtus & cū his apparebit pinguedo. Quòd ſi perdurauit apparebunt pelliculę inteſtinorū, & minutæ, & ſi vltra magis apparebūt fruſta corporis eorum, & ſic triplex diſtinguitur dyſenteria vt dictum eſt, & erit cum ea febris, ſitis, & habitudo, ętas, cōplexio, regimen, & hmōi, quæ de ea quid iudicandum eſt maxime te iuuabūt. Et ſcito ꝙ cum dyſenteria eſt recens apparet ſanguis, & cū antiquaē apparet ſanies. Quòd ſi materia fuerit in inferioribus, tunc dolor, pūctura, excoriatio, grauitas, & hmōi. accidentia in inferioribus, vt q̄a ſub vmbilico percipientur. Item cum egeſtionibus ſanguis aut ſanies non erit multū commixtus, & erit ſanguis multus in quātitate rubeus eius qui venit a ſuperioribus. Item ſuperueniēte dolore aut punctura ſtatim poſt ſequitur fœcum. & humiditatum exitus. Quòd ſi in medijs fuerit aut in loco medio hæc quæ dicta ſunt in medio ventris percipientur.

Signa

Signa eius quæ eſt ex melancholia punctura, dolor. vt ſupra ſm locum eius & ad eius certificationē faciunt ętas, complexio, habitudo, regimen, melancholiæ multiplicatiuum, & huiuſmodi, quæ ægritudo ſi antiqua fuerit non recipit curam, ſi noua curā recipit vt Alman. ſed ſecundū Hipp. iiij. Aphor. ſiue noua ſiue antiqua nō curatur dixit, vt infra de dyſenteria, ſi a felle nigro inchoauerit mortale. Conciliantur hi viri. Nam ſi dyſenteria fellea cum vlcere, & excoriatione manifeſta non curatur. Quòd ſi abſq; vlcere, & excoriatione manifeſta non curatur. Quòd ſi abſque vlcere, & manifeſta excoriatione, & ei cum diligentia cito ſuccurratur curari poterit. primum intellexit Hipp.

Signa eius quæ eſt ex phlegmate ſalſo, quia accidit poſt excoriationē, & non eſt in ea in egeſtione ſanies plurima, neq; cholera, neq; rubedo, neq; viriditas, immo pglegma, & viſcoſitas, & non eſt cum multo dolore ſiue punctura, & eſt vētoſitas multa, & diſtinguatur locus per dolorem & alia, vt de alijs dictum eſt, & te amplius certificabunt complexio, regimen, & huiuſmodi, vt ſupra. Quòd ſi acciderit ex cauſis extrinſecis ſcię relatione infirmi. Quòd ſi a melancholia aduſta iā dicta ſunt ſigna ſimiliter à phlegmate ſalſo. Si autem à ſciſſura venarum inteſtinorum iā dicta ſunt ſigna. Quòd ſi fuerit ex nimia fixione viſcoſitatis, nūc egredietur materia multa multū viſcoſa, & paucus ſanguis cū ea in modū guttæ groſſæ ſanguinis. Quòd ſi fuerit ex ruptura apoſtematis ſcitur illud per indicium apoſtematis præexiſtens in inteſtinis. Quòd ſi aliunde acciderit nocumentum in inteſtinis propter quod dyſenteriam incurrant ſcietur illud ex nocumentis præcedētibus ac in ipſis membris actu exiſtentibus de quibus oportet curā habere, vt ſupra de eis in preſenti Rubrica actū eſt,

PROGNOSTICA. dyſenteria in qua cortices & corpus inteſtinorum emittūtur mortalis, quia iam corroſio vſq; ad extrinſecam peruenit tunicam. Illa quæ eſt ſicut lotura carnis & nō fuerit hepatica facile curaẜ. q̄ ſi fuerit cū raſura inteſtinorū difficile. Diſenteria a groſsis veniēs inteſtinis ſaluior, ſed q̄ a gracilibus praua, & maxime quando eſt in ieiunio propter multitudinem venarum & magnitudinem earū & ſubtilitatem corporis eius, & curſum choleræ ad ipſum, et quia eſt proximum membro nobili, vt hepati. Item quia medicina nō ſtat ſuper ipſum & nullum vidi euadere ab ea in eo facta. quæ vero cadit in medio, medio modo, & tu conſidera. Et dyſenteria veniens in fine fe. videlicet vtplurimum mortalis. Quidam dixerunt. q̄ iam in dyſenteria perforata fuerunt inteſtina, & exiuit ſtercus, & ſanatus fuit homo, & quāuis hoc fuerit poſsibile, credo magis q̄ fuerit poſsibile logicum q̄ medicinale. De prognoſticis dyſenterię plurima poſita ſunt in rubrica hac, quę hic nō aggregaui indulgens breuitati, & pro his recurras ad principium Rubricæ. Sed hic poſtremo ſcias q̄ eſt ægritudo contagioſa, & ideo ita age vt cum viſitabis dyſentericum illi de domo prædicta etiam caueant ſibi à conuerſatione cum eis, & in camera, & maxime pueri, & teneri ætate.

Dyſentera contagioſa.

CVRA Canones. & vt tibi ſatisfaciam vt cupis atten de qndecim canones particulares. Primus, ordinatio diætæ. Secūdus eſt digeſtio. Tertius euacuatio. Quartus diuerſio, & abſciſio flux⁹. Quintus eſt repreſsio acuitatis, & malæ qualitatis. Sextus mūdificatio ſiue abſterſio. Septimus contrictio, ſiue ſiſtio. Octauus conſolidatio, ſiue incarnatio. Nonus diuerſificatio medicaminum ſcd'm loca. Decimus diuerſificatio ſcd'm cauſas & ſpecies. Vndecimus diuerſificatio ſm tēpora. Duodecimus ſecundū ſymptomata. Decimustertius ſecundū fortitudinē & debilitatē. Decimusquartus curatio p medicinas. Decimusquintus erit circa quaſdā queſtiones, & dubia, de quibus ageẜ in fine capituli. Et antequā deſcēdas ad cōplendos canones nota prius. debes attēdere diſpoſitionē cauſę facientis dyſenteriam: an ſit aliunde ad inteſtina veniens an non, quoniā aliter et aliter oportebit te operari. Dicitur prius diętam ordinare quæ erit conueniens in omni tali dyſenteria. In-

E quit Aui. de cura excoriationis inteſtinorum. Cibus vero ipſe apud neceſsitatē & aperitionem debilitatis eſt ille cuius qualitas minoraẜ, & multiplicatur confortatio ipſius, ſicut hepar gallinæ pinguis, & parum panis de ſimila, & decliuis ad azimitatē, & teſticuli gallorū, et oua quę aſcēdunt à ſorbilibus, ſcilicet in decoctione, & deſcēdūt ab aſſatis fortibus. Et quandoq; iuuatur valde ex piſcibus aſſatis calidis, & pedibus de coctis in lacte dulci, & riſi torrefactum eſt bonum eis valde cum ſugit ipſum. Et oportet vt conſerues virtutem eius cum rob fructuum, & cibis dictis in cap. i. & ſit ſal eius ſalgemma, & ſit torrefactū. Et oportet vt non bibat ſupple vinū niſi qñ non multiplicatur caliditas. tunc enim bibat ex eo parum quod ſit nigrū ſtypticum, & aqua eius ſit aqua frigida, & ſeriatim de rebus non naturalibus loquens ab aere incipio. Aer debet eſſe temperatus in actiuis declinās ad ſiccum, clarus, lucidus. nā obſcurus adauget fluxum & tenebroſus triſtificat animā. q̄ ſi non reperitur talis fiat arte, vt infra de peſte cū

F lauantibus & hmōi. ſed hic nota q̄ aliquādo talem aerem non patitur debilitas virtutis, vt primo prognoſticorum. ideo conſidera. In cibis eius non ſit acuitas, dulcedo, ſalſedo, neq; acetoſitas multa, ne ſua mordicatione euigilet expulſiuam, & maxime cum peruenis ad vlcerationē. Itē nō ſit multum vnctuoſus. Itē nec humiditate multa, neq; liquidus, ne debilitet contentiuam, cuius fortificatio principaliter quæritur. ſint enim inſipida tēperati ſaporis, ac delectabilis, ac acria cibaria ſua. Item ſtyptica, vt agreſte quæ cum hoc q̄ cōſtringunt appetitum excitant. Itē ſint ſolidæ, & ſpiſſæ ſubſtantiæ. Item frigida actu vel potētia, vt exigit diſpoſitio. Item ſint quæ adminiſtrantur cibaria in principio parū ſtyptica donec fiat euacuatio, & mūdificatio: confortant enim naturam & membrū, & materiā effrenitare nō permittunt, nec mundificationem impediunt. Et talia ſunt lac decoctū cum lapidibus ignitis fluuialibus donec aquoſitas eius cōſumiẜ, aut ferro ſiue chalybe in eo lacte extincto, & eſt melius, qa in ferro eſt ęqua-

G litas ſtypticans & confortans. Item panis infuſus in eo, & ſit quantitatis conuenientis vt digeri poſsit. Item ſorbitio ex hordeo aſſato excorticato, & nota q̄ hordeum excorticatum à Serapione capitulo de peripneumonia appellaẜ candaruſium quod in caſu noſtro multum cōmendatur. Item riſum vel riſi cum lacte cocto. Item conueniunt milium fractum, panicum ſumach. Item tri. Item tortellæ. Item laganę prius per diem in vmbra exiccatę facta ex eis panata. Itē lentes excorticatę bis coctę, & parum acetoſatę. Item caules bis decocti. Item portulaca, acetoſa, plantago, & ſimilia poniẜ in cibarijs coriādrum pręparatum.

In carnibus non eſt magnum iuuamentum, quia addunt in cauſam cum ſint multi nutrimenti, ſed propter imbecillitatem ac cōſuetudinem hodie ægros ab eis abſtinere facere non poſſumus, & eligant ſi virtus tolerat, maxime & quę ſunt frigidę, & ſtypticę etiam ex volatilibus facilis digeſtionis. vt perdices, turtures et huiuſmodi, ad ſiccum declinātes, & tu ipſis ſupra. iij. tracta. & ſint aſſatę aut eli-

H xatę in aqua chalybeata, aut fluuiali vel de ciſterna in qua bulliant fruſta alicuius fructus ſtyptici vt ſunt coctana, neſpilla, ſorba, & huiuſmodi. Item ex piſcibus petroſi, truta, temali, & hmōi laudati ſquamoſi de aquis mundis. Itē gambari, ſiue cancri aſſati, deinde cocti in agreſta. vnde & cum carnibus da agreſte, vinū granatorum, myrtellam, & huiuſmodi. Item ex fructibus ſtyptici, frigidi de quibus ſupra. iij. tract. ſed ſis memor canonis. xxij. ſupius poſiti. Et de cibo ſcias q̄ ſi tibi eſt poſsibile cōſentiente virtute in duobus primis diebus da ſubtilē, immo ſubtiliſsimam diętā, immo ſi foret poſsibile abſtinere deberet ab omni cibo, vt materia minoraretur, & natura redderetur auara in trāſmutando humores ſiue materiā ſiqua flueret, deinde ciba cibis paucę ſtypticitatis, donec euacueẜ materia, vt dictum eſt. Et nota q̄ cibus hic debet eſſe paucę quātitatis, & numeri niſi ſtomachus fuerit faſtiditus quo caſu oportet vt tua vtaris prudētia. Secūdo q̄ ante cibū

exhi-

exhibitionẽ confert, & dare debes nõ ſubſtantiã. ſed ſuccoſitatem alicuius ſtyptici fructus, vt coctana, panem infuſum in ſucco granatorum acetoſorum & huiuſmodi. Quòd ſi natura foret, et cõſuetudo aduerſaretur, intentioni dictæ. tunc debes eo caſu dare cibos paucæ quantitatis, & multæ qualitatis qualia ſunt hepata gallinarũ iuuenũ, teſticuli gallorum nondum coeuntium. Item oua vt dictum eſt, & intra in complemento ſeptimi, particularium canonum. & tu ibi. nam ſtatim currimus ad contuſum, & male. & tu ſi tandẽ oportet ordina & præpara ſecundũ intentiones. Item ſorbitio ſpiſſa facta cum lacte eſt cibus iuuatiuus & medicamẽ magnum. Facta autem euacuatione trãſacto principio. & adhuc aliquid materiæ fluat oportet te tranſire ad ea quæ ſtringũt, & ingroſſant humiditatem quæ currit, aut quæ ſtypticando repercutiunt, & ſtringũt vias, aut quæ exiccant. vnde ſorbitio facta ex candaruſio cũ adipe gallinæ, aut anatis, aut capræ & melior eſt adeps hirci, qa in eo eſt virtus exiccatiua, eſt bona ſimiliter ſorbitio facta ex amilo ſuper quã puluerizetur gummi aſſa- B tum. Item ſorbitio ex ſauich hordei, & modico papaueris albi cum modico amilo torrefacto. Et nota Serapionem ouum elixatum cum aceto cõmixtum ſupra quod proijciuntur grana myrti aut aliquod tale mixtum ſtypticum iuuat ad excoriationem iuuamẽto magno. & fortaſſe propter hæc verba vtuntur ouo cum ſeminibus plantaginis dato in modo tortelli, & eſt iuuatiuum. Item ſtante debilitate virtutis non incõuenit dare oua cocta in aceto cum cortice ſuo & eſt Alexandri, & Placentini. Item oua in paſta decocta, & dura modicum. Item conuenit caſeus.

Et vltimo nota de cibo, quod cum pane, & alijs commiſcere debes cor confortantia pręſertim ſi fuerit ex cholera praſſina, vel æruginoſa, dyſenteria ipſa propter quod multi ponunt cum pane bis cocto margaritas. & tu conſidera.

De potu dicendum quod aqua hordei excorticati, & torrefacti, & maxime ſi fuerit aqua ciſternæ eſt potus conueniens. vnde audacter frequenter vtatur qui patitur dyſenteriam. item aqua plantaginis. itẽ aqua decoctionis plan- C taginis, corrigiolæ, ſcariolæ, cum zucch. roſa. veteri. item aqua hordei cum granis myrti decocta. item cum rob aliquo ſtypticorum fructuũ, & cõſimilibus. itẽ aqua chalybeata ſimplex cõmixta cũ aliquo rob. itẽ pluuialis cum zucc. antiquo ro. Et in ſumma interdicatur vinũ nã inflãmat, & diſſoluit. & materias ad ſuperiora effumare facit. Quòd ſi virtus, ætas, & talia indicabunt vini exhibitionẽ detur in parua quantitate, & vinũ lymphatum, & ſit nigrum, ſtypticum, et pręcipue ſi non aderit caliditas pręternaturalis multa. Vnde Auic. Et oportet vt non bibant vinum niſi quando non multiplicatur caliditas, tunc enim bibant ex eo parum quod ſit nigrum ſtypticum. Somnus, vt ſupra eſt ex melioribus rebus, dormiat quantum poteſt, & prouocetur ſomnus, etiam ſi oportet cum narcoticis ſecundum doctrinã. ſupra. Somnus enim ligat virtutes animales, & confortat naturales. & eſt cauſa quietationis humorum, & ſit ſtratus eius mollis ne ex eius duritie doleat, & humores amplius in motu ponãtur. De motu vero dicatur cum Gal. D motis nobis mouentur omnia quæ in nobis ſunt, & ideo quieſcat cõtinue in lecto. beneficium habeat. vnde Senex noſter manifeſtat autẽ nauigatio quandoque. Vnde in ſumma ſicut quies materias immobilitat ita & motus mobilitat, quare ab eo omnino abſtineat in principio. vt dictum fiat abſtinẽtia, & inanitio, et maxime ſi corpus fuerit repletũ. item & inteſtina inaniantur ex materia infuſa, deinde cõfortentur, & in ſumma corpus paulatine repleatur cibis laudabilibus dictis. De accidentibus animæ, & per omnia approximentur quæ animam letificant. nã triſtitia humores agitat, permiſcet, & ſic patet complementum primi.

De ſecundo vero dicatur tãtum quod vt plurimum non aſpectatur digeſtio, ſed poteſt dari per aliquot dies oxyzaccara, vel aliquod tale digeſtiuum. Quòd ſi fuerit phlegma ſalſum, aut aliquod putreſcẽs in inteſtinis, da vt exigit diſpoſitio.

A De tertio vero in quo bene conſiderandum eſt. dicendum quod ſemper anteponendę ſunt authoritates Aui. quarta primi. iij. cap. inquit. Quoniam ſoluere ventrẽ ſupra ventris ſolutionẽ eſt timoroſum, & xvi. tertij de cura fluxus. cũ excoriatione. Et ſi fuerit neceſſaria euacuatio propter malitiã humoris, fac eã cum timore, & cautela, & ſtude vt nõ ſit ſolutiuũ nociuũ vehemẽter veſtigio et vlceri, immo ſit ſicut myrobalani. Sed tu primo cũ euacuationẽ quæris facere inueſtiga ſi neceſſaria fuerit, & vtilis phlebotomia, nã in principio cõſtante virtute, et cęteris cõſentientibus, vt infra vtillima inuẽta eſt. Nã maxime remittit acuitatẽ humorum. eſt enim ſingularis in remiſsione acuitatis humorum. Cũque ad pharmacũ exhibendũ cõdeſcẽdis materia in principio exiſtẽte multa. da medicamen non ſigillatiuũ multum, ſed ſolum membrorum confortatiuũ. vt verbi gratia da rhabarbarum non vſtulatũ in ſubſtantia, aut myrobalanos. Secunda autem vice, quia in quinta die dabis ipſum aut myrobalanos cum vſtulatione, inter quas euacua- B tiones poteris dare aliquod digeſtiuũ, vt infra. Et vt magis ſequar ſeriem cauſarũ, ſcito quod ea quæ aſſumptione medicinæ venenoſæ, vt arſenici, & huiuſmodi curatur, vt infra de dyſenteria ex aſſumptione medicinæ, & ſimiliter in ea quæ eſt ex aſſumptione veneni operandum commiſcẽdo cordialia, & apponendo cum eis quæ a proprietate valent contra tale venenum. ſexta quarti. Quòd ſi fuerit à cibi acuitate & huiuſmodi. remoueatur, & introducatur regimen oppoſitum habitum ex dictis & dicendis. Materia itaque dyſenteriæ, vel eſt aliunde ad inteſtina veniens, vel in eis paulatine congeſta. ſi primum. vel eſt totaliter fluxa, vel eſt adhuc in fluxu, vel partim in fluxu, & partim fluxa. Si vero materia fuerit in fluxu, & hepar fuerit membrum mandans, tunc primo attende regimini, vt ſupra de dyſenteria hepatica.

Quòd ſi fuerit cum repletione in toto & in hepate, tũc phlebotoma de vena magna hepatis in parte dextra conſtante virtute, & cęteris cõſentiẽtibus. Conſidera tamen prius C ſi adeſt euo ſanguinis recens, vt mẽſtrui, & hæmorrhoidalis, & ſi ſit parua adiuua eam vt melius poteris. Quòd ſi fuerit ab hepate, & chyſti fellis materia dyſenteriæ tranſmiſſa ad inteſtina cholerica, tunc ipſam euacua cũ magna aduertẽtia, vt allegatũ eſt ex propoſitionibus duabus Auic. & cũ quibus ſtatim dicã, ſed prius ſi potes ingeniare euacuare cum vomitu, & per vias vrinæ cum diureticis frigidis, vt eſt ſyru. de endiuia, ſuccus ſcariolæ, decoc. capillorũ ven. cum ſeminibus frigidis excorticatis & huiuſmodi. Si itaque pur neceſſariũ aut vtilius videbitur euacuare per pharmacũ fac illud cũ timore, & cautela, ne materia quæ ſic per inteſtina educitur adaugeat excoriationẽ. item ne ſimiliter idẽ operetur pharmacũ ſui acuitate, & propterea dixit Auic. ſtude vt ſit ſolutiuum non vehementer nociuũ veſtigio & vlceri allegato cap. & ſubdit immo ſit ſicut myrobalani.

Ex quo infertur primo, quod ſi poſsibile eſt ſolutiuũ debet eſſe frigidæ cõplexionis. Infertur ſecũdo. quod licet ponatur ab authoribus quod rhabarbaro inſit proprietas mirabilis in D vlceribus inteſtinorum, & fluxu ſanguinis, & proprie quando datur in potu in eo quod eſt ſicut aqua arnogloſſæ cum pauco vino antiquo. vt Auic. xvi. tertij. allegato cap. nihilominus cõuenientius erit ſi cum eo miſcebitur aliquid myrobalanorũ. nã tunc medicina operabitur rõne duarũ qualitatũ, conſidera. Et hoc correlariũ trahe ab Aui. iiij. primi iiij. cap. §. i. Quoniam etiã neceſſarium eſt tę dare medicinam vbi decet miſcere cum ſcamonea myrobalanos. Poſt autem cũ medicinã dederis non vſtulatã magis. da deinde vſtulatã magis aut minus vt videbitur expedire indicatione ſumpta à quantitate materiæ, vt verbi gratia in principio dabo ſubſtantiam rhabarbari a. ʒ. ij. vſque ad. iiij. cum aqua plãtaginis. Et ſequendo correlarium ſecundũ. ℞. myrobalanorum citrinorum. ʒ. i. rhabarbari electi. ʒ. ij. terantur ſubtiliſsime: & cum aqua plantaginis dentur dulcorata, cum zucch. roſ. in ea prius infuſo & per petiam colato. Quòd ſi videretur quod neceſſaria adhuc eſſet euacuatio, & nõ velis

aliquo

aliquo modo ſtypticare da infuſionē ſolutiuorū iā dicto-
rum, potes et cū his addere aliqd mānę pro nobilibus, aut
caſiæ pro alijs, & ſi doſi darę addes. ℥.i. mānæ, aut caſiæ nō
erit iam magna doſis, ſed cōis. Euitētur itaq; ſtyptica in
principio ne materia retineať apud hepar, quod eſt mem-
brum principale. Hac itaq; vel ſimili data da ſi videť vt
ſupra digeſtiua, ſy. de endiuia & ſimilia infrigidantia, ape-
rientia, choleræ digeſtiua. de quibus. iiij. tracta. Deinde
redi ad euacuationē cum ſigillantibus. vt verbi gratia. vt
cū ſimilibus ſolutiuis vſtulatis. vt verbi gratia. ℞. myro-
balani citrini, rhabarbari. ana. ʒ. ij. vſtulentur aliqualiter
plus. & minus. & dentur cū ſy. myrtino, & aqua plantagi-
nis, aut aliquo ſucco ſiue rob ſtyptico, de quibus infra. Si
vero hepar mandauerit materiā melancholicā aduſtā pri-
mo diligēter aduerte, ſi op⁹ eſt phlebotomia utere. Quòd
ſi nō, tunc quācitius potes mūdificationi inteſtinorū a fæ-
cibus attēde cū clyſteri lenitiuo ex maluis, viol. fumo ter-
ræ, & hmōi. Deinde ad ſolutiuū per os exhibendū. q ſi ma
teria fuerit multa da infuſionē. deinde ſubſtantiā nō vſtu-
latā, deinde vſtulatā vt ſtatim exēplificabo. Sed nota q
licet ita ſit regulariter ſcripta tñ fieri nō poſſunt multis ex
cauſis cōtingentibus ex parte accipiētis nolentis parentū
& hmōi. debilitate virtutis nimietate fluxus, acuitate ma
teriæ nō dantis inducias & hmōi, ꝓpter qđ oportet vt hic
medicus ſua vtať prudētia, ne in infamiā faciliter cadat, &
ægrum interficiat, tu itaq; bene cōſidera. Euacuant talem
materiā myrobalani indi, et ſunt hic propria medicina cū
qbus cōmiſcēdi ſunt citrini. Et primo dabis in infuſione,
aut in ſubſtātia, aut vſtulatos, vt dictum eſt de ipſis, & de
rhabarbaro cū aqs appropriatis, vt aqua decoctionis epi-
thymi, fumi terræ, decoctionis ſenæ, bugloſſæ. de quibus
iiij. tract. & qm̄ vt allegatū eſt ex Auic. Rhabarbaro ineſt
proprietas in vlceribus inteſtinorum hinc poteris cum eis
commiſcere. Item mediabis cum digeſtiuis alteratiuis ap
propriatis choleræ aduſtæ, de quibus quarto tracta. Qui-
bus exhibitis redeas ad euacuandum, vt quia prius dedi
ſti infuſionem tantum aut ſubſtantiam non vſtulatam vt
exigebat diſpoſitio. da vſtulatā magis & minus vt ſupra.
Quòd ſi materia fuerit phlegmatica ſalſa, tūc poſt mino
rationē conuenientem da myrobalanos kebulos cū citrinis
mixtos, aut infuſionē rhabarbari, maxime ſi materia fue-
rit multa vt ſupra deinde des ſubſtātiam eorum vt ſupra.
Sed ſi videbitur inter has euacuationes mediabis cū ex-
hibitione ſyruporū ſiue digeſtiuorum reſpicientium ma-
teriam ſalſam. de quibus quarto trac. cum quibus commi
ſcebis aliquod ſtypticum vt viuum citoniorum aqua ro.
et huiuſmodi. Et conſimiliter cū euacuatiuis vt cū rhabar
baro & hmōi. miuam citoniorum & hmōi. vt mēbra rela
xentur ex euacuatione iā preterita & fienda cōfortentur.
Item valet in hoc cauſa micleta Ni. cuius doſis eſt a. ʒ. ij.
vſq; ad. ℥. ſ. cum aqua fluuiali mane & ſero, & quidam eā
dant cum rhabarbaro & bene, & cōſimiliter valet micle-
ta Auic. in quinto trac. de ſuſuſ. quarto. Quòd ſi fuerit ex
viſcoſitate phlegmatis tūc vtere abſterſiuis, inciſiuis, mū-
dificatiuis, & educentibus ipſum, & magis valēt enemata
in caſu iſto, & nō incōuenit dare agaricū cū mellicrato, &
maxime vſtulatū cum oportet cōſidera. & ex his facilr eli
gere potes oēm modū opportunum in euacuādo humorē
peccantē cū diuerſis ſimplicibus, vt tibi magis placebit.
De qvarto dicendum q diuerſiones cōes hoc lo-
co ſunt, & conuenientes vt fricationes, ligationes, doloro-
ſæ, lotiones brachiorum, vt ſupra omnis vomitus. Et no-
ta q ſecus eſt dicere q vomitus confert, & vomitus eſt ſu-
ſpectus, vt ſupra canone ſeptimo. vñ Auic. de cura fluxus
abſq; excoriatione, & oportet vt cōuertas ſtudium ad re-
tinendum eum, & inclinandū ad contrarium partis ſi fue
rit illic repletio vehemens & plurima. Et capitulo de cho
lerica inquit. & quandoq; neceſſariū eſt ſtringere extremi
tates, ex quib[illegible]hendis quantū facit diuerſio in cu-
ra fluxus pro quib[illegible] vide canonē tertium ſupra in princi-
pio capituli, & eſt Auic. de cura fluxus omniū modorum.

E Qvintvs perficitur cum medicinis oppoſitis hu-
moribus extinguentibus eorum acuitatem, ſiue ſit chole-
ra, ſiue ſit phlegma ſalſum, ſiue ſit melancholia aduſta, vt
ſunt portulaca, endiuia, plantago, & ſuccus eius, ſcariola,
granata muza, acetoſa, ribes, berberis, arancium dulce, fu
mus terræ. ſy. extinguēs choleram, de quibus quarto trac.
Itē & confectiones frigidæ poſitæ ſupra eodē loco, & mul-
ta talia de qbus in cōplemēto ſeptimi canonis infra & no-
ta q cū talia ſint frigida & hu. & ſua humiditate relaxan-
tia, & in caſu indigemus ſtypticis, et tu debes illa ſic humi
da vt potes vitare, & vti eis ſtypticis, & ſi vteris humidis
cōmiſcere ſtyptica frigida cū eis. de quibus infra ſtatim.
Et pro complemento ſexti præmittatur q vt dictū
eſt ſupra quando vlceratio eſt in inteſtinis ſuperioribus,
magis competunt ebibita. Qñ vero in inferioribus ſuppo
ſita, & ideo varia vt oportet & canonice. per ſuperius aūt
valent primo decoctio aggregans, mundificātia, & abſter
gentia, & in ſe aggregantia, virtutem inteſtinorum cōfor-
F tatiua, qualia ſunt decoctio furfurū, hordei cum zuccha.
ro. modico, aut melle ro. colato modico, vt exigit diſpo-
ſitio. Item aqua hordei, & quidam magis laudant non ex-
corticati. quidam oppoſitū, quibus magis adhæreo quan-
do. ſ. intentio eſt in abſtergendo, qm̄ virtus eius abſterſi-
ua magis videtur eſſe in cortice eius interiori, vt Meſ. de
aqua ordei de ptiſana. Item detur ipſa ſi videtur cum zuc
cha. ro. antiquo magis aut minus. Item decoctio furfurum
frumenti maxime valet quādo accidit dyſenteria viſcoſi-
tatis phlegmatis, vt ſupra, & cum ipſa potes addere mel
ro. colatū ſi videbitur expedire. Quòd ſi fuerit in inferiori
bus, tunc impone clyſteria ex aqua hordei, vt dictum eſt
cum melle roſa. colato, aut zuccha. ro. vt verbi gratia. ℞.
aquæ hordei excorticati vſq; ad crepaturam excluſiue. ℥.
x. mellis ro. ℥. ij. miſce. Item valet aqua mellis ro. Item ap-
paret grande veſtigium caloris pone zuccharum ro. cum
aqua hordei, & ſi videť in mitigatione doloris pone oleū
ro. & adipem renum caprarū, aut vitulorū. Item & aqua
G decoctionis furfurū cum modico vini ſtyptici, maxime ſi
viſcoſitati, & tu ex his elige. Item ex aqua hordei, oleo ro.
ſero caprino, & melle roſato colato.
Circa ſeptimum nota primo q conſtrictio fluxus
in principio facta eſt multum periculoſa, maxime quādo
materia eſt multa, vt ſupra de dyſenteria hepatica. Vnde
Serapio. Oportet vt ſis ſollicitus de eſſe medicinarum ſtu
dio vehementi, ita vt recipiantur hora ſua quod eſt, quia
medicinas dant medici quæ conſtringunt in principio. &
in hoc eſt error. Et Alexander. multi indocti mox a princi Indocti Medici notantur.
pio dare præſumunt antidota de opio, de iuſquiamo, man
dragora, papauere nigro, quia anodina & ſomnifera. ſub-
ducuntur ergo quia venter retinetur & ſomnus fit, ſed po
ſtea fluxus augetur, caput grauatur, & alia. non ergo dan-
da niſi in magna neceſſitate. Vnde ſis memor ꝓuerbij. cō-
ſilium eſt vanum poſt conſummationē litis. Et ideo ſic in
principio noli ſtypticis multū vti. vñ ab eis abſtine donec
purgatio fuerit conuenienter facta niſi te aduocauit, & fe-
H ſtine, debilitas virtutis vel aliquod tale accidens forte. nā
cū deficit virtus euacuatio cohibēda eſt. primo apho. ter
tio cōmento. Quòd ſi virtus fuerit fortis in principio me-
morare eius quod dictum eſt de phlobotomia ſupra quia
de ipſa facienda. Secundo ſcito q cum tranſierunt dies
decem vel duodecim præſumēdum eſt q euacuatio facta
ſit perfecta, & poſt talem euacuationem poteris vti ſtypti
cis. Tertio hic recordari velis eius quod dictū eſt in cañ.
10. ſupra circa principium capituli poſito. inquit Auicen.
Cūq; adminiſtras medicinas, tunc incipe a ſingularibus.
ſi vero non valent, tunc tende ad cōpoſita. Quarto q me
dicinæ reſtrictiuæ tam ſimplices q̄̄ compoſitæ debēt eſſe
exiccatiuæ, conſtipatiuæ, infrigidatiuæ, inſpiſſatiuæ, & cō-
glutinatiuæ. hæc enim vnionem & confortationem faciūt
inteſtinorum quatenus materiam effuſam ad ea non reti-
neant, ſed repellant & ab ea non noceātur de quibus par-
ticulariter ſtatim. Quinto q ſi vlceratio ſit in ſuperiori-
bus

bus da per ſuperius. ſi in inferioribus adminiſtreſ per inferius vt ſupra. Medicinæ ſingulares ſiue ſimplices frigidæ ſunt. achacia, hypoquiſtidos, rob de ribes, de berberis, de citonijs, & huiuſmodi, balauſtia, galla. ro. gummi ara. lutũ ſigillatum, lutũ armenum, ſpodium & propriè aſſatũ, & conditum cum camphora, granata, ſumach, berberis, acetoſa, ſemen portulacę, ſuccus eius, coriandrum, plantago, ſuccus eius, de quo vidi experiẽtiam bibitus ſemen eius, & maxime qñ fuerit ex cholera acuta, antherę ſiue ſemen roſ. myrtus, morum immaturũ, lac acetoſum in quo butyrum penitus non eſt. Citonium, & ſuccus eius, miua citoniorũ, glans, faba. aliqui tñ eam nõ laudant quia ventoſa & vlcus dilatat. Aqua ciſternæ, aqua extinctionis calibis, camphora, litargirum, panicum, milium, taſſus barbaſſus, & dicitur buſiri ab Aui. nenuphar, vitellum oui elixati in aceto, & non confert ſtomaticho, nec hepatico, immo nocet. Aui. decimaſexta tertij. de cura fluxus abſolute & ſecundo caſu de quo inquit. cocta ficut ſunt in aceto ꝓhibent fluxum ventris, & dyſenteriam, & infra parum, et quæ ex eis ſunt aſſata ſupra cinerem ſine fumo conferunt dyſenterię, & ſolutioni ventris qñ comeduntur cũ aliquibus ſtypticis, & aqua agreſtæ. Cornu cerui vſtũ, pira pontica, papauer al. & nigrũ, lapis ematitis. ſan. dra. charabæ, agreſte, bleta & ſpecialiter nigra, corallus, corrigiola, cucurbita, et maxime ſupra vmbilicum poſita, dragacantũ, lactuca, lentes, licium, neſpilla, hordeum, opium, pedes animalium, ſemperuiua, terra ſigil. et ſimilia, de quibus in compoſitis. Et ex compoſitis frigidis ſunt. trochiſci de charabe, de terra ſigillata, de ſpodio. Emplaſtrũ diaphęniconis Meſ. diſtin. 11. antidotarij. Electarium de ſorbis, micleta, diacitonitem abſq; ſpeciebus. Diarodon Nico. et eſt ſingularis medicina. zuccharum ro. vnius anni. triaſandali, manus chriſti perlatum cum lapidibus, electarij de gemmis. Medicinæ calidæ ſimplices ſunt tortellæ, ſiue panis bis coctus, vinum nigrum ſtypticum & ſi in eo extinguitur, chalybs, vel ferrum melius, thus & cortex eius. ciminum aſſatum, ameos, aniſum aſſata, cortex citri, colophonia qua vulgus multum vtitur, laudanum in potu datũ, caſeus vetus aſſatus, aut decoctus in vino ſtyptico aut & melius decoquatur caſeus ipſe cum aqua ciſternæ, vel chalybeata bene & egreditur lac deinde exiccetur, & tũc eius. ℥. 3. ſtringit & eſt fortior omni re. Auic. de cura fluxus abſolute. Coagula & ſpecialiter etiam de quo datur infantibus. gra. xv. cũ aqua frigida & adultis. ℨ. i. & fortius eſt coagulum leporis. nam ipſum retinet ventrem ſtatim. inqt Auic. allegato capitulo. Et caſeus quidẽ vetus cuius regimen iam præterijt cum ex eo in potu datur pondus. ℨ. i. eſt minoris nocumẽti & fortioris operationis ꝙ̃ coagula, nucleus dactyli aduſtus vſq; ad eius nigredinem de quo datur. ℨ. ſ. ſtringit ventrẽ & eſt ex expertis, riſum et maxime parum vſtulatũ & eſt vſuale, acorus, althea quia eius decoctio clyſterizata aſſumpta cum vino ſtyptico. Item ſemen eius. Aqua piſcium ſalſorum, & maxime de anguillis, bitumen iudaicũ clyſterizatum cum aqua hordei, butyrum, bdelliũ, calamentũ, caro leporis aſſata, charta cõbuſta in clyſteri, cupreſſus, fœnugręcũ, gallus quia ius eius decoctum cum ſtypticis, lignum aloes, ſemen lini vſtulatum, maſtix, nux, vſtulata, et maxime cortex eius, rhabarbarum, bethonica cum vino, ruta cum caſeo & vino ſumpta, theriaca antiqua philonium magnum de quo dubitatur an ſit calidũ aut frigidum. nam datur in cauſa calida, ſed de ipſo infra. adeps caprina, adeps hircina, adeps arietis, adeps porcina. Sed hic audi. Aui. ſecũdo cañ. de adipe inquit. Et adeps caprina eſt magis ſtyptica, & hircina eſt vehementioris reſolutionis, & ideo vt plurimum vtimur adipe renum caprarum. Et infra Et adeps quidem caprina fortior eſt in cura vlcerum inteſtinorum ꝙ̃ adeps porcina, & illud eſt propter velocitatem congelationis eius, ſed adeps porcina vehementius ſedat mordicationem.

Buſiri Auic. taſſus barbaſſus vocitatur.

Ex compoſitis calidis ſunt. athanaſia Ni. anathaſia magna Meſ. diſ. ſecunda. & eſt dolorũ ſedatiua vt philonium

A trochiſci de eupatorio, vt theſalus capitulo herbæ iouis. Nõ multiplico in his, qm̃ hic infra ponam alia vſualia magis frigida & calida. In conſtringendo itaq; ventrem vt ſępe dictum eſt de alijs procedatur de debili ad forte. Ex quo apparet ꝙ prius ab extrinſecis alijs paribus deberemus incipere, ſed quia oportet medicum multa facere ꝓpter artis honorem, et ne famã amittat, potes et cum datis ad intra procedere ſimul cum extrinſecis vt adminiſtrando debiliora vt eſt ſyrupus myrtinus, & hmõi. vñ in ſumma fluxus paulatine cohibendus eſt, vt ſupra. Sunt ergo in genere cõplentia canonem ſtyptica adminiſtrata intus & extra fortia & debilia. Et inchoans ab his quæ ad extra facta. ſ. mundificatione cõueniẽti aut arte vel natura quod eſt vltra dies decem vt ſupra. Pono lotiones extremorum, & ſunt balneũ particulare. vt verbi gratia. ℞ folia quercus, neſpilli, philicis, vel radicem eius, mori, ſcariolæ, plantaginis, de quibus ſupra ad plenum & hmõi conſtrictiuorum, & fac ante cœnã, & ſi videtur ante prandiũ

B cum canone ſuo ſm virtutis tenorem & exigentiam. Itẽ fit & fomentum cũ ſpongijs ex eiſdem & conſimilibus robus addito aceto ad penetrãdum magis. Item quidã candentem ferruginẽ extinguunt in aceto bis vel ter, & ſpongiam in aceto infuſam, & calidam ſuperponunt, & eſt ſatis efficax. Conſimilr̃ capiũt balauſtias, gallas, & hmõi. & in vino nigro imbibere faciunt, & cum ſpongia vt dictum eſt cooperiendo ventrem. Et alij faciunt patientem recipere fumum horum per embotũ per inferius. Item faciunt & alij ſedere patientem in aqua decoctionis florum taſſi barbaſſi, foliorum plantaginis, florum camomillæ, anethi, foliorum quercus, balauſtiarũ, & hmõi rerum ſtypticarũ, & tu vt libet compone, & ordina ſm canones tñ.

Ex his & conſimilibus fiunt ſacculi qui calefacti, & ſicci ſuperponũtur ano vel ſicteri, aut aliqñ vt magis placet infunduntur in vino nigro calido, aut in decoctione rerum ſtypticarum, & bene expreſſi ſupponuntur. Item quandoq; facimus ſaccultũ ex melica decocta in vino, aut aqua

C ſtyptica, & facimus ægrum ſuperſedere ſi virtus eſt fortis, aut ſi debilis ſupponitur vt alij. Item aliquando facimus ſedere patiẽtem ſuper fundum cacabi calefacti ſuppoſita petia & calida, & eſt remedium ruſticorum noſtrorum.

Ruſticorum remediũ.

Item ſedere ſuper aſcerem nucis calidã, aut quercus, & eſt familiare, & ſic multi & varij multa & varia ingeniantur, vt infra de teneſmo, & tu cum opus erit eos ſequere.

De emplaſtris primo cõmendatur, & eſt apud nos hoc tempore domeſticum emplaſtrum diaphœnicon. Meſ. de quo ſupra in cõpoſitis frigidis, de quo emplaſtretur totus venter bis in die & pluries ſi videbitur expedire. Aliud ad idem. ℞. corticum thuris, balauſtiarum, myrti, maſticis, boli ar. hypoquiſtidos, achaciæ, corallum ru. nucũ cupreſſi. ana. ℨ. ij. olei maſticini, myrtini ro. de ſpica, de citonijs. ana. ℥. i. coaguli leporis, vel equiculi ſi haberi põt. ℨ. ſ. farinæ fœnugræc. hordei. ana. ℥. i. vini citoniorũ, vini vuæ nigri & ſtyptici. ana. quantum ſufficit ad incorporandum & addatur aceti vinoſi ad quantitatem ſextæ partis dicti

D vini, croci parum, & fiat emplaſtrum quo venter emplaſtretur, vt ſupra. Fit fortius ſi diſtemperetur cũ ſiccis plantaginis, ſcariolæ, & talium ſtypticorum. Item ex ſuccis illis ſolis cũ pauco aceti, & farina fabarum, hordei, ſiue fœnugræci fit emplaſtrũ imponendo de pluribus dictorum ſtypticorum, de quibus iã actum eſt. Item aliquãdo hæc omnia cũ ſuccis ſic incorporantur, & cum albumine ouorum, & aceto mixto potẽter conterunt in reſtringẽdo ſanguinem, & ego ſum expertus in fluxu menſtruorũ de quo infra. & primo capitulo. & tu ibi, qm̃ huic propoſito multa inuenies vtilia. Aliud. ℞. pilorum leporis, ſeminis vrticæ, ſe. roſæ, plantaginis, ſe. balauſtiarum, ſe. perforatæ. ana. ℨ. i. ſan. dra. maſticis. ana. ℨ. iij. terbentinę. ℨ. ij. confice cum ſucco plantaginis. Aliud. ℞. ſucci menthæ balauſtiarũ, albuminis ouorum, farinę hordei, ſan. dra. apij ſm coniecturam, deinde ſume terbẽtinæ, boli ar. aceti, camphoræ, maſticis, olibani, picis liquidę oĩa ſimul miſce, & ponatur frigidum

gidum ſupra ventris partem a qua incipit gurgulatio ſeu
dolor ventris, & ex his eiſdem conficiantur vnguenta ma
gis aut minus ſtyptica vt apparebit. Cerotaria ex conſi-
milibus confecta cum pice græca, aut raſina. Et eſto me-
mor ſi videris dyſenteriam a cholera praſsina, aut ærugi-
noſa ꝙ cũ prædictis ponas confortantia cor. eo ꝙ iſtæ duæ
choleræ ſapiunt naturam veneni licet vna plus altera. Et
nota ꝙ emplaſtra ſunt fortioris impreſsionis ꝙ̃ vnguẽta,
& cerotaria, ſed cerotaria etiã plus ipſis vnguẽtis. Poſtre-
mo ꝓpter ea quæ dicta ſunt de emplaſtris ſcito ꝙ empla-
ſtra etiam fiunt narcotica, & maxime cum alia non conſe
runt. vt ſæpe allegatum eſt ex Meſ. in ſuis canonibus. diſ.
tertia. cap. tertio. & cañ. ſexto. & in principio rubricæ hu
ius. ꝓpter qd ea loca vide. vnde Auic. decimaſexta tertij.
alſ. capitulo. In narcoticis eſt timor licet accidat, & q̃n̄q;
ſint neceſſariæ. vt ſupra, & q̃uocunq; ſit non oportet vt ad
miniſtrent̃ quãdiu ab eis excuſatio eſſe poteſt. Auic. em-
plaſtrum ſtupefaciẽs, cõſtringens. ℞. opij, ſe. iuſquiami al.
amborũ. ana. par. i. cupularum glandiũ balauſtiarũ, acha-
ciæ, thuris, myrrhæ. ana. par. v. fac emplaſtrũ cũ farina hor
dei, & decoc. corticum papaueris al. & eſt bonũ, & ſi vis
addere oleum myrtinum ro. citoniorum & hmõi potes,
hoc ſit tibi pro exemplo. Sed hic nota vnum nõ obliuio-
ni tradendum ꝙ conſimilia non exhibeantur ei cuius cor-
pus infrigidatur, & debilitatur virtus. & apparet illud in
pulſu. Auic. Item vt ſupra in primo trac. cap. 4. commiſce
correctiua opij. vt caſtoreũ, crocus, caſia lignea, & hmõi.
Exhibẽtur & hæc opiata per interius, & ab hac exhibitio
ne abſtine vt potes. exterius enim ſecurius adminiſtrãtur.
vt ſupra ſæpe. Sed nota ꝙ fit aliquãdo clyſter ex lacte pa-
paueris & eſt mitigatiuũ, & nõ multũ ſuſpectũ opiatum.

Cum ergo de emplaſtris ſatis actum ſit quorũ exemplo
conficere potes vnguenta cerotaria, & hmõi. hinc ab eorũ
deſcriptione ſuperſedeo ad ea veniẽs quę in multiplici ma
nerie per interius adminiſtrari conſueuerunt. Vt ſunt tro-
chiſci: pilulæ electaria. ſy. rob ſiue ſuccus aquæ, confectio-
nes ſolidæ, clyſteria, ſuppoſitoria, & hoc ſi prius dixero cũ
Auic. decimaſexta tertij. de cura fluxus abſolute. Iã enim
expertum eſt ꝙ ventoſæ poſitæ ſupra vẽtrem eorũ qui ha
bent fluxũ ventris & excoriationem cũ dimittuntur qua
tuor horis reſtringunt, & iam nos experti ſumus illud &
ponitur vna magna ſuper vmbilicum, & ſi fluxus fuerit
fortis ponuntur duæ aliæ laterales ſimul. Item valet bal-
neum. vt Meſ. de conſolidatione. 3. cap. Item & lotio pe-
dum & tibiarumq; vſq; ad coxas, & maxime cõmendatur.

De trochiſcis dictum eſt. nã conferunt trochiſci de ber-
beris in calida & daẽ de eis. ʒ. i. puluerizatis cum ſy. myr-
tino, aut alio conſtrictiuo ſiue ſit rob, ſiue ſy. aut liquor
alius, vt eſt citoniorũ granatorum & hmõi. Trochiſci de
terra ſigillata de bolo ar. de charabe, de balauſtijs. Roſ. 9.
Alman. quorũ initiũ. trochiſci de balauſtijs qui nimie con
ferũt. Itẽ trochiſci de ſpodio & hi ſunt viuales. vnde Aui.
Viaticus & multi ponunnt deſcriptionem aliorũ trociſco
rum vt ſunt de arſenico & huiuſmodi. q non ſunt ita viua
les tantum & ſint fortes valde quibus ego non ſum vſus.
Quòd ſi contingat te his vti da minori quãtitate. Ex his
conſimilibus conficiantur pilulæ. ℞. gummi ara. maſticis,
thuris, charabæ, ſang. dra. lapidis ematitis, ſe. plantaginis,
coaguli leporis, vel hædi informentur pilulæ, & ſi expedit
adde ſy. ro. modicum de quibus patiens accipiat duas pro
vice bis in die ante cibum per duas horas.

Fiunt & dantur pilulæ conſtrictiuę ſimul & opiatę con
ſtringentes, & ſomnum prouocantes addendo iuſquia-
mũ, & huiuſmodi. vt. ℞. coaguli leporis. ℈. ſ. opij gra. vij.
gallorum. ʒ. vij. thuris. ℥. ſ. fiant pilulæ doſ. eſt. ℈. i. vſq; ad.
ʒ. mediam. Item. ℞. caſiæ ligneæ, opij, croci, coaguli hæ-
di, thuris, balauſtiarum, antherę, lapidis ematitis. ana. ℈. i.
fiant pilulæ, & ſi opus eſt addatur ſy. myrtini quantum ſuf
ficit doſ. eſt. ℈. ſ. & ſunt fortiores. Item. ℞. caſtorei, opij,
ſtoracis liquidæ, ſe. iuſquiami al. myrrhæ, croci aſſati, thu-
ris, ameos, ana. ℈. i. conficiantur cum melle diſpumato &

E ſit doſ. gra. viij. dẽtur ante cibũ vt ſupra. Item. ℞. ameos,
ſe. apij, corticum granati acetoſi, gallarum, ſauinæ. ana. ʒ. i.
opij. ʒ. ſ. ante cibum vt ſupra dantur bis in die. vt Aui. ſed
ſis ſemper attentus in exhibitione opiatorum. vt ſupra &
de his opiatis etiam dicetur in de electarijs. Aliæ nõ opia
tæ. ℞. antheræ, ſe. plantaginis, gallarum nõ perforatarum,
gummi arabici, balauſtiarum, naſturcij aſſati, coaguli le-
poris, vel hædi. ana. conficiantur pilulæ doſ. eſt. ℈. i. ſ. vſq;
ad duos ante cibum ſero & mane.

De electarijs autẽ dictũ eſt, & de calidis, et de frigidis ſu
pra in de cõpoſitis habentibus ſtringere ventrẽ, vt eſt ele-
ctarium de ſorbis Meſ. & eſt vſuale cuius doſis eſt ab. ℥.
ſ. vſq; ad. i. mane & ſero ante cibum, et ſicut fit electarium
de ſorbis. ita conficere potes electarium de meſpillis, ſiue
neſpillis cum carne eorum. & ideo vide deſcriptionẽ eius
in eius antidotario diſtin. prima. Et cõſimiliter fac de car-
nibus citoniorum addendo magis & minus conſtrictiua
& magis appropriata vt videbitur, & tu conſidera, & ve-
F hementis iuuamenti eſt electarium de fructibus Meſ. ea-
dem diſtinctione, & tu vide & vtere, cuius doſis eſt a. ʒ. ij.
vſq; ad. ʒ. iij. cum rob. aliquo ſtyptico vt de ribes & citro
& de berberis, aut cũ aqua frigida chalybeata. Item. ℞.
carnium citoniorum coctorũ in vino ſtyptico lib. iij. zuc-
chari albiſsi. lib. iiij. decoque cũ facilitate, & cum decoctũ
fuerit proijce ſuper ipſum ſpodij, berberis, ſeminũ aceto-
ſæ, triũ ſandalorũ, roſa. rubearũ. ana. ʒ. i. fiat electariũ. Ele-
ctarium vſuale & expertum. ℞. zuccha. ro. antiqui quia
vnius anni. ℥. i. ſ. ſandalorum ru. corallorum ru. charabæ.
ana. ℈. ſ. manus chriſti perlati. ℥. ſ. incorporentur cũ vino
grana. & ſi cupis fortius adde ex conſtrictiuis, de quibus
actum eſt. Item confici poteſt electarium de moris, vt
℞. carnium mori immaturi. ℥. iiij. zucchari. lib. i. coque cũ
facilitate, deinde ꝓijce ſtyptica calida aut fri. vt exigit di-
ſpoſitio, & fiat electarium. nam q̃n̄q; opus eſt ſtypticis ca-
lidis, quod de his quæ poſita ſunt intellige. Item electa-
rium de granis myrti. Meſ. diſtin. prima. Electarium
G quod naturam viuificat, & cor letificat, & omnia mẽbra,
& eſt bezoar exterminatiuũ fluxus dyſenterici, & quorũ
vita ſubiugata eſt morti defendit eos ſi deo placuerit. ℞.
pulpæ citoniorũ, micæ panis prius poſitæ in aqua pluuia-
li vel ciſternæ, vel chalybeatæ, corticum citri. ana. ℥. i. za-
phiri, hyacinti ſardini, granatorum fœnugræ. ana. ʒ. i. ſ. ze-
doariæ. ℈. ij. dragacanti, macis, corallorum ru. orobi, ligni
aloes, aniſi, cinnnamo. limaturę eboris. calami aro. macis,
ſan. dra. quercus, ana. ʒ. i. ſ. ambrę. ʒ. ſ. auri cocti. ʒ. iij. ar-
genti optimi. ʒ. v. muſci gra. ij. myrrhę. ʒ. iij. confice cum
zuccha. & aqua zedoarię da cum vino. doſis eſt pro vice.
ʒ. ij. & poteſt dari pluries in die, eſt pro diuitibus. nam na-
turam reſtaurat proſtratam ex inopia caloris. Dantur et
electaria opiata vt theriaca noua, athanaſia deſcriptione
Meſ. diſtin. prima. & athanaſia Ni. Daẽ & requies deſcri-
ptione Ni. magis in ſedando dolorem. nam frigida multa
& ſtyptica eius cõpoſitionem ingrediuntur. Quid de phi-
lonio dicendum habebitur in dubijs. Non ita prima facie
H videtur cõuenire ſicut requies, & deſcriptionẽ eorum vi-
de. nã calidę cõplexionis à nonnullis iudicatur. hic tamen
ſcito ꝙ philonium deſcriptione Meſ. prima conuenit ma-
gis cũ ſignis frigoris, & detur quantum eſt cicer, vel faba
cum vino citoniorum. vel ſy. citoniorũ. doſis vero ſm ſe-
cundã poteſt eſſe vſq; ad. ʒ. Auic. tñ. in de cura excoriatio-
nis vlcerum inteſtinorũ inquit. philonium eſt iuuatiuum
eis etiam cũ bibunt ipſum cum aqua frigida. Tu ſi cupis
alias potes per te cõficere addendo ſtupefacientia cũ alijs
electarijs cũ zuccha. ro. ponendo requiẽ aut theriacã no-
uam, aut opij aliquid, vt verbi grã. ℞. theriacę antiquę. ʒ. i.
gra. ij. opij. miſce & detur cũ aqua plãtaginis. Et ſcito ꝙ
doſis harum magnarũ medicinarũ eſt cõiter. ʒ. i. vt ſupra;
& maxime qñ ſunt in perfectione. Qñ vero ſunt debilita-
tę ab eo quod eſſe debent aut ratione tẽporis, aut rõne in-
gredientium & hmõi. tũc debet doſis augeri indicatione
ſemꝑ ſumpta a cõplone, ætate, regiõe. de his tñ opiatis in
ſra

ſra rubrica de fluxu medicinali. & tu ibi, vt in fine iſtius.

De ſy.etiam actum eſt aliquid.nam ſy.de myrto, de ribes, de berberis, ſy.ro.iulep.ro.ſy.de citonijs, miua citoniorũ.ſy. de granatis acetoſis Meſ.de acetoſitate citri.ſy. de agreſta & eſt proprium. ſy.acetoſus de ſuccis & aquis fructuum Meſ.et eſt delectabilis multum. ſimiliter ſy.acetoſus de citonijs & multos ex ſimplicibus datis potes conficere.& in Meſ.diſcurre de ſyru.acetoſis.

Ex ſuccis ſuccus ſiue rob agreſtæ, citoniorũ, ſuccus plantaginis.& eſt efficax ſuccus corrigiolæ, ſuccus de berberis & ſic de alijs ſimplicibus, de quibus ſupra. Nota tamen ꝙ cum dictum ſit roſam ſtypticare, eius tamẽ ſuccus non ſtypticat ſed ſoluit, & ideo cõſidera bene. Et ſimiliter ex his aqua vt aqua plantaginis, corrrigiolæ, ro.& huiuſmodi.

Ex confectionibus eſt manus chriſti perlatum cum lapidibus.electarium de gemmis triaſandali, triphera ex arte phenonis Meſ.diſt. prima. Confectio de citonijs Meſ. diſtin.prima.℞.granatorũ myrti tritorum ſicut alcohol. ʒ.ij.ro.ſpodij, ſumach, trium piperum ſandalorum, balauſtiarum, gũmi aſſi.ana.℈.ſ gra.v.granatorum, granorum aſſatorum.ʒ.i.℈.ſ.coriandrorum preparatorũ aſſatorum. ʒ.ſ.℈.i.ſe.acetoſæ, ſe.plantaginis, ſe.ro.ana.℈.i.omnia pulverizent & cũ zuc.albiſſimo fiat confectio cũ aqua plantaginis. Quòd ſi vis efficacius iſta omnia ponãtur in ſucco agreſti myrti, & aceti, & fricent manibus, deinde exiccẽtur, & cum miua citoniorũ propinetur. doſis.ʒ.ij.vſq; ad iij.cum ſy. citoniorũ vel ex aliquo ex ſtypticis deſcriptis.

De cyſterijs habe vt ſupra ꝙ prius debent præcedere abſterſiua. & tu illa vide in complemento ſexti cañ. poſt autem abſterſiuũ per ſpatium horæ vel circa debet imponi conſtrictiuũ, & hoc canonice ſi fieri poteſt, quod tamen fieri nõ poteſt, aliqñ propter inobedientiã infirmorũ etiã quia dolor multum impedit. nam ſedantia ipſum oportet præmittere. Clyſter conſtrictiuum.℞.gallarum nõ perforatarum, ſumach, boli ar.ana.ʒ.i.dragacanti, gũmi ara. ana.℈.ij.ſucci plantaginis facta reſidentia.℥.vi. adipis renum caprarum recentium.ʒ.ij. vitellum oui.i.& fiat clyſter cum aqua pluuiali, vel ferrea. Aliud ad idem.℞.butyri recentis.℥.vi.ſan.dra.ʒ.ij.& valet in quacunq; dyſenteria inteſtinorum & in his cõiter ponitur aliquid de adipe.& tu nota quæ ſcripta ſunt de adipe circa principiũ cõplementi huius canonis. Alius ad idem.℞.foliorũ plantaginis, corrigiolæ, ſiue centinodiæ, florum taſsi barbaſsi. ana.M.i.olei ro.facti ex oliuis immaturis.℥.iij. gũmi ara. dragacanti.ana.℥.ſ.boli ar.ʒ.iij.adipis hirci vel renum caprarũ vel arietis.℥.i.bulliant herbæ in quãtitate aquæ chalybeatæ ſufficienti, deinde fiat expreſsio fortis & colẽtur, de qua colatura accipiantur.℥.viij.& addantur oleum & adeps diſſoluta & reliqua & totũ coletur, & ſit plus q̃ tepidum & non nimis calidum imponatur. quidã addunt hordeum excorticatũ vt cum conſtrictione ſit abſterſio, ſed tu conſidera. Ad idem.℞.ſumach, myrti, boli ar.foliorum quercus, neſpillorum, citoniorum & hmõi cõſtrictiuorum, de quibus ſupra, & cũ oleo ro.aut chamomillino, aut maſticis ſi videbitur, & adipe.vt ſupra fac clyſter.

Et nota ꝙ quidam in omni clyſteri tali ſemper ponunt vitella ouorũ aſſatorũ, & mihi ſumme placet, immo quidam ſic precipiunt & de eis eſt Placentinus.item & vinũ ſtypticum lymphatum, tñ cum aqua plus & minus ſm ꝙ eſt de calore febrili plus aut minus. & certe ego vſus ſum vino tali, & ouis, & ſucceſſum eſt mihi, conſtringunt, conſolidant, & dolorẽ mitigant. Aliud & maxime commendatum & eſt Conciliatoris nři in additionibus Meſ. de quo mirabilia dicit.℞.aquæ ciſternæ.℥.ii .ſucci plantaginis.℥.i.adipis pauonis.℥.ij.ſan.dra.maſticis.ana.miſceantur.& plus q̃ tepidum ponatur vt dictũ eſt. Aliud & laudatur.℞.hordeum excorticatum cum oleo ro.pinguedine hirci furfure loto, vitello oui aſſato, ſucco portulacæ, plantaginis, & zuccha. Alij ex cupulis glandium, balauſtijs, rizo, amilo, cum ouo, adipe.vt ſupra, vt magis delectat. vñ ex datis cõponere potes vt exigit diſpoſitio. Alij cũ

A achacia, hypoquiſtidos, virga paſtoris, burſa paſtoris cum multis ex dictis cũ oleo myrtino cõficiũt & addũt gũmi. vt ſupra quæ gũmi ſemper ſunt ponenda propter adherẽtiam medicaminum ad inteſtina & addunt terram ſigillatam quod diuerſimode cõponatur. Aliud.℞. ſumach.ʒ.ij.riſi torrefacti.℥.i. amili.℥.i.ſ.tro.ter. ſigil.ʒ.ij.ſucci planta.mororũ immaturorũ, ſucci barbæ hircinæ, ſucci ſorbarum, ſucci portulacæ.ana.℥.i.ſucci barbæ paſtoris vel virgæ, gallarum, & ſucci .ius ſi habetur.ana.℥.ſ.bulliant in ſufficienti quantitate aquæ extinctionis chalybis ad conſumptionem duarum partium, deinde colent, deinde.℞. vitella ouorum duo in aceto cocta, olei myrtini.℥.i.ſ.fiat clyſtere quod imponaẽ.vt ſupra. Quidam ex bo.ar.ſan.dra.ceruſſa lota, & exiccata achacia, gummi arabici, dragacanti, altheæ, ſucci portulacæ, plantaginis, vitellis ouorum, oleo ro.loto in aqua plantaginis. Habes ſp.ro ex his ſufficienter de ipſis enematibus quæ diuerſificare oportet vt exigit diſpoſitio. Nam addere oportet quandoq; calida cum fri.magis aut minus ſecũdum ꝙ humor peccãs eſt

B magis aut minus caliditatis participans aut frigiditatis.

Octavvs vero cum eiſdem cõpletur adminiſtrando vt dictum eſt, nam cõſolida, plantago, corrigiola, thus, maſtix, dragacantum & huiuſmodi. cum hoc ꝙ ſunt ſiſtẽtia, & conſtringentia ſunt & conſolidantia. Sed reſtat videre quãdo vlcus eſt antiquatum, & eſt magnũ, & profundum quid agendum. & primo dicendum ꝙ oportet præmittere clyſteria mũdificatiua, abſterſiua, fortia, ex aqua oliuarum ſalitarum, aut aqua decoctionis piſcium ſalitorũ ſi patiens tolerat aut ex melle ro. colato cum aqua hordei excorticati cum pauco aquæ oliuarum. & oportet vt toleret, quia ille ardor cito tranſibit. Item aqua de citonijs, coctionis furfurum. Item clyſter ex vrina factum & ex his modera, & cõpone, vt habilius poterit tolerare infirmus.

Poſt vero tale clyſtere per ſpatium tantum ꝙ infirmus ſit quietatus, & ardor receſſerit, ꝙ forraſſe erit in ſpatio vnius horæ. Imponanẽ clyſteria conſolidantia facta ex tro

C chiſcis, de quibus ſtatim, & cum aqua plantaginis, aut vino nigro ſtyptico lymphato, vt videtur expedire propter febrilem calorem.nã propter caliditatẽ eorum oportet cõtemperate. vnde Aui.de cura excoriationis vlcerum inteſtinorum inquit. & qñ aggregatur ſe.& debilitas, & corroſio, & fuerit caliditas, non poteſt æger in eis quę ſunt ſicut trochiſcis vti de arſenico ſolis oportet vt diſſoluantur in aqua fructuum ſtypticorum frigidorum, ſicut agreſta, ſumach, ribes, granata, roſ. & quę inter illa ſunt ſimilia.

Trochiſci de arſenico viatici.libro.4.℞.armoniaci, ſandaracę.ana.℥.i.ſ.calcis viuę.℥.iij.chartę bombacinę combuſtę, achacię.ana.ʒ.i.fac puluerem, & fac trochiſcos cum ſucco arnogloſſę. Et nota hęc pro ſequentibus ꝙ arſenicũ, ceruſſa, calx, & hmõi exiccatiua in quibus eſt mordicatio debẽt bene ablui, & extingui in aqua frigida, aut ſuccis frigidis vt ars pręcipit.& ideo ſtes hic attentus ne vlterius vlcerares. Alia deſcriptio.℞.arſenici, ſandaracę, ſęcis aceti aſſatę, achacię, gummi ara. ana.ʒ.i. calcis viuę

D extinctę, & hic in præcedenti, chartę bomba.combuſtæ, ana.ʒ.ij.aluminis, opij.ana.ʒ.i.ſ.fac puluerem, & cum vino fac trochiſcos, & nota quia poſitum eſt opium. Aui.allega.loco inquit.& qñq; non eſt excuſatio quin miſceatur iuſquiamum album, & opiũ cum eis aũt pręmittãtur narcotica ſuper ea.hi enim trochiſci ſunt debiles ſatis in operatione multorũ, de quibus ſtatim. Accipe ergo cũ oportuerit a.ʒ.ſ.vſq; ad tres de his, & cum ſucco vel aqua conſtrictiua vt placebit impone clyſtere, vel cum vino lymphato, aut non, vt videbiẽ, & non videntur in hoc caſu cõferre adipes & pinguia, quia intẽdimus exiccationi, & ſtypticitati.hi ſunt leues trochiſci, & deſcriptio prima eſt magis domeſtica.ponuntur & alię deſcriptiones ab Aui.allegato capĩo.& fortiores, vt trochiſci de charta combuſta, quorum initium.℞.chartæ combuſtæ.ʒ.x.& ſunt multũ fortes & non adminiſtrantur niſi in corpore obtuſi ſenſus et vbi fuerit multa ſanies. Item alij quorum initium.℞.ſumach,

mach, capitum granatorū, & hi ſunt prioribus fortiores, de quibus modicū ponimus in clyſtere. Accidit & quandoq; vt inteſtinum & maxime rectum ita vlceretur q̄ ad fiſtulam venit, quo caſu oportet vt inciſione vti cauſticis ſeu cauterizatiuis, & hanc curam chirurgicis relinquo.

Et pro complemento canonis audi hic Auic. allegato capitulo. etiam quādoq; ſufficit febricitātibus, et debilibus, et illis quorum ſenſus non eſt fortis, cum non tolerant acuta clyſteria ſecundum hoc regimen clyſterizentur cum aqua mellis, deinde poſt quatuor horas cum aqua ſal'. deinde det̄ eis in potu lutū cum aceto mixtū cū aqua. ſanat enim eos. iſtud clyſter fiat paulatim per vices, & cū dolor ſit fortior, tūc ſuccurre cum oleo ro. & clyſteriza cum eo.

Noni complementum habitum eſt ex canonibns ſupra. nam ſi materia fuerit in ſuperioribus da ebibita. ſi in inferioribꝰ ſuppoſitoria, clyſteria, vnde Serap̄. ſi vlcus eſt in ſuperioribus inteſtinis, tunc non eſt inconueniens niſi q̄ bibatur ex medicinis ſimplicibus & cōpoſitis, & quandoq; eſt fe. & quando non eſt feb. Si vero in inferioribus, F tunc clyſtere eſt magis iuuatiuum. ſi in vtriſq; vtrunq; eſt neceſſarium. & ſi eſt vlcus in recta ſolū ſufficit lychnium.

Pro decimo habuiſti multa ſimplicia, & cōpoſita calida, frigida, fortia, debilia, q̄ te oportet moderare ſm̄ cās.

Vndecimus completur quādo oportet vti euacuatiuis, vt dictum eſt in tertio cañ. deinde paulatine ad conſtrictiua, & conſolidatiua deuenire.

Pro duodecimo oportet recurrere ad capitula ſpecialia ipſorum ſymptomatum. vt ſi fuerit ſyncopis ad rubricā de ſyncopi. & ſic conſimiliter de alĳs.

Fortitudo & debilitas infirmi eſt multū conſideranda. nam aliquando ſtante multa fortitudine licet ponere infirmum in balneo ad ſudandum vt venter conſtringatur. vt Auic. quarta primi. ſeptimo cap̄. & Meſ. de conſolatione. diſtinctione tertia. tertio capitulo. & in omnibus virtus prius conſideranda. 8. therapeu. 10. capitulo.

Quartidecimi complementum habitum eſt ex areolis ſupra poſitis de ſimplicibus & compoſitis in fluxu hoc ap- G propriatis de.

Quintodecimo dicet̄ in fine capl̄i, vt noſtra cōſuetudo hoc modo fuit. Poſtremo nota q̄ de ſuppoſitorĳs nihil actū eſt hic nā in rubrica ſequēti ponent̄ plura quæ magis videntur competere in teneſmo q̄ȝ in dyſenteria, et ſi in ea quandoq; conueniant. & tu ibi. Item pro ampliori cura eius dyſenteriæ recurre ad rubricam infra de fluxu medicinali vbi inuenies plura ex parte narcoticorum, et cōſtrictiuorū vtilia valde & pulchra, & maxime ſcitu neceſſaria.

De teneſmo. Rub. 10.

Teneſmus eſt motus recti inteſtini cum pondere magno in eo percepto quo cogitur homo maximo conamine ad aſcellationem frequenter in qua nihil aut parum ventoſitatis mixtæ cū pauco ſanguinis defluit. Cuius cauſa ſm̄ plurimum eſt humor viſcoſus in rugoſitatibus inteſtini imbibitus. Et dicitur teneſmus in vulgari noſtro mal de pondi ſiue de præmiti hoc eſt malū ponderis aut malum in quo fit fortis expreſsio. Nam cum humor in ru- H goſitatibus recti inteſtini imbibitur. vt verbi gratia. cholericus viſcoſus. in eo abundans ipſum mordicat, ex qua mordicatione inſurgit quædā titillatio ad quam virtus expulſiua inteſtini mediāte lacerto mouetur ad expellendū, & ideo inſurgit voluntas & cholera ſua ſiccitate coartante fit conatus. Ex quo infertur q̄ maior eſt conatus humore cholerico abūdāte. Quòd ſi fuerit phlegma, tūc ipſum ſic imbibitum ſtimulat & ſua grauitate ponderat ſua viſcoſitate difficulter, quia tenax emittit̄, & ſua frigiditate conſtringit. Ex quo infertur q̄ maius pondus ſentitur materia exiſtēte amplius phlegmatica. Si phlegma ſalſum eodem modo vel conſimili arbitrandū. Vnde in ſumma vt plurimum humor talis faciens teneſmū eſt viſcoſus adhærens, cui aliquid choleræ eſt admixtū. Et dicit̄ recti inteſtini quia teneſmus eſt propria paſsio eius, ſicut colica colon. & iliaca ilion. Et dr̄ pondere quia videtur patiēti vt E maximum pondus habeat quod magno eſt conatu quærit deponere vt in deſcriptione. Dicit̄ in qua nihil. Vnde Aui. & quandoq; difficilis fit teneſmus & non eſt illic materia egrediens & non eſt niſi eleuatio ad aſcellā plurima. Cuius quandoq; cauſa eſt apoſtema durum, qm̄ frigus inſeparabile, & contingit hoc in teneſmo vero. Propter quod notandum q̄ duplex eſt teneſmus. verum & mendoſum. Vnde Auic. in principio capituli. Primum quod oportet te ſcire de diſpoſitiōe teneſmi eſt. an ſit teneſmus verus, an teneſmus mēdoſus. Mendoſus autem cauſatur vt Auic. placuit ex ſola fecis ſiccæ retentione. vnde fex ſicca ſua ſiccitate exaſperat & viſcoſitate adhæret. Credo tamen q̄ proprie dici debeat mendoſus quod a frigiditate fit ſola, quo caſu conatur natura expellere et credit expellere & nihil expellit, ſed de nominibus a medico nō eſt diſceptandum vt ſæpe dictum eſt. In vero tamen communiter aliquid emittitur, vt ſcilicet humor viſcoſus, & ſic patet q̄ deſcriptio eſt de vero magis. et in vtroq; accidit quā- F doq; excoriatio, & quādoq; nō. vnde fex aut humor abſq; excoriatione quandoq; egreditur, & de hoc in de ſignis.

Veri autem teneſmi in ſumma, vt ab Auicen. colligi poteſt, ſeptem aſsignantur cauſæ. Prima eſt frigus ſuperueniens ano, aut ex frigiditate aeris vel aquæ, vel alterius rei frigidæ. Secunda eſt ſeſsio ſuper rem frigidam, vt ſuper lapidem, aut ſeſsio ſuper rem duram quæ fuit cauſa cōpreſsionis & aliqualis induratiōis ſicteris. Tertia eſt apā durū, aut apoſtema frigidū, aut calidū in inteſtino exiſtēs.

Quarta fluxus ventris. nā in dyſenteria ſæpe coniungitur teneſmus materia illa acuta deſcendente in recto retenta.

Quinta eſt cholera aut phlegma ſalſum imbibitū. vt ſupra, aut viſcoſum. Sexta eſt vlcus & corroſio inteſtini. Item & qñq; vlcus veſicæ, & maxime qñ eſt facta in ea inciſio propter lapidē, & eſt male conſolidata. Septima eſt propter diſpoſitionē hæmorrhoidarū, rhagadiarum, aut fiſtularum ani. Item & quandoq; a vētoſitate groſſa interclusa inter pelliculas inteſtini quærente exitum. per infe- G riora hæc ſpecies maxime cholicam parit. Quādoq; propter acuitatē, & violentiā medicinæ ſuperius aut inferius aſſumptæ vt eſt ſcamonea, euphorbiū, & hm̄oi. Quæ cauſæ additæ, & ſi reduci poſſunt ad illas ſeptē, tñ pro clariori doctrina ſic expreſſæ fuerunt. Aduerte tñ vt ponit Cōſtantinus in pātechni. de eo quidem Gal. recitat ſe vidiſſe hominem patientem teneſmum ob lapidem in inteſtinis inuctum, ex cuius emiſsione curatus fuit. hunc caſum nunquam vidi, nec aliquem ſe vidiſſe intellexi. Rectum autem inteſtinum eſt poſtremum inteſtinorum, & cōtinuatur cum inferiori parte colon, deinde deſcēdit ex eo ſecundum rectitudinem, & continuatur cum ſicteri ſuſtētatum ſuper dorſum alcatim. Auic. vnde cum extrema ſpondili ligationem habet, & eſt multum rugoſitatibus plenum.

Signa demonſtratiua ſunt dolor, & grauitas, aut punctura in extremitate ſicteris, ſiue longaonis percepta cum frequenti appetitu ad aſcellandum, in qua aſcellatio- H ne aut nihil emittitur, vt ſupra aut aliquod mucoſum, vt ſputum cui aliquid ſanguinis eſt admixtum aliquando, et non eſt materia hæc egrediens feci admixta, vt in dyſenteria, & ſentit patiens in eo loco pondus a quo non videtur ſibi etiam per aſcellationem factam multum alleuiari, & cum eo frequenter ventoſitatem emittit. Item & tales quaſi continue ſtarent ſuper aſcellam.

Signa ſi materia fuerit cholerica pungens illud cognoſces ex vehementia doloris, ardoris, & pūcturæ, vel ex eo quod egreditur, quia erit citrinum cholericum, & q̄ præceſsit regimen cholericum, & q̄ complexio cholerica, iuuenis habitudo, tinctura vrinæ, & ſic de alĳs choleram ſignificātibus, de quibus in principio operis. Quòd ſi fuerit ex phlegmate ſalſo erunt hæc accidētia remiſsiora, & erit egeſtio mucoſa ſeu mucillaginoſa cui aliquid choleræ erit admixtū, & erit maius conamen propter viſcoſitatem humorum, & grauitas ſiue pondus maior percipietur, et aderūt ſigna phlegmatis ex parte regiminis, habitudinis, cōplexionis,

teneſmos græcis, latinis aſsiduꝰ conatꝰ, vel aſsidua egerēdi cupiditas, vel vno verbo teneſmus, barbaris vero nr̄i tp̄is tenaſmus q̄ȝ ridicule nuncupatur.

ſicter barbaris eſt muſculus anū claudens, quē ſphincterē doctiores appellant.

plexionis, & huiuſmodi, & quod ex anodinis iuuabiť calidis, & humi. abſtergentibus, de quibus infra.

Quòd ſi fuerit ex apoſtemate, tunc aderũt ſigna apoſtematis. vnde in loco erit dolor continuus, & magis apud emiſsionem ſtercorum, & calor percipietur, & quandoq; feb. & exeuntia de difficili emittuntur, & ſunt cum virulentia, qñq; non permixta & iuuabitur ex anodinis & cõtrarijs lædetur. Item & qñq; aderit tumor manifeſtus.

Quòd ſi illud erit propter rhagadias, aut alia q̃ fuerint cauſa vlcerationis, tunc p̃ceſſerunt cauſæ vlcerationis, vt humores acuti vlceratiui ex parte regiminis, vel apoſtema, quod ibi apertũ fuerit, vel dyſenteria, vel alius fluxus malus, vt æruginoſus, cholericus, ſelleus, ſalſus & hmõi. vel medicina vlceratiua, vt euphorbiũ, ſcamonea, & huiuſmodi. Et ideo hic attende q́ poſt tales medicinas fortes, & excoriatiuas facias imponi ſero eiuſdem diei ſi potes enema ex aqua hordei & hmõi abſterſiuum, & infrigidatiuum, vt docebitur in primo tractatu. Item & quandoq; præceſsit aſſumptio rei acutæ, indigeſtibilis, & duræ vt vitrum. Item impoſitio cannulæ acutæ, clyſteris, & huiuſmodi, & apparebit in his ſanies, & putredo.

Quòd ſi fuerit ex hæmorrhoidibus intrinſecis, ſanguis apparebit niger in exeuntibus & diſtinctus.

Quòd ſi fuerit ex duritie fęcis egreſſę, tũc illud declarabit relatio infirmi regimẽ ex parte rerũ fęces exiccãtium.

Quod ſi fuerit ex frigiditate, tũc relatio infirmi tibi faciet ad hoc. vt ſi fuerit in aere frigido in aqua frigida ſederit ſuper lapides frigidos & huiuſmodi, & quia rebus frigidis multum vſus fuit. & q́ a calidis vehementer iuuatur, & poſtremo ſit excoriatio talis inteſtini recẽs erit ibi ſanguis. Quod ſi fuerit vetus erit ſanguis cum ſanie vel per ſe ſanies non mixta fęci.

PROGNOSTICA de ipſis non aliter q̃ in aphor.

CVRA canones. Ante eorum poſitionem nota verbũ Aui. de teneſmo in fine. Et ad vltimum oportet vt cures ipſum curatione corroſionis inteſtinorum. propter quod canones de dyſenteria iteſtinali poſiti hic nobis deſeruiũt ſed vt tibi pro poſſe complaceam quoſdam ex eiſdem replicabo cum ſuis complementis vt a me ſemper doctior recedas. Primus eſt ordinatio diætæ. Secundus eſt prohibitio curſus materiæ ad locum per euacuationem totius, aut per diuerſionẽ ad partem contrariã. Tertius eſt mundificatio materiæ quæ eſt fluxa. Quartus euacuatio materiæ, & ſedatio acuitatis. Quintus conſolidatio loci cui medicamina apponi habent. Sextus eſt accidentiũ remiſsio. Septimus eſt conſolidatio.

Primum itaq; agatur de cura veri. Et cõpletur primus canon. vt ſupra de dyſenteria cum abſtinentia a cibo per duos dies. vnde Serapio. prohibe infirmũ a cibo die vno, vel duobus donec finiãtur cauſę materiei. deinde da poſt illud parum cibi, ſicut eſt panis infuſus in lacte mulcto recente, ſed cõſidera ſi adeſt febris aut non, qm̃ fe. exiſtente non videtur lac cõpetere. & Aui. inquit. Oportet vt nõ cibentur amaris, neq; ſalſis valde, neq; acutis, neq; acetoſis valde. omnia enim iſta faciunt egeſtionem mordicatiuã, doloroſam, excoriatiuam, vnde in ſumma vt dictum eſt. ante canonis poſitionẽ cura huius a cura dyſenterię depẽdet, & tu ibi. & diętã ordina proportionabiliter iuxta exigentiã cauſarũ. Nam verbi gratia. pone q́ euenerit ꝑpter choleram imbibitam declina diętam ad frigidum ex parte aeris, & aliorũ. vnde da agreſte, berberis, gelatinas, lentem, panicũ, & hmõi. infrigidatiua inſpiſſantia maxime ſi fuerit ſubtilis ſtypticantia inducas ſomnum & cætera proportionabiliter de dyſenteria. & tu ibi.

Secundus perficitur phlebotomia aut pharmacia. nam ſtante repletione ſanguinis fiat phlebotomia ex baſilica dextra vel ſiniſtra. aut ſi videbiť ex alia cauſa oportet facere eam. vt ſupra de dyſenteria: & tu ibi. ſimiliter ſi materia fuerit in fluxu euacua cum pharmacia appropriata humori magis ſtyptica, aut minus vt exigit materiæ quantitas iuxta canonẽ proportionalem vel cõſimilem ſupra de

A dyſenteria poſitũ. & tu ibi. & habet hic canon reſpectum ad cauſam antecedẽtem, quæ eſt in fluxu. diuerſio autem fiat cum vomitu, & frictione ſuperioris.

Tertius completur cum clyſterijs mundificatiuis, quæ fiunt ex hordeo, melle roſa. & huiuſmodi. vt ſupra de dyſenteria, & infra dicetur.

Quartus cum infrigidatiuis. vt eſt ſy. ro. myrtinus violatus & huiuſmodi electarijs aquis infrigidatiuis, clyſterijs, & cætera. pro quibus ſupra de dyſenteria.

Pro quinto. vt ſupra recurre ad ſuppoſitoria. nã ſi paſſio fuerit multum in extremis ſicteri nihil melius q̃ ſuppoſitorium. & ideo dixit Raſis in diuiſionibus. habentes vero excoriationem in ano iuuantur ſuppoſitione collyrij plus quàm reliquis curationibus, q́ ſi fuerit magis verſus ſuperiora, tunc impone clyſteria quando. ſ. credis ſuppoſitoria ad locum non poſſe peruenire.

Sextus completur ſuffumigijs ex violis, maluis, camomilla, et huiuſmodi in aqua bullitis. Item cum emplaſtris

B balneis, de quibus infra.

Conſolidatio fit cum enematibus conſolidatiuis & cũ farina riſi, vitellis ouorum, adipe renum caprarum, oleo ro. ſucco plãtaginis, cum lycinijs ſtypticis & huiuſmodi. de quibus in de dyſenteria. Et quoniã te ad ſpecialia deſcendere cupis, inſcribam ſpecialem eius curã iuxta cauſas eius ſpeciales ſupra memoratas.

CVRA. In eo quod à frigore contingit cura eſt poſt euacuationẽ, aut euacuationes neceſſarias, de quibus actũ eſt adminiſtratio localium, & pręcipue vaporationũ clyſteriorum calidorum & hmõi. ano, coxę, pectini, & emũctorijs applicandorꝫ. propter quod nota q́ infrigidatio teſticulorum, natium, crurium, coxarũ, pedum, inteſtinorꝫ, et hmõi partium circunſtantium eſt cauſa infrigidationis ani. ꝑpter quod vt oportet eas partes regas regimine declinante ad calidum plus & minus vt videbitur expedire, quodq; intellige de regimine in ſex rebus omnibus nõ naturalibus. Primo ergo adminiſtra euacuationẽ ſi expe-

C dit cum clyſteribus calidis plus et minus vt videbitur expedire. verbi gratia. aſcendendo. vt primo cũ oleo violarum, maturarũ, aut cum oleo camomillino anethino, aut rutaceo cũ decoctionibus ꝓportionalibus ex floribus camomillæ, anethi, rutæ, cimini, & cum furfuribus frumẽti & alijs calidis. de quibus in de ſimplicibus & compoſitis de dyſenteria. Deinde ꝓcede ad euaporationem ex milio frumẽti, furfure, floribus camomillæ, & hmõi. in vino aut aqua bullita, aut cum ſpõgia infuſa in eis & expreſſa loco applicata, aut fomentũ facias conſimiliter ex rebus alijs calidis tibi magis deſeruientibus. Itẽ fiat ex eiſdem encatiſma, ſiue ſemicupiũ in quo ſedeat patiens, & certe experientiam habui de his ſemicupijs, & in dyſenteria & inueni mirabiliter prodeſſe. Itẽ ſedeat patiens ſuper aſſerem cupreſſi bene calidum adipe inunctum ano nudo, & cum illa tepere inceperit calidum alium habeat, & ſi nõ habet de illo aſſere habeat de abiete, vel petio, vel de pino. Itẽ ponatur ciminũ & colophonia ſuper prunas, & inde fu-

D mum recipiat. Item ad idem, et mirabiliter remittit dolorem. ℞. pul. foliorum hyſſopi, origani, pulegij, florũ camo. ana. par. i. cribrenť per pannum, deinde prius inuerſetur inteſtinum & applicetur & bis vel ter in die. Quidã modernorum faciunt ſedere patiẽtem ſuper ſundum cacabi calidũ nudo ano, interpoſita tñ petia linea, & hoc remediũ ſeruant ruſtici in partibus iſtis in omni teneſmo, et tu cõſidera. Quidam ſacculos ex rebus calidis confectos ano calidos apponunt. quidã catullos, quidã vas ęneũ plenum aqua vel vino, vel decoctionis camomillę, anethi, & horum, & magis calidorꝫ, vt eis videtur. Quidam ex his emplaſtra. quidam vnguẽta conficiunt, & ano applicant. Nonnulli faciunt eos ingredi æſtuarium ſiccũ cæteri ventoſas ſine ſcarificationibus natibus apponunt. Ruſticale medicamen.

CVRA. In facto ꝑpter ſeſsionem ſuper rem duram ſicut ſuper ſellã equitãdo, aut aliter eſt mollificatio, q̃ completur cũ cerotario mollitiuo ex oleo anethino, camomil-

lino, & cera confecto. Item valet ſpongia infuſa in oleo calido, & ano impoſita. Item. ℞. olei camomillini, anethi, de ſpica, adipis gallinæ. ana. ℥.ſ. bdellij. ℥.i. diſſoluatur bdellium in aqua decoctionis camomillæ, & fiat vnguẽtum. & inunge etiam circa caudam.

CVRA. In ſacto propter apoſtema durũ rege regimine apoſtematum duroꝝ, de quo regimine tertia quarti. trac. ſecundo de apoſtematibus duris, & cura eorũ, & tu ibi. Sed ne omnino vacuus diſcedas hęc pauca collige, primo itaq; rege ipſum ex parte ſex rerũ non naturalium, vt ſupra exigit ipſa diſpoſitio, vt ꝙ vitentur omnia quæ habent multiplicare humorem groſſum, & melancholicum ex parte aeris cibi & potus & alioꝝ. & vti debet his, quę habent generare bonum ſanguinem, vt eſt aer clarus cibi laudati facilis digeſtionis, brodialia ad pinguedinem declinantia, ſimiliter potus vinum album, ſubtile, piſces petroſi, & laudati alij & hmõi. Secundo ex parte regiminis medicinalis. conſidera: vt ſupra de dyſenteria. an materia ſit in fluxu, an fluxa vtrum ſit tale apã genitum per viam cõgeſtionis an ſubito. & tũc ſm has varietates oportet te variare in cura euacuãdo, diuertẽdo cũ pharmacia, phlebotomia, & alijs ſupra de dyſenteria, & ideo te ad ea loca transferas: qm̃ multa dicentur ſtatim de apãte calido quę aperient q̃ erũt neceſſaria tibi hoc loco, hinc cauſa breuitatis omitto illa ſperans ex ſtatim dicendis te contentum eſſe. In ſic autem facto per paulatinam cõgeſtionẽ, & in omni eo indifferẽter duro melãcholico intẽtio eſt mollificatio cũ mediocriter calidis, & modiciſsime exiccãtibus cuiuſmodi linimẽtum Aui. decimatertia tertij. poſitũ. ca. de teneſmo ſic directum. ℞. bdellij. ʒ.ij. croci. ℈.i. alcanne ʒ.i. ſynapis. ʒ.ſ. violarum citrinarum. ℈.iiij. ceruſſæ plumbi. ʒ.i. terantur omnia ſubtiliſsime, deinde. ℞. adipis gallinæ, anatis, medullæ cruris vituli. ana. ℥.ſ. omnia adinuicẽ miſce, et cum penna illinita anum illineas, & ſit tepidum.

Ad idem. ℞. oleorum ſiſamini, amygdalarum dul. ana. ℥.ij. bdellij. ʒ.i. maſticis. ʒ.ſ. diſſolue, & cũ cera fac vnguẽtum. Ad idem butyrum cum adipe anatis loco appoſitum tepidum. Item lycinium ex ſolo adipe caprarum. Item conferunt clyſteria ex mollificatiuis confecta ex radice altheæ, folijs maluæ, violarum, adipe anatis, butyro. Et ſi vis linire magis impone caſiam fiſtulam. Item ex ſemine lini, fœnugræco, & huiuſmodi mollificatiuis potes cum eorum decoctione facere euaporationem & multa talia vt mollifices, quæ tua iam ex probata prudentia inuenies. Poſtremo vt diligẽter aduertas quod ante horum adminiſtrationem ſi potes venter ſit mundus a fæcibus, nec ſint in eo exiccatæ.

CVRA vbi cauſa fuerit apã frigidum tũc eius regimẽ diſtingue in regimen ſex rerũ non naturalium, et regimen medicinaliũ proportionabiliter. vt ſtatim dicetur de apoſtemate calido. Vnde cum reſpiciẽtibus materiam phlegmaticam ꝓcede ex parte diætę, & alioꝝ. vt dicetur nunc de cura apãtum calidoꝝ, hoc tñ non pręteribo ꝙ in principio adminiſtrare debes anodina, ſtyptica tẽperate, deinde in ſuis alijs tẽporibus miſcebis reſolutiua cũ ſtypticis ſiue cum repercuſsiuis nunc reſolutiuis vincẽtibus vt in declinatione, nunc ſtypticis vt in augmẽto, nũc ęqualiter ſe habẽtibus vt in ſtatu. Quod ſi ad emanationẽ virus deuenerit, tunc vtere mundificatiuis abſterſiuis cum clyſteri, aut ſuppoſitorio, deinde incarnatiuis de quibus ſupra de dyſenteria. Et ſcito ꝙ fœnugræcum, & ſemen lini, & radix althęę in omnẽ modum adminiſtrationis multum conferunt in hoc caſu. vnde quidam faciũt ex eis ſacellationem, quidam ſuffumigium, etiam cum ſpongia et hmõi. Quidam imponendo laudant vnguẽtum. ℞. olei ro. camomillini. ana. ℥.i. ſucci apij, ſucci caulium. ana. ℥.ſ. furfurum. ʒ.ij. ceræ modicum. & cum ægritudo procedit, quia in augmento adminiſtrant cum his fœnugræcum, & ſemen lini, & ſemper calidum apponunt, & bene.

CVRA in apãte calido quod eſt moleſtũ valde partiẽ vt ſupra in duo regimina, in regimẽ. ſ. ſex reꝝ non natura-

E liũ & in regimẽ medicinaliũ, quod magis eſt cõſiderãdũ.

Pro primo declinent aer, & cætera ad frigidũ. Secundo parciter cibo vtatur, vt ſupra. vnde Aui. fiat phlebotomia ſi neceſſarium fuerit cum minoratione cibi multa, et ſit facilis digõnis, paucę ſuperfluitatis, & nõ ſit ſtypticus. & vt dictum alteretur cum frigidis non ſtypticis. vñ conuenit ptiſana hordei, pulli alterati cũ lactuca & hmõi cõtuſum pulli. Item quia multũ debilitatur virtus nõ obſtante ſeb. cõueniunt oua, qa vitellus etiã quia ſoluũt ſunt anodina, potus ſit vinũ albũ, ſubtile, lymphatum multũ. Item aqua hordei cum zucch. vel ſimplex cocta, & cum iulep violato ro. & hmõi. & certe credo ꝙ niſi alia obſtiterint dãdus eſt potus copioſe ex aqua hordei cũ zucch. Itẽ piſces petroſi elixi. Item vẽter teneatur mũdus a fęcibus vt poſsibile eſt. Et quies & ſomnus cõueniunt. Accidentia vitet intẽſa agitatiua materiæ. Coitum oĩno vitet.

Et in regimine medicinali primo vidẽdum an apoſtema ſit per viam paulatinæ cõgeſtionis, an per viam de-
F fluxus. Quod ſi per viam defluxus videndum tunc.

PRIMO mundifica inteſtina a fęcibus. & apparente dñio ſanguinis vel materię peccantis ſanguini commixtę tunc phlebotoma ex baſilica dextra, re alia non contradicente, immo ſi apparuit repletio talis in toto & in hepate fac primo ex nigra. & ſecũdo ex baſilica, & pariformiter ſi ſplen eſſet multum repletum fac eam ex ſiniſtra, copioſior tñ fiat in hepatis repletione. conſilr ſi retẽtio mẽſtruorum, aut hæmorrhoidaꝝ foret in cauſa phlebotomiã fac.

Item quia diuerſio eſt ſecundus canon neceſſarius hinc ſi multa fuerit alia materia. & continue fluẽs conſentiẽte virtute & cæteris phlebotomandum erit vt dictum eſt. vñ Aui. & oportet vt curetur in initio cũ phlebotomia ſi neceſſariũ fuerit. & cõſidera. qa iam dictũ eſt. in fluxu materię ſemper debere conuenire phlebotomia & præcipue diuerſiua vbi videbitur ſuſpitio de apãtibus conſentiẽte virtute, & cęteris. Itẽ conſequẽter ad alias diuerſiones ꝓcedendũ. vt ad vomitum ſi fieri poteſt ad frictiones bra-
G chiorum, appoſitionem ventoſarum, circa alia & hmõi.

Tertius canon rectificatio mẽbroꝝ interioꝝ mittentiũ & intermediorum qua prohibetur fluxus materię ad locum. hic tñ canon prima facie videtur eſſe ſynonymus cũ ꝓcedenti, ſed cõſidera. pone itaq; ꝙ materia ſit ſanguinea tunc vtere frigidis & ſiccis cõſtringentibus. de quibus ad plenum in de dyſenteria. ꝙ ſi fuerit cholerica, tunc minoretur materia vomitu, aut per ſeceſſum cum rhabarbaro myrobalanis in ſubſtãtia aut infuſione. vt decebit ꝓ quibus in dyſenteria. Itẽ rectificetur membrum mandans & regatur ad cõtrarium cauſæ, & habe menti ꝙ prius vẽter a fęcibus mundificetᷓ, quibus vt decebit expeditis confortã mẽbra intermedia cũ vnctionibus aliqualiter frigidis, & ſtypticis. vt eſt oleũ ro. myrtinũ cum emplaſtris fomẽtationibus, de qbus ad plenũ de dyſenteria, & tu ibi. quę non ſolum hepati aut ſpleni ſunt applicãda, verum etiam circa vmbilicum. Et vnũ leue, & vſuale eſt hoc. ℞. lambruſcę. ro. myrti, balauſtiarum. ana. M.ſ. bulliant in aqua
H fluuiali lib. ij. vſq; ad conſumptionem medietatis, deinde imponatur filtrum, & expreſſum, et ſic calidum vẽtri apponatur. Item ad intra tale clyſter. ℞. aquæ hordei. ℥.x. aquę roſ. ℥.ij. aquę ſolatri. ℥.i. olei ro. ex omphacino facti ℥.i.ſ. albuminis oui. i. eſt forte ſatis & colligitur ab Auicẽ. de cura eius. Ad idem. ℞. aquæ decoctionis plantaginis ℥.x. aquæ decoctionis lambruſcæ balauſtiarum. ana. ℥.iij. olei myrtini. ℥.iij. albuminis. i. Item ex oleo ro. myrtino ſolis fiat clyſter. Quidam ingeniatur ad imponẽdum ſuppoſitoria ex adipe caprarum, & huiuſmodi.

Si ſecundo modo, quia materia iam fluxa ſit ſiue in loco paulatine congeſta: & apoſtema ſit in augmento miſcẽda ſunt frigida calidis vincentibus: vt. ℞. ro. M.i. myrti. M.ſ. balauſtiarum. M.i. florum camomillæ, melliloti. ana. M.ſ. olei camomillini. ℥.i. ro. ℥. i. ſ. adipis renum caprarum. ʒ.iij. roſæ, & cætera bulliant in aqua ciſternæ, & fiat clyſter, & in vltimis addendo ouum vnum, quia albu-

men cum vitello conquaſſatum. etiam poteſt cum oleo amygdalarum dulcium. Item cũ oleo myrtino & hmõi vt de dyſenteria fac ſemper per totum augmentum quòd frigida ſtyptica vincant. vnde adueniente ſtatu miſceantur calida cum frigidis æquali commixtione, cum autem ſuccedit declinatio vincant reſolutiua. vnde hoc caſu valet emplaſtrum de meliloto. Meſ. aut de fœnugræ. aut fac clyſter ex flore camomillæ, meliloti, cum oleo oliuæ, aut amygdalarum dulcium, aut fac fortius emplaſtrũ factum ex cepa alba cocta ſub cineribus, & ponatur cũ rebus dictis, & fac emplaſtrum, & vnguenta confice cum ſimilibus. In ſedatione vero doloris vtere emplaſtro ex maluis flore camomillæ, & huiuſmodi. Item valet & eſt expertum. Auic. maram ſiue linimentum tale ſic directum. ℞. plumbi vſti, & lauati cum aqua ro. & plantaginis. ʒ. ĳ. ceruſſæ præparatæ ſiue lauatæ cum aqua diſſolutionis oppopanaci, litargiri. ana. ʒ. i. miſce, & cum vitello oui, & oleo ro. lineas cum penna locum doloroſum. Item conuenit emplaſtrum ex farina hordei, oleo roſ. & albumine **B** oui, & maxime in principio, & in augmento potes addere vitellum. Item cõfert emplaſtrum factum ex maluis fœnugræ. meliloto, & caulibus coctis cum albu. oui, aut vitello, vt videtur expedire. Lycinium mirabile. Alex. quando dolor eſt fortis & ad ſunt vigiliæ. ℞. croci, myrrhæ, origani. ana. ʒ. i. opĳ. ʒ. ĳ. fiat lycinium, aut lycinia diſſoluto prius opio in vino, & inuoluãtur in petiola, & ſupponantur, & ſint cũ filo ligata vt extrahere poſsis cum velis. Valet & hoc idem impoſitum vuluæ ad reſtringendum ſanguinem. Et in ſumma in caſu prius mũdificetur venter a fecibus cum clyſteri, vel per ſuperius quã mundificationem ſeruare debes per totam curam. deinde tranſeamus ad alia per ordinem dictum.

Cvra. Si contingit apoſtema ſaniari, & rumpi, tunc primo vtere abſtergẽtibus mundificantibus vlcera inteſtinorũ de quibus in de dyſenteria inteſtinali. deinde trãſire oportet ad incarnantia. de quibus actum eſt in præce **C** denti rubrica, & dicetur de cura fluxus medicinalis, laudati ſunt ſupra trochiſci de arſenico in forti corroſione inteſtinorum, ſed ſecurius operatur cum trochiſcis de charta combuſta. Auic. ſupra poſitis, & cum luto ſigillato, & ſecurius cum ſucco arnogloſſi, & eſt proprium. Item valet in forti corroſione vnguentum hoc. ℞. ceruſſæ, litargiri. ana. ʒ. ĳ. plombi vſti, ſcoriæ argenti. ana. ʒ. i. ℈. i. maſticis, thuris. ana. ʒ. i. olei ro. & aceti, vini albi ſi patiens ſuſſerre poteſt, aut ſi vis leuius loco aceti pone vinum quantum ſufficit ad incorporandum vnum. nam plus terenda terantur ſubtiliſsime, deinde in mortario pone oleum ro. & omnia adinuicem bene incorpora, deinde addas vinũ & omnia ſic ducãtur donec veniat totum in modum materiæ pinguis, & mollis. & ſi volueris plus exiccare & putrefactiones prohibere addes aloes, & menthæ. ana. ʒ. i. & ſecũ addas de oleo ro. potes ſi vis facere clyſter, aut intingere lycinia vt placebit. Itẽ medicamen relatum ad Nichodemũ. ℞. myrrhæ, aloes, ſarcocollæ. ana. ʒ. i. mellis de **D** ſpumati. ʒ. vi. vini boni odoriferi quantum ſufficit ad hoc incorporandũ. coquantur quouſq; veniant ad ſpiſsitudinem, & vtere aut in clyſteribus, aut lyciniĳs, vt placebit. & breuiter cura huius eſt cura vlcerum inteſtinorum.

Cvra. In facto propter dyſenteriam vidẽdum ſi cũ eo eſt dyſenteria aut non. Quòd ſi ſic, cura erit vna & eadem habendo ſemper conſiderationem ad vlcus inteſtini recti defendendo eum ne vlterius vlceretur, et vlceratum conſolidetur, cum quibus autem hæc compleantur habitum eſt ſupra. & deſcribitur infra in quibuſdam particularibus receptis. Quòd ſi non, tunc attende curæ ſecundum quòd humor faciens ſiue nocẽs requirit, & tu ſtatim habebis modũ, & de cholera, & phlegmate, & ſupra habuiſti de dyſenteria.

Cvra. ſi fuerit ex cholera imbibita et iam ad locum fluxa quatuor ſunt habẽdæ intentiones particulares. Prima eſt alteratio, & choleræ inſpiſſatio. Secũda eſt mundi **A** ficatio & cholerę reſolutio. Tertia eſt confortatio, & ſedatio doloris, & punctionis. Quarta eſt ordinatio diætæ.

Pro prima vtere alteratiuis frigidis abſterſiuis, & choleræ inſpiſſatiuis, vt eſt clyſter factũ ex aqua hordei, oleo violato, zuccharo modico, & quidam addunt mucillaginem dragacanti, & videntur addere modicum mellis ro. potes: ſed conſidera bene groſsitiem, et ſubtilitatem choleræ, & de iſtis mundificatiuis habuiſti ſupra ad plenum de dyſenteria. Et poſt tale enema poteſt ſequi. vt. ℞. aquæ hordei excorticati. ℥. xvi. olei roſ. ℥. iĳ. vitelli oui aliqualiter duri diſſoluti in oleo myrtino. ℥. i. adipis renum caprarum. ℥. ſ. & ſi mala complexio eſſet requirens frigidiora addere potes, & tu frigidiora ex oleis, vt eſt nenupharinum, de mandragora, de papauere. Et ex aquis vt ſolatri ro. nenuphari. vel decoctiones horum conſimiliter infeſtante mala complexione approximes frigida, & frigidiora vt videbitur expedire, & ſuffumigatiõibus appoſitione ſacculorum ſpongiarum infuſarum prius in decoctio **B** ne rerum frigidarum. vt ſupra de dyſenteria. Et in rubrica hac dictum eſt & dicetur. Item approxima vnguenta, emplaſtra frigida, & huiuſmodi. vt verbi gratia. vnguentum. ℞. olei roſ. loti in aqua nenupharis. ℥. i. olei nenupharis, pinguedinis gallinæ recentis non ſalitę lotę pluries in aqua frigida. ana. ℥. ſ. ceræ albæ modicum. fac vnguentum molle.

Secunda intẽtio perficitur cum euacuatiuis cholerę vt cum caſia, cum aloe, & pilulis ad hoc melius q̃ per inferius. vt ex canone ſupra.

Sedatur dolor cum anodinis euaporando clyſterizando, emplaſtrãdo, vt cũ fœnugræco meliloto, radice alteę, ſiſamo, camomilla, vitello oui, oleo ro. vio. ſedere in aqua decoctionis harum rerum & huiuſmodi. vt ſupra. de dyſenteria, ſed ſiſamum, & oleum eius clyſterizatum eſt optimum. Lycinium tamen Alman. capitulo de dyſenteria multum commendatur. ℞. thuris, opĳ, licĳ, gummi arabici. ana. ʒ. i. informetur lycinium, & ſupponatur cum filo **C** ligatum vt extrahere poſsis. vt ſupra dictũ eſt. tutius credo minorare doſim opĳ, & ponere. ℈. i. vſque ad. ĳ. vel loco eius ponatur iuſquiamus. Sed ſi volumus cõſolidare, mitigare dolorem, ſomnum prouocare vt poſſumus collyrio Guilelmi. ℞. ſanguinis dra. boli armeni, ceruſæ ablutę cum aqua ro. ana. ʒ. ĳ. maſticis. ℥. ſ. opĳ. iuſquiami, croci. ana. ℈. i. corticum granatorum. ℈. i. ſ. terenda terantur, & cum vino ſtyptico, aut conſimili fiat lycinium.

Quarto completur cum regimine tendente ad frigidũ, & ad ſtypticum. de quo dictũ eſt de dyſenteria, & ſit ſtypticum moderate confortans ſtomachum & viſcera, & quod ſi fuerit in fluxu intende ad digerendum ad euacuãdum ad rectificandum membrum mittens, de quibus ſæpe actum eſt in hac, & præcedenti rubrica.

Cvra ſi a phlegmate ſalſo prouenit. Præſuppoſito regimine declinante ad tẽperamentũ, & ad ſtypticum cõfortatiuum prima intentio eſſe debet abſterſio, & mundificatio cũ clyſteri facto ex ſucco foliorũ ſiclæ, furfuribus, **D** aqua hordei vio. ro. adipe caprarum & huiuſmodi.

Secunda debet eſſe euacuatio cũ virtute turbith caſsia & huiuſmodi.

Tertia debet eſſe mitigatio doloris. vt. ℞. myrrhæ, thuris, maſticis, boli armeni, terræ ſigillatæ, hypoquiſtidos. ana. ʒ. i. licĳ. ℈. iiĳ. opĳ. ℈. ſ. croci. ʒ. i. fiat lycinium. Item fac vt ſupra aliter mitigando cũ ſacculis, ſpongĳs, emplaſtris, fomentis, ſeſsionibus, & huiuſmodi.

Cvra in eo quod eſt ex phlegmate viſcoſo putrefacto eſt abſtergere, & mundificare locum. Euacuare materiam. & dolorem mitigare. Quarto conſolidare ſi quid conſolidandum remanebit.

Prima intẽtio completur. vt Auic. cum aqua oliuarum ſalitarum cum qua fiat clyſtere: credo tñ mordicare. Aliter. ℞. ſicle violarum. añ. M. ſ. turbith. ʒ. ĳ. bulliãt folia addatur vltimo turbith puluerizatum cum oleo camomillino adipe caprarum vt videbitur. Item mundifica cum

his de quibus in de fluxu a phlegmate ſalſo.

Euacuatur materia cũ appropriatis de quibus quarto tracta. & ſi fuerit magna phlegmatis abundantia conueniunt pilulæ fœtidę minores deſcriptione Meſue.

Sedetur dolor, vt ſupra cũ anodinis declinãtibus ad calidum vt eſt camomilla, melilotum, ſe. lini, altea, pinguedo porci, gallinæ, & huiuſmodi conficiendo emplaſtra, vnguenta, cerotaria, & hmõi conſolidatio fiat, vt ſupra. de dyſenteria. Collyrium mitigans dolorem leniens & maturans. ℞. bdellij. ʒ. ij. croci. ℈. i. adipis gallinę. ʒ. i. ſ. laudani. ʒ. i. cerę. ʒ. ij. fiat collyrium.

Item poſt mundificationem conuenit hoc collyrium. Auic. ℞. maſticis: myrrę: ſandaracę: thuris. ana. ʒ. i. thuris: licij: laudani. ana. ʒ. ſ. ceruſę: ſangu. drac. ana. ℈. i. puluerizentur: & cum vino vel alia re liquida fiant lycinia. Iam cura poſita eſt de eo quod cõtingit ex vlcere & corroſione inteſtini in eo quod dictũ eſt de eo proueniẽte ex apoſtemate calido,

Cvra ſi fuerit ex vlcere veſicæ, & inciſione eius eſt mundificatio: vt ſupra: & vſu rerum ſtypticãtium: aut cũ ſuffumigijs, aut cum ſeſsionibus, & huiuſmodi.

Cvra. In facto ꝓpter apoſtema ſeu fiſtulas ragadias aut hęmorrhoidas erit cura illorum infra in rubricis proprijs: & in cura diſpoſitionum fiſteris. & tu ibi.

Cvra. In facto a ventoſitate incluſa inter tunicas inteſtinoꝝ quęrente exitum quãq; in colica cõtingit: & ſunt ſigna vtrobiq; cõſimilia tunc ſuppoſitis vniuerſalibus: & ſi h. non exiſtente: aut veſtigio aliquo caloris ꝓcede cum vẽtoſitate carminantibus & exterminãtibus. collyria in hoc caſu maxime. Cõferunt in hoc caſu poteter trochiſci. Raſis. ix. Almanſ. quorum deſcriptio. ℞. ſe. iuſquiami albi: aniſi: fœniculi. ana. ʒ. vi. ameos. ʒ. ij. ſ. opij. ʒ. ij. ſecurius eſt ponere a. ℈. i. ad. ʒ. ſ. ſeminis apij. ʒ. x. fiãt trochiſci. põdus eſt aureus. i. & adminiſtrẽtur cum rob. vel ſy. vel ſucco de citonijs. & huiuſmodi multum commendauit Placentinus. Item confert confectio de ſtorace eiuſdem. ℞. caſtorei opij, aſſari, ſtoracis liquidę: ſe. iuſquiaſmi nigri: thuris. ana. ʒ. i. mellis quantum ſufficit. doſis etiã. ʒ. ſed nota ꝙ ſecurius eſt minorare doſim. Quòd ſi contingat, ꝙ dolor non ſedetur: & patiens frequenter aſcellet: & nihil emittat hoc collyrium erit mirabile. ℞. thuris licij, ceræ, gũmi arabici. ana. ʒ. i. opij. ʒ. ij. fiant collyria & ſupponãtur cum cautela, vt ſupra.

Cvra. ſi ex violentia contigerit medicinę: qua, ſcilicet reliquię medicinę remanſerint in extremitate fiſteris ſiue ani: aut mala complexio calida: tunc intentio erit abſterſio & remotio eius cum clyſteri aut alia re abſtergente: vt verbi gratia. cũ aqua hordei excorticati, vitello ouorum recentium & modico zucch. Itẽ ſi ſuſpicatur de remanentia humoris cholerici adde oleũ vio. ſi de excoriatione: adde adipem renum caprarum.

Quòd ſi extimaẽ illic eſſe ſolã malam cõplexionem calidã impone oleum ro. vigorans anum laxũ. Item inunge locum cum olei roſ. partibus. ij. & adipe. par. i. & penna.

Cvra ſi acciderit propter acuitatem clyſterium aut ſuppoſitorij. Similiter operare cum abſtergentibus remouentibus acuitatem ex embrochis: ſacellationibus, ſeſsionibus, vnguentis, & huiuſmodi. vt ſupra.

Cvra ſi fuerit ꝓpter cibos acutos ſalſos ordina regimẽ ad contrariũ ꝑdicta cõſimilia operare, ſed de his infra ſtatim ad plenum in de fluxu catartici in ſequẽti rubrica.

Cvra In teneſmo mendoſo qui eſt. vt ſupra ex ſtercore exiccato ꝓcedendũ eſt vt ſupra quia in ꝓcedenti rubrica de excoriatiõe inteſtinoꝝ. & infra de cura colicę ex retẽtione fęcum. nã tota intẽtio debet eſſe ad mollificandũ fœces, ad amplificandũ. & lubrificãdum viã ipſarum cũ rebus pinguibus vnctuoſis & maxime nõ exiſtente fe. ſed magis ſigno frigiditatis apparente etiã in hoc caſu ad calidum declinãtibus. Vt. ℞. brodij pinguis galli decrepiti. ℥. xij. ſalis. ʒ. ij. olei anethini. ℥. ij. de ſpica. ℥. i. pinguedinis anatis. ℥. i. ſ. Itẽ cõuenit clyſter factũ ex decoctione ra-

E dicum altheæ, & ſeminum eius. Quòd ſi clyſteria hęc nõ mouent impone iterum cũ aliquo acuente. vt eſt ſalgemma. aut aliud catarticũ. Itẽ per os da mollificatiua vt ius pingue gallinæ cum modico zucchari, aut leuẽ decoctionẽ caulium cum dicto iure ex carnibus pinguibus. Item da oleum oliuarum clarum vnius anni odoriferum circa ℥. iiij. & ſi nõ poteſt ſumere per os ſolũ commiſce cũ brodio caulis, aut blitis, aut matrum violaꝝ. Item etiã ſuppo naẽ per clyſter ſolum. itẽ ponatur patiens in tina olei &c. vt infra colica ex retẽtione fęcum. & tu ibi. Docet tamẽ Auic. in hoc caſu dare pilulas de bdellio aut gluten albotin, ſed talia nõ ſunt multum in vſu. Datur tñ a quibuſdã terbẽtina, caſia, diacaſia fiſtulatum cum odore turbith & hmõi. Et poſſunt quidã modicum de ſcãmonea, ſiue diagrydio. Si vero fuerint cum hoc ſigna caloris fiant clyſteria ex decoctione matrum violaꝝ, maluarum, ſpinachiarum cum oleo vio. nenuphariuo, adipe gallinæ. Itẽ per os decoctionẽ harum conſidera. Centrum galli ſiue ſclarea

F comeſta aut ſuppoſita eſt vltimum in teneſmo. Quidam vna nocte paſſus fuit teneſmũ. ſubito decem vicibus recepit virgã paſtorum, maluã, plantaginem, & fecit bulliре, deinde recepit fumum & liberatus fuit. Et nota ꝙ frequẽter ꝑlus valet proprietas occulta qͣ manifeſta, & ideo ars medicinæ &c. conſidera cũ tuis argumentis. ſed tamẽ cum potes non deſiſtas rationabiliter ꝓcedere. Poſt ſeſſionem infrimiter & quater in die in aqua decoctionis lẽtium camomillæ, meliloti, taſsi barbaſsi, ameos, anethi imponatur collyrium hoc quaſi tale de quo ſupra. ℞. croci licij, thuris, myrrhæ. ana. ʒ. i. opij. ʒ. ſ. fiant collyria ſedat dolorem ſomnum prouocat qui ſomnus eſt maxime prouocandus. eſt enim ex melioribus rebus ei qui patitur fluxum Aui. vt in canonibus ſupra, & tu conſidera. — *Occulta ꝓprietas plus valet frequẽter qͣ manifeſta.*

De fluxu contingente ex medicina aſſumpta. Rub. 11.

Accidit fluxus vẽtris ex potu medicinę ſolutiuæ tribus ex cauſis generalibus. Quarum prima ſumitur ex parte diſpoſitionis corporis. Secunda ex parte diſpoſi-

G tionis medicinæ ipſius. Tertia ex parte eius quod eſt cõmune vtriq;. Ex parte quidem corporis, quia iã in corpore eſt multum de materia poſita in neceſsitate ad fluxum vt cum iam natura inceperit operari. & datur tñ medicina ſolutiua ab ignorantibus aſtantibus ante, & medici vituperantur, propter quod debet medicus eſſe attentus ꝙ tales admoneat, ſcilicet dicat ſi contingat hac nocte naturam oſtendere ex ſe euacuationẽ non detur pharmacum ordinarum & hunc canonem habeat continue medicus menti qñ dabit ſolutiuũ aliquod. contingit tñ aliquando ꝙ materia non mouetur ante medicinã, ſed poſt & exuberante, quod male potuit cõprehendere medicus, & ideo conſidera. Itẽ & hoc idem cõtingit propter debilitatem membroꝝ expulſionis in recipiẽdo ab alijs mẽbris ſuperfluitates quę ſemper ad mẽbra debilia, aut ꝓpter debilitatem ipſoꝝ in retinendo proprias humiditates, aut quia ille qui aſſumpſit medicinã eſt de numero illorũ qui prohibẽtur a pharmacia cuiuſmodi ſunt corpora debilia aut — *Aſsidẽtiũ vel aſtantiũ imperitia notatur.*

H cholerica multũ. Secundo principaliter ex parte pharmaciæ, aut quia eſt de laborioſe ſoluẽtibus. pungens, mordicans orificia venarũ, aut quia per eam mala complexio acquiritur corpori, aut quia aliquid de ſubſtãtia eius remanſit in villis ſtomachi et inteſtinoꝝ, aut quia aſſumpta fuit in multa quãtitate, aut propter qualitatẽ malam venenoſam. Tertio principaliter ex parte eius et c. eſt error in regimine ex parte. ſ. rerum non naturalium. vt quia patiens ſe exponit frigori, aut motui inordinato, vel ſubitæ comeſtioni, vel potui multo vel huiuſmodi.

Signa demõſtratiua ex ipſa re manifeſta ſunt. & de prognoſticis dicatur pro nunc tãtum ꝙ niſi ſuccurratur. ducit ad excoriationem inteſtinorum quandoq; ad mortem. & pro his vide infra de ſignis cholericæ.

Cvra. In hmõi autem fluxus cura ſex ſunt canones obſeruãdi. nota ꝙ tres ſunt cañ. magis generales q hoc ordine ſunt practicãdi. Primus debilitare virtutẽ medicinæ,

næ, phibere mordicationē venenoſitatē eius. & eā de corpore expellere. Secūdus diuerſio, & excitatio medicinæ ad cōtrarium fluxus ſi in corpore remāſit. Tertius ſedatio agitationis & laborioſi motus facti a medicina in corpore. Quartus eſt cannaliū mēbrorū expulſionis & orificiorum venarū virtutes coadiuuare, & partes conſtringere, & hi quatuor recipiūt cauſam generalem ſm ſe totam. Quintus eſt cōfortare cor, & animā cum delectantibus cordialibus. & hic quintus cū prędictis complet primam cauſam generalē ſm ſe totā. Sexta intētio debet eſſe correctio erroris, & diſpoſitionū malarum, quę cōſecutę ſunt ad eū partim cū intentionibus dictis, partim cū alijs ſuis poſitis rubricis, vt ipſa exiget diſpoſitio. Septima a quibuſdam additur & eſt Meſ. in ſuo de conſolatione. intentione tertia. tertio capitulo. & eſt igroſſatio & inſpiſſatio materiæ. de quibus omnibus particulariter infra ſtatim.

Prima intentio cōpletur potu aquæ calidæ ſimplicis. ipſa. n. lauando educit medicinā de corpore debilitat eius virtutē, & mordicationem prohibet, & vt Auicē. 16. tertij. de cura eius. Et bibatur aqua calida, & proprie cū adhæret ex ſubſtantia medicinæ aliquid ſtomacho, & inteſtinis. etenim tranſmutat audaciā eius. idē Meſ. & Gal. allegato cap. hoc & tū non eſt in vſu, ſed damus aquā hordei excorticati cū modico zucchari albiſsimi, aut aquam leuis decoctionis cū zucch. Quòd ſi quærimus abſterſionem magnā non exiſtente calore datur aqua mellis, & eſt domeſticum. Item brodiū pulli macri cum modico zucchari albi aut ru. ſm aliam et aliā intentionem quidā cum paſſulis. Quòd ſi intentio fuerit magis ad refrangendum medicinæ acuitatem, q̄ ad deponendū ipſam de corpore nunc dabimus pingue brodium pulli. iuxta illud Auicē. quarta primi cap. 9. Et omnes res, quę frangūt acuitatem glutinoſitate, & lenificatione, & ventoſitate cum qua eſt dulcedo ad hoc conferunt. Item etſi non ſit ita domeſticum dari poteſt oleum cōe aut amygdalarū dulcium, ſed maxime cōfert vbi quæritur remotio ſui dū eſt in ſtomacho propter ventoſitatē. eſt tamen Aui. remediū in principio datum. Item valet ad hoc aqua lactis extinctionis chalybis. Itē mucillagines pſyllij, citoniorū, pirorum, & huiuſmodi. vt dando. ℥. vi. aquæ hordei cum. ℥. i. s. aut. ij. mucillaginis aut conſimilium, et debent iſta dari in bona quātitate, dando vnum poſt aliud, & maxime dando domeſtica, vnde & per totā diem aut noctē debet dari aqua hordei cum zucch. & bibat ad voluntatē bibendo vnum cyatū magnum. ℥. viij. vel circa pro vice, cū in principio ego nō fui veritus dare vnam phialulam inquit Meſue de conſolatione. capitulo ſecundo. intentione feſtinandū eſt enim medicinam talem a corpore expellere ilico, & eius vires frangere, & illud quod aggregat has duas intētiones eſt potus aquæ calidæ ex qua hora poſt horā bibat. Cōpletur hæc eadem intentio in deponendo iſtā cum ſtypticis cōpreſsiuis, vt dando ſtyptica vt citonia, maciana, pira, & huiuſmodi. vnde primo dentur lauatiua abſterſiua deponētia medicinam, & ſi opus eſt retractione acuitatis eius dentur deinde conglutinoſa, pinguia, & vltimo per duas horas poſt dentur hæc compreſsiua ſtyptica, & bonis ſtypticis, & odorantibus cibis, & non detur acutū vini, quia ipſum nō conuenit. Inquit Ioānitius. Aqua lactis caprarū cum melle, & pauco ſale eſt mundificatiuum bonum expellens omne veſtigium medicinę. Et hic diligēter attende ꝙ ſi mordicatio ſentiet in inteſtinis debes ſuccurrere cum clyſteri lauatiuo, abſterſiuo, mitigatiuo doloris de quo in p̄cedenti rubrica, & ſępe de dyſenteria. & poſt ipſum debet ſequi ſtypticitas de qua ſupra allegato loco & infra ſtatim. Itē conferunt ſeſsiones, embrochationes. vt in p̄cedenti Rubrica. Conferunt ſtyptica exterius applicata in modū epithematis aut emplaſtri aut huiuſmodi. ex frigidis fundo ſtomachi, aut ventri ſub vmbilico, quæ ſunt talia habes in præcedenti rubrica.

Secundam intentionē perficiunt generaliter omnia mouētia, & diuertentia materiā ad exteriora a vijs inteſtinorum quę canonē ſic generalē complent ſeptē particulares intentiones. Prima eſt adminiſtratio balneorū. Secunda frictionum. Tertia prouocantiū ſudorem. Quarta diureticorum. Quinta vomitiuorum. Sexta ventoſatum. Septima ligationum doloroſarum extremitatum.

Pro prima fiat balneū aquę dulcis ſua actuali caliditate aperiēs poros, & materiā ad extra trahens cōfortatum cum rebus aperientibus, et mēbra confortantibus, qualia ſunt camomilla, abſinthiū, maiorana, anethum, melilotū folia citri, et hmōi. vnde Meſ. allegato capitulo. canonum tertio. balnea in eis & frictiones ſunt ad hoc cura magna & beneficium efficax, ſpeciale, & proprie cū aquis dulcibus. Et per balneum intellige etiā ſemicupium attingens ſupra vmbilicū per duos digitos, & debet patiens ſudare in balneo de quo cōplemento tene ꝙ ſi patiēs non poſſet ingredi balneū aliqua ſpeciali cauſa. tunc habeantur ſpōgiæ magnæ infuſę in dicto balneo, & expreſſę calidę applicentur ante & retro vſq; ad fæmur, vel pannum lineum quadruplicatum infuſum. vt de ſpongijs & reiterentur & non permittātur infrigidari, & hoc remediū maxime valet in principio dū materia eſt in fluxu. Ex quo patet, ꝙ errant qui hoc tēpore adminiſtrāt ſtyptica, & cauſa eſt in promptu, ſed cū materia iā erit fluxa & diuerſa, vt quia ſit corpus bene mundificatum a ſuperfluitatibus. tunc dico ꝙ competit adminiſtratio ſtypticorum. Ex parte epithematum, vnctionū, emplaſtrorum. & hmōi. & hoc voluit quarta primi. ſeptimo capitulo. cū dixit, quia ſi tibi neceſſe fuerit ſtomacho ipſius it eſtinis ſupponere emplaſtrum ex hordeo fracto, & aquis ſtypticis, fac & ſimiliter ex oleo de citonijs, & oleo de maſtice. Pro ſecūda fiat frictio brachiorū, & coxarum, & crurium faciendo frictionē poſt frictionē incipiendo a leui veniendo ad fortē. vt tolerat patiens. Et ſub iſta cōprehende ligationes doloroſas, quæ magis diuertūt, & poſſunt iuuari frictionibus, & fortioribus, ita tū ꝙ a ſupioribus incipias ligādo ad inferiora brachiorum diſtendendo. vū Auic. Cum ergo vētris purgatio ſuperfluit liga extrema ſuperius & inferius & incipias ab aſcellis, & inguinibus deſcendēdo ab eis. Et pro tertia ſubdit Auic. Et ſi potes fac ipſum ſudare in balneo aut vapore aquæ calidæ ſub pannis ſuis capite exterius extracto. vnde balneum aut vapor ſit aquæ ſimplicis, aut in aqua decocta ſint aperientia de quibus pauloante dictum eſt, & fiat abſterſio ſudoris poſt abſterſionē. vt melius egredi poſsit. poſt autem ſudorē ad intra exhibe ſtyptica confortantia. vt ſy. de myrto cum aqua plantaginis aut miua citoniorum & huiuſmodi. & alia calida ſtyptica, ſi caliditatē non timueris de quibus de dyſenteria ex phlegmate. vū Auic. Cumq; multū ſudauerit contrictiua ei ad potandum da. Pro quarta da diuretica, quæ diuertunt materiā, & minorant fluxum iuxta illud Hippo. iiij. Apho. vrina multa ſeceſſus paucus. vnde detur vinū ſubtile album cum aqua diuretica lymphatum. vt cū aqua ſpargorum, lupulorū, bruſci, fœniculi, capilli ve. & hmōi: nam facit vinū materias ad hepar velociter penetrare, & ad vias vrinę peruenire. Pro quinta. inquit Auicē. alleg. cap. & id quod in retinendo fluxū iuuat eſt vt vomitus ei prouocetꝰ cum aqua calida, & eius extrema in eā mittanꝰ de modo prouocandi vomitum & de vomitiuis habuiſti ſupra, xiij. cap. rubrica de vomitu. & tu ibi. Pro ſexta vero applicentur ventoſæ ſub hypochondrijs, & in ventre circa vmbilicum & in lateribus. & circa lumbos. & circa renes. Pro ſeptima ſufficit quod dictum eſt in complemento ſecundæ. Faciunt nōnulli ordinem in applicatione harum. Quoniam incipiunt a frictionibus, deinde, & ſtatim faciunt ligationes. Deinde applicant ventoſas. Deinde veniunt ad balneum. Deinde ad vomitum, ſed quia corpora ita tractari nō poſſunt reſpectu balnei nō credo inconuenire poſt ventoſas facere vomitum. nam ipſe iuuatiuus eſt valde. vt ſupra. nam ſicut fluxus fluxu, ita & vomitus vomitu, vt. xv. Aphor. vi. ſectionis, a longo alui profluuio habito, ſpōtaneus vomitus ſuperueniens morbum

Erratum nō nullorum.

bum ſoluit. & Meſ. allegato capitulo. dant deinde prouocatiuum conſidera.

TERTIVS canon. cōpletur cum ſedātibus agitationē laborioſam. vt ſunt ſomnus, et quies. vñ. xiiij. Aph. iiij. Sectionis. Cum biberit quis elleborū, ad motiones quidem corporꝫ ducere magis ad ſomnos vero, atq; quietem minus, indicat autem nauigatio turbari motione corpus. & ſecunda primi. cap. de his, quæ ex ſomno proueniunt. ſomnus oēs fortes retinet euātiones. & iterū ſenex noſter in eodē loco. Cum volueris magis elleborꝫ ducere moue corpus, at vero ſiſtere ſomnū iaceto, & nō moueto. Egerat itaq; in pānis aut in bacili ſub ano poſito. nam non ſolū motus ad aſcellā eſt cauſa fluxus, ſed ſyncopis, & mortis, vt ſecunda quarti de cauſis mortis. Itē habeat etiam quietem mētis ne iretur & hmōi gaudeat, audiat cantilenas, ſonos ſuaues, delectabiles, & huiuſmodi a cibo abſtineat vt poteſt attēta ſemper debilitate & fortitudine virtutis volo dicere cum Meſ. inquit allegato ca. cibi autem & potus in diſpoſitione hac omnino reſtringēdi ſunt, niſi ſyncopim, & caſum virtutis timeas. addūt enim in agitationem, & non minuunt ſup. fluxum.

QVARTVM complent hæc tria redolentia ſtypticātia, & pororum cōſtipationē, & coadunationem faciētia, quæ ad extra, & ꝑ intra adminiſtrari poſſunt, & talia ſunt medicinalia, & cibalia, & potabilia, de quibus per ordinem dicendum incipiendo a medicinalibus. Et primo a ſimplicibus. deinde deſcendendo ad cōpoſita. Inquiente Aui. xvi. tertij. de cura fluxus abſolute. Cūq; adminiſtras medicinas, tūc incipe cum ſingularibus, & ſimplicibus. ſi vero non valent tunc tende ad cōpoſita. Et harum quædam frigidæ, quædam calidæ, & omnes ad ſiccum, & ſtypticum declinant. Frigidæ ſunt balauſtiæ, roſa, flos eius, ſiue antera, hypoquiſtidos, ſpodiū & proprie aſſatum, & conditum cum cāphora, tamariſcus, granata, myrtus, & huiuſmodi. de quibus ſupra de dyſenteria. & tu ibi. Ex calidis quoq; ſunt grana naſturtij aſſati. vnde Aui. iiij. primi. vij. cap. Et ex eo quoq; quod expertum eſt vt grana naſturtij pondere trium. ʒ. ſumantur torrefiant, deinde in adog. i. in lacte decoquantur donec coaguletur, & ad bibendum detur. eſt nanq; vltimū. Itē ad idem ipſum torrefactum, & contritū datum a. ʒ. ij. vſq; ad tres cum ſucco citoniorꝫ, aut myrti. Meſ. alleg. cap. Ciminum aſſatū, maſtix, ſtorax, cortex thuris, ameos, aniſum aſſatum, calamita, laudanum, atramentum, coagula. Et multa talia. de qbus ad plenū in de dyſenteria. & tu ibi. Et ſcito ꝙ ex his, quæ dicta ſunt excellentiora. & magis appropriātur effectibus, & res cōmunior in qua aggregantur multæ ex intētionibus rememoratis eſt maſtix. in eo. n. eſt virtus partium coadunationē faciens, & confortans. Meſ. de conſolatione. allegato cap. Coriandro vtere qñ vis ingroſſare materiā, & expurgare. Et luto ſigillato, ſanguine drac. qñ excoriationem eſſe credis. Spodio quoq; qñ vis dolorem ſedare pungitiuum. Achacia, carabe, qñ vis ſedare fluxū. & ſucco barbæ hircinæ, ſiue hypoquiſtidos qñ venæ, & aliæ vix laxæ refundūt materiā ad inteſtina. Ex adipibus ſemper maxime hircino, caprino in puncturis, & excoriatione inteſtinorꝫ, & mordicatione eorꝫ mucillagine pſilij pellendo reſiduum medicinæ. Et vltimo vtere ſtupefactiuis ſiue narcoticis ad inducendū ſomnum ad materierum ingroſſationē, & earum acuitatū remiſſionem, & ad immobilitationem. & hoc qñ eſt in deſperatione, & in magnis cauſis, & timoroſis, & qñ alia non cōferunt. de qbus in cōplemento ſeptimi cañ. Nō rememorata ſunt hoc loco plura ſimplicia, qm̄ plura iam habita ſunt de dyſenteria. & tu ibi. Ex compoſitis & eſt mirabile inūgatur ſtomachus oleo roſ. ita calido q̄tum patiens pati poteſt. deinde aſpergatur hoc puluere. ℞. maſticis. ʒ. ij. galliæ muſc. ʒ. ſ. pul. ro. rub. ʒ. ij. ſ. Ad idem. ℞. dragacanti, aſſati. ana. ʒ. iij. vſq; ad. iiij. & decoque cum lacte dulci & bibatur eſt iuuatiuū valde quod paulo ante in ſimplicibus ſcriptum eſt de naſturcio, & eſt famoſum. Itē zuccharum ro. vnius

E anni cum maſtice ſumptū & modico galliæ muſc. Item valet. ℞. maſticis. ʒ. iij. et detur cum ſucco citoniorum vel ſyr. myrtino expellit reſiduum medicinæ virtute ſua cōpreſſiua, & ſtringit. Itē quia poſt ſuperfluam euacuationem. remanet frigiditas, & multiplicatur ventoſitas moleſtans hic ponā electarium Meſ. nobile ad hoc, cap. alleg. cuius initiū tale. Et ex eis, quę elegimus nos eſt electariū hoc ex inuentione noſtra quod abſcindit fluxum ventris operatione catartici cum ſignificationibus frigiditatis. & confortat viſcera & calefacit ea. vētoſitates quidē diſſoluit & carminat. fluxum quidē & ventoſitatem hæmorrhoidarum ſiſtit. ℞. ligni aloes, ſpicæ, galliæ muſc. cyperi, calami aromatici. ana. ʒ. ij. cimini carmeni infuſi in aceto die ac nocte, & torrefacti. ʒ. iij. ſeminis porri torrefacti. ʒ. i. ſ. embilicorꝫ infuſorꝫ in aceto, citoniorum alias ſucco. ʒ. ij. granorꝫ naſturcij torrefactorum. ʒ. vi. granorꝫ paſſularum ʒ. v. granorū myrti tritorū ſicut alcohol. ʒ. xvi. balauſtiarum, arillarū aduſtarꝫ fructus tamariſci. ana. ʒ. ij. ſ. ameos.

F ʒ. iij. tere omnia ſicut alcohol. & frāgantur cum aqua citoniorum antiqua, aut cū aqua granorꝫ myrti, & exiccētur. deinde permitte exiccari ſuper vaſe vitreato. & iterū terantur & inuoluantur in miua & ſit doſis. ʒ. iij. cū ſy. citoniorum, aut myrtino. Itē valent electaria ſtyptica declinantia ad calidū ſuperius de dyſenteria poſita. Item trochiſci ex qbus ſunt vltimi iuuatiui trochiſci Meſ. ſecundo caſu alleg. cap. & ſpecialiter ſi fluxus fuerit chronicus. ℞. balauſtiarum, corticum glandiū in aceto torrefactorꝫ, ſumach, granorū myrti, hypoquiſtidos. ana. ʒ. ij. cimini, carmeni torrefacti. & gallarum infuſarū in aceto torrefactarum, capitū granatorum, fructus tamariſci, macis, xyloaloes, gallię aromaticę, maſticis, ſpicę, ana. ʒ. i. ſeminis acetoſę, gūmi arabici, boli arm. granorꝫ paſſularū torrefactorum. añ. ʒ. ſ. coriandrorꝫ infuſorum in aceto, et torrefactorum. ʒ. ij. fiant trochiſci. ʒ. i. cum vino pontico. & ſit doſis vnius cum miua citoniorꝫ, aut alio rob ſtyptico. Vbi vero fuerit fluxus cū ſignis caliditatis cōuenit electarium tale

G Meſ. alle. loco. ℞. granorꝫ myrti tritorū ſicut puluis. ʒ. xij. ro. ſpodij, ſumach, ſandalorꝫ alborū, balauſtiarū, gummi arabici. ana. ʒ. i. ſ. granorꝫ granatorum acetoſorum aduſtorum. ʒ. vij. coriandri infuſi in aceto & aſſati. ʒ. iiij. ſeminis acetoſæ, plātaginis, ſeminis roſ. ana. ʒ. i. fiat omnium horū bona contritio & frangantur cū ſucco agreſte, vel cū ſucco myrti, & aceti, & exiccentur. deinde inuoluātur cum miua facta ex ſucco citoniorꝫ, & aceto. & ſit doſis ab. ʒ. ſ. vſq; ad. i. cū miua citoniorꝫ, vel cum ſyr. myrtino, vel aliquo hmōi. Ad idem valent trochiſci de ſpodio cū ſemine acetoſę. Itē de berberis & hmōi. de quibus ſupra ad plenū de dyſenteria inteſtinorꝫ. quia habes ſimplicia & compoſita multa protenſa. ex qbus aut ſimul aut diuiſim cōponere poteris, vt diſpoſitio ipſa reqret. & hinc a multiplicatione remediorꝫ ſuperſedeo attēto ꝙ in dyſenteria inteſtinali fuiſti copioſus. Quibus ſic poſtpoſitis ad cibalia & potabilia cōdeſcēdo. vnde in tali fluxu apparētibus ſignis frigiditatis cōpetunt condita ex ſumach. aut myr-

H to cum cinnamomo, mace. & hmōi. & hæc nominat ſumachia, & myrtia. Itē riſum elixū coctum in brodio carniū. Item gelatina cū ſucco agreſte facta cū cinnamomo, mace, garyophyll. & hmōi. Itē apparētibus ſignis caliditatis cōueniūt illa cōdita abſq; ſpeciebus, & breuiter oīa, q̄ de dyſenteria cholerica inteſtinali ſcripta ſunt ex parte cibi & potus. & tu ibi. Itē eſto attētus, ꝙ ſicut iſta ꝑ ſuperius data cōferunt, ita per inferius adminiſtrata vñ clyſteria abſterſiua. & poſtea cōſtrictiua de dyſenteria actū eſt adminiſtrari debent. Itē & prohibētia excoriationē cum adipibus, Item & mitigantia dolorē. Item cōferunt exterius applicata, vt epithemata, embrochæ, vnctiones, emplaſtra, & huiuſmodi. de dyſenteria. Sed nota hic quod a principio fluxus & ſuperfluitatis i corpore valde repleto vitāda ſunt ſtyptica ad extra applicata, quoniā talia ſunt cauſa cōpreſſionis & expulſionis maiorū ſuperfluitatum ad inteſtina. vbi vero mēbra eſſent inanita & iā materia

fluxa

fluxa eſſet ex tali fluxu accideret laxitas in membris & laxitas & debilitas contentiuę iſta bene competerent. & tu bene aduerte ad hoc quoniã eſt contra illos qui ſtatim à principio ad extra applicant ſtyptica.

QVINTVS cañ. cum delectantibus, & cor cõfortantibus perficiatur. & hoc fiet cũ debito regimine ex parte, ſcilicet rerũ non naturaliũ locetur. inquit Meſ. in domo tẽperati aeris nõ frigidi. frigus enim claudit humores ad interiora, neq; calidi. reſoluit enim calor & debilitat, ſit tñ parũ declinans ad calidum. vt quarta primi. i. cap. & vij. niſi eſſet voluntas ad diuertendũ. declinet etiã parumper ad ſiccũ, & ſit bene redolens ex frigidis ſtypticis, dum nõ ſit intẽtio ad diuertendũ cum ſudore & hmõi. cibi & potus ſint cordiales. de quibus ſupra. x. cap. ſimiliter ſtudẽt ex parte exercitij quietis & aliarũ rerum nõ naturaliũ, vt omnia animã lętificent. Sed nota q coitus & ſi ſit ſolatioſus, hic tñ maxime vitandus eſt tanquam res pernicioſa.

SEXTVS cañ. perficitur cũ his, quę poſita ſunt in Rubricis de diſpoſitionibus cõtingẽtibus in ipſo fluxu. & tu ad eas ſi oportuerit. Et pro cõplemento oportet plurima, quia quindecim videre, qm̃ completur narcoticis ſenſus mẽbrorum ſtupefacientibus. Et Primo an in principio fluxu ſupfluente narcotica hic cõueniant. Secũdo quę ſunt correctiua narcoticorum. Tertio an ſuppoſito q applicari poſſint. an ſecure applicentur. Quarto an nocte vel die exhiberi debeant. Quinto an ſtomacho ieiuno vel cibo exiſtente in eo. Sexto an corporibus humoribus plenis conueniãt. Septimo an corporibus impuris, et cacochymis. Octauo an diebus cõtinuis. an interpolatis. Nono an operationibus ſpiritualibus noceant. Decimo quãta quantitas ſit danda. Vndecimo an tẽpore morborũ aut accidentium exhibẽda ſint an ante. Duodecimo in qua ſubſtantia, an in liquida, an in cõſtanti. Decimotertio an interius an exterius applicãda ſint. & per interius. an referat per ſuperius, an per inferius. & ſi per inferius, an per clyſteria, an per lycinium. Decimoquarto an ſimplicia & pura applicanda ſint, an refracta & compoſita. Decimoquinto an ſcribenda ſiue nominanda ſunt.

Pro primo ponunt hæ concluſiones. Quòd in principio materia exiſtente in fluxu & multa non cõpetunt narcotica. pbatur, qm̃ talia ingroſſant & immobilitãt materiam. vnde ſic paulatine cõgeſta, & retẽta, & facta multa valde natura grauata eã expellit, & ſic fluxus ex multitudine materiei augetur cũ veſtigio cõgelationis & mortis. ergo pro iſto eſt Meſ. allega. cap. cañ. vi. inquit. cõponunt autẽ rem magni timoris à principio hmõi curantes cum narcoticis. Secũda concluſio. q vbi iã corpus foret inanitũ & ante euacuatũ & daret medicina euãtiua & ſuperfluẽs non inconuenit a principio ſic exhibere narcoticũ. patet cõcluſio, qm̃ ſedaret fluxus, & nõ eſſet timor qui dictus eſt in pcedenti cõcluſione. Tertia cõcluſio. q vbi in principio adeſſet magnus dolor multũ virtutẽ proſternẽs aut inſtãtia vigiliarũ maxime nõ incõuenit in princ. dare narcoticũ. patet, qm̃ iuuamentũ eſſet pſtantius nocumẽto. Pro ſecũdo dicendũ q prius explicãda ſunt nocumẽta narcoticorum q eorum correctiua, vt ſciamus qbus, & qualiter debeamus operari. nocumenta ſunt tria primũ quia opponunt rei vitę: vt Meſ. alleg. loco, ſunt. n. ſpiritus & caloris innati cõgelatiua, et mordicatiua, & ſtupefactiua, & horũ correctio fit per oppoſita, quia per reſoluẽtia calida, quę phibent ingroſſationẽ, & congelationẽ, & infrigidationẽ. & per cõſequẽs auferunt ſi cũ eis cõmiſceã caſtoreũ piper, & crocus, vt Meſ. & xvi. tertij. de cura fluxus abſolutę. Caſtoreũ autem magis ad reſoluẽdũ, & ſubtiliandũ, & phibendũ congelationẽ, crocus vero maturat, et ſedat virtutẽ narcoticorum. hæc tria in ſumma ſunt theriaca narcoticorum. Quòd ſi alia reperiũtur reſoluentia, tñ iſta ab authoribus ſcripta poſita vt bezoar narcoticorum, teſtimonio quorum ſtare debemus, & quia ſpiritum deſtruũt, oportet cõmiſcere cũ eis cordialia, & cõfortantia ſpiritus ſicut ſpicam, zedoariã, doronici, & ſimilia. inquit Meſ. Tertio

A oportet vt ſocientur eis ea, q̃ ſiſtunt, ſedant, & cõſtringũt agitatiuas & rheumaticas & fluentes de parte in partẽ ſicut eſt myrrha, pprie, & olibanũ, & ſandaraca, & ſimilia. ſupple cordialia & ſtomaticha calida, vt muſcus, cinnamomum, macis, garyophyll. & ſubdit. ſic. n. narcoticorũ iniquitas reprimitur. Pro tertio dicẽdum q non ſine timore applicãda ſunt inquiẽte Aui. xvi. tertij. alleg. cap. in narcoticis, enim timor. & Meſ. ſi excuſari potes nõ pppinare melius eſt. Pro quarto, q melius eſt dare de ſero ante ſomnũ. vnde Meſ. dare in ſero ante ſomnũ eſt melior horarum quæ dari poſſunt, qm̃ inducunt ſomnũ, & ſomnus ſedat agitationes. & ſunt qui mane, & pprie quãdo vigiliæ non adſunt. prolongat. n. neceſſitatẽ ſurgendi ad ſeſſellam ſedãdo mordicationẽ. Pro quinto dic q nõ ſunt dãda cibo exiſtente in ſtomacho, ne corrũpant cibũ, & cum cibo ad caput euaporent aut cũ eodem ad mẽbra alia trãſeant. vnde Aui. iiij. primi. iij. cap. Amplius ſtupefaciẽtia ſedant dolorẽ plerunq; propterea quod dormire faciunt,

B qm̃ ſomnus vna eſt ex cauſis ſedationis dolorũ, & pprie quando cũ eo fuerit fames, & Meſ. & omnino caue ne dederis ſuper cibum. & conſidera, qñ communiter practicatur oppoſitũ. poſt autem cœnam datur ſyr. de papauere. ſed tamen hic cõſidera & relege quę ſcripta ſunt, ſupra cap. allega. x. Pro ſexto patet quid dicendũ. non. n. danda ſunt corporibus plenis ne materię cõgelentur, & eorũ expulſiones prohibeantur, ne materiæ ita multiplicatæ virtutẽ ſupprimant. denũ itaq; poſt mundificationẽ. Meſ. Pro ſeptimo nota q non conueniunt corporibus impuris pura in puritate. & cauſa ex nunc dictis patet. ſed conueniunt mundificato corpore. fortis tñ caloris naturalis, & in quo non apparet infrigidatio extremorum in pulſu debilitas inquiente Aui. xvi. tertij. tract. i. vltimo cap. nõ exhibeantur ei cui infrigidatur corpus debilitaſ virtus. & apparet illud in pulſu. Pro octauo dic q interpolatim quãto magis poſſumus exhibeamus & nõ cõtinue, immo vt Meſ. interueniat inter tẽpus, & tẽpus exhibitio rerũ con-

C fortantium, ſeu cordialium ſtomaticharũ, vt interponendo dies plures, ſi poſſumus aut diẽ vnum ſm tenorẽ virtutis, & imminentẽ neceſſitatem, vt ſaluetur theſaurus. ſed hoc nota qm̃ plures dant omni nocte. Pro nono reſpõdetur q narcotica maxime nocent membris requirentibus ſubſtantiã multum ſpirituoſam, & ſubtilẽ, et claram. vnde valde nocẽt oculis, & mẽbris ſenſibilibus, & interioribus, & exterioribus nocent multũ membris generãtibus multũ ſpiritum requirentibus ſtomacho, & hmõi. Pro decimo dicendũ, q danda ſunt in quãta minori quãtitate poſſumus. vnde & Meſ. & fac exhibitionẽ eorum quantitatis paucæ, & melior eſt iteratio q̃ multiplicatio. quãtitas autem eorum bene reperitur ab authoribus limitata, quę tñ eſt varianda ſm medici coniecturã reſpectu ętatis, virtutis, neceſſitatis, & hmõi. Pro vndecimo dicendum q tutius eſt ea exhibere ante aduentũ accidentis. nã tũc virtus eſt fortior, & phibetur eius lęſio per aduentum inſultus accidẽtis. vñ & Meſ. etiã inſultibus quidẽ melior

D horarũ eſt puenire horã ipſorum ſicut in colico dolore vehementi. Itẽ Gal. xij. therapeu. inquit. In colica quidẽ vehementi, qñq; maioris neceſſitatis eſt cura mẽdoſa, quæ eſt ſtupefactio et pprie apud fortẽ commotionẽ doloris eius cura ne virtus reſoluatur, & cadat, & ita intellige de alio fortiſſimo dolore. Pro duodecimo. q potius in ſubſtãtia liqda ſunt applicãda. nam licet ſic citius operentur tñ in ſubſtãtia ſolida fortiorẽ et magis perſeuerantẽ perducunt operationẽ. Ad tertiũdecimum. q tutius eſt ad extra applicare quãtum eſt pro toto corpore, licet reſpectu alicuius mẽbri ſit minus malũ ea ad intra applicare vt in oculo. Item periculoſius eſt applicare per ſuperius q̃ per inferius, licet etiam ſit periculum applicare inferius, vt apparebit ſtatim. Item minus malum eſt adminiſtrare in ſuppoſitorio ſiue collyrio quàm cum clyſteri vnde Auic. decimaſexta tertij. allegato cap. & iam nos teſtificati, nos vidiſſe q ſuppoſuit ſibi collyriũ ex opio, & mortuus eſt.

Somnum dolorẽ ſedare.

Ad decimumquartum. quod melius eſt quod ſint cõpoſita & refracta, vt apparet ex præhabitis. Pro vltimo ſcribenda ſunt quædam ex Meſ. Aui. tanquam notabiliora collecta. & primo ex Meſ. ℞. olibani. ʒ.i. coaguli leporis. ʒ.ij. opij. ʒ.ſ. gallarum. ʒ.iij. fiant trochiſci cum ſyrup. de papauere, quarum quilibet ſit. ʒ.ſ. & ſit doſis a.ſ. ℈. vſque ad. ʒ.ſ. cõueniunt & fluxui medicinali & alteri, & ſunt expertæ.

Ad idem. ℞. bdellij, ſandarace, thuris minuti, opij, myrrhæ, croci. ana. fiant pilulæ ſicut cicer da a duabus vſque ad quatuor in ſero. Ad idem & ſunt Meſ. & valent ad colicam & indifferẽter ad omnẽ fluxum, cõfortant animam, cõſtringunt vomitum cum ſignificationibus frigiditatis faciunt ſomnũ. ℞. cyperi, thuris minuti, ameos, gallę, croci, galliæ muſca. gũmi arabici, balauſtiarũ, tamariſci, corticum granatorũ, myrrhæ, ſpicæ. ana. ʒ.ñ. iuſquiami, opij. ana. ʒ.i.ſ. fiat trochiſci cum miua citoniorum, quorum quilibet ſit aur. i. & ſit doſis a. ℈.i. vſque ad. ʒ.i. Ad idẽ & ſunt vltimi in intentione hac ad fluxum quẽlibet alium vẽtris & vomitũ cum ſignificatione caliditatis. ℞. ſpodij, ſeminum ro. achaciæ, hypoquiſtidis, ſang. drac, galliæ, croci. ana. ʒ.ij. boli arm. ʒ.i.ſ. opij, iuſquiami. ana. ʒ.i. fac trochiſcos. ſ. ʒ. & ſit doſis a. ℈.i. vſque ad. ʒ.ſ. Cõſimiliter valent trochiſci de carabe, de terra ſigillata, vt ſupra de dyſenteria, & opiatos & nõ opiatos. pro quibus tu recurre ad eũ locum ex datis, tamen poteris per te pulchre faciliter cõponere, vt videbitur propoſito tuo expedire. Item valet athanaſia magna deſcriptione Meſ. Conſidera.

De fluxu liquefactiuo. Rubrica. 12.

Flvxvs liquefactiuus eſt fluxus in quo ſubſtantiales membrorum humiditates tanquam res nociua a natura ipſa ad extra mittuntur. Cuius cauſa eſt caliditas non naturalis diſſoluens & eas liquefaciens. mittuntur autem ad extra quandoque per ſeceſſum vt pertinet propoſito, & tunc fluxus eſt cum vnctuoſitate vt in hectica, & phthiſi. quãdoque vero per vias vrinæ, & tunc vrina eſt vnctuoſa, oleaginea, habens in ſuperficie vt telam araneam.

Signa demonſtratiua ſunt ſigna phthiſis, & hecticę præcedentis cum teneritate membrorum vt ſunt puerorũ & infantiũ & illorum proprie quorum lacerti ſunt molles et hmõi. Et in eo ſunt exeuntia ſicut humiditas liquefacta viſcoſa. & ꝓprie cum ꝓcedunt a ſubſtãtia membrorum radicalium. & quandoque ſunt ex eliquatione adipis eorum, & cognoſcitur quia hęc nõ ſunt ſicut illa ſed vnctuoſa magis, nec cũ tanta exiccatione & areſactione. Quòd ſi fuerit alba multũ eſt adipis recẽtis. ſi citrina vel ad citrinũ declinans erunt antiqua, & cum expellitur per vias vrinæ vrina alba ſimilis ſpermati vel lacti. Et quandoque apparet in feb. lõga in qua corpus multum cõſumitur & exiccatur iuxta mortẽ eius, ſed cum eſt ex eliquatione adipis vrina eſt oleaginea per totũ admixta, & maxime quando ex ſuperioribus venit. Quòd ſi fuerit ex eliquatione adipis renũ, pinguedo eſt conglobata & ſeparata ſupernatans. vnde Senex noſter. xxxv. Aph. vij. Sectio. Quibus ſubſidens pingue, ac ſimul totum, his renum vitium acutum ſignificatur.

Proonostica. de ſe manifeſta ſunt & quę dicta de phthiſi.

Cvra. cañ. In eo qui fit in hectica & phthiſi non eſt ſpes curæ niſi apud ſeparationẽ cauſę eius. quo autem curentur hę diſpoſitiones ſaltem phthiſicè habuiſti ſupra. x. ca. de hectica autem dicetur Ieſu concedente inferius. In alio autem qui eſt infra iſtum hi ſunt attẽdendi canones. Primus ordinatio diętæ. Secundus infrigidatio corporis & membrorum principalium cũ eis, quę ſunt moderatę frigiditatis, & ſtypticitatis. Tertius vt Aui. & ſupra de dyſenteria vt non retineatur expulſio vice vna, immo retineatur gradatim cum medicaminibus de quibus infra. Quartus confortatio membrorum digeſtionis.

Primus cõpletur cũ cibis & potibus reſtaurãtibus humiditates deperditas & diſſolutas. vt ſunt carnes perdicũ, faſianorum, gallinarum, caponũ, oua ſorbilia, ſorbitiones cum brodijs, & ouis alteratę tñ. Itẽ lac in quo extinctũ eſt

E ferrũ. Itẽ eſt melius lac muliebre, deinde aſinę, deinde capræ, & inde bouinũ, lac hordei, amilũ imponẽdo gummi puluerizatũ, aut dragacãtum vt inſpiſſet humiditates & viſcoſas reddat & membris adhærentes. Itẽ ad hoc valet puluis coriandri, carabæ. Itẽ pedes vitulorum elixi. Itẽ piſces cum agreſta, & hmõi. vt ſupra de phthiſi. potus ſit aqua hordei cum zuccharo. ro. vnius anni. & maxime excorticati & modicum aſſati & perueniat hordeũ in decoctione ad aperturã incluſiue. Itẽ vinum dulce pauciferũ lymphatũ cũ aqua chalybeata plus et minus, vt videbitur expedire, quieſcat, dormiat, quoniam hęc iuuant. vt ſupra de phthiſi.

Secundum vt dictũ eſt completur cum frigidis moderatæ frigiditatis. nam intenſe frigida extinguerent caliditatẽ naturalem. debẽt ergo moderate eſſe ſtyptica ne forti ſtypticitate oppilando prohiberent tranſitũ nutritiui, & hæc applicari poſſunt intus, & extra epithemata, embrochationes, emplaſtra ſuper pectus, dorſum, & hepar, quandoque addẽdo modicum camphoræ. Ad intra vero

F da alterantia, vt dictum eſt. aut ex ſyru. vt ſyru. iulep ro. cum aqua plantaginis, aut huiuſmodi. de quibus ad plenum, de dyſenteria, de diſpoſitionibus corporis hepatis. vbi recurre. Item fiunt clyſteria alterantia, vt conſtrictiua quodammodo nutritiua, vt de dyſenteria, nec in exẽplis proceſſu, quoniam viſum eſt mihi hoc loco ſuperuacuum. tu ex dictis compone.

De fluxu critico. Rubrica. 13.

De ipso dicatur cum Aui. quod vbi appareat cum cõditionibus bonę criſis politę. i. Aphor. cõmen. ñ. ca quorũ criſis fit non eſt reſtringendus. Vbi vero ſuperflueret curetur, vt infra de fluxu cholerico ex parte ſex rerum non naturalium & medicinalium. verumtñ ſi hic fluxus accidat in febre valde acuta, tunc nec caro conuenit, nec eius aqua, nec contuſum ex carne, nec ſublimatũ, ſed ptiſana hordei cum ſucco granatorum. Quòd ſi autem nõ vellet carnes dimittere, da eum vino granatorũ, agreſta, berberis, & huiuſmodi. & ſimiliter piſces, & conſimiliter de reliquis ſtypticis. & tu cõſidera hæc.

G De fluxu ſtercoroſo. Rubrica. 14.

Flvxvs ſtercoroſus eſt fluxus quo ſtercora vltra cõuenientẽ ſiue ſolitam quantitatẽ eorum emittuntur. cuius cauſa eſt quantitas & qualitas cibi, et paucitas eius quod ad mẽbra & hepar trahitur ex eo & multitudo eius quod ex eo, & vtraque cholera a ſe ipſo mediante chyſti fellis, & ſplene reddita ſiue mittitur ad inteſtina.

Cvra canones. Ordinatio diætę. Apertio viæ alimẽti. Tertius attractio alimenti ad membra.

Primus cõpletur cum cibis multæ qualitatis, & paucę ſuperfluitatis, & moderatæ quantitatis ita vt ſufficiant.

Secundus cũ ficubus, phiſticis, amygdalis, nucibus, & talibus facientibus cibum penetrare.

Tertius fiat membrorum frictio leuis ingrediatur balneum donec nutrimentum ad membra trahatur per ipſum reſoluatur ſuperfluum.

De fluxu a ſpiſſitudine cutis. Rubrica. 15.

H Accidit quandoque fluxus ex pororũ cutis inſpiſſatione ſiue obſtructione, quare materiæ per poros egredi nõ potentes ad interiora conuertuntur, & fluxum cauſant.

Cvra. In cuius cura ſic procedendũ eſt. In tacto a cauſa primitiua, quia acciderit cutis inſpiſſatio, vt ſæpe contingit ephemeram cauſari ſtudeat in remouendo illã cum alterantibus ſolis ad contrarium. Quòd ſi aderit repletio, tunc mundificato ventre prius a fecibus faciemus frictionem cutis totius cum decoctione abrotani foliorũ petroſi. parietariæ, aut huiuſmodi aperitiuis, aut cũ herbis ipſis, aut facimus decoctionem corticum faſiolorum & ſeminũ melonis, farinæ fabarũ. Item cum decoctione furfurum, aut corticum, hordei. & ſimilibus habentibus aperire poros. Item faciemus extremorum frictionẽ donec rubeant. Et eius diæta ſit cibus ſubtilis chymi, facilis digeſtionis, panis ſit fermentatus non multum ſalitus, ſimilaceus, et ad furfuraceũ declinans. Vinum ſit album ſubtile,

ſubtile, aqua ſit cyſternæ, vel pluuialis. Item cooperiatur pannis leuiter leui coopertura. Quòd ſi corpus tale fuerit repletum fac phlebotomiam, aut ex communi, aut ex nigra, aut alia, vt videbitur expedire. Quòd ſi humor alter a ſanguine in eo nõ peccauerit nõ commixtus euacua, & non cõmiſceas ſtyptica, ſed conſtante fluxus oppilatione da ſtyptica ante cibum vt ſtomachus & alia membra ex fluxu iam laxata confortẽtur, vt eſt diacitoniten, coriandrorum: & huiuſmodi.

Cvra. In facta vero a cauſa antecedente procura illius abſciſionẽ, aut cum phlebotomia, aut cum ſolutione vt diſpoſitio indicauit p̃mittendo digeſtiua. deinde tranſeat ad localia. dictum eſt. & conſidera.

De fluxu oppilatiuo. Rubrica. 16.

De eo ſatis dictum eſt in fluxu hepatico, tamen ſub breuitate quicquam pertractabitur narrãdo ꝙ per oppilationem hic intelligitur oppilatio coartatoria, quę fit ab humore aliquo ex quatuor, aut ex pluribus eorũ in venis hepatis, aut in via inter hepar & inteſtina.

Signa demonſtratiua, quia hic fluxus plus venit de nocte q̃ de die. & cum multis coloribus cum grauitate ſub coſtis in parte dextra & ſine dolore & eſt periodicalis. vnde vt ſupra ſtat quandoq;. xx. diebus ꝙ non moleſtat patientẽ & pro tunc credit ſe eſſe liberatum & redit, quando plus vtitur ſtypticis tanto magis aſcellat. Et pro his omnibus ſupra de fluxu hepatico.

Cvra canones. Primus. ꝙ a principio euitentur ſtyptica. nam qui ſic ea adminiſtrant cõmittunt rem magni erroris. vt allegato loco.

Secundus. ꝙ ordinetur diæta cum cibis, & potibus deoppilatiuis, & non multum in principio.

Tertius eſt euãcuatio humoris oppilãtis, phlebotomia, aut pharmacia minoratiua cũ qua commiſceatur aperitiuũ.

Quartus eſt digeſtio vt ſi fuerit groſſa cum ſubtiliantibus nõ nimis ſalt. m in princ. ſi viſcoſa cum incidẽtibus. & cõſimiliter ſi miſtus admiſcendo hæc cũ his ſuo modo.

Quintus eſt euacuatio eradicatiua ſeu fortior cum qua commiſceatur aperitiuum.

Sextus eſt apertio fortior vt cum diacalamento. theriaca ſumpta cum aqua ſublimationis fœniculi, calamenti, ſparagorum, & huiuſmodi. quæ dari debebant in principio operationis.

Septimus eſt diuerſio cum frictionibus factis ante cibum cum panno aſpero circa corpus, circa dorſum: circa ventrem. Item cum comprehendit̃ ꝙ cibus ſit in ſtomacho bene digeſtus conueniunt frictiones ſic leues factæ ſecundũ latus dextrũ, vt ipſe cibus melius ad hepar trahat̃. maxime exiſtẽte oppilatione inter hepar & ſtomachum. & hoc voluit Aui. de cura eius cum inquit. frictio autem oportet vt ab ipſo non ſeparetur ante cibũ & poſt ipſum. & hæc frictio eſt maxime neceſſaria in caſu iſto. vñ Auic. oportet vt non ſoluatur iſte æger a frictione.

Vltimus eſt conſortatio membrorũ etiam quia vtplurimum iſte fluxus eſt a materia frigida. ideo laudat̃ ab authoribus aromaticum ro. deſcriptione Gabrielis. Itẽ diatrionpipereon, diacinnamomum: & huiuſmodi.

Et pro ampliori complemento ſecũdi canon̄. aduerte ad Aui. inquit. & rectius eſt habenti hãc ægritudinem vt comedat cibum ſuũ in pluribus vicibus non in vice vna, immo in omni hora quantitatem, quæ ei pertinet de cibo ſuo. deinde oportet vt partiatur. deinde oportet vt conſequi faciat cibum ſuũ, illud quod adiuuet ad penetrandũ cum velocitate, & aperit oppilationẽ cibo, & melius illo toto apud Gal. eſt diacalamentum, & detur de eo ante cibum vſque ad aur. i. & cum digeritur cibus detur ex eo quantitas mediæ. ʒ. Vinum ſit album ſubtile acreum nõ dulce. & Auic̃. ſit vetus ſubtile forte paucum, de quo eſt bibendum vſq; ad. ℥. iij. poſt aſſumptionem. ʒ. iij. diacalamenti vel alterius talis confectionis. hæc volo pauca tibi ſuffeciſſe cũ his, quę de fluxu hepatico ſupraſcripta ſunt. & hæc ſingula conſidera.

A De paſsione cholerica. Rubrica. 17.

Cvm contingat humorum a corpore expulſio, aut per ſuperius tantum, aut per inferius tantum. aut vtroq; modo ſimul, & iam immediate præcedentibus actum ſit de primo. & ſupra. xiij. cap. de ſecundo conſequens & vltimo viſum eſt pertractari de tertio qui amplectũtur eos duos modos ſimul, & eſt cholerica paſsio, ſeu fluxus cholericus nominatus.

Est itaqve cholerica paſsio diſpoſitio in qua homo ſimul & eadẽ hora humores aut cibaria per ſuperius & inferius nihil retinendo expellit. Cuius cauſa eſt, aut multitudo cibi mali poſt ſatietatem nauſeatiuã multiplicati, aut humores frigidi, phlegmatici, corrupti, viſcoſi. aut nõ viſcoſi ex piſcibus fructibus & hmõi frigidis geniti, vt humores cholerici malę qualitatis, vt praſsini, erugi noſi, aut alij vt ſalſi acuti qui reperiũtur in ſtomacho, aut in inteſtinis ſtimulantes virtutẽ vehementi ſtimulatione qua cogitur per ſuperius, et inferius ſimul, & ſemel expel-
B lere, quemadmodũ contingit pugilibus multum infeſtatis qui ſimul & ſemel pugnãt ante & retro, & quia multũ ſic infeſtatur natura hinc acuta cauſantur accidẽtia. vnde & qñq; accidit syncopis, ſpaſmus. & huiuſmodi. de qbus infra. propter quod inter acutas immo peracutas numerantur ægritudines. vnde conſueuit terminari in. vij. ipſa quaſi nunquam ęgrum quieſcere permittit tanta eſt eius infeſta moleſtatio quia in eo & qñq; ante interficit, propter quod cum ea cõprehendere non negligas cum pernicioſa & inter omnes eſt, quę ex cholera exiſtit rub. in ſtomacho & inteſtinis comprehenſa. ipſa nanq; ſtomachum & inteſtina mordicat & ad vomitum incitat.

Signa demonſtratiua, quoniam in tali fluxu apparet ſimul & vomitus, ita ꝙ patiens ſimul & ſemel emittit, per ſuperius & inferius, & eſt cum anguſtia, & dolore vẽtris, cum ſiti magna, cum vigilia, & euacuantur per ſuperius, & inferius malæ materiæ corruptæ phlegmaticę, vel cholericæ vt in eius deſcriptione dictum eſt, & antecedit
C ipſam anxietas, nauſeatiua, & multitudo ventoſitatis in ventre, & dolor per dies aliquos, & incipiunt plurimum cum dolore vmbilici, & punctura eius, & aliquando eſt multus ſeceſſus cum pauco vomitu.

Signa ſi fuerit ex cholera quia fit poſt feb. adurẽtes, aut acceptionem medicinarum, aut vini puri, aut rerũ mordicantium hepar calidarum, & acutarum.

Quòd ſi ex phlegmate, & qa p̃ceſsit ſatietas nauſeatiua & vſus rerũ phlegmaticarũ malarũ aptarũ facile corrũpi.

Si ex ſanguine aderũt ſigna ſanguinis, de qbus in principio operis. & tu ibi. Et eſt ita fortis paſsio vt vix per inſtãs permittat ægrum quieſcere. Et in hac paſsione pulſus debilitatur multum, & tempora applanãtur, & naſus minuitur, & facies ipſa mutatur ad diſpoſitionẽ mortui. & forte extenuatur totũ corpus maxime aptum. Et qñq; perducit ad excoriationem inteſtinorum, & meri, & gutturis, ad ſudorem frigidum, & extremorum frigiditatẽ, ſyncopin, ſpaſmũ. Et in ſumma accidunt accidentia mala
D quæ conſueuerunt venire in fluxu ex medicina.

Signa ſi ex ciborum aſſumptione venerit ſcit̃ illud narratione infirmi. Si ex multitudine grauãdo, ſi ex acuitate mordicando.

Signa ſi ex catarrho quia egeſtio ſpumoſa, vt ſupra de fluxu ex catarrho. Et ſic conſimiliter de alijs.

Prognostica. Iam de prognoſticis dictum eſt hic, ad quæ ſcilicet accidentia mala perducit, ſi ſtatim ei non ſuccurratur. & ideo vt dictum eſt noli eſſe negligens medicator.

Cvra Cañ. In cuius cura oportet vt procedatur diuerſimode ſm diuerſitatẽ ſuarum cauſarum quemadmodum de cura aliarũ diſpoſitionũ, vt dictum eſt. Attendatur ꝙ ipſius tempora diſtincta ſunt ex parte materiæ, & ex parte accidentiũ. Vnde Aui. xvi. tertij. de cura eius. in prin. Cholerica paſsio habet regimen in principio cũ mouetur, & regimen medio ſui motus, & regimẽ apud commotionem

motionem ſuã malam, & inobedientiã ſuam malitioſam, & motionẽ accidentium ſuoꝝ timoroſorum. Primũ regimen reſpiciunt tres primi cañ. qui ſunt ordinatio diętę, euacuatio, diuerſio. Secundum regimen reſpiciunt duo, qui ſunt confortatio, & reſolutio ſiue conſumptio eius qđ remanſit. Tertium vero reſpicit vnus q eſt ſextus in numero, & eſt correctio accidentium.

Pro primo ſcito ꝙ abſolute niſi debilitas virtutis cogat debẽt tales abſtinere donec materię corruptę extra ducãtur. Quòd ſi debilitas affuerit detur cibus leuis digeſtionis, boni odoris, in quo patiens delectetur, & nõ detur cibus inducens abominationẽ, dato ꝙ eſſet conuenientiſſimus. Itẽ ꝙ non ſeparetur ab eo virtus ſtyptica, debet etiã cibus & ſimul potus variari ſm varietatem cauſæ, quia ſi cauſa erit calida, da aliqñ frigidũ, ſi frigidida calidum. & inter hæc modera vt videt̃ expedire. vt verbi gratia. In frigida laudantur turtures, gallinę, perdices, faſiani aſſati, in quoꝝ ventre ponantur myrti, & huiuſmodi ſtyptica. In cauſa vero calida da conſimiliter frigida alterata. & in primo detur vinũ odoriferum cũ aqua decoctionis myrti, & hmõi. In ſecundo ipſum lymphatũ cum odoriferis ſtypticis. Itẽ debes addere in ſtypticis plus in fine, & minus in princ. immo permittat̃ vt materia tota ſi poſſibile eſt egrediatur. Potus autẽ ſit vinum albũ, aut modicũ rubeum, carens dulcedine. & hic qñ eſt magis ſtomachi ꝓſtratio. Quieſcat, & ſtet in loco non multi luminis neq; frigoris. frigus. n. expellit humores ad interiora omnino.

Studeatur in faciẽdo eos dormire vt poſſibile eſt etiam ſtatim ſuper cibum & ante, quoniam in omni fluxu nulla eſt hac medicina melior, vt ſupra de dyſenteria, & teneſmone. De inanitione dicetur ſtatim, non iraſcatur, non turbetur, ſed gaudeat, & pro poſſe letetur.

Euacuationem cõſimiliter diuerſifica ex parte cauſæ. & loci materiæ. nam ſi cauſa fuerit frigida, da aquã calidã cum cimino, galãga, cinnamomo, pipere longo. Quòd ſi cõprehenderis materiã tandem habere raptũ ad ſuperiora introduc vomitũ. nam ſicut fluxus fluxu, ita vomitus vomitu curatur. Auic. cap̃. de cura cholericæ authoritate Hipp. cõuenit & ſyru. acetoſus ſimplex cum aqua calida. Itẽ aqua ſola calida cum pauco ſalis. Si ergo cõprehenderis materiã difficulter per ſuperiora educi, & ſentitur circa vmbilicum punctura, & dolor ſtude in euacuãdo materiam per inferiora cũ aliquo lenitiuo reſpiciẽte humorẽ ipſum, ita tñ ꝙ nõ ſit multũ vigoroſum, ne ſuperfluus inde accidat fluxus. Itẽ cum ſuppoſitorio ꝓuoca ſeceſſum aut cũ leni clyſteri ex maluis, bliti, mercuriali, caſia, oleo roſ. apparente ſigno caloris zucchаro ro. & ſale. & ſi apparent frigoris ſigna, adde hierepigre. vbi vero fuerit cholera vel humores cholerici ad fundũ ſtomachi & ad inteſtina traſmiſſi, tũc introduc vomitũ facilem, aut ſi materia deſcenderit da ſolutiuum facile, aut fac ſuppoſitoriũ, aut clyſter. vnde in ſumma materia habente raptum ad inferiora ſolue ad ſuperiora vomitum introducas.

Diuerſionem autem cõplent ligationes extremitatum vt in rubrica priori de fluxu vi catarctici. & tu ibi. Quòd ſi contingat ſuperfluere appone ventoſas vmbilico, vt rubrica præcedenti. & ſupra. xij. cap. de vomitu ſuperfluo.

Confortatio autem completur pro nunc & cum remouẽtibus malam complexionem ſtomacho impreſſam. & cum prohibentibus vomitum & fluxum. Vnde in cauſa calida cõueniunt rob frigida, & ſtyptica nõ acuta, vt rob myrti, vinum granatorum, agreſte rob citoniorũ, vinum eius tortellæ infuſæ in altero ipſorum. ꝙ ſi contingat eum vomere reitera, da puluerem coriãdri, pul. myrti ſpodij, cum cibis ſuis. Item competit ſyr. de berberis. ſyr. ro. de ribes, & huiuſmodi. nam cõſtrictiua non acuta dicta ſunt de dyſenteria, & hoc caſu cõuenientia. In cauſa frigida da calida & maxime cõuenit ſyr. de mẽtha factus vino citoniorum, quę ſunt calida ſtyptica habes ſupra in principio de dyſenteria. Ad extra autem ſtomachus et vẽter totus inungatur & emplaſtret̃ cum calidis aut frigidis vt exigit

E diſpoſitio. de quibus ad plenũ de dyſenteria. laudat̃ maſtix in cauſa frigida, oleum de neriden. & oleum de lilio. roſ. vero in cauſa calida infuſa in eo petia & ſuper vẽtrem & hypochondria extẽſa. & hoc ſi fuerit ex oliuis immaturis factum. tu tamen etiam diſcurre per ea, quæ dicta ſunt de fluxu ventris vi pharmatici.

Pro quinto cõpetit balneum, & hoc apparẽte declinatione. vnde Auic. fac eos ingredi balneũ cum facilitate & non multiplicent moram cum eo, immo quãtitate ſua ſumũt de humiditate balnei. deinde extrahe eos, & cooperi ipſos, & ciba eos cibo pauco, leui, boni chymi. nã cibus debet eſſe talis & ſtomachũ confortans, & ex talibus cõmendatis eſt pullus aſſatus aſpſus aqua ro. aut frigida, aut aqua mẽthæ cũ puluere myrti, aut maſticis, vt exigit diſpoſitio. potus autem eorum debet eſſe vinum & plus & minus lymphatum cum aqua chalybeata plus & minus, aut aqua alia ſtyptica, vt eſt aqua mẽthę, roſarum, plantaginis, & huiuſmodi. vt exigit diſpoſitio, & in cõfortatio-

F ne ſtomachi conueniunt trochiſci, vt de ro. de abſinthio, & hmõi. de quibus ad plenum de debilitate ſtomachi. & tu ibi. Accidentia conſueta euenire ſunt ſyncopis ex eleuatione malorum vaporum ad cor, ſpaſmus, & ſitis. Vñ apparẽte ſyncopi da vinum odoriferum ſtypticum, arte aut natura dulce conſimiliter, quia fac ſtypticũ cum vino citonioꝝ, aut aqua eius vel alia cõſimili. & ſimiliter dulce cum zucch. in quo quidẽ vino ponatur panis aſſatus calidus, & ſi ſint ſigna frigoris potes addere modicum muſci aut cinnamomi. vnde. ix. Almãſ. laudatur vinum cũ muſco. Item da pullinas carnes, in quarum ventre ſint myrtus, aut citonium, aut aliquod tale. & in ſumma ſtude reſtaurationi virtutis. & tu regre ſupra de ſyncopi. xi. cap̃. Laudatur & diacitoniten cum ſpeciebus & abſq; ſm cauſam. vnde Gord. Da mihi citonitem ſi vis dimittere litẽ.

Vinũ ſtypticũ arte, atque dulce.

Quòd ſi contingerit ſpaſmus inunge nucham, & iuncturas cum oleis & cerotarijs profundantibus virtutẽ ſuam, vt in hyeme cum oleo de ſpica, liliorum alboꝝ, camomil-

G lino. Itẽ In ęſtate cum ro. myrtino viol. Itẽ infunde pannũ cum oleo violarũ, amyg. dulcium, & ſuperpone dorſo & partibus extremis. Itẽ euacuationem, & alia obſerua quę de ſpaſmo ſcripta ſunt ſupra. ij. cap. ſexti tract. Et de regimine inquit Auic. ꝙ ſi pulſus incipit minorari, & videris aliquid de impreſſiõe ſpaſmi, & ſingultus, incipies & dabis eis in potu aliquod de vino dulci odorifero, in quo eſt ſtypticitas cum aqua citonioꝝ & tortellas, aut medullã panis ſimilaginei calidi quantũ poſſibile eſt. & ſi neceſſarium eſt ꝙ ſit fortius illo accipiatur pulliua ex carne molli & tenera, quæ ſunt ex carne auium, & arietum, & incidatur, & ponatur ſicut in vaſe, & decoquatur vſquequo emittat aquoſitatem ſuam, & forſitan ad te eam redire faciat. deinde exprimatur fortiter. poſt decoquatur illud, quod expreſſum eſt ex ea paulatim, & fiat acetoſum cum aliquo fructuum, & meliores ſunt granata, & citonia. & ſunt ex hominibus qui ponũt cum eo aliquod occultum ex vino & ſorbetur. & ſi digitis ſoluatur in eo panis non

H erit in eo malum. deinde dormiat ſuper illud. Sitis autem ipſorum frangatur cum eis, quæ ſunt ſicut ſauich hordei, aut ſauich malorum cum aqua granatorũ Auic. & habuiſti ſupra de ſiti. xij. cap. tractatu ſexti. Hanc Rubricã breuioribus expediui, quoniam affinitatem magnam habet cum vomitu & fluxu, & immo vt dictum eſt, quid compoſitum ex eis. vnde habita notitia ſimplicium facilis eſt ea quæ compoſitorum.

De fluxu autem contingente ex caliditate aeris, diſſoluente humiditates, et faciẽte ipſas fluxibiles, vt accidit flatu nimio auſtri, & i regionibus meridionalibus, aut ex frigore cõprimẽte ad interiora, & humiditate eius mala reddẽte humiditates corporis fluxibiles, nihil aliud ſcriptum eſt, cũ eius cura manifeſte dependeat ex cura teneſmi a mala complexione, & ab his, quę ſcripta ſunt in cura aliorum fluxuum. Hęc itaq; & pro memoria eius ſufficiant, & ſic cum auxilio omnipotẽtis Dei patris & filij &

ſpiritus ſancti terminatur lõga materia de fluxibus, ĩ qua debet vnuſquiſq; bene ſpeculari, cũ omni quaſi anno in noſtra regione hominibus contingat.

De doloribus inteſtinorum. Rubrica. 18.

APVD medicinæ viros grauiſſimos reperiunt hi termini, dolor, punctio inteſtinorum, tortura, paſſio, myrrachia, rugitus, colica, & iliaca. qui omnes dolorẽ inteſtinorum importare videntur recipientes inter ſe diſtinctionem formalẽ, aut ratione loci ſiue mẽbri, aut ratione effectus. Vnde dolor inteſtinoꝝ dicitur ſenſatio eorũ triſtis in ipſis quieta manens. Punctio dicitur omnis inteſtinorum dolor, & non veniens valde in quocunq; loco fuerit, qui cum augetur fit colicus, aut iliacus. vnde Aui. de doloribus inteſtinoꝝ, punctio quę nõ fit cum fluxu cũ fortior fit in colica, aut iliaca, habet tñ cum colica maiorẽ ſimilitudinẽ. Vnde Aui. omnis punctio vehemẽs eſt ſimilis colicæ. Tortura vero prout coartatur ad dolorẽ inteſtinoꝝ eſt dolor inteſtinoꝝ, in quocũq; fuerit loco cũ punctura, anguſtia, inquietudine, quia mutatione decubitus & [B] vehemẽti malitia, cuius cauſa ſm plurimum ſunt humores cholerici mali in inteſtinis incluſi, ipſa tñ vt & rugitus ſe extendit ad nocumentum ſtomachi. vt ſupra. xiij. cap. de eis omnibus. & tu ibi. Myrachia dicitur dolor perceptus ſub hypochondrijs cum fortitudine accidentium, cuius cauſa eſt nocumentũ in ipſo myrach cooperiẽte inteſtina contingens, eſt. n. pãniculus ſentiẽs valde, qui pati poteſt malam cõplexionem compoſitionẽ, & ſolutionem continuitatis. Rugitus vero dicitur dolor ipſoꝝ inteſtinorũ a ventoſitate multa cum ſonitu perambulante cauſatus.

Quid autẽ ſit colica & iliaca ſuis dicẽt ſpecialibus rubricis. Conciliator tñ differentia. xxiij. inquit. idem eſſe ſcrophus, tortio, & punctio. Venio autẽ ad ipſam punctionẽ, & ducẽ meum ſequar Rubricã de ipſa faciens ſpecialem.

De punctione inteſtinorum. Rubrica. 19.

CVIVSLIBET punctionis cauſa aut eſt ventoſitas coartata, aut ſuperfluitas mordicatiua, aut humor viſcoſus adhærens, qui ſua adhærentia faciliter expelli non [C] poteſt, & imprimit malam cõplexionem. & in eius ſeparatione dolorẽ cauſat, aut vlcus apoſtematum, aut vermes ipſi. Et licet eius cura depẽdeat ex cura colicæ. vnde Aui. ca. proprio. Cura eius eſt cura colicæ. nihilominus vt ducem meum ſequar curam de ea ſuccinctam ponã diſtinctam ſecundum cauſarum eius varietatem.

SIGNA demonſtratiua vẽtoſa cum rugitu ſit & cum inflatione & cum extẽſione abſq; grauitate, & alleuiatur in exitu ventoſitatis.

Signa ſi fuerit ex cholerico humore, tunc erit grauitas cũ vehementia mordicationis, & cum inflammatione, et ſiti, & exeuntia erunt cholerica ex parte egeſtionũ, & vrinæ, & regimen præceſſit cholerę multiplicatiuum, ætas, complexio, & habitudo, & huiuſmodi declarant.

Signa ſi ex phlegmate fuerit ſalſo erit mordicatio cum ſiti, ſed egeſtiones erunt phlegmaticæ, & vrina erit colorata & non vt in cholerica.

Signa ſi fuerit ex humore groſſo, & viſcoſo ad cuius [D] viſcoſitatem ſequatur excoriatio, vt ſupra de dyſenteria & teneſmo erit grauitas cum dolore fixo in vno loco & exitu digeſtionum viſcoſarum.

Signa ſi fuerit ex vlcere inteſtinoꝝ iã dicta ſunt ſupra.

Signa ſi fuerit ab hepate iam poſita ſunt ſupra in fluxu hepatico.

Signa ſi a vermibus dicentur infra in hoc eodem capitulo rubrica ſua. & tu ibi.

PROGNOSTICA. Si fuerit ex vitio humoris acuti, ſiue cholerici, ſiue baurachij phlegmatici niſi occurraẽ ad inteſtinoꝝ excoriationem perducit. hic quidem vlterius minatur excoriationem. vt iam dictum eſt de dyſenteria.

CVRA Cañ. In ea itaq; quæ fit a ventoſitate. Primus ordinatio diætę, vt q; alienet á ſe omne ventoſitatis generatiuum. de quo Rubrica de colica in prin. Item parciter vtatur cibo, & non bibat aquam ſupra cibum neq; ſupra [A] ipſum moueatur. Vnde breuiter quę dicentur hic de cura phlegmaticæ ex parte diætæ, & in de colica ventoſa ſunt tanq̃ vltima hoc in loco ponenda.

Secundus eſt reſolutio ventoſitatis maxime qñ ſeparabilis, quia ſi non ſit multũ materialis, & hoc cum confortantibus ſtomachum, & inteſtina calidis reſoluẽtibus, vt diaciminũ, cinnamomum, theriaca, mithridatum, ſemina reſoluentia, vt aniſum, fœniculus, & hmõi. in omnem modum cõueniunt adminiſtrationis. Quòd ſi fuerit inſeparabilis, quia multum materialis, tunc reſpectus erit in ordine euacuatiuo, quæ fiet cũ vomitu, aut receſſu. Vnde laudantur enemata hoc caſu maxime cum eſt materia in inteſtinis groſſis iuxta cañ. de dyſenteria, & pharmacum cum eſt in ſuperioribus. Et ſimplicia laudata ab Aui. pro enemate ſunt anhetum, ciminũ, polypodium, centaurea, ruta ſicca, fœnugræcum, apium, oppopanacũ, bdellium, oleum de ſpica, adeps gallinę, oleum rhutaceum, mel. Ex quibus compone vt videbitur expedire de alijs euacua-[B]tiuis dandum per ſuperiora appropriata habes. iiij. cap. ſimiliter de vomitiuis. xiij. cap. de vomitu.

Poſt euacuationem ſit tertius hoc ordine reſoluẽdo, & reſolue cum dictis. Et laudatur pro mirabili puluis calcanei porci vſti ſumptus cum vino aromatico. vt verbi gratia. ʒ. i. Item ad idem puluis baccarum lauri excorticatarum ſolus vſq; ad. ʒ. ij. quia multa talia habuiſti hic ſuperſedeo a multiplicatione eorum. nam quæ dicentur ſtatim de cura phlegmaticæ, ſunt etiam hic vtillima.

CVRA phlegmaticæ oportet diuerſificare curam ſm diuerſitatẽ phlegmatis. Nã in ea, quæ eſt a phlegmate nõ viſcoſo oportet ordinare diætã ſibi proportionabilẽ. Et laudaẽ hoc caſu caro ericij aſſati. vnde Aui. & ericius aſſatus ſm q; dicitur confert punctionibus ambabus ſimul.

Item digeratur ſecundo ſi nõ moleſtauerit multum. q; ſi ſic incipe ab euacuatione.

Tertio autem euacuetur. cum quibus autem hęc perficiantur habes ſupra. iiij. tractatu.

[C] Quarto confortenẽ inteſtina & ſtomachus cũ reſoluentibus, & carminantibus vẽtoſitatem. Laudãtur hoc caſu been, carpobalſamum ſi de eis bibatur. ʒ. i. cum aqua calida mane & ſero. Aui. Fiant embrochæ, emplaſtrationes, & huiuſmodi. ſtomacho, vmbilico, & ventri, cũ anetho, ruta, cinnamomo, granis lauri, cum vino aut abſq; vt videbitur expedire. nam in de mala compoſitione complexione frigida ſtomachi habuiſti multa, & plurima habebis de colica hinc his breuibus claudo.

CVRA. In ea quæ a phlegmate prouenit ſalſo ordina diętã proportionalem. Et minoreẽ cibus, & ſit boni chymi, & proportionati. Bibat paucũ vinum & lymphatum ſi vinum fuerit alicuius vigoris, & ſit vinũ ſubtile. Deinde tranſeas ſecundo ad euacuationẽ ſaltem ſi multum ſtimulabit cum hierapigra, diacitoniten ſolutiuo, polypodio, turbith, cum aqua violarum, ſebeſten, & huiuſmodi. Quòd ſi non multum moleſtabitur digeras prius. deinde euacues. Et qm̃ conſueuit vtplurimũ moleſtare hinc cre-[D]do q; Auic. dixerit. oportet vt incipiatur ab euacuatione eius cum clyſteribus quæ recipiunt turbith, polypodium cum aqua ſebeſten, & violarum. & intellige iſtum canonem in pręcedentibus, & ſequẽtibus. Euacuatiua phlegmatis ſalſi habes ſupra. iiij. tractatu.

Vbi fuerit phlegma viſcoſum procede proportionaliter, quoniã euacua primo ſi videbitur, aut prius digeras, deinde euacues, & diętam, vt expedit ordina. Et in ſumma in omni frigida confert potus aquæ mellis cum flore aneti, aut aniſi, aut acori, aut baccæ lauri. & vbi phlegma ſit viſcoſum confert carthamus maxime.

CVRA. In facta a materia cholerica mordicatiua prius attẽdę verbũ Auic. de ea. Et oportet vt caueatur ab errore cadẽte in ea & exiſtimatur q; ſit colica, & curatur cura eius, & moritur infirmus. ſed de hoc magis infra de cura colicæ cholericæ. Tu itaq; primo poſt ordinationẽ diætæ, de qua habes tertio tract. vt ſunt blitis, ſpinachia, lens,

lens, berberis, & hmõi ſi virtus erit fortis ſolue cum electario de ſucco ro. aut de pſylio, aut cũ myrobalanis citrinis, & modico ſcãmoneæ. Quòd ſi debilis cum caſia, mãna, diaprunis, & his ſimilibus. Deinde ſi res requirat digeras. Deinde euacua & per ſuperius & inferius vt tibi videbitur. Deinde procede cum particularibus ad extra applicatis ſicut eſt oleum roſ. viol. ſemen pſylij, & hmõi. conficiendo vnguẽta, emplaſtra. ad intra confectiones infrigidantes de quibus tractatu quinto.

Cvra. Factę ab vlcere eſt cura vlcerũ & iã poſita eſt.

Cvra. Factæ a vermibus eſt cura vermium & cura ponetur infra in fine capituli.

De rugitu & egreſsione ventoſitatis abſque voluntate. Rubrica. 20.

Iam dictum eſt quid ſit rugitus in præcedenti Rubrica. Et cauſa ventoſitatis multiplicatę in eo eſt malitia digeſtionis propter aliquam cauſarũ in malitia digeſtionis, quæ eſt in mẽbris, aut in cibis, ſed vtplurimũ eſt propter frigiditatem lædentem digeſtiuam membrorũ. quñq; tamẽ contingit ꝓpter debilitatem virtutis, vt in fine phthiſis. accidit etiam cõitate aliorum membrorũ vt cõitate ſplenis a quo prouenit ventoſitas. vt ſupra de ſplene. quñq; mala frigiditate inteſtinorũ cõicatur eis ꝓpter malã myrach diſpoſitionem, quñq; debilitate hepatis. Fit autẽ hic rugitus vtplurimum leuitate materiæ ipſa vẽtoſitate ſtimulãte ad egeſtionem, et ſonitus eius in inteſtinis ſuperioribus eſt acutus in groſsis grauis. & cum eſt cum humiditate facit gurgulationẽ quæ rugitus dicit᷑ à Gal. 11. de accidẽti et morbo. Poſtremo ſcito, ꝙ aliquando mollificat᷑ rectum inteſtinum, aut ieiunum, quñq; hi duo ſimul quare accidit egreſsio ventoſitatis abſq; voluntate, & cognoſcitur ꝑ id quod videt᷑ de paucitate ſenſus ani, aut frigiditatis eius.

Cvra rugitus curatur cũ ſimilibus cum quibus punctio, & colica cum confortãtibus digeſtionem carminantibus, reſoluentibus. de quibus iam actum eſt in præcedẽti rubrica. & amplius de colica.

Cvra egreſsionem ventoſitatis inuoluntariæ cũ cõfortãtibus mollificationem ani, de quibus infra ſuo loco adminiſtrando ad intra, vt theriacam & hmõi. Et per inferius enemata. Et exterius vnguenta, & ſupra vmbilicũ ſi læſio acciderit vitio inteſtini ieiuni. & tu ad hæc ex dictis & dicendis conſidera. Et ſic hæc ſufficiant.

De colica. Rubrica. 21.

Colica eſt ægritudo doloroſa in inteſtino colon cõtingens ex qua fit difficilis exitus eius ꝙ egredi debet per naturam. Cuius cauſa ſm plurimum eſt mala complexio frigida phlegmatica vel ventoſa. Et dicitur colon qm̃ colica ſic dicta eſt ab ipſo colon. verumtñ Auic. inquit colica quidem ſm veritatem eſt nomẽ eius in quo eſt cauſa in inteſtinis groſsis. ſ. colon, quę ſequuntur ipſum. Et parum infra ꝙ ſi eſt in inteſtinis gracilibus, tunc nomen propriũ ei ſm ſcientiam veram eſt ileos. Ego autem pro nũc ſecutus ſum modum loquendi communem. & eſt Alexandri viatici & multorum aliorum authorum. tu tamen collige vt magis placet. nam de nominibus non eſt a medico diſceptandum, vt ſupra ſæpe.

Et dicitvr cuius cauſa, qm̃ ab alijs etiam cauſis contingere poteſt. nam per ordinẽ procedendo ſic diſtinguam, qm̃ aut eius cauſa eſt exterior, aut interior. Et interior, aut per proprietatẽ, aut per cõitatem abſolutam, aut non abſolutã ab alijs mẽbris. Exẽplum de cauſis extrinſecis vt eſt aer frigidus ſeptentrionalis. vnde Aui. Et plurimum eius eſt in terris frigidis, & vbi conflat ſeptẽtrio. vñ quñq; frigiditas exterior condẽſat cutem, & lacertos ventris fortificata, ſic per antiparistaſim caliditas calefaciẽdo & exiccando exiccat fæces, et colicam facit. Addit ꝓterea ꝙ lacertus ani qui ex frigiditate conſtringitur, & expellit fæces & humiditates ad ſuperiora verſus colon. Et caliditas aeris exceſsiua ſic exiccãdo fæces, colicam, quñq; inducit. Itẽ caliditas extrinſeca particularis, vt ignea ſicut in arte fabrili coquinaria, aut vitrearia. Item forte exerci-

E tium. Item ſuperfluus ſudor, & omnia cõſimilia, quę habent fæces, & humiditates corporis exiccare, vt nimius vrinæ exitus quñq;. Item aer epidimicus. vnde Auicẽ. Et quñq; accidunt colica, & ileos ſm ſemitam accidentię ęgritudinum peſtilentialium aduenientium & perueniũt de regione ad regionem, & de homine ad hominẽ. & iam retulit illud quidam medicus de antiquis. & dixit ꝙ perueniebant quidam eorũ ad epilepſiã, & erat epilepſia mortalis. Item ſuperfluus coitus propter quem debilitatur virtus expulſiua & fit retentio fæcũ, & ex retẽtione exiccantur. Item paucitas choleræ, quę mittitur ad inteſtina non ſufficiens euigilare expulſiuam, quando. ſ. aliunde in magna quantitate tranſmittitur. Item vſus cibi ventoſi & frigidi vt ſunt olera, cucurbita, fructus recentes, & ꝓpriæ pepo, vua, & huiuſmodi. de quibus ſtatim in nocentibus colicæ. Item potus aquæ vehementer frigidæ, vini vehemẽter infrigidati aut cum aqua multa & frigida cõmixti, & ſic de alijs, vt infra ſtatim. Aut propter potum F rei narcoticæ ſtupefacientis virtutes operantes in fæce, & cum hoc debilitatur expulſiua quare retenta exiccantur. Item & veneni aſſumptio.

A cauſa intrinſeca. Primo quia a mala complexione frigida immateriali in qua mẽbrum ratione cõplexionis eſt aptũ labi faciliter, & facit oppilationẽ, & compreſsionẽ fæcum ad ſuperiora. Item a mala cõplexione frigida materiali, quia phlegmatica viſcoſa. & eſt ſm plurimum ſua frigiditate cauſante dolorem, & viſcoſitate cauſante dolorem ipſum oppilando: vt dicetur. Item a mala complexione calida exiccante & reſoluente. nam partes humidę reſoluuntur, & exiccantur, & ſic vt ſupra fęces retinẽtur.

Item quñq; accidit, vt fęces ſint paucæ & ſiccę, & ex præſentia cholerę valde calidę exiccantur amplius. vnde etiã accidit colica & facit etiam dolorẽ pręſentia ſuę caliditatis aduſtiuæ: & hoc eſt raro. Item & mala complexio ſicca inteſtinorum exiccãs fæces aut ſiccitas meſaraicarum exiccantium ipſarũ humiditates. Mala autẽ complexio G humida ex ſe quia debilis impreſsionis non cauſat colicã; ſed iũcta cum mala cõplexione frigida materiali, aut immateriali poteſt ipſam cauſare. & hę res habẽt ſpeculationem plurimã. & tu conſidera. Itẽ & mala cõplexio frigida & ſicca materialis & immaterialis poteſt cauſare dolorem, vt humor melancholicus etiam oppilando, vt infra.

Accidit ſecũdo principaliter ab oppilatione contingẽte a materia phlegmatica, viſcoſa, implẽte ſpatium colon, & ipſum oppilante. & eſt illa quæ fit ſm plurimũ. Aut a ventoſitate idem operante genita hora poſt horã a mala complexione frigida. vnde propter has oppilationes, ꝓhibetur egreſsio egeſtionũ, & humiditatũ, & vẽtoſitatum. vnde in inteſtino colon ipſę ſic multiplicatę dolorem cauſant extenſiuum. de quo infra. Item accidit hæc oppilatio ab apoſtemate in inteſtino recto exiſtẽte, et eſt ſm plurimũ calidũ vt in teneſmo. vnde exiſtimauerunt quidam ꝙ ſint retentę fęces, & humiditates a caliditate apoſtematis etiã exiccate lapideſcunt. vnde & quãdoq; lapis egreſ- H ſus ſit. Itẽ a vermibus adinuicem globatis ſicut eſt videre in cucurbitinis, & quñq; in modum magnæ pilæ egrediuntur globati, & dolorem cauſant extenſiuum. Item in mordicando mordicatiuum.

Accidit & tertio a ſolutione cõtinuitatis facta vt infra quñq; a ventoſitate ipſa extẽdente inteſtinum vltra terminos ſuos naturales, aut ab humore acuto, vt a vermibus, aut lapidibus in vẽtre genitis. de quibus Frã. de Pedemõtium inquit. Et vidimus nos quendã puerũ emittentẽ plures lapides groſſos ſicut nux per anum, & nõ tam groſſos per virgã. Item ſi fieret inciſio inteſtini, & ſic de alijs modis inciſionis. & ex his patere poſſunt cauſę colici doloris quando eſt talis per proprietatem ſiue per eſſentiam.

Lapides in ventre geniti.

Per cõitatem autem non abſolutã ab alijs membris. vt verb. g. cum ad ipſum colon mittitur materia oppilãs & malam inducẽs complexionẽ vt cum a cerebro mittitur magna quantitas catarrhi oppilãtis. Item ab hepate cho-

lera

ſcera multa vel a ſplene melancholia. Item a ſpiritualibus ſani s vt in ertiſ in vlceribus pulmonis, & pectoris per venam magnã extẽſam ſupra dorſum mediãte hepate, licet id fit raro. Aut a toto, vt in diarrhæa fluxu liquefactiuo febr. diſſolutiua: & hmõi. A cõitate abſoluta vt cõpaſſione ipſius inteſtini ad alia membra læſa vt cum accidit apoſtema, aut i hepate, aut in ſplene, aut veſica. aut in renibus, aut in vijs vrinæ, vt in habentibus lapidem, aut in ruptura ex deſcenſu ſyphac ſiue inteſtinorũ in burſam teſticulorũ, ſiue in oſſeum, nã hęc coartant, & oppilãt ipſum colon. Itẽ ex dolore lapidis debilitatur expulſiua in inteſtinis quia fit retentio humiditatũ. & ex conſequenti dolor colicus, vt ſupra idem contingit ex tetano, & ſpaſmo.

Et pro complemento particulari cauſarũ huius doloris talis ponatur diſtinctio, qm̃ quilibet dolor colicus aut eſt pungitiuus, & eius cauſa eſt calida, acuta, ſubtilis, vt cholera, aut phlegma ſalſum viſcoſitate participans, aut ſanguis corruptus, aut vermes ſuis aculeis pungentes, aut vlcus inteſtini, aut ventoſitas in inteſtino coartata quę petẽdo exitũ pungit. Aut eſt grauatiuus, & eius cauſa eſt materia frigida groſſa viſcoſa, aut ſanguis cõgelatus, aut melancholia quę & ſi ex ſe dolorem cauſent, tñ aliqñ ventoſantur, & dolorem iterũ cauſant ipſum intẽdendo & exacuendo. Aut eſt extenſiuus, & cauſa eius eſt ventoſitas quieta. Aut tortuoſus, & cauſa eius eſt vẽtoſitas perambulans per tortuoſitatem inteſtinorum. Aut eſt perforatiuus. & cauſa eius eſt ventoſitas penetrans inter tunicam & tunicam inteſtini, ſiue inter laminas eius. vnde ſeparationem facit inter eas & videtur homini ꝙ perforetur terebello. & hunc dolorem paſſus fuit Gal. vt ſecundo interiorum cũ quis iudicaret ſe pati calculum. vt Concil. differentia. 14. ecce quid in alio iudicaſſet. & tu conſidera bene. & aduerte iudicium faciliter a medicis ſicut depoſitũ. vnde ꝙ Gal. tantus vir.

Galenus ſeipſum i iudicãdo decepit.

Poſtremo pro eius clara notitia, oportet vt poſterior ſit modus aliquis particularis quo colica ipſa generatur. propter quod nota ꝙ dolor colicus, ſimiliter iliacus ſunt appropriati his duobus inteſtinis, qa colon & iliaco magis ꝗ̃ alijs, qm̃ hæc ſunt inteſtina anguſtiora alijs & circũuolutionibus pluribus circũuoluta, propter quę ſunt magis apta repleri & oppilari & oppilatiões retinere ex materiebus fluentibus ad illa in eis dolorem cauſantibus, vt ſupra dictum eſt. Duodenum nãq; eſt breue, & ſitum habet rectum, & orificium largum. Rectũ autem largitatem habet magnam & propinquitatẽ ad extra. Ieiunum autẽ ineptum conſimiliter, vt in principio capituli actum eſt. Repletur nanq; monoculus fece aut phlegmate prius & oppilatur. calefactum autẽ in eo contentum, aut caliditate partium circunſtãtium, aut auxilio medicaminum in ventoſitatem conuerſum, & ad colon miſſum dolorẽ in eo cauſat. vnde ſm plurimum ſemper fit prius congregatio, aut fœcis, aut alterius humiditatis aptę facere colicũ dolorem in monoculo. deinde aut in ventoſitatẽ conuerſum, aut ſm ſubſtantiam tranſmiſſum ad colon dolorem cauſat colicum, vnde niſi prius bene euacuetur monoculus non perfecte curatur æger. Ex quibus patet ꝙ aliqñ poſt euaporationes factas aut clyſteris impoſitione augetur dolor, qm̃ caliditate remediorum amplius ventoſatur materia quæ eſt in ipſo colon non facta prius debita euacuatione. Et permutatur colica, qñq; ad paralyſim, & ſanatur ea, quia materia ſubtilis expellitur ad extrema, & fit oppilatio in lacertis. Item & ad dolorem iuncturarum, & ſanatur eius materia ꝓpulſa. Item permutatur ad dolorem dorſi, & ad melancholiam, & epilepſiam, & tunc eſt malum, & hoc accidit maxime quando balneum approximatur ante euacuationem. Item propter cõitatem abſolutam ad hydropem, propterea quia corrũpit complexionem hepatis. Itẽ & qñq; permutatur ad alia, qñ. ſ. retinentur fęces multo tempore. vnde regurgitant ad ſuperiora. Item qñq; propter vtranq; cõitatem corrumpit complexionẽ cordis: & tũc accidit tremor, malitia anhelitus, ſudor frigidus, ſyncopis, & eſt malum ſignum. Et in

A eius malitia ſunt gradus. Nam deterior eſt, quę ex oppilatione ꝗ̃ facta propter apoſtema, deinde quæ eſt ex vẽtre torquente, deinde ex humore, deinde ex fæce, conſidera. Et accidit vt plurimum iuuenibus ocioſis, guloſis, itinerantibus per regiones, & loca frigida. raro autem mulieribus. & tu ex dictis cauſam collige. Eſt autem hæc ægritudo difficilis cognitionis. nã qñq; dolor renalis colicus iudicatur, qñq; econtra. vt Gal. ſupra. Nam vt Alex. difficilis eſt cognitionis, propterea quia in locis vicinis fiunt dolores tales, quales in colon. Item ex parte loci, qm̃ Aui. inquit de differentia inter colicũ & lapidem renalem. loco autem, qm̃ colicus incipit ab inferiori parte lateris dextri & tendit ad ſuperiorẽ ſiniſtri. & Mundinus noſter in anatomia ſua cõmuni quem Moderni ſequuntur, inquit. colica quãdo fit prius incipit in parte ſiniſtra & in illa magis moleſtatur, quia inteſtinum iſtud frigidius eſt ibi cũ non tangatur a chyſti fellis. & tu conſidera. ſed dei gratia ſigna

B ponentur ſpero ſufficienter diſtinctiua.

Et quia vt dictũ eſt, eſt difficilis ad cognoſcendũ hinc pro ampliori eius notitia, ergo anteꝗ̃ aggrediar curã ponã illa & conſueta colicam inducere. poſt quæ ponam canones ſi prius conferentia colicę deſcripſero. Inducunt colicam ex cibis ſumpta omne groſſum, viſcoſum, frigidum, azimũ, oppilatiuum, vt ſunt paſtillicia, carnes groſſæ ſylueſtres, ita ꝙ & leporis piſces parui, recẽtes, ſiue ſaliti, trixa, aſſata, ventres animaliũ, genera lactis, lẽtes, caſeus antiquus, recens, ſalitus. Item inflatiua, & vẽtoſitatis multiplicatiua, vt lac & maxime nõ coctum, eſt. n. cholericis venenũ, cucurbita, olera, ꝑter ea quę dicam in ordinando dietam. nam erucha, endiuia nocet, et omnes fructus & proprie recẽtes ꝑterq; pruna, & chryſomilla in colica cholerica, & in colica ex fęce ex caliditate exiccata, & melon de quo Aui. Et melon dulce in cibum in diſpoſitione ſanitatis eſt nociuus plurimis colicorũ. Item nuces humidæ, amygdalæ humidæ valdæ, faba humida valde,

C quia recẽs cucumer, poma, & proprie acetoſa, pira, & ſtyptica, agreſte, berberis, granata, & magis nocent acetoſa. Item, & citonia, & alia hmõi ſtyptica, vt ſauich, miliũ, riſum, & his ſimilia. Item paſſulę cum arillis. Item vua proprie. Item oua aſſata. Item fungi. Item & tubera et hmõi.

Ex actionibus vero ſumpta ſunt motus factus ſuper fructus aſſumptos, et ſuper cibum indifferenter. Item coitus ſuper cibaria groſſa, quia ruſtici &c. Item retentio ventoſitatis, aut ſtercoris egredi volẽtis. vnde ventoſitas ſic retenta ad ſuperiora ſubleuatur & in inteſtino aggregat, & colicam quandoq; inducit. Item potare aquam frigidam multam vehementer frigidam. vt ſupra. Item potus eius ſuper fructus. Item & potus plurimi vini ſuper cibum. facit. n. cibum indigeſtũ in magna ꝗtitate ad inteſtinum deſcendere, propter quod bibuli frequenter. & tu etiã lege, quæ ſcripta ſunt de his in principio rubricæ. Et cũ de his, quæ nocent actum ſit congruum duxi agere de his, quæ maxime conferunt ei.

D Conferentia itaq; colicæ ſunt in vniuerſali omnia quęcunq; opponunt ſe cauſis eius ex parte aeris. & reliquarũ rerum non naturalium. Vnde primo ſcito ꝙ cibi eorũ debent eſſe lenitiui, lubrificatiui, & in colica cholerica frigidi, vt aqua ordei, aqua lẽtis, ſiue ius eius, ius de ſpinachijs Item aqua decoctionis prunorum time horũ conuerſionem in ventoſitatẽ, propter quod inflationem faciũt diligenter attẽde. vnde & omnis aqua hordei eſt inflatiua ſecundo canone de hordeo cõſidera in colica. frigida vt ius galli decrepiti. de quo infra in cura colicę ex retẽtione fęcum. & iura in quibus decoctę ſunt res calidę reſoluentes, vt eſt decoctio allij & ſimilium, & eius comeſtio. Vnde Alex. Ex allio plures ſanare dicimus, & eſt experimẽtum paruũ. Item & ius cũ cinnamomo, aut cimino, & hmõi, ſed attẽde ſi adeſt febris aut non, qm̃ oportet te moderare, & aliqui non contenti his lenitiuis tñ tranſeũt ad ponendum in cibis eorum turbith ꝑparatum. Item & conficiunt

ciunt panem eorum cum eo. Item & qñq; tranſcēdit vſq; ad ſcammoneam ponendo etiam eam in pane. hoc autem laudare videtur Auic. de cibis colicorum. cum inquit. & qñq; neceſſarium eſt vt ponatur turbith, & ſcāmonea in iure eorum & in pane eorum. & nota illud qñq;, q̄m videtur dicere magnam neceſsitatem. Secundo ſcito ꝙ ſorbilia eis maxime conferentia, & præcipue quando eſt ex retentione fæcum. Tertio ꝙ calida aut frigida quę adminiſtrantur debent eſſe aromatizationem participātia, qualia ſunt ſtomachalia dicta ſupra de ſtomacho. Quarto, ꝙ anodina, q̃ poſita ſunt ſupra de dolore ſtomachi ſunt hoc loco adducenda. Quinto, ꝙ licet mentha ponatur inter conferentia colicæ eſt tñ inflatiua, quapropter vt alia olera videtur nocere, & ideo adminiſtretur ſicca, & quia numerabuntur ſuo loco alia conferentia hinc ab eorum narratione ſuperſedeo. Cum colica ſit paſsio non minus frequenter eueniens q̃ multum infeſtans hinc eſt ꝙ concepi de ea ſignorum ſuorum ſingulares ponere rubricas iuxta eius varias & ſingulares cauſas, vt vniuſcuiuſq; cauſæ ſigna facilius inueniantur, & maxime demonſtratiua. nam de prognoſticis in vltima rubrica mentionem faciā: ideo pro ipſis ad ea recurras.

SIGNA eius pro nunc ita diſtinguantur, q̄m alia ſunt futuræ colicæ enuntiatiua. Quædā ipſam præſentē oſtendunt. Exemplum primi, vt qñ minorari incipiunt fęces, & appetitus deſtrui, & ꝙ patiens abhorret res dulces, & vnctuoſas, & ſuper ipſas nauſeat, & acetoſa, & acuta, ac ſalſa appetit, & ꝙ digeſtio minui incipit, & ꝙ aquam frigidam potare maxime appetit. et cum his ſentit punctiones in inteſtinis & dolorem in cruribus, & dorſo, & maxime hæc enunciāt ipſam futuram, qñ ſunt perſeuerātia, & ꝙ augeri incipiunt. nam cum aucta ſunt notabiliter hæc ipſam pręſentem demonſtrant. vt ſtatim. Signa autē ipſius principaliter demonſtratiua ſunt primo dolor ac pūctio fortis in inteſtino colon perceptus. qui quidem aliqñ ita fortis vt videatur ventrem terebello perforari, aut ꝙ acus, vel clauus acutus in inteſtinis ſit abſconſus, & cum mouetur augetur dolor, & ſitis fit fortis. & licet bibat nō ſedatur, q̄m potus propter oppilationem accidentē in poris meſaraicarum ad hepar terminantium non poteſt ad hepar penetrare. Et accidit vomitus frequens propter cōmunitatem ſtomachi ad inteſtina, & colon equitat ſtomachum, vt ſupra. & ſm plurimum eſt phlegmaticus, qñq; cholericus, qñq; porralis. qñq; æruginoſus, qñq; melācholicus. Et cōſtringitur in eo natura, ꝙ ſi aliquid emittit, aut natura ipſa, aut artificio egrediuntur ſicut ſchibale, ſicut ſtercora caprarum aut ouium ſine humiditate. Et in colica rubet vrina, propterea quia via choleræ per inteſtina eſt clauſa, & a natura per vrinam mittitur. Item ex dolore ipſo rubeſcit. Item & quia renes calefiunt, & ſua caliditate ipſam tingunt. Et quandoq; in colica fit tremor cordis maximus, quandoq; perducit ad ſyncopim, quādoq; ad ſudorem frigidum.

Et q̄m frequenter deluduntur medici credentes dolorem colicum eſſe renalem, & econtra propter affinitatem colon cū renibus & econtra. vt ſupra in anatomia. hic primo ſubiungam ſigna inter ipſos diſtinctiua quibus, & clarius ſigna habebuntur colici doloris demōſtratiua. deinde ad ſigna colicæ ſm varietatem cauſarū me conuertam. differūt itaq; adinuicem hi dolores multipliciter. Primo quantitate, loco, tpe, & motu. Quantitate q̄m renalis eſt acutus, nō extēſus, neq; ita magnus, & colicus eſt magnus & extenſus. loco, q̄m colicus incipit in latere dextro, aut ſiniſtro, & extenditur verſus anteriora & pecten, & quādoq; vſq; ad peritonæon, & occupat magnā partem ventris, & dolor eſt circa ſupra vel infra vmbilicum. ita ꝙ colicus ſm plurimum ad anteriora conuertitur. Et hic aduerte inquit Aui. colicus incipit ab inferiori parte dextri lateris tendit ad ſuperiorem ſiniſtri. & ſm quoſdam non incipit colica a ſiniſtro, ſed illud non eſt verum. et nos experti ſumus cōtrarium eius & eſt ad anteriora verſus pe-

E ctinem decliuior q̃ ſit ad poſteriora. Mundinus in anatomia eius inquit. colica qñ fit incipit in parte ſiniſtra & in illa magis moleſtat, quia inteſtinum frigidius eſt ibi, tamē quia in maiori quātitate eſt locatum circa renem ſiniſtrū & eſt ibi ſtrictius. vide ergo quō conciliari poſſunt hi viri. & tu conſidera. Ego autē vidi dolorem colicum in ſiniſtra frequenter dato ꝙ in eo ſit dolor facilior & ratione cauſæ loci, quia eſt materia in eo loco exitui magis parata quia in loco eſt decliuiori q̃ in dextro. Item dolor colicus eſt perambulatiuus de vno loco ad aliū ſed renalis eſt fixus, & ad poſteriora magis ſe conuertens. Item incipit a ſuperioribus & deſcendit paulatim vſq; ad locū in quo cōfirmatur. Itē renalis eſt in alchatim, & in ilijs, & emunctorijs. Item dolor percipitur, qñq; in ſpondilibus circa renes, & in deſcenſu lapidis ſentitur dolor in virga, & maxime in extremitate eius, qñq; in extremitate longaonis.

Item dormitatio circa tibias & coxas, & qñq; in digito paruo pedis. Item in ipſo renali anchæ dolent, & p̄cipue **F** ex eadem parte doloris ſimiliter & teſticuli. Tempore, q̄m renalis augetur in hora vacuitatis, qñ. ſ. ſtomachus euacuatur cibo qui deſcendēs ad inferiora renes comprimit. colicus autem tunc minuitur, quia vbi ipſum inteſtinum ex cibo cōprimebatur, q̄m equitat ſtomachum, vt ſupra cum euacuatur cibo. Sequitur. Item colicus in breui tēpore & ſubito incipit. renalis autē paulatim, & augetur, & in fine ſui fit fortis, & in renali vt ſupra dolor prius incipit in dorſo cum difficultate mingendi, immo oportet vt patiens premat vrinam paulatim, & guttam emittat. Et de motu dictum eſt. Secundo principaliter differūt per compaſsionem, q̄m in renali accidit tremor, & non in colico. Tertio cognoſcitur a iuuantibus, & nocētibus. nam clyſteria, exitus ventoſitatis, & fæcis dolorem alleuiant colicum, & non renalem alleuiatione de qua ſit curandū, q̄m ſic non videtur de materia coniuncta euacuari. Item ex adminiſtratione diureticorum, & lapidē frangentium alleuiatur renalis, & non colicus. Itē dolor aūrium dorſi. **G** Et tremor eſt in renali plus q̃ in colico. Ex parte vrinæ, q̄m in tali dolore vrina apparet arenoſa, aut quia iam in renibus doluit, & deinde apparuit vrina nigra aut ſpiſſa & arenoſa, tunc proculdubio lapidem enuntiabit, & ex conſequenti dolor renalis erit. Item vrina arenoſa, & filoſa eſt pręcedens in renali. Item ex exitu vrinæ talis mitigatur renalis, & nō colicus. Item vrina in renali in principio maxime qñ adeſt lapis eſt aquoſa. deinde groſſa habet ſedimē. & i fine arenoſum, egeſtiones, vt ſupra vt ſchibalæ, & ſicut ſtercus caprarū, vaccarum apparent in colico, & non ſic in renali. Item in colico magis ſtypticatur venter & exitus vrinæ eſt liberior, econtra vero in renali. Poſtremo audi Aui. inquit. Et caſus appetitus, & vomitus conſecutus phlegmaticus, & paruitas digeſtionis, & vehementia doloris, & p̄ductio ad ſyncopim & ſudor frigidus, & iuuatiuus cū vomitu in renali ſunt minus, & cū alicui acciderit dolor & alias emiſerit lapidem, aut arenam groſſam, ſuſpica magis de dolore renali q̃ colico. & **H** ideo ad dolentē cum primo accedis, de hoc eū interroga.

Signa demonſtratiua colicæ a mala complexione frigida pura, q̄m patiēs ſentit frigiditatē in inteſtinis, & dolor eſt paruus, & ſtatim. Iuuatur calidis, & frigidis nocetur. Et egeſtiones ſunt indigeſtæ ad naturam phlegmatis tendētes, & vrina eſt alba diſcolorata prope palearis, & ſentitur ventoſitas aut gurgulatio. Item declarat hoc regimē præteritum, vt quia ſtetit in loco frigido, paſſus eſt frigus pedum, aut cum ventre iacuit dormiens ſuper lapidē aut ſedit & huiuſmodi. Quòd ſi a caliditate venit quod rariſsimum eſt ſigna aderunt caliditatis.

Signa demonſtratiua colicæ phlegmaticæ quia pręceſſit regimen phlegmaticū, ętas, complexio, habitudo. Itē quia egeſtiones ante aduentum eius phlegmaticę fuerunt etiā in hora eius, & ꝙ nihil de fæce, aut humore, aut vētoſitate egreditur, & eſt dolor prolixior. Itē quia fit poſt nauſeatiuam ſatietatē, & eructatio eius fœtet, & multiplicatur

nauſea,

nauſea, & ſentitur grauitas in vētre, & frigiditas. Et eſt vt plurimum ſine fe. ſaltem in principio ſui aduētus, & non eſt cū ſiti neq; cum tinctura vrinæ, immo vrina ad albedinem trahit, & ſi accidat ſitis & vrinæ tinctura & inflāmatio non decipiaris ex his, qm̄ horum cauſa eſt dolor.

Signa demonſtratiua colicæ cholericæ, quia præceſsit regimen cholericum, ætas, complexio, habitudo, tempus anni, et hmōi. mordicatio fortis, inflāmatio, aduſtio, ſitio, ſitis. Exeūtia cholerica, vrina tincta, q̃uis hoc ſit cōe propter dolorem, dolor acutior, ſiccitas linguę, inſania maior inſomnietas, cholericus vomitus. Et ei qn̄q; aſſociatur fe. qn̄q; dolor in pectine quaſi punctura cultelli. & non eſt in cauſa ventoſitas vt in phlegmatica. Et nocetur ex clyſterījs acutis, & iuuaē frigidis tēperatis & euacuatione cholerae ſi nō fuerit imbibita. Quòd ſi fuerit ꝓpter paucitatē choleræ, quę effunditur ad inteſtina, tūc fit difficultas exitus fęcis, & albedo eius, & inflammatio ventris, & cōmotio choleræ cum vomitu, & cum rubedine vrinę intenſa.

Signa ſi ex melancholia apparebunt ſigna melācholiæ, ſed rariſsimum eſt. vnde apparet eructatio acetoſa, & eſt dolor ſatis intenſus, & omnino ſentiūtur magis circa ſplenem, & os ſtomachi q̃ in alia parte corporis.

Signa demonſtratiua colicæ ventoſæ. Regimen præcedens vt potus aquæ frigidæ, vini multum commixti, vini multū frigidi, quod in cauernis, & reuolutis retinetur, & ideo ab eo tēpore calido abſtineāt parati. Itē olera inflatiua, aut ſpinachia, fructus humidi, et pepo ꝓrogatiuam habet. vt ſupra. de eo indigeſtiones multiplicatæ, retētio fæcum, & ſentitur in inteſtinis rugitus, & extēſio, & inquietudo vehemens, quaſi inteſtina perforentur terebello, & quaſi occultetur in inteſtino acus & ventoſitas percepta exitum non habet, q ſi ex eo quicquam egrediē non egreditur cum quantitate, quę dolorē ſedet vehemētem. & ſi fit compreſsio fortis ſentitur rugitus, & motus ventoſitatis de loco ad locū. Quòd ſi fuerit inter tunicas inteſtini p compreſsionem nō mouetur, & ſtat dolor fixus vehemēs valde, ac ſi fit perforatio cum terebello facta, vt ſupra & non egreditur aliquid vētoſitatis omnino. Quòd ſi fuerit in inteſtino mouet dolor de loco ad locū, & de ſignis magnis eſt q compreſsione iuuatur, & cum venter comprimitur ſuper rem ſatis duram, & ſuper puluinar durū, aut ſuper cuſpidē aſſeris, & ex vaporatione iuuaē. aliqn̄ non iuuaē. qn̄. ſ. materia faciens colicam erit ſicca, & cū ventoſitate ſignat exitus fęcis vaccinę natantis ſuper aquam ꝓpter multitudinem eius, quod in ipſa eſt de ventoſitate.

Signa demonſtratiua colicæ ex retentione fæcum ſunt, quia præceſsit retentio fæcum, & ſentitur grauitas vehemens valde, & ſentitur dolor, ac ſi inteſtinum ſcindatur a ſeipſo. Et eſt qn̄q; cū hoc voluntas frequens egerendi, & non egreditur aliquid. ſed ſi egreditur eſt res viſcoſa groſſa. Quòd ſi fuerit propter ſiccitatem ciborum, vt riſi, neſpillorum, panis hordeacei, & hmōi. ſcitur relatione infirmi. Quòd ſi cauſa fuerit propter multitudinem vrinę, vt quæ in diabete, etiam ex re ipſa faciliter comprehēdetur. nam aderit ſiccus fortis & calidus circa renes & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit ꝓpter caliditatē ventris erit vehementia ſitis ſenſibilis, ardor circa ventrē & inteſtina, & ardor ani circa egeſtionem, & erunt egeſtiones ſemper ſiccæ. Quòd ſi propter aeris caliditatem labore aut ſudore balnei, & ſimilium fęx exiccabitur, & retinebitur. Quòd ſi fuerit propter corporis raritatem, tunc fæces erunt paucę
Schybalę ſemper in omnibus diebus ſuæ ſanitatis, & ſchibalæ mit-
quid. tentur cum eis, & ſunt ſchibalæ fæces emiſſę in modū nucis, & multitudo famis vehementis appetitus, & ſiccitas fęcis ſm plurimum. Quòd ſi fuerit propter ſiccitatē inteſtini, tunc erit extenuatio in myrach ventris & ſubtilitas eius, & nō inuenitur cum alia ſiccitate fæcis & difficultas exitus eius, & eſt cum ea ſitis, & ardor cum aliquali eius excoriatione hora egeſtionis. Quòd ſi accidat retentio ꝓpter paucitatem choleræ tranſmiſſę ad inteſtina accidūt ſigna dicta ſupra de ea ex choleræ paucitate. Quòd ſi ex

A aggregatione phlegmatis viſcoſi in inteſtinis aggregati illud acciderit q ſm plurimum venit, tunc accidunt ſigna ſupra de ea ex phlegmate dicta.

Signa demonſtratiua factę a debilitate virtutis, ſunt qa frequenter acceſsit ad aſellam, & paulum emiſit, & in tempore longo fuit retentio multaꝝ materierum, ſic propter debilitatem expulſiuæ aggregatarum.

Signa eius quę eſt ex vermibus ſunt ſigna vermium de quibus poſt, & anteceſsio ipſorum.

Signa eius quę eſt debilitate ſenſus, vt quia nō percipit inteſtinum res mordicantes ſuppoſitas.

Signa demonſtratiua colicæ apoſtemoſæ ſunt, dolor in vno loco fixus cū grauedine plurimum, & inflatio & tumor ibidem. Quòd ſi fuerit calidum. dolor erit acutior cū fe. acuta pulſatione, ſiti vehementi, inflammatio, et rubedo in toto, & oculis. retentio vrinæ, & eſt ſignum forte, & aliqn̄ apparet frigiditas extremitatum, arſura ſiue inflāmatio intrinſecus tanta vt q operimenta pati non poſsit.
B & illud proprie cū eſt magnum & eſt malum ſignum, vt infra. Quòd ſi fuerit cholericū eſt grauitas minor, ſed fe. inflammatio mordicatio vehementior, & regimen præcedens id declarabit vt ſupra. Quòd ſi fuerit phlegmaticū ſigna erunt cōtraria ſaltem in gradu & frigiditatem atteſtantia, nam ibi dolor continuus in vno loco fixus cū grauitate, & tumor ad mollitiem declinans, & erunt egeſtiones phlegmaticę, regimen prętreritum, vt ſupra. Quòd ſi fuerit vlcus apoſtematum pręcedere videbis apoſtema, deinde exitum puris, & ſaniei.

Signa demonſtratiua colicæ, quæ eſt ex corroſione inteſtinorum ſunt eius ſubitus euentus poſt motū laborioſum, aut ſaltum vehementē, aut caſum, aut percuſsionem aut fortem luctum, aut tolerātiam ponderis, aut multam ventoſitatem retentam, rumpētem, & ſeparātem inteſtinum, aut meſentereon, & circūuoluentē ipſum ſicut circūuoluitur in crepatura. Quòd ſi accidet ex ſolutione cōtinuitatis extrinſecus facta iā nota erit. ſi a cauſa interiori
C illud faciet humor acutus. de quo ſupra.

Signa demōſtratiua colicæ factæ per cōitatem a ſtomacho ſunt, quia erit in ſtomacho repletio, grauedo, nauſeatiua ſatietas, cum eructatione, & ſingultu, atq; impotētia euomendi. Si vero ad hepar vel ad ſplenem ſcietur ex lęſione ipſoꝝ cum alījs circunſtantījs multiplicātibus illos humores, & illud declarabit dolor ſm periodos, et exacerbationes. Quòd ſi fuerit ex eo quod a toto ad inteſtina mittitur. ſi fuerit cholera calidis lædetur, & iuuabitur frigidis & ſtypticis, vt expertus fuit Gal'. & proprie cū educentibus cholerā, & de his vt ſupra de cholera. Quòd ſi ad ſpiritualia pręceſsit, aut phthiſis, aut aliquod tale. quorum ſigna poſita ſunt ſuis rubricis.

Similiter ſi ad cerebrum catarrhus antecedēs oſtendit & ſi ad totū diarrhœa, & fluxus pręcedet. Quòd ſi fuerit propter apoſtema hepatis, & ſplenis, & hmōi. ſigna illoꝝ declarabūt. Quòd ſi fuerit ꝓpter cōpaſsionem ad renes & vias vrinę, quia patiantur ſtranguriam propter humo-
D rem groſſum, viſcoſum, aggregatum, aut ꝓpter lapidem comprimentem ſigna iam dicta ſunt in parte, & etiam dicentur infra proprījs rubricis. vbi de oppilatione renum, & viarum vrinę agetur. Quòd ſi fuerit ꝓpter apoſtema cerebri auferēs ſenſum inteſtinoꝝ ſcietur ex præſentia ipſius apoſtematis vnde, & acuta, mordicatiua non ſentiet, vt ſupra. Neq; aliquid facient deſcendere.

Quòd ſi per cōmunitatem aut compaſsionem ad neruos ſpaſmatos, quibus muſculi ani trahuntur, & retinent ſuperflua id acciderit videbitur ſpaſmus, vel tetanus in alījs membris manifeſtis.

PROGNOSTICA colica in qua non eſt retentio fęcis vehemens, & dolor eſt mutabilis, et aliquando alleuiatur plurimū q̃uis redeat, & quies inuenitur poſt exitū ventoſitatis, & egeſtionis, & adminiſtrationem clyſteriorum eſt magis ſalua. Contraria vero prauior. Bonitas angelitus eſt bona ſignificatio ad euadendum. ergo eius malitia mala.

mala. Et quando in ventoſa dolor mutatur, eſt incolumis. Et in qua eſt inflatio ventris ſicut tympani eſt mala.

In colica hæc ſunt ſigna mala, fortitudo doloris, & quia vomitus ſequitur vomitū. ſudor frigidus, extremitatum frigiditas, propter vehementiam doloris, & declinationis ſanguinis, & ſpiritus ad ipſum. ſingultus frequēs permixtio ratiōis ſpaſmus, ſyncopis, ſubeth hmōi mortalia ſunt, vnde decimaſexta tertij de canonibus curationis. Colicæ enim dolor qñq; ad hoc peruenit vt perimat. Itē ſi quid ingredi debet, & nō ingreditur etiam cū ingenio malum & fortaſſe mortale, & in ſignis extraneis, vt inquit Aui. et nota ly extraneis, quia in ſecretis Hippocratis cum apparet in habente dolorem vētris bothor nigrū vt faba & vlceratur, remanet vſq; ad diē ſecundum ad plus, & moriē, & huic homini accidit ſubeth. Et colica qñq; eſt cauſa hydropiſis, arteticæ, epilepſiæ, maniæ, paralyſis, ita q; ad has ægritudines quandoq; permutatur. conſidera.

CVRA Canones. Et quoniam hæc paſſio eſt multum infeſtans, & periculoſa, hic non timebo in canonibus me dilatare, & ſi videbitur eos ad fructum replicare.

Primus itaq; canon ſit ille q; vbi dolor colicus ſit paruus non multū infeſtās ſollicitus eſſe debes, immediate ad cauſę abſciſionē, qm̄ ſimul cū cauſa remouebitur ſymptoma cū parua ſint & pauca, & hoc dico te ſic cōprehendēte, qm̄ ſi ſecus eſſet oportebit te procedere. vt hic ſtatim.

Secundus q; vbi dolor ſit vehemens valde infeſtans tu debes primo cum anodinis ꝓcedere calidis aut frigidis, vt exigit diſpoſitio, vt verbi gratia in cholerica cum viol. maluis, coriādro, papauere albo, nenuphare, folijs ſalicis, faciendo fomētationem ex his aut pluribus eorum decoctis in aqua cum ſpongijs aut alijs petijs, aut alio tuo ingenio. In frigida cum camomilla, anetho, meliloto, fœnugręco, ſemine lini, altheę, et hmōi. Quòd ſi iſta non ſufficiant, procede ad narcotica vltimo. ſ. quādo omnia alia non cōtulerint, & caſus erit in deſperatione, vt ſtatim.

Tertius. q; nunquam vt faciunt multi truſatores eſt in tali dolore inchoandum a narcoticis, & ſpecialiter cauſa exiſtente frigida. Vnde Aui. de cura colicæ. Incipientes. n. ſedare dolorem cum narcoticis componūt rem magni erroris. adminiſtratio enim narcoticorū non eſt curatio vera in aliquo, & illud ideo qm̄ curatio vera eſt inciſio cauſæ, & ſtupefactio eſt confirmatio cauſæ & deſtruitur ſenſus per eam, vbi vero cauſa foret calida non eſſet tātus error, ſed tu tñ debes prius cum facilioribus & non deſtruētibus ſenſum ꝓcedere. Vñ in ſumma in cauſa frigida euites quantū poſſibile eſt, propter quod nota quæ de ſtupefactiuis dicta ſunt de fluxu medicinali & de dyſenteria.

Quartus. q; vt poſſibile eſt ſiti nō ſatisfiet cum aqua ꝑcipue a qua omnino ſe abſtineat, maxime cauſa exiſtēte frigida. vnde potet quāto minus poterit, ſed hic bene cōſidera. nam materia exiſtēte calida magis ſua qualitate q̄ ſubſtantia nocente videtur non inconuenire ſiti ſatiſfacere. Item in ea quæ eſt ex retentione ſęcum vbi potus eſſet mollificatiuus earum, ſed de his in cōplemento primi canonis curatiui. item conſidera ſi adſit febris.

Quintus. q; cum calefactoria applicamus, materia exiſtēte frigida, ſiue mala complexione frigida maxime aduertere debemus ne hepati noceatur, caliditate applicatorū ſubſtantiam hepatis diſſoluente, aut inflammāte. eſt enim hepar facile diſſolubile. vt ſupra de eo. & conſimiliter tuere cor vtriq; applicādo epithemata frigida. de quibus ſuis rubricis, vt videbitur expedire.

Sextus. q; in caſu in quo calefactoria ſiue reſolutiua applicentur. & dolor augeatur, q; ab eis eſt abſtinendum.

Septimus. q; in applicādo ea debemus ꝓcedere de debili ad forte. vt ſupra ſæpe.

Octauus. q; ſtudium ſit in confortādo cerebrum inungendo cum oleo ro. & ſimilibus aromaticis frigidis, vt ſupra de mala cōplexione calida cerebri, ne ipſum ab aſcēſione vaporum lędatur, a quibus conſueuit lędi, inducendo commixtionem rationis, Auic. de cura eius.

E Nonus. q; a medicinis laborioſe ſoluētibus, vt poſſibile eſt abſtineamus, quid autē de diaphænicone qui videt̄ eſſe medicina appropriata huic morbo, & eſt laborioſe ſoluens dicendū ſit, apparebit in complemento tertij canonis curatiui. nec iſte canon poſtergandus, vt infra.

ET QVONIAM hæc ægritudo vt ſupra moleſta eſt nimis & conſueta hinc me extendo ad curā eius diuidendo præter conſuetum ipſius regimē in præſeruatiuum, & curatiuum. Et de hac primo me ſuccincte expediens, dico q; ab his cibis debet ſe præcauere qui apti ſunt colicā inducere. de quibus iā actum eſt, & infra aliquid dicetur de regimine curatiuo. deinde apparente ſigno repletionis & inceptionis colicæ, vt ex punctura, tortione, dolore, licet leui debet ſubito medicus interdicere repletionem & introducatur abſtinētia, & euacuatio vomitu vel ſeceſſu per enemata prius aut per pharmacū, vt expedire, & cōgruentius videbitur attentis conditionibus præſentis infirmi. Item proſequatur cū digeſtiuis, deinde materię ap-

F propriatis. Poſtremo ad vnctiones, emplaſtra, & alia extrinſeca applicāda, & vſq; ad balnea naturalia, de quibus omnibus infra ſuis locis. Et ne hoc loco vacuus a me diſcedas aliqua ponā pro complemento dictorū in modum exempli. nam diffuſe infra habebis cōſimilia, & in magna copia vſus decoctionis vini, cum quo bullierūt pentaphilon, trifolium, bethonica, gramē, ita q; mane ante cibū ſumatur de eo. ℥. iij. cum zuccharo & modico zædoariæ, & maxime exiſtente cauſa frigida phlegmatica. Item vſus aquæ cicerum, rutę, ſeminum melonis, & carthami decoctorum. Item in menſe mundificare corpus cum aliquo electario aut pilul. Et commendatur electarium hoc. ℞. turbith electi, hermodactyli. ana. ℥. iij. eſulæ. ℥. ij. piperis longi. zinzi. ſpicæ. ana. ℥. ſ. macropiperis. ℥. ſ. croci. ℈. i. ſeminis leuiſtici, granorum ſolis, & ſeminum geneſtræ, ſaxifragiæ. ana. ℥. i. medullæ carthami. ℥. ſ. zucchari quantū ſufficit, fiat electarium, de quo accipiatur coclear vnum in mēſe, & deſuper bibatur parum aquæ calidæ, & aliqui

G addunt caudas cicadarum, grillorum, & ſcorpionum, cinerem & cantarides, ſed conſideres ſi placet. Poſt cibum laudatur vſus diagalangæ, aut triphera ſtomachū confortantis, & reſoluentis ventoſitatem, vt eſt. ℞. garyophyllorum inciſorum. ℥. ſ. galangę. ℥. ij. zinziberis. ℥. ſ. medullæ carthami. ℥. ij. aniſi, fœniculi. ana. ℥. i. ſ. liquiritiæ. ℥. ij. ſemi. melonum mundatorum. ℥. iij. Et bibat vinū ſubtile aromaticum. hęc pauca addere volui pro eius pręſeruatione pro quibus ſentio te colligere reliqua neceſſaria propoſito iſti. quarum.

REGIMEN curatiuū diſtinguatur in regimen ſex rerum non naturalium, & regimen medicinale. Et pro primo ſit aer temperate calidus. nam caliditate aeris & fortitudine doloris nimia fit ægri, & virtutis reſolutio. Cibis vtatur contrarijs cauſæ, de quibus iam actum eſt, de quibus particulariter dicetur in cura particulari, & iuxta particulariū cauſarū, ſed maxime cauſa exiſtente frigida abſtineant, & ſitiant quātum tolerare valent. Et in cauſa fri-

H gida laudat̄ aqua mellis facta ſm artē. item & aqua cocta cū ſy. de radicibus abſq; aceto per oīa facta ſicut fit aqua mellis. quia in eadem proportione. Item aqua cocta cum zuccharo ru. Itē vinum lymphatum cum aqua cocta. vnde ſi neceſſitas ad bibendum multum inſurget poterit bibere paulatim & alternatim. cōſidera ſemper ſi aderit febris, vt infra. Cauſa vero exiſtente calida a quibuſdā non vetita eſt aqua frigida vt ab aggregatore Brixienſi. vnde laudat ſe ſanaſſe iuuenes, & ſenes cū regimine frigido & humido, & potu aquæ frigidę cauſa exiſtente calida cholerica, & hoc nō contradicēte aliqua diſpoſitione ex parte viſcerum virtutis & hmōi. Item valet potus aquæ decoctæ cum zuccharo. Item aqua hordei cū zuccharo. Itē aqua decoctionis violarum, aut maluæ, aut ſpinachiarum cum zuccharo, & hmōi. Exercitium eſt res eis multum cōueniens & pedibus & manibus factū. Item reuolutiones ſuper ſtratū. Somnus eſt res eis ſingularis, & proprie poſt

inanitionem vētris, & maxime cauſa exiſtēte frigida, vbi vero eſſet calida ſecus q̄m cauſa ex ſomno videretur augeri, & tu conſidera. Euitetur repletio omnino & introducatur inanitio, & vt infra. Accidentia animi generaliter videntur exterminare virtutē, & vt hic non conueniunt, pro quanto tamen calefaciunt, vt ira, rixa. & huiuſmodi. in cauſa frigida conueniunt. Et ad particularia deſcendēs iuxta ordinem cauſarum.

Cvra in ea, quæ facta eſt frigiditate aeris aut caliditate exceſſiua tres ſeruent canones. Primus ordinatio diętæ ad contrarium cauſæ. Secūdus remotio cauſæ. Tertius alteratio cum frigidis aut calidis, vt diſpoſitio exigit adminiſtrando ea intus & extra, prout dictum fuit ſupra de mala cōplexione ſtomachi, & tu ibi. Quòd ſi ab aere fuerit epidimico conforta cor cum conuenientibus diſpoſitioni, vt ſupra de corde. Quòd ſi ab aere exceſſiue calido accidet ſecū exiccatio propter quod infra canones ponā.

Cvra ſi a ſuperfluo coitu, cōforta & nutrias virtutē cū rebus reſtaurantibus & humectātibus, & de his infra.

Cvra in ea quæ fit propter paucitatē cholere, oportet vt recurras ad ea, q̄ ſcripta ſunt de ictericia ex oppilatione, ita q̄ duo ſeruent canones. Primus eſt apertio oppilationis pori. et cū quibus hoc fiat, habes ſupra de ictericia. Secūdus eſt adminiſtratio lenificantiū vt eſt caſia fiſtula, medulla carthami cū ficubus & hmōi. Itē decoctio blitis cū oleo & ſale, & cōiter fit in reliquis. Rege ex parte confectionum & aliarum rerum, vt infra dicetur.

Cvra. In ea vero quæ ex cauſis alijs primitiuis, vt eſt cibus ventoſus, potus aquæ frigidæ, vini multum infrigidati, aſſumptio rei natura colicæ, & ſimilium. Oportet te opponere primo cum educētibus talia ex corpore, deinde cum contrarijs remouentibus malam cōplexionem de quibus dicet ad plenum infra de mala cōplexione cū materia. Quòd ſi cōprehenderis ibi adeſſe materiam, & nō malam cōplexionem tm̄, tunc ꝓcede vt infra de mala cōplexione materiali. Mithridatū autem & theriaca ſunt bezoar narcoticoꝝ. Item crocus, caſia lignea, caſtoreū, & hmōi. quæ adminiſtrabis vt decentius poteris, aut in forma pilulari, aut confectionis, aut electarij, aut pulueris cū vino aromatico. & hmōi. Et ea, quę eſt ex veneno curet primo cura veneni dando vt dictum eſt.

Cvra in ea quæ eſt a mala complexione frigida ſimplici cura eſt iam dicta. quia hi duo ſeruētur canones. Ordinatio diætæ. Alteratio inteſtinorum cum calidis ſtatim habebis ad plenum.

Cvra in facta a mala complexione frigida materiali a qua fm̄ plurimum euenit colica, hi ſeruent canones. Ordinatio dietę. Mitigatio doloris. euacuatio. Digeſtio cauſę antecedentis. Diuerſio euacuatio iam digeſtæ materię, & cōiunctæ. Alteratio inteſtinoꝝ cū calidis a qualitate manifeſta, & occulta, ſiue a proprietate remouentibus colicā intus, & extra adminiſtratis. Correctio accidentium.

De ordinatione diætę iam dictū eſt in generali, ſed deſcendēdo ad ſpecialia, dico q̄ in cauſa frigida debet abſtinere a cibo & potu vt fiat reſolutio & conſumptio materię, debet abſtinere ab omni re frigida actu, & etiā potentia inquātum pōt, vt ſunt fructus frigidi, de quibus ſupra, aqua frigida, aer frigidus, & hmōi. Vtatur pane furfuraceo. itē in quo ſint ſemina aniſi, fœniculi, cimini, & hmōi. Carnes comedat cum caulibus & blitis coctas cum ſinapi, & aromatibus. item cum allio. Item potet vinum potens, album, & tu ſemper conſidera ſi adeſt fe. quia ſi iuuatiua ſint in caſu, tñ attende ne nimium augeantur & virtutem ꝓſternāt, & ideo modera. Item comedat ficus ſiccas, alliū coctū, phiſticos, & hmōi. & dimittat fructus recentes, vt ſupra de exercitio, ſomno, & alijs iam dictū eſt.

Pro complemento ſecundi ſcito q̄ vt dictum eſt dolore exiſtente vehemēti, de quo eſt ſermo, quia vbi eſt non vehemēs aliter procedendū, vt ſupra. oportet nos peruertere curā regularem, q̄m ſic facit accidentiū vehemētia, vt Auer. 7. colliget, de quo ſupra. in principio libri

A huius. & ideo ante abſciſſionem cauſæ attende doloris mitigationi q̄ fit aut per ea quæ ad extra applicātur, vt ſunt euaporatiua, emplaſtra, & huiuſmodi, de q̄bus per ordinem ſtatim. aut per ea quæ ad intra, vt ſunt clyſteria, decoctiones, & alia anodina, de quibus iam. aut cauſam remouentia, quia materiā phlegmaticam vt ſunt clyſteria ſolutiua, aut pharmaca ipſa de quibus in ſequenti tertio canone. Sed primo ante applicationē talium ſtude, immo fac clyſter lenificatiuū, eductiuum fœcum ex maluis, viol. mercuriali, furfure, iure pingui, oleo cōi, aut camomillino, aut anethino, aut ſale, deīde applica anodina calida. Et ex his ſunt, anethum, camomilla, fœnugræcum, melilotū, althea, & liquidem tēperata pronuntientur ſemen lini & alia cōſimilia, de quibus tertio tractatu. Iſta autem applicantur diuerſimode fm̄ diuerſa ingenia, & pręcipue materia non exiſtente multa. nam ſi multa fuerit ſufficiūt ipſam materiam in vaporem cōuertere, & non ſufficiunt reſoluere, & ideo tūc eorum applicatio eſt nociua, & do-

B lorem augēt. & ideo ante eorum approximationem bene cōſidera. Cum itaq; ex eorum replicata approximatione dolor augebitur, tunc imputa multitudini materię. Facta enim decoctione harū reꝝ cum aqua aut vino albo lymphato aut ex ſe aquoſo accipiūt ſpōgias magnas, & in tali decoctione infundunt, & exp̄ſſas fortiter loco doloris applicāt cū applicationibus ante cibi aſſumptionē, & q̄nq; poſt vehementiam doloris, & cū tepere incipiunt remouent, & renouant, quidam cum filtro idem agunt, quidā cum pāno laneo, quidam cum petijs lineis, ſed melior eſt ſpōgia magna ſubmerſa in vino albo in quo bullierint camomilla, & laurus, ita calida quātum ſufferre poterit, applicata magnifice confert. Quidam implent veſicā ęneā, vel ſtāneam decoctione dictarum rerum & applicant, verum eſt q̄ diu calorem retinet illa veſica quaſi per totam noctem, ſed primo imponiē talis decoctio bulliens. Quidam hoc idem operantur cum veſica porci. ſic diuerſi diuerſa ingeniant. Item facta tali euaporatione & munda-

C to loco applicāt vnctionem, aut emplaſtrum. Vnctio ad idē. ℞. olei de ſpica. anethi. ana. ℥.i.ſ. camomillini. ℥.ſ. cinnamomi. ʒ.i. croci. ℈.ſ. caſtorei. ℈.ij. ceræ citrinæ. q.ſ. fiat vnguentum. Itē ex alijs oleis calidis conficere potes, pro quibus recurre ad ea, quæ de dolore ſtomachi, & mala cōplexione materiali frigida, eius dictum eſt. Emplaſtrum ad idem. ℞. florum camomillæ, melliloti. ana. M.i. anethi. M.i.ſ. radicum altheæ. M.ſ. farinæ ſeminum lini, frumenti ana. ℥.i. olei camomillini, anethini, ro. an̄. ℥.i.ſ. butyri. ℥.i. pinguedinis porci recentis. ℥.i.ſ. croci. ℈.ſ. & cū ſufficienti quātitate decoctionis altheæ fiat emplaſtrum. Quibuſdam magis placet adeps anatis, ſed tu lege Aui. in ſecūdo de adipe. Clyſteria etiam hoc loco anodina ſumme laudantur, & credo efficacia clyſteria. ℞. radicū altheæ. M.i. florum camomillæ, meliloti. ana. M.ſ. anethi. M.i. ſemē lini. M.ſ. bulliant in ſufficienti quantitate aquæ, & eorum expreſſio, & colatura de qua accipiantur. ℥.xij. & addantur pīguedinis porci. ℥.i.ſ. pinguedinis anatis. ℥.i. olei ca-

D momillini. ℥.ij. & ſic plus q̄ tepidum imponatur abſque ſale. Et ipſum retineat patiens ſtans continue ſupinus vt poſſit eum melius retinere, licet alius decubitus ratione doloris eſſet conuenientior. vbi nota q̄ ſi conſuetus eſt retinere & poſſit melior decubitus eſt ſuper ventrē & præcipue ſuper locum doloris, nam cum iacet ſuper vētrem fit expreſſio clyſteris ad exteriora. & ideo iacere ſupine cum retinere non poteſt eſt ſitus conueniens, & maxime conuenit hic ſitus q̄n dolor colicus eſt a renibus. Aliud ad idem. ℞. florum camomillę, abſinthij, meliloti, paritariæ, calamenti, maluæ. ana. M.i. fœnugræci, ſeminis lini. ana. ℥.i. caricarum numero. x. hyſſopi. ℥.i. cimini, aniſi, fœniculi. ana. ℥.ſ. furfuris modicum, bulliant in aqua ſufficienti, deinde fiat colatura cui addātur olei anethi. ℥.ij. mellis ℥.i.ſ. & ſic plus q̄ tepidum imponatur. ſi itaq; ingrediatē bene, ſi nō, & neceſſe ſit vt egrediatur impone ſuppoſitorium, aut aliud clyſter tale ſit & anodinum, tunc impone

de ſale vſq; ad quantitatem.ʒ.iiĳ.plus & minus ſm ſenſibilitatem ſuorum inteſtinoꝝ. Item ad idem clyſter factum ex decoctione camomillæ in brodio gallinę pinguis cum oleo camomillino. Item clyſter ex ſolo oleo cõi qñq; iuuat. Itē ex oleo camomillino, & butyro, pinguedine porci, vel anatis, & vitello oui, & ſic de alĳs, quę per te conficere poteris. Per ſuperius datur brodium gallinæ, decoctio florum camomillę cum modico zucchari, ſed ea quæ per ſuperius dantur nõ ſunt ita efficacia vnde in hoc caſu noſtro nihil melius clyſteri, de quo clyſteri vt ducem ſequar, anteq̃ veniam ad complemētum tertĳ. & de forma eius agendum eſt, debet enim patiens cum recipit clyſter ſtare ſi virtus tolerat ſuper genua ſua eleuato ano & capite depreſſo, & ad ſe aerem trahere. deinde ſe ponere ſuper renes, ſi a renibus euenerit colica, vt infra, aut ſi male cõtinere poterit enema, & conſuetus ſit male retinere, aliter autem ponat ſe immediate ſuper locum doloris. ipſumq; retineat plus q̃ poterit, qm̃ eius retētio longior erit ad ſalutē, eius autē impoſitio regulariter debet eſſe per horas ſex ad minus poſt cibū. B Forma eius ſit in extremitate per quam ingreditur acuta cū magnis foraminibus, & in extremitate alia lata, & canna ipſa tota ampla vt facilius & citius ingredi poſsit liquor, ſiue enema, et inungaẽ oleo aut pinguedine aliqua prius, hæc tñ moderanda ſunt ſm ætates, ſed tñ ſcito ꝙ quanto latior tanto melior. Et quia in modo ponendi conſueuit aer ingredi ex defectu imponentium, ideo ſis attētus vt ſuper de liquore remaneat in manica clyſteris, & qui imponit torqueat ſuauiter manicam non aliter comprimendo ipſam manu, qm̃ ſic aer ingreditur. A Itē nota ꝙ reperitur alia forma clyſterĳ cõſueta quæ eſt in caſu iſto multum conuenientior q̃ depingam, ſed vt etiam modus conficiendi abſq; pictura habeatur ſic eam deſcribam. Accipe lignum ad quantitatē quatuor palmarum ſiue duorum pedum, & ſit rotūdum perforatum ad groſsitudinem cõuenientē. ſicut exempli gratia. in cãna magna et in extremitate ſuperiori ſit latū quēadmodū eſt tenor fiſtulę magnę, aut liga vnã parapſidem in extremitate vero inferiori imponaẽ lignum rotundum in medio perforatū, ita ꝙ pars ingrediens in extremitatē eius ſit perforata, alia vero bene clauſa & ſit q̃titatis octo digitoꝝ, apud vero extremitatem nõ perforatam diſtanter per vnum digitum groſſum imponatur cãnula parua debens ingredi anum, & hæc omnia melius cõpręhendūtur in figura hac quæ eſt hic poſita

& tunc pone liquorē per partē latã ſuperiorem, & ſit ſemper liquor multæ q̃titatis, vt ſua grauitate melius impellat, & ingredietur abſq; vlla vētoſitate, & erit conuenientior modus. Et ex eiſdē anodinis fieri poſſunt ſorbitiones in caſu iſto commendatę. vt. ℞. decoctionis camomillę in brodio gallinæ pinguis.℥.vi. & cum modico zucchari da calidum quantū ſufferre poterit, & ſimiliter decoctio radicū althex, & hmõi. quę per te ex datis ordina. Balnea etiam hoc caſu conferunt & pręcipue naturalia, ſalſa, & aluminoſa, & ſulphurea, & ſi eorum aqua bibatur, facta vero ex aqua dulci, & ſi videantur mitigare dolorem, tñ imprimunt frigiditatem & humiditatem, & ideo tñ ſunt conſideranda, de quibus etiam infra in fine complementi ſeptimi canonis principalis. & tu ibi. Vltimo nota cum cætera non proſunt veniendum eſt ad narcotica per ſuperius aut inferius exhibita, & vt dictum eſt ſecuriora ſunt, q̃ per inferius. vnde in enematibus ponitur opium circa quantitatem ciceris, aut philonium quod magis cõſueuit dari per os dolore circūſtante, aut requies, de quo philo-

E nio in dubĳs. ĩ fine capituli. aut dare pilulas poſitas ſupra de ſuperflua vigilia aut alia vt libebit, vt ſupra de dyſenteria inteſtinali, quibus locis recurre. aut theriacam nouã aut antiquam cum modico opĳ & huiuſmodi, de quibus narcoticis dicetur etiam aliquid in fine cap.

VERVM q̃a euacuatio conſueuit magis ac verius iuuare cū ex ea ſequatur cura vera, & ex dictis mēdoſa hinc in eis multiplico, etiam quia de re iſta infra ad ipſam euacuationem deſcendēs qua perficitur tertius canon, & cura vera adipiſcitur. Et antequam ad euacuationē veniam nota primo ꝙ talis euacuatio magis debet fieri per clyſteria, & ea quæ per inferius ponũtur q̃ ſuperius data iuxta canonem poſitum ſupra, & de dyſenteria etiam authoritate Aui. & aliorum. Secundo ꝙ ſi cõtingat te dare pharmacū per ſuperius, talis nõ debet eſſe educēs a remotis vt ex ductu aliarum materierum ad locum fortior ſequatur oppilatio & dolor. ꝓpter quod nota ꝙ diaphœnicon deſcriptione Meſ. eſt ſingularis medicina ĩ colica ſm ꝙ ipſe
F cõmendat, nam dactyli ſua viſcoſitate retinēdo prohibēt eleuationē aliarum medicinaꝝ ad remota, quare a remotis nõ trahit. Ex quo infertur ꝙ confectio diaphœniconis quæ ſit ſolida non eſt in caſu conueniens, qm̃ eius compoſitionem non ingreditur dactylus cõtra operantes Venetĳs qui eum in forma ſolida ſic exhibent. Tertio & eſt ſicut correlariū, ꝙ in principio qñ volumus ꝑ ſuperius euacuare quod debemus incipere à lenitiuis, & lubrificatiuis vt eſt caſia, ius galli decrepiti, & hmõi, vt infra. vñ Auic. de cura eius, & ex eis in q̃bus non eſt conuenientia, eſt vt feſtinatio ſit in dando in potu ſolutiuū deſuper, Ipſum.n. eſt fortaſſe vehementis virtutis, & humores & ſchiballe ſunt plures cum cõuertitur ad eos humor. deſuper fortaſſe nõ inuenit penetrationem & perducit regimē ad timorem maximum, & illud ꝙ in primis eſt neceſſarium eſt vt incipiat, & ſorbeat lenientia lubricantia, ſicut ius galli vetuſti quod narrabo in eis quę ſunt poſt. Quarto ꝙ qñ ſcitur ꝙ ſtomachus eſt debilis plenus humoribus quod ſciẽ
G quia accidit grauitas ſuper vmbilicū & repletio ſentitur, tunc audaciores eſſe debemus in dando pharmacū per ſuperius. Quinto ꝙ pharmaca per ſuperius exhibita nõ debent eſſe magnæ quantitatis, qm̃ ſtomachus ea abhorret, & ea non retinet, vnde non fœlicitatur operatio intenta, & ideo dixit Aui. de cura colicæ. & quod deterius ſumiẽ in potu ex colica in ſolutiuis eſt vt ſit magnæ quantitatis ex qua fugiat ſumens, & ſubditur immo pilulas, & omne quod eſt minoris quantitatis. Sexto ꝙ talia ſint aromatici odoris, & in hoc debet medicus eſſe curioſus. Septimo ꝙ in caſu nõ debemus expectare digeſtionem ſaltem infeſtante dolore, quoniam tunc materia habetur furioſa & ideo canunt verſus magiſtrales.

Sinocha cum colica, phreneſis, ſquinantis, & antrax,
Materias crudas euacuare iubent.

Et incipiatur euacuatio, vnde ſtatim debemus euacuare, propter quod inquit Auic. quod eſt ſm ipſum, quia fæces humoris aut ventoſitatis. Octauo cū peruentum erit ad
H euacuationem per clyſter ꝙ talis debet fieri ſtomacho vacuo ne ipſo exiſtente pleno per clyſter fieret attractio ad inferiora materierum crudarum veniētium ad fortificationem oppilationis, & doloris. Nono quòd ſuppoſito ꝙ dolor fiat poſt aſſumptum cibum vel ſtomacho exiſtente pleno ꝙ anteq̃ ponatur clyſter ſtatim tentetur euacuatio ipſius cibi per vomitum, & reiteretur vomitus ipſum cū cibo. etiã humores qui ſunt ſub forma cauſę antecedētis euacuentur. Decimo ꝙ ſi poſt aſſumptū pharmacum non ſequitur vt debet euacuatio ꝙ eo caſu clyſter fiat lenitiuum. Vndecimo ꝙ cū incipere volumus ab euacuãte, clyſter tale nõ debet eſſe acutū vt ſua acuitate ante digeſtionem materię trahat materias ad locum oppilatum.

Duodecimo ꝙ ſtante digeſtione tūc poterunt exhiberi clyſteria acuta, quoniam non erit illic timor, vt ſupra, ſed fiet conueniens euacuatio & doloris ſedatio. Tertiodecimo ꝙ non debemus multum continuare clyſteria. vnde

Secundo Venetino cantur.

Auic.

Auic. Et oportet vt non continuentur clyſteria, immo interueniat inter ea ſpatium, nam cõtinuatio eorũ eſt cauſa debilitationis virtutis et attractionis materierum multarum ad locum quæ poſtea ꝓpter debilitatem nõ poſſunt expelli & remanentes oppilationem ac dolorẽ maiorem faciunt. Quartodecimo ꝙ cum aliqñ neceſſaria ſint medicamina acuta vt clyſteria, & partim ex acuitate pharmaci eleuati ad ſuperiora, partim ex vaporibus, & a materia ipſa eleuatis cerebrum pati conſueuerit, ita vt qñq; patiens ad permixtionem rationis deueniat, debet medicus prouidere ipſi cerebro cũ aromaticis frigidis, oleis frigidis & huiuſmodi, ne ab eis lędatur. vt ſupra de diſpoſitionibus capitis magis & minus, vt ipſa exigit diſpoſitio. ſed hoc magis conſueuit accidere in colica calida, vbi etiã remouebatur quod dictum eſt hic. Decimoquinto ſcito ꝙ licet ex potentiali caliditate clyſteriorum acutorum lędi cõſueuerint cor & hepar, etiã læduntur maxime ex caliditate eorum actuali maxime qñ frequentantur. & ideo prouideatur hepati & cordi cum vnctionibus, ſuccis, epithematibus frigidis cũ ſandalis, & camphora qñq;. vnde melior eorum infrigidatio hoc caſu eſt cum ſuccis. Auic. emplaſtra, epithemata, & hmõi infrigidantia ſuis habuiſti locis de corde & hepate, ſi detur aliud pharmacũ a diaphœnicone detur in forma liqda, & poſt ipſum lauatiuũ, vt non contrahat moram. His itaq; cõibus ante euacuationem, & in euacuatione attẽdendis ſic pręmiſſis, conſequens eſt vt ea ponãtur euacuatiua, quę pro euacuatione materiæ phlegmaticę facientis colicã dari conſueuerunt. hæc nãq; ſunt, aut clyſteria, aut ſuppoſitoria, aut alia per ſuperius exhibita. Clyſter leue a quo prius incipiendũ, vt ſupra. ℞. aquę decoctionis blitis et ſurfurũ. ℥. xñ. mellis cocti & deſpumati. ℥. ß. vel zucchari ru. ℥. i. ſi ex melle timetur vetoſitatis generatio olei cõis. ℥. iiñ. ſalis. ʒ. ß. imponatur tepidũ vel circa. Quòd ſi aderit fe. nõ ponantur ſurfures, neq; mel, neq; oleum cõe, ſed violatum. Aliud fortius. ℞. altheæ, furfurum, ſiclæ. ana. M. i. caricarum numero. x. bulliant in lib. iiñ. aquæ donec ad vnam redeãt cum dimidia. deinde. ℞. de dicta colatura. ℥. x. olei vio. ℥. iiñ. ſal. ʒ. ß. vel plus ſm ſenſibilitatem inteſtinorũ, & ponatur calidum. Aliud efficacius. ℞. colloquintidæ. ʒ. ß. centaureæ minoris. ʒ. i. carthami. M. i. rutæ, origani, calamenti, arthemiſiæ, ſaturegiæ. ana. M. ſ. decoquantur ſufficienter in aqua conuenientis quantitatis, de qua aqua recipiant. ℥. xñ. vel circa, & in ea diſſoluãtur. ʒ. i. ſepi arietini, & addãtur caſtorei. ʒ. i. ſerapini. ʒ. ſ. oppoponacis. ʒ. ſ. oleorum de ſpica, liliorum alborum. ana. ℥. i. ſ. ſalis. ʒ. ß. imponatur calidum & non multum. Quòd ſi dolor fuerit vehemens valde addatur opñ quantitas ciceris, & apud multos reputatur efficax operatio, non tantum in forti colica, ſed etiam in forti iliaca. Exemplificato de debili forti & fortiori. Nũc ponam aliqua ex parte quorum fortitudinem & debilitatem per te comprehendes. tu tamen conſidera bene ſi adeſt feb. ſi facilis poteſt conſequi inflammatio iuxta canones poſitos ſupra. Expertum. ℞. baurach. ʒ. i. tere & diſſolue in. ℥. vi. olei rutacei, & impone calidum. Aliud ad idẽ & multũ commendatũ. ℞. ius galli decrepiti verberati ſm artem, vt infra de cura colicæ ex retentione fæcum cum decoctione carthami, polypodñ, cimini, anethi, centaureæ, fœniculi, aniſi. ana. & addatur olei rutacei. ℥. iñ. caſię, hieræ. ana. ʒ. ſ. Alñ ex ſolo vino aromatico, vt maluatico, & huiuſmodi. cum oleo cõmuni & modico cimini conficiunt, tu tamen ſemper aduerte ſi adeſt feb. Aliud fortius quo non eſt vtendum niſi magna exiſtente neceſſitate. ℞. ſeminis aniſi, cimini, anethi, ameos, baccarum lauri, fœniculi carui ana. ʒ. i. origani, calamẽti, rutæ. ana. M. i. foliorum ſiclæ, mercurialis, florũ camomillæ, centaureæ minoris, ſurfurum. ana. M. ſ. caſtorei. ʒ. i. ſ. carthami, polypodñ. ana. ʒ. ß. agarici. ʒ. i. ſ. bulliãt in aqua ſufficientis quantitatis & colaturæ, addãtur olei rutacei, anethini. ana. ʒ. ß. ſalis communis. ʒ. ß. hieræpigræ, caſiæ. añ. ʒ. ſ. mellis. ℥. i. ex his omnibus fit & fieri poteſt ex pau-

A cioribus, tu itaq; elige, & fac ſm canones, vt videbitur. Item quandoq; fit clyſter ex decoctione radicis cucumeris aſinini, cum pulpa colloquintidæ, & cum oppoponaco, & ſerapino diſſolutis in oleo rutaceo, ꝙ eſt forte, maxime cum retinetur certis horis. Item fit clyſter ex ly. acetoſo compoſito cum melle facto cũ pulpa colloquintidæ, polypodio, & huiuſmodi educentibus phlegma, & certe vbi exiſtimatur ꝙ phlegma ſit inobediens exitui ſua vehemente viſcoſitate non eſt ferẽdum ponere in clyſteri de aceto in notabili quantitate cũ tali multo. vt. ℞. aquę decoctionis radicis altheæ lib. ſ. aceti. ℥. iñ. baurach. ʒ. i. olei liliorum alborum. ℥. iiñ. Item & eſt iuuatiuũ valde. ʒ. i. caſtorei cum oleo. Et nota hic ꝙ mirabilis eſt in caſu ſuccus panis porcini clyſterizatus, & videbitur ſedare dolores, ita & aiunt mirabile conferre caſtoreum in colica frigida. Item. ℞. picis hiſpaniæ. ʒ. iiñ. olei rutacei, butyri. ana. ℥. iiñ. fiat clyſter. Item in ſedando dolorẽ valet aſſa, fimus columbinus, amoniacum cum melle conquaſſatũ,

B & replicando dico te cum cautela, & obſeruatione canonum hæc fortia applicare, conſidera. Item nota vt infra quòd hiera in his enematibus eſt conuenientiſsima medicina, quia materiam in rugis inteſtinorum contentã & in eis incluſam remouet & educit. Et ne in longum procedam in his enematibus hic ſcribam ſimplicia quędam, & compoſita valentia in reſolutione materiæ frigidæ phlegmaticæ, & eius euacuatione domeſtica ſatis & virtuti familiaria, ex quibus diuerſis diuerſa, & plura per te adiuuare poteris. Talia ſunt, origanum, calamẽtum, ruta, pulegium, hyſſopus, ameos, maiorana, laurus, & baccę eius, enula, radix peonię, ireos, ſiſeleos, aſpaltum, myrrha, naſturtium, galanga, anethum, tribuli, crocus, vinum antiquum potens, ſparagus, aniſum, gallia, ſtercus columbinum, ſtercus canis, maxime comedentis oſſa. Et ex calidioribus quibus vti debes materia diminuta, ſunt piper, ſynapis, allium domeſticum, & ſilueſtre, zinz. & ſimilia.

Et ex abſtergentibus ſunt, carice, ſtercus canis, columbi

C ni, mel, ſicla, furfur, centaurea minor, vrtica, ſe. eius, mercurialis, ius galli decrepiti, carthamus, baurach aqua maris: & huiuſmodi. Et ex cõpoſitis alteratiuis ſunt, theriaca, mythridatum, electarium de baccis lauri, & huiuſmodi. Et ex proprietate valentia ſunt, allium de quo Auic. decimaſexta tertñ de medicinis conferentibus colicę frigidæ. Allio enim ineſt proprietas bona in ſedando dolorẽ frigidæ cum hoc ꝙ non eſt ei vis faciendi ſitim ſicut cepę, & quandoq; ſumit eum colicus cum ſentit vitium colicæ & dimittit cibũ omnino & vltimat ſe in exercitio, & nõ comedit aliquid, immo dormit poſtquam bibit de vino puro, & reiterat & ſanatur. Item caſtoreum vt ſupra de quo Auic. allegato loco. Et caſtorei in colica eſt operatio mirabilis. Lumbrici terreni exiccati in potu dati. Stercus adib in potu datum, & eius ſuſpenſio ſola in pelle cerui, & cum argento, etiam vt voluit Gal. qui ſuſpẽdebat circa vmbilicum, & dicit ſe ſæpius probaſſe. Et puluis inteſtini ipſius lupi exiccati eſt ipſo ſtercore magis iuuatiuũ

D datum in potu. Item ſcorpiones aſſati, & ſunt vltimum remedium. Cornu cerui vſtum in potu exhibitum. Et licet hæc poſita ſint conferre bibita, tamen hic ea adduxi credens ſuppoſita non minus iuuare. Et hic gratia noui intantum quidam extulerunt ſtercora lupi, vt dicant experimentum ex eo factum, quia ad brachium vel coxam ſuſpenſum hora doloris verum eſſe, quibus vt poſſum credo. Dicunt & alñ quòd portio illa vmbilici quę inciditur a nouiter nato ſuper ſe portata defendit hominem a colica. Item ꝙ portio coralli idem operatur. Item ad idem hepar capræ vitulatum & bibitum. Et multa talia audiui inueniri, quibus cum fidem nõ adhibeam magnam ſilentio præteriui. Ex his itaq; vt dictum eſt confice clyſteria vt placebit. Ex eiſdem etiam fieri poſſunt ſuppoſitoria cum melle. Suppoſitorium. ℞. pulpæ colloquintidæ. caſtorei. ana. ℈. i. chitram coclearia duo, mellis quod ſufficit, & adde modicum ſucci panis porcini eſt forte valde,

Adib arabibus, noſtris lupi nuncupatur.

quod in vltimis quando alia non conferunt adminiſtra.
Aliud & eſt almanſoris. ℞. ſalis. ʒ. ij. colloquintidæ, ſcam-
moneæ. ana. ʒ. ſ. mellis quod ſufficit. Item ad idem radix
bryoniæ, vel panis porcini inuncta, cum oleo liliorum al-
borum, vel anethino. Item. ℞. cumini, pulueris rutæ, pa-
nis porcini. ana. ʒ. ſ. colloquintidæ. ℈. i. mellis quod ſuffi-
cit, & ſi vis potes addere puluerem hieræ ſimplicis, & cō-
poſitæ. Item. ℞. licij. ʒ. i. ſtoracis, calamitæ, myrrhæ, opij,
thuris. ana. ʒ. ij. croci. ʒ. ſ. cōfice cum ſucco arnogloſſæ, &
imponatur, & impoſitum teneat per horam, ſedat dolo-
rem, & dormire facit ſæpe, tibi dictum eſt de narcoticis,
vt ſupra ſpecialiter de fluxu inteſtinali, hæc ſunt in vlti-
mis dando, quando ſcilicet non alia conferunt, multa ta-
lia per te conficere potes, quare &c. De euacuātibus ve-
ro per ſuperius exhibitis, Nota canonem ſecundum ſupe-
rius poſitum in complendo canonem tertium generalem
de euacuatiōe, vnde poſt illa ſcito ꝙ hierapicra eſt in hoc
caſu ſingularis medicina. Item diaphęnicon: vt ſupra. Sed
ſtatim dices, Aui. Gal. Raſis & cæteri medicinæ authores
dant ſcāmoneam, turbith, agaricum, laudatur & diacito-
niten ſolutiuum Meſ. Item & ab ipſo electarium indum.
hæc enim ſunt a remotis ducentia contra canonē. pro iſto
dicendum credo ꝙ talia maxime conferunt, & ſpecialiter
in magno dolore vbi eſt multa materia, quę īdiget magna
euacuatione. Et pro canone dico ꝙ ſtatim per horam vel
per duas vel circa, ſecundum ꝙ medicus exiſtimat medi-
cinam talem eſſe actuatam, debet dare bonum lauatiuū
cito deponēs medicinam in locum viſcerum inferiorum
ne a remotis trahat. Item ꝙ ante talem medicinam debet
præcedere clyſter, & de hoc & ſtatim. Et ex vſualibus
ſunt diaphænicon, electarium indum, diaturbith præpa-
ratum in forma ſolida & in puluerem cum vino aut iure
gallinarum. Et multi conficiunt electaria ſolutiua in hoc
caſu valentia. vt. ℞. hierepi. ʒ. i. turbith. ʒ. ſ. zinzib. ℈. i. di
ſtemperetur cum. ʒ. iij. vini. & detur calidū, & quia ſup-
poſita magis conferunt ꝗ̄ ebibita. vt ſupra. Et etiā de his
ſatis hinc nō extendo me ad ea electaria, quę per te confi-
cere poteris ſed laudata & experta ſequere, nā melior eſt
experta non experta Auicen. Poſtremo pro nūc ſcito ꝙ
terbentina eſt ſolēnis medicina in hoc caſu. nam ego dedi
de ea. ʒ. ij. cum iure galli decrepiti decocti, vt docet Meſ.
cum iure gallorum, & ſucceſsit optime. Item nota quòd
agaricus eſt medicina ſolutiua nō conueniens in hoc caſu
vt Aui. de cura colicæ inquit, non oportet vt confortetur
hiera cum agarico, quoniā agaricus eſt profundans ſtans,
& tu conſidera. Et pilulæ valentes, quæ phlegma depo-
nunt, vt ſunt de ſerapino, de hiera cum agarico, cocchiæ,
de ſarcocolla, fœtidæ, de euporbio, de colloquintida tur-
bithatæ, & huiuſmodi. vt quarto tractatu, poſt quorum
aſſumptionem da lauatiuum deponēs, vt dictum eſt, de-
bet lauatiuum calidum eſſe actu & potētia, vt ex iure ali-
quo in quo decocta ſint, quæ in colica phlegmatica va-
lent. Et ſemper ſis attentus ſi adeſt feb. aut non, quoniam
ſic oportet te moderare.

COMPLETVR quartus cum digerētibus phlegma,
vt eſt ſy. de calamento, oxymel compoſitum & huiuſmo
di, de quibus. iiij. tracta. potes ex datis conficere per te ſy.
decoctiones & huiuſmodi. vt lib. ebit.

Et qa hęc paſsio nō cōſueuit expectare digeſtiua iuxta
verſus ſuperius poſitos hinc &c. tū pro cōplemēto, & in-
tegritate curę & pſeruatione ne de proximo cadat patiēs.
ceſſato etiam dolore dare debes digeſtiua poſt quę dabis
ſolutiua, & talia poſſunt eſſe a remotis ducētia. vñ ad ar-
gumentum ſuperius factū etiam dici poteſt, ꝙ canon ille
ſecundus loquit ſtante actuali dolore, cum quo tamē ſtat
ꝙ nō exiſtente dolore & facta digeſtione humorū phleg-
maticorum dari poteſt ſcāmonea, turbith, & hmōi, & tu
conſidera. vtraqꝫ rñſio tolerabilis. Prima tū plus placet.

Digeſtiuū magiſtrale qd magis gratia exēpli ꝗ̄ neceſsi-
tatis deſcribo. ℞. calamēti, origani, hyſſopi, baſiliconis, flo
rum ſanſuci, ana. M. ſ. ſiſeleos, aniſi, fœniculi, ſeminis apij,

E raphani. ana. ʒ. i. radicis enulæ, hireos. ana. ʒ. ß. menſi, aco-
ri. ana. ʒ. i. ſ. ſquinanti, ſeminum vrticę. ana. ʒ. i. florum ro-
riſmarini, borag. & bugloſſe. ana. M. i. mellis cōis deſpu-
mati lib. i. aceti ſquillitici. ʒ. ij. deinde cum prædictis bul-
liant, zinzib. galangę. garyophyl. ana. ʒ. i. ſpicę. ʒ. ſ. Et ſi
vis ex paucioribus cōficere habes ſy. de hyſſopo & alios
digerentes phlegma, vt quarto tractatu. & tu ibi.

Quintus perficitur cum ligationibus doloroſis, appli-
catione ventoſarum in partem oppoſitā dolori. laudat tū
earum applicationē. Aui. ſuper locū doloris quod intelli-
gif dum materia eſt vētoſa & pauca, aliter nō eſſet tutum
remedium. vt ſupra de dolore ſtomachi, & tu ibi. Item cō
pleē vomitu, de quo vomitu primo attēde ꝙ ſi dolor acci
dit poſt aſſumptū cibum eſt medicina ſingularis, & iā in-
uenta ſic curaſſe colicā, & oportet vt reiterē donec ſuffi-
cienter euacuata fuerit materia illa ſtomachi. ſecundo ſi
accidet ante cibū adhuc eſt cōueniens minorādo cauſam
antecedentem & partim coniunctā. tertio nota ꝙ vbi cō-
F prehendes multā eſſe fęcem & humores multos groſſos,
ꝙ vomitus erit medicina magis, ꝗ̄ ſolutiua. De vomiti-
uis habuiſti, ſupra de vomitu, & tu ibi. Item hæc gratia
exempli. ℞. aquā vel vinum infuſionis aſſari detur tepida
cum oleo. itē aqua nucis vomicę, vel infuſiōis ellebori al-
bi & eſt forte. item aqua decoctionis atriplicis cum aceto
& oleo, & tepida. & eſt domeſticum. Aliud & eſt Raſis. &
forte. ℞. cartami, nucis vomicę, nigellę, ſeminis raphani,
& anethi. ana. ʒ. ſ. dentur cum aqua tepida, & cum modi
co aceti. Et nota ꝙ ſi vomitus ſuperfluerit cohibēdus eſt,
cum quibus habes ſupra de vomitu, & tu ibi.

Sextus cōpletur cū clyſteribus, & ſuppoſitorijs phleg-
ma educentibus, de quibus actū eſt in cōplemento tertij,
vnde vt ſupra in canonibus & eſt Auic. cum materia erit
contenta ſub vmbilico, melior erit euacuatio cū enema-
tibus ꝗ̄ per ſuperius exhibita.

Septimum vero adimplent electaria, confectiones, po-
tus, clyſteria, & hmōi per os & per interius exhibita. Em-
G plaſtra, vnctiones, fomētationes, balnea & hmōi ad extra
applicata. Electaria calida, de quibus. iij. tractat. vt ſunt
theriaca, mithridatum, electarium de baccis lauri, philo-
nium, & hmōi. Cōfectiones calidæ vt ibi, diaciminū, dia-
cinnamomum, diamargariton, diamuſcum, diagalanga,
dianiſum & hmōi. Item. ℞. theriacæ, mithridati. ana. ʒ. ſ.
da cum vino infeſtāte dolore. Item aliter. ℞. theriacę. ʒ. ſ.
da cum vino. conſidera bene ſi adeſt feb. pro pauperibus
vero da allium, aut parū cimini torrefacti cum vino. De
potibus autē elige ex ſimplicibus datis & cōfice quæ vis.

Item ſy. calidos vſuales, & cōſimiliter agendum de cly-
ſteribus, ſuppoſitorijs &c. Itē de vnctionibus, emplaſtris,
fomētationibus, balneis, vt ſupra in cōplemento ſecundi
canonis. Sed de his quatuor vltimis aliqd particulare. Et
ſcito primo ꝙ vnctiones, & emplaſtra in hoc caſu ſunt in
duplici manerie. Nā quędam ſunt ſolutiua quędā non ſo-
lutiua. Exemplū primi. ℞. ell. bo. al. ſeminū vrticę abſin-
thij. ana. ʒ. i. fellis tauri. ʒ. ij. olei irini. ʒ. ſ. pinguedinis adi-
H pis. ʒ. ij. cerę quod ſufficit. vngatur ab vmbilico vſque ad
radicē virgę. Item potes addere de colloquintida, de ſuc-
co cucumeris aſinini, de ſuc. panis porcini, cui ineſt pro-
prietas, vt ſupra & ſic de alijs, vnde dicitur expertū ꝙ vn-
ctio facta ex butyro, & puluere colloquintidę ſoluit ven-
trem, & curat colicā. Et ex rebus calidis dictis ſupra nō
ſolutiuis conficere potes cum farina frumenti vel ſeminis
lini emplaſtrū cum vino cocto. Item ex melle multo cum
quo ponatur lana ſucida incīſa minutim ad debitā ſpiſſi-
tudinē cum cimino & calidū ponatur & reiteretur. expe-
tum etiā per me. Itē valet oleū de cucumere aſinino. Itē
et alia olea calida, in quibus ponit caſtoreum, aut euphor
bium & hmōi. vt videbitur conſidera ſi adeſt feb. an non,
qm̄ in iſtis oportet te moderare. Fomētationes, ſiue eua-
porationes fiant dupliciter. primo humidę cum ſpongijs,
filtro, aut alijs pprijs, vt dictū eſt in ſecūdo canone. ſecun-
do ſiccę, vt ſunt ſacculi ex milio, panico, torrefactis, flore

camomillæ, cartamo, furfure, & hmōi, & quādoq; hi ſacculi intunduntur in oleis calidis, & ſic calidi applicantur. De balneis vero dicendū primo q in cauſa frigida ſunt vehemētis iuuamenti. vnde Aui. tina vehementis eſt iuuamēti in doloribus colicæ, & infra. & aqua quidem tinarum vehementer confert colicæ frigidæ cum ſedēt in eis. Sed anteq̄ patiens in ea ponatur, debet medicus cōſiderare an ſit fortitudo virtutis. nā fortis poteſt audacter poni, debilis autē debet poni cū prudētia magna, & cautela, & omnia eius accidentia debet bene cōſiderare & extrinſeca, nā ex balneo debilis leuiter ſyncopim incurrit, & anguſtiā. Secūdo q in balneo ponantur ex redolentibus infirmo magis gratis calidis aut frigidis vt exigit diſpoſitio. Tertio q aqua talis non perueniat ad regionē pectoris, cordis, aut hepatis ne ex ipſa inflāmentur. vt ſupra in canone quarto q in cauſa frigida non conueniunt balnea aquę dulcis vt ſupra in fine cōplementi ſecundi canonis, ſed bene tinarū vnde de cura colicæ frigidæ inquit. & aqua quidem termarum in dolore vehementi quando cum eis fit balneatio, iuuat valde, & aqua de ſale armoniaco eſt mirabilis in hoc abſolute. Et ſi nō aliter ſaltem bibita ſi tolerat eius potatio, & ſimiliter tina facta ex aqua in qua decoctæ ſunt medicinę reſolutiuæ, ſubtiliatiuę quod additum eſt ad correctionē canonis. Quinto q ſi poteſt patiēs tolerare, debet ſtare ſupinus in vaſe aliquo, deinde habere vas pluriū foraminū eleuatum ab eo per ſtaturā hominis, & in eo vaſe aquam termarum, quia ſalſam, nitroſam, ſulphureā, cinericiā aut hmōi, quæ cadat per illa foramina ſuper ventrem eius, eſt enim hoc vehementis iuuamenti. & eſt Auic.

Accidentium autē correctio, ſuis inquiratur capitulis.

CVRA. In facta a cauſa calida cholerica, proportionaliter ſeruentur canones, vt de frigida actum eſt. Sit diæta declinans ad frigidū. Vnde laudatur ptiſana hordei olera frigida vt lactuca, blitis, & viola, atriplex, excepta cucurbita cui ineſt proprietas mala in ęgritudinibus inteſtinorum. Aui. de cura choleticæ apoſtemoſę, de quibus ſupra tertio tractatu. nam tu recurre ibi. Et conueniunt fructus frigidi, humidi, vt pruna, ceraſa, & huiuſmodi. Sed aduerte de peponibus qui colicam faciunt. De potu autem eſt bene conſiderandum, nam in hac non timetur ab aggregatore aqua frigida, inquit vt allegatū eſt, ſcio enim iuuenes & ſenes in breui cum tali diæta ſanatos, & aquam frigidā ſcio eos bibiſſe, & ſine læſione membrorū melius aduenisse et dolorum tota cauſa prohibita perfecta rediit ſanitas & in eodem cap. vidi quoſdam ex calida materia laborantes, quibus cum localia nihil prodeſſent aqua frigida in multa quātitate bibita ſtatim cōferebat etiam ſuper caput, & ſuper ventrem. Sed quid ad Aui. & ad alios qui videntur tantū vituperare aquę frigidę potum in colica, & dictum eſt in principio de educētibus colicam, q aqua frigida colicā inducit. quod argui de fructibus frigidis in hoc caſu commendatis. Dicēdum verba authorum intelligi debere in colica ex cauſa frigida, & hinc dicebat Aui. de cura colicæ frigidæ, & quandoq; commouet dolorem potus aquę frigidę. eſt enim nocibilior eis in hac ęgritudine, ſcilicet ex cauſa frigida eueniente. Somnus fit prolixior vt poteſt. eſt enim medicina ſingularis in omni dolore. Quieſcat ne ex motu agitetur, & inflammetur materia. Euacuetur venter cum lenientibus, vt viola, malua, bliti, oleo viol. & huiuſmodi. Et ſi ponetur euacuans choleram bonum, etiam ex ſcāmoneatis. Non iretur, neq; furiat. Mitigetur dolor cum anodinis mixtis cum frigidis, vt cum flore camomillę, meliloti, & huiuſmodi. viol. malua, flore nenupharis, etiam cucurbita recenti addita cum petiis infuſis in aqua frigida, aut ſpongiis, aut bucellis cucurbitę recentis, & ita de aliis diuerſis ſecundum varia ingenia, & hoc ad extra. Auic. intra vero cum enematibus, ſuppoſitoriis, potibus, electariis et huiuſmodi. nam valet clyſter ex ptiſana hordei cum oleo roſa. multo prius abluto in aqua veri frigoris. Item oleum roſ. ſolum. Item oleum viol. Item clyſter aquę frigidę dummodo non ſint

Cucurbita inteſtinis inimica.

Pepones colicā facere.

A quæ contrarientur ex parte virtutis & huiuſmodi. Item clyſter ex hordeo, viol. ſemperuiua, malua, pru. camomilla, anetho, meliloto, & huiuſmodi cum oleo viol. zuccharo vio. Item ex decoctione harum rerum infrigidatarum, & poſitarum in veſica ænea, aut ſtannea & applicētur vt ſupra. Item dentur potus frigidi, vt iulep roſ. aut vio. cū aqua hordei aut decoctio maluæ prunorum & huiuſmodi. vt videbitur expedire. Item ponatur patiens in balneo aquæ dulcis, aut in quo decocta ſint prædicta frigida, & ſit tepidū & declinans magis ad latus frigiditatis ſi virtus tolerat, vt ſupra & in ſumma proportionaliter age cū frigidis in calida, & cum calidis in frigida. Quòd ſi dolor non ceſſauerit vltimo deuenias ad narcotica, vt eſt ſuppoſitorium factum ex ſtorace, & opio, & eſt validiſsimum, de quibus narcoticis dicetur in fine capituli. Item emplaſtretur & inungatur cum rebus frigidis tibi notis ex tertio tractatu, & ſæpe replicatis.

Euacuationes fiāt cum his datis per ſuperius lenitiuis, B vt caſia, manna, prunis, tamarindis, viol. & huiuſmodi. Quòd ſi nimis leuia videntur da cum eis aliquid de ſucco roſ. & poſtea lauatiuum, vt docebit in de colica frigida, frigidum tamen actu & potētia, vt eſt aqua hordei, decoctio violarū, & hmōi. Item cum clyſteribus de quibus iā actum eſt imponēdo aliquod ſoluens cholerā, vt hieram, electarium de pſilio, de ſucco roſ. & hmōi. vt. iiij. tract.

Digeſtio fiat cum digerentibus cholerā, de quibus allegato nunc loco, & conſimiliter fiat euacuatio.

Alterentur inteſtina cum frigidis vt dictum eſt per ſuperius & inferius.

Corrigantur accidentia, vt decet ſuis locis quęrenda.

Vltimo nota q diuerſio facta vomitu eſt magis conueniēs hic q̄ in colica frigida. ſi facile fieri poteſt, quia ex difficultate eius timetur inflāmatio, & cōmotio cholerę ad inferiora poſtea. Item ligationes ventoſę & huiuſmodi. ſunt etiam hoc loco conuenientia. Sed quid de phlebotomia dicēdū, credo primo q exiſtēte plethoria, aut hepatica ca C liditate aliis cōtentiētibus cōpetit ex baſilica dextra. Secundo q etiam ratione fortis doloris cōpetit diuerſiua: et non ſolū in calida, ſed etiam in frigida, quod credo conſonum Gal. primo aph. com. xxiij. In dolore ergo maximo nulla medicina hac defectione eſt perfectior, & vide in fine Rubricæ de hoc. Si itaq; cū cholera fuerit aliqd phlegmatis, vt puta totum fuerit phlegma ſalſum, tunc cū his dictis pone abſtergentia, & ſubtiliatiua, cuiuſmodi ſunt lupulus, ſicla, baurach, & carthamus, & in euacuatiuis, q̄ etiā phlegma reſpiciūt, vt agaricus & hmōi. Et hic bene nota q qñ in principio non cognoſcitur q ſit ex frigida, & applicantur calida acuētia choleram &c. q tunc infirmus ponatur in termino mortis, & ideo bene omnia ſigna conſiderentur ne cadat error, & perquiratur diligenter ſi ex hepate aut chiſti venit cholera ad inteſtina, vt melius ſuccurrere ſciatur. Ecce in quanto periculo eſt ars noſtra.

CVRA. In facta a retentione fęcum exiccatarū & caliditate duo ſeruentur canones. Quorum primus eſt mol- D lificatio fęcum. Secundus eſt mollificatarum eductio.

Primus completur cū his, quę per os & inferius adminiſtrātur mollificantia calida aut frigida aut tēperata, vt exigit neceſsitas, vt iura pinguia, & proprie gallorū decrepitorum decoctorū, ſi ſe. aderit cum aliquo frigido mollificante, vt eſt viola, ſebeſten, pruna, vua, ficus, chryſomilla, decoctio caulium cum iure hędi, aut agni pinguis, aut gallinæ. Itē cum oleo plurimo ſunt hmōi. Itē dentur per os & per inferius imponātur decoctiones ex maluis, viol. iuiubis, ſebeſten, tamarindis, prunis, ſpinachiis, atriplici, bliti & talibus, cū zuccharo vio. p os. Itē cū oleo amygdalino vel viol. conditis, & per inferius cum oleo multo. Item oleum ſolum bibitū vel clyſterizatum, vel ſeſsio in balneo aquę dulcis ex decoctione harū facto. Itē & pro potentibus ſeſsio in oleo ſolo vſq; ad vmbilicū, & eſt ſingulare qđ faciebat recolēdę memoriæ magiſter Io. de ianua. Itē fomētationes ex his & oleo. Emplaſtra mollifica-

tiua.motus vt deſcēdat īferius fęces,& īgeniare.vt ſupra.

Secūdus perficitur cū euacuātibus fœces ſic mollificatas,& ex melioribus eſt caſia fiſtula quæ vtranq; capit intentionē,licet manna etiā valeat in hoc.Itē clyſteria mollificatiua cum caſia,& hiera facta ſunt optimi iuuamenti, vnde ſemper primo tentes mollificare, deinde euacuare, & qui dant euacuatiua per ſuperius in hoc caſu & maxime alicuius fortitudinis non præmiſſo clyſteri, & regimine mollificatiuo cōmittūt rem magni timoris, & erroris.

Et nota ꝙ tātum debet clyſter continuari antequā te ſecures de aliquo ſolutiuo ꝙ videaſ manifeſtius exitus ſchibalarum,vt per hoc cōprehendatur via apertio. Secundo nota ꝙ prius debes tentare cum facilibus, ꝙ ſi nō ſuccedit recurre ad clyſteria fortia ſupra de colica frigida incipiendo ſemper gradatim a minus fortibus, & omni die debet imponi clyſter lenitiuum ſi virtus tolerat. Et ne abſq; exemplo diſcedas.℞.blitis maluarum furfurū. ana. M.i.altheæ.M.ſ.caricarum numero.x.coquantur, & fiat deinde eorum fortis expreſsio,& cum oleo viol. zucchari rub.℥.ſ.ſalis. ʒ.ij.fiat enema. ꝙ ſi fortius adde ex caſia, & hiera.ſi adhuc fortius, adde ex agarico, coloquintida, aut electario ſolutiuo ſupra de colica frigida. iſta autē fortia nō debent exhiberi niſi quando leuia nō ſufficiūt. Et quoniam de iure galli decrepiti facta eſt mentio,ideo nota & pro pręcedentibus ꝙ gallus debet inſequi cum fuſtis paruulis donec propter debilitatem acquiſitam ex motu & itinere cadat,deinde incidatur caput eius, & euiſceretur,& frangātur oſſa eius,& bulliat in aqua plurima cum ſale,anetho,& polypodio donec diſſoluatur, totus ex illa aqua bibatur lib.i.vel minus ſecundum ætatem. Poſtremo aduerte ꝙ ad perfectam et canonicam curam oportet te particulariter magis cōſiderare cum talis fœcum ſiccitas a multis particularibus cauſis perueniat. Verbi gratia primo quia cibus fuerit ſiccus, aut paucus, & in caſu primo vtere iuribus,& cæteris mollificatiuis. vt ſupra in ſecundo caſu multiplica cibum multi nutrimenti. Secundo a caliditate ſtomachi, & inteſtinorum deſiccantium, quo caſu dabis frigida humida,& lactucam, ſpinachiam, portulacam, & huiuſmodi de quibus ſupra cū aqua hordei,aut cum vino. Tertio a fortitudine retentiuæ, & debilitate expulſiuæ, quo caſu dabis de eiſdem cum aliquo acuto ſtimulante, vt eſt ſal,cępe,porrum, atriplex, & huiuſmodi. Quarto a debilitate ſenſus, & tūc da in ſolutione agaricum,hieram:& huiuſmodi. Theriacam,mithridatum,& huiuſmodi.& clyſteria,vt decet,& ciba cibis laudabilibus. Quinto ꝙ cholera non mittitur ad inteſtina, & tunc da quę oppilant, & choleram iuuant ad trāſeundum ad inteſtina,de quibus de oppilatione hepatis,& de icteritia.nam hęc omnia ſunt cauſa ſiccitatis fœcum,quia retinentur plurimi. Sexto ſi fuerit ex multo exitu vrinæ da minorantia vrinam, vt ſunt paſſulæ dulces, penidiæ, dactyla,caſia,lentes excorticatæ,bdelliū,& pontica,quæ per ſe illud faciunt. Septimo ex raritate, & diſſolutione ex ſudore acquiſito vel ſuperfluo exercitio, & ſimilibus cum cibis viſcoſis groſsis,et cum flabellationibus,irrorationibus frigidis,& huiuſmodi prohibe. ꝙ ſi fuerit ex naturali raritate texturę,propter quod faciliter a mala complexione frigida patiatur, tunc procede cum alterātibus, & defendentibus pannis,pellicijs,& huiuſmodi. Octauo in facta a mala cōplexione frigida ſicca abſq; materia ſufficiunt duo canones,ordinatio diætę,& alteratio.Quibus compleantur habes ſupra tertio tractatu, de cibis in hoc caſu valentibus. Pro ſecundo vero habes alteratiua calida,& humida poſita in hoc capitulo. Quòd ſi fuerit cum materia melancholica,quod raro accidit, ordinetur diæta,euacuetur cum euacuantibus melācholiam,vt ſunt ſenæ,polypodium, epithymum &c. de quibus ad plenum quarto tractatu.mitigetur dolor diuertatur. Et breuiter obſeruentur proportionaliter canones iuxta numerum eorum qui in phlegmatica poſiti ſunt clyſterizando, embrochando, emplaſtrando ponendo in balneis & huiuſ-

E modi. Et nota ꝙ in ſuppoſitorijs iuuatiuus eſt valde puluis lapidis lazuli aut armeni.

Cvra. In ea quæ eſt ex ventoſitate. Ordinata diæta ponatur patiēs ſuperius in loco calido, & manibus inunctis cū oleo de ruta, vel nardino, vel caſtoreo, fricetur vēter leuiter & cum tactu ſubtili adequante inteſtina & reducente ea ad ſitum ſuum mittantur per ſuperius aut inferius ex calidis reſoluētibus de quibus de colerica phlegmatica, & impoſito enemate eleuentur crura, vt liquor ad gracilia perueniat,& ipſo habēte clyſtere detur per os theriaca cum vino calido. Quòd ſi poſsit accipere oleum de ruta cum vino calido optimum. Auicen.recipiat vinū decoctionis camomilis. Item ligentur crura, coxæ, & fiat frictio dorſi cū oleo prędicto. Et ſcito ꝙ hoc caſu ī enematibus ſingulariter laudatur caſtoreum, aſſa,ſtorax,adeps anatis,ſuccus fœniculi,rutæ. Itē fiāt fomētationes,emplaſtra,& hmōi,vt de colica frigida. Itē confert valde,& eſt Cermiſoni cōpreſsio ventris facta ab ipſo patiente ſuper

F puluinar duplicatum, qm̄ ventoſitas coartata ſpargitur, & a loco remouetur,& a natura ſic facilius ſuperaſ. Clyſter optimum.℞.ſucci fœniculi.℥.iiij.ſucci rutæ.ʒ.ij.hyſſopi,origani,calamenti,camomillæ.ana. M.i.bulliant prędicta in aqua ſi eſt fe.in vino ſi eſt ſine fe.de qua decoctione. ℞.℥.vi.olei nardini.ʒ.iij.pinguedinis anſeris. ℥.i.caſtorei. ʒ.i.ſtoracis.ʒ.ij.diſſoluantur in ſuccis, & omnia ſimul miſce & impone calidum ſufficiēter. Item caſtoreū & ſtorax diſſoluta in dictis ſuccis cum adipe anatis efficax.

Cvra. In facta ab apate oportet diſtinguere an ſit calidum aut frigidū. In ea vero,quę eſt a calido quod eſt ſm plurimū reſpectu eius quod fit a frigido quod eſt raro, primo ordinetur diæta ad contrariū cauſę,quia fit frigida, & humida, vt ſupra de ea. Secūdo & hoc in principio fac phlebotomiā diuerſiuā ex baſilica & magnā & paruá,habito ſemper reſpectu ad ętatē,virtutē,habitudinē,plethoriam,& hmōi. Quòd ſi fieri non poſſet pone ventoſas diuertentes ſcarificatas,vt decet iuxta dicta. Quòd ſi fuerit

G grande apa ita vt capiat renes, & impediat vrinam prius phlebotomata baſilica,phlebotoma ex alia vena. Tertio euacua cū lenientibus ex caſia,māna,decoctione violaꝝ, ſebeſten,prunoꝝ,& hmōi. Quarto fac enema lenitiuum alteratiuū ex decoctione hordei, violarum, altheæ,ſebeſten cū caſia,oleo ro.violato. Quòd ſi cōprehendes multā choleram peccare,da caſiā cum re ſcāmoneata, vt electario de ſucco ro.& huiuſmodi. & ſis memor canonis de lauatiuo poſiti ſupra,de exhibitione medicinaꝝ fortium in de colica frigida. Itē valet lac aſininū clyſterizatum cum caſsia, & oleo amygdalino, hæc in principio. Cum pertrāſit principiū,& peruenitur ad ſtatū, oportet vt permiſceantur frigida cum calidis.vt verbi gratia, aquā hordei clyſterizabis cum folijs althęę,aut cum flore camomillæ. Item ponēdo caſiam cum zucchar o ru. & cum peruenis ad ſtatum miſce æqualiter ex calidis & frigidis.

Et ſimiliter in declinatione vincāt calida. Nā hęc oportet in cura apatum variare ſm varietatē temporum ſuo-

H rum, & pariformiter ī principio ꝓcedes cum emplaſtris infrigidātibus in augmēto miſcebis, & de calidis & frigidis iā dictum eſt coproſe. Et ſcito ꝙ terbētina eſt ſingularis medicina iuuamenti. In ea vero, quæ fit ab apate frigido quod eſt raro ordinetur dięta, vt decet, pro quo require ſupra de apoſtemate frigido ſtomachi &c. ſerua in phlebotomando magis & minus, vt in ea quę eſt ex calido, & euacua cum lenitiuis ſaltē in principio, & non cum fortibus, vt eſt caſia ius galli in quo decoque. vt ſupra de frigida, pone clyſteria, applica fomētationes principio emplaſtra, & cętera omnia ſm numerum canonū, qui de colica ex calido apoſtemate poſiti ſunt. Tu tamē pro clariori expeditione recurre ad ea quæ dicta ſunt de apoſtemate frigido ſtomachi. Et valet ī hoc caſu mirabiliter emplaſtrū factum ex abrothano, & aſpalto, tranſacto principio & augmēto. Item.℞.olei laurini par.i.olei communis par.i.ſ.adipis anſ.par.ij.impone,& eſt vtile valde.

Cvra.

CVRA. In facta a vermibus eſt cura vermium de qua in ſequēti rubrica, nā oportet vti medicina interficiēte, & educente vermes, de qua ad plenum intra. hic tñ attende φ ſi dolor fuerit ſupra vmbilicū, φ detur talis medicina per ſuperius. ſi infra vel circa imponatur per inferius.

CVRA. In ea quæ eſt ex ſolutione continuitatis, quia vulnere facto in inteſtinis, tūc ſi fuerit penetrās, & in gracilibus mortalis. ſi non penetrauerit in profundū inteſtini procede cum ſtypticis, & conglutinantibus. quę cura eſt chirurgicorum quam ſuccincte pertranſeo omittēs etiam ea quæ eſt ex groſſorum vulneratione. In ea vero quę eſt ex torſione reducantur inteſtina leuiter cum manibus ligentur crura, inungatur dorſum vt decet.

CVRA. In facta ex cōitate vt ex ruptura quia deſcēſu inteſtini in oſſeum duo ſeruent canones. Primus eſt reductio inteſtinorū in locum ſuum qui cōpletur cū mollificantibus emplaſtris, cataplaſmatibus, et hmōi, ſeſsione in oleo, vt ſupra in ea quę eſt ex retētione ſęcum. deinde eleuentur crura, & cum manu leuiter comprimēdo ad ſuperiora reducantur. Secundus eſt ligare ruptum & applicare cerotaria conſtrictiua & emplaſtra, & per os exhibere, quæ ſint talis intētionis, quę omnia pertinēt ad chirurgicum. Fit & colica vt ſupra cōitate cerebri mittentis catarrhum. Itē compaſsione inteſtini ad cerebrum propter apoſtema ſpaſmum & hmōi. Et tūc cura eſt cura catarrhi ſpaſmi, de quo ſupra. v. cap. & .ij. & tu ibi. Conſimiliter ſi fuerit cōpaſsione hepatis ſplenis & hmōi. recurre ad loca propria. Quòd ſi fuerit ꝓpter ſaniem a ſpiritualibus miſſam duo ſunt attendendi canones. Primus mundificatio ſaniei cum clyſteribus abſterſiuis ex bliti, hordeo, furfure. Secūdus medicatio vlcerū pulmonis, de quo. x. cap. Si ex diarrhœa, cura erit diarrhęa, & ita cōſimiliter de alijs, & tu recurre ad loca propria. Quòd ſi fuerit propter lapidem renum. Primus canō curetur primo cura lapidis renum. Secundus mundificentur inteſtina a ſuperfluitate. Tertius cōſortentur inteſtina ne recipiant. Et breuiter ex cauſa aliqua procedere nō poteſt. Cuius cauſa ex habitis non cōprehendatur. Et ideo pro nunc de cura eius quantum ad cauſas hæc dicta ſufficiant.

DE NARCOTICIS autem vt promiſſum eſt tātum hic dicatur φ non exhibeanī niſi in poſtremis, & magna neceſsitate vrgente iuxta allegatum Meſ. ſupra de fluxibus, & Aui. xvi. tertij. de narcoticis. Quòd ſi fortis fiat neceſsitas, & non ſit eorū excuſatio, tunc conuenientius eorum eſt philonium, & ſcito φ in caſu iſto nihil eſt ita conueniens in adminiſtratione narcoticorum ſicut caſtoreū. Nam in colica a ꝓprietate valet. Pilulæ valentes in hoc caſu. ℞. croci, ſtoracis liquidę, zinzib. piperis longi: ſeminis iuſquiami albi. ana. ʒ. ſ. opij & caſtorei. ana. gra. vij. fiat pilulæ. dentur 2. ℈. ſ. vſque ad. ℈. i. ſ. Fiant clyſteria in quibus ponantur caſtorei. ʒ. ſ. opij quantitas fabę. Itē quandoque fit ex oleis ſolis clyſter, & in eis ponitur opium, vt ℞. olei roſ. ℥. viij. opij. ℈. ſ. Item quandoque fit collyrium ex caſtoreo, & oppio diſſolutis in oleo nenupharino, vel roſ. & ligetur cum filo vt extrahi poſsit, & debet extrahi & renouari de hora in horam. Et pro his quę ſcripta ſunt vide de teneſmo, & fluxu dyſenterico, vbi plurima habuiſti de narcoticis.

ET QVONIAM hæc paſsio eſt multum infeſtans hic deliberaui ponere aliqua pauca in ipſius doloris mitigationē. ℞. cineris cauliū ſiue ſtipitum eorum paraplidem vnā, axungiæ porcinæ. lib. ſ. axungię anatis. ℥. iij. ſtercoris ouis, ſiue columbi. ℥. iij. bulliant omnia ad ſpiſsitudinem, & fiat emplaſtrum, ſedat dolorem colicæ frigidæ mirabiliter. Itē in ſedatione doloris valet tormētilla trita potata cum vino in frigida & in calida cum aqua hordei. doſ. eſt. ʒ. i. vſque ad. ij. Itē ad idem radix iringi cum folijs eius cocta in melle & in aqua in potu data. Itē ad idem bethonica. Itē fimus qui inuenitur in ſtabulis iumentorū magis putridus torrefactus & calidus ſic ſuperpoſitus dolorem mirabiliter tollit. Item filum crudum decoctum & ſic calidū ſuperpoſitum. Hæc tibi in pręſentiarū volo ſufficere, quia de his ſatis. Sed vltra nota φ frequenter accidit φ remediorum factorum nullum valuit, & ſola phlebotomia liberauit. de qua ſatis cōfidas cauſa maxime exiſtente calida. Colicā prouenire a ſanguine nō inueni, fortaſſe quia paucos legi, et ſi ab ea ipſa phlebotomia liberaret. Poſſet tamē quandoque fieri a ſanguine coagulato, & retēto in inteſtinis, quo caſu tūc procede cū diſſoluentibus ſanguinem, vt ſupra de ſtomacho. & bene conſidera intenſa.

Colica an a ſanguine.

De ileo. Rubrica. 22.

ILEOS eſt dolor vehementiſsimus in inteſtino dicto ileon cōtingens fœces prohibēs exire per inferius & ipſas per ſuperius egredi faciens. Cuius cauſa ſm plurimum eſt mala cōplexio frigida materialis. Et dicitur vehemētiſſimus reſpectu colici. nā eſt in inteſtino magis ſenſibili, qa cōtingens in alijs nō nominatur dolor iliacus, licet multi velint φ omnis talis dolor in quocūque graciliū contigerit debeat dici iliacus, ſed de nominibus a medico non eſt diſceptandū, vt ſupra ſępe. ſed vide quod dictū eſt de colica & proportionaliter dic. Dicit cuius cauſa, qa etiā ab alijs cauſis cōtingere pōt. Vñ nota φ licet ex oībus cauſis quibus accidit colica, accidat, & iliaca. vt inqt Aui. & tu ibi. Tñ in quibuſdā ſpecialitatibus, & cōtingētijs differt iliaca a colica. Primo quidē ex parte ſpecialiū cauſarū. ſecundo ex parte doloris in quātitate ipſius. Loco Permutatione. Exeuntiū quantitate. Et remediorū iuuamento. Specialiter cauſarū, quia ileos a cauſis primitiuis cōius & plurimū fit. Et a mala cōplexione frigida. Potu aquę frigidę, quia tale inteſtinum eſt magis propinquū ſtomacho. Ab aere peſtilēti, ꝓpter propinquitatē cordis ad ſtomachum & permutaī de homine ad hominē de regione ad regionē in modum peſtilentis morbi, & eſt contagioſus morbus. Itē ab apoſtemate. Ab aſſumptione veneni ꝓpter ꝓpinquitatem vt in amico. Itē propter vehementiā retentiuę, quia eſt ſtrictius inteſtinū, & ad retinendū creatum. Ex parte doloris, quia eſt dolor magis tortuoſus, propter ſtricturam meatus, & magis pungens ꝓpter cholerā miſſam ad eū. In quantitate doloris. nā vt dictū eſt dolor eſt maior, & ꝓpter ſenſibilitatē inteſtini. Itē propter ꝓpinquitatē ipſius ad ſtomachū & cor & hepar. vnde ab antiqs nominata eſt hic paſsio miſerere. nā deſcendit ab eleo Gręce miſerere. differentia. xx. Loco quia dolor eſt ſupra vmbilicū, & proprie in hypochōdrijs vicinitate inteſtini ad ea in colica circa vmbilicū, & infra. Permutatione vero qa iliaca facilius ad mēbra principalia permutaī propter maiorē vicinitatem φ colica in eis inducens ſęua accidentia. Itē colica permutatur ad iliaca & eſt ſm plurimū, & raro econtra. In diuerſitate quidē exeuntium, qm̄ in iliaco raro egreditur aliquid p inferius etiā ſi acutis clyſterizetur, ſed per ſuperiora emittiī materia quę aliqñ eſt phlegmatica, quandoque cholerica, nōnunquam æruginoſa, ſępeque praſsina, interdum nigra, & quandoque ventoſa cū eructatione, non raro ſunt ſterquilinia, & tunc ab antiquis nominaī ſcrophus, & fœtet os, & totū corpus, & hæc inter cæteras peſsima eſt, & vtplurimum perdens. Haly. Vnde & Viaticus raro ſanaī. Dicit Aggregator Brixieñ. ſe vidiſſe aliquos ſanari ex his qui ſtercus per os emiſerunt. Idem Fran. de Pedemoñ, Ego autē vnum tm̄ quem manibus meis habui gratia Saluatoris pro quo & multis alijs ſibi gratias habeo. Ex parte vrinæ, quia vrina eſt tinctior, & magis colorata in iliaca propter dolorem maiorem, & magis in inflāmantem. Item propter choleram retentam & non tranſmiſſam ad gracilia ꝓpter oppilationem. vnde vrina redit & ad vias vrinæ tranſmittitur, ſicut fit in ictericia. Ex parte ſudoris, quia magis accidit in iliaca propter vehementiā doloribus in ſpiritualibus anguſtiam imprimentem, & eſt frigidior. In remediorum iuuamento. nam in iliaca cum vomitu maius fit iuuamētum cum clyſteribus minus. in colica vero econtra.

Ileos, ſeu chordapſos Gręcis, Latinis volu̾lus, & conuolulus, barbaris vero cum ilica, tum iliaca paſſio: nec nō & miſerere nuncupatur.

Ileos contagioſus.

SIGNA demōſtratiua dolor vehemens ſupra vmbilicum, & non egreditur de ſubtus. Et clyſteria nō multum iuuant.

iuuant. Itē vomitus fœcum per ſuperiora vermiū, & aſcaridum. Item fœtor oris, eructationis, & quãq; totius corporis. Et in hac diſpoſitione olno retin nt fæces, & multiplicať vomitus ſtercoris maxime qñ res eſt timoroſa multū etiā vomitus, & nauſea in hac plus multo multiplicatur ꝗ in colica ꝓpter maiorem propinquitatē ad ſtomachum. Cõſimiliter plus mala accidentia in colica dicta vt ſunt, syncopis, tremor cordis, vigiliæ, anguſtia, triſtitia, & frigus extremitatū, & quãq; apparet inflatio oculi plus ꝗ in colica. Quòd ſi fuerit cauſa veneni, quãq; perducit ad mollificationē ad debilitatem, & tremorem cordis, in principio antequā fortis fiat, & magnificať dolor, & cõprehenditur illud, quia nulla eſt alia cauſa manifeſta. Quòd ſi fuerit ex apoſtemate inteſtinoꝝ ſigna apparebunt apoſtematis dicta de colica apoſtemoſa. Signa autē diſtinctiua inter colicum, & iliacum patent ex dictis hic ante.

Prognostica. Cum apparent ſigna iā dicta mala ſyncopis, tremor cordis & huiuſmodi. expecta mortē. Item in hac paſsione conſueuit eſſe vomitus continuus. Et de prognoſticis habes in Aphor. in fine cap. & tu ibi.

Cura canonū. Pro cura itaq; nota hos canones.

Primus, quia cura ileos proxima eſt curę colicę. Auicē.

Secundus, ꝙ magis ſuccurrere debemus cū ebibitis in iliaca, qm̄ ſunt magis iuuatiua, ꝗ p inferius adminiſtrata.

Tertius, ꝙ quādo adminiſtramus ebibita ſolutiua etiā debemus iuuare per inferius poſita, ſiue ſit clyſter, ſiue ſuppoſitorium.

Quartus, ꝙ vnum debet eſſe altero debilius, vt videbitur expedire. nam virtus aut aliud accidens facit, vt quãq; per ſuperius accipi nō poſsit medicina fortis, quæ per inferius applicari bene poterit.

Quintus, ꝙ nō poteſt dari certa regula quod iſtoꝝ debet pręcedere an ſuperius datū an inferius adminiſtratū. vnde oportet ꝙ medicus ſua prudentia ſuccurrat habito reſpectu ad virtutē, & cætera occurrētia, & ſicut dictum eſt ꝙ cura eius eſt ſicut cura colicæ hinc te referas ad canones de colica, & proportionaliter in eis procede. Tu itaq; cauſam primo inueſtiga ex ſignis. & ex his ꝗ ſupra de colica dictum eſt. Et iuxta cauſę exigentiam dictam ordina. Deinde procede cū mitigantibus dolorē quæ debent eſſe fortiora, quia & dolor acutior ꝗ in colica pro qua mitigatione recurre ad ea, ꝗ de dolore ſtomachi cõſcripta ſunt, & ad ea quę in mitigando dolorē colicum notaui. Tertio euacuatiua & melior euacuatio eſt illa quę fit p ſuperius, vt in cañ. ij. Quarto digeras ſi opus erit. dico hic, qm̄ aliqñ ita ſæua eſt hæc paſsio, vt in. ij. die interficiat. vnde in viatico hic morbus peſtifer eſt, & mortalis, & aliqñ in ſecunda die interficit, aliquando in tertia, & raro ſanatur. Et Aui. cum plus occidit ileos occidit in ſeptima. & propter hæc dicta multi hortantur ex medicinis cum in ea mala comprehendūtur ſigna, quod cum prognoſtico relinquatur. Et hic nota ꝙ illa quę accidit ex ſtranguria dat ſpatiū vſq; ad ſeptimum. deinde patiēs moritur niſi multus ſuperueniat vrinæ fluxus.

Ileos peſtiferus, ac letalis morbus.

Et pro cõplemento canonum qui optime cõpleti ſunt ex habitis ſupra de colica aliqua pauca & vtilia ponam. Primum ꝙ ſtudium ſit in mitigatione doloris etiā cum narcoticis cum dolor ſit vehemētiſsimus. de quo ſupra de dolore ſtomachi. Secundū ꝙ diuerſiones ſunt multū vtiles factæ primo cum phlebotomia, quæ eſt neceſſaria qñ ileos fit ab aſtate. Item & maxime calido. Itē & ſi fit a materia, ꝓpter cuius fluxum ad locum timeať futurum apoſtema. Itē ventoſæ circa ventrem ſuperius. Et ligationes extremorum doloroſæ. Et ne vacuus de remedijs diſcedas ſic ponā aliqua etiā canonibus deſeruiētia in ſequēdo alias cauſas. ſicut verbi gratia. ſi eſt ex apoſtemate calido fac primo phlebotomiā. deinde adminiſtra infrigidantia, & repellentia cuiuſmodi ſunt ſandali roſ. &c. vt ſupra de dolore ſtomachi. Si frigidum fac phlebotomiam nō ita copioſam vt in calido da calida, ſtyptica, dolorem etiam mitigantia, vt camomilla, melilotum, folia lauri, & huiuſ-

E modi. vt ſupra. de apoſtemate ſtomachi frigido. deinde in vtriſq; procede diuerſimode ſecūdum temporum varietatem, vt ſupra de colica & de apoſt. mat. ſtomachi.

In ea ꝗ ex oppilatione, procede cum lubrificatiuis pinguibus, vt iuribus gallinarum, arietum, pulloꝝ, & hmõi, & quãq; ponitur in eis anethum, radices porri, & hmõi. & poſtea poſt illa exhibe clyſter leue, & lubrilis caliditatis.

In ea ꝗ eſt ex fœce incipe a clyſteri, vt ſupra de colica.

In ea quæ eſt ex veneno fac primo vomitū cum aqua, et oleo ſiſamino ſi habes. deinde da mithridatum aut theriacam. Et ſic per ordinē de alijs cauſis. dicit Auic. ꝙ ſorbitio aquæ calidæ quādoq; ſedat dolorem iliacum maxime quando eſt ex cauſa calida. Item nota ꝙ balnea, vt ſupra ex rebus conuenientibus etiam multum iuuāt. Item vinum decoctionis fructus cupreſsi, & ligni valet. Item filum crudū bullitum in aqua. & oleo cum cinere calidum ante & retro applicatū multum laudatur. & oportet ſępe reiterare, & quidā ſacerdos hoc remedio multos curauit.

F Item oleum antiquum cū butyro antiquo melle, & aceto bullitum ad ſpiſsitudinem cum lana ſuccida, aut filtro ſuperpoſitum calidū. Expertum ad idē puluis cichadarum, & anthimonij cū vino bibitum. Collyrium ſedans dolorem iliacæ. ℞. licij. ʒ. i. ſ. myrrhæ, ſtoracis, calamitæ, opij, thuris. ana. ʒ. ſ. croci. ʒ. ſ. confice cum ſucco plantaginis, impone & impoſitū teneat per horā. deinde extrahe, & ideo ſis memor eum prius ligare, ſedat dolorē et dormire facit. Clyſteria & alia deſeruientia canonibus requirę ſupra de colica. Et ſcito ꝙ ex oleis valētibus in cauſa frigida eſt oleum de lilijs albis quod habet virtutem theriacæ, oleum anethinum, rutaceum, & valet etiam dialthea. Tu ergo potes per te comprehendere quando medicamina proſunt ſic poſita, habita iam notitia de eis quę ſint calida aut frigida, & de ileos hæc pauca cum auxilio eorum quæ de colica, & de dolore ſtomachi ſcripta ſunt tibi ſufficiant. Et bene ea conſidera.

De vermibus. Rubrica. 23.

G Vermis eſt animal ex phlegmate non multū putrefacto, quia viſcoſo condenſabili caliditate viuificatiua in ventre genitum in melius naturę opus, aut humiditatum in corpore putrefactarum conſumptione finaliter productum. Et per hoc ꝙ dicitur animal tangitur cauſa formalis quia animalitas eius. Dicit ex phlegmate, qm̄ ex cholera non generantur cū ſit complexioni eoꝝ contraria calida. ſ. & ſicca. Itē amara qui ſapor eſt contrarius eorum conſeruationi, vt patet, nec ex melācholia cum ſit frigida & ſicca valde putrefactioni ſpirituoſæ inepta, neq; ex ſanguine, qm̄ talem naturam ſuſtinet & cuſtodit, pro nutrimento & augmēto membroꝝ carnoſorum. Itē non venit ad locum generationis eoꝝ. ꝙ ſi venit aut emittitur et teritur per ſeceſſum tanꝗ quid in eo loco ſuperfluū & cito currens, ſiue deſcendens, aut conuertitur in aq̄a, aut in ſaniē. iuxta illud Hip. xx. Apho. vi. Sectionis, Si in ventrē ſanguis pręter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari. Quòd ſi dicatur aliqñ apparent rubei. dico ꝙ ex aliquali

H mixtione ſanguinis cū phlegmate, aut ex ſuctiõe per eos facta hoc contingit. idem de his qui citrini aut nigri viſi ſunt. Ex quibus relinquitur ex ſolo phlegmate ipſos generari. Nota tñ ꝙ non ex quolibet. nā ex vitreo nō ob ſui vehementem frigiditatē, ſed bene ex ſalſo, ſm̄ aliquos ex acetoſo & naturali ex ſalſo fiunt lumbrici longi, & rotundi. nā caliditas facit motum ad circūferentiam. vnde ſeq̄tur longitudo. ſiccitas vero motum ad centrum. vnde ſequitur rotunditas, ex dulci longi, & lati. Ex parte. n. caliditatis ꝓtractio. ex parte humiditatis dilatatio, quia humidum eſt magis terminabile, ex naturali breues, & lati, & dicūtur cucurbitini. nam frigiditas trahit & ad centrū mouet quare breuiantur & humiditas dilatatur, ex acetoſo curti, & rotundi, quia vtraq; qualitas, ſcilicet ſiccitas & frigiditas mouet hunc ad centrū. Ex quibus apparet ꝙ quatuor ſpecies reperiuntur, vt etiam dixit Auic. quod correlariū in ſuperficie videť aduerſari cæteris medicinæ

authoribus

authoribus qui ſolum ponūt tres. propter quod credo dicendū ꝙ Auic. in ſuo proceſſu procedit ſimul de latis magnis & rotundis, de latis qui dicuntur aſcarides, & ſic de duabus facit vnā in cura. propter quod pro clara doctrina eoꝝ quę ſm plurimum videnť in practica dicēdum ꝙ ſolum ſunt tres ſpecies, primi appellātur rotūdi, ſiue groſſi, ſiue graciles q in inteſtinis generātur ſuperioribus materia ibi retenta multa & putrefacta. parui autem dicunť qui in inteſtino naſcunť recto materia ibi retēta & pauca putrida fœci cōmixta, & hi ſunt parui & magis & minus parui, ſm materiæ quantitatē. in medijs autem inteſtinis, qa colon & monoculo materia exiſtente media inter has duas naſcunť cucurbitini ſic dicti ad inſtar ſeminū cucurbitę. primo Metheoroꝝ. vide de eis Cōcil. differētia. 101. retulit ſic qui ſe copulā. 15. pedum menſuram emiſiſſe. Et quidā crediderunt vermes in monoculo & colon tātummodo generari poſſe. de quo in dubijs. Ex quibus apparet malitia coꝝ ex parte ſitus, & ex parte materię eorum. Ex parte ſitus qa deteriores ſunt q ſunt principalibus magis propinqui & remoti minus, medij vero medio modo. Ex parte materię parui, qa ex putridiori fuerint materia, quapropter ſi dimittanť vt augeanť & deſcēdāt ſuperius magis fiunt nociui. Diciť non multū putrefacto, quia intenſa putrefactio ad incinerationem pręparat, cū finis putrefactionis ſit incineratio. iiij. Metheo. talis autē materia nō eſt viſcoſa cōpatibilis neqꝫ aīationi ſubiecta. Dicitur caliditate viuificatiua, ꝑpter quod nota ꝙ ad ꝑductionē talis formę cōcurrit duplex caliditas, particularis, & vniuerſalis. particularis eſt caliditas illa ſpirituoſa in ipſa materia tꝑe putrefactionis derelicta, vt in generatione ſanici cōtingit. Vniuerſalis autē eſt caliditas ſolis & ſtellaꝝ quæ duę ſic cōiunctę diſponunt materiā ad recipiendū formā aīalis ab eis ꝑductā. De generatiōe autē formę ſubſtātialis in generatione ꝑ putrefactionē eſt difficultas ardua videnda. ij. Phyſic. de qualibet pro nunc ſic practicabiliter dixiſſe cum ad curam res hæc nullo modo attineat. Dicitur in vētre ad denotandum ꝙ alibi, ꝗ̄ in inteſtinis vermis generari poſsit, ita ꝙ per ventrē concauitatē expono. Dicitur in opus naturæ, vt cauſa tangatur finalis.

Cavsæ. Et ex his oībus patet ꝙ cauſa coꝝ cōiuncta eſt phlegma putridum. Antecedens vero nō putridum aptū in putridum trāſire. Primitiua vero omnis illa res quęcunqꝫ eſt apta phlegma multiplicare. Ex quo ſequiť primo, ꝙ aer frigidus, vētus ſeptētrionalis, & indifferēter omnis aeris cōſtitutio quę habet debilitare virtutē digeſtiuam, vt autūnus, propter quod dicitur ꝙ in eo multū multiplicantur. In his autē eorum materia per viā indigeſtionis multiplicatur. Ex quo infertur ſecūdo ꝙ replicatio nauſeatiua coitus ſuperfluus ſupra cibū immediate factus inordinata ciboꝝ aſſumptio, potus inordinatus, potus vini groſſi, indigeſtibilis, inordinatū exercitium, balneatio poſt comeſtionē in aquā calida & hmōi. ſunt vermium cauſatiua per viā indigeſtionis multiplicabitur eorum materia. Et ex hoc apparet quare infantes & adoleſcētes magis moleſtanť ab eis. nā in eis multiplicātur ꝑpter eoꝝ ingluuiem, & nauſeatiuā ſatietatem, ſed quō ſe habent ad ætates, dicetur in dubijs. Infertur tertio ꝙ cibi multiplicantes phlegma ſunt in hoc ſuſpecti, vt ſunt cibi lenes, viſcoſi, vt triticum, faba, faſeoli, lac, caſeus pręcipue recens, paſtillicia, olera, fructus, poma, pira, & quāto aquoſiores tanto deteriores, carnes porcinæ, anſerū, qualearum, piſces & huiuſmodi de quibus ſupra ad plenum. iij. tract. de cibis phlegmaticis. Et de his curſim pertranſiens venio ad ſigna, & ad curam, cum diffuſe ſatis de eis ſcripſerim in eo tractatu quem de vermibus edidi.

Signa demonſtratiua & cōia ſunt curſus ſaliuę, humectatio labioꝝ in nocte, & eorum exiccatio in die propterea ꝙ caliditas expāditur in die, & coartatur in nocte. cum ergo ſpargiť caliditas attrahitur humiditas cum ea, quare vermes famē incurrunt, & attrahunt a ſtomacho. vnde exiccatur ſuperficies eius continua ſuperficiei oris, A & labij, & adiuuat ad exiccandum aer exterior, quarē laborat infirmus in humectando labium ſuum cum lingua.

Et qn̄qꝫ accidit eis rixa, et horribilitas locutionis. Alienatio ꝑpter eleuationem maloꝝ vaporum ad cerebrum. vnde incurrunt accidentia carabitus, niſi ꝙ nō colligunt pilos, neqꝫ patiuntur ſodā. Accidit & ſtridor dentium, & maxime in nocte, & eſt ſignum domeſticū, & cōe. Itē ſunt in pluribus horis nauſeātes, & appetūt linguā extrahere. Et qn̄qꝫ accidit ſaltus, tremor, et clamor in ſomno, & cum eo excitantur, & eſt ſignum familiare. Item agitantur in forma, & iraſcunť aduerſus illos q eos euigilant.

Et accidit nauſea, vomitus, triſtitia ſuper cibum, immo eum abominant. Et interſecatur vox. Et debilitatur pulſus. Et egeſtio eorum ſm plurimum eſt dura. Accidit caſus appetitus. Item & ſitiunt a qua ſiti non ſatiantur. Et qn̄qꝫ contorquentur ac ſi forent epileptici. Et qn̄qꝫ euomunt eos hora ſitis. Et diuerſificanť in colorē ſecundum motum & oppreſsionē vermium. vnde qn̄qꝫ ſunt pallidi B terrei, qn̄qꝫ ru. qn̄qꝫ maculati maculis rub. Itē oculi coꝝ ſunt lucētes, vt pręgnantiū, & eſt familiare ſignum. Item ſub oculis eſt color plumbeus vt in menſtruatis. Et qn̄qꝫ inflantur ventres coꝝ vt hydropicorum. Et quidā dum dormiunt ſaliuam ab ore emittunt. Et quandoqꝫ ſudant ſudore frigido. Et fœtor omnis eſt ſignū familiare. Iſta ſunt ſigna cōmunia conſueta in vermibus apparere. verū eſt tamen ꝙ aliquādo magna eorum pars vt vomitus, ſitis, caſus appetitus. tortio vētris & huiuſmodi. apparent in morbis putridis cholericis. & ideo medicus debet eſſe multum attentus, & diligens ne decipiatur.

Signa demōſtratiua ꝓpria. & primo longoꝝ, cōmotio ſtomachi, mordicatio ipſius, cum punctura eius, quod ſequiť ipſum difficultas deglutiēdi, caſus appetitus ſm plurimū. Nocumentū ex cibo, lubricitas ventris. Nocumentū in corde, quia tremor. Itē & timor. Tuſsis ſicca, diuerſitas fluxus, frigiditas corporis. Et ſunt ſomnus & excitatio nō ſm ordinem. Pruritus nariū, & eſt familiare. Intui C tus fixus. Palpitatio. Apertio oculi declinātis ad clauſionē, & eſt familiare. Et oculi ſunt qn̄qꝫ ſubrubei, quādoqꝫ fuſci. Quandoqꝫ ventres tenduntur, & fiūt hydropici. Et quandoqꝫ accidit fluxus ventris.

Signa demonſtratiua largorum ſm plurimum appetitus multiplicatur, quia ſm plurimum a ſtomacho lōgantur, quare non nocent ei, & rapiunt cibū, et mouentur tēpore famis motu nocente. Et ſunt cum punctione, & grauedine circa vmbilicum, & citrinatur cutis.

Signa demonſtratiua paruorum pruritus ani, & inſeparabilitas cōmotionis in ipſum. & quandoqꝫ adeo fit fortis donec accidat ſyncopis, & habens eos inuenit ſub hypochondrijs & dorſo grauitatem.

Signa coꝝ qui in ſtomacho ſunt grauitas ſtomachi, corroſio eius, eructatio habens fœtorē vermium, nauſea, frequens ſubuerſio vomitus cum quo egrediuntur, mordicatio oris ſtomachi, tremor cordis, frequēs fe. ſitis a qua non ſatiantur, deiectio appetitus, impoſitio digitorum in ore D ad extrahendū aliquid, caliditas magna ſuper ſtomachū, anhelitus frequens, & magnus, pūctionem ex clamatione vehementi, ac ſi forpicibus pungeretur, & huiuſmodi.

Prognostica. ſemper malū ſignum eſt ſaltē per viam ſigni qn̄ vermes in febribus apparēt qui ſignificant læſionē partis & corruptionē materiæ peccantis. Itē quia ſunt ex toto genere pręter naturam. Vermes in febribus apparentes in principio ſi viui ſunt, ſunt malū ſignum, ſignificant. n. materiam malam & venenoſam a qua fugiūt ꝙ ſi mortui fuerint nō ſunt malum ſignū pro quāto ſignificant fortitudinē virtutis, mundificādo, expellendo nociuum, & corruptā materiā. Vermes in medio apparentes ſemper ſunt malū ſignū, ſiue mortui, ſiue viui. In vermibus febris mala, quia coꝝ nutrimentum conſumit. vñ mouentur ad quęrendū ipſum, et ſic inteſtina mordicādo lędunt, & aliquando perforāt, vt recitat quidam ſe vidiſſe. ſecundo quia augmentum praūitaꝫ in putredine. tertio

quia

quia cū ex febre inflāmētur magis ob id moueñ peram-
plius, & ſic magis moleſtant. Vermes in fine apparentes,
ſi viui ſunt bonum, qm̄ ſignificant corporis mundificatio-
nem, & fortitudinē virtutis ad eam. ſiquidem mortui ma
lum, quia male videntur eſſe materię. Itē eorum viuorum
exitus cū egeſtione bonum. Et differūt inter ſe ex parte
malitiæ, qm̄ parui ſunt minus nociui, qm̄ ſunt a principijs
elongati. Itē quia ſunt apti faciliter cū fæce expelli. Quòd
ſi creſcunt mali fiunt & deteriores, qm̄ ex deteriori mate-
ria ſunt, ideo in eoꝝ expulſione feſtinandū, lōgi poſt ipſos
ſunt minus nociui, quia nō ſunt materia ita putrida ſicut
cucurbitini. Cucurbitini autem alijs ſunt deteriores. hic
eſſet locus ſpeculationis. nā forte dicet aliquis lōgos plus
nocere pp ꝓpinquitatē ad principalia q̄ cucurbitini me-
rito ſuæ materiæ. et tu cōſidera. Exitus vermiū cum ſan-
guine per ſeceſſum malū. Exitus vermiū cum vomitu ſi-
gnū malū. ſignificat. n. ſtomachū malis humoribus graua-
ri. Cū vides patientē in anhelitu difficultari eritq; anheli
tus frigidus & corpus eius tumefactū mortem vicinam
expecta. Item cum patiens ad hoc peruenit quod oculos
apertos tenet & nō videt quod cōprehendeñ ex applica-
tione digiti vſq; ad oculum in qua approximatione ocu-
los non mouet vt faciunt mangones equorum qñ volunt
videre ſi equi vident eſt ſignum feſtinæ mortis.

Cvra canones. Primus ordinatio diætę. Secūdus eo-
rum interfectio. Tertius interfectorum aut nō interfecto-
rum eductio. Quartus correctio accidentium.

Diæta ordinetur in contrarium cauſæ faciendo vt
abſtineat ab his quæ vermes multiplicāt. de qbus actum
eſt. Et vtatur proportionalibus, vt ſunt calidi & ſicci, in
quibus nō eſt viſcoſitas, & ī quibus eſt abſterſio, vt aqua
ciceris, cibi in cōplexione temperati, et qui ſubſtantiā ha-
bent mediocrē, non tñ teneram vt faciliter corrūpantur.
neq; duri, neq; repugnēt digeſtioni, & tales ſunt panis fru
menti bene coctus. panata cum oleo, & maxime ompha-
cino & pauco croci, carnes vitulinæ, hædinæ, francolinæ,
perdicum, pullorum, caponū, auicularum paruarum, &
hmōi. de quibus. iij. trac. blites quę a proprietate licet ſto
macho noceant, propter quod in modica quantitate, ſal-
uia, ſummitates caulium, brodiū eorum, borago, fœnicu-
lus, & hmōi. & cum eſt fluxus & caliditas cibentur cum
acetoſis ſtypticis, vt ſunt granata ſumach. Quòd ſi debi-
litantur dentur quę nutriunt multū, vt oua, aqua carnis,
quia pulli diſtillati cū gramine, aut ſiligine. aut aniſo, aut
fœniculo, & hmōi. ſm conſtitutionē temporis. Itē & con-
ſidera ſemper ſi adeſt fe. quia oportet moderare cū frigi-
dis. Itē detur contuſum alteratū, vt decet cū calidis & fri
gidis. & ſimiliter oua coquanē cum alterātibus interficiē-
tibus, oliuę ſalitę, medulla oſsis perſici. dactyli, paſſulę, nu
ces ſiccæ. de quibus Aui. ij. cañ. multus vero eius vſus edu
cit vermes paruos, & aſcarides. idem Serap. Vinū debi-
le aureliū, aut album, digeſtioni facile. & quidā commen-
dant maluaticum cum aqua, ſed ſemper attende ſi adeſt
fe. Itē aqua decoctionis aut ſublimationis graminis, aqua
ſiliginis. & iſta ſimiliter etiā cum vino mixta. Itē offę aſſa-
tę in vino. De cæteris rebus nō naturalibus dicatur ꝙ in
pueris male regulari poſſunt, ſed ī adultis regulenē iuxta
cauſas, vt de alijs ſæpe dictum eſt. Et in dięta obſeruētur
duo canones neceſſarij. Primus ꝙ ſumme ſtudendum eſt
ꝙ non deficiat nutrimentum eis, propter ꝙ tales ſunt be-
ne cibandi, cum menſura tamen. vnde Aui. Et cum habē-
tibus vermes adeſt feb. accidentia ſunt fortia, et maligna,
quoniam fe. conſumit nutrimētum eorum, quia mouen-
tur ad quærendum ipſum, & figuntur in inteſtinis. Item
Aui. de cibatione eoꝝ. oportet vt nō egeant cibo, & mor
dicent ſtomachū, & faciant fortaſſe cadere virtutē appe-
titiuam, immo cibētur ante motum eorum in hora quie-
tis, & vt ſeparetur cibus eorum, & cibentur cibo pauco.

Ex quo apparet primo ꝙ debet medicus bene conſide-
rare horam motus vermiū, ac ſi eſſet principiū paroxyſ-
mi febris. Secūdo ꝙ cibus debet dari in bona quantitate

E ſupra debet partiri propter debilitatem virtutis. conſide
ra. Secūdus ꝙ ſumme ſtudēdum eſt in cōſeruatione ap-
petitus. Vnde Auic. Et de curatione cōtinua cum ratione
vermium eſt rectificatio appetitus cum cadit.

Hoc facto ſtude vt ipſi immediate interficiātur,
nec tardes ne vlterius corpori noceant. Et pro complemē
to huius canonis attende alios. Primus, ꝙ medicinarum
vermes interficientium, quædam ſunt calidæ, quędā ſunt
frigidæ. oportet diligenter attendere ſi adeſt feb. aut non,
qm̄ in his oportet te moderare. nam ex calidis ſunt, quæ
ad tertium gradum perueniunt cōuenientes in regimine
eorū omni hora niſi ſit illic fe. aut apoſtema. Aui. de qbus.
& de frigidis diceē ſtatim. Secundus, ꝙ licet indifferen-
ter medicinę amaræ ſint vermium interfectiuæ, nihilomi-
nus quędā ſunt quæ magis a proprietate reſpiciūt longos
q̄ cucurbitinos, cum quibus in eoꝝ interfectione, oportet
alijs, & alijs vti. Tertius, qñ inuenis ꝙ ſimplex iuuans ac
faciēs ad interfectionē eorum cum qualitate manifeſta ex
F primis amaritudinē, & a proprietate nō eligas ſuper eum
vt verbi gratia, ſicut eſſet abſinthium, vt Aggregator bri-
xieñ. cum vermē quendā piloſum neq; aloe neq; alio me-
dicamine īterficere potuiſſet ſolo oleo abſinthij peremit.

Quartus, ꝙ cum ſtomachus maxime cum eis lædatur ex
vaporibus eleuatis ab eis aut motu ipſorū ad eum ꝙ tales
medicinæ non debent eſſe abſolute ab his quę ſtomachū
confortant. propterea dicunt authores ꝙ debent eſſe ſty-
pticæ. Quintus, ꝙ medicinæ quę interficiunt cōuenien-
tius per ſuperius exhibentur ac dari debent. & ideo dice
bat Aui. xvi. tertij. de cura eorum. ſuppoſitoria vero me-
lius eſt vt ipſa extrahant ꝙ inteficiāt, niſi quia in recto eſt
ex paruis vermibus. nā fugiunt per talia ebibita, & deſcē-
dunt ad loca expulſionis. vnde aut natura ipſa, aut arte
educūtur, cuius oppoſitum cōtingit ex ſuppoſitis. Quòd
ſi dicatur inquit Aui. Et quandoq; ſumit in potu habens
vermes ſicut lac duobus diebus. deinde potet die tertio ī
lacte medicinam interficientē eos, & qñq; fugit ante eum
G fauum mellis cum inuenit dolorem eius peruenit ad fu-
giendum illud quod deponitur ad ipſum, & quando ſe-
quitur illud: iſtæ medicinæ ſunt magis interficientes eos,
iſta videntur aduerſari canoni. ij. & reliquis. Dicendū pu-
to ꝙ canon ſecundus & ſm plurimum & raro in pauciori
bus verus eſt & obſeruandus. nam ſm plurimum medici
non vocantur niſi tēpore quo infantes & cæteri maxime
moleſtantur, quo tempore virtus eſt facta debilis, & ver-
mes ſunt in magna quantitate multiplicati & pueri non
bibūt niſi modicum. vnde ſi eo tempore vermes lacte nu-
trirentur ſic recenti & in magna quantitate periculū mor
tis inferrent, ſed vbi virtus eſſet fortis & patiēs obediens
ad bibēdum magnam lactis quantitatem ad nutum duo-
bus diebus, tunc vermes nō mouerentur neq; aſcēderent
quærentes nutrimentum ſicut ſi paruus aut quaſi nullus
fieret potus propter quod quando cū lacte daretur vene-
nū facilius interficerentur. & ideo dixit Aui. qñq;. Et ego
cognoſco hominē de Petra rubea diocefis Taruiſinæ qui
H ſæpe a vermibus moleſtatur, & ipſe bibebat lib. iiij. lactis
et ſtatim ceſſabat dolor mordificatiuus quē ex vermibus
prius ſentiebat. deinde egrediebatur lac cū materia ver-
mium. Secundo dico ꝙ ſi haberetur patiens obediens ꝙ
melius eſſet dare prius fauum mellis, vel aliquod dulce,
vel lac, vel vnctuoſum. deinde medicinam interfectiuam
per horam vnam aut duas, & hoc bis in die mixtam cum
tali re dulci vel ad extra applicare ipſam in omnem mo-
dum. & tu bene conſidera. Et hoc fortaſsis voluit Aui-
cen. cum dixit. & quandoque fugit ante eum fauum, ſed
quia non inuenimus ægrotantes ſic obedientes hinc a re
tutiori inchoamus dando, vel adminiſtrādo interfectiua.

Sextus, ꝙ cum bibuntur medicinæ facientes ad vermes
oportet tunc vt ſtringanē nares vehementer vt multipli-
cetur conſtrictio anhelitus, & intromiſsio eius quantum
poſsibile eſt. nam rectius eſt vt non permiſceatur anhe-
litui aliquid de odore earum. & eſt Auicen. ad literam. &

tu bene conſidera hũc canonem. nam dubitatur ne ex ea-
rum multo odore aut vapore membra lædãtur principa-
lia, ꝓpter ea canon interdum eſt de habentibus malũ &
acutum odorẽ, de quibus ſtatim. Vnde per ordinẽ ſatisfa-
ciam canonibus cũ exemplis ſimpliciũ & compoſitorũ.
TERTIO principaliter debes ſtudere, ꝙ poſt eoꝝ in-
terfectionem educantur cũ natura per ſe eos non educat.
nam corpori venenoſum cõicant vaporem cum mortui
ſunt, quare ſtude. Et hoc nota pro maiori cautela & ſecu-
ritate infirmi canonẽ. Cum vocaris a principio, & nõ ad-
ſit fluxus ventris tu debes adminiſtrare, ꝙ materiã phleg-
maticam ſic in inteſtinis aggregatam euacuent. nam qñq;
ſic ex tali ſola curantur. & hoc voluit Aui. in fine capituli
cum dixit. & multiplicetur phlegma aggregatũ inteſtino
ex quo generantur. Et dictũ eſt ſi non adeſt fluxus pro-
pter quod nota canonem alium. & eſt Aui. ꝙ qñq; aggre-
gatur cum vermibus fluxus ventris, quare neceſſariũ eſt
ei vt interficiantur tãtum, motus nanq; extrahit eos pro-
pter quod abſtinendũ a medicinis ſolutiuis interficienti-
bus, immo illo caſu oportet vt ſint medicinæ interficiẽtes
& ſtypticæ, & prohibentes. Tertius canon ponit. ꝙ ene-
mata educentia vermes conuenientia ſunt quę participãt
dulci, & vnctuoſo. nam hos ſapores maxime diligunt. Ex
quo infertur ꝙ clyſter factũ ex brodio cum zuccharo vi-
detur cõuenientius ꝙ̃ factum cum lacte & zuccharo alijs
paribus. Cuius etiam oppoſitum poteſt probabiliter di-
ci. nã & lac etiam vnctuoſum, & ex ſe dulcedinẽ partici-
pat. & forte tempore febris conuenientius. ad quod addu-
catur Apho. iiij. Aph. lac dare &c. Intellexit per ſuperius.
Quartus, ꝙ prius ſi potes, et morbus dat inducias debes
tẽtare euacuationes interfectorum per adminiſtrata per
inferius clyſteria, ſiue ſuppoſitoria. nam appetitus debet
multum cuſtodiri in eis qui ex diſcraſia ſtomachi facta ꝑ
huiuſmodi medicinas ſic per ſuperius adminiſtratas hoc
tempore faciliter diſcernitur. Quintus, ꝙ cum peruenias
ad exibendum talia euacuantia debes ea dulcorare vt ti-
bi poſſibile erit, & dare ea tempore vacuitatis, vt aſcen-
dentes vermes ab ano ſub eſca exiſtẽtes capiantur & ex-
tra ducantur, qui canon etiã de interficientibus audiẽdus
eſt. Ex quibus colligitur ꝙ poſt ordinationẽ diætę, vt ſu-
pra debes primo euacuare materiã phlegmaticã. ſecundo
interficere. tertio interfectos educere. Et licet videantur
hi canones habere intentiones contrarias, tñ reperiuntur
multa ſimplicia omnes tres comprehendentia, vt aloe &
huiuſmodi. de quibus ſtatim. quarto dicebatur ꝙ de cor-
rectione accidentiũ de quo nihil vſquequo non ſatisfece-
ro ſecũdo & tertio canoni. Et pro cõplemento ſecũdi di-
catur ꝙ medicinaꝝ vermes interficientium quędã calidę
quædã frigidæ, quędam fortes, quędã debiles, quędã ma-
gis longos reſpiciunt, quędam magis cucurbitinos, & hoc
a proprietate. & ex his quędã ſimplices, quędã compoſi-
tæ, de quibus omnibus ſeriatim per modum exemplorũ
procedẽdum. Vt verbi gratia. Exemplũ primi de calidis
domeſticis, abſinthium, abrotanum, praſsium, calamen-
tum, lupini amari, diptamus, eupatorium, menthaſtrum,
nigella, pulicaria, raphanus, ruta, roſmarinus, ſtaphiſagria,
hyſſopus, ſemen vrticæ, zedoarta, caulis. Nam de talibus
& infra ſatis ad plenum. Sed nota Auicen. de cura eorum
inquit. & medicinę quædam calidę ad gradum peruenien-
tes tertium, conuenientiores in regimine eorum in omni
hora, niſi ſit illic feb. aut apoſtema. Exemplum de frigi-
dis, endiuia amara, & ſemen eius, granatum acetoſum, po-
ma arãcia, cortex. radix mori, lignum granatorum, ribes,
lac aſinæ, ſemen portulacæ, coriandrum, ſemen acetoſæ,
bolum armenum. & huiuſmodi. de quibus & multis alijs
infra ſtatim ſuo loco. Exemplum de frigidis fortibus. vñ
Auic. & medicinę quæ interficiunt aſcarides, quia cucur-
bitinos fortiores ſunt eis quæ interficiunt longos. nã quæ
interficiunt aſcarides, & rotundos interficiunt, & longos,
& cauſa in hoc quod aſcarides ſunt remotiores in eis prę-
labuntur, & ſunt magis ſubmerſi in humiditatibus cõue-

A nientibus eis, & quoniam ſunt in chyſti, & quandoq; ipſi
generati ſunt a materia groſſa groſsiore, & ſpiſsiore, & ꝓ-
pinquiore ad complexionem calidam, & magis ſimili ei
quod eſt venenũ. vnde non patitur a ſuo ſimili niſi ſuper-
fluat. Exemplificando de tertio aperientur quæ dicenda
erant de ſecundo. Medicinæ itaq; reſpicientes longos a ꝓ-
prietate magis quàm alios ſunt, aniſum, allium crudum
vel coctum, calamẽtum, fœniculus, diptamus, pulegium,
ſandonicum. de quo conſuetus ſum facere tortellas pue-
ris. vt infra in fine, abſinthium, ciminum aſſatum, origa-
num, praſsium, ſaluia, caulis & ſemen eius, camepitheos,
mentha, & ſuccus eius, piretrum, ſtercus pecudum cum
melle inunctum. De ſtercore dixit Democritus, ꝙ nihil
fortius ad omnia genera vermium inuenit, quàm ſtercus
muris bibitum triduo. Ex frigidis ſunt, aqua ſalſa pota-
ta, bolum armenum, endiuia amara, myrtus, portulaca ſe-
men eius, pſylium, vermicularis, vnicor. quia raſura eius,
aqua decoctionis granatorum, gramen. ponitur tñ a qui-
B buſdam temperata ſumach, terra ſigillata, arnogloſſa, &
ſuccus eius mirabilis, maxime exiſtente fluxu, & valet
puluis eius, coriandrum. & ſic de multis de quibus in de
compoſitis. Reſpiciẽtes aſcarides ſiue cucurbitinos ſunt
ex calidis, coſtus amarus, abrotanus, carui, ſemẽ lauri. de
quo in fine. raphanus, ſuccus eius: ariſtologia longa, cen-
taurea, enula, ſuccus eius recentis, & eſt mirabilis, Auicẽ.
nux, ſtaphiſagria, abſinthium, perſici folia, perſicaria, mẽ-
ta, zinziber. Ex frigidis lac acetoſum, ſemen apij bibitũ
granatum, portulaca, & huiuſmodi. Ex quibus ſic ſatiſ-
factum puto eſſẽ de ſimplicibus domeſticis, & magis no-
tis. Reſtat ergo vt de compoſitis loquar. de quibus id agã
ponendo modos adminiſtrationis diuerſos ſecundum ꝙ
diuerſimode etiam ab alijs ponũtur propter quod aduer-
te ad cañ. quintum principalem, ꝙ in adminiſtrando hic
melius & conuenientius dantur per ſuperius. & ſpeciali-
ter quæ ſunt amara. propter quod nota deinde Auicẽ. de
cura eorum inquit. Amari enim & calidi complexio con-
C traria eſt eius cum caliditate. & eſt contraria cum quali-
tate quam ipſi magis diligunt. ſ. vnctuoſum & dulce. Ex
quo ſequitur ꝙ cum contrarium fugiat contrariũ ꝙ exhi-
bita amara per inferius nocerẽt facientia vermes aſcẽde-
re. vbi per ſuperius data facient ipſos deſcendere. & for-
taſſe hic fundatur commune allegatum, amara per ſupe-
rius & dulcia per inferius. Adminiſtrantur autem qñq;
hęc ſub forma potus, qñq; ſub forma electarij, qñque ſub
forma ſolida, quandoq; in forma pilulari. Item in modũ
vnguenti & eſt plurimum. Itẽ in modum emplaſtri. Item
in modum cataplaſmatis. Item quandoq; cum filtro, ſpõ-
gijs, ſuffumigijs, & huiuſmodi. Item dantur in ferculo in
modum aromatũ, vel puluerum. de quibus omnibus ſe-
riatim dicetur, tamen per modum exẽpli, & clarioris do-
ctrinæ. Exemplum de potu. ſyr. de abſinthio, de menta,
de praſsio, de calamento, cum aqua endiuiæ, portulacæ,
acetoſæ, graminis, & aliarum rerum calidarum interficiẽ-
tium vermes de quibus actum eſt, ſemper conſiderando
D ſi adeſt feb. an non. & tu commiſce vt decebit. quidam
dant potum ex gramine, & ſiligine, & ſemine portulacæ
factum cum modico zucchari. itẽ laudatur vt ſupra mal-
uaticum cũ oleo omphacino ieiuno exhibitũ, quidã de-
coctionem radicis tormentillæ cum zuccha. Item deco-
ctio arboris granati, aut corticis mori cum zuccharo.
Item oleum omphacinum potatum in bona quantitate,
ꝙ ſi fieri non poteſt in vna vice bibatur ad minus coclear
vnũ in pueris, in adultis duo de eo ſæpe in die dãdo. Item
ſi horribilis redditur, detur cũ decoctione extremitatum
caulis, & ſeminis eius. Item ſi adeſt fluxus nihil melius, ꝙ̃
ſuccus plantaginis, vt ſupra cum modico zucchari ro. Itẽ
ſumach diſſolutum in aqua eſt mirabilis. Auicen. Item
lutum ſigillatum cum vino, & ſemen portulacę, hęc vt eſt
dictum, & meliora mihi & alijs conſueta notaui, & in his
non multiplico, quoniam oportet medicum ſua pruden-
tia ingeniari diuerſimode in earum rerum exhibitione
propter

Stercus muris ſũmũ in vermes remedium.

propter inobedientiam puerorum, & ideo de his ſatis. &
tu elige & confice. Exẽplum de electarijs datur theriaca
magna antiqua. Item. ℞. ſandoniaci lib. ſ. piretri, panis aſ-
ſi, & in aceto extincti. ana. ℥. iij. cornu cerui vſti in aceto
extincti. ℥. ij. ſeminis canapis, cimini, cinnamomi. ana. ℥. i.
nigellę. ℥. ij. lupinorum vſtorum, ſalis amoniaci, naſturcij.
ana. ℥. i. ſ. abſinthij, ſeminis caulium. ana. ʒ. iij. mellis quod
ſufficit. & ſimiliter ex te ex datis vt libet confice. Aliud
ad lũbricos proprie. ℞. ſandonici. ʒ. iij. cẽtaureę, abſinthij
cornu cerui vſti. ana. ʒ. iiij. pulueris lupinorũ, piretri. ana.
ʒ. ij. calamenti, pulegij. origani. ana. ℥. i. nigellæ, ſileris mõ-
tani. ana. ℥. ſ. abrotani. ʒ. iij. gentianæ, ariſtol. lon. ana. ʒ. ij.
mentæ. ℥. ſ. croci. ʒ. i. mellis quantũ. ſ. de quo detur mane
& ſero ad quantitatem practicanti. Ex his conficere po-
tes cõfectiones ſolidas de quibus, tñ vnicum ponã exem-
plum mihi conſuetum. ℞. centaureæ, carui. ana. ʒ. i. collo-
quintidæ. ʒ. ſ. ſeminũ portulacæ. ʒ. i. indici. ʒ. ſ. radicis gra-
natorũ, myrti. ana. ʒ. i. ſ. radicis enulæ exiccatæ. ℈. ij. zuc-
chari. lib. ij. & cum aqua endiuiæ fiat confectio ſolida de
qua datur ſm ætatẽ a. ʒ. i. vſq; ad. ʒ. iij. Exemplum de pi-
lulis ex his pulueribus cũ ſucco abſinthij fac pilulas, aut
da ipſas ex ſolo ſucco confectas. Quidã pro experto habẽt
℞. tormentillæ, indici, diptami. ana, & cum ſucco portu-
lacæ pilulas cõficiunt, dicunt ſe mirabilia feciſſe. Nõnulli
ex his. ℞. rhabarbari, diptami. ana. ʒ. i. euphorbij. ʒ. ſ. con-
ficiũt cum melle, & dant a granis. ij. vſq; ad. x. ſm ætatem
male tibi promitto dari poſſunt hæ pilulæ ſaltem infan-
tibus. Propter quod ordinantur ea, quæ extrinſecus ap-
plicantur, vt vnguenta. ℞. ſucci mentę. ʒ. viij. cẽtaureæ mi-
noris, ſandonici, lupinorum amarorum. ana. ℥. i. gentianæ
abſinthij. ana. ℥. viij. aceti expreſsi de pane aſſato. lib. ij. ℥.
viij. ſucci arancij. ℥. vij. ceræ quod ſufficit fiat vnguẽtum.
& eſt mihi conſuetum ex quo deo opitulante multotiens
honorem conſecutus ſum. et quia vſq; modo locutus ſum
principaliter de longis, ideo nota canonẽ q tu debes inũ-
gere loca ſuperiora & ſtomachum ante & retro. et tempo
ra, & pulſus, & volas manus. nam in cucurbitinis vmbili
cum, & loca illa circunſtantia in quibus generantur. Exem-
plum de emplaſtro. ℞. abſinthij, perſicariæ, vermicularis.
ana. M. i. ſ. ſucci mẽtæ, ſucci praſsij. ana. ℥. ij. olei abſinthij,
maſticis, roſ. ana. ℥. iij. farinæ lupinorum. ℥. vi. bulliãt bul-
lienda, & cum illa decoctione & modico croci fac empla-
ſtrum. Et ex his herbis & dictis ſupra ſubtilis fac cata-
plaſma, res rudis eſt, nõ do exemplum. Embrocha cum
filtro, aut ſpõgijs fit poſt ex his rebus bullitis in aqua aut
in vino, vt videbitur. Embrocha optima. ℞. mentæ, abſin-
thij. roſ. ana. M. i. centaureæ, diptami, boli ar. corticum ra-
dicis mori. ana. M. ſ. gentianæ, ſeminum portulacæ. ana.
M. i. bulliant in aqua & modico vini aromatici ſi non ad-
eſt fluxus aut vomitus. Quòd ſi ſit vinum nigrum & po-
ne plus aut minus, vt videbitur decere ex parte diſpoſi-
tionis ęgri, quia febriens aut non, & huiuſmodi. vſque ad
conſumptionem tertię partis. deinde infundatur ſpongia
aut filtrum & expreſſa ſtomacho calida applicetur reite-
rando bis aut ter ſtomacho ieiuno. deinde locus mundifi-
catus inungatur ex vnguento dicto. & hoc fiat bis in die
mane, & ſero ſtomacho vacuo. Suffumigiũ fiat ex myr-
rha, aloe, folijs perſici, ex ligno mali granati, & ex alijs de
quibus ſupra interficientibus longos, & iuxta canonem
conuenientius eſt per ſuperius. Habes pulueres multos
laudatos ex quibus factę ſunt pilulę confectiones, vt di-
ctum eſt. Ingeniantur itaq; medici qui eos in tali forma
ſtare non poſſunt dare hos pulueres in ferculis pueris, &
ſic de alijs. Alius optimus. ℞. cornu cerui vſti donec al-
beat. de quo detur a grano. i. vſq; ad. iij. cum zucch. Item
raſura vnicorni, & ſic de alijs ſimilibus. & de ſtercore mu
ris, vt ſupra. Alius optimus. ℞. cornu cerui vſti, centau-
reę, mentę, pulegij, ſit ad quantitatem medię nucis cum
lacte, vino, melle, aut aliter. Quidam ingeniantur etiam
in conferendo balnea, vt. ℞. paleas ſiliginis, gramen, lupi
nos, fac bullire, intret balneum patiens habito prius ſup-

E poſitorio ex melle. Et ne te in longum amplius ducam
ſcito q ex iam dictis, & fortioribus interficiendo cucur-
bitinos valentibus potes per omnia exemplificare, vt de
interficiẽtibus longos actum eſt. & quoniam hoc leue in-
tellexi ſuperuacuum tantum de eis exemplificare ſic ſe-
riatim, vt de longis actũ eſt. ſufficit enim aliqua rememo-
rare ex magis commendatis. dicitur q ſuccus enulę recẽ-
tis eſt mirabilis & fui expertus, ſemen apij eſt forte inter-
ficiens omnem vermẽ. Auicen. & ſumatur cum ſyrup. ace
toſo, aut cum lacte, ſuccus foliorum perſici, decoctio radi
cis arboris granati, coriandrum bibitũ cum rob, aut cõ-
fectum continuatum tribus diebus. Item ſumach diſſolu
tum in aqua eſt mirabile. Et nota q iſta quę ſic ſunt guſtui
faſtidioſa, non ſemper dari poſſunt pueris, ſed aliquando
ipſi potarent venenum, & omnia, & eo tempore dari po-
terunt in qua datione laboret præſentia medici, ſemen
portulacę mirabile eſt, cum multum ſumitur. & conſimi-
liter de alijs ſupra poſitis datis, aut in forma electarij, aut
F cõfectiõis aut aliter, vt ſupra de medicinis lõgorũ actũ eſt.
VENIO ad tertium principale quod eſt interfectos
expellere, ꝓpter quod nota q medicinarum vermes ex-
pellentium, quędam dicuntur tales, quia ſunt diſponẽtes
eos ad expulſionem, non quia ſui virtute eos expellãt, ſed
quia eos mouent & ipſi mouentur ad locum expulſionis
eorum. vnde a natura poſtmodum faciliter expellũtur ad
extra, vt ſunt dulcia & vnctuoſa per īferius immiſſa, ſiue
fuerint enemata, ſiue ſuppoſitoria. Quædam dicuntur
complentes expulſionem, quia ſua virtute expellunt, cu-
iuſmodi ſunt medicinę ſolutiuæ appropriatę, inter quos
aloe pręrogatiuam habet. Exemplũ de primis lac, mel,
brodium pulli, aqua mellis, zuccharum & huiuſmodi.
Nam hęc aut per clyſter imponuntur, aut fit ſuppoſitoriũ
aut anus ex eis inungitur. Item fit ſuppoſitorium ex peni
dijs ſaltẽ infantibus. & modus adminiſtrandi eſt vt prius
per horam vel circa interficiẽtia per ſuperius adminiſtrẽ-
tur per intus ſi fieri poteſt, aut ꝑ extra. deinde ſupponan-
G tur, aut clyſter ex brodio & zuccha. abſq; ſale, tempore
calido exiſtente feb. aut ex brodio & melle tempore fri-
gido, aut non exiſtente feb. Aut ſuppoſitorium ex mel-
le, & penidijs. Item inungatur anus ex melle. Et ſuppo-
ſitoria ex melle facta tenta diu, & reiterata bis vel ter in
die, longa, & ſtricta ſunt vehemẽtis iuuamenti, & hic mo
dus eſt ſecurus & efficax. Exemplum de complentibus
eductionem ipſorum ſua virtute. & harum quædam ſim-
plices, quędam cõpoſitę. Simplices ſunt aloe primo qui
pręrogatiuam inter cæteras habet. interficit etiã ſua ama-
ritudine, & ſua virtute ſolutiua, quia phlegma putridum
& corruptum ſoluit, eos eorumq; materiam educit. Col-
loquintida quę habetur mirabilis in hoc. Ireos, quia ſuc-
cus eius recens. Centaurea, quia ſuccus eius. Carthamus,
abſinthium, rhabarbarũ, agaricus. Item breuiter euphor-
bium, & omnes laborioſę ſoluentes. & tu elige. Ex com-
poſitis ſunt hiera ſimplex & compoſita. Item pilulæ de
abſinthio. Item pilule cões dictę de aloe, croco, & myr-
H rha. Auicẽ. & ſunt meo iudicio efficaces q ſi additur bo-
lus ar. adhuc melius, non exiſtente difficultate anhelitus.
Item. ℞. ſucci aphodillorum, ſucci abſinthij, ſandonici,
ſiſimbrij, fabę, lupini. ana. decoquantur ad ſpiſsitudinem
aliqualem. deinde addatur aloe ad pondus omniũ fac pi-
lulas, ex eis da ab vna vſq; ad quinq; ſm ætatem mirabe-
ris effectũ. Item. ℞. cornu cerui vſti, centaureę, menthę,
pulegij, ſiſimbrij, abſinthij, ſandonici, lupinorum amaro-
rum. ana. ʒ. i. ſ. aloes ad pondus omnium fac pilulas da vt
ſupra vel abſq; aloe, da puluerem cum lacte, vino, vel ali-
ter vt poteris. Et quia dictũ eſt de clyſteri, ſcito, q etiam
in hoc caſu fiunt clyſteria fortia eductiua. vnde accipiun-
tur medicinæ ad eos, & fiunt decoctiones quibus additur
pulpa colloquintida, aut turbith, aut ſuccus cucumeris
aſinini, aut aloe, aut aliquod tale, vt ſupra videbitur ex-
pedire. Item fit cum aquis ſalſis baurach & huiuſmodi.
in quibus etiam cum fuerit fe. ponuntur cortices radicũ

mori,

mori,& corticem granatorum et hmõi infrigidãtia.ſed hic aduerte cum talia acuta imponunt ſiue ſint clyſteria, ſiue ſuppoſitoria ꝙ anus debet cuſtodiri ne accidat teneſmus, aut excoriatio,& hoc cum ſuppoſitoriis,& lotionibus ꝓhibentibus.de quibus ſupra. de cura teneſmi. Poſtremo pro complemento rei,oportet ꝙ quidq̃ dicatur de paruis quorum cura facilis eſt reſpectu curę p̃cedentis. Vnde nota ꝙ cũ parui ſint propinqui exitui & ꝙ faciliter poſſunt medicamina ſibi approximari,ꝙ nihil in cura eorum melius q̃ ſuppoſitoria,& clyſteria ex quibus deſcriptis ſatisfactũ puto tibi erit. Clyſtere ad eos.℞.centaureę,carthami,hyſſopi.ana. decoque, in eius decoctiõe addas de colloquintida,aut de turbith,vt placet. & cõſimiliter fac ex aliis rebus interficientibus vermes indifferẽter ,& addas oleũ aloem cucumeris aſinini & huiuſmodi de ſolutiuis. Itẽ valet aqua ſalita clyſterizata ſola in qua imbibita ſunt folia perſici,aut medullæ oſsium eius , & aduerte ſi adeſt feb.quia oportet te cum calidis miniſtrare frigida,vt cortices granatorum,aut radices mori & huiuſmodi.et oleũ quo vti debes eſt oleum omphacinum de abſinthio,ſi caliditas intenſa non obſtat. Item valet ſi in enematibus ponatur hiera & eſt propria medicina. Item ex ſuppoſitoriis fac ſuppoſitorium ex melle cum puluere hieræpigræ, aut cum aloe ſolo aut cum colloquintida, aut aliquo tali. & conſidera caliditatem & ne anus lædatur,vt ſupra. Itẽ capias ſuppoſitorium ex radice recenti factum , & aſpergas cum aloe, & inunge cum oleo de abſinthio. Item fac ſuppoſitorium ex lardone recẽti,aut ſalſo,& ſit lõgum & in eius extremitate ligetur cum filo . deinde imponatur, & teneat patiẽs per duas horas vel circa. deinde extrahatur,& inuenies eum plenũ vermibus paruis, ſicq; frequẽter & iterum extrahentur,et hoc modo curabitur ſi deus voluerit. Faciunt ad eorum curam ſuffumigia ex rebus interficiẽtibus vt ex myrtha,aloe,ex ſticados marino , & huiuſmodi fit eorum mortificatio , & euacuatio a multis vermibus,& incãtationibus , de quibus nil ad pręſens ne videar tranſgredi limites artis,ſed de his plus q̃ ſatis in eo tractatu quem ſuperioribus annis de vermibus deo concedente compoſui.

Accedens ad quartũ principale dico ꝙ accidentia conſueta euenire,ſunt feb.anguſtia,ſyncopis,epilepſia,et huiuſmodi.de quibus in de ſignis de quibus tãtum dicaẽ ꝙ ne idem pluries replicetur et ne capitulũ ponatur in ca. debes recurrere ſupra vel infra ad ea.ſ.loca ĩ quibus de eorum cura determinatur. Hic tñ verbi gratia . tantum dicatur ꝙ exiſtẽte fe.debes vti frigidis , & proprie vt eſt ſemen portulacę.coriandrum , atriplex , & hmõi ad intra. Ad extra vero vt eſt vermicularis , ad ſtus ad extra vt eſt acetum ſi non ſit ꝙ obſter. Calidis autem non niſi moderate. Itẽ vt ſupra ſi adeſt fluxus ſollicites cibo, vt dictum eſt ne cadat & virtus,& appetitus. Item ne ipſi carentes nutrimento mala inferant accidẽtia. Epithema cordiale vehemẽter laudo factum ex rebus cordialibus frigidis aut calidis vt exigit diſpoſitio,in q̃bus debes ſemper moderare quæ ſi eſſe poſſunt ſint aut interfectiuæ , aut cũ interfectiuis mixtæ vt verbi gratia. ℞.macis , florũ buglosſę,roſ.ana.M.ſ.coriandri,boli ar.terrę ſigillatę. ana. ʒ.i.ligni aloes.ʒ.ſ.abſinthii.ʒ.i.corallorũ rub. ʒ.ſ.zedoariæ.ʒ.i. oſsis de corde cerui. ʒ.ſ.diprami. ʒ.i.ſ.fiat ſacculus. Aut ex aquis bugloſſę,ro.endiuię cum hoc puluere fac epithema humidũ.& libet ꝙ calidius aut frigidius facito vt ipſa exigit diſpoſitio.

Et qvia etiam moleſtantur medici in præſeruãdo non tantum in curãdo pueros a vermibus hic ſic raptim, ſcito ꝙ in eorum p̃ſeruatione debẽt primo cauere ab his quæ vermes multiplicant ac generant: vt ſupra. Secũdo debent vti interdum quibuſdam rebus magis guſtui gratis & interficiẽtibus eos pręſertim temporibus ſuſpectis, & ſunt autumnus & ver. & talia nõ ſic continuent ne fiãt nimis conſueta familiaria a quibus deinde vermis nõ patiatur , ſed modo vtatur vna modo alia interponendo tẽ-

A pus ſm ꝙ videbitur prudentię tuę. Nam verbi gratia aliq̃ quibus diebus vtatur ſandonico in tortellis, & cum vino quia pueri omnes libenter comedũt vnum tortellum ſic comedendo alternatis diebus tẽpore ſuſpecto. deinde comedat tortellum ex ruta,& marubio factum, & ſi poteſt ex abſinthio. Item ſcaloniis,ſiue bulbo. Item allio,porro, & huiuſmodi. Valet etiam vſus nucis: vt ſupra . Similiter interdũ dentur ex pilulis aloe vna vel duas. & ex aliis nõ continuando ſed mutando , ne ex nimio vſu res efficiatur domeſtica. Item ſi vis ordina puluerem ex datis, vel elec. vel confectionem. Item & vnguentum , & vnguenta ex interficientibus facta.de quibus ſupra. quidã dant ſemen ſanctum,ſiue ſementinam,& tempore pręſeruationis , & tempore curationis.& certe nõ ſine cauſa quare eſt dictũ ſemẽ ſanctum.nam ex ea vniuerſaliter ſunt mirabiles experientię,& ego etiam vtor dando a. ℈.vſq; ad. ʒ.ſm ętatem cum melle,aut vino habilius fieri poteſt. & multi tenent ꝙ ſit reſolutiuum,vermium eductiuum . & quidam

B vehementer collaudant termentillam quam vſq; modo non inueni in libris authorum . ex quibus apparet ꝙ male operantur qui vino & eodẽ aut pluribus & eiſdem medicaminibus vtuntur in pręſeruãdo pueros a vermibus, adminiſtrando ſemper idem vnguẽtum , eaſdem pilulas, eundem puluerem & huiuſmodi.et in hoc terminetur capitulum decimumſextum.de quo laus deo infinita.

DVBIA.

Dvbitatvr circa capitulũ.primo,an fluxus ventris curet apoſtema pectoris,quia pleuriſis & hmõi.arguitur ꝙ ſic.illud quod vniuerſales materiales curat ægritudines etiam apoſtema curabit pectoris: huiuſmodi autẽ eſt fluxus ventris cum ſit euacuatio naturę magis dilecta, & conſueta,& per ipſam liberius educant corporis ſuperfluitates.vt capitis,oculorum,aurium,& huiuſmodi. In oppoſitum Hippo. xvi.aphor.vi. ſectionis a morbo laterali,vel pulmonia habito,alui profluuium aduenicns,malum. & ideo dixit M-ſ.in pleureſi largitas plurima mala.

C & Viaticus. multum vitanda eſt in hoc morbo mollities naturę niſi vehementer fuerit neceſſaria. nam hunc morbum ſolet ſequi ventris,ſolutio . Et licet de hac materia actum ſit ſupra.15.cap̃.nihilominus quia vtilis valde ſaltẽ in actu prognoſtico & curatiuo etiam tantũ de ea dicetur pręmittendo hanc diſtinctionem. Qm̃ talis fluxus, aut eſt in principio,aut eſt in fine.ſi eſt in principio ponitur concluſio , ꝙ talis fluxus in principio factus eſt bonus. patet concluſio.per Aui.10.tertii. de ſignis bonis. diuerſitas & fluxus ventris in principio eſt bonum ſignum. Secunda concluſio,ꝙ apparẽte fluxu in fine qui eſt ex materia apoſtematis ipſa exiſtente multa prauus eſt & malus . patet concluſio,quia ſignificat ꝙ natura non poterit dominari materiæ , & quia modo ſpargitur ſeu euacuatur per loca propinqua cordi,& loca mobilia . vnde praua cauſabuntur ſymptomata mortem minantia. Tertia concluſio, ꝙ materia exiſtente pauca poterit terminari ad bonum,natura tunc dominante cũ forti naturę nihil reſiſtat. Quar-

D ta concluſio, ꝙ talis fluxus etiam apparẽs in fine propter compaſsionem hepatis, & ventris,& ſpiritualium eſt malus.nã talis fit ſtimulata natura & operante ſymptomatice.& hanc concluſionem voluit Hipp.in allegato aph. Eo ſi arguitur contra primam concluſionem,quia omnis euacuatio ſic in principio a natura facta mala patebit ex cõſequenti dubio quid reſpondendum.

Dvbitatvr. An fluxus in principio morbi factus ſit cohibendus ꝙ ſic,quia nullus talis eſt ſm curſum naturæ, vt ſecundo aph.com.21. Quòd autẽ non ſit conſtringendus arg. quia quod mouet humores aut ſua quãtitate ſuffocantes, aut qualitate ſua inflammantes non oportet compeſcere.illud autẽ eſt fluxus in principio . ergo. Pro iſto dicẽdum p̃mittendo ꝙ talis fluxus eſt aliq̃n morbus, aliq̃n accidens. Prima cõcluſio, ꝙ fluxus ĩ principio apparens & morbus non eſt cõpeſcendus vbi nõ ſuperfluerit.hanc concluſionẽ voluerunt authores aſsimilantes eũ

fluxui

fluxui critico ꝙ nullo modo compeſcẽdus eſt niſi ſuperfluerit. vnde Dam̃. in aphoriſmis. ſiquis per multum temporis, neq; vomitum, neq; ſolutionem ventris habuit & ei ſubito eueniet videndum ne reſtringere feſtines, quia huic corpus prauis purgatur humoribus. Secunda concluſio, ꝙ fluxus talis exiſtens vt accidens & cibalis, quia per viam indigeſtionis proueniens eſt cũ temperatis ſtypticis in principio cohibendus, vt ſunt abſinthium, maſtix, citonia, & huiuſmodi. & eſt Gal. primo therap. Conſimiliter ſi fuerit cerebralis a meſeraica & huiuſmodi proueniens cum ſuis appropriatis ſtypticis. Tertia cõcluſio, ꝙ talis fluxus humoralis de multa materia a qualitate intenſa aut vtriſq; virtute exiſtente forti eſt ſic in principio blandiendus, & non violenter conſtringendus, immo ne mortem inferat materia deportata ad aliquod principiũ debet fieri leuis euacuatio. et hoc forte voluit Aui. 16. tertij. cum dixit fluxum fluxu curari ca. de cura eius. Et in hoc conſidera bene authoritates eius adductas ſupra de cura fluxus inteſtinalis. Quarta concluſio, ꝙ virtute exiſtente debili talis fluxus eſt blandiendus compeſcendus cum cautela tamen & paulatim. vnde ſis ſollicitus circa virtutem primo: qm̃ quæ primo eſt contemplanda vt fortificetur vt paulatim conſtringatur. & ſic patet qd dicendum ad dubiũ. ſed propter primum argumẽtum quia eſt accidens contra eſt dicendum, licet natura ex ſe expectaret digeſtionem quo tempore melius & commodius euacuaret, nihilominus ſtimulata, aut quãtitate aut qualitate, materia etiã exiſtente pauca, facit in principio euacuationem ad quam maius ſequitur iuuamentũ nocumento.

DVBITATVR. An dyſenteria facta a ſanguine ſit deterioris curatiõis facta a cholera. Quòd ſic arguitur, quia morbus non proportionalis eſt deterioris curę, q̃ morbus proportionalis, ſed minus proportionalis eſt dyſenteria ſanguini q̃ꝫ choleræ, qm̃ dyſenteria eſt excoriatio inteſtinorum quę a ſanguine minime debet contingere cum ſit temperate calidus, & humidus. ergo a cholera. patet conſequentia cum toto antecedente. In oppoſitum Auic. 2. prognoſtic. nam materiæ ſanguineæ, & phlegmaticę ſunt minoris malitiæ, q̃ꝫ cholericę citrinæ, & choleræ nigræ. q̃ ergo tales morbos inducunt facilioris ſunt curæ. Reſpõdetur breuiter vt pro parte tactum eſt ſupra de dyſenteria. ꝙ deterioris curæ eſt illa, quæ eſt ex materia melãcholica genita per aduſtionem quæ materia vocari conſueuit melancholia, melancholia de qua Hip. xxiiij. aphoriſ. iiij. ſectionis, Difficultas inteſtinorum, ſi ab atra bile inceperit lætalis eſt, qui aphor. debet intelligi quando intantum proceſsit vt vlceratum ſit inteſtinum vlcere canceroſo. Sed hic nota ꝙ talis materia eſt illa quæ ebullit ſuper terram, & ampullas facit a qua fugiunt muſcę quę diuiditur in partem groſſam, & ſubtilem, nam quæ eſt proueniens a parte ſubtili ſic aduſta citius recipit curam in principio ſi bene & recte medicabitur, ſed eſt magis pnicioſa, quæ vero eſt a parte groſſa econtra. & ideo bene conſidera. nã eſt ex cõſimili materia ex qua ſit cancer. Quomodo autẽ faciliter curetur cancer exterius, cui poſſunt medicamina applicari vt cupit medicus, conſidera. Et pxima huic eſt illa in qua fruſta inteſtinoꝝ emittũtur, vt vidi in quodam puero. Dicatur ſecundo principaliter ꝙ poſt hanc deterioris curæ eſt quæ ex cholera rub. per aduſtionem in melancholiam conuerſa. Et quarto loco deterior quę eſt ex phlegmate ſalſo. Quinto vero loco quę eſt corruptione humoris melancholici. de quo. xliij. apho. vi. ſectionis. Quicũq; lienoſi difficultate inteſtinorum capiũtur. vt infra in aph. & in hac ſemper ſanitas qñq; ſperatur, & eſt illa quæ non ebullit, & quidam iactant ſe curaſſe dyſenteriam à felle nigro, & falſificaſſe aphoriſmum. & faciliter fuerunt decepti non diſtinguentes inter humorem melãcholicum. conſidera. Sexto loco ponitur ea, quæ eſt ex phlegmate viſcoſo multum adhęrente vt eſt phlegma vitreum, cũ & ſi non mordicat ex ſe tñ ex ſua viſcoſitate ſecum trahit cum expellitur ſuperficiẽ inteſtini et ſic exco-

E riat, materiæ itaq; inde tranſeuntes poſtea mordicãt. Septimo loco ponitur quæ eſt ex ſanguine, & licet a ſanguine manente in propria forma. vt puto non fiat dyſenteria hepatica, cum tñ vena in inteſtino ſcindiẽ ſubito cauſatur virulẽtia, vt in exterioribus eſt videndum. Octauo loco eſt quæ ex apertura apoſtematis quæ eſt leuioris, aut grauioris curæ ſm materiæ quãtitatem & eius maiorem aut minorem malitiam. Nono loco quę eſt ex groſsis fæcibus fit quandoq; ex aſſumptione venenorum. & iſta peſsima propter etiam ipſorum venenorum malitiam. Sed quid dicendum ad Auic. qui ponit deteriorem eſſe quæ eſt per aduſtionem choleræ amaræ q̃ꝫ nigræ. idem Halyab. Pro iſto dicendum ꝙ ratione citæ impreſsionis deterior, quæ ex cholera aduſta, ſed ratione eradicationis quę eſt ex melancholia aduſta, ſed tamẽ ſtabit argumentũ ratione materiæ nocumenti abſolute, ſed tamen conſidera. vel dic ꝙ comparatur cholera aduſta ad melancholiam aduſtam, & illa eſt deterior, vt dictum eſt. Ad argumentum ante

F oppoſitum dicendum ꝙ ille aphor. habet verum in ægritudine complexionali, nõ autem in compoſitionali qualis eſt iſta. conſidera.

DVBITATVR. An in dyſenteria hepatica cõpetant ſtyptica. ꝙ ſic. per Viaticum & Halyab. 7. pract. et p alios medicinæ authores dantes trochiſcos de carabe cum rob granatorum, aqua berberis & huiuſmodi ſtyptica. in gradu etiam ſtypticitatis eleuata. In oppoſitum eſt Aui. 16. tertij. vt ſupra de ea. & cauſa dicta eſt. Et nota dictũ Conciſ. differentia. 220. hæc paſsio incipit interdum ſine feb. tempore procedẽte corrupto ſanguine, licet parua ſuperuenit fe. quam medici valde contemnũt inexperti, ita vt totaliter videatur eis qñ. p laborans abſq; feb. & alibi plures decipiuntur in huius paſsionis curatione. Reſpondetur ꝙ qñq; accidit dyſenteria hepatica improprie, tamen ſic dicta ex ſanguine, repletiõe totius, & hæc eſt facilis curæ quæ ſic conſiſtit in his canonibus. Primus alleuiatio eorum quæ ſanguinem multiplicant, & contrariorum in-

G troductio. Secundus euacuatio ſanguinis per diuerſam regionem. Tertius adminiſtratio leuiter ſtypticantium quibus hepar confortetur, et ipſa materia intus non claudetur, ſeu compeſcetur. Dicẽdum. 2. ꝙ in dyſenteria hepatica quæ contingit propter debilitatem attractiuæ hepatis. vñ non attrahit chylum, competunt calida parum per ſtyptica. nam propter caliditatem confortatur attractiua, & propter ſtypticitatem cõfortatur hepatis robur. Hepar enim & ſtomachus membra pro toto laborantia ſemper ſtypticis egent, vt eorum robur cuſtodiatur. Dicendum, 3. ꝙ vbi talis contingeret ex materia groſſa oppilante meſeraicas, & hepar nullo modo cõpeterent ſtyptica. & cauſa ex ſeipſa nota eſt. & hoc eſt quod voluit Auic. 16. tertij. de cura eius qñ inquit. Illud quod cadit de errore in hoc ca. eſt vt dentur illi qui habet fluxum hepaticũ, oppilatiuum, medicinæ conſtipatiuæ in oppilationẽ, addentes ipſam confortantes vt ſtringant materiã. & id ad errorem perducit maximum. Dicendum. 4. ꝙ vbi hæc

Hepar, & ſtomach⁹ ſtypticis cõſeruant

H acciderit ex malitia complexionis calidæ hepatis, ita vt eueniat ſanguis ſubtilis loturæ carnis ſimilis, qui tandem in fęcem ſolet æruginoſam conuerti. tunc opus eſt frigidis cõtemperatis complexionem calidam hepatis remittẽtibus & ſtypticis cõmenſuratę, vt hepar vigoretur, & ſanguis ſubtilis ingroſſetus, nõ. n. debent eſſe adeo ſtypticãtia vt quod retentum eſt prohibeatur deſcẽdere. nam vt dictum eſt corruptum excoriationẽ inducet, & talia ſunt lactuca, endiuia, & terra ſigill. & hmõi. vt ſupra de cura eius quam authores ita ſuccincte ſcripſerunt, quia parum conſili ſunt de eius ſalute in Conciliatore. allegata differẽtia. Quicquid dicere poſſumus de breui cura poſita ab Aui. de feb. peſtilentiali.

DVBITATVR. Vtrum in colica competant narcotica, quòd nõ arguitur, quia hoc maxime deberet fieri in principio, cum virtus ſit robuſta, & in peracutis paſsionibus eadem die hora ſecundum veterem ſit medicãdum,

In oppoſitum.

In oppoſitũ. ea quę dicta ſunt de cura eius & cõitas medicãtium. Nota ꝙ narcoticũ, quia doloris ſedatiuum. & hoc quãꝙ eleuatur ad tertium gradum, quãꝙ ad quartum, & quoddam ſimplex, & quoddam cõpoſitum. Exemplũ primi, mandragora, opium, faba inuerſa, ſolatrum maius, & hmõi. Exemplũ ſecundi, theriaca noua vſq; ad. vi. mẽſes, philoniũ, requies, aurea alexãdrina ru. troc. Nic. Optimum eſt illud Aui. vigilia ſuperflua croco, opio, & caſia lignea, æqualiter. et tu ibi. Et noſce ꝙ ſimplicia ſunt continue deteriora, quõ in cõpoſitis ponuntur correctiua nocumentorum. Nam primo ſunt mortificatiua, congelatiua, propter quod caſtoreum, crocus, piper, cõmiſcẽtur cum eis tanꝙ theriaca. Secundo deſtruunt virtutem & ſpiritũ propter quod cõmiſcetur, ſpica, ozimũ, zedoaria, etiam hmõi cordialia & ſtomaticha. & de his & pro his recurre ad ea quæ ſcripta ſunt de eis, & de fluxu inteſtinali. Et veniens ad ſolutionem dubĳ ſcito ꝙ omnis modus curationis ſumitur. Aut a re naturali. Aut non naturali. Aut præter naturam. A re naturali, quia a virtute aut a noxĳs, vt quia fortis, aut debilis, aut media. A re præter naturam, quia a cauſa morbo & accidente. cauſa, quia quãꝙ eſt calida quãꝙ frigida. Ab accidente, quia eſt quãꝙ pernicioſum deſtruens virtutem, quãꝙ debile, quãꝙ medium inter hęc. Et conſimiliter de morbo dicendum. A re non naturali quia mediæ iſtarum mediocriter iudicãdum. Prima cõcluſio, ꝙ virtute exiſtente forti, cauſa exiſtente frigida, & dolore remiſſo ſuper narcoticum non eſt pręſumendum, ſed cum anodinis procedendum. Propter quod nota ꝙ anodina reperiuntur in triplici differẽtia, anodina dico. i. remouentia dolorem. Nam alia mitigant dolorem, quia eius cauſam euacuãt, vt ſolutiua, reſolutiua, quędam quia malam remouent complexionem ſeu alterãt qualia ſunt quæ in primo gradu calida, vt camomilla, & huiuſmodi cõmenſurate calida cõplexioni humanę cõſimilia. nã ſm Hebengu, ſed complexio homini eſt calida in primo. hæc enim dicuntur demulgentia ſpiritus, & ipſos inebriãtia, quędam quę ſenſum a membro remouent, vt narcotica dicta. Secunda concluſio, virtute exiſtente debili cauſa calida dolore forti, tunc pręſumendum eſt ſuper narcotica. Tertia concluſio, in medĳs mediocriter eſt agendum.

Anodina in triplici differẽtia

Quarta concluſio, ꝙ materia exiſtente frigida groſſa vt eſt phlegma vitreum, aut vbi ſit ventoſitas groſſa non eſt adminiſtrandum narcoticum niſi cum magna cautela, & dolore multum infeſtante quę cõcluſio eſt authorum. Sed nota ꝙ quñ adminiſtras narcoticum debes alia hora dare euacuatiuum cauſę. nã ex hoc fortaſſe prohibebatur narcoticorum in poſterum exhibitio quod fieri debet, vt ſupra. cum tempore, menſura, & cautela, ita ꝙ iuuamẽtum præferatur nocumento quod omnis intendit curãs. Nam difficillimum eſt inuenire aliquod auxiliorum quod nihil nocens conferat vndecimo de ingenio. Poſtremo nota ꝙ in cholica ventoſa ſunt narcotica multum euitanda. nam ſpiritum & calorem ingroſſant & membra condeſant ne poſsit fieri reſolutio. Ad argumentum ante oppoſitũ dicendum, ꝙ cũ in principio corpus ſit repletum, & virtus ſit fortis, ſperatur de mitigatione doloris, aut euacuantia, aut aliter. & ideo non fit.

DVBITATVR de philonio, an ſit calidũ. & arĩ. ꝙ ſit calidum per ea quæ ingrediũtur eius compoſitionem. nã calida obtinent ſupra frigida. vt patet diſcurrenti. Item quia reſoluit ventoſitatem matricis. Serap̃. Quòd ſit frigidum arg. quia ſtupefactiuũ. Pro his & ſimilibus dicẽdũ, ꝙ licet medicinæ calidę excedant frigidas, tñ quia frigidę in tali compoſito ponuntur in multa quantitate hinc natura vtitur eis principaliter, & ſic per philoniũ infrigidatur. calidis autẽ vtitur acceſſorie poſitis in emendatione nocumentorum opĳ, & iuſquiami. his etiam vtẽdo & acceſſorie ſatis vẽtoſitatis reſoluit. Quòd autẽ natura vtat̃ frigidis et calidis ingredientibus vnũ compoſitum per frigidas infrigidando per calidas calefaciendo. habetur prima quarti. de cura hemitritęi. vbi dicit naturam, vt piper contra phlegma, et ptiſana contra cholerã in ea facta cum pipere. & quinto cañ. primo ca. Ex quibus cõcluditur ipſum frigidum. Ad argumentum dicitur calida non obtinere vigorem, licet in maſſa obtineant ſupra frigida.

DVBITATVR. An ileos cauſatus ex ſtranguria curetur ex febre ſuperueniente. Arguitur ꝙ non. per Gal. atteſtante. xlvĳ. aphor. vi. Sectionis. per totum commentum. & tu ibi. Ad oppoſitum eſt aphor. prædictus. cuius ſeries. Quibus ex ſtillicidio vrinæ ileos ſuperuenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente, ſatis vrina fluxerit. Pro dubio ſciendum Gal. videtur negare ex ſtranguria ileos cauſari poſſe, vt allega. com. 2. ꝙ feb. ſuperueniens poſsit eum euacuare. vide enim cõmentum. Pro iſto dicendum ileon ex ſtranguria generari poſſe. nã veſica exiſtente plena natura aliquando non potens tantam materiam euacuare per virgam tẽtat eam expellere ad membrum ignobilius, inde aliquãdo eam expellit ad inteſtina tanꝙ ad ignobiliora, & quoniã veretur ne ſi ad groſſum & rectum mittat vrinam inde fiat compreſsio et dolor amplior in veſica, in gracilibus eam retinet, quare inde cauſatur ileos, & hæc in ſumma videtur cauſa ex Cõcil. ſumpta. 203. differentia. Et pro reſponſione ad dubium ponitur concluſio ꝙ feb. ſuperueniẽs eam curat vel curare poteſt. patet cõcluſio, quoniam omnis cura fit ſuo contrario. ileos autem ſic cauſatur ex materia exiſtente frigida & humida. ergo. Nam febris talem materiam poteſt calefacere, ſubtiliare, & in motu ponetur ita vt euacuabitur, aut per vrinam, aut per feceſſum, quo facto ſequitur cura. ergo &c.

DVBITATVR de vermibus, an in colon, & monoculo tantum generentur. & videtur ꝙ ſic. per tex. Aui. inquientis. 16. tertĳ. trac. 5. 2. cap. et fortaſſe non generantur niſi in colon, & monoculo. deinde ſparguntur de latere ad ſtomachum, & ex latere ad anum. Ad oppoſitũ ſunt quę de ipſis ſcripta ſunt ſupra. Pro illo dicendum vt ſupra ꝙ in omni inteſtino generari poſſunt. patet concluſio, quia vbicunꝙ poſſunt currere cauſę productiuę alicuius effectus ibi poteſt & effectus produci, ſed in inteſtinis omnibus poſſunt hę cauſę perduci, vel eſſe. ergo. Ex iſto poteſt inferri ꝙ etiam in ſtomacho, quod raro auditũ eſt ab authoribus ſcriptum. Item & in aure. Item & in cerebro, & ſic de alĳs. quod correlarium videtur ſuperficie tenus cõtra Ariſt. 4. metheor. inquit. animal nõ fit in ipſa digeſtione ſicut quidam aiũt, ſed in aggregatione putrefacti & in inferiori ſegregatum. Et propter hæc & ſimilia aduerte ꝙ in ſtomacho corporis ſani rariſsime vel nunꝙ generantur vermes. & hoc voluerũt authores aſſerentes in ſtomacho non poſſe generari, quia ſm plurimum in corpore. Secũdo ꝙ in corporibus ægris, vel ægrotatiuis poteſt. patet per rationem adductam. & ideo non inuenies ſcripta ſigna quibus cognoſcuntur hi qui in ſtomacho generant̃.

In Ariſtotelẽ apparens argumentum.

Ad authoritatem Aui. dicendum ꝙ per illam nihil aliud voluit ꝙ̃ ꝙ valde pauci generant̃ niſi in monoculo & colon, aliter quia dixit fortaſſe. Et ſi bene es memor eorum quę poſita ſunt de cauſis eorum habes conſequenter concedere hæc correlaria ſequi. Primũ, ꝙ vermes magis generantur in ætate infantię, & pueritię. Secũdum, ꝙ poſt biennium magis. nam ſi ante adeſſet materia proportionaliter calor naturalis qui eſt agens eſt magis hębetatus, & poſt biennium incipit diſſolui ab humiditatibus, quare &c. Et ex iſto ſequitur ꝙ in nouiter natis non generãtur propter nimiam caloris hębetationem, vt tertia Aph. com. 26. Inferi quarto ipſos plus in ſenectute ꝙ̃ in iuuentute, & minus ꝙ̃ in pueritia multiplicari. Poſtremo probabiliter teneri poteſt, ꝙ minus in ętate iuuentutis multiplicantur, quia eo tempore multiplicatur magis cholera. Item exercitia optima reſoluẽtia ſuperfluitates. Item eſt digeſtio optima. dixi probabiliter, quia hęc concluſio habet aduerſantes rationes quas omitto pro nunc. nã in tractatu meo magno de vermibus multum me ſuper his ampliaui, & hęc de vermibus.

Aphoriſmi,

APHORISMI.

De fluxu.

Ex.ij.Sect.xiiij.aphor.

In profluuijs alui mutationes excrementorum iuuant, niſi ad mala mutatio fiat.

Ex.iiij.Sect.xxi.aphor.

Deiectiones nigræ, qualis eſt ſanguis niger, ſponte venientes, ſiue cum febre, ſiue ſine febre, peſsimæ, & quanto colores magis praui, fuerint plures, peius, cũ medicamento vero melius, & quanto colores plures, non praui.

xxij.aphor.

Morbis quibuslibet incipientibus ſi atra bilis, vel ſupra, vel infra exierit letale.

xxiij.aphor.

Quibuſcũq; ex morbis acutis, aut diuturnis, vel ex vulneribus, ſiue quouis alio modo extenuatis, nigra bilis, ſiue vti ſanguis niger deſubter exierit, poſtridie moriũtur.

xxiiij.aphor.

Difficultas inteſtinorum, ſi ab atra bile inceperit, letalis eſt.

xxvi.aphor.

A difficultate inteſtinorum habito, ſi veluti carunculæ exeant, letale eſt.

xxviij.aphor.

Quibus bilioſæ deiectiones, ſuperueniente ſurditate, ceſſant, & quibus ſurditas, ſuperueniẽtibus bilioſis deiectionibus, ceſſant.

Ex.v.Sect.xxxiiij.aphor.

Mulieri in vtero gerenti ſi aluus plurimũ profluat, periculum eſt ne abortiat.

Ex.vi.Sect.i.aphor.

In longis leuitatibus inteſtinorum, ſi ructus acidus fiat, qui prius non erat, ſignum bonum.

iij.aphor.

In longis difficultatibus inteſtinorum, inediæ ex faſtidio malum, & cum febre peius.

xxxij.aphor.

Balbi ab alui profluuio maxime capiuntur.

xliij.aphor.

Quicunq; lienoſi difficultate inteſtinorum capiuntur, his ſuperueniẽte longa difficultate inteſtinorum, aqua intercus, aut leuitas inteſtinorum aduenit, & moriuntur.

xlviij.aphor.

Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens, bonũ.

Ex.vij.Sect.v.aphor.

A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua intercus, vel mentis alienatio, bonum.

vi.aphor.

In morbo diuturno faſtidium cibi, & deiectiones ſynceræ, malum.

xxiij.aphor.

* A deiectione ſincera difficultas inteſtinorum.

* aliâs epicolo deipochoriſſa bilioſa deiectiõe cũ hic tantum de bilioſis deiectionibus hippocrates intelligat, quã lectõnẽ nõ inepte ſecutus eſt, & antiquus interpres.

xxvij.aphor.

Mulieri vtero gerẽti, ſi tẽſio ſupuenerit, facit aborſum.

xxix.aphor.

Qui alba pituita detinetur, ſi fortis vẽtris fluxus ſuperuenerit, a morbo liberabitur.

xxx.aphor.

Quibus in alui profluuijs excrementa ſpumoſa ſunt, ijs ex capite pituita defluit.

De doloribus inteſtinorum.

Ex.iiij.Sect.xi.aphor.

Quibus tormina, & circa vmbilicum labores, & lumborum dolor, qui neq; a medicamento, neq; aliter ſoluitur, in hydropem ſiccam firmatur.

lxvi.aphor.

In acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum.

Ex.vi.Sect.v.aphor.

Dolores qui ſunt in lateribus, & pectoribus, atque alijs partibus, ſi multum differant, perdiſcendum.

E vij.aphor.

Dolores * ventris ſublimes, leuiores, qui vero nõ ſublimes fortiores.

*Oedemata.i. & tumores, q̃ interſerẽda ſunt vt vnuſq;ſq; ex græco exemplari colligere poteſt.

De Ileo.

Ex.vi.Sect.xliiij.aphor.

Quibus ex ſtillicidio vrinæ ileos ſuperuenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente, ſatis vrina fluxerit.

Ex.vij.Sect.x.aphor.

Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, vel conuulſio, malum.

De diſpoſitionibus ani. Continens Rubricas.xiij. Cap. XVII.

De deſcriptione, anatomia ani, & de ægritudinibus ipſi euenientibus. Rubrica. 1.

F ANus eſt extremitas recti inteſtini ſicteris dicta in qua tres vel quatuor ſituãtur muſculi, ac quinq; terminantur venę hæmorrhoidales nuncupatę. Muſculi.n.eius proportionãtur muſculis labiorum. eſt enim muſculus vnus latitudinalis qui vehemẽter cum carne eius cõmiſcetur. & ipſum circuit qui conſtringit & coercet ipſum vt vult, et ſua extẽſione iuuat ad expellenda ſtercora, & cæteras ſuperfluitates. eſt & alius magis in profundo ſituatus qui cum radice virgæ continuatur. vt patet ad ſenſum, eſt & vnus alius aut per vnũ ſuper hos omnes ſtans tranſuerſaliter. cuius iuuamentum eſt elongare longaonẽ ſurſum. & neq; accidit longaonem egredi niſi propter ipſius laxitatem. Aui.prima primi. de anatomia ani. & de ipſis pro nunc ſatis. Venæ autem hæ ſunt rami venę chylis deſcendentis de quibus in ſequẽti rubrica. Et anteq̃ deueniatur ad curam paſsionum eius G oportet p̃mittere q; de ſanitate ægritudinũ ani non facile prognoſticatus ſis. qm̃ ſunt difficiles ad ſanandũ, propterea quia anus eſt via, & callis ſuperfluitatũ, quæ etiã retinentur in rugoſitatibus eius. nam hora poſt horã fluunt, cum etiã poſitus ſit in parte inferiori. Itẽ quia eſt vehemẽtis ſenſus, quapropter addit in dolore qui eſt cauſa attractionis materiæ ad locũ. ſecunda primi. de his, quę p̃ueniunt ex dolore, etiã quia eſt inuerſus difficulter fit adhærentia medicinæ ad eum. Paſsiones ani cõiter ab auctoribus ponũtur plures ſm pluralitatem eoꝝ, quæ circa ipſum eueniũt vt ſunt hæmorrhoides, rhagadiæ, apoſtemata, fiſtulæ & huiuſmodi. mollificatio ani. & vlcera eius. de quibus omnibus ſuis ſequentibus rubricis.

De hæmorrhoidibus. Rubrica. 2.

HÆMORRHOIS eſt augmentũ quoddam quod in ore naſcitur venarũ, quæ in ano ſunt a quo quidem qñq; etiam ſine fe. fluxus inde prouenit ſanguineus.

Vbi notandum vt dictum eſt ſupra q; ad orificium ani H terminantur quinq; venę, quæ ſunt rami chylis deſcendẽtis, hęmorrhoidales dictę ab hæma græce, latinæ ſanguis & rhois fluxus & edes quod eſt inferius. vnde hęmorrhoides.i. fluxus ſanguinis per inferius, quod eſt verum valde frequenter. Nã natura eas venas ordinauit vt per illas expurgaret ſanguinem groſſum melancholicũ, qui in q̃buſdam viris & mulieribus multiplicat̃ exoſus ſibi ſicut & menſtrualis per anterius. vnde ſicut cum mulieres habẽt fluxũ menſtruum debito modo ſane & incolumes viuũt, ſic & viri in quibus hi humores multiplicantur ſi debito modo fluxerint ſani & incolumes degũt & vitam prolõgant. Nam ab ægritudinibus melãcholicis aduſtis pręſeruantur ſicut mania, melancholia, lepra, morphea, quartana hydrope, pleuriſi, ſimiliter de paſsiõibus ſplenis, & ſic de alijs. Sed cum ſuperfluunt menſtrua, & calidi, & ægri fiũt, & inducũt hydropẽ, & dictum eſt frequẽter, qm̃ aliqñ vt apparebis ſtat in eis tumor ſiue inflatio abſq; fluxu

ſunt

ſunt tamẽ in fluxũ naturaliter ordinatæ. Hæ autẽ in multiplici reperiuntur differentia quæ ex multis ſumitur. Primo quidem ex parte ſpeciei. Secundo ex parte loci. tertio ex parte malitię. quarto ex parte finis de quo aliquid actũ eſt. Ex parte ſpeciei cõiter ponunt tres verrucales, morales, & vuæ. Verrucales ſunt longæ verrucis ſimiles, & apibus. Morales vero molles ſanguineæ vel humorem crudũ emittentes moris ſimiles. Vuę ſunt latæ rotundæ purpurei coloris à quibuſdam veſicales dictæ veſiculæ ſimiles.

Hęmorrhoides in triplici differẽtia

Ex parte loci quia quædam ſunt extrinſece quædam intrinſece interius ſitæ. Et harum intrinſecarum quædam ſunt ſanguineæ. quædam nõ ſanguineæ. Item & harũ quędam emittentes quædam non emittentes dictæ cecæ ſiue ſurdæ. vnde qñ ſic ſurdæ ſunt veſicæ duræ non emittentes à quibuſdam nominantur fici. Quidã tamen aliter ſentiũt de ficu, vt ꝙ ſit excreſcentia quædã circa anum in modum fici granularũ. Et conſequenter de condylomate dicunt ꝙ eſt excreſcentia circa anũ mollis rugatus, quę cũ fuerit plena dr̃ condyloma, cũ vacua attrices. hæc ſunt nomina ad placitum. tu itaq; de eis cura vt placet. Ex parte malitiæ deteriores ſunt verrucales, & proprie ꝓpinquiores cameræ ventris, ſiue cannæ veretri, quæ ſi apoſtemantur oppilant meatum vrinæ. quæ autẽ ſunt retro non nocent multum. Vuæ ſunt leuiores. Morales mediæ. Et iterum quæ ſunt extra minus lædunt, ſed q̃ ſunt intus difficiliores ſunt ad curãdum, quia ad eas non faciliter peruenit tactus, nec medicinæ aptæ applicantur. Item quæ emittendo ſuperfluunt ſunt malę, quod contingere poteſt aut ratione qualitatis, aut quantitatis, aut temporis. Vnde nota ꝙ ſi emittitur ſanguis in quantitate conuenienti proportionaliter ad quantitatẽ ſanguinis multiplicati, & in qualitate, quia in colore nigro, & tempore conſuetæ periodo ſunt bonæ & laudandæ, & præſeruant, & vitam prolongant, vt ſupra. Quòd ſi altero horum defecerit dicuntur non bonæ. et hic fluxus dicitur innaturalis reſpectu fluxus menſtrui. nam menſtrualis à natura ordinatus eſt, ſed hic non niſi gratia neceſsitatis ſcilicet quando ſuperfluit ſanguis melancholicus ꝙ in homine bene ſano non contingeret. Ex quibus facile infertur ꝙ homines abundantes in ſanguine multo melancholico aduſto faciliter eas incurrũt. & propter hoc Ferrarienſes maſculi, & femellæ hac ſunt paſsione multũ moleſtati. Ex parte finis quid dicẽdum patet.

Ferrarienſes cur hęmorrhoidas patiuntur.

Cavsæ. dicendum pro nunc duæ ſunt cauſæ conſiderandæ. Prima eſt materialis. Secunda eſt efficiens. Materialis vero diuerſificatur ſm diuerſitatem materiæ. Nã verrucalium materia eſt humor melancholicus, ſiue fuerit talis per aduſtionem ſiue non. Moralium vero eſt ſanguis ipſe groſſus melancholicus. Et vuarũ materia media eſt inter has. raro autẽ accidunt à phlegmate. Quòd ſi cõtingat apoſtema, tunc aſſimilantur veſicis quę ſunt piſcium ventres. à cholera quidem nunq̃, aut rariſsime propter leuitatẽ cholerę ad ſuperiora. Cauſa vero efficiens & principalis ex natura critice operãs, & per illas venas ſic in circuitu ani exiſtẽtes euacuãs & ſuperflue qñq;, maxime qñ earum apertio fuerit magna, aut diminute quando fuerit apertio parua, aut mediocriter quando &c. Et coadiuuans eſt prauitas humoris & loci vilitas. Et ex dictis patet quid dicendum interroganti de cauſis primitiuis. nam omne ſanguinis multiplicatiuum, & maxime groſsi melãcholici ſiue aduſti eſt ex parte primitiuę cauſę tenendũ, vt carnes vaccinę, ſiligo, milium, caſeus, vinum groſſum & huiuſmodi de genere ciborum melancholicorum, de quibus. 3. tractatu. vnde introducantur cibi generatiui boni & laudabilis ſanguinis. Item forte exercitiũ, & permaxime equeſtre. Item & animi accidens, vt timor, puſillanimitas, quę melancholicum perficiunt, vt ait ſenex noſter.

Ex quibus inſero eas debere multiplicari in vento auſtrino, & regione auſtrina. patet correlarium intelligenti.

Signa demonſtratiua hęmorrhoidarum, & maxime manifeſtarum ſunt tumoroſitas apparens in loco ſiue eminentia quędam, quę ſi fuerit dura cum rotunditate habens ſic pedem in modum fici nõ emittens aliquid a multis morum ſiue ficus dicitur. Quòd ſi fuerit non habens pedes, ſed ſm ſuam totalitatem adhęrens appellatur verruca. Quòd ſi fuerit eminẽtia talis mollis, emittẽs humorẽ crudum album viſcoſum vel viridem nigrum fœtidum. & hmõi. dicitur moralis. Si vero ſanguinẽ emiſerit fluidum aut groſſum temperatũ vel continue, tunc appellatᷣ hęmorrhois iuxta deſcriptionem ſupra poſitam. ſed de nominibus non eſt a medico diſputandum. Et à Gordonio quando ſunt à ſanguine ſolo vocantur vuę. Quando à ſanguine & cholera dicunt morales, ſicut morũ cũ incipit rubefieri. Et qñ fiunt ex melancholia dicunt verrucales. Et ſi à phlegmate qđ eſt raro dicunt veſicæ albæ. Sunt itaq; & ſenſui manifeſtæ, & notæ quæ extra ſunt, ꝙ ſi fuerint parũ occultæ expreſsio eas manifeſtat. Quòd ſi fuerint ad intra, & occultę, tunc ſentitur grauedo, dolor intus in ano & maxime in emiſsione fæcum, & proprie durarum, aut in emiſsione clyſterij vel ſuppoſitorij & difficultas in egerendo. & declarat eas infectio fæcum à ſanguine earum facta. Itẽ & maxime ſi aperte fuerint exitus ſanguinis poſt ipſas & ab eis ſeparatas. Et quando non ſunt apertę dolor fortior ſimilis dolori dyſenterico. Vnde aliquando creditur ꝙ ſit fluxus dyſentericus, & eſt hæmorrhoidalis Item ſine magno conatu egreditur materia liquida ſanioſa in hæmorrhoidibus eſt conamen. & emittũtur fæces ſchybaloſæ. Item in patiente fluxum hæmorrhoidarum color mutatur ad citrinitatem & ad pallorem, & vt Auic. eſt citrinus declinans ad viridem, & maxime quando ſuperfluunt non ſic in alio fluxu. Item cum retinetur ſanguis hæmorrhoidalis dolor erit in dorſo grauitas in tibijs, & coxis, renibus, & pectore, & inflatio in lateribus, gurgulatio in ventre & huiuſmodi. Certiſsimum ſignum hæmorrhoidarum intrinſecarum eſt ꝙ cum ventoſa inuerſetur inteſtinum, & tunc ſenſus manifeſtabit eas. Quòd ſi fuerint ab humoribus groſsis, et viſcoſis fortem inflammationem, & gurgulationem in ventre habent, & grauitatem, ſed nota ꝙ raro à phlegmate fiunt. Aui. Quòd ſi ex humoribus calidis ſentitur pũctura, & mordicatio circa anum.

Et quia ſupra promiſſum eſt in rubrica de fluxu nõ excoriatiuo ponere in hac diſtinctiua ſigna inter ipſum et hęmorrhoidalem ſcito ꝙ ſanguis à mẽbris ſuperioribus veniẽs ſcilicet vt ſtomacho, hepate, & huiuſmodi. ſemp commixtus, & turbulẽtus eſt, nõ ſic hæmorrhoidalis. eſt enim guttatim cadens, & ſi fortis ſit expreſſio & conatus ſentitur ꝙ ſanguis exit impetuoſe & maxime quando eſt ſubtilis, acutus. Item non ſentitur grauitas, dolor, pũctura, aut aliquod tale. Item ſi ab hepate accidentia in eo. ſimiliter ſi à ſtomacho, de quibus ſupra allegata rubrica. Itẽ quia in abſterſione ani cum petia munda retinetur macula ſanguinea etiam pura non ſic ſi ab alio fuerit loco. Item quia in abſterſione quando emittunt ſanguinem ſentitur ardor quidã in extremitate ſicteris quod nõ contingit quãdo ab alio fuerit loco. Item quia præceſsit dolor & aggrauatio in ano pruritus & huiuſmodi. item quia cõſuetus eſt pati.

Prognostica. Indifferenter paſſiones ani ſunt difficilis curæ, quia locus eſt decliuis ad quem continuæ fluunt humiditates impediẽtes operationem medicinarũ applicatarum, id eſt remouent. Item quia fęces egrediũtur remouentes medicamina, & addẽtes in dolorem. Itẽ quia locus eſt vehemẽtis ſenſus, & ideo humiditates fluentes in dolorem addunt. Item quia locus vilis nõ ſe libenter intromittunt medici. Item & infirmi ſunt inobedientes propter verecundiam. Item membrum eſt frigidũ pauci caloris. Fluxus ſanguinis narium aut menſtruorum in retentione hæmorrhoidarum bonum. hęmorrhoides ſanari antiquas Hippo. In fine ca. 25. continentis. 8. capitulo hęmorrhoides hęreditatem ſuccedunt.

Cvra. Canones, & antequam deuenias ad curam nota hos canones.

Primus. ꝙ ne decipiaris debes diligenter conſiderare ſi ſunt hęmorrhoides, quoniã aliqñ eſt dyſenteria & credi-

tur ꝙ ſit hæmorrhois. aliqñ econtra. & in hoc habuiſti differentiã. Itẽ & ſecundo ꝙ in ano erunt vlcera ſola & exiſtimat ꝙ ſit hæmorrhois, oportet ergo diligẽter cõſiderare

Secundus. ꝙ fluente ſanguine hæmorrhoidali nõ debet fieri eius cõſtrictio donec apparuerint hæc ſigna, debilitas genuum ſcilicet mollificatio, propinquitas ad ſyncopim.

Tertius quòd vbi fuerit neceſsitas extractionis eius fiat paulatina, & non ſubita.

Quartus. ꝙ debes cõſiderare qñ quis patitur fluxũ ſanguinis narium ſi prius patiebat hęmorrhoidas. Quòd ſi ſic extima ꝙ à clauſione earũ perueniat, & tũc cura eſt apertio earum, ſicque conſimiliter ſi mulier fuerit & ſanguinẽ expuere incipiat extra. Et ego habui dñam q̃ ex retẽtione menſtruorũ ſanguinẽ expuebat & dubitabatur de phtiſi futura, & ex apertione venarum matricis liberata fuit.

Quintus. ꝙ vbi non fuerit dolor neq; apa, neq; inflatio nõ erit tunc plurima neceſsitas curationis earum. nam earum curatio qñq; perducit ad fiſtulas, et ad rhagadias ani.

Cvra particularis. Canones magis particulares ſunt attendendi iuxta particulares diſpoſitiones earũ quę ſunt tumor ſiue earum inflatio abſq; hoc ꝙ aliquid emittant, dolor in eis accidens, nimius fluxus ex eis, et nimia earum reſtrictio de quibus per ordinem dicetur in ſequentibus.

De tumore, ſiue inflatione hæmorrhoidarum. Rub. 3.

Tvmoris ſiue inflationis earum ſine emanatione cauſa eſt aut mala complexio ſicca cõſtringens ſanguinẽ qui puenit vſq; ad orificia, aut mala cõplexio frigida condenſans, aut cutis inſpiſſatio, aut ſanguinis ſiue humoris groſsi vel melãcholici groſsities, aut fęces ſpiſſę, & groſſæ, quemadmodũ obturantes, et prohibẽtes ſanguinis exitũ.

Signa malarum complexionum iam nota ſunt ex frequenter recitatis. & ſimiliter ſi acciderit à groſsitie ſanguinis ex regimine præcedente cognoſcetur ſi ex inſpiſſatis & induratis fæcibus relatione infirmi.

Cvra. Canones. In cura itaq; huius diſpoſitionis, ſicut in cæteris ſequentibus. Primum eſt ſtudendum circa diætam in exhibendo. ſ. quę ſanguinem laudabilem generant, vt ſunt cibi temperati laudabiles. ex fructibus etiã ex oleribus vt borago, bugloſſa, & ex potu vini aromatici digeſtibilis, & hmõi. de quibus tertio tractatu. Item ſi opus erit etiam vti quæ ſanguinem minuunt recurre. 10. cap. de apoſtematibus mamillarum. Secundo principaliter ſtudendum in lenificatione naturæ vti remoueat fęx etiam ſi ſua ſiccitate nocent, q̃ lenificatio melius & cõuenientius fieret per ſuperius exhibita, quoniã male & ſine dolore non poſſunt clyſteria & hmõi adminiſtrari. & in hoc caſu laudantur maxime pilulæ de bdellio. Tertio. ꝙ maxime iuxta cauſas dictas fiat cura per ſua contraria cũ varijs ingenijs. de qbus poſt vt in cã frigida cũ calidis, & in ſicca cum hu. & in cauſa indurationis cũ mollificatiuis. & ſic ſimilr̃ de alijs de quibus faciam te ſtatim copioſum.

Calida à proprietate valentia in hæmorrhoidibus ab authoribus noſtris poſita ſunt. anethum, allium, gummi prunorum, lana, marubium, ſcabioſa, melilotum, oleum amygdalarum amararũ, roſmarinus, porrũ, hyſſopus humida, aſſa. bdellium bibitum, vel ſuffumigium, cepæ, cinnamomum, cyperi, fœnugræcum, centaurea, carabe, parietaria. ſandaraca, ſordities parietum balnei, triphera ex arte phenonis, triphera gal. Ex frigidis ſunt gallæ, ſcoria fer. myrtus. Cinis capitis menulæ piſcis, plumbũ, citonium, chryſomilla, & ſpecialiter valet oleũ nucleorum, dracacantũ, granatũ, plantago, portulaca, ribes, terra ſigil. Ex mollificatiuis ſunt adeps gibbi camelli. Aui. pinguedo anatis, anſeris, galli, vulpis, vrſi, leonis, bdellium diſſolutum in oleo amygdalarum, vel in aqua ex his pinguedinibus, & conſimiliter de alijs, hæc enim gratia exempli poſui non faciẽs mentionem de compoſitis, quoniam de eis copioſe, & de cæteris alijs ſimplicibus ſuis conuenientibus locis.

Cvra. Si accidet hic tumor, & ex ipſius ſanguinis groſsitie erit,

E Primo vt ſupra ordina diętã cũ ſubtiliãtibus remiſſe nẽ ex reſolutione magna ſequerẽ maior groſsities. Itẽ cũ humidis, ſint itaq; cibi temperati, vt ſupra & calidi in primo huius. de quibus in allegato loco. Item vinũ pauciſſerum.

Secundus canon digeſtio cum appropriatis ipſi humori peccãti, de quibus digeſtiuis habes ſupra quarto tractatu de digeſtiuis humoris melancholici.

Tertius eſt eius euacuatio. quę euacuatio fiat aut phlebotomia aut vẽtris ſolutione. phlebotomia quidem qñ ſi fuerit ſanguis fiat phlebotomia ex ſaphena, aut ex vena quæ eſt poſt calcaneũ, aut ſub poplite, & eſt fortior omnibus ſicut & in retentione menſtruorũ. vt infra ſuo loco dicetur quæ debet fieri maior aut minor ſm plethoriã maiorem, ętatẽ, virtutẽ. Quòd ſi ad particulariorẽ, & magis ꝓpinquam videbit̃ eſſe veniendũ phlebotoma ipſam venã hæmorrhoidalem ſicut & frequenter feci phlebotomare aut ſi patiens non timet applica ſanguiſugas. Quòd ſi fuerit ex humore alio groſſo phlegmatico, aut melãcholico,

F ſolue cũ ſolutiuis illius humoris de quibus quarto tractia.

Sed hic aduerte ꝙ tale ſolutiuũ nõ debet eſſe acutum ſicut ſcãmonea, colloquintida, & huiuſmodi. ſed ſit expreſſione ſoluens ſicut ſunt myrobalani. et ideo inuenies in authoribus ſcriptum multum de myrobalanis. De aloe dicendum vt exiſtimo ipſum minime valere quando fluũt, ſed quando ſunt cæcatæ confert & videtur cõueniens prope, qm̃ aperit orificia venarũ. tu tamen ſcito ꝙ cauſa quare vitantur acuta eſt, quoniã dubitat̃ de mala relaxatione venarum, & propter hanc cauſam vetatur à multis aloe.

Quartus eſt rectificatio malæ complexionis ſplenis, aut hepatis, ne tamẽ humor talis generetur & raptum habeat ad locum inferiorem. quibus hic canon compleatur habitum eſt ſupra de ſplene, & hepate. & tu ibi.

Cvra quando alia non valent, ſed oportet deuenire ad applicationem localium, aperiendo eas, et quãdoq; immediate propter dolorẽ de quo infra. ideo hic ſubſcribam modum operandi circa eas, & cum medicinis, & abſque.

G Abſq; medicinis fit cum phlebotomo, Aut ſanguiſugis vt dictum eſt, & eſt oĩbus eorum melior, ſecurior, & expeditior modus vt ponantur ſanguiſugę in ampulla aut canna ne ad alia loca veniant, & differunt à ventoſis, qm̃ ipſe attrahunt ſanguinem groſſum melancholicum, & ventoſæ ſubtilem. Auic. In aperiendo autem eas cum medicinis duo ſunt canones. Primus eſt mollificatio. Secũdus eſt mollificatarum apertio. Primus completur diuerſimode ſm diuerſa ingenia. Nam quidam procedunt cum balneis cum decoctione radicis altheæ, branchæ vrſinæ, meliloti, mercurialis, rutę, & hmõi habentium virtutem ſubtiliatiuam: cuius quidam cum ſpongijs fomentatione facta in his, quidam cum ſeſsionibus, quidam cum pinguedinibus nominatis, & gummis, et faciẽdo vnguẽta, emplaſtra, cerotaria, & hmõi. vt videtur cõueniẽtius cũ oleis de chryſomil. Secundũ ſic perficiunt, & diuerſimode. nam quidam à facilioribus incipientes ipſas ſic mollificatas fricant cum pano aſpero laneo. vt Raſ. & maxime eſt verum

H quod dicit qñ ſunt extra apparẽtes et ſic leuiter aperiunt. Quidam eas fricant cum folijs fici recẽtibus, quia lac earũ hoc operat. & ſic indifferenter facit omne lacticiniũ vt tithymallus, eſula, & hmõi. & eſt conſuetũ hoc ſm remediũ & cõe. quidam cum folijs parietarię. quidã cũ melle anacardino. quidam cum cępa contrita, & ſuppoſita, nõnulli cũ fricatione panni aſperi infuſi in ſucco ipſius cępę. Quidam cum ſtercore columbino cũ mell. & eſt efficax. Quidam cũ ſucco flãmulę, & pedis ceruini, & ſunt pręſtantis iuuamenti. Item cerotum ex aſpalto, & galbano confectũ etiam eſt proprium. Nõnulli cum calce, & arſenico, & huiuſmodi. quę conſulo vitari debere. Alij ſuperponũt puluerem, aut ſinapis, aut euphorbij, deinde immediate ſupponunt emplaſtrum factum ex cæpa cruda cum modico aceti ſquillitici, vel oximellis ſquillitici. Cęteri applicant cantarides. Quidam cũ felle tauri, & eſt forte. vnde oportet ꝙ fiant cum cautela & timore ne pertranſeat terminos. Se-

rapio.

rapio. vnguentum. ℞. aloes ſuccotrini puluerizati. ʒ. ij. fellis tauri. ℥. i. anethi. ʒ. ij. ceræ modicum & ſuperpone vel abſq; cera infunde in eis pannos, aut filtrũ, & frica. Quòd ſi fuerint intra occultæ oportet inuerſare inteſtinum cum ventoſa magna, deinde ſuperpone quæ aperiunt aut cum phlebotomo, aut ſanguiſugis. vt ſupra. Quòd ſi non poterit inuer ari dentur per os quæ aperiũt. & pilulæ de aloe ſunt proprie ſm iudicium meum, & aliorum multorum. Item ſupponatur radix ireos proprie. Item. ℞. pulpę colloquintidæ. ʒ. iij. & cum oleo amygdalarum amararum, & modico mellis ſac lycinium longum vt attingat locũ.

Item radix brioniæ inuncta cum ſelle bouino. Item collyrium ex melle ſactum aſperſum puluere ſcammoneæ, & colloquintidæ. Item vinum decoctionis aloes. & hęc duo vltima ſunt potentia ſi vno & eodem tempore applicentur. & ſi dolorem cauſabunt hæc ſuppoſitoria extrahãtur & lycinium ex oleo ro. inunctum intromittatur. Quòd ſi cupis talem tumorem annullare dato ꝙ non fiat earum apertio. quia forte videbitur ꝙ materia erit pauca & ꝙ ſola ſufficit approximatio eorum quæ habẽt talem materiã reſoluere & exiccare, tunc hoc faciliter adimplebis cũ fomentationibus & ſuffumigijs emplaſtris et huiuſmodi. ex calidis reſoluentibus & exiccantibus vt eſt calamentũ, ruta, pulegium, nigella, menta, & hmõi. de quibus ſupra fomentatio taſsi barbaſsi eſt in caſu hoc iuuatiua valde.

Cvra quando hæmorrhoides ad magnum & tedioſum deuenerint tumorem. vt quãdoq; ad quãtitatem magni panis augmẽtaretur ſicut vidi ſurſum, Quo caſu oportet vt phyſicus cedat chirurgico, quoniam illi tumores, & ſimiles minores etiam remouentur inciſione quandoq; cũ medicinis acutis, de quibus aliquid dicam. Et primo de inciſione ad quam antequã perueniastc oportebit prius hos canones commemorare.

Primus. ꝙ venter leniatur, & lenis teneatur ne ex induratione fœcum offendatur anus.

Secundus. ꝙ fiat phlebotomia baſilicæ, prius, ne ex regurgitatione ſanguinis ad hepar propter inciſionem eius. quam oportet ſequi conſtrictionem lædatur hepar.

Tertius. ꝙ ſi ex inciſione paucus egrediatur ſanguis propter eãdem cauſam reiteretur phlebotomia. & erit vtilis.

Quartus. quòd inciſio vt ita loquar quæ magis caſus dici debet ſi poſsibile eſt fiat, & prius tentetur cum facilioribus, vt cum ligatione earũ cum filo ſerico, aut ſetis equi, & huiuſmodi. vt ad earum caſum.

Quintus. ꝙ ſi non poteſt conuenienter ſeparari hoc modo, fiat earum inciſio cũ re acuta & optime. deinde applicentur conſtrictiua, de quibus ſtatim. & ſupra. 5. capit. de fluxu ſanguinis narium. ꝙ ſi illa non proſunt procedatur ad cauterizantia potentialia. & ſi illa non valent ad talia actualia, nam cauſtica actualia, vt Alchindus ſunt in hoc membro non ita conuenientia ſicut potentialia propter membrorum ſenſibilitatẽ, licet in alijs locis actualia præeligantur. de quo in fine Rubricæ.

Sextus. ꝙ inciſio ſit paulatina & ſucceſsiua, vt de vna in aliam etiam mitigando dolorem ſi contigerit, vt infra.

Septimus. ꝙ nunquam cum plures fuerint omnes incidantur & claudãtur, immo vna relinquatur aperta tantũ, ſi per illam poterit conueniens quantitas ſanguinis aut virulentiæ, expurgari. Quòd ſi non, dimittanẽ duę ne ex omni ſic tali conſtrictione quis hydropicus fiat. iuxta illud Hippo. xij. apho. vi. ſectionis, A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi vna non ſeruatur periculum eſt aquam inter cutem, vel tabem aduenire.

Octauus. ꝙ cauendum eſt ne ex inepta inciſione ſequatur paralyſis ani. de qua infra. Fit itaque hæc inciſio faciliter in extra apparentibus. Quòd ſi fuerit ad intra oportet medicum vẽtoſa magna poſita cum igne ſuper anum, & dimittatur per horam, aut per longius ſpatum vt ſic inuerſum remaneat, deinde cum filo vt ſupra ligetur circa radices earum, & non profundetur ne ſequatur apoſtema, deinde ſi cadent bene. & ſi non, incidantur, poſt inci-

A ſionem fiat vt dictum eſt cũ conſtringentibus, & cauſticis procedendo. de quibus ſtatim. Dixit Gordonius. ℞. alumen, fermentum, calcẽ, porros, caules, bulliant in aqua, fomenteẽ frequẽter locus, ꝓculdubio facit ipſas cadere, -qđ magis præſumẽtes incidunt eas cum ferro fortiter ignito, quia ſic debẽt ſe incidere & cõſolidare ſimul. Sunt & alij qui eas incidunt ſiue remouẽt, quod idem pro nunc voco medicinis acutis, quia potẽtialibus cauſticis, tũ quia medicatio eſt ſecurior, tum quia non eſt ſic infirmis, & parentibus horrida, procedunt deinde cum faciẽtibus cadere eſcarã, & cum conſolidantibus quod chirurgicis relinquo. Satisfactum itaq; mihi eſſe videbitur ſi medicinas ſimplices, & compoſitas numerauero poſt factam inciſionem conuenientes. Ex quibus ſunt primo medicinæ ſtypticæ, conglutinatiuæ, & ſigillantes, vt ſunt. Aloe. Thus. Balauſtiæ. Sanguis drac. Siel. memitæ. & huiuſmodi puluerizatis, & deinde ligatis fortiter. Tela araneæ cum albumine oui, & eſt optima. Aquæ ſtypticæ, vinum in quo

B decocta ſunt ſtyptica. Quòd ſi non conferunt coquantur cum bombace infuſo in oleo ebulliente, deinde aſpergantur puluere conſtrictiuo, ſed in hoc eſt timor ſpaſmi. & ideo relinque. valet, & confectio de ſcoria ferri, & reliqua multa, ſupra de fluxu ſanguinis nariũ. Et propter quantum canonem & ea quæ infra. dixi etiã aduerte verba Placentini noſtri. Inquit quidam delent eas cum medicinis acutis, corrodentibus, & mortificãtibus ipſas extra apparentes, ſed hæc via non eſt ſic recta & infert maiores dolores, & citius ducunt apoſtema in locum. Et ſubdit. Remotio talium infirmitatum cum ferro ignito incidente eſt vltima in bonitate ad quã non ſequiẽ dolor neq; apoſtema, neq; aliud impedimentum vel malitia, & propter hoc magis eſt eligenda hæc operatio ſapientibus doctis & cõſuetis bene facere operari. ꝗ alia aliorũ ex dictis ſuperius ad quam nobilem operationẽ ſequi debet alteratio loci cum infrigidatione vſq; ad tempus conſolidationis. Tu modo bene cõſidera medicamen nobile ponendum ſuper anum

C poſt caſum earum, aut inciſionem, aut poſt corroſionem, & poſt caſum eſcaræ. ℞. achaciæ rubeæ, ſcoriæ plumbi. ana. ʒ. ij. coriandrorum ſiccorum. ʒ. i. dragacanti. ʒ. i. ſ. terantur & cum albumine oui miſceantur, & ſuper locum ponatur petia in eo tincta. cõſolidat & dolorem mitigat. Et hic hæc ſufficiant.

De cura hæmorrhoidarum cum ſunt conſtrictæ. Rub. 4.

Attendere oportet earum apertioni quãdo aut in totum ſunt conſtrictæ. aut quia non emittunt ſanguinem. vt conſueuerunt, maxime in eo in quo conſuetum eſt & à quarum manatione incolumitas ſequebatur. nam quando ſic cõſtringuntur in totum. aut pro magna earum parte ſunt cauſa euentus multarum ægritudinum, vt maniæ, melancholiæ, hydropiſis, phthiſis, lepræ, ſcabiei, cancri, morpheæ, grauitatis, & laſsitudinis totius corporis, & præcipue totius capitis, renum pectoris, thoracis, & coxarum, & corporis turpitudinis, & de cauſis dic pro-

D portionabiliter per contrarium eius, quod dictum eſt. de nimio fluxu earum in ſequenti Rubrica. Tu itaq; ſis ſollicitus earum apertioni quæ fit modis iam dictis phlebotomando ſaphenam, aut venam quæ eſt poſt calcaneum. aut ſub poplite. Item rectificando humorem ſi aliquis eſt in cauſa ipſum euacuando. Item applicando ſanguiſugas. aut cum phlebotomo aperiẽdo ſi conueniet. aut applicando ex medicinis aperientibus de quibus in præcedenti rubrica. Et hic nota fomentationes, & ſuffumigia calida actu & potentia ſunt in hoc caſu conferentia multum. ſecundo ꝙ quæ prouocãt menſtrua, prouocant & ſanguinẽ hæmorrhoidalem de quibus prouocantibus infra ſuo loco. xxi. cap. vbi ponetur modus prouocationis eorum & tu age proportionaliter in hęmorrhoidarum prouocatione. Et ſic hęc poſita vobis ſufficiant.

De nimio fluxu hęmorrhoidarum. Rub. 5.

Flvxvs hęmorrhoidalis cã eſt aut natura ipſa criſim

faciens. Aut mala ſanguinis fluxui ſubtilitas. Aut eius nimia quantitas. Aut venarum ipſarum relaxatio. ſeu virtutis cõtentiuæ ipſarum debilitatio. ſm itaq; has varias cauſas oportet varijs modis in earum cura procedere.

SIGNA. quando eſt a criſi quã confert et bene fertur. Signa quã a ſubtilitate ſanguinis maxime cholerici exitus eius multus & nõ guttatim ſolũ rubedo eius clara pruritus qui pceſſit dolor ſatis acutus. inflatio circa anũ percepta, regimẽ preteritũ, ętas, cõplexio, habitudo, tps anni, et hmõi. de qbus ſæpe. q ſi fuerit ppter aquoſitate, & ſubtilitatẽ aquoſus erit & fluidus cũ priuatione dictoru ſignorũ.

Signa nimiæ quantitatis eſt plethoria, complexio, habitudo, regimen, quia ipſo ſanguinis multiplicatiuo multus vſus ſit, quia mutilatus & huiuſmodi. vt ſupra.

Signa debilitatis cõtentiuæ, quia cõtinue exit & eſt ſatis aquoſus, & non ſentit grauitas, dolor, & hmõi. & quia ſedet ſupra petrã & hmõi. quæ virtutem debilitauerunt.

CVRA critici. Canones & quantum eſt ex parte primæ cauſæ q criticus non eſt cohibendus, niſi ad magnam ſeu notabilem perducat debilitatẽ iuxta ea quę dicta ſunt ſupra de fluxu ſanguinis, & de fluxu inteſtinali. q ſi debilitauerit conſtringendus eſt ſucceſsiue, & non ſubito cum his conſtrictiuis de quibus infra.

CVRA. In eo qui eſt vacuitate vel ſanguinis ſubtilitate. Canones. Ordinatio diætę. Euacuatio humoris ſubtiliantis, quia choleræ. nam hic loquor de ipſius ſubtilitate vt à cholera prouenit. nam & ſi contingat qñq; eius ſubtilitas à phlegmate ſubtili & acuto de eo hic non aliter ſcribo. niſi q ex primo ſm plurimũ cõtingente habebit modus curæ ſcd'i. tertius diuerſio. quartus digeſtio. Et nota q alteratio hepatis cum epithemate, aut vnguẽto erit vtile. quintus viarum per quas tranſit alteratio & conſtrictio. ſextus applicatio rerum conſtringentium ad intra & ad extra vt res ipſa requiret. ſeptimus correctio accidẽtium.

Primus complectur cum his quæ ſanguinem ingroſſant vt cibi viſcoſi, groſſi, paſtalicei, lentes, carnes groſſæ, vinum nigrum lymphatum, panicum, milium fractum, faba fracta, & huiuſmodi quæ ad complexionem declinant melancholicam. de quibus tertio tractatu vt ſupra de dyſenteria & de fluxu ſanguinis narium.

Sed's cum euãntibus ſtypticis participantibus, vt ſunt myrobalani citrini, rhabarbarũ aliqualiter vſtũ & hmõi. de quibus quarto tractatu. vnde ſtatim ſis ſollicitus.

Tertius cum applicatione ventoſarũ inter ſpatulas ſine ſcarificatione ſi virtus debilis erit & reiterando, qđ ſi virtus fuerit fortis cum ſcarificatione. Itẽ earum cõſimilis applicatio circa lumbos, & renes, et ſunt pręſtãtis iuuamẽti. phlebotomia baſilicæ dextræ, aut ſiniſtræ vt res exigit. Item vtilior eſt in hoc caſu phlebotomia ſaluatellę. Sed nota q ſi fit phlebotomia ſtante debilitate virtutis eſt malum valde. & ideo iſta phlebotomia eſt timenda poſt multum fluxũ ſan. Item introducẽdo fluxum ſan. narũ. xvij. tertij cap. i. & multoties accidit habẽtibus hęmorrhoidas fluxus ſanguinis narium, & remouentur hæmorrhoide.

Digeſtio fiat cum frigidis remittentibus acuitatem. vt ſy. ro. viol. iulep, miua citoniorum. ſy. de nenuph. aquæ frigidæ. de quibus. iiij. tract. vt aqua portulacę & ſy. eius pręrogatiuam habent, vt ſupra de his autem digeſtiuis vti debes continue mane, & ſero etiam alijs additis remedijs.

Alteratio viarum per quas tranſit fiat cum emplaſtris, vnguentis, cerotis, embrochis, et huiuſmodi. ex rebus cõſtrictiuis factis. de quibus ſtatim. Viæ autem ſunt renes, & dorſum, de quibus eſt intentio in canone.

Pro cõplemento ſexti ſcito q medicamina quæ applicanť ſeu adminiſtranť in cura earũ, vt. xvij. tertij. de cura earũ ſunt, aut q̃ bibunť, aut ſuppoſitoria, aut epithemata, aut emplaſtra, aut linimenta, aut pulueres, aut ſuffumigationes, aut ſeſsiones in aquis cõſtrictiuis, aut alia quomodolibet reſtrictiua, & talium per embotũ recepta, de quibus omnibus iã ſæpe dictum eſt in cura aliorum fluxuum de quibus alleg. eſt. Ex his q̃ bibunť ſunt pilulæ, electaria,

E confectiones, pulueres, decoctiones & hmõi. De pilulis, cõmendantur pil. de bdellio. de quibus Aui. de cura earũ. Et ſcias q pilularũ de bdellio iuuamentũ in hæmorrhoidibus habẽtibus periodos apparẽs eſt, & nõ ſunt multi iuuamenti in eis quæ ſunt fixæ, nõ habentes periodos, quod intelligo, ſcilicet in nõ emittentibus, quã bdellium cõſtringit, & nõ aperit eas. & tu cõſidera, pilulæ de bdellio maiores, & minores. Mel. & ſm inuentionẽ tuam eodem loco.

Trochiſci de carabe, de terra ſigillata. Item. ℞. ſcorię ferri: ſe. porri: ameos. ana. ℈. i. carabe. ℈. i. ſ. myrobala. citrinorum. ʒ. i. ſandara. corticum ouorum. ana. ʒ. ſ. bdellij. ʒ. ij. cucurbitæ aduſtæ. ʒ. iij. confice cum ſy. ro. & ex conſimilibus compone. Et ex electarijs ſit michleta Nicol. triphera ex arte phenonis, triphera minor: triphera Gal. omnia Meſ. prima diſtinc. antidotarij ſui. Item electarium Meſ. ſecũda parte diſtinctionis primæ. cuius initium confectio electarij ex inuentione noſtra, & eſt magiſtrale et bonum.

F Ex confectionibus eſt confectio de ſcoria. nono Almanſoris de cõfortantibus ſtomachum. Itẽ confectio de gemmis abſq; ſpeciebus. Itẽ triaſandali & hmõi. ſy. rob & huiuſmodi iam dicta ſunt de dyſenteria inteſtinali. nam quæ valent in eo caſu, valent & in iſto, & ideo ſic expediendo pertranſeo. Ex pulueribus. ℞. galbani ſicci puluerizati. ʒ. ij. bibatur cũ aqua plantaginis, aut porrorũ. vnde Auic. etiam ſi in potu ſumatur tribus vicibus non redibunt. Itẽ limatura ferri cũ vino bibita, puluis mille ſolij cum vino bibitus. & nigella eſt ex pulueribus bonis mirabilis iuuamenti. Suppoſitoria primo poſſunt confici reſtringentia ſolum, item reſtringentia & dolorem mitigantia, de quibus ad plenum de cura teneſmi. valet, & ſedat dolorẽ ſuppoſitoriũ ex nenuphare factum. Epithemata fiant ex decoctione rerum cõſtringentium, & infuſa petia quæ duplicata ſit quaſi frigida, qa infra tepidũ ſupponať ano. & alia magna extẽdat ſupra renes & dorſum. & hoc tpe frigido. tempore vero calido ſit frigida. Emplaſtra, linimenta ex eiſdem confice, ſed nota q cataplaſma ex folijs porrorum

G ad extra applicatum eas notabiliter cõſtringit. Item. ℞. plumbi vſti, ceruſſæ, achaciæ, vitrioli, pſidiarum. ana. omnia puluerizentur & cum ſucco pentaphilon, & farina fabarum, & oleo de chryſomillis fiat emplaſtrum, & miraberis effectum. Quòd ſi ad intra fuerint dimitte farinam, & in reliquis intinge petias in modum ſuppoſitorij, et ſuppone. Fumigationes ex multis fiunt. Sed nota canonem q fluente ſanguine tepide frigida eſſe debent ne ex actuali caliditate ſanguis amplius in motu ponatur, quodq; de ſeſſionibus intellige, & propter hoc Mundinus non multum laudabat intentionem earum. Suffumigia, & ſeſsiones fiunt aut cum rebus ſtypticis, & mitigantibus dolorem ſi opus erit, & de his ſupra de dyſenteria.

Pro ſeptimo ſcito primo q aliquando in eis contingit dolor magnus ex duritie fœcum tranſeuntium per anum. propter quod ſis ſollicitus vt patiens vtatur lenificatiuis ex cibis & alijs, vt fœces liquidæ exeant. item quia in eis ſolitus eſt contingere dolor etiam ipſi dolori maxime at-

H tendendum eſt ne ex ipſo amplior fluat materia, propter quod tardabo eius curam vſq; quo compleuero curam fluxus earum ſecundum ordinem cauſarum de eo poſitarũ.

CVRA in eo qui peruenit multa eius quãtitate canones. Ordinatio diætę. qa ad ea quę ſunt pauci nutrimẽti & mediocris quãtitatis habito reſpectu ad ętatẽ, conſuetudinẽ, virtutẽ, & modus particularior. poſitus eſt ſupra. xij. cap. de exuberãtia lactis. & tu ibi. Euo per phlebotomiã ex ſaluatella, vel baſilica dextra. & ſi oportebit etiam ex ſiniſtra. Diuerſio vt ſupra conſtrictio vt habitum eſt.

CVRA in facto ex relaxatione orificiorum venarum, ſi ſecuta fuerit debilitas virtutis. Primo intende cum reſumptiuis. Deinde cum reſtrictiuis puris. Vnde laudatur fomẽtum ex taſſo barbaſſo, & calendula in vino decoctis. Item applica alia conſtrictiua ex vnguentis, emplaſtris & huiuſmodi. vt ſupra. Et nota propter complexionem earum, q etiam cum frigidis debent cõmiſceri calida conſtrictiua.

ſtrictiua. vt. ℞. maſticis, ſandaracæ, dragacanti, carabæ. ſeminum porri, bdellium, myrti, florum taſsi barbaſsi, balauſtiarum, roſ. cimini vſti, thuris, & huiuſmodi. & tu pone plus & minus de calidis cum frigidis commiſcendo vt decebit. & de his conſtrictiuis habebis infra in hoc capitulo de exitu ſiue mollificatione longaonis.

De cura doloris hæmorrhoidarum. Rub. 6.

TVA intereſt ex habitis cauſas doloris earum inueſtigare, ſi ſcilicet eſt mala complexio immaterialis, aut materialis apoſtema. Aut ſolutio continuitatis. Aut alia cauſa extrinſeca faciens illum. nam de ſignis horum ſæpe actũ eſt quæ contrahe ad hunc locum. Satisfactum itaq; à me eſſe puto ſi ea connumerauero medicamenta ex emplaſtris ſuffumigijs, cerotis, ſeſsionibus, vnguentis, & huiuſmodi dolorem mitigãtia ex doctoribus approbata magis excerpta calida aut frigida, vt ipſa exiget diſpoſitio. Sed prius nota ꝙ niſi præcedant vniuerſalia ex euacuationibus dictis ex pharmacia aut ex phlebotomia diuerſiones, & huiuſmodi parum proſunt hæc localia, propter quod ſtude in eis præmittendo dolorem mitigantia. vt. ℞. ſerapini, bdellij, caſtorei, opij, ana. fiat lyciniũ. Aliud. ℞. ſeminis lini. ʒ. ij. granorum nigellæ. ʒ. i. bdellij. ʒ. i. ſ. thuris, cyperi, ameos. ana. ℈. i. ſandaracæ. ʒ. i. terãtur & dent in potu. ʒ. iiij. vel circa cum aqua & eſt Raſ. Vnguentum. ℞. olei de chryſomilis. ʒ. v. ſtoracis. ʒ. i. bdellij. ʒ. ſ. diſſoluantur, & inungant. Emplaſtrũ. ℞. cepã albam & elixã confice cũ butyro vaccino & emplaſtra. eſt enim vtile. Aliud. ℞. ſucci radicis ſerpẽtariæ, olei de nucleis perſici, vel chryſomilis, vel lini, axũgiæ anatis, vel gallinæ cũ modico ceræ fac vnguentũ. Itẽ. ℞. meliloti, lentiũ excorticatarum. añ. par. i. cõmiſceantur cũ vitello oui, & oleo ro. adipe anatis & modico opij. Adeps anatis eſt vehementis iuuamenti. Auic.

Itẽ. ℞. camomillã, melilotũ, farinã, ſeminis lini, mucillaginẽ pſylij, adipem anatis, crocum, vitellum oui & hmõi. confice vt placet. Item radix liliorũ alborum decocta ſub prunis piſtata cum oleo myrtino ſuperpoſita. Item lana C ſuccida cum oleo ro. Item diaquilon cũ modico opij, & croci. Item ſtorax, calamita, bdellium, cum opio, & croco dolorẽ ſedant. Item cepæ inter prunas decoctæ cum permixtione rerum mitigantiũ dolorem ex chamomilla, flore melliloti, ſemine lini taſsi barbaſsi, adipe renum anatis & huiuſmodi. Item. ℞. folia iuſquiami portulacæ, vitellum oui, medullæ panis cum oleo ro. piſtent & miſceãtur ſtatim dolorem mitigant. Ad idem fiat ſeſsio in aqua calida decoctionis anethi, florũ chamomillę, meliloti, fœnugræci, altheæ, maluę, & hmõi. & poſt eius eleuationem inungatur locus cum hoc vnguento. ℞. iuſquiami nigri al. ana. ʒ. ij. aluminis ſciſsi, vitrioli de quo fit encauſtrũ. ana. ʒ. i. tapſiæ, ceruſſæ. ana. ʒ. i. ℈. i. ceræ. ʒ. ſ. olei roſ. ℥. iij. fiat vnguentum & ex conſimilibus compone. Item limacias cum teſta cõbure in clibano donec piſtari poſsint, & cribellẽtur & ex hoc puluere aſpergant hæmorrhoides adde modicum olei de chryſomilis, vel adipis anatis. Item lauatur oleum de ſemine lini in quo bullierunt ſcarabei.

D Ad idem. ℞. olei roſ. viol. ana. ℥. i. ceruſſæ. ℥. iij. camphoræ. ʒ. i. ceræ albæ fac vnguentum. Ad idem. ℞. maſticis, dragacanti, gummi arabici, boli arm. opij. ana. ʒ. ij. mummie. ʒ. iij. terantur, & cribellentur, & miſceãtur cum albumine oui. Item. ℞. olei chamomillę. ℥. ij. bdellij. ʒ. ij. croci. ʒ. ſ. mucillaginis ſeminis altheæ. ʒ. ij. cum pauco ceræ fac vnguentum, & ſic hæc dicta ſufficiant.

De his quę ſiccant hæmorrhoides. Rub. 7.

EAS exiccant exiccãtia, vt ſunt balauſtia, rubigo fer. hedera, pſidia & huiuſmodi. Comburantur balau. & cortex gra. & cortex pineæ, & puluerizentur & ſupponantur frequenter exiccant in vna vel duabus noctibus.

Item plumbum vſtum. Item & eſt expertum applicentur primo ſanguiſugæ, deinde inungatur oleo oliuarum, deinde puluerizẽtur cum puluere maxillarum lucij combuſtarum. Item puluis ferruginis, vel ſquãmæ ferri cum ſucco taſsi barbaſsi ſuperponitur optimum. Itẽ liniãtur A primo mellę, deinde accipiat puluis factus ex veretro bouis exiccato, & taſſo barbaſſo. ana, & ſpergatur & eſt optimum. Item. ℞. nuces cupreſsi numero. x. viridis æris. ʒ. iij. olei. ℥. iij. ponantur ad ignem donec comburantur, deinde puluerizentur, & ſuperponantur cum melle, & lana ſucida, & totum ſit bene calidum. Cum infrigidari cepit remoueatur, & replicetur medicamen, & inuenietur vtile. Item. ℞. folia artemiſię, & abſinthij, & terantur, & decoquantur in oleo liliorum, & calidum quãtum ſuſtinere poteſt applicetur, & continuetur per duos vel tres dies.

Et in hac operatione exiccationis conſidera, quoniã aliquãdo ſunt durę, & ideo ne maior ſequatur durities ex puris exiccantibus oportet vt tu cum eis vtaris etiam mollificatiuis ex pinguedinibus, & oleis iam dictis. Secundo aduerte ꝙ talia exiccantia adminiſtrari debent vt ſuppoſitoria aut aliter quomodolibet, maxime quando hemorrhoides exiccandę ſunt ad intra, vt dictũ eſt ſupra. De eis quãdo ſunt occultę. ℞. olei viol. albuminis oui, adipis gal-B linę, ceruſſę, plumbi. ana. ſimul miſce, dolorẽ tollit, & eas deſiccat probatũ. Et nõ mireris ſi de earum paſsione prolixus fui, quoniam eſt ęgritudo quaſi omnibus aduenięs, & tedioſa multum, quare te volui facere copioſum.

De apoſtematibus ani. Rub. 8.

ET quoniam eorum quędam calida ſunt, quędam frigida. Et ex calidis quędam ſanguinea, quędam cholerica. Ex ex frigidis alia phlegmatica viſcoſa dura, alia melancholica, alia gypſea. Prius de calidis tãquam de magis moleſtantibus determinabitur.

SIGNA demonſtratiua apoſtematis calidi ſunt dolor acutus, rubedo, & manifeſta ani inflamatio, feb. acuta ſatis. vrina intenſa, frequentia pulſus, cum malo anhelitu, dolor renum, & partis poſterioris ancharum, liliorum, & difficultas egeſtionum, & vrinæ, & hæc intenſiora in cholerico ꝙ in ſanguineo, & diſtingue etiam inter ipſa ex parte coloris, & huiuſmodi. ſed ſecundum plurimũ talia apoſtemata ſunt cholerica propter choleram quæ conſueuit C cum fœce deſcendere.

Quòd ſi frigidũ fuerit color & dolor non ita fortis, neq; febris ita acuta, ſed ſentietur notabilis grauitas cum manifeſto tumore cum difficultate egerendi & vrinandi, & vrina erit in colore remiſſa, turbida, pulſus paruus, debilis, et aliquando rarus, & eſt paruum ſignum & erit cum grauitate iliorũ & partis poſterioris, & tu ex vſu diſtingue inter ipſa phlegmatica, gypſea, melancholica.

PROGNOSTICA cum indebite curantur hæc apoſtemata minantur futuram fiſtulam, & ideo vt ſupra ſis ſollicitus etiam de hoc rubrica de fiſtula ani.

CVRA. Canones tu itaq; hos canones nota ꝙ in principio apparente apoſtemate calido & maxime incipiẽte, fieri debet phlebotomia ex baſilica ſi virtus, & cætera cõſentiũt, aut vẽtoſatio ſuper lũbos ſuper partẽ ſuperiorẽ natium, aut hæc duo ſimul ſi virtus, & ætas &c. cõſentiunt.

Secũdus ꝙ ante completam maturationem apoſtematis fiat eius apertio. vt non extendatur materia ad profun-D dum, & fiat fiſtula.

Tertius ꝙ in cura eorũ oportet prouidere cũ canone generali, qa in princ. ponẽdo repercuſsiua & intẽſiora & remiſsiora ſm intenſionẽ doloris & materię acuitatẽ. In augmento vero miſcere & in reliquis tẽporibus. vt ſupra ſæpe, & ſpãliter de apãte ſtomachi, & hepatis. & tu ibi. Et nota ꝙ dictũ eſt. & maxime incipiente, qm̃ aliqñ accidit ſucceſsione hæmorrhoidarum, & inciſione de eis facta. Secundo nota ꝙ dicta in de cura teneſmi ſunt hoc loco afferenda, & neceſſaria, & vtilia multum, & ideo &c.

Quartus ꝙ venter teneatur lubricus cum medicinis lenientibus ex caſia & huiuſmodi. ne duritie fœcum ledatur anus. et quidam vt Placentinus ſuppoſitoria commendat vt exiſtimo abſq; dolore imponi non poſſunt, & ideo per ſuperius exhibita conuenientius procedendum. Et nota ꝙ a pharmacijs fortibus abſtinẽdum ne ſui acutie, & multam de remotis trahendo materiam multum lædant.

Et deſcendendo ad particularia. Ordinetur dieta ex frigidis, & humidis lenientibus ex cibis & potibus. ſ y. & huiuſmodi. ſecundo fiat diuerſio cum phlebotomia ex baſilica, aut ſaluatella vt dictum eſt.

Tertio in vltimis fiat eius apertio ante cōpletam maturationē. Quòd ſi fuerit ſucceſsione doloris aut inciſionis teneatur locus multum mūdus vt quanto poſsibile eſt minor quātitas ſaniei generet̃, & citius q̃ fieri poteſt incarnetur. Repercuſsiua autē in principio ponendo. Exēpla ſunt. ℞. olei roſ. ℥. iij. ſucci plātaginis. ℥. ij. ouū vnum cū albumine & rubeo oīa ſimul agita & cōmiſce. Ad idē vnguentū de populeon. itē vnguentū de ceruſſa abſq̧ aceto.

Item. ℞. litargiri. ʒ. iij. ceruſſæ lotæ ter in aqua ro. ʒ. ij. lapidis ematitis. ʒ. i. ſumach. ʒ. i. ſ. omnia terantur & cum albumine oui & cera alba fiat vnguentum. Itē ſuccus ſemperuiuæ, ſolatri, item ſuccus plantaginis. Item emplaſtrum factum ex pane grattuſato, lacte, albumine ouorū, & oleo roſ. & aliquando additur ex ſuccis frigidis vt ſunt portulacæ, ſemperuiuæ, alchechengi, & eſt optimum ſolatri, & huiuſmodi. aliquādo additur opium, iuſquiamus, et hmōi, vnde recurre ad ea quæ de teneſmo. Nā & ſeſsiones ſic frigidæ, ſtypticæ ibi poſitæ etiā ſunt cōuenientes. & vt dictum eſt eas fac tepidas & infra. Ex quibus potes facere embrochationes, & alias applicationes diuerſas ſm diuerſa ingenia. vt de hæmorrhoidibus dictum eſt. Tranſacto principio cōmiſce cū reſolutiuis ex repercuſsiuis calidis. vt camomillā, melilotū, altheā, ſemen lini, cepæ liliorū, & hmōi. aut anodina. ſunt aūt eis ꝓxima vnde commendat̃ diaquilon diſſolutū & lotū cum aqua ro. et mixtū, deinde cū oleo ro. & albumine oui. Item cepæ, aut porrū elixatum, et mixtū cū ceruſſa, et oleo ro. et debet oleū ro. eſſe factū ex oliuis īmaturis, tu itaq̧ ex his & cōſimilibus cōmiſce. Et ſi vides q̧ reſoluat̃ bene eſt. ſi nō deſinas, applicare ſanguiſugas, quia ipſe fortaſſe eradicabunt̃, q̧ ſi non, intende maturationi cum maluauiſco, aut cepis, & butyro, malua, & miſce maluauiſcum, aut cepam albam cum butyro, & vitello oui, huiuſmodi. deinde vt dictum eſt cito aperias eum, deinde mundifica cum vnguento apoſtolorum, vel farina hordei mixta cum melle & vitellis ouorū, & abluatur locus cum vino ſtyptico, deinde ſupra aſpergatur tus minutum cribellatum & conſolidetur.

Cura in facto ex cauſa frigida. Ordinetur diæta dentur digeſtiua appropriata humori. Fiat euacuatio conueniens cum pharmaco, & phlebotomia ex baſilica ſaltē in principio quæ eſt magis diuerſiua vel poſt ex ſaphena ſi videbitur. Et in principio applicentur ſtiptica repercuſſiua non ita frigida. Deinde procedatur ad maturationem ſi opus erit cum emplaſtris de terbintina, maluauiſco, cepis, allijs coctis, vitello ouorum, farina, fœnugræci, & ſeminis lini mixtis cum butyro, axungia colata, oleo de ſpica. de lilijs, & huiuſmodi. Deinde aperiatur & bene, mundificetur & conſolidetur. Et valet ad conſolidationem maxime puluis mummiæ, & nucum cupreſsi. Et ſi dolor infeſtabit & in principio ſedere poteſt in aqua decoctionis renum anodinarum, vt ſeminis lini, chamomillæ, fænugræci, abſu. thij, & huiuſmodi, & erit vtile. Et ex expertis eſt ſuccus ſcabioſæ ſumptus, & emplaſtratus frangit & ſanat, & naſturcium aperit, & maturat. Et ex his apparet quomodo procedendum eſt in cura vlcerum ani. Nam debet fieri mundificatio cum exiccatiuis fortibus prædictis in capitulo excoriationis quamuis ſit dolor veniens valde in ſenſum loci dolorum & conferunt ei albaram nigrum, & almaram de viridi ære. & ponitur totum in lana ſuper caput tentæ Auicen.

rhagades græcis, noſtris rimæ ſedis, vel barbaris rhagadiæ nomināt.

De rhagadijs ani. Rub. 9.

Rhagadiæ ſunt fiſſuræ, ſiue vlcerationes, ſiue exiccationes in circuitu ani, cū dolore ſm longitudinem abſq̧ tumore euenientes, quarum cauſa ſm plurimum eſt materia acuta, ſalſa, ſiue corroſiua ad eum locum perueniēs. Et dicitur fiſſuræ, quia fiunt abſq̧ tumore, & fiſſura aliquando. Dicitur ſm plurimum qm̄ ex alijs cauſis etiam

E contingere poſſunt. nā qn̄q; cauſa eſt mala cōplexio ſicca contrahens partes ani quare ſeparant̃, & hæc qn̄q; eſt coniuncta malæ cōplexioni calidæ aut frigidæ cum materia ſm plurimū, quādoq; eſt ex materia fœcum duritie, qn̄q; ſucceſsione inciſionis hęmorrhoidarum, aut nimia earum apertione, ex fluxu nimio, aut ſucceſsione apoſtematum, aut teneſmi, aut dyſenteriæ & huiuſmodi. aut applicatione rei durę, vt lapidis acuti ſcindēris, aut ferri, aut cauſtici & huiuſmodi. de quibus omnibus ſeriatim cura ponetur.

Signa demonſtratiua earum ſunt dolor, & ardor in ano, & inflatio loci cum fiſſuris apparentibus manifeſte. & quod ex eis emanat vt venenū nigrum, vel viride, vel nigrum fœtens. Et ſunt aliquando cum feb. aliquandoq; abſq̧ feb. Quòd ſi fuerit a mala complexione ſicca non erit ibi humiditas niſi pauca valde. & ſigna apparebunt ſiccitatis ex parte tactus. Quòd ſi ibi aderit cum ea mala complexio calida erunt ſigna caliditatis, ſi frigida frigiditatis. Quòd ſi a ſiccitate fœcum, vel ſucceſsiōe inciſionis,

F aut poſt dyſenteriam, aut teneſmū, aut nimium fluxum, aut poſt cauſam aliam primitiuā ſtatur relationi patiētis.

Cura. Canones in facta ex cauſa primitiua. Ordinet̃ diæta ad cōtrarium ex frigidis & hum. notis ex parte cibi & potus. de quibus. iij. tract. Secundo digeratur materia cū digeſtiuis cholerę, aut phlegmatis ſalſi. de quibus. iiij. tractatu. Tertio euacuetur cum lenitiuis euacuantibus choleram aduſtam, aut phlegma ſalſum timendo ſemper acuitatem medicinæ. de quibus etiam. iiij. trac. Quarto procedatur cum localibus frig. & hu. Item frig. & ſicc. ex ſicc. cataplaſmatibus, embrochis, ſeſsionibus, vnguentis, cerotis & huiuſmodi. vt de hæmorrhoidibus dictum eſt acuitate ſanguinis cōtingentibus. Quinto mundificetur locus optime. Sexto ſuperponantur conglutinatiua, & incarnantia, ita q̧ attende multum mundificationi, & citæ incarnationi ne contingat loci infiſtulari. Et nota q̧ ſi ibi aderunt cruſtæ eas remoue vſq; ad emanationem ſanguinis deinde mundifica, & incarnatiua, & conglutinatiua

G adminiſtra. Incarnatiuæ autem ſunt medicinæ ſtypticæ, & exiccatiuæ, cuiuſmodi ſunt gallæ non perforatæ, balauſtia, ceruſſa, litargirium, plumbum vſtū, ſcoria argenti, climia, ſemen ro. &c. facto ex his vnguento, aut ceroto, & a proprietate cinis oſtracorū, polypodium, cinis foliorū oliuę. Et ex cōpoſitis. ℞. litargiri, ceruſſę, fricationis plūbi, ſeminis iuſquiami al. ana. olei roſ. quantum ſufficit fac vnguentum. Itē ſi vis addere potes ex medulla oſsium cerui, ceræ, ſemen ro. thutia, climia, et propter dolorem ſi expedit adde oppium. Ex cōglutinatiuis ſunt amilum, puluis molendini, & ſimilia. Item cōfert inunctio cū oleo de keiri, oleo de lilijs, oleo de nucleis chryſomillorū & hmōi. maxime qn̄ nō adeſt febris qua exiſtēte oportet te multū moderare. vt in ꝓcedentibus dictū eſt ſępe. Similiter ſi nō aderit apoſtema. nā qn̄ talia ſic applicant̃ oportet medicū eſſe multū cautū & prȩuiſum. Quidam tn̄ exiſtente febre & apate ordinata diæta faciunt phlebotomiā, ſi virtus & cætera cōſentiunt. Aut ponūt vētoſas, vt ſupra de hęmor-

H rhoidibus mundificant corpus cum myrobalanis indis, citrinis, aut kebulis, vt materia reqrit. aut cū pilulis indis, fœtidis, et hmōi. Et digerūt ſi expedit cōſequēter. Deinde applicant loco. vnguentū de ceruſſa cū camphora. Aliud ex eorū intentione. ℞. arſenici, litargiri, ſulphuris, ana. ʒ. i. olei roſ. ℥. iij. aceti. ℥. ſ. et fiat vnguentum, & in fine aliquid camphoræ addatur, conſolidat, & dolorem earum remouet, ſed prius ante mundificetur locus, iſta ſunt fortia nec ſine earum lotione & alteratione non eſſem auſus applicare, ſed experimento chyrurgicorū ſtare debemus. Quòd ſi non fuerit feb. veniendo ad localia mundificato loco ſuperponunt vnguentum viride apoſtolorum, & huiuſmodi. Item faciunt eos ſedere in aqua decoctionis althęę, chamomillæ, fœnugręci, meliloti, & huiuſmodi. & poſt mundificant, & applicant, vt vnguentum ex oleo nucleorum perſici in quo diſſolutum eſt bdellium, aut emplaſtrum, & ex oleo roſ. vitellis ouorū. farina hordei, & huiuſmodi.

Laudatur

Laudatur maxime vnguentum de ceruſſa cum plumbo vſto. vt vitellis ouorum aſſatorum, oleo roſ. & camphora.

Cvra. In factis a mala complexione ſicca & calida. Materia reſcindatur, & ordinetur diæta vt decet ex humidis brodialibus & huiuſmodi. fiant ſeſsiones in rebus humectantibus. applicentur emplaſtra humectantia in oleis adipibus iam pauloante nominatis, et vnguenta & huiuſmodi. fomentationes, embrochationes.

Cvra. In facta à fœcũ duritie ſtudeat mollificationi earũ deinde procedatur cũ mundificatiuis, & cum eiſdẽ ſi fiũt ſucceſsione ſciſsionis vel inciſsionis apertione apãtis.

Cvra. ſi fuerit ex teneſmo dyſenteria et huiuſmodi. habitis prius mẽti canonibus generalib⁹ ex nominatis ꝓcede cũ incarnatiuis cõglutinatiuis, & ſuppoſitorijs incarnãtibus & hmõi. de qbus in rubrica de hæmorrhoidibus & ſupra de teneſmo dictũ eſt. & tu ibi. hæc enim cura magis eſt chirurgicalis q̃ phyſicalis, ideo leuiter pertranſiui.

De mollificatione ani. Rub. 10.

Mollificatio ani eſt cui⁹ paralyſicatio, qua egeſtiones inuoluntariꝗ egrediuntur, cuius cauſa ſm plurimũ eſt mala complexio frigida, & humida in lacertis ani imbibita. Et dicitur ſm plurimũ qm̃ ab alijs cauſis poteſt contingere. Vt ab humiditate coniuncta imbibita calori facienti ipſam melius penetrare. & differt hæc a poſteriori, quia in iſta ſentitur mordicatio, & punctura, & caliditas. Item a caſu ſuper rem durã vt eſt lapis. vnde nerui quaſi cõteruntur iam rumpunꝛ, et fit ſubito, & ei nõ eſt curatio. Similiter dislocatione. Aut inciſione hæmorrhoidarum, aut lacertorũ vt infra de fiſtula et huic nõ eſt cura. Aut inuerſione nimia ipſius inteſtini. Quãdoq; fit ſeſsione longa ſuper rem frigidam, aut in aqua frigida & huiuſmodi. Et etiam reperitur quædam ſine ſenſu, & quędam cum ſenſu, & eſt incolumior. Et ſigna eius quæ eſt a frigiditate ſatis nota ſunt. Et antequam ad canones perueniam ſcito ꝙ hæc paſsio turpis, & difficilis curæ & apta valde lędere inhoneſti accidentis, propter quod eſto ſollicitus, & diligens in eius remotione, quod fit magis cum localibus q̃ cum vniuerſalibus, que tamen non debes omittere.

Cvra canones. Ordinatio diætæ ad contrarium cauſę ex calidis ſiccis, et alijs, vt exigit diſpoſitio. Digeſtio materiæ. Euacuatio eiuſdẽ quibus perficiũtur hi habes ſupra iiij. tract. & pro his ibi. Vltimus eſt humoris imbibiti reſolutio, abſterſio, & exiccatio, ſiue malæ complexionis remotio. Quòd ſi fuerit ex fractura neruorũ attritione eorũ & hmõi. vt ſupra curã non recipit. & hic vltimus canon cõpletur ſeſsionibus, clyſteribus, lotionibus, emplaſtris, vnguẽtis, & pluribus hmõi. Sedeat in aqua vel vino ſtyptico decoctionis ſauinæ, coſti, nucis cupreſsi, ſpicę, ſquinanti, ſaluiæ, acori, calamẽti, abſinthij, ſtœcados, & hmõi. & hoc cauſa exiſtente frigida tñ. Quòd ſi fuerit cũ humiditate iuncta caliditas, ſedeat in aqua decoctionis balauſtiarum, roſ. myrtillorũ, adiungendo ex calidis, vt videbitur etiã propter membri complexionẽ. Et poſt iſtas ſeſsiones inungaꝛ ex vnguentis ſibi proportionatis, vt in prima cũ vnguentis ex rebus calidis, in ſecũda ex frigidis rebus cũ calidis vt decebit, verbi gratia, de primo. ℞. olei de ſpica. ℥.i. de caſtoreo. ℥.ſ. de euphorbio. ʒ.ij. nucum cupreſſi. ℥.i. ceræ &c. fac vnguentum. Exemplũ ſecundi. ℞. olei de abſynthio, de myrto. roſ. ana. ℥.i. ſpicæ. ℈.i. ſeminũ ro. ʒ.i. ceræ modicum fac vnguentum: & de conſimilibus habes ſupra. ij. cap. de paralyſi, et tu ibi. Si vero fuerit ex diſlocatione, caſu & huiuſmodi. reducatur, & attẽdatur cauſis vt expedit, exquirẽdis ſuis capitulis dictis, & dicẽdis.

Clyſteria fiant ex aquis maris, aluminoſis cum agarico, ſerapino, hieris magnis, oleo rutaceo & huiuſmodi. de quibus ſupra allegato loco. Ex conſimilibus fieri poſſunt lauacra, cerotaria, vnguenta & huiuſmodi. & tu compone, caſia lignea decoquatur, & in modum enchatiſmatis ſuperponatur. Ad idem encathiſma ex ſauina, & quoniam quę dicentur in ſequenti rubrica conueniunt in hoc loco, hinc à multa remediorum narratione ſuperſedeo.

A De egreſsione ani. Rub. 11.

Et licet multi doctores vnum faciant capitulum de egreſsione ani, & mollificatione eius, tamen vt ducẽ ſequar duas ſcripſi rubricas diſtinguẽs aliqualiter inter vnã diſpoſitionẽ & aliã, dato ꝙ in remedijs ſatis cõueniant, ꝓpter quod cõſueuerunt vnũ facere capitulũ. Egreſsio ani nõ eſt aliud q̃ eius exitus ad exteriora, aut propter mollificationem contingentem in lacerto conſtringente anum, & mouente ipſum ad ſuperiora: de quo in principio capituli dictũ fuit, & non accidit longaoni egredi niſi propter ipſius laxitatẽ. Auic. alleg. loco: Aut propter ãpã ſui grauitate etiã trahens inteſtinum ad inferiora. Poteſt etiã cõtingere caſu, vel percuſsione, dislocatione ſpondilis & hmõi, vt in præcedenti rubrica de mollificatione eius dictũ fuit. Egreditur nanq; anus quandoq; parum, quandoq; multũ ad quantitatem palmi, quandoq; cum voluntate, quandoq; præter voluntatem, & eſt magis malum. Hæc autẽ paſsio, vt dictum eſt de mollificatione, eſt turpis, verecunda, & niſi diligens cura adhibeatur fit quaſi impoſsibilis

B curæ, maxime quando veteraſcit. Nam ex ſe difficilis curę exiſtit. propter quod ſollicita. Et ſcito ꝙ curatio redeuntis facilior eſt curatione apoſtemoſi qui non redit.

Cvra. Canones conſimiles ſeruentur, ſaltẽ vniuerſales, vt de eius mollificatione dictũ fuit: & particulares cõſimiliter iuxta particulares cauſas eius. In ea vero quæ eſt ex apoſtemate ſi ætas, & cętera conſentiunt phlebotomia ex vena quæ eſt ſub talo pedis, & diuerſiua ex ſaluatella ſi videbitur ſm plectoriã maiorem aut minorẽ, aut ſanguinis abundantiã. Item aut ventoſas ſuper muſculos dorſi, vt ſupra de hęmorrhoidibus. Secundo mollificetur cum mollificantibus anodinis toties vt eius reingreſsio ſequaꝛ. Tertio adminiſtrentur ſtyptica, confortatiua, retinentia inteſtinum ſurſum in loco ſuo. Completur intẽtio ſecundo & ſuapte magis cũ ſeſsionibus ad hoc, licet emplaſtris, cerotis, ſuffu migijs, & huiuſmodi etiam compleri poſsit.

Seſsio. ℞. florum camo. anethi, mellilotí, radicis altheæ,

C ana. decoquanꝛ in aqua in qua, actu calida ſedeat patiens. Deinde inungatur cum vnguento facto ex oleo ro. camomillæ, & anethi, & modico ceræ, & tunc quęratur eius introductio, quæ ſi fieri poterit bene. Si non, iterum ſedeat in aqua prædicta calida, deinde vngatur, deinde tentetur eius introductio, & ſic reiteretur donec fiat eius introductio, qua facta inungatur locus cum oleo, roſ. de chamomilla & huiuſmodi. & aſpergatur puluere conſtrictiuo facto ex gallis, balauſtijs, myrto, abſynthio, cupulis glãdiũ, aluminis, zuccharini, antimonij, ceruſſæ & huiuſmodi. Et quidã cum faſcia & petijs ligant inteſtinum ſic ingreſſum inunctum & puluerizatum. Et ſtet patiens in lecto cũ ano eleuato. Quidã ſtudent cum ventoſa poſita in alchatim reducere ipſum, & dicũt ꝙ reduceꝛ, ſed ante eius reductionem lauant cum vino ſtyptico, calido: & reducto puluerizant cum puluere thuris, litargiri, & aliarũ rerum noſatarum cõponendo vt res exigit, & pro his ſeſsionibus recurre ad ea quę de teneſ. poſita ſunt. Puluis cornu ceruí

D vſti poſt eius reductionẽ & ablutionẽ cum vino ſtyptico valet multum. Ad idem expertum. ℞. carabe, cornu cerui vſti, balauſti. thuris, antimonij, achacię, terantur & puluerizentur ſuper anũ, vmbilicum, & renes cũ vitello ouorum, et oleo de myrto. Itẽ valet fumus receptus ex aceto aſperſo ſuper lapidẽ molarẽ calefactum ſiue ignitũ. Item fumus colophoniæ, thuris, corticum pinearum. Itẽ. ℞. florum tapſi barbaſſi, gallarũ, ceruſſę de plumbo, achaciæ, barbę hircinæ, corticis pini, thuris, myrrhæ. ana. puluerizentur. & poſt eius lotionem, & introductionem ſuper aſpergatur puluis hic. & eſt Gal. Et ſis attẽtus ſi adeſt feb. aut non, quoniam potes, & debes calidioribus, & remiſſe calidis vti, & infrigidantibus, vt ipſa exigit diſpoſitio.

Cvra in ea quæ eſt rõne nimiæ humiditatis fluentis ad anũ, ſeruenꝛ vniuerſalia ex parte cibi, & pot⁹, & aliarũ rerũ, digeſtione, e⁄uone, & hmõi. ſi expedit. Quarto ad localia veniendũ proportionaliter vt actũ eſt ſupra de mollificatione.

lificatione. Fiant ſeſsiones cum rebus ſtypticis, calidis, aut frigidis, & frigidis, & calidis ſimul, vt cum coſto, faba, ſtorace, hypoquiſtidos, balauſtia, nuce cupreſsi, maſtice, thure, gallis, ſumach. ana. & fiant pilulæ. Suffumigatio facta cum ſpolio ſerpentum eſt optima. Ad idem facta cum bdellio, & capparibus, & eſt conferens valde.

CVRA in facta ex dislocatione, aut paralyſi, lacerti facta inciſione, aut caſu non curatur vt dictum eſt, ſed bene poteſt ex medicinis blandiri.

De prurituani. Rub. 12.

PRVRITVS ani cauſa eſt aut vermis in extremitate inteſtini exiſtẽs, aut vlcera ſordida, aut humor cholericus ſalſus, vel adultus. Et de his omnibus, ſigna demonſtratiua dicta ſunt proprijs rubricis: nam his conſueuerunt venire ardor in loco, punctura, feruor, aduſtio.

CVRA eius quæ eſt ex vermibus iam dicta eſt. Et ſimiliter quæ eſt ex vlceribus cura dicta eſt de rhagadijs.

CVRA In eo qui eſt à malitia humoris acuti deriuantis ad locum. Canones. Ordinatio diætæ quæ debet ordinari ad contrarium cauſæ, Digeſtio, Euacuatio. Cum quibus perficiuntur hi canones habes ſupra. iiij. tract. Et licet diuerſio videretur conueniens, tamen per vias vrinæ non eſt facienda, dubitando de excoriatione veſicæ quæ eſſet deterior diſpoſitio. Quartus eſt materiæ fluxæ abſterſio, & reſolutio. Completur hic quartus cum ſeſsionibus in aqua decoctionis fumiterræ, maluarum, violarum, acetoſæ, meliloti, granorum lupinorum, lapacij, & huiuſmodi.

Reſolutio vero fiat cum vnguentis ad ſcabiem cum rebus reſolutiuis, & exiccatiuis. vt. ℞. axũgiæ porci liquefactæ. ℥. ij. ceruſſæ lotæ. ʒ. i. litargiri. ʒ. i. ſ. ſulphuris. ʒ. ij. olei laurini. ℥. i. ſ. aceti parum & cũ modico ceræ fac vnguentum. Item vnguentũ factum ex terebẽtina, vitellis ouorũ, butyro, & modico ſalis bene triti. & ſic de alijs. Et rob cum aceto vini eſt iuuatiuum valde. Auic. Item nota. ꝙ ad remouendam materiam etiam retentã & non de nouo fluxam oportet te procedere cum enematibus, ſuppoſitorijs, & alijs, vt in de teneſmo dictum. & tu ibi.

De fiſtulis ani. Rub. 13.

FISTVLA ani eſt vlcus ſordidum, interius latum & exterius ſtrictum cum calloſitate quadã apud ipſum contingens. Cuius cauſa eſt materia virulenta, aut apoſtema, aut inepta hęmorrhoydarum cura & huiuſmodi conſecuta, aut ad ipſum longaonem defluxa quę talis ſm plurimũ conſueuit eſſe melancholia aduſta, vt Placentinus. Et harum quædã ſunt non penetrantes, quia non peruenientes vſq; ad inteſtinum. Et quædam ſunt penetrãtes, quia peruenientes vſq; ad inteſtinum, & vltra. vnde & inteſtinum eſt perforatum, & tunc egreditur fæx per illam fiſtulam. Quandoq; penetrat vſq; ad veſicam, quia vltra medietatem virgæ, & tunc egreditur vrina, & huic non eſt ſpes curæ. quandoq; vſq; ad os coxæ, quandoq; vſq; ad nodum anchæ, & horum omnium ſigna dicentur.

SIGNA demonſtratiua fiſtulæ penetrantis, quia egreditur ſtercus, & ventoſitas per foramen fiſtulæ manifeſte, & hæc chirurgico manifeſtatur, cum impoſuerit in os fiſtulæ tentam ſubtilem plumbi, & cum ea tentauerit fiſtulam cum diſcretione, tunc inueniet fiſtulã profundari vſq; ad longaonem: & hoc poſito digito prius in ano ad quem debet peruenire cuſpis tentæ eius. Non penetrãtis ſigna, quia nec ſtercus nec ventoſitas per os fiſtulæ egredi percipitur neq; manifeſte, neq; occulte, ſed inuenit tentã plumbeam profundari. vt in penetrante. Et antequã ponãtur canones ſcito ꝙ fiſtulæ ani vtplurimum negligentia infirmorum generantur, quoniã locus turpis eſt tactu & opere, ad quã ſequitur tumor cura neglecta: vnde cum continue fluat humiditas mala, & nõ debite purgetur locus ex non fiſtuloſo efficitur fiſtuloſum. Sint ergo infirmi ſolliciti & bene ſoluentes vt medicus cum aculeo aureo curet ne tale horridum vulnus incurrant.

CVRAE canones. Iſtæ itaq; ſic penetrantes multum vſque ad virgam & ad os coxæ, nodum anchæ, & cætera,

E nõ ſunt curabiles, nec de eis te intromittas, vt quidam ſtolidi, & imperiti faciũt. De alijs autẽ penetrantibus, & prope anum te ſecure intromittere poteris, ſicut pluries meis vidi diebus mecum cooperante chirurgico Antonio Ianuenſi. Et dabitur modus in non penetrante. Canones. Primus ſollicita earum curã ne ex non penetrãtibus fiant penetrantes. Secundus eſt ordinatio diætæ. Tertius digeſtio materiæ. Quartus euacuatio eiuſdem. Hi canones perficiuntur cum iam dictis, tertio et quarto canone, vt ſupra ſæpe. nam cum materia eſt facta acuta oportet vti remittẽtibus acuitatem, & ab acutis ſe cuſtodire. Quintus eſt abſterſio, mundificatio putredinis, ſeu carnis corruptę remotio. Sextus eſt bonæ carnis loco calloſæ, & corruptæ regeneratio. Septimus eſt accidens corrigere, quod eſt dolor inde contingens. Perficitur itaq; quintus cum mundificatiuis, vt cum aqua mellis, melle roſ. ex eo tenta intincta. Item cum tenta balneata in vino tepido, ſic tepida melius mundificat, & abſtergit, deinde adminiſtren-

F tur quæ putredinem & carnem corruptam remouent, vt ſunt medicamina acuta, vt vnguentum ceraſeos. Meſ. magnum, vnguentum viride, vnguentum nigrum, vnguentum ęgyptiacum, pul. aſphodillorum, ariſtolochiæ & huiuſmodi. Medicamen nobile ad hoc. ℞. aloes, thuris, ſarcocollæ, ſangui. drac. balauſtiarum, antimonij, aluminis, zucch. ana. ʒ. ſ. florum extremi. ʒ. i. fiant ex eis ſief cum ſucco fumiterrę, & indurari permittantur, et cum neceſſe fuerit ponatur vinum in fiſtula & continuetur omni die vſq; ad duodecim dies. De proprietate mundificat & conſolidat etiam lachrymalem: vnde reuideas quę ſcripta ſunt ſupra. iij. cap. de fiſtula lachrymali, & erit vtile. Scribitur ꝙ idem operatur radix gentianæ intus poſita, & attenta.

Hęc autem fiſtula etiã cauterizari poteſt & melius eſt cauterium actuale, licet etiam cum potentiali fieri poſſet. Omnem enim malã membri diſpoſitionem rectificat, & materias corruptas reſoluit, in quo eſt expeditio & ſalus. vera eſt tamen Aui. ſciẽtia hic et alibi, vt a faciliori inchoe-

G tur, ſed certe raro conſequitur ex his leuibus honor. & tu conſideta. Sextus completur ex his quę carnẽ generant. Et ex expertis eſt cauda equina, aloes ſimplex puluerizatus. Item cortex thuris, puluis gallę, balauſtia, ariſtolochia & huiuſmodi. de quibus ſupra de fiſtula lachrymali. Mitigatur autem dolor cum butyro, & oleo ro. Aliquãdo ſunt neceſſaria opiata mixta cũ anodinis. de qbus ſępe ſupra.

CVRA in penetrantibus ſeruent canones ſui ex parte diętę, digeſtionis, euacuationis, & mundificationis, ſiue abſterſionis et in non penetrante. Deinde procedatur ad remotionem carnis corruptę, & nouę regenerationem. Et hic modus curę fit multipliciter. Quidam cum vnguentis iam dictis ceraſeos, &c. tẽtant mortificare eam quã prius mundificant cum inſtrumẽto dicto Bulzarolo, in quo ponunt aquã mellis vel aquã aluminoſam. deinde procedũt ad incarnantia, & hi certe parum proficiunt, & meo tempore perfecerunt. Et quia hic modus fit cum impoſitione tentę, ſcito ꝙ ligari debet cum filo in eius extremitate, vt

H extrahi poſsit ad libitum, quoniam intincta eſt rebus acutis inducentibus dolorem. & ideo cum dolor fit intolerabilis extrahatur & mitigetur dolor, vt ſupra. deinde reiteretur, & quia hic modus non placet ſummatim pertranſiui.

Secundus modus & videtur eſſe Auicen. hoc loco intromittatur ſtylus plumbeus in fiſtulam, in cuius extremitate perforata vt eſt acus ſit anodatum filũ ſericum, aut de ſetis, & tunc pręmatur ad ſuperiora digito inuncto oleo in anum intromiſſo vt caput ſtyli capiat, & tunc caput ſtyli obtorqueatur ad extra et trahat, ut cũ eo filo caput exeat, deinde ligentur capita fili adinuicem fortiter comprimendo, & cõſtringendo & ſic procedatur de die in diẽ ad vlteriorem compreſsionẽ, donec totũ ſcindetur, & interim cũ acutis vnguẽtis iuuantibus procedat. Quòd ſi dolor, ſpaſmus, aut ſyncopis accideret, remoueatur tenta cũ ſetis, & ſedetur accidẽs, deinde reiteretur. Et poſtremo procedat cũ glutinantibus incarnatiuis, quãuis ex ſe cõſolidaretur.

Hic

Hic modus nō eſt in vſu, & certe credo eſt tedioſus valde quē vt exiſtimo nullus ſufferret, & tu conſidera: dolor nimis longus eſt aptus ipſaſmum cauſare. Alius modus vt ligetur cum filo locus fiſtulæ, vt dictum eſt cum filo ſatis groſſo, & non fiat cōpreſsio fortis ſed leuis valde. Deinde cum vno digito trahatur ſurſum vel deorſum, vel ad latus ſm ſitum fiſtulæ, deinde cum alia manu procedatur, aut cum falce, aut cum raſorio ſm inceſſum fili incidendo totum donec filum ſit liberatum. Deinde pro ea die & forte ſequenti pone repercuſsiua ex albumine oui, pulueribus cōſtrictiuis, deinde procede cum acutis remouētibus calloſitatē, vt ſupra & poſtea cum incarnatiuis. Aliñ in principio procedunt cū cauterijs potentialibus diſcooperiēdo vſq; ad fundū inteſtini, vt dictum eſt. Alius modus & ſecurus, & expeditus eſt, vt cum peruenis ad fiſtulam pene trantē ſeruatis vniuerſalib⁹ vt ſupra, ꝙ intromittas extremitatē inſtrumenti cuius figurā hic ponam, quā cum digito in anum immiſſo percipies eamq; obtorquebis ad exteriora & impetuoſe, & fortiter trahes vſq; ad ſciſsionem totius ſpatij occupati per fiſtulam, & tunc pones repercuſsiua, vt ſupra. Deinde cauſtico vtere ad remotionem carnis cancroſæ, quia nihil melius, & procede modo cū vnguentis iam dictis, modo cum cauſtico vt videbitur expedire. ſed prius vtere eis vnguentis, & cum non ſufficiunt, vtere cauſtico. Deinde procede ad incarnantia. Et certe hic modus verus eſt & pluries exp. rtus, & ego teſtis.

Inſtrumētum debet eſſe talis figuræ, iſta extremitas debet eſſe ſubtilis & ferrea flexibilis, ita ꝙ magiſter faciens eum non debet ipſum accelerare ſiue chalybeare, nec aliquo temperare vt ſit dura, ſed flexibilis valde remaneat. Reliqua pars lata debet eſſe bene chalybeata, aut contemperata, vt ſunt raſoria & alia inſtrumēta bene incidentia, & debet optime incidere vt raſorium, & quia opus eſt reſtauratorum volui hæc pauca vobis ſufficere.

Ponentvr hic quædam vtilia primo. deinde dubitabitur, quia aloe viſus eſt ſic abſolute blaſphemari in hæmorrhoidibus, quod id intelligendum eſt in earum fluxu, ſed vbi conſtrictæ ſint laudandus eſt. aperit enim venarum orificia. de myrobalanis autem econtra aſſerendū.

Secundo vt alias gallæ ſumach. & huiuſmodi ſtyptica frigida, & ſi ano ſua frigiditate noceant cōferunt tamen exiccando in exitu longaonis præcipue quando cum nuce cupreſsi, maſtice, thure, & huiuſmodi calidis commiſcentur. Propter quod aduerte ꝙ ſuperflua frigiditas & fortis paralyticans nocet longaoni, temperata deſiccans & coartans eſt conueniens. vnde ſecundum diuerſos gradus nocet, & prodeſt vt ſenſui eſt manifeſtum. Item nota propter Aphor. xi. ſextæ particulæ. dicit textus vt infra phreneticis, quia cum ex hæmorrhoidibus euacuetur ſanguis melancholicus non videtur phreneſi cōferre cum talis ſit cholera, propter quòd ſcito quòd per hæmorrhoidas ſanguis euacuatur melancholicus de cuius natura eſt deorſum deſcendere, cholera autem ſurſum, & ideo per ipſas non conuenienter euacuatur, & ſi conferunt hoc eſt pro quanto euacuatur materia in venis contenta apta fouere phreneſim. De phlegmate autem dicendum ꝙ abundat magis in inteſtinis ꝙ̃ in venis ſuperfluat, & nō per venas natura ipſum purgat, ſanguis autem vtilis a membris trahitur per nutrimentum, melancholicum autem ſeu feculentum ad extra per inferiora natura ipſa tranſmittit. ꝙ & licet in mulieribus ſanguis menſtruus, & groſſus egrediatur, nihilominus reperiuntur mulieres fluxum hæmor-

A rhoidalem patientes per quas ſanguinē magis groſſum, & impurū trāſmittit natura multo ſanguine onerata. Nota ꝙ cauſa periodicationis ſanguinis hæmorrhoid. eſt, quoniā natura ex illo vel ex parte eius ſe iuuare poteſt, & ideo ipſum retinet vt poteſt, quia non ſic continue vel omni die emittit, non autem ſic eſt de alijs ſuperfluitatibus vt ſunt egeſtiones, vrina, & huiuſmodi. de quibus nullū vel quaſi nullum poteſt recipere iuuamētum, quas omni die emittit. Et ex illo poteſt reddi cauſa periodicationis fluxus hepatici. Item quid dicendum quare non retinenē fęces, aut vrina. & tu cōſidera. Item ſcito ꝙ hæc paſsio eſt amica iudæorum propter tria. Primo quia in cōplexione ſunt melancholici. Secundo quia ocioſi. Tertio ex vltione diuina. iuxta illud: Percuſsit eos in poſteriora dorſi, opprobrium ſempiternum dedit eis. Iudęi cur ſupra modum hæmorrhoidas ſentiant.

Dvbia.

Dvbitatvr vtrum hæmorrhoides ſint res naturales. Quòd ſic, quia eſt operatio naturę naturaliter ope
B rantis. quòd non. ſexto de accidenti & morbo. omnis fluxus ſanguinis eſt præter naturam excepto menſtruali. Dicēdum ꝙ aliquid eſſe naturale poteſt intelligi dupliciter, vt propoſito pertinet. primo. quia a natura fit naturaliter operāte. Secundo quia ordinatum à natura in ſpeciei, aut indiuidui conſeruatione, eſt itaq; hic fluxus naturalis primo modo, & non ſecundo. Et abſolute dicitur præter naturam, quia fit a natura coacta a re præter naturam, quia a ſanguine ſuperfluo, & nociturо. nā in homine debite ſano non reperitř hic ſanguis melancholicus, ſed bene mēſtrualis in muliere quātumcunq; ſana. & in hoc conſidera ſi in uicem intemperatiſsima, quia dubietatem habet.

Aphorismi.

Ex. vi. Sectione. xi. Aphor.

Atrabile vexatis, & renum paſsionibus, hęmorrhoides ſuperuenientes, bonum.

xij. Aphor.

A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus, ſi vna non ſeruetur, periculum eſt aquā intercutem, vel tabem aduenire.
C

xxi. Aphor.

In inſanientibus, ſi variæ, vel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.

De diſpoſitionibus renum, continens Rubricas. ix. Capitulum. XVIII.

De deſcriptione, anatomia, & complexione renum, Et de canonibus vniuerſalibus in cura eorum, et de iuuantibus, & nocentibus eis. Et de ſignis complexionum eorum. Rubrica. I.

Renes ſunt mēbra duo carnea, colore ſubrubea, oblonga, dura, pāniculo dante ſenſum inuoluta, in partibus ſuis diuiſa, diſformiter ſituata, in quorū cōcauitate pāniculus colatoriū dictus contexitř in excolatione aquoſitatis ſanguinis ſuperflue a na
D tura productæ, qñq; ſpōdilibus poſt duodecimā ſpondilē alligata. Oblongos creauit eos natura propter foramina duo quæ ad ipſos terminātur, nā in parte ſuperiori verſus hepar terminatř ramus venę chylis dictus emulgens ꝑ quē a forma ſpecificata retrahit aquoſitatē cōcurrente expulſiua hepatis. In parte autē inferiori terminatř orificium pori vritidi per quem aquoſitas tranſit & deſcendit in veſicam. Duros fecit eos ne acuitate vrinæ ad eos quaſi continue fluentis lędere ntur. Hab. nt panniculum inuoluentem neruis à cerebro veniētibus cōtextum, propter ꝙ in eorum paſsione læditur cerebrum ipſum. vnde hic panniculus eos lumbis alli at à quo vel ſi ſint plures a quibus duo colla gracilia dura exanguia pori viritides dicta tenduntur in veſicam differentia. lxxxvi. Sunt diuiſi. vt patet ad ſenſum. nam magna eſt neceſsitas mūdandi ſanguinem ab aquoſitate tali, quoniam ſi nō mundaretur remaneret

neret ineonueniens nutrimẽtum membris, quare membra eum reſpuerent, & hoc modo cauſatur hydrops, vt ſupra de hydrope, & ideo ne cõtingente læſione in vna parte eorum læderetur totum diuiſi fuerũt propter neceſsitatẽ dictam, & propter conſimilem rationem natura duos cõſtituit etiã vt tanta aquoſitas ex ipſis duobus melius attrahatur. eſt & ren dexter altior ſiniſtro eo ꝙ dexter eſt propinquus hepati, ita vt videatur tangere pẽnulam eius, & hoc vt melior fiat attractio quæ alijs paribus melius fit ipſo exiſtente propinquo, & vt ad remotiora perueniat attractum eſt poſitum ſiniſtrum in parte inferiori. Alitur qm̃ qui eſt in ſiniſtro deſcendit cum ſplene ad inferiora in medio eſt eius cõcauitas ad quam continue peruenit aquoſitas in qua concauitate eſt panniculus rarus qui eſt venas emulgens dictus colatorium, & inde purgatur ſanguis qui peruenit vſq; ad renes pro eorũ nutricatiõe ab ipſa aquoſitate. nam ita denſus eſt vt per ipſum naturaliter diſpoſitum ſanguis tranſire non poteſt, ſed bene ipſa aquoſitas. Ex quo apparet cauſa quare aliquãdo vrina eſt ſicut loturta carnis, ſed etiã ex debilitate diſcretiuæ hepatis. hoc idẽ contingere poſſet, conſidera. Reliqua patent. Et ex his expedita ſunt tria anatomia ſcilicet renum, ipſorum deſcriptio, ac tertio eorum complexio.

ANTEQVAM ad curam ipſorum peruenias oportet quædam vtilia præambula diſcurrere. quorum primum eſt. quod ignorare non debes. ꝙ niſi ſubito ſuccurratur diſpoſitionibus malis renum prauæ inde oriunſ in eis ægritudines. ꝑpterea quia ad eos perueniũt ex multis locis ſuperfluitates multæ, quia cum membris multis colligantiã habẽt, vnde & qñq; vidimus materiã pleuriſis per vias renum expelli, ſimil'r materiã catarrhalẽ, maxime autẽ cum aquoſitate quę cõtinue vel quaſi cõtinue fluit ad eos ſecũ portãs de humoribus & ſuꝑfluitatibus aliorũ membrorũ vt apparet in fundo, & in hypoſtaſibus vrinarum, & quia ſunt duræ, & compactæ ſubſtantiæ cum penetrant difficulter remouentur, & ideo cum inueterãtur tarde, & male ſananſ, ad quod concurrit, quia medicamina etiam eis male applicari poſſunt, quia ſunt membra remota ab his quæ per os ſumuntur. & ſi per inferius adminiſtrantur localia etiã reperiũtur multa inter media impedientia eorũ debitam applicationẽ & ſpecialiter vlcera in eis male ſanantur. Ex his vide q̃ irregulariter operãtur qui dant in cibis infirmorũ diuretica. Et iuxta hoc nota hos canones.

Primus ꝙ curãdus à diſpoſitione renum debet eſſe debite purgatus, & mundatus, debetq; eſſe moderati cibi & potus. vt ſi poſsibile eſt nulla ſuperfluitas in eo multiplicetur, ne ſimul cum medicinis renũ quæ adminiſtrabuntur hęc ad renes moueantur, ipſos aut mala complexione, aut compoſitione lædentes.

Secundus. ꝙ talis pro cuius liberatione ſi virtus etc. cõſentiunt debet quotidianã vti euacuatione propter quotidianam ſuperfluitatum multiplicationem.

Tertius. ꝙ ſi ſtomachus patitur fiat frequẽter vomitus quoniã hæc eſt euacuatio diuerſiua melior priori, ſed debet medicus in hoc prudentia vti conſidera.

Quartus. ꝙ medicinæ renales conuenientiores ſunt in ſubſtantia liquida, quia melius influunt & penetrant.

Quintus. ꝙ cũ iſtis ſemꝑ miſceaſ aliquid hepatis cõfortatiuũ ne ex eorũ aut frigiditate, aut fluxibilitate lędatur.

Sextus. ꝙ cõitus ſuꝑ omnia maxime vitetur, & ſpecialiter in viris. hic tamen canon moderationẽ habere debet ex multis contingentijs, quas per te conſidera.

Septimus. ꝙ aſſumi debẽt ieiuno ſtomacho, & poſt euacuationẽ medicinę diureticę, poſt quã aſſumptionẽ debet ſtare patiens ad minus tribus horis ſi fuerunt liquidę, ſi ſolidæ plus iuxta earum ſoliditatem, & duritiem.

Octauus. ꝙ adminiſtratio diureticorum. cum eorum fortior quæritur operatio, conuenientior eſt in balneo, uel poſt balneum.

Nonus. ꝙ diuretica ſolida debẽtia venire per renes, debẽt eſſe ſubtiliter puluerizata, et cribellata, cũ liquore

E bene cõmixta facta in eo reſidentia longa, & ſæpe cõmixta.

Decimus, ꝙ poſt eorum exhibitionem per tempus parum debent renes calefieri cum emplaſtris, aut ſacellis aut vnctionibus trahentibus.

Vndecimus. ꝙ diuretica alembicata, aut per decoctionem data ſunt meliora.

Duodecimus. ꝙ vaſa aerea blaſphemanſ. quare aut collocando medicamina, aut reponendo cibum euitentur.

Tertiuſdecimus. ꝙ cauterium quod continue teneatur apertum vt fiat diuerſio optimum eſt, de quo infra.

Quartuſdecimus. ꝙ potiones quæ danſ in paſsionibus renum debẽt eſſe maioris quãtitatis, q̃ ſint illæ quæ dantur in alijs diſpoſitionibus ꝑpter longitudinẽ viæ. Et ex his inferſ ꝙ omnia aquoſa in ſe habẽtia groſsitiẽ, & turbulentiã ſunt eis nociua, quia aquoſa ad eos veniunt, & ſua groſsitie, et turbulentia oppilant. vt aqua turbida, vinum nouum, groſſum, turbidum, ſtypticum multum, aqua luminoſa. Itẽ & groſſa & viſcoſa cum ſubtiliatiuis mixta,

F ex quo inferſ ꝙ irregulariter, & cætera miſcentes diuretica cum cibis. Itẽ caſeus, paſtilitia & hmõi. Item omnia corroſiua, omnia vehementer aperitiua, vt cantarides. oĩs collectio humoralis membrorũ ſuperiorum, & vicinorũ, vt inteſtinorum. Item nimia vẽtris ſolutio, teneſmus & hmõi. nimium enim renes cõcutiunt. Itẽ omnis crapula, omnis retentio fœcum, coitus, poſt cibum præcipue, omnis laborioſa fatigatio, vel deambulatio, vel ſtatio, & per oppoſitum diſcurre de iuuantibus ſiue conferentibus vt abſtinere ab his quæ dicta ſunt &c. de his ſpecialib9 infra.

SIGNA demonſtratiua, quia de eorum cõplexione facta eſt mentio hic ipſius ſigna hic aggregabo, quæ ad curandas eorum ægritudines non parum proficient. Sed ſcito ꝙ in paucis libris Auic. reperitur capitulum de diſpoſitionibus eorum, vt etiam Gentilis recitat.

Signa caliditatis renũ eſt rubedo, & tinctura vrinæ. nã rubedo eſt gradus, ſupra citrinũ, & quidã gloſator inquit, non poſſe tingi a caliditate renũ, & dat exemplũ de aqua

G bulliente in lebete quæ tñ non tingiſ. Secundũ eſt priuatio pinguedinis, circa renes, & circa totum corpus. nã pinguedo a frigiditate generatur ſaltem completiue. Tertiũ eſt perceptio caliditatis ad tactũ. Quartũ frequens euentus apoſtematis in ipſis, & maxime calidorum. nam caliditas eſt cauſa attractionis. Quintum appetitus ad coitũ, caliditas aũt renum cõmunicata eſt vaſis ſpermatis. vnde per ipſam trahũt materiã pro generatione ſpermatis & incitant valde. Itẽ quia materia eſt acuta ex caliditate ipſa magis ſtimulans. Sextum quia tales ſunt ſitibundi, quoniam caliditas illa ſtomacho communicata, nõ ſolum fundo, ſed etiam ori ſtomachi eſt cauſa exiccationis humidi roridi. Item quia frigidis iuuatur. Item ſentit aliqualẽ dolorem, licet remiſſum interpollate. Item multiplicatio vrinæ, & in die & in nocte, vidi vnum qui ex caliditate renũ intenſa etiam per potum à ſiti non relinquebatur.

Signa frigiditatis renum diſcoloratio totius corporis & albedo in vrina, & ideo per contrarium dicta de calidi-

H tate. Secundũ paucitas coitus, & ideo quia frigiditas illa teſticulis communicatur, & per conſequens non attrahitur materia multa. Tertium eſt eorum debilitas cuius ſigna dicentur in ſequenti rub. Quartum euentus ægritudinum chronicarũ in eis, quia frigiditas cõgregat. Quintum, quia nocetur a frigidis, & iuuatur a calidis.

De debilitate renum, & oppilatione. Rub. 2.

DEBILITAS renum eſt eorum actio diminuta. Cuius cauſa vt Auic. hic ſequar eſt triplex. Mala complexio. Extenuatio. Et eorum viarum, ſeu colatorij dilatatio. Nã & licet apoſtema, vlcera, oppilationes & huiuſmodi debilitatem cauſare poſsint. de his tamẽ hic nihil, cũ ſpeciales de eis Rubricæ ſcribenſ. Mala autẽ cõplexio, & calida reſoluẽs ſpiritus, & eorũ ſubſtantiã frigidã reddẽs eorũ caloris cauſa eſſe poteſt. Extenuatio de qua hic intelligiſ eſt illa qua extenuati ſunt renes quo ad eorũ ſubſtantiã quæ cõſecuta eſt conſumptionẽ humidi cãbij, ſicut in hęctica.

Et

Cambiū eſt fictitiū Auicennę nomē, vt retulit illius interpres, vnū ex ſecundis illis quatuor (quos ipſe ſic commēt⁹ eſt) hūoribus oſtendēs, ſubſtātiā nēpe quādā ex humore concretā ſicuti caro, & adeps.

Et hic aduerte q tā debilitas cōſequens malam cōplexionem fixā q̄ illa quæ conſequit̄ hanc extenuationē eſt diffi cilis curæ & ideo raro curant̄ qui longo tēpore paſſi ſunt renū debilitatē. propter quod ſis cautus intromittēdo te in tali cura. Vſq; modo nullū vidi curatū ex diuturna eorum debilitate. Vbi autē fuerit fiens ſiue dependens, & non chronica facilis, propter quod & iterū replico cautus ſis, & prudens. Dilatatio autem meatuum cauſa eſt debilitatis eorum, q̄m ob dilatationem tranſit, & non retinet̄ ſanguis qui venit cum vrina ad nutriendum eos vt ſupra & hanc dilatationem ſequitur debilitas quæ eſt in potentia ſeparādi ſanguinem ab vrina, & ſic eſt debilitas ſequeſtratiuæ virtutis eorum, & hanc debilitationem Auicen. vocauit debilitatem propriam, inquit, et eſt debilitas propria eis ambobus. Et in de cura debilitatis vere & certe multas expreſſit cauſas. Prima eſt frequēs coitus de quo in dubijs. Secunda multitudo adminiſtrationis ſtupefacientiū. Sed dices hæc eſt præter rationē, q̄a talia cōſtringunt. ꝑpter quod nota q talia cōſtipant vias, & prohibēt tranſitū aquoſitatis qua de re detenta cum amplius remanere nō poſſit propter ſuā multitudinē dilatat. Tertia eſt vrinæ multitudo q̄ niſi colatoriū dilatet̄ exire non poteſt, & tūc ſua caliditate, & acuitate renes ēt debilitat. Quarta eſt eq̄tatio plurima & duri motus. nā in tali motu multum laborāt renes in motu agitatiuo ſurſum & deorſum facto. vnde ſic ſæpe meatus aperiunt̄, vnde accidit multis vt vidi & in me q q̄nq; poſt talē equitationē vrinā quaſi ſanguineā mingant. ad hoc cōcurrit caliditas ex motu cauſata ad viarum apertionē iuuans, ꝑpter quod vt ſupra ſanguis cū vrina egredit̄. Quinta eſt percuſſio in renibus facta ad quā ſequit̄ continuitatis ſolutio. Sexta eſt frequēs aſcellatio vt in dyſenteria, teneſmo, et hmōi, ex qua fit fortis cōpreſſio ad quā ſequit̄ renū dilatatio vt patet ad ſenſum. Septima eſt peditiua ambulatio, q̄a ex ea ſupſlue ca leſiūt. Octaua eſt o ſ labor renibus adueniēs vt eleuatio ponderis magni. vnde renes in eius eleuatione laborāt, & dilatantur. Ex his patet primo quare ſaltatores et hmōi. renes habēt debiles, & tu cōſidera. Secūdo inferri poteſt cauſa quare oppilatio coartatoria eſt cauſa debilitatis renum. nā prohibendo deſcēſum vrinę eſt cauſa cōgregationis eius in loco, quare cum deſcendere non poſſit niſi aperiatur multū ſequitur &c. & hęc reduci habent in cauſam tertiā, & ꝑpter hoc in hac eadē Rubrica ponet̄ cura oppilationis eorū. vt in Rubrica ipſa ſcriptum eſt. Item & oppilatio ex lapide cauſata, & dolor etiā cum multiplicat̄ in eis non ſolū propter malā cōplexionē, ſed & ꝑpter lapidē ipſum doloris factiuū. Item q̄nq; accidit debilitas renum cōitate aliorū, vt cerebri, hepatis, & cordis, nam cerebrū q̄nq; per nucham, & ſpondiles poſteriores renibus ipſis materiam cōicat quæ in eis retēta eſt cauſa ſimiliter et cōmunicat malā complexionē & hepar, & cor ſimiliter. Et hic aduerte q ī multis cōtingit cōitate cerebri renes pati.

Sɪɢɴᴀ demonſtratiua eius quæ eſt a mala complexione, nota ſunt in præcedenti Rubrica. Similiter ſi acciderit aliqua cauſa ex primitiuis ſtetur relationi infirmi.

Signa eius quæ eſt ex extenuatiōe ſunt extenuatio ipſa circa renes & corporis totius naturaliter aut accidētaliter facta ex hectica, vel alia ægritudine. Itē ſitis, & vrina multa, alba, limpida, in qua nō apparet aliquid ſuperfluitatis. Item cauſatus appetitus ad coitum. i. gonorrhæam, quā extenuantur renes multum & debilitātur. Item debilitas percepta in his qui in rene ſunt collocati communicantes eorum debilitatem eis. Item & dolor quidam extenſiuus propter multiplicationem multæ materiæ, phlegmaticæ, & ventoſæ in eis ob debilitatem multiplicatæ.

Signa eius quæ eſt propter dilatationē meatuum & carnis eorū quia colatorij ſunt, quia nō eſt ibi dolor, nec q̄nq; etiam minoratur appetitus, & eſt vrina ante digeſtionē et aduētum ad venas ſm̄ plurimū aquoſa. cū autē cibus peruenit ad venas, tunc ſm̄ plurimū fit exitus ſanguinis & humiditatum groſſarum cū vrina, nam cum ea venit ſanguis

A qui renes nūtrire debebat, & fit ſicut lotura carnis, & eſt vtplurimum pauca, & q̄nq; reſidet in fundo. Et cōmunicatur debilitati renum paucitas vrinæ. quia propter debilitatem non bene attrahunt, & ideo nō pauca fit debilitas in coitu, quia ſic debilitantur vaſa & teſticuli. debilitas viſus ex retentione aquoſitatis, & ſanguinis, quæ aquoſitas retinetur, quia renes non attrahūt. vt ſupra. Ex quo inferri poſſet quòd in hydropicis aſciticis viſus debet multū debilitari fumoſitate eleuata ab ipſa aquoſitate retēta, & propter cauſam dolor capitis ſequitur.

Viſus in Aſciticis multū debilitatur.

Pʀᴏɢɴᴏsᴛɪᴄᴀ. debilitas renum quæ perſeuerat longo tempore non videtur curā recipere, vt dictū eſt.

Debilitas renum perſeuerans cum mala cōplexione calida, quandoq; perducit corpus ad lapidem, quandoq; ad apoſtema. vt ſupra quandoq; ad vlcera eorum & veſicæ. vt Hipp. noſter Nephritici vltra. 40. annos non curantur.

Et quando debilitas ex applicatione medicaminum nō tollitur, & procedit ſic vlterius quanto plus procedit tanto

B minus fit curabilis, & ideo cautus ſis. vt ſupra.

Cᴠʀᴀ vniuerſalis. In cura eius quæ eſt à mala complexione renum canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio materiæ. Euacuatio eiuſdem. Remotio malę complexionis factæ, aut fientis.

Diæta ordinetur ex cibis, & potibus ad cōtrarium cauſæ. de quibus tertio tracta.

Digeſtiua conſimiliter. vt ſupra quarto tractatu.

Euacuatio cū phlebotomia ſi videbitur neceſſaria de qua infra, aut cum ſolutiuis appropriatis. de quibus quarto trac. Sed de his nota q in paſſionibus renū dari nō debēt fortia, & laborioſa ſolutiua, q̄m talia multas materias, mouēt etiā à partibus remotis, & ideo cū dant̄ talia, et maxime cū diureticis faciūt præcipitare multas materias ad vias renū propter quod inde ſequi poteſt grāde nocumentum. Nam inter alia caſia ponitur medicina renalis cū diureticis ſumpta. Item benedicta Nicolai & eſt vſualis. Item agaricus à Meſ. ponitur cōueniens in paſſionibus renum

C ſed ipſum nō computo inter fortes, licet numeretur ab eo inter laborioſe ſoluentes. Franciſcus de Pedemontium: propria medicina ad renes eſt agaricus ſimplex. cap. de cura male complexionis renum. Item electarium indum, eſt etiam medicina renum maxime hic quando humor peccans eſt groſſus viſcoſus, & in ſolutione materierum contentarum in renibus multum commendo clyſteria.

Nephriticis conſequentia.

Remotio malæ cōplexionis ſi fuerit ſimplex cum oppoſitis renalibus, de q̄bus ſtatim. Quòd ſi fuerit cū vitio humoris poſt euacuationē alterantia cōtraria applicētur, aut per modū vnguenti, aut emplaſtri, aut ceroti, et ſic de alijs & hoc ad extra, aut cum liquidis pulueribus, & hmōi. ad intra. Et de his oībus ſimplicibus, & compoſitis ſtatim.

Ex calefacientibus renes renalia ſunt. Aniſum, apiū, camomilla, melilotū, calamus aro. ſaluia, camepitheos, cyperi, fœniculus, laurus, pulegium, petroſillinū, ſiſeleos, ſquinantum, bethonica, cupreſſus, mercurialis, galanga, rapæ, ruta, ſparagus, hyſſopus & hmōi multa talia, de quibus in

D de cōpoſitis noticia ad plenum habebit̄. Ex frigidis ſunt, ſolatrū, camphora, cucurbita, alchechēgi, cicorea, portulaca, plantago, acetum, citonium, corallus, ematites, bolus armenus, ſemina quatuor frigida maiora, & quatuor minora. de quibus quinto trac. Raſura eboris, dragacantum, lac, lactuca, myrtus, roſæ, plumbum, de quo fiunt laminæ perforatæ. vt infra. Et de his ad plenum in de compoſitis.

Ex infrigidantibus vſualibus eſt. Infrigidans Gal. cerotum ſandalinum. Meſ. oleum ro. & myrtinum, & ſic de alijs ex rebus frigidis renalibus cōfectis. Ex calefacientibus ſunt olea ex rebus calidis iam dictis cōfecta. vt oleum chamomillinū, rutaceum, laurinum, & huiuſmodi. Sed quia intendo de alijs calidis & frigidis, vt ad extra, aut ad intra adminiſtrātur in vnaquaq; mala complexione ordinate procedere hinc à multa eorū narratione ſuperſedeo.

Cᴠʀᴀ. In mala cōplexione calida præmiſſis euacuationibus vt ſupra adminiſtrent̄ ad intra infrigidātia. Aut

ſub

ſub forma ſyruporũ, Aut decoctionum, Aut electarij, aut trochiſcorum, aut confectionũ, aut clyſteriorum. Exemplum primi. ſy. ro. de port. de myrto & hmõi. Exemplũ ſecundi cõfectio facta ex rebus ex quibus fiunt ſy. de myrto, portulaca, plantagine, et ſi vis fortius infrigidare ex papauere albo & hmõi. dato cum zuccharo pauco. Exemplum tertij. ℞. ro. ru. ʒ. i. ſpecierum triaſandali. ʒ. ij. ſeminis acetoſæ, portu. ana. ʒ. ſ. ſpodij. ʒ. i. zucchari. ℥. i. ſ. fiat electarium. Exemplum quarti. trochiſci de alchechengi. de ſpodio. de ſandal. Meſ. Exemplum quinti. triaſandali, & ſunt vſuales. Itẽ ex ſpeciebus diarodon & ex ſpeciebus triaſandali. ana. fit confectio, & quãq; ponitur plus de vno quã de alio vt videbit̃ expedire. Exẽplũ ſexti. ℞. ſolatri, lactu. alchechẽgi, ro. et hmõi infrigidãtiũ. vt ſupra decoquãtur in aqua ferrea, & cũ oleo ro. ex oleo omphacino facto, aut de myrto imponatur & non ſit calidum ſed tepidum, & ſtet patiens ſupinus cũ imponitur & poſt impoſitionẽ ſtet aliqualiter cruribus eleuatis. Et ego in ſimilibus caſibus multũ confido de his enematibus, nõ imponat̃ ſal. teneat q̃ diu poteſt. Adminiſtrent̃ deinde ad extra, aut ſub forma emplaſtri, aut vnguenti, aut ceroti, aut embrochæ.

Exemplum primi. ℞. ſolatri, ſemperuiuæ. roſ. ſandali vtriuſq;, chamomillæ, meliloti. ana. olei ro. myrtini. an̄. cupreſsi parum, hęc calidã propter complexionẽ renum herbæ bulliant in aqua ferrea, & piſtentur, & reliqua, & cum farina hordei quantũ ſufficit addito modico ceræ fac emplaſtrum. Exemplum ſecũdi. ℞. ſucci ſolatri vmbilici veneris. ana. ℥. i. olei ro. ex omphacino. ℥. ſ. aceti. ʒ. ij. ceræ albæ parũ fac vnguẽtum. Vel ſic. ℞. ſucci ſolatri. ſucci. roſ. ana. ℥. i. vnguenti populeon. ℥. ſ. dragacãti. ʒ. ij. raſurę eboris. ʒ. i. aceti parũ, camphore grana. ij. ceræ albæ quantum ſufficit. fac vnguẽtum. Item ſi vis fortius addas nenuphar oleum eius. item ſemina papaueris, item mucillaginem pſylij, ſemina maiora frigida, & minora, de quibus ſupra, & vltimo opium ſi expedit a quo vt potes abſtinere, vt infra de dolore eorum. Ex conſimilibus ordina cerotũ in quo ponas magnam quantitatẽ dragacãti, & gũmi ara. & ſi fieri poteſt non addas aliud gũmi. Laudat̃ quãmaxime a Gordonio lamina plumbea ſuper renes poſita cuius verba ſunt hæc. ℞. tabulã plumbeam, & perforet̃ minutim et temperetur in aceto fortiſsimo, deinde ligentur in capitibus duæ chordę, & liget̃ ſuper renes, poſtea iterũ temperetur, eſt remedium forte & optimum, & multi iam eo operant̃ in dolore de cauſa calida corpore mundificato mitigat & reddit hoiem caſtum. Et nota q̃ de infrigidãtibus renes eſt phlebotomia qua debet medicus vti cum diſcretione. de qua infra de dolore renum. tu itaq; cõſidera. Itẽ poſſunt fieri embrochę ex decoctione rerum dictarum cũ petijs ſpongijs & hmõi. Item. ℞. ſuccum ſolatri cum oleo roſ. & aceto, & aqua ferrata, vel chimolea, & infunde petias triplicatas, aut quadruplicatas de lino, & exprime, & minus quã tepidum ſuperpone, & reitera cũ nimis calefiũt.

Item ſolas petias in aceto, & chimolea infuſas. Item ſacculos potes ex his ſimiliter cõficere. Et ita habes diuerſos modos adminiſtrationis harũ rerum. Ex quibus cõpone, aut intendendo, aut remittendo vt ipſa exigit diſpoſitio. nam cũ tractabit̃ de dolore ex cauſa calida ponent̃ copioſa remedia, etiã huic propoſito, & quãmaxime conferentia.

Cvra. In cauſa frigida ſic ſuo modo procedatur, de qua exemplificabo. vt ſupra de calida. De ſy. ſy. acetoſus de radicibus Meſ. ſy. de eupatorio ſy. de hyſſopo. Itẽ ex datis confice enim cũ aquis aut fœniculi, aut bethonicæ, aut hmõi. vt ſupra de ſimilibus appropriatis cõmiſceãtur, ſed ſemper ſis attentus ne facias renes dilatari. Decoctiones ex eiſdem calidiores, aut minus calidæ, vt decet. vt verbi gratia. ℞. aniſi. M. i. calami aro. M. ſ. cyperi ſquinanti. ana. ʒ. ij. petroſil. pulegij. ana. ʒ. i. bulliant in aqua ſufficienti, & colentur, & propinentur addatur zuccharũ. Ex cõſimilibus fac electarium. et valet theriaca metri. valet proprie aromaticum nardinũ. Meſ. triphera Gal. Aliud idem. ℞. croci doronici, zedoarię, ligni aloes, maſticis. ana. ʒ. i. mar-

E garitarũ, ſerici combuſti, carabę, corallorum ru. ana. ʒ. i. ſ. galliæ phenonis, baſiliconis. ana. ʒ. i. been al. & ru. ſpicæ folij garyophyllorum. ana. ʒ. i. zinziberis, cubebarum, piperis longi ana. ʒ. i. ſ. muſci. ℈. i. ſ. foliorum ro. abſinthij. ana. ʒ. i. ſ. aloes ſuccotrini pluries abluti in aqua bugloſſæ. ℥. ſ. caſtorei. ℈. i. cinnamomi. ʒ. i. ℈. i. piſtẽtur ſubtiliſsime mellis dicti quadruplum ad ſpecies, fiat electariũ ſine igne. doſis eſt auellana omni mane, & poſt bibat̃ aliquantulũ vini odoriferi colluendo os. calefacit et ſoluit. Item dialacca Ni. item diapraſsium Nic. item diatrionpipereon & eſt vltimum. Ex confectionibus eſt cõfectio diaſatyrion Nic. aut in forma ſolida, aut electarij. Item confectio de ſeminibus. Meſ. tu itaq; capias ſimplicia & cõpone. Ex trochiſcis, ſunt trochiſci de rhabarbaro Meſ. trochiſci de aniſo Meſ. & tu ſm modum illum ex datis cõpone. Clyſteria ex ipſis rebus calidis, & oleis dictis compone. vt ſupra de quibus in de dolore ad plenum. De adminiſtratis ad extra exempla ponã breuia cum de his de dolore renũ ad

F plenum, emplaſtri Placẽtini, & cũ cera, laudano, maſtice, myrrha, vernice, et thure, et oleo de maſtice fac emplaſtrũ & ſuperpone, & ex his cerotum cum quibus ſi vis fortius cõmiſce ex pulueribus ſimplicium dictorum gratuitorũ magis. Vnguentum. ℞. olei maſtici, nardi. ana. cyperi, ſquinãti, hyſſopi. ana. aceti parum, & cum cera citrina fac vnguentũ. De embrochis idẽ vt ſupra de cauſa calida, p quibus oſbus ad plenum require de oleis. hic vltimo dicetur Placentinus, q̃ ſupra etiam rememoratum eſt. Si aũt non curaretur per hoc fiat cauterium ſuper loco ubi dolor ſentitur, & nũ imprimatur multum, & dimittatur apertũ lõgo tempore. nam de proprietate tale cauterium alterat frigidam complexionem cum humore, & abſq; humore.

Cvra. In ea quę eſt propter extenuationẽ cura eſt reſtauratio, dimiſsio coitus in totũ, adminiſtratio eorũ quæ poſita ſunt ſupra in cura debilitatis ſtomachi ex dñio ſiccitatis, propter q̃ iuxta primũ vtat̃ brodijs gallinarũ pinguiũ, & reſtauratiuis cibis. de quibus tertio trac. & ſecun-

G do. & tu ibi. iuſcula frumẽti, riſum in lacte aut brodio pingui, vinum dulce, comedat ſæpe lac amygdalarum dulciũ auellanæ, phiſtici, pineæ, nuces recentes. & ficus paſſæ, virides, item vtatur ouis, & ſcito q̃ niſi ſuccurrat̃ huic ægritudini ducit ad hecticã. Aliud ad idẽ. ℞. olei roſ. ℥. i. olei vio. ℥. ij. butyri. ℥. ij. pinguedinis anſeris anatis & gallinarum ana. ℥. i. medullæ cruris vituli. ℥. i. ſ. pinguedinis renũ arietis. ℥. ij. ceræ. ℥. i. aceti parum, fac vnguentum.

Cvra. In ea quæ eſt dilatatione meatuũ renum confortatio. Dieta ſit ad contrariũ cauſæ vtendo rebus ſtypticis frigidis de qbus in de dyſenteria, de debilitate ſtomachi. & tu ibi. Conſimiliter digeras ſi expedit. Et euacua cum phlebotomia ſi erit neceſſaria ex parte plethorię, aut humoris peccantis, aut cum ſolutiuo facili. Et ſtude vt potes vt fiat diuerſio oĩmoda à vijs vrinæ & vomitu ſi id fieri poteſt facilr̃. vr̃ enim in hoc ſingulare. Et de euacuatiuis habuiſti in prima et ſecũda Rubrica p̃ſentes capituli.

Expeditis ſic ſuperficietenus his tribus intẽtionibus ad

H quartam venio quæ completur cum dimiſsione earum rerũ quæ ſunt cauſa dilatationis, & debilitatis eorũ vt ſunt coitus qui calefaciendo dilatat, motus, & pede præcipue, & equitationis, & balneationis in aqua calida quę omnia ſua caliditate dilatãt. item abhorrere diuretica Aui. & declinare ad quietem & tranquillitatem, & vti ſtypticis cõfortantibus renes intus & extra adminiſtratis. Ex parte ſy. vt de myrto roſ. & hmõi. Ex parte trochiſcorum vt de ſpodio, de berberis & hmõi. vt ſupra cum aquis ſtypticis. Conſimiliter ex parte confectionum vt triaſandali. electarium de gẽmis abſq; ſpeciebus. Ad extra vnguentum ex oleo ro. myrtino ſandalis mummia, bolo ar. & huiuſmodi. Et ſi vis emplaſtrum hæc, & ſimilia cõfice cum farina hordei, & modico aceti.

Quinta eſt partium conglutinatio, & hæc debet ſequi quartam, & cauſa quoniam non ſufficit cõſtrictio ſola, ſed oportet vt fiat conſtrictarum partium cõglutinatio, quia aliter

adue-

eduenientе iterum cauſa dilatationis fieret faciliter dilata
tio. Completur enim cũ conglutinatiuis frigidis ſtypticis
ex cibis et potibus vt ſunt ſauich, citonia granata, gelador
cia, adeps caprarum, ſucci acetoſi muzi, & huiuſmodi. de
quibus ad plenum de dyſenteria, & teneſmo. & tu ibi. Itẽ
vinum ponticum paſſulatum. Item gummi dragacantum
et huiuſmodi ad intra adminiſtratũ. Ad extra vero empla
ſtra, vnguenta, & hmõi. ex frigidis ſtypticis locis allegatis
poſitis. item in rubrica de debilitate hepatis & ſtomachi.

Sexta intẽtio cõpletur per aſſumpta intus aut extra ap
plicata, per aſſumpta. vt ſunt cibi impinguatiui habentes
in ſe ſtypticitatẽ, ſicut ſunt cibi bene laudati ex carnibus
& alijs cum citonijs & hmõi ſtypticis decocti. & inquit
hic Auic. Et lacti quidem ouino nõ eſt cõpar in ægritudi
nibus renũ propter debilitatẽ, & propri: qñ cum eo com
miſcetur ſicut eſt bolum ar. Item renes, quia vnũquodq;
membrum aliud ſibi ſimile confortat à proprietate, pro
pter qđ renes porcini exiccati pulueriʒati cum cibis mix
ti ſunt optimi iuuamẽti, ſed multo meliores ſunt renes ca
preti lactantis. vt ſupra ſecũdo tract. de eis. Et nota ꝙ licet
membrum ſibi ſimile confortet, qñq; tñ nocumenta alia
habet ꝓp quę oportet aut eũ dimittere, aut cum eo ſua ap
ponere correctiua. Item adminiſtrẽtur clyſteria ex capiti
bus agni, brodijs, & hmõi cum ſtypticis decoctis. Item ad
extra vnguenta vt ex oleo vio. ro. amygdalarum dulcium
myrtino, & ſic de alijs. vt ſupra vt ſua exigit diſpoſitio, &
conſimiliter operare de emplaſtris, cerotis, & huiuſmodi.

Membrũ aliud ſibi ſimile a ꝓprietate cõfortat.

CVRA eius quæ eſt propter cõmunitatem à cerebro
habeatur proportionaliter, vt dictum eſt, de mala diſpoſi
tione ſtomachi per communitatem a cerebro, & ſic ſuo
modo. De hepate & corde dicaẽ, & de hoc ſpecialiter in
fra de dolore renum. & tu ibi.

De oppilatione renum. Rub. 3.

LICET triplex ſit oppilatio de attenuatoria tantum
agitur. Quæ ex multis poteſt cauſis cõtingere, quia aut ex
multitudine ſanguinis, aut ex alijs humoribus groſsis, &
viſcoſis deſcendentibus cum vrina ad eos, aut ventoſitas
groſſa coartans in eis ex prædictis humoribus genita, aut
ex ſanie, aut ex apoſtemate, aut ex lapide. Et hic ſcito ꝙ
ſtrictura lumborum ex diploide, vel cum cingulo facta
eſt frequenter non attenuatoriæ cauſa ſolum, ſed etiam co
artatoriæ, propterea iuuenes, & puellæ ſe ab ea cuſtodire
debent, & præcipue maſculi, cuius oppoſitum faciunt, vt
pulchri, & graciles videantur. Et omiſsis his duobus vl
timis, quia de eis erunt rubricæ ſpeciales, de reliquis tan
tum cura proſequetur.

SIGNA demõſtratiua qñ. ſ. nõ eſt ex lapide, apoſtema
te, aut ſanie, quia vrina eſt ſubtilis valde, & ꝙ in renibus
ſentit grauitatem, & ꝙ vſus eſt multo ocio, & cibo groſ
ſo, viſcoſo, et ꝙ eius habitudo eſt pinguis pinguedine phle
gmatica, & ꝙ habet renes frigidos, et huiuſmodi. Et de op
pilatione magis facta infra dum de ſignis lapidis agetur.

PROGNOSTICA. Oppilatio renum ſi perſeue
rat, eſt cauſa dolorum eorũ & generationis lapidis in eis.

CVRAE Canones, in facta propter ſanguinem fiat
phlebotomia ex baſilica vſq; ad lipothymiã, ſi virtus &c.
cõſentiunt, vel reiterare eam deinde ex ſaphena, vel aperi
hæmorrhoidas. Diæta ordinetur ſubtilis, extenuatiua
infrigidans & ex diureticis frigidis, de quibus ad plenum
expoſitis eris informatus.

CVRA In ea quæ eſt ex alijs humoribus. Canones. Or
dinatio diætæ, digeſtio, euacuatio. Ordineẽ diæta ad con
trariũ in groſsis, viſcoſis, calida ſubtiliatiua. In calidis fri
gida. Sed hic ſis attentus ne ſtatim ad diuretica deuenias,
niſi facta fuerit euacuatio, & fortaſſe bina aut trina iuxta
quantitatem humoris ne fieret præcipitatio humoris ip
ſius ad renes, & fieret additio in oppilatione.

Digeſtio autem fiat ſimiliter iuxta exigẽtiam humoris,
de quibus dixi ſupra. 4. trac.

Euacuatio autem non fiat laborioſa, iuxta canonem ſu
pra de euacuatione in de debilitate renũ, ſed ſit hiera Gal.

A ſimplex, caſia, agaricus ſimplex. Fiat etiam euacuatio cũ
diureticis calidis præmiſſa euacuatione cũ pharmacia, vt
ſunt ſpica, aqua ciceris ru. capilli ve. & huiuſmodi. de qui
bus intra de lapide, & de difficultate vrinæ, quibus locis
magis aperietur cura oppilationis renum, & tu ibi. Com
pletur etiam euacuatio cum vnguentis, emplaſtris, cero
tis, embrochis, & huiuſmodi calidis aperitiuis, et reſoluen
tibus materiam oppilantem. Item cum clyſteribus. Et no
ta ꝙ vomitus hoc caſu eſt conueniens valde ſi is faciliter,
vt ſupra, fieri poteſt nam inde minus ſequẽ nocumentũ,
ſed ꝓ hac parte recurre ſupra de oppilationibus hepatis.

CVRA In facta de ventoſitate, recurre ad ea quæ ſcri
pta ſunt de cura inflammationis hepatis, ſtomachi, & ſple
nis, & illa renibus applica.

CVRA In facta ex ſanie, eſt cũ regimine dubellati, &
ſic mũdificare ſanguinẽ, & ſaniẽ ne noceat, de qbus infra
ſua rubrica. Et vt dictũ ẽ leuiter, & raptim de cura oppila
tionis ꝑtranſiui, qñ neceſſariũ eſt reiterare & apire magis
B eius curam in rubrica de lapide, & de difficultate vrinæ.

De ventoſitate renum. Rub. 4.

QVIA ex ventoſitate cauſatur dolor renum, de quo
ad plenum in ſequenti rubrica, hic de ea & eius cura leuiſ
ſime etiam cum Auicen. pertranſibo. ipſa enim groſſa exi
ſtens dolorem in eis cauſat extẽſiuum abſq; grauedine ex
tendendo colatorium, quia illa pars eſt magis extẽſibilis.

SIGNA priuatio ſignorum lapidis, & aliorum quæ
cauſare poſſunt dolorem temporaliter affligit, & minuiẽ
cum eſt vacuitas, & digeſtio bona.

CVRA. Ipſa nanq; vt ſupra, ex groſsis cauſaẽ humori
bus qui ex cibis proportionalibus generantur, propter
quod oportet vt talis ab eis abſtineat, & ab ipſis ventoſis.
Euacuatio fiat iuxta exigentiam humoris peccantis. De
inde intus & extra vtatur carminantibus ventoſitatem,
vt ad intra recipiendo calida aperitiua, vt ſemen rutæ, ſe
mina calida, ſemẽ agni caſti, & alia de quibus ſupra de de
bilitate eorum, ex ſyru. decoctionibus & alijs. Ad extra
C cõſimilia ex vnguentis, emplaſtris de cymino, anetho, ca
lamento ſicco, ruta ſicca, & huiuſmodi. Itẽ cõferunt ꝗ̃ma
xime thermæ naturales & artificiales ex rebus appropria
tis ipſam ventoſitatẽ carminãtibus. Item ſpongiæ infuſæ.

De dolore renum. Rub. 5.

DOLOR renum eſt eorum triſtis ſenſatio à re contra
ria ſubito materialiter imprimente cauſata. Cuius cauſa
eſt, aut mala cõplexio, aut ſolutio cõtinuitatis, aut vtraq;
ſimul. Mala autem complexio, aut eſt calida, aut frigida,
a qua eſt ſm plurimũ, aut ſicca raro, aut humida. Et quæ
libet talis eſt, aut cum vitio humoris, aut abſq;. Item talis
aut eſt talis per eſſentiam, aut per colligantiam a cerebro,
hepate, ſtomacho, aut ſplene, aut totius communitate.

Solutio autem cõtinuitatis, omiſſis cauſis primitiuis, fit
cõitate a lapide in eis genito. Item ventoſitate extẽdente
colatorium, & in eo ſic reducẽte ſolutionem cõtinuitatis.
Vtrũſq; autem ſimul cauſa eſt apoſtema in eis factum, de
quo ſpeciale capitulum. Item ſunt quãdoq; eorum dolorũ
D cauſa vlcerationes in eis exiſtentes. Item & vltimo debili
tas eorum ad quam ſequitur neceſſario mala complexio.

CAVSÆ primitiua, vt ſtatim diceẽ de regimine præ
ſeruatiuo. Antecedens, compoſitionalis, mala cõplexio
calida, aut frigida hepatis, aut alterius membri velocius.

Cõplexionalis eorũ per quã faciliter imbibunẽ ſuꝑfluita
tes. Cõiuncta vero mala eorꝫ cõplexio calida, aut frigida.
Habent renes, vt ſupra, panniculum vel pãniculos eos in
uoluentes ſatis denſos eis dãtes ſenſum, propter qđ vẽtoſi
tas incluſa nõ potens faciliter exire fortẽ cauſat dolorem.

SIGNA demonſtratiua doloris renũ à mala cõplexio
ne cauſati habeanẽ ꝑ ea q̃ dicta ſunt ĩ rubrica prima capĩ
huius, & tu ibi. Et qñ dolor eſt ad intra ſi locus renũ digi
tis tangiẽ nõ dolet. Quòd ſi eſt ad extra dolet, & hoc eſt ſi
gnum diſtinctiuum quãdo dolor eſt ad intra, aut ad extra.

Signa ſolõnis cõtinuitatis quæ eſt a lapide hñtur per ea
quæ prædicta ſunt ſupra rubrica de colica, & tu ibi oĩno.

Signa ſi ab vtroq; ſimul etiam ſigna ſimul antea erunt. Signa humoris peccantis habeantur per ſigna ipſorũ ſępe dicta ſupra. Vt ſi eſt à calido ſentiť caliditas in loco lumborũ, vrina tincta, iuuatur frigidis, & ita de alĳs, vt ſupra de colica, & in principio operis de eis, & tu ibi. Similiter ſi fuerit à cauſa frigida ſentitur frigiditas in loco, vrina ad albedinem declinans, iuuari à calidis, lædi a frigidis, & huiuſmodi, vt allegatis locis.

Signa ventoſitatis, vt quia dolor non eſt manſiuus, ſed deambulatiuus ſaltem in loco renum, licet dictum ſit ſupra rubrica de colica, quia dolor renalis eſt fixus, conſidera, et tu ibi oĩno. Et non ſunt ſigna lapidis, Et dolor eſt extẽſiuus, & abſq; grauedine & minuitur dolor cũ vẽter eſt vacuus, vt ſupra, & qñ bona fit digõ, & ideo in patiẽtibus dolorẽ talẽ ſæpe cõtinuat, aut augetur dolor propter malã digõnem quæ eſt cauſa vẽtoſitatis, & hæc bene cõſidera, quia ſæpe in practica habebis, & hoc tantũ notauit Auic.

Signa ſi fuerit propter cõitatẽ ab alio mẽbro illud denotat diſpoſitio illius mẽbri ex parte cõplexionis calidæ, aut frigidæ, aut ex materia ad eos tranſmiſſa, vt ſupra. Circa quæ mẽbra eo tẽpore diligenter facito inquiſitionem.

Prognostica. In iuuenibus facile curatur, in ſenibus vero difficulter, & cũ inueteratur nõ facile curatur ꝓpter cauſas aſsignatas in principio capĩi. Et in libro epidemiarũ, nephriticos non vidi ſanatos ſupra. v. annos. Et Aui. qñ continuatur hic dolor & multiplicať intrĩi hepar debilitat q̃ ad hydropẽ ſiccã perducit, maxime qñ eſt vẽtoſus, q̃ ſi humoralis ad aquoſam, & qñ dolor renum per vrinam groſſam terminatur, & pro alĳs in apho. intra. Sed vltimo aduerte q̃ pro plena notitia ſignorum eius oportet neceſſario te recurrere ad ea quæ de colica. Item dolor ſi ꝑſeuerauerit minať apoſtema in renibus futurũ.

Cvra. Et quia hoc accidens eſt de ſæpe cõtingentibus multũ virtutẽ ꝓſternẽs, ꝓ quo maxime ſollicitanť medici, hic vero non mireris ſi de eius cura prolixũ me faciã, qm̃ in ſimilibus ꝓ recuperanda ſanitate in cuius cõparatione omnia vt lutum extimãtur, longus ſermo haberi nõ poteſt. Diuidã itaq; eius curam in regimen preſeruatiuũ. Et ſm curatiuum in id quod attendere debet medicus tẽpore actualis doloris, & in eum quod erit tẽpore ꝗetis.

Præservatio Diuidatur in regulatione ſex rerum non naturalium, & in regimen medicinale. Et inchoãs ab aere q̃ male p medicinas rectificari, haberiq; poteſt ad nutũ, referã quis melior, quiſue deterior. Aer eligatur in ſuis qualitatibus non excedens, ad quem radĳ ſolares ſpiritualiter orientales peruenire poſſunt, & ſi declinare debuerit declinetur ad cõtrarium cauſæ quæ cognoſcitur eſſe factiua doloris, caueat ab aere nebuloſo, turbido, groſſo oppilationem inducere apto: ꝑp qđ aer paludoſus malus, & q̃ eſt vbi coniungiť mare cũ aquis dulcibus. Itẽ aer vẽtoſus, incluſus, obumbroſus malus. Itẽ ſuper omnia frigiditatem pedis euitet q̃ maxime ẽt ſi cauſa fuerit frigida, q̃ ſi calida etiã excedẽs nocebit. Ex parte cibi & potus, & aliorum in generali euitet oĩa quæcũq; renes debilitant, & oppilãt, & apta ſunt lapidem, et arenulam, aut malã eius cõplexionẽ inducere: vt ſunt ex parte cibi, cibaria multæ caliditatis, multæ frigiditatis, viſcoſa, duræ digeſtionis, & oppilatiua. Nã calida ſunt cã agẽs, & viſcoſa, groſſa, cauſa materialis lapidis factiua. Et ad ſpãlia veniẽs euitentur panis azymus, non bene coctus, nõ bene fermẽtatus, paſtilicia omnia. Lac, de quo ſupra in fine de debilitate renum. Caſeus omnis quicunq; ſit, carnes groſſæ, bouinæ, porcinæ, agninæ, ſalitæ. Aues paluſtres anſeres, anates qualitatis arietinę antiquę, turtures, cutes animalium, cerebra eorum & hmõi maxime vniuerſalia duo prima. Piſces maxime anguillæ, tincę paludis. Item cõchilia, cancri, aromatica calida multum, alba ouorum, oua dura frixa. Item legumina omnia, de brodio autẽ ciceris ſecus eſt. Itẽ geladorcia, acrumina. Euitet olera omnia preter q̃ illa de quibus ſtatim in cõuenientibus, & ſi caulis non laudatur, tamen brodio eius qñq; vti poterit. Fructus frigidi &

E humidi ſunt nociui præter illos de quibus ſtatim. Ex potibus vinum euitetur groſſum, turbidum, nigrum multũ, vt gropellum dulce, multum fumoſum, & omne qđ cunq; ĩdigeſtibile. Propter quod ſcito q̃, vt ſupra, euitare debet ne illud qđ põt eſſe cauſa indigeſtionis, aut ꝑponere groſſum ſubtili, nõ interponere tẽpus debitũ inter vnam cibationem & aliã, & ſic de alĳs cauſis. Et nota hic q̃ ſtrictura lumborum eſt impediẽs digõnem, et cauſa a͞patis renũ, vt infra de a͞pate renum. Item aqua turbida, acetum, acetoſa & hmõi. Abſtineat à ſommo ſuperfluo, (nã de eo ſupra. 13. cap. de nauſeatiua ſatietate ab eo ſuper cibũ immediate facta) à diurno ab eo ſuꝑ renes facto, de quo infra de lapide renum non capite depreſſo. Non exercitetur poſt cibũ immediate, nec eo balneetur tẽpore. Itẽ abſtineat a leuatione ponderum grauium. Fugiat repletionem omnino. Teneat ventrem cõtinue lubricum arte, vel natura. Abſtineat à coitu, & ſpecialiter ſuper cibum facto tanquã ab inimico. Euitet iram, triſtitiam, rixam, & hmõi, accidentia animi: F virtutẽ enim exterminãt hæc, & cum fortia fuerint neceſſe eſt ſubſtantiam cito diſſolui. quinto interiorum. Item & omnia quæ renes debilitant, ſupra de debilitate eorum & tu ibi.

Euitandis itaq; ſuppoſitis cõſequens eſt ponere quæ in regimine preſeruatiuo ſunt cõuenientia, & hęc quidẽ leuiter aperta erunt conſideranti ea quæ poſita ſunt eligendo contraria his. Eligatur itaq; aer temperatus, clarus, vt ſupra, pedes calidos teneat iuxta exigẽtiam cauſæ, vt ſupra.

Eligatur panis de ſimila fermentatus, parum ſalitus, bene coctus, ex bono frumẽto, ſpongioſus, et ſi fuerit aliqualiter furfuraceus melior, quo vti non debet eo iam duro facto. Carnibus vtatur temperatis, vt ſuper. 3. tract. & laudabilibus, vt ſunt pullinæ, perdicis & huiuſmodi. Itẽ conueniunt & leporinæ iuuenes. Item & columborum iuuenum, & ſcito q̃ ſylueſtres domeſticis ſunt meliores, quia ſunt paucarum ſuperfluitatum & minus viſcoſa, & volatilia meliora peditãtibus, inter quæ maxime laudatur cauda tremula G de quo infra. Item renes leporum, et pulli eorũ exiccatorum, quæ carnes debẽt eſſe bene præparatę, & coctæ, & bene maſticatæ, & conuenientiores ſunt elixæ, & aſſatæ ſunt meliores frixis, ideo à frixis ſe abſtineat patiens. Piſcibus non vtatur, ſed ſi vti voluerit ſint petroſi de aquis mũdis lucĳ, temali, trutę, & ex marinis parui laudati, & nõ magni in vino cocti, aqua, & pauco aceto cum fœniculo, aniſo, vel aliquo huiuſmodi, vt docebit diſponi quodq; ſuperaddere debes, vt ſupra, & infra ſubſcriptis, & ſcribendis. Ex fructibus ſunt vua bene matura, paſſula, pruna auguſtana præcipue bene matura, mala granata muza, ceraſa, pepones cum zuccharo comeſti, & cum ſuis ſeminibus, ficus humidæ, ſiccæ, amygdalæ, auellanæ, phiſtici, pineoli, oliuæ conditæ, pyra, & poma non ſunt conuenientia, vt ſupra, de quibus tamen decoctis vti poteſt, in modica tamen quantitate & raro. Ex herbis ſpinachia, blitis, endiuia, lactuca, mercurialis, ſparagus, bruſcus, & lupulus, folia vrticæ, tenera vrtica, & vſus comeH ſtionis eius eſt ex præſeruantibus ab arenula, & hic nota, quia eſt de experimentis Auenzoar, ſaturegia, brodium caulium, cicerum rub. brodium faſiolorũ, petroſellinus, fœniculus, borago, rapæ, lac, ſeminum communium, panata cum his, napones, paſtinaca, creſones, & huiuſmodi.

Vinum ſit clarũ, ſubtile, pauciferum, nõ dulce multũ, album, ſiue goretum, vel aurelium, ſed melius album, & ſit debita commixtio eius ante cibum, quoniam multum facit ad debitam digeſtionem quæ multum eſt conſideranda in caſu, & de lapide. Nam Sera. de proprietate malę digeſtionis eſt attrahere hanc ægritudinem. Aromatibus vti poteſt, ſed nota q̃ ſumme verẽdum eſt aromatica diuretica commiſcere cum cibis, quoniam ſic trahunt eos ad renes, & inducitur oppilatio in futurum: ſint itaq; aromatica confortantia ſtomachum et non diuretica, de quibus infra. Et hic aduerte etiam pro ſequentibus q̃ nimium diuretica, & nimium ſtyptica ſunt euitanda. Nam alia nimis

mis

mis aperiendo, ac conducendo nocet, alia prohibendo, & in loco retinendo oppilationem cauſantia. Exercitium cōuenit temperatum ante cibi aſſumptionē, & non poſt, ſaltem immediate factum, vt ſupra, de debilitate eorum.

Dormiat capite eleuato, & non ſuper renes, licet Auicē. dicat de cura lapidis renum: Dormire ſuper dorſum eſt ex eis qui lapidi cōferunt, & tu ibi. Abſtineat, vt poteſt à diuturno, potius dormiat de mane ad libitum. Ventris beneficium procuretur omni die ſi id fieri poteſt natura, aut arte cum ſuppoſitorio, aut enemate interdū ex rebus diureticis cōuenientibus. Et à coitu ſuper cibum facto abſtineat, & ſi ipſo vtitur vtatur expulſis ſuperfluitatibus primæ digeſtionis, & ſecundæ, ita q̄ fiat poſt primam digeſtionem ſaltem. Gaudeat ac lætetur, & ab ira, triſtitia, & huiuſmodi malis animi accidentibus abſtineat.

Expedito regimine præſeruatiuo in rebus ſex non naturalibus, conſequens eſt vt ponatur cōſimile regimen medicinæ, quod in tribus conſiſtit rebus. prima eſt digeſtio, & eūo vniuerſalis. ſecunda eſt eūo particularis. tertia eſt cōſeruatio renū in ſuo tramite cū tali apertione vt q̄d ſcis nō accidat oppilatio, aut aliq̄d tale q̄d renib⁹ noceat.

Prima expeditur faciendo bis in anno ſcilicet tempore veris quia in principio, & in principio autūni digeſtiones proportionatas humoribus ſub forma cauſæ antecedētis exiſtentibus ex ſy. aperitiuis, & euacuationes quæ digeſtiua, & aperitiua habita ſunt ſupra quarto trac. & ſufficiat vnica pro tempore ſuo, ſed ſcito q̄ benedicta eſt ſolutiuū propriū ad hoc. Et ſimiliter caſia eſt medicina renalis, & clyſteria etiam ex renalibus medicinis conferunt valde.

Secunda completur cū particularibus ſolutiuis ad hoc bis aut ſemel in menſe faciēdo eas vt videbitur expedire ex parte habitudinis, et ſuperfluitatū multiplicationis, vt cum pilulis ad hoc vt ſunt pilulæ cōfectæ ex ſpeciebus benedictæ addito duplo aloes, aut cum ſolutiuo alio reſpiciente humorem cum quo commiſceantur diuretica quæ videbuntur expedire ſecundum exigētiam cauſæ. Et iuxta hos duos nota q̄ aliquando confert phlebotomia maxime corpore exiſtēte plethorico, aut ſanguineo de baſilica dextra. propter quod conſidera. Vnde Mundinus optima eſt in vtraq; cauſa q̄ ſingulis menſibus iteretur phlebotomia ſaphenæ in conuenienti ætate lunæ.

Tertia perficitur primo cum deriuantibus ad contrarium vt eſt vomitus factus poſt cibum. vt ſupra de vomitu ſi is faciliter fieri poteſt, & hoc ſemel in mēſe. Secundo per ea quę ad extra & ad intra adminiſtrant ex vnguentis cerotarijs, cōfectionibus, potibus ex ſy. & alijs offerendo modo vnū, modo aliud ne ex aſſuefactione vnius tm̄ natura eorum non patiatur. Et vt te copioſiorem faciam aliqua ponam exempla. vnū conſeruans, quia cōtemperans, & vias apertas retinens fit ex diureticis ſupra nominatis. vt verbi gratia. ℞. ſparagorū, lupulorū, graminis, ſaxifragiæ, garyophyllatæ, ſerpilli, & hmōi ad libitum & condecentem quā ponas in vaſe muſti, ſiue vini noui, & obturato bene vaſe permittatur bullire donec clareat, & debent eſſe de vuis albis non faciētibus vinum dulce, & ſis attentus q̄ vas ſit forte ex oī ſua parte, quia in ebullitione nō habendo reſpiraculum frāgeretur leuiter, & q̄ ſuper foramē vaſis obtuſum ſit lignū forte quod adhæreat trabi aut alicui tali. in vulgari enim noſtro dr̄ greſpia, poteſt enim hoc vinum fieri calidius & minus calidum forte & minus forte vt exigit diſpoſitio de quo bene potetur circa. ℥. iiij. ſemel in hebdomada ieiuno ſtomacho &c. vt ſupra in canonibus, & bis ſi videbitur expedire. Et ex eiſdē rebus confici poteſt ſy. & ex eodē fieri electarium & hmōi. aſſumendo vt de vino actū eſt. nā hoc ordinare videtur ſuperfluū, qm̄ oportet hoc facere ſm̄ exigentiam cauſæ. Laudatur vſus electarij ducis Iuſtini litontripon cum modico vini, & de vino dictum eſt, ſis memor q̄ nimius vſus diureticorum renes debilitat. & ideo modera vnguenta & alia ordina vt cauſa exigit, de quibus ad plenū ſupra & infra. Satiſfactum itaq; putabo ſi de his quędā quæ aliqualiter ma-

A nifeſta quędā à proprietate hoc agunt aliquid dixero, quę autē hoc faciūt à proprietate in omni cauſa valere vident licet magis in vna q̄ in alia q̄nq; cōferant, nam tandē conſiderare oportet ēt non tm̄ qualitatem occultam q̄ manifeſta negligatur. Laudantur hoc loco trochiſci de ſanguine hirci de quibus ad præſens pauca de eis, infra ad plenū in de frangētibus lapidē nutriatur hircus ex herbis diureticis longo tempore, & ſit annorum quatuor. & quidā dicunt q̄ debet eſſe iuuenis & nutriri cōtinue his diureticis uſq; ad annos quatuor, et eſſet melior, ſi haberi ac fieri poſſet & cōtinue exercitetur. deinde decoletur & accipiatur, ſanguis medius, & primus, & vltimus proijciaẜ, & exiccetur in vmbra, & vſui reſeruetur, & fiant trochiſci, & vtaẜ vno eorū in hebdomada cū vino diuretico, vel decoctione florum geneſtræ. Ad idem terbentinæ vſus cum modico cinnamomo accipiendo de ea limpidiſſima. ℥. ſ. vſq; ad. ℥. i. in aurora bis in menſe, vel ſemel vt videbitur expedire, ſi placet addito modico zucchari. Ad idem valet

B vſus amygdalarum mundatarū a cortice ſuo, & confectarum vna ſola coopertura zucchari accipiēdo de eis ſex p̄ vice bene maſticando in aurora, ſtetq; deinde ieiunus horis quatuor. Idem & fortius operantur medullę oſſium ceraſorum confectæ obſeruando vt de amygdalis dictum eſt. Item gummi eius & breuiter vſus moderatur diureticorum aliquorum debilium aut fortium vt cauſa exigit factus in temporibus alteratiuis cum canonibus. vt hic & ſupra eſt preſeruatiuus à dolore renum. vnde & vſus aquę ſparagorum, brodij ciecerum ru. decoctorum cum ſeminibus, ac radicibus aperitiuis, & compone ex his vt expediens erit & ſumme laudatur aqua diſtillationis extremitatum vrticę cum liquiritia accipiēdo de ea vſq; ad. ℥. iiij. bis in mēſe in aurora. vt ſupra & eſt de experimētis Auenzoar. Poſtremo ſcito q̄ appoſitio cauterij ſub renibus qd' continue apertum remanens teneri debet eſt ex optimis rebus in præſeruatione eorum à dolore, de qua præſeruatione hæc ſic dicta ſufficiant. & tu conſidera.

C Cvra autem dolorum renū diuidatur in curam quę debetur tempore quietis, & eam quæ fienda ex tempore actualis paroxyſmi, ſiue doloris.

Cvra tempore quietis. Ordinetur diæta vt dictum eſt abſtinendo a nocentibus. Et vtatur iuuantibus. Et deinde digeratur materia & euacuetur vt decebit renibus.

Quarto applicentur ad extra quæ ſunt neceſſaria calida, aut frigida confortantia eos ex his quæ ſcripta ſunt ſupra de debilitate ipſorum, & ad intra conſimiliter conuenientia adminiſtrentur ex poſitis allegata rubrica. & tu ibi.

Cvra Cum occurreris dolori actuali & forti. prima intentio debet eſſe eius mitigatio. Secunda cauſæ eius remotio vt inde vera conſequatur cura. Nam per primā cura fiet mendoſa. Tertia complexionis impreſſę reſolutio. & dictum eſt forti, qm̄ vehemēs dolor facit peruertere curam rationalē. vt ſupra in principio operis. Vnde Aui. hic cunq; dolor ſit vehemens, tūc ſupereſt tibi vti eis quę ſunt ſicut philonium de quo infra, & trochiſci ſtellæ, & quę tra-

D mite illo procedunt donec ſedetur dolor, cuius contrariū operantur quidam ſtatim cum euacuatiuis procedētes ex quibus accidit fluxus nouæ materię ad locum doloris, & ſic augetur vt ſępe in meo tempore vidi, & hic ſcito quòd abſtinere à cibo, & exercitio vti quia ambulatione vt plurimum eſt magni iuuamenti. dico vtplurimum quoniam cauſa quandoq; eſt calida. & tu conſidera.

Prima itaq; intentio perfici debet primo cum anodinis, & ſic quando illa non cōferunt, cum narcoticis, ſeu opiatiuis. Anodina autem ſunt quę complexionem eorū & caliditatem confortant naturalē & ipſius prohibent reſolutionem, & ſunt quę primū non excedunt gradum ſaltem multū, vt camomilla, melilotum, althea, anethum, ſemen lini, fœnugręcum, pinguedo gallinę, crocus, & hmōi vt quarto trac. quę quidem per intus aut per extra diuerſis applicantur ingenijs vt exemplificatur. Et hęc applicari debent diuerſimode, ſm̄ diuerſas dolorum cauſas. nam ſi ex

Quæ ſint anodina.

ſi ex mala veniunt complexione calida cum frigidis, ſi ex frigida cũ calidis, ad hoc vbi fuerit mala complexio ſimplex. Quòd ſi fuerit cauſa doloris ſolutio cõtinuitatis ſecus erit, quia egebimus cõglutinãtibus, cõſolidantibus, et mũdificantibus, ſi fuerit ibi vlcus incarnantibus & hmõi.

Quòd ſi fuerit materia cũ mala cõplexione indigebimus euacuãtibus materiã coniunctã. Item & qñq; materiã antecedentẽ faciendo phlebotomiã à qua nõ nulli incipiũt, vt infra de ea, aut adminiſtrando ſolutiuũ, qbus omnibus modis dolor ſedabitur ſiue mitigabitur. Quòd ſi fuerit ex vẽtoſitate. Ingenia autẽ diuerſa ſunt. fomẽtatio, inũctio, emplaſtratio. balneũ, ventoſæ, clyſter, Potus, Electarium, hmõi. de quibus omnibus exemplificabitur. Clyſter ad hoc anodinum. ℞. florum camomillæ, meliloti. ana. M. ſ. ſemen lini fœnugræ. ana. M. i. altææ. M. ſ. vio. M. ſ. pinguedinis gallinæ. ℥. i. olei anethini ro. camomillæ. ana. ℥. i. vltimo addantur vitella duo ouorũ recentium. Aliud ad idẽ ℞. oleorũ camomillæ, anethi ro. ana. ℥. ῆ. butyri. ℥. i. ſ. pinguedinis gallinæ. ℥. i. croci. ʒ. ſ. imponantur non multũ calida. Item quidã maxime cauſa exiſtẽte calida imponũt ea actu frigida. vt infra de apoſtemate calido renum, et nõ eſt res longinqua à rõne. Quidam reſpiciẽtes etiã ad cauſam addunt benedictã, aut caſiam, aut aliquod tale reſpiciens, et euacuans materiam. Sed vbi quęrit mitigatio per anodina non debet poni ſal, vt diutius in corpore remaneant. Quidam ex ſolo butyro, & oleo camomillino, ro. & vitello oui operantur. Sed hic eſt diligenter aduertendum ſi cauſa eſt frigida ventoſa, aut non. iuxta quæ oportet medicũ cum anodinis addere quæ calefaciunt, infrigidant, aut reſoluunt & hmõi. Nonnulli vero ſtãte forti dolore vtunt clyſtere ex diureticis facto imponẽdo euacuatiua appropriata à renibus trahentia. vt ſunt benedicta & hmõi. & certe laudo plus illos qui ſimul et ſemel intentionem habẽt ad mitigationẽ doloris, & ad euacuationẽ cauſæ eius, quãdo. ſ. eſt cũ materia. Cermiſonus vnã faciebat decoctionẽ, & pro clyſtere, & pro fomẽtatione talẽ. ℞. parietariæ. M. iῆ. ſenationum. M. ῆ. pulegῆ, calamenti, camedreos, camepiteos, ſolῆ. ana. M. i. ſ. florũ camomillæ, meliloti, anethi. ana. M. ſ. radicum althęę, fœniculi, apῆ, petroſellini, ſparagi, bruſci. ana. M. i. ſeminum aniſi, fœniculi, carui, ameos, dauci, carui, ſe. lini, fœnugræci. ana. ℥. ſ. fiat decoctio de qua pro enemate. ℞. lib. i. caſsię. ℥. ſ. benedictę ℥. i. zuccha. ro. ℥. ſ. croci. ℈. i. oleorum camomillę, liliorum al. ana. ℥. ῆ. ſalis cõis. ʒ. iῆ. vitella ouorum numero. iῆ. & ex hac eadem cum ſpongῆs aut petῆs laneis duplicatis quando ſpongię. ſ. haberi nõ poſſunt, fiat fomentatio quę ponat ſuper locum doloris, & non permittat refrigeſcere ſed ſæpe reiteret. & valet maxime cauſa exiſtẽte vẽtoſa. & ponatur etiã ante ventrẽ anteriorem. Itẽ & eſt ſingulare & tene mẽti maxime remittit dolorem veſica plena oleo calido, & ſic retenta ſuper renes, et reiterata anteq̃ frigeſcat, ſed in hoc bene cõſidera ſi fe. adeſt, aut non, qm̃ oportet te moderare hic. Item ſi cauſa ſit calida, aut non, ideo non poſſunt ſic medicamina ad complementũ rei deſcribi niſi præſuppoſito caſu in terminis. Et ex eiſdem rebus fieri poteſt balneum quo nihil melius mitigando dolorem, vt dicetur quod operant immediate. Clyſter ex oleo rutaceo cum maluatico in omni dolore renum, & frequenter ſucceſsit, ſed non eſt ſemper canonicũ. & ideo conſidera cauſam. Vnguẽta fiant ex oleo de ſcorpionibus ſimplici, aut deſcriptione Meſ. et valet à proprietate. Item ex eo cum oleo camomillino, anethi, liliorũ al. de ſpica cũ cinnamomo, mileo ſolis, piretro, peonia, & hmõi renalibus calidis aut frigidis vt exigit diſpoſitio, propter quod cõſidera cũ modico aceti, & cera. et ex prędictis rebus, quia herbis, radicibus, & alῆs anodinis, & oleis dictis, & croco confice emplaſtrum cum farina ſeminum lini. Et nota q; radix paſtinachę multũ laudatur. Balneum de quo Aui. hic. et tinę vehementer conferunt ei qñ decoquũtur in eis medicinæ lenitiuæ, & ſedatiuæ dolorum ſm q; diximus in capitulis ſuis, cõſimiliter multum laudãtur in dolore colico de quo

E ſupra & tu ibi. fiat ex rebus iam dictis in de clyſtere & fomẽto addẽdo ex anodinis numeratis, & frigida alia ſi op9 erit mutatio cauſę in quo balneo ſedeat vſq; ad extremitatem coſtarum mendoſarũ, ſtetq; in eo ſpatio quartæ horę, vel circa. et non ſit multum calidum ſed ſicut tepidum, ne ex ſudore multo reſoluatur, & continue per aliam aquã retentam igni in ſua cõſeruetur tẽperie. Cũ autem egredietur balneum da patienti per os aliquid ex mitigantibus dolorem, aut ex aperitiuis dictis calidis aut frigidis. vt ſunt trochiſci de alchechengi & hmõi. vt ipſa exigit diſpoſitio. vnde laudatur litontripton Ni. datum cũ vino calido, aut cũ aqua lupulorum in cauſa frigida. Similiter iuſtinum cum vino decoctionis milei ſolis, aut ſaxifragiæ, & ſimiliter valẽt diuretica data ſupra in p̃ſeruatione. Sed hic nota Aui. hic inquit. verũtñ vti ſeminibus. ſ. calidis cum dolor eſt timoroſus. ꝑpter illud qđ accidit & deſcendit. quapropter nõ tute adminiſtrant niſi præceſſerit eũo. nam qñ oppilatio eſt fortis valde & materia multa tũc timoroſum ſi pau-

F ca non ſit, & ideo aduerte. conferunt etiam hic in balneo exhibita. Item ſi nõ ponit in balneo da hac primo. deinde fac fomentationes vt ipſas citius deſcẽdat ad renes, ſed hominibus p̃mitte enema & euacuatiuũ, poſt exitũ aũt eius lectus ingrediatur, & ſi põt dormiat ad libitũ. Item conferunt ventoſæ abſq; ſcarifi. ipſas applicando etiã ſurſum deorſum diuertẽdo. Item cõferunt ſi ſuper naticis ponuntur qñq; cum ſcarificatione. vt infra. Item vt infra in fine Rubricæ de apoſtemate eorũ, qñ per hæc ſedantia non remouetur dolor, tunc eſt ſignum q; cauſa eſt calida, & maxime ſanguinea vt Genti. & ideo ſumme cõfert phlebotomia, & tu recurre illic. De potu iam dictum eſt, laudatur bethonica cũ vino potata. vt ʒ. i. ſ. vſq; ad duas cum vino cocto. Item. ℞. bethonicæ. ʒ. iiῆ. piperis gra. 20. vini antiqui. l. i. bulliãt, & de hac decoctione detur cyatus medius calidus. Cõfert ſimiliter ſy. diureticus, vt de ſticados cũ ſeminibus frigidis de radicibus De electarῆs litontriptõ, & alia vt ſupra & philonium de quo ſtatim, ad idem atha-

G naſia deſcriptio. Meſ. Item vt ſupra triphera Gal. quę olidentur cum cõuenienti doſi cum vino aut aqua vt exigit diſpoſitio in exitu balnei, aut ante applicationem ſpõgiarum. vt dictum eſt. Quòd ſi contingat dolorem eſſe vehementẽ, quia ſi virtutẽ multũ ꝓſternat exponit Gẽtil. tũc oportet incipere à narcoticis, & eius vti donec dolor aliqualiter ſedabitur, et etiam ſequi cum anodinis vt ſcriptũ eſt, & hoc eſt q; voluit Aui. dũ inqt hic. cũq; dolor ſit vehemens. tunc supereſt tibi vti eis quæ ſunt ſicut philoniũ. vt ſupra. ſed ſubdit parũ poſt Aui. & ſtudiũ etiã abſtinendo à narcoticis eſt magis neceſſarium. tu itaq; cõſidera, & relege quæ de narcoticis dicta ſunt ſupra de teneſmo, & de dolore colico. Et aduerte q; duplex eſt philoniũ, perſicum qđ magis valet dolori cõplicato cũ fluxu ventris, & romanũ quod magis confert dolore exiſtẽte cũ ſtypticitate ventris. vtrũq; tñ narcoticũ datur vſq; ad. ʒ. i. cum vino ſubtili potenti quod oportebit continuare vt ſupra ſi dolor non ceſſauerit. Alia narcotica quære allegato loco. vt Philoniũ duplex.

H ſupra quarto trac. Itẽ in enematibus ponat iuſquiamus, cortex mandragoræ papaueris al. aut nig. nenupha. & huiuſmodi. Itẽ ſuppoſitoria opiata, vt de teneſmo. & tu ibi.

QVOD SI DOLOR fuerit paruus dans inducias incipe cum his quæ ſecundam perficiunt intentionem quæ eſt euacuatio. & hoc melius ac citius completur per ſubmiſſa, q̃ p̃ ſuperius exhibita. Ex ſubmiſsis meliora ſunt enemata. vt. ℞. mercurialis, parietariæ, ſiclæ, maluæ, vio. ſaxiſragiæ, milei ſolis, rutæ, florum camomillæ, meliloti, anethi, dauci, carui, cartami, & ſic de alῆs. & ex oleis dictis cum benedicta, & caſia, zucch. ru. fac clyſter ad cauſæ exigentiã. Et qm̃ ſuppoſitoria ſeu collyria poſſunt parũ hinc de eis nihil quæ ex eiſdem conficere potes. Per ſuperius datur benedicta vt ſupra caſia, electarium indum, & eſt ſolutiuũ etiam propriũ diaph. cũ aquis diureticis. vt ſupra in preſeruatione. Item cõfert vomitus, & multũ laudatur in hora doloris diuertẽdo. ſ. & cauſam antecedentẽ

euacuando

enacuādo materia n etiā coniunctam cōmouet, & maxime ſi fuerit lapis, aut arenula, & ipſum de loco aliqualiter parat, quare & dolor mitigatur. Item hoc caſu ſumme laudatur phlebotomia, maxime ægro iuuene, & ſanguineo exiſtente, vel plethorico de vena baſilica, deinde de ſaphena exteriori. nam interior magis veſicam, & matricem reſpicit, & ex eadem parte etiā quidam incipiunt ab ipſa phlebotomia ī dolore forti vt paſsionarius. & credo q recta ſit operatio de qua medicus honorem ſubitum conſequitur vbi ipſa conueniat, quia patiens ſit iuuenis, fortis, robuſtus, plethoricus, aut ſanguineus. & hmōi. Nā multum diuertit de cauſa antecedenti. & debet reiterari ſi poſsibile eſt vt primo de baſilica. ſecūdo de ſaphena exteriori eiuſdem lateris. ſed de hoc infra.

Item hāc intentionem pficiunt puocantia, remouētia oppilationē, & conducentia materiam oppilātem ad extra quę puocantia debent dari calida, aut frigida, calidiora, aut frigidiora vt ipſa exigit diſpoſitio, & de his exēplificatum eſt de potu de electarijs &c. Sed vt te copioſum faciam hic ponam vnum ex ſy. expertis ad hoc, ſed tu primo conſidera bene verba Aui. hic inquit. Verū vti ſeminibus cum dolor eſt timoroſus & eſt verbū hoc replicatū & bonum. nam non debent adminiſtrari niſi prius facta euacuatione, & non dubitando de materia quę ſit in hepate. nā multa ibi exiſtente materia periculum eſſet futuri apoſtematis, aut materiæ oppilatiōis. Sy. expertus. ℞. capilli ve. buglosſę, ſenationum, ſcolo. filipendulæ, camedreos, camepitheos, acori, ſcariolæ, radicum cicoreæ, hepaticæ. ana. M. i. radicis fœniculi, ſparagi, bruſci. ana. ℥. i. corticis radicis celſi. ℥. iij. polypodij. ℥. iiij. cimini, fœniculi, ameos ſiseleos, amomi, dauci, ſe. apij, aſſari, nenutaris, epitimi, foliorum ſenæ, zinz. ana. ℥. ſ. liquiritiæ, vio. foliorum boraginis, paſſularū enucleatarum. ana. ℥. i. prunorum, ſebeſtē. ana. numero. xl. turbith hermodactylorum. ana. ℥. i. piperis lon. ʒ. ij. ſe. communium frigidorū, cicerum ru. ana. ℥. ij. hordei lib. i. ſucci reſidentię vio. ℥. i. zucchari ro. vnius anni. ℥. iij. zucch. quod ſufficit. & eſt ſy. valēs in cauſa calida frigida euacuādo. & aperiēdo. vt patet ex paucioribus facere poteſt aperitiuū tuo propoſito cōueniēs, & tu elige.

In removendo malam complexionem oportet vt primo cognoſcas ſi calida ſit. aut frigida ſm varia ingenia. vt ſupra. Et vt ſeriatis de dolore ex mala complexione materiali habeatur cura, ex qua habebitur et cura malæ complexionis abſq materia de ea diſtinguam. Omnis autem mala complexio dolore renum cauſans, aut eſt calida ſanguinea, aut calida cholerica, aut frigida phlegmatica, aut frigida melancholica aut ſicca, de quibus omnibus curam ſuo ordine deſcribam.

Cura itaq doloris renū a ſanguine prouenientis eſt phlebotomia de baſilica, & ſi videbitur aut propter plethoriā de nigra, et ſi erit ſanguinis abundantia poterit iterari. Itē & de ſaphena vt videtur expedire. Nā phlebotomia multum extimat in cura huius doloris a multis qñ conueniēter fieri poteſt, quibus multū credo. Facta phlebotomia dentur euacuatiua remiſsiua feruoris ſan. vt ſunt thamarindi, caſia, māna, cū aqua endiuiæ & hmōi de quibus ſupra de ſoda ſan. & tu ibi. Item & tertio applicētur intus & extra quę remittūt caliditatē ſanguinis ex ſy. & hmōi. ex vnguētis, fomētis, emplaſtris & hmōi. vnde ſy. ro. vio. aqua hor. vinū granatorū, oxyzacchara, & hmōi ſunt cōuenientia. Et ex embrochis frigidæ, vt de ſoda ſanguinea, de colica dictum eſt. & tu ibi. Item de alijs quæ conferunt in mala cōplexione calida hepatis. & tu ibi. Item infra de apoſtematibus calidis renum. vbi te copioſum faciā. nam habuiſti frigida conuenientia in mala cōplexione calida renum de debilitate renū. & tu ibi. Et hic narro quod mihi contigit in dolore meo renali a cauſa calida ſanguinea ex particularibus applicatis infundebā petias in aqua recenti, & aceto & ſuc. ſolatri, & ſic frigidas applicabā ſtatim, contulerunt & receſsit dolor immediate. Et hic nota q vt ſupra renes indigent aliquali ſtypticitate propter

A corum ſubſtantiā. & ideo baſis ſit res ſtyptica cum admiſtratur medicina. nō enim hic deſcripſi receptas, qñ tibi ex datis ſunt aperta ſatis. & tu conſidera. Et nota qñ dixi oxyzacchara: qñ cum dolor fuerit cū rheumate non conuenit, nec aliud inciſiuum diureticum, ſiue aperitiuū. vt ſupra de catarrho de quo etiā infra. Cōferunt et balnea ex rebus frigidis, & poſt eorū exitum detur rubea trochiſcata deſcriptione Ni. aut aliquod tale pportionatum cū vino multum lymphato. Et hic nota vt de cæteris infra ſi aliquod eſſet membrū mittēs, & maxime cerebrum qđ abſtinere debemus ab inciſiuis, propter quod oxyzaccara nō conueniret, ſed magis ſy. ro. de nenuphare, de papauere. vt ſupra de catarrho calido, & de ſoda ſanguinea, quo caſu oportet facere diuerſiones trahendo aut mouēdo materiā antecedentem ad aliū locū, aut phlebotomia, aut aliter ibi. Item ſtudeatur rectificationi membri mādantis. Et vltimo prohibere ne renes recipiant cum frigidis, & ſtypticis. Et de his particularibus remedijs ad plenum de mala complexione hepatis calida.

B In eo autē qui fit a cholera conſidera ſi eſt cum plectoria totius: aut qa ab aliquo mēbro ad renes materia tranſmittitur. Item ſi eſt cū rheumatiſmo. In primo caſu cum phlebotomia euacuatur ſi videbit̃, aut cum ventoſis cum ſcarificatione ad remittēdum ſanguinis aliqualem feruorem. aut cum ſolutiuo, lenitiuo, caſia, manna, tamarindis.

Item digeras cum ſyru. vio. reliquis digeſtiuis choleræ. quarto trac. poſitis. deinde veni ad renes cū emplaſtris frigidis, vnguentis frigidis, vt populeone addendo ſi opus erit aliquod ſtupefactiuum ex papa. mandragora, vſq ad opium. Item adminiſtrando tinas ex rebus frigidis & huiuſmodi. vnde ſtudium debet eſſe ex parte regiminis oīno ad frigidum, & pro maiori parte ad humidum. Et hæc fri. & humida, & frigida, & ſicca habes in hoc capitulo in principio. Item de ſoda calida cholerica de dolore colico de mala complexione hepatis calida. & tu ad illa te tranſferas. Item in ſecundo caſu fac vt ſupra diuerſiones, &c.

C vt de ſanguinea dictum eſt & huiuſmodi. añ. Et conſimiliter ſi fuerit rheumatizās materia, & ideo conſidera etiā iſta ponentur copioſe infra in ſequenti ru. & ideo eam relege qñ vtiliſsimum erit. Laudatur emplaſtrum factum ex portulacis frixis in ſartagine cum lacte aſperſa, & tepide ſuperpoſitū renibus adde & ex fortioribus, licet frigidis vſq ad narcotica. & eſt expertū. In eo autē qui eſt a mala complexione frigida phlegmatica, quæ eſt ſm plurimū aut melancholica, quæ eſt raro, oportet vt ea conſideres, quæ de cholerica & ſanguinea dicta ſunt. Vnde ſi materia fuerit rheumatizans q abſtineatur a diureticis, & aperitiuis ſaltem digerentibus materiam. Item ſi fuerit ab alio veniens membro fiāt diuerſiones. vt ſupra & rectificationes membri, aut membrorum mandātium. Itē prohibitio, ne materia ad renes fluat, ipſos confortando. Vnde in primis ſi corpus fuerit plethoricū nō erit malū ſi phlobotomabis. Deinde euacua cum antidoto magogo, vt benedicta, electario indo, de quibus in quarto trac. & tu ſupra.

D Clyſteria ſunt in hoc magis dilecta. Itē maxime in hoc confert vomitus, quem ſtude prouocare faciliter. Veni deinde ad ipſos renes cum anodinis calefacientibus vt eſt dialthęa, & huiuſmodi. cum emplaſtris ex rebus calidis dictis in principio, & allegatis locis. Itē cum tinis ex eiſdē confectis poſt quarum exitum detur aurea alexandrina cum vino decoctionis thuris, ſed aduerte ſi adeſt ſeb. quo caſu te in his modera. Item conſequenti die poſt balneū fiat minutio de ſaphena niſi morbus fuerit multum antiquus. Et ſi opus eſt digeſtiuis digere materiam cum proportionaliter de quibus quarto tract.

In eo vero qui eſt ex ſiccitate quod cōprehendetur, qa ſm plurimū eſt in corpore extenuatio. & præceſsit cauſa exiccans, vt coitus, ſolutio ventris, fluxus vrinæ & hmōi, oportet pcedere via reſumptiua ex parte dietę humectātis balneorū ex aqs dulcibus, vnctionibus, clyſterijs, diureticis, humectatiuis, vt ſunt amygdalę, ſemina frigida ma-

lora, lac capræ, vinum dulce, aquoſum, & hmõi, vt ſupra de debilitate renum. & tu ibi. Nam quia iam allegato loco multa dicta ſunt de mala cõplexione renum hinc te ad illam rubricam transferas, quoniam multa & exemplaria inuenies tuo propoſito. E

CVRA de eo qui eſt ex vẽtoſitate iam dictũ eſt ſupra de ventoſitate renum, & quoniam multa habuiſti de colica ventoſa, & ventoſitate ſplenis hic leuiter pertranſeo te ad illa remittens loca.

CVRA ſi fuerit dolor ex caſu, ꝑcuſsione, dislocatione ſpõdilis, & hmõi, tũc fiãt phlebotomia, et ſanguinationes cõuenientes, fiat reſtauratio vt cõuenit. Ordinetur dixta iuxta cauſam, et vnctiones, emplaſtra, eũationes digeſtiones, tinç & hmõi vt decebit, quç oĩa ex dictis habita ſunt.

CVRA. In facto ex vlceribus renũ habebit in rubrica ꝓpria inferius de vlceribus eorum cum his quæ per intus & extra applicabuntur. Poſtremo ſcito ꝙ qñ dolor renum eſt temporaneus & ſpecialiter in ſene nõ curatur. in alijs vero ætatibus difficulter, et ſenes hic intelligo qui xl. pertranſierunt annos, & ideo multum aduerte a promiſsione curandi eum. Nec aliquis miretur ſi de eo longum fecerim ſermonem. nã vt id egerim ſuadebat dolor ipſe quo ter ægrotaui compatiens itaq; & mihi & cæteris ad ſic ſcribẽdum obligatum me iudicaui, hic enim dolor ita & infeſtans, et multis ac quaſi omnibus ita cõmunis ꝙ multa de eo dicta patiẽtibus aut paſſuris per minima iudicata ſunt. eius itaq; compilationem tolera ęquo animo & vide quæ dicta ſunt in dubio in fine capituli. F

Senes qui dicantur.

De lapide renum. Rubrica. 6.

QVONIAM rationale eſt vt poſt rubricam de dolore renum ſequatur ea quæ eſt de lapide cum lapis ipſe nonnunq̃ ſit cauſa doloris. vt dictum eſt etiam, quia regimen pręſeruatiuum a dolore eſt & pręſeruatiuũ a lapide, hinc poſt illã poſui hanc & ſi aliter princeps ordinauerit, quod ex cauſa fecit. Lapis renalis eſt lapis qui per aſſationem materiæ groſſæ, viſcoſæ cum aquoſitate ad renes trãſmiſſæ, vel ſanioſæ, vel vlceroſæ in eis cõgenitæ finaliter ad indurationem, & petrificationem perducitur. Ex quibus apparet modus generationis ipſius lapidis. nã humiditas viſcoſa, groſſa, quæ ſm plurimũ eſt phlegmatica ad renes cum aquoſitate tranſmiſſa in eis moram faciẽs a caliditate earũ aſſatur, ſic ꝙ ſubtilis reſoluitur, & groſſum remanet cum certa viſcoſitate induratum, & ſic petrificatur. vt eſt videre in parietibus tinarum, & balneoꝝ, & in fundo vaſis in quo aqua cõſueuit calefieri. Et vt Alexander. Ita in generatiõe lapidis fit quemadmodũ videmus figulos terreos a caliditate ſolis vel ignis in petram conuerti. G

Et dictum eſt ſm plurimum phlegma, qm̃ ſanguis ſi illic tranſmittitur ſtatim cõuertitur in naturam ventoſam, & malam, & a natura expellitur. item ex ſe non eſt viſcoſus, groſſus, nec melancholia, quia cũ ſit ſicca potius in cinerẽ conuertitur, non cholera, quia non viſcoſa non groſſa. Et hic lapis qñq; nominatur lapis, qñq; calculus, quia olim cum lapillis fiebant calculi rationum, qñq; lithiaſis vt. 4. apho. in quo in apho. licet quidam per lithiaſim lapidem nominẽt veſicæ. Et dicitur & groſſum remanet cum certa viſcoſitate eius humores exterminat, tũc non lapis ſed arenulæ generãtur, propter quod nota de caliditate quia Aui. dixit. virtus vero augens eſt caliditas cum egreſſa eſt ab æqualitate. vnde abſolute videtur tenere Genti. ꝙ nõ niſi ab excellẽti caliditate lapis generari poſsit, quemadmodum in extrinſecis eſt videre. Serapio autẽ vbi de hoc inquit. & cauſa efficiens eſt humor igneus et forſitan temperatus. ſed hic cõſidera ꝙ calor temperatus poteſt in lõgo tempore facere quod excellens in paruo. Credo itaq; conſiderandum ꝙ ſm plurimum & raro in paucioribus non fit niſi ab excellenti caliditate, & ſic loquebatur Aui. ac Gentilis eum exponens, & per eundem modum generatur pilus valde longus in renibus, materia viſcoſa exiccatur, & in longum, rotũdumq; propulſa per renum ipſorum anfractuoſitates. H

CAVSÆ. & vt de cauſis lapidis ſis ad plenum informatus cum ſit non morbus nec accidens, ſed cauſa magni morbi ac ſępe infeſtantis morbi hinc eas hoc memorioſo ordine ſic depingam. Sex enim cauſæ reperiuntur principales. Prima abũdantia ſuperfluitatum. ſecunda viſcoſitas, et groſsities earum. tertia anguſtia meatuum. quarta debilitas expulſiue eorum. quinta caliditas aſſãs, ſiue ſit excedens tẽperamentũ ſiue nõ. ſexta eſt fortitudo expulſiuę hepatis venarum cum amplitudine viarum ad renes. Item expulſiua aliorum membrorum ſuperiorum.

Cauſę autẽ primę cauſę ſunt cibi groſsi, viſcoſi, male digeſtibiles, vt caro vaccina, porcina, aues aquaticę, aſſata, frixa, ſalſa, lac, caſeus, oua dura, piſces duri, viſcoſi, nuces, auellana, perſica, pira, caſtaneæ, fructus aliquando groſsi, acetoſi & difficilis digeſtionis. Et qui generant humorem viſcoſum, vt mala immatura, caro citri, & hmõi vinum groſſum, turbidum, nigrum valde, aqua turbida, cerebella, inteſtina, extremitates animalium, vt cutis, piſces lacunales, anguilla, riſum, amilus, panis azimus, & omnes cibi de paſta vt laganę tri. et hmõi. Et impedientia digeſtionem, vt aqua nimia, fructus aquoſi. Multa comeſtio ſuper indigeſtionẽ. Et error in comeſtione. Coitus ſuper repletionem factus. Exercitiũ nimium poſt cibũ immediate. Sõnus prolixus. vt ſupra de nauſeatiua ſatietate. Balneũ poſt cibum calidum & ſiccum pręcipue. vt faciunt noſtri ruſtici in balneis. Cauſa vero ſecundi eſt ipſum regimen ex parte ciborum & potuũ. vt ſunt caules, lẽtes, & hmõi. vt dictum eſt de cauſa primæ cauſæ, Item aer groſſus, turbidus, item calidus, & ſiccus, & reſoluens ſubtile, & balneum calidum, & ſiccum. vt ſupra. Debilitas digeſtiuę ac caliditatis innatę. ꝓpter quod multiplicaĩ in humore viſcoſitas, et per conſequens in ſenioribus lapis. Cauſa tertij ſunt anguſtantia omnia vt ſunt frigus, ars piſcatoria, & hmõi. Cauſa quartę cauſę omnis mala complexio calida aut frigida, cũ materia aut abſq;, apoſtemoſa aut nõ apoſtemoſa. aut ꝓpter vlcera. Cauſa quinti eſt caliditas ipſa renum, & extrinſeca veniẽs vt cibi & potus calidi, aut eis ab hepate & alijs vt chyſti, vel apoſtemate ſibi communicato. Coadiuuantes autem cauſæ ſunt ſtrictura lumborum. vt ſupra ꝓpter quod damnãdæ ſunt diploides ſtrictę cingere ſtricte, vt faciunt iuuenes, vt pulchriores perſonæ videantur. Item equitatio fortis. Item eleuatio põderum magnorum. Dormire ſuper culcitram pennoſam, & calidam. Item reſupine. Et breuiter omnia alia quę ſunt apta renes calefacere per ſe vel per accidens. vt forte frigus per antipariſtaſim. & licet conſimilia ſupra de dolore eorum poſita ſint, tamen hic de illis ſm alium ordinem mentio fit. De ſexta patet quid dicendum. Et in ſumma pone ex parte cauſæ efficiẽtis caliditatem aſſantem & expulſiuam mittẽtem. Ex parte materię abũdãtiam, viſcoſitatẽ, & groſsitiem. Ex parte viæ anguſtiam. Ex parte virtutis debilitatẽ, et ſic habes quatuor cauſas in generali. Ex q̃bus habetur quòd in pluribus alijs locis quàm in renibus & veſica lapis generari poteſt. vt ſupra de colica. nã vbicunq; reperiri poſſunt cauſæ alicuius effectus productiuæ illic, & effectus. Tu itaq; conſidera quare & magis in his generantur locis, & in alijs non generari cõtingit vt argutum eſt. Haliabas authoritate aliquorum inquit. lapidẽ in hepate, inteſtinis, & iuncturis generari poſſe. & Gal. vidit tuſsientem ex lapide in pulmone genito, quem per os emiſit, & curatus fuit. Et de lapide quidem in diuerſis locis genito diuerſæ etiam ſunt cauſæ ſaltem quo ad intenſum & remiſſum ſiue quo ad eſſe fortes & minus fortes, & ad intellectum medicorum. Nam lapis in veſica ex cõſimilibus generatur cauſis ſed fortioribus reſpectu earum quæ ſunt lapidis renum factiuæ. vt infra ſua rubrica, & ꝓpter hoc raro accidit in ſenio non reperitur. Et pro clariori intellectu eius dictum eſt, ſcito quòd in generatione lapidis, ſiue veſicæ, ſiue renalis diuerſimode ſe habent & ipſe in ſe ætates, diuerſæ habitudines, diuerſę complexiones, diuerſi ſexus. In prima quidem ætate, quæ protenditur

Lapis in pulmone.

ditur vſque ad dentium plantatiuam nõ eſt veriſimile in renibus lapidem generari. quoniam primo humores non ſunt groſsi viſcoſi immo ſubtiles & maxime in his q ſubtili vtuntur nutrimento. itẽ nec calorem habent acutũ aſſatiuum. Itẽ nec viarum anguſtiã, quia dato ꝙ viæ ſint anguſtæ ratione paruitatis corporis, tamẽ ſunt aptę amplificari ꝓpter humiditatẽ complexionis, & ex conſequẽti materiæ nõ retineri, & tu cõſidera. Et hic nota duas cauſas generatiõis lapidis in pueris poſitas ab Aui. inquit. Et ꝙ plurimũ generatur lapis in infantibus eſt ꝓpter appetitum coꝝ, quia nimium de cibis aſſumũt propter motum ipſoꝝ ſuper repletione. vnde cauſantur ſuperfluitates viſcoſæ propter indigeſtionẽ. vnde attẽtis duabus his cauſis in puero. xvi. menſiũ vel circa nõ eſt veriſimile lapidẽ generari. & hoc dico ꝓpter amicum noſtrũ, ad quod cõcurrit ꝙ caliditas eo tẽpore ſopita eſt. ſed nota ꝙ lac groſſum poſſet eſſe cauſa factiua lapidis in pueris. & ideo cõſidera nutricẽ. cum autẽ ad eam quę eſt dentiũ plantatiua perueniunt in eis cõtingit lapidẽ, & maxime in veſica generari. ſed de his infra in ſuo loco. In iuuenibus quidẽ, & pueris lapidẽ in renibus concreari rationabile eſt ad rationẽ quidem ſumptã ex parte cauſæ efficiẽtis, quæ eſt in eis fortis. in ipſis tñ raro generantur, qm̃ ea ætate deficit materia qa humores ſunt ſubtiles virtus digeſtiua fortis, viæ latę, fortitudo expulſiuę, hęc enim ſimul fortiora ſunt ipſa cauſa efficiente ſola. In ſenio vero quia materia adeſt, debilitas digeſtiuæ, ſtrictura viaꝝ ꝓpter ſiccitatẽ, debilitas expulſiuę ſatis fortis, caliditas renũ propter cõplexionem eorũ quia carnei ſunt accidit in renibus eoꝝ lapidem generari. Nam vt dictũ eſt caliditas eſt cauſa principalis factiua lapidis, quæ & ſi in toto in ſenibus deficiat, quia tñ in renibus rõne complexionis eoꝝ adhuc ſatis fortis remanet. et ideo quia in veſica quę eſt membrũ frigidum deficit, hinc in ea ſenio lapis nõ generat̃, & hęc quę dicta ſunt intelligi habent merito decurſu ętatis, & ideo dictum eſt de puberibus, & iuuenibus raro, quia rõne indebiti regiminis nõ incõueniret in eis calculum frequẽter concreari. Ex parte habitudinũ quia in pinguibus magis generant̃ lapides in renibus & minus in veſica, & e conuerſo in macris & extenuatis. & cauſa, qm̃ pingues habent vias anguſtas, & in eis multiplicantur materię phlegmaticę, groſſę, viſcoſę non ita apertę faciliter per anguſtas vias penetrare. Item alĳs paribus quia cõplexione ſunt minus calidi, q̃ macri cholerici hinc coꝝ virtus expulſiua debilior, in cholericis autem & extenuatis magis generatur lapis in veſica, qm̃ vię in eis ſunt latæ, humores ſubtiles, & virtus expulſiua fortis. vnde ad veſicã propellũtur humiditates in renibus nõ retentæ. & quia veſica eſt in eis exiccata ratione complexionis totius hinc corrugatur & contrahitur & in illis rugis humiditas retinetur. quę ſic retenta a caliditate eoꝝ forti petrificat̃, & ex his patet quid dicendũ de melancolicis ex parte cõplexionis rõne cauſę agẽtis magis in cholericis & ſanguineis ratione materię, & aliaꝝ cauſarum in phlegmaticis, & melãcholicis. Sed hic nota ꝙ accidẽtales cauſę, ſiue extrinſecę multũ operantur, vt regimen calidum, coitus, equitatio & hmõi. vt ſupra. Ex parte ſexus rarius in mulieribus immo raro, & cauſa potiſsima in eis eſt amplitudo viarũ. nam ampliores & latiores ſunt viris in partibus inferioribus ꝓpter generationem fœtus. Itẽ ex parte lapidis veſicę, quia in eis collũ veſicæ curtũ eſt, & latum, propinquũ fundo, non habens tot tortuoſitates vt in viris, hinc in eis lapis non generatur in veſica. Et hic nota ꝙ qñ apparet in vrina humor groſſus, viſcoſus, & p̃cipue in viris niſi ſit per modum criſis, tunc prognoſtica de futuro lapide ſi fuerit perſeuerans cũ alĳs. & eſt ad hoc faciẽtibus ex parte regiminis, debilitatis renum & huiuſmodi. ſignum eſt enim ꝙ hepar & mẽbra ſuperiora tranſmittunt. Et cognoſcetur differentia inter hypoſtaſim & talem humorẽ ex ductu vrinę, quia hypoſtaſis in paruas ſeparatur partes, humor in groſſas. Eſt quippe lapis renũ paruus propter paruitatem concauitatis renis, & veſicæ

Pueri cur lapidẽ ſentiant.

Mulieres cur lapidem non multũ patiantur.

A magnus, & ponderoſus, item renalis rubeus eſt ſiue citrinus, & veſicę albus vel ad fuſcedinẽ declinans. Itẽ renalis oblongus, & veſicę rotundus, a loco enim formã capiunt.

Et antequã ad curam ꝑueniatur ſcito, ꝙ ſi in vrina ſpiſſa alicuius arenula multa apparet raro lapidem incurrit. ꝙ ſi incurret durior erit alĳs. Itẽ ꝙ non omnibus faciliter ſalutem ſpondeas. Nã primo ſenio raro curatur, & cũ maxima difficultate, & præcipue cũ paſsio aliqualiter chronicauerit. poſt autẽ quinquaginta annos nũquã ſpes habẽda eſt, vt videtur velle Hip. quarto epidimiarum. Itẽ conſidera ſi eſt hęreditaria. vnde Auic. in fine capituli de lapide renũ. Et ſcias ꝙ lapis renum & veſicę eſt ex eis quę hæreditantur, & vltra cauſam cõem alĳs quę hęreditãtur facit propinquitas horũ membroꝝ membris generatiõis. De hęreditate lapidis non fecit mentionẽ princeps ſecunda primi. doc. prima. viĳ. cap. quia ibi nõ omnes nominare voluit. ſed aliquas gratia exẽpli poſuit. vt patet intuenti. Habet & hęc diſpoſitio per indicationẽ vt inquit Auic.

B quę nõ eſt a forma ſpecifica. ſed eam intellige eſſe merito particulę mittentis. & particulę reſpiciẽtis. ſiue aggregantis, & conſidera. Poſtremo nota dictũ Haly. oportet autẽ medicum ſpeculationẽ adhibere diligentẽ in hac paſsione, iudicium roborare, cum nonnunquam paſsio in inteſtinis eſt quę in renibus opinatur. iudicauit enim Gale. de ſeipſo habere lapidem renum, et maxime quia dolor erat in loco per quem tranſit vrina de renibus ad veſicam, & erat humor vitreus groſſus in altero inteſtinorum groſſorum. nã per impoſitionem enematis ex oleo tantũ egreſſus eſt ille humor, & curatus fuit immediate.

Galenus ſeipſum te ſellit.

SIGNA demonſtratiua qñ lapis eſt in fieri. primo apparet vrina groſſa, deinde cum incipiunt materię adinuicem globari & vniri pro lapidis generatione oppilationẽ faciunt, & deinde vrina ad ſubtilitatẽ ſiue ad tenuitatem venit, & ſedimẽ dictę vrinę groſſum eſt humoroſum. ꝙ dicitur, quia qñ lapis factus eſt & eſt in via diſſolutionis ſedimen eſt arenoſum. & qñ lapis factus eſt vrina eſt ſubti-

C lis propter oppilationẽ. Item eſt paruũ ſedimen, & quãto lapis durior, tanto magis abſq; ſedimine, & plus cum tali ſigno perſeuerans. Et aliqñ proueniunt tunc dolores maximi, & qñq; mors. Et qñq; lapis ſtat quietus, tunc dolor eſt paruus & aggrauatiuus, fixus in loco, & qñ eſt in inteſtinis fœx augetur. ſimiliter qñ cibus deſcendit in colon conſtringendo, & conſimiliter qñ euacuatur venter alleuiatur dolor. Item qñ lapis mouetur, tunc dolor augetur quia cauſatur aliqua ſolutio. & grauitas. & extenſio in ipſis poris vritidibus, & eſt mirabile, quomodo per locum ita anguſtũ poſsit lapis tranſire, & in tranſitu eius ad veſicam, oportet vt ſe figat inter tunicã veſicę. & tunc cauſat maiorem dolorẽ in aduentu eius ad veſicã q̃ in exitu eius a veſica ad extra. & cauſa qm̃ vię ſunt latiores a veſica ad extra. ſed cum peruenit ad veſicam lędatur dolor. item in eius motu ſentitur dolor in inguinibus, & emunctorĳs. Item ſignum eius eſt punctura in renibus fixa, ac ſi ibi eſſet acus. Item apparitio arenularum in vrina. Cõſuetudo

D cadendi in hanc diſpoſitionẽ etiam conſideretur. In his accidit difficultas mingendi & exit vrina cum ardore & paulatim, & ſentitur dolor in virga & in extremitate. Itẽ quando aliquis mingit vrinã nigram per aliquot dies vel mẽſes cum perceptione doloris in catim tũc expectes lapidem in renibus fieri. Item punctura teſticuli eiuſdem partis in qua eſt dolor cum dolore pedis & cruris, et cum obdormitatione pedũ ſunt lapidis ſigna & accidit in exitu eius propter fortem dolorem feb. Item rubor genarũ hepatis & renum caliditas ſignificant lapidem & breuiter in lapide renum ſunt dolor fortis & fixus in ilio a parte poſteriori, & in emunctorĳs in virga cum apparentia vrinę ſubtilis. & accidit vomitus nauſea vt in colica, ſed diſtingue ex habitis ſupra de colica. Nam in colica præceſsit ſatietas nauſeatiua & vrina cum ſedimine viſcoſo humorali non arenoſo, & in lapide apparuerunt arenulę, & conſuetus eſt pati.

PROONOSTICA lapis renum magis fit in ſenibus et in pinguibus propter debilitatem expulſiuę ad diſtãtiam remoram. Qñ in lapide renum vrina remanet ſubtilis, & ſi ſic continuat eſt malum ſignum, & ſignificat ꝙ lapis eſt durus & non rumpitur. Cum autē vrina in lapide groſſa apparet ſignum bonum quia ſignificat incolumitatē virtutis expulſiuæ, aut lapidis paruitatē non multum oppilantem. Qñ ſi lapis nõ diſſoluitur. ſed ſi autem ſic remanet & dolor ꝑcedit ſe augēdo dubitandũ eſt de vita infirmi. Item lapis renum eſt ex his quæ hæreditantur. Auic.

CVRA itaqꝫ lapidis renum bipartitur in præſeruatiuam & curatiuam.

PRÆSERVATIO magna ſumi ex parte depēdet ex his quæ dicta ſunt de dolore renũ, & ideo te referas ad eũ locum. Sed inter cætera multum commendatur vomitus hic. vnde Aui. Et ex prohibitiuis generationis eius eſt vomitus poſt cibũ, & multus vſus & maxime ſi faciliter fieri poteſt. & conſidera de vomitu ſupra. xiiȷ. cap. Itē vſus vrticæ vt ſupra de pręſeruatione a dolore de qua cõſueuit fieri aqua ad alembicũ cum ligritia. Itē euacua euacuationibus particularibus. Et digeras. Et adminiſtra prouocatiua. vt ſupra allegato iã loco, & non frequentes ea, qm̃ renes ſic multum debilitant. Vnde Alexander. Et non frequenter vtenda ſunt niſi ſit ſuſpicio ꝙ in renibus colligat materia pinguis. Item ſternutare & ſi magis conferat in cura curatiua, etiam confert in præſeruatiua. Item quia Auic. inquit. Et dormire ſuper dorſum ex eis eſt quæ lapidi conferunt. Et videtur contrarium dictum eſſe ſupra de præſeruatione a dolore renum & ex conſequenti a lapide renum. Intellige dictum eius ꝙ non frequenter dormire tale, ſed aliquãdo ad reſolutionem materiæ in eis contentę confert, ſic itaqꝫ ad hunc locum porta quę dicta ſunt de præſeruatione a dolore renum ex parte diætæ & aliorum vt in præcedenti Rub.

CVRA curatiua diuidatur primo in curã quæ fit per medicinas & in curã quæ fit per incisionem quã breuiter expediã cum Aui. inquit. Et ſunt quidam qui laborãt extrahere ipſum ꝑ inciſionē iliȷ & per dorſum. ſed eſt timor magnus in eo eſt & operatio eius q rationem nõ habet, & ideo qm̃ oportet penetrare per muſculos. i. ꝑ dorſum, per oſſa magna, per neruos, arterias, venas magnas in quo caſu accidit ſyncopis, & mors. Item vulnus fit ſm plurimũ fiſtuloſum, & continue egreditur vrina. Itaqꝫ nec in debili nec in forti te intromittas, & ſi in forti ſit minus periculoſum. nam ſecũdum me periculoſum, & mortale eſt. nec vnquam audiui nec fieri vidi.

CVRA vero curatiua per medicinas facta diuiditur primo in intentiones curatiuas habendas in cura lapidis. Secũdo in curam eius capientē diuerſitatē ex parte loci motus eius & temporum ſui eſſe. Tertio in cauſa quæ eſt de ipſo qñ fit ab apoſtemate vel ab alia cauſa. In cura autem regulari ipſius quatuor ſunt intētiones principaliter habēdę. prima abſciſio cauſę. Secũda eductio, & cõminutio lapidis. Tertia conueniens medicinarum applicatio. Quarta accidentium correctio. ꝙ ſi accidentia ſeuiſsima erunt tũc oportet curã peruertere regularem & ab ipſorũ cura incipere, vt in principio operis dictum eſt.

Prima autem intentio perficiť his quatuor canonibus. Primus ordinatio dietę. Secũdus digeſtio materię antecedētis ſi neceſſaria erit. Tertius euacuatio eius. Quartus diuerſio. Diæta ſit ex cibis boni chymi. facilis digeſtionis, & abſtineat ab his quæ lapidem generãt, aut augmētant. de quibus omnibus particulariter in pręcedēti rub. Nam præſeruantia a dolore renũ pręſeruant & a lapide. Secũdus cõpletur digeſtiuis appropriatis materiæ. de qbus ad plenum. iiȷ. tra. & tu ibi. Tertius perficiať cum his, quæ materiã antecedentē euacuãt. aut per ſuperius aut per inferius adminiſtrãtis. ſed hic ſis memor canonũ ſupra poſitorum in ꝑcedenti ru. de hoc. & de apate renum ꝙ ebibita non debent eſſe fortia, ne materias multas ꝑcipitare faciant ad vias renũ, ſed debent eſſe leuia ſicut caſia fiſtula, E benedicta, & hmõi. vt in allegatis locis, & tu ibi, ſicut dictum eſt ibi clyſteria ſunt cõuenientiora & iſtis ſuppoſitoria, quia materia nõ mouēt ſiue trahũt. Vnde Aui. immo ſuppoſitoriũ amicabilius eſt mihi. Et nota conſimiliter de enematibus ꝙ nõ debent eſſe fortia ſaltē vt exiſtimo, quę diu debēt manere in vētre. ſed quę cito egredi debent vt materiã fœcalem, & aliquid humoris viſcoſi & aggregati in inteſtinis extrahere poterũt etiã fortia aliqualiter. & in his qbus expectatur vētris ſolutio ponitur ſal. i alijs vero quibus expectatur aut alteratio aut doloris mitigatio non ponitur. Itē nota ꝙ quãtitas clyſteris non debet eſſe magna ne ſua magnitudine coartationē faciat. vnde Aui. extrahere fęcē cum ſuppoſitorio aut clyſtere nõ magna, quia forti etiam intelligi poteſt. tu itaque clyſteria & alia ſolutiua quęre in præcedenti rub. Quartus complotur diuerſione facta per vomitum poſt cibum præcipue, & quidam hunc ſub tertio ponunt. conferunt etiam frictiones inferiorum vt lapis ipſe deſcendat.

F Pro ſecũda vero intētione primo ſcito ꝙ ipſa eſt principalis in mēte medici, & aliæ ad hanc ordinanť quaſi vt in finē. Et eſt cõminuere ſiue frãgere lapidem, & fractum ad extra deducere, nã ꝙ integer veniat ſiue exeat eſt præter intentionē principalem medici, nã bene ſcit ꝙ integer & ꝑcipue ſi eſt magnus eſt aptus multum vias lędere nõ autem ſic cõminutus. Secundo. ꝙ antequã des lapidis cõminutiuum, ſiue eductiuũ ꝙ primo ꝑcedas cũ dilatantibus vias & ductus lenientibus ad intra cum caſia data cũ iuribus pinguibus, decoctione maluarũ, & butyro. de qua ſumatur res plurima cum decoctione altheę, & granis pini, & modico mellis. Item cum enematibus ex maluis. althæa, fœnugræco, ſemine lini. oleo camomillino, pinguedine anatũ, mucillaginibus altheæ, & oleorũ, brodijs pinguibus & hmõi. aut ex oleo ſolo. Itē ad extra fomētationes fiant cũ ſpongijs ex decoctione prædictorũ balnea aq dulcis. decoctione meliloti, camomillæ, altheæ, maluarũ. anethi, radicis ireos, & huiuſmodi, de quibus ſ. Vnctio G nes de oleo de lilijs albis, de amygdalis amaris, de lino, de alcana. Emplaſtris, & conſimilibus factis cum farina fœnugræ. aut ſemine lini, radice altheæ, & hmõi. vt in præcedenti rub. & tu ibi. Tertio ordina lapidē frangentia, & cõminuentia & extra educētia quæ adminiſtrabis, vt infra quæ quibuſdã oportet eſſe dotata conditionibus. Prima ꝙ ſint abſterſiua, caliditatē temperatam excedentia, etiam non multũ, nimium enim calida reſoluēdo, & exiccando petrificant. vt ſupra ex quo apparet, ꝙ medicinæ amaræ vt amygdalæ, nuclei oſsium ceraſorũ, & perſicorũ, & hmõi ſunt hoc caſu cõuenientiſsimę, has enim habent cõditiones propter quod pluribus vel altero eorũ vtũtur in confectionibus cũ vna ſola coopertura, vt in ꝑcedenti rub. Itē radix coſti, radix lauri, bdellium, radix vrticæ, & hmõi quę dari cõſueuerũt in puluere vſqꝫ ad. ʒ. ȷ. cũ aqua fœniculi. Sed de his & ſimilibus ſtatim. Secunda conditio. ꝙ frangentes lapidē renum debent eſſe debiliores, ꝗ frangentes lapidē veſicę. & cauſa qm̃ lapis renũ non eſt tãtæ H reſiſtentiæ. Itē nec via eſt ita longa ad renes quare melius ſeruatur virtus medicinæ, ꝗ in via longiori in qua vt eſt veriſimile magis perditur. Ex iſto apparet quare lapis iudaicus eſt medicina renalis & non veſicæ, quia antequã perueniat ad veſicam ꝑditur eius virtus. Ex iſto infertur, ꝙ frangentes lapidem veſicæ frangũt, & lapidem renum. & non econtra. hoc dico quia reperitur medicina frãgens vtrumqꝫ a proprietate, vt cinis ſcorpionis, & cinis caudæ tremulæ, quam Aui. vocat aterguillades. Item nota ꝙ in fractione lapidum multum conferunt inciſiua, quæ ſunt paucę caliditatis, dicitur paucę caliditatis, quia multę addunt in cauſa lapidis. vnde ſecaniabin commendatur. ꝙ ſi ſquilla, & radix eius, & alliũ ab auctoribus cõmendētur, credo illa debere in caliditate remitti, & ſic remiſſa multum conferunt, quia multum ſeparãt inter partes lapidis. Et vt promiſſum eſt ea cõminuentia lapidem hoc ordine connumerabo, horum enim quædam hoc agunt

Aterguillades Aui cenne eſt auis, quæ vulgo cauda tremula nuncupatur.

a propri :tate. quędã a cõplexione, quædã vtroq; modo. & hor; quędam fortia quædam debilia. A proprietate. Cinis leporis decollati. Cinis hepatis aſini. Cinis ſcorpionum. Cinis caudæ tremulæ. Oleum ſcorpionum. Solatrũ hortulanum. Lapis ſpongiæ. Lapis iudaicus & eſt vigoroſius. Lumbrici terreſtres exiccati. Gramen.

A cõplexione vt amara calida non mulcẽ & de eis pro parte exẽplificatum eſt, et amplius exẽplificabit vt radix ſparagor;, Polium, Bethonica, Pẽtaphilon, Capillus ven. Grana ſolis, Radix ſcolopendrię, Apium, Calamentũ, Semen raphani, Aqua radicis eius, & ſimilia de qbus te copioſum faciã. Vtroq; modo. Vitrum clarum aduſtum & pulucrizatum, Fæx aduſta, Cinis corticis ouorum, Scarabei, Semen geneſtræ, & eſt forte. Frãgit & pręcæteris educit, fimus columbinus, fimus galli, & ſic de alĳs. nã in fine rubricæ de lapide veſicę in pręcedenti cap. multa ponam ſimplicia & compoſita quibus te copioſum faciam.

Pro tertia intẽtione plures ſunt habendi Canones. Primus q in cõponendo medicinas lapidis cõminutiuas debes addere medicinas ſubtiles, velocis penetratiõis, vt eſt piper, calamentum, cinnamomũ, pulegiũ, quę ſi poſsibile erit cõminutionẽ lapidis reſpiciant. Secundus. q cũ his ponantur fortes, prouocatiuę, quę materiã ad extra propellant vt ſemina calida, ſemina quatuor frigida, de qbus ĩ dubĳs, et tu ibi. radix rubeę, daucus, meu, acorus, ameos ſileleos, cordumeni, cantarides, & ſunt fortes de quibus infra. Tertius. q cum ipſis ponantur medicinę facientes alias in loco permanere, vt in cõuenienti tẽpore ſuum pducant effectum. vt ſunt medicinæ habentes pinguedinẽ, & viſcoſitatem, vt eſt gumma, fœniculum, polypodium, & huiuſmodi. Quartus. q cũ his ponantur quę ſunt facilis, ac velocis penetrationis, vt piper. Quintus. q cum eis ponantur quę confortãt ſua ſtypticitate, & aromaticitate. vt ſunt ſpica, caſia ro. balauſtia, been, lilium ſiccũ, ſquinantum, ſandali, & aliæ medicinæ odoriferę. nam comminuentia lapidem renes debilitant, & ideo his egemus. Sextus. q non ſolũ quę ſunt aromatica ſed & ſtyptica nõ aromatica etiã in hoc cõueniunt caſu propter aſsignatam cauſam. vt ſunt ſuccus fructuum ſtypticorum. de quibus de dyſenteria. Septimus. q cũ his ponendę ſunt medicinæ doloris ſedatiuæ a proprietate etiam vltra anodinas opiatas de quibus ſtatim. Poſtremo nota hic Auic. inqt. Cumq; componimus medicinam ſm formam hanc operatur virtus naturalis in ea & expone diſcretiua quare vtitur eis quæ ad lapidem ſunt apud lapidem poſt quã fuerit vſa ad hoc vt peruenirẽt illę quę ſunt ad lapidẽ ad locum lapidis. & tũc vtitur liquefactiuis & lenitiuis illic, vt perueniat medicina lapidis, & faciat medicinam morari, vt operationem ſuã efficiat per hoc quod dominatur ei virtus adminiſtratiua, &c. Et in ſumma ponit virtutem diſcretiuam, quæ primo vtitur in tali compoſito medicina penetratiua. nec alĳs pro tunc vtitur, quia ſic primo non ſunt neceſſaria. cum autem peruentum eſt ad locum hanc relinquit et vtitur. Secũdo medicina faciente alias in loco morari tẽpore cõuenienti, interim medicina cõminutiua operatur. et tunc vtitur prouocatiua quę facit expulſionẽ lapidis ſic cõminuti. & hic eſt articulus in medicina quẽ qui non credit nõ eſt dignus medicina, & eſt infidelis, de qua virtute diſcretiua habes ĩ prima quarti. de cura hemitritęi. & in hoc primo capitulo.

Articulus in medicina.

Pro quarta aduerte q accidentia cõſueta conſequi lapidem ſunt. Dolor fortis, Difficultas mictus, Vlceratio vrinę. In quibus primo te ſic habeas. vt ſupra de dolore renum dictum eſt. Nam attende mitigationi eius ſm q eſt fortis, aut debilis vt ſupra allegato loco. & ibi relege. Tũ tñ ſemper attende q in dolore forti cum lapide exiſtente debemus euitare narcotica quantũ poſsibile eſt, qm̃ talia ſua frigiditate opponũt comminutioni lapidis. ſed vbi eſſet multum virtutẽ proſternens. vt in p̃cedenti rub. debes a narcoticis incipere, vt ſunt theriaca noua, philoniũ, de quo allegato loco, q ſi virtutẽ non proſternet incipe cum

A anodinis ex clyſterĳs, fomentationibus, & hmõi. vt in pcedenti rub. Itẽ maxime confert vomitus qui & ſi videatur nocere inquãtum mouet lapidem ad ſuperiora, tamẽ plus iuuat euacuando lapidem de loco doloris. Itẽ quia dolor in tali caſu nonnunquam ex ventoſitate fit, quæ generatur ex materia phlegmatica hinc applica reſoluentia ipſa cum ſpongĳs. vt in pręcedẽti rub. & tu ibi. ſed bene notes canones ibidẽ poſitos, & maxime attendendos.

Poſtremo hic nota q theriaca noua valet in caſu primo quia cõfortat membra. Item prouocat vrinam. Itẽ comminuit lapidem, item ſtupefacit, & dolorem ſedat, & hoc per virtutem ingrediẽtium eam. Difficultas mictus corrigitur cum iam dictis remouendo cauſam ipſius accidẽtis a qua ipſum in eſſe, & conſeruari dependet, & cura ipſius infra ſuo dicetur loco. Vlcera autem ſi accidant curentur cura eorum iam dicta.

Ad opus deſcendendo particulare cum quis calculum patitur ſic operari incipias. Primo diætam ordina vt B ſupra. Secundo ſi dolor eſt proſternens virtutẽ multum ſtude eius mitigationi etiam cum opiatis vltimo aut primo ſi multum proſterneret, ita vt ex anodinis nõ ſperetur mitigatio. Item & vomitũ facias, In hoc caſu iuuans multum. vt ſupra. Quòd ſi non, tunc ordina euacuatiuũ lenitiuum, & fæcum eductiuum, & humiditatum exiſtentiũ in inteſtinis prohibentiũ ſua coartatione lapidis exitum. Deinde ordina clyſter mitigatiuum, & elargatiuum viarum ex althea, malua, viol. fœnugręco, ſemine lini, butyro, adipe anatis, oleo, mucillaginibus & huiuſmodi. & ſit vnctuoſum magis q̃ aqueum. Itẽ ad extra applicabis cũ ſpongĳs & huiuſmodi medicinas, aut virtutẽ earum lapidi cõferentes ex aperitiuis cõminuentibus. de quibus infra. Et medicinas elargatiuas, vt emplaſtra, vnctiões loco dolenti & parum intra vel circa renes, vt in pręcedẽti ru. ad quã recurre ſicq; renouabis, & ſemper ſint actu calidę ſufficiẽter. Deinde per os dabis cõminuẽtia lapidem ſimplicia aut cõpoſita iuxta canones poſitos de qbus ſtatim.

C Quòd ſi iſta et reiterata aut etiã non reiterata aut nõ reiteranda ſm tuam prudentiam non contulerint, tũc inducas vomitũ fortem ſi cętera conſentiant tuo iudicio derelicta, aut applica ventoſas abſq; ſcarificatione ponẽdo primam ſub loco doloris per paruum ſpatium, & alium ſub illa & terciã ſuper pectẽ, vt ad veſicam lapis trahatur, & continuentur vt tibi videt. Item conſtrictio fiat ſupra alchatim, & pecten. vt elargent vię deſuper & ſit fortis. Itẽ introducas ſternutationes fortes. Itẽ motus fortes, vt deſcendere per gradus ſcalarum motu forti, agitatio, ſaltus ſuper vno pede factus, aut ſi eſt vir equitare equum male ſuccuſſantem. Item introducas retentionẽ anhelitus fortem. Item frictiones iliorum ad inferiora. Item clamores fortes. Item cõpreſsiones fortes ſupra ſe factas & ſuper rẽ durã vt ſuper caput tabulæ groſſæ, aut capſę. Quòd ſi iſta non conferunt pone patientem in balneo facto ex malua, althęa. parietaria, camomilla, & hmõi. vſq; ad zonam vel infra, & poſt exitũ dabis ex cõminutiuis lapidis vt infra D de quo balneo habuiſti. ſupra in ru. pręcedenti. & tu ibi. Et ne te in longum amplius protraham ex parte medicinarum ſimpliciũ & compoſitarum in caſu noſtro valentium eas ſic deſcribam ſi prius ſatisfecero de cãtaridibus vt dimiſſum eſt. pro nunc tantum dico q cantarides ſunt fortiter prouocatiuæ, & experientiã vidi. ſed eius vſus eſt periculoſus & Gentilis conſulit vt eis non vtantur. excoriant enim veſicam. Quòd ſi vti volueris abſcinde caput & alas & cum eis pone correctiuum & dentur in quantitate temperata. ſed conſulo non vtatur.

Medicinę ſimplices lapidem comminuentes, ſiue frangẽtes ſunt Radix coſti, Bdelliũ, Radix lauri, & cortex radicis eius, Cicer nigrũ, & proprie aqua eius qñ. ſ. fit leuis decoctio. nam ſi multum decoquat cicer amittit virtutẽ diureticam, & efficitur aqua ſtyptica non puocatiua. Nucleus ceraſi, & proprie ſylueſtris, & domeſtici eſt vſualis. Squilla acetum eius, Balſamum, ſiue oleũ eius, & eſt fort

te in hac cura. dantur quatuor guttę cum vino riboleo. vt verbi gratia cũ quatuor coclearibus ejus. & eſt ꝓ magnatibus, Carpobalſamũ, Xylobalſamũ in puluere, vt verbi gratia. ʒ. ñ. de his cũ vino valet ſimiliter cum vino ad quãtitatem. ʒ. i. ſ. Radix cucumeris aſinini, Scolopendria, Saxifragia, Aqua radicis cardi, Apium, Daucus, Semẽ canabis, Radix pentaphilon, aqua eius, Radix ſparagorũ, Camepiteos, Polium, Semen raphani, Ruta agreſtis, Semen agreſte, & eſt forte, vt ſupra. Et ex fortibus eſt lapis iudaicus, Pulegiũ, Camepitheos. Aui. et fortiora ſunt cinis ſcorpionum, & oleum eorum de quo dari poſſet vt exiſtimo vt de balſamo dictum eſt. nunquã tamẽ dedi. & hortatur Gentilis q̃ non detur. de cinere eius conſidera. ſcorpiones adurãtur ſuauiter in vaſe vitreo linito luto ſapiẽtię in furno dimittendo eos vna die naturali ita q̃ non veniant ad ſummum aduſtionis. Cinis leporis decolati & cum tota pelle aduſti. vt de ſcorpionibus dictum eſt. doſis eſt a. ʒ. ñ. cum aqua aliqua diuretica eſt medicamen forte & maxime ſi prius ſubmergať in aceto. & dicit Mundinus q̃ frangit ſuper omnia. Item eſt & etiã fortis aqua ſublimationis leporis, & valet in vtroq; lapide veſicę, ſcilicet & renum. Itẽ lumbrici terreſtres exiccati. vt ſupra & oleum in quo bullierunt. Itẽ vitrum vſtum. vt ſupra. Lapis lyncis, Lapis ſpongię, & eſt de fortibus. Auic. & mirabiliter operať & hoc a forma. Sanguis hirci præparati ſm artẽ, vide hoc loco Aui. & eſt mirabilis. Sed hic aduerte quod eſt horribilis odoris & ſaporis, vnde inuoluať in ſcaletis ſiue nebulis zuccharatis, et ſumitur ex hirco quatuor annoꝝ nutrito ex herbis diureticis, & debet eſſe non primus nec vltimus, Sanguis hirci præparati, quia. iiñ. annorum calidior, & ſimiliter ſanguis medius, & ideo fortior, Cinis corticũ ouorum poſtquã euacuata ſunt a pullis mirabiliter. Item a proprietate et mirabiliter. cauda tremulę auis cruda comeſta melior valet & aſſata, elixa, ſalita. Item pulueriza ta vt de ſcorpionibus dictum eſt & poſita cum aliqua ex aquis diureticis. Item valet & potẽter lapis natus in renibus pulucrizatus & bibitus cum vino ſubtili albo, & eſt vſuale. Item & mirandum & eſt probatũ. fac rotulas de radice raphani decem vel plures, & pone in vino albo per noctẽ mane bibatur ieiuno ſtomacho, aut ſero donec lapis exeat. probatum, nam pone in vino iſto lapidem, & videbis eum cito frãgi. quidam dant vinum decoctionis eius & exiſtimo q̃ etiã valet, gũmi ceraſorum prunorum potenter frangit. In capite limaciæ reperitur lapis qui tritus & in potu datus cum vino ſtatim mingere facit lapidem & eſt probatum. et ſi non inuenis vnã magnam congrega ex pluribus paruis.

Scorpiones vti ad cinerẽ reducantur

Ex cõpoſitis vſualibus. Electariũ ducis Nic. Philoantrophos Nic. Iuſtinum. Litontripon Nic. datur de eis vſq; ad. ʒ. ñ. cum vino vel aqua calida actu aperitiua vel lapidis cõminutiua ſero vel mane qñ expedit ſtomacho ieiuno. Itẽ commẽdatur mithridatũ, & eſt vſuale, & efficax. & detur de eo vſq; ad. ʒ. ñ. cum vino ſubtili, & ſint ſtomachus & hepar expedita a ſuis digeſtionibus. Syr. ad hoc ℞. ſcolopendriæ, & capillorum ven. tribuli marini, pinpinellæ, milei ſol. leuiſtici, endiuiæ. ana. M. i. radicum ſparagi, bruſci, petroſ. raphani, graminis. ana. ℥. i. ſeminum ſiſeleos, altheæ, fœnugręc. ſeminum aniſi. ana. ℥. ſ. ſeminũ cõmuniũ. ℥. i. liquiritię mundatę, paſſularum mundatarum. ana. ℥. i. cicerum rub. M. i. ſpicæ nardi. ʒ. ñ. aceti ſquillitici. ℥. ñ. mellis electi, zucchari. ana. lib. i. fiat ſy. de quo dentur ℥. ñ. pro vice cum. ℥. iiñ. aquę raphani. ad idem aquę ſublimationis, cartami marini dicti herba ſancti petri. Ad idẽ optimũ, & valet & in lapidẽ veſicę frangẽdo. ℞. ʒ. ñ. puluc. ſecundinę optime exiccatę, & da mane & ſero cum vino albo optime quantitatis. ℥. iiñ. Item poteris ordinare tragcã ex ſeminibus dictis, quia cõibus amygdalis amaris, nucleis perſicoꝝ, ceraſorum, milei ſolis. & hmõi. cum quãtitate zucchari cõuenienti, & in forma ſolida vt placebit. Ad idẽ. ℞. lac extractũ ex nucleis perſicoꝝ, & ceraſoꝝ, & amyg. ama. etiam da cũ decoctione ſaxifragiæ,

Cartam⁹ marinus, vulgo herba ſancti petri.

E & milei ſol. Aliud ad idem. ℞. ſeminum geneſtrę, lapidis ſpõgię, lapidis hominis, apiĳ. ana. ℥. ñ. ſaxifragiæ, milei ſol. ana. M. ſ. infundantur per noctem in vino albo ſubtili, & ſublimetur deinde. de quo detur ab. ℥. i. vſque ad. iĳ. ieiuno ſtomacho actu calido. Aliud. ℞. baccas hederę & decoque in aqua & calidã da bibere. & valet etiã in lapide veſicę. Ad idem. ℞. gramẽ. agrimoniam, camedreos, ſaxifragiam, amelleos, auellanæ, tritos, & pulucrizatos decoque in aqua. da in ſero cũ canone ad hoc & ſupra dormiat ſi poteſt. Ad idẽ mirabile & eos ſi potes vtere. ℞. ſanguis hirci, myrrhę. ana. confice cũ oleo balſami etiam doſis eſt. ʒ. ñ. & hoc eſt quod Auicẽ. hoc loco vocauit manus Dei. Aliud ad idẽ Aui. ℞. cineris vitri, cineris ſcorpionis, cineris radicis caulis nabati, vel nõ tranſplantati, cineris lapidis ſpongiæ, leporis, ſanguis hirci exiccati & cõtriti, cineris corticum ouorũ a quibus egreſsi ſunt pulli, lapidis iudaici, gummi nucis, acori. añ. partes æquales petroſi. dauci, pulegiĳ, gũmi arabici, ſeminis altheę, piperis omnium.
F ana. par. i. ſ. cõficiantur cum melle, et cõſeruentur, et denẽ de eo. ʒ. ñ. cum aqua tribuloꝝ decoctoꝝ cum ciceribus nigris, & valet etiam lapidi veſicæ. & eſt de expertis Auic.

Manus Dei, auicennę.

Ad idẽ expertum. ℞. ſeminũ geneſtrę pulucrizatæ. ʒ. ñ. dentur cum aqua fœniculi dulcorata cũ mel. ro. & eſt efficax ieiuno ſtomacho. Ad idẽ. ℞. ſeminum geneſtrę. ʒ. iiñ. ſemi ſaxifragiæ, & eſt efficax. Multa enim per te cõponere poteris ex datis. & aliqua iterum recitabo in dicendis.

CVRA. Viſa itaq; ſic cura lapidis renũ in genere conueniens ſic iudicaui. vt cũ ipſe lapis differẽtias multas capiat ex parte loci. motus, & temporis ſui eſſe. vt ſupra magis particulariter de eo dici debere. Nam hic ita homines affligere conſueuit, & quaſi oẽs. vt ſupra quod eius ꝓlixa narratio non faſtidire poſsit. Lapis itaq; aliqñ eſt in renibus, qñq; in viĳs inter renes & veſicã, quia in poris vriti dibus non nunq̃ in collo veſicę, aut in virga ipſa. Qñ autẽ eſt in renibus adminiſtra diætã. vt ſupra. Deinde euacua cũ caſia, & benedicta materias in viĳs ductuum exiſtẽtes.
G aut cũ clyſtere lenitiuo, & viaꝝ elargatiuo, quod ſit magis vnctuoſum q̃ aquoſum, & illud reitera vt videbiť expedire. Deinde applica renibus. vt ſupra fomẽtationes, vnctiones ex oleo de ſpica, camomillino, anethino, lilioꝝ alb. de ſem. lini. & hmõi. aut emplaſtrũ ex malua, althea, farina ſem. lini, fœnugr. anetho mixto cũ oleis ꝓdictis, & mucilaginibus altheę, fœnugrę. &c. Deinde exhibe ex dictis cõminutiuũ. ac fractiuũ lapidis cum canone ſuo, quia ſtomacho & hepate vacuis exiſtẽtibus. Quòd ſi nõ conferunt aut reitera quę dicta ſunt. & aliud fortius cõminutiuum dabis, de quibus ſtatim. Quòd ſi nõ fac balneum ex aperitiuis mollificatiuis, & doloꝝ ſedatiuis. vt ſunt althea, anethum, camomilla, fœnugrę. ſemen lini, meliloti, radices fœniculi, petroſilliĳ, parietarię, dauci, camepitheos milei ſol. cicorcę, endiuię, cicer ſacerdotalis. ſaxifragię & hmõi poſt quod in eius exitu dabis cõminutiuũ. vt ſupra nam balneũ eſt quid ſingulare in caſu iſto. qñ infirmus eſt fortis & non aliter: q̃m vbi eſſet debilis maius fortaſſe ſe-
H queretur nocumentũ quia debilitas virtutis expulſiuę in expellẽdo, quod ſi fuerit debilis appone loco balnei ſpõgias aut filtrũ in aqua balnei prius infuſum & expręſſum applica, & calidum cõuenienter, & ꝓdicta omnia cõſimiliter ſeruabis lapide exiſtẽte in viĳs, aut in collo veſicę, aut in virga. Comminutiuum lapidis. ℞. iuſtini. ʒ. i. lapidis iudaici. lyncis, ſpõgiæ. ana. gra. ſex. milei ſol. gra. x. cinnamomi. gra. iiñ. & cum vino aromati. ſubtili vt ribelo detur. Aliud fortius. ℞. litontripon. ʒ. i. ſ. lapidis lyncis, iudaici, ſpongię. ana. ℈. ſ. milei ſol. grana. v. cinnamomi grana. iiñ. aquarũ ſaxifragię, ſparagoꝝ. ana. ℥. i. ſ. pulucrizeť. & detur. vt ſupra. Ad idẽ lac factum de ſemine milei ſol. probatum eſt. Qñ vero lapis ſtabit fixus & nõ moucbiť tunc ſi eſt in renibus applica iuxta renes ventoſam, & aliã circa iliũ, & aliã ad pectẽ tortuoſe. ſ. vt trahať ad veſicam. Item operare ſi quieſcit in viĳs medĳs. Itẽ iniungas ſternutationes, motus fortes, et alia. vt ſupra dictum eſt in generali

rali de eo. Et nota ꝙ hoc caſu & eo tẽpore comminutiua, aperitiua calida ſunt ſuſpecta. quare cõuenientius dabũtur quę a ꝓprietate agũt, & non a qualitate quæ nõ erunt exceſsiue calida. & tu elige. Secundo ꝙ talia nõ fiant niſi prius pręceſſerint quę dicta ſunt ex enematibus, fomẽtis, emplaſtris. balneis, & hmõi mollificãtibus, & elargãtibus viam. Quòd ſi fuerit ſtans in collo veſicæ. & ꝓhibeat vrinæ exitum tunc patiens ponatur cum capite depreſſo, & eleuentur crura, ſiue anchæ & cõcutiatur, vt lapis in veſicam deſcendat. item manibus cõprimatur pecten expellendo lapidem ad inferiora. Itẽ introducatur vomitus fortis. & eſt hoc caſu multũ conueniens & ipſum ſi poteſt facias. item imponitur ſiringa cũ aqua expellatur ad intra. item deinde inijciantur ex dictis comminutiuis lapidem renum cum lacte, aut aqua raphani. itẽ & cõfert ſi incuruetur ſuper genua ſua & mẽbra omnia curuet. Itẽ ad hoc facit intromiſsio digiti in anũ & cum eo lapidẽ mouẽdo.

Si vero fuerit in virga retẽtus & ſperetur eius exitus tũc qñq; ſufficit maxime qñ eſt paruus ſola ſuctio facta cum ore. Quòd ſi fuerit magnus tunc per ſiringã inijcias olea mollificatiua anodina. vt ſupra pro qua via elargetur. aut ſi patiens eſt fortis ponatur in balneo. & eſt balneum cõferẽs ex dictis rebus. deinde cũ manu inuncta ex oleis dictis fiat expreſsio leuis qua moueatur lapis ad extra. Item ponatur virga in aqua calida decoctionis maluæ, violaꝝ, olei violati, mucillaginis altheæ, ſeminis lini & hmõi. & fricetur locus vice vna poſt aliã & memorare facere clyſteria lenitiua vnctuoſa magis. vt ſupra & ꝙ a fœcibus, & alijs ſuperfluitatibus inteſtina retineantur munda. Itẽ introducas fortes, ac frequentes ſternutationes. vt ſupra. Itẽ ad hoc maxime cõfert oleum in quo ebulliti ſunt cimices multi contriti ſi in eo plus ꝗ̃ tepido in vaſe aliquo exiſtẽte virga teneatur, immo creditur ꝙ etiã hoc modo iã egreditur veſica. Itẽ cimices ipſi cõtriti, & in foramine virgæ poſiti idẽ operantur. Et nota hic tres canones. Primus ꝙ non intromittantur inſtrumenta in virga niſi prius facta mollificatione cũ balneis, emplaſtris, vnctionibus, & huiuſmodi. Secũdus ꝙ vbi ſunt apoſtemata nõ intromittãtur. Tertius & ſępe memoratus, ꝙ a facilioribus inchoandum. Poſtremo qñ alia non conferunt oportet ſcindere virgam cum aliquo inſtrumẽto. ſed ſis cautus primo ligare virgã ſuper petrã verſus pectẽ ne rediret ad collum veſicæ & in vanũ laboraſſes, & infra ipſum anteꝗ̃ liges trahes cutẽ, & bene ad ſuperiora verſus pectẽ, vt cum redeat cutis vulnus cooperiatur. cõſidera. & poſtea cõſolida locum cum maſtice bono, & albumine oui. Quòd ſi fuerit in motu iuuant fomentationes, ſternutationes & ſimilia de quibus ſupra & paulo ante actum eſt. Ex tempore ſui eſſe, quia aut eſt incipiens, aut confirmatus, cura incipiẽtis eſt eadem cura ꝓſeruatiua, & illa iam poſita eſt in præcedenti rub. & tu ibi. Cura vero cõfirmati fit per ordinationem diætæ. vt ſupra euacuationẽ factam per pharmaciam, clyſter, phlebotomiam, per vomitum, & hmõi. vt ſupra. Itẽ per medicinas frangentes lapidem ꝓmittendo anodina mollificatiua, apritiua, elargatiua ex balneis, emplaſtris, fomentationibus, vnctionibus, et hmõi. Item per agitationes & motus factos laborioſe per ſcalas, & eqtando, vt ſupra, & ſatis clare poſitũ eſt. Et hic nota etiam pro pręcedentibus ꝙ ex eiſdem rebus fieri poſſunt confectiones ſolidæ, vt de electarijs exemplificatũ eſt. & nunc quidam vtuntur licontripon in forma ſolida.

Cimicũ oleum.

CVRA autẽ eius qui eſt ex apate calido procedat. primo curando apa ipſum ꝙ eſt cauſa lapidis faciendo phlebotomiã & adminiſtrãdo frigida actu & potẽtia in principio. deinde ad alia vt ſupra de eo. Ex emplaſtris, vnctionibus, vnguẽtis, clyſterijs, & hmõi. vt exigit tẽpus ipſius apatis. Quòd ſi fuerit ex apate facto, tunc adminiſtrẽtur, quæ ſunt calida & humida. mucillagines ſeminis altheæ, fœnugræci, ſeminis lini, camomilla, melilotum, anethum. & hmõi, permiſcendo hæc cũ frigidis vt exigit tẽpus morbi. & hoc aut per clyſter imponẽdo, aut dando per os, aut

A emplaſtrando, aut epithemando. aut vngendo & hmõi. Et conferunt amoniacum, bdellium, & hmõi. mollificatiua, diaquilon, etiã cum pinguedinibus, & huiuſmodi. vt ſupra de apate duro ipſoꝝ. & tu ibi. Poſtremo quantum ad curã addo electarium mihi ſatis in caſu noſtro efficaciſſimum. ℞. cineris ſcorpionis. ℥.ij. cantaridarũ abſciſis capitibus & alis. ℥.i. ſanguinis hirci exiccati. ℥.ij. cineris vitri, caulis non tranſplantati, cineris leporis, cineris caudæ tremulæ, cineris corticũ ouorum a qbus egreſsi ſunt pulli ana. ℥.iij. lapidis iudaici, lapidis inuenti in felle bouis, lapidis ſpongię, piperis, dauci, carui, ſeminis altheæ, gummi arabici, ſeminis ſaxifragiæ, milij ſol. ſiſeleos, carpobalſami, xylobalſami, ſpicæ nardi, capili ven. quatuor ſe. frigidorũ. ana. ℥.i. conficiantur cũ melle ro. doſ. eſt. ℥.ij. vſq; ad tres mane & ſero cũ aqua decoctionis cicerũ, & tribuloꝝ marinorum. Nec quiſquã me redarguat de prolixitate habita in hac materia. qm̃ accidẽs ipſum. ita mihi permoleſtiſsimum viſum eſt vt arbitrauerim neminẽ eſſe poſſe

B in eius cura plus ꝗ̃ copioſum. Deo laus ſemp. Nota vltimo ꝙ Aui. de dislocatione renum hic mentionem non facit. voluit. n. per ea quę dicentur de dislocatione veſicę tibi ſatisfactum eſſe quantum ad hoc, & tu ibi ſi placet.

De apoſtemate renum. Rubrica. 7.

APOSTEMA renũ eſt collectio materiæ in eis ſanguineæ. ſ. aut cholericæ, aut phlegmaticæ, aut melancholicę, aut ex his mixtę. quæ quidẽ ſiue a toto, ſiue a mẽbro ipſis cõicante tranſmittitur, aut ſequitur vrinæ multę replẽtis retentionẽ. aut ex lapide, & hmõi. excoriationem. Cauſæ autẽ primitiuæ recitatæ ſunt ſupra de pręſeruatione, aut poſſunt eſſe cauſæ apatis, & tu ibi, ſed inter alias hic memorat Aui. ſtricturã lumbarẽ, qua iuuenes noſtri multum delectantur & malenam cauſando dolorem cauſa apatis eſſe poterit. conſidera. Et ſicut diuerſificantur apata renum ex parte cauſarũ, ita ex parte loci, & ex parte terminationis ipſorum. Ex parte quidẽ loci, qm̃ quidam ipſorum ſciunt in ambobus renibus quędam in altero eorum

C tantum, & hoꝝ quoddam magis declinat ad latus concauitatis eoꝝ, quoddam ad latus panniculi velantis eos, & quoddã ad partem meatus emunctorij, quia poroꝝ vritidum, et quoddã ad meatum qui eſt ſuperius verſus emulgentes, & quoddam ad partem dorſi. Ex parte terminationis. Qm̃ quędam inſenſibiliter reſoluunẽ quędam ad ſaniationẽ veniunt. Et hęc terminãtur qñq; per vrinam, qñq; per ſeceſſum. nã qñ rumpitur apa, & eſt cõicans poris vritidibus, tunc cũ vrina ad extra pellit, qñ vero rũpitur ſuper renes verſus emulgẽtes tunc ſanies qñq; per ipſas hepar ingreditur vſq; ad gibbum, deinde a gibbo ad meſaraicas & de ipſis ad inteſtina, & hæc eſt mala terminatio cõparatione primæ. quia fit per trãſitum ad membrum nobile, quo ipſum multum nocetur, & tu cõſidera. Item aliqñ expellitur materia iſta ſanioſa ad concauitatẽ aliquã, vnde indigeret apertione quemadmodum in alijs fit apatibus. Et pro dictis & ſequẽtibus nota ꝙ apata renum faciliter in lapidẽ conuertuntur, calida facilius rõne

D agentis cauſæ, frigida vero facilius rõne materię. ſed abſolute frigida ſunt ad hoc aptiora. Et ordo quẽ addo i ipſis fit iſte. vt Gentil. Nã primo phlegmaticũ, deinde melancholicũ. tertio ſanguineum. quarto cholericũ. raro tamen eſt ꝙ calida ad petrificationẽ deueniant, & calida cholerica plurimũ accidunt iuuenibus & pueris ſanguinea, & frigida, ſenibus, ac mulieribus. Nota ſecũdo. ꝙ qñ cũ apate calido renũ erit febris, & alienatio quę cõtinget magnitudine apatis, cuius ſignũ continuatio, et magnificatio fe. & cũ his erit nigredo lingue, dolor capitis, & hmõi, tunc tale erit mortale, ꝙ ſi ſigna apparuerint digeſtionis & alia bona, tunc ſperandũ erit de ſalute. Nota tertio ꝙ in apoſtemate renũ egrediẽ qñq; pinguedo, qñq; pilus rubeus ad magnitudinẽ palmi. Pinguedo autẽ renalis in ſuperficie vrinę apparet, ꝙ ſi fuerit pinguedo a ſubſtantia membroꝝ veniẽs, vt in hectica, tũc illa erit cõmixta cũ ſubſtãtia ipſius vrinę. vnde videbitur pinguoſa tota. Et quidã

curioſi implent vrinale aqua calida. Quòd ſi in ſuperficie natabit pinguedo, tunc a renibus iudicatur, ſi nõ a membris, et qñ cum a renibus venit modico tẽpore ſtetit cum vrina. & ideo nõ potuit fortiter cõmiſceri, quod ſecus cõtingit qñ a membris venit. & eſt ꝓportionabile ei ꝙ dictũ eſt de dyſenteria qñ venit a ſuperioribus, & qñ ab inferioribus inteſtinis. & tu ibi. Pilus generatur rubeus ſequens colorẽ renũ, & eorum cõplexionem, & longus dato ꝙ ipſi non ſint longi, quia trãſit per meatus, ſiue anfractus eoꝝ per quos bene poterit elongari, ſiue longus generari, vt in alĳs locis. Quarto ſcito ꝙ calida cito ad duritiem veniunt propter fortẽ reſolutionem qua ſubtile reſoluitur. & hoc voluit Aui. xviĳ. tertĳ. vbi de his. Et ſcito vltimo ꝙ apoſtemata renum dura ſunt ad ſanandum, & quando prolongantur curam nõ recipiunt. extenuant corpora, & ad ſpaſmum ducunt. et ideo in eorum cura feſtinabis. Itẽ frequenter cadunt in ea patiẽtes cum prolongantur in hydropem propter minorationẽ vrinæ, & conuerſionem ad locum vacuum. vt ſupra de hydrope.

Signa demonſtratiua apatis calidi ſunt febris inſeparabilis, & maxime qñ eſt ex multa materia, ex pauca autẽ non neceſſario fit quę quod febris inducit motus cõcuſsiuos. vt accidit in quartana propter vapores qui a renibus eleuanẽ ſpondilibus cõicatos. Et eſt dolor magnus, grauatiuus, inſeparabilis, extẽſus ad ſuperiora & inferiora cũ conſtrictione ventris, & maxime qñ eſt verſus concauum, & dum eſt magnũ impeditur trãſitus vrinę. Et locus eſt ad tactum calidus. Et adeſt ſitis vehemẽs. Abominatio. Vomitus cholerę. Malitia anhelitus. Et alienatio, et maxime qñ eſt veniens per compaſsionem ad ſuperiora. Et eſt vrina ſubtilis cum igneitate, cum colore faciei tendentis ad citrinum. Quòd ſi fuerit ex ſanguine febris erit minor, & vrina groſsior, rubicunda cum colore, faciei rubedo. Cum venit ad collectionem dolor, & feb. augẽtur. Poſt autem eruptionẽ eius remittuntur accidentia. iuxta illud Senis circa generationem ſaniei, & tũc vrina fit ſpiſſa ſanioſa. Quòd ſi bona fuerit eruptio procedẽt accidentia minorando. ſi vero mala peiorando. Et eſt feb. in apoſtemate calido cum rigore & frigiditate extremorum, & proprie manuum, & pedum, & eſt in lumbis ardor a latere renis infirmi, & ſunt egeſtiones cholericæ, in coqꝫ vt dictum eſt accidit ſtranguria.

Signa frigidi ſunt grauitas in lumbis, & cõfinibus ilioꝝ extenſio. & cũ his eſt qñqꝫ mollities faciei, oculoꝝ, & totius vt accidit cacheticis cum defectu ſignoꝝ calidi & duri. Et apparẽt ſigna phlegmatis ex parte alioꝝ vt puta ex parte vrinę, & egeſtionũ. Item ex parte regiminis. Et ad hoc facit ætas, complexio, habitudo, & quia ocioſe degit & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit melancholicum vrina erit glauca cum extenuatione membroꝝ inferiorum & cum eorum ſtupore & cum reliquis quę demonſtrãt multiplicationem humoris melancholici, vt ſunt egeſtiones, regimen, complexio, color faciei, & huiuſmodi.

Signa ſi talia apoſtemata fiẽt per viam defluxus fiẽt ſubito, & eorum accidentia dicta ſubito apparebunt, & in toto vel parte pręcedent ſigna repletionis. ſed ratione debilitatis partis tantum.

Signa. Quòd ſi cõtigerit in rene dextro facilius iacebit ſup latus dextrũ ꝗ ſiniſtrũ, immo cũ iacebit ſuper ſiniſtrũ ſentiet vt pondus ſuſpẽſum. Et ecõtra ſi fuerit in ſiniſtro.

Et ſi dolor extẽditur verſus hepar. eſt etiã ſignum ꝙ eſt in dextro. ꝙ ſi extendiẽ ad partem veſicæ ſignum ꝙ eſt in ſiniſtro. & ſi ad vtrãqꝫ partẽ declinauerit ſignum ꝙ eſt in vtroqꝫ. Cumqꝫ apoſtema fuerit in ſuſpenſorio, & panniculo velante, tunc dolor fit acutus, & patiens clamat, nec poteſt ſtare in vno loco, & augetur grauedo ꝓhibens erectionem, & ſternutationem, & tuſsim. & quando reſupinatur, fit dolor leuior. & cum iacet ſuper ventrem augetur, & propterea quia ſuſpendit renem. Quòd ſi fuerit in ſubſtantia renum eſt grauitas cum pondere maior ꝗ̃ dolor, quia renes ſunt pauci ſenſus.

Renes pauci ſenſus.

E Signa apatis duri grauitas vehemẽs in renibus percepta cum qua non eſt dolor de quo ſit curandũ, niſi qñ fieret ſucceſsione calidi i quo reſeruatę eſſent aliquę partes calidæ. & per illas in eius motu dolor cauſaretur. Item eſt tenuitas piſidum quia prohibetur eorũ nutrimentum ꝓpter cõitatem ſtupor ambarũ ancharum cõicata frigiditate eis ab apoſtemate. Itẽ & crura ipſa ambo ſtupefiũt propter frigiditatem cõicatam, & extenuantur inferiora, quia per apa prohibetur tranſitus nutrimenti, & etiã debilitatur virtus ab eo. Itẽ vrina eſt pauca, quia renes debilitati paucam trahunt aquoſitatem, & eſt ſignum cõmune. Item eſt tenuis propter oppilationem. vt ſupra & hæc ægritudo multoties producit ad hydropem.

Prognostica quando apa renum terminatur ꝑ viam vrinę bonum; & ſi per viam ſeceſſus malum, nam tunc oportet per hepar trãſire, & per meſaraicas ad inteſtina. qñ autem terminatur ad locum concauum, et venit ad locũ qui aperiri poteſt per phlebotomiã minus malũ.

F vnde multoties eſt aliquid capitis apatis ad exteriora decliue. quare per ſe rumpitur ad exteriora. vt Aui. eſt ꝗ̃ minus malum. Qñ apoſtema calidum eſt in rene cũ febre, deinde accidit permixtio rationis propter ipſum apoſtema cõicari velamini eſt ſignũ mortis. Apata renum velociter conuertunẽ ad lapidem. Qñ ægritudo tranſit primos dies cum criſi laudabili, & apparentia vrinæ groſſæ, & ſedimine multo exhibitis quę conueniunt facile curatur. ꝙ ſi vrina fuerit ſubtilis, clara, aquoſa tũc facile curatur, & cõitate prolongatur ægritudo, & in ſcliroſim conuertitur, vel ad cancrum. Apata dura vtplurimũ ſunt ex melancholia. & ad vltimum perueniũt ad collectionẽ ſaniei, & virus, & in lapidẽ conuertuntur. Omne apa renũ aut reſoluiẽ. aut collectionẽ facit. aut induratur, & eſt peius. Qñ apata renum prolongantur, & indurantur nõ recipiunt curam, & corpus tandẽ ad hecticam, & mortem perducunt. Qñ vrina perſeuerat alba indicat duritiem futurã, & dubellati, & cũ perſeuerat alba viſcoſa eſt malũ

G ſignum. & ſi eſt rubea & ſedimen laudabile, tunc apoſtema digeritur. Quando apa rumpitur tũc accidit tremor, rigor, & feb. & ſanies veniens ab apoſtemate rupto eſt cũ vrina multum mixta. ꝙ ſi ex veſica nõ ſic eſt mixta, & in fundo reſidet, quę quidẽ ſanies ſi fuerit alba leuis non fœtida. ſic cũ vrina exiens erit bonum ſignũ, & melius ꝗ eſſe poſsit. Quòd ſi contrariũ acciderit contrarium iudica, & maxime qñ accidentia non videntur minorari multum.

Apata renũ ſequuntur durities, lapideitas, hydrops, etc. & breuiter quando vrina eſt multa cũ bona reſidentia, & ſanie alba æquali ſine fœtore cum mitigatione fe. & accidentium bonũ, et ſignum euaſionis. Quòd ſi fuerit vrina globoſa, cum ſanie, fœtida, & ſubtili. & non cum alleuiatione feb. & accidentium, tunc eſt ſignum mortis. Et qñ ægritudo prolongaẽ, & vrina eſt alba, & tenuis, & ſic perſeuerat ſignum incurationis. Apoſtemata illaꝝ partium in corporibus macilẽtis ſunt valde periculoſa, quia in eis deficit calor & humiditas ad digerendum. Apoſtemata

H talia in ſenibus ſunt dura ad curandum.

Cura. Canones vero diuerſificantur ſm diuerſitatẽ diſpoſitionis apatum. qm̃ alĳ ſunt attendendi, qñ ſcilicet apa eſt in principio nõdum ſaniatum. & alĳ qñ ſaniatum eſt. In principio itaqꝫ apatis renum hi ſunt obſeruãdi canones. Primus ordinatio diætæ. Secundus eſt diuerſio & euacuatio cauſę antecedentis. Tertius eſt alteratio malæ qualitatis renibus ipſis ab ipſa materia cõicatę. Quartus eſt adminiſtratio diuerſoꝝ medicaminum in diuerſis tẽporibus apoſtematũ. Quintus eſt accidentium correctio.

Et initium faciens a calidis vt ducem ſequar tãquam ab eis quę vt frequentius eueniũt de ſanguineo primo dicere arbitratus ſum, in cuius cura in principio ordinetur diæta ad cõtrariũ cauſæ. vt ſupra ſæpe de doloribus & ſanguine. vt de ſoda ſanguinea, & hmõi. Nã frigida cõueniunt & humida, vt. iĳ. trac. & tu ibi. Et hic ſcito ꝙ dato ꝙ ſemina frigida vt ſic cõuenirẽt, tñ quia prouocatiua,

& ductiua

& ductiua materiarum ad locum nõ ſunt adminiſtranda
maxime ante digeſtionẽ, & euacuationẽ, quia timetur de
augmento apatis. vbi autẽ medicus ſecurus eſſet de pauci
tate materię ſecus eſſet. ſed quis nõ hęſitat in princ. multã
adeſſe materiam, & hoc voluit Auic. dũ inquit. Et nõ des
in potu ſemina, & pilulas quę ex eis ſunt et proprie corpo
re non mũdificato. poſt autẽ digeſtionem & euacuationẽ
da panatam cum ſeminibus frigidis, & alia diuretica frigi
da. Itẽ in principio euitetur vinum etiam lymphatum &
aqua frigida. de qua in complemento ſequentis canonis.

SECVNDVS cõpletur phlebotomia ſiue fuerit ſan-
guis groſſus ſiue cholericus ſubtilis. Nam fac immediate
phlebotomiã ex baſilica eiuſdẽ partis, & quidã immedia-
te faciunt ex dextra, vt ex fonte euacuent. & ſi plenitudo
fuerit magna & accidẽtia infeſtauerint poteris facere de
ſaphena exteriori eiuſdẽ lateris. verũ eſt ꝙ laudatã ab Aui.
& alĳs phlebotomia venę quę eſt ſub poplite. ſed nõ eſt
in vſu, & cum difficultate reperitur. & ideo vt Gẽtil. non
prorumpas ad eam. Item ſi nõ poteſt fieri phlebotomia
applicentur ventoſę cũ ſcarificatione in naribus aut circa
ſpatulas. vt videbitur decẽtius. aut ſanguiſugas. nam ipſe
etiã conferunt etiã potenter hęmorrhoidibus venis appli
catę: vt infra. Secundo cõpletur cum euacuatiõe humo-
rũ qui peccãt cum ſanguine in tali caſu q ſunt vtplurimũ
calidi cholerici. qui euacuari debẽt cum medicinis leniti-
uis. vt ſunt caſia cũ aqua caſei, aut thamarindis, aut cum
prunis mãna, & huiuſmodi. & non cũ medicinis fortibus
vt quidã volunt, & male operantur eo, ꝙ per tales mate-
rię trahuntur ad locũ renum. Vnde Aui. Et oportet ne ſo-
lutio ſit laborioſa & fortis, & magnificetur nocumentum
propter humorem plurimum effuſum ad inteſtina vicina
renibus, & hęc euacuatio cõuenientius fit cũ clyſteribus.
Vnde Aui. clyſteria. n. ſunt magis peruenientia ad ipſa cũ
fixione virtutis ſuæ, & cum hoc non faciunt deſcẽdere ali
quid deſuper ſicut deſcendere faciunt ea quę bibuntur, et
proprie ſolutiua. Ex qbus infertur ꝙ oportet ipſum cly-
ſter eſſe leue, & non forte. vnde non trãſcendas tale quale
eſt caſia. Vnde Aui. Et caſia quidẽ eſt res congrua in cura-
tionibus renũ, manna benedicta, et huiuſmodi. Infertur
ſecundo ꝙ aloes etiã poterit exhiberi cum a remotis non
trahat. nam eius virtus ad hepar fortaſſe non peruenit. &
tu conſidera. Itẽ conuenit in hoc caſu vomitus leuiter fa-
ctus. Et hic nota ꝙ ſi res daret inducias, & digeſtio poſſet
præcedere euacuationem congruentius eſſet, & hoc vo-
luit princeps cum inquit. & ſi eſt poſsibile vt humor tẽ-
peretur. deinde ſolutione educatur poſt, eſt melius. Cly-
ſteria autem fiant ex maluis, viol. mercuriali, bliti, ſpina-
chĳs; oleo viol. caſia, thamarindis, & hmõi. & ſunt fri-
gida & humida. vt de ſoda ſanguinea cholerica. & ſi eges
ſtypticis propter fluxum ex ro. myrto, plantagine, & hu-
iuſmodi. hęc autem euacuatio ex clyſteri ſi pręcedat phle
botomiam cõgruentius erit. Item & poſt phlebotomiam
reitera vt opportunum erit. Ex potibus remittentibus
acuitatẽ ſanguinis ſunt digeſtiua poſita ſupra quarto trac.
feruorem ſanguinis remittentia, ſed tu bene conſidera, ne
ſint diuretica ſaltem in principio ante euacuationẽ ea ad-
miniſtrabis. Sed fortaſſe hic quæres qd ſentio in exhibi-
tione aquæ hordei, aut aquę abſolute in caſu noſtro. Ad
hoc reſpondetur primo de aqua hordei, cum Aui. inquit.
Et aqua quidem hordei eſt ex eis quibus eſt adhærẽdum,
& oportet vt nullo modo dimittas; ſcilicet eã, & hoc ha-
bet verum maxime in calido ſanguineo, & cholerico. eſt
enim infrigidatiua, lauatiua, abſterſiua, & huiuſmodi. &
ideo valet vt potus & vt medicina. De aqua vero frigida
dicatur tãtum ꝙ ante digeſtionem & euacuationem ma-
teriæ nullo modo regulariter cõpetit eo ꝙ materia in lo-
co incurret, & prohibet eius digeſtionem. ſecũdo ſua ſub-
tilitate penetrans ad renes ſecum duceret aliquid de ma-
teria faciens ad augmentum ſequens ex eius infrigidatio-
ne & humectatione. Dico ſecũdo ꝙ licet ita ſit tñ coacte.
qñ ſcilicet magis intendimus ad accidens q̃ ad cauſam eo

A ꝙ propter inflãmationem reſoluitur infirmus. danda eſt
aqua frigida ante digeſtionẽ & debet dari pauca quanti
tas eius munde, & clare pro vice & paulatim deglutiri, et
ſi cum ea ponitur aliquid zucchari conuenientior erit, &
non tantum prohibebit digeſtionem. paulatim autem &
in parua quantitate melius ſitim, & inflãmationẽ extin-
guit. vt tertia primi. de regimine aquę & vini. multa autẽ
ſubito non ſic digeſtionẽ magis impedit. aqua autem ca-
lida, & ſimiliter omne calidum videtur nocere.

Tertius perficiẽ cum frigidis intus & extra applicatis
ex potibus, vnguẽtis, embrochis, emplaſtris, & hmõi. Et
ſunt ſolatrum. lactuca, ro. nenuphar, viola, malua, vmbili
cus ve. vnguẽtum populeon, oleum ro. myrtinum; ſanda-
li, raſura eboris, folia ſalicis, vitis & hmõi. vt ſupra de de-
bilitate eorũ & de dolore eorum. Et quia ex cõſimilibus
cõueuit fieri balneum, ſcito ꝙ balneũ factum ex his actu
calidũ non cõpetit ante digeſtionẽ & euacuationẽ ꝓpter
cauſam dictam de ſeminibus. et hoc regulariter. Vbi vero
B accidẽs eſſet forte & intenderemus mitigationi eius non
inconueniret balneum anodinum de quo in de dolore.

PRO EXPEDITIONE quarti, attende. primo ꝙ in
principio talis apoſtematis oportet applicare frigida, &
ſtyptica intus, & extra quæ materiam repellant & ipſam
ad renes deſcendere prohibeant. vnde confert emplaſtrũ
ex ſandalis. violis. roſ. ſolatri, raſura cucurbitæ; aceto, &
aqua roſ. Item & pãnus infuſus in oleo roſ. aceto, & ſuc-
co ſolatri. Item epithemata ex ſpeciebus cerotĩ ſandali-
ni deſcriptione Meſ. cũ aqua ſolatri. ro. aceto & huiuſmo-
di. de quibus ad plenum de apoſtemate calido hepatis ſto
machi. de apoſtematibus calidis capitis & alioꝝ mẽbro-
rum. & tu ibi. Et ſcito ꝙ epithemata ſunt conuenientio-
ra cæteris quę ad extra applicantur: & ideo plus de ipſis
Auic. propter ſubtilitatẽ eorum. nam facilius penetrant.

Item aduerte bene hic ꝙ qñ applicãtur epithemata, aut
talia frigida renibus ꝙ vitare debemus ſpondiles ne nu-
cha & ipſi nerui ſua lędãtur frigiditate, ſed ſuperponitur
C loco qui eſt inter coſtas mẽdoſas, & anchã dimiſsis ſpõdi-
libus ad latus, & ſic ſtent continue petię ſic infuſę frigidę.
Item ex bibitis aqua endiuię cũ ſucco berberis granatoꝝ
citoniorum. Itẽ oxyzacca. vinum granatoꝝ, aqua planta-
ginis, acetoſæ, & hmõi ſtypticorũ. Et hic aduerte ne ni-
mium frigidis, & ſtypticis vtaris, ne materia in lapidem
conuertatur ad quẽ proni ſunt ipſi renes. Secundo vt ſu-
pra in princ. capituli ꝙ cũ dantur tales potus debent eſſe
multę quãtitatis reſpectu potuũ qui dantur in alĳs diſpo-
ſitionibus propter longitudinem viæ: vt ſupra de diſpo-
ſitionibus pulmonis. Cõueniũt & q̃maxime clyſteria ex
rebus frigidis cõfecta vt ex decoctione ro. cũ oleo ro. vio-
lato, quę clyſteria poni debent actu frigida. nec in eis de-
bet poni ſal, quia ex ipſis quęritẽ ſimplex alteratio, vnde
ex ſimilibus confice vt videbitur expedire.

Trãſacto principio. vt cum augmentũ ſucceſſerit, & eſt
intẽtio non tantũ ad fluentẽ ſed ad fluxam materiã, opor-
tet cum calidis reſolutiuis, abſterſiuis, mundificatiuis, &
D maturatiuis procedere nõ omittẽdo vt repercuſsiua vin-
cat ad proportionẽ duplam vel circa reſpectu reſolutiuo-
rum. Hæc autẽ reſolutiua, & abſterſiua & hmõi ſunt ſem.
lini, fœnugręcũ, althęa, camomilla, melilotũ, ſpica, ameos
aniſum, hypericon, & ſic de alĳs calidis renalibus, & ano-
dinis. de quibus in dolore renũ & in prin. cap. Tu itaque
in augmento hęc cũ repercuſsiuis cõmiſce ad proportio-
nem duplã vt dictum eſt. vt verbi gratia. ℞. ſolatri roſ. an.
M. i. ſandaloꝝ ru. ℥. ſ. florum camomillę. meliloti. añ. M. ſ.
ameos. ʒ. ĳ. bulliãt in aqua & poſt leuem eoꝝ bullitionem
infundantur petię linię duplicatę, & tepidæ apponantur
locis dictis, & reiterentur, & ſi additur aliquid aceti me-
lius. Vel. ℞. ſucci ſolatri. ſemperuiuę. ana. ʒ. iiĳ. aquę roſ.
ʒ. ĳ. aceti. ℥. i. aquę decoctionis aniſi; anethi, hypericon,
ameos, liquiritiæ. ana. ad libitum. ℥. vi. miſceantur & in-
fundantur petiæ, & tepidæ applicentur. Et ex his cõſimi-
libus confice vnguenta, emplaſtra & hmõi cum farina fę-
nugræci.

nugræci.ſeminis lini,frumenti,hordei,& hmõi miſcendo
vt dictum eſt. Item fac epitemata ex oleis ipſis cũ panno
laneo,& vt ſupra epithemata conuenientia. Et ſicut per
exterius applicanẽ hæc ſic adinuicem mixta ſic facito per
interius.ſed primo ſis bene ſollicitus ꝙ præceſſerit, & cõ-
tinue fiat euacuatio materiæ antecedẽtis & diuerſio cum
phlebotomia,ventoſ.applicatione ſanguiſugarum.& hmõi.
Vnde hoc caſu ad ĩtra poterit dari verbi gratia.℞.emul-
ſionis ſeminum cõium. ℥.ij.aquæ endiuiæ. ℥.i.ſ. vini gra-
natorum.℥.ij.miſce. Et cũ pręceſſerit augmentũ verſus ſta-
tum magis dari poterit ſyru. de bizantijs cum ſyr. roſ.vt
℞.ſyr.ro.aut de myrto.℥.ij.ſyr. de bizantijs. ℥.ij.aquæ en-
diuię.℥.ij.miſce. Sed hic nota ꝙ tu debes multum aduer
tere ad ſubſtantiã humorum, ſi eſt groſſus aut ſubtilis. nã
ſm hanc varietatẽ oportebit te moderare ex parte fortiũ
Canon. et debiliũ medicaminũ, quem canonẽ in memoria tene-
in omnibus ſequẽtibus. Tu itaq; in confectionibus electa-
rijs & hmõi conſimiliter procede. Nã vt ſupra ꝓcede etiã
cum enematibus rõne euacuationis & alterationis.nã in-
ter alia remedia efficaciora habenẽ, & ſemper ſis memor
ſi adeſt fe.& intenſa aut non,quoniã ipſa facit ſic plus aut
minus augere proportiones frigidorum ſuper calida.

In ſtatu cum conſimilibus procedes, vt in de augmẽto
dictum eſt miſcendo frigida cum calidis in æquali propor
tione,& plus de frigidis ſi ad hoc feruor grandis ipſius fe.
te cõpellit. vt ſupra.Da per interius calida diuretica. mi-
xta cũ frigidis ſtypticis augendo proportionẽ calidorum
ſupra frigida. vt dictum eſt,vt ſyr. de radicibus,aut de bi-
zãtijs, aut acetoſum cõpoſitum cum ſyr.de myrto ro.aut
oxyzaccarã ſolam aut ea cum vino granatorum ſucco ber-
berum,& hmõi aquæ plantaginis,aquæ ſolatri, & cęteris
frigidis ſtypticis.de quibus copioſe de dyſenteria inteſti-
nali.Itẽ clyſteria cõſimilis intẽtionis ex oleis,ſuccis,deco
ctionibus & hmõi. vt clyſter factum ex oleo ſeminum li-
ni,liliorum alborum,ro.vio. cum decoctione ꝓportiona-
lium ex ſuccis & alijs.de quibus actum eſt.

In declinatione vero ipſius reſolutiuis plus vtere ea in-
tus & extra exhibẽdo ex quibus ſunt diuretica calida di-
cta in princ.cap. & anodina de quibus actũ eſt quæ com-
miſce adinuicẽ.vt videbitur expedire. addẽdo etiam ex
frigidis aliquid ſi feruor ſit feb.grauãs. Itẽ dabis ſyrupos
aperitiuos,& decoctiones aperitiuas,abſterſiuas,mũdifi-
catiuas,reſolutiuas fortes, & debiles vt decebit & conſe-
quẽter maturatiuas. Itẽ lac cum ſucco fœniculi, quod eſt
ſingulare,& emplaſtra,vnguẽta, epithemata applicabis,
& clyſteria ex oleis dictis, & expoſitis ſimplicibus ſupra
de debilitate renum. & tu cõpone. Et hic nota ꝙ aperiti
ua & mordicatiua,vt piper & hmõi.non debent admini-
ſtrari in apoſtemate renum niſi propter eius magnitudi-
nem,vt natura fortius irritetur, quo caſu ſint mixta cum
cum mollificatiuis,& ſit mollitiuorũ ad ea proportio tri-
pla.& hoc voluit princeps de cura eorum hic.item cõpe-
tunt.Secundo qñ humor eſt viſcoſus groſſus cuius groſsi-
ties & viſcoſitas emẽdari nõ poterit a debili. ꝓpter quod
oportet vt medicus curans ea conſideret ſubſtantiã ma-
teriæ.vt ſupra, nam quãtitas maior & viſcoſitas & hmõi
inducunt diuerſas intentiones in mente medici ex parte
doſ.vt dando plus aut ex parte fortitudinis medicinę. Et
aduerte vt ſemꝑ a minus acutis incipias. nam acuitas eſt
cauſa ſolutionis continui, & augmenti apoſtematis. facta
autem ipſius reſolutione materiæ ipſa ſana permanebũt.
Propter quod aduerte diligenter omne tuum ſtudium.
omnis tua cura eſſe debet circa reſolutionẽ apoſtematum
interiorum,quę quidẽ cum fieri nõ poſsit ſtude ad matu-
rationem eo caſu qui nunc dicetur. Secundo.ꝙ ſicut va-
riaſti medicinas ſm varietatem temporũ, ita te oportet
variare diætã, & ſi releges quæ dicta ſunt ſupra in multis
locis de apoſtematibus aliorum mẽbrorum, & maxime de-
pleur.non nocebit,tu itaq; recurre ibi.

Cum autem peruentum eſt, vt apã ad maturationem,
& ſaniationem veniat & non ad reſolutionem, tũc opor-
E tet primo vt quamcitius fieri poteſt apã maturetur. nam
quanto plus materia ſtat in membro, tanto plus lædit.
Secundo,ꝙ quia mala complexio eſt aliqñ cauſa ne mate
ria maturetur,eo ꝙ debilitat virtutẽ, debet medicus etiã
diligenter attendere in remouẽdo eam, aut eam remittẽ-
do,& cum quibus iam habitũ eſt. Et ex emplaſtris for-
tibus in maturãdo ſunt ficus elixatæ cum aqua mellis, &
qñ fortificatur cum ireos, & qñ fortius cum mezereon.
Item ad hoc ſemen lini,amilum,ſquinãtum, ſpica, came-
pitheos,polium, petroſellinum, etiam ad intra exhibita
per interius aut ſuperius aut ad extra applicata. Ad idẽ
maturatiuũ.℞.farinę fœnugræci, vel tritici lib.ſ.radicum
altheæ,liliorum alborum,camomillę.ana.M.i.radices deco-
quantur &c.& in aqua decoctio. diſſoluantur,adipes an-
ſeris,gallinæ cum oleo liliorum. ana. ℥.i.fiat emplaſtrum.
Aliud Iſaac.℞.caricarum albarum,dactylorum pinguium
paſſularum enucleatarum,radicis altheæ,fœnugręci, ſem.li-
ni.ana.℥.i.terantur &c. & cũ axungia gallinæ fiat empla-
F ſtrum. Et ex conſimilibus cõpone vt videbitur. hęc etiã
ad ĩtra ordinari poſſunt cũ clyſtere, & tu te ordina ad ea.
Tertio.vt cum peruentũ erit ad ſaniem,quod cõprehen-
detur ex pulſatione cõtinua, & ex doloris & febris miti-
gatione.iuxta illud Senis.xlvij.Aphor.ij.Sectionis, Dum
pus conficitur dolores, ac febres accidunt magis, q̃ iam
confecto.procede cum aperiẽtibus ipſum apã & cum diu
reticis fortibus,vt ſunt ſemẽ agni caſti,& acorus, quibus
ineſt proprietas ꝓuocandi cum virtute laborioſa,et inter
fortiter rũpentia eſt elleborus. Itẽ aqua deco. caulium, ſe-
rapinum,fœnugręcum,parietaria,ireos & hmõi. Aut.℞.
aquæ decoctionis cauliũ, & limaciarum cum corticibus
ſuis, & diſſolue in ea mellis.℥.ij.ſerapini. ℥.ij.fœnugræci.
℥.i.ſ.parietariæ.℥.i.olei irini. ℥.i.& immitte cum clyſteri.
De rumpentibus apã ad intra recurre ad ea quę de apo-
ſtemate hepatis,ſplenis,& aliorum membrorum dicta ſunt.
Itẽ da eo caſu diuretica fortia, cũ modo tamen vt ſupra.
Et nota ꝙ ſternutatio eſt maxime cõferens in aperiẽdo
G apã extrinſecum,& ideo ea vtere. Vnde ſic procede, quia
primo applica maturantia. deinde in crepuſculo da ape-
rientia ſiue prouocantia, vt eſt ſemen agni caſti,acorus &
huiuſmodi. Quòd ſi nõ rumpitur adminiſtra clyſteria rũ-
pentia ex dictis,& per ſuperius cõſimilia. Deinde appa-
rente ſanie da mundificantia.facta autẽ apertura quia ſa-
nies apparebit in vrinis, da tunc lauantia abſtergentia ex
aqua mellis,zucchari ru.aqua hordei cũ mel. vel zucch.
cum lacte & hmõi. de abſterſiuis in allegatis locis ſm, ꝙ
exigit diſpoſitio,& conueniũt in hoc maxime ſemina fri-
gida diuretica. Et facta conueniẽti abſterſione per intus
per potus ſpecialiter da glutinantia & conſolidantia ex
trochiſcis de charabe.de luto armeno cum lacte vaccino
extincto cum chalybe,& alijs conſolidatiuis ſupra de dy-
ſenteria inteſtinali vbi recurre etiam pro abſterſiuis. Itẽ
ibi dabis abſterſiua poſt duas horas,vel circa, deinde cõ-
glutinatiua,& ſic facies bis in die. Et ſicut actum & pro-
ceſſum eſt de cura eius,quod eſt ex ſanguine,ita procedẽ-
H dum eſt in cura eius,quod eſt de cholera addẽdo quidem
intenſiora frigida & remiſsiora calida in cholerico conue
niunt,& ideo cum accidit cum eo feb. etiam ratione feb.
oportet multũ te in calidis moderare. Secũdo ꝙ in prin-
cipio competit phlebotomia diuerſiua & non euacuati-
ua,vt in ſanguineo, & niſi eſſet cum ipſa cholera ſanguis
admixtus.Item non competit etiam in diuertendo tanta
ſanguinis extractio vt in ſanguineo. Tertio cum materia
iam eſt fluxa non competit phlebotomia, nec applicatio
ventoſarum cum ſcarificatione, vt ſit ſicut in ſanguineo,
& ideo bene conſidera.

In cura autem frigidi phlegmatici ipſos obſerua cano-
nes. Qm̃ primo ordina diætã,quę nullo modo ſit ex ape-
ritiuis,aut diureticis,vt ſupra. Secundo fac diuerſionem
cũ phlebotomia, ventoſis, & hmõi. Tertio euacuationi
ſis ſollicitus,& etiã materiæ antecedenti. Quarto ſi ma-
la complexio frigida debilitat ipſam cum calidis datis

ſm

ſm varia ingenia, vt ſupra mitiga. Quinto diſtingue tempora, in quibus diuerſimode te habebis, vt in principio cum ſtypticis nõ frigidis, ſed in actiuis temperatis. Quòd ſi inuenire non poteris commiſce calida cum frigidis, & ſic procede commiſcendo vſq; ad declinationem. nã ſemper tua intentio debet eſſe ad reſolutionem ipſius. Quod ſi fieri nõ poteſt matura, & aperias cum aperitiuis maturatiuis intus & extra applicatis. vnde cum reſoluentibus pone aperitiua intus & extra maxime facta purgatione. Et laudantur in calida reſoluentia poſita cum aperitiuis, laurus, folia eius, ruta, & huiuſmodi, cum clyſterijs. & per ſuperius omni ingenio adminiſtratur. oleum enim laurinum & electarium de baccis lauri maxime valent in reſoluendo etiam vẽtoſitates corporis. Et pro cura ampliori recurre ad ea quæ de apoſtemate hepatis frigidi ſcripta ſunt. & tu ibi.

Accidit in eis etiam apoſtema frigidum melancholicũ aut quia materia melãcholica ad eos mittitur, & ſic fit incidendo, aut ſucceſsione ægritudinis acutę reſoluto ſubtili, & groſſo melancholico fluxo, &c. propter approximationem nimiam frigidorum. vnde ex cauſata frigiditate materia cõdenſatur & lapidificatur ſicut accidit phreneſim, in lethargiam mutari. vt prima tertij. propter approximationem nimiam frigidorũ, & ambo ſunt cauſa in hoc ne apoſtema maturetur. nam maturatio requirit caliditatis æqualitatem nõ exceſſam & etiam frigiditatis. in cura autem huiuſmodi quę difficilis eſt præmittãtur aliqui canones. Primus q̄ cura hæc pẽdet ex cura duri apoſtematis hepatis propterea ad eum recurre locum. Secũdus q̄ ſi conuenit phlebotomia propter peccatum ſang. melancholici peccantis, quod ipſa fieri debet de baſilica ſiniſtra vbi ſupra dictum eſt de dextra. Tertius. cum medicinæ cõpetant reſolutiuæ, tales non debent eſſe fortes vt ſupra de ſplene, & tu ibi ne ſubtile reſoluat & groſſum amplius ingroſſetur, ſiue petrificetur. Et ex iſto oritur Quartus. q̄ medicinæ tales debent eſſe plus mollitiuæ, q̃ reſolutiuæ, vt althęa, ſe. lini, & huiuſmodi. Quintus. q̄ debemus cõſiderare vrinam, quoniã ſi fuerit groſſa ſiue turbida cum bona quantitate ſignum eſt digeſtionis apoſtematis. et ex conſequenti debent tunc dari prouocãtia cum æqualitate. Deſcendens ad particulares, ordinet dixta in contrarium cauſæ. Secundo fiat phlebotomia diuerſiua ſi expedit, aut ſi euacuatiua conuenit ratione materiæ, peccãtis, et non aliter, quoniam noceret. Item fiat digeſtio qm̄ conſueuit hoc apoſtema dare inducias. Tertio. euacuatio humoris peccantis, de ꝗbus digeſtiuis, & euacuatiuis quarto tractat. Quarto. alteratio malæ qualitatis ſi expedit.

Quinto. ſm diuerſa tempora, pcede, diuerſimode, vt de alijs dictum eſt. Sed ſcito q̄ non ſic competunt repercuſsiua fortia vt in alijs propter ineptitudinem materiæ ad fluxum. vnde medicinæ, competunt calidæ, & humidæ, ſed in principio niſi facta purgatione abſtine ab aperitiuis, vt in alijs dictum eſt.

Medicinæ itaq; conuenientes, ad intra & ad extra applicari habent. Vnde maxime per os laudantur decoctiones ex althęa factę. Item ſi aſſumi poſſent ex ſe. lini, vel ſaltem da puluerem eius. deinde potet eam quæ eſt ex radice altheæ. & conſimiliter dicatur de fœnugræco & hmõi cum quibus ponantur ſuo tempore de aperitiuis plus & minus vt videbitur expedire. Itẽ conuenient brodia pinguia ex gallinis & huiuſmodi. cum aperitiuis ſuis. Laudatur in caſu cartamus. Item in potu ſaltẽ facta euacuatione cauſæ antecedentis laudatur potus ex diureticis factus in quibus diſſoluatur bdellium, & amoniacũ. Item deco. ex tribulis camomilla, meliloto, & polypodio. Itẽ ad intra vt ſupra fiant clyſteria ex his rebus mollitiuis, & continuentur qm̄ in apoſtemate renum vt ſupra eſt ſolennis medicina, & patiẽs ſtet poſt eorum impoſitionem, & tẽpore impoſitionis continue ſuper renes vt ſupra de cholica. Ad extra autem applicentur vnctiones, & emplaſtra mollitiua, & reſolutiua, vt ſupra de apoſtemate duro he-

A patis & ſplenis quibus locis omnino recurre. Et ex ſimplicibus conueniunt amoniacum, bdellium, ſerapinum, oleum de camomilla, nardinum, coſtinum, radix liliorũ, fœnugræcum, ſemen lini. Item maxime conferunt mucillagines ex his mollitiuis intus & extra applicatæ. Cõuenit in fine balneum ex mollitiuis. Item cataplaſmatur ex his. Item embrocæ cum petijs, ſpõgijs, cerota, vt ſupra de alijs. Valet cerotum de meliloto Meſ. Itẽ credo q̄ veſica plena mucillaginibus anodinorũ, vt althęę, ſe. lini, fœnugræci, & hæc maxime conferunt in eo q̄ eſt propter lapidẽ, vt quia dolor factus a lapide ſit cauſa aggregationis materiæ & apoſtematis, & his ſunt habẽdi canones. Primus q̄ te transferas ad ea quæ dicentur infra de cura lapidis, vt cauſa remoueatur. Secundus, q̄ propter dolorem talis in balneo eius mitigatiuo ponitur, de quo ſupra in quo balneo non debet multũ morari, neq; ipſum frequõtare, ne ex ipſo maior accidat materiæ diſſolutio, & fluxus ad renes, & ſic ſit cauſa apoſtematis maioris. & ideo **B** debet illud balneũ eſſe ſicut tepidum in ſua ſemper tepiditate reſeruatum vt ſupra. Tertius q̄ anodina ad extra applicare, & ad intus, vt ſupra de dolore eſt maxime conueniens. quàre ad ea intende. Si fuerit propter vlcus. apparet ex cura vlcerum in ſequenti ponenda rubrica.

Accidentia autem contingere cõſueta ſunt. dolor, & ventris ſtypticitas dicatur q̄ ſtãte apoſtemate cum dolore renum debemus primo adminiſtrare ſuppoſitoria ex melle, aut lardone, ſiue de ſapone, & ſunt cõuenientia multum, quia euacuant nõ trahendo. q̄ ſi non conferunt imponantur clyſteria lenitiua & fortia, qm̄ talia multum nocent trahendo de materia ab alijs locis ad renes. Sed ſcito q̄ ſi fuerit ſtypticitas trium dierum vel circa in apoſtemate calido optimum remedium eſt clyſter ex oleo ſolo factum, & melius ex violaceo, vel ro. & eo caſu abſtine a medicamine forti, a quo etiam in cura lapidis, vt infra, nam trahunt materiam ad locum vt ſupra, & cõueniunt clyſteria vnctuoſa, & ex pinguedinibus, cum quibus etiã **C** imponi poſſunt aliqua leuia prouocantia. Pro ſecundo autem antecedẽte nota q̄ omne ſtudium debet eſſe in ſedatione doloris. ſ. quando dolor eſt vehemens proſternẽs virtutem, vnde incipe cũ clyſterijs anodinis. deinde applica emplaſtra, & vnguẽta, & alia anodina, vt ſupra vſq; ad ſtupefactionem. Quòd ſi omnia hęc non ſufficiũt, faq; phlebotomiam, qm̄ quando ſic dolor non remouetur per clyſteria ſignum q̄ materia eſt calida ſanguinea, vt Gentilis. & hoc intellexit Aui. hic cum inquit. Et ſi non facit illud neceſſarium eſt vt alleuietur ſicut cum phlebotomia. Item applica ventoſas cum ſcarificatione. Quòd ſi non ex earum ſcarificatione ſedatur dolor, ſeda ipſum cum lana ſucida & infuſa in oleo camomillino, aut cum oleo cõi ſi primum haberi non poterit. Item applica ex anodinis iam ſupra ſæpe memoratis de dolore renum.

De vlceribus renum. Rubrica. 8.

Per vlcus renum hic indifferenter intelligit omnis eorum continui ſolucio cum deperditione ſubſtantiæ **D** eorum, a qua ſanguis, aut ſanies emanat.

Cuius cauſa eſt illa eadem, quæ aliorum membrorum eſſe conſueuit. Et à primitiuis inchoans vt ſunt. Caſus, percuſsio, plaga in eis facta. Nimius coitus. vſus medicinæ acutæ, & excoriatiuæ. nimius vſus diureticorum fortium. Dormitio reſupina calefaciendo, & trahẽdo humores calidos acutos. Antecedentes ſunt autem apoſtema in eis male curatum poſtq̃ ad aperturam venit, aut lapis ipſe ĩ eius motu excoriãs aut humor acutus ſalſus, aut humor ſua qualitate ſcindẽs venas ĩ eis, aut ſanies a pectore, vel hepate per ipſos trãſmiſſa, aut humor viſcoſus valde qui ob ſui fortem adhærentiam a membro nõ niſi magna difficultate ſeparatur in cuius ſeparatiõe ſecum trahit de. ſubſtãtia membri cui adhæret, & huic excoriationem facit, & hæc eſt vna de cauſis vlcerationis colli veſicę, vt infra de ea. Sed ſecundum ſub & ſupra cauſæ ſecundum plurimũ excoriatiõis tales ſunt, aut humor acutus, aut lapis.

hæc

hæc autem vlcere minoris ſunt maliſtiæ q̃ ea quæ veſicę, et pororum vritidum, & venarum emulgentium, quoniam renes ſunt mẽbra carnoſa, in quibus fortior eſt virtus naturalis. Cætera autem ſunt neruoſa, in quibus virtus non eſt ita fortis. Item ſcias ꝙ tale vlcus quandoq; fit in ſubſtantia renũ, quandoq; in venis concauitatis eorum, quãdoq; in panniculo cooperiente, quandoq; in ſuſpenſorijs, quandoq; in poris vritidibus, quandoq; in venis emulgẽtibus, & ſemper eſt cum deperditione ſubſtãtiæ membri in quo accidit. Et eſt in principio vlcus ſimplex, & cum emanat ſanies vlcus ſanioſum, ſed de nominibus his nihil ad pręſens, quoniam proprie non dicitur vlcus niſi ſit ſanies, & cum adeſt ſanguis tãtum dicitur plaga. Item ſcito ꝙ horum quędam ſunt corroſiua, vt quando materia eſt multæ acuitatis, quędã non, quando non eſt tãtæ acuitatis. & cõtinuitatis. Quandoq; ad fortẽ excoriationem, & corroſionem ſequitur fiſtula in renibus quæ nullo modo ſanatur propter ineptitudinem applicationis medicinarum ad locum, verumtamẽ talium quædam ſunt multæ malignitatis, quoniã ſunt a materia, & iſta ſunt timoroſa diſrumpentia renes & pręcedentia ad mortem, quędam quę ſunt a materia non multum mala, ſed ſolum dilatationem faciunt in renibus, & corroſionem, et iſta non ſunt tanti timoris.

Signa demonſtratiua, quia cum vrina egreditur ſanies, & pili ſiue partes capillares, et fruſtra carnoſa parua, & maxime quãdo eſt ibi fortis aduſtio ob quam, & pilus fit, & fruſtra talia a ſubſtãtia renum ſeparatur dolor renũ quãdoq;, maxime qñ communicatur ſuſpenſorio, vel pãniculo. de quo ſupra. Et te de his certifica ſi ante vlcera pceſſerint mictus ſanguinis, aut apoſtema, quod prius ſit in renibus apertum. de quibus diligenter inquiras. Aut ſi id contigerit propter lapidẽ quem prius habuit, aut poſt caſum & percuſsionem. Sed hic aduerte quando mictus ſang. eſt ex apertione venę, ſiue dilatatione eius, tunc non eſt ibi dolor, & ſang. non mutatur in colore ſuo. Quòd ſi fuerit fractura eius, aut ex apertione apoſtematis mutabitur in colore, & erit cũ commixtione virus, maxime qñ talis mixtio pſeuerabit, tunc eris certus de vlcere renum, aut veſicæ. & ſigna ponã diſtinctiua inter ipſum & vlcus veſicæ. Et propter id quod ſcriptum eſt de mictu ſang. lege quæ de eo dicentur in capitulo ſe. nam vt ibi dicetur cum ſang. eſt ſimplex commixtus & cum aliquali dolore ſignificat vlcus recenter factum & non vlcus, quia in promiſcua narrãdo ſigna renum & veſicę propter diſtinctionem &c. manifeſtabuntur ſigna vlcerũ. hinc ad ea ſic promiſcua accedo. Ex vtroq; autem vlcere ſanies egreditur, ſed veniens a veſica ante vrinam emittitur & dolor ſentitur circa veſicam, fœmur, & peritoneon, & exit vrina cũ difficultate, & cum eſt in renibus minus alba. veniẽs autem ſanies ex renibus cum vrina venit commixta, & ſic remanet & ſentiẽ dolor in quinta ſpondili ſuper caudam. ꝙ ſi fuerit in emunctorijs, tunc percipietur dolor in loco vbi erit vlcus. Quòd ſi vlcus fuerit in ſubſtantia renum egredientur fruſta panica carnea rubea vt ſupra & a veſica cortices albi, & eſt dolor veſicæ valde fortior, quia eſt membrum magis neruoſum, & ſentitur in ambobus grauitas. Et dicit quidam ꝙ quando vlcus eſt magnum interis fit fe. & quandoq; inſomnietas & alienatio, & mictus aufertur, & in vlceribus renum etiam mingendo non eſt dolor, niſi cum pũgit in exitu. Item ſanies quæ mingitur ex veſica ſtatim reſidentiam facit, nõ autem ſic ſi ex renibus, & non niſi poſt tempus notabile. Item ſanies ex veſica eſt grauis odoris propter eius frigiditatem & moram eius in receptaculo, non autem ſic quæ ex renibus. Item quæ a veſica magnæ quantitatis, ex renibus paucæ. Item in vlceribus renum vrina eſt ſubſanguinea facilis exitus. vt ſupra in qua apparent furfures quidam natantes, & in ano eſt prurigo, & aliquãdo eſt dolor in pudibundis. Et formalius diſtingue. Sera. inter hæc vlcera veſicæ. ſ. & renum ex quatuor ſitu operatione, ſolutione & virtute di-

E ſtinguitur ſitu, quia ſi eſt in renibus dolor eſt in anchis, & alchatin, & in ſpondilibus vt ſupra ꝙ ſi in veſica dolor eſt verſus emunctoria anterius verſus pectẽ. ſi eſt in vijs medijs dolor eſt in medio, quia ſub ventre, & ilijs. ſi in collo veſicę dolor eſt in peritonæo. ſi in virga ibi ſentitur dolor.

Operatione, quia vrina deſcendit facilius. & ſine lęſione ex renibus, ſi ex veſica cum difficultate. Solutione fila, quæ ex renibus exeunt fila carnoſa, & eſt vrina æqualis in groſsitudine, ſi ex veſica cortices ſunt ſimiles panniculis, & vrina fœtida, ſi in vijs medijs cortices ſunt minores & ſine graui dolore. Virtute quia in renibus ſentitur debilitas, ſed in veſica maior, & in vijs medijs medio modo.

Signa cauſarum eius, vt ſi fuerit ex lapide pręceſſerunt cauſę lapidis, & lapis ipſe. Si alia cauſa primitiua ſtatur iudicio infirmi. Si apoſtema humor acutus corroſiuus & huiuſmodi ſtatur informationi ipſius ægrotantis, & ideo diligenter examinetur.

Prognostica difficilioris curæ eſt vlcus veſicæ,
F quoniam eſt membrum neruoſum, fortis ſenſus. Quãdo vlcera renum per remedia non remittuntur eſt ſignũ malum, ſignum ꝙ materia eſt maligna, non obediens. Quãdo ſunt longi temporis malum, quoniam ſunt habituata.

Quando cum vrina egreditur multum puris, malũ, quia non eſt niſi ex magnitudine & prauitate vlceris. Quãdo pus eſt viride malum, ſignificans aduſtionem in renibus.

Quando ſanies multum fœtet malum, ſignificans vehementiam caliditatis putredinalis. Quando poſt mictum ſanici ſanguis venit, ſignificat corroſionem et vlceris profundationem & cura parum proderit, & ſi ſan. poſt ſaniẽ multus venerit ſignificabit eruptionem in renibus, ꝙ ſi paulatine apertionem orificiorũ venę emulgentis. Vlcera renum citius curantur q̃ veſicæ, & locorum intermediorum, quia magis carnoſi ſunt. Vlcera renum antiqua in æternum nõ curantur, ſed potius ad fiſtulam veniunt, caue ergo a promiſsionibus vanis, & in fine habes aphoriſmos de hoc. & tu ibi.

G Cura Canones. Primus eſt feſtinatio curæ. Secũdus ordinatio diætæ. Tertius adæquatio materiæ. Quartus euacuatio. Quintus eſt localiũ intus adminiſtratio ex abſtergentibus, & mundificantibus. Sextus eſt conglutinatio, & conſolidatio. Septimus remiſsio doloris ſi intenditur. Octauus curatio horum recẽtium. Nonus eorũ quando antiquantur, & fiſtulantur.

Pro primo inquit viaticus, oportet medicari vulnera in renibus. quòd ſi inueterauerunt non amplius poterũt curari. Renes vero teneræ ſunt ſubſtantię in quibus ſi ſanies immiſceatur medicina non recipitur. Sis itaq; ſollicitus ac ad eorum curam feſtina, & ſcito ꝙ ea, quæ ſunt in panniculo & poris ſunt difficilioris curę, quę autẽ in ſubſtantia eorum facilioris, quoniam ſubſtãtia renum eſt carnoſa, vnde cura hæc eſt media inter curam vlcerum veſicæ, & pororum vritidum, & viarum mediarum.

Pro ſecũdo euitet acuta, mordicatiua, ſalſa, acetoſa, & groſſa, diligat dulcia, paucæ dulcedinis, aut inſipida. Nã
H amygdalæ dulces, oua, tri, riſum, amilum, ptiſana etiam huiuſmodi ſunt conuenientia.

Ex carnibus competunt temperatę, & declinantes ad humidum expoſitis ſupra tertio tract. Item fructus humidi frigidi, & pro his conſidera quę de potu aquę frigidę ſtatim dicentur. Item pineoli prius in aqua feruẽti infuſi, & exiccati. Item phiſtici. fic⁹ ſiccas euitet omnino, quia in eis eſt lacticinium occultum, ſed poteſt vti aqua decoctionis earum cum ſuo vino de quo ſtatim. Conueniunt piſces petroſi. Item viſcoſi vt anguillę & huiuſmodi ex aquis dulcibus. Item ex oleribus frigida, vt blitis, lactuca, ſpinachia. Et inter alia maxime competit lac quando bene digeritur primo. quia non corrũpitur in ſtomacho, quod bene conſidera quia tunc eſſet nociuum, lac aſininum iuuat a proprietate. Secundo quia abſterſiuum, & lauatiuum. Tertio quia rectificat membri complexionẽ, illud idem operatur caprinum. Sed quarto eſt magis nutritum,

tritiuum, vaccinum autem et ouinum addunt ꝙ vltra illa ſunt magis conſolidantia. vtere ergo vt decet altero iſtorum in cibis & cum cibis. Et immiſce cum eo ꝙ vlcera cõglutinat vt dragãtum, aut gummi, aut amilum, corallus, charabe, aut ex ſeminibus diureticis, frigidis cõglutinatiuis, vt ſemen altheę, et hoc dico poſt mundificationem, vt ſupra & aliter non. Item quando datur lac nihil comedatur poſt, quouſq; a ſtomacho deſcẽderit, et lac ipſum tenet locum cibi et potus, cũ quo commiſcetur mel qñque ne caſeetur, aut ſal vt citius deſcendat. & doſis eſt ab. ℥.iij. vſq; ad.iiij. oua ſorbilia maxime in chronicis. Potus ſit vinũ album non potens ad inſipidum aut parumper ad dulce declinans. nam nimis dulce eſt nimis abſterſiuum, & ſic cadens in vlcus. Minoretur potus aquæ frigidę. vnde Aui. hic. & minoretur potus aquę vt minoretẽ neceſsitas mingendi. Ex quo infero primo. ꝙ magis & a fortiori debet minorari potus vini, quia vrinã acuit. Secundo. ꝙ a diureticorum vſu abſtinendum. tu conſidera. Tertio. quòd vſus fructuum nimis aquoſorum & multiplicantium vrinam hoc caſu eſt ſuſpectus. Item ſcito, ꝙ ex melioribus potibus eſſet continuatio potus lactis etiam cum cibis, et tempore ſitis. Quieſcat. Vnde Auicẽ. Canon curatiuus vlcerũ eſt quies, nec balneo vtatur naturali, ſed bene ex aquis dulcibus, & loco exercitij vtatur frictionibus. Nõ dormiat ſuper renes. Non repellatur, & omnino coitum dimittat. Gaudeat, & iras, rixas, & ponentia humorem in ebullitione fugiat.

Et pro cõplemento tertij ſcito ꝙ humores debẽt equari ratione quantitatis, & qualitatis. Ratione quãtitatis, vt in ſequẽti cañ. Ratione qualitatis cum his quę ſe opponũt ipſis humoribus ex ſimplicibus et compoſitis vt eſt aqua melonis indi, alchechẽgi, lactucę, endiuię, cucumeris, cucurbitę, lac, ſeminum frigidorum de quibus in dubijs, ſeminum papauer.al. aquę hordei, ſyr. vio. & ſi quæritur aliqualis confortatio. ſy. de papa. coriandrum, citonium, & huiuſmodi. fructus frigidi ſtyptici. lac aſininum aut caprinum. & huiuſmodi.

Pro complemento quarti ſcito ꝙ euacuatio fienda nõ eſt in hoc caſu cum medicinis fortibus, & laborioſe ſoluẽtibus ꝑpter cauſam aſsignatam ſupra de apoſtemate, ſed fiat cum lenitiuis vt caſia, thamarindi, mãna, ſebeſten. & hmõi. vſq; ad benedictã, & per ſuperius, & inferius exhibita. Secũdo ꝙ in caſu q̃maxime laudatur ab omnibus authoribus vomitus ſi is facile fieri poterit, et continuari, & propriè poſt euacuationem primo factã cum pharmaco leui. Vnde Auicẽ. Et melius quidem eſt vt ęques materiam, & educas illam poſt illud propriè vomitu, vomitus enim eſt illud quo renum vlcera melius curantur. Et ſubdit. Et qñq; eſt vſus vomitus frequens ſufficiens ad illud & excuſat ab alio. In quo vomitu debes duo principaliter attendere. primo. ꝙ fiat poſt aſſumptum cibum, quia facilius fit & hoc cum vino dulci, aut cum aqua tepida, & ſyrupo acetoſo. Secundo ꝙ ſi materia fuerit fixa in rebus prçmitte ex diureticis vt ſemina cõia, frigida dando ſex vel octo. ℥. decoctiõis eorũ, aut ſimilium. deinde per tempus trium horarum, vel circa fac vomitum, quia illa iuuabunt mouendo materiam. Tertio principaliter fit hæc euacuatio phlebotomia, & hoc quando cõuenit & aliter nõ, vt quia. ſ. in toto eſt repletio, et tu eam fac de vena cõmuni, aut qa humor peccans eſt ſanguini mixtus, & tunc fac eam de baſilica dextera, aut ſi de ſuperioribus venire videntur fac de cephalica.

Vomitus vt ciẽdus.

Pro quinto debẽt exhiberi abſtergentia, et mũdificantia abſq; mordicatiõe, & emulſio ſeminum ſolatri, altheę, aquę lactis, aquę zucchari cum aliquo diuretico leui, radix liquiritiæ, & cæteris. vt ſupra de pleureſi.

Pro ſexto da exiccantia, conſolidantia, vt decoctio riſi, glandium, lẽticulæ, orobi. Item puluis ex his cum aliqua ex aquis diureticis notis. item valet cauda equina, barba hircina, achacia, bolus armenus, ſang. dra. & huiuſmodi. vt ſupra de dyſenteria & teneſmo, & tu ibi. Item ex con-

A glutinantibus dragacantum, gummi ara. gummi prunorum proprie & ceraſorum, mucillago pſylij, ſeminũ citoniorum. Item valet flos maluæ, radix altheæ, item ſemen lini torrefactum, & ſi cum his miſceantur calida conueniunt maſtix, ſtorax, bdellium, & thus, hæc autem omnia diuerſis ingenijs dari poſſunt aut in forma ſolida confecta, aut per modũ electarij, aut in puluere, & huiuſmodi. ſed ſemper cum liquore etiam diuretico. Ad extra etiã poſſunt applicari emplaſtra, vnguenta conſolidantia vt ſupra de apoſtemate. & tu ibi. nam ex his tu compone ſm ꝙ exigit compoſitio, & cum his duobus canonibus tu perfice faciliter curam recentis.

Pro ſeptimo ſcito, ꝙ quia dolor impediret curã vt notum eſt ſtante ipſo dolore. Tu primo attende dolori. vnde Aui. & de radicibus quas oportet conſiderare eſt, vt cum dolor ſit fortis curetur dolor prius, deinde vlcus, & cum quibus curari habet habuiſti in prçcedenti rubrica: vt ſupra de dyſenteria. nã clyſteria ſunt hoc caſu, vt ſupra multum

B conuenientia frigida, aut actu calida ſecundũ ꝙ exigit diſpoſitio, vt in prçcedenti rubrica. & Aui. & quando neceſſarium eſt vt miſceantur cum eis narcotica ſicut iuſquiamus al. mandragora, opium, papauer, & huiuſmodi ſed caute eis vtere, nam debilitando virtutem prohibent deinde conſolidationem, & curam. Et ex laudatis. ℞. ſeminis iuſquiami albi. ʒ.i. ſextam, opij, chirat. i. ſeminis lactucæ. ana. ʒ.i. ſeminis portulacę. ʒ.ſ. & eſt Auicẽ. in paruo vero quandoq; ſufficit lac cum aqua potatum, aut ſy. vio. cum aqua potatus.

Pro octauo dicendum ꝙ in principio vlcere exiſtente recenti ſi venter fuerit cõſtipatus fac clyſter vt dictum eſt cum lenitiuis. ſecundo fac vomitum ſi is facile fieri poterit. tertio fac phlebotomiam ſi competit. quarto euacua cum lenitiuo & reſpiciente materiam. quinto ſi adeſt dolor mitiga. ſexto da mundificatiua & abſterſiua ex dictis vt aqua mellis, hordei, emulſio ſeminum frigidorum maiorum & huiuſmodi. ſeptimo conſolida cum conſolidatiuis

C dictis intus & extra adminiſtratis. Nã & pro his abſterſiuis, & conſolidatiuis require ſupra de pleureſi & de dyſenteria inteſtinali, & ideo recurre ibi, cum quibus tamẽ ponam exemplum. verbi gratia. ℞. aquæ mellis factæ ſecundum artem & bulliant in ea ſemina endiuię, lactucę cicoreę, ſemina communia frigida maiora mundata. ana. & in ea diſſoluantur trochiſcorum de alchechengi. ʒ.i. bibat calidum in aurora. deinde poſt tres horas ſumat aliquod ſolutiuũ. Aut. ℞. boli ar. charabe. ana. ʒ.i. achaciæ, balauſtię, gummi arabici, hypoquiſtidos. ana. ℈.i. ſeminis iuſquiami albi. gra. x. ſy. de myrto quantum ſufficit, & incorporetur, de mixtura detur. ʒ.i.ſ. cũ aqua de alchechengi ita ꝙ vt de dyſenteria dentur mundificantia, abſtergẽtia, deinde conſolidantia, ſed hęc bene conſidera. Et nota verba Auic. hic inquit. Et oportet vt commiſceas cum medicinis omnibus conglutinationẽ facientia ſicut amilum, dragacantum, & gummi frigida. nam glutinatio eſt ex eis, quę ſecurant vulnera ab excoriatione. Cura autẽ

D ipſius recẽtis facilis eſt reſpectu curę chronici, quę eſt difficilis, & ideo in primo caſu ſufficiũt leuia ex dictis abſterſiuis, & conſolidatiuis, ſed in chronico ſecus eſt vt ſtatim. Et primo ſcias, ꝙ multi negligunt curam ipſorum tanq̃ impoſsibilis. Vnde Gordonius vlcera renum, & veſicæ diuturna non curantur in æternum, quia fiſtulata ſunt. In chronico itaq; non fiſtuloſo prçmiſsis illis quãdoq; vt ſupra in recenti da abſtergentia ex fortibus, vt eſt decocta hyſſopi, orobus, & farina eius in infuſis & huiuſmodi, pſylij, ireos, capillis ve. & ſi ſit tẽperatus, et per horas poſt da incarnantia exiccatiua. vnde valet multum lac cũ quo dantur incarnantia ex dictis, & ſemper in his commiſce conglutinantia ſiue ſint abſterſiua quæ dantur ſiue incarnatiua iuxta dictum ex Aui. allegatum. Item quandoq; cum his commiſcentur, & aperitiua fortia, in parua tamẽ quantitate vt ducant, & penetrare faciãt etiam maius eſt nocumento iuuamentum. Ex amplexantibus vtranque intentionem

intentionem eſt bdellium diſſolutum cum gummi albotin, & bolo ar. & terra ſigillata. ana. & detur. ʒ.i. cum vino dulci. Item. ℞. ſeminum communium frigidiorum maiorum mundatorum. ℥.ſ. amygdalarum. ℥.i. pinearũ. ℥.ſ. dragacanti. ʒ.i. gummi ceraſorũ. ʒ.i.ſ. & liquiritiæ. ℥.i. boli ar. ſan. dra. ana. ʒ.i.ſ. fiat expreſſio ex ſeminibus, amygdalis, pineis prius piſtatis, deinde diſſoluantur gummi & reliqua addantur, adminiſtra vt magis placet. Ad idem. ℞. ſeminum frigidorum maiorum mundatorum ſeminũ papa. albi, ſeminũ maluæ, ſe. bombacis, portul. ſeminum citoniorum, myrtillorum, dragacanti, gummi ara. pinearum mũdatarum, iuiubarum, phiſticorum, penidiarum, liquiritię mundę, hordei mũdi, mucillaginis pſylij, amygda. dul. ana. ʒ.ſ. ſang. dra. boli ar. ſpodij. roſ. myrti. ana. ʒ.ſ. conficiantur cum melle, & fiant trochiſci. doſis. ʒ.i. cum lacte. Ad idem aqua liquiritiæ cum aqua data. Vnde in ſumma hic nota primo quod primo debēt præcedere abſterſiua, vt ſupra cum quibus commiſce cõglutinatiua. item ſecundo ſequantur conſolidatiua: item & cum his quandoque opiata, quando aliqualis intentio eſt ad dolorem. item conſidera ſi adeſt feb. aut caliditas exceſſiua renum quibus caſibus oportet abſtinere a calidis, & aperitiuis acutis, vtere tamen frigidis & aperitiuis frigidis, vel temperatis ex datis, ſed ſcito quod cum vlcere renũ raro accidit fe. propter ipſum vlcus quoniam materia eius euentatur vt patet, non ſic in vlceribus alijs intrinſecis coniunctis. Nota ſecundo principaliter quod in cura chronici vlceris nõ fiſtuloſi competunt fortiora quam in recenti, & ſunt illa eadē quæ competunt in cura vlceris veſicæ, & ideo quia de veſica dicetur ad plenum de eis ſic facile hic pertrãſiui. Ad extra autem fiant emplaſtra, vnctiones ſecundum locum. vt ſupra propter ſpinalem medullam ex rebus ipſis dictis & dicēdis de vlcere veſicæ. Et commendatur ex calidis oleum maſticinum, de alcana, & ſtorax. Et ex frigidis oleum de citonijs. itē factum ex farina orobi cũ melle in vino decocto. Item ex farina hordei, thure, oleo de maſtice, ro. lente ſicca cum mel. factum. Itē factum ex ro. myrrha, oleo ro. puluere molendini. Item valet emplaſtratio trochiſ. de terra ſigillata deſcrip. Meſ.

In fiſtuloſi cura procede cum exiccantibus prohibentibus vlteriorem vlcerationem, & talia debent eſſe fortia abſque mordicatione, ne ex mordicatione augmentetur fiſtula per tractum materiæ amplioris ad locum, nam cura debet eſſe blanditiua, vt ſupra de fiſtulis ani, & tu ibi, & cauſa quoniam non recipiunt curam. vnde hæc exiccatio fit cum frequentatione ſecundum qualitatem, & quãtitatem cibi cum vſu abſtergentium, & mundificantium abſque mordicatione. Et ad extra cum emplaſtris ex rebus ſtypticis notis, & ſimiliter vnctionibus. Ex quibus patet correctio dictorum Gordonij quoniam aliquod eſt antiquum, ſiue diuturnum quod curatur & aliquod non, ſed credo tamen cum maxima difficultate curari propter ineptitudinem applicationis medicaminum. item propter continuum fluxum vrinæ remouentis medicamen, vt infra de vlceribus veſicæ. propter quod fortaſſe dixit non curãtur in æternum. Ampliora remedia quęre infra de vlceribus veſicę, & vide in fine capituli quę dicta ſunt de eis in dubio, & ſic hęc ſufficiant.

De ſcabie renum, & meatuum eorum. Rubrica. 9.

Scabies in eis eſt bothor ipſa quę apparet in ſuperficie eorum ex humoribus cholericis, & baurachijs genita, ob quę deinde mēbra ipſa ad vlcerationē perueniunt.

Signa demonſtratiua ardor, & pruritus, punctio in partibus renum, cũ exitu paucæ ſaniei, & furfuris, & anteceſſerunt puſtulæ, & quandoque magnificatur cum ea dolor.

Et ſi eſt in meatibus quod egreditur eſt panniculoſum.

Quòd ſi fuerit in veſica erit pruritus, punctio circa partes eius, & dolor vrinę erit grauis.

Cura in cura eius eſt procedēdum. vt dictum eſt de vlceribus cum lenibus ſemper. Nam primo ordina diætam ad frigidum & humidum declinantem ex carnibus,

E & oleribus, & fructibus, & huiuſmodi boni chymi qui facile digerantur. Secundo phlebotoma baſilicã. vnde Aui. & maius iuuatiuũ ei in omni diſpoſitione eſt phlebotomia baſilicę, et ventoſatio loci renũ. Tertio euacua cum lenitiuis cũ vomitu ſi is leuiter fieri poteſt. Quarto da mundificantia lauatiua ex leuioribus dictis. Quinto conſolidatiua ex bolo ar. liquiritia & huiuſmodi.

Et ad accidentia procede ſi quod apparuerit vt de vlceribus per omnia actum eſt, & infra de vlceribus veſicę, & ſcabie eius.

D V B I A.

Dubitatur circa capitulum vtrum diuretica cõpetant in paſſionibus renum. quod non arguitur, quoniam talia materias ducunt ad vias vrinę infirmas, ſed per partes infirmas non debet fieri eductio, immo potius ad oppoſitum trahendum inquiēte Aui. quarta primi. contingit cum membrum a quo expellitur, eſt ipſum membrũ per quod eſt euacuatio fienda, ſed eſt in ipſo ęgritudo vetus, aut recēs propter quam eſt timor de curſu humorum ſuper ipſum. ipſi ergo ad aliud quod ſit melius ſunt tranſponendi. & Gal. 13. de ingenio, nequaquam neque cum ſecundum anum, vel aliquam proximarum particularũ principium phlebotomationis fiat vētrem mouebis quemadmodum. neque ſi ſecundum veſicam, vel pudendum, vel renes diuretica pharmaca tranſglutire iubebis, neque mulieri ſecundum matricem, vel pudendum menſtrua mouebis. ſed quæ a longiſſima ſemper in contrarium emulſionem facies. In oppoſitum ea omnia quę dicta ſunt ex Auic. & alijs. Ad dubium reſpondēs dico quod diureticum ſiue vriticum idem eſt, quod vrinatiuum quod pronuntiatur calidum & ſiccum. acutum ſanguinis ſubtiliatiuũ, ſubtilis a groſſiori diſcretiuum ipſiusque in vias tenuium euacuatiuum, vt ſemen apij, fœniculi & huiuſmodi. de quibus ſupra hæc Conciliator differentia. 101. Quòd ſi dicatur quod ſemina maiora frigida ſunt aperitiua &c. illud crede a caliditate prouenire, quæ in eis eſt dato quòd abſolute in eis vincat frigiditas. vnde opium inquantum amarum calidum, tamen abſolute frigidum eſt, ſic & ſemina inquantum aperitiua calida ſunt. Sed nota quod in corticibus eorum minus eſt de frigiditate, & humiditate quàm in medulla, & ideo cum corticibus eorũ ſunt magis aperitiua. Si vero dicere volumus quod omne verum diureticũ eſt calidum & ſiccum. iuxta illud Halyabatis. Medicamina vere vrinam prouocãtia calida eſſe, & acuta ſimul eſſe oportet. dicendum ſemina talia non eſſe vere diuretica, ſed ſecundum quid, quia habent humiditatem aquoſam & multam per quam ipſa ſanguinem ſubtilē & aquoſum reddunt, et ſic ad vias aquoſitatis ducunt, quemadmodũ facit vinum aquoſum. & tu conſidera. Ex quo apparet quod vbi quęritur fortis apertio ex eis debent adminiſtrari cũ corticibus vbi vero infrigidatio maior, & minor apertio dentur abſque corticibus. Secundo pręmittendum, quod paſſio renum, quandoque eſt cum materia, quãdoque abſque materia. Item & tertio quandoque eſt fortis, quãdoque debilis. Iuxta hęc ponantur hę concluſiones. Prima quòd in diſpoſitione renum abſque materia diuretica competũt ratione alterationis, & deductionis medicinarum ad locum. concluſio ex ſe nota eſt. Secunda quod in diſpoſitione renum cum humoris vitio etiã corpore exiſtente plethorico, aut cacochymo non competunt niſi poſt purgationem, patet quia vniuerſalia debent pręcedere particularia. nam euacuato antecedēte. ſecurius euacuabitur deinde coniunctum. Tertia. quod ſtante oppilatione in via, ſiue ſit ex lapide, humore, vel carne competũt diuretica leuia non multum calida, ſi membrum patitur, quia nõ ſit apoſtema vel vlcus & huiuſmodi. patet. nã fortia ſic exhibita materias in vias præcipitare faciunt, & addunt in oppilationē. Item & multum calida reſoluendo etiã petrificant, quare eo caſu, vtere temperatis. hęc viſa ſententia Cõciliatoris allegata differentia. Quarta concluſio. quod ſtante vlcere recenti in renibus a quo emanat ſanguis abſtinendum eſt a diu-

Diureticũ quid.

eſt a diureticis, quia talia adhærent vlceri. Quinta. ꝙ vbi fuerit turbidus ſanguis in vijs eorũ quod cognoſcitur ex grauitate, & vrinę retentione, tunc competunt diuretica.

Sexta. ꝙ vbi quęratur vlceris conſolidatio competunt diuretica cum ſtypticis mixta. vt aqua ſparagorum, cum bolo, ſanguine dra. & huiuſmodi. Septima. ꝙ in vlcere antiquo nõ multum maligno, facta prius euacuatione ad oppoſitum competunt diuretica remiſſa, vt alchechengi, ſemen altheæ, & huiuſmodi, quæ ſunt mundificatiua & abſtergentia, vt ſupra, deinde dentur ſtyptica conſolidãtia. Octaua. ꝙ vbi vlcus fuerit malignum, & chronicum cõpetunt fortiora vt ꝙ groſsius, & ſanioſius eſt abſtergatur. vt capillis veneris, farina orobi. & hmõi. deinde incarnatiuis conſolidatiuis. Nona. ꝙ exiſtente apoſtemate prius ad digerendum, & euacuãdum da digeſtiua, & euacuatiua cum diureticis leuibus ne nimium prouocẽt mouẽdo materiam plurimam, & ne ſua caliditate inſpiſſent & petrificẽt, & caſsia in eis eſt optima medicina, vt ſupra.

Decima concluſio. ꝙ in ardore vrinę ſunt diuretica euitanda, qñ ad locum infirmum materias ducunt, et magis mingere cogunt, & ita dolorem augẽt, & maxime calida.

Et vltimo rememoro canonem ſuprapoſitum pluries, et eſt Auerrois ꝙ diuretica dari debent ante exhibitionem cibi per tres ad minus aut per quatuor horas, ne ſi dentur ſimul cum cibo ſecum ad renes materiam trahant, cuius contrarium agunt communiter practicãtes committentes diuretica a cibo. Quòd ſi dicatur. 14. de ingenio docebat capere cum oxymelle in principio menſis, dicendum ꝙ illud erat modicę quantitatis & virtutis, ita vt nõ eſſet potens cibum ducere ad vias vrinę, vel dicendum ꝙ talia accipi debẽt ante cibi alterius aſſumptionem, & poſt debet patiens ſtare per tempus notabile vt dictũ eſt. Ad rationem in oppoſitum dicẽdum ꝙ per eas non debet fieri eductio. quando. ſ. partes ſunt vehementer læſæ, vel intellexit Auic. & idem Gal. ante digeſtionem, & materiæ antecedentis euacuationem. conſidera.

Erratum nõnullorũ

APHORISMI.

Ex. iiij. Sectione. lxxv. Apho.

Si ſanguinem, aut pus mingat, aut renũ, aut veſicę exulcerationem ſignificat.

lxxvi. Apho.

Quibus in vrina, craſſa exiſtente, carunculę paruę, aut veluti capilli exeunt, ijs renibus excernitur.

lxxviij. Apho.

Quicunq; ſponte ſanguinem mingunt, ijs a renibus venulam ruptam ſignificatur.

lxxix. Apho.

Quibus in vrinis arenoſa ſubſiſtunt, ijs veſica laborat calculo.

Ex. vi. Sect. vi. Apho.

Renum, & veſicę vitia in ſenioribus difficulter ſanant.

xi. Apho.

Atra bile vexatis, & renũ paſsionibus, hæmorrhoides ſuperuenientes, bonum.

Ex. vij. Sect. xxxiiij. Apho.

Quibus in vrinis bullę ſubſiſtunt, morbum renalem, & longum ſignificant.

xxxv. Apho.

Quibus ſubſidens pingue, ac ſimul totum, ijs renum vitium acutum ſignificatur.

xxxvi. Apho.

Quibus autem morbo renali laborantibus, prædicta accidunt ſigna, doloresq; circa ſpinę muſculos fiunt, ſiquidem circa loca exteriora fiant, abſceſſus quoque exterius futuros expecta, ſi vero dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abſceſſus expecta futuros interius.

lv. Apho.

Quibus inter ventriculum, & ſeptum pituita repoſita eſt, & dolorem affert non habens exitum, neque ad alterum vẽtrem, ijs per venas ad veſicam pituita verſa ſoluitur morbus.

A *De diſpoſitionibus veſicæ, continens rubricas xx. Cap. XIX.*

De deſcriptione, anatomia, & cõplexione veſicæ, ac eius communitate cum membris regalibus. Rub. 1.

VEſica eſt membrum neruoſum velut ſacculus ex filis nerueis, & ligamẽtalibus cõtextum, vnico collo carnoſo, & muſculoſo fultum in viris, & nõ in mulieribus anfractuoſo. Duabus tunicis iteriori. ſ. groſſiori a poris vritidibus circa medium eius obliquis foraminibus perforatis per quos ad ipſam vt receptaculũ vrina infunditur. Et per eius collum ad extra propellitur. Fuit enim creata neruoſa ſuper ſpondiles ſuſtentata, vt ſenſum haberet quo perciperet nocumentum & idem rem nociuam a ſe expelleret. Per hoc quod dici
B tur ſacculus, tangitur forma, eſt enim rotunda continẽtiæ cauſa vt ſit melius aquoſitatis capax, habet quidem collũ carnoſum, & muſculoſum vt ipſo muſculo retineat & expellat, vrinam cum opus erit, & eſt in viris anfractuoſum habẽs tres anfractus propter longitudinem eius, vnde ab extra circa collum veſicę virorũ eſt muſculus dictus ſuffocatorium ab Aui. qui cum relaxatur aperitur collum, & tunc vrina exit. qñ vero conſtringitur vrina retinetur. & ad iſtud concurrit virtus voluntaria, in mulieribus collũ curtum eſt, ꝓpter propinquitatem ipſius ad collũ matricis, & ideo citius mingũt mulieres. Et terminatur in viris hoc collum ad cannale virgę, & habet foramen paruum, propter quod etiam in viris lapis difficilius q̃ in mulieribus egreditur. Duas habet tunicas & iterior groſsior eſt exteriori, quia obuiat immediate vrinę cum ſui acuitate, ne ergo lædatur de hoc in dubijs. Pori autem vt ſupra ꝑcedenti rubrica in principio portant vrinam vſq; ad medium veſicæ & ipſam perforant, & faciũt ibi duos ramu-
C los, & in primis perforant tunicã extrinſecam vnico foramine, & poſtea per aliquale ſpatium tranſeunt inter tunicam vnã & aliam, ſic ꝙ non tranſeunt per ambas perforãdo directe, ſed oblique & alteram. ſ. intrinſecã etiam foramine vno, & factũ fuit hoc, vt qñ veſica impleretur non rediret vrina ad renes, immo quanto plus foramina illa clauduntur, quia paries vnius tunicę ſiue coopertorij applicatur & alligatur ſpondilibus, & poſt ſpondiles renũ, de quibus ſupra ex quibus habetur deſcriptio, anatomia & complexio. Anteq; ad curã ęgritudinum veſicę deſcẽdam ſcito ꝙ veſica colligantiam non paruam habet cum membris regalibus. vnde Aui. qñq; communicant veſicę membra regalia, & nobilia ſicut cerebrum propter quod contingit ipſa ab ęgritudinibus veſicę vehementer pati. vnde cerebrum qñque aut vertiginem, aut ſirſen patitur propter calidas ęgritudines veſicæ & hmõi. nam vt dictũ eſt neruoſum eſt membrum ab ipſo cerebro multum dependens. Item & ipſum hepar qñq; in hydropem incidit
D ei communicata frigiditate ob venientem veſicę malam complexionẽ propter ipſius ad hepar propinquitatẽ, & ſic de alijs, & ideo in eis curandis ſis ſollicitus. Quæ quidẽ ægritudines veſicę magis euenire conſueuerunt tempore hyemis in aeribus frigidis ſeptentrione propter aptitudinem lapſus eius in malam complexionem frigidã ratione ſuæ complexionis naturalis.

Suffocatoriũ eſt in veſicę collo nũc laxans nũc cõſtrigẽs muſculos

Veſicę mira cũ alijs nobilib⁹ membris colligãtia

De lapide in veſica. Rubrica. 2.

LAPIS veſicę eſt lapis qui per aſſationẽ materię groſſę viſcoſę ſm plurimum mucillaginoſæ cum aquoſitate ad ipſam tranſmiſſę vel ſanioſę in ea vel collo eius congenitę finaliter producitur. Ex quo apparet ſatis modus generationis lapidis in veſica. Conſimiles enim cauſas arbitrari velis concurrere ad generationem lapidis in veſica, quę cõcurrunt ad generationẽ lapidis renum quod oportet vt ad capitulũ pręcedens omnino recurras, & hoc voluit Aui. hic in principio capituli. Inquit. oportet vt conſideres

ſideres illud quod diximus de lapide renum. deinde permuteris ad hoc capitulum, & de his ante poſitionẽ canonum differentias multas, vt in p̄cedenti capitulo ex parte magnitudinis, grauitatis, coloris, & hmõi. Item ex parte ætatis qm̃ in pueris multũ, & raro in ſenibus generatur hic lapis, & cauſa dicta eſt ibi ex parte ſexus. nã in puellis. raro, & in maſculis frequenter, & cauſa tacta fuit propter breuitatem colli veſicæ, & propter hãc cauſam etiam fæmellæ frequentius in lecto mingunt ipſis pueris, vnde & ex eadem cauſa accidit q difficilius curat lapis, & mictus in lecto in fœmellis ꝙ in maſculis. vt dicetur. Item ex parte habitudinis. nam hic in macris magis, & renalis in pinguibus magis. Et vt ea quæ ſcripta ſunt hic & in pręcedẽti capitulo ſint clariora, etiã ad futura aliorum dictorum vtilitatem eas cauſas hic ordine deſcribam.

Fœmellæ cur frequẽtius ĩ lecto mingant.

CAVSÆ. Omnis cauſa lapidis eſt, aut coniuncta, aut antecedens, aut primitiua. Cauſa coniũcta eſt multiplex materialis primo, quia arenulæ ipſæ ex phlegmate crudo mucillaginoſo diu prçter naturam in veſica retento generatæ. Secũda eſt magis remota vt phlegma ipſum mucillaginoſum, aut crudum circa quod actualiter agit calor. Tertia cauſa efficiens, quia caliditas ipſis veſicæ temperamentum excedens, aut temperata, vt Serapio, queadmodum in præcedenti capitulo. dictam remotã materiã petrificans, vt declaratum eſt in pręcedenti cap. Sed hic aduerte q etiã frigiditas veſicę complexionalis ad hoc facit. Nam cũ per caliditatem hepatis renum & alioꝝ humiditates eliquentur, & eliquatæ deſcendant ad veſicam, ipſę venientes ad locum frigidum ſaltẽ reſpectiue condenſantur, & in eas ſic condenſatas agit, deinde caliditas petrificans vt ſupra. Cauſa antecedens eſt primo debilitas expulſiuæ veſicę non potentis illa phlegmata a ſe expellere. Secundo eſt materia ipſa phlegma a ſtomacho, hepate, & aliјs ad veſicam veniens in quam agit actu calor ipſam in arenulam aut petram conuertendo, ex quo apparet q eadem cauſa poteſt dici coniuncta, & antecedens. Tertio eſt oppilatio attenuatoria colli veſicæ, & cauſæ antecedẽtes dictarum cauſarum ſunt caliditas, & humiditas veſicę ſuperflua ipſam expulſiuam debilitãtes iuſtitialiter, & elementaliter. Secũda eſt debilitas expulſiua inteſtinorum non valentium expellere dictam materiã phlegmaticam ob corruptam digeſtionẽ ſtomachi, & diminutã hepatis genitam, quæ deinde venas egreditur & ad hepar mittiť, & ab eo ad renes, & a renibus ad veſicã. Tertia eſt venarum meſeraicarum oppilatio, quæ ſunt inter hepar & inteſtina propter quam accidũt phlegmata multa in renes, & in veſicã pręcipitare. Quarta eſt debilitas virtutis colli veſicę a natura contracta, quia informatiue, qua collum generatum eſt anguſtum, aut oppilatio ex cauſa tẽporali ei contingens. Cauſa primitiua eſt inordinatum regimẽ ex parte ſex rerum non naturaliũ, & eis annexarum qualitate, & quantitate peccantium quibus corrumpitur digeſtio ſtomachi, & hepatis ipſa diminuitur, vnde in ipſis mala complexio frigida inducitur, quapropter hęc generantur phlegmata.

SIGNA demonſtratiua diuidanť pro nũc in communia & propria. Cõia de quibus actũ eſt ſunt ex vrina dolore & exeuntibus ſumpta. Ex vrina. nam cũ videbis vrinam quam conſueuit patiens mingere turbidam, & groſſam clarificari, & attenuari tunc exiſtimabis generationẽ lapidis. Ex dolore, quia ſi cum ea ſentiet patiẽs dolorem in inſtrumẽtis vrinę, tunc magis certificatus eris q materia aggregata ſit pro eius generatione. Ex exeuntibus qa ſi cũ his videbis aliquid habere reſidentię, tunc completa erit tua certificatio, maxime ſi cõprehendes vrinã aliqualiter, aut multũ retineri, ꝑpter quod nota q lapis magnus veſicę non poteſt impedire tranſitũ vrinę, quia ſi ſe collo opponit etiã ab eo faciliter remoueť, q ſi fuerit paruus nõ impedit in totum, quia nõ complete oppilat. Cum vero eſt mediocris cõpletius oppilat, & ideo magis ipedit. Et ſi arenulæ apparentes erunt ad tactum molles lapis erit in

E fieri, ſi durę in facto eſſe. Propria quidem ſumpta ſunt ex qualitate vrinę, natura doloris, & exeũtium. Nam in lapide renum vrina eſt rubea, dolor in lumbis, & cæteris. vt ſupra de lapide renum. In lapide vero veſicæ vrina eſt alba, & arena alba, vel cinericia. vnde Senex noſter. lxxix. apho. iiij. ſectionis, Quibus in vrinis arenota ſubſiſtunt, ĩs veſica laborat calculo. Dolore qa in pectine peritoneon, & eſt dolor minor, qa lapis eſt in loco ampliori, & vt plurimum vrinam retinet, & eſt maior ꝙ lapis renũ propter maiorem extenſionem quam materia lapidis recipere poteſt propter amplitudinem loci et eſt durior propter longiorem materiam cõtractam in veſica, cũq; cadet in collum vrinam retinebit omnino &. fiet dolor fortis, et eſt ſignum confirmationis eius, & eſt ſignum forte. Item adeſt pruritus fortis in pectine, & cãnali virgę, quare habens cũ quaſi continue contricat eam circa radicem eius & magis ſi eſt puer, & accidit erectio aſsidua, & qñq; mollificatio vltra modum, & perducit ad exitum ani, & cauſa in pru-

F ritu eſt exaſperatio veſicæ ex lapide duro & commoto in ſpatio veſicæ, & maxime ſi ſint plures lapides, ſiue ſint in ea generati, ſiue a renibus in ea cõcenti fuerint, & cum vrina tunc mittũtur furfures, & qñq; ſang. propter abraſionem. Et accidit habentibus lapidem in veſica appetitus mingendi frequenter propter lapidem incitantem, & eſt tunc in eis difficile mingere, & cum mingunt appetũt aſcellare, & qñq; exit tunc anus. vt ſupra, & qñque exit ſang. propter rarificationem lapidis. Et ſignum efficax q lapis erat in collo eſt, quia ſi reſupinetur patiens & eleuẽtur anchę eius, & concutitur remouetur lapis a meatu. Item cum fit compreſsio ſupra pectinem encitur vrina, et hæc ſignificatio fortis ſuper lapidem, & qñq; patiens alleuiatur ex incuruatione ſuper genua ſua & commotione ſuorum membrorum adinuicem, & qñq; alleuiatur per intromiſsionem digiti remouendo lapidem, vt infra, & quãdoq; alleuiatur per motum, compreſsionem mẽbrorum, aut ſimili modo, vt inuenit experimentum, & iſta

G ſunt ſigna fortia ſuper lapidem veſicæ.

PRONOSTICA. lapis medius, vt ſupra. Iter paruũ & magnum reſpectu meatus colli eſt qui vrinam retinet, & cauſa eſt fortis dolor in eo loco in quo figitur. Et in regionibus ſeptentrionalibus magis multiplicatur lapis veſicæ, exiſtimo, quia multiplicantur materiæ viſcoſæ propter idigeſtiones ex plurimo cibo factas, & cõfert ad eius complementũ aeris frigiditas. vnde require quę de cauſis eius ſcripta ſunt, & ideo domini vltramontani ſint ꝑuiſi.

Accidit & extenuatis magis ꝙ pinguibus, & cauſa, quoniam viæ in extenuatis ſunt anguſtæ, & ideo materiæ retinentur in eis & retentæ petrificantur, ad quod adiuuat debilitas eorum cum frigiditate quę eſt cauſa multiplicationis materierum, et conſequenter dic q proportionaliter plus tales vię anguſtantur ꝙ vię renum, quia ſunt neruoſę, & renum carnoſę, quod addidi propter inſtantiã de pinguibus ĩ quibus multiplicatur magis lapis renum, vt ſupra. vnde & in eis vię ex pinguedine anguſtantur, & tu

Vltramõtani cur lapidem ſupra modũ ſentiant.

H conſidera. nã in pinguibus minus multiplicatur lapis veſicę, ſed conſidera etiam debilitatem expulſiuę in pinguibus debiliorem. Item in infantia, pueritia, ac ętate conſequẽte adoleſcentiam maxime multiplicatur lapis veſicę, quia in his virtus expulſiua eſt fortis, & ideo materias in renibus exiſtentes ad veſicam expellũt. In ſenibus autem minus multiplicatur lapis veſicę, ſed magis renum. vt ſupra propter debilitatem expulſiuæ, & dolor qui frequentat, etiam retentio vrinę ita debilitant hepar, vt aliquando ſint cauſa hydropiſis.

CVRA pręſeruatiua. Canones, primus. q fortiora cõpetunt medicamina in cura lapidis veſicę ꝙ in cura lapidis renum, quia veſica eſt membrũ frigidum lõginquius, lapis durior vehementius coagulatus, & quia valentia in paſsionibus veſicę valent, & in paſsionibus renum, & nõ econtra. vt in p̄cedenti capitulo. Secundus q non debemus vti multum aperitiuis ante. ſ. cõpletam euacuationẽ

cauſę

cauſæ antecedentis ad bonũ intellectũ ne materias pͤcipitare faciamus in veſica. Tertius ꝙ cura lapidis veſicę diuidi poteſt in pſeruatiuam, & curatiuã, de pſeruatiua ad plenũ dictum eſt, de pſeruatione a lapide renum, quæ ab eo pręſeruant etiã a lapide veſicæ præſeruant. & tu ibi.

Cvra curatiua diuiditur in eam, quæ fit medicinis & illã quæ per chirurgiam. Et primo de ea quę fit per medicinas. & ꝓ ipſa ſit primus canon. Ordinatio diætę. Secũdus euacuatio materierum cõium in vijs ductuum cõtentarum. Tertius euacuatio minoratiua. Quartus digeſtio. Quintus apertio viarum, pręterq̃ gibbi & renum. Sextus eradicatio. Septimus diuerſio. Octauus fortius aperiãtur dictæ vię. Nonus abſtergantur dictæ materiæ a renibus & veſica. Decimus intẽdat mundificationi membroꝝ mittẽtium. vt ſtomacho, hepatis, & hmõi. Vndecimus remoueatur mala cõplexio renũ & proprius veſicæ. Duodecimus cõfortetur virtus digeſtiua & expulſiua. vt dicetur. Tertiuſdecimus aperiatur collum, & via vrinalis. Quartuſdecimus adminiſtrẽtur medicinæ eductiuæ lapidis & prius comminutiuę. Quintuſdecimus ſi educi non poteſt neq; frangi, tunc manu chirurgica extrahatur.

Diæta ordinetur, vt ſupra de lapide renũ, debet enim eſſe calefactiua, ſubtiliatiua, aperitiua, cum moderamine tamen vt ibi.

Euacuẽt materiæ cões cum medicinis lenitiuis, vt eſt caſia, mãna, ſebeſtẽ, pruna. Item & cũ his benedicta. Item cũ clyſteribus lenitiuis, abſterſiuis, vt ſuccus ex vio. maluis, bliti, mercurialis, furfuribus, zucchаro rubeo, vitello oui, caſia ipſa, pro enemate, oleo cõi & ſale, & tã medicinę per os, q̃ clyſter ipſum frequenter ſi videbiť expedire.

Minorãdo materiam detur caſia cũ electario indo plus de vno q̃ de alio, vt videbitur expedire. Itẽ vt in de colica diaphœnicon videtur eſſe medicina ꝓpria, quoniam a remotis non multum euacuat. vt ibi oſtenſum fuit.

Pro digeſtione materiæ recurre ad quartum tractatum ſupra. et ibi inuenies digeſtiua tuo propoſito vtilia. Et hic nota ꝙ in primis debes vti eis calefactiuis ſubtiliatiuis & inciſiuis abſterſiuis abſq; prouocatione ſaltẽ notabili, vt ſunt oxymel ſimplex, mel roſatũ colatũ, oxymel de vnica radice, deinde his datis, & facta poſt illos euãtione minoratiua dabis ex digeſtiuis apitiuis nõ multũ calefactiuis ſubtiliatiuis, & inciſiuis, vt oxymel de duabus radicibus, & ſic de alijs, & ſic cõplebis quartũ & qntũ canonẽ.

Et pro eradicatiuo dabis poſt hos vltimos ſy. acceptos pluribus vicibus, electariũ indum cum modico caſiæ. vt. ℞. electarij indi. ʒ. iij. caſiæ. ʒ. ſ. vel diaphœnicon cũ caſia, vel benedicta, et aquis appropriatis, vt tibi videbitur expedire vel aliud ex ſolutiuis tibi magis gratis ſupra quarto tra. Et hic ſcito ꝙ huiuſmodi materia phlegmatica debet paulatine digeri, & paulatine euacuari.

Pro diuerſione introducatur vomitus ſpecialiter poſt cibum. nã eſt ex rebus optime conferentibus & maxime in pręſeruatione, vt in pręcedenti capitulo. Stude ergo ad eum faciendum, vt poſsibile eſt.

Pro octauo vtere fortibus aperitiuis, de qbus ſupra qnto tractatu. ex pte ſimpliciũ, & cõpoſitoꝝ, vt eſt ſyrupus de radicibus quinq;, oxymel compoſitum, & cæteris.

Materiæ abſtergantur cum aqua cum zuccha. ru. & aniſo & huiuſmodi. aut decoctione furfurum in aqua cũ aliquo ex aperitiuis magis gratis, aut decoctione furfurum hordei cum zucch. ru. cum aliquo aperitiuo, & abſtergẽtia habuiſti ſupra quinto tractatu.

Et pro decimo recurre ad proprias rubricas membrorum mittentium quę correctione indigent.

Mala complexio veſicę remoueri habet per ſua cõtraria & ſimiliter renum. nã de renibus iam actum eſt in pręcedenti capitulo, & tu ibi, ſed quæ remouẽt malam complexionem veſicæ ponentur in fine rubricæ, & ſimplicia & compoſita calida aut frigida.

Pro duodecimo debet confortari digeſtiua ſtomachi, vt phlegmata non generentur multa mucillaginoſa. Item

A & expulſiua inteſtinorum vt a ſe expellãt talia phlegmata ne ex remanentia ipſorum fiat reingreſsio ad hepar & tãdem præcipitatio in veſicam. vt ſupra & hoc enematibus, pilulis, & hmõi ad hoc. Item in vſu renum abſtergẽtium ex parte brodiorum et huiuſmodi. per hos quę zuccharatæ, & furfuratę, & huiuſmodi.

Aperiatur via colli, & vrinę pro exitu lapidis adminiſtrentur ex fomẽtis, emplaſtris, balneis, cerotis, vnctionibus, & huiuſmodi, mollificãtia, & viam ipſam dilatantia & aperientia ex malua, althæa, biſmalua, ſemine lini, fœnugræco, pinguedinibus, oleis, & hmõi radice petroſellini, apij, ſparagorũ, ſenationibus, & huiuſmodi. vt ſupra. in pręcedenti cap. applicando ad fœmur, ad locum peritoneon circa virgam ipſam & nõ debet balneum tranſire vmbilicũ a quo cum exiuerit detur medicina cõminutiua lapi. vt in pręcedenti cap. de lapi. renum. & tu ibi.

Medicinę autem lapidis veſicæ ruptiuę, ſiue comminutiuę iã poſitę ſunt pro magna parte in pręcedenti cap. & B ſunt illę q̃ ſunt fortiores in frangendo lapidẽ, vt ibi adhuc ponam aliquas, & narrabo ex ſimplicibus, & compoſitis quę videbuntur efficaciores ſecundum diuerſa ingenia.

Sunt quidam qui cum ſiringa inijciũt per virgam in veſicam medicamẽ lapidẽ frangens etiã patiente exiſtẽte in balneo. & laudant iniectionẽ balſami, & eſt fortis, & pro magnatibus. Item iniectionẽ olei de ſcorpionibus ſimplicis, & compoſiti. Item iniectionem ſtercoris columbi cum lixiuio diſſoluti. Quidam ſuccum lymonum, nõnulli ſuccum caſſi barbaſsi. Item conſimiliter iniectio litontripton cum aqua ſaxifragię facta collutiõe debita, & ſic de alijs ſimplicibus aut compoſitis fortibus poſitis in pręcedenti capitulo, ſed illud quod poſitum eſt de ſanguine, & pelle leporis eſt forte. tu itaq; vt placet compone. Ex compoſitis laudatur ab Aui. hic ſy. ℞. milei ſolis. ʒ. xv. capil. vene. ʒ. vij. petroſel. ʒ. iiij. ficus albas ſeptẽ numero decoquantur cum quatuor libr. aquæ donec remaneat vna lib. doſis eſt. ℥. v. vſque ad. vi. debet adminiſtrare calida C poſt exitum a balneo. Et propter hoc de balneo nota ꝙ in balneis his debent poni etiam ſtypticãtia ne fiat ex eis nimia remollitio. vnde in balneis reponãtur vt ſupra habentia virtutem aperitiuam, diſſolutiuam lapidis, vñ ponatur agnus caſtus, capilli vene. & hmõi. Item ad idem, & eſt nobilis Serapio. ℞. ſeminum melonis mũdatorum, milei ſolis, dauci, vitri combuſti. ana. partes ęquales: terãtur, & cribellentur, & dentur ex eo. ʒ. iij. cum aqua deco. ciceris nigri. Ad idem Almanſ. & frãgit lapidem in ſpatio. xl. dierum. ℞. carpobalſami, ſeminum raphani, ſeminum petroſ. corticum radicis oppopanaci, corticum radicis capparorum, amygdalarum amarararũ, ſaxifragiæ, ſquinanti, cyperi, ſpicæ, rutæ. caſię lignę, ſcolopendriæ, ſeminum cicutæ, gentianæ, ariſtolochiæ roſ. aſſari, carui agreſtis, amoniaci, ſerapini, bdellij, acori. ana. partes ęquales, gummę in ſufficienti balſamo malaxẽtur & cum alijs ſpeciebus mixtis informentur pilulæ in modum ciceris doſis eſt. ʒ. i. cum apozimate de ſeminibus. & eſt medica- D men magnatum. potes ex datis hic & ſupra de frãgentibus lapidem renum fortibus, & ex dicendis conficere vt placebit. Et ſummatim recollige. ꝙ primo debes euacuare cum clyſteribus. nam euacuatio inteſtinorum multum adiuuat ad exitum lapidis ſpecialiter veſicę. Secundo fac iniectionem cum ſiringa ex aliquo ſimplici aut cõpoſito dicto hic. aut in pręcedenti capitulo. deinde ingrediatur balneum de flore camomillæ, melliloto. ana. faſciculũ. i. caulibus ad quantitatẽ omnium ſemine fœnugræci, ſemine lini. ana. ʒ. iij. ſenationibus, parietaria. añ. faſciculos octo, & adde ex alijs vt videbitur: ex quibus facere poteris emplaſtrum ex farina ſeminum dictarum. Item ipſis puluerizatis vnguentum cum oleo liliorum, de ſcorpionibus, de ſpica & huiuſmodi. ita quòd balneum ſtet ſemper temperatum & non excedat vmbilicum, & poſt eius exitum emplaſtrabis loca dicta, aut inunges et dabis aliquod cõminutiuum lapidis per os, deinde dormiat, &

oportet continuari per interuallatos dies, aut ſi virtus tolerat omni die ſemel. Sed hic bene cõſidera, ꝙ quãdo iſta continuata & frequentata erũt quæ prius debent diligẽter temperari antequã ad opus manuale perueniatur, & maxime longo tempore per menſem vel circa, & cõprehendet medicus ꝙ accidentia non minorantur, nec vrina prouocatur, ſed potius econtra, & infirmus ſic alleuiationem non inuenit, nec in eius vrina apparuit arena, tũc credere debet ꝙ ille lapis nõ ſubijcitur medicinis frangentibus ſui duritie, ſed pro eius extractione cura indiget manuali, & debet ipſe medicus ſtudere extractioni eius, qm̃ aliter poſt illud tempus ex continuo dolore et nimia aſflictione infirmus ipſe ad hecticam perueniet. Quòd ſi cõprehenderit dolorem mitigari, & minui, & vrinam ꝓuocari melius ac facilius, & in ea videbit arenam ſperare debet ex medicinis eiùs fractionem, & tunc cõtinuet ea remedia, ſed bene notet ſi patiens ſit fortis, ſi adeſt ſe. & ſic de alijs in pera medici relictis. Et licet de cura per chirurgiam dicere ſit aliqualiter propoſitum tranſire principale tamen quia princeps ſic etiam ſcripſit, & vt tibi magis complaceam modum tenendum ſuccincte deſcribam.

Medicorum Pera.

CVRA per chirurgiam pro quo hos canones notabis.

Primus antequam te intromittas de inciſione debes diligenter conſiderare ſi ibi eſt lapis an non, nam cũ intromittantur digiti duo dexterę manus in anum, & cum pugno ſiniſtre cõprimis ventrẽ ſuper fœmur, & ſentis velut globũ durũ tunc crede ꝙ eſt lapis. Si vero quod eſt inuentũ eſt molle eſt carnoſitas imp. diẽs vrinã, & tu cõſidera.

Secundus. ꝙ talis inciſio difficilius et periculoſius fit in muliere, quia locus inciſionis ſuper lapidem non eſt propinquius loco lapidis, quia oportet vt locus ꝓfundius incidatur, & in hoc eſt timor. vt infra.

Tertius eſt ordinatio diætæ, quia ſaltem in quantitate, quia duobus diebus ante inciſionẽ debet ſtare quaſi ieiunus. vt eo tempore venter, & veſica ſint vacui.

Quartus eſt eũo materierum cõium in vijs ductuũ exiſtentiũ cũ clyſtere ad hoc medicina lenitiua, & tortis melius, aut phlebotomia vbi videbitur ſanguinis abũdantia timẽdo ne ex dolore fluat ad veſicã, & cauſet apoſtema.

Quintus eſt accidentiũ correctio in tali inciſione euenire conſuetorum.

Sextus eſt apparitio quorũdam ſignorum malorum & bonorum in inciſione ipſa quandoq; apparentium.

POSTREMO ſcito ꝙ abſolute hic modus operãdi nõ eſt ſine magno periculo, immo ex ipſo nonnulli moriuntur, quare in eo caute agendum eſt, & cum medici honore & abſq; eius præiudicio. Nã abſolute melius eſt vt medicus ſe intromittat ad auxiliãdum ægro q̃ ꝙ eũ ſic cum tanto dolore mori permittat, debet itaq; rem parentibus prædicere, & ſe excuſare, nec de eo ſe intromittere niſi ſit cautus. ꝙ ſi contingat ægrum mori ꝙ nullum detrimentũ inde patietur, itaq; prudentia non parua hic modus exercendus eſt. Quare eſt talis ſpecialiter in viris mane ieiuno ſtomacho, & prius euacuato vẽtre, vt dictum eſt ordinetur vt patiens ſaltet ter aut quater, vt lapis ad fundum deſcendat, deinde extẽdatur reuerſe, ſeu ſupine ſuper diſcum forte, & curuet coxas ſuas ſic curuatas ad collũ eius fortiter ligentur, & per miniſtros teneantur ampliatæ, & fortiter ne moueãtur hora inciſionis. Quòd ſi fuerit puer poteſt ſedere poſt puerum miniſter tenens eius coxas incuruatas, quia ſic veſica ad inferiora melius declinat. deinde ponatur pugnus ſupra ventrem eius per magiſtrum & comprimatur ſupra veſicam, deinde intromittatur digitus oleo inunctus in anum & lapidem cũ eo ad collum veſicæ ducat, quia vſq; ad locũ qui eſt inter anum & teſticulos, & tunc ſecundum inceſſum rugarũ in loco remoto aliquantulum a cõmiſſura quę. ſ. iungitur cum veſica per duos digitos, qa in ipſa eſt locus mortalis. vt Aui. incidat cum raſorio in latere ſiniſtro. vſq; ad lapidem & fiat inciſio minor q̃ eſſe poſsit, vt minor īde ſequatur dolor quod dicere eſt ꝙ fiat intantum ꝙ ſufficiat facili extractioni la-

E pidis per vncum cõcauum quod eſt inſtrumentũ factum in modum coclearis, & debet magiſter habere apud ſe diuerſificata in magnitudine & paruitate propter diuerſitatem quę etiã in q̃titate in lapidibus reperitur, & debet eſſe magis concauũ q̃ ſit coclear, vt non cadat lapis ab eo captus, inciſio exterius ſit lata, & interius ſit anguſtior, q̃ eſſe poterit, debet eſſe facta in fontanella ſuper anum duobus digitis. Caue tñ ne incidatur filũ quod eſt inter anũ, & teſtes, et accidit q̃nq; vt cum ſola digiti expreſsione lapis ipſe egrediat & maxime qñ eſt paruus. Quo peracto debet locum mundare, & ipſum immediate ſuere, & ſuperponere albumen oui, & tẽpore frigido etiã ad doloris mitigationẽ poteſt poni modicũ de vitello, & curetur vt cętera vulnera. In mulieribus autem diſtinguat, quia aut eſt virgo, aut corrupta, in virgine aut ꝓſuppoſitis euacuationibus & ſaltibus ac extenſione ſuper diſco & ligationibus & intromittatur per magiſtrũ aut magiſtrã digitus in ano, & lapis inuentus impellatur, & ducatur vſq; ad radi-

F cem coxę. deinde incide ſuper ipſum apud apertionẽ medietatis vuluæ in radice coxæ, & extrahe cũ vnco, & idẽ operare in corrupta imponendo digitũ longũ in vuluam ad quęrendũ lapidem quẽ inuentum ducas ad locũ inciſionis fiendæ dictũ. Quòd ſi contingat ꝙ plures ſint lapides aut in viro aut muliere, tunc primo extrahe vnũ. deinde alium ſm modum dictũ. Et licet dictum ſit curã eſſe periculoſam, tñ attẽde ꝙ in ſenibus debilibus, pueris paruis valde, eſt multũ verenda, quare non debet ſe ſic quiſq; faciliter intromittere niſi fuerit in arte bene expertus. Quòd ſi dubitaueris de magnitudine lapidis & ꝙ extrahi non poſsit niſi facta magna inciſione quæ fortaſſe extẽdetur vſq; ad veſicæ ſubſtãtiam, quare incurabilis iuxta Senem noſtrũ ſexta aph. veſicã inciſam &c. & in fine capituli, tunc procedas altero duorum modorum aut cum tenaculis frangendo, & ſic ipſum paulatine extrahẽdo donec totus egrediatur, qm̃ ſi aliquid remanebit magnificabit aut procedes cum paleatiua quæ in hunc fit modum, po-

G natur patiens in balneo mollificatiuo. vt in ꝓcedenti cap. & hæc ſupra ex althęa, malua, ſe. lini & huiuſmodi. deinde intromittatur ſiringa inuncta butyro, aut oleo & propellatur lapis ad fundum, cum digitis ī ano poſitis ad ipſum trahatur. Nam dicunt experti ꝙ ſic tractus qñ eſt magnus in fundo remanebit per multos annos, et quidam vt theoricus chyrurgicus per quadraginta. Cũq; ſic operatum fuerit manualiter, & lapis extractus debet patiẽs poni in lecto & non ſolui vſq; ad tertiam diem, & deinde curari vt cætera vulnera. vt ſupra poſtquam ordinanda eſt diæta, & parũ potent, & vinum ſit nigrũ cum aqua chalibeata commixtum, & cibaria dentur liquida paucarum ſuperfluitatum habẽtia in ſe aliquid ſtypticitatis paruæ. naturalis vt perdix, aut aliæ vt voles, & hæc ſic raptim de cura eius manuali pro nunc tibi ſufficiant.

Accidentia autem ſequi inciſionem conſueta ſunt dolor, diſtillatio vrinę propter vulnus factũ. tertiũ eſt coagulatio ſanguinis in veſica, & annectatur quartum ꝙ acci-

H dere conſueuit q̃nq; ſterilitas. ſ. in viris. Et pro primo nota ꝙ etiam facit non ſolum ad prohibendum dolorẽ, ſed etiam apoſtema ꝙ eſt in eo caſu res timoroſa. Auic. ꝙ debes poſt eius abſtractionem facere clyſtere lenitiuum, & mundare inteſtina, & munda tenere etiam cum lenitiuis per os exhibitis, & phlebotomare, vt ſupra deinde facere ipſum abſtinere a cibo multo, & dare lenificatiuum, & aquam, & non vinum propter eius acuitatem, deinde ſi dolor infeſtauerit ponatur patiẽs in balneo ex rebus mollificãtibus, & anodinis facto, vt ſunt malua, ſe. lini, althęa, furfur, in quo balneo multũ ſit de oleo, & ſit aqua aut ipſum balneum tepidum, extracto autẽ infirmo, de balneo inunge virgam ex oleo camomillino, anethino & hmõi. & ſuper vulnus pone butyrum abſq; ſale tepidũ, & funde in ipſum & ſuperpone cotũ infuſum in oleo ro. & pauco aceto. deinde procede cum conſolidantibus. Quòd ſi dubitaueris de magnitudine ap̄atis fac aſsidue ſedere de

balneo ex decoctione ſeminis lini & fœnugręci. Item fac eum ſedere in aqua & oleo tepido. Quòd ſi cõtingat non multũ a dolore moleſtari, ſolue vt ſupra ipſum in die tertio, & veſica continue calefiat cum oleo de ruta. Propter diſtillationem vrinæ in inciſione, debes vt ſupra facere ꝙ patiens vtatur aqua & nõ vino in potu, & pauca ne multa generetur vrina. ſecundo ꝙ tẽpore mictus miniſter teneat manum ſuam ſuper locum & cõprimat ſuauiter vt prohibeatur aduentus ſciſſurę labiorum vlceris. Pro tertio ꝑpter quod ꝓhibetur exitus vrinæ oportet vt cũ digito intromiſſo in vulnere extrahat̃ fruſtum tale ſanguinis prohibens exitum vrinæ. de quo infra in ſpeciali rubrica ſua.

Pro quarto ſcito ꝙ in tali inciſione aliqñ inciduntur vaſa ſpermatica quæ ſunt ibi propinqua. vt patet ex anatomia. ideo ſperma deferri non poteſt ad virgam. Secundo. quia teſticuli multũ debilitãtur ex tali inciſione propter fortem dolorẽ, & ideo inde ſemen nõ generatur bene prolificum, & attende ꝙ ſi per inciſionem venæ, aut arteriæ tũc fac eum ſedere in aceto & aqua. aut fac diuerſionem cum phlebotomia, aut pone ſuper pecten & inguina narcotica & procede cum alijs. vt ſupra de flu. ſang. na.

Poſtremo quantum ad curã factam pro inciſione ſcito ꝙ in tali inciſiõe reperiunt̃ ſigna in duplici manerie. Quędam quæ apparent tp̃e actus inciſionis. Quædam poſt inciſionẽ, & hæc ſunt duplicia bona, ſcilicet & mala. Tempore quidẽ actus inciſionis. nota ꝙ ſi videris superuenire ægro vehementiã quaſi intolerabilem doloris torſionem colli, caſum virtutis, deſtructionẽ motus, & ſermonis, cõfractionẽ palpebrarum, & oculorum, tunc debes deſiſtere ab vlteriori inciſione. Nã ſi tandẽ procedes cũ tua pręſumptuoſitate moriet̃ ilico. Auic. hæc enim ſignificant iã inciſionem ad membra neruoſa peruenire, quia periculoſiſſimum, & mortale. Signa autẽ bona & ſperandæ ſalutis poſt inciſionẽ ſunt ſalus rationis, quia ſignũ ꝙ animales virtutes bene ſe habẽt, ſanitas appetitus, & eſt ſignũ ꝙ nõ eſt multum lęſa etiã naturalis, ſed parum, bonitas coloris, & formæ, & eſt ſignũ ꝙ non eſt facta magna reſolutio.

Signa mala quæ cum accidũt expectat medicus etiam mortem. Aui. ſunt fortis dolor ſub vmbilico, quia multũ virtutẽ ꝓſternit infrigidatio extremitatũ. ſignificat enim caloris naturalis ſolutionẽ. Tertiũ eſt acutio fe. q͂a ſignificat materias magis moueri ad putredinem, nec humores ſtare ſub regimine naturæ. Quartum eſt rigor qui motum ſymptomaticũ & malum ſignificat. Quintũ eſt caſus virtutis. Sextum eſt vehementia doloris acuti in loco perforationis cui accidit ſingultus, & motus ventris motu extraneo. Nã hęc ſignificant maximã ſtomachi debilitatem propter cõpaſſionem quã habet ſtomachus &c. Vltimo hic pro complemento rubricæ, & eorum, quę de lapide veſicę ponã aliqua ſimplicia & vſualia, & ſimiliter compoſita valentia in fractione lapidis. nã vt dictum eſt quæ valent in frangendo lapidem veſicę valent in frãgendo lapidem renum, & nõ econtra. Althęa, & proprie decoctio radicis eius & ſeminis ameos, amygdala amara, & eſt ꝓpria magis renibus. Hæmagogũ Nic. rumpit lapidẽ. apri veſica puluerizata, & vrina porci. Abrotanum cum vino bibitum. Balſamus iniectus. vt dictum eſt. Bethonica. vñ quidam pro ſingulari remedio dant aquã bethonicę cum aqua berbenę, milleſolij. ana. cum modico aceti ſquilliticí, & pauco mellis. mel nãq; vt ſupra prohibet generationem lapidis pręcipue in renibus. bdellium, cameleonta. capillus ven. vſus decoct. eius, cinis radicum caulis, cicer nigrum, cyperus tritus iniectus cum oleo per ſiringã. Cucubę cum vino, cartamus marinus dictus venetijs herbã ſancti Petri, daucus, diaſulphur Meſ. & Auic. in. v. diapietrum Nic. diapraſſium Nic. ebulus quia ſuccus ſummitatum cum vino potatus hedera, quia bacæ. x. vel circa cum aqua tritę, Electariũ ducis Nic. fimus columbi, galli interior pellicula, ventris eius cum oleo iniecta, geneſtra & eſt fortis, vt ſupra de renibus, gramen decoc. eius aut radicis, iuniperus, oleum eius iniectum, lapis lyncis, lapis

Cartam⁹ marin⁹ venetijs herba ſancti Petri.

A ſpõgię, lapis veſicę, lapis inuẽtus in vẽtre galli, ſanguis leporis, & cinis pellis eius vt ſupra litontripton Nic. lũbrici terreni triti, bliti, mithridatũ, matricaria cum aqua mellis, milium ſolis. Nigella cum aqua aut melle ſumpta, oleũ de amygdalis amaris, oleum benedictum Nicol. de piperibus, de ſcorpionibus pręcipue magiſtrale de ſauina iniectum. Pęoniæ decoctio cum vino, pineę, pollitricum, polium mõtanum, porrum, raphanus rubeus, ſaxifragia, ſauina, ſenatio, ſpica, pillum, ſynapis, ſiſymbrium, ſcolopẽdria, ſparagus, ſquinantum, theriaca, tribulus trifolium, vitrum vſtum & tritum. Vrtica ſuccus & eius aqua decoct. vel diſtillationis. Vnguentum laxatiuum Nico. hircus ſanguis eius, vt ſupra de renibus, iringi cum vino & melle. Et hæc pro frangendo lapide renũ etiam tibi maximũ erunt adiuuamentum. vt ſupra de lapide renum in præcedenti capitulo.

De apoſtematibus veſicę. Rubrica. 9.

Apostema veſicę eſt apa̅ in ea contingens, aut ex B humore ſanguineo, aut cholerico, aut mixto, aut groſſo melancholico per viam reſolutionis ſic genito de quo ſupra de apoſtemate duro in renibus. vnde apoſtema durũ in veſica accidit a cauſis conſimilibus cauſis apoſtematis duri in renibus. & tu ibi.

Accidit autem vt materia calida ſanguinea vel cholerica ad ipſam veſicam perueniat, & ibidem apa̅ cauſet, quod cum contingit fit ęgritudo praua, & mala. nam eſt ęgritudo ſibi diſproportionabilis non niſi a forti cauſa facta, & ideo mala, & interficit ĩ primo periodo aut in quarto propter vehementiam doloris, vt ſecũdo prognoſticorum in fine Hipp. ſed hoc veſicę raro cõtingit cum ſit ſibi diſſimilis, licet frequentius accidat, quando accidit pueris, q̃ alijs ętatibus ratione lapidis aut doloris in ea ætate cauſata, vt dictum eſt, aut groſſo, quoniam etiam apoſtema melancholicum in ea generari poteſt. vt ſupra de renibus. Tu tamen ſcito ꝙ apa̅ durum in veſica fit ſm̃ plurimum per viam ſequelę, quia qñ apoſtemata calida gene- C rantur in veſica tunc ſubtile reſoluitur & groſſum remanet. Fiũt ex percuſſione veſicę ex caſu & ex ſciſſura colli veſicæ quæ fit a lapide, & eſt ſm̃ plurimũ. In prædictis caſibus debilitatur veſica, & multiplicantur ſuperfluitates ex quibus iſta generantur apoſtemata.

Signa demonſtratiua dolor in pectine & peritonęo & aſcendit dolor vſq; ad renes. Et vrina mittitur cũ magna difficultate & ſimiliter ſtercus. Et eſt in peritonęo tumor ad tactum & eſt inflatio pectinis, & ilij cum dolore, & eſt aliquãdo retentio vrinæ. ita vt iacentes non poſſint aliquid de ea mittere, immo eſt neceſſariũ vt ſtent ſi mingere volunt maxime quando apoſtema eſt magnum & oppilans fortiter. vnde tunc neceſſaria eſt fortis expreſſio muſculorum quod iacendo fieri nequit, & in his ſignis vtrunq; communicat.

Signa ſi apa̅ fuerit calidum erit dolor vehemens pungitiuus cum pulſatione vehementi & cũ fe. intenſa, & qñq; apparet rubedo exterius, & certificat̃ medicus de eo per D iuuantia aut nocentia ei adminiſtrata ex vaporationibus fortibus calidis a quibus læditur & huiuſmodi. Et ipſum conſequuntur accidentia hęc ſitis vehemẽs, vomitus cholerę, aſthma, q͂a diaphragma ex vaporibus eleuatis lędit̃ frigus extremitatum, alienatio, nigredo linguæ. Et ad ipſum ſignificandũ confert ætas. regimen pręteritũ, & cauſę primitiuę alię.

Signa ſi fuerit apoſtema frigidum apparebunt ſigna dicta vtriq; cõia, & cum ſignis frigiditatis & accidẽtia in frigido remiſſa erunt reſpectu calidi. Et ſecundum plurimũ hęc apoſtemata fiunt verſus collum veſicę, & ratio quia carnoſum. Et hæc apoſtemata qñq; aperiuntur ad intra qñq; ad extra, & in apoſtemate quidẽ duro. vt ſupra contrarium ſentitur ſtupefactio crurium, & agitatio diuerſa, & aliquando perducit ad hydropem. Et apoſtema durũ veſicę ſm̃ plurimum fit per viam ſequelę ad apoſtemata calida reſoluto ſubtili remanente groſſo.

PROGNOSTICA apa veſicę in quo eſt retentio ſtercoris, & vrinæ, & dolor fit fortis, & fe. eſt continua acuta, & vrina non digeſta, eſt mortalis, quia ſignificat quod eſt de multa quantitate materiæ. Et qñ in apoſtemate veſicæ apparet in vrina ſedimen eſt ſignũ ſpei, quia ſignum digeſtionis. Et quãdo apa veſicæ ſaniatur, tunc apparẽt horripilationes, & feb. diuerſæ, maxime qñ materia eſt diuerſa. Et exitus ſaniei cum vrina maxime cum remiſsione accidentium ſignificat ipſius eruptionem iam factam. Et eruptio ipſius cũ incipiunt apparere ſigna digeſtionis erit in ſpatio octo dierũ. Et lege etiam prognoſtica in hac paſſione quę dicta ſunt de apoſtematibus renum quę hic adducẽda ſunt pro parte. Poſtremo ſcito quod apoſtemata hic & ſpecialiter dura quandoq; producunt ad hydropem.

CVRA apoſtematum veſicæ diuerſitatem recipit. vt ſæpe de aliĳs ſcriptum eſt ex parte diuerſorum ſuorũ temporum, principĳ, ſcilicet augmenti, ſtatus, & declinationis. Et initium faciẽs de calidis ponant canones. In principio itaq; apoſtematis calidi veſicæ ordinetur diæta ad contrarium cauſæ, & declinet regimen nõ ſolum ad frigidum. ſed amplius ad humidũ vt multa deinde aquoſitas generetur quæ ad veſicam terminabitur ad prohibẽdum euentum apoſtematis, & ad remittendum malam complexionem in ea.

SECVNDVS eſt euacuatio, et ſi fuerit ex ſanguine vel ex cholera ſanguini admixta feſtina ad phlebotomiã baſilicę ſiniſtrę, aut de ſaluatella eiuſdẽ ſi fortior quæritur diuerſio, maiorem aut minorẽ, vt vritus tolerabit, maiorem in ſanguineo, & minorẽ in cholerico cum quo miſcebitur ſanguis. Quòd ſi fuerit ex cholera ſola non cõmixta non eſt fienda ſaltem euacuatiua, vt ſępe dictũ eſt de apatibus, vt ſupra de apoſtemate hepatis, & licet etiã conferat de baſilica dextra, de ſiniſtra tñ dictum eſt magis, qm̃ materia habet magis raptum ad partem ſiniſtrã propter debilitatẽ loci. ſecũdo quia membrũ mandans eſt hepar & ſi fieret ex dextra videretur trahi materia ad mẽbrum ipſum principale. hic enim cum hoc quod diuertit euacuat, quãdo. ſ. ex materia ſanguinea aut mixta ſanguini peruenit apa, & ideo eſt melior cura. Item conuenit euacuatio cum medicina lenitiua ex caſia, thamarindis, mãna, rhabarbaro, vomitu, & huiuſmodi: ad quas euacuationes in principio feſtina vt minoretur materia antecedẽs apoſtematis etiã cum clyſteribus leuibus. nã medicinę tales non debent eſſe fortes ne augmentent apoſtema. adiuuant tales euacuationes diuerſiones factę cum ventoſis, et cũ ſcarificatione. Item ſanguiſugæ appoſitæ ano.

TERTIVS repercuſsio in qua oportet te eſſe admonitum quod talia frigida & ſi cõueniant in principio & in prima parte augmẽti, non debent tamen multũ continuari, & prolongari ſuper locum ne ex ipſa frigiditate lædatur veſica. Secundo ne accidat ex eorum continua approximatione apoſtematis induratio. Medicinę autem tales ſunt frigidę, ſtypticę, vt per ſuperius aqua hordei cum decoct. ro. vel citoniorum, aut aliorum ſtypticorum frigidorum, de quibus ſæpe, vt de apoſtemate renum.

Item ex ſy. vt. ℞. portulacę, lactucæ, capil. ven. ana. ℥. i. ſeminũ quatuor frigidorũ, ſeminis papa. al. ſeminis maluæ, dragacãti, liquiritiæ, paſſularum. ſem. endiuiæ, ſcariolę. ana. ʒ. ĳ. zucch. albiſsimi. fiat ſy. Exterius autẽ applica emplaſtrum ex herbis frigidis. vt ex vio. ſolatro ro. bliti, maluis, & huiuſmodi. cum oleis viol. ro. nenupharino, de papauere, vnguento populeon. Item farina fabarũ, aut de hordeo, & hoc vſq; ad dies tres vel quatuor emplaſtrãdo, aut vngendo, aut epithemando cũ ſuccis frigidis, & pauco aceti loca veſicæ, & virgæ, vt pectẽ, peritonçon, & huiuſmodi. Et hæc fiant per totum principium vſq; ad primam partẽ augmenti quod cõprehendes ex ſignis. Et qa eſt morbus acutus veriſimile eſt quod principium trãſiuerit poſt quartũ. & hoc ſm maiorem, & minorẽ eius acuitatẽ, & tu bene conſidera hoc. Item ſolitũ eſt in principio admiſcere anodina mollificatiua cũ quibus erit cõuenientius, vt al-

E thęam, ſemen lini, fœnugręcũ, camomillam, & hmõi. propter mitigationẽ doloris. vñ Aui. immo ſi incipias a mollificatiuis cum non ſit aliquid quod ab illo prohibeat ex ſenſu vehemẽti erit melius, & diuerſi diuerſa ingenia habent. Nam quidã in principio applicant veſicam plenam aqua calida qui eam implent oleis anodinis & repercuſsiuis, vt eſt camomillinũ ro. & hmõi. de quo ingenio ſupra de dolore renum. Quidã infundunt ſpõgias in ſuccis, aut liquoribus frigidis ſtypticis, quidã pannos, et huiuſmodi. vt ſupra de dolore renũ & apate renum quã rubricã pro cõplemento huius debes relegere. Et ex emplaſtris bonis eſt. ℞. floris farinæ frumẽti, vel ſimilę. ℥. i. ſiſami excorticati. ʒ. ĳ. lactis. ℥. i. ſ. olei viol. ro. camomillini. añ. ℥. ſ. ſucci roſ. ℥. i. miſce. & ſi dolor eſt vehemẽs adde papa. aut de mandragora vt videbitur. Itẽ ex farina fabarũ, & ſuccis ſtypticis notis, oleo de ſemine lini. ro. mucillagine, fœnugræci, altheæ, et hmõi. fac emplaſtrum. Per interius vero adminiſtra clyſteria: vt. ℞. aquę hordei. lib. i. olei roſ. ℥. iiĳ.
F ſucci ſolatri. ℥. ĳ. & immitte & cõſimilia. Item inĳcias cũ ſiringa per virgam lac aſinæ cum mucillagine pſylĳ, aut aquam hordei cum lacte aſinino & hmõi, et eſt melior, qa minus frigida. Cum autem peruentũ erit ad augmẽtum, quia ad ſecundam partẽ eius tunc cõpone inæqualiter repercuſsiua cum reſolutiuis vincẽtibus, & anodinis, vt videbitur expedire, qualia ſunt Camomilla, melilotũ, anethum, ſemẽ lini, fœnugræcum, althęa, lilium album faciẽdo euaporationem, fomenta, emplaſtra, vnctiones, ſiringationes, clyſterizationes dando & per totum vt ſupra. Cum vero peruentum erit ad ſtatum, quod erit poſt octo dies vel circa ſm maiorem aut minorem apatis acuitatẽ. vnde Auic. quod ſi hebdomodã pertranſeat & approximet ſtatus, tunc compone hęc adinuicẽ æqualiter ſaltẽ in prima parte ſtatus. vt ſupra ſępe dictum, vt de apate renum, aut fac reſolutiua vincere vt videbit. in fine & medio ſtatus vt. ℞. farinæ fabarum, florum camomillę, anethi. ana. ℥. i. & fiat emplaſtrum cum aqua mellita. Vel. ℞. radicem li-
G lĳ, ſemen lini, fœnugræ. oleum de ſiſamo ro. & fac emplaſtrum cum aqua mellis. ſi vis adde ex caricis, adde ex frigidis, vt videbitur etiã per os per inferius etiã adminiſtrãdo, vt de aliĳs temporibus dictum eſt. Item maxime ipſo exiſtente ſanguineo aut ex materia mixta ſanguini cõpetit phlebotomia poplitis ſi ea haberi poterit, quod ſi non, fac de ſaphena. illa enim cũ hoc quod diuertit magis a loco euacuat. Item aperiantur hęmorrhoides ſaltẽ cum ſanguiſugis. In declinatione vero attende magis reſolutiuis, cum quibus pone etiam anodina, & addas, vt ſunt caricę, ſpica nardi, aniſum, fœniculus & hmõi, etiam per os aut ſiringa imponendo emplaſtrando & ſm alia ingenia operãdo vt ſupra. Emplaſtrũ ad hoc. ℞. hyſſopi. ʒ. iĳ. caſtorei. ʒ. i. ſ. oleo roſ. camomillini, anethi. ana. ℥. ſ. farinæ ſeminis lini, frumenti. ana. ℥. ſ. & cũ decoct. caricarũ fiat emplaſtrum, aut cum cera fac vnguentum dimiſsis farinis. Itẽ laudatur balneũ factum ex rebus mollificatiuis, & reſolutiuis, ſicut eſt ſemen lini, althęa, cordumeni, ſtela, amoniacum,
H ſquinantũ, fœnugræ. caules, & hmõi. vnde ex his aut pluribus eorum fac balneum in quo ſedeat patiẽs, mitigabit. n. dolorẽ, & reſoluet materiã apoſtematis, & debet aſsiduari. Quòd ſi cõtingat per hęc non poſſe peruenire ad reſolutionẽ ſed magis ad ſaniem, quod comprehendes ex remiſsione doloris & feb. iuxta illud Senis noſtri. ĳ. Apho. Circa generationẽ ſaniei, tunc procede cũ ſimilibus ſimplicibus, ſed fortioribus his quæ dicta ſunt ſupra de apoſtemate renum, & tu ibi. vnde Aui. Curatio quidẽ dubellati eius proxima eſt curatiõi dubellati renũ procede itaq; cum maturatiuis ad extra, vt. ℞. farinę fœnugręci, vel tritici. lib. ſ. radicis altheæ, camomillę, radicum liliorum. ana. M. i. adipis anſeris, & gallinę, olei liliorum alborum. ana. ℥. i. decoquantur radices, & cum ea deco. fiat emplaſtrum. Ad idem. ℞. caricarum albarũ, dactylorum pinguium, paſſularum enucleatarũ, radicis althęę, fœnugræci. ſem. lini. ana. ℥. i. coquant. & cum colatura et pinguedi-

ne gallinæ,

ne gallinę,& ſufficienti quātitate farinę frumenti fac emplaſtrū. Deinde adminiſtra clyſteria ex his, quę habent ipſum aperire vt.℞.aquæ decoctionis cauliū, & limaciarum cum corticibus ſuis,& diſſolue in ea mellis. ℥.ij.ſerapini.ʒ.ij.fœnugræ. ℥.i.ſucci parietariæ. ℥.i.ſ. olei irini. ℥.i. etiā immitte, & ſic conſimiliter de alijs credo ꝙ iniectiones ex his cum ſiringa per virgā eſſent conuenientes. Item eo tēpore fac cōtinuare ſternutationes, multum.n.cōferent. Cū itaqꝫ apparebit ſanies in vrina,tunc per os et cū ſiringa adminiſtra lauātia,et abſtergentia ex aqua hordei cum melle vel zucc.vel lacte & hmōi.ſm ꝙ tibi videbiť, vt ſupra de renibus, deinde cū ceſſauerit ſanies da cōſolidantia per os,& cum ſiringa adminiſtra,& cū his quę dātur per os cōmiſce aperitiua, veſicam reſoluentia,de quibus actū eſt,ſed pro his omnibus recurre ad ea quę de renibus dicta ſunt. In frigido vero & duro apāte conſimiliter procedendum vt de apāte duro renū ſcriptum eſt, vñ procede primo ſi videbitur phlebotomādo. deinde euacuando.Itē adminiſtrando per os lenitiua, mollificatiua, & aperitiua ea etiā per virgā inijciendo. Itē ad extra emplaſtrando,inungendo,faciēdo embrochas, balnea mollificatiua,lenitiua,faciendo patientē ſedere in eis,et eſt vtile valde. Et ſis ſollicitus curationibus per euacuationē ex caſia,māna,ſem.melonis,fœniculi & hmōi.cū reſpicientibus melancholiā,vnde compone ex ſy. cū aperitiua mollificatiuis notis.vt cū caricis,radicibus altheę,lilioꝝ alborum,ſeminibus frigidis maioribus, cum dactylis,paſſulis enucleatis. Itē emplaſtretur cū fœnugrę. althea.radice liliorum.vt ſupra cū oleo nardino, coſtino, camomillino, pinguedine gal.butyro, amoniaco, ſerapino, bdellio,& hmōi.Item emplaſtrū de meliloto cerotum hyſſopi Meſ.

Purgetur cū caſia,polypodio,ſena, epithymo. Fomēta ex meliloto,camomilla,anthos,ſtœcados:& huiuſmodi.

Quidam poſt purgationē faciunt tale balneū,& ante nō eſt fiendum,vt ſupra.℞.brāchę vrſinę,radicis apij, & foliorum eius,radicis iringorum,ireos, maluę, florū camomillę,meliloti.ſe.lini.ana.℥.i.olei amygdalarum.℥.iij.bulliant adinuicem ingrediatur vſqꝫ ad vmbilicū.tertia vero die poſt ipſum faciunt phlebotomiā de ſaphena, vt ſupra deinde applicāt hoc emplaſtrū. ℞. folioꝝ parietarię quātum vis,& torrefiant in ſartagine cum his oleis. ℞. oleoꝝ anethi,camomillę,de lilijs,de vio.de pulegio. ana. ℥.ſ.deinde emplaſtrāt cum emplaſtris mollificatiuis de quibus ſupra, aut applicant emplaſtrum de meliloto. Vbi vero apoſtema fuerit aquoſum. Curatur cū diureticis calidis, vt phlegmaticū, vt ſupra de renibus ſi vētoſum cum carminantibus ventoſitatem,vt ſupra de hydro.& tu ibi.

Restat vltimo de accidentibus aliquid dicere vt dolor,grauedo,& vrinę retentio, & de his tātum dicatur ꝙ correctio eorum apparebit late ſatis in proprijs ſequētibus rubricis, & ideo ſuperſedeo ab eorum inſcriptione pro nunc.quare &c.

De vlceribus veſicę. Rubrica. 4.

Vicvs veſicę eſt ſolutio continuitatis cum putredine aut abſqꝫ in ea cum perditione ſuę ſubſtātię contingēs, cuius cauſa ſm plurimum eſt humor cholericus,aut ſalſus ſua acuitate peccās,dicitur ſm plurimum qm̄ ab alijs poteſt contingere cauſis.vt ſunt acuitas vrinę, quantitas nimia,humoris eius viſcoſitas, propter quā nimis adhęret, & in ſeparatione accidit vlcus ſiue vulnus,vt ſupra de vlcere renum, aut ſanies ſua acuitate a pectorē, vel hepate ad veſicam veniens, aut apoſtema ſiue bothor in ea male curatum,aut lapis ipſe excoriās, aut ventoſitas extēdendo & faciēdo ſolutionem continuitatis, aut a cauſa exteriori plaga,ſeu percuſsio facta.Item caſus, nimius coitus. Vſus nimius diureticorum,& fortium,aſſumptio medicinæ acutę,& huiuſmodi. De plaga & vlcere,vide quę ſcripta ſunt de vlce.renum in principio.

Signa demonſtratiua vlcerum veſicę ſunt dolor in peritonęo,& ardor qui ſentitur in emulſione vrinę, quæ cū difficultate emittitur,& patientes eā guttatim; & rarius ꝙ̄ poſſunt emittunt pręcōcipientes dolorē, & anguſtiam,& exijt ſanies paulatim,& nō ſubito, ſimilr & ſan. & eſt hoc ſignum cōe,& renum vlceribus,& veſicę.& tu ibi.Vnde & princeps.iam diximus ſigna in cap.renum.

A

Prognostica. vlcera veſicę antiquata curā non recipiunt. iam fiſtulata ſunt vt de renum vlceribus dictū eſt. Vlcera veſicę in ſenibus non curātur. Vlcera veſicæ tardius curantur ꝗ̄ renum. vt ſupra. Vlcera veſicę quandoqꝫ perducunt corpus ad cachexiam, & finaliter ad hydropem maxime quando ſunt diuturna,& acuta.

Cvra canones. multi enim ex medicis vnū faciunt capitulum de cura vlcerum renū & veſicę volentes conſimiles canones cōſimilia quaſi ingenia in vtriſqꝫ deberi. Vnde & Auic.breuius locutus eſt de vlceribus renū,propter quod oportet vt volēs habere curā de vlceribus veſicæ legat quę ſcripta ſunt de vlceribus renum. Eos itaqꝫ inſecutus multa remittam videnda, & amplāda loco allegato,& tu ibi. Et ſicut in cura vlcerum renum nouem

B ſunt canones principaliter contemplandi. Ita & in cura vlcerum veſicę ſunt obſeruandi. Vnde Aui. conſidera ex canonibus datis in capitulo, ſcilicet renum, & plurimos eorum permuta ad hunc locum.

Primus ꝙ feſtines ad curā eorum. nā cum antiquantur non recipiunt curā propter cauſas aſsignatas,ſupra de renibus. vñ ſcias ꝙ adhuc difficilioris curæ ſunt vlcera veſicę, propterea quia membrum neruoſum eſt.Item ſcito ſecundo. ꝙ ſi ſcindatur veſica in collo carnoſo curabilis eſt in neruoſo nunquam.vt in Aphor.in fine capituli.

Secundus eſt ordinatio diætę. vnde euitet ſalſa acuta, dulcia vehementis dulcedinis conuertibilis in choleram, exercitium forte,debile quidem & ſuaue virtutē confortat,quę omnia quęre diſtincte poſita de vlceratione renū ſupra vnde hic laudatur maxime lac equarum ab Auic. de quo nihil dictum eſt allegato loco. Et pro ipſo etiā vide quę dicta ſunt ſupra de vlceribus pectoris.

Tertius eſt adæquatio materiæ quomodo adæquatur

C vide de vlcere renum.

Quartus eſt euacuatio. quę vt allegato loco debet eſſe ex medicinis leuibus,vt caſia,manna,thamarindis, ſebeſten,& vſqꝫ ad benedictā & hieram ſimplicē,& hoc exhibendo per os, aut per inferius adminiſtrando. Vt verbi gratia per os.℞.mannę electę.ʒ.ij.iulep vio.℥.i.aq̃ decoc. viol.liquiritię,paſſularum. Vel ſic.℞.caſię. ʒ.i.ſ.ſebeſtē. ℥.ſ.pulparum thamarindoꝝ, & prunorum,ana. ℥.ij.bulliant pulpę in conuenienti quātitate aquę, & ſimiliter ſebeſten,& fiat colatura, & expreſsio vt decet cum aqua ſi potes extrahas caſiam, aut adde aliquid alchechengi, & cum modico ſyrupo violato fac potionē. Item ex caſia, & benedicta potes facere eradicatiuum dando cum aqua decoctionis violarum,liquiritiæ,paſſularum, alchechengi,emulſione ſeminum cōium iulep viol.lacte papaueris, & hmōi. Per inferius adminiſtra enemata, quę quātum ad cauſam coniunctam ſunt maxime cōuenientia. vt.℞. maluarum,blitis,violarum, radicum altheę, ſeminū fœ-

D nugręci,oleorum amygdalarum dul. vio.cōis,ſiſami,adipis porci non ſaliti, decoctionis capitis caſtrati, vitellos oui,zuccharum, & huiuſmodi. ex qbus compone vt decebit.nam ex his fiant clyſteria mitigantia ardorem,dolorem,lenientia inteſtina,& ipſa cōfortantia,& tu bene cōſidera,& pro alijs quęre ſupra de renibus conſimili canone,ſed nota ꝙ vomitus nō ita videtur competere in caſu ſicut in vlceribus renum.conſidera.

Quintus eſt adminiſtratio particulariū ad intra ex parte abſtergētium, mundificantiū. Vt ſunt aqua zucchari, & fortior eſt ru.aqua mellis. Emulſio ſeminum cōmuniū cum aqua lactis,& maxime coagulata cum buſiri, decoctio ſeminum altheę.Lac ipſum caprinum. & cū his ponitur ſemper aliquod diureticum.Et ſcito.vt ſupra ꝙ ſemina cōia magis ſunt abſterſiua abſqꝫ cortice ſuo aperitiua magis cum eodem. vt in dubijs de renibus. Item abſterſiuum & cōfortatiuum eſt mel ro.colatū, decoque igitur

& commiſce. vt videbitur. Et ſicut hęc dantur per os. ita adminiſtra cum ſiringa inijciendo per virgam. Et nota ꝙ aliquãdo egreditur per virgam aliquod viſcoſum tẽdens ad fuſcum. ꝙ cum videris continuari pone cum abſterſiuis aliquod ſubtiliatiuum, & laudatur in hoc cinis arbo. fici, cinis quercus. & hoc continua vſquequo mũdificabitur. poſt vero conueniens eſt, vt ſequatur.

Sextus eſt cõſolidatio & cõglutinatio. nã quemadmodũ dictum eſt de vlceribus inteſtinorum ꝙ prius debent imponi clyſteria abſtergẽtia, mundificantia, & poſt illa paululũ ſequi debent incarnantia, ita et in his procedendũ eſt pariformiter cum ſiringa. Primo inijciendo abſtergentia. deinde cõſolidãtia, & ſiringãdus iaceat ſupinus, vt liquor melius deſcendat. Itẽ nota ꝙ conſolidantia adminiſtrãda non debent abſolui a cõglutinatiuis. Et ex laudatis eſt lac de quo ſupra de renibus, & tu ibi. ſed lac muliebre eſt melius cum his quæ inijciuntur. Itẽ lac in quo bullita ſint bolus arm. achacia. & huiuſmodi. Item valẽt trochiſci de charabe. Itẽ de terra ſigillata. Item. ℞. dragacãti. ʒ.i. trochiſcorum de alchechengi. ʒ.ij. diſſoluãtur in lacte, & adminiſtrentur, & collyrizentur per virgã. Itẽ laudauerunt quidã & efficaciter valde vſum lactis caprini cum trochiſcis de alchechengi. Itẽ ceruſſæ, ſarcocollæ, thuris, gummi ara. opij, ſanguinis dra. ana. ʒ.i. fiant collyria & cum lacte inijciantur. Ad idẽ. ℞. citrulli. ʒ.v. boli arm. gummi arabici, thuris, ſanguinis drac. ſeminum papaueris al. amygdalarum excorticatarũ, ſucci liquiritiæ, dragacanti, amili, ana. ʒ.iij. ſeminis apij. ʒ.i. granorum ru. ſolatri hortulani, alchechengi. ana. ʒ.i.ſ. fiant trochiſci. dentur cum ſyrupo viol. aut iulep, etiam dolorem extinguit, & ſunt Raſ. et vltimi. Ad idem. ℞. terræ ſigill. chimoleæ, cornu cerui vſti. ana. ʒ.i. ſeminũ canapis. ℈.i. opij. gra. x. vnguenti de ceruſſa. ʒ.ſ. ſarcocollæ. ℈.ij. myrrhæ, thuris. an. ℈.ij. omnia incorporentur cum oleo ro. Ad idem. ℞. ſarcocollæ. ʒ.ij. amili. ʒ.i. ceruſſæ. ʒ.ij. plumbi vſti, thuris. ana. ʒ.i. inijciantur cum lacte, & eſt ſatis forte. Ad idem. ℞. diapapaueris. ℥.ſ. diadraganti. ℥.i. zucchari viol. ℥.i.ſ. boli arme. ʒ.ij. fiat electarium. doſis eſt. ʒ.ij. cum aqua alchechengi cum hoc quod conſolidat mitigat. Ad idem. ℞. cõſolidæ majoris & minoris. ana. ʒ.ij. ſanguinis drac. boli arme. thuris, maſticis. ana. ʒ.ij. achaciæ, myrrhæ. ana. ʒ.ſ. rhabarbari vſti, pilorum, ſpicæ nardi. ana. ℈.i. dragacãti, gummi ara. ana. ℈.ij. & cum zuccharo fac electarium doſ. ʒ. ij. cum aqua plantaginis poteſt fieri in modum ſyru. poſſunt fieri trochiſci, & dari cum aliquo cõſolidatiuo &c. vt dictum eſt ſupra. Aliud de quo ſenex quidam experientiam habuit, vnde ex vſu eius poſt ſex menſes curatus fuit. ℞. liquiritiæ mundę. ʒ.ij. ſeminum melonis mundatorum, ſeminis papaueris al. granorum alchechengi. ana. ʒ.i. cinnamomi, myrtillorum. ana. ʒ.ſ. dragacanti, gummi ara. infuſorum per noctem in aqua roſ. ana. ʒ.i. amygdalarum dulcium excorticatarum, pinearum mundatarum. ana. ℥.ſ. mellis ro. colati. ℥.i. aquæ ro. plantaginis. ana. ℥.ij. zucchari optimi quantum ſufficit, & fiat electarium. Ad idem ſief album iniectum cum aqua alchechẽgi, & melius cum lacte mulieris. Valent & vnguẽta ad extra applicata ſuper pecten & in loco peritonæi. ℞. ſtoracis liqdæ. ʒ.i. pinguedinis anſeris. ʒ.iij. ceræ albæ quantum ſufficit, & inũge comprimendo. ℞. dactylos pingues, gallas, paſſulas, arancia, hypoquiſtidos, alumen, hyſſopum, & ſtoracem, & compone, aut emplaſtrum, aut vnguẽtum. Aliud. ℞. olei ro. ℥.ij. olei myrtini, ſucci plantaginis. ana. ℥.i. trochiſcorum de terra ſigillata, de charabe. ana. ʒ.i. aceti. ʒ.ij. ceræ quod ſufficit, & nota ꝙ niſi timeatur ventris ſtypticitas clyſteria eſſent conuenientia.

Pro ſeptimo ſtude doloris mitigationi cum anodinis aſcendendo ſi cogit neceſsitas ad domeſtica ſtupefactiua, & in fine quidẽ cum cogit neceſsitas vſq; ad conſueta fortia. Et de ſemine papa. albi, ad iuſquiamũ, & opiũ, exempli gratia. ℞. ſeminum cõium frigidorum excorticatorũ. ℥.i. ſeminum papau. al. ℥.i. granorum alchechengi, ſolatri

E hortulani, ſeminũ portulacę. ana. ʒ.ij. omnia piſtenẽ & diſtemperentur cũ aqua alchechengi & fac ſy. cũ quantitate ſufficiẽti zucc. aut inijcias per ſiringã. Item inijcias oleũ roſ. cũ mucillagine pſilij. Exẽplum ſecundi. ℞. ſeminum papa. al. ℥.i. opij. ℥.ſ. adipis gallinæ. ℥.i.ſ. piſtentur & colẽtur & inijciantur. Aliud mitigãs & remouens dolorem. ℞. ſeminum quatuor frigidorum maiorum. ℥.i.ſ. ſeminũ portulacæ, ſeminis iuſquiami, ſeminum altheę, papaueris albi, ſeminum apij. ana. ʒ.i. amygdalarum dul. excorticatarum. ℥.ſ. dragacanti, amili. ana. ℈.i. ſucci liquiritiæ. ʒ.ij. boli arm. ʒ.ij. zucchar. albiſsimi. ʒ.ij. informentur pilulæ cum mucillagine pſylij, & dentur quinque pro vice bis in hebdomada mane in aurora, deinde bibant. ℥.iij. aquę alchechengi calidum, ſtet deinde ieiunus horis quatuor.

Et cum ſimilibus rebus fieri poteſt tragea cum plurimo zucchari. & confectio ſolida. Item ſpecies triaſandalorum ſunt hoc caſu conuenientes. Item poteſt ex paucioribus & pluribus componere, vt videbitur etiam ſi opus F erit aliquid apij apponendo. Quod ſi non ſufficient recurre ad philonium, theriacã nouam. pro quibus te transferas ad rubricam de dyſenteria immediate, & de colica, & de dolore renum. Valent & emplaſtra & vnguẽta ex his & conſimilibus rebus frigidis facta. vt. ℞. infrigidãtis Gal. ſpecierum ceroti ſandalini Meſ. raturæ eboris, granatorum, alchechengi, boli arm. & huiuſmodi. Itẽ epithema loco ſæpe dicto vt ſupra de renibus. item ex frigidis anodinis clyſteria patiente ſtante ſuper ſua genua. Item fac ſuppoſitoria, vt ſupra de teneſmo. nam ibi debes recurrere pro ſimilibus. Itẽ procurando vulnus ſordidum antiquum veſicæ, & tu ibi quærendo curam non recipit veram. vt ſupra & infra in Aphor, nam continuus fluxus vrinæ, & paucitas carnis, ineptitudo applicandi medicinas hoc faciunt.

Quid autem dicendum ſit de octauo & nono volo vt tibi ſufficiant pro eorum complemento, quę ſunt ſcripta in octauo & nono de vlceribus renum. oportet autẽ ſi be- G ne habere volueris curam hãc ꝙ illam relegas rubricam. & ſic hęc ſufficiant.

De ſcabie veſicę. Rubrica. 5.

SCABIES veſicę habet cauſas eaſdem quas habet vlcus eius, & ideo princeps de eis nihil dixit. ſit tamen ſemper aut a materia aduſta aut ſalſa.

SIGNA demonſtratiua eius aduſtio in emiſsione vrinę cum fœtore eius, & dolore vehementi, & pruritu cum ſemine furfureo, & quandoq; currunt cum aſsiduatione humiditates, quandoq; currit ſanguis.

CVRA eius eſt cura vlcerum in ea leuioribus tamen remedijs facta cum ſit ſuperficialis magis.

Primo igitur dięta ex frigidis cibis, humidis, dulcibus, quia inſipidis & nõ dulcibus aptis conuerti in cholerã vt ſupra immo abſtinendũ boni chymi generati, & viſcoſi. Et laudãtur pedes animaliũ res pingues oleum amygdalarum, frumentũ coctum cum carnibus auiũ genera lactis dicta. Piſces de aquis currẽtibus anguillę & hmõi. Far, ri- H ſum coctum in iure gallinarũ. Item lac coctum, hordeum, olera, aquã hordei bibat, & vinũ lymphatum multum, et magis album ꝙ̃ nigrum, ſed etiã competit aureliũ. Abſtineat ab his a quibus abſtinent habẽtes vlcera veſicæ quibus ſupra. Secundus canon eſt. ꝙ euacueẽ ſæpe cum mũdificantibus materiam aduſtam vel ſalſam, & ſint leuia, vt ſupra. iiij. trac. & de vlceribus renum. Item ꝗuentur humores. Fiat abſterſio & mundificatio conſolidatio, & ſi adeſt dolor mitigatio. vt ſcriptum eſt de vlceribus renum, & veſicę, & tu illis locis. Item iniectiones ſunt hoc caſu multum conferentes. Poſtremo cõſidera, quia competit phlebotomia, & vide quę ſupra dicta ſunt de ſcabie renum, & hęc ſufficiant.

De coagulatione ſanguinis in veſica. Rubrica. 6.

HOC ACCIDENS ſequi conſueuit poſt factam inciſionem extrahendo lapidem. vt ſupra quãdoq; retentionem eius fluxus a membris ſuperioribus ad eam, quorũ

duorum

Digitized by G

duorum cauſæ per ſe ſatis notę ſunt. Modus extrahēdi fruſtum tale ex veſica tempore inciſionis. dictū eſt ſupra de inciſione lapidis, ſed modus & huic conferens & ſecundo in medicinarum non eſt poſitus vt ordinem principis ſecundum poſſe ſeruarem.

SIGNA demonſtratiua. primum ſignum anguſtia, qa a ſanguine illo iam ſaniato, quia exterius eſt, eleuātur vapores ad cor, ſyncopis ꝑpter eandē cauſam, frigus extremitatum, quia fit dolor in coagulatione, retrahitur calor, paruitas anhelitus cōicatis vaporibus diaphragmati, & frequentia pulſus, nauſea propter eandem cauſam, rigor cum anteceſſione mictus ſanguinis, aut percuſſionis, aut caſu ſuper veſicam.

CVRA canones ſicut lapis diſrūpitur per ſeparationē partis a parte ita & hic per inciſionem partis a parte. & ideo cōpetunt inciſiua ꝑ os adminiſtrata, et iniecta. Vnde laudatur ſy. acetoſus factus cū aceto ſquillitico. Itē ſi cum eo datur cinis ligni fici. Itē & conueniunt medicinę ſubtiliatiuæ, inciſiuæ, & lapis rumpitiuæ. itē maxime confert coagulum leporis. Itē valet potus carpobalſami cū granis pæonię, aut ligno eius. Itē oxymel ſimplex. item compoſitum. item cordumeni, ſauinæ, blactæ, bizantię, aſſa, amoniacum, rubea tinctorꝫ, ſiſeleos, ariſtolochia. Ex quibus confice electarium, ſy. pilulas, & hmōi, vt videbitur, & a proprietate hepar aſini, fel teſtudinis, coagulum leporis, lac fici exiccatum in accipiēdo aliquid paucum de eo cum aqua aliqua diuretica. item aqua ciceris ni. itē aqua ligni abrotani, & deco. abrotani cum vino. itē ſemen fœniculi cum melle, ciminū cum ſemine apij ſumptū vinum decoctionis cotulę, matricaria cū aqua mell. & ſic de alijs de qbus habuiſti ſupra. xiij. cap. de ſang. coagulato in ſtomacho. & tu ibi. Poſtremo ſcito ꝙ vna ex rebus valentibus ad tractionem lapidis de qua ſupra eſt ſubtilis medicina, ſua enim caliditate ipſum ſic coagulatum diſſoluit. & ideo ad ea te para, & tu bene conſidera hęc.

De dislocatione veſicæ. & eius mollificatione. Rubrica. 7.

VT DVCEM ſequar has duas cōprehendam diſpoſitiones ſub rubrica vna prius tū de vna pertractans, deinde de alia. Dislocatio veſicæ eſt remotio eius a ſuo loco verſus aliquam differētiam poſitionis. ſ. aut deorſum, aut ſurſum, aut ad dextrum, aut ad ſiniſtrum ex relaxatione ſuorum ligamētorum, vel ſuſpenſoriorum cauſata. Cuius relaxationis cauſa ſecundum plurimum eſt humiditas cū frigiditate paralyticans, ſiue mollificās, quare membrum ipſum in proprio loco non regitur. Et dictum eſt ſecundū plurimum, quia caſu, percuſſione, relaxatione, aut rumpente balneatione in aqua frigida multum vētoſitate, & huiuſmodi contingere poteſt. Et quod dictum eſt de veſica etiam de renibus intelligatur. vt ſupra memoratum eſt de renibus in fine capituli.

SIGNA demōſtratiua, quia impeditur actio vrinādi, & qñqꝫ vrina inuolūtarie emittitur, & ſentitur grauitas, & nocumentum in loco ad quem declinat. Quòd ſi fuerit ex cauſis intrinſecis ſcitur relatiōe infirmi. Quòd ſi fuerit ex humiditate &c. ſcitur ex ſignis apparētibus humiditatis & ꝙ pręceſſerit regimen humidum & huiuſmodi.

PROGNOSTICA elige ex dicendis de difficultate mictus.

CVRA canones. Quod eſt a caſu vel percuſſione eſt difficilis curę. Et ſi poſsibile eſt illud fit reductione ad locum ſuū cum ligaturis, emplaſtris, & alijs medicinis ſtypticis, cōglutinantibus, & huiuſmodi relinquo reſtauratoribus, & hic canon poſitus eſt primus ne ex improuiſo & faciliter promittatur eius cura.

Secūdus eſt ordinatio diętę quę debet eſſe declinās ad calidum, et ſiccū maxime quando eſt ex relaxatione propter humiditatem &c. vnde eſt eadem cum cura paralyſis. de qua ſupra. ſecundo capitulo.

Tertius eſt digeſtio materiæ, & laudatur oxymel ſquilliticum, ſed de oxymelle dictum eſt allegato loco in quo A poſita ſunt plura digeſtiua in quibus ſemper ponitur aliquid diureticum ductiuum digeſtiui.

Quartus eſt euacuatio & laudat maxime agaricus, ſed enemata quo ad cauſam coniunctam maxime conferunt, & ideo per euacuationem cauſę antecedētis per ſupius factā fac, & ſollicita euōnem coniunctę per inferius, & allegato loco habes ad plenum de ipſis, & ideo ſuperſedeo.

Quintus eſt diuerſio. vnde maxime cōpetit vomitus.

Sextus eſt adminiſtratio calidorum calefacientium, & exiccantiū materiam ipſam cōiunctam aut emplaſtrando, aut vngendo, aut embrochando, applicando remedia locis dictis de lapide veſicę, & conferunt maxime in caſu balnea naturalia, ſulphurea, & aluminoſa. Item artificialiter facta etiam ex vino ſtyptico cum herbis ad hoc, ſed tu attende ſemper ſi adeſt fe. aut nō, quoniam oportet te moderare, ſed pro his ponam ſpecialius ponendo aliqua exempla, & efficacia. conferunt per os tyriaca, mithridatum, acorus conditus, diacurcuma. Item conditum de ruta B cum melle, & flos eius decoctus cum vino. Item inijciātur per virgam oleum laurinum, de ruta, coſtinū, nardinum, cum quibus commiſceantur vt caſtoreum, aſſa, galbanum, oppopanacum. Item valēt cyperi, ciminum cinnamomum, bdellium, ſpica, myrtus, camomilla, ſtycados, mel, & huiuſmodi. de quibus cōfice, aut ſy. aut electaria, aut emplaſtra, aut per inferius clyſteria ex cōſimilibus, & ex cētaurea, colloquintida, oppopanaco, oleo de alcheiri, oleo de ruta, de cinnamomo, de coſto, & huiuſmodi. quæ ſunt calefactiua, & exiccatiua, pro quibus & alijs recurre ad ea quę de paralyſi.

Septimus eſt correctio accidentium, & ſunt aut exitus vrinę inuolūtarius quo caſu debes vti multū ſtypticis ex balneis iniectis, bibitis, & ſuppoſitis, vt ſunt nuces cupſſi, maſtix, alumen & hmōi. aut difficultas mictus quo caſu vtaris cū exhibitis aperitiuis, vt ſunt cortices ſeminū melonis ſicci cum zucch. accipiendo pugillum vnum de eis. Et laudantur a proprietate teſticuli leporis ſiccati cū C vino odorifero bibiti, aut guttur galli aduſtum cum aqua tepida. & ex his patet quid dicendum de mollificatione eius, recurre vt dictum eſt.

De dolore veſicæ. Rubrica. 8.

DOLOR veſicę differt a dolore renum loco & ſpecie; ꝙ cum eo cōuenit in cauſa. Loco quia renum eſt circa locum eorum, veſicę circa pectē. Spē quia renum dolor eſt extenſiuus magis, & minus acutus, veſicæ autem magis acutus propterea quia eſt neruoſa. Ex parte autem cauſę conueniunt, quia vterqꝫ fit a mala complexione qualibet diuerſa, aut a ventoſitate, aut eſt antecedēs criſim per vrinam ex lapide, vlcere, ſcabie. apoſtematibus & huiuſmodi. Et multiplicaſ hic dolor phlegmate. vento ſeptētrionali, quia frigidus eſt & ſiccus. Et dicitur ꝙ qñ apparet in habente ipſum ſub aſcela eius apoſtema ſicut citonium, & accidit illud in die ſeptimo, moritur in. xv. & ꝓprie ſi accidit ei profundus ſomnus.

CVRA canones. Primus ordinetur dięta ad contra-D rium cauſę. Secūdus euacuetur materia pecc̄ās ſi qua eſt. Tertius ſi fuerit mala complexio ſola procedatur cum alterantibus cōtrarijs anodinis. Quartus ꝙ non adminiſtrētur diuretica calida & fortia niſi poſt euacuationem quoniam talia conuertunt materias ad vias vrinę. Quintus. quòd ſi non ſufficiunt anodina perueniatur ad opiata, a quibus vt poſſumus abſtinere debemus, cum multum exterminent calorem naturalem veſicæ, & ex conſequēti virtutem, ſed etiam non debes expectare vltimam defectionem virtutis, & ideo oportet te & medicum quemlibet eſſe prudentem. Et in ſumma pro cura huius doloris recurre ad ea quę de dolore renum, & lapide veſicę dicta ſunt, in quibus locis habes emplaſtra, vnctiones, balnea, epithemata, potiones, electaria, & huiuſmodi in hoc caſu maxime conferentia. Et quia ex dictis de ſignis de dolore renum aperta ſunt ſigna doloris veſicæ hinc ab eo ſuperſedi, & tu ibi.

De debilitate veſicæ. Rubrica. 9.

DEBILITAS veſicę eſt nocumẽtum actionis eius diminutæ, vel ablatę circa operationem cõem quæ eſt ſuperfluitatis aquoſę expulſio. Cuius cauſa ſm plurimũ eſt mala cõplexio frigida. Dicitur ſm plurimum. qñ & ab alia fieri poterit. Item ab apoſte, item a debilitate lacerti vt ſtatim. Ad hanc autem paſsionem ſequitur primo qñ actio eſt ablata inuolũtarius mictus, & mictus in lecto, & multitudo vrinæ, & dicitur dyſuria, vt infra. aliqñ vt a Gal. nominatur diarrhęa vrinę, vnde qñ veſica patitur malam complexionem humidam, tunc debilitatur lacertus qui non poteſt ſufficienter conſtringi, & extrahi ad prohibẽdum vrinæ exitũ, de quo ſupra in princ. capituli. Secundo ſi actio fuerit diminuta, tũc accidit paſsio quæ dicitur ſtranguria, quia guttatim egreditur vrina, & hoc contingit qñ non exceſsiue mollificatur lacertus, ſed parũ, vnde non perfecte cõſtringere poteſt, hinc guttatim egreditur.

Quandoq; autem poſsidebit malam complexionẽ frigidam & humidam quę prohibebit cõſtrictionem lacertorum vndiq; vt vrina nequeat exprimi, & tũc accidet difficultas vrinæ. Quãdoq; patitur ex communitate aliorũ membrorum. vt ſupra in prin. capituli. & qm̃ de his quæ ſequuntur debilitatem veſicæ dicetur in ſpecialibus rubricis ſequentibus. vt ſupra ſatis apertum eſt. Quid agẽdum in rub. de debilitate hinc ne tibi ſim faſtidio ex tãta replicatione relegas ea quæ ſcripta ſunt allegatis rubricis.

De ventoſitate veſicę. Rubrica. 10.

VENTOSITAS in veſica fit ſm plurimũ ab humiditate exiſtente in ea cum debilitate caliditatis. Nam ſi caliditas fortis eſſet illum humorem humidum inſenſibiliter reſolueret, & non in ventũ conuerteret. Et huiuſmodi humiditatis cauſa ſm plurimum ſunt cibi inflatiui apti, ſcilicet in ventum cõuerti, & ſignum eſt mutatio caloris extenſiui abſq; aliqua grauitate percepta.

CVRA facilis eſt ex habitis. Canones. Primus. q ordinetur diæta ad contrariũ, vt q ſint cibi reſolutiui calidi et ſicci, de quibus. iiij. tract. Secũdus q ſtante dolore nõ adminiſtrentur diuretica niſi poſt euacuationẽ, vt ſupra de renibus. Itẽ non adminiſtrentur narcotica. cauſa nota eſt.

Tertius q per os ad extra adminiſtrentur quæ ventoſitatẽ reſoluunt. vñ valet theriaca, mithridatum, diaciminum, & hmõi. de quibus ſupra de ventoſitate renum. & tu ibi. Ad extra emplaſtra inunge & hmõi. Et in hoc valent ruta, camomilla, anethũ, caſtoreum, aſſa, muſcus, bengalia. ſambucus, & huiuſmodi. Et hęc immitte in virgã, vt oleũ anethi cum modico caſtorei, aut ſuccus rutæ cũ aliquantulo muſci, aut gallia cũ oleo ſambucino. Itẽ valet adeps aſini cum oleo de caſtoreo. Item alliũ coctum cum teſta ſua, & appoſitum, & prouocat. Item oleum petroleum & huiuſmodi. Item cõferunt balnea ſulphurea aluminoſa & alia conſimilis virtutis, & ſic hæc ſufficiant.

Oleũ petroleum.

De ardore vrinæ. Rubrica. 11.

QVIA ARDOR vrinę cum exitu eius cum ſanie ſatis dictum eſt ſupra de vlceribus veſicę. hinc tantum de eius ardore abſq; ſanie perſcrutabitur. Quid autem ſit eius ardor ſatis notum eſt.

CVIVS cauſa aut eſt in ipſa vrina, aut in mẽbris viarum eius, qa in collo veſicę, aut in extremitate virgę quæ ſunt membra valde ſenſibilia, & præcipue caput virgæ, quod maxime prę cæteris ſenſibile eſt, aut ęgritudo fortis eliquãs, & reſoluens. Cauſa autem in vrina eſt quia ipſa eſt acuta rõne materiæ cholericæ aut ſalſę ſecũ commixtę ratione ciborũ comeſtorum aut quia caliditas eſt ſibi ab hepate, & renibus cõicata, vel ab alio loco. Aut quia facta eſt cõſumptio humiditatis carnium glandoſarum exiſtẽtium circa collũ veſicæ ad intra, quæ humiditas ſatis conglutinoſa creata eſt, vt extendatur ſuper meatũ ad æquãdum acuitatem vrinæ quæ conſueuit deficere non raro in iuuenibus, p̃cipue ex multa coitus frequentatione. Itẽ ex nimia abſtinentia, item ex nimio exercitio, & hmõi aptis humiditatẽ illam reſoluere. In membris quidem quia in

E viis vrinę iam dictis ſint vlcera aut ſcabies & huiuſmodi. Idem operantur ægritudines fortes cõicando vrinæ, aut cum ea cõmiſcendo humores ſupercalefactos valde etiã tali caliditate pręternaturam ipſi vrinæ communicata.

SIGNA demonſtratiua ſi fuerit ex vrina erit vrina citrina, inflammata, tincta, & ſic de aliis ſignis ſuper vehementem caliditatem, & q patiens eſt calidorum renum, aut hepatis calidi naturaliter, aut accidentaliter inflãmatorũ, quæ duo adiuuant ad eius acuitatem, item regimen præcedens ex parte cibi & potus, & aliorum non naturalium. Item ætas, cõplexio, habitudo, ars, & hmõi. Quòd ſi fuerit ex conſumptione humiditatis carniũ, &c. ex coitu, aut ex ægritudine acuta ſcitur relatione ægrotantis, & quia corpus eius eſt extenuatum. Similiter ſi ex aliis fuerit cauſis extrinſecis.

Signa ſi fuerit propter vlcera ſcabiem & hmõi. iam dicta ſunt. Item ſi ex fe. aut alia ęgritudine quę de acutis ſit humoribus ſtabitur narrationi ægrotãtis, aut aſtantium.

F Item & qñq; caliditate totius ipſis membris hepati, & renibus cõicata quod cõprehendit facile. Et omnia mẽbra intrinſeca indifferenter cũ ſunt calida naturaliter aut accidentaliter poſſunt eſſe cauſa ardoris vrinæ factiua.

PROGNOSTICA. de prognoſticis ſtatim in cañ. ardor perducit ad excoriationẽ, excoriatio vero vt ſupra.

CVRA canones. Canon primus q diligẽter debes attendere. vt ſupra de fluxu cholerico abſque excoriatiõe. Quòd ſi perſeuerauerit talis ardor, & non fiat p̃uiſio patiens ad excoriationẽ perueniet. tu itaq; ægro prædica & ipſum ſtudioſe ſollicita etiam & ſuis.

Secundus eſt ordinatio diętæ, quæ debet declinare ad contrariũ cauſæ, vt ſi fuit acuitate p̃ueniente ratione materię cholericę, ſalſę, non aduſtæ cum ipſa cõmixtę, aut ratione inflammationis ſe. &c. declinet ad frigidum, & humidum, vt ſunt olera, & fructus humidi in ſe non habẽtes mordicationẽ, immo euitet mordicatiua, ſalſa, acuta, dulcia, vehementis dulcedinis, coitum, exercitium, &c. quæ G de vlceribus renum ſcripta ſunt, & tu ibi, laudatur maxime chiſt hordei, brodium pulli. Quòd ſi fuerit ex nimio coitu ſint cibi reſtauratiui humidi vel ad humidum declinantes, & laudantur oua ſorbilia in aqua frigida prius retenta per vnam horam, & omnino multis mẽſibus interdicatur coitus.

Tertius ĩ primis caſibus eſt æquatio humiditatis aquoſæ cum diureticis frigidis & hum. per os etiã per iniectionẽ, & hoc maxime valet in vltimo nunc in p̃cedenti cañ. narrato, vnde maxime cõmendatur aqua hordei excorticati, cũ emulſione ſ. minum frigidorum, cum gũmi ara. item aqua hordei excorticati cum diadraganti, itẽ iulep. viol. ſy. de papauere. itẽ potus ex mucillagine ſeminis citoniorum, pſylij cum ſemine papa. albi. & aqua frigida. itẽ valet lac aſinę, item lac caprinũ lac muliebre, & p̃cipue iniectum, item albumen oui cũ aqua aliqua diuretica vt cum aqua alchechengi. item valet tragea facta ex ſeminibus quatuor maioribus frigidis cum modico zuc. itẽ Serapio H mucillago pſylij cũ modico camphoræ iniecta: & eſt medicina propria. Item & eſt efficax. ℞. mucillaginem pſylij, oleum ro. lac mulieris, modicum cãphoræ, & iniicias. Quòd ſi dolor multum perſeuerauerit aut augmentabitur, tunc vtere narcoticis per os & iniiciendo, incipiẽdo a facilioribus, & aſcendendo ad fortia, vt a ſemine papaueris albi, iuſquiamo, vſq; opiũ de quibus de fluxu ventris, & tu ibi. Itẽ trochiſci de alchechengi cum aqua hordei, & modico dragacanti, aut cũ alia aqua. item & omnia, quæ ſcripta ſunt de vlcere renum, & ſcabie, & pręcipue qñ eſt ardor vrinę ex vlcere, aut ſcabie in veſica, vel eius collo. aut in extremitate virgæ, & ideo ad eas rubricas recurre, quamuis aliqua tibi experta ponã in fine huius rubricæ.

Quartus eſt euacuatio, quæ vt ſupra de renibus debet fieri cũ lenitiuis, nõ cum medicinis fortibus, & hmõi ſunt caſia, manna, thamarindi, pruna, ſebeſtẽ, & vſq; ad benedictam, aqua lactis, ſenæ præparatũ, polypodium, ſuccus

vio.

vio. & huiuſmodi. in ea autem, quæ eſt ex coitu non indigemus euacuatione, ſed reſtauratiõe magis, ſed in alia debes ipſi euacuationi multum inſiſtere & cum pilulis quibus ad hoc de quibus. iiij. tract.

Quintus eſt remediorũ ad extra applicatio ex emplaſtris, vnctionibus, epithematibus, & huiuſmodi habentibus mitigare ardorem vrinæ, de quibus ſupra de vlceribus veſicę. & tu ibi, laudatur tamẽ efficaciter mucillago, pſylij, cum oleo violato, lacte mulieris, cera alba cum modico camphoræ.

Sextus eſt membrorum coadiuuãtium infrigidatio ex epithematibus, vnctionibus, et hmõi. vt ſupra de hepate, mala complexione calida, & de renibus, & tu ibi.

De correctione vero accidentium iam dictum eſt quia de dolore de quo hic, & ſupra pluries actum eſt.

CVRA ſi fuerit ex vehementia ægritudinis nota eſt, oportet enim intẽdere curationi eius cũ infrigidatiuis humectatiuis. &c. vt actum eſt. De remittentibus acuitatẽ eſt liquiritia in oẽm modum adminiſtrationis. Itẽ ſuccus
B citoniorum. Item oleum roſ. cum iniectũ pineæ. ſemina cõia frigida. Ad idẽ & conſolidat etiam vlcera. ℞. vngulæ caballinæ, virgę paſtoris, cõſolidæ minoris, pimpinellę, portulacæ, capilli vene. bugloſſæ. ana. M. i. liquiritiæ, maluarum, vio. ana. ℥. i. iuiubarum, ſebeſten. ana. numero. xl. ſeminum papaueris albi, ſeminis lactucæ, portulacæ, ſeminum cõium. ana. ʒ. iiij. zucch. lib. ij. fiat ſyr. Item ex trochiſcis vt ſupra de alchechengi, et proprie cum lactę aſinę dati. Itẽ ſyr. vio. vel myrtinus cum aqua hordei & liquiritię. Item emulſio ſeminum cõium, de quibus ſimilibus plene de vlceribus renum, & veſicæ. & tu ibi.

CVRA ſi fuerit ex vlcere cõſolidatiua vt ibi. item ponitur expertum potus ex ſemine lactucæ, portulacæ cum zuccharo vel ſy. vio. Quod ſi cõtingat ex vlcere in extremitate de quo actũ eſt. intingatur tenta in aqua ro. in qua diſſolutum ſit aliquid opij et imponatur, eſt tamen magis opus chirurgicum. Ego autẽ expertus ſum vnguẽtum de
C thucia pręmiſsis euacuationibus dicta de alijs. Item retinere virgam in lacte tepido. Et cura huiuſmodi pro magna ſui parte cõſiſtit ex his quæ dicta ſunt de vlcere renum & veſicę hinc a pluribus remedijs ſuperſedeo, quare ſi plura cupis recurre ad eas rubricas, & hæc ſatis.

De paucitate vrinæ. Rubrica. 12.

PAVCITATIS vrinę quinque ponũtur cauſę. Prima ſumitur ex parte materię, quia cibi, & potus in quãtitate & qualitate. quantitate quidem quia paucus ſit cibus, & minor potus. nam etſi de cibo tranſeat in aquoſitatẽ, plus tamen de potu cũ ſit ipſi aquoſitati propinquior. ex parte qualitatis, quia cibus ſit valde paucus, paucam habens humiditatem, & habens virtutẽ exiccandi humiditates corporis. vt panis miliacius, de panico, de ſurfure ſorbitio ex hordeo, lenticula, cibi ſaliti, panis bis coctus, fructus pontici, & ſimilium. Similiter ex parte potus vt cum fuerit potus aquę groſſæ, turbidę vini groſsi & hmõi. Secũda ſumitur ex parte corporis ſi per poros ſic latos ſenſibi-
D liter ſub forma ſudoris aut inſenſibiliter euacuantur. corpora nanque multum & faciliter reſolubilia ſunt pauci mictus. Itẽ ponitur pro tertia cauſa ab Aui. fluxus ventris, vt quia humiditates quę per vrinam tranſmitti deberent emittuntur per ſeceſſum. vnde. v. aph. aph. ij. vrina multa ſeceſſus paucus. Similiter & vomitus multus a ſuperioribus eradicando, & ab inferioribus trahendo, & conſimiliter itelligatur de alijs fluxibus & de fluxu ſanguinis nariũ, & de alijs cõſimilibus euacuationibus. Quarta cauſa ſumpta ab ipſis membris, vt quia primo debilitata eſt virtus renum attractiua, quare non attrahunt aquoſitatẽ ab hepate tantã quantitatem quantam deberent, & ideo paucificatur. Itẽ quia hepatis virtus expulſiua eſt debilitata, & non expellit a ſe aquoſitatẽ, immo plus q̃ conueniat cũ ſanguine remanet, & ſic fit cachexia, aut quia hepatis ſequeſtratiua eſt debilitata, et cũ ſanguine ad membra mixta quãtitas aquoſitatis tranſmittitur nõ potens ſangui-
A nẽ a tali aquoſitate ſeparare aut ecõtra. pro quibus vide ſupra de cachexia, & hydrope. Ad paucitatẽ autem vrinę adiuuat aeris cõſtitutio ſicca, borealis, quæ humiditates corporum exiccat ſaltẽ per ſe, licet per accidẽs vrinam multiplicet cõſtringendo ventrẽ. Item & cætera, quę habent corpus exiccare vt nimia abſtinẽtia, forte exercitium, vigilia, animi accidẽtia immoderata, quę corpus exiccant. nam vt Gal. debilia minorant, & fortia auferunt.

CVRA canones. Ordinatio diætę, quę conſiſtit in alterando & permutando in quali, & quanto ex parte cibi & potus, exhibendo humectatiua, vt ſupra de mala complexione ſicca ſtomachi, & impinguando, & tu ibi.

Secũdus eſt euacuationis retentio ſenſibilis, & inſenſibilis quę primo cõpletur cum cibis, & potibus humores inſpiſſantibus. de quibus ſupra de ſyncopi, & quando fuerit ſenſibilis, vt eſt fluxus ventris & hmõi. tunc detur ſtyptica & reſtringentia. vt ſupra de fluxu ſuo loco exhibeantur diuretica. Item fiant frictiones, balnea, vt humiditates di-
B uertantur, & tunc vtere ipſis diureticis, vt vrinę moueãtur. Conſimiliter agendum ſi fuerit vomitus, aut fluxus nimius ſanguinis.

Tertius eſt adminiſtratio cõfortantium rectificantium hepar, aut reſpõdens ſecundum quod expedit de cauſa ſua & cũ quibus hoc fieri habeat habuiſti proprijs rubricis, & tu ibi.

Cura etiam hęc magis aperietur dum tractabitur infra de multitudine vrinæ, & ex habitis allegatis rubricis & ex dicendis de multitudine vrinę apparebunt manifeſta ſigna paucitatis vrinę cũ vnum contrarium ex alio eluceſcat. Et ſic hęc ſufficiant.

De difficultate vrinę, & retentione eius. Rub. 13.

DIFFICVLTAS vrinę eius quam quidam ſtranguriam, quidam dyſuriam, quidam ſuriam vocant cum impotentia expellendi.

CVIVS cauſę ſex ab Aui. aſsignantur. de quibus proſequẽtur ſi prius declarauero interpretationem nominũ in Rubrica poſitorum, propter quod aduertendum quod Auic.
C Rubricam facit cõprehendentem omnẽ modum retẽtionis vrinę cũ dixit de difficultate vrinę, & retentione eius. Sed Alexã. eam difficultatẽ nominauit dyſuriã, paſsionarius vero ſuriã. quidam tamẽ modernorum inquiunt eſſe ſtranguriã paſsionem colli veſicę, in qua vrina guttatim mingitur. cum vero ſolũ per horas emittitur ab eis nominatur dyſuria. Si vero lõgo denegatur tẽpore quod nõ emittatur nuncupatur ſuria. vnde verſus. Egrũ guttatim ſtrãguria mingere facit. Impedit ad tẽpus dyſuria. ſuria ſemper. Vel ſic. Stranguir guttatim, ſur. nil, dyſurque per horas.

Dyſuria Grçcis vrinę difficultas Latinis nominat. ichuria Grçcis latinis vrinæ ſuppreſſio barbaris autem ſdocte grçcos imitãtes, ſuria. quaſi iſchuria dicerent, vocitatur.

Alij ſpeculatius locuti dixerunt hęc adinuicẽ differre in quanto, & ſpẽ, cauſa, & loco. Differũt in quanto quoniã ſtranguria eſt vrinę retentio maior q̃ in difficultate. Nam in ſtranguria retẽtio vrinę pręſupponit potentiã virtutis contentiuę exiſtentis in collo, quã arguit ſuperfluitas retentionis a qua procedit ex certa cauſa oppilante. In difficultate vero retentio vrinæ præſupponit debilitatẽ virtutis expulſiuę in veſica & in lacertis ventris coadiuuan-
D tibus quã arguit dura expulſio, & difficilis nulla exiſtẽte cauſa oppilationis in collo & via. In ſpẽ, nam ſtranguria proprie, & eſſentialiter eſt omnis & abſolute impotentia facilis expulſionis vrinę. Cauſa quia ſtranguria prouenit ex peccato, & ſuperfluitate cõtentiuæ propter læſionem exiſtentem in collo veſicæ & eius lacerto, vt quia fit ſpaſmatus ex humore currente vel frigore ad ipſum, vel propter cõitatem ad ſuperiora, vt in carabito apoſtema nuchæ, vel in eius via, quia oppilata attenuatorie ex caliditate & ſiccitate, vt in febribus adurẽtibus, vel a frigiditate, vt in algoratis, aut propter aerem, aut propter aquã, aut propter ſeſsionẽ ſuper rẽ frigidam, vt infra, vel ex medicinis, vel cõpreſsione vicinorum tumeſcentium, vel repletorũ vt in apoſtemate inteſtinorum, et maxime recti pectinis, peritonei, teſticulorum, & ani. Itẽ tumente matrice, propter quod prægnantes frequenter mingunt. Itẽ in teneſmo, rhagadijs, hæmorrhoidibus, dolore, oppilatione coartatorie, quod

quod eſt plurimum ex humore groſſo, & viſcoſo, ſangui-
ne cõgelato, ſanie groſſa, lapide, vẽtoſitate torquente. vũ
ipſam veſicã extendens & prohibens eius cõpreſsionem
eſt cauſa ſtranguriæ, & difficultatis mictus qñq; vt infra.
Difficultas autẽ peruenit ex peccato & debilitate expul-
ſiue ꝓpter læſionem propriã exiſtentẽ in veſica quia ma-
lam cõplexionem naturalẽ vlcerationẽ, apoſtema, vel ꝑ
cõitatem ad principiũ læſum, quia hepar vel ad lacertos
ventris lęſos coadiuuantes ipſam in expulſione, & magis
cum vrina eſt pauca, vel in ſe, quia mollificati, vel per cõ-
munitatem ad cerebrũ, vt in ſtupore, lethargia. Etiã dif-
ferunt in loco in quo tamen aliqñ conueniũt, vt qñ cauſa
eſt in virga, & via eius, aut poris vritidibus, & oppilatio
aliquo trium modorũ. Etiam differunt ex parte locati, vt
quia vrina fuerit pauca, a cuius cõpreſsione deficit virtus
expulſiua, aut multa propter longã retentionem eius quã
nõ valet expellere, duritie ſenſuũ propter ſomnũ ſopien-
tem virtutẽ in nocte, vel occupationẽ in die diſtrahẽtem
ipſam, vel ꝓpter verecũdiã compeſcentẽ, quare villi eius
diu remanentes extenſi debilitant in contractione, & ex-
pulſione neceſſaria, vt de ventoſitate dictum eſt, aut quia
fuit acuta faciens dolorẽ cum tranſeũt per vritides, & per
collũ veſicæ & virgã maxime cum fuerint vlcerata. cum
enim ſentiũt ardorẽ refugit veſica a cõpreſsione, & ſtrin-
gitur lacertus colli, & lacerti ventris ceſſant ꝓpter dolorẽ
a cõſtrictione. quare retinet vrina etiã fit difficilis exitus,
& cum patiẽs ſtudet in ſeipſo mingit vrinã ſuam natura-
lem in quãtitate & qualitate. ſedatur dolor, & conſimili-
ter cũ vincuntur. Et ex cauſis exterioribus, quibus con-
ueniunt ſunt percuſsio, caſus, expoſitio aeri frigido, & vẽ-
tus ſeptẽtrionalis, & hoc per ſe, licet per accidens prouo-
cent vrinam quando eſt debilis, vt in pręcedẽti Rubrica.
nam quando eſt fortis vrinam in membra conſtringit, &
profundat calorem, qui eam conſumit.

Et in ſumma cauſa difficultatis vrinæ eſt aut debilitas
veſicæ aut nocumentum in collo cõtingens, aut debilitas
virtutis, aut nocumentũ muſculi, ſiue muſculorũ coadiu-
uantiũ ad eius exitũ. vt ſupra aut defectus membroꝝ cõi-
cantium, aut nocumentũ in ipſa vrina exiſtens. Quæ ſunt
cauſæ ſex ſic hoc ordine a principe poſitę quæ ſuccincte,
& ſic ordinate ponentur, & ſic de ipſis largius datũ ſit.
Accidit debilitas veſicæ ſemper a mala cõplexione, & ꝑ-
cipue frigida, & eſt ſm plurimũ, aut propter apoſtema ali
quod tale, aut propter cõitatem vt dictum eſt de hepate,
renibus, cerebro, & hmõi. Cõtingit propter nocumentũ
in collo per ſe, vel per cõitatẽ. Exemplum primi. quia ibi
eſt apoſtema, aut lapis oppilans, aut humor, aut ſanies.
Exemplũ ſecundi. vt quia multa eſt fœx ĩ inteſtinis com-
primens, & coarctans collum, aut apoſtema, aut fœtus in
matrice, & hmõi, vt dictum eſt, aut vlcus, & dolor. Pro-
uenit & difficultas ex defectu virtutis. primo ſenſibilis,
deinde motiuę. Item ex defectu virtutũ naturalium. Exẽ
plum primi. qñ inducitur in ſenſu ꝓpter quod non cõcipi
tur obiectum, vt in carabito, lethargia. vt prima tertij. de
eis. Exẽplum ſecundi. qñ in lacerto colli, aut vẽtris acci-
dit tãta debilitas ꝙ virtus motiua nõ poteſt eum aut eos
extẽdere, ſeu dilatare, ad cuius muſculi dilatationẽ ſequi-
tur expulſio, & ad eius conſtrictionẽ retentio. Exẽplum
tertij. vt ſi qñ a mala cõplexione frigida, a qua eſt ſm plu-
rimum, & raro a calida debilitať expulſiua eius. vt ſupra.
Exẽplũ quarti, vt qa muſculus ſit debilitatus a mala cõ-
plexione frigida, aut ſpaſmatus, aut apoſtemoſus, & hu-
iuſmodi. Exẽplum quinti. vt qa accidat debilitas in he-
pate, & quod in eo deficiat ſequeſtratiua, aut in hydrope,
quare non mittit aquoſitatem conuenientem, aut debili-
tas attractiuę renum, aut eoꝝ oppilatio, vt ex apoſtemate
lapidis, et hmõi. Exemplum vltimi, vt qñ vrina eſt valde
acuta inducens dolorẽ qua in eius exitu natura ipſum re-
tinet, vt dolorem fugiat. vt ſupra de vlceribus veſicæ.

Signa qñ cauſa eius eſt cõplexio frigida albedo vri-
næ cum groſsitudine, aut tenuitate adeſt groſsitudo cum

E expellitur cũ vrina phlegma, tenuitas vero cũ ſola aquo-
ſitas. Secundũ ſignum frequẽtia mingendi eueniens ante
difficultatis retẽtionẽ, quia primo debilitatur virtus, dif-
ficultatur in emittendo, ita ꝙ debilitas aliqualis facit ad
frequenter mingendũ, maior autem ad difficultatẽ, & tu
conſidera. Tertium multus vſus balneationis aquę frigi-
dæ, quæ facit multum ad debilitandum veſicam. Quar-
tum ſenſatio frigoris, vt quia flauit ventus frigidus, vt ſe-
ptentrionalis & huiuſmodi. Et vltimo adeſt priuatio ſi-
gnorum calidorum, & calidis iuuať. Quòd ſi ex cauſa fue-
rit calida vrina erit acuta, & percipiť caliditas, & inflã-
matio iuuatur frigidis, & humectatiuis. Item pręceſsit,
aut adeſt febris adurens, eliquans &c.

Signa ſi fuerit propter apoſtema in veſica, aut in mem-
bris vicinis ei iã poſita ſunt ſupra. & tu ibi. Et differt hæc
difficultas ab ea quę eſt ex alijs cauſis, quoniã difficultas
quæ ex apoſtemate paulatim venit niſi multa eſſet mate-
ria quæ ſubito mouetur ad faciendum apoſtema.

F Signa ſi fuerit ꝓpter aliquod membrum mittens, tunc
in veſica non apparet aliquod nocumentum, ſed bene in
membro communicante.

Signa ſi fuerit oppilatione vt ꝓpter apoſtema iam di-
ctũ eſt. Si propter aliã cauſam iã cõprehendetur ex intro-
miſsione ſiringę per illud quod egredieť ex ſanguine, aut
alio humore. Quòd ſi fuerit lapis inuenietur res dura, &
erit cũ nauſea, dolore, et huiuſmodi, vt ſupra de ipſo, & ꝙ
vrina pręceſsit harenoſa. Quòd ſi fuerit propter ſangui-
nem oppilantẽ habuiſti ſigna ſupra de eo. & raro fit eua-
ſio. Quòd ſi fuerit propter phlegma groſſum cognoſceť
per grauedinem loci, & maxime qñ materia eſt plurima,
& ꝙ exit humor crudus. ꝙ ſi fuerit propter frigus ſcietur
per accidentia frigoris. Quòd ſi fuerit ex ventoſitate ſen-
tiť tenſio ſine grauitate, & ꝙ eſt cũ permutatione. Quòd
ſi fuerit ex oppilatione meatus virgę ſigna repletio, & in-
flammatio veſicæ, & chorda tenſa, grauitas eſt in pectine
& ancha cum dolore. Quòd ſi fuerit ex carne nata in mo
G dum verrucæ ſemper fiet ſanguis aut ſanies, & dolor, &
grauitas loci, & impedimentum vrinę nõ remouetur, ſed
potius augmentatur.

Signa ſi fuerit propter debilitatem expulſiuę quoniam
vrina facta compreſsione cum manu faciliter reducitur.

Signa ſi ꝓpter mollificationẽ lacerti, quia patiens leui-
ter mingit quando ſuper veſicã, & fœmur fit compreſsio.
Quòd ſi propter ſpaſmum lacerti ſignum ꝙ parum vrinæ
egreditur compreſsione.

Signa ſi fuerit ꝓpter debilitatem renum, aut cauſa lapi
dis, aut apoſtematis ex ſignis iam ſupra de eis poſitis. nã
ſi ex renibus dolor, & grauitas erit illic, & ita de alijs.
Quòd ſi contingat ex debilitate attractiuæ renũ cum erit
venter leuis abſq; nocumento in veſica & alijs. Quòd ſi
fuerit ex vlceribus, aut acuitate renum iam ſigna poſita
ſunt, & tu ibi. Quòd ſi fuerit propter longã retentionem
ſignum, quia cum fit compreſsio cum manu mingitur vri
na, & ꝙ fuit retenta vltra volũtatem per tẽpus. Quòd ſi
H fuerit propter debilitatem muſculorum ventris coadiu-
uantium ad vrinandum, tunc apparebunt ſigna ex parte
cõplexionis materiæ, aut compoſitionis. Et ſi fuerit cõ-
paſsione aliorum membrorum, vt cerebri & huiuſmodi
iam ſigna erunt vel præceſſerunt.

Prugnostica ablatio vrinæ ſi diu durabit mor-
tem ſignificat. Si alicui auſertur vrina, & ſuperueniat te-
neſmus infra ſeptem dies morietur, niſi ſuperueniat fe. li-
quefaciens, & aperiens.

Cvra canones. Primus. ꝙ cura difficultatis vrinę va-
rianda eſt ſm varietatem cauſæ, & ideo ne accidat confu-
ſio proſequar de cura eius particulariter ſemper ſm parti-
cularem curam eius. Sed anteq̃ ad curam venias ſcito ꝙ
hę paſsiones nominatę ſtrãguria &c. ſi ſunt ex mala com-
plexione ſimplici: aut ex humoribus faciliter curanť. Qñ
vero ex arenulis difficulter. Ex lapide vero vix aut nunq̃.
Itẽ ex ſecũdo põt viuere homo. 25. diebus qbus nihil de

vrina

vrina emittitur, vt vidit Brixiẽſis, qui noſat Artuſum de Vinario, qui ſtetit tanto tp̃e. Tertio nota verbũ Aui. hic. & dictũ eſt q̃ habet difficultatẽ vrinæ aduenit ei poſt teneſinũ niſi accidat febris, et prouocationẽ plurimã faciat. Et ſm ordinem cauſarum. vi. incipiam ordinem curæ.

CVRA in ea quæ eſt propter debilitatẽ veſicæ ex mala complexione frigida a qua eſt ſm plurimum, & raro a calida præmiſsis canonibus ex parte diętę digõnis, & euacuationis ſi neceſſarij ſint operare cum his quæ ipſam veſicam conforrent, & calefaciant, de quorum numero ſunt camomilla, ſpica nardi, pulegium, ſauina, cinnamomum, oleum eius, triphera, ſticados, cupreſſus, laurus, cyperus, hyſſopus humida, & omnia illa calida ſuperius nominata calida in paſsionibus renum. Vnde compone, & adminiſtra per os per inferius cum clyſtere. Ad extra emplaſtra, vnguenta, fomentationes, balnea naturalia, artificialia, & huiuſmodi. de quibus ſupra actum eſt. Et hic nota vt ſæpe replicatum eſt, q̃ cum his quæ per os adminiſtrantur dari debent diuretica portantia virtutẽ aliarum medicinarum ad locũ, et hoc maxime q̃n facta eſt euacuatio materiæ antecedentis, & non dubitatur de conductione amplioris materiæ ad veſicam & ex eis inde lædatur magis.

Quòd ſi fuerit abſq; vitio humoris ſola ſic ſufficient alterantia abſq; ſuſpitione maxima corpore non exiſtẽte plethorico. Idem operare ſi a cauſa calida peruenit vt cum myrto, ſolatro, malua, citonio. Itẽ valet cucumer domeſticus, cucurbita, roſæ, & cætera frigida ſupra in de renibus poſita. & tu ibi. Item valent olea temperata lenificatiua, vt oleũ de violis, de cucurbita mixta cum oleo de camomilla, anethino. Quòd ſi ibi fuerit ſiccitas adminiſtrentur tinæ, olea mollificantia, & regimẽ totum humectatiuum. balneum in hoc eſt ſingularis medicina.

CVRA in facta p̃pter caſum, & percuſsionẽ, aut cum ap̃ate, aut non, fac phlebotomiã ex baſilica. deinde adminiſtres tinas mollificatiuas, aut ſpõgias in ipſis infuſas, aut aliter in genere. deinde exhibe diuretica. Quòd ſi ſanguinem plurimum minxerit, da conſtringẽtia, da trochiſcos de charabe, & huiuſmodi, vt infra in ſua rubrica.

CVRA ſi ex retentione nimia tunc adminiſtra mollificantia ex balneis, ſpongijs, & hmõi, deinde immitte per ſiringã, & præcipue oleum balſami quod eſt maximi iuuamẽti in hoc caſu. vnde fiant tinæ ex fœnugræco, althęa ſemine lini, cartamo, & hmõi, & ex conſimilibus emplaſtra aut inũge &c. & ſiringa, & per os da diuretica fortia.

CVRA in facta propter oppilationem in meatu. Primo. quia ibi ſit apoſtema calidũ, aut durum. tũc pręmittatur phlebotomia baſilicæ, deinde ſi videt̃ de ſaphena, & hoc q̃nq; ſufficit in p̃uocatione vrinæ. Auic. Quo facto curetur ap̃a. vt ſupra dictum eſt de apoſtemate veſicæ, & procedatur cũ mollificatiuis lenientibus factis ex eis balneis, aut emplaſtris dimittat ſtyptica, & abſtineat a cibo, & potu ſaltem duobus diebus, item minoret potũ aquæ, & rei aquoſæ, & cum mollificatum fuerit comprime ſuauiter, & exprime. Et conferũt hoc caſu althęa, caules, porrum, cæpæ coctę, & exiccatę, & emplaſtratę. ſimiliter allium cum reſta ſua, vt ſupra de paucitate vrinę. In ea autẽ quæ eſt ex oppilatione p̃pter humorem aut ſaniẽ regatur regimine cõuenientĩ. Vt ſi fuerit ex humoribus groſsis abſtineat a cibis difficilis digõnis, viſcoſis, de quibus in de lapide. Quòd ſi fuerit ſanies abſtineat ab acutis mordicatiuis, maxime q̃n ſanies illa eſt ab vlcere. vt ſupra. de vlcere renũ, & veſicę. deinde dẽtur digeſtiua appropriata, inciſiua, vt oportet & oxymel ſquilliticum, laudantur item euacuatiua, vt docet per os, & per inferius cũ clyſtere & hmõi. Deinde adminiſtrent̃ diuretica fortia, quia humor viſcoſus ſic indiget, & maxime q̃n aliqua præceſsit digeſtio, & ſimiliter ſanies. Item valet balneum, & emplaſtra, & vnctiones ad extra mollificatiua apitiua reſolutiua. Et ex cõmendatis ſunt, aqua raphani, & fortior eſt decoctio eius. Item aqua ciceris nigri, petroſellinum, myrtha, amoniacum, acorus, anethum, ſemẽ eius, & fœniculus, aniſum

A apium, tyriaca, mithridatum, & ſunt vehemẽtis iuuamẽti, diacurcuma. & ſimilia. de quibus ſupra ſæpe. Item ſi contingat patientẽ eſſe puerum lactantem, dentur nutrici ſimilia alterantia lac, vt. ſ. lac recipiat virtutem a tali re aſſumpta. Et breuiter medicinæ valẽtes in fractione lapidis ſunt hoc in caſu cõuenientes, maxime q̃n nõ eſt vlcus aut ſanguis, et tu ibi. Et ſemper ſis attentus q̃ iſta non adminiſtrentur, niſi facta prius euõne materiæ antecedẽtis.

Et ex laudatis. ℞. ſauinę, aſſari, amomi, ameos, petroſellini, ſe. apij, rubeę tinctorũ, amygdalarum amararũ, ſpicæ. ana. ʒ. x. ſeminum melonis. ʒ. v. cantaridarum abſciſsis capitibus, & alis. ʒ. ſ. amoniaci. ʒ. i. ſ. reſoluatur amoniacum in triplo vini ad ipſum amoniacum & fiant pilulę, vt auellane, & detur vſq; ad. ʒ. iij. cum lacte. Item inijciantur ſemina, & aſſa, & quidã addũt his caſtoreum, euphorbium zinziber, piper longum, oleum balſami. vt ſupra de lapide, & dictum eſt manus dei. Et intellige vt dictum eſt, q̃n Manꝰ dei. nõ fuerit vlcus, q̃m fortiter aperitiua acuta ſaltem ſunt no
B ciua. ſed capillus veneris eſt fortiter aperitiuus, & nõ acutus, & ideo conueniens cauſa exiſtẽte ex parte ſaniei. Et ex habentibus p̃prietatẽ in hoc ſunt veſica damulę exiccatæ, de qua bibantur cũ vino. ʒ. ij. & maxime in pueris. Et conſimiliter ſi eſt ex alijs cauſis primitiuis, aut per cõmunitatem ab alio mẽbro. Cura erit remotio illarũ, & illius membri primo. Quòd ſi oppilatio fuerit p̃pter rem congelatam in collo, tũc curetur cũ his quæ dicta ſunt de congelatione ſanguinis in veſica, & adminiſtrent̃ emplaſtra, vnctiones, iniectiones. Itẽ adminiſtrentur diuretica fortia. vt ſupra. vt aqua raphani & hmõi. et ſis memor canonis poſiti. Embrocha ad hoc. ℞. ſinapi, pulegium, & fimum columbinum, fac bullire, & embrocha, vt ſupra.

Item. ℞. baccarũ lauri, amomi, aluminis, meliloti, & farinæ ciceris nigri, camomillę. ana. ʒ. v. dauci, ſe. apij, ſe. raphani. ana. ʒ. iij. ſ. fac emplaſtrũ cum oleo balſami, aut cũ oleo liliorum, & cum aqua caulium, vel decoctionis allij.

Ex vnguentis. ℞. ſerapini, bdellij, oppopanaci, acori. an̄.
C cum quibus fac vnguentum cum adipe anatis, oleo de lilijs, & cera citrina. Intẽtio bona. ℞. galbanum, oppopanacum, ſtoracem, piper, oſſa, & cum oleo balſami aut de lilijs diſtemperentur.

Quòd ſi oppilatio, & cauſa fuerit caro orta, aut verrucæ, tunc cura erit cũ balneis, mollificatiuis herbis, & ſeminibus dictis, oleis mollificatiuis, pinguedinibus, & hmõi. vt ſupra ſæpe. & de cura oppilatiõis hepatis, & abſtineat ab acetoſis ſtypticis. Et inquit hic Aui. & fortaſſe proderit, & fortaſſe non proderit. & ex iſto verbo colligo q̃ cura eius aut impoſsibilis, aut valde eſt & ſumme difficilis, quare de eius intromiſsione bene conſidera.

CVRA in ea quę eſt a paralyſi curet̃ cura paralyſis, & in hoc confert fimus columbi ſylueſtris ſi de eo bibat̃. ʒ. i. cũ vrina pueri. Idẽ operatur ſtercus muris cũ aqua deco. anethi. Itẽ conferũt iniectiones ex oleis, & alijs rebus appropriatis, de quibus ſæpe actũ eſt. Item iniectio balſami. Item aſſa cũ lacte, & hmõi. Et ſimiliter ſi fuerit ex ſpaſmo
D lacerti, curetur cura ſpaſmi. Et ſi a cerebro quia a carabito, & hmõi curetur illud prius. Quòd ſi fuerit ex vẽtoſitate curetur cura ventoſitatis veſicę. Si vero cauſa fuerit ſe. & calor p̃cedatur quantũ eſt ex hoc cũ ſeminibus frigidis, vt eſt ſemẽ lactucæ, aqua granatorũ, & huiuſmodi.

CVRA. In facta ex dolore primo incipe cum ſtupefactiuis incidendo. deinde procede, vt de cura vlceris dictũ eſt. Ex parte medicaminum, & diætæ, & intentio medicaminum conglutinantium, & rerũ adherentium, prohibentium mordicationem eſt magni iuuamẽti, vt iniectio dragacanti, ſeui hircini, aut arietis, & huiuſmodi. vt ſupra de dyſenteria inteſtinorum.

CVRA. In ea quę vicinitate ſuorũ membrorũ, vt ex ſtercore duro ap̃ate & hmõi. cura illa prius. Similiter ſi ex hepate, aut rene. Quòd ſi fuerit a cerebro, vel nucha, attẽde illis prius cũ theriaca, methridato, vnctiõibus cũ oleo de lilio, de narciſco, de croco, de balſamo, emplaſtris cum

oleo,

oleo, ruta, nuce muſc. & hmõi. deinde ea ad pecten applica quæ ipſam confortent Veſicam. de quibus ſupra.

CVRA. In ea quæ eſt cauſa debilitatis veſicę procede prius abſcindendo cauſam. deinde cõforta veſicam, quia aliter non ſequeref emiſsio vrinę, qm̃ adhuc remota cauſa remanet debilitas. deinde da prouocãtia. ſemp enim ſunt neceſſaria niſi ex eis teneatur ꝙ faciant deſcendere materiã plurimã in veſicã, & breuiter ſi cauſa fuerit lapis attẽde eius remotioni, et conſimiliter remotioni cuiuſcũq; alterius cauſæ. de quibus omnibus ſatis dictũ eſt ſuis rubricis per quas diſcurre. Et ſequẽdo ducẽ enumerabo multas medicinas quæ a proprietate, & artificio, & qualitate manifeſta ſunt vrinę ꝓuocatiuæ. Et ad literã primo adduco quod ſcripſit in fine capituli de cura ambarũ ſimul inquit. & ſcias ꝙ lac eſt magis res conueniens eis cũ non eſt fe. & omni hora in qua ſunt dandę pilulę ſimiles auellanis de ſeminibus. ſ. fortibus. & cum eſt fe. tũc conſiliũ meum eſt, vt cũ lacte ſumantur, quia illa ſemina ſunt nimis fortia hinc lac contẽperando auſteritatem eorũ & ventrem leni ficando per partem eius ſeroſam eſt maxime conueniens. Et qm̃ frequenter dictum eſt incipiendo per ſiringam, in de cura lapidis ſatis apertum ad complementum eorũ ſic poſitorum, & dicendorũ, ſcito ꝙ ſiringãdus debet habere ſitum proportionalẽ clyſterizando, ſtet itaq; ipſe ſedẽs ſupinus, & eleuatis coxis, genibus, & apertis, & trahat ad ſe continue vt poteſt orificium ani, & melior ſiringa certe eſt de argento, licet aliqui eam de plumbo aut ſtanno cõponãt vt ſit magis flexibilis, ſed vt extimo ita ſubtilis fieri non poterit ſicut de argento & ita conueniens, laudat tñ Auic. de plumbo, & de ſtanno, & ſubdit. & aliqñ ſit de argento, vel ſtet erectus, & cum manu deſcendendo comprimatur pectẽ. Sed hic nota tres cañ. Primus vt ſupra. ꝙ non intromittantur dum adeſt apa. Secundus ꝙ nõ frequentetur intromiſsio, & extractio, qm̃ hęc lædunt, & tu conſidera. Tertius ꝙ intromittatur vſq; ad medietatem, & vſq; ad finem virgæ. Sed de ſiringa, vt ſupra nota ꝙ duplex eſt. vna quæ dicitur ſiringa propriè & aſsimilatur clyſteri. Alia quæ dicitur noſtro in vulgari bozzarolo, & hæc trahit aquoſitatẽ ad ſe vi vacui, & ea vtuntur chirurgici in lauãdis vlceribus. Et de medicinis ad hoc ſunt ſimus columbinus cũ mummia iniectus. Itẽ ſuppoſitoriũ de ſalgẽma. Item vt ſupra intromiſsio pediculi, aut cimicis in virga. Item emplaſtrum ex alio aut allio aut cepe.

Syringa optia ex qua materia conflãda.

Syringa duplex.

Pediculi, ac cimices loco medicaminis.

Item iniectio olei de ſcorpionibus. Nota tñ vt ſupra. de lapide renum, & veſicæ ꝙ iſta nõ debent ſic primo adminiſtrari, niſi poſt adminiſtrationem rerum mollificãtium, & aperientiũ ad extra ex balneis, ſemicupĳs, emplaſtris, ſuper pectinẽ, peritoneon &c. Itẽ valet et optime impoſitio candelę paruę. & ego feci, & ſucceſsit. Item terãtur folia parietariæ & frigantur in patella cum oleo antiquo vel de camomilla, & ſuperponatur pectini, & eſt vſuale. Item. ℞. folia ſambuci, parietarię, radicum dauci, petroſ. cantaridarum abſciſsis capitibus & alis, & decoquãtur, & cataplaſmetur. Item maſſa fili crudi cocti cum cineribus, & ſic calida ſuperponatur. Itẽ valet et maxime ſtercus bouis rubei calidum ſuperpoſitum. Item oleum de anetho in quo decoquantur cimices, cantarides, faſeoli, & pectini applicentur. Item ſemẽ vrticæ puluerizatum. ʒ. i. et bibitum cum vino ſtatim prouocat. Furfur bulliat in ſucco apĳ, & calidum ſupponitur pectini ſtatim prouocat. Lac de nucleis perſicorum cum ſeuo caprino potenter valet. Mercurialis, ſenation, allium, bulliant in vino & oleo, & cataplaſmatizetur. Baccę hederę ſex vel circa cum aqua & vino calidis datæ potenter, immo & lapidẽ frangunt, vt ſupra. de lapide renum. Radix raphani cum vino bibita albo, & eſt fortiſsimæ efficaciæ. Vinum decoctionis iringorum cum vino al. radice bullita, & eſt forte cum zuccha. cito mingere facit, & eſt certum. Galbanum in potu datum, & exterius emplaſtratũ certiſsime prouocat. Et breuiter quæ poſita ſunt de lapide renum, & veſicæ ſunt hoc caſu cõferentia, ꝙ ſi plura cupis ad eas

E accede rubricas. Et ſcito ꝙ tinæ, & ſemicupia ſunt magnę, & fortis efficaciæ. & ideo ad eas faciendas ſtude ſi leuia prius tentata non profuerint. hæc enim paſsio eſt pręuia ad ileos mortalem, quia cũ veſica ex vrina retenta tumefit colon ſibi ſuperpoſitum comprimit. vnde fit retentio fœcũ, quare dolor cauſatur colicus aut iliacus, & apoſtema veſicæ. & mors, quare ad eam curandam feſtina. Poſtremo cum omnia non contulerint vſq; ad dies. v. vel circa, vt quãdo. ſ. res poſita eſt in deſperatione apponitur cauſticũ in loco peritonei, deinde fiat inciſio leuis, & parua in loco magis carnoſo ipſius veſicæ. deinde vt expedit procedatur cũ conſolidantibus, &c. cũ chirurgico apparebit & virtutẽ ſemper bene cõſidera, qm̃ ſi fuerit multũ debilis deficeret propter vehementiam doloris, vt contigit in domino Charolo de la turre militi. & ſic hęc ſatis.

De diſtillatione vrinæ Rubrica. 14.

DISTILLATIO vrinæ eſt inuoluntarius, & paulatinus exitus vrinæ cum pauca quantitate cum impotentia

F continendi.

Strãguria gręcis, vrinę ſtillicidium nr̃is nũcupaĩ.

CVIVS cauſę communiter quatuor aſsignantur. Prima quidem ſumpta eſt ex parte acuitatis vrinę ipſius. Secunda ex parte multitudinis eius. Tertia ex parte veſicæ, colli, & lacertorũ. Quarta ex parte renum, hepatis, & mẽbrorũ principalium ſibi cõicantium ſenſum & motum. Nam acuitas vrinæ mordicando virtutem expulſiuam incitat, quare non expectatur digeſtio, collectio vrinę, ſed cum eſt in veſica pauca quantitas mordicans ſtimulat, & cauſa acuitatis vrinę a primitiuis ſumpta eſt cibi acuti, potus vini potẽtis, exercitium, coitus, & hmõi. a cauſa antecedente humor cholericus, ſalſus, & hmõi. Item & caliditas hepatis, & renum. Ex parte multitudinis, quia virtus multitudine grauata nititur ſe degrauare, & quia non poteſt in vnica emiſsiõe propter grauitatẽ multiplicat guttatim emittendo. Itẽ & tumefacta veſica nõ poteſt debite conſtringi a muſculo. & ideo non niſi parum amittit. Ex parte veſicę, propterea quia contentiua eius eſt debilita

G ta. vnde illud paruum quod cõgregatur emittitur, & huiuſmodi. debilitatis cauſa eſt mala complexio frigida fm plurimum. Item propter cõitatem ad cerebrum, aut ad matricem. nam qñ matrix eſt plena fœtu cõprimit veſicã & egreditur vrina. vnde pregnantes frequenter conqueruntur. Item ex diſlocatione ſpondilis. Itẽ ad inteſtina repleta fœcibus. Itẽ quia expulſiua eſt debilitata etiam, quare non poteſt niſi parũ emittere. Et cauſa debilitatis eius eſt, aut in ſeipſa, aut per cõitatem ad hepar, renes, aut propter malam cõplexionem puram, aut cũ ſanie ex apoſtemate, vlcere, & hmõi in ipſis contingentibus. Secundo: quia in veſica eſt vlcus, aut ſcabies ipſa retẽtiuam debilitans propter dolorem etiam quẽ ſentit ex acuitate vrinę ſtatim ſtringitur veſica ſuper illud modicũ, quod ad eã venit, & ſic diſtillatur vrina. Tertio qñ in veſica eſt oppilatio non cõpleta prohibens exitũ vrinę multę in vna vice ex parte colli, vt quia muſculus eius ſit debilitatus, nõ potens conſtringere meatum. vnde vrina guttatim egre

H ditur. Item quia mollificatur ſuperflue aut quia accidit ſtupor in eo, aut deſtructio ſenſus, ſicut accidit ano ꝓpter vlcus, aut propter malã complexionem frigidã fortem cũ materia & abſq; materia. & ideo in algoratis videtur, ꝙ vrina guttatim emittitur quæ eſt aut per eſſentiã aut ſibi cõicatur a cerebro, Item qñ debilitantur muſculi vẽtris & nocumentum communicatur muſculo veſicę, & dictũ eſt in pauca quantitate, qm̃ qñ ſic exit & in multa quantitate ſubito dyſuria appellatur ab ipſa diſtillatione ſic in quanto differens cum ea, tñ conueniens in cauſa & cura. Dicunt tamen quidã oportet contentiuam in dyſuria eſſe ablatam. in diſtillatione vero diminutam, & ratiocinatur cauſas in dyſuria fortiores eſſe, ſed de nominibus a medico non eſt diſceptandum, vt ſæpe ſupra.

SIGNA demõſtratiua quæ ſunt ex parte acuitatis vrinæ ſunt ardor, & dolor in virga, & circa pectinem, vel fœmur, & paucitas vrinæ cum diſtillatione inuoluntaria,

& reliqua

& reliqua de ardore vrinę ſua rubrica dicta ſunt.

Signa ſi fuerit propter multitudinem illud comprehēditur per diſtillationem veſicę cū grauitate notabili percepta in ea, & quod præceſsit regimen vrinæ multiplicatiuum, retenta eſt longo tempore, & aggregata. Item aliquādo apparet tumor in pectore, et certificat te intromiſſio digiti in anum, vt de lapide dictum eſt.

Signa ſi fuerit propter oppilationem vlcus. & lapidem veſicæ, & huiuſmodi. iam præterierunt ſigna eius.

Signa ſi fuerit ex debilitate veſicę, tūc patiens nihil vel quaſi nihil emittit de vrina, & quod emittitur inuoluntarie exit, & ſi cum digitis pręmitur veſica vel fœmur exit vrina violenter. Quòd ſi fuerit propter debilitatem muſculi eius aut muſculorum ventris cōprehenditur ex mala complexione in eis communicata, vt ſupra.

Signa ſi fuerit cōitate cerebri, aut dislocatione ſpondilis, aut ꝓpter fœtum in matrice, aut ꝓpter ſtercoris multitudinem, & hmōi faciliter, & ſuis manifeſtis cōprehenditur ſignis, & ſm plurimū ſigna eius erunt ſigna phlegmatis, & humoroſitatis a qua ſm plurimū contingit. Quòd ſi ibi fuerit humiditas vrina inuolūtarie emittitur ſm tempus, aut paulatim diſtillando abſq; ardore, & pūctura, & apparent in vrina ſuperfluitates albę, longę, vel rotundę.

PROGNOSTICA. ſi hęc paſsio durabit quę fœda eſt per compaſsionem veſicę ad alia multa mēbra ita illa lædet, vt de aliĳs paſsionibus veſicę dictum eſt.

CVRA Canones. Primus ordinatio diætę. Secundus digeſtio. Tertius euacuatio, & hoc ſi neceſſariĳ ſint. Quartus eſt abſciſio cauſæ tam iterioris ꝙ exterioris ſi quę exterior ſit. Quintus confortatio membri.

Tres primi comprehenduntur cum dictis ſæpe ſupra.

Et pro cōplemento quarti, ſcito ꝙ adminiſtranda ſunt medicamina varia ſm varietatem cauſarū, & a membris in quibus ſunt cauſę ipſæ. Nā ſi ſit cauſa in lacerto ſm eſſentiam quæ ſm plurimū eſt frigida, & humida, tunc applica medicamina calida exiccantia ex dictis ſupra, et ſub forma aut emplaſtri, aut vnguenti, aut ſiringando, & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit ex dislocatione ſpondilis reducatur ſpondile ſi poſsibile eſt. Si ex cōitate ad cerebrum aut ad aliud membrū. Cura eſt rectificatio illius membri.

Si ex multitudine vrinę cura perficietur cum medicinis diabete infra dicendis. Quod ſi fuerit ardor aut acuitas vrinæ, & huiuſmodi. cura iam dicta eſt. Et ſimiliter ſi ex cauſis euenerit primitiuis ex cibis & potibus, & hmōi. cura erit remotio illarum & introductio contrariarum. & ſis memor ꝙ tinæ ſunt maximi iuuamēti, & in remouendo malam complexionē derelictam. Et alia cura ex caſu percuſsione dimittatur chirurgicis. & ſatis ſit tibi etiam ex dictis ſupra Rubrica.

Quintus perficitur cum medicinis habentibus cōfortare neruos mollificatos, & proprie inferiorū partium & proprie veſicæ a ꝓprietate retinere vrinā, vt ſupra de paralyſi. & hæc ſm plurimum ſunt calidæ ſtypticæ, qa cauſa vt ſupra. eſt frigida & humida. Ex ſimplicibus ſunt. Cyperū, ſandaraca, thus, & cortex eius, myrrha, ſtorax, piretrum, enula ſicca, halaſce, ſemē vrticæ, & eſt forte, aſſarum, macis, anacardus, nux muſcata, ciminū, origanum cinnamomum, ſtœcados, gallę, cupreſsi, acorus, & hmōi. & ſint cum melle dati, & ex cōpoſitis, vt ſupra. eſt theriaca, triphera maior, confectio anacardina. Quòd ſi ex defectu & impotentia expulſiuę proceſſerit adminiſtrentur prouocantia cū ſtypticatione pauca ſimplicia vel cōpoſita. & tu compone ex datis cōmiſcendo prouocantia cum ſtypticis leuibus. Et mūmia proprietatē habet in hoc lutum armenum merdaſengi, & hmōi quę ad intra adminiſtrentur. ad extra vero inungatur pecten ex oleo de maſtice, de ruta, de ſpica cum modico caſtorei, vel euphorbĳ.

Quòd ſi ex caliditate, & humiditate ꝓceſſerit, quod eſt raro, conuenientes erunt ſtypticę frigidę, vt coriandrum roſ. fructus ſtyptici, ſemen portulacæ, genera myrobalanorum, coralli, cāphora, bolum ar. cū zuccharo ſumptę.

A Exterius inunge cum oleo roſ. myrtino, omphācino, de balauſtĳs, Caro hericĳ vrinam retinet. Ex compoſitis ex cauſa frigida. ℞. caſtorei, myrrhæ, halaſcæ, cupularū glandium, piretri, ana. cōficiantur cū aqua diſſolutionis myrrhæ. doſis. ʒ.i. Medicamen ad calidam. ℞. coriandrorum exiccatorꝫ, roſarꝫ rubearꝫ. ana. ʒ.i. ſpodĳ. ʒ.v. ſeminū lactucæ, portulacæ. ana. ʒ.vĳ. boli armeni. ʒ.iĳ. camphoræ. ℈.i. gummi arabici. ʒ.i. confice cū aqua granati acetoſi. Item confice ex carabe, bolo armeno, myrobalanis, lente, medullis glādium, & hmōi. mentha in frigida cauſa maxime commendatur. Item maſtix, galanga, & hmōi etiam ſtomachum cōfortantia. Trochiſci ad idē. ℞. caſtorei, myrrhæ, halaſce, cupularum glandium, piretri. ana. confice cū ſyr. myrtino, aut ſucco eius ſi habetur. doſis. ʒ.i. Item ad idem nigella, & ſemen rutæ. ana. & pro ſenibus valet. ℞. caſtorei, opĳ, ſeminis iuſquiami albi, ſeminis rutæ. doſis. ʒ.i. cum. ℥.i. vel. ĳ. vini & mummia iniecta facit retinere vrinam, vt ſupra. Et hæc ſic ſatis tibi.

B De exitu inuoluntario vrinæ. Rubrica. 15.

EXIT vrina quandoq; contra hominis voluntatem, huius diſpoſitionis cauſæ quinque aſsignantur ab Auicē. Quarum prima eſt colli veſicæ paralyticatio, vnde collū tunc ſemper apertum remanet, & vrina exit. Secunda eſt debilitas contentiuæ. Tertia plurima attractuo à renibus. nam quando multa vrina ad renes trahitur, tunc multa cōmunicat veſicæ. Quarta dislocatio ſpondiliū verſus interius. nam ſic veſicam coarctant, vt continere minime poſsit vrinam. Quinta eſt repletio membrorū ſibi propinquorū, vt ſunt inteſtina, matrix, nam repletio multa inteſtinorum comprimendo. & ſimiliter repletio matricis maxime quando fœtus eſt magnus, eſt cauſa cōprimens veſicam, & prohibens ipſam continere. & ideo prægnantes multi temporis frequenter vrinam emittunt vt in præcedenti rubrica ex dictis. hæc de cauſis & ſupra.

SIGNA Signis veſicæ poteris harum cauſarum ſigna comprehendere, & faciliter. & ideo princeps non aliter

C de ſignis ſcripſit.

CVRA Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio ſi materia indiget. Euacuatio. Remediorū particularium applicatio, & diuerſorum ſm diuerſitatem cauſæ membrorum cōicantium. Correctio accidentiū, & eorū remotio.

Diæta ordinetur ad contrarium cauſæ materia digeratur ſi digeſtione indiget. Quòd ſi à ſola qualitate prouenerit ſola ſufficit alteratio, & nota hic ꝙ quandoq; à caliditate poteſt prouenire hic inuoluntarius mictus, maxime quando eſt excedens, quod eſt raro valde, quo caſu procede cum frigidis ſtypticis ſæpe narratis, vt ſunt coriandrū, roſa, ſpodium, ſemen lactucæ, ſemen portulacæ, bolum armenum, camphora, gummi, granatum acetoſum, carabe, glandes, myrobalani, lentes excorticatæ, acetum, & huiuſmodi. conſimiliter etiam & euacuatiua habes ſupra quarto trac.

Membrorum communicantium correctio ſuis quęratur rubricis iā dictis aut dicendis. Quòd ſi fuerit ex dislo-

D catione quęratur reductio.

Accidēs ꝙ euenire cōſueuit eſt ſitis ſuꝑflua, cui ſuccurre, vt ſæpe dictū eſt cum frigidis & hu. et hic commendat Aui. lac cum farina hordei, valent & thamarindi retēti in ore. Itē pruna, itē maraſcū, item zuccharꝫ candi. itē ſemen citoniorum, item ſuccus frigidus & hu. & cęteri fructus.

Reſtat cōplementū quarti, ꝓpter quod nota ꝙ eius cōplementum. ex his quę poſita ſunt in præcedēti rubrica. vñ quando eſt a renibus cura eſt cura diabetis, de qua infra ſtatim. Et ex conferētibus in cauſa frigida ſunt. Cyperi, acori, enulę ſiccæ, medullæ glandium. ana. ʒ.ĳ. myrrhę ʒ.iĳ. doſis eſt coclear vnum. Et diaciminum eſt iuuamenti valde, & maxime in cauſa frigida, et etiā epithimatum. Item thus eſt iuuatiuum. doſis. ʒ.ĳ. in potu. Item conferūt clyſteria ex rebus calidis, ſiccis, ſtypticis cōfortatiuis veſicę. de qbus ſupra. Et oleum de been eſt forte valde. Aui. in fine de hoc.

De mingentibus in lecto. Rubrica. 16.

CAVSÆ huius vituperoſæ diſpõnis iam pro parte dictæ ſunt. Vnde mollificatio lacerti colli veſicæ eſt vna de qua actum eſt pluries. Secunda eſt acuitas vrinæ virtutē ſtimulans de qua etiam. Tertia eſt profunditas ſomni.nā tunc impletur veſica. vnde virtus incitatur ad expellendum, ac ſi vigilaret, accidit itaq; ſic voluntas vrinandi. vñ expulſiua tunc obediēs cogitatiuę expellit. virtutes nãq; naturales ſic cogitatiuę in ſummo obediunt & eſt mirandum certe tale opus creatoris. Et hæc paſsio frequenter accidit pueris quæ in ipſis non eſt timenda multum, quoniam procedente ætate exiccãtur. & ſic ex conſequēti lacertus veſicæ qui propter humiditatem relaxabatur, etiã ſomnus continue minus profundatur.

SIGNA demonſtratiua ſunt ſatis nota viſu & infirmi relatione. Quòd ſi cauſa fuerit caliditas cũ humiditate, tũc erit ſitis aliqua et ſenſibilis caliditas in renibus multũ intēſa, & aliqua mordicatio in vrina & ꝓfunditas ſomni cũ reuolutione in lecto, etiã hoc vltimum magis cõſueuit pueris accidere. vñ cum reuoluunt̃ in eo motu exiccatur expulſiua quæ cũ ſentiat ſe grauatã expellit ad extra vrinã cuius expulſionē non percipit puer ꝑoccupatus ſomno graui & ꝓfundo. Quòd ſi fuerit ꝑꝑ frigiditatē tũc apparebit ſenſibilis frigiditas renũ, & totius et priuatio ſitis, et vrina eſt abſq; mordicatione ꝑcepta & ꝓfunditas ſomni maior cũ reuolutione in lecto, & erit vrina turbida ſpiſſa.

Signa ſi fuerit propter mollificationem lacerti veſicæ, vel paralyſim, tunc in vigilĳs etiam emittet inuolũtarie, & inſenſibiliter.

Signa ſi fuerit propter nimium potum, & vſum diureticorum ſtabitur narrationi infirmi, vel aſtantium.

CVRA duarum primarum iam dicta eſt in rubricis ꝑcedentibus de mollificatiõe veſicæ, & diſtillatione vrinę. Sed pro tertia cauſa nota ꝙ in adultis grauiter ſiue difficulter curatur. Et cura eorum eſt tres canones. Primus eſt ordinatio diætæ. Secundus eſt euacuatio. Tertius eſt particularium adminiſtratio.

Primus cõpletur cum alienatione cauſarum faciētium multiplicare vrinam. de quibus de multitudine vrinę infra in rubrica ſua & cum alleuiatione cibi & potus, & per maxime potus aquæ plurimæ, & cibi aquoſi, aut apti trãſire in aquoſitatem ne inde vrina multiplicet̃. & ſic cibaria & potus ſicca erunt humidioribus conuenientiora.

Et breuiter abſtineat a rapis, naponibus, cucumeribus citrullis, melonibus, pipere, zinzib. carui, vino aquoſo, & hmõi. tam calidis q̃ frigidis aptis vrinam prouocare, aut ſua acuitate aptis virtutis expulſiuam ſtimulare, vt ſunt acuta, porrum, alliũ, raphanus, ſalſa, et hmõi. a ſomno profundo nimio ſæpe excitentur ab eo & innitant̃ ad mingēdum anteq̃ ſe ponant ad dormiendum, & poſtq̃ dormierint aliqualiter moueant ſe & mingere conentur, & adhibeantur vera contraria ex rebus ſtypticis cibo & potu vt eſt vinũ ſtypticũ lymphatũ cũ aqua decoctionis ſumach, myrtilloꝝ, & hmõi. Itē condere carnes cũ vino granatorum, agreſta, neſpillis, & hmõi. vt ſupra. de dyſenteria. Et qm̃ in iſto primo regimine claudunt̃ ea quę ſe tenēt ex parte accidentium animæ. hinc ſic primo dicat̃ ꝙ tales ſi ſint pueri verberentur, & ſub timore teneãtur cũ minis, vt ex his ſe abſtineant. Itē ducant̃ ad locũ in quo mingere conſueuerunt & ibi habeatur puer aut puella de petĳs in eoꝝ præſentia bis vel ter in die verberentur, vt ex hoc actu in memoriã ſæpe veniat timor de mingendo, & ab eo ſic abſtineãt. Quòd ſi fuerit adultus & vir redarguat̃ cum verbis acribus & in loco in quo conſueuerunt mingere ducãtur, ꝙ ſi fuerit lectus in lecto ipſo ponat̃ anchona ſeu figura alicuius ſancti vel ſacrum aliquod tale reuerētia dignũ vt cum de eo recordatur verecundabitur mingere.

Secundus perficitur cũ euacuatiuis diuertētibus materias ne fluant ad vias vrinæ. nam iuxta ſemen noſtrũ, vrina pauca, ſeceſſus multus, & ecõtra, & maxime cõmēdatur vomitus, cõmendant̃ clyſteria, vſus pilularũ, et hmõi.

E Pro tertio dicatur ꝙ medicinæ cõuenientes in hoc caſu ſunt medicinæ exiccatiuæ, ſtypticæ, neruorũ confortatiuę, qa remouere poſſunt relaxationē ad vigorandũ contentiuam & debilitandũ expulſiuam. Hęc complētur diuerſis ingenĳs exhibēdo. ſ. per os, per interius, & ad extra applicando emplaſtra vnguēta, balnea, fomētationes, & hmõi. Laudatur enula, myrobalani vſti, ſtorax, glans, thus, myrrha, vinum nigrum, myrtus, et hmõi. de quibus ſæpe ſupra. Item & herbæ, & cætera de mollificatione ſupra. 2. cap. trac. ſexti. Item & de mollificatione veſicæ, & oleum de been eſt vltimum. Aui. & ex expertis. ℞. glandiũ thuris, myrrhę. ana. ʒ. ſ. decoquant̃ in. ℥. ĳ. vini vſquequo redeat ad. ℥. i. & colet̃ & potetur cũ pondere. ℥. i. olei de myrto. & eſt Aui. & hoc remediũ ſumme laudat Gen. Franc. de Pedemontiũ, & cæteri multi. valet etiã cerebrũ leporis nutriti cum vino. Item renes leporis exiccati, vt ℞. corũ ſeminis anethi partem. i. piretri, & ſemi. apĳ p. ſ. Aui. Quòd ſi dicat̃ apium prouocat &c. Dicit̃ ꝙ ponitur

F vt ſit ductiuum, vt ſupra de renibus. & doſis eſt. ʒ. ĳ. cum aqua frigida, Puluis veſicæ caprarũ cum aqua prodeſt. Itē valet theriaca, triphera. Itē veſica tauri, vel apri cocta cũ aceto. Item a ꝓprietate caro Ericĳ, & puluis eius. de quo Auic. c. de Ericio. Item clyſteria ex his, quæ vrinam retinent, & earum iniectionē. Item valet mentha. Itē compone electaria confectiones & pilulas, trochiſcos, & balnea, ſemicupia, & hmõi vt videbitur. nam ſtyptica & calida & frigida & confortantia neruorum, et veſicę ſunt hoc caſu vt ſupra confortatiua. de qbus ad plenũ in de dyſenteria. & tu ibi. Poſtremo cum alia non conferunt mollifica veſicam cum pauco olei, & ipſam applica virgæ & anchis, vt cum minxerit non mingat in lecto. Non enim multiplicaui, qm̃ multa ac plurima ſunt poſita ad hoc cõferētia locis alle. & tu ibi. Gulielmus Placeñ. laudat hũc puluerē, maxime qñ eſt a frigiditate, & humiditate. ℞. glãdium ſiccarum. ʒ. x. thuris. ʒ. vĳ. myrrhę. ʒ. ſ. coriãdri aſſati, acori, cyperi. ana. ʒ. ĳ. ſ. terantur & cribrentur, & ſuma-

G tur de iſto puluere ſtomacho ieiuno. ʒ. ĳ. cũ vino rubeo, ſtyptico, lymphato cũ aqua decoctionis piperis longi, galãgæ, cardamomi, croci, & cum iſto eodem puluere condiant̃ cibaria ſua, & cũ aqua decoctionis iſtarũ reꝝ vinũ eis lymphet̃. & hæc breuia ſufficiant, qm̃ multa ac plurima dicta ſunt huic diſpõni cõuenientia in rubrica de inuoluntaria emiſsione vrinæ, & de multitudine eius infra.

De diabete. Rubrica. 17.

DIABETES eſt propria paſsio renum qua vrina indigeſta ſiue velut aqua magna in quãtitate multiplicatis vicibus ad extra mittitur. Cuius cauſa ſm plurimum eſt caliditas ignea, ſiue exceſsiua ipſoꝝ renum ob quã ab hepate & a toto aquoſitatem multam attrahunt tam ipſi q̃ ipſi multitudine aquoſitatis grauati & debilitate virtutis contentiuæ eorum concurrente ſuſtinere non poſſunt, ad quod concurrit poroꝝ vriti dũ nimia apertio, renes nanq; ex nimio calore exiccati trahunt ab hepate, & hepar a ſtomacho, & inteſtinis, ſicq; patiens exiccatur, & validã in-

H currit ſitim, & vt Aui. frequenter quę ad liquationē, et ad hecticam corpus perducit. Et dicitur diabetes idē quod penetratio. nã quod bibitur in tēpore breui penetrat, & egreditur. vnde Paſsionarius, diabetes eſt nimius fluxus vrinæ. A quibuſdam dicitur diaphicos. idem eſt quod ſitim faciens. Ab alĳs lubricitas renũ. A nõnullis diarrhæa. Et in ſumma eſt mala renum diſpoſitio ob quam multo plus de vrina egreditur q̃ naturę corporis conueniens ſit, & proportionatur lienterię ſtomachi. nam ſicut cibus indigeſtus, & in ſtomacho morã non cõtrahens multam ad extra ſicut indigeſtus emittitur & ſic & aquoſitas ad renes veniens & eorum caliditate ſm plurimum ad eos tracta in eis non ſe figens, propter cauſas aſsignatas ad extra poros dilatatos & veſicam propellitur. nã cum moram in hepate ac renibus aquoſitas ipſa non contrahat minime digeri poteſt, ac colorari. Ex quo dicitur ad argumentum quo ꝓbaretur ipſam debere eſſe coloratã ꝓpter hepatis

Dibitis, græcis, latinis diabetes appellat̃, ab alĳs hydrops ſeu hydros ſeu amida ac ſi dixerim⁹ aquã inter cutē ad matulã, a nonnullis diarria, hiſuria profluuiũ nēpe, vrinæue fluor, atq; demũ ab ſexhauſta ſiti dipſacòs ſeu ſitiens malumus.

ac renum

ac renum exceſsiuam caliditatẽ. Dicitur magna in quãtitate. nam aquoſitas ab hepate, ſtomacho, inteſtinis, & a toto mouetur ad renes. vnde vidi hominem diabeticum in die naturali emittere quantitate. 24. lib. & non in multis vicibus. Dicitur cuius cauſa ſm plurimum, quoniam etiã ab aliĩs poteſt cauſis cõtingere, vt a frigiditate & ab humiditate. vnde nimius aquæ frigidæ potus, ſeſsio lõga ſuper lapidem, ſtatio in aqua, aut niue & huiuſmodi poſſunt eſſe factiua cauſa diabetis. Et intellige ꝙ omnis talis mala complexio factiua diabetis calida aut frigida, qñq; eſt materialis, qñq; non, propter quod in cura eius qñq; ſola ſufficiunt alterantia, vnde indifferenter omnis cauſa apta debilitare renes & ipſos exiccare exceſsiue põt eſſe cauſa factiua diabetis vt ſunt ſuperfluus coitus, vt vidi in ſene Andrea de Anſelmis, ſuperfluus labor, ſiccitas fortis a caliditate febris veniens, appoſitio rerum calidarũ. Item multus vſus rerum diureticarum. & hic aduerte periculum in his qui conſueuerunt pati calculum, ex vſu diureticorum fortium.

SIGNA demonſtratiua eius iã nota ſunt ex poſitis in eius deſcriptione. Quòd ſi cõtigerit caliditate ſuperflua renum fortificante attractiuã, tunc percipietur caliditas in renibus & lũbis & erit vrina multa in principio & declinans ad aliqualem rubedinem, & minorem ǭ qñ eſt ex defectu diſtractiuæ hepatis & maxime cũ meatus emulgentium amplificati erunt. & erit ſanguinis abundãtia in venis, & quanto magis de ſanguine erit tanto magis rubebit vrina. ꝓcedente vero tẽpore diminuto ſanguine, et ꝓinde cõſtrictis meatibus membrorũ, & exiccatis egreditur vrina ĩ qualitate ſeu colore potus, quia erit vrina ſubtilis alba aquoſa ac ſi eſſet aqua, deinde procedẽte cui nõ ſuccurritur ingroſſatur vrina, & reditur ſicut lac, qñ. ſ. humiditates membrorũ cum ea commiſcẽtur ipſis liquefactis. & ſequitur inde mors ſm plurimũ. Et cũ hac diſpoſitione eſt ſitis intẽſa valde, & tales magis deſiderant aquã ǭ alium potum aquæ vel alterius liquoris nõ remouetur ſitis, & ſicut bibit ita ſtatim vel per paucum tempus poſt mingit, ita ꝙ non alteratur potus in colore.

Quòd ſi id cõtingit ex frigiditate lędẽte contentiuam, tunc in lumbis, & renibus perciperet frigiditas manifeſta & vrina in principio non erit multæ quantitatis reſpectu conſuetę, ſed in poſterum multiplicabitur, & erit ſicut lotura carnis, minus tñ tincta ǭ in ꝑcedẽti. deinde vt ſupra mutabit, & erit magis aquoſa, magis alba, & erit cum ſiti remiſsiori, & minoris quantitatis ǭ ex cauſa calida. Et eſt hæc paſsio cum ſiti vehementi, & vehementiori, vt dictũ eſt abſq; feb. & abſq; ardore vrinę. Et accidit iuuenibus habẽtibus renes calidos ex cauſa calida, & mulieribus vt plurimum ex cauſa frigida.

PROGNOSTICA hæc paſsio quandoq; perducit corpus ad hydropem propter infrigidationẽ hepatis, & alia mala nocumenta, vt dictum eſt.

CVRA Canones. anteǭ ad curã accedas, ſcito ꝙ niſi cito ſuccurratur huic paſsioni corpus incurrit periculum mortis, quia aut hydropẽ propter errorem digeſtiuæ, aut hecticam propter defectum nutrimenti, maceratur enim corpus, & conſimiliter venter conſtipat, & moritur æger & ideo ſollicitus eſto, & in eius cura prius attẽde ſi eſt cũ humorum vitio an nõ, quoniam ſi fuerit abſq; humorũ vitio ſola ſufficiũt alterãtia, de quibus poſt Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Euacuatio. Medicinarum applicandarum conſideratio. Vltimo accidẽtium correctio in hac paſsione venire conſuetorum.

Diæta ſemp debet eſſe frigida & hu. & ideo dixit Auic. quapropter plurimũ curatiõis eius eſt infrigidatio, & humectatio cum fructibus, & oleribus, & robub frigidis de illis, quæ non ꝓuocant, de quo ſupra quieſcere in aere frigido & humido, ſedere ĩ tina aquę frigidę tãdiu donec fortaſſe congeletur, & ſedetur ſitis eius, & infrigident renes & fortes fiant lacerti eorum, quę oĩa intellige pręcipue tẽpore exiſtente calido. Et cõfert in ea odorare cãphoram,

A & nenuphar & ſimilia de redolentibus frigidis. Et de illis quę valent ad hoc eſt dormire, & occupatio a ſiti eſt regimen antecedẽs, quare oportet vt occupetur ſaltẽ in ſumendo in potu ſuperfluitatem aquę frigidæ, & melius illo eſt vt ſumat in potu aquam frigidam valde. deinde euomat eam, & iteretur in eo. Et oportet vt conuertat aquoſitas a renibus cũ vomitu, & ſudore forti. Et de illis quæ oportet ipſum deuitare eſt labor dorſi, & ideo coitum, & aſſumptio diureticorum, & lenificatio quidẽ naturę confert eis, & ſi non cũ aliĩs ſaltem cũ clyſteribus temperatis, plures nãq; eorum ſiccæ ſunt naturæ. Et de ebibitis iuuatiuũ eſt lac de quo extrahitur butyrum acetoſum infrigidatum, & de ipſo melius eſt quod eſt ex lacte ouino aquę cucurbitæ aſſatæ, & ſuccus citrulli cum pſyllio, & aqua granati acetoſi, & aqua mori, & aqua prunorũ, & ſimilia eorum, & ſit potus huius generis, & eorũ fructus cũ aqua quantum poſsibile eſt. Et robub mẽthę confert eis valde, & aqua roſ. immo ſucci ro. ℥. i. confert eis ſedans ſitim eo-

B rum, & ſit doſis quantitas coctilis. i. vel. ℥. i. lactis. Itẽ aqua diſtillata ex lacte vaccino butyro extracto, aut lacte ouino acetoſo butyro extracto. Et de illis quę experti ſumus ad illos eſt vt ſumatur alioca, qa cibus factus ex pane de farina hordei quotiẽs comburatur hoc eſt magis frigidũ quare bibatur infrigidatum. voluit Boali. ꝙ cibi vltra infrigidationẽ debent eſſe vnctuoſi. Et ideo aduerte inquit, oportet vti cibis vnctuoſis, refrigerantibus, & reſumentibus, & hmõi ſunt caro hædorum, agnorum pedes, & medulla, oua ſorbilia, quod intellige albumen cũ vitello. Itẽ comedat caſeum recentem, piſces recentes, & aliquantulũ magnos, butyrum. Ex oleribus portulacam, lactucam, Ex fructibus poma, pira, citonia, granata, iuiubas recẽtes amygdalas. Et hic conſidera textũ Aui. inquit. circa finẽ capituli. Et oportet vt a fructibus cuſtodiat in quibus eſt infrigidatio, & ſtypticatio cũ prouocatione ſicut ſunt citonia, ſicq; apparet contradictio quam tu per te ſolue. & in ſumma cibi ſint groſsi, & difficilis digeſtionis maxime

C ſi virtus eſt fortis ne a calore hepatis comburantur, & corpus, aut præcipue ſi cauſa eſt calida cibi ſubtiles in choleram conuertãtur. vnde iuſcula hordei in cauſa calida ſunt maxime conuenientia. Conuenit lac ouinum decoctum cum aqua vſq; ad cõſumptionem aquæ, pinguedines gallinæ pinguis, pedes præcipue vaccini, piſces recẽtes cum aceto præparati & huiuſmodi.

Secundus perficitur cum digeſtiuis appropriatis materiæ, vt in cauſa calida competit iulep violatum, roſ. oxyzacchara & hmõi. de quibus quarto tra. vnde in ſumma debent eſſe infrigidantia, & humectantia. in frigida vero econtra. de quibus allegato loco. & tu ibi.

Tertius cõpletur in cauſa calida qñq; incipiẽdo a phlebotomia cũ eius neceſsitas viſa fuerit vt extinguat caliditas hepatis, & renum. Quòd ſi non fuerit neceſſaria euacuetur cũ euacuantibus choleram ex datis ſupra quarto trac. vt ſunt diaprunis, & medicina in hoc ſingularis cum elec. de ſucco roſ. Item caſia cum eodem elec. & licet pilu-

D lis cõueniant cõuenientiores ſunt liquidę in paſsionibus renum præcipue, vt dictum eſt ſupra. 18. cap. & præcipue qñ eſt a cauſa calida. Quòd ſi materia fuerit frigida euacua cũ enematibus, & aliĩs euacuantibus materiã frigidã vt eſt benedicta & hmõi. de qbus allegato trac. & tu ibi.

Pro quarto ſcito ꝙ in ſumma Auic. vult ꝙ in cauſa calida medicinę exterius, et interius applicandę ſint frigidę & hu. & aliqñ liceat trãſire ad ſtupefaciẽtia. Inquit & ſtupefactio partis alchatim eſt ex illis quę conferunt per dormitionem virtutis ab inobedientia aquæ, & defectu eius ab attractione tm̃. Item conferunt ſtyptica in cõfortatione renum. ſint itaq; frigida, humida, ſaltem actu, ſtyptica etiam qñq;. vnde ſumme laudatur cõmixtio aceti cũ eis, quę ad extra ponunt, & in tẽpore calido ſint actu frigida, in frigido ſaltẽ tepida. Medicinę autẽ ſic in hac paſsione dari conſuetæ diuiduntur in eas quæ per intra, & ĩ in eas quæ ad extra applicantur. Ad intra parantur potus, electaria

clyſteria,

clyſteria,& hmõi. Ad extra vero vnguenta,balnea,cero
ta,emplaſtra,epithemata,& hmõi. de quibus exẽpla po-
nam. Aqua hordei cum ſy.de papauere,aqua granatorũ
muzorum,aqua citoniorum,lac vaccinum acetoſum, vt
ſupra.& ſic de alĳs frigidis cõtemperantibus caliditatem
renum hepatis, & aliorũ membrorũ fouentium renũ ca-
liditatẽ,ſi quæ ſunt, & hæc per te ex milies datis fabrica.
Item maxime cõferunt clyſteria ex rebus frigidis, & ſty-
pticis. Item & eſt forte clyſter ex lacte de quo extractum
eſt butyrũ cum ſuccis frigidis ſtypticis. Itẽ dantur troc.
frigidi camphorizati,vt troc.de ſpodio cũ camphora, &
aqua cucurbitæ, & aqua granatorum. Item troc. de ba-
lauſtĳs,quoꝝ deſcriptio eſt.℞.achazię.ʒ.ĳ.ro.ʒ.iĳ.balau
ſtiarum.ʒ.iiĳ.gummi.ʒ.i.draga. ʒ.ſ.bibatur cum mucilla-
gine pſyllĳ,& aquæ cucurbitæ,& ſi videtur adde cãpho-
ram,& ĩ ſumma materialia ſunt frigida & ſtyptica.de ꝗ-
bus ſupra de dyſenteria,vt ſunt ſanguis drac.bolus ar.ba-
lauſtia,hypoquiſtidos,achacia, cupulæ glãdium, myrtus
& hmõi.& tu cõpone. Ad extra ponuntur q̃q; in ſemi
cupio aquæ frigidæ vſq; ad vmbilicum, & pro tũc inun-
gatur hepar ex rebus frigidis de ꝗbus de mala cõplexio-
ne eius ſupra inunganť etiã renes cõſimiliter. & ſic ꝑmit-
tantur ſtare donec eorũ caliditas & ſiccitas extinguãtur.
vnde Aui.& ſedere in tina aquæ frigidæ tãdiu donec for-
taſſe congeletur, & ſedetur ſitis eius & infrigidẽtur renes
vt ſupra. Vnguẽta,ac cerotaria fac ex rebus frigidis, ſty-
pticis,humidis,vt ſunt ſucci ro.ſolatri,& hmõi,cum alĳs
de quibus hic ante, cõmiſcẽdo q̃q; & calida ſtyptica vt
vrget neceſſitas etiã propter mẽbri cõplexionem. Valet
& epithema factum ex thuris.ʒ.ĳ.achaciæ.ʒ.iiĳ.ſucci bar
bæ hircinæ,laudani,ramich omniũ.ana. ʒ.ĳ.gallarum.ʒ.i.
terantur & intingantur cum aqua myrti. & eſt Aui. Cõ-
pone ex conſimilibus emplaſtra.nã in ſumma vt dictũ eſt
talia componentia ſint frigida, & ſtyptica pro quibus re-
curre ad ea quę de dyſenteria ſcripta ſunt. In facta a cau-
ſa frigida in qua omnia accidẽtia ſunt remiſſiora cura eſt
per ſimilem ordinem ex rebus a contrario ſumptis,vt ca-
leſacere, & non infrigidare cũ calefacientibus moderate.
Item ex his quę non cito penetrẽt, quoniam cauſa eſt for-
tior,propter quod non laudãtur cibaria neq; potus liqui-
di,ſed groſſæ ſubſtantiæ. vnde hoc caſu vina groſſa & ca-
lida odorifera ſunt ſubtilibus alĳs paribus meliora,fiat di
geſtio cum calefacientibus,& non prouocantibus ſaltem
potẽter,euacuatio fiat cum clyſteribus,pilulis,& alĳs ap-
propriatis.de quibus quarto tract. Item confert vomitus
factus ex raphano,& ſimilibus ſupra cibum.

Pro quarto conferunt euaporationes,ſuffumigia, & in
fine balnea calefacientia. Item confert frictio extremita-
tum. Item applicatio ventoſarum circa corpus. Itẽ exer-
citium temperatũ.Item ſi ad fortius tranſire conuenit ru-
bificatio erit vtilis. Item adminiſtratio antidorũ calido-
rum groſſæ ſubſtantiæ,vt diacalamentum, theriaca anti-
qua,mithridatum etiam huiuſmodi.

Et pro cõplemento vltimi cañ.ſcito ꝙ duo ſunt accidẽ
tia quibus occurrere debet medicus. primũ eſt ſitis.ſecũ-
dum eſt corporis extenuatio. Et pro primo da aquã fri-
gidã cauſa exiſtente calida in notabili quãtitate & ſtude,
vt ipſam poſt eius aſſumptionẽ & ſpatium moderatum
euomat & ſic reitera & eſt nobile medicamẽ,aut da aquã
cucurbitę cum aliquo rob ſtyptico vt retineať ne cito in
vrinam trãſeat, ſimiliter aquã frigidam cũ vino granato-
rum & hmõi. Et in cauſa frigida da vinum purum groſ-
ſum. Et exterius ſtude ad infrigidãdũ aut ad calefaciẽdũ.

Pro ſecũdo vero ſtude reſtaurationi cum cibis laudabi
libus facilis digõnis & potu vini rubei lymphati compe-
tenter.& in ſumma cum tali regimine reſumptiuo. Et in
fine deſcribo cerotum nobile in cauſa calida valẽs. ℞.lau
dani,ſpodĳ.ana.ʒ.ĳ.ſeminum frigidorũ maiorum. añ.ʒ.i.
camphoræ.ʒ.ſ.lactis mulieris lactantis puellam. ʒ.ĳ.ſucci
ſemperuiuę,ſucci ſolatri. ana.℥.i.aceti.℥.ſ.olei cucurbiti-
ni roſ.quod ſufficit.inungãtur renes, & ex his eiſdem fac

E emplaſtrum epithima,vt cupis. Item valet vnguentum
populeon deſcriptione Nic. Item.℞.vnguenti populeo-
nis.℥.i.ſ.olei roſ.myrtini,nenupharini. ana. ℥.ſ.achaciæ.
ʒ.ĳ.thuris.ʒ.i.hypoquiſtidos,laudani.ana. ʒ.ſ.gallarũ.ʒ.i.
mucillaginis pſylĳ.ʒ.i.ſ.aceti.ʒ.ĳ.cum cera fac vnguentũ.
Item.℞.ſucci lactucæ,ſemperuiuæ,ſolatri.ana.℥.ſ.aquæ
ro.℥.i.aceti.℥.ſ.farinę papaue.albi.℥.i.ceræ quod ſuf. Va-
let ĩ hoc caſu applicatio laminę plũbeę perforatę renibus
prius infuſę ĩ aceto,de ꝗbus ſupra de caliditate renũ. Vl-
timo ſcito ꝙ cõtinuatio humidorũ & maxime potẽtia ta
liũ nimium mollificãdo renes debilitant cũ ſint membrũ
carneum,ideoq; cũ eis ſtyptica coniunge vt dictum eſt.

De multitudine vrinæ. Rubrica. 18.

Iam apertæ ſunt cauſæ & pro parte magna etiã cura
multitudinis vrinæ in præcedenti Rubrica.Sed proſequẽ
do ducẽ.dico ꝙ eius multiplicatio q̃q; eſt cum ſiti, q̃q;
non. Itaq; aliquibus accidit multiplicatio vrinæ cũ qua
non coniungitur aliqua diſpoſitio diabetes, aut accidens
F quod in alĳs euenit vt ſitis.Et cauſæ huius cõiter ſunt aut
acuitas vrinæ & cũ hac multitudine eſt ſitis clamoſa quæ
non ſatiatur,aut vlcera,aut frigus, ſiue mala cõplexio fri-
gida conſtringens lacertos veſicæ, & exprimens vrinam,
aut quia ipſum frigus per accidens ventrẽ calefacit & vri
nã exacuit quæ ſic acuta facta virtutẽ ſtimulat ad expul-
ſionem, aut nimia aſſumptio ciboꝝ & potuum vt pueris
accidit.nam virtus grauata multitudine eius multã a ſe
expellit. Item & accidit in magnis guloſis qñ cum rebus
quas comedunt aut bibunt commiſcent res acutas & ma
xime aperitiuas,vt eſt rapa,& cũ his non adeſt ſitis. vnde
& iſtis ſic magnis guloſis interdũ accidit vt in lecto min-
gant ſicut pueri,& ſtant vt porci.& cauſa,qñ cũ his acci-
dat ſomni profunditas ex crapula, virtus ſenſibilis facta
ſopita non imperat motiuæ vt retineat. vnde contentiua
a multitudine aquoſitatis in quam incurrũt ex guloſitate
grauata & debilis facta non retinet,immo lacertus etiam
ex ipſa aquoſitate mollificatus nõ iuuat ad retentionem,
G & ideo egreditur vrina in multa quantitate.

Signa cauſarum iam ex habitis ſuis rubricis. aper-
ta ſunt.& tu ibi.

Cura poſita eſt in præcedẽtibus Rubricis ſm diuer-
ſitatem cauſarum. & ideo ad illa loca recurre. Vt verbi
gratia.ſi fuerit ex acuitate vrinæ curam habuiſti comple-
tam. Si ex vlcere conſimiliter. Si ex crapula introduca-
tur abſtinentia. Verum dux perſecutus eſt de ea de qua
ſupra minus actum eſt,ſicq; conſimiliter agam. Attendẽ-
dum eſt itaq; ſi mala cõplexio eſt abſq; materia aut non.
Quód ſi fuerit abſq; materia ſola ſufficiunt alterantia cali
da adminiſtrata intus & extra,de quibus ſtatim.Quòd ſi
fuerit cum materia ordinetur dięta ad contrarium cauſę,
& laudantur oua ſorbilia in ieiuno & genera lactis cocti
pira,dactyli,in ieiuno vſq; ad.℥.ĳ.Lentes vrinam minuũt
lenientes ventrem,paſſulæ pingues, penidiæ, caro ericĳ
renes leporis,& hmõi.digeratur,& euacueť, adminiſtre-
tur quæ deinde intus & extra ex particularibus medica-
H minibus de omnibus hic. Et hic nota cañ. vniuerſalem.
& eſt Aui.in hoc ca.Dico ergo ꝙ omnes medicinæ ꝗ ſunt
ad coitum calefacientes iuuatiuę ſunt ei qui habet multi-
tudinem vrinæ ex frigore.de quibus in ſeq. ca. ſua rubri-
ca. Oleum de been eſt vltimum, thus,galanga,myrrha,
cyperi,ſcoria ferri,coriandrum & hmõi. Ex compoſitis
ſunt clyſteria,emplaſtra, vnctiones,cerotaria ebibita,epi
themata & hmõi. Pilulis ad hoc.℞.caſtorei,myrrhę,ha-
laſcę,cupularũ glandium,piretri,ana.par.æquales, infor-
mentur pil.cum ſyr.myrtino. doſis eſt.ʒ.i. Clyſter ad il-
lud & renes confortat. ℞. ſucci halaſcæ decocti ad ſpiſſi-
tudinem eius vitellum oui.i.adipis renis caprini. ℥.i.mi-
ſceantur omnia, & fumatur de lacte recenti mulſo, & de
butyro,& de adipe gibbi camelli, & de oleo granorũ ce-
raſi ſylueſtris par. æquales, & conquaſſantur adinuicem
& fiat clyſter.& eſt Aui. Sed certe in partibus noſtris cõ-
pleri non poſſunt,& ideo alia hic ſubiungo. ℞.glandium
thuris,

chutis, myrrhæ. ana. par. æquales, decoquantur omnia in vino quantitatis. ℥. iiij. colentur et ponantur cum. ℥. i. olei, & ſi poſſibile eſt bibantur, aut ſi non augmentetur doſ. & fiat ex eis clyſter. Trochiſci. ℞. myrti, ſimi colūbini, fiant troc. cum aqua frigida: & propinentur. Ad idem & eſt Serap. ℞. glandes & infundantur in aceto die ac nocte deſrigantur in patella, & terantur & ſumātur ex eis. ʒ. x. Deinde. ℞. myrobał. emblicorum, & belliricorum, torrefactorum, ana. ʒ. vi. granorum myrti. ʒ. x. terātur & cribrentur & dentur ex eis. ʒ. iiij. in aqua in qua extinguitur ferrū ignitum. Et hæc ſufficiant, cum plurima ſcripta ſint huic propoſito vtillima in præcedentibus rubricis.

De mictu ſanguinis puri, & non puri. Rub. 19.

SANGVINIS autem puri exitus cum vrina eſt aut à renibus ipſis, aut à membris ſupra, aut infra renes. Mēbra autem ſupra renes à quibus peruenire poteſt ſunt ſpecialiter & maxime hepar, & ſplen, vena chylis, & lumbi. Infra vero ſunt veſica, & viæ eius.

CAVSA euentus eius ab his membris eſt, aut apertio venæ, vt cū poroſitates eius dilatantur: aut ſanguis ſubtiliatus egreditur, aut ipſius venę inciſio, aut ſciſsio. vnde & groſſus & ſubtilis egredi poteſt. Et hæ apertiones venarū fiunt quandoq; a cauſa primitiua, ſeu exteriori, vt ſcilicet, caſu percuſsione ſeu inciſione, aut propter forte exercitiū poſt laborem. Item ex potu rei acutæ, aut veneno. Aut ab intra vt ſanguinis retentione, menſtruorum, fluxus ſanguinis narium hęmorrhoidalis, aut in mutilato in quo ſanguis conſuetus diffundi ad membrū mutilatum à natura expellitur per vias vrinæ cum eo grauatur vt contingit, quando etiam in toto eſt ſanguinis repletio ex nimia ciborum aut potus aſſumptione, qui naturam grauans, ab extra per vias vrinę ab ipſa expellitur natura. Aut fortitudo attractiuæ renum cum præſentia multi ſanguinis ſubtilis valde & acuti qui eſt ſic in motu & ad ipſos renes faciliter mouetur attractiua exiſtente eorum forti, & ad veſicā expellitur. Aut diſſolutio carnis in ſanguinem rediens vt cum corpus liquefit. Aut coitus ſuperfluus, quia aut ex motu tali cōtinuato aperitur, aut ſcinditur vena, aut quia ad ipſum ſequitur ſuperflua debilitas contentiuę. Item ad hoc facit acuitas non ſolum ſanguinis, ſed aliorum humorum. Item ventoſitas plurima quæ quandoq; eſt cauſa ſolutionis cōtinui. Quòd aliquādo contingat vi ſymptomatis aut criſis non inconuenit. et tu cōſidera. Item ſpaſmus, & frigus poſſunt eſſe cauſa mictus ſanguinis puri, q̄a ſunt cauſa ſolutionis continui. Non puri ſimilis loturæ carnis cauſa eſt aut debilitas diſcretiuæ hæpatis, aut renum nō ſeparantis ſanguinem ab aquoſitate. Permixti vero cū humoribus groſsis cauſa eſt debilitas digeſtiuæ ipſorum renum. Eius vero qui eſt ſimilis capillis cauſa eſt debilitas digeſtiuæ venarum. Et hic ſcito q; quandoq; eſt longa valde quaſi duobus palmis Auicen. & cauſa prolongationis eſt generatio eius etiam in uolutionibus venarum renum, aut aliorum. & hæ humiditates ſic longæ, quandoq; albedinem trahūt & ſuccinctam cauſarum eius collectionem ponam in dubijs. & tu ibi.

SIGNA demōſtratiua ſi fuerit propter repletionem in toto apparebit ipſa repletio.

SIGNA ſi fuerit propter apertionem venæ, tunc eius exitus eſt abſq; dolore, & ſanguis clarus, viuidus, et fit paulatinus exitus eius. nam qui eſt ex ruptione & ſciſſione eſt plurimus, & conſimiliter qui eſt ex veſica eſt paucus propter paucitatem venarum eius, et eſt thrōboſus. Et qui eſt ex renibus eſt multus reſpectu illi⁹ nō thrōboſus. Et eius qui eſt vlceribus ſignum quia venit cum dolore. Et ſi eſt corroſio venit paucus ad nigredinem declinans, & quandoq; eſt cum eo fœtor, & multoties ſunt cum eo cortices & ſanies, & pus, & fit ſm plurimū poſt ægritudines. Vnde quādo eſt ex liquefactione ſignificat illud liquefactio, & quod mingitur de ſanguine eſt tenue ſicut aduſtum, ac ſi ipſum ſit abraſio mēbri. Quòd ſi fuerit propter tenuitatem eius ſignificatur per illud quod egreditur de phlebo-

A tomia, quoniā tenue eſt & ei non aſſociatur illud ſignum. & de his etiam ſupra de fluxu ſanguinis non excoriatiuo, & locus ſaniei & doloris ex parte vlcerum renum, aut veſicæ, apoſtematis. & huiuſmodi habetur per ea quæ hepatis ſuis rubricis ſupra dictum eſt. nam quanto magis eſt ſanies commixta tanto à ſuperioribus magis, quāto minus tanto propinquioribus, vt ſupra.

Signa ſi fuerit propter virgā, & partes vicinas ei, tūc antecedit vrinā & eſt parū, vel quaſi nihil mixtus cū vrina.

Signa ſi ſanguis fuerit ſimilis loturæ carnis erit à debilitate renum, vel hepatis, & ſanies à renibus veniens magis declinat ad albedinem q̄ illa hepatis, et illa hepatis magis ad rubedinem, & non magis ſubtilis.

Signa ex apoſtemate fuerit nota ſunt ex habitis de apoſtematibus horum membrorum, & ſanies quæ eſt via criſis eſt cum alleuiatione, & fortitudine, & ſubito fit.

PROGNOSTICA, qui eſt cauſa repletionis aut exercitij demiſſione, aut membri mutilatione habet periodos.

B Fluxus ſanguinis ex veſica tardius ſanatur q̄ ab alijs mēbris. Sanguis in vrina apparens longo tempore malus & peſſimus, quia vlcera fraudulenta ſignificat. Omnis fluxus ſanguinis mundi ſi ſit multus malus.

CVRA. Canones. & antequā venias ad canones curationis particulares māda menti quod dictū eſt ſupra. de diſpōnibus veſicæ, & renū. Quòd medicinæ in diſpōne veſicæ debēt eſſe alijs paribus fortiores q; in diſpōnibus renū.

Secundus, q; fluxus nō debet ſubito reſtringi ſed intercipi, vt de alijs fluxibus dictum eſt.

Tertio, q; canones dirigantur particulares ad particulares cauſas mictus ſanguinis ſm ordinem cauſarum.

CVRA. In eo qui ſubtilitate aut acuitate ſanguinis accidit. Canon eſt infrigidatio, & ſanguinis ingroſſatio etiā cum ſtypticis procedendo. Vnde in multis verbis Auic. videtur in cura eius hos duos cañ. tangere primus eſt infrigidatio, ſecundus eſt conſtrictio.

Tu itaq; ꝓcede cū regimine infrigidatiuo ex parte aeris, cibi, & potus, & aliarū ſex rerū nō naturaliū. Vnde ci-

C bus cū granatis ſumatur agreſta & alijs de quibus ad plenum de dyſenteria inteſtinorum, & de exitu ſanguinis ab ore ſunt hoc caſu cōuenientia, & tu ibi, & ex parte potus.

Digeſtio fiat cum ſy. remittentibus acuitatem vt ſunt violatus de papauere, nenupharinus, oxyzacchara, & huiuſmodi. de quibus quarto trac.

Euacuetur cū caſia, thamarindis, & thamarindi. n. multū remouēt ſanguinis acuitatē, ac feruorē, conferūt & euaquationes factæ in de dyſenteria, et tu ibi. de phlebotomia tm̄ hic dicaſ q; ipſa competit diuerſiua, ſed in pauca q̄titate à qua incipies phlebotomādo baſilicam. deinde cūa. & hic canon habet maxime veritatem qñ cauſa eſt recens. Et hic nota. Aui. inquit. cū hic indiges phlebotomia, magis tunc confert ſaphenæ q̄ baſilicæ, & credo eius dictum verum, præcipue quando eſt à renibus, quia ſaphena magis renes reſpicit, & ſimiliter à lumbis vel ſpina dorſi.

Tertius cañ. eſt infrigidatio cū ſtypticitate, & hoc per

D exterius & interius adminiſtrādo ex vnguētis, empl'is, cerotis, balneis, embrochis, ſy. confectionibus, electarijs, pilulis, troc. & hmōi. de q̄bus ī de dyſenteria, & de fluxu ſanguinis à pectore, et cū eis ponēdo apitiua ducentia ipſa ad locū, vt dictū fuit ſupra. Et ne vacuus loco hoc diſcedas habe ſimplicia ex quibus cōpone vt imminet neceſsitas, & ſunt alia memorata vt ſunt. Semina frigida maiora & minora, ſemē papa. dragacantū, gūmi ara. cupulæ glādiū, ſpodiū, carabe, ſandali, bolus ar. ſanguis drac. terra ſigil. myrtus, ſumach, coriādrū, plātago, ſuccus eius, ſemē eius corrigiola, burſa paſtoris, taſſus barbaſſus, balauſtia, hypoquiſtidos. Et ex calidis quæ cum frigidis commiſceri poſſunt, ſunt, olibanū, ſandaraca, maſtix, myrrha, et huiuſmodi. de q̄bus ſupra de dyſenteria, & intra de fluxu menſtruorū. Ex quibus cōpone cū aceto nigro, aut emplaſtra aut trochiſcos, aut potus, vt placebit. Et ſi videbitur expedire timēdo oppilationem viarum, appone apium, & huiuſmodi

iuſmodi aperitiua calida. Et hic aduerte Auicē. inquit, et
nō approximes ſtyptica niſi poſtq̄ꝫ vrina ſignificat mun-
dificationem, ſtyptica enim congelant quod inuiſcatū eſt
& cōſtringunt, quare qn̄q; reuertiſ aquoſitas ad poſterio-
ra, & in eo eſt timor. & ſilr̄ acetoſa, & quidā cum his opiū
vbi dubitaſ de futura excoriatione. Et ex cōpoſitis vſua
libus ſunt troc. de carabe cū aqua plantaginis, ſed recurre
pro pleniori informatione ad ea quæ ſupra allegatis locis.

Quartus cañ. eſt diuerſio & ligatio extremorum corū
fricatio, appoſitio ventoſarum circa renes, ilia, pectinem,
& anchas, & pręcipue in eo qui eſt ex veſica. Item phlebo
tomia cephalicæ ſubtilis ſi ex veſica eſt. & cōſimiliter ſuo
modo dicatur ſi fuerit ex hepate aut ſplene.

Quintus canō eſt correctio accidētis in fluxu tali & ſe-
quēti euenire cōſueti. nā ſanguis ſic ad veſicā veniēs qn̄q;
in ea remanet & infrigidaſ & cōgelaſ. vn̄ aliqn̄ ſub diuer-
ſis formis expellitur, aliquādo ita ingroſſatur vt egredi nō
poſſit, & in collo veſicæ quandoq; fixus remanens dene-
gat vrinæ exitum, & ſic dolorem cauſat extēſiuum. vnde
& quandoq; eſt ſic cauſa apoſtematis. Cura autē iam ha-
bita eſt ſupra. rubrica de coagulatione ſanguinis in veſica.

Cvra. In eo qui eſt à cauſa primitiua caſu, percuſſio
ne, inciſione. ſi videtur repletio fac primo phlebotomiam
diuerſiuā plus & minus vt videtur expedire. deinde exhi-
be infrigidātia & ſtyptica, vt ſupra. Si fuerit potu rei acu
tæ eadem conferunt. Si ex veneno da ea quæ contra ve-
nenum illud conferunt à proprietate dictum, vtere illis
infrigidantibus, & ſtypticantibus.

Cvra. In eo vero qui eſt retētione ſanguinis fac phle
botomiam, & copioſiorem, & fortaſſe reiteratio erit ne-
ceſſaria de illis frigidis ſtypticis vtere.

Cvra. Si fuerit à repletione idem operare.

Cvra. Si ex nimio cibo introduc cum phlebotomia
abſtinentiam.

Cvra. Si fuerit fortitudine attractiuæ renum infri-
gida eos cum iam dictis.

Cvra. Si fuerit ex diſſolutione carnis introduc re-
ſtaurationem cum frigidis ſtypticis temperatæ.

Cvra. Si fuerit ex ſuperfluo coitu fac ut ſupra. ſed ad
extra applica emplaſtra debilia fortia. & ſimilia, vt vide-
bitur expedire.

Cvra. Si fuerit vitio acuitatis humoris alterius illū
digeras, & euacues, & alteres, vt ſupra.

Cura ſi factum ſit via criſis, aut mundificationis, nō re-
ſtringatur niſi debilitas ad hoc te perurgeat.

Cvra. Si fuerit ex ſpaſmo aut frigore ſeruetur ſibi
proportionabilis, vt de aliꝭ dictum eſt.

Cvra. In non puro facto ex debilitate hepatis aut re
nū procedendū eſt cū cōſortantibus virtutē ipſorū. de q-
bus ad plenū ſupra ſuis rubricis. ſed tn̄ nota q̄ i mictu ſan-
guinis indiges adminiſtratiōe ſubtiliātiū inciſiuoꝝ ex diu
reticis fortibus q̄ danſ in cura lapidis renū, & eoꝝ cibꝰ ſit
humectatiuus, humectatione abūdanti. Aui. & hæc ſatis.

De mictu ſaniei. Rub. 20.

Mictvs ſaniei fit quādoq; in membris ſupra renes,
vt ſunt pulmo, pectus, vt vidi in pleuriſi, hepate, ſplene, et
huiuſmodi. vt in præcedenti rubrica de eis. Aut inferio-
ribus vt ſunt veſica, collum eius, & viæ mediæ cum vlce-
rantur aut in ipſiſmet renibus, aut via criſis. & ſigna exhi-
bita in proprijs rubricis inquirantur.

Cvra. Si autem accidit exitus via criſis & mundi-
ficationis, tunc iuuetur natura in eam expellendo quem-
admodum dictum eſt ſupra ſuis proprijs rubricis.

Cvra. Si ex alia prouenerit cauſa qa ex ruptura apo
ſtematum, aut vlcere veſicæ, & viarum eius ante, & retro
te oppone cum neceſſarijs iam ſæpe dictis de cura vlcerū,
& apoſtematum talium membrorum ſuis proprijs rubri-
cis. Et hic nota q̄ in mictu ſaniei vrina mingitur ſpiſſa, al
ba, cum fœtore, mordicās, vel aliqualiter colorata, throm
boſa, etiam cum fœtore. deinde in fundo reſidet corpus
ſpiſſum compactum cum albumine, & eſt magis adhærēs

B fundo vrinalis q̄ꝫ phlegma groſſum inter quod & saniem
multi non differunt. Item coletur per petiam, & remane-
bit ſanies aut veſtigiū eius, ſicut accidit ex ſanie vulnerū
exteriorum. Et ſic hæc breuia de iſto ſufficiant.

Dvbia.

Dvbitatvr quia nō videtur modus quo ſanguis
exiens de vena chylis per eius fracturam, aut de venis ſu-
pra renes ad concauitatem pectoris vel alia per vias vri-
nę euacuetur cum in tali euacuatione oporteat ingredi ite
rum venam, aut ad hepar deriuari cum nulla alia ſit via.

Dixit Rugerius quòd ſanguis. verbi gratia. qui per fractu
ram venæ chylis in concauitatem pectoris emittitur vir-
tute hepatis exiſtente forti per venas capillares ad ſuam
trahit ſpongioſitatem ſicut videmus ſaniem in tali conca
uitate exiſtentem ab ipſo pulmone per venas capillares
ad ſe trahi. deinde ad extra emitti, vt in pipneumonia hoc
idem accidit de ſanguine effuſo ad illam concauitatē quā-
do per pulmonem cum tuſſi extra emittitur. Quòd ſi vir-
F tus hepatis fuerit debilis, tunc ſanguis ibi remanens in ſa-
niem conuertitur, iuxta illud Señ. xx. Aphor. vi. Sect. Si in
ventrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt
ſuppurari. Item aduerte q̄ vena circunuoluitur pingue-
dine maxime quæ eſt in rene. & ideo cum frangitur pin-
guedo reſiſtit ſanguini. vnde & ſanguis quoq; per ipſam
venam ſic fractam vel ruptam currit: ad quod concurrit
virtus expulſiua quæ nititur expellere per loca cōuenien-
tiora. & ſimilr̄ dici poteſt qn̄ vena rumpitur vel vlceratur
vbi adſit carnoſitas impediēs, difficultas vero fortior eſt
de exituris ad concauitatē notabilem, vt dictum eſt. & tu
conſidera. Et licet hoc dubium propter ſequens ſuperfluū
videatur. tn̄ propter aliqua talia ſatis clare in reſponſione
ipſum nō cancellatū dimitte vt ſpeculationi detur locus.

Dvbitatvr vtrum ex ruptura venæ ſanguinis ac
cidat mictus. q̄ non arg. non ex ruptura chylis, neq; emul
gentis venæ, qm̄ cum talia rumpunſ ſanguis fundiſ in con
cauitatē quę eſt inferius circūuolutam ſyphac, continentē
G inteſtina, diſtantē multum à renibus. & eſt ita vt non poſ
ſit ad ea membra reuerti. Item ſi frangiſ vena talis magna,
quare nō accidit continuus fluxus ſanguinis ſeu ipſius mi
ctus cōtinuus cum vena ſit mēbrum ſpermaticū quod ex
ſe faciliter nō conſolidaſ. Oppoſitum eſt dictum ſupra &
in plurimis Aphor. ponendis in fine dubij. Pro ſuccincta
replicatione cauſarū mictus ſanguinis, & doctrina firmio-
ri talis poniſ diſtinctio q̄ ſanguinis mictus cōtingere po-
teſt, aut à cauſa interiori vt venarū debilitate, aut ſangui-
nis quātitate, vel dimiſſione exercitij, & guloſitate, aut ali
cuius partis mutilatiōe adaucti, vel acuitate, vel ſubtilita-
te à talibus. aut à cauſa exteriori vt caſu, vel percuſſione,
frigore, & hmōi. plurimo. qui quidē aut mingitur purus.
Aut à toto corpore vel aliqua parte vel hepate vel ſplene
cum eorum relaxentur vigores vel per modū criticæ ex-
pulſionis quemadmodū ſanguis effluit hæmorrhoidalis,
aut propter ſpaſmū, vel carnis eliquationē, et ſuctionis ſan
guinis priuationē, aut renum attractionis vigorē, vel aper
H tionem viarum, ſiue vaſoꝝ, ſeu perforationē, ſciſſionē, aut
inciſionē. Similis autem loturæ carnis mingiſ, aut propter
ſubtilitatē, aut debilitatē ſanguificæ, & cōtentiuę virtutis
hepatis quod hydropicis euenit, & dyſenteriā patiētibus
hepaticam, aut propter imbecillitatē digeſtionis renū &
diſcretionis ſanguinis ab aquoſitate, pōt etiā ſanguis min-
gi propter apertionē venarū matricis. Secūda reſpōden-
dum ad queſitū ad literā ponam ſolutionē Concilr̄. noſtri.
Inquit. ſciendū q̄ ſanguis qui mingiſ ex vaſoꝝ ruptura ra
rius forſitan cōtingit ex venis quæ ſunt circa renes, & ſu-
pra, Nō enim pōt mox ſanguinis ꝓcedere mictus niſi for-
te per accidēs, ſicut pure ſcribit Viaticus, ex venis q̄ ſunt
inter renes & veſicā cum ſint pori vritides exangues, neq;
de veſica cum ſanguinis mictura modi per viam corroſio-
nis vlcerationē cauſantis. venæ nanq; veſicæ cum ſint du-
ræ occultæ in ipſa calcatæ ſanguinis exigui non crepātur,
vt quæ renum his oppoſitæ factæ. Aphor. iiij. erit itaq; ru-

ptura venæ chylis, vt amplius exprimunt Moderni iuxta illud. Mictio fit puræ chylis ex venæ crepatura, vel emulgētium ſecundū q̊ protendunt a chyli in renes. aut prout ſm Ariſt. ipſe in corpora expandunt ipſorum, quorum rupturam videnť peritiores amplius tangere. Siquidem ruptura ſit in venis emulgētibus prout expādūtur in renes ſecundum partē aſsignatam cū pāniculis cooperiantur, & adipibus non eſt dubium ſerre cogitur per poros vritides renibus cōtinuatos in veſicam ſecedere, q̊ multoties euenit cum lapilli ex renibus deſcendunt aſperi non parui. Si autē rumpatur chylis ſupra emulgentes aut infra, nō multum poterit ſanguis mingi, ſed ſi tota emulgēs abſcindať, adhuc poſsibilis eſt ſanguinis mictura ex alia emulgente. ſi vero ſm partem ſcindatur, & proprie in parte ſuperiori emulgētis ſanguis incurrere ſufficit. mingitur ſiquidem in parte inferiori, adhuc aliquid decurret in renem vt mingatur, niſi ſortaſſe grādis eſſet partis inferioris venæ deperditio, ita vt ſanguis ualeat obſtaculo in renē dirigi, & ita ſaltem ex illa parte ſanguis minime poterit mingi, & ꝓprie cum hyatus propinquior fuerit venæ chyli. huiuſmodi autem micturas ſignificatio taliter cauſari, quia quando vena frangitur cū ſit ſenſibilis, & naturalis, maxime ſm Ari. virtus regitiua illuc ad tumendum cum ſpiritibus currit, & humoribus repletis multis, ita q̊ cum locus non ſit capax illorum in locum, non ſolum cadunt per inciſionē in vacuū. verumetiā in loco dirigitur à natura expulſiua cōſtricta & merito, quia natura ſatagit amplius ſanguinem mittere ad vias vrinæ vt mingatur exterius q̃ in concauitate ſuffocans, aut in putredinem mutatur concidat cum ſemper quod melius eſt operetur. Cōmen. i. cæli & mun. ſignificat etiā id decurſus humorum per inguina in cruriū āpata. tumefiunt enim nō parū ex ipſis ſimiliter & in mūdanis reperiť paradigma quaſi cui tot occurrit in ſui ſubſidiū tutore, vt opus ſit illis hoſpitio cedere aliud expectando. nā etiam cupio q̊ pars aliqua de qua ſit curandum ſanguinis ad inſtrumēta reuertatur vrinæ, niſi fortaſſe euaporatio fiat aliqua cum ſanguis quando in concauitatē effunditur præter naturā neceſſe ſit in ſaniem conuerti. Aphor. vi. In ſanici quidem ſm Cōciliatorem ſpeciem aliquā vel groſsitiē cum nigredine. frigiditate nanq̧ loci congelatur, & hāc quidem poſitionē aſſero, qui à ſola cum eo quod veritati innititur præ cæteris ab inconuenienti ſaluatur. Ad primum dicendū vt ex prædictis patet. q̊ licet ſanguis decidat in concauitatē naturalem, tñ nō parua pars cadit in inſtrumentis vrinæ. Ad aliud dicendū q̊ vena poteſt cōſolidari magis q̃ exterius cum ibi vis vigeat amplius regitiuæ. videmus enim q̊ maius eſt arteriā venalē in pulmone conſolidari q̃ in qua eſt ſanguinis multitudo calidi valde raritasq̧ membri & motus. concedo etiam debilitatē attractiuæ, quoniam nō eſt poſitum ſanguinem ad inſtrumenta redire vrinæ. & tu in his conſidera, & ſimilibus.

Aphoriſmi.

Ex. iiij. Sectione. xvi. Aphor.

Morbi in pluuiarum multitudine, magna ex parte fiūt ſebres lōgæ, alui profluuia, putredines, morbi comitiales, & attoniti, quos apoplexias græci vocāt, & anginæ, in ſiccitatibus autem tabitudines, lippitudines, articulorū dolores, ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum.

xxij. Aphor.

Autumno vero & plurimi æſtiui morbi fiunt, & ſebres quartanæ, & erraticæ, & lienes, aquę intercutem, et tabes, & ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum. & leuitates inteſtinorum, &c.

xxxvi. Aphor.

Cū vero iā magis adoleuerint, tonſillę, & vertebræ, quę in occipitio ad interiora luxatiōes. crebri anhelitus, quos græci aſthmata vocant, calculi, lumbrici rotundi, &c.

xxxi. Aphor.

Senibus ſpirandi difficultates, diſtillationes cum tuſſe, vrinæ ſtillicidia, vrinæ difficultates, &c.

A Ex. iiij. Sect. lxix. Aphor.

Quibus vrinæ craſſæ, grumoſæ, paucæ, non ſine febre, multitudo veniens ex his tenuis iuuat, præcipue vero tales veniunt, quibus ab initio, vel breui, ſedimen ineſt.

lxx. Aphor.

Quibus * vrinæ perturbatæ quales ſunt iumentorum, ijs dolor capitis vel adeſt, vel aderit.

lxxi. Aphor.

Quibus ſeptima iudicatur, ijs nubeculam habet quarta die vrina rubeam, & alia ex ratione.

lxxij. Aphor.

Quibus vrinæ albæ, & perſpicuæ, malæ, præſertim ſi in in delirantibus appareant.

lxxiij. Aphor.

Quibus * ilia ſuſpenſa murmurantia, lumborum dolore ſuperueniēte, ijs alui humectantur, niſi flatus erūpant, aut vrinæ multitudo proueniat, hęc vero in febribus.

lxxiiij. Aphor.

B Quibus ſperať abſceſſum futurum ad articulos, liberat abſceſſa vrina multa, craſſa, & alba facta, qualis in laborioſis febribus quarto die quibuſdā incipit fieri, ſi vero etiam ex naribus fluxerit ſanguis, breui admodum ſolutio fit.

lxxv. Aphor.

Si ſanguinem, aut pus mingat, aut renum, aut veſicę exulcerationem ſignificat.

lxxvi. Aphor.

Quibus in vrina, craſſa exiſtente, carunculæ paruę, aut veluti capilli vna exeunt, ijs à renibus excernitur.

lxxvij. Aphor.

Quibus in vrina craſſa furfurea quædam ſimul exeunt, ijs veſica ſcabie laborat.

lxxviij Aphor.

Quicunq̧ ſponte ſanguinem mingunt, ijs à renibus uenulam ruptam ſignificatur.

lxxix. Aphor.

Quib⁹ ĩ urinis arenoſa ſubſiſtūť, ijs ueſica laborat calculo.

C lxxx. Aph. & vij. Sect. xxxix. Aph.

Si ſanguinem mingant, aut grumos, vel ſtillicidiū vrinæ habeant, & dolor in imum incidat ventrem, & pectinem, & * fœmen, circa veſicam labor eſt.

lxxxi. Aphor.

Si ſanguinem aut pus minxerit, aut ſquāmulas, & grauis odor adſit, veſicæ exulcerationem ſignificat.

lxxxij. Aphor.

Quibus in vrinaria fiſtula tubercula naſcuntur, ijs ſuppuratione facta, & eruptione ſolutio.

lxxxiij. Aphor.

Mictio noctu plurima facta, paruā ſignificat deiectionē.

Ex. v. Sect. lviij. Aphor.

Recto inteſtino, aut vtero inflammationem patiēte vrinæ ſtillicidium accidit, & renibus purulentis vrinæ aduenit ſtillicidium. hepati autem inflammationem patienti ſingultus aduenit.

Ex. vi. Sect. vi. Aphor.

D Renū, & veſicæ vitia in ſenioribus difficulter ſanātur.

xviij. Aphor.

Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut ſepto tranſuerſo, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut iecore, letale eſt.

xliiij. Aphor.

Quibus ex ſtillicidio vrinę ileos ſuperuenerit, in. vij. diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente, ſatis vrina fluxerit.

Ex. vij. Sect. xxxi. Aphor.

Quibuſcunq̧ febricitantibus in vrinis fiunt ſedimina, veluti farina craſsior, longā ægritudinem fore ſignificat.

xxxij. Aphor.

Quibus autem bilioſa, * ſuper tenuia, acutum morbum ſignificant.

xxxiij. Aphor.

Quibuſcunq̧ vrinæ diſtantes ſunt, ijs turbatio fortis in corpore fit.

* En pire tiſi, id eſt. in febribus, quā particulā & ſi nonnulla exēplaria minime habeāt meliora tñ oīa illam non omittunt.

* Hypochondria legēdum vt alias quamplu ries adnotauimus.

Ton perineon. i. iterfæmineum, quaſi ſpatium ſter anum, & pudendū dixeris, nō autem ſteriorem cruris partē, q̄ a coxis incipiens ad genua terminať, ſicuti hoc ĩ loco nobis oñdit Leonícenus Fœmen.

* Anothē. i. ab initio, nā hic tp̄s, nō autē locū tale aduerbiū ſignificare ĩ cōmētarijs. Galen⁹ expoſuit.

xxxiiij. Aphor.

Quibus in vrinis bullæ ſubſiſtunt, morbum rena'em, & longum ſignificant.

xxxv. Aphor.

Quibus ſubſidens pingue, ac ſimul totum, ijs renum vitium acutum ſignificatur.

xlix. Aphor.

Vrinæ ſtillicidium, & mingendi difficultatem, vini potio, & venæ ſectio ſoluit, incidere autem interiores.

De diſpoſitionibus membrorum generationis in viris continens. Rub. xxxiiij. Cap. XX.

De deſcriptione, anatomia, & cõplexione teſticulorum, vaſorum ſeminalium, & virgæ. Rub. 1.

Diuina prouidẽtia humano mixta generi cũ ſm indiuiduationem perpetuari non poterit arbitrata eſt ipſum ſaltẽ ſm ſpeciẽ ſempiternũ facere, quodq; pulchre peregit in homine duos creãdo teſticulos, qui in eodem eſſent membrum principale ſeminis ipſius productiuũ, quo vnus ex alio ind ficienter crearet, & hic noſtra pcreatio fit ex pieᴄtione eius ſeminis in matricẽ per calamũ ipſum naturalẽ qui eſt virga. Ex quibus apparet qualiter ad hãc generationẽ cõcurrunt mas, & fœmella ſm diuerſa mẽbra. vnde in iſto. xx. cap. tractabitur de mẽbris ipſis generationis in viris. & in. xxi. ſequenti de mẽbris generatiõis in mulieribus. Et primo incipiẽdo ab anatomia teſticulorũ, vaſorũ ſpermaticorum, & virgę. Vnde teſticuli in viris ſunt membra glãdoſa, alba, extra corpus eminẽtia, ad quæ tanq; ad ſuſpenſoria vaſa terminant ſpermatica in pãniculo orto â ſyphac, dydymus, ſiue oleũ dicto cõtenta genituræ per ſe principaliter productiua. Dicitur glandoſa alba. nam eorũ caro eſt ſicut caro mamillarum, & ſicut materiã ſanguineam ad ipſas mamillas venientem eedẽ mamillæ in lac conuertunt, & albificant, ita & teſticuli vtilẽ ſuperfluitatẽ vltimo ad eas delatã albificant, & in geniturã cõuertunt, quæ quidẽ eſt homo in potẽtia, vnde primo de generatiõe animaliũ. ſperma eſt ſuperfluitas vtilis vltimi alimenti diſtributi per membrũ totũ habẽs in potẽtia. Dicit extra corpus ad differẽtiã carniũ glãdoſarũ quę ſunt in mulieribus extra matricẽ ad quę reſoluunt vaſa ſpermatica, vt infra ſequẽ. cap. q carnes ſunt minutæ, & nõ teſticuli dicti ſm plurimos, licet ſm medicos ſint teſticuli vere. Dicitur ad quæ &c. nam vaſa ipſa intra myrach non germinantur, ſed egrediuntur myrach, & teſticulis copulant de duobus ſuſpẽſorijs, & quia membra nobilia vt ſint tuta ab extrinſecis alterãtibus debent eſſe velata pãniculis, et quia non cõtinentur in ſyphac, velantur pãniculo orto ab ipſo ſyphac, qui nominat dydymus, cuius orificium eſt in fine iliorũ clauſum exiſtens ſm naturã. In proceſſu vero eius ſm quantitatem vaſorum ſpermaticorum dilatatum exiſtit, & in fine eius dilatatur ſm quãtitatẽ teſticulorum, & in parte illa vocatur burſa teſticulorum ſiue oſſeum. & ſic apparet quomodo affert hic panniculus iuuamentum ad continendũ & cuſtodiendũ teſticulos, & vaſa ſpermatica ipſa ad ipſos teſticulos venientia. dico venientia, quia non ſic ad illa quæ ſunt inter teſticulos, & virgam. Propter quod nota q vaſa ſpermatica ſunt duplicia præparatoria, ſcilicet & latoria. Præparatoria autẽ ſunt illa quæ mediãt inter renes & teſticulos, quorum ortus eſt dextri iuxta renẽ dextrũ â vena chyli, & arteria aorti. ſiniſtri vero iuxta ſiniſtrum ex vena emulgente. & dextrum vas ad dextrum terminatur teſticulum, & ſiniſtrum ad ſiniſtrum, vbi peruenientia ab extremo ad extremum teſticulorum feruntur. deinde inflectũtur ad primum extremũ, & inuoluta vaſa dicunt, & in his reflexionibus credidit Ariſto. ſperma generari. Latoria vero dicuntur vaſa illa quæ â teſticulis inchoantia ad collum veſicæ, & ad virgam cum foraminibus quibus dicta termi-

Calamus naturaſ.

Spermatis diffinitio.

Sperma vbi generetur.

E nantur per hæc vaſa dicta ſeminaria ſemen ad calamum deferetur naturalem, Et ſcito q vaſa ſpermatica ſubſtantiam teſticulorum non ingrediuntur, ſed circumuoluẽtia teſticulos ſunt velut ſaccum facientia, & ſuperiora ſunt venoſa magis, & latoria amplius neruoſa, quæ quidem latoria vſq; ad meatum virgæ perueniunt in loco qui eſt in foramine oſsis fœmoris, & tũc per meatus q ibi ſunt duo, ſicut & vaſa ſunt duo emittũt ſperma in pręparatorijs genitum, & cãnalem virgæ, & virga deinde ipſum ad extra.

Propter quod ſcito q virga eſt membrum neruoſum, venoſum, et arterioſum cõcauuum, muſculoſum, cũ collo veſicæ carnoſo cõtinuatum â corpore abſolutum ad palmi vnius vel circa magnitudinẽ factũ, in cuius principio duo apparẽt foramina, eius extremitatis præpucium dicta, terminatũ in emiſſione ſpermatis, & vrinæ finaliter cõſtitutum. Ad ipſam vero cõponendã multi aſcendunt nerui, & ſpecialr a nucha, ꝑpter quod ipſa eſt ita ſenſibilis. Itẽ veniunt ad eã multę venæ, & arteriæ ſatis magnæ ortæ â vena deſcendente, & arteria in loco vbi bifurcat ad duas anchas, & hæ venæ ſunt ſicut radices virgæ. & propter iſtas venas virga eſt tota cauernoſa, & ſuę cauernoſitates replentur ventoſitate generata in prędictis arterijs, & quando vẽtoſitate replent erigitur. virga eſt quidẽ muſculoſa, & carnoſa vt patet & ſuis mouet muſculis. vt Gal. in libello de anatomia dixit. continuatur cum collo ex multis ligamentis & chordis ortis ab oſſe fœmoris. fuit abſoluta, quia homines non debebant ſe cõiungere ſm dorſalia contra poſterioriſticos, vt animalia faciunt bruta ſed amplexando &c. Eſt quippe vt in pluribus palmi vnius ad menſuram cõem matricis creata. & in eius principio apparent illa foramina dicta deſeruiẽtia. vt ſupra. Ex quibus apparet q in ea tria ſunt foramina. illud autẽ quod vrinę deſeruit ex collo veſicę venit, & cętera duo per quę in cãnalem cõem natura ſperma ipſum finaliter euomit. Auic. vero in noſando tria vnũ ponit vt p ipſum alguadi emittat. quod credo ipſum intelligere de ſcdo foramine ſeruiẽte ſiniſtro vaſi. & tu conſidera. Poſtremo hic appono verba Auicẽ, in fine de anatomia teſticulorum, & vaſorum inquit. Et ſcias q virgę aduenit virtus erectionis â ventoſitate, corde, & aduenit ei ſenſus â cerebro & nucha. & aduenit ei ſanguis & deſiderium ab hepate. & deſiderium naturale quãdoq; fit ei cauſa renum & apud me principiũ eſt â corde, et pro his vide infra rubricam de virga. & hic pro confirmatione dicti vltimi Aui. Dicam q vidi iuuenem quidẽ. xxiiij. annorum ętate, & ſanguineũ complexione cũ phlegmatis participatione qui deuenit ad impotẽtiã ſolitã erectionis virgę. & mecũ cõqueſtus dicebat ſe ſentire qñq; notabilẽ cordis frigiditatẽ quandoq; nocumentum aliud, & adhibito remedio ad cor cõualuit. Tu itaq; principis verba cõſidera. Pręterea ſcito modũ quo hęc fit generatio. imaginatiua ex ſe vel obiecto exteriori ad coitũ ipſum mota cum ſit ex principalibus virtutibus, pręcipit concupiſcibili quę in corde viget vt ſpiritum & calorẽ ad genitalia membra mittat, qui calor fortis ſic miſſus humiditates cõtentas in vijs, & arterijs per quas venit diſſoluit illas quę ad vaſa veniunt ſpermatica, & ea replent ex qbus ſperma ipſum aut alguadi fit, itaq; interim calamus extẽſus pſena illius caloris & ſpũs ad quod adiuuat etiã fricatio capitis virgę. & tunc vaſa emittunt materiã in eis contentã ad teſticulos, & de teſticulis ad vaſa ſeminaria, & de illis ad virgã concurrente naturali appetitu expellendi ipſorum ſuperiorum vaſorum, & naturali attractione inferioris, & de virga in matricẽ proijcitur in coitu debito cui obuiat matrix cum orificio ſuo aperto & trahit ſperma deſiderãs illud ſua ꝓpria virtute & teſticulis ſuis prę dilectione etiã procedit ſperma quod in eis generatur et ad cõcauum matricis remittitur. cũ ergo ambo cõcurrunt & ſibi inuicem obuiãt pmiſcent, & cõtemperant inde ꝓuenit generatio.

Et dictũ eſt geniturę, & nõ ſpermatis in fine deſcriptiõis vt cognoſcat differentia formalis inter ipſa nõia genitura, ſperma, & ſemẽ, q̃uis de hoc medicus curare nõ debeat et

maxime

Virga q̃d.

Poſterioriſtici in coitu notantur.

Generatio vnde.

maxime practicus. vt ſupra ſæpe quibus multi vtuntur in ſynonymis. Genitura importat materiam deciſam ab animali perfecto per coitum ſibi ſimilẽ generante, in qua eſt ſolũ generationis principiũ effectiuũ qualiter expulſum ab homine, equo, & huiuſmodi. ꝑ coitũ genituram vocamus. Sperma autẽ & ſemen dicitur in quo ſimul reperitur effectiuũ & materiale principiũ generationis ſicut ouum, cepæ, faba. in his enim non ſolum eſt principium effectiuum generationis, ſed etiam materiale. experimur enim ꝙ nulla adueniente extrinſeca cauſa germinant ita vt plurimum corpulentiæ ipſorum reſoluantur in germen. & ſic vniuerſaliter ſemẽ nominatur omne prolificum deciſum ab eo quod vim habet vtriuſqȝ ſexus, vt plantæ plurimæ, & animalia multa per ſeipſa ſine coitu ſibi ſimile generantia. vt quarto de hiſtorijs animalium vltimo cap.

De mala complexione teſtium. Rub. 2.

PACE ducis mei alium ordinem ponam ab eo quem poſuit ipſe. xx. ſua ſen ut mihi melius ſatisfaciam. Incipiã itaqȝ eo ordine de ipſis quẽ ab eo didici de membris proſequens primo de cura malæ complexionis eorum quam ſollicite quiſqȝ medicus inueſtigare ac curare habet tum propter membri ipſius notabilitatem, & eius colligãtiam ob quam cum læſum eſt, & nobilia alia lædit. tum propter finem ne fruſtretur à tanto fine vt eſt hominis productio. tum quia cum ſit ſpongioſum facile ſuperfluitates recipit ob quas incurret apoſtema ad quod maxime iuuat eius procliuitas ad inferiora. Eſt itaqȝ eius mala complexio aut naturalis, aut accidentalis. Naturalis vt eſt lapſus eius naturalis ita vltimati defectus vt actum proprium generatiuæ virtutis impediat in animali, aut ſi non in totum impedit ſal tem notabiliter noceat. Accidentalis autem eſt ſicut cum eis mala complexio calida aut frigida, ſicca, aut humida. & ſecũdum plurimum eſt aut frigida, aut humida, quæ quandoqȝ eſt talis per eſſentiam. quandoqȝ per communitatem à cerebro, corde, hepate & huiuſmodi.

CAVSÆ & huius malæ complexionis cauſa primitiua eſt quãdoqȝ aer frigidus, aqua frigida, quia ſtatio in ea, C aut calida calefaciens. & ſic de alijs cauſis. Antecedẽs humor multiplicatus ex malo regimine, vt ex comeſtione multorum fructuum frigidorum, potus aquę frigidę, vel alterius rei, vſu rerum multum exceſsiuę calefacientiũ, humectantium. & conſimiliter de alijs. Item debilitate virtutis ex nimio coitu exercitio, & huiuſmodi. coniuncta vero ipſa mala complexio, aut mala compoſitio.

SIGNA demonſtratiua lapſus calidi naturalis ipſorum teſticulorum ſunt, latitudo venarum oſſei, & virgę, & ipſarum eminentia, & raritas cutis, nimia ſpiſsitudo pilorum pectinis, & coxarũ & eorum multitudo, duriciës, & criſpitudo eorum, & non propter tortuoſitatem pororum. Deſiderium coitus vehemens, velocitas in conſecutione, emiſsio ſpermatis, & color eius ad citrinum procliuis vel ad fuſcum. Quòd ſi fuerit cũ caliditate ſiccitas, tũc erit ſperma ſiccum non fluidum, & erit deſiderium aſsiduum ad coitum, ita vt apud quãqȝ mulierem ad ipſum ſtatim moueatur, & eſt erectio in eo fortis, & eſt talis maſculorum plurimum generatiuus. Quòd ſi fuerit cum caliditate humiditas eſt pluris ſpermatis ꝙ̃ calida, & eſt paucorum pilorum, minus impregnans & vehementioris fortitudinis ſuper coitum plurimum, & non fit erectio, vt in calida ſicca eſt plurimę pollutionis.

Signa contraria lapſum frigidũ indicant. Quòd ſi cum frigiditate fuerit humiditas, tunc pili pectinis erunt lenes non aſperi, vt in pręcedenti paruitas deſiderij coitus, ſiue tarditas eius tenuitas ſpermatis paucitas imprægnationis, & tarditas ortus pilorum, & paucitas eorum, debilitas erectionis. Quòd ſi cum ea fuerit ſiccitas erit ſperma groſſum, ſpiſſum, & paucum & eſt diuerſa à calida, & humida in omnibus.

Signa. Accidentalẽ eorũ complexionẽ, quia pręternaturalem ſignificãt. Ex parte caliditatis, quia ad tactum calidiores ſunt conſueto, & percipit in eis inflãmatio, & color

A verget aut ad rubedinẽ intenſam ſi eſt ſanguis in cauſa cũ apparentia plenitudinis venarum burſę, & quia ſanguineus regimen ſanguineũ & huiuſmodi cum principio doloris, & q̃nqȝ cũ dolore, & eſt cũ grauitate, & aliquali eorum tumefactione abſqȝ ap̃ate. & ita de alijs ſignis ſanguinis. Quòd ſi fuerit cholera maior erit inflãmatio cũ caliditate inteſiori percepta cum punctione ſiue mordicatione. q̃nqȝ & color verget ad citrinũ inflammatũ, & quia cholericus, & maxime in pudendis ipſis regimen cholericũ, & nõ percipietur grauitas multa, & cum his q̃nqȝ eſt feb. cõicato calore cordi ſitis & hmõi. Quòd ſi fuerit mala cõplexio horũ cõtraria apparebunt, vt quia frigiditas ad tactum & venæ erunt vt abſconſæ, & ſicut diminutæ. & grauitas maior, cõplexio, ætas, habitudo, & regimen hoc indicabunt. Et hic aduerte ꝙ ſicut mala cõplexio naturalis exceſſiua generationẽ impedit, ita & accidẽtalis. vnde hic aduerte, quoniã non raro ad manus medicorũ veniũt iudicandi plures conſilio iuriſtarum nunquid ſint apti ad B coitum an non. quia plures tales inueniunť ob malã complexionẽ teſtium, & virgæ qui nullomodo poſſunt coire, & dicũt ſe eſſe faſcinatos, & ideo eorũ complexionẽ bene examina. Nam frigiditas cũ humiditate cõſueuit eſſe cauſa huius. conſidera. & de hoc infra de diminutione coitus. Faſcinati (qđ aiũt) q dicanť.

PROGNOSTICA. magna cõplexio ad mala accidentia perducit. de quibus infra.

CVRA in cura malæ cõplexionis eorũ oportet procedere vt de mala cõplexione hepatis, renũ, et ueſicę cura dictum eſt ordinando diætã, euacuando, alterãdo, cõfortando, & hmõi, vnde calida & frigida ꝓ renibus poſita ſunt in hoc caſu cõueniẽtia, & tu ad illa recurre. Et vt tibi magis cõplaceam his ſubſcribam aliqua ex eis quæ maxime cõferunt. Et ſunt ex frigidis aqua ro. alchechengi, Solatrũ, Oleũ ro. Mucillago ſeminis citoniorũ, Citonia, Faba fracta, Farina hordei, Farina fabarum, Acetum, Chimolea, Aqua cucurbitæ, Farina lentium excorticatarũ, & hmõi.

Ex calidis flos camomillæ, Melilotum, Farina cicerum C ru. Mel, Carice, Bdellium, Berbena, Folia caulis. Vitella ouorum, Ciminum, Paſſulæ. Stercus vaccinum, Fœx vini antiqui, Radix lilij al. hyſſopus & hmõi. quæ ſunt calida cõuenientia vſqȝquo neceſſaria erit reſolutio. Quòd ſi ad maturationẽ deuenire oportebit vtere maturãtib' ex pinguedine porci, radice altheæ, liliorũ alborum, ſemen lini & hmõi. Tu itaqȝ cõpone ex ſimplicibus tantum vtere vt videbitur expedire, & illos canones ſerua quos ibi poſui ex parte eũationis, & tu ibi. Sed hic nota ꝙ licet naturalis curabilis ſit, maxima tñ cũ difficultate curať. qȝ quod naturale eſt nõ aliter aſſueſcit, & quod natura ingenitũ & infixũ eſt arte non vincit, ſed leuiter. Seneca. Ab eius itaqȝ cura ſi potes abſtine, Quo vero accidentalis eſt & recens facile curatur, q̃ antiquata & habituata difficulter valde. vnde Gal. mala cõplexio ſi ꝓfecto mẽbro dominet dure ſanať. ꝙ ſi aliqua earum erit cum pruritu cura poneť infra de cura pruritus. Cura etiã hmõi. malæ cõplexionis pro parte nõ parua accipi poteſt ex dicẽdis infra de ap̃atibus D ipſorũ, & de dolore eorũ. de quo ſtatim vt ſupra clarebit.

De dolore teſticulorum. Rub. 3.

VT curam doloris teſtium breuiter pertranſeam. cum ipſa ex dicendis in cura apoſtematis dependeat propter quod ibi recurre. Et ob hanc cauſam vniuerſaliter ſcribentes de cura eius paruam fecerunt mentionem. Dolorem itaqȝ teſtes ſortiuntur. aut à malitia complexionis diuerſæ frigidæ, aut calidæ ſimplicis, aut malæ ab extrinſeco vel intrinſeco acquiſitæ, vt de mala complexione actum eſt. aut ex ventoſitate apoſtemante, ſolutione continui, caſu, vel percuſsione, vel apoſtemate & huiuſmodi. ſatis manifeſta.

SIGNA ſi fuerit à ventoſitate eſt illic tẽſio cum permutatione abſqȝ grauedine, & percipitur ventoſitas, & adiuuat ad illud notitia regiminis præcedentis quo vſus eſt patiens.

Signa ſi fuerit ex mala cõplexione nõ eſt illic tẽſio, vehe

mens, & apparens ſigna eius dicta in præcedenti rubrica.

PROGNOSTICA dolor & ſi perſeuerabit perducet ad apoſtema.

CVRA. Canones: tua itaq; intereſt cōſiderare cauſam & iuxta illam canones ponere ex datis. vt ſupra ſępe, & curam. vt exempli gratia. pro nunc ſi eſt mala cōplexio ſimplex ſolis alteratiuis procede. de quibus de mala complexione eorum. ſed ſi cum materia euacua & digeras, & diuerte ſi opus eſt, & enemata ſunt hoc caſu euacuatiua alijs paribus maxime conuenientia. Quòd ſi ex vētoſitate reſolue cum calidis reſolutiuis de quibus ſupra de colica & infra de cura apoſtematis eorū. Quòd ſi ex caliditate procede cum ſuccis frigidis. q̄ ſi proceſſerit inflammatio, & ardor, tunc cum eis pone aliquid opij cum thure. Auicen.

Et in factis ex frigore procede cum calidis, & valet ſpecialiter oleum de berbena, et euphorbium, in pauca tamē quantitate cum alijs mixtum, & oleum eius. Si caſu aut ꝑcuſsione fiat phlebotomia diuerſiua in ſuperioribus apponēdo frigida repercuſsiua loco, & tu hic. & eſto cautus q̄ repercuſsiua nō ſint mixta cum ſtypticitate vehementi. vnde Auic. & aſſumatur membrum cum infrigidantibus repercuſsiuis abſq; ſtypticitate vehementi quare dolorem faciāt, immo ſit cum eis virtus lenitiua ſicut violæ, nenuphar. cucurbita, & ſimilia, deinde poſt illud adminiſtrent mucillago altheæ, & camomilla, & ſimilia, & grana pini, & myrrha cum aqua frigida & ſe. lini confectum cū aqua frigida, & butyro, & gluten alimbat, id eſt xylocaratæ equalr. Quòd ſi fuerit ex apate vel ſolutio: cōtinui cura dicet infra. & certe ex dictis ſæpe, & ex dicēdis in rubricis ſequentibus allegatis. cura doloris eorꝫ eſt ſatis aperta. & ideo conſidera, & ſpecialiter curā apoſtematū eorum.

De magnitudine aut paruitate teſtium. Rub. 4.

CONSEQVENS eſt vt de mala eorum compoſitione agatur poſtquam in primis de mala eorum complexione actum eſt magnificantur quandoq; teſticuli vltra decentiam per viam impinguationis, & augmenti, dato q̄ corpori non afferant nocumentum ſenſibile, quia non ex cauſa præter naturam hoc fit. Similiter et paruificantur ſicut. xij. cap. de mamillis actum fuit. Et licet hæc inquiſitio ad decorationem attinere videatur ita vt hic de ea dicere non foret opus, tamen vt ducem hac in parte ſequar aliqua de ea ſubſcribam etiam, quia cæteri cōſueuerunt hoc loco de eis dicere.

CVRA magnitudinis ordinatio diætæ, quæ ordinetur ſubtrahendo materiam cibi, et potus vt decet. Euacuatio ſi eſt neceſſaria ſolutione ventris vel phlebotomia præcedēte digeſtione &c. particulares ad opus ipſum magis debilitatio virtutis nutritiuæ ipſorum, ne augmentatiuę materiam adminiſtret. Coadunatio ſiue coarctatio ne extenſionem ſuſcipiant, & augmentum.

Primi & ſecundi complementū tuæ relinquo prudentiæ, & exercitio.

Tertius vero completur & ſimiliter quartus cum frigidis ſtypticis, quibus & manuale regimen in quibus quæritur vt ſtent & non cadāt. de quibus. xij. cap. Et valet ad illud cerotum factum ex iuſquiamo al. epithymo, & cera. Item emplaſtrum ex herba cicutæ cum ſuo ſe. factū & ſuperpoſitum. Item fricatura plumbi fricati adinuicē cum aqua coriandri humidi. Item & fricatura coti aut lapidis molendini. Et de appropriatis ad illud & qđ tēperat ipſos eſt vt aſsiduetur iniectio olei ſambucini in virgam. Auic.

CVRA paruitatis. Paruitas teſticulorum naturalis eſt virorum decētia, ſicut paruitas mamillarū in mulieribus. vnde niſi fuerit tanta q̄ propriam impediat actionem, tūc cura eius nō eſt neceſſaria. Quòd ſi tanta fuerit q̄ propriā impediat actionem, tunc eius cura eſt neceſſaria, quemadmodum & ſi præter naturam ſit. Et eius cura ante finem augmenti poſsibilis eſt, & tentari debet. poſt vero impoſsibilis. nam tunc magnificari nō poſſunt niſi per modum impinguationis quæ non eſt magnificatio vera.

Paruitatis vero præter naturalis cura omnino quærenda eſt. Cuius cauſa poteſt eſſe aliquando anteceſsio fe. hecticę & huiuſmodi. aut applicatio rerum frigidarum, ſtypticarum, corrugantium, & conſtringentium ipſos ſuſpēſoria eorum, quare contrahuntur & eleuantur ad myrach ventris, & inguina, aut occurſus aquæ fe, vel aeris frigidi. vnde ſic eleuata & ibi retenta collum quandoq; conſtringunt veſicæ, vel veſicā ipſam vt accidat ex hoc dolor quādo mingitur. aut difficultas vrinæ aut eius diſtillatio.

Canones quatuor ſeruandi in cura eius. Primus ablatio cauſæ præter naturam quæ fit ex dictis & dicendis, & ſi fuerit mala cōplexio ſolutio continui apoſtema vel aliquod tale. Secundus conſortatio nutritiuæ vt augmentatiuę deſeruiat ex cibis, & potibus humidis medicinis intus & extra applicatis per omnē modum, vt ſupra de ſtomacho calidis cōfortantibus. Tertius dilatatio ipſorum contractorum, & conſtrictorum cum fomentationibus, & balneis calidis, quæ virtutem mollificatiuam, & dilatatiuam habeant, vt ſunt flores meliloti, camomillæ, fœnugræc. altheæ, calamenti, & huiuſmodi. Quartus contractio nutrimenti ad ipſos cum fricationibus deſubtus trahentes inferius cum adipe anatis, oleo maſticino, de myrto, de roſis, vt materia ad eos ſic tracta non reſoluatur. ſed remaneat etiā recurre pro his ad rubricam de erectione virgæ. ex antiquis quidam dixerunt q̄ neceſſaria eſt intromiſsio balnei in virga donec deſcēdat teſticulus. & tu conſidera.

De apoſtematibus teſticulorum. Rub. 5.

POSTQVAM actum eſt de magnitudine eorum naturali conſequens eſt vt de præternaturali agatur, & eſt vt ipſi magnificentur ex apoſtemate eis contingente, quod quidem aliquando calidum eſt, quandoq; vero frigidum, quandoq; ventoſum, quandoq; aquoſum, quandoq; durum. Primum itaq; expediam quæ pro cura calidi dicenda ſunt, deinde ad curam frigidi & aliorum me transferā.

Euentus apoſtematis in teſticulis diuerſificatur ex parte loci, quoniā aliquando accidit in ipſo teſticulo. quandoq; in oſſeo ſiue burſa eius. quandoq; in vtroq;. Et cauſa eius ſecundum plurimum eſt fluxus materiæ ad locum ipſum propter cauſam primitiuā, vt eſt caſus percuſsio ſiue compreſsio. Et dicitur ſecundum plurimum, quia etiam à cauſa antecedente contingere poteſt. vt ab humore cauſante dolorem in eis. aut à mala complexione idem faciente.

SIGNA demonſtratiua ſi apoſtema calidum acutum illic eſt dolor fortis, cum tumore, ardore, & pulſatione, rubedine loci, & ſi cum cholera declinante ad citrinū cum punctura, & eſt quando eſt forte magnum cum eo febris propter communitatem ipſorum per arterias ad cor. quia erunt venæ tumidæ maxime quando à ſanguine eſt & erit complexio ſanguinea, regimen pręteritum ſanguineum, & in ſanguineo etiā tument venæ quæ ſunt ſub cauicula pedis. Quòd ſi ex cholera erūt illa accidētia intenſiora maxime ex parte doloris, febris, pulſationis, ardoris, puncturæ, & color (vt dictum eſt) ad citrinum declinabit, & adiuuat ad eius notitiam complexio, ætas, regimē, tempus anni & huiuſmodi.

Signa ſi fuerit frigidum phlegmaticū color eorum non multum diſtabit à colore cutis conſueto & ſi declinabit, declinabit ad albedinem, & mollitiem, & erit dolor remiſſus. complexio, ętas. habitudo, regimen, & huiuſmodi cōſiderentur. & ſi erit cum eo febris remiſſa valde, & hoc dico antequā ad ſaniem veniat. Item & quandoq; immo vt plurimum tale eſt abſq; feb. Quòd ſi fuerit durum melancholicum erit ibi durities cum colore liuido, abſq; febre, remiſſo dolore valde, & complexio, ætas, habitudo, regimen, & huiuſmodi. vt ſupra conſiderentur.

Signa ſi fuerit vētoſum erit extenſio abſq; grauitate ſine pondere, & permutabitur dolor. & in paruo tempore detumefiet & ilico poſt augmētabitur. & erunt ſigna ventoſitatis etiam ex parte regiminis &c.

Signa ſi fuerit aquoſum ibi erit mollities manifeſta, & comprehendetur aqua clauſa inter ſubſtantiā teſtium. &

ſyphac

ſyphac eorũ vt in hydrope. & erit color albus cum ſplendore. & aqua ipſa tactu digito comprehendetur. & quòd in oſſeo viſu cõprehendetur, ſed quod eſt in teſticulis difficile cognoſcitur. & quod eſt in oſeo ſubtilius eſt & tractabilius & extenſum ſubtiliatum non ingroſſatum. & quod eſt in vtroq; difficilius cæteris cognoſcitur. & oportet diligenter conſiderare.

PROGNOSTICA cum vides apoſtema teſticulorum delitescere & abſq; cauſa minorari dubita ne ad partes pectoris, & ſuperiores permutetur vt ad cor &c. quia tunc interficit & eſt apoſtema teſticulorum periculoſum, & audiui aliquos ex eos mortuos eſſe. ideo conſidera,

CVRA canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Euacuatio. Particularium medicinarum ſecundum diuerſa tempora applicatio. Apertio ſi ad ſaniem deuenerit, accidentium correctio.

Completur primus cũ moderatione cibi & potus ſubtractione carniũ & vini maxime exiſtente febre. & tu virtutem, ætatem. conſuetudinem & huiuſmodi. conſidera, quietem, ſomnum, & huiuſmodi. vt decebit.

Digeratur materia cum digeſtiuis proprijs. de quibus ſupra quarto tractatu.

Euacuationes autẽ fiant cum ſolutione ventris per inſeriora tacta ex clyſteribus medicinalibus appropriatis materiæ. vnde Aui. Nã cum adminiſtranẽ ſuppoſitoria conſerunt magnifice, & attrahunt materiã ad anũ. cõferunt etiã potata. ſed potẽtius per inferius conferunt & videẽ magis neceſſaria, & maxime exiſtẽte calido, phlebotomia. vnde Auic. in cura apatis calidi ſic incipit. oportet vt fiat phlebotomia, & ſoluatur ita q; phlebotomiã prǽponit. ſed cõſidera q; ambo quaſi in paruo tempore fieri poſſunt. & de phlebotomia ſcito q; apoſtemate & dolore exiſtente in latere dextro debet fieri primo phlebotomia diuerſiua ĩ manu dextra. Quòd ſi neceſſaria videbiẽ eius iteratio poſt eã quæ de manu fac ipſam quæ de ſaphena eiuſdem lateris ſi fuerit apoſtema in vtroq; ſimul accipiatur quod neceſſe eſt accipere de ſanguine ex vtriſq; manibus ſimul.

Quartus cõpletur vt ſupra de apatibus renũ in principio, ſcilicet applicãdo repercuſsiua, ſtyptica, & reſolutiua frigida vt eſt pãnus infuſus in aceto & aqua ro. mucillagine citoniorum, ſucco ſolatri, & alchechẽgi & hmôi. vt de apatibus renum actũ. vnde valent ex ſimplicibus in caſu iſto oleum ro. acetum, mucillago ſeminum ipſorum, pſylij, citonia, ſuccus eorum, & mucillago ſeminũ ipſorum, faba fracta, farina hordei & hmôi. de quibus in de mala complexione eorum. & tu ibi. ex frigidis. q; ſi dolor multum inteſtauerit cum hoc adde aliquid iuſquiami & camphoræ & huiuſmodi. cõponendo vt decebit, emplaſtrando, epithemando, vnguendo. In augmento vero oportet vt cum repercuſsiuis adminiſtrentur reſolutiua vt cum farina fabarum ponantur flores camomillæ, farina cicerum rub. melilotum, folia caulis, berbena, vitellum oui. & huiuſmodi. addendo ex frigidis. vt ſunt acetum, aqua cucurbitæ, folia alchechengi, farina lentium, & huiuſmodi. de quibus ſupra allegata rubrica addendo plus & minus vt videbitur expedire. Et cum proceſſerit augmentum plus verſus ſtatũ, tũc addi poteſt ciminũ, crocus, & hmôi. emplaſtrando cum vino. Quòd cum deuentũ fuerit ad ſtatũ reſolutiuis amplius vtatur. vt accipiendo de calidis iam dictis, & ſupra allegata rubrica paucum de ſtypticitate cõmiſcendo & continue minus quãto plus appropinquabit fini ſtatus. vnde laudatur ſtercus vaccinum. & eſt medicina pro ruſticis & ſi Aui. laudet. vnde laudatur ſtercus vaccinum cum aceto & cinere caulis emplaſtrato. & quidam addunt vitellũ oui, & radicẽ cucumeris aſinini. & eſt forte. Quidam operantur cum radice liliorum, hyſſopo, & melle mixtis. Vbi autem veniat ad declinationem. ſolum vtere puris reſolutiuis ex calidis iam poſitis, vt cum fomentatione ex aniſo, camomilla, vino cimino, & huiuſmodi. q; ſi autem ad maturationẽ deueniat, quia reſolui non potuerit vtere maturatiuis qualia ſunt folia malua

Ruſticorũ medicamen.

A rum, radix lilij albi, altheæ, mucillago fœnugræci, ſemen lini, axungia porcina, cepæ albæ decoctæ cum butyro. Et maturans optimum in principio, cũ quæritur maturatio eſt farina fabarum, camomilla, althea, mucillago ſeminis lini, vinum coctum.

Quòd ſi ad ſaniationẽ deuenit aperiaẽ cũ medicinis, aut cum phlebotomo. Sed hic aduerte q; apertura nõ fiat tanta q; ad anum deueniat, quia ſic facile accideret fiſtula, & ideo ſecurius fit cũ fit apertio ad aliã partẽ q̃ verſus anũ. immo ſtude ad applicandum circa anũ defenſorium ex farina rizi cum aqua ro. & myrrha, maxime qñ eruptio fit cum medicinis, aut prohibeaẽ ibi eruptio & membrũ dimittat introitum. & in hoc caſu valet emplaſtrũ ex myrrha, balauſtijs ro. camo. & galla decoctis cum vino. hoc enim emplaſtrum reſoluit, exiccat & prohibet eruptionẽ fieri in loco. locus autẽ aperiendus eſt oſſeum ſiue burſa in loco cõuenientiori cum cautela, vt dictũ eſt & in fine. & eſt vltimum Auic. vt inijciatur in virga muſcus cum oleo
B ſambu. aut debet ſambucinũ. eſt enim multoties ſufficiẽs, & quia opus eſt chirurgicum magis hinc me nõ extendo.

Pro ſexto dicendum, q; cum accidens conſuetum venire ſit dolor, & cura eius iam ſit dicta non eſt opus pro eius complemento protelare ſermonẽ. Sed poſtremo hic conſidera, q; vbi ceſſaret dolor ex repulſione materię ad ſuperiora, quod caſu illo timendo de nocumẽto principalium debemus applicare membris principalibus confortantia frigida, aromatica. de quibus ſæpe ſuis locis. deinde trahere materiam ad teſticulos, & ad inferiora cum diuerſionibus, fricationibus, emplaſtris, & huiuſmodi. quæ omnia ſunt opus experti, & prudentis medici.

CVRA in apoſtemate frigido ipſorũ. Diætam ordina. Digeſtionem. Euacuationẽ, vt decebit. Deinde procede in principio cum ſtypticis calidis appoſitis, reſolutiuis, de quibus actum eſt farina fabarum cum camomilla, blactæ bizanciæ, ſquinãtum, paſſulę, myrrha, thus, & ſimilia ſimplicia aut commixta. Deinde cum procedit ad augmentũ
C augebis calida. Et cum procedit ad ſtatum multo magis augmentabis calida reſoluentia, & minorabis ſtyptica, & in declinatione fortiora calida qualia ſunt rubea tinctorũ cum oleo nardino, aut oleum nardinum per virgam iniectum. Et hic ſcito q; talia apoſtemata non raro ſequuntur hydropem aut cachexiam.

CVRA. Si fuerit ventoſum reſoluatur cũ farina fabarum, cimino, oleo nardino, & melle, & inijciatur aliquid olei de enula, vel ſambucino cum muſco, vel de cherua, & eſt vltimum & ante applicationem huius emplaſtri vel ſimilis prius fomentabis cum aqua decoctionis ſeminum apij, rutæ, ſpicę, aniſi, fœniculi, carui & aliarum ventoſitatem extenuantium. Quòd ſi fuerit in oſſeo apertio cũ phlebotomo reſoluit eam.

CVRA ſi fuerit aquoſum ſimiliter tenta reſoluere, & exiccare cum fomentis ex aqua maris ſalſa, aluminoſa, ſulphurea & emplaſtrũ cum vino, ſurfure, & ſale eſt efficax. Item & medicinæ dictæ, ſupra in exiccando hæmorrhoi-
D das. Item & factũ cum farina fœnugræci. furfure, & vino. & oleo ſambucino. Item caulium. M. i. caricarum numero. v. decoquantur in aqua ſalſa vel aluminoſa donec diſſoluantur, & fiat emplaſtrum. Aliud fortius farina fabarum, cicerum ru. ciminum, adeps renũ, camomilla, melilotum, & cera fac vnguentum. Et oleum de cherua eſt efficax. aut cum oleo ſambucino, & in virgã inijciatur, & eſt efficax. Auicen.

CVRA ſi ad ſcliroſim venerit ſiue ad duritiẽ. aut quia fuerit tale à principio. mollificeẽ aut reſoluaẽ diſtincte vel cõmixte, vt de alijs apatibus duris dictum eſt. Et ex explentibus hac intentionẽ ſunt emplaſtra, cerotaria, & huiuſmodi. ℞. ficuum adipis anatis. ana. ℥. i. foliorũ oliuarũ, & cupreſsi. ana. aggregentur cũ vino, & butyro, & hyſſopo humida, & fiat emplaſtrum. Auic. addit amoniacum. Aliud. ℞. colcotar, hyſſopi humide, ceræ, olei ro. medullę cruris ceruini, foliorum rubi. ana. fiat ex eis linimentũ.

Colcotar arabibus

noſtris vitriolū, ſeu attramētū citrinorū vocitat.

Aliud & expertum. ℞. ſurfur & indeſinēter teratur & cribelletur ſubtiliter: et reſoluatur amoniacum cū oxymelle. & conficiatur cū eo & inuiſcetur loco dum temperatū tenet calorē & reiteretur ſuper ipſum aſsiduè. eſt enim cōſerens omni duritiei. Aui. Ad idē inungatur locus cū dialthea deinde fomētetur cū aqua ſalſa vbi bullierint ficus, & camomilla, radix altheę, & fœnugræcū. multa conſimilia habuiſti de apoſtematibus duris ſupra ſuis rubricis, & tu ibi. volo hæc ſic raptim ſcripta tibi de apoſtematibus teſticulorum ſufficere, qm̄ materia chirurgicalis vt ſupra.

De varicibus oſſei, & eius duritie. Rub. 6.

Oſſeon Gręcis, Latinis ſcortū, vł recētioribus ſcrotum, barbaris autē ifulſe admodū, atque corrupte oſſeū quaſi oſcheū recte dicerēt grecos imitantes nūcupat.

QVANDO apparent ſuper oſſeum, & quæ ſequuntur ipſum varices inuolutæ plurimæ in quibus quãdoq; coartatur ventoſitas, & frequens fit titillatio ſuper eas, & multotie generatur ſuper eas apoſtema durum quod eſt de genere apoſtematum frigidorum, & plurimum accidit in latere ſiniſtro propter debilitatem ipſius, & quoniam habet venam additam ad quam effunduntur materiæ. Cura eius eſt cura apoſtematum durorum &c.

De mollificatione oſſei. Rub. 7.

MOLLIFICATVR oſſeum, & prolongat fœda prolongatione, & qñq; incurrunt dolorē, tumorem, & apoſtema ex humiditate frigida mollificāte texturam villorum, cum ergo ponderent teſtes ſua grauitate trahunt deorſum burſam, ſiue oſſeum. Cura eſt duplex leuis, et fortis, & vltima. Leuis vt dimittatur tactus eorum, fricatio eorum, et coitus omnino deinde emplaſtrentur cum frigidis ſtypticis, & cū eis aſsiduetur embrochatio. & etiam per os ſumptis. Fortis vt fiat inciſio partis oſſei. vt verbi gratia ſumat illa pars quæ eſt vlla vtilis & neceſſaria pro cōtinentia teſtiū. deinde quod eſt extra futura tāquam ſuperfluū incidatur. deinde fiat conſolidatio inciſi, & eſt melior operatio cæteris. manualibus relinquo. Et ſic hæc ſufficiant.

De ramice, & ruptura. Rub. 8.

De ipſa dicetur infra ſuo loco. xxij. cap.

De corrugatione teſticulorum. Rub. 9.

FIT corrugatio cauſa frigoris vehemētis aut caſu virtutis & eſt ſignum malum in habentibus ægritudines acutas. Si cauſa frigoris cura ex dictis nota eſt, ſi caſu virtutis attendat virtuti vt ſępe ſuperius dictū eſt de caſu virtutis.

De vulneribus teſticulorum. Rub. 10.

ACCIDVNT vulnera in teſticulis faciliter, quia ſunt membra ſpongioſa ſituata inferius apud membra ad quæ multæ currunt ſuperfluitates, & talia ſunt anus, & virga. Et horum cauſa ſecundum plurimum eſt humor calidus. fiunt etiam ex ſudore cauſis alijs extrinſecis vt cætera vulnera, & quia ex calidis humoribus frequenter fiunt hinc habentibus teſtes calidos qui ſunt etiam calidæ complexionis magis accident, ad quod concurrit eorum caliditas trahens humores ad ſe.

CVRA canones, & antequã ad curam eorū deuenias ſcito q̄ feſtine debet medicus ſuccurrere, quoniã ſunt mala deambulatiua, quoniã membra iſta ſunt ſm formã ad quorum partē feſtinat putrefactio, quoniã ſunt protecta ab aere, & decliuia ad caliditatē, & humiditatē, & approximant meatibus ſuperfluitatum Auicē. Secundo quòd horum cura ſimilis eſt curæ inteſtinorū, & oris, & ideo tu ibi. Tertio q̄ deteriora ſunt illa quæ fiunt in lacerto ani, & in radice virgæ, & illud ideo qm̄ indigent exiccatione forti, & ſenſus eorū cum hoc eſt vehemens. Canones. Ordinatio diætæ quæ debet eſſe ad cōtrarum cauſæ. Et quæ eam complent collige tertio tractatu. de quo ſæpe. Digeſtio. Euacuatio & hæc complentur cum digeſtiuis phlegmatis ſalſi, aut humoris calidi, cholerici, & ſimilr de alijs cū euacuatiuis appropriatis, de quibus. iiij. tract. & tu ibi. Quòd ſi opus fuerit phlebotomare qđ ex ſignis repletionis & huiuſmodi comprehendes, fac illud & phlebotoma baſilicam. Sis tamen ſemper attētus q̄ euacuationes pręcedant ſemper particularia remedia. Item q̄ clyſteria, ſuppoſitoria ſunt hoc caſu conuenientiſsima, vt ſupra de apoſtematibus eorum. Et veniendo ad particularia ſcito q̄

E cura horum, & vlcerum virgæ eſt ſimilis, propter quod Aui. vnum ambobus capitulum fecit, & licet ſit ſimilis in ſpecie, differt tamen in gradu, quoniam ſicciora debentur vlceribus teſticulorum, et ideo vide infra de vlceribus virgæ quid ſcriptum ſit, vnde eligas ex dicendis ibi quæ tibi erūt gratuita, qm̄ te copioſum faciam cum paſsio hęc ſit, & maxime iuuenibus frequenter eueniens. Poſtremo ſcito q̄ aliquando fuerit ex humore ita acuto q̄ neceſſaria eſt caſtratio timendo ne nocumentum accidat cordi gran de propter magnam eorum colligantiam cum eo.

De tenſione accidēte in vaſis ſpermatis, & de eorum mollificatione, ſpaſmo, & tetano. Rub. 11.

ACCIDIT vaſis ſpermatis tentio ſpaſmus. Cuius ſignum eſt inflatio ventris cum ſudore frigido. Cuius cauſa eſt mala complexio frigida materialis. Cura habetur infra de titillatione virgæ, & in ore matricis. & tu ibi, nam eadem eſt. vnde & propter hoc Aui. vnum fecit capitulū. Ego autem quę ad virgam attinent vt ſeriatim ſcriberem

F ſuo ordine collegi.

De ſpermate & eius diſpoſitionibus, et quia multitudine, paucitate eius, & de his quę ipſum multiplicant, & diminuunt. Rub. 12.

QVID ſperma ſit dictū in principio capituli. eſt enim vtilis ſuperfluitas vltimi alimenti, quia glutinis. Vnde Auic. de cauſis eius eſt de ſubſtantia humiditatis proxime coagulationi, ex qua nutriuntur membra dura, vtpote venæ, & arteriæ, & ſimilia illis. Et tale recipit diuerſitatem ex parte eius, quod eſt generatiuum, & non generatiuum. nam generatiuum eſt illud quod exit bene digeſtū ex homine habente contrarias conditiones homini à quo exit non generatiuū. Nam talis eſt aut ebrius, aut decrepitus, aut infans, aut multi coitus, aut qa eius virga eſt multum longa, vt in ſocio noſtro qui nō poteſt generare, quia prolongatur ſpatiū motus ſpermatis, quãdo venit ad matricem calore eius innato iam fracto. Non ergo generat ſecundum plurimū. Auic. vnde nimia breuitas eſt etiam in

Inepti ad generandum qui.

G cauſa non generãdi, quare alteratur antequã veniat ad matricem. aut quia in membris ſuis eſt multum debilitatus. quare ſi tandem generat talis raro generat ſanum. Itē quia nimio aut paruo tēpore fuit retentum, quare fuit imperfectum, vel naturam veneni aſſumpſit. Vel quia à cibo proceſsit à proprietate generationi ſpermatis contrario. Et multiplicatur ſperma, aut propter multitudinem generãtium ſperma ex parte cibi & potus, et aliorum, de quibus ſtatim. aut quia minoratur coitus multum, vt ſunt volentes caſte viuere. & tñ bene comedunt, & bibunt, aut quia ipſum ſperma eſt nimiū tenue, & refudat, et exit ſicut oē tenue, aut quia eſt pruritiuū ſeu mordicatiuū, quare virtutē ſtimulat expulſiuā, & ſic ſæpius emittit. & multiplicat ſecundū quantitatē diſcretã. Accidit & eius multiplicatio ob defectū vaſorū, qa eorū virtus retētiua debilis ſic facta ex mala cōplexiōe eius accidēte qa exit frequēter, aut quia expulſiua ſit facta vehemens valde. aut quia ſpaſmat vnde fiūt motus extranei. vnde & expulſiua mouetur ad

H expellēdum ſperma ſicut & aliud nociuū, quemadmodū accidit ſtomacho vehemēti, cū aliquid ei nocet. vnde vomitu & iuuatiuū & nocitiuū expellit aut eis accidit mollificatio, quare ſperma nō retinet ,ppter dilatationē accidentē in meatibus. Aui. Ex his ſcias q̄ ſpaſmus membrorū ſpermatis eſt ſolutiuus & ſpaſmus lacerti ani eſt retētiuus. creatus eſt enim ad retinendū & illa ad exprimēdū. Auic.

Accidit & quandoq; cauſa renum eius multiplicatio, vt cum ex nimio calore eorū adeſt liquefit. Item & multiplicatur cum multiplicatur cogitatio ad coitū, & verba irritantia ad eum. vnde volentes caſte viuere debent ab his & ab obiectis mouentibus abſtinere. quare religioſi honeſti cauti in his eſſe debent. Et paucitas eius contrarijs fit cauſis, vnde laborantes ſeque fortiter exercitantes ſunt conſueti paucum ſperma multiplicare. & quia vt tactum eſt hæc multiplicatio quandoq; ex cauſis fit pręter naturam, hinc de cura eius etiam agendum putaui.

Cura

Cvra multiplicationis ſpermatis. Sed antequam po naĩ cura eius poneda ſunt vt pmiſſum eſt quę ſperma mul tiplicant. Et ex cibis vel cibarijs ſunt ea quæ ſunt calidæ & humidæ complexionis ſanguinem multum, & bonum multiplicantia, & cõtraria diminuunt. Vnde hoc ſcito & pro curioſitate, & pro vtilitate pro omne deriuatiuũ ſapit naturã ſui primitiui. & ideo qui maſculos pducere volũt debent multũ attente cõſiderare cibaria, & potus ſuos vt ad latus caliditatis declinent & nõ frigiditatis, de quibus infra, & tu cõſidera, & maxime vſitata. Oua ſorbilia cum cinnamomo, pipere, vel galãga, rapæ. napones, caulis, baucia cum carnibus bouinis, & laudatis vt ſunt gallinæ pingues. caro hædi, maſculi, & pinguis, caro caſtrati, columbi repinguati, paſſeres. vnde Aui. Et quidã dixerunt ille qui aſsiduat comeſtionem paſſerũ & bibit ſuper eam lac loco aquę ſine ceſſatiõe eſt erectus, & multi ſpermatis. Et caro piſcium frigida refracta cũ pipere, zinzibere, cinna. & ſimilibus. Item cerebella paruarũ auium, & præcipue paſſerum. Item medullæ animaliũ, cancri fluuiales & hmõi.

Vt te copioſum faciam, & ordinatius hic ſubſcribã per ordinẽ alphabeti vt conſueui. quæ ſunt ſperma multiplicãtia ex parte ciborum, & potuum, & medicinarum ſimplicium, & compoſitarũ, & quæ ipſum exiccãt. vt volentibus â coitu deſiſtere ſuccurrere poſsint. Augmentantia ſperma Amygdalę dulces, Auellanę, Aniſum, Bolus, Bombacis ſemen, Cancer, Carthamus. Cepæ. Caules quidam Almãſ. & extimo q ſint caules apud nos dicti capuci, aut capucini, Cicer, Coriandrum, Coturnix, Enula, Eruca, Faſeoli, Faba & maxime quando cum eis bibitur vinum dulce nouum, Et â Placentino multũ laudãtur fiſtici, Fœniculus, Galanga, Lac, Lingua auis ſecundum oẽs, Medullæ animalium, Molochia, Napio, Nux, oleum ſiſaminum, amygdalarum dulcium, Oua gallinarum, perdicum, Pauer al. ſemen eius cũ melle. Paſtinaca, Pineæ, Piper longum, Piſces recẽtes, Piſces multorum pedum ſicut ſępia. Porrum, Raphanus, Rapa, Rizi. Satyrion, Sparagus, Stincus, Teſticulus, Tubera, Turtur, Tribulus fluuialis cum melle conditus. Et ex cõmunibus, & vſitatis diaſatyrion valet. Et cõfectio philoſophorum. Auic. prima quinti. Et cõfectio aphodillati poſita ab Aui. tertia quarti. de lepra. Item laudaĩ caro pinguis cum cępis dũmodo nõ frigatur qm̃ frictio prohibet multitudinem nutrimenti eius, carnes tamen porcorum iuuenum in veru coctæ ſunt conuenientes maxime quãdo condiunẽ cũ cinnamomo, galãga, cardamomo, croco, & hmõi. Et nota p dictis & dicẽdis q aliqñ homines nõ poſſunt ſtare in vna qualitate ciborũ vnde de calido ad frigidum ſe trãſferunt, & in tali caſu fiat refractio frigidorum cum pipere, macropipere, cinnamomo, & huiuſmodi. Item vſus cibi de rapis, de napijs, de baucijs cum carnibus pinguibus. Item eis qui ſunt conſueti cibis ex butyro & lacte & modico cinnamomi. Itẽ ferculum de tritico cocto vſq ad eius inſpiſſationem ſicut puls, & riſi cum lacte, & caro cum lacte ouino. Item vſus mẽthæ. vnde Auic. ipſa enim confortat membra ſpermatica valde, & eius vſus fortitudinẽ facit ſuper ſperma ſub rubrica cibi puri. xx. tertij, ſed conſidera quæ dicẽtur infra de gonorrhæa de ipſa & ſpecialiter. Itẽ frixio cępæ cum butyro optimum. Ad idem penidiarũ, ſucci cępæ, lactis. ana. decoquanẽ donec ad ſpiſsitudinẽ veniãt de qua mixtura ſumatur omni die circa. ℥. i. Item. ℞. cicer nigrũ & teraẽ modicum & infundaẽ in aqua decoctionis erucæ, deinde cũ tumefactum erit extrahatur, & exicceẽ in vmbra & cum penidijs cõficiatur. de quo accipiaẽ omni mane quãtitas auellanæ, & deſuper bibatur modicum. Item maxime valet cicer ipſum cũ quo decoquũtur carnes arietis cũ modico cinnamomi, & pauco croco. Itẽ. ℞. aquæ cępæ, & mellis. ana. & bulliant ad conſumptionẽ aquę. de quo accipianẽ duo coclearia cum itur dormitum cũ aqua calida. Breuiter ſtude generationi et multiplicationi boni ſanguinis, modo cum calidis, modo cum frigidis, vt exigit complexio recipientis, & rei ipſius diſpoſitio. Quidam faciũt electaria delectabilia ex pineis, phiſticis, amygdalis dulcibus, ſeminibus cõibus emundatis, ſemine portulacæ, erucæ, bauciæ, addendo cerebra paſſerum, cinnamomum, piper, galanga, penidias, aut mel, et tu compone vt videbitur ex iã dictis. Et ingeniantur plures ad potus ſuaues factos ex paſſulis, penidijs, decoctione erucæ, napi, & ficus ſiccæ, & quidam addunt bauciã, & quidã ex iam dictis alia decoquendo, dulcorãdo, et decoquunt cũ aqua ferrata, qm̃ eſt cõfortatiua, & vinum nouũ dulce multum valet, & eſt potus naturæ magis dilectus. Ad idem. ℞. ſeminis bauciæ, ſeminis naporum, ceparum, raphani, ſparagi, erucæ, pinearum mundatarum, carda. piperis, phiſticorum, lẽtes, linguæ arietis, iringi, been al. & ru. ſatyrion, coſti, zinzibe. piperis long. naſturtij. ana. ʒ. ſ. terantur, & cũ melle fiat doſ. ℥. i. cum. ℥. i. lactis calidi & . ſ. penidiarũ mane & ſero, auget ſperma, & virgam erigit. Ad idem. ℞. amygdalarum, auelianarum, nucis indicę, piperis, phyſticorum. ana. ʒ. i. zinziber. piperis long. ſe. pęoniæ. ana. ʒ. ij. confice cum penidijs mane & ſero ſumatur de eo. ℥. i. cum vino dulci nouo. ipſum enim vt ſupra optimũ eſt & cum cibarijs. Quę minuunt & exiccant ſperma ſunt, anethũ, agnus caſtus cum menthaſtro potatus, allium, anethum, aqua valde frigida. attriplex, canabis ſemẽ cum multiplicatur eius vſus, camphora, citrullus, coriandrum Serapio Auic. & cęteri, propter quod cõſidera quod dicĩ de ruta infra de gonorrhęa, qm̃ hic videtur eſſe contradictio cum poſitũ ſit ſupra augmentare. enula, eruca, et pro his etiam lactuca, lentes, & aqua eorum, melones, mora, nenuphar, radix â proprietate coagulat ſperma, pip, portulaca, plantago, ruta, de qua in de gonorrhęa, hyſſopus, lac acetoſum, farina glandium. Item miliũ torrefactum, & nõ torrefactum, ſem. vrticę. ſem. agni caſti. Et ex cõpoſitis valet emplaſtratio cũ oleo de nenuphare, de caſtoreo, de ruta; cũ iuſquiamo nigro, aut al. ad teſticulos, & ad anum facta. Item ceruſſa abluta cũ plumbo aduſto, & cum carnibus melonum. Et ex frigidis bonis ſemen lactucę, ſe. iuſquiami al. ſe. citrulli, endiuię, ſe. pſylij non fractum, coriandrum ſiccum & nenuphar ſiccum, terantur omnia pręter pſyliũ, et fiat puluis, quo vtere vt vis in forma pilulari, cõfectione, electu. & hmõi. Et diaciminum eſt exiccatiuũ ſpermatis valde. Aui. & reſoluẽdo ventoſitatẽ vehemẽter tollit virgę erectionem, cuius cauſa eſt vẽtoſitas, vt infra.

Ad idem. ℞. ſemen rutę, aniſi. ana. ʒ. i. caſtorei, iuſquiami al. ana. ʒ. ij. ro. ru. balauſtiarum ana. ʒ. iij. terantur & cribellẽtur, & ſit doſ. ʒ. i. vſq ad. ij. fiat in forma pilulari, & deſuper bibatur aqua cum vino permixta. Aliud ad idem. ℞. ſeminum lactucę. ʒ. iij. ſ. ſeminum rutę. ʒ. i. balauſtiarum. ʒ. ij. ſemi. agni caſti. ʒ. i. doſ. ʒ. i. ad. ij. Aliud ad idem. Recipe radicis camię ſiccę, ozimi montani, myrrhę. ana. ʒ. ij. euphorbij. ʒ. ſ. ſeminum rutę. ʒ. i. baucię, agni caſti, maioranę. ana. ʒ. i. pondus. ʒ. i. da vt videbitur. Poſtremo addo dictum Auicẽ. hic & de his quę experti ſunt experimẽtatores eſt inceſſus nudis pedibus. dejicit enim deſiderium coitus. et hoc remediũ beatus Frãciſcus in pręceptis ſuis reliquit ſequacibus. quod faciunt multi eremitę, & boni religioſi a venere moleſtati, & de compoſitis hic ſic pertrãſeo cum per te ex datis multa cõficere potes. Et nota q in omni ętate valent frigida, & in omni cõplexione, ſed ſic non eſt de calidis, quoniam calida ęquant complexionem frigidam, propter quod in phlegmatico, & ſene non operabuntur vt in cholerico, & iuuene, vnde nota dictum de ruta infra in rubrica de gonorrhęa, & quoniam ſumma cum ſollicitudine omnia exquirenda quę ad notitiam generationis faciunt in qua natura videtur eſſe multum ſollicita. hinc de ipſo ſpermate in fine huius rubricę ponam quę multum facient ad aperiendam medici operantis intentionem circa ipſam generationem habitam.

Francilcanum pręceptum.

Cavsæ ſpermatis itaq quatuor conſiderentur cauſę materialis, formalis, efficiens, & finalis. De materiali iam dictũ eſt. ipſa enim eſt humiditas illa per venas & teſtes delata, vt ſupra ex corpore toto, quia ex omni mẽbro per

per viam reſudationis. & nonnulli dicũt eam eſſe materiã ſanguineã delatam &c. vt ſupra in princ. capit. & hęc quidem humiditas ſm magnam partẽ à membris venit principalibus, & plus à cerebro. Vnde Auic. de cauſis ſpermatis, et Hippo. quidã dixit in ſuis intentionibus et plurimũ materiæ ſpermatis eſt in cerebro. & quod deſcẽdit ex duabus venis q̃ ſunt poſt ambas aures. & propter hoc abſcindit phlebotomia ambarũ generationẽ, & facit incurrere ſterilitatẽ Et parum infra. Et eſt verum ꝙ dixit Hippo. de eſſe duarum venarũ. ideo oportet vt ſit ei ex omni membro principali facto. & vt ſit ex membris reſudatio etiam ad iſtas radices, & ideo oportet membra cuſtodire principalia in generatiõe. & ideo in practica cõſidera. Formalis duplex accidentalis, et ſubſtan ialis. Accidentalis eſt albedo quã recipit virtute cõplexionis elementorũ ipſorũ teſtium. Subſtãtialis eſt germinũ eſſe, ideſt generatiuũ, & hoc ei accidit per ſpiritum gignitiuũ interceptum in ſpumoſo eius habẽte potentiã trium virtutum vnitarum in ipſo quas defert ad teſtes extrinſeci principio ſpiritus. q̃a à cerebro animalem, à corde vitalem, ab hepate naturalẽ. & hic quidem ſpititus gignitiuus in teſtibus alterationẽ recipit. & complexionem aptam ad exercendum actum generatiuæ virtutis, & ex iſto comprehendis quãtum ſtudere debet medicus in conſeruatione ipſorum teſtium cũ ex eorum læſione generatio ipſa impediri poteſt. Efficiẽs eſt aggregatum ex virtute generatiua, & teſtium complexione, & ideo ipſis læſis lęditur efficiẽs, & principale. quare &c. Finalis eſt ad conſeruãdam ſpeciem per indiuidui generationem, vt ſupra in principio capituli patuit &c.

De cura multiplicationis ſpermatis. Rub. 13.

VNDE quia multiplicatio eius ſecundum cauſas aſſignatas in præcedenti rubrica eſt homini ac mulieri quandoq; multum nociua hinc duxi ſuccurrendum diuerſimode ſecundum ſuarum cauſarum diuerſitatem ſi prius aliqua annotauero ſigna de eo.

SIGNA demonſtratiua: ad eã vero quæ eſt cauſa ſpermatis multi non ſequitur debilitas, & diminutio ex coitus multitudine niſi corpus fuerit.

Signa quæ eſt propter tenuitatem eſt tenuitas ipſius ſpermatis.

Signa eius quę eſt propter acuitatẽ ſpermatis cognoſcitur per mordicationẽ ſpermatis in eius exitu per ardorem vrinæ quandoq;, & color eius ad citrinitatem declinat, & regimen præcedens, complexio & huiuſmodi declarant.

Signa ſi cã fuerit debilitas cõtentiuę. vt infra in p̃cedenti rubrica de gonorrhæa, & pollutione. ſignũ q̃m egreditur abſq; erectione virgæ, & ſilr ſi fuerit illic mollificatio.

Signa ſi fuerit ex ſpaſmo erit illic tenſio, & erectio, & iam ſigna ſpaſmi, & mollificationis habita ſunt, & tu ibi. Poſtremo de his in ſequenti rubrica.

CVRA. & ſcito ꝙ hãc curã leuiter pertrãſibo, q̃m hic in ſequenti rubrica curã ponã de gonorrhæa, & pollutione q̃ eſt eadẽ vbi remedia particularia, & plura colliges.

CVRA in facta ꝑꝑ humiditatẽ cibi & potus minorẽt cibus & fiat euacuatio cum phlebotomia ſi corpus fuerit plethoricũ, aut ſi ſanguinis fuerit abũdantia, vel in eo peccatũ, aut eũo cum medicinis præcedente digeſtiuę ſi oportebit, deinde introducatur vſus rerum exiccãtium ipſum in præcedenti rubrica, & rerum infrigidantium vt infra.

CVRA in ea vero quæ eſt minoratione coitus ſancte, & honeſte, & cum modis, de quibus infra rubrica de coitu nocumentis, & iuuamentis eius eſt ꝙ cibum minorent, & cætera, vt iam dictum eſt.

CVRA in illa quæ eſt ex tenuitate vtantur ſtypticis calidis permixtis cũ exiccatiuis. de quibus ſupra ad plenum, & infra, & iam ſciuiſti ea ex cibis ingroſſatiuis ſicut ſunt pultes, & triticum coctum vt puls. pruritus autem et mordicatio tollitur cum infrigidantibus, & parumper ſtupefacientibus domeſticis, vt eſt papauer al. ſolatrum & huiuſmodi. Virtus autem cõtentiua fortificatur cum ſtypticis iam dictis frigidis aut calidis, vt exigit diſpoſitio tri

E buendo in potu, & exterius leniendo. Et mentha quidẽ eſt pharmacum notabile ingroſſando ſperma, et cõfortando vaſa eius ad retinendum ipſum.

CVRA autem ſpaſmi, tetani, & mollificationis iam dicta eſt. cura ergo eſt cura eorum &c.

De gonorrhæa. & pollutione. Rub. 14.

QVONIAM in vtriſq; accidit ſpermatis multitudo hinc poſt rubricam præcedentem ſtatui hanc ponere, ex eo etiam quoniam interius rubricis præcedentis clarius atque particularius hic aperietur. Differunt autem nomina abinuicem, quoniam gonorrhæa eſt fluxus ſpermatis inuoluntarius in vigilia factus, pollutio vero eſt fluxus talis in tempore ſomni contingens, & dicitur gonorrhæa à gono græce germen & rhæa fluxus. Quidã vero pollutionẽ ſic deſcribũt, pollutio eſt expulſio ſpermatis in ſomno & hora noctis. & ſm plurimum in ætate adoleſcentiæ, qua plurimũ abundant per interualla tẽporis facta. de his ſatis, quia à medico non eſt de noĩbus diſputandũ. vt ſępe

gonorrhæa græcis, ſemis profluuiũ latinis, plebeis deprauate gomorrhæa paſſim ſcribitur.

F ſupra. Vnde Aui. Et q̃nq; non mouẽt niſi apud ſomnum, quia etiã abſq; ſomno fieri contingit. ſed hic ſcito ꝙ Auic. hanc paſſionem ſcilicet gonorrhęam nominat multitudinem exuberationis ſpermatis & humoris qui egrediũt ante vrinam & ſub illa rubrica ponit capitulum in quo declarat cauſas ipſius gonorrheę quæ poſitę ſunt ſupra in rubrica de ſpermate, quæ etiã pro nunc ponenẽ, & breuiter.

CAVSÆ eius ſunt exterior aut interior. Si exterior ſic eſt, aut cõpcuiſcẽtia, amplexus, viſio, auditus vehemẽs cogitatio ad coitum, ſeſſio ſuper lapidẽ, caſus, percuſſio, vnctiones, vſus balneorũ, & hmõi. virtutem contentiuã debilitãtium, aut expulſiuam fortificantiũ, aut irritantiũ. nam vt ſupra in principio capĩ. concupiſcentia irritat expulſiuam. Si interior aut eſt ex parte ipſius ſpermatis, q̃a ſua multitudine aut acuitate vel alia mala qualitate virtutem grauat cõtentiuam, propter quod expelliẽ, aut expulſiuã irritat, aut quia ſua ſubſtantia tenui reſudat. Aut eſt ex parte virtutis contentiuæ in ſe defectionẽ patiẽtis pro-

G pter malam complexionẽ frigidam, & humidã, aut patiẽtis propter vehementiã expreſſiuæ lacertorũ ipſorum, vaſorũ ſpermaticorũ, cuius cauſa eſt ſpaſmus, cõtrahens vehementer lacertos, ꝑpter quod ſp̃ma contentũ exit, vt accidit in epilepſia. Aut eſt ex parte vaſorum ipſorum, q̃m mollificata ſunt à mala cõplexione. Aut ex parte nimiæ caliditatis renum. Aut ob aliquã aliam cauſam malã complexionem calidam aut frigidam. Sed dices q̃uo in epilepſia emittitur ſperma, & retinẽtur fæces, & vrina cum in ea ſit ſpaſmus cõicatus toti, & lacertis ani, & veſicæ. vnde etiam per eorũ contractionem debet fieri expulſio ſuperfluitatum primæ digeſtionis ſicut, & quartæ, ſiue tertiæ. Dicẽdum ꝙ lacerti ani producti ſunt ad retinendũ, vaſorũ autẽ ſpermaticorũ ad expellendũ, quemadmodũ lacerti meri in exteriori eius tunica ſituati. & tu conſidera.

Et hæc paſſio diligenter curãda, quia aliter cum prolongatur corpus ad mortẽ perducit. nam certe cum aliquod membrũ intrinſecũ debilitatur, & illa debilitas procedit

H in longũ raro tollitur, et ſi tollitur magna cum difficultate fit illud. Et ideo & quidam ornatius ponunt cauſas eius. Quædam ſunt primitiuæ vt inordinatũ regimen ex parte ſex rerum non naturalium quas per te conſidera. Antecedens eſt mala complexio ipſorum vaſorum: quia virtus debilitatur eorum acuitas ſpermatis. Coniuncta debilitas retentiuæ, intenſio expulſiuæ, intenſio attractiuæ. Et hæc omnia in ſuo pulchro conſilio extendebat, quę gratia breuitatis omitto ſperans ex dictis ſatis aperta fuiſſe.

SIGNA demonſtratiua gonorrheæ ſunt illa quæ dicta ſunt in præcedenti rubrica, quoniam vt dictum eſt. Auic. pro vno et eodem capitulo habet. Sed vt tibi magis complaceam alia addam ſigna & particulariora magis. Nam ſi contigerit propter cauſas extrinſecas, vt propter viſum auditum vt ſupra ſtabitur iudicio patientis.

Signa ſi fuerit propter paſſionem aliorum membrorũ cognoſcitur diſcurrendo per diſpoſitiones eorũ. vt ſi pro-

pter

pter paralyſim eorum fit ſine erectione virgæ vt in præcedenti rubrica, & erit eius exitus inſenſibilis.

Signa ſi fuerit ꝓpter ſpaſmũ neruorũ vel lacertorũ, tũc eſt cũ dolore pectinis, & inguinũ. quod ſi propter calidita tem omniũ horũ tunc lædunt calidis, & iuuantur frigidis.

Signa ſi propter multitudinem non maceratur corpus in eius emiſsione,

Signa ſi propter calorem ſentitur calor, & mordicatio, & i exitu ſpermatis cauſatur tremor, et rigore ſine frigore & in aliquibus accidit dolor capitis etiam quaſi quædam ſpecies maniæ. & accidit inquietudo, & grauitas totius, & iſta accidentia etiam accidunt his qui habent ſemen calidum cum coeunt dato ꝙ non habeant gonorrhæam.

Signa ſi fuerit ex aquoſitate ſeminis, tunc panni ſuper quos cadit parum inficiuntur, & cito penetrat.

Signa ſi fuerint renes, tunc ſemen eſt groſſum viſcoſum & ſemen aliquãdo antecedit vrinã, & aliquando ſequitur vt in Mãtua vidimus, & aliquãdo ſimul veniũt. Et dixit Alexander ꝙ patiens debet interrogari ſi ſentit calorẽ in virga, & in ſeminis emiſsione, & ſi plus conſueto vſus eſt coitu. et ſi regimine impinguatiuo vſus fuit et huiuſmodi.

Signa ſi fuerit debilitate contentiuæ tũc corpus macreſiet, & color efficietur pallidus cineritius, vt in domino Gurelo de Sicilia. & tales. poſt coitum ſumme deficiunt, & eorum vrina eſt tenuis, & quandoꝗ rubicunda.

PROGNOSTICA cum perſeuerat ad hecticam corpus perducit & ad mortem. & ideo habentes nõ verecundentur cito detegere eam, & ei prouideri facere.

CVRA canones. Ordinatio dietæ, euacuatio materierum communium, & partim propriarũ, digeſtio, euacuatio. Quintus eſt ſecũdum diuerſitatem cauſarum diuerſio abſciſio, ſiue remotio. Sextus eſt accidentium correctio.

Primus completur ordinando dietam ad contrarium cauſæ: vt cum cauſa fuerit acuta ſalſa & c. ordinentur frigida, vt eſt lactuca, endiuia, portulaca, & huiuſmodi. Et cõtra ſi fuerit frigida et mentha eſt in hoc excellens. vt ſupra in fine rubricæ de cura multiplicationis ſpermatis. & pro his clarius recurre ſupra tertio tractatu.

Secundus perficiatur cum enematibus mollitiuis, ſubtiliatiuis, abſterſiuis, lenitiuis, lauatiuis, et eductiuis. vt eſt factũ ex blici, atriplice, portulaca, lactuca, mercuriali, cantabro, anetho, hordeo, caſia, benedicta, oleo cõmuni, ſale, & huiuſmodi. Item & pro euacuatione propriarum da reſpiciens materiã propriam aliqualiter minorando. Item ſi acciderit plethoria, aut ſanguinis peccatum ſtude phlebotomatione ex baſilica plus & minus ſm ætatem, plenitudinem & huiuſmodi, quæ omnia diligenter conſidera.

Digeratur materia cum digeſtiuis appropriatis de quibus quarto tractatu. & in frigida da digeſtiua lõgiori tempore & in calida pauciores ſufficiunt vices.

Poſt dabis euacuatiua eradicatiua ex pilulis, de benedicta ex benedicta, caſia, agarico, rhabarbaro, & huiuſmodi. ſm ꝙ exigit materia. item memorare de phlebotomia ſi expedit. Et pro his duobus canonibus nota hunc canonem ꝙ in caſu iſto laudatur vomitus, & vituperantur euacuationes factæ per inferius, quoniam materiam ad loca læſa conuertunt, & maxime fortes. Item & non laudatur vſus diureticorum propter vicinitatem viarum. & ideo prudenter & caute te habeas nõ frequentando, & nõ continuando ea, quare bene conſidera. vnde ab eis vt potes abſtine. vnde nota Serapionẽ. & cum mundificatione per vomitum cum adeſt neceſsitas & prohibeatur ab euacuatione per inferius, & prouocatio vrinæ prohibeatur.

Quintus habet diuerſa complemẽta ſm diuerſitatẽ cauſarum. Vnde ſm ordinem cauſarum in facta à cauſa exteriori, & primitiua remoueatur ipſa cauſa continẽdo ab auditu taliũ, viſu, & huiuſmodi. & ideo vt ſupra prudẽtes religioſi nõ libenter vagant per ciuitatẽ, neꝗ cũ mulieribus loquũtur. Item introducatur turpis aſpectus mulieris turpis, difformis & huiuſmodi, vt pulchre docet Ouidius de remedio amoris. Item ſi expedit flagella, ieiunia, & accidentia introducantur terribilia cũ diſcretione moderata.

Religioſi hinc diſcant.

A CVRA ſi fuerit ex nimia repletione cibi, & potus minoretur cibus & potus, adminiſtrẽtur quæ dixi in cura de multiplicatione ſpermatis, & tu ibi.

CVRA ſi fuerit cauſa extrinſeca cauſa debilitatis contentiuæ vt ſeſsio ſuper lapidem frigidum, vſus balneorũ. & huiuſmodi. procedatur vt dicetur ſtatim in ea quæ eſt propter debilitatem contentiuæ vaſorum.

CVRA. In facta autẽ propter ſperma ipſum ſua acuitate ſtimulans virtutẽ procedatur cũ frigidis & hu. extinguentibus acuitatem, perueniendo vſꝗ ad ea quæ parum per ſtupefaciunt. Et hic aduerte ꝙ ex frigidis quæ ſperma augent, vt ſunt lac, albumen ouorum & hmõi. de quibus ſupra ad plenum rubrica de ſpermate. et ideo bene cõſiderane ad intra dentur. Vnde præmiſsis vniuerſalibus operare cum particularibus intus & extra. intus, vt dando cibos ex lentibus, brodio ipſarum, lactuca, portulaca, & huiuſmodi hordeo cocto, milio, & hmõi. Item valent ſemi

B na cõia frigida maiora. item triaſandali & hmõi. aqua frigida ſi non eſt ꝙ prohibeat. Item vnctiones ad extra cũ oleis frigidis ro. vio, nenupharino & hmõi. de quibus de mala cõplexione renum. vnde ex his vngantur renes vſꝗ ad alchatim, teſticuli, & pecten, etiã ſi oportet addẽdo aliquid iuſquiami, opij, mandragoræ, aut olei eius. item infrigidans. Gal. etiam cũ triaſandalis roboratũ. item vnguentũ populeon, de papauere ſcito ꝙ auget ſperma, et ideo ad extra ſecure credo adminiſtrari poſſe. ad intra vero non. item addatur camphora qñ oportet, qm̃ talis eſt vtilis. itẽ valent oĩa poſita ſupra in rubrica de ardore vrinæ, vlcere colli veſicæ, quære ibi. Item quia ponenẽ plura de pollutione ex ãparte, acuitate ſpermatis prouenĩete ſtatim hinc à multa taliũ deſcriptione ſuperſedeo, & tu ea relege, quoniam vtilia tibi erunt, & tuo conformia propoſito.

CVRA. In facta ex tenuitate ſpermatis dentur ſtyptica, cũ quibus eſt permixtio caliditatis cum ſic. ſicut ſunt pultes & triticum decoctum, & puls, rizum, & mẽtha eſt

C nobile medicamen in hoc ſm omnem modũ adminiſtrationis eius. etiã plures cibi dicti ſunt ſupra rubrica de ſpermate. Fiant vnctiones etiã aut alia conſimilia ſperma ipſum ingroſſantia, & exiccãtia, & tu per te compone. Confectiones ſy. troc. pilulas ex agno caſto, calamento, & alijs calidis exiccatiuis dictis ſupra quæ habent reſoluere exiccare & ſtypticitate participãt cõmiſcendo frigidis. Vnde rutha maxime commendatur in calidis & non frigidis, qa in eis ſperma auget. vnde metrificator. Rutha viris uenerẽ minuit, mulieribus auget. Et pro hoc quære ſupra rubrica de ſpermate circa finem. Puluis commendatus. ℞. ireos, menthæ, ematitis, caſtorei, ſeminis portulacæ, agni caſti, ſiſymbri, & zuc. quod vis. doſis vt videbitur eſt de mente Raſ. & ſi remoueatur caſtoreum propter malum odorem pone calamentum.

CVRA. In facta propter debilitatem cõtentiuæ vaſorum procedatur cũ ſtypticis ad intra & extra adminiſtratis ex calidis aut frigidis: vt docet diſpoſitio ex ſyru. & po

D tionibus, vnctionibus, pulueribus, embrochis, confectionibus, electarijs, & hmõi. Potio ad hoc. ℞. ſyrup. de mentha. ℥. ij. ſeminum agni caſti. ℈. i. ſeminũ portulacæ. ʒ. vnũ, coriandrorũ præparatorum. ʒ. ſ. raſuræ eboris. ℈. i. mẽthæ ſiccæ. ʒ. ſ. aquæ plantaginis. ℥. iij. ponatur ad colatorium & fiat fortis expreſsio. Item maxime valet vſus menthæ viridis cum aceto. Item & eius vſus ſiccæ, valet enim etiam per tertiam virtutẽ de qua ſupra valẽt & trochiſci de roſ. cum ſemine agni caſti, ſandalis, & ſemine portulacæ, mentha ſicca. & hmõi. ex quibus potes per te cõponere & talia. Ad idem valet epithima ex ſandalis, thure, maſtice, mentha, vio. cum ſucco plantaginis, & vino aromatico factum. Item valent quæ dicta ſunt ſupra de mala complexione teſtium. nã ſicut illa qñꝗ eſt calida qñꝗ frigida ita et debilitas. hic qñꝗ eſt à cauſa calida qñꝗ frigida. Item valent & quæ dicta ſunt de dyſuria, & quæ de renibus. vnde te transferas ad calida aut frigida cõfortantia ſtyptica

ſm

ſm ꝙ exigit diſpoſitio ipſa. Item quædam ſunt de diabete
& tu ibi. Quidam maxime cõfidunt in hac paſsione in ca
ſtoreo, ita vt dicunt ꝙ caſtoreum ſolum potatum ſit effi-
cax ad curandum hanc paſsionem. Item & ſemen lactu-
cæ, & portulacæ. vt ſupra mirabiliter conferunt maxime
cauſa exiſtente calida. quidam ireos, alĳ agnum caſtũ, alĳ
mentham, & in ſumma omnia illa cõferunt ad ipſam con
ferendam. Similiter valet coriandrũ ro. nenuphar, piper,
calamentum. ſolatrum, ſemen canapis, anethũ, ematites
in quo multi ſuam ponũt ſpẽ. Decoctio lenticulę, ſeminis
lactucę, ſeminis portulacę mirabiliter libidinẽ extinguũt.

Et breuiter expeditis cauſis quo ad earum complemen
ta ponã in fine de gonorrhęa ei conferentia ex ſimplicibus
et cõpoſitis. quare ſupſedeo, etiã quia q̃ dicent in hac eadẽ
rubrica de pollutione ſunt in caſu p̄cipua, quare eã relege.

Cvra in facta ex ſpaſmo aut mollificatione procede
cura ſpaſmi aut mollificationis quæ ſupra poſita eſt ſua ru
brica. & hic aduerte ꝙ hæc paſsio turpis eſt timenda cui ſi
cito non ſuccurratur corpus aut ad hecticam, aut ſterilita-
tem, aut ad paralyſim vniuerſalẽ perducit. & ideo ſtes aui
ſatus ꝙ exitũ ſpermatis prohibere nõ debes, quouſq; cor-
pus ex eo non incipit ſentire debilitatem, & tunc incipias
cohibere, ne inde ſequãtur quę dicta ſunt. Exitus autem
eius qñq; eſt vtilis qñ nõ ſuperfluit & maxime qñ fuit diu
retentus qm̃ ad naturam veneni cõuerſus eſt & tanq̃ vti-
lis habeatur eius exitus. Electarium ex quo honorem ac
cepi & valet ſi perueniat ex debilitate cõtentiuæ vaſorũ.
℞. menthæ ſiccæ. ʒ. i. ſ. ruthæ, nenupharis. ana. ʒ. ſ. agni ca-
ſti. ʒ. i. ſ. raſuræ eboris. ʒ. i. ſ. ſandalorum ru. ʒ. i. ſy. ro. par. i.
zucchari ro. par. ĳ. cõfice electarium. Ex ſimplicibus go-
norrhoæ conferentibus ſunt Agnus caſtus, Aqua frigida,
Calamentũ, Camphora. Lac capræ cum melle potatũ. Ca
ſtoreum potatũ cum ſucco agni caſti, vel ambo dentur in
forma pilulari. & congruenter ſatis. Itẽ ex eis vnctio reni-
bus facta. Cicorea, Ematites à p̄prietate rectificat. Eruca
comeſta. Lactuca, ſemen eius. Nenuphar. Portulaca. Plum
bum & lamina eius de quo ſtatim de pollutione, Ruta,
ireos, vnde Auic. aufert. gonorrhæam & plurimam pollu-
tionem. Et ex compoſitis diapraſsium Ni. Item. ℞. ſemi-
num lactucæ, papaueris, portulacæ, anethi, canapis, plãta
ginis, agni caſti, rutæ. ana. ʒ. ĳ. ro. mẽthæ, nenupharis, myr-
ti, ſandali, balauſtiarum, ireos, glandiũ, achaciæ. ana. ʒ. iĳ.
dragacanti gummi ara. boli. arme. ematitis. ana. ℥. i. caſto-
rei. ʒ. i. camphoræ. ʒ. ſ. penidiarum. ℥. i. Item ſy. cum ſucco
plantaginis lactucæ vel mentæ. Item potes ex his cõficere
electaria. ſed remoue caſtoreum. Item confectio de triaſan
dalis diadragantum frigidum. Renes autẽ vſq; ad alcha-
tim & teſticulos inunge ex vnguentis frigidis ſtypticis de
quibus de mala complexione renum addendo campho-
ram iuſquiamum opium & talia. vt ſupra & moderate cũ
inſtabit neceſsitas. Item infuſio pãni in oleo ro. myrtino,
maſticino, ſucco lactucæ & modico camphoræ, & tu per
te compone & vade ad loca remiſſa ſupra ibi ex vnguen-
tis & alĳs copiam inuenies ſatis.

Expedito de gonorrhæa accedo ad pollutionem
quæ videtur habere eaſdẽ cauſas, & remedia. Vnde Auic.
de ea dixit, & eius cura eſt illa cura demonſtrando curam
exuberationis ſpermatis quam gonorrhæam vocant. vn-
de & multi vnum faciunt capitulum de ambabus gonor-
rhæam ſolum nominantes. & quæ poſita ſunt pro cura go
norrheæ ſimplicia & compoſita hic adducẽda ſunt. et quę
hic ponentur etiam ad tollendam gonorrhæam afferan-
tur, & vt tibi complaceam ſcito ꝙ Auic. capitulum de ea
ſic incipit, cauſæ eius ſunt cauſæ exuberationis, & motus
ſpermatis quã exuberationem. vt ſupra gonorrhæam co-
gnominamus. Sunt itaq; eius cauſæ extrinſecæ, vt dormi
re ſuper ceruicem, ſiue ſuper renes longo tẽpore, ſup ſtratũ
multũ calefacientẽ dormire lõgo tẽpore. & corpora apta
eam incurrere tempore ſomni ſunt corpora raræ texturæ
& calidæ cõplexionis, nimia cibi aũt potus aſſumptio &
ſpecialiter vini dulcis & noui ꝙ eſt faciens multum ad au-

E gmentũ ſpermatis. Nimia cõcupiſcẽtia diurna circa amo-
rẽ, & ſcito ꝙ pollutio ex hac cauſa veniẽs peccatũ eſt mor
tale. vt quidam aiunt, & ſimiliter quæ ex crapula eſt. In-
trinſeca vt abundantia ſpermatis replentis vaſa. vnde na-
tura onerata & in ſomno confortata ſe exonerat, aut eius
acuitas ſtimulans virtutem naturalem aut vtraq; ſimul. et
ſuperfluitates primæ & ſecundæ digõnis ſic ſm plurimũ
ex virtute confortata in ſomno nõ expellitur. qa ibi requi
ritur vltra motũ naturalẽ motus animalis. ſecũdo adiuuãt
ad eã faciendã fumi eleuati ab ipſa materia, cerebrũ peten
tes, & phantaſmata finaliter mouentes. item adiuuat dila
tatio viarũ facta in ſomno à caliditate ꝙ eſt præcipue qñ
corpus iacet ſuper dorſum. hanc pollutionẽ non patiũtur
pueri. primo propter defectũ materiæ, quia totã in nutri-
mentum, & augmentum natura conuertit. Item quia viæ
ſunt anguſtę humiditatibus repletę, & calor impfectus. ac
cedente vero adoleſcẽtia ſunt cauſæ cõtrariæ. vnde mate-
ria in ſomno calefacta &c. extra mittitur. & tu conſidera
F Et hic aduerte ꝙ ipſa apparens in principio morbi mate-
rialis longitudinem morbi ſignificat, & multã materiam.
ſi vero in fine apparuerit digeſtionem materiæ, & naturæ
potentiã deſignat, ꝙ ſi continuabit erit ex defectu conten
tiuæ vaſorum, vt de gonorrhęa dictum eſt.

Cvra. Canones ſeruentur ſimiles, vt de gonorrhæa
poſiti ſunt ſaltem generales, vt in ſpecialibus cõſidera cau
ſam & eam remoue, vt de gonorrhęa. Ex conuenientibus
curis eſt: dormire ſuper folia ſolatri, ſalicis, folia agni caſti
ſuper quæ ſedebant atheniẽſes ſm Auerroim in diebus fe
ſtis, vt ex hoc caſti redderent. Et hic aduerte ꝙ meo tem
pore quidã magnus practicus in hoc caſu fecit iuuenẽ ro-
buſtũ dormire ſuper folia ſalicis, & infirmus fuit. Et ideo
ſtes attẽtus, ne ad iſta extranea curras remedia, ẽt ſi vtilia
ſunt ſi non ſuccedunt ad magnam infamiã medicorum ac
cedunt. quod non eſt de vſitatis & domeſticis. Valet ſe-
men lactucæ, ireos, cum aſſumuntur. vt ſupra ad idem. ℞.
ſeminum lactucæ. ʒ. iĳ. ſ. rutæ. ʒ. ſ. ſe. agni caſti. ʒ. i. terãtur,
G & cũ aceto conficiantur, & propinẽtur cum modico zuc-
chari, & poſtea exercitetur corpus. Item. ℞. farinã glan-
dium, & cum albumine oui & aceto diſtemperata, & po-
ne ſuper pectinem. Item. ℞. balauſtiarum, ſe. portulacæ.
ana. ʒ. iĳ. ſe. anethi. rutæ, ſeminis arnogloſſe. ana. ʒ. ĳ. fac
puluerem, de quo ieiuno da bibere cum aqua rutæ & ſy.
myrtino frigidis. & nota ꝙ ſemper ſis prudentia circũuo-
lutus ne volens vnum membrũ curare alia infirmes, ſtude
ergo. Aliud Raſ. ſeminum agni caſti. ʒ. x. ſe. portulacæ,
tantũdem foliorum calamẽti exiccatorum: foliorum ru-
tæ. ana. ʒ. v. cimini, cyperi, balauſtiarũ. ana. ʒ. ĳ. ſumatur.
ʒ. i. ſ. vſq; ad duas pro vice cum liquore vel aliter confi-
ciendo, vt libebit. fiant vnctiones circa genitalia, & renes
vt de gonorrhæa & renibus dictum eſt cum populeon,
oleo ro. cera, & camphora, & aliquantulo aceti. Et quidã
vt Placentinus & alĳ addunt in vnguentis argẽtum viuũ
de quo eſt dubium an ſit calidum aut frigidum. Item ad-
das iuſquiamum & alia opiantia: vt ſupra & hic aduerte
H ꝙ nimius harum rerũ ſic infrigidantiũ membris ipſis ſic
applicatarum faciliter induceret mollificationẽ virgæ: &
ſpecialiter in ſene, & frigido natura, quare ſtes ſemper aui
ſatus, commẽdat acetoſa agreſta frigida, & vinũ lympha-
tũ, & debile. Sed tu omnia cũ prudẽtia diſcurre. Poſtre-
mo hoc pono remedium à multis, à Galeno, et ab alĳs cõ-
mendatum de lamina plumbi minutim perforata, circa
quam attendas primo, ꝙ debent eſſe duę laminæ ſubtiles
ne ſuo pondere grauent. Secundo debẽt eſſe diſtantes per
pollicem à ſeipſis ne iaceãt ſuper ſpondiles & eis ſua frigi-
ditate inducant nocumentum. Tertio debent ter vel qua-
ter infundi in aceto nigro, vini debilis in quo bullierint li-
thargyrium, agnus caſtus, & ſemen portulacæ, & lactucę.
ita ꝙ acetum debet eſſe ebulliẽs qñ ipſi infundẽtur. & ſic
reiterari vſq; ad quatuor vices, & erunt tũc ſingulares me
dicinæ in pollutione ipſa & gonorrhęa. ligentur deinde
ad corrigiolã, & ſic ſuperponantur. Sed hic attende ver-

ba

A ba Aui. inquit de cura pollutionis. Et ſtrictura laminę plū bi ſuper dorſum eſt impreſſio magna. verum qñqꝫ nocet renibus, quare oportet vt hic attēdatur in eo, iterum & ſis attentus in reiterando, & non continue teneantur. Vnde quidam Nobilis Venetus quem in manibus habui, ex eis ſentiebat renes notabilr̃ calefieri ex earꝫ nimia retētiōe, ēt de his laminis habuiſti ſupra de renū caliditate. & tu ibi. Quidā & eſt modus cōis ponūt eas ſic perforatas & nō aliter alteratas, & vt cōprehēdis pñt plus, et minus alterari.

De virga, & eius mala complexione. Rub. 15.

POST expeditionem de ſpermate, & de diſpoſitionibus eius cum ipſum ordinatum ſit vt per virgam in matricem immittatur ad conceptionem faciendam conſequēs duxi tractare de virga, & diſpoſitionibus eius, complexionis, compoſitionis, & ſolutionis continuitatis. Primum itaqꝫ virgam deſcribemus, & aliter q̄ꝫ ſupra in principio cap̄. ad maiorem rei declarationem. quoniam eſt membrum quo ſæpe patitur. & oportet medicum habere bonam curam, & vt clarior appareat eius anatomia. B Virga eſt membrum ſeminale, plurimæ concauitatis in ſe tres meatus continens, compoſitum ex ligamentis, neruis, venis, arterijs, lacertis, & parte carnea, cuius ortus a carne pectinis, vel eius oſſe exiſtit in emittendo ſperma in matricē finaliter creatum. Dicitur plurimæ concauitatis, quoniā ea generata ventoſitate repletur, quæ eſt cauſa erectionis eius, & ideo ventoſa virgam erigunt vt infra, concurrunt etiam nerui ad eius erectionē qui ſunt alij à neruis, ex quorum mollificatione mollificatur virga, & illi nerui veniūt ex ſpondilibus caudæ, & ideo non ſunt multi ſenſus, neqꝫ in ſubſtantiam virgæ multum penetrant. nerui autem qui ad extremitatem virgę, veniunt ſunt acutiſsimi ſenſus, vt hi qui ad os ſtomachi, ita qꝫ primi videntur eſſe quaſi puri motiui. ſecundi vero ſenſitiui puri, & à cerebro, & nucha veniunt dātes ſenſum & motum, vt in principio cap̄.

Raſis loc⁹ explanatus. Ligamenta autē ei veniunt ab oſſe fœmoris, & ideo quādo Raſis dixit virgam ortum habere ab oſſe fœmoris intellexit quo ad partem ligamentalem. C nam virga quo ad partem carneam ortum habet à carne pectinis. Habet et venas per quas mittitur ſanguis æqualis, ex quo fit ſperma, & deſiderium naturale ab hepate, vt ſupra. in principio cap̄. deſiderium autē naturale quod vocaſ cōcupiſcentia à corde eſt, & deſiderium coitus. deſiderium aūt naturale qñqꝫ ab ipſis eſt renibus. & diciſ naturale, quia à mēbris procedit naturalibus, vt cū virtus naturalis repletione vaſorum grauata eſt quæ ſe exonerare cupit ſicut accidit multis honeſtis viris q lōgo tēpore ſteterūt caſti, & p̄ter eorum voluntatem ad coitum irritantur. De muſculis virgæ audi Auic. prima primi. proprio cap. & breuiter inquit. muſculi qui virgā mouent ſunt duo paria. vnus parium in duobus lateribus virgæ ſunt extenſi, qui cum tenduntur ad foramen dilatantur, & ipſum amplificant penetratio rectificaſ, et ſperma in ipſum cū facilitate diſcurrit. aliud vero par eſt qđ a fœmoris oſſe oriſ, & cū radice virgæ ſm̄ tranſuerſionem cōtinuatur, & cum rectificaſ tenditur, & inſtrumentū ſm̄ rectitudinē eleuaſ, & cū cōſtrin D gitur reducit ipſum ad poſteriora, qꝫ ſi vni eorum accidit tenſio ipſius partem declinabit &c. ſenſus declarat qm̄ in conſtrictione ani ſentitur motus in pectine, & conuerſio virgæ ad poſteriora. & ego vidi hominem à cuius virga egreſsi ſunt muſculi ex nimia putredine mēbri, & cū magno fœtore, & mortuus eſt. De meatibus autē virgæ tribus dictum eſt in principio. & tu ibi. Mala aūt eius complexio frigida aut calida curetur cū eis quæ dicta ſunt ſupra de mala complexione teſtiū. Item cū his quæ diceñ de apatibus calidis aut frigidis virgæ, aut de dolore eius, vt infra ponēdis. Sed ne vacuus hic recedas enarrabo quæ ſunt ex Aggregatore hic collecta calida, & frigida, quibus vſus eris diuerſimode, vt diuerſa requiret diſpoſitio, aloe cum aceto linitum, Alumen, Adamas, amurca, olei coſta, cupreſſus, coriādrum, caſtoreum, fomētatio eius, dens caballinus, ebulus, fœnugræcum, fex vini vſta, lota, grana A ta, ſuccus eorum, lana ſuccida, cinis eius cum aqua frigida lilium, lini ſemen, marrubium, camomilla, melilotū, myrtus, mentha, oua cum amilo, paucedanū, rubus, & potenter valet cinis vngularum vſneæ tritum appoſitū. Et hæc tibi ſufficiant, quia copioſus eris infra de ſimilibus.

De magnitudine, & paruitate virgæ. Rub. 16.

NON eſt turpe loqui de eius magnitudine aut paruitate, qm̄ ſunt ex cauſis ex quibus peruenit ad generationē & qbus qñqꝫ impedit generatio ſicut accidit ex coāgulatione, ſiue paruitate receptiuæ. Vnde audi Auic. hæc. Multotiens eſt paruitas virgæ cauſa vt non delecteſ ea mulier. qm̄ diuerſa eſt ab ea qua eſt aſſueta, quando non emittit ſperma, & qñ nō mittit nō fit filius. et ideo inuētę ſunt mulieres q̄ cū vno viro filios concipiunt, et cum tranſeunt ad ſecunda vota non prolificant. & hæc paruitas eſt qñqꝫ cauſa vt mulieres aliū à coniuge ſuo habente paruam virgam quærant, & ideo eis eſt inſiſtendū. quomodo autē magnitudo nimia cōceptionem impediat dictū eſt de ſpermate.

B Magnificant aūt virile membrū fricationes cum pāno aſpero poſt quas fiat inunctio eius ſemp̄ fricādo cū adipibus & oleis calidis. Virile mē brum magnificātia Item & ad hoc valet frequēs infuſio lactis ouini ſuper virgam ſuper ducendo, & fricādo, quia pluries in die. Item vſus rerum impinguantium corpus. Item valent ſanguiſugæ exiccatæ cum quibus fricatur membrū, & eodem modo cū lumbricis terreſtribus. Itē emplaſtratio cum pice, vt ſtatim diceſ. Placētinus hunc modū poſuit. Abluatur primo omni die bis virga cū aqua calida decoctionis piperis, vel aqua decoctionis thitimalli fricando fortiter tam diu qꝫ locus rubeat, & vſqꝫ quo locus incipiat tumere ſeu inflari. deinde vngatur virga tota vſqꝫ ad fœmur cum oleo de coſto, vel de ſpica, aut ex oleo conſimili. deinde ſuperponatur emplaſtrū circuens ipſam totam ex pice, & amoniaco factum ante, & fiat hoc oī die bis continuatis ad menſem, vel quadraginta dies. Iſte modus certe nō eſt abſqꝫ dubio euētus apoſtematis, ideo prudēter, & caute qm̄ facile apoſtematur virga. Valet & fre C quens vſus coitus. Item ligare plumbū ad ipſam quod eā continue deorſum trahat elongando, et infirmum interim bonis reple cibis, & impinguantibus, & erit ſecurior modus. Ego hic non me extendo, qm̄ ſto cum Seneca nr̃o qꝫ naturale eſt arte non mutaſ. Naturale arte non mutatur. Credo paruam virgā à natura male poſſe magnificari magnitudine qua ſatisfiat. & ideo de materia me nō intromiſi, nec credo hūc caſum ad manus medicorꝫ venire niſi raro valde, & ab his qui &c. pateat itaqꝫ ſi breuiloquus fui in hac materia de magnitudine.

De dolore virgæ. Rub. 17.

ACCIDIT ex malitia complexionis diuerſæ frigidæ aut calidæ ex ventoſitate apoſtematis caſu ſuper ventrem percuſsione. Item ex vrinæ retentione.

SIGNA habeantur ex his quæ de mala complexione teſticulorum, & apoſtematum eorum. & tu ibi.

CVRA iam patuit quid agendū in hac cura ex his quę dicta ſunt in cura malę cōplexionis teſticulorum apatum eorū. & tu ibi. Et iā patuit quid agēdū in hac cura ex his q̄ D dicta ſunt in cura malæ cōplexionis teſticulorum in cura apatum, eorꝫ, & reſolutione vētoſitatis eorū. vñ vbi cā ſit frigida vehemens laudaſ, vt ſupra oleum de keiua, in quo diſſolutū eſt euphorbiū. Et in calida ſucci frigidi, vſqꝫ ad poſitionē opij, etiā ponendo aliquid thuris & huiuſmodi.

CVRA in facto à caſu aut percuſsiōe laudatur primo phlebotomia. Et repcuſsiua ſtyptica in principio nō multæ ſtypticitatis, vt eſt roſa. & cum his ponantur lenitiua, & violæ, & huiuſmodi. vt ſupra de dolore teſticulorum.

CVRA. Si fuerit ex retentione vrinæ fiant clyſteria lenitiua, quia qñqꝫ ſanāt. Et abſtineat ab aperitiuis, & maxime fortibus, vt ſunt ēt ſemina vt nō deſcendāt ſuperfluitates ad locum. ſed fiat diuerſio quia euacuatio materierū per poſteriora & cū lenibus. Deinde adminiſtreñ exteri⁹ ex emplaſtris, embrochis & reſolutiuis & hm̄oi. Emplaſtrum mitigans oēm dolorem virgæ vbicunqꝫ fuerit, corpore tñ prius purgato. Be, micā panis, & infundaſ in lacte

deinde

deinde accipiantur vitella ouorum cocta in oleo roſ. infundatur, & miſceant omnia adinuicē, & addatur ſi expedit ꝑpter vehementiā doloris & inflāmationē aliqd opñ, & croci, & ſuperponatur. Itē ſi expedit adhuc ꝑpter calorem fac tale emplaſtrum cum folijs iuſquiami decoctis ſub prunis & inuolutis in folijs caulium. Et non obliuiſcaris vniuerſalia ex eūone phlebotomia, et hmōi. conſidera.

De apoſtematibus virgæ extrinſecis. Rub. 18.

Svnt ex apoſtematibus eius calida & frigida. Quorum curationes & ſigna ſunt omnino ſimilia curationibus, & ſignis apoſtematum teſticulorum. de quibus ſupra, nec in alio differunt niſi ꝙ apāta virgæ ſunt magis tolerantia, ſtiptica in principio rei. & præcipue apoſtemata calida. Itē aduerte ꝙ virga eſt membrū magis putreſcibile, & magis calidū ipſis teſticulis. & ideo frigidiora tolerat. Item debemus in talibus apoſtematibus multū conſiderare reſpirationem propter facilem caſum virgæ in putrefactionē, & tu debes menſurare tēpora morbi, & alia in alio, & alio tēpore adminiſtrabis. vt ſupra dictū eſt de apoſtematibus teſticulorum, Sed hic aduerte canonem, ꝙ quia apoſtemata extrinſeca faciunt aliqñ oppilationem attenuatoriā tu debes in virga tenere tentam de cera, uel de pāno lineo, vt poſsint humiditates ſupflue libere currere. Et qͧuis hic canon ſit magis neceſſarius in intrinſecis apoſtematibus, nihilominus etiam in extrinſecis multum confert. hæc tñ ſic moderare ſcias ꝙ ex hoc dolorem non cauſent: quia faceret eo caſu ad augmentum apoſtematis. Item ſic ligetur & ſuſtineatur vt non ſtet pendens ne dolor inde cauſetur.

Cvra in principio apoſtematis calidi ordina diætam ad contrarium cauſæ. Si neceſsitas cogit ſubito euacua diuertēdo, aut pharmacia, aut phlebotomia baſilicæ eiuſdē lateris. Deinde ſi opus eſt digeras. Deinde euacues ſi oportebit. Vnde non ꝑtermittas hæc vniuerſalia, Et veniendo ad particularia in principio ordina frigida ſtiptica ex roſ. cortice granatorum, lente, & hmōi. ex eis faciēdo epithemata cū aceto, aut decoquendo ea cū aqua. deinde cōmiſcendo oleū roſ. aut adminiſtrādo chimoleam cum aqua ſolatri. & ſimiliter bolū ar. cum aceto, aut cum aqua alkekengi & folijs ſolatri, aut cum ſucco eius. In augmento autē addatur ſicut maluauiſcus, & biſmalua, aut ſemen lini. In ſtatu fœnugræcū, ſemen lini, volatilium molendini cum oleo ro. facto de oliuis maturis aut cum oleo de camomilla. Et ſcito ꝙ qͧuis ſit virga in loco emunctorio nihilominus quia teſticuli ſunt membrū principale faciēt ad eſſe indiuidui. ideo &c. Ad quod cōcurrit quod eſt mēbrum, vt ſupra multū ſenſibile & aptū faciliter putrefieri. In frigido autem diætam ordina &c. vt de calido dictū eſt. deinde procede ſm tēpora diuerſimode diuerſa applicando & ſtyptica reſolutiua &c. Vt ſis bene copioſus in cura vtriuſqꝫ hic ſubſcribam plura ex ſimplicibus & compoſitis per alphabetum ordinata. Aphodilli radix cocta cum fæce vini emplaſtra in frigido, aloe in vino diſſolutū aut cum melle, bdellium, butyrum, cicer, ciminum, cerotum cum farina fabarum oleo communi paſſu. & cera reſolutiuum &c. coriandrum humidum cum melle, faba cū vino emplaſtratū. fel tauri, iuſquiamus cum farina tritici, lycium radix melilotum cum rob emplaſtratum. Item cum farina fœnugræci, vitello oui, ſemine lini, puluere molendini, myrtus com folijs roſ. paſſulis cū farina fabarum plumbū vſtū, ruta cū folijs lauri, ſordicies ex cauda lanæ pecudis, thucia &c. eligas frigida ī calo, & caſa in frigido.

Cvra. Si apoſtema fuerit durū vtere mollificatiuis ex bdellio, amoniaco, malua, maluauiſco, & hmōi. A putrefactiuis eſt multum abſtinendū propter facilem caſum virgæ in putredinem. Et expertū in apoſtemate frigido laudatum ab Aui. ℞. oſſa dactylorum partes. ij. aloes partem. i. terantur cū aceto & emplaſtrentur. Item medicamen ex furfure & amoniaco factum. tu itaqꝫ compone ex datis ponēdo ex his calida cum frigidis & ecōtra, vt diſpoſitio ipſa & tempus exigit. Hæc autem materia magis manu eſt tractanda. & ideo leuiter pertranſiui in hac,

E De apoſtematibus intrinſecis. Rub. 19.

Hæc autem curari habent vt extrinſeca, ordinādo. ſ. diætam diuertendo cum phlebotomia. & alijs, vt ventoſis, & huiuſmodi. ſi diſpoſitio exiget, & ætas &c. conſentient euacuādo & hiuiſmodi. Deinde veniendū eſt ad particularia applicando in principio repercuſſiua in augmento mixta &c. vt ſupra de extrinſecis calida aut frigida, vt ipſa exiget diſpoſitio. Verum attēdendum eſt iuxta poſſe ne accidat vlcus, ita ꝙ reſolutioni ſtudeatur, & nō cum ſuperflue calidis. ꝑpterea quæ de virga dicta ſunt & dicentur in ſeq. rubrica. ad ea enim nimis facile; fluūt humiditates eſt parata recipere, ſed cum moderate reſoluentibus. Quod ſi tandē ad vlcus veniet, tunc procedendū eſt maturatiuis leuibus ad intra & extra adminiſtratis, vt de pleurili. deinde aperto apoſtemate, et facto vlcere procedat, ut hic in ſequenti rubrica. Poſtremo ſcito ꝙ licet in ſenibus plures multiplicētur ſuperfluitates & groſsiores propter quod virga eorum magis apoſtemari deberet, tamē quia

F iuuenes ſunt rariores, & molliores hinc frequentius eorū virga apoſtematur. nam nerui ſenum tactū ſunt duri, & ſolidi, ideo non ſic ſuperfluitates recipiunt.

De vlceribus virgæ. Rub. 20.

Vlcervm virgæ cauſa eſt primitiua antecedens, & coniuncta. Primitiua eſt aut aer calidus ſiccus propter quod magis accidūt hæc in media æſtate, aut quia virga nimis retenta fuit cooperta cū ſtrabulis de panno aut aliter, aut vſus cibariorum acutorū, potuum calidorum, exercitium forte & immoderatū vt in Viatoribus, aut coitus nimius, & maxime cū muliere calida, & ſicca, aut menſtruata, aut ex ſpermate malo, aut aliqua tali re infecta, vel leproſa, & hmōi. aut cū muliere quæ ſibi ſuppoſuit res odoriferas calidas, aut fuit ex caſu, vel pcuſsione, ſiue inciſiōe.

Antecedēs eſt humor malus, cholericus, ſalſus, ſiue acutus, & melancholicus factus talis per aduſtionem, ſanguineus cholericus vel aduſtus in toto vel in parte exiſtēs, et indifferenter mala complexio calida. Coniuncta vero eſt

G ipſa mala cōplexio aut ipſa humiditas acuta actu mēbrū ſcindens. Et nota ꝙ licet ponanē hic remedia pro vlceribus intrinſecis virgæ intentio principalis eſt loqui de illis extrinſecis. nam volo in magnā partē tibi ſufficiant quæ dicta ſunt de vlcere veſicæ. vnde Auicen. de vlceribus virgæ interioribus inquit. curatio illius eſt curatio vlcerū veſicæ. Et anteqꝫ perueniam ad canonum poſitionem ſcito ꝙ vlcera in his locis contingentia ſunt mala ambulatiua, qm̄ membra iſta ſunt ſm formam ad quorū partes multiplicatur putrefactio, qm̄ ſunt protecta aere et procliuia ad caliditatē, & humiditatem, & approximant meatibus ſuperfluitatum, & aſsimilātur quodāmodo vlceribus viſcerum & oris. Et deteriora ſunt quæ fiunt in lacerto qui eſt in radice virgę, & ī ano, et illud ideo qm̄ indigēt exiccatione forti, & ſenſus eorū cum hoc eſt vehemēs & fortaſsi neceſſariū eſt abſcindere virgā cū ſuper ipſam putreſiunt vlcera, & perambulant. hæc Aui. Et ex his cōprehende, diffi cultatē curę eorū, & maxime qñ veteraſcunt. Vnde audi

H ui plures propter hoc oportuiſſe deuenire ad ipſius mēbri inciſionē. & ideo ſis ſollicitus in principio ne veteraſcant.

Signa demonſtratiua ſunt ſatis nota ex dictis de mala complexione teſtiū, & apoſtematibus eorum. & tu ibi.

Cvra. Canones. In recenti ordinatio diætę, quæ debet eſſe ad contrarium cauſæ. Digeſtio, Euacuatio, Diuerſio & huiuſmodi. vt ſupra de alijs apoſtematibus, & vlceribus dictum eſt. hæc appoſui vt ſis memor vniuerſalium. Alius abſterſio & mundificatio. Ablutio, & malæ qualitatis remotio. Exiccantium, & incarnātium adminiſtratio,

Abſterſio autē & mundificatio fiant aut cum bombace munda, aut petia linea ſubtili & munda, aut cum vino albo tepido, aut aquæ decoctionis leuis blitis, & parum mellis ro. & huiuſmodi, vt ipſa exigit diſpoſitio ex magis aut minus calidis aut frigidis.

Abluatur; cum vino decoctionis roſ. abſynthij, meliloti, aut huiuſmodi. ſm quod; diſpoſitio exigit. & ſit lo

tio

tio ipſa quaſi tepida. deinde bene exiccetur, & optime, &
ſuauiter propter membri ſenſibilitatem.

Ad remouendum ipſam malam complexionem potes
vti pulueribus ex rebus dicēdis aut emplaſtris vt libebit.
Et ex ſimplicibus eſt aloes, & puluis eius maxime cōmen
datur. exiccat enim ſine mordicatione. Item folia glandis
puluerizata. Item puluis cucurbitæ quæ ſteterit longo tē-
pore ad ſumum vt ſunt illæ noſtrorū ruſticorū, plumbum
vſtum, folia roſmarini puluerizata, climia abluta cum vi-
no, thucia præparata, margaritæ. Et venæ combuſtæ ſunt
mirabiles, cinis ouorum. Quòd ſi indiges ſiccioribus pro
pter humiditatem adde thus, æs vſtum, & lotum, cortex
arborum pini habentis grana parua aduſta.

ITEM proptergenerationem carnis addatur thus, ſar
cocolla, maſtix, & huiuſmodi generantia carnē. de quibus
quinto trac. Et ex compoſitis expertis vbi ſit neceſsitas
exiccandi multum, & incarnandi. ℞. thuciæ, ſarcocollæ,
thuris, gallarum, balauſtiarum, achaciæ, emathitis, corti-
cum medianarum, ſalicis aduſti, luminis iameni. ana. par.
æquales. floris ęris. par. i. & .ſ. capitum granatorum. par. i.
& cum oleo ro. & cera fac vnguentum. lauetur flos pluri-
bus vicibus cum aqua ro. ſed prius comburatur vt de thu
cia. Aliud & eſt Gal. ℞. ſcorię ferri, plumbi vſti, chartæ
combuſtę, ſanguinis drac. aluminis aduſti. ana. terantur cū
oleo & cera fac vnguentum. Ad idem. ℞. litargiri, ceruſſę
lotæ, myrrhę, ſarcocollæ, thucię præparatæ, draga. thuris,
ligni putrefacti miſceantur, & fiat puluis de quo prius ab-
luto loco cum vino tepido & bene exiccato ſuperaſperga
tur bis in die aut ter tēpore magni caloris, & ſi placet fiat
ex eis vnguentum. Et non mireris de ceruſſa quia quando
eſt abluta, & cum aliȷ̄s eius malitiam refrangentibus po-
teſt poni in talibus vlceribus. remouetur enim eius mordi
catio. Vnde nota quòd quę applicantur in vlceribus vir
gę debent eſſe exiccatiua abſq; mordicatione ne inferatur
dolor cui maxime eſt inſiſtendū in his vlceribus. Et quod
dictum eſt habet veritatem in vlceribus in quibus nō eſt
corroſio, & deambulatio quę ſunt vlcera mala, fraudulen
ta in quibus oportet aliquando vti cauſtico, aut igne. vn-
de in talibus adminiſtratur arſenicum, calx viua, et huiuſ-
modi cauſtica. Vnde Auicen. & iterum fortius illo ſuma-
tur de vnoquoq; arſenicorum. vij. & calcis non extinctę
lapides, 20. & achacię. 12. conficiantur cum aceto & ſuc-
co plantaginis. Et iterum fortius. ℞. vtrunq; arſenicum,
& calamentum, ſtaphiſagriam, & cinerem anethi, & pi-
per. de quibus fiant trochiſci. Si autem ceſſabunt à cor-
roſione, & ambulatione emplaſtrum ſupponatur ex teſti
culo vulpis, & allio ſylueſtri. Et nota q; propter nimiā
membri ſenſibilitatem plures magis laudant cauſticum
q̄ actualem ignem, & in his & ſimilibus non eſt tantum
dubium de dilatatione cauſtici. Quòd ſi ad nigredinem
venient melius eſt iuxta ſentētiam Senis infra in fine cap̄.
q; totum nigrum abſcindatur. deinde fiat proceſſus cū in-
carnātibus dictis ex aloe, thure, ſarcocolla, & huiuſmodi.

CVRA. In antiqua autē procedatur vt dictū eſt in re-
centi, ſed in iſta attēdatur ablutionibus & exiccationibus
fortioribus addendo thus minutū, cortices eius, aloem, &
hmōi. et laudatur multum aqua facta ex cinere ligni ficus.

Ad idem. ℞. aquæ lib. i. viridis ęris. ℥. ij. zucchari. ℥. iij.
puluerizentur oīa, & miſce. deinde obſtruas bene os fialę,
vel vitri in quo pones aquam, & pone totū ſub cineribus
calidis, & ſtude ſic ſtare per horas. viij. deīde remoue car-
bones, & dimittatur ſic in cineribus ſtare per. ij. horas, de
inde. ℞. pet iam lineam ſubtilem mundā, & duplica, & in
funde in dicta aqua, et ſuperpone. eſt. n. multū exiccatiua,
et ſuper me & ſuper alios expertus ſum, ſed in primis facit
Expertū remediū. ardorem aliqualem. deinde ceſſat. Sum conſuetus in his
vti aloe, ſarcocolla, & charta cōbuſta, & maxime in recen
tibus, & leuibus, & ſucceſſit dei grā. Puluis de cinnamo-
mo ſang. drac. bolo ar. mundificat & conſolidat & incar-
nat. Litargirium cū ceruſſa, loca vacua carne replet pul-
uis emathitis. Item puluis pilorū leporis. multi emperici,

A & ruſtici, & populares vtunf puluere ligni putridi, & ma
xime quercus. & de his ſatis, quoniam phyſicus de hac cu
ra non multum ſe intromittit. Pro cura intrinſecorum,
vt dictum eſt recurre ad ea quæ de vlceribus virgæ, tamē
pro nunc tantum dicam cum duce meo. Et quandoq; ne-
ceſſaria ſunt ea quæ ſunt ſicut medicamen de chartis com
buſtis, alumine aduſto, & climia aduſta poſt combuſtionē
de corticibus arboris pini minoris, & plumbi vſti, & thu-
ris. de quibus fiant trochiſci, & adminiſtrentur in hume-
ctorio, Scito hic, & memoriæ manda q; vlcera quæ ſunt
ſup caput virgæ indigent eis quæ ſunt vehementioris exic
cationis, quàm ſint quibus indigent facta ſuper prępuciū,
& cutem, etiam quia virga eſt vehementioris ſiccitatis in
complexione ſua. Hæc Auicen.

De cancro in virga. Rub. 21.

ACCIDIT vt virga canceretur, vt & cætera membra
verum Aui. hic de eo non facit mentionem, multi tamē
aliȷ̄ prædicti in hoc loco loquūtur. Credo Auic. expectaſ-
B ſe ad tertiam quarti, ad quam & tu recurre pro completa
doctrina curæ eius. Hic autem rememorabo quatuor in-
tentiones ab Auicen. poſitas allegato loco & aliqua reme
dia ab aliȷ̄s poſita. Prima eſt cancri deſtructio penitus, &
eſt difficilis. Secunda prohibitio additionis. Tertia prohi-
bitio vlcerationis. Quarta vlcerati curatio.

Pro prima fiat eūatio materiæ añtis, & reſolutio mate-
riæ cōiunctę. Et hic aduerte q; talia debent eſſe reſolutiua,
& exiccatiua abſq; mordicatione, vt ſunt thucia præpara
ta abluta, oleum roſ. lotum, oleum de keiri & huiuſmodi.

Pro ſecunda rectificetur regimen ad contrarium cauſæ
ex parte cibi, & potus, & aliarum ſex rerum non natura-
lium. Item confortetur membrum cum repercuſsiuis, vt
eſt linimentum, fricatio, lapidis molendini, lapidis cotis,
aquæ coriandri, oleum roſ. lotum, ſuccus agreſtæ, vnguen
tum de plumbo, de thucia, & huiuſmodi.

Pro tertia cōferunt ēt iam dicta terra ſigillata, bolus ar.
aqua ſemperuiuæ, ceruſſa cum ſucco lactucæ, cum mucil-
C lagine pſyliȷ̄, ceruſſa, plumbi, & eſt cōpoſitio bona. Auic.
Item emplaſtrum ex cancris fluuialibus, et climia factum.

Pro quarta aſsiduetur appoſitio panni infuſi in aqua ſo-
latri in qua cum exiccatur madefiat. Itē ſumatur medul
la tritici, olibani, ceruſſæ. oſum ana. ʒ. i. terræ ſigillatę, bo-
li ar. aloes abluti. ana. ʒ. ij. puluerizenf, madefiat mēbrum
cum aqua ro. & ſuperaſpergatur puluis, Item thucia ab-
luta cum aqua portulacę aut mucillagine pſyliȷ̄. Item. ℞.
arſenici, et aluminis. ana. ʒ. i. adurātur ſuper teſtā. deinde,
℞. panni blaui. ʒ. ſ. & aduratur. deinde corticū granati. ʒ.
vi. puluerizētur omnia ſimul & ſuperponatur, mortificat
cancrum, & cū mortificatus fuerit, quod diſcernitur quia
caro incipit rubere ſuperponaf deinde maſtix, thus, aloes,
& ſarcocolla. hęc enim carnem regenerāt. Et ſi caro plu-
rima mortua apparuerit conſumatur ſic. ℞. tartari, calcis
viuę, aphodillorum, ſaponis nigri, & albi. ana. diſtempe-
rentur cum lixiuio facto de cineribus ſtipitum fabarum.
& hęc non fiant niſi prius bene mundificato, & ex his pau
D cis contentus eris, quoniam à duce in hoc loco me ſepara-
ui. nam mecum progreſſus non eſt.

De rhagadiȷ̄s virgę. Rub. 22.

CVRENTVR cura rhagadiarum ani. Et ex iuuamen
tis ad earum curam. ℞. chimoleum, thuciam, dragacan-
tum, vitella ouorum, & ex eis & cera fac vnguentum.

De verrucis in virga. Rub. 23.

INCIDANTVR, & ſuperponaf medicamen retinēs
ſanguinem ex pulueribus conſtrictiuis bolo ar. ſang. dra.
albumine oui, fimo aſini, & ſimilium, vt ſupra de fluxu
ſanguinis narium, aut cum ferro ignito cauterizando, &
vlterius. deinde procedatur cū rebus dictis ſupra de cura
verrucarū ani. Quidā excorticant eas cum vngue. dein-
de apponūt lac ficus, vel puluerē arſenici ſubtiliati ad q̄ti
tatem grani milei, fortiſſimū enim eſt, quia aqua arſenici Aquę arſenici vis miranda.
corrodit omnia metalla. Ad idem ſquilla linita cum oleo
gūmi pini. Item elleborus cum aceto, lac ficus ſylueſtris

De

De bothor, & moro, & carne addita in virga. Rubrica. 24.

SVMATVR baurach aduſtum, & cinis lignis vitis, terantur cum aqua berbenæ, et ponantur ſuper morum, aut quæ eis aſsimilantur. Quod ſi non conferunt aut ſimilia incidantu r, & deſuper puluerizetur atramentum, aut arſenicũ. Quòd ſi fuerit deterius illo non erit excuſatio quin cauterizentur. Ad idem capita ſardelarum aduſta.

De pruritu virgæ. Rubrica. 25.

CAVSA eſt materia calida, acuta, ſalſa, vel baurachia effuſa ad ipſam & ſudore reſeruante ex partibus eius, quare facit ipſam fricari. Auic.

SIGNA demonſtratiua acutæ, ſalſæ, & baurachiæ materiæ nota ſunt ex regimine præcedente, & accidente. pręcedente vt qa rubet cũ ſiccitate, et aduſtione, et reſoluunť quaſi furfures cum fit fricatio, & quandoq; exit vt virulẽtia & humiditas, maxime quando eſt materia phlegmatica ſalſa, & ſine erectione, & titillatione fit. & ſequitur dolor. Et cum eſt ex ventoſitate eſt tenſio, & virgæ inflãmatio ſine grauedine. Quòd ſi erit propter apoſtema, erunt ſigna apoſtematis. Similiter ſi ex retẽtione vrinæ, aut eius acuitatis præceſſerunt ſigna eorum. de quibus actum eſt.

CVRA. Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Euacuatio. Diuerſio. Particularium adminiſtratio. Diæta ordinetur ad contrarium ordinando ſalſa acuta, baurachia. & vtatur frigidis, humidis. Digeratur materia cum digeſtiuis appropriatis ſupra. 4. tract. Conſimiliter euacuetur cũ euacuantibus appropriatis de quibus allegato trac. Et ſi phlebotomia erit neceſſaria fac illam. Item diuertendo fiat vẽtoſatio in interiori parte coxæ iuxta radicem virgę. Item applicentur ſanguiſugæ in eodem loco. & poſt phlebotomiã, quãdo. ſ. non cõtulit. Pro vltimo ſedeat patiẽs in ſemicupio aquæ dulcis, decoctionis vio. acetoſæ, meliloti, fumiterræ in quo ſit aſperſum oleũ roſ. & acetum, & quidam addunt nitrum, & alumen. deinde exiccetur, & vngatur ex vnguẽtis notis ad ſcabiem. Ex illis eſt. ℞. achaciæ mummie. ana. ʒ. i. ſalis ar. aloes. ana. ℈. ſ. croci. gra. iiij. vſneæ quantum ſuf. omnia conficiantur ſimul cum oleo ſambucino, & eſt mirabile. Auicẽ. Quòd ſi materia fuerit phlegmatica addatur alumẽ, ſtaphiſagria, et parum ſalis, & terbẽtina, & abluatur cum aqua maris, vel ſalita prius. Quòd ſi ibi fuerit corroſio lenificetur virga cum lenitiuis ex oleis ſiſamino, adipe gallinæ anatis, medulla crurium vituli, cerui, cera. reſina, oleo de narciſco. Et ex conſimilibus fiant clyſteria, ſuppoſitoria &c. & hæc ſatis.

De immoderata erectione virgæ, ſatyriaſis, aut priapiſmus dicta. Rubrica. 26.

CVM ad actum coitus peruenire quis debite non poſſit abſq; virgæ ipſius erectione expedit vt anteq̃ de ipſo coitu mẽtio fiat Rubricas de eius erectione expediamus. Accidit autem vt eius nimia & continua erectio impedimentum faciat in generatione. & ideo de ipſa dicendum. Reperitur autem duplex erectio. vna q̃ñ qua eſt voluntas & deſiderium ad coitum & completo actu ceſſat. Alia quæ non eſt cum voluntate, & ſi ad actum peruenitur adhuc poſt ipſam remanet ipſa virga erecta. Prima vocatur ab authoribus immoderata virgæ erectio cum voluntate ad coitum. Secunda vocatur priapiſmus, & etiam immoderata virgæ erectio non propter deſiderium. Auic. Propter quod eſt notandum q̃ tria exiguntur ad coitum. Prima humiditas quę ſm maiorem partem venit à cerebro. Secunda calor & ſpiritus qui humores diſſoluit qui fluãt diſſoluti. vt ſupra in fine primę rubricę quinti cap. Tertiò ventoſitas. Secundum ergo defectum alterius horum diuerſę fiunt paſſiones. Si itaq; ſuperabundat ventoſitas & alia duo deficiunt fit ſatyriaſis, & priapiſmus. Si deficit ventoſitas & abundat humiditas á calore diſſoluta fit gonorrhęa. Si omnia tria fiunt approximeron dicitur ab a q̃ eſt ſine & proximis operatio, quia eſt ſine operatione coitus. de quo de diminutione coitus. Et hęc ſatyriaſis accidit magis ſenibus, & priapiſmus pueris.

B CAVSÆ habent hę diſpoſitiones cauſas primitiuas antecedentes & coniunctas, vt ſupra de vlceribus virgę. Cauſa autem primitiua eſt cibus calidus & humidus in quo eſt humiditas extranea apta in vẽtoſitatẽ groſſam cõuerti. Nã cũ ipſa humiditas in prima & ſecũda digeſtione non conſumať tranſit ad tertiã. vbi calor eſt diminutus in cõparatione caloris primę, & ſecũdę digeſtionis, & à calore ſic diminuto in ventoſitatẽ conuertitur, & cum ſanguine ad virgã mittitur & partes ei adiacẽtis. & ſic ipſa ingrediens neruum magnum ipſius virgę, aut alias concauitates vt venarũ, arteriarum &c. virgam erigit, quę erectio longiori aut breuiori ſpatio durat ſm ipſius ventoſitatis groſsitiem maiorem aut minorem, & cibi tales ſunt cicer, vua, faba &c. de quibus infra. & cibi q̃ ſua acuitate virtutem ſtimulant, vt ſunt eruca, cepę, & huiuſmodi. Item potus vini noui dulcis cui ineſt proprietas generãdi ſperma. Item dormire ſuper renes. vnde calefiunt & ſua caliditate materiam ſpermaticam calefaciunt, & liquefiunt in vapo
F rem conuertunt groſſum & deſcendens ad neruum virgę & loca concaua eius erectionem facit. Item fortis ſtrictura lumborum quare orificia venarum aperiuntur & humiditates inde ad inferius conuertuntur. & tunc ſua multitudine erectionem faciunt, aut quia in vẽtoſitatem tranſeunt. Item nimia repletio ſpermatis. Item nimius vſus coitus vnde humiditates fluunt iam debili exiſtente virtute, & caliditas iam facta debilis eas in ventum cõuertit. Item accidens animi forte vt cõcupiſcentia alicuius mulieris. Cauſa antecedens eſt humiditas ipſa fluens aut in locis propinquis exiſtens, quandoq; caliditas debilis ſaltem in comparatione ad ipſam reſoluendam & finiẽdam in ventoſitatem groſſam conuertit. Coniuncta vero eſt ipſa ventoſitas actualiter exiſtens in cõcauitate nerui virgę, aut arteriarum aut venarum quę cum ipſo ſanguine ad eum peruenit locum, vt dictum eſt, aut materia ſpermatica indigeſta aut digeſta multa quę eſt in vaſis ſpermatis contenta. Ex adiuuantibus cauſas has ſunt nimia den
G ſitas pellis virgę prohibentis reſolutionem & latitudo venarum venientiũ ad eam, vt accidit in forti ſtrictura lumborum. Item materia acuta mordicatiua aggregatiua in glandulis poſitis in duobus lateribus orificij veſicę. Et hę diſpõnes prolongaň plus & minus ſm q̃ materia pluri aut pauciori effunditur. Et hic aduerte q̃ hę diſpõnes non ſunt deridendę, vt quidã de ipſis faciunt in principio non cognoſcentes rem ſuam, q̃m aliquãdo perducunt hominem ad mortem. vnde cum perducant, perducunt hominem ad ſpaſmum, aut tetanum vaſorum ſpermatis & accidit apoſtema calidum cum ea, quia in priapiſmo, & interficit. Aui. & ideo in cura eorum diligentiam habe. vnde Haly. quicunq; hmõi paſſionis ad ſpaſmum fertur velocius moritur cuius venter fit tumidus, & ſudor frigidus.

SIGNA demonſtratiua q̃ñ eſt ex multitudine materiæ calidæ, qa cũ erectiõe tali eſt corporis habitudo carnoſa, rubedo, & tumor venarũ faciei, & oculorũ. vñ ad vaſa ſpmatis multa ac cõtinua deſcẽdit humiditas ſanguinea.
H Signa ſi cauſa fuerit vẽtoſitas tũc eã antecedet plurimũ tremor virgæ, & erit in ea iectigatio, & titillatio, & cito veniet, & cito recedet & approximatis calidis reſoluẽtibus ſupra virgã & circa anũ, & fœmora priapiſmus diſſoluit.

Signa eius cuius cauſa eſt orificiorũ, arteriarum, & venarum dilatatio, iectigatio, & titillatio non ſentitur neq; cito venit neq; cito recedet, ſed grauedo ſentitur maxime ſi patiẽs longo tempore ſe abſtineat à coitu. Item & ſemẽ quando emittitur mandat cum difficultate. vnde ſperma ſic eſt in vaſis multiplicatum propter cibos, & quia vſus eſt ocio, & quia ſtetit in imaginatione coitus, & huiuſmodi. & quia vſus eſt cibis acutis calidis, & equitauit, & ſic inferiora calefecit & ex approximatione frigidorum iuuabitur. à calidis vero nocebitur, q̃ ſi contigerit ex exhibitione medicinæ vel alicuius rei ſcitur narratione infirmi.

CVRA. Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Euacuatio. Prohibitio generatiõis, vẽtoſitatis I loco, aut cõuerſio

materiæ

materiæ in ipſam. Correctio mēbroꝝ ꝓpinquoꝝ coadiuuantiū ad erectionē. de quibus actum eſt in de cauſis eius.

Ordinetur diæta ad contrariū cauſę. Quòd ſi fuerit ex ventoſitate groſſa genita a cibis & potibus eam multiplicantibus ab eis abſtineatur & introducatur vſus cibariorum carminantiū, & reſoluentium illam, vt ſunt aniſum, ciminum, cinnamomū, ſynapis, ſaturegia, anethum. Aut fac ex conſimilibus aromata & hmōi. quæ ſunt calida & ſicca in qbus nō eſt humiditas extranea. de quibus tertio tract. Item abſtineat ab acetoſis, qm̄ qñq; inflāmat. Auic.

Exercitetur forti exercitio, vt in ludo pilæ ad ipſam reſoluendam. Quòd ſi materia fuerit calida vtatur frigidis.

Quòd ſi ex renum caliditate rectificētur, vt ſupra de caliditate renum. & conſimiliter de alijs cauſis primitiuis ſm ſuum contrariū. Vnde ſi nimia ſit repletio fiat euacuatio. Introducatur tenuis diæta, & rerum exiccātium ſperma. deq bus ſupra. Si nimia ſpermatis retentio coeat, & moroſe. Si ſuperfluus coitus abſtineat, & ſi foret accidēs remedietur, vt rubrica de gonorrhæa.

Digeſtiua parētur digeſtiua appropriata materię peccanti. de quibus quarto tractatu.

Tertio loco adminiſtrentur euacuatiua, ſed hic nota vt rubrica de gonorrhęa. ꝙ ſi poſsibile eſt fiat euacuatio per ſuperiora & non per inferiora, quia timetur ne ventris ſolutio faciat deſcēdere materiam ad locum, & ideo fiat cū vomitu & phlebotomia, phlebotomia maxime exiſtēte materia calida fiat, ſed de euacuatiōe neſcio quid dicam, omnes ad ſolutiua tendunt. & ideo conſidera quia hic canon a me poſitus eſt. Aui. Item non fiat euacuatio per coitum niſi apud neceſsitatem eius ne veniat nocumentum aliquod ex nocumentis dimiſsionis eius Auic.

Prohibetur generatio ventoſitatis in loco aut materiæ conuerſio in eam duobus modis. Vno modo per frigida ingroſſantia materiam & debilitantia calorem ne ſit potens ad agendum tantum in materiā vt eam ad ventoſitatem deducat. Secūdo modo per calida exiccātia reſoluētia & ipſam ventoſitatem exterminantia. Exemplū de primo. adminiſtretur ad extra petia infuſa ī aqua frigida aut ro. vt ſupra de gonorrhæa. iaceat ī loco frigido, ſed cū diſcretione. Item adminiſtreť lamina plūbi perforata ſupra pectinem poſita. Item ad intra adminiſtrētur ebibita frigida ex aqua nenupharis, lactucæ, & hmōi. camphorizando ſi expedit poſtquam adminiſtrabis cum tutus eris aliqua calida in primo vt camomilla, vſq; ad agnum caſtum in naturali virtute membri conſtrictionem.

Quidam a principio vſque ad tertiā diem inſtat cū diaphoreticis circa teſticulos poſitis, vt cū ſucco rutę, agnicaſti, & multum valet aut cum vino decoctionis eius aut cimini. Item emplaſtrentur pudenda cum cimino, ruta, vino cocto, ſemine agnicaſti, & hmōi. vnde pro talibus recurre ſupra de apate calido & frigido teſticulorum. Adminiſtrabis itaq; his vel ſimilibus ipſis nō conferentibus quia non ſit poſsibile materiam reſolui procede cum frigidis, vt cum ſy. de nenuphare & huiuſmodi applicando frigida, vt ſupra. Ad extra ſpongiam infuſam in aceto & mucillagine pſyllij, & ſucco herbarum frigidarū, vt ſupra de caliditate renū & gonorrhæa prolatum in vltimis fiat mucillago pſyllij cum aceto, & ex illa mucillagine diſſoluatur opium, & inungantur teſticuli, fiant vt ſupra de gonorrhæa. & tu ibi. Camphora autem multum laudatur. & ideo trochiſci de ea valent potenter, & de ipſa loquens metrificator inquit. Camphora per nares caſtrat odore mares. Quidem in berbena tantum confidunt vt dicāt ꝙ data in potu non permittit virgam erigi vſque ad ſeptem dies. Et hæc ſatis.

Berbenæ miraculū.

De impotentia erectionis virgæ. Rub. 27.

CONTINGIT vt multum ꝙ quis virgam erigere nō poterit. Et ei cauſas multas aſsignando etiam fortaſſe rememorando in ſequenti rubrica de impotentia vel diminutione coitus. Et quia hæc diſpoſitio eſt ſingularis, & conſequens etiam naturam nō miraberis ſi prolixus fiam

A & idem bis replicabo. Nam naturam ſecutus materiam ad generationem pertinentem ampliare nō dubitaui, nemo enim vt ſupra ad actum coitus abſq; erectione virgæ peruenire poteſt.

CAVSÆ. qñq; impotentiæ erectionis eſt defectus vētoſitatis in membris inferioribus quod comprehenditur ex cōplexione genitalium, quia frigida nimis, vel nimis calida, & ſicca, & quia regimen fuerit nimis frigidum aut nimis calidum. & ideo conſidera. Item quia ars, & exercitiū, vt longa equitatio calefaciens aut infrigidans vt ars fullonum, piſcatoria & huiuſmodi. qñq; ex defectu digeſtiuæ primæ & ſecundæ, quod comprehēditur quia datis inflatiuis iuuatur. Qñq; ex defectu ſanguinis & ſpiritus generati ex debili virtute corporis quod comprehēdetur ex corporis extenuitate & ariditate. Aut erit ex defectu cordis quod erit frigidum & ſiccum & quaſi gelidum, vel quia eſt aliter debile factū, propter quod abſcinditur deſiderium & deſideratiuus ſpiritus non deſcendit ab eo ad B teſtes, et virgam impulſus, vt ſupra in prima rubrica in fine. Et eſt ſm plurimum aut ex defectu hepatis, quia frigidæ ſit naturæ, & ſiccæ, & pauci ſanguinis, & ſpiritus aut ex ægritudine aut quomodolibet aliter debilitatū, quare abſcinditur materia ſpermatis. Aut defectu cerebri, quia naturaliter ſit diſtēperatum ad frigidū & humidum aut paſſum aliquam malam ægritudinem vt lethargiā ſtuporem, & hmōi per quod abſcindatur virtus ſenſibilis, & ſi ſperma deſcenderit tunc non ſentitur. Aut quia meditatio fortis ſit in cauſa, aut cum adeſt verecundia, aut ratio, aut intellectus trahens ſpiritum deſideratiuū cauſa ſeruādi caſtitatem vel pene propter peccatū, aut quia meditatus eſt mulieris immunditiam aut aliquod tale. Qñque cauſa eſt defectus in via aut oppilatio quę eſt in venis quę ſunt poſt aures & neruis, aut quia ſunt abſciſſæ, aut oppilatio in corde, & arterijs & vijs eius, aut hepate, vt in venis, & vijs eius. Et cauſa eſt quandoq; in virga propter malitiam complexionis frigidæ & humidæ eius, aut mol C lificationem eius quod comprehenditur, quia in aqua frigida poſita non contrahitur. Quādoq; eſt ex defectu teſtium & vaſorum ſpermatis. vnde difficilis ſit deſcenſus ſpermatis propter aliquam ægritudinem quā paſsi ſunt, & deterior eſt mala complexio ſicca ſuperfluens. Item qñq; cauſa eſt ab ipſo ſpermate quando caret mordicatiuo, immo eſt ſicut congelatū & q̃uis ſit plurimū non incitat virtutem ad erectionem & coitū. Et hoc qñq; contingit in decrepitis, & debilitatis, & copioſe viuentibus, aut cōitate vicinorum vt cum alicui inciduntur hæmorrhoides, aut cum quis dolorem intenſum patitur ani, aut veſicę, vnde nerui cōes veſicæ, & lacerti ani, & veſicæ leduntur. aut quia in remotis membris conferentibus ad ea nocumentum vt cum renes ſunt frigidi vel ægrotantes vel totum ſimiliter corpus. & ex his comprehende quantum eſt neceſſaria anatomiæ notitia. & tu conſidera.

Anatomia q̃tum neceſſaria cognitu.

SIGNA demonſtratiua ſi ex defectu fuerit vētoſitatis in membris inferioribus cognoſcetur complexione geni- D talium, quia frigida nimis vel nimis calida ſicca, ſic & regimen præcedens exercitium, vt ars fullonum, & ita de alijs quæ multum infrigidant, aut multum ventoſitatem reſoluunt, & carminant.

Signa ſi fuerit ex defectu fortitudinis digeſtionis primę & ſecundæ quam fortitudinem membra ipſa ſuperiora oſtendunt datis inflatiuis iuuabitur.

Signa ſi ex defectiōe ſanguinis, & ſpiritus fuerit ex debilitate, extenuatiōe, et ariditate ipſius corpis cognoſcit.

Signa ſi cauſa fuerit in ſpiritu deſideratiuo non mouēte, & in natura non implente, tunc illud ſcietur ratione narratione infirmi.

Signa ſi cauſa fuerit in principijs ſuperioribus, vt quia in corde, quod eſt ſm plurimum, tunc erit cor frigidæ & gelidę naturę, vel debilitatum valde ex aliqua ęgritudine quā paſſum eſt. vñ deſiderium abſcinditur, & ab eo deſideratiuus ſpiritus nō procedit. Aut erit in hepate q a fri-

gidę & ſiccę complexionis fuerit, & pauci ſanguinis, & ſpiritus, quare etiã abſcinditur materia ſpermatis, aut debilitatum fuit ex ęgritudine. Aut in cerebro quia frigidę ſit, & humidę complexionis aut paſſum fuerit ægritudinem abſcindentem virtutem ſenſibilem, vt ſtuporem lethargiam, aut cõpreſsionem propter caſum. & percuſsionem, vnde commotio conflatiua vt deſcenſus ſpermatis non ſentitur. Aut quia in meditatiua fuit occaſio vt verecundia interius. & ideo retrahit ſpiritũ deſideratiuum cauſa ſeruandi caſtitatem, & huiuſmodi. vt dictum eſt.

Et cauſa in via eſt oppilatio aut in venis, quę ſunt poſt aures, & neruis, quia ſint abſciſę vel etiam oppilatę, vel etiam in arterijs, vt oppilationibus cordis, & ſyncopi, aut in venis vt oppilationibus hepatis. Et cauſa in virga eſt mollificatio eius propter malitiam complexionis frigidę & humidæ, cuius ſignum, quia poſita in aqua frigida non contrahitur. Aut in teſtibus erit & vaſis ſpermatis, quare erit difficilis & deſcenſus eius, vel quia aliquã paſsi ſunt ęgritudinem, quorũ ſigna ſunt pręmiſſa. Aut quia cauſa erit in propinquis & vicinis vt accidit cum hęmorrhoides inciduntur, aut habentibus anum doloroſum, & veſicã quę ſunt manifeſta. nocẽt enim illa ſuperius omnibus inter anũ & lacertos virgę. Aut in remotis, vt qa renes ſunt frigidi vel ęgrotantes, & ſimiliter corpus totum.

Signa ſi fuerit ꝓpter ſpermatis paucitatẽ, aut propter obtuſionem qualitatis mordicantis exiccantis erunt cõtraria eis quæ de gonorrhæa dicta ſunt ex cauſa ſpermatis, & ex illis eſt quia egreditur res pauca apud coitum, vt in ſenibus, & debilibus.

Signa defectus ventoſitatis, quia non ſentitur tenſio in virga, neq; iectigatio.

Signa defectus materię mordicãtis q̃ circa glãdulas exiſtit ſunt, qa ibi nõ ſunt mordicatio, pũctio, neq; pruritus.

Signa ſi eſt ex defectu regiminis ex parte cibi et potus, quia non vtitur tali inflatiuo ſcitur narratione infirmi.

PROONOSTICA dicentur ex diminutione coitus.

CVRA autem huiuſmodi poſtponitur vſq; ad Rubricam de diminutione coitus, et tu ibi. nam copioſa ponentur quæ ad erectionem virgę faciunt.

De coitu, & de attendendis in coitu. Rubrica. 28.

COITVS eſt per membra generationi a natura deputata maris. ſ. & fœminę adinuicem coniunctio, qui vt ſupra. ij. tract. & tu ibi, a natura ipſa in generationem proprie inuentus eſt. etſi q̃plurimi ſint qui non in generationem ſed in libidinem ſolatioſam cõſumant, de quo coitu vt honeſtius potero loquar non omittens de neceſſarijs & de coadiuuantibus ad prolem cui intentus omnimodo ero hic, & in ſeq. cap.

Hmõi coitus plures conditiones habet quas medicus conſiderare habet, vt in regimine ſanitatis conſulere ſciat ei qui eo voluerit vti in tẽpore debito quas ſuo ordine hic deſcribã. Quarum quędã ex parte ipſoꝶ coeuntium ſumpta ſunt. Quædã ex parte cauſarum ſuaꝶ. Quędã ex parte temporis, & horę. Quædã ex parte qualitatis. Quædã ex parte quantitatis. Et quędã ex parte modi. Quædam ex parte ordinis. Et pro primo debet mas fœmellę coniungi qui ambo ſint ſani boni regiminis in ætate perfecta, quia adoleſcentię proprie q habent inſtrumẽta diſtincta quod additur ꝓpter hermaphroditos, et nõ ſit corpus viri calefactum, aut infrigidatũ, licet poſt calefactionẽ ſit incolumior q̃ poſt infrigidationẽ, & poſt humiditatem, q̃ poſt ſiccitatem. Et pro ſecũdo vt fiat multitudine ſpermatis cõmouente naturã & non propter imaginationẽ, aut ad aſpectũ ad mulierẽ, nõ propter ventoſitatẽ commouẽtẽ, non propter pruritũ alicuius humoris deſcendentis, non propter multitudinẽ fœcis, nõ in hora mingẽdi. Pro tertio, vt fiat tẽpore maioris appetitus ipſius. vnde in maſculis appetitus ad coitũ magis viget tempore veris, & hyemis. in fœmellis vero tẽpore ęſtatis, qm̃ ſperma ipſarum a caliditate ęſtatis iuuatur & acuitur, & fiãt interualla, ita vt in vaſis aggregari poſsit ſperma digeſtũ, non ſit tñ tan-

E to tempore retentũ vt in eis infrigidetur. Mẽſurare autem hoc eſt prudẽtis medici cõſiderantis cõplexiones, ętates, conſuetudines, fortitudinẽ virtutis, habitudines, regimina, & hmõi. ex quibus patet quare timentes multitudinẽ filioꝶ vtplurimum fœmellas ſeminãt. nã diu retentũ ſperma infrigidatur. Itẽ non fiat tẽpore magni caumatis, nec magni frigoris vbi frigus noceat virtuti, vt ſtatim dicẽ. problema

Pro quarto attende primo ꝙ nõ fiat ſupra repletionem. nam debilitando calorem, digeſtiuã multum impedit, & multę inde per viã indigeſtionis generanẽ ęgritudines. cõfert i hoc caſu poſt ipſum ſomnus factus, qm̃ inde aliqualiter virtus digeſtiua ex ſomno ipſo vigoratur. Similiter non poſt ſatietatẽ nauſeatiuam. Secundo non fiat tẽpore vacuitatis membrorum. nã nocibilior, q̃ eſt factus ſuper repletionem. qm̃ calor amplius debilitatur & corpus inde magis exiccatur & areſcit, & continuatus ad hecticam perducit. Conſimiliter non fiat poſt exercitiũ magnum, poſt vomitum, fluxum ventris, & huiuſmodi euacuatio-

F nes. Item poſt reſolutionẽ fortem aut virtutis extinctionem. Et propter hoc vt dictum eſt hic ante, tempore caumatis quo multum calor naturalis reſoluitur non eſt fiendus. vnde ꝓuerbialiter dicitur de menſe Iunij Iulij & Augusti amaſia mea te non cognoſco, Item ſiquis ex frigore læditur, tunc exterminato calore ex coitu multum læderetur. Tertio ꝙ fiat hora qua prima & ſecũda digeſtio eſt cõpleta, & excuſsis ſuperfluitatibus primis, & poſt ipſum ſuccedat ſomnus longus in maſculo & muliere, quoniam ſic melius figitur ſperma in matrice eius. Pro quinto. ꝙ fiat in debitis vaſis &c. et cũ ſuis inſtrumentis. Pro ſexto ꝙ fiat nec nimis multum nec frequenter, ſed per interualla. hoc autem menſurare eſt prudentis medici, vt ſupra. ſed homo ipſe aliquando eſt bonus ſcrutator vt cum ſentit ſe alleuiari ſentit ſe ſalubrem ex hoc fieri, vt quòd melius dormiat, melius comedat, non ſentit ſe debilitari, ſed inde fortificari & huiuſmodi. Pro ſeptimo. quòd mas ſuper fœminam ſtet, & non e cõtra, ne ex ſpermate mulieris

Adagium admodũ in coitu vulgare.

G in virga aliquid cadat et ne in coitu laborem ſentiat, quia amplius eum debilitet ex quo damnatur coitus ſtãtium. Item ne incurrat crepaturam. Item ex retẽtione ſui ſpermatis accidãt vlcera & hmõi in virga. Pro octauo. quòd non ſubito ad actum perueniatur, ſed prius amplexibus, oſculis, & alijs illecebris pręmiſsis, quibus comprehenditur iam ipſos coeuntes auidos factos eſſe ad ipſum procedatur. & hic eſt naturaliſsimus coitus in quo, ſcilicet hæc omnia ſeruãtur. ille autem cui hęc deficiunt aut ſecundũ magnam partem innaturalis appellatur. de iſta autẽ materia naturaliter ſcriptũ eſt & ample in. ij. tractatu de inanitione & repletione, & quędam ex Conciliatore noſtro excerpta. Quare hęc ſufficiant.

De multitudine deſiderij ad coitum. Rubrica. 29.

FIT qñq; deſiderium ad coitum cum fortitudine ſanguineitatis, & ſanitatis cõplexionis in ętate adoleſcentię, et potentię ad ipſum abſq; ſucceſsione debilitatis quo caſu non eſt cohibendus, quoniam retẽtio ſpermatis ſic diu

H retenti grande infert nocumentum, in eo permaxime qui iam dictis potiretur conditionibus. nam generatio ſpermatis corpus, & cor confortat, licet ad eſſe ipſius non neceſſario faciat. Et paruitas generationis eius corrũpit colorem, debilitat memoriam, & intellectum. Aui. Sed vbi cauſa fit acuitas ſpermatis, aut multitudo eius aut caliditas vaſorum trahentium ad ſe, virtute corporis exiſtente debili, aut propter pruritum, & bothor in vaſis ſpermatis ſicut accidit in mulieribus in ore matricis pruritus, quare non ceſſat in eis deſiderium. Aut propter inflationem. vnde fortis fit erectio ex ipſa ventoſitate. Aut quia dormitur ſuper dorſum. eſt enim de maxime facientibus erectionem. Auic. tunc eo caſu debemus curæ inſiſtere & ipſam remedijs opportunis iuuare.

CVRA pro cura huius poſiti ſunt canoñ. de gonorrhęa, de erectione virgę. & tu ibi. Nã attende ad contraria cauſaꝶ. Vt in repletione cum euacuatiõe, in caliditate cũ

infrigi-

Infrigidantibus, phlebotomia etiã ſi fuerit repletio cũ caliditate, ſic ſuo modo dicaſ de humiditate, & ſiccitate. nã lactuca, endiuia, nenuphar, aqua frigida, acetũ, portulaca, cucurbita, cucumer, emplaſtrata, & per os exhibita & in omnem modum adminiſtrationis conferunt: vt ſupra allegatis locis. Item laminę plumbi. Dormire ſuper ſtratũ frigidum & huiuſmodi.

Cvra in pruritu & bothor, pcede cũ phlebotomia, ſolutione materiæ, & contrariatione complexionis, cum frigidis dictis epithemando, vngendo, & ſic de aliis vt locis allegatis. Item quandoq; oportet ad narcotica, vt ſunt iuſquiami, folia mandragoræ, infuſio aquæ frigidæ, & huiuſmodi deuenire.

Cvra in illa quæ eſt ex inflatione vbi cauſa inflationis eſt caliditas procede cum infrigidãtibus donec extinguatur caliditas. Quòd ſi eſt ex frigiditate cũ reſolutiuis vẽtoſitatis. Quòd ſi fuerit in corpore melãcholico euacua choleram nigrã, quodq; de aliis ſuo modo facies. Et pro cõplemento horũ omnium in Rubricis præcedentibus, & de apatibus teſtium, renum, mala complexione horũ habuiſti ſimplicia & compoſita ad quæ te transferas.

De iuuamentis, & nocumentis coitus. Rub. 30.

De ipsis dictũ eſt ſatis ample in. ij. tra. de inanitione & repletione. & ideo etiã tu ibi. Tamen hic aliqua rememorabo memoriæ commendanda. Auic. de iuuamen. eius inquit. Et qñq; accidit viro ex dimiſſione coitus & abundãtia ſpermatis, & frigore eius & conuerſione ipſius ad ventoſitatem vt mittat ſperma ad cor, & cerebrũ vaporem malũ, venenoſum, ſicut accidit mulieribus ex coarctatione matricis. Accidunt ex coitu etiam ſuperfluo permaxime tepor, & dolor crurium, quare non ſuſtinent pondus ſuum. Item quãdoq; apparet ex eius vſu inceſſio formicarum incipiens a capite ſuo vſq; ad finem dorſi, & accidit eis tremitus, & paralyſis, & ego vnũ nobilem in manibus habui talem. Item dolor renum, veſicæ, & facit incurrere cholericã, facit fœtere os, & gingiuas. Sed hic aduerte ꝙ aliquando ex dimiſſione eius etiam plura accidunt nocumenta quæ non recitabo niſi prius dicam quis eſt qui a coitu ſe debet remouere poſtpoſitis ætate, & cæteris. & eſt ille cui aduenit poſt ipſum tremor, aut frigus, & conſtrictio anhelitus occulta, & pulſus cordis, profunditas oculorum, deſtructio appetitus cibi, & cuius pectus eſt debile & infirmũ, aut quia debilis eſt ſtomachi. vnde qui habet ſtomachum debilem eum euitet omnino, qm̃ eſt de melioribus rebus ei, vt. xiij. tertij. de rebus in quarũ vſu ſtomachus nocetur. & hoc ab Aui. Dimiſſio. n. coitus contriſtat plurimum, & grauat corpus, & caput etiã cor, & multiplicatur pollutio. Quòd ſi perſeuerabit debilitabit ſpiritum, tamen exiccabitur. & ideo poſt hæc omnia opinatus ſum aliquid dicere de regimine eius qui ex dimiſſione coitus læditur, & de regimine eius qui plurimũ coitu vtitur, & nocetur eo, vt patebit.

Coitus q. bus noxi⁹

De regimine eius qui læditur ex plurimo vſu coitus, Et illius qui nocetur ex dimiſſione. Rubrica. 31.

Canon eſt vt regimine calido & humido reſumptiuo vtatur confortando principalia iam ex calore & ſpiritibus depurata. Quare primum attende nutrimento ex quo hi ſpiritibus generari ſolent. & hoc in eo qui plurimo coitu vſus eſt. Secundus eſt correctio accidẽtium, vt debilitas, viſus, tremor, & huiuſmodi.

Et pro primo dentur cibi boni nutrimenti, & paucarũ ſuperfluitatum humectatiui, & temperati aut parum calidi. de quibus. iij. tract. Itẽ infra de diminutione coitus, vt ſunt pulli, perdices, capones, brodia horum, cum vitellis ouorum, ſpeciebus odoriferis, non multum calidis. Vinũ ſit dulce, boni odoris. & lac quidem ouinũ, & vaccinum eſt vehemẽtis iuuamenti ad confortandũ, & viuificandũ cum ſumitur de eo in ieiuno, & cũ quantitate, qua digeratur, & dormiat ſuper ipſum. Aui. Itẽ valet in hoc multũ ſomnus, & quies, & lętari in ludis qui letificant. Item in poſtremis conięrt mithridatum, & diamuſcus, & hmõi.

A Quòd ſi læſio accidat in viſu tunc cauſa eſt cerebrum, & quia exiccatum eſt adminiſtra vnctionẽ capiti ex oleo viol. etiam ex oleo inſtillãdo in aurem faciendo. Item caputpurgium ex eo, vel ſimilibus, & vtatur introitu aquę; talis complexionis ſicci cerebri recurre ſupra de cerebro in principio ſexti tract.

Quòd ſi accidat tremor & ibi ſit materia peccans ſolue eam, inungatur virga cum vnguẽtis in quibus ſit ambra, muſcus, ex oleo de coſto, nardino, liliorum, de cypero, de ſauina, &c. Sed pro cura tremoris recurre ad ea q̃ de tremore ſua Rubrica: multi dant modũ quomodo quis poſſit continuare coitum ſuperfluum. & certe ponũt ſtupam intus pro bombace extracto quos hic nolo ſequi quoniã homines debent eſſe rationales, & non belluæ.

Si avtem accidit alicui nocumentum qui dimiſit coitum, & eo vti non vult. tũc tres attende canones. Primus eſt abſciſio materiæ incitantis ad coitum. Secũdus eſt alteratio diſcraſiæ genitalium, & refrenatio furiæ eorũ.
B Tertius rectificatio membrorum læſorum, & præſeruatio ne vlterius lædantur.

Primus cõpletur euacuatione facta cum phlebotomia, ſudore, exercitio, vomitu, deriuatiõe materię ad ſuperiora, minoratione cibi, potus, & rerum multiplicãtium ſanguinem, ſperma, & ventoſitatem, & vſus ciborum minorantium ſperma. de quibus ſupra, & medicinarũ reddentium hominem caſtum. de quibus de gonorrhæa.

Secundus perficitur cum emplaſtris, fomentationibus infrigidantibus, genitalibus applicatis, & aliis quæ dicta ſunt de priapiſmo. & de ſatyriaſi cum diuerſione animi, & alia curioſa diuertentia a coitu.

Tertius adimpleatur cũ eis, quæ confortãt ſpiritum & calor lęſum ex retẽtione ſpermatis & cerebrum mundificantia a malis vaporibus, & in mulieribus matricem cõfortando eam, & repellendo fumos ab ea. Et habet in hoc coriandrũ pręparatum proprietatem, roſę, triaſandali, & huiuſmodi. vt infra de præfocatione matricis. Et habet
C hęc dimiſſio coitus paulatine fieri, ita ꝙ homo ſubito non ſe trahat, ſed interponat diem & dies paulatim donec veniat ad eius dimiſſionem per plures dies, & interim regimine vtatur dicto iuuante eum, vt in futurum ab eo non lædatur, & ſic ſequetur pręſeruationem eius a nocumẽto ipſius. Poſtremo addo propter bibulos dictum Auic. in fine capituli ſui. Inquit. & de cibis eorum qui ſuccurrunt ipſorum debilitatem eſt panis bonus, mundus, infuſus in vino bono. Et quia domini Veneti ſunt multum venerei hinc ſe ſentientes debilitari ſic hoc cibo ſe confortant. nã in principio menſę confortant, ſicut eo ſemper vtuntur vſq; ad Dominas quę magis virorum conſuetudinem ſequuntur quàm neceſſitatem &c.

Veneti admodũ venerei.

De diminutione coitus, ſiue eius ablatione. Rub. 32.

Ex eisdem cauſis diminuitur, & aufertur, ſed fortiores ſunt quæ auferunt, & ideo eadẽ erit cura, non enim antidota adinuicem differunt niſi ſm̃ magis & minus, intenſio autẽ & remiſſio ſpeciem non tollunt, in qua quidẽ
D cura intendo eſſe prolixus, qm̃ vt dixi ſequens naturã generationi, vt potero intentus ero. & hanc curam plurimi vulgariũ incantationibus, & faſcinationibus, ita meo tp̃e tractauerunt vt magis perfecti ſint q̃ medici naturales. & ego de eorum effectibus miratus rei diabolicę magis, q̃ diuinæ aſcripſi, quorũ ſectã in pręſentiarũ non ſequar, naturalibus omnino accõmodatus. Et cũ ita accidit ꝙ homo, neq; coitũ habere poteſt in virga, neq; virga erigi paſſio ipſa a quibuſdam dicta eſt approximeron. vt ſupra de immoderata erectione virgæ, Et hi dicunt tria ad coitum perficiendum recurrere. Primũ humiditas quę a cerebro eſt ſm̃ magnam partem. Secundũ ventoſitas ſpiritualis a corde diſſoluẽs, & impellens eam ad virgam. Tertium naturale deſideriũ quod ab hepate eſt. ſed de his pluries dictum eſt. & tu ea tuo modo recollige.

Intenſio atq; remiſſio haud ꝗq̃; ſpeciẽ tollunt.

Quæ ad coitũ perficiẽdum cõcurrãt.

Cavsæ. cauſa itaq; debilitatis aut ablatiõis coitus in ſumma eſt, aut virga ipſa, aut in mẽbris ſpermatis mediis

inter mēbra principalia & inter mēbra coitus, aut cauſa
eſt ex cauſa membrorꝫ vicinorum propria eis, aut ꝓpter
paucitatem inflationis in inferioribus corporis, aut pauci
tatem eius in corpore toto. & de his cauſis ſic ſummatim
recollectis data ſunt exempla in Rubrica de impotentia
erectionis virgę quę fortiores ſunt vbi aufertur, vt dictum
eſt. Et licet hic & allegato loco ſit ſufficienter dictum de
cauſis debilitatis coitus, nihilominus quia promiſi me di
larare & clariori modo quo potero materiā aperire. hinc
alio ordine & medicinali ſatis cauſas eius enarrabo hoc
modo. videlicet. Omnis eius cauſa aut eſt primitiua, aut
antecedēs. & humoralis, aut coniuncta. Primitiua vt aer
frigidus calorem mortificās, & proprie frigus pedum, vñ
in diſcaligatis diminuitur cōiter, quod & beatus Franc.
bene ſciuit hoc in pręceptis fratribus ſuis iniūgens. vnde
Aui. de exiccantibus ſperma inquit. Et de his quę exper-
ti ſunt expimentatores eſt ꝙ inceſſus nudis pedibus deij-
cit deſiderium coitus, vt ſupra de ſpermate. & aer ſiccus
conſumens humidum, & aer nimis calidus quia ſpiritus
exhalant, et aer nimiū humidus ſuffocans calorē. Et ꝙ ca-
liditas intenſa aeris, & ſimiliter frigiditas intēſa ad hoc fa-
problema ciant perſuadetur, qm̄ in Ianuario & Iulio animalia mul-
tum coeuntia nō faciunt oua. Conſimiliter exercitiū for-
te, balneū calefaciens & exiccans. Cibus ſua quantitate
ſuffocans calorē naturalem, aut ſua qualitate extinguens,
vt cibi frigidi, aut ſiccitate conſumens, aut ingroſſans hu-
midum. de qbus ſupra nūc alle. loco. potus ſimiliter quā-
titate, & qualitate, ſomnus & vigilię ſuplluę, inanitio ſu-
perflua, vt ſudor, fluxus, retētio ſuperfluitatū, nimia ani-
mi accidentia vt mitigatio, verecundia, horribilitas, coi-
tus, timor, pręmeditatio, aut fortis attentio ad rē aliam et
hmōi. Antecedēs vero eſt nimia cōplexio frigida & hu-
mida in toto, vel in teſtibus, vel ī principalibus, & eſt ſm
plurimum, vt ſupra de impotētia &c. & principaliter in
corde, aut hepate, aut cerebro, aut renibus, vel in magnis
venis per quas ſperma dirigitur in tertia digōne. Vtrum
autē magis a cerebro ꝙ̄ a corde nō definitur hic. forte di-
citur ī fine cap. cū alijs dubijs. Ari. enim vult ꝙ a corde. &
dicit ꝙ ſi vena cordis per quā ſperma deſcēdit ad teſticu-
los incidi poſſet ſequeretur impotētia generationis, ſicut
ex inciſione venę quę eſt poſt aurem vel in collo, quod eſt
vnū ex fundamentis medicorꝫ, reliquū, quia ſperma cum
cerebro ſimilitudinē habet. Item maxime lædiť & plus q̄
cor in coitu. Itē quia eſt ſedes animæ, Plato cerebrū eſt tē-
plum rationalis animę. & de his ſatis & mala cōplexio eſt
qñꝙ vitio humoris. vñ humor frigidus & humidus ſunt
hmōi. calidi vero & humidi cum ſuperfluunt frequenter
frigidi & ſicci adiuuant ad hoc cōpoſitio vt ſunt rarę tex-
turæ, quia ſpiritus exhalant. Itē ſtrictura viarum ſemina-
liū, quare ſperma non deſcendit aut propter pinguedinē,
aut propter aliud. Itē magnitudo corporis, quare humo-
res cedunt in nutrimentum ad ſeruādum indiuiduum vt
in pinguibus & magnis. nā qui plus prolificant vt in cęte-
ris animalibus eſt videre. equus autē, & elephas pariunt
vnum fœtum. porca autē plures &c. Cauſa autē coniun-
cta eſt mala complexio teſtiū calida, humida, frigida, vel
ſicca, ſimplex vel cōpoſita, vel humiditate tēperata pec-
cans qualitate aut quātitate vel ſubſtantia. Item & defe-
ctus ventoſitatis quę a corde venit ad erigendā virgam,
vt ſupra dixit Ariſ. ꝙ animalia habentia pēnas multas, &
homines habentes multos pilos ſunt multi coitus, ecōtra
pauci. Tu itaꝙ hominem ipſum oculis circūda. volo mo-
do hæc tibi de cauſis eius ſufficere.

Signa demonſtratiua qñ cauſa eſt in teſtibus, qa ex
mala cōplexione eorꝫ, & ſpecialiter frigida ſperma multū
eſt, & aquoſum, & teſtes ad tactū ſentiūtur frigidi. Quòd
ſi fuerit ꝓpter ſiccitatē ſperma erit paucū difficilis deſcē-
ſionis. & ſm plurimum eſt cū extenuatione corporis, &
paucitate carnis, & ſanguinis. Et a iuuantibus, quia con-
fert ei humectatio ex balneo, cibo, & potu humidis.

Signa ſi fuerit ꝓpter hepar, et renes ſciť qa minorať ap-
E petitus, & nō eſt digeſtio, & ſanguinis gñatio vt oportet.

Signa ſi ex corde minorať erectio, vt in p̄cedenti Rubr.

Signa ſi ex cerebro dicta ſunt in p̄cedēti Rub. & tu ibi.

Signa ſi ex renibus quęre ſigna renū, et in p̄cedēti Rub.

Signa ſi ex defectu fuerit vētoſitatis, quia omnia mem-
bra coadiuuantia, vt cor cerebrum & hmōi ſunt ſana. &
pro tunc eſt debilitas in erigendo virgā, & in adminiſtra-
tione inflatiuorum iuuatur.

Signa facię cauſa paruitatis motus ſpermatis, & pauci-
tatis mordicationis eius, qa egreditur apud coitū res plu-
rima cōgelata. & plurimū illius ſequitur cōplexionē frigi
dam. Et non dubitabo idē replicare in hac materia ſigno-
rum cū replicatio ipſa perutilis mihi viſa ſit, qñ accidit ex
debilitate deſiderij coitus, tunc eſt arefactio corporis cū
extenuatiōe, & debilitate ipſius cū citrinitate coloris, &
qa pauco cibo vſus eſt. Quòd ſi idē cōtigerit ex diminu-
tione ſpermatis in ſubſtantia, quiete, & mordicatione ſi-
gna paucitatis exitus ſpermatis, & in numero, et in quāti-
F tate apud coitū, & tarditas aliqñ, & raritas, & frigus ſen-
ſibile in inſtrumētis genitaliū. Quòd ſi fuerit propter fri-
gus erit multitudo ſpermatis apud coitum indigeſti flui-
di non coagulati per ſe neꝙ coagulať in aqua frigida cum
in ea ſpargitur, & eſt in ſubſtantia ſubtile & difficilis exi-
tus, & paulatim cū continuatione partis poſt partē hora
coitus. Quòd ſi cū frigiditate ſiccitas copulabiť erit pau-
citas carnis in toto corpore, & ſanguinis, & ſpermatis, &
difficultas exitus eius. Quòd ſi fuerit ꝓpter mordicatio-
nis ſpermatis paucitatē, & propter quietē, & propter co-
agulationem eius. eſt ꝙ egreditur plurimū ſpermatis ho-
ra coitus, & ꝙ exit congelatum eſt groſſum & pingue.

Signa ſi fuerit propter ſolitudinem, ſiue ſollicitudinem
ad aliquam rem ſignum elōgatio magna a coitu, & angu-
ſtia habita de re præterita, & ſpes in qua eſt cogitatio de
re habenda vel non habenda in futuro, & timor de re ipſa
& caſtitas: & cum approximat ad mulierem ſi eſt primo
erectus cadit erectio.

G Signa ſi fuerit propter mollificationem cum exiccatio-
ne totius corporis ſignum debilitatis totius impotentia
erectionis, & debilitas virgę in hoc ſentitur, & ſtupor in
ea. ꝙ ſi fuerit propter paruitatem inflationis, tūc erit par-
uitas erectionis, & priuatio ventoſitatis cū incolumitate
aliorum membrorum, vt ſupra.

Signa ſi fuerit propter frigus in neruis virgæ, tunc ſper-
ma eſt abundans ſubtile, & facile egrediēs, & deſiderium
eſt ſatis firmum, ſed erectio eſt in ſeipſa debilis valde, &
vrina eſt multū indicatiua in hac paſsione, qa in cauſa fri-
gida vrina eſt diſcolorata, & hmōi, & in calida colorata.

Signa ſi cōtinget ex maleficio facto ſcietur illud p ex-
cluſionem omnium aliorum ſignorum, quod erit difficile
comprehendere. quid de maleficio dicēdum pro nunc ta-
ceo, multa audiui, & pauca vidi.

Prognostica pingues alijs paribus non ſunt ita
potentes in coitu ſicut extenuati, & citius deficiūt, pueri
enim, & decrepiti, ebrij, & crapuloſi, & qui habent virgā
H nimis longā, & qui vtuntur nimio coitu nō generant aut
raro, aut fœda eorum generatio. Coitus in publico ſteri-
lizat viros honeſtos præcipue quando fit ſine verecūdia.

Et nota quòd illi in quorū natiuitate dominatur Satur-
nus magis delectātur in fœdo, & turpi actu q̄ in honeſto.
& hoc expreſsit Haly. in centiloquio propoſitione. San-
guinei multum appetunt & multum poſſunt. Cholerici
vero multum appetunt, ſed parum poſſunt ſunt reſpectu
appetitus ſanguinei, melācholici parum appetunt, & pa-
rum poſſunt. Phlegmatici autem nō multum appetunt,
ſed plus poſſunt. Quæ intelligūtur intereſt eſſe vera meri-
to complexionum. nam ex alia cauſa poſſet contrarium
contingere. & tu conſidera illam.

Cura. Canones vel curā hanc ſollicite, atꝙ attēte in
te aſſume cum videať eſſe ſicut naturę debitor, ī hoc etiā
quia ſpero maximū honorem non paruū lucrum tibi eſſe
allaturam, Quā in quinꝙ canonibus comprehendo. Pri-

mus

mus eſt membroꝝ ſuperiorum a quibus virtutes procedunt, & ſpiritus rectificatio, & cõfortatio. Secundus eſt viarum trãſitus præparatio. Tertius genitalium mẽbrorũ vt eſt virga, teſtes, vaſa ſeminaria, & alia iuuatiua mẽbra alteratio, & ad actum coitus diſponendo fortificatio. Quartus adminiſtratio eorum quę ſanguinem, ſpiritum groſſum, ventoſitatem, & ſperma generant. omnis enim virtus extenſa indiget materia prima. & hũc canonem ſic propoſui ex cauſa quoniam eius complemẽtum erit prolixũ valde. Quintus, cauſas exteriores & interiores excitat ad coitum, & prouocantem procurat, & hi duo quaſi connexe incedunt.

Primus cõpletur diuerſis medicinis attẽta diuerſitate cauſarum & membroꝝ. nã ſi cauſa fuerit frigida & maxime in principalibus, quod eſt ſm plurimũ adminiſtra theriacam veterẽ, & mithridatum. Vnde Aui. nõ eſt aliquid quod ſit ſicut mithridatum, qm̃ eſt fortius medicamẽ ad illud & in omni defectu ad coitum propter frigus in quocunq; mẽbro ſit aut propter debilitatẽ. Et tu hic aduerte ne ex eius vſu vel theriace quis febrẽ incurreret. & ideo prudẽter. Quòd ſi patiens ex eis ſe caleſieri perciperet dimittat. Et ſi propter cerebrum da diamuſcum, & diambram. Et propter hepar diacurcuma, & ſazeneã, & mithridatum etiam cauſa ſcilicet exiſtẽte frigida. Si ꝓpter cor aromatica cordialia, vt ea quę ꝑꝑ cerebrũ. Si ꝓpter ſtomachum conforta principaliter eius digeſtiuã, & hoꝝ omnium curam habuiſti ad plenũ ſuis Rubricis quę enarrare iterum duxi ſuperuacuum. tu ad ea recurres. Quòd ſi fortis fuerit caliditas hepatis, & ſtomachi vt prohibeat ventoſitatem generari infrigidabis, & ęquabis cũ frigidis inflatiuis, ſicut ſunt pira, citonia, mora, lac, faba, & ſimilia. de quibus infra ad plenum. ꝙ ſimiliter fuerit frigida, & propter eorum frigiditatem prohibeatur generari vẽtoſitas calefacies cum alijs calidis inflatiuis, vt ſunt cicera, faſeoli, cum cinnamomo, potu vini ru. groſſi, balneis, vnctiõibus calidis, & emplaſtris. de quibus ſuis Rubricis, Quòd ſi fuerit ex debilitate totius confortetur cum cibis calidis & humidis reſtauratiuis, & potibus, reſumptiuis vnctionibus, balneis, emplaſtris, de qbus omnibus infra. & pro parte ſupra de ſpermate. vnde aſſata & in patellis pręparata oua ſorbilia, lac, butyrum, pultes frumenti, panis de ſimila, napi, rapa, amygdalæ dulces, nux, medulla nucis indicæ, phiſtici, auellanæ, & q̃ ſunt huiuſmodi conferunt in hoc caſu.

Secundus perficitur cum deoppilantibus neruos vt in de paralyſi, & arterias vt de ſyncopi, & venas vt de hepate ad quæ loca pro remedijs recurre.

Pro tertio dicendum ꝙ ſi cauſa in virga fuerit qa mollificata, tunc curã cum eis quæ dicta ſunt de cura paralyſis, & mollificationis virgæ, & veſicæ. ſi vero in teſtibus, & vaſis ſpermatis cura cum eis quæ diſcraſiam remouẽt, & cõplexionem ęquent, quę ſuis recurre Rubricis. Quòd ſi vitio nimio caliditatis ſrigida, ſi frigiditatis calefacias. Similiter ſi ex ſiccitate, aut humiditate idem cõtingit da humectantia, vt lac, oua ſorbilia, adminiſtra balnea, vnctiones, & emplaſtra, potus, electaria, & hmõi. ex quibus componi habeant dicetur in fine ſimiliter. Si ex vitio renum, habuiſti curã, ꝙ ſi fuerit materia peccans in cauſa digeras euacues in primis. deinde alterabis, & ad alia localia remedia te transferas & hunc canonem bene conſiderabis in primis, qm̃ eſt ex vniuerſalibus, & quaſi præſuppoſitus, & ſcitus ex narratiõe eius in q̃plurimis rubricis. & ideo ad eum diligenter aduerte. Itẽ ſi opus eſſet phlebotomia fac ipſam. nam ſic ſcripſi, non vt te doctiorẽ, ſed vt te admonitum ſemper reddam.

Pro quarto. da ſanguinẽ ſpiritum groſſum ſperma, & ventoſitatẽ multiplicantia q̃ ad erectionẽ virgę faciãt, & coitui virtutẽ prębeãt, & hoꝝ quędã ſunt cibus & potus quędam ſunt cibus & medicina, quędã a proprietate ipſum coitum iuuant, & de his ponẽtur exẽpla, & copioſe, Et fortaſſe in fine capituli aliquid addam. Cibus. n. debet

A eſſe humidus in quo reperitur humiditas extranea apta ĩ ventoſitatem groſſam conuerti. non aptam tñ conſumi, & finiri. In prima aut ſecunda digõne vt ſupra cuiuſmodi ſunt panis, de flore frumenti cũ granis ſiſami factus. Ex carnibus volatiliũ, caro gallinarum, galloꝝ iuuenum & pinguium, anatũ, & paſſ. rum, pullorum, pipionum, ſiue columboꝝ iuuenũ & pinguiũ, & cętera ipſoꝝ, & laudatur hic lingua anſeris comeſta vel in potu data, ꝑdix, turtur, qualea. & ex quadrupedibus carnes ouium. vituloꝝ, porcorum in domo nutritoꝝ, medullæ animaliũ, & ſint elixæ. aut aſſatę, non frixę. frixura enim minuit de nutrimento earum. Aui. & ſupra de ſpermate. Et ex aquaticis carnes piſcium paruoꝝ, & cãcri fluuiales exiccati. Et ex lacticinijs, lac humanum, & proprie ouinũ, & camellarũ, butyrum. Et ex ouis. oua gallinarum, anſerum, anatum, columboꝝ, & piſcium &c. Ex herbis. caulis, baucia, borago, bugloſſa, mẽtha, eruca comeſta multa, & ſemẽ eius. & de proprietate eius facit ad virgę erectionẽ. Et ex granis eſt frumentũ coctum, riſum cũ lacte amygdalarũ, vel ouis, cicera, faba, faſeoli, piſa. Et ex fructibus. vuę recentes dulces, pira, citonia. Et ex nucleis, pineę. phiſtici, amygdalæ dulces, auellanæ, nuces, & nucleum nucis indicæ, & nuces recentes. Et ex ſtipitibus. ſparagi, pręputia vitis albę. Et ex radicibus. ſecacul, napi, cepæ albę, porrum, allium coctum, tubera, radices iringorum, rapa. Et ex potibus eſt vinum nigrum, ſpiſſum, dulce, nouum vel medij temporis, & odoriferum, aqua ſit ferrea nõ ſola. nã ipſa ſic frigida eſt res nocibilis valde vt ſupra. Quòd ſi aſfuerit frigiditas extremitatum calefacias cum zinzibere, cinnamomo, & huiuſmodi. Quod ſi caliditas da infrigidantia. vt ſunt lac acetoſum, melones, citrulli, cucurbita, ſpinachia, lactuca, portulaca, albumina ouorum. Et ex medicinis. quædam ſunt ſimplices. quædam compoſitæ.

Frixura nutrimẽtum minuit.

Et ex ſimplicibus. quædam calidę, quędam frigidę, quędam temperatæ. Et ex eis quędam ſunt ſemina, quædam fructus, quędam radices, quædam gummi. Quędam ſunt ex animalibus ſumptę, quædam ex mineralibus, quædã ex proprietate. Exemplum primi, vt ſemẽ napi, vrticæ, ſemen arteticæ, ſemen menthaſtri, ſparagorum, raphani, apij, petroſ, lupini, ſemen cordumeni, piperis longi, macropiperis. Exemplum ſecundi. vt grana viridia, grana been, & oleum eius. Exemplum tertij. vt zedoaria, coſtus dulcis, teſticulus vulpis qui eſt fortis in erectione & coitu, zinziber, galanga, piretrum, aſſarum, hermodactyli, napi. Exemplum quarti. dragacãtum, aſſa, & ipſa fortiter inflat, & coitum incitat, & proprie infrigidatis cum ex ea bibitur. ʒ. i. cum vino. Exemplum de frigidis. ſemẽ lactucæ, portulacæ, melonis, caulis, apud illos qui caulem frigidum faciunt. Ex temperatis. ſunt fœnugręcum, ſiſamum, dactylus, ſecũdum quoſdam. Ex animalibus ſunt hæc. vermis multorum pedum, ſtellio, lacerta, ſtincus, & proprie extremitas caudæ eius, & ſumen, & renes ipſius. Et ſal lacerti hoc modo factus. ſumatur lacertus ĩ diebus æſtatis decoletur, & mundẽtur viſcera eius & impleatur ſale, & ſuſpendatur in vmbra donec exiccetur. cum ergo fecerit illud, tunc accipe ſalem & proijce corpus eius, de quo ſale ſufficiat tibi modicum minus q̃ ſerici. Ex mineralibus ſunt quę confortant cor, vt hyacintus. Quædam cerebrum vt lapis qui inuenitur in capite animalis, vt ſerapienſis, galli, piſtis, & huiuſmodi. Quędam hepar vt lapis. Quædam curſu proprietatis, vt ſumatur veretrũ tauri, & exiccetur, & pulucrizetur, & proijciatur modicum ſuper oua ſorbilia, & ſorbeantur. Et iterum res mirabilis eſt coagulum camelli, de quo. nihil. quia nõ habemus nõ vlterius ꝓcedo. volo vt hęc exempla ſufficiant pro nunc. Nam ſtatim vltra hæc enarrabo ſimplicia aliqua, & tantundem compoſita huic noſtro canoni deſeruiẽtia. patere itaq; vſq; ad locum.

Sal lacertorum vt pręparetĩ.

Pro quinto audiant fabulę, cantus, & ſimilia q̃ ad amorem trahunt, & ad aſpectus dominaꝝ pulcherrimaꝝ, imaginatio ad coitũ, & prolongetur donec confortetĩ. deinde

poſt multa quæ taceo quaſi omnibus nota ꝓcedat ad coi-
tum cum placida, docta, & delectabili, quæ non ſit men-
ſtruata, & fœtu. Coitus enim cum virgine multum debili-
tat. & ideo nõ fiat experimentũ in primis cũ tali, & prius
inungantur calefacti cum his quę dicentur, & non multi-
plicent coitum, qm̃ talis multiplicatio abſcinderet eum.

Coitus cũ virgine multũ debilitat.

Et redeundo ad cõplementum quarti addo ex ſimplici-
bus & cõpoſitis vt te copioſum faciam cum generationi
totus intẽtus ſim. Acorus, allium coctũ cum coriandro &
vino, aniſum, aromaticum nardinum Meſ. prima antido-
tarij, bulbus, cappares, clyſter decoctionis capitis capræ,
vel carthamus, carui, teſtes. confectio ſatyrion Meſ. Nico.
Crocus, Diambra, Auic. prima quinti. Diacameron Nic.
electarium Gale. Meſ. prima antidotarij. electarium ele-
ſcoph Meſ. tertia antidotarij, enula, ſaſiani ſtercus mũctũ
vel potatum. Galanga, fruſtum in ore retẽtum, gallia mu-
ſcata, gallorũ teſticuli cum vino ſumpti, garyophylli, mal-
uæ ſemen, meliſſa, nigella, oleum pinearum. oſſa calcanei
vrſi combuſta potata, paſtinaca, perſica, raphanus, ſtinci,
pedes, & roſtrum, teſticuli vitulorũ, teſtudo, quia puluis
groſſę corticis eius, triphera magna Auic. triphera ſarace-
nica. triphera Gal. Et nota ꝙ tua eſt moderare hæc. & ꝗ
dicentur ſm diuerſitatem cauſarum, qm̃ non quodlibet
valet in qualibet cauſa vt patet. Et in ſumma vtatur bo-
nis carnibus, bonis electarijs, bonis aromatibus, bono vi-
no dulci, ſomno multo, coitu ipſo raro vtatur, & poſt ip-
ſum dormiat. piſcibus & alijs ad erectionem faciẽtibus in
cibarijs. & loco cibarij vt ſunt faſeoli, cicera, piſa, & hu-
iuſmodi. Et hic ſubſcribam regimẽ ſatis domeſticum &
diuerſum ſecũdum diuerſitatem cauſarum. Cum deficit
ſperma in ſubſtantia vtere multiplicãtibus. de quibus ſu-
pra ſua rubrica. Ex cibis pinguibus, & ex rapis coctis in
igne, et ſunt valde bonę. Et ex teſticulis animaliũ qui ſunt
valde boni. Et caſtaneæ toſtæ ſunt valde bonę cum vino
dulci ſpiſſo. Oua ſorbilia valde bona. Item. ℞. lactis vacci
ni vel ouini. ʒ. ij. vini granatorum dulcium. ℥. ij. coquãtur
ad ſpiſſitudinem & ſumatur de eo omni die. ℥. iij. vſq; ad
quatuor ieiuno ſtomacho. deinde comedat piſces recẽtes
cum cepis, & ſint conditi cum bonis aromatibus. deinde
per. i. vel duas horas vadat dormitũ. Cum autẽ eſt a fri-
giditate ſumat bis vel ter in die de diatrionpipereon, &
propter illud bibat de vino dulci modico lymphato. Itẽ
zinzi. condito, diagalãga, cucube, & hmõi. Quòd ſi fue-
rit ſiccitas vtatur humectantibus, vt carnibus pinguibus
cum cæteris dictis. Quòd ſi accidat propter paucitatem
mordicationis ſpermatis, tunc nutrimẽtum totum ad ca-
lidũ declinet electarijs, vnctionibus, cibi & potus. Quòd
ſi fuerit ex mollificatione virgę vtere nutrimento calido,
ex dictis ex cibarijs, electarijs, & hmõi emplaſtris, vnctio-
nibus, fricare loco teſtiũ ſæpe, ſtet mulier apud eum. Tu
me intelligas multum ad hoc facit. Quòd ſi fuerit ꝓpter
paucitatem inflationis comedat faſeolos, fabã, caſtaneas,
cum vino dulci, nuces recentes, & huiuſmodi, quę vento-
ſitatem multiplicant, napones coctos, rapam, & hmõi ſu-
pra. Item piſces aſſatos, & non aſſatos cum pipere longo,
cardamomo. Potus ſit vinum dulce turbidum nouũ cum
modica aqua lymphatũ. Vnctiones, emplaſtra, electaria.

Quòd ſi fuerit propter frigus in vijs virgę cũ oleo de ſpi-
ca in quo diſſoluatur caſtoreũ, & anacardus, & vtaĩ ele-
ctarijs calidis cibis, vt ſunt carnes aſſatę dictæ cõditę cum
cinnamomo, pipere, & rob. & cibarijs vtatur ventoſis, &
vinum bibat acutum, & potius lymphatum notabiliter.
Vtatur ſtuffa ſicca in qua fiant frictiones virgę cũ oleo de
euphorbio mixtis cum anacardo, pipere, coſto. Iam ex
multis ſic dictis habetur modus ſubueniendi ex parte re-
giminis huic diſpoſitioni. & volo hæc tibi ſufficere, cum
aliqua compoſita hic addidero. deinde aliqualiter loquar
de remedijs fiendis contra faſcinationes, & machinamẽ-
ta malarũ mulierum, aũt virorum, qui naturam & Deum
deſpicientes diabolo ſeruiunt. Cibarium conueniens ne
dum diminutis ĩ coitu, ſed ſenibus & decrepitis & in eis

E excitat voluntatem ad coitum. Recipiantur piſces parui
recẽtes petroſi, vt ſunt apud nos marioni, aſſentur in oleo
communi & comedantur cum re iſta. ℞. galangæ, pipe-
ris, cinnamomi, zinziberis, nucis, croci, ſtincorũ non cor-
ruptorum ſed ſanorum. ana. ʒ. ij. pinearum mundatarum,
phiſticorum, auella. dactylis, vuarum paſſularum. ℥. i. pi-
ſtentur omnia ſimul piſtatione perfecta & conficiantur
cum rob vini, & comedatur immediate poſt illorum co-
meſtionem. Ad idem decoquãtur caſtaneæ a corticibus
ſuis omnibus mundæ cum carnibus arietis, vel gallinarũ,
vel paſſerum vltima coctione: poſtea accipiantur, & co-
quantur iterum cum lacte ouino etiam vaccino, & con-
diantur cum bonis ſpeciebus & comedãtur, poſt poſſunt
ſeparatim comedi, & ſimul hęc duo ſcripta honorabilius
ea ſucceſſione: & tu tuo modo adminiſtra. Ad idem fiant
iuſcula ex iure capitis pullorum, columborum, cum vi-
tellis ouorum, & modico farinæ frumenti, cum butyro,
vel oleo amygdalarũ dulcium, vel ſiſami deſpumati. ana.
F lib. i. muſci, ambræ. ana. ℈. i. olei muſtellini. ℥. ij. decoquã-
tur ad ſpiſſitudinẽ. de quo accipiat quolibet ſero ad quã-
titatem coclearis, & ſuperbibat vinum calidum, ſunt qui
addunt ſemen erucæ agreſtis, caudarum ſtinchi, ſatyrion.
ana. piperis longi, phyſticorum mundatorũ vt libet. zin-
zib. galangæ, been ãl. & rub. ana. dactylorum pinearum
purgatarum. ana, compone & doſa vt decebit. alia electa-
ria ab authoribus poſita nominata iam ſunt. Conſidera
medicamen diuinitus reuelatum. Gordonio. ℞. vitella
ouorum, butyri recentis, priapi tauri, cicerum, galangæ,
ſatyrionis, zedoariæ. zinzib. menthæ, teſticulorum gallo-
rum, & vulpis. ana. par. i. cerebrorum columbarũ, & paſ-
ſerum bene coctorum & aſſatorum. ana. par. vi. medullæ
nucis indicæ, pinearum mũdatarum, phiſticorum, amyg-
dalarum dulcium, iuiubarum, ſeminũ maluæ, mercuria-
lis, auellanarum excorticatarum, dactylorum. ãn. par. iij.
piperis lõgi, linguę auis, cinnamomi. ana. par. ſ. iſta omnia
decoquantur in lacte ouino, & poſtea fortiter conteran-
G tur, & addantur caudę ſtincorum, par. ſ. totum conficia-
tur cum melle ro. & pane de zuccharo, & lento igne con-
diantur. Et ſubdit noli reuelare niſi filijs vena imponitur
tanto naturam ſapit theriacę, credo ꝙ optimum cũ com-
ponentia ſint ſingularia & bona, & ex ipſis nõ niſi bonus
debet effectus conſequi. Sed ex his ergo conficere feci ar-
tocleam ſingularem & delectabilem & bonam. & tu cõ-
ſidera. Puluis ſtinci acceptus ex eo. vt ſupra cum melle
datus. Abrotanum ſuppoſitum puluinari incitat, & bibi-
tum reſiſtit. conſidera opus medicinæ. In tertio nodo ſpi
næ ſtinci eſt quidam lapis quem ſi homo biberit a venere
continere non poterit. Fel apri, vel verris linitum ſupra
virgam venerem ilico pręſtat potenter. Valent cepę co-
ctæ ſuper renes & pectinem poſitæ, & pro tunc ipſa cum
oleo comedantur valet diamargariton. Et pro diuiti-
bus electarium expertum. ℞. caudæ ſtinci. ℥. i. ſ. ſemi-
nis napi, ſeminis baucie, ſeminis cępę albæ, alchannæ,
erucæ. ana. ʒ. ij. piperis trium gummi. ana. ʒ. i. ſ. cepæ,
H muris aſſati. ʒ. i. pinearum enucleatarum. ℥. ſ. ʒ. i. piretri.
ʒ. i. linguæ auis. ʒ. i. ſ. cerebrorum paſſerum maſculorum.
ʒ. i. teſticulorum galli. ʒ. ij. confice cum tertia parte bu-
tyri vaccini, & duabus partibus mellis, doſis eius ſit. ʒ. ſ.
cum vino dulci poſt cibum. Pilulæ ad libidinem pro-
batę. ℞. ſeminis ceparum albarum, teſticulorum vulpis,
cerebellorum paſſerum, florum palmæ, thuris albi, eru-
cæ. ana. confice cum aqua, & de eis aſſumantur quinque
vſque ad. viij. de ſero, & deſuper bibat vinum dulce ſiue
claretum. Quoniam facta eſt magna mentio de ſtinco
ad hunc caſum ſcito quòd plures ſtrenui medici arbitrati
ſunt ipſum quãtum ad caput eius & eius caudę extremi-
tatem eſſe venenoſum, & ideo auferunt caput & extremi
tatem caudæ, & dant partem mediam ad quantitatẽ pi-
ſciculi. hæc opinio eſt tutior quam non reprobo. ſed dari
debet ſecure de ſumine eius, quoniã illa pars eſt electior.
In caſu noſtro etiã ad intra adminiſtrãtur ſuppoſitoria.

Abrotani mira vis.

vnde

vnde præcipue laudatur ſuppoſitoriũ ex ſatyrione in ano retentum. Itẽ ſuppoſitorium ex adipe anatis, & gruis cocti, & piretri in oleo de nuce indica. Aui. Itẽ ſuppoſitoriũ ex pluribus rebus conferentiũ cum pice. & tu compone aut cum melle. Clyſteria fiãt cum iure capitis capræ, vel ouis, pullorũ columborum, vitellis ouorum, teſticulis arietum, & ſunt optimi in clyſteri, butyro, oleo de ſiſamo, de auellanis, de nuce indica, lacte ouino, & in eis ponãtur ſicut ſemina erucæ, baucie, coſtoreum. Item fiat decoctio dactylorum, fœnugræci. & hmõi cum carnibus dictis, & pinguedinibus conuenientibus oleis nominatis, & dormiat ſemper ſuper tale clyſter, & tu compone. Ad extra adminiſtrantur vnctiones ſiue linimenta. & propria ſunt oleum de granis coti, & eſt mirabile. Auic. oleum de nuce indica, oleum ſambucinum. Item cũ oleo ſambucino, & oleo de ſtorace miſcetur aſſa, piretrũ, cyperus, adeps leonis, quia eſt vehementis virtutis in hoc, & inungatur virga pecten, peritoneon, & renes. Ad idẽ. ℞. ceræ albæ. ℥. ſ. ſatyriorum. ℥. i. ſeminum ſynapis, ſeminis cepæ, apĳ. ana. ʒ. ĳ. muſci, ambræ. ℈. i. confice cum oleo de cyperis. Item ad hoc valet vnguentum aragon, marciaton, oleum laurinum, muſtellinũ, hæc omnia cum muſco. Itẽ oua formicarum bulliant in oleo in vaſe vitreo deinde apponatur puluis ex ſemine cepæ, erucæ, euphorbĳ, caſtorei, & addatur cera, & eſt præcipuum. Item inũctio ex pinguedine renum vulpis. Item liquefiat butyrum, pinguedo vulpis & impone æquali pondere de ſemine erucæ, vrticæ, portulacæ, & imponantur teſticuli vulpis, & bulliant omnia ad conſumptionem teſtiũ, & cum pauco ceræ fac vnguẽtum. Fiãt frictiones circa pudibunda, mulier decora deſideretur, taceo in turpem eadem ſermonem. & tu ſcito omnia comprehendis.

Accedo ad ea qbus obuiatur maleficĳs malorũ virorũ, & malarũ mulierum, & te vt potero copioſum reddam. Lapis magnes ſuper ſe portatus tollit. Idem cor vulturis, pica aſſata & comeſta. Itẽ herba quæ creuit per mediũ lapidis perforati bibita aut comeſta. ſed ipſam prius cõſideres in mõribus multas, & vtiles ex dictis inuenies. In canna vacua ponatur argentũ viuum, et ſupponatur ceruici tali maleficiati ſoluit. Squilla integra ſuſpẽſa in limine domus. Idem operatur arthemiſia. Itẽ radix bryoniæ ſup ſe portata. Item cor cornicis maſculi ſuper ſe portatũ, & vxor portet cor fœminæ, tunc bene coeunt. Si in luna noua decollaueris vpupam, & cor eius ſuper te portaueris.

Hæc pauca quæ ſciui tibi aperui, ſed ſcito q ſi quis vult facere panẽ oportet q farinã habeat. & ideo ſtude in primis ad augmentandum ſpermatis materiam, & ad remouendam diſcraſiam membrorũ ſecundũ canones poſitos. Quidam cum artificio iuuant ligantes faſciam circa corpus mulieris, & fortiter vt inferiora dilatẽt, deinde ſupponunt puluinar, & ſtet capite depreſſo, & curibus, & ano eleuatis & faciunt mulierẽ illuc membrum capere, & introitum ei dare verecũdum dictu, opere autem vtile. ſed in virginibus difficile. Et ſic hæc ſufficiant.

De his qui in fine coitus ilico egerunt. Rub. 33.

Tvrpis eſt hæc diſpoſitio. Cuius cauſa eſt inata debilitas lacertorum claudentium anum. vnde & ſi ſint potentes tenere anum cõſtrictum vſq ad horam coitus non ſunt poſt coitum potentes ex coitu ipſis debilitatis reſolutione ſpirituum in coitu facta.

Cvra in hoc caſu oportet vt ante coitũ egerat, aut conetur egerere etiam adhibito remedio ex ſuppoſitorio. Itẽ hora coitus teneat in ano ſuppoſitoriũ conſtrictiuum ex thure, achacia, balauſtĳs, bolo arm. gũmi ara. & hmõi conſtrictiuis cum melle ro. confectis. Et hora qua nõ coit inũgat anum cũ oleo de myrto, de ſpica, & maſtice, & ſic de alĳs virtutem retentiuã adiuuantibus. Vtatur athanaſia vino ſtyptico nigro: ſyru. de agreſta, de citonĳs, de myrto, & ſimilibus ſtypticis, pro quorum copia quære ſupra de dyſenteria, & de teneſmo, & tu ibi. Sed hoc aduerte diligenter ne volẽs vni rei prouidere alteri grande facias nocumentum, & ideo tua vtere prudẽtia. nam etiam nimiũ frigida nocerent amplius debilitando, & ideo commiſce ex calidis vt agni caſti ſemẽ, oleum de ſauina, oleum nardinum, oleum de cupreſſo, aut nardinum ipſum, aut cupreſſum cum oleis alĳs. itaq tempera.

De hermaphrodita. Rubrica. 34.

Secvndvm plurimũ hi habent vnum membrum altero debilius, & per illud quod eſt fortius egreditur ab eis ſperma, & tunc operantur actum maſculi aut fœminæ magis. Dicit Aui. ad eum perueniſſe qui vtrũq actũ perficiebat. ſed inquit parum verificatur. De his autẽ quid dicam neſcio niſi q curari poſſunt per inciſionem occultioris, & debilioris, quæ inciſio curabitur cura vulneris. Et hæc tibi cum gratia Ieſu ſufficiant de iſto capitulo.

DVBIA.

Circa capitulum dubia. Sed primo notãdum q licet dictum ſit vẽtoſitatem a corde venire q illud intelligi habet effectiue, & non materialiter, materia enim ventoſitatis ad virgam erigendam veniens eſt vapor, & humor diſſolutus a ſpiritu cordis in vĳs inuentus.

Dvbitatvr vtrum deſiderium coitus ſit a corde videtur q ſic. cũ delectatio, & coitus ſint paſſiones cordis. Item a cerebro quia deſiderium coitus eſt in virtute imaginatiua. Itẽ ab hepate. vnde Auic. Et deſideriũ eſt ab hepate. Dicendum q duplex eſt deſiderium. aĩale quod eſt concupiſcentia, & tale initiatiue eſt a corde, & cõpletiue a cerebro. Aliud eſt naturale ex repletione ſpermatis quã repletionem natura tẽtat euacuare, & ad ſua loca ſibi naturaliter deputata mittere, & eſt ex hepate. conſidera.

Deſideriũ coitus duplex.

Itẽ nota q retentio ſpermatis in muliere ſæuiora inducit accidentia, vt ſuffocationẽ, & hmõi. in viris autẽ non. reſoluitur enim materia illa, quia virtus ĩ viris fertur apta magis reſoluere. Itẽ ſunt exercitio fortiori expoſiti. mulier enim qeta eſt, eſt enim domus cuſtodia. vt dicit Gal. in de complexionibus. & multarũ ſuperfluitatũ reſpectu virorum. & ideo ſpermatica materia ſuperaddita corrũpitur, & qñq in naturam veneni tranſit. Itẽ deterior eſt corruptio ſpermatis q̃ menſtrui, dato q ſperma ſit ſuperfluitas vtilis & temperata, & menſtruum non. nã quanto res erit temperatior tãto deterior eſt eius corruptio, vt in ſtercoribus humanis eſt videre reſpectu ſtercoris aliorum animalium. & cadauer hominis reſpectu alterius cadaueris. Nota q ſola mulier poſt cõceptionem coitum appetit, & alia animalia abhorrent eum, cauſa eſt duplex. Prima quia propter naturam, & non propter delectationem coeunt alia animalia, cum ergo naturæ ſatisfactum eſt nõ curant, attento q delectatio ea non mouet. Secunda quia priuantur mẽſtruis. mẽſtrua enim mulierem calefaciunt, & incitant ad coitum. ſanguis ſuperfluus in alĳs animalibus in cornua pilos, & vngues, & huiuſmodi cõuertitur. Sperma eſt temperatum & occurrens membris diſtẽperatis delectationem cauſat. conſidera.

Mulier domus cuſtodia.

Mulieres cur tãtum poſt fœtũ appetant.

De gonorrhæa nota q licet dictum ſit frigida vel acuta cõpetere q talia non debent frequentari, ſed interpollari, qui canon defuit in pluribus diſpoſitionibus. & ſi quæratur cuius mẽbri paſſio eſt. dicendum primo q eſt per ſe paſſio cõtentiuæ. Secũdo per accidẽs expulſiuæ. Tertio q radicaliter ſiue eſſentialiter eſt paſſio vaſorum ſeminarium, & teſticulorũ. vt voluit Aui. Gal. Serap. &c. Quarto q eſt virgæ paſſio ſecundum apparentiam.

De pollvtione nota q ſuperfluitates primæ, et ſecũdæ digeſtionis magis vigent in vigilĳs. tertiæ magis in ſomno, qa potiſsime circa eas viget digeſtiua, et ideo ſuperflua extramittuntur, vt patet in ſudore. & ideo pollutio magis in nocte. cõſidera cauſam. Quatuor aſsignãtur cauſæ, quia in adoleſcentia plures & magis æquabiles ſint humiditates puerorum, & in vtroq calor ſit æqualis. Prima quia meatus ſunt latiores. Secunda, quia calor factus eſt acutior magis mouẽs. Tertia, quia imaginatio ad coitum ad dominas & huiuſmodi maior eſt in adoleſcẽte. Quarta multitudo mali regiminis in hac ætate q̃ in alia.

E Dᴇ ᴠɪʀɢᴀ nota de apoſtematibus virgæ ꝙ dato ꝙ virga ſit in loco emunctorio membri principalis, nihilominus cōpetunt repercuſsiua. & canon debet intelligi de mēbro principali faciente ad eſſe indiuidui. Item nota ꝙ apa in teſticulis vel partibus illis per viā congeſtionis ſm plurimū eſt a materia melācholica genitū aut per viā deriuationis ſm plurimū a materia eſt calida ꝗ materię calidę ſunt illę ꝗ cito fluunt, Itē quia ad ipſos terminaꝫ, & venit multa caliditas ex venis, & arterijs ad ipſos terminaꝫ in finē generationis. Item quia fit in eis reflexio caloris ſuper toto, quę quidē caliditas trahit humores calidos magis propter habilitatē motus ipſarum maiorē, ac propter ſimilitudinem in vulneribus teſticulorum competunt frigida ſtyptica, maxime qñ cōicatur caliditas magis. ꝙ licet ſint teſticuli remoti a corde, tamē eorum apata a febre nō abſoluuntur propter cōitatem magnam eorum ad cor, et conſimiliter apoſtemata virgę etiā propter magnam mēbri ſenſibilitatem, & tu conſidera.

F Dᴠʙɪᴠᴍ Vtrū coitus iuuamētum aliquod pſtet in ęgritudinibus melācholicis, aut phlegmaticis, cū hoc ſentire videatur Aui. Dicendū primo ꝙ per accidēs poteſt pręſtare iuuamentum, vt quia per ipſum euacuent ſuperfluitates, & mouentur ad inferiora, quas ſequuntur vapores melancholici, & ſic diuertunꝫ. ſed hic coitus nō debet fieri niſi conſtante virtute, & cęteris. Itē in paſsione dicta iliſci. de qua ſupra poteſt cōpetere, & cōpetit, pro quāto remouet cauſam ęgritudinis, qm̄ talis ægritudo eſt ꝑpter amorē ad coitum. Secūda concluſio. ꝙ licet in paſsionibus cerebralibus pręſtet per accidēs iuuamentum, tñ de per ſe in illis & de alijs vt ſunt lepra, facit nocumentū pro quanto augmentū facit in cauſa in exiccando, & infrigidando. Tertia cōcluſio. ꝙ ſtante virtute forti quod ſemper ſupponendum eſt corporibus paratis cadere in ægritudines phlegmaticas ex earum multitudine poteſt conferre coitus tēperatus, & non ſuperfluus. patet, quia per ipſum poterūt tales ſuperfluitates euacuari. Quarta cōcluſio. ꝙ idem facere poterit in corporibus actu, & leuiter

G ægrotātibus ægritudine phlegmatica cum diſpoſitione cadendi in maiorem lapſum. Et ſic hęc ſatis.

APHORISMI.

Ex. v. Sectione. lxiij. Aphor.

Similiter autē, & in maribus, aut. n. ꝑpter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, vt ſemen non trāſmittaꝫ ad os, vel propter ſpiſsitudinē humor nō exit foras, vel propter frigiditatē non concaleſcit, ita vt ad hunc colligatus locum, vel propter caliditatem hoc idem accidit.

Ex. vi. Sect. xix. Aphor.

Cū diſciſſum fuerit os. aut cartilago, vel neruus, † aut genę pticula tenuis, vel ꝑputiū, neqꝫ augeꝫ, neqꝫ coaleſcit.

† Hi gnāthō teptō idest, aut buccę tenuis pticula, etenim gnàthos gręcis, noſtris bucca nuncupatur, ſub genis nēpe locus vtrunque oris, qđ ꝓprie ſpiritu retēto inflaꝫ.

De membris generationis in fœmellis continens Rubricas. xlij. Cap. X X I.

H De deſcriptione, anatomia, & complexione matricis, ac de eius colligantia cum reliquis membris. Rubrica. 1.

CReauit ſublimis ac miſericors Deus ī muliere membra duo in ſpeciei humanę cōtinuā generationem, & indiuiduorū ſuorū permanentiam, quorū vnum eſt matrix ipſa quæ ad ipſius ſpeciei eſſe facit. Alterū eſt mamilla, & de diſpoſitionibus eius dictum eſt ſupra. xi. capitulo. Reliquū ergo aggrediendo videtur tractare, ſcilicet de matrice, & de diſpoſitionibus eius, fœtu ipſo. adhuc de eius cōceptione, de qbus omnibus ad plenū, & diffuſe vt omnino dominabus ſuccurramus, quæ ſunt medicorum tubę. Anatomia. Matrix eſt membrū concauū, neruoſum, pelliculoſum, ſpiſſum, ventoſum, in concauitate alchatim locatum, figurę quadrangularis, ad rotunditatē quandam tēdentis, figuratum ad quantitatē veſicę, cęcatum, collo eius palmi vnius, pāniculo ſubtili neruoſo ſuperficialiter velato, ſeptē ad intra cellulis diſtinctum, in cuius lateribus exterioribus teſticuli cornua, ac ſeminaria alligātur vaſa cum membris ſuperioribus quaſi omnibus, & interioribus colligantiam habens. Ex quibus apparet primo quę ſit eius cōplexio cum ſit neruoſa. Subſtantia ſecundo. Tertio locus. Quarto figura. Quinto quantitas. Sexto numerus partium. Septimo colligantia, qbus declaratis apparebit eius anatomia cōplete. Facta eſt concaua ad continentiā fœtus. Neruoſa autem vt ſit ſolida & fortis in eis. vnde ſecundū Mundinum contexitur ex multis neruis qui a cerebro veniunt, et quidam ex motiuis, & ſenſitiuis motiuis a parte nuchę dantibus motū ei. & ideo in paſsionibus matricis frequēter dolent poſteriorem partem capitis ſenſitiui ex parte anteriori, & ideo dolent mulieres in eo ſinciput, & circa ſupercilia. Sed hic audi Aui. de anatomia eius inquit. Et

Mulieres medicorū tubę.

F cum dicitur matrix neruoſa non nititur per id quod eius creatio ſit ex neruis cerebri, immo ꝙ creatio ſit ex ſubſtātia ſimili neruis alba priuata ſanguine viſcoſa extenſiua, & nō veniūt ei ex cerebro niſi nerui pauci quibus ſentit. & ſi eſſet vehementius neruoſa, vehementer cōicaret cerebro. Ex quibus apparet manifeſta cōtradictio, & de his in dubijs. Dicitur pelliculoſum, quia panniculoſum vt poſsit dilatari ad fœtum continendū, & in eius dilatatione oportet vt ſubtilietur. vt patet. & ideo fuit creata ſpiſſa. habet enim duas pelliculas, vnā exteriorē quæ eſt magis neruoſa, & alligantur teſticuli duo. vnus a dextris, alter a ſiniſtris iuxta collum matricis & vaſa ſeminaria circumuoluta eis vt in viris, & cornua, de quibus infra. & alteram interiorē, quę eſt venoſa magis, & iſta eſt aſpera, & rugoſa in ſuperficie ſicut lingua bouis, in quibus figuntur rami venæ portę, & orificia harum venarum nominantur foramina matricis quibus cōtinuantur pāniculi embrionis. & ex ipſis cum ſanguine menſtruo nutritur embrio.

G & hęc foramina ſunt illa, q̄ a medicis cotylidones appellantur, licet aliqui dicant cotylidones eſſe humiditates, qbus panniculi his orificijs alligantur, ꝙ non videtur verū, conſiderata ſimilitudine eorū ad cotylidones arboris, & per venas has colligantiā habet. vt infra de colligātia ſtatim, vltra venas quietas habet arterias quibus continuatur cum corde. Et nota ꝙ ī collo matricis iuxta os ipſum ſunt orificia venarum per quę mēſtrua expelluntur qbus ſuperfluitates corporis totius purgātur non venientes ad eius concauum ne inficiat continens. & cōtentum. & his verbis ſuperficialiter videtur contradicere Aui. ſed bene conſidera. Locata eſt in ea concauitate vt a ſpondilibus ibi exiſtentibus tueretur in parte poſteriori, & ei ſubſtenditur inteſtinum rectū tanꝗ culcitra, anterius vero habet veſicam & ſpecialiter quantum ad collum eius, qa in eius collo ſupereminet collum veſicæ, ſed concauitas matricis eſt altior cōcauitate veſicæ, & ipſa quidem occupat ꝙ eſt inter propinquitatem vſqꝫ ad poſtremū meatum vuluæ,

H & eſt directe medio inter dextrum & ſiniſtrum, fuit taliter figurata, quia figura rotūda eſt capaciſsima minorem locum occupans alijs paribus. & ideo ex neceſsitate loci conuenit ei rotunditas aliqua, & nō perfecta, ſed ad quadrangulare, vt inde melior fieret diſtinctio cellularum, de quibus ſtatim.

Quātitas ſequitur quantitatē corporis, quia minor in puellis. maior in adultis, vt de mamillis eſt videre, creſcit deinde, in virginibus minor, & corruptis maior. Nā ſicut per exercitiū coitus virga magnificatur, ita & matrix maior adhuc in ea quæ fœcundat ꝗ in ſterili. maior in menſtruata ꝗ in non menſtruata. & in ſumma maior eſt illa, quæ eſt animalis plurium fœtuum, vt hominis, porci, & hmōi. Habet collum ad interiora tendentē cuius extremitas eſt vulua habens rugas ad modū ſanguiſugarum, & vt dicit Aui. rugā ſuper rugam vt titillatio in ea cōtingat ex introitu virgę, et eius introitus eſt oppoſitus ori matricis extriu-

Titillatio in coitu vnde.

Digitized by Goo

ćis extrinſeco ex quo deglutit ſperma, & in extremitate vuluæ ſunt duæ pelliculæ ſe eleuātes & deprimētes ſupra orificiū, vt prohibeant ingreſſum aeris & rerū extranearum in collo matricis vel veſicæ ſicut pellicula ꝑputij tenetur veretrum. & ideo ab Halyabate vocātur præputia matricis, & quidā velatum ſuperficiatur pāniculo ſubtili hymen dicto qui in corruptiōe virginū frangitur, & ideo exit ſanguis, & ideo poetæ dicunt. hymenea clamant vel vocant. hoc quidem collū quantitatis eſt palmi, aut inter ſex digitos vſq; ad vndecim. Aui. alia litera vſq; ad nouē, & ex iſto ſcis quāta quantitas debet eſſe cāna clyſterijs in matricē imponendi. Diſtinguitur in ſeptem cōcauitates paruas quas cellulas vocant, quarum tres ſunt in dextra, tres in ſiniſtra, & vna in medio in quibus ſperma collectū coagulatur cum ſanguine menſtruo, & ad intra vuluā in parte anteriori ſupra per duos vel tres digitos eſt foramē colli veſicæ, & ideo mulieris vrinę ſm plurimum ſunt turbidæ, quia lauant ſorditiē quę in rugoſitate colli continetur. Et nota ꝙ licet habeat ſeptem cellulas, poteſt nihilominus plus q̃ decē &. xx. fœtus parere, de quo in dubijs. & per cornua intellige additamēta ad quę perueniūt vaſa ſpermatica, & penetrāt per ea, & per ipſa ſic expellitur ſperma in matricē, et ideo ab authoribus dicta ſunt expulſoria. Colligantiam vero habet cum cerebro per neruos vt ſupra, cum hepate per venas ad ea venientes ex ramis venæ portæ, cum mamillis etiam per venas eaſdem aſcēdentes a matrice ad eas. Item & ramos qui oriūtur a vena chyli aſcendentes, & qui oriuntur ſub furcula pectoris cum ſtomacho per neruos & venas, cum pulmone per arterias, & per eaſdem cum corde, & ideo accidit ex malis vaporibus ab eo eleuatis ſyncopis, ſuffocatio apparens, ſtrangulationes, eructationes & hmōi. & tu conſidera. & ligatur matrix dorſo fortiter, & anchis mediantibus ligamentis fortibus, & neruis, & ambabus ſyę. et hæc ligamēta ſunt apud matricem groſſa, & ſicut protenduntur ad ſyam & ad anchā ſubtiliantur, & ſunt ſicut cornua matricis. alligatur veſicę per collum eius. vt dictum eſt, & in inteſtino colon quare ex nocumēto eius accidit q̃nq; dolor. & tu ex his ſcies reddere cauſam multorum accidentium mulieribus euenire conſuetorum, vt ſunt ſuffocatio ſtrāgulatio, & huiuſmodi. de quibus omnibus iā dictum eſt. & dicetur infra ſuis rubricis, & hoc propter colligantiam quando membra illa compatiuntur, & tu conſidera, & clara eſt anatomia matricis.

Prępuitia matrice, quæ.

De ſignis complexionis eius. Rubrica. 2.

Et qm̃ vt dictum eſt intendo diffuſe ac clare de eius diſpoſitionibus & nocumentis tractare, q̃ melius aperiētur ſignis cōplexionis eius ꝓmiſsis hinc prius ſigna complexionem eius demonſtrantia prępona̅tur. licet de alijs membris hæc non fecerim tibi ex ſecundo techni magis notis, qm̃ de cura eius vt dixi plus, q̃ ſollicitus eſſe volo, etiam quia membrum eſt occultum valde propter verecundiam mulieres non ita eius nocumenta detegunt.

Signa quæ eius caliditatē ſignificant habitudo corporis, Paucitas menſtruorum, color eorum, vt cū ſunt rubea, aut citrina, qui color comprehēditur cum ipſa colliguntur ſupra petiam. deinde in vmbra exiccantur, & color niger cum fœtore putrido. quòd ſi erit ſine fœtore frigiditatem ſignificabit. Item piloſitas multa in pectine, coloratio vrinæ, velocitas pulſus, dolor in partibus hepatis, vulnera, aut vlcera in matricæ venientia, exiccatio labiorum mulierum.

Signa quæ eius frigiditatem ſignificant albedo eorum nigredo abſq; fœtore, prolongatio mundificationis. Habitudo mulieris, paucitas menſtruoꝝ, & ſubtilitas eorum, antecesſio coitus plurimi; regiminis frigidi, ſtupor in ſuperioribus matricis, paucitas pilorum in pectine, ſubtilitas eoꝝ, paruitas tincturæ aquę, & corruptio coloris eius. Tenuitatem vero eoꝝ ſignificat multitudo curſus humiditatis & aborſus fœtus cum magnifica. & hęc omnia ſatis clara habentur iſto loco, & etiam inferius.

A De mala complexione matricis. Rubrica. 3.

Mala complexio matricis, aut eſt materialis aut immaterialis. Item aut eſt per eſſentiam, aut per communitatē talis, aut ab hepate, renibus, aut a toto recipiens malam complexionem ab eis.

Signa demonſtratiua malæ complexionis matricis quædam cōia, quędam propria. Exemplum primorum, vt ſunt ſigna ſignificātia defectionem actionis propriæ vt ſicut ſterilitatis, & conceptionis. vnde Senex noſter. Quęcunq; frigidos, & ſpiſſos vteros habent non concipiūt, & q̃cunq; pręhumidos vteros habent nō concipiunt, extinguitur enim in eis genitura. Exemplum ſecundorū. Primo de calidis inflammatio percepta in partibus vuluę, & membris adiacentibus, & cōicantibus illis pruritus punctio, deſiderium, coitus forte valde, priapiſmus, & fortis attractio ſpermatis, & vlcera matricis, & paucitas menſtruoꝝ, quia ipſa conſumpſit aduſtio, & color ipſorū vergens ad rubeum viuidum. aut declinant ad citrinum, aut **B** ad nigrum cum fœtore quæ colligi debent in petia, vt in pręcedenti rubrica, & grauitas odoris eoꝝ, & acutus, & anticipatio temporis eoꝝ. tinctura vrinę, velocitas pulſus, ſiccitas oris vuluę. Adiuuant ad hęc cognoſcendum complexio, habitudo, regimen, & ſigna iam dicta in præcedenti rubrica. nam calida eſt apta facilius in lapſum calidum cadere. Signa frigiditatis ſunt his contraria. Et ſigna humiditatis tenuitas mēſtruorum, curſus humiditatum, aborſus facilius. Et ſiccę ſunt illis cōtraria, & tu cōſidera canones.

Cura ſ materiali oportet ordinare canones. Ex parte dietę. digeſtionis, euacuationis, alterationis, diuerſiōis, Correctionis accidentiū, vt dictum eſt de mala cōplexione renum, veſicæ, & teſtium, Superfluitates enim q̃nque a toto, q̃nq; ab alio particulari membro ad ipſam mittūtur matricē, & pręcipue ab hepate. q̃nq; per paulatinam congeſtionem congregant ob debilitatem matricis, & eſt ſm plurimum propter malam cōplexionem cauſatā, aut **C** propterea debilis facta eſt, quia paſſa eſt longā ægritudinem, aut quia rare texturę exiſtit. Quòd ſi immaterialis fuerit ſola ſufficiunt alterantia, de quibus ſtatim, & quia canones iam dictos perficientia numerabūtur pluries infra, & ingenia multa ex parte miniſtratorum per os ſuperius, aut per inferius ex emplaſtris, ſuffumigijs, ſuppoſitorijs, & clyſterijs. hinc non protendo ſermonē in eis qm̃ nō videtur vtilis. Hic tñ in caſu quo matrix ſit infrigidata non poſtponam peſſarium a Raſi multū commendatum etiam faciēs ad impinguationem. ℞. caſtorei, ſtoracis, euphorbij, oppopanaci, carpobalſami, granorum been, coſti, bdellij, ſpicæ. ana. partes æquales reſoluantur cum vino, & fiat peſſarium noctibus plurimis, & ſumatur in potu omni die de diamarte. Deinde ſuffumigetur cum eis & approximet ſocio. Cōuenietia matrici calida ſunt abrotanum, camedreos, camepitheos, caſtoreum, cyperus, dia martis, prima quinti. Laudanū, maiorana, mentha, myrrha, oleum de ruta, de piperibus, de lilio, de ſtorace, nar**D**dinum. oppopanacum, ſamſucus, ſerpillū, hyſſopus herba, hyſſopus humida, zedoaria, agnus caſtus, adeps anſeris, anatum, aſſa fœtida, calamētum, laurus, melliſſa, mercurialis, olibanum, paſtinaca, roſmarinus, ireos, aniſum, arthemiſia, ariſtolochia, diambra Meſ. ebulus, electarium de geminis cum ſpeciebus ſuis. Meſ. faſianus, gallina, melilotum, pęonia, ſaluia, ruta, triphera magna. Ni. Vnguentum alabaſtrū Ni. hiera Gal. Ex frigidis portulaca, violarū ro. myrtus, cornu capræ, ſuffumigatum, laceque, lentes, malua. Nec mireris ſi pauca frigida inueniuntur, qm̃ raro matris diſtemperatur ad calidū. Quòd ſi iſta non ſufficerent tolle aromatica frigida, aut commiſce ex frigidis cū aromaticis calidis, & compone plus aut minus de eis addendo, vt tuę videbitur neceſsitati opportunum. nā multa frigida alia inuenies infra in ſequentibus rubricis de apoſtematibus calidis eius, aut de deſcenſu eius. & tu ibi.

Peſſes gręcis, latinis peſſus, barbaris autē peſſariū nuncupat. quāq̃ nonnulli hac voce pro vteri clyſterib⁹ cōfuſe admodum abutātur. naſcalia etiam ineptiſsime Gręcos ac Latinos peſſos appellantes.

Et ex maxime nocentibus ſunt acetum, adeps ſalita vel

vetuſtate

vetuſtate acuta anſeris,& gallinę.

De dolore matricis. Rubrica. 4.

FIVNT dolores matricis aut a mala cōplexione, aut
vētoſitate extendēte, aut aggregatione humiditatū in ea
vt accidat ei ſic.& ī inteſtinis de colica, aut ex apoſtema-
te, cancro, vlceribus. Et cōmunicant ei inguina, ilia, cru-
ra, dorſum, pecten, diaphragma, anus, caput, & proprie
mediū ſincipitis, & qñq; poſt ſpatiū permutantur ad an-
chas, & vſq; ad decem menſes, & confirmantur in eis. Et
cura eius patet ex his quæ dicta ſunt de ſuis cauſis in pro-
prijs rubricis.& dicentur.& tu ibi vt precor.

De mala compoſitione matricis & de eius oppi-
latione. Rubrica. 5.

ACCIDIT qñq; matrici oppilatio, quę eſt aut in col-
lo, aut in cōcauo eius, aut in orificijs venarū menſtrualiū,
quę non ſunt in concauo eius, aut in orificijs cotylidonū,
aut in meatibus vaſorū ſpermatis. Et oppilatio in collo
eius contingens, qñq; eſt in orificio exteriori concurrente
vulua, aut in interiori concurrente ore matricis.

CAVSÆ. & cauſa primę talis oppilationis, aut eſt ſo-
liditas panniculi qualis eſt in virginibus, aut res carnoſa
ibi naturaliter procreata apparens vt virga aut apoſtema
durum, aut incarnatio vlceris facta ex inciſione hæmor-
rhoidarum, verrucarū vel claui, & ſm plurium cauſa eſt
carnoſa. Et hic aduerte q aliqñ pellis fœmoris venit ad
cooperiēdum ipſam vuluam faciens oppilationem ne ali-
quo modo ſit ingreſſus virgę in eā.& ego cognoui iuuenē
habentem ſic pellem cooperientē eam, & cū qua iuuenes
coire non poterant ipſa volēte. & quidam chirurgicus &
expertus nomine Nouellus hoc ſciens ei ſcindit pellē ante
vuluam ſtantē, et magnam fecit aperturam, ita vt ingreſſi
ſint plures q centū ſocij. Eius vero quę eſt ad intra cauſa
eſt carnoſa vel pinguedo. Cauſa eius, quæ eſt in orificio
venarum menſtrualium plurimum eſt coartatoria, raro
attenuatoria, rarius carnoſa. Et eius quæ eſt in meatu va-
ſorum, & orificijs cotylidonum cauſa ſimilis eſt.

SIGNA demōſtratiua & eorum quędam cōia, quædā
propria. Cōia dicuntur, quia abſolute omnis talis, quæ
eſt factiua ſterilitatis, aut difficilis partus eſt cōe ſignum.
vñ ſi eſt fortis oppilatio eſt cauſa ſterilitatis, ſi debilis diſ-
ficilis impregnationis & partus. Propria quę eſt ī orificio
interiori cognitio habetur, quia mulier eſt ſterilis & ſteri-
litatis nulla alia cauſa ibi cōprehenditur. de quibus infra
ſua rubrica. eſt itaq; hæc oppilatio multum occulta. cōſi-
dera. Neq; aliud ſignū inueni efficax niſi hoc. de quo etiā
infra de mola. & eſt q obſtetrix imponat digitum ſuum
longum in vuluā mulieris q ſi inueniet duritiem coartā-
tem meatum tunc ibi erit oppilatio, & ſi erit ſine dolore
erit carnoſa, ſi cū dolore apoſtemoſa, & ęſtate ꝓlongatur,
& hyeme abbreuiatur. Quòd ſi non inueniet oppilationē
aliquam erit in orificio interiori, & quę eſt carnoſa digiti
impoſitione comprehenditur, & in coitu eſt dolor.

Signa eius quæ eſt in orificijs venarum menſtrualium
ſunt retentio, & priuatio menſtruorum cum ſignis domi-
nij humoris groſsi, & viſcoſi.

Signa ſi ſit in cōcauo, et meatu vaſorū ſpermatis accidit
matricis ſuffocatio niſi aliquod accidat illam impediens.

Signa ſi fuerit in orificijs cotylidonum tūc accidit poſt
impregnationem aborſus velox deficiēte ſanguine nutri-
tiuo fœtui. hic tamen aliquando ex totius cōitate contin-
git. quia corpus ipſum tenue, & ſiccū ſit vt infra in apho.
in fine capituli.& tu ibi.

PROGNOSTICA quia vt dictum eſt impregnatio-
nem prohibet, & alia facit nocumenta, de quibus in ſe-
quenti rubrica.

CVRA eius, quæ eſt in orificio extrinſeco facilis eſt.
vnde ſi fuerit carnoſa duæ ſunt intētiones. Vna vt abſcin-
datur caro addita. Altera vt prohibeatur eius generatio.
Completur prima cū inciſione, alia cum cauterio actuali,
vel cum potentiali, aut cum ligatione donec cadat putre-
facta, vt de hæmorrhoidibus dictum eſt. Et modus iſte eſt
E chirurgicus. Ideo per magiſtrū diſponatur patiens ſm ſi-
tum conuenientē. Deinde vtatur poſt inciſionem ſtypti-
cis conſtrictiuis poſt autē alias operationes eis quæ debēt
ſm artem quę ipſi relinquo. Et ex his completur ſecunda
intentio, & in ipſa corroſiua prærogatiuam habent.

Quòd ſi fuerit pāniculoſa duę ſunt intētiones. Apertio. ſ.
& aperturæ cōſeruatio. Primus cōpletur cum inciſione,
vt dictū eſt. Secundus cū interpoſitione pilę ex lana infu-
ſa in oleo, & vino & adminiſtratione conſolidantiū ſcilli-
ram ex ſtypticis conſolidantibus, & cicatrizantibus.

In ea quæ eſt in meatu interiori, et eſt carnoſa canones.
Primus eſt eius remotio cum lycinijs ex rebus corroſiuis.

Quòd ſi id conſequi non potes vade ad ſecūdum, & eſt
eius remotio cū inſtrumento. Et in hac operatione ſis cau-
tus ne lædatur matrix ipſa, qm̄ tunc ſequeretur ſpaſmus,
aut cuzez, vt in veſica, fiat itaque inciſio paulatine, & in
pauca quantitate. Tertius inciſionis regimen, vnde poſt
ipſam impone vt ſupra lanā infuſam in oleo, & vino pon-
F tico. Secundo impone cum naſtali vnguenta conſolidan-
tia. de quibus in de teneſmo & ſint actu calida, & a frigo-
re tueatur omnino. Quartus eſt accidētium correctio vt
eſt dolor qui ſedari debet cum medicinis ſedantibus do-
lorem in teneſmo. de quibus ſupra & tu ibi.

In ea q eſt in orificio interiori ſi carnoſa fuerit nō opor-
tet laborare quoniam eius cura eſt impoſsibilis.

In ea quę eſt in orificijs venarum menſtrualium, & va-
ſorū cotylidonū. Si coartatoria fuerit procedatur cū aperi-
tiuis ſubtiliatiuis, & hmōi. vt in cura retētionis mēſtruo-
rum dicetur. Quòd ſi fuerit carnoſa cura eſt impoſsibilis. Si
vero attenuatoria, vt accidit in extenuatis, & cōſumptis
cura eſt humectatio totius & partiū inferiorū cū balneis,
ſeſsionibus in eis, vnctionibus humectatiuis & hmōi. Et
ex appropriatis ſunt medullæ laudatæ, & oleum de lilio.

Itē apoſtemoſa autem procedatur cū mollificātibus re-
ſoluentibus temperatis in modū enchatiſmatis approxi-
matis, cum iniectionibus, vnguentis, ſuppoſitorijs, aquæ
G omnino chirurgico relinquenda ſunt.

Enchatiſma græci inſeſſum, aut īſeſsio nē latini, ſeſsionem vero recētiores appellant.

CVRA autem hæmorrhoidarum mori & aliorū ha-
beatur pro nunc ex dictis ſupra in rubricis proprijs. & tu
ibi. Poſtremo pro nūc tū ſcito q in oppilationibus ma-
tricis hæc ſunt valentia etiā quædam a ꝓprietate. Althęa
trita cū adipe anatis, et gūmi albo tim ſupponitur, amyg-
dalę amaræ, aniſum, abrotanū, Bdellium ſuppoſitū aperit
mundificat, & prouocat, Crocus, ebolus, ſeſsio in eius de-
coctione. Et ſimiliter fœnugræcum, camepitheos, gallia,
maiorana, & oleum eius calefaciendo, & ſubtiliando, ma
tricaria, ſeſsio in decoctione eius aut ſupponitur. Myrrha
lenit eius coartationes & dilatat. Auic. ſuffumigatur oleū
de cherua, oleū nardinum, de narciſco, petroſelinū, por-
rum, ruta, ſtorax, vrtica, & ſemen eius cum rob bibitum,
& eſt ſatis forte in aperiendo. Vſneæ, ſeſsio in decoctione
eius, ireos decoctio, ex his itaq; cōpone ſyrupos, cōfectio-
nes emplaſtra, ſuffumigia, decoctiōes, ſeſsiones, peſſaria,
clyſteria, et hmōi. vt libebit. tu tū de retentione mēſtruo-
H rum multa compoſita huic propoſito inuenies, & tu ibi.

De menſtruis, & retentione ipſorum. Rubrica. 6.

QVONIAM mulieres tum quia ex parte cōplexionis
earum, tum quia frigidæ, & humidæ ſunt creatæ, ſunt de-
biles multiplicantes multas ſuperfluitates. quare etiam
in ocio viuunt, ac inordinatum regimen habent propter
paruitatem diſtinctionis earum. voluit natura eius proui
dere ordinando euacuationem in eis ſuperflui ſanguinis
per venas matricis venientem. vt in principio capituli.
omniq; menſe factum, qui & inde menſtrualis dictus eſt.
vel a mene, quód eſt luna eo q ſingulis lunationibus ſm
plurimum eueniat.

Propter quod ſciendū q mulieres ſane diſcurrentes cū
ſanitate pro latitudine ſuæ vitæ debent habere hunc flu-
xum inchoātes ſm plurimū in anno quartodecimo, quo
tempore ſunt cōpletæ factæ viri potentes, & virtus forti-
ficata magis, nec tanta humiditas tranſit in augmentum

ſicut in annis pręcedentibus, & hoc tēpore incipit cōceptio ſm plurimum & dicitur vtrobiq; ſm plurimum, qa ante iſtud tempus inueniuntur puellę completæ iā factæ viri potentes habentes menſtrua. vnde qñq; reperitur ta-

Miraculū

lis annorum duodecim qñq; vndecim. Et quidam vt Marſilius patauus vidit puellam papię annorum nouem imprægnatam. ſed hæc ſunt raro. & cita eorum apparitio naturalis ſignum eſt breuitatis vitæ, quia ſignificat venire cito ad cōplementum, tarda autem econuerſo. Terminaturq; ſm plurimum hic fluxus in anno. xlv. vel circa vſq; ad quinquageſimū, quo tempore deſinunt mulieres cōcipere. licet aliquę tranſeant hunc terminum, ſed raro. & in aliquibus ante ipſum deficit vt in trigeſimoſecūdo, & intra ipſum & quadrageſimū & quadrageſimumquintum, ad quā varietatem facit naturalis cōpoſitio, & habitudo corporis, vt quia macra, & extenuata citius, pinguis plethorica tardius. Item citius melancholica, ita q; cōplexio etiam conſideranda eſt. nā frigidæ plus abūdant, & calidę minus. & tu cauſas ſpeculare, & quod dictum eſt dicetur merito curſus naturalis, nam propter cauſam pręter naturam retinentur. vt ſtatim. Iſte itaq; fluxus naturaliter ſe habens debet apparere in nouilunio, vt de triginta in triginta. quòd ſi apparuerit ſupra. xxxiiij. vel. xxxv. vel circa vel infra, vt & in. xxvij. &. xxv. eſt non naturalis Auic. tamen dixit. & menſuratio æqualis menſtruationis eſt, vt mēſtruetur omni mēſe vſq; ad triginta dies nō nominās, ſed ſolūmodo numerum dierū, & de hoc in dubijs. Fluūt itaq; mēſtrua ſm ætates lunæ puellis in prima quadra, iuuenculis in ſecunda magis, prouectis in tertia, ſenioribus vero in vltima. vnde metrificatur.

Luna vetus veteres, iuuenes noua luna requirit.

Ars naturā imitaſ.

Ex quo inſertur correlarie q; cum ars naturam imiteſ, q; iuuenes in noua luna, quia in nouilunio phlebotomari debēt, veteres vero in antiqua, quia in cōiunctiōe. Et hic ſcito q; hermaphrodita menſtruis caret, quia conceptioni minime aptus, & cauſam ſpeculare. Sed quia de mēſtruo ipſo facta eſt mentio, videtur rationale vt aperiatur eius

Menſtruū quid.

eſſentia. vnde ſic deſcribatur. menſtruum eſt naturalis & conſueta purgatio ſanguinis in muliere a matrice proue-

Menſtrui miranda.

niens, & dicitur menſtruum quaſi monſtruū. Nam vt ex Ariſtotele allegatur mirabiles habet proprietates, nā fruges ex eo tactę non germinant, frondes non pullulant, lapides frangit, canes in rabiem conuertit, bitumen iudaicum ſola eius virtus euellit. Apud vero noſtras dominas menſtrua dicunſ flores, qm̄ ſicut arbores non fructificant ſine floribus, ita nec mulier ſine menſtruis. Huius autem menſtrui generatio iam ex dictis apparuit. natura enim grauata ex multitudine multarum ſuperfluitatum in muliere, & propter ocium & alia, vt ſupra tentat eas a ſe expellere cum ſanguine etiam ſuperfluo ſic in eis multiplicato per venas matricis, vt ſupra. & ſic eum per eam expellit. Sed non eſt arbitrādum q; ille ſanguis ſit omnino ſm omnes partes ſuas inutilis, immo plures vtiles partes habet. nā primo cum retinentur tēpore conceptionis vna eius pars tranſit in generationē membrorum principalium. Secunda vadit ad generationē carnis replētis vacuitates & iſtę duæ partes inueniūtur in omnibus animalibus generantibus ex ꝓpagatione. Tertia in nutricatione fœtus, & hęc tertia in eiſdem, vt in vitello oui apparet. Quarta in lac conuertitur tēpore neceſsitatis in mamillis. Quinta cum fœtu extra pellitur. Totus autē ſanguis qui ſic omni menſe expellitur menſtruus dictus ſolum in humana reperitur ſpecie. In brutis autē & auibus in pullos, pluma, cornua, pedes, et hmōi cōuertitur, & hoc quia ſpecies humana plus iſtis abundat ſuperfluitatibus cęteris reſpectu ſuę molis. Et hic tn̄ ſanguis cum intemperata qualitate quantitate & tempore fluit ſm conſuetudinem ſuā naturalem cauſa eſt ſanitatis mulierum & mūdificationis corporis earum ab omni nocumento, & facit eas acquirere caſtitatem, paucitatem deſyderij coitus. Et retētio cauſa eſt multorum nocumentorum, vnde videmus q; mulieres

A cū in eis incipiunt menſtrua deficere, incipiunt in eis nouæ diſpoſi. iō. s malę ex parte membrorum cōicantium matrici. ſpecialiter ex parte ſtomachi, & capitis. vnde ſtant cōtinue vel quaſi lętę in capite & ortis ab eo. Similiter ex parte ſtomachi indiſpoſitæ. Vnde Aui. Retētiones autem menſtruorum & paucitates eorum cōmouent in eis ægritudines repletionis & ꝑparāt eas ad aꝑata, & dolores capitis, & reliquorum membrorū, & tenebroſitatē viſus. & perturbationes, & febres, & multiplicātur cum ea repletio vaſorū ſpermatis earum. quare fiunt deſiderantes, nō caſtę, & non ſuſcipientes filium ex imprægnatione ꝓpter corruptionem matricis earum, & ſpermatis ipſius, & perducit cū eo rem ad ꝑfocationem matricis, & ſtricturā anhelitus, & retentionem eius, & pulſum cordis, & ſyncopim & ſingultum, & qñq; moritur & accidit eius difficultas, & diſtillatio propter oppilationem materierū. Et qñq; accidit ei ſputum ſanguinis & vomitus eius, vt vidi & ꝓprie in virginibus, & fluxus ventris expone hæmorrhoi-

B dalis. Item & fluxus ſanguinis narium materia ad ſuperiora cōuerſa. Et iſtæ ægritudines diuerſificanſ ſm diuerſitatem cōplexionum. In cholerica generantur cholericę. In ſanguinea ſanguineę, & ſic ſuo modo. de phlegmatica, & melancholica & quę dicta ſunt maxime verificantur, qñ ante tempus debitum retinentur de tempore ante dictum. Hęc autē accidentia. & ſi ab Aui. ſint poſita capitulo de iudicijs mēſtruorum, tn̄ quia etiam ab eo ſm partem applicantur, & aperiunſ magis capitulo de accidentibus retentionis eorum ſequendo ipſum cum in hac materia longus eſſe velim ea replicabo. Inquit qñq; accidūt ei cuius menſtrua retinentur ægritudines de quibus eſt ꝑfocatio matricis propter collectionem ſuam, & declinationem ad partē lateris, quia materia eſt aggregata in venis eius in vno latere, quæ eſt multa in eo. Quòd ſi fuerit diſperſa illud non contigiſſet. Et accidunt ei iterum apoſtemata matricis calida, & dura, & aꝑata viſcerū, & ęgritudines in ſtomacho ex debilitate digeſtionis, & caſu ap-

C petitus, & corruptione eius, & nauſea, & ſitis vehemens & mordicatio in ſtomacho, & accidunt ex ea ęgritudines capitis, & neruorū ſicut epilepſia, & paralyſis. Et ex iſto colligitur q; eſt membrū neruoſum cuius oppoſitum in principio capituli ex Aui. allegabatur. & tu conſidera. Et ægritudines pectoris ſicut tuſsis, & malitia anhelitus, & plurimę ex ęgritudinibus hepatis ſicut hydropiſis, & alię & alteranſ ex ea forma, & fit turpis color, & impetigines in faciebus earum. Et accidūt ei iterum difficultates vrinæ, & eius compreſsio, & dolores in alchatim, & collo, & grauat corpus, & extenuat, & ingroſſat, & contriſtat, & adueniunt ei horripilationes, & febres adurentes, & qñq; difficilis fit ſermo propter exiccationem lacertorum linguę ex vapore calido, & fortaſſe cauſa eſt illa grauitas cauſa doloris capitis, & accidunt ei inquietudo & triſtitia ꝓpter vaporem. et qñq; apoſtematur totū corpus eius propter attractionem virulentiæ ſanguinis ad ipſum. Et ſi multum durat hęc retētio perducit qñq; eas ad maniam,

D & melancholiam, & tunc dicunt vulgares q; ſunt dęmoniacę, & tu ſupra de mania, & melācholia. Et qñq; accidit ei in complexione ſua cum retinētur menſtrua qñ eſt fortis creationis, cuius virtus eſt potens ad exercēdam ſuperfluitatem retentam vt aſsimileſ viris, & multiplicentur pili eius, & naſcaſ ei quaſi barba quare frangitur forma eius & ingroſſatur. deinde moritur, & qñq; prouenit ante mortem ad diſpoſitionem cum qua non eſt poſsibile vt prouocentur menſtrua eius, & plurimę iſtarum ſunt ex his quę pariunt plurimum. Cum ergo nō coit cum eis aliquis & recedunt ab eis ſui cōpares retinentur mēſtrua, & remouentur ab eis. O q̄ neceſſariam faciat euacuatio ſanguinis, & acceptio cōceptionis, & acceptio coitus, & accidit eis vt fiat vrina nigra in qua ſit ſedimen virulentū ſicut aqua carnis. et qñq; mingit ſanguinem. hęc ſunt verba Aui. quę voluit te intelligere, vt ſcias quales & quātas paſsiones mulieres incurrunt ſpecialiter nobiles ocioſę ex

retentione

retentione mēſtruorum & dimiſſione generationis filiorum. & ita in experientia certe inuenies ipſis eis temporibus multum paſſionatas.

CAVSÆ proſequendo in rubrica, omnis talis retētio aut eſt naturalis, aut nō naturalis. Naturalis eſt quę fit aut tēpore impregnationis, aut tēpore ſenij. Et hęc non vertit ad ſe curam niſi quis volens ſaluare matrem de fœtu non curaret, quod legi contrariatur dum dicitur non occides. Non naturalis vero de qua principaliter eſt ſermo cauſa eſt aut ex parte virtutis ſumpta. Aut ex parte mēbri ipſius. Aut ex parte humoris. Ex parte quidem virtutis qa debilis facta eſt virtus expulſiua propter malitiam cōplexionis calidæ frigidæ, aut ſiccę, aut calidę, & ſiccæ, vt in febribus, aut ex accidente animi, vt eſt triſtitia & hmōi. Humida quidem magis ad fluxibilitatem facit, & omnis talis malitia poteſt eſſe materialis aut immaterialis. Ex parte vero humoris quadrupliciter. Ex parte quātitatis, qualitatis, ſubſtantię, aut vtriuſq; ſimul. Ex parte quantitatis, aut quia pauca eſt ſanguinis quantitas, quę pcedit ex parte paucitatis cibi, & potus aut qa pauci ſanguinis ſunt generatiui, aut quia virtus reſtauratiua eſt fortis retinens in membris magnam partem ſanguinis, & paucum relaxat in ſuperfluitatē. Quòd ſi multum ſanguinē multiplicabit mulier illum ad locum menſtruorum non propellet natura, ſed per alias euacuat regiones, vt accidit in nimio fluxu ventris, aut in multo ſudore, quēadmodum contingit in vna muliere dicta virago quę ſe fortibus exponit exercitijs, & eſt potens ſuper digeſtionē, & diſtributionē alimēti, & hęc habet anchas ſtrictiores pectoribus, vbi cōiter in alijs reperitur contrariū, aut quia expellitur per fluxū ſanguinis narium, aut hęmorrhoidalē aut quia per lactationē ad ſuperiora diuertitur & hmōi. Ex parte qualitatis, vt quia ſanguis fit nimiū ſiccus factus talis ex vſu cibariorum ſiccorū. Aut propter ſiccitatē aeris. aut eius caliditatem ſuperfluam exiccantem, aut nimis frigidus non currens ex aere frigido, aut pauco motu, aut eo cibo tali factus talis. Ex parte vero ſubſtātiæ, quia nimis groſſus, viſcoſus in ſe vel cōmixtione alterius humoris groſſi cū eo ſua groſſitie ora venarum coartans eſt ſm plurimū. Ex parte vtriuſq; patet. Ex parte vero membri ipſius ſiue inſtrumenti cauſa eſt oppilatio quæ eſt aut a calore exiccante, aut frigore condenſante. & hanc incurrūt dominæ cōiter ex vſu potus aquę frigidę, aut pinguedo ī collo exiſtens, aut apoſtema oppilās, aut cicatrix poſt vlcus facta, aut caro addita, aut tortuoſitas ſupflua colli matricis, aut ppter coanguſtationē colli matricis, aut clauſio orificiorum venarum facta propter caſum vel percuſſionē, aut ſucceſſione aborſus remanēte. ſ. humiditate viſcoſa ī oris venarum qua fœtus eis alligatur. & tu conſidera. Quę dicta ſunt intelligi habent qñ talis eſt per proprietatem, & nō per cōitatem. Nam & cōitate hepatis & qñq; nō veniunt menſtrua, & qñ venæ hepatis ſunt oppilatę maxime, quę ad matricē veniunt. Oppilatione etiā in corpore eius exiſtente qñq; qñ eſt in toto oppilatio. Item ppter pinguedinem zirbi, ſiue myrach, oppilantem viā comprimēdo fortiter, vnde attenuatoria fit oppilatio. Item quādoq; accidit vt ſanguis ad matricē mittatur, et nō inuenit viam. vñ remanet quaſi congelatus, & retro receptus calefit, & per alia loca tranſmittitur vnde, & diuerſæ generantur ægritudines. Quidam hæc omnia reduxerunt in cauſam cōiunctam quę eſt oppilatio. Primitiuā quę eſt regimen ſex rerū non naturalium, vt quia regimen eſt pauci nutrimēti, exiccatiuum, vt miliū, panicum, & hmōi. Antecedente quæ eſt virtus debilis, & hęc conſidera.

Aquę frigidę pot⁹ nocumētū in mulieribus.

SIGNA demonſtratiua ſi propter groſſitiem ſanguinis & frigus erit illic pinguedo multa obturans, corporis mollities, ſomnus grauis, & profundus, albedo coloris, & corporis, viriditas venarū, & erit vrina multa, & egeſtiones phlegmaticæ cum ſudore frigido, & pulſus raritas & vſus rerum frigidarum groſſarum viſcoſarum oppilantiū, et erit ſitis pauca. Et accidit mulieribus grauitas, & ſpecia-

E liter in partibus inferioribus, & aliqñ dolor in collo, & dorſo. Et accidit eis ventris & vrinæ conſtipatio, & aliqñ eſt nigra aliqñ rubea, aliqñ vt lotura carnis. Et recedit appetitus ciborum bonorum, aliqñ etiam malorum, & aliqñ ad malos conuertitur, vt ad lutum, carbones, & huiuſmodi, vt faciunt prægnantes. Item accidit eis dolor capitis, & oculorum. Item non raro deſcendunt humiditates viſcoſę, mucillaginoſæ, quę cauſa ſunt oppilationis, & ſentiūtur frigidę, & mulier ſentit frigiditatem in profundo. Et in ſumma generalia ſigna ex parte vtriuſq; materialis cōplexionis ſunt grauitas ab vmbilico vſq; ad muliebria. Dolor renum, ſpinę, ancharum, coxarum, & in radice, colli, frontis, & oculorum. Et hic aduerte q multis virginibus, & etiā corruptis accidit dolor magnus tempore motus mēſtruorum ſuorum, quę res ex ipſa oppilatione eſt. cuius ſigna ex habitis cognoſces ſi p ſigna prius diligenter diſcurres, & ego plures habui in practica, & infra de clauſura matricis.

F Quòd ſi cauſa fuerit calida tūc mulier erit colorata, cū ſiti, velocitate pulſus, & qñq; febre ſatis intenſa, etiam os matricis erit ſiccum. Et aderit cum hoc caliditas in renibus percepta, & erit vrina tincta & deſiderium ad coitū, quia ſperma augetur, etiā ſanguis mordicās. vnde mulier calida cum ſeneſcit plus luxuriat qñ menſtrua retinētur, quia mordicant. Quòd ſi materia fuerit ſanguinea aderunt ſigna ſanguinis dicta in principio operis, etiā in tempore emiſſionis menſtruorum thromboſum emittit. Quòd ſi cholera, ſentiet cū eis punctiones in profundo, & ardorem, & vrina cholerica, & febris aliqñ cū alijs ſignis choleræ. Quod ſi fuerit propter ſiccitatē, apparebunt ſigna ſiccitatis ex parte extenuatiōis corporis, vacuitate venarum, regimine pręcedente, ex parte cibi, potus, vigiliarū, ieiuni & huiuſmodi. Durities tactus, & huiuſmodi. vt ſupra de mala cōplexione matricis ſicca. & tu ibi. Accidit & mamillarum tumor & inflatio, vt in mola de qua ibi et generatio lactis in eis, vnde Hippo. ſi mulier quę neq; pręgnans eſt, neq; generat vt in fine capituli. & tu pro cōplemento ad eum recurre locum.

G Signa ſi fuerit ppter apoſtema & aliquod tale ſuis ponentur rubricis, ad quas & cætera.

Signa ſi fuerit ex debilitate virtutis tūc natura nullum facit motū tempore motus menſtruorum. Et habitudo corporis quia aut nimis extenuata aut nimis pinguis ad eam facit, vt dictū eſt. Tu tñ nota q qñ volueris certificari de humore qui eſt in cauſa fac vt tēpore mēſtrui illud modicum quod colligitur ſuper petiā exiccetur in vmbra. deinde aſpiciatur color eius, q ſi fuerit rubeus etc. ſanguis. ſi citrinus cholericus. & ita de alijs, vt ſæpe.

PROGNOSTICA his quibus ſępe accidit menſtruorum retentio accidunt mala multa & defectus vt ſubuerſio nimis mala, & rigor, & fortes eis fiunt paſſiones melācholicæ. Et parat corpus ad hydropem, ad tumorem pedum, & phthiſim, ſuffocationē matricis, apoſtema in ea & in viſceribus. Et ad ægritudines malas ſtomachi vt ad

H debilitatem digeſtiuæ corruptionem, ſiue ablationē appetitus, Ad epilepſiā, difficultatem anhelitus, Ad turpē colorem faciei & totius, Ad ſyncopim frequentem. Ad morpheam, impetiginem, pannum, lepram, vētoſitatem in matrice, & in quibuſdam finaliter mors ſubſequitur, et aliqbus accidit arthritica, ſiue podagra, licet ſit raro. Tu itaq; mi Sigiſmunde conſidera.

CVRA Canones. Primus. quia medicus debet eſſe diligens, ac ſolers in remouendo retentionem mēſtruorum quoniam ex ipſis ſic retentis, vt ſupra quaſi infinita mala fiunt. vnde in mora eſt periculum. vnde ſi bene notaſti in ſumma nocent mēbris animalibus, naturalibus, ſpiritualibus, & inferioribus.

Secundus eſt ordinatio diætæ, quæ ordinetur ad contrarium cauſę, vt verbi gratia. ſi ex virtutis debilitate fuerit propter malam complexionē calidam aut frigidā &c. Inſtandum eſt cum contrario calido, aut frigido ex parte

cibi

Digitized by Google

cibi & potus. de quibus ad plenum tertio tracta. ꝙ ſi fuerit immaterialis tunc ſequitur.

Tertius qui eſt alteratio, & tu habuiſti ſupra alterantia calida, & frigida cōuenientia. Item & iuuantia matrici, et nocentia in tertia & quarta rubrica pręſentis capituli. & tu ibi. ꝙ ſi fuerit materialis ſuccedat.

Quartus canō qui eſt digō materiæ. quę autē apta ſunt materias illas digerere habes quarto tractatu. & tu ibi.

Quintus eſt euacuatio & pro euacuatiuis recurre allegato loco. ſortificata vero virtute cū iam dictis ſequetur menſtruorum prouocatio.

Quòd ſi non tunc vade ad ſextum & prouocantia per ſuperius aut per inferius applicabis, vt ſtatim dicetur. Et anteq̄ ad antidota veniā quędam ſeriose vt conſueui ex ſimplicibus & compoſitis hic deſcribā noſtro vtilia propoſito ipſa mēſtrua prouocātia. & ſunt abſynthium cum melle ſuppoſitum vel per os ſumptum. Acetoſa, acorus, agaricus & eſt medicina ꝓpria. Agnus caſtus bibitus, vel ſuppoſitus, alliū, aloe, amaracū, ameos, amygdalæ amare, naſcale ex eis, amoniacum, anethū, aniſum, apium, abrotanū, arthemiſia, & eſt ei propria, aſſa, bethonica, butormariæ, radix eius ſuppoſita, calamētum, calamus aromaticus, camedreos, camepitheos, camomilla, cātarides naſtalibus impoſite, capparus, capillus ve. caſtoreum, caulis naſtale, & eius decoctio ſumpta, centaurea, cepę, cerfoliū cicera rubea ſpecialiter, cinnamomum, cupreſſus, cyperi cucumer agreſtis, daucus, diacalamentum Meſ. diatrionpipereon Nic. diapraſiium Ni. & ipſa educit & ad ordinē reuocat, endiuia, enula, eupatorium, faſeoli, & p̄cipue ru. parui quibus vtuntur dominæ, ficus ſicca, galbanum, gallia, gallitricū, andachoca, cuſcutæ, lacca, lactuca agreſtis, lapatium, laurus, laudanum, lentes. et Aui. in fine & de lēte dicit ꝙ lens ſylueſtris educit ſanguinē, leuiſticus, lilium lupini, maiorana, malua, marrubium, meliſſa, mēthaſtrū, matricaria, mercurialis & maxime ſumpta, myrrhā, naſturcium, ouum anatis, oppopanacū, origanum, ozimū, papauer ru. & hic conſidera qm̄ ſtypticum eſt, paſtinaca, pæonia, petroſyllium, paucedanū, pilul. de ſerapino Meſ. pilulæ fœtidæ, pil. viatici de pluria, politricum, porrum, pullegium, raphanus, roſmarinus, rubea tinctorum, & eſt fortis, ruta, ſambucus, ſaluia, ſaturegia, ſauina, & eſt fortis ſerapinum, Senecion, ſerpillum, ſiſeleos, ſynapis, ſiſamus, eius infuſio fortis eſt in prouocando menſtrua. Aui. ſcammonea, ſparagus, ſquilla, ſpica, ſquinantum, theriaca magna Nic. triphera magna, & maxime ſumpta cum oleo amygdalarū amararū, trochiſci de myrrha, vrtica, vſneæ in aqua eius ſedere, ireos, iringus, hypericō, hyſſopus herba, hyſſopus humida, & ſuppoſita. Nec mireris ſi fui longus in narratione, qm̄ cum omnibus his aliqñ eſt difficile prouocare etiam cū dicendis vt experientia vidi, & ideo vt non deficias in remedijs hinc &c. Pro complemento canonis iſtius nota alios canones. Primus, ꝙ a leuioribus incipiēdum eſt, deinde procedendū eſt ad media, deinde ad fortia & eſt canon Raſis in diuiſionibus qui conſuetus eſt remedijs fortibus ſtatim vti, vt in nono Almanſ. Secundus. ꝙ talia approximentur per tēpus parum ante tēpus ſolitum menſtruationis vt per tres vel quatuor dies.

Naſcale barbaris, peſſus doctionibus (vt iam annotauimus) vocitatur.

Tertius. ꝙ abſolute debet medicus vt poteſt expectare auxilium ſupercęleſte, vnde in oppoſitione lunæ, vel eius coniunctione hęc rationabiliter maiorem debent habere efficaciam. Quartus anteq̄ ponantur fortia prouocantia quæ ſunt ex rebus euacuantibus vt ſunt gūmi, ſcammonea, & agaricus, prius adminiſtrentur digeſtiua illarū humiditatum impedientium cū calefactis, ſubtiliātibus, inciſiuis & hmōi. de quibus ad plenum actū eſt & dicetur.

Lunæ oppoſitio, vel cōiūctio a medico ī mēſtruorū curatiōe vltra alia expectanda.

Quintus ꝙ qñ adminiſtrantur talia prouocantia mulieres ſtent cum pedibus in aqua calida vt materia faciliter inferius trahatur. Sextus. ꝙ ante impoſitionē collyriorū prius mulier recipiat fumū ex balneo aut ſuffumigio, vt inde poroſitates aperiātur, & poſsit deinde virtus collyriorum melius penetrare. hæc itaq; ſunt poſita quantū ad

A ea quæ ex medicinis prouocāt, quod dicitur ꝓpter phlebotomiam, & alia quæ ſunt menſtruorū prouocantia, de quibus ſtātim. Et ex maxime prouocantibus menſtrua eſt phlebotomia quæ ponitur vicaria menſtruorū. ipſa. n. fortificat mouet ſanguinem ad menſtrua. Auic. Et de illis quæ faciūt illud eſt phlebotomia de ſaphena & venę quæ eſt poſt cauiculam, & phlebotomia venę geniculi, curuaturæ eſt fortior ea ꝓpter maiorē propinquitatem eius ad matricē. Quarta primi de phlebotomia. Et ex eis eſt vena curuaturæ poplitis, qm̄ tantum efficit q̄tum eſt ſaphena in prouocatione menſtruorum. Item prouocāt ventoſæ ſuper calcaneum, & ſuper muſculos cruris poſitæ, & propriæ in pinguibus. Item & poſitæ ſuper curuaturam poplitis, in Almanſ. ventoſæ fœmori ſunt ſuperponendę.

Phlebotomia menſtruorū vicaria.

Item conferunt ligationes fortes, & doloroſæ aſsiduatæ pluribus diebus, factæ circa coxas, & tibias vt tribus, aut quatuor diebus, deinde adminiſtrare ex ſubtiliantibus ſanguinem et ꝓuocantibus cuiuſmodi ſunt calamentū, et

B hmōi. de quibus ſupra. & infra dicetur. Itē & phlebotomia aut ventoſatio cū ſcarificatione. hæc. n. ſanguinem ad inferiora conuertunt. Et de phlebotomia hic nota canones. Primus, & eſt Gordonij ꝙ particularibus conſentiētibus propter cauſam antecedentem fiat phlebotomia de baſilica, deinde propter coniunctā fiat ſi virtus tolerat de vtraq; ſaphena, qui canon hic conſiderandus, & eſt viatici. inq̄t. phlebotomemus in vena media donec cauſa mēſtruorum maior. ſ. antecedens erit ablata, deinde incipiēdum a phlebotomia venæ quæ dicitur ſaphena. ſed huic aduerſatur Raſ. in diuiſiōibus. inquit. & phlebotomia ex manu abſcindit menſtrua. conſidera. Secundus, ꝙ phlebotomia in prouocatione menſtruorū primo fiat modica propter oppreſsionē virtutis. Secundo poteſt fieri fortis & multa fortificata virtute iā. Quòd ſi tertio fieri oportebit fiat debilis. Tertius. ꝙ phlebotomia ſaphenæ plus debilitat q̄ phlebotomia venarum brachij, aut manus, et ideo ſi de brachio. ℥. vi. extrahes de ſaphena ſufficiūt quinque, & pauciores, & ideo hic laudo illos qui in prouocatione menſtruorum faciunt phlebotomiam de vtraq; ſaphena accipiendo de vena quaq; ꝙ eis videtur, ſic enim videtur virtutem ſm totum minus debilitari. Quartus. & eſt ſicut notabile ꝙ fortius prouocat phlebotomia reiterata. vt verbi gratia hodie fiat de vena ſaphena, & cras de alia. interim faciendo diuerſiones cum ligaturis, vētoſis poſitis inter coxas, & crura, & hunc modum laudauerunt plures quibus maxime aſſentio. Sed ſcito ꝙ hæ phlebotomiæ non ſic faciliter fieri poſſunt propter inobediētiam dominarum ex timore habito. Et ideo oportet vt medicus ſua prudentia excurrat. Et hic nota ꝙ vt plurimum medici immediate tranſeunt ad phlebotomiā, ſed bene conſidera, qm̄ aliqñ prius vt plurimum præponēdæ ſunt digeſtiones, euacuationes, & hmōi. Vtrum autem ſemper ſit neceſſaria phlebotomia in prouocatione menſtrorum patet conſideranti cauſas, qm̄ in aliquibus ſic, in aliquibus nō. vnde in qua eſt paucitas ſanguinis non cō-

C

Sāguinis pondus in phlebotomia menſtruorū.

D petit. Item vbi fuerint retēta ex nimio fluxu hæmorrhoidali aut nimio fluxu ventris & ſic de alijs, & tu cōſidera, per phlebotomiam autem ſanguis ad inferiora mouetur, & ad eam partem diuertitur, & in eius motu etiā fit deoppilatio, & ideo ſupra de oppilatiōe hepatis, & de ictericia dicebatur phlebotomiā ſemper competere alijs non contradicentibus. Ex his itaq; omnibus habuiſti quomodo mēſtrua, & cum quibus poſſunt prouocari. Reſtat autem vt modos & diuerſa ſubiungamus ingenia quibus & cum ſimplicibus et cum compoſitis prouocantur, reddendo ſingulis cauſis ſingulos modos, & canones.

CVRA. Expedito de retētione eorum ex parte debilitatis virtutis venio ad ſecundū membrum quod fuit ex parte humorū ſumptum. Vnde ſi ex eius paucitate contigerit quæ paucitas eſt ex parte cibi pauci intende reſtaurationi & nutritioni membrorū ex parte ciborum & potuum generātium bonum ſanguinem, & multū. vt ſupra de ſpermate.

de ſpermate, & tertio trac. & quinto poſt quę facies phlebotomiam, & adminiſtrabis ſanguinem mouentia ad inferiora ex prouocantibus ſimplicibus dictis & compoſitis dicendis. vt infra docebitur. Quòd ſi fuerit ex fortitudine retentiuæ operare cum phlebotomia, & cæteris, vt iam dictum eſt. Vbi vero fuerit conuerſio ſanguinis, & eius euacuatio per alias regiones, tunc oportet diuertere, & trahere cum phlebotomia ſaphenarũ cum prouocãtibus menſtrua, & maxime eo tempore quo mulier nõ erit debilitata ex euacuatiõe habita. vnde ſicut ſoluere ſuper ſolutionem timoroſum eſt, ita phlebotomare ſuper euacuationem ſanguinis eſt timoroſum, de quo quinto capitulo. de fluxu ſanguinis narium. & tu ibi. Tu itaq; cũ tua prudẽtia operare. De lactantibus autẽ dicendum ꝙ ſi non nocuerit, non eſt modus, & in virginibus ſimiliter agendum. Nã vbi non eſt indigẽtia non eſt laborandũ. Quòd ſi fuerit ex parte qualitatis te oppone cum his, quæ eã remouent, quod facile facies nec in his oportet morari, qm̃ facilia ſunt. In ea quæ eſt ex parte ſubſtantiæ dixtã prius ordina cũ cibis ſubtiliatiuis, aperitiuis, & potibus & digeſtiuis. deinde euacuabis. deinde phlebotoma. deĩde adminiſtra ex dicendis per ſuperius & inferius, quæ ſanguinem prouocant calefaciendo, ſubtiliando, & incidendo & huiuſmodi. Si ex vtriſque cura nota eſt ex cura ſimplicium iam poſita.

Cvra in facta propter membrum ipſum eſt diuerſa ſm̃ cauſarum diuerſitatẽ. Vnde ſi fuerit ex calore aut frigore adminiſtra calefacientia, & infrigidãtia intus, & extra ex notis ex ſupra poſitis de iuuantibus matrici, & in cauſa calida ſi expedit fac phlebotomiã. in cauſa autẽ frigida etiam conuenire videtur mouẽdo ſanguinem & trahendo. vnde ſequitur deoppilatio, vt dictũ eſt. Quòd ſi fuerit ex pinguedine oppilante ſtude macrefactiõi, extenuationi corporis cum cibis ſiccis, pauci nutrimẽti, ſubtiliatiuis, inciſiuis, extenuatiuis, cum frequenti exercitio & hmõi. Item adminiſtra peſſaria, clyſteria ſubtiliatiua, inciſiua, et aperitiua. Si ex apoſtemate cura eſt cura apãtis de qua infra ſua rubrica. Si ex cicatrice cura eſt quaſi impoſsibilis quã dimitto chirurgicis. Cõſimiliter ſi fuerit ex carne addita. nam cura eſt remotio eius tamen chirurgicis relinquẽda. Si propter tortuoſitatẽ nimiam naturalem curæ eſt impoſsibilis. Si propter clauſionem orificiorum venarum cura eſt apertio cũ digeſtiuis ſolutiuis phlebotomia prouocatione cum prouocãtibus calefactiuis, ſubtiliatiuis, inciſiuis, vt dicetur in quibus omnibus oportet medicum habere ſingularem prudẽtiam. Et ſic ſatisfacies etiam qñ caſu, vel percuſsione, vel aborſus ſucceſsione retinẽtur. Nam cum ſanguis infrigidatur, ingroſſatur, & oppilat, & ideo balnea, ſuffumigia, & hmõi calida ſubtiliatiua ſunt maxime conferentia. Quòd ſi fuerit cõitate hepatis, & venarũ eius, quia ſint oppilatæ recurre ad ea, quæ de oppilatione hepatis ſcripta ſunt. Quòd ſi propter pinguedinẽ zirbi aut myrach introducatur macies cum regimine macrefaciẽti. ſtude itaq; in remotione cauſæ quæ ex dictis ſatis aperta ſunt meo iudicio.

Poſtremo reſtat vt ingenia ſcribã cum ſuis particularibus remedijs, q̃ ex authoribus magna ex parte excerpſi decem & octo ingenia ab authoribus poſita inueni quibus in hoc accidenti dominabus ſuccurritur. Primum eſt ex parte potionum. Secũdum ex parte electariorum. Tertium pilularum. Quartum trochiſcoꝝ. Quintum puluerũ. Sextum theriacaꝝ. Septimum tripherarũ. Octauũ ſuffumigiorum. Nonum balneorũ, ſiue lotionum tibiaꝝ. Decimũ ſuppoſitoriorum. Vndecimum fomẽtationum. Duodecimum ſacculoꝝ. Tertiumdecimum vnctionum. Quartumdecimũ emplaſtrorum. Quintumdecimũ ſternutationum. Decimumſextũ ligaturarum. Decimũſeptimum ventoſarũ. Decimũoctauum phlebotomiæ. Et expediẽdo me de vno quoq; eorum exemplificabo a potionibus initium faciens, valet ſyru. de radicibus vſualis, & omnis alius apitiuus ſpecialiter cõfectus ex rebus maxi-

E me prouocantibus ex iam numeratis. vt eſt ſy. de calamẽto. ſed nota ꝙ tua intereſt ſemper cõſiderare ſi adeſt mala cõplexio calida, quia oportet moderare. Syrupus ad idẽ expertus in cauſa frigida, & coartatoria. ℞. calamenti domeſtici, & ſylueſtris. pulegij, radicis enulæ cãpanæ, ireos, matricarię, radicis iuniperi, hypericon. añ. M. i. rubeæ tinctorum, nigellæ, zedoariæ, doronici, dauci, polij, praſsij, ſquinanti, ana. ℥. iiij. coque omnia in lib. vi. aquæ, & bulliant ad conſumptionem medietatis & coaduna vtraque calamẽta, & adde lib. ij. coque & initio decoctionis mitte ſpicæ, caſsiæ ligneæ, aſſari, garyophyllorum, maſticis. ana. ʒ. i. & ſit ſubtiliter puluerizata in panno lineo poſita ad bulliendum, & addantur. ℥. iij. aceti ſquillitici, ſi nõ ſit ꝙ prohibeat eum. doſis eſt. ʒ. ij. I aurora cum aqua matricariæ. Alius & eſt Gentilis. ℞. calamenti, ſtœcados, petroſyllini, ſauinę, praſsij, camedreos, camepitheos, polij. ana. ʒ. iij. matricariæ, aniſi, apij, ameos, dauci, ſquinanti, eupatorij, cuſcutæ. ana. ʒ. ij. caſsiæ. ariſtolochiæ lon. gentianæ, **F** baccarum lauri. ana. ʒ. i. ſ. coquantur & colentur, & cum zucch. fiat ſyr. doſ. ℥. i. ſ. mane & ſero ante cœnã per duas horas cum aqua matricariæ. Item valet deco. faſeolorum ru. & eſt vſuale. Itẽ aqua decoctionis cicerũ ru. decoctorum cum radice apij, calamenti, & hmõi & eſt vſuale. Et ex his exẽplis videbis quomodo cum paucioribus et pluribus facere potes potiones fortiores minus fortes & mediocres. tu itaq; cõpone. Sed nota ꝙ pilulæ euacuatiuæ, & menſtrua ꝓuocantes ſunt dandæ immediate poſt exhibitionem iſtarum potionũ aliquibus diebus ſic datis. vt ſunt pilulę de ſerapino fœtidæ & de iera Gal. & alias potes ꝑ te conficere ex datis addendo agaricũ, & aloem, aut ſcammoneã, vt videbitur expedire. Sicq; ſuo modo ex datis ſyrupos confice, electaria & confectiones, & iam dictum eſt ſupra diacalamentum Meſ. & diapraſsium Nic. potenter valere, quorum exempla confice, ſed cõſulo expertis vtere. Trochiſci de myrrha ſunt maxime commẽdati. ipſi enim per ſuperius dantur, ſed trochiſci de gallia **G** muſcata valẽt cum eorum ſuffumigio, & tu confice cum myrrha, oppopanaco, gallia, calamento, ſauina, & huiuſmodi alios vt apparebit. Nam ex tot ſimplicibus multa potes cõficere cõpoſita. Pulueres vero multos habes ex ſimplicibus datis quos ſimplices aut compoſitos dabis. verbi gratia. puluis rubeæ tinctorum cum decoctione faſeolorũ eſt efficax, & vſuale. puluis ſauinę & ariſtolochiæ ro. datus cum aqua decoctionis cicerum ru. &c. Theriaca magna Ni. cum vino decoc. artemiſiæ, aut calamenti, aut ſauinę, aut cinnamomi, garyophyllorũ & hmõi. Ex tripheris, triphera magna Ni. cum vino decoc. artemiſię & eſt efficax, & nota ꝙ quæ dantur per os debent eſſe liquida ne moram in ſtomacho contrahant, & citius ad matricem deſcẽdant. Suffumigium quoq; facere ſiccũ, vt cum ambra, galbano, bdellio, oppopanaco, gallia muſcata, myrrha, & hmõi. Item humidum decoc. rerum prouocãtium quę ſunt herbę, radices, & hmõi. vt ſupra. Et hic nota ꝙ vas debet ꝑparari taliter ꝙ fumus veniat directe ad **H** os matricis per cannulam muliere ſedente ſuper ſedem.

Quòd ſi ex certa cauſa ſic ſtare non poſſet fac fomentationem cum ſpongijs poſitis in aqua decoctionis, & appoſitis vuluę, & ſint hęc omnia ita calida q̃ calida ſufficere poteſt ipſa mulier, & nota ꝙ cum ſuffumigabis mulierẽ, & pręcipue cum aromaticis, ita circũquaq; obtura vt odor non egrediatur, & ad caput perueniat: qm̃ inducunt capitis grauedinem, iuxta illud Hip. apho. Suffitus aromatum muliebria ducit, ſępius vero & ad alia vtilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatem. & ideo in caſu melior eſt vt ad nares teneant aliquod fœtidum. Balnea qñq; ex ſimplicibus prędictis, & fac mulierẽ ſedere vſq; ad vmbilicum. nam conſueuerunt hęc balnea mirabiliter proficere. ideo eo tempore quo ſtabit in balneo da ex ſyrupis & decoctionibus aliquid, qm̃ etiam balneum iuuabit ad attrahendũ talia ad matricem, & ſi mulier tenebit peſſarium eo tẽpore adhuc fortius ꝓuocabuntur. Itẽ lotiones tibiarum ex

rebus factę prouocatiuis, de quibus ſupra. ſunt etiam cõ
ferentes valde, et pręcipue ſi continuentur abſq; debilita
te virtutis, quam cõſidera. Semper ſuppoſitoria fiãt de
bilia, & fortia ſolutiua, & non ſolutiua, vnde. ℞. caſtorei,
muſci, ambræ, myrrhæ, croci. ana. cõfice cũ oleo de been.
Item piſtetur aliqualiter mercurialis, & ſupponatur. Itẽ
radix enulæ. Item. ℞. myrrhę, bdellij, aloes. ana. ʒ. i. cala
menti, galliæ muſcatæ, rutę ſiccę. ʒ. ſ. cõfice cum ſucco ar
temiſiæ. Item radix rubeæ trita, ſuppoſita tincta cũ oleo
anethino ſuperaſperſa puluere ſauinæ. item ipſa ſola. Ad
idem. ℞. olibani, laudani, maſticis, aloes, hepatici, triphe
ræ magnę, git, biſtortę, ſtoracis, calamitę, muſci, gallię mu
ſcatæ, ambrę, xyloales, terantur terenda, & cum oleo mu
ſtellino conficiantẽ naſcalia. Et hic nota ꝙ naſcalia debent
imponi ſero qñ itur dormitum & teneri tota nocte & plu
ribus diebus continuari ſm fortitudinem & debilitatem
eorum, qm̃ fortia minus. Item & ſecundo debent in eorũ
extremitate ligari cum filo duplicato vt extrahi poſſint.
B ponantur, & tutius eſt in petia linea ſubtili & rara in cu
ius extremitate ligetur filum fortiter. Aliud & eſt effica
ciſſimum de quo experientiam habui. ℞. oppopanaci,
galbani, bdellij, amoniaci, myrrhę. ana. ʒ. i. ſerapini. ʒ. i. ſ.
diſſoluãtur gummi hæc in mortario cum piſtello calido,
& fiant ſuppoſitoria longa ad quantitatẽ ſex digitorum,
& ſuperaſpergatur ſcammonea puluerizata tẽpore quo
ſuppoſitorium erit calidum vt melius retineatur. deinde
inuoluatur petia rara ſubtili & cum filo duplicato. vt ſu
pra ponatur. hoc autem forte eſt, & ideo paucioribus ho
ris tenendũ, & diebus. In tribus diebus ſoluit prouocare,
ſed anteq̃ ſupponas prius prępara materiam ad expulſio
nem, vt ſupra in canonibus. nam hoc ſuppoſitoriũ ex ſo
lutiuis eſt. Et tu ex agarico cum gummi conficere poteris
aut alio vt videbitur, ideo ſtude. Et hic nota ꝙ in virgi
nibus non debent ſuppoſitoria talia imponi propter hy
men, qm̃ nondum fractũ eſt. Vnctiones fac ex oleo ane
thino, de caſtoreo, de coſto, de lilijs, de ireos, de ſpica, de
C aſſia cum pulueribus rerum prouocantium, vt puluerẽ ca
lamenti, ſauinę, rubeę tinctorum, & hmõi cum modico
cerę, aut cum ipſis oleis ſolis loca frequenter inunges, &
eſt vtile valde, ex quibus oleis cum pulueribus & farina
git, & croco confice emplaſtra tibi deſeruientia. Sternu
tationes facito cum ſynapi condiſi, pipere, & elleboro al.
ita vt ſternutet vſq; ad decem, ſunt etenim in hoc caſu iu
uatiuę. Quid agendum ſit cum ventoſis & ligaturis ac
phlebotomia ex dictis apparet, ſed tñ tantum hic dico ꝙ
prius bene conſideres anteq̃ ad phlebotomiam accedas,
verũtamen ipſa eſt fortiſſima in eorum ꝓuocatione, pro
pter quod ſtatim ab ea multi incipiunt, ſed tu bene pon
dera. Conſimiliter de ventoſis ſaltem cum ſcarificatione,
& de ligatione doloroſa facta in principio quomodocũq;
non eſſet magnum inconueniens ſicut de eis cum ſcarifi
catione & de phlebotomia. Tu itaq; ſemper prudẽtia tua
teipſum prouideas. vnde ſemper prę oculis habeas phle
botomiam, ventoſas, & ligaturas quæ in hoc caſu poten
D tes eſſe conſueuerunt. Vltimo hoc loco vt te copioſum
reddã in hac materia. quędã ponam antidota fide, & ex
perientia digna. euphorbium in coto poſitum, & ſuppo
ſitum in parua hora ꝓuocat abſq; ſuperfluitate Aui. Peſ
ſarium eiuſdem & bonum valde. ℞. myrrhę, calamenti.
ana. ʒ. ij. ſauinę. ʒ. iiij. rutæ ſiccę. ʒ. ſ. paſſularum mundata
rum. ʒ. x. confice cum felle vaccino. Vſus aloes prouocat
mẽſtrua. Quidam ſi ante tempus mẽſtruationis per tres
dies mane, & ſero ĩ ieiuno mulier comedat de matrice ca
prę, aut carne menſtrua prouocabuntur. Radix lilij cele
ſtis ſub cineribus cocta & trita cum colloquintida, & pau
co laudano ſuppoſita educit. Item. ℞. bdellij, galbani,
myrrhę. ana. ʒ. i. pulueris ſauinę, ſe. apij, ameos. ana. ʒ. ſ. diſ
ſoluantur gũmi cum piſtello calido, & omnia incorporẽ
tur, & fiant pil. de quibus dẽtur duę vel tres ſingulis die
bus. Vſus triphcrę magnę ſine opio ad quantitatem. ʒ. i.
vſque ad. ij. cum brodio cicerum ru. multum valet. Item.

A ℞. faſeolorũ ru. añ. M. i. radicum rubeę. ℥. ſ. ſiſeleos, radicis
apij, petroſ. ana. ʒ. ij. bulliant in ſufficienti quãtitate aquæ
ad cõſumptionem tertiæ partis, & coletur, & de tali cola
tura dentur bis in die. ℥. iiij. dulcoratę cum zuccha. & cõ
tinuet eum quatuor aut quinq; diebus ante tẽpus ſolitæ
menſtruationis, & eſt remediũ familiare, & efficax. Peſ
ſarium. ℞. radicum gentianę, pulegij. ana. ʒ. ij. nigellæ. ʒ. i.
carnium ficuum ſiccarum quantũ ſufficit ad incorporan
dum, & cum ſucco mercurialis confice. hoc autẽ eſt vſua
le & ardorem neq; excoriationem inducit. Et ea quę ſunt
ex gummis & rebus alijs acutis valde, ꝙ ideo in applica
tione ipſorum ſis acutus & prudens. Itẽ nota ꝙ eupho
bium, & nigella, rhagadias inducunt, & ideo caute admi
niſtra. Multa plus addere poſſem quæ videntur ſuperua
cua tot & tantis ſic recitatis, quare &c.

De fluxu non naturali menſtruorum. Rub. v. vi

VNDE per fluxum hic non naturalem intelligo exitũ
ſanguinis a matrice non in debita quantitate, qualitate,
B aut ordine euenientẽ, & ideo vt dixerunt quidã eſt egreſ
ſio ſanguinis a matrice inordinate veniens, qui quidẽ ſic
veniens cauſa eſt multorũ nocumentorum. Vnde corpus
diſcoloratur, & macreſit. Digeſtio corrumpitur, & appe
titus diminuitur. Aufertur conceptio, pedes inflantur, &
corpus ad hydropem tandem perducit. Et aliquãdo ex
eius exitu nimio fuerit cholera, quoniam ſanguis eſt eius
frenum, & inde accidit feb. cholerica mala, dolor dorſi.
Tu itaque ſollicitus eſto in eorum retentione conuenien
ti. vt hęc mulier fugiat nocumenta.

CAVSÆ. Ex cauſis quędam ſunt primitiuę, quędam
ſunt antecedentes, quędã coniunctę. Ex primitiuis ſunt
primo aer calidus & humidus multiplicãs ſanguinẽ mul
tum & humores multos, vnde quidã aiunt mulieres tem
pore pluuiali plus menſtruis abundare. Secundo cibus &
potus multi ſanguinis generatiui, & in multa quantitate
ſumpti. Itẽ etiam ipſi acuti, ſubtiles, aquoſi nimis ex qui
bus generatur ſanguis, aut nimium ſubtilis acutus ora ve
C narum faciliter exiens, aut aquoſus ſubtilis idem operãs.
Tertio ſomnus multus in quo retrahũtur humores ad in
tra & in eo etiam multiplicantur. vnde natura grauata ſe
per venas matricis exonerat. Item & vigiliæ ſuperfluæ.
Quarto exercitium forte calefaciens inflammans ſangui
nem, & ipſum in motu ponens. Item & balneum calidũ.
Quinto repletio nimia, & inanitio ex parte coitus: vnde
nimius coitus orificia venarũ aperit. Sexto enim accidẽs
forte vt nimia ira, ſanguinem ebullire faciens, & ipſum in
motu ponens, nimium exceſſiuum gaudium quo ſanguis
calefit & inflãmatur. Septimo caſus, & percuſſio, vt pon
deris vehementia, aut virgæ magnitudo. vnde venarum
ſequatur apertio abſciſio aut ſciſſio. Ex antecedentibus
ſunt ſanguis ipſe qui multus eſt & ſua multitudine natura
onerata per illas euacuat vias, aut moleſtus ſui qualitate,
quia nimis ſubtilis acutus, aut in ſe aut ratiõe alterius hu
moris peccantis ſic credentis cum naturæ moleſtum aut
ſubſtãtia, quia nimis aquoſus. Item quia aut a toto aut ab
D hepate ſang. mittitur ad matricem ſuperfluus quẽ natura
per illa euacuat loca. Item contingit quia natura ipſas ſu
perfluitates per alias conſueuit regiones euacuare vt ſup
fluum ſang. narium. per ſudorem, per vias vrinæ, per hæ
morrhoides, & huiuſmodi. & nõ euacuat per illas, ſed ip
ſas ſic aggregatas per venas matricis ad extra expellit. Itẽ
contingit qñ natura conſueuit in exterioribus multipli
care apoſtemata, ſcabiẽ, vlcera, puſtulas, & hmõi. & ab
eorum generatione retrahitur. Itẽ rhagadiæ, matricis vl
cera, corroſiones, apertio apoſtematis eius, et qñcunq; in
differenter faciunt ad ſuarum apertionum, ſciſſurã & hu
iuſmodi. Ex parte coniunctę eſt debilitas virtutis contẽ
tiuę matricis, & mala cõplexione calida aut frigida. Aut
ab aliqua alia re facta. vt ſunt vlcera, rhagadię, hęmorrhoi
des eius. Partus difficilis qui ora venarũ multum debilitat
& aperit, aut aborſus et hmõi. Vnde hic nota ꝙ ſtat fluxũ
ſuperfluere non exiſtente peccato in ſang. ex parte quãti,

aut qualis, & conſidera verbum Aui. hic inquit. Et illa eſt deterior quę fit propter malitiam complexionis alicuius. Et hic bene aduerte ꝙ talis mala complexio multū perdurat, & ſimiliter apertio oraꝝ venarum matricis ꝙ cum magna difficultate curatur, & ideo non ſis promptus ad promittendum ſalutē. Et ſumando omnis talis cauſa aut extrinſeca aut intrinſeca, ſi extrinſeca iam dictum eſt de primitiuis. Si intrinſeca, ſic eſt aut ex parte virtutis quia fortificata ſit expulſiua aut debilitata contentina. Aut ex parte membri, quia nimis rarum, laſſum, apertum & huiuſmodi. Aut ex parte humorum quanto aut quali ſi peccantis vt dictum eſt. Et ſcias ꝙ omnis fluxus talis in principio eſt ſubtilis, quia orificia nō ſunt multum aperta etiā facilius in principio egreditur quod ſubtile eſt, in medio eſt groſſus, & in fine ſubtilis, quia tunc claudūtur orificia venarum, qm̄ ad ſuam diſpoſitionem redeūt naturalem, etiam quia in fi. a ſic. iuuantur.

Signa demonſtratiua qn̄ menſtrua naturaliter fluūt cum non ſuperfluunt ne dum nocumentū ſed iuuamentū faciunt et color corporis eſt ſm diſpoſitionem naturalem neq; vrina alteratur & in eius retētione non oportet laborare, & eſt cū bona tolerantia. vnde Hip. primo aph. ſiquidem quali oportet purgare, quod cū ſupfluit fluxus oportet vt medicus ſit ſollicitus & diligens in eius retentione.

Signa ſi eoꝝ ſuperfluitas fuerit cauſa plethorię tūc apparebunt venæ in facie repletę. & corporis ipſius repletio & venaꝝ eius, & ꝙ pręceſsit regimen ſanguineum, huiuſmodi de ſignis plethorię de quibus in principio operis. & tu ibi. Et cognoſces abundantiā humoris. primo per colorem corporis, quia rubeus, purpureus, aut citrinus, aut albus, aut fuſcus, ſiue niger. Item & hoc per colorem mēſtruorum collectorum ſuper petiam, vt in præcedenti rubrica, cuius humoris euacuatio fieri debet, & accidūt hęc mēſtrua ſic in colore mutata cōiter poſt alias ægritudines poſt debilitatem corporis totius, & poſt nocumentū hepatis, cum quibus eſt debilitas appetitus. Quòd ſi fuerit propter acuitatem ſanguinis cognoſcitur per ſui velocem exitum acuitatem in eius exitu ſine mordicatione, & calefactione in ore vuluæ quæ fit hora exitus, & qa difficulter retinetur, & per viſum eius collecti in petia. vt ſupra. & quia mulier cholerica, regimen cholericum, color eius citrinus, & hmōi. Quòd ſi fuerit propter ſubtilitatē eius ex aquoſitate ſecum commixta, ſanguis erit aquoſus non calidus in eius exitu neq; mordicans, & lęditur ſtypticis ante eius perfectam euacuationem. Et apparet in ea muliere qñq; quaſi prægnatio vt qñq; ſint accidentia partus vnde parit humiditates. Et lacerti eius vehemētis mollitiei, quia ſunt leues, & qñq; nocent diuretica ꝓpter caliditatem ſuam, quia addunt in aquoſitatem ſang.

Signa facti in vlceribus cum materia, et dolore eſt cum vehementia doloris, & cum fœtore, & cum viru ſordido. In facto ꝓpter corroſionem egredit̃ paulatim, quaſi fex & proprie quādo eſt a venis abſq; arterijs. Quòd ſi fuerit corroſio in ꝓfundo matricis erit color nimis niger. Quòd ſi fuerit prope os matricis poterit tangi & videri.

Signa facti ab hæmorrhoidibus ſunt, quia habet periodos & qñq; non ſunt ei periodi, immo eſt ſequens repletionem. Et ſunt ſigna hæmorrhoidarum matricis manifeſta, de quibus infra. & eſt ſanguis ſm plurimum niger niſi ſit ab arterijs, eſt qñq; hęmorroſaicus fruſtratim, et multotiens aſſociat̃ hęmorrhoidibus in matrice dolor capitis grauitas capitis, & dolor in viſceribus, & hepate, & cum ſan. currit ex illis hęmorrhoidibus remouet̃ illud accidēs.

Signa ſi fuerit ꝓpter caſum et percuſsionem ſcitur narratione infirmi. Signa ſi fuerit propter putredinem ſanguinis, & malam qualitatem humoꝝ, tunc ſanguis eſt fœtidus, turpis aſpectus, cum dolore, & punctura.

Proonostica. Fluxus hic cōtinuatus ad hydropem corpus perducit, & ad hecticam & finaliter ad mortem niſi in breui ſuccurratur. Quando hic fluxus perdurat & maxime quando eſt ex acumine eius difficile curat̃.

E Nam ex quo orificia venarum lōgo tempore ſtant aperta difficulter conſolidantur. Hic fluxus cum perdurat corpus perducit ad malas diſpoſitiones, ad caſum appetitus debilitatē digeſtiuæ, & hmōi. & ideo ſollicitus eſto. Poſtremo ſcito ꝙ raro medici cōſequuntur honorem de cura eius, quia dominæ verecundantur detegere hanc paſſionem, & ideo vt plurimum nō niſi inueterata ad manus peruenit medicorum. & ideo conſidera.

Cura canones. Primus ꝙ menſtruorum fluxus non eſt cohibendus, niſi ad ipſum ſequatur debilitas virtutis, & mutatio coloris. Vn̄ hic ſcito ꝙ talem fluxum habent mulieres, vt in præcedēti rub. & habere debent ordinate ſemel in menſe tantum, et hic in diuerſis diuerſimode durat ſm diuerſitatem cōplexionis, habitudinis, regiminis, & huiuſmodi. vnde eius perduratio tāgendo primum & vltimum durat ſm plurimū a tribus diebus vſq; ad ſeptē. quædam tn̄ habent niſi duobus diebus, quædam ſeptem vſq; ad octo. quædam quatuor vſq; ad quinq; & hęc ſunt
F ſaniores, vnde duo dies ſunt breue ſpatium, & octo ſunt nimis lōgum, & tales conſueuerunt eſſe ab eis vt plurimū moleſtatę requirētes habere ea pluribus aut paucioribus diebus fluentia, ſed tu conſidera quantitatem & compares ad habitudinē, complexionem, ætatem, & huiuſmodi. ſis itaq; prudens, & de eis dominas moroſe interroga.

Secundus eſt ordinatio diætæ, quæ vt ſæpe dictum eſt ordinari debet ad contrarium cauſæ. vnde ſi ex cauſis fuerit primitiuis remoueantur illę & contrarium introducatur vt aeris fiat mutatio ad frigidum & ſiccum. Item cibi ſint pauci ſanguinis generatiui. Item ex parte qualitatis, quia ſint frigidi aut calidi ſicci & humidi ſm quòd exigit diſpoſitio. ſicq; in alijs procede. Vnde in cauſa calida laudantur lentes cum aceto, portulacę, lac acetoſum coctum panis hordeaceus, ſubſtantia caulium bis coctorum, pira coctana, neſpilla, granata, agreſte, berberis, & huiuſmodi ſtyptica, laganæ abſq; ſale factę per diē ante, & ita de alijs. vt ſupra de dyſenteria. In cauſa vero frigida laudantur,
G quæ calefaciunt, & ingroſſant vt lac coctum, iuſcula farinæ frumenti, fabæ fractæ cum cinnamomo, rizum, mentha, & ſuccus eius cum vino bibitus ſtringunt fluxū ventris, ab interioribus. Aui. ſecundo cañ. de ea. vinum nigrū groſſum, & ita de alijs calefacientibus ſtypticis, & oppilantibus. Ex parte etiam carnium vt perdicum & huiuſmodi. de quibus tertio tracta. & ſint aſſatæ.

Tertius eſt digeſtio. nā ſi ſang. fuerit ſubtilis, acutus remittatur cum frigidis, ingroſſantibus, ſtypticis, vt ſyrup. ro. de papa. oxyzaccara, de endiuia & hmōi ſtypticis. de qbus quarto tract. & ſupra de dyſenteria vbi plures ſunt potus huic propoſito vtiles. Quòd ſi fuerit aquoſus nimis da ingroſſantia, calida, ſtyptica, vt ſy. de mentha cum decoc. nucum cupreſsi, maſticis, olibani, et hmōi calidis ſtypticis materialibus, de quibus infra, vel commiſce ex calidis & frigidis vt ſyr. de mētha. de ro. de myrto cum aqua menthæ, plan. & huiuſmodi.

Quartus eſt euacuatio, quæ fiat primo ꝑ phlebotomiā
H baſilicæ peccato exiſtente in ſanguine ex parte quāti, aut ex parte alterius humoris ſanguini mixti, ſecūdo ſi exiſtit peccatum in alio humore non ſanguini cōmixto fiat euacuatio cū euacuatiuis appropriatis derelinquentibus poſt ſe veſtigium ſtypticitatis, vt myrobalani, rhabarbarum, fumus terræ & huiuſmodi, quæ omnia dentur in ſubſtātia & poſſunt vſtulari ſi videbitur, pro quibus recurre ad ea quæ dicta ſunt de dyſenteria. vt ſupra quarto tracta. & hoc maxime ſi a cholerica fuerit. Quòd ſi ex aquoſitate da prouocatiua vrinę, & ſudoris, deinde ſtyptica adminiſtra, & confortantia, de quibus infra. Et in iſtis ſtypticis nota quòd ita adminiſtrentur ne eorum nimius vſus vrinam difficultet, & tollat.

Quintus eſt diuerſio, diuertitur ſanguis per tractionem eius ad ſuperiora ex phlebotomia facta ex baſilica, & ab hac communiter fit inceptio, ſed vt dictum eſt conſidera prius virtutis tenorem quō ſe habeat ex fluxu pręcedēti.

Item

Item diuerſió fit cum ventoſis appoſitis ſub mamillis, & cum ſcarificatione & abſq;, & debent iſtæ vētoſæ eſſe magnæ, & fiat frictio fortis, & ligatio ſuperiorum fortis, quia manuum & brachiorum. Item ſtringātur radices mamillarum prius cum faſcia fortiter. deinde ſuperponātur vētoſæ magnæ, & qñq; retinet fluxū ſanguinis poſitio ventoſarum ſuper locum qui eſt inter vtraſq; anchas. Auic. & prouocatio vomitus multum confert.

Sextus eſt hepatis confortatio. nam in omni tali fluxu & maxime cum prolōgantur debilitatur hepar pro cuius confortatione recurre ſupra. 14. cap.

Septimus eſt remotio cauſæ ſummatim poſita ſm̄ cauſarum diuerſitatem. Vnde primo oportet modus in cura cauſarum primitiuarum ex iam dictis ex parte diætæ, & euacuationum, diuerſionum, et huiuſmodi. Vnde in caſu, percuſsione fac phlebotomiā, deinde adminiſtra ſtyptica confortatiua. vt trochiſci de charabe cum aqua plantaginis, & huiuſmodi. Per īferius adminiſtra emplaſtra ſtyptica, embrochas & huiuſmodi.

Non restat niſi ponere quæ matricem, & venas eius confortant, & ſtypticāt, de quibus licet in principio capituli actum ſit, tamen enumerabo hic domeſtica quibus conſueuerunt practici vti in retentione menſtruorū, & valebūt ad ſequentia, achacia, alchechengi, alumē aduſtum ſuperpoſitum, athanaſia Nico. cum ſucco plantaginis, biſtorta, fomentum ex ea, bolum ar. caſtanea, cauda equina, cornu c[illegible]rui vſtum, ciminum cum aceto, citoniū, coagulum hædi, & eſt ſatis efficax, conſolida maior, corallus, de quo Aui. ſecundo cañ. Et Gal. quidem exiſtimauit ꝙ cum ex corallo aduſto & abluto ſumitur. ʒ. i. cum quo terantur danic gummi arabici & conficitur cum albumine oui, & bibitur cum aqua frigida confert ſputo ſanguinis & eius eleuationi etiam ſuo fluxu venæ, & proprie corallus ru. coriandrum, ematites, hepatica, philonium perſicum Meſ. gallæ, gypſum, gummi arabici, glandes, granata, charabe, lens, lycium, margaritæ, maſtix, menta, mileſolium, myrtus, morus, mummia, nenuphar, nux, quia nucleum eius, et eſt ſecretum Cermiſoni, dabat omni mane & ſero tres. Item naſcale ex cortice eius combuſtę, & cinere eius cum vino, olibanum, orobū, oua in aceto cocta & tenta, pini grana, Pilulę de bdellio. portulaca, quercus, roſa, rubus, ſanguis draco. ſemperuiua, ſiliqua Sy. de myrto, ſolatrum, ſumach, ſcoria ferri, ſpodium, ſtercus caprarum & proprie montanarū conteritur, & ſupponitur fluxui ſanguinis ex matrice proprie cum thure, & eſt expertum Auicen. ſecūdo cañ. idem ab expertis mulieribus habui fortius operari ſtercus ouis cum ex eo fit ſuffumigiū cum cineribus calidis, & pauco prunarum neq; cōtinuari debet, ſed interuallatis fieri diebus, quoniam eſt fortis nimis. Comprobat alia Dioſcorides in fluxu humiditatum a matrice antiquo naſcale ex ſtercore caprino exiccato et thure. Et ſubdit Serapio, & quando commiſcetur cū aceto confert fluxui ſanguinis vuluæ. cumq; fluat ſpica. vnde ſecundo canone ſpica habet proprietatem retinendi fluxum ſuperfluum humiditatum a matrice. triphera ex arte Phenonis Meſ. Triphera de terra ſigillata, de charabe, vermicularum vernix, virga paſtoris, vitriolum combuſtum, cum charta combuſta, maſtice, & ematite, cum ſucco plantaginis ſuppoſitum, hypoquiſtidos. Et hæc ſufficiant pro nūc, quoniam in fine multa ponam compoſita huic propoſito vltima.

Danic arabibus eſt pondus. ℈. ſ. aut ſexta pars vnius drachmę, vel menſura trium granorū hordei.

Cura. Vbi autem ſanguinis fuerit multitudo ipſa phlebotomia curat ex baſilica facta cū regimine, ſed ſemper virtutem conſideres vt dictum eſt, deinde adminiſtra ſtyptica dicenda, fac diuerſiones cum ligaturis dictis, vētoſis & huiuſmodi. Et laudatur hoc emplaſtrum. ℞. bo. ar. ro. myrtillorum, balauſtiarum, ana. ℥. iiij. terantur fortiter incorporentur, & miſceantur cum aqua ro. & albuminibus ouorum, & aliquātulo aceti, & ponatur ſuper vuluam ſed te copioſum faciam in fine vbi plurima ponam. Poſitio mulieris ī aqua frigida vſq; ad fæmur eſt res apud

A multos mirabilis, ſed hoc fieri nō debet niſi in forti, & eſt operatio prudentis, et experti. Quòd ſi fuerit peccans in quali quia acutus, &c. euacua cum thamarindis, manna, rhabarbaro, myrobalanis, & huiuſmodi euacuātibus choleram ſanguinem reddentem acutum. Deinde da alteratiua frigida vt de digeſtiuis dictum eſt, & ſuccus arnogloſſæ, & aqua eius in hoc caſu multum conueniunt. Vñ Aui. de medicinis cōmunibus, & proprie fluxui ſanguinis acuto calido arnogloſſa eſt melior, immo non eſt ei par. & in hoc caſu euitant plurimi phlebotomiam, & ſcarificationem ventoſarum intenti ſolum diuerſionibus & alterantibus ex parte cibi & potus cū cibis acetoſis ſtypticis vt ſunt granata, ribes, agreſte, berberis, ſumach, citonia, portulaca, lactuca, atriplex, lentes biſcoctæ cum aceto, vt ſupra. Item athanaſia Ni. ſy. de myrto, de agreſta & huiuſmodi. valet & poſitio eius in aqua veri frigoris, vt dictum eſt in qua ponantur galla, myrtus, & ſimilia. & in ſumma frigida, & ſtyptica. vt ſupra de dyſenteria. Quòd ſi fuerit

B commixtio alterius humoris ad ipſum euacuādum ac alterandum procede, vt de ipſo dictum eſt poſt quæ phlebotomia diuerte, & ſtyptica adminiſtra. Quòd ſi fuerit propterea quia aquoſus multum da prouocātia vrinam, & ſudorem, & quæ ſunt ſicut decoct. aſſari, & apij, & ſint calida, & cooperiatur pannis, & fricetur corpus cum pāno aſpero & liniatur corpus cum aqua mellis, & cum emplaſtris ad hydropem exiccantibus. vnde oportet declinare ad ea quæ exiccant ex parte cibi & medicinarū. deinde adminiſtra dragacantum, gummi ara. & huiuſmodi. Quòd ſi fuerit a toto phlebotoma baſilicam, & conforta membra, aut hepar etiam cum ſtypticis intus & extra adminiſtratis etiam videndis ſuis rubricis ſupra. Vnde fac emplaſtra, embrochas, & applica petias infuſas in rebus ſtypticis, & de his infra. Quòd ſi fuerit quia conſueuit natura euacuare per alias regiones fac phlebotomiam primo. deinde quære diuertere ipſum & per loca conſueta euacuare prouocando fluxum ſang. narium de

C quo ſupra quinto capitulo. aut hæmorrhoides de quo ſupra decimoſeptimo capitulo. Quòd ſi fuerit quia puſtulas, & huiuſmodi conſueuit natura emittere fac phlebotomiam diuerſiuam, deinde ſtude ad euacuationem illarū ſuperfluitarum, quas natura ad extra pellere conſueuit & altera vt decet, pro quibus recurre. iiij. cap. Quòd ſi fuerit ꝓpter rhagadias matricis, aut hęmorrhoidas, aut vlcera & hmōi. tūc phlebotoma ſi virtus tolerat, & diuerte. deinde ꝓcede cura rhagadiarum matricis vlcerum eius inferius ſuis Rubricis ponenda. In facta propter debilitatē virtutis cōtentiuę matricis, & venarum eius cura eſt phlebotomia diuerſiua quam magis debes facere in cauſa calida ꝙ frigida, & diuerſiones cum ligaturis ventoſis. vt ſupra & applicatione rerum calidarum aut frigidarum ſtypticantium ſecundum ꝙ diſpoſitio exigit. Quòd ſi mala complexio virtutem debilitans fuerit materialis attende digeſtiuis, & euacuatiuis, & hic nota ꝙ ſtudiū debet eſſe in adminiſtrando aromatica cum ſtypticis maxime quā

D do per interius applicantur.

Restat vltimo quędam hic annotare memoria digna ex autoribus excerpta ſimplica vel compoſita, & in diuerſis cauſis conferentia. & ſicut dictum eſt in pręcedēti rubrica decem & octo ingenia etiam habere hic poſſumus ſicut in retentione menſtruorum. Quorum quędam ſunt ex parte potus, quędam ex parte aliarum rerum ſolidarum, quæ deglutiuntur. vt pilulæ, confectiones, electaria, trochiſci, pulueres, theriacę, tripherę. Quædā ex parte eorum quę per inferius, ſiue ad extra, ſiue ad intra vt ſunt ſuffumigia, embrochę. emplaſtra, cataplaſmata, ſuppoſitoria, clyſteria, balnea, ſeſsiones, vnguēta, cerotaria & huiuſmodi: & hic pręterea phlebotomiam, ventoſas, ligaturas, & huiuſmodi, de quibus plene actum eſt. Potus. ℞. ſucci plantaginis. ℥. ij. mucillaginis, dragacanti, gummi ara. ana. ℥. i. zucchari ro. ℥. i. diſtemperetur cum aqua plāta, et detur. Cōſueuit multum valere ſuccus cum mucilla-

ginibus in matricē iniectus plus q̃ tepidus. Itē lac bene coctū cū ferro ignito cū ſcoria ferri, & ſeminibus plantaginis cum modico zuccharo roſ. Itē trochiſci de ſpodio cum camphora cōferunt valde. Auic. Item maxime valet & eſt medicamen vltimi iuuamenti. Auicē. ℞. terræ ſigillatę, boli arm. aluminis, gallarum, ſanguinis dra. ana. de quorum ſumma accipiatur. ʒ. i. cui addatur cāphoræ grana. ij. galliæ. ℈. ſ. & totum diſſoluatur cū ſy. myrtino. Pilulæ. ℞. dragacāti aſsi, cupularum glandium, thuris, opij. ana. confice ſunt optime. doſ. ʒ. i. Et laudat Aui. potionē concularum marinarū quæ de ſancto Iacobo exportātur. inquit. & iterum bibantur concularum marinarum quæ exportantur a ſancto Iacobo aduſtarum pondus. ʒ. ij. cum aqua ſumach citonioꝝ & dactylorum. Sed nota ꝙ ſanctū Iacobum nominat. Suppoſitoriū. ℞. litargiri, dragacāti, balauſtiaꝝ, terræ ſigillatæ, boli arm. antimonij. ana. Item. ℞. gallarum immaturarū balauſtiarum, amili, aluminis, rhabarbari, granorum myrti, ſauinæ, ſucci barbæ hircinę, granorum agreſte, chartæ combuſtæ, ſandalorum alboꝝ, corticum thuris, terræ ſigil. corticum granatorū, folij ſcoriæ ferri, coriandri ſicci. ana. de quo accipiātur. ʒ. iiij. & cū lana ſuccida ſiue non lota ſupponatur prius imbibita in aqua myrti, & teneatur tota nocte. Seſsiones ſiue enchatiſmata fiant cum prædictis iſtis & barba hircina, cauda equina. balauſtijs, calamento ro. myrto, xylocaratis, ſiliquis, gallis, & hmōi. Dixit Gal. in de experimentis ꝙ cū multa dederit intus & extra ſtyptica, & non contulerit clyſterizauit matricē cum ſucco arnogloſſæ, & dedit per os & ſanauit. Valent coaguli hædi, cerui, vel vituli. ʒ. ij. cum aqua decoct. citonioꝝ. Item pānus infuſus in aqua frigida decoct. rerū ſtypticantium cum modico aceti frequenter renibus alchatim, & fœmori, ſiue pectini reiteratus. Aliud. ℞. caliginē durum furni, et cum eo commiſce ſuccū barbæ hircinæ, grana agreſte, chartā de pāno combuſtam, ſandalos, & gypſum, & totū cum lana ſupponat, teneaturq́ tota nocte. Itē. ℞. coto, & intinge in ſucco arnogloſſę, vel cōſolidæ, & ſuper aſpergas puluerē trochiſci de charabe, & ſuppone. Et ex vltimis naſcalibus eſt naſcale ex colophonia, cāphora, ſcoria ferri cum ſucco ſolatri confectū, & cum coto ſuppoſitum. Clyſtere optimū. ℞. ſucci virgę paſtoris. ℥. ij, decoc. corticū granatoꝝ. extremitatum myrti, nucū cupreſsi, gallarum, roſ. balauſtiarū ana. ℥. i. ſ. vel. ij. & inijciatur tepidū. Et nota ꝙ cum iſtis ſuccis cōmiſcere glutina ſang. retinentia eſt valde canonicum vt ſunt dragacantū, gummi ara. & hmōi. Suffumigium. ℞. maſticis colophoniæ, gummi ara. bol. ar. ſangu. dra. ana. ponatur ſuper prunas, et recipiat fumum, ex herbis etiā confice. vt ſupra de teneſmo. Itē decoque ex rebus ſtypticis. vt ſunt viola ſaracenica, pētaphilon, plātaginis, glādes, nucis cupreſsi, & hmōi, et da cū ſy. ro. aut myrtino, miua citonioꝝ, & hmōi, & cum bulliūt pone in petiola ematitē, bolum ar. trochiſcos de charabe, & hmōi, & ex te confice. Linimentū de quo in vltimis habui experientiam in domina quadā filtrina quę paſſa erat fluxū menſtruorum. xiiij. mēſibus. ℞. ſucci plātaginis lib. ſ. ſuc. arnogloſſę. ℥. ij. ſemperuiuæ. ℥. i. ſ. lapidis ematitis. ℥. i. boli arm. ℥. ij. ſang. dra. ℥. i. terrę ſigil. ʒ. vi. lycij, hypoqſtidos. ana. ℥. ſ. achaciæ. ʒ. viij. charabę. ʒ. iiij. cupularū glandium, nucū cupreſsi, balauſtiarū. ana. ʒ. iij. omnia ſubtiliter puluerizentur, & cū albuminibus ouoꝝ, & pauco aceto fiat linimentū & petia vna magna in eo intincta anteponatur & alia retro, & tempore calido ſint frigidæ, & hyeme, & frigido calidæ, vel tepidæ. Pilu. expertæ. ℞. trochiſci de charabe, de terra ſigillata, de ſpodio. ana. fiant pilulę cum ſucco arnogloſſæ, dētur tres pro vice mane & ſero, & ſunt expertę. Ad idem fac cum ouo tortellos de calendula, de qbus mulier omni mane accipiat, ſunt mirabiles, & efficaces. Item enula campana cum ouo ſumpta idem operatur. Item. ℞. lepuſculum paruum & totū combure in olla in furno & pulueriza, & da ad bibendum cum vino. Succus poligoniæ cum litargirio probatus eſt. Item. ℞.

Conculæ ſancti Iacobi, ex Auicēna.

E mummiæ, ſan. dra. opij tebaici. ana. tēpera cum lacte mulieris, & fiat ſuppoſitorium. Pilulę de bdellio ſunt vſuales, & ſolę, & cum alijs ſtypticis exhibitæ. Item trochiſci de charabe cum aqua plantaginis vſuale eſt. Item. ℞. corallorum ru. ʒ. i. aquę plātaginis. ℥. iij. miſce detur ante cœnam cum itur dormitum nulla cœna pręcedēte, & eſt experta. Idem operatur ſy. de myrto cum aqua plātaginis, & cœna nō præcedente. Et valet ſtercus aſininum in ore vuluæ poſitū exiccatum, & recens. Emplaſtra cōfice ex herbis, et pulueribus conſtrictiuis, oleis ſtypticis, frigidis, farina hordei, & aceto, & hęc ex datis facilia ſunt compoſita. itaq; &c. Vltimo recurre ad ea quę de fluxu ſang. narium, de fluxu ſang. a pectore, ſiue de eius exitu per os, de mictu ſang. de fluxu dyſenterico ſcripta ſunt vbi plurima & vtilia tuo inuenies propoſito. quare ſtude & require & memorare eius quod ſæpe dictum eſt, ꝙ cum his frigidis commiſceantur qñq; calida propter cōplexionem naturalem matricis, aut aliquo modo ab his tot frigidis tueat̃

F ne fiat lapſus in deterius. Nota ꝙ ad cognoſcendum ſi cū ſang. ſit alius humor mixtus debet mulier lauare pānum, & poſt exiccationem eius in vmbra debet conſiderare ſi fuerit ibi color citrinus aut liuidus. primus ſuper cholerā. ſecundus ſuper phlegma. Quòd ſi fuerit tandē rubeus arguet ei non eſſe commixtum aliquod extraneum, ſed de his plenius de ſignis. Et hęc ſic ſufficiant.

De fluxu humiditatum aliarum. Rub. 8.

De fluxu humiditatum aliarum a ſanguine menſtruo dicto ab Auic. curſus matricis. Vnde contingit qñq; vt a matrice fluant humiditates albæ, citrinę, eruginoſæ, & alterius generis a ſanguine mēſtruo, & vidi & a mulieribus intellexi quæ differunt a menſtruis, quoniam menſtrua a venis oris matricis veniunt. hæc vero a ſuperioribus ſunt delatę ad matricem tanquam ad ſentinam quod comprehenditur ex mala diſpoſitione percepta in ſuperioribus, quia aut in membro particulari aut in toto, vt quia ſentitur grauedo, tumor, malitia digeſtionis, malitia

G anhelitus, & huiuſmodi. Et aquoſæ, albæ, phlegmaticæ a frigiditate, hepatis malitia, ac venarum eius, quia vtrobique virtus digeſtiua eſt debilitata, & magis q̃ in fluxu menſtruorum. Et æruginoſæ, ſiue citrinæ a caliditate hepatis in malitia, ac venarum ſuarum ad exceſsiuam caliditatem declinante etiam digeſtiua debilitata. Accidit etiam debilitate digeſtiuę venarū matricis. Itē contingit qñq; ex ruptura apoſtematis naturaliter per illam viam euacuante, & qñq; eſt fe. acuta. Et hic ſcito ꝙ iſtæ humiditates ſi perſeuerant reddunt matricem ita lubricam, vt ſperma viri non retineat, & ſic conceptio impeditur. Vñ Auic. Signū eſt ſicut curſus ſpermatis viri. ſi ergo ſine deſiderio, tunc cauſa eſt debilitas matricis, & vaſorum eius, & mollificatio ipſoꝝ. Et ſi eſt cum deſiderio, & mordicatione, & commotione, tunc cauſa eſt tenuitas ſpermatis, & acuitas eius, & quādoq; eſt cauſa in eo pruritus matricis, & quādoq; perducit cōmotio eius matricis ad hoc vt deſcēdat ſperma. Itē multum debilitat̃ ipſa matrix. vnde

H poſtea plures q̃ conueniat humiditates recipiat, quoniā mēbra fortia ad debilia ſuas expellūt ſuperfluitates. Aui. de membris. quare accidit eam infirmari, & ideo ſuccurrendum eſt ei citius q̃ poſsibile ſit, quod fit cum his canonibus & complementis eorum.

Signa demonſtratiua ſufficiāt tibi de ſignis eorum in pręſenti per ea quę dicta ſunt de fluxu mēſtruorum in præcedenti rubrica. Scito tamen ꝙ cognoſcitur ſubſtātia eius ex colore mēſtruo exiccato, & ex colore eius ī ſeipſo. Et vt dictum eſt fit in eis anhelitus difficilis, cadit appetitus, deſtruitur color, accidit apoſtema, inflatio oculorum abſq; dolore ſm plurimum & quandoq; eſt cum dolore.

Cura Canones. Ordinatio diętę. Digeſtio. Eũo. Diuerſio hepatis aut totius rectificatiōe tales inde generent̃ materię, matricis cōfortatio, ne recipiat accidētium correctio & eſt ſeptimus. Diæta ordinet̃ ad contrariū cauſę ex parte cibi & potus, & aliarum rerū non naturalium in

aquoſo,

aquoſo, phlegmatico ad ſiccitatē. in æruginoſo, citrino ad humiditatem. Cōſimiliter vtere digeſtiuis appropriatis de quibus. iiij. trac. & de fluxu hepatico, & diarrhęa, & tu ibi. De euacuatione dicēdum quod vbi fuerit aquoſus, & ſi competat euacuatio per pharmaca cōpetit maxime euacuatio per ſudorē & per prouocationem vrinæ ad quam faciendam ſtude & vtere exiccatiuis vt dictū eſt. Quod ſi fuerint ſanguineæ fac phlebotomiā. Quòd ſi fuerint citrinę, aut æruginoſę euacua cū appropriatis etiam ſi videtur phlebotomia. Quòd dico quoniam conſiderare oportet cōplexionem, repletionem, habitudinē, & hepatis diſpoſitionem, Quòd ſi fuerit ex parte febris aut apoſtematis et huiuſmodi curetur cura apoſtematis, diuerſiones fiant vt ſupra cū ligaturis, frictionibus, ventoſis, & huiuſmodi.

Diuertunt, ſudare facientia & prouocantia, de quibus ſæpe actum eſt.

Confortetur hepar cum his, quæ ipſum confortant intus & extra, de quibus ad plenū de hepate. xiiij. cap. Matrix confortetur ne recipiat cum ſtypticis calidis aut frigidis, vt exigit diſpoſitio ex parte eorū, quæ ad extra aut ad intra adminiſtrantur, de quibus in præcedentibus rubricis. Accidentia vero quæ ſunt grauedo, dolor, & punctio, ceſſabūt his peractis, & etiam pro cura ipſarum require ſuis rubricis. Et ſi iſta non conterunt ita cito nō deſperes, ſed continua ipſas res quando ægritudo ipſa a ſe difficilis eſt curationis. vnde memorare dicti Senis noſtri. lij. Aphor. ij. Sectionis, Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſuccedat ſecundum rationem, non eſt trāſeundum ad aliud, ſtante eo quod a principio viſum eſt. Laudatur balneum ſiccum coopertum vbi corpus ſudet, factū cum aqua ſalſa, aut ſulphurea, aut cū herbis, vt ſunt ſtœcados, flores camomillæ, roſmarini, & huiuſmodi, prout neceſsitas exigit, & in dicta aqua proijciantur lapides igniti, vt fumus bene ad corpus perueniat. nam talis fumus multum exiccat. Ingrediatur lectum, deinde in eo iterū ſudet, reitereturque balneum quoties videbitur opportunum, & valet maxime in aquoſis phlegmaticis. Item ad confortandū, matricem ne recipiat, ſedeat mulier in aqua aluminis & huiuſmodi, & fiant ſuffumigia, & alia vt dictum eſt in rubricis præcedentibus. Potenter valent ſeſsiones in aqua decoctionis foliorum tamariſci. Item cinis ligni eius ſuppoſitus. Vnde ſcito quod magna pars huius curæ pendet ex cura præcedentis rubricæ. Item ſcito quod clyſterizatio matricis in hoc caſu ſi fieri poteſt eſt ex melioribus medicinis ex his quæ matricem confortāt quę ſunt ſtyptica calida aut frigida, vt ſunt galla, balauſtia, myrtus, ſquinantus, nux cupreſsi, & huiuſmodi, vt in principio capituli. Et ſpica. Vnde ſecundo canone de ſpica. habet proprietatem in retinendo fluxum ſuperfluum a matrice. conſidera ſecundum quod exigit diſpoſitio ipſa. Vnde Auicen. Et clyſterizata magis operantur.

De clauſura oris matricis. Rub. 9.

CONSEQVENDO de mala cōplexione matricis pro nunc dicatur de obturatione oris eius per quā prohibetur coitus, & exitus menſtruorum quandoque. Vnde ſciendum quod aliquando ſuper os matricis eſt aliquid lacertoſum, ſiue pāniculare forte, ac carnoſum, aut cicatrix magna ex curatiōe vlceris facta, & ſicut his modis accidit clauſura impediens, vt ſupra ita & quandoque ex eiſdem accidit in loco medio inter os vuluę, & os matricis. Cōtingit & quandoque clauſura virgini a principio generationis, vt ſupra de oppilatione matricis, & tu ibi. ita vt menſtrua non inueniāt viam vt exeant, quare redeunt, & retinentur, vnde accidunt dolores, & ægritudines maxime, & mulier denigratur, pręfocatur, & quandoque moritur. Et hic aduerte iſtas oēs cauſas, quoniam ſæpe contingit quibuſdam virginibus, vt cum incipiunt menſtruari, menſtruentur cum magno dolore, & in modica quātitate quorum cauſa vt puto eſt clauſura ex aliqua harum cauſarum facta, & tu conſidera.

SIGNA horum ſunt manifeſta viſui ex his quæ dicentur ſuis capitulis.

A CVRA. Canones quatuor ſunt principaliter ante exitum ad curam a medico conſideranda.

Primum quod hęc cura non debite ac cōmode fieri poteſt abſque ferro. vnde Auicē. curatio clauſuræ eſt cum ferro & non cum alio. Tale autem ferrum eſt phlebotomus aut inſtrumentum aliquod incidens obtuſum vt ipſi chirurgico videtur commodius.

Secundū quod tale remouēdum ferro eſt caro aut pāniculus, quod debet diligēter aduertere ſpecialiter ſi eſt pāniculus quod totus ſubito nō remoueatur ſed paulatine, quia dubitandū eſt ne perueniat ad cooperiendū ad os matricis, & cū eius inciſione abſcindatur aliquid de matrice, & tunc ſequatur cū ea ſpaſmus, & alia ęgritudo pernicioſa. Itē & ne lędatur pariformiter veſica. vnde ſtet attentus. vnde ſcito quod pāniculus parū ſuſcipit conſolidationem poſt ſciſſuram.

Tertiū quod non ſolum inciſione panniculi, ſed etiā carnis debet diligenter attendere, ne pertrāſeat terminum additionis ne inde talis ſequantur incōmoda, de quibus nūc.

B Quartum quod ſciſſura fiat notabilis, quoniam ſi mulier imprægnatur parua clauſura impedit exitum fœtus, vnde tunc ponitur mulier in periculo mortis, & etiam fœtus.

Quintum quod quæ applicantur ſint actu calida & nullo modo frigida.

Quibus præmiſsis faciat medicus patiētem ſtare ſuper ſedem cum pauco ſuſtentaculo ad poſteriora cum coxis apertis, & tunc ſi clauſura eſt in ore vuluæ, & extrinſeca fiat inciſio notabilis. vt dictum eſt cum ferro, & imponatur lana infuſa i oleo & vino ſtyptico duobus diebus vel tribus, deinde procedatur ad conſolidationem. Quòd ſi fuerit intrinſeca vtere ſpeculo. nam melius videbis colligantiam panniculi aut carnis, tunc procede in ſcindēdo.

Quòd ſi ſuperuenerit ſyncopis aut aliquod tale dimitte, & paulatim procede de die in diem, vt tua nouit prudentia. Ita quod in ſumma ſi videtur poſſe fieri quòd inciſio fiat tota, quia mulier non timeat, ſit robuſta, inciſio pauca & huiuſmodi fac ſi non paulatine. & de his ſatis. opus enim

C plus eſt chirurgicum quam phyſicum, ideo &c.

De apoſtemate matricis. Rub. 10.

QVONIAM & ipſum facit ad oppilationem & clauſuram, conſequens eſt vt poſt præcedentem rubricam de eo agatur. Apoſtematum itaque matricis aliud calidum aliud frigidum,

CAVSA apoſtematis matricis. Aut eſt primitiua ſicut caſus & percuſsio & multitudo coitus, & ſpecialiter cū habente virgā groſſam, aut diſruptio facta ab obſtetrice cū fœtum recipit: aut inciſio nō debite facta de qua in præcedenti Rubrica prouocans materias & faciens ipſas currere, & in regiōes eius intermedias & has cauſas adiuuās eſt quandoque frigiditas extrinſeca. Ex cauſis autē antecedentibus ſunt repletio totius, humores quatuor fluentes, aquoſitas, aut ventoſitas groſſa, quę permanet, & non reſoluit, retentio menſtruorum, mala complexio matricis. Et ex coiunctis ſunt debilitas matricis. propter quā retinentur materię et nō reſoluuntur. Itē menſtruum ipſum retentū aut ſperma

D ipſum retentū, & ſecundum plurimū fit ex menſtruorum retentione, & humor faciens tale apoſtema quandoque eſt aduſtus, quandoque non. Et vult vt ſupra Halya. ſecundum plurimum apoſtema matricis eſt calidum aut durum. Sed ſubiectum talis apoſtematis eſt matrix quandoque ſecundum plures partes eius & loca, & tale eſt alijs deterius quandoque eſt in altero latere tantum, quandoque in ore matricis, quandoque in concauo eius, & tunc cum eſt ſicut in profundo nō ſanatur, et ideo antequā interponas te ad curam eius debes diligenter inueſtigare ſi ſanabile eſt, aut non. Vnde ſcito quod ſi non ſit cita acceleratio pro eius cura difficulter ſanatur deinde, & aliquando eſt eius cura impoſsibilis, & pręcipue quando eſt durum & ex materia melancholica, quoniam eius curæ tardatio perducit mulierē ad hydropem & ad cancrum conuertitur. Tu itaque ſollicitus eſto.

SIGNA demonſtratiua dolor in matrice continuus cum pulſatione cum febre ſatis acuta cū tumore ſiue inflatiōe pectinis grauiter & coarctatiōe percepta, ita vt &

vẽtoſitas egredi nõ poſſet. Quòd ſi fuerit ĩ parte anteriori matricis erit ſtrãgulatoria cum dolore ipſo, etiam in illis, & apoſtema erit maius & durius ꝙ̃ in concauo. Quòd ſi fuerit in parte eius poſteriori erit dolor ĩ dorſo & ſub hypochondrijs, & retentio fœcis, ſeu ventris conſtipatio. Quòd ſi fuerit in parte ſuperiori dolor ſentitur ſuper vmbilicum. Si in inferiori ſub vmbilico. ſi in lateribus dolor eſt in coxis, inguinibus, & cruribus. Quòd ſi in omnibus partibus fuerit matricis feb. erit acuta cum dolore capitis, colli, verticis, oculorũ & huiuſmodi: vt ſtatim de his, & in quacũq; parte fuerit apoſtema declinat ad cõtrariũ illius matrix, & fit difficilis ſomnus ſuper cõtrarium eius, & fit difficilis motus localis, ſeſsio, & cõſequitur partem ægram & claudicat apud deambulationem. Et quidã dicunt ꝙ ſi fuerit in fundo matricis dolor eſt ĩ diaphragmate vſq; ad muliebria, anhelitus difficultas.

Signa ſi fuerit apã calidum dolor erit acutus cum feb. horripilatione, pulſatione, ſiti, linguæ nigredine, & multiplicatur ſudor in extremitatibus, & quãdoq; perducit ad abſciſionem vocis, ſpaſmũ, & ſyncopim, & erit vrina tincta, rubea, & pauca, & frequẽs eo ꝙ mulier cogitur ad frequentẽ mictum maxime quando eſt in parte anteriori, & qñq; eſt liuida putredine ei cõicata. Quòd ſi fuerit calidũ ſanguineum, vel cholericum apparebunt ſigna ſanguinis, aut choleræ ſæpe dicta. Et communicantur accidẽtia mala ab ipſo alijs membris quæ ipſum per cõmunitatem ſic ſequuntur, vt ſunt cerebrum cui cum cõicat erit dolor in capite in ſyncipite, collo, radice oculorum, profunditate eorum cum grauitate, et quandoq; dolor procedit vſq; ad crus, ad ſocilia, & iuncturas, & dolent duæ partes dorſi, & duo inguina, & pecten, & inflammantur quandoque in myrach ipſum. Quòd ſi communicat ſtomacho dolet & accidit in ea triſtitia, anguſtia, & nauſea, ſingultus, corrũpitur digeſtio, & appetitus.

Signa ſi apã fuerit frigidũ phlegmaticũ, tandẽ erunt ſignificationes illic ex parte dolorꝝ, ſed remiſsi multũ cum grauitate, inflatione in pectine, anchis, & coxis, cũ mollitie extremitatum & pectinis, & ſunt ſicut hypoſartici.

Signa ſi apã fuerit durum illud comprehẽdit tactus & eſt illic difficultas ex parte vrinæ, & fœcis, aut vnius tm̃, & non eſt dolor fortis & extenuatur cũ eo corpus & proprie crura etiã debilitantur, & cum magnificatur venter ex eo inflant pedes, & accidit ſicut hydropiſis, & proprie qñ durities eſt ſparſa, & qñq; fit mulier ex eo hydropica.

Et cum nõ reſoluitur durities feſtinat ad cancroſitatem, & ſignum ꝙ eſt cancer, qa viſu comprehẽditur ꝙ factum eſt apoſtema inæqualis figuræ a quo prodeũt venæ nigræ, tumidę, & eſt adhuc cum duritie quam lędit tactus, & eſt mali coloris horribile aſpectu trahens ad rubedinẽ, qñq; ad viriditatem, & plumbeitatem, & ab eo emanat virus ſordidum, & fœtet, & ita de alijs ſignis cancri quærendis a principe tertia quarti de ipſo.

Signa autem qñ apoſtema matricis venit ad ſaniationẽ quia dolor rectificatur, & augmentantur febres, & diuerſificantur, & accidentia fortificantur, ꝙ cum collecta erit ſanies ſedabit dolor, febris, & alia accidentia, iuxta illud. Dum pus conficitur, ſed in exitu ſaniei accidit rigor.

PROGNOSTICA. Omne apã matricis difficile curatur, ſed difficilius quod approximat interiori parti. Vnde Aui. Et ſi fuerit profundũ non eſt poſsibile vt ſanetur. Qñ rumpitur apã matricis & ſanies eſt alba, iuncta, æqualis, & ſine odore malo ſpes eſt ſalutis, quod ſi fuerit virulentum, fœtidum, diuerſorum colorum, peſsimum.

CVRA apãtis calidi. Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio ſi morbus ipſe moram patiẽ. Euacuatio. Diuerſio. Localium diuerſorꝝ applicatio ſm cauſarum & temporũ diuerſitatem. Accidentium correctio ſiue mitigatio.

Diæta ordineẽ ad cõtrarium cauſæ. vnde in apoſtemate calido cõpetunt cibi humorẽ groſſum generãtes. vnde Halyabas poſcę maluis, & ſpinachijs. vnde cõuenit, & lactuca, portulaca, cucurbita, ſuccus hordei, vinum grana-

E torum, agreſte, berberis, ribes, carnes hędi, pullorum cũ eiſdem conditæ & huiuſmodi. Et Auic. in apoſtemate calido oportet vt prohibeaẽ cibus aut minoretur in diebus primis vſq; ad tres, & prohibeatur aqua penitus, & maxime in die primo, & habitet in domo odoris ſupple frigidi, & vigilet quantum poteſt. de quo infra.

Pro ſecundo recurre ad quartum tract. de ſy. & alijs in cauſa calida valentibus. vt ſunt ſy. ro. vio. de nenuphare, & huiuſmodĩ, aut de fumo terrę ſi materia fuerit aduſta, & ideo elige ſecundum materię exigentiam.

Pro tertio & quarto ſimul in principio competit phlebotomia, & maxime ſi fuerit ex ſang. aut ex alio humore calido ſanguini cõmixto, & de ipſa phlebotomia fienda hic bene aduerte. inqt Auic. Et rectius quidẽ in principio eſt vt phlebotometur baſilica, quare ꝓhibet effuſionem materię. deinde cõſequenter adhibeatur ſaphena, vt trahatur ſanguis ad locũ, & ſuccurratur ei quod fecit incurrere phlebotomia ex nocumẽto baſilicę cõitate, & oportet vt fiat phlebotomia pedibus eleuatis ad ſuperiora, &

F ipſa ſic iacens ſuperueniat ad ſummũ in extrahẽdo ſanguinem quẽ debes euacuare in maiori aut in minori quãtitate vt exigit diſpoſitio ætatis, habitudinis, virtutis, & accidentis, & hmõi. Eũones autem fiant ex parte ſolutiuorꝝ materiã peccantem reſpicientiũ adminiſtrãdo per os, et ꝑ ſſerius clyſteria, ſuppoſitoria & hmõi. & de ſolutiuis appropriatis habes ſupra. iiij. tra. & cum ipſis medicinis adminiſtres q̃ nauſeam ſedẽt. Diuerſiones autẽ facito. vt dictum eſt cũ phlebotomia, ventoſis, ligaturis, frictionibus ad ſuperiora, & hoc in princ. & maxime cõmendaẽ ſi bis fieri poteſt, & hic nota, ꝙ hęc phlebotomia diuerſiua cõpetit vbi tale fuerit ex caſu, ꝑcuſsione, ruptura, & hmõi, & in principio ſemper eſt fiẽda nullo cõtradicẽte, & magis competit, & ꝓprius vbi tale apoſtema fuerit ex menſtruorum retentione quod ſecundum plurimum euenit.

Localium adminiſtratio fiat diuerſimoda ſm cauſarũ, & temporꝝ diuerſitatẽ. Et antequã ipſum canonem ma-

G gis declarẽ, prius narrabo aliqua ſimplicia in apoſtemate calido cõuenientia, & ſunt roſa, camphora, lens excorticata, cortices granatorum, balauſtię, extremitates vitis, arnogloſſa, ſolatrum, endiuia, lac, virga paſtoralis, ſuccus portulacę, pſyllium, ſemperuiua, raſura cucurbitę, viola, farina hordei, & hmõi frigida & ſtyptica, de qbus ad plenũ ſupra. xvi. cap. de dyſenteria. plura enim enumerabũtur calida matrici conuenientia q̃ frigida, vt infra, & cauſa qm̃ matrix eſt membrũ frigidum. Sit itaq; primus canon in cõplemento iſtius quinti repercuſsio. Adminiſtrẽtur itaq; repercuſsiua iſta, aut per modum emplaſtri, aut enchatiſmatis, aut embrochę, aut ſeſsionis factę in decoc. harum rerꝝ cum aqua dulci, aut ſupponẽdo petias infuſas in ſuccis earũ, aut inijciendo cum clyſteri de quo ſtatim, & tu ex his compone & applica renibus, & alchatim, & fœmori, & alijs ſimul, aut emplaſtra, aut alia. Laudatur tñ emplaſtrum de papauere diſſoluto in oleo omphacino aut roſ. cum farina hordei, & ſucco arnogloſſæ & hmõi.

Matrix membrũ frigidum.

H Sed hic nota ꝙ hmõi frigida, & ſtyptica nõ debent multum cõtinuari ne induretur apã. Item vbi ſit fortis dolor non eſt verendũ ponere cum alijs nenuphar, mãdragora, & hmõi, de quibus in cõplemẽto. vi. canonis. Cumq; apã ad augmentum venit ſit ſecũdus canon, qui eſt mollificatio cum reſolutione, & prohibitione fluxus materiæ. Cõplent autẽ canonem quę mollificant, & reſoluunt, mixta cum ſtypticis, cuiuſmodi ſunt althæa, fœnugręcũ, camomilla, meliloțũ, anethum, malua, crocus, puluis molendini, ſemẽ lini, lana ſuccida, ſpica, arnogloſſa, blitis, & hmõi frigida, de quibus actum eſt hic ante. tu itaq; cõmiſce vt neceſsitas poſtulabit. vnde de ſtypticis plus pone in prin. augmenti, & in fine minus. In medio modo. In ſtatu vero ſit canon tertius ꝙ eſt augmentatio reſolutiuorum ſuper repercuſsiua, ideóq; ipſa minorabis etiam augebis reſolutiua mixta tamen cum lenitiuis & mollificatiuis, & caue ne iſta hora adminiſtres prouocantia menſtrua. In

declina-

declinatione vero ſit quartus qui eſt adminiſtratio reſolutiuorũ a quibus non ſeparabis mollificatiua, ſed in minori quãtitate ne accideret induratio, vt ſunt ſiſymbriũ, ſanſucus, laurus, polypodium, laudanũ, de quo dicit̃ ꝙ ſi ſupponitur reſoluit ipſum & hmõi. vt ſupra. & infra de apatibus frigidis. nã calida quę ponentur de apatibus frigidis ſunt hoc loco afferenda, & tu illa amplectere. Et cũ ſedatus erit dolor in declinatiõe, & videbitur tibi poteris adminiſtrare ex diureticis, & ſi tibi ex vlcere fluet ſanguis adminiſtra quę ſanguinẽ retinent, de quibus de fluxu ſanguinis narium, & eius exitu per os. Si apa venerit ad ſaniationẽ adminiſtra maturãtia. Et confert ad hoc emplaſtrum factum ex decoct. dactyloꝝ cum oleo roſ. & farina hordei. Itẽ iuuat ad eius citam maturationẽ emplaſtrum de fœnugræco, farina tritici, decoc. ficuum mixta cũ fimo columbino, & fermentum qñq; additur dum eſt propinquum vt aperiatur. Itẽ valet emplaſtrum de hyſſopo, adipes anatis, anſeris, vaccæ, medullæ cerui, butyro, & ſimilibus, & peſſariũ ex his factum continuo adminiſtretur.

Cũq; ad tantam deuenerit maturationẽ, vt eius apertura ſit neceſſaria, tunc ſi ipſum fuerit propinquũ ori matricis ſectio erit poſsibilis cũ inſtrumento. Quod ſi fuerit in profundo, & ex ſe nõ aperiatur neceſſe eſt arte iuuari. Cũ iniectione ſucci ſcabioſæ cũ naſturtio & hmõi, de quibus de apate hepatis. Et ſeſsiones etiam iuuabunt in hoc caſu, de quibus infra in cõplemento. vi. canonis. Facta autẽ apertura & ſanie veniente per vuluã adminiſtra mundificancia, & abſtergentia ex melle roſ. colato cum aqua hordei iniecto. Itẽ cum vino peſſis, ſuppoſitorijs, & alijs. Itẽ valet mel ro. mixtum cum farina hordei, fœnugræci. Itẽ & terbentina cum his mixta, & impoſita contenta. item & vitella ouorum cũ farina hordei ex melle ro. Et tu nõ ſolum attendas ad mundificationẽ vlceris, ſed etiam vẽtris cum clyſterijs, & alijs lenitiuis vt videbitur. Poſt autem mundificationem incarna, & valet ad hoc. ℞. mellis ro. colati. lib. ſ. thuris, gallarum, cupreſsi, mummiæ. ana. ℥. ſ. miſce prius abluas cum vino nigro, ſtyptico, calido iniecto cũ inſtrumento, de quo infra ſtatim. Valet & vnguentũ baſilicon iniectũ cum oleo ro. & p̃cipue quæ eſt ſpiſſa. Quod ſi fuerit ſubtilis adiũgas de ſtypticis aliquid. Qñq; autem egreditur pus tale per veſicam, & tunc da in potu lac, & maxime aſinæ, & ſemina melonis cum ſy. ro. qm̃ hęc prohibent vlcerationẽ, & ſunt mundificantia, & abſtergẽtia, deinde da ſtyptica conſolidantia, & abſtine eo caſu a fortibus diureticis, ne accidat inde vlceratio, & ne ducant materias alias & multas, ita ꝙ lenibus diureticis vtere. Qñq; egreditur per inteſtina vt vidi in vicina mea & tũc oportet clyſterizare cũ aqua hordei in qua ſunt decoctæ balauſtiæ, & imponatur oleum ro. zucch. ro. & huiuſmodi. Deinde adminiſtrent̃ incarnatiua iniecta per clyſtere, vt ſupra & ponantur vnguenta ſuper locũ, & inijciantur.

Si fiſtulabitur curetur cum reſolutiuis exiccantibus & ſtypticis. vt ſupra de fiſtulis ani. Et hic aduerte ꝙ cũ tale apa ſit morbus acutus ꝙ principium eius erit circa dies tres & ſtatus erit circa diẽ. vij. In medio autẽ erit augmẽtum, & poſt ſeptimum declinatio, quia in quartodecimo declinabitur iuxta illud Senis noſtri Hip. Acutæ ægritudines. Et quia promiſſum eſt dicere de inſtrumẽto cum quo fit iniectio ne in longũ rem ipſam protrahã hinc, quæ dicenda ſunt ſcribã de eo, non minus in p̃cedentibus ꝗ̃ in ſequentibus valitura. Vnde ſciendũ ꝙ clyſtere tale debet eſſe factũ ad modum virgę. & debet eſſe. x. vel. xij. digitorum ſm̃ lõgum vt manu teneri poſsit vltra illud ꝙ in vuluam mittetur in cuius extremitate debet eſſe foramẽ rotundum paruũ, & per iſtam extremitatem ingreditur. in extremitate quę exterius remanet debet foramẽ eſſe magnũ, ita vt per ipſum ingredi poſsit lignũ, ſtupa vel petia fortiter inuolutũ in eius extremitate, ita ꝙ trahendo tale lignum ad ſe et ponendo extremitatem clyſteris in liquore trahatur liquor ad intra: deinde fortiter comprimẽdo lignum liquor expellitur, & tale inſtrumẽtum appellatur

A in vulgari noſtro el ſchizarolo, de quo ſupra dictum eſt. Cum iſto itaq; inſtrumento in principio poſſunt immitti repercuſsiua ex decoctione mellis ro. diſſoluti cum camphora, pſylio & hmõi. Similiter ſuo modo in augmento ſtatu & declinatione. Tu itaq; cõſidera, & pone ex datis.

Pro vltimo & ſexto corrigant̃ accidentia. Vnde qa inſomnietas accidere cõſueuit prouoca ſomnũ cũ exhibitis intus, & extra inungendo &c. vt ſupra. i. cap̃. de ſuperflua vigilia. & tu ibi. Secundo attendendũ eſt mitigationi doloris quæ fit cum ſeſsione in aqua decoctionis camomillæ, fœnugræ. ſeminis lini, meliloti, anethi, papaueris, pſyllij, mandragoræ & hmõi, & non pertrãſeat aqua vmbilicum, aut ex his & ſimilibus fiant fomentationes, emplaſtra, vnguenta, ſacculi, & hmõi. Item fiant iniectiones ex his ad intra, aut cum oleo ro. camphora, ſuccis herbarum frigidis et huiuſmodi. Et ſemper habe menti ꝙ matrix eſt frigidę cõplexionis quare caue his frigidis. Itẽ valet oleũ ro. cum albumine oui p̃ ſeruſſum pinguedine gallinæ, & B aquę arnogloſſę iniectũ ſiue ſtyllatũ. Quód ſi dolor multũ infeſtauerit adde aliquid opij. Item valet collyrium albũ, & cum opio cum lacte inſtillatum. Itẽ aqua decoctionis corticum mandragoræ, papaueris, & huiuſmodi. Itẽ decoct. facta ex coriandro, papauere, ſolatro, addito oleo ro. Item lac aſinæ, ſuccus arnogloſſæ coniunctim & diuiſim, & in ſumma applica anodina, aut in ſeſsiõibus, aut in clyſteribus, emplaſtris, ſuppoſitorijs, fomentis, vnguentis, & ſimilibus. Suppoſitorium mitigans in cauſa calida. ℞. ro. ſiccarũ. ʒ. iij. ſeminis lactucæ, & amili. ana. ʒ. i. terrãtur cribellentur, & cũ oleo ro. & lacte mulieris confice. Ad idẽ. ℞. cerę, olei camomillini, adipis anatis, opij. ana. & ſupponitur cum lana. Ad idem. ℞. ſe. lini cõtriti, maluauiſci. ana. ʒ. v. vitelli oui elixati, croci. ana. ʒ. ij. opij, ſeminis iuſquiami, ana. ʒ. i. confice. Tertio conſueuit venire cordis paſsio ad quã ſequitur ſyncopis, ſudor frigidus, vocis ablatio. & debilitas ſtomachi, pro quoꝝ remotione recurre ſuis locis ſupra. Et hæc ſatis.

C De apoſtemate frigido matricis. Rub. 11.

IN APOSTEMATE frigido eius cuius ſigna poſita ſunt in pręcedenti rubrica, oportet ſuo modo ſeruare eos canones qui de calido ſcripti ſunt. Vnde diætã ordina ad cõtrarium cauſę, & abſtine vtrobiq; in principio ab aperitiuis, & prouocatiuis, & ſtude vt cibus etiã minoretur, ſtetq; in aere calido, abſtineat omnino a potu aquę frigidę. De phlebotomia in principio fiat vt dictum eſt de calido, & minorem quantitatem ſanguinis euacuando.

De digeſtiuo ſi tolerat da de his quæ conueniunt de qbus tract. iiij. Et ſimiliter de euacuatiuis eodem loco, & vomitus vehementis eſt iuuamẽti ad illud. Diuerſiones fiant vt ſupra ſed non ita fortes.

Et anteq̃ cõpleatur quintus enumerabo aliqua ſimplicia, & cõpoſita quibus perfici habeat. Et ex calidis apatibus, ac tumoribus matricis cõuenientibus ſunt agnus caſtus, ſeſsio in decoct. eius, adeps anſeris, ciconiæ, althæa, amurca olei, anethũ, butyrũ, calamus aromaticus, cheyri, cerotum hyſſopi Meſ. ſecũdo antido. cinnamomũ, D emplaſtrũ philagrij Aui. ſecũdo antidota. fœnugręcũ, laudanum, lini ſemen, liliũ, matricaria, oleũ anethi, pulegium, pix, ruta, ſpica, ſquinantum, ireos, hyſſopus, zurumber.

Tu itaq; in principio adminiſtra repercuſsiua ex calidis & frigidis mixta. In augmẽto, ſtatu, & declinatione te habe vt dictũ eſt de calido. Et pro his clarius habendis relege q̃ de apate frigido ſtomachi, ac hepatis, renũ, & veſicæ dicta ſunt. & tu ibi. vñ fac iniectiões, ſeſsiones, emplaſtra, naſcalia, ſuffumigia, embrochas, ſiue fomẽtationes, et huiuſmodi cũ calidis pariformiter. vt de calido dictũ eſt.

Pro mitigatione doloris audi Aui. de eo non eſt cũ dolore de quo ſit curandũ. Tu tñ habes anodina calida iã dicta ſæpe. & ſupra in tract. v. qbus vtere ſm̃ varia ingenia dicta. Laudat̃ ſeſsio hæc. ℞. ſanſuci, balſamitę ſiccæ, abrotani, ſe. caulium, fœnugręci, ſem. lini, camomillæ, melliloti, ana. partes æquales, & eſt Raſ. ix. Almanſoris.

De apoſtemate duro matricis. Rub. 12.

CVM autem apoſtema matricis nõ reſoluitur neque ad ſaniem peruenit, tunc facta reſolutione partium ſubtilium ad duritiem venit, quod tactus oſtendit, & ſic durũ cauſatur apoſtema.

SIGNA cuius de apoſtemate matricis dicta ſunt.

CVRA in cuius cura diętã ordina ad contrariũ cauſę, qm̃ aliqñ talis humor faciens apoſtema eſt melancholia, aliqñ talis per aduſtionẽ factus, aliqñ humor groſſus in ſe. vnde in primo conueniunt ſpinachia, borago, lactuca, cucurbita. carnes hędi, pullorꝝ & hmõi. Et in ſecundo carnes arietum, gallinarꝝ, vitella ouorꝝ, ſapa, zucc. cinnamo. liquiritia, vinũ dul. clarum. lymphatũ, modicũ & hmõi.

Secundo da digeſtiua ex appropriatis. ſupra. iiij. tracta.

Tertio euacua cũ conuenientibus allegato loco. Quarto localia applica leniẽtia & mollificantia, ex quibus ſunt adeps lupi, anſeris, ciconiæ, althęa, bitumen iudaicũ, ebulus, fœnugræcum, mucillago eius, ficus, laudanum, ſemen lini, lilium, malua, matricaria, medulla cerui, vituli, oleũ de lilio, de croco, oppopanacum, bdellium, amoniacum, origanũ, pix, terbentina. hyſſopus herba, hyſſopus humida. In horum autem applicatiõe diuerſa ſunt ingenia ſecundum quod dictũ eſt in pręcedentibus capitulis. vnde fac ſeſsiones quaſi cõtinuas in aqua decoct. radicum maluauiſci, maluæ, viol. anethi, florum camomillæ, fœnugræci, & hmõi, & cum his ſemper ponat̃ aliquid olei, et deinde. ſupra locũ ponatur diaquilon ad ſcrophulas, vel emplaſtrum de lilio, amoniaco, ſtorace, oleo de ſemine lini, vel de lilio, aut de camomilla diſſoluta adinuicẽ, & cum cera. Item clyſterizetur matrix ſæpe cum mollificãtibus ſicut cũ oleo de camomilla, mucillagine, ſeminis lini, vel fęnugræci, aut oleo anethino mixto cũ ſtorace liquida vel cum aqua decoct. maluauiſci, meliloti, in qua diſſoluatur oleum de ſemine lini, & mel roſ. & aliqñ amoniacum, aliquando bdellium. Itẽ ad extra vngatur cũ vnguẽto hoc locus durus. ℞. pinguedinis anſeris, gallinæ, anatis. añ. ℥. i. butyri. ℥. iij. bdellij, amoniaci, ana. ℥. ſ. olei camomillini, aut de ſemine lini. ℥. ij. diſſoluantur gummę in oleo, & liquefiãt cum butyro, & pinguedinibus in caciola ad ignẽ & coletur. Cũq; videris ꝙ hac via apa ipſum neq; reſoluitur. neq; mollificatur, ſed eius durities creſcit, & dolor & fe. & grauitas loci, tunc ſcias apa deuenire ad cãcrum, & cũ cancer factus eſt non curatur, ſed moritur mulier. Iuxta illud Senis. xxxviij. Aph. vi, Sect. Cancros occultos omnes melius eſt nõ curare, curati enim cito pereunt, nõ curati vero longius tempus perdurant, ſed de iſto in Rubrica propria infra. ꝙ ſi remittetur durities dolor & feb. tunc deueniet ad ſaniẽ. ꝙ cum cõtigerit aperi, mundifica, abſterge, conſolida, vt dictũ eſt. Vnguentum expertum ad durum apa matricis. ℞. folia capparis infundantur in aqua donec leniantur, & teratur cum eis caulis cum aqua mellis, & ex his cum cera citrina fac vnguentũ. Item flores cauliũ, & folia eius ſunt conueniẽtia hoc caſu ſm Aui.

Sed aduerte ꝙ ſeſsiones ſunt in ſimilibus multum efficaces, & ideo cũ eis iuſta cum potes alia ingenia parte operare cũ clyſteribus, ſuppoſitorijs, & huiuſmodi. vt ſupra de calido, & frigido. Quinto mitiga dolores cũ mitigantibus ſępe dictis, de quibus ſupra. v. tracta. vt ſunt althęa, anethum, fœnugręcum, ſemen lini, fæx olei, etiã addendo frigida opiata ſi fortiſsimus foret & aliter nõ faciendo ſeſsiones, naſcalia, clyſteria, & hmõi, vt dictum eſt. Et hæc de duro apoſtemate ſufficiant.

De cancro in matrice. Rubrica. 13.

CANCER abſolute fit ex materia per aduſtionẽ ſanguinis ad melancholicum conuerſa infiltrata, & inſerta in venis circũſtantibus loco apoſtematis ipſius per quas venas natura ipſa tranſmittit continue humiditates melancholicas in eis contentas ad ipſum apoſtema in augmentum malitiæ eius, & quantitatis cõtinuæ. Ex quibus apparet ꝙ venę ſunt radix ipſius, & ideo cum accidit in mẽbro a quo ipſum cum ſuis radicibus euelli nõ poteſt redditur incurabilis, & hoc voluit Gal. vi. Apho. in commẽto Aphor. allegati iuxta finem pręcedentis Rubricę. Ex quo intelligitur ꝙ cum tale matricis eo modo curari non poſsit ꝙ ipſe eſt in eo loco incurabilis ſaltem vera cura. Cura autem blanditiua poteſt curari, ideſt mederi, & de hac potes te intromittere, & in fine honorem non habebis. ſed tu parentibus prius notifica.

SIGNA ſupra de ſignis apoſtematum eius.

CVRA autẽ blãditiua eſt hæc. Primo diætã ordina ad cõtrariũ cauſæ, qa ſit frigida caliditatis extinctiua, & humida & plus humida. nã ex frigidis non debet eſſe multũ eleuata, ſed tẽperamento ꝓpinqua, & tu ſupra. iij. tract.

Deinde materiã digeras, & de appropriatis vſualibus ſunt ſy. de epithymo, ſy. de fumo terræ, & hæc dabis cum aquis ſuis continuando.

Tertio euacua cũ euacuatiuis materiæ aduſtæ, de quibus ſupra. iiij. tracta. Valent & pilulę fœtidę, & indę, & de fumo terrę, et huiuſmodi. Et de phlebotomia inquit Aui. & euacuatione ſanguinis ex baſilica aſsidue, & ſaphenæ poſt ipſum in quibuſdam horum.

Quarto applica localia, vnde laudat̃ ſeſsio facta omni die in aqua decoct. roſ. maluarum, radicis maluauiſci, in qua ponitur oleum ro. Item epithemetur locus cõtinue cum vnguẽto, quod ſic fit. ℞. olei roſ. vel nenupharis, aut papaueris. ℥. i. ceræ. ℥. ſ. camphoræ. ℥. i. ſ. liquefiat cera, & cãphora puluerizata vltimo loco ponatur, & cũ his adde aquam ro. Itẽ clyſterizetur matrix ſępe cum aqua decoctionis cãphorę, nenupharis, papa. al. & ro. ru. & aliquantulũ iuſquiami, parum tñ, & ſpecialiter ſi dolor vltra debitum augmentaretur. Ad idem valet ſeſsio in aqua decoctionis pſyllij, papaueris al. nenupharis, viol. Item cum eiſdem fomentet̃, deinde inijciatur vnguentũ de camphora dictum. Inquit Auic. Et vnguẽto araſum eſt proprietas mirabilis. Et hæc ſufficiant de cancro matricis.

De vlceratione matricis putrefactæ, & corroſione. Rubrica. 14.

POST determinationem apoſtematum matricis conueniens videtur de vlceribus eius mẽtionem facere. Vlceratur itaq; matrix ſicut & alia membra, et ſpecialiter neruoſa, vt ſtomachus & inteſtina.

CAVSÆ. & vlcerum ſuorꝝ cauſa eſt vt in reliquis, qa ab intrinſeco humiditates acutę mordicãtes et hmõi. Aut ab extrinſeco vt caſus, ꝑcuſsio, inciſio facta in apate eius. Aut difficultas partus, aut adminiſtratio medicinę acutę, aut groſsities, ſiue magnitudo virgę & hmõi. Et iſtę eędẽ cauſæ qñq; ſunt cauſa putrefactionis, & corroſionis matricis, quæ corroſio & putrefactio accidũt ex ipſis vlceribus in profundo ſtantibus non mundificatis, & retẽtis in profundo. Item & qñq; cauſa eſt corruptio embrionis. vnde de eis omnibus vnicã rubricã feci. Sed hic nota ꝙ Auic. differentiã ponit inter cancrum & corroſionẽ, quoniam in corroſione non eſt grauitas, neq; durities, et ſequitur eã quies in horis quibuſdã et proprie poſt exitum eius quod egreditur non eſt lõgitudo plurimi ſpatij in curatione cõueniente. Spatium vero cãcri eſt aſsidui doloris, & eſt ibi pulſatio longi ſpatij.

SIGNA demonſtratiua qñ. ſ. non erunt multũ humida, & qñ erunt ex phlegmate ſalſo pruritus loci nõ bene tolerabilis, priuatio ſuperflụę humiditatis currẽtis ex loco, et fœtor cum quadã acuitate, et quod ex matrice emanat ſanguis mali coloris mixti cum veneno & ſanie indigeſta. Quòd ſi fuerit multum humida erit fœtor, & malus, & intolerabilis, & ardor cum pruritu non erit ita intenſus curſus humiditatis plurimæ quaſi continue in qua eſt venenũ indigeſtũ, nigrum, viride, vel liuidum, mixtũ aliquando cum ſanie, vel ſanguine.

Signa ſi fuerint vlcera ſequẽtia apertionem apoſtematum, tunc ſigna præceſſerunt &c.

CVRA. Canones, in cura autẽ vlcerum corroſionis, aut putrefactionis a cauſa intrinſeca, qa ab acuitate materiæ, quia ſit aduſta, aut quia ſalſa, acuta, mordicatiua.

Diætam

Diætam prius ordina ad contrarium cauſæ ex parte cibi & potus.

Deinde da digeſtiua alterantia, de quibus tract.iiij.

Tertio euacuatiua vt eodẽ loco. Adminiſtra clyſteria cum ipſis euacuatiuis appropriatis materiæ, & decoctiones appropriatas eiſdem ex malua, viol'.ſenæ, polypodio, fumoterræ, epithymo & eiuſmodi. Item ſi cætera conſentiũt fiat phlebotomia ex baſilica. Vnde Halyabas. In cura vlcerum matricis ſi ori matricis puſtulę acciderint, baſilicę vtendũ eſt phlebotomo, ſi particularia cõſentiunt, aut ſaphenam minue. vt ſupra.

Quarto adminiſtra ex ſeſsionibus, emplaſtris, fomẽtis, clyſteris, naſcalibus, et vnguẽtis, & hmõi. Ex conueniẽtibus calidis & frigidis vt exigit materia, ex quibus ſunt alumẽ ſciſſum, amurca olei, anethum, artemiſia, fœnugręcum, lac, laudanum, maluauiſcus, maſtix, medulla vitulli oleum vetus cum agreſta, hordeum, portulaca, virga paſtoris, vrina, hyſſopus humida, lapaciũ, fumus terræ, epithymus & huiuſmodi. Sed tu prius conſidera ꝙ horum vlcerum quædã ſunt cum putredine, quædã abſq; putredine, & appellantur ſimplicia reſpectu primorum. Item ꝙ aliquando ſunt in profundo & quædam non. In ſacto abſq; putredine curatio eſt conſolidatio, quæ tamen difficilis eſt. vnde Gal'. inciſio vuluæ difficilis ſanatur. In eo vero quod eſt oppoſitũ ſiue cum ſordicie cura eſt mũdificatio & cõſolidatio. Vnde adminiſtra aquam mellis, aut paſſularum inijcias cũ inſtrumẽto maxime ſi fuerit ꝓfundum, aut decoctione ireos cum hordeo. Item mũdificat mel ro. cum farina lupinorum, filiginis, fœnugræci impoſitum cum naſcali. Facta mundificatione cõſolida cum vnguentis, pulueribus, & hmõi habẽtibus conſolidare & diuerſifica, qm̃ in principio cum nõdum orta ſit caro adminiſtra ſicut vnguẽtũ hoc. ℞. litargiri, ceruſſæ, ſarcocollæ. ana. & fiat ex eis cerotum cum oleo ro. & cera. Quòd ſi fuerit ſordicies, adminiſtra cũ eis parũ floris ęris, & mellis. Cũ vero caro incipit naſci, quia extimatur illud extimatione debita dato ꝙ nõ videať. Adminiſtra ſicut hoc. ℞. thuciæ ablutæ. parte. ij. climie argẽti, ceruſſæ, ſarcocollæ, omnium ana. par. i. fiat ex eis cerotum cum oleo roſ. et cera, & adminiſtretur cum tenta. Incarnatiuum, & conſolidatiuum bonum. ℞. aloes, thuciæ, ematitis, pulueris chartæ combuſtæ, pulueris cucurbitæ ſiccæ aduſtæ, ana. ℥. i. pulucrizetur, & hunc puluerẽ adminiſtra cũ lycinio, clyſteri, aut aliter vt videbitur. In facto caſu & percuſsione præmiſsis vniuerſalibus ſæpe dictis procede ſi ſordidũ eſt cum abſtergentibus, conſolidantibus. vt dictum eſt. Quòd ſi fuerit propter magnitudinẽ virgæ adminiſtra ilico conſolidantia ex ſtypticis, vt balauſtia, bolus ar. plãtago, terra ſigil. albumen oui, dragacantum, ſuccus portulacæ, & hmõi: faciendo ſeſsiones, vnguenta, & hmõi. vt ſupra ſæpe. Deinde ſi ad virum eundem redibit redeat cum cautela, ſed tutius eſt vt ab eo alieneť. In vlceribus recentis temporis aloes tritum mirabiliter valet, & thucia optime. Quòd ſi fuerit humiditas multa valet cortex pini, & lapis ematitis, & medicamen de charta combuſta, cucurbita, & alumine vſto. Quinto mitiga dolorem ſi neceſſe erit addendo ſupra dictis ſeſsionibus, clyſteribus, & alijs ſemen papaueris, iuſquiami, & de cãphora. Et ſi foret intolerabilis vt ſupra admiſcere aliquid opij non foret incanonicum. Et ſic ſufficiant.

De fiſtulis matricis. Rubrica. 15.

ACCIDIT ꝙ vlcera hæc, & apſata dicta qñq; in eorũ cura prolongantur, aut quia non debite curantur, & ipſa propter putredinem multam corroſiuam concauãtur, & in fiſtulas conuertũtur, quare in principio debet eſſe medicus multum ſollicitus. nã ipſe de difficili curanť. immo ex eis aliqua curam non recipiunt. vnde quia opus magis chirurgicum eſt, tamen etiam quia de ipſis fiſtulis actum eſt ſatis ſupra de fiſtulis ani. hinc de eorũ cura faciliter pertranſibo a duce meo non recedens hic. primo vt ipſe ponendo ſigna, ſecundo curam.

A SIGNA demonſtratiua, longitudo putrefactionis, & adhærentia doloris, anteceſsio vlcerum quæ non ſanãtur cum curationibus & prolõgatur ſpatium & currit virus. deinde dolores ſicut dolores cãcri. Et cognoſcitur locus eius cum radio, & vbi peruenitur cum eo. Et ſcit ſtatus eius etiam an ſit in carne adhuc aut pertrãſeat vſq; ad os per illud qđ ſentit extremitas radij ex leuitate, & mollitie, & aſperitate, & duritie,

PROGNOSTICA. Fiſtulę in alijs locis de difficili curantur, quid erit in his.

CVRA Canones. qñq; accidũt in matrice fiſtulę quæ qñq; pertranſeunt carnem, & apparet ab eo quod vicinũ eſt ex membris, ita vt corrumpant os pectinis, et putrefaciant ipſum, & collum matricis, & qñque perueniunt ad abradendum pilos pectinis & incedũt vſq; ad partes ani, & lacertorũ eius etiam, quare tunc pars earum eſt in manifeſta matricis, & pars eſt ĩ interiori parte matricis, & ſunt in vnoquoq; latere matricis. Et quæ ex eis eſt in profun-

B do non eſt poſsibilis vt curetur, & ſimiliter perueniens ad veſicam. Reliqua vero ab iſtis curationem habent, et ſi ſit difficilis, & deterior. Et eius quæ peruenit ad abradendũ pilos pectinis, & ꝓprie cum perforat os foramine paruo. Cura eſt duplex vera & mẽdoſa vt allegato loco, & ſupra de teneſmo. & tu ibi. Cura vera fit per abſciſionem quæ quia periculoſa eſt propter neruoſitatem membri timeť ex ea permixtio rationis ſpaſmus, & amiſsio vocis, & tãdem mors ideo cura eius nõ eſt poſsibilis niſi eius quę poſita eſt in manifeſto et cuius carnem mortuam oportet incidere. Cura vero mendoſa eſt cum ordinatione diætæ, mundificatione corporis, confortatione matricis, & adminiſtratione rerũ exiccantium ex vnguẽtis, emplaſtris, iniectionibus, & alijs in fiſtula conferentibus, pro quibus allegatis duobus locis recurre.

De rhagadijs matricis. Rubrica. 16.

CONTINGIT rhagadias matrici ſuperuenire. vt ano quarum deſcriptio ibi requiratur. Sunt enim fixuræ cum

C quibuſdam eminentijs carnoſis.

CAVSÆ. et ipſarũ cauſę ſunt ſiccitas vehemẽs matrici cõtingens, aut partus difficilis, aut apſa. Et in principio cum accidunt ſunt ſatis leues, occulti doloris, deinde maniſeſtanť tactu, aut viſu, tactu digitis vt dicetur. Itẽ quia apud coitũ ſentiť dolor nõ conſuetus. vt in poſitione cãnę clyſteris in ano, viſu quia virga exit ſanguinolenta. Item quia medicus per impoſitionem ſpeculi ea cõprehendit.

CVRA. Canones in earũ cura pręter generales intentiones memorãdo etiã phlebotomiã ſi videbiť cõuenire. vt ſupra de vlceribus. De qua ſcito ꝙ facta ex baſilica ſiniſtræ manus, aut pedis ſiniſtri eſt maxime iuuatiua. Matricẽ alleuiando a curſu materię facientis, & conſeruantis rhagadias has tres habes. Prima eſt mũdificatio ſi neceſſaria fuerit, vt ſupra de vlceribus. Secũda eſt conſolidatio earum. Tertia eſt accidentium mitigatio. Sed ſcito ꝙ earum aliquę ſunt extrinſecę quas medicabis cum thucia trita valde, & vitella oui, & ſine ceſſatione fiat adhæ-

D rentia ipſius medicaminis ad eas. Itẽ valet vnguẽtum de ceruſſa maxime abſq; aceto. Itẽ ſi fuerit calor acutus adminiſtres ſuccum portulacæ, aut lactucæ, aut mucillaginẽ pſyllij, & iſta ſint ducta, & mota longo ſpatio in mortario de plumbo. De mitigatione doloris ſępe in præcedentibus rubricis. Et quędam profunde quas medicabis cum ſuppoſitorijs, clyſteribus, iniectionibus & hmõi. Primo mũdificatiuis, vt ſupra de vlceribus corroſione. Secũdo cum ſtypticis incarnatiuis ſicut vnguẽtum factum ex climia, & plumbo aduſto, & vnguentũ rhagadiarum ani. & tu ibi. Itẽ valet ſi nouæ ſint videlicet clyſter ex ſanguine dra. bolo ar. ariſtolochia, myrrha, thure, vel cũ lana ſupponiť. Quòd ſi ſenſerit mordicationẽ patiẽs ex vnguentis adminiſtratis addať vnguentũ baſilicon cũ adipe anatis.

Quòd ſi fuerit cũ rhagadijs groſsitudo vehemens quã ſignificat lõgitudo ſpatij & paruitas receptionis curationis adminiſtra vnguentum de chartis cum oleo roſ. Si vero

nō tolerat illud ponatur cum eo oleum de liſio, & gluten alimbath. Cum ergo quieſcunt curentur cura rhagadiarum purarum, & proprie qñ vlcerantur, & quando indigent eis quæ ſunt ſicut cortex ęris aut dragacantum optime tritum, aut gallia, aut aggregatio eorum. Et hęc eſt cura ducis quaſi tota ad literam poſita.

Et quia tandē conſueuerūt dominas moleſtare quibus omnino ad plenū eſt ſatisfaciendum iuxta poſſe, hinc vt tibi & eis magis cōplaceam particularē curam deſcribā, vnde qñ fuerint a ſiccitate cum calore & pruritu, & ſciſſuris ſæpe in die fomentetur locus, & humefiat ſedēdo in aqua decoct. cancrorum, ranarum, limaciarū, & maluæ, & ſi vis adde ſemen lini, deinde exiccetur locus inungatur cum vnguento de ceruſſa cui addatur aliquid camphorę.

Item ad idem. ℞. vnguenti populeon. ℥. ij. cāphoræ. ℈. i. ſ. ceruſſæ ablutæ cum aqua ro. ℥. ſ. albuminis ouorū numero. i. miſce, & incorpora abſq; igne. Cum autem remotus fuerit pruritus abluantur rhagadiæ ſæpe cum vino calido rubeo decoctionis myrti. thuris, & nucum cupreſsi, & aloes, vel thuciæ, aut mummiæ, & ſic conſolidabuntur. Vbi vero fuerint cum eminentijs remoueantur eminētiæ illæ cum vnguento viridi, alumine vſto & hmōi, & mundificetur locus et conſolidetur, vt dictum eſt de alijs abſq; eminentijs. Sed nota ꝙ aliquando eminentiæ ſunt tantæ ꝙ oportet ferro vti, quas quidam nominant caro addita, quidam ſulphur. Item quandoq; accidit in matrice ſicut virga, & hæc omnia aut ferro, aut medicina, corroſiua, aut ligatione remouentur quæ chirurgicis relinquo. Et hæc ſic poſita ſufficiant.

De pruritu, & priapiſmo matricis. Rub. 17.

Iam ex cura vlcerum, & rhagadiarum patere poteſt cura pruritus cū quaſi ex eiſdem fiat cauſis. nā humores cholerici, acuti, ſalſi, nitroſi, corroſiui, melancholici aduſti, ſm ꝙ apparet in diſpoſitione coloris mēſtrui ſunt cauſa ipſius. Vnde ſimili modo te habere debes ex parte diætæ digeſtiōis euacuationis ipſorum humorum cum appropriatis, de quibus. iij. tract. Phlebotomia ex nigra, & ſecūdatione ex baſilica ſi videbitur expedire. Deinde cū adminiſtratione eorum quæ contrariantur ipſi pruritiui ſm ſuas cauſas. Vnde laudantur vnguenta poſita in præcedenti rubrica circa finē de ceruſſa. Item laudantur roſę, ſandali, ſief memitæ, acetum oleum ro. ſuccus portul. camphora, plumbum, thucia, & huiuſmodi ex his faciendo embrochas, imponendo cum ſuppoſitorijs, inijciendo cū inſtrumento: & ſic diuerſimode ſm diuerſa ingenia. Et expertum ad pruritum. Auic. ℞. folia menthæ, & cortices granatorū, & lentes excorticatas, & decoque in vino, & ſupponatur. Et laudat ſuffumigium ex vino, medulla granorum myrti, & citri, ſed tu ex datis cōpone. Accidit autē vt ad hunc pruritū, vel ad cauſas ſuas ſequatur in muliere priapiſmus, qm̄ accidit etiā in mulieribus ex cauſis dictis in præcedenti capitulo de ſatyriaſi, & priapiſmo in viris, in quo mulieres ſtant ſemper cum appetitu ad coitum, & habui vnā talem in manibus meis, & hic priapiſmus de quo eſt hic ſermo coitu nō tollitur, ſed magis ex frictione augetur. Et cura eſt ſicut cura pruritus, & vltra frangere caliditatem ſpermatis cum medicinis infrigidantibus, de quibus allegato loco, & tu ibi. nam ea adminiſtra per intra & ad extra ſm diuerſa ingenia ſępe memorata, & ordina diætam in qua conſiſtit magna pars curæ &c.

De hęmorrhoidibus matricis. Rub. 18.

Qvid ſit hæmorrhois ſupra habitū eſt in principio. xvij. capituli.

Cavsæ. Eueniunt autē matrici ſicut & ano hęmorrhoides ſucceſsione rhagadiarum, aut apatum quę cū fuerint extra matricē ſanantur, & parū ſanantur factę pſundę. Aui. & vt dictum fuit in allegato cap. qñq; in retentione menſtruorum eueniunt mulieribus in ano, & illę præſeruant eas a difficilibus ægritudinibus quas poſſent incurrere ex menſtruorum retentione.

Cvra. Canones ſeruenſ proportionales his qui di-

E cti ſunt de hęmorrhoidibus ani. & tu ibi. Sed hic notā ꝙ aliquando ex vehemētia doloris, quia natura medicaminibus non iuuatur, oportet eas incidere, in quarum inciſione timor magnus eſt de nimio fluxu ſanguinis. Et ideo cum ad tale opus peruenitur, oportet mulierē ponere in loco frigido, & ꝙ poſt inciſionē ſtet cruribus eleuatis ad parietem per horas duas vel circa, & ſuper inciſuram ponatur attramentum, alumen, cortices thuris, & huiuſmodi, etiam aliquando ferrum ignitū vt allegato loco. & ſupra ventrem, & dorſum pone infrigidantia ex petijs infuſis in aceto, vt in aqua decoct. rerum ſtypticarum, aut in oleis ſtypticis, & rebus ſtypticis frigidis, & eſt bolus armenus, ſan. dra. achacia, hypoquiſtidos, & huiuſmodi. vt ſupra de dyſenteria. Item fiant ex ſimilibus ſeſsionibus, & omnia talia applicentur frigida actu. Ligētur extrema. Ponantur ventoſę ſupra dorſum, pectinem, & quę ſequūtur ea, ſed prius tenta cum lenificatiuis, vt ſunt althęa, camomilla, fœnugræcum, melilotum, & huiuſmodi. ſi ex

F his natura iuuari poteſt. Quòd ſi non, tranſeas ad ferrum. Et hæc ſufficiant.

De inflatione matricis, & cognitione eius. Rubrica. 19.

Mvlieribvs quandoq; accidit vt earū matrices inflentur, aut propter caſum, vel percuſsionē, aut partus difficultatē, aut ppter aliud quodcūq; ſit a quo debilitetur cōplexio earum. vnde materię in eis contentę ventoſentur, & ipſas inflent. Item & oppilatio eueniens ppter frigus coarctans in cōcauitate matricis, vētoſitate, quę quidem vētoſitas qñq; coarctatur in cōcauitate, qñq; in angulis, qñq; in villis eius. & ſm hoc dolor accidit maior, & minor. Et propter illud quod dictū eſt de cognitione eius ſequendo ducem cū accidit dolor extenditur vſq; ad pectinem, & dilataſ in inguinibus, & deriuatur vſq; ad coxas, & eleuatur ad diaphragma, & ſtomachum, & habet vocem ſicut vox tympani, & hydropiſis tympanitis, & quandoq; eſt permutabilis, & aſſociatur ei pulſio, et pun-

G ctio, et punctura quam euaporationes cum virtutibus caliditatis ſedāt, & redit cum reditu frigoris, & compreſsio permutat eam in rugitum, & augmētatur cum ea pecten, & fortaſſe remanet hęc vētoſitas ſpatio vitę, & exiſtimāt quidam ꝙ dominiū matricis ſuper ſperma reſoluit hanc ventoſitatem quaſi non ſit.

Prognostica. Illa quę eſt in vacuitate eſt debilior. deinde quę eſt i angulis. poſtea quę eſt in cōcauitate.

Cvra. Canones. Ordinatio dietę. Digeſtio, Euacuatio. Et adminiſtratio rerum conſortantium matricem, & ventoſitatē carminantium. Diæta ad contrarium cauſę ordinetˀ. Digeſtio & eūatio fiant cū appropriatis, ſupra iij. tract. Quæ autē matricem conſortāt, et ſpecialiter ex calidis habuiſti in principio cap. de mala cōplexione matricis. Collyria, clyſteria ſunt maxime conuenientia ex oleis calidis, anodinis, reſolutiuis vt eſt oleum anethi, camomillæ, liliorum alb. rutę, cum vino aromatico. Item ad extra emplaſtra ex ruta, agno caſto, cimino, cētaurea,

H aniſo, maiorana, calamento, ameos, & hmōi cum oleis dictis & croco. Itē conueniunt ſeſsiones in aquis decoctionum prędictarum rerū. Tu itaq; diuerſa operare ingenia vt ſæpe dictum eſt, itaq; adminiſtra per ſuperius & inferius intus & extra ventoſitatem carminantia, ſicq; eā annihilabis & quæ conferunt colicæ ex vētoſitate huic afferantur loco tanquā vtilliма. & tu ibi. Et nota hic ꝙ filatum linum coctum cū aqua & cineribus maxime ex ſtipitibus cauliū factis efficaciter iuuat ad vētoſitatē matricis annullandum. Inquit princeps de cura ventoſitatis eius cura eſt vt ſumaſ omni die. ℈. i. ſ. de diamartæ cum. ℈. i. cimini, & ſexta. ℈. i. maſticis. Valet i hoc caſu triphera Gal. deſcriptione poſita in Meſ. in qua non ponitur opiatum aliquid & ideo cōtinuari poteſt philonium perſicum, & illud deſcriptione Meſ. in his tamen opiata ponuntur. & cōſimiliter in diamarte. Si ergo vti poteſt omni die & ſecurius triphera Gal. conſidera. Et hęc ſufficiant.

De augmento

De augmento matricis, exitu, & conuerſione ipſius, & eſt ſecundum medicos matricis præcipitatio. Rubrica. 20.

MATRIX conſueta eſt quandoqꝫ ſe ad ſuperiora mouere, & inde accidit diſpoſitio mala ſuffocatio dicta de qua in ſequenti rubrica, quandoqꝫ ſe mouet ad inferiora, ita vt eius appareat manifeſta egreſsio matricis. Quòd ſi ad alterum latus moueatur incuruatio matricis, aut eius inclinatio dicitur. Quidam appellant talem eius motum præcipitationem matricis. Et cõiter diffinitur ſic. præcipitatio matricis eſt eius declinatio ad alterũ duorum laterum aut ad poſterius aut ad os vuluę cum eius egreſsione aliqñ, & hanc deſcriptionem claudit in ſe rubrica hęc ex Aui. poſita, qñ matrix inflatur per ventoſitatẽ in ea clauſam, & qñqꝫ apoſtematur maxime cum egreditur vuluã, & intromitti nõ poteſt. hinc ab Aui. ſcribitur de augmento. Item quia cum ſentitur cum nocumẽto in altero laterum videtur eſſe ob hoc magnificata. & ideo &c.

CAVSA præcipitationis eius eſt omne illud quod eſt cauſa vel eſſe poteſt mollificationis neruorum ſiue ligamentorum ſuſtentãtiũ eam. vnde cum mollificati ſunt deſcendit maxime qñ mollificatio eſt in radicibus eorum. Quòd ſi fuerit in his quæ ſunt in altero laterum tantum declinabit ad illud tantum. Et tale eſt aut mala cõplexio frigida pura quam acquirit ex ſeſsione ſuper lapidem, balneatione in aqua frigida, nimio aquæ frigidæ potu, & huiuſmodi. Aut materialis vt humor phlegmaticus, viſcoſus, & eſt ſm plurimum. Aut putrefactio ligamenti accidens ex apoſtemate & hmõi. Item & declinationis cauſa eſt qñqꝫ durities matricis cauſata in altero laterum propter repletionem illius lateris ex humoribus groſsis viſcoſis facientibus illam quæ ex tactu comprehenditur. Aut cauſa primitiua, vt caſus, percuſsio, fortis vociferatio, ſternutatio fortis, & aſsidua, ſtrepitus fortis ex ſomno vel alio ob qđ mulier ſit terrefacta, vnde accidat fluxus inordinatus humiditatum phlegmaticarum ad matricem ob debilitatẽ virtutis ſię ſubito continentis, & non regulati pro tunc. Item quia eo caſu matrix infrigidatur multum ex retentione ſpirituũ, & frigiditas eſt cauſa illius tunc. Aut propter difficultatẽ partus, aut ꝓpterea quia obſtetrix multum laborauit in trahendo fœtũ & ſecundinã, aut exitus ſubitus fœtus, quę omnia ſunt cauſa mollificatiõis, & extenſionis ligamentorum ſuſtentantium matricẽ in loco ſuo.

Et idem operatur auditus malorum nouorum vt eſt mors filiorum, terrores omnes fortes, portare grauia põdera, & hmõi: & tu etiam pro his recurre ad cauſas mollificationis ſupra de paralyſi. Item cauſa eſt quandoqꝫ naturalis.

Vẽtriculi aĩati, ex Platone.

vnde Plato inquit. ventriculi qui in vulua dicuntur cum ſint quaſi animati cõcupiſcunt filios procreare ſi diu permanſerint ꝙ tinctum non afferant anguſtiantẽ, & nequeũt in vno loco manere, ꝑ corpus enim moti vias ſpiritus oppilant, anhelitum etiam corrumpunt, quare magna & diuerſa accidẽtia mulieribus fiunt. vnde ꝙ frequenter decipiunẽ medici credentes talia accidentia ex alia prouenire cauſa, & ideo ſollicite cõſidera habitudinem, complexionem &c. ipſius mulieris.

SIGNA demonſtratiua, quia mulieri accidit dolor in pectine magnus, & in alchatin, & dorſo, & cum his ſunt qñqꝫ febres. Et accidit qñqꝫ difficultas fœcis, & vrinæ, qa matrix comprimit meatus. Et accidit ſpaſmus, tremor, et timor abſqꝫ cauſa, & ſentit rem rotundam in pectine, & ſentit apud vuluam rem deſcendentem leuis tactus, et ꝓprie completur conuerſio, & egreditur quod intrinſecum eſt manifeſte, & eſt cum tumore in loco ad quẽ declinat, quod tactus aut digitorum intromiſsio declarat. Et in eo eſt dolor & grauedo. Quòd ſi cadet ſentit dolor verſus inferiora, & ꝙ notabiliter apparet extra aliquando. Quòd ſi fuerit intrinſeca comprehenditur digito impoſito. nam ſi foramen matricis eſt in directo alterius foraminis nulla eſt dislocatio. Si non ſcilicet quòd ſi fuerit tortuoſum erit ibi dislocatio.

A PROGNOSTICA ſi paſsio hęc perſeuerabit, de difficili aut nunquam curabitur. Non ſperatẽ curatio niſi eius quæ recens eſt in adoleſcentia. Aui. de cura eius.

CVRA. Canones. Ordinatio dietę. Digeſtio materiæ. Euacuatio eiuſdẽ. Particularium adminiſtratio. Accidẽtium correctio. Et hic in primis audi verbũ Aui. de cura eius nõ ſperatur curatio niſi eius quæ recens eſt in adoleſcentia, & ideo ſalutem noli niſi cum cautela promittere.

Dięta ordinetur ad contrarium cauſę, ꝙ ſi cauſa fuerit abſqꝫ materia ſola ſufficiunt alterantia. Sed aduerte ꝙ cauſa immaterialis cum prolongatur efficitur materialis debilitando locum in quo nutrimentum non digeritur, & pro magna parte fortia membra mittunt ad debile. Item quia matrix eſt cloaca, ideo magis eſt in ea ſuſpicandum. Tu itaqꝫ diętam ordina ad cõtrarium cauſæ ex poſitis ſupra tract. iij. & tu ibi pro omnibus.

Acetũ matricem lędere.

Digeſtio etiam fiat cum appropriatis poſitis ſupra tra. iiij. Sed aduerte ꝙ vt ſupra in princ. cap. acetum, et acetoſa B lędunt matricem, & tamen vbi ſit neceſſaria inciſio nõ eſſet malum ponere in digeſtiuis oxymel ſimplex, quoniam in eo remittitur aceti malitia in neruoſis membris, & ex eo maius vt credo accidet iuuamentum nocumẽto. Quòd ſi cauſa calida fuerit, quia etiam ab illa poteſt contingere. vt ex dictis patet. & ideo dicebatur ſm plurimũ dari poteſt oxyzacchara.

Euacuatio autẽ conſimiliter fiat cũ appropriatis dictis allegato tractatu, ſed in principio incipe cum clyſteribus lenitiuis, & educẽtibus materiam, & adminiſtratiõe diureticorum, & ſolutiua non ſint fortia ne ad locum inferiorem ſecũ ducant materias alias nocentes. vt de alijs ſupra ſæpe. Et hic nota de phlebotomia ꝙ quidam dicũt eam maxime conferre, & ipſam faciũt poſt euacuationẽ pharmacię in quarto vel in quinto die a principio ęgritudinis ex ſaphena interiori. Sed credo eã non conuenire niſi materia exiſtẽte ſanguinea, aut ſanguini cõmixta, aut qa durities eſſet in cauſa ex repletione facta, quo caſu competit C phlebotomia ſaphenę ex latere oppoſito declinatiõi eius & ideo dixit dux, oportet ergo vt phlebotomeẽ ſaphena parte, cui ſuppoſita eſt pars declinatiõis ſi ſentiẽ repletio, & dicit obſtetrix ꝙ venę in illa parte ſunt tẽſæ, & replete. Item in declinatione ad interius competit ex baſilica.

IN ADMINISTRANDO particularia nota hos canones. Primus eſt matricis ad locum ſuũ reductio. Secũdus eſt eius reductæ, conſeruatio. Et in expediendo primum nota prius ꝙ licet conuerſio matricis ad ſuperiora non cadat ſub deſcriptione præcipitationis data, quæ eſt aſsignata ſm cõem ſcholam, tñ etiam talis motus eius ad ſuperiora, ſicut placet Franciſco de pedemontium addẽdo ſuam particulã claudi poterit. Et ipſa recipit curam ex parte diætę, digeſtionis, euacuationis etiam ex parte phlebotomię ſaphenę, & vtriuſqꝫ vt dictum eſt trahendo ipſam ad inferius. Si itaqꝫ declinabit ad ſuperius fac phlebotomiã ex ſaphenis, deinde veni ad canones duos iam poſitos. Vnde in primis fac fortiter mulierem ſternutare. D Item retinere anhelitũ comprimendo ad inferius. Itẽ pone vẽtoſas in inguinibus coxis & pectine, liga coxas ligatione doloroſa et hmõi. Deinde fac obſtetricem inungere ſibi manum & digitos ex adipe gallinæ, aut anatis, & cũ manu comprimendo, & tractando ſecernendo vt poterit ad locum ſuum reducat. Item applicet odorifera ante os matricis, vt eſt gallię muſcatæ, ſuffumigatio, & eſt medicina propria, matrix enim ad odorifera ſui proprietate mouetur, & fœtida fugit, & ideo talia naribus applicẽtur, vt infra in ſequẽti rubrica de pręfocatione. & ideo viſum eſt plus attinere pręfocationi conuerſio eius ad ſuperiora, ꝙ præcipitationi, & tu conſidera. Vbi autem fuerit declinatio ad inferiora, tũc pręcipiat obſtetrix vt mulier in lecto iaceat, & quieſcat in eo, deinde ꝙ crura eleuet ad ſuperiora, deinde manibus inunctis, vt dictũ eſt quęrat intromittere matricem. Item intromittat digitos ſubleuando, adęquando, et ad certitudinem ducendo, & hoc dico vbi

Matrix odorifera ex ſui proprietate amplexatẽ ad fœtida refugit.

faciliter

faciliter intromitti poſsit. Quòd ſi prius indiges mollificatione cum balneo, aut fomentatione & hmõi, & lenitiuis mollificatiuis ante omnia illud agas. Itē per contrariū ventoſæ ponantur ſuper radicem luminis, ſuper dorſum, ſuper vmbilicū, & huiuſmodi, cõuertentia ipſam ad motum ſurſum, mulierq; ipſa etiam cum ſuo motu ex parte crurium, & totius corporis ſe iuuet.

Quibus peractis veni ad ſecundū, & adminiſtra p interius, & exterius ſtyptica ex parte emplaſtrorū, linimentorū, fomentationū, & hmõi, vnde pone ſuppoſitoria lana in tincta in vino decoctionis rerū ſtypticarū, vt ſunt myrtus ro. cortex granati, achacia, lens excorticata, & hmõi. vt ſupra de fluxu menſtruorum, & tu ibi. item fac vt non ſentiat fœtida, ſed odorifera naribus appone. Fugiat ſternutationem, tuſsim, & hmõi habentia ipſam ad inferiora mouere, ſed ſtet vt ſupra in lecto ſemper ſupra dorſum, & quieta, & hoc ſi deſcenderet ad anteriora. Quòd ſi ad poſteriora ſuper vētrem. Si in altero laterum ſuper latus oppoſitum, in quibus duobus caſibus operare cum cõplemento duorum cañ. ſic poſitorum.

Tacti ſunt modi operandi in cura hmõi diſpoſitionis, nec poſiti ſunt canones ſm ſeriem cauſarū vt breuiloquus ſiam, quos ſub breuitate colligā, quorum complemētum ex habitis in rubricis præcedentibus eſt manifeſtum. Nā cura male complexionis patet in rubrica de mala cõplexione ipſius, & tu ibi. Si ex caſu, & percuſsione fac phlebotomiam, & diuerte, vt dictum eſt. intromitte, & age vt hic ante. Et conſimiliter ſi ex mollificatione facta ex humoribus digeras, & euacues vt in ſecundo & tertio cañ. Digeſtiuum ad hoc. ℞. artemiſiæ, ireos, enulę, radicum liliorum, & camedreos, camepitheos, iringorum, roriſmarini, radicis apij, bugloſſę, adiantos. ana. M. i. maratri, epithimi, florū vtriuſq; ſtœcados, petroſellini, ſparagi, ſpicæ celticæ, ſquinanti, liquiritię mundę. ana. ℥. i. zucch. lib. iij. vini granatorum lib. ſ. fiat ſyrupus, de quo vtatur mane et ſero cum aqua pluuiali aut aqua fontis ſemel chalybeata. Solutiuum fiat deinde ex ſpeciebus benedictæ, & agarico cum ſal gemma. Deinde applicetur emplaſtrum ex maſtice, thure, terbētina, colophonia, oppopanaco, galbano, & ſerapino. Et ſic conſimiliter procede in alijs ſuo modo.

Accidentia autem exitus matricis cõſequentia ſunt dolor, apoſtematio, inflatio, excoriatio. Et horum correctio ſuis requiratur rubricis, & tu ibi.

Restat modo aliquid dicere de cura, quādo cauſa eſt naturalis. Et aliqua adiungere remedia diſpoſitioni cõuenientia, de qua in rubrica.

Expediendo primū dico q alterum duorū facere oportet aut mulierem viro iniūgere vt concipiat, & eam iuuare ad hoc quod ſi fieri nõ poteſt honeſte ac religioſe, tunc iuuetur cum exiccantibus ſperma dictis de gonorrhæa, pollutione, & coitus exuberatione.

Pro ſecundo dicitur q folia porri torrefacta & aſperſa oleo nucum ſi applicētur loco ad quem declinat matrix redit ad ſtatū ſuum. Item cinis teſtarum oui, de quibus pulli ſunt extracti ſuperaſpergatur vuluę excūti, & ſuper extendatur pix liquida reuocabiť ex toto. Suffumigatio ex ſtercore bouino ad ipſam valet. Item ſuppoſitoriū de aſſa fœtida. Multa per te cõponere potes ex poſitis ſtypticis matrici conuenientibus, quæ ſtyptica non debent eſſe frigida tantum, ſed cõmiſcenda ſunt cum calidis ſtypticis propter cõplexionem eius, ſed te oportet moderare q aliqñ frigida debent vincere, quandoq; calida debēt ſupra frigida obtinere, & tu bene cõſidera. Nam aliquando in exhibitione eorum & ſimilium accidit vlceratio, pruritus & huiuſmodi. Et hæc tibi ſufficiant.

De prefocatione matricis, & de aqua congregata in ea. Rubrica. 21.

Præfocatio matricis eſt diſpoſitio in qua mulier videtur vt ſyncopizata, aut epileptica ſentiens ex ea ſuffocari aut ſtrangulari. Cuius cauſa eſt conuerſio matricis ad ſuperiora aut eleuatio vaporū malorū ex ſpermate

E retento circa teſticulos matricis, vel menſtruo retēto. Vel humiditates malæ, albæ, ob quę diaphragma cõprimitur & conſtringitur, quo cõpreſſo premitur, & cor, quare debite dilatari nõ poteſt & fumos capinoſos a ſe expellere, & aerem in ſui refrigeriū debite attrahere. vnde videtur patienti q ſuffocetur, & tali nocumento etiam epiglotti communicato vox amittiť. Vnde etiam videtur propter cõitatem ad gulam q ſtranguletur, & mulieres patientes ex matrice frequēter dicunt ſentire circa gulā nocumentum. vñ quibuſdam videť q habeant bolum ſtrangulantem, & quibuſdam difficultatē attrahēdi aerem & hmõi.

Et dictum eſt conuerſio matricis ad ſuperiora vt ponatur differentia inter ipſam & præcipitationem, et hoc ſm cõem ſcholam, licet Hip. 51. apho. v. ſectionis. per pcipitationem intelligat ſuffocationem, ſed vt ſæpe dictum eſt a medico de nominibus non eſt diſputandum. Dicta itaq; eſt prefocatio a ſuo effectu. De differentia vero eius inter ſyncopim & epilepſiam dicetur in de ſignis. Et hęc paſ-

F ſio conſueuit contingere viduis, & ſeruātibus caſtitatem & his quibus mēſtrua retinentur. Item virginibus in primis cum ſint viripotentes. Itē & monialibus, raro autem maritatis. Et deterior eſt quæ eſt ex ſpermatis corruptione. vnde tam ſperma retentum ą̄ etiam menſtruum corrumpitur, & corruptū corrumpit calorem naturalē, vnde infrigidatur matrix, & hoc eſt quod princeps dixit. Et fit cõuerſio eius quod retinetur inde ad frigus ſm plurimū.

Item & mala valde eſt illa, quæ deſtruit anhelitum ſm apparentiam manifeſtam, & in qua deſtruiť ſenſus et motus, ita vt videatur q mulier ſit mortua, & iſta eſt ſm plurimum ex ſpermate. Et ſeuior in gradu tertio eſt ad quā ſequitur tetanus, ſpaſmus, ſyncopis ſine nocumento in ratione & ſenſu etiam frequenter moriuntur cum paroxyſmus prolõgatur. Et tēpus proportionatum eſt autūnus.

Et habet hæc ægritudo periodos ſm plurimum, ſed quibuſdam accidit omni die, & illud eſt raro. Ægritudo in ſe peſsima eſt & patere poteſt ex cauſa aſsignata, quia va-

G por faciens eam malus eſt & venenoſus cordi, ac cerebro occurrens non mirum, ſi quandoq; interficit.

Causæ. quidam autē cauſam aſsignantes dixerūt, aliam primitiuam, aliam antecedentē, aliam coniūctam.

Primitiua vt frigus conſtringens ſuperfluitates ad intra exercitium diſſoluens, quies multiplicans, cibus groſſus melancholicus aptus in ſanguinē putridum cõuerti, ſomnus multus, coitus dimiſsio & hmõi. Antecedens cõplexionalis mala cõplexio frigida quare ſperfluitates reſolui & conſumi nõ poſſunt. Cõpoſitionalis anguſtia viarū & hmõi. Antecedens humoralis vt mēſtruum, aut ſperma, peccātia quantitate, aut qualitate tantū. Coniūcta vt vapor malus eleuatus cordi, & cerebro cõicatus. Itē ex parte cõpoſitionis, quia cõtractus matricis neruorum, & venarum ad radices ſuas, quare accidit cõpreſsio diaphragmatis, malus ſitus matricis, & aliorum membrorum.

Signa demonſtratiua, quia cum accidit mulieri pfocatio cõtrahuntur genua eius verſus pectus, & cadit ſu-

H pra dorſum ſuum velut mortua, & ſi tūc vocatur bene ſe vocari intelligit, & eſt velut ſyncopizata iacens, aut epileptica ſine manifeſto anhelitu. Et ante eius aduētū accidit mulieri quędam crurium debilitas, & pigritatio in locutione, citrinitas faciei, & quandoq; rubedo, & ſimiliter. oculorum qui aliquando egrediuntur ad exteriora, qñq; ſtant clauſi ita vt non aperiat eos, dypſnia, pulſus cordis, dolor capitis, & qñq; ſitis. Et cum iam eſt in proximo accidit deſtructio vocis, ſpaſmus in manibus pręcipue, cum rubedine maxillarum, & ſtridor dentium.

Signa ſi ſit cauſa retentionis menſtruorum, ſignum q mulier eſt aliqualiter bene ſana vidua boni regiminis, & menſtrua defecere, aut menſtrua retenta ſunt, quod indicat qñq; generatio lactis in mãmillis dicente Hip. Si mulier, quæ neq; grauida eſt, &c. vt in fine capituli, & eſt vna alia deterior & acutior ſm q menſtrua retenta ſunt deteriora, quoniam ex eis quędam cholerica, quędam melancholica.

cholica. vt ſupra de retentione menſtruorum aut nimio eo-
rum fluxu. vñ ex phlegmaticis leuiora, ex cholericis gra-
uiora patietur accidentia hæc.

Signa ſi fuerit ex ſpermate cognoſcitur quia tunc mē-
ſtrua non ſunt retenta, ſed bene dimiſſus eſt coitus cōſue-
tus, & eſt cum difficultate anhelitus vt prima. Et magni-
ficatur in eis timor magis quàm ex mēſtruis. Et quãdoq; contin-
git vt obſtetrix digitis cōmoueat matricē ſpaſmoſam &
faciat deſcendere ſperma groſſum & ſanatur. Nunquid au-
tem accidit viris. Dicendum quod etiam viris accidunt pra-
ua & mala accidentia ex retētione ſpermatis. vt ſupra de
eo quem dimiſsio coitus lædit, non tamen ſic frequenter
eo quod labore reſoluitur in viris, habet præterea mulier men-
ſtruum melancholicum malum, quod notabiliter lædit
principalia, ita vt quãdoq; mors inde ſequatur, & accidit quan-
doq; eas mori, non ſic vero viris. Sed quare non ſic acci-
dit prægnantibus in quibus menſtrua longo tēpore reten-
ta fuere. Dicendum quod licet in eis mēſtrua retenta ſint, ex
puriori tamen parte embrio nutritur, & quod ſuperflui partui
a natura reſeruatur vtiliter, ſicq; ne putreſiat vel congeletur
ſtudioſe introcluſum in panniculo ſecundinæ cōſeruatur
ex quo matrix non patitur & fumus ad ſuperiora princi-
palia non aſcendit niſi grandis ſit cauſa & illud eſt raro.

Et qvia hæc ægritudo conuenientiã habet cum ali
quibus alijs, ideo ſi eorum ponentur ſigna diſtinctiua cla-
rior erit notificatio, & ideo a narratiōe multorum ſignorum
ſuperſedeo. Conuenit autē cum epilepſia, ſpaſmo, ſynco-
pi, apoplexia, lethargia. Inter ipſam tñ, & epilepſiam eſt
differentia, quia epilepſia accidit abſq; menſtruorum reten-
tione, & in coeuntibus magis, & ſpumat os, et maxime in
ea quæ eſt fortis. Item epileptica non narrat caſum ſuum
cũ euacuatur a paroxyſmo ſicut facit præfocata, niſi præfo-
catio eſſet difficilis valde & immoderata, nec epileptica
ſentit aliquid ſurſum eleuari vſq; ad os ſtomachi, & deponi
ſed bene præfocata, immo ſentit præfocata quod ſit aliquid quod
trahat pectē ad ſuperiora, & quod a matrice aliquid eleuatur.
Et tu pro alijs ſignis recurre ad ea quæ de epilepſia. Inter
ipſam & apoplexiã, quia in apoplexia non eſt gemitus vt
in præfocata. Item in apoplexia ſenſus, & motus integre eſt
ablatus, in hac vero nõ. Inter ipſam & lethargiam, quia
in lethargia eſt febris cōtinua, & pulſus vndoſus, & prin-
cipium eſt dolor in capite. In præfocatione vero pulſus eſt
diuerſus & principium nocumenti in partibus inferiori-
bus. Inter ipſam & ſpaſmũ, quia præfocatio ſubito acci-
dit, non ſic ſpaſmus, licet cum ea ſit ſpaſmus.

Prognostica. cum vides eam euenire progno-
ſtica de eius euaſione ſimiliter. Item cum apparent humi-
ditates aliquę a matrice exire ſpera eius reſolutionē. Pe-
ior inter alias eſt quæ ducit ad difficultatem anhelitus, &
cum paroxyſmus prolongatur quãdoq; moritur. Habui ſo-
crum quæ frequenter præfocabatur, & terminabatur præfo-
catio in dolore capitis duorum aut quatuor dierũ, erat ſe-
xagintaſex annorum, & ideo exiſtimo quod nõ ex menſtruis
retētis, neq; ex ſpermate cōtigiſſet, ſed magis ex materie-
bus phlegmaticis putridis, & etiam in ea per viã indige-
ſtionis multiplicatis. In aliquibus aliquando terminatur ad do
lorem genu, dorſi, & huiuſmodi. Et quãdoq; perducit ad peripneu
moniam, & ad ſquinantiã, & ad apoſtemata dorſi, & pe-
ctoris. Poſtremo attende ſi quandoq; occurret quod diceretur
quod eſſet mortua quod tu facias omnino illa quæ ſupra de apo-
plexia ex parte etiam ſepulturæ, & huiuſmodi.

Cvra. Canones. Primus velocitas curationis eius.
Secundus ordinatio diætæ, & hoc reſpectu eius quæ eſt in
potentia, & in actu. Tertius digeſtio. Quartus euacuatio.
Quintus accidētium correctio. Et antequàm ad complemē-
tum horũ deſcendam aliqua enumerabo ex ſimplicibus
& cōpoſitis in hac ipſa diſpoſitione conuenientia. Et ſunt
acetũ ſquilliticum, agaricus, ambra, ſuffumigium, amyg-
dalæ amaræ, oleum earũ, aniſum intus & extra, aries, ſuf-
fumigium cornu eius, ariſtolochia ſumpta, aromaticum
muſcatum. Meſ. arthemiſia, aſpaltũ per nares ſuffumigiũ

A bethonica cum hydromelle bibita, blactę bizantię, ſuffu-
migium capilli vſti, caſtoreum, cerui cornu vſtum, cimi-
num cum vino ſumptum, confectio Hermetis in quinto
Auic. confectio mirabilis dicta Meſ. de cura tuſsis humi-
dę, crocus, diptamus, gallia, galbanum, garyophylli ſum-
pti, iuniperus, laudanum, lignum aloes, linum ſumus cō-
buſtum, maiorana, naſcale, muſcus, oppopanacũ, paſtina
cha, pæonia, grana eius quindecim nigra cum mellicrato,
& eſt aliquorum ſecretum peucedanum, ſuffumigium, pix,
odor, pulegium, plãtago, rubea, ſerapinum odoratum, ſi-
ſeleos, terbentina, fumus pos ſumptus, vrtica, ſemen eius
cum ſapa, vultur, ſuffumigium ex pennis eius. Item ſuffu-
migium ex pennis perdicis, & eſt vſuale, & plus cōmen-
datũ. Item ſuffumigiũ factũ ex tribus vel quatuor cande-
lis de ſeuo ſimul iũctis ipſis accenſis, deinde extinctis. Pri
mus canon reſpicit ſuffocationem quando eſt in actu & in pri-
mo occurſu medici ad patientem. Secundus, & tertius, et
quartus reſpiciunt eam quando eſt in potentia ſiue in habitu.

B Pro complemento primi dico quod cum occurris
patienti debes eſſe ſollicitus in remediando, quoniam hæc paſ-
ſio quãdoq; interimit. vt ſupra. Et expediendo ipſum canonē
hos canones diligēter aduerte. Primus diuerſio. Secūdus
virtutis excitatio. Tertio adminiſtratio eorum quę matri
cem conuertũt ad inferiora, aut quę materiam, aut malos
fumos in ea exiſtētes expellãt vel retropellant. Et hi tres
canones ſimul incedunt, in cura eius ita feſtina. Primus
completur forti frictione pedũ, & eorum ligatione dolo-
roſa, Item fiant ligationes in coxis primo. deinde in cruri-
bus, deinde in pedibus hoc eſt deſcendendo. Item inun-
gantur pedes cũ oleo laurino. Item apponantur ventoſæ
in coxis in inguinibus in parte contraria parti ad quã de-
clinat matrix, & hęc, & ſimilia per exterius trahunt infe-
riora, & phlebotomia per interius impone enema carmi-
nans, & reſoluens ventoſitatem ex calamēto, artemiſia, et
alijs materialibus, de quibus ſupra in rubrica de mala cō-
plexione eius maxime prolongatur paroxyſmus. Itē im-
C pone ſuppoſitoria ex laudano, gallia muſcata & huiuſmodi. ad
quæ declinat matrix a proprietate, vt in præcedenti rubri-
ca, facq; deinde obſtetricem inungere ſibi digitos ex oleis
odoriferis, vt eſt oleum de been, oleũ de maiorana, de ſpi-
ca & huiuſmodi odoriferis, & intromittat, & titillationē faciat,
et eſt ex primis remedijs fiendis. Fac deinde ſuffumigium
ex muſco, ambra, xyloaloe, & huiuſmodi, terantur enim hæc,
& ſuper lapidem ignitum aſpergantur. Et pro tunc nari-
bus apponentur fœtida ex aſſa fœtida, caſtoreo, fumo pe-
tiarum cōbuſtarum, pennarum perdicũ, & ſunt proprie
vulturis & aliarũ. Item cũ candelis de ſeuo. vt dictum eſt,
& cũ alijs fœtidis, de quibus pauloante, quidã ſuffumigãt
cum euphorbio. vt Aui. & alijs quæ inducũt mordicatio-
nem, ſed non eſt in vſu. Stomachum inunge ex rebus re-
ſoluentibus ventoſitatē in eo, de quibus ſupra de dolore
ſtomachi. Item ſi fieri poteſt cũ penna aut alio modo pro-
uoca vomitum, eſt quãdoq; faciens ſedare ipſam. Itē aſperge
faciem aqua ro. Item introducas ſternutationem cũ con-
D diſi, pipere, elleboro, & huiuſmodi. Item naribus appone ſul-
phur ignitũ, & fumum eius. Itē pro complemento ſecũ-
di voca ipſam forti voce nomine proprio. Itē trahe pilos
temporũ, & fac ſonos, & clamores fortes circa aures eius,
& ex his patet cōplementũ tertij. Quòd ſi per hęc omnia
non redibit anhelitus, tũc ſuper caput eius fundatur oleum
feruens, & ſit ex confortantibus cerebrum, vt eſt oleum
de ſpica, de been, de balſamo, & huiuſmodi, & cauterizetur ſyn-
ciput ſi non fuerit prohibens. Quòd ſi fuerit ex retētione
menſtruorum, tunc phlebotomia ſaphenę confert. vñ Auic.
& quãdoq; euadit cum phlebotomia quam nõ facies ſi fuerit
ex retentione ſpermatis, vt infra, & fortior eſt phleboto-
mia ſub poplite, vt ſupra de retentione menſtruorum.

Secvndvs completur cum prohibitione eorum,
quæ multiplicant ſanguinem & ſperma, vt ſupra de exu-
berantia ſpermatis. vnde euitet vinũ ſpecialiter, licet ſyn-
copis eum requirat. vt ſupra de ſyncopi. ſecũdo capitulo.

Nam

A

Nam aqua eſt hoc in caſu conuenientior. Item carnes & E maxime carnes melãcholicas & cibos melancholicos. Itẽ vtatur his quę ſperma exiccant, de quibus ſupra de pollutione, & gonorrhęa.

PRO TERTIO digeratur materia maxime ipſa exiſtente viſcoſa cum oxymelle ſquillitico cũ ſyrupo de radicibus, & alĳs ſimilibus habentibus virtutem ſubtiliandi, incidendi, & aperiendi, & prouocandi, de quibus. 4. trac. & hic nota ꝙ Conſtantinus in pantechni reprobat acetũ & oxymel in iſto caſu, q̃a matrix eſt neruoſa. Et Aui. laudat, & tu cõſidera. nam conſueuit, ſolui, q̃m pauca debet eſſe acetoſatio. vt de ſyrupo acetoſo ĩ paſsiõibus neruoꝝ.

PRO QVARTO fiat euacuatio cũ hierapigra, cũ pilulis fœtidis & hmõi. materiam reſpiciẽtibus. de quibus. 4. tract. directis cum appropriatis ad matricẽ. Quod ſi fuerit ex retentione menſtruorũ phlebotomiam facito, & ſi fieri non poteſt vt in multis pinguibus, ventoſas pone, cũ frictionibus ſuper locũ ſaphenæ, aut applica ſanguiſugas, & da prouocantia menſtrua per os & ſimilia per inferius F applica. vt ſupra de retentione menſtruorum. Ex ſyrupis electarĳs, ſuppoſitorĳs, & alĳs, vt ibi ad plenũ. Facq; frequenter ꝙ mulier met ſibi imponat digitos ſuos inunctos pinguedine anatis, aut gallinæ, aut olei nardini, & fricet. Sit itaq; ſtudium tuum vt cauſa reſcindatur cum frequẽtata euacuatione. Quòd ſi ex retentiòne ſpermatis. tunc ſtude vt mulier viro tradatur, ſi id honeſte fieri poteſt. Itẽ intromittat obſtetrix frequenter digitos inunctos ex aliquo odorifero. vt in complemẽto primi & tantum fricet vt inde dolorem inducat fortaſſe ſanabitur. Itẽ intromitte res mordicatiuas commotionem facientes vt ſunt piper, cordumeni, zinziber, & ſunt mirabiles in hoc. Item da quæ ſperma exiccant. vt ſupra de gonorrhęa, & pollutione. Et in fine ponam aliqua vtilia huic propoſito priori. Et ſunt ex mulieribus quę ingeniantur coire adinuicẽ cum inſtrumento ſimili virgæ virili, & ex eo delectantur & conferunt, & vt dictum eſt in fine complementi primi caue ne facias in hoc caſu phlebotomiam, q̃m infrigidat, G immo adminiſtra ea quæ calefaciunt.

ACCIDENTIA continua in hac ęgritudine ſunt ſyncopis, ablatio anhelitus, dolor ex ſpaſmo & huiuſmodi. Ad quæ omnia remouenda procede cũ his quæ dicta ſunt in complemento primi canonis, & etiam ſuis require rubricis curam iam poſitam & adminiſtra mithridatũ, confectionem de diamuſco. Et non timeas de cõmotione matricis, quoniam cũ alĳs iam poſitis hic adminiſtratis maioris ſunt iuuamenti q̃ ſit nocumentum inde còntingens.

Et poſt hæc aduerte ꝙ vbi hæc paſsio fieret in pręgnãtibus tu debes abſtinere a phlebotomia ſolutione ventris, & ſtare contẽtus in adminiſtrando olea exterius reſoluẽtia calida iam dicta, ita ꝙ in ſumma cum mulier redierit poſt tres aut quatuor dies digere, euacua, clyſteria impone, & ſuppoſitoria da alternis diebus theriacam, mithridatum, confectionem de diamuſco & huiuſmodi, habentibus cõfortare cor, & cerebrum, & defenſare ipſum a vapore venenoſo. Laudatur ab Aui. maxime quãdo eſt ex H retentione mẽſtruorum euphorbium. inquit. euphorbiũ vero eſt valde forte in hoc faciens deſcendere mẽſtrua ſtatim, intellige ſuppoſitum. Sumat ſæpe mulier. ʒ.i. pulueris agni caſti cum. ℥.i. mellis ro. & aqua calida & videbis mirabile. Item pone petiam in fortiſsimo aceto, & ipſam impone naribus, eſt efficax in faciendo deſcendere matricem. Item laudatur ventoſa magna cum ſuper vmbilicum ponitur. Item quãto citius potes poſt paroxyſmum da theriacam & hmõi contrariantia veneno etiam in paroxyſmo ſi fieri poteſt. Item vẽtrem a ſtomacho vſq; ad muliebria emplaſtra ex rebus carminãtibus ventoſitatẽ, & laudatur in hoc abſinthiũ, hyſſopus, calamẽtum, filix, leuiſticum. Item hora paroxyſmi intromiſsio inſtrumẽti in vuluam confert. Expertum eſt vinum decoctionis ſigilli ſanctę Marię bibitũ. Item intromiſsio radicis ſatyrionis poſt frictionem cum oleo ſperma deſcendere facit.

Itẽ folia vrticæ trita, & ſuppoſita ſtatim remediũ dant. Expertum pluries ſal gemma, & nitrum conficiantur cũ aceto & cum aceto ſupponatur. Item valent optime pilulę duæ datę confectę ex galbano albo, & aſſa fœtida ſtatim deſcendere faciunt. Item nota de granis pœoniæ dicta, ſunt enim optima in paſsionibus. Ad idem pilulę ex caſtoreo, & myrrha confectę cum aqua mellis exhibitæ.

Item detur cimini. ʒ.i. cum aqua decoctionis agni caſti, aut cum aqua rutæ, & ex decoctionibus bonis, quibus & mulier vti poteſt, vt de puluere agni caſti dictum eſt. Ex ſuppoſitorĳs. ℞. ſtoracis liquidæ. ʒ.ĳ. ſeminis vrticę. ʒ.ĳ. fiant ex eis lycinia, & ſupponantur. Serapinum aut garyophylli quando eſt ex retentione ſpermatis videnẽ habere pręeminentia. Poſtremo aduerte ꝙ in virginibus in quibus non poſſunt intromitti &c. magis conferũt ſuffumigia. Item pręadices ne mulier ſit ſepulta ante duos dies niſi fueris certus de eius morte per bombacem carminatum & ciatum aquę poſitum ſuper cor. vt ſupra de apoplexia, & tu ibi.

ADDITVR huic rubricę rubrica de aqua in matrice & efficiuntur mulieres ſicut hydropicę, q̃ñq; accidit apoſtema eis molle in inferioribus & ipſam ſentiunt cum mouentur, & multiplicatur humiditas currens in matrice.

Tu itaq; poſt paroxyſmũ procede cum phlebotomia ſi indiget, & fac eas vti clyſteribus hydropicoꝝ prouocãtibus menſtrua & ꝓuocantibus vrinã, & vtere exiccantibus aquã ex emplaſtris exiccantibus hydropicoꝝ exercitio, & hmõi. Suppoſitio autem ellebori albi confert ei, & trahit aquam plurimã. Aui. Recurre ſupra ad capitulum de mania in fine vbi & remedia inuenies in propoſito vtilia, & hęc ſufficiant de pręfocatione matricis.

De impregnatione, & embrionis generatione. Rubrica. 22.

ET LICET hi termini imprægnatio, generatio, & cõceptio nõ raro vt ſynonymi accipiantur, differunt tñ ſm̃ eorum rationes formales in quibus tantum inſiſtere volo de eis vt medico attinet expediendo. Cõceptio eſt ſeminis a matrice cõprehenſio, & eſt actus primus ipſi matrici attributus. Generatio eſt embrionis factio ſiue productio, et eſt actus ſecundus embrionem reſpiciens. Imprægnatio autem eſt ventris mulieris ob fœtum plenitudo, et eſt actus tertius & vltimus. Embrio autem eſt quid ex ſpermate & ſang. in matrice confectum, ſe animę intellectiuę ſubĳcere intendens. Et dicitur embrio vt Nicolaus noſter andrienſis ab e quod eſt extra & brios membra, q̃a abſq; membris. nam membra eius ſunt adinuicem cõfuſa, & non diſtincta, vnde quando diſtincta ſunt appellari debet tale non embrio, ſed infra. ſ. quando mouetur ſm̃ membra ſua. vt Conciliator differentia. 36. authoritate Hip. Et pro euidentia dictorum & dicendoꝝ ſciendum. ꝙ cum ex coitu maris cũ fœmella fieri debet imprægnatio matris vnitur ſm̃ ſe totam ad recipiendum ſperma cũ auiditate & deſiderio, & ideo venit cum virtute attractiua, & retentiua ſimul omittẽdo expulſiuam, quia mulieres ſi ſtant attentę ſentiunt fortem exiccationem virgæ. quia ſentiunt eam a matrice plus conſueto conſtringi, & ſic ſimiliter homines & eſt vnum de ſignis imp̃gnationis, de quibus infra. Ex quo infertur ꝙ primo ad imprægnationem concurrit ſperma viri. Nunquid autem eo tẽpore concurrat ſperma mulieris. Reſpondeo vt medicus ꝙ ſic. quia vtrunq; materialiter, & virile etiam formaliter. Nec in hac magna diſcordia inter philoſophos & medicos me hic non interpono, tum quia inutilis eſſet noſtro propoſito hęc diſceptatio, tum quia non ſum tanti vt de his iudicium faciam aliud ab eo, ꝙ viſum eſt magno medico Gal. & ſequacibus. Et ſi vltra cõſequi debet imprægnatio, ſiue generatio neceſſarium eſt, & matricem, & ſemen eſſe bene diſpoſitum vt eſt videre in terra naſcentibus, quoniam requiritur terrę debita diſpoſitio, & præparatio, & ſeminis bonitas, quia non ſit corruptum, aut aliter male diſpoſitum. Requiritur ergo vt matrix non ſit

excedenter

excedenter calida, ne ſua caliditate ſemen comburat. aut frigida ne cõgelet, aut ſicca ne nimium exiccet, nec nimis humida ne obtundat caliditatem ſpermatis, & faciat ipſum extra lubricitatẽ, iuxta illud Hippo. Quæcunq; frigidos, & ſpiſſos vteros habent non concipiunt. & eſt ſententia Gal. in cõmento. & de matricis mala & bona diſpoſitione dicitur in rubrica de cauſis ſterilitatis. & tu ibi. Debet itaq; ſperma eſſe generatiuum cuius bonæ conditiones, & malæ dictę ſunt ſupra rubrica ꝑpria. & tu ibi. Pręter has cõditiones requiritur etiam influxus cœleſtis, qui multum facit in generatione vt eſt videre in terra, iuxta illud Philoſophi ſecũdo phyſi. ſol & homo generãt hominem, & hæc conditio a paucis medicis ſcrutatur.

Sol & homo generãt hominem.

Veniẽtibus itaq; duobus ſpmatibus maris. ſ. & fœminę ad vnũ vno eodẽq; tempore proiectis & collectis in altera cellularum matricis, quia de gemellis infra, et ipſis ſic permixtis nõ ſuperueniente aliqua cauſa ex parte regiminis, aut cauſa aliqua ex his quę faciunt abortum, & impręgnationem impediunt, de qbus infra diuina ſemper gratia concurrente conceptio fit, & inde infans generatur. vñ tanta auiditate ſuper hæc duo ſpermata matrix colligit̃ vt eius os claudatur, ſic ꝙ puncta acus ingredi non poſsit. Vnde Aui. de ſignis impręgnationis. Ita vt nõ ingreditur ipſum ſtylus, & eſt ſententia Hip. 51. apho. v. ſectionis, eſt ſignum diſtinctiuum inter impręgnationem & molam efficaciſsimum. In hęc autẽ ſpermata ſic in vnum collecta agit virtus informatiua alterando, digerendo, & calefaciendo caliditate ſpiritus gignitiui caliditatem ipſorũ ſpermatum etiam mediãte caliditate arteriarũ, & venarum ad matricem venientiũ, vnde materia ipſa ſpumoſatur, & rarificatur etiã a propoſito, vt inde veſicæ, & loca vacua generẽtur, in quibus contineri debent membra ipſa principalia. Generantur itaq; veſicæ tres, quarum vna eſt in medio, & in profundo, & hoc a virtute informatiua eligente ſibi talem materiã, & locum ipſum ſiue in qua veſica Cor ipſum primo generatur. Deinde facit aliam ĩ latere dextro quam implet ſanguine, & in eo generatur Hepar. Tertiã facit & ipſam in ſummo collocat quã implet ſanguine ad albedinem decliui, ex quo facit deinde Cerebrũ, deinde operatur virtus ipſa & ex ſpermate ipſo & ſanguine facit Vmbilicum, & hęc omnia facta ſunt ex partibus purioribus ſpermatis. Deinde ſic eſt digeſtione in alĳs mẽbris reſecatur ſuperfluum magis terreum ex quo fit ſiue generat̃ poſt productionem prędictorũ ſecundina, ſiue panniculus in quo cõtineri ſiue claudi debeat infans. Ex quibus habes in ſumma ꝙ primo generãtur membra ipſa principalia, deinde vmbilicus, quod intellige ſic ꝙ primo ipſa cõfuſe, & indiſtincte, & poſtea vmbilicus, ſed prius ipſis generatur vmbilicus diſtincte, & complete, & hoc ideo qm̃ ad complementum ipſorũ requiritur nutrimẽtum, quare trahi & mitti debet ad ipſa mẽbra complenda & augmẽtanda, et in hoc eſt non parua perſcrutatio an. ſ. vmbilicus prius generetur. relinquo theoricis. Habes ſecundo ꝙ embrio ipſe ſiue more Hipp. ſpermaticum illud inuolutũ eſt panniculo dicto ſecũdina per quam alligatur matrici mediãtibus venis, & arterĳs ipſius matricis, vt infra dicetur de panniculis fœtus ſuo loco. Et vt clare intelligas ſcito ꝙ in primis ſex in diebus prout rationalis coniectura antiquorum, & experientia demonſtrat, format̃ embrio quo ad membra principalia, & vmbilicum, confuſe non petẽdo aliquid a matrice, qm̃ nondũ eſt indigentia nutrimenti. Deinde incipit lineare virtus ipſa & punctuare. vnde tũc facit alas pectoris, & hoc in alĳs tribus diebus poſt illos ſex a principio conceptionis, & ſic habes nouẽ, & hoc tempore trahitur embrio a matrice, & qñq; fit anteceſsio aut poſtpoſitio die vno. deinde ſex diebus ſequẽtibus, & ſunt quindecim penetrat ſanguis in toto, & fit illud vnde creatur complete, & qñq; antecedit die vno aut duobus, & duodecim ſequẽtibus diebus fit illa humiditas ſanguinea caro, & ſic habes vigintiſeptẽ dies a principio conceptionis, in quo tempore apparent membra ipſa tria principalia manifeſta, & caro ipſa & iam ſeparantur alia a cõtactu aliorũ, & eo tẽpore incipit humiditas pro nucha generanda extendi, & qñq; poſtponitur, aut antecedit diebus duobus aut tribus. Deinde poſt nouem dies ſequẽtes ſeparatur caput ab humeris & extremitates a lateribus, & ventre vt diſcernat ſenſus in quibuſdam corũ & occultent in quibuſdam ipſa organa, ita vt ſentiãt poſt illud in 40. diebus completis. 35. diebus a principio conceptionis. hoc enim tempus eſt medium inter longius et breuius: nã longius eſt. 45. dies communiter breuius eſt. 30. nã non inuenitur in aborſo maſculus completus ante. 30. dies cuius complementum in matrice velocius eſt ꝙ̃ fœmellæ, ꝙ̃uis extra vterũ ſit contrarium, cuius cauſam ſcrutare. Et dictum eſt cõiter, quia aliqñ reperitur fœtus natus in decẽ, & vltra, & infra. Et ſi vis videre cõplementum aborſi pone eum in aqua aliquibus diebus mutando eam & videbis, ſi cõpletum erit ſm mẽbra ipſa & liniationes. Gilbertus loquens vniuerſaliter mihi placuit vt vniuerſale cum particulari coniungerẽ, vt ex particulari doctrina in vniuerſali plenior habeatur. inquit. ſuſcepto igitur ſemine in matrice auara amplexãte ipſum clauditur ſtrictiſsime vt nihil euadere poſsit, aut ex ſemine aut ex ſanguine menſtruo, ſpiritus effuſis & calore proprio, & naturali matricis fit digeſtio, & dealbatur. deinde vt dicũt ex calore inualeſcente & humiditate infuſa & collecta ad ipſum generatur rubedo & fit ad modũ ſanguinis aliquantulum coagulati. nam neceſſe fuit ipſum ingroſſari vt mẽbra robuſta ex eo generẽtur. nã ex terreſtribus materialiter habẽt mẽbra generari, ex terra enim & aqua omnia procreãtur animalia. Inde dicit Ariſtoles, qm̃ animal nõ quieſcit niſi in terra & aqua, quapropter agente calore fit cõdenſatio, & ſolidatio, & agẽte immutatiua quod carneũ eſt mutatur in carne, quod oſſeũ in os, quod neruoſum in neruos, ſicq; de ſimilibus agente mirabiliter natura omnia membra formantur & mediante humiditate ſubſtãtiali continuant̃, & coniunguntur, & copulantur ad ſuos terminos, & procedunt in cõpoſitionem ex ſimplicibus, & cõpoſitorum cõtinuitate, ſuper quã meretur recipi anima rationalis nutriuntur mẽbra & augmentantur, & indurantur, & cũ magnificantur indigent maiori aere, & euẽtatione, & reſpuit clauſuram, & fortaſsis nutritũ recalcitrat, vt ꝓdeat. Igitur in principio dñatur Saturnus qui eſt vtraq; qualitate principium retentionis. et hoc quaſi per ſex aut ſeptem dies. Deinde dñante Ioue fit digeſtio & laxatio, et fiunt motus nociui, & aggrauationes ꝑgnanti, & incipiũt accidentia quęreloſa erumpere, & ſm quoſdam Saturnus primo menſe dominatur, & operat̃ retinendo & conſeruando ſm operationes debitas planetarum. vnde ſtatim claudere incipit per ſeptem horas. deinde continente Saturno Iuppiter relaxat & digerit & dealbat ſex vel ſeptẽ diebus. Deinde agente Marte fit decoctio & acquirit̃ rubedo, imprimit enim ſuum calorẽ, & hoc nouem diebus. Deinde agente calore Solis & aſpectu conſolidatur materia, & firmatur maiori parte, qm̃. 12. diebus, & ſic ĩ primo menſe iſti planetæ habent hanc actionem ſm tñ aliquos omnes planetæ habẽt actionem ſub Saturno. In ſecundo mẽſe habet dominium Iuppiter, vnde fit relaxatio & dilatatio materiæ, & retentio menſtruorũ & emergunt fortiora, & ſymptomata, & incipiunt effigiem ſuſcipere. Et in tertio menſe dominatur Mars & formãtur membra & rigeſcunt parum. Et quarto dominatur Sol ſupra formata & ſuſcipiunt vitam & modum dilationis in eis, quia eſt principiũ viuificationis. In quinto dominatur Venus ſolidans & nutriens viuificata & augmentans. Deinde in ſexto dominatur Mercurius, materiam bonã, & bene nutriens & augmentans, malam in ſimili conſeruans. Et in his ſemper mẽbris rectificantibus recalcitrare nititur, ſed virtute debili repugnante nõ poteſt. Vnde expectat ſeptimum in quo dominatur Luna quę eſt principiũ humiditatis, vnde fit relaxatio ligamẽtorum fœtus & neruorum claudentium os matricis, iuuante ergo humido relaxante

Fœtus ſeptimo mẽſe expellitur.

& frigiditate

& frigiditate aſtringente neruos vigoratur expulſio, fortificatur enim matrix cõfortatur a frigiditate Lunę, & maturatus fœtus expellitur, & ſignum quia pręceſsit motus circa medium grauati, qm̃ tempus recalcitrationis adæquatur temporibus formationis ſemper. Si autẽ non maturatur in ſeptimo non expectes expulſionem in octauo, qm̃ hoc tempore Saturnus habet dominiũ, & ideo addo ꝙ octimenſis moritur ſm plurimum. Et ſequitur, ſed in nono fiet ad bonum & in decimo, nec tunc omnino ſine calumnia, & quibuſdam in vndecimo, qm̃ ſub Ioue aut Marte aut ſole fieri poteſt expulſio, ſed qñ in nono motus vitæ præceſsit poſt quartum menſem circa medium qnti vt diximus. Non ergo in ſex aut octo fit partus ad bonũ. In ſeptimo & in nono ad bonum. In decimo & in vndecimo qñq; ad bonum, qñq; ad malũ, vt igitur diximus ad tempus formationis, & motus adęquatur tempus recalcitrationis. Et ſm hoc conſidera tempus motus ſi adſit in quarto vel in quinto, & iudica de exitu in ſeptimo & nono. hęc ille. Habuiſti vſq; modo qualiter fœtus ſiue infans ſucceſsiue productus eſt.

Reſtat vt promiſſum eſt declarare qũo eſt in panniculis ſuis alligatus. Qũo reſpirat. Qũo nutrimentum capiat. Qũo & ſuperfluitates a ſe emittit. Et pro primo ſcito ꝙ dictum eſt. poſt confuſam ꝓductionem mẽbrorum principaliũ & vmbilici, natura ipſa ſiue virtus generatiua ꝓducit ex parte impuriori ſpermatum panniculum vnum ſolidum ſecundina dictum. aut quia ſecũdo fit quia prius embrio, aut quia primo exit fœtus. deinde ſecũdo hic pãniculus, & hoc cõiter. Dico cõiter quia aliqñ ſimul cum fœtu exit, vnde mulieres dicunt ꝙ qñ exit fœtus ſic inuolutus ſiue veſtitus, ſignum eſt ꝙ debet eſſe religioſus, ſiue cappatus, & a quibuſdam dicitur dura mater per ſimilitudinem ab ea, quæ cerebrũ inuoluit. Stat itaq; in hoc pãniculo inuolutus, & alligatus matrici ꝑ venas & arterias matricis diſſeminatas per ipſum panniculũ mediantibus ſuis orificijs infixis ipſi panniculo, & iſtæ ſunt verę cotylidones quibus fœtus alligatur. vt ſupra in principio capituli, quãuis quidam vt Dynus dicat ſuper capitulo de generatione embrionis, ꝙ humiditas ideo glutinatiua qua conglutinantur venæ ſecundinę, & arterię cum venis, & arterijs matricis ſit cotylidon, ſed de hoc allegato loco. Aduertẽdum ad claram notitiam hmõi panniculi, & eorum quæ dicentur, & pro parte dicta ſunt ꝙ hic panniculus ſecundina dictus eſt panniculus durus groſſus ex duobus pãniculis ſubtilibus cõpoſitus. nam ſicut dicimus de zirbo quod eſt panniculus vnus, & tñ compoſitus eſt ex duobus ſubtilibus ortis circa ſpondiles & coxas, & inter quos meſeraice contexunť. Similiter eſt de ſecũdina, ipſa enim habet duos panniculos ſubtiles inter quos cõtextæ ſunt venæ, & arteriæ. Nam debes imaginari ꝙ ab hepate embrionis & ſpecialiter a parte gibboſa oritur vena vna quę dicitur vmbilicalis quę peruenit vſq; ad vmbilicum vna, deinde biſurcatur, & per panniculũ dictum diſſeminatur vt radices arboris & orificia ipſarum venarũ munitarum, & ſic diſſeminatarꝫ perueniunt ad orificia venarũ matricis, quibus panniculus ipſe matrici alligatur, & per quod glutinum glutinantur, & tale vt dictum eſt cotylidon a Dyno diciť, & hæc eſt ex operatiõibus mirabilibus Ieſu Dei noſtri. Cõicatur itaq; pars ſanguinis vtilis menſtrui retenti per has venas matricis ipſis venis diſſeminatis deferentibus ipſum ſanguinem vſq; ad hepar, & ſic ex ipſo nutritur, de qua parte ſanguinis require ſupra de mẽſtruis, & retentione eorũ, & ſic patet qũo nutritur fœtus. Oriuntur nãq; ab arteria aſcendente, & deſcẽdente iuxta dorſum arteriæ duæ, quę etiã per vmbilicum egrediũtur, & diſſeminantur, et obuiant orificijs arteriarum matricis in panniculo infixarum, & per illas defertur aer ad refrigerium cordis, & ſic patet qũo reſpirat. Præter autẽ dictum panniculũ eſt ſub eo panniculus biles dictus in quo recipitur vrina pueri. Et ſoluẽdo multa dubia velis imaginari ꝙ a veſica ad vmbilicum venit quoddã effuſoriũ,

E per quod deinde ad ipſum panniculum vrina mittitur, & eſt ſententia Gal. tertio de vtilitate particularum quinto cap̃. vnde dicit ꝙ iter arterias, & venas ab vmbilico egredientes eſt vas medium per quod vrina mittitur, et vocatur ab eo vracum. Dubium autem fuit qũo vrina ad eum perueniebat an per renes retrocedẽdo, aut per aliam viã.

Item eſt & alius pãniculus qui nominatur abgas in quo recipitur ſudor, nã quia vrina mordicat, & ſudor, & ideo hos natura inuenit panniculos in qbus contineri debeant hæ ſuperfluitates, & ſunt omnes circũeuntes ipſum fœtũ, & ſe circuũt ſicut ſphæræ, ita ꝙ inter biles & abgas includitur vrina, abgas, & hymen cadit ſudor, & qa nihil duri, & ſtercoroſi facit non fuit neceſſarius quartus pro ſuperfluitate ſtercoris, fecit tñ natura alium pãniculum qui eſt ſicut Hymen aperiens ipſum & circũuoluens vt ab humiditatibus aliquo modo non offendatur. Ex quibus omnibus patet quomodo alligatus eſt matrici quomodo reſpirat, quomodo nutritur, & quomodo ſuperfluitates emittit.
F Reperi tñ in his aliqualem diuerſitatẽ in diuerſis, ſed hęc tibi ſufficiũt pro veritate. pro ea parte quæ ſpectat noſtro propoſito. Scito tñ hic plura ac plurima dubia cadere de quibus fortaſſe aliquid in fine.

Eſt itaq; cõpletus ſermo de eo vſq; ad eius manifeſtum & perfectum cõplementum quantũ ad initiũ ſenſus oĩs, quo tpe dicitur embrio eſſe iformatus. Reſtat vt breuiter dicatur de eius cõplemento vſq; ad tẽpus exitus eius. Vñ ſciendũ ꝙ tempus motus eſt ad tẽpus informationis duplum, ita ꝙ qui informatus eſt in. 35. mouetur in. 70. & tẽpus exitus ſiue ortus eſt triplum ad tẽpus motus qui ergo mouetur in. 70. naſcitur in. 200. &. 10. hoc eſt ſeptimo mẽſe, & qui informať in quadraginta diebus mouetur in. 80. & naſcitur in. 200. &. 40. hoc eſt in octauo menſe, et eſt raro & nunq̃ rariſsime viuit. vt Ariſto. 10. problematum. & Auic. 21. de generatione embrionis. & qui informatur in. 45. mouetur in. 90. & naſcitur in. 270. hoc eſt in nono mẽſe, & qñq; antecedit, & poſtponitur per duos dies tres
G vel circa vel plures quę intelligi habent non interuenien te impedimento, aut ex parte matris vel infantis, quia infirmi fuerunt, &c. aut ex parte regiminis, & ſic de alijs. Et ſcito ꝙ non eſt inuentus maſculus cõpletus ante triginta dies, vt ſupra. & fœmina ante quadragĩta. Et ſunt ex mulieribus quæ portant fœtum vſque ad decimum menſem vel circa. & Auic. dixit nono de animalibus ꝙ infans quidam ortus eſt in decimoquarto menſe habens duos dentes, & tu cauſas ex dictis ſcrutare.

SIGNA demonſtratiua. Vnde quia cõiter cum ſuſpicantur de imprægnatione vrinam medicis oſtendũt ſicq; per ipſam volunt ſuper imprægnationẽ ab eis prognoſticari hinc prius de vrina prægnantiũ agendum foret. Sed quia longa vidi experientia eam qñq; medicum decipere & non raro, ideo vt ab ea firmius deponatur iudicium, volui prius alia annotare ſigna quæ cum ſignis vrinę iudicium efficax faciant, etiam quia hoc ordine medicus melius memoriæ ea accommodabit. Initium itaq; a capite
H exordiar ponens ea accidentia quæ in prægnatione euenire conſueuerunt. Accidit itaq; prægnãti dolor, ac grauedo capitis, vertigo, ac oculorum tenebroſitas, & citrinať albedo oculorꝫ, & qñq; profundantur, & luceſcũt vt habẽtium vermes, & mollificantur palpebræ eius, & acuitur aſpectus, & pupillę oculorum minorantur, & faciei color minuiť, ita vt in aliqbus pannus, in aliquibus lẽtigines in ſuperficie earum oriantur. Ex parte gulæ quia cum mouetur modicum mulier arteriæ quæ ſunt in fontanella gulæ plus ſolito pulſant, & eſt ſignum forte. Accidit ex parte ſtomachi nauſea, vomitus, et quaſi omni die ſpecialiter cũ ſurgit, & pręcipue in primis menſibus, & in quibuſdã durat plus eructatio aceroſa, & cõmouetur appetitus ad cibos extraneos, & qñq; figitur in vno tm̃ vt in cameris, pomis, &c. & ꝓcipue in primis duobus menſibus. Mamillæ incipiunt tumere, & capita mamillarũ circuiri ſanguine ad fuſcum declinante. Et eſt cum pulſu cordis. Ęe

ſentit

ſentit grauedinem aut pondus circa pecten, & aliquando nocumentum & dolorem in alchatim, & dolor pcipitur paruus inter vmbilicũ, & receptionem, & accidit eis grauedo & pigritia in toto, vnde grauida dicitur quaſi grauis facta. Item cum trahit ad ſe anhelitum vẽter non notabiliter detumeſcit. Item in eis vmbilicus egreditur, & continue amplius magnificatur.

Et deſcendendo ad fœmoralia, & pudibunda ex parte mulieris. Primo quia cũ imprægnata eſt mulier menſtrua retinentur, aut ſi menſtruat pauca eſt menſtruatio eius, & hoc in muliere bene ſana. & hoc eſt primũ ſignum & efficax ſuper quo fundãt ſe mulieres. Secundũ ſi mulier ſentiet ſe illa hora ſpma emittere qua & vir. Et licet hoc ponatur vnum ex ſignis ab authoribus, tñ tñ pro nunc dico ꝙ habui honeſtam mulierem & dignã fide, quę retulit ꝙ multoties imprægnata fuit quibus tẽporibus nunq̃ percepit ſe ſpermatizare ſimul cum viro ſuo. Tertium ꝙ mulier percepit in emiſsione ſpermatis viri virgã ab ore matricis vehementer conſtringi in honeſtum petita. Item ꝙ labia vuluæ ſunt ſicca, & ꝙ accidit ei conſtipatio ventris & difficultas retinẽdi vrinam, maxime aliqualiter magnificato fœtu. Item & ei accidit vt abhorreat coitũ, & magis quæ eſt ex maſculo. Item cum coitur cũ tali poſt coitum dolet ſub vmbilico, nec ſentit ſe emittere ſperma.

Item accidit prægnanti vt in principio mollificetur corpus propter retentionem menſtruorũ. nam in principio, quia pauco cibo indiget embrio ſuperfluitates ſuperfluẽtes corpus mollificant. Cum vero illas magnitudine ſui embrio ad ſe trahit & cõſumit reddit corpus ſuæ naturali diſpoſitioni, & venę corporis citrinantur, & virides fiũt, & dicunt quidam ꝙ eſt ſignum efficax tumor venarum vel earum apparentia maior ſolito quę ſunt iuxta lachrymalia domeſtica in naſo. Vltimo quãtum ad hoc habeat ſignum tale imponat obſtetrix digitum ſuum longum in vuluam, & quærat ſi os matricis eſt vehementer clauſum cum ſiccitate percepta. ꝙ ſi tũc eſt ſignum certum & efficax, & eſt ſententia Hip. 51. aph. v. ſectionis. Et Gal. in cõmento expreſſe multũ. Ex parte quidẽ viri vt quia poſt coitum ſentit teporẽ, & inuenit caput virgę multũ exiccatum, & quia percepit fortẽ clauſionem oris matricis ſuper ipſam virgam hora eiectionis ſpermatis. Signũ autẽ a pulſu ſumptũ eſt, quia magnificatur, velocitatur, & inſpiſſatur propter duplicem neceſsitatẽ, quarum vna eſt ex parte euentationis matris, alia ex parte fœtus. Signum autem ab vrina ſumptum ꝙ te magno ſcio expectare deſiderio eſt, quia in principio vſq; ad ſex menſes excluſiue eſt citrina ad ſubalbedinem declinãs. nam non eſt multũ colorata, quia multo ſanguine tranſmiſſo ad matricẽ magna tranſit cholerę pars. Item quia calor retrahitur ad matricem alias deſerens partes, clara quia clauſa matrice ſuperfluitates conſuetę cum ea non mittuntur, & hęc habet verum qñ mulier non eſt conſueta in tempore ſuę imprægnationis menſtruari, in ſuperficie habens nebulam quoniam reuocato calore materię in matrice retẽtę ſuperflue ab ipſo ſic fortificato ſubtiliantur, & ſubtiliatę cum vrina propulſę ſuperiora petunt, & nebulã conſtituunt. In medio eius eſt velut cotum carminatum quod eſt ex eadem materia. ſed minus lętificata ideoq; locũ occupat inferiorem illo & calore diaphoneitatem recipit, & carminationem a ventoſitate quam prægnantes multiplicant, vt ſtatim, & attende has materias nõ per os matricis egredi ſed ad venas reuerti, & per eas tãdem ad vias renum duci, loquor ad ſophiſtam. Apparent qñq; granula cum ea aſcendentia & deſcendentia, quę ſunt materię in quas ingreſſa eſt ventoſitas, quæ in prægnante eſt multiplicata propter oppilationem fortẽ. vnde ex eis aliquę grauiores, aliquæ leuiores, et ideo quędam deſcendunt quędam aſcendunt, & non ſunt hęc grana diaphona propter eorum paruitatẽ ſed raro videntur, & videntur hęc eſſe in primo mictu vrinę. nam cum ſtat reſoluuntur, & euaneſcunt, & in principio, & vſq; ad ſextum menſem non turbatur, quia vrina

A propter fortem clauſionem eſt pura, quia cum ea non cõmiſcent humiditates alię niſi vt ſupra ſit cõſueta. in ſexto vel ſeptimo vel circa vrina eſt coloris aquę ciccrũ ru. vel pedum citrinorum, quia aqua in qua cocti ſunt pedes vituli cum pelle, quia in eo tẽpore natura fortis facta emittit aliquid ſanguinis cum vrina: & habet verum in muliere latorum pororum, nam in ea quæ ſtrictorum non ſic, et raro hic color in pgnantibus apparet. In fine vero imprægnationis eſt citrina ad rubedinem declinans, & cum cõmouetur turbatur. Et hic aduerte ꝙ hęc omnia vel quaſi omnia conſueuerunt in mola apparere de qua infra. vnde multi experti medici fuerunt iudicantes molaticam eſſe prægnantem. & econuerſo.

Pręter autẽ hęc ſigna dãtur experimenta ſm Hip. Mulierem ſi vis videre ſi conceperit mellicratum da ei bibere, & habet veritatem in ea, quę non eſt conſueta bibere aquã mellis, & eſt pportio aquę ad mel dupla, bulliãt ad conſumptionem tertię partis. dentur. ℥. ſex cũ vadit dor-
B mitum. Si itaq; dolorem fortem, & tenſionem in ventre ſentiet & ſpecialiter circa vmbilicum, iudiciũ erit de imprægnatione. ſi vero non, non. Aliud fatigetur in die, & in ſero ſuffumigetur cum traiectorio, et ſit bene exterius coopertus locus ita vt fumus egredi nõ poſsit, tunc ſi ſenſerit odorem per naſum & per os non erit prægnans. Item in ieiuno ſupponendo allium, & dormiendo ſuper ipſum ſi ſenit ſaporem in ore, & odorem non eſt prægnans. ſi nõ, eſt prægnans. Aliud. ℞. ariſtolochiæ. ℥. i. teratur & cum melle cõfice, & ſupponatur cum lana viridi ad mane vſq; ad meridiem. In ieiuno tunc ſi dulceſcit ſaliua concipiens erit, & ſimiliter ſi amara ſit, ꝙ ſi ſaporem non percipiet non erit prægnans.

PROGNOSTICA. puellę viripotẽtes in primis cum coeũt ſunt velocis imprægnationis propter fortitudinem caliditatis earum, & paruitatem adipis matricũ ipſarum, & humiditatis earum. Et cum imprægnatur puella nondum ſecuta quindecim annos timetur ei mors ppter par-
C uitatem matricis. Et cum prægnanti accidit febris acuta periculum eſt mortis, interficit enim fœtũ. Cum accidit apoſtema calidum in matricem prægnantis mors ſubſequtur. Quòd ſi fuerit phlegmon ſperatur & raro quandoq; cum eo euaſio. Apoſtema autem cholericum eſt malum valde. De ipſa imprægnatione habentur apho. plures. & tu ad illos in fine capituli. Si prægnanti ſuperueniat durities hepatis, aut tumor ventris, aut nunq̃, aut cum magna difficultate ſanatur. & hęc ſatis.

De ingeniis, & aliis ad imprægnationem facientibus. Rubrica. 23.

CVM VIR & mulier diuerſarum cõplexionum, vt infra cupiunt filios procreare ex eorum coniunctione naturali, remotis aut non impedientibus his quę imprægnationem prohibent. de quibus in ſequenti rubrica. hos canones ſeruare debent. Primus eſt ordinatio dietę. Secũdus digeſtio. Tertius euacuatio. Quartus remotio cauſę prohibentis imprægnationẽ ſi qua eſt. Quintus eſt præ-
D paratio viri antequam ad coitum veniat. Sextus eſt mũdificatio mulieris a menſtruis. Septimus eſt interpoſitio notabilis tẽporis anteq̃ ad coitum veniant, vt inde fiant deſiderãtes. Octauus eſt præparatio matricis antequam ad coitum veniant. Nonus eſt electio horę. Decimus eſt ludi prolongatio, ex quo mulier multum incitetur, & in coitu ipſo delectetur vltra naturalem delectationẽ. Vndecimus præparatio viri in ſpermatis emiſsione. Duodecimus præparatio mulieris poſt ſpermatis receptionẽ.

Et ſcito anteq̃ ad complementum horum venias ne deluſus ſis in hoc negocio in quo plurimi ſe deluſos inuenerunt, ꝙ prius debes diligenter conſiderare ſi imprægnatio ex ipſis fieri poteſt. nam multa impediunt eam, quibus non eſt cura poſsibilis. Vt primo ex parte ætatis, nã cum menſtrua deficiũt mulier nullo modo eſt fœcunda, & cõſueuerunt deficere communiter in quadrageſimoquinto anno, ſed hoc ſupra de menſtruis. vir autem fœcũdus vſq;

ad annum

ad annum ſeptuageſimum, et vſq; ad nonageſimū, ſed noſtro tempore dominus Nicolaus de Palauicinis habuit filium in .100. anno. (Miraculū) Secundo idem accidit ex parte inſtrumēti vt cum nimis breue ſit, aut nimis magnum vt ſupra in capitulo præcedenti rubrica de ſpermate non generante. & tu ibi. Item tertio quando orificia mēſtrui oppilata ſunt. Item ex medicina curationem non recipit quando oportet alterum ipſorum mutare ſocium, reliqua autē ab illis difficultatibus, aut prohibētibus impregnationē curationem recipiunt ex medicinis, de quibus & eorum cauſis in ſequenti rubrica.

Pro cōplemēto primi vtatur mulier & vir ipſe regimine tēperato ex parte cibi & potus, & aliarū ſex rerum nō naturalium, vnde cibi ſint boni digeſtibiles, boni ſanguinis, & ſpermatis generatiui, exercitio & ſomno, & cęteris vtatur ad temperate viuendum, præcauens ſe ab his quæ ſperma deſtruūt, & inficiūt. ex parte malę cōplexionis & ſpecialiter frigidę, & nimis frigidę, aut nimis calidę. q̄ autē ſunt tales, habes ſuper tertio tractatu: & q̄nto, & tu ibi.

Secundus perficiat cum digeſtiuis materiæ peccantis, præcauēdo ab acetoſis, acutis, mordicatiuis, & huiuſmodi quæ matricem lædunt, de quibus in principio capituli de mala complexione matricis.

Tertius adimpletur cū euacuatiuis appropriatis vt eſt agaricus, benedicta, & hmōi. vt ſupra de mala cōplexione cum materia, & hæc omnia fiant vt ſperma ipſum mūdum ſit & nullo alio infectum & alteratum.

Pro expeditione quarti oportet te expectare vſq; ad ſequētem rubricā in qua ponet cura eoꝝ quæ impregnationē ꝓhibent, & ideo Aui. vnū fecit capitulū de ambobus.

Pro quinto vero & aliis nō dubitabo ſcribere quę ſunt vtilia generationi, & ſi non videātur auditui honeſta. Debet autem vir abſtinere a coitu, & ipſum nō frequentare q̄m eius frequentatio reddit ſperma nō prolificum, etiam longa dimiſsio coitus. difficile enim eſt medium inuenire, ſed oportet vt medicus cōſideret complexionem, & corporum cōpoſitionem, & habitudinem. vnde quibuſdam plus, et quibuſdam minus debet interdicere, inſpecta ętate, conſuetudine, & regimine. Illud ergo prudentiæ medici relinquo, quod calamo ſcribi non poteſt. Volo enim ex hoc dicere q; ſperma ſit bonū, grādinoſum, &c. & ex hoc vir & mulier efficiant deſiderātes magis. Secūdo debet vir ſe cū aromaticis ſuffumigare de q̄bus infra de ipſa muliere, & caput virgę cū aliquo ex aromaticis inungere vt dicetur, & hoc quando vadit ad lectum expectans infra paruum ſpatium coire. vt verbi gratia per vnam horam.

Tertio debet vir mulierem tangere vt circa mamillas, & leuiter, & ſpecialiter capita mamillarum oſcula iungere, & verba prouocantia dicere, & cum virga vuluæ appropinquando. non intromittendo, & vltimo tangendo, & aliqualiter fricādo locum medium inter vuluam & anū, & eſt locus maxime delectationis, deinde virgam intromittere & aliqualiter prolongare ludum, vt ſuper hoc expectetur emiſsio ſpermatis mulieris. q; oculi eius rubeāt, & anhelitus eleuetur, & quòd cum lingua balbutiet. Itē cum virga eſt intus mulier ſtringat coxas, & vir nō ſe moueat ducēdo anum ſurſum & deorſum ne aer ingrediatur corrumpens ſperma. Stet itaq; ſic fixus emittēdo & cum ſentit ſe emittere ſperma emittat ipſum totum libere non ſtringendo virgam & emittendo tractim, & cum emiſerit eleuet crura, & dorſum mulieri applicet quantum poteſt trahendo natices mulieres ad ſe cum manibus, & pro tūc mulier ipſa eleuet poſteriora vt melius ad ſundum veniat matricis ſperma ipſum, deinde ſtringat mulier coxas & crura ſuper quæ ſe extendat vir, & de ea deſcendat nō ſubito ſed ſtet tantum q; ſentiat eiectum totum. deinde paulatine deſcendat ne ſubita fiat aeris ingreſsio ſperma corrumpentis, & cum mulier ſentit ingreſſum ſpermatis naribus ſuis apponat odorifera, & ipſa aliqualiter teneat. ve rum tale odoriferū non cōueniret ante receptionem ſpermatis, immo noceret faciendo matricem aſcendere vt ſupra ita q; ante receptionem ſpermatis conuenit vt fœtida naribus apponantur, ſtetq; mulier ſic extenſa & reſupina per horam vel circa, & ſi poteſt dormiat, & iterū ſemper anhelitum ad ſe trahat, & cōtineat vt poteſt, & omne ſuū conamen ad ipſum ſperma retinendum apponat. (E)

Pro ſexto ſciat mulier q; ad ipſum coitū quo ad impręgnationem exp ctat, debet venire poſt eius mūdificationem a ſuis menſtruis immediate, ne ſemē immiſſum, exiſtentibus mēſtruis, aliquo modo inficiatur aut alteretur.

Septimi complementum iam habitum eſt in expeditione quinti.

Pro octauo vero debet mulier anteq̄; ad actum veniat matricem ad cōceptionem diſponere cum ſuffumigiis, & balneis, collyriis, & hmōi in matricem impoſitis, & hoc per tēpus notabile vt per horas .ij. iij. vel. iiij. & hic aduerte q; oportet te prius cognoſcere cōplexionem matricis vt ſcias quibus & qualibus aromaticis ſuffumigari habeat. quodq; de viro ipſo intelligo & hoc ne ſicut empiricus agas. Sunt tamen quædam vt alias virtute cœleſti dotata. quibus completur intentio. de quibus infra. Sed tu tamen noli complexionem negligere, hic autem non inſiſto in exemplis, quoniam ego in fine rubricę te copioſum de ſimplicibus & compoſitis faciam. (F)

Pro nono recurre ſupra in p̄cedenti capitulo i rubrica ꝓpria de horis coitus. vñ in ſumma hora coitus debet eſſe poſt digōnem primā, & ſecūdā expulſis ſuperfluitatibus ipſis ſi eſt poſsibile, ex dictis digōnibus genitis, & ſpecialiter vrina, & hoc eſt cōiter circa matutina, ſaltē in regulariter viuentibus, & tunc debet eſſe cœna parua. E conuerſo vero vbi quis eligeret ſibi diem negligendo noctem.

Complementum decimi ex hoc eſt habitū, & conſimiliter vndecimi & duodecimi ibi.

ET VT PROMISSO ſatisfaciā enumerabo ſimplicia & compoſita pro complemento aliquorum canonum iam dictorum etiam valentia, & ea quę dicentur in ſequenti rubrica.

(G) Ad impręgnationē autē valēt anſeris maſculi ſylueſtris ſed cum ſucco praſsij in modum collyrij ſuppoſitū, artanitæ radix ſuppoſita, artemiſia, bauciæ ſylueſtris ſemē bibitū, biſtorta ſuffumigata, & cū aromatibus data, coagulum leporis poſt purgationem menſtrui immediate ſumptum, item & bibitū. Coſtus cum oleo in bombace ſuppoſitus, & maxime in cauſa frigida, & ideo vt ſupra cauſam prius ſcrutare. Dens pueri ſeptē annoꝝ in argēto ligatus vel auro geſtatus brachio, chirānus, Egecea & eſt cōfectio Meſ. 2. antidotarij. Galla, oleum de gagate. Meſ. 12. antid. Meliſſa, oua perdicū, pęonia & grana eius, porrum ſępe comeſtū, Satyrion, Teſticuli galli cum ſanguine eius ſub lecto poſiti, vitul. carnes cū ariſtolochia comeſtæ, vrticæ ſemen cū vino ſumptū, xylobalſamus ſuffumigatus, laudanū ſuppoſitum, laurus, fomentum ex eo, et ex pulegio, & rore marino, & azimo, olibanum ſuffumigatum.

Pro complemento octaui faciat mulier ſibi balneū per horas quatuor ex flore camomillæ, meliloti, ſpica celtica,
(H) polio, ſiſeleos, lauro & hmōi. & decocta ſint in aqua i quo balneo ſedeat vſq; ad vmbilicum, quod balneum ſi non vellet facere, aut non poſſet faciat fomētum ex dictis, aut addendo roſas, gallas, flores citri, & hmōi ex aromaticis, vt cauſa exigit & cum conſimilibus. Et ſic crura & pedes lauet ſibi vir anteq̄; lectum ingrediatur, & mulier ex aromatibus ſe ſuffumiget, vt ex trochiſcis de gallia muſ. de laudano, vel de laudano ipſo. Item cum muſco, ambra, & hmōi calidis ſi cauſa eſt frigida vt ſm plurimum eſt, vt in ſequenti rubrica dicetur. Quòd ſi fuerit ex cauſa calida appone frigida aromatica, vt roſę, violę, nenuphar & huiuſmodi. & vir ipſe ex ipſis virgam inungat cū adipe anſeris, aut oleo de balſamo, aut de lilio, & hmōi. quæ ad impręgnationem faciūt de quibus copioſe in rubrica ſequēti dicetur. Item ad intra reponat ſibi collyrium hoc in die quo vult venire ad coitum. ℞. carpobal. xylobal. ſiſeleos, ſtoracis, ſemina pęoniæ, myrrhæ. ana. ʒ. i. terantur & fiant

A ſiant troc. cum oleo ro. in quo diſſoluatur muſcus, & cum
oleo balſamo, aut fac in modum ſuppoſitorij, & hoc cauſa
exiſtente frigida, & tu ſemper bene cõſidera. Quòd ſi fue
rit ex calida fac collyrium ſimiliter ex frigidis. Non mul-
tiplico hic quoniam in fine multa ponã & ſpecialiter in rubrica
ſequenti. In omni cauſa valet puluis matricis leporis ad
ſolem exiccatæ, qui detur cum vino tepido muſcato mu-
lieri exeũti de balneo, & anteq̃ coeat per duas horas et eſt
multum expertum apud aliquos. Ad idem puluis radi-
cis philipendulæ cum vino ſuper quem dormiat, deinde
coeat. Item vſus tripheræ magnæ in cauſa frigida. Item
in cauſa calida vſus mandragoræ. Artemiſia cum biſtor-
ta, & nuce muſcata, & mellis in modum electarij cum
vino ſumpta mane, & ſero potenter valet doſis. ʒ. ij. cum
vino. Ad idem. ℞. fel totum caprioli maſculi ſi maſcu-
lum vis, ſatyrionis. ℥. iiij. mell. ℥. iij. & repone & cum ſup-
pone, quòd ſi cupis fœmellam ſit capriolæ fel. Item &
eſt efficax ſerratura ſiue raſura eboris data in potu cum vi
B no quando mulier propinqua eſt coitui. Item ſemen ſiſe-
leos & eſt bonum & expertum Aui. Ad idem peſſarium
ex adipe anſeris cum blacte bizantiæ muſco, cypero, ſpi-
ca, anetho, origano, ameos, hyſſopo, bdellio, teſticulis vul
pis. Item valent nux cupreſsi, baccę lauri, gallia, & amo-
mum, folium cordumeni, & omne tale calidum, ſtypticũ,
& aromaticum maxime confert. Item ſupponantur coa
guli leporis cũ oleo vino de quo aliq̃d ſupra. & hoc poſt
mundificationem mulieris a menſtruis. Peſſarium bo-
num. ℞. croci, amomi, ſpicæ, meliloti. ana. ʒ. iij. ſ. folij cor-
dumeni. ana. ℥. i. adipis anſeris, vitelli ouorũ. ana. ℥. ij. olei
nardini. ℥. ſ. ſupponantur cum lana azurina tribus diebus
continuis omni die renouando. Item ſumatur allium ſic-
cum aut humidũ & fundatur ſuper ipſum quãtum ipſum
eſt de oleo roſ. aut ſiſamino, et decoquatur donec in deco-
ctione diſſoluatur & recedat aquoſitas ab eo & ſuppona-
tur cum lana. eſt enim mirabile bonum. Auic. Et hic no-
ta quòd ante vſum ſuppoſitoriorum debet fieri emunda-
C tio & purgatio humiditatum à matrice cum colloquinti-
da, agarico, benedicta, & hmõi. & hunc canonem bene no
ta & applica ad tertium principalem. Item appone, gum
mi aut maſticem & hmõi. ex appropriatis & dictis quæ
matricẽ cõfortẽt. reſoluat humiditatẽ eius & huiuſmodi.

Et tu nota complexionem matricis, quoniam ſi impedimen-
tũ eſt ex cauſa calida in matrice & tu imponis calida gran
de inde ſequetur nocumentũ in conceptione, & ideo com
prehende quomodo res procedit ab his qui ſemper in tali
caſu dant calida oleum de caſtoreo inunctum ſuper renes
& virilia. Item ſuffumigatio facta ex nepita, & eius fre-
quens intromiſsio multũ valet. Item mulier poſt mun-
dificationem a menſtruis lauet &c. cum vino nigro odo-
rifero, & poſtea cum vino decoctionis nepitæ ſe ſuffumi-
get. Item inungantur virilia viri & mulieris cum ſucco
ſatyrionis & aſpergantur puluere vuluæ leporis auget de-
lectationem & eſt præcioſiſsimum. Omne coagulum co-
meſtum vel ſuppoſitum poſt menſtrua conceptum iuuat.

D Item. ℞. coagulum vinum leporis & adinuicem miſce
cum modico mellis, & faciat peſſarium quod teneat tri-
bus diebus ac tribus noctibus, & his diebus bibat omni
mane de raſura eboris cum vino, deinde coeat, & licet ſit
ſterilis concipiet. Item ſuffumigatio cum ligno aloes.

Triphera data cum vino decoctionis mandragoræ mi-
rabilis iuuat ad impraegnandum. Roſa cum modico mu-
ſci. Siler montanus datur capris & omnibus alijs anima-
libus quando volunt coire & ſtatim concipiunt. Item te-
ſticuli muſtellæ maſculi ſuper ſe geſtati inuoluti in pelle
aſinina faciunt vt mulier impraegnetur. Ad idem ſuffu-
migetur mulier cum aqua decoctionis artemiſiæ, & folio-
rum ſynapis, & naſturcij. Vtatur ſingulis diebus diantos
ante prandium, & cuminata alexandrina poſt prãdium,
& imponat ſibi ſuppoſitorium in matrice quod fit de cin
namomo, garyophyl. cortice quercus, cupulis glandium
pulueriʒatis & laudano mixtis, & intromittatur per dies

A viij. ante tempus menſtruorum. Facta autem purgatione
eorum intret balneum ſiue ſemicupium factum ex deco-
ctione nepitę, pulegij, hederę terreſtris, ſaluiæ, artemiſiæ,
& exeũti a balneo detur triphera magna cũ vino optimo:
deinde in matutinis coeat vir cum ea cum modis & inge-
nijs dictis. Volo autem in præſenti q̃ tibi ſufficiant quæ
ſcripta ſunt hic. Nam in ſequen. rub. ponentur ſpecialia re
media ad hoc ſm ſpeciales cauſas ſterilitatis, & difficulta-
tis impraegnationis facientes. Attende q̃ quidam faciũt
capitulum ſiue Rubricam poſt hanc de eis quæ prohibent
impraegnationem, & abortum faciunt, & quoniam vide-
tur legi Chriſtianæ aduerſari, eius perſcrutatio hinc ſub ſi-
lencio de his prætereo. ergo &c.

De ſterilitate, & cauſis impraegnationem diffi-
cultantibus. Rubrica. 24.

Sterilitas quãq; eſt propter naturalẽ complexio-
nem matricis malam, vt quia nimis ſicca aut nimis humi-
da, calida aut frigida, vt ſupra. Quandoq; eſt accidentalis
B non fixa, ſed beneficio medici remouibilis eſt, quoniã cor-
pus reduci poteſt, ſed maxima difficultate, & qui labora-
bit longa oportet tẽtare & applicare remedia, & forte nõ
exibit cum honore, quoniam etiam non patiuntur mulie
res omnia ſibi fieri quæ deberent, & ideo conſulo vt te nõ
intromittas. Nam de remiſsione accidentali rariſsime re-
portatur honor, & ideo. Hæc itaq; ſterilitas accidentalis
non eſt aliud q̃ quædã difficultas impraegnationis ſeu con
ceptionis denegatio, a medico tamen remouibilis. Cuius
cauſa ex parte matricis ſm plurimum mala eſt complexio
frigida: de naturali autẽ dici poteſt q̃ eſt vna omnino pri-
uatio quoniam lapſus eſt tantus q̃ reduci non poterit, aut
maxima cum difficultate, vt dictum eſt. ſed de his ſatis.

Cavsae. ad cauſas redeo. Cauſæ itaq; ſterilitatis, &
difficultatis, vt ſupra, ſunt aut ex parte ipſius viri ſumptę.
Aut ex parte mulieris. Aut ex parte erroris ab vtriſq; in
actu coitus, aut poſt contingentiam. Ex parte quidẽ viri
primo vt quia habet cõplexionem ſimilẽ cõplexioni mu-
C lieris. Aut q̃a læſus eſt in principalibus, & maxime in cor-
de, & cerebro, & hepate: itẽ in ſtomacho & ſplene. Aut q̃a
ſemen eius nõ eſt prolificũ. Aut quia cã eſt in inſtrumẽtis,
quia. ſ. in virga, aut in vaſis ſpermatis: quæ oĩa declarari ha
bent anteq̃ ad alias cauſas accedamus. Vir nanq; com-
plexione frigidus debet ſe copulare mulieri calidæ, vt in
ipſo ſemine accidat temperamentũ & non augeaẽ diſtem-
peramentũ in eo ex copulatione ſui ad mulierẽ frigidam.
vnde q̃ tales ſunt nõ prolificant niſi ſociũ permutẽt, & hic
loquor de muliere, & viro in ætate perfecta ſuis membris
integris & ſanis apparẽtibus. Accidit autẽ læſio in mem-
bris principalibus, vt in corde, & cum eſt in eo triſtitia &
timor aut mala cõplexio ipſum debilitans: aut in cerebro
dolor, aut nocumentum quoddã in hepate, aut in ſtoma-
cho nauſeatiua ſatietas, ꝓpter quæ omnia debiles generen
tur ſpiritus, & ſemen. vnde quia effectus qui eſt generatio
eſt fortis valde debet & cauſa ſua principalis eſſe fortis, &
hanc cauſam ſic ex eis ſumptam bene conſideres. Semen
D autem debet eſſe temperatum in ſuis qualitatibus non ex
cedens groſſum, non fluidum, ſed viſcoſum, album, gran-
dinoſum, odoris florum palmę, & ſambuci: ſuper quod cũ
muſcæ cadunt comedunt de eo, vt. xxi. tertij. de ſignis ſte-
rilitatis. &. ij. de generatione animaliũ. Cum ergo tale non
ſit infantis, ebrij, & crapuloſi decrepiti, & eius qui pluri-
mo vtitur coitu, & illius qui non eſt ſanus. Nam cũ ex om-
nibus membris cura ſperma & ex infirmis infirmũ, hoc
non redditur prolificum, & conceptioni aptum: quodq;
de ſemine muliebri intellige, & forte frequens coitus met
eſt cauſa ſterilitatis, id eſt difficultatis impręgnationis. cõ-
ſidera. Item ineptificatur ſperma quo ad conceptionẽ pro
pter malã complexionẽ calidã aut frigidam: omnis enim
immoderata qualitas deijcit actũ propriæ virtutis. Infri-
gidaẽ aũt ſperma dupliciter, aut naturaliter ex eo quia ab
alimẽto frigido decidit, vnde comedẽtes fructus frigidos,
res frigidas, alias acetoſas, bibẽs aquã & multũ frigidam,

vt non paucæ faciunt mulieres, & viri, & qui ocio vtunť, triſtes & hmōi, ſperma faciunt naturaliter frigidum. Accidit vero ex cauſa extrinſeca ei occurrēte, vt ex parte aeris & aliorum, vt infra de ſpermate mulieris ſtatim. & tu ibi. Itē ex retentione eius longa, quoniā tunc reſoluuntur ſpiritus. Item ſi longo tempore in matrice retinetur antequā ipſa ſuper ipſum colligatur, vt ſupra. quia ſcilicet mulier nōdum emiſerit. tunc enim reſoluuntur ſpiritus, & frigiditas matricis corrumpit eos quantum ad hunc actum. Et ita intellige de qualitatibus paſsiuis: nimia enim ſiccitas aut humiditas idē operantur. Siccitas etiā ſpermatis quando ꝓ ita exiccat vt exiccet humidum nutrimētale ex quo debet fœtus compleri, vnde non ſequitur conceptio. Itē accidit qñq; vt ipſum non ſit prolificum quādo eſt ex materia aliqua generatū quæ à proprietate habet, vt ſperma infœcūdū generet. de quo &c. Item nō fœcundať homo qñ cum puella coit, nō habēte ſufficientē quantitatē menſtrui, vt eſt anno. xij. vel. xiij. Accidit læſio in inſtrumentis primo in virga ipſa, quia ſit nimis breuis non potēs attingere ad collū matricis, aut qa hō eſt pinguis & ſua carnoſa pinguedine & magnitudine ventris virga reddiť de per accidens breuis, & nō poteſt impedita ad locū peruenire. Aut eius nimia longitudo vnde ſperma infrigidať ex longitudine viæ antequā ad locū perueniat debitū in matrice. aut tortuoſitas virgæ ꝓpter breuitatē ligamēti. unde virga ſic tortuoſa facta aut breuis nimis non emittit ſperma ad guttur oris matricis. Item quia mollificata ſit aut ſpaſmata. ſecundo accidit læſio in teſticulis, aut vaſis ſpermatis propter malam complexionem frigidam eis contingentem ex emplaſtris frigidis aut vnguentis continuatis, aut quia debiles facti ſunt communitate nocumēti, quod eis accidit propter extractionē lapidis ex veſica. vnde credūt aliqui ꝙ in tali inciſione incidatur neruus aliquis qui deferebat aliquid ſpermatis ad teſticulos.

Cauſa autē mulieris eſt aut quia eius cōplexio ſeu ſemē eius non venit ad æquationē, id eſt temperamentum cum ſpermate viri, immo adauget diſtemperamentū, vt ſupra de cauſa viri dictū eſt. ſecundo quia læſa eſt in principalibus, vt de viro dictum eſt. Sed hæc læſio plus notanda eſt in viro, aut quia eius ſemen non eſt prolificium, & hoc reſpectu ætatis, aut alterius cauſæ facientis hoc. vt ſupra de ſpermate non prolifico, & in de cauſis ex parte viri dictū eſt. Aut quia in matrice & partibus eius. Cauſa autē matricis eſt aut mala complexio frigida corrumpens ſperma congelans ipſum, & eſt ſm plurimū vt accidit eis ex potu nimio aquæ frigidæ, et vſu rerū frigidarū, vt etiam de viro dictū eſt. vnde. lxij. Apho. v. Sectio. Quæcunq; frigidos, & ſpiſſos vteros habent non concipiunt. Conſimiliter ſi fuerit nimis calida adurens. Item ſi nimis ſicca exiccans, aut quia nimis humida vnde ſemen lubricat & nō retinetur. Item impeditur ne matrix fortiter coligatur ſuper ſemen. Item idem contingit ex mala complexione præter naturā communicata ei à febre habita vel ab alio membro læſo. Et mala cōplexio dicta qñq; eſt materialis & eſt ſm plurimum, vnde in matrice adſunt humores mali qui commiſcenť ſpermati, & corrūpunt illud. vnde aut ſua caliditate reſoluūt, aut frigiditate cōgelāt, aut ſiccitate exiccant, aut humiditate lubricare faciūt, & debilitať retentiua, & hoc eſt ſm plurimū cauſa debilitatis. Itē ab eis etiā debilitatur virtus attractiua, quia nō attrahit ſperma cū fortitudine. Item ampliando collū matricis, vnde nō ſe æquat virgæ, & nō fit debita corrugatio, & collectio ſup ſperma ipſum vt in quibuſdā matricibus. Itē oppilatio in vaſis ſpermatis, qa ſperma deſcendere nō poteſt in debita quātitate, & ſubſtātia qa paucū & ſubtile deſcēdit, aut oppilatio in venis matricis mēſtrualibus, qa nō peruenit nutrimentū in debita quātitate. Item oppilatio colli, vt ex pinguedine multa vt accidit in valde craſſa. iuxta illud Senis. xlvi. Aphor. v, Sectionis, Quæcunq; præter naturam craſſæ, nō concipiunt vtero. ijs omentum os vteri comprimit. nam ſperma penetrare nō poteſt ad locū debitum cōceptioni.

E Itē ſi in ore matricis fuerit caro addita verrucoſa aut non verrucoſa, aut cōſolidatio facta ex vulnere, aut apoſtema, aut hæmorrhoides, aut ſicut virga dura, & ſic de alijs cauſis facientibus oppilationem vt frigus vehemens oppilās. Item idem contingit ſi vir coit cum muliere matrice non exiſtente in loco ſuo &c. Item accidit ſterilitas ſiue difficultas impregnationis cōitate totius corporis mulieris, quando. ſ. eſt vehementer humida, & eſt ſic cauſa lubricationis: vt ſupra. Qñq; accidit propter pinguedinē multā ſupra zirbum, vt matrix ad inferiora ea pinguedine grauata premit ſperma ad inferiora, & educit ipſum, et ea impeditur ingreſsio ſpermatis in matricem. Item & contingit ſterilitas extenuatiōe magna totius aut in matrice deficiēte nutrimēto & cōuenienti quātitate ſeminis. Item facit difficultatem impregnationis ventoſitas groſſa in matrice ſeparans ſpermata, & in eis inducens malam cōplexionem, & vnam cognoui quæ ex hac cauſa non impręgnabatur. Item impedit nimis fluxus menſtruorum, & eorum

F nimia retētio. nam matricem multum debilitat vtrunq;.

Errores autē impedientes vtroſq; ſunt primo, vt cū vir & mulier nō ſunt cū amore copulati, inde ex hoc efficiuntur nō deſiderantes. Secundo cū vir & mulier ſunt diuiſi in tēpore emiſsionis ſpermatū ipſorū, & ita requiriť vt eodē tēpore emittāt, & quia mulier cōſueuit plus tardare ꝗ vir, ideo debet ſe retinere vir vt poteſt ab emiſsione. Et quidam curioſi ligant ſibi teſticulos ligatione leui vt prohibeatur citus curſus ſpermatis, & cū mulier ſentit ſe ꝓpinquam emiſsioni ſtatim diſſoluit & emittit ꝗcitius poteſt, ſed quantum valet ex dicendis & dictis cōpone. Aliter & melius ipſa inunctio digiti in oleo liliorum alborum fricet leuiter os vuluæ. Et ex iſto apparet quomodo requiritur vt ambo ſimul emittant, cuius contrarium ſenſerunt plures philoſophi. Ego autem à fide digna habui ipſam fuiſſe decies impręgnatam, & nunquam ſenſiſſe ſe emiſiſſe &c. Item vt cum mulier poſt coitum immediate ſurgit & laborioſe mouetur probatum eſt, & nihil valet. Itē ex alijs

G quę diceť de aborſu infra, nec me in his extēdo excuſans vt ſupra propter prauos & malos viros. Ad difficultatem impregnationis facit immoderata qualitas aeris, vt cum nimis calidus, nimis frigidus, vel corruptus, peſtiferus. Itē & conſtellatio influens in corpora regionis. vnde quaſdam regiones videmus eſſe ſubtiles. Item tuſsis fortis, ſternutatio poſt coitum, motus laborioſus, quies multa, quæ cauſa eſt multarum ſuperfluitatum, & ideo vtile eſt dominabus exercitium. Superfluus cibus, & potus, & inordinatus: ſuperflua vigilia, ſuperflua inanitio ex parte ſanguinis & aliorum humorum, naturalis vel violēta ſiue accidentalis, vt eſt fluxus ventris, vomitus ſuperfluus. Itē ſuperflua repletio ſuffocatiua ſeminū. Accidentia animę ſuperflua, ſuperfluū gaudiū, ſuperflua triſtitia, ſuperfluus timor & huiuſmodi, ſuperflua balneatio in aqua frigida, aut vehementer calida & huiuſmodi. Poſtremo hic ante poſitionem canonum attēde ꝙ quidam cui fuit inciſa virga ex cancro, & remanſit valde breuis ſolitus ante impręgnare,

H impręgnauit deinde, nec mirādum ſicut nec de muliere impręgnata in balneo lauelli in quo mali homines ſpermatizauerāt. Item idem fecit quidam alius cuius virga non fuit trium digitorum quando erat extenſa. hos credo iuuit attractio fortis matricis. Scias præterea ante canonum poſitionem quòd mulier quæ parit & impręgnatur minus infirma eſt quàm ſterilis. veruntamen eſt debilioris corporis quàm ipſa & velocius fit anus. ſterilis autem non eſt plurium ægritudinum, & tardatur eius ſenectus, & eſt quaſi iuuenis in plurimo ſuæ ætatis. Auicen. de cauſis ſterilitatis. in fine.

SIGNA demonſtratiua. In ponendo ſigna ſterilitatis eum obſeruabo ordinem quem de cauſis poſui. initium faciens ab his quæ viro attinēt. Si fuerit vir ſimilis complexionis cū muliere cognoſcitur per quę dicta ſunt de ſignis in principio operis noſtri. Quod ſi fuerit ex nocumēto in aliquo principalium illud contingens, ſcietur per ſigna di

ſpoſitionum ipſorum à medico ipſo diligenter examinanda, de quibus ſupra ſuis rubricis. Ex parte ſeminis, quia ſemen debet habere cõditiones iam ſupra dictas. & de ſemine ſiue ſpermate generãte & nõ generãte. ſigna quę alia habentur ex parte cauſarũ extrinſecarum iam narratarũ.

Ex parte vero cõplexionis ſpermatis, quia nimis calidũ, cuius caliditas ab ipſa etiã muliere cõprehendiť in emiſſione eius in matricem. Item & ab ipſo viro, quoniam in trãſitu eius ſentit ipſum quaſi mordicatiuum & calidum valde. Item ex aſpectu coloris eius vt cum in petia proiectum fuerit color eius albus ad citrinitatem declinare manifeſte videtur, hoc tamen inhoneſtum puto. Item ad ipſum calefaciendum, vt dictũ eſt de infrigidatione ipſius maxime facit regimen calidum. Item & ætas, complexio, habitudo, qui pilos multos habet & groſſos, & in vrina apparẽt reſolutiones longæ, & rubeæ, & huiuſmodi. Item & teſticulorum ipſorum caliditas, quorum, ſigna, ſupra in præcedenti capitulo poſita ſunt. & tu ibi. Similiter ſi fuerit nimis frigidum, vt quia fluidum multum. non digeſtum, non puritiuum, priuatio pilorum in genitalibus, & imberbes. Item & in exitu nõ ſentitur calidum, immo frigidum ſic etiam à muliere. Item ex colore, odore, quia nullius odoris, aut fœtoris, debilitas in coitu, & paucitas, ideo in erectione & huiuſmodi de ſignis frigiditatis teſticulorum. item complexio, habitudo, regimen vt dictum eſt, & alia quæ de eius infrigidatione dicta ſunt in præcedẽti Rubrica. Quòd ſi ſterilitas acciderit propter defectũ inſtrumenti, quia ſit ligamentũ capitis virgę nimis breue, ſignum qm̃ caput virgæ eſt armatũ, quia verſus partẽ teſticulorũ tẽdit, vt dictũ ſupra de ligamẽto linguæ. & egrediť ſperma filoſum non ſimul cũ impetu, ſed ſucceſsiue, & tortuoſe, ſiue malo modo. Quòd ſi fuerit ꝓpter paruitatẽ virgæ aut eius magnitudinẽ ex re ipſa comprehendiť. Breuis quidem virga non eſt ſufficiens inſtrumentum ad portandum ſemen ad locum cõceptionis. Sed quid dicemus de illa quæ imprægnata eſt in balneo lauelli. conſidera. In virga autem longa debilitatur ſpiritus gignitiuus antequã veniat ad locum cõceptionis, & ideo Ariſtoteles in de animalibus primo. xix. cap. virga mediocris generationi magis conſona. Quòd ſi virgę aut teſticulis nocumentum accideret ex cauſa alia primitiua, vt dictum eſt de cauſis id compræhendetur relatione ægrotantis.

SIGNA ex parte quidem mulieris. Et hic prius nota ꝙ vt Ariſtoteles primo de generatione animalium. quædam mulieres habẽt ex diſpoſitione ſua naturali vt prima ætate nõ concipiant, ſed ſecunda & tertia, ſic, quędam nec prima nec ſecũda, ſed tertia ſic. Vnde viſum eſt qñq; in ciuitate noſtra vt mulier quæ in prima aut ſecũda ætate concipere non potuit, in tertia quia in quadrageſimoquinto anno concepit, & tu conſidera cauſas horum. Nam præcedente ætate matrici acquiritur diſpoſitio ad conceptionẽ, aut ab ea impediens remouetur. Et ſequendo de ipſa poſſunt in muliere eſſe cauſæ proportionales vt in viro conceptionem impedientes. Vt primo quia mulier ſimilis eſt complexionis cum viro. Et tu per ſigna loco allegato comprehendes. Quòd ſi ex parte membrorum principalium etiam illud cognoſces qm̃ oportet cauſam eſſe valde vehementem, & multo plus in muliere qm̃ magis ipſa paſsiue q̃ʒ actiue concurrit. Ex parte quidem ſpermatis quia nimis frigidum aut calidum, vt de ſpermate viri dictum eſt, tñ plus attendendũ eſt de ſpermate viri quia muliebre ſi cõcurrit magis paſsiue q̃ʒ actiue. Ex parte matricis quia ſit nimis calida, & iam ſigna eius poſita ſunt in principio capituli. vnde tales ſunt cõiter extenuatę, multorũ pilorũ, & groſſorũ, & ſpecialiter in fœmore. Et paucitas mẽſtruorum, & groſsitudo ipſorũ, & ipſorũ nigredo. Quòd ſi fuerit mala cõplexio frigida menſtrua erunt ſubtilia, aquoſa, & paruitas, rubedinis eorum pilorũ, paucitas in pectine, paucitas menſtruorum in quãtitate, tarditas vel raritas in tẽpore, flauitas pilorũ, rari, exiles, et debiles valde. Quòd ſi fuerit propter lubricitatẽ matricis, ſignũ quia ex ea cur-

A runt aſsiduè humiditates plurimæ, & ꝙ ſit embrionis abortus antequã magnificetur, & ꝙ mollities apparet in mamillis, & toto corpore, & ſpecialiter in anchis, & pigritia ad motum, & ad operationes, & ita de alijs ſignis frigiditatis eius ſupra, & ꝙ ſperma retinere nõ poteſt, & iſta cauſa vtplurimum venit iuncta cum frigiditate. Signa quando ex ſiccitate extenuatio mulieris, & paucitas menſtruorum, & eorum raritas, & groſsitudo, & vuluæ ſiccitas aſsidua, & aſperitas loci cum priuatione humiditatis hora coitus. Quod ſi ex ventoſitate groſſa in matrice inflatio ſummis & partiũ eius perceptio ventoſitatis in matrice, & exitus eius ab ore ſuo. & ſic de alijs ſupra de inflatione matricis noceri à rebus inflatiuis, rugitus, & commotio in ventre, dolor ſubito veniens ſubito recedens, & ita de alijs ſignis ventoſitatis. Si per amplitudinem colli, vt in quibuſdam meretricibus ſcitur quoniam nunquam ſentitur virga ab eo capi vel congrui. Quòd ſi fuerit propter oppilationem in vaſis collo & huiuſmodi. ſcitur per ſigna

B ſupra dicta de oppilatione matricis, & tu diſcurre illa quæ ibi ſcripta ſunt. Quòd ſi fuerit propter nimiam pinguedinem ſigna ſunt manifeſta ex habitudine mulieris. nã quando mulier pinguis, & repleta videtur, & venter eius ad inferiora deſcendit cum pinguedine vltimata vel quaſi, & bene manifeſtatur cõſideranti tunc propter eã non imprægnatur. nã in matrice, ſiue in locũ generationis cõprehendiť ipſam eſſe impedientẽ. Quòd ſi mulier eſſet extenuata circa pectus, & ſpatulas, & ad inferiora, & coxas, & apparet in ipſa ventris extenſio vltra menſuram, & multiplicatio pinguedinis, & ſpiſsitudo in loco fœmoris, & vmbilici anhelitus, & eius cõmotione, & læderetur qualibet ventoſitate, & ſtercoris retentione, aut aggregatione ventoſitatis in vẽtre, & eſſet apparens cõſtrictio vel oppilatio oris matricis apud tactum obſtetricis iam certificatus eris de eo ꝙ intendis. Quòd ſi propter nimiam extenuationẽ maxime inferiorum, aut nimium fluxũ, aut nimiam menſtruorum retentionem ſcietur illud viſu, & iudicio. De er-

C roribus autem loqui malũ puto propter malos homines. Nam bonæ et boni communiter errores impedientes non committunt, & ideo de eis nihil. Sufficiat ꝙ dictum eſt ſupra de ingenijs, & modo imprægnandi. Signa aliarum rerum extrinſecarum, de quibus in de cauſis iam manifeſta ſunt etiam conſideranti, & ideo de his nihil aliud.

Præter hęc ſigna ponunť ab auctoribus experiẽtię quædam. Prima vt dictũ eſt ſupra ſuffumigetur ſi odorẽ ſentit parata eſt, ſi non, ſterilis iudicanda. & hoc eſt ſignum Hip. vt in fi. capituli valens in virginibus, & corruptis, & ideo per hoc potes cõprehendere ſi eſt cauſa viri vel mulieris. Similiter agatur de allio. vt in pręcedenti Rubrica. Item diciť ꝙ ſi ſemen fœcundę proijcietur in ſcutella plena aqua ibit ad fundum, & ſterilis natabit. Item intingantur loca naſi iuxta lachrymalia domeſtica croco diſtemperato modico ſputi ſi ſentiet in ore eius mulier odorem, & ſaporem eius fœcunda erit, ſi ſterilis non. Et clarius ſignum quando in oculo ponitur collyrium & eius ſa-

D por ad os peruenit, quia ſignũ ꝙ vię à cerebro ad inferiora apertæ ſunt, quarum clauſio eſt cauſa ſterilitatis, vt de venis, & arterijs poſt aures dicebatur.

PROGNOSTICA. Mulier ſterilis magis conſeruat iuuentutem, ſed fœcunda viuit magis ſana. Si matrix vulneratur, deinde cicatrizetur non concipiet. quod ſi ſic timendum eſt de morte matris tẽpore partus, quoniã orificium factum inobediens dilatationi. Paruitas virgæ naturalis curationẽ non recipit. de longitudine eius conſidera quæ dicta ſunt ſupra. Hæmorrhoides, & excreſcentiæ matricis male recipiunt curam, nec ſis vagus ad te intromittendum, quia pauci exeunt cum honore. ſimiliter neq; tortuoſitas foraminis virgæ.

CVRA. Canones. Ordinatio dietæ. Digeſtio. Eũo. Et ſpecialiter cauſæ ſterilitatis ſeu difficultatis imprægnationis abſciſio. Et tu primo rememorare eorum quæ dicta ſunt in princ. præcedentis Rubricæ de ſterilitate non curabili,

& tu ibi. Secundo aduerte, quia vt dictũ eſt ad imprægna
tionem faciendã requiritur quædam proportio, & conue-
nientia maris ad fœminam naturalis, vnde accidit ex inæ
qualitate naturali inter eos exiſtẽte conceptionẽ nõ fieri.
Et hanc inæqualitatẽ medicus raro cognoſcit, & forte eſt
cognitu impoſsibilis, & ideo prius attendere. debet medi-
cus velle cognoſcere hanc inæqualitatem, vt ſi eſt natura-
lis aut accidẽtalis. Quòd ſi fuerit naturalis, aut eſt ꝑpetua.
aut tẽporalis, vt dixit Philoſophus de generatione anima
liũ. lib. ĩj. cap. i. vſq; quo venient ambo ad æqualitatem op
portunam. & ideo videtur ꝙ quædam ſunt. xxĩj. et medio
tẽpore vſq;. xxĩj. annum antequã concipiãt. Et in caſibus,
vt in primo quando, ſcilicet eſt perpetua non ſe intromit-
tat. Si temporalis leuibus procedat cum remedĩjs propter
honorẽ artis non aptis niſi prodeſſe, & nullo modo læde-
re. Quòd ſi fuerit accidentalis caute agat, nec fortibus pro
cedatur cum remedĩjs ac periculoſis. nam & quidam ſto-
lidi & vetulæ cum talibus procedunt & non æquant ſed
diſtemperant, & mulieres ad hydropem perducũt etiam
ad alias malas ægritudines, & tandem ipſas perimũt. Stat
itaque intentio medici in hac re complenda in dando mo
dum hominibus iam poſitum in pręcedenti rubrica, & in
obſeruatione canonum hic poſitorum.

Diæta itaq; ordinet ad cõtrarium cauſę ex parte cibi &
potus, vt ſi eſt calida cũ frigidis, ſi frigida quæ eſt ſm plu-
rimum cũ calidis. ſed memorare ꝙ matrix eſt complexio-
nis frigidæ, & lege quæ matrici nocent poſita in principio
huius capituli. Et pro cibis & potibus recurre ſupra. iĩj.
trac. & conſimiliter dic de alĩjs quinq; rebus non naturali
bus, de quibus pro parte actum eſt in præcedẽti Rubrica.

Materia calida digeratur, & frigida ſimiliter cum dige-
ſtiuis appropriatis in. iiĩj. tracta. & euita acetoſa ſpeciali-
ter multæ acetoſitatis.

Euacuatio fiat ſecundum exigentiam. nam humores
purga cum appropriatis allegato tracta. ſed hic ſcito ꝙ aga
ricus eſt medicina matricis propria, ꝙ ſi ſenſeris oppilatio
nem in venis fac phlebotomiam ex ſaphena, vel ex vena
poplitis, vt ſupra de retentione menſtruorum.

Pro complemento quarti procedẽdum eſt di-
uerſimode ſm diuerſitatem cauſarum. Vnde primo ſi fue-
rit merito complexionis quia mulier fuerit inæqualis non
eſt cura ei tẽtanda, licet teneatur ꝙ reductio corporum ſit
poſsibilis. vnde auxiliũ in hoc eſt ſocĩj ꝑmutatio quæ vi-
uendo caſte, & ſm legẽ Chriſti fieri nõ debet. Quòd ſi fue
rit quia læſio ſit in principalibus ſtude in eius remotione
cõfortando ea et alterando cũ aromatibus cõuenientibus
vt ſupra in proprĩjs rubricis. Item cum multiplicantibus
ſperma, vt ſupra in cura nocumẽti erectionis, & tu ibi. Et
eo tempore præcipue vt tardent coitum, & raro coeant,
aliaſq; paſsiones lædentes ſi habent deponant, cibis & po-
tibus vtantur ipſorum confortatiuis. In facta propter ſe-
men attende cauſam. ꝙ ſi fuerit mala cõplexio calida aut
frigida eã corrige ſi naturalis fuerit, quia ex vſu cibariorũ
talium. permuta itaq; regimen ad contrariũ cum cibis &
potibus cõuenientibus bonis aptis ſperma bonũ facere.
& iube à nociuis abſtinere, & remoue malã complexionẽ
introductam cum dicendis in fine & dictis ſupra in longa
retentione fac eos frequentare coitũ, & moderate. Quod
ſi fuerit ex longa retentione ſpermatis in matrice ſtude cũ
ludis vt mulier quàmcitius poteſt emittat. In ea quæ eſt
propter aliquã qualitatem ex paſsiuis remoue eã & mul-
ta exempla habuiſti, & infra habebis. Quòd ſi infectũ eſt
ex mixtione cum aliquo habẽte proprietatẽ corrumpere
euacua cum diureticis, & alĩjs, & rectifica regimen. Itẽ ſi
læditur cõjcata ei læſione ab aliquo membro, ſiue princi-
pali ſiue nõn, aut à toto corrige, vt de principalibus hic
ante dictum eſt exhibẽdo diuretica calida, vt exigit diſpo
ſitio. Itẽ ſi fuerit infectum ex commixtione alicuius mali
humoris euacua cum pharmaco ſanguinem euacuante, vt
& bonũ inde ſemẽ generari habeat. Quòd ſi ex cauſa fue
rit extrinſeca, corrige & eã remoue, & quod ex ea relictũ
E eſt modis iam dictis. Ea vero quæ eſt ex defectu inſtru-
mentorum. primo ſi fuerit quia virga nimis breuis aut ni-
mis longa, curam non habet, & præcipue quãdo nimis eſt
longa. nam breuis aliqñ concipit vt ſupra niſi fuerit valde
breuis. Et delectationẽ aliquã facere nõ poſsit in matrice.
Et quidã iuuant virgã breuem cum applicatione vẽtoſa-
rum in inguinibus. iuuatur tamen ipſa breuis in iuuẽtute
tẽpore peraugmẽtatiuo. Et ſi aliquis eſt modus curę huic
credo ꝙ ſit talis vt habens virgam breuem eligat mulie-
rem paruã, & cũ coit mulier eleuet poſteriora & ipſe ve-
hementer adhæreat mulieri & non ſe moueant, & ſic ſper
ma ad locum emittetur debitum. Cõſimiliter habens ma
gnã, eligat mulierẽ magnam habentẽ anchas longas et ex-
tenſas, & vt dictũ eſt de parua adhæreant quanto plus po
terunt, & ſic neq; ſperma neq; ſpiritus debilitabitur quã-
uis tranſeat per viam longã. nam ex tali adhærentia conti
nuabitur calor matricis, & vuluæ, qui faciet ad conſerua-
tionem ſpiritus et ſpermatis. Quando autẽ accidit ex tor
F tuoſitate propter breuitatẽ ligamenti, cura perfecta eſt in-
ciſio ligamenti, & eius curatio ſic ꝙ amplius non adhæ-
reat. Quod ſi fuerit propter mollificationẽ curet̃ cura mol
lificationis, & paralyſis virgæ de qua in p̃cedenti cap̃. In
ea autẽ quæ eſt propter malã complexionem inductam in
teſticulis, & vaſis ſpermaticis cura eſt remotio ipſius, cu-
ius curam habuiſti ſupra in præcedenti cap. de eis. & tu
ibi. De ea quæ eſt ob inciſionem lapidis dicendum ꝙ ali-
qui credunt ꝙ ei non ſit cura, & hæc eſt ſententia vulgi, ta
men ex verbis Auic. videt̃ ꝙ cura ſit poſsibilis, & hoc con
fortando locũ inciſum cum vnguẽtis, emplaſtris, cerotis,
& huiuſmodi. & ad intra adminiſtrando ea confortantia
veſicam, dicta ſupra de mala cõplexione veſicæ. & tu ibi.

Et licet conſueuit quandoq; accidere difficultas impræ
gnationis ex parte viri, vt dictum eſt, tamen frequentius
id cõtingit et multo magis ex parte mulieris, & ideo opor
tet maiorem adhibere curã remouendo quæ ſunt cauſa ſte
rilitatis ex parte complexionis eius, quia ſi frigida frigido
G coniungitur, non videtur eſſe cura aliqua quam ſocĩj mu-
tatio vt de viro dictum eſt, ſed ſemper ſit anima carior
nato. Item ſi contigerit læſione principalium aut aliorũ
age, vt de viro dictum eſt. Si autem id contigerit ex par-
te ſeminis eius, quia ſcilicet ſit infectum, cura per ordinẽ
vt eſt dictum de ſemine viri hic ante, euacuando, alteran-
do, diætam ordinando ad contrarium cauſæ. & ſi ſit pro-
pter malam complexionem calidam temperãtia bonum
ſanguinẽ, aut frigida de quibus omnibus tertio tractatu.
Itẽ ex alteratis vt oportet, ſed acaram, portulacam, lactu-
cam, & alia talia frigida ſupra tract. iiĩj. Itẽ ſi non eſt vxo-
ratus, & ſit complexionis calidę, habens ſperma calidum,
eligat vxorem albam, & mollem, in complexione frigi-
dam. Conſimiliter ſi fuerit ex mala complexione frigi-
da accidentali remoue ex calidis ex parte cibi et potus bo
num ſanguinem generantibus, de quibus tertio tractatu.
& vtatur aromatibus & alĩjs calidis ſtomachi, ac cordis
cõfortatiuis, & tu in hoc te modera. vnde diamargariton,
H diamuſcus, diagalanga & huiuſmodi ſunt conuenientia.
Quòd ſi nõ fuerit vxoratus, & fuerit cõplexione naturali-
ter frigidi ſeminis productiuus, eligat vxorẽ tendẽtem ad
brunum, habentem menſtrua rubicunda valde, & in ma-
gna quantitate. vinum autem ſit potus quo vti debet, lym
phatũ tamen. Et nota ꝙ vbi ambo eſſent æqualis com-
plexionis conceptio fieret, vbi vero vterq; eſſet diſtem-
peratus ad calidum aut ad frigidum nõ. vnde quia mulier
eſt ſicut ſubiectum, & paſſum, vt ſtante caſu diſtemperan
tiæ dictæ debes ſtudere præparare ipſam matricem cum
calidis, vt inde fiat conceptio. & vt ſupra maxime com-
mendantur ſemen bauciæ quando teritur & cum vino po
tatur, & radix eius quando comeditur vſq; ad duas luna-
tiones, ideſt ad binas menſtruorũ purgationes. Similiter
& ameos cum teritur, et miſcetur cum medulla vituli, aut
cum oſſe cerui, & cũ lana ſupponitur ante eorũ coitus die
vno, aut duobus, aut tribus poſt purgationẽ. Quòd ſi cõ-
tigerit

tigerit ſemen non eſſe prolificium ex parte ætatis expecta ætatẽ aliter non eſt ei cura. Item ſi contigerit hoc idem ex cauſis aliȷs, vt quia mulier ſit ebria, infirma, & huiuſmodi: vt ſupra de virili dictum age proportionaliter, vt ibi.

In facta propter matricẽ aut partium eius, tunc per cauſas diſcurre. Quòd ſi fuerit propter malã complexionẽ frigidã, & eſt illa quæ eſt ſecundũ plurimũ, tunc diætã ordina ad contrariũ ex cibis, & potibus calidis, vt carnibus pipionũ, gallinaceis, & huiuſmodi aromaticis, cum aromatibus calidis, ſtomachalibus, & cordialibus. Vtatur cubebe, & ſiſeleos in ieiuno, vino dulci, rubeo, odorifero, ouis ſorbilibus. confectionibus calidis vt diambra & huiuſmodi. vel ſuo modo in cæteris non naturalibus. Fiãt peſſaria calida ex ſemine pœoniæ, & ſiſeleos & huiuſmodi. & ex his & conſimilibus clyſteria in matrice. Item iniȷciatur vinum nigrum calidum, decoctionis bdelliȷ, & poſt illud intromittatur oleum balſami, & remediũ hoc à Placentino reputatur mirabile. Et hic aduerte ꝙ vniuerſalia præcedere debent. fac itaq; purgationes debitas præmittendo digeſtiua appropriata. Item fac balnea encathiſmata, cerotaria, ſuffumigia, & huiuſmodi calida ex dictis ſupra, & ex dicendis. Conſimiliter operare de mala complexione calida ordinando diætã, dirigendo euacuando, alterando & confortando, vt ſupra de mala complexione matricis. Quòd ſi fuerit vitio complexionis ſiccæ ſi opus fuerit operare cum vniuerſalibus. deinde procede ad particularia. vnde accidit vt mulier non concipiat propter malã complexionem ſiccã etiam ſine materia, vt ſunt macilentæ extenuatę. & tunc cura eſt reſumptio, & humectatio totius corporis, & matricis. vnde vtatur brodiȷs gallinarum, & carnium pinguium, ouis ſorbilibus, pultis in dictis brodiȷs, & huiuſmodi. vino vtatur dulci rubeo, & non multum quieſcat, & non laboret. vtatur balneo poſt cibũ ex decoctione maluarum, violarum, bugloſſæ, florum camomillæ, boraginis, fœnugræci, & hmõi cũ capite caſtrati. Itẽ his addatur butyrũ, & eſt enchatiſma. Et ſimilr circa partes matricis os matricis inungat ſępe cũ pinguedine gallinæ anatis. Itẽ ſæpe vtatur diureticis humidis. Itẽ clyſterizetur matrix cum decoctione capitis caſtrati in qua bulliant quæ matricẽ confortant, nõ nimis calida addẽdo oleum viol. aut pinguedinẽ anatis, aut gallinæ, aut mucilagines, & hmõi. Similiter fiant ſuppoſitoria, & tu ex datis, & dicẽdis cõpone. Coitu vtatur ſępe quia matricẽ humectat, & hoc niſi ſpermatizaret ſępe quia ſic plus exiccaretur. Vbi vero cauſa fuerit humiditas ſuperflua quæ ſit cauſa oppilãs os matricis, & ora cotylidonũ ſitq; cã lubricationis ſpermatis, quod ſolet eſſe cã ꝑcipua in hoc. Cura eſt ordinatio diætę ad contrarium cauſę ex cibis & potibus vt ſupra. & ex aliȷs quinq; non naturalibus. Digeſtio. Euacuatio. Alteratio matricis cum rebus exiccantibus dictis & dicendis, aut ſuffumigando omni die, aut clyſterizãdo, aut ſupponẽdo ex exiccatiuis notis. Sunt enim q̃dã quę ſunt ita humidę ꝙ ſperma intus contineri non poteſt. Vnde breuiter poſt ordinationẽ diætę digeras, & eũa. Et pro euacuatiuo vide infra de obſeruatione embrionis, & cautela aborſus. Et poſt euacuationẽ ſequẽti die vel circa minue ex ſaphena. Et tertia die poſt phlebotomiã da triphera magnã opiatã cum vino calido. Itẽ fac ſuppoſitoria calida ex rebus dictis ad hoc facientibus, vt reſolue ſtoracem, & fac ſuppoſitorium & ſuperaſpergas garyophyllũ nucẽ muſcatam, & galangã. Poſtea fac ipſam ingredi balneum naturalem cũ regulis ſuis, aut artificiale ex rebus calidis exiccatiuis, vt ſunt menta, maiorana, laurus, & huiuſmodi. de quibus, ſupra. Deinde vadat dormitum, & recipiat de hoc electario. ℞. ſpicę nardi, garyophyllorum, nuciſmuſcatę, galangę, cardamomi, piperis longi roſ. ſtoracis, calamitę, aliptæ. ana. biſtortę ad pondus oĩum, cõfice cum melle roſa. addito muſco. Omni autem ſero teneat ſuppoſitoriũ vſq; ad mediã noctẽ ex triphera magna cum olibano factum. Et ipſo extracto ſupponat ſibi aliud ex nuce muſcata, ligno aloes, ſtorace, calamita, et garyophyl-

A lis factum & ſtet factum prius q̃ ponat nouẽ diebus. Et aduerte ꝙ ſtatim poſt mundificatione menſtruorum fiat ſcarificatio in tibiis, deinde fiat fomẽtum ex aqua pluuiali decoctionis biſtortæ, & pulegiȷ. Deinde fiat ſuppoſitorium ex ambra & muſco & aliis prędictis ſpeciebus, & hoc tribus diebus, quarto vero fiat fomentum prędictũ. Et tunc vir accedat ad mulierẽ modis dictis in præcedẽti rubrica. Nec mireris ſi fuit hic prolixus, quia iſta ſolet eſſe cauſa præcipua & plurimũ contingens. Ite vt hoc ſit ſicut exemplum ad alias cauſas. In facta propter amplitudinẽ cura eſt vti rebus ſtypticis cõſtringentibus matricẽ cum balauſtiȷs, nuce cupreſſi, gallis, vino nigro, ſtyptico & huiuſmodi. Et imponantur ſuppoſitoria ex peȷs intincta & madefacta in his. Itẽ ex his plantagine, myrrha, thure, maſtice, barba hircina & huiuſmodi. fiat balneum in quo ſæpe ſedeat, & frequenter balneationẽ oris matricis cum his & vino nigro ſtyptico. In facta ex oppilatione vaſorum cura eſt cura oppilationis matricis, de qua ſupra in ſua rubrica, B ſed attende ad euacuationẽ materiæ facientis oppilationem cũ clyſteriȷs, ſuppoſitoriȷs, medicinis per os. Itẽ & exhibendo ex diureticis appropriatis. Quod ſi fuerit oppilatio ob pinguedinẽ cura eſt extenuatio & conſumptio illius cũ rebus calidis exiccantibus vt balneo calido exiccatiuo, clyſteriȷs exiccatiuis, ſuppoſitoriȷs, vnguentis, cerotariȷs, ſuffumigiȷs ex talibus, & ſpecialiter cũ his quæ iuuant ad impræġnationẽ. Item introducatur diæta extenuatiua quia pauci nutrimẽti ex pane miliacio, vino paruo auſtero, carnibus, piſcibus ſalitis, & huiuſmodi deſiccatiuis, ieiunet, parum comedat, exercitetur, vigilet, et huiuſmodi dormiat ſuper ſtratũ durum, & balneũ naturale eſt in hoc vtile valde, & fiat purgatio ſæpe cum pilulis de agarico fœtidis & hmõi. Et in hoc caſu conuenit phlebotomia etiã reiterata ſi virtus, & ætas cõſentiant. Quòd ſi fuerit propter hæmorrhoidas, aut apoſtema, aut propter carnẽ additam, & hmõi. relinquo chirurgicis, tamẽ de his habuiſti ſupra rubricis ꝓpriȷs. & tu ibi. Quod ſi fuerit ꝓ- C pter pinguedinẽ zirbi, aut corporis extenuationẽ cura ex dictis habita eſt. In facta propter ventoſitatem groſſam cura eſt regimen calefactiuum, & exiccatiuũ ex parte cibi & potus, confectionum calidarum, vt theriaca, mithridatum, diambra. Item vſus rerum ventoſitatem carminantium. Itẽ clyſteria carminatiua, ſuppoſitoria, embrochæ, ſuffumigia, & huiuſmodi. vt ſupra rubrica de ventoſitate matricis. De errore contingente tantum pro nunc dico ꝙ mulier poſt coitum non debet ſe mouere, ſed ſtare vt in præcedenti rubrica dictum eſt. Item neque tuſsire, neque ſternutare, neq; aliquod tale facere ꝙ habeat cauſam concutiendi & mouendi matricem ne ab ea ſperma retineatur, & de his ſatis propter &c. Multa noui habentia impedire conceptum quæ hic nõ appoſui propter malos viros, vt feci ſupra de ſuperflua vigilia. Impeditur autem quandoq; cõceptio cum faſcinationibus, & maleficiȷs. de quibus tantum dicatur, ꝙ quia talia quandoq; ponuntur in lecto aliquando in domo abſconduntur, ideo ſpondili D ſiue maleficati lectum mutent & omnia & domũ. Dicitur ꝙ ſi camera & domus aſpergatur ſanguine canino q̃ ipſa ab omni maleficio curabitur, & de his dictum eſt plenius in præcedenti capitulo.

Sãguinis canini aſperſio ſingula veneficia expellit.

ET QVIA generationi omnino intẽti eſſe debemus, hic ergo ſubiungã aliquẽ particularẽ modũ iã in caſu iſto obſeruatũ, vt ſit ſicut norma cũ ex aliȷs ꝓuenit cauſis. deinde ſubiũgã remedia plura in hoc cõferẽtia ex auctoribus & doctoribus probata in conſiliȷs & aliȷs locis excerpta.

Placẽtinus noſter vir certe optimi iudiciȷ, & verę ſcientiæ dixit ꝙ hoc modo proceſsit. mundauit mulierem ante mẽſtrua cum aqua decoctionis myrobalanorũ, embilicorum, kebulorũ, indorum, & roſ. ru. & dulcorauit cũ zucc. ro. veteri, & dabat. ℥. iiȷ. vel quinq; cũ vino rubeo ſtyptico per horã ante diẽ, & faciebat bis antequã mẽſtrua accederẽt. poſt autẽ exitum menſtruorũ quinq; diebus ſedeat mulier in aqua decoctionis roſ. ru. gallarum, balauſtiarũ,

& radicũ pœoniæ piſtatæ groſſo modo. Cũ vero exit balneum ſe exiccet pãno lineo mũdo, & intromittat candelã vel lycinum inunctũ balſamo & aſp. rſum puluere pœoniæ, vel madefactũ in ſucco pœoniæ, & balſamo. & omni die in ortu ſolis ſtomacho ieiuno comedat de ſemine ſiſeleos. ʒ.ij. per ſe vel mixto cũ anisos, & in hoc inuenit vtilitatẽ plus alijs. Et antequã ponã hic alia nota bene ꝙ quæ imponuntur in vuluã ad conceptionẽ poſt quartum diem poſt purgationẽ menſtruorum immediate plus operantur ꝙ̃ alijs temporibus quãuis alijs temporibus ad ipſam conceptionem accedat, & memoro vnum fortiter cõmendatum ſic impoſitum poſt illos dies ſuccus pœoniæ cũ puluere eius impoſitum diebus dictis habetur pro mirabili.

Expertum aliud ab eo poſt purgationem & ordinationem diætæ fecit tale balneum. ℞. roſ. myrtillorum, corticum mandragoræ. ana. lib. ſ. pulueris gallarum. lib. ij. piſtentur groſſo modo, & bulliant in ſitulis duabus aquę in qua ferrarij extinguunt ferrum, & de ſero quando vadit dormitum in ea aqua ſedeat tepida per nouem dies continue, & hoc poſt purgationẽ ſuorum menſtruorum prius & cum intrat lectum ſupponat ſibi candelam inunctam hoc oleo. ℞. olei roſ. ʒ.i. granorum muſci, ambræ. ana. xij. pulueris cor. icis, mandragoræ cribellati cum pecia ſubtili. ʒ.ſ. miſce, & vltima die ſui in aurora diei ſumat tripheræ magnæ. ʒ.i. cum vino rubeo calido, & hoc de quarto in quartum diem omni mente donec fuerit prægnans. ꝙ ſi in ea impręgnatio fuerit poſsibilis cum illo viro imprægnabitur. Sed tu comprehende in qua cauſa debet hoc experimentum habere efficaciam ex dictis.

Quidã præparant mulierẽ & matricẽ eius in cauſa frigida hoc modo. primo enim dant talem ſyrupum. ℞. matricarij, pulegij, calamenti, radices enulæ, acori. radicis ſolatri, altheæ, fœniculi. ana. ℥.ij. cuſcutæ. ℥.ſ. meliſſæ, praſsij, ameos. ana. ʒ.ſ. corticum citri. ʒ.i. paſſularum enucleatarum, liquiritiæ. ana. ʒ.i. cicerum rub. lib. i. aceti ſquilitici. ℥.ij. ſpicæ, caſſiæ ligneæ. ana. ʒ.i. bulliant hic duo in pecia rara cum alijs. doſ. ℥.ij. cum aqua garyophyll. Poſt ſyrupum purgant mulierẽ, & virũ ipſum ſi opus eſt cum agarico, pilulis fœtidis, benedicta. & huiuſmodi. Et poſt purgationem inducunt balneũ ex aqua decoctionis foliorum lauri, menthaſtri, ſaluiæ, origani, pulegij. deinde ordinant clyſter ex decoctione maſticis, pulpæ colloquintidæ. ʒ.ij. in qua diſſoluatur hiera & inijciatur in matricẽ. Deinde ordinãt peſſariũ. ℞. macis, bdellij, galiæ muſcatæ. ana. ʒ.ij. pulpæ colloqntidæ. ℥.i. pulueris hierę. ʒ.i. cõfice cũ laudano peſſariũ longũ aptũ venire vſq; ad mřicis concauũ. Et aliq addũt euphorbiũ. Et nota hic ꝙ nux vomica cõbuſta & in lana ſuppoſita matricẽ à ſua hũiditate valde mũdificat. Sic aũt purgata mřice attẽdũt calefactiõi, & exiccationi, cõfortationi matricis cũ peſſarijs, ſuffumigijs, cõfectionibus, & hmõi mřici ipſius cõferẽtibus ex dictis & dicẽdis. Medicamẽ ad hoc expertũ. ℞. radicis enulæ cãpanæ tritæ. & mundæ. lib. i. radic. brãchę vrſinæ. lib. ſ. ſic raſę & tritæ quę bulliãt in lib. vij. vini odoriferi albi ſufficiẽter cũ lib. iij. lardi veteris triti, matricariæ. M. i. deinde hęc oĩa coleñ, & colatura ponaẽ in olla noua, et fac bullire, et mitte thuris albi, maſticis. ana. ℥.ſ. ceræ nouæ. ℥.vi. & cũ oĩa ſunt liquefacta depone ab igne, & immitte puluerẽ hunc. ℞. cinnamomi, galliæ, garyophyllorum, ſuſſiſelorũ, nuciſmuſcatæ, macis, galangæ, ſpicæ, zinziberis, ana. ʒ.iij. croci. ʒ.i. aggrega cũ ſpatula, & fac coagulari, & tunc videbis ꝙ ſupernatabit vnctuoſum, & ſpecies reſidebũt, & in medio erit vinum. Poſt autẽ balneum dictum quo balneet totum corpus inũgat totũ corpus & ventrẽ cũ ſpeciebus & induat ſe, deinde redeat ad balneũ, & ſe non lauet, ſed brachia & corpus inũgat, & ſuper pectinẽ ponat de ſpeciebus dictis, et nõ coeat omni die, ſed die qua intrabit balneũ cũ modis dictis ſupra in cuius exitu accipiat de triphera, aut de raſura eboris, vt ſupra. Electarium ad hoc. ℞. ſecacul albi mundi & exiccati quod prius ſtetit in aqua ſatyrionis, teſticulorum vulpis. ʒ. viij. radicis raphani. ʒ. iij. bau-

E ciæ. ʒ.ij. pinearũ mundatarum. ʒ.i. phiſticorum. ℥.iiij. granorũ ſiſami. ℥.iij. zinziberis, been al. & ru. ana. ʒ.ij. naſturcij, cinnamomi, piperis longi. ana. ʒ.ſ. zucchari. lib. ij. olei ſiſamini. ℥.ij. Pilulæ ſolutiuæ contra ſterilitatẽ ex cauſa frigida. ℞. xylobalſami, carpobalſami, cinnamo. ſileris montani, aſſari, maſticis, ſeminis anili, fœniculi, macis, croci. ana. ℈.i. calami aromatici, ſquinanti, ſpicę. ana. ℈.ſ. myrobalanorum, turbith. ana. ʒ.ij. ſ. myrobalanorũ citrinorũ indorum, & emblicorum, belliricorum. ana. ʒ.i.ſ. aloes ſuccotrini ad pondus omnium fiant cum ſucco fœniculi.

Gentilis. Electariũ ad concipiendũ ſatis efficax. ℞. cinnamomi, cardamomi, garyophyllorũ, croci. ana. ℥.ſ. zinziberis, piperis lõgi, galãgę, macis, cyperi, nucis muſ. cimini, ligni aloes, caſſiæ ligneæ. ana. ʒ.ij. cubebarũ. ʒ.ij. ambræ, muſci, balſami. ana. ʒ.i. zuccha. albiſſimi qđ ſufficit. doſ. ʒ.ij. qñ itur dormitũ. Laudat pro ſolutiuo Gẽtilis benedictam, cũ diaphœnicone. Confectio ſua ad idem. ℞. garyophyllorũ, cinnamomi, galãgæ, zinziberis, xyloaloes.
F ana. ʒ.i. blactæ bizãtiæ, nuciſmuſcatę, zedoariæ, doronici, ſeminis ozimi, oſsis de corde cerui, raſurę eboris, margaritarũ, ſpicę, croci. ana. ℈.i. corallorũ ru. trochiſci diarodon. ſandalorũ, citrinorũ. ana. ʒ.ſ. ſerici crudi. ℈.i. ambrę. ℈.ſ. muſci grana. ij. zucchari quod ſufficit fiat cum aqua roſ.

Arnaldi de villa noua modus hic eſt. Digeraẽ materia & euacuetur & matrix mundificetur cum his quę imponũtur in ea ex decoctionibus clyſterizata aut cum ſuppoſitorijs, vt ſupra. Exemplũ decoctionis in præſenti, vt eſt. ℞. rubeę maioris artemiſię, ſauinæ, abſynthij, myrrhę etiã huiuſmodi bulliant. & de hac accipiantur, ℥. iiij. cum ʒ.i. pulpę colloquintidę, & inijciantur. Facta mundificatione vtatur hoc electario. ℞. ſpecierum tripherę magnę ſine opio, nuciſmuſcatę, ſpecierum ſtomatichon, conſeruę citrangulorum. ana. ℥.i. ligni aloes, ambrę. ana. ʒ.ij. cum pauco potu vini. doſ. ʒ.ij. quo vtatur alternis diebus.

Puluis ad idem optimus. ℞. teſticuli verri dextri deſiccati in vmbra & puluerizati, limaturę eboris, ſeminis ſiſe-
G leos, matricis leporis, & coaguli eius. ana. ℥.ſ. fiat puluis quo vtatur mane, & ſero cum brodio cicerũ vel vino, & poteſt miſceri puluis liquiritię vel zucchari. Et cum fuerit vſa his pluribus diebus, vtaẽ hoc medicamine per modum qui ſcribetur. ℞. ambræ, ſtoracis calamitę. ana. ℥.i. myrrhę, maſticis, thuris, garyophyllorum, ligni aloes, cinnamomi, nuciſmuſcatę, nucum cupreſsi. ana. ℥.ſ. conficiantur cũ oxymelle diuretico, & aqua roſa. & fiat maſſa vna. deinde illa diuidatur in quatuor partes & ex vna fiat pomũ ambrę ad odorandũ, & de ſecunda fiant pilulę ad quantitatẽ ciceris, & quotidie trãſglutiat de mane tres, & ex tertia parte fiat, peſſariũ, ſed inungaẽ prius cũ balſamo ex quarta parte fiat tale magiſteriũ diſtẽpereẽ in aqua calida, & cũ vna cannula recipiat fumũ vſq; ad matricẽ ita ꝙ ſentiat calorẽ ſupra temperamentũ, deinde vadat dormitum, et in matutinis coeat vt ſupra in pręcedenti rubrica.

Thadeus ſenex vir maxime ſciẽtię, & totius medicinę lumen ſic proceſsit in cauſa frigida & humida. ordinauit
H diętã calefacientẽ corpus ex cibis & potibus confectionibus & electarijs, deinde digeſsit deinde eũauit, ordinauit balneum ex rebus vt ſupra, Deinde purgauit matricem ex tali materia cum peſſario purgante, vt. ℞. caſtorei, agarici, colloquintidæ, maſticis. ana. bulliãt in vino albo, deinde cum illo vino bulliat mel ex quo debet fieri peſſariũ longũ quod ingrediaẽ collũ matricis. Sic autẽ impoſitum tribus vicibus fiat peſſariũ confortatiuum. ℞. gallarũ, cupreſsi, matricis ceruę exiccatę. ana. bulliant in vino albo ad conſumptionẽ medietatis, & de iſto vino accipiaẽ lib. i.ſ. & diſſoluanẽ in eo. ℥.ij. de triphera magna. deinde coletur, & inde fiant clyſteria ad matricem tribus diebus, et poſt mundificationẽ, & ipſam decoctionẽ in matrice teneat quanto plus poteſt. Et in qualibet die poſt tale clyſter fiat tale ſuffumigium. ℞. myrrhę, thuris, ligni aloes, ſtoracis calamitæ, cinnamo. ana. Quo facto fiat tale ſuppoſitorium in matrice. ℞. coaguli leporis, ſtercoris eius,

mellis,

mellis.ana.terantur & conficiantur, & formẽtur peſſaria **A**
in lana.quibus vtatur tribus diebus, & tribus noctibus, et
bibat omni mane his diebus ſeraturã eb uris, & tunc cum
ſuo viro coeat.à coitu tamẽ primo abſtineat pluribus die-
bus.Et quando facta fuerunt hęc omnia per ordinem una
vice abſtineat ab omnibus medicaminibus localibus quę
fiunt circa matricẽ vſq; ad aliũ euentũ menſtruorũ.Quòd
ſi non ex his impragnata fuerit fiant illa medicamina ſm
modũ prædictum, & ſemper ſit ſtomachus bene diſpoſi-
tus. Et quæ ſic particulariter ſcripta ſunt videntur cau-
ſam frigidã reſpicere, & humidã, q̄ ſi ex aliis fuerit cauſis
modos dictos proportionaliter obſerua curando cum ſuis
contrariis. Et in ſumma ex parte viri tria ſunt principa-
liter attendenda præmiſsis vniuerſalibus. Primum recti-
ficatio ſui ſpermatis. Secundũ electio horæ coeundi. Ter-
tium, modus coeundi.de quo ad plenum in pręcedẽti ca-
pitulo & rubricis præcedentibus. Ex parte autem mulie
ris primũ ſemper pręmiſsis vniuerſalibus, euacuatio par-
ticularis à matrice ſi materia fuerit peccans, q̄ eſt ſecundũ **B**
plurimum frigida & humida cũ peſſariis & clyſteriis ma-
terialibus.de quibus actũ eſt, & hoc bene cõſidera ſi phle-
botomia eſt ſic conueniens, vt quaſi omnes cõmuniter fa-
ciunt.Secundom debet eſſe alteratio, & cõfortatio in bal
neis primo.deinde ſuffumigiis, vnctionibus & hmõi. Ter-
tium eſt hora electionis.Quartũ, modus coitus, vt de viro
dictum eſt.& quidam etiam vt ſupra viros pręparant, &
alterant cum balneis, confectionibus, & hmõi.vt videbit
expedire ſm cauſę exigentiã.Et vltimo hic nota, q̄ quãdo
talia ſemel facta ſunt debet medicus expectare et videre ſi
impręgnata eſt aut non, quoniã horum continuatio ſi inte
rim impraegnarẽt nociua eſſet, & fortaſsis cauſa aborſus.
& ideo expectet aliã menſtruorum purgationem quæ erit
ſatis efficax ſignum impraegnationis aut non.

Mulier quędã Paduæ in noſtra ciuitate mulieres imprę-
gnabat, & certe q̃nq; ſucceſsit, & nõ fuit extra rationem.
Purgabat mulieres pimo. deinde dabat ſibi nouẽ diebus
de hoc puluere.℞.nuciſmuſcatę, raſuræ corticũ mori, raſu **C**
ræ corticũ nucis, florũ roriſmarini, ligni cupreſsi mũdati,
& puluerizati.ana.ʒ.iii.doſis eſt cochlear.i.cum vino mal-
uatico.aut alio odorifero mane.poſtea dormiat. deĩ ſi cui
placet cum modis ſupradictis.& quia de mundificatione
actũ eſt nota q̄ cõis terminus mundificationis menſtruo-
rũ eſt dies octauus.aliquę mundificanẽ in quatuor. aliquæ
in ſex.& ſic de aliis terminis & ex iſto interrogando pote-
ris cõprehendere ſi mulier habet ea debite & in quãtitate
debita.& ſi fit hoc ex oppilatiõe aut habitudine, aut ægri
tudine, aut alia cauſa, vnde hoc tibi dabit magnum introi
tum ad cauſas ſterilitatis.et ideo bene cõſidera quare &c.

De ſuperimprægnatione, & cauſis gemellorum,
& maſculeitatis. Rubrica. 25.

QVIA dictum eſt tempore imprægnationis os matri-
cis ita claudi q̄ puncta acus ingredi non poteſt. Quæreret
aliquis quomodo igitur fiet ſuperimpręgnatio. Dicendũ
vt ſatisfaciã rubricæ q̄ vt experiẽtia manifeſtat fit ſuper-
imprægnatio.& licet os matricis claudatur, tamẽ delecta- **D**
tione noui ſperm atis aperitur & ipſum deglutit vt ſtoma
chus qui clauſus eſt ſuper cibũ delectatiõe adueniẽte noui
cibi aperitur.Item vt Aui. quibuſdã rariſsimis ſtat os ma-
tricis nõ ita clauſum, & ſunt illæ quę ſuperimprægnanẽ, &
tales habent fœtũ primum debilem, & etiam ſecundum.
Et ſic etiam rariſsime fit ſuperimprægnatio, & mulieres
quibus hoc accidit ſunt quæ corpora tenera habẽt, & ſunt
multorũ pilorũ, multi ſanguinis propter fortitudinẽ cali-
ditatis earũ, qua caliditate forti⁹ aliis ſperma ad ſe trahũt.

Epichyſis. Græcis, Latinis ſupſœtatio, barbaris aũt ſupimpręgnatio appellatur.

CAVSA gemellorum cum accidit vt ſperma in mul-
ta eiiciatur quantitate, & in duabus cellulis matricis diui-
datur fit duorum embrionum generatio qui gemelli dicti
ſunt, q̄ ſi in pluribus ſeparatur partibus plures inde fiunt.
Vnde Conciliator noſter dixit in villa ſua de Ebano ſex
embriones ab vna muliere emiſſos, quorum quilibet mo-
tum habebat, res quippe ſtupenda multum

Miraculũ

A CAVSÆ. De cauſis autem maſculeitatis tantum pro
nunc dicaẽ q̄ vna ex cauſis generationis maſculi eſt. Pri-
mo caliditas ſpermatis quia à viro calidæ cõplexionis de-
cidiẽ vt eſt ſanguineus, cholericus. Secũdo quãtitas eius
quia multæ eſt quãtitatis.nã maior quãtitas eius requiriẽ
pro maſculi generat õe quàm pro fœmellę, quoniã maior
eſt maſculus in creatura. Tertio requiritur mundificatio
mulieris à menſtruis quoniam ſic ipſum ſperma remanet
magis purũ ne ab eis aliquo modo inficiaẽ aut alteretur,
& maxime quãdo menſtrua ſunt aquoſa vel ad frigidum
declinãtia etiam ex parte cõplexionis mulieris. Quarto
q̄ a dextro deſcendat teſticulo, & q̄ eſt calidior ſiniſtro.
Item ſperma ab eo veniẽs eſt ſpiſsius ſiue ſolidius, & me-
lius digeſtum, & ideo paſtores cum volunt ex vaccis, aut
pecudibus maſculos fieri ligant teſticulum ſiniſtrum tau-
ro, vel arieti. Quinto q̄ in dextrum latus matricis cadat
ſperma ipſum.& hoc eſt documẽtum antiquum quod ma
tronę dant filiabus ſuis vt ſtatim poſt coitum ſe ad dor-
B miendum ponãt ſuper latus dextrum, & hoc quoniam lo
cus ille calidior eſt, & certe quidam nobilis venetus mihi
cõpater dixit mihi in fide ſua pluries habuiſſe fœmellas,
& à quadam muliercula datum eſt hoc documẽtum ſibi
& ſemper faciebat deinde eius vxorem ſtare ſuper latus
dextrum quãto plus poterat tempore coitus. deinde in to
tum ſtabat mulier & ſuper ipſum dormiebat. & q̄ de cę-
tero faciebat ſemper maſculos, & ego vidi eos. Sexto &
eſt cauſa hmõi maſculeitatis diſpoſitio ſpermatis mulie-
ris, vt cum ipſum eſt calidũ & non frigidum extinguẽs ca
liditatem virilis.Itẽ quia mulier eſt complexionis calidæ.

Paſtorale ſecretũ.

Septimo adiuuat regio ad hoc tẽpus, & ventus ſepten-
trionalis, & hoc non eſt infrigidando q̄a ſic eſſet cauſa fœ-
mellarum, ſed calefaciendo per antipariſtaſim corpora &
membra principalia à quibus pro tunc ſperma decidaẽ ca
lidius.iuxta illud Senis ventus ver, & hyeme. & ideo vi-
demus alemanos plus maſculinare, & oriẽtales plus fœmi
nizare.& ſimiliter meridionales, vt ventus auſtrinus cau-
C ſa eſt fœmellarum.& ideo ipſo flante non debent coire vo-
lentes maſculos. Octauo adiuuat ætas vt illa quæ eſt in
fine pueritiæ.& illa q̄ eſt abſq; ſenectute aliqua. illa enim
calidior eſt. Et ex his inferendum quòd vbi a dextro viri
cadat ſperma in ſiniſtrum matricis, q̄ ſi generabitur fœ-
mina erit maſculina.q̄ ſi à ſiniſtro in dextrũ mulieris erit
maſculus effœminatus. Et ideo inferas q̄ ſignum ſumptũ
à cõtinentia fœtus in dextro aut ſiniſtro non eſt efficax ſi-
gnum ſuper maſculum aut fœminam. Sed ego vt in pluri
bus inueni verũ iuxta illud Hipp.mares in dextris fœmi-
næ in ſiniſtris. Et hic nota duo ſigna ad cõprehendẽdum
ſperma magis cadere a dextro quàm a ſiniſtro. Primũ eſt
magnitudo teſticuli dextri maior ea quæ ſiniſtri non ex-
cedendo quantitatem debitam.nam arguitur q̄ eſt cali-
dior, & pluris ſeminis contentiuus. Secundũ ſumiẽ a cõ-
plexione.nam ſanguineus plus abundat in ſemine, & ſan-
guis generatur in hepate, & hepar eſt in latere dextro ex
quo arguiẽ q̄ teſticulus dexter erit calidior & cum maiori
D quãtitate ſpermatis. Et dixit Auic. vnũ cuius ratio per-
ſuaderi poteſt & non demonſtratiue.& ideo dixit. Dixe-
runt quidam q̄ tempus generãdi maſculum eſt poſt men-
ſtruationem ad diem quintum, Et à quinto vſque ad octa
uum eſt tempus generandi fœmellam. Ab octauo vſque
ad.xi.eſt tẽpus adhuc maſculorum generatiuum. Ab.xi.
ſupra eſt tempus proportionatũ generationi hermaphro-
ditæ. Cauſa primi eſt, quia eo tempore eſt matrix magis
munda, & menſtruum quod fit in eo tempore magis purũ
& perfectum.& ideo maſculinatiuũ.Cum autẽ pertranſit
ille terminus vſq; ad octauũ non eſt ita perfectũ. Cum au-
tem dicitur ab octauo vſq; ad vndecimum expone indiſ-
ferenter vtriuſq; generatiuum, quia nõ videtur quomodo
litera ſaluari poſsit ſecũdum corticem, ſed nominauit ma-
ſculinum comprehendens ſub ſe fœmininum tãquam im
perfectum. Cauſa autem tertii propter maiorẽ elongatio-
nem à me non bene intelligitur. Sufficiant hæc poſitiue.

SIGNA demonſtratiua de ipſis in ſpeciali princeps noſter quaſi nihil, & quæ ab ea ſcripta ſunt hic reponam, ſed exiſtimo ꝙ in primis menſibus poteſt diſcerni conceptio gemellorum male, ſed quando moueri incipiunt poterit aliqua haberi notitia de ipſis per motũ in diuerſis locis ab ipſis in eodem inſtanti tactum. Auic, vero ſolum ſigna de eis ponit per ea quæ in primo videntur fœtu, ita ꝙ quãdo fœtus primus egredit̃ debet obſtetrix à te medico diligenter informata videre, & conſiderare ſi in vmbilico continuato cũ matrice & fœtu fuerit ruga vna, vel nodus. ꝙ ſi non vnus tantum fœtus, ꝙ ſi erit ruga vel nodus, tũc prægnatio erit ſecundum numerum rugarum, & medicus debet diligenter interrogare obſtetricẽ. Item poſt primũ partum debent remanere ſigna imprægnationis, maxime ex parte ventris, vt quia debet adhuc magnus remanere. Item & ante debuit eſſe maior ꝙ̃ cõmuniter conſueuit eſſe tempore imprægnationis. Item & matrix debuit claudi poſt exitum primi fœtus. & ideo poſt paucos dies debet obſtetrix inquirere, maxime quando eſt ſuſpitio, et medicus reuoluere ſigna de impregnatiõe ſuperiꝰ poſita.

SIGNA demonſtratiua maſculeitatis. bonitas coloris mulieris, pãni paucitas, paruitas coitus naturalis, & deſiderio naturali, quamuis deſideriũ fricationis loci ſit magnum ex multiplicatione choleræ, & ſuperfluitatum in loco quæ incitant pruritum. Et inflatio papillæ mamillæ dextræ & magnitudo pupillæ trahensꝰ ad rubedinem. Et aduentus ſanguinis ad foramina naris dextræ. Et leuitas motuum & corporis totius, & inflatio ventris circa latus dextrum magis & ſpecialiter cum grauedine, & maxime quando trahit ad actum, & eſt forte ſignum. Et eleuatio ventris ſupra os ſtomachi, & ſupra vmbilicũ, & quia mulier primo percipit motũ fœtus in dextro, immo ſecundũ plurimũ, & lac primo in mamillis dextra inuenitur, & lac eius eſt groſſum, nõ tenue aquoſum. vnde ſi proĳcitur ſuper vitrum ſtat, & non fluit, & cũ manibusꝰ tangitur ſentitur vẽtoſitas notabilis, & pulſus dexter eſt frequentior & magis plenus. Et cum vult ſe mouere prius ponit pedem dextrum, & eſt ſignum à mulieribus notatũ, & expertũ, & quando erigitur ſuſtentatur ſuper manum dextram. Et oculus dexter eſt leuioris motus, & poſt menſes tres parũ ſentit mulier motũ fœtus. fœmellæ aũt poſt quartũ, & quidã ſuppoſita ariſtolochia, vt de imprægnatione dictũ eſt, ſi dulceſcit in ore maſculus, ſi amarizabit fœmina. & hic eſt locus conſiderationis.

SIGNA demonſtratiua fœmellæ ſunt contraria dictis. Vt ꝙ prius inflatur mamilla ſiniſtra ſentitur in latere ſiniſtro prius, ſanguis prius ex nare ſiniſtra, pigritia in motu & prius mouet ſiniſtrum, & ſic de alĳs diſcurrendo per contrariũ quia venter circa coxas & non ad ſuperiora conuertitur. Prœgnans ex fœmina eſt deterioris, & prauioris appetitus. mali coloris, pannoſa. Item quando ꝓ videtur pedes, & coxæ, & fiunt ex eis oppoſita, & habens fœminam minus abhorret coitum ꝙ̃ habens maſculum, & venter habentis fœminam eſt oblongus &c. conſidera.

De agendis vt maſculus generetur. Rub. 26.

H PRIMO oportet ordinare diætam. nam cum aliquando homines ſint nimis calidi, & ſicci. ita vt ſpiritus reſoluãtur & conſumant̃ humiditas ſpermatica & mẽſtrualis vnde fœmella generetur, quare in eo caſu diæta debet declinare ad frigidum, & humidum. vt dictum eſt de cauſis ſterilitatis. Aliqñ tamen quia ſm plurimũ cauſa eſt frigiditas. ideo & Aui. de hac principaliter curãs tanꝙ̃ de ea ꝙ̃ accidit quaſi ſemper dixit ꝙ ordinet̃ diæta ex cibis & potibus calidis, aromaticis, boni ſanguinis generatiuis, & cõſequẽter ſpermatis calidi. Similiter ex parte aliarum rerũ non naturalium. Item confectionibus calidis vt eſt mitridatum cũ vino, diamargariton, diãbra, & huiuſmodi. Itẽ ex parte aliorũ medicaminũ, vt ſunt ſuffumigia, clyſteria, balnea, ſuppoſitoria vnctiones & hmõi. Secundo ꝙ non omnino dimittat coitũ ſed ad tẽpus. vt ſupra in præcedẽti rubrica. Hæc aũt expectatio diuerſificatur ſm diuerſitatẽ

E ætatum, habitudinis, cõplexionis, regiminis, & aliorũ talium deſcriptione medici. & abſtineat ab vſu aquæ, & ceterorum habentium infrigidare ſperma. Tertium ꝙ cameræ ſtratus, ideſt locus in quo cõiunguntur ſit aromatico. aromatizatus. ſ. cum aromatibus calidis muſco, ſcilicet xyloalo. s, trochiſci de gallia muſcata, oſeletis de cypro & huiuſmodi aromaticis. de quibus. xi. cap. de corde. Itẽ ſi poſsibile eſt ſit amenus, pulcher, pictus, pulchris figuris maſculinis vt in mẽtibus eorũ ſint tales imagines, & ſi cupiunt pulchros, & fortes, de pulchris & fortibus imaginẽtur. & ex iſto trahi poteſt cauſa quia baſtardi plus aſsimilant̃ his qui non ſunt patres veri, ſed putatiui. nã mulieres cũ ſic talitũt dubitãtes de viris ſuis eos ſemper mẽti habẽt cum ſunt in tali actu. & ideo. Quartum ꝙ ad eum coitũ veniãt leto animo, & ideo qui timẽt impregnare vxores vt plurimũ fœminã cõcipiunt. Quintũ ſumptũ ex quadrageſimonono quartę debet mulier declinare in actu coitus ad latꝰ dextrũ, & immediate poſt coitũ reſeruatis conditiõibus vt ſupra de imprægnatiõe ſe ſupra latus dextrũ cõplete vetere in eoq; ſitu ſic manere per horã ad minus, & vltra vt libebit, & quanto plus tanto melius, & conari dormire ſuper eodẽ & eſt res experta, conſidera. Poſtremo addendũ iudico vt ad dã quæ faciunt ad notitiam eius qui eſt maſculorũ generatiuus etiã ex parte mulieris. Vnde primo ex parte viri eſt maſculorũ generatiuus vir ille qui eſt fortis corporis ęqualis carnis in duritie et mollitie. Multi ſpermatis generatiui, groſſi, & calidi. Magnorũ teſticulorũ, amplarũ venarum, fortis deſiderĳ quẽ non debilitat coitus & ex cuius dextro eĳcitur ſperma. Et cũ adoleſcẽs incipit coire, & ſentit prius inflari dexter teſticulus tunc eſt maſculinatiuus, e conuerſo fœminatiuus. itẽ ſi cito ſemẽ emittit ſignũ ꝙ eſt calidum. Mulieres autẽ maſculinantes ſunt quæ ſunt boni coloris & formæ quæ non ſunt grauis corporis neq; mollis. Et ſunt mẽſtruorꝶ nõ fluidorũ neq; adultorũ valde, quarũ os matricis eſt ex directo vuluæ, vt ſtatim ingredi ſemen poſſit ad locũ debitum quæ bene digerũt. Venarũ manifeſtarũ & boni ſenſus & motus nõ habẽtes aſsiduã vẽtris ſolutionẽ, neq; eius cõtinuã conſtrictionẽ, Quarũ oculi declinãt ad fuſcedinem abſq; albedine, quia non debent eſſe citrini neq; diſcolorati. Et nota hic quinta ponit̃ de oculis propter magnã colligãtiã eorꝶ cum matrice & membris genitalibus, et ideo dicitur communiter tantum coibis ꝙ oculos perdes. Et ille quibus menſtrua velocius recedunt digniores ſunt vt maſculos pariant, & iuuenculæ ſunt etiã ad hoc magis paratæ, quia calidiores etiam quia paucam habent adipem & humiditates aptas obtundere calorem. ergo &c. Et hęc ſatis.

Problema.

De mola matricis. Rub. 27.

MOLA in præſentiarum ſic diſtinguatur, qm̃ alia eſt propria, alia non propria. ſiue diſtinguatur in veram, & non veram. Propria ſiue vera dicetur quãdo in matrice generatur carnis fruſtum. Impropria vero ſiue non vera eſt quãdoq; generat̃ in radice vẽtoſitas, humor vel aliud. Et dicitur mola, ſiue arabice, ſiue græce a mollia quod idẽ eſt quod multæ carnis parturitio. & Latine dicit̃ mola id eſt imprægnatio mẽdoſa. Eſt itaq; mola imprægnatio mendoſa à vẽtoſitate humore, vel carnis fruſto cauſata. in qua vere imprægnationis ſigna manifeſte apparẽt, vt ſunt mutatio coloris, caſus appetitus, retentio menſtruorum, clauſio oris matricis, inflatio mamillarũ, generatio lactis in eis, & qñq; accidit in eis apoſtematio, tumor vẽtris in dies creſcẽs ad quantitatẽ embrionis. Item vt hydropicis ſed nõ reſonat vt in tympanite, quia ventoſitas clauſa eſt ad intra in matrice, & hoc dico propter eã quæ eſt ex ventoſitate. itẽ ſentit̃ motus vt embrionis, & remanet ſic mulier vſq; ad tẽpus partus, & tũc accidunt dolores, anguſtię & hmõi, & tñ nõ parit. Et qñq; extendit̃ ad annos qnq;, vt vidi in domina Fantina de montebellone. Aliqñ durat vſq; ad finẽ vitæ ſuæ, quæ tamẽ vita pur aliqualiter abbreuiatur ex ea. & licet in quibuſdã nõ multũ quę ſunt fortes & robuſtę ex ea non multũ læſæ, & ſic non recipit curam

Item

Item accidit vt aliq̃n pariant. fruſtũ carneũ indeterminatæ figuræ, aliq̃n ventoſitatẽ. aliq̃n humiditates aquoſas aggregatas cum ſanguine plurimo, & tũc vẽter detumeſcit. & cum hac diſpoſitione eſt aliquando durities quædam, quãdoq; in tota matrice, maxime q̃n eſt carnoſa. Ex quibus apparet maxime ex deſcriptione iam poſita quę ſunt ipſius molæ cauſæ cõiunctæ. De modo generationis eius ſic dicatur ꝙ accidit aliquãdo ꝙ mulier in ſomnis ſperma emittit, & in matrice retinetur. vnde pro tunc caliditate vehemẽti matricis trahitur, & ſiccitate quæ ſit ipſa ad eas qualitates matrix lapſa ſic trahuntur menſtrua ad eũdem locum, & commiſcentur cũ ſpermate ipſo & virtute caliditatis iam dictæ coagulantur. vnde tunc fruſtũ illud carneum fit, cui ineſt quædam forma, ſed non dearticulata, & hæc eſt ſententia Auic. x. de animalibus cap. de mola. Itẽ cõtingit ipſum fruſtũ generari etiã poſt coitũ mulieris cũ viro. vnde mulier emittit ſemẽ, vt dictum eſt, & menſtruũ à natura, vel caliditate matricis peruenit ad eũ locum, & ſemen viri lubricat extra matricẽ, & ab ea non retinetur, & tunc generatur quemadmodũ fit in ouis quæ fiũt abſq; ſemine galli dicta oua venti. Item poteſt idem contingere etiam retento ſpermate virili, ſed quia ſperma viri fuit inefficax, et imperfectum, aut ex ſe, aut ex tẽpore, quia nõ ſimul incidit in matricem, nec ſimul fuit comprehẽſus ſicut eſt neceſſarium per conceptionem, vt ſupra. Vnde in ſumma exceſsiua caliditas & ſiccitas matricis deficiente virtute informatiua quæ eſt in ſemine viri eſt cauſa ipſius fruſti poſitiua, & aliquando eſt fruſtum ipſum ſic durum vt ferro non leuiter diuidatur, & maxime quãdo caliditas eſt valde fortis, ſicut accidit in argilla igne petrificata. Et hic aduerte quoddam verum mulieribus noſtris impoſſibile apparens, ſed certe ita eſt, & quandoque in noſtra euenit in ciuitate. & mater noſtra vidit, a qua habui, & fuit domina fide digna. mulieribus meridionalibus, & auſtralis regionis, & mulieribus multi & praui ſanguinis ex malitia regiminis accidit q̃nq; vt vltra cõceptũ verum pariant quoddam fruſtum carneum ſecum portãs formam animalis viuens, quod dominæ feram appellant. & cauſa huiuſmodi non fuit virtus ſpermatis primi ipſius viri quia ex eo iam conceptus eſt fœtus, ſed error ſecundi in ſecundo coitu emiſſi, cuius error procedit ab influentia cõſtellationis ſeu virtutis cœleſtis, vt. 18. animalium Ariſtoteles. Vnde in quibuſdam partibus Apuliæ, vt vidit etiam pater noſter communiter mulieres ſic pregnantes pariũt cum fœtu feram, quia bubonem, accipitrem, aquilam, lacertam, & huiuſmodi. & aſſerunt illæ mulieres ꝙ quando cũ illo fœtu oriẽ beſtia, ſeu fera nobilis, vt accipiter, & hmõi. ꝙ tũc fœtus ille ex nobili viro cõceptus fuit. Quòd ſi fera fuerit ruſtica, vt bubo, lacerta, & hmõi, ex ruſtico & vili homine factus eſt. & hæc fera q̃nq; fœtum perimit. Et dicitur ꝙ tanta eſt proprietas ꝙ ſi cadẽs in terrã hora partus mordeat eũ ſtatim moritur fœtus. Hæc ſunt vera licet non appareant, q̃m talia hic videre non ſumus conſueti, & ſicut in inteſtinis & alĳ vermes generãtur, ita poſſunt & in matrice animalia generari maxime exiſtẽte ibi materia apta. Item accidit vt tenta materia ſit ſanguinea. aut alia ſicut in matrice aggregata præ multitudine ſuę caliditatis matricis non ſit ſufficiens condenſare, ſed natura cooperante diſſoluit, & in aquoſitatem conuertit aut ventum, ita ꝙ illud quod egreditur eſt ſicut aquoſitas ſanguini mixta, aut ventus vt Auerrois. Et quia multi ac periti immo famoſiſſimi doctores decipiuntur, & decepti ſunt in comprehendẽdo an ſit mola. an vera impragnatio vt meo tempore accidit Papiæ in bono Marſilio & Petro de Tuſſignano maximo practico hinc ſubiungam ſigna inter has diſpoſitiones diſtinctiua vt melius ſciuero ne Deo illuminante in hunc incidamus errorem.

SIGNA demonſtratiua. Et ſignorum horum quædam ſunt diſtinguentia inter imprægnationem, & molam. Quædam inter eam & hydropem. Quædam inter ſpecies molæ. Differt mola ab imprægnatione his ſignis, nam

A in mola non eſt motus ſicut in imprægnatione. i. muliere imprægnata, q̃m in pregnante eſt motus viui tremulus, & ſic ſentitur ſub manu tremulanda quædam & non eſt motus infans. & Alman. 9. ſed eſt motus rei mortuæ, & eſt vnus fœtus, & non mouetur niſi hora quadam, & viuum pluribus mouetur horis & pluribus & diuerſis motibus. mortuum autẽ vno motu. Item viuũ non mouetur ante tres menſes, fruſtum autẽ ante. Item mouetur viuo de loco ad locum abſq; compreſsione, & fruſtum cum comprimitur mouetur, & nõ ſine compreſsione in m...tis. Item cum fit compreſsio mortuum mouetur et ſic motum ſtat. ſed ſi viuum mouetur per compreſsionem factam ei, deinde mouetur ex ſe motu viui tremulo. Itẽ eſt aliud ſignũ quia motus molæ pertranſit horam motus embrionis. Eſt quippe motus embrionis in ſexto ſeptimo fortior motu molę. Itẽ in ſeptimo imprægnãte ſẽtiẽ motus maior q̃ in pcedentibus, nõ ſic in mola. Itẽ ſi mulier iacet ſup latus ſiniſtrũ, & leuiter moueaẽ ad dextrũ, ſentit fruſtũ moueri B ad dextrũ, & ecõuerſo. nõ ſic de fœtu. Itẽ durities in mola vehemẽtior eſt duritie vere pregnãtis pp fortẽ caliditatem coagulantẽ, & indurantẽ. Item ſentiẽ in mola dolor ſimilis colicæ, apoſtemati matricis propter contrictionẽ orbi. Item ſunt pedes & manus molles cum minoratione in molatica, q̃m nocumẽtũ matricis cõicatur hepati. & tamen hepar ſanguinẽ aquoſum & malũ generat & ad extremitatẽ expellit. hinc &c. Item & ad faciem aliq̃n ſicut hypoſarcha. Itẽ diſpoſitio pregnãtis eſt melior q̃ patiẽtis molã, q̃m mola eſt pter naturã. impregnatio vero naturalis, & ideo plus multo diſtẽperata eſt mulier & debilior. Itẽ vẽter paulatine, & ordinate creſcit in impregnatione, in mola vero inordinate. Item & venter molaticæ vtplurimum ad maiorem tumorem venit. Itẽ impregnatio fit communiter præcedente ordinata retentione menſtruorum. in mola autẽ procedunt cõiter inordinate. Itẽ cõmuniter os matricis maxime quãdo mola eſt ex humiditatibus eſt humidũ & in prægnante ſiccũ. De efficaciſ- C ſimis ſignis eſt vt ponit Gal. v. apho. cõmen. 51. in principio. impoſitio digitorum obſtetricis in vuluã. Quòd ſi ſentit viam clauſam ſignum eſt impręgnationis. vt Aui. de ſignis imprægnationis. Et inquit Gal. allegato loco magnũ ſignum & certum eſt ad intelligendum ſi fœminę cõceperunt apho. Quæ vtero gerunt, his vteri os comprimitur.

SIGNA diſtinguẽtia inter hydropem & molam ſunt. Quoniam in mola in principio vſq; ad tempus venter eſt durior. Cum autem materia in ventum cõuertitur aut in aquoſitatem minoratur durities. Item vt dictum eſt venter non reſonat vt in tympanite.

SIGNA, diſtinguentia inter ſpecies eius, Quoniã durities eſt maior in ea quæ eſt ex fruſto, & grauedo maior. ſecundo in ea quæ ex humore eſt. minor autem grauedo & maior tumor in ea quæ eſt ex ventoſitate, & reliqua ſigna ventoſitatis, ſis itaq; attentus ne decipiaris.

CVRA. Canones. Ordinatio diætæ. Digeſtio. Euacuatio materiæ. Complexionis matricis remotio. Nam maD nente cauſa faciente diſcraſiam impoſſibile eſt diſpoſitionem aliquã finaliter curare. Vnde nota ꝙ remouendo cauſam oportet medicũ primo laborare & diætã, & alios canones dirigere in eius remotionẽ cũ ſuis contrarĳs. Quòd ſi cauſa erit caliditas & ſiccitas matricis nõ videtur ꝙ aliquid prohibeat ꝙ regimen non tendat ad frigidum & humidũ, & hoc dico q̃m Auic. & omnes authores ſtatim in remouendo eã currunt ad res calidas. ex parte eorũ quę aſſumuntur per ſuperius et per inferius, ut ſunt cõfectiones, electaria, balnea, ſuffumigia, & hmõi. vt ſtatim. hic volui te auiſare vt ſtudeas q̃m non ſum ſic auſus ſtatim authoribus contradicere. Verũ ordinant ex parte diætæ Aui. & alĳ dimiſsionem exercitĳ, & dormire reſupine tenere crura eleuata. & hoc ne materia deſcẽdat. Item ordinat pro ſecundo vt præparetur materia ad exitum cũ mollificatiuis. vt dixit de apatibus duris. Idẽ cũ embrochis balneis & hmõi. Et pro tertio euacuant cũ phlebotomia vomi-

cu ſo-

tu ſolutione ventris. vt cum pilulis fœtidis & huiuſmodi. Item cum prouocantibus menſtrua & facientibus aborti re, & dicit ꝙ oleum alchechengi eſt mirabile in hoc.

Vt ſpecialius loquar. Ordinant diætam cum rebus calidis ex parte cibi & potus. Et laudatur cum cibis ſuis puluis menthæ, calamenti, origani, rutæ. Item laudatur brodium cicerum, faſeolorum, porrorum, & caulium, & ſimilium prouocantium & huiuſmodi. Nota quomodo iſta conueniunt ducendo materiam ampliorem ad locum. cõſidera. Vino vtatur potẽti carnibus anatinis cum ſpeciebus, piperata, ſynapi. & huiuſmodi calidis exiccatiuis, & prouocatiuis. De exercitio & ſomno dictum eſt. Euitet indigeſtibilia, & ventoſitatem generantia.

Pro ſecundo applicentur ventri maxime qñ eſt fluxu mollificantia ex parte balnei, vt ex decoctione maluarũ, violarum, ſeminis lini, maluauiſci, fœnugre. camomillæ.

Item ex parte emplaſtrorũ ex his & ſimilibus factorum cũ pinguedinibus, vt eſt pinguedo anſeris, anatis, bdellio, amoniaco, & hmõi oleo de ſpica, & de lilijs al. Item ſuppoſitoria ex radice maluauiſci. Item iniectiones mollificatiuæ, vt de apoſtematibus duris matricis hepatis & ſplenis ſupra dictum eſt. & tu ibi. Item dentur ſy. aperitiui, de quibus. iiij. trac. & valet iſte. ℞. artemiſiæ, ſauinæ, vtriuſq; calamenti, bethonicæ. ana. par. ij. aniſi, maratri, ſquinanti, ſpicæ nardi ſpi. celticę, cyperi, calami aro. ana. par. i. aceti tantũ vt fiat leuiter, & quaſi inſenſibiliter acętoſum & cũ melle fac ſy. poſitus eſt quia efficax & gratia Chrĩ.

Pro tertio euacua & fac phlebotomiam ſi videtur expedire & cætera conſentiunt laudauit Placentinus maxime in fruſto ꝙ phlebotomia ſaphenæ iterata, confert ꝙ menſtrua prouocando iuuat ad curationẽ eius, ita ꝙ eius ſpecies in cura eſt prouocatio menſtruorũ. Quomodo autem prouocantur habuiſti ſupra propria rubrica. Euacuatio cum pilulis fœtidis & alijs ſolutiuis reſpiciẽtibus materiã in matrice contentam fiat & iteretur vt decebit. Item laudatur vomitus. Item fiant iniectiones in matricẽ euacuantes in præcedenti rubrica.

Pro vltimo vero fiant balnea ex rebus materialibus dictis remouẽtibus malã complexionem eius, & vt dixi authores ordinant ſuffumigia ex rebus calidis, ſuppoſitoria calida, iniectiones calidas, balnea calida, vnctiones ad intra ex oleo de coſto, de ſpica, de lilijs, & hmõi, & quidam imponũt puluerem euphorbij, caſtorei, & horum calidorum cum his. Et inungantur fœmoralia & loca circũſtantia, & os vuluæ ſemel in die ad minus. Credo tenendum ꝙ mala complexio eius calida remoueri habeat cum regimine infrigidatiuo, diureticis frigidis, emplaſtris, balneis frigidis & humi. naſcalibus frigidis, vnctionibus frigidis, oleis frigidis, & tu bene conſidera. Vnde multum notaui verbum Auicen. in cura eius in fine capituli. cum dixit. et oleũ alchechengi eſt vehemẽtis iuuamẽti in hoc. & ipſum eſt frigidum. ideo bene conſidera. Et ſi per iſta remedia incipiet egredi, aut aliquid ſanguinis, vel carnei, aut vẽtoſitatis ita ꝙ venter detumeſcat, ſpes erit curæ. ſi non dubitandum eſt de eius difficultate aut impoteſtate. Itẽ dubitandum ne materiæ raptum habeãt ad ſuperiora vt ad hepar, & ſplenem. Et ex cõſequenti efficiatur mulier hydropica, vnde ſi non curatur, ad hydropẽ mulierem ducit, & ſic interimit, & videtur Placentino hoc neceſſarium. Sed contra eum nota verbum Auic. de quo ſupra. & quãdoq; protenditur vſq; ad finem vitæ. Poſtremo ſcias ꝙ quia paſsio difficilis, & chronica oportet iterare curam, qm̃ in vna vel duabus curationibus curari non poteſt. & hoc ſi eſt poſsibilis eius iteratio quia patiens toleretur. Et ſcito ꝙ ſi in tribus curationibus, vel circa paſſio ipſa non remouetur exiſtimãdum eſt alterum ipſorũ, aut ꝙ medicus nõ cognoſcit cauſam, & non procedit directe. aut ꝙ cura eſt impoſſibilis. Quid autem agendum ſit cum cauſa eſt vẽtoſitas ex dictis patet. & ex his quę dicta ſunt ſupra de vẽtoſitate matricis, & de inflatione eius, & tu ibi. Peſſariũ educẽs molam. ℞. olei al. oppopanaci. ana. ʒ. ij. fellis tauri.

E ʒ. i. pulueriženitur fiat ſuppoſitorium eſt efficax. Item valent quæ prouocant fœtum mortuum, & aborſum faciũt. vt ſupra & infra. & ſi vis fortificare appone electarium.

De regimine prægnantium & earum appetitu. Rubrica. 28.

CVM certificatum erit mulierem eſſe prægnantem oportet conſequenter medicum ſtudere eius regimini ex parte ſex rerum non naturalium. Debent itaq; earum cibi eſſe panis mundus à furfure. caueãt enim à furfure qm̃ abſtergit, & omne tale eſt eis nociuum niſi cũ eo eſſet ſtypticitas ſicut in geleniabin. Itẽ a fœniculo, & omni tali ꝓuocatiuo. Item brodia ſint pinguia ex carnibus laudatis. ſ. tẽperatis & propinquis tẽperamento vt perdicis, faſiani, caponis, hædi, gallinæ, & hmõi. de quibus ſupra. iij. tract. & hoc ꝓpter ſtypticitatẽ vẽtris earũ. Et hoc intellige niſi in eis fuerit caſus appetitus quo caſu pinguia nõ cõferunt vt infra. Itẽ cõferũt ptiſana hordei, ſiue iuſcula ſaltẽ in primis diebus ſuæ conceptionis, quia facilis ſunt digeſtionis.

F Et breuiter cibaria earum debent eſſe facilis digeſtionis, qm̃ magna pars ſui caloris ad fœtũ conuertiť. & debet partire eius nutrimentum, ita ꝙ in vice vna non accipiat multum de eo ſed parum propter abſentiam caloris. Et nota ꝙ ex bono nutrimẽto bonus inde fœtus, & bonorũ morũ naſcitur niſi prauitate menſtruorũ impediatur. Oua ſorbilia ſunt hoc caſu conuenientiſsima. Et euitet faſeolos, cicera, apium, fœniculum, & omnia talia quæ ſunt menſtruorũ prouocantia, de quibus ſupra ſua rubrica, per quę diſcurras tu, & maxime in multa quãtitate. ꝙ ſi de eis pauca quantitas ponetur vt eſſet ſicut ductor aliarum rerũ & nutrimenti ad matricem eo caſu conuenirent. aliter non.

Vinum ſit odoriferum, ſubtile, & vetus ſtypticitate aliquali participans. ꝙ ſi fuerit paucę nigredinis erit Hippo. plus placens. eſt enim ſic ſtomachi confortatiuum & ſpiritus, & caloris generatiuum, ꝙ ſi oportebit lymphare ſic aqua ferrata parum, aut plus vt videbitur expedire. Euitet acuta, & amara vt cappares, oliuæ immaturæ conditę,

G acetum, & omnia quæ ſunt apta prouocare tuſſim, ſynapi & quę mouẽt ſternutationẽ, & huiuſmodi. Itẽ euitẽt vẽtoſa, & omnia quæ apta ſunt aborsum facere. de quibus infra ſua rubrica ad plenum. & tu ibi. In menſa ſecunda poteſt vti citonijs, piris, paſſulis, granatis, nucibus, & pomis muzis, quia medij ſaporis inter dulcem & acetoſum, ſtyptica enim ſunt &c. Et nota ꝙ quia ex his ventoſa aliqua ſunt decoquantur bene. Somnus & vigiliæ debent eſſe moderati. ſed tamen voluit Raſ ꝙ ſomnus ſuper vigiliam debeat augeri. Deuitẽt motum ſuperfluum, & ſaltũ & percuſſionem, & caſum, & coitum ſaltẽ in primis menſibus duobus, & omne quod eſt aptũ prouocare aborſum vt infra. vnde Gal. quædam prægnans corizauit poſt conceptionem per paucos dies quia in quinto die, & emiſit ſicut albumen oui, & aborſa eſt. Exercitium & temperatũ, & ſuaue confert eis, immo in eo ſunt occupandæ. Euitet balneum niſi foret neceſſarium apud partũ. de quo infra. Vnde Aui. Balneum enim eſt eis execrabile niſi apud ne-

H ceſsitatem, & ideo beſtiales ſunt mulieres noſtrę quę cum imprægnatæ ſunt faciunt eis balneum. aut ad termas vadunt. Nullo modo repleãtur ſed diuidať cibus vt ſupra. ventrem ſibi teneant lenem cum eis quæ leniunt cũ ęqualitate, & cauſa qm̃ dubitandum eſt ne fœces duræ retentæ lędant matrices cõprimendo. & inde cauſent dolorem, & hoc ſuppoſito ꝙ ex ſe non habeant beneficium, ita ꝙ talia non ſunt neceſſaria niſi cum conſtringitur natura valde. Euitent fortem ventris compreſsionẽ quia fortis cõpreſsio eſt cauſa aborſus, & ideo enema. Et conuenientia ſunt eo caſu iura pinguia, maluæ, violæ, maluauiſcus, ſebeſten, pruna damaſcena exiccata, thamarindi, caſſia, mãna, & huiuſmodi. vnde à fortibus abſtinendum propter periculum aborſus. Euitent iram, triſtitiam, timorem, & huiuſmodi. & gaudijs moderate letificantibus vtatur, & abſtineat à riſu multo magno, & frequenti.

POST AVTEM regimen tale habeat regimen per medi-

medicinalia. Et primo ſtudendum eſt confortationi ſtomachi ipſarum, quia vt patet, multum læditur cum maſtice xyloaloes, & huiuſmodi. quæ ſtomachũ confortãt in quibus non ſit multa caliditas. de quibus ad plenum ſupra de debilitate ſtomachi. Item valet in hoc caſu exhibitio gelenjabin in abſtergendo & mollificando materias multas de ſtomachis earum. nam ſi habet de abſterſiuo habet etiã de ſtyptico quod dico propter dictum ſupra de ſurfuribus.

Item cum confectionibus valentibus ad hoc & matricẽ confortantibus cuiuſmodi eſt cõfectio de margaritis Aui. in hoc capitulo. certe multũ vtilis & efficax, & ideo eius deſcriptionem pono. ℞. margaritarum non perforatarum pyrethri. ana. ʒ. i. zinziberis, maſticis. ana. ʒ. iij. zedoariæ, doronici, ſeminis apij, caſiæ, cardamomi, nuciſmuſcatæ, macis, cinnami. añ. ʒ. ij. been rubei, piperis, macropiperis. ana. ʒ. iij. cinnamomi. ʒ. i. zuc. ſublimis ad pondus omniũ & plus. doſis eſt coclear vnum & eſt. ʒ. iiij. vel circa. Et vt dictum eſt ſtudium ſit vehemens circa ſtomachos earum. Vnde confice elec. ad hoc facta cum zucchåro plurimo & ſpeciebus aromaticis nõ multũ calidis, quoniam multũ calida poſſent eſſe cauſa eductionis embrionis, & ipſorum menſtruorũ.

Et intendens ſtomacho vt perſuaſum eſt diſcurram per ea quæ aut appetitum lædunt aut iuuant. vnde cum appetitus cadit in eis vt cõmuniter accidit in primis menſibus debet abſtinere à pinguibus vehemẽtis pinguedinis. dulcibus vehementis dulcedinis, quoniam talia appetitum deijciũt ſed vti debent cibis ſubtiliantibus, & incidentibus phlegmaticas materias in ſtomacho cõtentas, vt ſunt porrum, cæpe, & in pauca quantitate cum modico aceti & huiuſmodi. & ita exhibentur coacte. hoc dico vt ponitur ſupra abſolute moderantur. Item & moderatus potus aquæ, & maxime cauſa exiſtente calida, vt in mulieribus habentibus ſtomachum calidum, & hepar calidum complexionẽ calidam. Item ſi accidit ex phlegmate quod putrefit in ſtomacho quod eſt ſecundum plurimum adhuc foret eius moderatus vſus, quoniam in tali eſt caliditas extranea proſternẽs appetitũ quæ remittitur & tollitur vſu aquæ frigidæ. cõſidera. Itẽ confert vinum odoriferum ſubtile, ſed paucũ. eſt & enim iuuatiuum rectificans appetitum. & illud quod accidit de nauſea vomitu plurimo. Aui. Item cõferunt omnia quæ ſunt ſtyptica cum temperata caliditate, & laudatur virga paſtoris in qua ſunt aliquæ partes calidę, licet ex ſe frigida ſit, ſed data cum vino, & ariſtolochia data ante cibum & poſt, ſed in pauca quãtitate, quia ſunt diſplicibilia fac confectionem ex eis. Emplaſtrũ factũ ex citonijs, dactyl. al. ſiccis, calamo aroma. ſpica cũ vino odori. antiquo. Quòd ſi fuerit dolor. & inflatio appone aniſum fœniculũ, & huiuſmodi.

Vbi autem appetitus fuerit corruptus ad carbones & huiuſmodi debet medicus ſtudere in mundificando ſtomachũ cum melle ro. co. & medicinis leuibus vt ſtatim, deinde dare confortantia ſtomachum vt agreſte cum vino granatorũ & huiuſmodi cũ zuc. Et ad extra inũgere, & puluis polypodij exiccati eſt in hoc conferens valde ad extra appoſitus, & quidam ad intra datus. ſed tamen nota pro medicinæ laborioſe ſoluentes ſunt hoc caſu ſuſpectæ. & ideo bene conſidera, & non tranſcendas mãnam, aut caſiam, licet aliqui laudant rhabarbarum, vt Meſ. ſtude itaque eius mundificationi cum his facilibus, & cum diſcretione. Dicit Aui. quod ſynapi eſt vltimum in reducẽdo appetitum earum. & ſupra ipſum eſt damnatum. Iam ſolutum eſt. Conſimiliter & oliuæ ſalitæ, & cappares. incidunt enim maxime cum aceto & abſcindunt humorem malum corruptũ & excitant appetitum. Et ſi earum appetitus eſſet ad caſeum. habeatur caſeus recẽs, humidus & mollis, & aſſetur ſuper prunas, & exiccet. eſt enim melior quam ſiccus acutus ex ſale. Et nota hic Viaticum. inquit. oportet vt in principio conceptus nullus ad memoriam fœminæ reducat cibaria quæ illo tempore inueniri nequeunt ne forte deſiderium rei non inuentę cauſa ſit abortus, & ſi deſiderat ad ea inueniẽda, & adducenda feſtinemus. Vidi clibanariã vnã quæ omni die comedebat vnã paropſidẽ cinerũ. Quòd ſi fuerit ad carbones & huiuſmodi, dentur fabæ aſſatę, etiã cicera. Et hæc de regimine prægnãtium & earũ appetitu ſufficiunt.

De cura accidentium prægnantibus. Rub. 29.

SI PRIMO ſuccurremus accidentibus quæ ſunt cauſa frequenter abortus etiam ſuccurremus continuationi embrionis in vtero, de quo poſt, & ideo ab ipſis prius.

Accidentia itaque venire conſueta omittendo abortum, quia de eo poſt, ſunt dolor ventris. difficultas vrinæ, & diſtillatio eius, Anxietas, Nauſea, Abominatio, Corruptio appetitus, Dolor ſtomachi, vomitus, Dolor capitis. Vertigo, tenebroſitas oculorũ. Fluxus vẽtris. Pulſus ſiue cordis tremor, inflatio pedũ, & mollificatio, apertio mẽſtruorũ, Et ex dictis & dicendis aperta ſit cura, tñ in eorũ rememoratione aliquã curam, & exempla ponam, ſed prius hanc regulam menti ſemper habe, quod cum leuioribus ſemper procedas, & per exterius omittendo quæ per interius dantur vt poſsibile, & maxime in primis et vltimis mẽſibus, neque de eis curandis te intromittas niſi cum fortia fuerint.

AD DOLOREM ventris ſi opportuna eſt euacuatio fac eam cum leuibus medicinis vt in præcedenti rubrica cum manna, caſia, & huiuſmodi. Electarium ad hoc. ℞. caſtorei, nucis muſc. zedoariæ, doronici. ana. ʒ. v. ameos, apij. ana. ʒ. i. ſeminis iuſquiami, albarum margarita. nõ perforatarum. ana. ʒ. i. zuccha. ad pondus omnium & fiat. doſis eſt. ʒ. i. cum vino. Electarium ad idem & conſeruat fœtum. ℞. zedoariæ, doronici. ana. ʒ. ij. margaritarum, bdellij, carabe, ſerici crudi. ana. ʒ. ij. caſtorei. ʒ. i. ſ. vſneæ, ſpicæ. ana. ʒ. ſ. cheiri croci gariofilorum. ana. ʒ. i. mellis quantum ſufficit. doſis. ʒ. i. cum vino.

IN DISTILLATIONE & difficultate vrinę recurre ad locum proprium & vtere leuibus. & per extrinſeca vt poteris. vt quia ibi diffuſe multum, ideo ſuperſedeo hic.

IN ANXIETATE recurre ad capitulum de cimum. rubrica de aſthmate, & difficultate.

De corruptione appetitus iam dictum eſt.

AD VOMITUM debes ſtudere in adminiſtrando aromatica ſtyptica ſuper cibos ſuos, & poſt cibum ſtyptica pontica, ſicut citonium aſſatum, & melius ſi fieri poteſt cum in eo fuerint trixaligni aloes. Item fiat leuis fricatio manuum & pedum in diuertendo. Item teneat in ore grana granatorum cum folijs menthę. Item deglutiant aliquod de mina citoniorum. Item aſſumptio boli armeni. ſedat enim nauſeam earum & vomitum potenter & maxime quando eſt ex cauſa putrida, quoniam bolum armenum putrefactioni reſiſtit, & ideo in peſtilentia &c. Item emplaſtra applicentur, & vnguenta, cerotaria, & alia ſtomachum confortantia. de quibus ſupra decimotertio cap. Item dentur ſyru. vt ibi & laudatur hoc caſu ſy. de agreſta & de acetoſitate citri.

Bolus armen⁹ putrefactioni reſiſtit.

CONTRA vero dolorem capitis, vertiginem, tenebroſitatem &c. & fluxum procede cum lenibus ſuis ru. poſitis, & cum exterioribus ſi id ſatisfacere credis.

CONTRA vero pulſum cordis ſimiliter Auicen. quia credit id accidere ſecundum plurimum propter communitatem oris ſtomachi, et cauſa humoris in eo, laudat ſorbitionem aquæ calidæ paulatine factam. vt faciat præcipitare illud quod eſt in ore ad fundum & ad inteſtina. Quod ſi fuerit humor euacua cum prudentia vt ſupra.

CONTRA fluxum menſtruorum applica ſtyptica, & non aromatica propter matricem vt ſunt lentes, cortices, granatorum, balauſtiæ, glandes, gallæ, bolus ar. carabe & huiuſmodi. & ex his cum farina hor. & aceto fiat emplaſtrum & ponatur ſupra pectinem. Item in hoc caſu laudatur multum philonium perſicum. Item valet triphera minor ex arte phenonis. Item laudatur ſeſsio in aqua rerum ſtypticarum dictarum vt ſit aqua tepida ad frigidum declinans. Item ſumat de trochiſcis de terra ſigillata. Ponãtur ventoſæ ſub mamillis abſque ſcarificatione, vt ex fluxu menſtruorum dictum eſt. Item inũgatur venter, & renes ex tali vel ſimili vnguento. ℞. boli ar. maſticis,

eis, ſanguinis dra. terræ ſigillatæ. thuris. ana.ʒ.ij. achaciæ hypoquiſtidos, berberis vitri, nucis cupreſsi. ana.ʒ.i.ſ. colophoniæ, farinæ ſiliaginis. ana.ʒ.i. confice cum ſucco plantaginis, & virga paſtoris, vino vtatur nigro ſtyptico cum aqua ferrata & chalybeata. Item valet cinis corticum nucum vſtarum cum vino datus, & fuit experimentum Cermiſoni in Duciſſa veneta.

CONTRA inflationem pedum & eorum mollitiē adminiſtrētur exiccatiua illarum humiditatum. nam pedes ſic inflati dicuntur vndimiati, de qua vndimia tertia quarti. vnde emplaſtrum cum folijs caulium & aceto decoctionis citri, & chimoleæ, & cum anetho & farina fabarum, et frumenti valet, & cætera exiccatiua, de quibus ſupra de hydrope aſcite, & tu ibi. Poſtremo hic nota ꝙ Auic. leuiter pertranſiuit de cura horum accidentium, tum quia de ipſis alibi ad plenum. tum quia conſequuntur impregnationem tanq̃ cauſam, & quia cauſa remoueri non poteſt hinc &c. & ego idem egi ipſum ſecutus. & hæc ſufficiant.

De conſeruatione embrionis, & cautela aborſus. Rubrica. 30.

VSQVE modo intenti fuimus in conſeruationem prægnantis, & remotionem ſuorum accidentium conſequenter duxi agendum de conſeruatione embrionis in matrice, & cautela aborſus. Vbi notandum primo ꝙ periculum maius abortus eſt à primo menſe vſq; ad quartum, & a ſeptimo vſque ad nonum, & ideo in his menſibus debet mulier ſe abſtinere ab eis cauſis quæ aborſum faciunt, de quibus hic vt ducem ſequar, & in ſequēti ru. latius. Et eſt ſimile de allegatione fœtus ad matricem ad allegationem fructus in arbore. nam ſicut in primis mēſibus fructus debiliter eſt alligatus, & in vltimis cum maturatur faciliter cadit, ita & de fœtu.

CAVSAE hic aſsignatæ ſunt ſex. prima aſſumptio pharmaci ſalte fortis ꝙ ſua veneno ſitate lædit & forti ſua agitatione ita lædit fœtum vt aborſum faciat. Hic nota ꝙ aliquando propter multos humores malos, aut malum ſanguinē fit embrionis corruptio. vnde oportet medicum facere euacuationem, ſolutionem ventris, aut phlebotomiam. ꝙ ſi faciet cū ſolutiuo illud debet eſſe leue, vt ſupra de regimine prægnantis, & tu ibi cum manna, caſia, & huiuſmodi. Et ſi poteſt debet expectare vſq; ad tēpus quod eſt inter quartum & ſeptimum. Item & in eo tēpore fiat cum prudentia, & cautela propter periculum eminēs, ſed multo maius, & cum maiori prudentia ſi fiet in primis & vltimis menſibus. nā ſemper periculoſum & ideo ſemper prudenter agas, & ſi potes nō te intromittas. Quòd ſi fiet euacuatio cū phlebotomia illa ſecurius fieri poteſt in primis mēſibus propter paruitatem fœtus, ſed in vltimis cū periculo magno propter magnitudinem fœtus, quia ſibi ſubtrahetur nutrimentum. Et nota ꝙ aliquando mulier imprægnatur in tēpore propinquo menſtruatione, & tūc menſtrua quæ debebant expelli retinētur, & euacuatione indigent ne fœtum corrumpat, & eo caſu poteſt fieri phlebotomia in principio, & ſecure magis, & forte plures mulieres abortiunt hac de cauſa quibus ſi ſuccurreretur non fieret abortus. Et credo ꝙ dña Marchioniſſa de Monte ferrato ob hanc cauſam abortiebatur. & quidā medicus cognoſcēs cauſam phlebotomauit & fœtus ad lucem venit. ante autem ſemper faciebat mortuos, & ſic filijs carebat.

Credo etiam ꝙ ſi in mulieribus ſanguineis fieret phlebotomia in primis mēſibus eſſet iuuatiuum fœtui. Nota tamen ꝙ in hoc caſu videtur Aui. cōſulere vt euacuatio fiat in primis cum ſuppoſitorio, & non cum ſolutiuo dato per os, deinde intromittantur in vuluam quæ ipſam mundificant ex leuibus nō intendēdo euāre in vna vice ſed in pluribus vicibus vt talis euō fiat abſq; periculo, iſtud tamen remedium quia inuſitatum, dñabus videretur extraneū.

Secūda cauſa poteſt eſſe mala complexio frigida quam cū cōprehendis ex ſignis ſuis, tūc mulieri exhibeas per os & ad extra cerotaria, & alia hmōi quę eā remouēt ex calidis, & ſtypticis dictis ſupra de mala cōplexione matricis.

E Tertia cauſa poteſt eſſe apoſtema & vlcera & huiuſmodi, ꝙ ſi ſic eſt cura cum his quæ ſuis rub. poſita ſunt.

Quarta cauſa quia aliquādo percipit medicus ꝙ in prægnante eſt mala materia calida, & timetur fluxus eius ad matricem ex qua etiam timetur apoſtema calidum matricis futurum & fœtū mori, tunc eo caſu debet medicus euacuationem facere cum leuibus, vt ſupra deinde applicare vētri, & dorſo repercuſsiua ad prohibēdum fluxum eius, & ad remouendum malam complexionem.

Quinto ſi medicus comprehēdit aborſum debere ſequi nō ex cauſis his neq; ex dicendis ſed ex ipſo embrione qa ſit debilis & huiuſmodi, tunc medicus debet confortare matrem cum cibis & potibus temperatis boni nutrimēti & hmōi. vt ſupra de regimine prægnātis, & ſic etiā ex parte aliarū rerum non naturaliū. Itē cū confectionibus confortatiuis, emplaſtris, cerotarijs, & de his in fine rubricæ.

Sexto quando medicus timet aborſum & præcipue in muliere ſibi domeſtica, qa cognoſcit matricis eius diſpo-
F ſitionem quia lubrica eſt multitudine humiditatis, tūc debet eſſe ſollicitus in mūdificando primo corpus mulieris, & matricem ipſam prius cū iniectionibus, ſuppoſitorijs, & hmōi, vt ſupra de ſterilitate ex cauſa lubricitatis dictū eſt. & hic canon eſt preuiſiuus. Vnde in caſu noſtro detur aperitiua ex radicibus petroſellini, fœniculi, & hmōi. Itē euacuatiua vt ex benedictis, hiera, & hmōi. Et laudaē in hoc ab Aui. clyſter hoc factum ex origano, ſauina, ameos, leuiſtico, ramis anethi, camomilla ruta, thimo, vel epithymo, fœnugræco, ireos. ana. cum oleo vio. ſaracenicarū, & ſunt violæ. croceæ, & oleo ſiſamino: & fiat de quarto in quartum diem. Clyſter aliud. ℞. colloquintidam & perfores eam & extrahe grana eius. & impleatur oleo de lilijs, & dimittatur die ac nocte. deinde ſuper cinerem calidum bulliat ſufficienter, deinde tepefiat. & matrix eo clyſterizeē, eſt enim abſterſiuum. exiccatiuum. & ſolutiuum. Itē ad exiccandum humiditates valent inunctiones factæ cum oleis calidis odoriferis cum lana. Itē confectiones magnæ.
G vt theriaca, mithridatū, ſazenea, diamarte, diamuſcus, & hmōi. his vtatur de tertio in tertium diem. et de quinto in quintum. & hoc poſt mundificationem. Item in exiccando & confortādo valet. ℞. thuris, cyperi, tritorū. ana. par. i. myrrhæ. par. ſ. decoquantur cum ſexcuplo ſui aquæ donec redeat quarta & coletur. et clyſterizetur ex ea matrix cum. ℥. iiij. & hoc facta prima euacuatione. & hoc in omnibus. Item valet ſpica, crocus, maſtix, bdellium, amoniacum, gallia, caſtoreum, adeps anſeris & hmōi. cum lana ſuppoſita coniunctum aut ſeparatim. & hoc facta prius mundificatione ex quibus ſi vis fac peſſarium. Ad cōſeruandum autem fœtum in matrice valent omnes medicinæ cordiales. de quibus. ij. cap. et maxime quando ibi non eſt mala complexio calida aut fri. apoſtema calidū, & inter alios nominat Aui. zedoariam, doronicum, & been al. & rubeum letificās, diamuſcum, & mithridatum. Ad idē valet lutum creticum ſuſpenſum ſuper prægnātem. Item electarium in rubrica pręcedenti poſitum cuius initium
H ℞. zedoariæ, doronici. Item electariū ante illud & eſt Serapionis. Item adamas lapis portatus in digitis aut ſuper ſe conſeruat embrionem in matrice a proprietate, & hoc remedio vtuntur omnes noſtrę. Item ſpolium ſerpentis mulieri datum cum mica panis ipſa neſciēte retinet fœtum in matrice ne exeat. Item coagulum in ventre leporis parui exiſtentis in vtero matris ſuę prægnanti datum efficaciter operatur. Item cancer fluuialis tritus & mulieri datus ad idem valet. Item valet confectio alcharā Auic. in quinto. item biſtorta, philonium perſicum, mithridatum. ſyr. de agreſta. itē valet cinis corticū nucis vſtę. vt ſupra. De cura accidentiū maxime qn̄ timeē aborſus ex fluxu menſtruorū. tu conſidera cauſam propter quam poſſit accidere & contra eam operare de quibus in ſequenti rubrica.

De aborſu, & cauſis eius. Rub. 31.

ABORSVS non eſt aliud q̄ exitus embrionis vel fœtus ante tempus à natura ei conſtitutum.

Cuius

r Cvivs cauſa eſt aut exterior ex primitiuis ſcilicet de quibus & aliquid ſupra aut ex parte matricis aut ex parte fœtus ſumpta. Ex primitiuis eſt aer primo in caliditate aut frigiditate immoderatus. vnde q̃ plures abortiũt propter vehemẽtem frigiditatẽ, & magis q̃ propter caliditatis exceſſum. Itẽ ex parte cibi. quia mulier vtitur aperitiuis ꝓuocatiuis mẽſtruorũ. vt ſunt faſeoli, cicera ru. apiũ, fœniculus, & hmõi. item acutis mordicatiuis inducẽtibus tuſsim ſternutationem & hmõi. vt ſupra de regimine prægnantium. Item motus fortis, eleuatio põderis & hmõi. ſaltus & præcipue ad poſteriora. Repletio nimia, inanitio nimia maxime fœtu exiſtẽte magno, propter quod credo ꝙ peccent prægnantes ſic ieiunantes, & qui conſulunt. Item accidentia animi fortia, vt triſtitia, ira, & hmõi. vt ſupra de regimine prægnantium. item adiuuat ad eum balneum & prolongatio præcipue in eo. Item accidit qñq; propter debilitatem fœtus facti debilis reſolutione ſpirituum ex fame & ſiti, aut propter ſuperfluum fluxũ iuxta illud Hip. & reliquos in fine capituli collige. aut euacuatione multi ſanguinis per phlebotomiam aut aliter. Vidi neptem domini Proſdocimi de comitibus prægnantem à qua exiuerunt in. 12. diebus libræ vltra ſexdecim ſanguinis per nares. fœtus ſanus exiuit & viuit. & eſt annorũ viginti & mulier euaſit. & quanto fœtus eſt maior tanto citius abortit mulier quando exuberat fluxus ſanguinis narium aut menſtruorum vel aliter quomodolibet. item ſi fluxus fuerit cum pharmaco factus. Item maxime facit ad hoc coitus factus poſt ſeptimum & præcipue cum multiplicatur. cõmouet enim matricem et ligamenta incipiũt poſt ipſum menſem relaxari. & ideo periculum eſt. Item quando à matrice egreditur aliquod virulentum mordicans, tunc natura conat̃ in expulſione eius, & ſic expellendo expellit & fœtum, & hæc virulentia conſueuit aliquando apparere tempore quo fœtus eſt mortuus, quo in tempore natura contra ipſum ſic mortuum mouetur & aborſum facit. & hoc ex quacunq; cauſa ſit mortuus. Item. vt ſupra de ſterilitate multa humiditas in matrice exiſtẽs eſt cauſa lubricationis fœtus ad extra. Item humiditas à fœtu veniens ad matricem, vt cum fœtus non eſt fortiter alligatus, ſed debiliter propter eius debilitatem, & tunc ſe reuoluit in panniculis, & panniculi relaxantur, & rumpunt̃ vnde fluit humiditas fœtus ad matricem mordicans & ſtimulans, quare &c. Item amplitudo oris matricis eſt cauſa huius quia matrix non debite adunatur vt fœtum cõtineat. Item vt ſupra mala complexio matricis frigida aut humi. poteſt eſſe cauſa huius. Item vt dictum eſt paucitas nutrimenti, quia debilitatur. & ideo vxorem non permittas ieiunare. Item ventoſitas, apoſtema, durities, cancer, et hmõi ſunt ſatis aperta cauſa. Aborſus facti in ſecũdo aut tertio menſe cauſa eſt ſm plurimum ventoſitas aut humi. in orificijs venarũ matricis, qua contexuntur ſecundinæ, & appellantur orificia. vnde humiditas illa eſt cauſa mollificationis & relaxationis: quare ſequitur debilis alligatio fœtus ad matricẽ: & ſic ex omni nimia re, quia paruo motu aut vẽtoſitate pauca, aut grauedine pauca ſequitur aborſus. Item mala complexio calida exiccans: aut frigida congelans quandoq; eſt in cauſa. Item idem facit tenuitas ſpermatis in radice, qa. ſ. ſperma eſt tenue fluidũ ex quo generatur pãniculus debilis præparatus diſruptioni. vnde in. vi. & poſt ipſum accidit aborſus. Item aborſus in ſecundo tertio vel ſexto menſe factus ſm plurimum eſt à ventoſitate. Item ſcito ꝙ mulier vehementer extenuata prius abortit q̃ eius corpus ingroſſeſcat, quoniã nõ recipit tantum nutrimentum quod ſufficiat pro ſe & pro fœtu, immo vix ſibi ſufficit. quare iuxta illud. 5. aph. Quæ præternaturã tenues. de quo in fine capituli. Et in regionibus valde frigidis multiplicantur aborſus, & ſimiliter aeribus meridionalibus, & minorat̃ in ſeptentrionalibus, niſi ſint frigidi vehementes lædentes embrionem. Item ſcito ꝙ quãdo hyems eſt auſtrina calida et fuerit & ſequat̃

A ver boreale frigidũ abortiũt prægnãtes quæ pariturę ſunt in vere ex qualibet cauſa, & pariũt debilẽ. & eſt aph. Hip. iij. apho. de quo in fine capituli, nam in tali hyeme multiplicantur humiditates multæ, poſtea ſuperueniẽte vere frigido exprimuntur quę ſic faciunt fœtum ad extra lubricare. Vltimo ſcito ꝙ dolores in aborſu ſunt vehementiores his qui ſunt in partu naturali, quoniam illi ſunt non naturales, & eſt ſimile de fructu maturo, quia maturus facilius & cũ minori nocumento ſeparat̃. cõſidera. Et hęc de cauſis abortus, cõtra quas debet ſe opponere medicus cũ his quæ dicta ſunt de ſterilitate & cautela abortus. de mala complexione matricis, & ſic de multis ſupra. & tu ad ea & ſtude. Et pro cõplemento rubricæ addo aliqua ex ſimplicibus quæ abortum cauſant. Armoniacum, ariſtolochia, aſſa fœtida, bucormarien, cinnamomũ, cyperus, caſia lig. elleborus, filix, fumus cornu. galbanum, gẽtiana, aſarum. Iuniperus, lupini, malua, menthaſtrum, naſturtiũ, nepita, oppopanacum, pineæ, pulegium, ſaturegia, vitis alba, vngulæ aſini, ſuffumigium ireos ſuppoſitum.

B Signa demonſtratiua quando mamilla incipit detumeſcere poſt ſoliditatem ſanam, tunc appropinquat aborſus & forte in ea die fit. Quando lac frequenter prouocatur & continuat donec mamilla detumeſcat, tunc iudica fœtum debilitari & appropinquare abortum. Dolores in matrice frequentati annuntiant abortum. Et quando in ſe. accidit rigor & facies rubet & caput grauatur, & mulier ſe laſſam ſentit, & cum hoc percipit dolorẽ in profundo oculi. ſignum ꝙ aborſus venit, & ꝙ poſt hæc ſequitur fluxus mẽſtruorum, deinde abortus. Complexiones, autẽ vlcera, apoſtemata, humiditas, & hmõi quæ ſunt cauſæ aborſus cognoſcuntur per ſigna ſua poſita in ſuis rubricis. Quòd ſi euenerit cauſa ventoſitatis cognoſceẽ per ſigna ventoſitatis facientis dolorem extenſiuũ abſq; grauedine & permutatione cũ rugitu & hmõi. vt ſupra de inflatione matricis, & tu ibi. & nocumẽto percepto à rebus inflatiuis. Et cauſæ primitiuæ per ſua cognoſcuntur ſigna.

Signa demonſtratiua quãdo fœtus aborſus eſt mor-
C tuus quia mulier percipit in concauitate matricis rem grauem ſicut lapis qui mouetur de latere ad latus. & proprie cum iacet ſuper latus & infrigidatur ſumẽ cum prius erat calidum & detumeſcit mamilla, & quandoq; currunt humiditates virulentæ, fœtidæ, & ſignificat id ſi acciderint prægnantibus ægritudines acutæ nocentes ſua caliditate vehementi. nam ſi ex his prohibetur nutrimentum moritur fœtus, ſi non prohibetur vehementior fit ægritudo, & fiunt aliæ ægritudines prauæ. Et quãdoq; fit albedo oculorum fuſca, & aures rigidæ, & extremitates naſi cum rubedine labij, & accidit diſpoſitio ſimilis hypoſarcę. Item his accidit fœtor oris, & in gutture, & ore, vlcera mala ex vaporibus. Item etiam fœtent inferiora, & hæc maxime contingunt quando fœtus in vẽtre moratur. Experimentum noſtrarum dominarũ eſt, quia ſe calefaciunt in aqua tepida & ipſa ſic calefacta ponunt ſe ſuper partem corporis ſub qua conſueuit mulier ſentire fœtum, & præcipit prægnanti vt anhelitum contineat quòd ſi viuus erit mo-
D uebitur. ſi non, non. ſed tu vide infra Rubrica de regimine fœtus mortui. vbi de hoc,

Prognostica mulier quæ debilis eſt & frequenter patitur in matrice de facili abortitur. Donec videris mamillas non gracilari non debes timere de aborſu, cum autem gracilantur annuntiant abortum vt dictum eſt.

Quando mulier prægnans eſt ex maſculo, tunc ſi venit aborſum prius gracilabitur mamilla dextra, ſi de fœmina ſiniſtra. Maior eſt dolor in aborſu quàm in partu naturali. Et hæc ſufficiant.

De difficultate partus. Rub. 32.

De difficultate partus & ingenijs habendis in partu et ante partum obſeruandis.

Cauſæ. vnde cauſa difficultatis partus ex octo in generali comprehenditur, quoniam ipſius cauſa aut eſt ex parte prægnantis. aut ex parte fœtus. aut ex parte matricis, aut ex parte ſecundinæ, aut ex parte vicinantium & communican-

municantium, aut ex parte tẽporis partus, aut caſu a obſtetricis, aut octauo & vltimo ex parte primitiuarũ cauſarũ.

Et anteꝗ̃ procedam ad narrationẽ cauſarum debes ſcire ꝙ partus naturalis de debito modo factus eſt qñ fœtus exit cũ capite prius, cuius manus exiſtũt iuxta coxas, cũ aũt exeũt pedes prius & non diſtorti, vel prius emittit manus & nõ oblique eſt partus nõ naturalis, ſed multũ ꝓpinquus naturali. omnes autẽ alij ſunt mali & præternaturã.

Ex parte vero prægnantis quoniam os matricis eſt nimis anguſtum, aut quia ipſa prægnans paſſa eſt ægritudines propter quas debilitata eſt virtus expulſiua, aut quia ſic naturaliter eſt debilis, aut etiam facta propter famem, vnde & fœtus etiam eſt debilitatus cum ea, aut quia eſt timida facta ex ipſo partu, quia de ſeipſa dubitet, aut ꝗa eſt primus partus non conſueta. vnde ligamenta non fuerunt conſueta diſſolutioni, & ideo etiam maiores habent dolores principiantes partum, aut quia eſt nimis antiqua debilis, aut quia habet plurimum adipis in zirbo et in matrice aut per totum, aut in collo ipſum oppilante, aut quia non iuuatur membrum compreſſione lacertorum vẽtris propter frigus, aut quia ipſa non vult ſuſtinere dolorem, & ex omni modico mouetur de loco ad locum. & ſic alterat figuram infantis ab eo quod conuenit vt exeat.

Cauſa autem propter fœtum eſt vt quia fœmina eſt. vnde ipſa difficilius parit. nam non eſt ita fortis ſicut maſculus, neqꝫ ad motũ ita agilis. & hoc alijs paribus, aut ꝓpter magnitudinẽ eius. nã aliqñ eſt ita magnus ꝙ oportet partũ eſſe difficilẽ. & ſpãliter muliere exiſtẽte parua. & ideo ſibi caueãt mulieres paruę quę nõ ſunt in anchis ſuis bene amplæ ab accipiendo viros magnos ne in pãrtu incurrant periculum. Item de difficultate partus facit magnitudo capitis fœtus, & ego vidi paduę puerum vnius anni habẽtem caput maius ꝗ̃ caput magni viri & cõtinue creuit ad magnitudinem incredibilem & admirabilem vſqꝫ ad annos nouem vel decem, et mortuus eſt. erat enim impotens in ſermone. Item idem operatur groſsitudo ſiue magnitudo totius corporis. Itẽ difficultat paruitas fœtus, quia ex hoc eſt debilis factus. Item quando fœtus habet duo capita. aut aliquando deficiens quomodolibet ab æqualitate creaturę cũ gibboſus & huiuſmodi. Itẽ quia ſunt plures in ventre embriones & vnus alium impedit licet ſint parui. & Aui. dixit in litera. & quãdoqꝫ eſt numeratio plurima valde in chyſti vna propter quod dictum Conciliatoris noſtri ſupra in rubrica præcedẽti non eſt ſpernendũ.

Item hoc cõtingit quia fœtus eſt mortuus. Itẽ quia figura eius non eſt naturalis ſicut ſi egreditur ſuper pedes ſuos aut ſuper latus, aut quia manus ſunt plicatę ſuꝑ coxas ſuas & genua de quibus in ſpeciali ru. infra. & iſta contingunt propter malum motum embrionis, vnde non poteſt habere bonum. ſic enim idẽ operatur inquietudo prægnãtis, vt in præceden. ru. propter quod obſtetrices debẽt facere eas ſtare quietas. & cum ſentitur ꝙ dolor deſcendit ad inferiora, & anhelitus ſit bonus, ſignum quòd partus erit facilis.

Cauſa autẽ matricis ſit partus difficilis. primo quia matrix parua eſt, & ꝓpter eius paruitatẽ prohibeẽ exitus. aut quia nimis ſicca in qua non eſt lubricitas, quia lubricitas eſt cauſa facilitatis partus, aut ꝗa talis eſt in creatione ſua, aut quia in facta ſtricta propter conſolidationẽ factã in vlceribus iam in matrice conſolidatis, aut quia in ea ſit mala ægritudo, vt phlegmon, vlcera, rhagadiæ, hæmorrhoides & hmõi quæ habent conſtringere meatũ. Cauſa ſecundinæ eſt vt ſecundina nõ diſrumpatur propter groſsitudinẽ ſuam, vnde fœtus non niſi cũ difficultate egredi poſsit, aut quia cito rumpiẽ, & ante cõplementum egrediunẽ limoſitates ſiue humiditates quæ debebãt eſſe cauſa facilis exitus eius. Cauſa vicinantium eſt vt ſit in veſica apoſtema aut nocumentum eius ex retentione vrinę, aut fęx ſicca in inteſtinis, aut apoſtema a colica, aut hęmorrhoides, aut vlcera, aut aliquod tale oppilans & prohibens exitum eius facilem, quia ilia mulieris ſint ſubtilia habentia tenuẽ myrach, vnde expulſiua eſt debilis. Cauſa autem temporis

E eſt, quia fœtus tentat exire ante tẽpus debitum nõ infeſtatus ab aliqua cauſa. vnde ſi mulier non erit fortis, partus erit difficilis. ſi fortis fœtus erit debilis. Item quia ſit in .12. anno vel circa & eſt rariſsimum, nam via nimis anguſta.

Ex cauſis primitiuis accidit, vt propter forte frigus vnde membra partus conſtringuntur, & ideo obſtetrices in eo caſu debent eſſe ſollicitæ cum pãnis calidis, igne, & huiuſmodi. ex quo infertur ꝙ abſolute alijs paribus difficilior eſt partus in ſeptentrionalibus & locis frigidis. & partum difficultant accidentia animi, triſtitia & hmõi. Item & fortis calor debilitans, & tu inferas in regionibus calidis. Item vſus aromaticorum, & præcipue tempore partus eorum odor, quia matricem ad ſuperiora conuertunt, nec dari debent niſi cogẽte virtutis debilitate. Item hoc idem facit vſus rerum conſtringentium & ſtypticarum, quoniam inducunt periculum fracturæ venarum pectoris, & quandoqꝫ inducunt fracturam. Item quandoqꝫ perducit ad ſpaſmum. Et nota ꝙ multotiens difficultas partus

F inducit magnitudinem ventris & inflationem in myrach, & ideo ſollicita, & non tardes in earum auxilio. De cauſa obſtetricis dicendum ꝙ Auicẽ. non proſequitur de ea quæ relinquit vt ipſa ſit docta.

SIGNA demonſtratiua in ponendo ſigna eius prius ponam ſigna appropinquationis eius, & ſunt cum mulier appropinquat temporis partus ſui, et ſentit vẽtrem declinare ad inferiora, & cum hoc grauitatem ſub vmbilico, et in dorſo, & dolorem in inguine, & caliditatem in ventre, & inflationem vehementem in die matricis, & eius humectationem, tunc ſcias ꝙ appropinquat. Item quia efficaciter grauior ſolito, & ſentit ſe quaſi per totum dolere.

Item ſentit in extremitate caudæ ſicut mollificationem, & inguina magis inflari. Quòd ſi cõtingat ſe dolere plus in anterioribus, & circa pecten, tunc ſperet partum facilẽ, & maxime quando eſt cum bonitate anhelitus. nam difficultas anhelitus ſignificat difficilem, ꝙ ſi dolor magis erit in poſterioribus erit difficilis.

G Signa ſi contiget propter mortem fœtus apparebunt in præcedenti rubrica dicta.

Signa ſi propter ſecundinam tũc ſignificabit illud quoniam mulier fortis & robuſta eſt, neqꝫ alia cauſa difficultatis eius apparuit, & alia de quibus in ſequenti rub.

Signa ſi ex cauſis primitiuis, aut alijs eorum omnia ſigna dicta ſunt.

PROGNOSTICA. in pinguibus partus eſt difficilior ꝗ̃ in extenuatis. Partus difficilis quãdoqꝫ perducit ad magnitudinẽ ventris, & inflationẽ myrach, quandoqꝫ rumpitur vena, & perducit ad ſputũ ſanguinis, & ad phthiſim.

CVRA difficultatis partus conſiſtit in duobus regiminibus. quorum primum eſt ante partum. Alius eſt dum mulier in partu laborat.

Primum attẽdendum eſt maxime pro dominabus magnis. nam pro pauperculis non multum laborat medicus. Et pro cõplemento ipſius attẽdatur abſciſsioni cauſæ primo vt poſsibile eſt ſi poſsibilis eſt eius remotio, quia ſi di-

H ſpoſitio ſit naturalis quæ partum efficit difficilem magis remouetur medici beneficio. remouetur autem cauſa cũ ſuis contrarijs quæ in proprijs dicta ſunt capitulis de cura matricis, veſicæ, inteſtinorum, & ani, debilitate neruorũ, & totius corporis. & tu ibi. Vnde regimen hoc eſt præparatiuum prægnantis ad facilem partum habendum. Primo itaqꝫ debet ipſa mulier ſe cuſtodire ab exceſſu aeris calidi aut frigidi, vt q̇ſtet in aere temperato. & hoc in octauo mẽſe vel circa, quia ante partum per. xx. dies. quo tempore debet vti cibis mollitiuis paucæ quantitatis, & multæ qualitatis, vt ſunt iura gallinarum pinguiũ. Item vſus oleorum lenientium cum oleo aut brodio pingui gallinarum iuuenum. Item vtatur omni regimine impinguatiuo, lenificante, mollificatiuo, membra reddente apta dilatationi. Item vinum ſit dulce lymphatum non multa aqua. Item in cibis faciat decoqui in panno ſemina citoniorũ. Item cõferunt dactyli, vua matura & huiuſmodi.

Abſtineat

Abſtineat ab omni re pontica, & ſtyptica, & in ſumma omne lubricans, vt ſunt pinguia, & lenificatiua ſemper cum moderamine ſunt hoc caſu conuenientia. Item calida & humida. Item oleum amygdalarum dulcium eſt in hoc caſu conueniens. Item conuenit motus temperatus.

Item mundificatio ventris cum clyſteribus lenitiuis ex brodijs pinguibus, zuccharo, malua, vio. ſebeſten, ſemine citoniorum, caſia, oleo amygdalarum dul. communi, ſiſami ſeminum, lini & ſic de alijs: & hæc mundificatio interponitur & circa horum partus magis frequentetur & ſemper cum prudentia. Item appropinquante partu conuenit coitus frequens, & interim teneatur domina cum bona ſpe, gaudijs, iocis & huiuſmodi. & hoc in magnatibus.

Ex parte medicaminum fiat tina cum rebus mollificantibus, humidis, viſcoſis, lubricantibus, aperientibus, confortantibus, vt ſunt malua, biſmalua, flores camomillæ, ſe. lini, maluauiſcus, caput caſtrati, capilli vene. melilotum, & huiuſmodi. Quòd ſi ponitur in eo oleum commune credo vtile, & hæc tina, ſeu balneum non ſit vehementer calidum, ſed teneatur in quadã temperie, ſicut eſt balneum in quo balneantur nouiter nati. Balneum autem quo communiter vtimur non eſt conueniens. eſt enim nimis calidum, reſolutiuum, & virtutis debilitatiuum. Et ſi mulier abhorret balneum, habeantur ſpongiæ magnæ & infundantur in aqua decoctionis dictarum rerum & apponantur ſic temperatę ante, & retro, deinde fiat inũctio circa fœmur, & dorſalia cum oleo de camomilla, anethino, de cheiri pinguedine gallinæ, anſeris, medulla vituli & huiuſmodi. Item vngatur peritonæon. Item ex his cum mucillaginibus citoniorum, ſeminis lini, altheæ, fœnugræci, & huiuſmodi, fiant vnguẽta, cerotaria & huiuſmodi, quæ locis dictis applicentur. Item per inferius adminiſtrentur ſuppoſitoria odorifera, & maxime per paucos dies antequam ſperetur exitus fœtus, vt per ſex vel octo, vt ex laudano, muſco, ambra, gallia, & huiuſmodi, & omnia hæc cum moderamine.

CVMQVE ſentit mulier dolores circa os ſacrum & alchatim, & ipſos perſeuerare & frequentare, ſentitq; grauedinem & pondus maius plus ſolito inferius, percipitq; humiditatem aliquam egredi, tunc iudicet partum appropinquare. Cum ergo ita eſt & iam mulier eſt in hora pariendi, debent quædam per ordinem ſeruare quibus ſeruatis completũ erit. Regimen primũ quod cõſiderandum eſt, eſt regimen mulieris parturientis. Secundum eſt pręparatio obſtetricis quantum ad ea quæ ipſa debet obſeruare circa perſonam parturientis, circa perſonam ſuam, circa ea quæ debet exhibere ex parte eorum quæ partum faciant facilem. Tertium quomodo ſuccurri debet accidentibus in partu ipſo contingentibus.

Ex parte regiminis parturientis, quia diæta eius ordinari debet ſic, vt eius cibus ſit paucæ quãtitatis, & multi nutrimenti. facilis digeſtionis, vt ſunt oua ſorbilia recentia, caro perdicum, pullorum, gallinarum iuuenum, hœdorũ, & huiuſmodi. Item vinum ſit odoriferum & bonum, ita ꝙ regimine reſumptiuo regatur propter fortem reſolutionem ex doloribus accidentibus ei.

Et quia regimen hoc completur per ipſam obſtetricem, ideo prius de eius præparatione expediam, quo expedito apparebit complementum regiminis parturientis. Primo itaq; debet obſtetrix præparare ſedem ſuper quam ſtare debet parturiens, aut modum ſm quem parturiens debet ſe aptare, vt facilis fiat partus, & in diuerſis regionibus, & ciuitatibus diuerſa habent ingenia mulieres ipſæ quæ a me enumerare non eſſet poſſibile, modum ſaltem tangam communem & habilem omnibus. Cum autem eſt in actu ſic parturiendi obſtetrix iubeat prægnantem ſedere per ſpatium horæ vel circa. dico circa, quoniã aliquæ ſunt ita habilitate ex ſe ad partum, vt in vna hora parturiãt. Si itaq; non eſt primus partus debet ſe informare obſtetrix de primo, vt ſciat quomodo ſe regulare debet circa prægnantem, deinde faciat ipſam ambulare, ſaltan-

A do modo ſuper vno pede, modo ſuper alio, eſt iuuatiuum valde, & quod aut fortiter clamet, aut vt poſt anhelitum teneat ad hoc vt inferius comprimat. Item faciat ilia ſua fricare, & præmere ad expellendum fœtum. Cumq; ſentit mulier fœtum deſcendere, & os matricis aperiri ex fortificatis doloribus, & quia humiditates incipiunt à maiori quantitate emanare, tunc præcipiat obſtetrix vt prægnãs ſtet ſuper ſedem altam in extremitate eius ſuper puluinare, retro autem ponatur puluinar, & mulier alia cui adhæreat, aut ſi poteſt ſtet ſuis pedibus, & ſe ſuſpendat collo vnius fortis mulieris, quæ eam ſuſtineat, aut ſtet ſuper genua ſua in lecto ab alijs ſuſtentata mulieribus, & quædam mulieres vt grææ habent ſedem, hoc modo, factam, vt hic.

B

Nam ſuper primam extremitatem ſemirotundam, ſtat parturiens, retro eam ſtat quæ ipſam ſuſtinet, & tenet puluinari, & retro ipſam eſt alia quæ vt ipſa eſt eleuata, ad quam ſe appodiat mulier eam ſuſtinẽs & gubernãs, &

C eſt modus bonus quamuis non vbiq; fiat, ſed certe vt ab eis habui non valet aliquis modus ſingularis, quoniam oportet mutare ſm dolores & cauſas impedientes exitum fœtus, vt dicetur de pingui. His itaq; peractis debet obſtetrix ſe expoliare, & ita veſtibus ſuis denudare debet, vt ex ipſis non impediatur, & interim ordinet vt camera ſit calida nõ exceſſiue, quoniam multum ex tali calido debilitatur mulier, ſed omnia cum moderamine, & maxime exiſtente hyeme. Quòd ſi tempus fuerit calidum illud nõ erit neceſſarium. Interim iubeat pannos lineos, & paucos calefieri, & applicari ventri & dorſo, & non ſint nimis calidi, nec multum frequenter, ne ex eorum frequentatione reſoluatur virtus, & debilitetur mater, & fœtus. Item calefiat nucha, & loca ei circunſtantia, tuncq; ipſa inungat ſibi manus ex oleo de ſiſamo, de lilijs, de amygdalis dulcibus, & ſi non habet aliquod cum pinguedine gallinæ, & partem brachij, & intromittat ſuauiter, vt ſua docuit experiẽtia tangendo, & mouendo vt videbitur ei ex-

D pedire, & reducendo fœtum ad hoc vt facilis fiat partus, & interim ipſa & reliquæ ſtantes confortent ipſam parturientem bonis verbis dicendo quòd maſculus eſt, & cito deonerabitur, & interim cum diamargariton, et huiuſmodi, cõfortetur vino odorifero, & bono. Quibus peractis ſi facilis erit partus bene erit deo ſemper laus. Quòd ſi tamen difficilis, tunc obſtetrix velit cauſam huius comprehendere. Quòd ſi fuerit quia nimis pinguis ſit, faciat parturientem ſtare cum capite ſuper pauimentum, & ventrẽ ſuper genua ſua vt comprimat matricem, & pinguedinẽ, vnde ſtet ſicut animal brutum, & pariat in forma eorum. Item faciat interim & in caſu etiam primo ſternutare, & fortiter ore, & naribus clauſis, & eſt cõſuetum, & optimũ remediũ. Quòd ſi non pariet, oportet ꝙ os matricis aperiatur cũ inſtrumento appellato ſpeculũ. Item ſupponant collyria, ſuffumigia, fiant & alia partũ facilitãtia, de qbus infra ad plenum. Quòd ſi tardabit propter aliquã aliam

causam,

cauſam tūc ſe opponat cum ingenijs opportunis. Et ſcito ꝙ cum apparet ſecūdina, tūc appropinquat exitus fœtus. Quòd ſi tardabit cauſa eius quia nimis dura, ſcindatur vnguibus, cultello abſqꝫ cuſpide, aut forcipibus ne fœtum attingat, & lædat. Quòd ſi nimis cito egredit̃ aquoſitas ab ea quia nimis ſcindatur ex ſe, tūc debet mulier comprimere fortiter, & interim obſtetrix inungere loca cum lubricantibus dictis. Et ſi tardabitur quia fœtus non eſt completus, & tentat exire ante tēpus & eſt debilis, tunc credo morietur & non iuuabit̃ beneficio medicinę. Quòd ſi fuerit propter quantitatem fœtus magnā, aut capitis, tūc inſtet in aperiendo os vuluę cum dilatantibus cum oleis, vnguentis, & hmōi, vt ſupra, & infra cū inſtrumento ſi oportebit. Quòd ſi ſuper alterū pedē egrediat̃, oportet vt non ſedeat, ſed iaceat cruribus eleuatis, & erecto capite: obſtetrixqꝫ manu ſua reponat ſuauiter pedes ſuos, deinde reuoluat ſe patiens reuolutionibus pluribus donec embryo ſe reuoluēdo ſe, caput inclinet inferius ad portam egreſsionis, et ex tūc ſedeat. Quòd ſi id non ſit poſsibile pedē ſuum intromittat ſubtili ingenio, & vniat ſi poſsibile eſt cum alio & vtrunqꝫ ſimul apprehenſum manu inuncta cum oleo irino trahat ſubito, aut cum inſtita ligatum ſemper parturientem confortando per omnē modum dictum. Quòd ſi non ſit poſsibile quia præmoriatur fœtus, tunc extrahatur per modum qui dicetur infra de extrahēdo fœtū mortuum, & ſimiliter ingeniandū ſi ſuper latus egredi contingat. Quòd ſi fuerit ꝓpter apoſtema in matrice, approximentur cerotaria, vnguenta, & alia vt ſupra, & fiat vt de pingui dictū eſt. Quod ſi fuerit propter magnitudinē geminum, aut totius, ingenietur vt dictum eſt hic ante de exitu eius innaturali: ꝙ ſi illud fieri non poteſt & moriat̃, trahatur cum tenaculis, & vncinis, vt de fœtu mortuo dicet̃, dando etiam per os quę ipſum ad extra expellunt. Et quia aliæ ſunt cauſæ ſuperius recitatæ, quarum remotio eſt ſatis ſimilis remotioni iam dictarum, vt magis ordinem earum ſequar, ideo de ipſis aliquid initiū faciens à prima ſuperius primo ordine recitata. Nam in ea debes facere balnea dilatantia, quia mollificantia, aperientia, & iuuātia fœtum ad exitum vt ſunt prouocantia, & expellentia fœtū. Item vnctiones dilatantes, mollificātes. Item ſuffumigia. Item per os expellentia. Et quia hæc numerabūtur ſtatim in cōplemento ſecundinæ, ne cōtingat idem bis replicare nunc ſuperſedeo tangendo vniuerſalia tantū. Item obſtetrix debet eam iuuare cū manibus inungendo & intromittendo. Item confortetur virtus ex bonis cibis facilis digeſtionis, vt ſunt oua, contuſum, perdices & hmōi, & det̃ eis vinum aromaticum ſuaue. Item & cōfectiones, vt diamargariton, diagalāga, & hmōi, de quibus infra. Quòd ſi fuerit ex timiditate ſint ibi aſtantes confortantes eam, & dentur cibaria bona, vinū aromaticū & huiuſmodi cōfortantia. Et ſimiliter ſi fuerit primus partus, fiat vt dictum eſt in his duobus complementis: quia fiant balnea, & confortentur. Et ſi fuerit ex oppilatione propter pinguedinē iam dictum eſt. Quòd ſi motus eius eſt in cauſa fac ipſam ſtare, vt dicet̃ infra. Quòd ſi fuerit cauſa magnitudinis fœtus, aut capitis eius cauſa incorrigibilis, ſed attende dilatationi viæ adiuuando expulſiuam dando per os, vt ſupra, & ordina obſtetricem cum manibus operare dilatando.

Quod ſi fuerit quia fœtus habuerit duo capita, tūc oportet procedere cum dicendis dilatantibus, & obſtetrix debet eſſe docta in iuuando, in eius operatione conſiſtit multū exitus fœtus quando eſt ſic monſtruoſus, aut qn̄ exitus eius non eſt naturalis, oportet ꝙ mulier inungat ſibi manus cum oleis reſpicientibus hoc, de quibus infra, & intromittat membra & iuuet eum ad exitum. De extractione fœtus mortui dicetur ſpeciali rubrica. In ea quæ eſt cauſa matricis ſtude in dilatando, humectando, & lubricando, vt infra. In facto propter apoſtema, aut hæmorrhoides, rhagadias, & hmōi. certe cura eſt praua, & tunc ingenietur medicus & obſtetrix cum dilatantibus per intus et extra, & per os dando, iuuando expulſiuam, & virtutem

E totius cum cibis & potibus, quia in hoc multum laborabit mulier. Quod ſi fuerit cauſa groſsitiei ſecundinæ iam dictum eſt. Quòd ſi fuerit ex retentione fæcum, vrinæ, prouoca vrinam, fac enemata mollificatiua fæcem deponentia, vt ſupra de colica ex retentione fæcum, & intende dilatationi, vt dictum eſt, & cum his quæ ſtatim dicentur. Item ſi fuerit ante horam iuuetur mulier ſemper cum elargantibus, & confortantibus. Si à cauſis primitiuis ſe opponat medicus, & obſtetrix, & cum remouentibus illas & prohibentibus euentum earum, & hoc facile eſt intelligenti. Poſtremo nota quòd etiam obſtetrix non debet multum laborare cum manibus ad intra matricem ne multum debilitetur & lædatur, & ſimiliter neque vti multum lubrificatiuis, ne inde virtus lædatur expulſiua multum. Et antequam ad tertium veniam: quia correctionem accidentium ponam ex ſimplicibus & compoſitis cum diuerſis ingenijs, quæ partum facilem faciunt.

Et ex ſimplicibus ſunt aniſum, apium, butyrū, quo vte- F re cum alijs vnctuoſis, bethonica, puluis eius, cum vino datus, camo. aqua decoctionis eius, cancri, puluis cum vino nigro ſumptus, cerui os, cordis eius, ciclamen parturienti alligatum, coriandri gra. x. vel circa, circa inguen tenta & ſtatim egreſſo partu remoueātur, crocus. ʒ. i. cum vino datus, & eſt potens, ſed non ſine cautela propter nocumentum eius, diptamus, puluis eius, aqua diſtillationis florum eius. Equi ſtercus ſuffumigatum, fœnugræci puluis datus cum vino, galbani quantitas fabæ cum vino, lapis iaſpis dictus appoſitus inferioribus, lapis ſmaragdus coxæ alligatus, lauri radix cum vino, lolij ſuffumigium, luſ, flos odorata, marubium, mētha in potu, oua cum anetho, cymino, ruta potata, paſtinaca, radix eius vmbilico appoſita, pæoniæ ſemina cum oleo de lilio applicata lumbis, & pectini, peucedanum cum ouo ſorbili iuuat multum, ſiſeleos, ſiſymbrium, vngulæ equi ſuffumigatio, hirundo comeſta. Et in ſumma omnes medicinæ educentes vermes ſunt iuuatiuæ in facilitando partum, & quia G plurima & alia ponam narrando compoſita hinc à ſimplicium narratione ſuperſedeo. Quæ autem ſic facilitant ex compoſitis ſunt balnea primo, embrochæ, epithemata, iniectiones in vuluam, clyſteria, ſuppoſitoria, cerotaria, vnguenta, emplaſtra, ſuffumigia odorifera per inferius, & fœtida per ſuperius. Item operantia per exterius applicata etiam à proprietate. Item & quæ per os ſunt talia, fricationes, ventoſæ ſiccæ. Ex quibus habentur. 16. ingenia quæ ſm̄ ordinem tactum ſuis exemplis expediā, nam efficax & breuis eſt per exempla doctrina. *Exempla doctrinā reddere breuem atqꝫ efficacem.* Exemplum primi, balneum fit ex aqua decoctionis mollificantium, & prouocantium, & aperientium, vt ex malua, biſmalua, althea, camo. capite caſtrati, fœnugræco, ſemine lini, & calamento. ipſum enim iuuatiuum eſt in hoc abrotano, arthemiſia, fœnicu. abſynthio, & huiuſmodi. Et nō debet eſſe multum calidū, ne vt ſupra ex eo reſoluat̃ virtus. Et hic nota ꝙ ſi non fit à principio, ſuccedente debilitate virtutis male fieri poteſt poſtea. Et ideo aliqui ab eo prius H incipiunt tentantes primo remouere cauſam ſi eis eſt poſſibile, vt cum fuerit retentione fęcum, & huiuſmodi, & debet ſtare ſedens in eo vſque ad vmbilicum, tempus non ponitur, quia à prudentia medici & aſtantium eſt menſurādum, fac itaque ipſum per diem aut aliquas horas ante partum cum vnctionibus dictis, & credo quòd ſit ex melioribus rebus in forti. Quòd ſi propter debilitatē fieri nō poſſet tranſeas ad embrocha, & epithemata facta ex decoctione dicti balnei cū ſpongijs, aut petijs. Epithema Auic. ℞. decoctionis pulpę colloquintidæ quantū videt̃, & miſceatur cum ſucco rutæ, & in ea ponatur aliquid myrrhæ & pectini vſqꝫ ad vmbilicum, applicentur petiæ in eo liquore infuſæ tēperatæ caliditatis. Iniectiones cum ſyringa vel iniectorio fiant ex decoctione rerum lubrificantium, vt ſunt fœnugræcum, althea, malua, et huiuſmodi. de quibus iam ad plenum dictum eſt. Clyſteria linientia conſimiliter fiant ex blito, malua, viol. capite caſtrati, caſia, ſebeſten,

ſebeſten, & huiuſmodi. Suppoſitoria autem ex his quæ educunt, vt ſunt myrrha, galbanum, coriandrum, & huiuſmodi, cum melle. Cerotaria, & vnguẽta ex rebus ſimplicibus poſitis cum pice græca. & tu ordina. Item ex epithemate ab Auicen. poſito. Fac emplaſtrum cum farina ſeminum lini, aut fœnugræc. & oleo de lilijs. Suffumigiũ fiat primo odoriferum per ſuperius & in parua quantitate & virtute exiſtente debili in eius confortatione, & aliter non. Odorifera autem fœtida fiant per ſuperius ex his quę poſita ſunt ſupra de ſuffocatione. & tu ibi. Et hoc vbi virtus ſit fortis, & aliter nõ, quoniam multum ex eis proſternitur. Per inferius autem fiant ſuffumigia, vt. ℞. myrrhæ, galbani, caſtorei. ana. aut cum felle tauri, & ſuffumigia. Item ſuffumigiũ ex ſtercore accipitris, & ſtorace, ſed de his magis infra. A proprietate valet ſi patiens teneat in manu ſua ſiniſtra magnetem, aut ſi liniatur cũ vngula aſini. & eſt vltimum Auicen. aut ſuffumigetur cum ea. Ad idem vngula equi. Item ſuffumigatio cum piſce ſalito. Itẽ corallus ſuſpenſus in coxa dextra. Item & crocus ſuſpẽſus, & multa talia habuiſti in ſimplicibus. Per os dantur confectiones, quas tu ipſe ex datis compone. Item trochiſci, & ſunt viſuales, troc. de myrrha cum aqua ſauinę. Item pilulæ vt. ℞. ſauinæ. ʒ. ij. aſſæ fœtidæ, rubeæ, amoniaci. añ. ʒ. ſ. & doſis earum vna numero. Ad idem. ℞. ariſtol. lõgę, piperis, myrrhæ. ana. ſit doſis. ʒ. ſ. Pilulæ optimę. ℞. ſauinæ, cinnamomi. ana. ʒ. i. caſiæ bonæ. ℈. ij. cymini, ariſtol. rotũ. coſti amari. ana. ʒ. ſ. ſtoracis, opij. ana. ℈. ſ. muſci gra. i. ſ. fiant pilulæ dentur. ʒ. ij. in duabus. ℥. vini odoriferi, & antiqui. Amplius hic non multiplico, quoniam de his ad plenũ ſtatim enumerando hincinde ex authoribus et doctoribus electa. De ventoſis & frictionibus patet quid dicendum. In ano mulieris ſæpe ponatur collyriũ de melle, aut rebus prouocantibus fœtum ad extra, vt inde virtus excitetur ad expellendum, & in compreſsione comprimatur fœtus, & eſt quid ſingulare. Raſura eboris cum vino partum facilitat & abſque magno dolore. Arthemiſia in aqua cocta, & ſupra vmbilicum emplaſtrata ſtatim educit fœtum. Facilitat fœtum cortex caſiæ ligneæ puluerizatus, & datus cum vino eſt expertus, & efficax. Item pilulæ factæ ex aſſa, caſsia, cinnamomo. doſis. ʒ. i. cũ vino ſunt vltimæ. Suppoſitorium ad illud ſuccus menthę in quo bulliat colloquintida & ſuppoſitus cũ lana. Aliud fortius ex helleboro, oppopanaco, felle taurino, & melle, immo & mortuum. Pilulæ ad idem. ℞. ſauinæ par. ij. aſſæ, amoniaci, rubeę. ana. confice cum ſucco vitis. Aliud cui nihil æquatur ſecundum aliquos, & eſt etiam Auicen. ℞. myrrhæ, ſtoracis, caſtorei. ana. ʒ. i. ſauinæ, cinnamomi. ana. ʒ. iij. confice cum melle da au℥. ij. cum vino. Ad idem diptamus cum vino datus maxime quando eſt in balneo.

Suffumigium cum myrrha eſt valde bonum. Multi laudant cinnamomum bibitum, trochiſci de myrrha idem operãtur, & ſunt viſuales cum vino & abſq; datis in forma pilularum. Item efficacius cum non cõferunt detur cum vino de gallia muſca. ℈. ſ. & vice vna poſt aliam tam diu ꝙ conferat. Item fortius illo fiat ſuffumigatio cum traiectorio, cum myrrha, oppopanaco, & galbano, & interim fiat ſternutatio. Peſſarium quod reddit partum facilem abſque timore. ℞. hyſſopi, radicis lilij, origani, calamenti. ana. ʒ. ij. terbentinæ. ℥. i. conquaſſentur & miſceãtur & inuoluantur in lana, & fiat peſſarium. deinde ſuffumigetur cum alipta muſca. deinde fiat ſternutatio & fortis ſi comprimit. Experimentum ad hoc. ℞. myrrhæ, oppopanaci, galbani, ſinapis. ana. ʒ. iij. aſſæ. ʒ. ij. cõfice cum aqua rutæ, & detur vnus cum aqua decoctionis dactylorũ, & fœnugræci. Item valet ſi ex his fiat ſuffumigium. Ad idem. ℞. dactylorum numero. v. farinæ fœnugræci. ʒ. ij. bulliant in aqua hordei vſq; ad conſumptionem tertiæ partis, & detur ad bibendum cum. ʒ. i. cinnamomi. ℈. ſ. croci, oſsiũ dactylorum. ʒ. ſ. Quidam ex chriſticolis, in verbis confidentes quæ facta ſunt, dixerunt ꝙ ſi in aure dextra patiẽtis dicatur. Memento Domine filiorum edom in die hie-

Chriſticolę aduertant.

A ruſalem qui dicunt exinanite, cum pater noſter ter ꝙ ſtatim pariet. Itẽ ſcribatur. Dixit Dominus Domino meo, vſq; ad tecum incluſiue in charta non nata & cũ filo collo ſuſpendatur per virginem cum tribus pater noſter. Item multa alia de Miſerere mei Deus hanc virtutem habet. Agnus Dei ex cera noua alba & balſamo & chriſmate a papa conſecratum, cum ſuper ſe habuerit mulier & huiuſmodi, quæ cum ſint extra artem relinquo.

De correctione accidentium eſt aduertendũ ꝙ quia ſunt ſatis notabilia, & quibus oportet ſuccurrere cito, ideo vt eorum cura facilius reperiatur, ponam vnicuiq; ſuam Rubricam per ſe. Accidẽtia autem ipſa ſunt. Retentio ſecundinæ, multitudo ſanguinis. Paucitas eius. Feb. Inflatio ventris, dolor matricis, Nauſea, Syncopis, Et hæc ſufficiant de iſto.

De retentione ſecundinæ. Rub. 34.

Qvid ſit ſecundina dictum eſt ſupra de generatione embrionis.

B Cavſa retentionis eius ſecũdum plurimum eſt debilitas matricis propter famem, caſum, percuſsionẽ, fluxum ſanguinis, aut alium fluxum. & huiuſmodi. ob quod matrix ipſa debilitari potuerit. Et dicitur ſm plurimũ; quia etiã ex alia cauſa contingere poteſt nã potuit eſſe fortis fundo matricis affixa, & cotylidonibus alligata. Item quia remanſit ſicca ex fluxu nimis cito facto ipſius humiditate, vnde remanſit lubricitate priuata. Item quia poſt partum os matricis extitit coadunatum ex humoribus concurſis propter vehementiam dolorum qui præceſſerunt, & quandoq; plures cauſæ in vnum concurrunt.

Signa demonſtratiua, retentionem ſecundinę indicat partus qui præceſsit difficilis, & grauedo in ſuperioribus quæ remanſit poſt exitũ fœtus, & ꝙ digiti obſtetricis nihil attingunt, et ꝙ mulier eſt robuſta, quare eius ſeparatio difficilis, & eius claram retentionem declarat viſus.

Prognoſtica. ex retentione ſecundinæ mulier ita mortis periculum incurrunt, vt ex fœtu mortuo. C Nam eius retentio ſeua inducit accidentia vt fœtus mortuus, propter malos vapores ab ea retenta & putrefacta eleuatos. Inducit dolorem capitis, corrumpit ſtomachũ, & anguſtiam facit.

Cvra Canones. Primus feſtinandum eſt ad eius extractionem, qm̃ de facili corrumpitur, & cum corrupta eſt vapores mali aſcendunt lędentes ſtomachum, cor, cerebrum, vnde mala accidunt accidentia præfocationem, ſyncopim, et talia cauſant accidentia. Secundus eſt extractio eius. Tertius eſt correctio accidentium.

Complemento ſecundum perficiẽ primus. Vnde medicus debet ſtudere ad habilitandum eam ad exitum, nam eius expulſio a natura ipſa eſt. Habilitatur aũt cum his quæ dicta ſunt ſupra de difficultate partus ex parte cibi & potus & aliarum rerum, dando confortantia reſumptiua, vt oua, aquę carnis, vinum aroma. & huiuſmodi.

Secundo adminiſtrando ea quæ ipſam expellunt, & extrahunt ex ſimplicibus & compoſitis quę hic ſcribentur.

D Et ſcito ꝙ horum. Quædam matricis os aperiunt. Quædam ſecũdinam leniunt, & matricem. Quædam ligamenta corrumpunt, & frangunt. Quædam ſecundinam deſcendere faciunt, & ad cannale dirigunt & os matricis educunt vt exinde cadat. Quæ autem os matricis aperiunt ſuperius poſita ſunt, ſed vinũ ſuppoſitum & ſuffumigatum hoc operatur, oleum liliorum de narciſſo, maiorana, & huiuſmodi valent. Item oleum abrotani calefactum aperit os matricis. Omnia diuretica calida idẽ operantur. Itẽ ex expertis, quæ aperiunt & deſcendere faciũt eſt vinum decoctionis pulegij bibitum, encharſiſmatum, et vltimo vt ſupra inſtrumentum nominatum ſpeculum.

Ex lenientibus ſunt bdellium ſuppoſitum, & ſuffumigatum, myrrha, pinguedo gallinæ, anatis, anſeris, oleum de lilio, iniecta & inuncta. Ex corrumpentibus ligamenta, & frangentibus ſunt ſuffumigiũ ex conchis marinis, & naſturcio, folijs hederæ, ſulphure, & arſenico. Et

E de his quæ eam deſcendere faciunt. Lens amara cum vino bibita. Gallia ſuppoſita, fœtida naribus appoſita. Retentio anhelitus, ſternutatio, vehemens compreſſio iliorum, vt ſupra de facilitantibus partum. Ex dirigentibus ad cannalem & trahentibus ad matricem eſt vnguentum baſilicon immiſſum, ſtatim eam putrefacit & deſcendere facit. Althæa, & ſtercus accipitris in potu ſumptum. Et ex maxime conferentibus eſt experimentum obſtetricis quæ inuncta manu eſt apta eam faciliter ſeparare, & cum mulier ipſa eam viderit, trahat leuiter & faciat enixā ſternutare fortiter et anhelitum continere, vt ſupra. Et per os det ex his quæ dicemus habentibus educere ſecūdinam. Aliquando nō confert medici remedium. vnde poſt paucos dies cadit corrupta, & lubricat in modum aquoſitatis ſanguinis. Et quoniam hoc eſt accidens ſęuum, ſcilicet ipſis retentio faciens & alia mala accidentia vt dictū eſt, quorum correctionem require ꝓpriis Rubricis. hinc te copioſum ex ſimplicibus & compoſitis facere volo, vt **F** omni modo ei ſuccurrere valeas. Educentia ſecundinam ſunt allium, ſuffumigiū eius, aut ſeſſio in decoctione eius. & hoc pro pauperibus. Altheæ radix ſuppoſita, anethum bibitum, apij ſemē, abrotanum, ariſtolochia potata, ſuppoſita, arthemiſia potata, ſuppoſita, aſſa ſuppoſita, aſpaltum ſuppoſitum, balſamum cum cera ſuppoſitum. borax cum ſucco citranguli ſuppoſitum, bouis ſtercus ſuffumigatum pro ruſticis, camomilla potata, ſuffumigata, caſtoreum intus & extra, ciclamen cum vino datum, coagulū leporis cum croco linitum, daucus, diptamus, hebuli decoctio, equi axungia ſuffumigata, faſeolorum decoctio bibita rubeorum, galbani naſcale, gentiana ſuppoſita cum ſucco arthemiſiæ, iuniperi folia, laudani ſuffumigium, lūbrici terreni potati, marrubium cū melle, oppopanacum impoſitum, petroſellinus, politrichum cū abſinthio, pulegium, reſinæ ſuffumigium, ruta data cum triphera magna, ſerapinum ſuppoſitum, thimus, vitis albę radix ſuppoſita, hypericon, ireos cum melle ſuppoſitum, hyſſopus **G** humida ſuppoſita. Et ex his tu habes componere vt tuo videbitur propoſito expedire. Et alia hic ponā compoſita & ſimplicia vt ſemper te in omnibus copioſum faciā.

Accelera itaque vt dictum eſt ad eius extractionem, quia quandoque eius retentio eſt cauſa mortis mulieris. Conferunt enim omnia illa quæ dicta ſunt ad facilitatem fœtus ex parte balnei, ſternutationum, ſuffumigationum cū vngulis & cornibus capræ ſupra carbones ignitos. Ad idem ſuffumigium ex oculis piſcium ſalitorum. Item ex vngulis equi. Ad idem etiam potenter valet ſuccus verbenæ tepidus potatus. Item expertum puluis ſeminum maluæ. ʒ. i. cum lixiuio. Item ſuccus porri frigidus. Item peſſarium ex radice ireos cum melle. Item ſuffumigium ex vngula aſini, myrrha, galbano, aſſa. Item & ipſum ex naſturcio. Item in hoc caſu laudatur vomitus, & poſt vomitum ſternutationes, & breuiter quę facilem reddūt partum, & fœtum educunt mortuū ſunt in hoc caſu conuenientia, ſed quę fœtum mortuum &c. ſunt fortiora. & **H** tu in ſupraſcriptis & ſcribendis Rubricis recurre. Et ſatis tibi ſit de his ſi addidero hos duos canones. Primus ꝙ cum apparet ſecundina, tunc trahatur leuiter, & paulatine cum magna facilitate ne rumpatur. & ſi timetur eius abſciſſio, tunc obſtetrix liget quod in manu de ea tenet cum coxa mulieris & pręcipiat eā ſternutare. Secundus ꝙ in caſu in quo nō deſcendit non dimittatur ſic ligata, & conſideretur cauſa ligationis.

CVRA. Si fuerit quia multū fixa in profunditate matricis. Leuiter commoueatur et adminiſtra lenificantia ligamenta. Et hic nota vt ſupra non debet obſtetrix multum inſtare in tali commotione.

CVRA. Si fuerit quia oppilatū eſt os aperiatur cum digitis aut inſtrumento oleis inuncto aut oleis vnguentis mollitiuis cum ſcutellis magnis, vt dictum eſt.

CVRA. Si de aliis cauſis appone, vt ſupra docebatur.

De regimine multi ſanguinis poſt partum. Rubrica. 34.

VNDE EST verum ꝙ cura huius aperta eſt ex dictis ſupra de fluxu menſtruorum cum hoc addo vt ducem ſequar. Quód in eo caſu fiant diuerſiones ad ſuperiora ligando manus, & brachia, & ſub mamillis ponendo ventoſas. Item ſupponendo corpori vel ventri eius petias infuſas in aceto. Item ſupponantur collyria ex rebus ſtypticis vt roſę, balauſtiæ, carabę, ſuccus plantaginis, gallæ & huiuſmodi. Vnde hæc decoquantur in vino ſtyptico, deinde refrigerato fiant tentæ magnæ cum petiis in vino hoc intinctę & ſupponantur. Dicitur quód cortex citri retinet ipſum. Item ſuſpenſio ſtercoris porcini in lana, & coxę eius. Poſtremo hoc ſcito ꝙ licet cauterizantia ſoleant ſiſtere fluxum ſanguinis hoc loco non ſunt applicāda, quoniam ex eis nimiū læderetur matrix cum ſit neruoſa. Et hæc ſatis.

De regimine paucitatis eius. Rub. 35.

QVANDO poſt partum non mundificatur mulier vt debet a ſanguine ſuo, ſed in pauca venit quātitate: tua ſollicitudo debet eſſe in eius ꝓuocatione, quoniam eius retentio eſt cauſa multorum malorum accidentium & apoſtematum. Et incipe cum leuibus. Vnde ſollicita vt ſternutet, quoniam ſternutatio eſt iuuatiua in hoc. Item fiat ſuffumigium ex ſinapi, bdellio, myrrha, cicuta, & huiuſmodi. cum oculo piſcis ſaliti, cum vngula equi, & aliis, vt ſupra de paucitate menſtruorum. Quód ſi iſta non ſufficiunt, & virtus, & cætera conſentiant, fac phlebotomiam ex ſaphena, & phlebotomiam curuaturæ, vt ſupra de mēſtruis, & eſt fortior in hoc. Et hæc ſufficiant.

De regimine febrium earum. Rubrica. 36.

QVONIAM vtplurimum fiunt retentione menſtruorum, hinc phlebotomia ſaphenę eſt eis conueniens. Item confert mundificatio earum cum manna, iuribus gallinarum & huiuſmodi leuibus maxime quando venter conſtipatur. nam in eis frequenter conſtipatur. Item ex alteratiuis cōuenit aqua hordei, & ſimplex, & mixta cum ſeminibus frigidis maioribus. Item et aqua cicerum calida, aperit enim & non retinet. Item & granata dulcia, & muza. Item potus aquę lactucę & thamarindorum, cum mānna, aut caſſia. Si opus eſt euacuatione alteretur & euacuetur ſimul. Et hęc ſufficiant.

De regimine inflationis ventris. Rub. 37.

COMPLETVR cum aqua cicerum, puluere cymini, vino puro, diagalanga, ſerapino, maſtice, origano, & huiuſmodi. adminiſtrādo quę attenuant & reſoluunt ex clyſteribus, ſuppoſitoriis, & vnguentis, & huiuſmodi. de quibus ſatis ſupra. Naſcale factum ex ſtorace liquida, ariſtolochia rotunda, ſquinanto, zedoaria, doronico confert. Et hęc breuia ſufficiant.

De regimine doloris matricis. Rub. 38.

IAM CVRA dicta eſt Rubrica propria, tamen dicit Auic. ꝙ ſeſſio in aqua tepida. & inunctio cum oleo viol. dulci tepido cōfert. Itē ad idē enchatiſma ex anodinis, vt camomilla, malua, fœnugręco, ſemine lini, ſiſamo, radice altheæ & huiuſmodi. Item inunctio cum oleo ſiſamino, amygdalarum dulcium, oleo vio. Item aſſumptio theriacæ, triphera magnę cum vino. Item ſuffumigium ex thure, ſtorace, & huiuſmodi. vt ſupra allegata Rubrica.

De regimine vlcerum. Rubrica. 39.

IAM eius cura ꝓpoſita eſt. & tu ibi ſupra hoc eodem ca. Vnde in primis prouidendū eſt cum his quę mundificant & dolorem ſedant, vt ſuccus ſolatri, plātaginis cum oleo roſ. iniecti vel ſuppoſiti. Item albumen oui cum lacte mulieris, & ſucco portulacæ. ſedeat deinde in decoctionibus ſtypticorum frigidorum. deinde vngatur cum vnguento albo, & aliis allegato loco. & tu ibi.

De nauſea, & ſyncopi. Rubrica. 40.

IN NAVSEA aſpergatur facies aqua roſ. Alia fac vt ſupra de nauſea. In ſyncopi adminiſtra odorifera, cordialia, & virtutem viuificantia. & hoc vbi nullus ſit timor, quoniam

quoniam ſi ſyncopis accideret dum laboraret in partu non eſſet fiendum, quia timeretur reuerſio fœtus ad ſuperius, ergo &c.

De regimine fœtus mortui. Rub. 41.

IN HAC Rubrica ſatis faciliter pertranſibo, quoniam propter malos viros periculum eſt loqui. & quod a me dicetur erit dictum ad ſalutem & non ad interitum. qui autem male vtitur his in præiudicium animæ ſuę laborabit. Et hic primo nota ꝙ quando mulier laborat in partu vltra vel circa quartum diem ſecũdum plurimũ fœtus moritur, ꝓpter quod ſtude in eius abſciſione. Nã ipſius mortui ſigna ſunt. Primo quia mulier fœtum nõ ſentit, & fœtus frigidus ſentitur, et pulſum non habet. & in die ſecundo fœtet os mulieris, et circa vmbilicũ maxime ſentit dolorem, & in pectine, & eſt ſtranguria, & teneſmus. & hæc omnia fiunt compreſsione fœtus facta in inferioribus, & eſt faciei diſcoloratio & totius corporis, & deſtructio appetitus, inſtantia vigiliarum & fe. & multa alia quę dicta ſunt Rubrica de aborſu. & tu ibi.

CVRA. In quo quidem caſu tres canones obſeruari debent. Primus regimen ex parte rerũ non naturalium & ſpecialiter ex parte cibi & potus, vt nutrimentum ſit confortatiuum & virtutis viuificatiuum, vt in pręcedẽtibus rubricis. Secundus eſt adminiſtratio medicaminum per ſuperius & inferius, intus & extra ipſum ad extra mouentium. Tertius eſt cum medicinæ non ſufficiunt eius extractio cum ingenio manuali.

Pro ſecundo quia primus eſt ſatis apertus pono ex ſimplicibus & cõpoſitis quę ſunt in caſu efficaciora. Anſeris cerebrum cũ oleo liliĳ immiſſum, ariſtoſ. cũ pipere et myrrha data, aſpaltũ ſuppoſitum, bethonica interius ſumpta, borax cum ſucco. centrum galli ſuppoſitus, bucormarien ſuccus ſuppoſitus, calamẽtum potatum vel ſuppoſitum, camepitheos cum aceto potatus efficax eſt. Plinius, caſtoreum ſumptum vel ſuffumigatum, centaurea trita & ſuppoſita, cyclamen alligatum, diptamus nõ ſolum potatus, ſed ſuppoſitus, vel ſuffumigatus, elleborus albus, & niger ſuppoſitus, enulæ decoctio, faſeolorum ru. decoctio, galbanum appoſitum vel ſuffumigatum, gentiana cum ſucco archemiſiæ cum vino kitran. naſcale eius, laudanum ſuffumigatum, mãdragorę ſuccus appoſitus, naſturcium, ſemen cum vino ſumptum, oppopanacũ ſumptum cum vino muſtellino, oua duo ſumpta cum ruta, & anetho, & cimino fiat tortellus & deſup bibatur, porri ſuccus cum croco, & lana ſumptus, reſina ſuffumigium, ruta cum vino ſumpta, ſaturegia cum vino, ſerapinum ſuppoſitum, ſcamonea per ſe & cũ aliĳs ſuppoſita, tauri ſel immiſſum, theriaca magna, vngula equi ſuffumigata. polypodium trituratum & ſuper pedes mulieris emplaſtratum fœtum eĳcit mortuum, ſtercus equi bibitum cum aqua frigida eĳcit. Et in ſumma ſimplicia quæ dicta ſunt etiã ſupra de extractione ſecundinæ valẽt in hoc caſu. Ad idem ex cõpoſitis. ℞. myrrhæ. ℥. ſ. cinnamomi, galbani, caſtorei. ana. ʒ. i. ſ. oppopanaci. ʒ. i. confice cum felle vaccino, & doſ. ʒ. i. in forma pilulari ſi aliter ſumi non poteſt. Item ex his fiat ſuffumigium ſuper carbones. Ad idem vngula aſini ſuffumigata. Balneum ad hoc. ℞. calamenti fluuialis, artheticæ, abrotani. ana. M. i. abſinthĳ. M. ĳ. aſpalti ℥. ſ. rubeę tinctorum. ℥. ĳ. ſ. bulliãt omnia in aqua dulci. & fiat balneũ. Deinde vngatur cum hoc vnguento. ℞. adipis gallinę, adipis anatis. ana. ℥. ſ. olei anethini. ℥. ĳ. ceræ citrinæ parum. deinde detur ad bibendum. ʒ. i. ſ. pulueris dactylorũ cum vino ſubtili, & croci. ℈. i. Et dixit Princeps. de illis quæ proprietatem habent eſt vngula aſini. ſecundum enim ꝙ quidam exiſtimant. ſupra ſuffumigetur. Item ſuffumigiũ ex ſtercore eius extrahit fœtum mortuũ velociter. Medicamen forte ad hoc. ℞. aſſæ. ʒ. ſ. foliorũ rutæ ſiccæ, myrrhæ. ana. ʒ. i. ſumatur in potu cum decoctione ſauinæ detur in mane, & in veſperis. Ad idem. ℞. ariſtoſ. longę, gẽtianæ, baccarum lauri, myrrhæ, coſti, amari, caſiæ ligneæ, rubeę tinctorum, ſucci abſinthĳ, cordumeni, piperis. ana.

A de quo bibatur omni die. ʒ. i. Ad idem. ʒ. iĳ. aquæ rutę & tantũdem fœnugrę. aquę decoctę cum ficubus decoctione multa & origani. ʒ. iĳ. ſumatur in potu. Et quia plurima poſita ſunt de facilitate partus de extractione ſecundinæ, quę perficiunt ipſum ſm canonem. hinc volo vt iſta tibi ſufficiant pro nunc. Ad complẽdum tertium neceſſaria eſt operatio chirurgica. vnde oportet cum ingenio & operatione manuali cum vnco et huiuſmodi fœtus extrahatur. Vnde aliquãdo oportet incidere fruſtatim, quoniam non eſt aliud ingenium. Aliquando trahitur cũ manibus ipſis leuiter, & vt dictum eſt accelera antequam venter infletur, quia tunc difficilius extrahet. Multa particularia ingenia omitto, quia chirurgicalia ſunt, quę quęras. xxi. tertĳ. de regimine quorũdam in extrahendo fœtum mortuum. & tu ibi.

De regimine enixę. Rub. 42.

EGRESSIS fœtu, & ſecundina prout debent conſequenter & immediate ex longa menſtruorum retẽtione, B & ruptura venarum facta in præſenti multus debet inde ſanguis fluere, quem natura ſagax non ſimul, ſed paulatine expellit. Verum ꝙ in illo primo motu multus exit, deinde ſucceſsiue, durat eius exitus p. vĳ. vel. ix. dies. & hoc eſt naturale, quia naturę conforme vt non totus neq; tantus in vna vice exeat ꝙ inde virtus multum ꝓſternatur, accidit tamen aliquando vt magis ꝙ̃ oporteat fluat. vnde multũ debilitatur mulier, aliquando retinetur vt matrix debite non purgetur vnde mala accidunt & grauia pericula & accidentia. Vnde medicus ſtatim de his ſe debet optime informare ab obſtetrice. Si fluxerit vltra debitũ, medicus operetur cum conſtringentibus dictis de fluxu nimio menſtruorum in duplici Rubrica. Sitq; eius diæta reſumptiua ex parte cibi & potus, ſed aperitiua euitẽtur & vtatur ſtypticis. Vinum itaque ſit rubeum odoriferũ, & fructus dentur ſtyptici, cibus earum alteretur cum ſtypticis decoctis in ipſis. Quòd ſi fuerit in eis retentio menſtruorum ſtude prouocationi eorum cum his, quæ dicta C ſunt de retentione menſtruorum ex phlebotomia ſaphenæ, & ſequenti die fiat balneum ex rebus aperientibus & prouocantibus, & da electaria, ſyru. huiuſmodi menſtrua prouocantia poſita ſupra ſua Rubrica. & tu ibi. Diæta ſua ſit cibus reſumptiuus, boni ſanguinis generatiuus, facilis digeſtionis, cito reſtauratiuus, & ſimiliter potus. Nec detur ei cibus groſſus propter debilitatem hepatis, quod debilitatum eſt ex fluxu ſanguinis. Vnde ſi chylus ex groſſo nutrimento generabiť inde debilitabitur amplius hepar & mulier fiet hydropica. Item per viam indigeſtionis cauſabitur feb. ipſo nutrimento groſſo non regulato ſed corrupto. Item & ſitis. Item nota quòd ſi hepar induratur & maxime quia fiet apoſtema durũ, & maxime cum confirmatur nõ eſt ſpes ſalutis, nam moritur hydropica. Item hora & principum eſt commotio doloris. & hoc dico ſiquis voluerit notare dies criticos. Item ſcito quòd quando ægritudo eius pertranſit. xx. dies vſque ad. xxiiĳ. ſtante ægritudine, aut ſi recidiuauerit prolongabi-
D tur. & eo caſu erit neceſſaria euacuatio, & fiat in die non critica, & virtutem bene conſidera & pharmaci qualitatem, vt ſupra pluries. Et in hoc terminatur. xxi. capitulũ cum auxilio Saluatoris, cui gratias infinitas refero. & ſpero in ſui clementia tractatum edere ſpecialem de regimine infantium & cura ſuarum ægritudinum, pro quibus omnibus Deo ſemper laus.

DVBIA.

DVBITATVR circa capitulum. Vtrum in cauſa ſterilitatem propter nimiam pinguedinem debeat bibi vinum album. nam videtur conuenire cum ſit aliĳs paribus magis exiccatiuum & magis remouens pinguedinem. In oppoſitum Auic. Dicendum primo ꝙ quia eſt ſubtile faciens magis penetrare cibum ad membra propter quod magis impinguãtur, eſt euitandum magis quâm nigrum. Secundo ꝙ magis competit nigrum parum, & in parua quãtitate purũ non permixtum aqua, quia ipſum

ſubtiliat & reddit ipſum magis penetratiuum.

DVBITATVR vtrum in regimine prægnantiũ conueniat vinum ſubtile antiquum. Quòd nõ, quia tale multum penetratiuum aperitiuum & prouocatiuũ, talia autem non competunt. ergo. In oppoſitum Auicen. Dicẽdum q̃ vinum ſubtile, id eſt mediocris ſubſtantiæ, quia comparatur ad groſſum conuenit. Secundo quia vinum ſubtile eſt per commixtionem aquæ factum tale. Conuenit tertio q̃ apud tempus partus competit vinum ſubtile abſolute, & antiquum, quoniam tale aperitiuum prouocatiuum eſt & confortatiuum.

DVBITATVR. In qua quadratura magis menſtruãtur mulieres. Prima concluſio, q̃ conſideratione habita ad mẽſtrua, vt ſunt humiditates a luna regulatæ q̃ in vltima quadra magis debẽt mulieres menſtruari. cauſa, quoniam tũc luna eſt minus potẽs regulare. vnde & in ea magis pluit. Secundum, quia conſideratione habita ad ętates menſtrua magis fluunt iuuenibus in prima & ſecunda quadra, & in ſenibus in vltimis magis. & idem intelligatur de indicatione habita ad complexiones, & regiones. Nam luna in primis quadris influit calorem ratione cuius ſubtilia, & humores calidos magis mouet. Vnde cum in ętate iuuentutis ſanguis calidus ſit intus a ſuperiori radice mouetur.

DVBITATVR Vtrum mulier plures q̃ fœtus ſeptẽ parerere poſſit propter non plures cellulas eſſe. Nã Ariſt. a fidedigno audiuit mulierem peperiſſe plus q̃ ſeptẽ formatos. xi. proble. problema. xv. Et Iacobinus ſuper. ix. de hyſtorijs. refert a fideli medico audiuiſſe, q̃ vna mulier in Germania ad cuius curã fuit vocatus abortiuit in panniculo in quãtitate digiti auricularis inuolutos plures fœtus habentes motum conſtrictionis & dilatationis, quæ mulier putauerat ſe vermes ex matrice emiſiſſe. & veritas eſt q̃ matrix diuiſa eſt ſolum in duas partes. Vñ vndecima tertij. Matrix homini diuiſa eſt ĩ duas partes. In alijs autem ſecũdũ numerum mamillarũ. Et quod ſcribitur de ſeptem cellulis a Iuriſtis dictum eſt & non vere. vt. x. problema. allegato problem. Quòd ſi q̃n plures tales pariet, vt ſcriptum eſt, hoc contingere videtur, quoniam in vno loco interdum plures continentur. Vnde quarto de generatione animalium eodem loco matricis fiunt ſæpe duo & non duo ſolum ſed etiam plures.

Iuriſtę notantur.

DVBITATVR Vtrum diuretica competant in cura apoſtematum calidorum matricis. Quòd non, quia ſimile eſt de apoſtematibus renũ & matricis, quia ambo ſunt membra in inferioribus ſituata, ſed in apoſtematibus renum non concedũtur. Aui. ergo &c. quia ſunt abſterſiua, mundificatiua, diuiſiua, ſuperfluitatum in matrice exiſtentium. Dicendum q̃ conferunt vt dictum eſt. & conſequenter q̃ ſimilitudo nulla eſt, quoniam renes ſunt mẽbra tenerrima apta a diureticis multũ noceri. matrix autem eſt membrum ſolidum durum.

DVBITATVR Vtrum in actuali p̃focatione debeamus incipere cũ rebus odoriferis calidis, vt ſunt olea, vnguenta, apponendo illa ſuper caput, vt ſcribit princeps, quia in primo occurſu applicamus fœtida naribus, & diuertentia vt ventoſas, frictiones, & huiuſmodi, vt ſupra et non attrahentia. Dicendum. Et ſit prima concluſio, q̃ in principio euentus eius ponũtur odorifera calida, & nõ multum ſuper ipſum caput vt inde cõfortetur mẽbrum. & per hoc reddatur fortius ad expellendum vapores nociuos a ſe. Secunda q̃ adhuc ratione reſolutionis vaporũ iam perductorum ad caput poſſunt competere. Tertia q̃ magis canonicum & magis tutum eſt incipere a diuertentibus vt ſuo loco dictum eſt. & ſic operantur communiter practicantes. Quarta concluſio, q̃ ſi talia odorifera applicantur non debent aliquo modo naribus applicari. Quinta concluſio, quam fortaſsis Auic. voluit q̃ in declinatione competunt hæc odorifera. ad confortandum & reſoluẽdum, & licet ipſum remedium inter prima nominauerit, & tu conſidera.

E DVBITATVR Vtrum vomitus competat in p̃focatione, cum vomitus videatur matricem mouere ad ſuperiora, & ſic iuuare ad p̃focationẽ. Item maxime confert ſternutatio. ergo ex oppoſito vomitus deberet nocere. Dicendum. Prima concluſio, q̃ vomitus temperatus ratione cauſæ antecedentis ſuffocationi matricis competit. patet: quia ſi curatur p̃focatio vel ſaltem eius augmẽtum materia illa exiſtente apta fluere ad matricem. Secunda concluſio, ratione cauſæ coniunctæ non competit. patet concluſio ex ſe. Tertia concluſio, q̃ laborioſus & fortis nullo modo competit. vbi autẽ ſit facilis & temperatus ſic. conſidera.

CIRCA hoc capitulum non noui alias difficultates quoniã ſi quis vult eas videre recurrat ad lecturas aphoriſmorum in quibus copioſe inueniuntur.

APHORISMI.

Ex. iij. Sectione. xij. Aphor.

Si vero hyems auſtralis, & pluuioſa, & ſerena fuerit, F ver autem ſiccũ, & aquilonium, mulieres quibus partus ad ver ineſt ex quacũq; occaſione abortiũt, quę vero parient, imbecilles, & morbidos infantes pariunt, quare vel ſtatim intereunt. vel tenues, & valitudinarij viuunt.

Ex. iij. Sect. i. Aphor.

Vtero gerentes ſunt medicandę, ſi materia turget quarto menſe, & vſq; ad ſeptimum, ſed has minus iuniora autem, & ſeniora vereri oportet.

Ex. v. Sect. xxviij. Aphor.

Suffitus aromatum muliebria ducit, ſæpius vero & ad alia vtilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatem.

xxx. Aphor.

Mulierem vtero, gerentem capi ab aliquo morbo acuto, letale eſt.

xxxi. Aphor.

Mulier vtero gerens ſanguine miſſo ex vena, abortit, magis ſi fœtus ſit maior.

xxxij. Aphor.

G Mulieri ſanguinem euomenti, menſtruis erumpentibus, ſolutio.

xxxiij. Aphor.

* Menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus fluens, bonum.

* Gynæchi, hoc eſt Mulieri, q̃ dictio haud eſt in principio huius Aphoriſmi omittenda, vt integra ſeruetur græci cõtextus verſio q̃q̃ parũ, quo ad ſẽtẽtiam, id referat.

xxxiiij. Aphor.

Mulieri in vtero gerenti ſi aluus plurimũ profluat, periculum eſt ne abortiat.

xxxv. Aphor.

Mulieri quæ vterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonumq;.

xxxvi. Aphor.

Mulieri mẽſes decolores, nec per idem ſemper tempus venientes, purgationem indicant eſſe neceſſariam.

xxxvij. Aphor.

Mulieri vtero gerenti ſi mammæ graciles repente fiãt, abortit.

xxxviij. Aphor.

H Mulieri vtero gerenti, ſi altera mamma gracilis fiat, geminos habenti, alterũ abortit, & ſiquidem mãma dextra gracilis fiat, marem, ſi vero ſiniſtra, fœminam.

xxxix. Aphor.

Si mulier, quæ neq; grauida eſt, neque perperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt.

xl. Aphor.

Quibuſcunq; mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.

xli. Aphor.

Si velis noſcere an conceperit mulier, cum dormitum eſt ei aquam mulſam potandam da, & ſi alui tormina patietur concepit, ſi minus, non concepit.

xlij. Aphor.

Mulier ſi marem cõcepit, bene colorata eſt, ſi vero fœminam, male colorata.

xliij. Aphor.

Si mulieris

Si mulieris grauidæ, in vtero ſit eryſipelas, letale.

xliiij. Aphor.

Quæcunq; præter naturam tenues exiſtentes vtero gerunt, abortiunt priuſq̃ craſſeſcant.

xlv. Aphor.

Quæcunq; mediocriter corpora habentes ſecũdo, aut tertio menſe ſine occaſione manifeſta, ijs acetabula vteri plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtũ continere, ſed dirumpuntur.

xlvi. Aphor.

Quæcunq; præter naturam craſſæ, non concipiũt vtero, ijs omentum os vteri comprimit, et priuſq̃ extenuentur, non concipiunt.

xlvij. Aphor.

Si vterus in coxam vergens ſuppuratur, neceſſe eſt † linamentum fieri.

† Emmoton. ideſt emmotõ, idq; recti⁹ q̃ linamẽtũ, nã prȩſtat lucidioris intelligẽtiæ gratia grȩcam vocẽ emmotõ retinere eſt. n. emmotõ medicamentum liquidũ, quod linteolis cõcerptis quȩ moti, ac mota grȩcis vocitantur, excipitur vlceribus que indiſ: linamẽta vero, ſeu linteola mota proprie nũcupantur.

xlviij. Aphor.

Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ vero in ſiniſtris magis.

xlix. Aphor.

Vt ſecunda procidat, ſternutatorio appoſito, & nares apprehendito, & os.

l. Aphor.

Mulieri ſi velis menſtrua cohibere, cucurbiculam quã maximam ad mammas appone.

li. Aphor.

Quæ vtero gerunt, ijs vteri os comprimitur.

lij. Aphor.

Mulieri vtero gerẽti, ſi lac multum e mammis effluat, fœtum imbecillem ſignificat, ſi vero mammȩ ſolidæ fuerint, fœtum ſignificant ſaniorem.

liij. Aphor.

Quæ corrupturæ ſunt fœtus, ijs mammæ extenuãtur, ſi vero rurſus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non corrumpent.

liiij. Aphor.

Quibus os vteri durum eſt, ijs vteri os comprimi eſt neceſſarium.

lv. Aphor.

Quæcunque vtero gerentes a febribus corripiuntur, & fortiter † calefiunt ſine occaſione manifeſta, difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortum facientes periclitantur.

† Alias, iſchneonde. i. extenuantur.

lvi. Aphor.

In fluxu muliebri ſi conuulſio, & animi defectus aduenerit malum.

lvij. Aphor.

Si menſtrua plura fiãt, accidunt morbi, & ſi non fiant, ex vtero morbi contingunt.

lix. Aphor.

Si mulier non concepit, ſcire autem velis ſi conceptura ſit, pannis circumiectam ſubter ſuffias, et ſi odor videatur per corpus ire ad nares, & os, ſcito quod ipſa nõ ex ſe ipſa ſterilis eſt.

lx. Aphor.

Si mulieri vtero gerenti purgationes eant, impoſsibile eſt fœtum eſſe ſanum.

lxi. Aphor.

Si mulieri ceſſent purgationes, neque febris, neq; rigor ſuperueniat, & faſtidia incidant, iudica ipſam in vtero habere.

lxij. Aphor.

Quæcunq; frigidos, & ſpiſſos vteros habent non concipiunt, & quȩcunq; prȩhumidos vteros habent non concipiunt, extinguit. n. in eis genitura, & quȩcunq; ſiccos magis & adurentes, nam ex defectu alimẽti corrumpitur ſemen, quȩcũq; vero ex vtriſq; mediocrem habent temperaturam, hæ fœcundȩ ſunt.

Ex. vij. Sect. xxvij. Aphor.

Mulieri vtero gerenti, ſi tentio ſuperuenerit, facit aborſum.

A *De diſpoſitionibus apparentibus in extremitate membrorum exteriorum continens Rubricas. xvi. Cap. XXII.*

De ruptura. & quȩ ſimilantur. Rubrica. 1.

DE diſpoſitionibus apparentibus in extremitate membrorũ exteriorum. Et primo de ruptura & quȩ ſimilantur ei. Vnde ruptura quæ ſic ab Auic. nominatur, ab alijs diuerſis nominibus inſcribitur. nã Viaticus eã crepaturam nominat. Almãſor eminentiã. quidam intercœliacam paſsio. quidam herniã volentes vt hernia ſit nomen generale ad omnẽ rupturam. Sed vt Simon Iañ. hernia eſt fractura qñ inteſtinum in oſſeum deſcendit. Sed vt ſæpe dictũ eſt ad medicum de nominibus diſputare non attinet. Et ab Auic. talis ponitur

Chili Grȩcis, nr̃is ramex & hernia, barbaris ruptura, ſeu crepatura nominatur.

B deſcriptio. Ruptura fit per ſolutionem panniculi a ſingularitate ſua, & caſum ſciſſuræ in eo quem penetrat corpus quod comprehẽſum eſt in eo ante ſciſſuram, aut propter dilatationem ſtricturȩ in meatu, aut ſolutionem. Propter quod aduertendum ꝙ ſyphac eſt panniculus durus ſubtilis continẽs inteſtina a quo iuxta inguina verſus finẽ iliorum oriuntur panniculi duo vnus a dextris & alius a ſiniſtris, qui panniculi protenduntur vſquequo teſticulos inuoluant, & nominantur a principio ortus eorũ vſquequo perueniant ad teſticulos dydymus. cũ autem perueniunt ad teſticulos & dilatãtur inuoluentes eos nominantẽ burſa teſticulorũ. Vnde in principio ſui ortus orificiũ eorum ſm naturam, clauſum eſt & in proceſſu dilatatur, & in fine vſq; ad quantitatẽ teſticulorum quos inuoluunt. Cum ergo orificium ſuperius ſm naturam clauſum prȩter naturam aperitur, & per ipſum deſcendit aliquod inteſtinum quod ſua naturali clauſura detinebatur, tunc fit ruptura, ſiue hernia. Cuius ſpecies cõiter quatuor enumerantur.

Syphac quid.

C Inteſtinalis. ſ. aquoſa, vẽtoſa, & carnoſa. dico cõiter, quia a nonnullis ſeptem ponuntur ſpecies vltra quatuor iã dictas addẽtes zirbalem, humoralem, & varicoſam. A vulgaribus autem nominatur apertura & merito, quia fit ꝓpter aperturam foraminis quod ſm naturã clauſum eſſe deberet. Accidit qñq; diſpoſitio ſimilis aperturȩ, & non eſt apertura vt cum panniculus non aperitur ſed mollificatur vehementi mollificatione, & tunc deſcendit quod contẽtum eſt ad inguina & non in burſam quod in inguine cauſat tumorem ad modum glandulæ ſatis notabilis quantitatis maioris aut minoris ſecundum maiorem aut minorem relaxationem. & hic dicitur hernia inguinata, ſiue mollificatio inguinum.

CAVSÆ. Et horum omnium cauſa eſt aut primitiua, aut antecedens, aut coniuncta. de quibus omnibus particulariter exemplificabo. Exẽplum de primitiuis, vt omnis cauſa præparãs ad apertionem dydymi, & rupturam ſyphac, vt ſunt ſaltus fortis, & ab alto, labor, exercitium

D grande pedeſtre et equeſtre, eleuatio magnorũ ponderum ꝓpter quod portatores, & ſachini, &c. inflatio fortis ad quã ſequitur vẽtris inflatio, propter quod tubicinȩ, & fiſtulatores vtplurimũ ſunt herniaci. & conſimiliter cantatores, coitus plurimus, & maxime ſuper repletionem. Itẽ equitatio mulieris ſuꝑ virum tẽpore coitus. Itẽ tuſsis laborioſa: vociferatio fortis, & clamoſa. Itẽ aſcẽſus & deſcẽſus, tẽſio baliſtarũ, & omnia alia in q̃bus eſt forte conamẽ ita vt flatus retineaẽ. Cauſa autẽ antecedẽs eſt aut teneritas naturalis pãniculi, aut vẽtoſitas ipſa frangẽs, aut humiditas effuſa a toto ad iteſtina vt ſanguinea fœculẽta. cuius cauſa fuit percuſsio, aut caſus, aut aquoſitas multa grauans, & in burſam teſticulorũ deſcendens, aut longa fœcũ retentione. vnde accidit in forti compreſsione. deinde ruptura, aut longa ſpermatis retentio moti & prohibiti ab expulſione. Cauſa autem coniuncta eſt ipſa ruptura ſiue apertio. Cauſa autem relaxationis ſiue mollificationis

Herniaci q̃ ſummopere exiſtant.

eſt teneritas ipſa naturalis pãniculi vel humiditas multa,
quare pueris facilius ac ſæpius accidit.

PROGNOSTICA ꝙ ruptura inteſtinalis inueterata,
et ſpecialiter in corpore adulto non curatur medicina ſed
tantũmodo ferro. de quo infra. Et dicit inueterata apud
Gordonium qñ pertranſiuit dies. vij. nam tũc labia ſunt
facta dura & obturata, quorũ vnio videtur impoſsibilis
etiam ſi forte in mẽbro exteriori niſi remoueretur calloſi-
tas, & durities labiorũ prius. & multi multa promittunt,
& pauca attendunt. In pueris autem pur ſanatur, & cum
difficultate. Sed accidit ꝙ aliqui ſunt mollificati q medi-
caminum beneficio curantur, & medici dicunt ꝙ erãt ru-
pti & implent capita hominum mendacijs. Et ponam ſi-
gna diſtinctiua inter mollificationẽ & rupturam. & Gil-
ber. anglicus inquit. Et recẽs ſuſcipit ſtatim curationem,
cum inueterata eſt & in adultis nunquam niſi per chirur-
giam curatur. multi autem meo tempore præſumpſerunt
dicere ſe curaſſe multos. Et ego ponam medicamina for-
F tia ad hoc quibus vſi fuerũt. Sed tu vtere prudẽtia & noli
promittere vana. Item ad complementum cognitionis
cauſarum ſcito ꝙ crepatura citius accidit pueris propter
relaxationem, iuuenibus autem propter virulẽtiam, ſiue
violentam tenſionẽ, in ſenectute vero propter humorum
ſuperfluitatem. Item vt ſcias quã facilis ſit eius cura ad-
uerte, vt Auic. ꝙ eius ruptura ſupra teſticulos & apud in-
guina, & quod ea ſupra eſt ſumme eſt malorꝫ accidentiũ.
Itẽ ꝙ omnis ruptura ſupra ſumen quãuis ſit paruæ addi-
tionis & non doleat in principio eſt malorꝫ accidentium,
qm̃ in ea ſunt expulſa inteſtina minuta, & ſunt cõpreſſa,
& coartata & coartant fecem, & euomũt eam, & facit in-
quietudinem, & anguſtiam & eſt de genere ileos. Inteſti-
nalis, et zirbalis difficilis curatiõis quãuis parua ſit. aquo-
ſa autem & ſi ſit magna facilis curationis.

SIGNA demonſtratiua. Quando eſt cũ deſcenſu inte-
ſtini, & zirbi reſupinetur æger, & eleuatis pedibus, & cru
ribus ſuis manu comprimatur locus eminens & ad intra
G reducatur, quo facto eleuetur patiens & ſtet. deinde conti
nendo anhelitum comprimat ad inferiora, tunc ſi iterum
videbis tumefieri locum & quaſi ſtatim & deſcendere in
burſam teſticulorum, tunc ſcito ꝙ ruptura eſt. Item emi-
nentia ſic apparẽs in myrach quæ ſic per compreſsionem
remouetur & redit, cum homo ſtat vel ſedet ſuper ruptu-
ram ſignificat, & ſpecialiter ſuper deſcenſum zirbi aut in-
teſtinorum. Sed ſignum diſtinctiuũ eſt, quoniam quãdo
eſt ex zirbo eſt eius reditus cũ difficultate maxima, & cũ
paruo rugitu vel nullo ſm ꝙ zirbus facit figuram in bur-
ſa teſticulorum ſicut eſt figurato retis inuoluti cũ panno
lineo, & eſt ſecundum plurimũ paruę quantitatis. inteſti-
ni vero reductio eſt non ita difficilis & cum maiori rugi-
tu licet paruo, & facit inteſtinum & burſa teſticulorꝫ emi
nentiam groſsiore magis tangibilem & dolorem maiorẽ,
& in ſumma quando eſt dilatatio manifeſta deſcendit in
oſſeum zirbus aut inteſtinum paulatim abſq; dolore aut
expreſsione facta ab ipſo ægrotante.

H Signa ventoſæ. Inter hoc autẽ & deſcenſum vẽtoſitatis
ſignum, qm̃ in vẽtoſa hernia reditus eſt facilis reſpectu di-
ctorũ. & ita redit ſtãdo ſicut ſi reſupinet, ita ꝙ reſupinatio
parum operatur in eius reditu. Cuius contrariũ in inteſti-
nali, & redit abſq; dolore, & eſt abſq; grauitate percepta,
& qñq; eſt fortis extendens oſſeum, & dolorem fortẽ cau-
ſat extenſiuũ. vnde in eius cõpreſsione a medico digitis,
& auditu percipitur. Item & patiens ſentit ventoſitatem
moueri etiam in inteſtinis, & ꝙ ex vſu rerũ multiplican-
tium vẽtoſitatem magis augetur, nec ſic cum ad ſuperio-
ra pellitur deſcendit vt inteſtinalis, zirbalis.

Signa aquoſæ. Hernia autem aquoſa tactu comprehen-
ditur ex tenſione burſę, & quia burſa lucet ſiue ſplendet,
& nõ redit vt cæteræ, immo tactu cedit, & eſt cum diſpo-
ſitione cachetica. Humoralis nõ diſcernitur quia corpus
eſt repletum & eſt ſine dolore & cedit tactui, & eſt mol-
lities media inter aquoſam & carneam, in carnoſa itaque
E videtur teſticulus augmentari ſine dolore ſine apoſtema-
te, & eſt ibi durities & groſsities & oppilatio viæ, & quã-
doque eſt ibi groſsities ex lapideitate apoſtematis duri, et
nominatur buris.

Signa varicoſæ. Varicoſa autem cognoſcitur ex venis Buris qd.
repletis, & tortuoſitate earum cũ mollificatione teſticu-
lorum, & non redit dato ꝙ ſupinus iaceat, & illam quę eſt
in arterijs tactus comprehendit, ſed cauſa quę eſt in venis
nutrientibus illa membra non comprehendit tactus.

Signa relaxati. Accidit autem vt qñq; quis iudicet re-
laxatum eſſe ruptũ, et ideo arbitratus ſum ſigna inter ipſa
diſtinctiua ponere. Signum quia ſi quis ſtabit ſuper pe-
des ſuos, & cõtineat anhelitum & ipſum ad inferiora im-
pellat, vt ſupra ſi de facili ad impulſionẽ talem deſcendat
inferius ruptus eſt, ſi non relaxatus. Et ſi vis ad hoc certi-
ficari per hoc ſignum fac prius patiẽtem ſupine iacere, &
intromitte tumorem. deinde fac vt dictum eſt. Item rela-
xatio ſecũdum plurimum ad inguina terminatur, ruptu-
ra autem ad oſſeum.

CVRA. In cura itaque rupturæ ſiue hernię particula-
ri. x. canoñ. obſeruandi ſunt. Ordinatio diætæ. Digeſtio,
Euacuatio, Reductio eius quod deſcendit ſiue ſit zirbus
ſiue inteſtinum. Cõſolidatio ſi ſtatim poſsibilis eſt. Con-
ſeruatio ne vlterius procedat cum cõſolidari non poteſt.
Exiccatio eius quod mollificatum eſt & dilatatum. Reſo-
lutio eius quod aggregatum eſt in ea ſi eſt aqua aut vẽto-
ſitas. Prohibitio ne materia deſcendat ad extẽſionem fa-
ciendam. Vltimo cum omnia non contulerint caſtratio,
& ferri adminiſtratio.

Pro complendo primum abſtineat a rebus confortan-
tibus cauſam factiuã rupturæ, & ſunt cibi inflatiui & vẽ-
toſitatem generantes, vt fabæ, faſeoli, piſa ſiue robiliæ, ci-
cerum grana, caſtanea, lac, olera, ſpinachia, præcipue len-
tes. Item a cibis abſtineat malæ, & duræ digeſtionis, vt
ſunt paſtillicia, nerui animaliũ, interiora, carnes antiquæ
duræ, panis miliaceus, & de caſtaneis factus. Fructus ven-
G toſi, vt pepo, auellana recens, ficus humidæ, vua recens,
amygdala recens, & aquoſi, & maxime in aquoſa & in ea
quæ eſt ex mollificatione. Item fugiat aquam frigidam,
vinum groſſum turbidum. Item dulce & nouum. item
potus mellitos, & mel ipſum niſi fuerit bene decoctum.
& ſic de alijs ventoſis in. v. tract. Vtatur cibis tempera-
tis, facilis digeſtionis, & magis declinantibus ad ſiccum
maxime in ventoſa. conueniunt tamen carnes agnellinæ,
& præcipue iuuenes, aſſatæ vitulinæ, manzinæ iuuenes.
Item ſalſę ex carnibus leuis digeſtionis & in modica quã-
titate. Conueniũt fructus, vt ficus ſiccæ, phyſtici, pineo-
li, paſſulæ, vua bene matura, & quæ ſterit aliquibus die-
bus ab arbore depoſita in pauca quantitate. Item quan-
doque capere poteſt de amygdalis exiccatis, & in pauca
quantitate, & raro. Conuenit rizum, ſynapi, brodium ci-
cerum ru. caules et hm̃oi. & in his tamen ſemper modera.
Item panis de frumento bene fermentatus bene coctus.
Item panis biſcoctus, ſiue tortellæ de feni. Item vinum ſit
H clarum, duorum menſium ad minus, non dulce, neq; au-
ſterum, ſed medium etiam in vẽtoſitate album, vel aureũ
ſiue aurelium, fugiat repletionem, & teneat ſibi ventrem
lenem, & eſt de optimis rebus ei, Itẽ poſt eius cibus cibũ
reſupinetur, & qñ ſedet teneat continue bracale. Item ſi
ſtat. Et quia coitus ſub inanitione continetur dicatur de
eo ꝙ coitu non vtatur vt poteſt. & ſi eo vtitur ſit poſt vẽ-
tris lenitionem, & habeat bracalæ, ſiue ſtricturam, & non
faciat vt multi qui eum deponunt propter verecundiã &
male deinde eis ſuccedit propter agitationẽ. Non mouea-
tur poſt comeſtionẽ neq; deambulet pro poſſe niſi debi-
te, multum fugiat equitationes, & pręcipue equorũ male
& duriter ambulantium. Item exercitia fortia pedeſtria,
& alia huiuſmodi fortificantia eas rupturas. de quibus ſu-
pra in cauſis primitiuis & quiete vtatur magis iacens aut
ſedens ꝙ̃ ſtans. Somno & vigilia vtaſ moderate. & con-
ſimiliter de accidentibus animæ.

Pro

Pro complemento ſecundi et tertij ſcito ꝙ ſi videbitur digeſtionē & euacuationem eſſe neceſſarias illas fac. Et tu habuiſti ſæpe digeſtiua vētoſitatum & aliorum humorū, & ſimiliter euacuatiua ſupra de colica. & ideo ad illa loca te transferas. & ad poſita ſupra. iiij. tract. Itē ſi habitudo corporis indicabit de phlebotomia illā fac. omnia enim particulariter ſcribi non poſſunt neqꝫ debent, attēto ꝙ ex ſæpe dictis intelliges modum procedendi in ſimilibus. Sed hic aduerte ꝙ ſolutiua debent eſſe liquida & leuia nō trahentia multum a remotis, & clyſteria ſunt in caſu multū conformia, neqꝫ in ſolutiuis multiplicabis, ſed vt poteris ab eis abſtinendum.

Reductio autē fit vt reſupinetur æger, & reſtauretur cū manu ſua leuiter cōprimendo reintromittat. Quòd ſi reductio fiat difficilis clyſterizet prius ęger bis in die cū clyſteri ex oleo cōi facto cum modico ſalis. deinde tentetur reductio. Quòd ſi adhuc fieri non poterit emplaſtretur locus cum lenificantibus, & mollificantibus cum radice altheæ, ſemine lini, fœnugrę. Et ex mucillaginibus eorū cum pinguedinibus, & oleis, & farina ſeminū lini, aut cū ſpongia infuſa in oleo decoctionis maluæ, altheæ, fœnugræ. ſeminis lini, camomillę & huiuſmodi. deinde tētetur reductio & ſemper cum facilitate ne cauſetur dolor qui inquātum fieri poteſt euitetur. Quod ſi adhuc non cōferret fiat balneū ex camomilla, anetho, radice altheę, ſemine lini, fœnugrę. malua, bismalua, & hmōi. in quo calido & non multum ſedeat patiens per longū tempus. Aut pro nobilibus, et potentibus ponatur æger in tina olei cōis tēperatæ caliditatis vſqꝫ ad vmbilicum, & in ea ſtet per tempus notabile ſm virtutis tenorē & ampliat viam mirabiliter. In quo Ioan. Iañ. noſter optimam reportauit famā, & lucrū grande. deinde reſupinet & intromittat. Quo peracto ponatur ei bracale de ferro aut de pāno bombacino modicum ſuffulto cum plumaceolo vt cōiter fit, & ante eius ſtricturam ponatur ſuper locum fractum aut mollificatū ſcutum de corio magnum aut paruum ſm corporis quātitatē & ipſius aperturę, ſuper quod ſit extenſum aliquod ex emplaſtris dicendis infra conſolidantibus. de quibus copioſe ponēdo acutiem ſicuti inferius verſus teſticulos, & latum verſus ventrē ſicut, & ſtat plumaceolus bracalis ſiue ſtricturæ. deinde ſuper ipſum extendatur plumaceolus, & ligetur, & ſtringatur nō multum. Secunda vero die aliqualiter plus ipſo ſemper ſtante in loco reſupine, & capite aliqualiter depreſſo, & omni die vt ſupra inaniatur venter cū aliquo lenitiuo. ſicqꝫ deinceps abſtineat ab his quæ dicta ſunt in complemento primi canonis.

Conſeruatio autē ne vlterius procedat fit cum medicinis glutinationē facientibus & confortantibus in quibus eſt ſtypticitas. de quibus ſatis infra exemplificabo in receptis, ſed ſuper omnia valet geſtio bracalis, ſiue ſtricturæ quam herniacus ſaltem inteſtinalis deferere non debet.

Exiccatio autē, & reſolutio cōpleatur cū medicinis, & emplaſtris reſolutiuis dictis in cura hydropiſis, & tu ibi.

Prohibitio autē fit cum ſtrictura quiete, & euacuationibus ſi cauſa fuerit humiditas a toto vel particulari mēbro tranſmiſſa, & in eo caſu cōfortationi totius vel membri particularis ſtude ne mittat.

De caſtratione me non intendo hic multum intromittere, qm̄ ad chirurgicum ſpectat, ſed de ea infra. ſed certe paucos vidi liberari abſqꝫ reſtauratorū beneficio. De adminiſtratione autem ferri pro nunc tātum dico ꝙ ex antiquis ſapientibus laudauerūt quidam vſtionē factam cum ferro habente figuram, ſemicircularem cum haſta eleuata ſuperius, ita ꝙ hęc vſtio cum tali inſtrumento conſequatur os pectinis hora qua fit. & dixerunt ꝙ curat rupturā profundam & magnitudinem ſyphac & dilatationē meatus per quem zirbus, & inteſtina deſcendunt.

Et ſatisfaciens. v. principali ponam quædam ex expertis meliora per os ſumpta vel per exterius adminiſtrata. Et incipiam ab his quę per os ſumuntur quę ſunt potiones, pilulę, vel pulueres, vel electaria.

A Potio & eſt ſy. magiſtri Hugo. & magnę laudis. ℞. ſucci trium cōſolidarū, ſucci iaceæ nigræ, ſucci hepaticę terreſtris. ana. lib. ſ. ſucci corrigiolę, plātaginis ana. ℥. iij. ſucci rutę viridis. ℥. ij. depurentur hi ſucci cum decoctione harū rerum in illis. ℞. roſ. thuris, maſticis, mummię, ſang. drac. boli arm. ana. ʒ. i. ſ. myrti, ſumach, naſturcij, coralli, cyperi. ana. ʒ. i. nucis cupreſſi. ʒ. i. ſ. myrrhę, gummi ara. añ. ʒ. ſ. bulliant omnia in ſuccis ad conſumptionem tertię partis: poſtea colentur & ſyrupizētur cum zucch. Quòd ſi natura tēporis negabit eas poſſe habere herbas virentes liceat loco ſuccorum ſumere ſiccas, & coquere in aqua pluuiali ſufficienter, deinde manibus fricādo colare. deinde reduc eā colaturam ad ignē & cum zuccharo cōuenientis quantitatis fac. ſy. dimitte itaqꝫ hunc ſy. fermētari vſqꝫ ad mēſem. deinde ipſum exhibe in doſi cōuenienti ętati patientis cum hoc apozimate. ℞. herbę ſigilli Salomonis, radicum herbę ſanctę Marię, radicis peruinculę, foliorum graminis cum radicibus. ana. ℈. i. radicis garyophyllatę. M. ſ. **Hugonis ſyr.**

B terantur & coquātur in vino optimo, & ſubtili, quod vinum reſeruetur & diſtemperetur cū eo ſyr. dictus, & detur per octo dies continuos vel. xv. ſm ꝙ ęgritudo erit difficilis, & minus difficilis, & tēpore eius exhibitiōis nulla fiat emplaſtratio. Exhibito autē ſyr. dent pilulæ quæ ſequūtur quę ſunt in caſu mirabiles, & glorioſę, et magnę efficacię. ℞. raſurę ferri. ℥. ſ. pilorum leporis minutiſſimę inciſorum. ʒ. iij. nucis cupreſſi, mummię, ſang. drac. hypoquiſtidos, olibani, achacię. añ. ʒ. ij. naſturcij, dragacāti, myrrhæ, cyperi. ana. ʒ. i. terantur & conficiantur cum ſucco conſolidę maioris, doſ. a. ʒ. i. vſqꝫ ad. ij. Et hic aduerte ꝙ quando exhibentur hę pilulę ꝙ tunc deponēdum eſt emplaſtrum & ſuper locum teneatur notabilis quātitas magnetis applanata. nam ſic ferrum trahet cū quo & cętera ſequētur ad locum ipſum conſolidandum. Hęc enim operatio eſt reiteranda toties donec effectus intentus conſequatur. & ſemp deinde ſuper locū teneatur emplaſtrū. de quo infra. Iſta eſt operatio nō ab omnibus ſcita nec ſic ſcripta, ſ qua

C fiducia non parua habenda eſt cum fuerit perſpicaci atqꝫ ſagaci magiſterio facta. Pilulæ aliæ rationabiles, & glorioſę. ℞. limaturę ferri. ℥. i. pilorum leporis pulueriſatorū. ℥. ſ. nucum cupreſſi. ʒ. iij. ſang. dra. mummię, olibani. ana. ʒ. i. confice cum ſucco millefolij: & dentur vt ſupra. Puluis quo vti debet patiens frequēter in cibis ſuis. ℞. fauces lucij magni ſeparatas a carne & cōbure eas in olla cooperta in clibano poſita. deinde. ℞. huiuſmodi pulueris. ʒ. iij. conſolidæ maioris, & minoris. ana. ʒ. iij. millefolij, arnogloſſę. ana. ʒ. ij. ſang. drac. thuris, maſticis volubilis minoris. añ. ʒ. i. ſ. garyophyllorū, cinnamomi, zinz. cardamomi ana. ʒ. ij. zuccha. quantum vis reducantur in puluerem. & hæc omnia adinuicem miſceantur. Electarium ad hoc ℞. garyophyllatum, cinnamomi, zinzibe. macropiperis. ana. ʒ. ſ. thuris, maſticis. ſang. dra. nucum cupreſſi, balauſtiarum. ana. ʒ. i. conſolidæ maioris, & minoris, millefolij, iaceæ. ana. ʒ. ſ. ſeminis plantaginis, lentis, myrrhę. ana. ʒ. i. cyperi. ʒ. ſ. zucchari. quod ſufficit. Aliud ad idem. ℞. radicum conſolidæ maioris, radicum acori. ana. lib. ſ. radicum ſigilli, ſanctæ Mariæ, radicum caudæ equinę. añ. ℥. iij. mellis diſpumati. ℥. iiij. optime terantur & elixentur & cum melle decoquātur. deinde addatur hic puluis. ℞. nuchum cupreſſi. ʒ. i. pilorum leporis. ʒ. ij. maſticis, coralli, mummiæ, terræ ſigillatæ, cinnamomi. ana. ʒ. i. ſ. garyophyllorum, nucis indicæ, calami aro. caſiæ ligneæ, ciperi. ana. ʒ. i. fiat electarium. & eſt ex expertis. Laudatur hoc caſu ſumme puluis leporis combuſti cū cibis exhibitus, vt. ℞. leporē & euiſcera & decolla & minutim incide cū tota pelle & pone in olla bene obturata in clibano calido donec exiccetur & puluerizari poſſit, & adminiſtra cum cibo. Similiter puluis faucium lucij vſtarum eodē modo per totum. & illa duo ſimul magis valent. Item puluis politrici in cibo cū potu datus & eſt forte, & cauda equina, & eſt ex expertis & magis excellens. Item piloſella, & ruſtici conſueti ſunt ſanare pueros ſuos cum hac herba

maxime in tenera ętate faciũt tortellos vel aliter in cibis cõmiſcent. Item ad idem valet herba gerens fructum qui dicitur fragola. Itẽ radix cardi pecorini, radix diptami, puinculæ, radix ſigilli Salomonis, & ita de alijs cum ouo in patella frictis vel ſub cineribus vel alio ingenio exhibi tis. Vnde ex datis collige duo tria vel pauciora vel plura & exhibe vt videbitur. & fortaſsis in fine aliqua per ordinem ponam. Emplaſtrum conſtrictiuum. ℞. oſsium dactylorum, gummi arboris lymonum, pilorum leporis minutiſsime inciſorum, ſangu. dra. nuchum cupreſsi, ſauinæ, glutinis piſcium, glutinis de corio viſci quercini, mumiæ, amoniaci, galbani. ana. ℥. ſ. balauſtiarum, licij, corticum thuris, myrrhæ, ſarcocollæ, hypoquiſtidos, lapidis emathitis. ana. ʒ. ij. diſſoluantur gummi, & glutina in aceto vini & fiat emplaſtrum quo vtatur de quinto in quintum mutando. Ad idem quod ſanat rupturam infantiũ. ℞. corticum granatorum. ʒ. x. gallarum immaturarum. ʒ. i. decoquantur in. ℥. v. vini ſtyptici decoctione vehementi. primo namq; reduc inteſtina. deinde embrocha locum aqua frigida. deinde ſuperpone emplaſtrũ & muta de. x. in. x. diebus. Aliud & eſt optimũ. ℞. maſticis, corticum thuris, nuchum cupreſsi & myrrhæ, glutinis piſciũ & ſarcocollę. ana. diſſoluatur gluten in aceto vini, deinde aggrega & fac emplaſtrũ. Aliud & eſt famoſum noſtro tempore, cerotũ de pelle arietis. ℞. picis naualis, aloes. ana. ʒ. iij. maſticis thuris. ana. ʒ. ij. boli arm. ſang. dra. ana. ʒ. vij. litargiri, colophoniæ, amoniaci, galbani. ana. ʒ. ij. ceræ, rutæ. ana. ʒ. iij. gallæ, viſci quercini, gipſi. ana. ʒ. vij. vtriuſq; ariſto. ana. ℥. iij. myrrhæ, terbentinę, emathitis. añ. ʒ. ij. balauſtiæ, pſidiæ. ana. ʒ. i. achaciæ, ſeui hircini. ana. lib. i. ſ. omnium conſolidarum. ana. ʒ. ij. gallæ ſanguinis humani. ana. lib. i. omnia iſta ſint diſtemperata cum aqua in qua pellis arietina cum tota ſua lana ſit liquefacta per decoctionem pili leporis contriti in multa quãtitate apponantur. gummi vero primo reſoluantur cera & poſtea agitando cum ſpatula pluries incorporentur. deinde emplaſtrũ inunctis manibus cum oleo roſ. & myrtino informetur & vſui reſerua. hoc enim faciũt tantæ efficaciæ vt dicant ſi ſupponatur oculis canis conſolidet eos. Volo tibi hæc ſufficere. nam ex his & alijs paucioribus vel pluribus cõficere poteris. Sed certe non delecteris in multiplicatione gũmorum ſiue gummi, quoniam veſicant, & trahunt materiam ad locum & maxime ſtante plenitudine, et inflantur teſticuli, virga, inguina, & circũſtantia loca vt ſæpe vidi. & ideo te auiſatum reddo.

Quando autem iſta non ſufficiũt, oportet ad operationem manualem deuenire. Et modus breuiter eſt iſte. Supinetur homo ſupra tabulam fortem & ligeť & deprimatur tabula ex parte qua eſt caput vt facilius reintromittãtur inteſtina, quibus reintromiſsis ducił teſticulus ex ea parte qua eſt ruptura ſuperius in loco altiori ſ quo eſſe poſsit, & illum locum ſigna, quia eſt recte ſuper oſſe fœmoris & in illo loco fit inciſio vel perforatio & non ſupra illum, qa tunc fieret perforatio myrach, & aliorum viſcerum neq; infra fiat, quia tunc remaneret per conſolidationem eminentia magna preternaturam. In ſignato itaq; loco debet fieri perforatio, & a quibuſdã fit cum raſorio, & cito expediunt, & vadunt circũcirca excarnando dydymum, & teſticulum ab oſſeo, & poſteriora ligant in parte ſuperiori, & abſcindũt dydymum, & vaſa ſpermatica cum teſticulo & conſolidant poſtea. Et quidam excarnant dydymum & non teſticulum, & ſumunt, & ligãt in parte ſuperiori, & apponunt medicamina valde conſtrictiua, & ſic dimittunt. Et quidam ponunt cauſticum in loco ſignato et perforant. poſtea ponunt arſenicum ſublimatum quod corrodit, & conſtringit adurendo, & continuę partes dydymi corruptas extrahunt. poſtea vero conſolidant. Et quidam operantur cum cauterio actuali. de quo ſupra de adminiſtratione ferri.

Cvra aquoſæ. expedito de īteſtinali zirbali ad aliorum curam accedo. In ea autem quæ eſt aquoſa pręmiſsis

E regimine diætæ, euacuatione, adminiſtrentur emplaſtra exiccatiua & reſolutiua aquoſitatis ex his quæ dicta ſunt de hydrope. vbi plurima habes. & ideo ſuperſedeo. nã regula patientem ac ſi eſſet aſciticus. Veniendo ad operationem manualem Gal. xiiij. therapeu. ponit vt ponatur ſectio, quia ſi capiatur cum tenaculis latis burſa teſticulorum ipſis ad ſuperiora multum, deinde intromittatur ſtatim cum acu perforante, & dimittat vſquequo aqua fuerit euacuata perfecte. & primis diebus pone oleum ro. cũ albumine oui. in alijs vero ſolium caulis cum butyro. Alij aliter vt Aui. Et alij eleuatis teſticulis ad ſuperiora quãto poſsibile eſt fiat pforatio burſę cum phlebotomo vſq; ad locum aquę vt exeat. Quòd ſi redit infra menſes aliquos vt cõſueuit iterum fiat perforatio vt dictum eſt. alij poſt perforationem ſtante fortitudine virtutis permittũt totam aquam exire. Quòd ſi adſit debilitas paulatim ipſam extrahunt. deinde cauterizant locum cum cauterio actuali, nonnulli cum potẽtiali vſq; ad profundum ad re-

F motionem ſolliculi ne redeat amplius. Et aliqui tenendo apertum locum ſciſſuræ apponunt arſenicũ vt conſumetur ſolliculus. Alij propter ægros timentes cauterium imponunt tentam ex vnguento viridi aduſtiuo, aut inuolutam in puluere aphodillorũ. deinde ſuperponũt his completis emplaſtrum boli arm. maſticis, cum albumine oui factum. deinde ligetur, & hora inciſionis da ægro ne ſyncopis veniat micam panis cum vino granatorum. In pueris autem paſsio hæc ſæpe curatur cũ emplaſtris, vnguentis reſolutiuis, exiccatiuis, vt de aſcite. & regimen tendat ad calidum & ſiccum. Syncopi frenantia.

Cvra. In ea quæ eſt ex vẽtoſitate procedať ordinãdo vt a multiplicantibus vẽtoſitatem abſtineat, vt ſupra de tympanite. & dictum eſt de eis in complemento primi canonis huius rubricæ. deinde adminiſtra reſoluentia vẽtoſitatem ex emplaſtris, vnguẽtis, balneis, & huiuſmodi. vt ſupra de tympanite. Item fiat perforatio vt de aquoſa dictum eſt. nam quandoq; eſt ſolliculus quo aggregať noua materia nec fit cura perfecta niſi poſt eius remotionẽ.

G Bibat vinum album acutum abſq; aqua, vtatur fœniculo, aniſo, oleis, nucibus ſiccis, & huiuſmodi.

Cvra. In facta propter carnoſitatem fiat excoriatio carnoſitatis a pelle ſubtiliter cum raſorio, ita vt eleuetur tota carnoſitas cum ſuis radicibus vt poſsibile fuerit. poſtea continuetur pellis cum ſutura, & cõfortetur locus & conſolidetur. & hæc operatio chirurgici eſt. Aliqñ fit operatio in hoc caſu abſq; inciſiõe hoc modo. primo mollificatur locus cum gummis & pinguedinibus faciendo emplaſtrum, vt ſupra de apoſtemate duro teſticulorum. deinde procedatur cũ reſolutiuis, vt ſupra de apoſtemate molli in virga. Sed hic nota q; cura carnoſæ eſt difficilis valde, et male vel nullo modo poteſt fieri perfecte niſi per chirurgiam ſm quòd dictum eſt, & eſt timoroſa operatio valde de qua vtplurimum conſequitur verecundia. quapropter prudentes abſtineant.

Cvra. In varicoſa procede vt de varicibus dicetur

H incidendo venã a parte ſuperiori & inferiori. & quod eſt in medio abijciatur ligãdo extremitates. deinde cura, cura vulneris. Vbi autẽ fuerit humoralis & fiant apoſtemata curetur cura apoſtematum teſticulorum de qua ſupra.

De augmento vmbilici. Rub. 2.

Accidit vmbilico augmentum quod eſt ſm ſemitam rupturæ. Cuius cauſa eſt aut apoſtema quod ſub cute eſt, aut quia caro augmentata eſt ſub vmbilico. Vel qa ruptus eſt panniculus ſyphac, ſiue mollificatus ſub eo, & tunc inteſtina gracilia intrãt cauernoſitatem eius aut zirbus ingreſſus ſit, aut quia ventoſitas eſt in cauſa aut humiditas vt accidit in hydrope, aut quia ibi eſt ſanguinis fluxus ad eum per venam ſiue arteriam. nam ad vmbilicum multæ terminantur venę. nam per venas vmbilicales nutritur fœtus, vt ſupra, & per arterias fit euentatio, ipſis ergo portantibus multum ſanguinem, quia plus q̃ conueniret fit augmentatio.

SIGNA demonſtratiua. Si ex deſcenſu zirbi vel inteſtini color eſt ſicut color cutis ſiue corporis ipſius.

Signa ſi eſt ex inteſtinis eſt dolor aliqualis, & cum premũtur occultatur. & q̃nq; cum rugitu, vt ſupra de ruptura inteſtinali, & cognoſcit qa ex approximatione mollificantiũ. ſ. ex balneo, vnctione. & hmõi magis augmentat.

Signa quando ex vẽtoſitate eſt leuis & alia ſigna apparent ventoſitatis.

Signa ſi ex carne aut ſanguine fuerit, manifeſta erunt.

CVRA Canones. ꝙ vbi abſq; ferro curare poteris nõ debes cum ferro curare.

CVRA Si ex apoſtemate cura apoſtema.

CVRA Si ex deſcenſu inteſtinorũ aut zirbi ad eũ locum, tunc fac ęgrum ſurgere, & pręcipias vt extendat vẽtrem donec appareat notabiliter augmentum. deinde ſigna augmentum circulariter cum encauſtro. deinde reſupinetur ęger, & capiatur cum vncino locus ſignatus leuiter, ita ꝙ non capias quod ſub ipſo eſt. deinde intromitte acum cũ filo, & ſuperficialiter ſemper. deinde perfora tali perforatione ne diſcooperiatur quod eſt ſub myrach. Si ergo eſt inteſtinũ impelle eum ad inferiora, & ſi eſt zirbus extẽde ipſum & incide lacertum. deinde ſue locum diſruptum cũ filo optimo de ſerico, et ſtringe ipſum ſupra ventrẽ et dimitte ex filo quatuor capita, conſiderando ne cadant ad lacertum & cõſolidare ſedimen. & fac ꝙ conſolidatio ſit profundior q̃ eſſe poſsit, vt nõ ſit operatio fœda.

CVRA ventoſum autem, & humoroſum cum reſolutiuis exiccatiuis medicinis. Quòd ſi non profecerit vade ad operationem manualem, & cauſticum. vt dictum eſt in de ruptura.

CVRA etiam augmenti carnei eſt cura rupturæ carnoſæ. Scito ꝙ poſt inciſionem venę vmbilicalis in exitu fœtus debet obſtetrix vti cõglutinatiuis ſtypticis, vt ſunt puluis charabe, thuris, balauſtiarum, glãdium, aluminis, achacię. Item terbentina, terra ſigillata, & hmõi. vnde ponãtur talia poſt ligationem ſtrictam ab obſtetrice factam.

Ad exitum vmbilici in infantibus probatum. ℞. granorum lupinorum. M. i. petiam vnam panni linei & combure & confice cum vino pontico, et bulliant ad inſpiſſationem, & infunde ſtupam, & ſuperpone. Aliud ad idem. ℞. aluminis. ʒ. xv. gallarum. ʒ. ij. terantur & conficiantur cum vino nigro donec inſpiſſentur, & intinctam ſpõgiam ſuper vmbilicum liga. Ad eius exitum aquoſum. ℞. vinum in cinere calido ĩfunde, & ex eo ſuper emplaſtra. valet & ad ventoſum. Item valet ſaluia maſticata in ieiuno & ſuperpoſita.

De gibboſitate. Rubrica. 5.

GIBBOSITAS eſt ſpondilium a ſuo loco remotio. Vnde quandoque remouentur verſus anterius, & tũc nominatur arenatio a quibuſdam. Quandoque verſus poſterius, & tunc proprie cauſatur gibboſitas ſic a vulgaribus dicta. Et quãdoq; accidit communitate oſsium caſsi, & nominatur concauatio & arenatio. Si vero ad latus dicitur contortio.

SCHOLION.

Kyrtoſis, quæ & alio nomine kyphoſis gręcis appellat, in dorſi poſteriorem, exterioremue partem diſtorſio exiſtit, Latinis gibbus, atq; gibboſitas vocitata, in cuius oppoſitum lordoſis apparet. diſtorſio nempe in anteriorem partem, fit nanq; in dorſo cauitas, in pectore autẽ tumor, quæ latinis recuruatio, repãditas, & gibbum ad anteriora nuncupatur, barbaris vero neſcio vnde arenatio, atq; cõcauatio, inde ſcholioſis, I dextrum, vel ſiniſtrum latus diſtorſio, obliquatio ſeu obliquitas, obſtipitas, tortuoſitas, atque contorſio recentioribus nominatur, Hæc Nicolaus Mutonus Lucenſis ex Galeno.

CAVSÆ quatuor videntur eſſe principales gibboſitatis. Vna et eſt primitiua caſus, percuſsio, eleuatio ponderis, & huiuſmodi. Secunda eſt humiditas aquoſa lubrificatiua cum qua eſt aliquando ſalſedo mollificãs ligamẽta, quare ſpondiles reſiliunt a ſuo loco, et dicitur cum qua

A eſt ſalſedo, quoniã licet ſalſedo propter ſe prohibeat relaxationem, tamen ipſa in pauca quantitate iuncta cũ multa humiditate eſt cauſa maioris penetrationis & imbibitionis, & ex conſequenti per accidens cauſa mollificationis. & ab hac humiditate fit ſm plurimum gibboſitas lateralis. conſidera vt in puero incẽtiuo. Item & humiditas luctuoſa ſiue groſſa hoc idem operatur. Tertia cauſa eſt ventoſitas mouens & impellens ipſa oſſa & ligamẽta violenter: ita ꝙ facit ſpõdiles de loco reſilire. Quarta eſt apoſtema ſiue exitura natũ in loco aut ex percuſsione, & huiuſmodi cauſatum. Quinta additur non ſic communiter eueniens & eſt contingens propter ſpaſmũ ligamẽtorum factũ ex febribus adurentibus & eſt raro eueniẽs, & cum venit velociter interficit.

SIGNA demonſtratiua ſunt. Si ex cauſis fuerit primitiuis vt caſu percuſsione & huiuſmodi ſunt manifeſta.

Signa ſi fuerit ex humiditate tactus diſcernet & forma ipſius & parum exiccat locus oleum quo inũgitur, & tar-

B ditas eius in exiccãdo ipſum eſt regimen p̃teritum, humidũ, repletio, habitudo capitis, humiditas magna et hmõi. Quòd ſi fuerit ex ſiccitate tũc apparebit ſiccitas corporis & erit fe. acuta. velocitas exiccationis olei vehemẽtia ſiccitatis. Itẽ euacuationes exiccantes & alia huiuſmodi ex parte rerum exiccantium & ſiccitatem ſignificantium.

Signa ſi fuerit ab apoſtemate tactus declarat. & eſt ibi dolor pungitiuus proprie, & febris, & hmõi. Et ante poſitionẽ canonum ſcito ꝙ gibboſitas cõmunitatis oſsium pectoris facit accidere difficultatem anhelitus magnam. Item & ſecundo ꝙ vbi acciderit gibboſitas ex aſthmate & tuſsi anteq̃ expuat ante iuuentutem moriturum, & eſt Hip. dictum. 6. apho. 96. apho. & reperitur litera quę non habet anteq̃ expuat. vnde eo caſu arguitur ꝑmutatio materiæ facientis aſthma, vel tuſsim ad ſpondiles. vnde tunc fit impotentia dilatãdi pectus. vnde maior inde ſequitur anhelitus difficultas, & ſic creſcente ætate caliditas acuta non debite refrigerari poteſt. quare mors ſequitur, & gib-

C boſitas ſic accidẽs, ante & retro permaxime a materia fit groſſa. Vnde Aui. Et ſi non eſſet eius groſsitudo non accideret ab eo gibboſitas. Item ſcias ꝙ pueris magis accidit gibboſitas permaxime quando eis ſubtrahitur lac cito & nutriũtur cibis groſsis, vnde generatur humiditas groſſa declinans ad ſpondiles & gibboſitatẽ facit. Item illis gracilãtur crura poſt oppilationem factam a gibboſitate per quam prohibetur tranſitus nutrimenti ad crura.

CVRA Canones. Poſt eius confirmationem ex quacũq; cauſa fuerit nullo modo curatur, ſed in principio cũ eſt in via fiendi poteſt beneficio medici curari. Ordinatio diætę & hic canon debet proportionaliter ſeruari vt in de paralyſi ex cauſa humida vel ſicca proueniente, ſm ꝙ exigit diſpoſitio variando. In ſicca cauſa dãdo humida, & in humida ſicca. Digeſtio. Eũo proportionabiliter. Adminiſtratio medicaminũ particularium in particulari cauſa.

Si fuerit ex cauſa primitiua & acciderit apoſtema calidum abſq; fe. fiat phlebotomia ex baſilica ſi poſsibilis fue-

D rit. aut ſubtrahatur ſanguis cum vẽtoſis ſuper naticas poſitis, aut ſuper pulpas crurium. Et vngatur locus oleo ro. aut de myrto: aut de nenuphare. Et emplaſtretur cũ roſ. myrto. ſandal. farina hordei, & ſimilibus. & maxime exiſtente fe. Et purgentur cum manna, caſſia, thamarindis, & hmõi. Item declinet diæta ad frigidum, & potet aquam hordei et hmõi. Deficiente vero feb. inungatur locus cum oleo de camemilla, anetho, vel de lilio mixtis, vel per ſe. Et ſuperponatur emplaſtrum de maluauiſco, cum farina fœnugræci, & feminis lini, & pinguedinibus auium, anatis, anſeris, gallinarum proprie. Cõfortentur ſpondiles, & oſſa pectoris cum ligaturis, plumaceolis, & ſuſtentaculis factis ex ſtupa madefacta, & petijs inuolutis in albumine oui poſitis, & locatis ſuper emplaſtrum dictum. Et vtatur diæta conuenienti. Quòd ſi materia fuerit frigida qa apoſtema frigidum mundificetur corpus cum fœtidis de hermodactyl. cochijs, medicamine de turbith, & ſimilibus, vt

bus, vt infra de ſciatica. Et ſuper locum continue feratur emplaſtrum ex amoniaco, laudano mixtis diſſolutis in mortario cum piſtello, aut emplaſtrum quod fit ex oppopanaco, amoniaco, bdellio, ſerapino, diſſolutis in vino & incorporatis cũ pinguedinibus auium, & farina ſeminis lini, fœnugræci. Vngatur locus cũ oleo de ſpica, de maſtice, de coſto, & hmõi. Confortetur locus cum bindis ſuſtẽtaculis nunc paulo ante nominatis. Iaceat ſupine vt plurimum aut ſuper alterum laterum. Diæta ſit temperata, & ad latus caliditatis magis declinet, Et ſcito ꝙ hyſſopus de proprietate valet ad hanc paſsionem ex quacunq; fiat cauſa ſpecialiter cum ficubus, & liquiritia mixtus.

CVRA in facta propter humiditatem lubrificatiuam audi Auic. inquit. Humidę quidem, & ſiccę curatio paralyſis, & ſpaſmi humidi, & ſpaſmi ſicci neceſsitate euacuationis, quia in humida & dimiſsionis eius in ſicca, quoniã ſolis alterantibus vtendum eſt & adminiſtranda emplaſtra, & embrochas, vt dictum eſt in ea quæ ex apoſtemate. Vnde in humida medicinæ debent eſſe ſtypticæ, vt ſtringant ligamenta quę mollificata ſunt, qua ex re inclinatæ ſunt ſpondiles & calefactiuę, vt conſortent ea, & reſolutiuę vel conſtringantur humiditates mollificãtes, aut adiuuantes ad mollificandum. quia ſcilicet prohibeatur hoc modo fluxus materiæ ad locum, quia cum non reſoluitur materia aliquando permutatur ad pedes, & facit paralyſim ſæpe fortem aut debilem ſm groſsitudinem, aut ſubtilitatem materię & eius imbibitionẽ & eius infuſionem. conſidera. Et inuenitur ſimplex capiens has tres intentiones, vt nux cupreſsi, folia lauri, calamus aro. Et ex compoſitis eſt frigidum ex frigidis ſtypticis & calidis adinuicem mixtis, vt ex roſ. achacia, balauſtijs, baccis lauri caſtorei, acoro, folijs oleandri, & hmoi. Et ex oleis. vt eſt oleum cupreſsi, rutę, de pyrethro, de caſtoreo, de euphorbio, & hmõi. vt ſupra de paralyſi. Emplaſtrum bonum. ſumatur acorus, & enula. decoquãtur in aqua cupreſsi & emplaſtretur locus.

CVRA. In ea quæ eſt ex ventoſitate impellente procede a principio cum carminantibus vẽtoſitatem, & ſpecialiter poſt purgationem cum fœtidis maioribus de hermodactylis, & hmõi reſpicientibus iuncturas. Super locũ gibboſitatis ponatur emplaſtrum factum ex ſynapi, ſtercore colũbino, ficubus, ana. adinuicẽ incorporatis. Quòd ſi per hoc emplaſtrum fieret in loco aliqua rubedo remoueatur, & vngatur locus cum oleo ro. aut de myrto vſque ad feruoris ceſſationem. Item vngatur cum oleo de coſto & cimino. Emplaſtrum ad ventoſam, & ad humidam. ℞. ſauinã, ſtœcados, amoniacum, nucis cupreſsi, pyrethrũ maioranam, cordumeni, ſquinantum, caſiã, coquantur in aqua decoctione optima, & quandoq; proijciatur caſtoreum, euphorbium, ſauina contrita, & adminiſtretur.

Aliud ad idem. ℞. ſtoracis liquidæ, coſti, & calami aro. ſauinę. ana. ℥. i. euphorbij. ʒ. i. olei nardini quod ſufficit.

Ad idem. ℞. calamenti, pulegij, origani, carui, cimini, farinæ lupinorum, ſeminis lini, fœnugręci mixtis decoctis incorporatis. Quòd ſi hęc non ſufficiunt adminiſtretur cauterium, & remoueatur mollificatio, & induretur locus quam operationem chirurgicis relinquo.

CVRA. In facta propter aſthma, aut tuſsim, eſt cura aſthmatis, aut tuſsis, et tu rubricis ſuis addendo quę dicta ſunt hic de modo ligandi, & emplaſtrãdi, & vngẽdi, euacuandi, diætandi, & huiuſmodi. & tu bene conſidera.

De varicibus. Rubrica. 4.

VARICES ſunt dilatatio venarum in crure, & pede ꝓpter multitudinẽ eius quod deſcendit. ad eas ex ſanguine ſm plurimum melancholico non putrefacto. Dicitur ſm plurimum. quoniam aliquando hic ſanguis eſt phlegmaticus groſſus, aliqñ purus, & eſt ſine putredine. Quòd ſi fuerit cum putredine accidunt cruri et pedi vlcera ſatis magna. Et eſt paſsio conſueta euenire his q pedibus multum laborant vt ſunt curſores, viatores, portantes onera. & his qui ſtant longo tempore, vt ſunt ſeruitores regum,

Varicib⁹ qui maxime ſubiecti.

E & his qui conſueuerunt vti cibis generantibus chylum melancholicum. Et conſueuit hæc paſsio vitis nominari quoniã venę tortuoſe incedunt vt vitis. His enim accidit paſsio dicta materia habente raptum ad ea loca propter laborem & fatigationem debilitantes ea.

CAVSÆ. potes tamen aſsignare cauſas tres vt in arterica dictum eſt. Prima diſpoſitio membrorũ ſuperiorũ generãtium humores tales, vt hepatis, & ſplenis, aut propter eorũ ægritudines, aut oppilationem, aut ꝓpter malitiam regiminis. Secunda eſt largitas venarũ. Tertia debilitas inferiorum naturalis aut accidentalis ex caſu vel percuſsione, ęgritudine, ſtatione ſuper pedes, et huiuſmodi. Accidit & hic defluxus ſanguinis ad crura via criſis aliqñ vt in ęgritudinibus acutis. vt in ſynoca materia expulſa ad ea loca per venas, Item in apertione oppilationũ venarum hepatis, & ſplenis. Item in ægritudinibus cerebralibus melãcholicis. Vnde Hip. xxx. iiij. apho. vi. ſectionis. Quicunq; calui ſunt, ijs magnę varices non fiunt, Qui**F**bus vero caluis varices magnę ſuperueniunt, hi rurſus appellati fiunt. Et rurſus. xxi. apho. eiuſdem ſect. In inſanientibus ſi varices, vel hęmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio. de quibus in aphoriſmis & alijs infra in fine capituli. Aliqñ eſt ſynthomaticus vt factus in principio ęgritudinum prędictarum, vel incipiunt nulla ꝓcedente ęgritudine ſicut incipiunt dolores iuncturarum, & accidunt quandoq; in habentibus ſplenem plenum melancholia.

SIGNA demonſtratiua, viſu comprehenduntur, & tactu. Et melancholica eſt grauis tendens ad nigredinem. Et rubea eſt magis incolumis ꝗ nigra. Et phlegmatica eſt ad leuitatem decliuis. Et quãdoq; declinat melancholica ad abſciſsionem, & vlcerationem.

CVRA Canones. Primus. ꝙ varices poſt earum confirmationem non recipiunt curam niſi per chirurgiã, ſed ante vt cum fiunt in principio curari poſſunt auxilio medicaminum, & cum non parua difficultate.

Secundus. ꝙ ſicut varices in natę melãcholicis, aut ma**G**niacis ſunt vtiles, in apho. infra. ita prohibitio fluxus ſanguinis melãcholici ad loca inferiora eſt apta inducere paſſionem melancholicam, aut ęgritudinem ex melancholia prouenientem. quare ab earum illaqueatione vt poſsibile eſt abſtinendum, & non ita faciliter procedendũ vt multi faciunt chirurgici. & ideo prius bene conſidera. regurgitat enim materia per illa loca fluere conſueta, & forte ad principalia, et ideo vt infra de podagra. Item ſicut in cura hęmorrhoidarũ fluere conſuetarum qñ totaliter reſtringuntur periculum eſt ne patiẽs hydropem incurrat ex regurgitatione ſanguinis melancholici ad hepar. ita & c. & eſt ſententia Aui. inquit. Et accidit ex illis quæ in eis ſunt melancholicæ cum inciduntur, & prohibentur ægritudines melancholicæ, & melancholia.

Tertius. ꝙ ex ligatione ſiue illaqueatione tabeſcit mẽbrum propter prohibitionẽ tranſitus nutrimenti ad eum ex illaqueatione contingentem.

Quartus. ordinatio diætæ, & hic impletur opponendo **H** cauſæ, vt verbi gratia. abſtinendo a cibis, & potibus melancholicis, & ab omnibus generantibus groſſos humores, vt a carnibus bouinis, caſeo, leguminibus, paſtillicijs, et huiuſmodi a labore pedum, a ſtatione longa in pedibus & huiuſmodi, quæ ſunt cauſa varicum productiua, vt dictum eſt. Et cibis vtatur bonum & ſubtilem ſanguinem generantibus. vt pulli, oua, carnes laudatæ.

Quintus eſt digeſtio. digeratur cum digeſtiuis appropriatis materiæ. de quibus quarto tractatu.

Sextus. euacuatio. euacuetur cũ euacuatiuis appropriatis dictis ſupra de melancholia, & quarto tract. Item cum phlebotomia, & eſt eũatio magis propria. Vnde in primo fiat phlebotomia de baſilica in manu ſiue de ſaluatella eiuſdem pedis, & hoc eadem die vel poſt ſiue de ſaphena. vt Aui. Itẽ in euacuando ſaltem cauſam antecedentem, & diuertendo confert vomitus laborioſus cum eo quod extrahit phlegma groſſum, & melancholicum, vnde in tali

caſu confert vomitiuũ ex decoctione raphani, in quo ſteterunt fruſta ellebori nigri. de quo ſupra de vomitu.

Septimus. rectificatio membri mandantis. vt ſi fuerit propter plenitudinem aut duritiem ſplenis primo rectificetur ſplen, aliter non curabitur.

Octauus eſt cõfortatio crurium, & pedum ne recipiãt. Confortatio autem talis fit cum vnguentis ſtypticis vt eſt factũ ex oleo myrtino. roſ. cum puluere nucum cupreſſi, & gallarum, & huiuſmodi. & cũ emplaſtris ſimilibus factis ex farina milij, melicę, hordei, puluere boliar. cyperi, myrtorum, cum oleo de maſtice, ro. vino nigro ſtyptico & huiuſmodi totum emplaſtrando crus. Item cum inſtitis ſiue faſcijs ligando fortiter, incipiendo ab inferiori parte pedis vſq; ad ſuperiora, vt a calcaneo vſque ad genua, & vltra vt videbitur, & præcipiatur ęgro vt iaceat in loco pedibus eleuatis.

Nonus. eſt adminiſtratio reſolutiuorũ in fine cum non ſperatur amplior deſceſſus cum reſolutiuis. & huius generis eſt fimus caprarum, ſemen raphani, ſemen rutæ, farina fœnugr. & hmõi. Nonnulli de octauo & nono canonibus faciunt vnum dicentes. fiat cõfortatio cum ſtypticis exiccatiuis, & reſolutiuis poſt. ſ. canones, & poſt vomitum & phlebotomiam per modum qui dictus eſt ponẽtes ſuper crus. Vnde primo lauant cum chimolea, & aceto, & cum decoctione ſeminis lini, cauliũ, ſtœcados, lupinorum, fœnugræ. ſtercoris caprini. Quidã cũ myrrha, aloe, achacia, hypoquiſtidos, alumen diſſolutum in aceto. Quidam qñ ſpecialiter materia eſt magis phlegmatica vẽtoſa cum radice aphodillorum, filicis, ebulorũ, folijs ſambuci, parietariæ, caulium coctis cũ vino & aqua marina. Alius modus operandi qui ſequi debet ad prædictum quando talis non confert emplaſtretur locus qui eſt ſub genu. per digitos tres cum bitumine quod fit ex bolo ar. myrrha, aloe, maſtice, dragacanto, gummi arabico, ęqualiter ipſis bene puluerizatis, & incorporatis cum albumine oui, & totus locus circũquaq; emplaſtretur. deinde ligetur cum binda. ille locus bene ſtringatur, ita q humores non poſsint ad inferiora deſcẽdere. ſed caue ne in tali ligatura accidat dolor, & ſic dimittatur per diem vnam. ſequenti die aperiatur illa vena cum phlebotomo magnificata in loco qui eſt ſuper clauicula pedis p digitos tres aut quatuor. & ſit vulnus phlebotomi magnum, vt inde ſanguis groſſus exire poſsit, & dimittatur exire ſanguis totus qui eſt in illa vena, ita q vena quę eſt ſub genu vſq; ad clauiculam ſit pfecte euacuata. quod cito fiet quando paucus erit. quo facto conſtringatur ſanguis & ligetur vulnus & totum crus vſq; ad genu de nouo cum bitumine dicto & binda. Et ordinetur q infirmus ſic ſtet per duos dies cruribus et pedibus ſemper eleuatis. & ſic per continuationem bituminis & ligaturæ curabitur vſq; ad tempus breue ſi deus voluerit. Sed hic aduerte q vt exiſtimo oportet te eſſe ſollicitum in euacuando aut per pharmaciam ſi humor erit alius a ſanguine inficiens eum, aut in phlebotomando ſi erit ſanguis purus, vel prouocãdo hęmorrhoides, aut ponendo ventoſas ſuper natices, ita q diuerſio, & euacuatio ſint in hoc caſu neceſſario continuandę. & tu conſidera, & te tua prudentia rege.

Vltimo cum omnia non cõtulerint oportet te deuenire ad illaqueationem venę, & eſt operatio chirurgici, de qua aliquid vt in omnibus pro poſſe tibi ſatisfaciam. Fiat ligatio cum binda & cum bitumine fortiter ſub genu vt dictum eſt. & poſtea ſcindatur pellis quę eſt ſuper venam vel varicem ſubtiliter, ita q corpus venæ manifeſte appareat, & non lędatur. Similiter fiat in loco qui eſt ſuper clauiculam pedis. cũq; hoc factum fuerit in loco ſuperiori & inferiori capiatur vena cum digito & eleuetur. & optime cum filo ligetur in parte ſuperiori & inferiori tũc cum hoc factum fuerit incidatur corpus venę totaliter ex tranſuerſo ſuper ligaturã in loco qui eſt ſub genu, & quod eſt in medio duarũ ligationum ligetur totũ crus cũ bitumine & bindis, & ſtet pedibus eleuatis ſic vſque ad dies

A tres. Attẽde ſi poſt ligationem fiet ſtupor, & mẽbri denigratio quod eſſet ſignum mortificatiõis mẽbri inferioris. & ideo ſis attentus ne accideret error peior priori. Vnde diſſolue. Alij melius meo iudicio circa plicaturam genu vbi apparet truncus & radix omnium varicarũ, ponunt ruptorium in longum duorum digitorum vel circa ſuper locum varicis. deinde ſic ſtupefacto loco excarnant abſq; manifeſto dolore vſq; ad venam quam capiunt cum vnci no in duobus locis diſtantibus per digitos duos vel circa. & in illis locis ligãt fortiter venam cum filo ſerico & ſcindunt tranſuerſaliter quod eſt in medio. deinde cauterizãt extremitates venę. deinde procedunt ad cõſolidationem carnis. Sed aduerte q ſanguis qui eſt in parte venę cruris ante cauterizationem a quibuſdam ſic extrahitur. manibus autem educunt ipſum ad ſuperiora quãto plus poſsibile eſt. reſiduum remanens exiccãt cum medicinis exiccantibus dictis. Alij phlebotomãt venam in parte inferiori, & ſic exit melius cũ expreſsione facta cum manu ſi eſt

B neceſſaria. Et hæc tibi de varicum cura.

De elephantia. Rubrica. 5.

Elephantia eſt additio in pedibus ſm modum qui accidit in venis varicum quare ingroſſat pedem cum qualitate ſua. Et quãdoq; fit propter humorem phlegmaticum groſſum. Et quandoq; accidit ex cauſis ex quibus accidunt varices, & nutritur ex eo pes nutrimẽto aliquo, aut eſt in primis rubeus, deinde niger. Et cauſa eius eſt vehementia repletionis & etiam debilitas membri propter multitudinem caliditatis, & vehementiam attractionis eius propter vehementiã caliditatis in phlegmate ex motu. Et breuiter ad elephantiam cauſandam concurrunt etiam cauſæ varicum. hoc Auicẽ. Sed ſcito q elephantia importat idem quod augmentũ pręter naturam in membris. vnde in vnoquoq; membro inquantum membrum eſt, poteſt cõtingere elephantia, vt non ſolum in pedibus, ſed in cruribus, virga, lingua, & quaſi in toto, vt accidit in Nicomacho. de quo Gal. cuius membra intantum creue-

Elephas, atque elephãtiaſis, grӕcis, noſtris vniuerſi corporis cancer appellatur, alijs ſatyriaſis, atq; leontiaſis, nihil ab arabũ lepra diſtans.

C runt q vix mouere ſe potuit. Et varijs nominibus deinde nominatur. Vnde cũ eſt in lingua vel virga tunc criſmus dicitur. Et quãdoq; accidit in toto, & tunc eſt ſecũda ſpecies lepræ vt melancholia ſit in toto diuiſa. Et vt dictum eſt cauſa elephantię eſt effuſio humoris melancholici ad pedes, aut ad membra alia, aut ad vniuerſas partes corporis. vnde nutrimentũ melancholicum aut phlegmaticum quod ſuperfluit ex nutrimento ſic ad membrum trãſmiſſo & non reſoluto per additionem partis ad partem facit in membris augmentum. vt in hypoſarcha dictum eſt.

Et ſcito q magna pars notitię humoris peccãtis melancholici. ſ. aut phlegmatici pẽdet ex notitia complexionis & regiminis pręcedentis. & ideo illa conſidera prius.

Scito pręterea q cũ humor melancholicus ſiue ſanguis melancholicus coartatur in membro. & corrumpitur & aduritur acquirit acuitatem atq; malitiam.

Signa demonſtratiua elephantiæ quæ eſt ex ſanguine groſſo melãcholico, caliditas loci ad tactum, tenebro-

D ſitas in colore, aſperitas loci, exitus ſanguinis nigri ex locis, & vſus ante infirmitatem rerum generantium ſanguinem groſſum, & melancholicum, vrina ſpiſſa tenebroſa, fœces melãcholicæ, & ita de alijs. Quòd ſi fuerit ex phlegmate groſſo vehementer erit groſsitudo pedis & cruris abſq; rubedine & intenſa aſperitate loci, & locus tactu videtur frigidus abſq; caliditate, & non habet eminentias puſtulatas vt ſanguinea.

Cura Canones. Primus. q vt de varicibus dictũ eſt cura eius eſt poſsibilis in principio ſui, & anteq; mala diſpoſitio membrorum ſit habituata, & præcipue patientium, & ante propera & poſt confirmationem non recipit curam. vnde Aui. Elephãtia quidem maligna eſt quæ parum ſanatur, & oportet vt dimittatur cum diſpoſitione ſua ſi non additur, & ſi peruenerit ad vlcerationem & timetur corroſio, non eſt aliud niſi vt incidatur radicitus. Cum ergo ſuccurritur ei in principio ſui, poſsibile eſt vt

prohibeatur

prohibeatur cum euacuationibus, & proprie cum vomitu laborioſo & cum eo quod extrahit phlegma & melancholiã, cum autẽ confirmatur parũ ſperatur vt ꝓhibeaẽ.

Secundus eſt ordinatio diætæ vt abſtineat a multiplicantibus humorem melãcholicum, & maxime in ea quæ eſt ex eo q de ipſa nunc. Et vtatur diẹta declinante ad calidum et hu. ex cibis bonis. de quibus omnibus quarto tra.

Tertius eſt digeſtio.

Quartus euacuatio. & pro his duobus ſupra de melancholia. Itẽ fiat euacuatio cum phlebotomia aut poſt mũdificationem phlebotometur ſaluatella manus partis oppoſitæ. Item fiat ventoſatio cum ſcarificatione ſuper crus & pedem. & iterum fiat phlebotomia de vena quæ eſt in curuatura genu & reiterentur iſtæ euacuationes ex parte pharmaci ſpecialiter, & etiam ex parte phlebotomiæ, vt videbitur prudentiæ tuæ. Itẽ fiat vomitus laborioſus, vt in præcedenti rubrica dictum eſt.

Quintus eſt rectificatio membri mandantis aut mandantium ſi plura ſunt. vt ſupra de varicibus, quorum rectificatio ſuis quæratur rubricis.

Sextus eſt adminiſtratio ſtypticorum exiccantium, & reſoluentium materiam quæ eſt in membro, & prohibẽtium aduẽtum materię ad ipſa mẽbra. Vnde ex his etiam membra ipſa ſic confortãtur, & ex his ſunt ex appropriatis lingua arietis emplaſtrata. prohibet enim augmẽtum elephantiæ & ipſum detumeſcere facit. et ſimiliter lutum ſigillatum cum aceto inunctum ſuper membrum in modum ceroti poſitum confortat a proprietate membrũ & reſoluit materiam effuſam, & prohibet ipſius effuſionem ad manus, pedes, &c. putrefactionem, vlcerationem, corroſionem, & coartando venas retinet ſanguinem in eis, & ſtœcados cõfert, & proprie in materia phlegmatica. Item colloquintida fricata in omnem modum adminiſtrationis, calamentum et maxime poſt eius comeſtionem bibatur aqua caſei diebus pluribus cõtinuis. ſulphur cum reſina pini & aceto & cũ his forte curauit Aſclepiades Nicomacum elephãticum. Sed vt dictum eſt cum mẽbra mittentia ſunt in mala diſpoſitiõe habituata, & ſimiliter inferiora cura impoſſibilis eſt. Ad idem valet inunctio cum oleo myrtino, camomillino, ro. in quo nuces cupreſſi ſunt decoctæ, vt in ꝑcedenti rubrica. Item emplaſtrũ factum cũ Roſ. floribus camomillæ, meliloti, puluere myrtillorꝫ, boli ar. farina gallarum, mixtis & incorporatis cum oleo ro. & mucillagine, ſeminũ citoniorum, vel pſylliȷ̃, & farina melicæ, vel milliȷ̃, & ſtet vſq; ad finẽ curę pedibus eleuatis multum, & abſtineat omnino a motu, & coitu.

CVRA. In ea quæ eſt ex phlegmate groſſo ſeruentur canones prædicti.

Primo ex parte diætæ abſtinẽdo a paſtiliceis, & hmõi phlegma groſſum multiplicantibus. & vtatur cibis calidis boni nutrimenti, vt tertio tractatu.

Secundo fiat digeſtio ſi opportuna erit cum digerentibus phlegma groſſum. vt quarto tractatu.

Tertio eſt euacuatio cum vomitu appropriato ad hoc, & maxime poſt repletionem cibi, vt ſupra de vomitu ſeľ aut bis in hebdomada. Item fiat vẽtris ſolutio cum medicamine de turbith vel de hermodactylis, & huiuſmodi. ſed plus valet vomitus, & ideo ad eũ faciendum ſtude, & cum cautela. Et poſt ipſum ſtet abſtinẽs a cibo, & potu, & a motu. & ſtet cruribus & pedibus eleuatis. Vngatur crus ex oleo myrti, cum oleo liliorum ſimul mixtis, fiat emplaſtrum ſuper totum crus, & pedem cum abſinthio contuſo, piſtato, incorporato cum puluere nucũ cupreſſi, myrtorũ, boli ar. myrrhę, aloes, oleĩ de myrto, farina melicæ, ſiliginis, mucillaginis, ſeminis citoniorum, fœnugræ. & vino rub. ſtyptico. Teneantur pes & crus ligati cũ bindis, & etiam ſuper emplaſtra ſatis fortiter comprimẽdo. nam talis ligatura membrum confortat, vt de leui materiam ex ſuperioribus non recipiat.

De doloribus iuncturarum. Rubrica. 6.

IVNCTVRA eſt vt noſtro pertinens propoſito oſſiũ

E cũ ligamentis cõnexio, venis, arteriȷ̃s, muſculis, neruis, & chordis circũuoluta. Ex quo infertur ꝙ cum ligamenta, & oſſa non ſentiant, neq; venæ. neq; arteriæ, ꝙ ſi dolorem ſentit iunctura hoc eſt mediãte muſculo, neruo, aut chorda. vnde cum cuiuslibet doloris cauſa ſit mala cõplexio, aut ſolutio cõtinuitatis ſequitur ꝙ dolor iuncturæ nõ erit aliud ꝙ̃ eius triſtis ſenſatio a mala cõplexione vel ſolutione cõtinuitatis mediãte muſculo, neruo, vel chorda in ea facta. Et hic ſcito ꝙ licet Aui. ſecũda primi. numeret. 15. ſpecies dolorum, tamen in iuncturis omnes tales nõ inueniuntur. vnde hæ ſunt ſpecies in eis conſuetę inueniri. Extenſiuus, compreſſiuus, frangitiuus, ſtupefactiuus, pulſatiuus, fatigatiuus, mordicatiuus, ſiue corroſiuus. Et dicitur extenſiuus quando humor aliquis aut groſſa ventoſitas incluſa neruum, aut muſculũ, aut chordam ſupra iuncturam, vel in eius circuitu poſitum ſm aliquam ſui partẽ extendit. Dicitur compreſſiuus, quando humor aliquis groſſus & grauis, aut groſſa ventoſitas muſculum circun-

F dantem iuncturam comprimit vel in loco arcto coanguſtatur. Frangitiuus quando humor aut ventoſitas ingreditur inter oſſa ipſorum & panniculum tegentem oſſa & ſeparantem inter ea & muſculum ſuperpoſitum, & tunc apparet patienti ꝙ illa frãgantur aut frangi debeãt. Stupefactiuus quando in membris circundantibus iuncturã erit mala complexio frigida valde, quę cum hoc ꝙ dolorem facit ſenſum tñ in membro obtũdit, cuius obtuſione dolor apparet remiſſus cum quodã remiſſo modo ſtuporis, aut quando in membro fuerit mala complexio, aut ſolutio faciens dolorem; ſed pro tunc via tranſitus ſpiritus ſenſibilis ad ipſum oppilationẽ pateretur, qua prohibet tranſitus ſufficientis quãtitatis ipſius ſpiritus requiſiti ad bonam ſenſationem: quare non percipitur dolor ille niſi cum remiſſione multa. Pulſatiuus eſt quando cũ dolore ſimul pulſatio percipitur in iunctura. & hoc contingit qñ eſt multa materia in circuitu iũcturæ replens carnẽ, vnde materia illa arterias multum coarcat, vnde neceſſitantur

G pulſare, vt neceſſitati euẽtationis ſatisfaciãt. Fatigatiuus eſt quando æger ſentit iuncturas fatigatas, vt accidit præ nimia deambulatione. cuius cauſa eſt humor vel ventoſitas. vt ſupra. Mordicatiuus eſt qñ humor acutus mẽbra in circuitu iuncturarum lædit mordicando, vel corrodẽdo. Diſtinguetur etiam hic dolor in chiragricum, podagricum, ſciaticum, arthriticum, & dorſalem. Et gutta eſt ſicut nomen generale ad hæc, quæ gutta non eſt aliud, ꝙ̃ materia in vacuitates iuncturarum in modum rheumatiſmi cadens, & guttatim. Vnde chiragrica dicitur gutta manuum a cheiros quod eſt manus. podagrica a pede. ſciatica a ſcia. artritica, quia in omnibus accidit articulis, dorſalis a dorſo. Et plures authores de his omnibus vnũ faciunt capitulum non curantes de diſtinctione formali. Ego tamen ad clarius & citius inueniendũ curam horum omnium in rubricas aliquas diſtinguam, licet ipſorꝫ omnium cauſæ ſint conſimiles ſiue eędem, de quibus cauſis proſequar ſtatim prius dixero, quod Gilberto placuit. &

H eſt ꝙ talis dolor dicitur vagatiuus cũ vagatur de loco ad locum, & eſt ex humoribus liquidis, ſubtilibus, aut vẽtoſitate ſubtili, quapropter dolorem cauſant, modo in vna iunctura modo in alia. Dicitur aliquãdo fixus quia non ſic mouetur, & eſt ex humore groſſo, viſcoſo, aut imbibito. Dicitur nodoſus quando humor intantum ingroſſatus eſt, & ingypſeatus vt membrum a ſua debita flexione prohibeat. & de tali gutta nodoſa ſtat verſus. Soluere nodoſam neſcit medicina podagrã. Vnde qñq; ex iuncturis egreditur ſicut gypſum, & ſunt ꝓprie materiæ phlegmaticę crudę. Dicitur & qñq; oſſuoſus qñ humor petrificatus eſt, & prohibet membrum a flexione.

CAVSÆ. Et de cauſis proſequens dico ꝙ quidam tres eſſe dixerunt. quidam quatuor. Aui. tangit tres. Primo. l. ſuſcipiens & eſt membrum efficiens ſicut complexiones, & materię. Coadiuuans quia latitudo viarum ad iuncturas ex creatione vel accidẽti, Aliȷ̃ quatuor ponũt, & ſunt:

& ſunt: Fortitudo mẽbri vel membrorum mittentium. Debilitas membroꝝ recipientium. Multitudo materierũ malarum multiplicatarum. Latitudo viæ ad iuncturas.

Alexãder dixit duas eſſe intrinſecam. ſ. et extrinſecam, quem ad clariorem doctrinam, & pro ſequẽtibus pro nũc ſequi volo, in quibus tamẽ vt apparebit omnes modi cauſarum iam dicti clauduntur, & exemplificans.

Extrinſeca vt caſus, percuſsio, & obuiatio, ad corpus durum conterens vel contundens, vnde membrum debilitetur. Itẽ ex parte ſex rerum non naturalium, vt propter vehementem frigiditatem congelantem, & indurantẽ in malam cõplexionem debilitatis ſicut accidit viatoribus nautis, piſcatoribus, & hmõi. aut propter vehementẽ caliditatem rarificantem membrum & diſſoluentem, vnde ad mẽbrum facilius fluit humor. Item operatur mala cõplexio ſicca exiccãdo, & prohibendo conſuetum fluxum humiditatum, vnde deinde ad iuncturas mittuntur. Similiter & mala complexio humida relaxationẽ faciens, & iuuans ad humiditatum fluxum. Item exercitium **B** forte, fortis motus, & maxime ſuper repletionem cibalem & humoralem. Item longus ſomnus & maxime diurnus quies multa & ocioſitas, vt in præsbyteris. Item ocioſitas multa poſt fortia exercitia. & ideo ruſtici qui ditãtur cum capiunt ocium multum podagrizant. Item vigiliæ multæ multum debilitantes. vſus cibi & potus difficilis digeſtionis aut generatiuus humorum fluidorum. Item potus aceti pręcipue vini ſubtilis potẽtis in quantitatẽ & ſpecialiter poſt cibum non digeſtum. Item & potus plurimus eius poſt paucum cibum vel abſq; cibo generãtur ſic multi humores crudi in hepate qui poſtea ad iũcturas fluũt. ſatietas nauſeatiua. omnis multa repletio, crapula. ſ. & ebrietas. venereorum multus vſus & immoderatus. Item ipſius frequẽtati ſubita dimiſsio, quare qui religionem ingrediuntur conſueti coitu multo, ex tali ſubita dimiſsione periculum incurrunt, vt Guil'. noſter. & ideo ſis cautus. Item vſus balneorũ plurimus, & maxime aquæ **C** dulcis. Et ad iſtas cauſas extrinſecas reduci poteſt omnis conſueti fluxus retentio, vt hęmorrhoidarũ, ſanguinis narium, ventris vomitus, vrinę, ſudoris, menſtruoꝝ. Item retentio catarri cronici, conſueti fluere ad alia loca vt ad pectus & huiuſmodi. Item curatio colicæ per quam ita confortãtur inteſtina vt materiam amplius non recipiãt, ſed ad extremitates mittant. Item dimiſsio euacuationis conſuetæ fieri. vt cum quis vſus eſt phlebotomia, & ipſam dimittit. Item & purgari ſępe, et curari per artem poſtea dimittere. & de his etiam infra de præſeruatione & cura dicetur.

Ruſtici nouiter ditati cur multũ podagrizant.

Intrinſeca eſt primo ipſa materialis ſuſcipiẽs & eſt mẽbrum quod eſt cauſa huiuſmodi. aut propter debilitatem ſui naturalem, aut ei accidentaliter euenientẽ a mala cõplexione cõfirmata, & proprie frigida. Item & nimia frigiditas. itẽ & nimia caliditas rarefaciens & dilatans vias. item iuuans in attrahendo poteſt eſſe cauſa. Item dolores fortes. item & mala complexio mẽbri principalis, vt cor- **D** dis, hepatis, & cerebri, poteſt eſſe cauſa doloris iuncturarum. & ſimiliter mala complexio totius, vt quoniam tali complexioni commiſcetur humiditas extranea, quapropter mala complexio calida diſſoluẽs, aut frigida cõſtringens, & comprimens ſiccum, vt ad iuncturas mittantur materiæ malæ. Secũdo eſt ipſa efficiens vt fortitudo mẽbrorum vel membri principalis in quibus vel in quo reperiuntur materiæ malę congeſtę, vel defluxæ lædentes, quare inſurgit virtus fortis expellens ad iuncturas, & ad hoc genus cauſę reduci poteſt mala diſpoſitio contracta a principio generationis in membris derelicta. nam podagricus podagricum generat, eſt enim de his quæ hæreditãtur. Serapio de completo ſermone in ægritudinibus. et. xxij. tertij. de doloribus iuncturarum. Tertio eſt dilatatio iuncturarum ex creatione vel ex accidenti ſic dilatatarum & laſſatarum ex mala complexione calida aut ex multo motu in labore aut exiccatione earum, aut ꝓpter

A dolorem fortem. vnde aggregantur materiæ multę; quæ ſi diu remanſerint dilatãt viam. Quarto eſt materia ipſa ſuperfluens ſanguinea cholerica phlegmatica melancholica, vel mixta vel ventoſitas retenta, & licet ab his humoribus ſingulariter cauſari poſsit dolor iuncturę, tamen vt placuit principi plurimum fit a phlegmate cum cholera. deinde a cholera. deinde a ſanguine. deinde a cholera, & raro fit a melancholia. & credo dictum eius verum, quoniam vt plurimũ homines vtunt regimine groſſo, & inde ſuperfluitates groſſæ generantur, quę fluere non poſſent niſi cum eis commiſceretur humor cholericus ipſas ſubtilians & reddens eas habiles ad penetrãdum. Et ſi de ſimplici humore loquimur credo magis ex phlegmate ſubtili. nã natura ipſum phlegma ad iuncturas naturaliter mittit. de alijs humoribus aliter operatur ad alia mittẽdo loca. & tu conſidera. Credo tamen iſtas concluſiones fore veras. Prima ꝙ ſi fuerit per viam paulatinę congeſtionis maxime fiunt a puro phlegmate. Secunda. quòd ſi fiant **B** per viam defluxus fiũt a phlegmate mixto choleræ. Tertia ꝙ raro fiunt a puro vel pura cholera. Vltima rarius a melancholia.

Alij dixerũt. Cauſa primitiua eſt aer groſſus, cibus & c. vt dictum eſt de ſex rebus non naturalibus. Antecedens humor groſſus cum ſubtili vel alius qualiſcunq; fluens ad iuncturas. Coniuncta vero ipſe humor iuncturam actu replens vel mala complexio ipſa exiſtens in iũctura abſq; humore, ſi qua datur talis. aut cauſa compoſitionalis quæ eſt raritas & dilatatio iuncturarũ, vt dictum eſt, multum operatur. Et vt rem magis comprehẽdas, do modũ, quomodo hic dolor iũcturarum cauſatur, & eſt. qm̃ membra iam debilitata per viam paulatinæ congeſtionis partem nutrimenti & ſuperfluitatem non potentia reſoluere, & nutrimentum totum in ſe conuertere, aggregãt in ſuis vacuitatibus donec repleantur, & concauitatibus repletis amplius aucta membra circunſtantia expellendo extendit & in tumorẽ eleuat. Eodem modo materia per mea- **C** tus occultos defluẽs, facitq; per meatus manifeſtos, & venas, & arterias primo ex eis magnas replet: deinde aucta replet minores perueniens vſq; ad capillares. Ideo in circuitu ſui apparent replete quæ tẽpore ſanitatis non apparebant. deinde per orificia & per poros earum ad cõcauitatem effluunt iuncturarum, et admiſcentur humiditates phlegmaticæ ad eas a natura delegatæ, & illas replet, & amplius auctę impellunt, etiam hincinde concatenationẽ oſsium quęrens ipſorum facere digeſtionẽ, implent etiam panniculum colligantem ea, & eum qui in oſsibus, & muſculos ſeparat, impelluntq; ad muſculos in circuitu exiſtẽtes, & eos replent eorũ extendendo continuitatẽ ſoluunt atq; ipſorum alterant complexionem ad id quod præter naturam eſt. & ſic tumorem & dolorem cauſant. et tu bene conſidera hunc modum. Nam etiam de iſto particularius infra de podagra. & tu ibi.

Et quia dictum eſt ꝙ cauſa intrinſeca prima eſt membrum ſuſcipiens. Videndum eſt propterea quæ ſunt cor- **D** pora habentia membra ita diſpoſita ad recipiẽdum, vt in eis facilius fiat dolor. Primo ex parte ſexus vir eſt magis aptus q̃ mulier, propterea quia eſt magis inordinatus. Itẽ magis coitiuus, maiores motus ac laboresq; facit. Mulier nanque purgationes menſtruales habet per quas ſaluatur a podagra iuxta illud Senis vt in fine. Mulier podagra nõ laborat niſi mẽſtrua defecerint. Ex parte ętatis ſenes magis cęteris propter multiplicationem malarum materierum ob debilitatem. Item quia expulſiua eſt debilior in eis: & in eis ſunt vię latiores. Pueri vero minus & rariſsime: iuxta illud Hippo. xxx, aph. vi. ſectionis. Puer podagra non laborat, ante vſum venereorum. i. ante ſpermatis emiſsionem. nam virtutes in eis fortes ſunt & materia in augmentum cõuertitur. iuuenes vero medio modo inter hos ſe habent. Ex parte complexionis primo phlegmatica. quia multa materia phlegmatica & plus in eis mittitur ad iũcturas, deinde ſanguinea, deinde cholerica, deinde melancholica.

melãcholica. Ex parte habitudinis, quia pinguia magis, q̃ macra, & dilatatorum meatuum magis q̃ conſtrictorum. Item eunuchi non podagrizant vt Hipp. item vt dictum eſt qui ſunt ex parẽtibus podagricis nati. Et hic nota ꝙ vt dicit Gordonius. aliter nunc vadit negociũ, quoniam mulieres & eunuchi hodie podagrizant ex inordinato regimine, & ideo verba Hippo. intellige ſane. Item & parati ſunt ad podagram conualeſcentes ex ęgritudine chronica, quoniam non reguntur bono regimine. nã propter debilitatem virtutis multæ materiæ malæ multiplicantur, & iſtud maxime habet veritatem quando nõ fuerunt debite purgati, & eorum virtutes confortatæ. Item & qui paſsi ſunt podagrã chronicam, & curati ſunt cum ſedantibus, & ſtupefacientibus, & non eſt deinde facta in eis purgatio bona. Item exercitantes artem podagræ ꝓportionatam, vt piſcatores, facientes fictilia, artifices fullonũ, viatores, & huiuſmodi. Et ſi quæratur quare plus in iuncturis multiplicantur hi dolores. Dicendum ꝙ hoc eſt quoniam ſunt magis vacuę aliȷs membris, pluris motus debilioris complexiõis & frigidioris ſituatæ in extremis aptæ recipere ipſas humiditates. Vltimo quoniã ſunt a regimine fontis caloris magis remotæ. Ex quibus apparet quare magis accidunt in pedibus, & in eorum extremis frequentius. Item ad euidentiam ſcito ꝙ frequenter dolores iuncturarum ſunt cauſa lõgitudinis vitę hominis, & cura eorum eſt cauſa breuitatis vitę in eis. Nam cũ curantur & fortificantur iuncturæ materiæ conſuetæ mitti ad iuncturas redeunt, & ad membra nobiliora mittũtur, & q̃nq; ad principalia, & ſic ſunt cauſa mortis. Aduerte vlterius ꝙ tempora aptiora ad hos dolores ſunt ver primo, quia eo tempore humores ſunt in motu magis. ſecundo in autumno. quia in eo tempore ſunt viæ amplificatæ propter calorem æſtatis præcedentis. item & propter calorem qui eſt in die autumnali. ſecundo virtus eſt debilitata. tertio ſunt multiplicatæ materiæ malæ ex fructibus, & aliȷs, a quibus homines male ſe cuſtodire ſciũt. Ex quibus infertur ꝙ in his temporibus debent ſuſpecti ad tales dolores ſibi præcauere, & ſe præmunire. Scito nunc vltimo ꝙ quandoq; in febribus laborioſis apparent iſti dolores: de quo in aphor. in fine. Ioannitius tñ in ſuo antido. has quatuor cauſas ſic diſtinxit. Prima eſt fortitudo mẽbri impellentis. Secũda multitudo humorum iam dictorum. Tertia eſt debilitas nutritiuæ. ex quo apparet quantum facit regimen in ſex rebus ad curam & pręſeruationem. Quarta eſt largitas viarum.

De præſeruatione ab incurſu doloris iuncturarum. Rubrica. 7.

ET POSTQVAM tractatum eſt de cauſis doloris iũcturarum exiſtimaui prius de præſeruatione ab incurſu eius dicere. Et in hoc dixerunt ſapientes ꝙ facilius eſt ꝓſeruare ſe ab his doloribus q̃ ipſis productis ſubuenire. Et homines qui maxime ſe debent pręſeruare ſunt, q ſunt parati maxime ex hæreditate & ex aliȷs cauſis. de quibus in præcedenti rubrica. Et illi qui ſemel paſsi ſunt. nã cum redeat cura fit difficilis, & ſi cõfirmantur vix vel nunquã eſt eis doloribus cura. de quo infra.

PRÆSERVATIO itaq; in duobus conſiſtit regiminibus, ſcilicet regimine per ſex res non naturales. Et in regimine per medicinam.

Et pro primo oportet vario modo procedere in diæta ſm varietatem corporum ex parte cõplexionis, habitudinis, & hmõi. Vnde phlegmatica debet eligere aerem calidum & ſic. naturalis, & naturaliter talem aut ad talẽ regionem ſe trãsferre ſi fuerit extra. item & particularius aerem ſuum ſuffumigȷs, igne, & aliȷs calefacientibus alterare, et ſic ꝓportionabiliter de eo cuius complexio eſt ca. & ſic. ſit aer temperatus aut ad frigidũ parum declinans, ſed humiditatem etiam ſuperfluam euitet, & ſimili modo de aliȷs. Et licet de his quæ euitãda ſunt dictum ſit ſupra in exemplificando de cauſa extrinſeca in rubrica de doloribus iuncturarum, tamen particularius hic loquar,

E & ideo relege ibi. Et cum illis deuitent quæ ſunt difficilis digeſtionis, vt panis opirus nõ bene coctus, cibaria de paſta, rizum, & omnia genera leguminum. Carnes deuitẽt groſſas, bouinas porcinas, caprinas, ouinas, hircinas, auiũ degentium in aquis. Carnes ſalitas, carnes multarum ſuperfluitatum, vt ſunt agnellinę, capita quadrupedum, & omnia interiora. Quidam concedunt pedes animalium, quia dicũt a proprietate ſimile confortat ſuum ſimile. ſed quia difficilis digeſtionis melius eſt ab eis abſtinere, & ſi datur licentia ſit de raro & de pauco. Item deuitent copiam ouorum ſorbilium, & frixa non ſumant. Deuitent lac & caſeum & quæ de lacte ſunt, q̃uis pauco caſeo in fine menſę vti poſsint. Piſces deuitent lacunales, cancros, anguillas: piſces tamen paruos, ſquamoſos, marinos, vel de flumine petroſo vti poſſunt in modica quantitate, & raro. Item fructus deuitent horarios, vt ceraſa, pruna, mora, perſica, chryſomilla, pira & poma, ꝓcipue, & vuas recentes, & omnes fructus ante ipſorum maturitatem. Et

Simile ſuũ ſimile a proprietate confortat.

F breuiter qui ſunt nutrimenti humidi, velocis corruptionis, & frigidi, & tubera omnino prohibentur. Et in ſumma ſanguinei deuitent quæcunq; multum ſanguinem generant, quæcunque ſunt calida & hu. quod intellige ſane.

Et cholerici deuitent quę cholerã generant, & exacuentia, & ambo omnia dulcia vt mel, zuccharum, butyrum, oleum, nuces, & ſimilia. Item vtantur ante tempus periodicationis per aliquos dies in cibis, potibus ac medicinis his quę materiam ingroſſant, & ſua ſtypticitate prohibent fluxum humorum ad iuncturas. Item & per medicinas exterius applicatas idem operentur. & huiuſmodi canonem diligenter attende, & ipſum proportionaliter obſerua in omni complexione, & tu cõſidera. Et phlegmatici, quęcunq; phlegma multiplicant & q̃ frigida ſunt & humi. Et melancholici quæ choleram generant nigrã & quæ frigida ſunt & ſic. de quibus ſupra tertio tracta. & tu ibi. Ex quibus infertur ꝙ tales debẽt vti regimine tẽperato, quia ꝓportionato ex parte cibi, & potus, & aliarum

G rerum non naturalium. vnde cibi debent eſſe facilis & bonę digeſtionis, boni nutrimenti & paucarum ſuperfluitatum, & eligendi ſunt ex eis quę conueniunt ſm varietatem complexionum. Vnde calidas habentibus cõplexiones conueniunt carnes hædinę lactãtes, paruarum pullarum, perdicum, faſianorum, alaudarum, & aliarum auium paruarum in rure degentium pręterq̃ paſſerum. Item & oua in aqua decocta & leuiter. Verum in cholericis cibi alterentur cum frigidis & hu. vt cũ ſeminibus frigidis maioribus decoctis cum eis. Et dięta cholericorum debet eſſe humidior q̃ ſanguineorum. Et ſanguineis conceduntur lentes coctę in aceto. Et vtantur in ſuis cibariȷs ſanguinei aceto (& de hoc infra) agreſta, & vino de piris facto. Item acetoſitates citri, lymonum, granatorum acetoſorum. Cholerici autem vtantur acribus vt ſunt ſucci nucis decocti, & maxime ſuccus granatorum muzorum. Item & ſanguineo, & cholerico conuenit ptiſana hordei, far, & panis de ſimila bonus. Ex fructibus conceduntur

H mala decocta in pauca quantitate, pyra, coctana cocta. Item amygdalæ, item pruna matura in parua quãtitate. Item pepones, citrulli, cucumeres, cucurbitæ, & hoc maxime cholericis. Ex herbis a crudis abſtineãt, & a coctis vt poſſunt, quoniam humores generant putreſcibiles. Et hic nota. Aui. inquit. Et ex oleribus deuitent ea, quę ſunt ſicut ſicla, bauciæ, & citrulli, et aqua mellonis nocẽt, propter quod generant humorem aquoſum et conferunt per prouocationem. Et in ſumma nocent cibi aquoſi difficilis digeſtionis viſcoſi, & apti faciliter putrere. Frigidas vero habentibus complexiones carnes conueniũt caſtrati vnius anni, pullorum, gallinarum, faſianorum, perdicũ, coturnicum, pipionum volare incipientium, turturum, turdorum, paruarum auium & paſſerum, caro caprioli, & interdum leporis, caro eritȷ eſt eis bona. Item & conueniunt hædinę, & quãdoq; vitulinę, ſed illę magis. & ſit earum vſus aſſatę magis q̃ elixę. Item & oua conueniunt

maxime

maxime melancholicis. Cibaria cõdiantur cum aromatibus digeſtionem iuuantibus, & ventoſitatem diſrumpentibus. vnde in omni ſtudio inſtandum ne cibus corrũpatur aut indigeſtus a ſtomaco egrediatur, ſed perfecte digeratur. Ex fructibus vero talibus dari poſſunt dactyli, paſſulæ, caricæ, in parua tamen quantitate. dentur caricæ quoniam materias deferunt ad extrema. Item auellanę optime maſticatæ, pineæ, phiſtici cum zuccharo. Filagrius autem conceſsit omni podagrico pyra bona. Satis vſq; ad modum dictum eſt de cibo conueniens etiam vt de potu dicatur, & dixit Raſ. xij. continentis. Abſtinẽtia a vino ſanat podagram, & multi ſanati ob dimiſsionem vini in totum. ſed bene conſidera ætatem, vſum, complexionem, habitudinem, & huiuſmodi. ſi iſta tolerãt vt patiens in deteriorem non currat paſsionem. & inquit Aui. Et deuitẽt potare vinum plurimũ groſſum, immo omne vinum. xxij. tertij. de cautela a doloribus iuncturarum. Sunt tamen aliqui qui eum dimittere non poſſunt, aut ꝓpter ſtomachum, aut ꝓpter debilitatem virtutis, aut quia timetur ex vſu aquæ inflatio & multiplicatio ventoſitatum, & incurſum doloris inteſtinorum, debilitatem hepatis, & ſic cachexiam, & huiuſmodi: & in iſto caſu detur pauciſſimum lymphatum plus & minus vt exigit diſpoſitio. Item ſit coloratum quia aureum vel ad colorem granatę, vel rubini tendens. non ſit album neq; ſubtile, non nouũ, nõ groſſum, vt ſupra. Sit itaq; amenum ad ſtypticitatem quandam declinans. Et aqua mellis ſimplex aut cũ decoctione cinnamomi ſolius conſueuit eſſe potus conferẽs & maxime in frigida. Et quidam coquunt in aqua, ſaluiã, roſmarinum, maioranam, bethonicam, et ſimiles herbas. Item in calidis aqua hordei cum zuccharo aut iulep cum multa aqua. ita aqua ferrata cum vino mixta. Et nota ꝙ ſi auſertur vinum conſueto, illa ablatio fiat paulatine, & cum prudentia. Item ꝙ non delectetur multiplicatione plurium ciborum in eadem menſa. ſit itaq; cõtentus vno vel duobus ad plus. Item nõ bibat vt ſupra ante cibum, ſed poſtq̃ comederit ſaltem quartam partem ſui cibi. & eſt communis canon Cermiſoni noſtri in regimine ſanitatis. Et licet de alijs rebus non naturalibus dictum ſit ſupra, & de doloribus iuncturarum, a quibus ſe debet præcauere, tamen aliqua ſuccincte hic de eis diſcurram. Exercitium euitent, vt ſupra allegata rubrica. Item frictiones fortes iuncturarum. item fatigationes fortes, & ideo euitent calciamenta ſtricta, exercitio vtantur temperato. Vnde Raſ. de paſsionibus iuncturarum. Nõ eſt res melior motu, quod intellige paulatim & moderate facto. Et quia balneum tenet locũ exercitij, vt ſupra ſecundo tract. ideo hic tantum dicatur ꝙ balnea conferunt naturalia, & maxime in declinatione. & ex aquis humidis nocẽt. & dixit Auer. Ex eis quę conferunt eis cũ balneantur & etiã poſt repletionem balnei, immo in medio eius eſt effuſio aquæ frigidæ ſuper iuncturas ſi non eſt aliquod quod ꝓhibeat ex debilitate neruorum. Item euitet ſomnum ſuper cibum immediate factum & diuturnum, eſt enim ex rebus nocibilioribus eis. Aui. Et fortes vigilias & immoderatas vt ſupra allegata rubrica. & tu pro his & alijs ibi.

Non repleantur. ꝙ ſi contingat ex quodam lapſu delectabili repletio, ſtatim fiat euacuatio vomitu. ꝙ ſi non poteſt vomere expectet ꝙ cibus deſcẽdat, & deinde aſſumat clyſter. Item non comedat donec non ſentiat ſtomachum bene mũdum. Item ſi comedat ſemel in die eſt valde vtile. Pro inanitione dicendum ꝙ ventrem teneat lubricum & abſtineat vt poteſt. nam vt Gal. abſtinentia eſt ſumma medicinarum. ſitim patiatur & famem vt poteſt, & præcipue qui ex phlegmatica, & ſicut abſtinentia eſt ſumma medicinarum, ita repletio ſumme inimica eis. Et quia coitus vt allegata rubrica cõtinetur ſub inanitione, dicendum ꝙ nullo modo coeat poſt aſſumptum cibum. cuius contrarium communiter ſit. vnde ludens coitus generat dolorem arthriticum. quod ſi ſit aliquãdo fiat ante cibum & potum. Abſtineat ab ira, triſtitia, ſurore, & ab

Abſtinẽtia ſũma medicinarum.

A omni ſollicitudine multa, & maxime calidas & ſiccas habentes complexiones.

Expedito regimine ſex rerum nõ naturalium venio ad expeditionem ſecundi, quod conſiſtit in his canonibus. Primus eſt reſolutio materiæ ſuperfluæ per quam poſsit podagra periodicare. Secũdus eſt confortatio iuncturarum. Tertius eſt cõſeruatio membrorũ nobilium in ſua bona diſpoſitione. Quartus eſt digeſtio materię quando eſſet neceſſaria propter errorẽ contingẽtem in regimine iam dicto. Quintus eſt euacuatio eiuſdem. Sextus eſt confortatio iuncturarum ſm ſe, & ne recipiant materiam fluẽtem, vt dictum eſt. & earum alteratio cum calidis aut frigidis, vt exigit diſpoſitio.

Pro primo, ſcito ꝙ poſt tale regimen debes attendere confortationi membrorũ naturalium, & maxime ſtomachi cum rebus confortantibus & reſoluentibus, quod ex ipſo regimine ſupfluit, ne ex paulatina aggregatione accidat deinde dolor, & hoc electarijs, confectionibus, vnguentis,

B & alijs, vt ſupra de debilitate ſtomachi dictum eſt. & tu ibi. Et commendatur vſus theriacę in caſu iſto in frigidis. tu itaq; ordinem da de vſu earum, vt ibi.

Pro ſecũdo aduerte ꝙ ſtyptica calida aut frigida ipſum complent. Item & quę reſoluunt ſuperfluitates quę in eis iam ſunt aggregatæ, quę circa iuncturas applicentur, ſed cum cautela: quoniam ſi videris ꝙ corpus propter bonũ regimen non ſit repletum, neq; aptum repleri, illa ſecure adminiſtrabis. Quòd ſi corpus non fuerit tale, earum applicatio eſſet infirmi ſicut interitus, quoniam iam cõfortatis ſic iuncturis materię retrocederent ad membra nobilia, vnde grande ſequeretur nocumentũ fortaſsis mors, vt iam viſum eſt. Ex quo apparet ꝙ aliquando male terminantur hi quibus illaqueantur venæ. & ideo etiã in tali caſu bene conſidera. & ideo hic age non vt empiricus. Vñ replico, attende diligenter ſi corpus eſt mundum vt in inſpectione excũtium, in tactu pulſus & huiuſmodi. ꝙ ſi nõ fuerit mundum, non approximes iſta localia niſi prius ipſum

C mundaueris. Et ex confortantibus iuncturas ſunt abrotanum, agaricus, aqua ſulphurea, & lutum etiam ipſorum, aloes, camomilla, cupreſſus, embli. hermodactyli, oleum de ſpica, de myrto, de maſtice, de camomilla, de abſynthio, de ſpica, de ireos, de roſ. de anetho, de coſto, de citonijs, de keiri, laurinum, de ruta, plantago, ſquinantum, ſtœcados, vinum ſtypticum nigrum. Item & abſynthium, achacia, acetum, alumen, amoniacum, caprę ſtercus. cerotũ archigenis Meſ. in cura paralyſ. cupreſsi nux folia eius. Citrum, coſtus. Emplaſtrum mirabile. Auic. xi. quinti. enula, fumus terræ, galla, granatum, lauri lignum, liciũ, maiorana, maſtix, myrobalani, myrtus, mummia, nitrum, papauer, ſtorax, terbentina, vernix, hypoquiſtidos. Item memite, thutia, balauſtia, vrina, lotio cũ ea calefacta. Et ex compoſitis ſunt. ℞. achaciæ, licij, memite, hypoquiſtidos. ana. fiat cum eis linitio tempore ſanitatis. Item decoquantur gallę, cum ea decoctione fiat ablutio per interualla non longa. habent enim a proprietate con-

D fortare membra lapſa, & ſua ſiccitate exiccare fluẽtes, & fluxus materias, & myrtus idem. Item ablutio ex decoctione abrotani, nucũ cupreſsi in vino ſtyptico, vel ablutio in vino ipſo ſolo. Item ablutio ex vrina & eſt efficax. Et tu compone ex dictis vnguenta, emplaſtra, cerotaria, & ablutiones, & alia huiuſmodi. de quibus tamen cõpoſitis ſatis abunde infra de cura doloris iuncturarum.

Et pro tertio reccure ad proprias rubricas vbi docetur quomodo ſuccurri habeat his mẽbris vt conſeruẽtur cum vnguentis, emplaſtris, confectionibus, electarijs, & huiuſmodi, & tu ibi. & tu da ordinem clientulo tuo, vt ibi.

Ad quartum & quintum complẽdos non eſt dormiendum niſi vbi malum regimẽ præceſſerit, & ſit neceſſaria euacuatio. Vnde quia homines huius temporis ſunt mali regiminis, ego cõſulo ꝙ nõ deueniatur ad adminiſtrationem localium, niſi quędam prius purgatio ſiue euacuatio præcedat, leuis, fortis, ac fortior, ſm ꝙ videtur ꝙ exigat diſpoſitio.

diſpoſitio: qm̄ in bene recto leuis, in male fortior, ſ mediocri fortis. Quia autem dictum eſt qui ſunt humores peccantes et qui magis, ideo oportet prius cognoſcere ipſum peccantem humorē. Quòd ſi fuerit ſanguis & non fuerit neceſſaria digeſtio, ſed ſola euacuatio, per phlebotomiam niſi peccauerit ſua ſubſtātia, vt quia nimis ſubtilis, & tūc danda ſunt quę ipſum ĩgroſſant, vt ſyr. de myrto, de agreſta, vinum granatoꝝ, & huiuſmodi. Item oxizachara. & quid de ſyrupis acetoſis dicēdum ſit in cura articulorum dicetur infra. Item ſi fuerit nimis inflāmatus da extinguētia. & de his infra. Quòd ſi fuerit ex alio humore ſimplici vel compoſito commiſce digeſtiua, vt ſm proportionē mixtionis humorum habitam ex cōiecturatione tua. vel da ipſa ſimplicia digeſtiua vel proportionata. inuenies ſupra quarto tracta. & tu ibi. Sed tantum nunc dico ꝙ debent eſſe aperitiua & prouocatiua, vt materias diuertãt. & bene conſidera. ſi catarrhus eſt in cauſa, quia ſic ſimpliciter aperitiua non conferunt, vt ſupra de catarrho, & tu ibi. Euacuatio autem fiat cum phlebotomia vt dictum eſt, maxime quando humor eſt ſanguini commixtus, aut ſolutione ventris, aut vomitu, aut prouocatione ſudoris, aut vrinæ. Et ex ſolutiuis conferentibus eſt agaricus, rhabarbarum, hermodactyli. & ſunt medicina propria myrobalanorum genera, hiera ſimplex & compoſita, & magis hiera Hermetis. Et breuiter ſolutiua ſimplicia ſtyptica virtute participantia, quæ dari debent in temporibus medijs, vt verē, aut autumno, vt ſtatim & per interualla modici tēporis. Et ex ſingularibus euacuatiōibus eſt vomitus, ſi is facile fieri poteſt. & tu ſupra de cimaterttia tertij. de vomitu. Item conferunt clyſteria de quibus plene in de cura. Item vt dictum eſt conferunt euacuationes cū ſudore, & vrina ex aperitiuis, & prouocatiuis. de quibus ſæpe, & in quinto trac. & infra de cura.

Poſt autem iſtas euacuationes conforta iūcturas, vt dictum eſt, vt applicando aut calida aut frigida ſtyptica. de quibus ſupra & cum moderamine ſemper.

PRÆSERVATIO in ſpeciali magis. Et deſcēdendo magis ad ſpecialia vt cupis. quia dictum eſt ſupra ꝙ in vere & autumno hi dolores magis mouentur. Ideo aduerte ꝙ ſemper et per totū annum regimē dictum eſt de ſex rebus non naturalibus obſeruari debetur ab eo qui paratus eſt, & tueri ſe vult ab incurſu. Deinde debet vniuerſalem purgationem facere his duobus temporibus, & in tempore intermedio particulari euacuatiōe vti. de qbus per ordinem ſtatim. Tempore autē veris debet medicus conſiderare corporis purgandi diſpoſitionē, vt ſi repletū eſt & mundatum aut non, vt dictum eſt. Quòd ſi fuerit mundum, quod rariſsime accidit, non eſt neceſſaria purgatio, ſed ſola iuncturarum confortatio, vt dictum eſt. Quòd ſi non fuerit mundum, conſideret prius ſi in eo eſt augmentum in ſanguine, aut in alio humore ſanguini mixto, aut aliter ſua qualitate humor alius a ſanguine peccãs fuerit. Quòd ſi primum fiat phlebotomia, & ſi augmentum fuerit propter cibum & vſum vini dulcis, & aliarum rerum ſanguinem multiplicantium, ordinetur diæta ad contrarium. & ſimiliter ſi fuerit peccatum in humore quicunq; ſit propter ocium, & ſomnū. ordinetur motus, & vigilia, & ſic de alijs ſuo modo te opponendo contrarijs remouētibus cauſam ex parte ſex rerum non naturalium. Et rediens ad phlebotomiam dixit Auic. xxij. tertij. de cautela iuncturarum. Oportet vt vtatur ille qui conſuetus eſt doloribus iuncturarum phlebotomia, & ſolutione vētris in vere, quod credo intelligendum qn̄ corpus fuerit repletum plethoricum. ſ. & ſanguis in eo multiplicatus eſt regimine. nam in vere multiplicatur magis ſanguis q̄ꝫ alio tēpore. & conſimiliter agēdum ſi fuerit alius humor ſanguini commixtus. nã phlebotomia reddit humores curſibiles, & ideo ex ſe non competit niſi fuerit repletio, vt ſupra, & debet fieri ex baſilica primo. poſtea de arthritica ſi particularia coindicant. & eſt ſentētia Gordonij. Quòd ſi ex alio fuerit humore non commixto euacua, ſed prius

E dabis digeſtiua ipſorum humoꝝ. Vt verbi gratia in materia cholerica da ſyrupum acetoſum ſimplicem. de quo infra. vinum granatorum. oxyzaccharam, & talia frigida ſtypticitate participantia. nam ſi eſſent ſimpliciter aperitiua ponerent humores nimium in fluxu. Item valet oxymel diureticum, mel ro. colatum de quinq; radicibus, de ſtœcados, & huiuſmodi. Sed hic aduerte ꝙ ſi catarrhus eſſet ſuſpectus. ꝙ talia aperitiua dari debent cum cautela & cum admixtione ſtypticoꝝ, vt ſupra de catarrho. Ordina diætam ſibi ꝓportionatam, vt ſupra ex rebus frigidis, & humidis. Deinde euacua cum myrobalanis citrinis, rhabarbaro, & huiuſmodi ſolutiuis, aliquali ſtypticitate participantibus. de quibus ſolutiuis & digeſtiuis, habes ſupra quarto tracta. & tu ibi. Item conceditur electarium de ſucco ro. commune. & illud Meſ. Et cōſimiliter agas de digeſtiuis, & ſolutiuis materię phlegmaticę, & melancholicæ, ſemper ordinando diætam prius vt ſupra. Pilulę in materia frigida & etiam in mixta. ℞. hermodacty- **F** lorum, turbith, agarici. ana. ʒ. iiij. cal. ę ligneę, garyophy. carpobalſami, xyloaloes, macis. zinz. galangę, maſticis, aſſę, maratri, aniſi, ſaxifragię, milij ſolis, ſeminis bruſci, ſparagi, iari, ſalis gemmæ. ana. ʒ. ij. aloes ad pondus omniū. diagridij. ʒ. i. confice cum ſucco iari vel fœniculi. Ad idē ſyr. ſolutiuus. ℞. turbith lib. i. & mitte in trib. lib. aquæ frigidę, & moretur tribus diebus ad ſolem, deinde cola, & vide ſi amiſit ſaporem, & ſi ſic proijce & aquam reſerua. Quòd ſi non amiſit ſaporem ſuum reſerua etiam aquā primam, et pone iterum ipſum in alia aqua tantę quantitatis ad ſolē, vt dictum eſt, & toties fac donec amittat saporē. deinde aggrega eas aquas & pone vnam lib. aquę & plus vt videbit expedire, & decoque, & fac iulep. & ſi citius vis facere decoque ad ignē turbith cum aqua ſicut fit ad ſolē. Alius fortior & ſolutiuus. ℞. chebulorum, turbith. ana. ℥. i. hermodactylorum. ℥. ij. agarici. radicum cappari. ana. ℥. ſ. zinzib. piperis long. ana. ʒ. ij. ſpic. ʒ. i. terantur & ponantur in madefactione aquę ſufficientis per tres dies **G** naturales. poſtea totū ponaur ad alembicum & diſtillatū ſyrupizetur cum melle. doſ. ℥. ij. vſq; ad. iiij. Pilulæ optimæ. ℞. turbith, hermodactylorum. ana. ʒ. i. ſ. colloquintidæ, bdellij. ana. ʒ. ſ. zinzib. ſpicæ, maſticis, ana. ℈. i. confice cum oxymel. Potes ſi vis ſy. facere ſolutiuū choleræ per ſublimationem, aut infuſionem, vt dictum eſt ex rhabar. myrobalanis citrinis, hermodacty. & modico ſcãmoneæ, cum roſis, citonijs & hmōi. Item ex eiſdem confice pilulas educentes materiam cholericam. ℞. aloes. ʒ. i. ſcãmoneæ gra. iiij. ro. ru. ℈. ſ. hermodacty. ʒ. ſ. doſis vna numero.

Dixit Serap. Si repletio eſt ex humore cholerico acuto oportet vt demus decoctionem duoꝝ myrobalanorum, aut citrinoꝝ, & indorum, & aquã decoctionis abſynthij, fumiterrę, paſſularum, prunoꝝ, thamarindorum, & ſimilium. Itē proportionabiliter age in materia melancholica cum folliculis ſenæ, polypodij, & hmōi reſpicientibus materiam melancholicã, de quibus ſupra. iiij. tract. & infra de cura eius ad plenum. Itē ſupra de cura melancholię **H** habes cōfectiones ad hoc. & tu ibi, & pręcipue quę cerebrum reſpiciunt. Syrupus ſolutiuus materiæ melancholicæ. ℞. myrobalanorum indorum. ℥. ij. ſtœcados. ʒ. vi. ſenæ. epithymi. ana. ℥. i. ſpicę. ʒ. i. cinnamomi. ʒ. iij. decoque in tribus lib. aquę donec ad vnã redeant, & in fine addaſ epithymus cum lib. i. zucc. ſyrupizeſ, & quia infra de cura horum dolorum eris copioſus, hinc a narratione pluriū ſuperſedeo, relinquēs hęc tanquã exempla. Et hic aduerte canonē, & aduertendū de cura. & eſt Rhaſis in libro de iuncturis. Medicinę quę attrahunt choleram, & phlegma ſimul meliores ſunt his quę attrahunt phlegma tantū vel cholerã tantum. & hoc habet veritatē etiam vbi materia fuerit ſimplex. ſed verū eſt vbi ęgritudo foret ſic cholerica ſolutiuū ſoluens cholerã debet eſſe valde potēs ſupra educens phlegma. & propterea Auicen. Raſis & alij. Et oportet vt nō educatur phlegma tantū immo cū cholera. ſ. educatur, nam cū educitur phlegma tantū cholera

remanens

remanens ſubtiliat phlegmã iterũ, ac reddit ipſum curſibile ad locũ iterum.& de his ſuo loco infra. Itẽ & principaliter fit euacuatio per vomitũ, vt ſupra.eſt.n.ſingularis medicina,& ita laudat eum Raſ.& aliĵ.& Auic. de vomitu.ſupra & tu ibi omnino.et maxime qñ paſsio eſt in iuncturis interioribus, vt eſt podagra, ſciatica, & hmõi. Eradicat.n.materiam antecedentem, ſed vt allegato loco nõ debet frequẽtari, ne ſtomachus inde lædatur. & tu de vomitu ſupra. Vnde fiat bis in menſe aut plus vel minus vt decebit, & tu allegato loco. Cõſimiliter valet euacuatio per prouocatiua vrinæ.nã ſic ſubtiliãtur humores & euacuantur per vrinã.nam ſic facilius videnẽ euacuari,& melius ꝙ̃ per egeſtionẽ. Et ſicut dictũ eſt ꝙ medicus debet conſiderare ante euacuationẽ, & digeſtionẽ corporis diſpoſitionem, ſic pariformiter debet aduertere aduenientẽ Autumno, in quo tẽpore cholera videtur plus dominari propter ꝓceſsionẽ Æſtatis ꝙ̃ phlegma. & tunc ſm humorum peccantiũ qualitatem debet medicinas, & digeſtiua exhibere, ita ꝙ ſic ſe habeãt medicinę inter ſe ſicut humores inter ſe, vt ꝙ medicina in maſſa vincat ſicut humor in maſſa vincit, & hic ponã vt ſit ſicut exemplũ optimum; electarium vnũ magiſtrale & digeſtiuũ materierum iã dictarum, & eſt membroꝝ confortatiuũ. ℞.iuæ recẽtis ſubtiliſsimę inciſę, & cũ melle reſeruato ad tẽpus.deinde.℞. de hac cõſerua lib.i.ſ.herbę paralyſ. ſimiliter reſeruatę in melle.ʒ.viĵ.ſpicę nardi, garyophyll. piperis longi, nucis muſc.zinzib.liquiritię abraſę. ana.ʒ.i.herbæ arthriticæ; chamępith.ſtœcados arabici, radicis acori.maiorang, ſaluiæ, florum anthos.ana.ʒ.ß.fiat ex eis electarium doſ. ʒ.ſ. mane ieiuno, & poſt eius aſſumptionẽ ſtet tribus horis ad minus tempore frigido ſingulis diebus. in calidis ſemel in hebdomada, medĵs autem alternatim. Electariũ Iudæi laxatiuum phlegmatis, & cholerę in arthritica. ℞.cinnamõ electi.ʒ.ß.garyophy.nucis muſ.galangæ, foliĵ.ana.ʒ.i.℈.i. turbith gumoſi.ʒ.vi.ſpecierũ electarĵ de ſucco ro.ʒ.i.zuc. al.lib.i.aquę polypodĵ lib.i.fiat electariũ. doſ. a.ʒ.iĵ.vſq; ad quatuor in tẽporibus frigidis. in bene recto ſumatẽ bis. in tẽporibus calidis ſemel in mẽſe. Vnde hic oportet aduertere regimẽ diligenter & virtutis cõſuetudinem. Poſt autẽ has euacuationes ſi corpus bene mundificatũ fuerit, cõforta iuncturas cũ ablutione aquę ſulphureę, aluminoſę, ſalitæ, aut vino nigro, decoctiõe in eo facta ex rebus ſupra poſitis iuncturas cõfortantibus, et ꝓcipue ex odoriferis.Itẽ lotio ex vrina, vt ſupra. Item fac vnctiones ex dictis confortantibus, vel cerotaria, vt ſupra: & hoc plus & minus ſm temporis conſuetudinẽ, vt bis & ter vel plus in hebdomada,& ad balnea ipſa ſe aliqñ transferat. Sed aduerte diſpoſitionẽ corporis propter periculũ dictum. vt quia ſit facta euacuatio cõueniens; vnde non confidas de vna euacuatione tantũ propter malũ regimen, ſed plures ſaltem particulares euacuatiões facito poſt vniuerſalem.

Et antequã ad hęc localia peruenias tales facias paulatine, & nõ ſubito & non violẽter, qm̃ materiæ illæ non ſunt ita faciliter & ſubito aptę educi. Vtere ergo enematibus ex rebus appropriatis & conueniẽtibus. vt verbi gratia. ℞.florum camo.mercurialis, maluarũ, furfuris, blitis, iuę. ana.mellis ro.ʒ.ß.olei cõis vel liliorũ.ʒ.iiĩ.ſalis.ʒ.ß.et ſi videtur adde agaricum, vel benedictã, vel colloquintidam aut aliud, vt videbitur. Pilulæ quibus vtebatur Comes de terra noua in præſeruatione non ꝓcedente digeſtione, & ei bene ſuccedebat præmiſſo ſemper bono regimine, euacuant ſex vicibus vel circa. ℞.agarici, abſynthĵ. corticum myrobalanoꝝ citrinorum, & chebulorum, colloquintidę rectificatę ſm artẽ, hierę logodion.ana. ʒ.i.ſ.conficiantur cum ſucco citoniorũ et bethonicę.doſ.ʒ.i.ſemel in hebdomada tempore frigido corpore robuſto. i calido vero minus, & tu tua prudentia operare. Valent & pilulæ fœtidę deſcriptione Almanſ.Item & de hermodactylis minores Me.& tu ex datis compone quę humoꝝ maſſam reſpiciunt, & membra cõfortent nobilia. Et de cõfortatione membroꝝ nobilium in quibus eſt ſuſpitio ꝙ manident nihil præterꝙ̃ dictũ eſt ſupra tu itaq; ad ſuas Rubricas recurre, quia copioſiſsime ſcio dictum. Et ſi bene autorum medicinæ dicta contẽplor ꝑſeruatio hęc conſiſtit in debito regimine ſex rerũ non naturalium, euacuatione vniuerſali pręcedente digeſtione. euacuatione particulari cum moderãtia frequentata & plus, & principalius conſiſtit in his duobus. In cõfortatione membroꝝ nobiliũ & maxime ſtomachi, & cõfortatione iuncturarũ vltimo facta propter cauſam iã pluries aſsignatam. quibus autẽ hęc omnia cõpleantur tam abunde habitũ eſt. Medicamen Hermetis pręſeruãs poſt factas purgationes dictas, & eſt medicina ſolẽnis. ℞.chamędreos, gentianę.ana. ʒ. iĵ.ariſtolochię rotundę. ʒ.i.ſeminum vrticę.ʒ.ſ.terant ſubtiliter, & cribellentur. doſis coclear.i.cum zucch. Item ad idem diacorus, pliris, arcoticon, mithridatũ, theriaca. vt ſupra. Item.℞.ariſtolochię longę.ʒ.vi.mellis.lib.ĵ.miſce doſis huius cõpoſiti eſt.ʒ.ß.ſ.bis in menſe vel plus vel minus ſm temporis aſsiſtentiã. Auer.laudare videtur magis rotundã. Raſis.xĵ.continentis, hęc eſt medicina laudata ad tollendũ penitus dolores arthriticos, & ſciaticũ, ſi frequenter ſumiẽ in potu ſpatio vnius anni, ſtomachum cõfortat, acuit viſum, tollit obliuionem, emittit ſuperfluitates per vrinã, emendat hepar, & ſplenem durũ: ſed dolorẽ arthriticum diſſoluit omnino. ℞. chamædryos. ʒ.ix.centaureę, ariſtolochię long.gentianę, ſpicę romanę nouę.ãñ. ʒ.vi.hypericon.ʒ.v.apĵ mõtani.ʒ.iiĵ.limaturæ ferri. ʒ.iĵ. agarici boni.ʒ.ß.myrrhę.ʒ.i.triturẽtur, & fiant trochiſci. doſ.ʒ.i.poſt tres horas dici, & poſt ipſum faciant motum modice & paulatim ieiuno ſtomacho. & poſt eius aſſumptionẽ ſtet tribus horis antequã comedat. deinde comedat cibum laudabilẽ euitata repletione omnino. & aſſumatur in hyeme & in fine autũni. In ęſtate vero abſtineat quia ꝓpter eius caliditatẽ liquefacit corpus valde. Et hæ medicinę debent eſſe nouę & montanę vt ſint fortiores.

Et ex dictis colligere potes modũ cõponendi confectiones, electaria & hmõi in pręſeruando. & ideo cõſidera diligenter, nã in cauſa calida frigida, in frigida vero calida. Vnde in calida triaſandali ſunt medicina cõueniens. nam participant ſtypticitate cum frigiditate ſua. Item teneris iũcturas debito modo ligatas cum inſtitis vel cum corio de pelle canis, & maxime inferiores. eſt ex eis quę multũ cõferunt, & hoc genere remedĵ vtunẽ plures moderni ex noſtris. Et breuiter in ſumma quod maxime ꝑſeruat eſt regimen bonũ. euacuatio frequẽtata & iuncturaꝝ cõfortatio ne recipiãt cum canone. vt ſupra. Vnde ex mille remedĵs auctorũ ad hoc. 990. ſunt de euacuatiõe, & corporis mundificatione. & ideo de eis ſtude. In patria iſta noſtra in vulgari de ea ſic dicitur. Chi ha la gotta non la toccha, apre el culo ſtringe la coda, ſerra la boccha. hoc eſt, ꝙ guttoſus eſt nihil circa guttam operetur, tangendo cum oculis, ſcilicet & huiuſmodi. Teneat ventrem lubricum, abſtineat a coitu, & claudat os, ideſt vtatur tenui diæta. Guttoſi aduertãt.

SIGNA demonſtratiua. quia aliqñ contingit medicũ decipi in iudicio dolorum iuncturæ, an.ſ.ex cauſa ſit frigi vel cal.& ex hoc infirmus multũ lædatur, & medicus infamiam non paruam acquirit. ideo ſtatim de ſignis ipſis ꝙ̃potero longiora ac clariora ſigna ponere ſtatui. Vnde in primis conſidera, ꝙ aliquando in forti dolore tali applicamus ſtupefacientia, vt infra, & ex hoc recipit infirmus quietem. vnde pro tunc iudicatur ꝙ quia talia frigida cõtulerunt ꝙ materia calida ſit. Secundo ꝙ aliquando materia eſt pauca, ſubtilis & cal. & corpus non eſt plethoricum, & ex applicatione calidorum reſoluẽtium faciliter illam materiam ceſſat dolor. & ex hoc tanquam a iuuante iudicatur ipſam eſſe frigidã. & in hoc caſu decipimur. Et qñq; eſt magna furia paroxyſmi, & dolor ex multitudine materię phlegmaticę multum fluentis, cum qua commiſcetur materia cholerica ſubtilians ipſam & faciens penetrare ad iuncturas, & tunc membrum ratione doloris fortis erit calidum & rubeum, ac etiam pro parte ſuret cholera cũ materia illa frigida commixta, & erit cũ

feb. vrina tincta, & etiã tingitur in cholerica, phlegmatica vt ſupra cũ inſomnietate, ſiti. velocitate pulſus, & hmôi. & ſic iudicabitur dolorẽ eſſe a cauſa calida, & tamen erit a cauſa frig. Et hmôi deceptionis cauſa eſt, qa materia illa fluit per venas intrinſecas ad neruos & ad lacertos. vt in principio capituli, & per vias nobis occultas. Et ideo debet medicus in primis conſiderare ætatẽ, complexionem, habitudinem, plethoriam, regimen præcedens, & mẽbrorum interiorum nutritiuorum complexionem ſingulariter, conſuetudinem, & ſi ab alio fuit curatus, & quibus vſus fuit remedijs, in quibus iuuamentum adinuenerit. tẽpus anni, regio & huiuſmodi. Quibus diligenter examinatis accedat ad ſigna ſignificãtia ſuper frigiditatem primo, qa ab illa ſm plurimum cõtingere ſolet, & primo diſcernat ſi eſt mala complexio ſimplex, aut materialis, aut ex ſimplici humore vel commixto.

Signa malæ complexionis ſimplicis, quæ perrariſsime fit ſunt quia dolor eſt abſque grauedine, abſq; inflatione, & non eſt alteratio coloris notabilis, neque ſignum materiæ. de quibus ſtatim.

Signa materialis ſumũtur, ex colore, tactu, tumore, & dolore. Et ex exeuntibus, & alijs vt diceẽ. A colore, quia color nõ multum alteraẽ a conſueto & declinat ad plumbeũ vel ad album. A tactu, quia locus ſentiẽ frigidus & in eo percipit patiens frigiditatẽ ſm plurimum, dato q in principio aliqualem ſenſerit caliditatem. A tumore, quia illic eſt tumor ſiue inflatio non tamen magna. A dolore, quia ibi eſt dolor continuus non multũ intenſus, & q eſt dolor latus & non acutus, vt qui ex calida eſt cauſa. Et vrina eſt remiſſa ſpiſſa quia non tincta. Sed hic aduerte q aliqñ eſt colorata, vt in fortificatione eius doloris, vt de colica dictum eſt, quia in forti dolore hepar inflãmatur conſidera. Egeſtiones ſunt phlegmaticæ, mucillaginoſæ. Ex alijs quia pulſus non eſt notabiliter in ſuis differentijs variatus, eſt complexione phlegmaticus, vel ætate ſenex, tẽpus hyemale, regimen phlegmaticum, ſtomachus eius frigidus & humid. diues, ocioſus, coitu debilitatus aut vino, & huiuſmodi quę habent generare phlegma per viam indigeſtionis etiam ſi eſſet cholericus.

Signa autẽ materialis calidæ ſanguineę ſunt dolor magnus extẽſiuus, cũ pulſatione, & grauedine pceptus. Colore rubeo, ſanguineo, tendente ad obſcuritatẽ, maxime qñ materia venit ad locũ, & non per venas multum profundas. Tactu percipitur notabilis caliditas, non multũ mordicans. Cum tumore non multũ notabili; qui ſi contingit per venas multũ intrinſecas non erit illic tumor aut quaſi nihil. Et erit vrina ſpiſſa rubea cum pulſu magno, veloci, habitudine carnoſa. Complexione ſanguinea, regimine præterito ſanguineo. Et tẽpore veris, Ætate adoleſcentiæ. Et magis affligitur tempore matutinali. Et in ſciatica ſanguinea dolor extenſiuus, longus, longior q in cholerica quem phlebotomia ſaphenæ ſtatim ſedat.

Signa autem cholericę ſunt dolor acutus, extẽſus, & fortis, quem adauget tactus quãtumcunq; paruus cũ paruitate grauedinis. Et tactus eſt calidus, acutus, mordicatiuus. Color ad citrinum, vel igneũ tendens non participans multa rubedine, & ſubitto accidit cum aliquali tumore. Et vrina eſt tincta tenuis, egeſtiones cholericæ, pulſus magnus, velox, & frequẽs: iuuenis cholericus, tempus calidum vt æſtas, regimen præteritum cholericum, affligitur magis hora tertiarũ, & ita de alijs ſuper choleram ipſam ſignificantibus.

Signa autẽ melancholicę ſunt doloris quaſi occultatio, & paruitas tenſionis, & paucitas iuuamenti cum curatione, & loci attenuatio, et non eſt ibi mollities, neq; loci claritas, & tactus frigidus, color ad fuſcum tendens, nullus quaſi tumor, vrina remiſſa, tenuis: pulſus non magnificatus, tempus autumnale, complexio, habitudo melancholica. regimen præteritum melancholicum ſignantibus, vt eſt ſplenis & huiuſmodi.

Signa phlegmaticæ falſæ ſunt caliditas vehemens cum

E qua eſt pruritus, & dolor ſatis intẽſus, medius inter acutũ & latũ cum aliquali tumore, & vrina eſt colorata, & pulſus magnus, & velox, ætas, complexio, habitudo, & ęgritudines conſuetæ, regimen & huiuſmodi. tibi fidẽ facient iuuari frigidis, lędi calidis, & hoc vltimũ ſignum in omnibus ſuperius dictis operari habes, ſed vt dictum eſt, caue ne ex eius operatione decipiaris.

Signa ventoſę, quia ibi eſt dolor extenſiuus, & abſque grauitate & q dolor permutatur, recedit, & venit. regimen præteritum ventoſum, & q calidis reſolutiuis iuuatur, & in hoc caue, vt dictum eſt.

Materiã autem mixtã ſignant ex dictis ſigna mixta, vt cũ calida frigidis cõmiſcẽtur quę ſtant in diſcurſu: medici ſua prudẽtia hoc mẽſurant plus & minus ſecundũ maiorẽ & minorem adinuicẽ participationẽ. & ideo bene ęquilibra. Dicit tamẽ princeps. Materias autem mixtas ſignificant tenſio vehemẽs aut paucitas iuuamẽti cum curationibus calidis, & frigidis, et diuerſitas horarum in quibus

F iuuatur, iuuatur enim aliqñ medicina vna hora, aliquãdo alia ſibi contraria. Et plurimũ quidem accidit hoc corporibus cal. cõplexionis aut cholericæ naturæ, quæ vtuntur regimine infrigidante humectãte generatiuo phlegmatis & humoris crudi, & cibis, & motibus ſuper repletionem: quare commiſcẽtur duo humores & expellitur quod ex eis groſſum eſt, ppter quod ſubmergit ipſum ſubtile ſanguinem & cholericum ad iuncturas, & horum quidã plurimum iuuantur & quieſcunt dolores per cõpreſsionem ſubtilem cum manibus pluribus, quoniam humor reſoluitur, & maturatur per eam & iuuantur per vnctionem temperatæ caliditatis cum quiete, nam motus prohibet a maturatione. Poſtremo quia de tumore facta eſt mẽtio, quia tumor in eis nõ facit apoſtema vt in cæteris, quia ad ſaniationẽ non venit, ſed aut reſoluitur aut in gypſum cõuertitur per ſubtilis reſolutionem.

PROGNOSTICA. Eunuchi nõ podagrizant neque calui fiunt verum quantum eſt ex parte coitus, nunc vero

G aliter fit. Podagra eſt morbus hęreditarius. Ex podagra membra macreſcunt, & extenuanẽ. Confirmata curationem non recipit, maxime quãdo eſt nodoſa. & etiã quando eſt ex diuerſis humoribus. Quando arthritica de materia cholerica eſt i homine qui ſe multum replet, quoniã ſubitam inducit mortem: tam podagra, q̃ ſciatica de facili recidiuãt. Sciatica eſt dolor maior podagra, & alijs doloribus iuncturalibus. Dato q ſit fortis dolor tamen ſpaſmum non inducit, quia non eſt in chordis & ligamentis. locus eſt ſpeculationis. Podagricis burſa teſticulorum plongatur. Quãdo in podagra vrina eſt ſpiſſa & multa velut ſubiugalium, aut varices fiunt, curatio fit. Febris aliquando curat, & aliquando eſt cauſa euentus eorum, & vt dicetur ſi a principio ſui ſuccurremus de facili fit curatio: & eſt Aui. q ſi confirmetur non curatur. Cum membrum incurrit podagram, aut ſciaticam ſecundum plurimum non redit ad diſpoſitionem ſuam naturalem. Podagra propter varietatẽ cauſarum ſuarum de difficili cu-

H ratur & difficile cognoſcitur. Cura eorum quãdoq; perducit corpus ad perniciem, quia ſuperfluitates conſuetæ fluere ad iuncturas veniunt ad membra principalia, & ſi non ad principalia, ad alia in quibus collectionem faciũt. & ſic ſunt aliquando cauſa longitudinis vitæ. conſidera. Et hæc ſatis.

De cura doloris iuncturarum in vniuerſali. Rub. 8.

INQVIT Alexãder medicus. Podagra eſt morbus laborioſus cuius curã medici nequeunt inuenire, & pcipue quæ eſt roborata vitio vini, fructuũ, aut coitus. Vnde talem. xij. continentis Raſ. numerauit inter morbos qui nõ ſanantur. Et Aui. inquit. Cum ſuccurritur doloribus iuncturarum in primis cum apparent, quia in prima vice, ſecunda & tertia cura eorum eſt facilis. Et ſi confirmantur, & prout cõſueſcant, id eſt pluribus vicibus reuertentes in quibuſcunq; iuncturis proprie illi qui generati fuerũt ex humoribus diuerſis nõ curanẽ quin redeant, etiã quacũq; bona

bona vtunſ prȩuiſione. Et ideo dixit carmē ſupra allegatum. Soluere nodoſam neſcit medicina podagrā. Hȩc antepoſui, vt nō ſis facilis ad promittendū in eis facilem ſalutem vt multi truſatores, & certe credas hȩc dicta authorum non ſine magna cauſa poſita. Sunt enim pro verificatione horum verborum quinq; allegandæ cauſæ. Prima eſt vehementia ſenſus neruorum et muſculorum. Secunda quia poſtquā ſuperfluitas in foueā cecidit non cito diſſoluitur propter duritiem membrorum, & quia illi nō eſt facilis locus viȩ ad exitū. Tertia eſt profundatio materiæ cum frigiditate membrorum quæ facit ad debilitatem virtutis expulſiuȩ. Quarta eſt remotio eorum a fonte caloris. Quinta eſt remotio ab approximatione conuenięti medicinarum ad locum. nam quȩ exterius approximantur male penetrant, maxime quando iunctura eſt profunda & quȩ per interius multum debilitantur antequam ad loca perueniant vt patet, conſidera itaq; non ſis audax in promittendo.

CVRA Canones. Primo videndum eſt ſi a ſola mala complexione euenerit dolor, & tunc ordina diȩtam de qua ſtatim. Cū ſolis alterantibus contrariis auferatur qui participent ſtypticitate, de quibus calidis & frig. dicetur ad plenum cum tractabitur in canone de alterātibus applicandis ad extra.

CVRA. Si fuerit cū materia quod eſt ſm plurimum hos obſerua canones. Primus ordinatio diȩtȩ. Secūdus ſi dolor multū infeſtauerit poſtpone & trāſeas ſi eſt in principio ad diuerſionē cū euacuatione. Quòd ſi materia fuerit fluxa digeras. Deinde eūa. Deinde diuerte. Deinde ſi materia fuerit a membro aliquo trāſmiſſa rectifica ipſum ita vt non mandet, euacuādo, diuertendo, & cōfortando. Deinde reſolue quod fluxum eſt: & quod poſt euacuationem remāſit. Deinde conforta membra ipſa dolētia cū alterantibus intus & extra adminiſtratis. Vltimo corrige accidētia. Et ſic in ſumma habes canónes decem, & ſunt ordinatio diȩtȩ. Sedatio doloris in caſu. Diuerſio cū euacuatione. Digeſtio. Euacuatio. Diuerſio. Rectificatio mēbri mandantis aut totius ſit totum mādat. Reſolutio. Cōfortatio per alterantia. Correctio accidentium.

ET LICET de ordinatione diȩtȩ dictum ſit ſupra in de p̃ſeruatione, tū hic aliqua particulariter annotabo ex his quȩ aut conferunt aut nocent. Vnde & ſi diæta in aliis etiam cōferat ȩgritudinibus, tū in hac paſſione magnam videtur habere prȩrogatiuā, propter quod diligēter ſtude in eius debito regimine. Et de nocentibus ſunt aer groſſus, humidus, qualis qui circa lacunas, & ſtagna: prȩparat enim iuncturas ad recipiendam materiā. Item aer ſubtilis valde & omnis excellentis quātitatis. Item fumus metallorum, & ſpecialiter argēti viui. Itē venti, vt ſupra. Item omnis cibus difficilis digeſtiōis, & multȩ quātitatis, multi nutrimenti, multū humectantis. Vnde Aui. Oportet vt euitet carnē in eo quod factum eſt in hac ȩgritudine, ideſt dum infeſtat ægritudo. ꝙ ſi neceſſariū fuerit vti ea aut ꝓpter debilitatē aut propter aliā cauſam, detur quȩ ſit facilis digeſtionis, paucarū ſuperfluitatum, et in pauca quātitate, vt eſt caro perdicū, auicularum paruaꝝ, vt ſtatim de conuenientibus. De vino dicendū vt ſupra ꝙ inimicum eſt. Vñ Auer. Oportet vt dimittatur vinū omnino vſquequo ſanetur ſanatio integra. quod dictum exponūt aliqui pro tēpore afflictiōis, & talis dimiſſio debet fieri gradatim prȩcipue in aſſuetis, conſiderāt tamē multum ætatem, virtutē cum hoc. vnde ſtante debilitate dant vinum omni tēpore morbi. Quidā ꝙ intelligitur de p̃ſeruatione, vt quia dimiſſio vini omnino gradatim facta p̃ſeruat, vt ſupra de p̃ſeruatione. Certe noſtro tēpore & in Italia, & vltra mōtes homines ita dediti ſunt vino vt videantur cū dimiſſione vini perdere vitā, & ideo oportet vt medicus prudenter agat. Fructus euitet, vt ſupra de p̃ſeruatione.

Auerrois locus explicatus.

Euitet ſomnū diurnum maxime ſi p̃ceſſit nocturnus, aliter oportet te in hoc moderare. Itē fortes, & vltimas vigilias. Motum & quietē ſuperflue factos, vt de p̃ſeruatione.

A Balnea humida, inanitionē, & coitum, repletionē, iram, triſtitiam, & hmōi: vt ſupra de prȩſeruatione. & tu ibi. Cōueniunt aer bonus nō exceſſiuus in qualitatibus proportionatus materiȩ peccanti, vt ſupra de prȩſeruatione. Ex cibis laudabilis nutrimenti, facilis digeſtionis, paucæ ſuperfluitatis. vnde cōuenit panis bene coctus, fermentatus, modicum ſalitus, immo cibaria omnia meliora ſunt qñ ſunt conuenienter ſalita. Carnes conueniunt montanæ vt perdicū, & aliarum bonarum auicularum, caro leporis, caprioli, & carnes paucaꝝ ſuperfluitatum. de qbus ſupra in præcedenti rub. Ex ferculis cōueniunt farrum, kiſt hordei, panis decoctus. Itē factum ex bliti, ſpinachiis, fœnic. petroſell. borragine, brodium cicerum rub. & maxime in declinatione, & qñ prȩceſſit euacuatio, & quādo eſt neceſſarium diuertere materiam per vias vrinæ & huiuſmodi. Ex fructibus conueniūt paſſulȩ, amygdalȩ dul. & conquinatum cum lacte eaꝝ carice, phiſtici, & hmōi, vt ſupra in prȩcedenti Rubrica. Potus in materia cal. eſt
B aqua hordei, in frigida vero aqua mellis, vt in præcedenti Rub. Nota tñ ſm aliquos vinum clarum ſubtile pauciferum poſſe cōcedi in declinatione, & cū dolor infeſtat, qa in principio debet patiens vti tenui diȩta ad prohibendū fluxum, vt dictum eſt ſupra. & vi. cap. de fluxu. tu tamen virtutis tenorē conſidera. Et ad ſpecialia veniens dico ꝙ in ſanguinea exiſtente feb. da ſicut ptiſanam, ſuccū granatorum, muzorū, & dul. & rege regimine morbi acuti adminiſtrādo frigida, & ſtyptica ſanguinem ingroſſantia & inſpiſſantia, & eius fluxum prohibentia. vt in canone de prȩſeruatione dicebatur. Et conuenit in potu aqua decocta cum vino granatorum. Item & aqua ipſa cum zucch. ro. ꝙ ſi fuerit abſq; feb. da ex eis remiſſiora. vnde in aſſuetis poterit dari vinum lymphatum nigrum, etiā ſi videbitur cū aqua chalybeata. Quòd ſi fuerit ex cholera competunt cōſimilia, ſed intenſiora vt granata acria, aqua ipſa frigida. Item aqua cum ſyrup. acetoſo ſimplici. Itē cum ſyru. de acetoſitate citri. de ribes, de lymonibus, de agre-
C ſta, & berberis, & huiuſmodi. His conueniunt blitis, ſpinachia, cucurbita & hujuſmodi. & lens eſt cibus eis conueniens. Item geladorcia acetoſa, & ſimilia. & in declinatione competunt frigida aperitiua, & euitent vt ſupra de prȩſeruatione ex his quȩ dicta ſunt apta nocere. & tu ibi. Et licet ita ſit ꝙ vti debeant his, quȩ inſpiſſant & ingroſſant vt ſunt in ſanguinea frigida. & ſicut in cholerica frig. & hum. nō de facili corruptibilia, tū cum ceſſauit fluxus debent ab his declinare, & vti quȩ infrigidant, & exiccāt in ſanguinea, ſed quȩ non multum inſpiſſant, & in cholerica quȩ infrigidant & humectant, ſed nō multum. Vnde hic certa regula dari non poteſt, ſed oportet ꝙ medicus ea inueniat intēſiora, & remiſſiora vt ipſa exigit diſpoſitio. In phlegmatica vero diȩta ſit in principio valde ſubtilis. Vnde quidā non dant niſi ſemel in die cibum et pauci nutrimenti. ſed oportet virtutem hic bene conſiderare. Vñ tolerantia famis eſt eis iuuatiua valde, aquā puram nō bibant. Itē ſitim patiantur. Potus eoꝝ in principio ſit aqua
D mellis abſq; ſpeciebus, in proceſſu vero poterit dari cum ſpeciebus. Itē in aſſuetis vinū multū lymphatum vbi etiā eſſet virtutis debilitas. de quo modo in dubiis. Item vbi virtus ſit fortis cōpetit panis furfuraceus cōuenienter ſalitus. Et ex oleribus cōueniunt borago, fœniculus, petroſellinus, origanum, ſparagus, & hmōi, maxime in ceſſato fluxu. Itē conueniunt ex fructibus, vt ſupra de præſeruatione, vt dactyli, phiſtici, pineȩ, caricæ, porrum in paruā quātitate, allium coctū, mel, & mellicia. Ex carnibus laudatȩ bonȩ calidȩ. de quibus. iij. tract. vt pipionum, caſtrati leporis, & hmōi, & tu ibi. etiā aſſatæ, & cū aromatibus in ſapore mellito. In melancholica vero totum regimen conuertatur ad calefactionē & humectationem, et caueatur omne regimen exiccatiuum, qa ſic materia induraretur. Sed hic nota ꝙ in principio etiā ſtyptica cōferunt ꝓhibendo fluxū, et ingroſſantia aliqualiter, ſed minus ꝙ in aliis, tu tamē aduerte in omnibus, nec ſic ingroſſes vt op-

pilationem facias, cruditatem, ac indigeſtionem inducas. De cæteris pertinētibus ad alias res nō naturales recurre ad ea quæ poſita ſunt ſupra de præſeruatione, & de conferentibus, & nocentibus in hoc caſu, & tu ibi.

ET IAM expedito complemento primi, quod ſatis apertum eſt ex iā dictis et ex his quę ſupra de pręſeruatione, accedo ad expeditionē ſecundi, in quo medicus debet eſſe nō minus attentus q̄ ſollicitus. Tu itaq; primo attēde ſi dolor eſt tolerabilis, aut non. ꝙ ſi non, a ſedatione eius prius incipe. deinde ad cauſam eius. ꝙ ſi fuerit tolerabilis nō multū inſtās a cauſa eius inchoa. nā regulariter operādo prius eſt cauſa reijciēda, vt ī principio operis dictū eſt. Et qm̄ dolor talis cōiter cōſueuit eſſe multū infeſtās, hinc ab eius ſedatione initiū faciam. Et ꝓpter hoc ſecūdo ſcito ꝙ ſedantiū dolorem, quędā hoc agunt a proprietate, q̄dam a cōplexione, quædam ab vtroq;, & de his etiā infra de dolore dorſi. Exēplum primi vt ſunt bolus ar. terra ſigil. oſſa humana aduſta vt. xij. continen. pes teſtudinis, rana viridis, muſtela, veſica apri, magnes, peonia, cauſ. radix matricariæ, & hmōi plura de quibus infra ru. de ſciatica & de podagra. & tu ibi. Quæ autē conferunt a complexione diuerſificantur, qm̄ earum aliqua ſunt tēperata omni dolori ex quacunq; cauſa. ſ. fri. vel cal. conueniētia, qm̄ ſua complexione alterant & remittunt, & ſua caliditate tēperata materiam reſoluūt & partes membri molliunt & tractabiles reddunt maxime ſi leniētia ſint, vnde extenſionē melius tolerant, & ſic dolorem mitigāt. Quòd ſi fuerint exiccantia extenſionē congregāt & non remittunt, & ſenſum, & calorē confortant. Et ex his ſunt ſimplicia, & compoſita, vt fœnugrę. camomilla, althæa, ſemē lini, ro. oleum omphacinū. ro. vitellum oui, lac, abſynthiū melilotum, & hmōi. Et hic attende ꝙ per tēperata intellige talia ſimiliter et calida vſq; ad primum. Quædā ſunt ca. & in his ſunt gradus, qm̄ alia intēſiora, alia remiſsiora, ſimiliter eſt de frigidis. Quæ autē vtroq; modo ſunt ex his cōpoſita & ſimplicia etiam quæ ſua cōplexione maniſeſta opponuntur, vt lutū arme. in cauſa cal. & de his omnibus ad plenum exēplificabo allegatis rub. Item in hac ru. ponam plura cōpoſita ex his ſimplicibus exemplificādis cōpoſita. Nota tertio ꝙ in hoꝝ applicatione ſiue approximatione ordo talis ſeruetur, ꝙ prius incipiamus cū his quę hoc agunt a ꝓprietate, cū ſint efficaciora his q̄ agunt a cōplexione. Itē quia ſi accidat error in cognitione cauſę ex hoꝝ approximatione non infertur nocumentū. Itē ex eis etiā non timetur repulſio materię ad principalia. Item neq; nocumentum in iuncturis dummodo ſint tēperata. Poſtea vero adminiſtrent̄ quæ agunt a complexione anodina tēperata, aut parū excedentia ſimplicia vel cōpoſita cum ex eis non timetur error vt de p̄dictis. Deinde aſcende ad intenſiora calida in frigido, & in calido ad frigida, et in mixto ad mixta æqualiter, vel inqualiter, vt exigit diſpoſitio. Quòd ſi non ſufficiūt, tunc in tempore iſto medio euacuatione ſollicita & diuerſione aſcēde ad fortiora, & vſq; ad narcotica. Vltimo ſi videbitur expedire. nā facta euacuatione & diuerſione nō erit timor de repulſiōe quæ noceat. Et talia adminiſtrabuntur. aut per modū vnguenti, aut cerotarij, aut emplaſtri, aut embrochæ, aut ſacellatio. aut vaporatorij, aut epithematis. Itē per interius clyſterizando, aut per os dando vt dicetur. Nota quarto ꝙ vt quarta primi, primo cap. ꝙ in talibus oportet mutare medicamina ne ex aſſuefactione natura patiatur, & ideo varia medicamina & nō intentionē. Nota quinto ꝙ alia debentur in principio, & alia in alijs tēporibus: debēt talia remitti a calidis plus in ſtatu & declinatione q̄ in augmento vt de apoſtematibus ſæpe dictū eſt. Vnde in principio cōfert hoc medicamen. ℞. fœnugrę. triti ſufficienter & cum aceto cōmixti, & ſuper ipſum deinde fundat̄ mel & decoquatur donec coaguletur & extendatur ſuper pānum lini, & circa locū ponatur, & dimittat̄ duobus diebus aut tribus, et eius exiccationi ſi exiccabitur ſuccurratur cū oleo roſ. In augmēto vero & ſtatu valet medicamē

E factū ex mucillagine fœnug. & ſemine lini conquaſſati cū oleo ſiſamino decoquatur ad groſsitiem mellis. & fiat vt dictum eſt. In declinatione vero confert emplaſtrum ex caulibus, & apio factum, & ſic proportionabiliter de alijs agas. Ego autē te copioſum faciā de multis remedijs. Nec me redarguas de prolixitate, qm̄ in talibus medicus non poteſt eſſe nimis plenus. Et iterū replico ꝙ prius cauſa eſt reijcienda, & ideo in talibus ego inſto prius quantū plus poſſum euacuationi, & diuerſioni. nam plus ex his fit & reperitur iuuamentum cum digta q̄ cum remedijs localibus, & tu quoq; ſimiliter age. iterum a leuioribus inchoa, maximeq; age a cōplexione, et gradatim aſcende niſi magna te cogeret neceſsitas, vt ſtatim ad ſtupefactiua & narcotica te tranferas. Et ſi dubitares de ſpaſmo, ſyncopi, ſe. & hmōi, tunc appone frigida, ſtupefactiua leuia, actu talia, vel potentia. Vnde in principio cogente fortitudine doloris, adminiſtrare potes aquam frigidam actu. & chalybeata eſt minus mala, & ego iam expertus ſum pluries

F in principio, & cōtulit magnifice & cum honore diſceſsi. Vnde Auic. vigeſimaſecunda tertij. de narcoticis ſedantibus dolorē inquit. Et ex eis q̄ aperta ſunt eſt effuſio aquæ plurimæ cum non ſunt vlcera. & de his narcoticis infra. Sed hic nota tria. Primum, ꝙ infrigidātia ſic in principio poſita debent canonice magis applicari iuxta iuncturas q̄ ſupra iuncturas. de iſto particularius infra. Secūdo ꝙ talia frigida non permittantur ſtare longo tempore ſuper iuncturas, ne ex eorum longa mora materia exiſtēs in ſuperficie accētretur, & in loco incunietur. Tertio ꝙ circa locum iuncturæ, quia ſupra locum ipſius debemus audacius continuare hæc frigida vſq; ad ceſſationē doloris, donec ſecuri ſumus de ceſſatione fluxus. In augmento vero et ſtatu fortioribus vtemur remedijs. de quibus infra. quę erunt ſtupefactiua fortiora. aqua. n. frigida ſtupefactiuum eſt debile & domeſticum, in quo habui certe honorē, & maxime cauſa exiſtente calida. Declinante vero dolore, tunc redeas ad certam curam, quia ad euacuationem, hoc

Aqua frigida ſtupefactiuū debile, ac domeſticum.

G eſt attende cauſæ ipſius. Vnde in principio quidam, & eſt vſuale, applicant emplaſtrum factū ex mica panis grattuſata cum lacte vaccino. Alij cum humano, vitellis ouorum, oleo ro. Item ex ſolo lacte & mica panis adinuicem bene incorporatis his entibus tepidis dolori ſubueniunt, & hoc in principio principaliter cauſa exiſtente calida, ſed tamen & in frigida conueniunt, quia anodina. Item confert medicamen de fœnugræco pauloante poſitum. Item vbi materia ſit frigida confert emplaſtrum de caulibus recentibus, & apio. Et fortius illo eſt medicamē factum ex oleo irino, farina fœnugræci, farina cicerum, melle & pauco vino ſtyptico cum aliquantulo oleo roſ. cauſa exiſtente frigida. Item frigida in principio valētia ſunt lac, oleum violatum, ro. de oleo omphacino, oleum de nenuphare, mucillago pſyllij, oleum ablutum & huiuſmodi. de quibus infra rub. de dolore podagrico. Et ex compoſitis. ℞. vitella ouorum cum ſuis albuminibus & conquaſſentur cum farina hordei, oleo ro. & modico aceti &

H emplaſtrentur. Item & fortius eſt ſuccus cannæ humidę cum oleo roſ. & modico aceti & lenticulæ ſucco. Item ad idem mucillago pſyllij, ſuccus ſolatri, & virgæ paſtoris, vel ſemperuiuæ, vel endiuiæ, vel cucurbitæ, vel cucumeris. Item & ſuccus iuſquiami cum oleo roſ. & aceto & epithemetur locus. Item & fortius addas ſuccum mandragoræ. Et ex vltimis eſt opium cum lacte mulieris, diſſolutum cum cera & oleo roſa. mixtum, ſed eius quantitas ſit parua. Et propter eius nocumentum ſcito, vt ſupra, quòd crocus, myrrha, thus, ſtorax, caſtoreum, caſia lignea corrigunt eius nocumentum, & ideo cum eo commiſce. Item embrochatio facta ex oleo camomillino generaliter corrigit omnem malam impreſsionem ex opio vel alio narcotico in membris factam. Dicitur quòd theriaca confert omni dolori, & maxime dum eſt materia in fluxu, quod credo verū de theriaca noua. Item ad idem ſuccus citoniorum cum aceto, & modi-

Theriaca quæ anodina.

co opij,

co opij, & ſucco ſolatri. Et hic attende canonem de quo intra rubrica ſua, ꝙ in dolore ſciaticæ in principio abſtinendũ eſt a talibus repercuſſiuis. Vnde Auic. vigeſimaſecunda tertij. de cura doloris iuncturæ inquit, Niſi in ſciatica. nã repercuſſio in ea retinet materiã in profundo: quare patet vt fiat paulatim, aut debiliter, aut dimittat & ſit occupatio cum euãone. Et antequã ab eo quod inceptum eſt diſcedã, plura ponã repercuſſiua debilia, fortia, & fortiora ſic in principio conferentia, magna exiſtente neceſſitate, vt ſupra & nõ aliter. ℞. opij. ʒ. iiij. croci. ʒ. i. terãtur & cũ lacte vaccino, & medulla panis fiat emplaſtrũ. Item ℞. ſeminis iuſquiami nigri. ʒ. vi. opij. ʒ. i. croci. ʒ. ſ. vini dulcis quod ſufficit ad incorporandũ, & cum cera fac vnguẽtum. Aliud fortius. ℞. opij, ſeminũ iuſquiami al. pſyllij, achaciæ, radicis granati quod tibi videt, et cum lacte vaccino adminiſtra. Aliud. ℞. aloes. ʒ. x ſuc. iuſquiami albi. ʒ. vi. iuſquiami nig. ʒ. iiij. hypoquſtidos. ʒ. x. croci. ʒ. iiij. decoquantur in aceto poma mandragoræ donec diſſoluantur, deinde proijce ſuper medicinas, et fiat ex eis linimentum. Item mandragora trita cum butyro. Item ſtorax, opium, & ex his fac epithema. Item pſyllium infundatur in aqua calida, & cũ inflatur conquaſſetur cũ oleo roſ. & cum totum frigefactum fuerit ponatur circa iuncturas. Ego autem vſus ſum vnguẽto populeon deſcriptione Nico. maxime in calidis, & contulit. Item ſuccis frigidis & aqua frigida. nam in alijs non reperitur iuuamentum ita ſubitum, vt in his & ſpecialiter in aqua frigida. Vnguentum ad hoc. ℞. opij, corticum mandragoræ. ana. ʒ. v. conſice cum melle, & aqua, & ſucco portulacæ, vel iuſquiami, & applicetur loco a quo remoueatur cũ dolor ceſſare incipit. Cauſa autem exiſtente frigida cõmendatur. ℞. eupatorij. pyretri, amoniaci, coſti, hermodactylorũ. ana. ℥. i. ſucci ebulorum decocti in modicum cauſę ſuſpẽſę in caldario donec inſpiſſetur lib. ſ. fellis bouini tantundem, terbẽtinæ. ℥. ij. ſucci radicis bryoniæ li. ſ. olei. ℥. iiij. ceræ quod ſufficit. terenda terantur, bulliãt ad ſpiſſitudinem vnguẽti. Et pro complemento & apertione primi notati ex tribus pauloante poſitis, aduertendũ ꝙ ſic inſtante & inſtante dolore duę inſurgunt intentiones. quarum vna eſt ad repellendum materiã fluentem, & quæ iã in loco colligitur. Secunda autem ad prohibẽdum ne amplius de materia fluat. Et in primo caſu debent repercuſſiua ſuper locum doloris apponi, & in ſecundo ſupra iuncturã, & prohibentia a repellentibus differunt, quia prohibentia debẽt eſſe pure ſtyptica. Vnde Gerardus ſuper. ix. Almanſ. emplaſtrum ponẽdum circa locũ debet eſſe pure ſtypticum.

Prohibẽtia a repellẽtibus in quo diſtẽt

Et hic aduerte canonem Auic. inquit. de cura podagræ: Repercuſſio autẽ materiei a membro non oportet vt fiat materia exiſtente fortis effuſionis plurimæ reſumptionis. illud enim facit res duas malas, quarũ vna eſt ꝙ facit materiam inobedientem, & eſt contrariũ motui eius, quare accidit dolor magnus, & cum accidit hmõi. tunc ceſſa & occupare cum lenificantibus, ideſt mollitiuis anodinis. Et ſecundum eſt, quoniam fortaſsis conuertitur ad membra principalia, quare accidit timor, & cũ materia nõ eſt plurima, aut pro reſtauratione, tunc non eſt malũ repellere eam in primis cum eſt niſi in ſciatica. nã repercuſſio in ea retinet materiã in profundo, quare oportet, vt fiat paulatim debiliter aut dimittatur, & ſit occupatio cum euacuatione vera. vult ergo. Aui. ꝙ in principio materia exiſtente multa occuperis in euacuãdo & repercutiendo debiliter. & tu cõſidera. Et vtile in hoc a cauſa calida. ℞. ſumach, myrtillorum, boli arme. ana. ℥. ſ. ſandali albi & ru. achaciæ, gallarum, pſidiæ, balauſtiarum. ana. ʒ. i. olei roſ. ʒ. ij. aquæ roſ. plantaginis. ana. ℥. iij. farinæ hordei, vel lentium. ℥. ij. confice emplaſtrum. Materia autem exiſtente frigida ſic ordina. ℞. gallarũ, foliorum cupreſſi, myrrhæ, maſticis, thuris. ana. ℥. iiij. gummi arabici, ſandaracæ. ana. ʒ. ij. farinæ cicerum, aut orobi. ℥. ij. cõfice cum aqua ferrariorum in qua coquant ſauina, & folia myrti. Sed tẽpore prohibitionis interim debet apponi ſuper locum cauſa

A exiſtente calida illud quod malã complexionem alterat, & dolorẽ mitigat, vt verbi gratia: fac linimentum ex mucillagine pſyllij, altheæ, & maluæ, & oleo ro. pinguedine gallinæ, & pauco aceto. Et in frigida ex mucillagine fœnugrę. ſeminis lini, altheæ, butyro ſine ſale, oleo ſiſamino, maſticino, nardino, pinguedine anatis, & quidã addũt cinerẽ radicum caulis, & farinã orobi. Aliud prohibitiuũ in cauſa frigida. ℞. aloes, myrrhæ, maſticis, licij, achaciæ, gallarum. ana. Et tu in cõpoſita materia vbi calida vicerit frigidã, adde frigidas medicinas ſupra calidas. & econtra ſi pars frigida vicerit. Et breuiter dixit Raſ. de iuncturis, ꝙ in principio vtemur frigidis ſtypticis, & in declinatione mollificatiuis diſſolutiuis, & in medio, qa in augmento & ſtatu cõpoſitis: ſed diuerſimode, qm̃ in augmẽto debent repellentia vincere reſolutiua, & plus quanto plus augmentum appropinquat in principio, ſed in ſtatu debent æquari. & quãto plus procedit ſtatus ad declinationem, tanto plus debent reſolutiua vincere. verũtamen

B tam in gradu repellentiũ ꝙ̃ in gradu reſoluentium debet fieri variatio ſecũdum materiã dolorem cauſantẽ. & tam hoc in materia ſimplici ꝙ̃ in cõpoſita. Nã ſi materia cholerica fuerit, repellẽtia in frigiditate debẽt ſumi intẽſiora: ĩ ſtypticitate vero & ſiccitate remiſsiora, & adhuc remiſſiora in ſtypticitate: & in materia melancholica, itẽ & remiſsiora in frigiditate: & in ſanguinea remiſsiora frigida ꝙ̃ in cholerica, & ĩ phlegmatica adhuc remiſſa magis, ſed in ſiccitate in his intẽſiora ꝙ̃ in cholerica. Vnde Serapio. Si itaqꝫ vincens de humoribus eſt ſanguis, oportet vt eligantur tam res infrigidantes ꝙ̃ humectantes: & ſi vincẽs eſt cholera citrina oportet vt eligantur contraria illarũ. ſ. in humectatione ꝙ̃ in ſanguinea etiã magis infrigidãtes, & ſi vincẽs eſt phlegma aut melãcholia, tunc indigẽt correctionibus calefacientibus. i. minus infrigidãtibus in principio, ſed nõ oportet vt ſint exiccãtes aut humectantes in forma vna, quia materia phlegmatica indiget medicina calefaciẽte, & deſiccante, & melancholia humectante, nã

C exiccãtes exiccãt materiã melancholicã & indurãt. vnde fit earũ reſolutio difficilis & euõ etiam, & humectãtes faciunt acqrere velocitatẽ reſolutionis & facilitatis euãtionis vt ſupra de melancholia. Et pone medicinas in cauſa cõpoſita ſm cõpoſitionẽ humorum ęqualẽ vel inæqualẽ, quæ iudicio medici arbitratiuo habeã & non aliter. Et vt dictũ eſt rubrica de podagra ponent ſimplicia cal. & frig. ex quibus cõponere poteris, & tu ibi. Quidã autẽ ſic inſtante dolore operanẽ, vt Placentinus. & ſpecialiter cauſa exiſtẽte ſanguinea, vel cholerica, ꝙ ſtatim faciũt phlebotomiã diuerſiuã. & hoc a principio. vt. ſ. ſi dolor fuerit in pede dextro, phlebotomant in manu dextra: & ecõtra, ſi in ſiniſtro in ſiniſtra. Quòd ſi fuerit in manu phlebotomãt pedẽ eiuſdẽ lateris. deinde conſequenter ſollicitant euõnẽ per pharmaciã cum pilulis de hermodactylis, & hmõi in cholerica de qua euõne in ſuo loco. Deinde inungunt plu ries in die locũ dolentem cũ oleo ro. et vult eſſe ro. ex oleo omphacino vel cũ oleo myrtino vel de nenuphare nõ fri-

D cãdo, ſed leuiter cũ penna. vel epithemãt cũ ſucco ſolatri, ſemperuiuæ, plãtaginis, & hmõi. & continuãt vſqꝫ ad ceſſationẽ doloris vel eius mitigationẽ, deinde ꝓcedũt cum reſolutiuis nõ attractiuis, & doloris mitigatiuis, vt ſunt oleum de camomilla, anethi, mucillago altheæ, oleũ ſeminum lini, & hmõi anodinis calidis: & deinde aſcendũt ad intenſiora qñ non dubitatur de fluxu nouę materiæ: & ꝙ dolor ex toto ceſſauerit. Et in eo caſu faciunt eos omnino abſtinere a potu vini, quia dicunt nihil deterius eſſe eo in paſsiõibus neruorũ, articulorũ, & cerebri ſiue materia fuerit calida, ſiue frigida: qm̃ de ꝓprietate portat ſuperfluitates ad neruos, nodos, & cerebrũ, & exhibent aquam hordei, aquã decoctionis prunorũ cum zuccharo ro. ſpecialiter in cauſa cal. Item valet aqua decocta cum vino granatorum & pauciſsimo zuccharo. Deinde ordinant diętam ex rebus frigidis, vt dictum eſt, & hoc in calida. Quòd ſi fuerit ex materia frigida phlegmatica vel melancholica

Vinum in qbus ægritudinib⁹ noxium.

videtur abſtinere a phlebotomia de qua in dubijs, & ſollicitant euacuationē cum pilulis de hermodactylis maioribus, & ſimilibus. vt infra. Et diuerſioni & prohibitioni fluxus materiæ, & in hac non exhibent narcotica ſicut in cauſa calida, ſed in frigida mixta cū calidis & ſtyptica, vt oleum ro. cū oleo de abſynthio & ſimilibus. Vnde aduerte de narcoticis vt de teneſmo ꝙ vltimo loco ſunt applicanda, qñ. ſ. alia non conferunt, cōpingunt enim materiã in loco & ingroſſant & eã ineptam reddunt reſolutioni, quare nec eis vtendum eſt niſi vt dixi, et ſi vtenē non ſunt diu continuanda. Secundo aduertendū ꝙ quia in dolore tali ex materia frigida dolor nō eſt multū infeſtãs, & ideo in principio debes ſollicitare euacuationem & diuerſionem. & cum quibus dicetur ſtatim, & omittas localia repellentia, & ideo ex eis nihil. Secus. n. eſt in cauſa calida, & tu conſidera cauſam ſuperius aſsignatam, quare a localibus ſic in principio eſt abſtinendum. In principio datur aqua mellis, & poſtea poteſt concedi vinum lymphatum maxime in debilibus & aſſuetis.

VENIO itaqꝫ ad cōplementum tertij, quia ad euacuationem cum diuerſione, & prius expediã quid circa euacuationem curandū eſt. Et primo. ꝙ vbi materia fuerit ſanguinea aut ſanguini mixta competit phlebotomia diuerſimode tñ, vt pauloante allegatum eſt. Sed duo prius aduerte. Primum ꝙ per ipſam nō fiat tractus ſuper principale. ſecundū ꝙ phlebotomia nō fiat in oppoſito ſi membrum tale fuerit debile aut propter apã, aut quia conſuetum ſit pati dolorē, aut aliter quomodolibet debilitatū, & trahatur quantitas ſm tenorem virtutis, ætatē, magnitudinem doloris, & quantitatē materię peccantis. Quòd ſi fiet in muliere podagra ex retentione mēſtruorum erit maxime conueniens. Deinde vtendum manna, thamarindis, caſia, prunis, aqua fructuum & hmōi remittētibus acuitatem ſiue feruorē ſanguinis, de quibus ad plenū ſupra. iiij. tract. Et in caſu laudantur pilulæ de hermodactylis minores deſcriptione Meſ. Item. ℞. pulueris hermodactylorum alboꝝ mūdatorum a cortice ſuo. ʒ. i. ſ. diagridij. grana. iiij. zucchari. ʒ. ij. ſ. zinziberis. ʒ. ſ. puluerizenť, & ſcammonea non multū puluerizata in fine addatur, & omnia ſimul miſceantur. minoreť doſis vt videbiť. detur in media nocte, & poſt bibatur aliquid vini, & dormiat poſt par. ij. vel. iij. horas. deinde non dormiat & expectet euacuationē bis vel ter antequam comedat et bibat lauatiuum hoc medicamen. Item laudatur vt claudos rectos ambulare faciat, & quia de his ad plenū in de podagra & de ſciatica. hinc a multa ſolutiuoꝝ narratione ſuperſedeo.

Nota ſecundo ꝙ in principio non debes vti medicina ſolutiua valde forti & calida, & pręcipue in magna quantitate, quia illa poneret humores in fluxu et faceret currere humores ad locū, ſed bene medicina forti in parua quãtitate. Tertio ꝙ medicina nō ſit euacuans phlegma ſolum, qm̄ ſic remaneret cholera faciēs phlegma quod remanſit ad mēbra currere aliqñ ſubtiliando. & laudatur ab Auic. & alijs hermodactylus, qm̄ poſt eius euacuationē derelinquit in mēbris ſtypticitatē, propter quod membra cōfortantur & prohibentur fluxus humoꝝ ad ea. Alia autem ſolutiua meatus membroꝝ dilatatos relinquunt. Itē loco hermodactyloꝝ datur pes coruinus, quia ſuccus eius, & nō videtur ita ſtomacho nociuus ſicut hermodactylus cū quo oportet ponere zinzi. piper cyminū & hmōi pro eius correctiuo. vt in Meſ. Itē valent pilulę fœtidę. Item pilulę de hermodactylis maiores. Itē pilulæ aggregatiuæ Meſ. Itē lapis armenus. Item valet medicamen ex zinzi. pipere, agarico, medulla cartami, & radice pedis coruini, ſed vt dictū eſt, ponentur talia in cauſa cal. aut frig. valentia rub. de ſciatica, & podagra. Supreme laudatur vomitus quia cū hoc ꝙ euacuat ſpecialiter cauſam antecedentem etiam diuertit, & maxime in ſciatica & podagra dolore exiſtente in parte inferiori. Vnde ſpōtaneus ſiue medicinalis eſt maxime faciendus & ſpecialiter cauſa exiſtēte frigida. Vomitiuum cōmune. ℞. radicis raphani. ʒ. i.

E ſeminum anethi, atriplicis, ſinapis, ceparum. ana. ʒ. ſ. piſtentur & bulliant in. ℥. viij. aquæ donec quarta ſit conſumpta, colentur & cum colatura addantur. ℥. ij. oxymellis cōpoſiti vel ſquillitici. datur tepidum per horam poſtquam venter fuerit repletus ex faſcolis, cepis, porris, piſcibus ſalitis, & hmōi, & hoc de vomitu, & alias ſupra. 13. ca. propria rubrica. Aliud facilius hoc. decoquatur raphanus in aqua vbi ſit acetū, & oleum amygdalarū dulcium & coletur, & ex colatura recipiat parapſidē vnam & ſit tepidum, deinde cū penna ꝓuocetur, & hoc poſt aſſumptum cibum vt dictū eſt, etiã ante fieri poſſet. Fiant clyſteria, & ſuppoſitoria, vt dicetur de podagra, & ſciatica.

Frictiones & alia diuerſiua etiã fieri poſſunt, vt ventoſarum applicationes in parte oppoſita, & hoc in principio, dato quod ſint in vſu. Vnde in ſumma exiſtēte dolore in parte ſuperiori magis cōpetit euacuatio per inferius. vbi autem econtra magis et euacuatio per ſuperius. Vñ Auic. Vomitus eſt magis iuuatiuus ei q̄i ſolutio vētris, &
F maxime qñ dolor eſt in inferioribus. Aperitiua etiam conueniunt diuertendo. quæ vt infra cum prudentia exhibēda ſunt. Et veniendo ad cōplementum tertij, ſcito ꝙ ſaltem materia exiſtente phlegmatica viſcoſa, quæ eſt ſm plurimum, non debet fieri euacuatio ſaltē fortis ſiue notabilis niſi prius p̄ceſſerit digeſtio, ne ſubtile euacuetur, & groſſum, & ſpiſſum remaneat, quod ex ipſa redderet ineptū euacuatiōi, & reſolutioni. Et dicitur ſaltem, quia vbi materia fuerit phlegmatica ſubtilis, fluida non inconuenit ꝙ eius fieret euacuatio non p̄cedente digeſtione. & ſic tollitur contrarietas Raſis & Alexandri.

ET PRO digeſtione materierum nota ꝙ oportet hic tria principaliter conſiderare. Primū eſt humor digerendus. Secundū locus ſituationis membri. Tertium via per quã habet materia tranſire ad locū expulſionis, quia ipſa remota eſt valde a vijs ductuū & in ipſis maxime inuiſcata & non niſi forti medicina & reiterata educibilis, vt dixit Aui. cū per ſtrictos cannales habeat pertranſire. Vnde
G ſi aphoriſmus habet veritatē quo inquit Hip. Corpora cū quiſpiã purgare voluerit, oportet fluida facere. maxime habet in hoc caſu. Hęc itaqꝫ digeſtio fit cū adęquãtibus materiam virtuti expulſiuę, qualia ſunt ſubtiliantia, incidentia humoꝝ viſcoſitatem, quę eſt ſm plurimū in cauſa, & inſpiſſantia ſubtilē qui eſt de ſe aptus fluere ad iuncturam. de quibus omnibus exēplificabo ſtatim. Locus qui eſt membrū generans & mittens, vt verbi gratia, quia digeſtiuum debet habere reſpectum ad ipſum vt ad cerebrum ſi fuerit illud de complexione frequentius a nōnullis ſuſpectū ſcribitur, aut ad hepar, ad ſtomachū, aut ad ſplenē, aut ad corpus totum. Item & membrū recipiens quod eſt iunctura, apponendo quę iūcturas & neruos recipiant, vt hermodactylus, acorus, & hmōi. de quibus infra. Itē & exterius applicando quę digerunt: vt ſupra primo cap. tractatus ſexti. Nã ita cum emplaſtris & hmōi digeri poteſt materia ſicut cū potionibus. & tu conſidera.

Via autē conſideratur aperiēdo eam & habituando, vt
H per ipſum facilius educatur humor & ad loca expulſionis perueniat. hoc autē non cōpletur niſi cū aperitiuis. Sed nota ꝙ aperitiua etiã ſunt ſuſpecta ne ſit cauſa præcipitationis materierū in iuncturas, & ideo non ſunt exhibēda fortia ſed leuia moderate ſtyptica vel ex ſe vel per commixtionem ſtypticoꝝ cum eis, & ſi nunq̄ ſunt ſuſpecta maxime ſunt qñ dolor eſt ex materia a capite rheumatizante, vt ſupra de catarrho. & tu ibi vide canonem. Item fortia aperitiua ſunt cauſa reſoluēdi ſubtile & ingroſſandi & gypſeandi, & ideo errant qui in principio vtūtur aperitiuis fortibus. Et hic aduerte ꝙ potētius operãtur quæ ſunt a ꝓprietate talia calida vel frigida, q̄ allegata ſunt in pręcedenti rubrica & in p̄ſenti. Vnde in cauſa frigida valent calida numerata, vt ſtœcados, hyſſopus, pes colūbinus, ſquilla, poliū, anethū, keiri, rubea, acorus, pęonia, garyophyllus, ariſtolochia, ſemen rutę, & gētiana, cyminum & maxime in ventoſa, cinnamomū, os humanū vſtum in

Erratum nonnullorum.

potu ſumptum, ſauina ſicca. Et ſemina calida vt aniſum, ſemen fœniculi, apij, petroſellini, & hmõi. materiam per vias vrinæ deriuantia. Et in cauſa calida valent roſæ, cicorea, endiuia, coriandrũ, myrtus, lẽticula, lactuca & huiuſmodi quę humorẽ inſpiſſant & ſtypticant, vt granata. de qbus in pſenti rubrica. Item aduerte ꝙ nõ raro oportet hec adinuicẽ commiſcere, qm̃ raro eſt ꝙ materia nõ ſit mixta, & ideo cõmiſce calida cum frigidis ea ꝓportione qua de materię cõmixtione coniecturã veriſimilem feciſti. Item cõmiſce ſemper quę digerunt ad mẽbra vel mittens, vt ad hepar ſi fuerit illud, aut ad cerebrũ ſi fuerit illud quod eſt plerunqꝫ, vt Gal. & cõſimiliter de alijs. Itẽ quia materia non raro eſt groſſa viſcoſa, ideo indiges inciſiuis ſubtiliatiuis & hmõi, quare acetũ, & acetoſa etiã in hoc conueniunt caſu. Debent tñ talia non multũ eſſe acetoſa, quia vt ſupra rubrica de iũcturis, acetũ maxime nocet neruis. & de hoc ĩ dubijs. Laudatur itaqꝫ oxymel ſimplex & ſquilliticum cũ melle ro. & maxime materia exiſtente frigida groſſa viſcoſa. Itẽ oxymel cõpoſitum. Dixit tñ Aui. de cura doloris iuncturarꝫ, & podagræ. Et oxymel propter ſui acetoſitatẽ non eſt magni iuuamenti. Itẽ laudatur ſyrupus de ſtœcados deſcriptione Meſ. Ad idem. ℞. acori, radicis arthritică, bethonicę, capilli veneris, endiuię, lupulorum, meliſſæ, pedis coruini, ſtœcados ara. ſaluię ana. M. i. roſ. M. ß. fiat decoctio, deinde cũ ſufficienti quantitate zucchari fiat ſyrupus. Idẽ fieri poteſt ex bethonica, ſaluia, ſtœcados & roſ. & acoro. Aliud. ℞. iuę, bethonicę cũ ſua radice, ſaluię, camedreos, camepiteos, pedis coruini, eupatorij, valerianæ, pentaphilon, ana. M. i. radicum fœni. ſparagi, bruſci, graminis. ana. ℥. i. anib, fœnicu. ana. ℥. i. ſaluiæ ſiccæ. ʒ. v. foliorꝫ roſarum. ʒ. vi. polypodij. ʒ. ß. mellis deſpumati lib. ß. aceti ſquillitici. ℥. iij. fiat oxymel & aromatizetur cum nuce muſcata, & cortice citri.

Item etiã in cauſa frigida Thadeus dabat oxymel cõpoſitũ, & oxymel ſquilliticũ. ana. ℥. i. cum vino calido. Quidam vt Cermiſonus dant ſyr. de calamẽto & ſyrupum de ſtœcados cum melle ro. colato cũ aqua ſaluiæ, et iuniperi. & aromatizant cum puluere rutæ ſiccę, & polij. Item & ſyrupum de eupatorio cũ melle ro. colato & puluere ariſtolochiæ cum aqua ſaluię. Et in cauſa calida valent frigida numerata vt ſunt roſa, endiuia, coriandrum, lenticula, lactuca, & hmõi frigida & ſtyptica q̃ cholerã ingroſſant & prohibent fluere materiã ſubtilem vt eſt ſyr. de myrto ro. & hmõi. Sed hic aduerte ꝙ cũ his frigidis commiſcẽda ſunt ex calidis dictis aliqua quę digerant illa frigida ad mẽbra lęſa. Itẽ vt conſeruent corꝫ naturam. tertio qa raro materia ſic fluens eſt abſqꝫ mixtione materię groſſę, ideo admiſcẽda ſunt. Et ex cõpoſitis laudatis. ℞. endiuiæ, lactucę, lupulorum, lẽticulę, coriandrorꝫ. ana. M. ſ. roſarum quartam. M. i. ſtœcados. M. ſ. radicũ fœni. M. i. ſucci endiuiæ. ſucci citoniorum, & granatorꝫ acetoſorꝫ. ana. ℥. ß. decoquanẽ herbę de qua decoctione. ℞. li. ß. & addãtur ſucci & cum zuccharo albiſsimo fac ſyrupum, quẽ aromatiza cũ ſandalis. Et cõſimiliter cõpone ex alijs frigidis ſtypticis tibi magis gratis. de quibus ad plenũ ſupra de fluxibus. Et hic aduerte ꝙ cũ hic morbus ſit debilitans ac ꝓſternẽs virtutẽ. & dejciens appetitũ, lędens ſtomachum neruoſum, & reddens cibos ſibi conſuetos iã horribiles, tua tota intentio debet eſſe in conficiẽdis nedum digeſtiuis, ſed etiã ſolutiuis, & alijs ita delectabilibus vt ęgro ſint q̃maxime grata, eſſe poſſunt. Conficiendo & vltra ipſa digeſtiua ſub forma electarij trazeæ cõfectionis & hmõi, vt gratius infirmo eſſe cognoſces. Et conſimiliter in cibis ex aromatibus calidis, aut frigidis, & fructibus, ſalſamentis & huiuſmodi. vt ſupra de ordine diætę actum eſt.

Post avtem determinationẽ de digeſtiuis agendum eſt de euacuatione & ſolutiuis. quę quidẽ ſunt maxime neceſſaria in cura doloris iuncturarꝫ materiali, de qua ad pręſens ſermo fit cũ euacuatio materię ipſum a loco remoueat. Fit itaqꝫ hęc euacuatio altero duorꝫ modorꝫ aut phlebotomia, aut pharmacia ipſa. In qua quidẽ tali euacuatione conſidera prius virtutis tenorẽ. Secundo materiam ab ipſo corpore euacuandam. Phlebotomiã autem facias ſi non obſtent aliqua & maxime ſi fuerit ſanguinis multitudo ac dolor ab ipſo pendens ſanguine aut humore ipſi ſanguini admixto: Vnde Aui. Et ſi fuerit ſanguinea aut cũ dominio ſanguinis oportebit vt adminiſtres phlebotomiam ex parte contraria, & ſi fuerit cõis iuncturis, tunc ex vtriſqꝫ partibus ſimul. Et aduerte quod. 12. contínen. ſcribitur. Si quis habet dolorem in pede dextro, fiat phlebotomia de baſilica dextra: ſi in ſiniſtro de ſiniſtra. & ſic videtur conuenire dictis Aui. propter quod Gẽtilis dicit dictũ Aui. debere intelligi qñ eſt vltimata repletio. nã tunc quia intẽtio eſt ad euacuationẽ & diuerſionem a toto, licet tranſire per duos diametros. Qñ vero non eſt vltimata repletio, & non intendimus ad euacuationẽ, ſed ad diuerſionẽ ſolum ſic poſſumus phlebotomare de baſilica ſiue de ſaphena eiuſdem partis, & ſic ceſſat contradictio. Et hic nota verbũ Auic. inquit in fine. Et ſi venerit dolor

B In dorſo in primis & permutetur ad manũ, tunc phlebotoma ex manu: vt egrediatur ſanguis & humor ex parte ſuę declinatiõis. iuxta illud Senis ſexta aphoriſmo. Quæcunqꝫ rupta ex dorſo ad cubitum deſcendunt, venę ſectio ſoluit. vide in apho. infra. Materia autem exiſtente phlegmatica, vel cholerica ſanguini non admixta, non facias phlebotomiã. Vnde Aui. loquẽs de tali materia inquit. In prĩcipio nõ fiat phlebotomia, phlebotomia. n. facit accreſcere humores, & facit eos currere in corpus, & non extrahit illud quod neceſſe eſt vt extrahatur, quod ĩtelligit Dynus de eradicatiua. vnde faciebat ſecure minoratiuã in principio, & ei videtur aſſentire Gentilis. Gordonius eam negauit dicens eã in arthriticis his directe non cõpetere, eo quod reddit humores curſibiles. Vbi autẽ eſſet cũ plethoria, & fortitudine virtutis cõcedebat. Et ſi phlebotomia fieri nõ poſſet aut ꝓpter ętatẽ aut propter aliã cauſam, tunc vtere eius vicaria quę eſt ſcarificatio facta cum ventoſis circa crura vel ſpatulas diuertẽdo, aut prouocabis hæmorrhoides, aut menſtrua. Et de his in dubijs.

Auicennę contradictio tollit

C Circa autẽ medicinã ſolutiuã in cura podagrę, ſiue doloris iuncturarꝫ adminiſtrandam, ſeptẽ ſunt principaliter cõſideranda. Proprietas. Qualitas. Quantitas ſeu virtutis ipſius Potentia. Tẽpus. Hora. Modus. Et ordo. Proprietas quidẽ vt ſua proprietate peccantẽ educat humorẽ calidum, vel frigidũ, qui ſm plurimũ ſubtilem, & groſſum, vt decebit. Et hic aduerte Auic. de ſolutione eorꝫ inquit. Oportet vt in eis nõ educatur ſolutione phlegma ſolum, immo cũ cholera: cũ in eis phlegma ſolũ ſolutione educatẽ iuuantur ſtatim, & redit cholera, & facit currere ad mẽbra phlegma vice illa. Debet itaque ipſa medicina ipſos humores reſpicere a proprietate, & plus vnum q̃ aliũ ſaltem quo ad potentiã ſm diuerſitatẽ cõmixtionis humorum, & tunc qualia oportebit educẽtur, & ideo conferẽt, & bene ferent. Ex his autẽ ſolutiuis ſic appropriatis quædam phlegma, quędã choleram, quędã melancholiã, quędam vtrunqꝫ educũt. Exẽplum primi. hermodactyli cõ-

D triti cũ pipere zinzibere vel cinnamo. quia de ſe nocens ſtomacho pes coruinus & hmõi. Exemplum ſecundi. vt ſcãmonea. Exemplũ tertij. vt lapis armenus, polypodiũ, quibus genera myrobalanorum aſſocientur, & in aduſta fumus terrę, ſenę, de quibus ſupra. iiij. tract. & hmõi. Exẽplum quarti. vt agaricus, aloes & hmõi. de quibus ſupra. iiij. tract. Et pauca clauſi quia copioſe de cõpoſitis ſtatim.

Qualitas vt primo nõ ſit caliditas fortis. Vnde Aui. allegato loco. Et oportet vt non ſit eorꝫ catharticũ vehementis caliditatis fortis valde. quare liquefiãt humores & redeat ad membrũ quantũ eſt illud quod acceptũ eſt multipliciter. Nam fortis caliditas humores quietos & coagulatos diſſoluit: vias & venas aperit & fluere facit ad iuncturas. Secũdo ꝙ in ſe virtutẽ ſtypticam & inſitã habeat vel alterius rei cõmixtam, quę mẽbra confortet & humores refrenet & ductus ſiue vias ſtypticando auget. q̃ duo ꝑcipue in hermodactylis inueniũtur. Vnde Aui. allegato loco.

loco. Et ſ hermodactylis quidē dicitur eſſe plurimū iuuamenti, propterea ꝙ ipſi ſoluunt ſtatim humorē frigidum, & ipſis ineſt res alia: qm̄ faciunt ſuccedere ſolutioni ſtypticitatem, & cōfortant. quare non eſt poſsibile cū eis vt recedant ſuperfluitates liquefactę per medicinas quibus non accidūt vt euacuentur, & ꝓhibent iterū quod ſubtiliatū eſt per virtutē medicinę ſolutiuę currere ſ meatus. & ſubdit. Et qn̄qꝫ cōmiſcentur eis ea quę ſunt ſicut aloe, & ſcāmonea, & confortatur eorꝫ ſolutio. Et iterū catapucia, ſumus terrę, vitis alba, colloquintida, ſarcocolla, amoniacū bdelliū, turbith, & hmōi, de quibus in de compoſitis ſtatim. Quantitas quia non ſit excedentis virtutis qua humores ꝓcipitentur ad loca, ſpiritus reſoluanť, virtutes & membra debiliteť: neqꝫ ſit deficiens & pauca quantitas quę diſſoluat humores & ipſos nō educat. ſed ſit cū bono arbitrio virtuti & humori ꝓportionata, & hoc cōſiſtit in pectore medici. Tempus. primo quo ad morbum, qm̄ in principio debet eſſe medicina leuior, & minoratiua, & in proceſſu, & poſt digeſtionē fortior, et eradicatiua, nam vt dictū eſt, oportet vt cū facilibus ꝓcedatur: qm̄ humores ex his locis trahi non poſſunt niſi cū reiterata & frequētata medicina, & ideo non debet eſſe ſic fortis in principio ſaltem ante digeſtionē cum ſint inhabiles ratione ſitus. Et attēde hic verba Aui. de cura doloris iuncturarꝫ podagrę, & ſciaticę inquit. Et incipe a re forti ſi nō prohibet priuatio maturitatis, & groſsitudo materiei, ꝗuis facilis ſit incolumior, & gradatio cōuenientior, deinde ſequere cum ſolutiuis mundificantibus. Et ſunt de hominibus qui ſcribunt initium cū facili poſt facile & ſigillant cū forti poſt maturationē: & rectius quidē eſt in hoc ſi materia eſt ſubtilis cholerica, feſtinare euacuationē cum videtur maturatio. & ſi eſt groſſa non eſt malū pręmittere quod eā ſubtiliet & maturet, & præparet ipſam ad hoc vt expellatur. ad partē euacuationis. & tu interim alleuia cū ſolutione ſubtili. Et ſi poſsibile eſt vt ceſſes ab euacuatione, & ſis contentus embrochis fac. Et nota textū, & in eodē capitulo. Si autē repletio exigit, vt fiat expulſio, tunc fiat cum eo quod facit aſcellare ſemel aut bis. Et nota paucitatem, viam, & debilitatem medicinę dandę. Itē tempus quo ad anni cōſtitutionem, qm̄ in vere humores ſunt magis apti ꝗ̄ in autumno, & virtus fortior in vere, & ſic de alijs cōſiderandis. Horā quia matutinale quę eſt cōſueta exhibitioni ſolutiuorꝫ. Item quia tunc ſtomachus eſt vacuus, quia ſolutiua cōſueuerūt ſubuertere. deinde debet ceſſare a comeſtione ſm̄ Dynū tribus horis, quē terminum videtur exprimere Aui. inquit. Expedit ei qui vult ſumere medicinam vt ſummo mane ſumat, & tardet cibū, deinde ſumat poſt tres horas. xx. aureos panis cum vino & aqua pauca, & intellige, vt Dynus ꝙ dandus eſt panis in cōfortationem, ſed debes tardare ſex horis in exhibitione prādij, cōiter vero non datur ientaculū, & tardatur prandiū a quatuor horis vſqꝫ ad quinqꝫ. Placuit Dyno qui fuit magnus practicus vt pilulę ſolutiuę dentur magis ſero ante ꝗ̄ mane, ſed liquida ſolutiua dabat mane. tu conſidera. Inqꝫ Aui. Criſes. ſ. & quę fit in die quarto & ſeptimo & vndecimo. Et horꝫ criſis eis melior eſt quartuſdecimus, & hoc vt percipias bene terminationem ægritudinis. Itē ne cōtingat in die critico te exhibere ſolutiuum. Modus, quia ingeniari debemus dare hęc ſolutiua vt ſtomacho reddantur gratiora ꝗ̄ eſſe poſsint, aut in forma pilulari, aut ſub forma electarij, aut tragez, vel confectionis, etiā dentur cum placentulis, aut cū nebulis, aut faciēdo vina ſolutiua tēpore vindemiarꝫ, aut cum brodijs, aut cū brodio galli antiq. de quibus, & ſimilibus ſtatim. Ordo vt ꝓmittantur clyſteria, deinde vomitus, vel ecōtra, deinde ſolutiua, & hoc ſemper habito reſpectu ad partē patientem. & tu cōſidera. Vomitus etiā ſub euacuatione comprehenſus, ꝗuis ſit cōprehenſus ſub diuerſione de quo ſupra. per ipſum. n. fit euacuatio cauſę antecedētis, & diuerſio. de quo Aui. Et ſi fuerit cōis iuncturis corporis, tunc ex vtriſqꝫ partibus ſimul. Deinde adminiſtra vomitū, & proprie qm̄ dolor eſt

E in inferioribus, vomitus. n. magis iuuatiuus eſt ei ꝗ̄ vētris ſolutio. Deinde adminiſtra ſolutionē ventris, & ſic patet ordo ex ordine ſcripturę eius. In eradicādo autē materiā coniunctā forte melior, & iuuātior eſt ſolutiua fortis. oīa.

Et pro ampliori cōplemēto canonis huius, multa exēpla deſcribam ex expertioribus collecta clyſteria, vomitiua, ac ſolutiua ipſa, vt ſępe promiſſum eſt. Clyſter ad frigidam artheticam. ℞. centau. M. i. poli. M. ſ. mercurialis, aniſi, fœniculi. ana. M. ſ. aſſari. ireos. ana. M. i. furfuris. M. ſ. bulliant in ſufficienti aqua, deinde colentur, & addātur mellis communis. ℥. iij. ſalis cōmunis. ℥. ij. olei anethini. ℥. iij. vel rutacei. & quiddam addūt colloquin. quidam agaricum, quidam oppopanacum, quidam euphor, & eſt forte. Et ſuper fortia clyſteria quidam maxime confiſi ſunt. Vnde Gilbertus anglicus inquit. Poſt purgationes maior cura fit per clyſteria fortia quę attrahūt materiam tali attractione ꝙ vulnerant inteſtina, & exire faciūt ſanguinem, et tūc ceſſat dolor eadem die: quod ego vidi plus

F ꝗ̄ in mille hominibus, & nunquā vidi aliquem qui vteretur iſtis medicinis quin ex toto ſanareť vel alleuiaretur, niſi eſſet ita fortis ꝙ indigeat vſtione. Et ego de iſtis clyſteribus aliquas manerias pulchras & expertas dicam, hæc ille. Clyſter valde forte attrahens phlegma crudum, & auferens ęgritudinem. ℞. corticum radicum capparꝫ, corticis colloquin. centau. mi. cucumeris aſſ. corti. aga. ana. ʒ. vi. bulliant in. iij. lib. aquæ ad conſumptionem tertiæ partis. cola & adde mel, & oleum, & ipſum teneat quanto plus poteſt. Itē ex oleo corticis colloquintidę cū oleo fiat clyſter. Item ex eſula, elleboro nigro, colloquintida, naſturcio, centaurea, chamędryos. ana. in tribus lib. vini cū oleo. eſt enim nimium forte, nec niſi in habētibus inteſtina pinguia exhibendū eſt. Hanc curam amplius non proſequor cum his fortibus, quoniā non eſt cura niſi valētis, & experti medici in corpore forti, robuſto, pingui. Ex ſaluia, centaurea, chamedreos, fœniculo, anetho, & hmōi cum oleo rutaceo, & ſimilibus ſecurius fieri poſſunt. Itē

G ex chartamo, flore camomillę, anetho, aniſo, fœnugræ. ſemine lini, centaurea, mercuriali, & huiuſmodi cū caſia, & benedicta, oleo cōmuni, aut camomillino, rutaceo, & huiuſmodi, vt exigit diſpoſitio, & iſta leuiora ſunt ſecuriora. In cauſa calida vtere frigidis ex aqua maluę, violarū, hordei, ſebeſten, & prunorum. & huiuſmodi frigidorum conuenientium in cauſa calida, de quibus ſupra.

De vomitiuis habuiſti ſupra de vomitu, & tu ibi, ſed ne ſic nudus recedas recordare de facili facto ex ſyrupo acetoſo ſimplici, & aqua tepida, aceto, & oleo pauco, & hoc magis in cauſa calida, licet & in frigida conferat irritando expulſiuam, & incidendo. Et fit fortis in cauſa frigida ex decoc. raphani cum ſale & aceto. Item ex decoct. raphani, & ſemina anethi. par. iij. olei cōmunis mali odoris & ſaporis par. ij. aceti acuti. par. i. Et vt facilius fiat vomitus & vomitiuū operetur prius comedat, & repleatur notabiliter ex cibis inciſiuis, ſubtiliatiuis, abſterſiuis, vt ſunt cepę cum aceto, porrum, raphanus, piſces ſaliti cum

H pane. Deinde per horam vnā cum dimidia, aut duas vel plus ſumat vomitiuum tepidum. et non calidū & ſit duorum cyathorum. Quòd ſi non vomat accipiat tantūdem & imponat digitos in ore vel pennam inūctam oleo mali odoris. Fit vomitiuum fortius ex decoctione raphani in quo ſteterint fruſta ellebori infuſa per noctem, de quo ſupra. 13. capitulo. de vomitu.

Solutiua ſunt ponēda ſiue danda talia quę minus, quātum poſsibile eſt, ſint ſtomacho diſplicibilia, vt ſupra de modo. Et ideo ponā diuerſas deſcriptiones ſm̄ diuerſa ingenia, vt ſyrupos ſolutiuos, tragcā, electariū, pilulas, confectiōes, vina ſolutiua et alias potiones nebulas ſolutiuas, hieras ſolutiuas & hmōi, de quibus ſtatim per ordinem.

Syrupus ſolutiuus educens materiam phlegmaticam, cholericam aduſtam, & melācholicam. ℞. pedis coruini, arthriticæ, herbæ paralif. iuæ, bethonicę, hyſſopi, meliſſę, chamedryos, chamepiteos, lupuli, endiuiæ, hepaticę, bugloſ.

gloſ. boraginis, capilli ve. ana. M. i. radicum fœni. ſparagi, bruſci, reſidentium in aceto paſſulato, ligri. flo℞ roſmarini, roſ. ana. ʒ. i. dauci, carui, aut cyminí, cartami, aſſari, ſquinanti, radicum acori. ana. ℥. ſ. caſiæ lig. ℥. i. zuccha. lib. i. ſ. mel roſ. lib. ſ. aceti prædictarum radicum. ℥. iij. & in fine aromatizetur cum cinnamo. ʒ. ij. cucubę, zinzib. ana. ʒ. i. ligni aloes, piperis lon. ſpicæ. ana. ʒ. ſ. Et quidam addunt in eiuſdem coctione polypodium, epithymum, & agaricum, & turbith, & cartamum ſm diuerſas intentiones: & aliqui addunt myrab. quia ſtypticant, & cōfortant: & aliqui addunt frangētia lapides renū & ipſos de renibus educentia, vt ſemen genestæ, & eſt efficax in hoc. ſtaphiſagria al'. ſaxifragiā, grana ſolis, fraxinum, & eſt efficax & expertum in præſeruatione, & in cura. Et hic modus ſyrupi ſit tibi ſicut forma & imago ad alios tales ſm diuerſas intentiones cōponendos eligendo tibi ſimplicia tuo ſatisfaciētia ꝓpoſito. Item recurre ſupra ad ſyrupos appropriatos materiebus peccantibus. iiij. trac. cum quibus commiſce ex ſolutiuis quæ tibi ſatisfaciant ſm dominium & multitudinem peccantium humorum in ea coniecturali ꝓportione qua ipſi humores ſunt adinuicē commixti, & tu cōſidera. Potio ad frigidam experta. ℞. bethonicæ, pedis coruini, chamædreos, chamæpitheos, arthriticæ, capilli vene. ana. M. i. aſſari, ſquinanti. ana. ℥. ſ. paſſularum enucleatarum. ℥. i. corticum citri. myrobal'. citri. chebul'. ana. ʒ. i. polypodij, turbith contriti cum zucch. hermodacty. contritorum cum pipere al. ana. ℥. ſ. bulliant in aqua decoct. cartami & mercurial'. deinde bulliat ī eis agaricus cū melle ro. & valet in omni materia, & ſtomachum cōfortat & viſcera. Item capias decoc. ſyrupi appropriatam materiæ peccanti, & cum ea fac bullire ex ſolutiuis appropriatis. Tragea ſolutiua ad dolorē ex cauſa frigida. ℞. turbith gūmoſi albi & electi. ℥. i. zinzi. ʒ. i. hermodactylorum electorum. ℥. i. piperis lon. ʒ. i. aniſi. ʒ. i. gari. ʒ. ij. pulueris oſſis humani. ʒ. ij. tribulorum marinorum puluerizatorum. ʒ. i. ſ. roſ. ʒ. i. myrobal'. citri. ℥. i. zucc. ad pondus omnium doſ. coclear. i. poſt quod bibantur aquæ coctæ. ʒ. iij. & ſit plus q̄ tepida. Electarium ſolutiuum in cauſa frigida. ℞. turbith gummoſi, eſulæ electæ. ana. ℥. i. myrobal'. citri. chebu. contritorum reſidentium in lacte per dies tres. ʒ. i. garyophyll'. ʒ. i. ſ. conficiantur cum zucch. & ſucco ro. doſ. ʒ. ij. vſq; ad. iij. Aliud ad idem. & eſt Aui. ℞. zinzib. ʒ. i. piperis, agarici. ana. ʒ. ſ. medullę cartami. ʒ. ij. radicis pedis coruini. ʒ. iij. confice cum melle. doſ. eſt. ʒ. i. vſque ad duas, facit aſcellare ſepties vſq; ad decies. Collyria ſimiliter cōferunt vt. ℞. ſerapini. oppopanacis, pulpæ colloqnti. ana. ʒ. i. ſtercoris muris. ℥. i. mellis. ℥. x. ſalis gē. ʒ. ij. ſalis cōmunis. ʒ. i. diſſoluantur gummi prius, deinde addatur mel & reliqua & fac inde collyria. Pilulæ communiter vſitatæ ſunt pilulæ fœtidę deſcriptione Meſ. Item pilulæ aggregatiuæ. Pilulæ de hermodactyl'. Item pilulę de ſerapino, oppopanaco deſcriptione Meſ. pilulæ arthriticæ deſcriptione Ni. Item pilulæ magiſtrales hæ valentes in cauſa calida. ℞. aloes ſuccotrini. myrobal'. citri. ana. ʒ. i. diagrid. ʒ. ſ. eſulæ grana tria, maſticis. ℈. i. conficiātur cum ſucco citoniorum. doſ. ℈. ſ. vſq; ad. i. Pilulæ expertę ad cholericam & phlegmaticam. ℞. myrobalanorum citrinorum. ʒ. iij. rhabarbari. ʒ. i. agarici. ʒ. ſ. electarij de ſucco roſa. ʒ. iij. maſticis garyophyllorū. ana. ℈. i. turbith. ʒ. i. arthriticæ, ſtœcados. ana. ʒ. ſ. pulueriza & confice. Et ſunt qui addunt diagrydij bene repreſſi. ʒ. ſ. Aliæ & appropriatæ, & exꝑtæ, & ſunt Iudęi ad materiam mixtā, vt ſupra. ℞. turbith albi, & electi, aloes ſuccotrini, corticum myrobalanorum citrinorum. ana. ʒ. iij. roſ. zinzi. ana. ʒ. i. ſalis gemmę. ʒ. ſ. piperis longi. ʒ. ſ. croci grana. xv. confice cū electario de ſucco ro. doſ. eſt. ℈. vſq; ad. ʒ. Et iterum. ℞. cymini, carmeni. zinzi. hermodactylorum. ana. ʒ. i. aloes pondus. ʒ. ij. ſumātur. ʒ. ij. de puluere hoc cū decoctione anethi, eſt enim iuuatiuum in hora. i. ſtatim. Aui. Aliud leue ipſius Aui. ℞. ſarcocollæ, rubeę. ʒ. iij. zucch. ru. ʒ. ij. ſ. terantur & commiſceantur cum oleo nucum, & proijciaꝭ ſuper ea aqua anethi. eſt enim mirabile ſoluēs abſq; labore, & alleuiat. Sed hic nota q̄ ſtomachi noſtri male tolerant hunc potum, & ideo bene conſidera quæ dicta ſunt modo. Hæc volui tibi ſic in generali ſufficere de pilulis, quoniam de his etiā infra de cura podagræ. Ex conſimilibus dempto aloe fieri poſſunt confectiones. Item & ex quibus fiunt elect. quę ꝑte compone. Nebulas conficiunt ſolutiuas factas ex ſucço & puluere hermodactylorum, agarici, turbith, rhabar. myrobalanorum, & aliorum ſolutiuorum addendo diagridium aliquando tanq̄ calcar, aliquando vt ſit calcar et principaliter ſoluēs, & maxime in cauſa calida: quare aliquando plus, aliquando minus ponūt de eo, & tu ipſe faciliter compone conſiderans quantum de ſolutiuo ingreditur in vna nebula ſiue ſcaletā. De hieris autem ſumme laudatur ab Aui. hiera Hermetis, de qua Aui. Et hiera quidem Hermetis maximi eſt iuuamēti et qui bibit vere diebus aliquod confortando iuncturas eius. & ipſa extrahit ſuperfluitates eius, plurimum efficit per ſudorem, & prouocationem, & confert ſciaticæ. Item & hiera Ruffi. Vinum efficitur ſolutiuum ex admixtione rerum ſolutiuarum tempore factionis eius, vt quādo. ſ. nouum ebullit. vt verbi gratia. ℞. folliculo℞ ſenæ. M. ij. eſulę. M. i. agarici. M. i. ſ. hermodactylorum. M. i. turbith. M. ij. diagry. ℥. i. maſticis. ℥. ij. garyophyllorum. M. ſ. cinnamo. M. i. ponātur in ſitulis fex vini noui, et permittantur adinuicem bullire in vaſe anguſto ad ſolem donec caleſcat, et quidā addunt zucc. ru. ſiue mellis zuccha. vt totum dulcoretur. Aliud ad idē & eſt modus curioſus valde. Scindatur vitis per longum & extrahatur medulla ex ea in aliqua quantitate, & ponatur ſcāmonea, vel elleborus niger, aut turbith, aut eſula, aut aliquod tale laxatiuū forte, & imponatur aliquid de hermoda. & ſtringaꝭ deinde vitis, & ligetur ſicut quādo inſeritur & pertranſibit liquor perducendus ad generationem vuarum per locum illū, & inficietur illis, & inde fiet vua laxatiua, & vinum laxatiuum. Conſimiliter fiunt roſæ al. virides, azuræ & huiuſmodi ponendo colores in medio ſtipitis plantæ roſarum. Per conſimilē modum fiunt pruna laxatiua vel vua, et in vino infundantur & morantur donec turgeſcāt, ſit inde vinum laxatiuum, & eſt res mirabilis apud neſcientes. Ex his itaq; ſic poſitis potes varia tibi conficere ſolutiua habita de ſimplicibus ſolutiuis notitia ſupra. iiij. tract.

Vinū qua arte cōficiaꝭ ſolutiuum.

Roſę quo īgenio varie colorentur.

Pilulę iudæi.

Ad diversionem accedens dico q̄ diuerſiones fiant, vt de eis ſæpe actum eſt in diuerſis rubricis, & maxime commendatur vomitus ſpecialiter cauſa exiſtente in inferioribus, vt dictum eſt in pręcedenti canone. Itē diuertatur materia cum enematibus materia exiſtēte in ſuperioribus, & cum cibarijs dictis. Item frictiōibus. Sed hic bene aduerte q̄ membrum quod fricatur non ſit debile, & conſuetum pati dolorem notabilem. Item non fiat diuerſio per duas diametros niſi eſſet maxima plenitudo, et ſpecialiter cum phlebotomia. Item diuertatur materia phlebotomia facta ex venis pedum, aut manuū, vt decebit. Item ventoſis cum ſcarificatione, & abſq;. Item cum rubrificantibus, et veſicatorijs poſitis in parte diuerſa. Itē cauterijs, de quibus ſuo loco. Sed quidā dixerunt q̄ cauterium poſitū ſub genu eſt de his quæ maxime diuertunt materiam a iuncturis, & tu conſidera. Specialem autem locum habet iſte canon in principio materia exiſtente in fluxu. Poſtremo ſcito q̄ etiā ſit diuerſio per vias vrinæ. Vnde prouocatio talis eſt magis, & maxime vtilis diuerſio, de qua Aui. Verūtamen plures habentiū dolores iuncturarum frigidos, et complexiones humidas, non iuuantur ſolutione plurima facta ſub poſitione & clyſtere, & cum medicantur cum diureticis ſanantur. Sed tu abſtine a fortibus. Vnde Aui. & ſemina fortia ſicut ſemē fœniculi quandoq; adurunt ſuperfluitatem & conuertunt eam in lapidem. Et in eadē ſubdit Aui. Et de corporibus quidē extenuatis ſunt corpora quę nō tolerant ſolutionē et prouocationē plurimam, & generantur ex eis in ipſis aduſtio ſanguinis. conſiderentur ergo omnia illa.

Qualiter

Qualiter autem rectificatur membrũ mandans, aut totũ, ſi ipſum fuerit in cauſa, iam apertũ eſt ex dictis & in ꝓprijs rubricis. Vñ Aui. multi de habentibus arthriticam oportet vt rectificetur ſplen, & euacuetur eius melancholia, & humectetur corpus eius, & leniatur cum cibis, vnctionibus, & ſimilibus.

In declinatione in reſoluendo materiam fluxam ad iuncturas oportet te vti fortioribus reſoluẽtibus, ꝙ quando materia reſoluenda eſt in alijs locis, propterea quia iuncturæ ſunt membra frigida a fonte caloris diſtantia magis, tamen quia ſubſtantia ſunt ſolida, & oſſuoſa, ac neruoſa, & ligamentalia, vt ſupra. in principio capituli. Item quia materia reſoluẽda eſt vtplurimũ materia groſſa, viſcoſa, congelata, frigidã, reſolutione multum reſiſtẽs. Item quia in profundo poſita eſt, & difficile trahetur, & quanto magis profunda tãto difficilius reſoluetur, & fortioribus egeſtionibus, ſicut in dolore ſciaticę, ſiue anchæ, deinde ſpatulæ deſcendendo. Ex quibus infertur primo ꝙ camomilla & hmõi per ſe parum videntur conferre in complendo hanc intentionẽ. Secundo ꝙ cum iſtis fortibus materia fit apta in lapideitatem conuerti, qa lenitiua ſiue mollificatiua debẽt cum prædictis aſſociari nec ab eo aliquouis modo abſolui. Reſolutiua autẽ hęc ſunt in fine applicanda. Vnde Aui. In fine vero eius oportet vt occuperis in eis quę reſoluunt, & ſubtiliant, & extrahunt materiam ex profundo ad illud quod apparet: quia ad cutim cum ventoſis, inciſione, ſuctione, aut cauterio, de quo infra cum rubrificantibus & veſicantibus per quas currunt materię, & non cõſolidantur vſq; ad tempus, & infra parum. Et non oportet vt approximent ei reſolutiua fortia in principio etiam ante euacuationẽ, quoniam facit euenire materias plurimas, deinde reſoluit ſubtile earum, inſpiſſat reſiduum & retinebũt ipſum. Hęc autem reſolutiua ad ſeinuicẽ differẽtia fortitudine & debilitate diuerſimode applicari debent ſm diuerſitatem materiæ, temporis, atq; ſituũ, vt quia in ſubtili materia leuiora & in principio ſimiliter, & conſequẽter ad fortiora deuenire. Et in iuncturis quę ſunt in propatulo poſita ſimiliter leuiora, et in his quæ in profundo magis fortiora. Et horum omniũ quędam ſimplicia, quędam compoſita.

Ex ſimplicibus reſoluentibus. Quædã reſoluunt liquefaciendo materiã congelatã, vt crocus, melilotũ, aniſum, aloe, maſtix, ireos, ſtœcados, & ſunt ex fortibus. Quædã eorum groſsitiem ſubtiliando, & attrahendo ex ꝓfundo ipſorꝫ ad exteriora cutis, vt caricę, mel apum, lentiſcus, abrotanum, apium ſylueſtre, calamentum, ariſtolochia, ruta cum melle. Vt ſunt ex debilibus. vrtica, naſturcium, gummi, ruta ſylueſtris, & alię gummi ſpecies, amoniacũ, galbanum, euphorbium, reſina, terbẽtina, citrach, coſtus, caſtoreum, & ſunt ex fortibus. Quædam reſoluunt trahendo, & veſicãdo, vt cepę, allium, lac, ficus, mel, anacardi, ſapo, cortex nucum, atramentũ, fermentum, & hmõi, quę veſicant, vt ſupra quinto tractatu. Quædam adurẽdo, & vlcerando, vt colcotar, atramentum, ſtaphiſagria, fermẽtum, ſquilla, vernix pini. Et fortiores ex eis ſunt, tapſia, cantarides. & cum hęc applicantur oportet vt vlcera ſeruentur aperta cũ cepis contritis, vt materia attracta valeat exiccari. Quædam reſoluunt penetrando in profundum vt aqua vitis, et eſt ex expertis, oleum terbẽtinę, oleum philoſophorum. Quædam reſoluunt leniendo, & mollificando, vt adeps anatis, anſeris, vrſi, vulpis, leonis, & animalium rapacium. Medullę cruris vituli, cerui, aſini, hyſſopus humida, mucillago ſeminis lini, fenugræci, altheę. Oleũ vulpinũ, de lilio, oleũ de colloquintida, quia factum ex decoctione eius in oleo ro. de caſtoreo, de ſynapi, de nuce romana, oleum de coſto, & eſt vltimũ proprie cum ſtorace, & cum aſſa, de centaurea, de maſtice, de rhabarbaro, de nuce indica, de granis citri, de ceraſis, et citrãgulorum, addendo ceram quę facit ea perdurare in membro. Et in his (vt ſupra) ordo attẽdendus eſt vt pręcedẽte euacuatiõe a ſimplicibus incipiamus, & leuioribus, de-

E inde ad fortiora, deinde ad compoſita. Attendẽdum tamen eſt ꝙ ſi ex eis ſic ſm ordinem applicatis tumor, & dolor non ceſſarent, ſed potius augerentur, oportet vt eis dimiſsis ad euacuationem mittentiũ redeamus: eſt enim ſignum regenerarę materię quam traxerunt & nõ reſoluerunt, & ideo reiterẽt euacuatio ſufficiens, deinde attende reſolutioni, & ſuper locum iuncturę continuum ſtypticũ applica, quod prohibeat materiã ad ipſam iũcturã fluere.

Ex compoſitis reſoluentibus, quędam ſunt balnea, quędam euaporationes, quędam fomenta, quædam vnctiones, quædam emplaſtra & hmõi diuerſa ſm diuerſa ingenia, de quibus omnibus exemplificabo, ponẽdo ex expertis. Et memorare ꝙ talia applicari nõ debent, niſi ceſſante dolore, & tumore diminuto, quia in fine rei, vt dictum eſt. De balneis primo naturalibus quę tinę dicta ſunt tãtum pro nũc dicatur ꝙ ſulphurea nitroſa & aluminoſa & ferrea ſunt in hoc caſu cõuenientia, quę vt dictum eſt, adminiſtrari nõ debent niſi in fine, de quibus balneis habes

Tinę vulgo balnea naturalia dicuntur.

F ſupra ad plenum. ij. trac. & tu ibi. De artificialibus vero ſi dicatur ꝙ ex aqua ſimplici facta ſaltem balneatione in eis facta nocent, & pręcipue cum calida adminiſtrantur. eliquant enim humores, & dilatãt poros, maxime cauſa exiſtente frigida. nam cauſa exiſtẽte calida conuenit balneũ aquę tepidę poſt effuſionem aquę frigidę ſuper iuncturas. Aui. et hoc exiſtente dolore. Quidam pręſumunt in ea calida adminiſtrare balneum aquę ſimplicis fortaſſe cõferre, dũmodo non fiat balneatio in ea, ſed ſola ſtatio, vt corpus ſudet, & in ſudore materia reſoluatur, & tu cõſidera. Conſimiliter in cauſa frigida adminiſtrant balneũ aquæ maris, aut aquę arte ſalitę. Item ex medicinis appropriatis, vt ſunt ſtœchas, ſaluia, camomilla, pes coruinus, praſſium, ireos, abrotanum, apium, origanũ, vrtica, folia ſambuci, radices ebuli, ruta, anethum, maiorana, folia lauri, cyminum, et hmõi, de quibus ſupra ad plenum de pręſeruatione. Nonnulli diuerſa componunt & adminiſtrãt, & cum his admiſcendo vinum, & cum vino ſolo, & ſale, &

G eſt expertum. Vnde faciunt hęc bullire, et faciunt embrochas cum muſto, ſiue vino nouo. Item quidam & eſt vſitatum nunc & pro reſolutione & confortatione, faciunt membrum, aut membra ſtare in racemis vuarum dũ bullit vinum. Item aliqui cum decoctione vulpis in aqua, ſic materiã reſoluunt. Cęteri cum aqua lupinorum. In cauſa calida & in frigida cum aqua caulium. Item qñq; ſpõgias infuſas in decoctione harum rerum membris applicant. Quidam ſtupam, quidam lanam ſic infuſam, quidam filtrum, quidam qui faciunt membra recipere vaporem decoctionis cum inſtrumento obturato circũquaq; donec membrum ſudet, deinde cũ tepeſcit aqua abluunt, & per ſe ſiccari permittũt. Et multi cum lateribus aut lapidibus molaribus ignitis proiectis in aqua idem operãtur, vt ex fumo ſic recepto materia reſoluatur. Item quidã in cauſa calida euaporant cum aceto ſimplici non multum acuto. Item quidam idem operantur etiam applicando toti corpori ꝑcedente ſemper euacuatione, vomitu, aut clyſtere,

H & dięta conuenienti, vt ſupra. Quidã eos ſepeliunt in arena calida donec ſudant & caput eorum a ſole tunc defendunt. Secũdo habes diuerſa ingenia quibus hic canon cõpleri poteſt. & tu conſidera. Item fiat decoctio ex malua, flore camomillę, furfure, & in vino rub. & loco applicentur. Ex quibus potes facere fomentũ. Item fomentum ex radice ellebori, foliorꝫ ſambuci, ſaluię, florum camomillę, & ſic de alijs tuo modo compone.

Vnguentum magni iuuamenti. ℞. olei antiqui lib. i. decoquatur in eo vipera cum ruta ſanat ſanatione integra. Auic. Ad idem in cauſa calida. ℞. aloes, croci, myrrhæ. ana. fiat linimentum cum aqua endiuię. Aliud reſoluens diaquilon cum oleo camomillę diſſolutũ. Aliud. ℞. olei veſpertilionũ decollatorum numero. xij. cum olei antiq lib. ij. ariſtolochię. ℥. iij. decoquantur omnia ſimul donec conſumatur aqua & remaneat oleum. ſanũ & expertum.

Aliud caſtorei, myrrhę, coſti, puluerizentur, & miſceanť

cum oleo antiquo. Aliud. ℞. ſtoracis liquidæ, et amoniaci, miſce cum oleo. Vnguentum mollificans, & reſoluens ſimul. ℞. ceræ ℥. v. olei irini ℥. i. medullę cruris vituli, amoniaci, ſtoracis liquidæ, bdellij, galbani. ana. ℥. x. liquefiat cera cum oleo & alia puluerizata cum eis commiſceatur.

Et hic aduerte ꝙ in cauſa calida talia calida non competunt: eſt enim materia de ſe facile reſolubilis, & ideo ſufficiunt anodina, & reiterentur. Et in his vnguentis nõ multiplico, quoniam ex datis potes ex te plura cõficere. Item quia in fine plura ponam experta quę tibi huic propoſito & alijs ſatisfacient.

Ex emplaſtris quædam ſunt leuia, quædam fortia, quędam mediocria. Exemplum primi. emplaſtrum factum ex ſtercore vaccarum capiendo ſicut emittitur vel calefaciendo in patella cum oleo antiquo. Exemplum ſecũdi. vt emplaſtrum factum ex ſtercore caprarũ cum oleo camomillino. Exemplum tertij. vt. ℞. cineris caulium in quantitate qua vis, fœnugræci decocti in vino, florum camomillę. ana. ℥. i. amoniaci diſſoluti in ſucco rutę. ℥. iij. cõfice cum melle. Aliud. ℞. furfuris. M. ij. florum camomillæ. M. i. pulueriza, & confice cum oleo laurino. Aliud leue. ℞. farinæ fœnugræ. cum aqua mellis. Item. ℞. farinę lupinorum, ſtercoris colũbini, fœnugræci. ana. partes ęquales confice cum melle, & ſuperpone. Aliud. ℞. furfurum decoctorum in aceto cum modico croci, & cum aqua ro. in calida & cũ vino in frigida. Item in cauſa ca. ℞. amoniaci, lycij, ana. terãtur, & cum vino antiquo, & oleo omphacino, & farina fabarũ emplaſtretur. Aliud & reſoluẽs & mitigans dolorem. ℞. cinerum ſtipitum caulis bullias cum oleo camomillino, & roſ. ana. quantum ſufficit, addas deinde ex fœnugręco ſm quantitatem dictorum, & addatur ſexta pars aceti, & totũ reducatur ad formã emplaſtri, & calidum mediocriter iuncturæ ſuperponatur.

Et quia ceſſante dolore, & tumore quibus caſibus reſolutiua ſunt applicanda, & non aliter facile fit reſolutio materiæ relictæ. hic ſuperſedeo etiam a talium multiplicata narratione, ſed ſcito ꝙ nonnulli primo in reſoluendo incipiunt ab his, & vltimo loco balnea adminiſtrant.

PRO CONFORTATIONE iuncturæ cũ alterantibus appropriatis. recurre ad rubricã de preſeruatione vbi ad plenũ dictum eſt, & plura ſunt poſita exemplificata.

ET IN COMPLENDO vltimũ nunc canonem colliges etiam quę tuo ſuccurrent propoſito. Accidẽtia autem euenire conſueta ſunt deſtructio appetitus, nauſea, vomitus, ſyncopis, ſtypticitas ventris. Et pro horũ cura volo tibi ſatisfaciãt quæ ſcripta ſunt ſupra proprijs rubricis. Item debilitas, laſsitudo, iũcturarum diſlocatio, durities, nodatio, conuerſi humoris collecti in lapidem contractio, apoſtematio, vlceratio, apertio vt egrediatur aliquod groſſum ſ modum calcis, vel gypſi, & quãꝙ aliquod virulentum. Prouidebimus autem debilitati iuncturarum cum compoſitis, & ſimplicibus talibus appropriatis, ſiue a complexione ipſius ad tẽperiem reductis, & de his ſupra de præſeruatione. Sed de compoſitis bonis ſunt theriaca antiqua mithridatum. Vnde Auicẽ. Et theriaca iterum in frigidis confert & proprie poſt euacuationem. ipſa enim mundificat reliquias materierum cum facilitate, & reſoluit eas & confortat omnia membra. item in aqua termarum bulliant ſtœcados, ſaluia & hmõi, & ſuperaſperſo bono vino iuncturis applicentur. Item valet inunctio ex oleo maſticino, de ſtorace, de rhabarbaro, de centaurea. Quòd ſi fuerint lapſę ex cauſa ca. in aqua ferrea vel chalybeata, vel ferrata bulliant folia myrti. roſ. glandes, & ſaluiæ parum & applicentur. Inungantur cum oleo ro. myrtino, lentiſci, & hmõi frigidis ſtypticis. Quòd ſi vltra debilitatem fuerint lapſæ, ſiue mollificatæ addatur oleum de ſtœcados, de camomilla, & oleum de ſtinco & eſt proprium, & lycium emplaſtratum, grana myrti, lutum ſigillatum, armenum cum oleo ro. confortant iuncturas a proprietate, et dolorẽ mitigant. Quòd ſi fuerit diſlocatio reducantur, & conſeruentur cum emplaſtris ſtypticis conglutinã-

A tibus, & cum ligaturis conuenientibus reſtaurationibus notis, & in hoc caſu vſitatũ eſt oxycroceum Ni. ſed bene conſidera propter caliditatẽ eius. Quòd ſi fuerit durities & lapideitas, prouide cum aqua decoct. radicũ altheę, ſeminis lini, meliloti, ſiſami, & abſynthij, deinde inunge cũ oleo amygdal. dul. de lilijs, nuce indica, ſiſamino, de phiſticis, & hmõi, vel ex althęa, & adipe anſeris, ꝙ ſi cũ tali duritie oportebit ſubtiliare, emplaſtretur cũ ſiſamo, & bdellio, & eſt proprium, & decoctio caſei antiqui cum crure porci ſaliti facta confectione vnguenti in dolore, duritie, & applicata efficit vt ſcindatur caro per ſe, & egrediatur virulentia, & aquoſitas multa, ſicut Gal. expertus eſt, & alij multi, & ſubſequitur alleuiatio. Et ex vltimis expertis eſt vt fomẽtentur cum aqua altheę prędicta addita ſaluia, & pauco vino: deinde inungatur cũ oleo terbentinæ, extenuat enim neruos ingroſſatos, & congelatas iũcturas ex oppilatione aperit, quod oleum coſtinũ etiam operatur etiam ſi ligaturæ longi temporis fuerint oppilatæ, &

B congelatæ. Nodationi autẽ ipſarũ & contractioni & cõuerſioni in lapidem prouide cum mollificatiuis reſoluẽtibus ſuccedentibus vel vtriſque ſimul mixtis, cuiuſmodi ſunt ex ſimplicibus amoniacũ, bdellium diſſolutũ in ſucco rutę cum axungia anſeris. Et ex compoſitis eſt hyſſopi cerotum ſm omnes deſcriptiones eius, & cerotum diapẽte, andacocha, & oleũ eius eſt ex medicinis proprijs: præſeruat enim a timore contractionis, & iam ſanati ſunt aliqui ex ea. Apoſtematibus vero prouide cum his quę cõueniunt apoſtemati, et chirurgo relinque. Sed ſcito ꝙ iuncturis raro accidunt apoſtemata. Vlceribus vero earum prouide manu chirurgica, ꝙ ſi quod egreditur fuerit ſicut calx, & gypſum. ℞. cyperum & miſce cum axungia anſeris, emplaſtra. Et nota ꝙ omnia, quæ ſic applicabis ſint actu calida. frigidum. n. neruis, & oſsibus, & ſpinali medullæ inimicum. Hip. Ex conferentibus duritiei, & lapideitati eſt euaporatio cũ fæce aceti in omni parte, cuius ponitur ſexta pars harmel contriti, ſuper quam proijciã-

C tur lapides igniti, vt viſcus cum reſina mixta cum aqua. Item farina lupinorum cum oxymelle. Item & eſt Raſ. ablue membrum cum aqua in qua decoctæ ſint radices maluaui. camo. anethum, donec rubeat quod eſt in circuitu iuncturæ: & nota ꝙ quando fortis eſt lapideitas, tũc locus non rubet, quod eſt in circuitu iuncturæ. Deinde ponendę ſunt pinguedines, & medullæ die: & nocte poſtea accipe lapidem magnetem, & pone i igne donec rubeat, poſtea rora cum aceto forti, & pone membrum deſuper, vt vaporet hora vna. poſtea cum aceto forti & calido, & fiat per alios dies, poſtea reitera mollificantia donec reſoluatur. Et emplaſtrum propriũ ad hoc. ℞. amoniaci, opo. bdel. galba. nitri, ſulphuris. ana. de litar. quantum de omnibus, decoquatur donec fiat ſpiſſum & confice. Dixit Gal. maxime confert caſeus longi temporis, & naſtur. ana. pulueriza inſimul, poſtea accipe pedes porci ſaliti & antiqui, & coque cum aqua illa naſtur. & caſeum, & fiat emplaſtrũ. Scito ꝙ rumpet cutis, & exibit, & eſt exper-

D tum. Item maxime cõfert oleum de andacocha. Et quoniam in ſequenti rub. tractabitur de podagra quæ eſt ab arthritica, differẽs vt particulare ab vniuerſali, hinc reſeruabo in fine eius plurima, ac varia remedia ponere in his caſibus conferẽtia ſuperſedeo, quia a multiplicatione horum cum in fine ipſius ſequenti rub. plurima deſcribam, ſed tamen conſequens accidentia. Et ſcito vltimo hic ꝙ quando cum dolore articulorum vehemẽti incipiunt apparere tremor cordis, & anhelitus malus, expectanda eſt mors ſubita, ꝙ ſi ſuperuenerit turbatio mentis, & alienatio, & tremor cordis, tunc paralyſim futuram, & etiã ſubitam expecta. Et hęc ſufficiunt.

De dolore dorſi. Rubrica. 9.

DOLOR dorſi eſt triſtis ſenſatio rei contrariæ imprimẽtis ſua malitia cõplexionis, aut ſolutiõis cõtinuitatis, aut vtriuſꝙ in muſculis aut chordis intrinſecis & extrinſecis cũ dorſo, aut in concatenationibus ſpondiliũ dorſi.

CAVSA

CAVSA eius eſt, aut mala complexio frigida & eſt vt plurimū pura, aut cū humoris vitio. Et ille humor ſm plurimum eſt phlegmaticus interclusus ī lacertis, & chordis intermedijs ſpōdilibus, & inuolutis dorſo, aut replente illos & trahente ſeu extendente vt in dolore iūcturarū contingit, quapropter ſm plurimū eſt grauatiuus, aut extenſiuus, & qñ hoc phlegma eſt mollificans multū, tunc accidit dislocatio ſpondilium non confirmata ad alterā quatuor partium, quare accidit gibboſitas, cōcauitas, arcuatio, tortio, aſthma & hmōi. Aut ventoſitas frangens os, & non cōplete nec fractione magna, quia tūc eſſet mortale. Aut fit ex repletione venæ magnæ ſuper dorſum extenſæ a collo vſq; ad caudam, aut arteriæ in eo loco reſidentis. Aut ꝑpter vulnus, ſiue vlcus in canna pulmonis. Aut ex nimio labore, equitando ſuper equū male ſuccuſſantē, vt accidit amico noſtro: aut peditādo, aut aliter hmōi. ex cauſis primitiuis, vt ex onere rei grauantis, percuſſione, caſu & hmōi. Aut ex cauſa gibboſitatis cū nondum cōfirmata eſt de ſupra. Aut multitudine coitus, quia debilitaſ dorſum cōitate renum ad ipſum, qui renes in coitu debilitantur. Aut communitate renum, aut propter cōitatem oris ſtomachi ad mediū dorſi, aut propter matricem maxime qñ appropinquat deſcenſus menſtruorū, aut propter præfocationem matricis. Aut propter partum in quibus omnibus accidit dolor cōitate ipſorum membrorum ad dorſum. & Aui. Plurimum eius quod accidit ex dolore dorſi eſt propter frigus, aut propter debilitatem renum.

SIGNA demonſtratiua, quādo eſt a frigore, & humore frigido, tunc percipitur frigus per ſigna frigoris dicta in rubrica de doloribus iuncturarū, & tu ibi. Et incipit paulatine. Et ambulatio, & exercitium ſm plurimum ſedant ipſum, & huiuſmodi. diſcurre per ſigna illa.

Signa ſi fuerit ꝑpter laborē rei grauantis vel caſu, manifeſta erūt ex re ipſa, & ꝙ poſt ſentiē dolor ipſe cōtinue.

Signa ſi fuerit ex coitu ſignificat ante ceſsio eius, & ꝙ poſt ipſum ſentitur dolor in dorſo ſemper.

Signa facti cauſa renum eſt dolor in alchatim & debilitaſ appetitus in eo coeundi. Et accidit propter aliquā ęgritudinē renibus cōtingentē ex parte ipſorū quę de ipſis dicta ſunt, vt ſunt dolor, lapis, debilitas & hmōi. Et ſi ex ipſorum cauſa contigerit ſigna ſuis requirantur rubricis.

Signa facti propter repletionem venarum ſunt extēſio doloris in dorſo cum caliditate, & inflammatio, & pulſatio, & repletio corporis, & habitudo (quia pinguis valde, & carnoſus) rubedo faciei & totius corporis, inflatio maxillarum, & faciei, vrina ſpiſſa, ruſa.

Signa facti propter cauſas gibboſitatis ſunt ea quæ dicta ſunt de gibboſitate. Vnde & qñq; & non raro materia catarrhalis cauſa eſt doloris dorſi, quando per nucham ad poſteriora deſcēdit: qñq; materia eſt vētoſa clauſa ſub cute, & ī muſculis extrinſecis, & chordis extrinſecis, & magnū facit dolorē extenſiuū, & eſt hic dolor mutabilis. Cuius ſigna vt ſupra de dolo. iūcturarū a vētoſitate, & tu ibi. & vocaſ in vulgari noſtro caro crepata, & ſentiē cū digitis qñ bene cōprimitur vētoſitas ipſa, quam forte frictio ipſa delet. Vnde mulieres noſtrę vetulę capiunt axūgiam porci rubei, & cum ea eliquata locū fortiter fricant bis in die dicentes quādam filateriam talem. quam in fine laborum noſtrorū tibi ad ſolatiū ſcribo. Dominus ſanctus Petrus: & dominus ſanctus Paulus per mare nauigabāt. Ieſu Chriſto obuiabant. dixit Chriſtus. quid facis Petre ꝙ nō nauigas. reſpondit non poſſum nauigare, quia fractus eſt mihi remus, & caro eſt mihi crepata. Accipe de lino & de axūgia porcellini vnge, & frica caro eliquata & vnge caro crepata. Addas. Ita poſsit hæc ęgritudo eliquari ſicut eliquatur ſal in cibo. In nomine patris & filii & ſpiritus ſancti amen, & hoc ter faciūt. Scio te ridere quod a te expectaui. Dolores dorſi aut indigent curuatione patientis aut erectione: & indigentes curuatione ſunt illi in quibus cauſa eſt ſpaſmus ex apoſtemate dorſi aut aliis ex cauſis gibboſitatis. Et indigentes erectione ſunt illi in quibus

Vetularū philateria.

E nō eſt neceſſarium ꝙ diuerſificet reductionem anhelitus, & incolumitate lacertorum, aut recuruatiōe retro. & incuruatione ante facientibus dolorem.

PROGNOSTICA cum manus inuenit dolorem tunc cauſa eſt in dorſo, ꝙ ſi non inuenit tunc cauſa eſt in concauitate ſub dorſo.

CVRA canones. Primus ꝙ cura huius dependet magna ſui parte a cura doloris iuncturarū, de qua iā actum eſt in ꝑcedenti ru. Itē et a cura gibboſitatis pro vna cauſa ſaltem vt dictū eſt. de cura eius iā actum eſt ſupra. Secūdus ꝙ cura fiat particularis ſm cauſas particulares iā poſitas. Tertius ꝙ vbi dolor dorſi eſſet fortis, quod raro eſt, debemus incipere ab eius ſedatione. Quòd ſi debilis ſit, tua ſit intētio in remouēdo prius cauſam imprimentē, qua remota remouebiſ & dolor. Sedantia dolorē vt rubrica de cura dolo. iuncturarū ſunt triplicia. Prima ſunt tēperata, aut calida anodina, alia ſunt frigida, apocruſtica, narcotica. Tertia vero a ꝓprietate talia, & exēpla ſunt poſita F allegato loco, & tu ibi. Prima ſunt applicāda et prius tētanda. A ſecūdis abſtinendū niſi maxima vrgeret neceſsitas quod rariſsimum eſt, & pręcipue qñ ſunt multum ſtyptica. Tertijs autem vti poteris moderate, vt tuę videbitur prudentię. Veniendo itaq; ad eas particulares.

CVRA. In ea quę eſt ex mala cōplexione frigida pura. Sola ſufficiunt alterātia cōtraria. deambulatio, & exercitium. regimen calidum per totū. Vnde calefactoria, frictiones cū manibus calefactis, ſacellationes ex camo. pulegio, origano, calamento, ſale, ſiſeleos. Item inunctiones ex oleo camo. anethino, de liliis, laurino, coſtino. Itē ex conſimilibus cerotaria, & quę dicentur ſtatim.

CVRA. In mala cōplexione materiali frigida. Audi Placentinū noſtrum. Qui patitur dolorem in dorſo propter materiā frigidam, aut propter repletionem venæ nō tardet in eius cura, quia aut incurret mortem ſubitaneā, vel paralyſim aut apoplexiā in breui tempore, forſan in eadem die. Tu itaq; feſtina ad eius curam euacuando eaG dem die cum pilulis fœtidis, aut cochiis, vel de hermodactylis maioribus. Aut medicamine de turbith, & maxime in cauſa frigida. Item vtere enematibus fortibus, de quibus actum eſt ſupra & in ſequenti rubri. dicetur. Item fiant inunctiones ex rebus calidis, de quibus ſupra ſæpe, & infra a collo vſq; ad dorſum. Et in fine confert balneū ex calamento, pulegio, ſauina, furfure, & huiuſmodi, vt ſupra. Item & balneum naturale ſulphureum, vt ſupra. Studeaſq; ad euacuationes frequentes. In caſu iſto habeas cerebrum ſuſpectū, propter quod diuerſiōes per nares maxime conferrent. & tu conſidera. In quibus eſt ex repletione venę, aut arterię ſtude ſtatim phlebotomię ex nigra vel de ſaphena, vel ſciatica prius ſi videbitur vſque ad lipothymiam, ſi ætas, virtus, & cætera conſentiant. & Aui. ſolum expreſsit venā quę eſt ſub poplite in hoc caſu tanq̃ illa quæ dorſalia immediatius & magis reſpicit, vt credo.

Quod ſi phlebotomia fieri nō poteſt pone vētoſas in naticis, in pulpis cruriū, & in coxis cū ſcarificatione. Item H cōfert prouocatio hæmorrhoidarū, deinde iunge locum aliquo leui frigido, vel oleo ro. balneo frigido potētia non actu, ſed actu tepido, vel fiant ex his leuibus infrigidantibus, fomentatio, vel epithema, & totum eius regimen declinet ad frigidum & humidū, conuenit tamen & vinum granatorum agreſte et huiuſmodi, vt ſupra de dolore iuncturarum ex cauſa ſanguinea. & tu ibi.

Quòd ſi fuerit vitio alterius humoris vt cholerici da oxyzaccarā et alia cholerę digeſtiua. Et q̃uo ſyrupi acetoſi cōferunt cum videanſ ratione aceti nocere. dictū eſt ſupra de cura iuncturarū in vniuerſali. Deinde euacua cum hiera ſimplici vel compoſita, deinde inūge cum aliqualiter fortioribus frigidis q̃ in eo qui eſt a repletione venæ, & cum oleo viol. & pauco aceti, aut cum epithemate ex ſucco ſolatri, vel endiuiæ cum aqua ro. & pauco aceti & huiuſmodi. Quòd ſi neceſſaria fuerit diuerſio propter membrum mandans illam fac vt dictum eſt ſæpe ſupra.

Regimen

Regimē autem totum ad frigidum, & humidum tendat.

Quód ſi humor fuerit lubrificãs, et mollificãs euacuationes fac præcedētibus digõnibus. Deinde applica exiccãtia, vt ſpongiã infuſam in aqua ſalſa vel ſulphurea, aut in lixiuio in quo bullita ſunt ſicut ſandaraca, thus, ſulphur, calamentũ, ſauina, myrrha & huiuſmodi, aut emplaſtra, cum cypero, calamento, baccis lauri, ſtorace, & huiuſmodi. Quód neceſſaria ſit diuerſio quæ ante oculos continue habēda eſt eam facias, & membrũ ipſum conforta ne mãdet, quod in reliquis locis afferas, & membrũ ipſum quia dorſum conforta ne recipiat, & tu ſemper memorare in euacuando materiã a membro mittente. In eo vero ꝙ eſt ex humore melancholico quod rariſsimũ eſt conſimiliter procede, euacuando, digerendo, diuertendo, digerando, & alterando &c. quę autē hæc cõpleant habuiſti ſupra Rubrica de melãcholia copioſe. et tu ibi. Et in ſumma in cauſa materiali cõpetunt ſummę euacuationes & exhibita ꝑ ſuperius & vomitiua & clyſteria. Item diuerſiones alterationes ad contrarium cauſæ ex rebus proportionatis per inũctiones cerotaria, epithemationes, fomētationes, balnea naturalia, & artificialia. Item alterationes ad intra ex electarijs calidis frigidis, confectionibus, & huiuſmodi, de quibus ſępe dictum eſt. Et tu pone ex datis valentibus in doloribus iuncturarum, de quibus ſupra.

In eo autē qui eſt ex ventoſitate valent frictiones fortes cũ pinguedine porci ſalſi, ſacellationes ex milio, ſale, anetho, cymino, flore camomillæ, ruta, & huiuſmodi, epithemata ex his in vino albo facta. vnctiones ex oleis calidis, emplaſtris & huiuſmodi. Et ad intus regimen calidũ ventoſitatis carminatiuum. Laudantur & rubrificatiua. Item & ventoſæ appoſitæ, ſed ipſa applicare eſt boni & experti medici. nam in eorum applicatione expectatur nocumentum vt plurimum, quoniam corpora nõ ſunt noſtris temporibus munda, ſed quaſi continue repleta, & ideo cum cautela & prudentia age, & ideo a principio dato ꝙ ſit a ventoſitate cõſulo vt euacuationē facias, & per exhibita per inferius & per ſuperius, quoniam de cauſa antecedente euacuabitur. conſidera.

Cvra ſi fuerit ex apoſtemate in muſculis & chordis erit cura apoſtematum calidorum aut frigidorum vt exigit diſpoſitio adminiſtrando in principio repercuſsiua leuia ne materia retropellatur ad principale. Aut miſce repercuſsiua cum ſolutiuis & procedas in augmento & ſtatu, & declinatione, vt dictum eſt ſupra de apoſtematibus hepatis, ſplenis, & aliorum membrorum ſæpe.

Cvra ſi fuerit cõitate matricis tempore eruptionis menſtruorꝫ, tunc intende ad iuuandũ exitum menſtruorꝫ cum prouocantibus non fortibus ne inducatur ebullitio in materia. deinde procede cum anodinis temperatis ſedantibus dolorem, vt ſunt camomilla, melilotum, althęa, fœnugræcum, ſemē lini, adeps, de quibus ſæpe, & quinto tractatu ſpecialiter.

Cvra in facto ex labore, itinere, equitatione, & huiuſmodi eſt quieſcere. Vnde Senex noſter. xlviij. Aphoriſ. ij. Sectionis, In omni corporis motu, vbi laborare cœperis, quies ſtatim laſsitudinem aufert. vtatur regimine bono, reſumptiuo, & vino odorifero lymphato. deinde inũgatur cũ oleo anethino, camomillino mixtis & huiuſmodi reſolutiuis, leuibus, mitigantibus. Item poteſt ingredi balneum aquæ de coctionis camo. roſ. maluauiſci, ſi non ſit quod prohibeat, & ſæpe.

Cvra ſi fuerit ex percuſsione & caſu oportet te recurrere ad chirurgicum. Vnde ſi expedit fac phlebotomiam diuerſiuam, aut euacuatiuam. Itē diuertas, & euacua cum appropriatis & pilulis, enematibus & huiuſmodi. Deide applica frigida, aut calida, & reſolutiua, & anodina, vt ipſa exigit diſpoſitio.

Cvra in eo qui eſt ex coitu abſtineat ab eo longo tempore, & vtatur regimine reſumptiuo. vt ſupra ſecũdo cap. de eo qui debilitatur ex nimio coitu.

Cvra ſi vitio renum acciderit recurre ad rubricam

A propriã de ipſis renibus. Si vero cõitate oris ſtomachi cura eſt remotio diſpoſitionis ſtomachi. Et conſimiliter de vlcere cannæ pulmonis dicēdum. In eo vero qui ſit cauſa gibboſitatis cura eſt eius remotio quæ dicta eſt ſupra, & tu ibi. Scito poſtremo ꝙ cõferentia paralyſi cõferunt in hoc caſu, & ideo pro remedijs amplioribus te ad eum transferas locũ, & laudauit Aui. in cauſa frigida oleum de euphorbio ſolum, oleum de cherua, oleum laurinum, rutaceum, de coſto, & oleo de lilijs ineſt proprietas mirabilis. Et cum volueris inungere calefacias in primis dorſum cum panno aſpero fricando, deinde inungas comprimendo leuiter, maxime ſi non fuerit ex ventoſitate, quoniam fortis frictio iuuat. Item cerotaria ex gummis, bdellio, oppopanaco, amoniaco, euphorbio, & huiuſmodi, & tu compone. nam & compoſita in doloribus aliarum iũcturarum conferunt. de quibus ſupra. Et hæc ſufficiant.

De podagra. Rubrica. 10.

Podagra eſt dolor iuncturarũ pedis incipiens a di-
B gitis quandoq; a pollice, quandoq; a latere, qñq; a calcaneo, quandoq; ad genu & ad coxam extēditur, & eſt plurimum eueniēs quàm dolor ſciaticus. Cuius cauſa eſt pro magna parte ſitus membri. remotio a principalibus, motus, & labor in ſuſtinendo corpus. Et hi dolores varia ſortiuntur nomina ſecundum diuerſitatem ipſorum mēbrorum. Vnde dicitur podagra a pede. Chiragra a manu, quia chir manus. Et ſciatica a ſcia, & arthritica ab artubus, & ſimiliter de alijs.

Cavsæ autem factiuę doloris podagrici ſunt illæ eędem quæ arthriticam, & dolores aliarum iuncturarum faciunt calidæ ſcilicet, & frigidæ primitiuæ & hmõi, de quibus in Rubrica de doloribus iuncturarum, & tu ibi.

Et aliquãtulum eas tangens dico ꝙ cauſa antecedens eſt cõplexio materialis maxime humida, cõpoſitionalis raritas, & laxitas, ſiue largitas vnde humor fluere poſsit. Cõiuncta humor groſſus cum ſubtili ſm plurimum replens, aut mala complexio ipſa ſola. Primitiua aer groſſus hu-
C midus, malum regimen in rebus ſex non naturalibus. Et hic aduerte ꝙ dolor podagricus non cauſatur ex materia replente neruos, & chordas, quoniam tunc eſſet ſpaſmus, quoniam ſpaſmus de repletione cauſatur, ſed materia faciens dolorem podagricum prius tranſit per venas, lacertos, & cutem, deinde per ligamenta in vacuitates iuncturarum. Vnde concatenantia iuncturas quæ ſunt chordæ, & nerui extēduntur, & ſic dolent, & nullo modo replenſ vt dictum eſt, & hæc eſt viſa ſententia Galeni. vi. Aphor. commento nono.

Signa collige ex ſignis dictis in præcedenti rub.

Cvra in vniuerſali. Canones. Primus. conſidera primo diſpoſitionē patientis ex parte virtutis ac ſuorꝫ membrorꝫ, vt ſi quod eſt membrũ mandans, aut quia nocitum quod ſuſpectum facis in cauſa, & illi tecũ aptis remedijs oppone rectificando. Et ſcito ꝙ cerebrũ eſt ſm plurimum ſuſpectum, vt ſupra. Secundo ꝙ vt ſupra miſce ſemper cum alijs medicinis exhibendo medicinas confortatiuas
D ipſorum membrorũ, & reſiſtentes malę qualitati. Secũdus ꝙ diætã ordines adiuuantē intentionem ſecundã iam dictã. Tertius ꝙ interponas tēpus in exhibitiõe medicaminum ſaltē ſolutiuorum vt dies plures, vt videbitur. In quibus virtuti attendas exhibēdo pullos, et hmõi habentia confortare virtutē, quia ſint multi nutrimenti, & paucarum ſuperfluitatum. Quarto ſcias ꝙ ſi non interuenit error podagra in vere, & æſtate veniens nõ pertranſit. xl. dies. Quinto ꝙ eueniens in hyeme. & autumno longiori tēpore durat, & dura eſt curari, maxime cũ a principio nõ curatur cito. Et dum ſuccurritur doloribus iuncturarum in principio facilis eſt eorum cura, ꝙ ſi confirmetur & proprie generata ex humoribus diuerſis non curatur.

Sexto ſollicita ad dolorum mitigationē eo modo quo dictũ eſt ſupra in pcedenti rub. Vnde per oĩa te trãſferas ad eos canones. Et ad cõplementa eorũ ſi recte vis podagræ mederi, & ſis memor eius quod dictũ eſt de narcoticis, ꝙ

non niſi vrgente magna neceſsitate adminiſtrāda ſunt, de quibus etiam Hipp. xxv. Apho. v. Section. Tumores articulorum, atq; dolores abſq; vlcere, & podagricos quoq;, atq; cōuulſa horū plurima frigida aqua large effuſa leuat, & extenuat, ſoluitq; dolorem, nam modicus torpor dolorem ſoluit. Septimo ſcito, ꝙ materia exiſtēte frigida non debemus exceſsiue calida exhibere ſaltem localia, quoniā ſic traherent materiam ad locum, dato ꝙ non eſſet pletoricum. Et econuerſo ſi materia eſt calida non exhibeamus multum frigida, quia nimis materiam cōdenſaret, niſi vehementia doloris nos ad hoc cogeret, vt dictū eſt. Octauo ꝙ phlebotomia non fiat, ſaltem in principio niſi materia eſſet ſanguinea, de qua phlebotomia ſupra. Nono. ꝙ ſolutiuæ dentur fortia, debilia quidē in vigore, & debilia in quantitate. Decimo. ꝙ localia nō applicētur, niſi mundificato corpore, niſi neceſsitas ad hoc vrgeret maxime.

Vndecimo. ꝙ licet diuretica cōpetant quod in principio non dent̃, vt ſupra: qm̄ faciunt materiā magis curſibilem ſubtiliando, & ſang. adurunt. Duodecimo. ꝙ medicamina permutent̃. Vnde Auic. Et ſcias ꝙ rectius eſt vt permutatio fiat cum medicinis, quandoq; eſt medicina conferēs vni membro & non alteri membro, & quandoq; confert in hora, deinde poſt illud nocet & mouet dolorem. Decimotertio. bibulis. inquit Auic. Et oportet vt dimittat vinum omnino ex quo ſanetur ex eo ſanatione integra, et veniant ſuper ipſum quatuor tempora, & oportet vt dimittat illud conſuetus ſm̄ gradationem, et vtatur cū ipſum dimittit diureticis, & vinū de melle cū diureticis cōfert eis, de quo in dubijs. Decimoquarto. manda menti verſum communē. Soluere nodoſam neſcit medicina podagram.

Decimoquinto. memorare quantū laudatus eſt vomitus cauſa exiſtente in inferioribus. Et tu hic aduerte ne ſic fiat ꝙ ſtomachus deſtruatur, itaq; in eo te modera. Decimoſexto. ꝙ vt ſupra de iuncturis aptiores vt in eis multiplicentur dolores iuncturarum ſunt ſenes habentes ægritudines chronicas, & conualeſcentes cum non reguntur recte. Auic. Decimoſeptimo. ꝙ eſt paſsio hæreditaria, & ideo ſi quis natus eſt ex progenitoribus podagricis magna cū difficultate curant̃ vel fortaſſe nunquā. Vnde Auic. Et dolores quidē iuncturarum ſunt ex ſumma ægritudinū quæ hæreditant̃ plurimum, qm̄ ſperma eſt ſm̄ complexionem generātis. Decimooctauo. ꝙ habentibus podagrā accidit vt prolongent̃ oſchea teſticulorū propter deſcenſum multarum humiditatū ad loca inferiora & maxime vrinalis, & ſubdit. Podagra quidem cholerica attrahit mortē ſubito & proprie apud regimen plurimum, id eſt cum ei medetur cum regimine repercuſsiuo multo materia conuerſa ad principalia. Decimonono. ꝙ vt ſupra podagra aliquādo eſt cauſa prolongationis vitæ, & eius curatio cauſa abbreuiationis materia habente curſum deinde ad principalia: & ideo in cura eius prudenter operare. Vigeſimo ꝙ cum incipiunt apparere varices habentibus dolorem iuncturarum, & podagra, eſt ſanatio per eas. Auicen.

CVRA particularis podagræ ſimilis eſt curæ arthriticæ, de quibus ſtatim. Sed vt magis ſatisfaciam prius rememorabo aliqua & ſuccincte ex iā poſitis in præcedentibus Rubricis, ad quas recurre ſi plenius habere volueris. Et addam prædictis canones curationis ſimiles his qui in rubrica de cura arthriticæ ſuis appropriatis remedijs aſſociatos. Ordinatio diætæ. Digeſtio materiæ & non diuertio. Confortatio membrorū. Iam fluxæ materiæ reſolutio. Accidentiū remotio, quia doloris ſedatio ſeu ablatio.

Et quando dolor eſt multum infeſtans. oportet ab eius remotione incipere. vt ſupra in præcedenti rub. & cū narcoticis, & alijs ibi. Vnde Auicen. Cum fortes fuerint dolores, & non tolerantur, non excuſantur quin tribuantur ſedatiua doloris ebibita, & linita. Et ſubdit. Et non adminiſtres ſtupefaciens niſi apud neceſsitatem. Ego autē conſueui adminiſtrare aquam frigidam, & contulit, de qua ſupra: et maxime cauſa exiſtēte calida. Sed aduerte, ꝙ iſta vt ſupra, debent fieri cum magna diſcretione, ne ſi materia

E fluens eſſet multa, & reuerteretur ad principalia mortem, aut deteriorem cauſaret ægritudinem, ſed raro materia calida eſt multa, & raro in cauſa frigida dolor eſt inſupportabilis. & ideo bene conſidera pro expeditione horū, quoniam de eis ſatis in præcedenti rub.

Pro primo in cauſa frigida euitet aerem frigidum, loca propinqua aquis, loca humida, & terrena, à vento auſtrino præcipue, à mutatione ſubita de loco calido ad frigidū & ecōuerſo, vt ſeparari ab igne vel balneo calido, & ſubito tranſire ad locum frigidum, quoniam ſic poris apertis, deinde frigidum magis penetrat propter quod aqua calefacta citius congelatur. vt quarto metheororum Ariſtot. Item a ſeſsione ſuper terram, vt eſt lapis, herba viridis & huiuſmodi. vt dictum eſt de frigida. Abſtineat a cibis groſſis viſcoſis, ab aceto, vino potenti, de quibus omnibus in præcedenti Rubri. Item à nauſeatiua ſatietatis: eſt enim de maxime nocentibus. Ab aqua frigida maxime in ieiuno, quia neruos & iuncturas maxime debilitat. Item à fru-

F ctibus aquoſis & humidis, vt ſunt perſica, melones, & huiuſmodi, de quibus quarto tractatu. Item carnibus laudatis vtatur, de quibus omnibus in præcedēti Rub. Ab exercitio equeſtri abſtineat & maxime longo, & facto poſt cibum: equitationem enim inueni podagricis multum nocere, & tales cum equitant teneant pedem ſuper aſſerem paruum ligatum ſtaphę. Faciat exercitium ante cibum et conueniens ſuæ diſpoſitioni ſecundū ætatē, & membrorū ſuorum fortitudinem: ante cibi aſſumptionem mane, & ſero maxime corpore exiſtēte purgato, & reſoluto ſecundū magnā partē ſuperfluitatibus fluxis: qm̄ ante ex motu currerent de nouo, & non reſoluerent̃. Situs pedū in alto confert tempore quietis & eſt vtile, de ſom. & vigi. vt in præcedenti Rubr. de inanitione. Habeat ventris beneficium omni die, & abſtineat a coitu: eſt enim res peſsima eis, vt in Aphoriſmis infra. Eunuchi non podagrizant. debilitat enim neruos, & iuncturas omnes. A repletione abſtineat: eſt enim maxime nociua & ꝓcipue podagricis. Ab om-

Equitatio podagricis inimica.

G ni abſtineat & diſtemperantia virtutum animaliū: vt ſunt ira, triſtitia, ſollicitudo, & huiuſmodi, quoniam ſic naturales debilitant. Et in calida proportionabiliter dicat̃ ſuo modo, de quo in præcedenti rubr. ad plenum.

Pro ſecundo dicat̃ pro nunc ꝙ in præcedenti rub. dictū ſit de qualitate digeſtiuorū, & ſolutiuorum ac euacuatorū, hinc pro expediendo citius ſolum ad exempla veniā. Digeſtiuum in cauſa frigida. ℞. radicum apij, fœniculi, petroſellini, ſparagi, bruſci. ana. M. i. ſaluiæ, menthæ, rutæ, primulaueris, ariſtolochiæ longæ & rotundæ, baccarum lauri, centaureæ, iuæ. ana. M. ſ. ſeminis aniſi, fœniculi, carui. ana. ℥. ſ. coſti, radicum capparum, hermodactylorum. ana. ʒ. iij. ſtœcados, piperis. zinziber. pyrethri, caſtorei, oppopa. bdel. ſerapini. ana. ʒ. ij. Et ſi vis facere ſolutiuum adde turbith, agarici, colloquintidæ. ana. ʒ. ij. ſ. radicum carui. ʒ. ij. polypodij. ℥. ſ. & cum ſufficienti quantitate zucchari fiat ſyrup. Ad idem. ℞. pedis coruini, pedis colūbini, iuæ arthriticæ. chamæpithyos, ſaluiæ, herbæ vitri, origani, ſtœcados, ſpinæ albæ. ana. M. i. radic.

H fœni. petroſi. ſparagi, bruſci, reſidentium in aceto ſquillitico, ana. ʒ. i. paſſularum enucl. ℥. ſ. acori, amoni. ana. ʒ. iij. ariſtolochiæ ro. ℥. ſ. corticum citri. ʒ. i. florum roriſma. ro. ana. ʒ. i. hordei pugillum. i. & cum zucch. aut melle, ſi materia fuerit multum frigida. & cum aceto prædicto fiat ſyr. Et ex conſimilibus ordinare per te poteris. In cauſa calida digeſtiuum. ℞. endi. lactucæ: virgæ pa. lupulorum, coriandrum, barbæ hircinæ, plantag. pedis coruini. ana. ℥. i. radicum ſparagi. ℥. ſ. reſidentis in aceto paſſulato, hordei, pugillū. i. ro. ℥. i. ſeminū portu. & lactucę, & endi. ana. ℥. ſ. zucch. lib. i. melſ. ro. ℥. iij. aceti prædicti. ℥. iij. & cum zucc. fiat ſy. Et ex frigidis poſitis ſupra conferentibus in paſsionibus iuncturarū cōficere poteris ſy. & alias potiones vt placebit. Et hic aduerte ꝙ hora doloris debet abſtinere ab oxymel. ſy. acetoſo & huiuſmodi, qm̄ acetum pro tunc eſt cauſa vt materiæ penetrent ad nodos iuncturarum.

rarum. Et conſimiliter abſtineat a vino propter conſimilē cauſam. Eūo fit cū enematibus ſolutiuis exhibitis per os phlebotomia & hmōi exemplificabo. Clyſter in cauſa frigida. ℞. aſſari, mercurialis, maluarum, centau. minoris, polypo. ana. M.ſ. agarici. ℥.ſ. mellis. ℥.ij. hieræ pigræ. ℥.i. ſalis gem. ʒ.iiij. olei ſambu. ℥.iij. conuenienter ſoluit. In calida. ℞. viol'. maluarum, blitis, mercu. nenu. ana. hieræ pig. caſiæ. ana. ℥.ſ. olei viol. ro. ana. ℥.ij. ſalis cōmunis. ʒ.iij. bulliāt in aqua. Ex ſolutiuis confert maxime colloquintida, hermod. & turbith præparatum. Item & ſcammo. pręparata mixta cum altero iſtorum, maxime cauſa exiſtēte calida. Vnde Auic. de cura eius. Et iterum ſcammonea decocta in duplo ſui aqua citonio. acetoſorum, aut pomorum. Pilulæ & alia ſolutiua requirātur in præceden. rub. Fiunt enim à pluribus vt ſupra ſyrupi ſolutiui, quia cum ſy. ponuntur ſimplicia, vt in præcedēti rub. Fit & eūo vomitu, qui quàmplurimum, & ſæpe cōmendatur, & maxime in diuertendo. De phlebotomia autem dictū eſt in præcedentibus rub. & ideo diſcurre per illa loca. Nam hic ponā ſententiā de phlebotomia diuerſorū authorum, & ipſam conſiderabis, & ſpero te ex habitis debere intelligere, qm̄ aliqn̄ videntur ea valere vt diuerſiua, quandoq; vt præuiſiua, qn̄q; vt euacuatiua, ſed vt ſupra de ipſa in dubijs. Viaticus ſi ex calidis fit humoribus poſt phlebotomiam purgetur cholera. Alexander. Si cholera fluit in pedes non eſt opus extrahere ſanguinem, ſed chalogogo vtere in diuiſionibus. Raſis. Si ex cholera poſt phlebotomiam purgetur cholera, & quidā cōmendant ſanguiſugas: ſed exiſtente peccato ſanguinis directe competit phlebotomia.

De diuerſione, & alijs dicatur, vt in præcedēti rubrica.

EX PARTE ſatisfactum volo pro nunc huic Rubricæ ſi ponā plurima & rōnabilia, & empirica, & experta in paſsione podagrica diuerſis paſsionibus deſeruientia. In cauſa calida lac muliebre cū opio, oleo, & cera dolorē mitigat. Itē ex pſyllio oleo ro. & aceto cū farina hordei. Itē papauer cū oleo vio. ro. ſucco endiuiæ, ſpuma maris, & lacte. Lutū armenū ſigillatū cū aceto in principio, & prohibet fluxū. Itē ex ſucco citoniorū, & farina hordei emplaſtrū factum cū aceto. Item ex ſucco maluæ, pſyllio, portulaca, oleo ro. farina hordei emplaſtrum. Item cū folijs iuſquiami, & farina milij fiat emplaſtrū mire valet. Expertum cicuta mixta ſpumę argenti, & adipi ſuperpoſita.

Item in dolore vehementiſsimo. ʒ. i. opij, puluerizetur cum croco, vitellis ouorum, & oleo roſ. Ad idem probatum confortat locum & dolorem ſedat. ℞. ſeminum naſturcij, farinæ hordei, pſylij, micæ panis bene fermentati & candidiſsimi, aquæ roſ. ana. confice cum ſucco plantaginis, & portulacæ, & adde deſuper oleum roſ. & albumina oui, & deſuper pone. & cum dolor incipit mitigari adde vitellum oui cum pauco croci. Mirabile ad idem ℞. rob vini, aquæ plantaginis, muſcillaginem maluauiſci, albuminis oui. ana. ℥. ij. confice. Et ſemen citoniorum, farinam fabarum, farinam hordei. ana. ʒ. x. achaciæ, lapidis armeni, ſandalorum citrinorum, memithæ, aloes, ſuccotrini, croci. ana. aur. i. aggrega totum & mitte ceræ, olei roſ. ana. ℥.ſ. & miſce, & cum ceſſauerit dolor adde olibani, myrrhæ. ana. aur. i. & duo vitella ouorū. Ad ipſam calidam pluries probatum eſt, & eſt mirabile. ℞. de terra formicarum lympida. ℥. iiij. hordei. ℥. i. foliorum roſ. ℥. ſ. farinæ fabarum. ℥. ſ. maluæ, mandragor. ana. ℥. vi. coque maluam, & mandragoram in. iij. lib. aquæ donec redeat ad medietatem. poſt cola, & confice cum eis omnes medicinas in mortario puluerizatas, & miſce, & adde. ℥. i. croci, & ſi vis addere potes aliquid opij. Emplaſtrum mirabile quo potes vti à principio vſque ad finem. ℞. fabas cum corticibus, & iuiubas, & coque in aqua & poſt cola, & aquam reponas in caldario. deinde. ℞. ſeminum maluauiſci, papaueris albi, ſeminum lactucæ, ſeminis citoniorum. ana. ℥. ij. ſeminum plantaginis, fœniculi, anethi, foliorum roſ. ſeminum caulium, mandragoræ, ſandalorum citri, ana. ℥. i. coque totum in aqua plantaginis ita q;

A cooperiantur medicinæ, & bulliant ad conſumptionem medietatis aquæ. deinde cola. & ℞. tantundem olei roſ. et coque quouſque conſumetur aqua, & remaneat oleum. poſtea pondera oleum, & cuilibet ponderi. ℥. iij. appone. ʒ. i. ceræ albæ, &. ʒ. iij. de renibus vitelli, & miſce totum. & ſi fuerit fortis caliditas appone achaciæ, opij, ana. ʒ. i. camphorę grana. x. Quidam eodem vtuntur in cauſa frigida excepto opio, achacia, & camphora, ſed addunt myrrhæ, croci. ana. ʒ. i. ſ. q; ſi vis magis calefacere adde vt videbitur ex calidioribus.

In cauſa autem frigida valet althea cum adipe anſeris. Itē caſia fiſtula linita de qua experientiam habui. Item ſtercus caprarum montanarum cum adipe porci. Item ariſtolochia, epithemata cum oleo veteri. Item chamępithyos cum ſulphure & nitro & aqua linitū bonum. Item decoctio caulis, & fœnugræci embrochata. Item potenter ſtercus vaccinum calidum ſuperpoſitum pro ruſticis.

Item emplaſtrum factum ex melle, puluere dactylorum,
B farina frumenti & oleo roſ. & vitellis ouorum, & vino, coſto nigro. Item pinguedo viperæ, & valet ſupra alias pinguedines. Quidam Mariſchalcus ferrarienſis ſe curauit faciendo ſibi ſuffumigium omni die cum decoctione radicum ebuli, vnde multum ſudabat, deinde poſt exiccationem inungebat ſe cum oleo coſtino, & quieſcebat, ſed hoc remedium non fiebat niſi poſt purgationes completas. In principio confert. ℞. achaciæ, aloes, myrrhæ. ana. aggregentur cum aqua menthæ. Item nuces cupreſſi, myrrha, iuniperi grana aggregentur cum aqua decoctionis gallarum, & hoc in principio. Item epithema bonum. ℞. ſtoracis liquidæ, caſtorei, euphorbij, mentæ, aloes, achaciæ. ana. & cum vino veteri fiat. Ad idem, & ſanat in vna die. ℞. gattum pinguem excorticatum, & ipſum piſta minutim, & cum eo impleas ventrem anſeris pinguis, & adde axungiæ ſalſæ lib. ſ. piperis, ſinapi, euphorbij, diagrydij, pyrethri, rutæ, abſynthij, lardi, axungiæ vrſi. ana. ℥. ſ. ceræ. ʒ. ij, & aſſetur, & quod diſtillat ſer-
D uetur. Et pro iſto vide ſimiliter antidora ſupra de paralyſi. Aliud, carnes gatti decoquantur in vino cum ruta, bethonica, fœniculo, ſaluia, agrimonia, deinde tere carnes, & exprime, & totum deinde coletur, deinde reducatur ad ignem vinum & in eo ponatur medulla cerui, & thus, & bulliat vſque ad ſpiſsitudinem, & eſt optimum probatiſſimum. Cauetur radix bryoniæ groſſa & ponatur intus puluis ellebori, iris, artemiſiæ, calamenti, thuris, rutæ, & repleatur concauitas eius vſque ad duas partes, & tertia ſic remaneat: & addatur ſupradicto pulueri gentianæ, pyrethri, hermodactylorum & oleum vetuſtiſſimum & cera: ſigilletur cum argilla vel paſta deſuper, & ponatur ſub prunis & diu decoquatur & poſtea teraſ & exprimatur ſuccus quo inungatur patiens. Ad idem & probatum, decoquatur caro vulpis in optimo vino, donec ſeparetur ab oſsibus, deinde caro ſic calida teratur fortiter & exprimatur. deinde iterum ponatur vinum cum ſucco expreſsionis ad ignem, & bulliat ad ſpiſsitudinem
C vnguenti, & in fine adde ceram rubeam, maſticem, caſtoreum, bdellium, myrrham, baccas lauri, parum euphorbij & parum muſci ſi fuerit diues fiat vnguentum. Item & eſt pretioſum oleum de limacijs factum tempore maij per frixationem earum in frixorio. Item oleum laurinum.

Aliud & eſt vnguentum de ranis. ℞. ſeui ranarum lib. ij. butyri. Agrippę. ana. ℥. vi. olei camomillini, anethini, de coſto, ana. ℥. i. ſ. roſ. ℥. iij. terbentinę. ℥. i. ſ. fac vnguentū. Et quia dictum eſt de eorum nocumētis emendans in iuncturis inductum ex mera ipſorum, aut ipſorum vſu. ℞. ſebis porci, vel bouis. ℥. iiij. olei camomillini. ℥. iij. ziniar. ʒ. iij. farinę hordei. ℥. i. & cum melle fac emplaſtrū. Et quia fui ſupra copioſus in pręcedenti Rubrica volo hęc pro nūc tibi ſufficere. quare &c.

De ſciatica, & ancha. Rubrica. 11.

DICITVR dolor anchę quando dolor eſt in iunctura anchę vltra ipſam ſe non extendens. Sciatica autem cum

Iſchias Græci, Latinis iſchias, atque coxēdix, barbaris ſciatica, & (ſicuti arabib⁹) ancha nominatur.

dolor vltra iuncturā ſe extendit per lacertum & neruū latum, retro per coxam. Et dicitur ſic a ſcia quæ os coxę eſt. & Ariſ. quarto proble. problem. ꝗ. ſciaticū iſchiam vocat ab iſchion Græce quod Latine ancha dicitur. Et hi duo dolores anchę, ſcilicet et ſciaticus conueniunt & differūt. Conueniunt quidem in eſſentialibus & differunt in accidentalibus. In eſſentialibus quidē, quia in loco & in cauſis. In loco quidē patet. In cauſis autē, quia eędem tam intrinſece ꝗ extrinſece ſunt ipſoꝝ dolorū factiuę. Et intrinſecarū alię tales per eſſentiā, nonnullę per cōitatem. Exēplū primi, vt humiditates phlegmaticæ quę ſunt ſm plurimum eoꝝ dolorum factiuę replendo & extēdendo, quę vtplurimū a cerebro veniunt, deinde vētoſę, deinde ſanguineę, deinde melancolicę, deinde cholericę: & quādoq; mixtę quę ab hepate & venis veniūt: propter quod dixit Aui. Hoꝝ quidem humoꝝ plurimū eſt ſuperfluitas digeſtionis ſecundę & tertię. Exēplum ſecūdi. vt quia matrix aut cerebrū quod habetur multū in hoc ſuſpectū cōicat eidem iuncturæ nocumentū materiale, vt cū ſuperfluitates emitti per eos & cōſuetę retinenē, et ad iuncturas mittuntur, vt ſupra de dolo. iuncturaꝝ. De extrinſecis idem exemplificabo, vt in p̄cedētibus rub. vt eſt caſus, percuſſio, debilitas ſequens, ſeſsionē ſupra rem durā, aut aſsiduitatem equitādi inſuetā, aut ſuper equū duriter ambulantē, aut propter longā & fortem ambulationē, aut propter ſaltum. Ex parte autē accidentaliū differūt. Primo quātitate dolorū, qm̄ dolor anchę minor eſt, ſed ſciaticus maior, ſaltem extenſiue, vnde qñq; peruenit ad genu, et qñq; vſq; ad crus, qñq; ad pedem & impedit ſtationem, qñq; ad digitos pedis & impedit infirmitatē, & qñ ita deſcendit a quibuſdam nominatur ſciatica cōpleta: & materia ſic deſcendens deſcēdit ad partes has inferiores per venā quę a gibbo hepatis venit, licet ad deſcenſum materię cōcurrat dolor, qui eſt cauſa attractiōis materiæ a toto. Secūdo ex parte curę, quia difficilioris curæ eſt dolor ſciaticus, & p̄cipue cum cōpletur ad intellectū datum. Vterq; tñ difficilioris curę eſt ꝗ dolor aliaꝝ iuncturarum ꝓpter loci profunditatem: dolor tñ humeri & ſpatulæ ſunt periculoſiores ꝓpter propinquitatē ad membra principalia.

Differunt tertio, qm̄ ſciaticus frequētius recidiuat ꝗ dolor anchę, & his omnibus adhuc frequētius podagricus, ꝓpter cauſas ſupra aſsignatas de debilitate ipſoꝝ mēbrorū inferioꝝ, longinquitatē a principalibus & ſitū eoꝝ. Et hic aduerte dictū Aui. & Hip. infra in Aph. Inquit Auic. Et multoties quidē multiplicatur humiditas mucoſa in piſcide, quare mollificatur ligamentū quod eſt inter additamentum & piſcidē, quamobrem dislocatur ancha: & ante illud accidit diſpoſitio inter firmitudinem, & dislocationē, & eſt vt ſit velocis exitus, & velocis reditus, inquieta valde. Itē nota ꝙ vt Aui. eſt de vehementibus doloribus iuncturarum propter circūpoſitionem lacertoꝝ, & neruorum magnorum circa iuncturam ſm plurimum & valde ſenſibilium, quod non eſt in alijs iūcturis minoribus ea. Et ſcito poſtremo ꝙ cauſæ factiuæ doloris podagrę, & aliarum iuncturarum ſunt cauſę & ſciaticę, propter quod Aui. vnum de eis fecit capitulū, & quo ad cauſas, & quo ad curam, & ideo recurre ſupra pro eis. Tu tamen ſcito ꝙ cauſę ſciaticę ſunt difficilioris inueſtigationis ꝗ cauſæ aliarum iuncturarum propter profunditatē materiæ, & diſtātiam a ſenſu maiorem, quarum cognitio arbitrari poteſt ex doloris ſpecie et quantitate, a iuuātibus, & nocentibus, & alijs circunſtantijs.

SIGNA ſunt eadem quæ de doloribus iuncturarum, quæ poſita ſunt ſupra, & tu ibi.

CVRA canones. Primus. Scito ꝙ ægritudines iūcturarū habent quatuor tempora ſm motū ſuarum materierum varium diſtincta, quēadmodum alia apoſtemata, licet ipſa non ſint vere apata, ſed cum eis ſimilitudinē habētia ex parte fluxus, & tumoris, & nodoſitatis & terminanē vtplurimū per reſolutionem aut per petrificationē, & nunquā per ſaniationē. Vnde vt Raſis in diuiſionibus,

E hoc eſt eis propriū. ſ. per ſaniē non terminari. Secūdus. ꝙ cura eius eſt ꝓxima curæ doloris aliarū iuncturaꝝ ſaltem quantum ad generalia, differens tñ ab ea inquantum natura mēbri ꝓpria medicamina & localia repercuſsiua, doloris mitigatiua ac reſolutiua ſuis applicandis tēporibus variat propter ſitū ſiu loci profunditatē vt dicetur. Et tu ad eos canones recurre, ſupra. Noli. n. vniuerſalium obliuiſci, vt per ea particularia operari valeas: locus. n. magis carnoſus eſt, & tectus, & recipit eius ligamentū quaſi ex omni cauſa debili & forti mollificationē, & reſilit vertebrum ex ſciatica. in alijs autē non ſic. In ordinatione autem diætæ debes te opponere ad contrariū cauſæ, & tale regimen ſume ex his quę dicta ſunt de cura doloris iūcturarū, & cauſas eius particulares conſidera, de quibus hic paulo ante. & illas remoue. & hęc pro prima tibi ſufficiāt. nam de ipſo ample allegato loco. Ad ſecundum accedo qui eſt diuerſio materiæ. Vnde in principio fluente materia debet fieri diuerſio euacuādo materiā fluentem a mē-

F bro mittente aut eā ad diuerſum trahendo. In hoc autem caſu cōpetūt vomitus maxime de quo ſupra ſępe. & phlebotomia, & clyſteria acuta. Et pro vomitiuis quære ſupra de cura doloris iuncturarum in vniuerſali. vbi plurima poſita ſunt de quo vomitu Aui. de cura ſciaticę, Et eſt ſufficiētia in vomitu forti, & hoc maxime quantū ad cauſam antecedentem materia exiſtente multa, qm̄ ſi pauca nō debet fieri leuis vomitus, qm̄ dubitatur ſemper ex vomitu agitatio materierum. Vnde ſecurius dabiē leuis medicina, quantum ſcilicet ad ipſam cauſam antecedētem, & hoc addidi propter intellectum eius, qm̄ vult ꝙ vomitus aliqñ excuſet a medicina ſolutiua. De phlebotomia autē ſic dicatur primo ꝙ materia exiſtente ſanguinea aut ſanguini mixta debet fieri in principio ex manu eiuſdem lateris, quia ſit maior diuerſio ꝑ phlebotomiam in principio ſicut in principio apoſtematum etiam frigidorum ad prohibendum collectionē materiæ in loco, tu tñ conſidera corporis habitudinem, & plethoriā, & hmōi. vnde ma-

G iorem & minorem putes poſſe facere phlebotomiā. Vbi autē materia nō ſit ſanguinea, aut ſanguini admixta, laudatur magis, & eſt magis propria medicina vomitus, ſiue clyſter acutum. Et de clyſteribus habuiſti exempla multa allegata rubrica, & tu ibi. Quòd tñ multum laudauit cum ægritudo prolongatur clyſter factum ex decoctione colloquintidæ, naſturcii, radicum capparum, centaureæ, cucumeris aſinini, praſii, rubeę, cum benedicta, oleo, & ſale. Et ex conſimilibus cum melle faciunt ſuppoſitoria fortia addendo ex fellibus aliquid, pro quibus allegata ru. ligaturæ, frictiones, & hmōi ſunt etiam diuerſionem facientes, de quibus ſæpe. Sed hic attende principaliter, ꝙ eſt membrum mādans. vt ꝙ ſi fuerit cerebrum fac diuerſiones trahendo per nares, & huiuſmodi, & conſimiliter ſuo modo in reliquis age. Nam de diuerſione propria reliquis membris ad plenum actum eſt ſuis rubricis. Reliquum aggredior qui eſt repercuſsio, & in cura podagræ conceſſum eſt in principio apponere repercuſsiua, immo conce-

H debatur aqua frigida, his tamen ab ipſis abſtinēdum eſt. Vnde Aui. de cura doloris iuncturarum podagræ, & ſciaticæ inquit. Et cum materia non eſt plurima aut eſt paruę reſtaurationis, tunc non eſt malū repellere eam in primis cum eſt niſi in ſciatica. nam repercuſsio in ea retinet materiam in profundo, quare oportet vt fiat paulatim debiliter, aut dimittatur, & ſit occupatio cū euacuatione. nā repercuſsio in principio qñq; nocet nocumento vehemēti, quoniam materia profunda eſt, & repercuſsio retinet eam illic, & ponit eam taliter ꝙ difficilis fit eius reſolutio. Auicē. de curatione eius. Sunt itaq; repercuſsiua, & fortiter ſtyptica hoc caſu multum ſuſpecta, qm̄ materiam in loco profundo incuniant ſiue ſint per clyſter, ſiue per exterius adminiſtrata. Cunque repercutere volueris admini-ſtra debilia quę defendāt membrum, ſiue locū, retrenādo materiam, & nō repellendo, & incrudando. Vnde cōmitte cum frigidis calida plus & minus ſecundum ma-

teriæ

teriꝫ qualitatem, vt in calida plus de frigidis, in frigida minus cum mollificatiuis anodinis. Vnde oleum roſ. cum adipe anſeris & pauco aceti cum petia ſuperpoſitum aut cum penna linitum. Similiter althea cum adipe, & radice papaueris alb. & maxime in calida. Itē epithema cum ſucco ſolatri ſemperuiuæ, & abſinthij. Item cum eiſdem herbis cataplaſmatur locus. Item ex eiſdem herbis cum althea, & farina fœnugræci, ſeminis lini, & hordei, & oleo roſ. Item adminiſtratur a pluribus ſuccus plantaginis cū his. Et fit repercuſsio etiam cum impoſitione enematum ex his faciendo ægrum ſtare ſuper latus dolens, & eſt optimum remedium. & ſic de alijs ſic mixtis cum ſeminibus lini, mucillagine, fœnugræci, & alijs cōmiſcendo frigida cum calidis ad refrenādum materiam, dummodo nō ſit multum ſtyptica, vt dictum eſt. Et in cauſa frigida conferunt mel cum ſauich hordei, emplaſtrati. Item emplaſtrum factum ex melle & lana ſuccida ſubtiliter inciſa & inciſorio coctum cum pauco aceti. Et hic aduerte ꝙ in emplaſtris, & embrochis, & in his quæ ad extra applicātur, tu ſemper aliquid appone aceti ad penetrandū propter profunditatem iuncturarum, & eſt canon quarta primi. i. cap. habes ſupra de dolore iuncturarum frigida & calida tibi deſeruientia, elige ex his minus ſtyptica, & addas ad tollendum ſtypticitatem ex mollificantibus anodinis, & compone vt videbitur expedire. De digeſtiuis etiam habuiſti in præcedenti rub. quia & illa valēt in hoc caſu. & tu ibi. Digeſtiuum Hermetis proprium ad frigidam. ℞. camedreos, gentianæ. ana. ℥. viij. ariſto. ro. ʒ. ij. ſe. rutæ ſiccæ. ℥. ij. terantur & cribellentur. doſis coclear. i. cū aqua mellis eſt mirabilis, ſed delectabilius cōpone in modum ſyrupi cum melle.

De ſolutiuis habuiſti ſupra multa. Et laudanť ex ſimplicibus euphorbium cum ſpeciebus mixtū, vt ſunt piper, cinna. nux muſ. & hmōi. Item & ipſum clyſterizatū, amoniacum, ſerapinū, vt ſupra, pilulæ mirabiles in trahendo phlegma crudū ex ancha. ℞. turbith. ʒ. i. ſ. colloquin. ʒ. iij. bdellij. quartā. ʒ. i. aloes ad pondus omniū. Decoctio mirabilis, & facit ſtatim ſurgere a lecto vſus eius. ℞. corticū apij, fœni. ana. ʒ. x. colloquin. centau. mi. ameos. ana. zurūbet, eſulæ. ana. ʒ. v. coquanť in lib. iij. aquæ ad conſumptionem duarū par. de ea ſumať quotidie. ʒ. i. Pilulæ expertæ & maxime qñ fluxus eſt a capite. ℞. turbith. ʒ. ij. zinzib. ʒ. ſ. cētau. colloquin. ana. ʒ. ij. ſ. ſerapini. ʒ. ſ. aloes ſuccotrini. ʒ. iiij. roſ. ſalis gem. maſticis. ana. ʒ. ſ. diagrydij. ʒ. i. ſ. confice cum ſucco rapha. & multa talia habuiſti ſupra & copioſe de dolore iuncturarum. & tu ibi. Aduerte tñ ꝙ cū iſta paſsio fortis ſit & in ea fortibus vtamur medicinis nō poſſumus frequentare talia medicamina, ſed oportet nos ea reiterare cum prudentia, & moderatione: & ideo interpone tēpus inter euacuationē vnam & aliā ſaltem eradicatiuā ſiue fortē. Quo tempore ſubuenias virtuti, & interim digeras materiā peccantē, & attendendo mēbro mittenti. Item fiunt clyſteria debilia, & fortia. de quibus alle. ru. & tu ibi. Satis autē actum eſſe putaui de medicinis ipſis, cum copioſe de eis dixerim in ru. de cura dolo. iuncturarū in vniuerſali. Reſtat quid de phlebotomia dicendum ſit. Materia itaqꝫ exiſtēte ſanguinea facta phlebotomia diuerſiua, cum euacuare volueris cauſam cōiunctā fac phlebotomiā de ſciatica & nō aliter. vnde Auic. Et non fiat phlebotomia ex pede niſi poſt phlebotomiā ex manu, et maxime ſi materia non foret pauca. quod rariſsime cōtingit. vnde tutius eſt ſic pcedere. vt Aui. pro quo recurre ad dubia de

A lori ſciaticæ. ſicut ſi hoc eſſet debitum. Hoc tñ dictum de phlebotomia ſciaticę Aui. de cura eius hoc mō reſtringit. niſi ſit dolor leuior nō extēſus in ſylueſtri, immo ſi purus rubeus cuius tenſio ex domeſtico, quare erit ſaphena magis cōferens ei ꝙ̄ vena ſciatica, quāuis ambę ſint duo rami venæ vnius ſicut baſilica & cephalica in manibus. Phlebotometur & in hoc caſu vena curuaturæ poplitis. Vnde Aui. authoritate Gal. inquit: Iterū Gal. memoratur ſaphenę, & curuaturę poplitis, & phlebotomia curuaturę poplitis magis eſt iuuatiua ꝙ̄ venæ ſciaticæ, & ſaphenæ ſimul. quod credo verū quantū ad euandam materiā coniunctā ꝑpter propinquitatē ad ſciaticā. & ideo Aui. de phlebotomia eā laudat in prouocatione menſtruorū. Item laudať vena pedis quę eſt inter minimū digitū eius et ſecundū. de qua Aui. Et dicitur ꝙ hæc vena magis iuuatiua eſt ꝙ̄ vena ſciatica, ſicut ſaluatella magis iuuatiua eſt quàm baſilica in ægritudinibus hepatis & ſplenis. Sed hic aduerte Aui. De phlebotomia inquit, loquēs de ſciatica, ꝙ ſi ipſa fuerit

B occulta aliquis ſuorū ramorum phlebotometur, qñ inter minimū & ſecundū ab eo exiſtit. Ex quo apparet ꝙ plus iuuat plebotomia ſciaticæ. & ſic videnť hi textus ſibi inuicē contradicere: & fortaſſe diuerſio & eūo tollunt contradictionē. & tu cōſidera. Et nota ꝙ talis phlebotomia non debet fieri niſi poſt ceſſationē fluxus, quia in ſtatu. nā aliter noceret. & hoc bene manda menti. conſimiliter fiat phlebotomia materia mixta ſanguini. Quòd ſi fuerit phlegmatica aut non mixta ſanguini credo nō debet fieri, qm̄ vbi non eſt neceſſaria phlebotomia & ſit in paſsionibus iuncturarum eſt multum nociua. Quidam delectati ſunt quandoqꝫ loco phlebotomiæ vti ventoſis cum ſcarificatione quæ ſunt vicariæ phlebotomiæ. vt Aui. & maxime vbi non poteſt cōmode fieri phlebotomia. Item nonnulli applicant ſanguiſugas. & tu conſidera.

Expedito de purgatione & euacuatione venio ad alium canonē qui eſt reſolutio, ad quā reſolutionē non debes procedere niſi in ſtatu ægritudinis, & pręcedente pur

C gatiōe. Vnde in primo adminiſtraſti repercuſsiua ſiue refrenatiua: & ſic in augmento quemadmodū fieri debet in apatibus. adueniente autē ſtatu adminiſtrare ſolutiua quę in hoc caſu debent eſſe fortiora ꝙ̄ in membris aliarū iuncturarū, propter profunditatē loci & materiæ multitudinem. Nā quia iūctura ampla eſt, ideo abſqꝫ præcedētē purgatione timenda ſunt reſolutiua fortia, qm ſunt & alteratiua dubitādo ne maior fiat attractio ꝙ̄ reſolutio. Vnde Raſis in diuiſionibus per tales vnctiones, & res calidas ante ſcilicet purgationem putrefit ſuperfluitas, & fit ægritudo difficilis ſanationis valde. Et ex laudatis in cauſa frigida aqua ardēs infuſa in ea pecia duplicata & parumper calefacta ſuperpoſita. Laudaturqꝫ inunctio facta ex oleo de coſto, de ſpica, de lilijs albis, de iunipero per ſe vel mixtum cum aceto & pauco ceræ citrinæ. Item emplaſtrum ex maluauiſco, farina hordei, ſeminum lini, fœnugræci, incorporatis cum butyro, et pinguedinibus auium. Itē fortius emplaſtrum ex ſinapi, ſtercore columbino, & ficubus, &

D eſt veſicans. & ideo vltimo loco applica. Item valet decoctio aſari in vino facta. Itē naſturcium cū ſauich hordei, & pauco aceti, & cinnamomo emplaſtrum. Itē ſtercus caprarum emplaſtratum. Itē emplaſtrū factū ex origano, pētaphylon, ruta, calamē. abrota. cordumeni. rubea tinctorū, & melle. Itē & cyminū. itē & baccæ lauri, oleū laurinū. Item. ℞. oleū antiquum, vel amurcā olei, & in ea infunde ſemina iuniperi groſſo modo piſtata, deinde fac

& hmõi. Itē gummi omnia cũ pice. Item Aui. emplaſtra rubificātia & veſicātia ſunt bona valde. & cum facta fuerit veſicatio ꝓforeſ, deſuperq; ponaſ puluis exiccatiuus. deinde reiterenſ veſicātia & fiat vt dictũ eſt donec redeat ſanitas. Veſicātia autē & rubificantia habuiſti ſuperius in v. trac. Et hoc operans eſt emplaſtrũ factum ex fœce vini aduſta, catapucia, cantaridibus. naſturcio. ana. cum ſucco ſquillæ & eſt forte. Hoc idem operatur mel anacardinum inunctum. Emplaſtrum Raſis, quod extrahit materiam de profundo iuncturarũ anchę vrendo. ℞. naſturcũ, pyrethri, corticum capparum. ana. cõfice cum aqua cicerum, cinere ligni ficus. et liga donec cõburat. deinde ſolue: & ſi nigreſcat locus bonum. ſi nõ, iterũ appone donec appareāt ampullæ. deinde laua cum aqua calida vt ceſſet dolor, & vnge locum butyro vt non cõſolidentur vlcera, & quāto plus ſteterint aperta tāto melius. Ad idem ℞. amoniaci, oppoponacis, galbani, euphorbij. ana. ℥. ſ. temperentur in aceto forti. poſtea. ℞. ceram, oleum de lilio, picem naualem, & fac emplaſtrum Item. ℞. caſtorei, ſinapis, nucis romanæ, colloquintidæ, aſſæ. ana. ʒ. iij. Itē vipera vna, & veſpertiliones. x. cum iſtis bulliant cõtrita in oleo antiquo & inungatur. Item fomentatio. ℞. maioranæ, fo. rutæ. ana. ℥. ij. fæcis aceti. lib. i. aquæ quod ſufficit. bulliant ſimul & fiat fomentatio. Item ſuperponatur filum crudũ coctum calidũ. Et hic aduerte ꝙ talia reſolutiua & exiccatiua valde non applicentur, niſi vt dictũ eſt, ſcilicet ꝓcedentibus purgationibus. Item & ſecũdo ꝙ cũ eis adminiſtrantur ex mollificantibus. Scito tertio ꝙ hæc emplaſtra rubificantia ſunt vltimo loco ponenda ſuper locũ dolentē, & veſicæ ſunt aperiendę, vt inde fluat aquoſitas, relictis pelliculis, & nullo modo inciſis. Scito quarto ꝙ conſimiliter non ſunt ponendi tales in balneis niſi factis prius purgationibus, vt in rub. de cura dol. iuncturarũ in vſi. & balnea ſulphurea, & aluminoſa, & cinerea, & nitroſa ſunt eo caſu conuenientia, & artificialia etiā vt ibi. Quinto ꝙ enemata ſunt hoc caſu maxime cõueniētia facta ex rebus ipſis reſoluentibus calidis. ſ. conferentibus in paſsione arthritica, vt de eis hic ſparſim dictum eſt in receptis poſitis. & tu elige. Itē recurre ad cõfortantia poſita ſupra de ꝓſeruatione ab incurſu doloris iuncturarũ. Et hæc ſunt anethũ, chamo. melilo. ſaturegia, ſauina, pulc. cala. abrotanũ, chamædryos, ariſto. ruta, hyſſopus, ſaluia, ſtœca. acorus, ebuli radix, ſynapi, ſulphur, gũmi. omnia calida, oleũ de lilijs, irinum, coſtinum, anethinum, de euphor. de caſtoreo, & hmõi valentibus in paralyſi, & tu ibi. Item pinguedines numeratæ ex anſere, vulpis, leonis, vrſi, & ſic de alijs.

Sexto vero Aui. inquit. Et adminiſtrentur iterum euaporationes, & embrochæ reſolutiuę, & aquę thermarũ. Et ſi non excuſant tunc clyſteriza', deinde adminiſtrenſ ventoſæ ſuper ancham cum inciſione, & ſine inciſione, & pone rubificantia, veſicātia, & non conſolidenſ donec ſanentur. Sicq; in ſumma ex ordine recolligēdo: primo diuerte, deinde refrena, uel repercutias leuiter, deinde euacua phlebotomia, vel pharmacia, & pharmaciam fac pręcedere digeſtiua ſi dabit inducias. Deinde adminiſtra ex diureticis facilibus dictis: deinde reſolutiua ad extra ex vaporatiuis, & embrochis, & balneis, emplaſtris, quod ſemper intellige factis purgationibus pluribus, & hic materia exiſtente multa. deinde reſolutiua per interius, vt per clyſteria, et eo caſu aduerte ſi adeſt ſe. te modera, ita in vſu talium ne inflammes. Deinde veni ad ventoſas, & hic eſt locus aduertentiæ, & magnus, & non eſt opus niſi experti medici. Itē ad rubificantia. Vltimo vero loco temperandum eſt cauterio. de quo in ſequenti rubrica.

In cauſa vero calida oportet te reſolutiua adminiſtrare, & non multum fortia cuiuſmodi eſſet fomentatio ex camomil. meliloto, viol. amygdalis amaris, fœnug. ſe. lini cũ aceto al. & ex aloe, & myrrha diſſolutis in aqua caulium, & endi. cũ farina hordei. Item cum ſucco cantau. aloe, camo. & folijs vio. & plātag. vio. Item & eſt Raſis mucil. pſyllij, ſe. lini & fœnug. farina amborum cum oleo camo-

E mil. & conſulit ꝙ ante poſitionem eius fiat fomentatio cum aqua calida, & dimittanſ medicinæ per. x. horas. Itē emplaſtretur cũ emplaſtro facto ex farina hordei, ſeminis lini, fœnug. flore camomillæ anethi, meliloti, maluauiſco cum butyro, & pinguedine auiũ, & pauco aceti albi. Et ita conſimiliter de alijs non aſcendendo ad multũ calida, ventoſa, rubificatiua. Et cauteria nõ vr̃ hic directe cõpetere, ſed ſola ſufficere videnſ reſolutiua ex oleis calefactis ſuppoſitis cũ petia, & oleo camomillino, anethino. de lilijs, pinguedinibus, & hmõi emplaſtris, embrochis, & tu ꝯſ̃a.

Materia aũt exiſtēte mixta, admiſce hæc adinuicem ſm̃ coniecturā veriſimilem. & tu cõpone. Hic autē ſubiungā quoddā ex laudatis in ꝓpoſito nr̃o, & tu ea tuo modo accommoda loco. Vrina cum ſale decocta & ſpongia vel petia lanea, vel linea triplicata ſuperpoſita calida. Item relege quæ in fine de cura podagrę poſita ſunt. ſunt enim, & in hoc caſu cõuenientia. Item. ℞. vulpem integram interioribus euulſis, & coque in vaſe terreo cum aqua ſalita, vi-

F no & oleo adiũctis, ſaluia, rore marino, iunipero, anetho, origano, & maiorana vſq; ad aquæ & vini conſumptionem, & decoquatur vſq; ad oſsium ſeparationem, poſtea in torculari exprimatur, & coletur, & addatur modicũ ceræ rubeæ fiat vnguentum. Aliud ad idem & maxime in cauſa frigida. ℞. anſerem pinguem deplumatam, impleaſ carnibus ſalitis pinguibus, deinde. ℞. ſalis cõis, ſalis nitri, ſalis amoniaci, ſalis gemmæ, aluminis. ana. ℥. i. & addatur euphorbij, caſtorei. ana. ℥. ſ. & aſſetur, & quod diſtillatur reiectetur, & vngatur. vel addas irium, arthriticam, pedē columbinum, coruinum, hermodactylũ, parietariam, rutam, marhubium, cucumer aſininum, folia hederę, & hæc oĩa ponantur ad alembicũ, & fiat aqua in qua infundātur petiæ, & calidæ ſuperponanſ addito in eo modico aquę ardentis. Decoctio mirabilis qua vtuntur in dolore anchæ ex phlegmate. ℞. corticũ apij, fœniculi. ana. ʒ. x. colloquintidæ, centaureæ minoris, ameos, aniſi, eſulæ. ana. ʒ. v. coquātur in lib. iij. aquę donec remaneat lib. i. & ſumat quo-

G tidie. ℥. i. Aliud & probatum & ſtatim ſanat, & eſt proprium in quo eſt tanta laus vt prius nos admoneat mercedem accipere. ℞. ſauinę. ʒ. ij. piperis, baccę hederę, foliorũ rutæ. ana. ʒ. vi. chamœdryos. ʒ. iij. cũ vino. Vnguentũ ad ſciaticam. ℞. ceræ citrinę lib. ſ. liquefiat cũ oleo oliuę lib. i. vini electi lib. i. bulliant ad conſumptionem, poſt miſce ʒ. ij. euphorbij puluerizati, & fortiter commiſce.

De correctione accidentium ſic dicatur, ꝙ hæc iunctura non venit ad lapideitatem & nodoſitatem vt cæteræ. Item nec ad vlcerationem vt aliæ. Accidunt tamen quædam accidentia in ea vt in reliquis, de quorum correctione actum eſt ſupra de cura doloris iuncturarũ in vniuerſali. & tu ibi. Sed reſtat tm̃ dicere de doloris mitigatione, ꝙ in cura ipſius eſt procedendum magis caute ꝙ̃ in mitigatione doloris aliarum iuncturarum, propterea quia narcotica, & frigida ſtyptica ſunt magis hic ſuſpecta, & ideo cum cautela, & moderamine, cũ euacuationibus frequentatis prius, & diuerſionibus, & leuibus ſtypticis, &

H narcoticis, ita ꝙ omnia alia prius tētabis. Sis ex habitis in pręcedenti ru. doctus. Cũq; alia non contulerint veniunt nõnulli ad poſitionem cauterij maxime cum antiquatur, de quibus dicetur in ſequenti rubri.

De cauterijs, & modo applicandi ea in paſsionibus iuncturarum. Rub. 12.

Nonnulli poſt expeditionem eorum quę poſita ſunt in pręcedentibus ru. diſcernentes in cura dolorum eorum cum eis non profeciſſe, auſi ſunt ſuper cauterium in eo ſperantes eorum curam ad eam poſſe perducere ſanitatem, quam humana ars attingere poteſt. Neq; tu ad eũ adminiſtrādum feſtinus eſſe velis, ſed cũ omnia alia maxime non contulerint, vltimo in eo fiduciā capere. Nam materiam ſubtiliat etiā ſi fuerit in profundo, & ipſam ad ſuperficiem trahit & ſibi viam facit vt eradicetur, et ideo videtur ſic exterminare materiā facientem dolorem in iuncturis. Ex quibus infertur ꝙ vbi dolor iuncturę eſſet a cauſa imma-

ſa immateriali non videretur cōpetere cauteriū, & maxime cauſa exiſtente calida. Nunquid autem in dolore ex cauſa calida, & ſicca materiali competit cauterium? Dicēdum ꝙ ſic, non autē ſicut in cauſa calida & humida, & applicare ipſum in ea cā eſt experti medici, & nō cuiuslibet, & nō adminiſtrāt abſq; magno nocumēto, & iō ſis cautus, et eſt ſententia Albucaſis ca. de cauterio. Et de hoc ſtati infra.

CIRCA cuius adminiſtrationem ſeptem ſunt per ordinem conſideranda. Cauſa incitans. Inſtrumentum. Tēpus. Corpus. Hora. Locus. Modus. Et ordo.

Cauſa incitans eſt duplex, neceſsitas. ſ. et vtilitas. Neceſſitas quidem, qm̄ prædicta medicamina nō ſufficiunt, vnde ad ipſum tanꝙ ad vltimū recurritur. Nō ſufficiunt aūt propterea quia membra corporis nutritiua adeo ſunt ex diuturna paſsione defecta, & habituata eſt diſcraſia ꝙ materiā regenerando aſsidue multiplicent, & maxime phlegmaticam ex ſe etiā bono ſeruato regimine. Item iuncturę ſunt debilitatæ, & ſub dominio eorum poſitæ in recipiendo ſuperfluitatem. Item viæ ſunt dilatatæ, laſſæ, vt continue ad eas fluant materiæ coadiuuante dolore: nec quæ ſic fluūt materię poſſunt per prędicta educi quæ de die in diē generantur, nec per talia loca faſtidio, aut laſciuia, aut in ægritudinem, & ſoliditatem partium iuncturarum maxime quando iunctura eſt in profundo poſita, ſicut ſunt iuncturę anchæ, ſciaticæ, ſpatulæ, & genu. in quibus locis dubitatur aut propter humiditatem dislocatio, vt in dolore ſciatico vt ſupra, aut propter indurationē humiditatis cōtractio, & nodoſitas, vt in podagra dictū eſt. De vtilitate aūt eius tm̄ dicatur ꝙ de eo inuenio vtilitates ab authoribus noſtris poſitas. Prima ꝙ pſeruat ab incurſu accidentium iā enarratorū, vt ſunt dislocatio, nodoſitas, vnde accidit deinde impotētia, aut ambulādi, aut ponendi bolū in ore, aut tergēdi ſibi anū, vñ tales ſunt viui, & mortui. Secūda ꝙ ſuo calore mēbra confortat & cōfortatus in eis calor materiā iam fluxā ſubtiliat, poros aperit, & pꝓpter reſoluit, atq; cōſumit, & maxime cā exiſtente frigida. Quòd ſi fuerit calida, & multa adauget. & nocet. ſi vero pauca ipſam reſoluit, & iuuat. Itē vt ſupra ipſam materiā de pfundo extrahit, & locum aperit per quē deinceps expurgatē & eradicatur. Tertia & ſi non ſit ita ad propoſitū tn̄ ad integritatē rei dr̄ quia pręſeruat alia loca a putrefactione q̄ ſunt in circuitu, & iō adminiſtrāt in herpete eſthiomeno, in cancro & hmōi ad prohibendū ambulationem apātis, & putrefactionis vt in oſsibus corruptis ēt fit. Quarta qa ſanguinem reſtringit, vt in fluxu ſanguinis hæmorrhoidarum & aliorū membrorum cōiter fit. Quinta quia mirabiliter diuertit fluxum materiæ, vt operantur oculiſtæ eū ponendo retro colliū, & in fontanellis lacertorum in fluxu catarrhi, vt ſupra de catarrho. Sexta quia mirabiliter intercipit, vt cum cauterizatur vena temporum ne materia fluat ad oculum. Septima ad extirpandum ſuperflua vt quando per ipſum reſecantur glādulæ, & extirpantur carnes mortuę. has quinq; addidi ad eius integram notitiam.

Erpis eſt hiomeos græcis, noſtris herpes exedēs nūcupatur.

Inſtrumentū autē duplex actuale & potētiale. Actuale ipſum eſt cauteriū igneum aureum, vel ferreum. Potētiale autem quod fit per medicinas comburentes, & vlcerantes vt ſunt cantarides, allium, flammula, pes coruinus, lac ficuum, calx cum ſapone, & lacte ficuū. de quibus aliquid in fine. Et actuale quod melius eſt, vt Albucaſis. & alijs nō enim peruenit niſi ad locum, quem vult medicus nec cæteris ita nocet. Quòd autem ſit melius dictum eſt ſupra.

Tempus primo quo ad ætatem vt poſt . xiiij. annos, &

ctionis, & ſpaſmi. ꝙ ſi contingat propter humiditatem lubricantem humerum dislocari, vt in ancha & non ſigillatur in hora reductionis ſuæ, ſed iterū reſiliat apponat cauteriū ſub titulo cū inſtrumento triāgulato donec penetret cutē vſq; ad latus, & ſi ponat laqueus in foramine erit bonum. prius tñ fiat reductio, & ligetur, & cōſeruetur prout melius fieri poterit. In ſciatica aūt paſsione ponatur cauterium triangulatum ſuper ſciaticā comprehendens intra ſe nodum anchæ totaliter, & profundetur quaſi vſq; ad os, & vratur quaſi tota caro & non dimittat conſolidari vſq; ad tempus magnum, ſed remaneat apertum ponendo ſuper ipſum cepas cōtuſas cum butyro ita ꝙ à vulnere emanare poſsit ſanies, & venenum contentum in eo loco.

Modus vt iaceat infirmus ſm̄ figuram, & ſitum magis aptū apertioni operatoris, & irroret facies infirmi in aqua ro. & cōfortet, & ideo in corpore forti fiat, & nō in debili.

Ordo. vt ſucceſsiue fiat incipiēdo à debili impreſsione procedendo cum forti. Item ſtude ad ſtupefaciendum locum prius, & erit vtile valde, quia ſic non ſentiet dolorem aut tm̄. Et nota ꝙ niſi apertum teneatur ꝙ erit error peior priori, qm̄ materia ad intra cōuertet ad principalia. Et ex his quæ tenent apertum locum ſunt cerea ſpera intus poſita, foliū hederę ſuperpoſitū, cepa trita cum melle, aut cū butyro, vt dictum eſt de cauterizatione aliorum locorum nihil propter breuitatē. Et quia materia chirurgicalis addam vt aliqua cauteria ſiue veſicantia quæ pono, vt gratia exempli ēt quia vtilia ſunt. Cantarides cum fermento, & pauco aceti incorporati adinuicem veſicāt. Emplaſtrū ad hoc adeo forte ꝙ attrahit materiā ex profundo anchæ & iuncturæ, & eſt cōburens. ℞. naſturcium, pyrethrū, corticem capparum. ana. confice cum aqua cinerum ficus, & pone ligatum donec cōburat. poſtea ſolue ſi locus nigreſcit, ſi non, repone donec locus ampulletur, & aperiantur ampullæ, & laua cum aqua calida. Aliud fortius & eſt expertum. ℞. pulueris calcis, pulueris cantaridū. ana. temperetur cū ſapone gallico, & ſuperponatur in modum vnguenti loco prius calefacto, & fricato cum aceto forti valde. Iſta poſui vt dictum eſt gratia exempli. & ſic tibi ſufficiant, quia me in extendendo videret ingredi opus chirurgicum, ad quod recurras cum tibi opus erit vti cauterijs.

De bothor. Rubrica. 13.

ET licet materia hic ſit chirurgicalis (vt dux meus inquit remittens nos ad ſuum quartum) tamen vt rubricis ſuis ſatiſfaciam etiam cum ſecutus ſic de ea breuiter dicā vt & ipſe cōſcripſit. Accidunt quandoq; in pedibus puſtulæ nigrę, & virides, & fuſcæ, et magnæ, qñq; ex materia melancholica. Et earum cura eſt illa quę varicum de quā ſupra rubri. de varicibus, quare ad eū locum te transferas.

De dolore calcanei. Rubrica. 14.

CALCANEO accidit dolor à cauſa primitiua vt caſu, aut obuiatione eius ad rem durā, aut coartationem calciamēti, aut ex aliqua hmōi cauſa primitiua. Quòd ſi ex cauſa antecedente illud accidat, aut in calcaneo erit apa aut nō. ſi apa cura apoſtematis calidi aut frigidi vt p ſigna cōprehendes. ſi nō, tunc ille dolor reprimēdus eſt vt in doloribus podagricis, & cura habita eſt ſupra, & ideo dux nr̄ nullā fecit mentionē de cauſis añtibus, & iō cōſidera &c.

De debilitate pedum. Rubrica. 15.

ACCIDIT pedum debilitas qñq; ex creatiōe, qm̄ ſic fuerunt a principio generationis. Aliquando propter plurimum laborem, vt accidit illis qui quotidie calcāt pãnos in aqua, vt ſunt tinctores, aut qui mouēt cum pedibus co-

eſt. Si ex labore conſortetur pes cum ſtypticis conſortantibus & dimittatur exercitium. Et hæc ſatis.

De diſpoſitionibus vnguium. Rub. 16.

INFIRMITATES quæ in vnguibus accidunt ſunt. Dolor. Pruritus. Pūcta alba. Curuitas. Gibboſitas cum tinea, & excoriatione, & ſciſſura. Accidit vngui dolere. & ita dicitur, non quia vnguis doleat, quia neq; ſentit ſicut nec dentes, ſed quia ligata eſt multum membris ſenſibilibus, vt carni, muſculis, neruis, & chordis, & cum ſuo dolore accidit quandoq; apoſtema dictum panaricium.

CVRA te opponas cum contrarijs cauſæ quando fuerit ex mala complexione ſola, ſolis alterantibus vt de podagra dictum eſt. Quòd ſi fuerit cū materia abſq; apoſtemate diuerte, euacua, & altera, vt videbitur expedire.

Quòd ſi fuerit cū apate relinque chirurgicis. Itē pūcta alba quæ veniunt ratione totius mūdifica cū fœtidis dictis, medicamen turbith: & conſortetur cor cum diamargariton & hmōi. & habeat regimen calidum, & ſuper vngues portet continue picem, vel ſtoracem liquidam, aut amo-

F

niacum mollificatum cum oleo de ſpica. In curuitate autem quæ eſt à toto mundifica cum pilulis de hermodactylis minoribus. Et regimen declinet ad frigidum aliqualiter & non multum, & ſuper locum ponatur emplaſtrum ex eruca, & aceto, vel epithemetur ex eo, aut ex ſemine cæparum, & agreſta, aut ex cicuta, & aceto. In gibboſitate autem cum tinea mundificetur corpus cum medicinis dictis ſupra rub. de melancholia vel de phlegmate ſalſo, fiat epithema ſuper vngues ex ſale, fæce aceti et albumine: vel ex ſquilla contuſa cum oleo ſiſamino, camomillino, vel de ſemine lini, vel ex cępis cōtritis cum aceto & ſale. In curuitate autem facta purgatione feras ſuper vngues per hebdomadam emplaſtrum de pinguedinibus auium cōtuſis, & mixtis adinuicem, deinde remoueatur, qui ſi molles facti erunt fricandi ſunt cum fruſtis vitri donec æquentur. Deinde poſt æquationem ſuperponatur cera, aut amoniacum mixtum, & diſſolutum cum cera ad eorū duritiem.

G

In ſciſſura autem eorum mundifica corpus ab humore melancholico, & aduſto, & corpus nutriatur rebus humectantibus, & impinguantibus, & mollificentur, & humectentur vngues cū aqua tepida, pinguedinibus auium, cera, amoniaco. Vbi autem vnguis ceciderit manu nō tangatur, ſed deſuper ponatur cera, & dimittatur à principio vſq; ad finem generationis eius. Iſta ſunt magis chirurgicalia ideo leuiter pertranſiui. Et hæc ſic ſufficiant.

DVBIA.

DVBITATVR circa capitulum, vtrum dolores iuncturarum ſint paſsio hæreditaria, quia ſicut ægritudines membrorum principalium non ſunt hæreditariæ, à fortiori aliorum membrorū diſpoſitiones non debent eſſe hæreditariæ. Propter quod ſciendum quòd de morbo hæreditario poſſumus loqui dupliciter. Vno modo inquantum cauſatur a cauſa naturali, & intrinſeca. Alio modo inquantum cauſatur a cauſa extrinſeca, & accidentali. Exemplū primi vt cū aliquis eſt podagricus naturaliter, quia a primis ſuis contraxit parentibus. Exemplum ſecundi, vt cū

H

quis factus poſt podagricus ex malo regimine ex parte cibi, potus, coitus, & hmōi quæ habēt inducere podagram.

Hęreditariæ ęgritudines quę

Prima concluſio. Ille morbus proprie dicitur hæreditarius qui genitus eſt ex cauſa intrinſeca eſſentiali & naturali. Ad quod perpetrandum duo requiruntur. Primū morbi diuturnitas, vt quia propter diuturnitatē morbi intantum ſit virtus debilitata ꝙ non poſsit membrū ſimpliciter fortificare. Secūdū ꝙ ipſe morbus fuerit in auo, pauo, & hmōi tranſit ſic de filio in filium donec fuerit factus naturalis, & eſſentialis. Secunda ꝙ improprie multi morbi poſſunt dici hæreditarij, vt euenientes ex cauſa non eſſentiali, naturali, vnde ebrius & crapuloſus poteſt producere ex ſemine ſuo debili, & maculato filiū paratum ad diuerſas ægritudines, & dolorem iuncturarum, & tamen ipſe non erit podagricus: ipſa tamen ægritudo non eſt ex principijs generationis eſſentialibus ſed accidentalibus, & cau-

E

ſa horum eſt idolum exiſtens in ſemine, & ſpiritu. vnde informatiua informat mēbrum cū diſpoſitione tali portata ſiue delata per ſemen, & ſpiritū à membris progenitorum deciſa. Et cōſimiliter dicēdum de lepra, phthiſi & hmōi.

DVBITATVR vtrum in ſciatica ſit maior dolor q̃ in podagra, quia in ſciatica dolor eſt in ligamento, & ipſum eſt inſenſibile. tū circa ipſum & ad ipſum terminātur muſculi, & nerui multi, & chordæ maiores, q̃ oſa ſunt multū ſenſibilia, qd nō eſt in alijs iūcturis, & ideo in ea cauſat fortior dolor cōicata cauſa doloris maiori quanto. & tu ꝓ his vide ſupra diffōnē iūcturæ in principio capituli cōſidera.

DVBITATVR vtrum dolor iūcturarum à cauſa ca. ſit deterior, qm̄ videtur plus contraria complexioni iuncturarum cum ſint membra frigida. in morbis enim minus periclitantur. In oppoſitum qm̄ frigida materia eſt magis groſſa viſcoſa reſolutioni magis rebell'. Pro iſto ponantur iſtæ concluſiones. Prima ꝙ dolor iuncturæ numquam vel rariſsime eſt ab humore frigido puro, vel calido.

F

Secunda. ꝙ facta à cauſa calida cholerica à prædominio alijs paribus eſt deterior ratione ſęuitatis accidētium, quia magis penetratiua acutior mordicatior ſc. magis inducens, virtutem magis proſternens. Tertia concluſio, ꝙ licet ita ſit tamen ratione terminationis eſt minus mala ſemper pietate ſuppoſita, quia citius terminant qm̄ eſt humor citius reſolubilis. Et tu pone duas concluſiones de facta a prædominio. ecōuerſo de calida iam dicta, & ex hoc patet quid dicendum ad rationes.

DVBITATVR vtrum ſciatica dextri lateris ſit deterior. Dicendum ꝙ ſciatica dextri lateris deterior eſt ſiniſtri. Primo quia in dextra parte ſunt meatus ampliores per quos erit maior quantitas materiæ, & facilius. Secundo, qa in parte dextra eſt plus de humore calido quod ſubtiliat phlegma, & ipſum reddit magis fluxibile, et penetratiuum. & hęc duo magis faciunt ex vna parte q̃ fortitudo virtutis ex alia. quod addidi propter augmentū. Propter quod mulieres raro podagrizāt, aut ſciaticam patiuntur. Problema.

G

Prima cauſa, quia in quiete magna ſtant. quare membra non fatigantur, & ſic ex labore non debilitantur. Secūda quia habent vias anguſtiores & ſic non ita penetrant materiæ faciliter ad iuncturas earum. Tertia quia omni menſe purgantur, vnde quæ non ſic purgantur quandoq; bene incurrunt. Quarta, quia in pauca cholera abundant quæ eſt vna magna ex cauſis penetrationis materierum ad iuncturas, vt in principio capituli dicebatur.

DVBITATVR propter quid eſt ꝙ patientes ſciaticā ſunt in generando impediti. & eſt problema Ariſto. quarto proble. Primo dicitur ꝙ in ſciatica paſsione currit multa humiditas ad iuncturam illam quæ vaſa ſeminaria, & ſperma infrigidat propter affinitatem ad illa. Secūdo indiſponit ſperma & eſt ratio fortior ſi teſticuli ſint neceſſarij ad generationem vt tenent medici. Et tu conſidera. Problema.

DVBITATVR vtrum ſtante peccato in ſanguine vel in eius prædominio in cura iuncturarum debeat fieri phlebotomia de eodem vel de contrario latere. Abſq; ar-

H

gumentis ponuntur concluſiones. Prima ꝙ in fluxu materiæ vbi intentio eſt ad diuertendū phlebotomia debet fieri ex latere contrario, vt ſi fuerit dolor in latere dextro debet fieri phlebotomia baſilicæ de brachio ſiniſtro. Nam quāto eſt magis cōtrarietas tāto diuerſio maior. Secunda ꝙ vbi intentio ſit ad euādum magis q̃ ad diuertendū debet fieri ex eodē latere, ut ſi dolor fuerit in pede dextro, fiat ex baſilica brachij dextri. nam minor ſufficit cōtrarietas. Conciliator differentia. 160. Prima concluſio. ꝙ in principio principiante ſtante plethoria & virtutis cōſtantia fiat phlebotomia non tm̄ ex contrario latere ſed ex cōtradictorio, vt de dextro in ſiniſtrū, vt dictū eſt. plethoria enim indiget, euōne cum attractiōe ad longinqua. Secūda ꝙ vbi corpus non ſit plethoricum & virtus nō ſit multum fortis & etiā morbus nō ſit initians ſufficit phlebotomia eiuſdē lateris vt ſi fuerit in dextro pede phlebotomet baſilica dextra. Tertia ponitur concluſio pro cōiter practicantibus,

Digitized by Google

ćticantibus, ꝙ in principio vbi virtus &c. conſentiāt non exiſtente magna plethoria fiat phlebotomia ex latere eodem, contrario tñ. vt ſi fuerit in pede ex baſilica manus, ſi in manu ex ſaphena eiuſdem lateris. Quarta cōcluſio. ꝙ ratione cauſæ coniunctæ fiat ex vena ipſius mēbri, vt verbi grā, ſi fuerit ſciatica ſ dextra ancha fiat phlebotomia ex ſaphena eiuſdem pedis. & hoc voluit Auic. quarta primi. vt ſupra cum in dolore dixit ꝙ phlebotomia ſciaticæ curabat dolorē ſciaticum & erat ſicut eius debitū. Quinta concluſio. ꝙ ſuperabbundantia ſanguinis ſm plurimum magis inducit ſe. apoplexiā, ſuffocationē, venæ ſciſſurā ꝗ̄ dolorem iuncturarū, & ideo rariſsime ratione ipſius eſſet phlebotomādum, & ideo phlebotomia in iſtis doloribus fienda eſt cum miſterio, & hęc videtur ſententia Cōciliatoris allegata differētia. Materiæ enim facientes huiuſmodi dolores ſunt ſm quid maxime materiæ frigidæ indigeſtæ, vt in principio capituli dicebatur.

Dubitatur vtrum materia exiſtente phlegmatica competat phlebotomia in dolore iūcturarū. Dicendū **B** ꝙ materia tali exiſtente ſanguini mixta, aut ꝓpinqua ſanguini poteſt phlebotomia cōpetere. patet concluſio. Secundo, ꝙ vbi eſſet phlegma non admixtū ꝙ ſaltē non cōpeteret euacuatiua, licet diuerſiua poſsit cōpetere. quę tñ nō eſt fienda magna ad euitandū cruditatem. conſidera.

Dubitatur vtrū phlebotomādus in ſciatico debeat ſtare duobus diebus ieiunus anteꝗ̄ phlebotometur, ꝙ ſic Aui. ꝙ non, qm̄ phlebotomia debet euitari in corpore inanito. Dicendū ꝙ intentio Aui. eſt ꝙ debet talis vacare a multo cibo, & ſubtiliter dietari, vt virtus reddatur fortior ad digerēdum materiam phlegmaticam ſanguini admixtam, & cum fiet phlebotomia non ſic incrudabit, quia ex abſtinētia ſuſcepit aliquid digōnis. Item confert in dolore qm̄ non ſic fluet materia, quoniā membra retinebunt ex inanitione, ex iſto collige quòd vbi materia ſit phlegmatica mixta ſanguini cōfert diæta. Hæc conſidera.

Auicennę locus explicatus.

Dubitatur vtrum in cura doloris iuncturarum medicina cōpetat vomitiua, ꝙ nō, quia materia q̄nq; eſt **C** in inferioribus. ergo. Itē materiæ groſſæ in hepate debent per inferiora euacuari. iuxta illud Hip. Æſtate p ſuperiora, hyeme vero per inferiora. Prima concluſio. competit vomitiua rōne cauſę antecedētis maxime dolore exiſtēte in parte inferiori. patet. Secunda ꝙ ratione cōiunctę parum confert materia. ſ. exiſtente in parte inferiori.

Dubitatur vtrum debeatur medicina fortis in cura eius. Dicendū ꝙ in principio nō debet dari medicina abſolute fortis, qm̄ materia eſt indigeſta, & etiā quia in principio minoramus & non eradicamus: debet tñ medicina illa eſſe fortis, ꝓpter humorem qui cum difficultate euacuatur. debilis, quia in parua doſi vt turbith, agaricus ſcammonea & hmōi in doſi parua. Dicitur ſecūdo, ꝙ in vltimis q̄n eradicare intendimus conſentiente virtute, & cæteris debet dari medicina abſolute fortis, & ſic tollitur contradictio apparens inter authores noſtros.

Contradictio nonnullorum tollitur.

Dubitatur vtrum oxymel cōpetat in digerēdo **D** materias iūcturarū, cum acetum vt ſupra maxime neruis noceat, maxime rōne penetrationis, mordicationis. Dicendum vt communiter oxymel multæ acetoſitatis non confert, ſed paruę. Alij ꝙ an. xiij. non confert, poſt autem ſic. Nam tūc quietatus eſt humor, & oxymel ratione aceti non facit materiam amplius penetrare, & veniēs ad locum materiæ fluxę digerit, & ſi mordicat parum mordicat, ſed maius eſt iuuamentum nocumento.

Dubitatur vtrū acetum cōfert in emplaſtris, & vnguentis. Prima concluſio ꝙ in emplaſtris & huiuſmodi acetū poſitum ratione penetrationis, & in parua quantitate iuuamētum pręſtat propter conferentiam penetrationis aliarum rerum. Secunda. ꝙ vbi ſit intentio medici ad reſoluēdum materiam in profundo exiſtentē ipſum cum reſolutiuis poſitum iuuat, & hoc voluit Auicen.

Dubitatur vtrum in cura doloris iuncturarum, vt podagræ & hmōi, medicinę ſolutiuę dari debeant ſero **A** vel mane. Quòd mane Aui. ꝙ ſero cōis modus practicādi multorū. Prima concluſio, ꝙ q̄n volumus euacuare materiam antecedentem debemus dare ſolutiuum mane, & in forma liquida, patet: quia talis cōtinetur in ſtomacho, & in vijs propinquis eius vt plurimū, & ideo melius euacuantur. Secunda ꝙ in euacuando materiā coniunctam detur ſolutiuum ſero ante cœnam, patet: quia ſic melius per ſtomachum actuatur, & cōtinue materias melius trahit a remotis. Tertia cōcluſio eſt ꝙ ſm & ſupra omnibus computatis & ratione antecedentis & coniunctę, melius eſt dare ſummo mane ſuper quod dormiat debite etiam in forma pilulari ſiue liquida, quam concluſionem ſequūtur moderni. Et tu conſidera.

Dubitatur vtrum in cura talium dolorū competat vinum cum ſit calidum, & ſiccum reſolutiuum, quare in phlegmatica maxime conferre videt̄. Item q̄a eſt maximę virtutis reſtauratiuū quæ in forti dolore multum debilitatur. Itē quia plures authores vt Auic. in paſsionibus **B** neruorū videtur concedere antiquū, vt ſupra de paralyſi.

Oppoſitum clamāt authores Halyabas pręcipue, & Meſue. nocet enim cerebro, & neruis, & materias penetrare facit. Prima concluſio. vinum ratione potus aſſumptum in paſsionibus iuncturarum eſt negādum, patet, quia humores diſſoluit & ad iuncturas penetrare facit, & neruos relaxat, & in ſtomachis talium acetoſatur, & nihil deterius aceto. quarę. Secunda ipſum gratia potus medicinalis in tali dolore eſt exhibendum, & maxime in declinatione morbi, qm̄ eo tēpore reliquias materierū ad expulſionem incitat & maxime per vrinam, quas primo incrudabat. Item tunc virtutem roborat. Tertia ꝙ in conſuetis non eſt penitus prohibendum & ſubito, ſed gradatim procedendum vt ab ipſo abſtineat.

Dubitatur vtrum vinum groſſum an ſubtile ſit magis euitandum. Prima concluſio. ꝙ in pręſeruatione magis eſt prohibēdum vinum groſſum, quia magis indigeſtibile, cauſatiuum humorum groſſorum, cauſatiuorū **C** dolorum iuncturarum. Secūda ꝙ reſpectu habito ad penetrationem qua talia corpora læduntur magis eſt prohibendum ſubtile, q̄a magis facit penetrare. Tertia ꝙ abſolute minus malum eſt vinum declinās ad groſſum ꝗ̄ ad ſubtile, et maxime tempore doloris, ſit itaq; vinum, vt dictum eſt de cura eorum &c.

APHORISMI.

Ex. ij. ſectione. xlvi. Aphor.

Duobus doloribus ſimul, non eundem locum infeſtantibus, vehementior, alterum obſcurat.

Ex. iiij. ſect. xx. aphor.

Non febricitantibus ſi tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor, purgari inferius oportere ſignificatur.

xxxi. aphor.

Laſsitudinem habentibus in febribus, in articulos, & * circa maxillas potiſsimum, abſceſſus fiunt.

D xxxiij. aphor.

Sed & ſi ante morbum, aliqua parte laborauerit, hic morbus firmatur.

xliiij. aphor.

Quibus febres longę, his tubercula, vel labores in articulis fiunt.

Ex. v. ſect. xxv. aphor.

Tumores articulorum, atq; dolores abſq; vlcere, & podagricos quoq;, atq; conuulſa horū plurima, frigida aqua large effuſa leuat, & extenuat, ſoluitq; dolorē, nam modicus torpor dolorem ſoluit.

Ex. vi. ſect. xxi. aphor.

In inſaniētibus, ſi varices, vel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.

xxij. aphor.

Quæcunq; rupta ex dorſo ad cubitum deſcendunt, venæ ſectio ſoluit.

xxviij. aph.

* Paratas gnarus. i. in buccis gnathi. n. (vt & ſ p̄cedentibus adnotatū fuit) latera exiſtunt oris vtrique, quę ſpiritu retēto inflantur, contermina etiam ipſis maxillis, vñ

Digitized by Google

& Leoniceni expoſitio hic ſuſtineri põt, perbelle vim verborũ circũlocutione exprimens.

xxviij.apho.

Eunuchi,neq; podagra laborant,neq; calui fiunt.

xxix.apho.

Mulier podagra non laborat, niſi menſtrua defecerint.

xxx.apho.

Puer podagra non laborat ante vſum venereorum.

xxxiiij.apho.

Quicunq; calui ſunt, ijs magnæ varices non fiunt, quibus vero caluis varices magnæ ſuperueniunt,hi rurſus capillati fiunt.

xlvi.apho.

Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſsi fiũt ante pubertatem, moriuntur.

xlix.apho.

Quicunq; morbi podagrici fiunt, hi ſedata in quadraginta diebus inflammatione,finiunt.

lv.apho.

Dolores podagrici vere, & autumno magna ex parte mouentur.

E

lix.apho.

Quibuſcunq; a coxendicum dolore diuturno moleſtatis excidit coxa,et rurſus incidit,ijs mucores ſuperueniũt.

lx.apho.

Quibuſcunq; à coxendicũ dolore moleſtatis diuturno excidit coxa,ijs crus tabeſcit,& claudicant,ſi nõ vrantur.

PERORATIO.

Explicit cum gratia omnipotentis Dei, Mariæ glorioſæ, beati Hieronymi, beatorum Petri & Pauli apoſtolorum, in quorum feſtiuitatem ego Michael de Sauonarola compleui capitulum vigeſimumſecundum totius operis finẽ, pro quo, & cæteris Deo ſummo patri, filio, & ſpirituiſancto gratias ago infinitas. Et Dominus ſua immenſa miſericordia me in omni opere bene confirmet. Amen.

Michael Sauonarola Patauinus ordinis equeſtris hieroſolymitanorum Phyſicus, & Medicus clariſsimus, hoc diuinum medicinæ opus edidit.

REGISTRVM.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ſſ tt uu xx yy zz.

aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo.

Omnes Quaterniones,præter, nn, oo, terniones.

Indicis vero Regiſtrum per ſe patet.

Venetijs Impreſſum in officina hæredum Lucæ Antonij Iuntæ.

Digitized by Google